KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING B.V
AMSTERDAM

NEDERLAND

WETTELIJK MINIMUM(JEUGD)LOON PER 1 JANUARI 1996

De bruto bedragen van het wettelijk minimumloon en het minimumjeugdloon stijgen per 1 januari 1996 met 0 96 procent Op 1 juli 1996 zullen de bruto bedragen van het wettelijk minimumloon en het minimumjeugdloon nogmaals met een nog nader te bepalen percentage, worden aangepast Dit is het gevolg van de toepassing van de Wet koppeling met afwijkingsmogelijkheden die voorschrijft dat de koppeling moet worden toegepast als de verhouding tussen het aantal inactieven en actieven lager ligt dan 82,6. Voor 1996 wordt deze verhouding geraamd op 81,4.

Voor een werknemer van 23 jaar of ouder is het bruto minimumloon bij een volledig dienstverband per 1 januari 1996:

per maand	ƒ 2.184,00
per week	ƒ 504,00
per dag	ƒ 100,80

De *bruto* minimumjeugdlonen per 1 januari 1996 zijn opgenomen in de tabel rechtsboven.

De netto bedragen zijn, anders dan de bruto bedragen, niet wettelijk bepaald. Ze kunnen per bedrijfstak of bedrijf verschillen. Dit komt door verschillen in inhoudingen op het loon, onder meer in verband met de premieheffing voor de sociale zekerheid.

In onderstaande bedragen zijn pensioenpremies buiten beschouwing gelaten, evenals de nominale premies voor de Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. De bedragen geven daarom alleen een globale aanduiding.

Voor werknemers van 23 jaar en ouder zijn de netto minimumloonbedragen globaal afgerond als volgt:

Belastinggroep	Per maand*	Per week
1	ƒ 1.402,-	ƒ 328,-
2	ƒ 1.651,-	ƒ 385,-
3	ƒ 1.869,-	ƒ 435,-
4	ƒ 1.826,-	ƒ 425,-
5	ƒ 1.876,-	ƒ 436,-

Leeftijd	Percentage van het minimumloon van 23-jarigen en ouder	Per maand	Per week
22	85	ƒ 1.856,40	ƒ 428,40
21	72,5	ƒ 1.583,40	ƒ 365,40
20	61,5	ƒ 1.343,20	ƒ 310,00
19	52,5	ƒ 1.146,60	ƒ 264,60
18	45,5	ƒ 993,70	ƒ 229,30
17	39,5	ƒ 862,70	ƒ 199,10
16	34,5	ƒ 753,50	ƒ 173,90
15	30	ƒ 655,20	ƒ 151,20

Voor alleenstaande werknemers van 22 jaar en jonger, ingedeeld in tariefgroep 2. bedraagt het netto minimumloon globaal:

Leeftijd	Per maand*	Per week
22	ƒ 1.436,-	ƒ 336,-
21	ƒ 1.258,-	ƒ 294,-
20	ƒ 1.100,-	ƒ 258,-
19	ƒ 972,-	ƒ 228,-
18	ƒ 870,-	ƒ 204,-
17	ƒ 785,-	ƒ 184,-
16	ƒ 714,-	ƒ 167,-
15	ƒ 648,-	ƒ 152,-

* Bij de berekening van de bedragen is ervan uitgegaan dat de ziektewetpremie voor merknemers vervalt vanwege de privatisering van de Ziektewet. Dit zal daadwerkelijk optreden zodra de Eerste Kamer. naar verwachting begin *1996*. heeft ingestemd met het wetsvoorstel waarin dit is geregeld. Hierdoor en door de genoemde verschillen in inhouding per bedrijfstak, kunnen de netto minimumloonbedragen in het begin van *1996* afwijken van de hierboven vermelde bedragen.

(*Persbericht SZW*)

(Vor.ber.pag. 5/1/2-1995)

BIJSTANDS-, IOAW- EN IOAZ-UITKERINGEN PER 1 JANUARI 1996

Vanaf 1 januari 1996 kent de nieuwe Algemene bijstandswet nog maar drie landelijke normen voor mensen van 21 jaar en ouder. De wet maakt onderscheid tussen echtparen of ongehuwd samenwonenden, alleenstaande ouders en alleenstaanden. Voor elk van deze drie groepen geldt een apart normbedrag. Voor echtparen en samenwonenden is dat 100 procent van het netto-minimumloon, voor alleenstaande ouders 70 procent en voor alleenstaanden 50 procent.

Het uitgangspunt bij de norm voor alleenstaande ouders en alleenstaanden is dat de (woon)kosten met anderen kunnen worden gedeeld. Is dat niet of slechts gedeeltelijk het geval, dan kan de gemeente hen een toeslag geven van maximaal 20 procent van het netto-minimumloon.

Voor degenen die vóór 1 januari 1996 een bijstandsuitkering ontvingen die in 1996 doorloopt, blijft de uitkeringssystematiek in dat jaar hetzelfde. Verandert er echter iets in de persoonlijke situatie - iemand gaat bijvoorbeeld samenwonen of de uitkering wordt voor langer dan een maand onderbroken - dan gelden de regels van de nieuwe bijstandswet.
Voor mensen die na 1 januari 1996 een uitkering aanvragen, gelden de regels van de nieuwe Algemene bijstandswet vanaf het moment van toekenning van de uitkering.

De hoogte van de uitkeringen wijzigt per 1 januari 1996. Dit is het gevolg van de toepassing van de Wet Koppeling met Afwijkingsmogelijkheden (WKA) en van veranderingen in belastingen en premies. De netto uitkering voor een echtpaar stijgt met f 23,29 per maand. Op 1 juli 1996 worden de uitkeringsbedragen opnieuw aangepast overeenkomstig de WKA.

Hieronder worden de normbedragen voor drie categorieën mensen met betrekking tot een bijstandsuitkering opgenomen.

21 jaar en ouder die na 1-1-1996 uitkering aanvragen:

	Per maand	Vakantie-uitkering per maand
Echtparen of ongehuwd samenwonenden	f 1.826,45	ƒ 100,19
Alleenstaande ouders	ƒ 1.278,52	ƒ 70,13
Alleenstaanden	ƒ 913.23	ƒ 50.09

Maximale toeslag voor mensen van 21 jaar en ouder:

Alleenstaande ouders en alleenstaanden	f 365,29	ƒ 20.04

jonger dan 21 jaar die na 1-1-1996 **uitkering aanvragen:**
Deze bedragen zijn afgeleid van het niveau van de kinderbijslag.

	Per maand	Vakantie-uitkering per maand
Echtparen, beide partners jonger dan 21 jaar	f 631.14	f 34.62
Echtparen één partner jonger dan 21 jaar	f 1.228,80	f 67,40
Alleenstaanden	f 315,57	f 17,31

Voor mensen jonger dan 21 jaar met één of meer kinderen die tot hun last komen, gelden hogere bedragen:

Echtparen, beide partners jonger dan 21 jaar	f 996,43	f 54,66
Echtparen, één partner jonger dan 21 jaar	f 1.594.09	f 87,44
Alleenstaande ouders	f 680.86	f 37,35

Vóór 1-1-1996 **aluitkering die in** 1996 **doorloopt:**

	Per maand	Vakantie-uitkering per maand
Echtparen of ongehuwd samenwonenden	f 1.826,37	f 100,27

Hieronder vallen ook twee mensen van hetzelfde geslacht die een gezamenlijke huishouding voeren.

Alleenstaande ouders	f 1.643,73	f 90,24

Voor alleenstaande ouders die jonger zijn dan 21 jaar of die schoolverlater van 21 tot 27 jaar zijn, gelden lagere bedragen.

Alleenstaanden jonger dan 21 jaar en schoolverlatersvan 21 tot 27 jaar:

Thuiswonend	f 479.91	*f* 38,83
Uitwonend	f 893.11	*f* 38,83

Alleenstaanden van 21 jaar en ouder die geen schoolverlater zijn:

Thuiswonend:		
23 jaar en ouder	f 1.278,46	f 70,19
22 jaar	f 1.052,12	f 68,81
21 jaar	f 923,18	f 58,87
Woningdelers,		
23 jaar en ouder	f 1.085,79	f 70,19
22 jaar	f 891,99	f 68,81
21 jaar	f 893,11	f 58,87

Eigen vermogen
Niet al het spaargeld behoeft te worden aangesproken, voordat men voor bijstand in aanmerking komt. Het vrij te laten vermogen is:
f 18.600 voorgezinnen;
f 9.300 voor alleenstaanden.

Voor mensen jonger dan 65 jaar die een bijstandsuitkering ontvangen en een eigen huis bewonen, geldt een extra vrijlating. Bij hen wordt van het vermogen in het huis namelijk nog eens f 15.000 volledig vrijgelaten en van het meerdere de helft. De totale vermogensvrijlating is begrensd tot f 78.600 voor gezinnen en f 69.300 voor alleenstaanden.

Ziekenfonds-/ziektekostenpremie
Wie verplicht verzekerd is bij een ziekenfonds moet van zijn/haar uitkering de nominale ziekenfondspremie betalen. Wie nier verplicht verzekerd is, ontvangt bij het normbedrag een vergoeding voor de betaling van een particuliere ziektekostenverzekering, die dezelfde risico's dekt als de verplichte ziekenfondsverzekering. De vergoeding wordt verminderd met het bedrag dat een verplicht verzekerde in dezelfde omstandigheden als nominale premie aan het ziekenfonds moet betalen.

IOAW/IOAZ

De IOAW is bestemd voor oudere langdurig werklozen die 50 jaar of ouder waren op het moment dat zij werkloos werden en voor gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen, ongeacht hun leeftijd. De IOAW geldt. nadat de uitkeringsperiode voor de werkloosheidswet inclusief de vervolguitkering is verstreken.

Voor de IOAZ komen mensen van 55 jaar of ouder en gedeeltelijk arbeidsongeschikte exzelfstandigen (ongeacht hun leeftijd) in aanmerking die noodgedwongen hun bedrijf of beroep moeten beëindigen.

De bruto grondslag bedraagt voor:

	Per maand	Vakantie-uitkering per maand
Gehuwde en ongehu de partners die beiden 21 jaar of ouder zijn	f 2.352,22	*f* 188,18
Alleenstaanden van 21 jaar of ouder met één of meer kinderen	f 2.142,51	*f* 171,40
Alleenstaanden vanaf 23 jaar	f 1.801,69	*f* 144,13
Alleenstaanden van 22 jaar	f 1.432.11	f 114.57
Alleenstaanden van 21 jaar	f 1.208,03	f 96,64

Voor mensen onder de 21 jaar gelden lagere bedragen.

Op de grondslagen worden de bruto inkomsten uit of in verband met arbeidvan de werkloze of zelfstandige en zijn of haar partner in mindering gebracht. In tegenstelling tot de bijstandswet wordt geen rekening gehouden met andere inkomsten en met vermogen. Alleen bij de IOAZ wordt van vermogens boven de f 204.000 een inkomen van 5 procent van dat meerdere verondersteld.
(Persbericht SZW)

(Vor.ber.pag. 5/2 e.v.-1995)

DE SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1 JANUARI 1996

De uitkeringen worden op 1 januari 1996 overeenkomstig de Wet Koppeling met Afwijkingsmogelijkheden (WKA) verhoogd. Dit is een gevolg van de verhoging van het minimumloon met 0,96 procent en van de wijzigingen in belastingen en sociale premies. De uitkeringen zijn aan het minimumloon gekoppeld. Op 1 juli 1996 worden de uitkeringen opnieuw verhoogd overeenkomstig de WKA.

De (nettû)AOW-uitkering gaat extra omhoog door de fiscale ouderenaftrek ad. f 910,-op jaarbasis per 1 januari 1996. Een echtpaar waarvan beide partners 65 jaar of ouder zijn en dat alleen een AOW-uitkering heeft, krijgt er op 1 januari 1996 ongeveer f 20,- per maand bij. De totale netto uitkering voor het echtpaar komt daarmee op f 1.858,12. Iedere partner ontvangt 50 % van dit bedrag, namelijk f 929,06. Dit bedrag geldt voor een AOW-gerechtigde zonder aanvullend pensioen en met een ziekenfondsverzekering.

AOW

Het AOW-pensioen voor gehuwden is netto gelijk aan 50 % van het netto minimuminkomen. Het netto pensioen van een ongehuwde is gelijk aan 70 % van het netto minimumloon. Eénoudergezinnen ontvangen een pensioen dat netto gelijk is aan 90 % van het netto minimumloon. Het gaat om ongehuwde bejaarden met een kind dat jonger is dan 18 jaar voor wie zij kinderbijslag ontvangen. Een gehuwde met een partner jonger dan 65 jaar ontvangt een pensioen van 50 % van het minimumloon (de uitkering voor een gehuwde) en een toeslag van maximaal hetzelfde bedrag (bruto f 1.019,28).

De uitkeringsbedragen per 1 januari 1996 zijn in onderstaand overzicht weergegeven.

AOW	**Bruto per maand**	**Bruto vakantie-uitkering per maand**
Gehuwden	f 1.019,28	*f* 59,26
Gehuwden met maximale toeslag	f 2.038,56	*f* 118,52
Gehuwden zonder toeslag, partner jonger dan 65 (AOW vóór 1-2-1994)	f 1.468,51	*f* 82,96
Ongehuwden	f 1.468,51	*f* 82,96
Ongehuwd met kind tot 18 jaar	f 1.833,67	*f* 106,66
Maximale toeslag (AOW vóór 1-2-1994)	f 570,05	
Maximale toeslag (AOW vanaf 1-2-1994)	f 1.019.28	

De hoogte van de toeslag is afhankelijk van het inkomen van de jongere partner. Van dit inkomen wordt eerst een deel buiten beschouwing gelaten. Deze vrijlating bedraagt 15 % van het bruto minimumloon met inbegrip van de overhevelingstoeslag (f 360,08) en een derde deel van het meerdere aan bruto inkomsten. Wat daarna overblijft, wordt in mindering gebracht op de toeslag. In geval recht bestaat op een maximale toeslag van 30 % van het minimumloon (brutn f 570,05) bestaat bij een bruto inkomen (met inbegrip van de overhevelingstoeslag) van de jongere partner van meer dan *f* 1.215,15 per maand geen recht meer op toeslag. Wanneer de maximale toeslag 50 % van het minimumloon (bruto f 1.019,28) bedraagt dan bestaat bij een bruto inkomen (met inbegrip van de overhevelingstoeslag) van f 1.889,- of meer geen recht meer op toeslag.

De bij deze bruto bedragen behorende netto uitkeringen zijn in onderstaand overzicht weergegeven. Hierbij is uitgegaan van de situatie dat betrokkenen verzekerd zijn voor het ziekenfonds.

Netto AOW voor gehuwden (50 % AOW-uitkering per maand)

	1-1-1995	*1-1-1996*	verschil
Per maand	*f* 917,16	*f* 929,06	*f* 11,90
Vakantietoeslag	*f 49.61*	*f* 50,14	*f* 0,53
TOTAAL	*f* 966,77	*f* 979,20	*f 12.43*

Voor een huishouden zijn de bedragen twee maal zo hoog.

Netto AOW voor alleenstaanden

	1-1-1995	*1-1-1996*	verschil
Per maand	*f* 1.273,29	*f1.290.13*	*f* 16,84
Vakantietoeslag	*f* 69,45	*f* 70,19	*f 0.74*
TOTAAL	*f* 1.342,74	*f* 1.360,32	*f 17.58*

AWW

AWW	Bruto per maand per maand	Bruto vak. uitkering
Weduwen met kind tot *18* jaar	*f* 2.412,40	*f* 160,43
Weduwen zonder kind tot 18 jr	*f* 1.755,18	*f* 112,30
Wezen tot *10* jr	*f* 568,06	*f* 35,94
Wezen van 10 tot *16* jaar	*f* 852,09	*f* 53,90
Wezen van *16* tot *27* jaar	*f* 1.136,12	*f* 71,87

Het pensioen voor een weduwe met een kind jonger dan 18 jaar, is netto gelijk aan het minimumloon. Voor een weduwe zonder kind jonger dan 18 jaar, is het pensioen of de uitkering netto gelijk aan 70 % van het minimumloon. Weduwnaars kunnen onder dezelfde voorwaarden als weduwen aanspraak maken op een AWW-pensioen.

AOW en AWW: bijzondere bepalingen

Naast deze pensioenbedragen worden tevens zogeheten fictieve pensioenbedragen vastgesteld die zouden hebben gegolden als de voorstellen van de Commissie-Oort niet zouden zijn ingevoerd. De reële pensioenbedragen worden daartoe verminderd met een fictieve overheveliiigstoeslag. De effecten van een maatregel op het gebied van de ziekenfondspremie is ook in deze fictieve overhevelingstoeslag verwerkt.

De zogenaamde ,,vóór-Oortse AOW/AWW-bedragen" zijn in tweeërlei opzicht van belang. In de eerste plaats kunnen deze bedragen worden gehanteerd bij de berekening van de pensioenaanspraken. Hiermee wordt voorkomen dat de verhoging van de AOW/AWW-uitkering op grond van de Oort-maatregelen zou leiden tot een kleiner aanvullend pensioen. In de tweede plaats kunnen deze ,,vóór-Oortse bedragen" worden gebruikt bij de vaststelling van het franchisebedrag, waarover geen premies voor de aanvullende pensioenen worden geheven.

AOW (vóór-Oortse bedragen)	Bruto per maand	Bruto vak. uitkering per maand
Gehuwden	*f* 909,47	*f* 61,83
Gehuwden met maximaletoeslag	*f* 1.818,94	*f* 123,67
Gehuwden zonder toeslag, partner jonger dan *65* (AOW vóór *1-2-1994)*	*f 1.271.30*	*f* 86,58
Ongehuwden	*f* 1.271,30	*f* 86,58
Ongehuwden met kind tot *18* jaar	f 1.636.94	*f* 111,30
Maximale toeslag (AOW vóór *1-2-1994)*	*f* 547,64	
Maximale toeslag (AOW vanaf *1-2-1994)*	*f 909.47*	

AWW (vóór-Oortse bedragen)	Bruto per maand	Bruto vak. uitkering per maand
Weduw-en met kind tot *18* jaar	*f* 1.752,46	*f* 127,42
Weduwen zonder kind tot *18* jaar	*f* 1.237,16	*f* 89,20
Wezen tot 10 jaar	f *395.89*	*f* 28,54
Wezen van *10* tot *16* jaar	f *593.83*	*f* 42,81
Wezen van *16* tot *27* jaar	*f 791.78*	*f* 57,08

Kinderbijslag

De hoogte van de kinderbijslag is afhankelijk van de leeftijd van het kind.
Het basisbedrag per kind is per 1 januari 1996 f 415,10. In dit bedrag is begrepen de bijzondere verhoging en de indexering per 1 januari 1996. Op 1 juli 1996 zal dit bedrag opnieuw worden geïndexeerd.

Voor kinderen die op of na 1 januari 1995 geboren zijn, is de hoogte van het kinderbijslagbedrag alleen nog maar afhankelijk van de leeftijd van de kinderen. Voor kinderen geboren vóór 2 oktober 1994. respectievelijk voor kinderen die geboren zijn na 1 oktober 1994, maar vóór 1 januari 1995 of die na 1 oktober 1994 6 of 12 jaar worden. bestaat er een overgangsregeling. Deze houdt in dat de hoogte van het kinderbijslagbedrag, naast de leeftijd van het kind, ook nog afhankelijk is van het aantal kinderen in het gezin.

Vanaf 1 januari 1996 gelden in de kinderbijslag de volgende bedragen per kind per kwartaal.

I. Kinderen geboren vóór 2 oktober 1994:

Gezinnen met:	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 18 t/m 24 jaar*	12 t/m 17 jaar
1 kind	*f 290.57*	*f 415.10*	*f* 539,63
2 kinderen	*f 338.05*	f 482,93	*f 627.81*
3 kinderen	*f* 353,88	*f* 505,54	*f657.20*
4 kinderen	*f 385.68*	*f 550.97*	*f* 716,25
5 kinderen	*f 404.75*	*f* 578,22	*f 751.69*
6 kinderen	f *417.47*	*f* 596,39	*f* 775,31

N.b.: zodra een kind *6, 12* of *18* jaar wordt, is tabel II van toepassing.

II. Voor kinderen die geboren zijn na 1 oktober 1994 en voor 1 januari 1995 en kinderen die na 1 oktober 1994 6, 12 of 18 jaar zijn geworden:

Gezinnen met:	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 18 t/m 24 jaar*	12 t/m 17 jaar
1 kind	*f 290 57*	*f 352 84*	*f* 415,10
2 kinderen	*f* 338,05	*f* 410,49	*f 482 93*
3 kinderen	*f 353 88*	*f* 429,71	*f 505 54*
4 kinderen	*f* 385,68	*f* 468,32	*f 530 97*
5 kinderen	*f* 404,75	f *491 49*	*f 578 22*
6 kinderen	*f 417 47*	*f 306 93*	*f 596 39*

* In beginsel bestaat voor kinderen vanaf *18* jaar geen kinderbijslagrecht meer. Voor een overgangscategorie van studerende kinderen

bestaat slechts nog recht zolang de studie duurt, mits over het 4de kwartaal 1995 voor hen kinderbijslagrechtbestond.

III. Voor kinderen geboren op of na 1 januari 1995 gelden de volgende bedragen:

0-6 jaar	*f* 290,57
6-12 jaar	*f* 352,84
12-18 jaar	*f* 415,10

Deze bedragen blijven gelijk, ongeacht de gezinsgrootte.

Grondslagen AAW

De algemene grondslag van de AAW wordt per 1 januari 1996 verhoogd. Ook de grondslagen voor AAW-gerechtigden beneden de 23 jaar, die worden afgeleid van de minimumjeugdlonen: worden op die datum aangepast.

Deze grondslagen zijn per 1 januari 1996:

Vanaf 23 jaar	*f* 100,41
22 jaar	*f* 85,35
21 jaar	*f* 72,80
20 jaar	*f* 61,75
19 jaar	*f* 52,72
18 jaar	*f* 45,69

De individuele grondslagen in de AAW worden per 1 januari 1996 eveneens met 0,96 % verhoogd. Deze grondslag wordt gehanteerd als iemand in deeltijd werkte en daardoor minder verdiende dan het minimumloon.

Daglonen

De daglonen waarnaar de uitkeringen op grond van de WAO en de WW worden berekend, worden per 1 januari 1996 verhoogd.

Maximumdagloon

Het maximumdagloon voor de berekening van de WW-, WAO- en de Ziektewetuitkeringen wordt per 1 januari 1996 vastgesteld op f 289.59.

Kopjes op de uitkeringen

Teneinde te voorkomen dat de loondervingsuitkeringen op minimumniveau van alleenstaanden van 21 jaar of ouder bij werkloosheid of volledige arbeidsongeschiktheid beneden het voor hen geldende sociale minimum dalen, zijn in de Invoeringswet stelselherziening bepalingen opgenomen die voorzien in een verhoging van de uitkering. Dit zijn de zogeheten kopjes op de uitkering. Deze uitkeringsbedragen zijn aangepast ten opzichte van het niveau van 1 januari 1995, omdat hier sprake is van een koppeling aan het netto minimumloon.

Deze kopjesbedragen zijn per 1 januari 1996 als volgt vastgesteld:

Alleenstaanden	AAW/WAO*	WW*
Vanaf 23 jaar	f 75,33	f 75,33
van 22 jaar	f 59 98	f 59 98
van 21 jaar	f 49 37	f 49 37

*excl vakantietoeslag

Vereveningsbijdrage/premieheffing over uitkeringen per 1 januari 1996

Voor de AAW-uitkeringen bestaat de vereveningsbijdrage uit 3,75 %, alsmede uit 7,95 % WAO-premie met een premievrijevoet van f 100,- per dag.

Over Ziektewet-, WW- en WAO-uitkeringen worden premies werknemersverzekeringen geheven. Daarbij wordt voor de heffing van de wachtgeldpremie en Ziektewetpremie uitgegaan van een gemiddeld percentage. Dat gemiddelde bedraagt voor de wachtgeldpremie 0,50 % voor zowel de uitkeringsgerechtigde als voor de bedrijfsvereniging.

De gemiddelde Ziektewetpremie bedraagt 1,00 % voor de uitkeringsgerechtigde en 1,50 % voor de bedrijfsvereniging. Deze gemiddelden gelden niet wanneer de uitkering via de werkgever aan de uitkeringsgerechtigde wordt betaald. In dat geval gelden de percentages van de betreffende bedrijfstak.
(Persbericht SZW)

(Vor.ber.pag. 6/2 e.v.-1995)

PREMIEPERCENTAGES PER 1 JANUARI 1996

	werkg.	werkn.	totaal	max.inkomen
AOW1)	—	15.40	15,40	f45.325 p.jaar
AWW1)		1.70	1,70	idem
AAW1)		6.70	6,70	idem
AWBZ1)	—	7.35	7.35	idem
WAO2)	—	7.93	7,95	*f* 289,- p. dag
Wachtgeldverz. 3)	0,50	0.50	1.00	idem
Werkloosheidsverz. 4)	5.25	2,25	7.50	idem
ZW5)	1,90	1.00	2.90	idem
ZFW6)	5,35	1.65	7.00	f 195,- p.dag
Vorstverlet	0,14		0.14	
VUT3)	1,11	1.00	2,11	

De overhevelingstoeslag die door werkgevers bovenop het brutoloon wordt betaald - ter compensatie van de AAW- en AWBZ-premie die voor rekening van de werknemer komt - bedraagt 10.00 % van het loon waarover premie wordt geheven. De toeslag wordt berekend over maximaal f 77.350.

1) Voor de volksverzekeringen geldt een premievrije voet van f 7.003 per jaar.
2) De franchise of premievrijevoet bedraagt f 100 per dag.
3) Gemiddelde voor bedrijven: deze premies worden vastgesteld door de besturen van de bedrijfsverenigingen.
4) Wat betreft de premieheffing AWf zij opgemerkt, dat vanaf 1 januari 1996 een franchise in de premieheffing bij werkgevers wordt ingevoerd. Voor 1996 bedraagt de premie 7,50 %; de marginale premie voor werkgevers is berekend op 5,25 % met een franchise van f 100 per dag en de werknemerspremie AWf bedraagt 2,25 % zonder franchise.
5 Gemiddelde premie voor omslagleden.
6) De loongrens bedraagt f 59.700 voor mensen jonger dan 65 jaar en f 31.450 voor 65-plussers Verder is een nominale premie ZFW verschuldigd. De hoogte hiervan wordt door de ziekenfondsen zelfstandig vastgesteld. De gemiddelde nominale premie ZFW bedraagt f 294 per jaar per volwassene. Voor meeverzekerde kinderen is geen premie verschuldigd.

DUTCHBAT EN SREBRENICA

Op 6 juli 1995 openden omstreeks 1.500 Bosnisch-Servische militairen de aanval op de moslim-enclave Srebrenica, een van de zes door de VN in mei 1993 ingestelde ,,safe areas" in Oost-Bosnië (zie voor de context pag. 805/2 e.v.-'95). De observatieposten van de daar gelegerde Nederlandse VN-militairen (i.c. Dutchbat 3) werden in de volgende dagen omsingeld en onder de voet gelopen dan wel ontruimd, waarbij zeker 30 Nederlanders werden gegijzeld. Bij de terugtocht werd op 8 juli één Nederlandse militair gedood door Bosnische (moslim)militairen die in de enclave over een slecht bewapende strijdmacht van omstreeks 4.000 man beschikten.

De Dutchbat-commandant verzocht zowel op 10 juli als op 11 juli tweemaal om luchtaanvallen tegen de oprukkende Serviërs, maar die verzoeken wer-

den „op operationele gronden" afgewezen door UNPROFOR-commandant Bernard Janvier. Pas later op 11 juli werd zeer beperkte luchtsteun (twee Nederlandse F-16's die één tank vernietigden en één tank beschadigden alsmede twee Amerikaanse toestellen die hun doelen niet konden vinden en onverrichter zake terugkeerden) gegeven. maar toen waren er al Nederlandse blauwhelmen door de Serviërs gegijzeld. Mede daarom verzocht de Nederlandse minister J.J.C. Voorhoeve (defensie) van verdere luchtaanvallen af te zien.

Eerder op 11 juli hadden Bosnisch-Servische troepen na mortierbeschietingen de stad Srebrenica ingenomen. De Nederlandse militairen in de enclave wisten zich voor het grootste deel terug te trekken in het basiskamp in het noordelijker gelegen dorp Potocari. In dit kamp bevonden zich toen naast ongeveer 330 militairen omstreeks 2.500 vluchtelingen, waaronder enkele tientallen gewonden. In de directe omgeving van het kamp bivakkeerden rond de 20.000 vluchtelingen. De voorraadsituatie was kritiek: er waren nog voor slechts enkele dagen gevechtsrantsoenen en er was een groot gebrek aan medicijnen.

De bevelhebber van Dutchbat. overste Ton Karremans, onderhandelde met de Bosnisch-Servische generaal Mladic over waarborgen voor de veiligheid van het Dutchbat-personeel, mogelijkheden voor hervatting van de humanitaire hulp en een veilige uittocht voor zowel de Nederlandse militairen als alle overige personen die dat wilden.

Op 12 juli, toen de hele enclave Srebrenica in handen van de Bosnische Serviërs was, bevonden zich in het Dutchbat-kamp in Potocari 335 Nederlandse militairen en 3.000 vluchtelingen, terwijl zich ongeveer 10.000 vluchtelingen rond het kamp ophielden. Inmiddels werden 55 Dutchbat-militairen gevangen gehouden: 48 militairen waren in handen van de Bosnische Serviërs (van wie 38 in Bratunac) en zeven waren gevangen genomen door Bosnische (moslim)strijders.

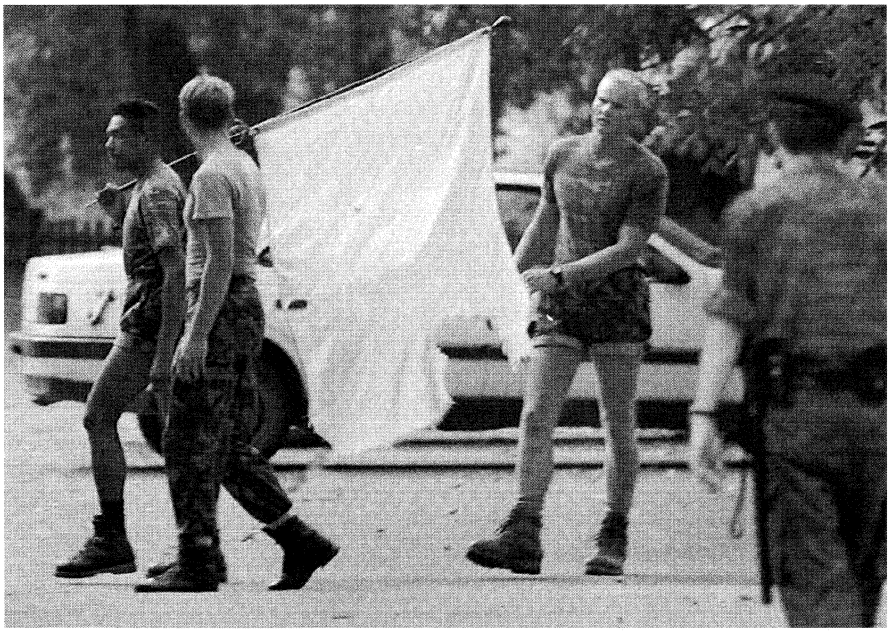
Nog op 12 juli begonnen de Bosnische Serviërs met het transporteren van grote hoeveelheden vluchtelingen naar Tuzla. Zo werden die dag rond 5.000 vluchtelingen in bussen en vrachtwagens vervoerd naar Kladanj (in het gebied van de Bosnische moslims) om van daaruit verder te reizen naar Tuzla. Om de veiligheid van de vluchtelingen te verzekeren zou elk konvooi worden vergezeld door vier Dutchbat-militairen tot dit de grens van de enclave was gepasseerd.

Uit en rond het Dutchbat-kamp in Potocari werden in de nacht van 13 op 14 juli vrijwel alle vluchtelingen afgevoerd naar Kladanj en Tuzla. Het ging hierbij om vrouwen, kinderen en bejaarde mannen. De overige mannen werden toen naar verluidt door de Bosnische Serviërs vastgehouden voor verhoor. Onbekend was om hoeveel mannen het ging en waar ze zich bevonden.
In het kamp in Potocari bevonden zich op 14 juli buiten de Dutchbat-militairen nog 59 gewonden. Dertig andere gewonden waren overgebracht naar een ziekenhuis in Bratunac, nadat de Bosnische Serviërs geweigerd hadden om hen tot Bosnisch gebied toe te laten. Ook weigerden de Bosnische Serviërs het Rode Kruis de toegang tot de enclave. Wel bereikte op 14 juli een Nederlands logistiek konvooi met voedsel en brandstof vanuit Zagreb het kamp in Potocari.

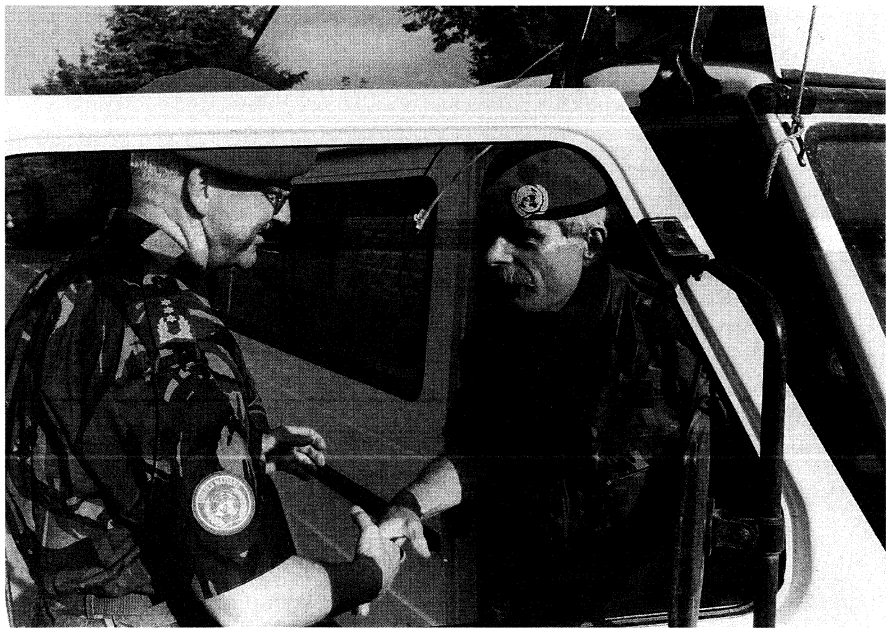
Op 15 juli werden de 55 gegijzelde Dutchbat-militairen [met inbegrip van de zeven die eerder door Bosnische (moslim)strijders gevangen waren genomen] door de Bosnische Serviërs vrijgelaten. Zij reisden via Novi Sad en Belgrado naar Zagreb, waar ze op 16 juli door landmacht-bevelhebber H.A. Couzy werden ontvangen. Op 17 juli arriveerden zij samen met 11 andere Dutchbat-militairen op de vliegbasis Soesterberg. waar zij onder meer door premier Wim Kok werden begroet.

Intussen was minister Jan Pronk (ontwikkelingssamenwerking) op 15 juli naar Tuzla gereisd om de situatie van de naar schatting 25.000 vluchtelingen in ogenschouw te nemen. Deze bivakkeerden daar grotendeels zonder enige bescherming. Het grootste deel van de mannen uit de enclave Srebrenica was echter niet in Tuzla aangekomen. Wel werd toen bericht dat enkele Dutchbat-militairen in Potocari hadden gezien hoe deze mannen door de Bosnische Serviërs waren afgevoerd. Volgens EU-commissaris Emma Bonino (humanitair beleid), die ook naar Tuzla was gereisd, waren er in totaal rond de 15.000 mensen - niet alleen mannen, maar ook jonge vrouwen - verdwenen en zij beschuldigde de Bosnische Serviërs voor de Italiaanse televisie van volkerenmoord. Bij zijn terugkeer op 18 juli sprak ook minister Pronk over genocide die door de Bosnische Serviërs zou zijn gepleegd. Berichten hierover had hij vernomen in het vluchtelingenkamp in Tuzla en niet van Nederlandse VN-militairen.

Op 20 juli meldde het Nederlandse ministerie van defensie dat dc commandant van UNPROFOR, luitenant-generaal Rupert Smith, en de commandant van het Bosnisch-Servische leger, generaal Mladic, waren overeengekomen (zie hieronder) dat de resterende 309 Nederlandse blauwhelmen (Dutchbat



Nederlandse VN-militairen lopen op 15 juli 1995 met hun vlag in de stad Novi Sad nadat ze samen met 54 collega's door de Bosnische Serviërs zijn vrijgelaten.



De bevelhebber van de Nederlandse landmacht. generaal H. A. Couzy (l.),begroet overste Ton Karremans bij diens aankomst met het konvooi Nederlandse Dutchbat-soldaten bij het VN-kamp Pleso in Zagreb op 22 juli 1993.

3) zich op 21 juli vanaf 12 uur mochten verplaatsen van Potocari naar Zagreb. Zij arriveerden op 22 juli in het VN-kamp Pleso bij Zagreb, waar zij de volgende dag onder meer werden begroet door kroonprins Willem-Alexander, premier Kok en minister Voorhoeve (defensie). In Zagreb werden 21 kaderleden van Dutchbat 'gedebriefed'. Op 24 juli keerden de 309 blauwhelmen in Nederland terug op de vliegbasis Soesterberg.

De rol van Dutchbat bij de val van Srebrenica leidde nationaal en internationaal tot kritische vragen en opmerkingen. De kritiek betrof ten dele het puur militaire aspect, de verdediging van de enclave, maar vooral de opstelling van de Nederlandse blauwhelmen in het naspel van de val bij de bescherming van de mosliin-burgerbevolking. Dit complex maakte de kwestie-Srebrenica tot een heet hangijzer in de Nederlandse politiek.

Mededelingenminister Voorhoeve

Op 27 juli gaf minister Voorhoeve tijdens een persconferentie een toelichting op zijn brief aan de Tweede Kamer over de gebeurtenissen in Srebrenica. Daarin benadrukte hij dat overste Karremans geen akkoord met generaal Mladic had gesloten waaruit enige vorm van instemming met of steun aan de deportatie van de bevolking zou kunnen blijken. Mladic had daarentegen Dutchbat een dictaat opgelegd, aldus de minister.

Mladic heeft aan Karremans en Dutchbat onmogelijke eisen gesteld, zoals de opdracht tot ontwapening van de Bosnische milities. Karremans is hier niet op ingegaan. ondanks het dreigement van beschietingen. Ook heeft hij zich door Mladic niet laten intimideren tot het maken van een afspraak of tot het ondertekenen van een document over de afvoer van de vluchtelingen. De term 'regeling' in een rapportage van kolonel C. Brantz, de superieur van Karremans, is dan ook niet correct. ,.De militairen hebben slechts gepoogd te redden wat er te redden viel. Het is triest dat de blauwhelmen nu zulke kritiek te verduren krijgen na al hun inspanningen",aldus Voorhoeve.
Achteraf was gebleken dat het plan om elke bus met evacués door een of meer blau helmen te laten vergezellen, niet kon worden uitgevoerd door gebrek aan militairen; de evacuatie werd uitgevoerd met een zeer groot aantal bussen. Ook het plan om elk konvooi te laten vergezellen door een aantal Dutchbat-militairen in terreinvoertuigen. liep spaak omdat de voertuigen door Bosnische Serviërs werden gestolen. Uiteindelijk heeft overste Karremans noodgedwongen vier of vijf posten op de weg tussen Srebrenica en Kladanj laten bemannen door Dutchbat-militairen om zo een minimale controle op de uitvoering van de vluchtelingen te hebben.

De enige kritiek die Voorhoeve uitte had betrekking op de persconferentie in Zagreb op 23 juli waar overste Karremans zich opmerkelijk positief uitliet over generaal Mladic.

Bij die gelegenheid had Karremans o.a. gezegd: ,.De slag om Srebrenica was van de kant van de Serviërs een correcte militaire operatie. Ze hebben ook doelbewust het bataljon niet gericht beschoten. Mladic heeft ons op knappe wijze uitgemanoeuvreerd; het leek wel een spelletje Pac-man. Hij heeft ons nergens fysiek aangevallen." Karremans gaf vervolgens een oordeel: ,,Je kunt in deze oorlog niet spreken van good guys en bad guys. De moslims hebben eerder 192 dorpen platgebrand. Voor mij zijn ze allemaal hetzelfde."

Volgens Voorhoeve was deze persconferentie 'ongelukkig' verlopen. ,,Karremans had de beoordelende woorden over de militaire capaciteiten van Mladic achterwege moeten laten." De overste was alleen gevraagd een beschrijving van de feitelijke situatie te geven, terwijl er nu ..door de politieke beoordeling van Karremans een kras over het geheel is gekomen die de blauwhelmen niet hebben verdiend".

In de volgende weken bleek echter dat minister Voorhoeve zelf op zijn minst onvolledig was ingelicht. Pas op 28 juli was hij in kennis gesteld over het bestaan van een op 17 juli door de plaatsvervanger van (toen zieke) Karremans, majoor R. Franken, getekende verklaring en pas op 16 augustus werd hij ingelicht over het bestaan van een lijst met 239 namen van moslim-mannen in de weerbare leeftijd die begin juli door een comité van vluchtelingen in het kamp te Potocari was opgesteld op initiatief van de plaatsvervanger van de commandant van Dutchbat.

Als gevolg van deze en andere zaken besloot de minister om de 'procesgang' binnen Defensie bij de planning, voorbereiding en uitvoering van crisisbeheersingsoperaties te onderzoeken, zo deelde hij de Tweede Kamer in een brief op 28 augustus mee. Nagegaan moest worden ,,hoe de informatievoorziening binnen dat proces kan worden verbeterd. Waar nodig zullen organisatorische maatregelen worden genomen."
Voorts zouden alle ervaringen van de Nederlandse militairen in Srebrenica worden opgetekend. Dit onderzoek, dat zou worden begeleid door oud-minister van defensie J. de Ruiter en voormalig chef Defensiestaf generaal b.d. G.L.J. Huyser, zou naar verwachting begin oktober gereed zijn.

De voorlopige debriefing van de Nederlandse blauwhelmen in Zagreb had geleid tot schokkende verklaringen over oorlogsmisdaden. Eind juli was daarom al besloten om in aanvulling op de debriefing in Zagreb een uitgebreide debriefing van Dutchbat te houden. Vanaf 4 september zouden met alle Nederlandse militairen die zich tijdens het Bosnisch-Servische offensief in Srebrenica bevonden gesprekken worden gevoerd, waarbij zou worden ingegaan op 'alle mogelijke aanwijzingen' van oorlogsmisdaden en op militair-operationele aspecten.

Minister Voorhoeve distantieerde zich uitdrukkclijk van Frankens verklaring van 17 ju-

ti: „Hoewel de plaatsvervanger van de commandant van Dutchbat in zijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van UNPROFOR een verstandige beperkende bepaling heeft toegevoegd; ben ik van mening dat de verklaring van 17 juli niet had mogen worden getekend." ..Zij is onder druk van de Bosnische Serviërs tot stand gekomen en geeft geen juist en volledig beeld van de evacuatie", aldus Voorhoeve.

De betreffende verklaring verwees naar de uitkomst van de onderhandelingen tussen Karremans en Mladic op 12 juli, aldus de Volkskrant van 4 augustus. Karremans berichtte onmiddellijk na de derde onderhandelingsronde met Miadic de uitkomst aan kolonel C. Brantz in Tuzla. Deze bracht een tussentijds rapport iiit aan het Defensie Crisisbeheersingscentrum. Volgens de *Volkskrant* van 26 juli stond daarin: .,Er is een regeling afgesproken waarbij de mensen (vluchtelingen en Dutchbat) in 5 batches de enclave mogen verlaten." Het ging daarbij vooral om Batch 4:..Mannen tussen 17 en 60 jaarworden nog onderworpen aandebrief door de BSA." [BSA = Bosnian Servian Army.]

Kamer overlegt met minister Voorhoeve

Op 31 augustus vond een algemeen overleg van de Kamercommissies van defensie en buitenlandse zaken plaats. Daarbij betoogde minister Voorhoeve (defensie) dat de fouten die in de afwikkeling van de Dutchbat-operatie in Srebrenica zijn gemaakt, weliswaar ernstig zijn, maar niemand in gevaar hebben gebracht. Voorhoeve, die tijdens dit overleg politiek niet in de problemen kwam en bij herhaling de hand in eigen boezem stak, herhaalde dat de gemaakte fouten op Defensie geen gevolgen hebben gehad voor de moslim-bevolking en voor de val van Srebrenica. „Wijzaten daar als een alarminstallatie van de internationale gemeenschap. Het ligt niet aan de alarminstallatie als ramen en deuren worden ingeslagen."

Kamerdebat over nasleep Srebrenica

Op 5 september hield de Tweede Kamer een plenaire zitting over de nasleep van de operatie in Srebrenica.

Onder druk van de regeringsfracties beloofde Voorhoeve om half oktober met concrete voorstellen te komen voor een reorganisatie van de top van de krijgsmacht. De regeringspartijen zwakten hun eerdere oproepen voor een nader onderzoek naar het functioneren van Defensie in de crisis af. Fractieleiders J. Wallage (PvdA) en G.J. Wolffensperger (D66) zeiden nu de rapportage over Dutchbat en de conclusies van de minister af te willen wachten. CDA en GroenLinks vroegen om een onafhankelijk onderzoek naar de besluitvorming rond Dutchbat, zodat ook de rol van de Kamer bij de uitzending van militairen naar Srebrenica aan de orde zou kunnen komen. Voorhoeve en minister Hans van Mierlo (buitenlandse zaken) ontraadden een motie van deze strekking.
VVD-leider F. Bolkestein constateerde tegen het eind van het meer dan acht uur durende debat dat niemand het vertrouwen in minister Voorhoeve had opgezegd.

Akkoord Smith-Mladic

Op 11 september onthulde de Volkskrant dat de VN-commandant in Bosnië, generaal Rupert Smith, op 19 juli in een restaurant bij Sarajevo met de Bosnisch-Servische legerleider Ratko Mladic een 'agreement' over de aftocht van vluchtelingen en het vertrek van de Nederlandse blauwhelmen uit Srebrenica had getekend. Minister Voorhoeve had de Tweede Kamer niet geïnformeerd over dit akkoord, waarvan de Volkskrant een kopie vergezeld van een anonieme brief had ontvangen.

In het akkoord legde Smith zich erbij neer dat Mladic de moslim-mannen in de weerbare leeftijd vasthield. De twee generaals legden als evacuatie-volgorde vast: eerst de gewonden, dan de vrouwen, kinderen en oudere moslims. daarna op 21 juli Dutchbat. Ook werd vastgelegd dat vertegenwoordigers van het Internationale Rode Kruis op 20 juli toegang zouden krijgen tot de 'reception points' waar moslimmannen werden vastgehouden. Mladic kwam dezelaatste afspraak niet na.

Minister Voorhoeve had de vaste Kamercommissies van defensie en buitenlandse zaken op 31 augustus meegedeeld: „Janvier of Rupert Smith hebben niet zelf met Mladic onderhandeld nadat Srebrenica was gevallen. Pas op de dag waarop Dutchbat kon uitrijden, 21 juli, werd een VN-delegatie toegelaten. Luitenant-kolonel Karremans heeft herhaaldelijk vertegenwoordigers van hoog niveau gevraagd om met Mladic te onderhandelen. Iedereen was daartoe bereid en ook generaal Nicolai uit Sarajevo heeft pogingen ondernomen om Srebrenica te bereiken. maar hem werd eveneens de toegang ontzegd."

Volgens woordvoerder B. Kreemers van defensie was er geen sprake van dat Voorhoeve belangrijke informatie heeft onthouden aan de Tweede Kamer. ,,Erviel op 19 juli niets meer te onderhandelen. Dit overleg tussen Smith en Mladic ging wat Srebrenica betreft over gedane zaken", aldus Kreemers. Het bestaan van de schriftelijke overeenkomst werd naar zijn zeggen niet gemeld aan de Tweede Kamer omdat het stuk niet relevant werd geacht in verband met de Nederlandse verantwoordelijkheid in Srebrenica en daarop ,,geenenkel nieuw licht" wierp.
Deze opvatting werd eveneens verwoord in een brief van premier Kok aan de Tweede Kamer die met diens uitleg tijdens het vragenuurtje op 12 september geen genoegen nam. [Kok verving Voorhoere die voor een werkbezoek in Tsjechië verbleef.]

Op 14 september overlegde de Tweede Kamer met minister Voorhoeve. Een ruime meerderheid van de Kamer vond dat de minister het parlement, desnoods vertrouwelijk, had moeten inlichten over het akkoord van 19 juli, maar zij verbond aan het achterhouden van de informatie geen politieke gevolgen.

Lijst gewonde moslims

Op 22 september berichtte *NRC/H'blad* dat Dutchbat na de val van Srebrenica in opdracht van de Bosnische Serviërs een lijst had laten opstellen met de persoonsgegevens van de 59 gewonde moslims. Kort nadat deze lijst voltooid was brachten Servische militairen onder leiding van majoor Nikolic een bezoek aan de gewonden op de Dutchbat-basis, waar zeven mannen werden geselecteerd voor transport met een viertonner van Dutchbat naar een veldhospitaal van de Bosnische Serviërs in Bratunac. Deze gebeurtenissen bleken uit nieuwe getuigenissen van majoor André de Haan, een militaire VN-waarnemer, en Christina Schmitz, een Duitse verpleegkundige van Artsen zonder Grenzen.

Na deze en nog andere onthullingen wilde het CDA, nog zonder de inhoud te kennen van het inmiddels voltooide debriefingsrapport, op 19 oktober dat de Kamer openbare hoorzittingen zou houden met Nederlandse militairen die in de VN-commandolijn-bevelsstructuur werkten, zoals brigade-generaal C.H. Nicolai (stafchef van UNPROFOR in Sarajevo), kolonel C. Brantz van de VN-staf in Tuzla, en kolonel J.H. de Jonge uit Zagreb.

Rapport debriefing Dutchbat

Op 27 oktober onderschreef het kabinet de conclusie van minister Voorhoeve naar aanleiding van de debriefing dat Dutchbat geen nalatigheid kan worden verweten. Dit verklaarde premier Kok op zijn wekelijkse persconferentie.

Volgens Kok mocht er geen verband worden gelegd tussen de aanwezigheid van Dutchbat, dat onder .,barbaarse omstandigheden moest opereren". en de massamoord die zich later zou hebben voltrokken. ,,Het was een klemsituatie. Dutchbat heeft er het beste van zien te maken. Daar heb ik respect voor."

Op 30 oktober trok minister Voorhoeve in een brief aan de Tweede Kamer zijn conclusies uit het die dag gepresenteerde rapport van de debriefing van 460 Dutchbat-militairen en Nederlands personeel bij de VN-staven in Sarajevo; Tuzla en Zagreb. Bij de inname van de

enclave Srebrenica door de Bosnische Serviërs was blijkens dit rapport op grote schaal sprake geweest van schendingen van het oorlogsrecht.

De beschrijvingen en aanwijzingen van oorlogsmisdaden in het rapport vallen uiteen in twee categorieën. In de eerste plaats zijn er misdaden begaan in en rond Srebrenica en Potocari. zoal beschietingen met mortieren van burgers, executies van moslim-mannen en mishandeling van vluchtelingen. Ook zijn er aan ijzingen voor verkrachtingen. De Bosnische Serviërs hebben deze misdaden buiten het zicht van de Nederlandse VN-militairen proberen te begaan.
In de tweede plaats is buiten de enclave een groot aantal moslim-mannen gedood. De Bosnische Serviërs hebben waarschijnlijk massa-executies gepleegd. Het aantal doden is niet exact aan te geven, maar moet worden geschat op enkele duizenden. De meeste executies vonden plaats onder de naar schatting 10.000 tot 15.000 moslim-mannen die vlak voor de val op 10 en 11 juli de enclave ontvluchtten.

In het rapport werd geconcludeerd dat de val van Srebrenica Dutchbat niet valt aan te rekenen.

Toen Srebrenica in 1993 werd aangewezen als 'safe area' werden veel meer militairen nodig geacht dan de VN-leden ter beschikking wilden stellen. Bovendien werd door de VN het belang onderstreept van luchtsteun voor het geval een safe area zou worden aangevallen.
Srebrenica werd omgeven door talloze Servische artilleriestellingen. De 13 observatieposten van de VN aan de confrontatielijn waren militair zeer kwetsbaar, omdat ze op last van de VN herkenbaar moesten zijn voor alle partijen. Een belangrijk aspect van het concept van de safe areas - de demilitarisering van het Bosnische regeringsleger - kon slechts zeer gedeeltelijk u-orden uitgevoerd. Vanuit de enclave vonden vaak gewapende uitvallen plaats die Dutchbat niet kon verhinderen. De verhalen dat de Dutchbat-militairen gaandeweg een hekel hadden gekregen aan alle moslims (niet alleen aan leden van moslim-milities) en dat daardoor hun onpartijdigheid in gevaar was gekomen. waren volgens Voorhoeveoverdreven.
Hoewel er wel problemen waren, vooral ten tijde van Dutchbat 3. was er bij de Dutchbat-militairen geen anti-moslim-stemming. Wel voelden de Nederlanders zich in toenemende mate bedreigd door de Serviërs die hen verweten dat ze niets deden tegen deze uitvallen van moslim-militairen.
Hoewel de situatie eigenlijk hopeloos was. is Nederland in de enclave gebleven. Alle pogingen om verbetering in de situatie te brengen faalden: bevoorrading door de lucht door middel van helikopters werd te riskant geacht. internationalisering van de enclave door er troepen van andere lidstaten te stationeren lukte niet door de onwil van andere landen, en aflossing door een ander land (Oekraine) kwam te laat: de eerste Oekraïense militairen zouden op 15 juli in de enclave arriveren.

Minister Voorhoeve was zeer kritisch over het optredenvan de VN.

..Het beleid dat de afgeloaen jaren is ontwikkeld werd gekenmerkt door te weinig en te laat, mede door de moeizame situatie van de VN op de grond. 'Peace keeping' met blauwe helmen op de grond is nauwelijks te combineren met 'peace enforcing' vanuit de lucht..."
De manier waarop de VN en haar leden het concept van de safe areas hebben uitgevoerd, heeft ;.dramatisch gefaald". De verantwoordelijkheid voor het onvermogen van de internationale gemeenschap om de bevolking van Srebrenica te beschermen, mag niet worden afgewenteld op het land dat. op verzoek van de VN, om humanitaire redenen bereid was blauwhelmen in de enclave te legeren. Deze verantwoordelijkheid moet worden gedeeld door alle VN-lidstaten. aldus Voorhoeve.

Kamer stelt nadere vragen

Op 30 oktober bleek dat een meerderheid van de Tweede Kamer vond dat minister Voorhoeve geen volledige duidelijkheid had verstrekt over de val van Srebrenica. De vaste Kamercommissie besloot de volgende dag dat er eerst schriftelijke vragen aan Voorhoeve zouden worden gesteld en dat er daarna een hoorzitting moest worden gehouden, waarbij in elk geval brigade-generaal Nicolai en de kolonels De Jonge en Brantz aanwezig moesten zijn.

Vervolgens wilde de Tweede Kamer opheldering van minister Voorhoeve over de beschuldiging dat Dutchbat medische hulp had onthouden aan gewonde moslim-burgers in Srebrenica, zoals op 26 november werd beweerd in het KRO-actualiteitenprogramma ,,Brandpunt". De minister zegde een onderzoek toe.

Antwoord Voorhoeve

Op 30 november kwam Voorhoeve met de beantwoording van 146 door de Tweede Kamer gestelde vragen. Daaruit bleek dat hij de VN aanwees als hoofdschuldige voor het échec in Srebrenica. Gebrek aan inlichtingen, een babylonische spraakverwarring, ontoereikend bemande VN-hoofdkwartieren en lange bevelslijnen zijn er de oorzaak van dat Dutchbat in de beslissende uren in Srebrenica geen luchtsteun heeft gekregen, aldus de minister.

Zo kon het gebeuren dat luitenant-kolonel Karremans en het VN-hoofdkwartier in Tuzla massale NAVO-luchtaanvallen verwachtten toen de Bosnische Serviërs op 10 juli de enclave binnenvielen. Maar op de VN-hoofdkwartieren in Zagreb en Sarajevo waren deze luchtaanvallen ('air strikes') al sinds mei niet meer aan de orde. nadat de Bosnische Serviërs in die maand als gevolg van NAVO-luchtaanvallen op Pale enige honderden VN-soldaten in gijzeling hadden genomen.
Luchtsteun ('close air support') was volgens Voorhoeve wel aldoor aan de orde. Maar dit is ,,in zijn aard veel beperkter: voor de VN was een noodzakelijke voorwaarde dat VN-militairenwerdenaangevallen."
Voorhoeve stelde dat Karremans en de VN in Tuzla, waar kolonel Brantz de tweede man was, niet hebben begrepen dat toen Sarajevo het over een groot aantal vliegtuigen had, en Dutchbat grotere aantal doelen moest inventariseren. er helemaal geen sprake zou zijn van massale luchtaanvallen.
In Tuzla was op 11 juli. toen Dutchbat de massale luchtaanvallen verwachtte, de voor luchtsteun verantwoordelijke officier .,niet aanwezig, zijn taak was ingenomen door een invaller". De geheime fax ,,werkteniet of zeer gebrekkig". .,Bovendien had Dutchbat de doelen niet nauwkeurig aangegeven. De aanvraag van 03.00 uur werd niet gehonoreerd. Om 10 uur 's ochtends vroeg Karremans opnieuw luchtsteun aan. Na .,ongeveer tweeëneenhalf uur stemde de VN in. Om half drie werd pas door twee Nederlandse F-16's een aanval uitgevoerd op enkele tanks.

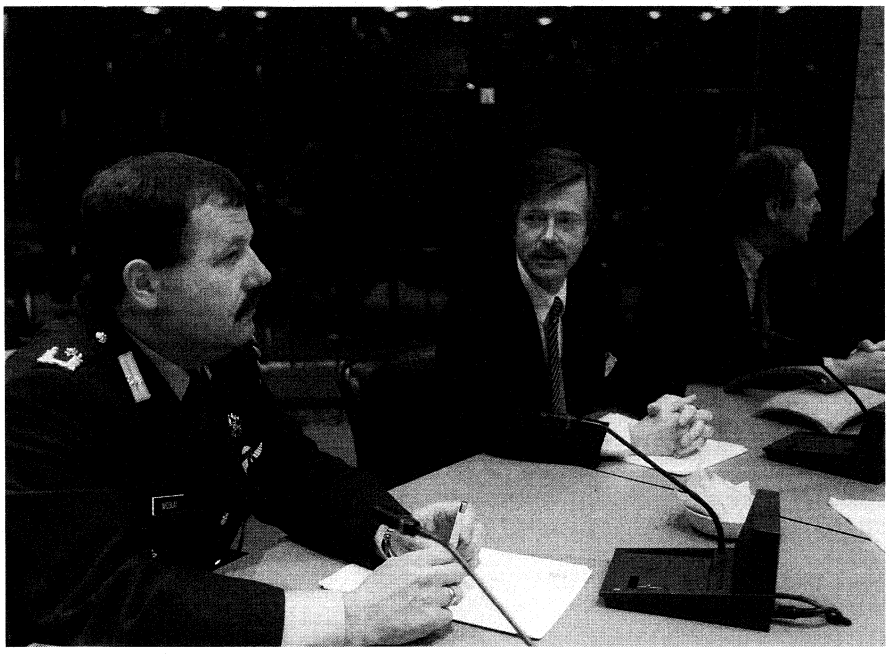
Besloten hoorzitting Kamer

Eveneens op 30 november sprak minister Voorhoeve zich voor het eerst in het openbaar uit tegen het houden van hoorzittingen door de Tweede Kamer over de val van Srebrenica. Hij vond dat alle 146 vragen uitputtend waren beantwoord en dat er een punt achter de affaire moest worden gezet. Bovendien vroeg hij zich af of de VN wel toestemming zouden geven voor het horen van ex-VN-militairen.

Op 5 december stuurde minister Voorhoeve een brief naar de Tweede Kamer waa uit bleek dat hij niet van op de hoogte was van het besluit van kolonel-arts Hegge d.d. 10 juli om geen medische hulp meer te geven aan de moslim-bevolking. Hegge nam dit besluit (dat de volgende dag werd opgeheven) omdat er niet genoeg medicijnen waren om eventueel ernstig gewonde Nederlandse militairen te behandelen.

Op 6 december besloot de Tweede Kamer tegen de zin van minister Voorhoeve tot een openbare hoorzitting over de val van Srebrenica, waarvoor brigade-generaal Nicolai en overste De Ruyter (VN-staf in Sarajevo), kolonel Brantz (Tuzla) en kolonel De Jonge (Zagreb) zouden worden uitgenodigd.
Op 7 december bleken er van de kant van de VN geen bezwaren tegen het onder bepaalde voorwaarden horen van de vier officieren door de Tweede Kamer.

Het verzoek van de Kamercommissie voor defensie om op 11 december een openbare hoorzitting mogelijk te maken werd op 8 december door het kabinet afgewezen. Het kabinet wilde alleen meewerken aan een hoorzitting achter gesloten deuren.
Op 11 december stemde de Tweede Kamer hiermee in en werden de vier bovengenoemde militairen door de zes Kamerleden van de defensiecommissie gehoord in vier besloten gesprekken van elk één uur.



Minister van defensie J.J.C. Voorhoeve (m.)en brigade-generaal C.H. Nicolai (l.) tijdens een besloten hoorzitting over de val van Srebrenica op 11 december 1995.

In het algemeen werd gesteld dat de Kamer weinig nieuws te horen had gekregen. Alleen De Hoop Scheffer (CDA) zei dat hij .,een enorme dosis extra informatie" had gekregen.

Slotdebat Tweede Kamer

Op 19 december hield de Tweede Kamer het vooralsnog laatste debat over het debâcle in Srebrenica. Daarin stelde minister Voorhoeve dat de wereldgemeenschap heeft gefaald en niet Dutchbat, dat 'slechts een alarminstallatie' was. Voorhoeve sprak van een 'buitengewoon pijnlijk verwerkingsproces' en een 'afgrijselijke ramp' voor de moslim-doden, hun familieleden en de 'vaak nog erg jonge Nederlandse militairen'. Als Dutchbat niet in de enclave was geweest hadden de Bosnische Serviërs waarschijnlijk ook 'bestialiteiten' begaan tegenover de moslimvrouwen, kinderen en bejaarden, aldus de minister.
In het debat werd nog duidelijk dat Voorhoeve de Inspectie voor de Volksgezondheid heeft ingeschakeld om te beoordelen of de medische staf van Dutchbat in Srebrenica genoeg hulp heeft geboden aan de plaatselijkc bevolking.

Volgens *NRC/H'blad* van 20 december kwam de Tweede Kamer tot de volgende conclusie: .,Het moet afgelopen zijn met het zoeken naar de schuldigen van het debâcle van ... Dutchbat bij de val van ... Srebrenica... De schuld voor wat er misging lag bij de Servische leiders."

Opinie Nederlanders

Volgens een opiniepeiling van de afdeling kijk- en luisteronderzoek van de NOS vond 47 procent van de Nederlanders dat de blauwhelmen van Dutchbat de burgers in de enclave Srebrenica voldoende hebben beschermd. Nog eens 19 procent was het met die stelling gedeeltelijk eens, 18 procent was het ermee oneens. Slechts 8 procent van de ondervraagden meende dat de Nederlandse militairen mede schuldig zijn aan de verdwijning van duizenden mensen in Srebrenica (Volkskrant 28-12-'95).

EERSTE DUITS-NEDERLANDSE LEGERKORPS IN DIENST GESTELD

Op 30 augustus is in Munster (Duitsland) het Eerste Duits-Nederlandse Legerkorps officieel in dienst gesteld door premier Wim Kok en bondskanselier Helmut Kohl. Formeel werd het korps geïnstalleerd door de ministers van defensie van Duitsland en Nederland, Volker Rühe en J.J.C. Voorhoeve.

Op 30 maart 1993 ondertekenden de toenmalige Nederlandse minister van defensie. Relus ter Beek, en zijn Duitse ambtgenoot Ruhe een intentieverklaring om te komen tot de oprichting van een gezamenlijk Duits-Nederlands legerkorps. Aanleiding vormden de bezuinigingen op de defensie-uitgaven in beide landen die leidden tot inkrimping van het Nederlandse Eerste Legerkorps. terwijl de Bundeswehr - naast twee legerkorpsen - onroldoende legeronderdelen 'overhield' om een volledig derde legerkorps in stand te houden.

Op 22 april 1994 tekenden Ter Beek en Rühe in Den Haag een akkoord ovei een gemeenschappelijk legerkorps onder NAVO-bevel, waarvan de stat in Munster gelegerd zou worden

Het nieuwe legerkorps, dat in vredestijd ruim 28.000 militairen telt, is onderdeel van de Main Defence Forces van de NAVO en is belast met de verdediging van een deel van Midden-Europa.
De staffuncties worden gelijkelijk verdeeld over Duitsers en Nederlanders. De eerste commandant is de Nede - landse luitenant-generaal R. Reitsma. In 1988 zal het commando worden overgenomen door een Duitse generaal. De voertaal in het korps is Engels.
(Zieookpag.225/3 en 333/3 e.v.-1994)

NOTA HERIJKING BUITENLANDS BELEID

Op 11 september werd de nota Herijking buitenlands beleid door het kabinet gepresenteerd. De kernboodschap was: Het buitenlands beleid zal sterker worden gericht op de behartiging van de Nederlandse economische belangen en daarvoor is actiever en effectiever bilateraal optreden nodig. Voor de uitvoering van dit beleid zullen nieuwe regiodirecties op het ministerie van buitenlandse zaken worden gevormd en komt er een 'homogene uitgavengroep' tergroottevan 1,1 procent van het BNP.

Minister H.A.F.M.O.van Mierlo stelde: ,,Het gaat niet om méér behartiging van de economische belangen, maar om een effectievere behartiging van die belangen.··

In plaats van de huidige drie onderraden van de ministerraad op buitenlands gebied komt er



De commandant van het Duits-Nederlandse legerkorps. luitenant-generaal R. Reitsma.

één onderraad, de 'Raad voor Europese en Internationale Aangelegenheden' onder voorzitterschap van de premier. Wel wordt uitdrukkelijk gesteld dat de minister van buitenlandse zaken de eerstverantwoordelijke blijft voor het geheel aan buitenlandse betrekkingen. De nagestreefde 'ontschotting' van het beleid moet vorm krijgen in een nieuwe opzet van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Er komt een matrixmodel van geïntegreerde regiodirecties waarin de bestaande regionale bureaus van Ontwikkelingssamenwerking, Buitenlandse Zaken en Economische Zaken (EZ) zullen worden samengevoegd. Deze nieuwe regiodirecties zullen worden bediend door de themadirecties van verschillende ministeries, waardoor er een 'schering-en-inslag-model' ontstaat. Men rekent erop dat door deze bundeling van kennis en instrumenten effectiever kan worden geopereerd. Het directoraat-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen van EZ blijft bestaan; een klein aantal topambtenaren (volgens minister Wijers 'twintig of iets minder') wordt gedetacheerd bij Buitenlandse Zaken.
Een verdere maatregel ter bevordering van de ontschotting is de vorming van een 'pool' van internationale beleidsambtenaren, die op verschillende ministeries werkzaam kunnen zijn. Verder zal een veel intensievere personele uitwisseling op detacheringsbasis tot stand komen tussen EZ en Buitenlandse Zaken.
De uitvoering van het beleid w-ordt bij de posten in het buitenland gelegd. die daarvoor meer zelfstandigheid zullen krijgen. De economische afdelingen van de posten zullen zo nodig worden versterkt en er zullen nieuwe posten worden geopend. Dat hoeven niet altijd ambassades of consulaten te zijn; uit kostenoogpunt kan het ook gaan om 'economische ondersteuningsposten'.
De voorgestelde herijkte organisatiestructuur van Buitenlandse Zaken gaat uit van gelijkwaardige samenwerking van 19 verschillende bureaus (thema-, regio- en forumdirecties).
Minister Van Mierlo mikt erop de hele operatie achter de rug te hebben voordat Nederland in januari 1997 weer het voorzitterschap van de EU waarneemt.

Er komt één pot voor alle uitgaven op buitenlands terrein, de zogenaamde homogene groep. De omvang van deze nieuwe homogene groep wordt 1,1 procent van het bruto nationaal produkt (BNP). Onder de homogene groep vallen de uitgaven voor Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking, de variabele kosten van vredesoperaties (de reguliere defensiebegroting blijft uiteraard apart bestaan), de programma's voor hulp aan Midden- en Oost-Europa. het exportinstrumentarium van EZ. de door andere ministeries gedetacheerde attachés, contributies aan internationale organisaties. internationaal milieubeleid, toerekeningen aan de EU, het internationale beurzenprogramma en de internationale culturele activiteiten van OCW. Tegenvallers en beleidsintensiveringen moeten binnen de homogene groep worden opgevangen.
De totale netto inspanning voor ODA (official development assistance) wordt vanaf 1997 begroot op 0.8 procent BNP. Op 'beleidsinhoudelijke gronden' kan ten gunste van andere uitgaven binnen de homogene groep hiervan worden afgeweken; wel zullen de ODA-uitgaven altijd binnen de bandbreedte van 0.75 en 0,85 procent BNP liggen.

Voor beleidsintensiveringen komt de komende jaren ook geld beschikbaar: in 1997 een bedrag van f 330 mln, in 1998 f 484 mln en in 1999 f 582 mln. Van Mierlo benadrukte dat eventuele bezuinigingen in de komende jaren niets met de herijking te maken hebben.

Op 4 december werd de nota in de Tweede Kamer behandeld, die na een debat van acht uur ermee akkoord ging.

Een aantal fracties vroeg zich af of het primaat van de minister van buitenlandse zaken niet te veel zal vervagen.
Opmerkingen in die zin van J.G. de Hoop Scheffer (CDA) en E. van Middelkoop (GPV) leidden tot een geprikkelde reactie van de minister. Van Mierlo zei: „Van de competentie van de minister van buitenlandse zaken is niets af. daar komt alleen maar de verantw-oordelijkheid bij om ervoor te zorgen dat de andere beleidsterreinen die onderdeel zijn van buitenlandse belangen van Nederland meer op elkaar afgestemd zijn." Tevens heeft de minister van Buitenlandse Zaken de helft van het budget van de noodhulp terug. „Dat is ten onrechte prijsgegeven aan Ontwikkelingssamenwerking door voorgaande ministers van het CDA", aldus Van Mierlo.

Zowel De Hoop Scheffer als FW Weisglas (VVD) pleitte voor het. in een volgende kabinetsperiode. aanstellen van een staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking.

Van Mierlo trok zich de kritiek van de Kamer aan dat de nota te weinig vermeldde over de mensenrechten. Hij zegde toe dat er een thema-directie mensenrechten, goed bestuur en democratisering naast een directie crisisbeheersing en humanitaire hulp komt.

DRUGSNOTA

Op 15 september stuurden de ministers E. Borst-Eilers (VWS) en W. Sorgdrager (justitie) en staatssecretaris J. Kohnstamm (binnenlandse zaken) de nota 'Het Nederlandse drugbeleid, continuïteit en verandering' naar de Tweede Kamer. In deze nota wijst het kabinet legalisering van soft- en harddrugs af. Het bestaande gedoogbeleid voor de verkoop van softdrugs in coffeeshops wordt aangescherpt. De huisteelt door meerderjarigen van kleine partijen nederwiet wordt - onder strikte voorwaarden - oogluikend toegestaan. De opsporing en vervolging van de drugshandel - in het bijzonder de grensoverschrijdende - blijven de eerste prioriteit voor politie en justitie in Nederland. Verder worden de drang- en dwangprojecten en het aantal cellen voor verslaafden uitgebreid. Volgens het kabinet heeft het Nederlandse beleid voor de verslavingszorg de gevolgen van drugsgebruik voor de volksgezondheid beperkt. Ook de scheiding van de consumentenmarkten van soft- en harddrugs is succesvol geweest en wordt voortgezet.

Ondanks de relatief gunstige situatie in termen van volksgezondheid doen zich echter grote problemen voor als gevolg van overlast, de georganiseerde criminaliteit en het drugtoerisme. In Rotterdam start daarom een experiment waarin verslaafden die regelmatig delicten plegen, kunnen worden opgevangen in een gesloten inrichting. Verder wil het kabinet een experiment met verstrekking van heroïne op medische indicatie voor een groep problematische verslaafden.

Het kabinet vindt het legaliseren van harddrugs onacceptabel vanwege de grote gezondheidsrisico's. Tevens vreest het dat de doelstelling om door de legale verkoop van harddrugs de criminele drughandel te verminderen, illusoir zal blijken als alleen Nederland tot legalisering overgaat.

Ook kan van legalisering zonder meer van de verkoop van cannabis geen sprake zijn. Zowel internationaal als nationaal wordt een discussie gevoerd over het meer aan banden leggen van de verkoop van nicotine. Het geheel vrijlaten van de cannabisverkoop past niet bij deze door het kabinet juist geachte beleidstrend. Legalisering van teelt, handel en verkoop van softdrugs kan bovendien leiden tot lagere prijzen op de Nederlandse markt waardoor het drugtoerisme zal aanwakkeren in plaats van temperen. De door Nederland geratificeerde verdragen, waaronder de uitvoeringsovereenkomst van het Schengen-akkoord, laten geen ruimte voor de legalisering van de verkoop van drugs.

Bij de strafrechtelijke aanpak van de handel in harddrugs zal de samenwerking met het buitenland worden geintensiveerd.

De decriminalisering van het druggebruik in de jaren zeventig heeft niet geleid tot een toename van het gebruik onder jeugdigen. Het aantal harddrugverslaafden in Nederland wordt geschat op ongeveer 25.000. Dit komt neer op 1,6 promille van de bevolking. Dit percentage is laag in vergelijking tot het Europese gemiddelde. Het aantal heroïneverslaafden onder de 21 jaar is laag en zal naar verwachting. gezien de daling in de laatste jaren, verder afnemen. De gemiddelde leeftijd van heroïneverslaafden ligt inmiddels boven de 30 jaar en is nog steeds stijgende.

Daarnaast heeft de verslavingszorg te maken met extreem problematische doelgroepen, zoals verslaafde dak- en thuislozen, zwerfjongeren en allochtone verslaafden. Daarbij is de verslavingsproblematiek veelal gerelateerd aan andere probleemgebieden, zoals psychiatrische aandoeningen en sociale-achterstandssituaties.
Voor een kleine groep (ongeveer 50) problematische verslaafden wil het kabinet met een experiment beginnen met verstrekking van heroïne op medische indicatie.

Het gebruik van drugs en de daarmee samenhangende problemen vormen ook in Nederland een groot maatschappelijk en bestuurlijk probleem. Het kabinet stelt paal en perk aan de criminaliteit en de overlast rondom drugs.

In verband hiermee wil het kabinet nieer ruimte creëren voor de zogenaamde dwang- en drangprojecten. De dreiging van detentie is de prikkel om te beginnen met een (intramurale) behandeling. De minister van justitie zal. in overleg met het openbaar ministeric, 500 van de in 1996 extra beschikbaar komende cellen hiervoor bestemmen.
De minister van justitie zal een wetsvoorstel indienen voor de invoering van de strafrechtelijke maatregel opvang verslaafden. Dit naar analogie van de vroegere plaatsing in een rijkswerkinrichting van landlopers. bedelaars en souteneurs. Het wordt daardoor mogelijk verslaafden die met grote regelmaat delicten plegen, op te vangen in een gesloten inrichting. waar kan worden gewerkt aan hun resocialisatie. Op korte termijn start in Rotterdam een experiment met een dergelijke inrichting met 100 plaatsen. Dit aantal zal oplopen tot 300 waarvan er 100 ter beschikking kunnen komen van Amsterdam.

Het voorkomen en bestrijden van drugsoverlast is ook een belangrijk onderdeel van de veiligheidsafspraken in het grote-stedenbeleid van de overheid. Voor dat beleid heeft het kabinet voor de komende vier jaar extra gelden ter beschikking gesteld, in totaal f 375 mln voor leefbaarheid en veiligheid. In de drugsnota wordt nog eens f 12,5 mln uitgetrokken specifiek voor de intensivering van de bestrijding van de drugsoverlast. Voor het totale drugsbeleid trekt het kabinet voor volgend jaar f 38.4 mln extra uit.
Ter verzekering van de adequate uitvoering van de beleidsvoornemens van overheid en grote steden op het gebied van de veiligheid en de drugsoverlast wordt een Interbestuurlijke Task Force Vcilighcid en Verslavingszorg in het leven geroepen.
De staatssecretaris van binnenlandse zaken zal een voorstel tot wijziging van de Gemeentewet indienen, die het mogelijk maakt woningen te sluiten waarin drugs worden verhandeld. Buitenlandse verslaafden en drugshandelaren die een acute dreiging voor de openbare orde vormen worden. indien zij overlast veroorzaken, sneller over de grens gezet.

Het kabinet heeft met vertegenwoordigers van de gemeenten afgesproken dat in de lokale driehoeksoverleggen (burgemeester. korpschef en officiervan justitie) een coffeeshopbeleid wordt vastgesteld. Dat beleid zal gericht zijn op terugdringingvan het aantal coffeeshops en op strikte reglementering van vestiging en exploitatie van de coffeeshops. Daarnaast zal extra toezicht en controle op vergunningen en naleving van strafrechtelijke richtlijnen van het openbaar ininisterie en lokale (overlast-)verordeningen plaatsvinden.
Mede ter bestrijding van het drugstoerisme stelt het kabinet voor de maximale hoeveelheid softdrugs per klant per transactie terug te brengen. Per klant mag per keer voor eigen gebruik nog slechts 5 gram cannabis worden verkocht. In een coffeeshop zal een voorraad van maximaal enkele honderden grammen worden gedoogd.

De snel aan populariteit winnende softdrug van eigen bodem, nederwiet. brengt nieuwe problemen met zich mee. Nederland dreigt hierdoor een exportland te worden. Het kabinet heeft daarom besloten dat de bestrijding van grootschalige teelt van nederwiet hoge prioriteit krijgt. De maximum gevangenisstraf voor de teelt van hennep zal worden vrrhoogd van 2 naar 4 jaar Kleinschalige huisteelt zal echter niet actief worden opgespoord (Staatscourant 18-9- 95)

KABINETSVOORSTEL OVER VERNIECWING BESTUURLIJKE ORGANISATIE. RUIMTE VOOR VORMING ZEVEN STADSPROVINCIES

Op 15 september kwam het kabinet met een voorstel over de vernieuwing van de bestuurlijke organisatie. Het kabinet liet ruimte open voor de vorming van zeven stadsprovincies. De stedelijke regio's Amsterdam en Rotterdam zouden zeker stadsprovincies wnrden. al zou over de opdeling van beide steden nog een besluit volgen Over de regio's Haaglanden, Utrecht, Enschede/Hengelo, Arnhem/Nijmegen en Eindhoven/Helmond zou eind 1996 een besluit vallen. Deze regio's kregen nu de gelegenheid zelf over de wenselijkheid van een stadsprovincie te oordelen.

Eerder waren minister Hans Dijkstal en staatssecretaris A.G.M. van de Vondervoort (binnenlandse zaken) blijkens een op 19 augustus uitgelekte brief aan de ministerraad van plan alleen Amsterdam, Rotterdam en Haaglanden te laten uitgroeien tot stadsprovincies De vier overige regio's zouden genoegen moeten nemen met een grootschalige herindeling van de gemeenten in de regio. waarbij de 'centrumsteden' een deel van de buurgemeenten zouden annexeren. Volgens de bewindslieden was de grootstedelijke problematiek in deze regio's niet groot genoeg.

Het voornemen van de bewindslieden wekte in Amsterdam 'verbijstering', omdat het voor het stadsbestuur veel te vroeg kwam. In Amsterdam zou de komende weken een 'stadsgesprek' op gang komen bij wijze van uitgebreide volksraadpleging, waarvan de uitkomst de basis zou vormen van het standpunt dat het college van burgemeester en wethouders wilde innemen over een nieuwe toekomstige bestuursvorm na het massale 'neen' bij het referendum van 17 mei (zie pag. 52911-'95). Een op deze wijze gevormd standpunt zou naar verwachting op een flink draagvlak onder de burgers kunnen rekenen. De vraag rees of een open discussie nu nog mogelijk was en vooral of burgers een stadsgesprek serieus zouden nemen, onder het motto: de zaak is toch al bekonkeld.

De stadsregio's Utrecht, Enschede/Hengelo, Arnhem/Nijmegen cn Eindhoven/Helmond reageerden uiterst verbolgen op het voornemen van de bewindslieden de vorming van stadsprovincies rond hun steden, waartoe de Kaderwet hen uitnodigde, stop te zetten. Burgemeester I. Opstelten van Utrecht vreesde dat Utrecht bestuurlijk buiten de Randstad zal vallen, als rond 'zijn' stad geen stadsprovincie wordt gevormd, terwijl ,,wij nota bene in de Randstad liggen". Hij kreeg de steun van zijn collega's uit Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. De burgemeesters van de vier grote steden in de Randstad stelden in een op 23 augustus verzonden brief aan alle leden van het kabinet: ,,In het belang van de verdere ontwikkeling van dit voor Nederland zo vitale gebied is eenduidigheid in de bestuurlijke organisatie van de vier grootstedelijke regio's noodzakelijk "

Stadsprovincie Rotterdam

Op 13 oktober besloot de ministerraad. op voorstel van Dijkstal en Van de Vondervoort vast te houden aan de vorming van een stadsprovincie Rotte dam. waarbij de huidige stad in vijf gemeenten wordt gesplitst. In het besluit stond dat er een 'herkenbare centrumgemeente Rotterdam' blijft en dat de randen van de stad worden verzelfstandigd. Dit betekende dat er rondom Rotterdam vier nieuwe gemeenten ontstaan: Alexanderpolder. Hoek van Holland, Hoogvliet en Berg en Schie (bestaande uit de huidige deelgemeenten Overschie en Hillegersberg/Schiebroek). De bedoeling was dat de nieuwe stadsprovincie per 1 januari 1997 wordt opgericht.

In vergelijking met de eerdere plannen was in de komende taakverdeling tussen de stadsprovincie en de gemeenten weinig veranderd. Wel werd besloten dat de toekomstige Commissaris van de Koningin niet de bevoegdheid krijgt openbare manifestaties te verbieden; burgemeesters blijven daarvoor verantwoordelijk.

Het kabinet liet op 13 oktober weten dat de vorming van de stadsprovincie Rotterdam en de opdeling van de stad het resultaat was van .,een moeilijke afweging". Uit overleg met bestuurders, maatschappelijke groeperingen en andere betrokkenen bleek dat wel iedereen voor de vorming van een 'sterke' stadsprovincie was, maar dat de meningen over de verdeling van Rotterdam zwaar uiteen liepen. Omliggende gemeenten dreigden hun medewerking aan de vorming van een stadsprovincie op te zeggen. als Rotterdam zelf niet kleiner zou worden. Daarom draagt het kabinetsbesluit het karakter van een compromis, aldus premier Kok. Hij zag in de uitslag van het Rotterdamse referendum van 7 juni (zie pag. 529/2-'95) geen afwijzing van devorming van een stadsprovincie. .,Ik houd het erop dat de bezwaren tegen opsplitsing groter waren dan tegen het jezelf verschaffen van een ruimere jas". zo meende Kok.

De nieuwe indeling betekent dat de gemeente Rotterdam wordt teruggebracht binnen zijn vooroorlogse grenzen en nog ruim 400.000 inwoners zal tellen. De gemeente reageerde teleurgesteld op het kabinetsbesluit. Volgens een woordvoerder zouden B en W zich tot de Tweede Kamer wenden om tot een ander besluit te komen.

(Vor.ber.pag. 527/3 e.v.-1995)

KABINET AKKOORD MET INVOERING CORRECTIEF WETGEVINGSREFERENDUM EN GEMENGD KIESSTELSEL

Op 20 oktober ging het voltallige kabinet akkoord met de invoering van een

correctief wetgevingsreferendum op landelijk, provinciaal en lokaal niveau. Daarnaast werd besloten een gemengd kiesstelsel in te voeren om de relaties tussen kiezers en volksvertegenwoordigers te verbeteren. Premier Kok maakte dit bekend op zijn wekelijkse persconferentie.

Referendum

Om een door het parlement aangenomen wet te kunnen verwerpen moet aan drie criteria worden voldaan: 1) Binnen drie weken na publikatie moeten 40.000 kiezers vragen om een volksraadpleging; 2) als die drempel is genomen. zullen tegenstanders van de wet binnen zes weken daarna 600.000 handtekeningen moeten verzamelen op lijsten die in gemeentehuizen klaarliggen; en 3) de meerderheid van de opgekomen kiesgerechtigden die tegen de wet is, moet minstens 30 procent vertegenwoordigen van het totaal aantal kiesgerechtigden.

De in het kabinet omstreden vraag of planologische kernbeslissingen (PKB's, d.w.z. grote infrastructurele projecten zoals de Betuwelijn of de uitbreiding van Schiphol) al dan niet onderwerp van een correctief referendum moeten kunnen worden, is uitgesteld.

Kiesstelsel

De wijziging van het kiesstelsel voorziet in de invoering van een beperkt dis-



De voorzitter van de landelijke vergadering van procureurs-generaal, A.W.H. Doctors van Leeuwen.

trictenstelsel, waarbij de kiezers één stem op een landelijke kandidaat en één stem op een regionale kandidaat uitbrengen. Daardoor worden 75 leden van de Tweede Kamer regionaal via vijf districten gekozen, terwijl de andere 75 via het huidige systeem van landelijke evenredigheid worden verkozen.

(Vor.ber.pag. 156/3 e.v.-1994)

VICE-ADMIRAAL BUIS HOOFD VAN DE BVD ALS OPVOLGER VAN DOCTERS VAN LEEUWEN

Op 22 september nam vice-admiraal N.W.G. Buis afscheid als bevelhebber van de zeestrijdkrachten (zie pag. 167/1-'95). Hij werd hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) als opvolger van A.W.H. Docters van Leeuwen, die deze functie van 15 augustus 1988 tot eind 1994 vervuld had. Per 1 januari 1995 werd Docters van Leeuwen procureur-generaal bij het Gerechtshof in Den Haag en voorzitter van de landelijke vergadering van procureurs-generaal. De BVD was in de tussentijd geleid door plaatsvervangend hoofd A. Kievits.
Buis heeft in zijn loopbaan bij de marine ervaring opgedaan met inlichtingenwerk.

NIEUW KAMERLID

J. ten Hoopen (49), vice-voorzitter van de organisatie van werkgevers in het midden- en kleinbedrijf MKB-Nederland, is op 5 december beëdigd als lid van de Tweede Kamer voor het CDA. Hij volgt mevr. M.H.A. Boers-Wijnberg (49) op. die de Tweede Kamer na ruim negen jaar verliet om zich als zelfstandig adviseur bezig te houden met internationaal milieubeleid.

(Vor.ber.pag. 671/2-1995)

BELGIË

BEGROTING 1996 IN HET TEKEN VAN HET VERDRAG VAN MAASTRICHT

Na moeizame onderhandelingen bereikte het federale kabinet-Dehaene II op 3 oktober 1995 een akkoord over de begroting voor 1996. Deze staat in het teken van het Verdrag van Maastricht. Dat schrijft voor het tekort op de overheidsfinanciën terug te brengen tot ten hoogste 3 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) om toe te kunnen treden tot de Europese eenheidsmunt.

Voor de Kamer van volksvertegenwoordigers beklemtoonde premier Jean-Luc Dehaene dat de aanpak van de regering ook past in de benadering van het Europees Witboek voor groei en werkgelegenheid. De regering stelde op 3 oktober een nieuw meerjarenplan voor. Dehaene noemde de toetreding van België tot de Europese Monetaire Unie van essentieel belang, vooral voor de werkgelegenheid. De regering houdt zich dan ook aan de bepalingen van het Verdrag van Maastricht. De sanering van de overheidsfinanciën noemde de eerste minister een bij uitstek sociale taak omdat dergelijk beleid integraal deel uitmaakt van het beleid ter bevordering van de werkgelegenheid.

***Uitgangspunten van de begroting* 1996**

In de begrotingsvoorstellen beperkt de federale regering de financieringsbehoeften van de federale overheid tot 233 miljard met een netto-financieringscapaciteit van 17 miljard voor de sociale zekerheid.

Belangrijkste indicatoren van de overheidsfinanciën (in procenten van het BBP)

	1993	1994	1993	1996
Netto financieringsbehoefte	-6,7	-5,3	-4,3	-3.0
waarvan federale overheid	-5,5	-4.5	-3.7	-2,8
sociale zekerheid	-0,3	+0.0	+0,1	+0,2
Bruto overheidsschuld	137,5	135,0	134.2	131,1
waarvan federale overheid	124.1	122,1	121.1	118,4

De vermindering van de netto financieringsbehoeften tot het peil voorgeschreven door het Verdrag van Maastricht maakt het volgens de federale regering mogelijk de overheidsschuld in een steeds sneller tempo te verminderen en zodoende op een voor het Verdrag van Maastricht bevredigend tempo af te stevenen op het peil van 60 procent van het BBP.

De federale regering gaat uit van een economische groei van 2,2 procent, wat even hoog is als voor 1995. Met deze voorzichtige raming houdt de regering rekening met de afgeleide gevolgen op de economie van de te leveren inspanningen om de norm van 3 procent te bereiken.

Om de betrouwbaarheid van de voorspellingen over de evolutie van de fiscale ontvangsten voor 1995 te verhogen, ging de federale regering over tot een

herraming op grond van de verwezenlijkingen tijdens de eerste acht maanden van 1993. Zo kon de regering tijdig inspelen op een aanzienlijk lagere opbrengst van bijna 10 miljard fr.

Even voorzichtig is de regering met de raming van de evolutie van de rentetarieven. In haar uitgangspunten gaat zij uit van rentetarieven die aanzienlijk hoger liggen dan het huidige peil, niettegenstaande de duidelijke trend naar een verdere daling van de rentetarieven.

MACRO-ECONOMISCHE HYPOTHESEN

Vooruitzichten	02/1995	07/1995 voor 1995	07/1995 voor 1996
1. Groei BBP			
nominaal	+5.6	+4,1	+4,7
in volume	+2.8	+2,2	+2,2
in prijzen	+2,7	+1,9	+2,5
2. Inflatie			
gewone index	+2,3	+1,6	+2,2
gezondheids-index	+2,1	+1,7	+2,3
3. Wisselkoers dollar (fr.)	31.0	30,0	30,0
4. Korte termijn-rente schatkist-certificaten (3maanden)	6.1	5,2	4,6
5. Rentevoet op lange termijn	7,2	7,1	7,5
6. Wereldvraag	+7,5	+7,8	+7,1
7. Loonmassa (zonderbijdrage werkgevers)	+3,8	+2,7	+3,3
8. Tewerkstelling in fysische eenheden op 30 juni	+26.400	+10.800	+25.300
9. Werklozen in fysische eenheden op 30 juni	-12.700	+1.300	-27.000

De federale regering gaat ervan uit dat het verbruik van de gezinnen nagenoeg in hetzelfde tempo blijft stijgen als in 1995, namelijk met 1,3 % in volume. Maar rekening houdend met de inkomensmatiging en de saneringsmaatregelen zou dat inkomen volgens de regering in reële termen met 1,1 % stijgen in 1993 en met 0,3 % in 1996. Toch zal de vertraagde stijging volgens de regering geen invloed hebben op de particuliere consumptie, aangezien deze gecompenseerd wordt door een verlaging van de spaarquote van de gezinnen, namelijk van 19,6 % in 1995 naar 18,8 % in 1996.

De afwezigheid van inflatoire spanningen wijt de regering aan de inkomensmatiging en aan het feit dat de toename van de bedrijvigheid in de lijn ligt van de potentiële groei van de Belgische economie. Rekening houdend met het voorziene inflatiepercentage zal de indexering van wedden en pensioenen in de overheidssector in 1996 slechts eenmaal plaatsvinden, namelijk in april.

De werkgelegenheid zou in 1996 ook een meer positieve evolutie kennen. De netto schepping van nieuwe banen zou van 10.800 eenheden in 1995 tot 25.300 eenheden in 1996 stijgen. Zodoende zou, volgens de regering, de stijgende tendens van de werkloosheid duidelijk worden ingedijkt. Een daling van de werkloosheid met 27.000 fysische eenheden zou reeds op 30 juni worden waargenomen. De regering schrijft deze gang van zaken toe aan het meerjarenplan voor werkgelegenheid (zie pag. 607/1 e.v.-1994).

Besparingen

Globaal genomen komen de ingediende Rijksmiddelenbegroting en de begroting voor de sociale zekerheid neer op een besparing van 143 miljard, namelijk 84 miljard op de begrotingsuitgaven, 42 miljard op de intrestlasten op de overheidsschuld en 17 miljard op de overdracht van middelen naar de gewesten, de gemeenschappen en de Europese Unie.

De belangrijkste oorzaken van de nominale stijging van de begroting zijn de indexering van de wedden en de pensioenen (+ 5.2 miljard), de toename van het aantal gepensioneerden in de overheidsadministraties (+ 4,4 miljard) en de uitgesproken prijsstijging van de tegemoetkomingen in de ligdagprijs in de ziekenhuizen (+ 4,1 miljard). Uit het onderzoek van de grote begrotingscellen blijkt dat de belangrijkste verhoging van de uitgaven zich manifesteert in de sociale cel, waar de globale kredieten met 8,3 miljard toenemen. Deze verhoging wordt voor telkens ongeveer de helft gespreid over de begroting van pensioenen en die van volksgezondheid. In de economische cel vertoont de begroting van verkeer en infrastructuur eveneens een belangrijke stijging met 2,8 miljard.

Voor de gezagsdepartementen is de meest uitgesproken stijging die van de begroting van justitie met 1,7 miljard omwille van de geleverde inspanningen om de personeelsbezetting te verbeteren en de uitvoering van het meerjarenplan van justitie voor het wegwerken van de rechterlijke achterstand te voltooien. Deze inspanningen, die de verbetering beogen van de veiligheid en van het vertrouwen van de burger, worden verder ondersteund. door hogere middelen voor de politiediensten in de begroting van binnenlandse zaken (+ 356,8 miljoen).

Wat de economische cel betreft zijn de kredieten die het meest stijgen de toekenning van een bijkomend krediet aan de Nationale Spoorwegen, de NMBS (+ 1 miljard),de deelneming van de staat in de investeringen van de NMBS (+ 1,2 miljard) en in de pensioenen van het personeel van de NMBS (+ 729.1 miljoen). De toekenning van bijkomende kredieten in de begrotingen van de NMBS voor 1995 (2.5 miljard) en voor 1996 (3.5 miljard) is afhankelijk van de goedkeuring van een meerjarenplanning. die het financieel evenwicht van de NMBS op termijn moet veilig stellen.

Wat de Regie voor Maritiem Transport (RMT) betreft, zal de federale regering een crisismanager aanstellen. De regering zal de structuur van de eigen middelen van de Post verstevigen, teneinde de Post geschikter te maken voor de nieuwe commerciële bedrijvigheid; in samenwerking met de particuliere sector.

De primaire uitgaven van de sociale zekerheid

De primaire uitgaven van de sociale zekerheid zullen in 1996 17,9 procent vertegenwoordigen van het BBP, tegenover 18,5 procent in 1993. Deze neerwaartse trend benadert in absolute cijfers die van de federale uitgaven met een vermindering van 49 miljard. Deze evolutie is hoofdzakelijk een gevolg van de vermindering van de werkloosheid en van de beheersing van de sociale uitkeringen krachtens het Globaal Plan (zie pag.607/1 e.v.-1994).

Intrestlasten van de federale overheid

De begroting van de overheidsschuld stijgt in 1996 met slechts 1 miljard: van 654.5 tot 655,5 miljard. Deze gunstige evolutie schrijft de regering toe aan de verdere daling van de rentevoeten. Bij de raming van de schuldbegroting werd onder meer uitgegaan van gemiddelde rentetarieven voor 1996 van 7,52 procent voor de financiering van de langlopende schuld in 1995. waar voor het eerst een rente wordt betaald in 1996. en van 4,6 procent voor de schatkistcertificaten op 3 maanden. Dat is volgens de regering een vrij voorzichtige hypothese.

De fiscale en niet-fiscale ontvangsten van de staat in 1995 en 1996 (in miljoenen)

	1995		1996	+/-
	aan-gepast	ver-moe-delijk	initieel	
Lopende ontvangsten	2.369,7	2.310,2	2.439,9	+129,7
fiscale	2.237,3	2.175,9	2.307.7	+131,8
niet-fiscale	132,4	134,6	132,2	-2,4
Kapitaal-ontvangsten	32.6	32,7	41,0	+8,3
fiscale	25,6	25,5	26.2	+0,7
niet-fiscale	7,0	7.2	14,8	+7,6
TOTAAL	2.402,3	2.343,2	2.480.9	+137,7
Voorafnemingen	-981,4	-981.3	-1.019.7	+38,4
Rijksmiddelen	1.420.9	1.361.9	1.461.2	+99.3

De fiscale en niet-fiscale ontvangsten van de sociale zekerheid in 1995 en 1996 (in miljoenen)

	1995	1996	+/-
1. Socialebijdragen	1.123.8	1.139,7	-0.8%
2. Alternatieve financiering	86.1	98.7	+0,8%
3. Overdracht van de federaleoverheid	230.7	230.7	-2,2%
4. Andere ontvangsten	31.8	32.3	+7,1%
5. Totale ontvangsten	1.472,5	1.501,4	-0,2%
(loontrekkenden	1.348,3	1.374,8	-0,2%)
(zelfstandigen	124,1	126.6	-0,2%)

Netto financieringsbehoeften van de federale overheid en de sociale zekerheid

	miljarden		% v.h.BBP		+/-
	1995	1996	1995	1996	%
Begrotingssaldo	-336,4	-221,4	-4.2	-2.7	+1,5
Correcties	+42,6	+5,2	+0,5	+0,1	-0.5
Netto financieringsbehoeften	-293,8	-216.2	-3,7	-2,6	+1,1
(federale overheid	-293,8	-232,9	-3,7	-2,8	+0,9)
(sociale zekerheid	+0,0	+16,6	+0.0	+0,2	+0,2)

Deze balans komt neer op een verbetering ten belope van 83 miljard, terwijl de sociale zekerheid haar overschot ziet stijgen met 10 miljard.

Begeleidende maatregelen

Een zeer groot aantal begeleidende maatregelen moeten de uitvoering van de begroting 1996 mogelijk maken. Premier Dehaene vatte ze als volgt samen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers.

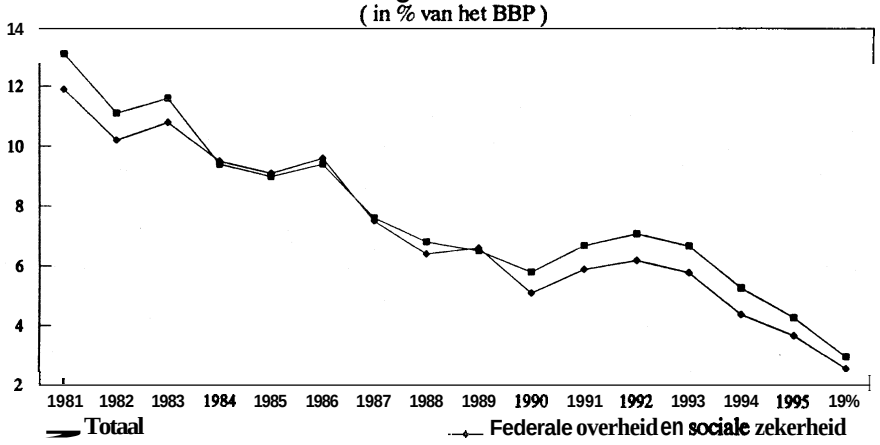
In verhouding tot de nog altijd veel te hoge werkloosheid. lijken de resultaten van het tot op heden gevoerde tewerkstellingsbeleid bescheiden, zei de premier. Toch hebben de genomen maatregelen onmiskenbaar vruchten afgeworpen. De maatregelen zullen pas hun volle effect opleveren als de economische groei doorbreekt. Daarom doet de regering een inspanning voor de heropleving in de bouwsector via een tijdelijke vermindering van de BTW-tarieven voor de sociale woningbouw.

De vorming van eigen middelen in de Kleine en Middelgrote Ondernemingen (KMO's)wordt fiscaal aangemoedigd.

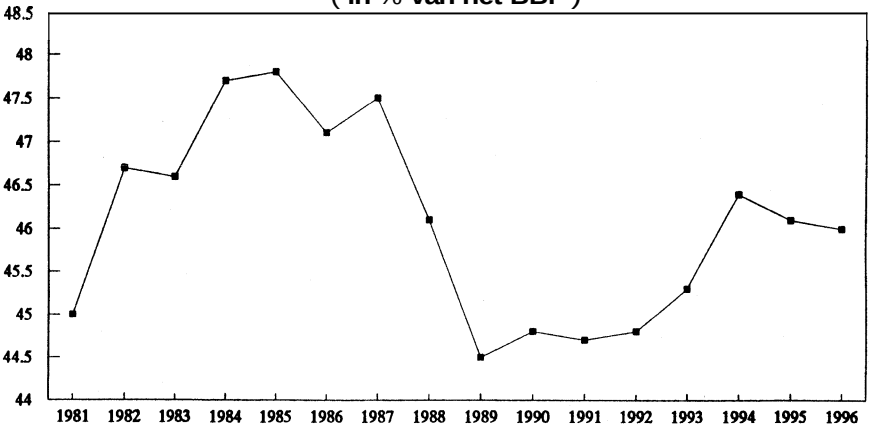
Het wetenschappelijk onderzoek en de aanwerving van vorsers. ook door de overheid, worden aangemoedigd omdat het van belang is te investeren in de toekomst, aldus de eerste minister. Daarnaast zal de regering het wettelijk kader voor de economische bedrijvigheid moderniseren. Bijzondere aandacht gaat naar een verbetering van de onthaalstructuur voor buitenlandse investeerders.

De beheersing van de arbeidskosten is en blijft een belangrijke beleidslijn. Daarom handhaaft en bevestigt de regering de verlaging van de arbeidskosten via het Maribel-stelsel, het plus één plan, de ingroeibanen en de voordeelbanen voor langdurig werklozen. Voor de lagere lonen wordt de vermindering van de werkgeversbijdragen versterkt, wat zal neerkomen op een vermindering van de loonkosten met 2 tot 3 procent. Daarnaast houdt de regering vast aan de matiging van de lonen tot eind 1996, niet alleen om de arbeidskosten te beheersen, maar ook om de verbeterde concurrentiekracht te vrijwaren. Vanaf 1997 zal de regering, na overleg met vakbonden en patroons, de ontwikkeling van lonen en inkomens meer preventief en structureel afstemmen op die van de landen van de Europese Monetaire Unie.

De netto financieringsbehoeften van de overheid
(in % van het BBP)



Fiskale en parafiskale druk
(in % van het BBP)



Om meer mensen aan het arbeidsproces te laten deelnemen, zal de regering maatregelen nemen om deeltijdse arbeid als volwaardige arbeid in te schakelen in het personeelsbeleid van de ondernemingen. Er komt steun voor banen die inspelen op diverse samenlevingsbehoeften, in de sociale non profit sector, in de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA's) en de buurtdiensten, in de vennootschappen met sociaal oogmerk en inschakelingsbedrijven, in preventie- en veiligheidstaken, in ontwikkelingssamenwerking en wetenschappelijk onderzoek. Bovendien komen er specifieke maatregelen voor de inschakeling van bestaansminimumtrekkers op de arbeidsmarkt.

Om de tewerkstellingsintensiteit van de groei duurzaam te verhogen, zal het ook in de toekomst noodzakelijk zijn de alternatieve financiering van de sociale zekerheid te versterken, aldus de eerste minister. Zo kan men de lasten verminderen die exclusief op de arbeid wegen. Die alternatieve financiering is volgens de eerste minister ook noodzakelijk opdat de sociale zekerheid haar financieel evenwicht zou behouden en een doelmatige sociale bescherming in stand zou houden. Men zal in de toekomst nog verder moeten gaan. ,,Wij staan inzake de sociale zekerheid, 50 jaar na haar ontstaan, voor een belangrijke uitdaging, namelijk haar aanpassing aan inmiddels drastisch veranderde omstandigheden: gewijzigde gezinspatronen, nieuwe verhoudingen op de arbeidsmarkt met meer tweeverdieners en meer atypische jobs, een vergrijzende bevolking. Omdat deze opdracht goed moet worden voorbereid en met een lange-termijnperspectief gerealiseerd moet worden, wordt zij niet gekoppeld aan de huidige begrotingsoperatie", aldus de premier.

Hij kondigde evenwel aan dat de regering in de komende maanden de verschillende sectoren van de sociale zekerheid zal moderniseren teneinde beter in te spelen op de gewijzigde maatschappelijke behoeften en de leefbaarheid van het stelsel in de toekomst te verzekeren. Dat gebeurt het best met maatregelen waarvan het effect geleidelijk groeit over meerdere jaren. Bovendien moet in alle sectoren van de sociale zekerheid zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de draagkracht, aldus de eerste minister, die hier even alludeerde op de relatie tussen sociale zekerheid en fiscaliteit met de zinsnede dat .,hiertoe een grote interconnectie nodig is tussen de gegevens van de sociale zekerheid en die van de fiscaliteit".

Om de kansen op succes van de belangrijke hervorming van de sociale zekerheid zo groot mogelijk te maken, was het volgens Dehaene een noodzakelijke voorafgaande voorwaarde om het financieel evenwicht van de sociale zekerheid te behouden. Vandaar dat de regering het als haar eerste opdracht beschouwde het evenwicht in 1996 te herstellen.

Ook op het vlak van de rijksmiddelenbegroting worden volgens de eerste minister de vruchten geplukt van de nu al jaren volgehouden begrotingsdiscipline. Daarnaast wordt er gezorgd voor een normale verhoging van de fiscale en parafiscale ontvangsten in verhouding tot de economische groei. De regering verscherpt de strijd tegen de fiscale fraude, terwijl zij anderzijds de indirecte belastingen (accijnzen en BTW) verhoogt. Deze verhogingen passen in een beleid tot verbetering van de mobiliteit, het rationeel energieverbruik en de vrijwaring van het leefmilieu. Om die reden wordt de prijs van benzine verhoogd en wordt op de dieselwagens een compenserende verhoging van de verkeersbelasting doorgevoerd. Daarnaast zal van de elektriciteitsproducenten een specifieke inspanning worden gevraagd.

Via de verhoging van de roerende voorheffing tot 15 procent wordt een bijdrage gevraagd aan de roerende inkomens. De inkomens uit arbeid en sociale uitkeringen worden nauwelijks bij deze operatie betrokken. Dat is, aldus de eerste minister, een bewuste keuze van de regering.

Meerjarenplanvoor werkgelegenheid

Het meerjarenplan voor werkgelegenheid bevat maatregelen om het eigen vermogen van de ondernemingen, vooral de KMO's, te versterken. Er is ook voorzien in een relancebeleid voor de bouwsector, naast de invoering van een toekomstgerichte economische wetgeving en de verlaging van de arbeidskosten voor de lagere inkomens. De arbeidskostenverlagende maatregelen hebben een dubbel doel: de tewerkstelling behouden in bepaalde sectoren en de drempel verlagen teneinde bijkomende tewerkstelling te scheppen. Dat gebeurt via het Maribel-stelsel, het plus één plan en ingroeibanen. Het plan voorziet ook in maatregelen ter herverdeling van de arbeid via bedrijfsplannen, loopbaanonderbreking, deeltijdse arbeid en halftijds brugpensioen. Naar de jongeren toe wordt een specifiek beleid ontorpen. onder meer via ,,eerste werkervaringscontracten" (EWE's).

De ontwikkeling van nieuwe arbeidsmarkten wordt aangemoedigd, onder meer in de sociale non profitsector, de buurtdiensten en de PWA's, vennootschappenmet sociaal oogmerk: tewerkstelling in preventie- en veiligheidstaken en in ontwikkelingssamenwerking. Het zich vestigen als zelfstandige wordt aangemoedigd.

Daarnaast gaat de aandacht van de regering ook uit naar een betere vorming van de jongeren.

Sociale zekerheid

De vorige regering nam zich voor de sociale zekerheid in 1996 in evenwicht te brengen. De drie voorgaande jaren werden inspanningen gedaan om het verwachte tekort van 110 miljard weg te saneren. Bij de aanvang van de begrotingsonderhandelingen bleken besparingen ten belope van 35 miljard noodzakelijk om het gestelde doel te bereiken. De regering besliste om de subsidie van de staat aan de sociale zekerheid te behouden en om de bijdrage van de alternatieve financiering op te trekken tot zo'n 10 miljard.

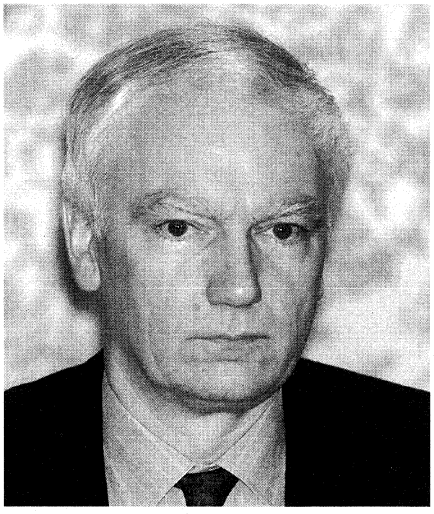
Om het evenwicht te bereiken werden een groot aantal maatregelen genomen: voor 13,5 miljard in de ziekte- en invaliditeitsverzekering; voor 4,5 miljard in het stelsel van de werkloosheid, waarvan 2 miljard als gevolg van het werkgelegenheidsbeleid. De pensioensector draagt 3 miljard bij. De begrotingsmaatregelen op zich zijn niet voldoende om de uitgaven inzake geneeskundige verzorging te beheersen. Deze hervorming zal een essentieel onderdeel uitmaken van de modernisering van de sociale zekerheid, waartoe de regering nog moet overgaan.

Op 27 oktober bereikte de coalitie alvast een akkoord over een algemene verhoging van het loonplafond waarop de bijzondere bijdrage van de werknemers tot de sociale zekerheid in 1996 zal worden berekend: dat plafond wordt van 24.000 opgetrokken tot 29.500 fr. Dit bedrag wordt bereikt bij een inkomen van 2,4 miljoen fr. per jaar. De inkomens beneden 750.000 fr. per jaar betalen geen bijzondere bijdrage. De verhoging van het berekeningsplafond brengt de overheid ruim 2,5 miljard op.

Begroting in **Staatsblad**

Het Staatsblad van 30 december 1995 publiceerde de volgende begroting voor 1996 (samenvatting; in miljoenen):

	vastlegging	ordonnancering
Dotaties	11.7691	11.769,1
Eersteminister	26.162,5	21.089,9
Justitie	34.124,4	35.311,4
Binnenlandse zaken	11.552,6	12.118,7
Buitenlandse zakenenhandel	11.491,1	11.378,2
Ontwikkelings-samenwerking	20.647,7	20.824,8
Landsverdediging	93.433,7	97.155,1
Politie en rijkswacht	27.602,9	27.579,7
Financiën	56.753,7	56.548,0
Ambtenarenzaken	16.364,6	16.364,6
Pensioenen	239.838.5	239.838,5
Tewerkstelling en arbeid	26.728,7	28.156,7
Sociale zaken, volksgezondheid enleefmilieu	314.974,0	315.322,1
Middenstand en landbouw	14.886,3	17.475,5
Economische zaken	8.907,9	9.936,8
Verkeer en infrastructuur	101.656.2	102.410,3
Financiën voor de rijksschuld	1.431.429.7	1.431.429,7
Financiën voor Europese Unie	40.109,0	40.109,0
ALGEMEEN TOTAAL	2.489.432,6	2.494.854,1



Minister van financien Philippe Maystadt.

BEGROTINGSTEGENVALLER

Op 3 januari 1996 deelden de vice-premiers en ministers van begroting en financiën, resp. Herman Van Rompuy en Philippe Maystadt, mee dat het begrotingstekort in 1995 met 65 miljard daalde tot 4,5 procent van het BBP. Dit resultaat werd bereikt dankzij een strikte beheersing van de uitgaven (58 miljard) en een forse daling van de rentelasten (50 milja d). Toch is dit nog een tegenvaller, omdat de regering strandt op 13 miljard van de vooropgestelde sanering. Door de tegenvallende economische groei kwam er 75 miljard minder in de Schatkist dan verwacht. Door deze tegenvaller realiseert de federale regering net niet het vooropgestelde doel om het begrotingstekort in 1993 tot 4,3 procent van het BBP terug te dringen. Toch waren Van Rompuy en Maystadt relatief tevreden. want de relatieve afijking is volgens hen te wijten aan de Europese richtlijn. waardoor men de opbrengst van de privatisering van overheidsbedrijven (13 miljard) niet meer in de begroting voor 1995 mocht inschrijven.

(Vor.ber.pag. 614/2 e.v.-1994)

r

ALGEMEEN

EUROPEES ENERGIE HANDVEST

Op 15 december 1994 werd door 45 landen en de Europese Unie een Europees Energie Handvest ondertekend, dat erop gericht was de investering en handel in de energiesector in Midden- en Oost-Europa te stimuleren. Rusland ondertekende het Handvest op 17 december, nadat het garanties had gekregen betreffende de handel in nucleaire materialen. Het Handvest werd, tegen de verwachting in, niet ondertekend door de Verenigde Staten en Canada.

NOORDZEECONFERENTIE

Eind mei en begin juni 1995 kwamen in Esbjerg (Denemarken) deskundigen bijeen voor de vierde grote Conferentie ter Bescherming van de Noordzee, waar gesproken zou worden over vervuiling, visserij en natuurbeheer. Aan het slot van de conferentie vond op 8-9 juni een bijeenkomst op ministersniveau plaats (zie pag. 419/1 e.v.-'90 voor de derde Noordzeeconferentie in 1990).

Tijdens de conferentie werden drie belangrijke verklaringen over vervuiling aangenomen. waarvan de invloed echter beperkt werd doordat Groot-Brittannië in drie gevallen en Frankrijk en Noorwegen elk in één geval weigerden te tekenen. Over de visstand werd geen overeenstemming bereikt, ondanks wijdverbreide bezorgdheid dat de kabeljauw en schelvis mogelijk de makreel zouden volgen en in commerciële zin rond de eeuwwisseling zouden uitsterven. Op initiatief van Groot-Brittannië besloten de deelnemers wel een gezamenlijke overleg van ministers van visserij en milieu te beleggen (in 1996 in Noorwegen) om afspraken te maken over vangstquota en een beter beheer van de visstand. De conferentie werd het evenmin eens over regulering van de ,,industriële" vangst van de zandspiering, een kwestie die de Britse milieuminister John Gummer ertoe bracht Denemarken te beschuldigen van ..verkrachting van de Xoordzee".

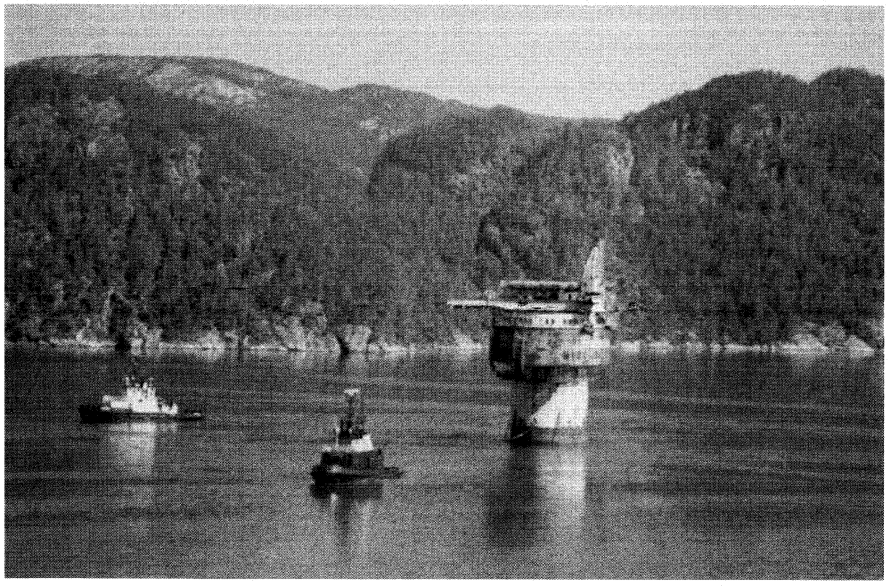
Groot-Brittannië weigerde een verklaring te ondertekenen dat alle staten zouden streven naar beëindiging van liet lozen van olieresten. giftig chemisch afval en zware metalen in de Noordzee binnen 25 jaar (de Britten waren met name bevreesd dat dit er slechts toe zou leiden dat schepen hun olie ten zuidwesten van Engeland zouden lozen voordat zij de Noordzee zelf bereikten). Groot-Brittannië en Noorwegen, die het grootste deel van de olie-industrie op de Noordzee in handen hadden. weigerden een verklaring te ondertekenen waarin het dumpen van olie-installaties op zee werd veroordeeld (Duitsland. Zweden, Denemarken. Nederland, België en Frankrijk hadden voorgesteld dat dergelijke installaties naar de wal moesten worden gesleept om daar te worden ontmanteld; zie onder voor controverse rond Brent Spar). Groot-Brittannië en Frankrijk weigerden een Deens voorstel te onderschrijven om de zee uit te roepen tot gebied dat gevrijwaard zou u-orden van de lozing van voedingsstoffen met een hoog nitraatgehalte: dergelijke stoffen kwamen voornamelijk met landbouwafval- en rioolwater in zee terecht. waar zij algengroei en zuurstofarmoede veroorzaakten.

CONTROVERSE ROND DUMPEN BRENT SPAR

Onder druk van luide milieuprotesten trok het hoofdkantoor van de oliemaatschappij Shell in Londen op 20 juni zijn besluit in om het overbodig geworden olieplatform Brent Spar in zee te dumpen. In plaats daarvan zou het platform tegen aanzienlijk hogere kosten aan land worden ontmanteld.

De Britse regering had in februari bekendgemaakt dat aan Shell toestemming was verleend om de Brent Spar af te zinken in open zee. 240 km ten noord esten van de Hebriden. Het besluit werd geschraagd door de verklaring dat de 100 ton giftig slijk en 30 ton laag radioactief afval aan boord van het 14.500 ton metende platform in de oceaan zouden oplossen en zich zouden verspreiden met minimale gevolgen voor het milieu. Gedurende de controverse stelden de meeste onafhankelijke wetenschappers dat afvoer op zee de veiligste optie was, zowel in milieu- als gezondheidsopzicht.

De milieuorganisatie Greenpeace maakte bezwaar tegen het besluit en haar campagne won



Het ontmantelde olieplatform Brent Spar wordt op 11 juli 1995 de Erfjord Fjord ingesleept aan de Noorse westkust.

aan kracht toen activisten op 30 april het platform bezetten. Onder het oog van een aanzienlijk deel van de wereldpers werden de bezetters op 24 mei van het platform gehaald en op 10 juni begon Shell het gevaarte langzaam naar zijn dumpplaats te slepen. Het afzinken was gepland op 21 juni, maar Greenpeace-activisten bezetten op 16 juni het platform per helikopter opnieuw. Terwijl de protesten tegen Shell in Duitsland en Nederland toenainen. veroordeelden de regeringen van beide landen de plannen voor dumpen op zee. Zij riepen de Britse regering op haar toestemming in te trekken. De protesten leidden tot een grote consumentenboycot van Shell-benzine en in Duitsland werden gewelddadige aanslagen op Shell-stations gepleegd.

De hieruit voortvloeiende omzetdaling en aantasting van Shell's reputatie werden beschouwd als de belangrijkste factoren die Shell deden besluiten op zijn beslissing terug te komen. De Britse regering uitte echter openlijk kritiek op Shell's reactie, die zij beschouwde als een ongepast antwoord op een campagne die niet was gebaseerd op solide wetenschappelijke gegevens. Algemeen directeur Lord Melchett van Greenpeace zei: ,,Mensenbeseften dat dit fout was. Het was immoreel, het betekende dat de zee als vuilnisbak werd gebruikt. Het verheugt mij zeer dat Shell heeft geluisterd naar de publieke opinie". Volgens hem schiep het besluit een precedent voor toekomstige ontmanteling op het land.

(Vor.ber.pag. 419/1 e.v.-1990)

BALTISCH-NOORDSE TOP

De vijf Noordse staten (Denemarken. Finland, Noorwegen. IJsland en Zweden) en de drie Baltische staten (Estland, Letland en Litouwen) hielden op 1 juli 1995 een topbijeenkomst in de Litouwse hoofdstad Vilnius. De Noordse leiders beloofden bij te dragen aan de integratie van de Baltische staten in West-Europa; er werd verder gesproken over milieukwesties en over maatregelen in verband met de stroom vluchtelingen uit de voormalige Sowjet-Unie naar Scandinavische landen.

ONTWERPOVEREENKOMST OVER SAMENWERKING IN MIDDEN-EUROPA

De regeringsleiders van Oostenrijk, Slowakije en Hongarije - respectievelijk Franz Vranitsky, Vladimir Meciar en Gyula Horn - kwamen op 7 juli 1995 bijeen in de Oostenrijkse stad Rust ten zuidwesten van Wenen en ondertekenden daar een ontwerpovereenkomst die gericht was op het stimuleren van de samenwerking op het gebied van economie, milieu en veiligheid, in het bijzonder in de streek tussen Wenen, Bratislava en de Hongaarse stad Györ.

CEVA. AKKOORD OVER VRIJHANDELSZONE

Op 18 augustus 1995 ondertekenden de vier lidstaten van het Centraaleuropese Vrijhandelsakkoord (CEVA, ook bekend als de Visegrad-groep, zie pag. 296/2 e.v.-'93)- Tsjechië, Hongarije, Polen en Slowakije - een overeenkomst om in 1997 over te gaan tot invoering van vrije handel in de meeste industriële goederen. De vergadering in Warschau werd bijgewoond door de verantwoordelijke ministers voor buitenlandse economische betrekkingen Ook Slovenië was als waarnemer vertegenwoordigd

De overeenkomst zou een gemeenschappelijke markt voor ongeveer 65 miljoen mensen tot stand brengen. In januari 1996 zouden in- en uitvoerrechten op niet-gevoelige goederen worden afgeschaft, terwijl op die datum deze rechten op de zogeheten gevoelige goederen. zoals schoenen, textiel of staal, met de helft zouden worden gereduceerd en in januari 1997 zouden worden afgeschaft. Tot 2002 zouden over een aantal goederen in- en uitvoerrechten geheven blijven worden. De overeenkomst werd gezien als onderdeel van een strategie om CEVA-landen in staat te stellen toe te treden tot de Europese Unie (zieookpag. 676/1/2-'95).

Jaarlijkse CEVA-vergadering

Op 11 september besloten de premiers van de lidstaten van het Centraaleuropese Vrijhandelsakkoord tijdens hun jaarlijkse vergadering in het Tsjechische Brno om Slovenië eind 1995 toe te laten als lid; zij wezen Bulgarije, Roemenië en de Baltische staten aan als potentiële leden.

BIJEENKOMST CENTRAAL EUROPEES INITIATIEF

Op 6-7 oktober 1995 werd in de Poolse hoofdstad Warschau een vergadering gehouden van premiers en ministers van buitenlandse zaken van het tien leden tellende Centraal Europees Initia-





De nieuwe SPD-leider, Oscar Lafontaine (r.) en zijn echtgenote Christa Muller (1.)applaudisseren tijdens een receptievan partijleden op 18 november 1995 in Saarbrucken.

tief (CEI). Zij besloten Albanië, Bjelaroes, Bulgarije, Roemenië en Oekraïne begin 1996 als leden toe te laten. Sommige leden, waaronder Italie en Slovenië, waren aanvankelijk tegen een uitbreiding van de groep geweest, omdat dit afbreuk zou doen aan één van de begindoelstellingen, namelijk het vergemakkelijken van het lidmaatschap van Westeuropese instellingen zoals de Europese Unie (EU).

De ministers kwamen ook overeen om een permanente organisatie in het leven te roepen ter ondersteuning van het economische en politieke herstel van Bosnië en Kroatie. (Voor vergadering van staatshoofden van Middeneuropeselandeninmei, zie pag. 537/1-'95.)

(Vor.ber.pag. 536/2 e.v.-1995)

DUITSLAND

CRISIS IN SPD-TOP. NIEUWE LEIDER. VERKIEZINGEN IN BERLIJN. BEGROTING VOOR 1996. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De positie van Rudolf Scharping, die sinds juni 1993 voorzitter was van de oppositionele Sociaal-Democratische Partij (SPD),verzwakte in de loop van september 1995 door een reeks ontslagen binnen de partij in verband met een machtsstrijd tussen hem en Gerhard Schröder. de SPD-wremier van Nedersaksen.

Schröder werd op 31 augustus door Scharping ontslagen als woordvoerder economische zaken van de SPD; hij had in interviews in verschillende kranten het voorzitterschap van Scharping ter discussie gesteld en impliciet kritiek geleverd op het sociaal en economisch beleid van de SPD. Na het ontslag van Schröder staptennog vier partijfunctionarissen op. De eerste was Uwe Jens die op 13 september terugtrad als SPD-woordvoerder voor economisch beleid in de Bondsdag (tweede kamer). Jens. die evenals Schröder voorstander was van een op het bedrijfsleven gericht beleid. had kritiek op wat hij noemde het vage economische beleid van de SPD en op de strijd om de macht. Op 16 september traden twee leden van het landelijke SPD-bestuur af en op 29 september nam Günter Verheugen, een bondgenoot van Scharping, ontslag als algemeen secretaris van de SPD vanwege de ,,moeilijke situatie" van de SPD, maar hij bleef aan als SPD-vice-voorzitter en als woordvoerder voor buitenlandse zaken.

Bij gemeenteraadsverkiezingen op 24 september in het traditionele SPD-bolwerk Bremerhaven behaalde de partij slechts 29,7 procent van de stemmen (10 procent minder dan in 1991). De Christen-Democratische Unie (CDU) behaalde 36,94 procent en werd daarmee de grootste partij.

SPD-leider afgezet

Tiidens een SPD-congres op 16 november in Mannheim versloeg Oskar Lafontaine onverwachts de zittende voorzitter Rudolf Scharping in de strijd om het partijleiderschap. Lafontaine, premier van Saarland en voormalig kandidaat voor het bondskanselierschap (in 1990). won met 321 tegen 190 stemmen en twee onthoudingen.

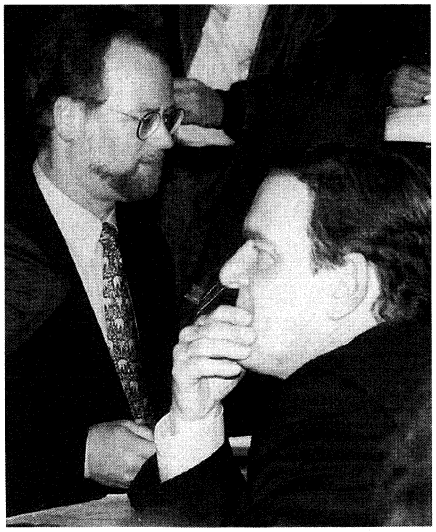
Tijdens het leiderschap van Scharping had de SPD met ernstige tegenslag te kampen gehad (zie boven). Lafontaine. die zich naar verwachting linkser zou opstellen, was het - in tegenstelling tot Scharping - er niet mee eens dat de regering troepen naar Bosnië wilde sturen. In een interview in het tijdschrift Der Spiegel van 20 november kondigde hij een opening naar andere linkse partijen aan en verklaarde hij dat ,.wij iedereen een kans moeten geven een bijdrage te leveren aan onze democratie". Dit werd beschouwd als een verwijzing naar de ex-communistische Partij van Democratisch Socialisme (PDS),die de SPD tot dusver als mogelijke bondgenoot had uitgesloten. Op 28 november had Lafontaine een ontmoeting met Gregor Gysi, leider van de PDS-fractie in de Bondsdag.

Scharping bleef lid van het partijbestuur als één van de oiif vice-voorzitters en behield daarnaast zijn functie als leider van de SPD-fractie in het parlement (waartoe hij op 24 oktober was herkozen)

Salarisverhoging voor parlementariërs

Afgevaardigden van CDU en SPD stemden op 21 september voor amendering van artikel 48(3) van de grondwet en daarmee voor verhoging van het salaris van parlementsleden, die gedurende drie jaar geen salarisverhoging hadden gekregen, met 40 procent in de volgende vijf jaar; hierdoor zou hun salaris op gelijke hoogte komen met dat van federale rechters.

De FDP (de kleinste coalitiepartner van de federale regering), Alliantie '90/de Groenen en



SPD-leider Rudolf Scharping (1.)en zijn partijgenoot Gerhard Schröder in afwachting van het begin van het partijcongres op 14 novembrr 1995 in Mannheim.

de PDS stemden tegen SPD-afgevaardigden in de Bondsraad (eerste kamer) zeiden tegen het wetsvoorstel te zullen stemmen

Verkiezingen in Berlijn

Bij de verkiezingen voor het Berlijnse Huis van Afgevaardigden op 22 oktober bleven de Christen-Democraten (CDU), die in Berlijn werden geleid door Eberhard Diepgen, veruit de grootste partij; hoewel het CDU-stemmenaandeel drie procent lager was dan bij de Berlijnse verkiezingen in 1990 (zie pag. 299/1/2-'91). De Sociaal-Democraten (SPD),de kleinste partner in de door de CDU geleide ,,grotecoalitie"-regering van Berlijn, zagen hun stemmenaandeel met bijna zeven procent teruglopen, hetgeen het verlies aan steun voor de partij op landelijk niveau weerspiegelde (voor leiderschapscrisis van de SPD zie boven). De Vrije Democraten (FDP)slaagden er niet in de kiesdrempel van 5 procent te halen en raakten al hun zetels kwijt, maar de voormalige communistische Partij van Democratisch Socialisme (PDS) en de Groenen/Alliantie 90 boekten beide grote winst.



Sibyll Klotz van de Groenen/Alliantie 90 (r.) en Petra Pau van de PDS (l.)luisteren op 22 oktober 1995 naar vragen van journalisten tijdens een verkiezingsbijeenkomst in het parlementsgebouw van Berlijn.

Verkiezingsuitslag Berlijn

	Stemmenpercentage		Zetels	
	1995	1990	1995	1990
CDU	37.4	40,4	87	101*
SPD	23.6	30,4	55	76
PDS	14,6	9,2	34	23
Groenen/ Alliantie 90	13.2	9,3**	30	23**
FDP	2.5	7,1	0	18
Overige+	8.7	3,6	0	0
Totaal	100.0	100,0	206	241

* Het verschil in zetelverdeling in vergelijking met die op pag. 299/1-'91 was een gevolg van de toewijzing van een extra ,;restzetel" (Uberhangmandat) aan de CDU. Bij de verdeling van de zetels in 1995 werden soortgelijke kleine aanpassingen verwacht.

** In 1990 hadden zij afzonderlijk campagne gevoerd als Alternatieve Lijst en Alliantie '90. Alliantie '90/Groenen en Alternatieve lijst fuseerden op 20 juni 1993.

+Tot de overige hoorden de Republikaner met 2,5 procent (3,1 procent in 1990).

Opkomst: 68.3 procent in 1995 (80,8 procent in 1990).

Nieuwe politieke partij

Op 28 oktober werd de Democratische Partij van Duitsland (Demokratische Partei Deutschlands - DPD) opgericht, die zich tot doel stelde om de buitenlanders in Duitsland te vertegenwoordigen en het racisme te bestrijden.

De in Frankfurt gevestigde advocaat Sedat Sezgin werd gekozen tot voorzitter van de DPD; gedelegeerden op de oprichtingsvergadering waren voornamelijk afkomstig uit de Turkse immigrantengemeenschap. De overgrote meerderheid van de 2 mln Turken in Duitsland had geen stemrecht; slechts 40.000 van hen hadden de Duitse nationaliteit.

Begroting voor 1996. Stabiliteitspact voor Europa

Op 10 november gaf de Bondsdag zijn goedkeuring aan de ontwerpbegroting voor 1996 (waarmee het kabinet in juli 1995 akkoord was gegaan, zie pag. 673/2 e.v.-'95). De totale uitgaven werden enigszins verminderd tot DM 451,3 mrd (ondanks prognoses in oktober dat de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen hoger zouden zijn dan in juli was voorspeld); door extra inkomsten uit verdere privatiseringen en reallocatie van de inkomsten van 1993 zou het tekort net onder het streefcijfer van DM 60 mrd blijven, dat de regering zichzelf had opgelegd ($ 1= DM 1,4048 op 10 november 1995).

Eveneens op 10 november kwam minister van financiën Theo Waigel met voorstellen voor een ,,stabiliteitspact voor Europa", die erop gericht waren de stabiliteit van een Europese eenheidsmunt te waarborgen.

Waigels voorstellen. die op 27 november door ministers van de Europese Unie werden besproken. richtten zich op het criterium voor invoering van de Economische en Monetaire Unie (EMU) dat de deelnemende landen \-erplichtte hun begrotingstekort onder de drie procent van het bruto binnenlands produkt



Ingrid Stahmer (SPD) en de CDU-burgemeester van Berlijn Eberhard Diepgen (l) worden op 22 oktober geïnterviewd in het parlementsgebouw in Berlijn.

(BBP) te houden (zie pag. 395/1-'95). Dit criterium. zo betoogde Waigel, zou ook moeten worden toegepast na invoering van de EMU, met boetes voor EMU-landen waarvan het begrotingstekort boven dit niveau steeg. Voor elke procent dat het begrotingstekort dit niveau zou overschrijden, moest volgens Waigel een bedrag dat gelijk was aan 0,25 procent van het BBP van het desbetreffende land, worden gestort bij de EU; het gestorte bedrag zou worden omgezet in een boete, als het begrotingstekort niet binnen twee jaar zou zijn weggewerkt.

Demonstraties tegen verbod op kruisbeelden op scholen

In de Beierse hoofdstad München demonstreerden op 23 september ongeveer 30.000 mensen tegen het verbod op kruisbeelden dat in augustus door het Federale Constitutionele Hof (BVG) was uitgevaardigd (zie pag. 674/2/3-'95). Tijdens de demonstratie steunden sprekers een alternatief wetsvoorstel dat op 12 september was ingediend door de deelstaatregering. Dit wetsvoorstel handhaafde de verplichte aanwezigheid van kruisbeelden in Beierse klaslokalen, maar bood de mogelijkheid ze te verwijderen als ouders of leerlingen bezwaren maakten.

Op 21 september oordeelde een Beierse administratieve rechtbank dat de kruisbeelden moesten worden verwijderd uit de klaslokalen van twee scholen van de kinderen van het gezin dat de zaak aanhangig had gemaakt bij het BVG.

Uitspraak van Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Op 26 september oordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens met tien stemmen tegen negen dat de deelstaat Nedersaksen het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens had geschonden door in de jaren '80 een docente te ontslaan. omdat zij lid was van de Communistische Partij (DKP).

RAF-vonnis

Op 26 september veroordeelde een rechtbank in Stuttgart Sieglinde Hofmann, lid van de extreem-linkse Rote Armee Fraktion (RAF), tot levenslange gevangenisstraf. Zij werd schuldig bevonden aan de ontvoering van en moord op de industrieel Hans-Martin Schleyer in 1977 en het doden van diens chauffeur en drie politieagenten, en aan de moordaanslag in 1979 op Alexander Haig, destijds opperbevelhebber van de NAVO in Europa (SACEUR). Hofmann was in 1982 veroordeeld tot 15 jaar gevangenis voor de moord op bankier Jurgen Ponto.

RAF-verdachte in Rome gearresteerd

De politie in Rome maakte eind oktober bekend dat ze de 53-jarige Margot Christa Fröhlich had gearresteerd, die ervan werd verdacht lid te zijn van de extreem linkse Rote Armee Fraktion (RAF) en die door de Franse politie werd gezocht in verband met haar vermeende betrokkenheid bij de bomaanslag op een Arabische krant in Parijs in 1982 (zie pag. 233/2-'83).

Bomaanslag op CDU-politicus

Op 17 september explodeerde in Siegen, 70 km ten oosten van Keulen, een bom bij het huis van de CDU-woordvoerder voor defensie Paul Breuer. Niemand raakte gewond. De aanslag werd opgeëist door de extreem-linkse Anti-Imperialistische Cellen (AIZ), die het oneens waren met het sturen van militairen naar het buitenland.

Aanslagen op Turken

Op 3 september werd één persoon gedood en vielen er drie gewonden toen Koerden een groep van 15 Turken aanvielen in Neumunster, in de buurt van Kiel. Op 5 september werd brand gesticht, vermoedelijk eveneens door Koerdische extremisten, in een door Turken bewoond huis in Lubeck in het noorden van Duitsland; daarbij kwam een vrouw om het leven en raakten 20 mensen gewond, van wie sommigen ernstig. (Zie voor aanslagen op Turken in de zomer pag. 675/1-'95.)

Veroordeling brandstichters Solingen

Op 13 oktober werden vier neonazi's door een rechtbank in Dusseldorf schuldig bevonden aan vijf aanklachten van moord, veertien aanklachten van poging tot moord en brandstichting in verband met de aanslag met brandbommen in Solingen in mei 1993, waarbij vijf mensen om het leven waren gekomen (zie pag. 529/1/2-'93). Drie van de jongeren, die toentertijd minderjarig waren, werden veroordeeld tot 10 jaar gevangenisstraf. De vierde, die nu 23 jaar was (en de Hitlergroet bracht toen hij het vonnis hoorde), werd veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf.

Militaire luchtpatrouilles boven Bosnië

Op 2 september maakte een woordvoerder van het ministerie van defensie bekend dat Duitse Tornado-vliegtuigen daags ervoor een verkenningsvlucht hadden uitgevoerd boven Bosnië, maar dat er niet was geschoten. Naar later bleek, hadden reeds in augustus 15 vliegtuigen deelgenomen aan drie van zulke vluchten. Nadat op 30 augustus de NAVO-luchtaanvallen waren begonnen (zie pag. 811/2 e.v.-'95).hadden nog eens 14 vliegtuigen dergelijke verkenningsvluchten gemaakt. (Zie voor de stemming in juni over het inzetten van troepen pag. 674/2-'95.)

Hof gelast nieuw onderzoek naar voormalig hoofd Stasi

Op 18 oktober vernietigde het Federale Hof, de hoogste berocpsinstantic, het vonnis van Markus Wolf, het voormalige hoofd van de Oostduitse geheime politie (Stasi), die in december 1993 tot zes jaar gevangenisstraf was veroordeeld (zie pag. 167/3-'94), en gelastte een nieuw onderzoek.

Proces tegen Egon Krenz van start

Op 13 november begonvoor een Berlijnse rechtbank het proces tegen Egon Krenz, de voormalige secretaris-generaal van de Oostduitse Socialistische Eenheidspartij (SED) en Oostduits staatshoofd van oktober tot december 1989, en vijf andere gewezen leden van het politburo van de SED. Zij werden beschuldigd van doodslag op 47 personen die uit de voormalige DDR hadden getracht te vluchten, en van poging tot doodslag op 24 anderen (voor eerder in 1995 ingediende beschuldigingen, zie pag. 389/1-'95; voor begin van proces tegen generaals in augustus 1995, zie pag. 67412-'95).

Op 7 juli was Krenz ook beschuldigd van fraude met verkiezingsuitslagen. omdat hij de uitslag van de omstreden gemeenteraadsverkiezingen van 7 mei **1989** had bevestigd.

Schadevergoeding voor holocaustslachtoffers in de Baltische staten

Afgevaardigden van alle partijen kwamen op 12 oktober overeen om een klein pensioen van DM 30 ($ 35) per maand toe te kennen aan ongeveer 340 joden die de nazi-holocaust in de Baltische staten hadden overleefd en daar nog steeds woonden, in sommige gevallen in grote armoede.

Begin oktober werd in Berlijn een monument voor de joden die naar dodenkampen van de nazi's waren gedeporteerd, tot drie keer toe geschonden.

Mars ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Bundeswehr

Op 26 oktober hield de Bundeswehr (de federale verdedigingsmacht) een fakkeloptocht door Bonn ter gelegenheid van de 40ste verjaardag van haar oprichting. De herdenking, die veel grootser was opgezet dan gebruikelijk was in een land dat nog steeds voorzichtig omging met zijn militaristische reputatie



Op 13 november 1995 begon in Berlijn het proces tegen zes voorinalige Oostduitse leiders. Boven v.l.n.r. Gunthcr Schabowski. Egon Krenz. Kurt Hager; onder v.l.n.r. Horst Dohlus. Erich Muckenberger. Gunther Kleiber.

uit het verleden, werd verstoord door enkele duizenden demonstranten met spandoeken met daarop de tekst ,,Militarisme-nooit meer!".

Ontdekking van giftig afval

Op 21 oktober werden twee mannen gearresteerd die ervan werden verdacht op verschillende plaatsen in Beieren 39 vaten giftig chemisch afval langs de kant van de weg te hebben gedumpt in plaats van ze op legale wijze op te ruimen. De twee mannen gaven later toe dat ze voor een bedrag van DM 20.000 (ongeveer $ 13.300) waren gecontracteerd voor het opruimen van het inet cyanide besmette afval. dat zij vervolgens hadden gedumpt.

(Vor.ber.pag. 671/2 e.v.-1995)

FRANKRIJK

VEILIGHEIDSSITUATIE. TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN. KABINETSWIJZIGINGEN. PROTESTEN TEGEX VOORGESTELDE HERVORMINGEN SOCIALE ZEKERHEID. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In reactie op een reeks bomaanslagen en andere aanslagen die werden toegeschreven aan Algerijnse moslim-fundamentalisten, kondigde president Jacques Chirac op 5 september 1995 strengere veiligheidscontroles aan de grenzen aan. Op 8 september werd ook de openbare-veiligheidstoestand „Vigipirate" - die voor het laatst van kracht was geweest in 1991 tijdens de Golfoorlog - afgekondigd. Bovendien werden 1.800 militairen ingezet op centrale locaties in grote steden en grensgebieden en werd een aantal arrestaties verricht in Parijs, Grenoble, Lyon, Marseille en andere steden.

Op 3 september raakten vier mensen in Parijs gewond bij een bomexplosie op een straatmarkt in de buurt van de Place de la Bastille. Op 7 september explodeerde een autobom bij een joodse school in Villeurbanne bij Lyon. waarbij 14 mensen gewond raakten. (Zie voor aanslagen in julienaugustus pag. 681/3 e.v.-95.)

Op 30 september schoot de politie Khaled Kelkal dood, één van de hoofdverdachten van de recente bomaanslagen en van het neerschieten van sjeik Abdel Baki Sahraoui in juli (zie pag. 846/3-'95). Kelkals vingerafdrukken waren op 26 augustus gevonden op een bom op een spoorlijn buiten Lyon, die niet tot ontploffing was gekomen (zie pag. 681/3-'95).

De 24-jarige. in Algerije geboren Kelkal was naar Frankrijk verhuisd toen hij een maand oud was en woonde in Vaulx-en-Velin. een voorstad van Lyon. Na een klopjacht van drie weken was hij ontdekt op een locatie buiten Lyon in de buurt van Vaugneray. De politie zei te hebben geschoten en hem te hebben verwond toen hij het vuur opende: toen hij bleef schieten. werd hij gedood.

Nieuwe bomaanslagen. Geweld in buitenwijken

In oktober werden opnieuw twee bomaanslagen gepleegd in Parijs (voor de golf aanslagen sinds juli zie pag 681/3 e v-'95)

Op 6 oktober ontplofte een bom in een vuilnisbak bij het metrostation Maison Blanche in het zuidoosten van Parijs; hierbij raakten 13 mensen gewond. In de vroege ochtend van 17 oktober ontplofte een bom in een forensentrein dichtbij het Musée d'Orsay in het centrum van Parijs: daarbij vielen 29 gewonden.

Er was ook groeiende bezorgdheid over het vele geweld in verwaarloosde banlieues (buitenwijken) in het hele land.

Begin oktober werden auto's in brand gestoken. nadat de politie op 30 september een jonge Algerijnse immigrant had neergeschoten. die vermoedeliik betrokken was bii de bomaanslagen (zie hierboven). Later die maand wa en er rellen in Straatsburg. Mulhouse, de Parijse voorstad Seine-Saint-Denis en andere steden. In Mantes-la-Jolie, ten westen van Parijs. werd een politieman in het gezicht geschoten. Zo'n 4.000 demonstranten van een groep onafhankelijke handelaren hielden op 30 oktober demonstraties in Bordeaux - waar Juppé burgemeester was - als gevolg waarvan twee gebouwen in brand werden gestoken. 30 mensen gewond raakten en meer dan 80 mensen gearresteerd werden.



Minister van binnenlandse zaken Jean-Louis Debré geeft op 30 september 1995 een persconferentie in Lyon naar aanleiding van het neerschieten door de politie van de van terroristische activiteiten verdachte Khaled Kelkal.

Een van de stappen van de regering om de situatie te beheersen was de arrestatie van 17 verdachten in Parijs en de streek Essone ten zuiden van de hoofdstad op 24 oktober; op 25 oktober keurde het kabinet hardere maatregelen goed tegen het terrorisme. De maatregelen vormden een aanvulling op wetgeving uit 1986 en bestonden onder met uit langere gevangenisstraffen voor aanslagplegers en politiebevoegdheden om 's nachts huiszoekingen te doen.

Op 20 oktober besloot het Zweedse Hooggerechtshof oin Abdelkriin Deneche. die in augustus was gearresteerd (zie pag. 683/1-'95, waar zijn achternaam abusievelijk als Beneche is gespeld) niet uit te leveren aan Frankrijk. Op 31 oktober zei de Zweedse regering dat hij zou worden uitgewezen. maar dat hij tot die tijd in Zweden kon blijven.

Ontwerpbegroting voor 1996

De op 20 september door premier Alain Juppé gepresenteerde ontwerpbegroting voor 1996 liet een toename van de inkomsten zien van 5 procent tot F 1.262,1 mrd en een stijging van de uitgaven van 1.8 procent tot F 1.551,8 mrd. Naar verwachting zou de inflatie 2,2 procent bedragen en de reële groei 2,8 procent. (.$ 1,00 = F 4,9168 op 22 september 1995.)

Het resulterende begrotingstekort van F 289,7 mrd (exclusief het tekort bij de sociale verzekeringen) was iets lager dan het verwachte tekort van F 321.6 mrd voor 1993. Juppé was voornemens het sociale-zekerheidstekort in 1996 te halveren tot F 30 mrd en in 1997 weg te werken. Hiermee beoogde hij het totale overheidstekort terug te brengen van 5 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP)in 1995 tot 4 procent in 1996 en 3 procent in 1997 (het door het Verdrag van Maastricht voorgeschreven maximum voor de invoering van de economische en monetaireunie, zie pag. 394/2 e.v.-'95).

Meer dan gemiddelde stijgingen van de uitgaven werden verwacht op het gebied van werkgelegenheid, justitie en huisvesting. De zwaarste bezuinigingen zouden voor rekening komen van defensie en publieke uitgaven. Lonen in de publieke sector zouden in 1996 worden bevroren, De in augustus 1995 verhoogde belasting over de toegevoegde waarde (BTW. zie pag. 681/2-'95) zou morden gehandhaafd en de accijns op benzine en tabakswaren zou op 1 januari 1996 worden verhoogd. Aflossingsbetalingen van de staatsschuld (die volgens voorspellingen in 1996 F 3.485 mrd zou bedragen; meer dan twee keer zoveel als in 1989) zouden met 8 procent worden verhoogd tot F 226,4 mrd in 1996.

In een rapport dat op 24 september werd gepubliceerd stelde de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) dat de regering hardere maatregelen moest nemen



Duizenden ambtenaren demonstreerden op 10 oktober 1995 in Bordeaux tegen de bezuinigingsplannen van de regering.

om het begrotingstekort te verminderen, de overheidssector af te slanken. het pensioenstelsel te hervormen en de economie te liberaliseren.

Verkiezingen voor Nationale Assemblée en Senaat

Op 10 en 17 september werden tussentijdse verkiezingen gehouden voor zeven parlementszetels en op 17 en 24 september voor nog eens vier. Onder de gekozen afgevaardigden bevonden zich Edouard Balladur, die tot mei 1995 premier was geweest, en acht voormalige ministers van de regering-Balladur.

Op 24 september werden driejaarlijkse indirecte verkiezingen gehouden voor 117 van de 321 Senaatszetels (zie voor de verkiezingen in 1992, pag. 89/1 e.v.-'93) in kiescolleges voor ongeveer een derde van Frankrijks departementen en overzeese gebieden. De kiescolleges werden gedomineerd door afgevaardigden van gemeenteraden, leden van algemene en regionale raden en parlementariërs. Na haar successen bij de gemeenteraadsverkiezingen van juni (zie pag. 679/2 e.v.-'95)behaalde de Socialistische Partij (PS) acht zetels. De Franse Communistische Partij (PCF) behield hetzelfde aantal zetels. De gaullistische Vergadering voor de Republiek (RPR) behaalde twee zetels, terwijl de (verdeelde) Unie voor Franse Democratie (UDF)tien zetels verloor.

Volgens de *Journal Officiel* van 4 oktober was de verdeling van senaatszetels na de verkiezingen als volgt: PCF 15, PS 75, UDF 129 (Union centriste 59. Républicains et indépendents 46, Rassemblement démocratiyue et européen 24). RPR 94, onafhankelijke afgevaardigden acht.

Voormalig minister van binnenlandse zaken Charles Pasqua behoorde tot degenen die in de Senaat werden herkozen. Onderdenieuwe senatoren bevonden zich de voormalige PS-premier Michel Rocard en de voormalige PS-minister van justitie en voorzitter van de Constitutionele Raad Robert Badinter.

Op 2 oktober werd René Monory herkozen tot Senaatsvoorzitter.

Populariteit regering daalt verder

In oktober werd de positie van zowel president Jacques Chirac als premier Alain Juppé, die in mei aan de macht waren gekomen (zie pag. 459/3 e.v.-'95), steeds neteliger. Chirac kreeg kritiek te verduren op zijn aanpak van het buitenlandse beleid (zie hieronderj, er heerste algemene teleurstelling over het trage tempo van de hervormingen, de franc kwam onder druk te staan op de financiële markten en beiden kregen te maken met beschuldigingen van corruptie.

Een opinieonderzoek dat op 26 oktober werd gepubliceerd. wees uit dat slechts 14 procent van de ondervraagden tevreden was over Chiracs functioneren en slechts 12 procent over dat van Juppé.

Controverse over het Parijse onderkomen van Juppé

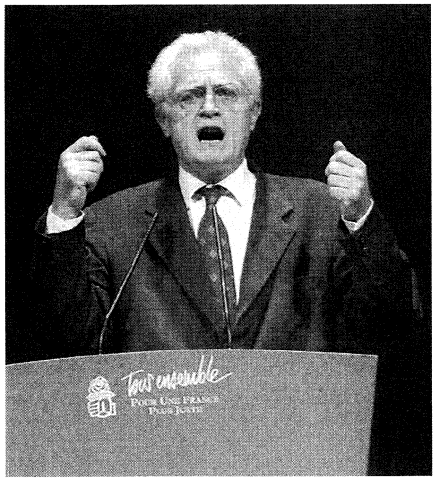
Premier Juppé maakte op 7 oktober bekend dat hij en leden van zijn gezin, die goedkope appartementen hadden gehuurd van de stad Parijs, waren verhuisd of op het punt stonden te verhuizen. De bekendmaking werd gedaan na aantijgingen dat hij zijn vroegere positie als loco-burgemeester van Parijs had gebruikt om te zorgen voor gunstige huisvesting voor zichzelf en zijn familie (zie ook pag. 680/1/2-'95). Vier dagen later maakte de openbare aanklager bekend dat hij, hoewel Juppé de wet op belangenverstrengeling had overtreden, niet zou adviseren tot verder onderzoek over te gaan als Juppé en zijn familie voor het eind van het jaar hun appartementen hadden verlaten.

Eendagsstaking overheidssector

Op 10 oktober organiseerden de vijf grootste vakbondsfederaties de eerste staking van de overheidssector sinds 1990. als antwoord op de bekendmaking van Juppé in september dat de lonen in de overheidssector in 1996 zouden worden bevroren (zie hierboven). De bonden zeiden dat 70 procent van de 5 mln werknemers in de overheidssector in het land hadden deelgenomen aan de eendagsstaking. Een weeklater deed minister van openbare zaken Jean Puech nieuwe voorstellen aan de vakbonden.

Nieuwe leiders PS en RPR

Lionel Jospin, die een succesvolle campagne had gevoerd in de recente presidentsverkiezingen (zie pag. 459/1 e.v.-'95), werd op 14 oktober op een nationale conventie van de oppositionele Socialistische Partij (PS) gekozen tot eerste secretaris van de partij. Hij volgde Henri Emmanuelli op, die deze functie sinds juni 1994 had bekleed (zie pag. 617/3-'94). Jospin, die van 1981-'87 eveneens eerste partijsecretaris was geweest, had 94,16 procent van de stemmen behaald tijdens een stemming onder partijleden op 9-10 oktober.



Lionel Jospin richt zich tot de aanwezigen op de nationale conventie van de Socialistische Partij op 14 oktober 1995. nadat hij tot partijleider is gekozen.



Premier Alain Juppé (1.)in een onderonsje met enkele van zijn ministers na zijn verkiezing tot leider van de Vergadering voor de Republiek op 15 oktober 1995. Tweede rij 2de v.l. Elisabeth Hubert (gezondheidszorg).Jacques Toubon (justitie. m.)en Bernard Pons (stadsplanning. 2de v.r.).

Op 15 oktober koos een congres van de Vergadering voor de Republiek (RPR) Alain Juppé tot partijvoorzitter. Juppé, die sinds november 1994 waarnemend partijvoorzitter was geweest (Chirac had zich teruggetrokken om mee te kunnen doen aan de presidentsverkiezingen - zie pag. 96/3 e.v.-'95), kreeg de steun van 92,61 procent van de afgevaardigden.

Speculaties tegen de franc. Televisie-interview Chirac

In oktober kwam de franc op de internationale valutamarkten onder druk te staan door speculaties.

De Bank van Frankrijk (centrale bank) was verplicht om op 9 oktober haar 24-uurs „repo" noodtarief met 1,1 procentpunt te verhogen tot 7.23 procent. hoewel dit werd bijgesteld tot 7 procent op 16 oktober. Op 18 oktober verhoogden de handelsbanken hun basis-leenrentevoet van 7,9 naar 8.2 procent.

De aanhoudende druk op de markten bracht president Chirac ertoe op 26 oktober een verklaring op televisie af te leggen. waarin hij zei dat hij de ernst van de financiële situatie „mogelijk" had onderschat.

Hij maakte bekend dat de vermindering van de overheidstekorten nu de belangrijkste voorwaarde was voor zijn andere doelstellingen. De markten reageerden gunstig en op 30 oktober stond de franc op een koers van 3.477 tegen de Duitse mark. een stijging van 5 centimes vergeleken met de dag voor Chiracs toespraak.

Herstructureringspakket bank Crédit Lyonnais

Op 1 oktober ging de Nationale Assemblée akkoord–met een financieel reddingspakket voor de staatsbank Crédit Lyonnais.

De herstructureringsoperatie bestond voornamelijk hieruit dat de verliesgevende leningen en investeringen ter w-aarde van F 133 mid. die als activa op de balans stonden. werden overgeheveld naar een maatschappij genaamd CDR. De staat zou via een tussenmaatschappij tegemoetkomen aan de financieringskosten van CDR.

Kabinetswijzigingen tegen achtergrond van groeiende onrust

In een duidelijke poging zijn dalende populariteit op te vijzelen trad premier Alain Juppé op 7 november 1993 af. Juppé was sinds mei 1995 premier geweest en had zijn kabinet in augustus al een keer gewijzigd (zie pag. 460/2 en 680/3 e.v.-'95). Hij werd onmiddellijk herbenoemd met een nieuwe ministerraad.

Er waren vier nieuwe benoemingen, maar het totaal aantal ministers werd teruggebracht van 42 tot 32. en het aantal vrouwelijke ministers daalde van twaalf naar vier. Aanhangers van Edouard Balladur (Juppé's voorganger als premier) kregen meer invloed. terwijl Juppé streefde naar een bredere basis binnen het centrum-rechtse kamp om het begrotingstekort te verminderen en het sociale-zekerheidsstelsel te hervormen.

Samenstelling van de ministerraad

De portefeuilleverdeling was met ingang van 7 november 1995 als volgt:

Premier - Alain Juppé (RPR).

Ministers

Justitie, zegelbewaarder - Jacques Toubon (RPR); nationaal onderwijs, hoger onderwijs en onderzoek - François Bayrou (UDF-CDS)+; defensie - Charles Millon (UDF-AD): voorzieningen. huisvesting, verkeer en toerisme - Bernard Pons (RPR)+; buitenlandse zaken - Hervé de Charette (UDF-PPDF): arbeid en sociale zaken - Jacques Barrot (UDF-CDS)+; binnenlandse zaken - Jean-Louis Debré (RPR): economie en financiën - Jean Arthuis (UDF-CDS)+; betrekkingen met het parlement - Roger Romani (RPR); milieu - mevr. Corinne Lepage (voorm. Génération Ecologie): cultuur - Philippe Douste-Blazy (UDF-CDS): industrie, posterijen en telecommunicatie - Franck Borotra (RPR)*; landbouw. visserij en voedselvoorziening - Philippe Vasseur (UDF-PR)+; territoriaal bestuur, steden en integratie - Jean-Claude Gauclin (UDF-PR)": midden- en kleinbedrijf, handel en de ambachtelijke sector - Jean-Pierre Raffarin (UDF-PPDF)+; overheidszaken, hervorming van de staat en decentralisatie - Dominique Perben (RPR)'.

Gedelegeerde ministers

Veteranen en oorlogsslachtoffers (toegevoegd aan Juppé) - Pierre Pasquini (RPR)+; overzeese departementen en territoria (toegevoegd aan Juppé) - Jean-Jacques de Peretti (RPR)+; jeugdzaken en sport (toegevoegd aan Juppé) - Guy Drut (RPR)+; huisvesting (toegevoegd aan Pons) - Pierre-André Périssol (RPR)+; samenwerking (toegevoegd aan De Charette) - Jacques Godfrain (RPR); Europese zaken (toegevoegd aan De Charette) - Michel Barnier (RPR);werkvoorziening (toegevoegd aan Barrot) - mevr. Anne-Marie Couderc (RPR)+; begroting, regeringswoordvoerder (toegevoegd aan Arthuis) - Alain Lamassoure (UDF-PR)*; industrie (toegevoegd aan Arthuis) - Yves Galland (UDF-Rad.)+;posterijen, telecommunicatie en ruimtevaart (toegevoegd aan Borotra) - François Fillon (RPR)+; steden en integratie (toegevoegd aan Gaudin) - Eric Raoult (RPR)+.

Staatssecretarissen

Humanitaire noodacties (toegevoegd aan Juppé) - Xavier Emmanuelli: onderzoek (toegevoegd aan Bayrou) - François d'Aubert (UDF-PR)+: verkeer (toegevoegd aan Pons) - mevr. Anne-Marie Idrac (UDF-CDS);francofone zaken (toegevoegd aan De Charette) - mevr. Margie Sudre (onafhankelijk rechts); gezondheidszorg en sociale zekerheid (toegevoegd aan Barrot) - Hervé Gaymard (RPR)+.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

(RPR = Vergadering voor de Republiek; UDF = Unie voor Franse Democratie: CDS = Centrum van Sociaal-Democraten; PPDF = Volkspartij voor Franse Democratie; PR = Republikeinse Partij: Rad. = Radicale Partij.)

Tijdens een vergadering in Lyon op 24-25 november veranderde het Centrum van Sociaal-Democraten (CDS) zijn naam in Democratische Macht (Force démocrate).

Protesten tegen voorstellen voor wijziging sociale-zekerheidsstelsel

Op 15 november maakte premier Juppé ingrijpende structurele hervormingen van het sociale-zekerheidsstelsel bekend, die waren bedoeld om het tekort in het sociale-zekerheidsstelsel te verminderen van F 65 mrd in 1995 tot F 17 mrd in 1996 en het in 1997 te doen veranderen in een overschot ($ 1 = F 4.8515). Het plan behelsde nog radicalere financiële doelstellingen dan die in september waren voorgesteld. Het moest ervoor zorgen dat Frankrijk zou kunnen voldoen aan de convergentiecriteria voor toetreding tot de Europese Monetaire en Economische Unie (zie pag. 395/1-'95 en boven).

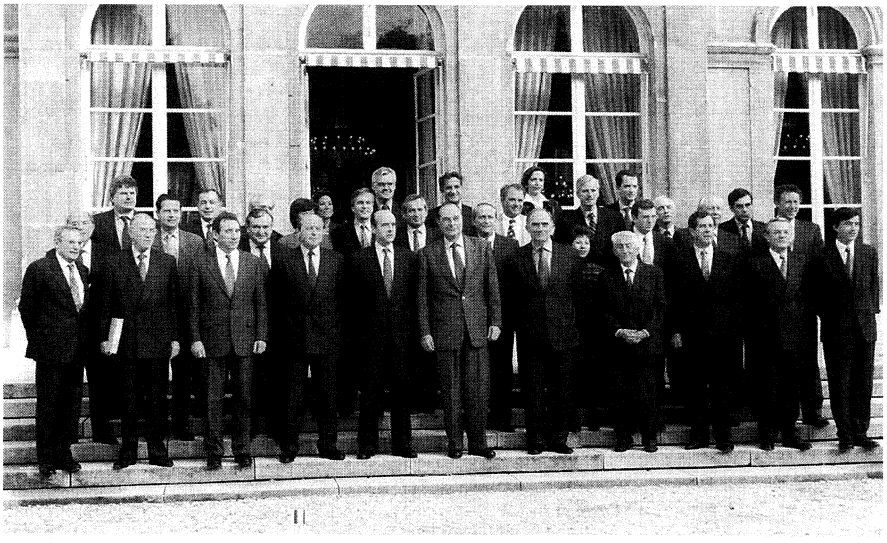
Het toezicht op de sociale zekerheid zou niet meer berusten bij de bestaande raad van vertegenwoordigers van vakbonden. werkgevers en artsen. maar bij een nationale raad die verantwoording schuldig zou zijn aan het parlement (een verandering waarvoor een grondwetswijziging nodig was). Gedurende dertien jaar zou er over het inkomen van particulieren een belasting van 0.5 procent worden geheven



Minister van financiën Jean Arthuis voert het woord in de Nationale Assemblée op 8 november 1995.

oin een schuld van F 230 mrd die in de periode 1992-'95 was ontstaan. terug te betalen. Het aantal jaren dat ambtenaren een pensioenbijdrage moesten betalen om aanspraak te kunnen maken op pensioen. zou worden uitgebreid van 37,5 tot 40 jaar (zoals ook voor andere werknemers het geval w-as). De invoering van een toelage voor bejaarden die thuiszorg nodig hadden. zoals was beloofd door president Jacques Chirac tijdens zijn verkiezingscainpagne, zou worden uitgesteld tot 1997. De kinderbijslag zou in 1996 worden bevroren en vanaf 1997 worden belast.

Later die dag kreeg Juppé het vertrouwen van de Nationale Assemblée en op 16 november verlaagde de Bank van Frankrijk haar laagste interventiekoers



De ministers en staatssecretarissen van het nieuwe kabinet poseren na hun eerste bijeenkomst op 8 november 1995 met president Jacques Chirac voor het familieportret.



Minister van arbeid en sociale zaken Jacques Barrot verklaart op 29 november in de Nationale Assemblée dat zijn ministerie meer voorlichting gaat geven over de hervormingen van het sociale-zekerheidsstelsel.

van 5 tot 4,8 procent (de eerste wijziging sinds juli 1994) (voor verhoging van rentetarieven in oktober, zie boven). De voorgestelde hervormingen leidden echter in het hele land tot protesten, onder meer in de vorm van twee landelijke actiedagen op 24 en 28 november en een 24-uursstaking van employés van het nationale elektriciteits- en gasbedrijf op 30 november. Bovendien ging het spoorwegpersoneel, na een actiedag op 14 november, op 23 november voor onbepaalde tijd in staking tegen voorstellen om een aantal spoorlijnen op te heffen en nieuwe productiviteitsmaatregelen in te voeren. Eind november was het openbaar vervoer nog steeds verlamd tengevolge van de staking.

In november waren er ook wijdverbreide studentenbetogingen tegen de bezuinigingen in het hoger onderwijs. Na een actiedag op 21 november. waarop protestbetogingen werden gehouden. beloofde minister van nationaal onderwijs François Bayrou op 22 november om gedurende vier jaar F 200 mln extra uit te trekken voor het hoger onderwijs. De betogers vonden dit echter niet genoeg en hielden op 30 november nieuwe betogingen.

Excuses in verband met Dreyfus-affaire

In een toespraak tot het Joods Kerkgenootschap (centrale raad) op 12 september gaf generaal Jean-Louis Mourut. hoofd van de geschiedkundige dienst van het leger, voor het eerst in het openbaar toe dat de beruchte Dreyfus-affaire „een militaire samenzwering was die resulteerde in de deportatie van een onschuldig man en die deels was gebaseerd op een vervalst document". Kapitein Alfred Drevfus was in 1894 op valse beschuldiging van spionage veroordeeld tot levenslange opsluiting. De affaire legde het verstokte anti-semitisme van de Franse militaire klasse bloot. De campagne die in 1906 uiteindelijk leidde tot zijn rehabilitatie had de Franse samenleving diep verdeeld. De rooms-katholieke kerk had pas in oktober 1994 excuses aangeboden voor haar rol in de affaire.

Moordenaar van voormalige politiechef Bousquet veroordeeld

Op 13 november werd de 31-jarige Christian Didier door een Parijse rechtbank veroordeeld tot 10 jaar gevangenisstraf wegens de moord in juni 1993 op René Bousquet, het voormalige hoofd van de politie onder het Vichy-regime, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog collaboreerde met de nazi's (zie pag. 22/1-'94). Bousquet (84)werd vermoord terwijl er een proces tegen hem in voorbereiding was wegens zijn betrokkenheid bij de arrestatie en deportatie naar Duitse concentratiekampen van 60.000 joden.

Corruptiezaken

Op 16 november werd de burgemeester van Grenoble en voormalig minister Alain Carignon veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf waarvan twee jaar voorwaardelijk, een boete van F 400.000 en vijf jaar uitsluiting van openbare ambten wegens corruptie en een poging om getuigen te beïnvloeden. Hij werd schuldig bevonden aan het aannemen van steekpenningen ter waarde van F 20 mln in verband met de privatisering van de watervoorziening van Grenoble (zieookpag. 463/3-'95).

Op 22 november maakte de openbare aanklager in Parijs bekend dat een onderzoek naar president Chirac wegens het huren van een Parijs gemeenteappartement tegen een laag bedrag werd gestaakt (zie ook pag. 680/2 e.v.-'95 en boven).

Op 28 november veroordeelde het hof van beroep van Douai Bernard Tapie tot twee jaar gevangenisstraf, een boete van F 20.000 en drie jaar uitsluiting van openbare ambten wegens omkoping bij een voetbalwedstrijd (zie ook pag. 463/2 e.v.-'95). Tapie was in eerste instantie tot een lichtere straf veroordeeld.

Jeugdige seriemoordenaar

Op 23-24 september bracht de 16-jarige Eric Borel 13 mensen om het leven in het dorp Cuers ten noorden van de havenstad Toulon Hij sloeg thuis eerst drie familieleden dood cn schoot vervolgens in het dorp tien mensen dood, alvorens zelfmoord te plegen

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. PRESIDENT BEZOEKT DUITSLAND EN ENGELAND

In oktober bracht president Jacques Chirac bezoeken aan Duitsland en Engeland, maar op 19 oktober werd bekendgemaakt dat zijn eerste staatsbezoek aan de Verenigde Staten, dat voor begin november stond gepland, tot februari was uitgesteld. Chirac stond bloot aan hevige buitenlandse kritiek vanwege de hervatting van kernproeven in de Stille Oceaan (zie pag. 652/3 e.v.-'95) en vanwege zijn buitenlandse beleid, waaronder bijvoorbeeld de betrekkingen met Algerije (zie 848/3 e.v.-'95).

Op 25 oktober hield Chirac besprekingen over Europese integratie met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl in Bonn. In de berichtgeving werden de besprekingen algemeen gezien als een stap naar het herstel van de bilaterale betrekkingen. die onder meer maren ondermijnd door het falen van de Franse regering om het begrotingstekort te verminderen.

Op 29-30 oktober bracht Chirac een bezoek aan Engeland voor besprekingen met premier John Major, waarna plannen werden bekendgemaakt voor nauwere samenwerking bij nucleaire kwesties, het aankoopbeleid voor defensie. en de bestrijding van terrorisme en drugshandel.

Major betuigde zijn steun aan het omstreden Franse kernproevenprogramma. Volgens hem zou geen enkele leider van een kernmogendheid het wetenschappelijke advies genegeerd hebben dat stelde dat proeven nodig waren om een veilig en betrouwbaar afschrikmiddel te waarborgen.

Chirac zegt buitenlandse ontmoetingen af wegens kritiek op kernproeven

Op 17 november gelastte president Chirac ontmoetingen met de premiers van Italië en België af en op 19 november stelde hij een lunch met de Finse premier uit. Italië, België en Finland (en zeven andere lidstaten van de Europese Unie) behoorden tot 95 leden van de Eerste Commissie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties die op 16 november hadden gestemd vóór een ontwerp-resolutie waarin de Franse kernproeven werden veroordeeld.

(Vor.ber.pag. 679/2 e.v.-1995)

GROOT-BRITTANNIË

UITSPRAAK EUROPEES HOF OVER SCHIETPARTIJ GIBRALTAR. LID SCHADUWREGERING TREEDT AF. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 27 september 1995 veroordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens de actie van de Britse veiligheidsdienst die in maart 1988 in Gibraltar drie ongewapende leden van een operationele eenheid van het Ierse Republikeinse Leger (IRA) doodschoot (zie pag. 595/1-'91). Naar verluidt nam de Britse regering uit protest tegen deze uitspraak haar steun aan het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens in heroverweging.

Het in Straatsburg gevestigde Hof oordeelde dat het doodschieten van Daniel McCann, Sean Savage en Mairead Farrell door soldaten van de Britse elite-eenheid Special Air Service (SAS) in strijd was met het in artikel 2 van het Verdrag gewaarborgde recht op leven. Met tien tegen negen stemmen stelden de rechters dat de SAS-soldaten onnodig geweld hadden gebruikt en dat de drie gearresteerd hadden kunnen en moeten worden. Het Hof sprak de regering, de SAS-soldaten en de veiligheidsdiensten echter vrij van het uitvoeren van een .,gerichtschieten"-beleid.

Door het vonnis werd een eerder besluit van de Europese Commissie van Mensenrechten herroepen; hel was tevens de eerste uitspraak van het Hof over het gebruik van dodelijk geweld en het recht op leven.

Het Hof weigerde de regering te dwingen de familie van de drie schadeloos te stellen, omdat ze ,,terroristen"waren die een bomaanslag hadden voorbereid. Wel droeg het Hof de regering op de families £ 38.700 te betalen voor de proceskosten.

De regering reageerde verbolgen op het vonnis omdat dit volgens haar ..het gezond verstand tart". Vice-premier Michael Heseltine gaf te kennen dat de regering voornemens was het besluit te negeren: ..Wij zullen niets doen. Wij zullen ons recht terrorisme te bestrijden. blijven uitoefenen ... wij zullen op geen enkele wijze worden afgeschrikt of op andere gedachten gebracht door de bespottelijke besluiten van het Hof."

Boete voor Nuclear Electric

Nuclear Electric, 's lands grootste kernenergiebedrijf, kreeg op 14 september een boete van £ 250.000 plus juridische kosten na te hebben bekend schuldig te zijn aan het in gevaar brengen van de veiligheid.

De beschuldiging betrof een incident in juli 1993 waarbij werknemers van de Wylfa-kerncentrale in Anglesey welbewust radioactieve gassen hadden laten ontsnappen na een toename van radioactiviteit te hebben ontdekt. Het hoofd van de nucleaire inspectiedienst, Sam Harbison. noemde het incident ,,vermoedelijk het ernstigste" dat hij ooit had meegemaakt. Het voorval verhevigde de twijfels over de plannen van de regering de kernenergie-industrie te privatiseren.

Aftreden prominent lid schaduwregering

Op 14 september kreeg Labour Party-leider Tony Blair een pijnlijke tegenslag te verwerken toen zijn prominente partijgenoot Kevin McNamara ontslag nam vanwege meningsverschillen over Blair's benadering van de vakbonden en het vredesproces in Noord-Ierland.

McNamara was in oktober 1994 benoemd tot Labour-woordvoerder voor het ambtenarenapparaat na acht jaar schaduwminister van Noord-Ierland te zijn geweest. In zijn ontslagbrief beschuldigde hij Blair ervan ..slaafs" iedere wending van het regeringsbeleid ten aanzien van Noord-Ierland te volgen. Hij bekritiseerde ook Blairs poging de politieke rol van de vakbonden te minimaliseren.



Partijleider Tony Blair (1.)en zijn plaatsvervanger John Prescott (r.) overleggen tijdens de conferentie van de Labour Party in Brighton op 2 oktober 1995

Controverse over commissariaten voormalige ministers

De bekendmaking door twee voormalige ministers dat ze van plan waren commissaris te worden bij particuliere bedrijven leidde tot nieuwe protesten van de oppositie over normen in het openbare leven (zie pag 539/2 e v -'95)

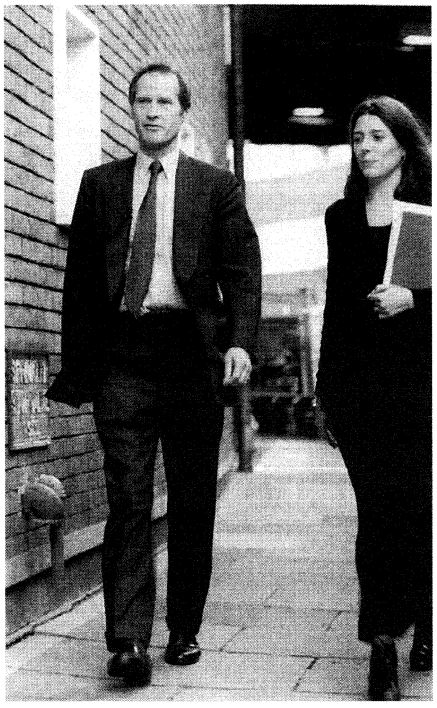
Op 4 september onthulde voormalig minister van exporthandel Richard Needham dat hij op het punt stond toe te treden tot de raad van commissarissen van de defensie- en elektronicagroep Genera1 Electric Company (GEC). Op 12 september maakte de voormalige minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Douglas Hurd, bekend dat hij commissaris zou worden van de National Westminster Bank. Beiden hadden de regering in juli verlaten (zie ook pag. 684/1 e.v.-'95). Ze hielden vol hun plannen met premier John Major en met Lord Carlisle, voorzitter van de adviescommissie van de regering voor benoemingen in het bedrijfsleven. te hebben besproken en dat van onbehoorlijk gedrag geen sprake was. Labour beweerde echter dat ze twee jaar hadden moeten wachten (de door de commissie-Nolan vastgesteldelimiet. zie pag. 539/2 e.v.-'95).

Kritisch rapport over gevangenisbeveiliging

Op 16 oktober verscheen een zeer kritisch rapport over de ontsnapping van drie tot levenslang veroordeelde gevangenen uit de Parkhurst-gevangenis in januari 1995 (zie pag. 538/1/2-'95) en over andere aspecten van het gevangenisbeheer. Het rapport stond vol adviezen om de beveiliging te verbeteren en de procedures in het gevangeniswezen aan te scherpen.

Minister van binnenlandse zaken Michael Howard maakte diezelfde dag in het Lagerhuis bekend dat hij naar aanleiding van het rapport, dat was samengesteld door generaal Sir John Learmont, de directeur-generaal van het gevangeniswezen, Derek Lewis, had ontslagen. Lewis verklaarde dat hij had geweigerd vrijwillig ontslag te nemen naar aanleiding van de affaire. In een schrijven van het Hooggerechtshof beweerde hij dat Howard zich herhaaldelijk op onrechtmatige wijze had gemengd in de gang van zaken binnen het gevangeniswezen. Op 19 oktober overleefde de regering met een ruime meerderheid een motie van Labour. waarin werd betreurd dat de minister van binnenlandse zaken weigerde de verantwoordelijkheid voor ,,ernstige tekortkomingen binnen het gevangeniswezen op zich te nemen".

Op 27 september werd kritiek geleverd op het Learmont-rapport door de aftredende hoofdinspecteur van het gevangeniswezen, rechter Stephen Tumim; hij noemde het rapport ,,mo-



Parlementslid Alan Howarth (1.)arriveert op 8 oktober bij de BBC voor een interview naar aanleiding van zijn beslissing over te lopen naar de Labour-oppositie.

reel verkeerd". omdat het beveiliging boven menselijkheid stelde.

Conservatief parlementslid loopt over naar Labour

Op 7 oktober maakte Alan Howarth, Conservatief parlementslid voor Stratford-on-Avon en onderminister van 1987-'92, bekend dat hij uit de Conservative Party trad en had verzocht voor Labour zitting te mogen nemen in het Lagerhuis; toen het parlement op 16 oktober weer bijeenkwam, verscheen hij voor het eerst in de oppositiebanken. De absolute meerderheid waarover de Conservatieve regering in theorie beschikte in het Lagerhuis, was hiermee geslonken tot vijf.

In verklaringen en interviews op 8 oktober zei Howarth verheugd te zijn dat de Labour Party zich onder het leiderschap van Tony Blair ontpopte tot een partij .,die sociale gerechtigheid een warm hart toedraagt, maar realistisch is ten aanzien van de werkelijkheid van het regeren". Hij verklaarde zich niet langer ,,politiek thuis" te voelen bij de Conservative Party die ,,arrogantievan de macht" tentoonspreidde.

Uitspraak tegen zogenaamd ,,uitkeringstoerisme"

Op 5 oktober bepaalde het Hooggerechtshof in rechtszaken die waren aangespannen door een Italiaan en een Spanjaard - die beiden ongehuwd, werkloos en seropositief waren -, dat gemeenten niet verplicht waren huisvesting teverschaffen aan kwetsbare dakloze onderdanen van andere landen van de Europese Unie (EU). Volgens de rechter moesten personen die geen realistisch vooruitzicht op werk hadden en waarschijnlijk het gastland tot last zouden zijn, terugkeren naar hun eigen land.

Demonstrant tegen poll tax veroordeeld

Op 2 oktober werd Nicolas Jeffries veroordeeld tot 34 maanden gevangenisstraf. nadat hij had bekend schuldig te zijn aan ordeverstoring en geweldpleging. Deze delicten hadden plaatsgevonden tijdens een gewelddadige demonstratie op Trafalgar Square in Londen op 31 maart 1990 tegen de omstreden poll tax (gemeentebelasting), die de volgende dag van kracht zou worden (zie pag. 441/1 e.v.-'90).

Ontwikkelingen in Barings-affaire

Op 4 oktober besliste een Duitse rechtbank dat Nick Leeson, de derivatenhandelaar wiens enorme marktverliezen hadden geleid tot de ineenstorting van Barings Bank in februari (zie pag. 540/3 e.v. en 685/3 e.v.-'95), zou worden uitgeleverd aan Singapore. Op 12 oktober werden op aandrang van het Bureau voor Ernstige Fraudebestrijding verzoeken van particulieren in Groot-Brittannië om Leeson te dagvaarden afgewezen en op 29 oktober stemde Leeson ermee in vrijwillig terug te keren naar Singapore om terecht te staan in verband met elf aanklachten wegens fraude en valsheid in geschrifte.

Verdere overschakeling op metrieke stelsel

Op 1 oktober werd de toepassing van het metrieke stelsel voor maten en gewichten verplicht voor verpakte voedingsmiddelen en de meeste andere goederen (maar niet voor bier en aan huis bezorgde melk).

Los verkochte voedingsmiddelen zouden tot 2000 mogen worden verkocht volgens het Britse maatstelsel, terwijl men wegafstanden in mijlen en yards zou blijven meten. Eind jaren zestig was in Groot-Brittannië een begin gemaakt met de overschakeling op het metrieke stelsel.

schadevergoeding voor slachtoffers van asbestose

Op 27 oktober kende het Hooggerechtshof schadevergoedingen van £ 65.000 en £ 50 000 toe aan respectievelijk een vrouw die in het terminale stadium van mesothelioma (een vorm van kanker) verkeerde, en aan de weduwe van een man die reeds was overleden aan de ziekte Het Hof was van oordeel da[4] beide slachtoffers, ook al had eigenlijk geen van hen direct met asbest gewerkt, asbestose hadden opgelopen, omdat zij lange tijd naast een (inmiddels gesloten) asbestfabriek in Leeds hadden gewoond die eigendom was van een dochtermaatschappij van de multinationale onderneming T & N (Turner & Newall)

Lord Home overleden

Op 9 oktober overleed op 92-jarige leeftijd Lord Home of the Hirsel, die als Sir Alec Douglas-Home in 1963-'64 Conservatief premier was geweest

Lord Home was minister van betrekkingen met het Gemenebest geweest van 1933-'ti8 en ministervan buitenlandse zaken van 1960-'63. Home, die in 1963 werd gekozen tot premier als opvolger van Harold Macmillan, werd een van de eerste peers die afstand deed van zijn peerschap krachtens een net afgekondigde wet. In 1963 werd hij niet herkozen als partijleider Van 1970-'74 was hij opnieuw minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest in het kabinet van Edward Heath (zie pag. 389/3 -'70: 759/1 -'74).

(Vor.ber.pag. 683/2 e.v.-1995)

NOORD-IERLAND. ENGELS-IERSE TOP UITGESTELD

Het vredesproces werd op 5 september 1995 in de war gestuurd toen de Ierse regering een voor 6 september geplande Engels-Ierse top uitstelde. Commentatoren waren van mening dat het besluit het gevolg was van druk die was uitgeoefend op de Ierse premier John Bruton door Sinn Fein, het oppositionele Fianna Fail en minister van buitenlandse zaken Dick Spring, die de indruk wilden vermijden dat de Ierse regering zou toegeven aan de Britse eis tot ontwapening van het Ierse Republikeinse Leger (IRA) als voorwaarde voor constitutionele besprekingen tussen alle partijen.

Tijdens de bijeenkomst zou worden gesproken over de slepende kwestie van het ontwapenen van paramilitaire organisaties. Volgens een afspraak die de week ervoor tot stand was gekomen, zou de top worden afgesloten met het instellen van een internationale commissie van drie personen die de principiële en praktische aspecten van ontwapening zon onderzoeken. Premier Bruton en zijn Britse ambtgenoot John Major zouden dan de ..hoop[n] uitspreken dat besprekingen tussen alle partijen aan het eind van het jaar zouden kunnen beginnen. Sinn Fein-leider Gerry Adams had op 31 augustus echter te kennen gegeven dat hij niet zou samenwerken met de commissie.

Voorstel door Trimble

Bruton en Major reageerden op *23* september voorzichtig positief op voorstellen van David Trimble, de nieuwe leider van de (Official) Ulster Unionist Party (OUP) (zie pag. 688/3 e.v.-'95), om de impasse te doorbreken. Trimble stelde voor dat Sinn Fein haar betrokkenheid bij het democratiseringsproces kon tonen door kandidaten te stellen voor zetels in de nieuwe Noordierse Assemblée. Hij zei uit te kijken naar discussies tussen Unionisten en Sinn Fein in de Assemblée.

De Britse en Ierse regering hadden aanvankelijk met nauw verholen verbijstering gereageerd op de verkiezing op 8 september van Trimble, die de reputatie had onbuigzaam te zijn. Maar mede door zijn voorstellen en zijn daaropvolgende mededeling dat hij een ontmoeting zou hebben met premier Bruton, verminderde de vrees voor de toekomst van het vredesproces.

Engels-Iers overleg over ontwapening

Op 17 oktober vond in Belfast in het kader van de Engels-Ierse Conferentie een ontmoeting plaats tussen de Britse minister voor Noord-Ierland, sir Patrick Mayhew, en de Ierse vice-premier en minister van buitenlandse zaken Dick Spring.

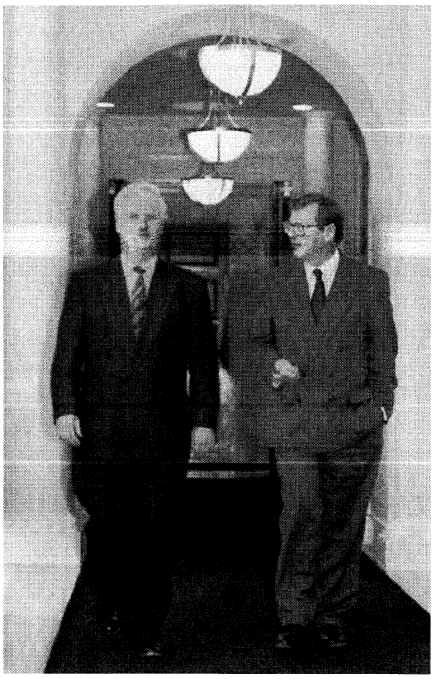
Na afloop zei Mayhew dat de instelling van een internationale commissie voor de ontwapening van de Noordierse paramilitaire organisaties (zie boven) de weg zou kunnen helpen vrijmaken naar vooruitgang op het politieke front. Het voorstel om een dergelijke commissie in het leven te roepen was onaanvaardbaar voor Sinn Fein. zolang de Britse regering erop bleef aandringen dat de IRA de wapens zou inleveren als voorwaarde voor besprekingen. Mayhew zei echter dat, als deze commissie een manier kon vinden om langs een andere weg het benodigde vertrouwen tot stand te brengen, ,,wij bereid zouden zijn deze zeer aandachtig in overweging te nemen".

Op *23* oktober bracht minister Spring een bezoek aan Belfast, waar hij besprekingen voerde met onder anderen David Trimble. de recent gekozen leider van de OUP, en met vertegenwoordigers van de Progressive Unionist Party. Uit veiligheidsoverwegingen zag hij echter af van een voorgenomen bezoek aan de overwegend protestantse wijk rond Shankill Road.

Op *2* oktober had Trimble in Dublin besprekingen gevoerd met de Ierse premier John Bruton tijdens de eerste ontmoeting tussen een OUP-leider en een Ierse premier in 30 jaar.

Engels-Iers initiatief

In november voerden de Britse premier John Major en zijn Ierse ambtgenoot John Bruton, voorafgaand aan het bezoek van de Amerikaanse president Bill Clinton, besprekingen om te proberen het vastgelopen vredesproces weer op gang te brengen (voor afgelasting van de voor begin september geplande Engels-Ierse topconferentie, zie boven). Hoewel Clinton niet rechtstreeks deelnam aan de onderhandelingen, was men algemeen van mening dat de betrokkenheid van zijn regering (onder meer van Clintons nationale-veiligheidsadviseur Anthony Lake) steeds belangrijker werd.



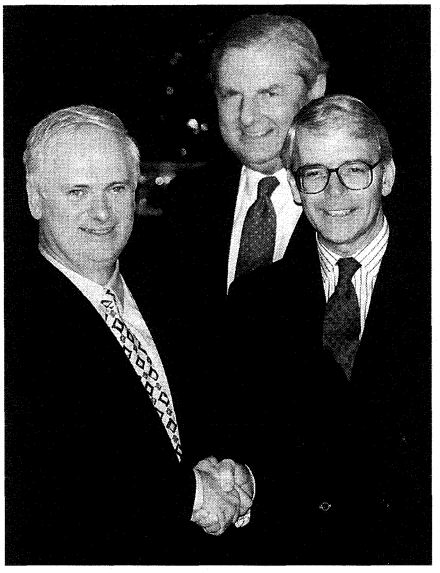
OUP-leider David Trimble (r.)tijdens zijn ontmoeting op 2 oktober 1995 met de Ierse premier John Bruton in Dublin.

Bruton en Major die elkaar op 6 november in Jeruzalem hadden ontmoet bij de begrafenis van de vermoorde Israëlische premier Yitzhak Rabin, hadden daarna verscheidene telefoongesprekken gevoerd, voordat Bruton op *28* november naar Londen vloog om een gezamenlijke verklaring te ondertekenen. Deze verklaring ging in het bijzonder over het gevoelige ,,tweesporen"proces van politieke besprekingen met alle partijen (met name de aard van de betrokkenheid van Sinn Fein) en het inleveren van wapens door de IRA en andere paramilitaire organisaties.

In een gezamenlijk communiqué beloofden zij ervoor te zorgen dat er eind februari 1996 een spoedig begin zou worden gemaakt met onderhandelingen tussen alle partijen. Er zouden intensieve voorbereidende besprekingen worden geroerd met een ,,open agenda" (onder meer over de rol van een mogelijk gekozen orgaan), die zich zouden kunnen uitstrekken tot alle stappen die nodig waren om de partijen naar de onderhandelingstafel te brengen in overeenstemming met de in december 1993 ondertekende Verklaring van Downing Street (zie pag. 392/ e.v.-'94). Beide regeringen besloten ook een internationale. uit drie leden bestaande commissie in te stellen om een onaf-



Europees parlementarier Jim Nicholson (l.) feliciteert David Trimble (m.)met diens verkiezing tot leider van de (Official)Ulster Unionist Party op 8 september 1995 in Belfast



De Britse premier John Majo (r.)en zijn Ierse ambtgenoot John Bruton schudden elkaar op 28 november de hand na de ondertekening van een gezamenlijke verklaring over het verloop van het Noordierse vredesproces. Achter hen de Britse minister voor Noord-Ierland. Sir Patrick Mayhew.

hankelijk advies te geven over de ontwapeningskwestie. De commissie, die zou worden voorgezeten door George Mitchell (leider van de Democratische meerderheid in de Amerikaanse Senaat van 1989-'95). zou naar verwachting medio januari 1996 met zijn werkzaamheden beginnen.

Ou 29 november erkende Maior dat Clintons op handen zijnde bezoek ..de kwestie weer extra onder de aandacht had gebracht". maar hij benadrukte dat de IRA zou moeten beginnen met het inleveren van zijn wapens. alvorens rechtstreeks te mogen deelnemen aan besprekingen tussen alle partijen. Zijn opmerkingen leidden echter tot dubbelzinnige reacties. Zowel OUP-leider David Trimble als Sinn Feinvoorzitter Gerry Adams veroordeelden zijn gebrek aan duidelijkheid. maar besloten het akkoord nader te bestuderen.

Bezoek van president Clinton

Op 30 november arriveerde president Bill Clinton in Noord-Ierland. Hij bracht een bezoek aan Belfast en Londonderry, waar hij in zowel protestantse als katholieke wijken op ongekende wijze werd verwelkomd door enorme mensenmassa's. Clinton drukte Adams in het openbaar de hand en tijdens een receptie ontmoette hij leiders van alle belangrijke politieke partijen.

In een toespraak tot het voltallige Britse parlement op 29 november had Clinton Major en Bruton gecomplimenteerd met het nemen van .,deze moedige stap op weg naar vrede" en de IRA verteld dat het tweesporenproces een structuur had geschapen dre alle partijen in staat zou stellen op eervolle wijze hun belangen aan de orde te stellen en hun mening kenbaar te maken

In Dublin. waar hij op 1 december eveneens een enthousiast onthaal kreeg. hield Clinton soortgelijke toespraken.

Investeringscampagne in gang gezet

Op 10 oktober startte barones Denton of Wakefield. een onderminister op het departement voor Noord-Ierland, in Londen een campagne om een deel van de naar schatting 200.000 Noordieren die sinds het uitbreken van de ,,moeilijkheden" eind jaren zestig naar Engeland of elders waren geëmigreerd, over te halen terug te keren naar Noord-Ierland.

Er zouden speciale premies komen - buiten de reeds bestaande -, die opliepen tot maximaal £ 75.000 (ongeveer $ 115.000), om mensen aan te moedigen terug te keren naar Noord-Ierland en daar een bedrijf te vestigen

Uitspraken Hooggerechtshof over IRA-gevangenen

De Britse minister van binnenlandse zaken Michael Howard leed op 28 september een gevoelige nederlaag toen het Hooggerechtshof de vertraagde behandeling van verzoeken tot voorwaardelijke vrijlating van vijf IRA-gevangenen veroordeelde als ,,onredelijk en onwettig".

Het Hof was van oordeel dat het ministerie van binnenlandse zaken een ,,duidelijk onrechtvaardig" beleid voerde. waardoor de zaken van tot levenslang veroordeelde gevangenen niet werden verwezen naar de paroolconimissie voordat het ,.tarief" van de gevangenen (de door de rechter opgelegde minimumstraf) was verstreken. De vijf. die in 1976 in Manchester waren veroordeeld tot in totaal 16 keer lcvcnslang, behoorden tot Groot-Brittannit's langstzittende gevangenen. Het oordeel kwam daags na de uitspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens over het doden van drie IRA-leden in Gibraltar in 1988 (zie hierboven).

Op 26 september had Howard de overplaatsing van twee IRA-gevangenen van gevangenissen op het Britse hoofdeiland naar Noord-Ierland verboden. In een verklaring stelde het ministerie van binnenlandse zaken dat geen van beide mannen in Noord-Ierland had gewoond voordat ze werden veroordeeld, en dat ze er geen directe familie hadden. Door het besluit kwamen de betrekkingen met de Ierse regering opnieuw onder druk te staan; deze stelde direct voor de gevangenen op grond van het nieuwe Verdrag van de Raad van Europa over de Overplaatsing van Veroordeelde Personen, dat in november in werking zou treden, te laten vallen onder de Ierse jurisdictie.

Op 11 oktober oordeelde het Hooggerechtshof in Londen dat minister van binnenlandse zaken Michael Howard zijn bevoegdheden niet had overschre-



De Amerikaanse president Bill Clinton (l) brengt samen met de Britse premier John Major een toost uit tijdens een officieel diner in Londen op 29 november 1993

den door bezoeken van familieleden aan een klein aantal IRA-gevangenen die als buitengewoon vluchtgevaarlijk bekend stonden, aan bijzonder strenge voorwaarden te onderwerpen.

De beperkingen maren in juni ingevoerd, nadat in september 1994 vijf IRA-gevangenen waren ontsnapt uit de Whitemoor-gevangenis: zij waren echter snel weer opgepakt (zie pag 538/1/2-'95).

Veroordeling loyalistenleider

Op 7 september werd John Adair, een vooraanstaand leider van een loyalistische paramilitaire organisatie, veroordeeld tot 16 jaar gevangenisstraf. nadat hij had bekend opdracht te hebben gegeven tot terroristische activiteiten. Adair wijzigde zijn verweer onverwacht en gaf toe dat hij bijna drie jaar lang (tot mei 1994) bevelhebber was geweest van de verboden Ulster Freedom Fighters, de militaire vleugel van de Ulster Defence Association.

(Vor.ber.pag. 686/3 e.v.-1995)

IERLAND

VROUW OVERLIJDT NA STOPZETTING KUNSTMATIGE VOEDING

Het Hooggerechtshof bepaalde op 27 juli 1995 met vier stemmen tegen één dat een vrouw die al 23 jaar in coma lag, niet langer kunstmatig gevoed hoefde te worden (zie pag. 545/3-'95). De vrouw, die bij een kleine operatie in 1972 hersenbeschadiging had opgelopen, overleed op 21 september. Hoewel zij zich niet in een permanente vegetatieve toestand bevond, vond het Hof dat door de medische technologie een ,,schemerzone van schijndood" was gecreëerd. Het Hof stelde dat hiermee niet het actief beëindigen van leven werd gewettigd, maar dat de ware oorzaak van de dood van de vrouw lag in het in 1972 opgedane letsel.

PANIEK OVER BESMETTING MET AIDSVIRUS

Een priester zorgde op 10 september voor een schokeffect in het land toen hij vanaf de preekstoel beweerde dat een seropositieve vrouw in zijn gemeente ,,zich gewroken had op de maatschappij" door onveilig geslachtelijke gemeenschap te hebben met zo'n 80 mannen. Volgens de priester. Michael Kennedy, uit Dungaravan in het graafschap Waterford, waren zeker vijf van de mannen met het HIV-virus besmet geraakt, maar zijn beweringen werden door functionarissen van de gezondheidsdienst afgedaan als paniekzaaierij.

PRIESTERS IN OPSPRAAK WEGENS ONTUCHT

Op 1 oktober arriveerde een speciale pauselijke gezant in Ierland om een onderzoek in te stellen naar een aantal seksuele misbruiken door katholieke geestelijken en andere schandalen die het gezag van de rooms-katholieke kerk in Ierland dreigden te ondermijnen. De komst van de pauselijke gezant viel samen met beweringen dat katholieke priesters zonder tussenkomst van het gerecht aanzienlijke schadevergoedingen hadden betaald aan jongeren die hen hadden beschuldigd van seksueel misbruik. Het leek erop dat de katholieke kerk in een aantal gevallen had meebetaald aan de schadevergoeding. Op 5 oktober beloofde de Ierse regering met spoed een wet in te voeren die het gemakkeliiker zou maken verdachten van seksuele misdrijven tegen kinderen te vervolgen.

REFERENDUM OVER ECHTSCHEIDING

Op 25 november werd in Ierland een referendum over echtscheiding gehouden. Hierbij werd met een uiterst kleine meerderheid de opheffing van het echtscheidingsverbod, dat sinds 1937 was opgenomen in de grondwet, goedgekeurd. Ondanks deze krappe meerderheid werd de uitslag door de regering begroet als .,een doorslaggevend moment in de scheiding van kerk en staat".

Na een hertelling van de stemmen op 26 november. die een iets hoger aantal ja-stemmen opleverde, bedroeg de meerderheid die zich had uitgesproken voor een beperkte vorm van echtscheiding 9.114 van de 1,63 mln uitgebrachte stemmen. De uitslag betekende een verschuiving van 15,01 procent ten gunste van echtscheiding in vergelijking met het vorige referendum in 1986, toen een tweederde meerderheid tegen echtscheiding stemde (zie pag. 120/3 e v.-'87). Hierdoor zouden echtparen die vier van de vijf voorgaande jaren gescheiden hadden geleefd. vanaf 1996 echtscheiding kunnen aanvragen

De regering had toegezegd een referendum over echtscheiding te houden toen zij in december 1994 aantrad (zie pag. 10911 e.v.-'95). De ja-campagne had de steun van alle zes partijen in het parlement en van Sinn Fein. De roomskatholieke kerk was tegen het referendum. en op 23 november drong paus Johannes Paulus II er bij de Ieren op aan zich te bezinnen, alvorens te stemmen over de ,.onverbreekbare band van het huwelijk"

De krachtigste steun voor echtscheiding kwam uit Dublin en omgeving, waar een derde van de Ierse bevolking woonde, en uit andere stedelijke gebieden, terwijl in plattelandsgebieden, vooral in Munster en Connacht-Ulster, de meerderheid tegen echtscheiding was. De regering, die inzag wat voor consequenties de verdeeldheid die de uitslag liet zien, zou kunnen hebben, spande zich tot het uiterste in om te benadrukken dat zij ..het gezin zou blijven steunen door bemiddeling, hulpverlening en maatschappelijk werk".

Op 26 november maakte een conservatieve katholieke groepering, Muinter Na hEireann, bekend dat zij in beroep zou gaan tegen de uitslag.

Volgens deze groepering was de uitslag ongeldig. omdat het Hooggerechtshof op 17 november had bepaald dat het gebruik door de regering van overheidsgelden om de ja-campagne te financieren een inbreuk vormde op het democratische proces en in strijd was met de grondwet. Muintir na hEireann betoogde dat de uitslag van het referendum op oneerlijke wijze was beïnvloed door de I£ 500.000 die de regering had uitgegeven voor haar campagne.

(Vor.ber.pag. 545/2 e.v.-1995)

POLEN

PRIVATISERINGSWET. KWASNIEWSKI WINT PRESIDENTSVERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 16 juli 1995 sprak president Lech Walesa zijn veto uit over een wetsvoorstel inzake de commercialisering en privatisering van staatsbedrijven, dat op 30 juni was goedgekeurd door de Sejm (tweede kamer). (Voor privatiseringswet van 1992 zie pag. 760/1-'92.)

Volgens Walesa zou het wetsvoorstel waartegen ook oppositiepartijen, werkgeversorganisaties en Solidariteit gekant waren, in feite het privatiseringsproces vertragen. Op 21 juli werd Walesa's veto ongedaan gemaakt met de vereiste tweederde meerderheid in de Sejm, maar tien dagen later verklaarde Walesa dat hij in beroep ging bij het Constitutionele Hof.

De door de Sejm goedgekeurde ,,commercialisering~"-fasebehelsde de omzetting van bestaande staatsbedrijven in vennootschappen op aandelen. die volledig eigendom van de staat waren. De daaropvolgende privatisering van 413 bedrijven waarvan de totale activa $ 2.6 mrd waard waren, zou plaatsvinden onder toezicht van 15 Nationale Beleggingsfondsen. die gezamenlijk door Poolse en buitenlandse teams zouden worden beheerd. De staat zou 10 procent van de aandelen in eigendom hou-



Vice-premier en minister van iinanciën Grzegorz Kolodko toont op 21 november, aan de vooravond van de start van een grootscheeps privatiseringsprogramma, een aandeel aan de pers.

den, 60 procent overdragen aan de beleggingsfondsen, en de rest toewijzen aan de werknemers van de desbetreffende bedrijven en aan hun pensioenfondsen en bedrijfsverenigingen. De overheid zou het recht behouden topfunctionarissen te benoemen en de privatisering van bedrijven in belangrijke sectoren goed te keuren.

Op 22 november bepaalde het Constitutioneel Tribunaal dat de in juni aanvaarde wet op de privatisering en commercialisering van staatsondernemingen ongrondwettig was. Het steunde Walesa's standpunt dat de wet inbreuk maakte op de exclusieve autoriteit van de regering en op het beginsel van de verdeling van macht.

Het grootscheepse privatiseringsprogramma dat in 1993 was goedgekeurd (zie pag. 547/3 en 549/1-'93), ging op 22 november van start door middel van de verkoop van aandelen in de 15 Nationale Beleggingsfondsen die zo'n 600 staatsbedrijven beheerden.

Priester verontschuldigt zich voor antisemitische uitlatingen

Op 4 juli berichtte de Poolse televisie dat pater Henryk Jankowski zijn verontschuldigingen had aangeboden voor het gebruik van ,,ondoordachte woorden met betrekking tot het joodse volk" tijdens een preek op 11 juni (zie pag. 609/3 e.v.-'95).

Bezoek van Duitse bondskanselier

Tijdens een bezoek aan Polen op 6-8 juli verklaarde de Duitse bondskanselier Helmut Kohl in een toespraak tot het parlement, dat voor de eerste keer in een gezamenlijke vergadering bijeen was: ,,Polen moet in dit decennium zijn weg vinden naar de Europese Unie en de veiligheidsstructuren binnen de NAVO. Wij willen Polen op die weg helpen". Kohl legde verder een krans op de plaats van het concentratiekamp Auschwitz (Oswiecim).

Het bezoek betekende een verbetering van de betrekkingen tussen Polen en Duitsland; in mei had Walesa geweigerd in Berlijn de plechtigheid ter herdenking van het einde van de Tweede Wereldoorlog bij te wonen (zie pag. 537/1 e.v.-'95; voor Kohls vorige bezoek in november 1989, zie pag. 56/3 e.v.-'90).

Defensiewet getroffen door presidentieel veto

Op 16 augustus sprak president Lech Walesa zijn veto uit over een defensiewet die op 12 juli was goedgekeurd door de Sejm. Om dit veto ongedaan te maken zou een tweederde meerderheid in het parlement nodig zijn.

Walesa betoogde dat het wetsvoorstel de grondwettelijke prerogatieven van de president beperkte. Volgens het wetsvoorstel zou de chef van de generale staf verantwoording schuldig zijn aan de minister van defensie, die op zijn beurt uitsluitend verantwoording zou hoeven af te leggen tegenover de ministerraad.

Presidentieel veto op pensioenwet ongedaan gemaakt

Op 29 september maakte de Sejm met de vereiste tweederde meerderheid een veto ongedaan dat president Walesa de dag ervoor had uitgesproken. Hiermee werd de wet op pensioenen en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen die het parlement recentelijk had aangenomen, weer ingevoerd. Krachtens deze wet werd de reële stijging van de pensioenuitkeringen in 1996 beperkt tot 2,5 procent, terwijl een eerdere wet had voorzien in stijgingen tot 12,5 procent.

Ontwerpbegroting voor 1996 goedgekeurd

Op 27 oktober ging de regering akkoord met de ontwerpbegroting voor 1996 die voorzag in 102,1 mrd zloty aan inkomsten en 111,6 mrd zloty aan uitgaven, hetgeen neerkwam op een reële stijging van respectievelijk 1,9 en 1,5 procent ten opzichte van 1995 (voorherwaardering van de zloty in januari 1995, zie pag. 251/1-'95). Het begrotingstekort van 9,5 mrd zloty was gelijk aan 2,8 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) ($ 1,00 = 2,4425 zloty op 27 oktober 1995).

Er werd uitgegaan van een groei van 5,5 procent tegenover 7 procent in 1995. De inflatie werd geraamd op 17 procent (23 procent in 1995) en de werkloosheid eind 1996 op 13,9 procent (deze naar verwachting eind 1995 15 procent bedragen).

Op 13 oktober was de Sejm akkoord gegaan met een nieuw belastingstelsel dat zes schijven kende, met tarieven die varieerden van 19 tot 45 procent. Het wetsvoorstel werd op 27 oktober goedgekeurd door de Senaat, hoewel president Lech Walesa dreigde er zijn veto over uit te spreken (voor zijn uiteindelijk vergeefse veto op de belastingwet voor 1995, zie 251/1 e.v.-'95).

Grondwetswijziging in verband met begroting

De Sejm keurde op 9 november een amendement goed op de zogenoemde ..kleine grondwet" (zie pag. 544/1 e.v.-'93). Krachtens dit amendement moest de Sejm een begroting goedkeuren binnen drie maanden nadat deze was inge-



Enkele kandidaten voor de presidentsvrrkiezingen poseren voor de pers op 4 september 1995. V.l.n.r. Tadeusz Zielinski. Aleksander Kwasniewski, Hanna Gronkiewicz-Waltz, Jacek Kuron en Adam Strzembosz.

diend; als dat niet lukte had de president het recht het parlement binnen drie weken te ontbinden. De wijziging hield verband met de omstreden manier waarop de begroting voor 1995 was aanvaard (zie pag. 609/1-'95).

Walesa herkiesbaar voor presidentschap

Op 31 augustus maakte Walesa in een toespraak in Gdansk ter gelegenheid van de vijftiende gedenkdag van de oprichting van de vakbond Solidariteit officieelbekend dat hij zich bij de presidentsverkiezingen die in november 1993 zouden worden gehouden, herkiesbaar zou stellen.

Eerder in de maand was bericht dat officieren hun ondergeschikten dwongen om steunverklaringen voor Walesa's kandidatuur te ondertekenen (om zich kandidaat te stellen voor het presidentschap waren 100.000 handtekeningen nodig). Volgens een rapport van het ministerie van binnenlandse zaken hadden deze incidenten plaatsgevonden in de kazerne van de Vistula-legereenheid, waarvan de commandant, vice-admiraal Marek Toczek, op 22 augustus ontslag nam.

Op 15 augustus berichtte de Poolse radio dat de president van de Poolse Nationale Bank, Hanna Gronkiewicz-Waltz. had bekendgemaakt dat zij zich kandidaat zou stellen bij de presidentsverkiezingen. Op 17 augustus werd haar kandidatuur goedgekeurd door rechtse ,,patriottische" partijen tijdens een bijeenkomst in de St. Catharinakerk in Warschau. Op 26 augustus schaarden ook leiders van de Christelijk-Nationale Unie (ZChN) zich achter haar kandidatuur.

Data presidentsverkiezingen. Kandidaten

Op 6 september maakte de voorzitter van de Sejm, Jozef Zych, bekend dat de presidentsverkiezingen op 3 november zouden plaatsvinden en dat op 19 november een tweede ronde zou worden gehouden, als geen enkele kandidaat bij de eerste ronde een absolute meerderheid zou hebben behaald.

Toen op 28 september de inschrijving van presidentskandidaten werd gesloten, hadden 18 personen zich kandidaat gesteld. De belangrijkste kandidaten waren president Lech Walesa, de president van de Poolse Nationale Bank Hanna Gronkiewicz-Waltz, de voorzitter van de ex-communistische Democratische Linkse Alliantie Aleksander Kwasniewski (SLD, de grootste partij in de regeringscoalitie)(zie pag. 609/3-'95), en Waldemar Pawlak, die tot februari 1995 premier was geweest en voorzitter was van de Poolse Boerenpartij, de kleinste coalitiepartner.

Presidentsverkiezingen

Op 19 november versloeg de leider van de regerende Democratische Linkse Aliantie (SLD), Aleksander Kwasniewski, een voormalige communist, die van 1985-'89 minister was geweest, de zittende president Lech Walesa in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen. Kwasniewski behaalde 51,7 procent van de stemmen, terwijl Walesa 48,3 procent wist te bemachtigen (voor verkiezingen van 1990, zie pag. 221/1 e.v.-'91).

Walesa en Kwasniewski hadden een ruime voorsprong behaald op de elf andere kandidaten in de eerste verkie-



Presidentskandidaat Aleksander Kwasniewski arriveert op 12 november met zijn vrouw Jolanta bij de tv-studio in Warschau voor een debat met zijn rivaal Lech Walesa.



President Lech Walesa (m.) krijgt op 8 november 1995 de steun van de leiders van de Vrijheidsunie. Bronislav Geremek (l.) en Leszek Balcerowicz (r.) voor de tweede ronde van de presidentsverkiezingen.

zingsronde, die twee weken daarvoor had plaatsgevonden. Alleen Jacek Kuron, voormalig minister van arbeid en militant lid van Solidariteit in de jaren tachtig, en oud-premier Jan Olszewski hadden goede resultaten geboekt.

In een toespraak na de bekendmaking van de officiële uitslag zei Kwasniewski dat ,,er meer is dat de Polen verenigt dan dat hen scheidt" en erkende hij Walesa's ,,een onbetwistbare plaats in de geschiedenis".

Presidentsverkiezingen

Kandidaat	Stemmenaantal	Percentage geldige stemmen
Eerste ronde		
Aleksander Kwasniewski	6.275.670	35,1
Lech Walesa	5.917.328	33,1
Jacek Kuron	1.646.946	9,2
Jan Olszewski	1.225.453	6,9
Waldemar Pamlak	770.419	4,3
Tadeusz Zielinski	631.432	3,5
Hanna Gronkiewicz-Waltz	492.628	2,8
Janusz Korwin-Mikke	428.969	2,4
Anderen	483.505	2,7
Ongeldige stemmen:	330.868.	
Tweede ronde		
Aleksander Kwasniewski	9.704.439	51.7
Lech Walesa	9.058.176	48,3

Opkomst eerste ronde 64.7 procent, tweede ronde 68,2 procent

Campagnethema's en ontwikkelingen

Kwasniewski, die campagne voerde onder de leus ,,laten wij de toekomst kiezen" besteedde weinig aandacht aan zijn communistische verleden en beklemtoonde dat hij en zijn partij streefden naar economische hervormingen en Polens eventuele toetreding tot de Europese Unie (EU) en de NAVO.

Walesa presenteerde zichzelf als de enige kandidaat die in staat was het hervormingsproces veilig te stellen, en legde de nadruk op de noodzaak dat er een tegenwicht was tegen de linkse regering, die volgens hem nog steeds werd gecontroleerd door communisten.

Eerder in het jaar had Walesa in de opiniepeilingen ver achtergelegen op Kwasniewski, maar hij had deze achterstand geleidelijk ingelopen. in het bijzonder nadat in oktober Hanna Gronkiewicz als rivale duidelijk achterbleef. Voor de tweede ronde wist Walesa zich tc verzekeren van de steun van het merendeel van de overige kandidaten en van gematigde en rechtse partijen alsmede van een groot aantal medestanders en oud-collega's in de vakbond Solidariteit. Daarnaast werd hij krachtig gesteund door de roomskatholieke kerk.

In de tweede fase van de verkiezingen ging de aanclacht vooral uit naar het vermogen van de kandidaten. Op 13 november legde Kwasniemski in het openbaar een verklaring af over zijn eigen vermogen en dat van zijn echtgenote. De dag daarop deed Walesa hetzelfde. Reide verklaringen leidden tot vragen in de media.

In het algemeen vond men dat Kwasniewski tijdens twee rechtstreeks op de televisie uitgezonden debatten op 12 en 16 november een sterkere indruk maakte dan Walesa. Uit opiniepeilingen bleek dat deze debatten van grote invloed waren geweest op de verkiezingsuitslag.

Beschuldigingen van kiezersbedrog

Na afloop van de verkiezingen vochten aanhangers van Walesa de geldigheid van de verkiezingen aan. Er werden ongeveer 598.000 bezwaarschriften ingediend bij het Hooggerechtshof met de eis dat de verkiezingen ongeldig zouden worden verklaard, omdat Kwasniewski ten onrechte had beweerd een academische studie te hebben voltooid en omdat hij informatie had achtergehouden over de aandelen van zijn vrouw in een verzekeringsmaatschappij; naar werd beweerd zou dit de verkiezingsuitslag hebben beïnvloed.

Ministers treden af

Na Kwasniewski's overwinning dienden de ministers van buitenlandse zaken, binnenlandse zaken, en defensie - respectievelijk Wladyslaw Bartoszewski, Andrzej Milczanowski en Zbigniew Okonski - op 28 november hun ontslag in; dit zou ingaan op 20 december, twee dagen voor de beëdiging van Kwasniewski. Krachtens de grondwet werden de hoofden van deze ministeries benoemd na overleg met de presidium.

(Vor.ber.pag. 608/3 e.v.-1995)



Minister van binnenlandse zaken Andrzej Milczanowski (l.) luistert naar zijn collega van buitenlandse zaken Wladyslaw Bartoszewski tijdens een kabinetsbijeenkomst op 21 november 1995.

BOLIVIA

VERSTERKING REGERINGSCOALITIE. DRUGSBESTRIJDING. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 15 juni 1995 werd bericht dat de Unie van Burgerlijke Saamhorigheid (UCS) was teruggekeerd in de regeringscoaiitie van president Gonzalo Sanchez de Losada. Hierdoor bestond de coalitie weer uit drie partijen, die 87 zetels (twee derde van het totale aantal) van de 130 zetels tellende Kamer van Afgevaardigden bezetten. Deze meerderheid zou de goedkeuring van administratieve wetten vergemakkelijken en bovenal garanderen dat alle in behandeling zijnde wetsvoorstellen zonder problemen zouden worden aangenomen.

De UCS was in september 1994 uit de regering gestapt na maanden van onenigheid (zie pag. 555/2 en 556/3-'94, 260/3-'95).

Vernietiging cocaplantages

Op 21 juni maakte de regering bekend dat in de oostelijke regio Chapare 1.870 hectares met cocaplantages waren vernietigd. Dit was meer dan de 1.750 hectares die volgens de Amerikanen eind juni moesten zijn vernietigd (zie pag. 477/2-'95).

Op 6 juni leverde de leider van de cocatelers, Evo Morales, felle kritiek op het onverwachte bezoek van een groep Amerikaanse senatoren. die op 4 juni met de Amerikaanse ambassadeur Curtis Kamman een vliegtocht over de Chapare-regio hadden gemaakt om naar verluidt Amerikaanse ontwikkelingsprojecten te inspecteren. Volgens Morales waren de senatoren zonder officiele toesteminginhet gebiedgeweest.

Staat van beleg verlengd

Op 18 juli maakte de regering bekend dat de in april afgekondigde staat van beleg (zie pag. 476/3 e.v.-'95) met 90 dagen zou worden verlengd gezien de onrustige situatie, de illegale verbouw van coca door cocatelers die zich verzetten tegen de verdelging van de cocaplant met Amerikaanse hulp (zie boven). en de instabiliteit die werd veroorzaakt door verschillende sociale sectoren die tegen het economische regeringsbeleid waren.

Volgens de grondwet moest het Congres deze verlenging goedkeuren. Dit gebeurde op 21 juli na een buitengewone tweedaagse zitting waarop het regeringsblok een lange lijst van sprekers afbrak en een stemming forceerde. Maar doordat de oppositie zich tegen de verlenging bleef verzetten, nodigde de regering op 24 juli oppositiepartijen uit deel te nemen aan overleg om een einde te maken aan ernstige sociale conflicten.

In de week van 10 juli escaleerden demonstraties. toen boeren (campesinos)verzet pleegden tegen door de VS getrainde soldaten van de drugsbestrijding (Umopar) die cocabladeren wilden vernietigen in het nationale park Isiboro-Secure in de regio Chapare. Op 14 juli werden zeker 50 campesinos-leiders aangehouden, met inbegrip van hun landelijke leider Ero Morales, en naar een verafgelegen streek in eigen land verbannen. Op 15 juli zouden minstens drie campesinos zijn gedood of verdwenen en ongeveer 30 gewond zijn geraakt bij hevige botsingenmet het leger en de politie. Nadien beschuldigde een parlementaire mensenrechtencommissie Umopar ervan een groot aantal campesinos te hebben mishandeld.

Op 18 juli riep de Boliviaanse Arbeiderscentrale (COB). de grootste vakbondsconfederatie, haar leden op zich tegen verlenging van de staat van beleg te verzetten door middel van een ..algemene en permanente mobilisatie". Op 19-20 juli werden ongeveer 300 campesinos en arbeiders gearresteerd in Cochabamba toen het leger en de politie demonstraties verhinderden; in Chapara werden ongeveer 400 cocatelers gearresteerd. toen Umopar wegversperringen opruimde en een einde maakte aan betogingen van cainpesinos; eveneens op 19-20 juli vergaderden vakbondsleiders uit het hele land in de hoofdstad La Paz, ondanks de staat van beleg.

Spanningen in verband met drugsbestrijdingsoperaties

In augustus vielen twee doden tengevolge van de regeringscampagne tegen de illegale verbouw van coca in Oost- en Midden-Bolivia.

Op 8 augustus kwam een 22-jarige boer om het leven in de streek Carrasco. toen plaatselijke bewoners slaags raakten met leden van de drugsbestrijdingsgroep Umopar. Ook vond een burger de dood op 18 augustus bij een vergelijkbaar incident tussen Umopar-soldaten en plaatselijke bewoners in het nationale park Isiboro-Secure.

Sommige plaatselijke groeperingen die de cocaboeren vertegenwoordigden, maakten als reactie op de doden bekend de besprekingen met regeringsvertegenwoordigers te hebben afgebroken. Sommige van hen drongen erop aan dar:ook de katholieke kerk toezicht zou houden op de naleving van de mensenrechten en zou deelnemen aan de onderhandelingen op alle niveaus tussen de regering en boerenorganisaties. Op 20 augustus liet minister Carlos Sanchez Berzain van binnenlandse zaken weten dat de operaties in het kader van de drugsbestrijding in het Isiboro-Secure-park en de Chapare-streek 48 uur werden opgeschort om de boeren in de gelegenheid te stellen ,,vrijwillig de wet (op de verbouw van coca) na te leven".

De autoriteitenzeiden dat de campagne ,,logistiek gesteund" werd door de Amerikaanse Drug Enforcement Administration (DEA) en de Boliviaanse luchtmacht en marine. Op 31 augustus werd in de Boliviaanse pers bekendgemaakt dat de Amerikaanse regering $ 28,4 mln had gereserveerd ter ondersteuning van de drugsbestrijding door de Boliviaanse regering in 1995-'96.

Kabinetswijzigingen

Op 31 augustus werd een nieuw kabinet beëdigd, dat op de volgende posten was gewijzigd:

Defensie - Jorge Otasevich Toledo*; financien - Fernando Candia Castillo*; duurzame ontwikkeling - Moises Jarmusz"; opleidingen - Freddy Teodovich"; sociale communicatie - Irving Alcaraz*: kapitalisatie - Alfonso Revello+.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

Candia was tot dan toe president geweest van de centrale bank van Bolivia.

Drugsbestrijdingsfunctionarissen ontslagen

Op 24 september bevestigde de Speciale Eenheid voor Drugsbestrijding (FELCN) dat vier van haar hoge functionarissen waren ontslagen, met inbegrip van de tweede man, kolonel Fernando Tarifa. Er werden circa tien burgers en 13 politiefunctionarissen gearresteerd.

Zij waren allen betrokken bij het vervoer van 4.1 ton cocaïne met een in Bolivia geregistreerd vliegtuig, die op 15 september in de Peruaanse hoofdstad Lima werd onderschept. De vakbondsconfederatie COB verklaarde op 21 september dat de onderschepping verband hield met de aankomst van Amerikaanse militairen met een in Panama gestationeerd Amerikaans Galaxy-transportvliegtuig. Zij waarschuwde tegen een mogelijke Amerikaanse interventie onder het mom van een drugsbestrijdingsoperatie.

Amerikaansehulp bij drugsbestrijding

Bij zijn terugkeer uit Washington. waar hij onderhandelingen had gevoerd met hoge Amerikaanse regeringsfunctionarissen, zei minister Antonio Aranibar Quiroga van buitenlandse zaken, dat de VS ,,in principe" hadden besloten de hulp bij de drugsbestrijding te verhogen, maar dat ze geen harde toezeggingen hadden gedaan over de mate waarin dat zou gebeuren (zie boven). Hij voegde eraan toe dat de VS er ook mee hadden ingestemd de voor dat jaar overeengekomen doelstellingen inzake de vernietiging van cocaplanten ,,ietsjes af te zwakken".

Vernietiging cocaplantages

De Boliviaanse radio meldde op 20 september dat ongeveer 1.000 leden van de elite-drugsbestrijdingsmacht (Umopar) met steun van gevechtsvliegtuigen en drie helikopters van de Amerikaanse DEA op 200 km van de stad Cochabamba met geweld vijf dorpjes zouden hebben bezet.

Evo Morales, lrider van de cocahoeren in het oostelijk deel van de streek Chapare, zei dat de cocaplanten werden vernietigd zonder onderscheid te maken tussen nieuwe en traditionele coca-aanplant. Er werd gebruik gemaakt van traangas en er zouden tien campesinos zijn gearresteerd. De operatie werd uitgevoerd ondanks het op 6 september bereikte akkoord tussen de regering en de cocaboeren over de vrijwillige vernietiging van nieuwe aanplant.

Bij een vergelqkbare operatie van Umopar op 2 september kwam eén campesino om het leven. raakten 15 campesinos gewond en werden er 60 gearresteerd

Studentenprotesten

Op 5-7 september demonstreerden studenten en leraren in La Paz en in de in het midden van het land gelegen stad Santa Cruz, ondanks de medio april afgekondigde staat van beleg waardoor alle openbare demonstraties waren verboden (zie pag. 476/3 e.v.-'95).

De demonstraties waren gericht tegen het politie-ingrijpen op de campus van de Gabriel René Moreno Universiteit in Santa Cruz. waar olie-arbeiders een hongerstaking hielden; ook eisten de demonstranten dat artikelen in de wet op de hervorming van het onderwijs zouden worden ingetrokken. die volgens hen een gevaar betekenden voor de autonomie van de universiteit.

Staat van beleg opgeheven. Europese reis van president.

Op 16 oktober werd de staat van beleg, die in april was afgekondigd en in juli voor 90 dagen was verlengd (zie boven), officieel opgeheven. Minister van binnenlandse zaken Carlos Sanchez Berzain waarschuwde echter dat hij opnieuw afgekondigd zou kunnen worden, gezien het dreigement van de vakbondsfederatie COB om op 6 november, tegelijk met andere acties van industriearbeiders en ambtenaren, een algemene staking te houden.

Op 8 oktober arriveerde president Gonzalo Sanchez de Lozada in Italië, de eerste bestemming van een rondreis waarin hij ook een bezoek bracht aan Frankrijk. het Vaticaan en België, waar hij overleg voerde met vertegenwoordigers van de Europese Unie (EU). Zijn hoofddoel was buitenlandse investeerders te interesseren in zes grote bedrijven die in het kader van Bolivia's privatiseringsprogramma zouden worden verkocht.

Beschuldigingen van betrokkenheid bij drugshandel.

Tijdens de rondreis van de president brak er een grote politieke rel uit doordat de voorzitter van het Congres, Guillermo Bedregal (vice-voorzitter van de regerende Nationalistische Revolutionaire Beweging, MNR), ervan beschuldigd werd relaties te onderhouden met belangrijke drugshandelaren

Afgevaardigden van de oppositie eisten Bedregals ontslag. toen hij beschuldigd werd van zakelijke transacties met Luis Amado Pacheco. de belangrijkste man achter de op 15 september onderschepte illegale lading drugs (zie boven) en de vermeende leider van het ,.La Paz-kartel". De inbeslagname had geleid tot een reeks tegenstrijdige berichten over fraude in het overheidsapparaat die verband hield met de drugshandel. Er waren ook beschuldigingen geuit aan het adres van de privé-secretaris van Sanchez Berzain.

Overleg over vernietiging cocaplantages mislukt

Op 9 november mislukte het overleg tussen de regering en de cocatelers. De katholieke kerk, die als bemiddelaar had gefungeerd, trok zich terug, omdat naar haar mening geen van beide partijen van een compromis wilde weten. De regering maakte bekend dat zij, met of zonder medewerking, vóór 31 december 5.400 hectare coca-aanplant wilde vernietigen (om te voldoen aan een Amerikaanse voorwaarde voor de continuering van steun); de voorzitter van de vereniging van cocatelers, Evo Morales, verklaarde dat plaatselijke zelfverdedigingsgroepen verzet zouden bieden tegen gedwongen vernietiging.

Tot dan toe was iets meer dan 3.000 hectare cocaplanten vernietigd in het kader van een vrijwillig programma dat schadeloosstelling omvatte. Op 15 november werden in het dorp Sinahota (in de regio Chapare) ongeveer 2.000 leden van de oproerpolitie ingezet en werd tijdens gevechten met cocatelers een meisje gedood.

Onderzoek tegen drugsbestrijdingseenheid

Op 3 november werden ongeveer honderd leden van de Speciale Eenheid voor Drugsbestrijding (FELCN) gearresteerd in verband met een onderzoek naar hun betrokkenheid bij de drugshandel. Op 29 november berichtte de onderzoekscommissie dat de FELCN onderbetaald, corrupt. nalatig en inefficiënt was.

UCS-leider omgekomen

Max Fernandez, de leider van de Unie van Burgerlijke Saamhorigheid (UCS) kwam op 26 november om bij een vliegtuigongeluk.

Ontvoering van zakenman

Op 2 november werd Samuel Doria Medina, een zakenman en voormalig minister van planning ontvoerd Drie dagen later werd bericht dat twee guerrillagroeperingen het Tupak Katari Guerrillaleger (EGTK) en de Commissie Nestor Paz Zamora (CNPZ), de verantwoordelijkheid voor de ontvoering hadden opgeëist. (De CNPZ had in 1990 de zakenman Jorge Lonsdale ontvoerd en gedood.) In een op 6 november gepubliceerde regeringsverklaring werd dit tegengesproken en een EGTK-leider die op dat ogenblik in de gevangenis zat, verklaarde dat het EGTK geen banden had met de CNPZ en in 1992 de gewapende strijd had gestaakt

Speurtocht naar lichaam van ,,Che" Guevara

Op verzoek van president Gonzalo Sanchez de Lozada werd op 1 december begonnen met graafwerkzaamheden op een landingsstrook in Vallegrande (500 km ten zuidoosten van La Paz) in een poging het lichaam te vinden van guerrillaleider Ernesto ,,Che" Guevara. Che was een uit Argentinie afkomstige marxist, die samen met Fidel Castro Ruz had gevochten in de Cubaanse revolutie; hij was daarna naar Bolivia gegaan om te vechten aan de kant van linkse opstandelingen. In oktober 1967 was hij door Boliviaanse militairen doodgeschoten (zie pag. 746/3 e.v.-'67).

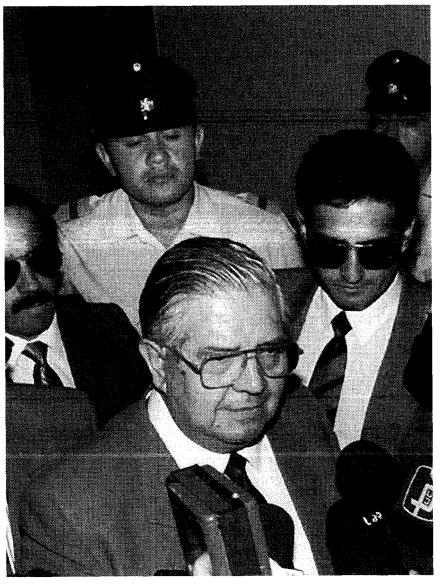
Generaal (bd) Mario Vargas Salinas had eind november tegen een verslaggever gezegd dat hij erbij was geweest toen Guevara werd begraven in een massagraf. President Sanchez drong erop aan dat de stoffelijke resten aan zijn familie in Argentinie zouden worden gegeven.

(Vor.ber.pag. 476/3 e.v.-1995)

CHILI

PRESIDENT BEZOEKT EUROPA. SPANNINGEN TUSSEN REGERING EN LEGER. VERDERE ONTWIKKELINGEN

President Eduardo Frei Ruiz-Tagle had tijdens een reis door Europa op 9 maart 1995 in Brussel een ontmoeting met de



Op deze archiefopname verlaat generaal (bd) Manuel Contreras Sepulveda op 1 maart 1993 een rechtbank in Santiago.

voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer. De ontmoeting stond in het teken van een besluit van de regeringen van de Europese Unie van december 1994 (zie pag. 176/2-'95) om nauwere banden aan te gaan met Latijns-Amerika. Verdere onderhandelingen over het vrije verkeer van mensen, goederen, kapitaal en diensten zouden medio 1993 een aanvang nemen.

Veroordelingenwegens moord op Letelier bekrachtigd

Het hoogste Hof van Beroep bekrachtigde op 30 mei unaniem de veroordeling van twee hoge officieren van de voormalige geheime politie DINA, die opdracht hadden gegeven tot de moord in 1976 op voormalig minister Orlando Letelier van buitenlandse zaken en zijn Amerikaanse assistent Ronnie Moffit (voor achtergrond, zie pag. 56/1 e.v.-'78, 750/3-'91, 397/1 e.v.-'92, 254/3 e.v.-'93, 109/1/2-'94, 191/3-'95).

De uitspraak, de eerste tegen hoge legerfunctionarissen. werd geprezen door duizenden mensenrechtenactivisten en familieleden van mensen die onder het militaire regime van generaal Augusto Pinochet Ugarte (1973-'90) vermoord en „verdwenen" waren, en werd in de hoofdstad Santiago gevierd met gewelddadige demonstraties tegen het leger.

President Eduardo Frei Ruiz-Tagle riep de bevolking op de uitspraak „kalmen waardig" te aanvaarden: vooruitlopend op de uitspraak benadrukte hij in een toespraak op 21 mei dat „wij ons verleden niet langer als een last moeten voelen".

De uitspraak bevestigde de gevangenisstraffen van zeven en zes jaar waartoe respectievelijk generaal (bd) Manuel Contreras Sepulveda en zijn rechterhand kolonel Pedro Espinoza in november 1993 waren veroordeeld (zie pag. 109/1/2-'94). De gezamenlijke legerleiding stond neutraal tegenover de uitspraak. hoewel ze dagen eerder had laten weten zich te zullen neerleggen bij het besluit van het hof. Twee gepensioneerde generaals stelden cchter dat de uitspraak he? vredes- en verzoeningsproces jaren terugdraaide.

Ook Espinoza beloofde zich te zullen neerleggen bij het besluit van het hof, maar Contreras dreigde strijdlustig in een televisieuitzending vanuit zijn zwaar bewaakte ranch in het zuiden van Chili, zich met geweld te zullen verzetten tegen elke poging om hem te arresteren. Hij beschuldigde „marxistisch schorem", een duidelijke verwijzing naar de burgerautoriteiten, ervan een politiek proces te organiseren. Verwacht werd dat de regering Pinochet zou vragen te bemiddelen als hij weerstand zou bieden. Contreras kon rekenen op aanzienlijke steun in de strijdkrachten, waar men over het algemeen van mening was dat de uitspraak een veroordeling door burgerautoriteiten was van de periode die zij aan de macht waren geweest.

Op 6 juni besloot het Hooggerechtshof op formele gronden de straffen van Contreras en Espinoza met vijftien maanden te verlagen.

De spanning tussen regering en leger nam enigszins af, toen het leger de politie toestond kolonel Espinoza te arresteren.

Op 19 juni werd kolonel Pedro Espinoza gedegradeerd en op last van het ministerie van defensie ontslagen uit het leger. Dit bevel was ondertekend door president Eduardo Frei Ruiz-Tagle. De dag daarop werd Espinoza gearresteerd in een kazerne en overgebracht naar de speciale gevangenis in Punta Peuco op ongeveer vijftig kilometer van de hoofdstad Santiago.

Op 29 juni ging in een marinehospitaal in Talcahuano in Zuid-Chili de gevangenisstraf van zeven jaar in van Espinoza's voormalige commandant, generaal (bd) Manuel Contreras. Op 13 juni was hij door het leger per vliegtuig daarheen overgebracht zonder toestemming van de regering en volgens artsen was hij te ziek om vervoerd te worden. Op 28 juni beval de bij het proces betrokken rechter. Adolfo Banados. dat Contreras in het hospitaal zou worden vastgehouden onder bewaking van gevangcnispcrsoneel; de marine-autoriteiten verzekerden dat de rechtsgang op geen enkele manier zou worden belemmerd. Banados gaf verder opdracht een onderzoek in te stellen naar Contreras' gezondheidstoestand om te beslissen of hij zou worden overgebracht naar een ziekenhuis in Santiago of naar de gevangenis in Punta Peuco.

Op 15 juni had de opperbevelhebber van het leger. generaal Augusto Pinochet Ugarte. in het openbaar de bevoegdheid van het Hooggerechtshof om beide mannen te veroordelen in twijfel getrokken. Pinochet sprak van een onrechtvaardig gelegenheidsproces, dat deed denken aan de Neurenberg-processen en „dooren door politiek" was. Dit bracht president Frei ertoe niet naar de op 19-20 juni gehouden topconferentie van de Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt (Mercosur) in Brazilie te gaan (zie pag. 613/3-'95), voor het geval er een constitutionele crisis zou ontstaan. Deze bleef evenwel uit

Contreras veroordeeld door rechtbank in Rome

Op 23 juni veroordeelde een rechtbank in Rome Contreras tot twintig jaar gevangenisstraf voor een aanslag in oktober 1975, waarbij de voormalige Chileense minister Bernardo Leighton en zijn echtgenote, die toen in ballingschap in Italië woonden, ernstig gewond raakten. Volgens het Chileense ministerie van buitenlandse zaken zou Contreras niet kunnen worden uitgeleverd aan Italië, voordat hij zijn straf in Chili had uitgezeten.

Generaal (bd) Raul Eduardo Iturriaga, een andere voormalige hoge DINA-functionaris, werd veroordeeld tot achttien jaar voor zijn rol bij de aanslag.

Demonstratie door legerofficieren

Na een demonstratie van legerofficieren op 22 juli verklaarde opperbevelhebber generaal Augusto Pinochet Ugarte in een gespannen sfeer ten overstaan van 1.400 officieren op 27 juli dat dit „niet het juiste moment" was voor het leger om te demonstreren. Naar verluidt haalde zijn interventie rechtse partijen met banden met het leger over om af te zien van verdere demonstraties. die de spanningen tussen het leger en de regering hadden kunnen doen oplopen.

Aan de demonstratie van 22 juli hadden honderden officieren deelgenomen. van wie er velen openlijk de regering bekritiseerden. Zij hadden zich verzameld met hun gezin bij de Punta Peuco-gevangenis. in de buurt van de hoofdstad Santiago om zich solidair te tonen met de enige gevangene daar. de oneervol ontslagen kolonel Pedro Espinoza.

Op 6 juli had het leger om een gerechtelijke uitspraak gevraagd die moest voorkomen dat generaal (bd) Manuel Contreras naar de Punta Peuco-gevangenis werd overgebracht. Contreras verbleef in het marineziekenhuis Talcahuano.

Op 25 juli besloot de staatsdefensieraad overeenkomstig een verzoek van president Eduardo Frei Ruiz-Tagle niet aan te dringen op een proces tegen de zoon van Pinochet. Augusto Pinochet Hiriart, die in verband met betalingen die het leger in 1989 aan hem had verricht (zie pag. 748/3-'91), werd beschuldigd van fraude en verduistering.

Voormalig chef van geheime politie in gevangenis

In oktober moest generaal (bd) Manuel Contreras Sepulveda zijn strijd om uit

de gevangenis te blijven definitief opgeven. Op 10 oktober verwierp het Hooggerechtshof zijn laatste beroep en op 21 oktober werd hij van het militaire hospitaal waar hij sinds juni verbleef, overgebracht naar de Punta Peuco-gevangenis.

Binnen enkele uren na de gevangenzetting van Contreras maakte de politie melding van een reeks explosies en andere incidenten in Santiago en andere steden. Naar verluid? n-aren de aanslagen gepleegd door het Patriottisch Front Manuel Rodriguez (FPMR), dat tussen 1973 en 1990 het militaire bewind had bestreden. en in 1986 had geprobeerd generaal Augusto Pinochet Ugarte te vermoorden (zie pag. 609/1 e.v.-'86). Vermoedelijke FPMR-leden verklaarden dat de opsluiting „inadequaat" was. Enkele politieke leiders opperden dat de incidenten het werk waren van groeperingen die gelieerd waren aan voormalige veiligheidsdiensten.



De opperbevelhebber van de strijdkrachten. generaal Augusto Pinochet Ugarte. zwaait naar aanhangers tijdens de viering op 11 september 1995 van de 22ste verjaardag van de militaire coup.

Wetsvoorstellen over gematigdere rol strijdkrachten

Op 23 augustus begon het Congres aan een debat over drie wetsvoorstellen die president Eduardo Frei Ruiz-Tagle twee dagen eerder in een televisietoespraak aan de bevolking had gepresenteerd. Frei had gezegd dat de nieuwe wetten moesten leiden tot een „algemeneen definitieve" oplossing voor de twistpunten die de Chilenen verhinderden zich „volledig (met zichzelf) te verzoenen".

Het eerste wetsvoorstel zou het onderzoek moeten versnellen naar de honderden „verdwenen" gevangenen over wier lot onduidelijkheid bestond sinds de militaire dictatuur van 1973-'90. Er zouden speciale burgerrechters worden aangesteld en er zou vooral morden getracht feiten boven water te krijgen over het lot van de vermisten, en indien mogelijk, hun stoffelijkeresten aan hun familie terug te geven.

Het tweede wetsvoorstel zou de president de bevoegdheid teruggeven hoge militairen aan te stellen of te ontslaan. Deze bevoegdheid was tijdens het militaire bewind afgeschaft.

Het derde wetsvoorstel zou een einde maken aan het gebruik om een aantal senaatszetels toe te wijzen aan militairen en zou de verantwoordelijkheden en samenstelling wijzigen van het Constitutionele Hof en de Nationale Veiligheidsraad. De invloed van de strijdkrachten in deze twee organen onttrok zich aan de controle van het Congres.



Demonstranten raakten op 11 september 1995 slaags met oproerpolitie in de hoofdstad Santiago

Kritiek op Pinochet

Op 22 september betitelde minister Edmundo Perez Yoma van defensie recente opmerkingen van opperbevelhebber generaal Augusto Pinochet Ugarte als „buitensporig" en hij voegde daaraan toe dat er „een einde moest komen aan die niet aflatende stroom opmerkingen, interviews en verklaringen".

Tussen 6 en 22 september verklaarde Pinochet in toespraken en televisieinterviews dat nationale verzoening de noodzaak impliceerde om het verleden „te vergeten". Hij beweerde dat „beide zijden" zich schuldig hadden gemaakt aan excessen en drong aan op een nieuwe amnestiewet krachtens welke alle beschuldigingen wegens schending van de mensenrechten tot 1990 zouden moeten vallen. Hij noemde zijn 17-jarig militair beu-incl een „milde dictatuur". die het land „groter en beter" had gemaakt. en omschreef degenen die door zijn coup in 1973 verdreven waren als „moordenaars". Daarnaast beschuldigde hij veel zittende congresleden ervan „ingedachte" de moordaanslag op hem in 1986 te hebben toegejuicht (zie pag. 609/1 e.v.-'86).

Pinochet liet zich ook openlijk negatief uit over de officiële kritiek van de regering op de Franse kernproeven in de Stille Zuidzee (zie pag. 652/3 e.v.-'95).

Verjaardag van coup. Protesten op dag van het leger

Op 11 september, de 22ste verjaardag van de coup van 1973, kwam een jongen

om het leven. raakten vijf mensen gewond en werden er 169 gearresteerd, toen 5.000 demonstranten slaags raakten met de politie in de hoofdstad Santiago. Volgens de politie hadden plunderaars en vandalen voor ongeveer $ 40.000 schade aangericht aan gebouwen en huizen.

P esident Eduardo Frei Ruiz-Tagle werd op 19 september uitgejouwd door wat een ,,duidelijk georganiseerde groep" werd genoemd, toen hij de traditionele parade van 12.000 soldaten bijwoonde op de Dag van het Leger.

Bezorgdheid over vorderingen met betrekking tot NAFTA-lidmaatschap

Op 9 juni waarschuwde minister van financiën Eduardo Aniniat Ureta dat Chili's toekomstig lidmaatschap van het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA) in gevaar zou komen. als de Amerikaanse regering het Congres niet wist over te halen de toepassing van ,,snelle" procedures goed te keuren (dat wil zeggen goedkeuring van een wetsvoorstel in zijn geheel en niet per onderdeel).

Op 7-8 juni had Aniniat in Toronto een ontmoeting met de ministers van handel van de NAFTA-lidstaten (de VS, Canada en Mexico) om de formele procedure voor Chili's toetreding in gang te zetten. Volgens Aniniat zou de toetreding binnen tien of elf maanden haar beslag kunnen krijgen, als de onderhandelingen vlot zouden verlopen, Het Amerikaanse Congres eiste echter op dat moment dat een aantal bestaande NAFTA-bepalingen opnieuw onder de loep zou worden genomen. in het bijzonder aanvullende akkoorden over arbeid en milieu.

NAFTA-voorwaarden

Op 21 september reageerde de regering verheugd op het besluit van de begrotingscommissie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden om het Congres via een .,snelle" procedure goedkeuring te laten hechten aan Chili's toetreding tot NAFTA. De toetredingsvoorwaarden hadden geen betrekking op bepalingen inzake arbeid en milieu (zie pag. 42/2 e.v.-'94).

Het besluit moest nog worden goedgekeurd door de voltallige vergadering van het Huis van Afgevaardigden en door de Amerikaanse Senaat.

Beschuldigingen wegens fraude

Op 11 juli werd Juan Pablo Davila, een voormalige hoofdhandelaar in kopertermijncontracten bij de staatskopercorporatie Codelco, beschuldigd van fraude in verband met verliezen van S 170 mln aan overheidsgelden (ziepag. 469/3-'94).

Hoofd militaire politie treedt af

Op 7 oktober kondigde generaal Rodolfo Stange Oelckers aan dat hij zijn functie als hoofd van de militaire politie (carabineros), die hij sinds 1985 bekleedde, per 16 oktober zou neerleggen Hij werd opgevolgd door generaal Fernando Cordero Rusque.

In april 1994 had president Eduardo Frei Ruiz-Tagle persoonlijk om het aftreden van Stange gevraagd wegens diens betrokkenheid bij de moord op drie communistische leiders in maart 1985. Stange had echter in juni 1994 na twee maanden verlof zijn taken hervat (zie pag. 191/3-'94). Onderhandelingen over zijn aftreden waren hervat in februari 1995. Hij stemde toe af te zullen treden na het Tweede Wereldpolitiecongres te hebben voorgezeten. dat op 6 oktober eindigde. Hij ontkende dat zijn besluit om af te treden tot stand was gekomen onder druk van de regering, maar beweerde dat hij aftrad om zijn afkeuring te laten blijken over een wetsvoorstel van de regering waarin de president de macht zou krijgen hoge militairen aan te stellen en te ontslaan (zieboven).

Op 27 oktober bevestigde het Hooggerechtshof de vonnissen die over 15 andere carabineros waren uitgesproken in verband met de moorden in 1985.

Chili aanvaardt arbitrage over grensgebied

Op 17 oktober werd bericht dat president Frei had besloten de uitspraak die een internationale arbitragecommissie in oktober 1994 had gedaan over het grensconflict met Argentinië (zie pag. 193/1-'95), te accepteren. Aanvankelijk had Frei de uitspraak, waarbij de Argentijnse aanspraak op het betwiste merengebied Laguna del Desierto in het zuidelijke Andesgebergte werd bevestigd. onmiddellijk aanvaard, maar de Chileense regering had om enkele wijzigingen verzocht. Toen minister van buitenlandse zaken José Miguel Insulza het Congres liet weten dat Chili de uitspraak niet eenzijdig ongeldig kon verklaren, dreigden afgevaardigden van de oppositie stappen te ondernemen om hem af te zetten.

(Vor.ber.pag. 191/3 e.v.-1995)

CUBA

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. WET OP INVESTERINGEN. HERVORMING BELASTINGSTELSEL. BETREKKINGEN MET VS. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 9 juli 1993 werden in 169 gemeenten verkiezingen gehouden om uit 29.131 kandidaten 14.229 raadsleden te kiezen.

De voorzitter van de Nationale Kiescommissie deelde op 10 juli mee dat de opkomst 97,1 procent (van 7.795.623 stemgerechtigden) bedroeg en dat 4,4 procent van de stemmen blanco was en 7 procent ongeldig. Stemmen was niet verplicht. In 326 districten waar geen enkele kandidaat meer dan 51 procent van de stemmen behaalde. werd op 16 juli een tweede verkiezingsronde gehouden.

In een artikel van het Madrileense dagblad El *País* van 11 juli werd geschat dat 20 procent van de kiesgerechtigden in Havana zich ofwel van stemming had onthouden ofwel blanco of ongeldige stembiljetten had ingeleverd.

Castro maakt economische groei bekend

In een toespraak op 26 juli ter ere van de 26ste gedenkdag van de aanslag op de Moncada kazerne, een belangrijke datum op de revolutionaire kalender, maakte president Fidel Castro Ruz bekend dat de economie in de eerste helft van 1993 met 2 procent gegroeid was, maar dat een tekort aan harde valuta om onmisbare produkten te kopen nog steeds een acuut probleem vormde.

De groei werd toegeschreven aan de toegenomen produktie van olie, nikkel, elektriciteit, staal, cement, groenten en andere goederen, maar niet van suiker. het belangrijkste exportprodukt. Volgens officiële schattingen bedroeg de suikeropbrengst van 1994/'95 ongeveer 3.6 mln ton. de laagste in meer dan 50 jaar. en bedroegen de verliezen op inkomsten uit de export meer dan $ 1 mrd.

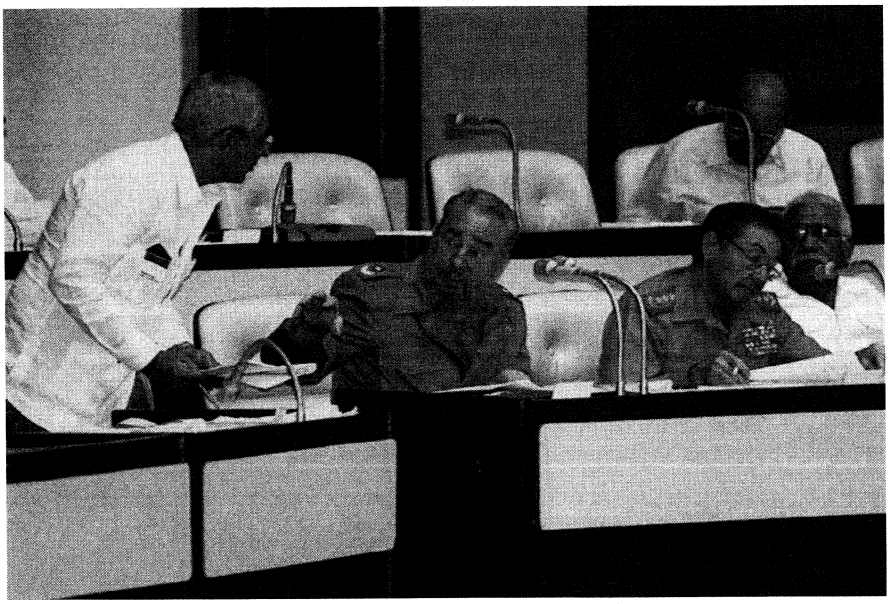
Protestvloot van Cubaanse ballingen

Een vloot van 15 schepen uit Florida met aan boord 100 Cubaanse ballingen werd op 13 juli in de Cubaanse territoriale wateren onderschept. Eén boot werd geramd door Cubaanse militaire vaartuigen en drie betogers raakten gewond.

De betogers probeerden kransen te leggen op de plaats waar 41 Cubanen in juli 1994 waren verdronken bij een poging het eiland te ontvluchten (zie pag. 84413-'94). Het protest ter ere van de eerste gedenkdag was georganiseerd door de .,Brothers to the Rescue" uit Miami, die ook zes kleine vliegtuigen stuurden om de vloot te begeleiden, waarvan er twee ongehinderd over Havana vlogen en ongeveer 1.000 anti-Castro pamfletten uitstrooiden.

Conferentie over Cubaanse ballingen

Van 3-6 november werd de tweede ,,conferentie over de natie en emigranten" gehouden, die werd bijgewoond door regeringsvertegenwoordigers en ruim 300 Cubaanse ballingen. Aan het einde van



De Cubaanse leider Fidel Castro Ruz (m.)overlegt met de secretaris van het Cubaanse parlement, Ernesto Suarez (l.),tijdens een parlementair debat op 4 september 1995 over de wet op buitenlandse investeringen. Naast Castro zit zijn broer Raul. de minister van defensie.

de conferentie maakte de regering bekend dat de reisbeperkingen voor ballingen zouden worden versoepeld. In plaats van een eenmalige inreisvergunning zouden zij een verlengbaar document krijgen waardoor zij Cuba gedurende twee jaar onbeperkt zouden kunnen bezoeken.

Eerste secretarissen ontslagen

Op 4 juli werd meegedeeld dat de eerste secretarissen van de Communistische Partij (PCC)in de provincies Las Tunas, Granma en Camaguey waren ontslagen en vervangen. Er werd geen officiële verklaring gegeven.

Regeringswijziging

Juan Mario Junco del Pino werd op 22 augustus benoemd tot hoofd van het ministerie van bouwnijverheid. Hij volgde Homero Crabb Valdes op.

Buitenlandse investeringen

Minister van economie en planning José Luis Rodriguez Garcia meldde op 28 augustus dat onder de recente liberalisering goedkeuring gegeven was voor 212 ,,associatiesmet buitenlands kapitaal", waarbij de sectoren toerisme, mijnbouw, olie en telecommunicatie sterk vertegenwoordigd waren.

Wet op investeringen aangenomen

De Nationale Assemblée van Volksmacht (ANNP)keurde op 5 september een nieuwe wet goed met als doel de toegang tot buitenlands kapitaal, buitenlandse technologie en buitenlandse markten uit te breiden om de gevolgen van de vijf jaar durende recessie tegen te gaan.

Alle sectoren van de economie zouden nu open staan voor buitenlands kapitaal, met uitzondering van defensie. gezondheidszorg en onderwijs. De wet bood ook meer mogelijkheden voor ondernemingen die volledig in buitenlandse handen waren, voor investeringen in Cubaans onroerend goed, en voor het vestigen van vrijhandelszones en centra gericht op fabricage voor de export. De nieuwe wet zou Cubaanse ballingen niet discrimineren.

Hervormingen met als doel het moderniseren van het bankwezen en het vestigen van een onafhankelijke centrale bank zouden in voorbereiding zijn.

Hervorming belastingstelsel en bankwezen

Op 25 november maakte de regering bekend dat met ingang van 1 januari 1996 belasting zou worden geheven over deviezeninkomsten tegen tarieven die varieerden van 10 tot 50 procent. Daarnaast zou scheepvaartbelasting en verkeerswegenbelasting worden ingevoerd, en werden ook belastingen gepland voor zelfstandige ondernemers, huurhuizen en het vracht- en personenvervoer.

In een toespraak op 25 oktober maakte de president van de Nationale Bank (BNC) Francisco Soberon Valdez, een hervorming van het bankwezen bekend teneinde te voldoen aan de gestegen vraag naar financiele diensten tengevolge van de decentralrsatie van de economie en de groei van het aantal zelfstandige ondernemers. De BNC zou haar commerciële en investeringsactiviteiten overdragen aan andere banken en er zouden nieuwe ,.particuliere" investerings-, landbouw-, industrie- en handelsbanken en spaarinstellingen worden opgericht. Om buitenlandse investeringen aan te moedige;?. zou de regering regelmatig rapporten over de prestaties van de Cubaans? economie publicerrn.

Op 20 november verleende Cuba toestemming aan J e Franse Société Générale en de Spaanse Banco Sabadell om kantoren in Havana te openen Hiermee kwam het aantal buitenlandse banken met een vestiging in Cuba op elf

Bezoek van leider Mexicaanse conservatieve oppositie

Carlos Castillo Peraza, voorzitter van de Nationale Actiepartij (PAN). de belangrijkste conservatieve oppositiepartij van Mexico, had op 6 juli een ontmoeting met Castro tijdens een bezoek van een week aan Cuba.

Besprekingen met Verenigde Staten

Een vierde ronde van besprekingen met de Verenigde Staten over de migratieproblematiek vond plaats op 17 en 18 juli in Havana (voor derde ronde zie pag. 616/2 - '95).

Van beide zijden werd meegedeeld dat door de bilaterale afspraken van september 1994 en mei 1995 .,onveilige migratie" was voorkomen en legaal vertrek was aangemoedigd (zie pag. 616/3-'95). Amerikaanse bronnen zeiden dat het kantoor voor Amerikaanse belangen in Havana 24.000 visa had toegewezen en dat 70 illegale bootvluchtelingen naar Cuba waren teruggestuurd.

Protestmars tegen embargo VS

Honderdduizenden mensen namen op 5 augustus in Havana deel aan een door de overheid georganiseerde ,.mars tegen het embargo".
De mars was zo gepland dat hij samenviel met een debat in het Amerikaanse Congres over het aanhoudende Amerikaanse embargo tegen Cuba. Ook was het een jaar geleden dat anti-regeringsdemonstranten in de hoofdstad in botsing kwamen met de politie (zie pag. 845/1-'94). President Fidel Castro zei tegen de demonstranten dat de buitenlandse pers de berichtgeving over de onrust in Cuba aandikte ,,aangezien men graag de ondergang van de revolutie zou zien".

Amerikaans wetsvoorstel om sancties aan te scherpen

Minister van buitenlandse zaken Roberto Robaina Gonzalez verklaarde op 21

september dat het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden diezelfde dag een wetsvoorstel van het Congres om het Amerikaanse handelsembargo aan te scherpen en te internationaliseren had aangenomen en dat „vele regeringen", waaronder bondgenoten van de Verenigde Staten, hun afkeuring daarover hadden uitgesproken. omdat ze niet konden accepteren dat een land, hoe machtig ook, durfde voor te schrijven wie betrekkingen had met Cuba en wie niet.

Het wetsvoorstel, dat was ingediend door de Republikeinse congresleden Jesse Helms en Dan Burton. en goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden met 294 tegen 130 stemmen, zou zakenmensen en hun gezin de toegang tot de Verenigde Staten ontzeggen als ze kapitaal investeerden in Cuba of als ze geconfisceerd bezit van Amerikaanse burgers in beheer hadden. en zou economische hulp weigeren aan landen die handel dreven met Cuba. Het Huis verwierp met 238 tegen 138 stemmen een amendement waardoor voedsel en medicijnen buiten het embargo zouden vallen.

Amerikaanse Senaat stemt voor wijziging sanctiewet. Enkele beperkingen opgeheven

Op 19 oktober nam de Amerikaanse Senaat met 74 tegen 24 stemmen een drastisch gewijzigde versie aan van het Helms-Burton-wetsvoorstel ter verscherping van de sancties tegen Cuba. De bepalingen over in beslag genomen eigendommen en het opleggen van embargo's aan alle landen die handel dreven met Cuba - de kern van het wetsvoorstel -, werden geschrapt. Het belangrijkste onderdeel dat van het voorstel overbleef, was een beschrijving van de hulp die een overgangsregering zou krijgen voor het geval president Fidel Castro al dan niet gedwongen zou aftreden.

De Amerikaanse president Bill Clinton had op 6 oktober reeds bekendgemaakt dat een aantal beperkingen op Amerikaans-Cubaanse banden, die in augustus 1994 waren opgelegd, met onmiddellijke ingang waren opgeheven (zie pag. 845/3-'94).

Amerikaanse persbureaus zouden nu kantoren mogen openen in Havana, en beperkingen op het reizen naar Cuba werden verlicht voor Cubaans-Amerikaanse staatsburgers, academici, geestelijken en studenten. Een delegatie van 50 directeuren van Amerikaanse bedrijven vertrok op 6 oktober naar Cuba, waar onder meer een ontmoeting met Castro op het programma stond. Het Amerikaanse ministerie van financiën had toestemming gegeven voor deze reis, maar omdat het gezien het huidige VS-embargo niet mogelijk was om handelsbesprekingen te voeren, werd het bezoek officieel bestempeld als een „nieuwsreis" die was georganiseerd door uitgeverij Time.

Voormalig CIA agent vastgehouden

Op 17 september deelden buitenlandse media mee dat Frank Terpil, een veroordeeld wapenhandelaar, voormalig agent van de Amerikaanse Inlichtingen Dienst (CIA) en een van de bekendste vluchtelingen voor de Amerikaanse justitie, in Havana onder huisarrest was geplaatst. De autoriteiten deden geen mededelingen over de arrestatie.

Terpil was de tweede belangrijke Amerikaanse vluchteling in vier maanden die aangehouden werd (zie pag. 617/2-'95).

Handelsovereenkomst met Rusland

Op 18 juli werd te Genève een handelsovereenkomst voor drie jaar met Rusland bekendgemaakt, die meteen van kracht werd en die in oktober officieel ondertekend zou worden. Krachtens deze overeenkomst zou Cuba 3 mln ton olie mogen invoeren in ruil voor 1 mln ton suiker.

Tijdens een bezoek aan Cuba van 10-16 oktober van een 130 man sterke Russische handelsdelegatie werd een driejarige overeenkomst getekend voor het ruilen van suiker tegen olie en werd een akkoord bereikt over het afbouwen van een kerncentrale.

Cuba zou Rusland in 1996 1,5 mln ton ruwe suiker leveren, in 1997 dezelfde hoeveelheid en in 1998 1,75 mln ton. Het Russische olie-quotum zou afhankelijk zijn van de prijzen op de wereldmarkt, maar in 1996 naar verwachting ongeveer 4.5 mln ton bedragen. (In de praktijk moesten beide landen hun overeenkomst voor 1993 nog nakomen en 1 mln ton suiker ruilen tegen 3 mln ton olie.) Bovendien beloofde Rusland $ 349 mln bij te dragen aan het voltooien van twee Russische kernreactoren van elk 440 megawatt. de Jaragua-1 en Jaragua-2, die al sinds 1983 in aanbouw waren en in 1993 in bedrijf hadden moeten komen. Cuba, dat zelf $ 208 mln zou bijdragen, was van plan de resterende $ 191 mln bij elkaar te brengen door een beroep te doen op internationale investeerders. Een consortium, waarin ook ondernemingen uit Duitsland, Groot-Brittannië, Italië en Brazilië deelnamen, moest de eerste reactor binnen vier jaar bedrijfsklaar maken.

Verdere buitenlandse betrekkingen

Van 13-15 oktober bracht president Castro een officieel bezoek aan Uruguay; het was voor het eerst in 23 jaar dat hij een dergelijke uitnodiging had ontvangen. De besprekingen gingen onder meer over de kwestie van Cuba's uitstaande schuld van S 35 mln aan Uruguay uit de jaren '80.



Raul Castro Ruz (r.)en Carlos Lage Davila (l.),respectievelijk eerste vice-voorzitter en voorzitter van de Staatsraad. verwelkomen op 10 oktober de Russische vice-premier Oleg Soskowets (m.), bij diens aankomst in Havana.

Castro ontving een Amerikaans visum voor zijn bezoek aan New York van 21-25 oktober ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van de Verenigde Naties; hij was echter de enige leider die niet voor het openingsdiner was uitgenodigd.

Op 2 november nam de Algemene Vergadering van de Ver-enigde Naties voor het vierde achtereenvolgende jaar met 117 tegen drie stemmen en 38 onthoudingen een resolutie aan waarin het Amerikaanse embargo tegen Cuba werd veroordeeld (voor vorige stemmingen, zie pag. 321/1-'95)

Op 6 november arriveerde een delegatie van de Europese Unie (EU) in Cuba voor besprekingen over een mogelijke samenwerkingsovereenkomst. Er werd geen overeenkomst bereikt, omdat Cuba kennelijk niet bereid was mogelijke politieke concessies hieraan te verbinden.

Op 27 november presenteerde de speciale rapporteur van de VN-mensenrechtencommissie, Carl-Johan Groth, een rapport over Cuba waarin werd gesteld dat de mensenrechten nog steeds werden geschonden, ondanks inspanningen van de regering verbetering te brengen in de situatie; het aantal politieke gevangenen werd in het rapport geschat op 1.500 politieke gevangenen.

Op 29 november kwam president Fidel Castro Ruz aan in China voor een tiendaags bezoek. Het was zijn eerste bezoek aan dit land, en tevens het eerste bezoek van een Cubaans staatshoofd sinds president Osvaldo Dorticos in 1961 China bezocht (zie pag. 734/3-'61).

(Vor.ber.pag. 616/1 e.v.-1995)

ECUADOR

NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN. PROTESTEN TEGEN BEZUINIGINGEN. CORRUPTIEZAKEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 7 april 1995 werd Mauricio Pinto Mancheno benoemd tot de nieuwe minister van financiën en overheidskrediet. Hij was de vierde minister met deze portefeuille in de regering van president Sixto Duran Ballen.

Scheidend minister Modesto Correa San Andres was teruggetreden na meningsverschillen binnen het kabinet over de vraag hoe een tekort te dekken van $500 mln - 3,2 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) - dat was ontstaan door de kosten die de strijdkrachten hadden gemaakt in de grensoorlog niet Peru (zie pag. 406/1 e.v. en 839/2/3-'95; voor het begrotingsdebat in januari zie pag. 323/3 e.v.-'95).

Naar verwachting zou het Congres zich uitspreken tegen Pinto's voorstel om het conflict te helpen bekostigen met een eenmalige speciale belasting Bovendien verzette de zakenwereld zich tegen het plan van de nieuwe minister om BTW-ontheffingen af te schaffen.

Bezuinigingsmaatregelen

Op 1 juni maakte de regering economische .,saneringsmaatregelen" bekend als onderdeel van haar poging het begrotingstekort van ongeveer $ 550 mln terug te dringen. Dit tekort was voornamelijk te wijten aan de financiering van het gewapend conflict met Peru eerder in het jaar (zie pag. 406/1 e.v.-'95 en 839/2/3-'95).

Aangezien het Congres de regering geen toestemming gaf de inkomsten te verhogen door middel van het afschaffen van BTW-ontheffingen, behelsden de maatregelen afschaffing van brandstofsubsidies voor de energie-, bananen- en visserijsector en de verhoging van de binnenlandse telefoontarieven: tevens gingen de elektriciteitstarieven voor de industrie en particuliere huishoudens met respectievelijk 23 procent en 140 procent omhoog. Daarnaast gingen de overheids- en kapitaaluitgaven omlaag met in totaal 1.3 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP). De overheidsinresteringen werden gehandhaafd op 7 procent van het BBP.

Op 14 juni werden er landelijke arbeiders- en studentendemonstraties tegen de maatregelen gehouden, die waren uitgeroepen door de Nationale Onderwijzersunie (UNE) en het Verenigde Arbeidersfront (FUT). Werknemers in de gezondheidszorg en rechtbankpersoneel legden eveneens het werk neer.

De FUT, waarin de vier belangrijkste vakbondsfederaties van Ecuador waren verenigd, had ook al eerder, op 25 mei, een staking uitgeroepen om te protesteren tegen een pakket grondwetswijzigingen van de regering, dat op dat moment door het Congres werd behandeld. Deze wijzigingen bevatten voorstellen om sociale-verzekeringsuitkeringen af te schaffen en de privatisering van de aardolie-, de telecommunicatie- en de energiesector mogelijk te maken De protesten waren ook gericht tegen eerdere plannen om het tekort dat was veroorzaakt door het conflict met Peru te verminderen door middel van het bevriezen van de ambtenaiensalarissen en verlenging van de werktijden

Op 9 juni verwierp het Congres de privatisering van de telecommunicatiesector en kwam met de regering overeen de invoering van de verhoging van de stroomprijzen op te schorten, zolang een gezamenlijke commissie bezig was de belastingcrisis te onderzoeken.

Minister van defensie afgetreden

Op 13 juni trad minister van defensie generaal (bd) José Gallardo Roman af. Hij werd opgevolgd door generaal (bd) Alfonso Alarcon.

Gallardo was afgetreden om zich kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingen in 1996. Naar verluidt had hij de steun van honderd basisgroepen. Gallardo had gezegd het oneens te zijn met het bezuinigingsbeleid.

Initiatief omgrens met Peru te heropenen

Op 8 juni gelastte de regering eenzijdig de grens met Peru, die sinds januari was gesloten, weer open te stellen.

Peru antwoordde dat het niet hiertoe zou overgaan, voordat Ecuador .,afdoende waarborgen had gegeven voor de veiligheid van Peruaanse burgers op zijn grondgebied".

Op 9 juni eiste Peru dat de Militaire Waarnemersmissie, die werd gevormd door Argentinië, Brazilië, Chili en de Verenigde Staten, langer in het betwiste grensgebied zou blijven.

Demilitariseringsverdrag met Peru

Op 25 juli werd met Peru een overeenkomst gesloten welke beide landen verplichtte vóór 1 augustus al het militaire personeel en materieel uit het betwiste grensgebied terug te trekken en alle militaire vluchten te staken.

De overeenkomst kwam tot stand op een conferentie van ministers van defensie van het westelijk halfrond in Williamsburg, VS, en bepaalde dat het omstreden gebied onder toezicht bleef van de Multinationale Waarnemersmissie (de VS. Argentinië. Brazilie. en Chili) totdat er een definitieve vredesovereenkomst was gesloten (voor achtergrond zie pag. 406/1 e.v.-'95).

Militaire benoemingen

Op 20 juni werd bij presidentieel decreet generaal Jorge Teodoro Ortega Espinoza benoemd tot chef van het Gezamenlijk Commando van de Strijdkrachten en generaal Paco Rosendo Moncayo Gallegos tot opperbevelhebber van de landmacht.

Spanningen in verband met politieke hervormingen

Eind augustus werd uit geruchten over een op handen zijnde staatsgreep duidelijk dat de spanningen tussen president Sixto Duran Ballen en zijn politieke tegenstanders hoog opgelopen maren.

Toen Duran Ballen op 10 augustus zijn jaarlijkse rede over de toestand van de natie kwam houden in het Congres was er geen quorum aanwezig en uit protest verliet hij de zitting. Toen hij de volgende dag het Congres - het quorum was nu wel aanwezig - toesprak, maakte hij bekend dat, aangezien het Congres de politieke hervormingen tegenwerkte. zijn regering in november een tweede referendum zou houden (een eerder referendum was gehouden in augustus 1994. zie pag. 323/2-'95) om de steun voor hervormingen te peilen. Het referendum zou betrekking hebben op kwesties als gerechtelijke hervormingen, de gedeeltelijke privatisering van het sociale-zekerheidsstelsel en de vraag of onafhankelijken zich kandidaat mochten stellen voor het Congres.

Vice-president erkent misbruik van staatsgelden

Vice-president Alberto Dahik Garzoni werd geconfronteerd met een afzettingsprocedure nadat hij in een interview op 27 juli had erkend dat een aantal parlementsleden van de oppositie geld. dat zogenaamd bestemd was voor plaatselijke openbare werken, uit het staatsbudget ontvangen had in ruil voor hun steun aan het vertraagde economische hervormingsprogramma van de regering.

Dahik verklaarde dat de verhouding tussen de wetgevende en uitvoerende macht gedurende de afgelopen 15 jaar geleid had tot een ..blijvende en toenemende vorm van chantage door groepen, personen en partijen binnen het Nationale Congres". Hij zei dat geld was aangenomen door afgevaardigden van de Ecuadoriaanse Conservatieve Partij (PCE). de Sociaal-Christelijke Partij (PSC), de Volksdemocratische Beweging (MPD) en de Ecuadoraanse Roldosista Partij (PRE). Zijn beschuldigingen leidden tot de tegeneis dat hij aangeklaagd zou worden wegens zijn eigen aandeel in de verdeling van het geld.

Beschuldigingen van corruptie en tegen-beschuldigingen

De president van het Hooggerechtshof, Miguel Macias Hurtado, gaf op 29 augustus president Duran Ballen opdracht een geschreven getuigenis te overleggen over in hoeverre hij op de hoogte was geweest van het misbruik van staatsgelden waarvan vice-president Alberto Dahik Garzoni beschuldigd werd. Op 16 augustus had Macias een formele aanklacht van corruptie tegen Dahik ingediend.

Later die dag werd Macias echter door het Congres uit zijn ambt gezet omdat hij de grondwet geschonden zou hebben door goed te keuren dat aan een bouwondernemer een schadeloosstelling van $ 3,4 mln betaald werd uit de staatskas.

Medio augustus nam de kritiek op de regering toe toen woonhuizen en fabrieken getroffen werden door stroomstoringen nadat de produktie van de waterkrachtcentrale te Paute door droogte gedaald was

Vice-president Alberto Dahik Garzoni kondigde op 30 september aan dat hij in het Congres zou reageren op de roep van president Sixto Duran Ballen om zijn aftreden.

Duran Ballen had in een nationale toespraak op 29 september opgeroepen tot nationale verzoening en Dahik gevraagd af te treden voordat het Congres op 2 oktober een afzettingsprocedure tegen hem in gang zou zetten in verband met het misbruik van staatsgelden waarvan hij werdverdacht (zie boven). Dahik was op 12 september voor het Hooggerechtshof verschenen en had verklaard dat gerechtelijke procedures tegen hem onwettig waren en dat hij niet berecht kon worden op grond van strafrechtelijke aanklachten van persoonlijke verrijking en verduistering van fondsen als hij niet eerst door het Congres berecht was.

Aftreden en vlucht van vice-president

Op 11 oktober diende vice-president Alberto Dahik Garzoni zijn ontslag in, waarna hij onmiddellijk naar Costa Rica vloog en politiek asiel aanvroeg. dat hem ook werd verleend.

Het Congres had op 2 oktober een afzettingsprocedure tegen hem in gang gezet. maar bij de stemming op 6 oktober had de oppositie niet de vereiste tweederde meerderheid van stemmen weten te verzamelen. (In 1986 was Dahik als minister van financiën ontslagen en door het Congres berispt.) De aanklacht wegens verduistering van overheidsgelden bleef echter staan en toen er een bevelschrift tot preventieve hechtenis werd uitgevaardigd, besloot Dahik het land te verlaten.

In de aanloop tot de afzettingsprocedure leidde het verlies van vertrouwen tot valutaspeculatie en op 4 oktober werd bericht dat de Centrale Bank had ingegrepen om de sucre te beschermen. In september en oktober devalueerde de munt met bijna 5 procent en op 27 oktober verruimde de Centrale Bank de toegestane bandbreedte van de munt ten opzichte van de Amerikaanse dollar met meer dan 6 procent.

Tengevolge van de affaire-Dahik kwam ook president Sixto Duran Ballen in conflict met het Hooggerechtshof. aangezien de president zichzelf tot de enige „bewaker" van Dahiks bankafschriften had benoemd en nu zelf met vervolging werd bedreigd.

Nieuwe vice-president. Kabinetswijzigingen

Op 18 oktober koos het Congres de 57-jarige Eduardo Peña Triviño, die van 1992-'94 minister van onderwijs was geweest, tot de nieuwe vice-president voor de resterende 10 maanden van Dahiks vierjarige ambtstermijn.

De verantwoordelijkheid voor het economische beleid werd overgenomen door Ana Lucia Armijos, voorzitter van de Monetaire Raad en een naaste medewerker van Dahik, zodat men verzekerd was van continuïteit in het economische beleid.

Twee van Dahiks medestanders in het kabinet boden hun ontslag aan in verband met de afzettingsprocedure. Regeringsminister Abraham Romero, wiens ontslag werd aanvaard, werd op 12 oktober opgevolgd door Javier Ledesma. Duran Ballen weigerde echter het ontslag te aanvaarden van minister van handel en industrie Jose Vicente Maldonado Duran. Op 13 oktober bood het hele kabinet zijn ontslag aan, maar begin november had de president nog steeds geen nieuw kabinet benoemd.

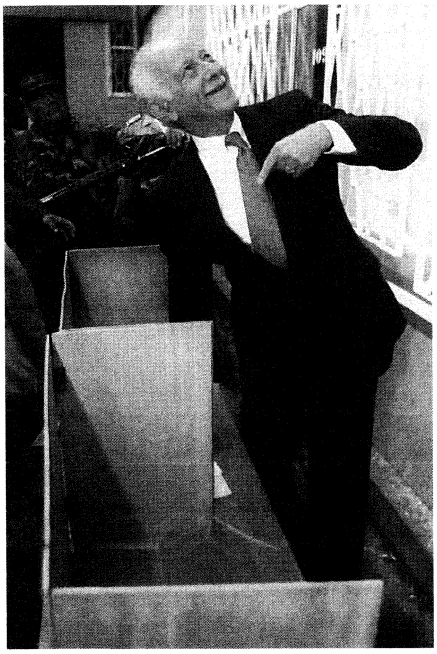
Onafhankelijk hiervan trad de minister van energie en mijnbouw, Galo Abril Ojeda, op 24 oktober af onder druk van stakende oliearbeiders. Hij werd vervolgens benoemd tot hoofd van de Ontwikkelingsraad, Conade.

De oliearbeiders waren op 5 oktober een reeks acties begonnen. Zij eisten onder meer dat de regering haar privatiseringsplannen zou opschorten. Op 18 oktober werd het hoofdkwartier van het staatsoliebedrijf PETROECUADOR vijf uur lang bezet om de verkoop van een concessie voor pijpleidingen te verhinderen, maar de landelijke staking vanaf w23 oktober werd na Abrils ontslag beeindigd.

In ant oord op de energiecrisis in het land maakte de regering op 26 oktober bekend dat de elektriciteit in de steden Quito en Guayaquil respectievelijk negen en acht uur per dag zou worden afgesloten.

Hoofdinspecteur bankwezen gearresteerd

De regeringscrisis verergerde op 26 september toen de hoofdinspecteur van het bankwezen, Ricardo Muñoz, op bevel



President Sixto Duran Ballen brengt op 26 november 1995 zijn stem uit bij het referendum over grondwetswijzigingen.

van het Hooggerechtshof in voorlopige hechtenis werd genomen op beschuldiging van belemmering van de rechtsgang in de corruptiezaak tegen Dahik. Muñoz diende onmiddellijk zijn ontslag in bij het Congres.

Ministers ontslagen

Mauricio Pinto Mancheno, de in april benoemde minister van financiën en overheidskrediet (zie boven), werd op 21 september door het Congres aangeklaagd op verdenking van financiële onregelmatigheden. Hij werd op 22 september vervangen door de econoom Ivan Andrade.

Eveneens op 21 september gaf het Hooggerechtshof opdracht tot de aanhouding van Diego Paredes Peña. de in september 1994 ontslagen minister van buitenlandse zaken (zie p. 323/3-'95), op verdenking van verduistering.

Noodtoestand opgeheven

De noodtoestand, die sinds 27 januari van kracht was in verband met het grensconflict met Peru (zie pag. 406/3 e.v.-'95); werd op 25 oktober opgeheven.

Regering lijdt nederlaag bij referendum

r

Op 26 novembe leed de regering van president Sixto Duran Ballen een zware nederlaag toen al haar elf voorstellen tot grondwetswijzigingen in een referendum werden afgewezen De grondwetswijzigingen werden algemeen gesteund door het bedrijfsleven terwijl oppositiepartijen met name de Volksdemocratische Beweging (MPD) en arbeidersorganisaties, een felle tegencampagne voerden De algemene opvatting was dat de uitslag moest worden beschoiiwd als een veroordeling van de regering en niet van de hervormingen

De belangrijkste voorstellen behelsden openstelling van de sociale zekerheid voor het particuliere bedrijfsleven. een verbod op stakingen in de overheidssector, financiële en bestuurlijke decentralisatie. versterking van di onafhankelijkheid van het gerechtelijk apparaat door de instelling van een nationale raad voor de rechtspraak, en de bevoegdheid voor de president om eenmaal tijdens zijn ambtsperiode het Congres te ontbinden.

Ministeriële benoemingen

Begin november diende minister van onderwijs Fausto Segovia zijn ontslag in terwijl de onrust in de onderwijswereld toenam. Op 13 november werd hij opgevolgd door Roberto Pasailague.

Op 21 november werd Jorge Pareja benoemd tot minister van energie en mijnbouw. Hij werd de opvolger van Galo Abril Ojeda, die een maand eerder was afgetreden (zie boven).

Op 8 november hadden leraren in een aantal steden protestbetogingen georganiseerd en in Quito had een groep leiders van de Nationale Onderwijzersunie (UNE)het ministerie van onderwijs bezet en minister Segovia korte tijd in gijzeling genomen. Na Segovia's aftreden naar aanleiding van de dood van een student eerder die week. gingen op 9 november ongeveer 120.000 leerkrachten voor twee dagen in staking. Zij eisten meer geld voor onderwijs, salarisverhoging, en de heropening van 2.000 schalen die om financiële redenen waren gesloten. Op 8 november hadden studenten een bijeenkomst georganiseerd om te protesteren tegen de dood van de student door een traangasgranaat van de politie. Tijdens een nieuwe demonstratie op 16 november kwam een andere student om het leven bij een vechtpartij. Volgens de regering waren de studenten bij deze gelegenheid door de MPD opgeroepen deel te nemen aan de campagne tegen de hervormingen die bij het referendum waren voorgesteld.

Crisis op de Galapagos-eilanden

Een ernstige crisis op de Galapagos-eilanden, die beroemd waren om hun unieke flora en fauna. kon worden afgewend nadat een akkoord was bereikt met de regering.

Nadat eilandbewoners op 2 september overheidsgebouwen hadden bezet, toegangswegen tot de archipel - waaronder een van de twee vliegvelden - hadden geblokkeerd. en gedreigd hadden toeristen te gijzelen om hun eisen kracht bij te zetten. waren troepen naar de eilanden gestuurd. die echter geen geweld hoefden te gebruiken

De betogers eisten de nietigverklaring van een presidentieel veto over een speciale wet die de eilanden grotere politieke en financiële autonomie zou geven, en die door het Congres was aangenomen op het initiatief van de afgevaardigde van de Galapagos-eilanden, Eduardo Veliz. Verder eisten ze ongeveer $ 16 mln aan bijzondere economische hulp. de betaling van achterstallige ambtenarensalarissen, en de vervanging van regeringsambtenaren die aan het hoofd stonden van het Nationale Instituut en van het Nationale Park van de Galapagos-eilanden.

Op 8 september trok het Congres zijn eigen speciale ontwerpwet aangaande het bestuur van de Galapagos-eilanden in en besloot een bijzondere commissie in het leven te roepen, bestaande uit vertegenwoordigers van de uitvoerende macht, het Congres, en de eilandbewoners, om een wet op te stellen die voor alle partijen acceptabel was.

(Vor.ber.pag. 323/2 e.v.-1995)

VERENIGDE STATEN

AFTREDEN VAN SENATOR PACKWOOD. BEGROTINGSCONFLICT TUSSEN PRESIDENT EN CONGRES. NIEUWE PARTIJ VAN ROSS PEROT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De Republikeinse senator Bob Packwood uit Oregon trad op 7 september 1995 af naar aanleiding van langlopende aanklachten van 19 vrouwen wegens ongewenste seksuele intimiteiten. Na een 33 maanden durend onderzoek naar Packwoods gedrag had de zes leden tellende, uit beide partijen samengestelde ethische commissie van de Senaat de dag daarvoor unaniem besloten zijn royement te adviseren. Het besluit van de commissie zou de goedkeuring van een tweederde meerderheid van de voltallige Senaat nodig gehad hebben om in werking te treden.

Packwood (62) was in 1968 tot senator gekozen en in 1992 herkozen voor een vijfde termijn. Als voorzitter van de financiële com-

missie van de Senaat was hij een sleutelfiguur bij de uitvoering van de belangrijkste Republikeinse plannen in het Congres: het sluitend maken van de begroting. belastingverlichting. hervorming van de bijstand en Medicare, de ziektekostenverzekering voor ouderen.

Onderzoek en rapport van de ethische commissie. **Packwoods** reactie en uiteindelijke aftreden

Naast de beschuldigingen van seksueel ontoelaatbaar gedrag had de ethische commissie ook de beschuldigingen onderzocht dat Packwood misbruik van zijn positie had gemaakt door te proberen zijn echtgenote een betrekking te bezorgen en dat hij de rechtsgang belemmerd had door zijn dagboeken te veranderen nadat rechercheurs ze als bewijsmateriaal hadden opgeëist. De commissie had op 17 mei ,,substantiële, geloofwaardige bewijzen" tegen de Senator gevonden (zie pag. 563/1 e.v.-'93); maar had verdere actie opgeschort in afwachting van een onderzoek naar nieuwe beschuldigingen wegens ongewenste intimiteiten (zie pag. 768/2 e.v.-'95).

Aanvankelijk bekritiseerde Packwood het besluit van de ethische commissie omdat dit tot stand was gekomen zonder dat hij het recht had gehad zijn aanklagers te verhoren of zelf getuigen op te roepen. (Packwood had zich aanvankelijk verzet tegen een openbare hoorzitting over de aanklachten tegen hem - waarmee de Senaat op 2 augustus instemde -, maar hij wijzigde zijn standpunt op 25 augustus toen bekend was geworden dat de commissie de beschuldigingen van nog twee vrouwen onderzocht, van wie de ene als 17-jarige stagiaire benaderd zou zijn door Packwood.)In een verklaring op 6 september had hij de methode volgens welke de commissie tot haar uitspraak was gekomen ,,absoluut schandelijk" genoemd en trachtte hij de aanklachten tegen hem te weerleggen of de ernst ervan in twijfel te trekken. Naar aanleiding van deze verklaring waren velen er vanuit gegaan dat Packwood besloten had niet af te treden.

Op 7 september gaf de ethische commissie het 179 pagina's tellende rapport over de zaak vrij, samen met 10.145 pagina's bewijsmateriaal. Hieronder bevonden zich gedeelten van Packwoods dagboeken waaruit bleek dat er wijzigingen in waren aangebracht. en die Packwood afschilderden als ijdel. arrogant. vaak dronken, en sterk gericht op sex en vrouwelijk schoon. Een aantal uren nadat dit inateriaal was vrijgegeven hield Packwood een sentimentele ontslagrede tot de Senaat. Na een terugblik op zijn carrière verklaarde hij dat afrv
treden ,,een ee olle daad is tegenover dit land, tegenover deze Senaat".

Packwood verzuimde in zijn toespraak te vermelden per wanneer hij zou aftreden en op 8 september ontketende hij een storm van verontwaardigde reacties van Democraten toen hij probeerde zijn gewone taken te hervatten. Ondanks aanwijzingen dat enkele Republikeinse leiders er geen bezwaar tegen hadden als Packwood aan zou blijven totdat de begroting voltooid was, stemde deze onder druk ermee in dat hij met onmiddellijke ingang zou aftreden als hoofd van de financiële commissie en dat hij de Senaat per 1 oktober zou verlaten.

William Roth uit Delaware volgde Packwood op als voorzitter van de financiële commissie.

Aftreden van Mel Reynolds

Mel Reynolds, die sinds 1992 Democratisch lid was van het Huis van Afgevaardigden voor Illinois, maakte op 1 september tijdens een televisieuitzending van CNN zijn aftreden bekend. Dit volgde op zijn veroordeling in augustus wegens seksueel geweld, verkoop van kinderpornografie en belemmering van de rechtsgang (zie pag. 768/3-'95).

Adviseur van Witte Huis treedt **af**

Op 20 september werd bekendgemaakt dat Abner Mikva, adviseur van het Witte Huis, zou aftreden om meer tijd met zijn gezin te kunnen doorbrengen. Hij werd vervangen door Jack Quinn, tot dan toe de stafchef van vice-president Al Gore.

Mikva was de derde adviseur die ontslag nam uit de regering-Clinton: zijn voorganger was Lloyd Cutler, die na het aftreden van Bernard Nussbaum begin 1994 had toegestemd de post voor een aantal maanden te bekleden (zie pag. 38/3-'95).

Fiscale overeenkomst tussen president en Republikeinse leiders

Aangezien het fiscale jaar op 1 oktober zou beginnen en de 13 jaarlijkse bestedingsvoorstellen, die een belangrijk deel van de regeringsuitgaven bestreken. nog door het Congres moesten worden goedgekeurd, werd op 27 september overeengekomen om alle overheidsactiviteiten gedurende zes weken in het nieuwe financiele jaar te blijven bekostigen. Dit was het resultaat van onderhandelingen in september tussen president Bill Clinton en de leiders van de Republikeinse meerderheid in het Congres, aangezien geen van beide partijen verantwoordelijk gesteld wilde worden voor het stilleggen van de federale overheid.

De twee kampen waren het niet alleen oneens over de afzonderlijke bestedingsvoorstellen; maar verschilden ook sterk van mening over de inhoud van een allesomvattend verzoeningsvoorstel waarin aanzienlijke bezuinigingen waren opgenomen op uitkeringsprogramma's die niet gefinancierd werden uit jaarlijkse subsidies. Functionarissen schatten dat de geldende limiet van $ 4.900 mrd voor overheidsschulden medio november bereikt zou worden tenzij het Congres het maximum verhoogde. De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich, en met hem een aantal Republikeinen, stelde voor dat dit alleen zou gebeuren als Clinton zou instemmen met Republikeinse bezuinigingen. en zei dat hij bereid was de Verenigde Staten voor de eerste keer in de geschiedenis in gebreke te zien blijven aangaande de schuldbetalingen. Deskundigen waarschuwden dat een dergelijke maatregel waarbij de deviezenvoorraad van de hele wereld betrokken was, onvoorspelbaar ernstige gevolgen zou hebben voor rentetarieven en wisselkoersen in de hele wereld. Dit werd onderstreept door de regering-Clinton. die op 25 september de dreiging van Gingrich hekelde als ,,het toppunt van onverantwoordelijkheid".

Begrotingsconflict tussen president en Congres

Het conflict tussen president Bill Clinton en de Republikeinse meerderheid in het Congres over de begroting breidde zich in oktober uit. De kern van het conflict lag in Clintons vastbeslotenheid zich te verzetten tegen Republikeinse pogingen de belastingen te verlagen en in 2002 een sluitende begroting te bereiken door middel van aanzienlijke bezuinigingen op Medicare (ziektekostenverzekering voor gepensioneerden) en Medicaid (ziektekostenverzekering voor lage-inkomensgroepen).

Ondanks het feit dat Clinton verklaard had zijn veto te zullen uitspreken over een begrotingsvoorstel van die strekking, keurde de Senaat in de vroege ochtend van 29 oktober na een 15 uur durend debat een dergelijk voorstel goed met 52 tegen 47 stemmen. Op 26 oktober had het Huis van Afgevaardigden al een soortgelijk voorstel goedgekeurd met 227 tegen 203 stemmen. Men ging direct aan de slag om de twee voorstellen met elkaar in overeenstemming te brengen om tot een definitief wetsvoorstel te komen; dit was des te urgenter vanwege de naderende afloop van de tijdelijke financieringsmaatregel die in september getroffen was (zie boven). Clinton bleef echter bij zijn weigering de Republikeinse eisen in hun bestaande vorm te accepteren en hij dreigde opnieuw zijn veto over het voltooide wetsvoorstel uit te spreken, tenzij concessies te verwachten waren. De toon van zijn wekelijkse radiotoespraak op 29 oktober was uitdagend toen hij verklaarde: .,Ik ben niet bereid te praten over de ontmanteling van Medicare en Medicaid, over de uitholling van onze toezegging aan het onderwijs, de vernietiging van ons milieu of het

verhogen van de belastingen voor werknemers.... Dus zeg ik tegen de Republikeinse leiders: 'Houdt jullie bezuinigingen verre van deze essentiele gebieden. Zolang dat niet gebeurt, hebben wij niets om over te praten'."

Wetsvoorstel voor hervorming sociale stelsel door Senaat goedgekeurd

Een wetsvoorstel voor de hervorming van het Amerikaanse sociale stelsel werd op 19 september na intensieve heraadslagingen en onderhandelingen, met 87 tegen 12 stemmen goedgekeurd door de Senaat Het voorstel kreeg de steun van beide partijen omdat de scherpe kantjes van de Republikeinse hervormingen waren afgezwakt. het moest nog in overeenstemming gebracht worden met een radicalere versie die in maart was goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden (zie pag 413/1 e v-'95)

Net als de versie van het Huis van Afgevaardigden, tastte het voorstel van de Senaat de grondslag aan van het sociale stelsel. dat ten tijde van de New Deal in de jaren dertig was opgezet, doordat een reeks federale armoedebestrijdingsprogramma's werd vervangen door beperkte eenmalige subsidies aan de afzonderlijke staten, die de bevoegdheid kregen hun eigen sociale programma uit te voeren De bepalingen van het wetsvoorstei behelsden onder meer een limiet van vijf jaar op sociale uitkeringen, de eis dat staten ervoor zouden zorgen dat 50 procent van de uitkeringsgerechtigden in het jaar 2000 aan het werk zou zijn, en de afschaffing van de gegarandeerde steun van de federale regering aan ieder daarvoor in aanmerking komend arm gezin.

Strijd om nominatie Republikeinse presidentskandidaat. Conferentie van Christelijke Coalitie

Op 9-10 september bezochten Republikeinse presidentskandidaten in Washington DC de jaarlijkse conferentie van de Christelijke Coalitie, de belangrijke rechtse christelijke pressiegroep.

Ongeveer 3.000 activisten van de 1,7 mln leden tellende pressiegroep bezochten de conferentie .,Wegnaar de Overwinning" die haar steun betuigde aan Bob Dole, Patrick Buchanan en Phil Gramm, maar niet zover ging om zich officieel achter een van de rivalen te scharen. Afgevaardigden maakten verder duidelijk dat hun absolute afwijzing van abortus geen compromis toeliet - een kwestie waarover de Republikeinse activisten en gewone Republikeinse kiezers sterk van mening verschilden -. en schepten zichtbaar genoegen in de invloed van hun organisatie binnen de Republikeinse Partij. In totaal 42 procent van de kiezers die bij de voorverkiezingen Republikeins stemden, noemde zichzelf .,wedergeboren Christenen" en 22 procent was lid van de Christelijke Coalitie.

Steve Forbes stelt zich kandidaat

Malcolm (Steve)Forbes jr. president en algemeen directeur van het uitgevers-Imperium Forbes Inc , stelde zich op 22 september kandidaat voor de nominatie tot Republikeins presidentskandidaat Toen hij zijn campagne bekendmaakte, hekelde hij de ,,bekrompen krampachtige" visie van zijn rivalen en beloofde hij de ..Amerikaanseeconomie te bevrijden van de wurggreep van Washington en haar de vrije loop te laten"

Forbes (48) had nog nooit een gekozen ambt bekleed. hoewel hij in 1993 een belangrijke rol had gespeeld bij het opstellen van het radicale beiastingveriagingsprogramma van Christine Todd Whitman. de gouverneur van New Jersey. Hoewel zijn bekendheid bij het publiek niet erg groot was, werd zijn kandidatuur toch als potentieel belangrijk gezien vanwege zijn enorine rijkdom.

Pete Wilson trekt zich terug

Het eerste politieke slachtoffer onder de rivalen viel op 29 september toen gouverneur van Californië Pete Wilson bekendmaakte dat hij zich terugtrok uit de strijd. Hij noemde als reden voor zijn besluit een tekort aan geld en zei dat hij ..onacceptabele schulden zou maken" als hij zou doorgaan met zijn campagne.

Hoewel hij zich formeel pas in augustus (zie pag. 768/1/2-'95) kandidaat had gesteld, was Wilson in feite al zes maanden met zijn campagne bezig. Aanvankelijk werd hij gezien als een sterke mededinger, maar zijn campagne was verrassend mat en werd gehinderd door ruzies binnen zijn staf, een keelaandoening waardoor hij een groot deel van het jaar zijn stem kwijt was en door moeilijkheden bij het bijeenbrengen van de $ 20 mln die volgens waarnemers nodig waren om met succes mee te doen aan de kort op elkaar volgende voorverkiezingen van 1996. Hoewel hij er in veel kwesties een zeer rechts standpunt op nahield. was hij een van de weinige kandidaten die vóór het recht op abortus en vóór controle op wapenbezit was.

Ross Perot richt nieuwe partij op

Behalve door het grote aantal Republikeinse kandidaten, werd het verloop van de presidentsverkiezingen van 1996 nog onzekerder, toen de Texaanse miljardair Ross Perot op 25 september bekendmaakte dat hij de Onafhankelijke Partij zou oprichten om 's lands tweepartijenstelsel op de helling te zetten.

Perot. die in 1992 19 procent van stemmen had gekregen (zie pag. 36/3 e.v.-'93) deed zijn bekendrnaking in een vraaggesprek op CNN-televisie. Hij bevestigde dat de partij zou bestaan naast zijn United We Stand Anierica-beweging en eenzelfde beleid zou voorstaan. zoals termijnbeperkingen voor congresleden, hervormingen ten aanzien van het campagnevoeren en het lobbyen. een amendement voor een sluitende begroting, en een sterk protectionisme ten aanzien van de handel.

Perot onthulde niet wie kandidaat zou staan voor de partij en liet zo de mogelijkheid open dat hij zelf opnieuw aan de strijd zou deelnemen. Ook bevestigde hij de mogelijkheid dat de Onafhankelijke Partij een van de kandidaten van de twee grote partijen zou steunen als ,,een tweede George Washington" genomineerd zou worden. Deze tweeslachtigheid verhevigde de speculaties dat de voormalige Voorzitter van de Verenigde Chefs van Staven. generaal Colin Powell, via deze partij een gooi naar het presidentschap zou kunnen doen

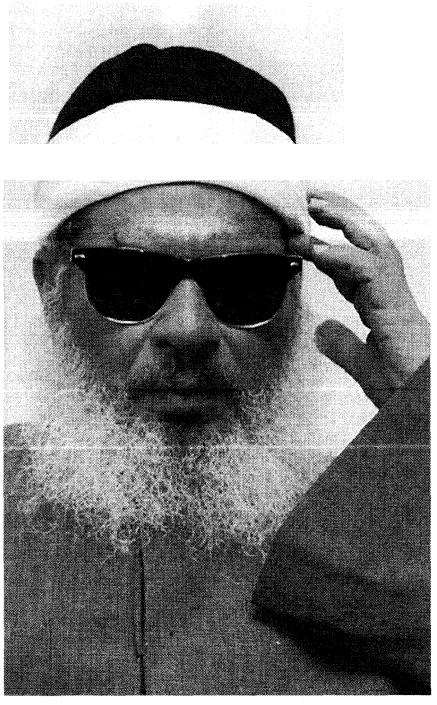
Powell (58), een held uit de Golfoorlog en zeer populair bij de kiezers, werd door velen gezien als een mogelijke presidentskandidaat. hoewel hij geen duidelijke band had met een van beide grote partijen. Hij had gesteld dat hij pas een definitief besluit zou nemen over deelname aan de verkiezingen na afloop van een rondreis van twee maanden duor het land had gemaakt om zijn autobiografie te promoten. Tijdens deze rondreis, die in september begon. vond een aantal vraaggesprekken plaats waarin de politieke ideeën van Powell gaandeweg duidelijker werden. Hoewel hij op fiscaal gebied conservatief was, was hij een voorstander van het recht op abortus, positicvc discriminatie en controle op wapenbezit: daardoor leek het minder waarschijnlijk dat hij de Republikeinse kandidaat zou worden.

Sam Nunn treedt terug als senator

Op 9 oktober kreeg de Democratische Partij een tegenslag te verwerken toen senator Sam Nunn bekendmaakte dat hij zich in 1996 niet kandidaat zou stellen voor een vijfde termijn. De 57-jarige Nunn, een conservatief uit Georgia die wijd en zijn respect genoot vanwege zijn expertise in militaire kwesties, was van 1987-'94 voorzitter geweest van de Senaatscommissie voor de strijdkrachten. Hij was de achtste Democratische senator die verklaarde zich in 1996 niet herkiesbaar te zullen stellen; door deze ontwikkeling nam de hoop van de partij om bij de verkiezingen de meerderheid in de Senaat te herwinnen. sterk af.

Uitspraak over uitlevering

Rechter bij de arrondissementsrechtbank Royce C. Lamberth verbood op 15 september de regering om personen, buitenlanders of Amerikaanse onderdanen, uit te leveren aan het buiten-



Archiefopname van 6 april 1993 van sjeik Omar Abdel Rahman.

land. De rechter vaardigde het gebod uit na zijn uitspraak dat alle personen van wie de regering de uitlevering had geëist of zou eisen een aparte klasse vertegenwoordigden.

Lamberth nam dit besluit in de zaak Carlos Remo Manrique Carreno. die in Florida vastzat. maar in Peru gezocht werd omdat hij betrokken zou zijn bij een grote fraudezaak. Het departement van justitie liet weten dat het tegen de uitspraak van Lambeth in beroep zou gaan. In augustus had de rechter bepaald dat de Amerikaanse uitleveringswet ongrondwettig was omdat hij in strijd was met de scheiding der machten (zie pag. 769/1-'95); tegen dit besluit had het departement van justitie al beroep aangetekend.

Manifest van terrorist gepubliceerd

Na een ontmoeting op 13 september met minister van justitie Janet Reno en FBI-directeur Louis J. Freeh kwamen de uitgevers van de New York Times en de Washington Post overeen een politiek manifest van een terrorist, die bekend stond als ,,Unabomber", te publiceren.

Over deze stap was verscheidene maanden beraadslaagd nadat Unabomber had aangeboden om zijn 17-jarige campagne van geweld te staken in ruil voor publikatie van zijn manifest (zie pag. 622/2 e.v.-'95). Het besluit concessies te doen aan een man die in 16 aanslagen drie mensen gedood en 23 gewond had, werd door een aantal vooraanstaande commentatorenverontwaardigd.

De 35.000 woorden tellende verhandeling waarin ,,radicaal totalitarisme" en de industriële samenleving aan de kaak werden gesteld, verscheen op 19 september in de *Washington* Post Hoewel de helft van de produktiekosten betaald werd door de *New York Times*, verscheen het traktaat alleen in de *Washington* Post omdat die krant beter in staat was om de acht pagina's tellende bijlage te verspreiden. Op 21 september werd het artikel ook gebracht door de *Oakland Tribune* nadat krantenverkopers in San Francisco en omstreken - verscheidene van de bombrieven van Unabomber waren in Oakland gepost - overspoeld werden met verzoeken om de Washington Post.

Verdachten in New Yorks proces tegen terroristen veroordeeld

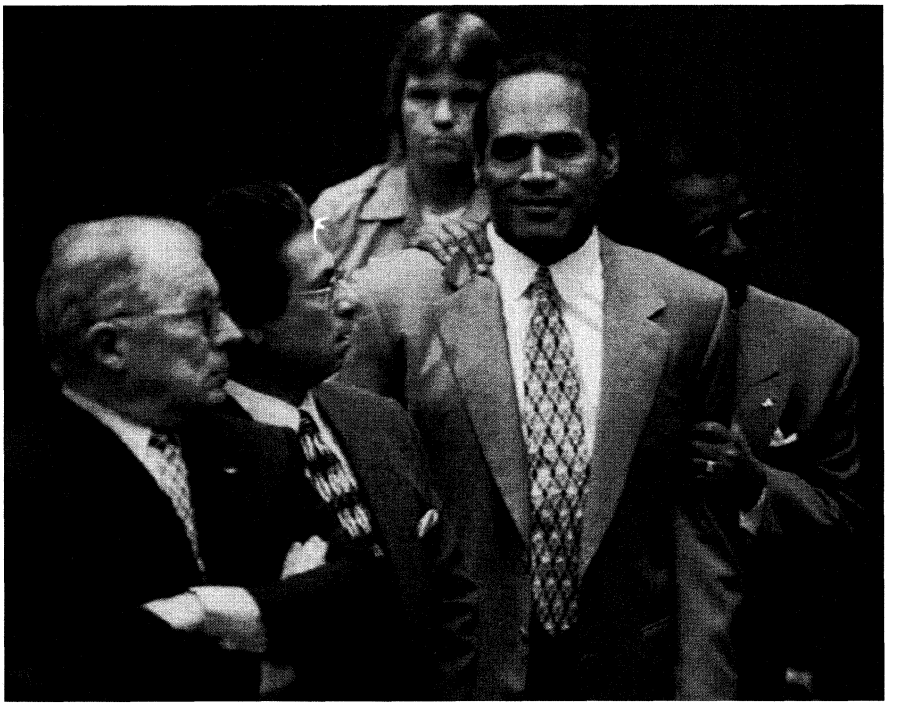
Het grootste proces tegen terroristen in de geschiedenis van de Verenigde Staten eindigde op 1 oktober, toen een federale jury in New York tien moslims schuldig bevond aan 48 van de 50 aanklachten van samenzwering. Tot de verdachten behoorde de blinde Egyptische geestelijke, sjeik Omar Abdel Rahman, die volgens de autoriteiten verantwoordelijk was voor het beramen van een groot aantal terreuraanslagen tegen Amerikaanse doelen als vergelding voor de steun van de Amerikaanse regering aan Israël en aan de seculiere regering van Egypte (zie pag. 416/3 e.v.-'95).

De jury beraadslaagde gedurende zeven dagen, voordat zij de verdachten schuldig bevond aan gezagsondermijnende samenzwering. Zij werden beschuldigd van het beramen van talloze aanslagen, waaronder de bomaanslag op het World Trade Centre in 1993, waarvoor vier andere moslims al veroordeeld waren (zie aae 485/1 e o - 93 708/1- Y41 Een van de verdachten. El Sayyid A Noseir, werd daarnaast schuldig bevonden aan de moord op rabbi Meir Kahane in New York in 1990 (zie aag 269/2/3-'91). Noseir was in 1991 door een staatsrechtbank van deze aanklacht vrijgesproken (zie pag. 205/3-'92).

O. J. Simpson vrijgesproken

Aan het langste strafproces in de geschiedenis van de VS kwam op 3 oktober een einde met de vrijspraak van de 48-jarige voormalige „football"ster O.J. Simpson, die beschuldigd was van de moord op zijn ex-vrouw Nicole Brown Simpson en haar vriend Ronald Goldman. Het proces, bijgenaamd ,,het proces van de eeuw", dat op televisie werd uitgezonden, was begonnen op 23 januari en was bekritiseerd omdat het de grenzen tussen rechtspraak en amusement zou vervagen.

De slachtoffers waren op 12 juni 1994 bij Nicole's huis in Los Angeles doodgestoken. De openbare aanklager wees erop dat Simpson zich in het verleden meermalen gewelddadig had gedragen jegens zijn vrouw, van nie hij ten tijde van de misdaad gescheiden leefde, en baseerde zijn bewijsvoering op het gerechtelijke bewijsmateriaal dat Simpson met de misdaad in verband bracht. Simpsons team van advocaten, onder wie een aantal van de meest prestigieuze



O.J. Simpson (2de v.r.) en zijn advocaten Johnnie Cochran (r.),Robert Kardashian (2de v.l.) en F. Lee Bailey (1.)na de bekendmaking van het vonnis op 3 oktober 1995.

en duurste advocaten uit de VS, concentreerde zich op de procedurefouten van het Los Angeles Police Department (LAPD)en beweerde dat het gerechtelijke bewijsmateriaal ondeugdelijk was door incompetentie en dat ermee geknoeid was in een poging de zwarte Simpson te veroordelen voor de moord op twee blanke slachtoffers. Deze bewering won aan geloofwaardigheid door de racistische uitlatingen van Mark Fuhrman, een politieagent van het LAPD, die een belangrijke rol speelde in de zaak; de verdediging stelde dat Fuhrman belangrijk bewijsmateriaal zelf had neergelegd.

Het raciale element was een belangrijk kenmerk van het proces. zoals bleek uit opiniepeilingen die consequent lieten zien dat ongeveer twee derde van de blanke bevolking meende dat Simpson schuldig was, terwijl een bijna even groot percentage van de zwarte bevolking van zijn onschuld overtuigd was De jury tien vrouwen en twee mannen, die een recordaantal van 266 dagen in afzondering had doorgebracht. bestond uit negen zwarten. twee blanken en één aersoon van Latijns-Amerikaanse afkomst. In slechts drie uur kwamen zij op 2 oktober tot een uitspraak. hoewel de bekendmaking door rechter Lance Ito uitgesteld werd om degenen die betrokkenen waren bij het proces de gelegenheid te geven meer samen te komen.



De nieuwe leiders van de vakbondsfederatie AFL-CIO, v.l.n.r. voorzitter John Sweeney, eerste vice-voorzitter Linda Chavez-Thompson en vice-voorzitter Richard Trumka, worden toegejuicht na hunverkiezing op 23 oktober 1995 in New York.

Na de uitspraak maakte het LAPD bekend niet op zoek te zijn naar een andere verdachte in verband met de misdaad. Eenmaal op vrije voeten werd Simpson geconfronteerd met een aantal civiele procedures die tegen hem waren aangespannen door de nabestaanden van de slachtoffers. Op 5 oktober maakte minister van justitie Janet Reno eveneens bekend dat het ministerie van justitie een onderzoek zou instellen naar de gedragingen van het LAPD.

Mars van een Miljoen Mannen

Enkele honderdduizenden zwarte mannen woonden op 16 oktober in Washington DC, een bijeenkomst bij die was georganiseerd door Louis Farrakhan, leider van de Natie van de Islam. Het precieze aantal deelnemers was onderwerp van discussie: de organisatie noemde een aantal van meer dan 2 mln, de Dienst van het Nationale Park noemde een aantal van 400.000, en experts schatten het aantal met behulp van fotografische analyse op 837.000.

De gebeurtenis, aangeduid als de ,.Mars van een Miljoen Mannen", was opgezet als actie voor ,,morele en spirituele vernieuwing". waarbij zwarte mannen blijk gaven van hun één-zijn, hun toewijding aan hun gezin en hun plaatselijke leefgemeenschap. Op de dag van de bijeenkomst zat het stadscentrum praktisch dicht. toen de Mall tussen het Washington-monument en het Capitool zich vulde met deelnemers. Zij luisterden naar een aantal toespraken. waaronder een toespraak van Farrakhan waarin hij blank racisme afkeurde en een beroep deed op zwarten oni zich te rerbeteren door volgeling te worden van de strenge zedenleer van de Natie van de Islam. Ook bood hij de joodse gemeenschap een olijftak aan. waarbij hij de joden opriep deel te nemen aan besprekingen .,zonder voorwaarden vooraf" met hemzelf en andere zwarte leiders. Deze oproep werd echter door veel joodse leiders verworpen met als argument dat Farrakhan een antisemiet was met wie geen zinnige dialoog kon worden gevoerd.

Deze houding jegens Farrakhan kwam ook terug in de politiek, waar zijn verondersteld racisme veroordeeld werd door Republikeinse leiders. Bob Dole, leider van de meerderheid in de Senaat en belangrijk kandidaat voor de nominatie voor het presidentschap, hekelde hem als ,,een racist. ontspoord door haat". President Clinton stelde zich minder negatief op. Hij prees de deelnemers aan de mars en veroordeelde .,blank racisme", maar stelde dat ,,eenmiljoen mannen de boodschap van wrok en verdeeldheid van één man niet kunnen goedmaken".

Niettemin werd de omvang van de mars - die aanzienlijk groter was dan de 250.000 die dominee Martin Luther King in augustus 1963 op de been had gebracht (zie pag. 554/1 e.v.-'63) - in combinatie met het vreedzame karakter ervan als indrukwekkend beschouwd, en als een ondersteuning van Farrakhans pretentie de leidende woordvoerder van de zwarte gemeenschap van het land te zijn.

Leider vakbondsfederatie gekozen

John Sweenev, hoofd van de Internationale Unie van Werknemers in de Dienstensector, werd op 25 oktober gekozen tot voorzitter van de American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO), de belangrijkste vakbondsfederatie van het land.

Bij de eerste verkiezingen voor het leiderschap van de beweging waaraan meer dan één kandidaat deelnam. versloeg Sweeney Tom Donahue, die het leiderschap in juni had overgenomen (zie pag. 623/1-'95). Sweeney, wiens eigen bond onder zijn leiding in omvang verdubbeld was. voerde een krachtige campagne met als thema de inzet om de zieltogende AFL-CIO nieuw leven in te blazen door de ,,vechtlust" weer aan te wakkeren.

Spoonvegsabotage

Er vielen een dode en ten minste 83 gewonden, toen een trein van Amtrak op 9 oktober 40 km ten oosten van Hyder in Arizona opzettelijk tot ontsporing werd gebracht.

Pamfletten die ter plaatse werden aangetroffen. suggereerden dat de tot dan toe onbekende groepering ,,Zonen van de Gestapo" verantwoordelijk was voor de sabotage. In de pamfletten werd kritiek geleverd op de Federale Recherche (FBI)en op het Bureau voor Alcohol, Tabak en Vuurwapens (ATF), en velen vermoedden daarom dat de groep connecties had met het omvangrijke net erk van rechtse milities in het land. De techniek waarmee de trein tot ontsporing was gebracht. leek op die van een ontsporing in Nerada in 1939, waarover het tijdschrift SP *Trainline* eerder die maand een artikel gepubliceerd had.

Op 13 oktober vond een kleine explosie plaats op het vliegveld La Guardia in New York. Ook hier liet de onbekende dader een pamflet achter. ditmaal met een veroordeling van de operatie in Waco (uitgevoerd door de ATF, zie pag. 481/3 e.v.-'93). Op het pamflet u-as een hakenkruis aangebracht.

(Vor.ber.pag. 765/3 e.v.-1995)

ANGOLA

BEZOEK VAN VN-SECRETARIS-GENERAAL. NIEUWE ONTMOETINGEN TUSSEN DOS SANTOS EN SAVIMBI. TRAGE VOORTGANG VREDESPROCES. VERDERE ONTU'IKKELINGEN

Secretaris-generaal van de Verenigde Naties Boutros Boutros Ghali bracht van 14-15 juli 1995 een bezoek aan Angola om de vooruitzichten op vrede te beoordelen. Na een ontmoeting met zowel president José Eduardo dos Santos als de leider van de opstandige Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA) Jonas Savimbi verklaarde hij dat aan beide kanten de politieke wil aanwezig was „om de nationale verzoening en het vredesproces te bevorderen, zodat vooruitgang, ontwikkeling, stabiliteit en democratie kunnen zegevieren".

In antwoord op het pleidooi van Dos Santos voor de snelle en volledige inzet van de VN-Verificatiemissie voor Angola (CNAVEMIII) zei Boutros Ghali dat de resterende contingenten blauw-helmen tegen het eind van augustus hun posities zouden hebben ingenomen. Hij sprak het vertrouwen uit dat de logistieke moeilijkheden die tot dusver de VN-operatie hadden belemmerd, overwonnen zouden worden. gezien de vooruitgang bij het opruimen van mijnen en het herstel van bruggen en wegen.

Onofficiële reactie op aanbod vice-presidentschap

UNITA reageerde niet officieel op het regeringsaanbod om Savimbi met het vice-presidentschap te bekleden (zie pag. 624/3-'95); op 16 juli beweerde Savimbi zelfs dat hij geen officieel aanbod had ontvangen. Een westerse diplomaat in Luanda meldde echter op 17 juli dat Savimbi erin had toegestemd de post te aanvaarden, op voorwaarde dat bepaalde kwesties werden opgelost, met name de vraag welke rol hij zou spelen in het economisch bestuur van het land.

Regeringswijzigingen. Dood van minister

Kolonel-generaal Pedro Maria Tonha „Pedale", minister van defensie sinds 1980 (zie pag. 543/3-'80), stierf op 22 juli in Londen na een langdurige ziekte. Er werd geen vervanger benoemd.

Op 11 juli werd Antonio dos Santos Franca „Ndalu", die tot dan toe de kabinetspost van speciale adviseur van de president bekleedde, benoemd tot ambassadeur in de Verenigde Staten.

Op 14 oktober werd minister Joao Celestin Dias van handel en toerisme door president Dos Santos ontslagen. Manuel Francisco werd tot zijn opvolger benoemd. Er werd geen reden gegevenvoor de wijziging

Mandaat UNAVEM III verlengd

De VN-Veiligheidsraad aanvaardde op 7 augustus unaniem resolutie 1008, waarin het mandaat van UNAVEM III tot 8 februari 1996 werd verlengd. De Raad prees de regering en UNITA voor hun inzet voor het vredesproces, maar uitte ook zijn bezorgdheid over het trage tempo van de tenuitvoerbrenging van het Lusaka-wrotocol.

Alioune Blondin Beye, de speciale VN-vertegenwoordiger in Angola. had op 4 augustus gemeld dat met de bouw van 500 kampementen. die in de week daarna zou beginnen, de voorwaarden voor het kwartierarrest van UNITA-troepen werden gecreëerd. Op 31 augustus meldde UNAVEM dat de schendingen van het staakt-het-vuren met de helft waren verminderd.

Tweede ontmoeting tussen Dos Santos en Savimbi

President José Eduardo dos Santos ontmoette UNITA-leider Jonas Savimbi op 10 augustus in Franceville in Gabon. Dit was de tweede ontmoeting in drie maanden (zie pag. 623/3 e.v.-'95). Savimbi maakte van de gelegenheid gebruik om een van de twee posten van vice-president van het land te aanvaarden. Hij stond er echter op dat een officieel aanbod zou worden gedaan aan UNITA, in plaats van aan hem persoonlijk.

Hoewel beide partijen de ontmoeting een belangrijke stap in het vredesproces noemden, waren commentatoren van mening dat er weinig echte vooruitgang was geboekt bij de tenuitvoerbrenging van het Lusaka-protocol van november 1994 (zie pag. 43/1 e.v.-'95). Opgemerkt werd dat de ontwapening van de naar schatting 75.000 guerillastrijders van UNITA, het kwartierarrest van troepen van beide partijen. en de vorming van één nationaal leger nog belangrijke struikelblokken waren. De regering maakte bovendien duidelijk dat Savimbi de functie van vice-president pas kon bekleden als zijn troepen u-aren ontwapend.

Op 21 augustus maakte Savimbi bekend dat hij een officiële brief van Dos Santos had ontvangen, waarin UNITA een vice-presidentschap werd aangeboden. Aan het eind van de maand was er nog geen officiële reactie.

Oprichting particuliere banken

De regering hechtte op 11 augustus haar goedkeuring aan de oprichting van particuliere banken met een minimum van $ 4 mln aan totaalvermogen.

Overeenkomsten met Brazilië

President Dos Santos ondertekende op 15 augustus een overeenkomst met zijn Braziliaanse ambtgenoot Fernando Henrique Cardoso, waarin Brazilië zich akkoord verklaarde met het hervatten van de olie-import uit Angola. die sinds 1993 was opgeschort. Brazilië verplichtte zich tot een afname van 20.000 vaten olie per dag vanaf 1996. Beide presidenten kwamen ook een herschikking overeen van een gedeelte van de schuld van Angola aan Brazilië, die geschat werd op $ 1 mrd.

Verklaring over vrij verkeer van personen en goederen

Op 1 september legden de regering en UNITA een gezamenlijke verklaring af over het vrije verkeer van personen en goederen, die een aanvulling vormde op het Lusaka-protocol uit 1994. Een van de overeengekomen maatregelen was de verwijdering van niet geautoriseerde controleposten.

Conferentie donorlanden in Brussel

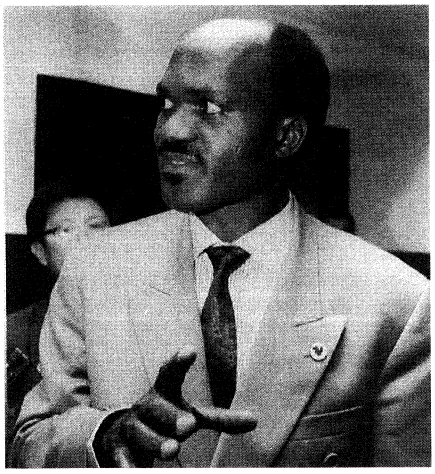
In een ongekend vertoon van eendracht pleitten president Dos Santos en UNITA-leider Jonas Savimbi op 25 en 26 september zij aan zij voor internationale financiële steun voor de wederopbouw van de ontredderde Angolese economie. Zij deden hun oproep tijdens een conferentie van donorlanden in Brussel met de Europese Commissie als gastheer, die het opzetten van een wederopbouwprogramma beoogde.

Dos Santos zei tegen de vergadering dat Angola een hulp- en saneringsprogramma nodig had om de vredesovereenkomst van november 1994 te garanderen. Hij zag liever dat er geld in wederopbouwprojecten werd gestoken dan dat het in de vorm van contanten werd gegeven. De afgevaardigden kregen te horen dat Angola's inflatie op jaarbasis 1.737 procent bedroeg. dat 20 procent van de bevolking uit vluchtelingen bestond en dat de kindersterfte werd geschat op een derde.

Savimbi beloofde plechtig dat hij nooit meer oorlog zou voeren en beloofde tevens samenwerking bij de opruiming van de 10 mln over het land verspreide mijnen.

De reactie van de 400 afgevaardigden was veel omvangrijker dan verwacht; de internationale donorlanden beloofden in totaal $ 1 mrd aan hulp en wederopbouw. De Europese Commissie en de lidstaten van de Europese Unie (EU) beloofden gezamenlijk 43 procent bij te dragen, terwijl de Verenigde Staten en de Wereldbank ieder $190 mln bijdroegen. Tot de andere donorlanden hoorden Japan. Nooiwegen en Zwitserland.

Dos Santos en Savimbi hadden elkaar op 24 september, op de vooravond van



De chef van de generale staf van UNITA. generaal Arlindo Chenda Pena Ben-Ben (archieffoto).

de conferentie, in Brussel ontmoet. Het was hun derde ontmoeting in drie maanden. Er werd geen officieel communiqué of formele verklaring uitgegeven, maai aangenomen werd dat de benoeming van Savimbi als een van de twee voorgestelde vice-presidenten onderwerp van gesprek was geweest. Op 22 september had Savimbi tegen radio Zaïre gezegd dat hij de post had aanvaard, maar dat hij deze pas zou bekleden wanneer de demobilisatie van de regeringstroepen, de Strijdkrachten voor de Bevrijding van Angola (FALA), was voltooid, hetgeen in februari 1996 werd verwacht.

Staakt-het-vuren Cabinda

Een staakt-het-vuren tussen de regering en het opstandige Front voor de Bevrijding van de Cabinda Enclave-Vernieuwing (FLEC-Vernieuwing) werd op 26 september van kracht. De wapenstilstand zou vier maanden moeten duren.

Bezorgdheid over trage voortgang vredesproces

Elf maanden na de ondertekening van het Lusaka-protocol uitten de regering, UNITA en de VN-Veiligheidsraad allen hun bezorgdheid over de trage voortgang van het vredesproces.

Op 3 oktober besprak president Dos Santos de kwestie met Alioune Blondin Beye en noemde daarbij duidelijk de vertragingen bij het kwartierarrest van troepen, het inzetten van UNAVEM III en het opruimen van mijnen. Op 11 oktober eiste chef van de generale staf van UNITA generaal Arlindo Chenda Pena Ben-Ben (op pag. 331/2-'95 abusievelijk stafchef van de Angolese strijdkrachten genoemd; deze post bekleedt generaal Joao de Matos. die in hetzelfde bericht chef van de generale staf van UNITA wordt genoemd) een „meer dynamische benadering" met betrekking tot het kwartierarrest van troepen en bood hij aan zijn soldaten in te zetten voor het bouwen van de kampementen.

In een verklaring die op 12 oktober werd vrijgegeven liet de VN-Veiligheidsraad weten over het algemeen tevreden te zijn over de vooruitgang die was gemaakt met het tenuitvoerbrengen van het Lusaka-protocol. De Raad toonde zich echter bezorgd over vertragingen die in verschillende ontmikkeiingen maren opgetreden. waaronder de inkwartiering van UNITA. de vorming van het nieuwe nationale leger en de „repatriëring" van huurlingen. Zij uitte ook haar ..grote ongerustheid" over het. naar verluidt. opnieuw leggen van mijnen.

Soyo Port weer opengesteld

Op 1 november werd Soyo Port. gelegen in de provincie Zaïre, weer opengesteld, na gedurende een periode van drie jaar gesloten te zijn geweest. Verdere aanwijzingen voor de wederopbouw van 's lands infrastructuur vormde de opening op 13 november van een nieuwe weg tussen Lubango en Gango in de provincie Huila. Eveneens op die dag werd bekend gemaakt dat de regering $ 100 mln had bestemd voor de wederopbouw van de belangrijke Benguela-Lobito spoorlijn.

Begin kwartierarrest

Het kwartierarrest van de UNITA-troepen begon op 20 november in Vila Nova in de provincie Huambo. Een officiële plechtigheid markeerde de inkwartiering van de eerste 150 UNITA-leden in het bijzijn van de speciale VN-afgezant Alioune Blondin Beye en van GNITA-. en regeringsvertegenwoordigers van de Gezamenlijke Commissie.

(Vor.ber.pag. 623/2 e.v.-1995)

COMOREN

COUP ONDER LEIDING VAN DENARD MISLUKT. TWEE KABINETTEN

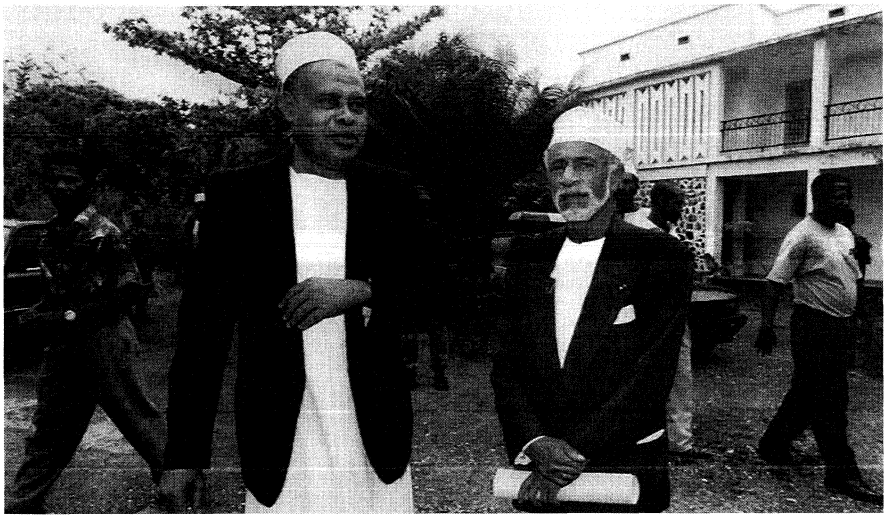
De Comoren beleefden hun zeventiende couppoging sinds de onafhankelijkheid in 1975. toen een groep rebellerende soldaten en huurlingen op 27 september 1993, laat op de dag, het presidentiële paleis omsingelden en nresident Said Mohammed Djohar gevangen namen. Een vrij onbekende Comorese legerofficier, kapitein Ayouba Combo (zie pag. 108/2-'93), wierp zich op als de leider van de coup, maar het was duidelijk dat de operatie feitelijk was geleid door Bob Denard, een van 's werelds beruchtste huurlingen, wiens bemoeienissen met de politieke situatie op de Comoren en in andere Afrikaanse landen (zie pag. 709/2-'93) een lange staat van dienst kenden.

Veel leden van het verraste Comorese leger. dat uit 800 man bestond, werden relatief gemakkelijk verslagen en opgesloten in hun kazernes in Moroni. Op 28 en 29 september werden echter zware gevechten gemeld rond het vliegveld en het staatsradiostation. Tenminste twee burgers alsmede twee blanke huurlingen en vijf plaatselijke gendarmes werden volgens de berichten tijdens de gevechten gedood.

De coupplegers, die de situatie steeds beter onder controle kregen, richtten op



Franse huurling Bob Denard (r.)en rebellerende lcgerkapitein Ayouba Combo staan op 4 oktober 1993 in Moroni de pers te woord.



De twee politieke tegenstanders van president Djohar, UNDC-leider Mohamed Taki Abdoulkarim (1.)en Shuma-leider Said Ali Kemal, die op 3 oktober door het Militair Overgangscomité in Moroni met het presidentschap werden bekleed.

29 september een door Combo voorgezeten Militair Overgangscomité op. Combo verklaarde dat zijn enige doel was „de voorwaarden voor democratie te herstellen, die door de ten val gebrachte president en zijn corrupte omgeving in gevaar [was] gebracht". Ook beloofde hij democratische verkiezingen.

Op 29 september verzamelde zich in de hoofdstad een menigte van 500 mensen ter ondersteuning van de coup, terwijl de meerderheid van de inwoners van Moroni ogenschijnlijk onverstoord hun dagelijkse bezigheden voortzetten. De coup werd veroordeeld door de internationale gemeenschap

Vanuit zijn schuilplaats, de Franse ambassade in Moroni, richtte premier Caabi el-Yachroutou Mohamed aan Frankrijk, waarmee Comoren een defensieverdrag had, het verzoek om te interveniëren.

Coup mislukt

De militaire coup mislukte acht dagen later op 5 oktober, toen de huurling Bob Denard zich samen met 33 andere Europese huurlingen overgaf aan Franse troepen. Aangenomen werd dat twee Comorese soldaten en een burger de enige slachtoffers waren.

Denard, die het Comorese staatsburgerschap werd verleend nadat hij in 1978 een eerdere staatsgreep op de eilanden had geleid (zie pag. 495/3 e.v.-'78), had op 27 september kapitein Ayouba Combo geïnstalleerd als hoofd van een zogenaamd Militair Overgangscomité, dat president Said Mohammed Djohar gevangen had gezet (zie boven). Eerder hadden de huurlingen Comho uit de gevangenis hevrijd, waar hij een straf uitzat wegens deelname aan een mislukte staatsgreep in september 1992 (zie pag. 1081112-'93). Op 3 oktober maakte Combo bekend dat hij de macht had overgedragen aan de twee burgerpresidenten Mohamed Taki Abdoulkarim en Said Ali Kemal. en dat binnen twee weken democratische verkiezingen zouden plaatsvinden.

Op 3 oktober werd bericht dat Frankrijk, dat interventie aanvankelijk had uitgesloten, op direct bevel van president Jacques Chirac anti-terreurcommando's naar de Indische Oceaan had gestuurd. Er werden drie Franse oorlogsschepen voor Moroni gestationeerd en op 4 oktober zetten de schepen 900 soldaten aan land, zogenaamd in reactie op een verzoek van Djohar's premier Caabi el Yachroutou Mohamed (zie hoven). De Franse soldaten, die weinig weerstand ondervonden, trokken naar de kazerne van Kandami bij de hoofdstad Moroni en omsingelden Denard en zijn mannen.

Tijdens een interview voor de Franse televisie op 4 oktober bevestigde Denard dat Djohar was bevrijd en hij voegde eraan toe dat over zijn eigen overgave werd onderhandeld. Hij zei dat hij garanties wilde voor de veiligheid van 400 Comorese soldaten die hem hadden gesteund en voegde eraan toe dat hij de staatsgreep had ondernomen om Comorese soldaten die hem in het verleden hadden gesteund uit de gevangenis te bevrijden. Het was een .,ereschuld" zei hij.

Op 4 oktober werd ook gemeld dat de tachtigjarige Djohar voor medische behandeling naar het eiland Réunion in het Franse deel van de Indische Oceaan was gevlogen. Dezelfde dag werd bericht dat Yachroutou zichzelf had uitgeroepen tot ,,interimpresident overeenkomstig de Grondwet" en dat hij een regering had benoemd.

Denard en zijn mannen hadden zich op 5 oktober in Fort Kandami overgegeven aan de Franse troepen. Ook gaven zich zo'n 300 Comorese soldaten over, die de volgende dag werden vrijgelaten overeenkomstig de amnestie waarin Yachroutou had toegestemd. Op 7 oktober arriveerde Denard in Parijs met een militaire vlucht en werd vervolgens in hechtenis genomen op beschuldiging van het illegaal verlaten van Frankrijk terwijl het gerechtelijk onderzoek liep naar de vermeende moord in 1989 op Oe toenmalige Comorese president Ahmed Abdallah Abderrahman (zie pag. 89/3 e.v.-'90).

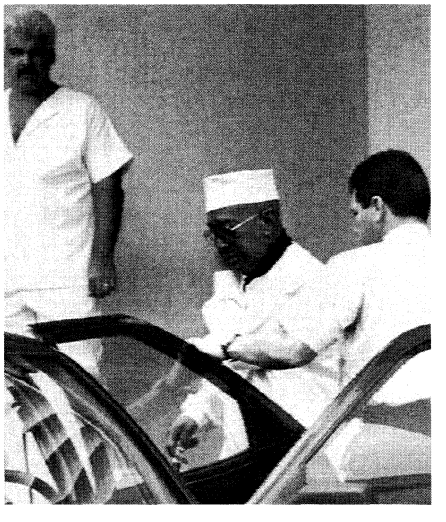
Onzekere toekomst voor Djohar

Abdallah Mouzawoir, de onlangs benoemde minister van buitenlandse zaken, zei op 9 oktober in een interview voor de radio dat de nieuwe regering niet wilde dat Djohar zou terugkeren.

Volgens berichten was de sfeer in Moroni op 23-24 oktober gespannen, na de bekendmaking van Djohar dat hij van plan was onmiddellijk terug te keren. Hij bleef echter in Réunion, vanwaar hij op 31 oktober per fax bekendmaakte dat hij Said Ali Mohammed tot premier benoemde. Later die dag werd bericht dat Yachroutou, die Djohar's bekendmaking negeerde, zelf een regering had geïnstalleerd.

De verdeling der portefeuilles in de nieuwe ,.Regering van Nationale Eenheid" van Yachroutou zag er op 31 oktober als volgt uit:

Interimpresident en premier - Caabi el-Yachroutou Mohamed: ulattelandsontwikkeline, visserij en milieu - Halidi Abderemane"; openbare gezondheid, sociale zaken en bevolking - Mohamed Abdou Madi*; buitenlandse zaken en samenwerking - Mouzaoir Abdallah*; na-



President Said Mohammed Djohar verlaat na een medisch onderzoek op 6 oktober het Bellespierre-ziekenhuis in Saint-Denis op het eiland Réunion.

tionaal onderwijs en technisch- en beroepsonderwijs - Abdou Souefou*: economie, planning, handel en industrie - Ahmed Said Issilam+: uitrusting. energie. verstedelijking en huisvesting - Houmed Msaidie Mdahoma+; jeugd en sport - Kamardine Abdou*: justitie en islamitische zaken - Soilih Hassan*; transport, toerisme en luchtvaart - Ahamada Youssouf Abdallah*; binnenlandse zaken en decentralisatie - Bianrifi Tarmidi*; ambtenarij. administratiere hervorming, arbeid en werkgelegenheid - Chaharane Said Ali*; secretarisgeneraal van de regering - Attoumane Boina Issa*.

*Nieuw.
+Andere taken

Twee met elkaar wedijverende kabinetten

De positie van president Said Djohar bleef onzeker sedert de couppoging van september. Na de afwijzing van Yachroutou's optreden en de benoeming, op zijn beurt, van Said Ali Mohammed tot premier op 31 oktober (zie boven), maakte Djohar op 6 november, nog steeds vanuit Réunion. de namen bekend van een nieuw kabinet. om te wedijveren met dat van Yachroutou. Deze had echter de regeringsmacht afdoende in handen en weigerde het gezag van Djohar te erkennen.

Op 14 november brachten leden van de geschillencommissie van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) een bezoek aan Moroni en Réunion, in de hoop de crisis te bezweren.

(Vor.ber.pag. 625/1/2-1995)

ERITREA

BURGERRECHTEN ONTNOMEN

In een officiële verklaring bevestigde de regering op 2 maart 1995 dat leden van de orthodoxe christelijke sekte Jehova's Getuigen hun burgerrechten waren ontnomen omdat zij stelselmatig weigerden de regering te erkennen, de wetten van het land te eerbiedigen. deel te nemen aan verkiezingen of aan nationale dienstverlening.

AMBTENAREN ONTSLAGEN

Op 2 mei kondigde het bureau van de president een drastische inkrimping aan van het hoger ambtelijk personeel, hetgeen zou leiden tot de afvloeiing van tienduizend van de dertigduizend ambtenaren die in dienst waren. De 3.300 leden van de strijdkrachten, die door deze maatregel werden getroffen, zouden ofwel worden gehergroepeerd binnen de ministeries van binnenlandse zaken of defensie, die niet onder de bezuinigingen vielen, of zouden worden gedemobiliseerd.

WOLDE AB WOLDE MARIAM GESTORVEN

Op 15 mei overleed op 90-jarige leeftijd Wolde Ab Wolde Mariam, een politicus met een lange staat van dienst en een van de oprichters van de Eritrese nationalistische beweging. Bijgevolg werd 16 mrei uitgeroepen tot dag van nationale rouw.

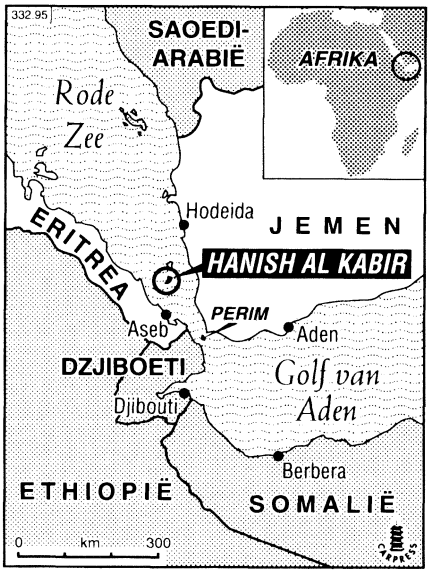
NIEUWE BESTUURLIJKE STRUCTUUR

Op 20 mei stemde de Nationale Assemblée in met een resolutie die het land in zes bestuurlijke gewesten verdeelde. Deze gewesten zouden op hun beurt weer verdeeld worden in drie categorieën: regio's, subregio's en dorpen. Er werd een parlementaire commissie gevormd om toe te zien op de tenuitvoerbrenging van de resolutie. Het werd niet duidelijk wanneer de nieuwe structuur zou ingaan.

TERRITORIAAL GESCHIL MET JEMEN

Op 22 november bracht een zware delegatie met onder meer de ministers van buitenlandse zaken en maritieme hulpbronnen, resp. Petros Solomon en Saleh Meki, een bezoek aan Jemen om iets aan de gespannen verhouding te doen die het gevolg was van een ruzie over drie eilanden in de Rode Zee. De spanning was de voorafgaande week opgelopen toen verkenningseenheden van de Eritrese marine trachtten aan land te gaan op de eilanden, die het domein waren van een kleine Jemenitische vissersgemeenschap. Als reactie hierop had Jemen haar militaire aanwezigheid op de eilanden opgevoerd. De actie van Eritrea was kennelijk ingegeven door irritaties over de bouw van toeristische voorzieningen op een der eilanden. Na de besprekingen kwamen beide partijen overeen om het geschil langs diplomatieke weg op te lossen.

(Vor.ber.pag. 205/1 - 1995)



ETHIOPIË

BEGROTING GOEDGEKEURD

Op 26 juli 1995 keurde de Raad van Afgevaardigden de begroting 1995-96 goed. Hierin werd 5,53179 mrd birr bestemd voor uitgaven van de centrale overheid en een totaal van 4,1153 mrd birr toegewezen aan de regio's. Hiervan ontving de regio Oromo 1,131 mrd birr en de Volkeren van het Zuiden-regio 682 mln birr (US$ 1,00 = 5,8 birr per 28 juli 1995). De inkomsten zouden naar verwachting de lopende uitgaven in het fiscale jaar 1995-96 met 39,7 procent overtreffen.

STICHTING NIEUWE REPUBLIEK

De nieuwe grondwet die in december 1994 was aangenomen (zie pag. 332/3-'95), werd op 22 augustus officieel van kracht toen de Federale Democratische Republiek van Ethiopië werd uitgeroepen.

De proclamatie volgde op de in mei gehouden parlementsverkiezingen (zie pag. 625/3-'95) en de overdracht van de macht op 21 augustus door de 87 leden tellende Raad van Afgevaardigden aan de door het volk gekozen 348 leden tellende Raad van Volksvertegenwoordigers. Dawit Yohanes werd later tot Voorzitter van de Raad van Volksvertegenwoordigers gekozen, waarin het Ethiopische Revolutionaire Democratische Volksfront (EPRDF) een overweldigende meerderheid had (zie hieronder). Ook werd een 117 leden tellende Federale Raad in het leven geroepen die als volgt was samengesteld: een afgevaardigde uit elk van de 22 etnische minderheidsgroepen en ook een uit elke sociale beroepsgroep van de andere etnische groepen.

De Raad van Volksvertegenwoordigers koos op 22 augustus Negaso Gidada tot president van de republiek. Het interimstaatshoofd Meles Zenawi werd op 23 augustus door de Raad gekozen tot premier.

Meles zou een zeer grote uitvoerende macht hebben. terwijl de functie van Gidada een zuiver ceremoniële was. Gidada was lid van de Democratische Organisatie van het Oromo-Volk. een van de constituerende delen van het EPRDF.

Nieuwe regering

Meles stelde op 23 augustus een nieuw kabinet aan, waarin oud-premier Tamirat Layne vice-premier en minister van defensie werd. Typerend voor de nieuwe regering was de aanwezigheid van Kassu Ylala als hoofd van het economische team in de rang van vice-premier.

De 17 leden tellende regering werd op 24 augustus door het nieuwe parlement aanvaard. Ofschoon de regering door de EPRDF werd gedomineerd. leek ze desalniettemin de etnische diversiteit van het land goed te weerspiegelen. Er waren vier ministers van de etnische groep Amhara, vier van de Oromo, en twee van de Gurage. De Afariaanse, Hadyiaanse, Hareriaanse, Kembataanse. Somaliaanse, Tigreaanse en Welaitaanse gemeenschappen waren elk door een minister vertegenwoordigd.

De verdeling van de portefeuilles in het nieuwe Ethiopische kabinet was op 24 augustus als volgt:

Premier - Meles Zenawi+; vice-premier, minister van defensie - Tamirat Layne+; hoofd economische zaken verbonden aan het bureau van de premier (met de rang van vice-premier) - Kassu Ylala*; buitenlandse zaken - Seyoum Mesfin; justitie - Mahitema Soloman; financien - Sufyan Ahmad": economische ontwikkeling en samenwerking - Giram Biru": handel en industrie - Kasahun Ayele*; landbouw - Tekedel Forsido; waterbronnen - Shiferaw Jarso*: openbare werken en stedelijke ontwikkeling - Haile Asegde; transport en verbindingen - Abdulmejid Hussein+;mijnbouw en energie - Ezedin Ali; onderwijs - mevr. Genet Zewdie; gezondheidszorg - Adem Ibrahim"; voorlichting en cultuur - Wolde Mikael Chamo*; minister en hoofd van de Raad van Belastingontvangers - Dcsta Amare*.

*Nieuw.
+Andere taken

Bevestiging verkiezingsuitslag

Op 21 augustus bevestigde de Nationale Kiesraad dat in 545 van de 548 kiesdistricten verkiezingen waren gehouden en dat de uitslagen voor 337 zetels waren goedgekeurd. Hiermee kwam het EPRDF op 483 zetels en ,,verschillende andere partijen" (waaronder constituerende delen van het EPRDF) op 46 zetels. Ook werden acht onafhankelijke kandidaten gekozen.

BREUK IN DE BETREKKINGEN MET SOEDAN

Op 1 september gaf het ministerie van buitenlandse zaken een verklaring uit waarin Soedan werd beschuldigd van het in bescherming nemen van drie ,,terroristen die betrokken waren bij de aanslag op de Egyptische president Hosni Mubarak in Addis Abeba in juni (zie pag. 634/1-'95). In de verklaring werd nader ingegaan op de beperkingen die opgelegd zouden worden aan Soedanese activiteiten in Ethiopië teneinde de rechten en de veiligheid van het volk ,.te beschermen en te waarborgen".

Het officiële onderzoek had eerder alle elf leden van het moordcommando als Egyptenaren geïdentificeerd. In de verklaring werd gezegd dat de Ethiopische regering had getracht om de kwestie op een cliplomatieke manier op te lossen, maar dat de weigering van de Soedanese regering om de verdachten uit te leveren haar had gedwongen om haar zienswijze openbaar te maken. De regering stelde dat Soedan de aanwezigheid van de drie voortvluchtigen niet ontkende, en ze beschuldigde het Soedanese fundamentalistische Nationaal Islamitisch Front (NIF)ervan dat het opzettelijk de betrekkingen tussen beide landen trachtte te verslechteren.

Tot de beperkingen die in het communiqué werden opgesomd behoorden een onmiddellijke vermindering van het aantal personeelsleden van de Soedanese ambassade tot vier en de sluiting van het Soedanese consulaat in Gambella, evenals de sluiting van alle niet-gouvernementele organisaties die direct of indirect met de Soedanese regering waren verbonden. Van Soedanese staatsburgers werden voortaan inreisvisa geëist.

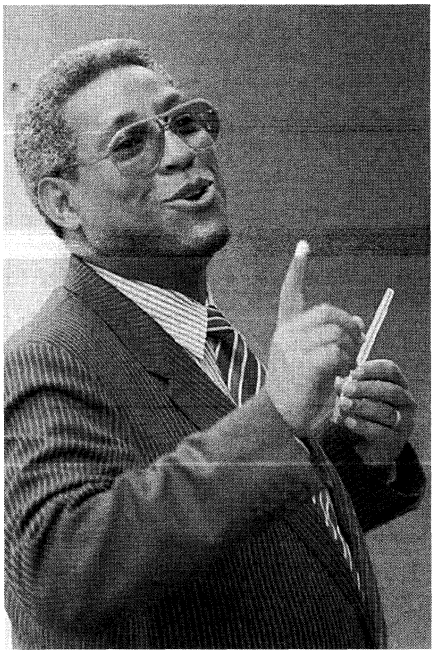
UITWIJZING VAN ,,ILLEGALE IMMIGRANTEN". IMPLEMENTATIE VAN SCHULDVERMINDERINGSPROGRAMMA

De overheidsinstantie belast met veiligheid, immigratie en vluchtelingenzaken maakte op 14 september bekend dat zij 500 ,,illegale immigranten" had uitgewezen, van wie de meesten afkomstig waren uit Soedan en Eritrea.

Het ministerie van financien meldde op 12 september dat de regering in de loop van de maand een begin zou maken met de implementatie van haar schuldverminderingsprogramma. Het programma, dat door een donatie van $ 34 mln van de Wereldbank, Nederland en Groot-Brittannie van start kon gaan, zou de regering helpen om verschillende staatsobligaties terug te kopen van haar commerciele crediteuren. Men hoopte dat het programma de buitenlandse handel zou normaliseren, de kredietwaardigheid van het land zou versterken en nieuwe investeringen zou stimuleren.

UITSPRAAK HOF OVER RECHTSBEVOEGDHEID INZAKE PROCES TEGEN VOORMALIGE REGIME. AANSLAG OP MENGISTU VERIJDELD.

Op 10 oktober, na vier maanden van overleg, verwierp het Centrale Hooggerechtshof de stelling van advocaten dat het niet bevoegd was om leden van het



Fiseha Desta, vice-president tijdens het Mengistu-bewind. is een van de leden van dat voormalige regime van de ,,Rode Terreur". die terechtstaat wegens volkerenmoord en misdaden tegen de mensheid (archieffoto).

vorige regime te berechten wegens misdaden tegen de mensheid, waaronder genocide, en wegens de moord op 1.853 met name genoemde personen. De rechtszaak tegen deze leden was in december 1994 begonnen (zie pag. 333/1/2-'95).

In de uitspraak werd het argument dat het hof niet bevoegd was, verworpen vanuit de overweging dat Ethiopie de internationale conventie inzake volkerenmoord had ondertekend en dat in de wetten van het land de relevante bepalingen waren opgenomen.
Het Hof verwierp ook het argument dat de zaak niet zou mogen dienen tijdens de regeerperiode van de overgangsregering, omdat deze niet door het volk was gekozen en haar rechtbanken dus niet wettelijk waren aangesteld. Later werd bekendgemaakt dat het eigenlijke proces van de 73 verdachten. oud-president Mengistu Haile Mariam en andere leden van zijn regime, op 28 november zou worden hervat.

Poging tot moord op Mengistu

Een klaarblijkelijke moordaanslag op oud-president Mengistu Haile Mariam, die in ballingschap leefde in Zimbabwe, werd op 3 november verijdeld, toen diens lijfwachten het vuur openden op een gewapende man.

Het incident speelde zich ai tijdens een avondwandeling die Mengistu met zijn vrouw maakte ineen sjieke buitenwijk van Harare dichtbij hun luxe-flat, die door de Zimbabwaanse regering was verschaft. De vermeende aanvaller. Abraham Kinfe. werd aangehouden. en op 4 november werd een tweede man gearresteerd tijdens een im-al in een flatgebouw in het centrum van de stad waarbij tevens een geheime voorraad aan ..verfijnd" wapentuig werd ontdekt. Voor de rechtbank bekende Kinfe, die de Ethiopische nationaliteit had. op 9 november schuld aan het moordkomplot. Hij beweerde dat hij het slachtoffer was geweest van de ..Rode Terreur" onder het bewind van Megistu. die inomenteel (in absentia) samen met andere leden van zijn regime terechtstond in Ethiopië op beschuldiging van misdaden tegen de mensheid. (zieboven).

De Zimbabwaanse *Financial Gazette* had op 2 november bericht dat Mengistu onlangs in het land onroerend goed had gekocht ter waarde van zo n US $ 275 mln

Gevangenisstraf voor uitgever

De uitgever van de in particuliere handen zijnde krant Ethiop, Sisay Agena. zou naar verluidt op 18 november veroordeeld zijn tot een jaar gevangenisstraf wegens het publiceren van ,,onjuiste" berichten over regeringsverliezen in gevechten in Oromia.

AMBASSADEUR VRAAGT POLITIEK ASIEL AAN

Het Jemenitische persbureau berichtte op 21 oktober dat Yusuf Hamad Nasir. die vanaf medio 1992 ambassadeur voor Ethiopië in Jemen was, politiek asiel had aangevraagd. Er werden geen redenen opgegeven.

REPATRIËRING VAN VLUCHTELINGEN

Het ministerie van buitenlandse zaken maakte op 17 november de voltooiing bekend van de repatriëring van 33 duizend Ethiopiërs. die tengevolge van ,,kunstmatige en natuurlijke rampen" naar Djibouti waren gevlucht. De operatie had onder toezicht gestaanvan het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen der Verenigde Naties (UNHCR). Op 7 november had de regering bevestigd dat de UNHCR begin december het toezicht op zich zou nemen van de repatriëringsoperatie van Ethiopische vluchtelingen uit Soedan.

(Vor.ber.pag. 625/2/3-1995)

LIBERIA

OVEREENKOMST OVER STEMPROCEDURES STAATSRAAD

In Monrovia vond van 19-21 juli 1995 een nieuwe ronde van vredesbesprekingen plaats onder auspicien van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS) (voor de besprekingen in mei zie pag. 626/1/2-'95).

De onderhandelingen werden bijgewoond door alle belangrijke strijdende facties, met als opvallende uitzondering Charles Taylor's Nationaal Patriottisch Front van Liberia (NPFL), dat de besprekingen boycotte. Hoewel er geen overeenkomst werd bcrcikt over een tijdschema voor de installatie van een nieuwe zes leden tellende Staatsraad, stemden de facties ermee in dat de besluite:: van de Raad op basis van meerderheid van stemmen genomen zouden worden in plaats van met algehele instemming.

BOTSINGEN AAN DE GRENS MET IVOORKUST

Een delegatie van de Liberiaanse Wetgevende Overgangs-Assemblée (TLA), die aangesteld was om de herhaalde uitbarstingen van gevechten aan de grens met Ivoorkust in de afgelopen weken te onderzoeken, wees op 5 juli berichten van de hand dat de botsingen waren veroorzaakt door uit de hand lopende conflicten tussen de NPFL en de Liberiaanse Vredesraad (LPC). In plaats daarvan schreef de delegatie het geweld toe aan een breuk in de ,,bloeiende handelsrelatie" tussen de LPC en grenswachten van Ivoorkust.

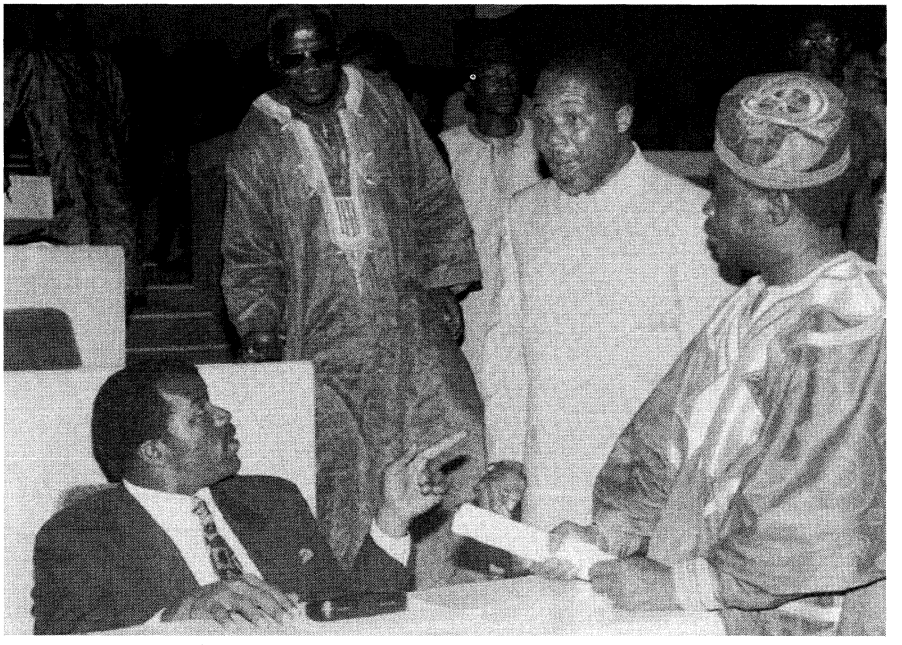
ONDERTEKENING VAN VREDESOVEREENKOMST

Op 19 augustus werd in de Nigeriaanse hoofdstad Abuja na drie dagen van onderhandelingen een vredesakkoord ondertekend tussen de zes belangrijkste facties in de langdurige burgeroorlog. Bij het akkoord werd bemiddeld door Nigeria en p esident Jery Rawlings van Ghana in de hoedanigheid van voorzitter van de ECOWAS.

De doorbraak kwam toen de strijdende facties het eens werden over de samenstelling van de zes leden tellende Staatsraad, het voornaamste struikelblok in de onderhandelingen sinds januari. Afgesproken werd dat de Raad. die het land gedurende een overgangsperiode van een jaar zou besturen. nu zou worden voorgezeten door Wilton Sankawulo, een academicus die politiek neutraal werd beschouwd. Chief Tamha Tailor, de tachtiger die oorspronkelijk tot voorzitter was benoemd (zie pag. 626/2-'95), zou burgerlid worden, evenals Oscar Quaih van de Liberiaanse Nationale Conferentie. De drie resterende zetels in de Raad zouden worden bezet door Charles Taylorvan het NPFL, generaal Alhaji Kromah van de Verenigde Bevrijdingsbeweging voor Democratie in Liberia (Ulimo), en George Boley. wiens LPC een coalitie vormde met Tom Woeweiyu's Centrale Revolutionaire Raad-NPFL en generaal Hezekiah Bowen's Strijdkrachten van Liberia (AFL). Verwacht werd dat het AFL zelf de ruggegraat van een nieuw nationaal leger zou vormen.

Afgesproken werd dat de Raad zou worden opgericht binnen twee weken na de implementatie van een staakt-het-vuren door alle strijdende groeperingen.

Dit was de meest recente van een twaalftal pogingen om een eind te maken aan de vijf jaar durende burgeroor-



Liberiaanse factie-leiders tijdens de vredesbesprekingen op 19 augustus in de Nigeriaanse hoofdstad Abuja. met (v.l.n.r.) LPC-leider George Boley. niet geïdentificeerd. NPFL-leider Charles Taylor en zijn medewerker Momolu Sirleaf.



De drie belangrijkste Liberiaanse factieleiders. Charles Taylor (NPFL). Alhaji Kromah (Ulimo) en George Boley (LPC), beloven op 1 september in Monrovia onder ede het vredesakkoord van Abuja te respecteren.

log, waarin meer dan 150.000 mensen waren omgekomen en het grootste deel van de bevolking van 2,8 mln zielen was ontheemd. Waarnemers lieten zich zeer optimistisch uit over de kans dat het vredesakkoord van Abuja een eind zou maken aan het conflict.

INSTALLATIE STAATSRAAD

De zes leden tellende Staatsraad werd op 1 september officieel geïnstalleerd, waarmee de hoop werd aangewakkerd dat dit eindelijk het eind van de burgeroorlog betekende, waarin het land sinds 1990 was verwikkeld. De samenstelling van de Raad maakte deel uit van de vredesovereenkomst van Abuja.

Deze dag was uitgeroepen tot nationale feestdag: een mensenmenigte bevolkte de straten van Monrovia en juichte zowel de rebellenleiders Charles Taylor, generaal Alhaji Kromah en George Boley als de bemiddelaar bij het totstandkomen van het akkoord. de Ghanese president Jerry Rawlings, toe bij binnenkomst in de stad. De speciale afgevaardigde van de Verenigde Naties, Anthony Nyakyi, maakte tijdens de plechtigheid bekend dat de presidentiële en algemene verkiezingen op 20 augustus 1996 gehouden zouden worden.

Nieuwe overgangsregering

Op 3 september maakte de Staatsraad de vorming van een nieuwe overgangsregering bekend. De samenstelling van de zestien leden tellende regering was het resultaat van twee dagen van onderhandelingen tussen de voornaamste rebellengroeperingen.

De posten werden verdeeld onder Taylor's NPFL, Kromah's Ulimo, en de coalitie die in de Staatsraad werd vertegenwoordigd door Boli en die de LPC, de Centrale Revolutionaire Raad-NPFL en de AFL omvatte. Van de belangrijkste portefeuilles kreeg de NPFL buitenlandse zaken. binnenlandse zaken en justitie. terwijl Kromah's broer tot minister van financiën werd benoemd en generaal Hezekiah Bowen van de AFL tot minister van defensie.

De verdeling van de portefeuilles was op 3 september als volgt:

Buitenlandse zaken - Momolu Sackor Sirleaf; financiën - Lansanah Kromah; justitie - Francis Garlawulo: posterijen en telecommunicatie - Alfred Kollie: nationale defensie - generaal Hezekiah Bowen; binnenlandse zaken - Nanjohn Suah; onderwijs - Moses Bah; openbare werken - Varlee Keita; landbouw - Roland Massaquoi; gezondheid en sociaal welzijn - Vamba Kanneh: handel en industrie - Lusinee Kamara; voorlichting, cultuur en toerisme - mevr. Victoria Refell; planning en economische zaken - Francis Carbah; staatsminister voor presidentiële zaken - Monie Captan; grondbezit. mijnbouw en energie - Jenkins Dunbar: arbeid - Tom Woewiyu; jeugdzaken en sport - Francois Massaquoi; transport - Armah Youlo; directeur-generaal van het kabinet - Alieu Swaray.

Overgangsparlement keurt begroting goed

Na een vertraging van negen maanden nam de Wetgevende Overgangs-Assemblée (TLA) op 20 september de begroting voor 1995 aan. Verwacht werd dat de begroting van L$ 446,66 mln (de Liberiaanse en Amerikaanse dollar stonden op pari) gesteund zou worden door aanvullende budgettaire maatregelen die ,,dehuidige toestand in Liberia zouden weerspiegelen".

VERLENGING UNOMIL-MANDAAT. ECOWAS BELOOFT TROEPEN

Op 15 september stemde de VN-Veiligheidsraad unaniem voor verlenging van het mandaat van de VN-Waarnemersmissie in Liberia (UNOMIL) tot 31 januari 1996. De Raad verwelkomde ook het besluit van de secretaris-generaal om 42 extra militaire waarnemers in te zetten om toezicht te houden op het op 27 augustus afgekondigde staakt-het-vuren en de terugtrekking van troepen.

ECOWAS belooft troepen

De stafchefs van de 16 lidstaten van ECOWAS hielden op 9-11 oktober in verband met het vredesakkoord van Abuja een spoedvergadering in Monrovia om de rol van de ECOMOG-vredesmacht te bespreken.

De vergadering werd gehouden in reactie op het op 5 oktober gedane verzoek van ECOWAS-voorzitter Rawlings aan alle Westafrikaanse staten om bij te dragen aan het Liberiaanse vredesproces. Hij waarschuwde dat onvoldoende troepensterkte een bedreiging vormde voor de implementatie van het vredesakkoord van Abuja, dat mede door zijn toedoen tot stand was gekomen.

De stafchefs werden eraan herinnerd dat de troepensterkte van de ECOMOG verhoogd moest worden van 3.000 naar 12.000 manschappen en dat er naar schatting $110 mln nodig was om in het hele land effectief toezicht te houden (met UNOMIL) op de ontwapening, demobilisatie en hereniging van alle verschillende strijdende facties.

Burkina Faso. Ivoorkust, Ghana, Nigeria en Togo beloofden allemaal meer troepen te leveren, terwijl de overige ECOWAS-lidstaten andere aspecten van het vredesproces zouden helpen bevorderen.

(Vor.ber.pag. 625/3 e.v.-1995)

SOEDAN

KABINETSWIJZIGING. ANTI-REGERINGSRELLEN. OFFENSIEF SPLA. ALGEHELE MOBILISATIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 12 augustus 1995 maakte president Omar Hassan Ahmad al-Bashir een kabinetswijziging bekend waarbij brigadegeneraal Bakri Hasan Saleh, een persoonlijke vriend van Bashir, werd

benoemd op de belangrijke post van minister van binnenlandse zaken. Bashir maakte tevens een aantal wijzigingen in de top van de veiligheidsdienst bekend.

De kabinetswijziging betrof de volgende portefeuilles:

Binnenlandse zaken; adviseur van de president - brigadegeneraal Bakri Hasan Saleh*; minister in het bureau van de premier - brigadegeneraal (bd) Salah Uddin Mohammad Ahmed Karrar+; energie en mijnbouw - Awad Ahamd al-Jaz*: openbare diensten, bestuurshervorming en arbeid - Al Tayyib Ibrahim Mohammed Khair+: milieu en toerisme - generaal-majoor (bd) Dominic Kassiano Bakhit+: handel - Mohammed Tahir Illa*; staatsminister in het bureau van de president en directeur van de buitenlandse veiligheidsdienst - generaal-majoor Mohammed Ahmad Mustafa Baray*; staatsminister in het bureau van de president en directeur van de binnenlandse veiligheidsdienst - brigadegeneraal Hadi Abdullah Muhammad*; staatsminister van defensie - generaal-majoor Fatih Mohammed Ahmad Urhaw*; staatsminister van sociale planning - Majdhub al-Khalifah Ahmad"; staatsminister van openbare diensten, bestuurshervorming en arbeid - Ibrahim Au Awf*.

* Nieuwe benoeming
+Anderetaken

De kabinetswijziging werd door de oppositionele Democratische Unionistische Partij (DUP) een ,,tijdelijke" maatregel genoemd, die was genomen met instemming van alle betrokkenen. Volgens de DUP waren de ministers die hun positie kwijtraakten, betrokken bij de moordaanslag op de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak in juni (zie pag. 634/1 e.v.-'95) en was het kabinet gewijzigd om ,,verdenkingen tegen de regering te ontzenuwen".

Verkiezingen aangekondigd

Volgens een bericht op de Franse staatstelevisie maakte president Bashir op 23 augustus bekend dat er in 1996 voor de eerste keer sinds 1989 presidents- en parlementsverkiezingen zouden worden gehouden in Soedan. Bashir noemde echter geen precieze datum voor de verkiezingen en zei ook niet of hij zich kandidaat zou stellen.

Politieke gevangenen vrijgelaten

Na een besluit van de Nationale Veiligheidsraad om ,,alle politieke gevangenen" vrij te laten werden op 24-25 augustus 32 gevangenen in vrijheid gesteld. Onder hen bevonden zich oud-premier Sadiq el-Mahdi, die in mei was gearresteerd (zie pag. 628/2-'95).

Burgers gedood

Het opstandige Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA) werd ervan beschuldigd ruim 200 burgers te hebben gedood en duizenden andere op de vlucht te hebben gedreven tijdens aanvallen op dorpen in Zuid-Soedan eind juli en begin augustus. Deze beschuldigingen werden op 23 augustus geuit door Amerikaanse diplomaten in Kenia.

Rellen in Khartoem

Op 12-14 september was Khartoem drie dagen lang het toneel van ongeregeldheden waarbij minstens twee personen om het leven kwamen en dertig andere werden gewond. Deze ongeregeldheden waren de ernstigste anti-regeringsrellen, sinds het militaire bewind van luitenant-generaal Bashir medio 1989 aan de macht was gekomen. Het geweld brak uit toen duizenden studenten, die betoogden tegen de arrestatie van drie medestudenten, slaags raakten met de politie.

De politie zou tanks en traangas hebben gebruikt en met scherp hebben geschoten om de studenten uiteen te jagen. Op 12 september berichtte het Egyptische nieuwsbureau Middle East News Agency (Mena) dat het geweld was overgeslagen naar Wad Medani. 170 km ten zuidoostenvan Khartoem.

Voormalig president Jaafar al-Nimeiry, die momenteel een vooraanstaande rol in de oppositie speelde, noemde de betogingen een ,,ultimatum".een ,,laatste waarschuwing dat deze regering op het punt staat te verdwijnen".

De regering beweerde dat de rellen waren georganiseerd door de verboden Communistische Partij. Zij stelde ook ,,buitenlandse mogendheden" verantwoordelijk. Volgens commentatoren was dit een toespeling op Eritrea en Ethiopië. De betrekkingen tussen Soedan en deze twee landen waren de afgelopen maanden verslechterd.

Bericht over politieke gevangenen

Volgens een radiobericht van 17 september. dat afkomstig was uit oppositionele kringen, verkeerde een aantal politieke gevangenen nog steeds in gevangenschap, ondanks beweringen van de regering dat zij allemaal waren vrijgelaten (zie hierboven). In het bericht werd gezegd dat er volgens de in de Verenigde Staten gevestigde Human Rights Watch-Africa nog minstens zeven politieke gevangenen werden vastgehouden, terwijl de in Cairo gevestigde Soedanese Mensenrechtenorganisatie beweerde dat er nog minstens dertien personen in gevangenschap verkeerden.

Offensief rebellen. Algemene mobilisatie

Naar verluidt zou de door John Garang geleide Torit-factie van het Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA) in november aanzienlijke terreinwinst hebben geboekt. Volgens buitenlandse persbureaus zouden de zuidelijke rebellen op 5 november het dorp Pagere aan de Witte Nijl hebben veroverd, nadat zij tijdens een op 25 oktober gelanceerd offensief acht andere dorpen en steden hadden ingenomen. Op 9 november werd gemeld dat duizenden rebellen oprukten naar Juba, de hoofdstad van Zuid-Soedan. Dit leidde tot de terugtocht van het regeringsleger, dat hierbij bruggen en wegen vernielde.

De regering ontkende dat de rebellen terreinwinst hadden geboekt. Op 5 november beweerde zij echter dat ongeveer 7.000 Oegandese en Tanzaniaanse soldaten onder leiding van SPLA-strijders deelnamen aan de aanval, die werd ondersteund door dertig Oegandese tanks, mortieren en zware artillerie. Eind oktober had Soedan al beweerd dat een Oegandese legerdivisie stellingen van het Soedanese leger had aangevallen.

Op 7 november kondigde president Omar al-Bashir een algemene mobilisatie af en deed een beroep op ,,allesectoren van het volk en de jeugd" dienst te nemen in het ,,jihad-bataljon om het geloof alsmede het land en zijn grondgebied te verdedigen".

Op 11 november berichtte het officiële Soedanese persbureau Suna dat het regeringsleger een ,,verpletterende nederlaag" had toegebracht aan het SPLA, dat deze keer werd gesteund door Oegandese en Eritrese troepen. Ondanks het feit dat Oeganda iedere betrokkenheid bij de strijd ontkende. liet de Soedanese regering haar oorlogszuchtige houding niet varen. Op 24 november verklaarde eerste vice-president generaal El Zubeir Mohammed Saleh nadrukkelijk dat de ,,zonen van Soedan de Oegandese invallers een stevig lesje zouden leren dat zij niet zouden vergeten".

De regeringen van Tanzania en Eritrea ontkenden eveneens dat zij op enigerlei wijze betrokken waren bij het offensief van de rebellen.

VN-mensenrechtenrapport

Op 7 november meldde Gasper Biro, de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten in Soedan. dat het aantal berichten over ontvoeringen, martelingen en verkrachtingen door voornamelijk veiligheidstroepen van de regering op onrustbarende wijze was gestegen ivoor zijn rapport van maart 1994. zie pag. 648/3 e.v.-'94).

Biro meldde ook dat ,,slavernij,horigheid en dwangarbeid" waren toegenomen. Hij beweerde over bewijzen te beschikken dat kinderen uit Zuid-Soedan werden ontroerd en als bedienden of concubines werden verkocht aan rijke families. Hij suggereerde ook dat het feit dat de regering het probleem niet aanpakte. erop duidde dat ,,deverkoop en handel in kinderen stilzwijgend wordt toegestaan door de Soedanese regering".

(Vor.ber.pag. 627/3 e.v.-1995)

ZUID-AFRIKA

OPRICHTING COMNISSIE VAN WAARHEID EN VERZOEXING

Op 19 juli 1995 bekrachtigde president Nelson Mandela de Wet op de Bevordering van Nationale Eenheid en Verzoening.

De wet voorzag in de oprichting van de controversiële Commissie van Waarheid en Verzoening (zie pag. 860/1-'94), bestaande uit een drietal commissies: voor amnestiezaken, voor zware schendingen van de mensenrechten, gepleegd ten tijde van de apartheid, en voor herstelbetalingen. De Commissie zou een onderzoeksafdeling krijgen en verregaande bevoegdheden, waaronder die van huiszoeking en beslaglegging.

Selectieprocedure

Op 17 september verwierp de Democratische Partij (DP) de samenstelling van de negen leden tellende benoemingscommissie die leden voor de commissie van Waarheid en Verzoening moest voordragen.

De commissie was samengesteld uit afgevaardigden van de drie regeringspartijen (ANC. NP en Inkatha) en het rechtse Vrijheidsfront (FF). De DP verkondigde dat .,betrokkenheid (...) niet hetzelfde (was) als een onafhankelijk oordeel" en verwierp het idee dat degenen die ,,in het verleden de gewelddadige strijd hadden gevoerd waarbij schendingen van de mensenrechten hadden plaatsgevonden", deel zouden moeten nemen aan de selectieprocedure. Eerder had de DP voorgesteld de benoemingen over te laten aan een parlementaire commissie die alle partijen vertegenwoordigde.

De benoemingscommissie zou, onder voorzitterschap van Nicholas Haysom van het ANC, 25 potentiële leden voor de Commissie van Waarheid en Verzoening voordragen. President Mandela zou de definitieve selectie maken van tussen 11 en 17 leden. De benoeming van de Commissie zou naar verwachting binnen acht weken plaatsvinden.

Benoeming voorzitter

Op 29 november werd aartsbisschop Desmond Tutu, Nobelprijswinnaar en hoofd van de Anglicaanse Kerk in Zuid-Afrika, benoemd tot voorzitter van de Commissie voor Waarheid en Verzoening.

Naar verwachting zou de zeventien leden tellende Commissie een onderzoek instellen naar beschuldigingen van politieke misdrijven en zich buigen over verzoeken om amnestie voor mensenrechtenschendingen begaan door zowel het regime als bevrijdingsgroeperingen ten tijde van de apartheid. De arrestatie van Malan en de anderen (zieonder) had echter aan het licht gebracht dat duidelijk moest worden gemaakt wat de precieze rol van de Commissie zou zijn.

NIEUWE BESCHULDIGINGEN TEGEN NP-REGERING INZAKE ,,DERDE MACHT"

In juli werd vice-president F. W. de Klerk aangevallen omdat hij had nagelaten bijzonderheden openbaar te maken uit een rapport dat door rechter Richard Goldstone was opgesteld. Het rapport betrof activiteiten van de ,,Derde Macht", en was hem als president aan de vooravond van de verkiezingen van 1994 overhandigd.

Volgens uitgelekte delen uit het rapport, die in de *Weekly Mail* van 7 juli werden gepubliceerd, had Goldstone ontdekt dat generaal Johan van der Merwe, voormalig hoofdcommissaris van de Zuidafrikaanse Politie (SAP), nauw betrokken was geweest bij ,,moord, fraude, chantage en opzettelijk verkeerde politieke informatie" ten einde het ANC in diskrediet te brengen. De conclusie van zijn rapport luidde dat ,,de leiding van de SAP, hoofdcommissaris generaal van der Menve incluis, duidelijk niet geschikt is voor haar functie en op staande voet ontslagen dient te worden".

Tot zijn verdediging voerde Van der Merwe aan dat alle activiteiten van de zogeheten Strategische Communicatie Eenheid (Stratcom) zowel bij De Klerk als bij de ministers Barend du Plessis. Gerrit Viljoen en Kobie Coetsee bekend waren. Deze bewering werd ontkend door De Klerk. die bovendien zijn besluit om het rapport-Goldstone niet openbaar te maken. verdedigde door te stellen dat het rapport niet bedoeld was voor publikatie.

COMMISSIE CAMERON OVER AKMSCOR

Op 21 juli berispte de commissie die onder leiding van rechter Edwin Cameron een onderzoek instelde naar de wapenindustrie, het staatsbedrijf voor wapenproduktie en -handel. Armscor, voor het illegaal verkopen van wapens. Zij adviseerde dat de directie van Armscor zou worden verhoord in verband met diefstal en fraude.

De commissie was opgericht in september 1994. nadat een lading wapens die zogenaamd voor Libanon bestemd was, in strijd met het toenmalige regeringsbeleid naar Jemen was verscheept. De commissie verweet de regering-De Klerk, het inmiddels ontbonden Comité van Defensie en Buitenlands Beleid, en Armscor .,gebrek aan verantw-oordelijkheid op beleidsmatig, operationeel en organisatorisch niveau". Ze adviseerde grondige herziening van het beleid en het toezicht inzake de wapenhandel.

Kabinet neemt leiding Armscor over

Op 30 augustus ontnam de regering Armscor haar toezichthoudende taken en stelde een commissie van ministers aan die toekomstige transacties zou toetsen aan de hand van verscherpte criteria.

Minister van waterstaat en bosbouw, Kader Asmal, werd benoemd tot voorzitter van de elf leden tellende Nationale Commissie voor Controle op Conventionele Wapens, waartoe ook de ministers van defensie, handel en industrie. buitenlandse zaken, en veiligheidszaken behoorden. Asmal verklaarde dat het comité toestemming zou moeten geven voor alle gevoelige transacties. Hij legde uit dat er een ,,fundamenteel onderscheid" zou moeten worden gemaakt ,,tussen bemiddeling, verkoop en supervisie" en dat ,,Armscor in de toekomst op geen enkele manier meer betrokken zou zijn bij het controleren, reguleren van en toezichthouden op de wapenhandel".

Deze veranderingen waren het gevolg van de publikatie van het rapport in juli, en het ontslag op 15 augustus van algemeen directeur Tielman de Waal.

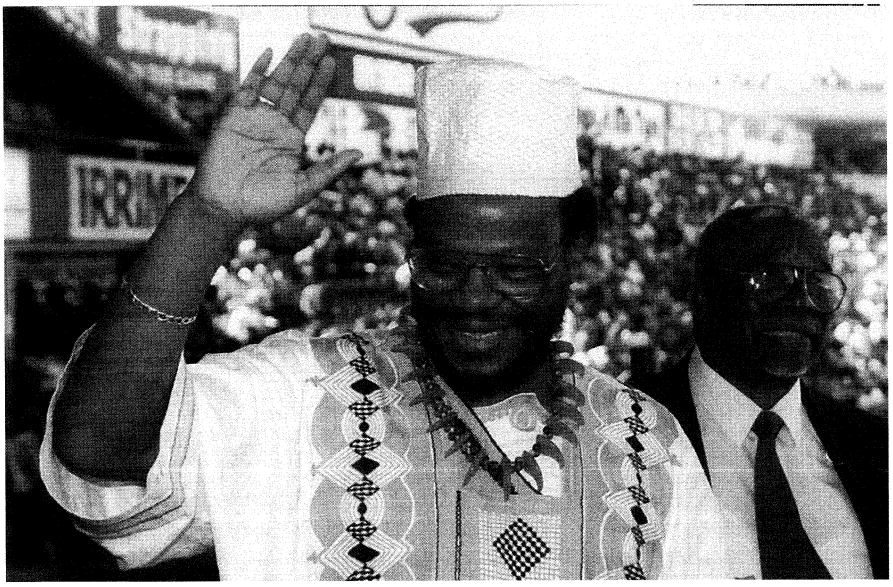
VERKIEZINGSPLAN INKATHA. GEWELD IN KWAZULU-NATAL

Op 22 juli maakte Chief Mangosuthu Buthelezi van de Inkatha Vrijheidspartij (IFP) kenbaar dat hij zou overwegen vervroegde verkiezingen uit te schrijven als het parlement van Kwazulu-

Natal in september bepaalde wijzigingen in de provinciale grondwet niet had aangenomen.

Buthelezi hoopte dat Inkatha bij nieuwe verkiezingen de tweederde meerderheid zou behalen die minimaal nodig was om wetswijzigingen door te voeren die zouden leiden tot maximale autonomie van de provincie. Het Afrikaans Nationaal Congres (ANC)was sterk tegen de wijzigingen gekant. Tijdens de verkiezingen voor het provinciale parlement in mei 1994 had Inkatha 41 van de 81 zetels behaald (zie pag. 486/3 e.v.-'94).

Het ANC en de Nationale Partij (WP) zagen de vervroegde verkiezingen vol vertrouwen tegemoet. Beide partijen spraken de verwachting uit dat de positie van Inkatha verzwakt zou worden in plaats van versterkt. Ze lieten echter wel weten zich zorgen te maken over de hoge kosten van deze gok van Inkatha.



De Zuidafrikaanse minister van binnenlandse zaken en premier van Zulu-land Mangosuthu Buthelezi (1.)zwaait. in het bijzijn van premier Frank Mdlalose (r.)van de provincie Kwazulu-Natal. naar duizenden aanhangers tijdens een ,,Imbizo" (bijeenkomst)in Durban op 20 augustus. waar hij pleitte voor een autonoom koninkrijk Kwazulu-Natal.

Geweld in Kwazulu-Natal

Op 5 en 6 augustus kwamen in de roerige provincie Kwazulu-Natal minstens 46 mensen om het leven.
Hoewel het geweld deels toegeschreven werd aan criminaliteit, hield een belangrijk deel verband met de machtsstrijd tussen het ANC en de IFP. Naarmate het geweld in hevigheid toenam, vluchtten duizenden mensen naar verluidt hun huizen uit. De centrale overheid uitte haar bezorgdheid over het feit dat de door Inkatha geleide regionale overheid niet in staat scheen de orde te handhaven. Op 18 augustus zette zij troepen in om het geweld te bedwingen. Deze stap werd door Inkatha bestempeld als ,,misplaatst" en .,gedoemdte mislukken".

Het geweld breidde zich in september steeds verder uit. Volgens een politieverklaring die op 16 september was uitgevaardigd. vielen er die week 112 doden.
Op 25 september werden in Port Shepstone tijdens een kerkdienst elf mensen doodgeschoten. terwijl eerder die dag vier politieagenten en een burger werden gedood. Hoewel in geen van beide gevallen de daders waren geïdentificeerd. uiten plaatselijke ANC-functionarissen beschuldigingen aan het adres van de Inkatha Vrijheidspartij. Zij meenden dat de moorden onderdeel waren van Inkatha's pogingen de provincie te destabiliseren in het kader van haar streven naar wijziging van de provinciale grondwet om tot maximale autonomie te komen (zie boven).

TOESTEMMING VOOR GESPREIDE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. UITSPRAAK CONSTITUTIONEEL HOE PARLEMENTAIRE GOEDKEURING

Op 26 juli besloot het kabinet, geconfronteerd met aanhoudende problemen rond de organisatie van de voor 1 november geplande gemeenteraadsverkiezingen (zie pag. 630/2-'95) om deze in verschillende gebieden op verschillende dagen te laten plaatsvinden.

Minister van provinciale zaken en constitutionele ontwikkeling Roelf Meyer legde uit dat het besluit hoofdzakelijk genomen was in verband met ,,grensafbakeningsproblemen". De scheiding van bevoegdheden tussen verscheidene lokale overheidsinstanties die ten tijde van de apartheid waren aangesteld. was vooral in Johannesburg met veel moeilijkheden gepaard gegaan. Ook waren er conflicten over de gemeentegrenzen van Kaapstad en Durban. Meyer zei echter dat ongeveer 75 procent van de plaatselijke gebieden met in totaal 70 procent van de kiezers. in staat was om op de geplande datumverkiezingen te houden.

Uitspraak Constitutionele Hof

Op 22 september werden de voorbereidingen voor de gemeenteraadsverkiezingen van november verstoord toen het Constitutionele Hof president Nelson Mandela verbood om te regeren bij decreet.

Het hof besliste unaniem dat een wijziging van de Wet op de Overdracht van Plaatselijk Bestuur, die de president de bevoegdheid gaf om besluiten te nemen over aangelegenheden die de gemeenteraadsverkiezingen betroffen, ongrondwettelijk was, en dat het parlement niet het recht had zulke bevoegdheden aan hem over te dragen. De zaak was ingediend door het provinciale bestuur van de Nationale Partij (NP) in West-Kaapland. een van de twee provincies die niet geregeerd werden door het ANC. Het provinciale bestuur vond het onaanvaardbaar dat Mandela dankzij zijn bevoegdheid bij decreet te regeren de mogelijkheid had om grenzen van kiesdistricten die door haar eigen ambtenaren waren bepaald, te herroepen. Het hof stelde de NP in het gelijk en besloot dat het parlement voor 25 oktober een wet moest aannemen ter bekrachtiging van de van toepassing zijnde presidentiële decreten, wilden de verkiezingen doorgang vinden op de geplande datum.

Op 22 september reageerde Mandela door te verklaren dat de verkiezingen en de voorbereidingen daartoe doorgang zouden vinden. ongeacht de uitspraak. Hij erkende oog te hebben voor de betekenis van de uitspraak en zei dat hij zo snel mogelijk overleg zou plegen met zijn kabinet. Bovendien riep hij het parlement, dat op 15 september op reces was gegaan, op om zo spoedig mogelijk weer bij elkaar te komen. Later die dag zei de voorzitter van de Nationale Assemblée Frene Ginwala dat de parlementaire commissie voor constitutionele zaken op 2 en 3 oktober wetswijzigingen in beraad kon nemen. en dat de Senaat en de Nationale Assemblée op 4 oktober bij elkaar konden komen.

Groen licht voor gemeenteraadsverkiezingen

Het parlement kwam voor een spoedzitting op 11-12 oktober bijeen om een wet goed te keuren die toestond dat ge-

meenteraadsverkiezingen werden gehouden op de geplande datum van 1 november.

De Speciale Verkiezingsgroep, die verantwoordelijk was voor de organisatie van de verkiezingen, maakte op 12 oktober bekend dat kiezers in de gebieden waarin geen electorale grenzen waren vastgesteld. namelijk de provincie Kwazulu-Natal en delen van de provincie West-Kaap, niet op 1 november naar de stembus gingen.
De groep zei verder dat gemeenteraadsverkiezingen in Kwazulu-Natal op 27 maart 1996 zouden worden gehouden.

ANTI-MISDAADCAMPAGNE

De Zuidafrikaanse politie maakte op 31 juli bekend dat zij meer dan zes duizend verdachte personen had aangehouden tijdens een tien dagen durende anti-misdaadcampagne in Johannesburg en omgeving, waar de cijfers in 1994 het hoogst lagen met gemiddeld 50 moorden per dag. Politiefunctionarissen verklaarden dat 16 mensen waren gearresteerd wegens moord en 20 voor poging tot moord, evenals 117 voor verkrachting. Veel verdachten werden opgepakt bij een van 357 wegversperringen die rond de stad waren aangebracht.

Cijfers over inbeslaggenomen illegale vuurwapens

Op 18 augustus werd gemeld dat gedurende de afgelopen zes maanden bijna 71.000 illegale vuurwapens in beslag genomen waren (zie ook pag. 344/2-'95).

REORGANISATIE LEGER

Op 21 augustus kondigde minister van defensie Joe Modise een programma van R 200 mln aan om het Zuidafrikaanse Nationale Defensiemacht (SANDF) te reorganiseren. Hierbij zou het leger worden ingekrompen van 135.000 tot 75.000 manschappenin 1999.

Het demobilisatieproces zou vooral de niet-wettelijke onderdelen betreffen, zoals Umkhonto we Sizwe (MK-Speer van de Natie, de ontbonden gewapende vleugel van het ANC) en de vroegere gewapende vleugel van het Pan-Afrikaanse Congres, het Azaniaanse Volksbevrijdingsleger (APLA). De voormalige guerrillastrijders zouden een gratificatie krijgen uitbetaald variërend van R 12.000 tot R 42.000.

Op 11 juli was bekendgemaakt dat voormalige leden van Umkhontho we Sizwe, die zich nog niet bij het nieuwe Zuidafrikaanse Nationale Defensiemacht (SANDF)hadden aangesloten. tot 23 juli de tijd hadden om zich bij de basis Wallmannsthal te melden. In 1994 was tijdens het integratieproces een groot aantal voormalige MK-guerrillastrijderr zonder verlof weggebleven (zie pag 862/2/3-'94).

KOSTENRAMING RDP. ECONOMISCH BELEID

Op 15 augustus maakte minister zonder portefeuille Jay Naidoo, verantwoordelijk voor het Wederopbouw- en Ontwikkelingsprogramma (RDP), bekend dat de geraamde kosten voor het programma tot het jaar 2005 R 119 mrd ($1.00= R 3,6558 op 18 augustus 1993) zouden bedragen.

Naidoo zei dat de financiering voor rekening zou moeten komen van overheid, particuliere sector en burgers. Het inwonertal van de grootste stedelijke centra zou in 2011 tot 26 mln zijn gestegen. Naar schatting zou er R 89 mrd nodig zijn om de basis te leggen voor een stedelijke infrastructuur, terwijl er voor ontvolkte plattelandsgebieden R 30 mrd nodig zou zijn. Een van de suggesties voor de financiering van het programma was verdubbeling van de gemeentebelasting.

Eerder die maand was er een fraudegeval van R 5 mln onthuld. Op 3 augustus liet het bureau van de president in een verklaring weten dat tijdens een routinecontrole van RDP-projecten kapitaalsverduistering was ontdekt in het provinciale schoolvoedselprogramma van Oost-Kaap. Het bureau van de RDP beweerde echter dat de fraude vroeg genoeg ontdekt was om feitelijk verlies van geld te voorkomen, en dat dit goed illustreerde waarom het bureau zo had aangedrongen op een ,,strakkezakelijke planning".

Wet op de arbeidsverhoudingen

Op 13 september nam de Nationale Assemblée de Wet op de Arbeidsverhoudingen aan. Het definitieve wetsontwerp werd op 5 september gepubliceerd, slechts 24 uur voor de twee dagen durende openbare hoorzitting, in een poging de wet door de Assemblée te loodsen, voordat deze op reces ging.

De wet, door het Congres van Zuidafrikaanse Vakbonden (COSATU) een ,,mijlpaal" genoemd, was de uitkomst van langdurige onderhandelingen in de Nationale Raad voor Economische Ontwikkeling en Arbeid (Nedlac), waarin werkgevers en vakbonden vertegenwoordigd waren. Hiermee werd een kader geschapen voor de arbeidsverhoudingen, met als voornaamste doel het oplossen van geschillen voor ze zouden uitmonden in een staking. Ook voorzag de wet in de instelling van forums op het werk, waardoor arbeiders voor het eerst in de geschiedenis de mogelijkheid kregen bij het beleid betrokken te worden. In bedrijven met minstens 100 werknemers kregen vakbonden het recht een forum in te stellen voor informatie-uitwisseling en overleg, en in bepaalde gevallen het recht op gezamenlijke besluitvorming. Alle bepalingen van de wet, met als opmerkelijke uitzondering het recht op staking, golden ook voor de politie.

Privatiseringsplannen

Met de start op 25 oktober van een openbare consultatieronde van zes maanden door de minister van overheidsbedrijven Stella Signau, die gericht was op het verzamelen van meningen over de toekomst van staatsondernemingen, gaf de regering te kennen dat haar privatiseringsplannen in langzamer tempo verliepen. Sigcau zei dat er geen besluiten zouden worden genomen over de reorganisatie van staatsbedrijven vóór het einde van de consultatieronde.

Volgens Sigcau was het doel van de regering om staatsbedrijven in ondernemingen van wereldklasse te veranderen en hoewel dit door gedeeltelijke privatisering kon worden bereikt. gaf ze aan dat dit niet de enige mogelijkheid was. Ze zei dat ze in het kader van de consultatieronde zelf een ,,nationale roadshow" zou aanvoeren en dat zes teams de afzonderlijke bedrijfssectoren onder de loep zouden nemen.

EERSTE ZITTING MENSENRECHTEN-COMMISSIE. BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

De Mensenrechtencommissie, een wettelijk erkend lichaam waarin de interimgrondwet voorzag, hield op 2 oktober haar eerste zitting, waarbij de elf commissieleden dominee Barney Pityana tot voorzitter kozen.

Pityana zei dat de commissie zou waarborgen dat de rechten van alle burgers zouden worden beschermd door zich ervan te vergewissen dat Zuid-Afrika zich zou houden aan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Hij zei dat de commissie ook zou toezien op de wetgeving van provinciale parlementen.

Op 9 oktober bracht de commissie haar eerste verslag uit, dat verband hield met de gewelddadigheden in september. In het verslag werd geconcludeerd dat in die maand 84 doden konden worden toegeschreven aan politiek geweld,

waarvan 47 in de onrustige provincie Kwazulu-Natal.

Mysterieuze dood van hoofd NIA

Muziwendoda Mdluli, hoofd veiligheid van de Nationale Inlichtingendienst (NIA) werd op 2 oktober dood aangetroffen met een kogelwond in zijn hoofd in zijn in een buitenwijk van Pretoria geparkeerde auto.

Hoewel de politie aanvankeiijk conciudeerde dat hij zelfmoord hadgepleegd, bleek later dat veel personen binnen de NIA geloofden dat hij was vermoord. De plaatselijke *Sunday* Independent van 8 oktober citeerde een directeur van de NIA, die gezegd zou hebben dat de dienst van mening was dat Mdluli was vermoord, nadat hij een ontdekking had gedaan bij een onderzoek naar de mogelijke rol van de dienst bij de recente door Bob Denard geleide mislukte staatsgreep in de Comoren.

Arrestatie van seriemoordenaar

De politie in Pretoria maakte op 19 oktober bekend dat ze een 31-jarige man had gearresteerd, die ervan werd verdacht een seriemoordenaar te zijn en in de afgelopen achttien maanden ten minste 40 vrouwen in de provincie Gauteng te hebben vermoord.

Volgens de politie lag Moses Sithole onder bewaking in het ziekenhuis. nadat hij was neergeschoten tijdens zijn arrestatie op 18 oktober. Sithole was de week ervoor de "meest gezochte man" van het land genoemd. Het onderzoek dat uitliep op zijn gevangenneming, begon toen in juni 1994 de stoffelijke resten van 15 vrouwen werden ontdekt. die waren begraven op een heuvelhelling in Cleveland ten oosten van Johannesburg.

Beschuldigingen inzake kernwapens

In een op 20 oktober uitgekomen boek beweerden Peter Houman en Steve McQuillan dat Zuid-Afrika niet al zijn kernwapens had vernietigd in 1993, zoals de toenmalige president De Klerk had beweerd (zie pag. 564/3 e.v.-'93), en dat het kernwapenprogramma veel geavanceerde was geweest dan De Klerk had toegegeven.

In Mini-Nuke Conspiracy: Mandela's Nuclear Nightmare werd gesteld dat er 24 nucleaire wapens waren ontwikkeld (in plaats van zes). waarvan enkele in handen zouden kunnen zijn gevallen van rechtse extremisten, terwijl andere voor de algemene verkiezingen van 1994 naar Israël waren getransporteerd.

Op 20 oktober stelde president Mandela dat er geen reden was om aan te nemen dat Zuid-Afrika's nucleaire programma na 1993 was voortgezet. Hij zei dat het ANC .,door degenen die betrokken waren bij het programma was verzekerd dat het was stopgezet en ontmanteld". Hij voegde eraan toe dat Zuid-Afrika niet langer ,,instaat was om vernietigingswapens te fabriceren".

Op 23 oktober zei het nationale persbureau SAPA dat het een kopie had ontvangen van een rapport, waartoe kennelijk opdracht was gegeven door de Afrikaner Weerstandsbe eging (AWB) en waarin stond dat er in 1993 genoeg grondstoffen en apparatuur van het terrein van de Atoomenergie Maatschappij verwijderd zouden kunnen zijn oin een atoomwapen te bouwen Het rapport verwierp het idee dat dergelijk materiaal in handen was van de AWB en suggereerde dat ,blanke patriotten het in bezit hadden gekregen

Arrestatie Malan en voormalige militaire leiders

Doordat de gemeenteraadsverkiezingen snel dichterbij kwamen (zie hieronder), werd de kwetsbare coalitieregering nog meer op de proef gesteld door de beschuldigingen van moord tegen oud-minister van defensie generaal (b.d.) Magnus Malan en tien gepensioneerde hoge legerofficieren.

De zaak betrof de moord op 13 personen tijdens een aanval van een moordcommando op het huis van de anti-apartheidsactivist Victor Ntuli in 1987. De arrestatiebevelen voor de elf personen. de hoogste functionarissen die beschuldigd zouden u-orden van deze moorden, werden op 28 oktober uitgevaardigd door een rechtbank in Kwazulu-Natal en verwacht werd dat ze begin november voorgeleid zouden wordenvoor een rechtbank in Durban.

Behalve Malan betrof het onder meer: generaal (bd) Jannie Geldenhuys (voormalig stafchef van het leger); vice-admiraal (bd) Dries Putter (voormalig stafchef inlichtingendienst); generaal (bd) Kat Liebenberg (voormalig stafchef van hel leger) en generaal (bd) Tienie Groenewald (voormalig hoofddirecteur operaties van de inlichtingendienst).

Het nieuws van de tenlasteleggingen lokte sterke kritiek uit van vice-president F.W. de Klerk, VF-leider generaal Constand Viljoen en andere blanke leiders.

De Klerk beschuldigde het ANC van een heksenjacht die zo was gepland dat het een maximale steun voor de partij zou opleveren bij de plaatselijke verkiezingen. Deze beschuldigingen werden echter als ongegrond beschouwd, aangezien procureur-generaal Tim McNally van Kwazulu-Natal verantwoordelijk was voor de tenlasteleggingen. Aangenomen werd dat hij dicht bij de Inkatha Vrijheidspartij stond.

Oud-president De Klerk was eerder onder druk komen te staan om af te treden, toen de hoge ANC-leider en minister van transport Mac Maharaj op 11 oktober zijn vertrek uit de veiligheids- en inlichtingencommissie van het kabinet eiste.

Maharaj zei tegen de Nationale Assemblée dat de ,.prominente rol" van De Klerk het werk van de veiligheidstroepen in gevaar bracht. Ook beschuldigde hij De Kierk ervan dat hij de regering probeerde te chanteren door in een toespraak in het weekend daarvoor met een staatsgreep te dreigen. De Klerk zou. hebben gedreigd een beroep te doen op het leger om hem weer aan de macht te brengen. Deze ontkende echter de beschuldigingen door te zeggen dat zijn woorden onjuist waren -weergegeven en weigerde gehoor te geven a a s oproepen om af te treden.

Malan in staat van beschuldiging gesteld

Op 2 november verscheen Magnus Malan met de tien gepensioneerde hoge officieren voor de politierechtbank van Durban om terecht te staan in verband met dertien aanklachten van moord met betrekking tot activiteiten van de ,,derdemacht" in 1987.

Nadat Malan op borgtocht was vrijgelaten, verklaarde hij: .,Wat er hier vandaag is gebeurd, is de grootste crisis uit de geschiedenis van de Zuidafrikaanse democratie...Ik ben gematigd...Ik ben een democraat...Ik ben christen en ik ben daar trots op". Het proces werd nog steeds ernstig bekritiseerd door tweede vice-president en oud-president F. W. de Klerk, die beweerde dat het de geest van verzoening verstoorde. Er werd druk gespeculeerd over de vraag of De Klerk en andere leden van zijn vroegere regering tijdens het proces van betrokkenheid zouden worden beschuldigd.

Op 22 november had president Nelson Mandela een ontmoeting met oud-president P. W. Botha en VF-leider generaal Constand Viljoen om hun bezorgdheid over de processen te bespreken. Botha zei dat ,,de zaak catastrofale gevolgen zou kunnen hebben, als Malan en de anderen op een verkeerde manier zouden worden vervolgd". Hij waarschuwde voorts dat Mandela ,,de tijger in de Afrikaners niet wakker moest maken". Mandela antwoordde dat men even goed ervoor zou moeten waken ,,de tijger in de volksmassa's wakker te schudden". Hij verwierp Botha's verzoek om de processen tegen leiders van het apartheidsregime op te schorten, totdat de Commissie voor Waarheid en Verzoening met haar werkzaamheden zou beginnen (zie boven).

De angst van de regering dat het proces zou kunnen leiden tot verzet van rechtse blanken, kwam tot uiting in een vertrouwelijk politierapport dat op 6 november werd gepubliceerd. In dit rapport werd de politie gewaarschuwd erop voorbereid te zijn dat acties van blanke extremisten konden oplaaien en dat .,de tegenstellingen binnen de vei-

ligheidsdienst over deze kwestie zich konden toespitsen".

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 1 november vonden in Zuid-Afrika gemeenteraadsverkiezingen plaats. Hierbij behaalde het ANC een indrukwekkende overwinning, waarmee het zijn overheersende rol in de Zuidafrikaanse politiek consolideerde. De overwinning van het ANC logenstrafte de bewering van de oppositie dat de steun die het ANC onder het gewone volk had, afbrokkelde, omdat de partij de beloften die zij had gedaan tijdens de algemene verkiezingen. in een traag tempo inloste, met name ten aanzien van de uitvoering van het RDP-programma (zieboven).

Blijkens de einduitslag kreeg het ANC 66.37 procent van de uitgebrachte stemmen en 4.360 raadszetels. De Nationale Partij (NP) behaalde 16,22 procent van de stemmen en 1.123 zetels. Het Vrijheidsfront (VF) veroverde 132 zetels. de Democratische Partij (DP) 51. de Conservatieve Partij (CP) 48. het Panafrikaanse Congres (PAC) 24, de IFP tien en de Afrikaanse Christendemocratische Partij (African Christian Democratic Party, ACDP) twee. De overige partijen behaalden in totaal 420 zetels, terwijl organisaties van belastingbetalers 293 en onafhankelijke kandidaten 583 zetels in de wacht sleepten. Het ANC verwierf de absolute meerderheid in 387 gemeenteraden en de NP in 45. Het VF kwam in één gemeenteraad aan de macht, terwijl IFP, DP, CP, PAC en ACDP in geen enkele gemeenteraad de absolute meerderheid wisten te behalen.
Het was veelbetekenend dat de uitslag van West-Kaap. een NP-bolwerk tijdens de algemene verkiezingen van april 1994. een aanzienlijke verschuiving ten gunste van het ANC liet zien. Het ANC bemachtigde 306 zetels, terwijl de NP 292 zetels kreeg.

De verkiezingen voltooiden in feite de ontmanteling van het op apartheid gebaseerde bestuurssysteem en maakten een einde aan de segregatie op locaal bestuurlijk niveau. Er werden echter geen verkiezingen gehouden in het district Kaapstad en in de gehele provincie Kwazulu-Natal (zieboven).

GRONDWETSONTWERP

Op 22 november werd het eerste ontwerp van de grondwet die in 1999 in werking zou moeten treden, gepubliceerd. Het 63 bladzijden tellende document was de bekroning van anderhalf jaar werk van de Constitutionele Assemblée (CA, de Nationale Assemblée en de Senaat) en haar commissies.

CA-voorzitter en ANC-secretaris-generaal Cyril Ramaphosa riep op tot een constructieve maatschappelijke discussie over het grondwetsontwerp. Een groot aantal belangrijke kwesties was nog niet opgelost en begin 1996 zou de CA een beslissende onderhandelingsronde openen. Alle details zouden moetenzijnafgerond op 9 mei 1996. de tweede verjaardag van de installatie van de Nationale Assemblée, de uiterste datum die was gesteld in de interimgrondwet van 1994 (zie pag. 63/1 e.v.'94).

Een van de kwesties die nog moesten worden opgelost, betrof het vraagstuk van de regionale autonomie. Dit was al vóór de verkiezingen van april 1994 (zie pag. 483/2 e.v.-'94; 486/3 e.v.-'94) de kern geweest van het conflict tussen Inkatha en het ANC.

In april 1995 had Inkatha zich teruggetrokken uit de CA uit protest tegen de w-eigering van het ANC (en de NP) internationale bemiddeling te aanvaarden om hun meningsverschillen op te lossen vóór de voltooiing van het grondwetgevende proces (zie pag. 630/1-'95; 631/1-'95)

In het ontwerp werden een aantal opties naar voren gebracht waarin werd tegemoet gekomen aan eisen tot ruimere bevoegdheden voor de provincies. Een optie bevatte het voorstel de bestaande Senaat te vervangen door een Provinciale Raad (die indirect zou worden gekozen door leden van het provinciale parlement op basis van evenredige vertegenwoordiging of op basis van een gelijk aantal uit elke provincie) die de bevoegdheid zou hebben in bepaalde omstandigheden zijn veto uit te spreken over nationale wetsvoorstellen. In gevallen waarin nationale en provinciale wetgeving met elkaar in strijd zouden zijn. zou de Provinciale Raad bemiddelen. Een andere optie beperkte het gezag van de centrale regering tot nationale beleidskwesties.

Deze werden in grote lijnen omschreven als het handhaven van de economische eenheid. een gemeenschappelijke markt voor goederen. kapitaal en arbeid, het bestuur over nationale instellingen. buitenlands politiek en het recht om een veto uit te spreken over provinciale wetten, die andere regio's zouden kunnen benadelen.

Andere nog onopgeloste kwesties betroffen de vraag of de bestaande regelingen over de machtsdeling waarbij minderheidspartijen een deel van de kabinetsposten kregen, na de verkiezingen van 1999 zouden worden gehandhaafd, de omvang van de Nationale Assemblée, het volkslied en de rol van traditionele gezagsorganen.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

In augustus kwamen de tot dusver hartelijke relaties tussen Zuid-Afrika en de Verenigde Staten steeds meer onder druk te staan. Bron van spanning waren de betrekkingen die Zuid-Afrika onderhield met Cuba en Iran.

De Verenigde Staten zouden hebben geprobeerd een gepland staatsbezoek van de Cubaanse president Fidel Castro aan Zuid-Afrika te laten annuleren en de benoeming te verhinderen van John Nkadimeng, voormalig vakbondsleider en prominent lid van de Zuidafrikaanse Communistische Partij (SACP), tot ambassadeur in Cuba. Begin augustus had



Inwoners van de wijk Zwelwtemba bij Worcester in West Kaap staan in de rij om hun stem uit te brengen voor de eerste democratisch gehouden plaatselijke verkiezingen op 1 november 1995.

MIDDEN-OOSTEN

een groep vooraanstaande Amerikaanse congresleden naar verluidt de Zuidafrikaanse ambassadeur in Washington in een brief gewaarschuwd dat een dergelijke benoeming aan de Verenigde Staten duidelijk zou maken dat .,Zuid-Afrika ons geloof in vrijheid, gerechtigheid en democratie niet deelt".

Het bezoek dat de Iraanse minister van buitenlandse zaken Ali Akbar Velayati half augustus aan Zuid-Afrika bracht: ontlokte aan het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken eveneens uitingen van bezorgdheid. Op 16 augustus tekenden Velayati en de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken Alfred Nzo een overeenkomst over economische, politieke en culturele samenwerking en de oprichting van een gemeenschappelijke commissie. Hiermee werd de weg vrijgemaakt voor de ondertekening op 30 augustus van een overeenkomst waardoor Iran gebruik kon maken van olieopslagfaciliteiten in de Baai van Saldanha, en waarmee Iran instemde per dag 300.000 vaten olie aan Zuid-Afrika te leveren.

Duitse bondskanselier Kohl op bezoek

Van 9 tot 14 september bracht de Duitse bondskanselier Helmut Kohl een bezoek aan Zuid-Afrika. Tijdens een gezamenlijke zitting van het parlement op 11 september liet hij weten Zuid-Afrika te steunen in zijn pogingen om betere toegang te krijgen tot de Europese markt.

Kohl was de eerste Duitse regeringsleider die Zuid-Afrika bezocht en werd vergezeld door belangrijke vertegenwoordigers van een twaalftal grote Duitse ondernemingen. Hoofddoel van zijn bezoek was het bevorderen van de economische, politieke en culturele betrekkingen.

Na het tijdperk van de apartheid was Zuid-Afrika's houding ten opzichte van Duitsland negatief beïnvloed door het feit dat Duitse industriëlen geweigerd hadden sancties te treffen tegen het apartheidsregime. Bovendien werd Duitsland in brede kring beschouwd als een prominente buitenlandse medestander van Inkatha Desondanks had Duitsland in het eerste kwartaal van 1995 Groot Brittannië voorbijgestreefd als belangrijkste handelspartner van Zuid-Afrika. De handel bedroeg DM 2,12 mrd (ongeveer S 1.5 inrd). wat een stijging betekende van 25 procent ten opzichte van dezelfde periode in 1994. (Op 27 september opende Groot-Brittannië, in een poging zijn handelspositie te behouden. in Johannesburg de handelstentoonstelling .,British Means Business". Ook Groot-Brittannië beloofde Zuid-Afrika te steunen bij zijn pogingen toegang te verkrijgen tot de Europese markt.)

(Vor.ber.pag. 630/1 e.v.-1995)

EGYPTE

BETREKKINGEN MET SOEDAN EN ETHIOPIË. MASSALE ARRESTATIES EN TERECHTSTELLINGEN. PROCES TEGEN MOSLIM BROEDERSCHAP

De gespannen verhouding met Soedan kwam in juli 1995 nog meer onder druk te staan door hardnekkige beschuldigingen dat Soedan betrokken zou zijn bij de mislukte moordaanslag op de Egyptische president, Hosni Mubarak. in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba in juni (zie pag. 634/1/2-'95).

De leider van het Soedanese fundamentalistische Nationaal Islamitisch Front (NIF), Hassan al-Turabi, prees de daders op 5 juli als ,,mujaheddin die jacht maakten op de farao van Egypte". Egypte besloot op 8 juli om de akkoorden van de Samenwerkende Landen van het Nijldal van 1977-'78 op te schorten door Soedanese staatsburgers een visumplicht op te leggen en Soedanese ingezetenen van Egypte te verplichten een verblijfsvergunning aan te vragen.

De betrekkingen verslechterden nog verder toen Egyptische en Soedanese diplomaten op hun standplaatsen in respectievelijk Khartoem en Cairo op 15 en 16 juli door bendes werden aangevallen.

Egyptische suggesties als zou de Ethiopische politie in Addis Abeba op het tijdstip van de moordaanslag met de zogenaamde moordenaars en leden van de Soedanese geheime dienst hebben samengewerkt, werden door Ethiopie op 3 juli gehekeld als ..een lasterrampagne"

Ethiopische functionarissen die waren belast met het onderzoek naar de aanslag. maakten op 4 juli bekend dat vier van de vijf daders die tijdens en na de aanslag waren gedood Egyptische terroristen waren. Gamaat Islamipa. een van de groeperingen die van de aanslag merden verdacht (zie pag. 634/2-'95), gaf een verklaring uit waarin zij de verantwoordelijkheid opeiste en plechtig beloofde om ,,de st af van God tegen deze misdadiger (Mubarak) ten uitvoer te brengen"

Massale arrestaties

Rij een reeks van operaties tegen de officieel verboden Moslim Broederschap arresteerde de Egyptische politie meer dan 200 leden van deze organisatie op beschuldiging van terrorisme. De meesten werden op 28 juli aangehouden in een zomerjeugdkamp in Amiriya in de buurt van Alexandrië, waar de politie bewijzen van geplande terroristische activiteiten zou hebben gevonden.

Bij een eerdere overval op 17 juli werden ongeveer 30 leden van de Broederschap aangehouden op beschuldiging van samenwerking met islamitische activisten in Soedan (zie hierboven).

Politieoptreden tegen moslimactivisten. Terechtstelling van vermeende terroristen

De politieacties tegen moslimactivisten na de moordaanslag op president Hosni



Tijdens een persconferentie in de Soedanese ambassade in Cairo op 19 september wijst de Soedanese minister van buitenlandse zaken Ali Osman Mohamed Taha Egyptische beschuldigingen van betrokkenheid van zijn land bij het moordkoinplot tegen president Mubarak wegens gebrek aan bewijs van de hand.

Mubarak werden in augustus voortgezet. Op 6 augustus werden twee mannen opgehangen die in mei waren veroordeeld voor moord en pogingen om de Al Jihad-organisatie nieuw leven in te blazen (zie pag. 491/2-'95).

Officiële bronnen bevestigden dat er in augustus nog meer vermoedelijke leden van de verboden Moslim Broederschap en vermeende ,,terroristen"waren gearresteerd.

Minister van binnenlandse zaken generaal Hussein Mohammed al-Alfi verklaarde op 27 augustus dat er aanwijzingen waren dat de Broederschap ,,contacthad en samenwerkte" met het Soedanese NIF en ,,terroristische groeperingen", en dat Soedan ,,eengevaarlijke centrum van terroristische activiteit" was.

Al-Alfi beweerde ook dat enkele vermoedelijke terroristen die onlangs waren gearresteerd, hadden bekend dat ze in Soedan waren getraind. Met deze aantijgingen beoogde hij het officiële Egyptische standpunt te versterken, volgens welk Soedan betrokken zou zijn bij de aanslag op Mubarak. Op 1 augustus maakten de Ethiopische autoriteiten die de moordaanslag onderzochten, echter bekend dat zij alle elf leden van het moordteam hadden geïdentificeerd als Egyptische leden van Gamaat Islamiya, een van de voornaamste geheime, militante islamitische groeperingen van Egypte.

Proces tegen Moslim Broederschap

Op 16 september begon in Cairo het proces tegen 49 vermeende leden van de Moslim Broederschap. Dit was het eerste proces tegen de Broederschap sinds deze in 1954 werd verboden (zie pag. 11557/2-'54). Het proces gaf aan dat de regering steeds minder tolerant werd jegens islamitische organisaties.

De 49 beklaagden. van wie er één in afwezigheid terechtstond, werden voor een militair tribunaal beschuldigd van betrokkenheid bij het ,,voorbereidenen opzetten van de organisatorische structuur" van de Moslim Broederschap, alsmede van het aanzetten tot de obstructie van recht en grondwet. Het besluit om de beklaagden door een militair tribunaal te laten berechten, werd veroordeeld door een grote verscheidenheid aan oppositiepartijen. mensenrechtengroeperingen en vooraanstaande personen uit de moslimwereld. De regering rechtvaardigde haar besluit echter op grond van het feit dat de verdachten waren ,,betrokken bij terrorisme". Minister van binnenlandse zaken generaal Hussein Mohammed al-Alfi maakte op 4 september bekend dat de politie aanwijzingen had dat de Broederschap was betrokken bij onwettige activiteiten.

Arrestatie van vermeende terroristen

Bronnen binnen het ministerie van binnenlandse zaken maakten op 30 september bekend dat 13 vermeende terroristen, onder wie Jamal Mohammed Hanafi (ook bekend onder de naam Jamal al-Dawalibi), die werd omschreven als de leider van de ..militaire vleugel van de terroristen in de gouvernementen Minya en Beni Suef", waren gearresteerd.

(Vor.ber.pag. 634/1 e.v.-1995)

LIBANON

GEVECHTEN IN HET ZUIDEN

Op 3 juli 1993 doodden Hezbollah-strijders twee Israëlische soldaten en verwondden vier anderen tijdens een bomaanslag bij de Tallousa-heuvel in de eenzijdig door Israël uitgeroepen ,,veiligheidszone" in zuidelijk Libanon.

Op 8 juli zou Israëlische artillerie met ,,flechette" brisantgranaten het zuidelijk gedeelte van Nabatiyeh beschoten hebben, waarbij drie kinderen omkwamen en vier anderen gewond raakten. De granaten verspreidden stalen pijltjes en waren internationaal verboden.

Op 9 juli noemde de stafchef van het Israëlische leger, generaal Amnon Shahak, de aanval een ,,vergissing" en beweerde hij dat er ,,een verkeerde plaats was beschoten." Tijdens een toespraak op 10 juli noemde de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres de Israëlische aanval eveneens ,,een onopzettelijke vergissing".

Op 9 juli vuurden Hezbollah-guerrillastrijders uit wraak 27 Katjoesja-raketten af op het noorden van Israël. Er was lichte schade, maar niemandraaktegewond.

Op 30 juli meldde de Israëlische televisie dat een dag eerder een Israëlische soldaat was omgekomen bij een ,,terroristische" verrassingsaanval in de ,,veiligheidszone".

Deze recente gevechten werden in augustus gevolgd door een reeks Israëlische lucht- en artillerieaanvallen op Hezbollah-doelen, die werden uitgevoerd vanuit de ,,veiligheidszone".

Op 2 en 3 augustus voerden Israelische lucht- en grondtroepen een aanval uit op Hezbollah-bases in de Iqlimhoogten bij Sidon, ten noorden van de veiligheidszone. Er vielen tientallen slachtoffers.

Op 19 augustus werden drie Hezbollah-strijders gedood toen de artilleriebeschietingen in het gebied rond het zuidelijk gedeelte van Kabatiyeh werden hervat. Van 23 tot 26 augustus kwamen er berichten van meer Israëlische beschietingen en luchtaanvallen in de regio, waarbij nog drie Hezbollah-strijders zouden zijn omgekomen.

Op 29 augustus werd bevestigd dat in totaal 12 Hezbollah-strijders en drie pro-Israëlische burgerwachten tijdens de gevechten waren omgekomen.

In een op zichzelf staand incident in het dorp Kussiya, ten oosten van Beiroet, werden op 31 augustus vijf Palestijnse guerrillastrijders gedood. Dit gebeurde toen er een explosie plaatsvond tijdens een militaire oefening. Een van de slachtoffers was de zoon van Ahmed Jibril, leider van Het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina-Algemeen Commando (PFLP-GC).

In september bleef de situatie in het zuiden van Libanon gespannen.

Op 11 september meldde de Israëlische radio dat drie ,,terroristen" waren gedood bij botsingen met Israëlische troepen in het gebied rond Tallousa. Op 12 september meldde de Libanese radio dat Israël op 11 en 12 september met artillerie en vliegtuigen een serie aanvallen op dorpen in het zuiden had uitgevoerd.

Op 18 september meldde de Libaneseradio dat de stafchef van het Israëlische leger. generaal Amnon Shahak. die dag op het nippertje ontsnapt was aan een bomexplosie toen zijn colonne door de ,.veiligheidszone" in het zuiden van Libanon trok. Radio Teheran zond op 18 september een interview uit met de plaatsvervangend secretaris-generaal van de Hezbollah, sjeik Na'im Qasim, waarin hij zei dat vier hoge Israëlische officieren gewond geraakt of omgekomen waren tijdens de aanval, die hij omschreef als een ,.een praktische boodschap".

Op 19 september kwam een Israëlische soldaat om het leven bij het onschadelijk maken van een bom in de .,veiligheidszone". Op 26 sept. meldde de Israëlische radio Stem van Israël dat twee Israëlische soldaten gedood waren en een officier gewond geraakt was tijdens een mortieraanval in de ,,veiligheidszone". Israël en zijn gevolmachtigde militie, het Zuidlibanese Leger (SLA), reageerden hierop door dorpen in het zuiden onder vuur te nemen, terwijl Israëlische vliegtuigen op 21 september luchtaanvallen uitvoerden op Hezbollah-stellingen.

Verhoogde spanning

Bij twee incidenten medio oktober in het door Israël bezette gebied in Zuid-Libanon kwamen in totaal negen Israëlische soldaten om. In tegenstelling tot

de algemene verwachting ging Israël niet over tot een grootschalige vergeldingsactie, hoewel de Israëlische regering wel een verklaring uitgaf waarin zij zei het te betreuren dat Syrië niet meer stappen ondernam om dit soort aarislagen te voorkomen.

Bij het eerste incident, op 12 oktober werden drie Israëlische soldaten gedood. toen ze op een weg in de buurt van het dorp Aishiyeh, gelegen in de door Israël in januari 1985 uitgeroepen ,,veiligheidszone", op ren landmijn reden. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de islamitische groepering Hezbollah. Als represaille voerden de Israëli's beschietingen uit met houwitsers en tanks op omringende dorpen, waarbij volgens de *Middle* East International drie burgers om het leren kwamen

Bij een tweede aanslag, op 15 oktober. kwamen zes Israëlische soldaten om het leven toen twee legervoertuigen in de buurt van het dorp Rayhan door een naast de weg gelegde mijn werden opgeblazen.

Israëlische reactie

Terwijl premier Yitzhak Rabin op 16 oktober een aantal Israëlische militaire posten in Zuid-Libanon bezocht, verklaarden militaire zegslieden tegenover de pers dat men zich beraadde over een grootschalige vergeldingsactie. Na een kabinetsvergadering op 17 oktober gaf de Israëlische regering echter een verklaring uit waarin zij meldde dat het leger permissie zou krijgen ,,om zelf stappen te ondernemen in zijn oorlog tegen Hezbollah"

De Israëlische verklaring ,.hekelt de Iraanse regering omdat zij de terroristische activiteiten van Hezbollah rechtstreeks steunt en veroordeelt de Syrische regering omdat zij de terroristische activiteiten van deze organisatie kan, maar niet wil verhinderen en zelfs steunt". Rabin bracht de aanslagen in verband met de in het slop geraakte vredesonderhandelingen tussen Israël en Syrië. Hij zei op 18 oktober dat zijn regering ,,voortdurend" de redenen voor de Israëlische aanwezigheid in Zuid-Libanon .,revalueerde". .,Toen de veiligheidszone werd ingesteld, waren de Palestijnen het voornaamste probleem," zei hij. ..Dat probleem bestaat tegenwoordig bijna niet meer."

De laatste negen slachtoffers brachten het aantal Israëlische soldaten dat in de eerste 10 maanden van 1993 was omgekomen op 22, terwijl er aan Libanese zijde ongeveer 80 doden waren gevallen, aldus *Le Monde* van 17 oktober.

Aanhoudendegevechten

De Libanese media bleven berichten uitbrengen over andere gevechten in Zuid-Libanon, waarbij niet alleen het Israëlische leger en Hezbollah betrokken waren, maar ook het SLA, de sjiitische guerrillabeweging Amal (die op 7 en 15 oktober slaags raakte met Israëlische soldaten) en het PFLP-GC, dat berichtte dat er op 24 oktober twee guerrillastrijders waren gedood.

De Libanese minister van defensie Muhsin Dallul juichte de twee Hezbollah-aanslagen met landmijnen toe als een slag voor .,de vijand die ons land bezet houdt". Dallul maakte deze opmerkingen op 17 oktober na een ontmoeting, voor het eerst in twee jaar, met de secretaris-generaal van de Hezbollah, sjeik Hasan Nasrallah.

PROTESTEN TEGEN VERHOGING VAN DE BENZINEPRIJS

Op 6 juli verhoogde de regering de benzineprijzen met 38 procent om de met 20 procent gestegen lonen in de overheidssector te kunnen financieren.

Eveneens op 6 juli kondigde de regering aan dat de speciale grenswisselkoers van $ 1 = L£ 800 afgeschaft zou worden. Douanetarieven zouden voortaan vastgesteld worden tegen de marktkoers van $ 1 = L£ 1.610.

De verhoging van de benzineprijs werd scherp veroordeeld door de vakbonden, die beweerden dat een dergelijke stap in een land met zo weinig openbaar vervoer serieuze consequenties zou hebben voor de armen.

Op 17 juli meldde de Libanese radio dat de ministerraad die dag ,,zijn besluit herhaalde om demonstraties in alle Libanese provincies te verbieden"

Op 19 juli organiseerde de Algemene Arbeidersconfederatie een algemene staking en acties in het hele land uit protest tegen de prijsverhoging. De *Independent* berichtte op 20 juli dat ,.tienduizenden" gehoor gegeven hadden aan de stakingsoproep. Tevens werd vermeld dat de regering troepen inzette om ,,illegale" demonstraties uiteen te slaan.

MOORD OP PRO-SYRISCHE SOENNITISCHE LEIDER

Op 31 augustus werd bij zijn huis in het westelijke gedeelte van Beiroet de leider van de pro-Syrische soennitische organisatie, het Islamitisch Genootschap voor Liefdadigheidsprojecten (Al Ahbash), sjeik Nizar al-Halabi, door onbekende schutters doodgeschoten.



Politieagenten beletten krachtens een door de regering uitgevaardigd demonstratieverbod betogers deel te nemen aan een protestbijeenkomst op 19 juli in Beiroet vanwege de sterk gestegen benzineprijzen.

VLIEGBEPERKINGEN VANUIT VS VERSOEPELD

Op 18 september versoepelde de Amerikaanse overheid de beperkingen op het verstrekken in de Verenigde Staten van vliegtickets naar Beiroet.

President Clinton vaardigde een richtlijn uit, waarin het reisverbod dat in juli 1985 was ingegaan, zodanig was gewijzigd, dat Amerikaanse luchtvaartmaatschappijen passagiers via een derde land in een niet-Amerikaans toestel naar Libanon konden laten reizen.

De richtlijn gold voor niet-Amerikaanse burgers en Amerikaanse burgers die schriftelijk toestemming hadden gekregen van het ministerie van buitenlandse zaken. De regering juichte het besluit toe, maar volgens leidende kringen in de zakenwereld werd door deze maatregel vooral de schone schijn opgehouden, aangezien het Amerikaanse burgers nog steeds was verboden om rechtstreeks naar Libanon te reizen.

BEGROTING VOOR 1996

Op 20 september maakte de regering de begroting voor 1996 bekend. De uitgaven waren geraamd op L£ 6.450 mld (tegen L£ 5.630 mld in 1995), en de inkomsten op L£ 4.022 mld (L£ 3.250 mld), hetgeen resulteerde in een begrotingstekort van L£ 2.428 mld (L£ 2.480 mld) ($ 1 = L £1.611,5 op 22 september 1995).



De Soennitische fundamentalistische moslimleider sjeik Nizar al-Halabi, die op 31 augustus werd vermoord (archieffoto)

Op 6 oktober meldde de Middle East *Economic Digest*, dat de begroting „door zakenlieden met open armen was ontvangen."

HEROPENING VAN EFFECTENBEURS BEIROET

Op 25 september werd de effectenbeurs van Beiroet formeel heropend nadat deze in 1983, op het hoogtepunt van de Libanese burgeroorlog, was gesloten.

Naar verluidt zou de handel in effecten pas een aanvang nemen als de ministerraad een reeks marktregulerende maatregelen had goedgekeurd. Op 29 septembe meldde de *Middle East Economic* Digest dat aanvankelijk slechts vier of vijf effecten en tien erkende makelaars in de notering zouden worden opgenomen.

VERLENGING HRAOUI'S AMBTSTERMIJN

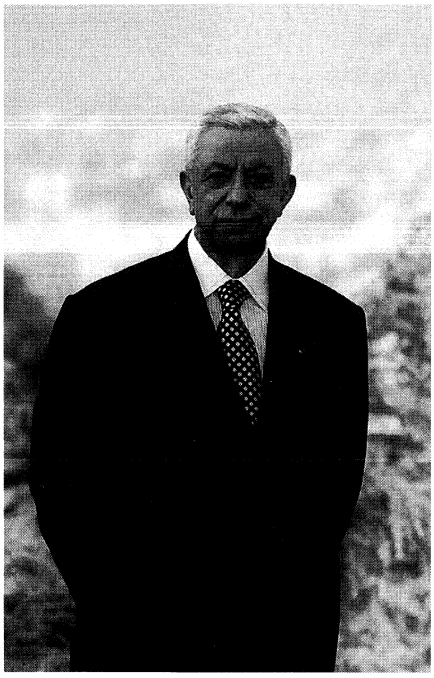
De ambtstermijn van president Elias Hraoui, die op 23 november zou aflopen, werd met nog eens drie jaar verlengd, nadat de Nationale Assemblée op 19 oktober artikel 49 van de Grondwet had gewijzigd. Hierin was bepaald dat de president slechts één ambtstermijn van zes jaar kon vervullen.

De wijziging werd goedgekeurd door 110 van de 128 leden van de Nationale Assemblée. De presidentiële ambtstermijn zou nu op 24 november 1998 aflopen (voor een eerdere poging om Hraoui's termijn te verlengen, zie pag. 635/3 e.v.-'95). De verlenging maakte het uiterst waarschijnlijk dat premier Rafiq al-Hariri zou aanblijven.

De Syrische president Hafez Assad had in een krantеninterview van 11 oktober verklaard dat zijn regering Libanese politici aanmoedigde om tot overeenstemming te komen over verlenging van de presidentiële ambtstermijn. Dit werd door internationale commentatoren geïnterpreteerd als een bevestiging dat Syrië, met zo'n 20.000 tot 35.000 soldaten in Libanon, nog steeds de voornaamste machtsfactor in Libanon was.

Naar verluidt werd de verlenging in financiële kringen in Beiroet met instemming ontvangen omdat het de toegenomen stabiliteit van de wisselkoers verder bevorderde. In de pers werd echter felle kritiek geuit op de verlenging van de ambtstermijn, terwijl de maronitische patriarch Nasrallah Boutros Sfeir op 15 oktober verklaarde dat het een teken was dat het „democratische systeem ten dode is opgeschreven en met ondergang wordt bedreigd".

(Vor.ber.pag. 634/3 e.v.-1996)



President Elias Hraoui poseert op 18 oktober, één dag voor de verlenging van zijn ambtstermijn, in de tuin van het presidentiële paleis van Baabda ten oosten van Beiroet.

QATAR

KABINETSWIJZIGING

Sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani, die zijn vader op 27 juni 1995 na een geweldloze paleiscoup had afgezet en zichzelf tot emir had benoemd (zie pag. 584/1 e.v.-'95), bracht op 11 juli wijzigingen aan in de ministerraad.

Hij benoemde zichzelf tot premier, minister van defensie en opperbevelhebber van de strijdkrachten. Deze functies werden voorheen ook door zijn vader, sjeik Khalifa Bin Hamad al-Thani, bekleed.

De portefeuilles waren op 11 juli als volgt verdeeld:

emir, premier, minister van defensie, opperbevelhebber van de strijdkrachten - sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani+; vice-premier, binnenlandse zaken - sjeik Abdulla Bin Khalifah al-Thani+; Diwan-zaken van de emir- sjeik Hamad Bin Suhaim al-Thani+; buitenlandse zaken - sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jabr al-Thani; financiën, economie en handel - sjeik Mohammed Bin Khalifa al-Thani; Awqaf (religieuze schenkingen) en islamitische zaken - sjeik Abdulla Bin Khalid al-Thani; gemeentezaken en landbouw - sjeik Ahmed Bin Hamad al-Thani: verbindingen en vervoer - Abdulla Saleh al-Manna: onderwijs - Abdulaziz Abdulla Turki; elektriciteit en water - Ahmed Mohammed Ali al-Subaie: energie en industrie - Abdulla Bin Hamad al-Attiyah: informatie en cultuur - Hamad Abdulaziz al-Kamari: gezondheidszorg - Ali Saeed al-Khayarin*:justi-

tie - Najib Mohammed al-Nuaimi": staatsminister - sjeik Ahmed Rin Saif al-Thani+: staatsminister van defensie. plaatsvervangend opperbevelhebber van de strijdkrachten - sjeik Hamad Bin Abdulla al-Thani: staatsminister van kabinetszaken - sjeik Mohainmad Bin Hamad al-Thani: staatsminister van buitenlandse zaken - Ahmad Abdullah al-hlahmud.

*Nieuwe bcnocming
+Andere taken

DECREET OVER ERFELIJKE OPVOLGING

Een op 11 juli door de emir uitgevaardigd decreet verduidelijkte de opvolgingsregels in Qatar.
Het decreet omschreef nauwkeurig dat ,,de heerschappij in de staat Qatar erfelijk is binnen de Al-Thani-familie" en dat ,,zij van de vader overgaat op een van de zonen". In het geval dat de emir geen zonen zou hebben, zou de heerschappij ,.worden overgedragen aan een persoon uit de Al-Thani-familie die door de emir was uitgekozen". Voorheen was slechts bepaald dat de opvolging erfelijk was.

OPRICHTING VAN EFFECTENBEURS

Middels een decreet dat op 3 juli door sieik Hamad werd uitgevaardigd werd een officiële effectenbeurs opgericht. Waarnemers zagen dit langverwachte besluit als bewijs dat de nieuwe emir een actief privatiseringsprogramma ondersteunde.

In het decreet werd bepaald dat de beurs de naam ,.Doha-aandelenmarkt" zou krijgen en onder toezicht zou staan van het ministerie van financiën, economie en handel. In eerste instantie zouden alleen aandelen en obligaties van plaatselijke bedrijven worden verhandeld. Op de onofficiële beurs van Qatar stonden op 3 juli 17 bedrijvengenoteerd.

AANKONDIGING OVER GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 14 november maakte de emir, sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani, plannen bekend om te komen tot het kiezen van gemeenteraden. Net zomin als andere Golfstaten kende Qatar een parlement of politieke partijen.

In een interview met het Egyptische persbureau MENA op 16 november zei minister van justitie Najib Mohammed al-Nuaimi dat het besluit van de emir ,,deeerste in een reeks van maatregelen was om de burgers van Qatar te betrekken bij het behartigen van hun maatschappelijke belangen en te luisteren naar hun meningen en ideeën".

(Vor.ber.pag. 584/1 e.v.-1995)

CHINA

ERNSTIGE OVERSTROMINGEN

In juni en begin juli 1993 kostten ernstige overstromingen in het zuiden van China het leven aan ongeveer 1.200 mensen. Ook raakten 1,2 mln mensen dakloos, van wie de meesten in de provincie Hunan.

Het ministerie van civiele aangelegenheden verklaarde op 7 juli dat 900.000 huizen waren verwoest in tien zuidelijke provincies en dat de totale economische schade werd geschat op 36,6 mrd yuan (ongeveer $ 4,4 mrd). Eind juli waren er ook berichten over ernstige overstromingen in het noordoosten van het land.

LID POLITBURO VAN CORRUPTIE BESCHULDIGD

Op 4 juli meldde de Chinese pers dat het centrale comité voor discipline een onderzoek instelde naar de van corruptie beschuldigde Chen Xitong, lid van het politburo van de regerende Chinese Communistische Partij (CCP).

Eind april had Chen zich teruggetrokken als secretaris van het centrale comité van de CCP in Beijing toen er beschuldigingen opdoken dat hij contacten onderhield met de loco-burgemeester van Beijing, Wang Baosen, die begin april zelfmoord had gepleegd na te zijn beschuldigd van misbruik van openbare gelden (zie pag. 637/3 e.v.-'95).

PRESIDENT JIANG ZEMIN BEZOEKT EUROPA

President Jiang Zemin bracht op 5-15 juli een bezoek aan Finland, Hongarije en Duitsland. Volgens de Far Eastern *Economic* Review van 27 juli leidde Jiangs bezoek aan Duitsland tot ,,investeringsafspraken ter waarde van tenminste $ 1,72 mrd". De tijdens Jiangs bezoek ondertekende contracten versterkten Duitslands positie als China's grootste handelspartner in Europa.

Hoewel Duitse functionarissen de kwestie van schendingen van de mensenrechten in China ter sprake brachten, vormden deze geen belangrijk agendapunt.

AMERIKAANSE STAATSBURGER UITGEWEZEN. GEVOLGEN VOOR BETREKKINGEN MET VERENIGDE STATEN

Ook in juli hield China de vooraanstaande mensenrechtenactivist Hongda Harry Wu, die tot Amerikaan was genaturaliseerd, vast, Wu was op 19 juni gearresteerd toen hij zijn geboorteland China vanuit Kazachstan binnenkwam (zie pag. 639/2-'95). Door zijn arrestatie verslechterden de Chinees-Amerikaanse betrekkingen verder. Die betrekkingen waren medio juni reeds ernstig bekoeld, toen de Amerikaanse regering president Lee Teng-hui van Taiwan toestemming verleende de VS te bezoeken (zie pag. 649/3 e.v.-'95) en kwainen nog meer onder druk te staan toen de voorzitte van het Huis van Afgevaardigden. Newt Gingrich, op 9 juli bekendmaakte voorstander te zijn van herstei van de officiële diplomatieke betrekkingen met Taiwan.

Voorafgaand aan zijn officiële arrestatie op 8 juli in derstad Wuhan in Midden-China, werd Wu afgeschermd van de buitenwereld, hetgeen duidelijk in strijd was met Chinees-Amerikaanse afspraken dat ambassadepersoneel toegang had tot gea resteerde Amerikanen in China. Op 8 juli meldde het officiële Chinese persbureau Xinhua dat Wu sinds 1991 herhaaldelijk clandestien .,streken en werkeenheden had bezocht waar buitenlanders niet mochten komen, om te spioneren en geheime documenten en inlichtingen te kopen en te stelen, alvorens deze aan buitenlandse organisaties te geven"

Wu's arrestatie veroorzaakte opschudding in de VS, waar hij goed bevriend was met belangrijke leden van het Amerikaanse Congres en hoge functionarissen van de regering-Clinton. Wu, die van 1960-1972 in Chinese werkkampen had gezeten, had de voorgaande jaren materiaal verzameld over vermeende wantoestanden in Chinese gevangenissen. Op 27 juli gaven de Chinese autoriteiten een videoband vrij waarop Wu zogenaamd bekende dat de beschuldigingen over het bestaan van werkkampen in China en het verkopen van organen van geëxecuteerde gevangenen door China verzinsels waren.

Op 20 juli aanvaardde het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden met 416 tegen 10 stemmen de Wet inzake het China-Beleid van 1993. Daarin werd de president gevraagd aan te dringen op de ,,onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating" van Wu en China onder druk te zetten om wapenbeheersingsverdragen na te leven, de internationale mensenrechtennormen te respecteren, alle politieke gevangenen vrij te laten, zijn werkkampen te ontmantelen, zijn militaire operaties in de Zuidchinese Zee te staken en zijn betrekkingen met Taiwan te verbeteren. Door de wet kon Radio Free Asia na lang uitstel een begin maken met zijn voor China bestemde uitzendingen, die drie maanden eerder door het Congres waren goedgekeurd.

De wet bevestigde opnieuw het belang van Hongkong voor de VS en eiste de volledige uitvoering van de Chinees-Britse Gezamenlijke Verklaring uit 1984.

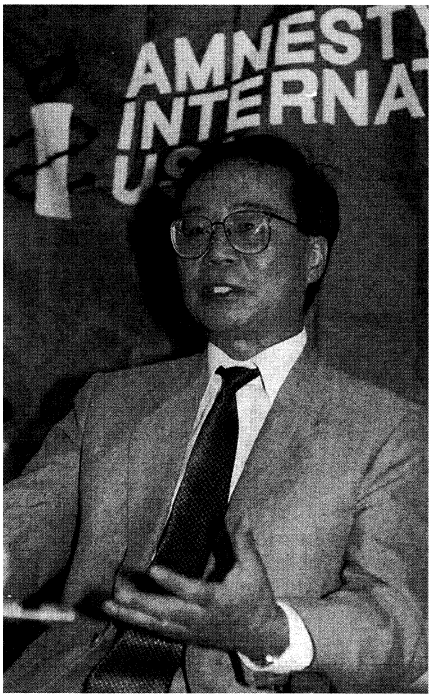
In een op 22 juli uitgegeven verklaring zei het Chinese ministerie van buitenlandse zaken dat het wetsvoorstel een ..flagrante inmenging in China's binnenlandse aangelegenheden" vormde.

Amerikaanse militaire attaché's uitgewezen

Twee in Hongkong gedetacheerde attaché's van de Amerikaanse luchtmacht werden op 29 juli aangehouden in een verboden gedeelte van de haven Xiamen.

Het officiële persbureau Xinhua meldde dat kolonel Joseph Chan en kapitein Dwayne Florenzie ,,op illegale wijze militaire inlichtingen hadden verzameld door het maken van foto's en videobandopnamen" van het gebied. Op 3 augustus werden zij uitgewezen.

Volgens de *Far Eastern Economic Review* van 14 augustus was ,,het zomaar wat rondneuzen" zoals Chan en Florenzie deden, heel gebruikelijk en knepen de Chinese autoriteiten normaliter ,,een oogje dicht" in dergelijke gevallen. Het commentaar in het artikel luidde dat de twee attaché's ,,destomme pech hadden in China te zijn toen er een diplomatieke storm boven hun hoofd woedde".



Mensenrechtenactivist Harry Wu geeft op 6 september in Washington een persconferentie oo het hoofdkantoor van Amnestv International.

Hongda Harry Wu uitgewezen.

Op 24 augustus werd de Amerikaanse staatsburger Hongda Harry Wu door de Volksrechtbank van de stad Wuhan wegens spionage veroordeeld tot 15 jaar cel en onmiddellijk uitgewezen naar de VS Wu had bekend schuldig te zijn aan spionage en had afgezien van het recht op beroep.

Wu's feitelijke vrijlating luidde een verbetering in van de Chinees-Amerikaanse betrekkingen. Zij viel samen met het begin van een vierdaags bezoek aan China van de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor politieke aangelegenheden, Peter Tarnoff.

Tarnoff vertelde de Chinese autoriteiten dat Hillary Clinton, de echtgenote van de Amerikaanse president Bill Clinton. China begin september zou bezoeken als ereleider van de Amerikaanse delegatie voor de VN- Wereldvrouwenconferentie. Voor Wu's uitwijzing hadden er nog twijfels bestaan over Hillary's aanwezigheid bij de conferentie. Op zijn beurt besloot China zijn ambassadeur in de VS, Li Daoyu, terug te sturen. Daoyu was in juni vanuit Washington teruggeroepen.

Tijdens een aantal gesprekken met de Chinese onder-minister van buitenlandse zaken Li Zhaoxing stelde Tarnoff ook de kwestie Taiwan aan de orde. De *Financial Times* van *28* augustus meldde dat Tarnoff, hoewel de kloof die beide partijen op dit punt scheidde onoverbrugbaar was, het standpunt van de VS herhaald had dat zij vasthielden aan ,,één China" en tevens duidelijk had gemaakt dat ,,ieder bezoek aan de VS van een hoge Taiwanese functionaris een privé, officieus en persoonlijk karakter zou moeten dragen".

De affaire-Wu kwam ook aan de orde tijdens een ontmoeting op 1 augustus tussen de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher en zijn Chinese ambtgenoot Qian Qichen tijdens het Regionale Forum van de ASEAN in Broenei (zie pag. 784/3-'95).

Verbeteringin betrekkingen

De betrekkingen tussen China en de VS verbeterden in september zozeer dat beide partijen besprekingen op topniveau aanknoopten. Maar de onderhuidse spanning verdween niet en stak de kop weer op naar aanleiding van meningsverschillen over Tibet en het op handen zijnde bezoek van president Jiang Zemin aan de VS.

Begin septemberbracht oud-isresident George Bush een privé-bezoek aan China, bij welke gelegenheid hij president Jiang Zemin en premier Li Peng ontmoette. Medio september sprak de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Peter Tarnoff voor politieke aangelegenheden in Washington met de Chinese onderminister van buitenlandse zaken Li Zhaoxing. Dit was een vervolg op de vierdaagse besprekingen die ze eind augustus in Beijing voerden (zie hierboven).

Na een uitstel van drie maanden ging China op 22 september akkoord met de benoeming van oud-senator James Sasser van Tennessee tot de nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Beijing.

Op 13 september ontmoette de Dalai Lama. Gyatso Tenzin, Tibets verbannen geestelijk leider, de Amerikaanse president Bill Clinton in Washington.

De dag daarop gelastte het Chinese ministerie van buitenlandse zaken de zaakgelastigde van de Amerikaanse ambassade in Beijing om een protest over te brengen naar aanleiding van de ontmoeting die ,,een flagrante inmenging" in de binnenlandse aangelegenheden van China werd genoemd.

In een commentaar op 24 september zei het officiële Chinese persbureau Xinhua dat ,,de Amerikaanse regering en het Congres de separatistische activiteiten van de Dalai Lama lang in het geheim hadden gesteund". De scherpe toon van het commentaar leek in strijd met de pogingen van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken om de betrekkingen met de VS te normaliseren.

Op 27 september voerde de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen in Washington besprekingen met zijn Amerikaanse ambtgenoot Warren Christopher over het voorgenomen bezoek aan de VS van president Jiang Zemin in oktober.

Onenigheid over het protocol leidde ertoe dat beide partijen afzagen van een presidentiële ontmoeting in Washington, en in plaats daarvan besloten tot een ontmoeting in New York. Volgens de Far Eastern Economic Review van 12 oktober had Qian Qichen geëist dat Jiang werd ontvangen met het eerbetoon van een officieel staatsbezoek, met inbegrip van 21 saluutschoten en een diner in het Witte Huis. Christopher had een ,;lunchen 19 saluutschoten bij het Pentagon" aangeboden. Maar dit bleek onacceptabel voor de Chinezen, die een zo groot mogelijk verschil nastreefden tussen de ontvangst die Jiang ten deel zou vallen en die welke de Taiwanese president in juni had gehad.

Marine-oefening op TV

Op 18 oktober vertoonde de Chinese televisie beelden van een ,,recente" 48-uursoefening van de marine die vanaf

het dek van een kruiser werd geleid door president Jiang Zemin en diens gewijzigd militair commando.

De oefening vond plaats in september en was de grootste marine-oefening die ooit op de Chinese televisie was vertoond. Met het oog op het naderende bezoek van Jiang Zemin aan New York (zie hieronder) werden opmerkingen van de televisiecommentator over ,,de hereniging van het moederland" uitgelegd als een bevestiging van het Chinese beleid ten aanzien van Taiwan.

Hervatting dialoog

Op 24 oktober ontmoetten de presidenten Jiang Zemin en Bill Clinton elkaar in het Lincoln Center in New York. De beide staatshoofden woonden een speciale bijeenkomst bij van de Algemene Vergadering van de verenigde Naties ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van deze organisatie. De ontmoeting werd gezien als een herstel van de diplomatieke breuk die het gevolg was van China's ongenoegen over het bezoek van de Taiwanese president Lee Teng-hui aan de VS in juni.

Amerikaanse regeringsfunctionarissen zeiden dat de twee presidenten onder meer hadden gesproken over Taiwan. de mensenrechten. het Chinese lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). en de non-proliferatie van kernwapens. Na afloop van de ontmoeting zei Jiang Zemin dat de status van Taiwan .,de belangrijkste en gevoeligste kwestie" bleef in de Chinees-Amerikaanse betrekkingen. Maar voortaan konden volgens hem problemen worden voorkomen als de VS drie Chinees-Amerikaanse communiqués over dit onderwerp zouden respecteren.

De versoepeling in de Chinees-Amerikaanse betrekkingen had zich in de weken voorafgaand aan de presidentiële ontmoeting in New York al aangediend.

Op 10 oktober bracht de Amerikaanse onderminister van handel Lee Sands een bezoek aan Beijing voor besprekingen over toegang tot de markt en intellectuele-eigendomsrechten (voor akkoord over eigendomsrechten in februari 1995, zie pag. 352/1 e.v.-'95). De Amerikaanse minister van handel Ron Brown woonde van 16-18 oktober in Beijing de negende zitting bij van de Chinees-Amerikaanse Gezamenlijke Handelscommissie. Brown zei dat hij aan het lobbyen was voor Amerikaanse bedrijven om Chinese orders ter waarde van $ 20 mrd in de wacht te slepen. Maar hij zei ook dat zijn delegatie :,teleurgesteld was dat er geen vooruitgang was geboekt" met enkele orders voor Amerikaanse bedrijven ter waarde van zo'n $ 6 mrd, waarover in 1994 was gesproken.

Op 17 oktober maakte het ministerie van buitenlandse zaken bekend dat China's ambassadeur in de VS Li Daoyu nog dezelfde week zou terugkeren op zijn post in Washington. Hij was in juni teruggeroepen (zie pag. 641/1 -'95).



Op 30 september 1995 werd in de Grote Hal van het Volk in Beijing een receptie gehouden ter viering van de 46ste verjaardag van de Volksrepubliek China. die werd bijgewoond door staats- en partijleiders en buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders. waaronder premier Li Peng (voorste rij 2de v.l.), president Jiang Zemin (2de v.r.), Permanent Commissie-lid van het Politburo Li Ruihuan (r.) en koningin Monique van Cambodja (l.).

JAPANSE STEUN NA KERNPROEF BEVROREN. PROTEST GREENPEACE

Op 30 augustus maakte Japan bekend het grootste deel van zijn aan China toegekende financiële steun te zullen bevriezen uit protest tegen het regeringsbeleid om door te gaan met kernproeven. Op 17 augustus had China een ondergrondse kernproef uitgevoerd bij Lop Nor. Het was China's 43ste kernproef. Na een vergelijkbare proef in mei had de Japanse regering bekendgemaakt haar steun te zullenverminderen (zie pag. 640/1/2-'95).

Hoewel het bedrag dat in aanmerking kwam slechts 7 mrd yen bedroeg (ongeveer $71 min), zou de Japanse regering hebben laten doorschemeren ook misschien te overwegen om concessionaire yen-leningen op te schorten, die met meer dan 140 mrd yen in 1994 het leeuwedeel van de Japanse hulp aan China vormden.

China wees acht activisten van de milieuorganisatie Greenpeace uit, die op 16 augustus Op het Hemelse Plein van de Vrede in Beijing deelnamen aan protesten tegen de kernproeven. De groep hees een vlag op het plein voordat ze d ~ de politie werd weggejaagd.

VIJFDE CCP-PLENUM. NEGENDE VIJFJARENPLAN GOEDGEKEURD. BENOEMINGEN

Op 25-28 september werd in Beijing de vijfde plenaire zitting van het 14de eentrale comité van de Chinese Communistische Partij gehouden (voor vierde plenum in september 1994, zie pag. 63/1 e.v.-'95). Het comité gaf zijn goedkeuring aan het negende vijfjarenplan (1996-2000) en de ,,lange-termijndoelstelling" voor 2010 (voor achtste vijfjarenplan (1991-'95), zie pag. 274/3 e.v.-'91).

Het op 28 september uitgevaardigde communiqué van het partijplenum bevatte weinig bijzonderheden over het nieuwe plan. Het officiële persbureau Xinhua, dat uit het communiqué citeerde, zei dat ,,hetbruto nationaal produkt (BNP)per hoofd van de bevolking in het jaar 2000, als er in China ongeveer 300 mln mensen meer wonen dan in 1980, vier maal zo hoog zal zijn als dat van dat jaar". De ,,belangrijkste doelstelling" voor 2010 was een verdubbeling van het BNP van het jaar 2000.

Volgens de Finnncial Times van 29 september suggereerde het communiqué andere economische prioriteiten, aangezien er gewag werd gemaakt van een overgang van ..extensieve naar intensieve groei."

De tekst van het negende economische vijfjarenplan (1996-2000)werd op 4 oktober door Xinhua gepubliceerd.

Ze bevatte alleen de strategische hoofdlijnen voor de overgang naar een ,,socialistische markteconomie". Er zou in toenemende mate worden geïnvesteerd in regio's die in het binnenland waren gelegen, en prioriteit worden gegeven aan infrastructurele projecten en arbeidsinten-

sieve industrieën zoals de textiel. Buitenlandse bedrijven zouden ,,geleidelijk worden gelijkgeschakeld met nationale bedrijven". Volgens regeringsfunctionarissen betekende dit een herziening van het bestaande systeem van preferentiële belastingtarieven. Grote staatsondernemingen zouden ,,de ruggegraat" van de economie blijven vormen. maar voor kleinere staatsbedrijven zouden verschillende opties, waaronder fusies en privatisering, worden onderzocht.

Volgens de Far Eastern Econornic Review van 12 oktober besloot de partij de groei te handhaven op een betrekkelijk bescheiden percentage van 8-9 procent tussen 1996 en 2000 en op net iets meer dan 7 procent in de periode 2000-2010. In het artikel werd geschat dat China's economische groei gedurende het achtste vijfjarenplan 11,7 procent per jaar bedroeg (tegen een groei van 7.9 procent tijdens het zevende vijfjarenplan), en dat beperking van de groei en de inflatie de grootste problemen vormden waar de partij mee te kampen zou krijgen.

Benoemingen in Centraal Militair Comité

Het plenum ging akkoord met een aantal benoemingen en promoties in het machtige Centrale Militaire Comité (CMC)van de partij. Volgens de *Far* Eastern Economic Review van 12 oktober vormde 's lands president en algemeen secretaris van de CCP, Jiang Zemin, het brein achter de wijzigingen, die waren bedoeld om de invloed van ,,elder statesman" Deng Xiaoping in het Volksbevrijdingsleger terug te dringen. Naar verwachting zou dat een cruciale rol gaan spelen bij de opvolging van Deng.

Minister van defensie en Staatsraad, generaal Chi Haotian, en de chef van de generale staf van het Volksbevrijdingsleger, generaal Zhang Wannian, werden beiden gepromoveerd van gewone comitéleden tot vice-voorzitters. Chi en Zhang waren trouwe aanhangers van Jiang Zemin en hun benoeming leek de weg vrij te maken voor de pensionering van twee bejaarde Deng-aanhangers, CMC-eerste vice-voorzitter Liu Huaqing en vice-voorzitter Zhang Zhen.

Generaal Wang Ruilin, hoofd van Dengs eigen bureau en generaal Wang Ke werden benoemd tot gewone comitéleden. Sommige waarnemers suggereerden dat de benoeming van Wang Ruilin in het CMC duidelijk maakte dat Jiang het leger nog niet onder controle had.

De samenstelling van het nieuwe Centrale Militaire Comité was:

voorzitter - Jiang Zemin; eerste vice-voorzitter - Liu Huaqing; vice-voorzitters - Zhang Zhen, Chi Haotian. Zhang Wannian; leden - Yu Yongbo, Fu Quanyou, Wang Ruilin, Wang Ke.

Ontslag Chen Xitong uit politburo

Zoals verwacht ging het centrale comité tijdens het plenum ermee akkoord dat Chen Xitong uit het politburo en het centrale comité werd verwijderd (voor partij-onderzoek in juli naar de tegen Chen ingebrachte beschuldigingen wegens corruptie. zie hierboven).

Het centrale comité ging net niet zover om Chens partijlidmaatschap in te trekken. In een verklaring over Chens verwijdering zei Xinhua op 28 september dat Chen ,,eenlosbandig en buitensporig leven had geleid, zijn macht had misbruikt ten voordele van zijn familie en kostbare giften had aanvaard voor eigen gebruik...Hij heeft ernstige foutengemaakt".

Nieuwe legerstafchef

Op 5 oktober werd de benoeming bekendgemaakt van generaal Fu Quanyou tot stafchef van het Volksbevrijdingsleger.

Hij volgde generaal Zhang Wannian op, die was benoemd tot vice-voorzitter van de Centrale Militaire Commissie (zie hierboven).De 65-jarige Fu Quanyou was lid van deze commissie en bovendien voormalig directeur-generaal van de logistieke afdeling van het Volksbevrijdingsleger.

JAMES PENG IN GEVANGENIS

Op 28 september werd de Chinees-Australische zakenman James Peng door de Volksrechtbank in Shenzhen veroordeeld tot 18 jaar cel en uitwijzing op grond van verduistering. Volgens de Financial Times van 29 september had de rechtbank in het midden gelaten of Peng zijn straf moest uitzitten voordat hij werd uitgewezen.

Peng was in 1993 op Macao door de Chinese politie ontvoerd en was in augustus 1994 aangeklaagd wegens verduistering van ongeveer $ 1,4 mln aan leningen van een Chinese bank (zie pag. 60/2-'95).

MENSENRECHTENACTIVISTEN VISUM GEWEIGERD

Op 4 oktober meldde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International dat twee Amnesty-afgevaardigden een toegangsvisum was geweigerd. De twee waren uitgenodigd voor de Zevende Internationale Anti-Corruptieconferentie, die van 6-10 oktober in Beijing werd gehouden.

DISSIDENTENPROTEST

Op 22 oktober werd Wang Zhihong tijdens een demonstratie in het Shuangxiu-park in het noorden van Beijing gearresteerd. Zij eiste dat haar echtgenoot, de 43-jarige dissident Chen Ziming, medisch zou worden behandeld. Chen Ziming was behandeld voor kanker en zat een gevangenisstraf van 13 jaar uit wegens zijn betrokkenheid bij de pro-democratische beweging van 1989. Hij was op 13 oktober in hongerstaking gegaan (zie ookpag. 639/1/2-'95).

Twaalf Chinese oppositie-activisten stuurden op 18 oktober een open brief naar Jiang Zemin en Qiao Shi, de voorzitter van het Nationale Volkscongres (NVC), waarin ze hen opriepen mensen niet langer om politieke redenen gevangen te zetten.

AARDBEVING

Op 24 oktober kwamen tenminste 29 mensen om het leven bij een aardbeving in de zuidwestelijke provincie Yunnan aan de grens met Myanmar. De aardbeving had een kracht van 6,5 op de schaal van Richter. Meer dan 12.000 gebouwen stortten in en ongeveer 20.000 mensen werden dakloos.

AKKOORD OVER KERNCENTRALE

Op 25 oktober bevestigde China dat een Frans consortium een order ter waarde van $ 1,93 mrd was toegekend voor de bouw van een kerncentrale in Lingao in de zuidelijke provincie Guangdong. Het betrof een zusterproject van de bestaande Daya Bay-kerncentrale. (voor het intentie-akkoord over de tweede centrale, zie pag. 352/1-'95.)

De centrale zou beschikken over twee 985 MW-reactoren en zou voorzien in de toegenomen behoefte aan elektriciteit in de regio die aan Hongkong grensde. Het consortium had ook de Daya Bay-centrale gebouwd en werd gevormd door Framatome. GEC-Alsthom en Electricité de France. (voor de sluiting van de Daya Bay-centrale in april. zie pag. 638/1-'95.)

TIBET: ONAFHANKELIJKHEIDSSTREVEN

Begin september verschenen berichten dat naar onafhankelijkheid strevende activisten in augustus twee kleine bommen tot ontploffing hadden gebracht in Lhasa.

De bommen, die een Chinese gedenkplaat in het centrum van Lhasa tot doelwit hadden, kwamen tot ontploffing tijdens de feestelijkheden ter gelegenheid van de 30ste verjaardag van Tibets officiële aansluiting bij China als Autonome Regio. Het hoogtepunt van de feestelijkheden werd gevormd door een parade in Lhasa op 1 september, die werd bijgewoond door de Chinese vice-premier Wu Bangguo.

GREYSVERDRAG MET RUSLAND

Volgens het persbureau Xinhua trad een in september 1994 door China en Rusland ondertekend verdrag op 17 oktober in werking. Het verdrag maakte een eind aan een geschil over het westelijk deel van de 4.000 km lange grens tussen beide landen. Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken zei dat, aangezien het verdrag voor het oostelijk deel van de grens reeds van kracht was, vrijwel het gehele grensgebied naar tevredenheid van beide landen was afgebakend.

KWESTIE VAN WTO-LIDMAATSCHAP

Na twee dagen van besprekingen met ministers van de Europese Unie (EU) in Brussel, herhaalde minister van buitenlandse handel en economische samenwerking Wu Yi op 9 oktober dat China kandidaat-lid van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) wenste te worden met de status van ,,ontwikkelingsland".

Tqdens de besprekingen in Brussel hadden EU-vertegenwoordigers er vergeefs bij hun Chinese collega's op aangedrongen een schema op te stellen om op zeven belangrijke gebieden te voldoen aan WTO-criteria.

Op 21 oktober kwamen vertegenwoordigers van de Quadrilaterale Groep (Canada, de EU. Japan en de VS, zie ook pag. 883/2-'95) informeel bijeen in het Noordengelse Harrogate om onder meer China's lidmaatschapsaanvraag te bespreken. EU-handelscommissaris en voorzitter van de vergadering sir Leon Brittan zei dat alle aanwezigen het erover eens waren dat het aan China was de vastgelopen onderhandelingen weer vlot te trekken.

Geen van beide partijen verstrekte informatie over hun onderhandelingspositie. maar op 24 oktober zei een vertegenwoordiger van het Chinese ministerie van buitenlandse handel dat de door de Quadrilaterale Groep in Harrogate gestelde eisen ,,te hoog zijn voor China's economie en niet in overeenstemming met de beginselen van de WTO".

(Vor.ber.pag. 637/2 e.v.-1995)

HONGKONG

N

HOF VAN LAATSTE BEROEP GOEDGEKEURD. VERKIEZINGEN WETGEVE DE RAAD. CHINEES-BRITSE BETREKKINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In overeenstemming met het Chinees-Britse akkoord van juni 1995 (zie pag. 642/1-'95), keurde de Wetgevende Raad (Legco) van Hongkong op 26 juli een wet goed voor het instellen van een hof van laatste beroep in Hongkong dat de Britse Privy Council diende te vervangen

De Legco nam het voorstel aan met 38 tegen 17 stemmen en drie onthoudingen. De 15 leden tellende fractie van de Democratische Partij stemde tegen het voorstel, omdat er te veel concessies waren gedaan aan China. In het bijzonder hekelde ze drie belangrijke concessies die waren gedaan met betrekking tot het tijdstip waarop het hof van kracht zou worden, de samenstelling en de jurisdictie ervan. Desalniettemin was gouverneur Chris Patten blij met de uitslag omdat ze een einde maakte aan de onzekerheid over het hof en de essentiële continuïteit van de rechtsgang na 1997 garandeerde.

De woede van de Democratische Partij, zowel over het voorgestelde hof als de buitensporige druk die volgens haar was uitgeoefend op de parlementariers om vóór de wet te stemmen, kwam op 12 juli tot uiting bij de behandeling van een motie van wantrouwen tegen gouverneur Patten. De motie. de eerste in haar soort. werd met 35 tegen 17 stemmen verworpen.

De beschuldigingen over concessies aan de regering in Beijing werden aangewakkerd, toen op 4 juli werd bevestigd dat Chief Secretary Anson Chan in juni een driedaags bezoek aan China had gebracht.

Tijdens de reis had Chen besprekingen gevoerd met een aantal functionarissen, onder wie vice-premier en minister van buitenlandse zaken Qian Qichen. Het was de eerste keer sinds de bekendmaking in oktober 1992 van Pattens omstreden constitutionele hervormingen en diens kort daarop volgende bezoek aan China (zie pag. 348/3 e.v.-'93), dat er op zo'n hoog niveau contact was tussen de regeringen van Hongkong en de China.

Journalisten uitgewezen

Op 23 augustus werden twee uit Hongkong afkomstige journalisten van het tijdschrift *Next* door China uitgewezen. Wat Wing-yin en Tse Ming-chong werden ervan beschuldigd militaire bases en troepenbewegingen in de zuidoostelijke provincie Fujian te hebben gefotografeerd.

Succes democraten bij verkiezingen Wetgevende Raad

De uitslag van de verkiezingen voor de Legco op 17 september. de laatste voordat Hongkong in 1997 weer onder Chinees bestuur zou komen. werd algemeen beschouwd als een overwinning voor de democratisch gezinde partijen en als een fiasco voor hun China-gezinde tegenhangers

Krachtens de omstreden politieke hervormingen van gouverneur Chris Patten, die in juni 1994 waren goedgekeurd (zie pag. 576/1-'94), werd de uit 60 zctcls bestaande Wetgevende Raad (Legco) gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. In de Legco hadden zitting (i) 20 leden die geografische districten vertegen oordigden en die werden gekozen door de bevolking; (ii) 30 leden die via zogeheten :;functionele districten" werden gekozen, zoals kamers van koophandel. breed samengestelde industriële groepen, vakbonden en beroepsorganisaties; en (iii) 10 leden die werden gekozen door een kiescollege dat werd gevormd uit de 230 direct gekozen districts- en stedelijke raadsleden van de kolonie. In het nieuwe orgaan hadden geen benoemde leden zitting, terwijl in de scheidende Legco 21 leden zaten die waren benoemd of ambtshalve daarin zitting hadden. Deze hadden doorgaans ervoor gezorgd dat de meeste wetsvoorstellen van de regering werden aangenomen (zie pag. 867/2/3 voor Legco-verkiezingen in september 1991).

De opkomst voor de geografische districten bedroeg 36 procent.

De democratisch gezinde Democratische Partij werd de grootste partij met 19 zetels en de steun van verscheidene andere leden. De China-gezinde factie werd geleid door de Democratische Alliantie ter Verbetering van Hongkong, die slechts zes zetels kreeg.

Bijna een derde van alle leden. met inbegrip van de negen van de Liberale Partij. die opkwam voor de belangen van het bedrijfsleven. behoorde noch tot de democratisch gezinde noch tot de China-gezinde factie. Volgens de *Far Eastern Economic Review* van 26 september zouden de Democraten ..volgens de meeste schattingen" in staat zijn om genoeg van deze leden achter zich te krijgen om een kleine meerderheid te behalen bij ,.kwesties die met China verband houden". Verder was de *Review* van mening dat de Democraten een groter blok van 36-39 zetels zouden kunnen vormen als het ging om sociale en economische kwesties.

Op 18 september noemde het officiele Chinese persbureau Xinhua de verkiezingen ,.oneerlijk en irrationeel". Het herhaalde het Chinese standpunt dat de door Patten in het leven geroepen, uit drie lagen bestaande, politieke structuur. met inbegrip van de nieuwe Legco, in juli 1997 zouden worden vervangen door tijdelijke organen. Maar de Far *Eastern Economic Review* van 23 september waarschuwde dat nieuwe Legco ,,zou kunnen weigeren zich geruisloos terug te trekken"

Zetelverdeling Wetgevende Raad

Partij	Geografisch	Functioneel	Kiescollege	Totaal
Democratische Partij	12	5		19
Liberale Partij	1	8		9
Democratische Alliantie ter Verbetering van Hongkong		2	2	
Unie voor Democratie en Levensonderhoud van het Volk	2		1	4
Federatie van Vakbonden	-		-	1
Liberaal Democratische Federatie			1	1
Progressieve Alliantie			1	1
123 Democratische Alliantie			1	1
Nieuwe Alliantie van Hongkong	-	1	-	1
Onafhankelijken	3	12	2	17
Totaal	20	30	10	60

Gouverneur Patten eist „verblijfsrecht" in Groot-Brittannië voor houders BDTC-paspoort

Op 22 september drong Patten er in een radioprogramma van de BBC op aan dat de Britse regering de ongeveer 3,2 mln houders van een paspoort van de British Dependent Territories Citizen (BDTC)in Hongkong een verblijfsrecht voor Groot-Brittannië zou geven. Patten zei niet te denken dat alle houders van een BDTC-paspoort plotseling op (de luchthaven) Heathrow zouden aankomen. Niemand gaat daar serieus van uit, en ronduit gezegd, als ze dat wel zouden doen, zouden ze zeker niet op kosten van de verzorgingsstaat leven."

Krachtens de Wet op de Britse Nationaliteit (Hongkong)van 1990 hadden houders van een BDTC-paspoort geen verblijfsrecht voor Groot-Brittannië en zouden zij in 1997 Chinese staatsburgers worden. Krachtens de wet werd aan ongeveer 50.000 gezinshoofden, onder wie ambtenaren en vooraanstaande figuren uit het bedrijfsleven. het recht op een volwaardig Brits paspoort verleend, en derhalve op een verblijfsrecht voor Groot-Brittannië.

Pattens opmerkingen leidden tot kritiek van zowel de Chinese als de Britse regering en werden met gemengde gevoelens ontvangen in de lokale gemeenschap. Op 24 september werd Pattens voorstel verworpen door zowel de Britse minister van binnenlandse zaken Michael Howard als diens Labour-schaduwminister Jack Straxv. Op 25 september beschuldigde de Chinees Chen Zhouer. lid van de Chinees-Britse Joint Liaison Group, Patten ervan de bevolking van Hongkong te misleiden en onverantwoordelijk te handelen.

Bezoek van Qian Qichen aan Londen

Van 2-3 oktober hield de Chinese minister van buitenlandse zaken en vice-premier Qian Qichen in Londen besprekingen met zijn Britse collega Malcolm Rifkind. Tevens sloten hij en de Britse premier John Major een uit vier punten bestaand akkoord over een aantal lopende zaken betreffende de overdracht van Hongkong aan China eind juni 1997. Er werd echter niet gesproken over de rol van de Wetgevende Raad na de overdracht. In zijn verklaringen herhaalde Qian Qichen het Chinese standpunt dat de Wetgevende Raad vanaf juli 1997 „geen enkel gezag of bevoegdheid" zou hebben.

Het akkoord voorziet in informele contacten tussen hoge Hongkong-ambtenaren en Chinese functionarissen voor de praktische aspecten van de overdracht, de gezamenlijke organisatie van de overdrachtsceremonie, de communicatie tussen de regering van Hongkong en een nieuwe in januari 1996 door China te benoemen „voorbereidingscommissie", en grotere inspanningen om overeenstemming te bereiken over de aanleg van een containerhaven ter waarde van $ 1,5 mrd.

Martin Lee, voorzitter van de Democratische Partij die bij de Legco-verkiezingen in september de grootste partij was geworden (zie hierboven), noemde het feit dat er niet was gesproken over de rol van de Legco, „een nieuwe aanwijzing dat Groot-Brittannië bereid is de bevolking van Hongkong op te offeren voor zijn handelsbelangen". Voormalig Brits ambassadeur in Beijing sir Percy Cradock, die in 1984 een hoofdrol had gespeeld bij het tot stand brengen van het overdrachtsakkoord, suggereerde op 9 oktober in Londen dat het een teken aan de wand was dat gouverneur Chris Patten van Hongkong door de Chinese en de Britse regering „snel op een zijspoor (werd)gezet".

Jaarrede Patten

In zijn vierde (en voorlaatste) jaarrede op 11 oktober beloofde Patten dat de scheidende regering van Hongkong de sociale uitgaven zou verhogen en de werkloosheid zou terugdringen door het aantal buitenlandse werknemers te beperken.

Hij zei dat het in 1989 ingestelde toelatingsquotum van 23.000 buitenlandse werknemers (op grond hiervan hadden zich reeds ongeveer 15.300 buitenlandse werknemers in Hongkong gevestigd) begin 1996 zou worden verlaagd tot maximaal 5.000.

Nieuw paspoort

Op 16 oktober presenteerde het Chinese Bureau voor Aangelegenheden be-



Onderonsje tussen de gouverneur van Hongkong Chris Patten (r.)en de Britse minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind (l.) na afloop van een persconferentie in Londen op 24 oktober, waarop de hoop werd uitgesproken dat China zijn standpunt over de afschaffing van Hongkongs Wetgevende Raad na de machtsoverdracht in juli 1997 zou wijzigen.

treffende Hongkong en Macao het paspoort dat vanaf 1 juli 1997 zou worden verstrekt aan hiervoor in aanmerking komende inwoners van Hongkong. Het paspoort zou tweetalig zijn, Engels en Chinees.

Bill of Rights onder vuur

Op 17 oktober gaf de juridische commissie van het Chinese Voorbereidende Werkcomité (PWC) de Chinese regering het advies de in 1991 ter waarborging van burgervrijheden geïntroduceerde Bill of Rights (zie pag. 866/3-'91) geen voorrang te verlenen boven de Basic Law (de door de Chinese autoriteiten opgestelde grondwet voor Hongkong na de overdracht).

Het comité was in maart 1993 gevormd en bestond uit hoge Chinese functionarissen en prominente burgers van Hongkong. Een andere aanbeveling van de commissie was dat met name recente amendementen op Hongkong-wetten inzake het toezicht op de audiovisuele media, openbare demonstraties en de onafhankelijkheid van de Legco, zouden moeten worden veranderd, aangezien ze zouden ,,leiden tot sociale instabiliteit". In een verklaring zei de Democratische Partij dat de aanbevelingen van de PWC (die werden beschouwd als een afspiegeling van het Chinese regeringsbeleid) ,,een serieuze bedreiging vormen voor het toegezegde zelfbeschikkingsrecht van de bevolking van Hongkong".

Wetgevende Raad blokkeert belastingverhoging

Op 25 oktober verwierp de Legco met 49 tegen zes stemmen een regeringsvoorstel tot belastingverhoging. De regering had gewezen op de noodzaak de inflatie laag te houden en de economie te stimuleren. Minister van financiën Donald Tsang zei dat hij de uitslag van de stemming ter harte zou nemen.

(Vor.ber.pag. 641/2 e.v.-1995)

JAPAN

VERWIKKELINGEN ROND AUM SHINRIKYO-SEKTE

De operatie tegen de Aum Shinrikyo-sekte, die naar werd aangenomen verantwoordelijk was voor de gifgasaanslag in de metro van Tokio in maart (zie pag. 360/3 e.v.-'95) werd in juli 1995 voortgezet met nieuwe arrestaties. Op 5 juli werd de leider van de sekte, Shoko Asahara, die al was aangeklaagd wegens de aanslag (zie pag. 644/1 e.v.-'95). ook aangeklaagd wegens de moord op een sektelid. Op 16 juli volgden nieuwe aanklachten, toen Asahara en elf volgelingen in staat van beschuldiging werden gesteld wegens de dood van zeven personen tengevolge van een gifgasaanslag in Matsumoto in juni 1994.

De veiligheidsmaatregelen op stations en in de ondergrondse metro bleven zeer streng na nieuwe gifgasaanslagen. Minstens 36 personen werden opgenomen in een ziekenhuis. nadat zij op 2 juli in het metrostation Kamioka in de stad Yokohama waren bedwelmd door een geheimzinnig gas De dag daarop werclen nog eens zes personen naar een ziekenhuis in die stad overgebracht: nadat iemand kennelijk gifgas had laten ontsnappen in een supermarkt. Verder stelde de politie op 5 juli op het spoorwegstation Kayabacho in Tokio een tijdmechanisme buiten werking dat volgens haar voldoende cyanidegas had kunnen laten ontsnappen om 9.000 mensen te doden. Binnen enkele uren na de ontdekking werd in een metrostation en in het belangrijkste spoorwegstation van Tokio een aantal mensen bedwelmd door gas. Tegelijkertijd werd in een ander station in Tokio een soortgelijk tijdmechanisme buiten werking gesteld. De herkomst van het gas dat in Yokohama was gebruikt, bleef een mysterie, maar algemeen werd aangenomen dat de aanslagen in Tokio het werk waren van leden van de Aum Shinrikyo-sekte die nog steeds op vrije voeten waren.

De zaak kreeg echter een verrassende verloop. toen een vroeger lid van een misdadigersbende die voor zover men wist geen contacten had met de Aum Shinrikyo-sekte, bekende verantwoordelijk te zijn voor een gifgasaanval in Yokohama op 19 april, waarbij verscheidene honderden mensen onwel waren geworden (zie pag. 642/3 e.v.-'95). Op 6 juli deelde de politie mee dat Koji Hara had bekend de aanslag te hebben gepleegd tijdens een depressie. Velen hadden deze aanslag toegeschreven aan de Aum Shinrikyo-sekte.

Nieuwe aanklachten

Op 7 augustus dienden de autoriteiten aanklachten in tegen vijf leden van de Aum Shinrikyo-sekte wegens moord en poging tot moord met het zenuwgas sarin in Matsumoto in de provincie Nagano in juni 1994, waarbij zeven personen om het leven waren gekomen.

Onder de verdachten bevond zich sekteleider Shoko Asahara. Zeven andere sekteleden werden aangeklaagd wegens minder zware delicten in verband met de aanslag in Matsumoto. Alle twaalf waren reeds in staat van beschuldiging gesteld in verband met de aanslag op de metro van Tokio in maart 1995.

Ontdekking van aan sekte toegeschreven moorden

Op 6 september groeven de autoriteiten de lijken op van Tsutsumi Sakamoto. zijn echtgenote en hun veertien maanden oude zoontje, die naar werd aangenomen waren vermoord door leden van de Aum Shinrikyo-sekte.

De advocaat Sakamoto was vóór zijn verdwijning in 1989 opgetreden namens familieleden van personen die hun kinderen wilden bevrijden uit de greep van de sekte. De ontdekking van de lichamen versterkte het bewijsmateriaal tegen sekteleden, van wie een aantal al een strafzaak boven het hoofd hing wegens een reeks gifgasaanslagen (zie hierboven).

Proces tegen Asahara vertraagd. Sekte officieel ontbonden

De leider van de religieuze Aum Shinrikyo-sekte, Shoko Asahara, moest op 25 oktober voor de districtsrechtbank van Tokio terecht staan. Hij werd onder meer beschuldigd van moord in verband met een aantal incidenten, waaronder de gifgasaanslag in Tokio in maart 1995. Het proces liep echter vertraging op doordat Asahara eerder die dag zijn advocaat had ontslagen. Aangezien de Japanse wet eiste dat een van een halsmisdrijf beschuldigde verdachte juridische bijstand ontving, werd deze stap gezien als een poging de rechtszaak te vertragen. Asahara zou de advocaat op 27 oktober echter weer in dienst hebben genomen. Hoewel Asahara tijdens zijn voorarrest ten aanzien van een aantal aanklachten schuld zou hebben bekend, gaf zijn advocaat te kennen dat hij bij aanvang van het proces voor diens onschuld zou pleiten.

Eveneens in oktober werd gerechtelijke stappen ondernomen tegen enkele andere sekteleden. De meeste belangstelling genoot het proces tegen Tomomasa Nakagawa. een voormalig arts en een naaste medewerker van Asahara, dat op 24 oktober begon. Hoewel hij ontkende schuldig te zijn aan moord, gaf hij toe in opdracht van Asahara gifgas te hebben gemaakt.

Op 7 oktober was Fumihiro Joyu gearresteerd op beschuldiging van meineed. Hij was het enige prominente sektelid dat niet in voorarrest had gezeten.

Op 30 oktober gelastte de districtsrechtbank van Tokio de sekte officieel te ontbinden. Deze beschikking was een uitzonderlijk snelle reactie op een in juni door gouverneur Yukio Aoshima van Tokio ingediend verzoekschrift (zie ook pag. 644/2/3-'95). Hierdoor konden door de rechtbank benoemde curatoren beslag leggen op de activa van de Aum Shinryo-sekte. De beslaglegging moest echter worden uitgesteld, omdat vertegenwoordigers van de sekte verklaarden in hoger beroep te zullen gaan bij het Hooggerechtshof van Tokio.

KWESTIES IN VERBAND MET OORLOG IN STILLE OCEAAN

Op 4 juli maakte de regering bekend dat er op 15 augustus geen speciale herdenking zou zijn ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de Japanse capitulatie, waarmee een einde kwam aan de oorlog in de Stille Oceaan. Uit het besluit bleek dat er diepe meningsverschillen bestonden tussen de coalitiepartners over de inhoud en de interpretatie van een dergelijke gebeurtenis.

Als gevolg van een andere erfenis van de Tweede Wereldoorlog werd op 19 juli een omstreden regeringsfonds in het leven geroepen om schadevergoeding uit te keren aan „troostmeisjes" (vrouwen in bezette gebieden die waren gedwongen om als prostituée te werken voor de Japanse strijdkrachten). Het Nationale Aziatische Vredesfonds voor Vrouwen was formeel een particulier fonds. maar zou ook overheidsbijdragen ontvangen. De oprichting van dit fonds was onderdeel van een programma van boetedoening, dat in augustus 1994 was aangekondigd (zie pag. 69/2-'95 en 648/1/2-'95). Het programma was algemeen afgekeurd, omdat het geen rechtstreekse schadevergoedingbood aan de „troostmeisjes".

Op 27 juli verschenen rijf ex-krijgsgevangenen uit Groot-Brittannië. Australië. Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten voor een districtsrechtbank in Tokio omschadevergoeding van $ 22.000 per persoon en een verontschuldiging te eisen voor elk van de 30.000 ex-krijgsgevangenen. Nadat de rechtbank kennis had genomen van schriftelijke getuigenverklaringen van de ex-krijgsgevangenen over slavenarbeid en mishandeling, werd dezitting verdaagd tot 5 oktober.

In het verleden had de Japanse regering zich zowel in de zaak van de troostmeisjes als in die van de ex-krijgsgevangenen op het standpunt gesteld dat alle kwesties over individuele schadevergoeding waren geregeld in het Verdrag van San Francisco uit 1951.

Oorlogsverontschuldiging. Einde Tweede Wereldoorlog herdacht

Op 15 augustus, ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van het einde van de oorlog in de Stille Oceaan, legde premier Murayama een verklaring af op de televisie. Hierin gaf hij uitdrukking aan zijn „gevoelens van diepe spijt" en bood hij zijn „oprechte verontschuldigingen" aan voor de daden van Japan.

Deze verklaring en in het bijzonder het feit dat hierin voor het eerst het woord „verontschuldiging" werd gebruikt, werd algemeen positief ontvangen door de Aziatische buurlanden. Een aantal regeringen en vertegenwoordigers van veteranen en slachtoffers van de Japanse agressie eisten echter een uitvoeriger uiting van berouw. Op 11 augustus maakte de Britse regering bekend dat premier John Mayor een brief van Murayama had ontvangen waarin deze zijn „diepe spijt" had betuigd over de Japanse behandeling van krijgsgevangenen. Na enige verwarring over de inhoud en status van de brief bevestigde Japan op 13 augustus dat deze een openbare verontschuldiging was. Desalniettemin deelden woordroerders van de Britse ex-militairen die samen met andere geallieerde veteranen op dat ogenblik via Japanse rechtbanken verontschuldigingen en schadevergoeding eisten (zie boven), mede dat zij van plan waren hun actie voort te zetten. De Japanse regering hield weer vast aan haar gebruikelijke standpunt dat na de Tweede Wereldoorlog alle schadevergoedingskwesties waren geregeld in verdragen.

In augustus waren er talrijke plechtigheden ter herdenking van de vijftigste verjaardag van het einde van de oorlog in de Stille Oceaan. Na bezoeken aan Hiroshima en Nagasaki, die beide in 1945 waren getroffen door een atoombom. brachten keizer Akihito en keizerin Michiko op 2 augustus een bezoek aan Okinawa, de zuidelijkste prefectuur van Japan.

Op 1 april 1945 waren Amerikaanse troepen op dit eiland geland. In de 82 dagen durende strijd die daarop volgde. verloren 250.000 Japanse soldaten en burgers en 12.500 Amerikaanse soldaten het leven bij een felle maar uiteindelijk vruchteloze poging de invasietroepen terug te slaan.

Op 6 augustus woonden ongeveer 100.000 mensen de herdenking van de vijftigste verjaardag van de atoombomaanval op Hiroshima bij. De burgemeester van de stad, Takashi Hiraoka, herdacht de slachtoffers van de atoombom en eiste dat alle kernwapens zouden worden afgeschaft. Murayama toonde eveneens zijn „diepemedeleven" met de slachtoffers en hun families.

VERLAGING RENTETARIEVEN

Op 7 juli verlaagde de Bank van Japan de ééndaagse daggeldrente (de kosten van ééndaagse leningen tussen banken) met bijna een half procent tot 0,75 procent. Hiermee erkende de bank dat het economische herstel moeizaam verliep. Deze maatregel, die volgde op een soortgelijke verlaging in de Verenigde Staten, veroorzaakte een stijging van de aandelenkoersen en een verlaging van de laagste rentetarieven voor kort-termijnleningen door's lands grootste banken.

HANDELSAKKOORD MET VS.

Op 20 juli wisten Japan en de VS voor de tweede keer in twee maanden op het nippertje een handelsoorlog te voorkomen. Er werd een akkoord bereikt over de netelige kwestie van de luchtvrachtrechten en, evenals bij het akkoord over auto's en auto-onderdelen van juni (zie pag. 648/3 e.v.-'95), werden hiermee strafmaatregelen afgewend.

Met het akkoord, dat in Los Angeles werd ondertekend door de Japanse minister van transport Shizuka Kamei er; zijn Amerikaanse ambtgenoot Frederico Pena. kwam een einde aan drie maanden van verhitte onderhandelingen. Krachtens het akkoord kregen de VS zeven nieuwe routes via Japan naar andere Aziatische bestemmingen. In ruil daarvoor kreeg Japan één nieuwe route naar de VS. Daarnaast kreeg Japan de toezegging dat er in september besprekingen zouden worden gevoerd die erop waren gericht de regels voor het burgerluchtvaartverkeer tussen beide landen te liberaliseren en met elkaar in overeenstemming te brengen. Evenals bij het akkoord over auto's en auto-onderdelen werd het akkoord onmiddellijk door beide partijen op verschillende wijze geïnterpreteerd.

REGERING LIJDT NEDERLAAG BIJ VERKIEZINGEN VOOR HOGERHUIS

Op 23 juli leed de coalitieregering van Tomiichi Murayama een zware nederlaag bij verkiezingen voor de helft van de 252 zetels in het Huis van Raadsheren, het Hogerhuis van de Diet. Ondanks het feit dat zijn eigen Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ) slechts zestien zetels behaalde, verklaarde premier Murayama dat zijn re-



Als symbool van vrede worden duiven losgelaten in het Vredespark in Hiroshima tijdens de plechtigheid op 6 augustus 1995 ter herdenking van het afwerpen van de atoombom op diestadvijftig jaar geleden.



De Japanse prcmicr en SDPJ-leider Tomiichi Murayama (m.).samen met secretaris-generaal Wataru Kubo (r.)en vice-voorzitter Kosuke Uehara (l.), voor het begin van de persconfe entie op 24 juli, waarop hij verklaarde niet te zullen aftreden, ondanks de nederlaag van zijn partij bij de verkiezingen voor het Hogerhuis.

gering .,het op het nippertje had gehaald", en verwierp hij de eis van de oppositie om onmiddellijk algemene verkiezingen uit te schrijven.

Van de 126 verkiesbare zetels behoorden er 76 tot prefecturale kiesdistricten en werden er vijftig verdeeld op basis van evenredige vertegenwoordiging. De opkomst lag met 44,52 procent aanzienliik onder het vorige laagterecord van 50,07 procent bij de verkiezingen voor het Hogerhuisin 1992 (zie pag. 138/2 e.v.-'93).

VITSLAGVERKIEZINGENHOGERHUIS

Partij	Gewonnen :etels	Huidige sterkte	Vooraf
LDP	49*	110	94
SDPJ	16	38	63
Sakigake	3	3	1
Totaal regerings coalitie	68	151	158
Shinshinto	40	56	35
Komei	-	11	12
JCP	8	14	11
Overigen	4	8	19
Onafhankelijken	6	12	15
Totaal	126	252	250+

"Inclusief drie beha:ald door. onafhankelijken die later tot LDP toetraden
+Twee zetels vacant

Stemmenpercentage

Partij	1995	1992	1989
LDP	44	43	43
SDJP	15	27	28
Sakigake		-	-
Shinshinto	22		
JCP	6	4	6
Overigen	12	26	23

De SDPJ behaalde de slechtste resultaten uit haar geschiedenis en verloor bijna twee derde van haar zetels. De belangrijkste coalitiepartner, de conservatieve Liberaal-Democratische Partij (LDP), deed het iets beter, maar wist slechts 49 van de 33 zetels waarop zij had gemikt, in de wacht te slepen (van deze zetels waren er eigenlijk drie behaald door onafhankelijken die later toetraden tot de LDP). De kleinste coalitiepartner, Sakigake, kreeg niet meer dan drie zetels.

De kleine Japanse Communistische Partij (JCP) behaalde een onverwacht goed resultaat en veroverde acht zetels. Van grotere betekenis was echter het succes van Shinshinto. de eind 1994 opgerichte oppositiepartij (zie pag. 356/1 e.v.-'95), bij haar eerste grote verkiezingsstrijd. Shinshirrto veroverde 40 zetels. vijf meer dan het aantal dat zij vooraf hoopte te behalen.

FINANCIËLE SCHANDALEN

Op 28 juli bood Sakigake-voorzitter Masayoshi Takemura zijn ontslag aan. Hiermee aanvaardde hij de verantwoordelijkheid voor het slechte resultaat van de partij bij de verkiezingen. Later trok Takemura zijn ontsiag in, toen er vanuit zijn partij een beroep op hem werd gedaan om aan te blijven. Op 30 juli liet hij doorschemeren dat hij misschien ontslag zou nemen als minister van financiën. Hij bleef echter aan, in afwachting van een op handen zijnde kabinetswijziging in augustus (zie hieronder).

Takemura was onder steeds grotere druk komen te staan naar aanleiding van de sterke yen, dalende aandelenkoersen en een financieel schandaal rond de ondergang van twee kredietinstellingen (zie pag. 359/2 e.v.-'95 en 645/3 e.v.-'93). Op 28 juli nam de druk toe, toen Yoshio Nakajima aftrad als hoofd van het instituut voor het fiscale en monetaire beleid van het ministerie van financiën. Nakajima had toegegeven contacten te onderhouden met Harunori Takahashi, de zakenman die de hoofdfiguur was in het schandaal rond de kredietinstellingen.



Shinshinto-leider Toshiki Kaifu (m.)en secretaris-generaal Ichiro Ozawa (r.)poseren op 23 juli 1995 op het hoofdkwartier van de partij met drie gekozen afgevaardigden na de zo succesvol verlopen verkiezingen voor het Hogerhuis.

Eerder die maand op 18 juli maren Takahashi en twee andere voormalige functionarissen van de twee kredietinstellingen aangeklaagd wegens schending van vertrouwen. Takahashi. de voormalige voorzitter van de Tokyo Kyowa Kredietinstelling werd samen met Shinsuke Suzuki en Shirokichi Ito, respectievelijk de ex-voorzitter en een ex-leidinggevende van de Anzen Kredietbank, aangeklaagd wegens het verstrekken van oninbare leningen. Takahashi en Suzuki werden b«\-endien ervan beschuldigd zelf te hebben geproiiteerd van de leningen.

KABINETSWIJZIGING

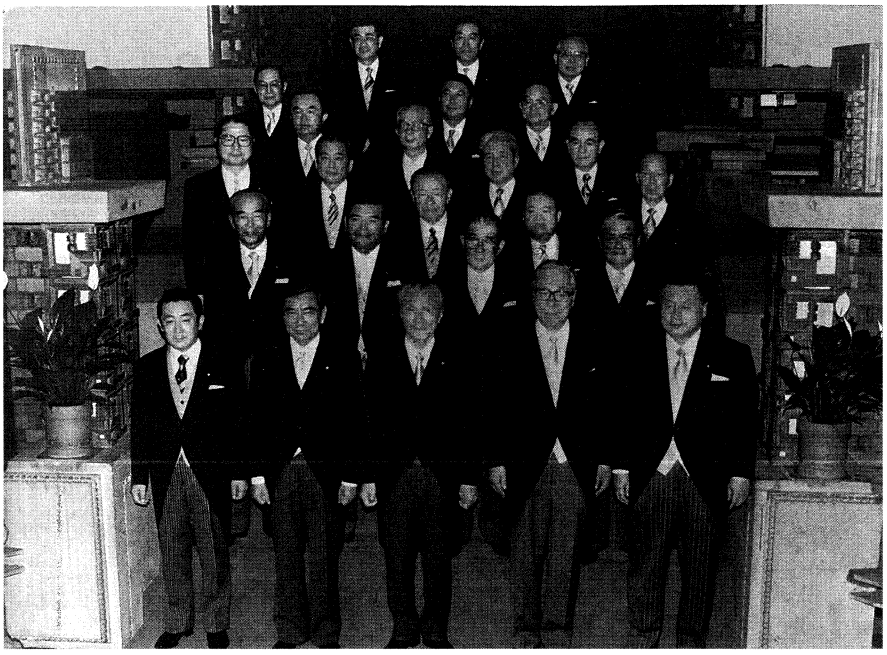
Op 8 augustus wijzigde premier Tomiichi Murayama zijn kabinet na de verkiezingsnederlaag in juli van de SDPJ (zie hierboven). Ogenschijnlijk was de kabinetswijziging bedoeld om het vertrouwen van de bevolking te versterken in het vermogen van de regering om de economie in goede banen te leiden. De veranderingen werden echter ook ingegeven door interne spanningen binnen Murayama's uit drie partijen bestaande coalitieregering.

Met ingang van 8 augustus 1995 was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier - Tomiichi Murayama (SDPJ); vicepremier. buitenlandse zaken - Yohei Kono (LDP); justitie - Tomoharu Tazama (LDP)*; financiën - Masayoshi Takemura (Sakigake); onderwijs - Yoshinobu Shinamura (LDP)*; gezondheidszorg en welzijn - Churyo Morii (SDPJ)*; landbouw, bosbouw en visserij - Hosei Norota (LDP)*; internationale handel en industrie - Ryutaro Hashimoto (LDP); transport - Takeo Hiranuma (LDP)*; PTT en telecommunicatie - Issei Inoue (SDPJ)*; arbeid - Shinji Aoki (SDPJ)*; bouwnijverheid - Yoshiro Mori (LDP)*; binnenlandse zaken - Takashi Fukaya (LDP)*; Hoofdsecretaris van het kabinet - Koken Nosaka (SDPJ)+.



Minister van financien Masayoshi Takemura op het hoofdkwartier van zijn partij Sakigake, kort nadat hij op 28 juli zijn ontslag als partijleider had ingediend.



Familieportret van het kabinet-Murayama van 8 augustus 1995: eerste rij (v.l.n.r.) Ryutaro Hashimoto, Yohei Kono, premier Tomiichi Murayama, Masayoshi Takemura, Yoshiro Mori; tweede rij: Takami Eto. Takashi Fukaya, Koken Nosaka en Yoshinobu Shimamura; derde rij: Hosei Norota, Tomoharu Tazawa en Churyo Morii; vierde rij: Seishiro Eto, Issei Inoue, Seiichi Ikehata, Yasuoki Urano en Masaaki Takagi: vijfde rij: Isamu Miyazaki, Takeo Hiranuma, Tadamori Oshima en Shinji Aoki; achterste rij: Teijiro Furukawa. Hiroyuki Sonoda en Takao Ode.

Staatsministers: Directeur-generaal bureau voor management en coordinatie - Takami Eto (LDP)*; directeur-generaal bureau voor defensie - Seishiro Eto (LDP)*; directeur-generaal bureau voor economische planning - Isamu Miyazaki (niet partijgebonden)*; directeur-generaal bureau wetenschap en technologie - Yasuoki Urano (LDP)*; directeur-generaal bureau milieuvraagstukken - Tadamori Oshima (LDP)"; directeur-generaal nationale bureau grondzaken - Seiichi Ikehata (SDPJ)*; directeur-generaal bureau ontwikkeling van Hokkaido en Okinawa - Masaaki Takaei (LDP)*.

* Nieuwe benoeming
\+ Andere taken

Ondanks spanningen binnen de regering slaagde Murayama erin zijn twee coalitiepartners, Yohei Kono en Masayoshi Takemura, leiders van respectievelijk de LDP en Sakigake, ertoe over te halen om samen met Kono's belangrijkste rivaal voor het LDP-leiderschap, Ryutaro Hashimoto, deel te blijven uitmaken van het kabinet. De benoeming van Yoshiro Mori tot minister van bouwnijverheid maakte het gemakkelijker hem als secretaris-generaal van de LDP te vervangen door Hiroshi Mitsuzuka. Mitsuzuka was een invloedrijk Diet-lid, wiens steun van essentieel belang werd geacht voor Kono's kansen om als LDP-leider herkozen te worden.

Naar verluidt weigerde SDPJ-secretaris-generaal Wataru Kubo zitting te nemen in het kabinet. Als leider van een rechtse factie van de SDPJ was Kubo de voornaamste kracht achter de beweging om de partij op te heffen en een nieuwe centrumpartij op te richten. Murayama had zich hiertegen verzet en er was op gezinspeeld dat hij Kubo zou opnemen in het kabinet om zodoende het uiteenvallen van de SDPJ te vertragen.

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Hoewel de campagne voor het leiderschap van de LDP pas op 10 september zou aanvangen, begon deze in feite op 21 augustus met een officiële verklaring van Hashimoto dat hij zich kandidaat zou stellen voor de verkiezingen voor het leiderschap van de partij die op 22 september zouden worden gehouden. De in functie zijnde leider Kono reageerde hierop met de mededeling dat hij zou dingen naar een tweede ambtstermijn en later in de maand zijn kandidatuur zou bekendmaken.

Hashimoto werd behoudender geacht dan Kono en minder populair buiten

de LDP Volgens vele commentatoren zou een eventueel leiderschap van Hashimoto de regeringscoalitie waarschijnlijk verder ondermijnen en de kans op vervroegde algemene verkiezingen vergroten Kono's positie binnen de LDP was echter aangetast door een reeks concessies aan de kleinere SDPJ en aan Sakigake alsmede door het magere resultaat van de LDP bij verkiezingen in juli Dit resultaat stond wooral in tegenstelling met het indruk ekkende succes van Shinshinto, de net opgerichte oppositiepartij

in juni was het verkiezingsreglement gewijzigd. Naast de 309 stemgerechtigde LDP-afgevaardigden in de Diet zouden bij de verkiezingen voor het leiderschap 1,7 miljoen gewone LDP-leden die meer dan drie jaar partijlid waren, per post mogen stemmen. Hierbij zouden dan 10.000 door hen uitgebrachte stemmen als één stem gelden.

In de dagen na zijn kandidaatstelling kreeg Hashimoto van een groeiend aantal LDP-afgevaardigden in de Diet de toezegging dat zij hem zouden steunen. Op 28 augustus werd zijn sterke positie impliciet erkend, toen Kono tot ieders verrassing bekendmaakte dat hij zich niet kandidaat zou stellen voor de verkiezingen.

Kono verklaarde dat hij zijn besluit had genomen, omdat hij ,,een conflict" binnen de LDP wilde voorkomen. Algemeen werd echter aangenomen dat Kono inzag dat hij door Hashimoto zou worden verslagen

Overlijden van Watanabe

Op 15 september overleed op 72-jarige leeftijd Michio Watanabe. die werd beschouwd als het meest vooraanstaande LDP-lid dat nooit premier was geweest.

Watanabe, die in 1963 werd gekozen in het Huis van Afgevaardigden; bekleedde tijdens zijn carrière merendeels belangrijke kabinetsposten en was minister van buitenlandse zaken en vice-premier, toen hij in april 1993 om gezondheidsredenen moest aftreden (zie pag. 723/2/3-'93). In 1991 stelde hij zich zonder succes kandidaat voor het leiderschap van de LDP (zie pag. 57/2-'92), en deed dat nogmaals in 1993 ondanks zijn ziekte (zie pag. 730/1-'93): in 1994 deed hij een gooi naar het premierschap (zie pag. 580/1 e.v.-'94). Zijn kansen op het leiderschap waren geslonken vanwege zijn betrokkenheid bij het Recruit-schandaal. dat had geleid tot de val van de LDP-regering in 1989, en vanwege zijn neiging om ondiplomatieke opmerkingen te maken over andere nationaliteiten.

Besluit tot opheffing SDPJ

Op 21 september hield de SDPJ een buitengewone nationale conventie. Tijdens deze conventie gaven de gedelegeerden hun goedkeuring aan een voorstel van de partijleiding om eind oktober een nieuwe partij van ,.democratische en liberale" signatuur op te richten

Het plan om een nieuwe partij op te richten was al enige tijd onderwerp van discussie geweest (zie pag. 647/1/2-'95) en vormde onderdeel van het voortdurende hergroeperingsproces in de Japanse politiek sinds de LDP in 1993 haar monopolie op de mach? was kwijtgeraakt (zie pag. 728/2 e.v.-'93).

Voorafgaande aan de conventie maakte SDPJ-voorzitter premier Tomiichi Murayama bekend dat hij niet zou dingen naar het voorzitterschap van de nieuwe partij. Dit gaf aanleiding tot speculaties dat Murayama van plan was om spoedig af treden als leider van de regeringscoalitie die bestond uit de LDP, SDPJ en Sakigake. In zijn toespraak tot de conventie verklaarde Murayama dat hij vastbesloten was in functie te blijven. totdat het werk aan de begroting voor het belastingjaar 1996 zou zijn voltooid. Dit zou waarschijnlijk niet vóór maart 1996 het geval zijn.

Nieuwe leider LDP gekozen

Op 22 september werd minister van internationale handel en industrie Ryutaro Hashimoto gekozen tot leider van de LDP. Op 25 september werd hij officieel geïnstalleerd in plaats van minister van buitenlandse zaken Yohei Kono, die had besloten zich niet beschikbaar te stellen voor een nieuwe ambtstermijn (zie hierboven).

De 58-jarige Hashimoto versloeg Junichiro Koizumi met 340 tegen 87 stemmen bij verkiezingen waaraan voor de eerste keer gewone partijleden mochten deelnemen. Naast de stemmen van LDP-afgevaardigden, die elk één stem hadden, telden 10.000 stemmen van partijleden als één stem. Ongeveer 55 procent van de 1,ä miljoen stemgerechtigde partijleden nam deel aan de verkiezingen. Dit aantal was lager danvenvacht.

Direct na zijn beëdiging wijzigde Hashimoto de partijtop. Hij benoemde de 56-jarige Koichi Kato, die tot dan toe voorzitter van de onderzoeksraad voor beleidszakrn van de partij was geweest. tot LDP-secretaris-generaal in plaats van Hiroshi Mitsuzuka. Deze functie had aanzienlijk aan invloed gewonnen, nadat de LDP-facties in december 1994 officieel waren opgeheven. Taku Yamasaki werd benoemd tot opvolger van Kato, terwijl Masajuro Shiokawa voorzitter van de uitvoerende raad van de partij werd.

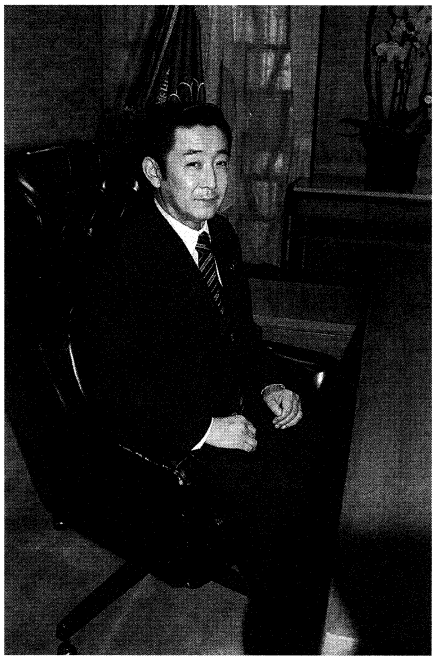
MAATREGELEN OM WAARDE VAN YEN TE VERMINDEREN. REDDINGSPLAN BANKEN

Op 2 augustus verlichtte de regering de beperkingen op buitenlandse investeringen door Japanse bedrijven in een kennelijke poging om de waarde van de yen te verminderen Dankzij deze veranderingen konden Japanse verzekeraars leningen in buitenlandse valuta verstrekken aan buitenlandse kapitaalverschaffers rn deelnemen in meer dan 30 procent van alle in yens gestelde consortionele leningen aan buitenlandse kapitaalverschaffers

Reddingsplan voor kredietinstelling

Op 28 augustus maakten de autoriteiten een reddingsplan bekend voor de kredietinstelling Cosmo, die op 31 juli failliet was gegaan met schulden van meer dan 250 mrd yen (bijna $ 3 mrd). Cosmo was failliet gegaan na een stormloop op de kredietinstelling door rekeninghouders die hun spaargelden opnamen uit angst over de omvang van leningen waarover Cosmo rente- en aflossingsverplichtingen niet was nagekomen.

Krachtens dit reddingsplan zou de Tokyo Kyodo Bank. die was opgericht om de zaken van twee andere failliet gegane kredietinstellingen af te handelen, de activa en passiva van Cosmo overnemen. De Bank van Japan ging ermee akkoord 20 mrd yen aan langlopende, niet door



De op 25 september geinstalleerde leider van de LDP Ryutaro Hashimotn achter zijn nieuwe bureau

zakelijk onderpand gedekte leningen te verstrekken om de verliezen van Cosmo te helpen opvangen, terwijl het gemeentebestuur van Tokio eveneens instemde met een bijdrage van 20 rnrd yen De Deposit Insurance Corporation of Japan (de Japanse Depositoverzekeringsmaatschappij waarbij rekeninghouders die gebruik maakten van premies van particuliere banken waren verzekerd) zou 110 mrd yen verschaffen terwijl andere kredietinstellingen besloten 18 mrd ven bij te dragen aan het reudingsplan

Binnen enkele dagen na het reddingsplan nam echter de bezorgdheid over de omvang van de oninbare vorderingen in het Japanse financiële systeem verder toe met het faillissement van de Kizu Shinyo Kumiai, een in Osaka gevestigde kredietinstelling, en de Hyogo-bank, de op 37 na grootste bank van Japan. Hiermee was de Hyogo-bank de eerste Japanse bank die na de Tweede Wereldoorlog over de kop was gegaan. Beide instellingen bezaten een groot aantal oninbare vorderingen en Kizu was evenals Cosmo aan het wankelen gebracht door plotselinge geldopnamen van in paniek geraakte rekeninghouders.

Op 31 augustus greep het ministerie van financiën op resolute wijze in. Kizu werd opgeheven. terwijl voor Hyogo een ingewikkeld reddingsplan werd opgesteld. Dit plan omvatte de overdracht van de bedrijfsactiviteiten van Hyogo naar een nieuwe bank die werd gefinancierd met het overgebleven kapitaal en nieuw kapitaal dat afkomstig was van andere banken en regeringsfondsen. De autoriteiten beklemtoonden dat de rekeninghouders van beide instellingen volledige bescherming zouden genieten, naast het bedrag van de officiële depositoverzekering,en dat de faillissementen geen effect zouden hebben op andere financiële instellingen.

Plan voor nieuwe instantie voor redding banken

De regering, die zich zorgen maakte over de oninbare vorderingen van Japanse schulden, maakte op 22 november plannen bekend voor de oprichting van een instantie naar het voorbeeld van de Amerikaanse Resolution Trust Corporation. Deze was in 1989 opgericht om failliet gegane spaarbanken te liquideren. De nieuwe instantie zou belast worden met het overnemen van banken die failliet dreigden te gaan.

Tegelijkertijd werd een officiele nieuwe schatting van 960 rnrd yen ($ 1.00 = 101,345 yen op 24 november 1995) bekendgemaakt van de oninbare leningen van de in Osaka gevestigde kredietinstelling Kizu Shinyo Kumiai die in augustus failliet was gegaan (zie boven). Dit bedrag stond voor meer dan 70 procent van alle vorderingen van Kizu. Daartoe behoorde niet de 230 mrd yen, die als waarschijnlijk oninbaar waren geboekt. De verliezen overstegen de financiële middelen van de Deposit Insurance Corporation, een door commerciële banken gefinancierde instelling om rekeninghouders ingeval van een faillissement hun geld terug te betalen,

ECONOMISCH STIMULERINGSPROGRAMMA GOEDGEKEURD

Op 20 september maakte de regering een omvangrijk economisch stimuleringsprogramma bekend. Hiermee wilde zij bewerkstelligen dat de economie uit de langste recessie sinds 1945 zou geraken.

Binnen één jaar na implementatie van dit programma moest het bruto nationaal produkt (BNP) met 2 procent zijn gestegen. Het was het zesde stimuleringsprogramma sinds augustus 1992. Er was een bedrag mee gemoeid van 14.220 rnrd yen ($ 1 = 98,7 yen op 22 september 1995), waarvan 12.810 mrd yen was gereserveerd voor overheidsinvesteringen. Evenals in het verleden bestond er verschil van mening over de vraag hoeveel nieuwe uitgaven de maatregelen eigenlijk zouden bevatten en hoe volledig de bepalingen van het programma zouden worden uitgevoerd.

De overheidsinvesteringen omvatten (i) 4.630 rnrd yen voor openbare werken: (ii) 1.410 rnrd yen voor herstel van de schade tengevolge van de aardbeving in Kobe; (iii)1.110 rnrd yen voor steun aan rijstboeren om het hoofd te bieden aan de gevolgen van de openstelling van de markt voor buitenlandse concurrentie; (iv) 1.000 rnrd yen voor projecten van plaatselijke overheden; (v) 910 rnrd yen voor onderzoek op het gebied van het onderwijs en sociale bijstand: (vi) 520 rnrd yen voor leningen voor woningbouw; en (vii) 3.230 rnrd yen voor grondaankopen door de centrale en plaatselijke overheden voor toekomstig openbaar gebruik. De grondaankopen waren bedoeld om hulp te bieden aan Japanse financiele instellingen, waarvan een groot aantal grond in onderpand had voor oninbare leningen, die naar schatting in totaal $ 400 rnrd bedroegen. Volgens waarnemers was dit probleem, dat een gevolg was geweest van de stijging van de grondprijzen en aandelenkoersen aan het einde van de jaren tachtig, de belangrijkste reden voor de kredietbeperking en de voorzichtigheid van financiele instellingen waardoor het vertrouwen van het bedrijfsleven afnam. Het stimuleringsprogramma bevatte echter geen maatregelen om de belasting op grondtransacties te verlagen.

In het programma werd tevens geprobeerd de effectenbeurs enigszins te steunen met de belofte de belasting op ongerealiseerde dividenden die voortvloeiden uit de aankoop door ondernemingen van hun eigen aandelen, tot 31 maart 1999 te bevriezen. Op dat ogenblik ging men ervan uit dat de aankoop door een onderneming van haar eigen aandelen de waarde van haar overige aandelen deed stijgen, en daarom werd deze beschouwd als een dividend aan aandeelhouders die zwaar werd belast.

De uitgaven zouden worden gefinancierd door een tweede aanvullende begroting voor het belastingjaar 1995 (dat zou eindigen op 31 maart 1996), die begin oktober zou worden gepresenteerd aan de Diet

Verlaging rentetarieven

Op 8 september had de Bank van Japan in een nieuwe poging om de economie te stimuleren het officiële discontotarief, de belangrijkste rente waartegen de centrale bank geld leent aan commerciële banken, met een half procent verlaagd. Dit was de negende opeenvolgende verlaging sinds juli 1991 (voor vorige verlaging, zie pag. 645/2 e.v.-'95). Het nieuwe tarief, een laagterecord van 0,5 procent, stak nogal af bij dat van 5.23 procent in de VS en 3.5 procent in Duitsland.

DAIWA-BANKSCHANDAAL

Op 26 september kreeg het Japanse bankwezen, dat al was getroffen door de recente faillissementen van kredietinstellingen (zie hierboven),een nieuwe klap te verwerken. Op die dag werd een obligatiehandelaar van de Daiwa-bank (de op elf na grootste bank van Japan) in staat van beschuldiging gesteld, omdat hij bij ongeautoriseerde transacties verliezen ter waarde van ongeveer $ 1,1 mrd had gemaakt voor zijn werkgever. De schuld, het grootste handelsverlies dat ooit was geleden door een Japanse bank, was gedurende elf jaar opgebouwd door het voormalige hoofd van het Daiwa-kantoor in New York, Toshihide Iguchi.

Tijdens een persconferentie op 9 oktober kondigde de Daiwa-bank aan dat de president-directeur en twee andere directieleden ontslag hadden genomen en dat de voorzitter voornemens was eveneens af te treden. Zij aanvaardden hiermee de verantwoordelijkheid voor het verlies van $ 1,1 mrd.

President-directeur Akira Fujita en twee andere directeuren hadden op 7 oktober ontslag genomen. Voorzitter Sumio Abekawa kondigde aan dat hij uiterlijk in maart 1996 zou aftreden. Takashi Kaiho, een vice-president van de bank. volgde Fujita op.

De bank maakte ook bekend dat ten minste twee andere employés van de

vestiging in New York betrokken waren geweest bij de illegale obligatietransacties van Toshihide Iguchi en dat bankmanager Hiroyuki Yamaji de toezichthoudende instanties in de VS had misleid. Een verzoek de handel in obligaties te scheiden van de bewaring van obligaties had hij slechts schijnbaar ingewilligd.

De reputatie van de bank liep nog meer schade op toen deze toegaf dat de illegale obligatiehandel was voortgezet tot in 1993, hoewel er reeds in november 1993 disciplinaire maatregelen waren genomen tegen Yamaji en verscheidene andere employés van de vestiging in New York, en de kwestie aan het ministerie van financiën was gerapporteerd. De bank kwam ook terug op haar eerdere verklaring dat de verliezen op dezelfde dag, 18 september 1995. waren gemeld aan zowel de Japanse als de Amerikaanse autoriteiten. De bank gaf toe dat er voor die datum al ,,informele'' contacten waren geweest met de toezichthoudende instanties in Japan. De bank kreeg ook veel kritiek te verduren vanwege het late tijdstip, 26 september, waarop de kwestie openbaar was gemaakt - de verliezen waren op 24 juli ontdekt - en vanwege de agressieve poging in de tussentijd gelden te vergaren.

Tijdens een persconferentie op 9 oktober poogde het ministerie van financiën zijn rol in de affaire te rechtvaardigen. Onderminister van financiën Kyosuke Shinozawa erkende dat het ministerie een maand eerder dan de Amerikaanse autoriteiten op de hoogte was gesteld van de verliezen van de bank (dit feit alleen was al in strijd met de Amerikaanse wet), maar hij stelde dat Daim-a verantwoordelijk was voor de bekendmaking.

Iguchi werd op 23 september gearresteerd en legde op 19 oktober zijn eerste openbare verklaring af. Hij bekende schuld ten aanzien van zes aanklachten van valsheid in geschrifte. Hij verklaarde de president-directeur van Daiwa in juli schriftelijk op de hoogte te hebben gesteld van de omvang van de handelsverliezen. Hij beweerde opdracht te hebben gekregen de kwestie geheim te houden en toestemming te hebben gekregen documenten te vervalsen en door te gaan met het verkopen van effecten. Op 23 oktober bevestigde bankmanager Yamaji (die eerder die maand ontslag had genomen) Iguchi's verklaring met de bewering dat de bankdirectie medeplichtig was geweest aan het geheimhouden van de verliezen. Hij verklaarde tevens dat een hoge functionaris van het ministerie van financiën. Yoshimasa Nishimura (hoofdafdeling bankzaken), de bank stilzwijgend had aangemoedigd de bekendmaking van de verliezen uit te stellen.

In de nasleep van het schandaal bij de Daiwa bank, kondigde de regering op 10 november plannen aan voor strikter toezicht op de buitenlandse vestigingen van Japanse banken.

De plannen behelsden onder meer de instelling van een commissie van ambtenaren die voor het einde van het jaar moesten komen met aanbevelingen om bestaande praktijken te wijzigen. Het plan kwam nadat de VS op 2 november hadden besloten alle Daiwa-filialen in de VS binnen drie maanden te sluiten en tegen de bank een 24 punten tellende aanklacht wegens samenspanning en fraude in te dienen. De aanklacht betrof niet alleen de onbevoegde transacties, maar ook de vermeende poging van hoger bankpersoneel om de zaak in de doofpot te stoppen.

Dat de regering vastbesloten was om het internationale vertrouwen in Japans financiële wereld te herstellen, bleek eveneens op 31 oktober toen het ministerie van financiën niet akkoord ging met Daiwa's plannen om de controle binnen het bedrijf te verbeteren ten einde verliezen van deze aard in de toekomst te voorkomen. Het ministerie betitelde de plannen als ontoereikend en eiste dat de bank met strengere veiligheidswaarborgen kwam. Op 3 november gelastte het ministerie Daiwa tevens zijn activiteiten in het buitenland te reorganiseren, zijn buitenlandse aandelenpakket in te krimpen en zijn internationale kredieten te beperken.

INCIDENT MET RUSSISCHE KUSTWACHT

Op 27 september bracht een vaartuig van de Russische kustwacht twee Japanse treilers op die in Russische wateren zouden hebben gevist, nadat het de schepen had beschoten en een bemanningslid had verwond.

Het incident vond plaats in de Straat La Pérouse (Straat van Soya) tussen het eiland Hokkaido in het noorden van Japan en het Russische eiland Sachalin. Een aantal soortgelijke incidenten had zich voorgedaan in de wateren rond de betwiste Koerilen-eilanden. nadat de Russische marine in 1994 intensiever was gaan patrouilleren in dit gebied.

ANTI-AMERIKAANSE BETOGINGEN OP OKINAWA

In september kwam het latent ongenoegen in Japan over de omvangrijke Amerikaanse militaire aanwezigheid op Okinawa tot uitbarsting door de verkrachting van een schoolmeisje van het eiland.

Op 4 september zouden drie Amerikaanse militairen (twee mariniers en één matroos) een twaalfjarig meisje hebben ontvoerd en verkracht. De zaak bracht niet alleen de Japanse publieke opinie in heftige beroering, maar vestigde ook de aandacht op de beperkingen van de Japanse jurisdictie over Amerikaanse militairen die waren vastgelegd in het Amerikaans-Japanse Veiligheidsverdrag. Hoewel er bevelschriften tot de aanhouding van de mannen werden uitgevaardigd, weigerde het Amerikaanse leger hen over te dragen aan de Japanse politie. Krachtens de bestaande procedures mochten zij alleen maar worden overgedragen aan het Japanse strafrechtelijke apparaat, nadat zij bij een Japanse rechtbank waren aangeklaagd. Op 29 september werden de drie mannen in staat van beschuldiging gesteld, waarna zij werden overgebracht naar een Japanse gevangenis.

In een poging om een eind te maken aan de algemene opschudding over de verkrachting gelastten de Amerikaanse autoriteiten een aantal geplande ledenvergaderingen op Okinawa af. Hoge Amerikaanse bevelhebbers boden hun verontschuldigingen aan en op 19 september verontschuldigde de Amerikaanse ambassadeur Walter Mondale zich bij de gouverneur van Okinawa, Masahide Ota. Desondanks zetten plaatselijke organisaties protestdemonstraties op touw tegen de Amerikaanse aanwezigheid op het eiland en eisten inwoners van Okinawa en SDPJ-leden dat het Veiligheidsverdrag zou worden herzien. Op 21 september betuigde de Amerikaanse president zijn diepe leedwezen over de verkrachting en zei dat hij bereid was te onderzoeken op welke manier de bestaande bevoegdheidsprocedures zouden kunnen worden verbeterd.

Krachtens het Veiligheidsverdrag waren er in Japan ongeveer 45.000 Amerikaanse militairen gelegerd. Hiervan waren er 27.000 gestationeerd op Okinawa. waar 75 procent van de Amerikaanse militaire bases was gevestigd. De bases op Okinawa besloegen 20 procent van het eiland. Sinds 1972 waren er 4.500 misdrijven gepleegd waarbij Amerikaanse militairen waren betrokken.

De nasleep van de verkrachting zorgde voor aanhoudende protesten tegen de grote militaire aanwezigheid van de VS in het meest zuidelijke deel van Japan. De gehele maand werden er bijeenkomsten georganiseerd op Okinawa en in Tokio en andere plaatsen en op 21 oktober namen ongeveer 85.000 mensen deel aan een protestmars op Okinawa.

Vele huurovereenkomsten van de Okinawa-bases zouden in 1997 moeten worden verlengd Gouverneur Masahide Ota had te kennen gegeven geen enkele contractverlenging te zullen



Ongeveer 85.000 mensen kwamen op 21 oktober bijeen in Ginoman City op Okinawa uit protest tegen de Amerikaanse militaire aanwezigheid op het eiland.

ondertekenen. Ook weigerde hij een functionaris van het Japanse Defensiebureau te ontmoeten, die op 29 september een bezoek bracht aan Okinawa om de kwestie te bespreken. Om de impasse te doorbreken besloot de regering op 24 oktober dat premier Tomiichi Murayama zou moeten proberen Ota van inzicht te doen veranderen.

Niet alleen de binnenlandse politieke betrekkingen raakten verstoord, ook het contact tussen Japan en zijn belangrijkste bondgenoot werd stroever door deze kwestie. Tijdens een ontmoeting op 3 oktober tussen vice-premier en minister van buitenlandse zaken Yohei Kono en de Amerikaanse ambassadeur Walter Mondale, verzocht de Japanse regering de VS formeel hun militaire aanwezigheid op Okinawa te reduceren.

Op 11 oktober verklaarde Murayama ook dat hij de kwestie ter sprake zou brengen tijdens zijn ontmoeting met de Amerikaanse president Bill Clinton in november. Hoewel de Amerikaanse minister van defensie William J. Perry benadrukte dat de VS niet van plan waren de bases in Okinawa op te heffen, arriveerde hij op 31 oktober in Japan om besprekingen te voeren over een minder indringende Amerikaanse aanwezigheid.

Ou 25 oktober troffen Kono en Mondale een regeling om de publieke opinie gunstig te stemmen. Amerikaanse militairen zouden zich niet langer kunnen beroepen op het militaire-statusakkoord. Krachtens dit akkoord was het Ame ikaanse leger niet verplicht militairen die werden verdacht van moord of verkrachting, uit te leveren zolang ze niet officieel door de Japanse justitie in staat van beschuldiging waren gesteld. In deze verkrachtinaszaak hadden de Amerikanen zich op het akkoord beroepen. Dit werd gezien als obstructie van het onderzoek.

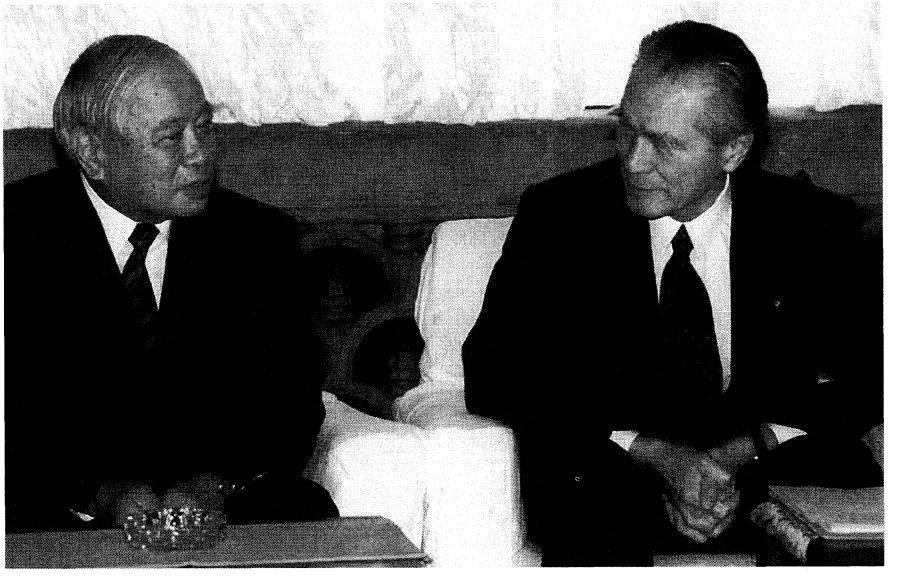
Toekomst Amerikaanse bases

Ook in november stonden de Japans-Amerikaanse betrekkingen in het teken van de onenigheid die was ontstaan na beschuldigingen dat drie Amerikaanse soldaten in september een schoolmeisje uit Okinawa hadden verkracht (zie boven). Op 1 november sprak de Amerikaanse minister van defensie William J. Perry met premier Murayama. Hij volgde het voorbeeld van president Clinton en andere hoge Amerikaanse functionarissen die hun verontschuldigingen voor het voorval hadden aangeboden. Ook herhaalde hij het standpunt van de regering-Clinton dat het Amerikaans-Japanse Veiligheidsverdrag essentieel was voor de stabiliteit in Azië en dat het onmogelijk was om het aantal in Japan gestationeerde manschappen van 47.000 te verlagen. Besloten werd evenwel om een bilaterale ,,bijzondere commissie" in te stellen die zich zou buigen over de kwestie van de duurzame aanwezigheid van de Amerikaanse militairen, van wie het merendeel op Okinawa was gelegerd.

Op 20 november kwam de commissie voor het eerst bijeen in Tokio. Tot de leden ervan behoorden de Japanse vice-premier en minister van buitenlandse zaken Yohei Kono, directeur-generaal van het bureau voor defensie Seishiro Eto en de Amerikaanse onderminister van defensie Joseph Nye.

Deze concessie was onvoldoende om gouverneur Masahide Ota van Okinawa ervan te overtuigen zijn eis, dat de Amerikaanse bases zouden verdwijnen, te laten vallen of af te zien van zijn weigering de huur van de Amerikaanse bases te verlengen (zie boven). Op 4 november spraken premier Murayama en Ota vijf uur met elkaar zonder dat er vooruitgang werd geboekt. Op 21 november besloot de regering over te gaan tot juridische stappen om het verzet van Ota ongedaan te maken.

Op 7 november verschenen de drie Amerikaanse soldaten voor de rechtbank en bekenden zij het meisje te hebben ontvoerd. Twee van hen bekenden ook haar te hebben geslagen. maar slechts één van bekende haar te hebben verkracht. De zaak werd verdaagd tot december. maar op 17 november verergerde de situatie doordat admiraal Richard Macke, op-



De gouverneur van Okinawa, Masahide Ota (l.),had op 4 november in Tokio een onderhoud met premier Murayama (r:)over de vermindering van het aantal Amerikaanse bases op het eiland.

perbevelhebber van de Amerikaanse strijdkrachten in de Pacific, de verkrachting ..een stommiteit" noemde. aangezien de verdachten voor het geld dat ze kwijt waren voor de huur van de auto waarin ze het slachtoffer hadden ontvoerd en verkrzcht, ook ,,een vrouw hadden kunnen krijgen". De dag daarop noeinde Kono deze verklaring .,ongelooflijk". Maar hij was blij met de snelle reactie van de Amerikaanse regering, die Macke onmiddellijk met pensioen stuurde.

President Clintons voor 20 november geplande bezoek aan premier Murayama werd op 16 november afgelast vanwege de begrotingscrisis in de VS

Amerikaanse geheime dienst beschuldigd van afluisteren

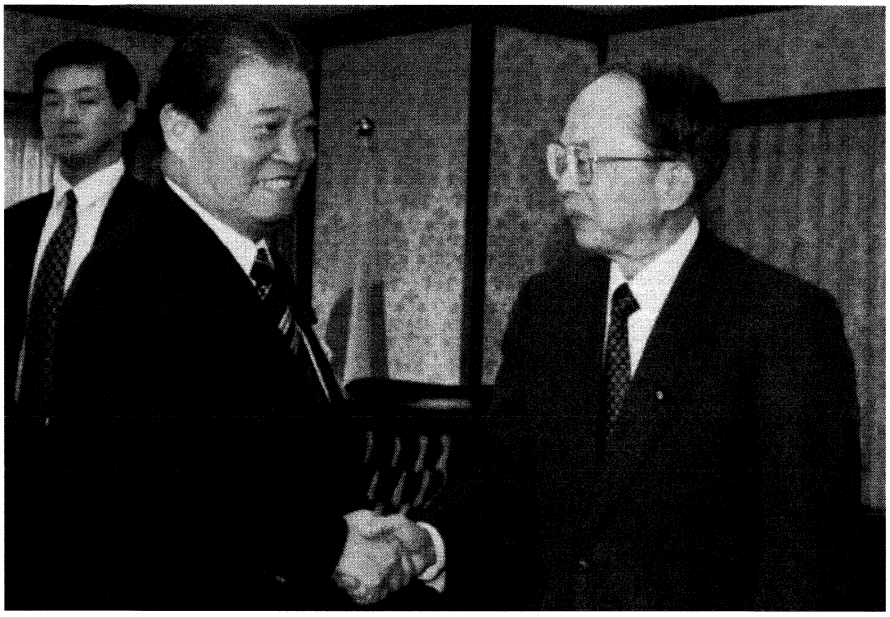
De bilaterale betrekkingen kwamen. behalve door het Okinawa-schandaal. ook onder spanning te staan door beschuldigingen dat de Amerikaanse geheime dienst CIA de Japanse handelsdelegatie in juni had afgeluisterd tijdens onderhandelingen over de automarkt (zie pag. 648/3 e.v.-'95).

Deze beschuldigingen waren gepubliceerd in de *New* York Times van 15 oktober. Minister van internationale handel en industrie Ryutaro Hashimoto reageerde hierop door te zeggen dat als de beschuldigingen gegrond bleken te zijn, dil .,eenernstige km-estieis die grote schade zal toebrengen aan onze diplomatieke onderhandelingen".

De Japanse regering verzocht de Amerikaanse overheid tevens een officieel onderzoek in te stellen naar de juistheid van de aantijgingen. De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor aangelegenheden betreffende Oost-Azië en de Pacific. Winston Lord. deelde de Japanse ambassadeur in Washington Takakazu Kuriyama mee dat hij geen commentaar kon geven op activiteiten van Amerikaanse inlichtingendiensten. In een ongewoon directe reactie drong de Japanse regering er bij de Amerikaanse overheid op aan ,,het wantrouwen van Japan jegens de VS weg te nemen".

AFTREDEN KABINETSLEDEN

Minister van justitie Tomoharu Tazawa trad op 9 oktober af na beschuldigingen in de media een lening van de boeddhistische lekenorganisatie Rissho Koseikai te hebben verzwegen. Tazawa was lid van de LDP en had zitting in het Huis van Raadsheren. Hij was twee maanden tevoren benoemd bij de kabinetswijziging in augustus (zie hierboven) en werd vervangen door Hiroshi Miyazawa, eveneens lid van het Huis van Raadsheren voor de



De nieuwe minister van justitie Hiroshi Miyazawa (r)schudt op 9 oktober zijn voorganger Tomoharu Tazawa (l.)op het ministerie in Tokio de hand.

LDP en een jongere broer van oud-premier Kiichi Miyazawa.

Naar schatting 265 afgevaardigden, van wie tweederde LDP-lid was, hadden in enigerlei vorm steun ontvangen van Rissho Koseikai. Maar door de recente activiteiten van de Aum Shinrikyo-sekte groeide de bezorgdheid over de invloed van religieuze groeperingen. De regering diende hierop wetsvoorstellen in om de Wet inzake Religieuze Genootschappen zodanig te amenderen, dat de activiteiten van religieuze groeperingen nauwlettender konden worden gecontroleerd.

Tazawa, die zelf lid was van Rissho Koseika, zou een geheime lening van 200 mln yen van deze organisatie hebben geaccepteerd (S 1 = 101.7 yen op 27 oktober 1995). Bovendien zou hij recentelijk een geheim akkoord hebben gesloten met leden van de oppositionele Shinshinto-partij om hem hierover in het parlement geen vragen te stellen. Als tegenprestatie zou hij zich verzetten tegen het voornemen van de regering de Wet inzake Religieuze Genootschappen te amenderen.

Ongeveer 180.000 religieuze groeperingen vielen onder deze wet en profiteerden van de vele voordelen. zoals ruime belastingvrijstellingen. Naar aanleiding van de gifgasaanslag in de metro van Tokio in maart (zie pag. 360/3 e.v.-'95)had de regering zich beraden op voorstellen de wet te wijzigen. Vele groeperingen hadden hiertegen heftig geprotesteerd, onder andere de grote boeddhistische organisatie Soka Gakkai, die beweerde de steun te genieten van acht miljoen huishoudens en die het stemgedrag van naar schatting zeven mln van de in totaal 92 mln kiesgerechtigden kon sturen. Soka Gakkai was ook een steunpilaar van de Shinshinto-partij en werd gezien als een belangrijke factor voor het succes van de partij bij de verkiezingen voor het Huis van Raadsheren in juli (zie hierboven).

Tazawa en Shinshinto-leden ontkenden met kracht een afspraak te hebben gemaakt. Ook Tazawa's regeringscollega's hielden vol dat hij onschuldig was. Kaar eigen zeggen had hij besloten af te treden om te voorkomen dat het wetgevingsbeleid van de regering in gevaar zou komen.

Aftreden staatsminister na aanvaring met Zuid-Korea

Takami Eto, directeur-generaal van het bureau voor management en coördinatie, stapte op 13 november uit de regering na een diplomatiek conflict te hebben veroorzaakt met zijn opmerking dat er ook een positief aspect school in de Japanse bezetting van Korea. Hij werd opgevolgd door LDP-partijgenoot Masaaki Nakayama, een ex-minister van PTT en telecommunicatie.

Eto was de laatste in een lange rij ministers die verontwaardiging hadden gewekt met hun pogingen om het imperialistische verleden van Japan goed te praten. Op 11 oktober had hij zijn opmerkingen in informele sfeer tegen journalisten gemaakt. Onder verwijzing naar de verbeteringen die Japan had aangebracht in de infrastructuur en het onderwijs in Korea tijdens de wrede kolonisatie van het schierei-



Directeur-generaal van het bureau voor management en coördinatie Takami Eto maakt tijdens een persconferentie op 13 november zijn aftreden bekend.

land (1910-'45). had hij beweerd dat door de bezetting ook „enkele goede dingen" tot stand waren gebracht. Zijn opmerkingen bleven buiten het nieuws totdat ze op 7 november in een Zuidkoreaanse krant verschenen. De dag daarop bood Eto zijn verontschuldigingen aan. Het dreigement van de Zuidkoreaanse regering diplomatieke stappen te zullen nemen en de eis van de oppositie om zijn aftreden, deden hem besluiten uit de regering stappen. Ook erkende hij ten volle in een verklaring „het ondragelijke lijden en het verdriet dat Japan de Koreanen had aangedaan".

NIEUW DEFENSIEBELEID

Op 28 november ging de regering akkoord met een nieuw defensiebeleid, dat uitging van een technologisch hoogwaardig leger, en waarin een grotere rol was weggelegd voor de bestrijding van terroristen en de hulpverlening bij rampen.

Het nieuwe beleid lag in het verlengde van het voorstel van het bureau voor defensie om het Japanse leger in te krimpen nu de Koude Oorlog ten einde was. (De defensieuitgaven van Japan, die de $ 50 mrd per jaar overstegen, werden in absolute termen alleen overtroffen door die van de VS.) De inkrimping betekende onder meer dat de totale sterkte van de grondtroepen verlaagd zou worden van 180.000 tot 143.000 manschappen en dat ook het aantal marineschepen en gevechtsvliegtuigen verkleind zou worden.

(Vor.ber.pag. 642/3 e.v.-1995)

OCEANIË

FIJI

OVERWINNING REGERING BIJ TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

De onafhankelijke kandidaat Ratu Manasa Seniloli, die de steun kreeg van de regerende Fijian Political Party (FPP), won op het nippertje de belangrijke tussentijdse verkiezingen die werden gehouden op 30 september en 1 oktober 1995,

De verkiezingen waren het gevolg van het gedwongen aftreden van de minister van Fijische Zaken, Samanunu Cakobau Talakuli (zie pag. 800/2-'95). Zij had zich opnieuw kandidaat willen stellen voor haar zetel, maar was gediskwalificeerd nadat haar Fijische staatsburgerschap, dat haar was toegekend in juni, niet werd erkend door de rechtbanken. Nadat zij zich had teruggetrokken gaf de FPP haar steun aan Seniloli.

ONTSLAGEN IN KABINET

De kleinere partner van de FPP in de coalitie-regering, de Genera1 Voters' Party (GVP), probeerde op 2 oktober met het ontslag van Vincent Lobendahn, minister van openbare werken, infrastructuur en transport. en van Bill Aull, onderminister in het bureau van de premier, een einde te maken aan interne geschillen. Het ministerschap van beide mannen was binnen hun partij een bron van onenigheid geworden na het ontslag uit het kabinet van GVP-leider Leo Smith (zie pag. 800/2-'95). Lobendahn was aangesteld als opvolger van Smith.

Een woordvoerder van de GVP verklaarde dat de partij voor een periode van zes maanden geen zetels in het kabinet meer zou aanvaarden, maar zich zou richten aan het versterken van de interne eenheid. Niets wees er echter op dat de vier parlementsleden van de GVP hun steun aan de FPP zouden intrekken en deze daarmee van haar parlementaire meerderheid zouden beroven.

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1996

Op 10 november diende de regering de begroting voor 1996 in bij het parlement. De verwachte uitgaven bedroegen in totaal A$ 650 mln ($ 1,00 = A $1,3545 op 10 november 1995), een stijging van 8 procent ten opzichte van 1995. Verwacht werd dat de inkomsten 6 procent zouden stijgen. Het begrotingstekort werd geraamd op 3,6 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP), hetgeen een stijging betekende van het gemiddelde tekort van 2,5 procent in de voorgaande tien jaar. Op 28 november werd de begroting goedgekeurd.

WET OP ZONDAGSHEILIGING AFGESCHAFT

Op 15 november werd bericht dat het parlement van Fiji de omstreden Wet op de Zondagsheiliging had afgeschaft. waarmee officieel een einde kwam aan de procedure die in juli was begonnen (zie pag. 800/2-'95). De wet, die was ingesteld na de tweede militaire coup in 1987, had de meeste vrijetijdsactiviteiten op zondag verboden.

(Vor.ber.pag. 800/2/3-1995)

NAURU

ALGEMENE VERKIEZINGEN. NIEUWE PRESIDENT

Het nieuwe achttien leden tellende parlement koos op 22 november 1995 Lagumot Harris tot president van Nauru. Hij versloeg de zittende president Bernard Dowiyogo met negen tegen zeven stemmen.

Harris, die een uitgesproken tegenstander was van de regering van Dowiyogo, was na de onafhankelijkheid in 1968 gekozen in het eerste parlement van Nauru. In 1978 was hij 22 dagen president geweest (zie pag. 712/2-'78). Zijn verkiezing werd voorafgegaan door parlementsverkiezingen op 18 november, waarbij een recordaantal kandidaten van 67 naar 18 zetels dong. Beide verkiezingen werden overheerst door beschuldigingen dat de regering miljoenen dollars aan royalty's had verkwist, die voortvloeiden uit de exploitatie van fosfaatmijnen die een groot deel van het eiland na bijna een eeuw onbewoonbaar had gemaakt. De fosfaatvoorraden waren reeds helemaal uitgeput, maar de royalty's, die werden beheerd door een trustmaatschappij ten einde de economische toekomst van het land veilig te stellen, bleken tengevolge van slecht management, onverstandige investeringen en de activiteiten van buitenlandse criminelen verdwenen te zijn.

(Vor.ber.pag. 883/2/2-1993)

NIEUW-ZEELAND

BRITS OORLOGSSCHIP OP BEZOEK

Op 9 juni 1995 liep het Britse fregat HMS Monmouth de haven van Wel-

lington binnen. ten teken dat de militaire betrekkingen tussen de twee landen weer genormaliseerd waren. Groot-Brittannie had de bezoeken opgeschort nadat Nieuw-Zeeland in 1985 schepen uitgerust met kernwapens of door kernenergie aangedreven de toegang geweigerd had (zie pag. 113/1 e.v.-'85).

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Op 29 juni richtten vooraanstaande parlementsleden van de regerende National Party en de oppositionele Labour Party een nieuwe politieke partij op.

De oprichting van Verenigd Nieuw-Zeeland (United New Zealand, UNZ), onder leiding van het voormalige prominente Labour-oppositielid Clive Matthewson, toonde nog eens aan hoezeer de aanvaarding van een nieuw kiesstelsel op basis van evenredige vertegenwoordiging had geleid tot het voortgaande proces van politieke polarisatie. De partij verplichtte zich de regering van premier Jim Bolger in alle belangrijke kwesties te steunen, waardoor die kon rekenen op de steun van 50 parlementszetels, tegenover de 42 voor Labour en zes zetels voor de kleinere partijen.

BELASTINGOVEREENKOMST MET AUSTRALIE

Op 16 augustus werd een samenwerkingsovereenkomst op het gebied van belastingen getekend door Nieuw-Zeeland en Australië. De overeenkomst had tot doel de contacten tussen de belastingautoriteiten van beide landen beter op elkaar af te stemmen om belastingontduiking bij grensoverschrijdende activiteiten aan weerszijden van de Tasmanzcc te bestrijden.

VIERING WAITANGI DAG AFGESCHAFT

Op 24 oktober maakte de regering van Nieuw-Zeeland bekend dat Waitangi Dag, de nationale feestdag van het land, niet langer gevierd zou worden, hoewel 6 februari een vrije dag zou blijven. Aanleiding voor het besluit was de verstoring van de officiële feestelijkheden door Maori-activisten in de afgelopen jaren.

Op 6 februari, de nationale feestdag, werd de ondertekening in 1840 van het Verdrag van Waitangi herdacht, waarbij Maori-leiders de soevereiniteit aan de Britten overdroegen. De laatste tijd vormde de herdenking echter een aangrijpingspunt voor Maori-activisten om teruggave van land te eisen (zie pag. 369/1-'95).

„Maori-kathedraal" in brand gestoken

De opzettelijke vernieling van de Anglicaanse Rangiateakerk in Otaki, 65 km ten noorden van Wellington, in de vroege ochtend van 7 oktober, vormde een illustratie van de oplopende raciale spanningen.

De 144 jaar oude kerk. wijd en zijn bekend als de ..Maori-kathedraal",was gebouwd door Te Rauparaha a Ngati Toa, een Maori-leider die een groot deel van liet gebied veroverd had. Hoewel Te Rauparaha nooit tot het christendom was bekeerd. werd zijn kerk, die onder toezicht stond van een Britse missionaris. gekoesterd als een nationale schat en als symbool van raciale harmonie.

De oorzaak van de brand bleef onbekend, hoewel velen vermoedden dat het een vergeldingsactie betrof van blanke extremisten voor recente protestacties van de Maori's, waaronder het platbranden van een school.

Verontschuldiging aan Maori's

Koningin Elizabeth II van Groot-Brittannië bekrachtigde op 3 november een wet van het parlement van Nieuw-Zeeland, die de Tainui, het grootste stammenverband der Maori's en woonachtig in de provincie Waikato op North Island, schadeloos stelde voor de Britse agressie van 130 jaar geleden. De wet bevatte een verklaring waarin de Kroon ,,diepe spijt" betuigde en haar ,.verontschuldigingen" aanbood ,,voorhet verlies van levens als gevolg van vijandelijkheden die na de Britse invasie plaatsvonden, alsmede .,voor de vernietiging van huis en haard die deze met zich meebracht".

De wet werd in Wellington ondertekend in aanwezigheid van de koningin der Maori's Dame Arikinui Te Atairangikaahu en stamoudsten van de Tainui. Er werd in erkend dat de Britse invasie een inbreuk was geweest op het Verdrag van Waitangi uit 1840, waarin was overeengekomen dat de Maori's de souvereiniteit overdroegen in ruil voor landrechten. De regering van Nieuw-Zeeland beklemtoonde echter dat de koningin de wet had getekend in haar hoedanigheid van vorstin van het land en dat de wet geen persoonlijke excuses van haar kant inhield.

(Vor.ber.pag. 651/1/2-1995).

ALGEMEEN

NOBELPRIJS VOOR DE VREDE 1995

Op 13 oktober 1995 mdakte het Nobelcomité van de Storting (het Noorse parlement) bekend dat de Nobelprijs voor de Vrede voor 1995 was toegekend aan de in Polen geboren prominente Britse anti-kernwapenactivist Joseph Rotblat cn de Pugwash Conferences on Science and World Affairs, waar: an hij sinds 1988 voorzitter was

Hoewel de prijs officieel aan Rotblat en de Pugwash-beweging werd toegekend vanwege hun ,,inspanningen om de rol van kernwapens in de politie!: te verkleinen", verhulde het comité niet dat de toekenning ook bedoeld was als speciale uiting van protest aan het adres van China en Frankrijk vanwege de kernproeven die ze kort daarvoor, internationale afkeuring ten spijt, hadden uitgevoerd (zie pag. 652/2 e.v.-'95). De Franse regering feliciteerde de prijswinnaars officieel, maar negeerde de verklaring van het comité.

De 86-jarige Rotblat was lid geweest van het team van het Manhattanproject. dat tijdens de Tweede Wereldoorlog te Los Alamos in New Mexico de atoombom ontwikkeld had, maar hij keerde het project in december 1944 de rug toe omdat naar zijn mening de op handen zijnde nederlaag van Duitsland de ontwikkeling van een massavernietigingswapen niet langer rechtvaardigde. Na een succesvolle carrière in de kernfysica hielp hij mee met de organisatie van de Pugwash-beweging (genoemd naar het dorp in Nova Scotia in Canada, waar in 1957 de eerste bijeen-



De Britse wetenschapper van Poolse afkomst Joseph Rotblat toont de Nobelprijs voor de Vrede. die hem op 10 december 1993 in Oslo werd uitgereikt.

komsten plaatsvonden) om de wereld wakker te schudden voor de gevaren van kernbewapening (zie pag. 1335911-'57 en ook pag. 15648/2/3-'60).

(Vor.ber.pag. 84/1-1995)

WAPENBEHEERSING. VONNIS IN PLUTONIUMSMOKKELZAAK

Drie mannen. die in augustus 1994 waren gearresteerd wegens het smokkelen van plutonium van Rusland naar Duitsland (zie pag. 84/1/2-'95), werden op 17 juli 1995 veroordeeld door een rechtbank in München, ondanks bewijzen dat het initiatief voor de operatie van Duitse geheime agenten was uitgegaan. Alle drie de mannen, een Colombiaan en twee Spanjaarden, bekenden schuld. Ze kregen gevangenisstraffen variërend van twee tot vijf jaar.

De rechter verklaarde in zijn recapitulatie dat de drie beklaagden tot de smokkeloperatie waren verlokt door agenten van de Duitse politie en geheime dienst die zeiden Russisch plutonium te willen kopen om een atoombom te maken. Direct nadat in de Duitse media melding was gemaakt van het bewijs. volgde een boze reactie van Russische zijde met de beschuldiging dat Duitsland haar goede naam wilde bekladden.

CHINESE KERNPROEVEN

Op 17 augustus voerde China opnieuw een ondergrondse kernproef uit, de 43-ste sinds 1964 en de tweede van dat jaar (zie pag 652/2-'95). De proef vond plaats in het testgebied Lop Nor. De kernproef leidde tot kritiek van de regeringen van belangrijke westerse landen, waaronder de Verenigde Staten, die verklaarden de proef zeer te betreuren en te hopen dat China van verdere proefnemingen zou afzien. Frankrijk, dat het middelpunt bleef van internationale protestacties tegen zijn eigen besluit om kernproeven te hervatten (zie pag. 652/3-'95), reageerde niet onmiddellijk.



Het hoofd van de Duitse geheime dienst Konrad Porzner gaf op 10 april 1995 tijdens een persconferentie in München een toelichting op berichten in Der **Spiegel** dat de smokkel van plutonium door zijn dienst was georganiseerd.

FRANKRIJK VERWERPT AMERIKAANS RAPPORT. JAARLIJKS VN-OVERZICHT VERKOOP CONVENTIONELE WAPENS

In een scherpe veroordeling noemden Franse functionarissen een begin augustus openbaar gemaakt rapport van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden incorrect. Uit het rapport bleek dat Frankrijk de VS voorbij waren gestreefd als de grootste wapenleverancier van de Derde Wereld. Volgens het rapport waren de Franse wapenleveranties aan de Derde Wereld flink gestegen van $ 3,8 mrd in 1993 tot S 11.4 mrd in 1994, in vergelijking met die van de VS, die waren gedaald van $ 15.4 mrd in 1993 tot $ 6,1 mrd in 1994.

Op 10 augustus beschuldigde de Franse minister van defensie Charles Millon de opstellers van het rapport ervan de Amerikaanse wapenindustrie nieuwe impulsen te willen geven. Volgens hem deden ze dat door feiten te verdraaien en door rijke afnemers zoals Saoedi-Arabië, Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) tot de Derde-Wereldlanden te rekenen.

VN-overzicht wapenverkopen

Het jaarlijkse VN-overzicht van officieel gemelde verkooptransacties van conventionele wapens, dat op 1 november werd uitgegeven, gaf aan dat Duitsland wat de totale verkoop in 1994 betreft de tweede plaats achter de Verenigde Staten innam. Groot-Brittannië kwam op de derde plaats, gevolgd door Frankrijk.

Het overzicht omvatte niet de verkoopcijfers van Rusland, dat geen officiele opgave verstrekte. Evenmin inbegrepen bij het totaal waren wapentransporten naar Iran, Egypte en Saoedi-Arabië en wapenonderdelen die na aankomst werden geassembleerd. Het Duitse ministerie van economische zaken zei op 2 november dat de berichtgeving, gebaseerd op de VN-cijfers, misleidend was. De hoge plaats van Duitsland op de lijst was een tijdelijke zaak en werd veroorzaakt door de verkoop van wapens die afkomstig waren van het voormalige Oostduitse leger. dat na de eenwording van het land was opgeheven.

FRANSE KERNPROEVEN. INTERNATIONALE VEROORDELING EN PROTESTEN

Op 5 september werd onder het atol Mururoa in Frans Polynesië een Franse kernbom tot ontploffing gebracht. Dit leidde tot een wereldwijde veroordeling en heftige protesten. De proefexplosie was de eerste in een reeks van acht proeven die in juni waren aangekondigd door de Franse president Jacques Chirac (zie pag. 652/3 e.v.-'95).De hervatting van de proeven maakte een einde aan het moratorium dat Frankrijk sinds 1992 in acht had genomen (zie pag. 521/1-'92).

De bom die in een schacht onder de lagune van Mururoa, 1200 kilometer ten zuiden van Tahiti, het hoofdeiland van Frans Polynesië, tot ontploffing werd gebracht, veroorzaakte een felle lichtflits op het wateroppervlak en bracht schokgolven teweeg als bij een aardbeving. In een persbericht van het Franse ministerie van defensie werd naderhand meegedeeld dat de kracht van de explosie, die om 23.30 GT plaatsvond, gelijk was aan die van 20.000 ton TNT. Een Frans team van wetenschappers en deskundigen dat toezicht hield op de ontploffing verzekerde dat er geen lekkage was van kernstraling.

Internationale veroordeling en protesten

Binnen enkele uren na de kernproef werd Frankrijk over vrijwel de hele wereld veroordeeld, terwijl er overal woedende betogingen werden gehouden. Hierop reageerde de Franse regering onmiddellijk met een verklaring op 6 september van de Franse premier Alain Juppé, waarin hij de protesten veroordeelde als ,,grenzend aan hysterie" en hij elke suggestie dat Frankrijk van plan zou zijn om zijn huidige programma voor kernproeven op te schortenvan hand wees.

De heftigste diplomatieke protesten kwamen van Nieuw-Zeeland, Australië en de landen in het Stille Zuidzee-gebied. Japan en een aantal Zuidamerikaanse landen sloten zich bij de veroordeling aan.

De Nieuwzeelandse premier Jim Bolger verklaarde op 6 september dat zijn land ,,verontwaardigd en teleurgesteld" was over de Franse actie, en kondigde aan dat Nieuw-Zeeland zijn ambassadeur uit Frankrijk zou terugroepen. Diezelfde dag verklaarde ook Chili dat het zijn

ambassadeur uit Frankrijk zou terugroepen. De Australische premier Paul Keating hekelde de Franse kernproef als ..een stompzinnige daad". maar wees de mogelijkheid van de hand dat Australië zijn ambassadeur uit Frankrijk zou terugroepen. Ook de Japanse premier Tomiichi Murayama bekritiseerde Frankrijk en verzocht het dringend „geen kernproeven meer te doen"

De staten Nauru en Kiribati in het Stille Zuizeegebied, die met andere landen in de regio al eerder fel protest hadden aangetekend tegen de voorgenomen proeven (zie pag. 65312-'95 en hierboven), kondigden aan dat zij de diplomatieke betrekkingen met Frankrijk zouden opschorten.

Van de grote kernmachten oefenden Rusland en de VS de felste kritiek uit, terwijl China berichtte dat het nota van de gebeurtenis had genomen. Groot-Brittannië, dat naar algemeen werd aangenomen het Franse besluit om de kernproeven te hervatten had gesteund, deelde mee dat het ,,nietvertrouwen" was over de Franse kernproef.

Tijdens een informele bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie (EU) op 10 september spraken Frankrijks Europese partners zich, met uitzondering van Groot-Brittannië, uit tegen hervatting van de Franse kernproeven in de Stille Zuidzee. Op 13 september bood de Franse regering aan een afvaardiging van de EU in staat te stellen een bezoek aan Mururoa te brengen teneinde de gevolgen van de kernproeven te onderzoeken.

Ondertussen barstten in steden over de hele wereld anti-Franse betogingenlos.

Op 6 september bezetten milieuactivisten in Seoul het Franse Culturele Centrum, terwijl actievoerders in Kopenhagen. Helsinki, Madrid en Wenen zich vastketenden aan Franse ambassades. Tijdens gelijktijdige protestacties in de Duitse stad Saarbrucken vormden demonstranten een menselijke keten die het verkeer op de snelweg gedurende enkele uren lam legde. De Franse regering riep zijn ambassadeur in Stockholm terug voor nader overleg en gelastte het bezoek dat de Zweedse premier Ingvar Carlsson aan Parijs zou brengen af, omdat de Zweedse minister van cultuur, Lena Hjelm-Wallen, had deelgenomen aan een anti-kernbomdemonstratie op Tahiti. Op 20 september aanvaardde het Europese Parlement met 281 tegen 232 stemmen een resolutie die de Franse kernproef veroordeelde. aandrong op het afgelasten van de overige geplande proeven en opriep tot een speciale EU-top.

Ook internationale milieugroeperingen, waaronder Greenpeace. voerden hun campagne op en riepen op tot wereldwijde protesten teneinde de rest van de proeven een halt toe te roepen

Nieuwe Franse kernproeven

Op 2 en 28 oktober werden de tweede en de derde proef in de controversiële reeks Franse kernproeven uitgevoerd onder de atollen Fangataufa en Mururoa in Frans Polynesië, ondanks nieuwe protesten en wereldwijde kritiek.

De explosieve kracht van de proef van 2 oktober (om 12.30 uur GT) bij Fangataufa, 40 km ten zuiden van Mururoa werd geschat op 110.000 ton TNT, veel groter dan de 20000 ton TNT van de proef bij Mururoa in september (zie hierboven]. Hoewel Frankrijk weigerde het doel van deze proef te mede te delen, werd algemeen aangenomen dat het ging om het testen van een nieuwe TN-75 kernkop, bestemd voor de volgende generatie Franse onderzeeërs. De proef van 28 oktober (27 oktober om 23.00 uur GT) onder het atol Mururoa was gelijk aan ongeveer 60.000 ton TNT.

De proeven werden onmiddellijk internationaal veroordeeld, met als opvallende uitzonderingen de Britse regering die het recht van Frankrijk om de proeven uit te voeren steunde, en China dat zweeg over de kwestie.

Op 21 november voerde Frankrijk nog een ondergrondse kernproef uit op het atol Mururoa. De ontploffing met een kracht van 40 kiloton TNT was de vierde in de omstreden reeks proeven, die op 5 september was begonnen.

Evenals de eerste drie kernproeven werd deze jongste alom veroordeeld, vooral door landen in het Aziatische deel van het Stille Zuidzeegebied. Het vormde ook een bron van onenigheid op de Gemenebest-conferentie in Auckland.

(Vor.ber.pag. 652/3 e.v.-1995)

N

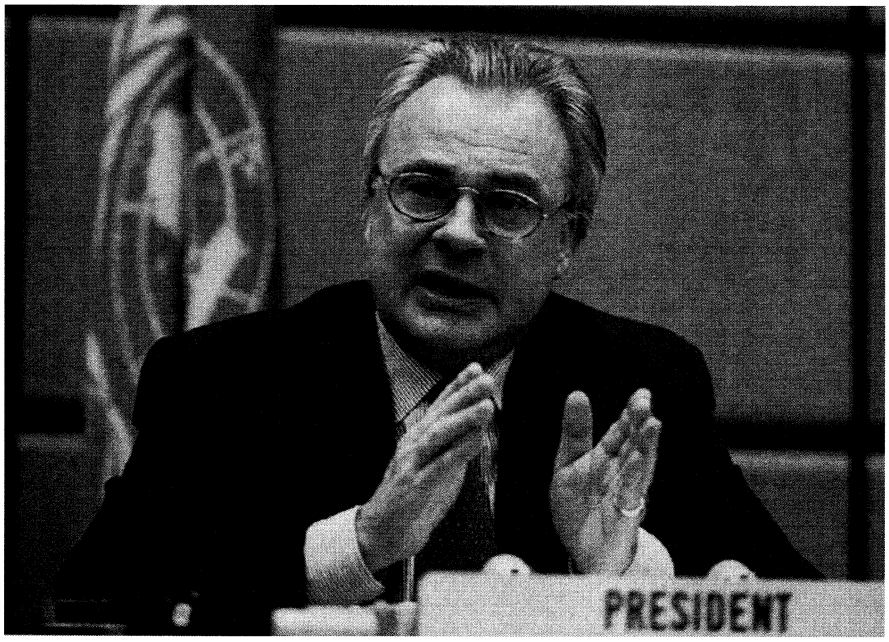
V -CONFERENTIE OVER LANDMIJNEN MISLUKT

In Wenen werd van 25 september-13 oktober een VN-conferentie gehouden om het uit 1980 stammende Verdrag over Bepaalde Conventionele Wapens te herzien, met speciale aandacht voor de beperking van het gebruik van landmijnen. De conferentie eindigde in verwarring, waarbij afgevaardigden het niet eens werden over een wereldwijd verbod op tegen personen gerichte landmijnen. (voor VN-rapport en voorbereidende conferentie over landmijnen, zie pag726/3-'95.)

Van de 49 landen die de conferentie bijwoonden verzetten China. India, Mexico, Pakistan en Rusland zich het sterkst tegen een verbod. Al deze landen produceerden landmijnen en hadden grote voorraden.

Een meerderheid van landen, waaronder Groot-Brittannië en de VS. was het eens over een beperkt verbod op lasers die waren bedoeld om mensen blind te maken.

(Vor.ber.pag. 651/3 e.v.-1995)



Het hoofd van de VN-conferentie over het verdrag ter herziening van conventionele wapens. Johan Molander. geeft op 13 oktober, daags na het mislukken van het overleg over een wereldwijd verbod op landmijnen. een persconferentie te Wenen.

INDEX AFLEVERING NR. 3101

ANGOLA Bezoek van secretaris-generaal VN **52**
Nieuwe ontmoetingen tussen Dos Santos en Savimbi **52**
Trage voortgang vredesproces **53**
BELGIE Begroting 1996 in teken van Verdrag van Maastricht **16**
BOLIVIA Versterking regeringscoalitie. kabinetswijzigingen **38**
Drugsbestrijding **38**
CHILI Spanningen tussen regering en leger **40**
CHINA Amerikaanse staatsburger uitgewezen, gevolgen voor betrekkingen met VS **69**
Japanse steun na kernproef bevroren, protest Greenpeace **71**
Vijfde CCP-plenum, negende vijfjarenplan goedgekeurd **71**
Onafhankelijkheidsstreven Tibet **72**
Grensverdrag met Rusland **73**
Kwestie van WTO-lidmaatschap **73**
COMOREN Coup door Denard mislukt **53**
Twee kabinetten **54**
CUBA Gemeenteraadsverkiezingen **42**
Wet op investeringen aangenomen **43**
Betrekkingen met VS **43**
DUITSLAND Crisis in SPD-top, nieuwe leider **22**
Verkiezingen in Berlijn, begroting 1996 **23**
ECUADOR Nieuwe minister van financiën **45**
Protesten tegen bezuinigingen **45**
Corruptiezaken **46**
EGYPTE Betrekkingen met Soedan en Ethiopië **65**
Massale arrestaties en terechtstellingen **65**
Proces tegen Moslim Broederschap **66**
ERITREA Nieuwe bestuurlijke structuur 55
Territoriaal geschil met Jemen **55**
ETHIOPIË Begroting goedgekeurd **55**
Stichting nieuwe republiek **55**
Breuk in betrekkingen met Soedan **56**
Implementatie van schuldverminderingsprogramma **56**
Aanslag op Mengistu verijdeld 56
EUROPA Noordzeeconferentie, controverse rond dumpen Brent Spar **20**
CEVA, akkoord over vrijhandelszone **21**
Bijeenkomst Centraal Europees Initiatief **21**
FIJI Overwinning regering bij tussentijdse verkiezingen **84**
Presentatie begrotingvoor 1996 **84**
FRANKRIJK Veiligheidssituatie **25**
Ontwerpbegroting voor 1996 **26**
Tussentijdse verkiezingen **26**
Kabinetswijzigingen, samenstelling ministerraad **27**
Protesten tegen voorgestelde hervormingen sociale zekerheid **28**
GROOT-BRITTANNIE Uitspraak Europees Hof over schietpartij Gibraltar, lid schaduwregering treedt af **30**
Ontwikkelingen betreffende Noord-Ierland, Engels-Ierse top uitgesteld **31**
Bezoek van president Clinton **33**
HONGKONG Verkiezingen Wetgevende Raad **73**
Chinees-Britse betrekkingen **74**
IERLAND Referendum over echtscheiding **34**
INTERNATIONALE ZAKEN Nobelprijs voor de vrede 1995 **85**
JAPAN Verwikkelingen rond Aum Shinrikyo-sekte **75**
Einde Tweede Wereldoorlog herdacht **76**
Handelsakkoord met VS **76**
Nederlaag regering bij verkiezingen Hogerhuis **76**
Financiële schandalen **77**
Kabinetswijziging **78**
Nieuwe leider LDP gekozen **79**
Economisch stimuleringsprogramma goedgekeurd **80**
Daiwa-bankschandaal **80**
Anti-Amerikaanse betogingen op Okinawa **81**
Aftreden kabinetsleden **83**
Nieuw defensiebeleid **84**
LIBANON Gevechten in het zuiden **66**
Moord op soennitische leider **68**
Begroting voor 1996 **68**
Verlenging Hraoui's ambtstermijn **68**
LIBERIA Ondertekening vredesovereenkomst **57**
Installatie Staatsraad, nieuwe overgangsregering **58**
Verlenging UNOMIL-mandaat, ECOWAS belooft troepen **58**
NAURU Algemene verkiezingen, nieuwe president **84**
NEDERLAND Wettelijk minimum-(jeugd)loon per 1 januari 1996 **5**
Bijstands-, IOAW- en IOAZ-uitkeringen per 1 januari 1996 **5**
De sociale verzekeringen per 1 januari 1996 **6**
Dutchbat en Srebrenica **8**
Eerste Duits-Nederlandse legerkorps in dienst gesteld **13**
Nota herijking buitenlands beleid **13**
Drugsnota **l 4**
Kabinetsvoorstei over vernieuwing bestuurlijke organisatie 15
Kabinet akkoord met invoering correctief wetgevingsreferendum en gemengd kiesstelsel **l 5**
Vice-admiraal Buis hoofd van de BVD **16**
NIEUW-ZEELAND Nieuwe politieke partij **85**
Belastingovereenkomst met Australië **85**
Viering Waitangi Dag afgeschaft **85**
POLEN Privatiseringswet **34**
Kwasniewski wint presidentsverkiezingen **36**
QATAR Kabinetswijziging **68**
Oprichting van effectenbeurs **69**
Aankondiging over gemeenteraadsverkiezingen **69**
SOEDAN Kabinetswijziging **58**
Anti-regeringsrellen **59**
Offensief SPLA, algemene mobilisatie **59**
VERENIGDE STATEN Aftreden senator Packwood **47**
Begrotingsconflict tussen president en Congres **47**
Nieuwe partij van Ross Perot **49**
Vrijspraak O.J. Simpson **50**
WAPENBEHEERSING Vonnis in plutoniumsmokkelzaak **86**
Chinese kernproeven **86**
Franse kernproeven, internationale veroordeling en protesten **86**
VN-Conferentie over landmijnen mislukt **87**
ZUID-AFRIKA Commissie van Waarheid en Verzoening opgericht **60**
Nieuwe beschuldigingen tegen NP-regering inzake ,,DerdeMacht" **60**
Verkiezingsplan Inkatha **60**
Geweld in Kwazulu-Natal **61**
Reorganisatie leger **62**
Eerste zitting Mensenrechtencommissie **62**
Gemeenteraadsverkiezingen **64**
Grondwetsontwerp **64**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111: Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 0313243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ALGEMEEN

EUROPESE REGIONALE AANGELEGENHEDEN. EERSTE EURO-MEDITERRANE CONFEREKTIE

Op 27-28 november 1995 vond in de Spaanse stad Barcelona een tweedaagse conferentie plaats van vertegenwoordigers van de vijftien lidstaten van de Europese Unie (EU), elf landen uit Koord-Afrika en het Midden-Oosten (Algerije, Cyprus, Egypte, Israël, Jordanië, Libanon, Malta, Marokko, Mauretanië, Tunesië en Turkije) en het Palestijnse Nationale Gezag. In een gezamenlijke slotverklaring beloofden alle deelnemers politieke en economische banden aan te knopen.

De Spaanse premier Felipe Gonzalez Marquez zei dat de conferentie, de eerste in haar soort, ,,debekroning van een lang gekoesterde wens en het begin van een nieuwe relatie betekende".

Nauwere samenwerking tussen de EU en haar buurlanden aan de overzijde van de Middellandse Zee, waarover reeds eerder voorstellen waren gedaan, was mogelijk geworden door het vredesproces in het Midden-Oosten. De voorbereidingen en de conferentie zelf werden niettemin overschaduwd door spanningen tussen Israël en Syrië en onenigheid over sommige onderdelen van de slotverklaring die betrekking hadden op zelfbeschikking, terrorisme en nucleaire non-proliferatie.

Slotverklaring

De Verklaring van Barcelona voorzag in een raamwerk voor toekomstige samenwerking op het gebied van economische ontwikkeling, industrie, toerisme, energie- en watervoorraden, vervoer, telecommunicatie en milieubescherming.

In de verklaring werden de volgende beloften gedaan beloften: (i) regelmatig politiek overleg te voeren: (ii) te streven naar de vorming van een vrijhandelszone voor industriële produkten en diensten in het jaar 2010: (iii) samen te werken op het gebied van het immigratiebeleid en de bestrijding van de internationale misdaad er, drugshandel: en. (iv) door de EU, gedurende vijf jaar ECU 4.685 mrd ter beschikking te stellen voor onderwijs en structurele projecten in mediterrane landen ($ 1 = ECU 0,774 op 28 november 1995).

Hoewel de beloften in algemene bewoordingen waren gesteld, werd het succes van de conferentie toegejuicht als een belangrijke stap op weg naar een verbetering van de betrekkingen tussen de EU en haar zuidelijke buurlanden en op weg naar een beslechting van conflicten en bevordering van de ontwikkeling van het Middellandse-Zeegebied. Met name het besluit om de aanzet te geven tot regelmatige vergaderingen en initiatieven, werd door een aantal afgevaardigden vergeleken met het Helsinki-proces dat in de jaren zeventig tussen Oost en West op gang was gekomen.

(Vor.ber.pag. 20/2 e.v.-1996)

BOSNIË-HERZEGOVINA

STAAKT-HET-VUREN. AANHOUDENDE GEBIEDSVEROVERINGEN. PERSONELE WIJZIGINGEN VN

Op 5 oktober 1995 werd in Washington door de Amerikaanse president Bill Clinton een staakt-het-vuren van 60 dagen afgekondigd.

De dag ervoor hadden NAVO-vliegtuigen raketten afgevuurd op drie Bosnisch-Servische radarstations op verschillende iocaties in Bosnië-Herzegovina; volgens een woordvoerder betrof het zelfverdedigingsacties.

Het staakt-het-vuren was gebaseerd op een akkoord dat door bemiddeling van de Amerikaanse gezant Richard Holbrooke tot stand was gekomen en waarin de volgende acht punten van overeenstemming waren opgenomen:

(i) Met ingang van de betreffende datum zullen de partijen een staakt-het-vuren in acht nemen in heel Bosnië-Herzegovina door aan alle vijandelijkheden een eind te maken; (ii) het staakt-het-vuren gaat in om 00.01 uur op 10 oktober. op voorwaarde dat de volledige gas- en stroomtoevoer in Sarajevo zal zijn hersteld. of om 00.01 uur op de dag, volgend op het herstel van die toevoer; (iii) om de uitvoering van een vredesakkoord mogelijk te maken zal dit staakt-het-vuren 60 dagen duren, of zolang het vredesoverleg niet is afgesloten; (iv) alle partijen zullen er onmiddellijk voor zorgen dat alle militaire commandanten duidelijke bevelen geven om het staakt-het-vuren na te komen en een eind te maken aan a) alle offensieve operaties, b) patrouille- en verkenningsoperaties. c) elke inzet van offensieve wapens inclusief het optreden van sluipschutters. d) het leggen van mijnen en het opwerpen van barrières of obstakels: (v) alle partijen zullen er onmiddelijk voor zorgen dat a) alle burgers en gevangenen menselijk worden behandeld en dat b) alle krijgsgevangenen worden uitgewisseld; (vi) de partijen zullen samenwerken met de activiteit van UNPROFOR-waarnemers die toezien op het staakt-het-vuren en zullen schendingen direct melden; (vii) alle partijen zullen voorzien in onbelemmerde wegverbindingen tussen Sarajevo en Gorazde voor al het niet-militaire en VN-verkeer; (viii) de ondertekenaars zullen de verplichtingen van de op 8 september in Genève overeengekomen basisprincipes en het kaderakkoord van 14 september volledig nakomen, inclusief de verplichting iedereen vrijheid van beweging toe te staan en alle vluchtelingen het recht te verlenen naar hun woning terug te keren en het eigendom over hun bezittingen terug te krijgen.

De geloofwaardigheid van het wapenstilstandsakkoord werd verhoogd door een bijeenkomst op 6 oktober in Rome van een nieuw gevormde Overleggroep over voormalig Joego-Slavië, die uit afgevaardigden van 12 landen bestond. De bijeenkomst werd onder meer bijgewoond door de ministers van buitenlandse zaken van Kroatië, Bosnië-Herzegovina en Joego-Slavië, en functionarissen uit Rusland, de Verenigde Staten, Canada, Japan en vijf lidstaten van de Europese Unie (EU). Holbrooke verklaarde na de bijeenkomst dat ,,deze wapenstilstand anders [was] dan al de wapenstilstanden



Deelnemers aan de Euro-Mediterrane Conferentie vergaderen op 2 i november 1995 in Barcelona

Maandblad 66ste jaargang, nr. 3102, pag. 49935-50006



De Bosnische president Alija Izetbegovic feliciteert de nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Bosnië, John Menzies (l.),na diens beëdiging op 4 oktober 1995 in Sarajevo door de speciale VS-gezant Richard Holbrooke.

hiervoor, omdat geen van de andere op het niveau van staatshoofden tot stand was gekomen".

De wapenstilstand werd, 48 uur later dan gepland, in de vroege ochtend van 12 oktober van kracht in heel Bosnië-Herzegovina.

De vertraging was kennelijk te wijten aan de tijd die nodig was om de gas- en stroomtoevoer in Sarajevo te herstellen, die sinds mei 1995 waren afgesloten. Technische problemen en eisen van de gasleverancier, de Russische maatschappij Gazprom, dat eerst openstaande schulden van $ 100 mln moesten worden betaald, hadden de vertraging veroorzaakt. Hoewel de meeste huishoudens op 10 oktober weer gas en stroom hadden, hetgeen aanleiding was voor feestelijkheden in Sarajevo, betoogde de Bosnische regering dat de toevoer onvoldoende was. De Bosnisch-Servische vice-president Nikola Koljevic beweerde op 10 oktober dat de vertraging bedoeld was om tijd te winnen om nieuwe moslim-Kroatische militaire successen te behalen (zie hieronder).

De aankomst op 17 oktober in de oostelijke enclave Gorazde van het eerste hulpkonvooi uit Sarajevo sinds twee jaar was, afgezien van het herstel van de nutsvoorzieningen van Sarajevo, het eerste belangrijke succes van de wapenstilstand.

Naar verluidt was op 12 oktober de situatie langs het grootste deel van de 960 km lange frontlinie in Bosnië-Herzegovina rustig, en op 16 oktober verklaarde de VN-commandant in Bosnië-Herzegovina, generaal Rupert Smith, dat hij ,,tevreden" was over de wapenstilstand, die naar zijn zeggen langs 80 procent van de frontlinie werd nageleefd. Hij benadrukte dat de schendingen van de wapenstilstand de vredesovereenkomst niet in gevaar brachten. Ondanks het vertrouwen van Smith hadden in het noorden nog enkele dagen na de wapenstilstand zware gevechten plaatsgevonden (ziehieronder).

Verwikkelingen rond oprichting vredesmacht

Er was verschil van mening over de samenstelling en het operationele commando van de Vredesimplementatiemacht die na een vredesregeling in het voormalige Joego-Slavië zou worden gestationeerd. Men ging ervan uit dat de vredesmacht, die onder NAVO-bevel zou komen, voor negen tot twaalf maanden zou worden ingezet en zou bestaan uit 50.000 tot 70.000 manschappen, waarvan de Verenigde Staten een derde deel zouden leveren (afhankelijk van goedkeuring door het Congres) en Groot-Brittannië en Frankrijk elk tien procent.

De rol van de Russische troepen in de vredesmacht was het belangrijkste gespreksonderwerp tijdens een topontmoeting op 23 oktober in Hyde Park bij New York tussen Clinton en de Russische president Boris Jeltsin, die naar de VS was gereisd om de feestelijkheden ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van de Verenigde Naties bij te wonen.

Jeltsin bleef aandringen op het inzetten van Russische gevechtstroepen als vredesmacht, maar wilde niet dat zij onder het bevel van de NAVO zouden worden geplaatst. Clinton en Jeltsin sloten tijdens de ontmoeting een overeenkomst zonder gezichtsverlies, volgens welke ongeveer 2.000 Russische manschappen onafhankelijk van de vredesmacht in Bosnië-Herzegovina zouden opereren, en operationele kwesties door de militaire leiding zouden worden opgelost. Volgens een op 26 oktober door de Amerikaanse minister van defensie William Perry en zijn Russische ambtgenoot Pawel Gratsjow in Washington ondertekende overeenkomst zouden de Rus-



De Russische onderminister van buitenlandse zaken Igor Iwanow (m.)geeft samen met de Amerikaanse gezant Richard Holbrooke (l.) en EU-bemiddelaar Carl Bildt (r.)een persconferentie op 17 oktober 1995 na een ontmoeting van de Contactgroep over voormalig Joego-Slavië in Moskou.



Twee generaals van het Bosnische regeringsleger, Atif Dudakovic (1.)en Mehmet Alagic, geven op 14 oktober in Sanski Most een persconferentie naar aanleiding van de gevechten in het noordwestenvan Bosnië.

sische ondersteuningstroepen samen met Amerikaanse militairen opereren.

Hergroepering VN-troepen

Tijdens een hergroepering van de VN-troepen voorafgaande aan de inzet van de vredesmacht, hadden de Verenigde Naties op 5 oktober bekendgemaakt dat zij hun totale strijdmacht in het voormalige Joego-Slavië zouden verkleinen van zo'n 30.000 tot 21.000 manschappen. Onder de 9.000 militairen die uit het gebied zouden worden teruggetrokken bevonden zich 3.300 van de 4.000 Britse militaren van de Snelle-Reactiemacht. Het Duitse kabinet ging op 24 oktober akkoord met het zenden van 4.000 militairen naar Bosnië-Herzegovina.

Aanhoudende gebiedsveroveringen na ingaan staakt-het-vuren

Na het ingaan van de wapenstilstand bleven zich in het noorden van Bosnië-Herzegovina hevige gevechten voordoen, waarbij de strijdende partijen voorafgaand aan het vredesoverleg een aantal gebieden veroverden. De moslim-Kroatische strijdmacht beweerde op 17 oktober dat zij 52,26 procent van het Bosnische grondgebied onder controle had.

De gecombineerde strijdmachten van het Bosnische leger, het Kroatische leger en de Bosnische Kroaten hadden begin oktober een reeks Bosnisch-Servische tegenaanvallen afgeslagen en hadden halverwege de maand het regionale Servische bolwerk Banja Luka in het noorden van Eosnië-Herzegovina ingesloten. Een Bosnische legerfunctionaris verklaarde op 14 oktober dat het moslim-Kroatische offensief was gestaakt om het staakt-het-vuren niet in gevaar te brengen. In de stad Prijedor, die in handen van de Serviërs was, heerste niettemin paniek bij het vooruitzicht van een moslim-Kroatische aanval.

Door de moslim-Kroatische opmars werd de controle over een belangrijke verkeersweg tussen Bihac en Sarajevo versterkt. Met de inname van Mrkonjic Grad op 9 oktober had de Bosnisch-Kroatische strijdmacht controle over deze weg gekregen. Het Bosnische leger maakte zich meester van de kwetsbare stad Kljuc, die verder naar het noorden aan de weg was gelegen, en veroverde op 10 oktober Sanski Most, dat van vitaal belang was voor de verdediging van de verkeersweg. Dankzij de controle over de weg kreeg de moslim-Kroatische strijdmacht West-en Midden-Bosnië-Herzegovina steviger in haar greep.

De Bosnisch-Servische president Rado van Karadzic verklaarde op 15 oktober woedend te zijn op het Bosnisch-Servische leger omdat het ,,zonder te vechten" was gevlucht voor de oprukkende moslim-Kroatische strijdkrachten. De Bosnisch-Servische Assemblée eiste op 16 oktober het ontslag van vier generaals - Milan Gvero, Djordje Djukic, Zdravko Tolimir en Grujo Boric, en van kolonel Milovan Milutinovic - wegens het uiteenvallen van de Bosnisch-Servische verdedigingslinies.

Uittocht Servische vluchtelingen. Beschuldigingen van ,,etnische zuiveringen"

Tussen 8 en 15 oktober vluchtten zo'n 80.000 Servische burgers uit het frontgebied naar Banja Luka uit angst voor de moslim-Kroatische opmars, Het totale aantal Servische vluchtelingen in het gebied van Banja Luka kwam hiermee op 170.000. Velen werden onder zeer slechte condities gehuisvest, onder wie de 25.000 vluchtelingen die in Omarska werden ondergebracht, de plaats van het beruchte voormalige concentratiekamp.

Op 10 oktober beweerde Kris Janowski, de vertegenwoordiger in Sarajevo van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelinge%van de VN (UNHCR), dat sommige moslims die verdreven waren uit het noorden van Bosnië. .,direct door de Bosnische autoriteiten met bussen naar de [voorheen Servische] gebieden werden gebracht, die recentelijk onder de voet waren gelopen door het Bosnische regeringsleger", waarmee de cirkel van ,,etnischezuiveringen" rond was.

Deze moslim-vluchtelingen waren zelf naar het zuiden verdreven tengevolge van ,,etnische zuiveringen" door Servische strijdkrachten in het gebied van Banja Luka. Op 9 oktober zei Janowski dat honderden moslim-mannen waren vermoord en 4.000 moslim- en Kroatische burgers waren verdreven, en dat er nog slechts 8.000 tot 20.000 moslims waren overgebleven van de 500.000 die voor de oorlog in dit gebied woonden. Naar verluidt was dit mede het werk van paramilitaire aanhangers van Zeljko Raznjatovic, de Servische ultra-nationalistische leider, die bekend stond onder de schuilnaam ,,Arkan".

Controverse over rol VN bij de val van Srebrenica

In de *Independent* van 30 oktober werd bericht dat hoge VN-diplomaten hadden geconcludeerd dat de VN-commandant in het voormalige Joego-Slavië, luitenant-generaal Bernard Janvier, in juli-1995 de door de VN tot ,,veilige gebieden" verklaarde steden Srebrenica en Zepa moedwillig in handen van de Serviërs had laten vallen (zie pag. 805/1 e.v.-'95). De krant citeerde een briefing die Janvier op 24 mei in New York had gegeven, waarin hij had gepleit voor een terugtrekking uit de enclaves omdat deze militair niet te verdedigen waren.

De Nederlandse regering bracht op 30 oktober een rapport uit waarin zij haar troepen vrijpleitte van de beschuldiging dat zij hadden nagelaten de stad Srebrenica te verdedigen.

Volgens de Nederlandse minister van defensie Joris Voorhoeve zou iedere poging tot het terugslaan van de aanvallende Bosnisch-Servische strijdkrachten, die ,,qua aantal en vuurkracht veruit de meerdere" waren. tot een ,,bloedbad onder de tienduizenden vluchtelingen en de Nederlanders" hebben geleid. Voorhoeve bleef erbij dat de Nederlandse troepen geen andere

keuze hadden gehad dan toe te zien hoe Servische strijdkrachten moslims wegvoerden, waarschijnlijk naar massaexecuties. Hij gaf toe dat ,,de wijze waarop de VN en hun lidstaten het concept van de zogenaamde veilige gebieden in de praktijk hebben gebracht, jammerlijk heeft gefaald" (zieookpag. 8/3 e.v.-'96).

Begin oktober kwamen er nog meer aanwijzingen dat duizenden moslims die gevangen waren genomen tijdens de val van Srebenica, waarschijnlijk waren vermoord door Bosnisch-Servische strijdkrachten. Het Rode Kruis zei te vrezen dat ongeveer 8.000 mensen waren omgekomen, bijna een vijfde deel van de totale bevolking van de stad vóór de inname. Mcvludin Oric, Hurem Suljic en Smail Hodzic, die door Servische linies naar Tuzla waren gevlucht. zeiden dat ze een massaexecutie van zo'n 3.000 ongewapende mannen van dienstplichtige leeftijd hadden overleefd.

Personele wijzigingen VN

In oktober werd een aantal personele wijzigingen in het VN-leiderschap in het voormalige Joego-Slavië bekendgemaakt. Op 12 oktober werd bekend dat Yasushi Âkashi per 1 november zou aftreden als speciale VN-afgezant en op 19 oktober deelden VN-functionarissen mee dat zowel de VN-bemiddelaar Thorvald Stoltenberg als de VN-commandant generaal Rupert Smith in de komende maanden op niet nader genoemde data hun functies zouden neerleggen.

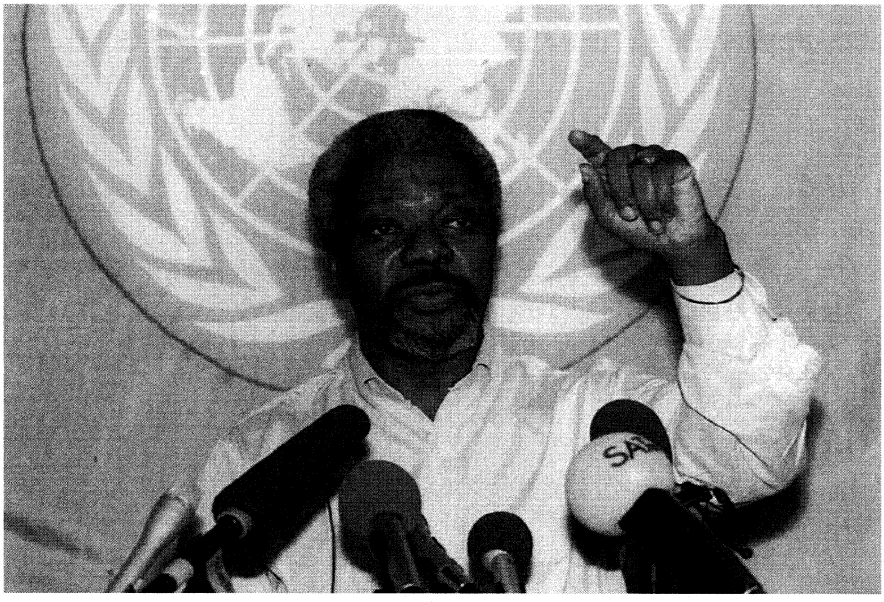
Akashi, die zijn functie twee jaar had uitgeoefend en die werd benoemd na een succesvolle vredesmissie van de VN in Cambodja, was in Bosnië vooral omstreden wegens zijn extreme terughoudendheid ten aanzien van het inzetten van luchtaanvallen tegen de Bosnische



De Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic (1.)en de vice-voorzitters van het Bosnisch-Servische parlement Biljana Plavsic (m.) en Nikola Koljevic (r.) tijdens de opening van de parlementszitting op 22 oktober in Bijelnija, die gewijd was aan de op handen zijnde vredesbesprekingen in de Verenigde Staten.

Serviërs. Die terughoudendheid had niet alleen bij de Bosnische regering maar ook bij de NAVO en de Amerikaanse regering tot grote irritaties geleid.

Akashi zou ,,tijdelijk" worden opgevolgd door de Ghanese diplomaat Kofi Annan, die sinds maart 1993 plaatsvervangend secretaris-generaal was van de VN, belast met vredesoperaties in de helewereld.



Een archieffoto van 13 oktober 1993 van Kofi Annan, de nieuwe speciale VN-afgezant voor het voormalige Joego-Slavië.

Opschorting Britse hulpkonvooien. Vredestroepen betrokken bij incidenten

Op 24 oktober werden Britse hulpkonvooien naar Midden-Bosnië opgeschort, nadat Britse soldaten en hulpverleners waren bedreigd door leden van een extremistische moslimstrijdmacht die als de Mujahedin bekend stond.

De strijdmacht wilde blijkbaar wraak nemen. nadat Britse soldaten op 5 oktober een van haar manschappen hadden gedood in de stad Donji Vakuf in Midden-Bosnie; een VN-woordvoerder verklaarde die dag dat de Britten uit zelfverdediging hadden gehandeld.

Twee NAVO-gevechtsvliegtuigen vielen een Bosnisch-Servische commando- en controlebunker bij Tuzla aan, nadat een Noorse blauwhelm op 9 oktober was gedood bij een bomexplosie op het vliegveld van Tuzla.

Karadzic zei op 18 oktober dat twee Franse piloten die eind augustus boven Bosnië-Herzegovina waren neergeschoten en gevangen werden gehouden door de Bosnische Serviërs, uit het ziekenhuis waren ontvoerd. NAVO-bronnen die op 20 oktober door de westerse pers werden geciteerd, zeiden dat ze waarschijnlijk waren gedood.

Spanning tussen moslims en Kroaten

De gespannen verhouding tussen Bosnische moslims en Bosnische Kroaten

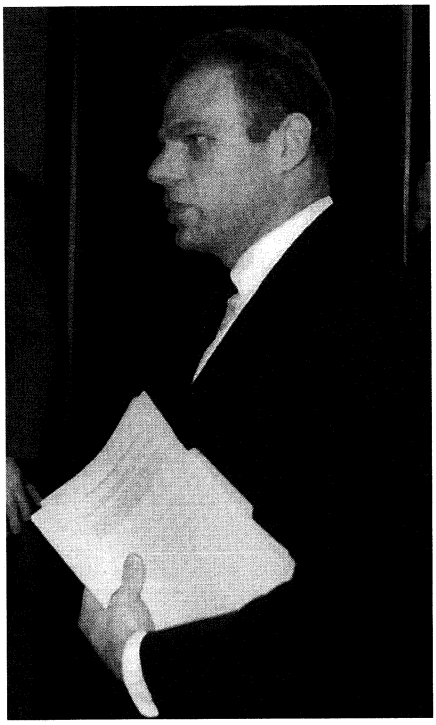
werd verergerd door de deelname van de laatsten aan de Kroatische parlementsverkiezingen die op 29 oktober werden gehouden (zie onder KROATIË). De Bosnische president Alija Izetbegovic had op 24 oktober gewaarschuwd dat deze deelname de eenheid van Bosnië-Herzegovina bedreigde, en hij voegde eraan toe dat op dat moment ,.het concept van de federatie niet werkte".

VREDESAKKOORD VAN DAYTON

Op 21 november parafeerden de leiders van de oorlogvoerende partijen in Bosnië een vredesakkoord na drie weken van intensieve onderhandelingen in de VS. Het akkoord, dat medio december zou worden ondertekend in Parijs, voorzag in de oprichting van een 60.000 man sterke NAVO-troepenmacht om naleving van het op 5 oktober gesloten staakt-het-vuren af te dwingen (zie boven), en om een verdeling van Bosnië tot stand te brengen in twee delen (een Servische republiek en een Federatie van moslims en Kroaten), welke door een losse politieke structuur bijeen werden gehouden.

Start vredesbesprekingen in Dayton

De vredesbesprekingen begonnen op 1 november op de Amerikaanse luchtmachtbasis Wright Patterson bij Dayton. De openingszitting werd bijgewoond door de drie belangrijkste leide s, Alija Izetbegovic (president van de bestuursraad van Bosnië-Herzegovina, de Bosnische tnoslim-leider), Franjo Tudjman (president van Kroatië) en Slobodan Milosevic (president van Servië). De drie hadden elkaar voor het laatst ontmoet tijdens een inte nationale conferentie over de oorlog in Bosnië in Genève in november 1993 (zie pag. 95/2 e v.-'94)



De Bosnische minister van buitenlandse zaken Muhamed Sacirbey (m.) op weg naar de persconferentie in Fairborne, Ohio, waarop hij op 18 november zijn ontslag bekendmaakte.

Evenneens aanwezig waren functionarissen van de vijf landen van de Contactgroep (Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië, Rusland en de VS) en de vertegenwoordiger van de EU, Carl Bildt.

Krachtens de bepalingen van een in augustus gemaakte afspraak om de Servische onderhandelingspositie te ,.harmoniseren" (zie pag. 812/1 e.v.-'95), vertegenwoordigde Milosevic niet alleen Servië en de Federale Republiek Joego-Slavië (FRJ, de rompstaat Joego-Slavie bestaande uit Servië en Montenegro), maar ook de Bosnische Serviërs. Hoewel Milosevic in zijn team verscheidene betrekkelijk hooggeplaatste Bosnische Serviërs had opgenomen (onder wie Momcilo Krajisnik. de voorzitter van het Servische parlement). maren de twee belangrijkste leiders; Radovan Karadzic en legercommandant generaal Ratko Mladic, in Bosnië gebleven. Beiden waren door de VN aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden (zie hieronder) en liepen de kans gearresteerd te worden als ze zich buiten het door de Serviërs gecontroleerde deel van Bosnië zouden wagen.

Na de openingszitting kregen de onderhandelingen het karakter van ,,toenaderingsgesprekken", waarbij de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Europese en Canadese aangelegenheden en architect van het vredesinitiatief, Richard Holbrooke, tussen de drie delegaties heen en weer pendelde.

Op 18 november maakte de Bosnische minister van buitenlandse zaken Muhamed Sacirbey zijn aftreden bekend. Hij verklaarde dat de Moslim-Kroatische Federatie aan kracht zou winnen wanneer een van de drie topfuncties in de regering door een Kroaat zou worden bekleed. Aangezien de president en premier niet terugtraden, stelde hij zijn positie ter beschikking.

Akkoord over Bosnisch-Kroatische Federatie

Tudjman en Izetbegovic ondertekenden op 10 november een akkoord ter bekrachtiging van het in maart 1994 gesloten akkoord over de moslim-Kroatische federatie (zie pag. 382/3 e.v.-'94). Algemeen werd deze stap toegejuicht als een belangrijke stap in de richting van een algemeen vredesakkoord

Op 10 november maakte het officiële Kroatische persbureau *HINA* bekend dat ,,wetsvoorstellen die waren bedoeld om de federatie nieuw leven in te blazen" krachtens de bepalingen van het nieuwe akkoord tegen 10 december aan de parlementen van de Bosnische federatie en republiek zouden worden voorgelegd. Volgens waarnemers betrof het meest ambitieze doel van het akkoord de hereniging van de twee gescheiden delen van de stad Mostar tot hoofdstad van de moslim-Kroatische federalie en zetel van de federale president en premier.

Izetbegovic noemde het akkoord een hoopvolle ontwikkeling. Tudjman toonde zich minder terughoudend en sprak van ,,de belangrijkste stap tot dusver op weg naar het beeindigen van de vijandelijkheden en naar een vreedzame regeling van de crisis in Bosnie".

Een andere belangrijke ontwikkeling betrof de ondertekening door opstandige Kroatische Serviërs in Oost-Slavonië op 12 november van een akkoord dat voorzag in de uiteindelijke hereniging van de regio met Kroatië (zie onder KROATIE). Het akkoord zou het resultaat zijn van onderhandelingen die Tudjman en Milosevic in Dayton hadden gevoerd.

Vredesakkoord geparafeerd

Op 21 november parafeerden Izetbegovic, Tudjman en Milosevic een alomvattend vredesplan. Het plan voor een nieuwe Bosnische staat, die bestond uit een Servisch deel en een moslim-Kroatische federatie, werd bekendgemaakt na dagen van intensieve onderhandelingen over de precieze verdeling van het gebied. Op 29 november maakte de Franse regering bekend dat het akkoord op 14 december in Parijs officieel zou worden ondertekend.

Het Dayton-akkoord ging uit van het ,,Geneve-akkoord over grondbeginselen" en ,,het verdere akkoord over grondbeginselen", welke in september 1995 waren ondertekend door de ministers van buitenlandse zaken van Bosnië, Kroatie en Joego-Slavië (zie pag. 814/2e.v.-'95).

Politieke bepalingen. Het akkoord voorzag in de deling van Bosnië in twee gebieden, een moslim-Kroatische federatie die 51 procent van Bosnie omvatte en een Servische Republiek die 49 procent van Bosnië besloeg. Het recht van de twee gebieden om speciale parallelle betrekkingen aan te gaan met buurlanden (dat wil zeggen. de Servische Republiek met Servië en de federatie met Kroatië) werd beperkt door een bepaling dat zulke betrekkingen de soevereiniteit en territoriale integriteit van Bosnië moesten respecteren.

Het akkoord voorzag in een centrale regering met een democratisch gekozen collectief presidentschap en een parlement die zouden zetelen in Sarajevo Het voorzag ook in één centra-



De presidenten van Servië, Bosnië-Herzegovina en Kroatie, v.l.n.r. Slobodan Milosevic, Alija Izetbegovic en Franjo Tudjman, en de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher (r.)paraferen op 21 november in Dayton, Ohio. het vredesakkoord.

le bank en monetair stelsel. Het commentaar van de *Financial* Times van 23 november luidde dat de ,,levensvatbaarheid van het nieuwe Bosnië zal ... afhangen van de mate waarin buitenlandse regeringen zich bereid tonen de centrale bank te gebruiken als kanaal waarlangs hulp wordt geleverd, en erop aandringen dat de opbrengsten eerlijk tussen de gemeenschappen worden verdeeld".

Het akkoord sloot degenen die waren aangeklaagd als oorlogsmisdadigers uit van het bekleden van gekozen posten en posten in het leger; deze clausule was kennelijk bedoeld om er zeker van te zijn dat Karadzic en Mladic uit de politiek verdwenen. Het akkoord bood garanties dat alle vluchtelingen en ontheemde personen het recht hadden om naar huis terug te keren, met inbegrip van het recht om bezittingen terug te eisen die hen waren afgenomen, of als dat &mogelijk was, het recht op redelijke schadevergoeding. Mensen zouden zich vrij mogen bewegen in heel Bosnië en de mensenrechten van alle Bosnische burgers zou worden bewaakt door een onafhankelijke commissie en een internationale daartoe getrainde burgerpolitiemacht.

Gebiedsbepalingen. Elke partij zou een gedeelte van het gebied dat ze ten tijde van het in oktober gesloten staakt-het-vuren in handen had, afstaan.

De federatie zou een gebied van ongeveer 40 vierkante km in het noordwesten van Bosnië teruggeven (met inbegrip van de steden Mrkoniic Grad en Sipovo), dat de Bosnische Kroaten in september op de Bosnische Serviërs hadden veroverd. De voorsteden van Sarajevo die in handen waren van de Bosnische Serviërs (Ilijas, Ilidza, Grbavica en Vogosca) zouden onder controle komen van de federatie; volgens de Bosnische Serviërs woonden ongeveer 120.000 Serviërs in deze voorsteden. De Bosnische Serviers zouden de zeggenschap behouden over Srebrenica en Zepa, de twee in juli veroverde ,,veilige gebieden" (zie pag. 805/1 e.v.-'95). Het in het oosten gelegen veilige gebied Gorazde dat in handen van de moslims was, zou tot de federatie blijven behoren en met Sarajevo worden verbonden via een landcorridor. Kroatië zou een smalle strook land aan de Baai van Kotor afstaan zodat de Bosnische Serviërs toegang kregen tot de Adriatische Zee. De Serviërs zouden op hun beurt afstand van doen van gebied rond Dubrovnik.

Hoewel de drie partijen geen overeenstemming wisten te bereiken over Brcko en de Posavina-corridor, besloten ze wel de zaak voor te leggen aan internationale arbiters. De betwiste en strategisch zeer belangrijke Posavina-corridor was een smalle strook land die Banja Luka en andere gebieden in het noorden van Bosnië die in Servische handen waren, verbond met Servië. De Serviërs wilden een bredere corridor, maar de Bosnische regering had geweigerd enige uitbreiding te accepteren.

Uitvoering van akkoord. Het akkoord voorzag in de oprichting van een internationale Implementatiemacht onder commando van de NAVO die zou toezien op handhaving van de vrede. De troepenmacht zou kort na de ondertekening van het akkoord worden ingezet, en zou de VN-Vredesmacht (UNPROFOR) vervangen, waarvan het mandaat begin 1996 zou aflopen (zie hieronder).

In de eerste plaats moest de troepenmacht ervoor zorgen dat de oorlogvoerende partijen



1. Door Moslim-Kroaten afgestaan aan Serviërs. 2. Nog omstreden. 3. Door Serviërs afgestaan aan Moslim-Kroaten. 4. Door Kroaten afgestaan aan Serviërs.



De bevelhebber van de NAVO in Europa, generaal G.A. Joulwan (r.)salueert terwijl hij met de Kroatische chefstaf, generaal Zvonimir Cervenko, het hoofdkwartier van de Kroatische strijdkrachten binnenloopt op 31 oktober 1995. Joulwan kwam naar Zagreb om te overleggen over de eventuele komst van NAVO-troepen naar Kroatië en Bosnië.

zich binnen 30 dagen na de officiële ondertekeningsplechtigheid zouden terugtrekken uit de separatiezones, en de overeengekomen gebieden binnen 45 dagen zouden vrijmaken en ruilen. De partijen zouden ook mijnen onschadelijk moeten maken en deze samen met andere wapens moeten verwijderen uit deze gebieden; en binnen 120 dagen moesten alle zware wapens naar daartoe aangewezen plaatsen worden overgebracht.

Het akkoord gaf de troepenmacht echter uitgebreide bevoegdheden. Haar taken behelsden het herhuisvesten van vluchtelingen, het bijstaan van humanitaire werkers, het oplossen van grensconflicten. het creëren van ,,veilige condities" voor vrije verkiezingen en het reageren op geweld tegen burgers. De macht had het recht op ,,volledigeen ongehinderde bewegingsvrijheid tc land, in de lucht en op het water". De commandant van de troepenmacht kreeg ook de bevoegdheid om alle verbindingen te regelen, en alle militair en burgerverkeer in de lucht, de havens en bepaalde strategische corridors.

Bosnisch-Servische reactie op akkoord van Dayton

Op 23 november voerden Milosevic en Karadzic besprekingen in Belgrado. Na afloop berichtte het Joegoslavische persbureau Tanjug dat ,,de leiders van de Servische Republiek bekendmaakten dat ze het akkoord van Dayton aanvaarden en dat ondanks bepaalde voor de Servische Republiek pijnlijke clausules, de Servische Republiek het akkoord volledig zal uitvoeren".

Op 24 november ontmoette Karadzic leiders van de zogeheten ,,oorlogsraden" van door Serviërs gecontroleerde wijken van Sarajevo. Sommigen van hen wilden het Dayton-akkoord niet aanvaarden en dreigden door te vechten in plaats van de zeggenschap over de stad op te geven. Hoewel Karadzic de raden zou hebben voorgehouden dat het hervatten van de vijandelijkheden in de stad uitgesloten was, zei hij in een verklaring na de vergadering dat er mogelijk opnieuw onderhandeld zou worden over de clausules in het akkoord die betrekking hadden op Sarajevo. Op 26 november waarschuwde hij dat Sarajevo zou veranderen in ,,eennieuw Beiroet in Europa", als de stad herenigd zou worden onder het bestuur van de Bosnische regering

Het plan stuitte ook op kritiek van de voorzitter van het Servische parlement, Momcilo Krasjisnik. die niet aanwezig was bij de parafering van het akkoord op 21 november en klaagde dat het akkoord ,,zelfs geen greintje tegemoet komt aan onze eisen". Maar uit sommige berichten bleek dat, hoewel Krasjisnik en andere functionarissen in Pale tegen het plan waren, Servische leiders in het bolwerk Banja Luka zich achter Milosevic hadden geschaard en in het algemeen veel positiever waren over het akkoord.

DIPLOMATIEKE ONTWIKKELINGEN. VOORBEREIDINGEN I.V.M. OPRICHTING IMPLEMENTATIEMACHT

Op 27 november legde de Amerikaanse president Bill Clinton in een televisietoespraak aan het Amerikaanse volk uit waarom hij 20.000 Amerikaanse soldaten naar Bosnië wilde sturen, als onderdeel van de 60.000 man sterke Implementatiemacht.

Clinton waarschuwde dat de NAVO-troepenmacht zonder Amerikaanse soldaten niet zou kunnen verhinderen ,,dat het afslachten van onschuldigen opnieuw zou beginnen". Hij voerde aan dat de soldaten voldoende vuurkracht en gezag zouden krijgen om zowel de vrede te garanderen als zichzelf te beschermen tijdens het uitvoeren van hun missie. die een duidelijke doelstelling kende en beperkt van duur zou zijn.

Hoewel veel leidende Republikeinen zich tijdens de besprekingen in Dayton hadden verzet tegen het sturen van Amerikaanse soldaten naar Bosnië, hulden ze zich onmiddellijk na Clintons toespraak in stilzwijgen. De leider van de Republikeinse meerderheid in de Senaat, Bob Dole, zei dat hij voornemens was de president ,,alsik kan" te steunen, maar dat hij wel van hem wilde weten hoe het stond met een ,,terugtrekkingsstrategie" voor Amerikaanse troepen, en wat eraan gedaan w-erd om de Bosnische moslims zichzelf te laten verdedigen na terugtrekking van de vredesmacht.

Amerikaanse functionarissen maakten op 24 november bekend dat Clinton van de presidenten Milosevic, Izetbegovic en Tudjman had geëist dat zij ,,allemogelijke maatregelen zouden treffen om de veiligheid te garanderen van alle Amerikaanse en andere militairen en burgerpersoneel van de Implementatiemacht" en dat zij hem schriftelijk beloofd hadden daar zorg voor te dragen. De International *Herald* Tribune van 25 november berichtte dat de regering-Clinton erop rekende dat Milosevic vergelijkbare garanties van de Bosnische Serviërs zou krijgen.

Op 28 november werd in Brussel een overeenkomst bereikt die voorzag in Russische deelname aan de Implementatiemacht. Dat gebeurde tijdens een vergadering van ministers van buitenlandse zaken van de NAVO, waarbij ook de Russische minister van defensie, generaal Pawel Gratsjow, aanwezig was. De NAVO en Rusland besloten tot het instellen van een gezamenlijke ,,adviescommissie", waardoor het mogelijk werd dat Russische troepen onder Amerikaans commando zouden opereren in plaats van onder NAVO-commando.

Amerikaanse sancties tegen Joego-Slavië opgeheven

Meteen na de parafering van het akkoord van Dayton verzochten de VS en Duitsland de Verenigde Naties officieel om de sancties tegen Joego-Slavië op te heffen. Dienovereenkomstig stemde de VN-Veiligheidsraad op 22 november voor opschorting van de sancties, die in mei 1992 voor het eerst aan Joego-Slavië waren opgelegd (zie pag. 603/1 e.v.-'92). Sommige van de in 1992 opgelegde sancties waren al eerder, in oktober 1994, opgeschort (zie pag. 15/3-'95).

De *Guardian* van 24 november berichtte dat VN-waarnemers die waren gestationeerd langs de Joegoslavische grens met Roemenië en Bulgarije, hun controle-activiteiten hadden stopgezet.

Wapenembargo opgeheven

Op 22 november stemde de VN-Veiligheidsraad voor geleidelijke opheffing van het in september 1991 tegen alle voormalige Joegoslavische republieken afgekondigde wapenembargo (zie pag. 14/3 e.v.-'92). De uitslag van de stemming luidde 14 stemmen vóór en één onthouding (Rusland).

Er kon onmiddellijk een begin worden gemaakt met het kopen van wapens, maar lichte wapens mochten pas in Bosnië geïmporteerd worden vanaf 90 dagen na ondertekening van het akkoord van Dayton en zware wapens pas vanaf 180 dagen na de ondertekening.

Terugtrekking VN-blauwhelmen

Op 30 november stemde de VN-Veiligheidsraad unaniem voor terugtrekking van alle manschappen van de VN-Protectiemacht (UNPROFOR) uit Bosnië voor 31 januari 1996 en van alle personeel van de VN-Vertrouwensoperatie in Kroatië (UNCRO) voor 15 januari. De Raad besloot haar missie in Macedonië met nog eens zes maanden te verlengen.

Het aanknopen van diplomatieke betrekkingen

Op 30 november knoopte Bosnië diplomatieke betrekkingen aan met Rusland en Griekenland. Waarnemers merkten op dat het om een symbolisch belangrijke stap ging, omdat zowel Griekenland als Rusland werden beschouwd als trouwe bondgenoten van de Bosnische Serviërs.

Op 30 november erkende Slovenië de Voormalige Republiek Joego-Slavië en stelde voor dat de twee landen diplomatieke betrekkingen zouden aangaan.

NIEUWE AANKLACHTEN VN-OORLOGSTRIBUNAAL

Op 9 oktober werd voor de eerste keer een van oorlogsmisdaden verdachte persoon aangeklaagd door het in Den Haag gevestigde VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in het voormalige Joego-Slavië. Dragan Nikolic werd in absentia beschuldigd van de moord op acht Bosnische moslimgevangenen en het martelen van 10 anderen in een Servisch gevangenkamp in Susica in het oosten van Bosnië-Herzegovina in 1992.

Op 9 november klaagde het VN-oorlogstribunaal drie Servische officieren van het voormalige Joegoslavische Volksleger aan wegens oorlogsmisdaden. Mile Mrksic, Miroslav Radic en Veselin Sljivancanin werden beschuldigd van oorlogsmisdaden die zij in 1991 tegen Kroaten in het gebied rond Vukovar in Oost-Slovenië hadden begaan.

Op 13 november klaagde het tribunaal zes Bosnisch-Kroatische leiders aan wegens oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid.

Onder de zes, die werden aangeklaagd wegens hun rol bij de ..etnische zuiveringen" tegen moslims uit de Lasva-vallei in Centraal-Bosnië in 1992-'93. bevonden zich Dario Kordic, voorzitter van de Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) in het door de Kroaten gecontroleerde deel van Bosnië, en generaal-majoor Tihomir Blaskic, stafchef van de Bosnisch-Kroatische militie, de Kroatische Defensieraad (HVO).

Enkele uren na de bekendmaking door het tribunaal promoveerde de Kroatische president Franjo Tudjman Blaskic tot inspecteur-generaal van het Kroatische leger. Volgens de *Guardian* van 16 november waren ,,diplomaten in Zagreb geschokt" door de promotie van Blaskic, die zij een .,klap in het gezicht van de internationale gemeenschap" noemden. In een interview in het Zagrebs weekblad Globus van 16 november zei de nieuwe Kroatische premier Zlatko Matesa dat Kroatië niet bereid was de zes Bosnische Kroaten uit te leveren aan het tribunaal.

Op 16 november klaagde het tribunaal Radovan Karadzic en generaal Ratko Mladic aan wegens volkerenmoord, misdaden tegen de mensheid en schending van oorlogswetten en -gebruiken. Deze twee Bosnisch-Servische leiders, die reeds in juli door het tribunaal waren aangeklaagd (zie pag. 812/3-'95), werden ervan beschuldigd persoonlijk verantwoordelijk te zijn voor de massale executie van Bosnische moslims, nadat Servische troepen het ,,veilige gebied" Srebrenica in juli onder de voet hadden gelopen (zie pag. 805/1 e.v.-'95).

(Vorig.ber.pag. 805/1 e.v.-1995)

BULGARIJE

GROOTSCHEEPS PRIVATISERINGSPROGRAMMA. LOKALE VERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 7 augustus 1995 keurde de socialistische regering van Zjan Widenow, die was bekritiseerd vanwege de traag verlopende privatisering van staatsbedrijven, voorschriften goed aangaande de verdeling en het gebruik van coupons in de eerste fase van de grootscheepse privatisering.

Iedere Bulgaar van 18 jaar en ouder zou tegen betaling van 500 leva coupons ter waarde van 25.000 leva (bijna $ 370) ontvangen voor de eerste fase van de grootscheepse privatisering. Evenzo zouden zij coupons ter waarde van 25.000 leva ontvangen voor de tweede fase. Deze konden worden geruild tegen aandelen in ongeveer 200 bedrijven die op dat moment nog in handen van de staat waren, hetzij via investeringsfondsen voor privatisering, hetzij rechtstreeks via verkoop op veilingen. Eind september zou aan het parlement een lijst met te privatiseren ondernemingen worden voorgelegd; het was de bedoeling dat de eerste privatiseringsfase in maart 1996 van start zou gaan.

Op 3 augustus werd bekendgemaakt dat Jossif Iliew was ontslagen als directeur van het Centrum voor Grootscheepse Privatiseringen en was opgevolgd door Kalin Mitrew. Dit gebeurde nadat de grootscheepse privatiseringen, die oorspronkelijk medio 1995 van start hadden moeten gaan, herhaaldelijk waren uitgesteld.

Op 9 oktober gaf de regering haar goedkeuring aan een lijst van 1.227 ondernemingen die in het kader van de eerste golf van het privatiseringsprogramma zouden worden geprivatiseerd. Op 12 oktober legde ze de laatste hand aan haar jongste privatiseringsplan dat ter goedkeuring aan het parlement zou worden voorgelegd. Volgens het plan, waarvoor het Tsjechische couponsysteem model had gestaan (zie pag. 536/1-'92). zou de staat ongeveer een derde van de aandelen behouden, evenals het beheer over een aantal van de grootste ondernemingen, met name in de energiesector.

Militaire benoemingen

Op 29 augustus hechtte president Zjelju Zjelew zijn goedkeuring aan een aantal benoemingen van hoge militairen welke de regering op 11 augustus had bekendgemaakt. Hij ging echter niet akkoord met drie benoemingen, die hij ,,onverdedigbaar en uitermate bevooroordeeld" achtte. Ook weigerde hij de in 1993 afgeschafte legerinspectiedienst opnieuw op te richten.

Wijzigingen partijtop

Op 12 augustus werd Mukaddes Nalbant gekozen tot voorzitter van de Partij van Democratische Veranderingen, die was opgericht door Mechmed Hodzja nadat hij uit de etnisch Turkse Beweging voor Rechten en Vrijheden was gestapt.

Motie van wantrouwen verworpen

Op 22 september overleefde de regerende (voormalige communistische) Bulgaarse Socialistische Partij (BSP) met 130 tegen 102 stemmen een motie van wantrouwen. De oppositionele Unie van Democratische Krachten (SDS) had aangevoerd dat de regering niet in staat was het hoofd te bieden aan de groeiende misdaad.

Wet op concessies aangenomen

Na bijna vier jaar debatteren nam de Narodno Sobranije (de uit één kamer bestaande Nationale Vergadering) op 5 oktober een wet aan volgens welke de regering concessies van 35 jaar, die zouden kunnen worden verlengd tot 50 jaar, kon verlenen aan derden voor de uitoefening of exploitatie van staatsmonopolies op bodemschatten, radiofrequenties, wegen, havens en vliegvelden. rivieren en bronnen, krachtcentrales, elektrische leidingen, pijpleidingen, bossen, natuurgebieden en historische monumenten.

Lokale verkiezingen

In verkiezingen voor gemeenteraden en burgemeesters op 29 oktober behaalde de regerende Bulgaarse Socialistische Partij (BSP) 41,0 procent van de stemmen, de Unie van Democratische Krachten (SDS) 24,7 procent, de Volksunie (NS) 12,3 procent, de Beweging voor Rechten en Vrijheden (DPS) 8,2 procent, en het Bulgaars Zakenblok 5 procent. In de drie grootste steden van het land - Sofia, Plowdiw en Warna - behaalde de SDS een beter resultaat dan de BSP.

Definitieve verkiezingsuitslag

De Centrale Kiescommissie maakte op 13 november de definitieve uitslag bekend van de plaatselijke verkiezingen, waarvan de tweede ronde werd gehouden tussen 5 en 12 november.

Van de in totaal 255 burgemeestersposten gingen er 195 naar de regeringscoalitie die werd aangevoerd door de BSP, 26 naar de DPS, 16 naar de coalitie die werd aangevoerd door de SDS, 15 naar onafhankelijke kandidaten, twee naar het Bulgaarse Zakenblok en één naar de Bulgaarse Communistische Partij. De burgemeesterszetel van Sofia ging naar de SDS-coalitie.

Het Burgerinitiatief voor Vrije en Democratische Verkiezingen maakte melding van 2.000 onregelmatigheden in het zuidoostelijke Kurdzjali, waar de DPS de overwinning behaalde met een marge van 500 stemmen. De Centrale Kiescommissie stelde een onderzoek in naar onregelmatigheden in de eerste kiesronde. De ernstigste zouden zich hebben voorgedaan in Sandanski en Petritsj. in het zuidwesten, en Borino en Trojan inmidden-Bulgarije.



De Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew (1) wordt op 8 september 1995 begroet door de Bulgaarse premier Zjan Widenow.

Op 23 november besloot het Constitutionele Hof een petitie in behandeling te nemen van 56 BSP-parlementsleden die de grondwettelijkheid aanvochten van openbare uitspraken van president Zjelju Zjelew toen deze stemmen wierf voor de SDS-kandidaat in Sofia.

Zjelew verkiesbaar voor tweede ambtstermijn

Op 18 november maakte president Zjelew bekend zich in 1997 opnieuw verkiesbaar te stellen voor het presidentschap. Hij zei echter niet met welk politiek programma hij dat zou doen.

Kerncentrale van Kozloduj opnieuw in gebruik

Op 3 oktober gaf de regering toestemming voor het opstarten van de kerncentrale van Kozloduj, ondanks dringende verzoeken van veel landen om de centrale om veiligheidsredenen volledig buiten werking te stellen (voor eerdere ontwikkelingen, zie pag. 453/3-'92 en 67513-'93).

Betrekkingen met Rusland

Tijdens een officieel bezoek op 7-8 september verklaarde de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew dat de bilaterale betrekkingen stabiel waren en waren gebaseerd op ,,grotendeelsidentieke belangen".

Beide landen verklaarden haast te willen maken met de bouw van een 275 km lange oliepijpleiding tussen Burgas en Alexandroupolis (zie onder GRIEKENLAND). Ook werd er gesproken over de integratie in Europa, de behoefte aan nauwere bilaterale samenwerking, de systematische uitwisseling van informatie over het Balkan-conflict en de bespoediging van communicatie- en telecommunicatieprojecten en andere infrastructurele projecten.

Er werd een bilaterale consulaire conventie ondertekend ter vervanging van een soortgelijk document dat de betrekkingen had geregeld tussen Bulgarije en de voormalige Sowjet-Unie.

Op 18-19 september reisde premier Zjan Widenow met een delegatie naar Rusland.

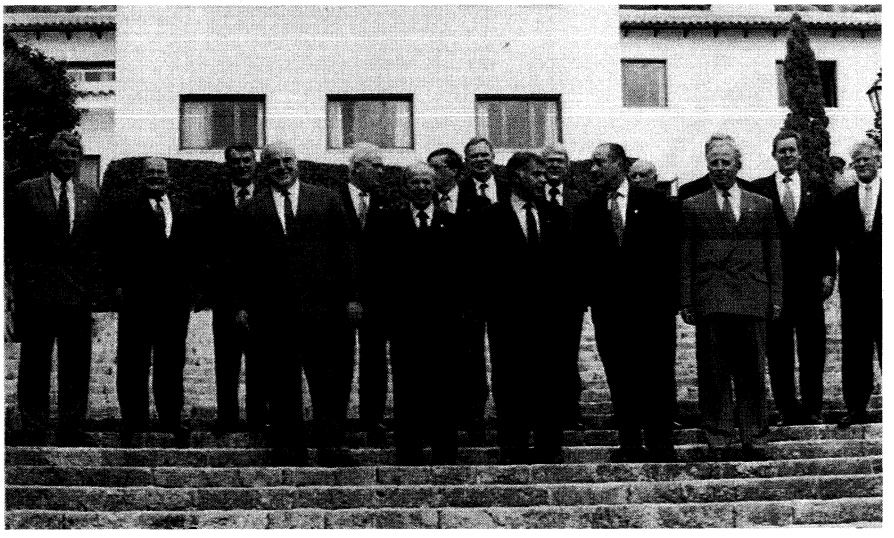
De besprekingen richtten zich op voorstellen over de oprichting van een trilaterale maatschappij (met partners uit Rusland, Bulgarije en Griekenland) voor de bouw van gaspijpleidingen die in eerste instantie Turkije, Bulgarije, Macedonië en Griekenland met elkaar zouden verbinden. Deze verbinding zou, als eenmaal de VN-sancties tegen Joego-Slavië waren opgeheven, ook worden doorgetrokken naar Servië en later naar Albanië en Italië. De Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin zou hebben gezegd dat .,de dingen niet gaan zoals we graag zouden willen, aangezien er problemen bestaan die opheldering behoeven".

(Vor.ber.pag. 602/2 e.v.-1995)

EUROPESE UNIE

TOPONTMOETING OP MALLORCA. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Een informele topontmoeting tussen de staatshoofden en regeringsleiders



Staatshoofden en regeringsleiders van de Europese Unie poseren met de voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer (voorste rij rechts): voor het traditionele familieportret tijdens een informele topontmoeting op 22 september 1995 op Mallorca.

van de Europese Unie (EU) op het Spaanse eiland Mallorca van 22-23 september 1995 stond in het teken van het tijdschema en de criteria voor de Economische en Monetaire Unie (EMU). Voor het eerst zeiden regeringsleiders openlijk dat sommige landen wellicht niet in staat zouden zijn te voldoen aan de economische convergentiecriteria van het Verdrag van Maastricht (zie pag. 75/3 e.v.-'92; 394/2 e.v.-'95). Centraal daarbij stond de vraag of de introductie van één Europese munt in de derde fase van de EMU - die op 1 januari 1999 zou ingaan - moest worden uitgesteld, zodat zoveel mogelijk landen zouden kunnen meedoen. (Zie voor meer bijzonderheden hieronder.)

De bijeenkomst was hoofdzakelijk bedoeld als voorbereiding op de in 1996 te houden intergouvernementele conferentie (IGC) over de uitvoering van het Verdrag van Maastricht. Er werd gediscussieerd aan de hand van een begin september gepubliceerd voortgangsrapport van de „reflectiegroep", die was opgezet om de conferentie voor te bereiden en die werd voorgezeten door de Spaanse minister van buitenlandse zaken Carlos Westendorp. Er werd geen communiqué uitgegeven.

Discussiepunten die nog aan de orde moesten komen betroffen verdere landbouwhervormingen, uitbreiding van de EU en de toekomstige financiering van de EU-begroting (waarover in 1999 opnieuw onderhandeld moest worden). Uiteindelijk kwamen de deelnemers echter alleen overeen dat de IGC medio 1997 moest worden afgesloten. Vervolgens zouden lidmaatschapsonderhandelingen beginnen met Cyprus, Malta en enkele Oost-Europese staten.

Het andere belangrijke agendapunt was de hervatting van kernproeven in de Stille Zuidzee door Frankrijk (zie pag. 652/3 e.v.-'95, 86/3 e.v.-'96 en onder FRANS POLYNESIË). Tijdens een informele bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken in Santander in Spanje op 9-10 september lieten andere EU-staten zich hierover zeer kritisch uit (alleen Groot-Brittannië onthield zich van commentaar). Er werd niet uitgebreid ingegaan op plannen om een nieuwe Europese defensie-eenheid op te richten onder de paraplu van het NAVO-bondgenootschap of over het voorstel dat de Franse president Jacques Chirac in augustus had gedaan om het Franse nucleaire potentieel een rol te laten spelen in een dergelijk beleid (zie onder FRANS POLYNESIË).

Meningsverschillen over Europese munteenheid

Opmerkingen van de Duitse minister van financiën Theo Waigel vóór de top leidden tot speculaties op de financiële markten, waardoor zwakke Europese munten erop achteruit gingen.

De berichtgeving betrof met name Waigels mededeling tijdens een gesloten parlementszitting op 20 september dat Italië niet tot de eerste deelnemers aan de EMU zou behoren. Hij zei ook dat de deelname van Frankrijk essentieel was „aangezien anders de Monetaire Unie zou leiden tot de ineenstorting van de Europese Unie". Bovendien was het onrustig op de financiële markten door eerdere suggesties van Waigel dat strengere convergentiecriteria zouden moeten worden geïntroduceerd voor de derde fase van de EMU.

Op 22 septemberprobeerde de Duitse kanselier Helmut Kohl de gemoederen tot bedaren te brengen. Hij verscheen op de Italiaanse televisie en verzekerde de kijkers: „Duitslands standpunt is zeer duidelijk. Wij willen niemand uitsluiten. Dit is ons standpunt en dat is niet veranderd." Hij prees tevens de inspanningen van de Italiaanse premier Lamberto Dini om aan de convergentiecriteria te voldoen.

Na afloop van de top erkende Dini als eerste EU-regeringsleider openlijk de mogelijke noodzaak van uitstel. Hij zei dat Italië en andere landen in 1998 niet in staat zouden zijn te voldoen aan de



Een beeld van de informele bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de EU in Santander op 10 september 1995.



De Spaanse minister van economische zaken Pedro Solbes Mira (l.) kijkt toe terwijl de directeur van het Europese Monetair Instituut, Alexandre Lamfalussy (r.),op een persconferentie in Valencia op 30 september 1995 vragen beantwoordt over de bijeenkomst van de ministers van financiën en economische zaken van de EU.

convergentiecriteria ten aanzien van overheidsschulden. Hij verklaarde: ,,Op dat moment moeten we het politieke besluit nemen of het in het belang van Europa is om een heel klein aantal landen (in de EMU) te hebben, of dat we moeten wachten en na een jaar samen met de meeste landen gaan beginnen."

President Hans Tietmeyer van de Bundesbank (de Duitse centrale bank) sprak zijn bezorgdheid uit over de twijfels ten aanzien van de convergentiecriteria. Naar verluidt zou hij op 25 september hebben gezegd dat ,,de grondslag de doorslaggevende factor is. niet het tijdschema", en op 26 september dat ,,als niet duidelijk wordt vastgehouden aan de stabiliteit en convergentiecriteria van het Verdrag van Maastricht, geen enkel land kan deelnemen aan de Monetaire Unie". Veel Duitsers waren tegen de introductie van een Europese munt die zwakker zou zijn dan de Duitse mark.

Tijdens een bijeenkomst van de Raad in het Spaanse Valencia op 29-30 september verklaarden de EU-ministers van financiën zich gebonden te achten aan de ingangsdatum van 1 januari 1999, en voor een strikte toepassing van de convergentiecriteria te zijn. Ze kwamen overeen het politieke besluit welke landen in aanmerking kwamen voor de EMU begin 1998 te nemen op basis van de feitelijke economische gegevens over 1997 in plaats van op basis van voorspellingen of kwartaalresultaten. Een besluit over de naam van de gemeenschappelijke munt werd uitgesteld tot december 1995.

Tijdschema EMI voor invoering Europese munt

Het Europese Monetaire Instituut (EMI),dat in januari 1994 was opgericht als de voorloper van een Europese centrale bank (zie pag. 320/1-'94), publiceerde op 14 november een tijdschema voor de invoering van één Europese munt. De ***Financial*** Times van 15 november gaf als commentaar dat het EMI zich met zijn voorstel uitsprak ten gunste van een uitgestelde overgang (zoals werd bepleit door Duitsland).

Volgens het voorstel van de EMI zouden de lidstaten van de EU begin 1988 moeten besluiten welke landen vanaf januari 1999 zouden deelnemen aan de derde fase van de economische en monetaire unie (EMU), waarin de munten van de deelnemende landen onverbrekelijk aan elkaar gekoppeld zouden worden (zie pag. 394/2 e.v.-'95). Deze derde fase zou uiterlijk aflopen op 1 januari 2002, waarna de centrale banken van de betreffende landen zes maanden de tijd kregen om de nieuwe Europese bankbiljetten en muntstukken in te voeren. Vanaf 1 juli 2002 zouden de nationale munten geen wettig betaalmiddel meer zijn.

Op een vergadering op 27 november in Brussel toonden EU-ministers van financiën zich enthousiast over het document. Verscheidene lidstaten waren naar verluidt echter aangeslagen door de voonvaarden van het door de Duitse minister van financiën voorgestelde ,,stabiliteitspact voor Europa" (zie pag. 23/2 e.v.-'96), dat voorzag in automatische sancties tegen EMI-deelnemers die zouden afwijken van de EMU-convergentiecriteria voor de beperkingvan de begrotingstekorten.

Gemeenschappelijke visumlijst

Op 23 september bereikten de EU-ministers van binnenlandse zaken overeenstemming over een gemeenschappelijke lijst van ongeveer 100 landen, waarvan de burgers een visum nodig zouden hebben om toegelaten te worden tot de EU. Individuele EU-leden behielden tevens het recht een visum te verlangen van burgers uit landen die niet op de lijst voorkwamen.

Zweedse verkiezingen voor Europees Parlement

In Zweden vonden op 17 september de eerste rechtstreekse verkiezingen plaats voor de 22 zetels van dat land in het Europees Parlement. Met 41,3 procent was de opkomst de laagste in de geschiedenis van Zweden.

Sinds de toetreding van Oostenrijk. Finland en Zweden tot de EU in januari (zie pag. 389/3 e.v.-'95) hadden tijdelijk Europarlementariërs uit deze landen zitting in het Europees Parlement, die indirect waren gekozen door hun nationale parlementen. De meest recente (rechtstreekse) verkiezingen voor het Parlement in de overige 12 lidstaten waren gehouden in juni 1994 (ziepag. 544/1 e.v.-'94).

De regerende Zweedse Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SAP) was diep verdeeld over het EU-lidmaatschap en behaalde met 28,1 procent van de stemmen (bij de algemene verkiezingen van 1994 nog 45,3 procent, zie pag. 835/1 e.v.-'94) zeven zetels, hun slechtste verkiezingsresultaat sinds 1911. De Centrumpartij, die eveneens intern verdeeld was over de EU, behaalde met 7,2 procent twee zetels. De twee partijen die een sterke anti-EU-campagne hadden gevoerd, behaalden goede resultaten: De Ecologische Partij behaalde met 17,2 procent vier zetels en de voormalige communistische Linkse Partij met 12,9 procent drie zetels. De conservatieve pro-EU Gematigde Eenheidspartij behaalde met 23,1 procent vijf zetels en de liberale Volkspartij met 4,8 procent één zetel.

Uitspraken van Europese Hof van Justitie

Het Europese Hof van Justitie (EHJ)bepaalde op 17 oktober dat de wetgeving met betrekking tot positieve discriminatie, zoals in verschillende Duitse deelstaten werd toegepast, in strijd was met een richtlijn van de Europese Gemeenschap uit 1976 die discriminatie op grond van geslacht ten aanzien van werk verbood. Het Hof oordeelde dat ,,een nationale bepaling die vrouwen



Gudrun Schyman, de leider aan de Linkse Partij, viert het succes van haar partij bij de verkiezingen in Zwedenvoor het Europees Parlement op 17 september 1995.

met dezelfde kwalificaties automatisch bevoordeelt boven mannen, discriminatie op grond van geslacht impliceert", en verder ging dan de ,,speciale maatregelen om bestaande ongelijkheden" ongedaan te maken, die volgens de richtlijn uit 1976 waren toegestaan.

De zaak was aanhanging gemaakt door een mannelijke arbeider bij de dienst groenvoorzieningen in Bremen, wiens sollicitatie naar een hogere functie was afgewezen ten gunste van de sollicitatie van een vrouw met vergelijkbare kwalificaties en ervaring. De wetgeving in Bremen (en in verschillende andere Duitse deelstaten) eiste van overheidsinstellingen dat ze de voorkeur gaven aan een vrouw boven een man, wanneer beide sollicitanten vergelijkbare kwalificaties hadden en minder dan de" helft van de werknemers op het betreffende salaris- en werkniveau vrouwen was.

Het EHJ bepaalde op 19 oktober dat de Britse wetgeving ten aanzien van gratis medische recepten voor ouderen discriminerend was, aangezien het recht hierop gebaseerd was op het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, die op dat moment 65 was voor mannen en 60 voor vrouwen.

Hoewel volgens een richtlijn van de Europese Gemeenschap uit 1979 met betrekking tot gelijkheid van de seksen landen de invoering van een gelijke pensioengerechtigde leeftijd voor mannen en vrouwen mochten uitstellen (in Groot-Brittannië zou deze in 2020 op 65 jaar worden gesteld), oordeelde het Hof dat de verstrekking van gratis recepten niet op dezelfde wijze kon worden uitgesteld. Het Britse ministerie van volksgezondheid maakte onmiddellijk bekend dat mannen tussen de 60 en 65 van nu af aan recht zouden hebben op gratis recepten.

Boeren krijgen compensatie voor valutafluctuaties

Op *23* oktober keurde de raad van ministers (van landbouw) van de EU een Frans voorstel goed, waardoor het nationale regeringen werd toegestaan om boeren vergoedingen te betalen voor de verliezen die voortvloeiden uit valutadevaluaties in andere lidstaten van de EU. De goedkeuring van de overeenkomst werd verbonden aan de goedkeuring van agri-monetaire maatregelen in juni (zie pag. 678/2 e.v.-'93).

Visserijbeleid

Op 26 oktober ging de raad van ministers (van visserij) akkoord met maatregelen om het vissen in de ,,Irish box" voor de westelijke Britse Eilanden (zie kaartje op pag. 538/2-'95) te reguleren, voordat Spanje en Portugal vanaf januari 1996 volledige toegang tot deze wateren zouden krijgen.

Binnen nationale wateren zou het lidstaten worden toegestaan hun eigen regels toe te passen. Schepen van meer dan 15 meter lengte die vistochten van maximaal 72 uur maakten, dienden verslag te doen van hun visplannen voordat ze de haven verlieten, en logboeken bij te houden waarin hun vangst en hun routes waren vastgelegd. Volledige verslagen - over aankomst in en vertrek uit havens en visgebieden - zouden alleen verplicht gesteld worden bij vistochten van langer dan 72 uur in wateren van anderelidstaten.

De *Independent* van 13 oktober berichtte dat Franse vissers op een Spaanse treiler hadden geschoten die naar hun zeggen hun drijfnetten probeerde te vernielen in de Golf van Biscaye.

Verdrag van Schengen en Noordse Paspoortunie

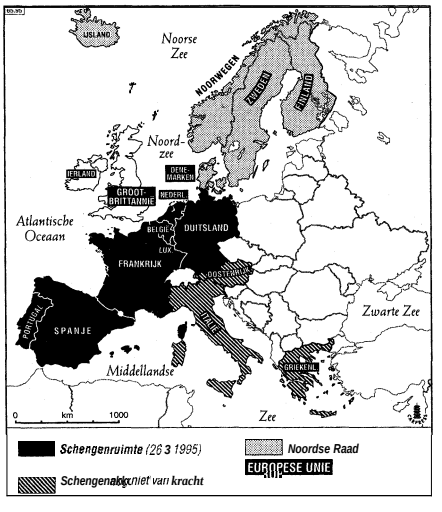
Op 25 oktober werd bekendgemaakt dat de tien landen die het Verdrag van Schengen hadden ondertekend (België, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje - zie pag. 393/1 e.v.-'95) op 24 oktober in principe waren overeengekomen dat IJsland en Noorwegen zich konden aansluiten (als niet-stemhebbende leden) bij het Verdrag van Schengen over de afschaffing van paspoortcontroles aan de binnengrenzen van de EU, ook al waren zij geen EU-leden. Denemarken, Finland en Zweden hadden voordat ze het Verdrag ondertekenden om een resolutie over deze kwestie verzocht. omdat het Verdrag anders de 40 jaar oude Noordse Paspoortunie in gevaar zou hebben gebracht.

Overeenkomst over opname meer Bosnische vluchtelingen

EU-ministers van binnenlandse zaken en justitie kwamen op een informele bijeenkomst op de Canarische eilanden op 15 oktober overeen dat ze nog eens 2.500 vluchtelingenuit Bosnië en Krajina zouden opnemen, hoewel er geen overeenstemming was over de verdeling van de lasten.

Letland vraagt lidmaatschap EU aan

Op 13 oktober vroeg Letland officieel het lidmaatschap van de EU aan. President Guntis Ulmanis verklaarde dat de aanvraag was bedoeld om de richting van Letlands buitenlandse politiek duidelijk



te maken, ook al zou het een lange en ingewikkelde aanvraagprocedure worden.

Letland had in juni samen met Estland en Litouwen een associatieovereenkomst met de EI: ondertekend (zie pag 677/3 e v - 95) Van de Midden- en Oosteuropese landen hadden Hongarije, Polen en Roemenië eveneens het lidmaatschap aangevraagd (zie pag 541/2- 94 en 678/1- 95)

Bananenimporten

Op 28 september diende de Amerikaanse regering een klacht in bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) over de EU-regels voor de import van bananen, die volgens de VS de import uit de ACP-landen (Afrika, Caribisch gebied en Stille Oceaan) bevoordeelde boven die uit Midden- en Zuid-Amerika, met nadelige gevolgen voor de bananenexport uit deze laatste gebieden (zie ook pag. 173/3 e.v.-'95). De klacht werd ingediend op verzoek van Chiquita Brands, een van de grootste Amerikaanse bananenleveranciers met grote belangen in Latijns-Amerika.

Op 6 oktober besloot de Europese Commissie de import van nog eens 90.800 ton bananen uit Latijns-Amerika toe te staan, aangezien tropische stormen in het Caribisch gebied op verschillende eilanden de bananenoogst hadden verwoest (zie onder AMERIKA ALGEMEEN).

Europese Hof van Justitie verwerpt Duitse klacht tegen EU-regels voor bananenimport

Op 9 november verwierp het Europese Hof van Justitie (EHJ) een klacht van Duitse fruit-importerende bedrijven tegen een uitspraak van het EHJ uit oktober 1994, die de importregels voor bananen die sedert juli 1993 golden, bekrachtigd had (zie pag. 173/3 e.v.-'95). Deze regels begunstigden bananen uit de ACP-landen ten koste van de goedkopere zogenoemde ,,dollar"bananen uit Latijns-Amerika (zie ook pag. 588/1 e.v.-'94).

Jaarverslag Europese Rekenkamer over fraude

In haar jaarverslag over fraude, dat op 14 november werd aangeboden aan het Europees Parlement, stelde de Europese Rekenkamer dat ongeveer 4 procent van de totale uitgaven in 1994 ter waarde van ECU 70,7 mrd niet kon worden verklaard vanwege ,.ernstige, grove fouten". (Zie pag. 174/2-'95 voor jaarverslag uit november 1994.)

Akkoord over ouderschapsverlof

Op 6 november ondertekenden de grote Europese vakbonds- en werkgeversfederaties een raamakkoord, dat de weg vrijmaakte voor onbetaald ouderschapsverlof van minimaal 12 weken na de geboorte of adoptie van een kind. Het akkoord moest nog geratificeerd worden door de Europese Vakbondsconfederatie en de werkgeversorganisatie Unice. Ook de ministerraad moest er nog zijn goedkeuring aan hechten Het akkoord zou niet van toepassing zijn in Groot-Brittannië dat een voorbehoud had gemaakt tegen de sociale paragraaf van het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie (Voor voorstel over vaderschapsverlof van september 1994 zie pag 173/1/2-'95)

Maatregelenbetreffende vluchtelingen en racisme

Op 23 november keurden de EU-ministers van justitie en binnenlandse zaken een niet-bindend .,gezamenlijk actieplan" goed (zoals voorzien krachtens Artikel K3 van het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie), waarin een nieuwe, geharmoniseerde definitie van de term ,,vluchteling" werd uiteengezet. Deze definitie was beperkender dan de oorspronkelijke definitie in de Conventie van Genève uit 1951 met betrekking tot de Vluchtelingenstatus.

Het bureau van de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen in Genève (UNHRC) liet weten met name bezorgd te zijn over het feit ..dat het EU-standpunt het landen mogelijk maakt erkenning als vluchteling te onthouden aan mensen die vervolgd (worden) door andere dan staatsorganen, zoals opstandelingengroepen of extremistische organisaties". Krachtens de EU-definitie werd verwijzing naar een burgeroorlog of geweladadig binnenlands conflict als onvoldoende beschouwd om in aanmerking te komen voor de vluchtelingenstatus.

De goedkeuring van een resolutie over de harmonisering en versterking van maatregelen tegen racisme en vreemdelingenhaat werd tegengehouden door de Britse minister van binnenlandse zaken Michael Howard, die zei dat de maatregelen ,,een zeer ingrijpende wijziging van onze wetten betekend zouden hebben om redenen die niet echt veel te maken hebben met de huidige omstandigheden".

Landbouwimport uit Oost-Europa

Op 20 november blokkeerden Frankrijk en Duitsland voorstellen om de importquota van landbouwgoederen uit Bulgarije, Hongarije, Polen, Roemenië, Slowakije en Tsjechië van 1996-2000 jaarlijks met 10 procent te verhogen. Men werd het wel eens over verhogingen van 5 procent. Beide regeringen stonden onder druk van de boerenlobby's in eigen land, hoewel de Duitse regering zich sterk had gemaakt voor uitbreiding van de EU in oostelijke richting. (Zie pag. 392/1 e.v.-'95 voor de inwerkingtreding van de associatieverdragen met deze landen.)

Associatieovereenkomsten met Marokko en Israël

Op 12 november parafeerde de EU een associatieovereenkomst met Marokko,



De algemeen directeur voor visserijzaken van de Europese Unie, Jose Almeida Serra (1) begroet de directeur visserijzaken van Marokko, Mohammed Rami, aan het begin van een nieuwe onderhandelingsronde overvangstquota op 11 augustus 1995 in Brussel

die onder meer binnen twaalf jaar moest leiden tot vrijhandel in industriële goederen en dat quota voor landbouwprodukten vaststelde. EU-landen en Marokko zouden ook bilaterale akkoorden sluiten over de terugkeer van illegale immigranten.

Naar verwachting zou het verdrag ook de onderhandelingen over een visserijovereenkomst vlot trekken Toen de gesprekken over nieuwe quota in april in een impasse waren geraakt, had Marokko Portugese en Spaanse schepen het vissen onmogelijk gemaakt Marokko vreesde een verschraling van de visstand en wilde zijn eigen visserijvloot voorrang geven Zevenduizend Spaanse en Portugese vissers waren sinds die tijd werkloos en hadden met protestacties de handel met Marokko gesaboteerd

Op 13 oktober had Europees Commissaris Emma Bonino bekendgemaakt dat dc EU en Marokko een ..politiek compromis" hadden bereikt. dat een nieuw visserij-akkoord mogelijk maakte. Volgens waarnemers in Brussel was de EU vergaand tegemoetgekomen aan de Marokkaanse eis tot een drastische inperking van de visserij-activiteiten. De EU was bereid de vangst van inktvis met 50 procent te verminderen en van garnalen met 40 procent. Ook een ruimere toegang van Marokkaanse tomaten en snijbloemen tot de Europese markt zou tot het onderhandelingspakket behoren.

Op 20 november tekenden de EU en Israël een associatieovereenkomst die erop gericht was de handel en samen erking op het gebied van de politieke dialoog, onderzoek en ontwikkeling, en op de nieuwe terreinen van milieu, sociaal beleid en onderwijsbeleid te stimuleren en uit te breiden. Het was de derde vernieuwing van de overeenkomst, die oorspronkelijk in 1975 was gesloten.

Hulp voor ACP-landen

Op 4 november tekenden de ministers van buitenlandse zaken van 15 EU-landen en 70 ACP-staten op Mauritius een overeenkomst die de EU-hulp aan de ACP-landen vernieuwde voor de laatste vijf jaar van de Vierde Conventie van Lomé, die de periode 1990-2000 omspande. (Zie pag. 143/3-'90 voor ondertekening van Lomé IV.)

Het ging om een bedrag van in totaal ECU 15 mrd voor 1996-2000 tegen ECU 10.8 mrd in 1990-'93 (zie pag. 392/1-'95), hoewel deze toename geen verhoging in reële termen betekende. Er werden nieuwe handelsregels opgesteld worden die de toegang van ACP-exportprodukten tot de EU-markten moesten vergemakkelijken, hoewel produkten die een bedreiging konden vormen voor de concurrentiepositie van EU-landen belast bleven met hoge importtarieven. Hulpverlening en handelsconcessies werden afhankelijk gemaakt van respect voor de mensenrechten, en zouden ingetrokken worden als men zich daar niets aan gelegen zou laten liggen.

Samenwerkingsakkoord VS en Euraton1

Op 13 november tekenden Euratom en de Verenigde Staten een akkoord over samenwerking op het gebied van het vreedzaam gebruik van kernenergie. Het akkoord, dat in de plaats kwam van een bestaand akkoord dat op 31 december 1995 zou aflopen. gold voor dertig jaar en zou iedere vijf jaar opnieuw bekeken worden.

(Vor.ber.pag. 675/3 e.v.-1995)

GRIEKENLAND

CONTROVERSIELE UITSPRAKEN VAN TURKSE STAATSSECRETARIS. CRISIS IN VERBAND MET ZIEKTE PAPAKDREOU

Op 3 mei 1995 werd de Turkse staatssecretaris Yildirim Aktuna in de haven van Thessaloniki door ongeveer 400 boze Grieken, Armeniërs, Koerden en Cyprioten met projectielen bekogeld. De menigte protesteerde tegen opmerkingen die Aktuna op 2 mei, de eerste dag van zijn bezoek aan Griekenland, had gemaakt, waarbij hij onder meer de islamitische minderheid in Griekenland ,,mede-Turken" had genoemd. De Griekse minister van pers en massamedia, Evangelos Venizelos, noemde Aktuna's uitspraken op 3 mei ,,provocerend".

Ratificatie van UNCLOS

Op 1 juni ratificeerde het parlement de VN-Conventie over het Zeerecht uit 1982 (UNCLOS), hetgeen de regering de mogelijkheid bood de conventie naar eigen inzicht te implementeren (zie pag. 395/2 e.v.-'82; zie ook pag. 239/2/3-'95). Minister Evangelos Venizelos van pers en massamedia verklaarde op 9 juni dat de Griekse regering de uitbreiding van de territoriale wateren van zes naar 12 zeemijl, waarin de conventie voorzag, zou doorvoeren ,,wanneerhet haar goeddunkte". In dat geval zou Turkije niet langer toegang tot open zee hebben in het Egeïsche gebied; Turkije was dan ook fel gekant tegen UNCLOS.

Turkse functionarissen hadden steeds gewaarschuwd dat een uitbreiding van de Griekse territoriale wateren tot oorlog zou leiden (zie bijvoorbeeld pag. 239/2/3-'95). De harde Turkse lijn werd bevestigd toen de Grote Nationale Assemblée van Turkije de regering op 8 juni toestemming gaf militair in te grijpen tegen Griekenland om de Turkse belangen in de Egeïsche Zee te verdedigen.

Op 9 juni veroordeelde minister Venizelos de uitspraak van het Turkse parlement, die hij ,,een flagrante belediging" van het internationale recht noemde.

Turkije hield van 1 tot 15 juni een militaire oefening, ,,Efes-95", rond de Egeïsche Zee, waaraan door landmacht, marine en luchtmacht werd deelgenomen. Een aparte Turkse marineoefening, ,,Zeewolf-95", begon op 10 juni.

Inflatie gedaald

Minister van nationale economie Ioannis Papandoniou meldde op 5 mei dat de Griekse inflatie in april was gedaald tot 9,9 procent. Het was voor het eerst in meer dan 20 jaar dat het percentage onder de 10 procent was gezakt.

Mogelijk royement van PASOK-parlementariër

Op 9 augustus adviseerde het disciplinaire comité van de regerende Panhelleense Socialistische Beweging (PASOK) tot het royement van Kyriakos Spirioulis, afgevaardigde voor Thessaloniki en oud-generaal, omdat hij in herhaalde malen in het openbaar had gesuggereerd dat de 76-jarige Andreas Papandreou - wiens gezondheid sinds een open-hartoperatie in 1988 zwak was - de moed zou moeten opbrengen af te treden als premier en als PASOK-voorzitter.

Het incident toonde aan dat binnen de partij toenemende ergernis bestond over de weigering van Papandreou een opvolger te benoemen in de aanloop naar de algemene verkiezingen van 1997. Daarnaast werd ook openlijk kritiek geuit op Papandreou's 40-jarige vrouw Dimitra Liani vanwege haar buitensporige gedrag, haar invloed op Papandreou en haar politieke ambities.

Minister treedt af

Op 11 september nam Kostas Simitis ontslag als minister van handel en industrie, energie en technologie. Tevens stapte hij uit het centraal comité van de PASOK.

Simitis beweerde dat zijn ministerie gedwongen was ,,continu politieke compromissen te sluiten met machtsmani-

pulatoren in de PASOK". Deze opmerking verwees naar de onbuigzame tegenstanders van grootschalige economische modernisering onder leiding van Akis Tsochatzopoulos, de PASOK-secretaris-generaal en kandidaat-partijvoorzitter. Als gematigd pro-Europeaan stond Simitis op een lijn met Theodoros Pangalos, voormalig onderminister van buitenlandse zaken en belast met Europese aangelegenheden; deze was al eerder uit het centraal. comité van de PASOK getreden nadat er kritiek op hem was uitgeoefend, omdat hij een kabinetslid had uitgemaakt voor ..homofiel".

Begin september was Simitis verantwoordelijk gesteld voor het afketsen van het bod van een door Grieken geleid consortium op Griekenland-grootste staatsonderneming Hellenic Shipyards. De regering werd geconfronteerd met een boete van ECU 180 mln wegens het overschrijden van de tijdslimiet voor het afschaffen van subsidies voor de scheepsbouw.

Kabinetswijzigingen

Op 14 september werden kabinetswijzigingen bekendgemaakt. De wijzigingen betroffen de volgende portefeuilles:

Binnenlandse zaken. openbaar bestuur en decentralisatie - Apostolos Tsochatzopoulos*; landbouw – Theodoros Stahis*; arbeid en sociale zekerheid - Stefanos Tsoumakas*; justitie - Ioannis Pottakis*; industrie. energie en technologie - Anastasios Peponis+; handel - Nikolaos Akritidhis"; vervoer en verbindingen – Evangelos Venizelos+; pers en massamedia - Tileinachos Chitiris*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

Groeiende onenigheid binnen PASOK

Op 11 oktober bleek tijdens een vergadering van het 150 leden tellende centrale comité van de PASOK dat er sprake was van een groeiende onenigheid binnen de partij, in het bijzonder over de weigering van premier en partijleider Andreas Papandreou een opvolger te benoemen en over de duidelijke politieke aspiraties van zijn echtgenote Dimitra Liani (zie ook boven).

Vier vooraanstaande PASOK-leden, de ex-ministers Kostas Simitis, Theodoros Pangalos, Paraskevas Avgerinos en oud-EG-commissaris mevr. Vasso Papandreou (geen familie), hadden er bij de premier op aangedrongen af te treden, vooral vanwege zijn zwakke gezondheid. Zij hadden ook kritiek geleverd op een kleine groep rond Liani, die in oktober 1993 was benoemd tot Papandreou's stafchef (zie pag. 840/1-'93).



De Griekse premier Andreas Papandreou tijden:; een persconferentie in november 1995

In een toespraak tot het centrale comité zei Papandreou dat hij niet van plan was af te treden. Hij beschuldigde zijn critici ervan de eenheid binnen de partij te ondermijnen en zei dat ,,lafheid en ondankbaarheid niet langer zullen wordengetolereerd";hij daagde hen uit hun eigen partij op te richten.

Het centrale comité koos Konstantinos Skandalides, een aanhanger van Papandreou, tot secretaris-generaal van de partij. Hij werd de opvolger van Akis Tsochatzopoulos, die in september tot het kabinet was toegetreden (zie boven). Het nieuwe achttien leden tellende centraal comité werd ook gezien als loyaal aan Papandreou.

Mediacampagne tegen Liani

Op 27 oktober verscheen in het dagblad ***Avriani*** en in andere bladen een foto van Liani waarop zij naakt met een andere vrouw stond afgebeeld. Volgens Liani ging het om een fotomontage en een regeringswoordvoerder sprak van een .,duidelijke vervalsing".

Een aantal dagbladuitgevers werd onmiddellijk vervolgd en beboet wegens laster. Drie van hen ontliepen echter een snelproces door twee dagen onder te duiken. Onder hen bevond zich Georgios Kouris, de uitgever van *Avriani* en een vroegere aanhanger van Papandreou, die openlijk campagne voerde om Liani zwart te maken.

Crisis in verband met ziekte Papandreou

Eind november waren rivaliserende facties binnen de regerende PASOK verwikkeld in een machtsstrijd over de mogelijke opvolging van de ernstig zieke premier en PASOK-leider Andreas Papandreou.

Op 20 november werd Papandreou met longontsteking opgenomen in het ziekenhuis; hij kreeg vervolgens ook problemen met zijn nieren. Een omvangrijk medisch team. dat was versterkt met specialisten uit Groot-Brittannie en de Verenigde Staten, deed al het mogelijke om hem in leven te houden. De politieke en economische onzekerheid nam toe en het landsbestuur werd praktisch lamgelegd, toen zijn toestand verslechterde.

Begroting voor 1996 goedgekeurd

Ondanks Papandreou's ziekte gaf het kabinet op 30 november zijn goedkeuring aan de begroting voor 1996. Hierin werd uitgegaan van een stijging van de inkomsten met 15,3 procent tot Dr 8.300 mrd en uitgaven van Dr 10.700 mrd. Naar verwachting zou het tekort derhalve Dr 2.400 mrd bedragen tegenover Dr 2.600 mrd in 1995. Volgens de prognoses zou het totale tekort oplopen tot Dr 6.200 mrd ofwel 22,1 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) ($ 1 = Dr 237,790 op 1 december 1995).

Overeenkonist oliepijpleiding met Rusland

Op 8 september werd tijdens een kort bezoek van de Russische minister van buitenlandse zaken, Andrej Kozyrew, een belangrijke overeenkomst met Rusland ondertekend over de aanleg van een 275 km lange oliepijpleiding van de Bulgaarse havenstad Burgas



De Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew (l.) en zijn Griekse ambtgenoot Karolos Papoulias heffen het glas na de ondertekening op 8 september 1995 in Thessaloniki van een overeenkomst over de aanleg van een oliepijpleiding.

naar Alexandroupolis aan de Griekse Egeïsche kust. Via de pijpleiding zou jaarlijks 21 mln vaten Russische olie getransporteerd worden.

werden eveneens overeenkomsten gesloten over een oliepijpleiding door Griekenland naar Albanië en over de van nieuwe consulaten in Griekenland en Rusland.

Eis tot Duitse herstelbetalingen

Op 14 november verwierp Duitsland een door de Griekse regering een dag eerder ingediende eis om een bedrag van £ 13 mrd aan geld en goud terug te betalen dat tijdens de Tweede Wereldoorlog met geweld door Duitse bezettingstroepen uit de kluizen van de Centrale Bank van Griekenland was gehaald. Volgens de Duitse regering had de eis ,,haar geldigheid" verloren, doordat er vijftig jaar waren verlopen sinds het einde van de oorlog en Duitsland en de internationale gemeenschap ,,tientallenjaren nauw en vriendschappelijk hadden samengewerkt".

Griekenland had nog niet eerder een officiële eis tot herstelbetalingen ingediend hoewel het voormalige West-Duitsland krachtens een in maart 1960 gesloten akkoord DM 115 mln aan schadevergoeding had betaald aan Grieken die hadden geleden onder de nazi-vervolging

Aardbeving

Op 15 juni werd het westen van Griekenland getroffen door een aardbeving met een kracht van 6.1 op de schaal van Richter. Daarbij vielen 25 doden en meer dan 60 ge onden; minstens 20 van de doden vielen in twee gebouwen, een hotel en een flat, die instorttenin de plaats Egion.

Zo'n 30.000 mensen waren door aardbevingen dakloos geworden sinds mei. toen een reeks trillingen de regio Kozani trof. maar daarbij was niemand om het leven gekomen. Griekse begrotingsdeskundigenzouden de kosten van de hulp aan de slachtoffers van de bevingen hebben geraamd op ruim 100 mrddrachmen ($440mln).

(Vor.ber.pag. 397/2 e.v.-1995)

HONGARIJE

ONDERDELEN VAN BEZUINIGINGSPROGRAMMA ONGRONDWETTIG VERKLAARD. MAATREGELEN OM BEGROTINGSTEKORT TE VERMINDEREN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 26-27 juli 1995 hechtte de Orszaggyules (parlement) goedkeuring aan nieuwe maatregelen die bedoeld waren om de gevolgen van een uitspraak van het Constitutionele Hof van 30 juni teniet te doen. In deze uitspraak werd een aantal onderdelen van het bezuinigingsprogramma van maart 1995 (zie pag. 603/2 e.v.-'95)in strijd met de grondwet geacht. Het Hof was in het bijzonder van oordeel dat de wijzigingen in de toelagen voor kinderopvang, zwangerschapsuitkeringen en ziekengelden niet zouden kunnen worden ingevoerd zonder deze op passende wijze aan te kondigen.

De goedgekeurde maatregelen waren bedoeld om het grootste deel van het gat van 12 mrd forint te dichten dat was veroorzaakt door de uitspraak. Zij behelsden prijsverhogingen, zoals een verhoging van de energietarieven met 8 procent met ingang van september, en bezuinigingen op de uitgaven, zoals vermindering van de subsidies aan plaatselijke overheden ($ 1 = 123,395forint op28 juli 1995).

Op 27 juni had de Orszaggyules een aanvullende begroting voor 1995 goedgekeurd teneinde het begrotingstekort onder controle te houden

Uitspraak Constitutionele Hof over bezuinigingsprogramma

Op 13 september bepaalde het Constitutionele Hof dat sommige onderdelen van het in maart 1995 bekendgemaakte bezuinigingsprogramma - ook wel stabiliseringsprogramma genoemd - in strijd met de grondwet waren. Dit gold met name voor verschillende maatregelen op het gebied van de sociale zekerheid. De uitspraak, die volgens de regering verlammend werkte op de economische hervormingen, verhoogde de spanningen binnen de regeringscoalitie die waren ontstaan toen premier Gyula Horn eind augustus had voorgesteld om vakbondsleider Sandor Nagy tot minister van industrie te benoemen.

De liberale Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz, de kleinste coalitiepartner) had bezwaar tegen Nagy's benoeming, omdat daardoor waarschijnlijk het stabiliseringsprogramma in gevaar zou worden gebracht. Eind september had de SzDSz premier Horn ervan weten te overtuigen geen wijzigingen aan te brengen in het kabinet.

Verzet tegen bezuinigingsmaatregelen

Op 5 oktober leidden meningsverschillen in het kabinet over het tempo van de economische hervormingen tot een crisis, toen Magda Kosa Kovacs haar aftreden als minister van arbeid bekendmaakte, hoewel premier Gyula Horn haar later overhaalde om in functie te blijven tot 1 december.

Kosa Kovacs erkende weliswaar dat het bezuinigingsprogramma van maart 1995 moest worden uitgevoerd, maar zij verzette zich tegen voorstellen van het ministerie van financiën over. het ziekteverlof van werknemers. Deze voorstellen maakten deel uit van de maatregelen die eerder ongrondwettig waren verklaard door het Constitutionele Hof (zie ook boven) en die volgens Kosa Kovacs te hoge sociale kosten met zich zouden meebrengen. (Voor aftreden van twee andere ministers van de Hongaarse Socialistische Partij, MSzP, naar aanleiding van het bezuinigingsprogramma, zie pag. 603/3-'95).

Ministers treden af in verband met bezuinigingsmaatregelen

Het omstreden economische stabiliseringsprogramma van maart 1995 leidde in november opnieuw tot het aftreden

van ministers en protesten van overheidspersoneel. De onenigheid binnen de regerende Hongaarse Socialistische Partij (MSzP) leek echter te zijn opgelost (vooreerdere ontwikkelingen, zie boven).

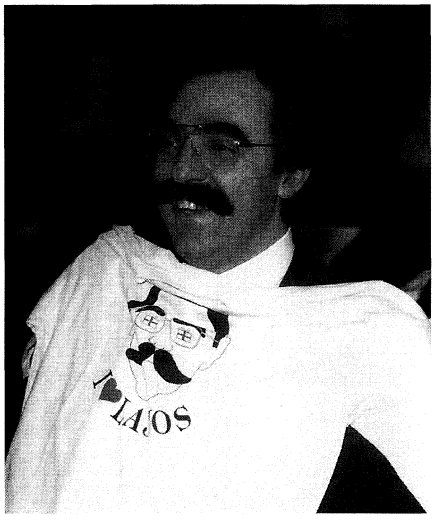
De regering werd in haar plannen gedwarsboomd door een nieuwe uitspraak van het Constitutionele Hof op 23 november waarin een onderdeel van het bezuinigingsprogramma in strijd met de grondwet werd geacht (zie ook boven). Minister van financiën Lajos Bokros bood daarop zijn ontslag aan. maar premier Gyula Horn weigerde dit te aanvaarden.

Op 8 november werd Peter Kiss met ingang van 1 december benoemd tot minister van arbeid. Hij werd de opvolger van Magda Kosa Kovacs, die in oktober haar ontslag had ingediend (zie boven). Beiden waren lid van de MSzP.

Op 24 november diende minister van onderwijs en cultuur Gabor Fodor zijn ontslag in uit protest tegen bezuinigingen op de onderwijsuitgaven. Hij werd met ingang van 1 januari 1996 opgevolgd door Balint Magyar. Beiden waren lid van de Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz), de kleinste coalitiepartner.

Arbeidsonrust

Op 11 november gingen werknemers in de gezondheidszorg voor één dag in staking om kracht bij te zetten aan hun eis tot een salarisverhoging van 35 procent en meer geld voor de gezondheidszorg. Ongeveer 60.000 personen namen deel aan een massademonstratie in Boedapest.



De Hongaarse minister van financiën Lajos Bokros toont lachend het T-shirt dat hij tijdens het MSzP-congres op 25 november 1995 in Miskolc kreeg van de Linkse Jeugd Vereniging (BIT). De bril op het T-shirt is voorzien van rode kruisen. die refereren aan de recente acties van werknemers in de gezondheidszorg tegen de bezuinigingsmaatregelen van de regering.

Op 15 november protesteerden in Boedapest ruim 40 000 leraren, universiteitsdocenten en personeelsleden van openbare bibliotheken ter ondersteuning van hun eis tot een salarisverhoging van 25 procent en uit protest tegen bezuinigingen op de onderwijsuitgaven

MSzP-congres

Het jaarlijkse congres van de MSzP, dat op 24-26 november in Miskolc werd gehouden, stond in het teken van discussies over het economische en sociale beleid van de regering. Ondanks kritiek van afgevaardigden die tot de linkervleugel van de partij behoorden, werd tijdens het congres een beleidsverklaring aangenomen, waarin steun werd betuigd aan „economische stabilisering" (dat wil zeggen het bezuinigingsprogramma) en aan de coalitieregering. Daarnaast werden beslissingen over controversiële kwesties van organisatorische aard uitgesteld (zoals de scheiding van de functies van premier en partijvoorzitter).

Nieuwe oppositiepartij

Op 4 oktober berichtte de Hongaarse televisie dat in de Noordhongaarse stad Salgotarjan een nieuwe oppositiepartij, de Nationale Alliantie voor Hongarije, was opgericht. De nieuwe partij, waarin naar verluidt Jozsef Torgyan, leider van de Partij van Onafhankelijke Kleine Boeren (FKgP), een overheersende positie innam, omvatte leden van de nationalistische vleugels van de FKgP, de Christen-Democratische Volkspartij (KDNP) en een aantal leden van het Hongaars Democratisch Forum (MDF).

Duitse lening

Tijdens een bezoek aan Duitsland op 2 oktober ondertekende premier Gyula Horn een overeenkomst met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl waarbij de Duitse regering zich garant stelde voor een banklening van DM 500 mln en twee Duitse Länder (deelstaten) elk leningen aan Hongarije verstrekten ter waarde van DM 250 mln ($ 1 = DM 1,427 op 6 oktober 1995).

Deviezencontrole afgeschaft

Op 7 november nam de Orszaggyules een wet aan waarbij met ingang van 1 januari 1996 de controle op lopende reKeningen werd afgeschaft. Hierdoor werd de forint volledig inwisselbaar. Deviezencontrole was in enigerlei vorm van kracht geweest sinds het begin van de jaren dertig.

Begroting voor 1996 goedgekeurd

Op 21 december gaf de Orszaggyules haar goedkeuring aan de begroting voor 1996, waarin de inkomsten werden geraamd op 1 954 mrd forint en de uitgaven op 2 086,6 mrd forint Het tekort van 132.6 mrd forint bedroeg iets minder dan 4 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) In het uitgavencijfer waren geen rentebetalingen opgenomen, noch de financiering voor de twee zelfstandige sociale-zekerheidsfondsen ($ 1,00 = 140,4 forint op 31 december 1995)

Privatisering nutsbedrijven

In december werd overgegaan tot de versnelde uitvoering van het omstreden programma voor de privatisering van nutsbedrijven overeenkomstig de bepalingen van een privatiseringswet die in mei was aangenomen (zie pag. 604/1-'95). Deze privatisering was de omvangrijkste die tot dusver had plaatsgevonden in een voormalig communistisch land.

Het Amerikaans-Duitse consortium Magyar-Com verwierf een meerderheidsbelang in het nationale telecommunicatiebedrijf MATAV. Westeuropese consortiums namen meerderheidsbelangen in gasdistributiebedrijven. een belang van 24 procent in het elektriciteitsbedrijf MVM dat het nationale elektriciteitsnet exploiteerde, en minderheidsbelangen in de regionale elektriciteitsbedrijven. Bij de verkoop van het olie- en gasbedrijf MOL kwam iets minder dan de helft van de aandelen in handen van buitenlandse investeerders. Volgens officiële cijfers leverde deze verkopen het Staatsbureau voor Privatisering (APV) in 1993 453 mrdforint ($ 3,2 mrd) op.

Nieuwe mediawet

Op 21 december gaf de Orszaggyules haar goedkeuring aan een mediawet die het juridische raamwerk verschafte voor het publieke en commerciële omroepbestel. Het wetsvoorstel was vijf jaar lang in verschillende vormen ondenverp van discussie geweest, maar werd in zijn uiteindelijke vorm met een overweldigende meerderheid aangenomen (zie ook pag 239/1, 619/1, 621/1-'94).

Openbare radio- en televisiezenders zouden als publieke instellingen opereren en alle onder toezicht staan van een raad van commissarissen (die door de



Op 19 december 1995 werd 27,5 procent van de aandelen van de Budapest Bank verkocht aan General Electric Capital Services en 32.5 procent aan de European Bank of Reconstruction and Development (EBRD). De betreffende overeenkomst werd ondertekend door v.l.n.r. Bela Singlovics van de Budapest Bank. Christopher McKenzie namens General Electric. de Hongaarse minister van financiën Lajos Bokros namens de overheid die eigenaar van de bank was. en EBRD-directeur Kurt Geiger.

Orszaggyules werden benoemd uit maatschappelijke organisaties en vakbonden). Het tweede net van de Hongaarse Televisie (MTV), een tot dusver ongebruikt televisienet en Radio Danubius zouden daarentegen alle drie worden geprivatiseerd op basis van een 10-jarige vergunning.

Schadeloosstelling voor tijdens Tweede Wereldoorloggeconfisceerde joodse bezittingen

Op 19 juli werd bekendgemaakt dat in principe een akkoord was bereikt over de teruggave van of de schadeloosstelling voor joodse bezittingen die tijdens de Tweede Wereldoorlog waren geconfisceerd. Twee commissies die waren ingesteld door het Hongaarse ministerie van financiën, Hongaarse joodse groeperingen en de Wereldorganisatie voor Teruggave van Joods Bezit, zouden zich bezig houden met de juridische en technische aspecten van het akkoord en in september 1995 verslag uitbrengen.

(Vor.ber.pag. 603/2 e.v.-1995)

JOEGO-SLAVIË

REGERINGSWIJZIGING

Het officiële persbureau *Tanjug* berichtte op 15 augustus 1995 dat Milan Milutinovic, tot dan toe Joego-Slavië's ambassadeur in Griekenland. was benoemd tot minister van buitenlandse zaken. Milutinovic, een naaste medewerker van de Servische president Slobodan Milosevic, verving Vladislav Jovanovic die werd benoemd tot Joegoslavië's permanente vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties.

OPSCHORTING SAKCTIES VERLENGD

Op 15 september nam de VN-Veiligheidsraad een resolutie aan waardoor de opschorting van bepaalde sancties tegen Joego-Slavië, onder andere op het gebied van reizen, sport en culturele contacten. tot 18 maart 1996 werdverlengd. Op 5 juli had de Veiligheidsraad een verlenging van 75 dagen goedgekeurd (zie voor deze verlenging pag. 596/1 - '95).

RUSSISCH DECREET STAAT „HUMANITAIRE" HANDEL TOE

Het officiële Joegoslavische persbureau *Tanjug* meldde op 11 september dat de Russische president Boris Jeltsin op 8 september een decreet had ondertekend, dat Russische bedrijven toestond handelsovereenkomsten af te sluiten met Joegoslavische partners, zodat beide partijen „humanitaire" goederen kondenleveren.

In het bericht werd een medewerker van de Servische kamer van koophandel aangehaald, die zei dat het decreet de totale opheffing van desancties een stap dichterbij bracht.

Op 9 september stemde de Russische Doema (tweede kamer) met 258 tegen twee stemmen voor het eenzijdig opheffen van de VN-sancties tegen Joego-Slavië.

DEVALUATIE DINAR

Met ingang van 26 november werd de dinar met 69,7 procent gedevalueerd. De nieuwe officiële koers bedroeg 3,30 dinar per Duitse mark en 4,65 dinar per dollar.

De dinar was op 1 januari 1994 gekoppeld aan de Duitse mark, maar was op de zwarte markt inmiddels fors in waarde gedaald. Door de devaluatie kwam de munt op het peil van de zwarte-marktwaarde.

De devaluatie was onderdeel van een serie maatregelen die verband hielden met de opheffing van de internationale economische sancties tegen Joego-Slavië (zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA).

Zo waren de invoerrechten verlaagd van twee [illegible]adstoffen, onderdelen en geneesmiddelen tot maximaal 30 procent voor luxe artikelen. De export was vrijwel volledig vrijgegeven. Voor slechts twee procent van de goederen was nog een uitvoervergunning nodig; bij de import was nog voor 14 procent een vergunning vereist tegen 25 procent tot dan toe.

Volgens de president van de Joegoslavische centrale bank, Dragoslav Avramovic, waren er voldoende deviezenreserves om de koers van de dinar op peil te houden.

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

De Kamer van Burgers (tweede kamer) keurde op 20 december de federale begrotingvoor 1996 goed.

Het officiële persbureau *Tanjug* berichtte die dag dat de totale begroting 5,89 mrd dinar bedroeg, en dat de begrotingvoor 1993 was aangepast tot een totaal van 5,27 mrd dinar ($ 1,00 = 4,76 dinar op 22 december 1995).

(Vor.ber.pag. 604/2 e.v.-1995)

KROATIË

VERKIEZINGSZEGE HDZ. NEDERLAAG LINKSE EN ANDERE OPPOSITIEPARTIJEN. NIEUWE REGERING. AKKOORD OVER OOST-SLAVONIË

Op 29 oktober 1995 werden in Kroatië parlementsverkiezingen gehouden, waarbij de regerende Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) als overwinnaar uit de bus kwam. De HDZ behaalde echter niet genoeg stemmen voor een tweederde meerderheid in de Kamer van Afgevaardigden, de tweede kamer van de Sabor (parlement). Uit de voorlopige uitslag bleek dat de HDZ ruim 45 procent

van de stemmen in de wacht had gesleept. De definitieve uitslag werd uitgesteld, nadat de Nationale Kiescommissie had gelast dat op 5 november in vijf kiesdistricten opnieuw verkiezingen moesten worden gehouden, omdat er onregelmatighedenhadden plaatsgevonden.

De overwinning van de rechtse nationalistische HDZ was te danken aan de verpletterende militaire overwinningen van de Kroaten op de Serviërs in Kroatië en Bosnië-Herzegovina sinds mei 1995 (zie pag 606/3 r v. en 818/1 e.v.-'93). Haar landelijke verkiezingsoverwinning verhulde echter regionale nederlagen: de HDZ behaalde een relatief slecht resultaat in Zagreb en het schiereiland Istrië.

In tegenstelling tot de recente verkiezingssuccessen van postcommunistische partijen in ex-communistische Oosteuropese landen behaalde in Kroatië links in de gedaante van de Sociaal-Democratische Partij (Socijaldemokratska Partija, SDP) minder dan 9 procent van de stemmen, terwijl de belangrijkste oppositiepartij, de centrum-linkse Kroatische Sociaal-Liberale Partij (Hrvatska Socijal-Liberalna Stranka, HSLS), nog geen 12 procent wist te bemachtigen. De gematigde centrumpartij Kroatische Onafhankelijke Democraten (Hrvatski Nezavisni Demokrati, HND), die in april 1994 uit een liberale afsplitsing van de HDZ was ontstaan (zie pag. 695/2 e.v.-'95), slaagde er niet in de kiesdrempel van 5 procent te halen.

Verkiezingsstrijd. Omstreden kieswet

De verkiezingsstrijd werd gedomineerd door de persoon van president Franjo Tudjman, de voorzitter van de HDZ, die zichzelf presenteerde als een oorlogsheld. Tudjman beloofde herhaaldelijk - bijvoorbeeld op een verkiezingsbijeenkomst in Velka Luka op 9 oktober - zo nodig militaire middelen te geb uiken om het Kroatische gezag over Oost-Slavonië te herstellen, het laatste gebied in Kroatië dat nog in handen was van de Serviërs (voor Kroatisch-Servisch principe-akkoord over Oost-Slavonië, zie hieronder),

De overwinning van de HDZ werd vergroot door eenomstreden kieswet die op 18 september was aangenomen. Deze bracht het aantal zetels voor de Servische minderheid in het parlement omlaag van 13 naar drie (na de massale vlucht van de Serviërs uit Krajina, zie pag. 818/1 e.v.-'95) en kende tevens twaalf zetels in de Kamer van Afgevaardigden toe aan ongeveer 470.000 Kroatische vluchtelingen.

De maatregel gaf aldus stemrecht aan minstens *300.000* Bosnische Kroaten. van wie een groot aantal loyaal was aan de Bosnische zusterpartij van de HDZ. Op 23 oktober beweerde HND-leider Stipe Mesic dat hierdoor twijfel ontstond over Tudjmans eerbiediging van de territoriale onschendbaarheid van Bosnië-Herzegovina. (Voor kritiek van de Bosnische president op de kieswet, zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA.)

Media beschuldigd van partijdigheid

Tijdens de verkiezingsstrijd ging de berichtgeving op de staatszenders hoofdzakelijk over Tudjman en de HDZ Op 10 oktober protesteerde HSLS-secretaris-generaal Bozn Kovacevic tegen het feit dat de Kroatische staatstelevisie delen van een verkiezingsuitzendirig op valse gronden had geweigerd De dag daarop antwoordde de Kroatische Radio en Televisie (HRT) dat in de uitzending de verkiezingsregels waren overtreden. doordat daarin voornamelijk kritiek werd geleverd op de regering

Op 13 oktober zei HSLS-voorzitter Drazen Budisa dat hij het doelwit was geweest van een poging tot moord.

Definitieve verkiezingsuitslag

Op 14 november maakte de Nationale Kiescommissie de officiële uitslag van de op 29 oktober gehouden parlementsverkiezingen bekend. die waren gewonnen door de HDZ van Tudjman.

Op 20 november besliste het Kroatische Constitutionele Hof dat de verkiezingen waren gehouden in overeenstemming met de grondwet en de kieswet. Tevens verklaarde het Hof een beroep dat elf oppositiepartijen hadden ingesteld naar aanleiding van vermeende onregelmatigheden bij de telling van de stemmen, ongegrond. Deze uitspraak bevestigde definitief de verkiezingsuitslag die de Nationale Kiescommissie op 14 november had bekendgemaakt.



De Kroatische president Franjo Tudjman brengt op 29 oktober 1995 in Zagreb zijn stem uit voor de parlementsverkiezingen.

Definitieve uitslag parlementsverkiezingen

Partij	Stemmen-percentage	Zetels
HDZ	45,23	42
Blok met gezamenlijke lijst*	18,26	16
HSLS	11,55	10
SDP	8,93	8
HSP+	5,01	4
Overige++	11,02	0
Totaal	100,00	80

* Alliantie van rechtse en centrum-rechtse partijen: Kroatische Boerenpartij (Hrvatska Seljacka Stranka. HSS): Istrische Democratische Assemblée (Istarski Demokratski Sabor, IDS); Kroatische Nationale Partij (Hrvatska Narodna Stranka. HNS): Kroatische Christen-Democratische Unie (Hrvatska Krscanska Demokratska Unija, HKDU); Kroatische Partij van Slavonië en Baranja (Slavonsko-Baranjska Hrvatska Stranka, SBHS).
\+ De extreem-nationalistische Kroatische Rechtenpartij (Hrvatski Stranka Prava).
++ Inclusief HND.

Bron: Kroatische Nationale Kiescommissie

Nieuwe regering

Tijdens een persconferentie op 4 november maakte Tudjman bekend dat op 7 november minister van economische zaken Zlatko Matesa het premierschap zou overnemen van Nikica Valentic. De overige leden van Matesa's nieuwe HDZ-regering werden diezelfde dag benoemd

Samenstelling van het kabinet

Premier - Zlatko Matesa+; vice-premier, belast met economische zaken en financiën - Borisav Skegro; vice-premier. staatsminister van buitenlandse zaken - Mate Granic: vice-premier. staatsminister van ontwikkeling en wederopbouw - Jure Radic+; vice-premier. belast met humanitaire aangelegenheden. minister van wetenschap - Ivica Kostovic+; vice-premier. belast met binnenlandse zaken en sociale zaken - mevr. Ljerka Mintas Hodak*; staatsminister van defensie - Gojko Susak; staatsminister van binnenlandse zaken - Ivan Jarnjak: staatsminister van financiën - Bozo Prka; economische zaken - Davor Stern+: privatisering en onroerend-goedbeheer - Ivan Penic; land- en bosbouw - Mate Jankovic*; scheepvaart, vervoer en verbindingen - Ivica Mudrinic: volksgezondheid - Andrija Hebrang; cultuur - Bozo Biskupic*; onderwijs en sport - mevr. Ljilja Vokic; toerisme - Nico Bulic+; arbeid en sociaal welzijn - Joso Skara; stadsontwikkeling, bouwnijverheid en huisvesting - mevr. Marina Matulovic-Dropulic; justitie - Miroslav Separovic; bestuur - Davorin Mlakar; minister belast met coördinatie en minderheden - Marijan Petrovic+; zonder portefeuille - Branko Mocibob*

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Beschuldigingen van wreedheden. Tudjman waarschuwt tegen terugkeer van Serviërs. EU beëindigt bevoorrechte status Kroatië

Op 4 oktober wees het Kroatische ministerie van binnenlandse zaken bewerin-



De nieuwe premier van Kroatië, Zlatko Matesa.



De Kroatische Serviër Milan Milanovic (r.)en de Kroatische onderhandelaar Hrvoje Sarinic (l.) reiken elkaar de hand op ren persconferentie op 3 oktober 1995 in Erdut, na het bereiken van een principe-akkoord over Oost-Slavonië. De Amerikaanse ambassadeur in Kroatië Peter Galbraith (2de vl.)en VN-bemiddelaar Thorvald Stoltenberg kijken toe.

gen dat Kroatische troepen in Krajina dagelijks minstens zes Servische burgers vermoordden (zie pag. 819/2/3-'95), als ,,volkomenonjuist" van de hand.

Op 18 oktober maakte het ministerie bekend dat de politie verscheidene verdachten had aangehouden in verband met de eind september gepleegde moord op acht bejaarde Servische burgers in het dorp Varivode bij Knin. Op 6 oktober beweerde het Helsinki Mensenrechtencomité dat in Krajina 14.000 woningen van Serviërs waren verwoest door Kroaten

Tudjman wees op 6 oktober op de ,,gerechtvaardigde woede" van de 120.000 wraakzuchtige Kroatische vluchtelingen die na de herovering van Krajina waren teruggekeerd naar het gebied. Hij veroordeelde echter ,,alle onwettige handelingen" en benadrukte dat de Kroatische autoriteiten ,,in een toestand van volslagen anarchie alles in het werk hadden gesteld" om de orde te handhaven. Tudjman waarschuwde tegelijkertijd dat de Serviërs niet en masse zouden mogen terugkeren naar Krajina. Op 4 oktober had Milan Djukic, de leider van de Kroatische Servische Nationale Partij, geschat dat minstens de helft van de 250.000 Serviërs, die voorheen in Krajina hadden gewoond, wilden terugkeren.

Op 18 oktober maakte de Europese Unie (EU) bekend dat Kroatië niet langer bijzondere voorrechten zou genieten in zijn betrekkingen met de EU, maar op dezelfde manier zou worden behandeld als Bosnië-Herzegovina en Joego-Slavië.

Principe-akkoord over Oost-Slavonië. Aanhoudende gevechten

Op 3 oktober maakten Kroatische functionarissen en leiders van het opstandige Servische gebied Oost-Slavonië bekend dat zij een akkoord hadden bereikt over een aantal grondprincipes die waren vastgelegd in een uit elf punten bestaand document.

Krachtens het document zouden de VN een interimbestuur instellen. waarmee een ..overgangsperiode" zou worden ingeluid. In deze periode zou het gebied worden gedemilitariseerd en zou een gezamenlijke Servisch-Kroatische politiemacht worden opgericht.

Het document, dat het resultaat was van besprekingen in de Oostslavonische stad Erdut, werd door de Amerikaanse ambassadeur in Kroatie. Peter Galbraith, ,,een basis voor een akkoord" genoemd. Galbraith had samen met Thorvald Stoltenberg. één van de twee voorzitters van de VN-Vredesconferentie over Joegoslavië, bemiddeld bij de besprekingen. Nieuwe, voor 29 oktober geplande besprekingen werden door de Serviërs afgezegd vanwege een geschil over de duur van de overgangsperiode.

In oktober vonden in Oost-Slavonië een aantal gevechten plaats tussen Kroatische en Servische troepen. Volgens wijdverbreide berichten medio oktober waren Kroatische tanks en duizenden militairen waargenomen die optrokken in de richting van Oost-Slavonië.

Akkoord over Oost-Slavonië

Op 12 november ondertekenden de Kroatische regering en leiders van Kro-



De Kroatische onderhandelaar Hrvoje Sarinic (r.) en de Kroatische generaal Duvo Decak staan de pers te woord, na een mislukte poging tot overleg met Servische leiders over Oost-Slavonie op 4 november.

atisch-Servische rebellen een akkoord dat voorzag in de hereniging van Oost-Slavonië met Kroatië. Na het succesvolle offensief in Krajina in augustus was Oost-Slavonië het laatste gebied in Kroatië dat nog in Servische handen was.

Een in oktober gesloten principe-akkoord over Oost-Slavonië (zie boven) was op een mislukking uitgelopen na een conflict over de duur van de overgangsperiode. Het nieuwe akkoord werd bereikt na een week van intense crisisdiplomatie die de voorbode leek te zijn van een nieuw Kroatisch offensief. Enkele dagen vóór de ondertekening van het akkoord had Kroatië zware artillerie en elitetroepen naar de grens met Oost-Slavonie gedirigeerd.

Het akkoord nam een belangrijk obstakel weg voor het bereiken van een algemene vredesregeling voor het voormalige Joego-Slavië door de leiders van Kroatië, Bosnië en Servië. die op 1 november vredesonderhandelingt ı waren begonnen in Dayton in de Amerikaanse staat Ohio (zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA).

Het Basisakkoord over de Regio Oost-Slavonië, Baranja en West-Srem (Sirmium) werd namens de Kroatische Serviërs door Milan Milanovic in de Slavonische stad Erdut ondertekend en namens Kroatië door Hrvoje Sarinic, de stafchef van president Franjo Tudjman, in de Kroatische hoofdstad Zagreb. Het akkoord werd verder namens de internationale gemeenschap ondertekend door VN-bemiddelaar Thorvald Stoltenberg en de Amerikaanse ambassadeur in Kroatië, Peter Galbraith. Het akkoord was echter in Dayton tot stand gebracht door Tudjman en zijn Servische ambtgenoot Slobodan Milosevic.

Krachtens het akkoord zou Oost-Slavonië gedurende twee jaar onder een VN-overgangsbestuur komen, voordat het volledig zou worden herenigd met Kroatië. Er werd niet gesproken over eerdere Servische eisen om aan het einde van de overgangsperiode een referendum te houden over de vraag of Oost-Slaoonië Kroatisch of Servisch zou worden.

De VN-Veiligheidsraad werd dringend verzocht „een internationale troepenmacht" te sturen teneinde „vrede en veiligheid in het gebied te waarborgen". Het overgangsbestuur zou erop toezien dat Oost-Slavonië binnen dertig dagen nadat „de internationale troepenmacht" daar zou zijn gestationeerd, zou worden gedemilitariseerd. Het overgangsbestuur zou ook „voorwaarden scheppen voor de terugkeer van vluchtelingen en ontheemden naar hun huizen". Volgens de internationale bemiddelaars zou dankzij het akkoord het multi-etnische karakter aan Oost-Slavonie behouden blijven. omdat het de terugkeer van bijna 100.000 Kroatische vluchtelingen, die in de oorlog tussen Servië en Kroatië van 1991 waren verareven, mogeiijk maakte.

(Vor.ber.pag. 817/3 e.v.-1995)

MACEDONIË

MACEDONISCH-GRIEKS INTERIMAKKOORD OVER BETREKKINGEN

Op 13 september 1995 ondertekenden de ministers van buitenlandse zaken van Macedonië en Griekenland, Stevo Crvenovski en Karolos Papoulias, in New York een interimakkoord over de betrekkingen tussen beide landen. In het akkoord, waarover onder begeleiding van VN-bemiddelaar Cyrus Vance 29 maanden was onderhandeld, was vastgelegd dat beide landen elkaars soevereiniteit, territoriale onschendbaarheid en politieke onafhankelijkheid respecteerden, en dat hun bestaande



De ondertekening op 12 november 1995 in Zagreb van het akkoord over Oost-Slavonië. V.l.n.r. VN-bemiddelaar Thorvald Stoltenberg. de Kroatische onderhandelaar Hrvoje Sarinic en de Amerikaanse ambassadeur in Kroatie Peter Galbraith.

gemeenschappelijke grens als een onschendbare internationale grens werd gezien. Beide landen kwamen overeen verbindingskantoren in elkaars hoofdsteden te openen, met het vooruitzicht om uiteindelijk betrekkingen op ambassadeursniveau aan te knopen.

Krachtens het akkoord stemde Griekenland ermee in een einde te maken aan het economische embargo tegen Macedonië dat het in februari 1994 had ingesteld (zie pag. 398/2-'94). Ook kwam Griekenland terug op zijn veto tegen toetreding van Macedonië tot een aantal internationale organisaties. Op zijn beurt beloofde Macedonië .,op geen enkele wijze" meer gebruik te maken van de 16-puntige gele ster op een rood veld, die zijn vlag tooide. Die ster was de Ster van Vergina, een Grieks symbool, afkomstig van het graf van koning Philippos, de vader van Alexander de Grote, en vormde voor de Grieken een wezenlijk onderdeel van hun culturele erfenis.

Er zou nog verder worden onderhandeld over de kwestie van de naam Macedonië, die volgens Griekenland alleen toebehoorde aan zijn noordelijke provincie. Macedonië werd op dat moment internationaal aangeduid onder het acroniem FYROM (Former Yugoslav Republic of Macedonia), en het zou zijn VN-zetel blijven bezetten onder de letter F.

Opheffing Griekse handelsblokkade

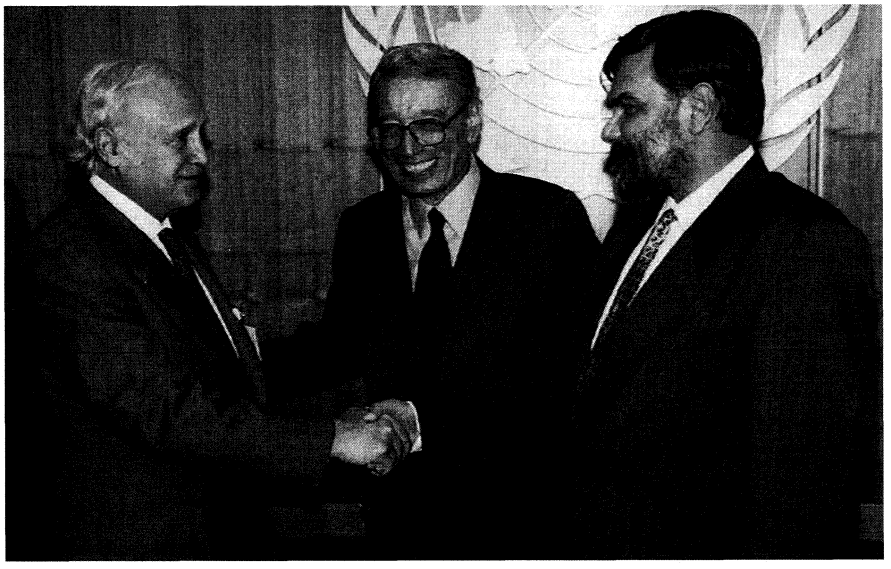
Op 10 oktober ratificeerde de Macedonische Nationale Assemblée met een overweldigende meerderheid het akkoord over de wederzijdse betrekkingen tussen Griekenland en Macedonië. Op 15 oktober plaatsten Griekse en Macedonische functionarissen in Skopje hun definitieve handtekening onder het document.

Op 15 oktober hief Griekenland de in februari 1994 ingestelde handelsblokkade tegen Macedonië op, die de Macedonische economie ernstige schade had berokkend.

Compromissen over naam en vlag. Volwaardig lidmaatschap van OVSE

Op 5 oktober werd het conflict over Macedonië's nationale symbool opgelost, toen de Macedonische Nationale Assemblée haar goedkeuring gaf aan een nieuwe vlag, waarop de Ster van Vergina werd vervangen door een zon met acht stralen. Op 6 oktober veroordeelde de VMRO-DPMNE de wijzigingen in de vlag.

In een op 18 oktober gepubliceerd memorandum werd een voorlopig compromis over de omstreden naam Macedonië bekendgemaakt. Krachtens dit compromis zou het gebouw van de Macedonische missie in Athene worden aangeduid als dat van de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (FYROM).Griekenland ging ermee akkoord dat borden en symbolen binnen het gebouw de republiek mochten aanduiden met de door Macedonische functionarissen gekozen naam.



Onder het toeziend oog van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali (m.) schudden de Griekse minister van buitenlandse zaken Karolos Papoulias (l.)en zijn ambtgenoot uit Macedonië. Stevo Crvenovski, elkaar de hand na de ondertekening op 13 september 1995 in New York van een interimakkoord over de betrekkingen tussen de beide landen.



De leider van de onderhandelingsdelegatie uit Macedonië, Ljuptsjo Arsovski (l.), verwelkomt het hoofd van de Griekse delegatie, Dimitris Kypreos, bij aankomst in Skopje op 10 oktober 1995.

Op 12 oktober werd Macedonië toegelaten als volwaardig lid van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).Voordien had Macedonië de waarnemersstatus gehad.

AANSLAG OP PRESIDENT

Op 3 oktober werd president Kiro Gligorov ernstig gewond bij een aanslag in de Macedonische hoofdstad Skopje.

Een autobom bracht zware schade toe aan Gligorovs auto, waarbij zijn chauffeur Aleksandar Spirovski werd gedood; zes personen raakten gewond, van wie er één op 7 oktober overleed. Gligorov zelf liep verwondingen op aan zijn hoofd, armen en benen. Op 3 oktober werden Franse, Griekse en Servische artsen ijlings naar Skopje gebracht voor een operatie aan Gligorovs oog en hersenen.

Hoewel de 78-jarige Gligorov op 19 oktober het ziekenhuis verliet, verwachtten waarnemers een langdurige herstelperiode. Intussen had Stojan Andov, de voorzitter van de Macedonische Assemblée (parlement),op 4 oktober de functie van waarnemend president op zich genomen in overeenstemming met artikel 82 van de grondwet.

Minister van binnenlandse zaken Ljubomir Frckovski nam de politieke ver-



Stojan Andov.

antwoordelijkheid voor de gebrekkige beveiliging van de president op zich en trad op 26 oktober af.

Verantwoordelijkheid voor de aanslag

Frckovski, die zijn aftreden bekendmaakte tijdens een persconferentie, beweerde dat een niet nader genoemde ,,multinationale financiële en economische onderneming in een buurland" die hulp had gekregen van Macedonische burgers, verantwoordelijk was voor de moordaanslag met de bedoeling ,,gecontroleerde instabiliteit" in Macedonië te veroorzaken. Eind oktober had de politie nog geen arrestaties verricht.

Eerder in de maand was de verdenking van de bomaanslag gevallen op de georganiseerde misdaad en op de nationalistische oppositiepartij, de Binnenlandse Macedonische Revolutionaire Organisatie-Democratische Partij voor Macedonische Nationale Eenheid (VMRO-DPMNE), hoewel deze partij de aanslag had veroordeeld op de dag waarop hij was gepleegd. Macedonië's belangrijkste etnisch Albanese partij, de Partij van Democratische Voorspoed van Albanezen in Macedonië (PDPSM), had de aanslag eveneens op 3 oktober veroordeeld.

De pas benoemde Griekse minister voor pers en massamedia, Tilemachos Chitris, sprak op 3 oktober zijn afschuw uit over de aanslag en wenste Gligorov een spoedig herstel toe.

ALBANESE PARLEMENTARIËRS BEËINDIGEN BOYCOT

Op 14 juli werd bekend dat de afgevaardigden van de Partij van Democratische Voorspoed van Albanezen in Macedonië (PDPSM,zie pag. 608/3-'95) hun in februari begonnen boycot van het parlement (zie pag. 311/2/3-'95) hadden beëindigd, aangezien er tussentijdse verkiezingen konden worden gehouden in hun districten als zij langer dan zes maanden afwezig waren.

(Vor.ber.pag 608/2/3-1995)

OOSTENRIJK

VAL VAN COALITIE

De ,.grote coalitie" van de Sociaal Democratische Partij van Oostenrijk (SPO) en de Oostenrijkse Volkspartij (OVP), die werd geleid door kanselier en SPO-voorzitter Franz Vranitzky, kwam op 12 oktober 1995 ten val toen de partijen geen overeenstemming wisten te bereiken over de wijze waarop het tekort in de begroting voor 1996 kon worden verminderd. De dag daarop werd het parlement officieel ontbonden (hoewel een buitengewone zitting werd belegd voor medio november om nog niet afgeronde parlementaire werkzaamheden te voltooien), en werden voor 17 december vervroegde algemene verkiezingen uitgeschreven.

De SPÖ-ÖVP-coalitie, die aan de macht was sinds 1987, was in oktober 1994 voor het laatst herkozen (zie pag. 109/3 e.v.-'95). Vranitzky, wiens SPO in oktober 1994 het slechtste verkiezingsresultaat van na de oorlog had behaald. geloofde dat ren compromis mogelijk was en noemde de weigering van de ÖVP om tot overeenstemming te komen ,.wegvluchten voor verantwoordelijkheid". Maar vice-kanselier Wolfgang Schussel, wiens OVP veel aanhang had gewonnen sinds zijn verkiezing tot OVP-voorzitter in april 1995 (zie pag. 399/2-'95), zei dat de ruzie een .;fundamentele strijd over d? koers" van het land weerspiegelde

De begrotingsonderhandelingen struikelden over de manier waarop het begrotingstekort in 1996 moest worden teruggedrongen tot Sch 92,8 mrd. Het verwachte tekort voor 1995 bedroeg Sch 102,3 mrd ($ 1,00 = Sch 10,0563 op 12 oktober 1993). De SPO wilde de belastingen verhogen, de subsidies aan boeren en het kleinbedrijf verlagen en de inkomsten uit privatiseringen verhogen. De OVP daarentegen wilde bezuinigen op 's lands royale sociale voorzieningen. Het probleem werd nog benadrukt door de gevolgen van Oostenrijks toetreding tot de Europese Unie (EU) begin 1995. Daardoor moest Oostenrijk bijdragen aan de begroting van de EU, en stappen ondernemen om het begrotingstekort terug te dringen van 5,5 tot 3 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP); verder moest het een einde maken aan de groei van zijn nationale schuld, wilde het voldoen aan de convergentiecriteria voor de



Delijsttrekkersvandevijf grootste partijen tijdens eentelevisiedebat op 6 december 1995. V.l.n.r. Madeleine Petrovic (Groenen),Wolfgang Schussel (OVP),gespreksleider Rudolf Nagiller. Franz Vranitzky (SPO),Heide Schmidt (Liberaal Forum),Jörg Haider (FPO).

economische en monetaire unie van het Verdrag van Maastricht (zie pag. 395/1-'95).

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Vervroegde algemene verkiezingen op 17 december leidden tot betrekkelijk geringe wijzigingen in de 183 leden tellende Nationalrat, de tweede kamer van het parlement. De regerende SPO kwam met een winst van zes zetels als overwinnaar uit de bus en consolideerde haar positie als de grootste partij. De centrum-rechtse ÖVP, die de aanzet tot de verkiezingen had gegeven door zich in oktober uit de vorige regeringscoalitie terug te trekken (zie boven), won 1 zetel. De uiterst rechtse Vrijheidspartij (FPÖ, officieel .,die Freiheitlichen" geheten, zie pag. 398/1-'95) slaagde er niet in de doorbraak te bewerkstelligen die door opiniepeilingen was voorspeld en verloor twee zetels; dit was de eerste verkiezingsnederlaag van deze partij in 30 jaar.

Net als bij de verkiezingen van oktober 1994 werd de campagne beheerst door economische kwesties - met name de vraag op welke wijze het groeiende begrotingstekort moest u-orden teruggedrongen -. alsmede door het tegen buitenlanders gerichte programma van de FPO en beschuldigingen van corruptie in de regeringspartijen. De SPO waarschuwde ookvoorhet gevaar van een mogelijke regeringsdeelname van de FPÖ (in eeneventuele coalitie met de ÖVP).

Op 19 december diende de regering officieel haar ontslag in bij president Thomas Klestil, die de aftredende kanselier Franz Vranitzky verzocht een nieuwe regering te vormen.

Uitslagen verkiezingen

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1995	1994	1995	1994
Sociaal-Democratische Partij van Oostenrijk (SPÖ)	71	65	38,1	34,9
Oostenrijkse Volkspartij (ÖVP)	53	52	28,3	27,7
Vrijheidspartij (FPÖ)	40	42	21,9	22,5
Liberaal Forum	10	11	5,5	6,0
Groenen	9	13	4.8	7.3
Overige	0	0	1,4	1,6

Opkomst 82,7 procent.

HAIDER PRIJST VETERANEN WAFFEN-SS

Rond FPÖ-leider Jörg Haider stak een storm van politiek protest op na een televisieuitzending op 19 december waarin een amateurvideofilm was vertoond van een toespraak die hij in september had gehouden tijdens een geheime bijeenkomst van Oostenrijkse en Duitse veteranen van de Waffen-SS (de elite-eenheid van het Duitse leger tijdens de nazi-periode die volgens het oorlogstribunaal van Neurenberg een ,,criminele organisatie was").

In zijn toespraak noemde Haider de veteranen ,,fatsoenlijke mensen" en hij prees hen omdat ze ,,ondanks hevige tegenstand aan hun overtuigingen vasthielden". Na de uitzending verdedigde Haider zijn opvattingen als ,,volstrekt acceptabel".

NIEUWE BOMBRIEVENCAMPAGNE. VONNISSEN

Op 17 oktober verwondden twee briefbommen een Syrische arts met de Oostenrijkse nationaliteit en de leider van een hulporganisatie voor vluchtelingen.

Op 22 december werden twee neonazi's vrijgesproken van een reeks aanslagen in december 1993, waarbij verscheidene vooraanstaande voorstanders van rechten voor immigranten en vluchtelingen een bombrief hadden ontvangen; de burgemeester van Wenen, Helmut Zilk, had daarbij een hand verloren. De twee werden echter wel schuldig bevonden aan activiteiten om het nazisme nieuw leven in te blazen. Peter Binder werd veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf en Alexander Radl tot drie jaar en 10 maanden.

Op 22 november had het Hooggerechtshof de 15 jaar gevangenisstraf waartoe Hans-Jorg Schimanek in maart was veroordeeld wegens neonazi-activiteiten (zie pag. 398/3-'95), teruggebracht tot 8 jaar.

(Vor.ber.pag. 746/2/3-1995)



SPO-leider Franz Vranitzky juicht als bekend wordt dat zijn partij bij de algemene verkiezingen op 17 december 1995 als winnaar uit de bus is gekomen.

ROEMENIË

PROTESTEN TEGEN ONDERWIJSWET. BETREKKINGEN MET HONGARIJE

In juli en augustus 1995 vonden aanhoudende demonstraties plaats door leden van de 1,6 mln zielen tellende Hongaarse minderheid tegen een onderwijswet die op 28 juni was goedgekeurd tijdens een gezamenlijke zitting van beide kamers van het parlement en die op 24 juli door president Ion Iliescu was bekrachtigd. Krachtens deze wet moesten aan alle universiteiten en instellingen voor hoger onderwijs de lessen en de examens in het Roemeens plaatsvinden (met uitzondering van bepaalde studierichtingen zoals de schone kunsten en theaterwetenschappen). Hierdoor zouden leden van etnische minderheden in een groot aantal studierichtingen geen hoger onderwijs kunnen volgen in hun moedertaal, ofschoon op lagere en middelbare scholen het onderwijs wel in minderheidstalen kon worden gegeven.

Hoewel de Hongaarse Democratische Unie van Roemenië (HDUR) in juli vergeefs bij het Constitutionele Hof in beroep ging tegen de

wet, wist zij gedaan te krijgen dat minister van onderwijs Liviu Maior op 7 augustus bekendmaakte dat etnische Hongaren in het academische jaar 1995-'96 toelatingsexamen voor de universiteit zouden mogen doen in het I-Iongaars.

Van 28-31 augustus bracht de Hoge Commissaris voor Nationale Minderheden van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), Max van der Stoel, een bezoek aan Roemenie. Na zijn bezoek verklaarde Van der Stoel dat de Roemeenst. regering hem de verzekering had gegeven dat de onderwijswet volledig in overeenstemming zou zijn met de internationale normen op het gebied van de rechten van minderheden. Hij beklemtoonde niettemin dat regelmatig zou moeten worden nagegaan welke gevolgen de nieuwe wet zou hebben. Op 30 augustus zou Van der Stoel tijdens besprekingen met premier Nicolae Vacaroiu hebben gezegd dat de ,.positie van de nationale minderheden in Roemenië aanzienlijk was verbeterd" en dat hij hoopte dat ..ongerechtvaardigde twijfels" over de wet uit de u-ereld zouden worden geholpen.

In een toespraak op 30 augustus, de dag waarop Roemenië in 1940 Transsylvanië had afgestaan aan Hongarije (in 1944 was dit gebied weer Roemeens geworden), verklaarde president Ion Iliescu dat ,,het internationale klimaat Roemenië en Hongarije een unieke kans op een historische verzoening biedt". De volgende dag zei HDUR-voorzitter Bela Marko dat dit aanbod een ,.belangrijke verklaring" was, maar dat ,,de realiteit in schrille tegenstelling tot de bedoeling staat".

Op 2 september hielden in de Transsylvaanse stad Odorheiu Secuiesc 10.000 à 20 000 etnische Hongaren een betoging tegen de onderwijswet.

Betrekkingen met Hongarije

Op *22* september overhandigde de regering drie ontwerpdocumenten aan de Hongaarse regering. Eén van deze documenten bevatte een voorstel van president Ion Iliescu voor verzoening tussen Roemenië en Hongarije; de andere twee behelsden een bilaterale samenwerkingsovereenkomst en een gedragscode ten aanzien van etnische minderheden.

Er werden weinig bijzonderheden bekendgemaakt. De Hongaarse minister van buitenlandse zaken Laszlo Kovacs verklaarde dat zijn regering het idee van een historische verzoening krachtig ondersteunde. maar dat het een ,,illusie was deze te verwachten zonder dat er eerst twistpunten waren opgelost". Kovacs wees daarbij op de Roemeense ondenvijswet, die in juli was ingevoerd ondanks het verzet van de omvangrijke Hongaarse minderheid in Roemenië (zie boven), en op de dooi. het Roemeense parlement op 20 september goedgekeurde wet waarbij het gebruik van buitenlandse vlaggen en het zingen van buitenlandse volksliederen was verboden.

Op 11 september had Gheorghe Funar, burgemeester van Cluj-Napoca en leider van de extreem-rechtse Roenieense Nationale Eenheidspartij (PUNR, onderdeel van de regeringscoalitie). verklaard dat alle leraren en studenten die hadden deelgenomen aan HDUR-betogingen tegen de onderwijswet, zouden worden gestraft.

Op *28* september zei president Ion Iliescu tijdens een officieel bezoek aan de Verenigde Staten (zie onder) dat de democratische veranderingen in Roemenië sinds 1989 ,,ruime voorzieningen" voor etnische minderheden met zich hadden meegebracht. Volgens hem was Roemenië het enige land in Midden-Europa waar de minderheden vertegenwoordigd waren in gemeenteraden en het parlement en het recht hadden zich te organiseren in op etnische afkomst gebaseerde politieke partijen. HDUR-bestuurder Csaba Tabacs noemde de opmerkingen ,,propaganda" en ,,cynisch".

BREUK IN COALITIE

Opmerkingen die president Ion Iliescu maakte tijdens een bezoek aan de VS (zie onder) leidden tot een ernstige breuk in de begin 1994 gevormde coalitie (zie pag. 332/2 e.v.-'94). De nationalistische Partij voor een Groot-Roemenië (PRM) stapte uit de coalitie. Ook rezen er twijfels over het voortbestaan van de regering, die geleid werd door de Sociaal-Democratische Partij van Roemenië (PDSR).

Iliescu had PRM-leider Corneliu Vadim Tudor en de leider van de Roemeense Nationale Eenheidspartij (PUNR), Gheorghe Funar, ,.Roemeense Zjirinowski's" genoemd (een verwijzing naar de Russische ultranationalist Wladimir Zjirinowski). Daarop beschuldigde Tudor Iliescu ervan een ,,onbeschaamde dictator" te zijn en een beschermer van ,,brutale zionisten". De PDSR reageerde door te zeggen dat de aanvallen ,,ernstige gevolgen" hadden voor de samenwerking tussen de twee partijen. Funar riep op om een einde te maken aan de ruzie, maar Tudor herhaalde zijn kritiek op Iliescu, de PDSR en de regering. Op 19 oktober 1995 besloot het dagelijks bestuur van de PDSR de banden met de PRM te verbreken. Daarop verklaarde Tudor dat meningsverschillen over het beleid inzake de etnisch Hongaarse gemeenschap de werkelijke reden voor de breuk waren geweest.

Op 20 oktober beschuldigde de Socialistische Arbeiderspartij (PSM), de kleinste coalitiepartner, de regering ervan zich niet te houden aan het coalitieakkoord; zij verklaarde haar steun te zullen intrekken.

STUDENTENPROTESTEN

Op 17 oktober gingen studenten in staking en de week daarop namen duizenden studenten deel aan demonstraties in Boekarest en andere steden. Zij eisten intrekking van de nieuwe collegegelden, wijziging van liet beurzenstelsel en korting op het openbaar vervoer. Zij eisten ook wijzigingen van een omstreden onderwijswet die was goedgekeurd door het parlement (zie boven). Op 23 oktober besloot de Kamer van Afgevaardigden in beginsel de studenteneisen te bespreken. waarop zij hun staking beëindigden.

GROOTSCHEEPS PRIVATISERINGSPROGRAMMA

Op 1 augustus werd een begin gemaakt met de verdeling van coupons in het kader van het grootscheepse privatiseringsprogramma dat in maart was goedgekeurd (zie pag. 610/2-'95) en in juni was versneld door de goedkeuring van een nieuw wetsvoorstel met betrekking tot deprivatisering van staatsbedrijven.

Alle Roemenen boven de achttien jaar zouden coupons ter waarde van 975.000 lei (onge eer$ 500) ontvangen. Tot eind 1995 zouden zij de gelegenheid hebben deze coupons in te wisselen voor aandelen, terwijl degenen die dat niet deden gedurende die periode hun coupons zouden kunnen onderbrengen bij één van de vijf particuliere eigendomsfondsen Op deze wijze zou 60 procent van het aandelenkapitaal worden verdeeld, terwijl de resterende 40 procent zou worden verkocht aan Roemeense en buitenlandse investeerders.

Medio augustus publiceerde de regering een lijst met 3.907 staatsbedrijven die zouden moeten worden geprivatiseerd. Hiervan had bijna een kwart in 1994 verlies geleden. hoewel premier Vacaroiu op 22 augustus beweerde dat de problemen van deze bedrijven over het algemeen van tijdelijke aard waren.

Tijdens de tweede fase van het grootscheepse privatiseringsprogramma. die op 2 oktober van start ging, konden coupons worden geruild tegen aandelen in de ondernemingen die werden geprivatiseerd. De eerste fase was eind september voltooid.

Op 3 oktober diende de regering een wetsvoorstel in om de banken te privatiseren.

PRESIDENT BEZOEKT VS

Van *27* september-3 oktober bracht president Ion Iliescu een werkbezoek aan de Verenigde Staten. Met regeringsfunctionarissen sprak hij over de bilaterale betrekkingen, de situatie op de Balkan en milieukwesties. Ook bezocht hij verscheidene grote bedrijven.

RECHTBANK ERKENT AANSPRAKEN OP TROONOPVOLGING

Op 13 oktober erkende een rechtbank in Alexandrië, *80* km ten zuidwesten

van Boekarest, de claim van prins Mircea Grigore Lambrino dat hij de wettige zoon en erfgenaam was van koning Carol II (die regeerde van 1930-'40). Door het besluit rees twijfel over de status van ex-koning Michael I, die in 1947 door de communisten was afgezet en sedertdien in ballingschap leefde.

De in 1919 geboren Lambrino was de eerste zoon van de toenmalige kroonprins uit een morganatisch huwelijk, dat nooit officieel ongeldig was verklaard.

WET OP TERUGGAVE EIGENDOM AANGENOMEN

Op 24 november bekrachtigde president Ion Iliescu een wet, die de weg vrijmaakte voor de teruggave van onroerend goed dat het communistische regime aan het eind van de jaren veertig en in de jaren vijftig had geconfisceerd.

De wet, die in 200.000 gevallen het eigendomsrecht van onroerend goed vaststelde, verleende voormalige eigenaars het recht om het eigendom van hun huis op te eisen als zij het nog steeds bewoonden, of om een schadevergoeding te ontvangen van maximaal 50 mln lei ($1 = 2.616 lei op 28 november 1995).

De aanvaarding van de wet was vertraagd omdat het Constitutionele Hof bezwaren ontvankelijk had verklaard tegen de oorspronkelijke versie, die Roemeense burgers in het buitenland had uitgesloten van de schadevergoedingsregeling.

De oppositiepartijen betoogden dat de wet was opgesteld ten behoeve van voormalige communistische topfunctionarissen, die in genationaliseerde huizen woonden.

DEVALUATIE. EFFECTENBEURS WEER OPEN

Tussen medio oktober en medio november maakte de lei een scherpe daling door ten opzichte van harde valuta.

Allerwegen werd de val toegeschreven aan de toename van het handelstekort en de vermindering van de harde-valutareserves.
Volgens sommige waarnemers wees de koersval er ook op dat de markt het vertrouwen verloren had in het economische hervormingsprogramma van de regering.

Op 21 november maakte de directeur van de Nationale Bank van Roemenië (centrale bank), Mugur Isarescu, een aantal noodmaatregelen bekend om de toestand te stabiliseren, zoals een devaluatie van de lei van nog eens 10 procent, een tijdelijke stijging van de rentetarieven, hogere heffingen op sommige importgoederen en enkele bezuinigingen op de overheidsuitgaven.

Op 20 november werden voor het eerst in meer dan 50 jaar weer aandelen verhandeld op de beurs. De aandelen van vijf staatsondernemingen en één privé-onderneming konden verhandeld worden. De beurs was in juni al officieel geopend, maar het aantal noteringen was toen nihil.

De beurs was in 1938 gesloten in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog. De communisten, die na de oorlog de macht overnamen; hadden geweigerd de beurs te openen. De opening van een effectenbeurs was een van de voorwaarden die het Internationaal Monetair Fonds (IMF) had gesteld aan het verschaffen van leningen aan Roemenië.

COPOSUOVERLEDEN

Op 11 november overleed Corneliu Coposu, voorzitter van de oppositionele Nationale Christen-Democratische Partij Boerenpartij (PNT-CD)en een van de leiders van de alliantie Democratische Conventie van Roemenië (DCR). Hij werd 79 jaar. Zijn begrafenis op 14 november werd door meer dan 100.000 mensen bijgewoond.

Coposu, die secretaris-generaal was van de Boerenpartij toen in 1946 het stalinisme de macht kreeg, bracht ruim 17 jaar door in de gevangenissen en kampen van de stalinistische leider Gheorghiu-Dej, waarvan de laatste acht jaar in totale afzondering. In 1989 richtte hij de Nationale Christen-Democratische Boerenpartij op; in september 1992 werd hij lid van de Senaat.

Coposu was de grote gangmaker achter de pogingen de in 1947 afgezette koning Michael I naar zijn land te laten terugkeren en van Roemenië weer een monarchie te maken. Hij was ook de enige Roemeense politicus die de zaak van de Hongaarse minderheid bepleitte bij zowel de partijen van de regeringscoalitie als die van de oppositie.

HELIKOPTERONGELUK

Op 1 september stortte een helikopter neer. Hierbij kwamen zes hoge functionarissen van het ministerie van binnenlandse zaken om het leven. Er werd een commissie ingesteld om een onderzoek in te stellen naar het ongeluk.

(Vor.ber.pag. 610/1 e.v.-1995)

WESTEUROPESE UNIE

MINISTERSVERGADERING

Op 14 november 1995 kwamen de ministers van buitenlandse zaken en defensie van de tien volwaardige lidstaten van de Westeuropese Unie (WEU) en van de acht landen met de status van waarnemer of geassocieerde partner, bijeen in Madrid.

Tijdens de vergadering verzette Groot-Brittannië zich tegen voorstellen om de Raad van Ministers van de Europese Unie (EU) beslissingsbevoegdheid toe te kennen in militaire aangelegenheden, terwijl andere landen voorstander waren van een uiteindelijke integratie van de WEU in de EU.

Het Euro-korps, dat werd gevormd door militairen uit België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Spanje, werd op 30 november operationeel verklaard na afloop van een oefening in de Belgische en Franse Ardennen waaraan 10.000 soldaten hadden deelgenomen.

(Vor.ber.pag. 689/1 e.v.-1995)



De chefs van staven van de lidstaten van de Westeuropese Unie tijdens hun jaarlijkse ontmoeting in Madrid op 31 oktober 1995.

AMERIKA

ALGEMEEN

JAARLIJKSE TOPONTMOETING CARICOM

De 16de jaarvergadering van de Caribische Gemeenschap (CARICOM) werd van 4-7 juli 1995 gehouden in Guyana (voor conferentie in 1994, zie pag. 26/3-'95).

De agenda werd bepaald door de uitdaging die uitging van mondiale en regionale handelsblokken. De leiders van de 14 lidstaten waren het erover eens dat de oprichting van een enkel regionaal handelblok de hoogste prioriteit had.
Ter voorbereiding besloten zij om (i) de deregulering van alle regionale handel tegen december te voltooien; (ii) alle CARICOM-valuta's met onmiddellijke ingang inwisselbaar te maken in de hele regio, met het oog op de invoering van een enkele munt tegen het jaar 2000; (iii) werkvergunningen af te schaffen voor burgers van de lidstaten - in eerste instantie voor geschoolde werknemers - teneinde de economische activiteiten van mensen te bevorderen; (iv) het luchtverkeer binnen de CARICOM te dereguleren.

(Vor.ber.pag. 259/2 e.v.-1995)

JAARLIJKSE TOP VERENIGING VAN CARIBISCHE STATEN

De staatshoofden en regeringsleiders van de Vereniging van Caribische Staten (zie pag. 26/3-'95) hielden hun eerste jaarlijkse topontmoeting in Port of Spain op Trinidad op 17-18 augustus 1993. Zij spraken over onderwerpen als regionale handel, toerisme en vervoer, en bekeken met name de gevolgen voor de regio van het Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba.



EU-afgevaardigde Juan Prat (l.) en Mercosur-voorzitter Guillermo Valle (r.) geven op 29 september 1995 een persconferentie in Montevideo na de ondertekening van een samenwerkingsakkoord.

TOPONTMOETING MERCOSUR

De presidenten van Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay ontmoetten elkaar op 5 augustus in Asuncion in Paraguay voor de achtste topontmoeting van de Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt (Mercosur). In hun slotcommuniqué werd benadrukt dat zij zich inspanden om macro-economische stabiliteit te bewerkstelligen als voorwaarde voor het welslagen van de organisatie.

De vergadering werd bijgewoond door de presidenten van Bolivia en Chili. Aangezien Bolivia lid was van het Andes-Pact, een concurrerend handelsblok. en de tarieven van Chili en Mercosur van elkaar verschilden, werd besloten om geen van beide landen voorlopig als lid toe te laten.

(Vor.ber.pag. 613/3 e.v.-1995)



De Braziliaanse president Fernando Henrique Cardoso (l.) in gesprek met zijn Uruguayaanse ambtgenoot Julio Maria Sanguinetti (r.) tijdens de achtste Mercosur-top op 5 augustus 1995 in Asuncion.

OVEREENKOMST TUSSEN MERCOSUR EN EU

Een op 29 september in de Uruguayaanse hoofdstad Montevideo ondertekende samenwerkingsovereenkomst tussen de lidstaten van Mercosur en de Europese Unie (EU) werd door beide partijen ,,historisch" genoemd.

Het raamakkoord werd beschouwd als het begin van een uitgebreid onderhandelingsprogramma. Op de middellange termijn moest het leiden tot de oprichting van een ,,interregionale associatie", die rekening hield met de belangen van alle staten en die door de staatshoofden van de EU op 15 december in Madrid zou worden bekrachtigd. Spanje en Portugal waren de belangrijkste pleitbezorgers van de oprichting, in het begin van de 21ste eeuw, van een EU-

Mercosur-vrijhandelszone, die met 580 mln potentiële consumenten de grootste ter wereld zou zijn.

NEGENDE TOP GROEP VAN RIO

Van 4-5 september werd in Quito in Ecuador de negende top van de Groep van Rio gehouden. De vergadering werd bijgewoond door 14 presidenten uit de regio (voorachtste top, zie pag. 27/2-'95).

In de 24 punten tellende ,,Verklaringvan Quito" stond onder meer dat de regio zich zou inzetten om de democratie te versterken door de strijd aan te binden met officiële corruptie, drugsgebruik en drugshandel. het witwassen van geld en alle vormen van terrorisme. De deelnemers besloten eveneens om tegen het jaar 2005 een regionale vrijhandelszone op te richten. Daarnaast drongen zij er bij de Europese Unie (EU) op aan prioriteit te verlenen aan de overdracht van investeringen en technologie naar de regio. en handelsbarrières uit de weg te ruimen. Tot slot werd op Frankrijk en China een beroep gedaan om te stoppen met kernproeven.

(Vor.ber.pag. 613/2-1995)

STORMSCHADE

Het Caribbean Disaster Emergency Relief Agency (CDERA), dat gevestigd was in Bridgetown op het eiland Barbados, riep eind september de regeringen in het Caribische gebied op strikte bouwvoorschriften te gaan hanteren, nadat orkanen in september verscheidene levens hadden geëist en duizenden mensen dakloos hadden gemaakt.

De orkaan ,.Luis", met een diameter van 1.100 km, raasde op 5-7 september over de Kleine Antillen en de Bovenwindse eilanden voordat hij westwaarts trok in de richting van Puerto Rico. Dominica en Cuba. Het ergst getroffen werden het eiland **Sint Maarten** (waarvan de zuidelijke helft deel uitmaakte van de Nederlandse Antillen en de rest een gewest was van het Franse overzeese departement Guadeloupe), waar volgens berichten negen doden en tientallen vermisten te betreuren waren (zie ook pag. 763/2 e.v.-'95);**Guadeloupe** zelf. waar een Franse tourist omkwam; **Dominica,** waar een dode viel en waar volgens officiële bronnen 90 procent van de boerenbedrijven verwoest werd; **Antigua en Barbuda,** waar 80 procent van de gebouwen ernstige schade opliep; en **Puerto Rico,** dat buiten het oog van de orkaan bleef, maar waar twee mensen omkwamen die voorbereidingen troffen voor de storm.

De orkaan ,,Marilyn" raasde op 15-22 september vooral over de **Amerikaanse Maagdeneilanden,** waar vijf doden werden gemeld. en over **Puerto Rico,** waar eveneens aanzienlijke schade werd aangericht. Ook op **Bermuda** werdmelding gemaakt van schade.

VS ZIEN AF VAN WET TER BESCHERMING VAN HANDELSBELANGEN

Onder druk van Amerikaanse bedrijven en vakbonden zag het Amerikaanse Congres medio september af van een wet om handelsbelangen in het Caribische gebied te beschermen (Caribbean Trade Security Bill).

De wet zou 24 textiel- en mode-exporterende landen van het Caribische gebied dezelfde voorkeursbehandeling gegeven hebben als Mexico genoot krachtens het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA). De Jamaicaanse premier Percival J. Fatterson, die de Amerikaanse president Bill Clinton op 13 september in Washington ontmoette, kreeg de verzekering dat er een nieuwe poging zou worden ondernomen om de wet in te dienen en te laten goedkeuren. Patterson probeerde ook garanties van Clinton los te krijgen dat de VS zich niet langer zouden verzetten tegen de speciale tarieven waartegen Caribische bananen naar de Europese Unie werden geëxporteerd krachtens de Vierde Conventie van Lomé.

(Vor.ber.pag. 613/2/3-1995)

IBERO-AMERIKAANSE TOP

Op 16-17 oktober 1993 werd in de Argentijnse stad Bariloche (1.800 km ten zuid-oosten van Buenos Aires) de vijfde Ibero-Amerikaanse topconferentie gehouden. De bijeenkomst werd bijgewoond door 21 delegaties uit Spanje, Portugal en Latijns-Amerika, waarvan er 18 werden geleid door staatshoofden (voor de top van 1994, zie pag. 633/3 e.v.-'94). Het hoofdthema van de top was onderwijs, maar de meeste aandacht ging uit naar een verklaring over het Amerikaanse embargo tegen Cuba.

In de slotverklaring gingen de deelnemers niet over tot een volledige expliciete veroordeling van het embargo, waar Cuba op had aangedrongen. Wel verwierpen ze de ,,eenzijdige dwangmaatregelen die de welvaart van de Ibero-Amerikaanse volkeren aantasten, die vrije handel en eerlijke en universeel geaccepteerde handelspraktijken belemmeren, en die de grondbeginselen schenden die gelden ten aanzien van regionale coëxistentie en de soevereiniteit van staten".

Daarnaast erkenden ze ,,devorderingen en prestaties in het proces van vrede en verzoening in Guatemala," en zegden hun steun toe ,,aan het opstellen van inter-Amerikaanse regels ten aanzien van het witwassen van geld." Ze namen ook een resolutie aan, die werd bepleit door Chili en andere landen aan de kust van de Stille Oceaan, waarin Franse en Chinese kernproeven werden veroordeeld (zie ook pag. 87/2-'96 en onder FRANS POLYNESIË). De Mexicaanse president Ernesto Zedillo riep op tot de oprichting van een Permanent Forum van Inheemse Volkeren bij de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS).

(Vor.ber.pag. 633/3 e.v.-1994)

21STE CONFERENTIE VAN AMERIKAANSE LEGERS

Van 6-10 november 1995 werd in de Argentijnse stad Bariloche de 21ste Conferentie van Amerikaanse Legers (CEA) gehouden. De CEA ging akkoord met de hernieuwde toetreding van Nicaragua. dat in 1979 geschorst was. In een opmerkelijke passage in het op 10 november gepubliceerde persbericht van de CEA. verklaarde de CEA voor het eerst officieel dat maatschappelijke problemen een ,,destabiliserende factor" voor een land konden vormen.

IDB-RAPPORT

Volgens een op 3 november gepubliceerd rapport van de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB) was ,,dein de regio bestaande neiging om zich sterk te richten op vaste wisselkoersen" de belangrijkste factor in de :.veranderlijkheid" van de economische groei van Latijns-Amerika.

(Vor.ber.pag. 613/2 e.v.-1995)

COLOMBIA

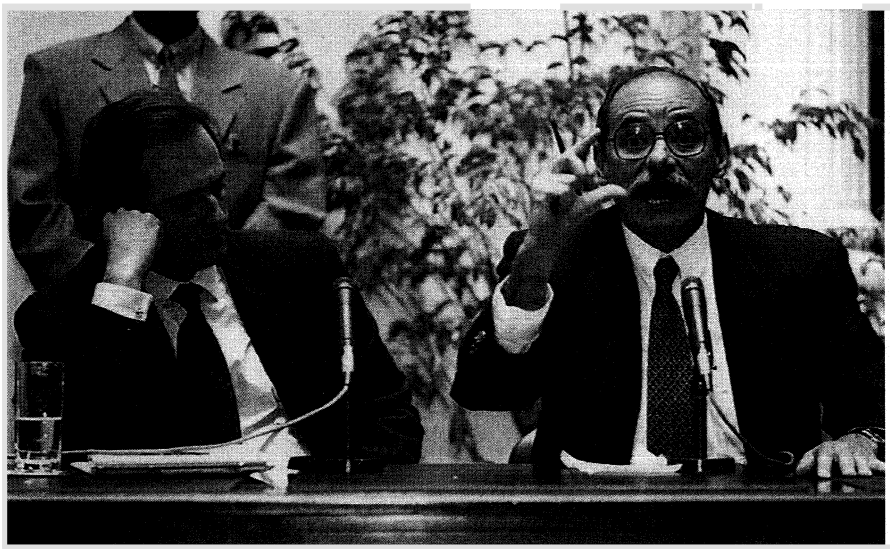
BELANGRIJKE ARRESTATIES IN DRUGSWERELD. DRUK OP PRESIDENT OM AF TE TREDEN. NOODTOESTAND. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 27 juli 1995 werd Santiago Medina, de penningmeester van de verkiezingscampagne in 1994 van president Ernesto Samper Pizano, gearresteerd. Hij werd ervan beschuldigd een bedrijf als dekmantel te hebben gebruikt om geld van het Cali-drugskartel door te sluizen naar het campagnefonds van Samper. Samper, die deze connecties destijds had ontkend (zie pag. 699/3 e.v.-'94), gelastte een onderzoek door het Congres.

Het schandaal overschaduwde de recente successen van de regering in de strijd tegen de drugshandel. In juli waren drie belangrijke leiders van het Cali-drugskartel gearresteerd (voor eerdere arrestaties in juni zie pag. 614/3 e.v.-'95).

Op 4 juli werd José Santacruz Londono, de vermoedelijke nummer drie van het kartel, gearresteerd, nadat hij was gesignaleerd in een restaurant in de hoofdstad Bogota, waar hij aan een tafel zat met de lijfwacht van het hoofd van de nationale politie. Hij kon rekenen op beschuldigingen wegens cocaïnehandel en het witwassen van drugsgelden, en werd ervan verdacht het brein te zijn achter de moord op de gouverneur van het departement Antioquia in 1989 (zie pag. 673/1-'90); hij werd tevens gezocht wegens drugshandel in de Verenigde Staten.

Op 7 juli werd Julio Murcillo gearresteerd. Hij werd ervan beschuldigd één van de kopstukken te zijn van het Cali-kartel. Phanor Ariza-



Minister van defensie Fernando Botero Zea (l.) en minister van binnenlandse zaken Horacio Serpa Uribe (r.),ontkennen tijdens een persconferentie op 31 juli 1995 dat de verkiezingscampagne van president Ernesto Samper Pizano was gefinancierd door het Cali-drugskartel.

baleta. die naar verluidt was belast met de aankoop en distributie van de chemicaliën die nodig waren om cocaïne uit coca-bladeren te halen, gaf zich op 8 juli aan bij de veiligheidspolitie. De Colombiaanse regering stelde strafvermindering in het vooruitzicht aan personen die zich vrijwillig aangaven, bekentenissen aflegden en op andere manieren wilden samenwerken, ofschoon een verbetering van de betrekkingen met de VS - naar men aannam - deels afhing van een beleid van strengere straffen.

Op 18 iuli slaagde Miguel Rodriguez Orejuela (51), één van de twee leiders van het Cali-kartel die nog steeds op vrije voeten waren, erin aan arrestatie te ontkomen tijdens een mislukte politieoperatie. De betrokkenheid van agenten van het Amerikaanse Drugsbestrijdingsbureau (Drug Enforcement Agency, DEA) was een omstreden kwestie, maar de regering beklemtoonde dat hun rol beperkt bleef tot die van waarnemers.

Op 6 augustus werd Miguel Rodriguez Orejuela in Cali gearresteerd (voor arrestatie van zijn broers, zie pag. 614/1 en 614/3 -'95).

Samper noemde de arrestatie een belangrijke ,,overwinning" en waarschuwde de Colombianen ervoor dat ,,wij gereed moeten zijn voor de doodsstuipen van het Cali-kartel". Hij verklaarde dat hijzelf het slachtoffer was van ,,morele terreur en chantage" door de drugsbaronnen.

Minister van defensie treedt af. Aftreden van president Samper geëist

Op 8 augustus trad minister van defensie Fernando Botero af na beschuldigingen dat met zijn medewerking in mei en juni 1994 miljoenen dollars van het Cali-drugskartel waren doorgesluisd om de verkiezingscampagne van president Ernesto Samper te financieren. De druk op Samper om af te treden nam toe.

Botero, een zoon van de beeldhouwer Botero, werd genoemd in getuigenverklaringen van Santiago Medina, de penningmeester van de verkiezingscampagne van Samper, waarvan de tekst werd gepubliceerd in de lokale kranten. Botero werd op 15 augustus aangehouden. Zijn opvolger als minister van defensie was Juan Carlos Esguerra.

Volgens Medina was ook Samper ervan op de hoogte geweest dat $ 6,1 mln van het campagnefonds waarin in totaal $ 11,25 mln zat, afkomstig was van het Cali-kartel. Niet alleen door de oppositie werd geëist dat Samper zou aftreden, maar ook door Enrique Pajero, een voormalige presidentskandidaat voor Sampers eigen Liberale Partij (PL).

Noodtoestand afgekondigd

Op 16 augustus kondigde president Samper voor drie maanden een ,,toestand van binnenlandse onrust" of noodtoestand af. In een televisietoespraak sprak hij over de recente moordpartijen in Uraba (zie onder) en zei hij dat 19.450 Colombianen waren gedood bij gewelddadige incidenten in de voorafgaande zes maanden. Volgens een aantal commentatoren was de noodtoestand echter een manoeuvre van Samper om de aandacht af te leiden van zijn eigen problemen.

Krachtens de bijzondere bepalingen die golden onder de noodtoestand zou het aantal militairen in Bogota worden uitgebreid. Er zouden zwaardere straffen worden opgelegd voor het beramen en financieren van misdaden en er zou strenger worden opgetreden tegen ontvoeringen, ontsnappingen uit gevangenissen en jeugdcriminaliteit. In de voorafgaande week had Samper dankzij ontmoetingen met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de kerk, zijn eigen partij en de Conservatieve Partij, steun gekregen om als president aan te blijven.

President ontkent financiering door drugskartel

Op 27 september getuigde president Ernesto Samper Pizano voor de commissie van het Congres, die een onderzoek instelde naar het gerucht dat zijn verkiezingscampagne in 1994 was gefinancierd door het Cali drugskartel. Samper ontkende dat hij hiervan persoonlijk op de hoogte was geweest (voor achtergrond, zie pag. 699/3 e.v.-'94, 614/2 e.v.-'95en boven).

Dezelfde dag verklaarde plaatsvervangend openbaar aanklager Adolfo Salamanca dat ,,volledig was vastgesteld" dat deze financiering had plaatsgevonden. Hij voegde er echter aan toe dat zijn parket geen onderzoek had ingesteld tegen Samper. ,,omdat de president zijn eigen rechter heeft, namelijk het Congres". Salamanca maakte echter bekend dat andere hoge campagnefunctionarissen zouden kunnen rekenen op gevangenisstraf op beschuldiging van onwettige verrijking, fraude en corruptie.

Op 14 september werd Juan Manuel Avella, Sampers campagneleider, gearresteerd. Naar



Drugsbaron Miguel Rodriguez Orejuela wordt na zijn arrestatie op 6 augustus 1995 aan de pers getoond.



President Ernesto Samper Pizano legt op 27 september 1993 een verklaring af tegenover de pers nadat hij 12 uur lang aan de tand is gevoeld door de parlementscommissie die onderzoekt of hij geld heeft aangenomen van het Cali-drugskartel.

verluidt geschiedde dit op grond van bewijsmateriaal dat was overhandigd door Santiago Medina, de penningmeester van de verkiezingscampagne die in juli was aangehouden (zie boven). Dezelfde dag beweerde Samper in een interview dat hij de onschuld van Fernando Botero kon bewijzen, die eveneens door Medina was genoemd als medeplichtige. Botero was in augustus afgetreden als minister van defensie en gearresteerd (zie boven).

Eind september reisde procureur-generaal Alfonso Valdivieso naar de VS om nieuw bewijsmateriaal te verkrijgen, nadat was onthuld dat Guillermo Pallomari, de vermeende financiële expert van het Cali-kartel, zich had overgegeven aan de Amerikaanse autoriteitenna geheime onderhandelingen met de Amerikaanse Drug Enforcement Agency (DEA). Naar verluidt had Pallomari ermee ingestemd gedetailleerde informatie te verstrekken over de activiteiten van het kartel en over steekpenningen die aan personen op het hoogste regeringsniveau zouden zijn betaald.

In een op 6 september door 33 afgevaardigden ondertekend document werd Samper gevraagd af te treden, omdat dit de enige oplossing zou zijn voor de economische en politieke crisis waarin Colombia verkeerde.

Crisis duurt voort

Op 18 oktober verklaarde het Constitutionele Hof het in augustus uitgevaardigde presidentiële decreet waarbij de ,,toestand van binnenlandse onrust" was afgekondigd, ongrondwettelijk.

In een reactie hierop deed president Ernesto Samper Pizano een dringend beroep op het Congres om een wet aan te nemen die tien decreten betreffende de openbare orde die onder de toestand van binnenlandse onrust waren uitgevaardigd en op grond waarvan zo'n 3.500 mensen waren opgepakt, zou bekrachtigen.

Eerder, op 12 oktober, had het Hof besloten dat de aanklachtencommissie van het Congres bevoegd was om het onderzoek tegen Samper voor te zetten inverband met aantijgingen dat diens presidentiële verkiezingscampagne gedeeltelijk gefinancierd was door het Cali-drugskartel (zie boven).

Kabinetswijziging

Bij een reorganisatie van het kabinet op 14 juli handhaafde president Samper elf ministers op hun post en benoemde een nieuwe minister op de volgende vier posten:

Landbouw - Gustavo Castro Guerrero; mijnbouw en energie - Rodrigo Villamizar: volksgezondheid - Augusto Galan Sarmiento; onderwijs -mevr. Maria Emma Mejia.

ELN-guerrillaleider gevangen genomen

Op 6 juli nam het leger Marco Antonio Velasquez Holguin gevangen. Volgens de autoriteiten was Velasquez de op twee na hoogste leider van het Nationale Bevrijdingsleger (ELN).

Aanhoudend geweld in Uraba

In augustus vonden in Uraba in het noordwesterlijke departement Antioquia opnieuw gewelddadigheden plaats tussen verscheidene linkse guerrillagroeperingen en paramilitaire eenheden die waren opgericht om de guerrillastrijders te bestrijden. In augustus waren in Uraba meer dan 70 ongewapende burgers gedood, waarmee het aantal burgers dat in dit district sinds januari was gedood, boven de 600 uitkwam. Bij twee incidenten op 19 en 25 augustus werden in totaal 34 bananenplukkers van dichtbij doodgeschoten. De slachtoffers van beide moordpartijen waren kennelijk lid van de politieke groepering Hoop, Vrede en Vrijheid (EPL),die was opgericht na de opheffing in 1991 van het kleine linkse Volksbevrijdingsleger (waarvan de Spaanse afkorting eveneens EPL was). Volgens een EPL-vertegenwoordiger waren de moordenaars lid van de Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten van Colombia (FARC), die zich verzetten tegen een dialoog met de regering (zie ook pag. 615/2 e.v.-'95).

Nieuw bloedbad in Uraba

Op 20 september werden in het district Uraba in totaal 28 arbeiders van een bananenplantage doodgeschoten.

De politie schreef de aanval toe aan FARC-guerrillastrijders die naar verluidt met rechtse paramilitaire groepen streden om de controle over de drugshandel en -smokkel in dit gebied. Het w-as het vijfde bloedbad in Uraba in minder dan twee maanden; bij deze gewelddadigheden waren al bijna 100 doden gevallen (zie boven).



Heyne Mogollon. de voorzitter van de commissie Aanklachten van het Huis van Afgevaardigden, spreekt met journalisten na afloop van de getuigenis van president Ernesto Samper op 27 september 1995.

Ontvoering van buitenlanders

Op 26 augustus werd bericht dat twee weken eerder een Britse militair, de 32-jarige sergeant Timothy Cowley, die werkte als secretaris voor de Britse militaire attaché in Bogota, was ontvoerd. Hij was gevangen genomen, nadat hij ongeveer 320 km ten westen van Bogota tot stoppen was gedwongen bij een wegversperring. die kennelijk was opgericht door een kleine linkse groepering. Cowley was de 29ste buitenlander die in 1995 was ontvoerd.

Bom onschadelijk gemaakt

Op 11 augustus werd op 300 meter van het kantoor van de openbare aanklager een bom onschadelijk gemaakt die 10 kg springstof bevatte.

Mogelijk complot om president te vermoorden

Op 14 september bevestigden de Ecuadoraanse autoriteiten dat twee Colombianen waren aangehouden in verband met een vermoedelijk complot om Samper te vermoorden tijdens de topconferentie van de Groep van Rio in de Ecuadoraanse hoofdstad Quito (zie onder ALGEMEEN).

De advocaten van de verdachten drongen er bij een rechtbank op aan het verzoek om hen het land uit te zetten af te wijzen: volgens de advocaten ging het om politieke vluchtelingen, die geheel willekeurig waren gearresteerd door Ecuadoraanse militairen in politieunif ormen.

DEA beschuldigd van betrokkenheid bij moordaanslag

Op 29 september ontkende minister van buitenlandse handel Daniel Mazuera Gomez dat minister van binnenlandse zaken Horacio Serpa Uribe namens de regering had gesproken, toen hij had beweerd dat de DEA op 27 september betrokken was geweest bij een moordaanslag op Sampers advocaat Antonio José Cancino in Bogota. Daarbij werden Cancino en twee lijfwachten gewond, terwijl een andere lijfwacht om het leven kwam.

De verantwoordelijkheid voor deze aanslag. een goed voorbereide verrassingsaanval door zwaarbewapende overvallers, werd opgeëist door een onbekende groepering. de ,,Beweging voor de Waardigheid van Colombia".

Op 28 september noemde Serpa de aanslag een onderdeel van een ,,omvangrijk complot" van buitenlandse en binnenlandse belangengroepen, die erop uit waren de regering-Samper te destabiliseren. Hij citeerde een recent presidentieel communiqué. waarin naar verluidt ook functionarissen van het openbaar ministerie werden beschuldigd van ..onvoorzichtig" handelen en van ,.steunaan het complot". Met betrekking tot de mogelijke betrokkenheid van de DEA zei Serpa dat dit naar zich liet aanzien .,heel goed het geval zou kunnen zijn" Hij gaf nogmaals uitdrukking aan de verontrusting van de regering dat hoge functionarissen van de Amerikaanse ambassade. onder wie ambassadeur Myles Frechette. bij herhaling op ,.partijtjes" het vermoeden uitspraken dat Samper binnen één jaar zou moeten aftreden. In een latere verklaring ontkende Serpa echter dat de Amerikaanse regering en de DEA betrokken waren bij een complot.

Begin oktober werd opnieuw beweerd dat de Amerikaanse DEA de regeriny wilde destabiliseren.

Op 4 oktober liet Carlos Alfonso Lucio, parlementslid voor de oppositionele M-19. het Congres geluidsbanden horen met teleioongesprekken waarin hoge DEA-functionarissen de spot schenen te drijven met regeringsfunctionarissen, en één waarop een DEA-functionaris in gesprek was met een bekende contactpersoon van het Cali-drugskartel. Lucio beweerde dat instabiliteit een nadelige invloed had op het ontmantclcn van drugkartels, terwijl DEA-functionarissen die financieel belang hadden bij voortzetting van de drugshandel, er baat bij hadden.

Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken diende een scherp protest in en wees op de mogelijkheid dat de banden waren bedoeld om de aandacht af te leiden van onderzoek naar aanleiding van beschuldigingen omtrent drugsgelden.

President Samper beloofde een diepgaand onderzoek in te zullen stellen naar de banden, die Lucio naar eigen zeggen had gekregen van een anonieme persoon. Op 5 oktober werd onthuld dat zowel de ministeries van defensie en justitie als de Amerikaanse ambassade het doelwit geweest waren van illegale afluisterpraktijken. Na de arrestatie op 12 oktober van Gilberto Mora Meza (alias ,,El Tocayo"), de vermoedelijke communicatieleider van het Cali-kartel, en de inbeslagname van geavanceerde telecommunicatie-apparatuur, voerden de autoriteiten aan dat het Cali-drugskartel verantwoordelijk kon zijn en dat het aannemelijk was dat de banden uit die hoek kwamen.

Op 21 oktober werd op last van het Hooggerechtshof Rodrigo Garavito, congreslid van de Liberale Partij (PL), gearresteerd en aangeklaagd wegens betrokkenheid bij de handel in drugs.

Legerofficierontslagen wegens schendingen van mensenrechten

Op 11 september ontsloeg de regering brigadegeneraal Alvaro Velandia Hurtado. Het was de eerste keer in de geschiedenis van Colombia dat een hoge officier uit actieve dienst was ontslagen in verband met schendingen van de mensenrechten.

Op 1 september was de openbare aanklage voor de mensenrechten. Hcrnando Valcncia Villa, die vanaf Ÿ juli Velandia's ontslag had geëist, opgestapt. Valencia zei dat hij was bedreigd. nadat hij Velandia verantwoordelijk had gesteld voor de verdwijning in augustus 1987 van Erika Bautista de Arellano. een leider van de guerrillabeweging M-19. die vervolgens was gefolterd en vermoord. De ontslagprocedure had vertraging ondervonden omdat Velandia in beroep was gegaan, en omdat de regering hem in augustus had gedecoreerd wegens militaire verdiensten.

Aanslagen door FARC

Op respectievelijk 11 en 18 oktober voerden guerrillastrijders van de Colombiaanse Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten (FARC) in Cali en Bogota aanvallen uit op hoofdkwartieren van elitetroepen die waren belast met de drugsbestrijding. Daardoor werd het vermoeden versterkt dat zij samenwerkten met het Cali-kartel.

Vooraanstaand oppositielid vermoord

Op 2 november werd de conservatieve politicus Alvaro Gomez Hurtado vermoord. De verantwoordelijkheid voor de moord werd opgeëist door de ,,Beweging voor de Waardigheid van Colombia" (die ook had toegegeven in september een moordaanslag te hebben gepleegd, zie boven). Later die dag riep president Ernesto Samper Pizano voor 90 dagen de ,,toestandvan binnenlandse onrust" uit (voor de opheffing in oktober van de vorige toestand van binnenlandse onrust, zie boven.)

De 76-jarige Gomez Hurtado was de leider van de Beweging van Nationale Redding (MSN), die in 1990 door hem was opgericht. Hij was drie keer presidentskandidaat geweest, alsmede senator en ambassadeur in de Verenigde Staten en Frankrijk: hij was tevens hoogleraar aan een universiteit. Van mei-juli 1988 was hij als gijzelaar gevangengehouden door de guerrillagroepering M-19 (zie pag. 671/2 e.v.-'90).

Op 7 november nodigde Samper de oppositieleider Andres Pastrana Arango van de Sociaal-Conservatieve Partij (PSC) uit mee te werken aan de opstelling van een ,,nationale overeenkomst tegen geweld". Pastrana antwoordde dat hij daartoe slechts bereid zou zijn, als Samper akkoord zou gaan met de instelling van een onafhankelijk onderzoek naar de financiering van Sampers verkiezingscampagne, aangezien hij geloofde dat de aanklachtencommissie van het Congres niet het algemene vertrouwen genoot (zie boven). Toen Samper dit weigerde, wees de PSC zijn voorstel af, hetgeen op 8 november leidde tot het ontslag van de PSC-minister

van buitenlandse handel Daniel Mazuera Gomez (een neef van Gomez Hurtado).

Samper breidde zijn bijzondere bevoegdheden verder uit door zich op 16 november het recht toe te eigenen om de evacuatie te bevelen van bepaalde gebieden teneinde de veiligheidstroepen de mogelijkheid te geven jacht te maken op gewapende groeperingen Op 24 november riep hij de strijdkrachten op het ,,machtsmonopolie" van de staat te herstellen door middel van een grotere aanwezigheid van militairen in het hele land; tegelijkertijd beval hij de strijdkrachten de mensenrechten te eerbiedigen.

Betrekkingenmet Venezuela

Colombiaanse woordvoerders beweerden dat Venezolaanse grenswachten begin oktober een Colombiaanse boer op Colombiaans grondgebied hadden vermoord en onthoofd, en op 8 oktober negen Colombiaanse boeren hadden lastiggevallen, eveneens op Colombiaans grondgebied. De Venezolaanse autoriteiten beweerden dat de negen mannen papavertelers waren, en dat de grenswachten ,,inhet vuur van de achtervolging" de grens overgestoken waren (voor eerdere grensincidenten, zie pag. 615/1/2-'95).

(Vor.ber.pag. 614/1 e.v.-1995)

HAÏTI

DEFINITIEVE UITSLAG PARLEMENTSVERKIEZINGEN. PREMIER MICHEL TREEDT AE NIEUWE REGERING. PRESIDENTSVERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 28 september 1995 werden de uitslagen van de tweede, beslissende ronde van de parlementsverkiezingen op 17 september vrijgegeven door de Voorlopige Kiesraad (CEP). Volgens deze cijfers was de definitieve uitkomst dat de coalitie Lavalas (Waterval),die achter president Jean-Bertrand Aristide stond, 17 van de 27 zetels in de Senaat en 66 van de 83 zetels in het Huis van Afgevaardigden zou krijgen.

De verkiezingswaarnemers van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) verklaarden bereid te zijn de resultaten goed te keuren, en geen belangrijke onregelmatigheden in de 1.689 stemlokalen te hebben gesignaleerd. Niettemin verwierp een groep van 22 politieke partijen de resultaten van het CEP. Deze partijen hadden de verkiezingen van 17 september officieel geboycot, evenals de voorgaande ronden op 25 juni en 13 augustus (zie pag. 690/3 e.v.-'95), maar volgens berichten deed een aantal van hun kandidaten toch mee.

Protesten tegen privatisering

Basisgroepen die tegen een privatiseringsplan van het IMF en de Wereldbank waren, hielden op 7 en 19 september anti-regeringsdemonstraties.

Minister van financiën Marie-Michelle Rey was ook tegen het privatiseringsplan en had op 1 september gedreigd te zullen opstappen. Maar premier Smarck Michel noemde, voordat hij op 5 september aan het hoofd van een delegatie naar de VS vertrok om afgevaardigden van de Amerikaanse regering, het IMF en de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB)te ontmoeten, de privatisering van staatsbedrijven ,,onomkeerbaar".

Premier treedt af

Op 16 oktober werd officieel bekend gemaakt dat Smarck Michel, die sinds oktober 1994 premier was, was afgetreden. Er hadden al eerder berichten de ronde gedaan over de groeiende onenigheid tussen hem en president Jean-Bertrand Aristide, vooral nadat Aristide op 3 oktober in een openbare verklaring kritiek had geuit op Michels privatiseringsplannen. Tijdens een kabinetsvergadering op 9 oktober had Michel kritiek ondervonden van ministers en van Aristide vanwege zijn voorstel om voor meer dan $ 100 mln een lening te sluiten bij het IMF en de Wereldbank.

Aristide maakte op 23 oktober bekend dat hij minister van buitenlandse zaken Claudette Werleigh had benoemd tot opvolgster van Michel. Haar benoeming werd 31 oktober goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden en de Senaat zou naar verwachting op 1 november zijn goedkeuring geven.

De 49-jarige Werleigh had van 1976-1986 gewerkt voor de katholieke hulporganisatie Caritas; zij had de portefeuille sociale zaken beheerd in de interimregering van maart-augustus 1990 (zie pag. 320/1-'91); sinds oktober 1993 was zij minister van buitenlandse zaken (zie pag. 768/3-'93).

Emile Jonassaint, de niet erkende ,,president", die door parlementaire tegenstanders van Aristide in mei 1994 in deze functie was gekozen (zie pag. 767/3-'94) en in oktober 1994 was afgetreden (zie pag. 30/2-'95), overleed op 22 oktober op 82-jarige leeftijd.

Nieuwe regering

Op 7 november werd Claudette Werleigh officieel beëdigd als premier. Op dezelfde dag werd het nieuwe kabinet beëdigd, waarvan verschillende nieuwe ministers bekend stonden als medestanders van president Jean-Bertrand Aristide.

Fritz Longchamp was tot dan toe ambassadeur van Haïti bij de Verenigde Naties geweest. **Wilthan Lhérisson** kreeg naast defensie binnenlandse zaken toegewezen. **Jean-Marie** Chérestal was voorheen minister van samenwerking geweest en was een verklaard tegenstander van privatisering. **Myrtho Céleston** was in 1991 minister van sociale zaken geweest (zie pag. 824/1-'91), en **Fred Joseph** was op dat moment vice-president van de centrale bank.

Werleigh maakte bekend dat de nieuwe regering er naar zou streven de presidentsverkiezingen volgens plan op 17 december te laten plaatsvinden en de vorming van de nieuwe burgerpolitie te voltooien. Zij bepleitte economische matiging en bestrijding van verspilling en corruptie, beloofde onderhandelingen met de internationale gemeenschap over een economisch hervormingsprogramma voort te zetten en gaf de aanzet tot nationale alfabetiserings- en voedselproduktieprojecten.

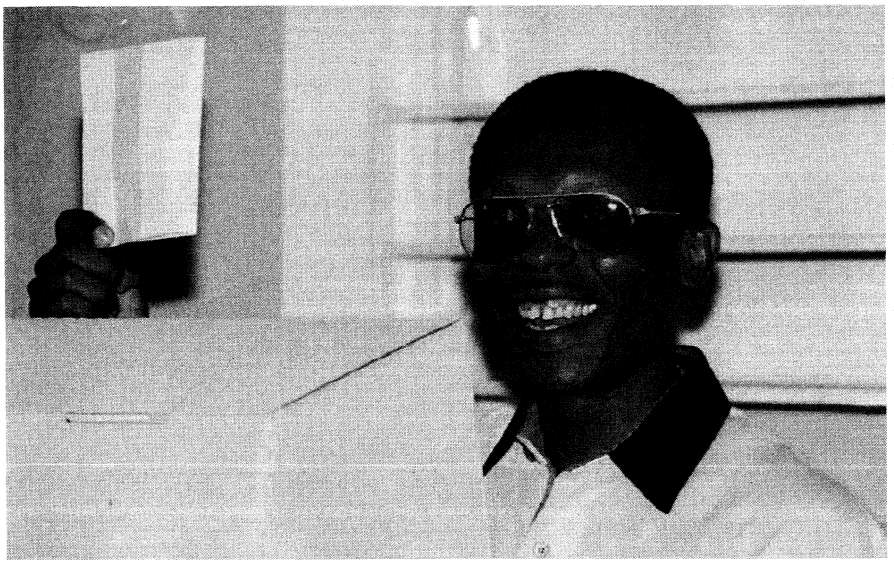
Ten aanzien van het controversiële prioatiseringsprogramma (dat tot het aftreden van premier Smarck Michel had geleid, zie boven) zei Werleigh dat de regering strategische staatsbedrijven zoals het telecommunicatiebedrijf Teleco, in handen wenste te houden. Het programma werd fel bekritiseerd door basisgroepen (zie boven). maar eind oktober had een functionaris van het Amerikaanse Bureau voor Internationale Ontwikkeling (USAID) meegedeeld dat de VS Haïti $ 4,6 mln onthielden, omdat de regering de uitvoering van het programma had uitgesteld.

Samenstelling van het kabinet

Het kabinet was met ingang van 7 november als volgt samengesteld:

Premier - mevr. Claudette Werleigh+; buitenlandse zaken - Fritz Longchamp*; binnenlandse zaken en defensie - Wilthan Lhérisson+; economie en financiën - Jean-Marie Chérestal+; handel en industrie - Roger Pérodin; landbouw en natuurlijke rijkdommen - David Nicholas*: sociale zaken cn arbeid - mevr. Mathilde Flambert; vrouwenaangelegenheden - mevr. Thérese Guilloteau*; cultuur - Jean-Claude Bajeux; onderwijs - mevr. Myrtho Célestin*; planning en buitenlandse samenwerking - Fred Joseph*; milieu - Yves André Wainright; justitie en openbare veiligheid - René Magloire*;voorlichting - Paul Antoine*; gezondheidszorg - Rudolphe Malebranche*; vervoer en openbare werken - Jacques Docréan*; Haïtianen in het buitenland - mevr. Farah Juste*; openbaar bestuur - Gérard Blot+.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.



President Jean-Bertrand Aristide bij het uitbrengen van zijn stem op 17 december 1995 in Tavarre.

Voormalig hoofd van politie veroordeeld

Joseph Michel François, een voormalige luitenant-kolonel die hoofd van politie was ten tijde van de militaire dictatuur (oktober 1991-oktober 1994) en die nu in de Dominicaanse Republiek in ballingschap was, werd op 26 september bij verstek veroordeeld tot levenslange dwangarbeid. Al zijn bezittingen werden in beslag genomen.

Dertien anderen kregen hetzelfde vonnis, onder wie Louis Jodel Chambelain, hoofd van het Revolutionaire Front voor de Ontwikkeling en Vooruitgang van Haïti (FRAPH), dat het leger steunde.

Onrust na moord op parlementslid

De moord op het parlementslid Jean-Hubert Feuillé (een neef van Aristide) op 7 november leidde tot een week van gewelddadigheden. Tijdens de begrafenis in Port-au-Prince op 11 november riep Aristide de bevolking op te helpen bij het opsporen van ,,terroristen" en hij verweet de VN-troepen in Haïti er niet in te zijn geslaagd een effectief ontwapeningsprogramma uit te voeren. Veel mensen gingen de straat op en in de week van 8-15 november kwamen ten minste zes personen om het leven. Op 23 november brak opnieuw geweld uit, nadat een zesjarig meisje om het leven was gekomen, toen VN-soldaten het vuur openden op een bus.

Na de moord op Feuillé deed de politie een inval in het huis van luitenant-generaal Prosper Avril tijdens de achtervolging van diens schoonzoon. Avril was van 1988 tot zijn gedwongen aftreden in maart 1990 leider van een militair regime geweest. Avril vluchtte naar het consulaat van Colombia en kreeg op 17 november politiek asiel van dat land aangeboden.

Nominatie presidentskandidaten

Op 15 november, de uiterste aanmeldingsdatum voor de presidentsverkiezingen van 17 december, hadden in totaal 14 personen zich kandidaat gesteld. Krachtens de grondwet mocht Aristide zich niet kandidaat stellen voor een tweede ambtstermijn; zijn Lavalas-coalitie nomineerde René Préval.

Presidentsverkiezingen

Bij de presidentsverkiezingen op 17 december kwam de 52-jarige René Préval, de kandidaat van Lavalas (Waterval), met 87,9 procent van de stemmen als duidelijke overwinnaar uit de bus. Op 23 december werd hij officieel uitgeroepen tot de nieuwgekozen president; op 7 februari 1996 zou hij zijn ambt aanvaarden. Er had lange tijd onzekerheid geheerst over de intenties van president Jean-Bertrand Aristide, die pas op 15 december zijn steun aan Prévals kandidatuur had betuigd en de kiezers had aangespoord te stemmen. De opkomst bedroeg slechts 29 procent.

Van de 13 overige kandidaten was de onafhankelijke kandidaat Léon Jeune met 2,5 procent het meest succesvol, terwijl Victor Benoît van het Congres van Democratische Bewegingen (Conacom) 2.3 procent van de stemmen behaalde.

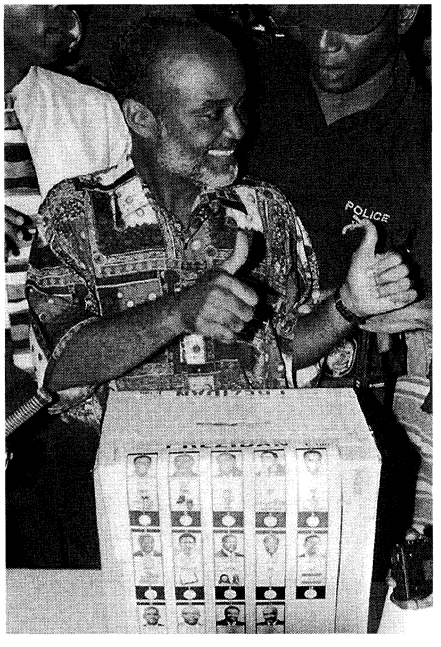
In de verkiezingscampagne hadden beleidskwesties geen rol gespeeld. Prévals succes was te danken aan zijn langdurige samenwerking met Aristide. Hij was premier geweest van 1990 tot de staatsgreep in 1991 toen hij tot 1994 in ballingschap was gegaan. Hij beloofde dat hij .,hand in hand" met zijn voorganger zou regeren; als hij zou worden gekozen.

De verkiezingen, die werden gehouden onder toezicht van 5.800 manschappen van de VN-missie in Haïti (UNMIH) en 4.900 Haitiaanse politieagenten, verliepen betrekkelijk rustig. Aristide had de interimpolitiemacht op 6 december officieel ontbonden. waarna al haar leden in het nieuwe reguliere korps werden opgenomen.

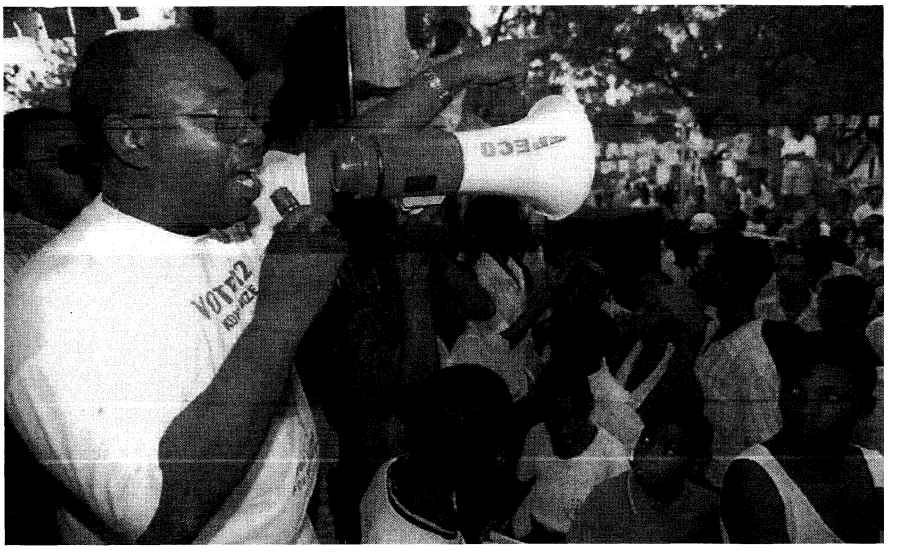
Op 2 december bevestigde Aristide geruchten dat hij zou gaan trouwen en noemde Mildred Trouillot, een Haïtiaans-Amerikaanse advocate. als zijn toekomstige vrouw. Aristide was in oktober 1994 als katholiek priester uitgetreden (zie pag. 32/2/3-'95). De paus had hem officieel nog niet van zijn geloften ontheven.

Betrekkingen met de VS

Er ontstond opnieuw wrijving met de VS nadat Emmanuel Constant op 3 december had onthuld dat hij tussen 1991 en 1994 een betaalde agent van de Amerikaanse Centrale Inlichtingendienst (CIA) was geweest. Constant stond indertijd aan het hoofd van het extreemrechtse paramilitaire Revolutionaire Front voor de Bevordering en Vooruitgang van Haïti (FRAPH), dat erom bekend stond tijdens de militaire dictatuur Aristide-aanhangers te hebben gemarteld en geëxecuteerd. Constant bevond zich op dat moment in hechte-



Presidentskandidaat René Préval brengt op 17 december 1995 zijn stem uit in Port-au-Prince.



Presidentskandidaat Victor Benoît (1.)van de Conacom richt zich tot aanhangers tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 10 december. 1995 in Jacmel.

nis in de VS in afwachting van zijn uitlevering aan Haïti.

Op 6 december maakte het Amerikaanse ministerie van defensie bekend dat het gehoor zou geven aan het Haitiaanse verzoek om teruggave van documenten die in 1991 door het Amerikaanse leger in beslag waren genomen in de hoofdkwartieren van het Haïtiaanse leger en het FRAPH, maar dat het eerst de namen van al het Amerikaanse personeel zou verwijderen.

(Vor.ber.pag. 689/3 e.v.-1995)

MEXZCO

AKKOORD TUSSEN REGERING EN EZLN. VAL VAN PESO. BEGROTING VOOR 1996. DEELSTAATVERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De regering en het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN) ondertekenden op 11 september 1995 na zes onderhandelingsronden een akkoord.

Beide partijen kwamen overeen werkgroepen in te stellen om de belangrijkste problemen te bespreken die ten grondslag lagen aan het conflict van begin 1994 in de zuidelijke staat Chiapas (zie p. 256/3 e.v.-'94). Vraagstukken die aan de orde moesten komen waren de rechten en cultuur van de inheemse bevolking, sociale voorzieningen en ontwikkeling, gerechtigheid en democratie. Op 5 september nam het EZLN een uitnodiging aan van president Ernesto Zedillo Ponce de Leon om deel te nemen aan een nationale dialoog over politieke hervormingen.

Arrestatie en vrijlating van EZLN-leider. Lokale verkiezingen in Chiapas

Fernando Yanez Muñoz (alias Comandant German), de op één na hoogste bevelhebber van het EZLN, werd op 21 oktober in Mexico Stad gearresteerd op beschuldiging van het bezit van vuurwapens en drugs, maar op 27 oktober na wijdverspreide protesten weer vrijgelaten.

De arrestatie had twijfel gezaaid over het standpunt van de regering ten aanzien van de vredesbesprekingen met de guerrillastrijders, hoewel overleg in Chiapas op 24 oktober geleid had tot een overeenkomst tussen beide zijden om de rechten van de inheemse bevolking te versterken.

De PRI was de grote overwinnaar van de gemeenteraadsverkiezingen in Chiapas op 15 oktober; zij veroverde de meerderheid in 84 van de 109 gemeenten. De Partij van de Democratische Revolutie (PRD) won in 17 gemeenten. de Partij van Nationale Actie (PAN) in 5, de Arbeiderspartij (PT) in 2 en de Partij van het Cardenistisch Front voor Nationale Wederopbouw (PFCRN) in slechts één.

Presidentiële rede. Rapport van OESO

In zijn eerste rede over de toestand van de natie beloofde president Zedillo op 1 september dat hij aan het bezuinigingsprogramma van maart 1995 zou vasthouden om de financiële markten te stabiliseren en de inflatie onder controle te krijgen na de val van de peso in december 1994 (zie pag. 195/3 e.v.-'95).

Hij voegde eraan toe dat 75 procent van de geplande regeringsuitgaven in de tweede helft van 1995 zou plaatsvinden, waaronder investeringen in de infrastructuur die zouden worden gefinancierd met privé-kapitaal en $ 253 mln aan overheidsgeld. Beurzen reageerden sterk op de toespraak.

In een rapport van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO),dat op 26 september uitkwam, werd de ernst van de economische en financiële crisis van december 1994 toegeschreven aan het falen van de regering om het fundamentele



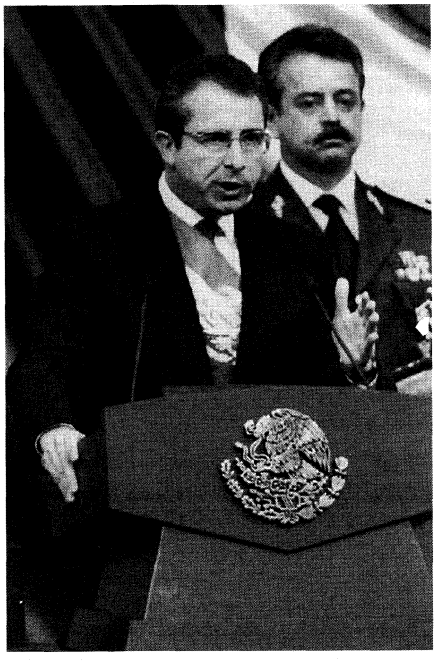
Ondercommandant Marcos van het EZLN (m.)staat, temidden van enkele aanhangers, op 30 september 1995 in Realidad de pers te woord nadat hij is teruggekeerd van overleg met senatoren en regeringsvertegenwoordigers.



Fernando Yanez Munoz, alias commandant „German" (l.),verlaat, begeleid door de mensenrechtenactiviste Rosario Ibarra de Piedra (r.),op 27 oktober 1995 de gevangenis in Mexico Stad.

probleem van een overgevalueerde munteenheid voortvarend aan te pakken.

Het rapport voorspelde voor 1995 een daling van de nationale produktie met 3-4 procent en een daling van de privé-uitgaven met 8 procent, waarbij schulden. zowel van particulieren als van banken en bedrijven. de vraag beperkten. hoewel de regering een sterk economisch herstel in de tweede helft van 1995 in het vooruitzicht



President Ernesto Zedillo Ponce de Leon tijdens zijn eerste ..state of the union" voor het Congres op 1 september 1993 in Mexico Stad.

hadgesteld. De OESO drong aan op eenspeciaal beleid, in het bijzonder voor de naar schatting 13,6 mlnzeer armen op het platteland.

President bezoekt VS

Op 10-12 oktober bracht president Ernesto Zedillo Ponce de Leon een bezoek aan Washington waar hij sprak met de Amerikaanse president Bill Clinton en hoge regeringsfunctionarissen over kwesties als illegale immigratie naar de VS, samenwerking op het gebied van drugsbestrijding en milieuzaken, en het bevorderen van het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA).

In het kader van de NAFTA was Mexico's handelsbalans met de VS omgeslagen van een tekort van $ 3,1 mrd in 1994 naar een overschot van $8.6 mrdin de eerste helft van 1995. Zedilla nam de gelegenheid van zijn bezoek aan de VS te baat om te voorspellen dat de Mexicaanse economie zich zou herstellen. Voorafgaand aan de top had de Mexicaanse regering op 6 oktober bekendgemaakt dat zij zou overgaan tot de vervroegde terugbetaling van $ 700 mln van een pakket leningen waartoe de VS tijdens de nasleep van de financiele crisis in december 1995 had besloten (zie pag. 403/4 e.v. en 693/2 e.v.-'95). Mexico had van het in totaal te lenen bedrag van S 20 mrd op dat moment $12.5 mrd ontvangen. De aankondiging van de vervroegde terugbetaling werd gezien als een poging om kritiek in de VS van onder meer het Congres op zowel de lening als de NAFTA de kop in te drukken, hoewel er door waarnemers werd aangetekend dat het in praktische termen niet zo veel betekende, aangezien de regering reeds van plan was geweest op 31 oktober $ 1.3 mrd aan buitenlandse schulden op te schorten.

Zedillo werd in Washington geconfronteerd met demonstraties tegen te grote bemoeienis van de VS en de Wereldbank met Mexico. Hij diende ook een aanklacht in wegens smaad, na een geruchtmakend bericht in het Colombiaanse weekblad Cambio 1F dat hij voor zijn presidentscampagne van 1994 geld zou hebben ontvangen van het Colombiaanse drugskartel Cali.

Scherpe daling peso

Binnenlandse politieke en economische onzekerheid werd gezien als de oorzaak van de sterke waardevermindering van de peso, die op 26 oktober van $ 1 = 6,79 peso naar $ 1 = 7,5 peso daalde, maar daarna weer een licht herstel vertoonde. Mexico's effectenbeurs viel met 3,9 procent terug, hetgeen zijn weerslag had op de Braziliaanse en Argentijnse beurzen die respectievelijk met 6,5 en 3,3 procent daalden.

Camacho verlaat PRI

De voormalige presidentskandidaat en burgemeester van Mexico Stad, Manuel Camacho Solis, die ook als vredesafgezant van de regering in de zuidelijke staat Chiapas had opgetreden, maakte op 13 oktober bekend dat hij de PRI verliet om zich te gaan wijden aan „echte politieke verandering".

Deelstaat en gemeenteraadsverkiezingen

Op 12 november werden verkiezingen gehouden in zes deelstaten en in Mexico Stad. De regerende PRI bleef de grootste partij, maar de rechtse oppositionele PAN en de linkse oppositionele PRD vergrootten hun vertegenwoordiging in gemeenteraden.

Sinds het begin van het jaar had de PAN het aantal burgemeesters weten te vergroten van 118 tot 218 en het aantal afgevaardigden in deelstaatparlementenvan 171 tot 240. Het aantal gemeenteraden waarin de PRD een meerderheidhad, was gestegenran 71 naar 165.

In Michoacan werd Victor Tinoco Rubi van de PRI met 38,6 procent van de stemmen herkozen tot gouverneur: de PRD behaalde 31,3 procent en de PAN 26,8 procent van de stemmen. Michoacan was van oudsher een PRD-bolwerk en deze partij had dan ook gehoopt de verkiezingen te winnen. In Puebla, Sinaloa, Tamaulipas, Oaxaca en Tlaxcala werden eveneens verkiezingen gehouden. In Mexico Stad voerden onafhankelijke kandidaten campagne voor het nieuwe ambt van burgeradviseur; er bestond onduidelijkheid over het aantal toekomstige adviseurs en hun taken en de opkomst bedroeg *er minder* dan 20 procent.

Convenant over economisch herstel

Op 29 oktober presenteerde president Ernesto Zedillo Ponce de León de „Alliantie voor de Bevordering van Economische Ontwikkeling en Werkgele-

genheid". In dit convenant over economisch herstel, dat was ondertekend door politici en vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers, werd een aantal economische doelstellingen voor 1996 geformuleerd.

Het convenant voorspelde een economische groei van 3 procent, een inflatie van 20 procent en een belastingoverschot van ten minste 1.5 procent ais gevolg van een vermindering van de reële lopende uitgaven met 4.75 procent. Het minimumloon zou op 4 december met 10 procent worden verhoogd en op 1 april 1996 met nog eens 10 procent. Met ingang van 1 december zouden benzine en elektriciteit 7 procent duurder worden. Daarnaast kondigde Zedillo de gedeeltelijke privatisering aan van het Instituut voor Sociale Zekerheid (IMSS), de instantie voor de sociale zekerheid en de gezondheidszorg.

Val van peso

Aan de optimistische economische voorspellingen voor 1995 werd in de eerste week van november afbreuk gedaan door een grote vraag naar pesos. Deze toeloop werd veroorzaakt door geruchten over een militaire staatsgreep, over nieuwe gevechten in Chiapas en over ingrijpende economische hervormingen; volgens functionarissen waren deze geruchten opzettelijk verspreid. Een groep particuliere ondernemers bood op 7 november aan $ 5 mrd bijeen te brengen om de peso te steunen, maar trok dit aanbod de volgende dag in toen de peso opnieuw sterk in waarde daalde. Op 9 november intervenieerde de Bank van Mexico (de centrale bank). Hierdoor herstelde de peso zich enigszins en krabbelde van een historisch dieptepunt van $ 1 = 8,30 peso op naar $ 1 = 7,55 peso.

Presentatie begroting voor 1996

Op 13 november presenteerde minister van financiën en overheidskredieten Guillermo Ortiz Martinez in het Congres een sluitende begroting voor 1996 ter waarde van $ 70 mrd. De begroting was gebaseerd op een voorspelde groei van 3 procent tengevolge van een stijging van de export en van investeringen.

De minister schatte dat de export in 1995 met 30 procent was gegroeid en in 1996 met nog eens 19 procent zou groeien. Hij verwachtte dat Mexico in 1996 ten minste $ 5 mrd aan buitenlandse investeringen zou ontvangen. De peso zou blijven zweven en zou een gemiddelde waarde van 7,70 ten opzichte van de Amerikaanse dollar hebben. De minister gaf toe dat de economie in 1995 ongeveer 6 procent was gekrompen en dat de inflatie meer dan 50 procent bedroeg; de lonen waren slechts 16 procent gestegen en meer dan 1 mln personen waren werkloos geworden.

Vonnis in moordzaak Ruiz Massieu

Op 20 oktober werd bericht dat Anthony Dorrego en José Ramirez ieder waren veroordeeld tot 18 jaar gevangenisstraf wegens de moord in september 1994 op José Francisco Ruiz Massieu, de secretaris-generaal van de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) (zie pag. 193/2 e.v. en 405/2 e.v.-'95). Maria Eugenia Ramirez werd tot 4 jaar en 6 maanden veroordeeld wegens het bezit van vuurwapens.

De Mexicaanse regering had de VS tot tweemaal toe vergeefs verzocht om de uitlevering van de broer van de vermoorde man, de voormalige onderminister van justitie Mario Ruiz Massieu, die daar momenteel in hechtenis zat (zie pag. 405/3-'95), teneinde hem te berechten voor corruptie en obstructie van het onderzoek. De Amerikaanse raadslieden van Mario Ruiz Massieu slaagden er niet in om Zedillo tijdens zijn bezoek aan de VS te dagvaarden teneinde hem als getuige te laten optreden in het proces tegen Ruiz Massieu.

Arrestatie schoonzuster oud-president

Op 24 november werd bekendgemaakt dat de Zwitserse autoriteiten op 15 november Paulina Castañon, de schoonzuster van oud-president Carlos Salinas de Gortari, hadden gearresteerd in verband met een onderzoek naar een syndicaat dat zich bezighield met drugshandel en het witwassen van geld.

Castañon had samen met haar broer Antonio getracht bij zes bankfilialen in Genève een bedrag van bijna $ 8 mln op te nemen met valse papieren op naam van ene Juan Guillermo Gomez Gutierrez, hetgeen een alias bleek te zijn van haar echtgenoot Raul Salinas de Gortari. Raul Salinas zat sinds februari in een Mexicaanse gevangenis (zie pag. 405/2 e.v.-'95). Raul Salinas had het geld kennelijk vergaard in de periode sinds 1982, toen hij verschillende openbare functies bekleedde. Op 26 november werd hem valsheid in geschrifte en onrechtmatige verrijking ten laste gelegd.

Opnieuw geweld in Guerrero

In San Luis Loma in de zuidelijke deelstaat Guerrero schoten onbekenden op 26 september drie boeren dood, vermoedelijk als vergelding voor de moord op zeven politieagenten en het verwonden van drie anderen op 23 september (voor het bloedbad in juni en de nasleep daarvan zie pag. 694/3 e.v.-'95).

Rapport over mensenrechten

Medio november publiceerde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een rapport waarin werd gezegd dat Mexicaanse veiligheidstroepen zich sinds januari hadden schuldig gemaakt aan veertig wederrechtelijke executies of willekeurige moorden, waaronder het bloedbad in de deelstaat Guerrero op 28 juni (zie pag. 694/3 e.v.-'95).

Doden tengevolge van aardbevingen en orkanen

Op 14 september, een paar dagen voor de gedenkdag van de aarbeving van 1985 waarbij minstens 10.000 mensen omkwamen, werden de deelstaten Guerrero en Oaxaca getroffen door een aardbeving met een kracht van 7,3 op de schaal van Richter. Tientallen mensen raakten gewond en honderden huizen werden vernield.

De orkaan „Ismaël", die op 16 en 17 september de westelijke kuststaten Sinaloa en Sinoro trof, doodde 107 mensen, onder wie veel vissers; 31 personen werden als vermist opgegeven. Ongeveer 52.000 mensen raakten dakloos en er werd 20.000 hectare landbouwgrond verwoest.

Op 9 oktober werd Mexico getroffen door een zware aardbeving met een kracht van 7,6 op de schaal van Richter. Het epicentrum van de beving - de zwaarste sinds 1985 - lag voor de kust van de Stille Oceaan. In de deelstaten Jalisco en Colima langs de westkust kwamen ten minste 66 mensen om het leven, terwijl honderden mensen gewond raakten en duizenden dakloos werden. Dezelfde streek werd op 12 oktober geteisterd door een naschok met een kracht van 6,1 op de schaal van Richter, die echter weinig ernstige schade aanrichtte. Bij een aardbeving in Chiapas op 21 oktober met een kracht van 6,5 op de schaal van Richter raakten 40 mensen gewond.

Tengevolge van de orkaan „Roxanne" kwamen op 16 oktober drie zeelieden om het leven en werden 23 mensen vermist; in de zuidwestelijke kuststreek ontstond grote schade.

(Vor.ber.pag. 691/3 e.v.-1995)

TRINIDAD EN TOBAGO

ALGEMENE VERKIEZINGEN

In oktober 1995 schreef premier Patrick Manning van de Nationale Volksbeweging (PNM) vervroegde algemene verkiezingen uit, nadat de meerderheid voor zijn regering in het parlement was geslonken tot één zetel. De verkiezingen voor het 36 zetels tellende Huis van Afgevaardigden vonden plaats op 6 november. Zowel de PNM als het oppositionele Verenigd Nationaal Congres (UNC) behaalde 17 zetels. De overige

twee zetels gingen naar de Nationale Alliantie voor Wederopbouw (NAR).

Besprekingen op 7 november tussen UNC-leider Basdeo Panday en NAR-leider Arthur Robinson leidden tot een coalitieakkoord en op 9 november werd de 62-jarige Panday beëdigd als premier.

Gedurende de eerste twee jaar van Robinsons premierschap van 1986-'91 was Panday minister van buitenlandse zaken geweest. Hij was in 1988 ontslagen uit het kabinet en uit de NAR gezet: in 1989 had hij het UNC opgericht. Hij had carrière gemaakt bij de vakbeweging en was de eerste bewoner van Trinidad van Indiase afkomst die premier werd.

Het stemmenaandeel van het UNC groeide van circa 29 procent naar 45,31 procent Ook het stemmenaandeel van de PNM groeide van 45 procent naar 48,35 procent Het aandeel van de NAR zakte van circa 23 procent naar slechts 7,71 procent Aan de verkiezingen werd eveneens deelgenomen door vier nieuwe partijen, maar deze behaalden samen minder dan eén procent De opkomst bedroeg 63,71 procent

Manning had campagne gevoerd voor economische stabiliteit. terwijl Panday zich sterk had gemaakt voor bestrijding van de werkloosheid en de misdaad. Na zijn verkiezing maakte Panday bekend wetgeving ter bestrijding van rassendiscriminatie te zullen invoeren. Hij was ook tegen de voorgestelde verkoop van het Waterleiding- en Rioleringbedrijf (WASA) aan de Britse Severn-Trent Water Company; Manning had gehoopt de verkoop vóór de verkiezingen te kunnen afronden.

Samenstelling van het kabinet

Op 15 november werden de volgende kabinetsleden beëdigd:

Premier - Basdeo Panday; buitengewoon minister met verantwoordelijkheid voor Tobago, de VN en internationale organisaties. adviseur van de premier - A.N.R. Robinson; minister van justitie, juridische zaken - Kamla Persad-Bissessar; financiënen toerisme - Brian Kuei Tung; buitenlandse zaken - Ralph Maraj; planning en ontwikkeling - Trevor Sudama; openbaar bestuur en voorlichting - Wade Mark; arbeid en coöperaties - Harry Partrap; nutsbedrijven - Ganga Singh; sport en jeugdzaken - mevr. Pamela Nicholson; handel. industrie en consumentenzaken - Mervyn I. Assam; nationale veiligheid - Joseph Theodore; onderwijs - Adesh Nanan; openbare werken en transport - Sadeeq Baksh; landbouw, grondbezit en rijkdommen van de zee - Reeza Mohammed; energie en energiebedrijven - Finbar K. Ganga; huisvesting en nederzettingen - John Humphrey; volksgezondheid - Hamza Rafeeq: lokaal bestuur - Dhanraj Singh; maatschappelijke ontwikkeling - Manohar Ramsaran; gemeenschapsontwikkeling, cultuur en vrouwenzaken - mevr. Daphne Phillips.

BESPREKINGEN MET JAMAAT AL MUSLIMEEN

Op 5 december had premier Basdeo Panday een onderhoud met Iman Yasin Abu Bakr, de leider van de Jamaat al Muslimeen, om te praten over een schikking betreffende land en een schadevergoeding voor verwoeste gebouwen die door deze groepering werden geëist. Abu Bakr was nooit eerder officieel door een premier ontvangen. (Voor de mislukte coup in 1990 door leden van Jamaat al Muslimeen,zie pag. 24/3 e.v.-'91).

(Vor.ber.pag. 844/1-1995)

VENEZUELA

GERUCHTEN OVER COUP. BEGROTING UITGESTELD. DEVALUATIE. LOKALE EN REGIONALE VERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 8 juni 1995 gelastte president Rafael Caldera Rodriguez een volledig onderzoek naar de aantijgingen van de dissidente luitenant-kolonel (bd)Hugo Chavez Frias, de leider van de couppoging van februari 1992 (zie pag. 401/1 e.v.-'92), dat generaal Rojas Perez, Caldera's schoonzoon, een nieuwe coup voorbereidde. Minister van defensie generaal Moises Orosco Graterol verklaarde echter op 20 juni dat er ,,geenaanwijzingen of vermoedens" bestonden dat er inderdaad een staatsgreep dreigde en dat de strijdkrachten een coup niet zouden steunen.

Sociale onrust

Gewelddadige botsingen tussen studenten en oproerpolitie op 12 en 13 juni leidden tot 57 arrestaties. Een student raakte een hand kwijt toen een zelfgemaakte bom die hij bij zich had, ontplofte. Ook op 15 junivonden onlustenplaats.

Naar verluidt protesteerden de studenten tegen de heersende economische crisis, de corruptie binnen de regering, en het niet naleven door de regering van een overeenkomst over het vervoer van studenten.

Leden van militaire gerechtshoven geschorst

Op 5 juni schorste het Hooggerechtshof voor de eerste keer in de geschiedenis van Venezuela vijf leden van militaire gerechtshoven. Zij zouden $117.600 aan smeergeld hebben geëist in een corruptiezaak waarbij een voormalige luchtmachtcommandant was betrokken.

Herstel van gondwettelijke rechten

President Rafael Caldera Rodriguez herstelde op 6 juli per decreet zes burgerlijke vrijheden die in juni 1994 ingetrokkenwaren (zie pag. 36/1 e.v.-'95).

De grondwettelijke vrijheden bleven echter opgeschort in een gemilitariseerde bufferzone aan de grens met Colombia en Brazilië, waar militairen optraden tegen illegale mijnbouw, Colombiaanse guerrillastrijders en smokkelaars.

Begroting voor 1996

De ministerraad verleende op 21 juni haar goedkeuring aan de begroting voor 1996 van 3.430 miljard bolivar (ongeveer $ 19 mrd). Deze begroting was kleiner dan die van 1995 in termen van koopkracht en ongeveer gelijk aan die van voorgaande jaren in termen van bruto nationaal produkt (BNP). Ongeveer 40 procent was bestemd voor de betaling van rente en aflossing van de buitenlandse schuld.

Economisch plan gewijzigd

Op 6 juli werden amendementen op het stabiliseringsplan van de regering bekend gemaakt. Zij waren erop gericht in de komende drie jaar de fiscale tekorten terug te dringen en het inflatiecijfer (70,8 procent in 1994) te verminderen tot 40 procent in 1995.

Het plan, dat onderdeel uitmaakte van afspraken ter bestrijding van de inflatie met de zakenwereld en de vakbonden, was in sterke mate gebaseerd op belastingheffing en herschikking van de schuldenlast, en niet op bezuinigingen op overheidsuitgaven, om het tekort in de overheidssector terug te dringen. Het bedrijfsleven had hevige kritiek op de maatregelen omdat er geen sprake was van terugkeer naar een meer op de vrije markt gerichte economie.

Olieovereenkomst met Brazilië. Goedkeuring buitenlandse investeringen in olie-industrie

Door middel van de ondertekening op 4 juli van een olieovereenkomst met Brazilië werd Petroamerica opgericht, een strategische verbintenis tussen de staatsoliemaatschappijen Petroleos de Venezuela (PDVSA)en Petroleo Brasileiro (PETROBRAS),die erop gericht was gezamenlijke projecten op touw te zetten om het boren, de exploitatie en de raffinage in beide landen op een hoger peil te brengen.

Een gezamenlijke zitting van het Congres keurde met meerderheid van stemmen op 4 juli de Wet op Strategische Samenwerking goed waardoor voor het eerst sinds de nationalisatie van de olieindustrie in 1974 buitenlandse belegging in aandelen in de olie-exploitatie en olieproduktie werd toegestaan.

Invoering van dubbel wisselkoerssysteem

Op 25 oktober werd de vaste wisselkoers vervangen door een stelsel van dubbele

wisselkoersen in een poging een ernstig tekort aan buitenlandse-valutaresem (inmiddels minder dan S 9 mrd) terug te dringen en een geleidelijke devaluatie in teleiden. De officiele koers was $ 1 = 170 bolivar, terwijl de parallelle koers ruim 300 bolivar bedroeg.

Minister van financiën Luis Raul Matos Azocar had op 16 oktober bij zijn terugkeer uit de VS, waar hij met de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds (IMF)over leningen had onderhandeld, reeds aangegeven dat dergelijke maatregelen noodzakelijk zouden zijn. Met de Wereldbank was een akkoord bereikt over een leningenpakket van in totaal $ 148 mln ten behoeve van sociale-ontwikkelingsprojecten, maar de Bank had bepaald dat het verstrekken van toekomstige kredieten afhankelijk zou zijn van een met het IMF te sluiten akoord over een economisch stabiliseringsprogramma. Matos hoopte dat een overbruggingsovereenkomst met het IMF voor $ 1,5 mrd in december zou worden getekend.

Arrestatiebevelen tegen van corruptie verdachte bankiers

Op 7 oktober werd bericht dat arrestatiebevelen waren uitgevaardigd tegen 28 bankiers, van wie de meesten woonachtig waren in de VS, in verband met beschuldigingen van corruptie; ze behoorden tot de ongeveer 2.000 bankiers die met medeneming van ongeveer $ 8 mrd het land hadden verlaten en daarmee de financiële crisis van 1994 hadden veroorzaakt (zie pag. 557/1 e.v.-'94, 36/1 e.v. en 409/2 e.v.-'95).

Minister van investeringsfonds ontslagen

Op 20 november ontsloeg president Rafael Caldera Rodriguez de minister van het Venezolaanse Investeringsfonds (FIV),Carlos Bernardez. Hij werd opgevolgd door Alberto Poleto, die van mei 1994 tot maart 1995 minister van industriële ontwikkeling en handel was geweest. Bernardez had een belangrijke rol gespeeld bij de onderhandelingen met het IMF en zijn vertrek werd met verbijstering ontvangen in internationale kringen en in Venezuela, waar velen de regering verweten geen samenhangend economisch beleid te voeren. Het onderhandelingsteam van het IMF verliet Caracas op 27 november.

Begroting voor 1996 uitgesteld

Op 14 november werd bekendgemaakt dat de begroting voor 1995 zou doorlopen tot maart 1996, aangezien het Congres de ontwerpbegroting van de regering voor 1996, die in juni was gepresenteerd (zie boven), niet had goedgekeurd.

Ingrijpende devaluatie

Op 11 december maakte minister van financiën Luis Raul Matos Azocar een forse devaluatie van de Venezolaanse munt bekend, waardoor een dollar voortaan 290 bolivar zou kosten in plaats van 170.

Hoewel de regering de devaluatie geheim had gehouden uit vrees voor speculatie en economische instabiliteit, kwam de waardevermindering niet als een verrassing. De bolivar was volgens tal van bedrijven en investeerders overgewaardeerd door de aanhoudende inflatie. In de voorafgaande elf maanden waren de prijzen met 48 procent gestegen, en sinds de invoering van de wisselbeperkingen in juni 1994 (zie pag. 36/1 e.v.-'95) met 100 procent. Het verwachte inflatoire effect van de devaluatie werd gezien als één van de oorzaken van de magere verkiezingsresultaten van de CN. De nieuwe koers zou gelden voor alle binnenlandse en buitenlandse transacties; er zouden deviezencontroles van kracht blijven totdat de regering ergens in het eerste kwartaal van 1996 een zwevende wisselkoers zou invoeren.

Minister treedt af

De minister van gezondheid en sociale zekerheid, Carlos Walter, werd op 19 oktober gedwongen af te treden, nadat het Congres een motie van wantrouwen tegen hem had aangenomen wegens gebleken incompetentie bij het bestrijden van een epidemie van hersenontsteking onder paarden, die in september in de noordwestelijke staat Zulia was uitgebroken.

Door het vertrek van Walter bleef in de coalitieregering slechts één lid van de Beweging naar het Socialisme (MAS) over, te weten de coordinator van sociale programma's, Pompeyo Marquez.

Lokale en regionale verkiezingen

De lokale en regionale verkiezingen die op 3 december werden gehouden leverden een teleurstellende uitslag op voor de regerende Nationale Convergentiecoalitie (CN) van president Rafael Caldera Rodriguez.

De Democratische Actiepartij (AD) vergrootte haar aantal gouverneurs van 8 tot 11. De Sociaal-Christelijke Partij (COPEI) en de Beweging naar het Socialisme (MAS) veroverden elk vier gouverneursposten, terwijl de CN er slechts één won. De AD leverde ook de burgemeester voor de hoofdstad Caracas.

De opkomst bedroeg ongeveer 40 procent en er was ernstige kritiek op het kiesstelsel vanwege de vertraging en de verwarring bij het tellen van de stemmen (voor de regionale verkiezingen van 1992, zie pag. 405/3 e.v.-'93).

(Vor.ber.pag. 409/2 e.v.-1995)

BOEROENDI

SCHEURING IN REGERINGSCOALITIE. KABINETSWIJZIGINGEN. ESCALATIE GEWELD. VERDERE ONTWIKKELINGEN.

De gespannen verhoudingen binnen de in februari en maart 1995 gevormde coalitieregering kwamen in september tot uiting in de sterk uiteenlopende reacties op opmerkingen van de Amerikaanse ambassadeur in Boeroendi, Robert Krueger, die in een radio-interview op 8 september ,,grote bezorgdheid" uitte over de veiligheidssituatie in het land.

Krueger zei dat er ,,in de laatste paar weken een zestal slachtingen" hadden plaatsgevonden, en dat het erop leek dat Boeroendi ,,gevangen zat in een vicieuze cirkel van geweld en wraak", waarbij ,,martelingen en verminkingen" steeds gewoner werden. Premier Antoine Nduwayo en minister van binnenlandse zaken Gabriel Sinarinzi reageerden boos en beschuldigden Krueger ervan dat hij probeerde om de ,,etnische haat te doen herleven" en dat hij gewapende rebellen steunde.

Elf kabinetsleden uit het presidentiële blok die zichzelf de ,,Strijdmacht voor Democratische Verandering" noemden, gaven echter op 14 september een kritisch communiqué uit, waarin nadrukkelijk werd gesteld dat Sinarinzi eenzijdig had gehandeld en waarin hij ervan werd beschuldigd ,,onjuiste" en ,,schandelijke" opmerkingen te hebben gemaakt. Ze beklemtoonden Krueger te steunen bij wat ze zijn ,,onvermoeibare pogingen om Boeroendi te redden" noemden. Bovendien beschuldigden ze Sinarinzi ervan dat hij opzettelijk weigerde om de wet op politieke partijen toe te passen en niet tot arrestatie, verhoor en veroordeling overging van diegenen die verantwoordelijk waren voor het aanhoudende geweld.

Onderzoek naar moord Ndadaye

Op 15 september benoemde VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali de leden van de commissie die de omstandigheden zou onderzoeken waaronder de moord op president Melchior Ndadaye in oktober 1993 had plaatsgevonden (zie pag. 864/1-'93). Op 28 augustus was de door Boutros Ghali tijdens zijn bezoek aan Boeroendi in juli beloofde instelling van de vijf leden tellende commissie officieel goedgekeurd door de Veiligheidsraad. Edilbert Razafindralambo van Madagascar werd

benoemd tot voorzitter van de commissie. De commissie zou naar verwachting in oktober een bezoek brengen aan Boeroendi.

Regeringswijzigingen

Op 12 oktober werden ingrijpende kabinetswijzigingen bekendgemaakt, nadat in september naar aanleiding van opmerkingen van de Amerikaanse ambassadeur in Roeroendi, Robert Krueger, een breuk was ontstaan in de kwetsbare coalitie (zie hierboven).

De wijzigingen brachten het ontslag van zeven ministers met zich mee, waarbij het ontslag van Gabriel Sinarinzi, de omstreden minister van binnenlandse zaken, het opmerkelijkst was. De anti-Kruegerhouding van Sinarinzi, die lid was van de Unie voor Nationale Vooruitgang, (UPRONA), had veel kritiek uitgelokt van het Front voor Democratie in Boeroendi (FRODEBU) en coalitiepartijen binnen het presidentiële blok. Tijdens een toespraak op 18 oktober zei premier Antoine Nduwayo dat het de scheidende regering aan samenhang en doeltreffendheid had ontbroken. Hij voegde eraan toe dat de regering ministers nodig had die niet ,,te veel ambitie" hadden en niet ,,aanpartijpolitiek" deden.

Ondanks de personele wijzigingen bleef het politieke evenwicht binnen de coalitie gehandhaafd. De volgende posten werden gewijzigd:

Buitenlandse betrekkingen en internationale samenwerking - Vénérand Bakevyumusaya+ (FRODEBU);binnenlandse zaken - Antoine Baza* (UPRONA); justitie - Gerard Ngendabanka*;territoriale ontwikkeling en milieu - Patrice Nsabagannwa* (UPRONA);arbeid en beroepsopleiding - Vedaste Ngendanganya+ (Volkspartij); jeugd, sport en cultuur - Christophe Ndikuriyo* (Inkinzo); energie en mijnbouw - Idi Buhanga Precede* (Vergadering van het Boeroendische Volk, RPB); PTT - Leonce Sinzinkayo* (FRODEBU);staatssecretaris voor nationale veiligheid - Fabien Segatwa* (FRODEBU).

* nieuwe benoeming
\+ andere taken

Op 1 september was Vedaste Ngendanganya benoemd tot minister van PTT, als opvolger van Innocent Nimpagaritse, die in augustus was afgetreden omdat hij voor zijn leven vreesde (zie pag. 701/1-'95). Ngendanganya was evenals zijn voorganger lid van de Volkspartij (VP)binnen het presidentiële blok.

Verovering bolwerk rebellen

Radio Boeroendi meldde op 18 oktober dat de strijdkrachten het hoofdkwartier van de opstandige Strijdkracht voor de Verdediging van de Democratie (Forces pour la défense de la démocratie, FDD) hadden vernietigd tijdens een operatie waarbij grote hoeveelheden wapens en munitie werden buitgemaakt. Het leger omschreef de FDD als een gewapende bende die actief was in Cibitoke en Bubanza in het noordwesten van Boeroendi.

Aanhoudingsbevel voormalig hoofd inlichtingendienst

De chef van de generale staf van de Gendarmerie, Pascal Simbaduku, bevestigde op 19 oktober dat een arrestatiebevel was uitgevaardigd tegen Audifax Ndabitoreye, het voormalige hoofd van de inlichtingendienst. Ndabitoreye, die werd beschuldigd van collaboratie met gewapende opstandige groeperingen, was tegen het eind van de maand nog op vrije voeten.

Het bureau van de procureur-generaal bevestigde op 9 november dat Audifax Ndabitoreye naar het buitenland was gevlucht.

Nieuwe veiligheidsdienst

Op 28 oktober introduceerde premier Nduwayo een nieuwe veiligheids- en defensiedienst onder leiding van Jean-Bosco Daradangwe, hoofd inlichtingendienst op het legerhoofdkwartier. Issa Ngendakumana, die voor de kabinetswijziging staatssecretaris voor nationale veiligheid was geweest, werd benoemd tot zijn plaatsvervanger.

Moord op rebellen

Ondanks de bekendmaking op 8 november door premier Nduwayo dat het ,,eind van de burgeroorlog geleidelijk in zicht begon te komen", bleef het geweld Boeroendi teisteren.

Op 1 november maakte de kabinetchef van de president, Mames Bansubiyeko, melding van de moord op meer dan 250 gewapende rebellen door het leger in de noordelijke provincie Ngozi. De rebellen, Hoetoe-extremisten, waren kennelijk om het leven gebracht tijdens een veiligheidsoperatie van regeringstroepen op 26 oktober. Hulpverleners bevestigden later het bericht en noemden de moorden een ,,slachtpartij". Ze zeiden dat sindsdien 10.000 burgers uit het gebied waren weggevlucht.

Op 2-3 november werd Bujumbura opnieuw opgeschrikt door kanonvuur en granaatexplosies afkomstig van oppositionele Hoetoe-milities.

Op 22 november meldde Radio Tanzania dat in de vijf voorafgaande dagen hevige gevechten hadden plaatsgevonden tussen regeringssoldaten en rebellen in de aangrenzende Boeroendischeprovincies Ruyigi, Makamba en Rutana.

Nieuwe speciale VN-afgevaardigde

Op 15 november benoemde Boutros Boutros Ghali de Marokkaan Aziz Hasbi tot zijn speciale afgevaardigde in Boeroendi. en verving daarmee Ahmedou Ould Abdallah, die deze functie twee jaar had vervuld.

Escalatie geweld

In december werden drie vooraanstaande politici vermoord, terwijl een vierde politicus ternauwernood aan een aanslag ontkwam. Er zouden in het hele land talloze moordpartijen hebben plaatsgevonden, toen de strijd tussen het door Toetsi's gedomineerde leger en de Hoetoe-militiegroepen weer oplaaide.

Op 21 december werd de gouverneur van de onrustige noordelijke provincie Ngozi, Bede Nzobonimpa, doodgeschoten. Eerder die week, op 17 december, waren twee prominente Hoetoe-leden van FRODEBU, de partij van president Ntibantunganya. vermoord in Bujumbura. De twee politici, Juvénal Manyambona en Innocent Ndikumana, waren lid van het Boeroendische parlement en werden bij afzonderlijke incidenten gedood. Op 29 december ontkwam de voormalige premier Adrien Sibomana aan een moordaanslag, eveneens in Bujumbura.

In een terugblik op 1993 in zijn televisietoespraak op nieuwjaarsdag waarschuwde Hoetoe-president Sylvestre Ntibantunganya dat een ,,confronterende en in sommige gevallen destructieve" benadering door ,,fanatieke" groepen, Hoetoe's of Toetsi's, tot de ondergang van het land zou kunnen leiden.

In een toespraak op 30 december had Ntibantunganya's politieke tegenstander premier Antoine Nduwayo een soortgelijke waarschuwing geuit. Hij gaf echter de schuld aan Hoetoe-militiegroepen die hij ervan betichtte een volkerenmoord te beramen zoals die welke zich had afgespeeld in het buurland Rwanda.

Op 20 december berichtte de medische hulporganisatie Artsen Zonder Grenzen (Médecins sans Frontieres, MSF) dat er sinds het begin van 1995 tussen de 10.000 en 15.000 mensen waren vermoord.

Het Internationale Comité van het Rode Kruis maakte op 15 december bekend dat het vanwege de verslechterende

veiligheidssituatie alle activiteiten in Boeroendi had opgeschort.
(Vor.ber.pag. 699/2 e.v.-1995)

IVOORKUST

EXPORTBEPERKINGEN

Op 8 september 1995 verbood de regering de export van onbewerkt hout in een poging om de bossen van Ivoorkust te beschermen en de positie van de nationale houtvenverkende industrie te versterken. De verkoop van afgewerkte of gedeeltelijk afgewerkte produkten werd ongemoeid gelaten.

DEMONSTRATIEVERBOD

Naarmate de presidentsverkiezingen van oktober dichterbij kwamen, werd de regering geconfronteerd met toenemende protesten tegen de omstreden kieswet (zie pag. 42013-'95 en 701/2-'95).

Op 20 september vaardigde de regering een demonstratieverbod uit voor een periode van drie maanden.

Op 18 september had zij getracht een protestmars tegen de kieswet te verhinderen. die door de Vergadering van Republikeinen (Rassemblement des républicains, RDR) was georganiseerd, maar haar verbod om de mars te houden was genegeerd.

Op 21 september verdedigde premier Daniel Kablan Duncan het verbod van drie maanden door te stellen dat ,,dedemocratie volledig functioneerde" en dat het verbod specifiek op het voorkomen van economische ontwrichting was gericht. Hij zei dat verkiezingsbijeenkomsten en -vergaderingen zouden worden toegestaan en hield staande dat er voor de oppositiepartijen andere manieren waren om zich te uiten, waarbij hij de televisie en de pers noemde.



FPI-Secretaris-generaal Laurent Gbagbo (m.)arriveert op 7 oktober 1995 in Abidjan op het buitengewoon partijcongres,daags voor de start van de campagne voor de presidentsverkiezingen.

Oppositionele organisaties reageerden woedend op het demonstratieverbod en in de dagen erna kwam het tussen politie en demonstranten veelvuldig tot botsingen: op 29 september werden demonstranten, die barricades en wegversperringen hadden opgericht in het stadsdeel Yopougon van Abidjan, door de politie uiteengedreven met behulp van traangas en wapenstokken. De landelijke leiders van de oppositiepartijen die verwachtten deel te nemen aan de verkiezingen, gaven aan dat deze schendingen van het demonstratieverbod plaatselijke initiatieven waren en niet voortkwamen uit officiële partijpolitieke overwegingen.



Politieagenten slaan op 29 september 1995 met de wapenstok in op een jonge deelnemer aan de verboden demonstratie in het stadsdeel Yopougon van de hoofdstad Abidjan.

Op 29 september werden zes activisten van de oppositie ieder tot een jaar gevangenisstraf en een boete van 100.000 CFA-franken (ongeveer $ 200) veroordeeld voor deelname aan verboden demonstraties op 20 september.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Ondanks het verzet van de oppositie tegen de kieswet, dat gekenmerkt werd door gewelddadige protestacties waarbij verschillende mensen omkwamen, ging de regering onverbiddelijk door met de voorbereidingen voor de presidentsverkiezingen die gepland waren voor 22 oktober.

De kandidaten van de twee grootste oppositiepartijen, Laurent Gbagbo, leider van het linkse Ivoriaans Volksfront (Front populaire ivoirien, FPI) en Djény Kobina van de gematigde Vergadering van Republikeinen (RDR), die eind

1994 door hervormingsgezinde voormalige leden van de regerende Democratische Partij van Ivoorkust (PDCI) was opgericht, boycotten beiden de verkiezingen door zich niet in te schrijven vóór de uiterste tijdlimiet op 2 oktober te middernacht. Voor de RDR stond oorspronkelijk oud-premier Alassane Dramane Ouattara kandidaat, maar deze had zich uiteindelijk teruggetrokken omdat hij door de kieswet was uitgesloten van deelname.

Henri Konan Bédié, de scheidende interimpresident, riep op tot kalmte nadat hij op 3 oktober een ontmoeting had gehad met vertegenwoordigers van negen oppositiepartijen, onder wie Laurent Gbagbo. Ondanks een golf van geweld en plunderingen in Abidjan en andere stedelijke centra stond Konan Bédié erop dat de verkiezingen zouden doorgaan. De FPI en de RDR vroegen om uitstel in afwachting van een nieuwe kieswet en drongen er bij hun aanhangers op aan niet te gaan stemmen.

Op 6 oktober maakte de Constitutionele Raad, een door de regering benoemd orgaan dat was belast met het toezicht op de verkiezingen, bekend dat twee van de zes ingeschreven kandidaten waren overgebleven: Konan Bédié (PDCI) en Francis Wodié, leider van de Ivoriaanse Arbeiderspartij (PIT).

Op 13 oktober beschuldigde minister van binnenlandse zaken Emile Constant Bombet de oppositie ervan dat ze naar een excuus voor uitstel zocht. In de dagen daarna werden, nadat de oppositie tot demonstraties had opgeroepen, in verschillende steden gewelddadige botsingen gemeld, waarbij oppositionele en regeringsgezinde militanten en de veiligheidstroepen waren betrokken.



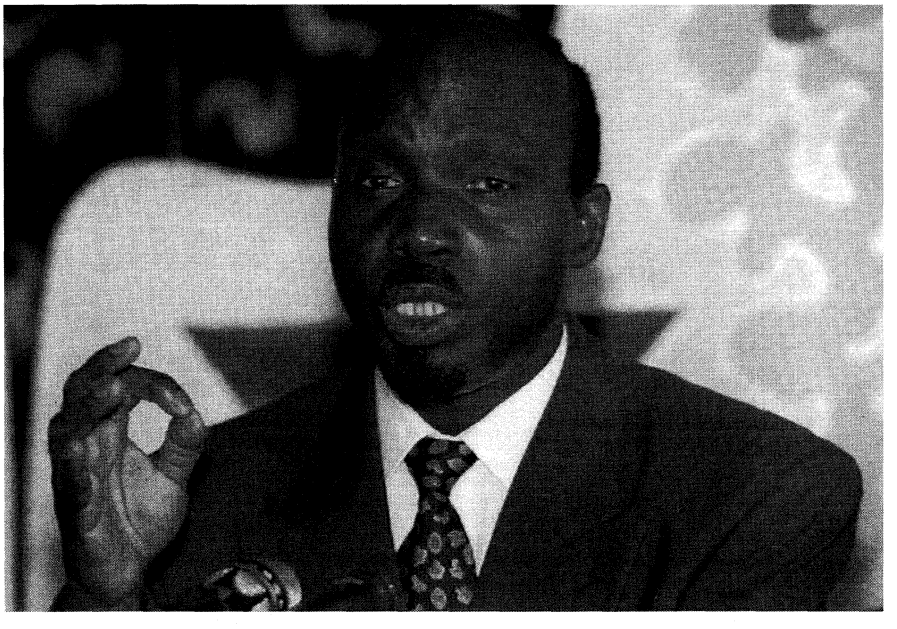
De latere winnaar van de presidentsverkiezingen, Henri Konan Bédié (m.) opent in het bijzijn van premier Kablan Duncan (l.) en de Franse gedelegeerd minister van samenwerking Jacques Godfrain (r.) op 2 oktober in Abidjan een beleggingsforum, waarop meer dan 330 buitenlandse bedrijfsmanagers acte de présence gaven.

Overwinning Konan Bédié

Onafhankelijke waarnemers meldden een lage opkomst bij de verkiezingen op 22 oktober, ondanks een oproep op het laatste moment van Konan Bédié om de boycot van de oppositie te negeren. In grote steden waren gewapende veiligheidstroepen in gevechtstenue te zien. Ook werden er verschillende gewelddadige incidenten gemeld.

Op 27 oktober maakte de Constitutionele Raad bekend dat Konan Bédié met 95,25 procent van de stemmen als winnaar uit de bus was gekomen.

Uit de cijfers die aangehaald werden door de Raad, bleek dat de opkomst laag was. Er waren 1.722.506 stemmen uitgebracht, waarvan Konan Bédié er 1.640.635 had bemachtigd en Wodié 65.486 of 3,8 procent. Het aantal geregistreerde kiezers van de totale bevolking van Ivoorkust van 14,3 mln zielen (VN-schatting in 1995), werd in nieuwsberichten op 3,8 mln gesteld.



Een van de twee overgebleven kandidaten voor de presidentsverkiezingen van 22 oktober, PIT-secretaris-generaal Francis Wodié, geeft op 9 oktober een persconferentie in Abidjan.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De leiders van de twee belangrijkste oppositiepartijen, Laurent Gbagbo (FPI) en Djény Kobina (RDR), die de presidentsverkiezingen in oktober hadden geboycot, verklaarden op 7 november dat beide partijen bereid waren deel te nemen aan de verkiezingen voor de 175 zetels tellende Nationale Assemblée op 26 november

Tijdens het voortdurende geruzie over procedures (zie pag. 420/3 e.v.-'95; 701/3-'95) hadden de partijen eerder gezegd dat ze niet zouden deelnemen en hadden ze geklaagd dat kiezers in sommige gebieden meer tijd nodig hadden om zich te laten registreren. Minister Bombet van binnenlandse zaken zou naar verluidt hebben ingestemd met verscheidene verzoeken om uitstel.

Toen het ministerie van binnenlandse zaken op 17 november een lijst van verkiesbare kandidaten publiceerde, stonden de twee namen van de oppositieleiders er niet op. Gbagbo's kiesdistrict Gagnoa in het midwesten was een van de drie districten waar, zo werd bekendgemaakt, de verkiezingen zouden worden uitgesteld na gewelddadigheden (waarbij 23 doden zouden zijn gevallen) tussen zijn aanhangers en leden van de Boulé-gemeenschap, waartoe president Henri Konan Bédié behoorde.

Volgens Bombet werd Kobina op 19 november door de politie ondervraagd, omdat hij het vereiste bewijs dat hij de Ivoriaanse nationaliteit had niet kon overleggen. Het daaropvolgende beroep van de RDR-leider bij het Constitutionele Hof en zijn kandidatuur in de verkiezingen werden op 22 november afgewezen, nadat was aangetoond dat zijn ouders Ghanezen waren en niet allebei Ivorianen, zoals de kieswet vereiste.

Absolute meerderheid voor de PDCI

Volgens de uitslagen die op 29 november werden bekendgemaakt, kreeg de regerende PDCI 148 zetels in de Nationale Assemblée, de FPI 11 en de RDR 13.

De verkiezingen verliepen over het algemeen vreedzaam, in tegenstelling tot de spanningen die de presidentiële campagne kenmerkte. Leiders van de oppositiepartijen zouden echter opnieuw hebben geklaagd dat zij zetels hadden verloren door de manier waarop de grenzen van kiesdistricten tot stand waren gekomen en de onregelmatigheden bij de registratie van sommige van hun aanhangers.
Waarnemers zeiden dat te verwachten was dat de oppositiepartijen zouden winnen in de drie kiesdistricten waar de verkiezingen op een later tijdstip zouden worden gehouden.

De regering maakte op 23 november bekend dat de registratie voor de gemeenteraadsverkiezingen van 17 december, die op 26 novembe zou plaatsvinden, was uitgesteld tot 3 december.

BEGROTING 1996

Op 20 december keurde het kabinet een ontwerpbegroting voor 1996 goed ter waarde van 981,50 mrd franc CFA. Vergelekenmet 1995 betekende dit een stijging van 161,3 mrd franc CFA (1 US $= 494,12 francs CFA op 22 december 1995).

MAATREGELEN TEGEN DE PERS

De uitgever van het oppositionele dagblad *La* Voie, Abou Drahamane Sangaré werd samen met een journalist van de krant op 28 december veroordeeld tot 2 jaar gevangenisstraf en een boete van 3 mln franc CFA vanwege het beledigen van president Henri Konan Bédié. Twee journalisten van de oppositionele krant Le Republicain Ivoirien kregen ieder een gevangenisstraf van drie maanden en 200.000 francs CFA boete voor belediging van een parlementslid. Beide kranten kregen een verschijningsverbod voor drie maanden.

(Vor.ber.pag. 701/2 e.v.-1995)



De 70-jarige voorzitter van de Nationale Assemblée, Charles Donwahi, zwaait op *20* oktober naar leden van het parlement. Als PDCI-afgevaardigde werd Donwahi op *20* december tot voorzitter herkozen door het nieuwe parlement.

KENIA

STOPZETTING IMF-HULP

Op 7 september 1995 maakte het IMF bekend dat het onwaarschijnlijk was dat de steun ter waarde van ongeveer $200 mln in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESXF).waarvan in maart voor het eerst sprake was (zie pag. 422/3-'95), beschikbaar zou komen. De bekendmaking werd gedaan aan het eind van een bezoek van twee weken aan Kenia van Hiroyuki Hino, de assistent-directeur van de afdeling Afrika van het IMF, die zei dat steun onwaarschijnlijk was totdat de regering het omstreden Goldenberg-goudexportschandaal (zie pag. 422/3 e.v.-'95)naar tevredenheid van het IMF zou hebben opgelost.

Dit besluit was een onverwachte tegenvaller voor de Keniaanse regering die had getracht de internationale financiële gemeenschap ervan te overtuigen dat zij voorstander was van economische en politieke hervormingen.

Op 5 september maakte minister van financiën Musalia Mudavadi bekend dat een project voor de aanleg van een internationale luchthaven bij de stad Eldoret in de Rift Valley volledig opnieuw zou worden geëvalueerd.
Het project was bekritiseerd door oppositionele groeperingen en donoren, die stelden dat de kosten niet te rechtvaardigen waren en dat de fondsen beter konden worden aangewend voor herstelwerkzaamheden aan de hoofdweg tussen Nairobi en Mombasa. Diplomaten in Nairobi waren blij met het besluit, dat zij toeschreven aan de druk die uitgeoefend was tijdens de bijeenkomst van de Club van Parijs van westerse crediteurenlanden in juli.

President Daniel Arap Moi gaf, eveneens op 5 september, toe aan de druk om de Nationale Beurs voor Granen en Landbouwprodukten te liberaliseren. Moi zei dat het de beurs geoorloofd was om met onmiddellijke ingang tegen marktprijzen te kopen en verkopen, en hij beloofde dat de beurs tegen het eind van 1996 volledig op zelfstandige commerciële basis zou functioneren.

GEVANGENISSTRAF VOOR DISSIDENT

Op 2 oktober werden de belangrijkste oppositieleider, Koigi Wa Wamwere, en twee anderen veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf en zes zweepslagen, nadat ze schuldig waren bevonden aan twee pogingen om wapens te stelen uit politiebureaus in november 1993. Bij de



Een beeld van de uittocht van Somalische vluchtelingen uit Oost-Kenia op 21 augustus 1993. Zij die vertrokken kregen een onkostenvergoeding van de UNHCR (zie ook pag. 422/3-'95) voor de terugreis.

veroordeling refereerde rechtbankpresident William Tuiyot echter niet aan de oorspronkelijke beschuldiging dat ze een gewapende overval op een politiebureau hadden gepleegd, waarop bij veroordeling de doodstraf stond. Ondanks het feit dat hij sinds de vermeende overtreding in hechtenis werd gehouden, was Koigi een invloedrijke kracht achter de oprichting van Safina in mei 1995 (zie pag. 702/1 e.v.-'95).

GEWELD IN NAIROBI

Tijdens drie dagen van onlusten in de uitgestrekte krottenwijk Kibera in Nairobi, van 16-18 oktober, kwamen ten minste zeven mensen om het leven. Het geweld was uitgebarsten nadat het verminkte lijk van een Nubische jongeman was gevonden in een wijk van de Luo in Kibera.

De traditionele spanningen tussen beide gemeenschappen waren verder opgelopen door politieke verschillen, waarbij de Nubiërs de Kenya African National Union (KANU) van president Daniel Arap Moi steunden, terwijl de Luo-gemeenschap gewoonlijk de oppositionele partij Ford-Kenya steunde. Plaatselijke bewoners beweerden echter dat hardhandige acties van de paramilitaire politie meer geweld had uitgelokt. Functionarissen van Ford-Kenya beschuldigden de regering ervan dat ze de Nubiërs beschermde en een wig trachtte te drijven tussen beide gemeenschappen.

NIEUW BANKSCHANDAAL

De regering werd aan het wankelen gebracht, toen op 6 oktober in een rapport van de president van de Rekenkamer, David Njorge, werd onthuld dat begin 1993 wellicht meer dan £ 166 mln aan overheidsgelden was verduisterd.

Njorge zei tegen het parlement dat hij belangrijke betalingen van overheidsgelden in 1993 niet kon verantwoorden, omdat de desbetreffende documentatie ontbrak. Het was niet duidelijk of de ruim $ 100 mln aan overheidsgelden die bij het Goldenberg-schandaal was verdwenen (zie pag. 422/3 e.v.-'95), deel uitmaakte van dit verduisterde overheidsgeld.

(Vor.ber.pag. 702/1 e.v.-1995)

LESOTHO

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Op 22 oktober 1995 werd de oprichting van een nieuwe politieke partij aangekondigd die onder leiding zou komen te staan van de vroegere vice-voorzitter van de Basotho National Party (BNP) Chief Peete Nkoebe. Deze zei dat de nieuwe partij eenzelfde geest zou uitstralen als de BNP ten tijde van haar oprichter Chief Leabua Jonathan, die van 1965 tot zijn val in 1986 premier was geweest.

ZUIDAFRIKAANS VERBLIJFSRECHT VOOR MIGRANTEN

De regering van Lesotho sprak op 19 november haar bezorgdheid uit over het besluit van de Zuidafrikaanse regering om permanente verblijfsvergunningen te verlenen aan meer dan 90.000 migranten, voornamelijk mijnwerkers, van wie een groot deel het staatsburgerschap van Lesotho bezat.

Het besluit, dat op 29 oktober was bekendgemaakt, werd in Zuid-Afrika begroet als een belangrijke overwinning voor de Nationale Bond van Mijnwerkers (NUM), waarmee tevens een van de hoekstenen van de apartheid en het migrantenarbeidssysteem kwam te vervallen. De regering van Lesotho zei echter dat zij schatte dat ze R 20 mln (ongeveer $ 5,5 mln) per maand zouden verliezen aan overgemaakt geld. Ze gaf ook uiting aan haar bezorgdheid dat het nieuwe beleid van Zuid-Afrika met betrekking tot buitenlandse arbeiders tot een verstoring van het economisch evenwicht zou kunnen leiden en de regionale bevolkingsontwikkeling „drastisch" zou kunnen „wijzigen". Minister van financiën en economische planning, Moeketsi Senaoana, waarschuwde voor een mogelijke „intellectuele uittocht".

(Vor.ber.pag. 703/2 e.v.-1995)

MOZAMBIQUE

WIJZIGING LEIDERSCHAP FRELIMO. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Op 24 juli 1995, aan het slot van een zeven dagen durende bijeenkomst, maakte het centrale comité van het regerende Front voor de Bevrijding van Mozambique (Frelimo) onverwacht wijzigingen bekend in zijn secretariaat.

Vijf van de zes leden van het besluitvormende orgaan werden vervangen, terwijl het zesde lid, Manuel Tome, die tot dan toe secretaris voor mobilisatie en propaganda was, oudgediende Feliciano Gundana opvolgde als secretaris-generaal van de partij. De benoemingen weerspiegelden een breuk met de oude garde, omdat jongere leden waren bevorderd, die niet in de onafhankelijkheidsoorlog hadden gevochten.

Privatiseringsplannen

De Technische Afdeling voor Reorganisatie van Ondernemingen (UTRE) van het ministerie van planning en financiën maakte op 7 augustus het voornemen bekend om meer dan 20 staatsondernemingen in de voedings-, landbouw-, bouw- en toerismesector tegen het eind van het jaar te privatiseren. De UTRE vestigde de aandacht op het feit dat de privatisering van 20 staatsbedrijven sedert 1992 US$ 50 mln had opgeleverd.

Vrees voor hongersnood

Het instituut voor preventie en beheersing van natuurrampen berichtte op 6 september dat 1,5 mln mensen in Centraal- en Zuid-Mozambique honger leden. Gemeld werd dat in de provincie Sofala meer dan 500.000 mensen voedselhulp behoefden tot de volgende oogst, die nog acht maanden op zich zou laten wachten.

Gebrekkigefinanciering brengt gemeenteraadsverkiezingenin gevaar

Minister van staatsbestuur Alfredo Gamito onthulde op 30 september dat het vanwege een gebrek aan financiële middelen onwaarschijnlijk was dat de voor 1996 geplande gemeenteraadsverkiezingen in het hele land zouden kunnen worden gehouden. Hij zei dat ondanks de leningen van in totaal $ 24 mln, die de Wereldbank had verstrekt voor gemeentelijke hervormingen alsmede het houden van verkiezingen, de resterende fondsen alleen de kosten van de verkiezingen in vijf steden zouden dekken. Hij waarschuwde dat uitbreiding naar 18 andere stedelijke gebieden nog eens $ 22 mln extra zou kosten; maar de regering had zich in ieder geval ten doel gesteld, zo zei hij, om in alle elf provinciale hoofdsteden verkiezingen te laten plaatsvinden.

Rellen in Maputo

Tenminste een persoon vond de dood en anderen raakten gewond door toedoen van de politie tijdens rellen in Maputo op 6 oktober, toen honderden mensen winkels plunderden en wegversperringen opwierpen uit protest tegen de gestegen voedselprijzen.

De regering had op er op 4 oktober voor gewaarschuwd dat de provincie Maputo met ernstige voedseltekorten rekening moest houden die verband hielden met de slechte oogst (zie boven) en de stijgende inflatie.

VEILIGHEIDSOVEREENKOMST MET PORTUGAL

Op 12 september ondertekenden Mozambique en Portugal in Maputo een overeenkomst voor samenwerking op het gebied van veiligheid. Als uitvloeisel hiervan zou Portugal Mozambikaanse politie-instructeurs opleiden en de politie voorzien van uitrusting en technisch advies.

LIDMAATSCHAP GEMENEBEST

Op 13 november werd Mozambique als 53ste lid toegelaten tot het Gemenebest op de dertigste tweejaarlijkse bijeenkomst van staatshoofden en regeringsleiders die op 10-13 november in het Nieuwzeelandse Auckland werd gehouden.

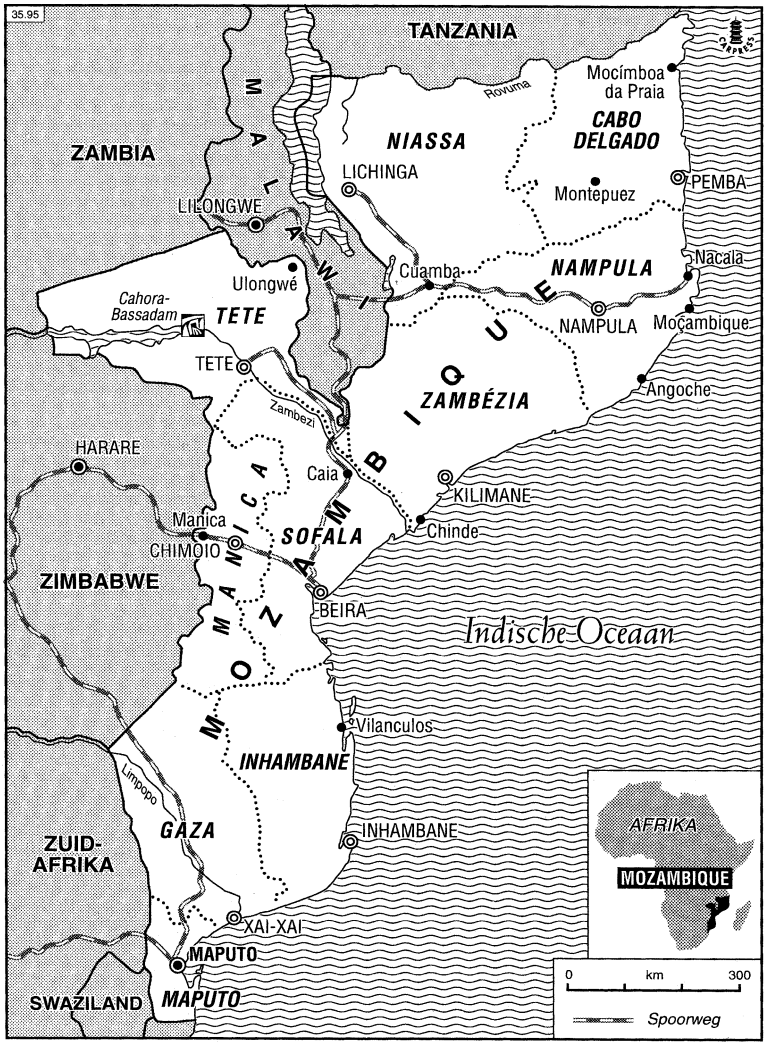
Met de toelating van Mozambique, dat als Portugeestalig land geen historische banden had met het voormalige Britse wereldrijk, was ingestemd bij wijze van ,,uniek en bijzonder geval". De aanvraag voor het lidmaatschap was gesteund door de Engelstalige buurlanden van Mozambique met als argument dat het de stabiliteit in de regio ten goede zou komen.

De nieuwe buitenlandse contacten konden niet de goedkeuring wegdragen van Renamo-leider Afonso Dhlakama, en uit overige commentaren bleek dat men afgezien van hechtere economische banden in de regio weinig andere voordelen in een lidmaatschap zag. Het Gemenebest-lidmaatschap van Mozambique wekte ook onvrede op bij de voormalige koloniale overheerser Portugal. In onofficiële geluiden uit Portugese regeringskringen klonk bezorgdheid door, en in de pers werd het lidmaatschap uitgelegd als een vervreemding van betrekkingen, die het gevolg waren van het ,,armzalige" Portugese ontwikkelingsbeleid met betrekking tot zijn voormalige kolonies.

REPATRIËRING VLUCHTELINGEN UIT MALAWI

De tripartiete commissie. bestaande uit vertegenwoordigers van' Mozambique, Malawi en de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen (UNHCR) maakte op 21 november bekend dat het repatriëringsprogramma voor Mozambikaanse vluchtelingen vanuit Malawi officieel was voltooid. De Commissie zei dat meer dan 1 mln vluchtelingen huiswaarts waren gegaan.

(Vor.ber.pag. 626/2 e.v.-1995)



OAE

VERGADERING VAN COMMISSIE VOOR OPLOSSING VAN CONFLICTEN

Op 10-12 september 1995 werd in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba de derde buitengewone vergadering gehouden van de commissie van het Centrale Mechanisme Apparaat voor het Voorkomen, Beheersen en Oplossen van Afrikaanse Crises (zie pag. 648/2/3-'94). De vergadering werd bijgewoond door de ministers van buitenlandse zaken van verscheidene lidstaten van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE).

Het belangrijkste thema op de vergadering was de moordaanslag op de Egyptische president Hosni Mubarak in Addis Abeba vlak voor de OAE-top in juni (zie pag. 634/1 -'95). De ministers veroordeelden de aanslag en hekelden Soedan, omdat het drie verdachten wier identiteit was vastgesteld door een Ethiopische onderzoekscommissie, niet wilde uitleveren. Zij deden voorts een beroep op alle regeringen, ,,in de eerste plaats de Soedanese regering", om elke vorm van steun aan terreurgroepen te staken.

De ministers van buitenlandse zaken behandelden ook de veiligheidssituatie in Boeroendi (zie BOEROENDI) en bespraken de mogelijkheid van een preventieve militaire interventie door de OAE, mocht de situatie nog verder verslechteren.

SANCTIES OP ACHTERSTALLIGE CONTRIBUTIE

De OAE maakte op 10 november bekend dat tien leden het recht hadden verloren om te stemmen of te spreken op topconferenties of vergaderingen van de organisatie omdat ze achterstallige contributie van in totaal $ 16,5 mln niet hadden betaald.

Angola, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Comoren, Equatoriaal Guinee. Guinee-Bissau, Niger, Sao Tomé en Principe. Sierra Leone. Seychellen en Tsjaad werden genoemd als de landen die hun contributies over de afgelopen elf jaar niet of niet volledig hadden betaald. De wanbetalers waren gewaarschuwd op de topconferentie in juni (zie pag. 704/1-'95).

(Vor.ber.pag. 704/1 e.v.-1995)

OEGANDA

BALLINGEN TERUGGEKEERD

Na tien jaar ballingschap keerde Picho Owiny, die tijdens de tweede ambtsperiode van president Milton Obote (1980-'88) staatsminister van buitenlandse zaken was geweest (zie pag. 9/1-'81), op 13 juli 1995 terug naar Oeganda. Aan de negenjarige ballingschap van brigadegeneraal Gad Wilson Toko, vice-voorzitter van de Militaire Raad tijdens het regime van Tito Okello in 1985-'86 (zie pag. 513/3-'85), kwam op 19 juli een einde, toen ook hij terugkeerde naar Oeganda.

REGERINGSWIJZIGING

Op 17 juli niaakte president Yoweri Museveni een kabinetswijziging bekend, die was bespoedigd door hel aftreden van tweede vice-premier en minister van overheidsdiensten Paul Ssemogerere in juni (zie pag. 627/3-'95), en die het ontslag van drie ministers betekende. De nieuwe portefeuilleverdeling zag er als volgt uit:

vice-president - mevr. Speciosa Wandira Kazibwe+; tweede vice-premier. overheidsdiensten - Eric T. Adriko+; derde vice-premier, toerisme. wildreservaten en oudheden - brigadegeneraal Moses Ali+; landbouw, veeteelt en visserij - John Nasasira*; grondbeheer en stedelijke ontwikkeling - majoor Tom Butine+; staatsminister van binnenlandse zaken - Emmanuel Pinto*: staatsminister voor landbouw, veeteelt en visserij - mevr. Joan Rwabyomere*; staatsminister voor geslachts- en gemeenschapsontwikkeling - mevr. Albina Opio*

* nieuwe benoeming
+ anderetaken

BEGROTING 1995-'96. ECONOMISCHE HULP

Op 15 juli presenteerde minister van financiën en economische planning Joshua Mayanja-Nkangi de begroting voor 1995-'96.

Hij stelde de totale uitgaven op 994,2 mrd shilling, waarvan 553,2 mrd shilling bestemd was voor de lopende uitgaven en 438,8 mrd shilling voor ontwikkeling (US$ 1 = 345 shilling, op 16 juli 1995). Het tekort werd geraamd op 95,3 mrd shilling, of 2,3 procent van het bruto nationaal produkt (BNP). Mayanja-Nkangi kondigde bij deze gelegenheid tevens aan dat er in het financiële jaar 1996-'97 een BTW van 15 procent ingevoerd zou worden ter vervanging van de omzetbelasting en de heffing op handelstransacties.

De Club van Parijs van crediteurenlanden zegde op 21 juli voor het financiële jaar 1995-'96 economische hulp toe ter waarde van $ 800 mln en steunde het voorstel van de Oegandese regering om een multilateraal fonds voor schuldaflossing in het leven te roepen De donorlanden drukten hun waardering uit voor de consequente inspanningen van Oeganda om de economische stabiliteit te handhaven en het tempo van de structurele hervormingen niet te laten verslappen

NIEUWE KONING VAN TORO

Op 13 september werd Oyo Nyimba Kabamba Iguru IV gekroond tot koning van het traditionele koninkrijk Toro in het westen van Oeganda. Het drie jaar oude kind volgde zijn vader Patrick David Matthew Olimi Kabayo II op, die op 26 augustus geheel onverwacht was overleden.

De traditionele monarchie was in 1993 in ere hersteld, toen Kabayo. die in 1966 was gekroond. weer in functie trad, zij het met aanzienlijk minder macht (zie ook pag. 713/2-'93).

NIEUWE GRONDWET BEKRACHTIGD EN AFGEKONDIGD

Op 22 september keurde de in maart 1994 gekozen Constituerende Vergadering (zie pag. 569/1/2-'94), eindelijk een nieuwe grondwet goed, hoewel er geen datum werd vastgesteld voor haar afkondiging. Er werden geen nadere bijzonderheden bekendgemaakt, maar naar verwachting zou het document overeenkomen met het besluit dat de voorzitter van de Vergadering in november 1994 had genomen om het bewind van de Nationale Verzetbeweging (National Resistance Movement, NRM) met nog eens vijf jaar te verlengen en het verbod op politieke campagnes te handhaven (zie pag. 51/2-'95).

Op 8 oktober werd de nieuwe grondwet van kracht, waarna de Constituerende Vergadering officieel werd ontbonden. Staatsminister van constitutionele zaken, Stephen Kavuma, zei dat binnen negen maanden na de afkondiging verkiezingen zouden worden gehouden.

REBELLEN GEDOOD

Militaire bronnen meldden op 22 oktober dat vijf leden van het door Joseph Kony geleide opstandige Verzetsleger van de Heer waren gedood bij de bevrijding van 72 personen die door de rebellen waren ontvoerd. Functionarissen zeiden dat er ook wapens en munitie waren buitgemaakt.

BERICHT OVER BOTSINGEN MET SOEDAN

Op 31 oktober maakte Soedan bekend dat het alle mogelijke politieke en mili-

taire maatregelen tegen Oeganda had getroffen als antwoord op Oeganda's ,,openlijke agressie" tegen Soedanees grondgebied.

Soedan had op 29 oktober beweerd dat een Oegandese legerdivisie met tanks en pantservoertuigen op 25 oktober stellingen van Soedanese strijdkrachten had aangevallen in de gebieden Parajok en Magwe langs de Oegandees-Soedanese grens. Radio Soedan noemde dit een onderdeel van een ,,buitenlandsesamenzwering" en een ,,vruchteloze poging" om het opstandige Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA) te steunen.

Oeganda had de diplomatieke betrekkingen met Soedan in april verbroken, nadat het had gewezen op Soedanese steun aan Oegandese rebellengroepen (zie pag. 627/1/2 - '95).

GOUDVONDST

Op 28 december meldde Radio Tanzania dat in het noordoosten van Oeganda in de regio Karamojong de op een na grootste goudvoorraad ter wereld was ontdekt. Volgens een plaatselijke functionaris zou het goud, samen met de 17 andere delfstoffen die in het gebied waren aangetroffen, goed zijn voor ontginning gedurende vijftig jaar met een jaarlijkse produktie van drie ton.

(Vor.ber.pag. 627/1 e.v.-1995)

RWANDA

SLACHTING ONDER BURGERBEVOLKING. GEDEELTELIJK VERTREK UNAMIR. OPENING STRAFRECHTTRIBUNAAL. UITWIJZING BUITENLANDSE HULPORGANISATIES. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 11 september 1995 werden ruim honderd personen gedood bij een slachtpartij in Kanama, een dorp bij de Zaïrese grens. Volgens de eerste berichten vielen de doden bij een botsing tussen het regeringsgetrouwe Rwandese Patriottische Leger (APR)en leden van het voormalige regeringsleger en de Interahamwe en andere extremistische milities. Volgens latere berichten van hulporganisaties waren de slachtoffers echter burgers die waren gedood bij een vergeldingsaanval van APR-soldaten. Deze waren buiten zichzelf van woede geraakt, nadat Interahamwe-leden een legereenheid in een hinderlaag hadden gelokt.

Op 13 september zei vice-president en minister van defensie generaal majoor Paul Kagame, de vroegere leider van het APR, na een bezoek aan het dorp, dat ,,het waarschijnlijk was" dat een aantal APR-leden ,,te sterk had gereageerd". Kagame drukte zijn leedwezen uit over de gebeurtenissen en beloofde alle soldaten te straffen die ,,buitensporig geweld" hadden gebruikt. Hij hield echter staande dat het gebied recentelijk was aangevallen door milities die vanuit kampen in Zaïre het land waren binnengedrongen, en hij vestigde er verder de aandacht op dat er in het gebied een grote hoeveelheid wapens en munitie was gevonden.

Het bloedbad vormde een bedreiging voor de gezamenlijke inspanningen van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) en de Rwandese regering om ruim 1 miljoen vluchtelingen in Zaïre over te halen aan het einde van het jaar naar Rwanda terug te keren (zie pag. 776/3-'95). Kagame betoogde dat zij niet mochten worden afgeschrikt, en verklaarde dat zij ,,moeten terugkeren om actief deel te nemen aan het normaliseringsproces".

Op 16 september werd een regeringscommissie ingesteld om onderzoek te doen naar de omstandigheden waaronder het bloedbad had plaatsgevonden, en naar de identiteit van degenen die er verantwoordelijk voor u-aren. Op 26 september startte het leger een eigen intern onderzoek. Op 14 september was bericht dat er elf personen waren aangehouden die betrokken waren geweest bij het bloedbad in Kanama.

Voormalig leger geïntegreerd in het APR

Op 9 september was Kagame aanwezig bij een militaire promotieplechtigheid. Bij deze gelegenheid werden 1.270 leden van het voormalige regeringsleger officieel opgenomen in het APR. De soldaten hadden een militaire en politieke opleidingscursus van één jaar voltooid. Volgens Kagame ging het integratieproces door. maar hij benadrukte dat iedere soldaat van wie werd ontdekt dat hij aan de volkerenmoord in 1994 had deelgenomen, zou worden vervolgd.

Gedeeltelijk vertrek UNAMIR

Op 10 september maakten functionarissen van de Hulpmissie voor Rwanda van de VN (UNAMIR) bekend dat een aantal van haar contingenten zich had teruggetrokken (zie pag. 705/3 e.v.-'95). Zij deelden mee dat met ingang van 9 september de enige eenheden die in Rwanda achterbleven, die van Ghana, India, Mali en Nigeria waren.

Rwanda trekt zich terug uit internationale organisaties

Onder verwijzing naar de betalingsachterstand in contributies aan internationale organisaties, die bijna RF 5,1 mrd bedroeg (ongeveer $ 17 mln), besloot het kabinet op 23 september dat Rwanda zich zou terugtrekken uit acht internationale organisaties. De namen van de organisaties, die werden omschreven als zijnde ,,niet van essentieel belang voor Rwanda", werden niet genoemd.

Moeilijkheden voor VN-tribunaal volkerenmoord

Het Internationaal Strafrechttribunaal voor Rwanda zag zich in oktober geplaatst voor een toenemend aantal moeilijkheden.

Op 19 oktober werd bekendgemaakt dat de eerste processen tegen de verdachten van de slachtpartijen in 1994 in december zouden beginnen. In de loop van de maand werd echter duidelijk dat de onderzoekers van het tribunaal moeite hadden om bewijsmateriaal te verzamelen. Volgens bronnen rond het tribunaal was het onderzoek belemmerd door geldgebrek (hetgeen betekende dat slechts 30 van de toegezegde 50 onderzoekers waren ingezet), geschillen tussen instanties, en de onervarenheid van de onderzoekers. Richard Goldstone, de openbare hoofdaanklager, stipte ook het probleem van de bureaucratische hindernissen aan, toen hij zich medio oktober erover beklaagde dat ,,al het personeel via New York moet worden aangenomen. We hebben precies dezelfde problemen gehad in Joego-Slavië". Hij zei ook dat gebleken was dat de late inzet van onderzoekers - meer dan een jaar na de moorden - een ernstig probleem vormde.

Op 24 oktober zou Goldstone naar verluidt deskundigen op het gebied van mensenrechten hebben geraadpleegd over de keuze van de eerste processen, om er voor te zorgen dat die de grootste indruk zouden maken, waardoor internationale aandacht werd getrokken en steun voor het Tribunaal werd verzekerd. Dit had tot gevolg dat men verwachtte dat vooraanstaande politici en functionarissen van het voormalige regime, die de slachtpartijen naar men zegt hadden gecoordineerd, als eersten zouden worden vervolgd.

Het standpunt van Kenia

Op 4 oktober kwam Kenia in openlijk conflict met het Tribunaal, toen president Daniel Arap Moi weigerde om ermee samen te werken. Hij verklaarde dat hij geen enkel lid van het Tribunaal in Kenia zou toelaten om verdachten te arresteren of onderzoek te verrichten, ,,totdat ik de onderliggende oorzaken van de Rwandese crisis ken".

In de dagen daarna legde hij herhaaldelijk verklaringen af, waarin hij erop aandrong dat het Tribunaal de oorzaken van de slachtpartijen van 1994 diende te onderzoeken. Moi verwierp de opvatting dat hij de plegers van genocide beschermde en stelde dat hij het Tribunaal niet kon steunen aangezien het .,blijk gaf van openlijke partijdigheid door te weigeren het Rwandese probleem in zijn geheel te bekijken".

De regering van Rwanda leverde felle kritiek op het standpunt van Kenia. In zijn toespraak voor de Algemene Vergadering van de VN op 25 oktober suggereerde president Pasteur Bizimungu dat Kenia de internationale wetten overtrad en in moreel verval verkeerde.

Nieuwe detentiecentra

Op 5 oktober maakte Bizimungu bekend dat er drie nieuwe detentiecentra waren geopend om de overbevolking in de gevangenissen tegen te gaan (zie pag. 706/1/2 - '95). Met deze centra (waaronder één speciaal voor vrouwen en één voor kinderen) werd de capaciteit bijna verdubbeld tot 23.500.

Aanval op rebellenkamp

Tijdens een bestorming door regeringstroepen van een eiland in het Kivumeer op 5-6 november werden volgens het ministerie van defensie meer dan 141 rebellen gedood. Functionarissen van het ministerie zeiden dat de aanval op Iwawa, dichtbij de grens met Zaïre, volgde op aanhoudende berichten over de aanwezigheid van troepen van de vroegere strijdkrachten en van extremistische milities. Ze zeiden dat de regering vastbesloten was om de bases van de rebellen in het land te ontmantelen.

Volgens militaire bronnen waren bij de aanval 15 rebellen gevangengenomen, verschillende gebouwen verwoest, en was een grote hoeveelheid wapentuig geconfisqueerd. Sommige gevangenen vertelden het nationale persbureau Orinfor dat ze twee maanden op het eiland hadden doorgebracht om te oefenen voor een invasie op het vasteland vanaf het water. Ze hadden naar verluidt beweerd dat ze met 500 man waren en afkomstig waren uit de vluchtelingenkampen rond de Zairese stad Goma

Een VN-missie naar het eiland op 9 november bevestigde de uitspraak van premier Pierre-Celestin Rwigema dat er geen burgerslachtoffers waren gevallen. De missie telde 25 gesneuvelden.

Opening Tribunaal

Het Internationaal Strafrechttribunaal voor Rwanda (zie pag. 705/1-'95) werd op 27 november officieel geopend in de Tanzaniaanse stad Arusha. De zes rechters van het Tribunaal zouden in eerste instantie de aanklachten behandelen die voorbereid waren door de openbare hoofdaanklager Richard Goldstone en zijn team. Goldstone had op 23 november bekendgemaakt dat hij de eerste aanklacht had ondertekend en dat van nog eens 462 aanklachten was gemeld dat ze klaar waren voor behandeling door het Tribunaal. Menvenvachtte dat de eerste processen binnen acht weken zouden beginnen.

Op 9 november maakte de Keniaanse procureur-generaal Amos Wako bekend dat zijn regering bereid was om samen te werken met het Tribunaal. Hoewel dit een verandering van houding betekende (zie boven), bleef de Keniaanse regering aandringen op een grondig onderzoek naar de omstandigheden waaronder de slachtpartijen van 1994 hadden plaatsgevonden.

Commentaar UNAMIR-officier op waarschuwingen voor de volkerenmoord van 1994

De in Rwanda wijdverbreide overtuiging dat de slachtpartijen van 1994 waren gepland en dat leden van de internationale gemeenschap vooraf waren gewaarschuwd, werd wat geloofwaardiger door de opmerkingen die op 9 november werden gemaakt door generaal Romeo Dallaire, oud-commandant van de Hulpmissie voor Rwanda van de VN (UNAMIR)

Tijdens een interview op de Belgische televisie zei Dallaire dat hij de VN in januari 1994 (vier maanden voor de dood van president Juvénal Habyarimana, hetgeen als de katalyserende factor van de moordpartijen werd beschouwd) ervan op de hoogte had gebracht dat voorbereidingen voor een volkerenmoord aan de gang waren. Diezelfde dag onthulde de Belgische minister van defensie, Jean-Pol Poncelet dat Belgische functionarissen wisten dat de slachtpartijen drie maanden voordat ze begonnen werden gepland, maar dat België niet had kunnen interveniëren omdat het in Kigali gestationeerde contingent Belgische soldaten toen onder VN-bevel stond.

Uitwijzing buitenlandse hulporganisaties

Op 6 december gelastte de Rwandese regering de medische hulporganisatie Artsen Zonder Grenzen (Médecins sans Frontières, MSF) en 37 andere non-gou-



De Canadese generaal Romeo Dallaire (l.), voormalig UNAMIR-commandant, op 3 juli 1994 in gesprek met een verbindingsofficier van het Rwandees Patriottisch Front (archieffoto).

vernementele organisaties (NGO's), waaronder Terres des Hommes en Care Australia, om Rwanda te verlaten omdat ze zich niet hadden laten registreren Op 15 december kregen acht van deze NGO's echter te horen dat ze hun activiteiten mochten voortzetten ,,alsze eerst uitleg zouden geven over hun werk, zoals vereist door het ministerie van rehabilitatie en maatschappelijke integratie

Men verkeerde enigszins in het ongewisse over de beweegredenen van de regering. In een aantal berichten waren diplomaten aangehaald die vraagtekens zetten bij het beleid van enkele buitenlandse donorlanden om de hulp ria humanitaire NGO's te laten lopen. terwijl de regering juist rechtstreekse hulp nodig had bij de wederopbouw van de economie en het bestuur. Volgens andere berichten waren de meeste van de 158 door de Rwandese regering geregistreerde NGO's gerespecteerde internationale organisaties. maar zouden sommige onbekend zijn en over te weinig geld beschikken.

Volgens latere berichten zou MSF beweerd hebben dat haar personeel was uitgewezen omdat het melding had gemaakt van wreedheden die door de autoriteiten zouden zijn begaan. De organisatie beschuldigde de Rwandese regering ook van diefstal, nadat er voertuigen en materiaal ter waarde van ongeveer $ 700.000 in beslag waren genomen.

Standpunt Zaïre inzake repatriëringsakkoord

De Zaïrese premier Kengo wa Dondo erkende op 7 december dat het door zijn regering aan het UNHCR gestelde ultimatum van 31 december 1995 voor de vrijwillige repatriëring van ongeveer 1 mln Rwandese vluchtelingen uit het oosten van Zaïre niet realistisch was (zie pag. 776/1 e.v.-'95). Volgens Radio France Internationale gaf Kengo hiermee impliciet toe dat het proces van terugkeer langer zou duren en moeilijker zou zijn dan was verwacht. Er was kennelijk geennieuwe datumvastgesteld.

Op 29 december werd bericht dat de Zaïrese autoriteiten acht vooraanstaande Rwandese Hoetoes hadden gearresteerd die zich schuilhielden in vluchtelingenkampen. Allen waren beschuldigd van betrokkenheid bij volkerenmoord. Onder hen zou zich naar verluidt de voormalige burgemeester van Kigali, Francois Karera. bevinden. Het was niet duidelijk wat de Zaïrezen van plan waren te doen met de acht arrestanten.

Samenwerking met Tanzania inzake vluchtelingenkwestie

President Pasteur Bizimungu had op 14 december in Mwanza in het noorden van Tanzania een ontmoeting met zijn Tanzaniaanse ambtgenoot Benjamin Mkapa. Hierbij kwamen ze overeen de circa 500.000 Rwandese vluchtelingen in dat land ,,zo snel mogelijk" te repatriëren. De Tanzaniaanse minister van buitenlandse zaken en internationale samenwerking Jakaya Kikwete zei na de bijeenkomst dat de twee regeringen in samenwerking met het VN-Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR) in de regio Kagero in het noordwesten van Tanzania een kamp hadden ingericht voor vluchtelingen die de repatriëring probeerden te belemmeren.

Voorstel tot dialoog door Hoetoe-vluchtelingenorganisatie

De belangrijkste vertegenwoordigende organisatie van Hoetoe-vluchtelingen, de Groepering voor Democratie en Terugkeer van Vluchtelingen naar Rwanda (RDR), verzocht vice-president Paul Kagame eind december een dialoog met haar aan te gaan over de kwestie van de terugkeer van de vluchtelingen.

In een interview met Radio France Internationale op 28 december zei RDR-voorzitter Innocent Butare dat de organisatie de regering al eerder om besprekingen had verzocht, maar geen antwoord had ontvangen. De RDR was bereid om ,,werkelijk alles" te bespreken, zo zei hij. De volgende dag wees de regering het voorstel tot dialoog van de hand. Minister van voorlichting Jean-Pierre Bizimana zei dat ,,de RDR niet wordt erkend door de Rwandese regering als gesprekspartner noch als woordvoerder van de vluchtelingen". Vice-president Kagame zou, eveneens op 29 december, hebben gezegd dat de regering alle Rwandezen had opgeroepen om naar huis terug te keren en te helpen met de wederopbouw van het land.

Waarschuwing aan vluchtelingen

In een terugblik op 1995 in zijn televisietoespraak op nieuwjaarsdag zei president Pasteur Bizimungu dat het land ,,internationale faam" had verworven vanwege het succes van de regering bij haar pogingen om meer dan 2 mln vluchtelingen te repatriëren, waarvan meer dan de helft weer was geherhuisvest. Hij waarschuwde ,,onschuldige vluchtelingen" voor gerucht en die in vluchtelingenkampen werden verspreid, ,,geruchten die bedoeld zijn om vluchtelingen ervan te weerhouden naar huis terug te keren". Hij zei dat ,,ongeveer 1.000 infiltranten" door de veiligheidstroepen waren gearresteerd.

Gouverneur centrale bank stapt op

In een mededeling aan het Belgische persbureau Belga liet de gouverneur van de Rwandese centrale bank, Gerard Niyitegeka, op 22 december weten dat hij ontslag had genomen. Hij vreesde voor zijn veiligheid, en meende dat hij onmogelijk naar behoren zijn opdracht kon vervullen.

In een brief aan de Rwandese president Pasteur Bizimungu gaf de gouverneur de volgende redenen voor zijn besluit: de dagelijkse militaire inmenging in het beheer van de bank, de autoritaire dreigementen tegenover het personeel, en ,,de systematische aanhouding van stafmedewerkers van de bank die al voor 6 april 1994 - de dag waarop de dodelijke aanslag op toenmalig president Habyarimana plaatsvond - hun funktie hadden". Gouverneur Niyitegeka was zelf al vanaf 1975 bij de centrale bank van Rwanda werkzaam geweest.

(Vor.ber.pag. 704/2 e.v.-1993)

SAHARA (WEST)

NIEUWE SADR-REGERING

Op 7 september 1995 werd bekendgemaakt dat er een nieuwe regering was gevormd in de Saharaanse Arabische Democratische Republiek (SADR). De veertien leden tellende regering stond onder leiding van de vroegere minister van gezondheidszorg Mahfoud Ali Larous Beiba.

MANDAAT OM REFERENDUM TE ORGANISEREN VERLENGD

Op 22 september keurde de Veiligheidsraad unaniem resolutie 1017 goed waarin het mandaat van de VN-Missie voor het Referendum in de Westelijke Sahara (MINURSO) werd verlengd tot 31 januari 1996. In deze resolutie werd geëist dat VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali uiterlijk 15 januari 1996 verslag zou uitbrengen over de ontwikkelingen met betrekking tot de uitvoering van het Vredesplan uit 1988 (zie pag 734/1-'90) en zou meedelen of de overgangsperiode op 31 mei 1996 zou kunnen beginnen. De Veiligheidsraad waarschuwde ervoor dat zij een mogelijke terugtrekking van MINURSO

overwoog. als de omstandigheden niet gunstig waren.

INSTALLATIE NATIONALE ASSEMBLÉE

Op 12 oktober opende president Mohammed Abdelaziz in Tindouf officieel de eerste zitting van de Nationale Assemblée van de SADR De 101 leden tellende Nationale Assemblee, die plaatselijke en regionale conferentie.: vertegenwoordigde was in een geheime stemming gekozen

(Vorberpag 707/2/3-1995)

SOMALIA

ZWARE GEVECHTEN IN MOGADISHU. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Op 26-29 augustus 1995 vonden in Mogadishu minstens 22 personen de dood en raakten ruim 150 andere gewond bij gevechten tussen rivaliserende milities. De meeste slachtoffers waren burgers die terecht waren gekomen in het kruisvuur van machinegeweren, anti-tankgeschut, mortieren en granaten.

De strijd speelde zich hoofdzakelijk af rond de zogenaamde ,,groenelijn", die de stad verdeelde. Strijders in noordelijk Mogadishu die trouw waren aan Ali Mahdi Mohammed, en aanhangers van zijn rivaal generaal Mohammed Farah Aydid, die het zuidelijke deel van de stad onder controle had, beschuldigen elkaar ervan de vijandelijkheden te hebben geopend. De spanning was toegenomen sinds juni, toen Aydid zichzelf had uitgeroepen tot president (zie pag. 629/2/3-'95), en was nog verder opgelopen, nadat Aydids ,,ministerie van herstel en ontwapening" op 15 augustus had aangekondigd dat er wapens zouden worden ingezameld. Aydid-getrouwe militieleden richtten wegversperringen op en namen wapens van burgers in beslag. Op 20 augustus berichtte een Aydid vijandig gezind radiostation dat bij deze operatie negen personen waren gedood.

Overeenkomst over toezicht op haven en vliegveld nieuw leven ingeblazen

Op 4 september besloten het Verenigd Somalisch Congres-Somalische Nationale Alliantie (USC-SNA), die nu door Osman Ali Ato werd geleid (zie pag. 629/2/3-'95), en de Somalische Reddingsalliantie (SSA) van Ali Mahdi de in mei gesloten overeenkomst over het gezamenlijk toezicht op de haven en het vliegveld nieuw leven in te blazen (zie pag. 339/3-'95). Deze overeenkomst was vrijwel meteen vanaf het begin op niets uitgelopen en pogingen om naleving ervan af te dwingen waren tot dusver zonder succes geweest.

Kans op nieuwe burgeroorlog

Op 17 september breidde generaal Mohammed Farah Aydid zijn machtsbasis aanzienlijk uit, toen zijn troepen Baidoa (Baydhabo) innamen. Dit was de belangrijkste militaire ontwikkeling sinds de verdrijving van Aydids aanhangers uit de zuidelijke havenstad Kismayu in maart 1993 (zie pag. 495/1/2-'93).

Er waren weinig bijzonderheden beschikbaar over de inname van Baidoa, 240 km ten noordwesten van Mogadishu. Hulpverleners berichtten dat een ongeveer 600 man sterke militiestrijdmacht, die werd gesteund door dertig ,,technische voertuigen" (pantservoertuigen), in het midden van de nacht Baidoa was binnengedrongen.

Aangezien waarnemers voorspelden dat Aydids militiestrijdmacht zou optrekken naar Kismayu, nam de angst voor een nieuwe burgeroorlog toe. Aydids belangrijkste rivaal Ali Mahdi Mohammed reageerde woedend op de inname van Baidoa. Hij dreigde met een .,totale oorlog" en gaf Aydid 24 uur de tijd om zijn troepen terug te trekken. Ali Mahdi waarschuwde Aydid dat hij hem verantwoordelijk zou stellen voor de ,.ramp" die zich zou voordoen, als hij zou proberen zijn macht verder dan het zuidelijke deel van Mogadishu uit te breiden.

Naar verluidt was het op 19 september rustig in de stad. De plaatselijke bevolking zou zich echter voorbereiden op nieuwe gevechten, aangezien strijders die trouw waren aan Ali Mahdi, oprukten vanuit Mogadishu naar Baidoa, terwijl andere zich verzamelden in het nabij gelegen Bardera.

Hulpverleners vrijgelaten

Op 19 september werden zeven vrouwelijke hulpverleners die op 17 september in Baidoa door Aydids troepen waren gevangengenomen, vrijgelaten. De vrouwen behoorden tot een groep van 21 gevangengenomen buitenlandse hulpverleners. Op 22 september werden de veertien mannen (dertien hulpverleners en een journalist) in vrijheid gesteld.

Geschil over bananenexport

Op 7 oktober werd een gezamenlijke commissie gevormd, waarin vertegenwoordigers van Aydids belangrijkste rivalen, Ali Mahdi Mohammed en Osman Ali Ato, zitting hadden, teneinde de vrije export van bananen te herstellen, die de belangrijkste bron van inkomsten uit het buitenland vormde. Beide groepen beweerden dat de export stil was komen te liggen, omdat facties die trouw waren aan Aydid, andere groeperingen de toegang tot de havens ontzegden. De commissie, die op 9 oktober haar eerste verklaring aflegde, herhaalde het standpunt dat de havens van Mogadishu onder gezamenlijk beheer dienden te worden gesteld (zie hierboven). Niets wees er echter op dat Aydids aanhangers bereid waren om hun macht over de havens op te geven.

Nieuwe voorzitter USC

USC-SNA-voorzitter Osman Ali Ato feliciteerde op 13 oktober de advocaat Abdullahi Ma'alin met diens verkiezing die dag tot voorzitter van het Verenigd Somalisch Congres (USC).

Aanval op functionaris USC-SNA

De USC-SNA beweerde op 13 oktober dat Hasan Dhimbil Warsameh, vicevoorzitter van de vredes- en verzoeningscommissie van de USC-SNA, ontsnapt was uit een hinderlaag van aan Aydid getrouwe gewapende overvallers. Het incident zou op 12 oktober zo'n 30 km ten westen van Mogadishu hebben plaatsgevonden. Tijdens de aanval werden vier van Dhimbils lijfwachten gedood en raakten er vijf gewond.

Invorderingsoperatie belastingen

De spanningen in Mogadishu zouden zijn opgelopen na de bekendmaking dat de zelfbenoemde regering van generaal Mohammed Farah Aydid op 16 oktober in en rond de stad een begin zou maken met het innen van belasting.

In een verklaring zei het .,ministerie van binnenlandse zaken" van Aydid dat de belastingen zouden worden geïnd door het ,,ministerie van financien" met steun van het ,,nationale leger" (waarschijnlijk militieleden die trouw waren aan Aydid). In de verklaring werd ook gezegd dat de operatie binnenkort in het hele land zou worden uitgevoerd.

De operatie was een nieuw voorbeeld van Aydids pogingen om Mogadishu in

zijn macht te krijgen. In augustus had hij de aanzet gegeven tot een invorderingsoperatie van wapens (zie hierboven).

GEWELD IN SOMALILAND

De in april 1994 aan het licht gekomen (zie pag. 651/3-'94) verdeeldheid binnen de Somalische Nationale Beweging (SNM), de regeringspartij in de eenzijdig uitgeroepen onafhankelijke staat Somaliland, was kennelijk in augustus 1995 ontaard in hevige gevechten.

Volgens de plaatselijke radio hadden er op 12-15 augustus ten zuiden van het vliegveld van Hargeisa gevechten plaatsgevonden tussen rivaliserende troepen. Een radiostation dat op de hand van Aydid was, beweerde dat de strijdkrachten van president Mohammed Ibrahim Egal ,,een zware nederlaag" hadden geleden, maar dit werd tegengesproken door Egal gunstig gezinde bronnen.

LIBIË ERKENT REGERING-AYDID

Libië erkende als eerste van de internationale gemeenschap op 6 november de regering van generaal Mohammed Farah Aydid. Gelet echter op het aanzien van Libië in de wereld was het niet waarschijnlijk dat deze erkenning navolging zou vinden in andere landen.

De toenemende greep van Aydid op grote delen van het land werd niettemin toegegeven door een afvaardiging van de Verenigde Staten onder leiding van Harold Marcus, die begin november verslag uitbracht. Marcus. die algemeen beschouwd werd als een onofficiële adviseur van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, merkte op dat ,,de regering-in-wording" van Aydid de ,,belangrijkste bepalende politieke factor in Somalia" was. Hij achtte de val van Kismayu in de nabije toekomst waarschijnlijk en was ervan overtuigd dat Aydid zijn doel om .,nationale leid-er" te worden op een relatief vredelievende wijze kon verwezenlijken.

Dit commentaar kwam tegelijk met berichten dat, sinds de inname van Baidoa door Aydids troepen in september (zie boven), in die regio een normaliseringsproces op gang kwam, wapencontroles werden ingesteld, weer markten werden gehouden en het openbaar vervoer was hervat.

(Vor.ber.pag. 629/1 e.v.-1995)

GCC

TOPCONFERENTIE. SLOTVERGADERING GEBOYCOT DOOR QATAR

De 16de topconferentie van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC) vond op 4-6 december 1995 plaats in de Omanitische hoofdstad Muscat (voor de 15de top in december 1994, zie pag. 430/1 e.v.-'95).

Saoedi-Arabië werd vertegenwoordigd door kroonprins Abdullah ibn Abdul Aziz, aangezien koning Fahd van Saoedi-Arabië wegens ziekte verhinderd was. Alle overige leden (Bahrein, Koeweit, Oman, Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE)) waren vertegenwoordigd door hun staatshoofden. De top werd echter overschaduwd door het besluit van de emir van Qatar, sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani, om de slotvergadering van 6 december te boycotten.

De Qatarese bezwaren richtten zich ogenschijnlijk tegen het besluit van de Raad om de Saoediër Jamil al-Hujaylan tot secretaris-generaal van de GCC te benoemen, in welke functie hij Fahim al-Qasimi uit de VAE zou opvolgen. Qatar had Abd al-Rahman al-Atiya, secretaris-generaal op het Qatarese ministerie van buitenlandse zaken, kandidaat gesteld voor deze functie. Toen de kwestie echter in stemming werd gebracht, kozen de overige vijf delegaties voor de Saoedische kandidaat. Qatar beweerde dat een dergelijke stemming in strijd was met het principe van unanimiteit dat bij belangrijke kwesties van toepassing was. De Saoedi's hielden daarentegen vol dat de benoeming een procedurele kwestie was die bij meerderheid van stemmen kon worden besloten. Sjeik Hamad zei dat Qatar voortaan alle GCC-vergaderingen waar Jamil al-Hujaylan aanwezig was zou boycotten.

Waarnemers beweerden dat het Qatarese optreden diepgaander meningsverschillen binnen de gelederen van de GCC weerspiegelde. Volgens de Middle East International lag het grensconflict tussen Qatar en Saoedi-Arabië ,,ten grondslag aan de vijandigheid" en zou dit conflict Qatar er tevens toe hebben gebracht ,,naar de gunst te dingen van Irak en Iran om als tegenwicht te dienen tegen het bazige buurland".

In het slotcommuniqué werden kwesties van buitenlands beleid en binnenlandse veiligheid aan de orde gesteld. Wat Irak betreft spraken de staatshoofden hun ,,ernstige bezorgdheid" uit over de onwil van de regering van Saddam Hoessein om aan alle eisen van de Verenigde Naties te voldoen en beschuldigden ze haar ervan de ellende van het Iraakse volk als ,,onderhandelingstroef" te gebruiken om de opheffing van de VN-sancties gedaan te krijgen.

Andere kwesties die in het communiqué aan de orde kwamen waren onder meer het territoriale geschil van de VAE met Iran; een veroordeling van iedere vorm van terrorisme; een steunbetuiging aan de regering van Bahrein,



Sultan Qaboos bin Said (r.) van Oman verwelkomt op 4 december 1995 de emir van Koeweit sjeik Jabir al-Ahmad al-Jabir as-Sabah op de luchthaven Seeb voor de aanvang van de 16de GCC-top in de hoofdstad Muscat.

die met binnenlandse onrust te kampen had: en de eis dat Israël zich volledig zou terugtrekken van de Westelijke Jordaanoever en uit het ,.heilige Jeruzalem"

(Vor.ber.pag. 708/1-1995)

IRAN

AANKOOP VAN MEER RUSSISCHE KERNREACTOREN. PROTESTEN VS

Op 6 september 1995 bevestigde Rusland dat het met Iran een contract had gesloten over de levering van twee lichtwater-reactoren van 440 megawatt, die bestemd waren voor Bushehr in Zuid-Iran. Het contract was de tweede nucleaire overeenkomst tussen beide landen. In januari had Rusland toegezegd de bouw van de kerncentrale van 1.300 megawatt te Bushehr te voltooien (zie pag. 433/1-'95).

De Verenigde Staten tekende krachtig protest aan tegen de recente nucleaire overeenkomst, omdat de technologie naar hun zeggen gebruikt kon worden voor militaire doeleinden. Russische functionarissen ontkenden echter dat het civieltechnisch energieproject kon worden aangewend voor een nucleair wapenprogramma.

Op 16 september beschuldigde het officiële Iraanse persbureau IRNA Israël ervan pogingen te ondernemen om het nucleaire samenwerkingsprogramma te ondermijnen. De Israëlische premier Yitzhak Rabin had tijdens een bezoek aan Rusland (zie pag. 865/3 e.v.'95) toegegeven dat hij vergeefs geprobeerd had Rusland over te halen om de nucleaire overeenkomst met Iran uit januari ongedaan te maken.

GESPANNEN VERHOUDING MET ISRAËL WEGENS VLIEGTUIGKAPING

De Iraanse regering beschuldigde Israël ervan de kaping van een Iraans toestel op 19 september te hebben beraamd. Het vliegtuig werd meer dan 24 uur op een Israëlische luchtmachtbasis vastgehouden, voordat het op 20 september toestemming kreeg naar Teheran terug te keren.

De gekaapte Boeing *707* van Kish Air was met 170 passagiers onderweg van Teheran naar Kish, een vakantie-eiland in de Perzische Golf. Van de kaper. Reza Jabbari, een Iraanse steward. werd gezegd dat hij ontevreden was over de situatie in Iran. Het vliegtuig kreeg geen toestemming te landen in Jordanië en Saoedi-Arabië; maar wel op de Israëlische luchtmachtbasis Ovda in het zuiden van de Negevwoestijn. Daar werden passagiers en bemanningsleden voor ondervraging vastgehouden, voordat ze op *20* september naar huis mochten vliegen. Jabbari, die asiel had aangevraagd in Israël. werd gearresteerd en zou vermoedelijk worden aangeklaagd wegens luchtpiraterij.

Binnen enkele uren na de kaping had de Iraanse staatstelevisie Israël beschuldigd van betrokkenheid bij de zaak. Op 20 september zei de voorzitter van de majlis. Ali Akbar Nateq Nouri, dat ,.het feit dat het toestel niet direct was teruggekeerd, nadat de kaper zich had overgegeven, duidde op een samenzwering" tussen de kaper en Israël.

Aanklacht tegen Iraanse kaper

De Iraanse kaper, de steward Reza Jabbari. werd op 15 oktober in Israël door een rechtbank in Beersheba aangeklaagd wegens luchtpiraterij.

REGELING SCHULDEN AAN GROOT-BRITTANNIË

Medio september werd bericht dat Groot-Brittanië in principe akkoord was gegaan met een regeling voor de Iraanse schulden van vóór de islamitische revolutie, die werden geraamd op ongeveer $ 100 mln. Hoewel geen van beide landen de regeling officieel bevestigde en ook geen bijzonderheden gaf over de hoogte van het bedrag in kwestie, meldde de *Middle East* Economie *Digest* van 22 september dat volgens Britse banken de schuld door deze overeenkomst waarschijnlijk was teruggebracht tot $30 mln.

BERICHTEN OVER ANNULERING NUCLEAIRE OVEREENKOMST MET CHINA

Eind september waren er tegenstrijdige berichten over de vraag of China zijn plannen om twee kernreactoren in Iran te bouwen had laten varen (zie pag. 433/3-'95).

Het gezamenlijke nucleaire project was overeengekomen in het kader van een nucleair samenwerkingsverdrag, dat in september 1992 was gesloten en in juli 1993 nieuw leven was ingeblazen (zie pag. 795/3-'93). Toespelingen op China's terugtrekking uit het project werden op 29 september sterker; op die dag zou de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen in New York hebben gezegd dat zijn land de bouw van twee kernreactoren in Iran tijdelijk had opgeschort omdat de toegewezen lokaties voor het project ongeschikt waren geacht. Amerikaanse functionarissen beweerden echter dat China de verkoop van de reactoren had gestaakt.

Op 28 september had het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken de geruchten over de op handen zijnde annulering van het gezamenlijke nucleaire project met China tegengesproken. De volgende dag verklaarde het officiële nieuwsagentschap, de Stem van de Islamitische Republiek Iran (VIRI). dat er ,.valse geruchten" verspreid werden door Israël en de Verenigde Staten.

AZIATISCHE REIS VAN PRESIDENT RAFSANJANI

President Hashemi Ali Akbar Rafsanjani bracht op 5-13 oktober een bezoek aan Vietnam, Bangladesh en de Filippijnen en sloot met elk van deze landen een aantal bilaterale overeenkomsten af, die voornamelijk betrekking hadden op gemeenschappelijke ondernemingen in de oliesector. Er werden negen akkoorden gesloten met Vietnam en Bangladesh en zeven met de Filippijnen. (Voor Rafsanjani's vorige reis door Zuidoost-Azië, zie pag. 56/3-'95).

VONNIS IN MOORDZAAK CHRISTELIJKE GEESTELIJKEN. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Drie vrouwen die schuldig waren bevonden aan de moord op twee christelijke priesters en het beramen van bomaanslagen in 1994, werden op 4 oktober tot langdurige gevangenisstraffen veroordeeld. De drie vrouwen, Farahnaz Anami, Batoul Veferi en Maryam Shahbazpouri, waren ook beschuldigd van steun aan de verboden oppositiebeweging Mujahadeen-i-Khalq (MKO, Heilige Strijders van het Volk).

De hoofdverdachte, Anami, kreeg 30 jaar voor de moord op Tateos Michaelian en Mehdi Dibaj in juli 1994 (zie pag. 54/2-'95), terwijl Veferi en Shahbazpouri ieder 20 jaar kregen voor hun betrokkenheid bij een reeks van bomaanslagen in Mashad en Teheranin hetzelfde jaar (zie pag. 572/2 e.v.-'94 en 55/2/3-'95). Iraanse functionarissen verklaarden dat de rechtbank hun doodvonnissen had omgezet in gevangenisstraffen, omdat de beklaagden vrouwen waren en de families van de vermoorde geestelijken niet hadden aangedrongen op de doodstraf.

Benoeming van eerste vrouwelijke onderminister

Op 10 oktober werd Ashrafossadat Sanei tot onderminister van gezondheidszorg benoemd. Hiermee werd zij de eerste vrouw die sinds de islainitische revolutie van 1979 een regeringspostbekleedde.

Vonnis tegen krantenuitgever

Op 2 november veroordeelde een rechtbank in Mashhad de uitgever van het

provinciale dagblad Tous, Mohammed Sadeq Javadi Hessari, tot 20 zweepslagen en zes maanden gevangenis. Hessari, die op borgtocht werd vrijgelaten, zou de rechtbank hebben bekritiseerd omdat deze zijn krant een verschijningsverbod had opgelegd. Het verbod was hierna opgeheven.

Nieuwe militante groepering opgericht

Begin november werd bericht dat een nieuwe groepering, de Ansar-e-Hizbollah, was opgericht, die zich ten doel stelde militante moslims te laten deelnamen aan het politieke proces. De groepering zou zijn opgezet door de radicale geestelijke, ayatollah Ahmed Jannati, die lid was van de Raad van Hoeders van de Grondwet. Jannati zou bezorgd zijn over de toenemende afkeer onder de bevolking van die groepen binnen de geestelijkheid die betrokken waren geweest bij de recente gewelddadigheden tegen voorstanders van hervormingen.

Verduisteraar opgehangen

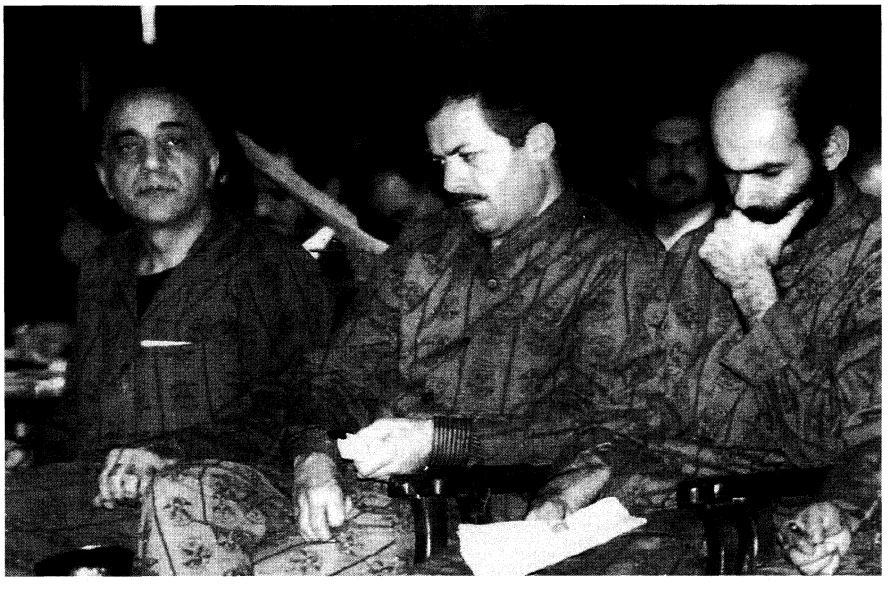
Op 22 november werd Fazel Khodadad, die in augustus ter dood was veroordeeld wegens het verduisteren van geld van de Bank Saderat (zie pag. 711/1-'95), opgehangen in de Evin-gevangenis in Teheran.

Begroting 1996 gepresenteerd

Op 26 november presenteerde president Rafsanjani de begroting voor 1996-'97 aan de Majlis. Deze begroting behelsde bezuinigingsmaatregelen om het tekort terug te dringen. In zijn toespraak spoorde Rafsanjani de afgevaardigden aan om het begrotingsvoorstel goed te keuren. Hij waarschuwde dat er moeilijke tijden in het verschiet lagen, maar benadrukte dat ,,alleendoor een aantal ontberingen voor lief te nemen groei en ontwikkeling mogelijk zullen zijn". Ook bevestigde hij dat de handelssancties die recentelijk door de Verenigde Staten waren opgelegd (zie pag. 708/3 e.v.-'95), ,,problemen" hadden veroorzaakt.

De geraamde uitgaven voor 1996-'97 van R 138.311 rnrd waren bijna 44 procent hoger waren dan het lopende jaar, omdat de defensie-uitgaven met meer dan 30 procent omhoog gingen en de olie-inkomsten lager waren. De uitgaven daalden echter in reële termen, aangezien volgens officiële gegevens de inflatie in het laatste jaar ongeveer 56,3 procent had bedragen.

Meer dan 50 procent van de staatsinkomsten, die op R 54.369 rnrd waren geraamd, zou naar verwachting uit de verkoop van olie komen; hoewel de totale olieverkoop ter waarde van $ 15,6 rnrd een van de laagste niveaus had bereikt sinds de islamitische revolutie van 1979. Van de lopende uitgaven die waren vastgesteld op R 31.934,7 rnrd kreeg defensie R 5.900 mrd. onderwijs en scholing R 5.256 rnrd en gezondheidszorg 18.956 mrd, een stijging van respectievelijk 31, 41,7 en 11,2 procent. Subsidies voor de eerste levensbenodigdheden bleven met $ 1.230 mln op het niveau van 1995-'96.



De 50-jarige ter dood veroordeelde zakenman Fazel Khodadad (1.)tijdens het corruptieproces in Teheran in augustus 1995 samen met twee medebeklaagden. Moshen Rafighdust (m.)en voormalig bankemployé Ibrahimi (r.).die resp. tot levenslang en 15 jaar gevangenisstraf werden veroordeeld.

BETREKKINGEN MET DUITSLAND

De Duitse regering maakte op 11 november bekend dat een uitnodiging aan de Iraanse minister van buitenlandse zaken Ali Akbar Velayati was ingetrokken en dat het congres over de islam in Bonn dat hij op 15-16 november zou bijwonen. was uitgesteld

Het Duitse parlement had eerder een resolutie aangenomen waarin werd aangedrongen op afgelasting van Velayati's bezoek uit protest tegen opmerkingen van de Iraanse president Rafsanjani. Deze zou begin november de moord op de Israëlische premier Yitzhak Rabin ,,eengoddelijke wraak" voor de moord in oktober op de leider van de Islamitische Jihad, Fathi Shqaqi, hebben genoemd (zie pag. 866/2-'95 en 863/3-'95).

Als represaille stelde Iran op 20 november een vijfdaags bezoek aan Duitsland van de minister van de Jihad voor Wederopbouw Gholamreza Foruzesh uit, die naar verwachting een aantal grote contracten met Duitse ondernemingen zou hebben afgesloten. In delen van de Iraanse pers werd de regering intussen aangespoord om een wijziging in haar handelsbetrekkingen te overwegen met landen ,,die onder zionistische invloed stonden".

SANCTIES VERENIGDE STATEN

Op 21 december gaf de Amerikaanse senaat zijn goedkeuring aan een wetsvoorstel om sancties op te leggen aan buitenlandse bedrijven die gedurende een periode van 12 maanden meer dan $ 40 mln in Iran investeerden of ,,substantieel en wezenlijk" bijdroegen ,,aan de ontwikkeling van olievoorraden in Iran". De wet, die door Iran scherp werd veroordeeld, was kennelijk bedoeld om de druk te verhogen op bedrijven uit landen van de Europese Unie (EU) die geweigerd hadden zich aan te sluiten bij het Amerikaanse handelsembargo tegen Iran, dat sinds mei 1995 van kracht was (zie pag. 708/3-'95).

BETREKKINGEN MET RUSLAND

De betrekkingen met Rusland werden op 28 december versterkt door de parafering van een 10-jarige samenwerkingsovereenkomst op het gebied van energie, olie, landbouw, vervoer en militaire technologie. De overeenkomst, die naar verwachting officieel zou worden bekrachtigd door de presidenten van beide landen, was het resultaat van drie

dagen van besprekingen in Teheran tussen Iraanse ministers en leden van een Russische delegatie onder leiding van de minister van buitenlandse economische betrekkingen Oleg Dawidow.

(Vor.ber.pag. 708/1 e.v.-1995)

JEMEN

SCHEEPSRAMP KOST ERITRESE MIGRANTEN HET LEVEN

Op 29 augustus 1995 liet het officiële Jemenitische persbureau Saba weten dat op 18 augustus 92 mensen waren verdronken, toen een schip met Eritrese migranten aan boord voor de kust van Jemen in de Rode Zee zonk. Meer dan 50 mensen werden na het ongeluk gered.

ISLAMITISCHE FUNDAMENTALISTEN GEVANGENGEZET

Op 15 september liet het Koeweitse persbureau Kuna weten dat veiligheidstroepen van Jemen zes leden van een fundamentalistische islamitische groepering hadden gearresteerd, die ,,in Aden recentelijk terroristische activiteiten hadden ondernomen en bomaanslagen gepleegd".

Volgens het bericht was bij de laatste ,,terroristische actie" , een aanslag op een huwelijksplechtigheid, op 10 september een aantal vrouwen en kinderen omgekomen. Eind mei zou een wapendepot in Aden zijn aangevallen door ,,subversieve elementen" (zie pag. 711/2-'95).

BELANGRIJKE GASOVEREENKOMST MET TOTAL GETEKEND

Op 21 september tekende de Franse oliemaatschappij TOTAL een langverwachte overeenkomst met het Jemenitische staatsbedrijf General Gas Corporation. De overeenkomst had betrekking op de uitvoering van een plan voor de exploitatie van vloeibaar aardgas (LNG) ter waarde van $ 3 mrd.

De overeenkomst betrof het grootste energieproject van Jemen tot dan toe, en maakte de weg vrij voor het ontwikkelen van de gasvelden bij Marib/Jawf, waar zich naar schatting een gasvoorraad bevond van 38 mrd kubieke meter. Het uitgebreide 25-jarenplan behelsde onder meer de aanleg van een pijpleiding van de gasvelden bij Marib/Jawf naar de kust en de bouw van een fabriek voor het vloeibaar maken van gas met een capaciteit van 5 mln ton per jaar. De produktie zou een aanvang moeten nemen in het jaar 2000. Naar verwachting zou Oost-Azië de belangrijkste exportmarkt zijn.

VEILIGHEIDSOVEREENKOMST MET SAOEDI-ARABIE

Het officiële persbureau Saba berichtte op 10 oktober dat de regering een concept-veiligheidsovereenkomst met Saoedi-Arabië had goedgekeurd. Het betrof een gemeenschappelijke krachtenbundeling bij de bestrijding van drugshandel en smokkelarij in het grensgebied. De overeenkomst vloeide voort uit een officiële ontspanning in de betrekkingen tussen beide landen in februari, waarmee een eind kwam aan een langdurig grensconflict (zie pag. 43413-'95).

Het persagentschap Associated Press (AP) meldde op 11 december dat Saoedische troepen hadden trachtten binnen te dringen op Jemenitisch grondgebied, hetgeen zowel door Saoedische als Jemenitische functionarissen werd ontkend.
Op 16 december vond een ontmoeting tussen beide landen plaats in Saoedi-Arabië.

SPANNINGEN BINNEN REGERINGSCOALITIE

Ministers van de Jemenitische Alliantie voor Hervorming (al-Islah), de kleinste partner in de regeringscoalitie, boycotten de wekelijkse kabinetsvergadering van 15 november. De Middle East Economic Digest van 1 december berichtte dat er de laatste maanden spanningen waren gerezen tussen al-Islah en de belangrijkste macht in de coalitie, het Algemene Volkscongres (Genera1 People's Congress, GPC).

Volgens officiële berichten had al-Islah de vergadering geboycot uit protest tegen een bericht in de Egyptische krant Al-Gomhouriya dat de partij moslimfundamentalisten zou steunen. Vlak voor dat dit bericht werd gepubliceerd had de krant een interview gehad met de Jemenitische president en GPC-leider, luitenant-generaal Ali Abdullah Saleh.

Regeringswijziging

Minister van bevoorrading en handel, Mohammed Ahmad Afandi, diende op 9 december zijn ontslag in. Afandi was lid van al-Islah, de kleinste partner in de regeringscoalitie.

Deskundigen vestigden er de aandacht op dat Afandi's vertrek een verheviging van het openlijke conflict betekende, dat zich tussen al-Islah en de belangrijkste partner binnen de coalitie, GPC, afspeelde. Op 10 december haalde het Egyptische persagentschap MENA ,,goed geïnformeerde kringen in de Jemenitische hoofdstad" aan, die beweerden dat de verslechterende verstandhouding tussen de twee partijen deels was terug te voeren op president Saleh's besluit om Aden tot vrije haven te ontwikkelen.

(Vor.ber.pag. 711/1e.v.-1995)

SAOEDI-ARABIË

KABINETSWIJZIGING

Op 9 oktober 1995 werd staatsminister en naaste adviseur van koning Fahd, Abdel-Aziz al-Khoweiter, benoemd tot waarnemend minister van financiën en nationale economie. Zijn voorganger, Sulaiman Abdul Aziz al-SUlaim, had op diezelfde dag om gezondsheidsredenen zijn ambt neergelegd.

Ibrahim ibn Abdel Aziz al-Assaf werd op 19 oktober tot staatsminister benoemd.

BERICHTEN OVER TERECHTSTELLING VROUWELIJKE DRUGSMOKKELAARS

Medio oktober kwamen er berichten naar buiten over de openbare terechtstelling van een toenemend aantal vrouwen - velen van buitenlandse komaf - die schuldig waren bevonden aan drugssmokkel. Volgens de Independent van 19 oktober zouden de laatste drie jaar minstens 12 vrouwen wegens drugssmokkel in het openbaar zijn onthoofd; alle vrouwen waren in het geheim berecht.

In totaal zouden er volgens dezelfde berichten in 1995 tot dusver 191 mannen envrouwen zijn geëxecuteerd.

BOMAANSLAGEN

Op 20 oktober vielen er acht doden en meer dan 100 gewonden bij een bomaanslag op een menigte gelovigen in een moskee in het dorp Quba in de provincie Bisha, 500 km ten zuidwesten van Riad. In verband met de aanslag werden twee mensen gearresteerd; een derde verdachte zou zich, aldus het ministerie van binnenlandse zaken. op 26 oktober tegen zijn arrestatie hebben

verzet en zelfmoord hebben gepleegd. Volgens Saoedische functionarissen zou een twistgesprek over een stuk land met mensen in de moskee de aanleiding zijn geweest voor de aanslag. Het incident was het eerste in zijn soort sinds de bomaanslag van 1979 op de Grote Moskee in Mekka.

Op 13 november kwam in de hoofdstad Riad een zware autobom tot ontploffing. Hierbij vielen zeven doden (vijf Amerikanen, een Filippino en een Indiër) en meer dan 60 gewonden en werd grote schade aangericht over een gebiedvan 1,5 vierkante kilometer.
Het doelwit van de aanslag was het kantoorcomplex van de Saoedische Nationale Garde (SANG), de hoofdzakelijk uit bedoeïenen bestaande binnenlandse veiligheidsdienst onder bevel van kroonprins Abdullah ibn Abdul Aziz. De kantoren, gelegen in de wijk Al-Olaia in Riad, werden gebruikt door Amerikaans burgerpersoneel voor de opleiding van SANG-rekruten.

De aanslag was de ernstigste actie tegen het Saoedische koningshuis sinds 1979, toen sjiitische moslim-fundamentalisten drie weken lang de Grote Moskee in Mekka bezet hielden, voordat ze werden verjaagd, gearresteerd en terechtgesteld (zie pag. 687/1 e.v -'80). Een eerdere bomaanslag op een dorpsmoskee in oktober (zie boven) werd officieel toegeschreven aan een lokale wraakoefening in verband met een geschil over een grondtransactie.

Twee van de groeperingen die de verantwoordelijkheid voor de aanslag opeisten, namelijk de Tijgers van de Golf (Numur al-Khalij) en de Organisatie van Strijdende Partizanen van God (Munazzamat Ansar Allah al-Muqatilah), waren tot dusverre onbekend. Een derde groepering, de Islamitische Beweging voor Verandering, zou al eerder dit jaar verklaringen hebben uitgegeven waarin zij met aanslagen had gedreigd als de westerse strijdkrachten zich niet zouden terugtrekken uit het Golfgebied. De Middle East Internationaal van 17 november noemde de theorie dat de bomaanslag een uiting zou zijn van fundamentalistische onvrede binnen Saoedi-Arabië ,,geloofwaardig".

Op 14 november arriveerde een FBI-team uit de Verenigde Staten in Saoedi-Arabië om te helpen bij het onderzoek naar de aanslag. Op 15 november loofde het Saoedische ministerie van binnenlandse zaken een beloning van SR 3 mln ($ 800.000) uit voor informatie over de identiteit van de daders.

(Vor.ber.pag. 711/3 e.v.-1995)

CAMBODJA

THAIS-CAMBODJAANSE GRENSCOMMISSIE

Op 29 september 1995 ondertekenden Cambodja en Thailand een overeenkomst over de vorming van een coördinerende grenscommissie. Het grensgebied had beide landen reeds lang voor problemen gesteld omdat de Rode Khmer bases had in dat gebied, waarin ook op grote schaal illegaal handel werd gedreven in edelstenen en hout.

De overeenkomst werd ondertekend in Phnom Penh door de Thaise vice-premier en minister van defensie, generaal Chaovalit Yongchaiyut, en twee van de vier Cambodjaanse co-ministers van nationale defensie, generaal Tea Banh en gene aal Tie Chamrat.

REORGANISATIE POLITIE

Op 9 oktober werd 85 wrocent van de hogere politiefunctionarissen door de Cambodjaanse regering in rang verlaagd of ontslagen. De autoriteiten wezen erop dat de gereorganiseerde politiemacht actiever zou gaan optreden tegen het gebruik van en de handel in drugs en tegen illegale immigranten. Een woordvoerder van de Amerikaanse ambassade begroette de maatregel als ,,een voortzetting van hervormingen binnen het leger".

NIEUWE PARTIJ VAN SAM RANGSI

Tijdens een bijeenkomst in Phnom Penh op 6 november richtte Sam Rangsi officieel zijn oppositiepartij, de Partij van de Khmer-natie (Khmer Nation Party, KNP), op.

In een op 10 november uitgegeven verklaring zei eerste premier Norodom Ranariddh dat de KNP ,,on ettig" was omdat de ,,aankondiging van de oprichting" van de KPN in strijd was geweest met de bestaande wetgeving.

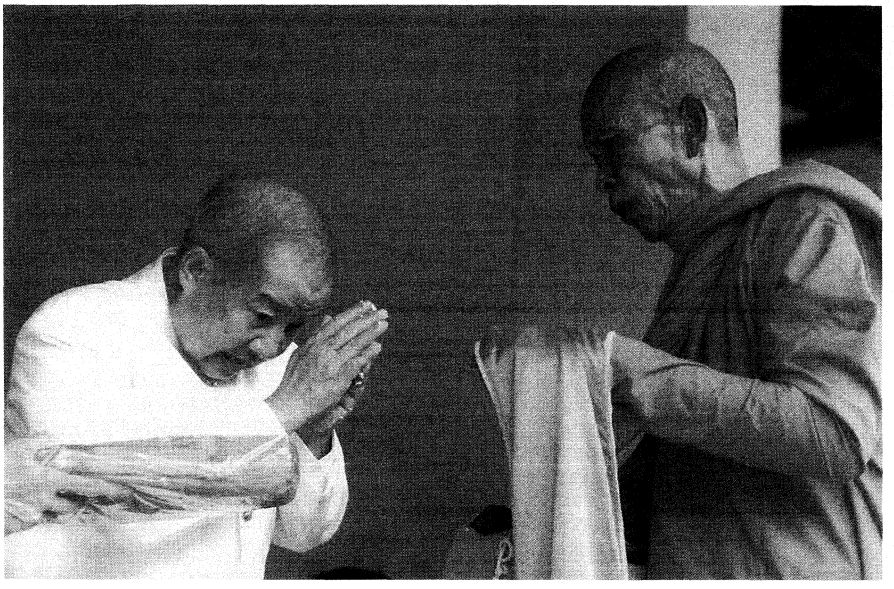
VERMEEND MOORDKOMPLOT TEGEN HUN SEN

Medio november werd bericht dat een komplot aan het licht gekomen was om Hun Sen, de tweede premier en vicevoorzitter van de Cambodjaanse Volkspartij (CPP), te vermoorden.

In de nacht van 17-18 november verschenen tanks en zwaarbewapende troepen in de straten van Phnom Penh. De volgende morgen werd prins Norodom Sereivut, de halfbroer van koning Norodom Sihanouk en secretaris-generaal van Funcinwec, dat de belangrijkste partner van de CPP in de regeringscoalitie was, onder huisarrest geplaatst in verband met het komplot. Sereivut was in oktober 1994 afgetreden als minister van buitenlandse zaken en internationale samenwerking en vice-premier, uit solidariteit met Sam Rangsi die was afgezet als minister van economie en financiën (zie pag. 139/3 e.v.-'95). Gedurende de daarop volgende maanden hadden zowel Sereivut als Sam Rangsi zich steeds kritischer uitgelaten over de regering, hoewel Sereivut zijn functie binnen Funcinpec behield.



Thaise soldaten controleerden op 15 juli 1995 in de grensplaats Aranya Prathet wapens en munitie van 11 Cambodjaanse regeringssoldaten (geblinddoekt op de grond), die zich hadden teruggetrokken na hevige gevechten tegen Rode Khmer-guerrillastrijders in Cambodja en op Thais grondgebied verzeild waren geraakt.



Ter gelegenheid van zijn 73-ste verjaardag schenkt koning Norodom Sihanouk (l.)op 31 oktober 1995 rijst aan een van de 73 monniken in het koninklijk paleis te Phnom Penh.

Op 21 november werd de parlementaire onschendbaarheid van Seveirut opgeheven en werd hij beschuldigd van medeplichtigheid aan het vermeende komplot en in verzekerde bewaring gesteld in een gebouw van het ministerie van binnenlandse zaken. De *Financial* Times van 22 november meldde dat Sereivut ontkende iets misdaan te hebben en beweerde het slachtoffer te zijn van politieke vervolging.

Beschuldigingen van drugshandel

Volgens een artikel in de Far Eastern *Economic* Review van 23 november had Charles Twining, de Amerikaanse ambassadeur in Cambodja. Sam Rangsi begin 1994 gewaarschuwd dat Theng Bunma, de rijkste zakenman van Cambodja, een belangrijke internationale drugshandelaar was. In het artikel werd ook beweerd dat er nauwe banden bestonden tussen Theng Bunma en hoge Cambodjaanse politici en militairen.

Volgens het bericht was Theng Bunma ,,een weldoener" van zowel Hun Sen als Ranariddh alsmede een .,speciale adviseur" van de voorzitter van de Nationale Assembleé. Chea Sim. Verder zou hij de overheidsbegroting van 1994 financieel hebben gesteund met renteloze leningen van verscheidene miljoenen dollars. waarmee hij in feite het regeringsoffensief in het droge seizoen tegen de Rode Khmer had gefinancierd.

Sereivut in ballingschap

Op 21 december werd prins Norodom Sereivut verbannen naar Frankrijk. Na tussenkomst van zijn halfbroer koning Norodom Sihanouk had Sereivut ermee ingestemd in ballingschap te gaan in plaats van terecht te moeten staan op beschuldiging van het beramen van de moord op tweede premier Hun Sen.

BEZOEK VAN KONING SIHANOUK AAN VIETNAM

Op 14-16 december bracht koning Norodom Sihanouk een officieel bezoek aan het naburige Vietnam, waar hij een aantal vooraanstaande functionarissen ontmoette.

(Vor.ber.pag. 712/3 e.v.-1995)

FILIPPIJNEN

AKKOORD OVER SCHADELOOSSTELLING SLACHTOFFERS VAN BEWIND MARCOS

Begin september 1995 werd in de Verenigde Staten een akkoord getekend tussen de regering en Robert Swift, een vooraanstaande advocaat van slachtoffers van mensenrechtenschendingen ten tijde van 20-jarige bewind van voormalig dictator Ferdinand E. Marcos.

Van de ongeveer $ 500 mln die van Marcos' Zwitserse bankrekeningen naar de regering zou worden overgemaakt. zou $ 50 mln worden gereserveerd voor 10 000 slachtoffers van martelingen. verkrachting en ontvoering De rest zou weer worden teruggegeven aan de staat Verder moesten Marcos' erfgenamen de slachtoffers nog eens $ 50 mln betalen

Verwacht werd dat het akkoord een uit 1994 daterende uitspraak van een Amerikaanse federale rechtbank op Hawaï, waar Marcos van 1986 tot zijn dood in 1989 in ballingschap leefde, teniet zou doen. Hierbij was de slachtoffers een schadevergoeding toegekend van meer dan $ 2 mrd. Deze schadeloosstelling zou waarschijnlijk nietig worden verklaard en alle andere zaken van de eisers zouden niet ontvankelijk worden verklaard.

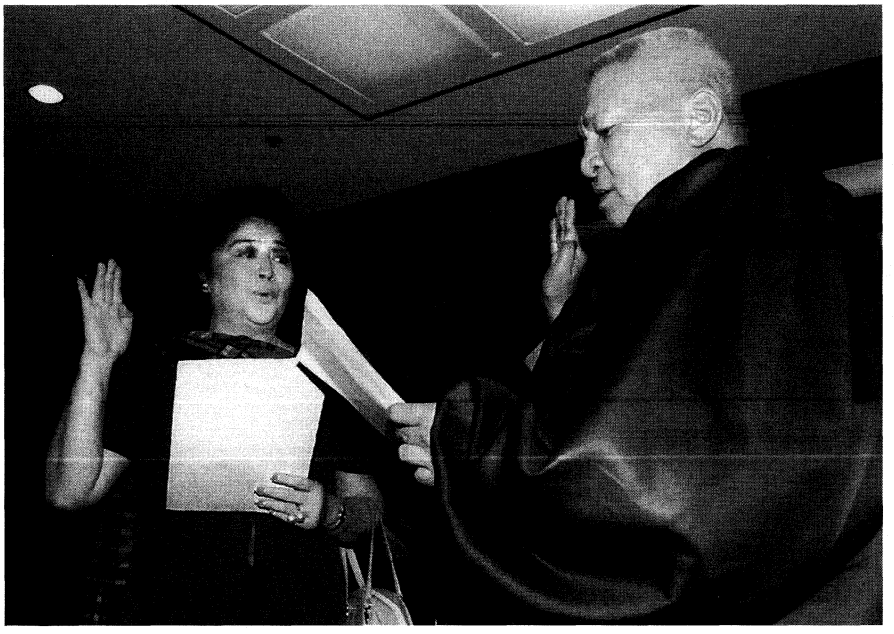
Veel slachtoffers en hun advocaten tekenden protest aan tegen het feit dat er geen overleg niet hen was geweest en zeiden de regeling te zullen afwijzen. Verscheidene mensenrechtengroeperingen bekritiseerden ook dat deel van de overeenkomst waarin werd bepaald dat alle aanklachten tegen de familie Marcos ingetrokken zouden worden.

NIEUWE AANKLACHTEN TEGEN IMELDA MARCOS. VERKIEZING IN PARLEMENT BEKRACHTIGD. HOGER BEROEP TEGEN VEROORDELING

In vier afzonderlijke aanklachten werd Imelda Marcos, de weduwe van voormalig dictator Ferdinand Marcos, op 5 september voor de Sandiganbayan (anti-corruptierechtbank) door het openbare ministerie beschuldigd van het illegaal storten van ongeveer $ 356 mln op verscheidene Zwitserse bankrekeningen tijdens haar ambtsperiode als minister van milieubescherming en sociale vraagstukken (1978-'86).

Op 12 september bekrachtigde het Hooggerechtshof met acht tegen vijf stemmen en één onthouding de overwinning van Imelda Marcos bij de verkiezingen voor het Huis van Afgevaardigden in mei 1995. Het besluit deed de uitspraak van de Kiescommissie teniet waarin werd bepaald dat zij zich om technische redenen niet kandidaat mocht stellen voor de verkiezingen (zie pag. 714/3-'95).

Imelda Marcos deed op 12 november in een televisie-uitzending het voorstel om in het belang van de nationale eenheid een eind te maken aan haar vete met voormalig president Corazon Aquino, die verantwoordelijk was voor de val van het bewind van haar man. Imelda Marcos deed dit voorstel enkele dagen nadat zij haar zetel in het Huis van Afgevaardigden had ingenomen. Het hoger beroep dat Imelda Marcos



Imelda Marcos (l.) legt ten overstaan van de president van het Hooggerechtshof Andres Narvasa op 27 oktober de eed af als congreslid. Zij vertegenwoordigt de provincie Leyte in het Huis van Afgevaardigden.

had aangetekend tegen haar veroordeling wegens corruptie en een gevangenisstraf (zie pag. 805/2-'93), was nog steeds in behandeling.

PRESIDENT RAMOS BELOOFT MET PENSIOEN TE GAAN

Op 20 september maakte president Fidel Ramos bekend dat hij in juni 1998 aan het eind van zijn zesjarige ambtstermijn met pensioen zou gaan. Daarmee weersprak hij beweringen van de oppositie dat hij aan de macht wilde blijven.

Senator Edgardo Angara, een belangrijke tegenstander van constitutionele hervormingen, beschuldigde Ramos ervan zijn afzetting als Senaatsvoorzitter (zie pag. 717/3-'95) te hebben bekokstoofd ten einde hervormingen, die vervanging van het presidentiële systeem door een parlementair stelsel behelzen, gemakkelijker door het parlement te kunnen loodsen. Het presidentiële stelsel verbiedt een zittende president zich verkiesbaar te stellen voor een tweede ambtstermijn. Ramos' aanhangers verklaarden dat Ramos zich na 1988 verkiesbaar kon stellen als premier, indien de hervormingen doorgang vonden.

AKKOORD OVER LUCHTVERKEER MET VS

In ruil voor het uitstellen door de Verenigde Staten van een ,,open skies"-beleid tot 2003, zouden de Filippijnen een regionaal centrum worden voor Amerikaanse vrachtvliegtuigen. Dit was overeengekomen in een op 21 september bekendgemaakt akkoord over het luchtverkeer met de VS.

VREDESAKKOORD MET MILITAIRE DISSIDENTEN

Op 13 oktober sloot de regering een vredesakkoord met de vertegenwoordigers van rechtse militaire dissidenten die in de tweede helft van de jaren '80 een aantal staatsgrepen hadden gepleegd tegen de regering van voormalig president Corazon Aquino.

De overeenkomst werd ondertekend door de Revolutionaire Nationalistische Alliantie van de Massa, Soldaten van het Filippijnse Volk en de Vereniging van Jonge Officieren; zij omvatte een generaal pardon voor de 5.000 officieren en soldaten die in opstand waren gekomen tegen de regering. Allen konden met behoud van rang weer dienst nemen in de krijgsmacht. Hoewel de twee partijen zich verplichtten in een later stadium besprekingen te voeren over specifieke militaire hervormingen, begroette president Fidel Ramos (Aquino's opvolger) het akkoord als een belangrijke fase in het vredesproces.

GRATIE DIENSTMEISJE

Op 14 oktober werd het 16-jarige Filippijnse dienstmeisje Sarah Balabagan gratie verleend. Zij was op 16 september in de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) ter dood veroordeeld wegens moord op haar werkgever. Het vonnis werd vernietigd, nadat Balabagans ouders $ 41.000 ,,bloedgeld" hadden betaald aan de familie van de vermoorde man. De president van de VAE, sjeik Zaid bin Sultan al-Nahayan, had aangedrongen op deze oplossing.

Balabagan had haar 85 jaar oude werkgever op 19 juli 1994 34 keer gestoken, nadat hij haar zou hebben verkracht en geslagen. Een islamitische rechtbank had haar verweer van zelfverdediging geaccepteerd en haar in oktober 1994 veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf. Op aandringen van de Filippijnse president Ramos was de zaak in hoger beroep opnieuw behandeld. maar het resultaat hiervan was dat Balabagan op 16 september 1995 ter dood werd veroordeeld wegens moord met voorbedachten rade.

Nadat haar gratie was verleend, werd Balabagan op 30 oktober veroordeeld tot 100 zweepslagen, een jaar gevangenisstraf en uitzetting uit de VAE. Aangezien zij reeds 15 maanden in voorarrest had gezeten, werd verwacht dat zij onmiddellijk na het voltrekken van de lijfstraf zou worden vrijgelaten.

NOODTOESTAND UITGEROEPEN. DODEN DOOR TYFOON

Op 2 oktober riep president Ramos in 29 provincies en 27 steden de noodtoestand uit, nadat de tropische storm ,,Sybil" in het gehele land grote schade had veroorzaakt. Hierbij vielen meer dan 100 doden. Er werd een grootscheepse reddingsoperatie op touw gezet voor de door water en modder ingesloten bevolking. Ramos maakte $ 1 mln overheidsgeld vrij voor de wederopbouw. Aan het eind van de maand kostte de tropische storm ,,Zack" nog eens aan minstens 100 mensen het leven.

Op 2-3 november zaaide de ,,supertyfoon Angela", de ergste storm op de Filippijnen sinds meer dan 10 jaar, dood en verderf op midden-Luzon. Het officiële dodental bedroeg meer dan 500, het aantal vermisten 300. President Fidel Ramos stelde noodfondsen ter waarde van 33.400.000 pesos (ongeveer $ 1,280 mln) beschikbaar om de catastrofe te bestrijden en gaf ambtenaren opdracht rampenplannen op te stellen om in de toekomst aan natuurrampen van een dergelijke omvang het hoofd te kunnen bieden.

Meer dan 1 mln mensen hadden te lijden van de storm en de daarmee gepaard gaande overstromingen. Honderdduizenden werden uit de zwaarst getroffen gebieden geeva-



Voor aanvang van de openingszitting van de derde ronde van vredesbesprekingen tussen afgevaardigden van het MNLF en de Filippijnse regering op 27 november 1993 in Jakarta schudden de delegatieleiders, resp. professor Nur Misuari (r.)en Manuel T. Yan (l.),onder toeziend oog van de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas (m.)elkaar de hand.

cueerd naar geïmproviseerde kampen zonder elektriciteit of adequate drink atervoorziening. Volgens schattingen bedroeg de schade aan eigendommen meer dan $ **38** mln en aan landbouwgewassen nog eens $34 mln. De Japanse regering maakte op 9 november bekend dat het bijna 50 mln yen ($ 1,00 = 100.7 yen op 10 november 1995) aan noodhulp zou schenken.

Volgens economen betekende de ramp dat er weinig hoop was dat de regering de door haar geraamde groei van 6,5 procent in 1996 zou bereiken, ondanks de vooruitgang die in de eerste zes maandenvan het jaar was geboekt.

VREDESBESPREKINGEN MET MOSLIMS.

Op 27 november-l december vond in de Indonesische hoofdstad Jakarta een derde ronde van vredesbesprekingen plaats tussen de Filippijnse regering en het Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF), de belangrijkste organisatie van separatistische moslim-rebellen, die actief waren op Mindanao en in andere zuidelijke gebieden. Beide zijden uitten hun optimisme over de voortgang van de besprekingen en spraken hun bereidheid uit oni begin 1996 voor een vierde ronde van besprekingen bijeen te komen.

AANSLAGEN DOOR DISSIDENTE GROEP

Gewapende leden van de Alex Boncayao Brigade, een dissidente communistische organisatie, doodden op 12 december vier mensen bij drie aanslagen in Manila. Alle slachtoffers behoorden tot de Chinese zakengemeenschap, een groep waarop kidnappers het herhaaldelijk hadden voorzien. Onder hen bevond zich de vooraanstaande zakenman Leonardo Ty. De autoriteiten namen tegenmaatregelen door na de aanslagen veertien vermoedelijke leden van de organisatie te arresteren en de veiligheidsmaatregelen in Manila te verscherpen.

BEGROTING 1996 GOEDGEKEURD

Op 21 december gaf het Huis van Afgevaardigden zijn goedkeuring aan de begroting voor 1996 van 394,8 mrd pesos ($ 1= 26,25 pesos op 22 december 1995). Het uiteindelijke bedrag was dus lager dan de begroting van 414,5 mrd pesos die in juli door de regering aan het Congres was voorgelegd.

GIJZELAARSCRISIS

Gewapende moslims ontvoerden op 27 december zeven Filippijnen en zes Amerikanen uit een bergdorp op Mindanao. Ze dreigden de gijzelaars te doden als er niet een losgeld van $ 60.000 werd betaald, maar uiteindelijk lieten ze hun gevangenen op 31 december vrij, hoewel ze geen geld hadden ontvangen. De gijzelaars waren ongedeerd.

VERDACHTEN SAMENZWERING GEARRESTEERD

Op 29 en 31 december arresteerden veiligheidstroepen bij een reeks invallen in Manila achttien mannen die afkomstig waren uit landen in het Midden-00sten. Hierbij werden ook explosieven en wapens aangetroffen.

De mannen, waarvan de meesten een Saoedisch, Iraaks of Soedanees paspoort hadden, werden beschuldigd van het beramen van een moordaanslag op president Fidel Ramos en het plannen van een bomaanslag tijdens de top van het Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC),die in november 1996 zou plaatsvinden op de Filippijnen. Naar verluidt zou een van de mannen de broer zijn van Ramzi Yousef, die in februari 1995 op verdenking van terrorisme door Pakistan aan de VS was uitgeleverd (zie pag. 417/1-'95).

(Vor.ber.pag. 714/1 e.v.-1995)

MACAO

CHINEES-PORTUGESE CONTACTEN

De Portugese president Mario Soares bracht van 8-10 april 1995 een bezoek aan Macao en reisde daarna door naar China, waar hij tot 19 april bleef. Tijdens dat bezoek voerde hij gesprekken met zijn Chinese ambtgenoot Jiang Zemin. Beide presidenten toonden zich ingenomen met het soepele verloop van de overgangsfase naar de souvereiniteitsoverdracht aan China, waarin Macao zich bevond.

De Bank van China, een van de vier grootste overheidsbanken in China, begon op 16 oktober met de uitgifte van bankbiljetten in Macao's munteenheid, de pataca. Dit was in overeenstemming met de afspraken die de Chinees-Portugese Gezamenlijke Verbindingsgroep in juli 1994 had gemaakt. Tot op dat moment was de Banco Nacional Ultramarino de enige geweest die geld in Macao's valuta in omloop bracht. Voortaan zou deze bank alleen om en nabij de helft van het muntgeld in omloop brengen; de rest van het muntgeld zou door de Bank van China worden uitgegeven. Beide banken traden op als vertegenwoordiger van Macao's Bureau voor Monetaire Handel met het Buitenland.

Nieuw wetboek van strafrecht

Op 9 november werd bekendgemaakt dat de Chinese autoriteiten, na vier jaar onderhandeld te hebben, hadden ingestemd met een nieuw wetboek van strafrecht.

Met de herziening van het uit 1886 daterende oude wetboek hadden de Chinees-Portugese Gezamenlijke Verbindingsgroep en de Consultatieve Raad van de Gouverneur reeds ingestemd. Volgens de nieuwe wet werden de doodstraf en levenslange gevangenisstraf afgeschaft en werd abortus onwettig verklaard. De staatssecretaris van justitie Antonio Manuel Macecio de Almeida zei dat de omstreden kwestie van uitlevering nog niet geregeld was. Met het oog op de souvereiniteitsoverdracht in 1999 werd het van belang geacht dat China nu zijn goedkeuring had gehecht aan zulke controversiële maatregelen als het abortusverbod en de afschaffing van de doodstraf.

(Vor.ber.pag. 365/2/3-1995)

MYANMAR

AMERIKAANSE DIPLOMAAT OP BEZOEK

Op 8-9 september 1995 bracht Madeleine Albright, de permanente vertegenwoordiger van de Verenigde Staten bij de Verenigde Naties, een bezoek aan Myanmar. Albright was de hoogste Amerikaanse functionaris die Myanmar bezocht, sinds de militaire junta, de Staatsraad voor Herstel van Recht en Orde (SLORC), in 1988 de macht greep.

Tijdens haar bezoek zou Albright er bij de leiders van de junta, onder wie de eerste secretaris van de SLORC, luitenant-generaal Khin Nyunt, op hebben aangedrongen een dialoog aan te gaan met oppositieleider Aung San Suu Kyi, wier huisarrest in juli na zes jaar was opgeheven (zie pag. 719/3-'95). Albright had een kort onderhoud met Suu Kyi, die nogmaals verklaarde dat zij bereid was tot een dialoog.

Volgens de Guardian van 11 september had Khin Nyunt tegen Albright gezegd dat de SLORC ,,overwoog" een dialoog aan te gaan met Suu Kyi.

AUNG SAN SUU KYI OPNIEUW NLD-LEIDSTER

Op 10 oktober werd Aung San Suu Kyi opnieuw benoemd tot secretaris-generaal van de Nationale Liga voor Democratie (NLD). De partij had in 1990 de parlementsverkiezingen gewonnen, maar de uitslag was door de regerende militaire junta SLORC ongeldig verklaard (zie pag. 772/1 e.v.-'90).

Sinds Aung San Suu Kyi in april 1991 was afgezet, was de functie vacant gebleven (zie pag. 212/1-'92). Twee andere NLD-leiders, Tin U en Kyi Maung, werden gekozen tot vice-voorzitters van de partij. Zij waren in maart 1995 vrijgelaten (zie pag. 442/2-'95).
Op 23 oktober verklaarde de officiële kiescommissie echter de herbenoeming van Aung San Suu Kyi ongeldig op grond van een regeling uit 1991, waarin werd bepaald dat voor wijzigingen in de partijleiding toestemming van de regering vereist was. Ook de twee andere benoemingen werden door de commissie ongeldig verklaard.

VN-RAPPORT OVER „DWANGARBEID"

Volgens een op 6 november door VN-rapporteur Yozo Yokota gepubliceerd rapport over de mensenrechten in Myanmar zou het SLORC-regime dwangarbeiders inzetten om de infrastructuur van het land te verbeteren en historische monumenten te herstellen als onderdeel van een campagne om buitenlandse toeristen aan te trekken. De SLORC ontkende de beschuldigingen en beweerde dat ,,corveediensten" een oude boeddhistische traditie waren in Myanmar.

BEZOEK VAN SLORC-SECRETARIS AAN RUSLAND

De Financial Times van 14 november meldde dat tweede SLORC-secretaris en stafchef van het leger, luitenant-generaal Tin U. recentelijk een ,,vriendschappelijk kennismakingsbezoek" had gebracht aan Rusland.

Volgens het bericht hadden diplomaten in Rangoon ,,sterke vermoedens" dat Rusland had aangeboden wapens te verkopen aan het SLORC-regime. dat tot dan toe sterk afhankelijk was geweest van Chinese wapens.

De *Far* Eastern *Economic* Review van 9 november berichtte dat Chinese functionarissen recentelijk de Thaise vice-premier en minister van defensie generaal Chaovalit Yongchaiyut tijdens diens bezoek hadden verzekerd dat China zou ,,stoppende opbouw van het Myanmarese leger te steunen". Ondertussen bezocht de Thaise minister van buitenlandse zaken Kasemsamoson Kasemsi op 12-13 november Myanmar om de betrekkingen tussen beide landen te verbeteren. Deze waren recentelijk onder spanning komen te staan door grensincidenten.

BERICHTEN OVER PENSIONERING KHUN SA

Op 22 november kondigde de beruchte Shan-,,drugskrijgsheer" Khun Sa aan dat hij het bevel over het Mong Tai-leger (MTA), de zogenaamde nationalistische Shan-beweging, had neergelegd.

Op 1 december berichtte de Bangkok Post dat Khun Sa's besluit kwam na een scheuring in het MTA medio 1995 (zie pag. 720/2-'95). Volgens de krant zou Khun Sa te kennen hebben gegeven zich te willen terugtrekken in Thailand.

NATIONALE CONVENTIE. NLD-BOYCOT

Op 28 november werd de, sinds begin april verdaagde, nationale conventie voor de coördinatie bij het opstellen van een nieuwe grondwet heropend (zie pag. 442/3-'95). Dit was de eerste zitting sinds de opheffing van het huisarrest van NLD-leider Aung San Suu Kyi.

Na haar vrijlating had Suu Kyi herhaaldelijk opgeroepen tot een directe dialoog tussen SLORC en haar partij. Zij woonde de openingszitting van de nationale conventie echter niet bij. Hoewel een aantal NLD-vertegenwoordigers wel aanwezig was, trok de hele NLD-afgevaardiging zich daags na de opening (29 november) terug uit de conventie. In een verklaring vanuit haar huis in Rangoon zei Suu Kyi dat de NLD ,,principieel geen nationale conventie kan steunen die niet de belangen van het volk behartigt, en niet streeft naar nationale verzoening, een meerpartijendemocratie of een grondwet die aanvaardbaar is voor het gehele volk".

Op 30 november werd de NLD door de autoriteiten officieel uitgesloten van de conventie wegens absentie.

(Vor.ber.pag. 719/1 e.v.-1995)

NEPAL

REGERING-ADHIKARI AFGETREDEN. NIEUWE COALITIE

Op 10 september 1995 trad de interimregering van premier Man Mohan Adhikari af, nadat het parlement een motie van wantrouwen had aangenomen tegen de regering. Oppositiepartijen hadden de motie ingediend, nadat koning Birendra het parlement opnieuw had bijeengeroepen na een uitspraak van het Opperste Gerechtshof waarin werd gelast dat het parlement onmiddellijk weer in functie moest treden (pag. 721/1 - '95). Birend-

ra had in juni het parlement ontbonden, naar verluidt ter ondersteuning van het streven van Adhikari's regerende Verenigde Communistische Partij van Nepal (UCPN) om een op handen zijnde motie van wantrouwen te vermijden.

Adhikari was niet in staat zijn stem uit te brengen vanuit het ziekenhuis waar hij herstelde van de verwondingen die hij had opgelopen hij een ongeluk in augustus (zie pag 721/2- 95) Vanaf zijn ziekbed reageerde Adhikari in een landelijke televisie-uitzending op de motie van wantrouwen Hij leverde kritiek op het Opperste Gerechtshof, omdat deze haar grens had overschreden" In een reactie op door de oppositie geuite beschuldigingen van economisch wanbeleid betoogde hij dat tijdens zijn ambtsperiode de rijksinkomsten waren gestegen en de buitenlandse handel was toegenomen met 12,8 procent

Nieuwe regeringgevormd

Op 12 september werd Sher Bahadur Deuba, leider van de belangrijkste oppositiepartij, de Nepalese Congrespartij (NCP), door Birendra benoemd tot premier. Birendra beëdigde voorts een vijf leden tellend kernkabinet. Het was de eerste Nepalese coalitieregering, die werd geleid door de gematigde NCP en waarvan verder de rechtse Rashtriya Prajatantra Partij (RPP) en de monarchistische Sadhbhavana Parishad (SP) deel uitmaakten.

De 49-jarige Deuba was de vierde Nepalese premier sinds de invoering van het meerpartijenstelsel in 1991. Deuba, een warm pleitbezorger van de democratie, was van mei 1991 tot november 1994 minister van binnenlandse zaken geweest in de eerste NCP-regering en in december 1994 partijvoorzitter geworden.

Op 18 september won de nieuwe coalitie haar eerste motie van vertrouwen. Het parlement sprak met 107 tegen 86 stemmen zijn vertrouwen uit in de nieuwe regering. Vervolgens beloofde Deuba de fiscale discipline te herstellen en het liberale economische beleid voort te zetten, waartoe de NCP tijdens haar vorige regeerperiode de aanzet had gegeven.

Op 22 september werd de samenstelling van een uitgebreid, 26 leden tellend, kabinet bekendgemaakt. De zetelverdeling was als volgt:

Premier. paleiszaken, defensie, algemeen bestuur: vrouwenzaken en sociale diensten, bevolking en milieu. parlementaire aangelegenheden, jeugdzaken, sport en cultuur - Sher Bahadur Deuba (NCP); industrie - Dhindi Raj Shastri (NCP): binnenlandse zaken - Khum Bahadur Khadka (NCP): bevoorrading - Gajendra Narayan Singh (SP); lokale ontwikkeling - Kamal Thapa (RPP): arbeid - Bal Bahadur Rai (NCP); bosbouw en bodemconservering - Shaikh ldris (NCP): landbouw - Pasma Sundar Lawati (RPP); voorlichting en communicatie - Chirajibi Wagle (NCP); huisvesting en ruimtelijke ordening - Balaram Ghartimagar (RPP); onderwijs - Govinda Raj Joshi (NCP):watervoorraden - Pashupati S. J. B. Rana (RPP); toerisme en burgerluchtvaart - Chakra Prasad Bastola (NCP); financiën - Ram Sharan Mahat (NCP); buitenlandse zaken - Prakas Chandra Lohani (RPP); openbare werken en transport - Bijaya K. Gachhedar (NCP): gezondheidszorg - Arjun Narsingh (NCP); recht en justitie - Bhim Bahadur Tamang (NCP); handel - Phatteh Singh Tharu (RPP): landhervorming en beheer - Buddhi Ram Tamang (RPP).

Staatsminister: lokale ontwikkeling - Ram Krishna Acharya (RPP).

Onderministers: huisvesting en ruimtelijke ordening - Shanti Shurshere Rana (RPP); landhervorming en beheer - Prem Bahadur Bhandari (RPP);landbouw - Mahendra Raya (RPP); watervoorraden - Sarbendra Shukla (RPP); handel - Rajib Parajuli (RPP).

Op 13 december werden nog eens vijf ministers. allen NCP-lid, toegevoegd. Zij werden benoemd op posten die aanvankelijk door premier Sher Bahadur Deuba zelf werden beheerd. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Vrouwen en sociale zaken - Mevr. Vila Koirala; jeugdzaken. sport en cultuur - Bal Bahadur Kesi; algemeen bestuur - Dimal Nendra Devi: bevolking en milieu - Prakash Man Singh; parlementaire aangelegenheden - Nara Hari Achari;

BEGROTING 1995-'96

Op 15 oktober presenteerde minister van financiën Ram Sharan Mahat de overheidsbegroting voor het fiscale jaar 1995-'96 aan beide huizen van het parlement. De totale inkomsten werden geraamd op Rs 31.605 mln. De uitgaven werden begroot op Rs 51.647,8 mln. Hiervan was Rs 22.821,5 mln bestemd voor algemene uitgaven en Rs 28.826,3 mln voor ontwikkelingswerk ($ 1 = Rs 50,39 op 13 oktober 1995).

In zijn toespraak benadrukte minister Mahat dat men bij het opstellen van de begroting speciaal rekening had gehouden met het dorp als middelpunt van ontwikkeling door ,,decentralisatie aan te moedigen en bevoegdheden en verantwoordelijkheden te verlenen aan dorpen zelf".

(Vor.ber.pag. 720/3 e.v.-1995)

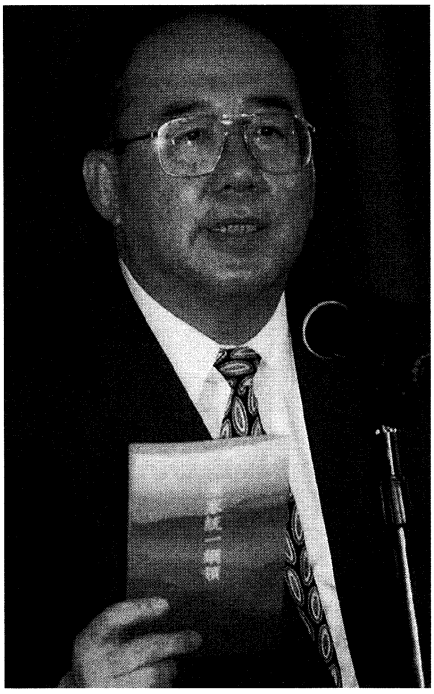
TAIWAN

SPANNINGEN MET CHINA DOOR **RAKET-**PROEVEN

De betrekkingen tussen Taiwan en China, die al geschaad waren door het privé-bezoek van president Lee Teng-hui aan de Verenigde Staten in juni (zie pag. 650/1-'95), verslechterden nog meer op 21-26 juli 1995, toen het Chinese leger dichtbij Taiwan een aantal raketproeven hield,

Er werden zo'n zes M-9 gronddoelraketten afgevuurd op een doel dat slechts 160 km van Taiwan lag. Waarnemers. die de aandacht erop vestigden dat de raketten al uitgebreid waren getest in het westen van China. opperden dat de nieuwe proeven voornamelijk waren bedoeld om president Lee te intimideren en zo ervoor te zorgen dat er een einde kwam aan zijn campagne voor internationale erkenning van Taiwan.

De proeven werden voorafgegaan door Chinese militaire oefeningen in de Oostchinese Zee ten noorden van Taiwan, waarbij naar verluidt de drie belangrijkste takken van het Volksbevrijdingsleger (PLA) waren betrokken. De Far Eastern *Economic Review* van 20 juli berichtte dat het Taiwanese publiek vooral zo .,nerveus" was. omdat in een in 1994



Secretaris-generaal van de president Wu Pohsiung reageert - met de 'Richtlijnen voor Hereniging' in zijn hand - op 26 juli 1995 vanuit Taipei op Chinese beschuldigingen, dat Taiwan onafhankelijkheid zou nastreven.

gepubliceerde bestseller werd voorspeld dat China in augustus 1995 Taiwan zou kunnen binnenvallen.

De militaire oefeningen werden gehouden in een sfeer van zenuwachtige spanning door toedoen van een reeks venijnige artikelen in de officiële Chinese pers. Begin juli riep het officiële Chinese persbureau Xinhua China op om ,,vers bloed en nieuwe mensen" te gebruiken om te voorkomen dat Taiwan zich zou verzetten tegen hereniging met het vasteland.

Zelfs nadat de raketproeven waren beëindigd, bleef de situatie gespannen.

Op 31 juli citeerde het persbureau Xinhua de Chinese minister van defensie Chi Haotian die gezegd zou hebben dat het PLA ,,het gebruik van geweld niet zou schuwen en niet werkloos zou blijven toekijken of het ongehinderd zou toelaten als buitenlandse krachten zich mengden in binnenlandse aangelegenheden van China om een onafhankelijk Taiwan tot stand te brengen". Noch zou het PLA werkloos toekijken ,,als Taiwanese autoriteiten vastbesloten zouden zijn om China te doen uiteenvallen".

Nog meer Chinese raketproeven

Van 15-25 augustus voerde China nog een serie raketproeven uit in de Oostchinese Zee dichtbij Taiwan, waardoor de betrekkingen tussen het Taiwanese bewind en het vasteland nog meer onder druk kwamen te staan.

De proeven en begeleidende marineoefeningen werden net als in juli uitgevoerd in de Oostchinese zee op minder dan 200 km ten noorden van Taipei. De proeven lokten een aantal protesten uit in Taiwanese steden, vooral van activisten die voor de onafhankelijkheid streden.

GOEDKEURING DIRECTE PRESIDENTSVERKIEZINGEN. BEKENDMAKING VERSCHILLENDE KANDIDATEN

Op 20 juli aanvaardde de Wetgevende Yuan een wet die de weg bereidde voor Taiwan's eerste directe presidentsverkiezingen die in maart 1996 zouden worden gehouden.

Lee Teng-hui presidentskandidaat

President Lee Teng-hui maakte op 23 augustus, aan het eind van de tweede plenaire zitting van het 14de congres van de regerende Kwomintang (KMT), bekend dat hij zich voor de partij kandidaat stelde voor Taiwan's eerste directe presidentsverkiezingen.

Sommigen hadden erop gezinspeeld dat Lee, wiens in de pers breed uitgemeten ,,privé"-bezoek aan de VS in juni een spervuur van Chinees geschimp tegen zijn persoon en zijn beleid had losgemaakt, niet zou deelnemen aan de verkiezingen. in een poging om de betrekkingen met het vasteland te stabiliseren. Hij zei echter dat hij .,na een lange periode van zorgvuldige overweging" had besloten zich kandidaat te stellen.

De bekendmaking van Lee verhoogde de spanning tussen beide landen en leidde tot een nieuwe golf van Chinese propaganda tegen hem. Op 24 augustus schreef het Chinese persbureau Xinhua het volgende: ,,Dat Lee Teng-hui in het vuilnisvat van de geschiedenis wordt geveegd is de gemeenschappelijke historische verantwoordelijkheid van Chinezen aan beide zijden van de Straat van Taiwan."

Lee's bekendmaking dreigde ook de verdeeldheid binnen de KMT te vergroten. Oud-premier (1990-93) en vooraanstaand lid van de ,,radicale" factie generaal (bd) Hau Pei-tsun sprak zich onmiddellijk uit tegen Lee's kandidatuur, terwijl een ander vooraanstaand lid van de factie, Lin Yang-kang, voorzitter van de Rechterlijke Yuan, aangaf dat hij zich eveneens kandidaat zou stellen, maar dan buiten de KMT om.

Een overweldigende meerderheid van de afgevaardigden tekende niettemin op 28 augustus een petitie waarin Lee werd aanbevolen als kandidaat van de KMT voor de presidentsverkiezingen; daardoor werd hij de enige kandidaat in de voorverkiezingen van de partij. Op 30 augustus werd Lee officieel gekozen.

Chen Li-an stapt uit KMT en maakt zijn kandidatuur bekend

Chen Li-an, voorzitter van de Controlerende Yuan - een orgaan dat werd gekozen door lokale bestuursraden om het werk van de Uitvoerende Yuan, de ministeries en de rest van de uitvoerende macht te controleren en de leden ervan eventueel in staat van beschuldiging te stellen -, stapte op 17 augustus uit de KMT en maakte zijn voornemen bekend om als onafhankelijk kandidaat mee te doen aan de presidentsverkiezingen.

Chen, die minister van economische zaken (zie pag. 183/1-'90) en minister van defensie (zie pag. 65/3-'91) was geweest, stond in Taiwan bekend als de lekenleider van enkele miljoenen volgelingen van de boeddhistische orde Fo Kuang Shan. De *Far Eastern Economic Review* van 7 september berichtte dat Chen door zijn aanhangers werd ,,geprezen als een vroom boeddhist die de sociale orde en rust kon herstellen en de spanningen tussen Taiwan en China kon verminderen".

Ontslag als voorzitter Controlerende Yuan

President Lee ging op 20 september officieel akkoord met het ontslag van



Onafhankelijk kandidaat Chen li-an (r.),die bekend staat als bestrijder van kinderprostitutie en als pleitbezorger van vrouwenemancipatie, presenteert op 21 oktober zijn running-mate voor de presidentsverkiezingen, de advocate en voormalige collega uit de Controlerende Yuan, Wang Ching-feng (l.)

Chen Li-an als voorzitter van de Controlerende Yuan. De vice-voorzitter Cheng Shui-chih werd door Lee benoemd tot waarnemend voorzitter.

Bekendmaking presidentskandidaat DPP

De Democratische Progressieve Partij (DPP),'s lands grootste oppositiepartij voor onafhankelijkheid, koos op 24 september Peng Ming-min als kandidaat voor de directe presidentsverkiezingen in maart 1996.

Peng, die in 1987 naar Taiwan was teruggekeerd na zo'n 22 jaar van ballingschap (zie pag. 228/2-'93), was van oudsher een uitgesproken voorstander van Taiwans onafhankelijkheid. Hij was begin 1993 lid geworden van de DPP. Peng kreeg 177.477 stemmen bij de voorverkiezingen, terwijl zijn concurrent, de voormalige partijvoorzitter Hsu Hsin-liang er 129.816 kreeg.

Verkiezingsuitdaging

De regerende Kwomintang werd geconfronteerd met een scheuring in de partij, toen Hau Pei-tsun op 13 november bekendmaakte dat hij in de strijd om het presidentschap de zijde koos van de uitdager van Lee Teng-hui, de officiële KMT-kandidaat.

Hau zei dat hij als running-mate voor het vice-presidentschap van KMT-dissident Lin Yang-kang mee zou doen aan de eerste directe presidentsverkiezingen. Als leider van de oppositionele factie en pleitbezorger van het vasthouden aan de souvereiniteitsclaim op het vasteland van China, was Hau Pei-tsun gekant tegen Lee's voorkeur voor onafhankelijkheid van Taiwan.

AFWIJZING VERZOEK VN-LIDMAATSCHAP

Op 20 september wees de stuurgroep van de Verenigde Naties voor het derde achtereenvolgende jaar een verzoek af om de kwestie van Taiwans VN-lidmaatschap op de agenda te plaatsen van de aanstaande zitting van de Algemene Vergadering (voor de weigering in 1994, zie pag. 80/3-'95). Taiwan was zijn VN-zetel in 1971 kwijtgeraakt aan de Volksrepubliek China.

Op 21 september citeerde het persbureau CNA een Taiwanese diplomaat die gezegd zou hebben dat zijn regering ,,nooit [zou] stoppen met kloppen op de VN-deur".

Het Taiwanese dagblad China Times *Express* van 17 september berichtte dat de Verenigde Staten Taiwan's verzoek om zich weer te mogen aansluiten bij de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zou steunen. Taiwan had beide organisaties verlaten toen het zich in 1971 terugtrok uit de VN.

Volgens het bericht zouden binnen afzienbare tijd besprekingen over de kwestie worden geopend tussen Amerikaanse functionarissen en functionarissen van het Taipei Economic and Cultural Representative Office, de facto Taiwan's ambassade in de VS.

VERDERE BETREKKINGEN MET CHINA

President Lee Teng-hui hield op 3 september, de dag van de strijdmacht, een verzoenende toespraak. die duidelijk gericht was op verbetering van de betrekkingen met het vasteland, die in de afgelopen maanden sterk waren verslechterd.

Lee zei dat zowel Taiwan als het vasteland ,,pragmatische maatregelen moesten treffen om echte harmonie en uiteindelijk unificatie te bereiken". Echt nationalisme, zei hij, betekende dat ,,Chinezen Chinezen zouden moeten helpen" en hij riep het regime van het vasteland op om zijn stappen ter verbetering van Taiwan's internationale aanzien niet verkeerd op te vatten als pogingen om internationale erkenning te krijgen voor een afzonderlijke status van Taiwan.

The *Financial* Times van 5 september gaf als commentaar dat het erop leek dat Lee's pogingen om de toenemende spanningen te bezweren veeleer ,,eentactische zet" waren dan ,,eenfundamentele beleidswijziging". Zijn opmerkingen moesten, aldus het bericht. worden beschouwd als ,,een poging het gezicht te redden van de leiders in Beijing. die geplaagd werden door spanningen die de overgang naar het post-Deng Xiaoping-tijdperk met zich meebracht".

Het officiële persbureau CNA berichtte op 18 september dat de regering voor een groter aantal produkten van het Chinese vasteland importbeperkingen had opgeheven. Nog eens 1.432 industriële produkten mochten indirect in Taiwan worden ingevoerd. Dit betekende dat per eind augustus in totaal 2.637 van het vasteland afkomstige industriële produkten indirect in Taiwan konden worden ingevoerd.

Militaire oefeningen

Ter gelegenheid van de herdenking van China's nationale feestdagen op 1 en 2 oktober herhaalde de Chinese regering op 1 oktober dat Taiwan zou moeten worden ,,herenigd" met China. Dit standpunt werd onderstreept door heb houden van vlootoefeningen.

De Chinese premier Li Peng had op 30 september gezegd dat de recente oefeningen van de Chinese marine in de Oostchinese Zee op minder dan 200 km ten noorden van Taipei waren bedoeld om China's blijvende aanspraak op Taiwan te benadrukken (de Chinese televisie zond pas op 18 oktober beelden uit van deze oefeningen, zie pag. 70/3 e.v.-'96). Op zijn beurt organiseerde Taiwan op 5 oktober aan zijn zuidwestkust een parade van ongeveer 11.000 militairen op de marinebasis Tsoying.

Hogere defensie-uitgaven

Volgens de Taiwanese krant China Times van 9 oktober zouden de defensie-uitgaven van Taiwan ook in het fiscale jaar 1996-'97 (juli-juni) hoger uitvallen. De uitgaven zouden stijgen van $ 9,89 mrd in 1994-'95 en $ 10,24 mrd in 1995-'96 tot een recordhoogte van $ 11,1 mrd in 1996-'97. Volgens militaire bronnen was de stijging het gevolg van de toegenomen spanningen met China.

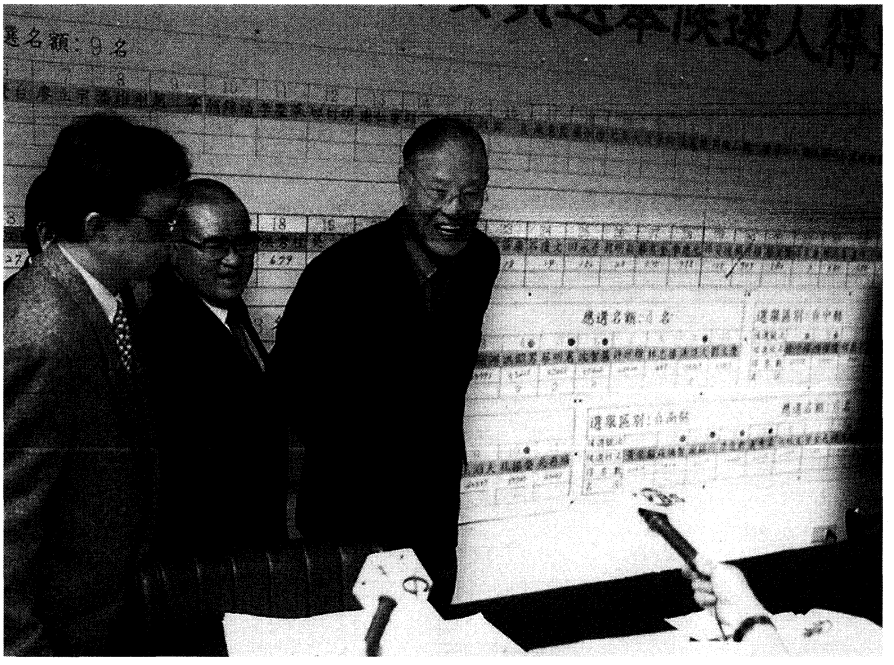
Besprekingmogelijke top

Op 16 oktober verwelkomde de Taiwanese premier Lien Chan opmerkingen van de Chinese president Jiang Zemin in een net verschenen interview met het tijdschrift US *News* and World Report als ,,positief". Jiang Zemin zou geïnteresseerd zijn in een topontmoeting met zijn Taiwanese collega president Lee Teng-hui, die zou moeten worden gehouden in Beijing of Taipei.

Op 3 oktober had Lien Chan echter gezegd dat besprekingen op topniveau niet op het vasteland konden plaatsvinden, een multilateraal karakter moesten hebben en in een ander land dan China of Taiwan moesten worden gevoerd.

Naar aanleiding van het interview benadrukten Chinese regeringsfunctionarissen dat zo'n topontmoeting in het teken zou moeten staan van Beijings ..Eén China"-beleid en van ..vreedzame hereniging".

Op 22 oktober zei Lien Chan dat de hervatting van besprekingen op lager



President Lee Teng-hui (r.)verwelkomt op 2 december in het bijzijn van KMT-secretaris-generaal Hsu Shui-teh (m.)en de directeur van het secretariaat van het bureau van de president, Su Chih-cheng (l.).vertegenwoordigers van de pers op het partijbureau, waar de stand van de parlementsverkiezingen wordt bijgehouden.

niveau over de Straat van Taiwan en een verklaring van China, dat het geen geweld zou gebruiken tegen Taiwan, essentiële voorwaarden zouden zijn voor zo'n topontmoeting. Besprekingen over de praktische aspecten van wederzijdse betrekkingen waren in juni opgeschort (zie pag. 649/3 e.v.-'95).

Onderzoeksinstituutopent kantoor in Beijing

Een woordvoerder van het Taiwanese Onderzoeksinstituut zei op 18 oktober dat er geen politieke motieven ten grondslag lagen aan de plannen van het instituut om een kantoor te openen in Beijing. Hij zei dat het kantoor Taiwanese ondernemingen behulpzaam zou kunnen zijn, die geïnteresseerd waren in de overdracht van Chinese defensietechnologie.

Waarschuwingen van China

Op 9 november werden de Verenigde Staten en Frankrijk door China gewaarschuwd om geen wapens aan Taiwan te verkopen, aangezien zulks van welk land dan ook zou worden opgevat als bemoeienis met China's ,,binnenlandse aangelegenheden".

China maakte op 14 november bekend dat het ernstig bezwaar maakte tegen het bijwonen van de topconferentie van het Economisch Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC) in Japan door de Taiwanese president Lee. De aanwezigheid van een lid van het permanent centraal comité van de KMT, en machtig zakenman, Koo Chen-fu vormde echter geen probleem.

Nieuwe militaire oefeningen

Op 25 november begonnen de Chinese strijdkrachten grootscheepse amfibische operaties in het kustgebied van de provincie Fujian, gelegen tegenover Taiwan. De regering beschuldigde China ervan door middel van deze legeroefeningen de kiezers in Taiwan te willen beïnvloeden met het oog op de parlementsverkiezingen van begin december.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij de parlementsverkiezingen op **2** december werd de regerende KMT een zware slag toegebracht door een als het ware herrezen oppositie. De opkomst werd officieel op 67,65 procent gesteld, hetgeen aanzienlijk minder was dan de 72 procent die bij de verkiezingen van 1992 werd genoteerd.

De KMT behaalde slechts 46 procent van de stemmen, de laagste openlijke steunbetuiging van de kiezers sinds zij in 1945 aan de macht was gekomen. Ze behield een krappe meerderheid in de 164 leden tellende Wetgevende Yuan, maar het aantal zetels dat zij bezette, daalde van 102 naar 85. De grootste oppositiepartij DPP vergrootte haar zetelaantal met vijf tot 54. terwijl de Nieuwe Partij (NP) haar zetelaantal verdrievoudigde van 7 tot 21. De vier resterende zetels gingen naar onafhankelijke kandidaten. Later sloot de KMT een coalitie met de DPP uit.

China veroordeelde de verkiezingen als bedrog en lanceerde voorafgaande aan de verkiezingen een campagne, waartoe ook provocerende legeroefeningen voor een eventuele invasie behoorden (zie boven), om de uitslag te beïnvloeden. Volgens waarnemers was deze inmenging bedoeld om het debat te polariseren en de spanningen te vergroten tussen de inheemse Taiwanese bevolking en de Chinezen die in 1949 na de militaire nederlaag van de Kwomintang tegen de Communisten het vasteland waren ontvlucht. De DPP was openlijk voor onafhankelijkheid, terwijl de Nieuwe Partij voorstander was van een niet-confronterende houding en hereniging met China. De meerderheidsfactie binnen de KMT, die achter president Lee Teng-hui stond, bepleitte een periode van aparte internationale erkenning van Taiwan voorafgaand aan een eventuele hereniging met China.

Twee conservatieve KMT-vice-voorzitters die de banden met China wilden aanhalen - generaal (bd) Hau Pei-tsun en Lin Yang-kang - werden op 12 december uit de partij gezet omdat ze de partijregels hadden overtreden en campagne hadden gevoerd voor de Nieuwe Partij. Zowel Lin Yang-kang, die het als presidentskandidaat in maart 1996 tegen Lee Teng-hui zou opnemen, als Hau, die over sterke steun in het leger beschikte en als Lins running mate aan de verkiezingen zou deelnemen (zie boven), weigerden het besluit te aanvaarden.

(Vor.ber.pag. 649/1 e.v.-1995)

VIETNAM

ZITTING NATIONALE ASSEMBLÉE

De Negende Nationale Assemblée hield gedurende vrijwel de hele maand oktober zitting en gaf haar goedkeu-

ring aan een omvangrijk nieuw burgerlijk wetboek, waarin onder meer het erfrecht, de overdracht van gebruiksrecht van land en het intellectueel eigendom werden geregeld. De Assemblée keurde tevens de begroting voor 1996 goed. Premier Vo Van Kiet opende de zitting op 3 oktober 1995 en zei dat smokkel, fraude en onvolkomenheden in het belastingsysteem moesten worden bestreden.

ERNSTIGE OVERSTROMINGEN

Stortregens veroorzaakten op 8-10 oktober ernstige overstromingen in de provincie Quang Ngai in het midden van Vietnam. Er werd melding gemaakt van 85 dodelijke slachtoffers, onder wie 79 kinderen. Ongeveer 176.000 huizen kwamen onder water te staan. Op 26 oktober stelde de regering $ 800.000 aan noodhulp beschikbaar ter bestrijding van de in de centrale provincies geleden schade. Ook de zuidelijke provincies Dong Thap en An Giang werden getroffen door overstromingen.

REORGANISATIE KABINET

Op 21 oktober ging de Nationale Assemblée akkoord met de omvorming van acht regeringsorganen tot drie nieuwe, grote ministeries. Het betrof respectievelijk de ministeries van landbouw en plattelandsontwikkeling, van industrie en van planning en investeringen.

Nguyen Cong Tan, tot dan toe minister van landbouw en voedingsindustrie, zou aan het hoofd komen te staan van het nieuwe ministerie van landbouw en plattelandsontwikkeling. Onder dit nieuwe ministerie zouden de voormalige ministeries van waterstaat, landbouw en bosbouw ressorteren. Do Quoc Sam, tot dan toe voorzitter van het Staatsplancomité, zou minister van planning en investeringen worden. Dang Vu Chu ruilde het ministerie van lichte industrie in voor dat van industrie.

Op 1 november keurde president Le Duc Anh een kabinetswijziging goed. Deze wijziging was het gevolg van de samenvoeging van acht ministeries en ministeriële bureaus tot drie nieuwe ministeries en was in oktober goedgekeurd door de Nationale Assemblée.

Dau Ngoc Xuan, tot dan toe minister en hoofd van de staatscommissie voor coöperaties en investeringen, en Nguyen Ky Cam, tot dan toe algemeen staatsinspecteur van de Staatsinspectiedienst, werden benoemd tot minister zonder portefeuille. Cam werd in zijn functie opgevolgd door Ta Huu Thanh. Do Nguyen Phuong werd benoemd tot minister van openbare gezondheid.

GEVANGENISSTRAF VOOR PARTIJDISSIDENTEN

Op 8 november werden Do Trung Hieu en Hoang Minh Chinh, beiden voormalige vooraanstaande leden van de regerende Communistische partij van Vietnam (CPV),veroordeeld tot gevangenisstraf. De twee waren schuldig bevonden aan ,,het misbruik maken van de rechten van vrijheid en democratie om de nationale veiligheid in gevaar te brengen". De Far Eastern *Economic* Review van 23 november noemde de uitspraak een ,,oefening in partijdiscipline" als voorbereiding op het achtste CPV-congres, dat voor medio 1996 op de agenda stond.

Hieu, die tijdens de Vietnam-oorlog een vooraanstaand partijleider in Zuid-Vietnam was geweest, werd veroordeeld tot 15 maanden gevangenisstraf. Chinh. een veelvuldig gedecoreerde veteraan uit de onafhankelijkheidsstrijd tegen Frankrijk, kreeg één jaar. Hieu was in 1992 uit de partij gezet vanwege zijn lidmaatschap van de Club van Voormalige Verzetsstrijders,een groep zuidelijke partijleden die meer pluralisme binnen de CPV had geëist. Chinh had artikelen geschreven, waarin hij opriep tot eerherstel voor hoge partijfunctionarissen die in de jaren zestig waren weggezuiverd.

Uitwijzing Vietnamees-Amerikaanse dissidenten

Nguyen Tan Tri en Tran Quang Liem behoorden tot de negen leden van de Beweging voor Nationale Unificatie en Democratie-opbouw die in augustus waren veroordeeld tot gevangenisstraffen van vier tot vijftien jaar wegens een poging de regering omver te werpen (zie pag. 723/1-'95). De twee werden op 6 november vrijgelaten en uitgewezen. Tri en Liem hadden een dubbele Vietnamees-Amerikaanse nationaliteit en werden vrijgelaten op verzoek van de Amerikaanse regering.

Berichten over anti-regeringsgroepen in Cambodja

Op 16 november berichtte de Far Eastern Econornic Review dat een in Cambodja gevestigde anti-regeringsgezinde beweging steeds meer aanhangers kreeg en op dat moment zelfs 2.000 leden telde. De verzetsbeweging bestond uit een aantal verschillende groepen en telde onder haar leden verscheidene voormalige officieren van het Zuidvietnamese leger (ARVN),dat tot haar nederlaag in 1975 aan de zijde van het Amerikaanse leger had gevochten.

AMERIKAANSE OUD-MINISTER VAN DEFENSIE OP BEZOEK

Begin november bracht de Amerikaanse oud-minister van defensie Robert McNamara een bezoek aan Vietnam. McNamara was minister van defensie in de periode 1961-'68 en was een van de hoofdrolspelers in de Vietnam-oorlog. Commentatoren noemden zijn bezoek, en met name zijn ontmoeting met zijn toenmalige tegenspeler generaal Vo Nguyen Giap, van symbolische betekenis voor de normalisering van de Amerikaans-Vietnamese betrekkingen.

DUITSE BONDSKANSELIER OP BEZOEK

Op 16-19 november bracht de Duitse bondskanselier Helmut Kohl een bezoek aan Vietnam voor besprekingen met vooraanstaande regerings- en partijleiders.

BEZOEK VAN DO MUOI AAN CHINA

CPV-secretaris-generaal Do Muoi bracht van 26 november-2 december een bezoek aan China. Hij voerde er gesprekken met Chinese leiders, waaronder president Jiang Zemin, die ook secretaris-generaal van de Chinese Communistische Partij (CCP) was. Vietnam en China hadden hun betrekkingen eind 1991 genormaliseerd (zie pag. 132/1 e.v.-'92).

Tijdens het bezoek werd overeengekomen om de spoorwegverbindingen weer te herstellen, die sedert de grensoorlog tussen beide landen in 1979 (zie pag. 129/1 e.v.-'79)warenverbroken. Het officiële Vietnamese persbureau VNA berichtte op 21 december dat het treinverkeer met China in het begin van 1996 zou worden hersteld.

In een gezamenlijk communiqué dat zowel door Jiang Zemin als Do Muoi aan het einde van het bezoek werd ondertekend, noemden beide communistische partijleiders ,,de enorme mogelijkheden die in economische en commerciële samenwerking tussen beide landen lagen besloten", en zeiden zij vastbesloten te zijn zakelijke initiatieven de ruimte te geven.

(Vor.ber.pag. 721/3 e.v.-1995)

OCEANIË

FRANS POLYNESIË

PROTESTEN TEGEN VOORGENOMEN FRANSE KERNPROEVEN

Frankrijks omstreden plan om zijn kernproeven tot medio 1996 te hervatten onder het Stille Zuidzee-atol Mururoa (in Frans Polynesië) stuitte in juli en augustus 1995 op toenemende internationale kritiek en protesten, met name in het Stille-Zuidzeegebied (zie pag. 652/3-'95 voor de bekendmaking door de Franse president Jacques Chirac op 13 juni). Desalniettemin werd op 5 september de eerste proef uitgevoerd (zie pag. 86/3 e.v.-'96), ondanks de protesten, de heropening van een zaak door Nieuw-Zeeland voor het Internationale Gerechtshof (ICJ)en pogingen tot verstoring van Greenpeace en andere milieuactivisten.

Ter afdwinging van de door Frankrijk afgekondigde verboden militaire twaalfmijlszone rond Mururoa ramden en enterden Franse mariniers op 9 juli het Greenpeace-schip de Rainbow Warrior II (zijn voorganger, de Rainbow Warrior, was op 10 juli 1985 door Franse geheime agenten in de haven van Auckland. Nieuw-Zeeland tot zinken gebracht, zie pag. 465/1 e.v.-'86). Andere protestschepen (waaronder het ongewapende Nieuwzeelandse marine-onderzoeksschip de HMNZS Tui) sloten zich aan bij een „vredesvloot" die koers zette naar Mururoa, terwijl Greenpeace zich nadrukkelijk in het gebied bleef manifesteren.

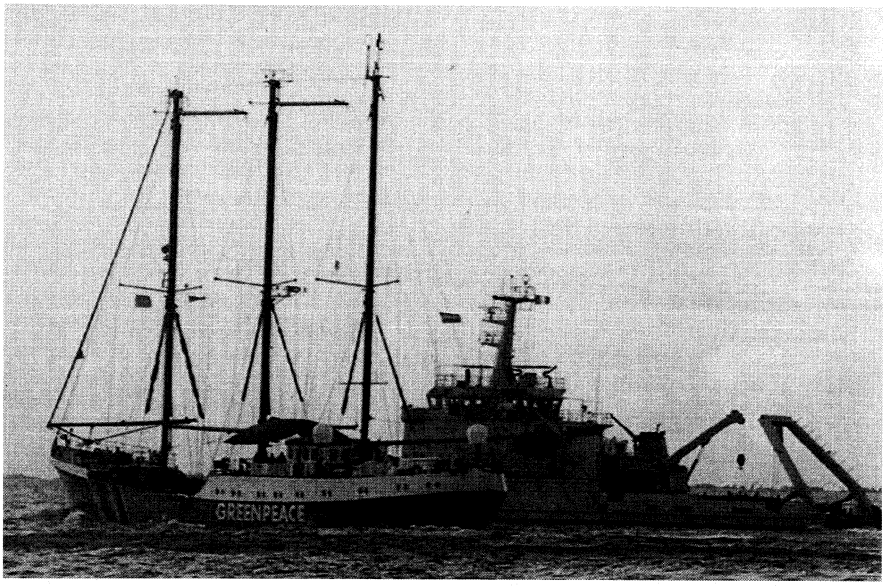
Protestdemonstraties. Houding Franse regering en EU-dimensie

Op 2 juli, precies 30 jaar na de eerste kernproef op Mururoa, demonstreerden 7.000 mensen in Papeete, de hoofdstad van Frans Polynesië, tegen de hervatting van de Franse kernproeven. De autoriteiten wezen echter eisen voor het houden van een referendum over de proeven van de hand.

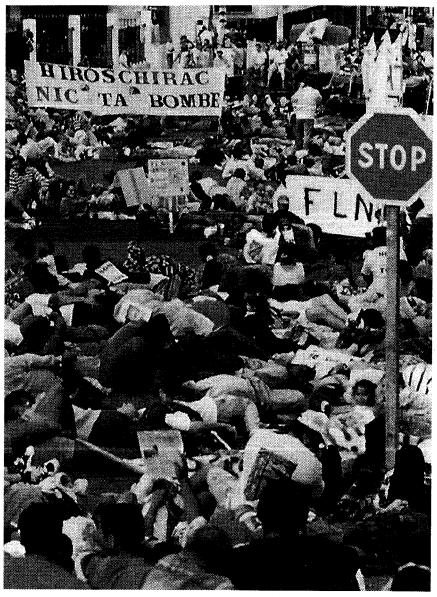
In steden overal ter wereld werd op 14 juli, de Franse nationale feestdag, gedemonstreerd tegen het Franse kernproefprogramma. Chirac bevestigde desondanks dat zijn beslissing de proeven uit te voeren definitief was. Daarnaast herhaalde hij dat Frankrijk eind 1996 een verdrag zou tekenen dat alle kernproevenzou verbieden, nadat de laatste van de acht proeven in mei 1996 zou zijn uitgevoerd.

De Franse regering, wier binnenlandse populariteit tanende was blijkens opiniepeilingen die lieten zien dat tegenover iedere voorstander van het hervatten van de kernproeven twee tegenstanders stonden. poogde haar positie te verbeteren door een ongekende openheid aan de dag te leggen. Op 1 augustus werden gegevens openbaar gemaakt over de 204 kernproeven die vanaf 13 februari 1960 door Frankrijk waren uitgevoerd (zie pag. 1548412 e.v.-'60). aanvankelijk in de Sahara. Sinds 1965 waren 163 proeven uitgevoerd op Mururoa waarvan er volgens de officiële verklaring drie radioactieve besmetting hadden veroorzaakt.

Op 10 augustus kondigde de Franse regering tijdens de ontwapeningsconferentie in Genéve aan dat zij het mondiale verbod op alle kernproeven onvoorwaardelijk zou steunen (in plaats van het tot nu toe gemaakte voorbehoud ten aanzien van explosies met een laag stralingspercentage tot 1 kiloton) en najaar 1996 eveneens het Nucleaire Non-proliferatieverdrag (NPT) zou ondertekenen.



De Rainbow Warrior II (l.),een schip van de milieuorganisatie Greenpeace, werd op 9 juli geramd engeënterd door de sleepboot Rari (r.)van de Franse marine.



Twee- a drieduizend mensen betoogden op 1 juli in Noumea op Frans Caledonie tegen de beslissing van de Franse president Chirac om de kernproeven in het Stille Zuidzee-gebied te hervatten.

Op 31 augustus stelde Chirac ook voor dat de Europese Unie (EU),,het Franse nucleaire potentieel een rol zou kunnen laten spelen in haar veiligheidsbeleid" bij het ,,opbouwen van haar verdediging". De maand ervoor was hij op 11 juli uitgejouwd door socialisten en leden van de Groenen in een toespraak tot het Europees Parlement en op 17 juli, tijdens een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de EU, hadden Oostenrijk, Denemarken, Finland, Ierland, Luxemburg, Nederland en Zweden er bij Chirac op aangedrongen zijn beslissing te herzien.

Op 13 augustus brachten demonstrerende tegenstanders van de Franse hervatting van kernproeven een brandbom tot ontploffing in een lege hoge-snelheidstrein (TGV)vlakbij het treinstation van Bern in Zwitserland.

ASEAN-communiqué

In een gezamenlijk communiqué van de ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten van de Asscociation of South-East Asian Nations (ASEAN) tijdens een bijeenkomst in Brunei op 30 juli lieten de ministers weten de hervatting of voorgenomen hervatting van kernproeven in het Aziatische deel van het Stille Zuidzee-gebied te betreuren, zonder overigens Frankrijk of China met name te noemen (China had zijn proeven hervat in mei 1995 en had nog een proef uitgevoerd op 17 augustus). Tevens riepen zij nucleaire machten op hun kernproeven onmiddellijk te be-

eindigen. Deze oproep werd op 1 augustus herhaald op het grotere ASEAN Regionale Forum (ARF),hoewel de vertegenwoordiger van de Europese Unie (EU) zich distantieerde van de ve klaring van de ARF-voorzitter.

Franse ambassadeur in Australië teruggeroepen. Boycotcampagnes

Op 1 augustus riep Frankrijk zijn ambassadeur in Australië terug voor overleg uit protest tegen discriminerende maatregelen die werden getroffen tegen Franse belangen.

Eerder die dag was de Franse wapenfabrikant Dassault uitgesloten van mededinging naar een contract voor de levering van opleidingsvliegtuigen aan de Australische luchtmacht. Daarnaast weigerden postinedewerkers post te bezorgen bij de Franse ambassade en consulaten. weigerden dokwerkers Franse vrachten te lossen en slaagde de lokale politie er niet in te voorkomen dat demonstranten post vatten bij de Franse ambassade in Canberra. Sommige Australische deelstaatregeringen sloten Franse bedrijven ook uit van mededinging naar andere contracten.

Boycotacties van consumenten tegen Franse produkten waren het sterkst in Australië (dat in 1994 samen met Nieuw-Zeeland slechts 1 procent van de Franse export voor zijn rekening nam) en andere landen in de Stille Zuidzee (inclusief Japan, Frankrijks negende handelspartner), en in Duitsland en Scandinavië. De boycotacties troffen met name Franse wijn en sterke drank, defensie- en overheidstransacties, energie- en nutsbedrijven, andere overheidsdiensten en luxeprodukten. Op 12 augustus werden de South Pacific Games, die begonnen in Frans Polynesië, geboycot door Nauru, Niue, West-Samoa en Amerikaans Samoa.

Resolutie van Japans parlement

Op 4 augustus verklaarde de Japanse Diet unaniem ,,zich te verzetten tegen alle kernproeven aangezien ons land de enige natie is die een atoombombardement heeft ondergaan".

In de resolutie werd gesteld: ,,Frankrijks beslissing zijn kernproeven te hervatten in navolging van China's ondergrondse kernproeven is een daad die het wereldmilieu vernietigt (...)enhet bestaan van de mensheid bedreigt."

Premier Tomiichi Murayama had op 7 juli gezegd dat Japan een VN-resolutie ter veroordeling van de proeven zou steunen. Hiermee schaarde hij zich bij het groeiende aantal Japanse politieke leiders die het Franse standpunt veroordeelden. onder wie oppositieleider Toshiki Kaifu en de ministers van financiën en buitenlandse zaken.

Vergadering van milieuministers van South Pacific Forum

Op 16 en 17 augustus riepen de milieuministers en andere vertegenwoordigers van de 15 lidstaten van het South Pacific Forum in het Australische Erisbane Frankrijk op zijn beslissing ten aanzien van de hervatting van de kernproeven te herroepen. Het Forum omschreef de kernproeven als een ,,kwaadaardige en systematische" vernietiging van het milieu in de Stille Zuidzee.

Volgens een gezamenlijk wetenschappelijk rapport van Australië en Nieuw-Zeeland dat op de conferentie werd gepresenteerd was het ,.onwaarschijnlijk dat de acht resterende proeven grote scheuren in het atol zullen veroorzaken", maar was er wel een ,,aanzienlijk groter" risico van .,het op lange termijn vervallen van de radio-isotopen met een langere halfwaardetijd in de lagune en de omringende oceanen".

Nieuw-Zeeland in beroep bij Internationaal Gerechtshof

Op 21 augustus diende Nieuw-Zeeland een verzoek in bij het ICJ om een zaak te heropenen die het land in 1973 voor het Hof aanhangig had gemaakt met als argument dat ,,hetuitvoeren van de voorgenomen kernproeven naar internationaal recht een schending is van de rechten van Nieuw-Zeeland en van andere staten".

Zowel Nieuw-Zeeland als Australië had Frankrijk over deze kwestie in 1973 voor het ICJ gedaagd. maar het Hof was in december 1974 tot de conclusie gekomen dat er geen geschil bestond, aangezien Frankrijk destijds zijn atmosferische proeven had gestaakt. Het Hof ging daarom niet over tot beoordeling van zijn bevoegdheid (zie pag. 93/3-'75). De eis van Australië had toentertijd uitsluitend betrekking op atmosferische proeven, terwijl die van Nieuw-Zeeland ruimer geformuleerd was en betrekking had op besmetting door kernproeven in het algemeen In 1974 erkende Frankrijk niet langer de bevoegheid van het ICJ ten aanzien van kwesties van nationale verdediging

Eind augustus hadden Australie, West-Samoa. de Solomon Eilanden,de Marshall Eilanden en de Gefedereerde Staten van Micronesie ieder afzonderlijk verzoekschriften ingediend om op verzoek van Nieuw-Zeeland in de procedure te interveniëren.

PROTESTEN NAAR AANLEIDING VAN FRANSE KERNPROEVEN.

Naar aanleiding van de Franse kernproef die op 5 september onde het atol Mururoa in de Stille Zuidzee werd gehouden. braken op het Frans-Polynesische eiland Tahiti ernstige ongeregeldheden uit.

Frankrijk weet de gewelddadigheden, naar verluidt de ergste uit de recente geschiedenis van Tahiti, aan de onafhankelijkheidsbeweging in Frans Polynesië, die ervan werd beschuldigd de kwestie van de kernproeven uit te buiten. Op 10 september beschuldigde de Franse president Jacques Chirac ook Australië en Nieuw-Zeeland ervan een campagne op touw te zetten om ,,Frankrijk uit de Stille Oceaan te verjagen". Deze beschuldigingen werden door Australië en Nieuw-Zeeland als ,,belachelijk" van de hand gewezen.

De onlusten braken uit op 6 september toen de politie een einde wilde maken aan een vreedzame demonstratie tegen de kernproeven die in Papeete, de hoofdstad van het eiland (en van Frans Polynesië),was georganiseerd door de voornaamste onhankelijkheidspartij, het Polynesische Bevrijdingsfront (Tavini Huiraatira, TH). Betogers die zich bij het vliegveld van Papeete hadden verzameld staken het luchthavengebouw in brand en plunderden het centrum van de stad, waar winkels en Franse regeringsgebouwen in vlammen op-



Een beeld van de onlusten op 6 september bij de luchthaven van Faaa op Tahiti uit protest tegen de hervatting van de Franse kernproeven.



De Rainbow Warrior II van de milieuorganisatie Greenpeace werd op 1 september door Franse commando's geënterd en in beslag genomen, toen het de verboden twaalfmijlszone rond het atol Mururoa overschreed.

gingen. Tenminste zestien mensen raakten gewond, van wie zes ernstig.

In antwoord op een verzoek van de president van de Territoriale regering, Gaston Flosse, zond Frankrijk op 7 september honderden soldaten en paramilitairen naar het eiland. De situatie kwam tot bedaren toen TH-leider Oscar Temaru de betogers op 8 september dringend verzocht de gewelddadigheden te staken.

De ongeregeldheden resulteerden in talrijke arrestaties. Onder degenen die op 10 september werden aangehouden en in hechtenis genomen, bevond zich vakbondsleider Hiro Tefaarere. Hij werd ervan beschuldigd de protesten te hebben georganiseerd. Op 12 september werden nog 21 mensen in hechtenis genomen. De Franse hoge commissaris kondigde tevens aan gerechtelijke stappen te zullen nemen tegen Temaru, aangezien hij tot de onlusten zou hebben aangezet. Temaru beweerde evenwel dat de relschoppers zich aan zijn controle hadden onttrokken.

Op **13** september namen ongeveer 10.000 betogers deel aan een protestmars tegen de kernproeven in Noumea, de hoofdstad van Nieuw-Caledonië, eveneens een overzees gebiedsdeel van Frankrijk.

Ongeveer 40 parlementsleden uit verschillende landen in het Stille Zuidzeegebied, onder wie de Japanse minister van financiën, Masayoshi Takemura, hadden zich op 4 september bij de 3000 betogers en milieuactivisten in Papeete gevoegd om tegen de Franse kernproeven te demonstreren.

Greenpeace-schepen opgebracht

De milieuorganisatie Greenpeace, die terzelfdertijd actie voerde om de kernproeven een halt toe te roepen (zie hierboven), was in september-opnieuw het doelwit van een militaire actie, waarbij Franse commando's vier van haar schepen opbrachten.

Op 1 september werden de Rainbow Warrior II en de Greenpeace ter hoogte van de atollen Mururoa en Fangataufa door commando's geënterd en in beslag genomen. Op 10 september werd een derde Greenpeace-schip, La Ribaude, in beslag genomen op het moment dat het de twaalfmijlszone rond het atol Mururoa binnenvoer. Er bevonden zich acht buitenlandse parlementsleden aan boord, die protest aantekenden tegen de hervatting van de kernproeven. Ze werden de volgende dag vrijgelaten. Op 28 september brachten Franse commando's het Greenpeace-jacht Vega op. Zij arresteerden twee Greenpeace-activisten op beschuldiging van het betreden van de verboden zone rond het atol Mururoa.

ICJ verwerpt Nieuwzeelands verzoek

Op 22 september verwierp het Internationale Gerechtshof (ICJ) het verzoek van Nieuw-Zeeland om een zaak te heropenen die het in 1973 bij het Hof aanhangig had gemaakt teneinde een verbod teverkrijgen op Franse kernproevenin de Stille Zuidzee (ziehierboven).

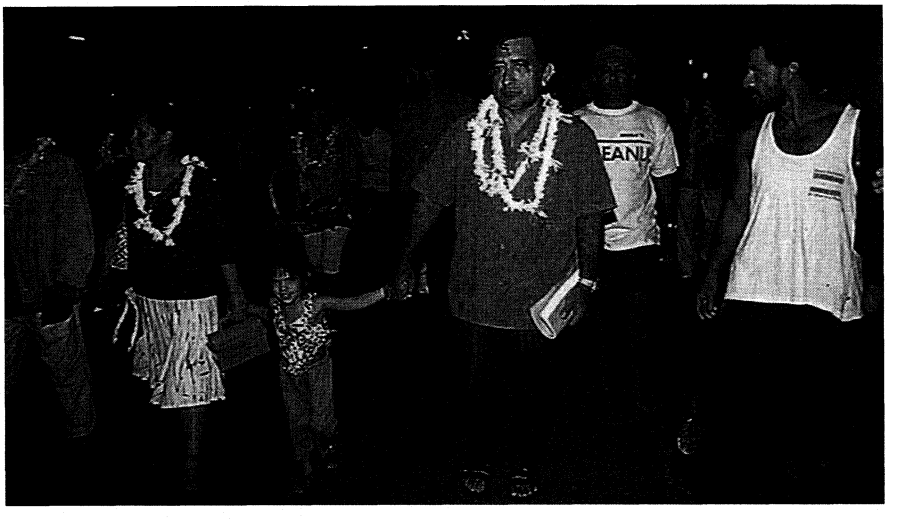
In haar jongste uitspraak, met twaalf stemmen tegen drie, oordeelde het Hof dat het het Nieuwzeelandse verzoek om een verbod op ondergrondse kernproeven niet in overweging kon nemen, aangezien het verzoek niet binnen de relevante bepalingen viel van de uitspraak in 1974 (zie pag. 93/3-'75).

De beslissing van het Hof werd door Frankrijk toegejuicht als „verstandig". De Nieuwzeelandse premier, Jim Bolger, zei echter dat „diteen beslissing was op zuiver technische gronden (...) die losstaat van de Franse kernproeven",

Nieuwe protesten

Frankrijk wekte opnieuw verontwaardiging in het Stille Zuidzee-gebied met twee nieuwe kernproeven op 2 en 28 oktober onder de Franse atollen Fangataufa en Mururoa in Frans Polynesië.

Op 2 oktober werd het laatste van de vijf schepen van de milieu-organisatie Greenpeace buiten de verboden twaalfmijlszone rond het atol Mururoa overmeesterd door Franse commando's (voor de overmeestering van andere schepen van Greenpeace, zie hierboven). De Franse autoriteiten rechtvaardigden de overmeestering van de Manutea, omdat een vanaf dat schip te



Oscar Temaru (m.), de leider van de onafhankelijkheidspartij Tavini Huiraatira, loopt op 5 oktober met een kind aan de hand aan het hoofd van een fakkeloptocht door Faaa op Tahiti uit protest tegen de Franse kernproevenin het Stille Zuidzee-gebied.

water gelaten opblaasbare boot de verboden zone was binnengevaren.

Oscar Temaru toonde zich op 3 oktober teleurgesteld over het feit dat de internationale afkeuring en de rellen die de eerste kernproef in Tahiti had ontketend (zie hierboven), Frankrijk niet hadden overgehaald haar programma te staken. De spanning zou hoog opgelopen zijn in de Tahitiaanse hoofdstad Papeete, waar voorafgaand aan de twee jongste proeven duizenden soldaten gelegerd werden om nieuwe uitbarstingen van geweld onder anti-kernproefgezinde en naar onafhankelijkheid strevende groeperingen te voorkomen.

South Pacific Forum schort banden met Frankrijk op. Kritiek EU

Landen in het Stille Zuidzee-gebied spraken hun gemeenschappelijke woede uit bij monde van het 16 leden tellende South Pacific Forum, dat op 3 oktober bekend maakte de officiële banden met Frankrijk te zullen opschorten, na het land uit de groep van de zogenaamde Post-Forum Dialogue partners te hebben geroyeerd. Op een topontmoeting in september was hiermee gedreigd (ziépag.799/2-'95).

Op dezelfde dag ontboden Australië, Japan en Nieuw-Zeeland de Franse ambassadeurs in hun hoofdsteden om formele protesten in ontvangst te nemen. De Filippijnen en Zuid-Korea deden hetzelfde. Op 5 oktober gaven vier Zuidamerikaanse landen, gelegen in de uithoek van het Stille Zuidzee-gebied, te weten Chili, Colombia, Ecuador en Peru, een verklaring uit waarin ze de proeven ,,ten diepste betreurden", en ze de proeven een ecologischebedreiging noemden.

De meerderheid van Frankrijks EU-partners, sloten zich onder aanvoering van de noordelijke landen - maar met als opvallende uitzondering Groot-Brittannië - aan bij de protesten.

Aan de dreiging van een eventuele gerechtelijke actie tegen Frankrijk naar aanleiding van de hervatting van de kernproeven kwam een einde op 25 oktober toen de voorzitter van de Europese Commissie, Jack Santer, bekend maakte dat de Commissie had besloten Frankrijk niet voor het Europese Hof te dagen.

In zijn uitleg van dit besluit in het Europese Parlement in Straatsburg zei Santer dat ,,de proeven in Frans Polynesië geen waarneembaar risico of aanmerkelijke blootstelling aan radioactieve straling opleveren voor de medewerkers of de bevolking". en dat ze dus niet in strijd waren met Frankrijks verplichtingen krachtens het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom). Eerder die maand, op 11 oktober, was de Commissie door een aantal EU-staten, waaronder Oostenrijk, Denemarken, Duitsland en Zweden, gedwongen gebruik te maken van haar bevoegdheden krachtens het Euratoni-verdrag om meer informatie van Frankrijk te eisen aangaande kwesties betreffende de veiligheid. Dit volgde op berichten begin oktober in de Franse pers over bevindingen van deskundigen, die krachtig werden bestreden door de Franse regering, dat herhaaldelijke kernproeven breuken onder het atol Mururoa hadden veroorzaakt, waardoor de kans op radioactieve besmetting toenam.

Op 20 oktober poogde Frankrijk de woede over de hervatting van zijn kernproeven te bezweren door bekend te maken dat het zich in ,,de eerste helft van 1996" bij de Verenigde Staten en Groot-Brittannië zou aansluiten en het Rarotonga-verdrag uit 1985 zou tekenen dat bedoeld was om van het zuidelijk Stille Zuidzee-gebied een atoomvrije zone te maken.

Op 26 oktober kreeg Frankrijk nog meer kritiek van zijn EU-partners. toen Italië een verklaring eiste voor de >,betreurenswaardige" entering van het Greenpeace-schip Altair door Franse commando's een dag eerder. Het schip had geprobeerd een Frans oorlogsschip te verhinderen uit de haven van Brindisi te vertrekken.

AUTONOMIEWET AANGENOMEN OP FRANS POLYNESIË

Op 9 november werd bericht dat de Territoriale Assemblée op Tahiti een autonomiewet had goedgekeurddie erop was gericht om de zeggenschap in het gebied te vergroten met betrekking tot transport, verbindingen en het vaststellen van haar economische zone (buitengaats). De wet die was ingediend door president Gaston Flosse, vereiste goedkeuring door de Franse Nationale Assemblée, alvorens volledig van kracht te kunnen zijn.

(Vor.ber.652/3 e.v.-1995)

MARSHALL EILANDEN

HERVERKIEZING PRESIDENT

Op 29 november 1995 werd bekendgemaakt dat president Amata Kabua was gekozen voor een vijfde opeenvolgende ambtstermijn (voor vorige verkiezingen in januari 1992, zie pag. 43512-'92). Hij werd gekozen door de leden van de nieuwe Nitijela (het parlement), die eerder die maand waren gekozen.

Ook werd bekendgemaakt dat in de Nitijela acht nieuwe leden zitting hadden (twee van hen zaten eveneens in de Nitijela voor de verkiezingen van 1991), en dat twee leden van Kabua's regering niet werden herkozen.

(Vor.ber.pag. 515/1-1995)

ALGEMEEN

Op 5-7 november 1995 werd in Buenos Aires de vijfde topconferentie van de Groep van 15 ontwikkelingslanden (G-15) gehouden. Tijdens de topconferentie werd steun betuigd aan de vrijemarkteconomie, maar opgeroepen tot een evenwichtige wereldhandelssituatie om te komen tot een eerlijkere inkomensverdeling.

In het slotcommuniqué werd de nadruk gelegd op de noodzaak van stabiele wisselkoersen en rentetarieven en op de schade die ontwikkelingslanden hadden geleden tengevolge van onvoorspelbare veranderingen in de kapitaalstroom. De staatshoofden en regeringsleiders riepen op tot grotere toegang tot de markten der rijke landen voor produkten uit ontwikkelingslanden. Voorts waarschuwden zij ervoor dat achter bezorgdheid bij industrielanden voor het milieu of arbeidsomstandigheden in ontwikkelingslanden een protectionistisch beleid zou kunnen schuilgaan. Zij drongen aan op een allesomvattende aanpak voor de oplossing van problemen met betrekking tot de buitenlandse schulden van ontwikkelingslanden, vooral in Afrika, en op een definitieve regeling van de schuld van de armste landen.

De G-15-leiders spraken zich ook uit voor een grotere betrokkenheid van de particuliere sector van hun landen bij de bevordering van de onderlinge handel en samenwerking.

De in 1990 formeel opgerichte groep bestond uit Algerije, Argentinië, Brazilië, Chili, Egypte, India, Indonesië, Jamaica, Maleisië, Mexico, Nigeria, Peru, Senegal, Venezuela en Zimbabwe. Tijdens de top werd besloten dat de G-15-groep zou overwegen andere landen uit te nodigen om toe te treden, met name de Filippijnen, Singapore, Thailand, Vietnam en Zuid-Afrika.

(Vor.ber.pag. 514/2/3-1994)

WAPENBEHEERSING. VIJFDE FRANSE KERNPROEF

Op 27 december 1995 werd de vijfde proef in de controversiële reeks Franse kernproeven uitgevoerd onder het atol Mururoa in Frans Polynesië (zie pag. 86/3 e.v.-'96 voor de voorafgaande vier).

De wroef wekte wederom de verontwaardiging van de internationale gemeenschap en in het bijzonder van de landen in het Stille Zuidzee-gebied. Australië laakte Frankrijk op 28 de-

cember om haar ,,arrogantie"; Nieuw-Zeeland zei dat Frankrijk ,,de grootste vijand" was van de landen in het Stille Zuidzee-gebied en Japan drong er bij Frankrijk op aan om onmiddellijk een eind te maken aan de kernproeven, ,,die geen enkele zin hadden". De Verenigde Staten betoonden hun ,,leedwezen", terwijl Frankrijk's partners in de Europese Unie (EU) zich. met uitzondering van Groot-Brittannië, op 29 december bij de protesten aansloten.

Op 6 december had de Franse minister van defensie Charles Millon erop gewezen, dat Frankrijk eind februari alle kernproeven zou stopzetten, en daarmee de hoop gevoed dat de geplande reeks van acht proeven niet zou worden voltooid, maar tot zes zou worden ingekort.

(Vor.ber.pag. 86/1 e.v.-'96)

GEMENEBEST

VERGADERING VAN REGERINGSLEIDERS

Op 10-13 november 1995 werd de dertigste tweejaarlijkse vergadering van de regeringsleiders van het Gemenebest gehouden in de Nieuwzeelandse stad Auckland (voor de 29ste vergadering, zie pag. 80/3-'94). De vergadering werd overschaduwd door de executie van negen activisten in Nigeria en de voortzetting van de Franse kernproeven in de Stille Oceaan (zie pag. 87/2-'96). Beide kwesties riepen vragen op over de rol en de invloed van het Gemenebest.

Bij de opening van de topconferentie waren de Gemenebest-leiders verdeeld en stelden zij zich nogal terughoudend op met betrekking tot de vraag hoe kritisch hun houding in het openbaar zou moeten zijn tegenover de doodvonnissen die in Nigeria waren uitgesproken over de schrijver Ken Saro-Wiwa en acht andere activisten van de Ogoni-minderheid (zie pag. 854/3-'95). Sommige regeringsleiders verzochten individueel om clementie, maar op de eerste dag noemde geen enkele spreker expliciet Nigeria. De Zuidafrikaanse president Nelson Mandela, die voor de eerste keer een Gemenebest-topconferentie bijwoonde, stelde sommige mensenrechtenactivisten teleur, doordat hij de nadruk legde op stille diplomatie en zich onthield van openlijke protesten.

Geschokt door het nieuws dat de doodvonnissen waren voltrokken tijdens de topconferentie, schorsten de Gemenebest-leiders als reactie daarop op 11 november Nigeria als lid van het Gemenebest. Zij dreigden dat Nigeria uit het Gemenebest zou worden gestoten, als het land niet binnen twee jaar meer respect voor de mensenrechten aan de dag zou leggen.

Tijdens de vergadering werd begonnen met de instelling van een aantal organen voor de uitvoering van de Gemenebest-verklaring van Harare over democratie en mensenrechten, die in 1991 was aangenomen. Naar verwachting zou hiertoe een uit acht leden bestaande ministeriële groep behoren die zich zou gaan buigen over schendingen van de beginselen van Harare.



De voorzitter van de vergadering van regeringsleiders van het Gemenebest, de Nieuwzeelandse premier Jim Bolger (m.) staat in het vakantieoord Millbrook bij Queenstown op 11 november 1995 de pers te woord na afloop van de spoedzitting naar aanleiding van de executies in Nigeria.



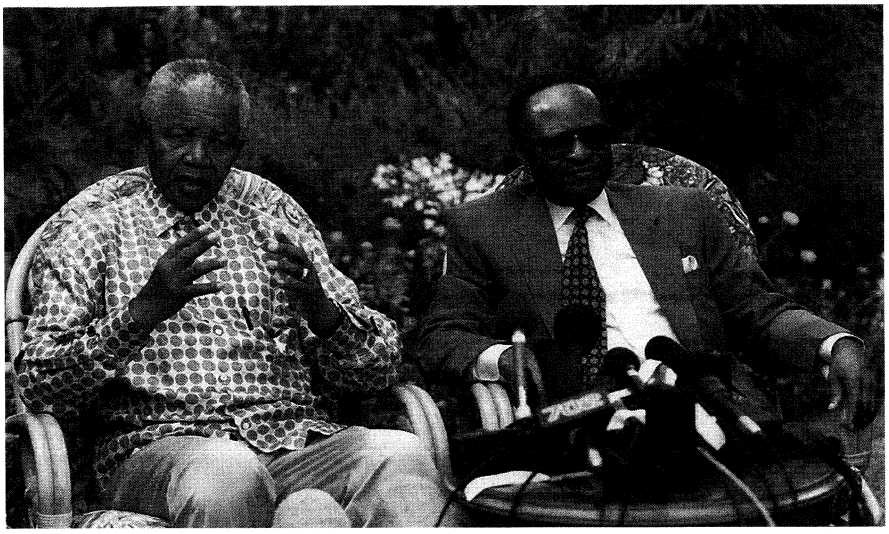
De Nigeriaanse minister van buitenlandse zaken Chief Tomi Ikimi bij zijn vertrek uit Queensland op 12 november, na de schorsing van zijn land door het Gemenebest.

Bij alle woede over de voortzetting van de Franse kernproeven in Polynesië stond de Britse premier John Major alleen in zijn verdediging van het Franse beleid. In Auckland gingen duizenden demonstranten de straat op. Een aantal van hen droeg spandoeken waarop Major en Frankrijk werden veroordeeld. De vergadering wees de tegenwerpingen van de Britse regering van de hand en gaf een verklaring uit waarin de kernproeven werden veroordeeld. Major keurde deze verklaring openlijk af als onjuist en oneven-wichtig.

Lidmaatschap

Op 13 november werd Mozambique toegelaten tot het Gemenebest. Hierdoor steeg het aantal Gemenebest-leden tot 53, nadat op 1 november Kameroen was toegetreden. Mozambique was het eerste Gemenebest-lid dat helemaal niet of ten dele Engelstalig was en evenmin een Britse kolonie was geweest.

(Vor.ber.pag. 447/3-1995)



Op 4 december 1995 gaf de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela (1.)in het bijzijn van Gemenebest-secretaris-generaal Emeka Anyaoku (r.)een persconferentie in Johannesburg. waarop hij aandrong op sterkere sancties tegen Nigeria.

IMF-WERELDBANK

NAJAARSVERGADERINGEN

Van 10-12 oktober 1995 vonden in Washington de jaarlijkse najaarsvergaderingen plaats van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank. De plenaire vergaderingen werden voorafgegaan door vergaderingen van het beleidsbepalende Interimcomité van het IMF en het Ontwikkelingscomité van de raad van gouverneurs van het IMF en de Wereldbank en door voorbereidende discussies van de groep van zeven industrielanden (G-7), de groep van tien industrielanden (G-10) en de groep van 24 ontwikkelingslanden (G-24).

De Amerikaanse president Bill Clinton, die op 11 oktober de plenaire vergadering van het IMF en de Wereldbank toesprak, beloofde het Amerikaanse beleid inzake ontwikkelingshulp voort te zetten en verklaarde dat hij zich zou verzetten tegen elke vermindering van Amerikaanse bijdragen aan de Internationale Ontwikkelingsassociatie (IDA),het fonds van de Wereldbank dat zachte leningen verstrekte aan de armste landen. De VS waren op dat moment de grootste aandeelhouder van de IDA, maar waren ook tergeraakt met de betaling van geld dat was toegezegd voor de huidige aanvulling van de IDA (IDA-10). Op 26 oktober werd de financiële levensvatbaarheid van de IDA twijfelachtig, toen het Amerikaanse Congres voor het stopzetten van de Amerikaanse contributie stemde.

Na gecompliceerde begrotingsbesprekingen waren de Senaat en het Huis van Afgevaardigden overeengekomen om slechts $ 700 mln aan het lopende IDA-programma toe te wijzen, ongeveer $ 900 mln minder dan de oorspronkelijke toezegging van de VS.

Op de bijeenkomst van het Ontwikkelingscomité op 9 oktober (zie onder), hadden ministers van industrie- en ontwikkelingslanden er bij de VS op aangedrongen niet op de financiële toezegging aan de IDA terug te komen. De Amerikaanse minister van financiën Robert Rubin had geantwoord dat de VS achter IDA-10 stonden, en dat ze ondanks achterstallige betalingen altijd nog $ 2,2 mrd hadden bijgedragen. Op 10 oktober vestigde de president van de Wereldbank, James Wolfensohn, speciaal de aandacht op de financiële crisis waarmee de IDA te maken kreeg als gevolg van de drastische bezuinigingen van de industrielanden op hun ontwikkelingshulp.

Cijfers van de Wereldbank lieten zien dat officiële ontwikkelingshulp aan Afrika bezuiden de Sahara sinds 1990 met 10 procent gedaald was, terwijl hulp aan Zuid-Azië in dezelfde periode met bijna 25 procent verminderd was. In 1994 bestond 40 procent van de officiële ontwikkelingshulp aan Zuid-Azië uit leningen van de IDA tegen minder dan 30 procent in 1990. Na een inventarisatie van de behoefte aan leningen van de 78 armste landen van de wereld die voor leningen van de IDA in aanmerking kwamen, had de Wereldbank begin oktober geraamd dat donoren tenminste $ 13 mrd moesten bijdragen om het fonds voor zachte leningen van het IDA voordevolgendedrie jaar aan te vullen.

Vergaderingen van Interimcomité en Ontwikkelingscomité

Op vergaderingen van zowel het Interimcomité als het Ontwikkelingscomité bleek dat er grote bezorgdheid bestond over de precaire financiële positie van de IDA. In een communiqué van 8 oktober, verstrekt door het Interimcomité na afloop van haar vergadering, werd ,,de noodzaak" beklemtoond ,,om voldoende hulp op zachte voorwaarden aan landen met een laag inkomen te blijven geven".

Verder keurde het Interimcomité het voorstel goed van de Raad van Bestuur van het IMF om leden de verplichting op te leggen ..regelmatig en op tijd" te zorgen voor ,,geregelde gegevens van goede kwaliteit" aangaande twaalf essentiële statistische aspecten alsook de plannen voor uitbreiding van de financiële basis van het IMF (zie pag. 86/2 e.v.-'95 en 517/2/3-'95). Ook steunde het comité een voorstel van de G-10 om de bestaande Algemene Regelingen voor Leningen (General Arrangements to Borrow, GAB). een noodfonds van het IMF, te verdubbelen om het fonds in staat te stellen financiële crises in lidstaten te bezweren (zie beneden).

Vergadering G-7

De ministers van financiën en de centrale-bankdirecteuren van de G-7 ontmoetten elkaar op 7-8 oktober. Ze bevestigden hun steun aan de inspanningen om de Amerikaanse dollar staande te houden tegenover de Japanse yen, en ze juichten de ,,ordelijke ommekeer" toe in de koersbewegingen van de belangrijke valuta sinds hun laatste ontmoeting in april (zie pag. 516/3 e.v.-'95). Ook besprak de G-7 plannen voor naoorlogse wederopbouw in Bosnië-Herzegovina, Cambodja, Haïti en Rwanda.

Vergadering G-10

Tijdens hun ontmoeting op 8 oktober kwam de G-10 (namens elf landen waaronder Zwitserland) overeen het IMF toe te staan ,,de krachtens de GAB beschikbare middelen te verdubbelen", via welk noodfonds het IMF al $ 26 mrd kon lenen. Deze actie diende om het IMF in staat te stellen leningen te verstrekken aan landen die bedreigd werden door een financiële crisis die gevaar zou kunnen opleveren voor het internationale financiële systeem.

Vergadering G-24

De ministers van de G-24-ontwikkelingslanden drongen aan op meer steun voor economische hervormingen in ontwikkelingslanden en ,,betreurden het gebrek aan vooruitgang met betrekking tot de toewijzing van nieuwe SDRs" (voor controverse over uitgifte van meer SDRs, zie pag. 86/3-'95).

WORLD ECONOMIC OUTLOOK

In de halfjaarlijkse World Economic Outlook van het IMF, dat op 4 oktober werd gepubliceerd, werd voorspeld dat de wereldeconomie in 1995 met 3,7 procent, of iets minder dan de in april voorspelde 3,8 procent zou groeien (zie pag. 517/3-'95). Voor 1996 werd een groei van 4,1 procent verwacht, ook iets lager dan de prognose van april (4,2 procent).
(Vor.ber.pag. 516/1 e.v.-'95)

NIEUWE LEDEN IMF

Op 10 oktober sloot Broenei zich aan bij het IMF als 180ste lid. Zijn beginquotum in het IMF bedroeg SDR 150 mln (ongeveer $224 mln).

Op 20 december sloot Bosnië-Herzegovina zich als 181ste lid aan bij het IMF. Haar beginquotum bedroeg SDR 121,2 mln (ongeveer $ 180,1 mln).

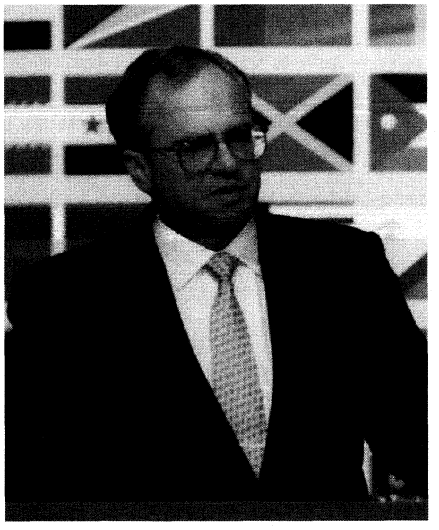
Het lidmaatschap werd mogelijk gemaakt door het wegwerken van achterstallige betalingen, die voortvloeiden uit verplichtingen en aandelen van de vroegere Socialistische Federale Republiek Joego-Slavië. Dit was verwezenlijkt via een korte termijn overbruggingskrediet van $25 mln, verleend door Nederland.
(Vor.ber.pag. 85/3-'95)

NAM

TOPCONFERENTIE.

De elfde topconferentie van de Beweging van Niet-gebonden landen (Non-Aligned Movement, NAM) werd gehouden van 18-20 oktober 1995 in de Caribische vakantieplaats Cartagena de Indias in Colombia en werd bijgewoond door de afgevaardigden van 113 lidstaten, waaronder 52 staatshoofden en regeringsleiders (voor de laatste topconferentie, zie pag. 876/2 e.v.-'92).

Een na de conferentie uitgevaardigd communiqué herhaalde de dringende vraag van de NAM om de Verenigde Naties te hervormen teneinde ontwikkelingslanden meer inspraak te geven in een grotere Veiligheidsraad. Ook werd gepleit voor vermindering van VN-vredestaken om meer geld te kunnen besteden aan het bestrijden van de armoede in de wereld. Leiders vroegen om een ,,definitieve oplossing" voor het schuldenprobleem van de Derde Wereld en bekritiseerden de industrielanden omdat ze handelsbarrières opwierpen en



De Colombiaanse president Ernesto Samper Pizano staat de pers te woord op 20 oktober 1995 na afloop van de slotceremonie van de NAM-top in Cartagena, waarop zijn land het voorzitterschap voor de komende drie jaar overnam.

probeerden ,,onrechtvaardig beleid, voorwaarden en modellen" op te leggen.

De krachtigst geformuleerde passage van het communiqué was een nieuwe veroordeling van de Verenigde Staten door de NAM vanwege hun handelsembargo tegen Cuba. Geëist werd dat er een einde zou komen aan de Amerikaanse ,,bezetting" van de Cubaanse marinebasis te Guantanamo en aan ,,agressieve" Amerikaanse radio- en televisie-uitzendingen tegen Cuba. Het communiqué stelde voor wederzijdse geschillen tussen Cuba en de VS op te lossen door ,,onderhandelingen gebaseerd op gelijkheid en wederzijds respect".

NIEUWE LEDEN

Op 25 april werd Eritrea als nieuw lid toegelaten tijdens de eerste zitting van de vergadering van het Coördinerend Bureau van de ministers van buitenlandse zaken van de NAM in het Indonesische Bandung.

Op 21 oktober werd aan het slot van de elfde NAM-topconferentie officiële goedkeuring gegeven aan het lidmaatschap van Toerkmenistan.

Het toelaten van nieuwe leden was kennelijk een omstreden kwestie tijdens deze conferentie. Tegen de verwachting in werden noch Bosnië-Herzegovina noch Costa Rica als nieuwe leden toegelaten. Volgens sommige berichten stonden een aantal niet-islamitische Afrikaanse staten onwelwillend tegenover het lidmaatschap van Bosnië uit angst hun van oudsher vriendschappelijke betrekkingen met voormalig Joego-Slavië in gevaar te brengen. Tegen het lidmaatschap van Costa Rica zou sterk verzet gekomen zijn van Arabische staten die ontstemd waren, omdat het land een ambassade in Jeruzalem geopend had.
(Vor.ber.pag. 819/2/3-1994)

NAVO

AFTREDEN SECRETARIS-GENERAAL

NAVO-secretaris-generaal Willy Claes, trad op 20 oktober 1995 af, nadat het Belgische parlement besloten had zijn parlementaire onschendbaarheid op te heffen zodat hij terecht kon staan wegens corruptie (zie pag. 729/2 e.v.-'95).

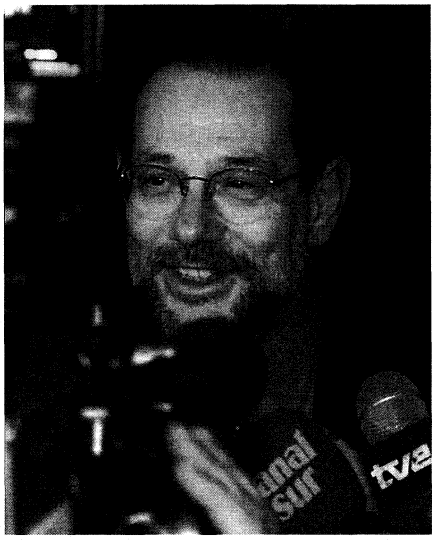
Claes, die in september 1994 benoemd was (zie pag. 883/2-'94), werd tijdelijk vervangen door de ondersecretaris-generaal. de Italiaan Sergio Balanzino.

Vergaderingministers van defensie

De ministers van defensie van de NAVO-landen ontmoetten elkaar op 5-6 oktober in Williamsberg in de Amerikaanse staat Virginia voor informele besprekingen.

MACEDONIË TREEDT TOE TOT „PARTNERSCHAP VOOR VREDE"

De Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (VJRM) trad op 15 november toe tot een ,,partnerschap voor vrede"-programma (PFP) van bilaterale militaire samenwerking met de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO). Daarmee was het het 27ste Oosteuropese



De nieuwe secretaris-generaal Javier Solana Madariaga beantwoordt op 6 december 1995 vragen van journalisten voor het NAVO-hoofdkwartier in Brussel.

land dat een partnerschapsverdrag ondertekende, en. na Slovenie, het tweede land dat deel had uitgemaakt van de vroegere Joegoslavische Federatie.

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL BENOEMD

De ministers van buitenlandse zaken van de 16 lidstaten, die op 5 december in Brussel in vergadering bijeen waren, benoemden de Spaanse minister van buitenlandse zaken Javier Solana Madariaga tot nieuwe secretaris-generaal van de NAVO. Hij werd de opvolger van Willy Claes, wiens aftreden in oktober veel stof had doen opwaaien.

De 53-jarige Solana was sinds 1982 in Spanje een vooraanstaand lid van de socialistische regering (zie pag. 277/3 e.v.-'85; pag. 437/2-'86; pag. 796/1-'88) en ooit gekant geweest tegen Spanje's toetreding tot de NAVO. Sinds juni 1992 was hij minister van buitenlandse zaken (zie pag. 322/2-'93). Solana Madariaga was naar voren gekomen als compromiskandidaat, nadat in november de Verenigde Staten hun veto hadden uitgesproken tegen de kandidatuur van de voormalige Nederlandse premier Ruud Lubbers en Frankrijk en andere Europese lidstaten op hun beurt de door de VS gewenste benoeming van de voormalige Deense minister van buitenlandse zaken Uffe Ellemann-Jensen hadden tegengehouden.

Solana had natuurkunde gestudeerd voordat hij in de jaren zeventig voor een loopbaan in de politiek koos. Hij zou, naar werd beweerd, gevrijwaard zijn gebleven van controversiële kwesties, in tegenstelling tot sommigen van zijn socialistische collegae in de regering, die momenteel betrokken was in corruptieschandalen.

In een verklaring van 1 december, kort na de bekrachtiging van zijn kandidatuur door NAVO-ambassadeurs, zei Solana zich te zullen inzetten voor vrede in Bosnië-Herzegovina en voor de uitbreiding van de NAVO met Oosteuropese landen.

MINISTERIËLE VERGADERING VAN DE NOORDATLANTISCHE RAAD

De ministers van buitenlandse zaken en defensie van de NAVO-lidstaten, die voor het eerst sinds 1979 weer gezamenlijk vergaderden in de Noordatlantische Raad (NAR), kwamen op het hoofdkwartier in Brussel op 5 december overeen om een 60.000 man sterke troepenmacht (Implementation Force, IFOR) naar de voormalige Joegoslavische republiek Bosnië-Herzegovina te sturen teneinde toezicht te houden op de uitvoering van het onlangs getekende vredesakkoord van Dayton (zie onder BOSNIE-HERZEGOVINA).



Voorafgaand aan de vergadering van ministers van defensie op 28 november 1995 in Brussel, die de weg vrij zou maken voor Ruslands deelname aan de IFOR-operatie in Bosnië-Herzegovina, onderhielden de Britse en Amerikaanse ministers van defensie, resp. Michael Portillo (l.) en William J. Perry (2de v.l.), zich in het bijzijn van de Russische ambassadeur in België Witali Tsjoerkin (m.) met hun Russische ambtgenoot Pawel Gratsjow (r.).

Frankrijk breidt participatie in de transformatie van het bondgenootschap uit

De ministers van buitenlandse zaken en defensie verwelkomden eveneens het besluit van Frankrijk om weer, voor het eerst sinds 1966 (zie pag. 177/1 e.v.-'66), nauw te gaan samenwerken met de militaire structuur van het bondgenootschap.

Tijdens de NAR-vergadering op 5 december zette de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette het besluit van Frankrijk uiteen om „actief deel te nemen" in het bondgenootschap en zijn transformatie. Hier volgen enige excerpten van zijn toespraak:

„Frankrijk is van mening dat de tijd gekomen is om de hervormingsgeest van de Bondgenootschappelijke Topconferentie van 1994 (zie pag. 227/1 e.v.-'95) te versterken. Tegen deze achtergrond zou ik graag willen vertellen over onze kijk op de huidige vernieuwing van het Bondgenootschap, en de rol die Frankrijk in dit proces van plan is te spelen. Ik hoop dat dit het mogelijk zal maken het herstructureringsproces te versnellen, en de weg vrij te maken voor Frankrijk's volledige deelname aan een hervormd Atlantisch Bondgenootschap.

Dit grote plan kent drie doelstellingen: allereerst het tot stand komen van een zichtbare Europese identiteit. in zowel militair als politiek opzicht, binnen het Bondgenootschap. Frankrijk zou graag, overeenkomstig het Europese Unie-Verdrag, zien dat er een Europese defensiepijler tot stand komt, die in het transatlantische raamwerk nauw verbonden is met de Noordamerikaanse defensiepijler. Op de tweede plaats moet de Westeuropese Unie (WEU), als natuurlijk instrument voor de ontwikkeling van dc Europese defensie-identiteit, politiek gezien kunnen uitgroeien tot het overleg-raamwerk voor de Europese defensiesamenwerking, zowel als de defensiecomponent van de Unie en als de Europese pijler van het Bondgenootschap. Op de derde plaats moeten wij vervolgens doorgaan met de aanpassing van de Bondgenootschappelijke structuren aan de veranderde omstandigheden. De recent geboekte vooruitgang met het Combined Joint Task Forces (CJTF)-concept is in dit opzicht een gunstig teken. Het CJTF-voorbeeld zou een aanmoediging moeten zijn voor verdere hervorming in deze richting..."

Om het hervormingsproces sneller en de onderlinge samenwerking efficiënter te laten verlopen heeft de Franse president Chirac besloten dat de minister van defensie regulier zal kunnen deelnemen aan het werk van het Bondgenootschap, in samenwerking met zijn collegae; voorts is Frankrijk bereid een plaats in te nemen in het Militair Comité en de organen die onder het Comité vallen. Eveneens wil Frankrijk participeren in het NAVO- Defensiecollege, de School in het Duitse Oberammergau en het NAVO-Situatiecentrum.

Binnen enkele weken zal de NAVO een principebesluit nemen over het 'uitlenen' van kennis, faciliteiten en (logistiek) materieel voor operaties waaraan niet alle NAVO-lidstaten (i.c. de VS) deelnemen. Dit nieuwe CJTF-model moet de Europese partners in staat stellen om bijvoorbeeld in WEU-verband operaties uit te voeren met gebruikmaking met NAVO-(i.c. Amerikaanse) middelen.

Bij de besluitvorming over deze 'uitleen'-kwestie zal blijken hoe lang het enthousiastme over de nieuwe Franse opstelling met betrekking tot de NAVO zal stand houden. De Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette liet weten dat Frankrijk deze kwestie beschouwt als een lakmoesproef voor de bereidheid van het Bondgenootschap zich aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. (NAVO Kroniek, jan. '96 en NRC/H'blad, 6-12-'95)

(Vor.ber. pag. 724/1 e.v.-1995)

INDEX AFLEVERING NR. 3102

AMERIKA Topontmoeting CARICOM **115**
Overeenkomst tussen Mercosur en EU **115**
Negende top Groep van Rio **116**
Ibero-Amerikaanse top **116**
BOEROENDI Scheuring in regeringscoalitie **126**
Regeringswijzigingen **127**
Escalatie geweld **127**
BOSNIË-HERZEGOVINA Staakt-het-vuren **89**
Aanhoudende gebiedsveroveringen **91**
Personele wijzigingen bij VN **92**
Vredesakkoord van Dayton **93**
Voorbereidingen i.v.m.oprichting Implementatiemacht **95**
Nieuwe aanklachten VN-oorlogstribunaal **96**
BULGARIJE Grootscheeps privatiseringsprogramma **96**
Lokale verkiezingen **97**
CAMBODJA Thais-Cambodjaanse grenscommissie **142**
Vermeend moordkomplot tegen Hun Sen **142**
COLOMBIA Arrestaties in drugswereld **116**
Druk op president om af te treden, noodtoestand **117**
Aanhoudend geweld in Uraba **118**
EUROPA Eerste Euro-Mediterrane conferentie **89**
EUROPESE UNIE Topontmoeting op Mallorca **97**
Meningsverschillen over Europese munteenheid **98**
Zweedse verkiezingen voor EP **99**
Verdrag van Schengen en Noordse Paspoortunie **100**
Associatieovereenkomsten met Marokko en Israël **101**
FILIPPIJNEN Nieuwe aanklachten tegen Imelda Marcos **143**
Vredesbesprekingenmet moslims **144**
Begroting 1996 goedgekeurd **145**
FRANS POLYNESIË Protesten tegen voorgenomen Franse kernproeven **152**
Protesten naar aanleiding van kernproeven **153**
Autonomiewet aangenomen **155**
GCC 16de topconferentie **138**
GEMENEBEST Vergadering van regeringsleiders **156**
GRIEKENLAND Ratificatie van UNCLOS **102**
Kabinetswijzigingen, crisis i.v.m. ziekte Papandreou **103**
HAÏTI Premier treedt af, nieuwe regering **120**
Presidentsverkiezingen **121**
HONGARIJE Uitspraak Constitutioneel Hof over bezuinigingsprogramma **104**
Nieuwe oppositiepartij, begroting voor 1996 goedgekeurd **103**
IMF/WERELDBANK Najaarsvergaderingen **157**
World Economic Outlook **158**
INTERNATIONALE ZAKEN Topconferentie G-15 **155**
IRAN Aankoop meer Russische kernreactoren, protesten VS **139**
Aziatische reis president Rafsanjani **139**
Nieuwe militante groepering opgericht **140**
IVOORKUST Demonstratieverbod **128**
Presidents- en parlementsverkiezingen **128**
Maatregelen tegen de pers **130**
JEMEN Islamitische fundamentalisten gevangengezet **141**
Spanningen binnen regeringscoalitie **141**
JOEGO-SLAVIË Regeringswijziging **106**
Devaluatie dinar **106**
KENIA Stopzetting IMF-hulp **130**
Geweld in Nairobi **131**
KROATIË verkiezingszege HDZ **106**
Nieuwe regering **108**
Akkoord over Oost-Slavonië **108**
LESOTHO Zuidafrikaans verblijfsrecht voor migranten **131**
MACAO Chinees-Portugese contacten **145**
MACEDONIË Macedonisch-Grieks interimakkoord **109**
Aanslag op president **110**
MARSHALL EILANDEN Herverkiezing president **155**
MEXICO Akkoord tussen regering en EZLN **122**
Deelstaatverkiezingen **123**
Valvanpeso, begroting voor 1996 **124**
MOZAMBIQUE Wijziging leiderschap Frelimo **131**
Lidmaatschap Gemenebest **132**
MYANMAR Aung San Suu Kgi opnieuw NLD-leidster **146**
Nationale Conventie, NLD-boycot **146**
NAM 11de topconferentie **158**
NAVO Nieuwe secretaris-generaal benoemd **158**
Ministeriële vergadering Noordatlantische Raad **159**
NEPAL Regering-Adhikari afgetreden, nieuwe coalitie **146**
OAE Vergadering van commissie voor oplossing van conflicten
OEGANDA Ballingen teruggekeerd **133**
Nieuwe koning van Toro **133**
Nieuwe grondwet bekrachtigd en afgekondigd **133**
OOSTENRIJK Val van coalitie **111**
Algemene verkiezingen **112**
ROEMENIË Protesten tegen onderwijswet **112**
Breuk in coalitie **113**
Grootscheeps privatiseringsprogramma **113**
Devaluatie **114**
RWANDA Slachting onder burgerbevolking **134**
Gedeeltelijk vertrek UNAMIR **134**
Opening strafrechttribunaal **135**
Uitwijzing buitenlandse hulporganisaties **135**
Gouverneur centrale bank stapt op **136**
SAHARA (WEST) Nieuwe SADR-regering **136**
SAOEDI-ARABIE Kabinetswijziging **141**
Bomaanslagen **141**
SOMALIA Zware gevechten in Mogadishu **137**
Invorderingsoperatie belastingen **137**
Libië erkent regering-Aydid **138**
TAIWAN Spanningen met China door raketproeven **147**
Goedkeuring directe presidentsverkiezingen, bekendmaking kandidaten **148**
Afwijzing verzoek VN-lidmaatschap **149**
Parlementsverkiezingen **150**
TRINIDAD EN TOBAGO Algemene verkiezingen **124**
Besprekingen met Jamaat al Muslimeen **125**
VENEZUELA Geruchten over coup **125**
Begroting voor 1996 uitgesteld **126**
Ingrijpende devaluatie **126**
Lokale en regionale verkiezingen **126**
VIETNAM Zitting Nationale Assemblée **150**
Amerikaanse oud-minister van defensie op bezoek **151**
WAPENBEHEERSING Vijfde Franse kernproef **153**
WESTEUROPESE UNIE Ministersvergadering **114**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13,1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111;Postbus 1118,1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20. B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 0313243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

ARMENIË

BEGROTING VOOR 1996

Op 15 december 1996 werd de begroting voor 1996 bekendgemaakt. Naar verwachting zouden de inkomsten 102 mrd dram bedragen en de uitgaven 137 mrd dram; het tekort van 33 mrd dram kwam overeen met 7,7 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) ($1= 403,27 dram op 15 december 1995).

(Vor.ber.pag. 734/1 e.v.-1995)

AZERBAJDZJAN

VERBOD OP COMMUNISTISCHE PARTIJ OPGEHEVEN. CONTRACT OVER EXPLOITATIE OLIE. PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 19 september nam het Hooggerechtshof onverwacht het besluit het op 1 september uitgevaardigde verbod op de Communistische Partij van Azerbajdzjan op te heffen.

Het oorspronkelijke vonnis van het Hof, dat in de laatste uitspraak ,.ongefundeerd en onwettig" werd genoemd, was uitgevaardigd naar aanleiding van een verzoek van het ministerie van justitie, dat beweerde dat de partij zich had bezig gehouden met staatsgevaarlijke activiteiten door te streven naar de oprichting van een nieuw-e unie in de voormalige Sowjet-Unie. Minstens vijftien andere oppositiepartijen waren uitgesloten van deelname aan de parlementsverkiezingen die op 12 november zouden worden gehouden, omdat ze strijdig waren bevonden aan de wet (zie pag. 736/1/2-'95).

De voorzitter van de Communistische Partij. Ramiz Achmedo , had ontkend dat de oproep van zijn partij om een nieuwe unie van landen van de voormalige Sowjet-Unie in het leven te roepen, de wens inhield om de Sowjet-Unie opnieuw op te richten. Na de laatste uitspraak zei Achmedow dat zijn partij zou deelnemen aan de verkiezingen van november, maar dit onafhankelijk zou doen ,,aangezien wij op dit ogenblik in Azerbajdzjan geen gelijkgestemde politieke krachten zien".

Activiteiten van partijen beperkt

In de maand oktober werden steeds meer beperkingen opgelegd aan de activiteiten van verschillende politieke partijen waarvan verwacht werd dat ze deel zouden nemen aan de parlementsverkiezingen op 12 november.

Op 2 oktober werd de leider van de Arbeiderspartij, Saboetaj Hajijew, in Bakoe gearresteerd op beschuldiging van illegaal wapenbezit. Een andere oppositieleider. de voormalige minister van buitenlandse zaken Tofik Gasimow van het verboden Azerbajdzjaanse Volksfront, werd op 19 oktober gearresteerd en beschuldigd van betrokkenheid bij een poging tot een staatsgreepinmaart (ziepag. 453/2 e.v.-'95).

Op 17 oktober werden nog vier oppositiepartijen uitgesloten van deelname aan de parlementsverkiezingen van november omdat ze strijdig w-aren bevonden aan de wet (zie ook hierboven).

Minister neemt ontslag. Gratie voor journalisten

Minister van informatie Sabir Roestamchanli nam op 20 oktober ontslag uit protest tegen het feit dat vijf journalisten de dag ervoor waren veroordeeld tot gevangenisstraffen wegens het belasteren van president Gejdar Alijew.

Op 12 november maakte president Alijew bekend dat gratie zou worden verleend aan de vijf journalisten die in oktober waren veroordeeld.

Internationaal akkoord over oliepijpleiding in de Kaspische Zee

Het uit twaalf leden bestaande internationale olieconsortium, de Azerbaijani International Operating Company, dat bezig was met de ontwikkeling van Azerbajdzjaanse olievelden in de Kaspische Zee, maakte op 9 oktober in Bakoe bekend dat het ,,deeerste olie-exporten" tegelijkertijd via twee pijleidingen door respectievelijk Georgië en Rusland zou transporteren.

Aan het besluit was een langdurig meningsverschil over de routes van de pijpleidingen vooraf gegaan, waarbij Armenië, Georgië, Iran, Rusland en Turkije waren betrokken. Het besluit werd toegejuicht door Turkije, dat krachtig had gelobbyd voor de Georgische pijpleiding in de hoop dat dit zou leiden tot de aanleg van een leiding van Georgië naar de Turkse haven Ceyhan aan de Middellandse-Zeekust, die stil had gelegen sinds de Iraakse pijpleiding in 1990 was gesloten. De Verenigde Staten speelden ook een belangrijke rol bij de besluitvorming.

Contract over exploitatie olie

Op 11 november kreeg een consortium onder leiding van de Russische oliemaatschappij Lukoil een contract ter waarde van $ 1,7 mrd aangaande de exploitatie van het olie -en aardgasveld Karabach in de Kaspische Zee, dat zich 120 km buiten de kust van Bakoe bevond.

Naast het Amerikaanse Pennzoil (30 procent). de Azerbajdzjaanse staatsoliemaatschappij Socar (7,5 procent) en het Italiaanse Agip SpA (vijf procent). had het Russische Lukoil een belang van 7.5 procent in het consortium. Indirect hadden de Russen nog eens een belang van 25 procent via de joint-venture LukAgip, die een belang van 50 procent in de overeenkomst had. (Voor het grote oliecontract van september 1994, zie pag. 167/3-'95.)

Parlementsverkiezingen

Op 12 november namen acht partijen deel aan de verkiezingen voor een nieuw 125 zetels tellend parlement. Op 26 november werd een tweede verkiezingsronde gehouden in die kiesdistricten waar geen enkele kandidaat meer dan 50 procent van de stemmen had gekregen. Nieuw Azerbajdzjan (Yeni Azerbaijan), de partij die president Gejdar Alijew steunde. bleek in de eerste ronde een overweldigende meerderheid te hebben behaald.

Het waren de eerste parlementsverkiezingen sinds Azerbajdzjan in augustus 1991 onafhankelijk was geworden. Van de 125 zetels werden er honderd rechtstreeks gekozen en de overige 25 toegekend op basis van evenredige vertegenwoordiging. De eerste vergadering van het nieuwe parlement werd op 24 november gehouden. terwijl nog 29 zetels onbezet waren. In 20 kiesdistricten moest in de tweede verkiezingsronde een definitieve beslissing vallen. In de overige negen districten zouden op 4 februari 1996 nieuwe verkiezingen worden gehouden vanwege onregelmatigheden bij de verkiezingen van 12 november.

Tot de 96 zetels waarover op 12 november een beslissing was gevallen, behoorden ook de 25 zetels die volgens evenredige vertegenwoordiging werden toegekend: daarvan gingen er 19 naar kandidaten van Nieuw Azerbajdzjan, drie naar de voornaamste oppositiecoalitie, het Azerbajdzjaanse Volksfront (AVF) en drie naar de Nationale Onafhankelijkheidspartij. Op 24 november werd een aanhanger van Alijews partij, Tasoel Goelijew, met 84 tegen zeven stemmen herkozen als voorzitter van het nieuwe parlement.

Op 20 november verklaarde de ,,Ronde-Tafelgroep", een overkoepelende organisatie van twintig oppositiepartijen, dat zij het nieuwe parlement niet kon erkennen, omdat bepaalde oppositiepartijen geen kandidaten hadden mogen voordragen (zie pag. 736/1 e.v.-'93 en boven) en omdat bij een groot aantal stembureaus geen waarnemers waren toegelaten om toezicht te houden op het tellen van de stemmen. Het AVF noemde de verkiezingen ,,ondemocratisch".

Verkiczingswaarnemers. onder wie vertegenwoordigers van de Raad van Europa en een gezamenlijke delegatie van de OVSE en de Verenigde Naties, maakten melding van onregelmatigheden: sommige kiezers hadden meerdere keren hun stem uitgebracht, gezinshoofden hadden voor hele gezinnen gestemd, stembussen en stembiljetten waren gestolen

Maandblad 66ste jaargang, nr. 3103, pag. 50007-50086

en er waren geüniformeerde politieagenten aanwezig in de stembureaus. De OVSE-delegatie kwam tot de conclusie dat de verkiezingen niet ,.in overeenstemming waren geweest met internationale normen". Volgens oppositiepartijen zouden officiële schattingen die uitgingen van een opkomst van 86 procent, schromelijk overdreven zijn. Een waarnemersteam van de Russische Federatieraad noemde de verkiezingen niettemin ,,democratisch en goed georganiseerd"

Tweede verkiezingsronde

Na de op 26 november gehouden tweede verkiezingsronde waren nog steeds 16 van de 125 parlementszetels onbezet.

Nadat bij de verkiezingen van 12 november al over 96 zetels was beslist (zie boven), viel in de tweede ronde op 26 november een beslissing over nog eens 13 zetels. In zeven andere kiesdistricten behaalde geen enkele kandidaat de voor verkiezing benodigde 50 procent van de stemmen. In deze zeven kiesdistricten, en in de negen andere waar in de eerste ronde onregelmatigheden hadden plaatsgevonden, zouden begin februari opnieuw verkiezingen plaatsvinden.

Nieuwe grondwet

De kiezers werd ook gevraagd op 12 november te stemmen over een nieuwe grondwet. De centrale kiescommissie maakte op 20 november bekend dat deze nieuwe grondwet de goedkeuring kreeg van 91,9 procent van de geregistreerde kiezers.

Azerbajdzjan werd omschreven als een presidentiële republiek, waar de uitvoerende macht berustte bij de president en de wetgevende macht bij het nieuwe 125 zetels tellende parlement. De president kreeg de bevoegdheid de noodtoestand af te kondigen.

Overbruggingskrediet van IMF

Op 17 november gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF)zijn goedkeuring aan een overbruggingskrediet voor Azerbajdzjan van in totaal SDRs 87,8 mln (ongeveer$132 mln)ter ondersteuning van het economische hervormingsplan van de regering voor 1995-'96 (voor eerdere IMF-lening, zie pag. 454/1-'95).

Bevindingen van onderzoek naar brand in metro

Op 4 november kwam een commissie van onafhankelijke deskundigen die een onderzoek moest instellen naar de brand in de metro van Bakoe op 28 oktober, waarbij ruim 300 mensen het leven hadden verloren, tot de conclusie dat deze was veroorzaakt door kortsluiting en niet door sabotage zoals sommige functionarissen eerder hadden gesuggereerd.

VREDESBESPREKINGEN OVER NAGORNO-KARABACH HERVAT

Begin september 1995 werden in Moskou onder auspiciën van de Minsk-groep van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) de vredesbesprekingen hervat, die waren gericht op de oplossing van het conflict in de overwegend door Armeniërs bewoonde enclave Nagorno-Karabach. De OVSE was sinds 1992 betrokken bij pogingen om een oplossing te vinden voor het conflict (ziepag.588/2-'92).

De twee gespreksronden op 4-9 september en op 11-12 september werden bijgewoond door delegaties uit Armenië en Azerbajdzjan alsmede door de covoorzitters van de Minsk-groep, de Fin Heikki Talvitie en de Rus Walentin Lozinski. De eerste ronde ging voornamelijk over de wapenstilstandsovereenkomst, die in mei 1994 was gesloten (zie 738/2 e.v.-'95), waarbij vooral de nadruk werd gelegd op de wettelijke status van Nagorno-Karabach en de betwiste steden Latsjin en Sjoesja; de tweede ronde eindigde met een gezamenlijke verklaring waarin alle partijen werden opgeroepen zich aan de wapenstilstand te houden en alle krijgsgevangenen en burgergevangenen vrij te laten.

In oktober werden de vredesbesprekingen in Finland voortgezet met twee nieuwe overlegrondes, op 9-15 oktober in Maarianhamina en op 16-17 oktober in de hoofdstad Helsinki.

De besprekingen. die voorgezeten werden door Finland en Rusland, werden bijgewoond door delegaties uit Armenië, Azerbajdzjan en Nagorno-Karabach. Bij de tweede ronde waren vertegenwoordigers van Bjelaroes, Duitsland, Frankrijk, Hongarije, Italië, Turkije en de Verenigde Staten aanwezig.

De Russische president Boris Jeltsin en zijn Finse ambtgenoot Martti Ahtisaari, stuurden in hun hoedanigheid van leiders van de twee landen die samen het voorzitterschap deelden van de Minsk-groep, een gezamenlijke boodschap naar de presidenten van Armenië en Azerbajdzjan. Hierin spoorden zij hen aan om tot ,,billijke compromissen" te komen over onopgeloste kwesties als de terugtrekking van troepen, de terugkeer van vluchtelingen, de veiligheid van de bevolking van Karabach, en de status van de betwiste corridor van Latsjin.

In november werd het overleg over Nagorno-Karabach voortgezet in Moskou (op 8 november) en in Bonn (op 22 november). Besprekingen tussen beide partijen, die op 30 november en 1 december eveneens in Bonn werden gehouden,leverden geen resultaten op.

Van 19-26 december hielden Armeense en Azerbajdzjaanse functionarissen in Den Haag hun eerste bilaterale overleg zonder bemiddelaars. Bijzonderheden over de onderhandelingen werden niet bekendgemaakt.

(Vorber.pag. 735/2 e.v.-1995)

BALTISCHE STATEN

BALTISCHE TOP. DE KWESTIE VAN HET NAVO-LIDMAATSCHAP

Op 7 september 1995 voerden de presidenten van Estland, Letland en Litouwen - respectievelijk Lennart Meri, Guntis Ulmanis en Algirdas Brazauskas - in de Estlandse hoofdstad Tallinn besprekingen over economische betrekkingen, handelsproblemen, grenscontroles, en betrekkingen met de NAVO, de Europese Unie (EU)en Rusland. In een gezamenlijk slotcommuniqué onderstreepten zij dat de Baltische Staten zo snel mogelijk lid wilden worden van de NAVO.

Op 2 september had de Russische onderminister van buitenlandse zaken Sergej Krylow in een interview met de Baltische Nieuwsdienst op de Estlandse radio verklaard dat Rusland tegen het NAVO-lidmaatschap van de Baltische Staten was en bereid was dit met militaire middelen te voorkomen. Rusland koesterde echter geen bezwaren tegen aansluiting van de Baltische Staten bij de EU, aldus Krylow.

GESCHIL OVER TERRITORIALE WATEREN

De betrekkingen tussen Letland en Litouwen verslechterden, nadat de Letse regering op 31 oktober een contract had gesloten met twee oliemaatschappijen, het Amerikaanse AMOCO en het Zweedse OPAB voor de exploitatie en ontwikkeling van voor de kust gelegen olievelden waarop beide landen aanspraak maakten.

De Litouwse regering riep haar ambassadeur in Riga terug ,,voor overleg" en beschuldigde Letland de soevereiniteit van Litouwen te hebben geschonden door het contract te sluiten. Zij verklaarde zich niet langer gebonden te achten aan voorstellen en documenten die tijdens bilaterale onderhandelingen

over territoriale wateren en economische zones (die sinds 1993 werden gevoerd) tot stand waren gekomen, en stelde eenzijdig de zeegrenzen van Litouwen vast. Bovendien zette zij meer vaart achter plannen om een begin te maken met de olie-exploitatie in de Litouwse wateren.

In de daaropvolgende weken zwakte het conflict tussen beide landen echter af. Tevens bleek dat het contract met de oliemaatschappijen alleen in werking zou treden, wanneer het grensconflict zou zijn opgelost. Arnold Ruutel, Estlands eerste president na het Sowjettijdperk, werd gevraagd als bemiddelaar op te treden.

BEZOEK VAN AMERIKAANSE MINISTER VAN DEFENSIE

Op 19-21 november bracht de Amerikaanse minister van defensie William J. Perry een bezoek aan Estland, Letland en Litouwen. Perry beloofde meer Amerikaanse militaire hulp aan alle drie de landen. Reagerend op de door de landen geuite wens zo snel mogelijk toe te treden tot de NAVO (zie boven), beklemtoonde hij echter dat de uitbreiding van de NAVO een langdurig proces zou zijn.

(Vor.ber.pag. 454/1/2-1995)

BJELAROES

OVERBRUGGINGSKREDIET IMF. ONENIGHEID TUSSEN PARLEMENT EN PRESIDENT. SLOTFASE PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 12 september 1995 gaf het IMF zijn goedkeuring aan een overbruggingskrediet van SDRs 196,3 mln ($293 mln) met een looptijd van twaalf maanden ter ondersteuning van het economische beleid van de regering voor 1995/'96.

De regering kreeg de lening omdat zij sinds medio 1994 strengere controle uitoefende op de begrotingsuitgaven. Maar door het ontslag op 14 september van de president van de nationale bank, Stanislau Bachdankevitsj, was de regering haar enige pleitbezorger van liberale markthervormingen kwijtgeraakt. Bachdankevitsj, die het oneens was met het uitgesproken pro-Russische beleid van president Aleksandr Loekasjenka, werd tijdelijk opgevolgd door zijn voormalige plaatsvervanger Mykola Koezmitsj.

Betrekkingen met Rusland

Berichten dat president Aleksandr Loekasjenka tijdens een recent bezoek aan Moskou een ontwerp voor een federaal verdrag had laten zien aan Boris Jeltsin, werden op 23 september dooi Loekasjenka in een interview op de Russische televisie ontkend. Hij erkende echter dat zo'n verdrag ,,in de toekomst niet denkbeeldig" was.

De *Izwestija* van 5 september had bericht dat de twee landen onlangs een protocol hadden ondertekend over de oprichting van een betalingsunie, waardoor banken toegang kregen tot de binnenlandse markt van beide landen en zij een enkele wisselkoers konden hanteren voor transacties in vreemde valuta's.

Vernietiging van conventionele wapens hervat

Op 28 september maakte president Loesjenka bekend dat Bjelaroes de vernietiging had hervat van conventionele wapens krachtens het Verdrag inzake Conventionele Strijdkrachten in Europa (CFE) uit 1990 (zie pag. 370/3-'95 voor opschorting van het programma in februari 1995).

Conflict over presidentiële bevoegdheden

Op 12 september besloot het Constitutionele Hof een onderzoek in te stellen naar de wettigheid van de presidentiële decreten. Hierom was gevraagd door de voorzitter van de Opperste Sowjet (parlement), Metsjislau Hryb (voorheen Grib genoemd), die bezorgd was dat de president onrechtmatig gebruik maakte van wetgevende bevoegdheden van het parlement.

Onenigheid tussen parlement en president

Tengevolge van de onbeslist geëindigde algemene verkiezingen van mei 1995, toen een onvoldoende aantal afgevaardigden werd gekozen om een quorum te vormen voor een nieuw parlement (zie pag. 736/3 e.v.-'95), kwam het in oktober tot een confrontatie tussen de uitvoerende en de wetgevende macht.

President Aleksandr Loekasjenka hield staande dat de bestaande Opperste Sowjet, die in maart 1990 krachtens de oude grondwet was gekozen, geen legitimiteit had, aangezien zijn mandaat in mei 1995 was verstreken. Aan de andere kant betoogden de voorzitter van het parlement, Metsjislau Hryb, en een meerderheid van de parlementsleden dat de Sowjet de wetgevende macht bleef, totdat er een nieuw parlement zou zijn gekozen (in november zouden tussentijdse verkiezingen worden gehouden voor de onbezette zetels).

In september en oktober verzocht Hryb het Constitutionele Hof een uitspraak te doen over de grondwettigheid van een aantal presidentiële decreten. Op 5 oktober bepaalde het Hof dat een op 12 juli uitgevaardigd decreet, dat wijzigingen aanbracht in de begroting voor 1995, in strijd met de grondwet was. De volgende dag kwam het Hof tot hetzelfde oordeel over een decreet dat betrekking had op de begroting voor 1996. en de maatregelen van de president om de overheidsuitgaven te verlagen. Op 11 oktober bepaalde het Hof dat de Opperste Sowjet een ..wettig orgaan" bleef, zolang er geen nieuw gekozen parlement was. Hryb betwijfelde eveneens of het feit dat de president op 11 oktober ministers had benoemd zonder parlementaire goedkeuring (zie hieronder). *grondwettig* was. (Voor eerdere ontwikkelingen, zie pag. 455/1-'95 en hierboven).

Regeringswijzigingen

President Aleksandr Loekasjenka benoemde op 11 oktober twee nieuwe vice-premiers, Leanid Sinitsyn (tot dan toe hoofd van het bureau van de president) en Wasil Dauhaleu (tot dan toe hoofd financiële zaken van de president). Michas Mjasnikowitsj, die reeds vice-premier was, nam de functie van hoofd van het bureau van de president over; luitenant-generaal Leanid Matsew werd definitief benoemd tot minister van defensie, een functie die hij sinds juni als waarnemer vervulde (zie pag. 737/2-'95).

Loekasjenka benoemde op 16 oktober Wiktar Sjejman. voormalig hoofd van de Veiligheidsraad, tot minister van binnenlandse zaken. Hij werd de opvolger van Joeri Zacharenka, die ontslagen was wegens ,,grove overtredingen van de financiële discipline". In de dagen die daarop volgden werden verscheidene functionarissen van het ministerie van binnenlandse zaken gearresteerd op beschuldiging van corruptie.

Plaatsvervangend minister van binnenlandse zaken generaal-majoor Valjantsin Agalets werd op 20 december bevorderd tot minister van binnenlandse zaken. Het hoofd van de regio Brest van het Staatsveiligheidscomité (KGB), Oeladzimir Matskewitsj, werd diezelfde dag tot voorzitter van de KGB benoemd.

Fusie van partijen

Op 1 oktober fuseerden de Verenigde Democratische Partij en de Burgerpartij tot de Verenigde Burgerpartij, die geleid zou worden door Stanislau

Bachdankewitsj, oud-president van de Nationale Bank van Bjelaroes, de centrale bank (zieook hierboven).

Tweede fase parlementsverkiezingen

Na de onbeslist geëindigde verkiezingen in mei 1993, waarbij onvoldoende afgevaardigden waren gekozen om het quorum van tweederde van de 260 zetels in de Opperste Sowjet te halen (zie pag. 736/3 e.v.-'95), werden op 29 november nieuwe verkiezingen gehouden in de 141 kiesdistricten, waar de opkomst lager dan de vereiste 50 procent was geweest. President Aleksandr Loekasjenka, die sinds april verwikkeld was in een slepend conflict met de Opperste Sowjet over de legitimiteit van dit orgaan (zie pag. 455/1 en 736/2 e.v.-'95 en hierboven)had met ,,rechtstreeks presidentieel bestuur" gedreigd, als het quorum opnieuw niet zou worden gehaald.

Deze keer lag de opkomst in alle kiesdistricten boven het vereiste minimum. Buitenlandse waarnemers verklaarden dat de verkiezingen over het algemeen vrij en eerlijk waren verlopen, maar bekritiseerden de beperkingen die Loekasjenka de media had opgelegd. In 20 kiesdistricten behaalden kandidaten een absolute meerderheid en werden derhalve gekozen. In de overige 121 kiesdistricten zou op 10 december een beslissende ronde worden gehouden tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen.

Derde ronde presidentsverkiezingen

In de derde ronde van de parlementsverkiezingen op 10 december, waarin de opkomst ruim 52 procent bedroeg, werden nog eens 59 afgevaardigden gekozen voor de 260 zetels tellende Opperste Sowjet. Hiermee kwam het totale aantal gekozen afgevaardigden op 198 en werd dus eindelijk het vereiste quorum van 174 afgevaardigden (tweederde van de 260 zetels in de Opperste Sowjet) overschreden; 62 zetels bleven onbezet.

Van de 198 gekozen afgevaardigden w-aren er 95 niet gelieerd aan een partij, hoewel voorspeld werd dat veel onafhankelijken zich uiteindelijk bij facties zouden aansluiten.

Waarnemers van het Europese Parlement leverden kritiek op president Aleksandr Loekasjenka, die kiezers had opgeroepen de verkiezingen te boycotten en de kandidaten had verboden omgerekend meer dan $30 uit te geven aan hun campagnes. De waarnemers leverden ook kritiek op onregelmatigheden bij de eigenlijke verkiezingsprocedure, maar verklaarden niettemin dat de verkiezingen op succesvolle wijze waren afgerond.

Samenstelling van de OppersteSowjet

Partij	***Zetels***
Communistische Partij van Bjelaroes	42
Agrarische Partij	33
Verenigde Burgerpartij	9
Partij van Volksovereenstemming	8
Partij van Bjelaroesische Eenheid en Overeenstemming	2
Bjelaroesische Sociaal-Democratische Gramada	2
Bjelaroesische Patriottische Beweging	1
Bjelaroesische Partij van de Groenen	1
Republikeinse Partij van Arbeid en Rechtvaardigheid	1
Bjelaroesische Boerenpartij	1
Bjelaroesische Volkspartij	1
Bjelaroesische Sociale-Sport Partij	1
Bjelaroesische Ecologische Partij	1
Onafhankelijken	95
Vacant	62
Totaal	260

Uitspraken Constitutionele Hof

Op 23 november had het Constitutionele Hof bepaald dat de nieuwe verkiezingen moesten worden gehouden volgens dezelfde regels als de verkiezingen van mei. Daarmee verklaarde het Hof een besluit van de Opperste Sowjet om de vereiste minimumopkomst voor de geldige verkiezing van een afgevaardigde te verlagen van 50 procent naar 25 procent in strijd met de grondwet. Loekasjenka had zijn veto uitgesproken over deze wijziging met het argument dat in elke fase van algemene verkiezingen dezelfde regels moesten gelden.

Op 8 november bepaalde het Constitutionele Hof verder dat een presidentieel decreet waarbij de Vrije Vakbond en andere arbeidsorganisaties werden verboden, ongrondwettig was. Loekasjenka had het decreet uitgevaardigd tijdens een staking van het metropersoneel in Minsk in augustus (ziepag. 737/2/3-'95).

Uitspraak over grondwettigheid van presidentiële decreten

Op 11 en 26 december bepaalde het Constitutionele Hof dat de door Loekasjenka uitgevaardigde decreten, waarbij plaatselijke sowjets werden ontbonden en voorrechten voor sommige delen van de bevolking werden afgeschaft, in strijd met de grondwet waren (voor eerdere soortgelijke uitspraken, zie boven).

Amerikaanse ballonvaardersneergeschoten

Op 12 september schoot de luchtmacht dicht bij de Poolse grens een luchtballon neer. Daarbij kwamen de twee Amerikanen aan boord om het leven. Het leger zei dat de ballon, die deelnam aan een wedstrijd, een luchtmachtbasis dicht was genaderd en geen teken van identificatie had gegeven. Op 15 september bood president Loekasjenka de Amerikaanse president Bill Clinton zijn verontschuldigingen aan voor de ,,tragische vergissing". Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken verwierp echter de suggestie dat de ballon een bedreiging had gevormd.

Het ministerie van buitenlandse zaken maakte op 20 oktober bekend dat een strafrechtelijk onderzoek was gestart in verband met het neerschieten van de twee ballonvaarders.

(Vor.ber.pag. 736/2 e.v.-1995)

ESTLAND

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 19 september 1995 keurde de regering een sluitende ontwerpbegroting voor 1996 goed, die 10,16 mrd kronen bedroeg; de sluitende begroting voor 1995 had 8,793 mrd kronen bedragen. De helft van de uitgaven ging naar sociale zaken en onderwijs; de inkomsten werden vooral verwacht uit de omzetbelasting (3,3 mrd kronen), en inkomsten- en vennootschapsbelasting (2,2 mrd kronen) ($ 1 = 11,37 kronen op 22 september 1995).

Op 20 december werd een sluitende begroting voor 1996 ter waarde van ruim 13 mrd kronen formeel goedgekeurd.

Op 20 september overleefde minister van economische zaken en eigendomsoverdracht (privatisering), Liina Tonisson. een motie van wantrouwen van oppositiepartijen die bezwaar maakten tegen het feit dat zij de directeur van het verlieslijdende chemische bedrijf Silmet had ontslagen; de regering wilde Silmet privatiseren. Critici. met inbegrip van enkele leden van de regering, hadden beweerd dat zij Silmet aan Russische investeerders trachtte te verkopen.

VAL VAN CENTRUM-LINKSE COALITIE. NIEUWE REGERING. SAMENSTELLING KABINET. WIJZIGING

De centrum-linkse coalitie van drie partijen, geleid door Tiit Vahi, die na de algemene verkiezingen in maart 1995 aan de macht was gekomen (zie pag. 456/2 e.v.-'95), viel begin oktober uiteen na beschuldigingen dat de minister van binnenlandse zaken en leider van de Centrumpartij, Edgar Savi-

saar (die van 1990-'92 premier was geweest),betrokken was bij een afluisterschandaal. Vahi ontsloeg Savisaar op 10 oktober, maar de Centrumpartij weigerde zich van hem te distantiëren en de volgende dag nam Vahi zelf ontslag.

Eind september had de politie een inval gedaan in de burelen van een particulier veiligheidsbedrijf, de Veiligheids-Inlichtingendienst (SIA), die geleid werd door een voormalig persnonlijk adviseur van Savisaar. Daarbij werden geheime bandopnamen in beslag genomen van coalitiebesprekingen die eerder dat jaar waren gevoerd tussen Savisaar en andere vooraanstaande politici.

Vorming van nieuwe coalitie door Vahi

Op 17 oktober vertrouwde president Lennart Meii aan Vahi de taak toe een nieuwe regering te vormen. Overeenkomstig de grondwet machtigde de Riigikogu (het parlement) op 26 oktober Vähi om een nieuwe, centrum-rechtse coalitie te vormen; de nieuwe regering werd op 3 november beëdigd.

De coalitie bestond uit Vahi's Coalitiepartij, de Boerenunie en Unie van Gezinnen en Gepensioneerden, geleid door Arnold Ruutel (die een succesvolle gezamenlijke campagne hadden gevoerd tijdens de algemene verkiezingen van maart), en de liberale Hervormingspartij onder leiding van de oudpresident van de centrale bank Siim Kallas.

Samenstelling van het kabinet

De samenstelling van het nieuwe kabinet zag er als volgt uit:

Premier - Tiit Vahi (KMU-K): vice-premier, buitenlandse zaken - Siim Kallas (R)"; binnenlandse zaken - Mart Rask (R)*: economische zaken - Andres Lipstok (R)*;financien - Mart Opmann (KMÜ-K): sociale zaken - Toomas Vilosius (R)*; justitie - Paul Varul (KMÜ-K); defensie - Andrus Oovel (KMÜ-K); onderwijs - Jaak Aaviksoo (R)*;landbouw - Ilmar Mandmets (KMÜ-MU: milieu - Villu Reiljan (KMÜ-MÜ); verkeer en verbindingen - Kalev Kukk (R)*: minister zonder portefeuille, belast met Europese hervormingen - Endel Lippmaa (KMU-K); minister zonder portefeuille, belast met regionaal beleid - Tiit Kubri (KMÜ-MÜ)*; minister zonder portefeuille, belast met cultuur - Jaak Allik (KMU-K).

KMÜ = Blok van Coalitiepartij en Boerenunie. bestaande uit de Coalitiepartij (K) en de Boerenunie en Unie van Gezinnen en Gepensioneerden (MÜ); R = Hervormingspartij.
* Nieuwe benoeming.

Op 17 november werd minister van justitie Paul Varul tevens benoemd tot tweede vice-premier.

Kabinetswijziging

Op 14 decembernam de Riigikogu een wet aan waarbij het ministerie van cultuur en onderwijs in twee afzonderlijke ministeries werd gesplitst. Vanaf 1 januari 1996 zou de zittende minister Jaak Aaviksoo minister van onderwijs worden, terwijl minister zonder portefeuille Jaak Allik minister van cultuur zou worden.

Nieuwe leider centrumpartij

Op een buitengewoon congres op 21 oktober koos de Centrumpartij Andra Veidemann tot voorzitter. Hij werd de opvolger van Edgar Savisaar, die op 11 oktober ontslag had genomen als leider van de Centrumpartij en zijn vertrek uit de politiek had

Fusie van politieke partijen

Op 2 december fuseerden de Estlandse Partij van Nationale Onafhankelijkheid (ERSP)en de Nationale Vaderlandpartij tot de Vaderland Alliantie. Toivo Jurgenson van de Nationale Vaderlandpartij werd tot voorzitter benoemd.

ONTSLAGEN BIJ TOP STRIJDKRACHTEN

Kolonel Arvo Sirel, de op een na hoogste bevelhebber van de strijdkrachten, en een andere hoge officier werden op 13 november ontslagen, toen ze betrokken bleken te zijn bij de verkoop van illegaal uit Finland ingevoerde wapens. Kolonel Vello Loemaa, chef van de luchtmacht, werd benoemd tot Sirels opvolger.

Op 3 december aanvaardde president Lennart Meri het ontslag van luitenant-generaal Aleksander Einseln als stafchef van de strijdkrachten (voor zijn benoeming in mei 1993, zie pag. 740/2-'93), nadat de meningsverschillen tussen Einseln en minister van defensie Andreus Oovel steeds groter waren geworden. Einseln noemde het besluit van de president een bevel om op te stappen en zei dat hij van plan was zijn eigen politieke partij op te richten. Kolonel Vello Loemaa werd met ingang van 22 december benoemd tot waarnemend stafchef.

BETREKKINGES MET RUSLAND. VERTREK VAN LAATSTE RUSSISCHE SPECIALISTEN

Op 27 september verlieten de laatste Russische specialisten Estland, nadat zij de ontmanteling van het militaire opleidingsinstituut Paldiski hadden voltooid (voor vertrek van laatste Russische troepen in augstus 1994. zie pag. 739/3 e.v.-'94).

Ratificatie van verdragen met Rusland opgeschort

Op 9 oktober stemde de Riigikogu voor uitstel van de ratificatie van de verdragen die in juli 1994, kort voordat Rusland de terugtrekking van zijn troepen uit Estland had voltooid (zie pag. 739/3 e.v.-'94), door president Lennart Meri en zijn Russische collega Boris Jeltsin waren ondertekend. De Russische Federatieraad had begin oktober het verdrag over de Russisclie terugtrekking van troepen geratificeerd en eind juli het verdrag over sociale zekerheden voor gepensioneerde Russische militairen die in Estland wûûnden.

Grensakkoord met Rusland

Op 15 november werd bekendgemaakt dat Estland er in principe mee akkoord ging de bestaande grens met Rusland als de de facto grens tussen de twee landen te beschouwen. In feite zag het dus af van zijn aanspraak op het zuidoostelijke district Petsjori (Petseri in het lands), dat tussen 1920 en 1940 onder Estlands bestuur viel, maar dat ten tijde van het Sowjet-tijdperk aan de Russische Federatie was toegevoegd.

President Lennart Meri had er in februari op aangedrongen de territoriale aanspraken op Russisch grondgebied te laten vallen (zie pag. 456/2-'95, waar Petsjori abusievelijk wordt aangeduid als Pesjorskij).

PREMIER BEZOEKT VS

Op 1 september had premier Tiit Vahi tijders een bezoek aan de Verenigde Staten in Washington een ontmoeting met de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Strobe Talbott en andere functionarissen.

AANVRAAG LIDMAATSCHAP EU

Estland vroeg op 4 december officieel het lidmaatschap van de Europese Unie aan.

(Vor.ber.pag. 456/1 e.v.-1995)

GEORGIË

BEZOEK VAN RUSSISCHE PREMIER. NIEUWE MUNT. GRONDWET VAN KRACHT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Medio september 1995 bracht de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin een bezoek aan Georgië; op 15 september ondertekende hij samen met de Georgische president Edoeard Sjewardnadze

een aantal samenwerkingsakkoorden. Krachtens een van de akkoorden mocht Rusland vier bases in Georgië houden (in Waziani, Achalkalaki, Batoemi en Goedaoeta) in ruil voor economische hulp. (Voor paraferen van akkoord in maart, zie pag. 465/1/2-'95; voor bezoek van Russische president Boris Jeltsin, zie pag. 455/3 e.v.-'94.)

Besprekingen over de conflicten in Abchazië en Zuid-Ossetië leidden tot overeenstemming over een gezamenlijke Russisch-Georgische operatie .,ter herstel van de territoriale onschendbaarheid van Georgië". Het bureau van de Russische premier liet later echter weten dat ,,ergeen sprake was van enigemilitaire actie".

Andere akkoorden betroffen juridische en economische hulp en transport per spoor. E r werd evenwel geen akkoord bereikt over de twee verschillende routes die de landen in gedachten hadden voor de pijpleidingen die olie moesten vervoeren van Azarbajdzjaanse olieinstallaties in de Kaspische Zee naar het Westen. Rusland was bang dat zijn eigen pijpleidingenstelsel niet meer gebruikt zou worden wanneer er leidingen via Georgië rechtstreeks naar de Zwarte Zee zouden lopen en later via aftakkingen naar Turkije.

Vice-premier Abchazië vermoord

Op 11 september werd Joeri Woronow, de vice-premier van de afgescheiden republiek Abchazië en leider van de Russische gemeenschap in Abchazië, doodgeschoten in Soechoemi in Abchazië.

Nieuwe munt

Op 25 september werd een nieuwe munt ingevoerd, de lari, die in de plaats zou komen van de tijdelijke valutawaardebonnen die sinds 1993 in omloop waren geweest (zie pag. 454/3-'93). De wisselkoers werd vastgesteld op $ 1 = 1,3 lari en de invoering zou op 2 oktober worden voltooid.

De vaiutawaardebon was in waarde gedaald van $ 1= 5.000 ten tijde van de invoering ervan tot $ 1 = ruim 2 mln eind 1994. Het monetaire beleid was sedertdien echter strenger geworden en de waarde van de valutawaardebon was gestabiliseerd op ongeveer S 1 = 1.3 mln, hetgeen het IMF ertoe had gebracht kredieten te verstrekken om de nieuwe munt te steunen (zie pag. 17713-'95).

Nieuwe grondwet van kracht

Op 17 oktober trad de in augustus goedgekeurde grondwet (zie pag. 740/1-'95) in werking toen hij ondertekend werd door president Edoeard Sjewardnadze. De ondertekeningsplechtigheid, die eigenlijk op 29 augustus zou plaatsvinden, was uitgesteld nadat Sjewardnadze gewond was geraakt bij een moordaanslag (ziepag. 739/3 e.v.-'95).

Namen van verdachten aanslag bekendgemaakt

Op 1 oktober vaardigde het openbaar ministerie arrestatiebevelen uit tegen drie personen die werden beschuldigd van het beramen en uitvoeren van de poging tot moord op Sjewardnadze. Het waren luitenant-generaal Igor Giorgadze, de voormalige chef van de Nationale Veiligheidsdienst, zijn plaatsvervanger Teimoeraz Chatsjisjwili en een leider van het paramilitaire Reddingskorps, Giga Gelasjwili. Zij werden ook beschuldigd van betrokkenheid bij vier andere gevallen van politiek geweld, waaronder de moord op onderminister van binnenlandse zaken generaal Georgi Goeloea in april 1994 (ziepag. 45413-'94).

De drie mannen zouden ondergedoken zijn in de Russische hoofdstad Moskou. De betrekkingen tussen Georgië en Rusland kwamen onder druk te staan. toen de Georgische regering kritiek leverde op de Russische autoriteiten, omdat arrestatie van de mannen uitbleef.

Op 3 oktober werd tevens een explosievenexpert van de Nationale Veiligheidsdienst aangehouden in verband met de aanslag.

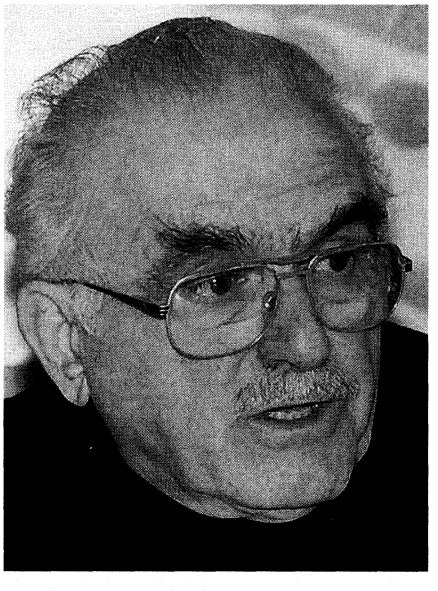
Op 1 oktober ontbond Sjewardnadze het Reddingskorps, dat hij een ,,toevluchtsoord voor criminelen" noemde. Dit korps was in 1993 gevormd uit onderdelen van de paramilitaire Mchedrioni of ,,Ruiterij" (zieookpag. 738/3 e.v.-'95).

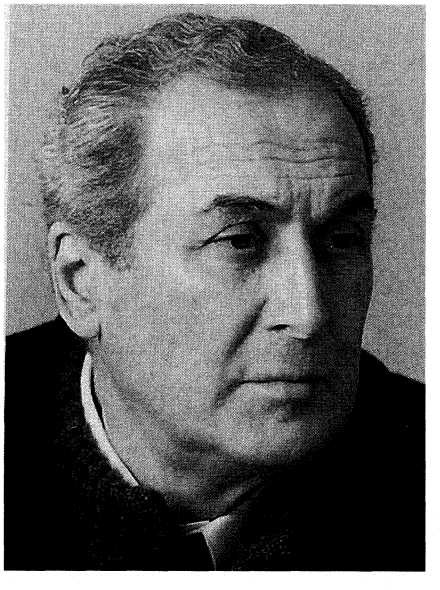
Arrestatie Iosseliani

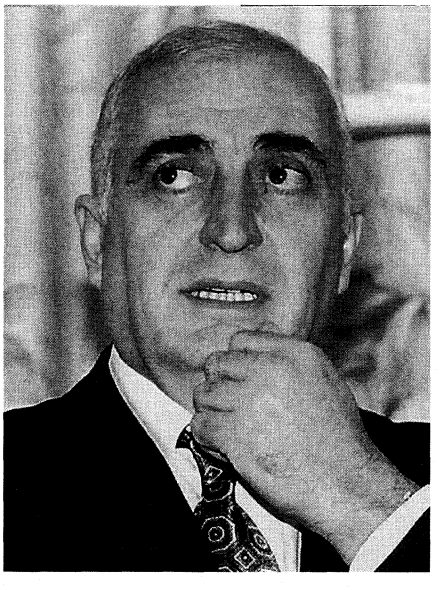
Een van de kandidaten die waren verslagen in de eerste ronde van de parlementsverkiezingen (zie hieronder), Dzjaba Iosseliani, werd op 15 november gearresteerd in verband met de moordaanslag op Sjewardnadze in augustus. Een van Iosseliani's belangrijkste medewerkers was reeds onmiddellijk na de aanslag gearresteerd (zie pag. 73913-'95 en boven), maar Iosseliani was ongemoeid gelaten omdat hij toentertijd immuniteit tegen rechtsvervolging genoot vanwege zijn positie als parlementslid.

Presidentskandidaten

Toen de inschrijving sloot op 26 september hadden zes kandidaten voldoende handtekeningen weten te verzamelen om deel te kunnen nemen aan de presidentsverkiezingen op 5 november.







V.l.n.r. de presidentskandidaten Panteleimon Giorgadze, Dzjaba Iosseliani en Dzjoember Patiasjwili.

Dzjaba Iosseliani. een belangrijke rivaal van Sjewardnadze, die lid was van het parlement en leider van het Reddingskorps, had op 13 september bekendgemaakt dat hij zijn kandidatuur voor het presidentschap had ingetrokken; hij beweerde dat Georgië een politiestaat was geworden.

In totaal waren 42 partijen en allianties ingeschreven voor deelname aan de parlementsverkiezingen die tegelijkertijd zouden plaatsvinden.

Kandidaten voor presidentsverkiezingen

Edoeard Sjewardnadze (kandidaat van de Burgerunie van Georgië en de Socialistische Partij)
Dzjoember Patiasjwili (voormalig eerste secretaris van de Georgische Communistische Partij)
Kartlos Gharibasjwili (voormalig voorzitter van de Democratische Partij van Georgië)
Roin Liparteliani (voorzitter van de Boerenpartij van Georgië)
Akaki Bakradze (schrijver en oppositiefiguur)
Panteleimon Giorgadze (voorzitter van de Verenigde Communistische Partij van Georgië)

Aftreden kabinetsleden

Op 5 oktober dienden de ministers die van plan waren deel te nemen aan de algemene verkiezingen op 5 november, hun ontslag in, aangezien de Georgische kieswet bepaalde dat kabinetsleden zich niet kandidaat mochten stellen voor het parlement. President Sjewardnadze verzocht de ministers in functie te blijven, totdat hun opvolgers waren benoemd.



Edoeard Sjewardnadze brengt in Tbilisi zijn stem uit bij de presidents- en parlementsverkiezingen op 5 november 1995.

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUW KABINET

Edoeard Sjewardnadze, staatshoofd sinds 1992, werd op 5 november met een oveiweldigende meerderheid tot president gekozen. Hij behaalde meer dan 70 procent van de stemmen. Bij de gelijktijdig gehouden verkiezingen voor het 233 zetels tellende parlement behaalde Sjewardnadze's Burgerunie van Georgië een overtuigende overwinning.

Sjewardnadze's campagne stond in het teken van voortzetting van de economische hervormingen. hereniging van het verdeelde land en opheffing van de privé-legers die sinds de onafhankelijkheid van Georgië waren gevormd. Zijn grootste rivaal was Dzjoember Patiasjwili, die zich aan de vooravond van de verkiezingen in een televisieprogramma beklaagde dat zijn kansen op een overwinning teniet waren gedaan door de suggestie dat hij betrokken was bij de moordaanslag op Sjewardnadze in augustus (zie pag. 739/3-'95).

Uitslagen presidentsverkiezingen

Kandidaat	*Stemmenaantal*
Edoeard Sjewardnadze	1.589.909
Dzjoember Patiasjwili	414.303
Akaki Bakradze	36.350
Panteleimon Giorgadze	10.697
Kartlos Gharibasjwili	10.023
Roin Liparteliani	7.948

Voor het parlement werden 150 zetels toegewezen op basis van evenredige vertegenwoordiging, terwijl voor elk van de overige 85 zetels een eenvoudige meerderheid in districten, die één afgevaardigde hadden, vereist was. Tien van deze districten bevonden zich echter in de separatistische regio's Abchazië en Zuid-Ossetië, waar de verkiezingen voor onbepaalde tijd werden uitgesteld. In 39 van de 75 districten waar de verkiezingen wel doorgingen, werd op 19 november een tweede ronde gehouden, omdat geen van de kandidaten in de eerste ronde een absolute meerderheid had behaald.

Bij de verkiezingen voor de 150 zetels die op basis van partijlijsten werden toegewezen. haalden slechts drie van de 34 partijen de kiesdrempel van 5 procent. Sjewardnadze's Burgerunie van Georgië behaalde 23.7 procent van de stemmen en 91 zetels, terwijl twee centrum-rechtse. hervormingsgezinde oppositiepartijen, de Nationale Democratische Partij en de Georgische Unie van Wederopbloei. respectievelijk 7,9 en 6,8 procent van de stemmen behaalden.

Met inbegrip van de partijen die zetels hadden behaald in de districten met één afgevaardigde. waren elf partijen vertegenwoordigd in het nieuwe parlement, dat op 25 november voor het eerst bijeen kwam.

De opkomst bij de verkiezingen bedroeg 64 procent, en hoewel er melding werd gemaakt van enkele onregelmatigheden, was er geen enkel bewijs voor de beweringen van sommige oppositiepartijen dat op grote schaal geknoeid was met de verkiezingsuitslagen. Nadat de resultaten van de tweede ronde bekendgemaakt waren, zei Sjewardnadze dat de verkiezingsstrijd bewees dat „de democratie en de hervormingen getriomfeerd hebben in Georgië".

Nieuw kabinet

President Edoeard Sjewardnadze benoemde op 11 december een nieuw kabinet, dat als volgt was samengesteld:

Onderwijs - Tamaz Kwatsjantiradze; milieu - mevr. Nino Tsjkobadze*; economische zaken - Wladimir Papawa; economische betrekkingen - Konstantine Zaldastanisjwili*; defensie - luitenant-generaal Wardiko Nadibaidze; verbindingen en posterijen - Fridon Injia; cultuur - Waleri Asatiani*: vluchtelingen - Walerian Wasjakidze; stadsontwikkeling en bouw - Merab Tsjchenkeli*; buitenlandse zaken - Irakli Menagarisjwili+; staatsveiligheid - Sjota Kwiraja*: beheer van staatseigendommen - Awtandil Silagadze; landbouw - Bakoer Goeloea+; sociale zekerheid - Teneiz Gazdeliani*; financiën - Dawid Iakobidze; binnenlandse zaken - Kacha Targamadze*; volksgezondheid - Awtandil Jorbenadze.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 738/3 e.v.-1995)

GOS

ONTMOETING STAATSHOOFDEN

Op 3 november 1995 vond in Moskou de 21-ste ontmoeting plaats van de Raad van Staatshoofden van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). Tijdens de ontmoeting werd een aantal belangrijke akkoorden over integratie tussen lidstaten ondertekend, met name op het gebied van wetenschapsbeleid, buitenlandse economische activiteiten en het transport van gasvoorraden.

In zijn toespraak tot de vergadering verklaarde de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin dat het moeilijk zou zijn het GOS verder tot ontwikkeling te brengen, zolang de kwestie van de onbetaalde schulden van GOS-leden niet was opgelost. De totale schuld van het GOS aan Rusland vanwege de levering van energie was in november 1995 opgelopen tot naar schatting 14.000 mrdroebel.



De Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin (l.) voert het woord tijdens de topontmoeting van het GOS op 3 november 1993. Achter hem zitten de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew (r.)en diens ambtgenoot van defensie Pawel Gratsjow (m.).

VERGADERING MINISTERS VAN DEFENSIE

Daags voor de ontmoeting vond er een vergadering plaats van GOS-ministers van defensie waarbij alle staten met uitzondering van Moldowa en Georgië waren vertegenwoordigd. Tijdens de vergadering werd besloten opnieuw een gezamenlijk luchtverdedigingssysteem op te zetten door Georgië, Kirgizstan en Tadzjikistan hulp te bieden bij de opbouw van hun luchtverdediging, en die van andere GOS-staten te verbeteren. Men ging ermee akkoord dat de feitelijke controle over het geïntegreerde verdedigingssysteem in handen van de Russische autoriteiten zou komen, en dat Rusland het grootste deel van de kosten van de opbouw van dit systeem voor zijn rekening zou nemen.

(Vor.ber.pag. 465/3-1995)

ITALIË

MOTIE VAN WANTROUWEN VERWORPEN. CORRUPTIEZAKEN. BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 26 oktober 1995 mislukte eenpoging van rechtse partijen om de regering van premier Lamberto Dini ten val te brengen en vervroegde verkiezingen af te dwingen door een motie van wantrouwen in te dienen.

De motie werd met 310 tegen 291 stemmen verworpen, dank zij een op het laatste moment gesloten akkoord tussen de regering en de Heropgerichte Communistische Partij (PRC). waarvan de 24 afgevaardigden aanvankelijk hadden gezegd dat zij tegen de regering zouden stemmen uit protest tegen haar economische beleid. Zij besloten zich van stemming te onthouden, nadat Dini had verzekerd dat de regering zou aftreden. als het parlement de begroting voor 1996 had goedgekeurd, of uiterlijk aan het einde van het jaar; de ontwerpbegroting was in september ingediend (zie pag. 742/3-'95).

De uitslag van de stemming werd algemeen beschouwd als een ernstige tegenslag voor de campagne van Forza Italia-leider Silvio Berlusconi die. na zijn gedwongen aftreden in december 1994 (zie pag. 244/3-'95), opnieuw premier probeerde te worden. Berlusconi's zaak werd verzwakt door het feit dat hij in januari 1996 terecht moest staan wegens corruptie (zie hieronder). Bovendien zou het uitstel van de ontbinding van het parlement tot gevolg hebben dat het parlement de tijd zou krijgen nieuwe regels ten aanzien van de toegang tot de media tijdens verkiezingscampagnes te aanvaarden, waardoor de mogelijkheid van Berlusconi om de verkiezingsuitslag te beïnvloeden door zijn feitelijke monopolie van de commerciële televisie zou worden beperkt.

Minister van justitie ontslagen

De directe aanleiding voor de motie van wantrouwen was de positie van minister van justitie Filippo Mancuso, tegen wie op 19 oktober in de Senaat een motie van wantrouwen was aangenomen. Deze motie was ingediend door centrum-linkse partijen uit protest tegen zijn aanhoudende kritiek op magistraten die betrokken waren bij corruptieonderzoeken (zie pag. 548/1 e.v.-'95). Mancuso betwistte de wettigheid van de motie (diegeen precedent had krachtens de grondwet van 1948) en weigerde aanvankelijk af te treden.

Om de impasse te doorbreken benoemde president Luigi Scalfaro premier Dini tot waarnemend minister van justitie en Mancuso tot minister zonder portefeuille.

Berlusconi beschuldigd van corruptie

Op 15 oktober besliste een Milanese rechter dat Berlusconi terecht moest staan wegens beschuldigingen van corruptie. Het proces zou op 17 januari 1996 beginnen. Het openbare ministerie beschuldigde Berlusconi en zijn broer Paolo ervan ingestemd te hebben met de betaling van steekpenningen ter waarde van L 380 mln ($225.000)aan ambtenaren van de financiële politie om de belastingaangifte van drie bedrijven van het Fininvest-concern van de familie Berlusconi minder streng te controleren (zie pag. 548/2 en 741/1-'95).

Veroordelingen in Enimont-proces

Op 27 oktober eindigde het Enimont-proces - de grootste rechtszaak over de illegale financiering van politieke partijen in de geschiedenis van Italië - met de veroordeling van alle 22 verdachten. Onder hen bevonden zich twee oud-premiers (Bettino Craxi en Arnaldo Forlani), twee oud-ministers (Claudio Martelli en Gianni De Michelis) en de leider van de Noordelijke Liga (LN), Umberto Bossi. (Voor achtergronden en ermee samenhangende ontwikkelingen, zie pag. 34/3 e.v. en 626/1-'94.)

Craxi, die in mei 1994 vanuit Italië naar Tunesië was gegaan en bij verstek was veroordeeld tot in totaal veertien jaar gevangenisstraf op grond aan twee andere beschuldigingen wegens corruptie (zie pag. 245/1 en 741/2 e.v.-'95), kreeg vier jaar en Forlani 28 maanden gevangenisstraf. Bossi, Martelli en De Michelis behoorden tot de veertien verdachten die tot voorwaardelijke straffen werden veroordeeld. Alle verdachten hadden de beschuldigingen ontkend en zouden naar werd verwacht in beroep gaan.

Onderzoek naar financiering van socialisten door Fininvest

Op 23 november vaardigden Milanese rechters aanhoudingsbevelen uit tegen de voormalige leider van de Socialistische Partij, Bettino Craxi, en twee andere functionarissen van deze partij alsmede tegen Giorgio Vanoni, hoofd financiële zaken van de buitenlandse dochtermaatschappijen van het mediaconcern Fininvest van Berlusconi wegens overtreding van de wet op de financiering van politieke partijen. De aanhoudingsbevelen hadden betrekking op de ongeoorloofde betaling van L 10 mrd, die Fininvest in 1991 aan Craxi zou hebben verricht; Craxi was

het jaar daarvoor betrokken geweest bij de toewijzing van het beheer over televisiekanalen. Berlusconi ontkende de beschuldigingen en weigerde op 30 november voor de rechtbank te verschijnen om te worden verhoord.

Op 14 november eisten centrum-linkse afgevaardigden dat er een parlementair onderzoek zou worden ingesteld naar beschuldigingen dat hoge militairen betrokken zouden zijn bij een schandaal waarbij smeergeld was betaald in ruil voor contracten. Er liep een onderzoek tegen naar schatting 2.500 militairen die werden verdacht van corruptie.

Nieuwe aanklachten tegen Andreotti. Proces voortgezet

Op 5 november besloten magistraten in Perugia dat oud-premier Giulio Andreotti terecht zou moeten staan op beschuldiging van medeplichtigheid aan de moord op de journalist Mino Pecorelli in 1994 (zie pag. 33/2 e.v.-'94).Het proces tegen Andreotti en vijf andere verdachten zou op 2 februari 1996 beginnen.

Op 6 oktober was bepaald dat het in september begonnen proces tegen Andreotti wegens vermeende banden met de mafia (zie pag. 741/3 e.v.-'95), in Palermo zou worden voortgezet en niet naar Rome zou worden verplaatst, zoals zijn advocaten hadden verzocht.

(Voorhet niet doorgaan van de ontmoeting van de Franse president met premier Lamberto Dini, zie 29/3-'96).

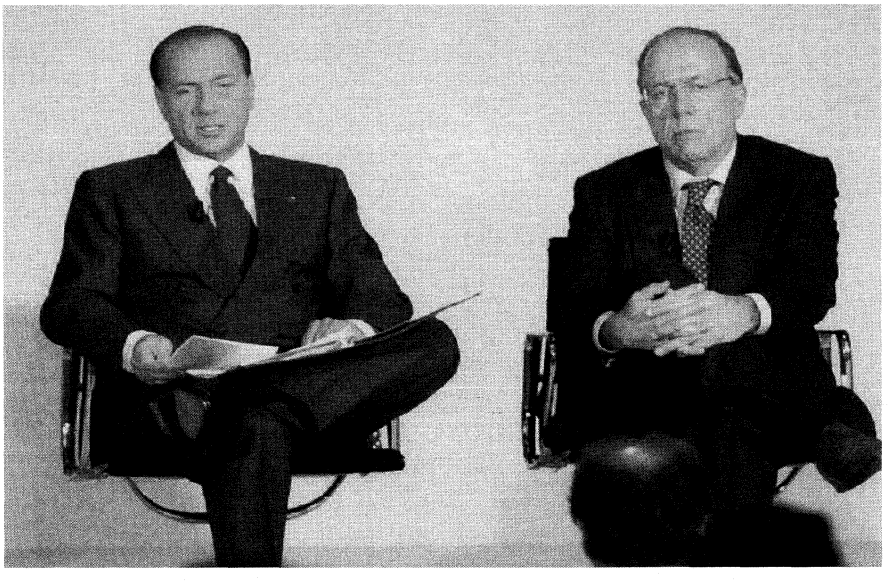
Paolo Berlusconi veroordeeld

Op 21 december werd Paolo Berlusconi, de jongere broer van oud-premier Silvio Berlusconi, veroordeeld tot zestien maanden gevangenisstraf, nadat hij schuldig was bevonden aan het betalen van ruim L 1,08 mrd ($672.000) aan steekpenningen aan gemeenteraadsleden om vergunning te krijgen voor de aanleg van een golfbaan in de buurt van Milaan. Hij ontkende schuldig te zijn en ging in hoger beroep.

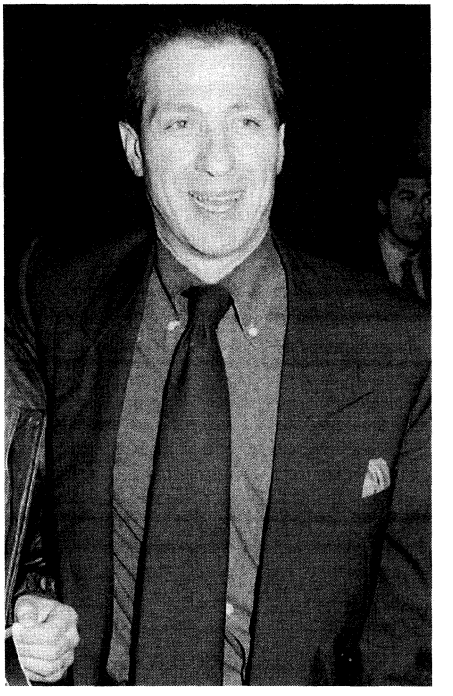
Begroting voor 1996. Immigratiemaatregelen

In november probeerde de Noordelijke Liga (LN) tevergeefs te voorkomen dat het parlement zijn goedkeuring zou geven aan de begroting voor 1996, die in september was gepresenteerd door de regering van premier Lamberto Dini (zie pag. 742/3-'95), door haar steun afhankelijk te maken van de goedkeuring van nieuwe maatregelen tegen illegale immigranten.

Hoewel de regering op 16 november een wetsdecreet over immigranten goedkeurde, werd dit pas bekendgemaakt op 18 november, toen het door president Oscar Luigi Scalfaro tot wet werd getekend. Toen het begrotingsdebat op 16 november begon. verliet de LN dus de Senaat (eerste kamer van het parlement). Op 20-21 november werd de begroting goedgekeurd zonder steun van de LN. De begroting kreeg echter de stilzwijgende steun van de Vrijheidsalliantie van ex-premier Silvio Berlusconi. die een aantal amendementen introk en geen bezwaar aantekende tegen de goedkeuring van ruim dertig artikelen.



Oud-premier Silvio Berlusconi (l.) en Fininvest-bestuurder Fedele Confalonieri (r.) maken tijdens een persconferentie op 24 november 1995 bekend dat Berlusconiis gedagvaard door een Milanese rechtbank in verband met beschuldigingen van corruptie.



Paolo Berlusconi arriveert op 21 december 1995 bij een rechtbank in Milaan; die hem veroordeelde wegens omkoping.

Het decreet over immigranten, dat binnen zestig dagen moest worden goedgekeurd door het parlement, kwam in de plaats van de immigratiewet van 1990, die illegale immigranten had aangemoedigd hun situatie te reguleren (zie pag. 506/3 e.v.-'90).

In het nieuwe decreet werden quota vastgesteld voor banen die door buitenlandse werknemers mochten worden vervuld: voorts werd het mogelijk gevaarlijke criminelen, die hun straf hadden uitgezeten, het land uit te zetten, evenals op heterdaad betrapte plegers van lichte delicten en personen die een gevaar voor de maatschappij vormden. Immigranten wier papieren niet in orde waren, zouden binnen tien dagen worden uitgewezen. maar zij zouden in beroep kunnen gaan bij regionale administratieve rechtbanken. Er werden zwaardere boetes ingesteld voor personen die zich schuldig maakten aan mensensmokkel. Familieleden van immigranten met een verblijfsvergunning zouden niet worden gedeporteerd. Vreemdelingen zonder geldige papieren zouden een verblijfsvergunning kunnen krijgen. als zij werk hadden. Personen met een inkomen van minstens L 1 mln per maand, zouden ook hun gezinnen naar Italië kunnen laten overkomen ($ 1 = L 1.602,8 op 1 december 1995).

Privatisering van ENI. Andere privatiseringsmaatregelen

Op 21 november begon de privatisering van het energie- en chemieconcern Ente Nazionale Idrocarburi (ENI) met de verkoop van ongeveer 15 procent van

het bedrijf. Hoewel de vastgestelde aandelenkoers van L 5.250 per aandeel laag was, maakten particulieren aarzelend gebruik van het aanbod, omdat andere geprivatiseerde Italiaanse concerns een gering rendement op beleggingen hadden opgeleverd. De verkoop bracht de regering L 6.300 mrd in het laatje; het was de eerste openbare aanbieding door de regering van haar aandelen in een industrieel concern en de grootste uit de geschiedenis van Italie.

Op 9 november werd de in juli begonnen procedure afgerond voor de goedkeuring van het wetsvoorstel waarin de volmachten werden vastgesteld voor controle op geprivatiseerde energie- en telecommunicatiebedrijven (zie pag. 742/2 e.v.-'95).

In september had de regering 18,37 procent van haar aandeel van 52,75 procent in de geprivatiseerde verzekeringsmaatschappij INA verkocht. Zij was van plan de rest medio januari 1996 van de hand te doen.

Akkoord over toezicht op toegang tot RAI

Op 30 november gaf de Kamer van Afgevaardigden (tweede kamer van het parlement) zijn goedkeuring aan een wet waarin de toegang van politieke partijen tot de staatsomroep RAI werd geregeld. De wet moest nog worden goedgekeurd door de Senaat (voor de wijze waarop Berlusconi in 1994 zijn invloed deed gelden bii de benoeming van de raad van bestuur van de RAI, zie pag. 21/1-'95).

Krachtens het wetsvoorstel zou de raad van bestuur van de RAI, die onder meer de taak had om de directeuren van de drie staatstelevisickanalen te benoemen, worden uitgebreid van vijf tot negen leden. Elke kamer van het parlement zou vier leden benoemen (twee uit de regeringspartijen en twee uit de oppositie); deze acht leden zouden vervolgens een onafhankelijke voorzitter benoemen, indien mogelijk unaniem, of zo nodig bij meerderheid van stemmen; in andere gevallen zou de benoeming worden gedaan door een functionaris die door de parlementaire mediacommissie was aangesteld.

Begroting aanvaard. Regering-Dini treedt af

Op 30 december diende het zakenkabinet van Lamberto Dini zijn ontslag in, nadat het de begroting voor 1996, het belangrijkste onderdeel van zijn beperkte programma, door het parlement had geloodst. Dini had reeds in oktober bekendgemaakt, bij een stemming over een motie van wantrouwen, dat ziin regering zou aftreden (zie hierboven). Maar, zoals algemeen verwacht, weigerde president Oscar Luigi Scalfaro het ontslag van de regering te aanvaarden. Volgens hem was het parlement, dat in januari bijeen zou komen, het „aange ezen forum om duidelijkheid te brengen in de politieke situatie".

In zijn jaarlijkse boodschap wond Scalfaro er op 31 december geen doekjes om dat hij wilde dat Dini in functie zou blijven tijdens de zes maanden van Italië's voorzitterschap van de Europese Unie (EU);dat op 1 januari 1996 zou ingaan.

Begroting en aanvullende maatregelen

Op 24 december werd de begroting voor 1996 goedgekeurd (voor bijzonderheden, zie pag. 742/3-'95 en boven). De begroting voorzag in L 32.500 mrd aan nieuwe inkomsten en besnoeiingen op de uitgaven om het begrotingstekort terug te dringen tot beneden de 6 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP)($ 1,00 = L 1.586,45 op 29 december 1995).

In een poging om een beslissing te forceren en honderden amendementen die met name door de rechtse Vrijheidsalliantie waren ingediend. van tafel te vegen had de regering op 15 december twee moties van vertrouwen ingediend. De moties werden met een krappe meerderheid aangenomen, omdat niet alle rechtse afgevaardigdenaanwezig waren. Maar op 18 december trok de regering een derde motie in. toen het zeker leek dat deze motie zou worden verworpen, hetgeen leidde tot een scherpe reactie op de financiële markten. De dagen daarop sloten de belangrijkste partijen een reeks compromissen over nog lopende kwesties.

Op 30 december gaf de regering in haar ,,laatste optreden" voordat Dini zijn ontslag zou indienen, bij decreet haar goedkeuring aan een aanvullende begroting die was bedoeld om L 5.230 mrd te fourneren om het tekort in de inkomsten over 1995 te dekken. Ongeveer L 3.800 mrd zou afkomstig zijn uit nieuwe inkomsten (die voornamelijk zouden worden verkregen uit verlenging van een belastingamnestie en verhoging van de accijns op alcohol en tabak). en de rest uit bezuinigingen op kapitaaluitgaven en op de uitgaven voor de spoorwegen en het exportkredietgarantieplan. Opvallend was dat de begrotingen voor gezondheidszorg en sociale zekerheid ongemoeid werden gelaten.

Uitspraak over detentie van aids-patiënten

Op 19 oktober dichtte het Constitutionele Hof een maas in de wet, waardoor aids-patiënten in feite immuniteit tegen rechtsvervolging genoten. Het Hof oordeelde dat de wet, waarbij detentie van aids-patiënten was verboden, per geval moest worden uitgelegd. De uitspraak volgde op een reeks bankovervallen in Turijn door een bende aidspatiënten.

Bedelarij gelegaliseerd

Op 28 december verklaarde het Constitutioneel Hof bedelarij legaal. Het Hof vernietigde een wet waarbij bedelaars maximaal drie maanden celstraf kon



President Oscar Luigi Scalfaro (l.) ontving premier Lamberto Dini (r.)op 30 december 1995 in het Quirinale Paleis in Rome, maar weigerde diens aftreden te aanvaarden.

worden opgelegd, en bepaalde dat behoeftige mensen moest worden toegestaan in het openbaar om geld te vragen.

Uitlevering van Priebke

Op 21 november kwam de 82-jarige Erich Priebke, een voormalige Duitse nazi-officier, aan in Italië om terecht te staan wegens oorlogsmisdaden (zie pag. 627/2 e.v.-'94).Op 2 november had het Argentijnse Hooggerechtshof eindelijk positief gereageerd op het Italiaanse verzoek om diens uitlevering. Priebke werd ervan beschuldigd dat hij tijdens de Tweede Wereldoorlog als kapitein van de SS een belangrijke rol had gespeeld bij de moord in maart 1944 op 333 Italianen bij de grotten van Ardea in de omgeving van Rome.

(Vor.ber.pag. 740/1 e.v.-1995)

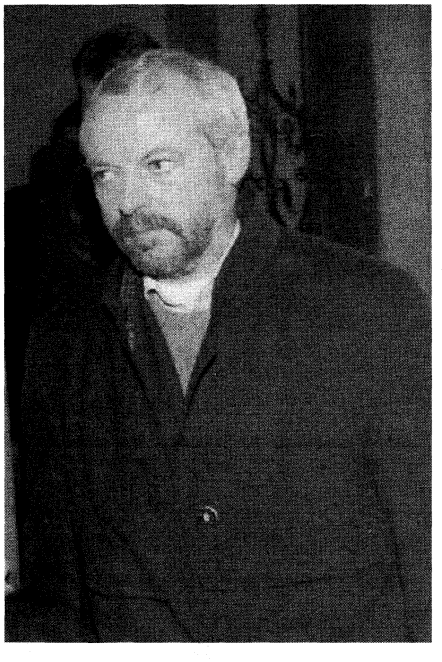


President Guntis Ullmanis brengt op 30 september 1995 zijn stem uit bij de algemene verkiezingen.

LETLAND

ALGEMENE VERKIEZINGEN

De op 30 september en 1 oktober 1993 gehouden algemene verkiezingen leverden een zeer versplinterd parlement op. Geen enkele partij behaalde meer dan een zesde van de stemmen. Negen partijen haalden echter de kiesdrempel die was vereist om zitting te kunnen nemen in de 100 zetels tellende Saeima. Rechtse en linkse populistische partijen boekten bijzonder goede resultaten in vergelijking met de vorige verkiezingen in 1993 (zie pag. 744/3 e.v.-'93).



Joahims Zigerists

De grootste partij in het nieuwe parlement werd een nieuwe groepering, Saimnieks (dat letterlijk ,,landeigenaar" of ,,heer des huizes" betekende, maar algemeen werd vertaald als ,,Verantwoordelijk"). Het politiek programma van Saimnieks was in grote lijnen gematigd links met populistische trekjes. Haar leider Ziedonis Cevers was tijdens het Sowjet-tijdperk voorzitter van de Jonge Communisten van Letland geweest.

De rechtse populistische Zigerists Partij/ Volksbeweging voor Letland (Latrijai)behaalde bijna evenveel stemmen. De partij werd geleid door de omstreden Joahims Zigerists. die in 1993 uit de Letse Nationale Conservatieve Partij (LNNK)wasgestoten en op 23 augustus 1995 uit de Saeima was gezet, omdat hij te vaak afwezig was; Zigerists was in 1994 in Duitsland veroordeeld wegens het aanzetten tot rassenhaat. Zigerists, die in Duitsland was geboren en opgevoed onder de naam Joachim Siegerist, had aanspraak gemaakt op het Letse staatsburgerschap, omdat zijn vader een Let was die tijdens de Tweede Wereldoorloe uit Letland was gevlucht. Zelf mocht hij zich deze keer niet kandidaat stellen voor het parlement, omdat zijn kennis van het Lets onvoldoende werd geacht.

Andere populistische partijen die het goed hadden gedaan, waren de rechtse Unie voor het Vaderland en Vrijheid (TUBS) en de linkse Letse Eenheidspartij (LVP), die werd geleid door orthodoxe communisten.

De grootste verliezers waren de gematigde Letlands Weg (LC), die de aftredende minderheidsregering had gevormd, en de rechtse LNNK, die beide ongeveer de helft van hun aanhang verloren. en de centrum-rechtse Letse Boerenunie (LZS). De betrekkelijk zware nederlaag van de LC en andere gematigde partijen en het succes van Saimnieks en van populistische partijen werd algemeen toegeschreven aan de grote ontevredenheid onder de kiezers over de venvarring die was veroorzaakt door economische en sociale hervormingen.

Verkiezingsuitslag

	Stemmen percentage	Zetels
Saimnieks	15,3	18
Letlands Weg (LC)	14,7	17
Zigerists Partij/Volksbeweging voor Letland	15,1	16
Unie voor het Vaderland en Vrijheid (TUBS)	11.6	14
Letse Nationale Conservatieve Partij (LNNK)en bondgenoten	6,2	
Letse Eenheidspartij (LVP)	7,2	
Letse Boerenunie (LZS) en bondgenoten	6,1	
Partij voor Nationale Eendracht (TSP)	5,6	
Letse Socialistische Partij LSP)	5,7	

* Ongeveer 12,5 procent van de kiezers bracht hun stem uit op partijen die geen zetels behaalden in de Saeima.

Coalitieonderhandelingen

Na de onbeslist geëindigde verkiezingen maakte president Guntis Ulmanis bekend dat hij pas een nieuwe premier zou benoemen, nadat de nieuwe Saeima op 7 november was bijeengekomen.

Hoewel de drie belangrijkste linkse partijen Saimnieks. de LVP en de Partij voor Nationale Eendracht (TSP) tijdens de verkiezingsstrijd scherpe kritiek hadden geleverd op Latvijai, maakten zij op 5 oktober bekend dat zij een coalitieakkoord hadden gesloten met de partij van Zigerists. Het nieuw opgerichte Blok voor

Nationale Verzoening bezette daarmee 48 zetels. Met de informele steun van de Letse Socialistische Partij (LSP) zou het beschikken over een meerderheidvan 53 zetels.

De rechtse partijen, met uitzondering van Latvijai, reorganiseerden hun alliantie, het Nationale Blok, eveneens; zij bezetten samen dertig zetels en zouden met steun van de LC kunnen beschikkenover 47 zetels.

Nieuwe parlementsvoorzitter

Tijdens een stemming op 7 november koos de Saeima met 51 tegen 49 stemmen Ilga Kreituseas tot voorzitter. Zij was lid van Saimnieks (Verantwoordelijk), de grootste partij.

Parlement verwerpt voorgedragen kabinet

President Guntis Ulmanis verzocht op 7 november Maris Grinblats, de presidentskandidaat van het rechtse Nationale Blok, een regering te vormen.

Ulmanis deed dit verzoek, ondanks het feit dat het Nationale Blok en zijn bondgenoot Letlands Weg slechts 47 van de 100 zetels in de Saeima bezetten. Hij zei dat hij het linkse Blok voor Nationale Verzoening. dat zou kunnen rekenen op de steun van 53 afgevaardigden. niet had gevraagd een regering te vormen. omdat het van plan was een ministerspost aan te bieden aan de rechtse populistische leider Joahims Zigerists.

In de daaropvolgende twee weken slaagde Grinblats er niet in de steun van linkse partijen te verwerven. Het door hem voorgedragen kabinet dat uitsluitend uit leden van het Nationale Blok bestond, werd op 23 november door de Saeima met 51 tegen 48 stemmen verworpen.

Op 29 november wendde Ulmanis zich tot Ziedonis Cevers, de kandidaat voor het premierschap van het Blok voor Nationale Verzoening, met het verzoek een regering te vormen.

Cevers had twee dagen eerder gezegd dat Zigerists niet meer in aanmerking zou komen voor een ministerspost (Zigerists zou bovendien venvondingen hebben opgelopen bij een autoongelukin Italië).

Nieuwe regering

Bij een derde poging om een regering te vormen gaf de Saeima ten slotte op 21 december met 70 tegen 24 stemmen zijn goedkeuring aan de vorming van een coalitieregering onder leiding van Andris Skele.

De 37-jarige zakenman Skele, die in 1993 waarnemend minister van landbouw was geweest, werd gekozen als compromis-kandidaat, nadat een coalitieregering onder leiding van Maris Grinblats van het rechtse Nationale Blok in november was afgewezen (zie boven) en de Saeima zich op 7 december had uitgesproken tegen een regering met Ziedonis Cevers, de leider van de centrum-linkse Saimnieks, als premier.

De regering van Skele bestond uit zijn eigen partij Saimnieks, Letlands Weg (LC), de Unie voor het Vaderland en Vrijheid (TUBS), de Letse Nationale Conservatieve Partij (LNNK), de Letse Eenheidspartij (LVP), de Letse Boerenunie (LZS), de Unie van Christen-Democraten (KDS) en de Groene Partij van Letland (LZP). Skele zei dat zijn regering prioriteit zou geven aan een sluitende begroting, het aantrekken van buitenlandse investeerders en het aanknopen van ,,vriendschappelijke en stabiele" betrekkingen met Rusland. Ook zou worden gestreefd naar toelating tot de Europese Unie en de NAVO.

Samenstelling van het kabinet

De portefeuilleverdeling zag er met ingang van 21 december als volgt uit:

Premier - Andris Skele (onafh.)";vice-premier - Ziedonis Cevers (Saimnieks)*; vice-premier, defensie - Andrejs Krastins (LNNK)*; vice-premier, onderwijs en wetenschap - Maris Grinblats (TUBS)*; vice-premier, landbouw - Alberts Kauls (LVP)*; vice-premier, milieu en regionale ontwikkeling - Maris Gailis (LC)+; buitenlandse zaken - Valdis Birkavs (LC);economische zaken - Guntars Krasts (TUBS)*; financiën - Aivars Guntis Kreituss (Saimnieks)"; binnenlandse zaken - Dainis Turlais (Saimnieks)*; vervoer - Vilis Kristopans (LC)*; sociale zaken - Vladimirs Makarovs (TUBS)*; justitie - Dzintars Rasnacs (TUBS)*; cultuur - Ojars Swaritis (LZS)*: minister zonder wortefeuille voor aangelegenheden betreffende de Europese Unie - Aleksandrs Kirsteins (LNNK)*; minister zonder portefeuille voor lokaal bestuur - Ernests Jurkans (Saimnieks)*.

Daarnaast waren er twaalf staatsministers

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

Hervorming pensioenstelsel

Op 2 november gaf het parlement zijn goedkeuring aan een hervorming van het pensioenstelsel, die door waarnemers één van de meest ingrijpende van Europa werd genoemd. Volgens de Wereldbank had Letland het grootste aantal gepensioneerden in de wereld, ruim een kwart van de bevolking.

De pensioenvoorzieningen voor personen die al waren gepensioneerd of op het punt stonden met pensioen te gaan, zouden nauwelijks door de hervorming worden getroffen. aangezien de pensioenen zouden worden gefinancierd uit de opbrengsten van de inkomstenbelasting en de uitkeringen zouden worden geindexcerd. Jongere mensen zouden een bijdrage blijven betalen voor de bestaande pensioenen, maar tevens een bedrag gaan storten op individuele pensioenrekeningen. Uiteindelijk zouden al hun bijdragen naar deze rekeningen gaan. Hun pensioen zou worden berekend op basis van het totale bedrag dat op het moment van hun pensioenering op de rekening zou staan. Tegelijk met het nieuwe systeem zou een flexibele pensioenleeftijd worden ingevoerd (mensen van pensioengerechtigde leeftijd - zestig jaar voor mannen en 55 jaar voor vrouwen - zouden kunnen blijven werken en hun bijdragen zouden de hoogte van hun uiteindelijke pensioen doen toenemen.)

Faillissement luchtvaartmaatschappij

Op 11 oktober werd de nationale luchtvaartmaatschappij Latavio failliet verklaard. Latavio was in september haar



Maris Grinblats glundert nadat hij tijdens de openingszitting van het nieuwe parlement op 7 november is verzocht een nieuwe regering te vormen.

lijnvluchten kwijtgeraakt aan de nieuwe luchtvaartmaatschappij Air Baltic.

Voormalige politiechef veroordeeld

Op 13 december werd de 87-jarige Alfons Noviks, die van 1940-'53 hoofd van de Letse afdeling van de NKVD (de voorloper van de KGB) was geweest, schuldig bevonden aan volkerenmoord en veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Novik had in de periode 1941-'49 opdracht gegeven tot massadeportaties, executies en vervolging van duizenden Letten. Hij verklaarde te hebben gehandeld volgens Sowjet-wetten.

(Vor.ber.pag. 743/1 e.v.-1995)

LITOUWEN

BEZOEK POOLSE PREMIER. BEGROTING VOOR 1996. BENOEMINGEN. MOTIE VAN WANTROUWEN VERWORPEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 15-16 september 1995 bracht de toenmalige Poolse premier Jozef Oleksy een bezoek aan Litouwen. Het was de eerste maal dat een Poolse premier Litouwen bezocht.

Oleksy voerde besprekingen met president Algirdas Brazauskas, premier Adolfas Slezevicius en parlementsvoorzitter Ceslovas Jursenus. Oleksy en Slezevicius ondertekenden een akkoord over samenwerking op het gebied van grensaangelegenheden en besloten een bilaterale vrijhandelsovereenkomst voor te bereiden met het oog op de toetreding van Litouwen tot het Centraaleuropese Vrijhandelsakkoord (CEFTA)(zie ook pag. 21/2/3-'95).

Begroting voor 1996 goedgekeurd

Op 19 oktober presenteerde premier Adolfas Slezevicius de ontwerpbegroting voor 1996 aan de Seimas (het uit één kamer bestaande parlement). Deze voorzag in inkomsten van 4,82 mrd litai, uitgaven van 5,4 mrd litai en een daaruit voortvloeiend begrotingstekort dat gelijk was aan ongeveer 2,2 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP). Specifieke maatregelen omvatten een verhoging van de overheidssalarissen in overeenstemming met de inflatie en hogere bijdragen voor onderwijs, sociale voorzieningen en gezondheidszorg ($ 1= 4 litai op 30 oktober 1995).

Volgens de prognoses van de regering zou de groei van het BBP in 1995 5 procent en in 1996 4.2 procent bedragen en zou de inflatie dalen van 30 procent naar 15 procent: in 1993 zou voor de eerste keer in vijf jaar een handelsoverschot worden bereikt.

Op 30 november werd de begroting door de Seimas goedgekeurd.

Nieuwe minister van economische zaken en nieuwe directeur privatiseringsbureau

Op 5 oktober werd Vytas Navickas benoemd tot minister van economische zaken. Hij had die post bekleed in 1990-'91 en was sindsdien onderminister geweest. Navickas, die geen lid van een politieke partij was, verving Aieksandras Vasiliauskas, die in juli was afgetreden (zie pag. 743/3-'95).

Op 11 oktober werd Arvydas Darulis benoemd tot directeur van het nieuwe Staatsprivatiseringsbureau. Voordien was hij hoofd geweest van de afdeling bedrijfsprivatisering van het ministerie van economische zaken. Het in september opgerichte bureau werd belast met de uitvoering van de tweede privatiseringsgolf, waarbij overheids- en gemeentebedrijven tegen contante betaling zouden worden verkocht.

Wijziging wet inzake het staatsburgerschap. Nieuwe wet inzake betrekkingen tussen kerk en staat

Op 3 oktober wijzigde de Seimas de wet inzake het staatsburgerschap, zodat voortaan ook Litouwers die zowel voor als na het uitroepen van de onafhankelijkheid in 1918 tegen hun wil het land hadden moeten verlaten, in aanmerking kwamen voor het Litouwse staatsburgerschap. Deze categorie was in de oorspronkelijke, in 1989 aangenomen wet uitgesloten van het staatsburgerschap (zie pag. 387/2 e.v.-'92).

Op 4 oktober aanvaardde de Seimas met een overweldigende meerderheid een wet inzake de betrekkingen tussen de staat en negen erkende kerkgenootschappen die van oudsher in Litouwen hadden bestaan. Geen enkel kerkgenootschap, ook niet de sterk vertegenwoordigde rooms-katholieke kerk, kreeg echter een officiële status.

Motie van wantrouwen verworpen

Op 14 november verwierp de Seimas een motie van wantrouwen tegen de regering van Adolfas Slezevicius, die was ingediend door centrum-rechtse partijen.

In de motie werd de regering ervan beschuldigd het land tot armoede te brengen, de boeren kapot te maken. de ontwikkelirig van het midden- en kleinbedrijf te belemmeren en wetten in te dienen (vooral op het gebied van privatisering) die corruptie in de hand werken.

De regerende Democratische Arbeiderspartij (LDDP) onthield zich van stemming. Daardoor stond vast dat de motie zou worden verworpen, omdat krachtens de grondwet minstens de helft van de 141 afgevaardigden moest deelnemen aan de stemming. De motie kreeg 37 stemmen vóór en vijf tegen.

Nieuwe voorzitter KDP

Op 19 november werd tijdens het congres van de Christen-Democratische Partij (KDP) Algirdas Saudargas gekozen tot partijvoorzitter. Hij werd de opvolger van Povilas Katilius, die werd gekozen tot voorzitter van het partijbestuur.

Crisis in bankwezen

De activiteiten van de Litouwse Verenigde Innovatie Bank (LAIB), de grootste commerciële bank van het land, werden op 20 december stopgezet en de bank werd failliet verklaard. Een dag later werden ook de activiteiten van de Litimpeks Bank, waarmee de LAIB begin 1996 had zullen fuseren, stopgezet. Drie bestuursleden van de twee banken werden gearresteerd op beschuldiging van het verspillen van grote sommen geld.

Aanvraag EU-lidmaatschap

Op 8 december vroeg Litouwen het lidmaatschap van de EU aan.

(Vor.ber.pag. 743/2/3-1995)

MOLDOWA

OVERLEG OVER DNJESTRIË MISLUKT. PROTESTDEMONSTRATIES TEGEN REGERING. BEGROTING VOOR 1996. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 13 september 1995 strandde het overleg tussen president Mircea Snegoer en de Dnjeslrische leider Igor Smirnow over de status van de regio Dnjestrië.

Volgens een lid van de onderhandelingsdelegatie van Snegoer bleef de andere partij aandringen op erkenning van de onafhankelijkheid van de regio Dnjestrie. Dit kwam overeen met een oproep aan Russische parlementariërs die Smirnow op 9 september in een rede tot de Russische Staatsdoema had gedaan. Snegoer noemde de

rede ,,provocerend"en zei dat de regering bereid was de regio de status van een ,,autonome republiek" binnen Moldowa te verlenen.

Russische resolutie over Dnjestrië

Op 17 november aanvaardde de Russische Staatsdoema (tweede kamer van het parlement) een resolutie die was ingediend door de radicale nationalistische Liberaal-Democraten. Hierin werd gesteld dat de regio Dnjestrië in Moldowa ,,voorRusland een gebied van strategisch belang" was. De resolutie werd door president Mircea Snegoer gehekeld als een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Moldowa.

Volgens het Moskouse dagblad Kommersant van 2 november zou een congres van afgevaardigden van de afgescheiden republiek Dnjestrië, die officieel niet was erkend, een ontwerpgrondwet hebben goedgekeurd die in de plaats zou komen van de grondwet die in september 1991 was aangenomen (zie pag. 156/3 e.v.-'92).

Referendum en verkiezingen in Dnjestrië

In een referendum op 24 december in de afgescheiden regio Dnjestrië stemde 82,7 procent van de kiezers voor een grondwet waarin de regio werd uitgeroepen tot een ,,onafhankelijke staat", en stemde 89,7 procent vóór toetreding tot het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). De opkomst bedroeg 62 procent. Bij tegelijkertijd gehouden verkiezingen behaalde het Blok van Patriottische Krachten, dat vóór nauwere banden met Rusland en heroprichting van de Sowjet-Unie was, een zetelmeerderheid in het niet erkende, uit twee kamers bestaande parlement.

Moldowaanse functionarissen noemden de verkiezingen in strijd met de grondwet en een manoeuvre om onderhandelingen over de toekomstige status van Dnjestrië binnen Moldowa te ondermijnen.

Afgevaardigden opnieuw uit parlementaire functies gezet

Op 25 september maakten de afgevaardigden Nicolae Andronic, Ion Oengoereanoe en Eugen Roesoe bekend dat zij opnieuw in beroep zouden gaan bij het Constitutionele Hof naar aanleiding van hun ontslag uit de functies van respectievelijk vice-voorzitter van het parlement en voorzitters van permanente commissies.

Het Hof had de drie functionarissen op 15 september weer in hun ambt hersteld; nadat zij door toedoen van de regerende Agrarische Democratische Partij van Moldowa (ADPM). de grootste partij in het parlement, via een stemming uit hun functies waren gezet. De drie waren in augustus uit de ADPM gestapt om samen met Snegoer de Partij van Vernieuwing en Verzoening op te richten (zie pag. 743/3-'95). ADPM-afgevaardigden brandmerkten hen als ,,verraders". Op 22 september negeerdenzij de uitspraak van het Hof en stemden zij opnieuw voor hun ontslag.

Nieuwe bankbiljetten in omloop

Op 19 september bracht de Nationale Bank nieuwe bankbiljetten in grote coupures in omloop. De bank zei dat deze bankbiljetten de inflatie niet zouden aanwakkeren en ook geen invloed zouden hebben op de stabiliteit van de munt.

Volgens de bank was de reden voor de invoer van de biljetten van 100 en 200 lei de recente stijging van inkomsten van bedrijven en particulieren: een hoeveelheid bankbiljetten in kleinere coupures zou uit de circulatie worden genomen.

Protestdemonstraties tegen regering

In oktober werden door studenten, leraren, arbeiders en gepensioneerden verschillende stakingen en bijeenkomsten georganiseerd uit protest tegen het beleid en het optreden van de regering. Zij eisten het aftreden van de regering, uitbetaling van achterstallig loon en achterstallige uitkeringen, een verhoging van de levensstandaard en een effectievere misdaadbestrijding. De studenten steunden in het bijzonder ook de slepende strijd van groeperingen die ijverden voor aansluiting bij Roemenië; zij wilden dat 's lands officiële taal formeel werd aangeduid als Roemeens (in plaats van Moldowaans, zoals was vastgelegd in de grondwet van 1994, zie pag. 748/2-'94).

Op 18 oktober gingen studenten en universitaire docenten in staking. Dat hadden ze in maart ook reeds gedaan, maar toen hadden zij hun acties voor zes maanden opgeschort nadat president Mircea Snegoer een speciale commissie met de taalkwestie had belast. Op 25 oktober schortten zij hun staking opnieuw op, na onderhandelingen met een presidentiële ad hoc-commissie en de belofte dat er een parlementair debat zou komen over het regeringsoptreden. Op 31 oktober sprak premier Andrei Sangheli met een delegatie van de Nationale Federatie van Studentenorganisaties over voorstellen om de financiële positie van de studenten te verbeteren.

Begroting voor **1996** goedgekeurd

Op 17 oktober keurde de regering de begroting voor 1996 goed. De begroting voorzag in inkomsten van 1,46 mrd lei en uitgaven van 1,79 mrd lei, hetgeen neerkwam op een begrotingstekort van ongeveer 3,2 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP). Via bijzondere maatregelen zouden enkele indirecte belastingen worden geheven en zouden de uitgaven voor onderwijs en de gezondheidszorg worden verhoogd ($ 1,00 = 4,355 lei op 20 oktober 1995).

Nieuwe politieke partij

Op 16 oktober werd een belangrijke oppositionele groepering, het Verenigd Democratisch Congres (CDU) officieel omgevormd tot de Moldowaanse Partij van Democratische Krachten (PMFD). Valeriu Matei werd gekozen tot partijleider.

President Snegoer bezoekt Duitsland

Op 11-13 oktober bracht president Mircea Snegoer een officieel bezoek aan Duitsland, waar hij ontmoetingen had met bondskanselier Helmut Kohl en andere hoge functionarissen. De twee landen tekenden een aantal bilaterale akkoorden op het gebied van economische en culturele samenwerking.

Afschaffing van doodstraf

Op 8 december besloot het parlement unaniem de doodstraf op onder meer hoogverraad en kinderverkrachting af te schaffen. Op deze misdrijven zouden voortaan gevangenisstraffen van vijfentwintig jaar tot levenslang staan.

Sinds de onafhankelijkheid van Moldowa in 1991 was de doodstraf niet meer voltrokken, hoewel er 21 personen ter dood waren veroordeeld.

Akkoorden met VS en Oekraïne

Op 5 december ondertekenden Moldowa en de Verenigde Staten een memorandum over militaire samenwerking, dat voorzag in periodiek overleg en de opleiding van Moldowaanse officieren in de VS.

Op 27 december ondertekenden Moldowa en de Oekraïne verscheidene militaire samenwerkingsakkoorden.

(Vor.ber.pag. 743/3 e.v.-1995)

OEKRAÏNE

KABINETSBENOEMINGEN. AANVULLENDE VERKIEZINGEN. ECONOMISCH PROGRAMMA. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 5 september 1995 werd Pawlo Lazarenko benoemd tot eerste vice-premier in plaats van Wasyl Doerdynets, die

niettemin aanbleef als vice-premier en zijn andere taken behield. Op 27 september werd bekendgemaakt dat de 41-jarige Serhii Holowaty, afgevaardigde en deken van de Oekraïense orde van advocaten, was benoemd tot minister van justitie.

Eveneens in september werden Dmytro Ostapenko en Mychailo Onoefrijtsjoek benoemd tot respectievelijk minister van cultuur en kunst en minister van pers en voorlichting. Nieuwe commissievoorzitters met de rang van minister werden Wiktor Joesjtsjenko (president van de Nationale Bank); Leonid Derkatsj (voorzitter van de douane-commissie): Leonid Swatkow (voorzitter van de staatscommissie voor de voedselindustrie); en Pnatolii Siostak (voorzitter van de staatscommissie voor materiële voorraden). (Voor regeringsbenoemingen in juli en augustus, zie pag. 745/2/3-'95.)

Kabinetswijzigingen

Op 1 december werd Sehi Koeljakow door president Leonid Koetsjma benoemd tot minister van de kolenindustrie als opvolger van Wiktor Poltawets. Op 27 december benoemde Koetsjma Wolodymyr Jewtoech tot minister van nationaliteiten; Jewtoechs voorganger Mikola Sjoelha was in juli ontslagen (zie pag. 745/2-'95.)

Resolutie over algemene verkiezingen van december

Op 13 september nam de Opperste Raad (parlement) met 214 tegen 60 stemmen en 11 onthoudingen een resolutie aan waarin werd bepaald dat de algemene verkiezingen van 10 december 1995 aanvullende verkiezingen zouden zijn. Dit betekende dat krachtens de bestaande wet degenen die zonder succes hadden deelgenomen aan de verkiezingen voor het zittende parlement, zich niet kandidaat konden stellen. (Voor de parlementsverkiezingen van maart-april 1994 alsmede beslissende ronden en aanvullende verkiezingen in juli, augustus en november 1994, zie pag. 459/3 en 749/2-'94; 181/2-'95.)

Aanvullende verkiezingen

Op 10 december werden aanvullende verkiezingen gehouden in de 45 kiesdistricten waar de uitslag van de parlementsverkiezingen van 1994 ongeldig was verklaard, omdat minder dan 50 procent van de kiesgerechtigden naar de stembus was gegaan (zie pag. 181/2-'95).

In slechts achttien van de kiesdistricten waar nieuwe verkiezingen werden gehouden, lag de opkomst boren de vereiste 50 procent en in elf daarvan moest een beslissende ronde worden gehouden, aangezien geen enkele kandidaat meer dan de helft van de stemnien u-ist te behalen. Een aantal van de beslissende ronden werd gehouden vóór het einde van de maand, maar in verscheidene kiesdistricten was de uitslag ongeldig, omdat de opkomst te laag was. Eind december waren 32 van de 430 zetels van het parlement nog steeds vacant.

Betrekkingen met NAVO

Op 14 september woonde de Oekraïense minister van buitenlandse zaken, Hennadii Oedoweriko, een bijeenkomst bij van de uit zestien leden bestaande Noordatlantische Raad. Oekraïne werd de tweede voormalige Sowjet-republiek (na Rusland) die een afzonderlijk samenwerkingsprogramma met de NAVO ondertekende in het kader van het „partnerschap voor vrede"-programma (zie pag. 227/2 en 590/2-'94). Na zijn terugkeer uit Brussel bevestigde Oedowenko op 16 september nogmaals dat Oekraïne de status van niet-gebonden land had. Hij zei dat samenwerking met de NAVO „absoluut niet betekent dat Oekraïne van plan is lid te worden van de NAVO".

Eind september bracht premier Jewhenii Martsjoek een bezoek aan de Verenigde Staten, waar hij besprekingen voerde met vicepresident Al Gore en de leider van de Republikeinse meerderheid in de Amerikaanse Senaat, Bob Dole. In dezelfde periode hielden Oekraïense en Amerikaanse mariniers in Noord-Carolina gezamenlijke vredesoefeningen, en op 30 september begonnen beide landen aan een gezamenlijke legeroefening in de regio Lwow die zou duren tot 13 oktober (voor oefeningen in mei, zie pag. 744/1-'95).

Invoering nieuwe munteenheid uitgesteld

Op 19 september meldde het persbureau *Itar-Tass* dat de voor oktober geplande invoering van een nieuwe munteenheid, de hrywnja (zie pag. 746/1/2-'95), was uitgesteld, nadat de regering er niet in was geslaagd te voldoen aan de door het IMF gestelde voorwaarden om een krediet te krijgen voor een stabiliseringsfonds om de hrywnja te ondersteunen. Naar alle waarschijnlijkheid zou de nieuwe munteenheid niet vóór 1996 worden ingevoerd.

Economisch programma

Op 12 oktober keurde de Opperste Raad het jongste economische programma van de regering goed.

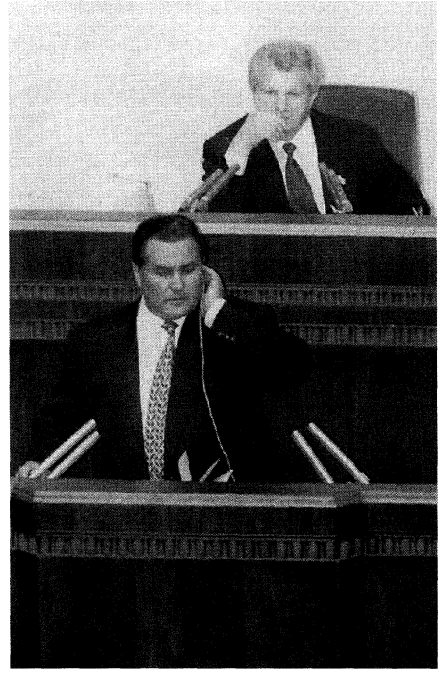
De belangrijkste doelstellingen van het programma waren de terugdringing van de inflatie (van 7,5 procent per maand in 1995 tot 2.5 procent in 1996), het stimuleren van investeringen. het opvoeren van de produktie (in het bijzonder voor de binnenlandse markt), het verlagen van de belastingen voor het bedrijfsleven (door de vennootschapsbelasting voor de meeste industrieën te verlagen tot iets onder de 50 procent) en het verbeteren van de betalingsbalans (door de export te bevorderen en door middel van energiebesparingsprogramma's). In een toespraak tot het parlement voorspelde premier Jewhenii Martsjoek dat het land eind 1996 een gemengde economie zou hebben.

Landbouwprivatiseringswet goedgekeurd

Op 6 oktober keurde de Opperste Raad een wet goed betreffende de privatisering van ongeveer 3.000 grote en middelgrote bedrijven in de landbouwsector. (Zij vormden iets meer dan een derde van het totaal aantal bedrijven dat in aanmerking kwam voor privatisering). Krachtens de wet zou 51 procent van de aandelen in de relevante verwerkingsbedrijven, dienstverlenende en bouwbedrijven gratis aan boerderijen worden verstrekt, terwijl de rest zou worden verkocht aan boerderijen of werknemers van bedrijven.

Parlement schort privatiseringsprogramma op

Op 2 november besloot het Oekraïense parlement met een overweldigende meerderheid het lopende



Parlementsvoorzitter Alexander Moroz (boven) luistert naar een rede van premier Jewheni Martsjoek in het parlement op 11 oktober 1995.

privatiseringsprogramma van de Oekraïense olie- en gasindustrie op te schorten, hangende een onderzoek naar vermeende malversaties van ambtenaren die betrokken waren bij het privatiseringsproces. Dit besluit dwarsboomde het streven naar snelle privatisering dat de kern van het economische beleid van president Koetsjma vormde.

Op 15 november moest de regering een nieuwe tegenslag verwerken. Die dag verwierp het parlement met een overweldigende meerderheid een wetsvoorstel tot landhervorming dat was gericht op uitbreiding van particulier eigendom, met als argument dat ,.dit een gevaar (was) voor de economische zekerheid van Oekraïne".

Reorganisatie Nationale Garde

In een op 7 oktober uitgevaardigd decreet nam president Leonid Koetsjma de ,,operationele controle" op zich van de Nationale Garde, de paramilitaire politiemacht. Gezegd werd dat het overdragen van de controle van parlement naar president was bedoeld om de Nationale Garde efficiënt te kunnen inzetten bij het ,,beschermen van de soevereiniteit en territoriale onschendbaarheid van Oekraïne, het leven en de persoonlijke waardigheid van (zijn) burgers en hun constitutionele rechten".

De Nationale Garde. die uit ongeveer 40.000 manschappen bestond, was opgericht na de onafhankelijkheid van Oekraïne in 1991. Sommige eenheden stonden reeds sinds januari onder bevel van het ministerie van binnenlandse zaken.

De wettigheid van het decreet werd aangevochten door de commissie voor orde en gezag van dc Opperste Raad.

Nieuwe parlementaire groepering

De 27 afgevaardigden van de Boerenpartij, die voorheen deel uitmaakten van de ontbonden Agrarische groepering, vormden op 3 oktober hun eigen parlementaire groepering. Partijleider Serhij Dowhan werd gekozen tot leider van de groepering.

Ontslag hoofdofficier van justitie

Wladyslaw Datsjoek trad op 10 oktober af als hoofdofficier van justitie, omdat naar zijn zeggen voortdurend ingrijpen van het parlement het hem onmogelijk maakte zijn functie te blijven uitoefenen. Datsjoek, die vastbesloten was om corruptie in de regering aan het licht te brengen, had verscheidene onderzoeken gestart naar vermeende criminele activiteiten van vooraanstaande politici (zie pag. 181/3-'95). Op 19 oktober wees de Opperste Raad Hrihori Worsinow aan als opvolger van Datsjoek.

Doodstraf opgeschort

Op 17 oktober maakte minister van justitie Serhii Holowaty bekend dat toepassing van de doodstraf werd opgeschort. Het besluit werd bekritiseerd door het parlement en indirect ook door sommige ministers. Regeringsfunctionarissen stelden vervolgens dat officiële afschaffing van de doodstraf het exclusieve recht van het parlement was en dat er geen plannen bestonden om deze kwestie in de nabije toekomst aan de orde te stellen. (Opschorting van de doodstraf was een voorwaarde voor de toetreding van Oekraïne tot de Raad van Europa, zie pag. 822/3-'95).

Akkoord over memorandum over sluiting van Tsjernobyl

Op 30 november werd bericht dat vertegenwoordigers van Oekraïne en de Groep van Zeven Industrielanden (G-7) tijdens een vergadering in Wenen overeenstemming hadden bereikt over een memorandum waarin maatregelen werden ontvouwd om de kerncentrale in Tsjernobyl in het jaar 2000 voorgoed te sluiten. Er werden geen bijzonderheden gegeven over de kernvraag hoe de sluiting zou worden gefinancierd.

President Koetsjma bezoekt Latijns-Amerika

Van 25-30 oktober bracht president Leonid Koetsjma een officieel bezoek aan Brazilië, Argentinië en Chili. Tijdens deze bezoeken werd een aantal economische samenwerkingsakkoorden getekend tussen Oekraïne en de drie Latijns-Amerikaanse landen.

(Vor.ber.pag. 744/2 e.v.-1995)

PORTUGAL

NIEUWE VOORZITTER PARLEMENT

Op 2 november 1995 werd bericht dat Antonio Almeida Santos van de Socialistische Partij (PS) gekozen was tot voorzitter van de Assemblée van de Republiek, nadat de PS de algemene verkiezingen in oktober had gewonnen (zie pag. 821/2 e.v.-'93).

BURGEMEESTER LISSABON TREEDT AF

Op 15 november trad de socialistische burgemeester van Lissabon en voormalige secretaris-generaal van de PS, Jorge Sampaio, af. Hij maakte bekend dat hij zich kandidaat zou stellen voor de presidentsverkiezingen in januari 1996.

AANVULLENDE BEGROTING GOEDGEKEURD

Op 7 december gaf de Assemblée van de Republiek haar goedkeuring aan een aanvullende begroting voor 1995, die was ingediend door de nieuwe PS-regering die in oktober was aangetreden.

De begroting maakte extra uitgaven mogelijk tot eind 1995 ter waarde van Es 100 mrd ($660 mln), waarvan het grootste deel was bestemd voor sociale voorzieningen Het begrotingstekort werd bijgesteld op 5,6 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP), hetgeen lager was dan het eerder voorspelde tekort van 5,8 procent.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 14 januari 1996 werd Jorge Sampaio, voormalig leider van de Socialistische Partij, gekozen tot president als opvolger van Mario Soares. Sampaio behaalde 53,8 procent van de stemmen, terwijl zijn centrum-rechtse tegenstander oud-premier Anibal Cavaco Silva van de Sociaal-Democratische Partij (PSD) 46,2 procent in de wacht sleepte.



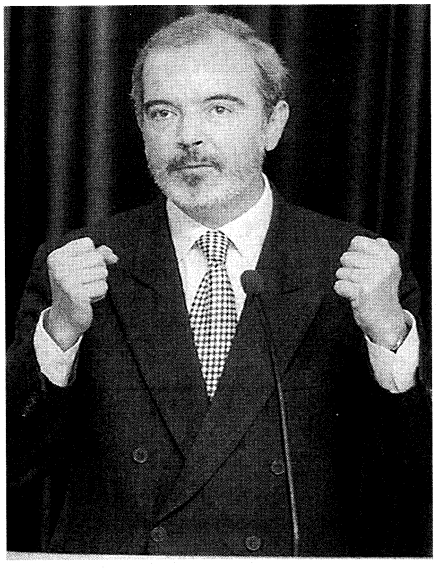
Anibal Cavaco Silva.



De socialistische presidentskandidaat Jorge Sampaio zwaait naar aanhangers tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 5 januari 1996 in Peniche

Sampaio's overwinning, vier maanden na het socialistische succes bij de parlementsverkiezingen (zie pag. 821/2 e.v.-'95), bevestigde dat de PS de meeste macht had in de Portugese politiek. De scheidende president Soares, eveneens lid van de SP, zou op 9 maart aftreden na twee ambtstermijnen van vijf jaar te hebben vervuld, de maximumperiode die was toegestaan in de grondwet.

De 56-jarige advocaat Sampaio was burgemeester van Lissabon, voordat hij aftrad om zich kandidaat te stellen voor het presidentschap. Hoewel hij geen charismatische figuur was, voerde hij een doeltreffende campagne, waarin de nadruk lag op maatschappelijke problemen en die de steun genoot van PS-voorzitter en premier Antonio Guterres. Hij profiteerde ook van de geringe populariteit van Cavaco Silva, aan wiens tienjarig premierschap een einde was gekomen na de algemene verkiezingen in oktober 1995 en wiens optreden in het algemeen arrogant en sterk partijdig werd geacht. Volgens tegenstanders van Cavaco Siloa zou zijn eventuele verkiezing in het ogenschijnlijk onpartijdige ambt van president leiden tot de destabilisatie van Portugal met zijn recent gevormde socialistische minderheidsregering.



Fernando Nogueira maakt op 16 januari 1996 zijn aftreden bekend als leider van de PSD.

Op 16 januari maakte Fernando Nogueira bekend dat hij zou aftreden als leider van de PSD. Nogueira had deze functie in februari 1995 overgenomen van Cavaco Silva (zie pag. 255/1-'95). Hij verklaarde dat hij van plan was geweest af te treden na de verkiezingsnederlaag in oktober, maar zich had laten overhalen om in functie te blijven teneinde de kandidatuur voor het presidentschap van zijn voorganger te steunen. Nogueira stelde voor onmiddellijk een partijcongres bijeen te roepen om een nieuwe partijleider te kiezen.

MINISTER TREEDT AF

Op 12 januari trad Francisco Murteira Nabo af als minister van openbare werken, een post die hij amper één maand had bekleed. Zijn aftreden volgde op beschuldigingen in een krant dat hij belasting had ontdoken over een in 1992 gekocht huis. Zijn portefeuille werd toebedeeld aan de minister van economische planning en territoriaal bestuur, João Cravinho.

Volgens de krant had Murteira Nabo 4%mln escudos betaald voor een huis, maar opgegeven dat de waarde slechts 33 mln escudos was met de bedoeling om de overdrachtsbelasting van 10 procent te verminderen ($1=149,47 escudo op 12 januari 1996). Hij gaf toe dat het bericht „op waarheid berustte". Zijn verklaring was bijzonder pijnlijk, omdat de socialistische verkiezingscampagne van 1995 had geappelleerd aan het feit dat de bevolking genoeg had van de beschuldigingen van corruptie in de PSD-regering.

AKKOORD OVER SOCIAAL PACT

Op 24 januari sloot de regering een sociaal pact niet vakbonden en -werkgeversorganisaties waarin minimumvoorwaarden voor collectieve onderhandelingen in alle sectoren van de economie werden vastgelegd.

Het referentiepunt voor loonsverhogingen in 1996 werd vastgesteld op 4,5 procent, 1 procent boven het inflatiestreefcijfer van de regering. Het minimumloon in de industriële sector zou met 5 procent worden verhoogd tot 54.600 escudos per maand en de werkweek zou in september 1996 worden verkort van 44 uur - de langste werkweek in de EU - tot 42 uur en in 1997 tot 40 uur. De communistische vakcentrale CGTP-Intersindical weigerde echter het pact te ondertekenen, omdat erin werd geëist dat de werknemers flexibelere werktijden en functiebeschrijvingen zouden aanvaarden.

BOUWWERKZAAMHEDEN AAN DAM ONDERBROKEN

Onder internationale druk gaf de nieuwe regering op 7 november 1995 opdracht om de bouwwerkzaamheden aan de Foz Coa-stuwdam in Noord-Portugal te onderbreken.

Archeologen hadden meer tijd gevraagd om de datering te bevestigen van de tekeningen van dieren op de rotsige oevers van de Coa-rivier. Naar hun mening ging het hier om een van 's werelds grootste vindplaatsen in de open lucht van kunst uit het stenen tijdperk.

(Vor.ber.pag. 820/3 e.v.-1995)

RUSSISCHE FEDERATIE

VERKIEZINGEN VOOR DOEMA. VOORBEREIDINGEN. GEZONDHEIDSTOESTAND PRESIDENT JELTSIN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Eind september 1995 hadden ruim vijftig partijen en 15.000 kandidaten bekendgemaakt dat zij in december van

plan waren deel te nemen aan de verkiezingen voor de 450 zetels in de Staatsdoema.

Op 21 september leverde Nikolaj Rjabow. de voorzitter van de Centrale Kiescommissie, kritiek op het ministerie van justitie, omdat dit te veel partijen had ingeschreven. Naar verwachting zou echter een groot aantal van de kleine partijen niet in staat zijn de 200.000 handtekeningen te verzamelen die benodigd waren om in december op de stembiljetten te worden vermeld.

Op 20 september werd bekendgemaakt dat de Kiescommissie eiste dat de staatszenders tussen 15 november en 15 december aan alle ingeschreven politieke partijen en verkiezingscoalities een half uur gratis zendtijd zouden geven; daarnaast zouden partijen extra zendtijd mogen kopen. Tien dagen eerder zou een begin worden gemaakt met het toewijzen van gratis ruimte voor verkiezingspropaganda in de nationale en regionale staatskranten. Verkiezingsuitzendingen en -propaganda in de particuliere media werden niet aan voorschriften onderworpen.

Op 2 september koos het blok **Ons Huis** is **Rusland** tijdens zijn tweede congres premier Wiktor Tsjernomyrdin tot lijsttrekker; op de tweede en derde plaats kwamen filmregisseur Nikita Michalkow en generaal Lew Rochlin. de bevelhebber van de troepen die de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny hadden ingenomen (zie pag. 470/3 e.v.-'95). Ondanks de interne verdeeldheid van het blok en de recente nederlaag bij de gouverneursverkiezingen in Swerdlowsk (zie pag. 751/3-'95), zei Tsjernomyrdin in zijn toespraak tot het congres dat hij optimistisch gestemd was over de resultaten die de partij bij de verkiezingen in december waarschijnlijkzou behalen.

Op 3 september hield de **Unie van Russische moslims,** die Ruslands 18 mln moslims wilde vertegenwoordigen, haar oprichtingscongres. dat werd bijgewoond door afgevaardigden uit 60 van de 89 regio's en republieken of andere administratieve gebieden van het land. De Moslim-unie was de eerste belangrijke politieke partij die was opgericht op religieuze grondslag sinds het uiteenvallen van de Sowjet-Unie.

Naar verluidt vond op 8 september in Moskou het eerste congres plaats van de **Unie van Patriotten,** die bestond uit meer dan twintig groepen waaronder de Unie van Veteranen en de Algemene Unie van Militairen. De partijlijst van de beweging werd aangevoerd door drie generaals.

Op 9 september nam de Derzjawa-partij van voormalig vice-president Aleksandr Roetskoj tijdens haar congres de officiële naam **Derzjawa-Roetskoj** aan. Roetskoj probeerde zijn critici tegemoet te komen door de kandidatenlijst in te trekken voor herziening. nadat kort daarvoor acht vooraanstaande leden de partij hadden verlaten; zij hadden hem ervan beschuldigd dat hij om financiële redenen misdadigers op de lijst had opgenomen.

Verdere ontwikkelingen rond verkiezingen

De voorbereidingen voor de parlementsverkiezingen op 17 december bleven overschaduwd worden door de ruzie tussen de president en het parlement over de vraag of de Federatieraad (eerste kamer) gekozen dan wel benoemd moest worden. Op 27 oktober probeerde de Doema tot een compromis te komen door een wetsvoorstel goed te keuren dat voorzag in een Raad die bestond uit de voorzitters van plaatselijke besturen en parlementen. Maar onduidelijk bleef of Jeltsin het voorstel met een veto zou treffen.



Afgevaardigden van moslims uit de hele Russische Federatie wonen op 1 september 1995 in Moskou een congres bij van de beweging Unie van Russische moslims.



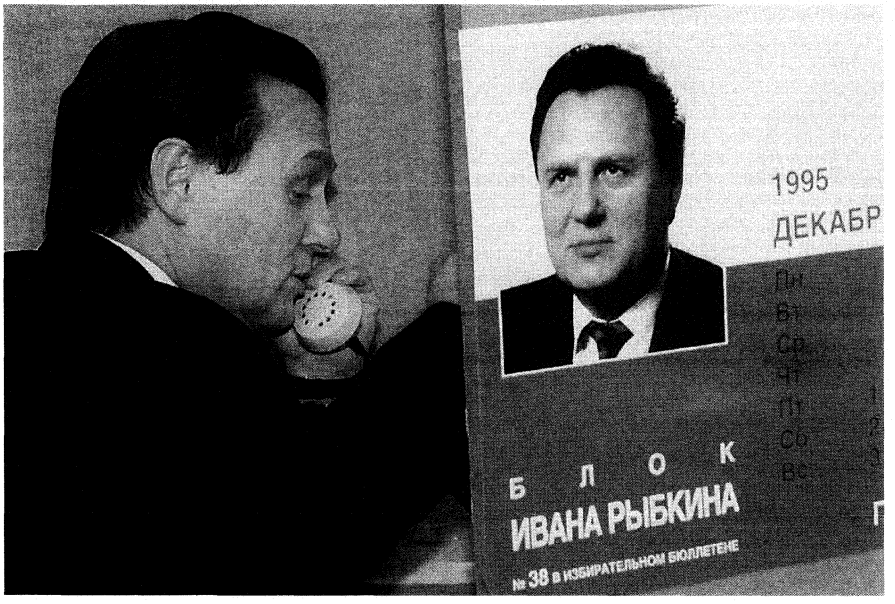
Jabloko-leider Grigori Jawlinski geeft op 31 oktober 1995 een persconferentie naar aanleiding van de weigering van de Centrale Kiescommissie om zijn partij te registreren.

De wet was in eerste instantie door de Doema op 11 oktober goedgekeurd, maar was op 25 oktober verworpen door de Federatieraad, waarvan ruim de helft van de leden geen plaatselijk-organen vertegenwoordigde. Op 27 oktober deed de Doema de afwijzing door de Federatieraad weer teniet met 309 stemmen tegen één.

Ondanks de onzekerheid over de Federatieraad bleef de grote hoeveelheid politieke partijen doorgaan met de voorbereidingen voor de verkiezingen. Toen de deadline voor de inschrijving op 22 oktober om 12 uur 's nachts verliep, hadden 43 kiesverenigingen de vereiste 200.000 handtekeningen bij de Centrale Kiescommissie ingediend. Aan het eind van de maand had de Commissie 19 blokken geregistreerd, samen met 2.493 kandidaten voor de 225 districten met één afgevaardigde, van wie eenderde niet-partijgebonden was.

De Commissie wekte echter ook opschudding in binnen- en buitenland omdat zij weigerde zowel de hervormingsgezinde Jabloko, de op een na grootste partij van het land, als twee andere blokken te registreren.

De Commissie weigerde Jabloko op 29 oktober te registreren omdat het blok niet kon bewijzen dat een aantal kandidaten van haar lijst vrijwillig wilde meedoen aan de verkiezingen. Jabloko-leider Grigori Jawlinski stelde dat de actie, die om een technisch detail draaide, een „politieke zuivering" was geworden. Andere partijen veroordeelden het besluit eveneens. De communistische leider Gennadi Zjoeganow zag in het besluit een eerste stap om de verkiezingen in zijn geheel af te gelasten. terwijl Jegor Gajdarverklaarde dat Ruslands Democratische Keuze niet aan de verkiezingen



De voorzitter van de Staatsdoema, Iwan Rybkin. beantwoordt op 7 december 1995 telefonische vragen van kiezers in het kantoor van de krant Komsomolskaja *Prawda.*

zou deelnemen als Jabloko niet geregistreerd zou worden, aangezien uitsluiting van het blok zou betekenen dat de verkiezingen een ,,politieke farce" waren.

Ook weigerde de commissie de beweging Derzjawa van voormalig vice-president Aleksandr Roetskoj te registreren, omdat 86 van haar kandidaten van de partij waren verwijderd sinds de registratiedocumenten waren ingediend en twee kandidaten zonder hun toestemming op de lijst waren geplaatst. Het besluit van de commissie leidde tot onenigheid. aangezien vergelijkbare problemen geen consequenties hadden gehad voor de registratie van een aantal andere partijen, zoals Öns Huis is Rusland, de partij van premier Wiktor Tsjernomyrdin.

Nadat beide groeperingen onmiddellijk bij het Hooggerechtshof in beroep waren gegaan tegen de afwijzing, zei de voorzitter van de Commissie, Nikolaj Rjabow, op 30 oktober dat hij het besluit aangaande Jabloko nog eens zou bekijken. Hij verzocht Jawlinski de Commissie te vragen opnieuw gehoord te worden. zodat er een ,,compromis" bereikt kon worden. Diezelfde dag gelastte het Hooggerechtshof de Commissie om Democratisch Rusland en de Federale Democratische Beweging uiterlijk op 1 november te registreren; dit gebeurde nadat beide groeperingen hadden verklaard dat er onnodige vertraging was opgetreden bij het onderzoek naar hun registratiepapieren.

Het Hooggerechtshof greep kordaat in in het kiesproces door de Centrale Kiescommissie te gelasten terug te komen op haar besluit uit oktober om twee grote politieke partijen niet te registeren voor de parlementsverkiezingen. Beide groepen hadden meteen beroep aangetekend tegen de beslissing. Op 3 november werd Derzjawa van Aleksandr Roetskoj officieel geregistreerd, op 4 november gevolgd door Jabloko van Grigori Jawlinski.

Op 10 november beaaalde de Kiescommissie door middel van het lot de volgorde van de 42 geregistreerde kiesblokken op de stembiljetten. Vrouwen van Rusland kwam bovenaan te staan, gevolgd door Derzjawa en een aantal betrekkelijk obscure partijen. De plaats van andere belangrijke partijen was als volgt: Ons Huis is Rusland - 17; Jabloko - 19; Ruslands Democratische Keuze-Verenigde Democraten - 23; de Communistische Partij van de Russische Federatie - 23; de Liberaal-Democratische Partij van Rusland - 33: de Boerenpartij - 41. Na minstens één te late registratie maakte de Kiescommissie op 28 november bekend dat er 43 partijen waren geregistreerd voor de verkiezingen. In totaal streden 5.675 kandidaten om de 225 zetels die via de partijlijsten te verdelen waren, en ongeveer 2.700 kandidaten - van wie 1.000 onafhankelijken - hadden zich kandidaat gesteld in kiesdistricten met één vertegenwoordiger. Ongeveer 10 procent van alle kandidaten was vrouw.

Terwijl de opiniepeilingen voorspelden dat de communistische en nationalistische kandidaten twee derde van de zetels in de nieuwe Doema zouden veroveren, vroegen sommige parlementsleden om aanpassingen van de kieswet; zij vielen vooral over de vereiste kiesdrempel van 5 procent van het totaal aantal uitgebrachte stemmen voor partijen die in aanmerking wilden komen voor een deel van de 225 zetels die middels evenredige vertegenwoordiging toegewezen zouden worden.

Op 9 november verzocht het Hooggerechtshof het Constitutionele Hof een uitspraak te doen over de kwestie, waardoor onzekerder werd of de verkiezingen volgens plan zouden doorgaan. Jeltsin mengde zich ook in de discussie door te verklaren dat hij er voor zou zijn oin de bestaande kieswet te veranderen. Op 15 november suggereerde hij dat hij het parlement zou ontbinden indien zijn tegenstanders een overwinning behaalden.

De kwestie werd op 20 november opgelost, toen het Constitutionele Hof verklaarde dat het zich niet zou buigen over de grondwettelijkheid van de kieswet, en dat de verkiezingen volgens plan doorgang moesten vinden.



Jegor Gajdar, de leider van Ruslands Democratische Keuze, voert het woord op een verkiezingsbijeenkomst in Moskou op 11 december 1995.

Onzekerheid over structuur Federatieraad houdt aan

De onzekerheid over de samenstelling van de Federatieraad duurde voort nadat Jeltsin de wet die de Doema in oktober had aangenomen (zie boven), op 11 november met zijn veto trof.

In ren nieuwe poging om overeenstemming te bereiken met de president nam de Doema op 17 november met 263 tegen 27 stemmen een wet aan krachtens welke de bestuurshoofden (inclusief gouverneurs) en parlementsvoorzitters van Ruslands regio's zouden worden opgenomen in de Federatieraad, maar die als eis stelde dat de gouverneurs tegen december 1996 gekozen moesten zijn. Het gewijzigde wetsvoorstel - het vorige wetsvoorstel had bepaald dat gouverneursverkiezingen gehouden moesten worden vóór de presidentsverkiezingen in juni 1996 - deed een belangrijke concessie aan Jeltsin, die in september had geëist dat er in december 1996 verkiezingen gehouden moesten worden voor alle gouverneurs die hij had benoemd. Hoewel Jeltsin naar verluidt positief op het wetsvoorstel reageerde, werd de wet op 28 november venvorpen door de Federatieraad met 73 tegen 22 stemmen. Aangezien de termijn van de zittende Raad op 12 december zou aflopen, deed Jeltsin een beroep op beide kamers om snel tot een compromis te komen.

Communistische overwinning bij verkiezingen in Wolgograd

De verwachtingen dat de Communistische Partij het goed zou doen bij de verkiezingen in december werden versterkt doordat de partij op 1 oktober 22 van de 24 zetels won bij de gemeenteraadsverkiezingen in Wolgograd.

Verkiezingen voor Staatsdoema

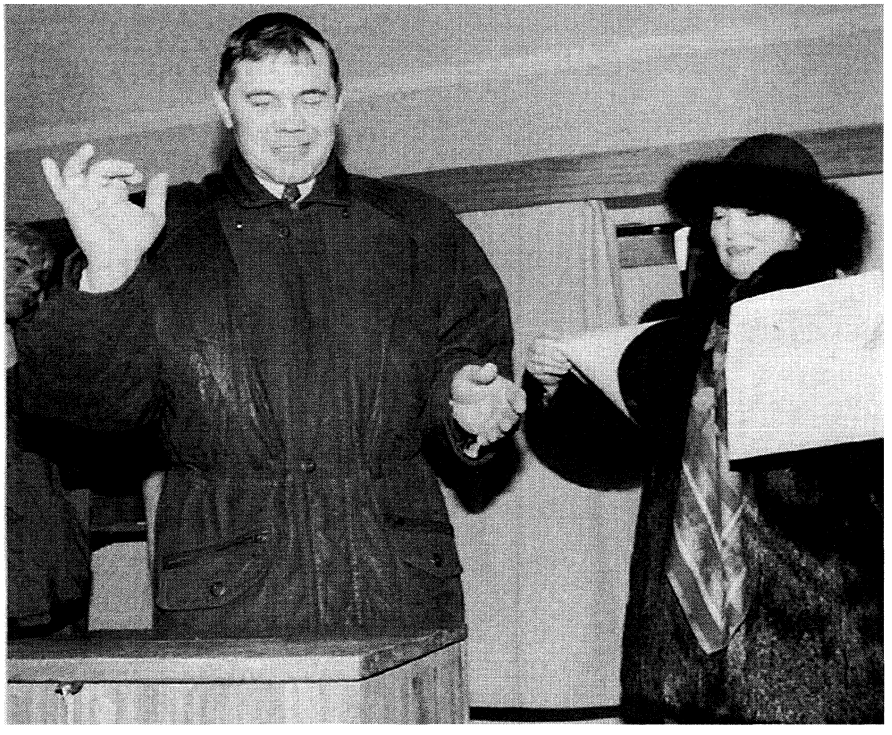
De op 17 december gehouden verkiezingen voor de Staatsdoema resulteerden in een overwinning voor de Communistische Partij van de Russische Federatie, die als grootste partij uit de bus kwam met 157 van de 450 zetels in het parlement. Slechts vier groeperingen wisten de kiesdrempel van 5 procent te halen, waardoor ze recht hadden op een deel van de 223 zetels die op basis van partijlijsten werden toegewezen. Deze vier groeperingen, de Communistische Partij, de rechtse nationalistische Liberaal-Democratische Partij, en de twee hervormingsgezinde bewegingen Ons Huis is Rusland en Jabloko, behaalden samen 50,5 procent van de uitgebrachte stemmen.

Op 29 december maakte de Centrale Kiescommissie de definitieve cijfers bekend. In totaal brachten 69.204.820 van de 107.496.558 van de stemgerechtigde kiezers hun stem uit. Ongeveer 1,3 mln stemmen werden ongeldig verklaard, hoewel de kiesdrempel van 5 procent werd berekend op grond van het aantal uitgebrachte stemmen en niet van het aantal geldige stemmen.

Uitslagen verkiezingen voor Doema

	Stemmen-percentage	Zetels partijlijst	Zetels district met één afgevaardigde	Zetels totaal
Communistische Partij	22.3	99	58	157
Ons Huis is Rusland	10.1	45	10	55
Liberaal-Democratische Partij van Rusland	11,2	50	1	51
Jabloko	6,9	31	14	45
Agrarische Partij van Rusland	3.9	0	20	20
Ruslands Democratische Keuze	4.0	0	9	9
Het Volk aan de Macht	N/B	0	9	9
Congres van Russische Gemeenschappen	4,3	0	5	5
Vrouwen van Rusland	4,6	0	3	3
Partij van Arbeiders-zelfbestuur	4.0	0	1	1
Communisten/Werkend Rusland	4,6	0	0	0
Overige*	24,1	0	95	95
Totaal	100.0	225	225	450

* Onafhankelijke kandidaten veroverden 77 van de 225 zetels voor de districten met één afgevaardigde; enkele kleine partijen behaalden elk maximaal drie zetels.



Aleksandr Lebed, een van de leiders van het Congres van Russische Gemeenschappen, brengt samen met zijn vrouw zijn stem uit bij de algemene verkiezingen op 17 december 1995.

Hoewel hij de kiezers op 15 december had opgeroepen ,,de krachten uit het verleden niet opnieuw de macht te laten grijpen", probeerde Boris Jeltsin na de verkiezingen het succes van de Communistische Partij te bagatelliseren. Op 20 december verklaarde hij dat de verkiezingsuitslag geen ,,tragedie" was en onderstreepte hij dat een meerderheid van de leden van de nieuwe Doema vóór de hervormingen was. Ook zei hij goede hoop te hebben constructief met de communisten te kunnen samenwerken.

De dag voor zijn verklaring sprak de president met premier Wiktor Tsjernomyrdin, wiens Ons Huis is Rusland derde was gew-orden bij de verkiezingen. Na de ontmoeting had Tsjernomyrdin uitgesloten dat de verkiezingsuitslag zou leiden tot .,wijzigingen, verschuivingen of ontslagen" in zijn regering.

De Communistische leider Gennadi Zjoeganow verklaarde dat zijn partij weliswaar vóór beperking van de privatiseringen en vóór een referendum over het herstel van de oude Sowjet-Unie was, maar dat er geen sprake van kon zijn dat het oude Sowjet-communisme zou terugkeren. Op 18 december. toen duidelijk was dat zijn partij de grootste in de Doema zou worden, beloofde hij dat zij .,al haar bondgenoten en aanhangers" in de nieuwe Doema zou raadplegen en een .;patriottische volkscoali-



De leider van de Liberaal-Democratische Partij van Rusland, Wladimir Zjirinowski, wijst in het Kiesinformatiecentrum in Moskou op 17 decerriber naar de eerste binnenkomende resultaten van de algemene verkiezingen.

tie" zou vormen. Hij zei dat het herstel van .,fundamentele orde" en ..zekerheid" de grootste prioriteit van een dergelijke regering zouden krijgen; hetzelfde gold voor overheidssteun voor die groepen die het meest hadden geleden onder de hervormingen.

President Jeltsin opgenomen in ziekenhuis. Benoemingen

President Boris Jeltsin werd op 26 oktober in allerijl naar het ziekenhuis vervoerd wegens hartproblemen; deze hadden ook in juli al tot een opname geleid (zie pag. 751/2-'95). Een woordvoerder van het ziekenhuis liet weten dat zijn toestand minder ernstig was dan in juli, hoewel er in de media volop werd gespeculeerd dat de ware aard van zijn ziekte geheim werd gehouden.

Jeltsin werd per helikopter overgebracht naar het Centrale Ziekenhuis, waar werd geconstateerd dat hij opnieuw, net als in juli, cardiale ischemie had. Presidentieel u-oordvoerder Sergej Medwedew noemde zijn toestand op 29 oktober ,,stabiel"; Jeltsin mocht echter slechts zeer beperkt bezoek ontvangen, en zou waarschijnlijk tot eind november in het ziekenhuis moeten blijven.

Op 27 november verliet president Boris Jeltsin het ziekenhuis. waar hij sedert 26 oktober verbleef wegens hartproblemen, en vertrok voor enkele weken naar een sanatoriumvoor verdere behandeling.

De autoriteitenverzekerden dat Jeltsin de volledige controle over de regering behield, hetgeen duidelijk bleek op 28 november toen hij minister van volksgezondheid Edoeard Netsjajew ontsloeg. wiens taken vervolgens werden waargenomen door Aleksandr Tsaregorodtsew. Jeltsin stemde ook in met een voorstel van premier Wiktor Tsjernomyrdin om de pas benoemde voorzitter van de centrale bank, Sergej Doebinin, en de directeur van de Russische Academie van Wetenschappen. Joeri Osipow, de status van minister van de federale regering te verlenen.

De waarnemend voorzitter van de centrale bank, Tatjana Paramonowa, was op 8 novemberdoor Jeltsin ontslagen; zij werd tijdelijk opgevolgd door haar voormalige eerste vice-voorzitter Aleksandr Chandroejew. Op 14 november benoemde Jeltsin Sergej Doebinin, een aan de universiteit verbonden econoom die waarnemend minister van financiën was geweest van februari tot oktober 1994, tot het nieuwe hoofd van de bank. Doebinins aanstelling werd op 22 november goedgekeurd door de Staatsdoema met 344 stemmen vóór en één tegen. Hij beloofde de anti-inflatoire koers van de regering te zullen voortzetten, en zei dat er geen radicale veranderingen in het monetaire beleid zouden plaatsvinden.

Jeltsin terug in Kremlin

De bijna herstelde president Jeltsin, die in oktober in het ziekenhuis was opgenomen wegens een hartkwaal, ontsloeg zichzelf op 26 december uit het Barwicha-sanatorium. In de ochtend van 29 december ging hij weer aan het werk in het Kremlin.

Dat Jeltsin aan de beterende hand was bleek uit de bekendmaking van minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew op 22 december dat Jeltsins eerstvolgende buitenlandse reis in 1996 hem in maart naar China zou voeren. Het bezoek, dat aanvankelijk voor november 1995 stond gepland, was uitgesteld wegens Jeltsins ziekte. Op 29 december verklaarde Jeltsin dat het bezoek aan China van belang was om het Russische buitenlandse beleid ..in evenwicht te brengen" en zo de (vaak door de communisten geuite) beschuldiging te vermijden van ,,tegen het westen aan teleunen".

Het streven om de kritiek van de communisten teniet te doen. werd ook gezien als een motief achter het decreet dat Jeltsin op 26 december uitvaardigde om een Raad voor het Buitenlands Beleid in te stellen: deze raad zou maandelijks vergaderen en moest het buitenlandse beleid van de regering effectiever maken. Ook gaf Jeltsin op 28 december opdracht aan Tsjernomyrdin om alle ,,saboteurs (uit de regering) te ontslaan" en vooral het ministerie van financiën en van economische zaken - die tot de meest hervormingsgezinde ministeries behoorden - in de gaten te houden. Maar in een toespraak op een nieuwjaarsreceptie op 31 december, die gedeeltelijk op de nationale televisiezender werd uitgezonden, benadrukte Jeltsin dat het nog steeds in zijn bedoeling lag ,,de democratie verder te ontwikkelen, orde en gezag te versterken, en de economische hervormingen door te zetten".

Datum presidentsverkiezingen definitief vastgesteld

Op 15 november besloot de Federatieraad met algemene stemmen dat de presidentsverkiezingen op 16 juni 1996 gehouden zouden worden, vier dagen na afloop van Jeltsins ambtstermijn. Jeltsin had de Federatieraad om deze uitspraak gevraagd om speculaties over mogelijk uitstel te voorkomen. Hoewel



Sergej Doebinin beantwoordt vragen van journalisten nadat de Staatsdoema op 21 november 1995 zijn benoeming tot president van de Centrale Bank heeft bekrachtigd.

een groep aanhangers hem kandidaat wilde stellen, moest Jeltsin nog beslissen of hij zich herkiesbaar zou stellen.

Vechtpartij in parlement. Granaataanval

Op 9 september brak in de Staatsdoema een vechtpartij uit tijdens een debat over Bosnië.

Het incident begon, toen Nikolaj Lysenko, leider van de rechtse Nationaal-Republikeinse Partij van Rusland, een lid van de partij Ruslands Democratische Keuze te lijf ging. In de vechtpartij mengde zich ook Wladimir Zjirinowski, leider van de ultra-nationalistische Liberaal-Democratische Partij van Rusland. Op 14 september werd bericht dat het openbaar ministerie een strafrechtelijk onderzoek had geopend naar aanleiding van het incident.

Naar werd aangenomen was ook een granaataanval op de Amerikaanse ambassade in Moskou op 13 september te wijten aan woede over de situatie in Bosnië (en in het bijzonder over de NAVO-luchtaanvallen tegen de Bosnische Serviërs, zie pag. 811/2 e.v.-'95). De granaat veroorzaakte lichte schade, maar niemand raakte gewond.

Privatiseringsprogramma

Op 25 september begon de tweede fase van Ruslands privatiseringsprogramma met de publikatie van een lijst met bedrijven waarvan de aandelen door de overheid zouden worden aangeboden aan de particuliere sector. Op de lijst stond een aantal van de belangrijkste ondernemingen in de Russische economie, zoals Loekoil, Joekos, Sidanko en Soergoetneftegas.

De voorgenomen verkoop leidde tot grote beroering. aangezien deze was gebaseerd op een leningenprogramma dat eerder in het jaar was voorgesteld door een groep Russische bankiers. Aangezien het consortium van banken te maken had met een effectenbeurs die niet over voldoende liquiditeiten beschikte om een toevloed van nieuwe aandelen te venverken, had het de regering een lening van 9.000 mrd roebel aangeboden ($ 1= 4.498,5 roebel op 29 september 1993) in ruil voor een overeenkomst waarbij de bank gedurende vijf jaar her resterende overheidsaandeel in een grote groep bedrijven zou mogen beheren. Als deze periode was verstreken en de lening was afgelost. zouden de aandelen te koop worden aangeboden op de effectenbeurs. Het plan werd afgekeurd. omdat hierdoor de controle over een aantal van de meest waardevolle bedrijven van Rusland zou worden overgedragen tegen een fractie van hun reële marktwaarde. en de banken een ongewenste mate van economische macht zouden krijgen.

Onderzoek naar gebeurtenissen van oktober 1993

Op 6 september maakte het openbaar ministerie bekend dat het zijn strafrechtelijk onderzoek naar de gebeurtenissen van 3-4 oktober had beëindigd. Deze gebeurtenissen hadden geleid tot de bestorming van het parlement door troepen die trouw waren gebleven aan de regering-Jeltsin (zie pag. 178/3 e.v.-'93). Het openbaar ministerie verklaarde dat zowel de regering als de aanhangers van de Opperste Sowjet schuld hadden aan het geweld waarmee de gebeurtenissen waren omgeven. Het wees er tevens op dat het dodental als gevolg van de strijd aanzienlijk lager was dan het aanvankelijk geschatte aantal van 143.



Joeri Skoeratow geeft een persconferentie nadat de Federatieraad op 24 oktober akkoord is gegaan met zijn benoeming tot procureur-generaal.

Leger grijpt in om stroomvoorziening veilig te stellen

In verband met een recent aantal incidenten waarbij plaatselijke energiebedrijven de stroomtoevoer naar verscheidene militaire bases hadden afgesneden, vaardigde Tsjernomyrdin op 23 september een besluit uit. dat dergelijke acties voortaan verbood, omdat zij ,,ontoelaatbaar en onverantwoordelijk (waren) en een bedreiging (vormden) voor de nationale veiligheid". Hiermee werd een eerdere bepaling ingetrokken die energiebedrijven de bevoegdheid had gegeven de stroomtoevoer naar militaire bases en defensie-installaties te staken, als deze 30 dagen te laat waren met de betaling van hun rekeningen.

Tsjernomyrdins besluit volgde op een incident op 21 september, waarbij het nationale elektriciteitsbedrijf de stroomtoevoer naar een marinebasis van de Noordelijke Vloot bij Moermansk had afgesneden. Hierdoor begonnen de reactoren van een aantal uit de vaart genomen atoomduikboten oververhit te raken. Militairen van de basis drongen de plaatselijke elektriciteitscentrale binnen en dwongen het technisch personeel de stroomvoorziening te herstellen.

Aangezien het ministerie van defensie meer dan 20 mrd roebel schuldig zou zijn aan energiebedrijven, werd beweerd dat veel militaire installaties waren lamgelegd wegens het afsluiten van de elektriciteit.

Benoeming van procureur-generaal

Op 24 oktober ging de Federatieraad unaniem akkoord met de kandidaat van president Jeltsin, Joeri Skoeratow, voor de functie van procureur-generaal. Skoeratow was de opvolger van Aleksej Iljoesjenko, wiens kandidatuur verscheidene malen was afgewezen sinds zijn tijdelijke aanstelling in februari 1994 (zie pag. 465/1-'94), en die op 8 oktober op eigen verzoek van zijn taken was ontheven.

IMF-lening. Akkoord over schuldenherschikking

Het IMF maakte op 10 november een tranche van $ 530 mln over ter ondersteuning van het markthervormingsbeleid. Het geld maakte deel uit van een lening van $ 6,4 mrd die het IMF in april had goedgekeurd, en die moest bijdragen aan de financiering van het begrotingstekort van 1995, dat $ 16,2 mrd bedroeg (zie pag. 474/2-'95), en dat in tranches van rond de $ 500 mln werd uitgekeerd. Het IMF-team sprak in Moskou ook over een hulpprogramma van naar verluidt $ 18 mrd voor een periode van drie jaar.

Tijdens een vergadering in Frankfurt sloten vertegenwoordigers van de Russische regering en van de „Club van Londen" van 600 crediteurenbanken op 16 november een raamakkoord over een herschikking van leningen en rentebetalingen van in totaal $ 25.5 mrd. Het akkoord schold officieel niets van de Russische schulden kwijt. maar spreidde de aflossing uit over 25 jaar met een respijtperiode van zeven jaar, u-aarin Rusland alleen de rente over de schulden hoefde te betalen. Een bedrag van $ 1,5 mrd zou voor eind 1996 aan de crediteuren worden betaald, wegens verschuldigde rente over 1994 en 1993. Dat kwambovenop de $ 500 mln die Rusland had weggezet bij de Britse Centrale Bank voor achterstallige rentebetalingen over de twee voorgaande jaren. De rest van de rente-achterstanden werd omgezet in obligaties met aanpasbare rente en een looptijd van 20 jaar (met een aflossingsvrije periode van zeven jaar).

Een dag eerder, op 15 november, berichtte het persbureau *Itar-Tass* dat ook de „Club van Parijs" van crediteurenlanden had besloten om de Russische schuld van S 40 mrd te herschikken. hoewel er geen overeenstemming werd bereikt over het herziene afbetalingsschema



Gennadi Zjoeganow. de leider van de Communistische Partij, groet de menigte die op 7 november in Moskou bijeen is gekomen voor de viering van de verjaardag van de bolsjewistische Revolutie van 1917.

Begrotinggoedgekeurd. Doema ontbonden

Op 19 december keurde de Federatieraad de begroting voor 1996 goed, waarvan de uitgaven 435.700 biljoen roebel bedroegen en de inkomsten 347.200 biljoenroebel. Het tekort bedroeg 3,85 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) ($ 1 = 0,8390 op 22 december 1995). De begroting was op 6 december door de Doema goedgekeurd.

De Vijfde Doema kwam op 22 december voor zijn laatste zitting bijeen; in de voorafgaande twee jaar had deze 461 wetsontwerpen aangenomen, waarvan er 282 tot wet waren getekend door Jeltsin. Meer dan 500 wetsontwerpen die gedeeltelijk klaar waren. zonden worden voorgelegd aan de Zesde Doema, die zijn openingszitting medio januari zou houden.

Buskapingen

Op 20 september vond het eerste grote gijzelingsdrama sinds Boedjonnowsk plaats (zie pag. 747/3 e.v.-'95). Twee gewapende mannen kaapten in de Dagestaanse hoofdstad Machatsjkala een bus en eisten $ 1,5 mln en een helikopter om mee te vluchten. Op 21 september bestormden veiligheidstroepen de bus. Bij deze actie bevrijdden zij alle 18 overgebleven gijzelaars (één vrouw was vrijgelaten kort nadat de bus was gekaapt) en arresteerdenzij de kapers.

Op 14 oktober werd in het centrum van Moskou een bus met 27 Zuidkoreanen en een Russische chauffeur en gids gekaapt door een gewapende man, die een losgeld eiste van $ 10 mln en een vliegtuig. Nadat een aantal gijzelaars was vrijgelaten, werd de bus in de vroege ochtend van 15 oktober bestormd door veiligheidstroepen, waarbij de kaper werd gedood; er vielen geen andere slachtoffers.

Russische Revolutie van 1917 herdacht

Overal in Rusland vonden op 7 november communistische aanhankelijkheidsbijeenkomsten plaats ter herdenking van de verjaardag van de bolsjewistische Revolutie van 1917; volgens schattingen van de politie waren in totaal 100.000 mensen op de been. In St Petersburg verzamelden zich tienduizenden communistische sympathisanten, en in Moskou sprak Gennadi Zjoeganow,de leider van de Communistische Partij. op het Teatralnajaplein een menigte van 10.000 mensen toe. In Wolgograd, waar de communisten in oktober de plaatselijke verkiezingen hadden gewonnen (zie boven), wijzigde de stadsdoema ter gelegenheid van deze verjaardag haar naam weer in Sowjet van Volksafgevaardigden.

Metropoliet van Russisch-Orthodoxe Kerk overleden

Op 2 november overleed metropoliet Ioann van St Petersburg en Ladoga, wiens doopnaam Iwan Snytsjew was, op 68-jarige leeftijd. Ioann, die in juli 1990 metropoliet was geworden, had sedert 1992 een reeks artikelen in extreem communistische en nationalistische kranten gepubliceerd waarin hij het ,,imperialistische Westen" en ,,joodsecomplotten" tegen Rusland had gehekeld en voor een sterke en gecentraliseerde staat had gepleit, waarbij Oekraïne en Bjelaroes weer met Rusland herenigd zouden zijn.

ONTWIKKELINGEN IN TSJETSJENIË. STAAKT-HET-VUREN BEËINDIGD

In oktober vonden zware gevechten plaats in Tsjetsjenië, en op 6 oktober raakte de commandant van de Russische troepen, luitenant-generaal Anatoli Romanow, ernstig aan zijn hoofd gewond bij een bomaanslag in Grozny. Bij de aanslag op het konvooi van Romanow kwamen tien omstanders en drie leden van zijn escorte om het leven. Daarop maakten de Russische autoriteiten op 9 oktober bekend dat zij de besprekingen in het kader van het op 30 juli gesloten wapenstilstandsakkoord (zie pag. 749/3 e.v.-'95),,tijdelijk"stopzetten. Twee dagen later reageerden de opstandelingen met de bekendmaking dat zij het gehele akkoord beëindigden.

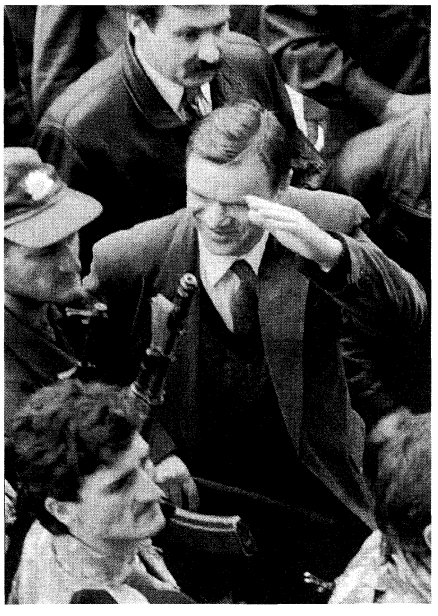
Het Comité voor Nationale Verzoening en de Tsjetsjeense Opperste Sowjet gingen op 24 oktober akkoord met de benoeming van Dokoe Zawgaew, de voormalige voorzitter van de Tsjetsjeens-Ingoesjische Opperste Sowjet, tot premier van Tsjetsjenië. Zawgaew verklaarde dat zijn belangrijkste prioriteit was de vijandelijkheden volledig te beëindigen en de politieke stabiliteit te



De bevelhebber van het zuidwestelijke front van de Tsjetsjeense strijdkrachten, Roeslan Gelajew (m.),dreigt op 22 oktober 1995 met nieuwe militaire acties in heel Rusland. als de Russische troepen zich niet snel terugtrekken uit Tsjetsjenië.

herstellen. Aanhangers van de Tsjetsjeense opstandelingenleider Dzjochar Doedaiew organiseerden een demonstratie in Grozny om tegen de benoeming te protesteren.

Op 1 november koos de Tsjetsjeense Opperste Sowjet met algemene stemmen Dokoe Zawgaew, premier van de door Moskou gesteunde Tsjetsjeense regering, tot ,.staatshoofd" van de republiek. Zawgaew zei dat deze functie in het leven was geroepen om de ,,stabiliteit" in Tsjetsjenië te bevorderen.



Roeslan Chasboelatow groet aanhangers terwijl hij op 30 september 1995 op weg is naar het congres van zijn nieuwe oppositiepartij.

Op 4 november deed de voormalige voorzitter van de Russische Opperste Sowjet, Roeslan Chasboelatow, het voorstel om onderhandelingen te beginnen over een nieuw vredesakkoord en alle beschuldigingen tegen de separatistische rebellenleider Dzjochar Doedajew te laten vallen. Ondanks dit initiatief werden de officiële onderhandelingen tussen de Russische regering en de opstandelingen - die sedert de moordaanslag op luitenant-generaal Anatoli Romanow in oktober waren opgeschort - niet hervat. De opstandelingen stelden voor weer te beginnen met de uitwisseling van gevangenen, maar zij trokken dit voorstel weer in uit protest tegen Russische plannen om op 17 december gelijktijdig verkiezingen te houden voor de Staatsdoema en een Tsjetsjeens staatshoofd. De betrekkingen raakten nog verder in het slop door de aanhoudende gevechten en een moordaanslag op Zawgaew op 20 november, toen een grote bom ontplofte in het centrum van Grozny op het moment dat zijn auto passeerde. Hoewel er vanuit naburige gebouwen ook met automatische wapens werd geschoten op de auto, bleef Zawgaew ongedeerd.

Op 23 november werd in het Mokouse Izmajlowskipark een doos met zwak-radioactief cesium-137 opgegraven door een televisieploeg, nadat de Tsjetsjeense commandant Sjamil Basaew hun had verteld waar de doos begraven lag. Basaew beweerde dat zijn mannen vier van dergelijke dozen Rusland hadden ingesmokkeld, waarvan er minstens twee springstoffen bevatten die op ieder moment tot ontploffing konden worden gebracht. De Russische autoriteiten benadrukten dat het opgegraven cesium geen bedreiging voor de bevolkingsgezondheid vormde.

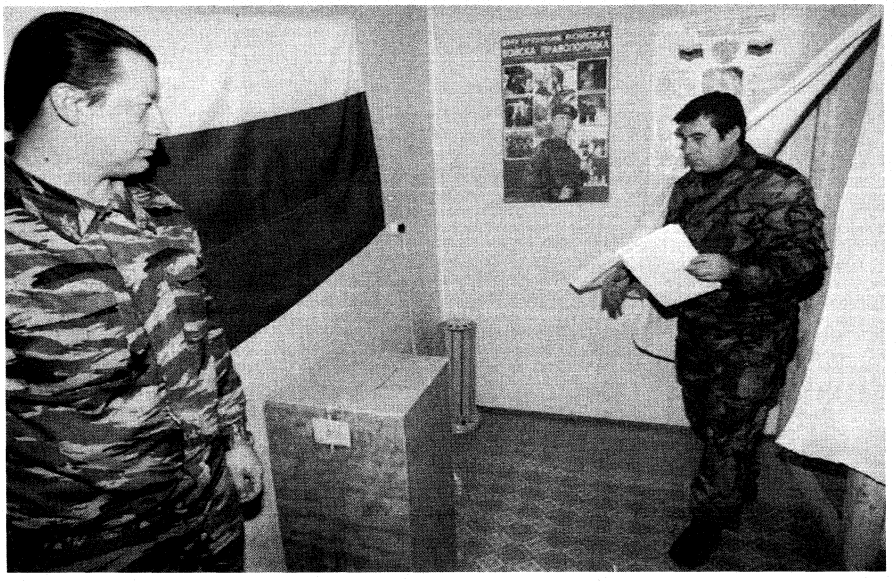
Medio november werd bekendgemaakt dat volgens officiële cijfers onder de Russische troepen in Tsjetsjenië 2.000 doden en 6.000 gewonden waren gevallen en dat 600 man\\-erden vermist.

Het maandelijkse dodental, dat in januari met 693 een hoogtepunt had bereikt, was in april gedaald tot 142 en was sedertdien teruggelopen naar 2 tot drie per dag. Sommige journalisten suggereerden echter dat de werkelijke verliezen veel hoger lagen. Er waren ook schattingen dat de opstandelingen 6.000 man in de frontlinie hadden (onder wie ongeveer 300 huurlingen), van wie er 2.000 onder geen voorwaarde vrede zouden accepteren.

In Tsjetsjenië gingen de parlementsverkiezingen in december gepaard met een opleving van de gevechten, toen separatistische opstandelingen die loyaal waren aan Dzjochar Doedaiew, de verkiezingen probeerden te "verstoren. De autoriteiten probeerden het hoofd te bieden aan de moeilijkheden die zij ondervonden bij het organiseren van de verkiezingen, door de stembureaus reeds op 14 december open te stellen. Toen de stembureaus op 17 december sloten, zou de opkomst 74,8 procent bedragen. Bijna de helft van de stemmen ging naar Ons Huis is Rusland. Bij gelijktijdige verkiezingen voor het presidentschap van Tsjetsjenië kreeg premier Dokoe Zawgajew 93 procent van de uitgebrachte stemmen.



Dokoe Zawgajew.



Generaal Anatoli Sjkirko (r.),leider van de Russische troepen in Tsjetsjenie, brengt op 13 december 1995 in Grozny zijn stem uit.

Zawgajew, die door de Russische autoriteiten was benoemd. had er in zijn campagne voor gepleit de strijd te beëindigen door een compromis te sluiten met de Russen. Vóór de verkiezingen steeg zijn aanzien doordat hij in Moskou een overeenkomst met premier Wiktor Tsjernomyrdin ondertekende, waarin Tsjetsjenië een bijzondere status binnen de Russische Federatie kreeg. In de overeenkomst werd Tsjetsjenie niet alleen grotere autonomie beloofd, mar ook extra financiele steun.



De Tsjetsjeense rebellenleider Dzjochar Doedajew geeft op 12 december 1995 op een geheime plek een persconferentie voor een klein aantal journalisten.

Tegelijkertijd met de verkiezingen startten de opstandelingen in Goedermes, de op een grootste stad in Tsjetsjenië, een offensief. Hoewel de opstandelingen voor het einde van de maand uit de stad werden verdreven, eisten de zware gevechten die op het offensief volgden, honderden mensenlevens, onder wie vele burgers.

(Vor.ber.pag. 746/3 e.v.-1995)

ZWITSERLAND

PRESIDENT VOOR 1996

Op 13 december 1995 koos de uit twee kamers bestaande Bundesversammlung Jean-Pascal Delamuraz tot president voor 1996 (voor presidentsverkiezingen in het voorafgaande jaar; zie pag. 191/2-'95).

GEWIJZIGDE ZETELVERDELING IN PARLEMENT

In de nasleep van de algemene verkiezingen van 22 oktober (zie pag. 831/2 e.v.-'95), steeg het aantal zetels van de Sociaal-Democratische Partij van Zwitserland (SPS/PSS) in de Nationalrat (tweede kamer) tot 58, toen drie linkse afgevaardigden van de Partij van de Arbeid van Zwitserland (PdAS/PST) en één afgevaardigde van Vrouwen in de Politiek zich bij haar aansloten.

Zetelverdeling in het parlement

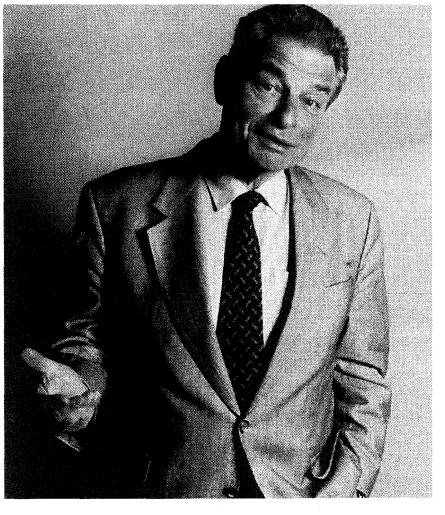
	Nationalrat (tweede kamer)	*Ständerat* (eerste kamer)
SPS/PSS en PdAS/PST	58	5
FDP/PRD	45	17
CVP/PDC	34	16
SVP/UDC	29	5
GPS/PES	10	0
LPS/PLS	7	2
FPS/AP eri Ltga	8	0
LdU/AdIen EVP/PEP	5	1
Overige	4	0
Totaal	200	46

FDP/PRD - Radicaal Democratische Partij: CVP/PDC - Christen- Democratische Volkspartij: SVP/UDC - Zwitserse Volkspartij: GPS/PES - Groene Partij van Zwitserland; LPS/PLS - Liberale Partij van Zwitserland; FPS/AP - Vrijheidspartij van Zwitserland/ Autopartij; Lega - Ticino Liga; LdU/AdI - Verbond van Onafhankelijken; EVP/PEP- Evangelische Volkspartij.

REHABILITATIE GRÜNINGER

De veroordeling van Paul Gruninger, die in 1940 was beschuldigd van fraude en machtsmisbruik wegens het vervalsen van inreisdocumenten van joodse vluchtelingen teneinde hen te beschermen tegen vervolging door de nazi's, werd op 30 november 1995 nietig verklaard door de districtsrechtbank van Sankt Gallen. Grüninger, die in die tijd politiechef was in het oosten van het land. was na het bekendworden van zijn handelen ontslagen, en had zijn recht op pensioen verloren. Hij was in 1972 overleden, maar zijn familie had samen met joodse organisaties jarenlang een rehabilitatiecampagne voor hem gevoerd.

(Vor.ber.pag. 831/1 e.v.-1995)



De nieuwe president van Zwitserland, Jean-Pascal Delamuraz

CANADA

SOEVEREINITEITSKWESTIE QUEBEC

Op 21 november 1995 kreeg de campagne voor afscheiding van de overwegend Franstalige provincie Quebec, die bij het in oktober gehouden referendum over de soevereiniteit een minimale nederlaag had geleden (zie pag. 837/1 e.v.-'95), een nieuwe stimulans door de bekendmaking van Lucien Bouchard dat hij zich kandidaat zou stellen voor het premierschap van Quebec.

Bouchard, de meest charismatische voorstander van soevereiniteit, was leider van het Bloc Québecois (BQ). de grootste oppositiepartij in het federale parlement. De zittende premier van Quebec, Jacques Parizeau, leider van de Parti Québecois (PQ) en organisator van het referendum, had bekendgemaakt te zullen aftreden na de nederlaag bij het referendum.

Bouchard had deze beslissing genomen ondanks de druk van zijn vrouw en twee zoontjes om zich uit de politiek terug te trekken en de onzekerheid die er bestond over zijn gezondheid. Hij had een been moeten laten amputeren. nadat hij in december 1994 ten prooi was gevallen aan een weinig voorkomende ziekte die hel spierweefsel aantastte (zie pag. 320/2-'95).

Bij de bekendmaking van zijn besluit verklaarde Bouchard dat hij als premier de hoogste prioriteit zou toekennen aan het oppeppen van de kwakkelende economie van Quebec. Hij zei echter ook dat de soevereiniteit van Quebec zijn voornaamste doel zou blijven en dat dit doel dankzij de kleine marge in de referendumuitslag ,,nog nooit zo dichtbij" geweest was. Hij wees erop dat de liberale federale regering van Jean Chrétien er niet in zou slagen Quebec over te halen binnen de Canadese federatie te blijven en maakte duidelijk dat hij onder de gegeven omstandigheden zou proberen opnieuw een referendum over de soevereiniteitskwestie te organiseren.

Begin oktober had Bouchard bekendgemaakt dat de 53 BQ-parlementsleden in het federale parlement zouden blijven. Dit stond haaks op het verkiezingsprogramma van de partij uit 1993, dat BQ-kandidaten voorbereidingen had laten treffen voor het referendum en vervolgens hun zetels ter beschikking had laten stellen. Het besluit om in het parlement te blijven werd in brede kring gezien als een aanwijzing dat het BQ van zins was de regering tegen te werken in haar pogingen een schikking te treffen met Quebec waarin zou worden tegemoet gekomen aan het verlangen naar grotere autonomie en erkenning als afzonderlijke gemeenschap.

Federaal premier Jean Chrétien liet zich niet afschrikken en presenteerde op 27 november enkele initiatieven; die onder meer voorstellen behelsden om Quebec te erkennen als een afzonderlijke gemeenschap, een aantal bevoegdheden van de centrale overheid aan de provincies over te dragen, en elk van de vier regio's van het land het recht te geven een veto uit te spreken over grondwetswijzigingen.

De bedoelde regio's waren Ontario, de Atlantische provincies, de westelijke provincies, en Quebec. In het voorstel werd een poging gedaan tegemoet te komen aan de eis van Quebec om een recht van veto te hebben, zonder dit alleen aan Quebec of aan alle Canadese provincies toe te kennen. De voorstellen werden onmiddellijk onacceptabel genoemd niet alleen door de PQ en het BQ, maar ook door de Hervormingspartij, die haar grootste aanhang in de westelijke provincies had.

VOORMALIGE PREMIER BESCHULDIGD VAN CORRUPTIE

Op 20 november diende de voormalige federale premier Brian Mulroney een aanklacht wegens smaad in tegen de Canadese regering, het ministerie van justitie en de Koninklijke Canadese Bereden Politie. Mulroney eiste een schadevergoeding van C$ 50 mln ($ 1,00 = C$ 1.3541 op 24 november 1995) wegens aan zijn adres geuite beschuldigingen dat hij steekpenningen zou hebben aangenomen bij de aankoop in 1988 van Airbus-vliegtuigen door de luchtvaartmaatschappij Air Canada, een maatschappij die toentertijd staatseigendom was.

De order voor 34 vliegtuigen van het type Airbus A-320 had een waarde gehad van ongeveer C$ 1,8 mrd en had voor het Europese consortium Airbus Industry een belangrijke doorbraak betekend op de Noordamerikaanse markt. Het bedrijf slaagde erin het contract in de wacht te slepen ondanks zware concurrentie van Boeing en McDonnel Douglas, waardoor geruchten over corruptie de kop op hadden gestoken. Na een televisiedocumentaire over deze kwestie stuurde het Canadese ministerie van justitie een op 29 september gedateerde brief aan de Zwitserse autoriteiten met het verzoek om bijstand bij een onderzoek naar twee Zwitserse bankrekeningen. Hoewel de tekst van de brief niet officieel openbaar gemaakt was, werd er in de media uitgebreid uit geciteerd, en men beweerde dat er expliciet in was gezinspeeld op criminele activiteiten van Mulroney.

NIEUWE WAPENWET. MAATREGELEN ROND BEVEILIGING PREMIER

Op 22 november keurde de Senaat een strenge wapenwet goed, die bepaalde dat alle vuurwapens in Canada in het jaar 2003 geregistreerd zouden moeten zijn. In juni was de wet door het Lagerhuis aangenomen ondanks hevig verzet van de Hervormingspartij. Voor handvuurwapens was registratie al verplicht, maar in de nieuwe wet zou deze verplichting ook gelden voor geweren en jachtbuksen. Hun aantal werd geschat op 7 a 21 mln.

Nadat in de vroege ochtend van 5 november een gewapende indringer zich toegang verschaft had rot de ambtswoning van depremier. werd opdracht gegeven de veiligheidsprocedures aan een grondige inspectie te onderwerpen. De man, die een mes bij zich droeg, werd voor de slaapkamerdeur van Chrétien aangetroffen, maar het duurde nog zeven minuten voor de politie kwam om hem te arresteren. Op 6 november werd hij aangeklaagd wegens poging tot moord.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Drie maanden na de nipte overwinning op de voorstanders van soevereiniteit bij het referendum over de onafhankelijkheid van Quebec (zie pag. 837/1 e.v.-'95) en aan de vooravond van de beëdiging van de naar afscheiding strevende Lucien Bouchard als premier van Quebec (zie onder) benoemde de federale premier Jean Chrétien twee vooraanstaande federalisten uit Quebec in zijn regering. Tevens vergrootte hij het aantal kabinetsleden dat afkomstig was uit de steeds invloedrijker wordende provincie British Columbia.

Chrétien maakte de wijzigingen op 25 januari 1996 bekend en verklaarde zich tot doel te hebben gesteld .,de Canadese federatie te vernieuwen en de eenheid van Canada te waarborgen".

De benoemingen van Pierre Pettigrew, een bedrijfsadviseur uit Montreal, en Stéphane Dion, politicoloog aan de Universiteit van Montreal, werden gezien als een poging om het kamp van voorstanders van de Canadese federatie in Quebec, dat na het referendum in verwarring was geraakt, te versterken en het hoofd te bieden aan de toenemende steunvoor afscheiding.

De regeringswijziging, de eerste na het aantreden van de Liberale regering in oktober 1993 (zie pag. 849/2 e.v.-'93)betrof bijna alle portefeuilles. Eén van de belangrijkste wijzigingen was de overplaatsing van Douglas Young van het ministerie van vervoer, waar hij verantwoordelijk was geweest voor herstructurering en een reeks privatiseringen, naar dat van ontwikkeling van menselijke hulpbronnen, waar hij naar verwachting de leiding zou krijgen over de hervorming van het sociale-zekerheidsstelsel. Enkele ministers keerden niet terug, onder wie minister van buitenlandse zaken André Ouellet en minister van internationale handel Roy Maclaren, die werd benoemd tot hoge commissaris in Groot-Brittannië.

De zetelverdeling zag er met ingang van 25 januari als volgt uit:



De nieuw gekozen leider van de Parti Quebecois. Lucien Bouchard (l.),wordt tijdens een partijvergadering op 27 januari 1996 omhelsd door zijnvoorganger Jacques Parizeau.

Premier - Jean Chrétien; regeringsleider in het Lagerhuis, advocaat-generaal - Herbert Gray; buitenlandse zaken - Lloyd Axworthy+; defensie, veteranenzaken - David Collenette; vervoer -David Anderson+; landbouw en voedselprodukten - Ralph Goodale; gezondheidszorg - David Dingwall+; Indiaanse zaken en ontwikkeling van het noorden - Ron Irwin; regeringsleider in de Senaat, alfabetisme - mevr. Joyce Fairbairn; vice-premier, nationaal erfgoed - mevr. Sheila Copps+; milieu - Sergio Marchi+; industrie. Atlantische mogelijkheden, economische diversificatie van het westen, federaal bureau voor regionale ontwikkeling (Quebec) - John Manley+; financiën - Paul Martin+; ontwikkeling van menselijke hulpbronnen - Douglas Young+; internationale handel - Arthur C. Eggleton+; voorzitter van de Raad voor de Schatkist, infrastructuur - Marcel Massé+; natuurlijke hulpbronnen - mevr. Anne McLellan; procureur-generaal, justitie - Allan Rock; arbeid, vice-voorzitter in het Lagerhuis - Alfonso Gagliano*; staatsburgerschap en immigratie - mevr. Lucienne Robillard*; visserij en oceanen - Fred Mifflin*; nationale inkomsten - mevr. Jane Stewart*; voorzitter van de Kroonraad, intergouvernementele zaken - Stéphane Dion*; internationale samenwerking, Franstalige gemeenschap - Pierre Pettigrew*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

NIEUWE PREMIER IN QUEBEC

Op 29 januari werd Lucien Bouchard. tot dan toe leider van het Bloc Québecois (BQ),beëdigd als premier van Quebec. Op 27 januari was hij (zonder tegenkandidaat) gekozen tot voorzitter van de naar afscheiding strevende Parti Québecois (PQ).

Bouchard opvolgde Jacques Parizeau op. die in oktober 1995 moest aftreden als voorzitter van de PQ, nadat hij de nederlaag bij het referendum over de soevereiniteit van Quebec had geweten aan ,,het grote geld en de stemmen van leden van minderheden" (zie pag. 838/1-'93). Het succes van de separatistische campagne voor het referendum werd alom toegeschreven aan de charismatische Bouchard. Deze roerde echter in zijn inaugurele rede de kwestie van de soevereiniteit slechts één keer aan. In zijn rede en daaropvolgende persconferenties maakte hij duidelijk dat onafhankelijkheid van de rest van Canada zijn uiteindelijke doel bleef. maar dat een nieuw referendum over de status van Quebec binnen de Canadese federatie zou worden uitgesteld totdat de financiele crisis waarin de provincie verkeerde, zou zijn opgelost. Hij kondigde een periode van bezuinigingen aan en zei dat er besnoeiingen op de uitgaven voor gezondheidszorg, sociale zekerheid en onderwijs op til waren. Op 30 januari benoemde hij de ervaren politicus Bernard Landry tot minister van financiën.

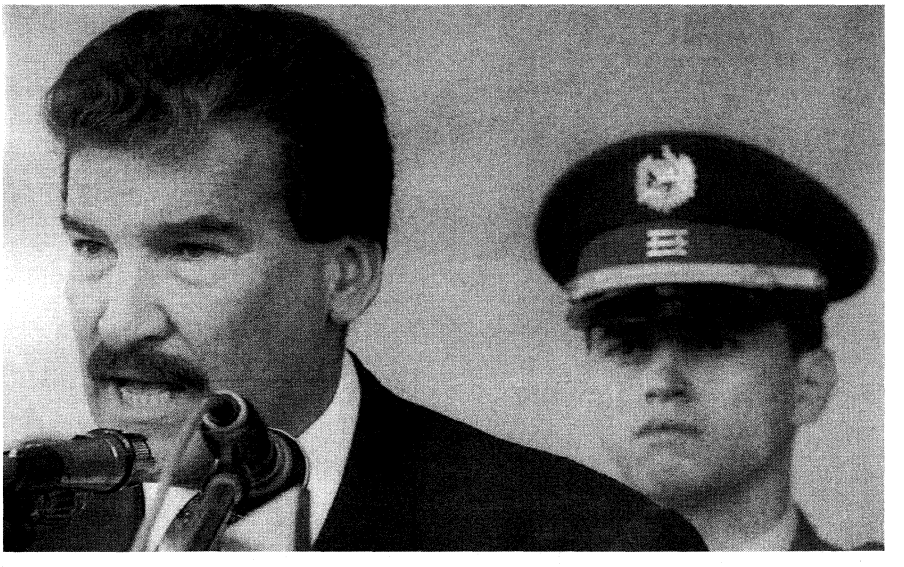
(Vor.ber.pag. 835/1 e.v.-1995)

GUATEMALA

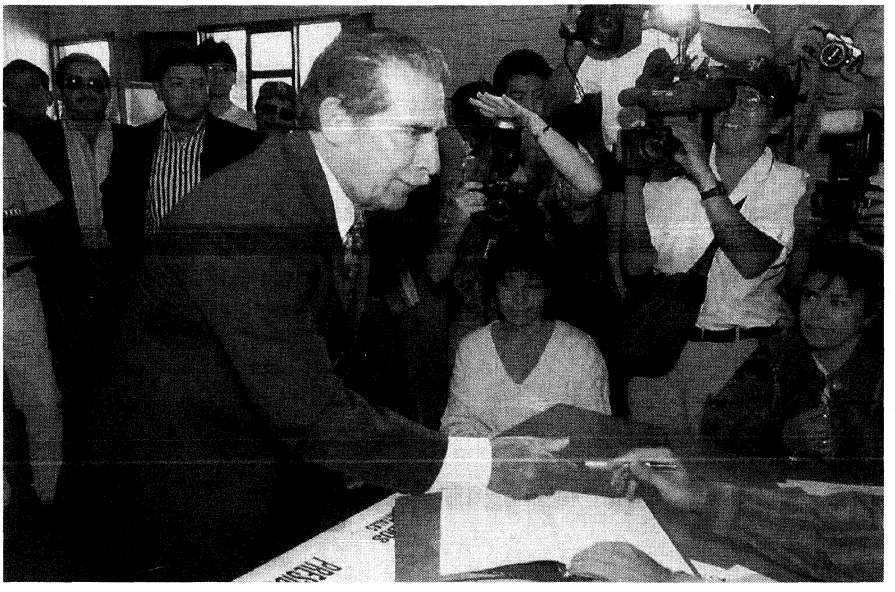
MINISTER VAN DEFENSIE TREEDT AF

In reactie op de hevige verontwaardiging over de moord op elf boeren op 5 oktober 1995 door een militaire patrouille, maakte president Ramiro de Leon Carpio op 9 oktober bekend dat de minister van defensie, generaal Mario René Enriquez Morales, was afgetreden. Hij werd onmiddellijk vervangen door generaal Marco Antonio Gonzalez Taracena, de stafchef van Nationale Defensie.

Het bloedbad had plaatsgevonden op de Xaman-ranch in de gemeente Chisec in de



President Rarniro de Leon Carpio voert het woord tijdens een militaire ceremonie in Guatemala Stad op 14 september 1995.



Voormalig dictator Efrain Rios Montt brengt op 12 november 1995 zijn stem uit bij de parlements- en presidentsverkiezingen.

noordelijke provincie Alta Verapaz. Op de ranch, die sinds oktober 1994 in gebruik was, woonden ongeveer 450 voormalige vluchtelingen die uit Mexico waren teruggekeerd. De strijdkrachten hadden geen toestemming om de nieuwe vestigingsgebieden te betreden. Er deden tegenstrijdige berichten de ronde over hoe de 26 soldaten in het dorp terecht waren gekomen en waarom ze het vuur hadden geopend, waarbij behalve de elf doden nog ruim 30 gewonden waren gevallen. Militaire bronnen hielden vol dat de dorpelingen de soldaten hadden geprovoceerd en drie van hen hadden ontwapend. Volgens dorpsbewoners zouden de soldaten bij hun vertrek een aantal gewonden in het hoofd hebben geschoten, hetgeen gedeeltelijk werd bevestigd door leden van de VN-Onderzoeksmissie inzake de Mensenrechten in Guatemala (MINUGUA).

De Leon Carpio verklaarde op 9 oktober dat hij als opperbevelhebber van de strijdkrachten ,,institutionele verantwoordelijkheid" aanvaardde, aangezien er een legereenheid bij betrokken was geweest; hij beloofde dat de militaire patrouille voor het gerecht zou worden gedaagd. Tevens ontsloeg hij de commandant van de 21ste Militaire Zone in Coban (de hoofdstad van Alta Verapaz) en beloofde hij dat hij zich zou beraden over de kwestie van schadeloosstelling aan gewonden en nabestaanden.

CIA-AGENTEN ONTSLAGEN

Op 29 september maakte de directeur van de Amerikaanse Centrale Inlichtendienst (CIA), John Deutch, bekend dat hij twee hoge CIA-functionarissen had ontslagen en tegen acht andere disciplinaire maatregelen had genomen wegens het ,,opzettelijk onthouden" van informatie aan het Congres over CIA-activiteiten in Guatemala in het begin van de jaren '90 (voor eerdere onthullingen over de betrokkenheid van de CIA in Guatemala, zie pag. 759/1 e.v.-'95).

Eerder die maand had het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken het visum ingetrokken van generaal Hector Gramajo Morales, die van 1987-'91 minister van defensie was geweest. Gramajo was in april door een Amerikaanse federale rechter veroordeeld tot het betalen van $ 47.5 mln aan schadevergoeding voor grove schendingen van de mensenrechten die in de jaren '80 onder zijn bevel waren begaan.

BRITSE EXPORT VAN MILITAIR MATERIEEL HERVAT

Een woordvoerder van het Britse ministerie van buitenlandse zaken bevestigde op 12 oktober dat het verbod op de verkoop van Brits militair materieel aan Guatemala was opgeheven, waarna het departement van handel en industrie op 27 oktober bekendmaakte dat de wapenexport was hervat. Bovendien deden berichten de ronde dat kleine groepen Guatemalteekse soldaten een militaire training in Groot-Brittannië ontvingen.

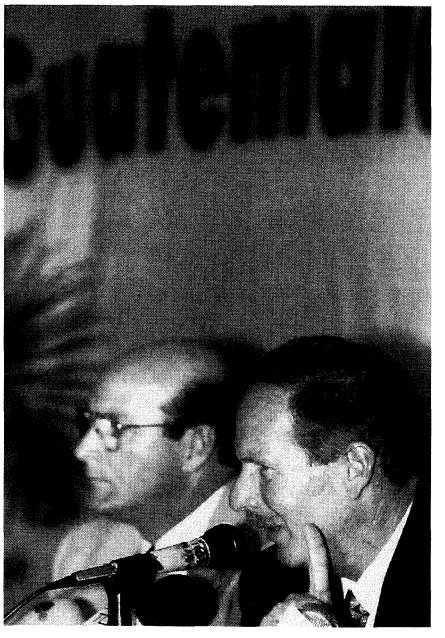
PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN. INSTALLATIE ARZU. NIEUW KABINET

In de eerste ronde van de presidentsverkiezingen, die op 12 november werd gehouden, behaalde Alvaro Arzu Irigoyen van de Partij voor Nationale Vooruitgang (PAN) 36,56 procent van de stemmen en zijn tegenstander Alfonso Portillo van het Guatemalteeks Republikeins Front (FRG) 22,08 procent. Beiden gingen door naar een tweede ronde op 7 januari 1996.

Fernando Andrade van de gematigde Nationale Alliantie behaalde 12,94 procent van de stemmen. De Alliantie bestond uit de Guatemalteekse Christen-Democratische Partij (PDCG), de Unie van het Nationale Centrum (UCN) en de Sociaal-Democratische Partij (PSD). Jorge Gonzalez van het linkse Nieuw Guatemalteeks Democratisch Front (FNDG) behaalde 7,71 procent.

De 49-jarige zakenman Arzu was eerder minister van buitenlandse zaken en burgemeester van Guatemala Stad geweest. Portillo werd gezien als een feitelijke plaatsvervanger van ex-dictator generaal b.d. Efrain Rios Montt, die zelf was uitgesloten van deelname (zie pag. 760/2 e.v.-'95), maar die tijdens de meeste verkiezingsbijeenkomsten van het FRG toespraken hield. Ongeveer 73 procent van de kiesgerechtigden liet zich als kiezer registreren en de opkomst werd geschat op ongeveer 40 procent. De voorschriften over de lokatie van verkiezingslokalen leidden ertoe dat sommige kiezers enkele dagen moesten reizen en inkomen derfden om te kunnen stemmen.

Bij gelijktijdige verkiezingen voor het Nationaal Congres behaalde de PAN 42 zetels, de FRG 21 en de FNDG vijf. De resterende twaalf zetels zouden op basis van evenredige vertegenwoordiging worden toegekend. De deelname van de



De PAN-kandidaten voor het presidentschap en vice-presidentschap, respectievelijk Alvaro Arzu Irigoyen (r.) en Luis Flores Asturias (l.). geven een persconferentie op 11 november 1995 in Guatemala Stad.



De presidentskandidaat van de FRG. Alfonso Portillo, wacht op 14 december vergeefs op zijn rivaal van de PAN. Alvaro Arzu Irigoyen, tijdens een discussiebijeenkomst over de rechten van inheemse volkeren.

FNDG betekende een terugkeer van linkse politieke partijen op het verkiezingstoneel na een afwezigheid van veertig jaar.

Op 1 november kondigden guerrillastrijders van de Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG) een staakt-het-vuren af dat tot 13 november van kracht zou blijven: zij riepen de bevolking tevens op te gaan stemmen. Op 17 november werden de vijandelijkheden hervat met een aanval op een militaire basis in El Peten.

Definitieve uitslag parlementsverkiezingen

Op 25 november maakte het Opperste Kiestribunaal (TSE) de definitieve uitslag bekend van de op 12 november gehouden verkiezingen voor het Nationale Congres. De Partij voor Nationale Vooruitgang (PAN) kreeg 43 zetels. het Guatemalteeks Republikeins Front (FRG) 21, het Nieuw Guatemalteeks Democratisch Front (FNDG) zes, de Guatemalteekse Christen-Democratische Partij (DCG) vier. de Unie van het Nationale Centrum (UCN) drie, de Democratische Unie (UD) twee, en de Nationale Bevrijdingsbeweging (MLN) één. De opkomst bedroeg 46 procent.

Installatie van Arzu

Op 14 januari 1996 werd Alvaro Arzu Irigoyen van de PAN beëdigd als president. Arzu volgde Ramiro de Leon Carpio op, die zich krachtens de grondwet niet beschikbaar mocht stellen voor een nieuwe ambtstermijn.

In zijn inaugurele rede riep Arzu op tot nationale verzoening om een einde te maken aan het binnenlandse geweld. Volgens waarnemers waren de belangrijkste problemen waarmee hij werd geconfronteerd, de inperking van de macht van het leger, de bestrijding van de armoede door verhoging van de sociale uitgaven en de afronding van het vredesoverleg met de guerrillastrijders van dc Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenhrid (URNG), die twee dagen na Arzu's installatie de 35 jaar durende burgeroorlog hadden hervat.

Op 7 januari had Arzu de beslissende verkiezingsronde gewonnen met 51,22 procent van de stemmen, terwijl Alfonso Portillo van het FRG 48,78 procent had behaald. De landelijke opkomst bedroeg volgens officiële gegevens 36,88 procent en zou op het platteland nog lager zijn geweest.

Arzu had zijn oven?-inning te danken aan krachtige steun in de hoofdstad Guatemala Stad. Portillo, wiens kandidatuur werd gesteund door ex-dictator generaal (bd) Efrain Rios Montt veroverde in achttien van de 22 provincies meer stemmen dan Arzu.

Nieuw kabinet

Arzu's regering, waarin uitsluitend nieuwkomers zitting hadden, bestond voornamelijk uit PAN-leden, maar telde ook een aantal niet-partijgebondril technocraten De portefeuilleverdeling was als volgt

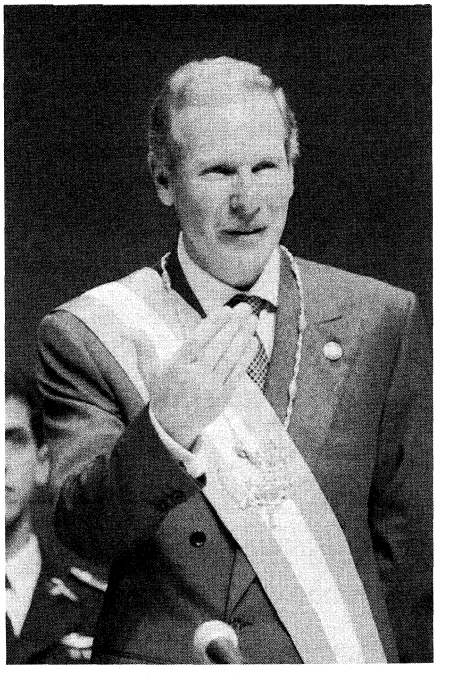
Defensie - generaal Luis Ealconi Turcios; onderwijs - mevr. Arabela Castro (PAN); gezondheidszorg en sociale zekerheid - Marco Tulio Sosa (PAN): binnenlandse zaken - Rodolfo Mendoza (PAN): economische zaken - Juan Mauricio Wurmser (onafh); buitenlandse zaken - Eduardo Stein (PAN); arbeid - Arnoldo Ortiz Moscoso (onafh); energie - Leonel Lopez Rodas (PAN): overheidsfinanciën - José Alejandro Arevalo (onafh); verbindingen - Fritz Garcia Gallont (onafh); landbouw - Luis Reyes Ma-en (onafh); cultuur - Augusto Vela (PAN)

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 30 november 1995 werd de begroting voor 1996 goedgekeurd door het Congres. De uitgaven bedroegen in totaal 11,1066 mrd quetzal ($ 1,9 mld); daarbij was een speciaal bedrag van 68 mln quetzal gereserveerd voor de rechtelijke macht om salarissen te verhogen en rechtbankvoorzieningen te verbeteren. Het begrotingstekort zou in 1995 naar schatting 550 miljoen quetzal bedragen, hetgeen gelijk was aan 0,7 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP).

TARIEFVERLAGING

Op 17 november werd aangekondigd dat met ingang van 1 december het importtarief voor kapitaalgoederen zou



Alvaro Arzu Irigoyen werd op 14 januari 1996 beëdigd als president van Guatemala.

worden verlaagd van 5 procent naar 1 procent. Dit betekende dat Guatemala evenals El Salvador en Nicaragua een beleid ging voeren dat was gericht op de normalisering van de tarieven in Midden-Amerika.

TOENEMEND GEWELD

Op 2 december werd het lichaam van de Mexicaanse VN-medewerkster Lucina Cardenas Ramirez gevonden. Ze was op 27 november ontvoerd in de provincie San Marcos en vervolgens gemarteld en doodgeschoten. Sinds haar aankomst in Guatemala in 1992 was ze verscheidene keren met de dood bedreigd, onder andere door het ,,Stadscommando voor Directe Actie".

Als reactie op een groeiende golf van crimineel geweld, met 500 gevallen van moord in oktober en november, gaf de regering het leger opdracht met ingang van 7 december op straat te patrouilleren.

De Indiaanse mensenrechtenactiviste Rigoberta Menchu Tumled stelde de veiligheidsdienst verantwoordelijk voor de verdwijning op 4 november van haar 22 maanden oude neefje. De ouders van de jongen gaven later echter toe dat ze de ontvoering in scene hadden gezet om geld te kunnen eisen.

(Vor.ber.pag. 759/1 e.v.-1995)

NICARAGUA

KABINETSWIJZIGING

Antonio Lacayo Oyanguren, die in juli zijn ontslag had ingediend als minister van het bureau van de president (zie pag. 698/3-'95), werd op 7 september 1995 opgevolgd door de niet-partijgebonden Julio Cardenas.

NIEUWE VICE-PRESIDENT

Op 19 oktober maakte vice-president Virgilio Godoy Reyes in de Nationale Assemblée officieel bekend af te treden teneinde de Onafhankelijke Liberale Partij (PLI) te kunnen vertegenwoordigen als kandidaat voor de in oktober 1996 te houden presidentsverkiezingen.

Godoy, die behoorde tot de rechtervleugel van de Nationale Oppositie Unie (UNO), leefde reeds lange tijd in onmin met president Violeta Chamorro (zie pag. 698/3 e.v.-'93).

Op 22 oktober koos de Assemblée Julia Mena Rivera tot nieuwe vice-president; zij was voorgedragen door afgevaardigden van het Sandinistische Nationale Bevrijdingsfront (FSLN) en de Democratische Christelijke Unie (UDC).

SCHULDONDERHANDELINGEN

Op 3 november maakte minister van buitenlandse samenwerking Erwin Kruger Maltez bekend dat Nicaragua overeenstemming had bereikt met een groep buitenlandse banken over de verkoop van 73 procent van de handelsschuld van het land. De dag ervoor was Duitsland akkoord gegaan met de kwijtschelding van ongeveer 80 procent van de schuld van $ 714,2 mln van Nicaragua, die het voor het grootste deel was aangegaan met het voormalige Oost-Duitsland. Onderhandelingen met Rusland over Nicaragua's schuld van $ 3,5 mrd aan dat land werden echter op 6 november afgebroken vanwege meningsverschillen over het af te schrijven percentage.

PRIVATISERING

Op 20 november keurde de Nationale Assemblée een wetsvoorstel goed dat voorzag in de verkoop van 61 procent van het telecommunicatiebedrijf Telcor (dat werd omgedoopt tot Enitel). Van dit aandelenpakket zou 40 procent aan buitenlandse investeerders worden aangeboden en 11 procent aan Enitelwerknemers; voor de overige 10 procent moest nog een bestemming worden gezocht. De bekendmaking leidde op 20-21 november tot een proteststaking van telecommunicatiepersoneel.

NOMINATIE VOOR PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 5 november stelde Eden Pastora Gomez zich kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 1996. Pastora was een voormalige Sandinistische leider die leider was geworden van de rechtse contra's (zie pag. 807/2/3 en 817/3-'90). Pastora was de kandidaat van de Democratische Actiebeweging (MAD), die hij twee jaar eerder had opgericht.

KIESWET GOEDGEKEURD

Op 6 december keurde de Nationale Assemblée een nieuwe kieswet goed, die gold tot en met de algemene verkiezingen die voor 20 oktober 1996 waren gepland. Ten aanzien van de presidentsverkiezingen was gesteld dat een beslissende ronde zou worden gehouden, als geen enkele kandidaat in de eerste ronde ten minste 45 procent van de stemmen had behaald. Als nieuwe bepaling was opgenomen dat alle kandidaten die van de regering geld voor hun campagne ontvingen, een borg moesten betalen.

AANSLAG OP PRESIDENTSKANDIDAAT

Op 25 januari 1996 werd Arnoldo Aleman, kandidaat van de Constitutionalistische Liberale Partij (PLC) voor de komende presidentsverkiezingen, tijdens een tournee in de provincie Jinotega beschoten; een politieagent werd daarbij gedood en drie verkiezingsmedewerkers raakten gewond.

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD. PROTESTEN TEGEN BEGROTING VOOR HOGER ONDERWIJS

Op 15 december gaf de Nationale Assemblée haar goedkeuring aan een begroting voor 1996 ter waarde van 3,3 mrd cordoba, waarbij het tekort werd geraamd op 1,3 mrd cordoba ($ 1 = 7,9059 cordoba op 5 december 1995).

Tijdens een debat van de Nationale Assemblée over de begroting op 13 december organiseerden professoren en studenten een demonstratie in Managua waarbij zij eisten dat de regering haar wettelijke verplichting zou nakomen om 6 procent van de begroting te bestemmen voor hoger onderwijs. Gedemobiliseerde soldaten en andere groepen sloten zich aan bij de demonstranten en in botsingen met de politie werden twee studenten gedood en vielen tientallen gewonden (onder wie studenten, politieagenten en voorbijgangers). Later op de dag kwamen afgevaardigden van de regering en de universiteit overeen dat de demonstranten zich zouden verspreiden en dat de regering de toewijzingen in de begroting zou heroverwegen.

Studenten bezetten ministerie

Op 31 januari 1996 ontruimde de politie het gebouw van het ministerie van buitenlandse zaken in Managua, dat een dag eerder was bezet door naar schatting 300 studenten. Daarbij hadden zij 81 personen in gijzeling genomen, onder wie minister van buitenlandse zaken Ernesto Leal Sanchez en de ambassadeurs van Pakistan en de Filippijnen. Twee studenten en een politieagent werden gewond en 107 studenten werden gearresteerd.

De studenten eisten dat aan acht staatsuniversiteiten een bedrag van $35 mln (hetgeen overeenkwam met 6 procent van de begroting voor 1996) zou worden toegekend, in plaats van de $ 23 mln die ze volgens de officiële schatting zouden krijgen.

(Vor.ber.pag. 698/1 e.v.-1995)

ALGEMEEN

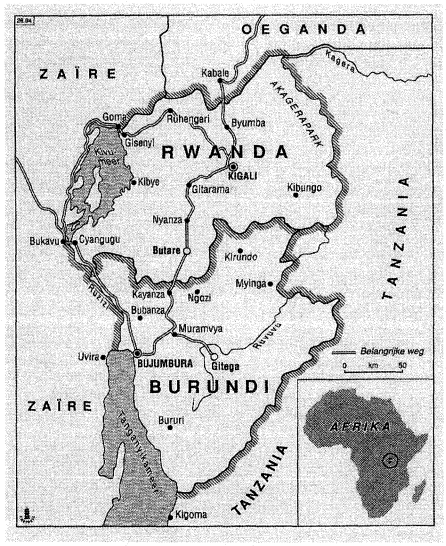
CONFERENTIE GROTE-MERENLANDEN

De presidenten van Boeroendi, Rwanda, Oeganda en Zaïre en een Tanzaniaanse presidentiele gezant spraken op 28-29 november 1995 in Cairo over de politieke problemen in Boeroendi en Rwanda en de repatriering van meer dan 2 mln ontheemden die voor de burgeroorlogen in Boeroendi en Rwanda waren gevlucht

De conferentie van de vijf Grote-Merenlanden was georganiseerd door de in Atlanta gevestigde Carter-stichting na een verzoek van de presidenten van Tanzania, Oeganda en Zaïre aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in oktober. De voormalige Amerikaanse president Jimmy Carter en de Zuidafrikaanse aartsbisschop Desmond Tutu, winnaar van de Nobelprijs voor de vrede, traden op als bemiddelaars. De Egyptische president Hosni Mubarak opende de vergadering.

In hun slotcommuniqué erkenden de leiders de dringende noodzaak om de invloed van de milities in de regio te beteugelen. Ze beloofden plechtig dat ze hun grondgebied niet langer door gewapende groeperingen zouden laten gebruiken als bases voor de lancering van vijandelijke invallen of aanvallen, hoewel niet duidelijk was hoe dit gerealiseerd zou worden. Ze spraken ook af om militaire opleidingen en de levering van wapens aan militiegroepen te verhinderen en clandestiene radiostations die ,,ophitsende taal" uitzonden en ,,haat verspreidden" op te sporen en te sluiten.

In een poging het repatriëringsproces te versnellen besloot de Zaïrese president Moboetoe Sese Seko met name om in het bijzonder diegenen die verdacht werden van het bedreigen en intimideren van vluchtelingen om deze ervan te weerhouden terug te keren, uit Zaïrese vluchtelingenkampen te verwijderen. In wat klaarblijkelijk als een herziening van zijn mening beschouwd kon worden, aanvaardde Moboetoe het standpunt van de conferentie dat de vluchtelingen niet gedwongen gerepatrieerd mochten worden. (zie 776/1 e.v.-'95). Gehoopt werd echter dat door hun vertrouwen te winnen en door de veiligheidsmaatregelen die op de conferentie waren overeengekomen, hun terugkeer zou worden bespoedigd. De leiders zagen geen ,,belangrijke beperkingen" voor de terugkeer van vluchtelingen naar Rwanda en spraken hun overtuiging uit dat hun repatriëring met een ,,minimum aan hulp" kon worden voltooid als ze er eenmaal van overtuigd waren dat ze veilig konden terugkeren.



De leiders, die erkenden dat de veiligheidssituatie in Rwanda was verbeterd, aanvaardden het Rwandese standpunt dat de aanwezigheid van de VN-Hulpmissie voor Rwanda (UNAMIR) om veiligheidsredenen niet langer noodzakelijk was. De leiders haalden Rwanda echter over om UNAMIR te laten assisteren bij het repatriëringsproces. Het gevolg hiervan was dat men overeenkwam de VN-Veiligheidsraad te vragen het mandaat van de vredesmacht, dat op 8 december zou aflopen, met nog eens drie maanden te verlengen.

(Vor.ber.pag. 844/2 e.v.-1995)

ALGERIJE

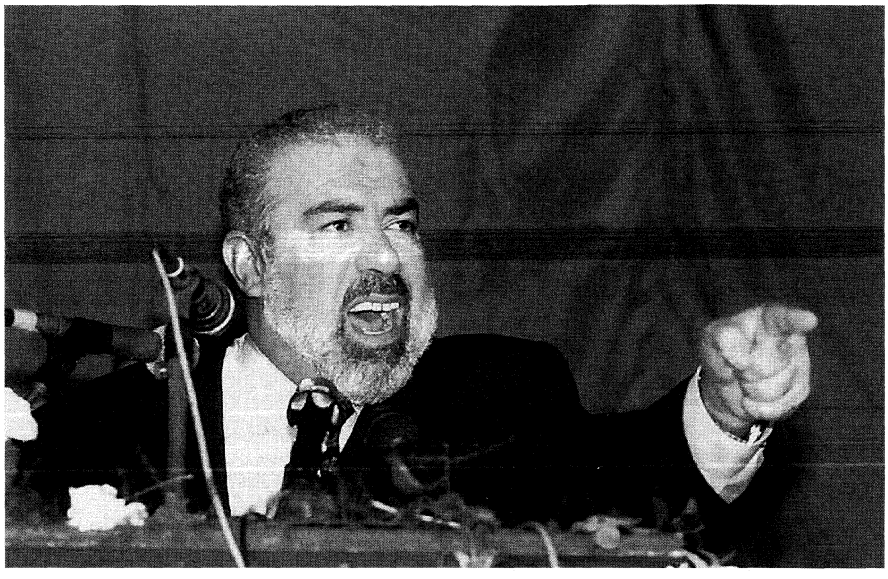
PRESIDENTSVERKIEZINGEN

De zittende president Liamine Zeroual kwam als overwinnaar tevoorschijn uit de verkiezingen die op 16 november 1995 werden gehouden; het waren de eerste presidentsverkiezingen in onafhankelijk Algerije waaraan meerdere partijen deelnamen. De drie verslagen kandidaten legden allen verklaringen af waaruit bleek dat ze de uitslag erkenden (voor kandidaten en de boycot door sommige partijen, zie pag. 848/2/3-'95).

Volgens het ministerie van binnenlandse zaken had ongeveer 75 procent van de bijna 16 mln geregistreerde kiezers gestemd (vergeleken met 59 procent in de eerste ronde van de mislukte parlementsverkiezingen in december 1991). De autoriteiten meldden ook een grote opkomst onder de 707.000 Algerijnen in het buitenland (van wie er 630.000 in Frankrijk woonden) die als kiezer geregistreerd stonden. Op de verkiezingen in Algerije werd toegezien door 102 waarnemers, afkomstig van de Verenigde Naties, van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) en van de Arabische Liga. Deze laatste zond de grootste missie en had waarnemers in



President Liamine Zeroual zwaait in Bouira op 11 november 1995 tijdens zijn campagne voor de presidentsverkiezingen naar de menigte.



MSI-Hamas-voorzitter en presidentskandidaat sjeik Mahfoud Nahnah tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 1 november 1995 in Bab El Oued. een volkswijk van Algiers.

Algiers, Constantine, Oran, Blida en Tindouf.

Een zegsman van de waarnemersmissie van de Arabische Liga zei op 17 november dat ,.de stem van de Algerijnse kiezer vrijelijk en bereidwillig was vertegenwoordigd" in de verkiezingen. De islamitische partij Hamas zei dat zij officiële klachten zou deponeren over bepaalde procedurele onregelmatigheden, maar suggereerde niet dat hierdoor de uitslag was beïnvloed. Volgens de pers meenden sommige kiezers dat het bewijs dat men had gestemd. in de toekomst nodig zou kunnen zijn om officiële papieren of paspoorten te verkrijgen. Aan de andere kant waren kiezers bang geweest voor geweld van militante islamieten voor het geval ze zich als kiezer lieten registreren.

Uitslag **Algerijnse** presidentsverkiezingen

Kandidaat	*Aantal geldige stemmen*	*Stemmenpercentage*
Liamine Zeroual	7.028.118	61.34
Mahfoud Nahnah (Hamas)	2.907.857	25,38
Said Saadi (RCD")	1.064.532	9,29
Noureddinc Boukrouh (PRA+)	433.257	3,78

*RCD - Vergadering voor Cultuur en Democratie
+PRA - Partij voor Algerijnse Vernieuwing

Reactie van de boycottende partijen

Abdulhamid Mehri, secretaris-generaal van de voormalige regeringspartij het Nationaal Bevrijdingsfront (FLN), dat de verkiezingen had geboycot, legde op 19 november een verzoenende verklaring af, waarin de regering werd opgeroepen een dialoog aan te gaan met het verboden Islamitische Front der Verlossing (FIS).

Op 22 november deed ook het FIS, dat in 1991-'92 op het punt leek te staan de parlementsverkiezingen te gaan winnen, een vergelijkbare oproep aan Zeroual om vredesbesprekingen te beginnen. Deze oproep was milder van toon dan eerdere verklaringen. waarin zij de regering ervan had beschuldigd de opkomstpercentages sterk te overdrijven. In een door FIS-zegsman Rabah Kebir. die in ballingschap in het Duitse Bonn verbleef. ondertekende brief aan Zeroual verwees de organisatie naar haar ,,voortdurende bereidheid om een dialoog aan te gaan". Op 27 november zeiden de leiders van het FIS dat ze een eenzijdig staakt-het-VU-ren overwogen.

Hocine Ait Ahmed, de leider van de derde grote partij die de verkiezingen had geboycot, het in Kabyle gevestigde Front van Socialistische Krachten (FFS), bleef aanvankelijk kritisch over de verkiezingen en verklaarde op 16 november vanuit Genève dat ze ,,in een staat van beleg" waren gehouden ,.door de dubbele terreur van radicale islamieten en de overheid". Op 21 november herhaalde hij de woorden van het FLN en het FIS en zei dat er ,,een vurig verlangen naar een onmiddellijke terugkeer naar vrede" bleek uit de hoge opkomst.

De landelijke voorzitter van de FFS, Mahiou M'Barek werd op 4 november doodgeschoten in Algiers. Het FIS veroordeelde de moord. die volgens haar erop gericht was de voorstanders van politieke oppositie tegen het regeringsbeleid een slag toe te brengen.

Beëdiging Zeroual

Tijdens de beedigingsplechtigheid op 27 november deed Zeroual aan alle politieke groeperingen de dringende oproep om een dialoog aan te gaan en de wet te respecteren. Hij zei dat meerpartijenverkiezingen voor gemeentebesturen en het parlement waren gepland, maar noemde geen data. Hij zei ook dat hij openstond voor een ,.nationale dialoog" tussen alle politieke krachten, die gebaseerd zou zijn op ,,deafwijzing van geweld", maar hij verwees niet direct naar het FIS.

SLUITING GEVANGENKAMP

Op 29 november werd bekendgemaakt dat het laatste gevangenkamp in Ain Amguel in de provincie Tamanrasset in Zuid-Algerije was gesloten en dat de laatste 649 gevangenen waren vrijgelaten. Er waren zeven van dergelijke kampen in de Sahara geopend, nadat in februari 1992 de noodtoestand was uitgeroepen (zie pag. 556/1-'92), maar nu werd bekendgemaakt dat ze allemaal waren gesloten.

ALGERIJNSE VERDACHTE IN LONDEN VASTGEHOUDEN

Abdelkader Benouif, alias Abou Fares, was een van de vijf mannen die op 3 november door de Engelse politie werden vastgehouden voor ondervraging. De Franse autoriteiten zouden naar verluidt een verzoek tot uitlevering van Benouif bezig zijn voor te bereiden om hem te berechten in verband met de bomexplosies die Frankrijk sinds juli teisterden (zie pag 681/3 e.v.-'95 en pag. 25/3 e.v.-'96). Volgens persberichten was Benouif een van de zesentwintig Algerijnen die bij verstek ter dood waren veroordeeld na een bomexplosie op het vliegveld van Algiers in 1992.

AANHOUDENDGEWELD

Odette Prévost, een Franse non die in Algiers werkte en op 10 november op straat werd doodgeschoten, was een van de slachtoffers van de aanhoudende moordpartijen door onbekende schutters en bommenleggers. Bij dit incident raakte een tweede Franse non gewond.

De plaatselijke media bleven plichtmatig berichten over moordpartijen door de veiligheidstroepen. In de week na de verkiezingen werden in totaal twintig ,,terroristen" in verschillende steden als vermoord opgegeven. De autoriteiten berichtten op 22 november dat in de laatste paar dagen een kleine 400 islamitische militanten gebruik hadden gemaakt van een in 1994 uitgevaardigde amnestiewet en zich hadden overgegeven.

Acht uur nadat Zeroual op 27 november voor een nieuwe ambtstermijn als president was beëdigd, werd generaal Mohammed Bouteghan in de voorstad Birmandries van Algiers vermoord. Bouteghan was de hoogste militair die de dood vond sinds het geweld in 1992 begon.

Hoge legerofficierengedood. Nieuw geweld

Op 1 december schoten militante moslims kolonel (b.d.) Abdenour Boumezrag dood in het centrum van Algiers.

Journalisten bleven het doelwit van moslim-fundamentalistisch geweld en werden in hun kringen zes doden gemeld op 2, 5, 10, 14, 20, en 23 december. Op 12 december explodeerde een autobom voor een café in Algiers, waarbij vijftien personen werden gedood. Op 18 december werden acht dorpelingen vermoord in het gehucht Khleila bij Algiers. Op 30 november werden twee zeelieden uit Letland, die met verlof aan wal waren, gedood bij een bomaanslag door radicale moslims in het oude deel van Algiers.

Intussen waren er berichten van een groeiende kloof binnen de moslimfundamentalistische beweging, nadat medio december was bevestigd dat de radicale Gewapende Islamitische Groep (GIA)twee hooggeplaatste medewerkers van FIS-leider Abbas Madani door een vuurpeloton had laten executeren. De twee slachtoffers, Mohammad Saeed en Abderezak Rejam, hadden zich kritisch uitgelaten over de gewelddadige campagne van de GIA.

Begin januari 1996 werd bericht dat de moslim-fundamentalistische oppositie; waarin verdeeldheid heerste over deelneming aan het regeringsprogramma voor democratische hervormingen. in een diepe crisis verkeerde. Op 8 januari verklaarde de extremistische GIA de oorlog aan het FIS, die zij ervan beschuldigde zich te hebben neergelegd bij het verkiezingsproces en de democratische ontwikkelingen.

De medio januari begonnen islamitische heilige maand Ramadan werd verstoord door nieuwe aanslagen van radicale moslims tegen burgers en veiligheidstroepen. Op 20 januari verloren twee personen het leven, toen in de buurt van Blida ten zuiden van Algiers een autobom ontplofte. Op 26 januari werden in de streek Jijel zeven vrouwen en een jong meisje die familie zouden zijn van een legerofficier, gevonden met doorgesneden kelen. Op 31 januari werden zes moskeegangers gedood tengevolge van een boniexplosie bij een moskee in een district in het zuidwesten van Algiers.

BEGROTING VOOR 1996

Op 30 december 1995 werd de regeringsbegroting voor 1996. die op 14 december was aangenomen door de Nationale Overgangsraad, goedgekeurd door president Zeroual. De totale inkomsten voor 1996 werden geschat op AD 749,2 mrd en de uitgaven op AD 848,6 mrd waardoor een tekort overbleef van AD 99,4 mrd ($ 1,00 = 51,73 dinars op 15 december 1995).

NIEUWE PREMIER

President Liamine Zeroual benoemde op 31 december Ahmed Ouyahia, die sinds 1994 directeur van het bureau van de president was, tot premier. Premier Mokdad Sifi had eind november, kort na de herverkiezing van president Zeroual, zijn aftreden bekendgemaakt, maar hij had toegestemd tot het eind van het jaar in functie te blijven. Verwacht werd dat het nieuwe kabinet van Ouyahia begin januari 1996 benoemd zou worden.

De 43-jarige carrièrediplomaat Ouyahia was de jongste persoon en de eerste Berbersprekende burger die premier werd. Eerder was hij vooral bekend vanwege zijn diplomatieke rol bij het tot stand brengen van het vredesakkoord tussen de regering van Mali en Toeareg-rebellen in april 1992 (zie pag. 630/3-'92). Volgens waarnemers paste zijn benoeming tot hoofd van de regering binnen de belofte van Zeroual zich open te stellen voor een nieuwe generatie Algerijnen, hoewel sommigen hun bezorgdheid uitten over de naar verhouding geringe politieke ervaring van Ouyahia.

NIEUW KABINET

Op 5 januari 1996 maakte president Liamine Zeroual een gedeeltelijke herschikking bekend van het kabinet van premier Ahmed Ouyahia, die in december was benoemd.

Opvallend was dat zich onder de nieuwe ministers drie leden van de moslim-fundamentalistische oppositie bevonden. Abdelkader Harnitou en Bouguerra Soltani (alias Abou Jarra) van Hamas en Abdelaziz Ben M'hidi van de Partij voor Algerijnse Vernieuwing (Parti du renouveau algérien, PRA). Ahmed Merani, die tot 1991 een vooraanstaand lid van het verboden Islamitische Front der Verlossing (FIS) was geweest, kreeg de portefeuillevanreligieuzezaken.

De portefeuilleverdeling zag er met ingang van 5 januari 1996 als volgt uit:

Premier - Ahmed Ouyahia*

Ministers:

Buitenlandse zaken - Ahmed Attaf*; justitie - Mohamed Adami: binnenlandse zaken, plaatselijke gemeenschappen, milieu en bestuurlijke hervorming - Mustapha Benmansour; financiën - Ahmed Benbitour; industrie en herstructurering - Mourad Benachnhou; energie en mijnbouw - Amar Mekhloufi+; mujahedin (oorlogsveteranen) - Mohamed Said Abadou: nationaal onderwijs - Slimane Cheikh+: communicatie en cultuur - Mihoub Mihoubi+; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Boubekeur Benbouzid; landbouw en visserij - Noureddine Bahbouh+; gezondheidszorg en bevolking - Yahia Kaidoum; sociale bescherming en beroepsopleiding - Hacene Laskri+; posterijen en telecommunicatie - Mohammed Salah Youyou: religieuze zaken - Ahmed Merani*: uitrusting en stadsplanning - Smain Dine*; huisvesting - Kemal Hakimi*; jeugd en sport - Mouldi Aissaoui"; midden- en kleinbedrijf - Abdelkader Hamitou*;handel - Abdelkrim Harchaoui"; toerisme en handwerk - Abdelaziz Ben M'hidi": transport - Said Bendakir*;

Gedelegeerde ministers:

Begrotingszaken (toegevoegd aan het ministerie van financiën) - Ali Brahiti*;planning (toegevoegd aan de premier - Ali Hamdi*; nationale solidariteit en het gezin (toegevoegd aan de premier - mevr. Rabia Mechrane"; bestuurlijke hervorming en ambtenarenapparaat (toegevoegdaan de premier) - Amar Harkat*;

Staatssecretarissen:

Samenwerking en Maghreb-zaken (ministerie van buitenlandse zaken - Lahcene Moussaoui*; Algerijnse gemeenschap in het buitenland (ministerie van buitenlandse zaken) - Tidjani Salaoundji*: arbeid, sociale bescherming en beroepsopleiding (ministerie van beroepsopleiding) - Tahar Kaci*; visserij (ministerie van landbouw en visserij) - Bouguerra Soltani", alias Abou Jarra; milieu (ininisterie van binnenlandse zaken, plaatselijke gemeenschappen en milieu) - Ahmed Noui"; secretaris-generaal van de regering - Mahfoud Lacheb.

"Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille.

NIEUWE VOORZITTER FLN

Op 18 januari werd Boualem Benhamouda gekozen tot secretaris-generaal van de voormalige regeringspartij het Nationaal Bevrijdingsfront (FLN) als opvolger van Abdelhamid Mehri, die deze functie vanaf 1988 bekleed had. Deze was ontslagen na kritiek binnen de partij op zijn oproep om de presidentsverkiezingen van november te boycotten (zie pag. 848/3-'95).

GASOVEREENKOMSTEN

Op 29 januari ondertekenden de nationale aardolie- en gasmaatschappij Sonatrach en twee buitenlandse maatschappijen, Total (Frankrijk) en Repsol (Spanje), een overeenkomst ter waarde van $ 850 mln voor de exploitatie van een gasveld in Tin Fouye Tabancort ten zuidoosten van Hassi R'Mel, waar zich de grootste Algerijnse gasvoorraden bevonden. Op 23 december 1995 had Sonatrach een soortgelijke overeenkomst ter waarde van $ 3,5 mrd ondertekend met British Petroleum (BP) om gasvelden te exploiteren in de streek In-Salah, 1200 km ten zuiden van Algiers.

(Vor.ber.pag. 846/1 e.v.-1995)

BENIN

PRESIDENTIEEL KANDIDAATSCHAP KEREKOU

De oppositiepartij Ons Gemeenschappelijk Doel (NCC) van Albert Tevoedjire koos op 5 november 1995 Mathieu Kérékou tot presidentskandidaat. Het was nog niet duidelijk of hij de benoeming zou accepteren.

COUPPOGING VERIJDELD. RAKETAANVAL

Op 15 november werden zeker drie raketten afgevuurd op het ministerie van financiën en op een conferentiecentrum in Cotonou, waar de voor 2-4 december topconferentie van Franstalige landen zou worden gehouden. De aanval volgde na hardnekkige geruchten over een staatsgreep en Franse radioberichten op 2 november dat een samenzwering tegen de regering was verijdeld, hoewel de regering ontkende dat er een samenzwering was geweest.

Op 16 november beschuldigde president Nicéphore Soglo militairen die trouw waren aan oud-president Mathieu Kérékou van de raketaanval. Tegen het einde van de maand waren ongeveer 20 mensen gearresteerd, waaronder kolonel Soule Dankoro, die ten tijde van het Kérékou-regime ministeriële posten had bezet, Michel Lolo Chidiac, een Benins-Libanees zakenman en aanhanger van Kérékou, die een gevangenisstraf had uitgezeten wegens het organiseren van gewelddadige ordeverstoringen tijdens de presidentsverkiezingen van maart 1991, en verscheidene soldaten van de vroegere presidentiële garde. Op 20 november werd bij de arrestatie van de vermoedelijke daders zeker een verdachte, een soldaat, gedood. Ook werd een verborgen voorraad wapens gevonden, die eigendom van het leger bleken te zijn.

Op 16 november drong Soglo erop aan dat de top van Franstalige landen op de geplande datum zou doorgaan.

REGERINGSWIJZIGINGEN

President Nicéphore Soglo maakte op 22 november een herschikking van het kabinet bekend, zonder opgaaf van redenen. De volgende posten werden gewijzigd:

Staatsminister belast met de coordinatie van de regeringsactiviteiten en de nationale defensie - Desiré Vieyra+; binnenlandse zaken. veiligheid en territoriaal bestuur - Antoine Alabi Gbagan+; planning en economische herstructurering - Robert Tagnon+; betrekkingen met de instellingen en woordvoerder van de regering - Theodore Holo+; energie. mijnbouw en waterbronnen - Aurélien Houessou+; justitie en wetgeving; zegelbewaarder - mevr. Grace d'Almeida Adamon*; openbare diensten en bestuurlijke hervormingen - Yarou Zimi Kora*; industrie en midden- en kleinbedrijf - Wallis Zoumarou+; milieu, huisvesting en stadsplanning - Koblevi Aziadome*; arbeid, werkgelegenheid en sociale zaken - Kodjo Atchade+; handel en toerisme - Sikirath Aguemon+.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

OMSTREDEN BEGROTING 1996

Op 31 januari 1996 maakte president Soglo zijn voornemen bekend om de begroting voor 1996 bij decreet goed te keuren. Dit betekende tevens de bekrachtiging van de eisen die het derde structurele aanpassingsprogramma (SAP) van het IMF stelde.

De Nationale Assemblée had op 17 januari ge eigerd om het pakket financiële maatregelen goed te keuren. President Soglo wees erop dat indien de begroting niet zou worden aangenomen, het land een lening van 67 mrd francs CFA van „ontwikkelingspartners" zou mislopen. Hij stelde dat ontwikkelingsprojecten ter waarde van 173,2 mrd francs CFA nauw verbonden waren aan het structurele aanpassingsprogramma ($ 1,00= 510.88 francs CFA op 2 februari 1996).

In 1994 had president Soglo op gelijke wijze de begroting goedgekeurd, hetgeen geleid had tot een constitutionele crisis (zie pag 781/3-'94).

(Vor.ber.pag. 769/3-1995)

BOTSWANA

BESLUIT BDP OVER PRESIDENTSTERMIJN

Ondanks een besluit van de regerende Botswana Democratic Party (BDP) om een voorstel in te dienen voor een grondwetswijziging die het presidentschap zou beperken tot maximaal twee termijnen van vijf jaar, drong BDP-voorzitter Ponatshego Kedikilwe er op 8 november 1995 op aan dat het besluit niet met terugwerkende kracht zou gelden en daardoor president Sir Ketumile Masire niet zou worden uitgesloten van deelname aan de presidentsverkiezingen in 1999.

De beperking van het aantal presidentstermijnen was een van de belangrijkste eisen van de oppositie geweest, die ook herhaaldelijk had gevraagd om het aftreden van Masire, die sinds juli 1980 aan de macht was (zie pag. 761/1 e.v.-'80).

(Vor.ber.pag. 769/3 e.v.-1995)

GABON

NIEUWE VOORZITTER OPPOSITIEPARTIJ

De minister van sociale zaken en nationale solidariteit Sébastien Mamboundou-Mouyama werd op 25 september 1995 gekozen tot voorzitter van de oppositionele Gabonese Volksunie (UPG). Zijn verkiezing volgde na een periode van spanningen tussen hem en medeleider Pierre Mambounbou.

BEGROTING 1996. IMF-KREDIET

Op 11 november werd de begroting voor 1996 goedgekeurd, met overheidsuitgaven ten bedrage van 817 mrd francs CFA vergeleken met 780 mrd francs CFA in 1995 ($ 1,00 = 487,55 francs CFA op 10 november 1995). Het officiële communiqué luidde echter dat de he-

groting in overeenstemming was met het driejarig programma van structurele hervorming dat door het IMF werd gesteund.

Ket IMF ging op 20 november akkoord rnet een krediet van drie jaar aan Gabon krachtens de uitgebreide financieringsfaciliteit (EFF) gelijk aan SDRs 110,3 mln (ongeveer $165 mln)ter ondersteuning van het economische regeringsprogramma voor de periode juli 1995 tot juni 1998.

Ruim voor de aanvang van dit programma had Japan, op 30 maart. ingestemd met een herschikking van officiële en cornmerciëie schuldbetalingen die 2,2 mrd yen bedroegen (ongeveer $ 26 mln).

(Vor.ber.pag. 701/1 e.v.-1995)

GAMBIA

LEDEN OPPOSITIE VASTGEHOUDEN

Radio France International berichtte op 20 oktober 1995 dat meer dan 40 oppositionele geestverwanten van de voormalige Progressieve Volkspartij (PPP) langer dan een week gevangen hadden gezeten. Van dezelfde bron was op 18 oktober het bericht afkomstig dat kapitein Ebou Jallow, een voormalig woordvoerder van de militaire regering, die het land in de voorgaande week had verlaten, had aangekondigd het regime omver te willen werpen.

UITBREIDING MACHT MILITAIREN

Radio France International meldde op 8 november dat debevoegdhedenvande militaire junta zodanig waren uitgebreid dat de veiligheidstroepen iedereen die als gevaarlijk voor de staatsveiligheid werd beschouwd, zonder tenlastelegging mochten arresteren en maximaal drie maanden mochten vasthouden. Ondanks deze uitbreiding van de bevoegdheden wezen leden van het regime er met nadruk op dat de overdracht van de macht aan een gekozen burgerregering uitgangspunt bleef.

Op 10 november deed Alkali Kinteg, de zaakgelastigde bij de Gambiaanse hoge commissie in Nigeria, een beroep op de internationale gemeenschap om er begrip voor te tonen dat de regering van kapitein Yahya Jameh poogde om de wijdverbreide corruptie tegen te gaan, en vroeg hij steun voor Gambia's overgang naar burgerbestuur Hij bevestigde dat het Jameh's bedoeling was op 22 juli 1996 afstand te doen van de macht.

SABALLY VEROORDEELD TOT GEVANGENISSTRAF

Op 28 december bevestigden officiële bronnen dat luitenant Sana Sabally, voormalig vice-voorzitter van de Voorlopige Regeringsraad van de Strijdkrachten, door een krijgsraad was veroordeeld tot negen jaar gevangenisstraf voor het beramen van een coup tegen militaire leider luitenant Yahya Jameh. Tot zijn arrestatie in januari 1995 was Sabally beschouwd als één van de naaste medewerkers van Jameh (zie pag. 420/2-'95). Over het lot van oud-minister van binnenlandse zaken luitenant Sadibu Hydara, die tegelijk met Sabally was gearresteerd, was niets bekend.

VERKIEZINGEN TOEGEZEGD

Op 31 december maakte luitenant Jameh bekend dat in juni 1996 democratische presidents- en parlementsverkiezingen zouden plaatsvinden waaraan in mei gemeenteraadsverkiezingen zouden voorafgaan. Volgens Jameh zouden de verkiezingen terugkeer naar een constitutionele regering mogelijk maken en had dit overgangsproces de steun van het Gemenebest.

(Vor.ber.pag. 770/3 e.v.-1995)

GHANA

FUSIE POLITIEKE PARTIJEN

De drie Nkrumahistische partijen National Convention Party (NCP), People's National Convention en People's Convention Party kwamen op 17 november 1995 overeen om met onmiddellijke ingang te fuseren. De nieuwe partij, waarvoor men nog geen naam had gekozen, zou naar verwachting onder leiding komen te staan van P.K.K. Quaidoo.

HANDGEMEEN TIJDENS KABINETSVERGADERING

Op 29 december zei vice-president Kow Nkensen Arkaah tijdens een persconferentie dat president Jerry Rawlings hem te lijf was gegaan tijdens de kabinetsvergadering van de vorige dag.

Volgens de 68-jarige Arkaah, leider van de oppositionele NCP, had de 49-jarige Rawlings hem op de schouder geslagen. zodat hij op de grond viel. Daarna had Rawlings de vice-president „een paar keer in de onderbuik" getrapt in een poging hem uit de vergadering te verwijderen.

Volgens een verklaring van het ministerie van voorlichting later die dag had Rawlings Arkaah alleen maar bij de arm beetgepakt om erop aan te dringen dat hij de vergadering zou verlaten Kort daarvoor had Rawlings hem aan de tand had gevoeld over zijn uitlatingen tijdens een recente NCP-conferentie dat kabinetsvergaderingen .,het forum voor corrupte en gewetenloze plannen waren geworden'

De kwestie van corruptie door bekleders van openbare ambten werd onderzocht door een drie leden tellende regeringscommissie, die naar verluidt op 30 november een diepgaand onderzoek was begonnen naar beschuldigingen van corruptie die in de pers geuit maren Onder de politici en ambtenaren die werden genoemd in verband mei het onderzoek was ook minister van voedsel en landbouw Ibrahim Adam

REGERINGSWIJZIGING

Emma Mitchell nam op 25 januari 1996 ontslag als minister van handel en industrie; de portefeuille werd tijdelijk waargenomen door de minister van onderwijs, Harry Sawyer.

(Vor.ber.pag. 849/2 e.v.-1995)

KAMEROEN

TOEGANG TOT GEMENEBEST

Kameroen werd op 10 november 1993 welkom geheten op de vergadering van regeringshoofden van het Gemenebest in Auckland in Nieuw-Zeeland (zie pag. 156/1 e.v.-'96). Het lidmaatschap was op 1 november van kracht geworden.

Ket ovenvegend Franstalige Kameroen. waarvan een gedeelte tot 1961 bij de kolonie Brits Kameroen had gehoord, had het lidmaatschap aangevraagd (zie pag. 81/1-'94) als onderdeel van haar beleid om tegemoet te komen aan de roep om autonomie van de Engelssprekende gemeenschap in het zuidelijke deel van het land. Door de toelating werd deze eis echter nauwelijks afgezwakt; op 16 oktober. een nationale feestdag ter ere van het lidmaatschap van het Gemenebest. had het Nucleaire Congres van Zuid-Kameroen (SCNC) bekendgemaakt dat het namens de inwoners van Zuid-Kameroen zijn eigen aanvraag voor het lidmaatschap van het Gemenebest had ingediend. waarbij het beweerde dat ten minste 1,3 mln van de 4 mln Engelssprekenden voorstander was van afscheiding.

De toetreding van Kameroen als geheel tot het Gemenebest was door de zowel Engels- als Franssprekende oppositie-

groepen gezamenlijk afgewezen met als argument, dat er geen vooruitgang was geboekt op het gebied van de mensenrechten en de democratisering, zoals dat door het Gemenebest werd verlangd als voorwaarde voor toetreding. Ze eisten in het bijzonder dat de plaatselijke verkiezingen die al lang hadden moeten plaatsvinden, zouden worden gehouden; verder waren zij voorstander van de vorming van een onafhankelijke kiescommissie, de opheffing van de perscensuur en een hervoming van de grondwet.

OVEREENKOMST MET CLUB VAN PARIJS

Op 16 november werd een herschikkingsovereenkomst met de Club van Parijs van westerse crediteurenlanden gesloten, volgens welke terugbetalingen van de staatsschuld werden uitgesteld tot september 1996.

GRONDWETSWIJZIGINGEN

Op 23 december nam de Nationale Assemblée een basiswet aan om de grondwet te wijzigen. In de nieuwe wet werd de presidentiële ambtstermijn verlengd van vijf naar zeven jaar, maar werd de zittingsduur bepaald op maximaal twee termijnen.

De wet voorzag ook in de oprichting van een parlement met twee kamers door het instellen van nog een kamer. de Senaat. Er werden geen bijzonderheden gegeven over de samenstelling of de zittingsperiode van de Senaat, noch over de datum waarop de wet van kracht zou worden.

(Vor.ber.pag. 771/1 e.v.-1995)

KONGO

CONFLICT OVER INTEGRATIE MILITIES IN HET LEGER

Op 3 november 1995 maakte president Pascal Lissouba bekend dat alle leden van de verschillende milities in het land geïntegreerd zouden worden in het nationale leger en de politiemacht. Sinds de controversiële verkiezingen van 1993 (zie pag. 560/2-'93 en 867/2-'93) was het land en met name Brazzaville geteisterd door botsingen tussen rivaliserende milities.

Echter. op 5 november weigerde de minister van defensie, verantwoordelijk voor integratie van de strijdkrachten als ontwikkelingsfactor in het democratische proces, Maurice-Stephane Bongho-Nourra. om de rek utering goed te keuren van 250 militieleden die trouw waren aan de president. Hij hield staande dat zijn besluit was genomen in een poging de ,,doorzichtigheid" in het rekruteringsproces te waarborgen.

Vredesakkoordondertekend

Op 24 december ondertekenden vertegenwoordigers van zowel de partijen die trouw waren aan de president, als van oppositiepartijen een vredesakkoord dat een eind moest maken aan het geweld dat ontketend was door de omstreden verkiezingen van 1993 (zie pag. 866/2 e.v.-'93).

In het akkoord. dat werd gesloten na een jaar van onderhandelen. werd bepaald dat alle ongeregelde milities binnen 30 dagen zouden moeten wo den ontwapend; 1200 ex-militieleden zouden worden uitgenodigd zich als vrijwilliger bij de gendarmerie of de politie aan te melden. Desondanks zouden militieleden eind december aanvallen zijn blijven uitvoeren op passagierstreinen op de spoorlijn van Kongo naar de Atlantische Oceaan.

BERISPING OUD-FCNCTIONARISSEN

Op 3 november omschreef president Lissouba monseigneur Ernest Kombo, oud-voorzitter van de niet meer bestaande Hoge Raad van de Republiek (CSR, overgangsparlement), en generaal Jean-Marie Michel Mokoko, oudchef van de generale staf, als ,,verraders". Kombo had kritiek uitgeoefend op het trage tempo van de democratische hervorming, terwijl Mokoko, die wegens desertie uit het leger was ontslagen, had aangeboden terug te keren uit zijn ballingschap in Frankrijk om Kongo te redden uit zijn economische, politieke en sociale crises.

ONTWERPOVEREEKKOMST MET IMF

Op 7 december resulteerden besprekingen tussen de regering en een delegatie van het IMF die Brazzaville bezocht, in een concept-voorstel voor een structurele aanpassingsfaciliteit (SAF) voor drie jaar.

Het concept-voorstel zou doorgang vinden op voorwaarde dat de buitenlandse crediteuren de buitenlandse schuld van Kongo van ongeveer 2.400 mrd franc CFA ($4.8 mrd) zouden herschikken. Ook werd uitgegegaan van grotere budgettaire discipline, die een verdere inkrimping van het ambtenarenapparaat met zichmeezoubrengen (zie pag. 424/1-'95).

Op 13 december maakte het kabinet bekend dat de raden van bestuur van grote staatsbedrijven, zoals Hydro-Congo, het Nationale Bureau van Posterijen en Telecommunicatie en het Nationale Elektriciteitsbedrijf, zouden worden vervangen door één orgaan, de voorlopige beheerscommissie voor staatsondrrnemingen, waarin vertegenwoordigers van de vakbonden, de Wereldbank en hel IMF zitting zouden hebben.

(Vor.ber.pag. 771/2/3-1995)

MADAGASCAR

PREMIER TREEDT AR NIEUWE REGERING

Na zijn vernederende nederlaag bij het constitutionele referendum in september (zie pag 772/2/3-'95), diende premier Francisque Ravony op 13 oktober 1995 zijn ontslag in. Hoewel de algemene verwachting was dat de voorzitter van de Nationale Assemblée, Richard Andriamanjato, Ravony zou opvolgen, benoemde president Albert Zafy op 30 oktober Emmanuel Rakotovahiny tot premier.

Rakotovahiny was als staatsminister van agrarische ontwikkeling en landhervorming tot kort daarvoor een belangrijk lid van de regering geweest. Als voorzitter van Zafy's Nationale Unie voor Democratie en Ontwikkeling (UNDD) had hij echter tot de ministers gehoord die, trouw aan de president, bij een kabinetswijziging in augustus hun posten hadden verloren (zie pag. 772/1-'95). Aangenomen werd dat Zafy grote invloed had op de nieuwe premier en verwacht werd dat de regering voortaan als een eenheid zou optreden, met name bij haar onderhandelingen met het IMF.

Hoewel Ravony ook officieel het ontslag van de regering had ingediend, bleven de kabinetsleden op hun post in afwachting van de benoeming van een nieuwe regering.

De nieuwe premier Emmanuel Rakotovahiny benoemde zijn eerste regering op 10 november. Rakotovahiny gaf als verklaring voor de keuze van enkele leden van het vorige kabinet in de nieuwe regering dat hij een ploeg wilde die ,.direct startklaar" was.

Samenstelling kabinet

De verdeling van de portefeuilles was op 10 november 1995 als volgt:

Premier - Emmanuel Rakotovahiny+;

Ministers:

binnenlandse zaken. decentralisatie en territoriale veiligheid - Clément Séverin Charles+*, openbare diensten. bestuurlijke hervorming en arbeid - Henri Rakotovolona+*: begroting. financiën en planning - Jean-Claude Raherimanjato*; nationaal onderwijs - Fulgence Fanony+*; economie en investeringen - Tovonanhary Rabetsitonta+*: buitenlandse zaken - Jacques Svlla: gezondheid en bevolking - Damasy Andriambao+*; landbouw en plattelandsontwikkeling - Alhert Rakotoniaina": openbare werken en regionale planning - Royal Raoelfils+*; nationale politie - Leon Arsene Belala*: strijdkrachten - generaal Jackson Tiamana*; energie en mijnbouw - Bruno Betiana; justitie en zegelbewaarder - Ramaneolison Rabenindrainy; industrie en ambachten - Alain Ramaroson*; handel en toerisme - Henri Rakotonirainy+; posterijen en telecommunicatie - Nyhasina Andriamanjato; transport en meteorologie - Narison Radanielina"; jeugdzaken en sport - Jean-Louis Razanaboto": toegepaste research en ontwikkeling- Roger Andrianasolo: communicatie en informatie - (vacant)*;

Staatssecretarissen:

Op het ministerie van gezondheid en bevolking; verantwoordelijk voor bevolking - mevr. Thérèse Ravao+*: in het bureau van de premier, verantwoordelijk voor volkshuisvesting en het gevecht tegen de armoede - mevr. Michele Ratsivalaka": hoger onderwijs - (vacant)'

*Nieuwebenoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Op 12 november berichtte de plaatselijke radio echter dat drie niet nader genoemde leden van de nieuwe regering waren afgetreden.

De *Indian* Ocean Newsletter van 18 november identificeerde de drie als Ramaroson. Rabetsitonta en Rakotonirainy. De krant berichtte dat Ramaroson, die ook hoofd was van de politieke afdeling van de Forces Vives Rasalama (de presidentiële meerderheid), vice-premier had willen zijn. In de editie van 25 november van de Newsletter werd gemeld dat Rabetsitonta en Rakotonirainy besloten hadden om in de regering te blijven. maar dat dit besluit ertoe had geleid dat Rakotonirainy's partij. Leider, hem had geroyeerd. De krant zinspeelde er verder op dat Mireille Rakotomalala op de vacante post van voorlichting en communicatie zou worden benoemd.

HISTORISCH PALEIS DOOR BRAND VERWOEST

Bij een brand op 6 november werd het historische paleis Manjakamiadana (Paleis van de Koningin) in Antananarivo totaal verwoest. De houten citadel uit de 16-de eeuw was door de UNESCO geclassificeerd als een belangrijk onderdeel van het culturele erfgoed in de wereld. Vier jongeren die kunstwerken uit het paleis trachtten te redden, waren naar verluidt omgekomen in de brand. De regering beloofde het paleis te herbouwen.

(Vor.ber.pag. 772/1 e.v.-1995)

MALAWI

IMF-LENING

Op 6 november 1995 keurde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een reeks leningen aan Malawi goed ter waarde van SDR 45,8 mln (ongeveer $ 69 mln);in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF). De leningen waren bedoeld ter ondersteuning van het economisch en structureel hervormingsprogramma van de regering voor de periode 1995-1998.

OUD-PRESIDENT VRIJGESPROKEN

Op 23 december sprak een jury van het Hooggerechtshof oud-president Hastings Kamuzu Banda vrij van beschuldigingen dat hij in 1983 opdracht zou hebben gegeven tot de moord op vier oppositieleiders.

De zeven juryleden achtten Banda en oud-minister van politie en presidentieel adviseur John Tembo niet schuldig. Tembo was ten tijde van de moorden president van de Reserve Bank of Malawi. Banda's officiële gastvrouw en levensgezellin Cecilia Kadzamira en drie voormalige hoge politieofficieren - Macdonald Kalemba, Leston Likaomba en Macwilliam Lunguzi - werden eveneens vrijgesproken van samenspanning tot moord.

Het proces was begonnen in april (zie pag. 567/1-'95). In zijn eindoordeel zei rechter Mackson Mkandawire dat Banda weliswaar ten tijde van de moorden onbeperkte macht had gehad. maar niet kon worden bewezen dat hij opdracht tot de moorden had gegeven. Het openbaar ministerie was het hier niet mee eens en zou op 2 januari 1996 in beroep gaan bij het Opperste Gerechtshof. Voormalig president Banda, die ver over de negentig was en in slechte gezondheid verkeerde. verscheen niet op de zitting.

Op 5 januari 1996 bood Banda het land zijn verontschuldigingen aan voor welke ,,pijn en overlast" dan ook. die het had ondervonden tijdens zijn dertigjarige ambtsperiode. Hij ontkende echter met klem persoonlijk verantwoordelijk te zijn. In het radio-interview verontschuldigde Banda zich voor fouten begaan door ,,diegenen die in mijn regering werkzaam waren, hetzij onder vals voorwendsel in mijn naam, of daadwerkelijk zonder dat ik ervan af wist"

(Vor.ber.pag. 851/1 e.v.-1995)

MAROKKO

OPHEFFING HUISARREST YASSINE HERROEPEN

Op 14 december 1995 werd het huisarrest van Abdelsalam Yassine, leider van de grootste pro-islamitische groep in Marokko, Adl Wal Ihsan (,,Rechtvaardigheid en Barmhartigheid"), opgeheven. Hij had sinds december 1989 onder huisarrest gestaan. Op 27 december kondigde minister van binnenlandse zaken Driss Basri echter aan dat de regering had besloten Yassine weer onder huisarrest te plaatsen.

Basri zei dat Yassine zijn vrijheid had misbruikt om de regering te bekritiseren en om pogingen te ondernemen ..zijn organisatie om te vormen tot een religieuze partij".

,,MINIBEGROTING" 1996

Eind december keurde de regering een ,,minibegroting" voor de periode januari-juni 1996 goed. Deze overbruggingsbegroting was nodig in verband met het besluit het financiële jaar te laten lopen van juli tot juni en niet langer van januari tot december. Dit besluit was bekrachtigd in een referendum (zie pag. 852/1-'95). De begroting ging uit van MD 43,4 mrd aan inkomsten, MD 47,9 inrd aan uitgaven en een begrotingstekort van MD 4,B mrd ($ 1 = MD 8,4689 op 29 december 1993).

De verwachting was dat het begrotingstekort voor 1995. aanvankelijk begroot op MD 3,6 mrd. aanzienlijk hoger zou uitvallen als gevolg van het effect van de ernstige droogte op de economie.

REGERINGSWIJZIGING

De gedelegeerd minister in het bureau van de premier. belast met mensenrechten. Mohamed Ziane, nam op 25 januari 1996 ontslag. Zijn portefeuille werd tijdelijk waargenomen door de minister van justitie Abderrahmane Amalou.

Ziane zou zelf om ontheffing van zijn functie hebben gevraagd, slechts enkele dagen na de kritiek die hij had geleverd op de regeringsaanpak van smokkelaars, die hij had omschreven als een vorm van machtsmisbruik.

(Vor.ber.pag. 852/1-1995)



PTr-leider Navin Ramgoolam staat op 20 december 1995 de pers te woord bij het verlaten van het stembureau in Port Louis.

MAURITIUS

ONTBINDING VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE. CONTROVERSIEEL WETSONTWERP ONDERWIJS. VERVROEGDE VERKIEZINGEN. NIEUWE REGERING

Premier Sir Anerood Jugnauth vroeg op 16 november 1993 aan president Cassam Uteem om de Nationale Assemblée te ontbinden, nadat zijn regering er niet in was geslaagd de tweederde meerderheid te behalen die nodig was voor een grondwetswijziging met betrekking tot het onderwijs.

Het amendement was bedoeld om oosterse talen (Hindi, Urdu, Tamil, Marathi, Telegu, Mandarijns en Arabisch) als verplichte vakken op te nemen in het leerplan van de basisschool. Een deel van de creoolse gemeenschap stelde dat creoolssprekende kinderen zouden worden benadeeld en had zich er hevig tegen verzet. Op 27 oktober had het Hooggerechtshof beuaald dat het amendement in striid met de grondwet was. Het Hof reageerde daarmee op een klacht die ingediend was door de creoolse pressiegroep Front Commun de la Justice.

De regering volhardde niettemin en legde het amendement voor aan het parlement. Op 10 november leidde de vastberadenheid van de regering om de maatregel door te zetten tot het aftreden van Xavier Luc Duval als minister van industrie, industriële technologie en toerisme. Op 14 november trad ook Louis Serge Clair, verantwoordelijk minister voor het eiland Rodrigues. af. Het vertrek van beide leiders van respectievelijk de Mauritiaanse Sociaal-Democratische Partij (Parti mauricien social-démocrat, PMSD) en de Organisatie van het Volk van Rodrigues (Organization du peuple rodriguais, OPR), maakte het voortbestaan van de regerende vierpartijencoalitie uiterst twijfelachtig.

Verkiezingsoverwinning oppositie

Een alliantie van oppositiepartijen behaalde bij de parlementsverkiezingen van 21 december een overweldigende overwinning door alle zestig zetels in de twintig kiesdistricten op het eiland in de wacht te slepen. De Arbeiderspartij (Parti Travailliste. PTr) van Navin Ramgoolam en de Mouvement militant mauricien (MMM) van Paul Bérenger brachten de scheidende premier sir Anerood Jugnauth een ontluisterende nederlaag toe. Jugnauth was sinds 1982 premier geweest.

Zetelverdeling nieuwe Nationale Assemblée

Partij	***Zetels***
Parti Travailliste en Mouvement militant mauricien (PTr/MMM)	60
Organisatie van de Bevolking van Rodrigues (OPR)	2*
Mouvement Rodriguais (MR)	2+
Parti Gaëtan Duval (PGD)	1+
Hizbullah	1+
Totaal	66

*De OPR behaalde beide zetels op het eiland Rodrigues.
+Zetels verdeeld volgens het ,,tweede-partij"-systeem.

Jugnauth had vervroegde verkiezingen uitgeschreven na een breuk in de regeringscoalitie als gevolg van een omstreden wetsvoorstel voor het onderwijs (zie boven). Bérenner beweerde dat Jugnauth en zijn Mouvement socialiste mauricien (MSM) waren verslagen, omdat Jugnauth het contact met zijn achterban op het platteland en met de armen in de steden was kwijtgeraakt. Hij zei dat de nieuwe regering het economisch beleid van de scheidende regering zou voortzetten, maar tevens zou streven naar gelijke kansen voor iedereen en de armen zou helpen.

Navin Ramgoolam, de zoon van Sir Seewoosagur Ramgoolam, die premier was geweest vanaf de onafhankelijkheid in 1966 tot 1982, werd op 27 december beëdigd als premier. Op 30 december stelde hij zijn eerste kabinet samen. Hij beheerde zelf zes portefeuilles. waaronder defensie en binnenlandse veiligheid. Bérenger werd benoemd tot vice-premier en minister van buitenlandse zaken.

Samenstelling nieuw kabinet

De portefeuilleverdeling was met ingang van 30 december 1995 als volgt:

Premier. defensie en binnenlandse veiligheid. internationale verbindingen, ambtcnarcn-aangelegenheden, Rodrigues en de buiteneilanden, hervormingsinstellingen. huisvesting, grondbeheer en stads- en plattelandsplanning - Navin Ramgoolam; vice-premier, buitenlandse zaken, internationale en regionale samenwerking - Paul Raymond Bérenger; economische planning, voorlichting en telecommunicatie - Rajkeswur Purryag; industrie, industriële technologie, wetenschappelijk onderzoek en ambachten - Jayakrishna Cuttaree; werkgelegenheid, arbeidskrachten en opleiding - Ahmed Rashid Beebeejaun; financiën - Rundheersing Bheenick; procureur-generaal en minister van justitie, industriële betrekkingen - Abdool Razack Mahomed Ameen Peero: lokaal bestuur - Rajesh Anand Bhagwan; onderwijs. wetenschap en technologie - James Burty David; sociale zekerheid en nationale solidariteit - mevr. Marie-Thérese Joceline Minerve; handel en scheepvaart - Dhurma Gian Nath; landbouw en natuurlijke hulpbronnen - Arvin Boolell; kunst, cultuur en recreatie - Tsang Fan Hin Tsang Mang Kin; visserij en zeerijkdommen - Louis Steven Obeegadoo; toerisme - José Arunasalon; vrouwenaangelegenheden, gezinszorg en kinderontwikkeling - mevr. Indira Savitree Thacoor Sidaya; openbare werken - Siddick Mohummud Chady; coöperaties - Motee Ramdass; gezondheid - Ramsamy Chedumbarum Pillay: energie en waterbronnen - Devenand Virahswamy; milieu en leefkwaliteit - Samioullah Lauthan: jeugd en snort - Sachindev Mahess Kumar Soonarane.

(Vor.ber.pag. 772/3 e.v.-1995)

NIGER

DOOD TOEAREG-LEIDER

De Toeareg-leider Mano Dayak was één van de vijf personen die op 15 december 1995 omkwamen toen een Cessna 337 kort na het opstijgen van een landingsstrook in Chiriate in het noorden van Niger explodeerde.

Dayak was de leider van het Front voor de Bevrijding van Tamoust (FLT) en van het overkoepelende Coördinerend Orgaan van de Gewapende Strijd (CRA), dat bestond uit de vier grootste opstandige Toeareg-organisaties. Er bestond vrees dat zijn dood het vredesproces in gevaar zou brengen (zie pag. 854/2 e.v.-'94), maar het CRA beloofde Dayaks vredesinitiatief voort te zetten.

Het CRA eiste onmiddellijk dat een neutrale onderzoekscommissie zou worden benoemd. Burkina Faso en

Frankrijk, twee van de bemiddelende landen in het Toeareg-vredesproces, boden direct hulp aan Maar op 28 december meldden regeringsfunctionarissen dat het CRA Franse en Burkinese onderzoekers nog steeds de toegang ontzegde tot de plaats waar het vliegtuig was neergestort

Nieuwe Toareg-leiding

Na de dood van Mano Dayak in december 1995 benoemde het FLT op 9 januari 1996 een nieuw politiek bureau.

Het bureau stond onder leiding van Mohamed Akotai, die tevens werd benoemd tot waarnemend voorzitter van het CRA. In een communiqué verklaarde het FLT opnieuw zich te zullen inzetten voor het vredesproces, en pleitte het voor verzoening tussen de Toearegs. Het maakte tevens bekend dat de volgende dag de aankomst van een internationale commissie op de plaats van het ongeluk verwacht werd. Deze commissie moest een onderzoek instellen naar de omstandigheden rond Dayaks dood.

MILITAIRE STAATSGREEP. RAAD VAN NATIONALE REDDING OPGERICHT

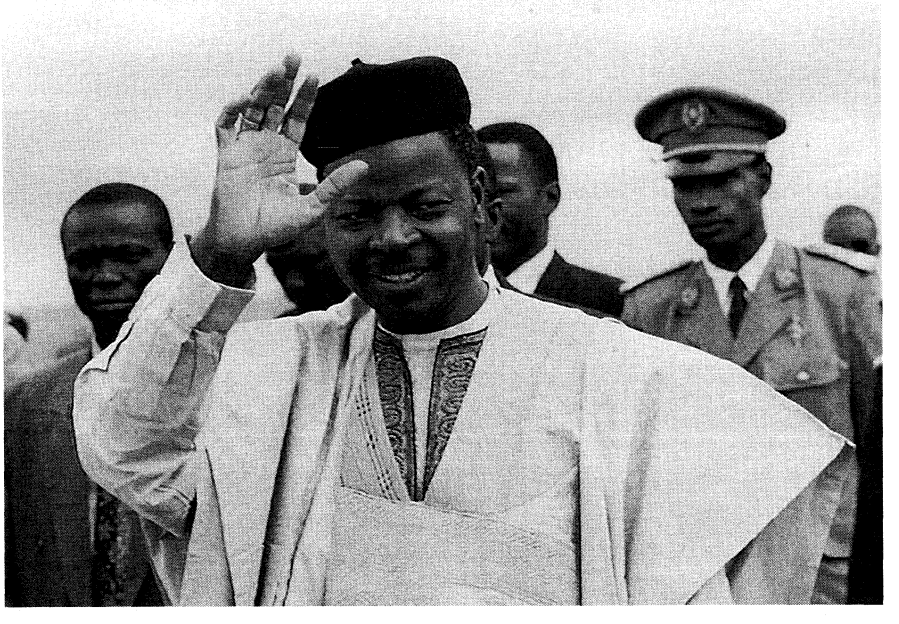
Op 27 januari maakten legerofficieren onder leiding van kolonel Ibrahim Barre Mainassara, chef van de generale staf, zich meester van de macht tijdens een staatsgreep waarbij minstens één soldaat en een lid van de presidentiële garde werden gedood.

Mainassara, die de politici ervan beschuldigde ,,persoonlijke ambities" boven het nationaal belang te stellen, stelde de grondwet buiten werking en plaatste president Mahamane Ousmane en premier Hama Amadou onder huisarrest. Verder ontbond hij het kabinet en de Nationale Assemblée, schorste alle politieke partijen en kondigde in het hele land de noodtoestand af, krachtens welke alle vergaderingen werden verboden. Mainassara verklaarde dat een Raad van Nationale Redding (CSN), waarvan de samenstelling op 28 januari werd bekendgemaakt, alle politieke macht naar zich toe had getrokken.

Samenstelling Raad van Nationale Redding

Voorzitter: kolonel Ibrahim Barre Mainassara.
Vice-voorzitter: kolonel Youssoufa Mamoudou Maigar.
Leden: kolonel Noubou Bako; luitenant-kolonel Moussa Moumouni Djermakoye; luitenant-kolonel Amadou Moussa Gros; luitenant-kolonel Abdouramane Seydou (woordvoerder): luitenant-kolonel Lab Bouche Issaka; luitenant-kolonel Eyas Al-Ahmadou; majoor Moumouni Boureima; majoor Yaya Garba; majoor Mahamdou Baraze; kapitein Daouda Mallam Ouantse.

De staatsgreep volgde na een langdurige machtsstrijd tussen president Ousmane en premier Amadou (zie pag. 852/1 e.v.-'95)en leek het directe gevolg van een conflict over de begroting voor 1996. Op 8 januari had Ousmane geweigerd de begrotingswet af te kondigen, waardoor de vrees was ontstaan dat hij het parlement wilde ontbinden.



De afgezette president Mahamane Ousmane op 6 december 1995 tijdens een bezoek aan Ivoorkust (archieffoto).



CSN-leider kolonel Ibrahim Barre Mainassara tijdens een bijeenkomst op 31 januari 1996 in Niamey.

Op 29 januari richtte kolonel Mainassara zich in een toespraak tot de bevolking, waarin hij verklaarde dat de interventie van het leger ,,nietbedoeld was om een einde te maken aan de voortgang van het democratische proces, maar om het land te verlossen van het gevaar van een dreigende ondergang". Hij beklemtoonde dat de CSN ,,niet van plan" was aan de macht te blijven, maar dat de Raad ,.het land, dat werd verlamd door de ruzie tussen de politici. een nieuwe impuls wilde geven". Mainassara gaf toe dat de premier zich ,.buitengewoon goed van zijn taak" had gekweten. Hij wees Ousmane aan als de hoofdschuldige van de politieke impasse en verklaarde dat deze hem twee dagen voor de staatsgreep op de hoogte had gesteld van zijn plannen om de ,,grondwette bevriezen".

Op 30 januari benoemde de CSN de econoom Boukary Adji tot premier. Adji was tot dan toe vice-president van de Centrale Bank van Westafrikaanse Staten (BCEAO) geweest en had in 1983-'87, de laatste jaren van het regime van generaal Seyni Kountché, de post van minister van financiën bekleed.

Op 31 januari werd het huisarrest van Ousmaneen Amadou opgeheven.

Reacties op de staatsgreep

De staatsgreep werd in het algemeen veroordeeld door de internationale gemeenschap. Op 30 januari maakte Frankrijk, een belangrijk donorland en de voormalige koloniale machthebber. bekend dat het de civiele en militaire samenwerking opschortte. De Franse gedelegeerd minister voor ontwikkelingssamenwerking Jacques Godfrain

sloot echter de mogelijkheid uit dat Frankrijk zou ingrijpen om Ousmane en de gekozen regering weer in hun functie te herstellen. Het buurland Mali keurde de staatsgreep af als een slag voor de democratische zaak in Afrika. Dit standpunt werd, in het bijzonder na de staatsgreep tien dagen eerder in Sierra Leone, gedeeld door een aantal andere Afrikaanse landen. waaronder Ivoorkust, Ethiopië en Zuid-Afrika.

(Vor.ber.pag. 852/1 e.v.-1995)

NIGERIA

EXECUTIE VAN SARO-WIWA. INTERNATIONALE VEROORDELING. BETROKKENHEID SHELL. INITIATIEF GEMENEBEST MISLUKT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Schrijver en strijder voor de rechten van minderheden, Ken Saro-Wiwa en acht lotgenoten. allen afkomstig uit Ogoni-land, Rivers State, in het gebied van de Niger-delta in het zuidoosten van Nigeria, werden op 10 november 1995 in Port Harcourt opgehangen, hetgeen luid internationaal protest tegen het militaire regime van generaal Sani Abacha uitlokte en oproepen tot zwaardere sancties (zie pag. 852/3 e.v.-'95).

Saro-Wiwa had actie gevoerd tegen de aangerichte milieuschade in het gebied en ervoor gepleit dat de plaatselijke bevolking meer zou profiteren van de exploitatie van de Xiger-delta door grote oliemaatschappijen, voornamelijk de Engels-Nederlandse groep de Koninklijke Nederlandse/Shell. Hij hield staande dat de beschuldigingen tegen hem - van de moord op vier regeringsgezinde leiders van het Ogoni-volk in 1994 - vals waren. Eveneens verklaarde hij dat hij was mishandeld tijdens zijn voorarrest.

Een militair tribunaal in Port Harcourt had Saro-Wiwa en drie anderen op 31 oktober schuldig bevonden. De vijf andere lotgenoten van Saro-Wiwa waren de dag ervoor schuldig bevonden. Alle door het tribunaal opgelegde doodstraffen werden op 8 november bekrachtigd door de Voorlopige Bestuursraad (PRC).

De journalist Ken Wiwa, Saro-Wiwa's zoon. was op 7 november in het Nieuwzeelandse Auckland aangekomen. drie dagen voordat aldaar de Conferentie van Staatshoofden van het Gemenebest (CHOGM) van start zou gaan. Hij deed er een beroep op de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela om tc interveniëren.

Algemene internationale veroordeling

Het nieuws dat Saro-Wiwa, Baribor Bera, Saturday Dobee, Nordu Eawo, Daniel Gbokoo, Barinem Kiobel, John Kpuinen, Paul Levura en Felix Nuate in weerwil van oproepen van lidstaten van het Gemenebest door het Nigeriaanse regime waren opgehangen, veroorzaakte op 10 november opschudding op de CHOGM. Mandela, die zijn eerdere verzoenende houding liet varen, verlangde het rovement van Nigeria uit het Gemenebest

Op 11 november stemden de leiders van het CHOGM voor schorsing van Nigeria uit de organisatie en waarschuwden ze ervoor dat Nigeria uit het Gemenebest kon worden gezet als het land binnen twee jaar geen democratische regering had en niet meer respect voor de mensenrechten aan de dag zou leggen (zie pag. 156/1 e.v.-'96).

Abacha woonde de conferentie in Auckland niet bij, waar Nigeria vertegenwoordigd werd door minister van buitenlandse zaken Chief Tom Ikimi.

Op 11 november werd gemeld dat Groot-Brittannië, de Verenigde Staten, Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk, Zuid-Afrika en de Europese Unie (EU) uit protest hun diplomatieke vertegenwoordigers uit Nigeria hadden teruggeroepen.

Diezelfde dag maakten de VS bekend dat de militaire verkopen aan Nigeria werden opgeschort. terwijl de Britse regering, naar verluidt. van plan zou zijn om een bestaand wapenembargo te verscherpen. De Europese Commissie kondigde aan dat alle ontwikkelingssamenwerking van de EU met Nigeria werd opgeschort. De International Finance Corporation (IFC),een organisatie binnen de Wereldbank-Groep, had eerder aangekondigd dat zij zou afzien van een op handen zijnde investering van $ 100 mln in een vloeibaar-aardgasproject (LNG) ter waarde van $ 3,8 mrd in Bonny in het zuidoosten van Nigeria.

In de dagen hierna groeide de internationale verontwaardiging toen in Nigeriaanse kranten de macabere bijzonderheden van de executie van Saro-Wiwa werden onthuld.

Op 25 november werd gemeld dat nog eens 19 Ogoni-activisten in staat van beschuldiging waren gesteld in verband met dezelfde moorden en dat naar anderen werd gezocht, terwijl er in het gebied alom militaire repressie heerste.

Betrokkenheid Shell

De protesten werden onder aanvoering van internationale niet-gouvernementele organisaties (NGO's) in de dagen na de executies steeds luider en zetten Shell onder druk om zich terug te trekken uit de geplande LNG-fabriek in Bonny.

Shell, waarvan werd aangenomen dat het de activiteiten in Ogoni-land in 1993 had gestaakt, was eerder door Ogoni-activisten beschuldigd van collaboratie met de Nigeriaanse regering voor de exploitatie van Ogoniland en de schending van de mensenrechten. Shell had deze beschuldigingen ontkend. Shell-president Cor Herkströter zou volgens berichten vóór de executies een brief aan Abacha hebben geschreven, waarin hij om clementie verzocht.

Verder werd bericht dat de maatschappij op 13 november een definitief besluit over haar voorgenomen investering van 24 procent in de geplande LNG-fabriek, Afrika's grootste bouwproject tot nu toe, had uitgesteld. Van twee andere grote oliemaatschappijen (het franse Elf-Aquitaine, met een geplande investering van 15 procent en het Italiaanse Agip met 10 procent) werd bericht dat ze hun besluiten ook uitstelden. Het staatsbedrijf de Nationale Petroleum Corporatie (NNPC) zou met 49 procent de grootste aandeelhouder worden.

Hierna werd er in de pers druk gespeculeerd over de kans op een internationaal embargo op aankopen van Nigeriaanse olie. De huidige Nigeriaanse produktie werd geschat op 2 mln vaten per dag (vpd), die 90 procent van de waarde van de exporten en 80 procent van de regeringsinkomsten vertegenwoordigde. De belangrijkste producenten hiervan waren Shell, die ook de grootste afzonderlijke investeerder was in de Nigeriaanse economie (910.000 vpd), Chevron (380.000 vpd), Mobil (310.000 vpd, Agip (130.000 vpd, Elf (95.000 vpd) en Texaco (60.000 vpd).

Shell zou, naar verluidt. op 15 november haar voornemen om door te gaan met de LNG-fabriek hebben bevestigd. Herkströter zou op 20 november hebben gezegd dat Shell niet uit Nigeria zou weggaan, tenzij de Verenigde Naties een olie-embargo instelde tegen dat land.

Mandela's campagne voor sancties

Op 20 november werd in berichten gesuggereerd dat de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela, die door kritiek op zijn eerdere rustige houding was gegriefd, persoonlijk een campagne had opgezet om Abacha's regime te isoleren. Hij zou hebben gezegd dat hij een positieve reactie had gekregen op zijn verzoek aan de Amerikaanse president Bill Clinton om olie-sancties op te leggen, - de VS namen ongeveer de helft van de olie-exporten van Nigeria voor hun re-

kening - en dat hij een dergelijk verzoek eveneens zou doen aan de Britse premier John Major (zie ook pag 157/1-'96)

Op 21 november werd echter gezegd dat Amerikaanse functionarissen een embargo hadden afgewezen omdat sancties tegen Nigeria de markten zouden ontwrichten en de prijzen in de Verenigde Staten op zouden drijven. aangezien er al Amerikaanse embargo's waren ingesteld tegen Iran. Irak en Libië.

Reactie van regering op kritiek

De regering wees de internationale kritiek op de executies af. Minister van buitenlandse zaken Ikimi zei op 13 november in Auckland dat de schorsing van Nigeria uit het Gemenebest oneerlijk en ongerechtvaardigd was en dat het een bedreiging was voor het .,voortbestaan van het Gemenebest zelf"

Op 14 november werd bericht dat Nigeria haar diplomatieke vertegenwoordigers uit alle 15 landen van de EU en uit de VS en Zuid-Afrika had teruggeroepen voor overleg.

Diezelfde dag zei de Nigeriaanse staatsradio dat de schorsing ,,hethoogtepunt van een periode van gekonkel en samenzwering" door de Engelse regering vormde.

Versoepeling standpunt Gemenebest

De internationale verontwaardiging over het militaire bewind van generaal Sani Abacha, die tijdens de CHOGM in november 1995 was geuit, ebde in december weg.

Na het besluit van de CHOGM Nigeria onmiddellijk te schorsen als lid van het Gemenebest, werd een ,,ministeriële actiegroep" samengesteld om aanbevelingen te doen in het kader van de uitvoering van de Gemenebest-verklaring van Harare over democratie en mensenrechten, die in 1991 was aangenomen. De groep bestond uit acht ministers van buitenlandse zaken.

De groep kwam op 20 december in Londen bijeen en formuleerde een reeks maatregelen die tegen Nigeria zou kunnen worden afgekondigd. als het regime niet op overtuigende wijze een democratiseringsproces op gang zou brengen. Tot de mogelijkheden behoorden het bevriezen van de vermogens van Nigeriaanse leiders en hun families. het blokkeren van nieuwe investeringen en .,gedeeltelijke handelsembargo's. zoals oliesancties".

Volgens Gemenebest-functionarissen was er sindsdien niets meer overgebleven van het gezamenlijk CHOGM-standpunt, Zuid-Afrika zou nog steeds pleiten voor harde maatregelen, waaronder een totaal oiie-embargo, terwijl andere Afrikaanse staten een soepeler standpunt zouden innemen.

Tijdens een persconferentie op 20 december maakte de groep bekend dat de ministers van buitenlandse zaken van Ghana, Jamaica, Maleisië. Nieuw-Zeeland en Zimbabwe waren aangewezen om de volgende maand in Nigeria ,,de dialoog voort te zetten". In april zou de groep opnieuw bijeenkomen ,,om de vooruitgang te beoordelen".

De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties nam op 22 december met 101 stemmen tegen 14 en 47 onthoudingen een resolutie aan. waarin de executies werden veroordeeld. De Vergadering eiste echter geen specifieke maatregelen tegen Nigeria. Twee leden van de ministeriele groep, Ghana en Maleisië, onthielden zich van stemming.

Verzet lokale media

Eind december riep in Lagos verschijnende krant The Punch Saro-Wiwa uit tot ,,manvan het jaar" en verscheidene andere kranten volgden dit voorbeeld. Deze uiting van verzet volgde na een reeks repressieve acties tegen de media, waarbij journalisten zouden zijn geïntimideerd en aanslagen op krantengebouwen zijn gepleegd. Op 18 december zei minister van voorlichting en cultuur Walter Ofonagoro dat hij ,,welbewuste verzinsels" van de pers niet langer zou tolereren.

Op 14 december werd het kantoor van het tijdschrift *Tell* doorzocht en werden vier stafleden enige tijd vastgehouden. Veiligheidsagenten hadden eerder 55.000 exemplaren van het tijdschrift in beslag genomen, waarin een artikel stond over Chief Moshood ,,MKO" Abiola, de gedoodverfde winnaar van de ongeldig verklaarde presidentsverkiezingen van 1993. Abiola zat sinds juni 1994 vast (zie pag. 855/1 e.v.-'94). Naar verluidt hadden gewapende brandstichters in het weekend van 16-17 december het gebouw van de *Guardian* in Lagos in brand gestoken. Eind december werd gemeld dat het kantoor van The *News* in brand was gestoken. waardoor publikatie moest worden uitgesteld.

Nieuwe regeringscommissies

In december benoemde de regering drie commissies in het kader van wat de Nigeriaanse radio haar overgangsprogramma naar burgerbestuur noemde. Het betrof de Commissie voor Federaal Karakter. de Commissie voor Nationale Verzoening en de Commissie voor Delegatie van Eevoegdheden aan Federale-, Provinciale- en Lokale Overheden.

Vrijlating medewerkers Abiola

De autoriteiten zouden, naar verluidt, Ademola Adeniji-Adele, een vooraanstaande medewerker van Abiola, op 30 december hebben vrijgelaten na hem 17 maanden zonder vorm van proces te hebbenvastgehouden.

Volgens Keuter waren eerder twee andere medewerkers van Abiola vrijgelaten als gevolg van internationale druk op de regering na de ophanging van Saro-Wiwa en acht anderen op 10 noveniber

Initiatief Gemenebest mislukt

Pogingen van het Gemenebest om Nigeria te bewegen de democratie te herstellen en de mensenrechten te eerbiedigen (zie boven) liepen stuk op de onwil van Nigeria. Op 17 januari 1996 maakten diplomatieke bronnen bekend dat Nigeria het initiatief van het Gemenebest met succes had afgewezen.

In een woedende brief liet minister van buitenlandse zaken Chief Tom Ikimi de secretaris-generaal van het Gemenebest, Chief Emeka Anyaoku, weten dat de ,.ministeriële actiegroep" van acht Gemenebest-ministers van buitenlandse zaken alleen toestemming zou krijgen het land te bezoeken. als het Gemenebest beloofde een onderzoek in te stellen naar beschuldigingen van mensenrechtenschendingen in andere lidstaten. Ikimi zou ook hebben geëist dat het Gemenebest zijn ,.oneerlijke en onrechtvaardige" beslissing om Nigeria te schorsen zou herzien.

Op 15 januari keerde de Britse hoge commissaris in Nigeria, Thorold Masefield, terug naar Lagos. Masefield was teruggeroepen naar Groot-Brittannië na de executie van Ken Saro-Wiwa en andere Ogoni-activisten in november. De Britse regering betoogde dat zijn aanwezigheid en die van andere ambassadeurs van het Gemenebest en lidstaten van de Europese Unie (EU), die tegelijkertijd terugkeerden, de Gemenebest-missie zouden vergemakkelijken. Nadat echter duidelijk was geworden dat de missie weinig vorderingen maakte, gingen EU-landen op 26 januari over tot sancties tegen Nigeria. Duitsland maakte bekend dat het zich zou terugtrekken uit een plattelandsontwikkelingsproject, terwijl Groot-Brittannië mededeelde dat het financiële en technische steun had beëindigd.

Proces over schadevergoeding voor Ogoni-land

Eind januari spanden de hoofden van zeven dorpen in Ogoni-land bij het

Hooggerechtshof in Port Harcourt een proces aan tegen de oliemaatschappij Koninklijke Nederlandse/Shell.

De dorpsbewoners. die kennelijk werden gesteund door Saro-Wiwa's Beweging voor de Overleving van het Ogoni-volk (Movement for the Survival of the Ogoni People, MSOP), eisten een schadevergoeding van $ 4 mln. Zij beweerden dat het weglekken van ruwe olie in Ogoni-land hun had beroofd van hun bestaansmiddelen. Naar schatting waren sinds juli 1994 500.000 vaten olie uit een beschadigde Shell-pijpleiding gestroomd, hetgeen had geleid tot misoogsten en vissterfte in het gebied. In oktober 1995 had de weggelekte olie vlam gevat, waardoor uitgestrekte bosgebieden waren verwoest. Shell hield staande dat het lekken was veroorzaakt door vandalisme en sabotage, en betwistte de vordering van de dorpsbewoners.

Ondanks de arrestatie van MSOP-vicevoorzitter Ledum Mitee op 3 januari vond daags daarna in Bori een MSOP-bijeenkomst plaats, die echter door de politie met traangas uiteen werd gejaagd.

Onder de personen die op de plaats van de bijeenkomst werden gearresteerd, bevond zich Paul Adams, een correspondent van de Londense *Financial* Times. Adams werd er vervolgens van beschuldigd opruiend materiaal in zijn bezit te hebben, een delict waarop maximaal twee jaar gevangenisstraf stond. Naar verluidt ging het om een verklaring of toespraak van één van de MSOP-leiders tijdens de bijeenkomst. Na stevig lobbywerk van de Britse regering, zijn werkgevers, en van in Nigeria gestationeerde diplomaten en zakenlieden, werd Adams op 11 januari op borgtocht vrijgelaten.

OUDSTE ZOON SANI ABACHA OMGEKOMEN BIJ VLIEGTUIGONGELUK

Op 17 januari kwamen Ibrahim Abacha, de oudste zoon van het staatshoofd generaal Sani Abacha, en dertien andere personen om het leven, toen hun toestel, de presidentiële Falcon, neerstortte in de buurt van het vliegveld van Kano. Op 19 januari eiste een onbekende groep, die zichzelf het Verenigde Front voor de Bevrijding van Nigeria (UFNL) noemde, de verantwoordelijkheid op voor het ongeluk, maar dit werd als een verzinsel beschouwd.

Volgens commentatoren zou de dood van Ibrahim Abacha verstrekkende gevolgen hebben. Een direct gevolg was dat de begroting, die later die week zou worden ingediend, werd uitgesteld, terwijl het staatsapparaat een aantal dagen stil kwam te liggen, omdat de regering en haar aanhangers een officiële rouwperiode in acht namen. Hoewel Ibrahim geen officiele functie had bekleed, was hij een naaste vertrouweling van zijn vader geweest. Politici en leden van de zakenwereld hadden contact met Ibrahim gezocht, omdat hij een van de weinige personen was geweest die invloed had op generaal Abacha. De vrees werd geuit dat Abacha voortaan alleen nog maar zou worden omringd door houwdegens uit het leger die hem zouden aanmoedigen zich steeds repressiever op te stellen en internationale druk te negeren.

Op 20 januari maakte de Nigeriaanse televisie melding van twee bomexplosies, één op het vliegveld van Kano en de andere in het Durbar Hotel in Kaduna, dat eigendom was van een zakelijke partner van Abacha. Geen enkele groep eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslagen op.

Bij de explosie in de lounge van het vliegveld van Kano vielen geen gewonden, hoewel het er druk was omdat veel regeringsfunctionarissen er hun medeleven kwamen betuigen met het overlijden van Ibrahim Abacha. Bij de aanslag in Kaduna verloor een man, waarschijnlijk de dader. het leven.

(Vor.ber.pag. 852/3 e.v.-1995)

SENEGAL

DODEN ONDER REBELLEN. BESCHULDIGINGEN VAN SCHENDINGEN MENSENRECHTEN

Volgens de berichten werden op 22 november 1995 ongeveer 50 leden van de separatistische Beweging van Democratische Krachten van Casamance (MFDC) gedood tijdens botsingen met het regeringsleger. Bij de gevechten, ongeveer 60 km ten zuiden van Ziguinchor, de hoofdstad van de regio Casamance. kwamen ook zes soldaten om. Het incident volgde na de publikatie van beweringen van de in Dakar gevestigde Afrikaanse Vergadering voor de Bescherming van Mensenrechten dat het Senegalese leger zich schuldig had gemaakt aan schendingen van de mensenrechten. De organisatie beweerde op 3 november dat sinds juli 13 mensen uit de provincie Casamance waren verdwenen en dat sommigen van hen standrechtelijk waren geëxecuteerd door regeringssoldaten.

Oproep tot ontwapening

MFDC-secretaris-generaal frater Diamakoune Senghor kreeg toestemming om op 3 december een televisietoespraak te houden; daarin deed hij een dringend beroep op alle MFDC-strijders om hun wapens neer te leggen.

Senghor, die sinds april onder huisarrest stond (zie pag. 571/2-'95), zei dat vredesbesprekingen tussen de MFDC en de regering in april 1996 zouden kunnen beginnen. Op 30 december werd Senghors huisarrest opgeheven, nadat daags daarvoor 26 andere MFDC-activisten waren vrijgelaten. Een nationale vredescommissie, die in september 1995 was benoemd, had tot dan toe toegezien op de vrijlating van ongeveer 50 MFDC-leden, eenderde van het totale aantal gevangengenomen leden van de beweging.

GRONDWETSWIJZIGINGEN

Op 31 december maakte president Abdou Diouf bekend dat een Senaat in het leven zou worden geroepen als hogerhuis van het parlement. De Nationale Assemblée zou gaan functioneren als het lagerhuis.

HERVATTING DIPLOMATIEKE CONTACTEN MET TAIWAN

Op 3 januari 1996 haalde Senegal de diplomatieke banden met Taiwan weer aan; dit bracht op 9 januari een verharding van de betrekkingen met China met zich mee; de eerste contacten tussen Senegal en Taiwan dateerden van 1960, maar werden vier jaar later verbroken. In 1980 werden ze voor korte tijd hersteld.

(Vor.ber.pag. 854/3 e.v.-1995)

TANZANIA

UITSLAG VERKIEZINGEN BETWIST.

Op 22 oktober 1995 vonden op de eilanden van Zanzibar presidents- en parlementsverkiezingen plaats; een week later, op 29 oktober, geschiedde hetzelfde op het vasteland van Tanzania. In eerste instantie leverden geen van beide verkiezingen doorslaggevende resultaten op.

De verkiezingen op Zanzibar

Op Zanzibar en Pemba zou 90 procent van de kiesgerechtigden zich hebben laten inschrijven. De belangrijkste mededingers naar het presidentschap van het eiland waren Salmin Amour, de zittende kandidaat van de regeringspartij van Tanzania, Chama Cha Mapinduzi (Revolutionaire Partij van Tanzania, CCM), en Seif Shariff Hamad van het Verenigd Burgerfront (CUF).

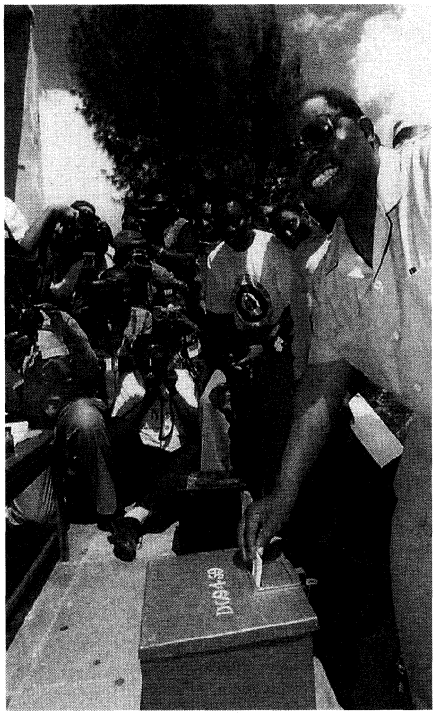
Het CUF had grotere autonomie binnen Tanzania tot het kernpunt van haar programma gemaakt en beloofde onderhandelingen te voeren over een nieuwe regeling, bestaande uit een federale en twee regionale regeringen, waarover een referendum zou moeten worden gehouden.

De CCM had van haar kant gepleit voor de vorming van één regering voor het hele land.

Nadat op 24 oktober de uitslagen van zowel de parlements- als de presidentsverkiezingen klaarblijkelijk geen overwinnaar hadden opgeleverd en botsingen tussen aanhangers van beide partijen hadden plaatsgevonden; eiste de CUF een nieuwe telling en beschuldigde ze de CCM van verkiezingsfraude. De belangrijkste presidentskandidaat van de oppositie op het vasteland, Augustine Mrema, van de Nationale Conventie voor Opbouw en Hervorming-Mageuzi (National Convention for Construction and Reform-Mageuzi, NCCR-Mageuzi), dreigde de verkiezingen op het vasteiand te boycotten, ais geen recht werd gedaan aan de verkiezingen op Zanzibar.

Terwijl de spanning in Zanzibar opliep, kwamen bemiddelaars van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) tussenbeide en pendelden ze heen en weer tussen de partijen en de door de regering benoemde nationale kiescommissie (NEC).

Op 26 oktober maakte de NEC bekend dat Salmin Amour had gewonnen met 165.271 stemmen of 52 procent van het totaal uitgebrachte stemmen, tegen 48 procent voor Seif Shariff Hamad. Hierdoor kreeg de CCM 26 van de 50 verkiesbare zetels in het Huis van Afgevaardigden (parlement) van Zanzibar Op 30 oktober werd gemeld dat Amour gebruik had gemaakt van zijn grondwettelijke recht om tien extra leden (waaronder negen vrouwen) in het Huis te benoemen



CCM-leider Benjamin Mkapa brengt op 29 oktober 1995 zijn stem uit in Dar es Salaam.

Verzoek om nietigverklaring verkiezingsuitslag vasteland

Voor de verkiezingen op 29 oktober voor de 232 zetels in de Nationale Assemblée, had de NEC de registratie van meer dan 1300 kandidaten goedgekeurd. Op 18 oktober verwierp de commissie het bezwaar van de NCCR-Mageuzi tegen de vormgeving van de stembiljetten.

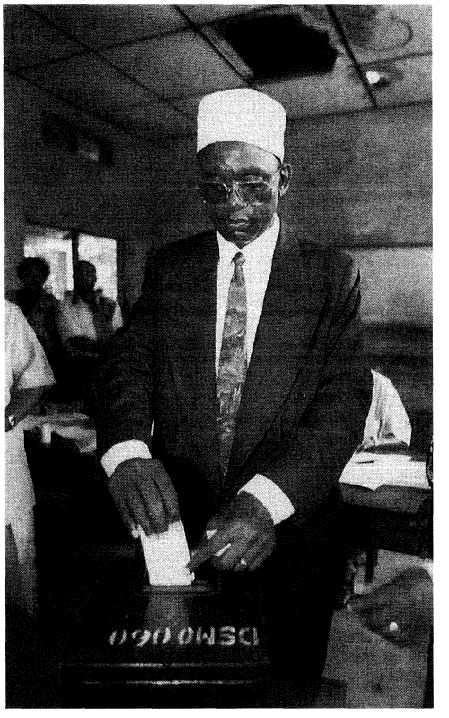
Negen oppositiepartijen die in de verkiezingen de strijd aanbonden tegen de CCM, maakten op 20 oktober bekend dat ze een coalitie zouden proberen tevormen, als ze daarmee uiteindelijk een parlementaire meerderheid zouden krijgen.

Er heerste veel verwarring rond het stemmen. De opkomst was groot, maar veel stembureaus gingen te laat open (soms wel vier uur) en in sommige kiesdistricten gelastte de NEC verlenging van de openingstijd. De commissie maakte op 30 oktober bekend dat vanwege een tekort aan stembiljetten en andere moeilijkheden de verkiezingen in de zeven kiesdistricten van Dar es Salaam ongeldig waren en in de week daarna opnieuw zouden worden gehouden. Oppositiepartijen gaven op 30 oktober een verklaring uit, waarin ze zich beklaagden dat de verkiezingen,,gemanipuleerd" waren en beroep aantekenden bij het Hooggerechtshof om alle tot dan toe bekende uitslagen ongeldig te verklaren.

Problematisch herhaling verkiezingen. Definitieve uitslag presidentsverkiezingen

In zeven kiesdistricten van Dar es Salaam, waar meerpartijenverkiezingen voor het parlement en het presidentschap ongeldig waren verklaard (zie boven), werden uiteindeiijk op 19 november verkiezingen gehouden op. Het voortdurende geruzie zaaide echter twijfel over het hele verkiezingsproces.

Een coalitie van 10 oppositiepartijen, geleid door NCCR-Mageuzi van Augustine Mrcma, had op 1 november een petitie ingediend bij het Hooggerechtshof om alle uitslagen van de verkiezingen van 29 oktober ongeldig te verklaren. Op dezelfde dag was bekend geworden dat de regerende CCM-partij zo'n 80 procent



NCCR-Mageuzi-leider Augustine Mrema op 29 oktober 1995 bij dc stembus in Dar es Salaam.

van de parlementszetels had veiliggesteld. maar de oppositie betoogde dat er bij de verkiezingen was gefraudeerd. Verzoeken van de oppositiepartijen voor de annulering van de geplande herhaling van de verkiezingen (die toen op 19 november was gepland) werden op 13 november door het Hooggerechtshof afgewezen. Een verzoek van de oppositie om opschorting van de bekendmaking van een voorlopige uitslag van de presidentsverkiezingen van 29 oktober werd eveneens door het Hof afgewezen.

Op 14 november maakten alle tien de oppositiepartijen bekend dat ze zich terugtrokken uit de presidentsverkiezingen en riepen ze op tot een boycot van de tweede stemming in Dar es Salaam. Op een persconferentie in Dar es Salaam zei Mrema dat hij het nut er niet van inzag om mee te dingen naar het presidentschap ,,vanwege de onregelmatigheden die overal plaatsvonden".

De verkiezingen in de zeven kiesdistricten vonden op 19 november klaarblijkelijk zonder incidenten plaats.

Volgens de definitieve landelijke uitslag van de presidentsverkiezingen die op 22 november werd bekendgemaakt, kreeg CCM-kandidaat Benjamin Mkapa meer dan 60 procent van de stemmen. In een radio-interview diezelfde dag weigerde zijn grootste rivaal Mrema zijn nederlaag toe te geren en zei hij door ,,bepaalde intriges" gedwongen

geweest te zijn om zich terug te trekken uit de verkiezingsstrijd. Ibrahim Lipumba van het Verenigde Burgerfront (CUF) en John Cheyo van de Verenigde Democratische Partij (UDP) hadden zich ook allebei teruggetrokken. De definitieve uitslag van de parlementsverkiezingen was tegen het eind van de maand nog niet bekendgemaakt.

Uitslagen presidentsverkiezingen

Kandidaat	Stemmen	*Percentage geldige stemmen*
Benjamin Mkapa (CCM)	4.026.422	61.83
Augustine Mrema (NCCR-Mageuzi)	1.808.616	27,77
Ibrahim Lipumba (CUF)	418.973	6,43
John Cheyo (UDP)	238.734	3.97
Totaal	6.512.745	100,00

Opkomst: 76,7 procent

BEËDIGING NIEUWE PRESIDENT EN REGERING

Ndugu Benjamin Mkapa werd op 23 november als president beëdigd tijdens een plechtigheid in het nationale stadion in Dar es Salaam; deze werd bijgewoond door de scheidende president Ali Hassan Mwinyi, oud-president Julius Nyerere, president Yoweri Museveni van Oeganda en president Daniel Arap Moi van Kenia.

Op 28 november benoemde Mkapa een nieuw kabinet dat geheel uit CCM-leden was samengesteld. Omar Ali Juma werd benoemd tot vice-president en Frederick Sumaye, voormalig minister van landbouw? werd premier. De samenstelling van de nieuwe regering weerspiegelde de grondwetswijzigingen van 1994 die een eind maakte aan het gebruik dat de president van Zanzibar automatisch ook de rol van vicepresident vervult (zie pag. 207/2 -'95). De voormalige tweede vice-president, Salmin Amour, die tot winnaar van de presidentsverkiezingen in Zanzibar was uitgeroepen (zie boven), bleef dus buiten de Unie-regering.

Op 24 november werd Pius Msekwa beëdigd als voorzitter van het parlement.

Samenstelling kabinet Unie-regering

Verdeling van de portefeuilles zag er met ingang van 29 november 1995 als volgt uit:

Premier - Frederick Sumaye+; staatsminister in het bureau van de president - Mateo Karesi*; staatsminister in het bureau van de president - Daniel Yona*; staatsminister in het bureau van de vice-president - Mohammed Seif Khatib*; staatsminister in het bureau van de premier - Bakari Mbonde*; staatsminister in het bureau van de premier - Juma Mkangaa*; binnenlandse zaken - Ali Amer Mohammed": financiën - Simon Mbilinyi*; industrie en handel - Abdalla Kigoda*; communicatie en transport - William Kusila*; landbouw en coöperaties - Paul Kimiti*; volksgezondheid - mevr. Zakia Meghji; buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Jakaya Kikwete+; onderwijs - Juma Athumani Kapuya*; energie en minerale hulpbronnen - William Shija*; water en ontwikkeling van de veestapel- Pius Ng'wandu*; natuurlijke hulpbronnen en toerisme - Juma Ngasonga*; grondbeheer, huisvesting en stedelijke ontwikkeling - Gideon Cheyo*; wetenschap. technologie en hoger onderwijs - Jackson Makweta+; openbare werken - mevr. Anna Abdallah+; arbeid en jeugdontwikkeling - Sebastian Kinyondo*; gemeenschapsontwikkeling, vrouwenzaken en kinderen - mevr. Mary Nagu*; justitie en constitutionele zaken - Bakari Mwapachu*: defensie - Edgar Maokola Majogo*

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

UITSLAG PARLEMENTSVERKIEZINGEN

In december werd de definitieve uitslag van de parlementsverkiezingen van 29 oktober bekendgemaakt. Op 19 november moest in zeven kiesdistricten in Dar es Salaam opnieuw worden gestemd. Zoals verwacht behaalde de regerende CCM met 186 van de 232 verkiesbare zetels de absolute meerderheid in de Nationale Assemblée.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	Zetels Gekozen	Benoemd (vrouwen)	Totaal
CCM	186	28	214
Civic United Front (CUF)	24	4	28
National Convention for Reconstruction and Reform-Mageuzi (NCCR-Mageuzi)	16	3	19
Chama cha Democrasia na Maendeleo (CHADEMA)	3	1	4
United Democratic Party (UDP)	3	1	4
Totaal	232	37	269

De resterende zes zetels in de Nationale Assemblée gingen naar vijf leden die benoemd waren door de regering van Zanzibar en naar de procureur-generaal.

(Vor.ber.pag. 774/1 e.v.-1995)

TOGO

CAR BEËINDIGT BOYCOT PARLEMENT

Op 22 augustus 1995 woonden afgevaardigden van de grootste oppositiepartij, het Actiecomité voor Vernieuwing (Comité d'action pour le renouveau, CAR), een buitengewone vergadering bij van de Nationale Assemblée. Hiermee kwam een einde aan een negen maanden durende boycot (zie pag. 340/1-'95).

Het CAR was opgestapt uit het parlement, nadat het Opperste Gerechtshof in april 1994 in een omstreden uitspraak de verkiezing van CAR-afgevaardigden in het parlement ongeldig had verklaard (zei pag. 279/1/2 en 569/2-'94). CAR-voorzitter Yao Agboyibo verklaarde dat het besluit om de parlementaire werkzaamheden te hervatten was gekomen na een overeenkomst met de regering die voorzag in de oprichting van een onafhankelijke kiescommissie.

OPPOSITIELID VERMOORD

Op 2 augustus berichtte de Ghanese veiligheidsdienst dat luitenant Vincent Tokfay, een voormalige lijfwacht van ex-premier Joseph Kokou Koffigoh, op 27 juli in de Ghanese hoofdstad Accra was vermoord.

In december 1991 was Tokfay gedwongen in ballingschap naar Ghana te gaan, nadat hij de woning van de premier had verdedigd (zie pag. 197/3 e.v.-'92). De Togolese regering beschuldigde hem ervan dat hij commandotroepen van het gewapende verzet trainde, en had hem kort tevoren verantwoordelijk gesteld voor een reeks aanvallen vanuit het buitenland. zoals een mislukte aanslag op president Gnassingbe Eyadema in maart 1993 (zie pag. 418/3 e.v.-'93). Volgens de Ghanese autoriteiten werden twee Togolese geheime agenten verdacht van de moord op Tokfay. Deze opvatting werd gedeeld door de Togolese oppositiepartij Unie van de Krachten voor Verandering.

OVEREENKOMST OVER REPATRIËRING

Op 12 augustus sloot de regering een overeenkomst met de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen (UNHCR) over de vrijwillige repatriëring van Togolese vluchtelingen die in buurlanden verbleven, vooral in Ghana en Benin. Een groot aantal vluchtelingen zou al zijn teruggekeerd, nadat in december 1994 een amnestie was afgekondigd (zie pag. 340/1/2-'95).

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 29 november maakte premier Edem Kodjo een belangrijke wijziging van het

kabinet bekend. waarbij hij het aantal portefeuilles uitbreidde en 13 nieuwe ministers aanstelde.

In de nieuwe regering waren leden van de Togolese Unie voor Democratie (UTD) en de voormalige regeringspartij Vergadering van het Togolese Volk (RPT) opgenomen. Het was niet duidelijk of in de regering ook vertegenwoordigers zaten van niet-parlementaire partijen die tot dan toe in het kabinet hadden gezeten. Er werden geen officiële redenen opgegeven voor de wijzigingen, die kritiek uitlokte van het oppositionele CAR. CAR-leider Yao Agboyibo beschreef de regeringswijziging als ,,verontrustend" en als een begin van de ,;massale binnenkomst van de baronnen van de enige partij die de vorige regering vormde".

In het gewijzigde kabinet was de verdeling van de portefeuilles per 29 november als volgt:

Premier - Edem Kodjo: staatsminister verantwoordelijk voor buitenlandse zaken en samenwerking - Barry Moussa Barque*; staatsminister verantwoordelijk voor economie en financiën - Elome Emile Dadzie+; nationale defensie - Yagninim Bitokotipou*; binnenlandse zaken en veiligheid - kolonel Seyi Memene+: justitie en zegelbewaarder - Elliot Lawson Lattevi*; industrie, staatsondernemingen en ont ikkeling van de vrijhandelszone - Payadowa Boukpessi+; plattelandsontwikkeling en rurale watervoorziening - Yao Do Felli+; betrekkingen met de Nationale Assemblée - Atsutse Agbobli+: uitrusting, mijnbouw en energie - Tchamdja Andjo+; nationaal onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Denissan François Gbikpi*; technisch onderwijs en territoriale ontwikkeling - Bamouni Somolou Stanislas Baba; planning en territoriale ontwikkeling - Klutse Kwassi*; jeugd- en sportzaken - Kouami Agbogboli Ihou; communicatie en cultuur - Esso Solitoki*;volksgezondheid - Jean-Pierre Amedone Afatsao+; milieu en toerisme - Aison Singo*; handel, prijzen en transport - Kodjo Vincent Appo": werkgelegenheid, arbeid en openbare diensten - Sambiani Liwab"; emancipatie en maatschappelijk welzijn - mevr. Tchangai Kissem Walla*; mensenrechten en rehabilitatie - Euphrem Dorkenou*:gedelegeerdminister in het ministerie van binnenlandse zaken en veiligheid, verantwoordelijk voor decentralisatie - Kofiui Victor Ayassou*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

BEGROTING 1996

De begroting voor 1996 ter waarde van in totaal 134.181 mrd franc CFA werd op 28 oktober aangenomen ($ 1,00 = 489,35 franc CFA op 3 november 1995).

(Vor.ber.pag. 629/3-1995)

ALGEMEEN

VOORTGANG PALESTIJNS-ISRAËLISCH VREDESPROCES

De moord op de Israëlische premier Yitzhak Rabin op 4 november 1995 (zie onder ISRAËL en pag. 866/2 e.v.-'95) had weinig onmiddellijke invloed op de Israëlisch-Palestijnse onderhandelingen in het kader van het vredesproces in het Midden-Oosten. Kort na de moord op Rabin verzekerde diens opvolger, Shimon Peres (die als minister van buitenlandse zaken een sleutelrol in dit proces had gespeeld), de voorzitter van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO), Yasser Arafat, dat Israël zich aan zijn verplichtingen zou houden zoals neergelegd in het ,,OsloB"-akkoord van september 1995 (zie pag. 860/2 e.v.-'95), met name die in verband met de hergroepering van troepen op de Westelijke Jordaanoever en de Palestijnse verkiezingen (zie onder PALESTIJNSE GEBIEDEN).

ISRAELISCH-SYRISCHE ONDERHANDE LINGEN

In november werd geen melding gemaakt van vooruitgang in de Syrisch-Israëlische onderhandelingen in het kader van het vredesproces in het Midden-Oosten.

De Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind had op 8 november in Damascus een ontmoeting met de Syrische president Hafez Assad. Na afloop van de ontmoeting zei Rifkind dat Assad de vredesonderhandelingen met Israël graag zo snel mogelijk wilde hervatten in de nasleep van de moord op Rabin. De *Independent* van 9 november berichtte dat Assad tegen Rifkind had gezegd dat naar zijn mening ,,technische obstakels" voor een akkoord naar zijn mening niet onoverkomelijk waren.

De aanwezigheid van de Israëlische en Syrische ministers van buitenlandse zaken op de eerste Euro-Mediterrane conferentie op 27-28 november in Barcelona (zie pag. 89/1/2-'96) leidde echter niet tot een doorbraak. Hoewel beide ministers toespraken hielden die algemeen als verzoeningsgezind werden beschouwd, werd er geen vooruitgang gemeld in de essentiele kwestie van de ,,veiligheidsgaranties". De spanning tussen de twee landen was eind november toegenomen, nadat Hezbollah-strijders in Zuid-Libanon Katjoesja-raketten op het noorden van Israël hadden afgevuurd en Israël als vergelding luchtaanvallen op Hezbollah-bases had uitgevoerd.

Hervatting vredesoverleg

Op 27-29 december voerden Syrische en Israëlische functionarissen vredesbesprekingen in het Wye River Conferentiecentrum nabij Annapolis in de Amerikaanse staat Maryland. Zij bleven in de Verenigde Staten voor informeel overleg, nadat de besprekingen op 29 december waren beëindigd. Beide partijen hadden elkaar eind juni voor het laatst ontmoet (zie pag. 577/3 e.v.-'95). Een nieuwe onderhandelingsronde zou op 3 januari 1996 beginnen.

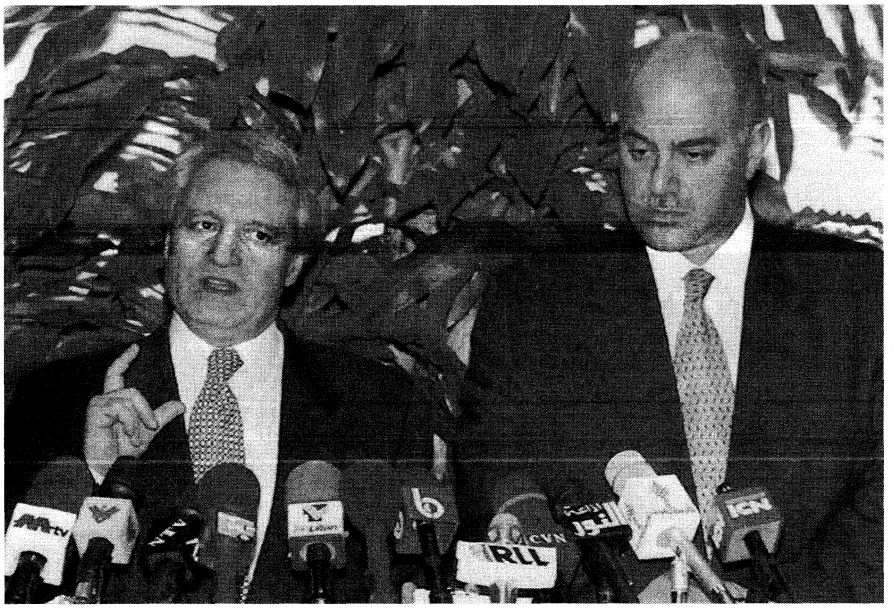
De Israëlische delegatie stond onder leiding van Uri Savir, directeur-generaal van het Israelische ministerie van buitenlandse zaken. De Syrische delegatie werd geleid door Walid al-Moualem, de Syrische ambassadeur in de VS. Een Amerikaanse delegatie, die bij de besprekingen een volwaardige rol als onderhandelingspartner was toegewezen. stond onder leiding van Dennis Ross. de speciale Amerikaanse coördinator bij de vredesbesprekingen over het Midden-Oosten.

In een vraaggesprek met de Israëlische televisie op 29 december noemde Savir de sfeer tijdens de besprekingen ,,goed" en zei hij dat beide partijen ,,een beter begrip voor elkaars positie hadden". In officiële Syrische persberichten werd betrekkelijk optimistisch geoordeeld over de besprekingen. Maar in een vraaggesprek met Radio Monte Carlo op 30 december waarschuwde al-Moualem dat beide partijen nog steeds door ,,eenkloof" werden gescheiden.

Volgens de Middle East International van 5 januari 1996 maakte ,,een niet nader genoemde Israëlische specialist in gezamenlijke projecten" deel uit van de Israëlische delegatie en probeerde Israël ..Syrië over te halen tot een overeenkomst door te wijzen op de gezamenlijke economische voordelen die vrede zou kunnen opleveren".

Begin december had het Israëlisch-Syrische vredesoverleg een verdere stimulans gekregen, toen Dennis Ross en Wiktor Posoewaljoek, de speciale gezant van de Russische president Boris Jeltsin, een bezoek brachten aan Israël en Syrië.

In een toespraak tot het Amerikaanse Congres tijdens een kort bezoek aan Washington (zie onder ISRAEL) deed de Israëlische premier Shimon Peres op 12 december een persoonlijk beroep op de Syrische president Hafez Assad om te onderhandelen over een vredesregeling. Peres zei: ,,laat beide partijen iets



De Syrische minister van buitenlandse zaken Farouk al-Shara (1.)spreekt, tijdens een gezamenlijke persconferentie met zijn Libanese collega Fares Bweiz (r.)op 19 december 1995 in het presidentieel paleis te Beiroet. de hoop uit dat hervatting van het Israelisch-Syrisch vredesoverleg tot ,,tastbareresultaten" zal leiden.

aan elkaar toegeven door wederzijds aandacht te schenken aan elkaars behoeften. Zonder illusies maar vastberaden zijn wij bereid moeilijke beslissingen te nemen, als u daartoe bereid bent". Op 13 december publiceerde het officiële Syrische dagblad ***Tishrin*** een positieve reactie op Peres' toespraak. Hierin werd gezegd dat Peres' toespraak ,,nieuwe woorden bevatte, die werkelijk interessant zijn" en dat ,,Peres' opmerkingen een kwalitatieve verandering in het politieke denken van Israël betekenen, evenals een verdere stap in de richting van politiek pragmatisme in Israël".

Op 16 december was tijdens een rondreis door het Midden-Oosten van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher bekendgemaakt dat er overeenstemming was bereikt om in Maryland vredesbesprekingen te voeren. Op 18 december maakte premier Peres bekend dat hij en Christopher het eens waren geworden over een ,,tienpunten tellend plan" dat de grondregels bevatte voor de onderhandelingen. Hij zei de onderhandelingen te willen openen met een persoonlijke ontmoeting met Assad. Maar op 19 december noemde de Syrische minister van buitenlandse zaken Farouk al-Shara een topontmoeting tussen Peres en Assad .,prematuur".

De nieuwe geest van optimisme die rond de Israëlisch-Syrische onderhandelingen waarde, had een ongunstige uitwerking op Syrie's strategisch regionaal bondgenootschap met Iran. In de *Guardian* van 1 januari 1996 werd bericht dat Iran een bezoek aan Syrië van de eerste vice-president Hassan Ebrahim Habibi had afgelast en dat de Iraanse pers recentelijk ,,een nog nooit eerder voorgekomen aanval op Syrië had ontketend".

Gesprekken in Maryland

Na de hervatting van de vredesbesprekingen eind december 1995 (zie boven) voerden Syrische en Israëlische functionarissen in januari 1996 verdere gesprekken in het Wye River Conferentiecentrum in Maryland.

De delegaties van Israël, Syrië en de Verenigde Staten onder leiding van resp. Uri Savir, Walid al-Moualem en Dennis Ross kwamen bij elkaar op 3-5 januari. 24-26 januari en 29-31 januari. Op sommige momenten nam ook de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher deel aan de gesprekken.

Op 12-13 januari bracht Christopher een bezoek aan het Midden-Oosten voor gesprekken met de Israelische premier Shimon Peres en de Syrische president Hafez Assad.

Uit berichten eind januari viel op te maken dat er weinig vooruitgang was geboekt ten aanzien van de centrale kwestie van de veiligheidsregelingen in het geval van een Israëlische terugtrekking van de Golanhoogte.

Tijdens een bezoek aan Israël op 8 januari zei de Amerikaanse minister van defensie William J. Perry dat de Verenigde Staten bereid waren troepen naar de Golanhoogte te sturen als vredeshandhavers. wanneer Israël en Syrië een alomvattendvredesakkoordgeslotenzouden hebben.

GEWELD OP DE WESTOEVER

Op 16 januari werden twee Israëlische soldaten bij Hebron gedood in een volgens de Israëlische radio ,,terroristische aanslag".

Op 19 januari werden bij Jenin drie Palestijnen, door de Israëlische radio



Familieportret van de deelnemers aan het Syrisch-Israëlische vredesoverleg op 26 januari 1996 in het Wye River Conferentiecentrum in de Amerikaanse staat Maryland.



Voor het begin van een nieuwe ,,vredespendel" tussen Israël en de Syrische hoofdstad Damascus geeft de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher (r.) op 10 januari 1996 samen met premier Shimon Peres (1.)een persconferentie in Jeruzalem.

omschreven als ,,bekende Hamas-activisten", door Israëlische soldaten gedood.

De drie hadden Israëlische soldaten bij een wegblokkade aangevallen en waren gesneuveld bij het daarop volgende vuurgevecht. Het Palestijnse radiostation Stem van Jericho zei echter op 19 januari dat de Israëlische soldaten zonder waarschuwing het vuur hadden geopend op de drie Palestijnse ,,jongeren".

Op 30 januari werd een Israëlische soldaat doodgestoken in de buurt van Jenin.

GEHEIM CONTACT TUSSEN HAMAS EN ISRAËL

De in Londen gevestigde krant *Al-Sharq al-Awsat* berichtte op 30 januari dat Hamas in het geheim verkennende contacten had gehad met Israël via ,,enkele Arabische tussenpersonen".

(Vor.ber.pag. 857/2 e.v.-1995)

BAHREIN

VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

Op 1 oktober 1995 bevestigde de sjiitische oppositieleider sjeik Abd al-Amir al-Jamri dat de regering 43 politieke gevangenen had vrijgelaten op grond van de gratiebepalingen die zij in augustus bekend had gemaakt (zie pag. 778/2-'95). De gevangenen waren betrokken geweest bij recente onlusten. De regering had hiertoe besloten ondanks het mislukken van de besprekingen waarmee zij in september had gepoogd haar geschillen met de oppositie bij te leggen (zie pag. 778/3-'95).

VERGROTING AMERIKAANS LUCHTMACHTPOTENTIEEL

Op 23 oktober werd bekend gemaakt dat de regering van Bahrein de Verenigde Staten toestemming had gegeven om 30 militaire vliegtuigen op het eiland te stationeren.

De Verenigde Staten hebben een basis op het zuidelijk deel van het eiland, van waaruit Amerikaanse marineschepen vertrekken voor patrouilles in de Golf.

HONGERSTAKING OPPOSITIE. WAARSCHUWING REGERING TEGEN ,,SAMENSCHOLINGEN"

De *Middle East Economic Digest* van 17 november berichtte dat zeven oppositieleiders op 1 november een tiendaagse hongerstaking hadden beëindigd

De groep hongerstakers onder leiding van de sjiitische geestelijke, sjeik Abd al-Amir al-Jamri maakte bekend dat zij de regering enige tijd zou geven om aan hun politieke eisen tegemoet te komen, alvorens nieuwe vreedzame protesten te organiseren (voor het mislukken van de besprekingen in september, zie pag. 778/3-'95). De oppositie eiste een dialoog over politieke liberalisering, de vrijlating van alle mensen die tijdens de recente onlusten waren aangehouden. en de terugkeer van verbannen aanhangers van de oppositie,

Begin november kwamen in de noordwestelijke stad Bani Jamrah omvangrijke mensenmenigten bijeen om het einde van de hongerstaking te vieren. In een reactie op deze samenscholingen gaf het ministerie van binnenlandse zaken op 6 november in de plaatselijke pers een verklaring uit waarin het dreigde ,,maatregelen te nemen om onwettige samenscholingen te voorkomen en uiteen te drijven".

KABINETSWIJZIGING

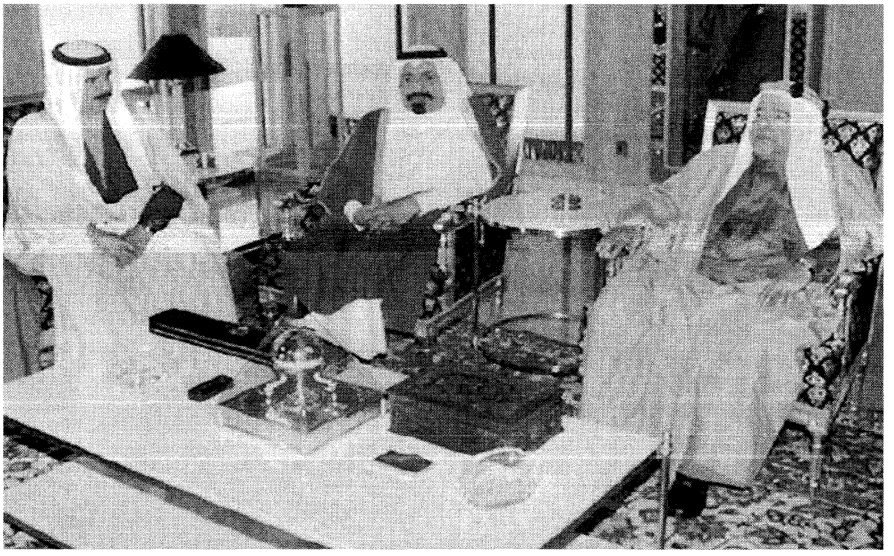
Op 6 november vaardigde de emir. sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa, een decreet uit waarbij sjeik Ali bin Isa bin Salman Al-Khalifa tot minister van het hof van de emir werd benoemd.

TOENEMENDE BOTSINGEN TUSSEN REGERING EN OPPOSITIE

De hoofdzakelijk door sjiieten geleide oppositie, die in december 1994 tot stand gekomen was (zie pag. 209/1-'95), leek in januari 1996 in hevigheid toe te nemen.

Op 17 januari kwam een bom tot ontploffing in een hotel in de hoofdstad Manama, waar een internationale energieconferentie aan de gang was. Niemand raakte bij de aanslag gewond. Gedurende de hele maand januari kwamen er berichten over botsingen, plunderingen en brandstichtingen, en op het einde van de maand waren tenminste 500 activisten van de oppositie gearresteerd, waaronder de sjiitische geestelijke, sjeik Abd al-Amir al-Jamri en zeven andere leiders van de sjiitische oppositie.

De reactie van de regerende al-Khalifa-familie was tweeërlei. Op 17 januari maakte premier sjeik Khalifa bin Sulman al-Khalifa bekend dat hij plannen overwoog om de ingestelde Adviesraad verder tot ontwikkeling te brengen (het in ere herstellen van de gekozen Nationale Assemblee, die in 1975 was ontbonden, was een van de belangrijkste eisen van de oppositie). Maar op 20 januari gaf het ministerie van defensie een verklaring uit, waarin de bereidheid werd beklemtoond ,,omde situatie eens en voor altijd op te lossen" na afkondiging van de noodtoestand. Tot dan toe waren de onlusten bestreden door ordetroepen die on-



De emir van Bahrein, sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa (r.) samen met zijn broer. de voormalige emir van Qatar, sjeik Khalifa Bin Hamad al-Thani (m.),voor de aanvang van de lunch, die hen op 26 december in de Bahreinse hoofdstad Manama wordt aangeboden door kroonprins en waarnemend premier sjeik Hamad bin Isa al-Khalifa (l.).

der de verantwoording van het ministerie van binnenlandse zaken vielen en opereerden volgens het burgerlijk recht.

De toestand in Bahrein werd bemoeilijkt door toenemende spanningen tussen de Golfstaten. Er werd in de regio zeer verschillend gereageerd op de onrust in Bahrein. Koeweit sprak zijn bezorgdheid uit en zegde steun toe aan de regering. Het naburige Qatar stond op 13 januari de Bahreinse oppositie in ballingschap een optreden op de staatstelevisie toe via een anderhalf uur durend interview met twee vooraanstaande leden van die oppositie, sjeik Ali Salman en Mansur al-Jamri.

(Vor.ber.pag. 778/1 e.v.-1995)

ISRAËL

BEGRAFENIS RABIN. AANWEZIGHEID ARABISCHE LEIDERS. SHIMON PERES VOLGT OP ALS PREMIER

Op 6 november 1995 werd Yitzhak Rabin begraven op de Herzlberg-begraafplaats in Jeruzalem. Daarvoor had hij 24 uur lang opgebaard gelegen voor het gebouw van de Knesset. Ongeveer een miljoen mensen waren langs zijn kist getrokken.

Zijn begrafenis werd bijgewoond door tal van (gewezen) staatshoofden en regeringsleiders, onder wie de Amerikaanse president Bill Clinton, diens voorgangers Gerald Ford en Jimmy Carter, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, de Britse premier John Major, de Franse president Jacques Chirac en de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin.

De meest prominente Arabische leiders die de begrafenis bijwoonden waren de Egyptische president Hosni Mubarak en koning Hoessein van Jordanië, terwijl ook de Omaanse staatsminister van buitenlandse zaken, Yusuf bin Alawi bin Abdullah. en de Qatarese minister van informatie en cultuur, Hamad Abdulaziz al-Kawari. aanwezig waren. Het Palestijnse Nationale Gezag (PNA) had zes leden naar de begrafenis gestuurd: Ahmed Qurie. Nabil Shaath, Sa'ib Urayqat, Faisal Husseini, Furayh Abu Middayn en Jamil Tarifi. De voorzitter van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) en het PNA, Yasser Arafat. woonde de begrafenis niet bij, maar bracht op 10 november een bezoek aan Leah Rabin in Tel Aviv.

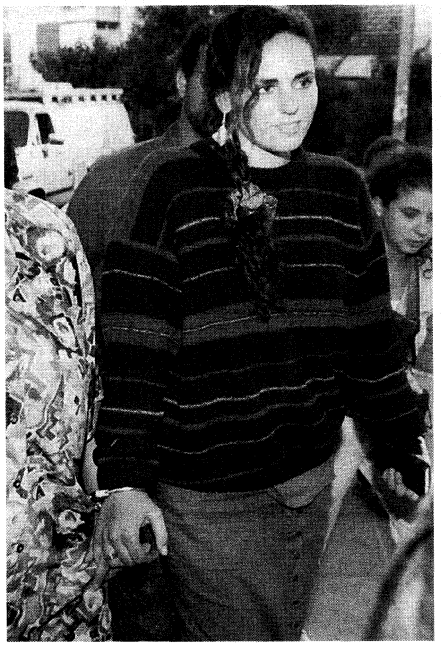
Een geëmotioneerde koning Hoessein zei in zijn lofrede dat Rabin ,,als een soldaat voor de vrede" was gestorven. President Mubarak zei dat Rabins daden hem tot ,, een ware held van de vrede" hadden gemaakt. Zijn opvolger en eeuwige rivaal, Shimon Peres, zei dat hoewel Rabin geen testament had nagelaten, hij ,,ons een weg heeft nagelaten die wij vol vertrouwen en vastberaden zullen begaan". President Clinton riep het Midden-Oosten op om van het martelaarschap van Rabin te leren dat ,,als mensen niet in staat zijn de haat jegens hun vijanden te laten varen, zij groot gevaar lopen het zaad van de onderlinge haat te zaaien".

Terwijl gematigde Arabische landen de moord op Rabin betreurden, reageerden Arabische en fundamentalistische groeperingen van de harde lijn volkomen anders.

De Libanese radio berichtte op 5 november dat de aanvankelijke reactie van het Libanese publiek op de moord



V.r.n.l. de Nederlandse koningin Beatrix en premier Wim Kok, de Amerikaanse president Bill Clinton en echtgenote Hillary, en de Egyptische president Hosni Mubarak kijken toe als de kist met het stoffelijk overschot van Yitzhak Rabin op 6 november voorbij wordt gedragen op de Herzlberg-begraafplaats in Jeruzalem.



Margalit Har-Shefi, met in haar linkerhand een kleine bijbel, wordt op 17 november geboeid voor verhoor naar de politierechtbank Petah Tikva nabij Tel Aviv gebracht.

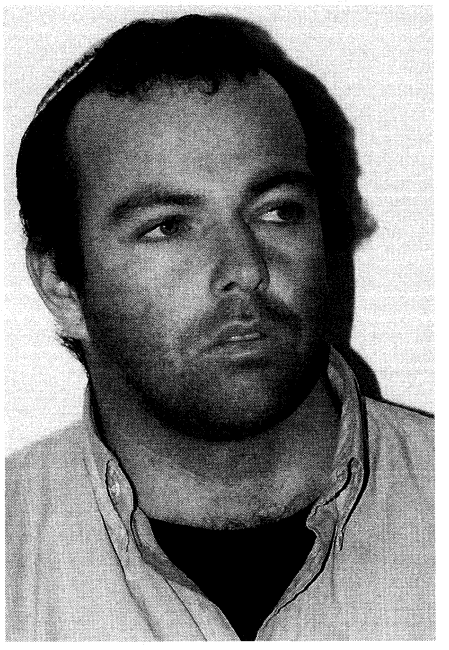
op Rabin ,,er een van opgetogenheid was geweest". In een commentaar op de moord dat op 5 november werd uitgezonden zei de Iraanse president Ali Akbar Rafsanjani: ,,Krachtens een geloofsprincipe menen wij dat wie het zwaard van de tirannie trekt door hetzelfde zwaard zal worden gedood, direct of indirect."

In de eerste Syrische reactie op de moord spoorde het regeringsdagblad *Tishrin* van 6 november Israël aan ,,de verloren tijd in te halen" door vredesbesprekingen met Syrië en Libanon te voeren. Maar volgens een Amerikaanse functionaris, die door de *International* Herald Tribune van 7 november werd geciteerd, zou de Syrische president Hafez Assad de moord op Rabin in een recent telefoongesprek met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher hebben veroordeeld.

Binnenlandse nasleep van **de moord**

Yigal Amir bekende op 6 november voor een rechtbank in Tel Aviv dat hij de moord op premier Rabin had gepleegd. Hij verklaarde dat hij ,,alleen had gehandeld, zij het misschien met God" en dat hij Rabin had vermoord omdat hij Israëlisch land aan de Palestijnen weggaf. Amir werd nog niet officieel in staat van beschuldiging gesteld.

In weerwil van Amirs verklaring dat hij alleen had gehandeld arresteerde de politie in de maand november negen andere personen op verdenking van medeplichtigheid. Onder hen bevonden zich Amirs broer, Hagai Amir, Margalit Har-Sheffey, een medestudente van Amir aan de Bar-Ilan Universiteit, en Avishai Raviv,de leider van de extreemrechtse Eyal (Joodse Militante Organisatie). Raviv werd op 15 november vrijgelaten, maar vier dagen later pu-



Avishai Raviv tijdens zijn verhoor op 8 november 1995 voor de politierechtbank in Tel Aviv.

bliceerden de Israëlische media berichten dat hij een betaald informant was van de Israëlische binnenlandse veiligheidsdienst Shin Bet.

Het klaarblijkelijke gemak waarmee Amir Rabin had kunnen vermoorden bracht de Israëlische ordestrijdkrachten in de grootste verlegenheid.

Het hoofd van de eenheid die was belast met de bewaking van Rabin, een onderdeel van Shin Bet, trad op 8 november af. De volgende dag werd een officiële onderzoekscommissie naar de moord ingesteld. Op 19 november berichtte de Israëlische radio dat het kabinet had besloten een speciaal team op te richten ter bestrijding van ,,joods terrorisme en het aanzetten tot staatsondermijnende activiteiten door extreem-rechts".

In een reeks van radio- en televisie-interviews op 7 november verweet Leah Rabin leden van de oppositionele Likoed-partij de sfeer te hebben helpen scheppen die tot de moord op haar man had geleid. Ze sprak over een recente Likoed-demonstratie die was bijgewoond door partijleider Binyamin Netanyahu en waarop een afbeelding te zien was geweest van haar man in nazi-uniform.

Op 12 november kwamen op het Plein van de Koningen van Israël in Tel Aviv 230.000 Israëli's bijeen ter afsluiting



De uit drie leden bestaande onderzoekscommissie naar de moord op premier Rabin, met (v.l.n.r.) voormalig hoofd van de Mossad Zvi Zamir (l.),voormalig president van het Hooggerechtshof en ieider van de commissie Meir Shamgar (m.)en professor Ariel Rozn-Zvi (r.).poseert op 19 november 1995 voor de pers.



Beeld van de vredesmanifestatie op 4 november 1995 op het Plein van de Koningen van Israël in Tel Aviv, na afloop waarvan premier Rabin werd vermoord.

van de rouwweek voor Rabin. Hoogtepunt van de herdenkingsavond was een toespraak door weduwe Leah Rabin tot de menigte. Burgemeester Rony Milo van Tel Aviv doopte het plein, waar op 4 november premier Rabin na afloop van een vredesmanifestatie (zie pag. 866/2 e.v.-'95)werd vermoord, officieel om tot Yitzhak Rabin Plein.

Vormingnieuwe regering

Na de moord op Rabin nam vice-premier Peres tijdelijk het premierschap waar. Kort na de moord verklaarde Likoed-leider Netanyahu dat hij Peres niet dwars zou zitten als hij Rabin als premier zou opvolgen. Op 6 november sloot Peres de mogelijkheid van vervroegde algemene verkiezingen uit en wees erop dat deze volgens plan in november 1996 zouden plaatsvinden.

Op 13 november bekrachtigde het centrale comité van de Arbeidspartij Peres' kandidatuur voor het premierschap. Op 15 november verzocht president Ezer Weizmann, na met alle partijen een onderhoud te hebben gehad, Shimon Peres officieel een nieuwe regering te vormen. Op 21 november ondertekenden de leiders van de aftredende coalitie (Arbeidspartij, Meretz en de Yiud-factie) een nieuwe coalitieovereenkomst. De drie partijen hadden samen 58 zetels in de 120 leden tellende Knesset en konden bij de meeste stemmingen op de steun rekenen van de vijf vertegenwoordigers van de twee Arabische partijen.

Op 21 november maakte Peres zijn nieuwe kabinet bekend, dat door de Knesset op 22 november met 62 stemmen tegen 8 en 28 onthoudingen officieel werd goedgekeurd.

Samenstelling kabinet

De verdeling van de portefeuilles was op 22 november 1995 als volgt:

Premier, defensie - Shimon Peres (Arbeidspartij)+; communicatie; wetenschap en kunsten - mevr. Shulamit Aloni (Meretz)+; minister in het bureau van de premier - Yossi Beilin (Arbeidspartij)+; huisvesting en bouw - Benyamin Ben Eliezer (Arbeidspartij); toerisme - Uzi Baram (Arbeidspartij); buitenlandse zaken - Ehud Baraq (Arbeidspartij)+; handel en industrie - Micha Harish (Arbeidspartij); justitie - David Libai (Arbeidspartij); arbeid en sociale zaken - Ora Namir (Arbeidspartij); volksgezondheid - Ephraim Sneh (Arbeidspartij); zonder portefeuille - rabbi Yehuda Amital (niet partijgebonden)*: immigratie en absorptie - Yair Tzaban (Meretz); landbouw en plattelandsontwikkeling - Ya'akov Tzur (Arbeidspartij); transport - Yisrael Kessar (Arbeidspartij); onderwijs, cultuur en sport - Amnon Rubinstein (Meretz); binnenlandse zaken - Haim Ramon (Arbeidspartij)*; energie en infrastructuur - Gonen Segev (Yiud); financiën - Avraham Shocat (Arbeidspartij); binnenlandse veiligheid - Moshe Shahal (Arbeidspartij)+; religieuze zaken - Shimon Shitrit (Arbeidspartij)+; milieu - Yosi Sarid (Meretz).

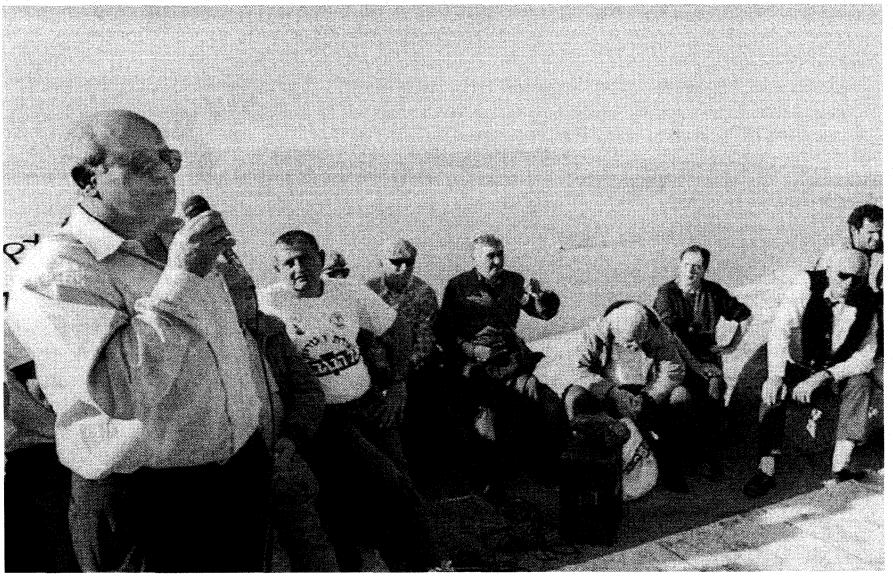
*nieuwe benoeming
+andere taken

Peres benoemde zichzelf tot minister van defensie, een post die hiervoor ook door Rabin was bekleed. In een interview met de Israëlische radio verdedigde Peres zijn besluit om controle over defensie te houden met het argument dat ,,hetnodig was om toezicht te houden op het schemergebied tussen de terreinen van buitenlandse zaken en defensie".

Over de benoeming van rabbi Yehuda Amital. een niet partijgebonden gematigde religieuze leider, tot minister zonder portefeuille, merkte Peres op dat ,,elkeregering enige spiritualiteit nodig heeft" en dat Amital ,,de regering voldoende spiritualiteit zou geven om ons te helpen bij het bewaren van de natio-



Familieportret van het Israëlische kabinet van 22 november 1995, dat staat opgesteld achter president Ezer Weizmann (l.) en premier Shimon Peres (r.),met onder meer de nieuwe minister zonder portefeuille rabbi Yehuda Amital (r).



De leider van ,,De Derde Weg", Avigdor Kahalani, spreekt op 27 december 1995 in Ein Gev aan het meer van Galilea vanaf de Golanhoogte zijn aanhangers toe. De partij is tegen teruggave van de Hoogten aan Syrië.

nale eenheid en het houden van een nationale dialoog".

Ehud Baraq, de voormalige chefstaf van het leger, die sinds juli het ambt van minister van binnenlandse zaken had bekleed, werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken. Haim Ramon, secretaris-generaal van de machtige vakcentrale Histadrut, werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken. Ramon was in februari 1994 afgetreden als minister van volksgezondheid (zie pag. 435/1-'94), waarna hij in april uit de Arbeidspartij was gezet toen hij zijn voornemen kenbaar maakte om met een eigen lijst aan de verkiezingen van de Histadrut deel te nemen. De hier opvolgende overwinning van Ramon aan het hoofd van de Beweging voor Nieuw Leven (ook bekend als ,,Ram") was een vernederende slag voor de Arbeidspartij geweest (zie pag. 874/3-'94). Op 13 november maakte Ramon zijn voornemen bekend om terug te keren in de schoot van de Arbeidspartij ,,omdat (hij zich had) gerealiseerd dat het nodig was de rijen te sluiten".

Oprichting nieuwe partijen

Op 14 november werd een nieuwe rechtse partij geregistreerd: Yamin Yisrael (Israëls Recht). De partij was opgericht door Knesset-lid Shaul Gutman, een voormalig lid van de rechtse Moledet-factie.

Op 12 december koos de 130 leden tellende nieuwe politieke partij De Derde Weg Avigdor Kahalani tot voorzitter. Kahalani was lid van de Knesset voor de Arbeidspartij.

AANKLACHTEN IN VERBAND MET MOORD OP RABIN. OPENING PROCES-AMIR

Op 4 december werd sergeant Eric Schwartz officieel in staat van beschuldiging gesteld wegens betrokkenheid bij de moord op premier Rabin innovember.

Schwartz werd ervan beschuldigd wapens uit zijn kazerne te hebben gesmokkeld en deze te hebben geleverd aan de moordenaar van Rabin, Yigal Amir, en diens broer Hagai Amir. Schwartz verkeerde kennelijk in de veronderstelling dat de twee broers van plan waren aanslagen te plegen op Palestijnen.

Op 6 december werd Yigal Amir officieel beschuldigd van de moord op Rabin. Hagai Amir en Yigals vriend Dror Adani werden beschuldigd van medeplichtigheid aan de moord, en verboden wapenbezit. De eerste zitting van het proces was vastgesteldvoor 19 december.

De drie werden er ook van verdacht een ondergrondse groep te hebben willen vormen om Palestijnen aan te vallen in een poging het Israëlisch-Palestijns vredesproces te dwarsbomen. Dit aspekt zou in een apart proces aan de orde komen

Op 19 december besloot de orthodox-joodse rechter Edmond Levy na het voorlezen van de aanklacht tegen Yigal Amir op verzoek van de verdediging het proces te verdagen tot 23 januari 1996, omdat de advocaten zeiden meer tijd nodig te hebben

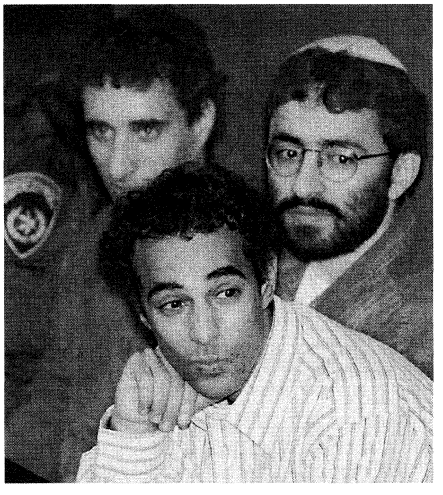
Opening van het proces

Op de eerste dag van zijn proces op 23 januari 1996 bekende Yigal Amir premier Rabin op 4 november te hebben doodgeschoten. maar probeerde hij het te doen voorkomen Rabin niet met voorbedachte rade te hebben willen vermoorden. ,,Het was mijn bedoeling Rabin zodanig te raken dat hij niet meer kon functioneren als premier - ofwel door hem invalide te maken of, als er geen andere keus was, door hem te doden. Als het moord met voorbedachte rade was geweest, had ik wel op zijn hoofd gericht", zo verklaarde Amir. De eerste van Amirs drie kogels trof premier Rabin in de wervelkolom. Op de vraag van rechtbankpresident Levy, waarom hij na het eerste schot nog tweemaal schoot, sprak Amir zichzelf vervolgens tegen door te verklaren: ,,om zeker te zijn" dat de premier ,,niet in leven zou blijven".

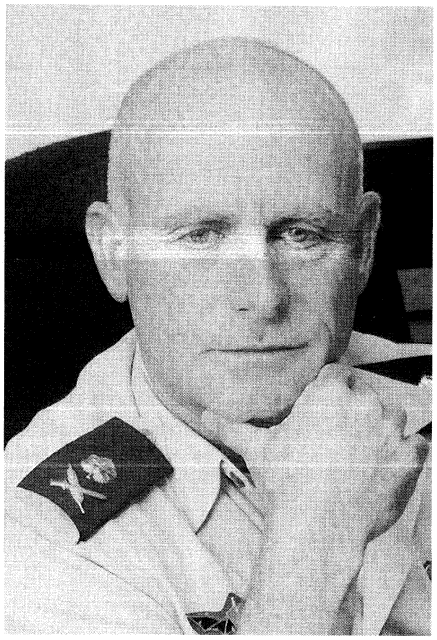
Op de tweede dag van het proces, 28 januari, verklaarde politie-inspecteur Motti Naftali, die als getuige optrad, dat Amir op de avond van de moord geen enkel teken van berouw toonde. Hij was ,,zokoud als een vis". Amir had de politie na de moord om taart en wijn gevraagd om het succes te vieren. Op de eerste procesdag had Amir laten blijken geen spijt te hebben van zijn daad.

BEGROTING 1996

Op 29 december 1995 gaf de Knesset zijn



De van de moord op Rabin verdachte Yigal Amir (m.) en de van medeplichtigheid verdachte broer Chagai Amir (l.) en vriend Dror Adani (r.) op 7 januari 1996 in de arrondissementsrechtbank in Tel Aviv.



Het nieuwe hoofd van Shin Beth, admiraal Ami Ayalon (archieffoto van 21 december 1995).

goedkeuring aan de begroting voor 1996. De uitgaven werden gesteld op NIS 172,8 mrd. waarvan ongeveer NIS 27,8 mrd werd gereserveerd voor defensie.

NIEUW HOOFD VAN SHIN BET

Op 8 januari 1996 nam het hoofd van Shin Bet, Israëls binnenlandse veiligheidsdienst, ontslag. Sedert de moord op premier Yitzhak Rabin in november 1995 was er druk uitgeoefend op Karmi Gilon, tot dan toe alleen bekend als ,,Kaf",om op te stappen.

Op 14 januari keurde het kabinet officieel de benoeming goed van schoutbij-nacht Ami Ayalon, voormalig commandant van de Israëlische marine, tot het nieuwe hoofd van Shin Bet. Voor het eerst zag de regering zich gedwongen om de naam van het nieuwe hoofd te noemen, aangezien Israëlische kranten zich niet langer aan de traditie hielden om de naam geheim te houden.

DEMONSTRATIE ETHIOPISCHE IMMIGRANTEN

Op 28 januari raakten in Jeruzalem meer dan 80 mensen gewond tijdens een demonstratie van Ethiopische immigranten, die protesteerden tegen een beslissing van het ministerie van volksgezondheid om het bloed te vernietigen van Israëlische donoren van Ethiopische afkomst. Het ministerie zou hebben beweerd dat Ethiopische immigranten een 53-maal hogere kans hadden om HIV-positief te zijn dan andere Israëlische ingezetenen.

Op 30 januari benoemde de regering oud-president Yitzhak Navon om een onderzoek naar de zaak in te stellen.

BETREKKINGEN MET ARABISCHE LANDEN

De Middle *East Economic* Digest van 11 november berichtte dat het Israëlische ministerie van energie en de Amerikaanse maatschappij Enron op 31 oktober in Jordanië een memorandum van intentie hadden ondertekend, dat voorzag in de levering van in Qatar geproduceerd vloeibaar aardgas (LNG) aan Israël. Het memorandum was ondertekend tijdens de tweede Economische Top van het Midden-Oosten en Noord-Afrika, die eind oktober in Amman was gehouden (zie pag. 864/3-'95).

De overeenkomst voorzag in de levering van minstens 2 mln ton LNG per jaar, te beginnen in 2000. In een toespraak na de ondertekening van de overeenkomst zei Peres dat het ,,een zeer belangrijke stap (was) op weg naar normalisering van de betrekkingen in het Midden-Oosten en de ontwikkeling van een economische vrede, niet alleen een politieke".

De radiozender Stem van Israël berichtte op 20 november dat Israël en Qatar een memorandum van vertrouwen hadden ondertekend voor samenwerking op het gebied van de luchtvaart. Volgens het bericht onderhandelden de twee landen over vluchten tussen Tel Aviv en Doha.

Betrekkingen met Mauretanië

De ministers van buitenlandse zaken van Mauretanië en Israël, die elkaar op de Barcelona-conferentie van Europese en Middellandse-Zeelanden in Barcelona hadden ontmoet, maakten op 27 november hun voornemen bekend om ,,belangen"-kantoren te openen in de Spaanse ambassades in Nouakchott en Tel Aviv als een eerste stap op weg naar volledige diplomatieke betrekkingen

Premier Peres bezoekt Jordanië, Egypte en Marokko

Begin december bracht Peres voor de eerste keer in de hoedanigheid van premier een bezoek aan Jordanië en Egypte. Na een ontmoeting met president Mohamed Hosni Mubarak maakte Peres bekend dat hij een onderzoek zou laten instellen naar beschuldigingen dat Israëlische militairen tijdens de Arabisch-Israëlische oorlogen van 1956 en 1967 Egyptische krijgsgevangenen hadden geëxecuteerd (zie pag. 1282412 e.v.-'56; 369/1 e.v.-'67).



Ethiopische joden schreeuwen op 28 januari anti-regeringsgezinde leuzen tijdens een gewelddadige protestbijeenkomst in Jeruzalem voor het ambtsgebouw van de premier

Na zijn bezoek aan de Verenigd? Staten (zie hieronder) reisde Peres op 13 december naar Marokko

uitspraak Peres over nucleaire potentie

Tijdens een interview met Israelische verslaggevers op 21 december verklaarde de Perrs dat Israël bereid was „zijn nucleaire programma te staken". zodra andere landen in het Midden-Oosten akkoord hadden ingestemd met een alles onivattende vrede in de regio

Peres zei niet of hij doelde op Israëls civiele nucleaireprogramma of op kernwapens. In het verled-en hadden Israelische functionarissen bevestigend noch ontkennend gereageerd op berichten dat Israël kernwapens bezat.

Jordaanse koning Hoessein op staatsbezoek

Op 10 januari 1996 bracht koning Hoessein van Jordanië zijn eerste officiele bezoek aan Tel Aviv. Op 16 januari tekenden Israël en Jordanië een veelomvattende transportovereenkomst, zoals gestipuleerd in het vredesverdrag van 1994 (zie pag. 872/1 e.v.-'94).

De overeenkomst had betrekking op het wegverkeer tussen Jordanië, Israël en de Palestijnse zelfbestuurgebieden, en het openen van luchtverbindingen tussen Jordanië en Israël. Alle resterende overeenkomsten die nodig waren voor de normalisering van economische en culturele betrekkingen - waaronder de vaststelling van de zeegrenzen - werden op 18 januari getekend.



Koning Hoessein van Jordanië (m.)wordt op 10 januari 1996 na aankomst op het vliegveld Sde Dov van Tel Aviv geflankeerd door premier Shimon Peres (r.) en parlementsvoorzitter Shevah Weiss (l.).



Op 16 januari 1996. de derde dag van zijn staatsbezoek aan Duitsland, neemt de Israelische president Ezer Weizmann in het bijzijn van zijn vrouw Reuma het applaus van parlementsleden in ontvangst na zijn toespraak tot de Bondsdag. Zijn Duitse ambtgenoot Roman Herzog, staande achter Reuma. applaudisseert mee.

Opening verbindingskantoor in Tunesië. Informeel contact met Jemen

Op 22 januari kwamen Israël en Tunesië overeen verbindingskantoren te openen in Tunis en Tel Aviv. Met het besluit werd een principe-akkoord uitgevoerd dat in oktober 1994 was bereikt (zie pag. 876/3 - 94).

Op 11 januari berichtte de radio van het Israëlische leger dat premier Shimon Peres die dag in Parijs een informele ontmoeting had gehad met president Ali Abdullah Saleh van Jemen.

RUSSISCHE MINISTER VAN DEFENSIE OP BEZOEK. SAMENWERKINGSAKKOORD OVER VEILIGHEID

Van 30 november - 2 december 1995 bracht de Russische minister van defensie generaal Pawel Gratsjow een bezoek aan Israël. Dit was het eerste bezoek van een Russische minister van defensie aan Israël.

Op 1 december berichtte de Israëlische radio dat Gratsjow en premier Peres die dag een raamakkoord over samenwerking op het gebied van veiligheid hadden ondertekend. Volgens berichten in de pers werd in het akkoord onder meer bepaald dat Israël in Rusland ontwikkelde wapens, die eigendom waren van Rusland en andere landen. zou verbeteren. Daarnaast behelsde het akkoord plannen voor een uitwisselingsprogramma voor officieren en voor de aankoop van een aantal Russischevrachtvliegtuigen door Israël.

DIPLOMATIEKE RETREKKINGEN MET MACEDONIË

Op 7 december berichtte het Hongaarse persbureau MTI dat Israël en Macedonië diplomatieke betrekkingen hadden aangeknoopt op het niveau van ambassadeurs.

BEZOEK PREMIER PERES AAN VERENIGDE STATEN

Op 11 december voerde de Israëlische premier Shimon Peres besprekingen met de Amerikaanse president Bill Clinton tijdens een driedaags bezoek aan de VS. Dit was Peres' eerste bezoek aan de VS na de moord op Yitzhak Rabin in november.

In de Guardian van 11 december werd bericht dat beide leiders naar verwachting gesprekken zouden voeren over de mogelijkheid om voor de eerste keer een officieel defensieverdrag tussen Israël en de VS te sluiten waarin de veiligheid van Israël zou worden gewaarborgd in geval van een vredesakkoord met Syrië, waarbij Israël zich zou terugtrekken uit de Golanhoogte.

Israëlisch staatsburgerschap voor Pollard

Op 24 januari 1996 verleende Israël het staatsburgerschap aan Jonathan Jay Poliard, die in de Verenigde Staten een levenslange gevangenisstraf uitzat. Pollard was in 1987 schuldig bevonden aan spionage voor Israël.

BEZOEK VAN PRESIDENT WEIZMANN AAN DUITSLAND

Medio januari 1996 bezocht president Ezer Weizmann Duitsland, het tweede bezoek van een Israëlisch staatshoofd aan dat land.

Er was enige commotie ontstaan over opmerkingen van Weizmann voor en tijdens het bezoek. Voor zijn vertrek had hij verslaggevers gezegd dat hij niet begreep waarom er nog joden waren die na de holocaust in Duitsland wilden blijven. Commentatoren vestigden de aandacht op de toon en inhoud van de toespraak die Weizmann had gehouden voor beide kamers van het Duitse parlement tijdens zijn bezoek. Hij zei de verzamelde parlementariërs dat ,,het mij niet makkelijk valt in dit land te zijn en de herinneringen en stemmen te horen die mij toeschreeuwen uit de aarde".

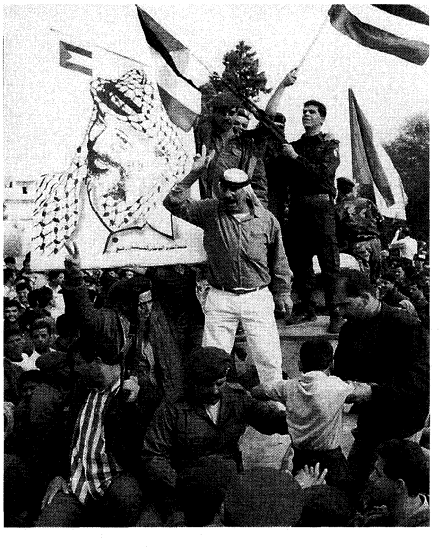
(Vor.ber.pag. 864/3 e.v.-1993)

PALESTIJNSE GEBIEDEN

OVERDRACHT CIVIEL EN MILITAIR BESTUUR VAN ZES STEDEN WESTELIJKE JORDAANOEVER AAN PALESTIJNS NATIONAAL GEZAG

Israëlische soldaten voltooiden hun terugtrekking uit de stad Jenin op de Westelijke Jordaanoever op 13 november 1995, zes dagen eerder dan volgens het ,,Oslo B"-akkoord (zie 860/2 e.v.-'95) gepland was.

Het ongeveer 40.000 inwoners tellende Jenin, was de eerste stad op de Westeliike Jordaanoever die krachtens het ,,Oslo B"-akkoord autonomie verkreeg. Het werd het derde gebied, na Jericho en de Gazastrook (zie pag 501/1 e.v.-'94), dat onder civiel en militair bestuur kwam van het Palestijnse Nationale Gezag (PNA). Op 20 november bracht PLO-leider Arafat een bezoek aan Jenin en verklaarde de stad voor ,,bevrijd".



Palestijnse politiemannen, die het gezag van de Israëli's gaan overnemen, worden op 13 november 1995 bij hun aankomst in Jenin met vlaggen en een beeltenis van Arafat onthaald.



De vijf andere steden die overeenkomstig het ,,Oslo B"-akkoord aan het PNA overgedragen zouden worden, waren: Tulkarm (10 december), Nablus (11 december), Qalqilya (16 december), Bethlehem (21 december) en Ramallah (27 december). Israël voltooide in december de terugtrekking van zijn troepen uit deze steden op de Westoever volgens plan. In bijna alle ontruimde steden hield Arafat toespraken tijdens massale bijeenkomsten om de machtsoverdracht te vieren.

Begin 1996 zou Israël zich gedeeltelijk uit Hebron terugtrekken. Op 29 december ondertekenden Israël en het PNA een akkoord over de overdracht van zeventien civiele overheidstaken (waaronder planning, woningbouw en justitie) door Israël aan het PNA.

KIEZERSREGISTRATIE EN ANDERE KWESTIES IN VERBAND MET DE VERKIEZINGEN

Op 12 november begon de kiezersregistratie voor de op 20 januari 1996 geplande Palestijnse verkiezingen. Volgens het Palestijnse Verkiezingscomité hadden zich vóór 19 november reeds 600.000 van de 1,2 mln Palestijnse kiesgerechtigden laten inschrijven.

Het Uitvoerend Comité van de PLO kwam op 12-13 november in Cairo bijeen en gaf een verklaring uit waarin alle Palestijnse groeperingen, waaronder ook ,,rejectionistische" groeperingen als Hamas, werden opgeroepen om deel te nemen aan de verkiezingen. Naar verluidt weigerde Arafat echter tijdens deze bijeenkomst wijzigingen aan te brengen in voorstellen voor kieswetten die het kleine partijen en facties moeilijk maakte om zetels te veroveren in de beoogde Palestijnse Raad.

De bijeenkomst in Cairo werd bijgewoond door een aantal leden die vorige



Drie Hamas-leden (v.l.n.r.)Saeid al-Namrouti, Ismail Hania en Khalid al-Hindi, schrijven zich op 31 december 1995 in Gaza Stad in voor deelname aan de verkiezingen voor de Palestijnse Raad, ondanks de officiële boycot ervan door hun beweging.

vergaderingen van het Comité hadden geboycot, onder wie Farouk Kaddoumi en Mahmoud Abbas van Al-Fatah, het onafhankelijke lid Abullah Hourani en Sulayman An-Najjab van de Palestijnse Volkspartij. Na de bijeenkomst herhaalde Kaddoumi, het hoofd van de politieke afdeling van de PLO en een vooraanstaande figuur binnen Al-Fatah, zijn oproep aan de Palestijnen om de verkiezingen te boycotten. Najjab zei echter dat zijn partij met een eigen lijst aan de verkiezingen zou deelnemen. Andere facties die in november bekend maakten dat ze de verkiezingen zouden boycotten waren het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP), het Democratische Front voor de Bevrijding van Palestina (DFLP) en de Islamitische Jihad.

Eind november was er nog steeds onzekerheid over het standpunt van Hamas. Hoewel de groepering in een verklaring die op 20 november werd uitgegeven haar besluit herhaalde om de verkiezingen te boycotten, riep ze haar aanhangers tegelijkertijd op zich in het kiesregister in te schrijven, terwijl in sommige berichten werd gesproken over een aanzienlijke minderheid binnen de groepering die aan de verkiezingen wenste deel te nemen.

Er werd gesuggereerd dat een dergelijke factie verantwoordelijk was voor de recente oprichting van een moslim-fundamentalistische partij in Gaza, de Nationale Islamitische Heilspartij (Hizb al-Khalas al-Watani al-Islami, ofwel Khalas). Hoewel woordvoerders van Khalas volhielden dat de partij geen banden met Hamas had, zouden zich onder haar medeoprichters bekende Hamas-activisten uit Gaza bevinden, zoals sjeik Ahmad Bahar.

Besprekingen tussen PNA en Harnas

Op 18-21 december voerden PNA-functionarissen en belangrijke Hamas-leden besprekingen in de Egyptische hoofdstad Cairo. Het PNA wist Hamas niet over te halen om deel te nemen aan de Palestijnse verkiezingen in januari 1996.

In een op 21 december uitgevaardigd gezamenlijk communiqué zeiden het PNA en Harnas een gezamenlijke commissie in het leven te zullen roepen, die zich moest buigen over ,,acute problemen". Hamas verklaarde tevens dat zij niet de bedoeling had het PNA ,,in verlegenheid te brengen". Naar algemeen werd aangenomen betekende deze verklaring dat Harnas zich tijdens de verkiezingsperiode zou onthouden van aanslagen op Israëlische doelen.

De PNA-delegatie bij de besprekingen in Cairo werd geleid door Salim al-Za'nun en de Harnas-delegatie door Khalid Mish'al. Het Jordaanse dagblad Al-Majd van 18 december berichtte dat Mish'al onlangs was gekozen tot hoofd van het politieke bureau van Hamas, als opvolger van Musa Abu Marzuq, die in een Amerikaanse gevangenis zat (zie pag. 865/2/3-'95)

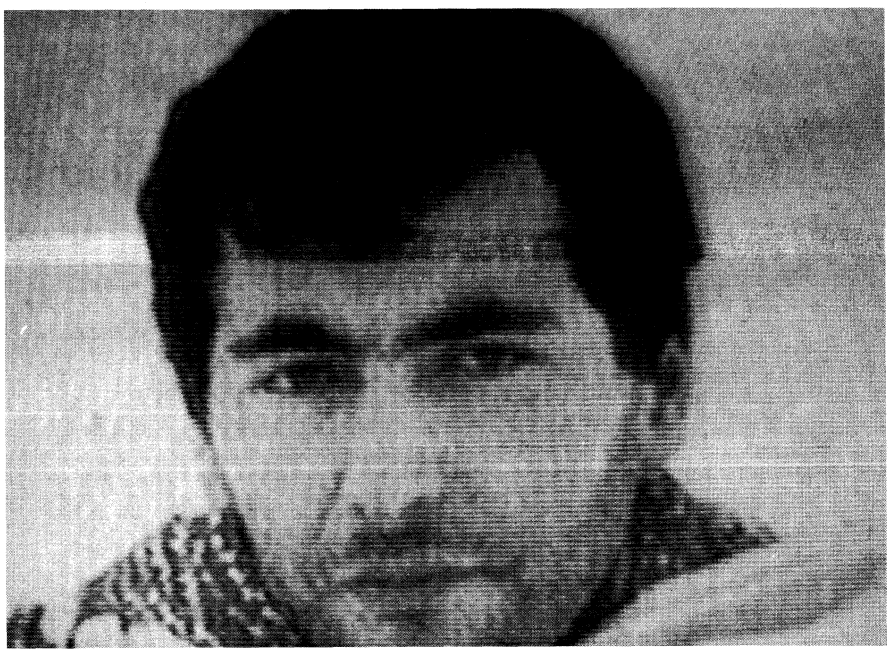
Ontmoeting tussen Arafat en Peres. Vrijlating Palestijnse gevangenen

Op 8 december 1995 ontmoette PLO-leider Arafat en de Israëlische premier Peres elkaar bij de controlepost Erez in de Gazastrook. Dit was hun eerste ontmoeting na de moord op Peres' voorganger Yitzhak Rabin in november.

Tijdens de bijeenkomst bevestigde Peres dat Israël 1.000 Palestijnse gevangenen in vrijheid zou stellen vóór de Palestijnse verkiezingen op 20 januari. Hij zei verder dat Israël 9.500 extra arbeidsvergunningen zou verstrekken om het aantal Palestijnse werkne-



De vertegenwoordigers van Harnas en het PNA, resp. Khalid Mish'al (1.)en Salim al-Za'nun (r.) begroeten elkaar voor het begin van hun ontmoeting in de Egyptische hoofdstad Cairo op 18 december 1993.



Hamas-bommenmaker Yahia Ayyash (foto genomen van een televisie-uitzending op 5 januari 1996).

mers binnen de Groene Lijn op ongeveer 43.000 tebrengen.

Op 10-11 januari 1996 liet Israël 1.030 Palestijnse gevangenen vrij conform de afspraken van ,,Oslo B". Palestijnse functionarissen klaagden dat Israël vooral misdadigers had vrijgelaten in plaats van vrouwen, zieken, bejaarden en niet-volwassenen, zoals in september 1995 was overeengekomen.

Eind januari lieten de Palestijnse autoriteiten een aantal Hamas-gevangenen vrij in Gaza-Stad.

VEILIGHEIDSKWESTIES. DE ,,INGENIEUR" VERMOORD

Op 2 november 1995 kwamen in de Gazastrook twee autobommen tot ontploffing, waarbij de twee daders om het leven kwamen en 11 Israëlische passagiers van een bus licht gewond raakten. De aanslag zou naar verluidt een wraakactie zijn van de Islamitische Jihad voor de moord op hun leider Fathi Shqaqi op Malta eind oktober (zie pag. 863/3 e.v.-'95).

Op 15 november werd bekend gemaakt dat de Palestijnse politie vijf mensen had gearresteerd die banden hadden met de radicale Abu Nidal-Groep en naar verluidt betrokken zouden zijn bij een samenzwering om Arafat te vermoorden.

Op 5 januari 1996 werd Yahya Ayyash, bekend als de ,,ingenieur", vermoord in Jabalyah, in de Gazastrook. Ayyash stierf toen een draagbare telefoon in zijn hand ontplofte, waarbij zijn hoofd werd weggeblazen. Volgens Israëlische functionarissen was Ayyash verantwoordelijk voor een groot aantal bomaanslagen van Harnas op Israëlisch burger- en legerdoelen. Terwijl Israël de verantwoordeliikheid voor de aanslag opeiste noch ontkende, werd allerwegen bericht dat Ayyash was gedood door de Israëlische geheime dienst. Er deden geruchten de ronde dat Israël op de een of andere manier was geholpen door functionarissen van het PNA, maar PNA-bronnen wezen alle aantijgingen van betrokkenheid bij de aanslag van de hand.

DONORCONFERENTIE IN PARIJS

Op 9 januari werd in Parijs een ministersconferentie gehouden over economische hulp aan het Palestijnse volk. De meer dan 50 landen en internationale organisaties die deelnamen aan de conferentie, stelden voor 1996 meer dan $ 865 mln in het vooruitzicht. Het PNA had gevraagd om $ 550 mln voor de financiering van een aantal fundamentele projecten en om $75 mln voor de dekking van het begrotingstekort van het PNA. De Middle East *Economic* Digest van 19 januari noemde het overschot ten opzichte van de Palestijnse doelstellingen ,,een krachtig teken van steun" voor het PNA.

Alle gelden voor 1996 kwamenuit de $ 2,4 mrd die de donors in 1993 hadden toegezegd voor de eerste vijf jaar van Palestijns zelfbestuur.

De grootste toezegging voor 1996 - $120 mln - kwam van de Europese Unie (EU), gevolgd door Saoedi-Arabie ($ 100 mln), de Wereldbank ($90mln), de Verenigde Staten ($71mln) en Japan *($53* mln).

VERKIEZINGEN VOOR DE PALESTIJNSE RAAD. ARAFAT PRESIDENT

Op 20 januari 1996 gingen Palestijnen op de Westoever, in de Gazastrook en



Na ondertekening van het economisch hulpplan voor Palestijns zelfbestuur. op 9 januari 1996 in Parijs. schudden (v.l.n.r.) PLO-leider Yasser Arafat, de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette, diens Israëlische collega Ehud Barak en de Noorse minister van buitenlandse zaken Bjorn Tore Godal elkaar de hand.



De voor Fatah in de Palestijnse Raad gekozen Mufid Abed Rabo temidden van aanhangers in Tulkarem op 21 januari.

Oost-Jeruzalem naar de stembus om een Palestijnse Raad en het hoofd, een president, van het uitvoerend gezag van de Raad te kiezen. De verkiezingen maakten deel uit van het zogenaamde „Oslo B"-proces waarover Israël en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) in september 1995 overeenstemming hadden bereikt. De uitslag betekende een overweldigende bekrachtiging van het leiderschap van PLO-voorzitter Yasser Arafat en gaf tevens de algemene steun weer voor Al-Fatah, de belangrijkste groepering binnen de PLO.

Meer dan 750.000 van de 1.013.235 kiesgerechtigden kozen uit 676 kandidaten voor de 88 leden tellende Palestijnse Raad, die in de plaats zou komen van het Palestijnse Nationale Gezag (PNA) en die verantwoordelijk zou zijn voor de meeste bestuurstaken op de Westoever en in de Gazastrook. De Palestijnse politie werd ingezet bij ongeveer 1.200 stembureaus op de Westoever en in de Gazastrook, en Israëlische veiligheidssoldaten werden ingezet in Hebron en Oost-Jeruzalem. Tussen 19 en 21 januari sloot Israël het Palestijnse autonome gebied hermetisch af.

Gemiddeld was de opkomst 75 procent. hoewel de opkomst in de 16 districten varieerde. In de Gazastrook bedroeg de opkomst ongeveer 90 procent, terwijl in Oost-Jeruzalem niet meer dan 30 procent van de kiezers kwam opdagen. In Oost-Jeruzalem konden kiezers hun stem uitbrengen dankzij een speciale regeling met Israël, maar door de strenge veiligheidsmaatregelen konden veel kiezers het stembureau niet bereiken. Radio Israël berichtte op 20 januari dat er in de kiesperiode in Oost-Jeruzalem verscheidene gewonden waren gevallen en 51 arrestaties waren verricht

Het internationale team waarnemers. dat werd geleid door de Amerikaanse oud-president Jimmy Carter, was in het algemeen positief over het verloop van de verkiezingen hoewel er berichten waren over onregelmatigheden in Ramallah en Jericho,

Volgens de *Middle* East Econornic *Digest* behaalde Fatah 55 van de 88 zetels in de Raad.
Terwijl sommige commentatoren vooral stilstonden bij de afwezigheid van een coherente oppositie in de Raad (gezien de verkiezingsboycot van „rejectionistische" facties als Hamas, Islamitische Jihad en linkse organisaties in Damascus), wezen anderen op het succes van een aantal welbespraakte, onafhankelijke critici van de lijn-Arafat, onder wie Hanan Ashrawi en Haider Abdel-Shafi. In de Gazastrook zouden drie onafhankelijke kandidaten fundamentalisten zijn die de onofficiële steun genoten van Hamas.

Verkiezingsuitslag Palestijnse Raad

Partij	Zetels
Fatah	55
Onafhankelijken Fatah	7
Onafhankelijken islamitisch	4
Onafhankelijken christelijk	3
Onafhankelijken	15
Samaritanen	1
Anderen	1
Totaal	86*

*De uitslag van de strijd om twee zetels in de Gazastrook was eind januari nog niet beschikbaar
Bron: *Middle* East Econornic Digest

Arafat gekozen tot president

Op 21 januari maakte de Centrale Kiescommissie bekend dat Arafat de verkiezingen voor het leiderschap of presidentschap van het uitvoerend gezag van de Palestijnse Raad had gewonnen met 88,1 procent van de stemmen. De enige tegenkandidaat, Samihah Yusuf al-Qubbaj Khalil. een bekende tegenstander van het in Oslo bereikte vredesproces, behaalde 9,3 procent van de stemmen.

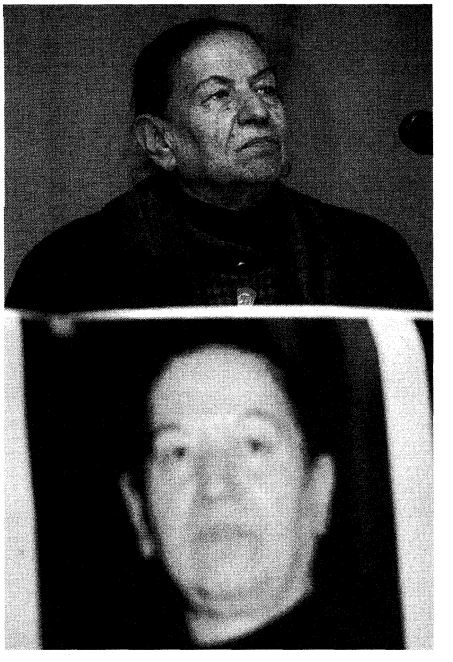
Vlak voordat hij op 20 januari zijn stemkaart in de stembus liet glijden zei Arafat dat ..dit een nieuw tijdperk is. Het zijn de eerste parlementaire en presidentiële verkiezingen voor het Palestijnse volk. Dit is het fundament van onze Palestijnse staat".

Na de voltooiing van de verkiezingen stond de volgende fase van het vredesproces, de zogenaamde ,,gesprekken over de definitieve status", op het programma voor mei 1996. In deze gesprekken zouden vier kwesties aan de orde moeten komen: Jeruzalem, Palestijnse vluchtelingen. joodse nederzettingen en de toekomstige status van de Palestijnse autonome gebieden.

De Israëlische minister van communicatie, wetenschap en kunst mevr. Shulamit Aloni bevestigde op 27 januari dat zij officieuze gesprekken had gevoerd met de Palestijnen over de status van Jeruzalem.

Eind januari zette Arafat pogingen in gang om het PLO-Handvest, dat sprak over de vernietiging van de joodse staat, op dit punt te wijzigen. Deze belofte had hij vóór de verkiezingen aan de Israëli's gedaan. Om hem hierbij behulpzaam te zijn maakte Israël een niet eerder vertoond gebaar en liet het alle leden van de Palestijnse Nationale Raad (PNC, het orgaan dat het Handvest moest veranderen) toe in de autonome gebieden. Onder de PNC-leden was een aantal guerrillaleiders die door Israël gezocht werden.

(Vor.ber.pag. 857/2 e.v.-1995)



Presidentskandidaat en enige rivaal van Yasser Arafat, de 72-jarige Samihah Khalil, tijdens een verkiezingstoespraak op 11 januari 1996 in Beit Sahour op de westelijke Jordaanoever.

ALGEMEEN

OVEREENKOMST AZIATISCHE CENTRALE BANKEN

Vijf Aziatische centrale banken - van Australië, Hongkong, Indonesie, Maleisië en Thailand - ondertekenden op 20 november 1995 een overeenkomst met als doel de stabiliteit van de valutamarkten en het banksysteem in de regio te handhaven. Bilaterale overeenkomsten tot verkoop van effecten met terugkoopverplichting („repo") tussen de vijf banken werden ondertekend tijdens een bijeenkomst in Hongkong, waarbij functionarissen van 10 centrale banken aanwezig waren. De vijf andere banken waren die van China, Japan, Nieuw-Zeeland. de Filippijnen en Zuid-Korea.

Krachtens de bepalingen van de „repo"-overeenkomsten zouden de centrale banken feitelijk in staat zijn Amerikaanse dollars van elkaar te lenen door effecten in onderpand te geven. Ieder zou vervolgens die dollars kunnen gebruiken om de eigen valuta op de beurs te kopen.

(Vor.ber.pag. 784/2 e.v.-1995)

VIJFDE ASEAN-TOPCONFERENTIE

Op 14-15 december 1995 kwamen de regeringsleiders van de zeven lidstaten van de Association of South-East Asian Nations (ASEAN) in de Thaise hoofdstad Bangkok bijeen voor de vijfde topconferentie van de organisatie (voor vierde topconferentie in januari 1992, zie pag. 269/3-'92).

De top werd bijgewoond door sultan Hassanal Bolkiah van Broenei, president Soeharto van Indonesië, premier Mahathir Mohamed van Maleisië. premier Goh Chok Tong van Singapore. president Fidel Ramos van de Filippijnen, premier Banharn Silpa-Archa van Thailand en premier Vo Van Kiet van Vietnam. Aanwezig waren voorts vertegenwoordigers van zowel de „dialoogpartners" van de ASEAN als van Laos. Cambodja en Myanmar.

De AESAN-leiders steunden unaniem de plannen om Laos, Cambodja en Myanmar in het jaar 2000 toe te laten als lid van de organisatie. Zij schaarden zich voorts achter Mahathir Mohameds idee voor de oprichting van een East Asian Economic Caucus (EAEC)en verklaarden dat zij Oostaziatische leiders zouden uitnodigen op de volgende topconferenties, die voortaan elk jaar zouden worden gehouden.

Functionarissen ondertekenden overeenkomsten om de ASEAN-Vrijhandelszone (AFTA) voor de liberalisering van de handel in de meeste goederen in 2003 (2006 voor Vietnam) uit te breiden tot diensten, zoals oorspronkelijk tijdens de top van 1992 was overeengekomen.

Anti-kernwapenverdrag ondertekend

Op 15 december ondertekenden de ASEAN-landen en Laos, Cambodja en Myanmar een verdrag, waardoor een Zuidoostaziatische Kernwapenvrije Zone (SEANWFZ)tot stand kwam.

Dit verdrag, waarvoor al in de jaren zeventig plannen bestonden, verbood de lidstaten kernwapens te vervaardigen, te bezitten of te gebruiken. Het had betrekking op het grondgebied, de territoriale wateren, de exclusieve economische 200-mijlszones en continentale rotsrichels van de ondertekenende landen. Het verdrag was hoofdzakelijk symbolisch van aard, aangezien geen van de verdragstaten zelfs maar een kerncentrale bezat. Verder zou het niet verhinderen dat afzonderlijke landen aan schepen of vliegtuigen met mogelijk kernwapens aan boord, toegang zouden verlenen tot hun havens en vliegvelden. Niettemin uitten China en de Verenigde Staten hun bezorgdheid over het verdrag.

(Vor.ber.pag. 784/2 e.v.-1995)



Staatshoofden en regeringsleiders van 10 Zuidoost-Aziatische landen bijeen op de slotceremonie van de vijfde ASEAN-top: (v.l.n.r.)premier Mahathir Mohamed (Maleisië),president Fidel Ramos (Filippijnen), premier Goh Chok Tong (Singapore), premier Banharn Silpa-Archa (Thailand); premier Vo Van Kiet (Vietnam),sultan Hassanal Bolkiah (Broenei),president Soeharto (Indonesië), eerste premier prins Norodom Ranariddh en tweede premier Hun Sen (Cambodja), premier Khamtay Siphandon (Laos)en SLORC-voorzitter Than Shwe (Myanmar).

CENTRAALAZIATISCHE STATEN. REGIONALE TOPONTMOETING

De presidenten van Kazachstan, Kirgizstan en Oezbekistan kwamen tijdens een ontmoeting op 15 december 1995 in de Kazachstaanse stad Almaty (het voormalige Alma Ata) overeen te trachten een gezamenlijke vredesmacht op te richten onder auspiciën van de Verenigde Naties. De drie leiders keurden ook de vorming van een nieuwe regionale defensieraad goed.

CONFERENTIE OVER ARALMEER

Op 18 september 1995 begon in Noekoes in Oezbekistan een conferentie onder auspiciën van de Verenigde Naties over de toenemende dreiging van een milieuramp in het gebied rond het Aralmeer.

De deelnemers aan de conferentie vernamen dat het zoutgehalte van het door Kazachstan en Oezbekistan begrensde Aralmeer sinds 1960 was verdubbeld en dat de omvang van het meer in die tijd tot de helft was geslonken. Een aantal voormalige vissersdorpen lag al ruim 100 kilometer van de oever af, en als het meer in hetzelfde tempo zou blijven slinken, zou het in 2010 helemaal verdwenen zijn. De ramp werd toegeschreven aan verkeerde irrigatiemethoden voor de katoenplantages in het gebied, waarvoor veel water was onttrokken aan de twee rivieren die in het meer uitmondden.

(Vor.ber.pag. 785/1 e.v.-1995)

AFGHANISTAN

PRESIDENT RABBANI BEREID TOT AFTREDEN

Op 7 november 1995 bood president Rabbani aan onder bepaalde voorwaar-

den af te treden. Deze voorwaarden behelsden onder meer een onmiddellijke wapenstilstand van de Talibaan en ,,het beëindigen van buitenlandse inmenging", hetgeen werd opgevat als een verwijzing naar de vermeende steun van Pakistan aan de Talibaan (zie pag. 868/2 e.v.-'95). Rabbani's aanbod volgde op nieuwe besprekingen met VN-vredesgezant Mahmoud Mestiri op 4 november in Kaboel.

UNICEF-PROGRAMMA OPGESCHORT

Op 10 november bevestigde het Kinderfonds van de Verenigde Naties (UNICEF) dat het zijn onderwijs- en trainingsprogramma's in door de Talibaan beheerste gebieden had opgeschort uit protest tegen het besluit van lokale conservatieve islamitische raden om meisjesscholen te sluiten. Volgens een woordvoerder van UNICEF waren de sluitingen voornamelijk beperkt tot meisjesscholen in Herat en Jalalabad.

AANHOUDENDE STRIJD OM KABOEL. TALIBAAN-LEIDER OMGEKOMEN

In november waren er berichten over felle gevechten tussen het aan president Burhanuddin Rabbani getrouwe regeringsleger en troepen van de Talibaan die probeerden de hoofdstad Kaboel te veroveren (zie pag. 868/1 e.v.-'95). Eind november verhevigde het conflict, toen de Talibaan een van hun meest verwoestende luchtaanvallen op Kaboel uitvoerden. Straalvliegtuigen bombardeerden woonwijken, waarbij bijna 40 mensen omkwamen en 140 anderen werden gewond.

De Talibaan begonnen hun aanval op Kaboel op tenminste vier fronten. De hevigste gevechten werden gemeld in de buurt van Talibaan-bases bij Maidan Shahr ten westen van Kaboel. Op 10-11 november beweerden de regeringstroepen hevige verliezen te hebben toegebracht aan de Talibaan langs het Maidan Shahr-front. Tegelijkertijd werden door een raketaanval van de Talibaan op Kaboel acht burgers gedood en werden ten minste 24 anderen gewond. Op 13 november kwamen bij een volgende raketaanval op Kaboel 21 mensen om het leven. Ook werden gevechten gemeld in verschillende gebieden ten oosten van Kaboel rond Chakari, Khord Kaboel en Pul-i-Charkhi, waar medio november beide partijen beweerden belangrijke militaire winst te hebben geboekt.

Talibaan-leider omgekomen

Naar verluidt verloor de Talibaan-leider Muhammad Umar (zie pag. 294/3 e.v.-'95)op 14 november het leven, toen zijn helikopter boven de provincie Wardag explodeerde.

Verder berichtte radio Afghanistan op 14 november dat een andere pro-Talibaan mujaheddin-leider Mullah Abdul Salaam (alias ,,Rocketi"), die verantwoordelijk was voor de ontvoering van een aantal Chinezen en Pakistani's in juni 1993 (zie pag. 879/3 -'94), was gedood bij schermutselingen in het district Shajoi in de zuidoostelijke provincie Zabol.

Nieuw offensief

Medio december verhevigden Talibaan-strijders hun aanvullen op regeringsdoelen in een poging zich meester te maken van Kaboel. Het nieuwe offensief kwam nadat het regeringsleger eind november hardnekkig weerstand had geboden, waardoor de Talibaan zich ongeveer twintig kilometer had moeten terugtrekken tot een front ten zuidoosten van Kaboel. Begin december kreeg de Talibaan het opnieuw zwaar te verduren door een reeks luchtaanvallen van regeringstoestellen op door de rebellen beheerste gebieden rond Charasiab ten zuiden van Kaboel. Deze aanvallen waren gedeeltelijk een vergelding voor een raketaanval van de Talibaan op een druk marktplein in Kaboel op 30 november, waarbij zeventien doden en 26 gewonden vielen.

Op 12 december openden Talibaantroepen de aanval op Kaboel, waarbij zij het stadscentrum beschoten en talrijke slachtoffers onder de burgerbevolking maakten. Op 19 december nam de strijd op twee fronten ten noorden en ten zuiden van Kaboel in alle hevigheid toe, waarbij de Talibaanzestigraketten zou hebben afgevuurd op woonwijken in Kaboel. Hierbij vielen er veel slachtoffers en liep een groot aantal gebouwen schade op. Op 25, 27 en 30 december werden nieuwe raketaanvallen door de Talibaan gemeld.

VREDESBESPREKINGEN TUSSEN REGERING EN TALIBAAN

Namens de Hoge Samenwerkingsraad voerde in begin januari 1996 een regeringsdelegatie verschillende ronden van vredesbesprekingen met talibaan-(studentenleger) leiders in Jalalabad, waarvan de laatste, derde, op 15 januari eindigde. Er werden maar weinig details bekend van de resultaten per onderhandelingsronde. De gesprekken tussen beide partijen werden op 31 januari hervat.

Op 14 januari werd bericht dat de regering en de talibaan tegelijkertijd vredesbesprekingen in het Pakistaanse Islamabad waren begonnen. De recentste gespreksronden hadden plaats tegen de achtergrond van een op 11 januari gepubliceerd vredesplan van de regering. Dit behelsde een onmiddellijk staakt-het-vuren, de opheffing van wegversperringen door alle partijen, de uitwisseling van krijgsgevangenen en het beginnen van vredesbesprekingen tussen rivaliserende mujaheddin-f acties.

(Vor.ber.pag. 867/3 e.v.-1995)

APEC

TOPCONFERENTIE IN OSAKA

Op 18-19 november 1995 kwamen de staats- en regeringshoofden en ministers van economische zaken van de achttien lidstaten van het Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC) bijeen in de Japanse stad Osaka. Ze gaven hun goedkeuring aan een ,,Agenda van Actie" met als doel de barrières voor handel en investeringen in de regio te slechten, in 2010 voor industrielanden en in 2020 voor ontwikkelingslanden. Deze doelen waren overeengekomen op de topconferentie te Bogor in november 1994 (zie pag. 138/1 e.v.-'95).

De Verenigde Staten werden vertegenwoordigd door vice-president Al Gore, terwijl de Amerikaanse president Bill Clinton in Washington bleef om zich bezig te houden met binnenlandse begrotingsperikelen.

In de ,,Agenda van Actie" legden de achttien APEC-landen de volgende afspraken vast:

i) Dat het APEC-proces voor liberalisering en ondersteuning van regionale handel alles omvattend zou zijn; (ii) dat de liberaliserings- en ondersteuningsmaatregelen in overeenstemming zouden zijn met de doelstellingen van de Wereldhandelsorganisatie (WTO); (iii) zich in te spannen om volledige vergelijkbaarheid van de liberalisering en ondersteuning van handel en investeringen te realiseren: (iv) onderling het principe van non-discriminatie toe te passen of na te streven in het proces van liberalisering en ondersteuning: (v) de duidelijkheid van hun wetten, regels en administratieve procedures met betrekking tot de stroom van goederen, diensten en kapitaal tussen de APEC-landen te garanderen; (vi) dat er met het oog op de verschillende niveaus van economische ontwikkeling en de uiteenlopende omstandigheden in de APEC-landen ruimte zou zijn voor flexibiliteit in het liberaliserings- en ondersteuningsproces; (vii) onmiddellijk na de conferentie in Osaka met besprekingen over actie-

plannen te beginnen, deze plannen aan de ministersbijeenkomst van de APEC in Manila in 1996 te presenteren en ze in januari 1997 ten uitvoer te brengen: (viii) het open multilaterale handelsstelsel te versterken door positieve participatie in multilaterale onderhandelingen en gezamenlijke initiatieven onder auspiciën van de WTO: (ix)om op vijftien specifieke gebieden actie te ondernemen voor het liberaliserings- en ondersteuningsproces, zoals gefaseerde tariefsverlagingen. verlagingen in non-tarifaire maatregelen er, het op elkaar aistemmen van technische standaarden en conformiteitsbeoordelingen; en (x) economische en technische samenwerking na te streven door gemeenschappelijk beleid op het gebied van de ontwikkeling van menselijk potentieel. industriele wetenschap en technologie en kleinschalige ondernemingen.

In de agenda werden de leden opgeroepen in januari 1997, drie jaar eerder dan aanvankelijk de bedoeling was, te beginnen met de uitvoering van de eerste liberaliseringsplannen. Maar de agenda was op een aantal belangrijke punten hoogst dubbelzinnig. De Far Eastern *Economic* Review zei op 30 november in een commentaar op de topconferentie: ,,Totdit jaar was de APEC grofweg verdeeld in twee kampen. De activisten, onder leiding van de VS, wilden een strakke, op regels gebaseerde benadering om de liberalisering van de handel in de regio op vastgestelde data door te voeren. De ,,geleidelijken", waaronder Japan, wilden meer flexibiliteit. Osaka maakte duidelijk dat de geleidelijken uiteindelijk gewonnen hebben".

(Vor.ber.pag. 785/3-1995)

INDIA

BOMEXPLOSIES IN NEW DELHI

Bij een bomontploffing op een druk marktplein in het oude deel van de hoofdstad New Delhi op 4 oktober 1995 vielen twee doden en een gewonde. De ontploffing in New Delhi was de vijfde op rij binnen twee weken. In totaal raakten meer dan 50 personen gewond.

Na een bomaanslag op 21 november in het centrum van de stad, waarbij meer dan 20 mensen gewond raakten, was men bevreesd voor een nieuwe reeks bomaanslagen in New Delhi. Ongeveer 30 mensen die ervan werden verdacht banden hebben met militante groeperingen van Kashmiri's en Sikhs, werden korte tijdlater gearresteerd.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 13 oktober werd C. K. Jaffer Sharief benoemd tot minister zonder portefeuille, nadat premier P. V. Narasimha Rao had besloten de spoorwegen, die hij in augustus tijdelijk had overgenomen van Sharief (zie pag. 790/2-'95), in zijn portefeuille te houden.
Op 22 november trad Sharief weer af als minister zonder portefeuille.

Op 30 november overleed na een langdurige ziekte de 70-jarige minister zonder portefeuille Dinesh Singh.

CENTRALE BANK STEUNT ROEPIE

Op 30 oktober bevestigde de Reservebank van India (de centrale bank) te hebben geïntervenieerd om de val van de roepie te stoppen. De roepie was in september (zie pag. 790/2-'95) en oktober scherp in waarde gedaald. Op 26 oktober was de wisselkoers $ 1 = Rs 35,85. Op 30 oktober had de roepie zich hersteld tot $ 1 = Rs 34.30. Volgens berichten hadden de toenemende onzekerheid over de economie en het interventiebeleid van de regering ertoe geleid dat importbedrijven Amerikaanse dollars opkochten.

VERKIEZINGSPLAN VOOR KASHMIR VERWORPEN

De regering van premier Narasimha Rao kreeg een tegenslag te verwerken, toen de drie leden tellende Kiescommissie op 10 november unaniem plannen verwierp om medio december verkiezingen te houden voor het parlement van de deelstaat Jammu en Kashmir (de laatste deelstaatverkiezingen waren gehouden in 1987. Jammu en Kashmir viel sinds l990 rechtstreeks onder de federale regering). In een gezamenlijke persverklaring zei de Kiescommissie, die Kashmir op 8 november had bezocht, dat zij tot de conclusie was gekomen dat de toestand in de deelstaat ,,niet verenigbaar was met het organiseren van vrije en eerlijke verkiezingen".

Het besluit van de regering om verkiezingen in Kashmir te houden was op 4 november officieel aan de Kiescommissie meegedeeld. Eerder op die dag verklaarde Rao in een landelijke televisietoespraak dat zijn regering vastbesloten was ,,een eind te maken aan een gewelddadig en verwoestend hoofdstuk in de geschiedenis van het land en een tijdperk van normaliteit en democratie in te luiden". Hij liet ook doorschemeren dat de regering de verzoeken van Kashmir om meer autonomie in overweging zou nemen.

Rao's bekendmaking lokte meteen verzet uit van groepen in Kashmir waaronder de All-Party Hurriyet Conference, een overkoepelende organisatie van politieke en militante groeperingen, die het initiatief van de regering verwierp als ,,bedrieglijk" en verklaarde de verkiezingen te zullen boycotten. De Nationale Conferentie van Jammu en Kashmir kondigde ook een boycot aan. Tegelijkertijd dreigden vertegenwoordigers van bijna 500 federale ambtenaren in Jammu en Kashmir de verkiezingen te verstoren door hun medewerking aan de organisatie van de verkiezingen te weigeren.

Ook Pakistan, dat naar werd aangenomen aanzienlijke steun gaf aan een aantal separatistische groeperingen in Kashmir, bekritiseerde het verkiezingsplan en noemde het op 6 november een ,,farce".

HERNIEUWDE POGINGEN OM WESTERSE GIJZELAARS VRIJ TE KRIJGEN

Op 9 november werden nieuwe pogingen gedaan om de vier westerse gijzelaars, die in juli door de separatistische groepering Al Faran in Kashmir gevangen genomen waren (zie pag. 788/1 e.v.-'95), vrij te krijgen, nadat de ontvoerders het contact met onderhandelaars van de regering hadden hervat.

Op 21 november werd bericht dat de ontvoerders hun eisen hadden teruggeschroefd en erin hadden toegestemd om twee van de gijzelaars die ernstig ziek zouden zijn, in vrijheid te stellen in ruil voor de vrijlating van één in plaats van 21 van hun gevangen kameraden. De volgende dag wees de regering ,,elk compromis" over de vrijlating van de gijzelaars onvoorwaardelijk af. Op 26 november dreigden de ontvoerders de gijzelaars te zullen doden, als de regering hun eisen bleef afwijzen.

De veiligheid van de vier westerse gijzelaa s gaf in de maand december opnieuw reden tot bezorgdheid. Volgens een door de ontvoerders op 11 december uitgevaardigd communiqué waarin de dood van een van hun leiders, Abdul Hamid al-Turki, werd bevestigd, had het leger drie van de gijzelaars ,,gearresteerd" en werd de vierde ,,vermist". Deze beweringen werden door Indiase functionarissen tegengesproken.

Eind december namen de speculaties toe dat de ontvoerders bereid waren de gijzelaars in vrijheid te stellen, toen werd bericht dat Al Faran had aangeboden zijn oorspronkelijke eis tot de vrijlating van gevangengenomen me-



Politie en inwoners van Ashajipora bekijken op 4 december 1995 de lichamen van in Kashmir omgekomen guerrillastrijders van de militante moslimgroepering Harkat-ul-Ansar, die door de Indiase autoriteiten verantwoordelijk wordt gehouden voor de ontvoering van vier buitenlanders.

destrijders te laten vallen en in plaats daarvan genoegen te nemen met een schadeloosstelling voor de kosten van de gevangenhouding van de gijzelaars. Het aanbod werd gedaan tijdens een reeks telefoongesprekken begin december tussen één van de ontvoerders en de Britse hoge commissaris sir Nicholas Fenn. Naar werd aangenomen had Fenn het aanbod van de hand gewezen.

Begin januari 1996 bracht de Britse minister van binnenlandse zaken Michael Howard een bezoek aan India. Tijdens gesprekken op 5 januari in New Delhi met minister van binnenlandse zaken S.B. Chavan werd hij tot in detail ingelicht over de pogingen om de vier westerse gijzelaars te bevrijden. Op een persconferentie zei Howard naderhand dat India en Groot-Brittannië het erover eens waren dat er geen guerrillastrijders uit Kashmir vrijgelaten zouden worden of losgeld betaald zou worden om de vrijlating te bewerkstelligen van de gijzelaars, onder wie twee Britten.

NIEUWE COMMANDANT VAN DE LCCHTMACHT

Op 22 november werd bekendgemaakt dat luchtmaarschalk S. K. Shareen de nieuwe stafchef van de luchtmacht zou worden. Hij zou luchtmaarschalk Swaroop Krishna Kaul opvolgen die op 31 december met pensioen zou gaan. Deze had die functie sinds augustus 1993 bekleed (zie pag. 75/2-'94).

NIEUWE ONDERHANDELINGEN OVER ENERGIEPROJECTIN MAHARASHTRA

Op 5 oktober kondigde premier Manohar Joshi van Maharashtra aan dat de deelstaatregering had besloten de onderhandelingen met het Amerikaanse consortium Enron Development Corporation over het Dabhol-energieproject te hervatten. De onderhandelingen waren klaarblijkelijk in augustus afgebroken (ziepag. 788/1 e.v.-'95).

Joshi zei dat het besluit was genomen nadat Enron akkoord was gegaan met ,,alle voorwaarden" die de deelstaatregering had gesteld voor nieuwe onderhandelingen. Volgens latere berichten in oktober hield dit onder meer een verlaging in van de door Enron geraamde elektriciteitskosten.

Besprekingen begonnen

Op 4 november begon de regering van Maharashtra in Bombay de langverwachte besprekingen met Enron. Doel van deze besprekingen was opnieuw te onderhandelen over het omstreden energieproject in Dabhol.

Overeenstemming bereikt

Op 8 januari 1996 maakte de premier van Maharashtra, Manohar Joshi, bekend dat de regering van de deelstaat had ingestemd met de plannen van het Amerikaanse consortium Enron om het in augustus opgeschorte werk aan het omstreden Dabhol-energieproject te hervatten (zie pag. 787/3 e.v.-'95).Op 21 januari bevestigde een woordvoerster van het consortium dat Enron ermee had ingestemd om de kosten van het project te verminderen van $ 2,8 mrd tot $ 2,5 mrd en het vermogen van de centrale te verhogenran2.000 megawatt tot 2 450.

ONTWIKKELINGEN IN ANDERE DEELSTATEN

In de periode oktober 1995 - januari 1996 deden zich in onderstaande deelstaten o.a. de volgende ontwikkelingen voor:

Benoemingen staatsgouverneurs

Op 12 november werd de gouverneur van West-Bengalen; Raghunath Reddy, tevens gouverneur van Sikkim na de overplaatsing van Shiv Shankar, die op 3 november benoemd was tot gouverneur van Kerala.
Sheila Kaul, die tot september 1995 kabinetsminister van stadsontwikkeling was geweest, werd op 3 november benoemd tot gouverneur van Himachal Pradesh (voor ontslag van de vorige gouverneur in september zie pag. 789/3 - '95)

Mijnstaking in Andhra Pradesh. Oud-premier overleden

Op 16 oktober gingen meer dan 100.000 mijnwerkers voor onbepaalde tijd in staking om hogere lonen te eisen.

Op 18 januari 1996 overleed op 73-jarige leeftijd in Hyderabad de oud-premier van Andhra Pradesh, N. T. Rama Rao, die in augustus 1995 van zijn functie was ontheven na een machtsstrijd waarbij leden van zijn familie waren betrokken (zie pag. 789/2/3-'95). Rama Rao was een geliefde en beroemde filmster voordat hij een politieke carrière begon met de oprichting van een nieuwe politieke partij, Telugu Desam, in 1982. Hij bekleedde in de perioden 1983-1989 en 1994-1995 driemaal het ambt van premier.

Op 21 januari werd Rama Rao's vrouw Lakshmi Parvati, wier vermeende politieke aspiraties tot de recente onenigheid hadden geleid, gekozen tot leider van de Rama Rao-factie van Telugu Desam. De andere factie stond onder leiding van premier Chandrababu Naidu, Rao's schoonzoon die zich van hem had vervreemd.

Geweld in Assam

Militante leden van de Bodo-stam, die streden voor een zelfstandig Bodothuisland in Assa-m, voerden op 9 en 15

oktober 1993 een serie aanvallen uit in het district Nalbari en doodden daarbij 21 immigranten die niet tot de Bodostam behoorden.

Verbod op Amerikaanse fastfood-restaurants in Delhi en Karnataka

De Amerikaanse multinationale keten van fastfood-restaurants Kentucky Fried Chicken (KFC) werd gedwongen zijn vestiging in Bangalore, de hoofdstad van Karnataka, gedurende een dag te sluiten naar aanleiding van een ,,weg uit India"-demonstratie op 1 november door boeren en milieuactivisten. Deze waren tegen het economische liberaliseringsprogramma van de regering dat volgens hen buitenlandse multinationals had aangemoedigd ,,het land te plunderen".

Op 6 november gaf de premier van Delhi, Madan Lal Khurana, van de prohindoe Bharatiya Janata Partij (BJP), het gemeentebestuur van Delhi opdracht de vergunning van KFC in te trekken, omdat er mogelijk schadelijke stoffen waren toegevoegd aan de kip die geserveerd werd in de pas geopende vestiging van het bedrijf in Delhi. Op 11 november sloten inspecteurs van volksgezondheid het restaurant, nadat ze het bedrijf tot gevaar voor de volksgezondheid hadden verklaard. Intussen bleek uit berichten dat Khurana had gehandeld op verzoek van de leiding van de BJP, die op dat moment bezig was met een campagne tegen buitenlandse bedrijven. Een beroep van KFC om de intrekking van de vergunning ongedaan te maken werd op 13 november door het Hooggerechtshof van Delhi afgewezen.

Op 4 december heropende de Amerikaanse multinational KFC haar vestiging in New Delhi, nadat het Hooggerechtshof van Delhi gunstig had beschikt over een verzoekschrift van KFC waarin bezwaar werd aangetekend tegen de sluiting van die vestiging.

Op 30 januari 1996 hielden meer dan 100 boeren, die behoorden tot de nationalistische Vereniging van Staatsboeren in Karnataka, huis op het bedrijfsterrein van KFC in Bangalore. De boeren probeerden op deze manier de sluiting van KFC af te dwingen omdat zijn producten ,,chemisch vergiftigd" zouden zijn. De demonstratie was de tweede in de deelstaat tegen KFC in korte tijd.

Nieuwe premier in Gujarat

Op 21 oktober 1995 werd BJP-deelstaatminister van financiën Sureshchandra Mehta beëdigd als premier van de deelstaat Gujarat. Hij volgde Keshubhai Patel op, die aftrad als leider van de regerende BJP onder druk van dissidente BJP-afgevaardigden in het parlement.

Mehta's benoeming maakte een eind aan weken van politieke onzekerheid Op 7 oktober had Patel ternauwernood een motie van wantrouwen overleefd door een compromis te sluiten met BJP-rebellen die hem dreigden ten val te brengen Op 8 oktober kondigde Patel aan bereid te zijn direct ontslag te nemen, maar stelde tenslotte zijn formele aftreden uit in verband met gezondheidsproblemen

Overleg over Cauvary-riviertussen Karnataka en Tamil Nadu

Het overleg op 30-31 december in New Delhi tussen de premiers van Karnataka en Tamil Nadu, respectievelijk Deve Gowda en Jayaram Jayalalitha, over een oplossing voor het geschil over het water van de Cauvary-rivier (zie pag. 270/3-'92; 277/2-'92; 73/1-'94), liep vast, nadat Karnataka Tamil Nadu ervan had beschuldigd zijn waterbehoeften ,,te overdrijven". Het overleg was gevoerd naar aanleiding van het bevel dat het Cauvary-tribunaal voor Geschillen over Rivierwater op 19 december aan Karnataka gegeven om 308 mln kubieke meter Cauvary-water vrij te geven.

Tegelijkertijd voerde premier Rao, die het overleg had georganiseerd op advies van het Hooggerechtshof, afzonderlijke besprekingen in New Delhi met de premiers van de aangrenzende deelstaat Kerala en het unieterritorium Pondicherry, respectievelijk A. K. Antony en V. Vaithialingam. Zij besloten mee te werken aan een oplossing voor het probleem. Antony zou later hebben gezegd dat hij voorstander was van een via onderhandelingen tot stand gebrachte regeling. Naar verluidt steunde Vaithialingam echter het standpunt van Tamil Nadu. Hij verklaarde dat oogsten ter waarde van miljoenen roepies verloren zouden gaan, als Karnataka niet onmiddelijk rivierwater zou vrijgeven.

Gewelddadigheden in Tripura

In oktober kwamen in Tripura tientallen mensen om het leven tijdens politieke onlusten en geweld tussen stammen.

Op 2 oktober doodden activisten, die naar verluidt banden onderhielden met het verboden Nationale Bevrijdingsfront van Tripura, in het district Dholai twee politieagenten. De volgende dag werden bij Balanghasa nog eens vier politieagenten gedood in een hinderlaag. Op 5 oktober kwamen op verschillende plaatsen in de deelstaat vijf mensen om het leven, onder wie drie leden van de regerende Communistische Partij van India-Marxistisch (CPI-M). Rivaliserende communisten die connecties onderhielden met stammen, zouden verantwoordelijk zijn geweest voor de aanslagen.
Op 26 oktober werden in Lembucherra in het district West-Tripura nog eens drie mensen om het leven gebracht. Onder hen bevond zich een leidster van de CPI-M.

Op 26 oktober verbood de deelstaatregering van Tripura het Volksbevrijdingsleger, het Revolutionaire Volksleger van Kanglipek, de Kanglipek Communistische Partij, het Verenigde Nationale Bevrijdingsfront en de Kangliyaul Kanbalup vanwege hun betrokkenheid bij .,separatistische en gewelddadige activiteiten".

Presidentieel bestuur in Uttar Pradesh

Uttar Pradesh kwam op 18 oktober onder presidentieel bestuur. Dit gebeurde, nadat deelstaatpremier Mayawati van de Bahujan Samaj Partij (BSP) was opgestapt, omdat de Bharatiya Janata Partij (BJP) haar vertrouwen in zijn regering had opgezegd.

De BJP, die de BSP in juni had geholpen een regering te vormen (zie pag. 790/1-'95), ging hiertoe over naar aanleiding van beschuldigingen van grootschalige corruptie aan het adres van prominente BSP-leden en deelstaatministers. Naar verluidt had de BJP mede haar vertrouwen in de regering opgezegd, omdat Mayawati zou hebben geprobeerd aan te blijven als premier zonder zitting te hebben in het deelstaatparlement.

Op 29 oktober ontbond de centrale regering het deelstaatparlement en schreef verkiezingen uit, nadat gebleken was dat geen der partijen bereid was een nieuwe regering te vormen.

CONTROVERSE OVER TELECOMMUNICATIECONTRACT

In december oefenden de oppositiepartijen steeds meer druk uit op premier Narasimha Rao om staatsminister van communicatie Sukh Ram te ontslaan. Naar werd beweerd had Ram een telecommunicatiebedrijf uit zijn geboortestaat Himachal Pradesh bevoordeeld bij de inschrijving voor vergunningen voor belangrijke telefoondiensten (voor de opening van de inschrijving, zie pag. 787/1-'95).



Parlementsleden Ramvilas Paswan (m.)en Sharat Yadav (r.)eisen op 22 december 1995 in New Delhi, tijdens een protestmars van het parlement naar het presidentieel paleis, samen met collegae het aftreden van de regering-Rao vanwege corruptie.

Deze beschuldigingen werden medio december naar voren gebracht, toen de oppositie de parlementaire werkzaamheden gedurende twaalf dagen praktisch tot stilstand bracht met haar eis dat Ram zou aftreden en dat de inschrijving onmiddellijk zou worden opgeschort in afwachting van een diepgaand parlementair onderzoek.

Op 15 december gelastte het Hooggerechtshof dat de regering het verlengen van vergunningen aan particuliere bedrijven zou uitstellen tot 9 januari, nadat het verzoekschriften had behandeld waarin werd geklaagd over het ontbreken van een regelende instantie die toezicht moest uitoefenen op de inschrijving.

CLANDESTIENE WAPENS AFGEWORPEN

Er heerste verwarring over een partij geavanceerde wapens die met een parachute waren afgeworpen en die door de politie van het district Purulia in West-Bengalen op 17 december in beslag was genomen. De onduidelijkheid rond deze affaire nam toe toen op 22 december de zeven bemanningsleden (vijf Letten, een Brit en een Nieuwzeelander) van een Russisch Antonow-AN-26-vrachtvliegtuig, dat door de autoriteiten was gedwongen te landen op het vliegveld van Bombay, toen het op weg was van Pukhet (Thailand)naar Karachi (Pakistan),zouden hebben bekend dat zij betrokken waren geweest bij het afwerpen van de wapens. Alle zeven werden gearresteerd en op 24 december beschuldigd van gezagsondermijning en samenzwering (hoewel de Nieuwzeelander vlak na de landing van het toestel zou zijn ontsnapt).

Volgens plaatselijke kranteberichten waren de wapens gekocht in Bulgarije en naar Pakistan gevlogen. vanwaar zij werden getransporteerd naar de hindoe-sekte Ananda Marg in West-Bengalen. Volgens andere berichten waren de wapens bestemd voor maoïstische Naxalitische groepen. die in het noordoosten van India opereerden

RAMP BIJ SCHOOLBRAND

Op 23 december kwamen naar schatting 425 mensen om het leven, bij een brand tijdens een schoolfeest in Mandi Dabwali in Haryana, ongeveer 300 km ten noordwesten van New Delhi. De meeste slachtoffers vielen tijdens de paniek die uitbrak na het uitbreken van de brand. Naar men aannam was de brand veroorzaakt door een overbelaste generator.

EERSTE GEVECHTSTANK IN PRODUKTIE

Tijdens een feestelijke plechtigheid in New Delhi op 9 januari 1996 onthulde premier Rao de eerste door India zelf gemaakte gevechtstank, de Arjun.

CORRUPTIESCHANDAAL. AFTREDEN MINISTERS. AANKLACHTEN. ANDERE ONTSLAGEN

In januari kwam een enorm corruptieschandaal aan het licht. Ministers, een groot aantal vooraanstaande politici en hoge ambtenaren werden ervan beschuldigd steekpenningen te hebben aangenomen van een prominente zakenman, Surinder Jain, die tussen 1988 en 1991 duizenden dollars zou hebben betaald om zich van contracten te verzekeren. Tot diegenen die officieel in staat van beschuldiging werden gesteld behoorden drie ministers (zie beneden), de voorzitter van de belangrijkste oppositiepartij Bharatiya Janata (BJP), Lal Krishan Advani, en de interimvoorzitter van de afgescheiden factie van de Congrespartij, Arjun Singh. Andere vooraanstaande politici waren de voormalige vice-premier van Janata Dal (JD) Devi Lal en de voormalige kabinetsministers Kalpnath Rai (Congrespartij (I)),Arif Mohammad Khan (JD) en Yashwant Sinha (BJP).

Alles bij elkaar zouden 67 functionarissen (32 van hen waren gekozen politici) in staat van beschuldiging worden gesteld of aan een gerechtelijk onderzoek onderworpen worden voor hun betrokkenheid bij de affaire. Beweringen van oppositiepartijen dat premier Narasimha Rao ook betrokken was geweest bij het ontvangen van steekpenningen van Jain, werden echter ontkend door het Centrale Onderzoeksbureau (CBI),dat de leiding had over het onderzoek.

Het corruptieschandaal, dat het politieke establishment dreigde te verzwelgen, was op 16 januari openbaar geworden, toen het CBI bekendmaakte dat zij tien vooraanstaande politici wilde vervolgen die volgens het CBI geld van Jain hadden ontvangen in ruil voor officiële diensten. Het bewijs van hun betrokkenheid zou zijn dat hun namen waren gevonden in een aantal gecodeerde notitieboekjes van Jain.

Jain, die in 1995 werd gearresteerd na een vier jaar durend onderzoek van het CBI naar valutahandel op de zwarte markt (,,hawala"), zou tegenover de politie eveneens een bekentenis hebben afgelegd over betalingen die hij aan politici had gedaan om zijn zakenbelangen te bevorderen.

Aftreden ministers en aanklachten

Op 17 januari stelden drie ministers van de Congrespartij (I),de volgens het CBI bij de zaak betrokken waren, hun portefeuilles beschikbaar. Het ging om minister van landbouw Bajram Jakhar. minister van menselijke hulpbronnen Madhav Rao Scindia en minister van waterbronnen en parlementszaken V.C. Shukla. Er werden geen opvolgers benoemd.

Op 23 januari stelde het CBI de drie ministers in staat van beschuldiging, nadat de president toestemming had verleend om hun parlementaire onschendbaarheid op te heffen. Alle drie zeiden onschuldig te zijn.

Op 18 januari kreeg minister van burgerluchtvaart en toerisme Ghulam Nabi Azad de portefeuille van parlementszaken onder zijn beheer.

Op 22 januari bekende staatsminister van milieu en bosbouw Rajesh Pilot in een programma van de staatstelevisiemaatschappij Doordarshan, dat hij geld had gekregen van de familie Jain. Hoewel hij beklemtoonde dat hij het geld had aangenomen op een tijdstip waarop hij geen publieke functie bekleedde, voegde hij eraan toe dat hij er grote morele problemen mee had om in functie te blijven.

Leider BJP treedt af. Ontslagen bij andere partijen

Op 16 januari gaf BJP-voorzitter Advani zijn zetel in de Lok Sabha op en zei hij te zullen afzien van deelname aan algemene verkiezingen totdat alle beschuldigingen over zijn betrokkenheid bij het schandaal waren ingetrokken. Advani benadrukte zijn onschuld en beweerde dat de beschuldigingen van het CBI ,,politiekeredenen" hadden.

Op 22 januari gaf de fractievoorzitter van de JD, Sharat Yadav. die ook door het CBI was aangeklaagd, eveneens zijn zetel in het parlement op.

Op 29 januari maakte JD-voorzitter S.R. Bommai, bekend dat hij aftrad als



BJP-leider Lal Krishna Advani (m.)spreekt op 17 januari 1996 in New Delhi aanhangers toe na te zijn beschuldigd van betrokkenheid bij 's lands grootste corruptieschandaal.

partijleider nadat bevestigd was dat zijn naam voorkwam op de lijst politici in Jains dagboek die steekpenningen hadden ontvangen. Bommai werd diezelfde dag opgevolgd door de premier van Bihar, Lalu Prasad Yadav.

(Vor.ber.pag. 786/3 e.v.-1995)

KAZACHSTAN

AKMOLA WORDT NIEUWE HOOFDSTAD

Op 15 september 1995 vaardigde president Noersoeltan Nazarbajew een decreet uit waarbij de noordelijke stad Akmola (voorheen Tselinograd), de nieuwe hoofdstad van Kazachstan werd in plaats van Almaty (het voormalige Alma Ata).

De Opperste Kenges had het voorstel om Akmola tot de nieuwe hoofdstad te maken reeds in juli 1994 goedgekeurd (zie pag. 806/3 e.v.-'94). Nazarbajew, die het idee naar voren had gebracht, zou erop gebrand zijn het centrale gezag te versterken in dit gebied waar het grootste deel van de Russische inwoners van het land woonde, die ongeveer 40 procent van de bevolking uitmaakten.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 19 oktober maakte president Noersoeltan Nazarbajew de samenstelling van een afgeslankte regering bekend, die bestond uit de premier, de vice-premiers, het hoofd van het kabinetsbureau, 21 ministers en negen voorzitte s van staatscommissies.

Enkele van de wijzigingen waren al eerder in oktober bekendgemaakt. Op 14 oktober had president Nazarbajew het ministerie van pers en informatie opgeheven en vervangen door een Nationaal Bureau voor Pers en Informatie. en op 17 oktober had hij zelf de verantwoordelijkheid voor de nationale veiligheid op zich genomen. De kabinetswijziging betrof de volgende portefeuilles:

President, nationale veiligheid - Noersoeltan Nazarbajew+; justitie - Konstantin Anatoljewitsj*; vice-premier - Ngasjybaj Sjaykenow+; ecologie en biologische hulpbronnen - Nikolaj Iwanowitsj Bajew*; binnenlandse zaken - Kairbek Soelejmenow*; defensie - generaal Alibek Kasymow*; sociale zekerheid - Sejtsoeltan Aimbetow*: hoofd van het kabinetsbureau - Erzjan Oetenbajew*

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Op 13 november benoemde Nazarbajew Oemirzak Jestajewitsj Sjoekejew tot de nieuwe minister van economische zaken in opvolging van Altaj Aboellajewitsj Tleuberdin.

Op 4 december werd Joeri Lawrinenko benoemd tot minister van vervoer en verbindingen; hij volgde Serik Alygozjanow op.

DATA VOOR PARLEMENTSVERKIEZINGEN. LEDEN CONSTITUTIONEEL HOF ONTSLAGEN

Op 2 oktober maakte president Nazarbajew bekend dat op 5 december verkiezingen voor de Senaat (eerste kamer) en op 9 december verkiezingen voor de Majlis (tweede kamer) zouden worden gehouden. In maart had het Constitutionele Hof de parlementsverkiezingen van 1994 ongeldig verklaard en het vorige parlement als onwettig bestempeld (ziepag. 506/3-'95).

Op 20 oktober gaf Nazarbajew opdracht alle leden van het Constitutionele Hof te ontslaan. In augustus had hij gezegd dat het Hof, waarmee hij in conflict was geraakt over de ontbinding van het parlement, zou worden vervangen door een Constitutionele Raad. wiens besluiten zouden kunnen worden getroffen door een presidentieelveto (ziepag. 791/3-'95).

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

In december werden verkiezingen gehouden voor de Opperste Kenges (het uit twee kamers bestaande parlement), die in maart was ontbonden nadat bewezen was dat er bij de parlementsverkiezingen van maart 1994 onregelmatigheden hadden plaatsgevonden (zie pag. 506/3-'95).

Op 5 december kozen lokale assemblées van de hoofdstad en van 17 regio's (d.w.z. alle regio's behalve Koktsjetaw en Semipalatinsk, waar binnen twee maanden tussentijdse verkiezingen zouden worden gehouden) 36 van de 40 leden van de Senaat. De verkiezingen voor de Majlis op 9 december leverden echter geen definitieve uitslag op, aangezien slechts 43 kandidaten (twee minder dan nodig was om een quorum te halen) werden gekozen in het 67 zetels tellende orgaan; de overige kandidaten slaagden er niet in het wettelijk vereiste minimum van 50 procent van de stemmen te behalen. Eind december moest de definitieve uitslag van de beslissende verkiezingsronden die op 23 december waren gehouden, nog steeds officieel worden bevestigd.

Internationale waarnemers meldden dat tijdens de eerste verkiezingsronde voor de Majlis in een aantal gevallen was afgeweken van de



Depresident van Kazachstan, Noersoeltan Nazarbajew, brengt op 9 december 1995 in Almaty zijn stem uit bij de parlementsverkiezingen.

stemprocedure. Verschillende mensen hadden hun stem meerdere malen uitgebracht. waardoor de officieel geschatte opkomst zou zijn opgeschroefd tot ongeveer 78 procent. De waarnemers zeiden ook dat zij niet aanwezig mochten zijn bij het tellen van de stemmen en dat op de stembiljetten alleen de namen van de kandidaten, en niet hun partij, stondenvermeld.

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 12 december zei president Noersoeltan Nazarbajew dat hij de regeringsbegroting voor 1996 had goedgekeurd. Hierin werden de uitgaven geraamd op 283,6 mrd tenge en de inkomsten op 239,7 mrd, zodat het tekort uitkwam op 43,9 mrd tenge ($ 1 = 64,05 tenge op 15 december 1995).

VEROORDELING VAN KOZAKKENLEIDER

De Russische regering verklaarde het te betreuren dat een rechtbank in Almaty op 22 november Nikolaj Goenkin, de leider van de Semiretsjie-kozakken in Zuid-Kazachstan, had veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf wegens het organiseren van een protestdemonstratie tegen de Kazachstaanse regering.

(Vor.ber.pag. 791/1 e.v.-1995)

KIRGIZSTAN

VOORSTEL TOT VERLENGING AKAJEWS AMBTSPERIODE VERWORPEN

Op 20 september 1995 stemde de Wetgevende Vergadering tegen een voorstel om een referendum te houden over de verlenging van de ambtsperiode van de ia oktober 1991 gekozen president Askar Akajew tot 2001.

In een door de meerderheid van de afgevaardigden aanvaarde resolutie werd verklaard dat ,,een dergelijk referendum in strijd zou zijn met de grondwet van Kirgizstan, omdat hierin is vastgelegd dat de president van het land alleen maar kan worden gekozen door middel van rechtstreekse vrije verkiezingen".

Op 10 september hadden oppositiepartilen een bijeenkomst gehouden in Bisjkek om te protesteren tegen het voorstel en uitdrukking te geven aan hun twijfel over de echtheid van de 1 2 inln handtekeningen die waren verzameld om het voorstel te ondersteunen

NIEUWE PARTIJ

Op 6 september werd een nieuwe partij opgericht, de Adilet (,,Gerechtigheid") Burgerbeweging van Kirgizstan onder leiding van Joeroeslan Tojtsjoebekow. De partij stelde zich onder meer ten doel een nieuw belastingstelsel in te voeren om het bedrijfsleven te stimuleren en een stabiel evenwicht tot stand te brengen tussen de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 24 december werd president Askar Akajew herkozen voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar; het waren de eerste presidentsverkiezingen waar door meerdere kandidaten aan werd deelgenomen, sinds de onafhankelijkheid. Akajexv, die het presidentschap sinds 1990 had bekleed (zie pag. 22/1/2-'91), verwierf ruim 71,6 procent van de stemmen en behaalde een gemakkelijke overwinning op de twee andere kandidaten van de Communistische Partij, Absamat Masalijew, die 24,4 procent van de stemmen kreeg, en Medetkan Sierimkoelow, die niet verder kwam dan 1,7 procent. Volgens officiële schattingen bedroeg de opkomst ongeveer 82 procent.

Hoewel de verkiezingen volgens internationale waarnemers in het algemeen vrij en eerlijk waren verlopen, verklaarden de verslagen kandidaten op 26 december dat er geknoeid was met de verkiezingsuitslag en dat de staatsmedia geen aandacht aan hen hadden geschonken. Eerder al hadden drie kandidaten. die door het Hooggerechtshof waren uitgesloten van deelnaine aan de verkiezingen. fel geprotesteerd tegen hun uitsluiting.

BEGROTING VOOR 1996

Uit bijzonderheden over de ontwerpbegroting voor 1996, die op 13 december werden gepubliceerd door het ministerie van financiën. bleek dat de inkomsten op 2,43 mrd som en de uitgaven op 3,58 mrd som werden geraamd. Het daaruit voortvloeiende tekort van 1,15 mrd som was gelijk aan ongeveer 6 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP)($ 1 = 11,15 som op 10 januari 1996).

IMF-LENING

Op 11 december gaf het IMF zijn goedkeuring aan een verhoging van de driejarige lening, die krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) in juli 1994 was verstrekt aan Kirgizstan (zie pag. 807/2-'94). De lening werd verhoogd van SDR 70,95 mln tot SDR 88,15 mln.

(Vor.ber.pag. 791/3 e.v.-1995)

KOREA

OVEREENKOMST OVER KERNREACTOR

Op 16 december 1995 ondertekenden afgevaardigden uit Noord-Korea en van de Koreaanse Energie Ontwikkelingsorganisatie (KEDO) in New York een overeenkomst waarin de biizonderheden waren vastgelegd over de implementatie van het in oktober 1994 gesloten Noordkoreaans-Amerikaanse akkoord over de ontmanteling van Noord-Korea's vermeende kernwapenprogramma (zie pag. 76/1 e.v.-'95). Krachtens het akkoord kreeg KEDO, een internationaal consortium onder leiding van de Verenigde Staten dat grotendeels gefinancierd werd door Zuid-Korea en Japan, de opdracht om Noord-Korea twee licht-waterreactoren te leveren ter vervanging van de grafietreactoren, waarvan werd aangenomen dat ze gebruikt werden om materiaal te produceren voor kernwapens.

NOORDKOREANEN LOPEN OVER

Choe Se Yong, een deviezenhandelaar van een Noordkoreaanse handelsmaatschappij, kwam op 12 december in de Zuidkoreaanse hoofdstad Seoel aan. Hij was via een niet met name genoemd Europees land overgelopen. Eerder was op 30 november kapitein Ahn Young Kil van het Noordkoreaanse leger overgelopen.

ZUIDKOREAANSE VISSERS VRIJGELATEN

Op 26 december lieten de Noordkoreaanse autoriteiten vijf Zuidkoreaanse

vissers vrij die in mei gevangen waren genomen toen hun schip in de Noordkoreaanse wateren verzeild was geraakt (zie pag 587/2-'95) De stap werd algemeen beschouwd als een verzoeningsgebaar dat bedoeld was om de internationale voedselhulp aan de hongerlijdende bevolking van Noord-Korea te bevorderen (zie pag 874/3-'95) De stap nam ook het obstakel weg dat de levering van verdere noodhulp in de vorm van rijst door Zuid-Korea in de weg stond

(Vorberpag 874/1 e v-1995)

KOREA (NOORD)

VN-VOEDSELHULP

Op 24 november 1995 leverden de Verenigde Naties een lading van 5.140 ton rijst af in Noord-Korea ter ondersteuning bij het opvangen van de voedseltekorten die ontstaan waren na de ernstige overstromingen in juli en augustus (zie pag. 876/2-'95). De hulp, die volgde op eerdere steun van Zuid-Korea en Japan, was bedoeld als de eerste van een reeks transporten, hoewel naar verluidt toekomstige leveranties op losse schroeven kwamen te staan, toen westerse donoren niet reageerden op een in september gedaan verzoek van het Wereldvoedselprogramma om de hulpverlening te financieren.

Na de overstromingen liet de Noordkoreaanse regering voor de eerste keer VN-functionarissen en vertegenwoordigers van humanitaire organisaties in Noord-Korea toe. Men was unaniem van oordeel dat Noord-Korea als nasleep van de overstromingen te kampen had met ernstige voedseltekorten, omdat ongeveer 400.000 hectare landbouwgrond verwoest was.

(Vor.ber.pag. 875/3 e.v.-1995)

KOREA (ZUID)

ARRESTATIE VOORMALIG PRESIDENT ROH TAE WOO E N DIENS VOORGANGER CHUN DOO HWAN. DIVERSE AANKLACHTEN

Het in oktober 1993 aan het licht gekomen omkoopschandaal rond oud-president Roh Tae Woo (zie pag. 879/2/3-'95) breidde zich in november uit, toen de autoriteiten een onderzoek instelden naar de inkomsten die Roh als president tussen 1988 en 1993 op illegale wijze had verkregen. Nadat Roh had bekend 500 mrd won te hebben vergaard, werd hij op 1 november 16 uur lang ondervraagd. Naar verluidt had hij echter beweerd dat het vrijwillige donaties betrof in plaats van smeergeld en dat hij zich de herkomst of uiteindelijke bestemming van het geld niet kon herinneren Op 15 norember werd hij opnieuw door de procureur-generaal ontboden en na een verhoor van 29 uur officieel onder arrest geplaatst wegens het accepteren van 235,6 mrd won aan smeergeld van 30 bedrijven in ruil voor het gunnen van lucratieve overheidsorders.

Dit was de eerste keer dat een voormalig Zuidkoreaans staatshoofd werd gearresteerd op verdenking van een misdrijf. Roh was alom geprezen voor de belangrijke rol die hij had gespeeld bij het herstel van het burgerbestuur in Zuid-Korea, en was na zijn pensionering een invloedrijk en gerespecteerd figuur gebleven. In een korte verklaring betuigde hij zijn ,,grotespijt" en zei: ,,Ik zal alle verantwoordelijkheid voor het gebeurde op me nemen en ben bereid elke straf te aanvaarden." Vervolgens werden televisiebeelden uitgezonden van het auto-escorte dat hem overbracht naar een huis van bewaring buiten Seoel, waar hij zou verblijven in afwachting van een officiële beschuldiging van omkoperij. Op dit misdrijf stond een gevangenisstraf van tien jaar tot levenslang.

Op 17 november werd ook een naaste medewerker van Roh. Lee Hyun Woo, aangehouden op verdenking van omkoperij. In oktober hadden Lee's uitlatingen geleid tot de openbare bekentenis van Roh (zie pag. 879/2/3-'95).

In verband met het schandaal werden ongeveer 35 topfunctionarissen uit het bedrijfsleven door de autoriteiten verhoord. Onder hen bevonden zich leden van 's lands grootste chaebols (handelsconglomeraten) zoals Hyundai, Samsung en Daewoo. Het bleek dat velen van de ondervraagden hadden toegegeven Roh geld te hebben gegeven in ruil voor overheidsorders en zijn steekpenningenfonds te hebben gespekt. Zij zouden strafrechtelijk worden vervolgd. De eerste die zou worden aangeklaagd, was Chung Tae Soo, voorzitter van de Hanbo-bouwgroep. Chung werd er op 27 november van beschuldigd in de periode 1989-'90 15 mrd won aan Roh te hebben gegeven in ruil voor een bouwvergunning voor een flatgebouw. (Deze aanklacht werd versneld ingediend om verjaring te voorkomen.) In 1991 was Chung schuldig bevonden aan omkoperij en had hij zes maanden in de gevangenis gezeten.

De autoriteiten gaven ook te kennen dat het onderzoek zich zou uitbreiden naar banken, nutsbedrijven en andere staatsbedrijven. Daags na Roh's arrestatie nam het openbaar ministerie ook contact op met de Zwitserse ambassadeur om de medewerking van diens regering te vragen bij de opsporing van het geld, waarvan een groot deel op Zwitserse bankrekeningen stond.

Ook de politieke omvang van het schandaal werd steeds groter. De leider van het oppositionele Nationale Congres voor een Nieuwe Politiek (NCNP), Kim Dae Jung, had reeds toegegeven in 1992 geld uit de omkooppot te hebben ont-



Voormalig president Roh Tae Woo loopt op 15 november 1993 onder grote belangstelling van de pers naar de ingang van het kantoor van de procureur-generaal voor een tweede verhoor over een geheim fonds voor steekpenningen.



Voorzitter Chey Jong Hyun van Sunkyong aan het woord tijdens een spoedbijeenkomst van chaebols op 3 november 1995 in Seoul. die na afloop gezamenlijk hun verontschuldigingen aanboden aan de natie voor het laten wegvloeien van honderden miljoenen dollars in het geheim fonds van Roh Tae Woo.

vangen voor zijn verkiezingscampagne voor het presidentschap. Tevens werd gesuggereerd dat Kim Jong Pil, leider van de conservatieve Verenigde Liberaal-Democraten (ULD), ook van het geheim fonds had geprofiteerd, maar dit werd door hem tegengesproken. Op haar beurt beschuldigde de oppositie president Kim Young Sam ervan geld te hebben aangenomen. Kim bleef deze beschuldiging echter ontkennen.

Aankondiging Kwangju-processen

Op 24 november wijzigde de regering plotseling haar officiële beleid door bekend te maken dat de vroegere presidenten Roh Tae Woo en Chun Doo Hwan zouden worden vervolgd voor hun betrokkenheid bij het Kwangju-bloedbad in 1980 (zie pag. 354/3 e.v.-'80). Een presidentieel woordvoerder zei dat nieuwe wetgeving zou worden geïntroduceerd om de gerechtelijke vervolging van de twee mannen te vergemakkelijken.

Het bloedbad ontstond toen militairen een volksopstand tegen de staat van beleg, die was uitgeroepen na de militaire staatsgreep in december 1979, op zeer gewelddadige wijze neersloegen. De staatsgreep werd geleid door Chun en gesteund door Roh. Ten minste 200 mensen kwamen om het leven en volgens onbevestigde schattingen zelfs 2.000. De oppositie was blijven aandringen op gerechtelijke stappen tegen de verantwoordelijken voor het bloedbad. President Kim had zich hier echter tegen verzet, deels omdat de overheersende factie binnen zijn regerende Democratisch-Liberale Partij (DLP) bestond uit aanhangers van Roh en Chun.

Hoewel er officieel geen verband bestond tussen het omkoopschandaal en het besluit over de Kwangju-processen, zou Kim Roh niet langer de hand boven het hoofd houden, omdat Roh uit de gratie was geraakt. Op 22 november bleek hoezeer Roh in ongenade was gevallen, toen werd onthuld dat de DLP vóór de parlementsverkiezingen van april 1996 haar naam zou veranderen om zichzelf van haar oprichter te distantiëren.

Tevens werd eind november bekendgemaakt dat het Constitutionele Hof een beroep van familieleden van de Kwangju-slachtoffers tegen het besluit van het openbaar ministerie van juli 1995 de verantwoordelijken voor het geweld niet te vervolgen (zie pag. 877/3-'95), ontvankelijk had verklaard. Het Hof opende hiermee niet alleen de mogelijkheid om een strafrechtelijke vervolging tegen Roh en Chun in te stellen, maar bepaalde ook dat de verjaringstermijn van 15 jaar voor staatsgrepen en opstanden gerechtelijke stappen niet uitsloot, aangezien de regeringsperiode van de beide mannen niet mocht worden meegeteld.

Nieuwe naam DLP

In een poging om zich te distantiëren van het schandaal rond het geheime fonds voor steekpenningen en duidelijk af te rekenen met de corruptie uit het verleden wijzigde president Kim Young Sam de naam vaïi de regeringspartij. Op 6 december ging het centrale dagelijks bestuur van de Democratisch-Liberale Partij akkoord met de nieuwe naam Nieuwe Koreaanse Partij (NKP). De naamsverandering werd met onmiddellijke ingang doorgevoerd ofschoon zij niet eerder dan in januari 1996 formeel zou worden goedgekeurd door een nationale conventie.

Roh Tae Woo vervolgd wegens geheim fonds

Oud-president Roh Tae Woo werd op 3 december aangeklaagd. Hij werd ervan beschuldigd meer dan 283 mln won te hebben aangenomen van 35 Zuidkoreaanse bedrijven ($ 1,00 = 775,75 won op 29 december 1995).

Hoofdaanklager Ahn Kang Min verklaarde dat Roh 140 mln won uit het fonds had gebruikt ter financiering van campagnes van kandidaten voor de parlementsverkiezingen in 1988 en 1992. Hij zei niets over de beschuldiging dat Roh ook had meebetaald aan de succesrijke presidentscampagne van Kim Young Sam in 1992. Wel bevestigde hij dat hij zich in de volgende fase van zijn onderzoek zou richten op die politici die ervan werden verdacht geld uit het fonds te hebben ontvangen.

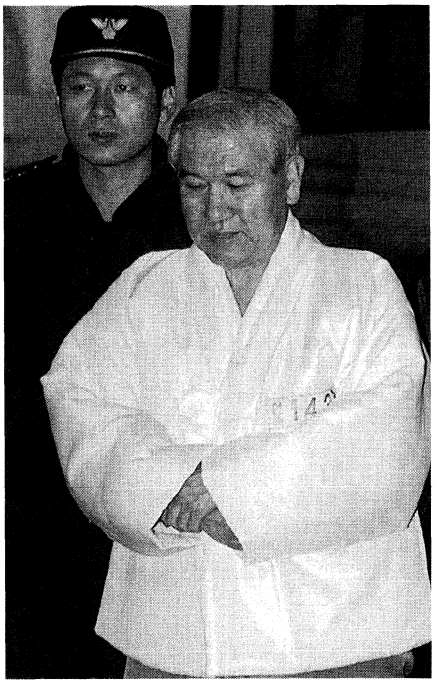
Na in staat van beschuldiging te zijn gesteld: bleef Roh in hechtenis in afwachting van het proces. Ook het onderzoek naar de rekeningen van het fonds, waaronder geheime Zwitserse bankrekeningen op naam van Roh, werd voortgezet. Daarnaast werden er formele stappen genomen om de bezittingen van de voormalige president in beslag te nemen.

Sommige van Rohs naaste medewerkers werden eveneens in staat van beschuldiging gesteld. Kim Jin Ho, een parlementslid van de regeringspartij, Lee Won Joe, een voormalig parlementslid, en Kim Chong In werden er alle drie van beschuldigd eraan te hebben meegewerkt dat Roh geld kon aannemen van zakenmensen. Lee Hyun Woo, de voormalige medewerker van Roh die in november eveneens in hechtenis was genomen, werd er ook van beschuldigd een rol te hebben gespeeld bij het in ontvangst nemen van het geld en een deel van het fonds te hebben beheerd. Een andere voormalige medewerker Kim Chong Whi werd op 13 december gearresteerd op beschuldiging van omkoperij. Hij zou ook ondervraagd zijn in verband met het, uit 1991

daterende, omstreden besluit om 120 F-16 gevechtsvliegtuigen van Genera1 Dynamics te kopen in plaats van de F/A-18s van McDonnel Douglas. die aanvankelijk de voorkeur genoot. Deze ondervraging voedde beweringen van de oppositie dat de vliegtuigorder was gewijzigd als gevolg van het smeergeld dat de regering-Roh had ontvangen.

Zeven belangrijke leden van 's lands chaebols (conglomeraten) werden eveneens beschuldigd in verband met het schandaal rond het steekpenningenfonds. Van hen werd alleen de voorzitter van de Hanbo-groep, Chung Tai Soo, die in november was gearresteerd, in hechtenis gehouden. Vier chaebol-leiders die vóór eind 1989 geld in het fonds hadden gestort, werden niet beschuldigd vanwege de verjaringswet. Het openbaar ministerie stelde twintig andere directeuren niet in staat van beschuldiging omdat de gunsten die zij hadden ontvangen voor hun financiële bijdrage aan het fonds van Roh, ,,onbetekenend" werden geacht en vanwege de negatieve uitwerking op 's lands economie als zij werden aangepakt.

Het proces tegen Roh begon op 18 december. Gekleed in eenvoudige gevangeniskleren, verscheen hij samen met acht bedrijfsdirecteuren en zes andere verdachten, onder wie verwanten en voormalige medewerkers, voor de rechtbank.



Voormalig president Roh Tae Woo (r.)op 18 december 1995 in gevangeniskledij onderweg naar de rechtbank voor het begin van zijn proces.

Roh bevestigde geld te hebben ontvangen van 33 bedrijven, maar ontkende dat het in ruil voor gunsten was geweest. Hij verklaarde zich niet te kunnen herinneren hoe en wanneer hij het geld had gekregen. Ook bevestigde hij dat alle bescheiden die betrekking hadden op het geld vernietigd waren toen het schandaal openbaar werd. Op vragen van de aanklager naar financiële bijdragen aan kandidaten bij de presidentsverkiezingen in 1992 weigerde hij te antwoorden, omdat iedere onthulling over dat onderwerp voor ,,ernstige onrust" in het land zou zorgen.

Arrestatie Chun Doo Hwan

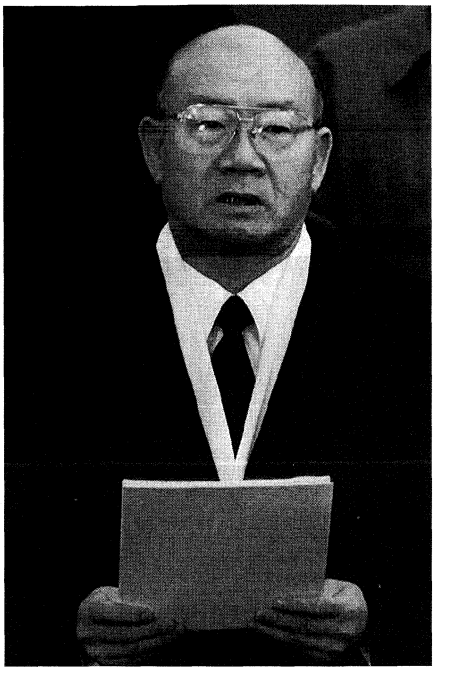
Op 3 december werd Chun Doo Hwan, de voorganger van voormalig president Roh, gearresteerd. Hij werd ervan beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor de legercoup in 1979 en voor de bloedige onderdrukking van de opstand in Kangju tegen het militaire bewind.

Nadat de regering in november wetten had aangekondigd om de verantwoordelijken voor de gebeurtenissen in 1979-'80 gemakkelijker te kunnen vervolgen, was Chun opgeroepen om te worden verhoord. Hij weigerde gehoor te geven aan de oproep, die hij hekelde als een politiek instrument in de handen van Kim Young Sam. De dag daarop werd hij in zijn woning gea resteerd en voor verhoor opgesloten in de Anyang-gevangenis in Seoel.

Chun hekelde zijn arrestatie als ongrondwettig en reageerde door in hongerstaking te gaan. Op 29 december viel hij flauw, waarna hij intraveneus voedsel kreeg toegediend. Tegen het eind van de maand zou hij aanmerkelijk opgeknapt zijn en weer voedsel tot zich nemen, maar hij bleef bij zijn weigering om samen te werken met het openbaar ministerie.

Behalve Chun verhoorde het openbaar ministerie ook andere belangrijke betrokkenen bij de gebeurtenissen in 1979-'80. Daartoe behoorde Choi Kyu Hah, die in oktober 1979 president was geworden en na de coup als stroman was aangebleven, totdat hij in augustus 1980 officieel werd opgevolgd door Chun. De autoriteiten zouden ook beweringen onderzoeken dat Chun als president een steekpenningenfonds had opgericht dat vergelijkbaar was met dat van Roh.

Op 12 december, in zijn eerste verklaring over de zaak, noemde president Kim de arrestatie van Chun een ,,glorieuze overwinning" en zei hij vastbesloten te zijn de erfenis van het militaire bewind uit te bannen. Ook erkende hij dat er verband was tussen de arrestatie van Chun en die van Roh, waarbij hij verklaarde dat de wortels van de corruptie, die belichaamd werd door het



Voormalig president Chun Doo Hwan geeft op 2 december 1995, de dag voor zijn arrestatie, een persconferentie in Seoul.

steekpenningenfonds, lagen bij de coup van Chun in 1979.

De wet die mogelijk maakte dat Chun en Roh vervolgd konden worden voor hun rol bij de gebeurtenissen in 1979-'80, werd op 19 december door de Nationale Assemblée aangenomen. Hoewel er twijfel bestond over de grondwettigheid van de wet, bepaalde zij dat de verjaringstermijn van vijftien jaar die gold voor de misdaden waarvan de twee mannen werden verdacht, niet van toepassing was op de periode van hun presidentschap (1980-'93), en dat zij derhalve tot 2008 konden worden vervolgd. Na bekrachtiging van de wet werden Chun en Roh op 21 december aangeklaagd wegens muiterij, moord en poging tot moord, misdrijven waarop de doodstraf stond.

BEGROTING GOEDGEKEURD

In weerwil van verzet van het Nationale Congres voor een Nieuwe Politiek (NCNP, opgericht in september, zie pag. 87713-'95) en de Democratische Partij, keurde de Nationale Assemblée op 2 december de begroting voor 1996 goed, waarmee een bedrag was gemoeid van 69.962.6 mrdwon.

REGERINGSWIJZIGING.

Op 15 december benoemde president Kim Young Sam de academicus en rector van de Nationale Universiteit van

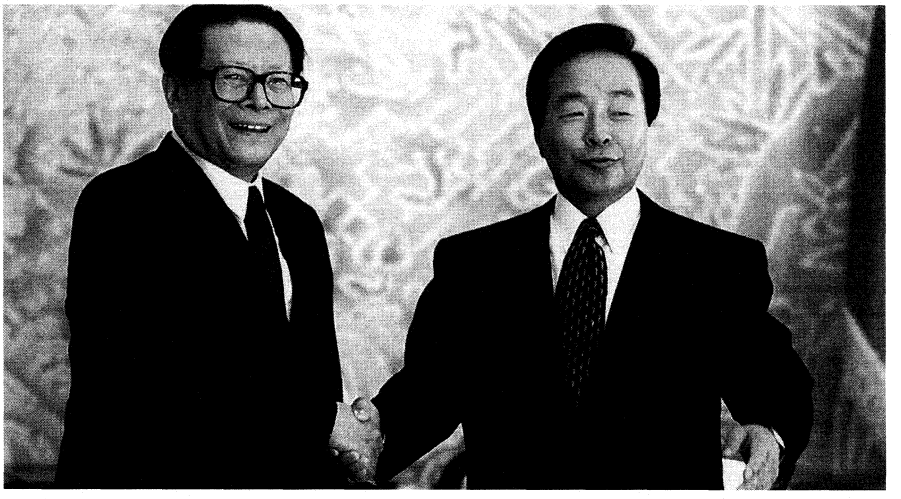
Seoel, Lee Soo Sung. tot opvolger van premier Lee Hong Koo. Vervolgens werd de regering op 20 december ingrijpend gewijzigd, waarbij bijna de helft van de kabinetsleden werd vervangen.

De portefeuilles waren met ingang van 20 december 1995 als volgt verdeeld:

Premier - Lee Soo Sung*; vice-premier, financiën en economie - Rha Woong Bae+; vice-premier, nationale eenwording - Kwon O Kie*; buitenlandse zaken - Gong Ru Myung: binnenlandse zaken - Kim Woo Suk*; justitie - Ahn Woo Mahn; defensie - Lee Yang Ho; onderwijs - Ahn Byung Young*; cultuur en sport - Kim Young Soo*; landbouw en visserij - Ghang Wun Tae*; internationale handel en industrie - Park Jae Yoon; bouwnijverheid en transport - Choo Kyung Suk*; gezondheidszorg en welzijn - Kim Yang Bae*; arbeid - Chin Yom; wetgeving - Kim Ki Suk; data en communicatie - Lee Suk Chae*;regeringsadministratie - Kim Ki Jae; milieu - Chung Chong Teck*; voorlichting - Oh In Hwan; wetenschap en technologie - Chung Kun Mo; directeur van het bureau voor patriotten en veteranen - Hwang Chang Pyung; eerste staatsminister voor politieke zaken - Choo Don Shik+; tweede staatsminister voor politieke zaken - Kim Jang Sook.

* nieuwe benoeming.
+gewijzigde portefeuille.

De wijzigingen werden deels ingegeven door de aanstaande parlementsverkiezingen in april 1996, waarvoor zeven van de scheidende ministers zich als kandidaat hadden laten registreren. Ook werden zij beschouwd als een poging van president Kim om het imago van de regering te verbeteren, die was verwikkeld in een omvangrijk financieel schandaal dat had geleid tot de strafrechtelijke vervolging van zijn voorganger Roh Tae Woo.



Voor aanvang van hun besprekingen op 14 november 1995 poseren president Kim Young Sarn (r.) en zijn Chinese ambtgenoot Jiang Zemin (l.) in de vergaderruinite van het presidentiële Blauwe Huis in Seoul.

GEVANGENISSTRAF VOOR WARENHUIS-EIGENAAR

De eigenaar van het warenhuis in Seoel dat op 29 juni instortte, waarbij ongeveer 650 doden vielen (zie pag. 591/2/3-'95), werd op 27 december veroordeeld tot 10,5 jaar gevangenisstraf. De 73-jarige Lee Joon werd schuldig bevonden aan nalatigheid. Verscheidene van zijn partners, onder wie zijn zoon, kregen lagere gevangenisstraffen, evenals enkele anderen, onder wie voormalige ambtenaren die werden veroordeeld wegens het aannemen van steekpenningen van Lee, die zich op die manier verzekerde van goedkeuring van gevaarlijke wijzigingen in het ontwerp en de bouw van het warenhuis.



De Japanse minister van buitenlandse zaken Yohei Kono verwelkomt op 15 november 1995 zijn Zuidkoreaanse collega Gong Ro Myung voor bilaterale gesprekken, die eerder door Zuid-Korea waren afgezegd na een diplomatieke rel. veroorzaakt door de inmiddels afgetreden Japanse staatsminister Takami Eto (zie pag. 83/3 e.v.-'96).

MILITAIRE BETREKKINGEN MET VS

Op 2-3 november ontmoetten de Amerikaanse minister van defensie William J. Perry en zijn Zuidkoreaanse collega Lee Yang Ho elkaar tijdens het 27ste Koreaans-Amerikaanse Veiligheidsberaad in Seoel. Er werd afgesproken dat Zuid-Korea's financiële ondersteuning van de 37.000 Amerikaanse militairen in het land in drie jaar tijd met jaarlijks 10 procent zou stijgen van $330 mln in 1996 tot $363 mln in 1997 en $ 399 mln in 1998.

De twee ministers zeiden ook zich te blijven verzetten tegen pogingen van Noord-Korea het Koreaanse Wapenstilstandsakkoord van 1953 te ondermijnen. Ze bevestigden dat het bestand van kracht zou blijven totdat het zou worden vervangen door een vredesakkoord op basis van een directe dialoog tussen de twee landen.

CHINESE PRESIDENT OP STAATSBEZOEK

Op 13 november arriveerde de Chinese president Jiang Zemin in Seoel voor een

vijfdaags staatsbezoek aan Zuid-Korea. Jiang was het eerste Chinese staatshoofd, dat een bezoek bracht aan Zuid-Korea.

Op 14 november voerde Jiang gesprekken met president Kim over economische samenwerking en vrede en veiligheid op het Koreaanse schiereiland. Jiang was tevens de eerste leider van een communistisch land die de Nationale Assemblée toesprak.

(Vor.ber.pag. 877/1 e.v.-1995)

OEZBEKISTAN

NIEUWE PREMIER

Op 21 december 1995 benoemde de Oli Majlis (het parlement) vice-premier en minister voor buitenlandse economische betrekkingen Otkir Soeltonow tot premier als opvolger van Abdoelhasjim Moetalow. Er werden geen redenen gegeven voor deze wijziging.

BEGROTING VOOR 1996

In een persbericht dat op 19 december werd gepubliceerd, bevestigde de voorzitter van de parlementscommissie van financiën, Abdoerafik Achadow, dat in de ontwerpbegroting voor 1996, die ter behandeling was voorgelegd aan het parlement, het begrotingstekort werd geraamd op ongeveer 3,5 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) overeenkomstig de ,,eisen" van het IMF: Er werden geen bijzonderheden gegeven over de geschatte inkomsten en uitgaven.

IMF-OVERBRUGGINGSKREDIET

Op 18 december gaf het IMF zijn goedkeuring aan een overbruggingskrediet van SDR 124,7 mlnvoor 15 maanden ter ondersteuning van het economisch hervormingsprogramma van de regering voor 1995-'96.

(Vor.ber.pag. 792/2/3-1995)

PAKISTAN

NIEUW MINISTERIE VAN MENSENRECHTEN

Op 2 oktober 1993 gaf de regering toestemming voor de vorming van een nieuw ministerie van mensenrechten. Er werd echter geen benoeming van een nieuwe minister bekendgemaakt.

RAKETAANVAL MQM OP ZETEL SIND-REGERING. MEER GEWELD IN KARACHI

Op 9 oktober werd de officiële zetel van de provinciale regering van Sind in Karachi beschadigd en raakten vijf mensen gewond bij een raketaanval die zou zijn uitgevoerd door militante aanhangers van de Mohajir Qaumi-beweging (MQM).

De aanval leidde tot een nieuwe golf van geweld nadat de vredesbesprekingen tussen de regering en de MQM in september waren opgeschort (zie pag. 795/1-'95). De MQM pleegde medio oktober haar zeventiende aanslag van het jaar uit protest tegen de dood van vier MQM-activisten, die in politiecellen waren gestorven. Hierbij waren volgens berichten in Karachi meer dan 75 doden gevallen. Op 30 oktober werd melding gemaakt van nog eens elf doden.

Nieuw geweld in Karachi

In Karachi brak opnieuw geweld uit na de moord op twee familieleden van de leider van de Mohajir Qaumi-beweging (MQM), Altaf Hussain. Hun gemartelde en met kogels doorzeefde lichamen werden op 9 december gevonden in de buitenwijken van de stad. De MQM, die de vredesbesprekingen met de regering in september had opgeschort, omdat het treiteren van haar aanhangers aanhield (zie pag. 795/1 e.v.-'95), verklaarde onmiddellijk dat overheidsfunctionarissen bij de dubbele moord betrokken waren.

Eind december bedroeg het officieuze dodental in 1995 als gevolg van etnisch en politiek geweld in Karachi 1.960.

Een bomexplosie op een drukke marktplaats in Peshawar eiste op 21 december het leven van 42 mensen. Na de aanslag eiste niemand de verantwoordelijkheid op.

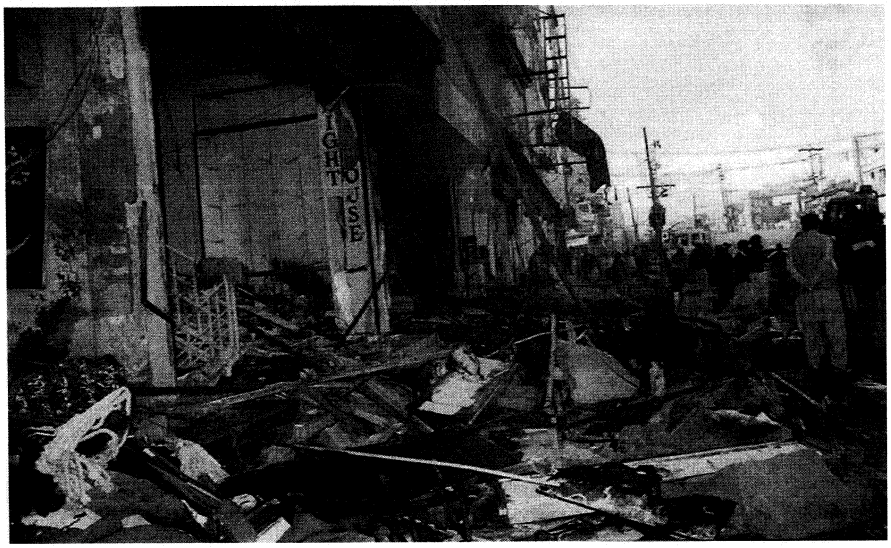
ARRESTATIES IN VERBAND MET COUP-POGING. OFFICIËLE BEVESTIGING. SAMENZWEERDERS AANGEKLAAGD

Op 14 oktober bevestigde premier Benazir Bhoetto de arrestatie van een aantal legerofficieren in verband met een pro-islamitische militaire couppoging. De premier weigerde meer informatie te verstrekken.

Volgens lokale persberichten zouden sinds 26 september ten minste 36 officieren, onder wie twee generaals, en enkele burgers zijn gearresteerd wegens het voorbereiden van een staatsgreep, samen met twee militante moslimgroepen uit Kashmir, de Harakat ul Ansar en de Hezb-i-Mujaheddin. Over de identiteit van de coupleider bestond onduidelijkheid. Volgens sommige bronnen was het brigadegeneraal Mustansir Billa van het Baluch-regiment, andere bronnen noemden generaal-majoor Zaheer ul Islam Abbasi, hoofd van de infanterieschool in Rawalpindi. Naar verluidt waren de officieren voornemens geweest de staatsgreep op 30 september te plegen. Tijdens een ontmoeting in Rawalpindi zouden de stafchefs van het leger, de marine en de luchtmacht gevangen worden genomen. Daarna wilden zij de sharia (de orthodox-islamitische wet) invoeren. Het komplot zou zijn ontdekt, toen leden van de veiligheidsdienst in Muzaffarabad, de hoofdstad van Azad Kash-



MQM-aanhangers in Karachi op 12 december 1995 met de kisten van twee vermoorde familieleden van hun leider Altaf Hussain op weg naar de begrafenisplechtigheid.



Beeld van de ravage in Peshawar na de ontploffing van een autobom op 21 december 1995

mir, een activist van de Harakat ul Ansar arresteerden.

Op 15 oktober waarschuwde de grootste religieuze partij, de Jamaat-i-Islami Pakistan (JIP),de regering in een verklaring de couppoging niet als voorwendsel te gebruiken om het leger te zuiveren van ,,patriottische islamitische elementen".

Couppogingofficieel bevestigd

Op 14 november bevestigde minister van defensie Aftab Shaban Mirani tijdens een debat in de Senaat dat een groep hoge legerofficieren, die eind september was gearresteerd op verdenking van het beramen van een staatsgreep, moordaanslagen had willen plegen op militaire bevelhebbers en ministers en een islamitisch bewind had willen instellen. Mirani's verklaring was de eerste officiële bevestiging van de couppoging nadat in oktober de eerste berichten hierover waren verschenen (zie boven).Het was echter onduidelijk of de verklaring van de minister de conclusies weergaf van een onderzoek dat was ingesteld na de arrestatie van de vermeende coupplegers op 26 september.

Op 26 november vertelde minister van recht en justitie en parlementaire aangelegenheden N. D. Khan de Senaat dat de berechting van enkele legerofficieren die in verband met de couppoging waren gearresteerd; volgens de legerwet zou plaatsvinden.

Vermeende samenzweerdersaangeklaagd

Op 31 december begon voor een militaire rechtbank in Attock in de buurt van Peshawar een proces achter gesloten deuren tegen vier hoge legerofficieren. Zij werden beschuldigd van samenzwering tegen de regering van premier Benazir Bhoetto. Onder de aangeklaagden bevonden zich twee vermeende leiders van het complot, brigadegeneraal Mustansir Billa en generaal-majoor Zaheer ul Islam Abbasi. Aangenomen werd dat zeker dertig andere militairen die sinds september in arrest zaten. eveneens zouden worden aangeklaagd.

DEVALUATIE ROEPIE

Op 28 oktober verlaagde de regering de waarde van de roepie met zeven procent. Op 3 november 1995 was de wisselkoers $ 1 = Rs 34,2158. De devaluatie was bedoeld om te voorkomen dat Pakistaanse exporteurs op wereldmarkten zouden worden weggeconcurreerd door Indiase exporteurs als gevolg van de waardedaling van de Indiase roepie.

NIEUW OPPERBEVELHEBBER LEGER

Op 18 december werd generaal Jahangir Karamat benoemd tot opperbevelhebber van het leger. Hij volgde generaal Abdul Waheed op, die op 12 december met pensioen was gegaan.

OPHEFFING AMERIKAANS WAPENEMBARGO

Op 24 oktober ging de congrescommissie van de Amerikaanse Senaat akkoord met een eenmalige opheffing van het wapenembargo tegen Pakistan. De Senaat had hiertoe in september het Brown-amendement op het Wetsvoorstel inzake de Toewijzing van Buitenlandse Hulp voor 1996 aangenomen (zie pag. 796/1-'95). Dit amendement schortte tijdelijk het Pressler-amendement van 1985 op, dat hulpverlening aan Pakistan verbood, tenzij de Amerikaanse president verklaarde dat Pakistan niet over kernwapens beschikte.

Op 26 oktober werd officieel bevestigd dat Pakistan een principe-akkoord had gesloten over de aanschaf van 32 Franse Mirage-2000-gevechtsvliegtuigen ter waarde van ongeveer F 15 mrd (ongeveer $ 3 mrd).

BEZOEK VAN PREMIER BHOETTO AAN IRAN

Op 6-8 november bracht premier Benazir Bhoetto een bezoek aan Iran. Zij zou hebben geprobeerd de verdenking van Iran, dat Pakistan de overwegend soennitische Talibaan-militie (studenten) steunde, te ontzenuwen. De Talibaan streden tegen de Afghaanse regering en hadden in de laatste maanden belangrijke militaire overwinningen behaald (zie pag. 868/1-'95 onder AFGHANISTAN).

Op 7 november gaf Bhoetto in een toespraak tot de Majlis Iraanse afgevaardigden de verzekering dat Pakistan een neutrale positie zou blijven innemen in de Afghaanse burgeroorlog. Zij ontkende dat haar regering ,,financiëleof militaire steun aan welke Afghaanse factie dan ook" verleende en verwierp met kracht beschuldigingen als zouden Iran en Pakistan elkaar beconcurreren via steun aan strijdende facties in Afghanistan.

Premier Bhoetto parafeerde ook een aantal bilaterale handels- en investeringsovereenkomsten met Iran en bevestigde opnieuw plannen voor de gezamenlijke aanleg en bouw van resp. een gaspijpleiding en een olieraffinaderij in Pakistan in 1996.

HULP IMF EN WERELDBANK

Op 13 december ging het IMF akkoord met een overbruggingskrediet van vijftien maanden ter grootte van in totaal 401,85 mln SDRs ($ 596 mln) ter ondersteuning van het economische programma voor 1995-'96 van de regering.

Het programma behelsde onder andere aanvulling van de deviezenreserves, terugdringing van de inflatie en ver-

snelling van de groei van het reëel bruto nationaal produkt (BNP)tot 5,5 procent. In een IMF-verklaring heette het dat het overbruggingsprogramma, ,,indien strikt toegepast, de basis (kon vormen) voor een hervatting van de (uit februari 1994 stammende) uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit" (ESAF, zie pag. 369/3-'94), die was opgeschort nadat de regering niet had weten te voldoen aan de begrotingseisen van het IMF voor 1995-'96 (zie pag. 794/2-'95).

Op 30 december werd een lening van de Wereldbank van $ 350 mln goedgekeurd. De lening was bedoeld ter financiering van het $ 2.25 mld kostende hydro-elektrische project Ghazi Barotha in de Punjab.

(Vor.ber.pag. 792/3 e.v.-1993)

SINGAPORE

NICK LEESON VEROORDEELD

Op 2 december 1995 werd Nick Leeson, de in Singapore gevestigde Britse effectenhandelaar wiens omvangrijke verliezen in de derivatenhandel op contracten in februari van dit jaar hadden geleid tot de ondergang van de Barings Bank (zie pag. 540/3 e.v.-'95), door een Singaporese rechtbank veroordeeld tot zeseneenhalf jaar gevangenisstraf. Leeson had schuld bekend op twee aanklachten van misleiding en fraude. De andere negen aanklachten waren ingetrokken.

Op 29 december werd bekendgemaakt dat Leeson niet in beroep zou gaan tegen het vonnis.

(Vor.ber.pag. 879/3 e.v.-1995)

SRI LANKA

STAAT VAN OORLOG. REGERINGS-OFFENSIEF. MILITAIRE VERGELDING LTTE. VAL JAFFNA. HOGERE DEFENSIE-UITGAVEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In oktober 1995 dreigde een totale oorlog uit te breken, toen de regering van president Chandrika Bandaranaike Kumaratunga een grootscheeps militair offensief begon tegen de in het noorden gelegen stad Jaffna, het belangrijkste bolwerk van de separatistische Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE).

De Tamil-rebellen boden verwoed tegenstand en doodden tevens tientallen Singalese burgers. Op 26 oktober riep de regering in het gehele land de staat van oorlog uit.

Volgens militaire bronnen kwamen in de tweede helft van oktober meer dan *770* Tamil-rebellen, militairen en burgers om het leven.

Op 17 oktober werd vanaf de Palaly-luchtmachtbasis de jongste legeraanval ingezet. De aanval droeg de codenaam ,,Rivirasa" (,,zonneschijn") en werd ondersteund door de luchtmacht. Er waren 7.000 regeringssoldaten bij betrokken. Er werd gedurende zes dagen hevig gevochten en beide zijden leden zware verliezen. Desalniettemin beweerden de regeringstroepen ten minste 3 km terrein te hebben veroverd op de rebellen. Het leger zou ook de stad Atchchelu, op 8 km afstand van Jaffna, hebben ingenomen, maar dit werd door de LTTE ontkend.

Op 30 oktober werd bevestigd dat de strategische stad Neerveli, 8 km ten noordoosten van Jaffna, na felle man-tot-man-gevechten in handen van regeringstroepen was gevallen. Hierbij zouden aan beide zijden meer dan 100 doden zijn gevallen. In de tussentijd leidde de vrees voor een op handen zijnde beslissende krachtmeting tussen het leger en de LTTE-rebellen tot paniek onder de bevolking. Meer dan 100.000 Tamil-burgers in de omgeving van Jaffna ontvluchtten hun huizen.

Op 1 oktober. had de regering met ,,Operatie Donderslag" haar greep op in september veroverd gebied verstevigd (zie pag. 798/1/2-'95). Enkele van de bloedigste gevechten van deze campagne vonden plaats op *3* oktober rondom Ponnalaikadawun, Navakkeri en in West-Pathur. Militaire en LTTE-bronnen stelden het totaal aantal doden op meer dan *360*, waaronder meer dan 300 LTTE-rebellen.

LTTE-vergeldingen bloedbad onder burgers

De LTTE reageerde fel op het nieuwe legeroffensief, bood hardnekkig weerstand, pleegde aanslagen op militaire installaties en viel zelfs Singalese burgers aan.

Op 20 oktober vernietigde een LTTE-zelfmoordcommando in Colombo twee van's lands grootste oliedepots. Bij deze actie kwamen ten minste 25 mensen om het leven.

Op 21 oktober schoten of hakten LTTE-troepen meer dan 60 Singalese mannen, vrouwen en kinderen dood in de dorpen Ponnalikatuwa, Mangalagama en Padaviya in het noorden en oosten van het land. Op 23 oktober werden nog eens 19 mensen vermoord in het afgelegen, overwegend Singalese dorp Koyiyagal in het oosten van het land. Op 26 oktober overvielen honderden vrouwelijke Tamil-guerrillastrijders het noordelijk gelegen dorp Herath Halmillewa en doodden 24 mensen. hoofdzakelijk Singalese vrouwen en kinderen.

Op 5 en 14 oktober ontkenden regeringsfunctionarissen heftig beschuldigingen van de LTTE dat de regering de bevolking op het schiereiland Jaffna had willen onderwerpen door een voedselcrisis tot stand te brengen en haar zo uit te hongeren. Volgens de regering was er sinds januari voor meer dan Rs *780* mln aan voedselvoorraden naar Jaffna verscheept en zou *60* procent hiervan gratis zijn uitgedeeld.

Hogere defensie-uitgaven

Op 18 oktober zei minister van buitenlandse handel, justitie en constitutionele zaken, en onderminister van financiën, G. L. Peiris dat door de recente verhevigde gevechten de defensiebegroting voor 1995-'96 zou worden overschreden (zie pag. 509/3 e.v.-'95).

Volgens Peiris zouden de defensie-uitgaven eind 1995 Rs 30-33 mrd bedragen in plaats van de geraamde Rs 24 mrd. In juni had het parlement in verband met de nieuwe gevechten (zie pag. 796/2-'95) ingestemd met een verhoging van het defensiebudget met Rs 4,5 mrd ($ 1 = Rs 51,75 op 20 oktober 1995).

Beleg Jaffna

Op 2 november waren de meer dan 21.000 soldaten die het ,,Rivirasa"-offensief voortzetten de noordelijke stad Jaffna tot op minder dan vijf km genaderd. Het offensief werd ondersteund door tanks, artillerie en de luchtmacht. De opmars werd vertraagd door mijnen die door de zich terugtrekkende LTTE-strijders waren gelegd, maar op 20 november drong het leger door tot in Jaffna zelf. Op 24 november was de stad omsingeld en waren 2.000 LTTE-rebellen ingesloten.

Vluchtelingencrisis. Dreigement van regering om internationale hulp op te schorten

Begin november waren duizenden Tamils uit Jaffna op de vlucht geslagen voor het legeroffensief. In vluchtelingenkampen ten oosten en zuiden van de

stad dreigden ziekten uit te breken als gevolg van voedseltekorten en moessonregens. Internationale hulporganisaties raamden het aantal vluchtelingen op 300.000. Srilankaanse regeringsbronnen stelden het aantal vluchtelingen op 100.000; maarwaren het eens met het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) dat Jaffna een ,,spookstad" was geworden.

In een reactie op een verklaring van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali, waarin deze zijn bezorgdheid uitsprak over de ,.massale ontheemding" van burgers. zei de Srilankaanse minister van buitenlandse zaken Laksham Kadirgamar op 6 november dat buitenlandse hulporganisaties. het TCRC uitgezonderd, niet zelfstandig hulp mochten verlenen: omdat werd gevreesd dat zij niet onpartijdig zouden zijn.

Oorlogsverslaggeving verder aan banden gelegd

Op 7 november ontsloeg de regering de bestuurder van het schiereiland Jaffna, K. Ponnambalam wegens ,,misleidende" berichten over de situatie in het noorden. Het ontslag werd gezien als de jongste poging van de autoriteiten de berichtgeving te controleren. Andere maatregelen omvatten de beperking van de berichtgeving door de instelling van een strenge censuur op Srilankaanse kranten. Daarnaast werd het iournalisten onmogelijk gemaakt het ooi-logsgebied te bezoeken.

Zelfmoordacties in Colombo

Op 11 november kwamen ten minste 20 mensen om het leven bij LTTE-zelfmoordacties. Hierbij werden bomaanslagen gepleegd op het hoofdkwartier van het Srilankaanse leger en op een treinstation in Colombo.

Op 12 november veroverden regeringstroepen het politieke hoofdkwartier van de LTTE in Kondavil en op 14 november viel een groot trainingskamp van de rebellen in de buurt van Urumpirai in handen van het leger. Dit kamp bestond uit een uitgebreid netwerk van wegen, gebouwencomplexen en ondergrondse bunkers.

Op 27 november verwierp LTTE-leider Velupillai Prabhakaran het onderhandelingsaanbod van president Chandrika Bandaranaike Kumaratunga, omdat hij weigerde ,,onder bedreiging van wapengeweld" te onderhandelen.

Onderzoek naar financiering LTTE door rooms-katholiekekerk

Op 14 november maakten de Srilankaanse autoriteiten bekend de hulp van Interpol te willen inroepen voor een onderzoek naar het doorsluizen van fondsen van bepaalde internationale niet-gouvernementele organisaties naar de LTTE via afdelingen van de rooms-katholieke kerk in Sri Lanka.

Ontslag onderminister van financiën geweigerd

Op 1 november weigerde president Chandrika Kumaratunga het ontslag van onderminister G. L. Peiris van financiën. Deze zou zijn ontslag hebben ingediend naar aanleiding van grote meningsverschillen met secretaris van de schatkist A.S. Jayawardene.

Begroting voor 1996

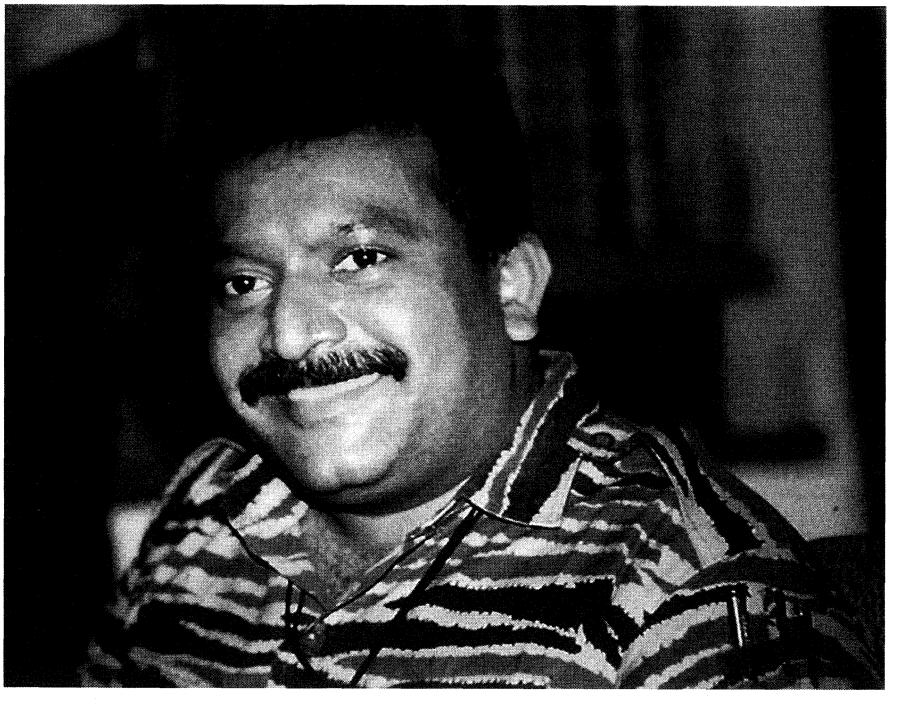
Op 8 november gaf onderr iinister van financiën G.L. Peiris in zijn begrotingsrede toe dat het fiscale beleid van de Srilankaanse regering was doorkruist door een stijging van de defensie-uitgaven met 33 procent.

Door ,,dedringende noodzaak militaire operaties te intensiveren", overheidssubsidies voor tarwe en de stijgende kosten van de schuldaflossing, werd verwacht dat het begrotingstekort voor 1995 zou uitkomen op 9.3 procent van het bruto nationaal produkt (BNP). aanmerkelijk hoger dan het streefpercentage van 7,5 procent. In de begroting voor 1996 werd uitgegaan van een tekort van 7.8 procent, dat was gebaseerd op voor dat jaar verwachte inkomsten uit privatiseringen.

Peiris zei dat de totale overheidsinkomstrn in 1996 Rs 185.9 mrd zouden bedragen en de uitgaver. Rs 273,4 mrd ($ 1 = Rs 52,63 op 10 november 1995). Hij verwachtte dat ,,hervormingen in de overheidssector" (waaronder de verkoop van staatseigendom) Rs 21 mrd zouden opbrengen. De begroting introduceerde tevens belastingvoordelen om de industrieële sector te stimuleren en meer werkgelegenheid te creëren.

Val Jaffna

Op 6 december veroverden regeringstroepen de noordelijke stad Jaffna. De inname, die werd gesymboliseerd door het, voor het eerst sinds 1990, hijsen van de nationale vlag boven de stad, betekende het hoogtepunt van een lang en kostbaar militair offensief, waarbij volgens officiële cijfers meer dan 2.000 rebellen en zeker 500 regeringssoldaten waren gesneuveld. De slotaanval, die eind november begon, werd uitgevoerd door grondtroepen met steun van zwaar artillerievuur. Vanuit de voorstad Nallur in het zuidwesten rukten zij op naar het centrum om de stad af te grendelen. voordat ze op 2 december het voormalige leger-



LTTE-leider Velupillai Prabhakaran (archieffoto 1994).



Elite-eenheden van het Srilankaanse leger poseren op 3 december 1995 in Fort Jaffna kort na het hijsen van de vlag.

hoofdkwartier in het oude Nederlandse fort veroverden.

Maar de opzienbarende militaire overwinning werd overschaduwd door een tartende verklaring van de LTTE, dat zei nog meer strijders te zullen werven en de oorlog te zullen voortzetten. Twijfel over een spoedig einde van het conflict werden ook gevoed door berichten dat het LTTE nog steeds grote delen van het schiereiland Jaffna in handen had, met inbegrip van steden, dorpen en het oerwoud Vanni in het noorden. Naar verluidt zouden ongeveer 200.000 Tamil-burgers die Jaffna ontvlucht waren om een goed heenkomen te zoeken in de door de LTTE gecontroleerde vluchtelingenkampen in het oerwoud, geen toestemming krijgen van het LTTE om naar hun huizen terug te keren, omdat de regering ,,het Tamil-volk tot slavernij wilde brengen".

Regering biedt amnestie aan

De beschuldigingen werden heftig ontkend door de regering, die binnen enkele uren na de val van Jaffna probeerde het vredesproces weer op gang te brengen door de Tamil-rebellen amnestie aan te bieden. President Chandrika Kumaratunga deed op 6 december in een televisietoespraak een beroep op de LTTE om ,,de wapens neer te leggen" in ruil voor veiligheidsgaranties. Hieraan voegde zij toe dat het conflict alleen door een dialoog kon worden opgelost. Ook deed zij een dringend beroep op de tienduizenden Tamils die Jaffna ontvlucht waren, naar hun huizen terug te keren, met als argument dat de regering hun de kans had geboden aan de terreur van de rebellen te ontkomen.

Het amnestieaanbod werd meteen verworpen door het LTTE, dat beklemtoonde geen andere keuze te hebben ,,dan zich te blijven verzetten tegen de militaire bezetting" van Jaffna. Tegelijkertijd met deze reactie werd bericht dat de dag daarvoor, op 5 december, een LTTE-zelfmoordcommando een bomaanslag had gepleegd op een politiekamp in de buurt van Kulmanai in het district Batticaloa, waarbij zeker 23 politiemensen waren gedood.

Start offensief in het oosten

Op 10 december reageerde de regering op de uitdaging van het LTTE met een nieuw offensief van honderden politiecommando's, gesteund door de luchtmacht en het leger, dat gericht was tegen bolwerken van de rebellen in het oosten.

De bevelhebber van de strijdkrachten, generaal-majoor Jerry de Silva, had op 7 december gedreigd met een grootschalige opsporingsoperatie om recent in het oosten opgerichte LTTE-kampen te vernietigen. In het oosten waren maar weinig soldaten gelegerd. in verband met de voorbereidingen van de aanval op Jaffna.

Op 23 december bleek dat de angst voor een nieuwe escalatie van de oorlog terecht was. Die dag lokten LTTE-rebellen in Batticaloa een legerpatrouille in een hinderlaag in en doodden 33 soldaten. Het LTTE verloor zelf zestig strijders.

(Vor.ber.pag. 796/2 e.v.-1995)

TADZJIKISTAN

DOOD VN-WAARNEMER

President Imamoli Rachmanow zond een officiële verontschuldiging naar VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali na de dood op 18 september 1995 van een waarnemer van de Verenigde Naties in de zuidelijke stad Koergan-Tjoebe.

Luitenant-generaal Wolf Sponner, die aan het hoofd stond van een groep militaire waarnemers van de VN in Koergan-Tjoebe, werd door onbekenden doodgeschoten tijdens een onderzoek naar de oorzaak van gevechten die begin september waren uitgebroken tussen twee rivaliserende brigades van het Tadzjiekse ministerie van defensie; beide brigades hadden behoord tot het inmiddels ontbonden Volksfront. Bij de gevechten kwamen minstens 350 personen, onder wie een aantal burgers, om het leven. Op 25 september ondertekenden de twee legereenheden, die elkaar de inkomsten uit de verkoop van olieprodukten en katoen in het gebied betwistten, een vredesprotocol waarbij zij

OCEANIË

overeenkwamen hun wapens uit het gebied terug te trekken.

(Vor.ber.pag. 798/2 e.v.-1995)

TOERKMENISTAN

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 15 september 1998 werd bekendgemaakt dat Kakajan Tasjlijew was benoemd tot minister van bouwmaterialenindustrie, en Asjyberdyi Tsjerkezow tot waarnemend minister van verbindingen.

OFFICIËLE WISSELKOERS VERLAAGD

Op 19 september maakte de Centrale Bank bekend dat zij de officiële wisselkoers van de manat ten opzichte van de dollar had verlaagd. Voor overheidstransacties met andere staten werd de wisselkoers verlaagd van $ 1 = 75 manat tot $ 1 = 200 manat, en voor binnenlandse transacties tussen Toerkmeense en buitenlandse ondernemingen van $ 1 = 200 manat tot $ 1 = 500 manat. Er werd geen reden gegeven voor de veranderingen, maar economische waarnemers brachten de maatregel in verband met de omvangrijke handel op de zwarte markt, waardoor de manat tuimelde van $ 1 = 400 manat eind juli naar $ 1 = 700 manat medio september.

BEGROTING VOOR 1995/1996 AANVAARD

In de begroting voor 199511996, die op 24 november door het parlement werd aanvaard, werden de inkomsten geschat op 272.452 mln manat en de uitgaven op 280.622 mlnmanat. Het resulterende tekort van 8.170 mln manat kwam overeen met ongeveer 1 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP).

AKKOORD OVER GASTRANSPORT

President Saparmoerad Nijazow ondertekende op 22 oktober in New York een akkoord ter waarde van $ 3 mrd met de in de Verenigde Staten gevestigde olie- en gasmaatschappij Unocal en de Delta Oil Company uit Saoedi-Arabië. Krachtens het akkoord zou een 1.300 km lange gasleiding worden aangelegd voor het transport van zo'n 2 mrd kubieke meter gas per dag van Zuidoost-Turkije via Afghanistan naar Pakistan. Aangezien bij de ondertekeningsceremonie echter geen Afghaanse functionarissen aanwezig waren, werd het project door sommige deskundigen een „droomleiding" genoemd.

(Vor.ber.pag. 799/1-1995)

NOORDELIJKE MARIANEN

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Na de parlementsverkiezingen op 4 november 1995 bleef de Republikeinse Partij de grootste partij in het parlement van de Noordelijke Marianen, een onder Amerikaans bestuur staande eilandengroep. De opkomst bedroeg 80 procent van de kiesgerechtigden

Voigens de officieuze uitslag behaalden de Republikeinen 12 van de 18 zetels in het Huis van Afgevaardigden, terwijl twee voormalige Republikeinse afgevaardigden werden herkozen. Ook werden er verkiezingen gehouden voor drie van de negen Senaatszetels, waarvan er twee naar de Republikeinen gingen waardoor hun aantal Senaatszetels op zes kwam. Doordat de partij in beide kamers een twee derde meerderheid behaalde, was zij in de positie om zelfs tegen de wil van de Democratische gouverneur van de Noordelijke Marianen, Froilan C. Tenorio, wetten aan te nemen.

(Vor.ber.pag. 282/2-1991)

PAPOEA NIEUW-GUINEA

MINISTER ONTSLAGEN

Op 10 oktober 1995 werd bericht dat de in augustus benoemde minister van gezondheid Yaip Avini ontslagen was nadat hij beschuldigd was van de verduistering van $75.000 aan overheidsgelden.

ADVOCAAT IN VERVUILINGSZAAK OK TEDI-MIJN GEARRESTEERD

Op 11 oktober werd de arrestatie bericht van John Gordon in Port Moresby, een advocaat van landbezitters op het eiland Bougainville die de Australische mijnbouwmaatschappij BHP vervolgden wegens vervuiling veroorzaakt door de exploitatie van de Ok Tedi-kopermijn (zie pag. 803/2-'95).

Een w-oordvoerder van Gordcns kantoor zei dat Gordon geen toestemming had gekregen om een advccaat te spreken en dat er .,weinig twijfel" over bestond dat de arrestatie te maken had met de tegenstand van de regering tegen de rechtszaak.

VREDESONDERONDERHANDELINGEN OVER BOUGAINVILLE GESTAAKT

Premier sir Julius Chan maakte op 10 november bekend dat de vredesonderhandelingen over beëindiging van de zeven jaar oude afscheidingsoorlog op het eiland Bougainville waren gestaakt. Hoewel er voor medio november een nieuwe onderhandelingsronde was gepland, verklaarde Chan dat een recente opleving van activiteiten van opstandelingen op het eiland een sfeer hadden gecreëerd die niet bevorderlijk was voor het voeren van onderhandelingen. Het besluit was eveneens een antwoord op de eis van zowel de separatistische guerrillastrijders, het Bougainville Revolutionary Army (BRA); als de officieel erkende overgangsregering van Bougainville dat de Verenigde Naties en het Gemenebest bij de besprekingen aanwezig zouden zijn.

BEGROTING 1996

Op 22 november presenteerde de regering de begroting voor 1996, waarmee een bedrag was gemoeid van bijna A$ 7 mln ($ 1,00 = A$ 1,3552 op 24 november 1998). In de begroting werd vooral aangestuurd op inkrimping van de departementen, op verhoging van de provinciale begrotingen en verhoging van de uitgaven voor de politie. Er werden maar een paar nieuwe maatregelen getroffen om de inkomsten te verhogen. De meeste extra uitgaven zouden worden gefinancierd door de belastinginning te verbeteren, geld te lenen en overheidsactiva te privatiseren.

(Vor.ber.pag. 801/1 e.v.-1995)

SOLOMON EILANDEN

VICE-PREMIER ONTSLAGEN

Op 2 oktober 1995 maakte de regering bekend dat vice-premier en minister van binnenlandse zaken Dennis Lulei door premier Solomon Mamaloni was ontslagen. Op 4 oktober werd bericht dat Nathaniel Supa benoemd was tot zijn opvolger als minister van binnenlandse zaken.

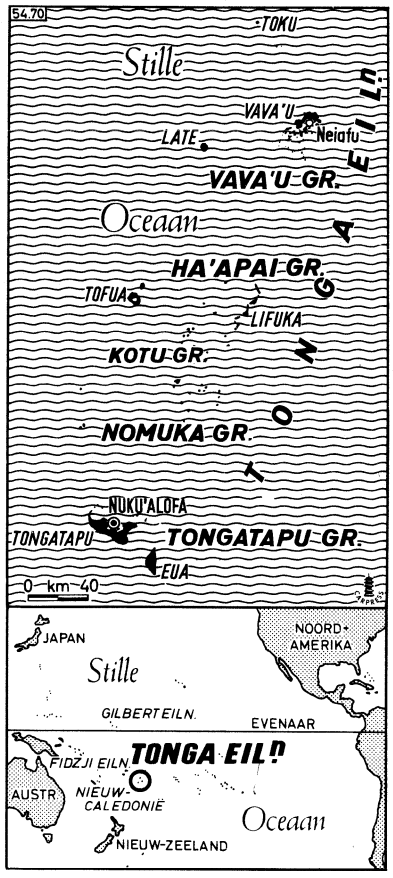
Het ontslag van Lulei volgde op zijn besluit een casinovergunning te verstrekken, hetgeen in strijd was met het moratorium van het kabinet tegen nieuwe vergunningen in afwachting van een onderzoek naar de gevolgen van het bestaan van casino's op de Solomon Eilanden.

(Vor.ber.pag. 803/3-1995)

TONGA

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 24-25 januari 1996 werden er op Tonga algemene verkiezingen gehou-



den. Hierbij kwam de democratiseringsbeweging bijzonder goed voor de dag door het merendeel van de door de burgers te kiezen zetels te behalen.

Hoewel de autoriteiten de politieke structuur van het koninkrijk Tonga typeerden als een onafhankelijke constitutionele monarchie, had deze veel meer weg van een absolute monarchie. Als staatshoofd had de koning de uitvoerende macht in handen, daarbij geadviseerd door een benoemde elf leden tellende Geheime Raad (Privy Council), die fungeerde als kabinet. De dertig leden tellende, uit één kamer bestaande, Wetgevende Assemblée bestond uit de koning, de Geheime Raad, negen edelen die werden gekozen uit en door de uit 33 leden bestaande erfelijke adel van Tonga, en negen door de burgers gekozen afgevaardigden. De afgelopen jaren was dit systeem echter steeds krachtiger bekritiseerd door de democratiseringsbeweging van Akilisi Pohiva, de vice-voorzitter van de People's Party. die had aangedrongen op een ingrijpende grondwetsherziening.

Op 24 januari werden de vertegenwoordigers van de adel gekozen. De volgende dag dong een recordaantal van 61 kandidaten naar de negen door de burgers te kiezen zetels. Pohiva en vier prodemocratische parlementsleden werden herkozen en de beweging beweerde dat zij bij de verkiezingen voor de vier overige zetels minstens één zetel en mogelijk twee zetels in de wacht zou slepen.

In een toespraak na de uitslag verklaarde Pohiva dat hij op grond van het verkiezingssucces van de democratiseringsbeweging zou aandringen op een audiëntie bij de koning om te vragen om hervormingen ter vergroting van de aansprakelijkheid binnen het systeem. Maar niets wees erop dat de houding van de Tongaanse autoriteiten was veranderd. Tot dan toe hadden zij zich verzet tegen alle hervormingen en hadden zij Pohiva en zijn aanhangers het leven zuur gemaakt. Vóór de verkiezingen had de nieuwe minister van politie, brandweer en gevangeniswezen Clive Edwards de democratiseringsbeweging gewaarschuwd de bevolking niet te misleiden en aan te sporen tot revolutie en landverraad.

(Vor.ber.pag. 515/2-1995)

VANUATU

NIEUWE REGERING

Op 21 december 1995 werd de voorzitter van de Union of Moderate Parties (UMP), Serge Vohor, met 28 van de 50 stemmen door de nieuwe Nationale Assemblée gekozen tot premier van Vanuatu. De volgende dag presenteerde Vohor een regering met zes ministers van de UMP, vijf van haar coalitiepartner de National United Party (NUP) van oud-premier pater Walter Lini en één van de Nagriamel Movement.

De portefeuilleverdeling was met ingang van 22 december 1995 als volgt:

Premier, overheidsdiensten. planning en statistiek, media en taaldiensten - Serge Vohor (UMP)+; vice-premier. justitie, cultuur en vrouwenzaken - Walter Hadye Lini (NUP)*; financiën - Willie Jimmy (UMP)+; buitenlandse zaken en buitenlandse handel - Alfred Maseng (UMP)*; vervoer, openbare werken. havens en scheepvaart, en stedelijke watervoorziening - Shem Naukaut (NUP)*; natuurlijke hulpbronnen - Paul Barthelemy Telukluk (UMP); onderwijs - Edouard Melsul (NAG)*; gezondheidszorg en watervoorziening op het platteland - John Hughug Dickinson (NUP)*; landbouw, veeteelt. bosbouw en visserij - Keasipai Song (UMP)*; huisvesting, toerisme en werkgelegenheid - Bakon Gideon Fred (NUP)*; handel - John Lee Solomon (UMP)*; binnenlandse zaken - Robert Karie David (NUP)+.

*Nieuwebenoeming
+anderetaken.

Met de vorming van de regering-Vohor kwam er een einde aan een periode van onzekerheid en hevig politiek gekonkel waarvan na de algemene verkiezingen van 30 november sprake was geweest.

Aan de verkiezingen hadden de drie belangrijkste politieke partijen deelgenomen: de regerende franstalige UMP, het engelstalige Unity Front (UF)onder leiding van Donald Kalpokas (dat bestond uit Vanua'aku Pati (VP), onder leiding van diezelfde Kalpokas), de Melanesian Progressive Party (MPP) van Barak Sope en Tan Union onder leiding van Vincent Boulekone), en de NUP, die zich had afgesplitst van de VP, nadat Lini in 1991 door Kalpokas ten val was gebracht als premier.

In totaal dongen er 171 kandidaten naar de 50 zetels in het parlement (dat na de vorige verkiezingen met vier zetels was uitgebreid). De opkomst bedroeg 75 procent. De definitieve zetelverdeling was als volgt: het UF behaalde twintig, de UMP zeventien en de NUP negen zetels, terwijl Nagriamel en de Fren Melanesian Party elk één zetel in de wacht sleepten. Onafhankelijke kandidaten veroverden twee zetels.

Er volgde een chaotische onderhandelingsperiode, waarin spoedig duidelijk werd dat er binnen de UMP ernstige verdeeldheid bestond tussen de factie van scheidend premier Maxime Carlot Korman en die van Vohor. Carlot Korman sloot een akkoord met de NUP over de vorming van een coalitieregering, terwijl Vohor over een soortgelijk akkoord onderhandelingen voerde met het UF. De betrekkingen tussen de twee UMP-leiders verslechterden, waarbij de een de ander buiten spel probeerde te zetten. Aangezien het nieuwe parlement op 18 december bijeen zou komen, besloot het partijbestuur van de UMP uiteindelijk op 13 december om te kiezen voor de NUP als coalitiepartner, maar wees het Vohor, en niet Carlot Korman, aan als premier. Woedende UF-leden boycotten de parlementszitting, zodat er niet kon worden gestemd, maar de officiële goedkeuring van de UMP-NUP-coalitieregering liep hierdoor slechts drie dagen vertraging op.

(Vor.ber.pag. 369/2-1995)

ALGEMEEN

ZESDE TOPCONFERENTIE FRANSTALIGE LANDEN

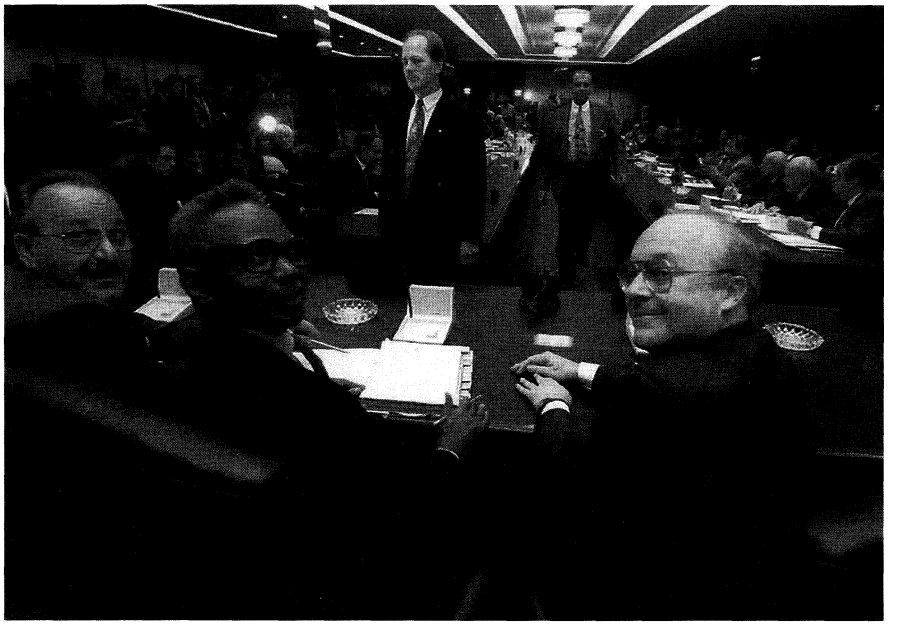
Op 2-4 december 1995 vond in de Beninese hoofdstad Cotonou de zesde tweejaarlijkse topconferentie van Franstalige landen plaats. De topconferentie werd bijgewoond door afgevaardigden van 49 landen die Franstalig waren of Franstalige gemeenschappen binnen hun grenzen hadden. Onder de deelnemende landen bevonden zich voor de eerste keer Moldowa en Sao Tomé en Principe (de vijfde topconferentie was op 14-18 oktober 1993 op Mauritius gehouden; de vicrdc topconferentie, die op 19-21 november 1991 in Parijs had plaatsgevonden, was door afgevaardigden uit 50 landen en Franssprekende gemeenschappen bijgewoond).

De top werd bijgewoond door ongeveer twintig staatshoofden en regeringsleiders. Frankrijk en Canada werden vertegenwoordigd door respectievelijk president Jacques Chirac en premier Jean Chrétien. Chirac verklaarde dat Frankrijk bij andere G-7-landen erop zou aandringen niet te bezuinigen op ontwikkelingshulp. Hij beklemtoonde tevens dat Frankrijk zich zou inzetten voor pluralisme op taalgebied, met name op Internet.

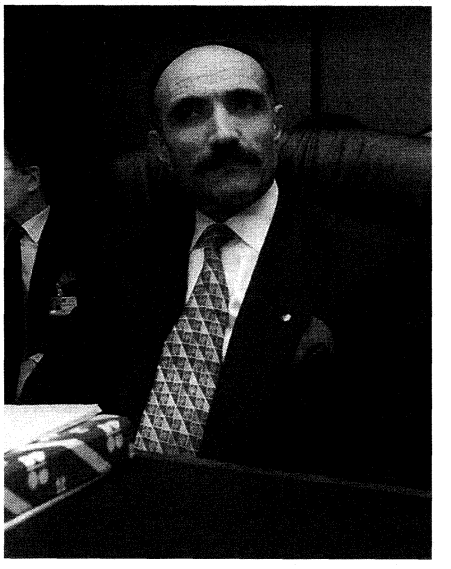
Volgens berichten in de Franse pers maakte Chirac van de gelegenheid gebruik om Afrikaanse regeringen mede te delen dat Frankrijk van plan van het aantal Franse militairen in hun landen te verminderen. Naar verluidt zou het totale aantal Franse militairen dat deelnam aan operaties of was gestationeerd in landen zoals de Centraal Afrikaanse Republiek, Djibouti, Gabon, Ivoorkust en Tsjaad, in 1996 met meer dan 2.800 manschappen worden verminderd. Op dat ogenblik bedroeg het totale aantal militairen ongeveer 8.240 man (zonder de 1.145 militairen die krachtens samenwerkingsakkoorden in 25 Afrikaanse landen waren gelegerd).

Over de problemen in Nigeria, Rwanda en Boeroendi konden de deelnemers het slechts in beperkte mate met elkaar eens worden en in de slotverklaring werd de militaire regering van Nigeria alleen maar opgeroepen de democratie te bevorderen. Na enige discussie werd in deze verklaring niet gerept over de uitslag van de in november in Algerije gehouden presidentsverkiezingen (Algerije was hoe dan ook geen lid van de Franstalige organisatie).

De volgende topconferentie van de Franstalige landen zou in 1997 in de Vietnamese hoofdstad Hanoi worden gehouden, waarna de post van secretaris-generaal in het leven zou worden geroepen om de Franstalige landen op internationaal niveau te vertegenwoordigen.



De waarnemend secretaris-generaal, de secretaris-generaal en de voorzitter van de OPEC. resp. (v.l.n.r.)de Irakees Ramzi Salman, de Nigeriaan Rilwanu Lukman en de Venezolaan Erwin José Arrieta, poseren op 21 november 1995 voor de aanvang van de bijeenkomst van olieministers in Wenen



De nieuwe OPEC-voorzitter. de Algerijn Ammar Makhloufi, wacht op de opening van de tweede zittingsdag van de conferentie op 22 november.

OPEC

HANDHAVING OPEC-PRODUKTIEPLAFOND

Tijdens hun bijeenkomst in Wenen op 21 november 1995 besloten de olieministers van de lidstaten van de Organisatie van Olie-Exporterende Landen (OPEC) het twee jaar oude OPEC-produktieplafond van 24,52 mln vaten per dag (vpd) voor zes maanden te handhaven tot eind juni 1996.

Het produktieplafond en de quota van de lidstaten golden sinds september 1993 (zie pag. 299/2 e.v.-'94). De ministers zagen zich gesteld voor het probleem dat zij moesten proberen stabielere olieprijzen vast te stellen, terwijl bericht werd dat een aantal lidstaten hun quotum had overschreden, en de produktie van niet-OPEC-landen was gestegen. De prijs van een vat ruwe Brent-olie was ten tijde van de ministersvergadering iets lager dan $ 17.

De ministers zouden overleg hebben gevoerd over een mogelijk nieuw systeem voor de berekening van de produktie, dat was bedoeld om te garanderen dat de lidstaten zich aan hun quota zouden houden. In het slotcommuniqué werd echter met geen woord gerept van een verandering.

Volgens deskundigen uit de olie-industrie zouden OPEC-lidstaten het produktieplafond met maar liefst 1 mln vpd hebben overschreden, maar volgens een schatting van OPEC-secretaris-generaal, de Nigeriaan Rilwanu Lukman, lag dit dichter bij 700.000 vpd. In persberichten werd gezegd dat Venezuela zich het minst aan de quotaregeling had gehouden. Saoedi-Arabië, dat aandrong op hogere olieprijzen. zou zich houden aanzijn quotum. Deproduktie van niet-OPEC-landen. waaronder Groot-Brittannie en Noorwegen, omvatte een steeds groter marktaandeel en belemmerde pogingen van de OPEC om de olieprijzen te verhogen.

(Vor.ber.pag. 655/1-1995)

VERENIGDE NATIES

VIERDE WERELDVROUWENCONFERENTIE. PROGRAMMA VAN ACTIE AANGENOMEN. NGO-FORUM

Meer dan 5.000 afgevaardigden uit 181 VN-lidstaten woonden van 4-15 september 1993 in Beijing de Vierde Wereldvrouwenconferentie bij (voor de VN-Vrouwenconferentie in juli 1985 in Nairobi, zie pag. 84/3 e.v.-'86). Twee lidstaten, Grenada en Saoedi-Arabië, hadden geen delegaties gestuurd (het laatste land omdat de bijeenkomst onislamitisch zou zijn), terwijl twee andere lidstaten, Somalia en de Republiek Joego-Slavië (Servië en Montenegro) niet waren uitgenodigd.

De conferentie werd officieel geopend door de Chinese president Jiang Zemin in de Grote Hal van het Volk op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing. De rest van de conferentie vond plaats in het Internationale Congrescentrum in Beijing. Het hoofd van de Chinese Vrouwenbond, Chen Muhua, werd gekozen tot voorzitter van de conferentie; secretaris-generaal was Gertrude Mongella uit Tanzania.

De conferentie werd overschaduwd door onenigheid over China's staat van dienst op het gebied van de mensenrechten, zijn restrictieve wetten op het gebied van de vrije meningsuiting en de gebrekkige wijze waarop het zo'n belangrijke internationale bijeenkomst had georganiseerd.

Kenmerkend in deze was de kwestie van de van huis uit Chinese, maar inmiddels tot Amerikaans staatsburger genaturaliseerde mensenrechtenactivist Hongda Harry Wu, die in juni was gearresteerd en vervolgens in augustus was uitgewezen, omdat de VS zijn vrijlating als voorwaarde hadden gesteld voor deelname aan de conferentie (zie pag. 639/2-'95). De Chinese politie- en veiligheidsdienst werd tevens beschuldigd van het in de gaten houden en lastig vallen van andere mensenrechtenactivisten. onder wie leden van een Tibetaanse delegatie die in Huairou een forum van non-gouvernementele organisaties (NGO) bijwoonden (zie hieronder). Pogingen van hun kant om de benarde positie van het Tibetaanse volk aan de kaak te stellen werden bruut onderdrukt.



Secretaris-generaal Gertrude Mongella (1.)en voorzitter Chen Muhua (r.)van de vierde Wereldvrouwenconferentie schudden elkaar tijdens de slotceremonie op 15 september 1995 de hand.

Hoogtepunten van de conferentie

De conferentie hield zich vooral bezig met problemen betreffende de verbetering van de economische positie van vrouwen en een grotere gelijkheid tussen de seksen. Een aantal spreeksters sprak haar bezorgdheid uit over de uitholling van de rechten van vrouwen door het gevolgde beleid in een aantal conservatieve islamitische staten en in het Vaticaan.

In een prograrnmaverklaring op 4 september veroordeelde de Pakistaanse premier Benazir Bhoetto de moord op pasgeboren meisjes, een praktijk die in China en een aantal islamitische landen wijd verspreid zou zijn. Ze noemde echter geen enkel land bij naam.

Op 5 september sprak het hoofd van de Amerikaanse delegatie: Hillary Clinton, de conferentie toe. Ze onderstreepte de nauwe relatie tussen mensenrechten en vrouwenrechten in een nauwelijks verhulde aanval op China's staat van dienst op het gebied van de mensenrechten en noemde het feit dat honderden bonafide afgevaardigden van het congres waren uitgesloten ,,niet te rechtvaardigen". (Zo'n 3.000 vrouwen zouden geen visa hebben gekregen om het NGO-forum bij te wonen - zie hieronder.) Mevr. Clinton drong er ook ten sterkste op aan het taboe te doorbreken op het bespreken van onderwerpen als het geweld tegen vrouwen binnen het huwelijk, het besniiden van vrouwen en gedwongen abortussen.

Het hoofd van de delegatie van het Vaticaan, de Amerikaanse hoogleraar Mary Ann Glendon, veroordeelde geweld tegen vrouwen, maar vestigde ook de aandacht op de ,,wijd verbreide seksuele tolerantie" die een gevaar voor de gezondheidvan vrouwen zouvormen.

Slotdeclaratie

Op 15 september namen de afgevaardigden een niet-bindend document aan, het zogeheten Programma van Actie, waarin de overeenkomsten tussen vrouwenrechten en mensenrechten werden onderstreept. Het verdedigde het recht op voortplanting als een uitbreiding van het recht van alle paren en individuen om zelf de grootte van hun gezinnen te bepalen en verklaarde dat vrouwen bescherming zouden moeten krijgen tegen alle vormen van geweld, zoals verkrachting en geweld binnen het huwelijk. Het document bekrachtigde ook de gelijke erfrechten van vrouwen.

Meer dan 20 delegaties tekenden bezwaar aan tegen het Programma van Actie, terwijl Soedan verklaarde dat het die punten in de Programmaverklaring over vrouwenrechten zou negeren die strijdig waren met de Soedanese interpretatie van het islamitisch recht.

Al eerder hadden een alliantie van enkele Latijns-amerikaanse landen onder

leiding van de delegatie van het Vaticaan en een islamitisch blok onder leiding van Iran gedreigd het slotakkoord te ondermijnen. Ze hadden geëist dat alle verwijzingen naar discriminatie op grond van ,,seksuele gerichtheid" uit het document werden verwijderd, aangezien dit ,,immorele" gezinsverbanden en homoseksuele paarvorming zou sanctioneren. (Voor een uergelijkbare ,,heilige alliantie" tijdens de Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling in september 1994, zie pag. 151/3 e.v.-'95.)Middels een compromisvoorstel was de liberale groep van landen onder leiding van de Europese Unie (EU) er op 14 september echter mee akkoord gegaan om de verwijzingen naar het recht op seksuele vrijheid te laten vallen, als de godsdienstige alliantie op haar beurt zou beloven de slotverklaring niet overeenkomstig ,,culturele verschillen" te interpreteren. Dit laatste, zo vreesden afgevaardigden, zou afbreuk doen aan het universele karakter van de mensenrechten in het document.

NGO-Forum over Vrouwen

Kwesties met betrekking tot vrouwenrechten werden ook besproken op een NGO-Vrouwenforum dat gelijktijdig werd gehouden van 31 augustus - 8 september in Huairou, 55 kilometer ten noorden van Beijing, en dat door zo'n 30.000 afgevaardigden werd bijgewoond. Het verloop van dit forum werd gekenmerkt door felle woordenwisselingen. Deelneemsters beschuldigden de Chinese autoriteiten van een welbewuste poging om het forum te ondermijnen door honderden afgevaardigden de toegang te weigeren, ondermaatse voorzieningen voor vervoer en verblijf te ti-effen en afgevaardigden zonder reden lastig te vallen en in de gaten te houden.

OPENING ALGEMENE VERGADERING.

Op 19 september werd in New York de 50ste zitting van de Algemene Vergadering van de VN geopend onder voorzitterschap van de Portugees Diego Freitas do Amaral. De beraadslagingen werden bijgewoond door de ministers van buitenlandse zaken. De viering van de 50ste verjaardag van de VN in oktober zou naar verwachting door staatshoofden worden bijgewoond.

De beraadslagingen hadden hoofdzakelijk betrekking op de acute financiële crisis van de VN. De VN-ondersecretaris-generaal voor Administratie en Beheer. de Amerikaan Joseph Connor, had op 12 september aan de Administratieve en Budgettaire Commissie van de Algemene Vergadering meegedeeld dat de VN $98 mln aan het budget van de VN-vredesoperaties had moeten onttrekken om de kosten van de organisatie die onder de reguliere begroting vielen te betalen. Connor legde uit dat dit tekort voornamelijk re wijten was aan de betalingsachterstand van lidstaten: de achterstallige contributie zou ongeveer $ 3,7 mrd bedragen. De VS waren ongeveer $ 1,2 mrd schuldig en Rusland ongeveer S 590 mln.

VIERING 50STE VERJAARDAG VN

Meer dan 150 staatshoofden en regeringsleiders kwamen op 22-24 oktober in New York bijeen om het 50-jarig bestaan van de Verenigde Naties te gedenken. Ze gaven hun goedkeuring aan een verklaring waarin ze de principes van het VN-Handvest opnieuw bevestigden en waarin ze overeenkwamen instellingen van de VN, waaronder de Veiligheidsraad, te hervormen en onmiddellijk actie te ondernemen om een eind te maken aan de financiële crisis van de VN, die geleid had tot een schuld van meer dan $ 3 mrd (zie hierboven).

De financiële crisis van de VN domineerde de festiviteiten. De toon werd gezet door VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali, die zei dat .,de financiële crisis (van de VN) een symptoom is van een dieper liggend probleem: lidstaten beschouwen de VN eenvoudig niet als iets waaraan prioriteit moet worden gegeven". In het bijzonder de VS werden door Frankrijk, Groot-Brittannië en Afrikaanse landen genoemd, omdat ze nalieten hun achterstallige contributie te voldoen, die volgens de schattingen op dat moment bijna $ 1,3 mrd beliep.

De kritiek op de VS werd nog versterkt door een aanval van de Cubaanse president Fidel Castro Ruz, die voor het eerst sinds 1979 een VN-ontmoeting bijwoonde en die in felle bewoordingen het Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba verwierp.

Eerder, op 22 oktober, had de Amerikaanse president Bill Clinton als president van het gastland de festiviteiten geopend met de belofte samen te werken met het onwillige Amerikaanse Congres teneinde de openstaande Amerikaanse contributie te voldoen.

(Vor.ber.pag.882/2 e.v.-'95)

NIEUWE NIET-PERMANENTE LEDEN VEILIGHEIDSRAAD BENOEMD

Op 8 november koos de Algemene Vergadering vijf nieuwe niet-permanente leden van de Veiligheidsraad.

Chili, Egypte. Guinee-Bissau, Polen en Zuid-Korea zouden zitting hebben in de Raad voor een termijn van twee jaar met ingang van 1 januari 1996. Deze landen namen de plaats in van Argentinie, Nigeria, Oman, Rwanda en Tsjechië. wier termijn op 31 december 1995 zou aflopen.

De overige vijf niet-permanente leden maren Botswana, Duitsland. Honduras, Indonesië en Italië De zittingstermijn van deze landen zou op 31 december 1996 aflopen

(Vor.ber.pag 155/1-'95)

UNHCR. RAPPORT OVER VLUCHTELINGEN

Op 15 november 1995 werd door de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR)het tweede jaarrapport over de positie van de vluchtelingen in de wereld gepubliceerd. Volgens dit rapport was het aantal ontheemden in eigen land enorm toegenomen

In he: rapport stond dat bijna de helft van de ruim 27 mln personen die de organisatie in 1995 probeerde te helpen, zich in hun eigen land ophielden. Het aantal vluchtelingen in de gebruikelijke betekenis van het woord (i.e. personen die gedwongen waren hun vaderland te ontvluchten) was gedaald van 18,2 mln in 1993 tot ongeveer 14,5 mln in 1995, maar de UNHCR schatte het aantal personen dat in eigen land ontheemd was in totaal op 13 mln.

Hoge Commissaris Sadako Ogata, die het rapport in Genäve wereldkundig maakte, drong aan op een nieuwe, op preventie gerichte aanpak van het vluchtelingenprobleem. Volgens Ogata was het grootste deel van de bestaande conflicten van binnenlandse aard en ging het hierbij om het opzettelijk verjagen van grote aantallen burgers. Zij deed een beroep op de internationale gemeenschap meer middelen ter beschikking te stellen voor de bevordering van de mensenrechten en voor steun aan gerechtelijke en ordehandhavende instellingen.

Volgens het rapport waren er bijna 12 mln vluchtelingen en ontheemden in Afrika, bijna 8 mln in Azië en ongeveer 6,5 mln in Europa.

(Vor.ber.pag. 303/3-1994)



De Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN, Sadako Ogata (archieffoto).

INDEX AFLEVERING NR. 3103

AFGHANISTAN Aanhoudende strijd om Kaboel, Talibaan-leider omgekomen 219
AFRIKA Conferentie Grote-Merenlanden 191
ALGERIJE Presidentsverkiezingen 191
Aanhoudend geweld 192
Nieuwe premier en regering 193
APEC Topconferentie in Osaka 219
ARMENIE Begroting voor 1996 161
AZERBAJDZJAN Contract over exploitatie olie 161
Parlementsverkiezingen 161
Vredesbesprekingen over Nagorno-Karabach hervat 162
AZIË Vijfde ASEAN-topconferentie 218
BAHREIN Vrijlating politieke gevangenen 207
Toenemende botsingen tussen regering en oppositie 207
BALTISCHE STATEN Baltische top, geschil over territoriale wateren 162
BENIN Couppoging verijdeld, raketaanval 194
BJELAROES Overbruggingskrediet IMF 163
Slotfase parlementsverkiezingen 163
BOTSWANA Besluit BDP over presidentstermijn 194
CANADA Soevereiniteitskwestie Quebec 186
Regeringswijzigingen 186
Nieuwe premier Quebec **187**
ESTLAND Begroting voor 1996 goedgekeurd **164**
Val van centrum-linkse coalitie 164
Nieuwe regering, samenstelling kabinet 165
GABON Nieuwe voorzitter oppositiepartij 194
GAMBIA Uitbreiding macht militairen, verkiezingen toegezegd 195
GEORGIE Bezoek van Russische premier 165
Nieuwe munt, grondwet van kracht **166**
Presidents- en parlementsverkiezingen **167**
Nieuw kabinet 167
GHANA Handgemeen tijdens kabinetsvergadering 195
GOS Ontmoeting staatshoofden 167
GUATEMALA Minister van defensie treedt af 187
Presidents- en parlementsverkiezingen 188
Installatie van Arzu, nieuw kabinet 189
Begroting voor 1996 goedgekeurd 189
INDIA Centrale bank steunt roepi 220
Hernieuwde poging om Westerse gijzelaars vrij te krijgen 220
Controverse over telecommunicatiecontract 222
Corruptieschandaal, aftreden ministers 223
INTERNATIONALE ZAKEN Zesde topconferentie Franstalige landen 237
ISRAËL Begrafenis Rabin, aanwezigheid Arabische leiders **208**
Vorming regering-Peres 210
Opening proces-Amir 211
Demonstratie Ethiopische immigranten 212
Bezoek president Weizmann aan Duitsland 213
ITALIË Motie van wantrouwen verworpen 168
Corruptiezaken 168
Begroting voor 1996 goedgekeurd 170
Regering-Dini treedt af 170
KAMEROEN Toegang tot Gemenebest 195
KAZACHSTAN Kabinetswijzigingen, parlementsverkiezingen 224
KIRGIZSTAN Presidentsverkiezingen 225
KONGO Conflict over integratie milities in het leger **196**
KOREA Overeenkomst over kernreactor 225
KOREA (NOORD) VN-voedselhulp 226
KOREA (ZUID) Arrestatie voormalige presidenten 226
Nieuwe naam DLP 227
Regeringswijziging 228
Militaire betrekkingen met VS 229
LETLAND Algemene verkiezingen 171
Nieuwe regering, samenstelling kabinet 172
LITOUWEN Begroting voor 1996 goedgekeurd 173
Motie van wantrouwen verworpen 173
MADAGASCAR Premier treedt af, nieuwe regering 196
MALAWI Oud-president vrijgesproken 197
MAROKKO Opheffing huisarrest Yassine herroepen 197
MAURITIUS Ontbinding Nationale Assemblée, vervroegde verkiezingen 198
MIDDEN-OOSTEN Voortgang Palestijns-Israëlisch vredesproces 205
Israëlisch-Syrische onderhandelingen 205
MOLDOWA Overleg over Dnjestrië mislukt 173
Protestdemonstraties tegen de regering 174
Begroting voor 1996 goedgekeurd **174**
NICARAGUA Nieuwe vice-president 190
Begroting voor 1996 goedgekeurd, protesten tegen begroting voor hoger onderwijs 190
NIGER Militaire staatsgreep, oprichting CSN 199
NIGERIA Executie van Saro-Wiwa, internationale veroordeling 200
Initiatief Gemenebest mislukt 201
Proces over schadevergoeding voor Ogoni-land 201
NOORDELIJKE MARIANEN Parlementsverkiezingen 235
OEKRAÏNE Kabinetsbenoemingen 174
Aanvullende verkiezingen, economisch programma 175
OEZBEKISTAN Nieuwe premier 230
OPEC Handhaving OPEC-produktieplafond 237
PAKISTAN Arrestaties in verband met couppoging 230
Opheffing Amerikaans wapenembargo 231
PALESTIJNSE GEBIEDEN Overdracht civiel en militair bestuur van zes steden op Westelijke Jordaanoever aan PNA 214
Besprekingen tussen PNA en Hamas 215
Verkiezingen Palestijnse Raad 216
Arafat gekozen tot president 217
PAPOEA NIEUW-GUINEA Vredesonderhandelingen over Bougainville gestaakt 235
PORTUGAL Nieuwe voorzitter parlement 176
Presidentsverkiezingen 176
Akkoord over sociaal pact 177
RUSSISCHE FEDERATIE Verkiezingen voor Staatsdoema 177
Gezondheidstoestand president Jeltsin 181
IMF-lening, akkoord over schuldenherschikking 182
Ontwikkelingen in Tsjetsjenië, staakt-het-vuren beëindigd 183
SENEGAL Doden onder rebellen, beschuldigingen schendingen van mensenrechten 202
SINGAPORE Veroordeling Leeson 232
SOLOMON EILANDEN Vice-premier ontslagen 235
SRI LANKA Staat van oorlog 232
Val Jaffna 233
Regering biedt amnestie aan 234
TADZJIKISTAN Dood VN-waarnemer 234
TANZANIA Uitslag verkiezingen betwist 202
Beëdiging nieuwe president en regering 204
TOERKMENISTAN Akkoord over gastransport 235
TOGO CAR beëindigt boycot parlement 204
Regeringswijzigingen 204
TONGA Algemene verkiezingen 235
VANUATU Nieuwe regering 236
VERENIGDE NATIES Vierde Wereldvrouwenconferentie 238
Opening Algemene Vergadering 239
UNHCR-rapport over vluchtclingen 239
ZWITSERLAND President voor 1996 185
Gewijzigde zetelverdeling in parlement 185

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

BELGIË

LATENTE SPANNINGEN BINNEN MEERDERHEID OVER HERVORMING VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

Sedert de snelle vorming van de federale regering na de parlementsverkiezingen van 21 mei 1993 (zie pag. 373/1 e.v.-'95). zijn er binnen de rneerderheidspartijen van christen-democraten en socialisten latente spanningrn over de hervorming en de modernisering van de sociale zekerheid, de loonvorming en het werkgelegenheidsbeleid. Dit houdt in hoofdzaak verband met een verdere federalisering van het land, waarbij ook sprake is van de opdeling van grote sectoren van de sociale zekerheid (zie pag.373/1 e.v. en 521/1 e.v.-1995en 16/2 e.v.-1996).

Op de Kerstconventie van de Christelijke Volkspartij (CVP) naar aanleiding van 50 jaar christen-democratie (op 16 december 1995), scherpte voorzitter Johan Van Hecke het Vlaams profiel van de CVP zodanig aan, dat premier Jean-Luc Dehaene in moeilijkheden kwam. Van Hecke waarschuwde de Franstalige politieke partijen dat hij hun uitgaven nauwlettend in de gaten houdt. ,,Dagelijks stellen we vast dat de federale constructie van België nog bijsturing behoeft. Zonder complexen bereiden we bijgevolg ons dossier voor over het raakvlak tussen telecommunicatie en media, over de lokale besturen, over de spoorwegen en het mobiliteitsbeleid en over de gezondheidszorgen en het gezinsbeleid. Inmiddels moet worden vermeden dat men aan de andere kant van de taalgrens de uitgaven waartoe men zelf niet meer in staat is systematisch verhaalt op de federale overheid. We zullen niet dulden dat België door Vlaanderen wordt gevoed en door Wallonië wordt gemolken. Solidariteit is voor ons niet hetzelfde als de ondertekening van een blanco cheque", zei Van Hecke onder luide bijval.

De reactie van de Franstalige partijvoorzitters bleef niet uit. De voorzitter van de Parti socialiste (PS), Philippe Busquin, zei schamper dat Van Hecke ,,weer eens droombeelden najaagt". Busquin noemde de uitspraken van Van Hecke eerder een aanval op partijgenoot en eerste minister Dehaene, die de communautarisering of federalisering van de sociale zekerheid afwijst. ,,Dehaene waarschuwt immers dat er van een twee-pijlersysteem in de sociale zekerheid niets in huis komt als het dossier in communautair r a a m ater komt". bracht Busquin in herinnering

Met een twee-pijlerbeleid bedoelt de eerste minister dat de uitgaven voor de ziekteverzekering en de kinderbijslagen betaald worden met belastinggelden, terwijl de uitgaven voor arbeidsgebonden risico's; zoals de werkloosheid, met bijdragen worden gefinancierd.

Minister van financiën Philippe Maystadt (van de Parti social chrétien, PSC) noemde Van Heckes uitspraken simplistisch. Dat Vlaanderen voedt en Wallonië melkt weerlegde Maystadt met het argument dat de Waalse staalfabriek Cockerill-Sambre de belangrijkste klant is van de haven van Antwerpen. Maystadt noemde een mogelijke federalisering van de sociale zekerheid en de kinderbijslagen onaanvaardbaar.

Op 22 december reageerde premier Dehaene op de deining binnen de meerderheid met de aankondiging dat de maatregelen inzake de sociale zekerheid pas op 1 januari 1997 in voege moeten kunnen treden. „De moeilijkheid bestaat erin zo snel mogelijk zekerheid te scheppen, zonder dat er een breukmoment komt". Dehaene streeft naar een zo ruim mogelijke consensus, ,,maarindien er eindeloos gepalaverd wordt, zal de regering desnoods alleen beslissen", zei de premier. Het sociaal pact dat negen vooraanstaande professoren-deskundigen in sociale zekerheid op 21 december bepleitten, zag de premier niet zitten, al spoorde hij de universiteiten aan zich, het liefst over de taalgrens heen. te mengen in het maatschappelijk debat.

Op 2 januari 1996 uitten de CVP-jongeren hun ongenoegen over dat standpunt van de eerste minister. Dat komt erop neer dat de hervorming van de sociale zekerheid in de koelkast wordt gestopt. De CVP-jongeren bepleiten een grondige hervorming, desnoods zonder de socialisten. De hervorming kan volgens de CVP-jongeren niet wachten, omdat zij het noodzakelijk psychologisch klimaat moet scheppen waarin de burgers opnieuw uitdagingen durven aan te gaan.

Maar op de nieuwjaarsreceptie van de CVP (10 januari) sprak voorzitter Van Hecke bedarende taal. De CVP koppelt de herziening en modernisering van de sociale zekerheid niet aan een verdere hervorming van de staat. Die nieuwe staatshervorming moet volgens Van Hecke worden voorbereid door het parlement. Een Franstalige afwijzing van een dergelijke voorbereiding en een nieuwe communautaire dialoog noemde de CVP-voorzitter ,,de kortste weg naar een conflict".

De voorzitter van de Socialistische Partij (SP), Louis Tobback, voelt echter niet veel voor een nieuwe staatshemorming. Op de nieuwjaarsreceptie van zijn partij zei hij dat de SP ,,niet vies is van een staatshervorming, maar dat zij het schip niet extra wil belasten". ,,Zolang er een staatsverband bestaat, is de sociale zekerheid gedoemd om één te blijven. In Brussel is niets te splitsen", zei hij. Voor de S P m a de verlaging van de loonkosten ook niet worden gefinancierd met besparingen op de sociale zekerheid.

Bij de proclamatie van ,,de manager van het jaar" beklemtoonde premier Dehaene dat de hervorming van de sociale zekerheid bindingen heeft met de begroting en met de sanering van de overheidsfinanciën, alsook met de loonvorming en de evolutie van de loonkosten. Ondanks dat onderling verband bleef Dehaene de opstelling van een nieuw globaal crisisplan of sociaal pact afwijzen. Wel moet volgens hem de beperking van het overheidstekort tot drie procent van het BBP - de Maastrichtnorm - verankerd worden in zoveel mogelijk structurele maatregelen. Na drie jaar van loonblokkering moet de loonvorming gelijke tred houden met de evolutie bij de Europese partners. De eerste minister riep de sociale partners op tot samenwerking om dat doel te bereiken. Dehaene is tegen structurele en veralgemeende loonsverhogingen. Deelname in de winst voor werknemers acht de premier wel mogelijk.

De sociale partners reageerden positief op Dehaenes oproep, maar begrepen hem wel uiteenlopend. Voor de socialistische vakbond ABVV is het goed dat de eerste minister ,,nogmaals heeft onderstreept dat de verlenging van de huidige loonblokkering sociaal en economisch niet haalbaar is". Het ABVV zet zich krachtig af tegen ,,resultaatgebonden vormen van verloning". Winstparticipatie schept immers onzekerheid over de koopkrachtontwikkeling en staat dus haaks op de doelstelling om meer banen te scheppen.

De christelijke vakbond ACV was verontrust over het feit dat de eerste minister in zijn boodschap ,,zo weinig zei

Maandblad 65ste jaargang, nr. 3104, pag. 50087-50150



Premier Jean-Luc Dehaene.

over de werkgelegenheid en de handhaving van de concurrentiepositie versmalt tot een loonnorm". Volgens het ACV gaat Dehaene er verkeerdelijk van uit dat vooral loonmatiging automatisch leidt tot meer werk. Het matigingsbeleid van de jaren tachtig (zie pagina 114/3 e.v.-'82) heeft bewezen dat dit niet het geval is, aldus het ACV. Volgens deze vakbond moeten de bedrijven zelf ook een inspanning doen voor de werkgelegenheid, zeker de ondernemingen in sectoren waar men belangrijke winsten maakt. Het ACV wil rond de onderhandelingstafel gaan zitten op voorwaarde dat het overleg over meer gaat dan alleen de loonvorming. Ook werkgelegenheid, sociale zekerheid, overheidsfinanciën en fiscaliteit moeten aan bod komen, aldus het ACV.

De werkgeversorganisatie VBO sprak zijn tevredenheid uit omdat de premier opnieuw over vormen van loonmatiging wil praten, terwijl het christelijke middenstandsverbond NCMV bleef hameren op de noodzaak om de lasten van de ondernemingen met tien procent te verminderen.

Op 28 januari 1996 benadrukte minister van arbeid en tewerkstelling Miet Smet in interviews met de kranten *Gazet van Antwerpen* en *La Libre Belgique* dat er tegenover één frank loonsverhoging één frank voor nieuwe banen moet staan. Wat het tewerkstellingsbeleid betreft is de minister voorstander van een hernationalisering van belangrijke bevoegdheden, die aan de gewesten en de gemeenschappen werden overgedragen. Het betreft vooral de arbeidsbemiddeling. De controle op de werklozen zou veel doeltreffender zijn indien niet de deelstaten, maar de federale staat deze zouuitoefenen,aldus Smet.

Op 1 januari 1997 komt er een einde aan de loonblokkering in België. De sociale partners moeten dan een nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst sluiten. Smet roept de sociale partners op bij loonsverhogingen evenveel geld te spenderen voor het scheppen van nieuwe banen, bij voorbeeld via winstdeling. Smet bevestigde dat de overheid de sociale lasten voor de bedrijven wil verlagen op voorwaarde dat zij zekerheid geven over de creatie van nieuwe banen. Nieuwe vormen van arbeidsherverdeling ziet de minister niet meteen zitten. Wel is zij voorstander van de verlenging en aanvulling van de bestaande formules.

(Vor.ber.pag. 729/1 e.v.-1995)

ALBANIË

IMPLICATIES VAN NIEUWE WET OP VOLKENMOORD

De Albanese politiek werd in oktober 1995 gedomineerd door de implicaties van de Wet op Volkenmoord die de maand ervoor was aangenomen (zie pag. 733/3-'95), en die betrekking had op misdaden die tijdens het communistische bewind zouden zijn gepleegd; de wet sloot tevens mensen die in die periode hoge politieke functies hadden bekleed - met name het lidmaatschap van het politburo of het Centrale Comité van de Albanese Partij van de Arbeid (APvdA)- uit van het bekleden van een openbaar ambt tot het jaar 2002.

Deze wet zou grote gevolgen hebben voor de opvolger van de APvdA - de oppositionele Socialistische Partij van Albanië (PSS)- en de Sociaal-Democratische Partij van Albanië (PSDS) bij de algemene verkiezingen in 1996. PSS-leider Fatos Nano (die in de gevangenis zat op beschuldiging van corruptie, zie pag. 449/3 e.v.-'94 en 733/2-'95) en PSDS-leider Skender Gjinushi zouden behoren tot degenen die werden uitgesloten van de verkiezingen. Behoudende leden van de PSS reageerden op een naar het scheen strijdlustige manier door op 18 oktober vijf hervormers (voor wie de uitsluiting niet zou gelden) uit het bestuur van de partij te zetten.

PSS-bijeenkomsten die op 15 en 16 oktober in Tirana en op 23 oktober in Lushnje werden gehouden, werden door de politie opgebroken, omdat ze zonder toestemming zouden zijn gehouden. De partij beschuldigde de politie en de Nationale Inlichtingendienst (SIK) ervan ,,met geweld wettige politieke activiteiten" te verhinderen.

LEIDER NATIONAAL FRONT KEERT TERUG

Op 21 oktober keerde de leider van de Partij van het Nationale Front (PBK), Abaz Ermenji, na 49 jaar ballingschap terug naar Albanië.

PRIVATISERINGEN

Op 23 november gaf de Volksassemblée haar goedkeuring aan een wet waarin de criteria werden vastgelegd voor de privatisering van de staatstelecommunicatiesector van de overheid. Op 16 november keurde de Volksassemblée een wet goed waarin de regering de taak kreeg de procedurele problemen rond de privatisering van banken vóór maart 1996 te hebben opgelost. Op 9 november hechtte zij haar goedkeuring aan een wetsvoorstel om de mijnen te privatiseren.

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 30 december ging de Volksassemblée akkoord met de begroting voor 1996.

De overheidsinkomsten werden officieel geschat 62,35 mln lek en de uitgaven op 99,627 mln lek, zodat een tekort restte van 37,277 lek ($ 1,00 = 93,85 lek op 5 januari 1996).

ONTDEKKING VAN MASSAGRAVEN

Na de ontdekking van een massagraf in de buurt van de stad Shkodër, 120 km ten noordwesten van Tirana, verzochten nabestaanden van slachtoffers de procureur-generaal op 9 november aanklachten in te dienen tegen voormalige communistische ministers. Op 7 november was een parlementaire commissie begonnen aan een diepgaand onderzoek naar de executies.

De indieners van het verzoek beschuldigden oud-president Ramiz Alia, oud-minister Hekuran Isai en de vroegere voorzitter van de Staatscontrolecommissie (waaronder de veiligheidspolitie ressorteerde). Simon Stefani. ervan dat zij de uiteindelijke verantwoordelijken waren voor executies door grenswachten tussen 1990 en 1992; deze waren uitgevoerd ondanks het feit dat een wet die vluchten naar het buitenland bestempelde als ,.landverraad", in 1990 was herroepen. Volgens de nabestaanden stamden de veertig opgegraven lichamen uit deze periode; uit andere stoffelijke overschotten bleek dat het graf al sinds de jaren zeventig in gebruik was geweest.

Op 15 november werd bekend gemaakt dat in het district Berat de stoffelijke resten waren opgegraven van 21 personen, die in de jaren 1943-'32 warenomgekomen.

ARRESTATIE VAN OUD-COMMUNISTEN

Op 15-16 december werden in de hoofdstad Tirana veertien vooraanstaande leden van het voormalige communistische regime gearresteerd op beschuldiging van volkenmoord en grootscheepse deportaties van burgers om politieke redenen.

De Volksassemblée nam op 30 november een wet aan die eiste dat hoge ambtenaren werden doorgelicht op hun activiteiten tijdens het communistische regime. De PSS, de PSDS en de Democratische Alliantie hadden tegen de wet gestemd.

AKKOORD OVER TERUGGAVE OORLOGSGOUD

Op 22 februari 1996 ondertekenden Albanië en Frankrijk een akkoord dat het mogelijk maakte om een hoeveelheid goud ter waarde van circa $ 30 mln, die aan het einde van de Tweede Wereldoorlog in beslag was genomen door de geallieerden terug te geven aan Albanië.

Het goud lag opgeslagen in de kluizen van de Bank van Engeland in Londen en werd beheerd door een Engels-Amerikaans-Franse commissie. Groot-Brittannië had de teruggave ervan in 1946 tegengehouden, nadat Albanië niet had willen erkennen verantwoordelijk te zijn voor een explosie in de Straat van Otranto waarbij 44 Britse zeelieden waren omgekomen. De VS keerden zich eveneens tegen teruggave, nadat het naoorlogse communistische bewind in Albanië eigendommen van Amerikaanse burgers had geconfisqueerd. Groot-Brittannie en de VS hadden respectievelijk in 1992 en 1995 overeenkomsten met Albanië ondertekend over de teruggave van hel goud in ruil voor vergoeding van de door Groot-Brittannië en de VS geleden schade.

EXPLOSIE VAN AUTOBOM

Op 26 februari ontplofte een krachtige autobom voor een supermarkt in het centrum van Tirana, waarbij vier doden en meer dan dertig gewonden vielen.

Dezelfde dag noemde president Sali Berisha in een interview op de Albanese radio de aanslag ,.een fascistische daad die op touw was gezet door leden van de voormalige geheime politie". Op 27 februari meldde het officiële persbureau ATA dat twee voormalige leden van de geheime politie, de Sigurimi, in verband met de bomaanslag waren gearresteerd.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. BEZOEKEN VAN PRESIDENT BERISHA AAN NAVO, ITALIË E N VATICAAN

Tijdens een bezoek aan het NAVO-hoofdkwartier in Brussel op 12 oktober 1995 riep president Sali Berisha op aandacht te besteden aan de kwestie-Kosovo in het kader van een algemene vredesregeling voor het voormalige Joegoslavië (zie pag. 733/3-'95). Hij herhaalde bovendien dat zijn land graag volledig lid wenste te worden van de NAVO.

Tijdens een officieel bezoek aan Italië op 13-15 oktober beloofde Berisha dat hij meer maatregelen zou nemen om illegale immigratie van Albanese staatsburgers naar Italië te voorkomen; in ruil daarvoor vroeg hij de Italiaanse autoriteiten echter om ,,liberaler" te zijn bij het verlenen van inreisvisa aan Albaniërs. De twee landen tekenden een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag en een reeks overeenkomsten op militair en economisch gebied.

Op 15 oktober bracht Berisha een bezoek aan het Vaticaan, waar hij werd ontvangen door Paus Johannes Paulus II.

Militaire samenwerkingsovereenkomst met VS

Op 16 oktober tekenden Albanië en de Verenigde Staten een overeenkomst over de uitwisseling van militaire inlichtingen.

(Vor.ber.pag. 732/1 e.v.-1995)

DUITSLAND

MINISTER VAN JUSTITIE TREEDT AI. TEKENEN VAN STAGNERENDE ECONOMIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 14 december 1993 trad Sabine Leutheusser-Schnarrenberger af als minister van justitie, nadat leden van haar partij, de Vrije Democratische Partij (FDP), hadden gestemd vóór het toestaan van verruiming van politiebevoegdheden. Leutheusser-Cchnarrenberger, die een van de drie FDP-ministers was in het kabinet, werd vervangen door Edzard Schmidt-Jortzig.

Bij een interne stemming had 63,6 procent van de FDP-leden gestemd vóór het met gerechtelijke toestemming ,,afluisteren" van verdachten van zware criminaliteit, hetgeen ook werd gesteund door de andere partijen in de regeringscoalitie.

Bondsdag akkoord met troepenzendingen naar Bosnië

Op 6 december stemde de Bondsdag met 543 tegen 107 stemmen en zes onthoudingen vóór het zenden van 4.000 militairen naar Bosnië-Herzegovina, waar zij deel zouden uitmaken van de 60.000 man sterke Implementatiemacht, die moest zorgen voor naleving van het vredesakkoord van Dayton (zie pag. 93/1 e.v.-'96).

Tot de tegenstemmers behoorden de voormalige communistische Partij van Democratisch Socialisme (PDS),55 Sociaal-Democraten en 22 Groenen. (Voor de uitspraak van het Federale Constitutionele Hof - BVG - over deze kwestie in juli 1994, zie pag. 831/1-'94.)

Salarisverhoging voor afgevaardigden Bondsdag

Op 8 december besloot de Bondsdag (tweede kamer van het federale parlement) de salarissen van de afgevaardigden te verhogen van DM 10.366 naar DM 12.875 per maand in 1998 ($ 1.00 = DM 1.448 op 8 december 1995).Een eerdere poging om de grondwet te wijzigen en hogere salarisverhogingen toe te staan was in september tegengehouden door de Bondsraad (eerste kamer, zie pag. 22/3 e.v.-'96).

Verlaging rentetarieven

Op 14 december verlaagde de Bundesbank (de centrale bank) het disconto en het Lombardtarief elk met een half procent tot respectievelijk 3 en 5 procent



Minister van justitie Sabine Leutheusser-Schnarrenberger (r.)overlegt met haar collega van economische zaken Günter Rexrodt tijdens een zitting van de Bondsdag op 6 december 1995.

(voor de laatste verlaging in augustus 1995, zie pag. 67413-'95).

Nieuwe Beierse wet betreffende kruisbeelden in scholen

Op 13 december nam de Beierse Landtag (deelstaatparlement) een nieuwe wet aan, krachtens welke het was toegestaan in klaslokalen van openbare schalen in Beieren kruisbeelden op te hangen, tenzij ouders daar bezwaar tegen maakten. In dat geval waren de scholen verplicht een „minnelijke schikking" met de ouders te treffen (voor de uitspraak van het BVG in augustus over dit gebruik, zie pag. 674/2/3-'95.)

Straffen in schandaal over met HIV besmet bloed

Op 1 december achtte een rechtbank in Koblenz vier mensen schuldig aan het verspreiden van besmette bloedprodukten; drie personen waren als gevolg daarvan besmet geraakt met het HIV-virus, van wie er inmiddels twee waren overleden. Twee directieleden van het bedrijf UB Plasma werden veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf, een laboratoriumarts tot drie jaar, en een technisch medewerker kreeg een voorwaardelijke straf van drie jaar opgelegd (zie ookpag. 166/2 e.v.-'94).

Tekenen van stagnerende economie

Uit voorlopige officiële ramingen, die op 11 januari 1996 werden gepubliceerd, bleek dat de Duitse economie in 1995 met slechts 1,9 procent was gegroeid in tegenstelling tot voorspellingen van de regering waarin was uitgegaan van een groei van 2,9 procent. Het overheidstekort, dat met DM 123,6 mrd aanzienlijk hoger uitkwam dan het streefcijfer. was gelijk aan 3,6 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) ($ 1 = DM 1.4407 op 12 januari 1996). De sombere economische vooruitzichten, die de regering ertoe noopten haar groeiverwachtingen voor 1996 met 2 procent en later met 1,5 procent naar beneden bij te stellen, werden verergerd door een stijging van het aantal werklozen in december 1995 tot 3.79 mln ofwel 9.9 procent van de beroepsbevolking. De algemene verwachting was dat het werkloosheidscijfer, dat het niveau van 1929 had overtroffen, in maart boven de 4 mln zou stijgen.

Deze cijfers ondermijnden het vertrouwen in de kracht van de Duitse economie en in het vermogen van Duitsland zijn overheidstekort in 1997 te hebben teruggebracht tot minimaal 3 procent van het BBP; dit was een voorwaarde waaraan lidstaten van de Europese Unie moesten voldoen die van plan waren een gemeenschappelijke munt in te voeren in de derde fase van de Europese Monetaire Unie (EMU). (Voor discussies in EU-verband over de geloofwaardigheid van het tijdschema voor de invoering van de gemeenschappelijke munt en de haalbaarheid van het criterium voor het begrotingstekort en andere convergentiecriteria van het Verdrag van Maastricht,zie onder EUROPESE UNIE).

Werkgelegenheidsplan.„Actieprogramma voor groei"

Op 24 januari werd een doorbraak bereikt in de onderhandelingen tussen werkgevers en vakbonden in de metaalindustrie. De voorzitter van de vakbond IG Metall, Klaus Zwickel, had in november 1995 voorgesteld een gezamenlijk banenplan op te zetten, maar de on-



Minister Günter Rexrodt van economische zaken (1.)en minister van arbeid Norbert Blüm geven op 24 januari 1996 in Bonn een persconferentie naar aanleiding van het overleg tussen werkgeversenvakbondenindemetaalindustrie.

derhandelingen hadden tot dan toe nog weinig concrete vorderingen in die richting opgeleverd

Het nieuwe principe-akkoord werd bereikt na langdurig overleg op 23 januari in het bureau van bondskanselier Helmut Kohl in Bonn Krachtens het akkoord werden extra banen geschapen (maar minder zekerheid biedende kortlopende arbeidscontracten ingeboerd) en werden tegelijkertijd de lonen bevroren Daarnaast aanvaardden de vakbonden dat de bezuinigingen op de sociale voorzieningen gepaard zouden gaan met een verlaging van de werkgeversbijdrage in de premies voor de sociale zekerheid

Het akkoord in de metaalindustrie schiep een meer optimistische sfeer van eensgezindheid die aanleiding gaf tot nieuwe hoop, aan de vooravond van de bekendmaking door de regering op 30 januari van een vijftig punten tellend ,,actieprogramma voor groei".

Dit programma, dat tegelijk met een stimuleringsplan voor de economie in Frankrijk werd gepresenteerd als bewijs van een gezamenlijke aanpak. was er vooral op gericht het opzetten van nieuwe bedrijven te stimuleren. Maar het zaaide verwarring onder vakbondsvoorzitters en regionale regeringsleiders. omdat het een onverwachte ommezwaai betekende in het standpunt van Kohls Christen-Democratische Unie (CDU) ten aanzien van de omstreden ..solidariteitstoeslag". De solidariteitstoeslag, een extra heffing op de inkomstenbelasting. die oorspronkelijk was ingevoerd om de wederopbouw van Oost-Duitsland te financieren, zou in de periode tot medio 1997 worden verlaagd van 7.5 procent tot 5,5 procent. Hierdoor zou een financieringsgat ontstaan dat een negatief effect zou hebben op de begrotingstekorten van de federale regering en de deelstaatregeringen en daardoor het wederopbouwprogramma in gevaar kunnen brengen.

Verlaging van rentetarieven

Hoewel de Bundesbank haar belangrijkste tarieven. het disconto en Lombard-ta ief, handhaafde op de niveaus (respectievelijk 3 en 5 procent) van 14 december 1993 (zie boven). versoepelde zij in januari geleidelijk haar monetaire beleid met bescheiden verlagingen op 10, 24 en 31 januari en 1 februari van het terugkooprentetarief voor effecten (repo-rentetarief). dat in totaal daalde van 3,75 naar 3,3 procent.

FDP-congres. Toekomst federale coalitie in gevaar

Op 5 januari hielden de Vrije Democraten (FDP) in Stuttgart een congres dat tot doel had de partij een ,,nieuwestart" te laten maken in een poging een halt toe te roepen aan haar dalende populariteit onder de kiezers

In maart zouden er in drie deelstaten verkiezingen worden gehouden. waarbij de FDP de kans liep in slechts één van de zestien deelstaatparlementen vertegenwoordigd te blijven Deze situatie zou de FDP ertoe kunnen dwingen als kleinere partner uit de federale coalitieregering met Kohls CDU te stappen. Tijdens het congres was er van partijeenheid echter geen sprake: in plaats daarvan lag de nadruk op de voortdurende tegenstelling in de FDP tussen enerzijds nationalisme en op belastingverlaging gericht economisch liberalisme waarvan FDP-voorzitter Wolfgang Gerhardt een exponent was, en anderzijds de traditionele opvatting dat de partij een .,onafhankelijke politieke kracht" in het midden van het politieke spectrum was, die met name werd belichaamd door Sabinc Leutheusser-Schnairenberger (voor haar aftreden als minister van justitie indecember. zie boven)

Op 5 januari verklaarde minister van financiën Theo Waigel, de leider van de Christelijke Sociale Unie (CSU, de Beierse zusterpartij van de CDU) dat hij, als de FDP uit de coalitie zou stappen, liever wilde dal er vervroegde federale verkiezingen zouden worden uitgeschreven dan dat een CDU-minderheidsregering aan het bewind zou blijven. Op 10 januari ontzenuwde Kohl speculaties over vervroegde verkiezingen, maar op 15 januari onderstreepte Waigel opnieuw de broosheid van de bestaande coalitie met de waarschuwing dat deze ,,ineen seconde" uiteen zou kunnen vallen, als de FDP vast zou houden aan haar nieuwe standpunt ten aanzien van belastingverlaging en tegen de begroting zou stemmen. (Zie echter hierboven voor het regeringsbesluit in het kader van het ,,actieprogramma voor groei" van 30 januari om de ,,solidariteitstoeslag" te verlagen van 7,5 procent tot 5,5 procent in 1997, zoals door de FDP was bepleit, zie boven).

Coalitie-akkoord in Berlijn

Op 12 januari besloten de CDU en de Sociaal-Democratische Partij (SPD) in Berlijn na de verkiezingen van november 1995 (zie pag. 23/1-'96) een coalitie te vormen. In de coalitie. die geleid werd door de scheidende burgemeester Eberhard Diepgen (CDU), kreeg de SPD in eerste instantie slechts vier van de minder belangrijke ministeries toebedeeld. Op 17 januari beloofde Diepgen, met het oog op een mogelijke afwijzing door SPD-basisgroepen van het akkoord, dat de SPD ook de portefeuille financiën kon krijgen.

Verwikkelingenrond asielzoekers en extreem-rechts geweld

In de nacht van 17 op 18 januari kwamen bij een brand in een asielzoekerscentrum in Lubeck, die in eerste instantie werd toegeschreven aan rechtse extremisten, tien personen om het leven Op 19 januari werden echter vier verdachten uit het oosten van Duitsland op vrije voeten gesteld en richtte de politie haar aandacht op een Libanese bewoner van het centrum die zou hebben verteld verantwoordelijk te zijn voor de brand, deze weid op 20 januari aangeklaagd wegens brandstichting en moord De dag daarop bevestigde ren gerechtelijk onderzoek dat de brand in het pand zelf was ontstaan, toen de deur op slot zat, dit was een verdere aanwijzing dat de brand met opzet of per ongeluk was veroorzaakt door een bewoner

Op 9 januari publiceerde het ministerie van binnenlandse zaken cijfers waaruit bleek dat er in 1993 127.937 asielaanvragen waren ingediend (tegenover 12'7.210 in 1994 en 322.599 in 1993). De meeste asielzoekers waren afkomstig uit het voormalige Joego-Slaoië. gevolgd door Turkije. Afghanistan, Irak en Sri Lanka. Hoewel het aantal aanvragen reel lager was dan in 1993. vond minister van binnenlandse zaken Manfred Kanther bovengenoemd cijfer ..nog steeds te hoog" en zei hij dat ,,wij ons best moeten doen dit nog verder te verlagen".

Op 29 januari werd bericht dat uit politiestatistieken over rechtse aanslagen tegen buitenlanders bleek dat het aantal incidenten over de hele linie was gedaald van 10.000 in 1994 tot ietsminder dan 8.000 in 1995.

Pogingen om controle te krijgen over Internet

In januari 1996 ontstond grote beroering over pogingen van de Duitse overheid om te voorkomen dat via internationale computernetwerken materiaal werd verspreid dat aanspoorde tot rassehaat.

Op 26 januari kreeg het dienstverlenende bedrijf T-Online, dat werd geëxploiteerd door een dochteronderneming van Deutsche Telekom. opdracht haar cliënten geen toegang te verschaffen tot een elektronische publikatiesite op Internet van een neo-nazi in Canada. De maand daarvoor had een federale officier van justitie het Amerikaanse Compuservenetwerk verboden in Duitsland bepaald pornomateriaal te verspreiden dat toegankelijk was via Internet: Compuserve gaf gehoor aan dit verbod door zijn materiaal ontoegankelijk te maken voor al zijn abonnees in de hele wereld. Deze beperkingen werden vooral in de VS ernstig bekritiseerd, omdat zij het recht op vrijheid van meningsuiting zouden schenden. Tevens werd beklemtoond hoe gemakkelijk de beoogde censuur kon worden omzeild door gebruik te maken van een van de vele middelen om toegang te krijgen tot Internet die niet in handen waren van het betreffende commerciëlenetwerk.

Reactie **van** Duitse joodse gemeenschap op bezoek van Israëlische president

Tijdens een bezoek aan Duitsland zei de Israëlische president Ezer Weizman in een toespraak tot beide kamers van het federale parlement op 16 januari dat de herinnering aan de holocaust het hem moeilijk maakte in Duitsland te zijn. Weizman verklaarde dat hij kon rouwen om de slachtoffers, maar niet namens hen vergiffenis kon schenken. Hij hield de parlementsleden voor: ,,Het is voor mij niet gemakkelijk in dit land te zijn en te luisteren naar de herinneringen en de stemmen die mij vanuit de aarde toeschreeuwen".

Weizmans eerdere opmerking dat het zijn begrip te boven ging dat joden in Duitsland konden blijven wonen, had op 15 januari een reactie uitgelokt van de leider van de Duitse joodse gemeenschap, Ignatz Bubis, volgens wie deze opvatting uit de tijd was, omdat zij voorbijging aan de werkelijkheid van het moderne Duitsland en het feit dat Duitsland goede betrekkingen onderhield met Israël (zie ook pag. 213/3 e.v.-'96).

Volgens de Economist van 20 januari had Duitsland op dat ogenblik de snelst groeiende joodse gemeenschap van Europa, die werd geschat op ruim 100.000 leden; de religieuze gemeenschap was gegroeid tot 65.000 en was bijna verdubbeld na de Duitse eenwording, voornamelijk door de immigratie van joden uit de voormalige Sowjet-Unie.

Treuhand-corruptieproces. Vogel veroordeeld

Op 23 ianuari veroordeelde een rechtbank in Stuttgart William Glock wegens corruptie tot vijfeneenhalf jaar gevangenisstraf. Glock was na de Duitse eenwording in de stad Halle verantwoordelijk geweest voor de privatiseringsactiviteiten van het Treuhand-instituut in 1991-'92. Hij was uitgeleverd door de Verenigde Staten, waar hij heen was gevlucht, nadat het smeergeldschandaal in Hessen aan het licht was gekomen.

In een proces dat al in november 1994 was begonnen (zie pag. 93/2-'95), veroordeelde een rechtbank in Berlijn op 9 januari de uit de voormalige DDR afkomstige advocaat Wolfgang Vogel tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee jaar en een boete wegens chantage, meineed en afpersing. Vogel had tijdens de Koude Oorlog een aantal met veel publiciteit omgeven spionnenruilen tussen Oost en West georganiseerd en honderdduizenden Oostduitsers een uitreisvergunning weten te bezorgen. De rechtbank oordeelde dat hij cliënten had bedrogen door hen hun eigendommen te laten verkopen tegen uiterst lage prijzen in ruil voor een uitreisvergunning. Naar verwachting zou in maart een nieuw proces beginnen in verband met 32 resterende onderdelen van aanklachten tegen Vogel.

(Vor.ber.pag. 22/1 e.v.-1996)

EUROPESE UNIE

TOP EUROPESE RAAD IN MADRID. CRITERIA VOOR MONETAIRE UNIE TER DISCUSSIE GESTELD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 15-16 december 1995 vond in Madrid een topontmoeting plaats van de Europese Raad van staatshoofden en regeringsleiders van de 15 lidstaten van de Europese Unie (EU). EU-leiders besloten dat de Europese gemeenschappelijke munt vanaf januari 1999 in de derde en laatste fase van de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU) zou worden ingevoerd en dat deze munt de ,,euro" zou worden genoemd. Zij kwamen ook overeen om op 29 maart 1996 de Intergouvernementele Conferentie (IGC) te openen om het functioneren van de Europese instellingen te bespreken (voortop in Cannes in juni en de informele top op Mallorca in september. zie pag. 676/2 e.v.-'95 en 97/3 e.v.-'96).

Vóór de topontmoeting hadden de Duitse bondskanselier Helmut Kohl en de Franse president Jacques Chirac op 7 december een ontmoeting in de Duitse stad Baden-Baden. Kohl ontmoette op 11 december in Bonn de Italiaanse premier Lamberto Dini, terwijl Dini op 6 december in Florence een onderhoud had met de Britse premier John Major.

Conclusies van het voorzitterschap

Hieronder volgen enkele passages uit de conclusies van het voorzitterschap:

De Europese Raad nam besluiten over werkgelegenheid, de gemeenschappelijke munt, de IGC en de uitbreiding in de richting van Mld-den- en Oost-Euroaa en het Middellandse-Zeegebied.

Deel 1, dat ging over **het economische herstel in Europa in een sociaal geïntegreerd kader,** behandelde de **economische en monetaire eenwording.** De Europese Raad besloot dat vanaf de aanvang van de derde fase de Europese munt de naam ,,euro" zou dragen. De naam was bedoeld als volledige naam en niet als een voorvoegsel dat de nationale valutanamen voorafging. De specifieke naam ,,euro"zou in de plaats komen van de generieke benaming ,,ecu" die in het Verdrag van Maastricht werd gebruikt ter verwijzing naar de Europese munteenheid.

De Raad nam een scenario voor de invoering van de gemeenschappelijke munt aan. waarin was vastgelegd dat hij zo vroeg mogelijk in 1998 zou bepalen welke lidstaten voldeden aan de noodzakelijke voorwaarden voor de invoering van de gemeenschappelijke munt.

De derde fase zou op 1 januari 1999 beginnen met de onherroepelijke vaststelling van de omrekeningskoersen tussen de valuta's van de deelnemende landen onderling en met de euro.



Enkele deelnemers aan de topontmoeting van de Europese Raad in Madrid op 15 december 1995. Eerste rij v.l.n.r.de Finse president Martti Ahtisaari, de Britse premier Jobn Major, en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl: op de tweede rij: de ministers van buitenlandse zaken van Ierland. Groot-Brittannië en Nederland, resp. Dick Spring, Malcolm Rifkind en Hans van Mierlo

Uiterlijk op 1 januari 2002 zouden in euro's luidende biljetten en muntstukken in omloop worden gebracht. naast de nationale biljetten en munten. Uiterlijk zes maanden later zouden de nationale valuta's in alle deelnemende lidstaten volledig vervangen zijn door de euro.

Met betrekking tot de **verdere voorbereiding van de derde fase van de EMU,** verklaarde de Raad dat het noodzakelijk was ,.ervoor te zorgen dat de overheidsfinancien na het ingaan van de derde fase g ond blijven overeenkomstig de uit het Vrrdrag voortvloeiende verplichtingen". De Europese Commissie zou in 1996 haar conclusies indienen ,,met betrekking tot de wijze waarop de hegrotingsdiscipline en -coördinatie in de monetaire unie kan worden verzekerd overeenkomstig de procedures en beginselen van het Verdrag" (voor Duitse voorstellen met betrekking tot deze kwestie, zie pag. 23/2 e.v. en 99/2-'96). De Europese Raad verzncht de Raad ECOFIN om samen met de Commissie en het Europees Monetair Instituut de vraagstukken te bestuderen die aan de orde kwamen doordat sommige landen eventueel niet vanaf het begin aan de euro-zone zouden deelnemen, en in het bijzonder de vraagstukken die verband hielden met problemen op het stuk van de monetaire stabiliteit. Hierna volgden verklaringen over **algemene richtsnoeren voor het economisch beleid, werkgelegenheid,** en **andere beleidssectoren.**

Deel II ging over **een Europa dat openstaat voor de burger** en bevatte verklaringen over subsidiariteit, een beleid dat dicht bij de burger staat, justitie en binnenlandse zaken. fraude en de bescherming van de financiële belangen, en vereenvoudiging op wetgevend en administratief gebied.

Deel III, dat handelde over **een Europa dat openstaat voor de wereld, in stabiliteit, veiligheid. vrijheid en solidariteit,** ging over uitbreiding. ,.De onderhandelingen inzake de toetreding van Malta en Cyprus tot de Unie op basis van de voorstellen van de Commissie zullen zes maanden na de afsluiting van de IGC van 1996 aanvangen." ,,Na de afsluiting van de IGC en in het licht van de resultaten daarvan alsmede van alle voornoemde adviezen en verslagen van de Commissie, zal de Raad zo spoedigmogelijk de besluiten nemen die nodig zijn om de toetredingsonderhandelingen (met de geassocieerde landen van Midden- en Oost-Europa) in te leiden. De Europese Raad wenst dat de eerste fase van de onderhandelingen samenvalt met het begin van de onderhandelingen met Cyprus en Malta." (Op16 december had de Europese Raad in Madrid een ontmoeting met de leiders van aspirant-EU-leden uit negen Oosteuropese landen, Cyprus en Malta).

Deel IV, waarin **bet leggen van de grondslagen van het toekomstige Europa** werd behandeld, schetste een vijfjarige politieke agenda voor Europa. Aangaande de **intergouvernementele conferentie** had de Europese Raad ,.met veel belangstelling het verslag begroet van de Reflectiegroep" (zie onder); de Raad stemde ermee in dat ,,de conferentie op 29 maart in Turijn plechtig kan worden geopend".
Er waren 15 bijlagen.

Rapport van Reflectiegroep

De achttien leden tellende Reflectiegroep onder voorzitterschap van de Spaanse minister van buitenlandse zaken Carlos Westendorp, die van de Europese Raad de opdracht had gekregen de Intergouvernementele Conferentie van 1996 voor te bereiden (zie ook pag. 98/1-'96), publiceerde op 5 december in Brussel een rapport, waarin een groot aantal voorstellen was geanalyseerd om tot aanpassingen van het Verdrag van Maastricht te komen.

Alle EU-landen waren het erover eens dat het Verdrag op drie belangrijke punten herzien moest worden: Europa moest begrijpelijk en meer relevant worden voor de burger; de Unie moest beter gaan functioneren en zich aldus instellen op een forse uitbreiding van het aantal leden; de Unie moest meer bevoegdheden krijgen op het gebied van buitenlands beleid. Een meerderheid wilde in het nieuwe Verdrag ook zien vastgelegd dat de Unie zich krachtig inzet voor werkgelegenheid en economische en sociale integratie. (De Nederlandse staatssecretaris voor Europese Zaken, Michiel Patijn, zei in Brussel dat Nederland daar geen voorstander van was omdat het teveel zou gaan kosten.) Alle lidstaten vonden dat de EU de burgers beter moest beschermen tegen terrorisme, drugs, het witwassen van geld, illegale immigratie en grensoverschrijdende misdaad.

Het ,;Europa a la carte", waarbij ieder land zelf uitmaakt aan welke activiteiten het meedoet, werd door alle EU-landen afgewezen. Men wilde de besluitvorming overzichtelijker maken door het aantal procedures van 23 terug te brengen tot drie: medebeslissing, toestemming en raadpleging van het Europees Parlement (EP). Een duidelijke meerderheid vond dat de moeizame besluitvorming. via consensus in de Raad van Ministers, in veel gevallen omgezet kon worden in stemmen bij gekwalificeerde meerderheid.

Het rapport ging niet in op kwesties als de hervorming van het gemeenschappelijke landbouwbeleid en regionale steun om het hoofd te bieden aan de verwachte uitbreiding in de richting van het oosten. In belangrijke kwesties als de besluitvorming bij meerderheid in de Raad van Ministers, meer bevoegdheden voor het EP, EU-bevoegdheden voor asiel, visabeleid en grenscontroles, en integratie van het Sociaal Charter van Maastricht in de Europese wetgeving, stond het Verenigd Koninkrijk alleen tegenover de andere EU-leden.

Begroting 1996 goedgekeurd door Europees Parlement

Op 14 december ging het Europees Parlement akkoord met een sluitende begroting voor 1996. De totale uitgaven zouden ECU 81,88 mrd belopen tegen ECU 75,43 mrd in 1995 (ECU 1 = $ 1,30207 op 15 december 1995.)

Visquota voor 1996

Voorstellen van de Commissie om de totale toegestane vangsten (total allowable catches, TAC's) van bedreigde vissoorten zoals makreel, schol, haring en heek in 1996 met maximaal 50 procent te verlagen, werden op 22 december afgezwakt door de EU- ministers van visserij. Men werd het niettemin eens over forse verlagingen voor een groot aantal



De Amerikaanse president Bill Clinton (l.),de Spaanse premier Felipe Gonzales (m.)en de voorzitter van de Europese Commissie Jacques Santer (r.)ondertekenen op 3 december 1995 in Madrid een gezamenlijk actieplan van de EU en de VS ter stimulering van handel en politieke samenwerking.

soorten en stelde de TAC's voor schol en tong uit de Noordzee een derde lager dan in 1995.

Aanvragen voor EU-lidmaatschap

Estland en Litouwen vroegen op respectievelijk 4 en 8 december het lidmaatschap van de EU aan (voor de aanvraag door Letland in oktober en de associatieovereenkomsten van de EU met de Baltische staten in juni, zie pag. 100/3 e.v.-'96 en 677/3 e.v.-'93).

,,Nieuwe transatlantische agenda" voor EU en VS

De voorzitter van de Europese Raad, Felipe Gonzalez Marquez, de voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, en de Amerikaanse president Bill Clinton ondertekenden op 3 december in Madrid een ,,nieuwe transatlantische agenda" en een gezamenlijk actieplan aangaande (i) het bevorderen van vrede en stabiliteit, democratie en ontwikkeling in de hele wereld; (ii) reageren op mondiale uitdagingen; (iii) het leveren van een bijdrage aan uitbreiding van de wereldhandel en nauwere economische betrekkingen; en (iv) het slaan van bruggen over de Atlantische Oceaan.

Criteria voor monetaire unie ter discussie gesteld

Tijdens een driedaagse ronde-tafelconferentie in Brussel op 22-24 januari 1996 gaf de voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, het startsein tot de publiciteitscampagne voor de beoogde gemeenschappelijke Europese munt, de euro. De conferentie was bedoeld om plannen te ontwerpen om EU-burgers in te lichten over hoe zij konden profiteren van de invoering van de gemeenschappelijke munt in januari 1999, waarmee de totstandbrenging van de Europese Monetaire Unie overeenkomstig het Verdrag van Maastricht zou worden afgerond (zie pag. 75/3 e.v.-'92 en 395/1-'95). Belangrijker was echter dat prominente deelnemers met elkaar van mening verschilden over de kans dat de EMU er op tijd zou komen. De leiders van een aantal EU-lidstaten, met name Duitsland en Frankrijk, probeerden vervolgens een aanzwellende stroom speculaties uit de wereld te helpen dat het tijdschema voor de EMU onhaalbaar was door economische problemen.

Santers socialistische voorganger: de Fransman Jacques Delors. had er in een interview op 3 januari voor gewaarschuwd dat een breuk tussen Frankrijk en Duitsland de ernstigste bedreiging voor de EU zou zijn. Op 15 januari vertelde de Franse president Jacques Chirac tijdens een receptie voor de pers in Parijs dat het wenselijk was dat er op Europees niveau gezamenlijke maatregelen zouden worden genomen om de economische groei weer op gang te brengen. Chirac maakte duidelijk dat naar zijn mening een gezamenlijk initiatief van Frankrijk en Duitsland de noodzakelijke basis voor dergelijke maatregelen was (voor gelijktijdige bekendmaking door Frank:ijk en Duitsland eind januari van maatregelen om de economie te stimuleren, zie onder DUITSLAND). Tegelijkertijd benadrukte Chirac dat het noodzakelijk was te voldoen aan de ;.criteria voor de EMC van het Verdrag van Maastricht". met name de criteria waarin werd geëist dat het overheidstekort niet meer dan 3 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) mocht bedragen en de staatsschuld niet meer dan 50 procent van het BBP. Dit was niet alleen een vereiste voor de invoering van een gemeenschappelijke Europese munt, maar ook om een gezond economisch beleid te waarborgen.

Maar op 24 januari zei dc vroegere Franse president Valéry Giscard d'Estaing, die werd beschouwd als een voorstander van de EMU en een bondgenoot van Chirac. tijdens de rondetafelconferentie in Brussel dat het Frankrijk moeite zou kosten te voldoen aan het begrotingscriterium. Giscard kwam met de controversiële aanbeveling om de criteria voor het begrotingstekort en de staatsschuld in het Verdrag van Maastricht met het oog op de economische recessie soepel te interpreteren

Behalve dit voorstel (dat lijnrecht stond tegenover een door de Duitse minister van financiën Theo Waigel geopperd ,,stabiliteitspact" dat striktere convergentie-eisen bevatte, zie pag. 23/2 e.v.-'96) werd gesuggereerd. met name door Delors (op 23 januari) en door de Spaanse minister van buitenlandse zaken Carlos Westendorp (op 24 januari) dat men het tijdschema en niet de criteria zou moeten versoepelen. Westendorp, die zei dat de EMU niet van start zou kunnen gaan met alleen maar Frankrijk. Duitsland en de Benelux. verklaarde dat de EU ,.de klok stil zou moetenzetten", tenzij een ander groot land (Italië, Spanje of Groot-Brittannië) gereed zou zijn om in 1999 deel te nemen aan de EMU.

Deze suggesties leidden ertoe dat de Franse premier Alain Juppé en zijn minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette alsmede de Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel op 23 januari opnieuw verzekerden dat de EU niet zou worden uitgesteld en de convergentiecriteria niet zouden worden versoepeld. Op 26 januari verklaarde Yves-Thibault de Silguy, de Europese commissaris voor monetaire zaken, in Parijs dat uitstel van de invoering van de gemeenschappelijke munt nieuwe onderhandelingen over het Verdrag van Maastricht noodzakelijk zou maken; hij voorspelde echter dat eind 1997 acht à tien landen in staat zouden zijn om aan de criteria te voldoen. Op 7 januari had Santer eveneens voorspeld dat 7 à 9 lidstaten klaar zouden zijn voor de monetaire unie, en verzekerd dat ,.de convergentiecriteria niet zouden worden versoepeld, zolang ik erbij ben". Maar de scepsis groeide doordat Luxemburg op dat ogenblik het enige land was dat voldeed aan alle criteria. en er op 26 januari cijfers werden gepubliceerd waaruit bleek dat het voor 1996 voorspelde Duitse begrotingstekort zou stijgen tot 3,5 procent van het BBP. Desondanks verklaarde de Duitse bondskanselier Helmut Kohl op 27 januari dat er ,,geen reden was om het tijdschema ter discussie te stellen". ter ijl Chirac in een diezelfde dag gepubliceerd interview zei dat een wijziging van de criteria ,,niet aan de orde was" en .,niet in het belang van Frankrijk was"

Tijdens een bijeenkomst van EU-ministers van buitenlandse zaken op 29 januari wees de Britse minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind op de steeds vaker geuite twijfel of 1 januari 1999 wel haalbaar was. Hij zei dat hierdoor waarschijnlijk ,,een ernstig geloofwaardigheidsprobleem zou ontstaan". Andere deelnemers beklemtoonden dat naast economische maatregelen om het begrotingstekort terug te dringen, nieuwe stappen moesten worden ondernomen ter bestrijding van de stijgende werkloosheid. Tijdens een vergadering van EU-ministers van financiën op 22 januari was eveneens toegezegd dat er een campagne zou komen om de werkloosheid aan te pakken, zonder dat er concrete maatregelen waren voorgesteld.

In een toespraak tot het Europees Parlement erkende Santer op 31 januari deze prioriteit door een ,,vertrouwenspact" voor de hele EU voor te stellen. Lidstaten, zo betoogde hij. moesten nauwer samenwerken ter ontwikkeling van een macro-economisch beleid om het overheidstekort en de inflatie onder controle te houden en de groei en de werkgelegenheid te stimuleren; bovendien moest tijdens de komende intergouvernementele conferentie van de EU het werkloosheidsprobleem ,,uitvoerig en expliciet" aan de orde worden gesteld. Santer, die voortbouwde op het model van het Duitse actieprogramma dat de dag daarvoor was onthuld (zie onder DUITSLAND), ging uit van een samenwerking tussen regeringen, werkgeversorganisaties en vakbonden. gesteund door extra EU-uitgaven ter waarde van ECU 1,7 mrd ten behoeve van openbare werken en onderzoek (het leeuwedeel hiervan was bestemd voor veertien projecten ter verbetering van het weg- spoor- en luchtvervoer; die waren aangewezen als topprioriteiten in het kader van een ambitieus ,,burgernetwerk"-programma dat op 23 januari door de Europese commissaris voor vervoer, Neil Kinnock, was bekendgemaakt).

Financiële hulp voor luchtvaartmaatschappij Iberia goedgekeurd

Op 31 januari maakte Kinnock bekend dat de Europese Commissie akkoord ging met een omstreden kapitaalinjectie voor de nationale Spaanse luchtvaartmaatschappij Iberia door de staatshoudstermaatschappij Teneo.

De Commissie verklaarde dat zij de financiële

steun van Teneo beschouwde als een commerciële investering van een belanghebbende aandeelhouder en niet als overheidshulp waardoor de vrije concurrentie tussen luchtvaartmaatschappijen zou kunnen worden verstoord.

Plannen voor wijziging fusieregels

Op 31 januari maakte de Europese commissaris voor het concurrentiebeleid, Karel van Miert, een discussiestuk bekend waarin werd voorgesteld de bevoegdheid van de EIS-instellingen die waren belast met het toezicht op concurrentie, uit te breiden tot kleinere bedrijven. Dit moest gebeuren door de drempel voor de totale wereldomzet te verlagen van ECU 5 mrd tot ECU 2 mrd en de drempel voor de omzet op Europees niveau te verlagen van ECU 250 mln tot ECU 100 mln.

Europees Parlement verwerpt gedragscode ten aanzien van financiële belangen van zijn leden

Op 17 januari werden voorstellen waarin werd geëist dat leden van het Europees Parlement (europarlementariërs) hun financiële belangen en hun beroepsactiviteiten openbaar zouden maken, ingetrokken, omdat ze niet genoeg steun ondervonden. Een voorstel betreffende het aanleggen van een register van alle door lobbyisten gedane giften boven de ECU 1.000 per jaar, werd eveneens ingetrokken.

Functionarissen van Europese Commissie beschuldigd van corruptie

Op 6 januari werd bekendgemaakt dat de Belgische politie het hoofd van de afdeling voor toerisme van de Europese Commissie, de Griek George Tzoanos, zijn echtgenote, en zijn Franse collega Pascal Chatillon had gearresteerd in verband met een smeergeld- en corruptieschandaal dat dateerde uit 1990.

Het was voor het eerst dat functionarissen van de Europese Commissie, die gewoonlijk diplomatieke onschendbaarheid genoten, werden aangeklaagd wegens fraude. Tzoanos en Chatillon hadden België medio 1994 verlaten, toen zij werden geschorst uit hun functies. De Commissie hief vervolgens hun onschendbaarheid op; toen zij het land weer binnenkwamen, werden zij gearresteerd.

Conflict met VS over hormoonvlees

Op 11 januari maakten de Verenigde Staten bekend dat zij bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in beroep zouden gaan tegen het EU-verbod op de import van vlees dat groeihormonen bevatte. Op 22 januari stemden de EU-ministers van landbouw echter vóór handhaving van bet importverbod (met alleen de Britse minister tegen).

De VS betoogden dat het verbod elke wetenschappelijke basis miste en derhalve in strijd was met een akkoord in het kader van de Uruguay-ronde, dat was bedoeld om handelsbeperkingen te regulariseren die om gezondheids- en veiligheidsredenen waren ingesteld De Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN (FAO) had in 1995 het gebruik van groeihormonen goedgekeurd

Europa liet sinds 1988 geen met groeihormonen bewerkt vlees toe. De VS beweerden jaarlijks $ 100 mln aan inkomsten te derven ais gevolg van het importverbod. Op een grote aan hormonen gewijde conferentie in Brussel eind 1995 was inderdaad vastgesteld dat de natuurlijke hormonen die de Amerikanen gebruikten niet schadelijk waren voor de gezondheid; wel moest het deel van het dier dat met de hormonen was ingespoten. worden weggesneden, hetgeen moeilijk tc controleren was. Bovendien gaven de consumenten de voorkeur aan vlees dat niet met hormonen bewerkt was. Ook het Europees Parlement verzette zich tegen de invoer van hormoonvlees.

(Vor.ber.pag. 97/3 e.v.-1996)

EVA

VRIJHANDELSAKKOORDEN MET BALTISCHE STATEN

Op 7 december 1995 werden in het Zwitserse Genève door de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) vrijhandelsakkoorden ondertekend met Estland, Letland en Litouwen. De akkoorden, die op 1 juni 1996 van kracht zouden worden, hadden betrekking op industriële goederen, geconserveerde landbouwgoederen, vis en visprodukten. Betreffende de handel in landbouwartikelen zouden afzonderlijke bilaterale akkoorden worden gesloten tussen de Baltische staten en de vier EVA-lidstaten (Liechtenstein, Noorwegen, IJsland en Zwitserland).

Finland. Oostenrijk en Zweden behoorden oorsprorikelijk ook tot de EVA. maar hadden per 1 januari 1995 hun lidmaatschap beëindigd in verband met hun toetreding tot de Europese Unie.
(Voordeelname van EVA aan de Europese Economische Ruimte - EER - zie pag. 319/1/2-'94).

SAMENWERKINGSAKKOORDEN MET EGYPTE, MAROKKO EN TUNESIË

De EVA ondertekende eveneens op 7 december samenwerkingsakkoorden met Egypte, Marokko en Tunesië op het gebied van handel, investering en economische ontwikkeling.

(Vor.ber.pag. 540/3 e.v.-1993)

GRIEKENLAND

NIEUWE REGERING

Op 22 januari 1996 werd Kostas Simitis beëdigd als premier van een nieuwe regering. Hij volgde Andreas Papandreou op, die op 13 januari was afgetreden omdat hij naar eigen zeggen te ziek was om te regeren.



De Griekse president Konstantinos Stefanopoulos (r.)ontvangt minister van binnenlandse zaken en waarnemend premier Akis Tsochatzopoulos voor overleg naar aanleiding van het aftreden van premier Andreas Papandreou op 13 januari 1996.

Papandreou was eind november opgenomen in het ziekenhuis met long- en nierproblemen waardoor zijn gezondheidstoestand ernstig was verslechterd; dit had aanleiding gegeven tot druk gespeculeer over een machtsvacuüm. Uit berichten in die periode ontstond het beeld dat Papandreou niet bereid was de macht uit handen te geven zonder de positie van zijn omstreden echtgenote Dimitra Liani veilig te stellen; Liani had door haar vermeende politieke ambities zowel binnen als buiten de regerende Panhelleense Socialistische Beweging (PASOK) nogal wat vijandigheid opgeroepen (zie pag. 102/3 e.v.-'96). In de verklaring van zijn aftreden noemde Papandreou haar echter niet; hij deed slechts een beroep op de PASOK een nieuwe leider en kandidaat voor het premierschap te kiezen.

Op 18 januari werd Simitis door de PASOK-afgevaardigden gekozen tot partijleider en premier. Hij versloeg waarnemend premier Apostolos (Akis) Tsochatzopoulos met 86 tegen 75 stemmen in een beslissende stemronde, nadat ieder van hen in de eerste ronde hetzelfde aantal stemmen had gekregen. De kandidaten die in de eerste ronde afvielen, waren minister van defensie Gerasimos Arsenis en voormalig vice-premier Yannis Haralambopoulos.

De 60-jarige Simitis, een bekend tegenstander van Papandreou en oud-minister van industrie, was in september uit de regering-Papandreou getreden naar aanleiding van meningsverschillen over het economisch beleid (zie pag. 102/3 e.v.-'96). Naar verwachting betekende zijn verkiezing dat afstand zou worden genomen van het charismatische populisme, dat door Papandreou werd uitgeoefend, en dat in plaats daarvan aandacht zou worden geschonken aan hervormingen. In zijn eerste beleidsverklaring in het parlement op 29 januari riep Simitis op tot een drastische reorganisatie van het ambtenarenapparaat en van staatsbedrijven, maar benadrukte dat privatisering geen prioriteit zou hebben. In een nieuwe maatregel die kennelijk bedoeld was om het verschil met de regering-Papandreou te onderstrepen, beloofde Simitis ook de afstand tussen Griekenland en zijn partners in de Europese Unie (EU)te verkleinen.



De nieuwe premier van Griekenland, Kostas Simitis.

De portefeuilleverdeling zag er in de nieuwe regering als volgt uit:

Premier - Kostas Simitis*: binnenlandse zaken. openbaar bestuur en decentralisatie - Apostolos Tsochatzopoulos; defensie - Gerasimos Arsenis; buitenlandse zaken - Theodoros Pangalos*; nationale economie - Ioannis Papantoniou; financiën - Alexandros Papadopoulos; landbouw - Stefanos Tsoumakas+; arbeid en sociale zekerheid - Evangelos Yannopoulos*; gezondheidszorg en welzijn - Anastasios Peponis+; justitie - Evangelos Venizelos+; onderwijs en religie - Georgios Papandreou: cultuur - Stavros Benos*; koopvaardij - Kosmas Sfiriou*; openbare orde - Kostas Geitonas*; Macedonië en Thracie - Phillipos Petsalnikos*;Egeïsche Zee - Antonis Kotsakas; milieu, stadsplanning en openbare werken - Kostas Laliotis; toerisme: industrie, energie en technologie; handel (samengevoegd tot ministerie van ontwikkeling - mevr. Vasso Papandreou*:vervoer en verbindingen - Haris Kastanidis*; pers en media - Dimitris Reppas*

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

TERRITORIAAL GESCHIL RIET TURKIJE

Op 31 januari doorstond de regering haar eerste grote vuurproef, toen oppositiepartijen eisten dat premier Kostas Simitis zou aftreden in verband met zijn aanpak van het territoriale geschil met Turkije over een eilandje in de Egeïsche Zee, dat door de Grieken Imia en door de Turken Kardak werd genoemd (zie onder TURKIJE).

Amerikaanse bemiddeling afgewezen

Op 4 februari zei premier Simitis dat hij een bezoek van de Amerikaanse onderminister voor Europese en Canadese aangelegenheden, Richard Holbrooke, had geweigerd omdat ,,de agenda van de regering het niet toeliet". Holbrooke zou begin februari naar Turkije en Griekenland gaan om te bemiddelen in het conflict tussen beide landen over het Egeïsche eilandje Imia/Kardak. Op 5 februari maakte hij bekend dat hij afzag van zijn bezoek.

BETREKKINGEN MET EU

Op 21 februari begon premier Kostas Simitis aan een driedaagse rondreis naar Brussel, Bonn en Parijs om Griekenlands partners in de EU nadere informatie te verstrekken over het territoriale geschil. Het bezoek viel samen met berichten over spanningen tussen Griekenland en zijn EU-partners Italië en Nederland. De militaire attachés van deze twee landen waren eind januari uitgewezen, nadat ze korte tijd in hechtenis waren gehouden op het eiland Lesbos op beschuldiging van het bezit van documenten die ,,informatie bevatten over (Griekse) militaire installaties".

(Vor.ber.pag. 102/2 e.v.-1996)

POLEN

INSTALLATIE VAN KWASNIEWSKI. PREMIER OLEKSY TREEDT AE NIEUWE REGERING. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 23 december 1995 werd Aleksander Kwasniewski beëdigd als president voor een ambtstermijn van vijf jaar. Hij volgde Lech Walesa op, die hij na een beslissende verkiezingsronde in november had verslagen (zie pag. 36/3 e.v.-'96). In zijn inaugurele- rede zei Kwasniewski, de voormalige leider van de Democratische Linkse Alliantie (SLD),dat hij vooral wilde werken aan het bereiken van een bredere nationale consensus, en het bevorderen van economische hervormingen en ontwikkelingen; tevens wilde hij zich inzetten voor toetreding van Polen tot de Europese Unie (EU) en de NAVO.

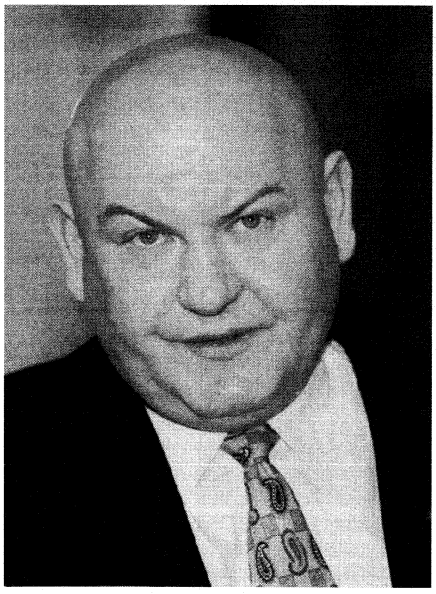
De plechtigheid werd geboycot door Walesa en de meeste rechtse parlementsleden.

Presidentskeuze bekrachtigd

Op 9 december was een mogelijk obstakel voor Kwasniewski's ambtsaanvaarding uit de weggeruimd, toen het Hooggerechtshof afwijzend beschikte op een verzoek om zijn overwinning nietig te verklaren op grond van kiezersbedrog (zie pag. 37/3-'96). Het Hooggerechtshof erkende dat Kwasniewski de kieswet had overtreden door onjuiste informatie over zijn opleiding te geven (hij had beweerd in het bezit te zijn van een universitair diploma), maar oordeelde dat het onmogelijk was vast te stellen in hoeverre dit de verkiezingsuitslag had beïnvloed.

Regeringsbenoemingen

Op 29 december werden nieuwe bewindslieden benoemd op twee van de drie belangrijke ministersposten die tengevolge van de presidentswisseling





De nieuwe ministers van binnenlandse zaken, buitenlandse zaken, en defensie, respectievelijk v.l.n.r. Jerzy Konieczny. Dariusz Rosati, en Stanislaw Dobrzanski.

waren opengevallen (zie pag. 37/3-'96). De advocaat Jerzy Konieczny, die in 1992-'93 aan het hoofd had gestaanvan het Staatsveiligheidsbureau (UOP, de belangrijkste inlichtingendienst) werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken en Dariusz Rosati tot minister van buitenlandse zaken. Op 5 januari werd Stanislaw Dobrzanski benoemd tot minister van defensie.

Belastingwet verworpen

Op 28 december achtte het Constitutionele Hof een nieuwe wet op de inkomstenbelasting, die in oktober was goedgekeurd en in 1996 van kracht zou worden (zie pag. 35/3-'96) in strijd met de grondwet, omdat deze zou worden ingevoerd zonder geruime tijd van tevoren te zijn aangekondigd. In november had Walesa zijn veto over het wetsvoorstel uitgesproken. De Sejm had op 1 december het veto teniet gedaan, maar in plaats van het wetsvoorstel te ondertekenen had Walesa het voorgelegd aan het Constitutionele Hof. De uitspraak betekende dat de belastingschijven en -tarieven van 1995 in 1996 zouden worden gehandhaafd.

Herwaardering zloty

Op 28 december werd de zloty met ongeveer 6 procent opgewaardeerd.

De nieuwe koers van de zloty ten opzichte van de Amerikaanse dollar en de Duitse mark werd respectievelijk 2,5266 en 1.7681 zloty.

Premier Oleksy **beschuldigd van** spionage

Op 19 december werd door de scheidende minister van binnenlandse zaken, Andrzej Milczanowski, bewijsmateriaal overlegd waaruit volgens hem bleek dat premier Jozef Oleksy vanaf 1983 had samengewerkt met de geheime dienst van de Sowjet-Unie en later met die van Rusland. Op 21 december vertelde Milczanowski de Sejm (tweede kamer van het parlement) dat zijn ministerie begin 1995 bewijzen in handen had gekregen dat Oleksy in 1990-'95 ,,tijdenseen groot aantal ontmoetingen met agenten van



Premier Jozef Oleksy (l.) en minister van justitie Jerzy Jaskiernia (r.)tijdens een kabinetsvergadering op 19 december 1995.

buitenlandse inlichtingendiensten" geheime informatie had onthuld.

Oleksy antwoordde dat hij ,,nooit iemands agent was geweest". Hij verklaarde dat hij zijn ontmoetingen met een niet nader genoemde Russische diplomaat had beeindigd, nadat de Poolse inlichtingendienst hem had meegedeeld dat deze geheim agent was. Hij noemde de beschuldigingen een ,,smerige provocatie" van rechtse krachten, die was bedoeld om het gezag van de regering en de nieuwe president te ondermijnen.

Een parlementscommissie van twaalf leden werd benoemd om de kwestie te onderzoeken.

Premier Oleksy treedt af

Op 24 januari 1996 trad premier Josef Oleksy af in verband met de tegen hem geuite beschuldigingen (zie hierboven).

De dag daarvoor hadden advocaten-fiscaal bij het militaire gerechtshof bevestigd dat zij officieel hadden besloten te onderzoeken of Oleksy ,,informatie had doorgespeeld naar een buitenlandse inlichtingendienst" via contacten met twee Russische agenten die in de jaren tachtig en negentig toenadering hadden gezocht tot Oleksy. In een televisietoespraak verklaarde Oleksy in krachtige bewoordingen dat hij onschuldig was, maar hij gaf toe al jarenlang bevriend te zijn met een Russische diplomaat, Wictor Alganow, die later een medewerker van de Russische geheime dienst, de KGB, bleek te zijn.

Op 26 januari aanvaardde president Aleksander Kwasniewski formeel het ontslag van Oleksy, maar hij verzocht hem aan te blijven als waarnemend premier totdat er een opvolger was gekozen.

Cimoszewicz genomineerd als premier

Leiders van de regerende Democratische Linkse Alliantie (SLD), onder aanvoering van de Sociaal-Democratische Partij van de Republiek Polen (SdRP) en haar kleinere partner, de Poolse Boerenpartij (PSL), begonnen onmiddellijk besprekingen over de benoeming van een nieuwe premier.

Op 31 januari besloten beide partijen Wlodzimierz Cimoszewicz, plaatsvervangend leider van de SLD, voor te dragen als nieuwe premier. Volgens berichten was de PSL slechts schoorvoetend akkoord gegaan met deze benoeming. De PSL had in eerste instantie de voorkeur gegeven aan Miroslaw Pietrowicz, maar gaf zich gewonnen na de belofte dat zij belangrijke ministeries zou krijgen, met name de ministeries van privatisering en justitie.

De 45-jarige Cimoszewicz, die op dat moment voorzitter was van de Sejm (het lagerhuis van het parlement), werd alom beschouwd als iemand met onafhankelijke ideeën. Cimoszewicz, een voormalige communist, weigerde lid te worden van de SdRP, die was opgericht om politiek onderdak te bieden aan bekeerde communisten, maar hij bleef behoren tot de linkerzijde van het politieke spectrum. Hoewel hij als onafhankelijk kandidaat zitting had in het parlement, werd hij plaatsvervangend leider van de SLD.



De plaatsvervangend leider van de SLD, Wlodzimierz Cimoszewicz (l.), verlaat het presidentiële paleis met coalitieleider Waldemar Pawlak (m.)en de aftredende premier Jozef Oleksy (r.)na een gesprek met president Aleksander Kwasniewski op 31 januari 1996.

Op 1 februari verzocht president Kwasniewski Cimoszewicz om een nieuwe regering te vormen.

Oleksy gekozen tot voorzitter van de SdRP

Op 27 januari koos de SdRP Oleksy tot partijvoorzitter. Deze functie was vacant, nadat Kwasniewski het voorzitterschap had neergelegd toen hij president werd (zie boven). Oleksy, die de enige kandidaat was, behaalde bij een geheime stemming 308 van de 323 stemmen.

Begroting voor 1996 goedgekeurd

Op 11 januari gaf de Sejm zijn goedkeuring aan de regeringsbegroting voor 1996. De begroting voorzag in inkomsten van ongeveer 100,3 mrd zloty en uitgaven van ongeveer 109,8 mrd zloty, zodat het tekort 9.5 mrd zloty zou bedragen (S 1 = 2,4938 zloty op 12 januari 1996).

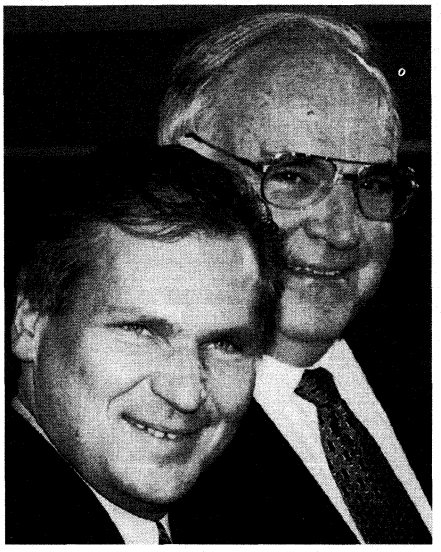
Benoeming van nieuwe regering

Op 7 februari beëdigde president Aleksander Kwasniewski de coalitieregering van de nieuwe premier Wlodzimierz Cimoszewicz. De 21 leden tellende regering bestond uit zes ministers van de Democratische Linkse Alliantie (SLD), negen van de Poolse Boerenpartij (PSL), en zes onafhankelijke ministers.

De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier - Wlodzimierz Cimoszewicz (SLD); vice-premier, minister van landbouw en economie - Roman Jagielinski (PSL); vice-premier, hoofd centraal planbureau - Miroslaw Pietrewicz (PSL)+; vice-premier. minister van financiën - Grzegorz Kodolko (onafh.);defensie - Stanislaw Dobrzanski (PSL); buitenlandse zaken - Dariusz Rosati (onafh.): binnenlandse zaken - Zbigniew Siemiatkowski (SLD)*; arbeid en sociaal beleid - Andrzej Baczkowski (onafh.)*; stads- en plattelandsplanning - mevr. Barbara Blida (SLD);buitenlandse economische samenwerking - Jacek Buchacz (PSL); overdracht van bezittingen (privatisering) - Wieslaw Kaczmarek (SLD); justitie - Leszek Kubicki (onafh.)";transport en maritieme economie - Boguslaw Liberadzki (onafh.);hoofd van het bureau van de ministerraad - Leszek Miller (SLD)+; cultuur en kunst - Zdzislaw Podkanski (PSL)*; industrie en handel - Klemens Scierski (PSL);nationaal onderwijs - Jerzy Wiatr (SLD)";verbindingen - Andrzej Zielinski (onafh.):milieu, natuurlijke hulpbronnen en bosbouw - Stanislaw Zelichowski (PSL);gezondheidszorg en sociale zekerheid - Jacek Zochowski (PSL); hoofd wetenschappelijke onderzoekscommissie - Alexsander Luczak (PSL)+.

* Nieuw-e benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.



De Duitse bondskandselier Helmut Kohl (r.)en de Poolse president Aleksander Kwasniewski lachen op 9 januari 1996 naar fotografen na aankomst van Kwasniewski in Bonn voor een officieel staatsbezoek.

De benoeming van de nieuwe regering maakte een einde aan de crisis die begon met het aftreden van premier Josef Oleksy in januari (zie boven).

Een belangrijke wijziging was de benoeming van oud-communist Siemiatkowski. een naaste medewerker van president Kwasniewski, tot minister van binnenlandse zaken als opvolger van Jerzy Konieczny Konieczny was kort daarvoor het middelpunt geweest van een politiek conflict omdat hij geprobeerd zou hebben de verdenking van Oleksy af te wenden. Ook minister van justitie Jerzy Jaskierna moest het veld ruimen. Hij werd door de PSL en de oppositiepartij Solidariteit ervan beschuldigd zijn positie te hebben gebruikt om Kwasniewski's kansen op de overwinning bij de presidentsverkiezingen te vergroten. Zijn opvolger Kubicki was lid van het Hooggerechtshof.

In zijn eerste politieke verklaring in de Sejm op 14 februari zei Cimoszewicz van plan te zijn het beleid van de vorige regering voort te zetten, in het bijzonder op het gebied van het buitenlandse en economische beleid. Op 15 februari kreeg de nieuwe regering het vertrouwen van de Sejm.

Nieuwe chef inlichtingendienst

Op 28 februari benoemde Cimoszewicz Andrzej Kapkowski tot de nieuwe chef van de inlichtingendienst, nadat hij eerder die dag het ontslag van Gromoslow Czempinski had aanvaard.

Czempinski was opgestapt na beweringen dat de inlichtingendienst verantwoordelijk was geweest ooor het uitlekken van informatie betreffende een onderzoek naar beschuldigingen van spionage die waren ingebracht tegen oud-pi-einier-Oleksy (zie boven). Maar volgens een aantal oppositiepartijen zouden door Czempinski's ontslag Cimoszewicz' voormalige communistische collega's van de SdRP. de belangrijkste partner in de regerende SLD, het bewijsmateriaal tegen Oleksy, die in januari tot SdRP-voorzitter was gekozen (zie boven), kunnen manipuleren.

Referendum over privatisering

De uitslag van het op 18 februari *ge*houden referendum over het privatiseringsbeleid van de regering werd onbeslist verklaard, nadat uit de officiële uitslagen was gebleken dat de opkomst lager was dan 50 procent; minstens 50 procent van de kiezers moest zijn stem hebben uitgebracht, wilde het referendum bindende werking hebben.

De lage opkomst. die werd geschat op ongeveer 30 procent. werd beschouwd als een .,persoonlijke nederlaag" voor oud-president Lech Walesa. Walesa had het referendum uitgeschreven - een van zijn laatste handelingen als president voordat hij bij de presidentsverkiezingen van november 1995 werd verslagen door Kwasniewski (zie pag. 36/3 e.v.-'96)- nadat het Constitutionele Hof had bepaald dat de in juni 1994 aanvaarde wet op de privatisering ongrondwettigwas (zie pag. 34/3 e.v.-'96).

Hoewel de te lage opkomst algemeen werd afgeschilderd als een tegenslag ooor Solidariteit en de rechtse oppositie. zei Cimoszewicz op 19 februari dat zijn brede linkse regeringscoalitie rekening zou houden met de uitslag van het referendum bij het bepalen van de toekomst van de privatiseringplannen.

(Vor.ber.pag. 34/3 e.v.-1996)

SPANJE

BEGROTING VOOR 1996 VERWORPEN. ONDERZOEK NAAR GAL. OUD-MINISTER IN STAAT VAN BESCHULDIGING. VERKIEZINGEN IN CATALONIË. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 25 oktober 1905 leed de regering van Felipe Gonzalez Marquez haar eerste belangrijke nederlaag in het parlement. toen de voorgestelde begroting voor 1996 in de tweede kamer van de Cortes (parlement)met 183 tegen 138 stemmen werd verworpen.

De nederlaag kwam niet onverwacht. aangezien de Catalaanse partij Convergentie en Eenheid (CiU) in september haar steun had ingctrokkcn (zie pag. 754/3 e.v.-'95), zodat alleen de minderheid van de regerende Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE) vóór stemde. De CiU weigerde echter een motie van wantrouwen van de oppositionele Volkspartij (PP)tegen de regering te steunen. Eerden op 4 oktober. had CiU-leider Jordi Pujol i Soley gezegd dat hij een motie van wantrouwen zou steunen, tenzij er vervroegde verkiezingen zouden worden gehouden in maart 1996 (zie pag. 754/1 e.v.-'95).

Op 27 oktober maakte de regering bekend dat in overeenstemming met de grondwet de begroting voor 1995 ook zou gelden in 1996. maar dat er bezuinigingen ter waarde van 750 mrd ptas in waren opgenomen ($ 1.00 = 121.6 ptas op 27 oktober 1095)

Alle ministeries. behalve het ministerie van volksgezondheid, kregen te maken met bezuinigingen van gemiddeld 10 procent. In verband rnet de inflatie zouden de lonen. pensioenen en sociale uitkeringen met 3,5 procent worden verhoogd; de speciale belasiiing op benzine. tabak en alcohol zou echter eveneens met 3,5 procent worden verhoogd met ingang van januari 1996. De bezuinigingen waren bedoeld om het begrotingstekort terug te dringen van 5.9 procent tot 4.4 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP).

Besnoeiingen op uitgaven

Op 28 december gaf het kabinet zijn goedkeuring aan besnoeiingen op de uitgaven van 874 mrd peseta's ($ 7,2 mrd), nadat het zijn begroting voor 1995 had moeten verlengen als gevolg van het verwerpen van de in oktober ingediende begroting voor 1996.

Senaat besluit tot onderzoek naar GAL. Andere corruptiegevallen

Op 18 september besloot de Senaat met 128 tegen 127 stemmen een onderzoek in te stellen naar beschuldigingen dat premier Felipe Gonzalez op de hoogte was geweest van de activiteiten van de Antiterroristische Bevrijdingsgroepen (Grupos Antiterroristas de Liberacion, GAL) in de jaren zeventig; deze beschuldigingen werden reeds onderzocht door het Hooggerechtshof (zie pag. 754/2-'95).

Op 11 oktober verzocht de door het Hooggerechtshof aangestelde rechter, Baltasar Garzon, het ministerie van defensie om de rechtbanken binnen vier dagen in het bezit te stellen van de documenten over de GAL-operatics, die in handen waren van de geheime inlichtingendienst (Cesid). Op 16 oktober maakte het ministerie van defensie bekend niet in te zullen gaan op het verzoek, dat ,.in strijd met de officiële wet op staatsgeheimen" werd genoemd.

Op 29 oktober maakte rechter Eduardo Moner van het Hooggerechtshof bekend dat hij José Barrionuevo, minister van binnenlandse zaken van 1983-'88, wilde ondervragen; op 26 oktober besloot het Hooggerechtshof unaniem om de Cortes te verzoeken de parlementaire onschendbaarheid van Barrionuevo op te heffen.

De opvolger van Barrionuevo als minister van binnenlandse zaken, José Luis Corcuera Cuesta (1988-'93), die ook betrokken zou zijn geweest bij de GAL-affaire en wiens naam in april 1994 in verband werd gebracht met de zaak-Roldan (zie pag. 630/3-'94), werd in oktober geconfronteerd met andere beschuldigingen van corruptie. In Le Monde van 30 oktober stond dat hij een geheim fonds in het leven had geroepen waarvan hij tussen 1991 cn 1993 juwelen kocht voor de echtgenotesan zijn stafleden; hij ontkende de beschuldigingen niet, maar rechtvaardigde de geschenken als tegemoetkomingen voor de eisen die het werk op het ministerie stelde.

Mario Conde, de voormalige president van de Banesto-bank die werd beschuldigd van verduistering (zie pag. 551/2-'95), werd op 11 oktober gearresteerd nadat er een opsporingsbevel tegen hem was uitgevaardigd. Zeven uur later werd hij vrijgelaten op last van rechter Miguel Moreiras, nadat hij gedetailleerde antwoorden had verstrekt op de tegen hem geuite beschuldigingen: hij verklaarde dat hij de desbetreffende 600 mln ptas aan iemand anders had betaald, aan een zekere Antonio Navalon.

Parlementaire onschendbaarheid van Barrionuevo opgeheven

Op 23 november besloot de Cortes met 204 tegen 122 stemmen en tien onthoudingen de parlementaire onschendbaarheid van voormalig PSOE-minister van binnenlandse zaken José Barrionuevo op te heffen.

Het besluit stelde het Hooggerechtshof in de gelegenheid Barrionuevo te verhoren over de vermeende betrokkenheid van de regering bij clandestiene GAL-operaties in de jaren '80,



Voormalig minister van binnenlandse zaken José Barrionuevo beantwoordt op 12 januari 1996 vragen van journalisten voor het gebouw van het Hooggerechtshof in Madrid.

waarbij 27 leden van de Baskische afscheidingsbeweging ETA waren gedood.

Op 8 november verwierp Gonzalez, die een gelijksoortige gerechtelijke procedure boven het hoofd hing, beschuldigingen van de oppositie dat hij medewerking had verleend aan plannen voor de oprichting van GAL en de waarheid had achtergehouden over een ontmoeting in juni tussen hem en de advocaat van voormalig bankier Mario Conde. Jesus Santaella (zie pag. 755/1 e.v.-'93). Gonzalez verklaarde dat hij dit had gedaan uit het oogpunt van staatsveiligheid en dat hij had geweigerd Santaella geld te betalen voor de teruggave van Cesid-documenten over GAL: deze zouden zijn gestolen door een Cesid-officier. kolonel Juan Alberto Perote Pellon, die op dat moment in hechtenis zat en eveneens client van Santaella was.

Betrokkenheid bij ,,vuileoorlog" ontkend

Op 13 december ontkende PSOE-minister van binnenlandse zaken José Barrionuevo voor het Hooggerechtshof dat hij op de hoogte was geweest van een door regering goedgekeurde ,,vuile oorlog" van de GAL tegen de Baskische afscheidingsbeweging ETA in de jaren '80.

Op 1 december had de Senaat zijn eigen onafhankelijk onderzoek naar de GAL-operaties gestaakt na verzet van de PSOE en Baskische en Catalaanse nationalisten, die vonden dat de parlementaire enquêtecommissie het lopende justitieel onderzoek naar de GAL in de wielen dreigde te rijden.

Oud-minister in staat van beschuldiging

Op 24 januari 1996 stelde het Hooggerechtshof oud-minister van binnenlandse zaken José Barrionuevo officieel in staat van beschuldiging. De drie punten tellende aanklacht hield verband met de ,,vuileoorlog" die in de jaren '80 tegen de Baskische afscheidingsbeweging ETA was gevoerd. Later maakte het Hof bekend dat het proces tegen Barrionuevo zou worden uitgesteld tot na de parlementsverkiezingen van maart, om te voorkomen dat de zaak een nog grotere rol zou gaan spelen in de campagne.

Op 12 januari liet rechter Eduardo Moner het paspoort van Barrionuevo in beslag nemen en hij legde hem een borgsom op van omgerekend $ 124.000. Intussen zette hij zijn onderzoek voort naar de vermeende betrokkenheid van de regering bij de ontvoering van en moord op 27 ETA-leden door de GAL tussen 1983 en 1987 (zie boven).

Barrionuevo werd aangeklaagd in verband met (i) de ontvoering en wederrechtelijke vrijheidsberoving in 1983 van de in Spanje geboren Franse industrieel Segundo Marey, die abusievelijk werd aangezien voor een ETA-leider; (ii) het misbruik van overheidsgelden om een geheime campagne tegen de ETA te financieren; en (iii) samenwerking met een gewapende groepering.

Rafael Vera, een voormalige staatssecretaris voor veiligheid, die reeds was aangeklaagd in verband met de GAL-affaire en tegen borgtocht was vrijgelaten (zie pag 551/1 en 753/3-'95), werd tegelijkertijd aangeklaagd wegens samenwerking met een gewapende groepering en in verband met de vier jaar durende campagne van bomaanslagen. ontvoeringen en moorden.

De aanklachten luidden dat Barrionuevo en Vera gewapende operaties hadden gefinancierd, die vooral in de Baskische regio van Zuid-Frankrijk werden uitgevoerd. De aanklachten bevatten bijzonderheden over hoe bijvoorbeeld Vera $200.000 zou hebben doorgesluisd via zijn ondergeschikten om huurlingen te betalen voor het ontvoeren van een vermeend ETA-lid.

De oppositie eiste dat premier Felipe Gonzalez zich terugtrok uit de verkiezingen, met als argument dat de aanklacht tegen Barrionuevo hem politiek verantwoordelijk maakte voor de illegale activiteiten van GAL. Op zijn beurt beschuldigde Gonzalez de Volkspartij (PP),de belangrijkste oppositiepartij, ervan de GAL-affaire voor electorale doeleinden te gebruiken; hij benadrukte dat Barrionuevo onschuldig was totdat een proces het tegendeel zou bewijzen.

De regerende PSOE steunde Barrionuevo openlijk door zijn borgsom te betalen en hem op haar kandidatenlijst voor Madrid te plaatsen.

Poging tot chantage van de koning

Op 25 november 1995 verklaarde procureur-generaal Carlos Granados dat er geen bewijs was dat er banden bestonden tussen koning Juan Carlos en twee inmiddels ontslagen financiers, die zouden hebben geprobeerd hem te chanteren in verband met diensten die zij hem hadden bewezen.

In een venveerschrift dat op 10 november in de pers werd gepubliceerd. had de Catalaanse financier Javier de la Rosa beweerd dat hij ongeveer $60 mln had betaald aan Manuel Prado y Colon de Carvajal, een naaste medewerker van de koning, in ruil voor ,,de politieke invloed die was aangewend om van hoge Spaanse instellingen de steun van Spanje voor Koeweit te verkrijgen tijdens de bevrijdingsoorlog van dat land". Prado ontkende dat hij het geld had ontvangen, maar gaf toe dat hij was benaderd om te bemiddelen in gerechtelijke procedures die tegen De la Rosa en ex-bankier Mario Conde werden gevoerd.

De la Rosa was op dat moment vernikkeld in

rechtszaken in Londen en Madrid die tegen hem waren aangespannen door het Investeringsbureau van Koeweit (Kuwait Investment Office, KIO). KIO had ongeveer $ 5 mrd geïnvesteerd in de houdstermaatschappij Grupo Torras waarvan De la Rosa vice-president was geweest. voordat deze instelling in 1992 failliet was gegaan. Hij was gearresteerd op beschuldiging van fraude en in februari 1995 op borgtocht vrijgelaten (zie pag. 550/1/2-'95).

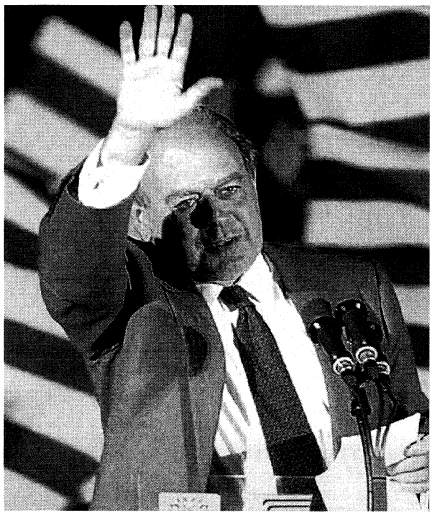
Het dagblad *Diario* 16 van 10 november publiceerde uitgebreide fragmenten uit een nieuw boek, De Plundering van Spanje. Hierin werd beweerd dat De la Rosa en Conde bezwarende informatie over de koning hadden willen gebruiken om hem te dwingen te garanderen dat zij onschuldig zouden worden verklaard aan tegen hen ingediende aanklachten.

Naar werd aangenomen had Conde, de voormalige directeur van de Banesto Bank, die werd beschuldigd van verduistering van gelden en het plegen van valsheid in geschrifte, de hand gehad in de openbaarmaking in juni 1995 van opnamen van-door de geheime inlichtingendienst (Cesid) afgeluisterde telefoongesprekken van publieke figuren. onder wie de koning, (zie pag. 752/2 e.v.-'95).

Op 5 december werd Manuel Prado in voorlopige hechtenis genomen in verband met de lening.

Verdere juridische ontwikkelingen in spijsolieschandaal

Op 9 oktober begon het proces tegen verscheidene overheidsfunctionarissen in verband met sterfte- en ziektegevallen tengevolge van het gebruik van spijsolie begin jaren tachtig, waarmee was geknoeid (voor begin van het schandaal, zie pag. 714/3 e.v.-'82).



De Catalaanse regeringsleider Jordi Pujol i Solev voert het woord tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 12 november 1995 in Barcelona.



Alex Vidal-Quadras (l.) de lijsttrekker van de PP voor de Catalaanse verkiezingen, schenkt tijdens zijn verkiezingscampagne in Barcelona een glaasje water in voor PP-afgevaardigde Isabel Tocino.

De overheidsfunctionarissen werden beschuldigd van verwijtbare nalatigheid, omdat ze toestemming hadden gegeven voor het verwijderen van de rode kleurstof uit de olie en geen toezicht hadden gehouden op de distributie van de olie. Indien ze schuldig werden bevonden zou de staat moeten opdraaien voor schadevergoedingseisen. Op dat moment had de staat reeds ongeveer 62 mrd ptas uitgegeven aan gezondheidszorg en invalide- en werkloosheidsuitkeringen voor de slachtoffers, maar geschat werd dat de schadevergoeding in totaal kon oplopen tot 500 mrd ptas.

Tussen maart 1987 en mei 1939 had al een proces tegen 38 handelaren in spijsolie plaatsgevonden; van hen waren er dertien veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van zes maanden tot 20 jaar.

Onlusten in Ceuta

Op 11 oktober ontstonden onlusten in de Spaanse enclave Ceuta (op het Noordafrikaanse vasteland) toen naar schatting 150 illegale immigranten, die voornamelijk afkomstig waren uit Middenafrikaanse landen en naar Spanje wilden, in botsing kwamen met plaatselijke bewoners en de politie. Sommige immigranten werden later Ceuta uitgezet, terwijl anderen werden overgebracht naar een kamp. De Guardia Civil werd ingezet om de grens met Marokko strenger te bewaken.

Verkiezingen in Catalonië

Op 19 november werden in Catalonië regionale verkiezingen gehouden. Hierbij verloor de Catalaanse Convergentie en Eenheid (CiU) onder leiding van de Catalaanse nationalist Jordi Pujol tien zetels, waardoor ze haar absolute meerderheid kwijtraakte. Op 21 november maakte Pujol bekend dat hij een minderheidsregering zou vormen die in ieder geval tot de algemene verkiezingen van maart 1996 aan het bewind zou blijven.

Uit de officiële uitslag bleek dat 63,61 procent van de 5.025.964 mln kiesgerechtigde Catalanen had deelgenomen aan de verkiezingen.

Ondanks de pogingen van de CiU om de campagne te beperken tot regionale kwesties zeiden waarnemers dat de kiezers Pujol afstraften voor zijn vroegere verbond met de in opspraak geraakte PSOE-regering van premier Felipe Gonzalez Marquez (zie pag. 754/3 e.v.-'95). De centrum-linkse Socialistische Partij van Catalonië (PSC), die de PSOE vertegenwoordigde in Catalonië, behaalde haar slechtste resultaat sinds 1980 en verloor 6 zetels.

De rechtse Volkspartij (PP), die gewoonlijk weinig succes had in Catalonië, verdubbelde deze keer haar stemmenaantal, hetgeen een flinke opsteker was voor haar campagne voor de komende Spaanse algemene verkiezingen. De radicale nationalistische partij Catalaans Republikeins Links (ERC) veroverde twee zetels. voornamelijk dankzij de stemmen van jonge kiezers, terwijl het Initiatief voor Catalonië (IC-LV), een coalitie van Communisten en Groenen. vier zetels behaalde.



PSC-lijsttrekker Joaquim Nadal (m.)wordt met applaus begroet op het hoofdkwartier van de partij in Barcelona op 19 november 1996. V.l.n.r.: De secretaris-generaal van de PSC Ramon Obiols, burgemeester Pascual Maragall van Barcelona, Nadal en PSC-lid Joan Rarentos.

Verkiezingsuitslag

	1995		1992	
Partij	Zetels	*Stem-men-percen-tage*	Zetels	Stem-men-*percen-tage*
CiU	60	40,70	70	46,2
PSC	34	24,94	40	27.5
PP	17	13,11	7	6.0
ERC	13	9,45	11	8.0
IC-LV	11	9,88	7	6,5
Ongeldige stemmen		1.92		3.8
Totaal	135	100.00	135	100.0

Nieuw wetboekvan strafrecht

Op 8 november werd een nieuw wetboek van strafrecht, het „Wetboek voor de Democratie" goedgekeurd door alle politieke partijen met uitzondering van de PP, die zich van stemming onthield.

Datum voor algemene verkiezingen

Op 28 december bevestigde premier Felipe Gonzalez Marquez dat de algemene verkiezingen op 3 maart 1996, 15 maanden eerder dan gepland, zouden plaatsvinden, tegelijk met de regionale verkiezingen in Andalusië.

Op 18 december had Gonzalez bekendgemaakt dat hij een vijfde ambtstermijn ambieerde en dat hij voor de zevende maal campagne zou voeren. Hij was gezwicht voor de druk van het dagelijks bestuur van de regerende PSOE. dat zijn kandidatuur unaniem steunde; alleen Socialistisch Links, een minderheid binnen de partij, verzette zich daartegen. Gonzalez had zich naar verluidt willen terugtrekken ten gunste van minister van buitenlandse zaken Javier Solana Madariaga, maar dit was verhinderd door de benoeming van Solana tot de nieuwe secretaris-generaal van de NAVO (zie pag. 159/1-'96).

Gonzalez, wiens regering sinds de verkiezingen van 1993 niet meer over een absolute meerderheid beschikte. zag zich gedwongen vervroegde verkiezingen uit te schrijven, nadat de Catalaanse nationalisten een officieuze alliantie met zijn door schandalen geplaagde regering hadden opgezegd en in oktober hadden verijdeld dat de begroting voor 1996 werd goedgekeurd (zieboven).

Op 18 december werd Javier Solana als minister van buitenlandse zaken opgevolgd door Carlos Westendorp y Cabeza, staatssecretaris voor Europese aangelegenheden en een carrièrediplomaat.

Parlement ontbonden. Begin verkiezingscampagne

In verband met de aanstaande algemene verkiezingen van 3 maart werd op 9 januari 1996 de Cortes officieel ontbonden.

Gonzalez zag zich gedwongen een jaar eerder dan gepland algemene verkiezingen uit te schrijven, wegens de reeks financiële en politieke schandalen die hem hadden opgezadeld met een onwerkzame minderheidsregering (zieboven).

In opiniepeilingen werd echter slechts een nipte overwinning voorspeld voor de oppositionele PP. Waarnemers zeiden dat de PP-leuze ,.Hei centrum wint" gericht was op het belangrijke electorale middenveld. waarover de PP en de PSOE naar verwachting een bittere strijd zouden uitvechten. In haar verkiezingsprogramma beloofde de PP een schone regering, een afgeslankt ambtenarenapparaat en stimulering van de groei door een combinatie van belastinghervormingen en ,,intensieve" privatiseringen; .,strategische" ondernemingen zouden evenwel niet geprivatiseerd worden. maar eigendom blijven van de staat. De PSOE voerde campagne met de slogan ,,Spanje Ja", maar waarnemers voorspelden dat de PSOE de kiezers onder andere zou wijzen op de bewezen leiderschapskwaliteiten van Gonzalez en de vraag aan de orde zou stellen of PP-leider José Maria Aznar, die voor de derde keer een gooi deed naar het premierschap. persoonlijk geschikt was om te regeren.

Rentedaling

Op 12 januari verlaagde de Bank van Spanje voor de tweede keer in een maand tijd onverwacht een belangrijke rentevoet.

De terugkooprente voor depositocertificaten met een looptijd van tien dagen werd verlaagd met 0,25 procent tot 8,75 procent Grote banken reageerden door hun bankdisconto te verlagen van 10 naar 9,75 procent Op 22 december was de terugkooprente ook al een keer verlaagd met 0,25 procent Dit gebeurde nadat de Duitse Bundesbank de terugkooprente met 0,5 procent hadverlaagd

Vakbondsverkiezingen

Antonio Gutierrez, eenvoorstander van een onafhankelijke koers, werd op 19 januari herkozen tot secretaris-generaal van de Comisiones Obreras (CCOO), een van de twee belangrijkste vakbondsfederaties. Hij versloeg de zittende CCOO-voorzitter en voormalig secretaris-generaal Marcelino Camacho, die voor samenwerking met de Spaanse Communistische Partij (PCE)was.

Bomaanslag

Op 11 december 1995 ontplofte in de wijk Vallecas in het zuidoosten van Madrid een autobom. Bij de aanslag, die werd toegeschreven aan de ETA, kwamen zes marinemensen om het leven en werden achttien burgers gewond, van wie drie ernstig. Bovendien veroorzaakte de explosie enorme materiële schade. In reactie daarop hielden ongeveer 100.000 mensen een stille protestbetoging tegen de ETA.

(Vor.ber.pag. 752/2 e.v.-1995)

TURKIJE

VOORBEREIDINGEN VOOR VERKIEZINGEN

In november 1995 werden er koortsachtig voorbereidingen getroffen voor vervroegde algemene verkiezingen op 24 december (zie pag 828/2 e v.-'95) ondank een allerlaatste poging van een aantal afgevaardigden om de geldigheid van de verkiezingsdatum aan te vechten vanwege onregelmatigheden in de kieswet

Op 18 november verwierp het Constitutionele Hof in antwoord op een door 93 parlementariers uit de oppositie ondertekend verzoekschrift een beroep om een tijdelijk artikel in de kieswet nietig te verklaren waarin werd bepaald dat op 24 deceniber verkiezingen zouden worden gehouden. Het Hof verklaarde echter verscheidene artikelen uit de kieswet ongeldig, waaronder belangrijke bepalingen die betrekking hadden op (i) een regionale minimumopkomst; en (ii) de instelling van één nationaal kiesdistrict voor de verkiezing van honderd nieuwe afgevaardigden die zetels zouden krijgen toebedeeld op basis van op de partijen uitgebrachte stemmen. Op 21 november bepaalde de Kiescommissie definitief dat de verkiezingen op 24 december werden gehouden; volgens de commissie zou de nietigverklaring aan deze bepalingen niet van invloed zijn op het tijdschema voor de verkiezingen.

De interimregering, die werd gedomineerd door de Partij van het Juiste Pad (DYP) van premier Tansu Ciller, kreeg op 5 november het vertrouwen van het parlement. De algemene opvatting was dat de DYP bij de algemene verkiezingen het meest zou hebben te duchten van de islamitische Welzijnspartij (RP).



Necmettin Erbakan. de leider van de islamitische Welzijnspartij, overlegt op 25 december 1995 over de verkiezingsresultaten op het hoofdkwartier van zijn partij in Ankara.

Naar verluidt zou Ciller gebruik proberen te maken van de vrees binnen de Europese Unie (EU) voor de dreigende opkomst van antiwesterse krachten in Turkije om de EU ertoe te brengen een douane-unie met Turkije goed te keuren

VOORLOPIGE BEGROTING GOEDGEKEURD

Op 9 november gaf de Nationale Assemblée haar goedkeuring aan een voorlopige begroting voor de eerste vier maanden van 1996, waarin we d uitgegaan van een tekort van TL 250.000 mrd. De voorlopige begroting was nodig, omdat een begroting voor heel 1996 pas zou kunnen worden goedgekeurd, wanneer na de verkiezingen een nieuwe regering aan het bewind zou zijn.

Zoals de grondwet vereiste, had de interimregering in oktober een ontwerpbegroting gepresenteerd, waarin de uitgaven werden geraamd op TL 2.780.000 mrd en de verwachte inkomsten op TL 2.370.000 mrd. waardoor er een begrotingstekort van TL 410.000 mrd zou ontstaan ($ 1 = TL 52.015 op 10 november 1995).

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. AKKOORD OVER VORMING COALITIEREGERING

Bij de op 24 december gehouden algemene verkiezingen kwam de oppositionele islamitische Welzijnspartij (RP) onder leiding van Necmettin Erbakan als overwinnaar uit de bus. Op de tweede en de derde plaats (in zetelaantal) kwamen de conservatieve Partij van het Juiste Pad (DYP) van de demissionaire premier Tansu Ciller en de Moederland Partij (ANAP) onder leiding van Mesut Yilmaz. Volgens officiële schattingen bedroeg de opkomst 85 procent.

Verkiezingsuitslag

	Gekozen zetels	Stemmen percentage
Welzijnspartij (RP)	158	21,38
Partij van het Juiste Pad (DYP)	135	19,18
Moederland Partij (ANAP)	132	19,65
Democratisch Linkse Partij (DSP)	76	14.64
Republikeinse Volkspartij (CHP)	49	10.71
Overige partijen	0	14,44
Totaal	550	100.00

Het succes van de RP, dat in recente opiniepeilingen was voorspeld (zie boven), bracht haar desondanks bij lange na niet de 276 zetels die nodig waren om alleen te regeren. De RP-zege leidde tot onderhandelingen tussen de vier belangrijkste seculiere partijen, namelijk de DYP, ANAP, de Democratisch Linkse Partij (DSP) en de Republikeinse Volkspartij (CHP), die hun krachten bundelden om de moslim-fundamentalisten af te houden van de macht. Eind december bleek dat deze onderhandelingen vastliepen door een conflict tussen de leiders van de DYP en de DSP. respectievelijk Tansu Ciller en Bulent Ecevit, die elkaar het premierschap betwisten.

De verkiezingsuitslag werd alom toegeschreven aan een massaal protest tegen de gevestigde partijen, met name de DYP, die verantwoordelijk werd geacht roor de precaire economische situatie waarin Turkije verkeerde. De DYP kwam niet verder dan 135 zetels, 33 minder dan in het vorige parlement dat in 1991 was gekozen. De forse winst van de RP, die in sterke mate het gevolg was van haar belofte om een op de islam geïnspireerde ,,rechtvaardige orde" voor de armen in het leven te roepen, kwam tot uiting in een stemmenaandeel van ruim 21 procent, waarmee zij op spectaculaire wijze haar zetelaantal in de 350 leden tellende Grote Nationale Assemblée vergrootte van 38 in 1991 tot 158.

(Het aantal zetels in de Grote Nationale Assemblée was krachtens een in 1995 aangenomen kieswet met honderd uitgebreid. Oppositiepartijen gingen echter in november bij het Constitutionele Hof in beroep tegen deze wijziging. Het Hof sprak zich toen uit tegen de aanvankelijk voorgestelde methode om deze extra afgevaardigden te kiezen door middel van de instelling van één nationaal kiesdistrict, zie boven). Op 4 december had een groep van ruim honderd parlementsleden geprobeerd de algemene verkiezingen uit te stellen; dit mislukte echter, omdat cr bij de speciale parlementszitting die was belegd om deze kwestie te behandelen, geen quorum aanwezig was.)

Van de partijen die de kiesdrempel van 10 procent per kiesdistrict niet haalden, was de Nationale Actiepartij de belangrijkste (8,18 procent), gevolgd door de Partij voor Volksdemocratie (4.17 procent). Tot de partijen die minder dan 0,5 procent behaalden, behoorden de Beweging roor Nieuwe Democratie, de Natie-partij. de Wedergeboorte-partij en de Nieuwe Partij.

Volgens berichten deed zich in de periode vóór de verkiezingen een aantal gewelddadige incidenten voor. Zo werden in Istanboel op 17 december bomaanslagen gepleegd op verscheidene partijhoofdkanloren; hierbij vielen geen gewonden.

Impasse over vorming van nieuwe regering

De leiders van de belangrijkste seculiere



ANAP-leider Mesut Yilmaz (r.)schudt de hand van RP-leider Necmettin Erbakan voor de aanvang van hun overleg op 9 februari 1996.

partijen, die het hele politieke spectrum vertegenwoordigden, reageerden snel op de RP-overwinning met de belofte zich gezamenlijk in te spannen om te voorkomen dat de RP een nieuwe regering zou vormen. Hun optreden werd krachtig veroordeeld door RP-voorzitter Erbakan. Op *23* december trad Ciller af als waarnemend premier, maar stemde ermee in aan te blijven tot er een nieuwe regering zou zijn gevormd. De dag daarop drong Erbakan erbij president Suleyman Demirel op aan hem als eerste te belasten met de vorming van een regering, met als argument dat ,,hetvolk duidelijk maakte dat de oplossing de Refah (RP)is, niet de DYP of de ANAP".

Impasse duurt voort

Het overleg tussen de belangrijkste Seculiere partijen over de vorming van een nieuwe coalitieregering na de zonder duidelijke overwinnaar geëindigde algemene verkiezingen in december (zie boven) liep vast, toen de leider van de conservatieve ANAP, Mesut Yilmaz, op 24 januari 1996 weigerde een regeringscoalitie te vormen met de DYP. Yilmaz zou de coalitie hebben afgewezen, nadat hij een voorstel van DYP-leider Ciller had verworpen over een roulerend premierschap, waarbij Ciller de eerste helft van de vijf jaar durende zittingsperiode van de regering premier zou zijn.

Op 18 januari had de islamitische Welraartspartij (RP), die in december bij de algemene verkiezingen de meeste zetels in de wacht had gesleept (zie boven). haar eis om een nieuwe regering te vormen laten varen. nadat zij er niet in was geslaagd de steun van voldoende coalitiepartners te w-innen. De RP was begonnen met onderhandelingen over de vorming van een coalitie, nadat president Suleyman Demirel haar op 9 januari de gelegenheid had geboden de volgende regering tot stand te brengen.

Akkoord over vorming coalitieregering

Op 28 februari kwam een einde aan wekenlange onderhandelingen over de vorming van een nieuwe regering, toen de DYP van waarnemend premier Tansu Ciller en de ANAP van Mesut Yilmaz een akkoord sloten over een centrumrechtse coalitieregering met een roulerend premierschap (zie boven).

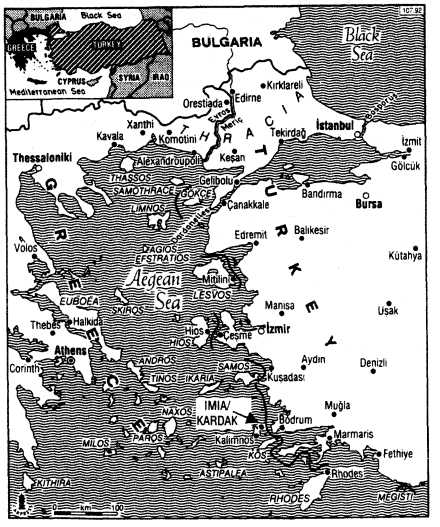
De exacte bijzonderheden van het akkoord zouden begin maart worden geregeld, maar volgens berichten zou het premierschap waarschijnlijk eerst door Yilmaz worden bekleed. Hoewel ANAP de kleinste van de drie grote partijen was, gerekend naar het aantal zetels dat zij behaald had bij de verkiezingen in december (zie boven), had deze partij volgens velen de sleutel tot de volgende regering in handen gehad, aangezien zowel de DYP als de islamitische RP bereid waren belangrijke concessies te doen om haar ertoe over te halen samen met een van hen een coalitieregering te vormen.

Op 1 februari was een eerdere ronde van besprekingen tussen de DYP en de ANAP stukgelopen op persoonlijke meningsverschillen tussen Ciller en Yilmaz, die kennelijk allebei het premierschap wilden bekleden. Ciller had daarna bekendgemaakt dat zij haar pogingen om een regering te vormen had opgegeven, waarop president Suleyman Demirel op **3** februari Yilmaz en de ANAP verzocht een poging te doen een nieuwe regering te vormen.

Op 14 februari was de RP besprekingen met de ANAP begonnen. waarbij RP-leider Nec-



Waarnemend premier en DYP-leider Tansu Cillcr (l.)en ANAP-leider Mesut Yilmaz schudden elkaar op 28 februari 1996 de hand na overeenstemming te hebben bereikt over devorming van een centrumrechtse coalitie.



mettin Erbakan de ANAP het exclusieve gezag over het directoraat voor religieuze aangelegenheden en de naar schatting 60.000 moskeeën die eronder resorteerden. had aangeboden. Op 24 februari waren de besprekingen tussen deze twee partijen echter mislukt, nadat Yilmaz naar verluidt had geëist dat hij gedurende de eerste tien maanden premier zou zijn en dat de ANAP zeggenschap zou krijgen over alle belangrijke ministeries die verantwoordelijk waren voor de overheidssector van de economie, alsook het gezag over het directoraat voor religieuze aangelegenheden.

Op 25 februari had de DYP de besprekingen met de ANAP hervat in een nieuwe poging om hun meningsverschillen over een roulerend premierschap bij te leggen (zie boven) en een coalitie te vormen die de RP zou uitsluiten van de macht.

Nieuwe parlementsvoorzitter

Op 25 januari werd Mustapha Kalemli van de ANAP gekozen tot parlementsvoorzitter.

TOETREDING TURKIJE TOT DOUANE-UNIE MET EU

Op 13 december 1995 stemde het Europees Parlement in met een douane-unie tussen Turkije en de Europese Unie (EU),die op 1 januari 1996 in werking zou treden. De motie, die met 343 tegen 149 stemmen en 36 onthoudingen werd aangenomen, werd afhankelijk gesteld van de verbetering van de mensenrechtensituatie in Turkije. Daartoe werd een aanvullende resolutie aanvaard, waarin werd beklemtoond dat de bescherming van de burgerlijke vrijheden ,,nog veel te wensen overliet in Turkije".

Naar verwachting zou de ratificatie van de douane-unie leiden tot meer dan $ 1 mrd aan EU-steun voor Turkije, alsmede de afschaffing van douanetarieven op de handel in industriële proàukten. Turkije had maandenlang stevig gelobbyd om Europarlementarièrs ervan te weerhouden hun veto over het akkoord uit te spreken op grond van de mensenrechtensituatie in Turkije. Een door Turkije in juli bekendgemaakt programma voor democratische hervormingen werd toen beschouwd als een stap die er in de eerste plaats op was gericht de weg vrij te maken voor Turkije's toetreding tot een douane-unie met de Europese Unie (zie pag. 827/1-'95)

Waarnemend premier Ciller verwelkomde de ratificatie van de douane-unie door het Europees Parlement en verklaarde dat deze ,,een belangrijke kans bood" aan Turkije. dat er naar zou streven ..de eerste (re worden) op het gebied van democratie enmensenrechten".

TERRITORIAAL GESCHIL MET GRIEKENLAND

Een crisis tussen Turkije en Griekenland over betwiste territoriale aanspraken op een onbewoond rotseilandje in het oostelijke deel van de Egeische Zee, werd eind januari 1996 tijdelijk bezworen na rechtstreekse interventie van de Amerikaanse president Bill Clinton.

Het eilandje, gelegen tussen het Griekse eiland Kalymnos en de Turkse kust, werd door de Turken Kardak en door de Grieken Imia genoemd. Volgens Griekenland had Italië dit eilandje afgestaan aan Griekenland krachtens een in 1947 gesloten verdrag (samen met de belangrijkste, voor de Turkse kust gelegen eilanden van de Dodecanesus). Turkije betoogde echter dat het eilandje en andere soortgelijke rotsen niet vielen onder het verdrag van 1947, aangezien zij al eerder door Italië aan Turkije waren overgedragen krachtens een in 1932 gesloten overeenkomst u-aarin was vastgelegd dat alle Egeische eilanden binnen een afstand van 18 kilometeruit de kust tot het meest nabij gelegen land behoorden. Besprekingen tussen Griekenland en Turkije om de kwestie op te lossen waren in 1953 afgebroken.

Het conflict kwam op 27-28 januari tot uitbarsting. toen bekend werd dat een Turks schip dat eind december in de buurt van het eilandje aan de grond was gelopen, Griekse hulp had geweigerd, omdat het zich in de territoriale wateren van Turkije zei te bevinden. Op 29 januari escaleerde de crisis, waarbij notabene twee NAVO-lidstaten waren betrokken, snel toen de Griekse marine militairen aan land zette die een Turkse vlag op het eilandje neerhaalden en in plaats daarvan de Griekse vlag hesen.

Griekenland en Turkije dirigeerden oorlogsschepen naar het gebied, hetgeen VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali op 30 januari deed besluiten aan te dringen op een vreedzame oplossing van het conflict. De NAVO reageerde door de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Richard Holbrooke, die op dat moment betrokken was bij de vredesonderhandelingen in Bosnië-Herzegovina. opdracht te geven doortastend op te treden om een einde te maken aan de crisis. Op 30 januari ondernam de Amerikaanse president Bill Clinton persoonlijk een bemiddelingspoging. In een aantal telefoongesprekken met Griekse en Turkse leiders wist hij beide partijen te bewegen hun schepen terug te trekken en



De Griekse minister van buitenlandse zaken Theodoros Pangalos (m.)en zijn collega's van defensie. Gerasimos Arsenis (l.), en van pers en media. Dimitris Reppas (r.),tonen tijdens een persconferentie op 30 januari 1996 een Turkselandkaart.

Griekenland ertoe te brengen zijn militairen weg te halen van het eilandje.

Het akkoord werd onmiddellijk door de Turkse waarnemend premier Tansu Ciller begroet als een overwinning voor Turkije, hoewel volgens tegenstanders van haar interimregering de Turkse regering was gezwicht voor Amerikaanse druk. In Griekenland bekritiseerde de conservatieve oppositie eveneens de ..zwakheid" van de nieuwe regering van premier Kostas Simitis en eiste dat deze onmiddellijk zou aftreden (zieook onder GRIEKENLAND).

Aanhoudende spanning met Griekenland

Op 22 februari escaleerde het conflict tussen Turkije en Griekenland over het betwiste rotseilandje in de Egeïsche Zee toen Turkije zijn ambassadeur in Griekenland terugriep voor ,,een uitgebreide analyse" van de gespannen verhoudingen van de laatste tijd tussen de twee landen alsmede met het oog op Griekse acties ,,dieer vooral op (waren) gericht schade toe te brengen aan de betrekkingen tussen Turkije en de EU".

Turkije ging over tot het terugroepen van de diplomaat enkele uren nadat Griekenland erin was geslaagd een EU-besluit over de goedkeuring van een hulpprogramma van ECU 375 mln (ongeveer $ 480 mln) voor Turkije op te schorten, waarover op 26 februari een besluit had moeten worden genomen. Dit programma was bedoeld om Turkije te helpen de gevolgen op te vangen van de overeenkomst over de douane-unie die in januari in werking was getreden.

De Turkse woede tegen Griekenland en zijn partners in de EU was al op 16 februari tot uiting gekomen. toen Ciller beloofde een daags daarvoor aangenomen EU-resolutie die zij ,,bevooroordeeld" noemde, naast zich neer te leggen. In deze resolutie werd Turkije opgeroepen zich te houden aan het internationale recht en de Griekse soevereiniteit over Kardak-Imia te erkennen.

Op 1 maart diende Griekenland een officieel protest in bij Turkije naar aanleiding van een aanvaring op 29 februari tussen een Grieks oorlogsschip en een Turks marinevaartuig in Griekse territoriale wateren in de buurt van Kardak-Imia.

ZAKENLIEDEN VERMOORD

Op 9 februari werden in Istanboel twee vooraanstaande zakenlieden, Ozdemir Sabanci en Haluk Gorgun, doodgeschoten. Beiden waren directeur van de autofabriek Toyotasa, een Turks-Japanse joint venture. Het Revolutionaire Volksbevrijdingsfront, een afsplitsing van de extreem-linkse stadsguerrillagroep Dev Sol, eiste de verantwoordelijkheid voor de moord op.

(Vor.ber.pag. 827/1 e.v.-1995)

ARGENTINIË

PRESIDENT MENEM ONTMOET BRITSE PREMIER MAJOR. ONTSPANNING IN ARGENTIJNS-BRITSE BETREKKINGEN

Op 23 september 1995 vond in New York, tijdens de viering van de vijftigste verjaardag van de VN, een ontmoeting plaats tussen president Carlos Saul Menem en de Britse premier John Major. Dit was de eerste keer sinds de oorlog om de Falkland/Malvinas-eilanden in 1982 dat de leiders van beide regeringen elkaar ontmoetten.

Menem. die de bijeenkomst omschreef als ,,voortreffelijk", had van tevoren aangegeven dat hij niet van plan was het nog steeds gevoelige onderwerp van de soevereiniteit van de Falkland-eilanden aan te snijden. Major van zijn kant benadrukte dat over de kwestie niet kon worden onderhandeld. In plaats daarvan concentreerden de besprekingen zich op het nauwer aanhalen van de economische banden, op de mogelijke oprichting van een gezamenlijke deskundigencommissie om de bewaking van de visstand in de wateren tussen de Falkland-eilanden en Argentinie te regelen. en op de toekomstige versoepeling van het Britse embargo op wapenverkoop aan Argentinie. Menem nam aan een uitnodiging om naar Londen te komen en vroeg Major op bezoek in Buenos Aires.

Beide partijen w-aren verheugd over de in september gesloten overeenkomst tussen Argentinie en Groot-Brittannië over de oliewinning in het zuidelijke deel van de Atlantische Oceaan (zie pag. 838/3-'95). Op 24 oktober reisde Menem af naar Houston in de Amerikaanse staat Texas om directeuren van oliemaatschappijen, die eventueel een bod zouden willen doen op de boorrechten, ervan te overtuigen dat ze geen politieke of juridische risico's liepen bij het zoeken naar olie in de betwiste wateren.

Toen de Wetgevende Raad van de Falkland-eilanden op 3 oktober in Londen exploitatievergunningen aanbood. kwamen er 40 bedrijven op af. De sluitingsdatum voor het bieden werd gesteld op 2 juli 1996: de vergunningen zouden in september 1996 worden afgegeven.

Bezoek van prinses van Wales

Op 23 november arriveerde de prinses van Wales in Argentinië voor een bezoek, waarin onder meer een lunch met Menem opgenomen was en dat werd gezien als een teken van verdere ontspanning van de betrekkingen tussen Argentinië en Groot-Brittannië.

Bezoek van Britse minister Clarke

Het bezoek van de Engelse minister van financiën Kenneth Clarke op 1-3 januari was het eerste dat een Engelse hoogwaardigheidsbekleder sinds de Falkland-oorlog van 1982 aan Argentinië bracht. Clarke werd vergezeld door een zware handelsdelegatie. Hij noemde de neoliberale economische veranderingen van de regering Menem ,,opmerkelijk" en zei dat een gezamenlijk akkoord over de oliewinning op de Falkland-eilanden de de bilaterale betrekkingen zou kunnen verbeteren, vooral wat betreft handel en investeringen.

Het privé-bezoek dat de dochter van minister van buitenlandse zaken Guido di Tella aan de Falkland-eilanden bracht, werd beschouwd als een onderdeel van diens niet aflatende ,,charmeoffensief" om de publieke opinie op de eilanden voor zich te winnen.

Voor houders van een Argentijns paspoort is de toegang tot de eilanden verboden, maar Paula di Tella en haar gezin waren in het bezit van Zwitserse paspoorten, de nationaliteit van haar man. en hadden ..louterals toeristen" een feestelijke openingsvlucht vanuit Chili genomen.

VERKIEZINGEN VOOR PROVINCIE EN SENAAT

Op 8 oktober leed de regerende Justicialistische Partij (PJ, de Peronisten) een ernstige politieke nederlaag toen ze slechts een derde plaats wist te behalen in het federale district Buenos Aires bij de verkiezingen voor een nieuwe senator.

Tegen alle verwachtingen in kreeg Graciela Fernandez Meijide van de cen-



trum-linkse coalitiepartij Front voor het Solidaire Land (Frepaso) 45,7 procent van de stemmen, waarmee deze voor Jorge Vanossi van de Radicale Burgerunie (UCR) (24,3 procent) eindigde en voór Antonio Erman Gonzalez tan de PJ, voormalig minister van economie en defensie (22,6 procent) De ruime overwinning van Fernandez Meijide werd opgevat als ren weerspiegeling van de algehele onvrede over de zeer hoge werkloosheid (18,6 procent) en de corruptie binnen het overheidsapparaat

De oppositie beschuldigde Menem er vervolgens van vertragingstactieken te hebben toegepast met het doel de eerste rechtstreekse burgermeestersverkiezingen in Buenos Aires uit te stellen. Deze zouden voor het einde van het jaar moeten plaatsvinden, zoals in de grondwet van augustus 1994 was vastgesteld (zie pag. 28/1 e.v.-'95).

In oktober werden in zes provincies de uitslagen van de provinciale verkiezingen bekend gemaakt. De PJ behaalde de overwinning in de drie noordelijke provincies Salta, Jujuy en Formosa en in de westelijke provincie Santa Fé.

Op 1 oktober beschuldigden de UCR en Frepaso de PJ van fraude in Jujuy en Formosa, waar zij zelf de overwinning claimden. Op 10 oktober werd na 37 dagen tellen (zie pag. 83411-'95) de uitslag van Santa Fé bekend gemaakt: 47,5 procent van de stemmen ging naar de PJ en 44,2 procent naar de oppositie. de Alliantie van Santa Fé (AS).

Bij herverkiezingen in de noordelijke provincie Chaco op 8 oktober merd de PJ op het nippertje verslagen door de UCR. In de provincie Neuquen in de centrale Andes eindigde de PJ met grote achterstand op de vierde plaats, terwijl de separatistische Volksbeweging van Neuyuen (MPN) met 54 procent van de stemmen als eerste eindigde.

VERZOEK VAN DE PRESIDENT OM ECONOMISCHE NOODTOESTAND UIT TE ROEPEN. BEZUINIGINGEN. OCTROOIWET. WET OP BESTUURLIJKE HERVORMING AANVAARD

Half november 1995 verzocht president Carlos Saul Menem het Congres de economische noodtoestand af te kondigen. waardoor hij de discretionaire bevoegdheid zou krijgen om overheidsinstellingen te ontbinden, belastingen te verhogen en de verkoop van staatsbedrijven te sanctioneren. Deze bekendmaking leidde ertoe dat het vertrouwen in de markt zich enigszins herstelde en werd door het bedrijfsleven toegejuicht. De oppositionele Radicale Burgerunie (UCR) en de vakbonden waren echter tegen de maatregel en zelfs Menems eigen Justicialistische Partij (PJ) uitte haar bezorgdheid over de implicaties ervan.

De maatregel vloeide voort uit de groeiende angst voor een begrotingstekort, aangezien de belastingopbrengst niet aan de verwachtingen had voldaan In oktober waren de landelijke belastingontvangsten met 4.1 procent afgenomen. Op 6 november werd ren met veel publiciteit omgeven vergadering belegd tussen Menem, minister van economische zaken Domingo Cavallo en de gouverneurs van de 23 provincies. Verwacht werd dat Menem tijdens deze vergadering een loonsverlaging van 5 procent zou eisen voor het nationale en provinciale overheidspersoneel. Menem had echter besloten deze impopulaire maatregel te laten vallen ten gunste aan meer radicale en structurele hervormingen.

Bezuinigingen

Bij presidentieel decreet, uitgevaardigd op 10 januari, werd voor $200 mln bezuinigd op de begroting voor 1996. Van officiële zijde werd gemeld dat de bezuinigingen ,,gelijkelijk werden verdeeld" over de ministeries.

Eind december had Menem zijn veto uitgesproken over tien onderdelen van de begrotingswet van 1996 die door het Congres waren goedgekeurd. De bezuinigingen gingen vooraf aan de komst van een IMF-team op 22 januari. Naar verwachting zou het IMF-team aandringen op krachtige maatregelen om de overheidsuitgaven te beteugelen en tevens op een verhoging van de belastinginkomsten, voordat het verdere leningen ter waarde van S 1 mrd in 1996 zou goedkeuren.

Veto over Octrooiwetgeving

Op 26 oktober 1995 verzocht het Huis van Afgevaardigden unaniem om intrekking van het presidentiële decreet dat eerder die maand was uitgevaardigd (zie pag. 833/1-'95) en dat een door het Congres goedgekeurde wijziging van de octrooiwet op intellectuele eigendomsrechten in feite nietig verklaarde.

De Amerikaanse regering juichte het decreet toe. Zij beweerde dat Argentijnse bedrijven de internationale richtlijnen aan hun laars lapten door produkten na te maken, in het bijzonder farmaceutische. zonder de verschuldigde rechten te betalen.

Op 7 december steunde de Kamer van Afgevaardigden unaniem een wetsvoorstel waarin Octrooiwet 111 en het presidentiële decreet nietig werden verklaard.

Dit betekende dat de vorige octrooiwet in de door het Congres gewijzigde vorm van kracht bleef, met inbegrip van de controversiële (met naine door de VS bekritiseerde) bepaling dat nationale laboratoria pas na vijf jaar verplicht waren rechten te betalen aan bezitters van farmaceutiscne formules. In oktober had Menem een presidenticcl decreet uitgevaardigd in een poging deze wet nietig te verklaren.

Menem joeg het Congres nog meer tegen zich in het harnas, toen hij op 2 januari opnieuw zijn veto uitsprak over de octrooiwet.

Wet op Bestuurlijke Hervorming aanvaard

Op 22 februari 1996 behaalde president Menem een belangrijke overwinning, toen de Senaat de Wet op de Bestuurlijke Hervorming goedkeurde, waardoor zijn presidentiële bevoegdheden aanzienlijk werden uitgebreid.

Deze wet, die op 7 februari was aangenomen door de Kamer van Afgevaardigden, gaf Menem de bevoegdheid elkaar overlappende federale en provinciale overheidsinstellingen samen te voegen of op te heffen, in het kader van een rationaliseringsproces dat naar verwachting een besparing van honderden miljoenen dollars zou opleveren. Menem zei dat dankzij deze bestuurlijke hervorming de overheidsuitgaven ,,drastisch verlaagd zouden kunnen worden", maar hij ontkende dat hierdoor de positie van de ambtenaren zou worden aangetast. Hij verzekerde dat de ,,paar mensen" die moesten afvloeien zouden worden omgeschoold. Er lekte echter uit dat maar liefst 30.000 banen op de tocht stonden. In de begroting voor 1996 werd de eis gesteld dat de overheid S 1.75 mrd minder zou uitgeven dan in 1995.

De regerende PJ beschikte over een meerderheid in beide kamers van het parlement; maar Peronistische afgevaardigden, die gekant waren tegen de vérstrekkende bevoegdheden in de wet. hadden gedreigd tegen te stemmen. Volgens waarnemers bleek uit het feit dat de wet werd goedgekeurd dat het Congres bereid was Menem de verantwoordelijkheid te geven zeer impopulaire beslissingen te nemen. De financiële markt. die de concentratie van presidentiële bevoegdheden minder belangrijk vond dan de bezuinigingsmaatregelen, reageerde met instemming op de wet.

VOORAANSTAANDE PERONIST VERLAAT PARTIJ. SCHEURING FREPASO. PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN. HETZE TEGEN MINISTER. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Gustavo Beliz, oud-minister van binnenlandse zaken en schrijver van toespraken voor president Menem, maakte op 11 januari 1996 bekend dat hij Justitialistische Partij zouverlaten.

Beliz, medestander van minister van economische zaken Domingo Cavallo, was in 1993 afgetreden als minister van binnenlandse zaken (zie pag. 758/1-'93). Hij was een fervent tegenstander van overheidscorruptie en van de wijze waarop in december 1993 een grondwetswijziging door het parlement was ge-

drukt om Menems herverkiezing voor een tweede ambtstermijn in 1995 mogelijk te maken (zie pag. 189/2/3-'94; 555/3 e.v.-'95). Beliz was voorstander van open voorverkiezingen om een Peronistische kandidaat aan te wijzen voor de burgemeestersverkiezingen op 30 juni in de hoofdstad Buenos Aires. Zijn kandidatuur werd echter geblokkeerd door de behoudende vleugel van de partij en door Mcncm. die zich het recht voorbehield een kandidaat van eigen keuze voor tc dragen. Beliz zei dat hij zich eerder bij de onafhankelijken zou aansluiten dan bij een andere partij. Hiermee maakte hij een eind aan speculaties dat hij op het punt stond lid te worden van de centrum-linkse alliantie Frepaso, die door de voormalige Peronistische dissidenten José Octavo Bordon en Carlos ,,Chaco" Alvarez wordt geleid.

Scheuring in Frepaso

Op 9 februari ontstond in de centrum-linkse coalitie Frepaso, de op een na grootste politieke macht na de presidentsverkiezingen in mei 1995, een scheuring die de coalitie geen goed deed.

Senator José Octavio Bordon. de Frepaso-kandidaat bij de presidentsverkiezingen van 1995, trad terug, nadat andere Frepaso-leiders hadden geweigerd in te stemmen met zijn keuze voor Gustavo Beliz als kandidaat voor de burgemeestersverkiezingen in Buenos Aires in juni. Beliz had in januari de PJ verlaten (zie boven)

Nieuwe UCR-voorzitter

Op 17 november 1995 werd Rodolfo Terragno gekozen tot de nieuwe voorzitter van de UCR als opvolger van Raul Alfonsin. Terragno was van 1987 tot 1989 minister van openbare werken (zie Dag. 189/2-'88). Op 2 november had de andere belangrijke kandidaat, oud-gouverneur Eduardo Cesar Angeloz, zich uit de verkiezingsstrijd teruggetrokken.

Minister Cavallo beschuldigd van belastingontduiking

Op 22 februari verklaarde minister van economische zaken Domingo Cavallo dat er een hetze werd gevoerd om hem in diskrediet te brengen. Onder meer waren zijn belastingaangiften doorgespeeld aan de media.

Speculaties dat Cavallo op het punt stond af te treden werden aangewakkerd door geruchten dat de belastingaangiften door een lid van het kabinet waren doorgespeeld en door het feit dat hij blijkbaar niet expliciet werd gesteund door belangrijke collega's. Cavallo beweerde dat de campagne was bedoeld om zijn ,,morele gezag bij de aanpak van belastingontduiking en bij de strijd tegen de misdaad en de mafia" te ondermijnen. Hij noemde met name Alfredo Yabran, een zakenman die een belangrijk aandeel heeft in de markt voor postdiensten. Volgens Cavallo had Yabran zijn belastingaangiften openbaar gemaakt om hem in diskrediet te brengen (in augustus 1995 had Cavallo een wetsvoorstel voor de privatisering van postkantoren tegengehouden, dat naar zijn mening was bedoeld om Ya-Sran een monopolie op particuliere postdiensten te verschaffen, zie pag. 833/3-'95). In een interview in het tijdschrift *Gente* van 21 februari suggereerde Cavallo zelfs dat Yabran van plan was hem te vermoorden, maar later trok hij deze aantijging, zeggende dat zijn woorden onjuist waren aangehaald.

Cavallo, die in zijn economische hervormingen sterk de nadruk had gelegd op de bestrijding van belastingontduiking en corruptie, werd het middelpunt van een conflict, toen in het televisieprogramma *Día* werd bekendgemaakt dat hij in 1994 slechts $5.009 belasting had betaaldover een inkomenvan $ 260.000. Onthuld werd dat Cavallo in 1994 naast zijn belastbaar inkomen van $ 59.137 een belastingvrij extra salaris (sobresueldo) van $ 107.627 had ontvangen en een aanvullend belastingvrij inkomen van $ 92.037 uit financiële activa had genoten. Enkele ministers gaven toe dat zij ,,sobresueldos" van tussen S 2.000 en $ 6.000 per maand ontvingen, betaald uit een ,,speciaal fonds" dat werd beheerd door het bureau van de president.

Arrestatie guerrillastrijder

Op 21 oktober 1993 werd de 54-jarige Enrique Haroldo Gorriaran Merlo, een van de meest gezochte guerrillastrijders van Latijns-Amerika, in Mexico Stad gevangen genomen en op 22 oktober uitgeleverd aan Argentinië.

Merlo was medeoprichter van het Revolutionaire Volksleger (ERP) en vocht in de jaren '70 tegen het militaire regime. Hij leidde in 1989 een aanval op de La Tablada-kazerne in Buenos Aires (zie pag. 522/2/3-'90).

Betogende studenten gearresteerd

Op 20 februari werden tijdens een betoging in de stad La Plata ongeveer tweehonderd studenten aangehouden. De studenten betoogden tegen plannen om maandelijks collegegeld te heffen. Menem gaf later toe dat het politieoptreden om de studenten te verspreiden ,,buitensporig hard" was geweest, maar hij beschuldigde tevens ,,subversieve elementen" van het aanzetten tot geweld.

Hebe de Bonafini, voorzitster van de mensenrechtenorganisatie Moeders van de Plaza de Mayo en inwoonster van La Plata, werd door de politie geslagen, toen zij samen met anderen een legergebouw probeerde binnen te dringen, waar de studenten werden vastgehouden. Later werden honderd studenten vrijgelaten.

IRAANSE DIPLOMAAT DOODGESCHOTEN. ONDERZOEK BOMAANSLAG

Op 21 oktober werd de Iraanse zaakgelastigde Hassanali Rajabi Yazdi op weg naar zijn woning neergeschoten door onbekenden. Daarbij raakten verscheidene andere personen gewond. Het Iraanse Persbureau (IRNA) verklaarde dat een onbekende zionistische groepering de verantwoordelijkheid voor de aanslag had opgeëist.

In juli 1994 was Iran betrokken bij terroristisch aanslagen op joodse doelen in Argentinië (zie pag. 54/2 e.v.-'95), waarna de betrekkingen tussen Iran en Argentinie teruggeschroefd waren tot het niveau vanzaakgelastigden.

Onderzoek bomaanslag op Israëlisch kantoor om 1994

Op 6 november gaf ex-sergeant Pedro Ricardo Fonseca zich aan bij de politie. Fonseca bekende een van de voertuigen te hebben bestuurd die waren gebruikt bij de bomaanslag op het hoofdkwartier van het Argentijns-Israëlische Genootschap (AMIA) in juli 1994, waarbij ongeveer 100 mensen om het leven waren gekomen (zie pag. 876/1 e.v.-94).De autoriteiten stonden sceptisch tegenover zijn verhaal, aangezien ze er altijd vanuit waren gegaan dat de aanslag was gepleegd door radicale moslims en Argentinië er niet mee te maken had.

Fonseca beweerde ook deel te hebben genomen aan de legeropstand van december 1990 (zie pag. 315/1 e.v.-'91).hoewel zijn meerderen zijn betrokkenheid ontkenden. Hij zei dat men hem $100.000 had gegeven om het land te verlaten. dat hij naar Brazilië en Chili was gereisd en nu was teruggekeerd omdat hij vreesde voor zijn leven. Onder druk van de joodse gemeenschap arresteerde de Argentijnse politie op 1 december zo'n tien mensen in verband met de AMIA-bomaanslag. Deze werden echter later bijna allemaal vrijgelaten zonder dat er een aanklacht tegen hen was ingediend.

Arrestaties in verband met bomaanslag

Tussen 1 en 5 december leidden razzia's van de geheime dienst en de politie tot de arrestatie van 15 personen die ervan werden beschuldigd de explosieven te hebben geleverd waarmee de AMIA-bomaanslag was gepleegd.

Op 1 december werden twaalf personen, onder wie drie onderofficieren, gearresteerd tijdens razzia's die in en rond Buenos Aires werden gehouden. Er werd o.a. een inval gedaan in de kazerne van het 601ste Geniebataljon Campo

de Mavo Naar verluidt werden wapens en explosieven in beslag genomen

KAPITEIN UIT „VUILE OORLOG" NEEMT ONTSLAG

Op 5 december 1995 bevestigde de Admiraliteit dat kapitein Alfredo Astiz, die internationaal werd gezien als symbool van de onderdrukking tijdens het vroegere militaire bewind, zijn ontslag had ingediend.

De regering verklaarde nadrukkelijk dat nel Astiz' eigen beslissing was gecveest; 50 andere kapiteins dienden echter een protest in bij het opperbevel van de strijdkrachten, waarin ze beweerden dat Astiz was gedwongen ontslag te nemen om geen enkel obstakel meer te hebben voor het in 1996 geplande bezoek van president Menem aan Frankrijk. Astiz, die in 1996 zou worden bevorderd, was door Frankrijk bij verstek veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf wegens de moord op twee nonnen die in 1977 tijdens de zogenaamde ,;vuile oorlog" waren verdwenen.

BOSBRANDEN

De bosbranden die op 22 januari begonnen in de zuidelijke provincies Chubut en Rio Negro verwoestten duizenden hectaren eeuwenoude bossen in de nationale parken en bedreigden het elitaire skioord Bariloche.

De federale regering werd bekritiseerd om haar trage reactie en de gebrekkige middelen waarmee de noodtoestand het hoofd werd geboden.

(Vor.ber.pag. 832/2 e.v.-1995)

BRAZILIË

HOOFD PRIVATISERINGSPROGRAMMA TREEDT AE STAATSMONOPOLIE OP OLIE BEËINDIGD. CONTROVERSIËLE VOORSTELLEN BESTUURLIJKE HERVORMING

Op 10 oktober 1993 trad de president van de Nationale Bank voor Economische en Sociale Ontwikkeling (BNDES), Edmar Bacha, af. Het vertrek van Bacha, die door zijn functie aan het hoofd stond van het Braziliaanse privatiseringsprogramma, zou een gevolg zijn van de aanhoudende kritiek op de vertraagde verkoop van staatsbedrijven. Deze kritiek was met name afkomstig van de Liberale Frontpartij (PFL), een van de meer rechtse partners van de regeringscoalitie.

Senaat stemt **vóór** beëindiging **oliemonopolie.**

Op 18 oktober keurde de Senaat, als voorbereiding op het beëindigen van het staatsmonopolie op de olie-industrie, een grondwetswijziging goed die buitenlandse bedrijven toestond deel te nemen aan het winnen, raffineren en distribueren van olie. Aan de wetswijziging waren bepaalde voorwaarden verbonden: de staatsoliemaatschappij PETROBAS zou niet worden geprivatiseerd; de voorraden die reeds waren aangeboord zouden verder worden geexploiteerd; PETROBRS zou een voorkeursbehandeling krijgen bij internationale inschrijvingen.

Tijdens een tweede stemronde op 8 november keurde de Senaat met 60 stemmen tegen 15 de grondwetswijziging goed waarbij een einde kwam aan het staatsmonopolie op olie (voorstemming in de Kamer van Afgevaardigden zie pag. 757/1-'95).

Controversiële voorstellen voor bestuurlijke hervorming

Op 25 oktober verwierp een congrescommissie een voorstel voor bestuurlijke hervorming die de regering de bevoegdheid zou hebben gegeven staatsbedrijven te privatiseren zonder het Congres te raadplegen.

In oktober confronteerde de regering de oppositie ook met haar hervormingsplannen voor het ambtenarenapparaat. Dit gebeurde in de vorm van een w-etsvoorstel dat beoogde een eind te maken aan het grondwettelijke verbod om ambtenaren te ontslaan. Tijdens een commissiedebat op 24 oktober werd het voorstel met een krappe meerderheid aanvaard, maar naar verwachting zou het in een later stadium met kracht worden aangevochten.

Op 25 oktober kwam het Congres overeen het Sociale Noodfonds (FSE, zie pag. 406/1 en 837/1/-'94) met 18 maanden te verlengen.

ONTSLAGEN IN REGERING. SCHANDAAL ROND SIVAM-CONTRACT

Op 19 november trad de minister van de luchtmacht, brigadegeneraal Mauro José Miranda Gandra, af nadat zijn naam in verband was gebracht met een schandaal rond het contract voor het Regionaal Toezichtsysteem voor het Amazonegebied (Sivam). Hij werd op 20 november vervangen door luchtmaarschalk Lelio Lobo, die in het vorige kabinet deze functie tot eind 1994 bekleed had en op dat moment directeur was van het nationale telecommunicatiebedrijf Telebras.

Het Sivam-contract voor de levering can radarapparatuur om toezicht te houden op het vluchtverkeer en het milieu in het Braziliaanse Amazonegebied was in december 1994 toegewezen aan het Amerikdanse bedrijf Raytheon, hoewel het Braziliaanse Congres nog moest instemmen met het benodigde buitenlandse krediet De publikatie van de tekst van een telefoongesprek waarin corruptiepraktijken aan het licht kwamen had op 17 november al geleid tot ontslag van het protocolaire hoofd van het presidentielc paleis, Julio Cesar Gomes dos Santos De felle protesten tegen het afluisteren van telefoongesprekken door de federale politie bespoedigden het ontslag op 27 november van Francisco Graziano Neto, voorzitter van het Nationale Instituut voor Landhervorming en Nederzettingen (INCRA). Naar verluidt had Graziano de tekst aan president Fernando Cardoso overhandigd, maar hij ontkende dat hij informatie had laten uitlekken naar de pers. Op 28 november begon in het Congres een hoorzitting over de Sivam-affaire.

Het ontslag van Graziano dreigde het akkoord te ondermijnen dat op 4 november was bereikt met de Beweging van Landloze Boeren (MST) in de staat Säo Paulo. De MST had ingestemd te stoppen met landbezettingen in ruil voor de uitdrukkelijke belofte van Graziano haast te maken met het agrarische hervormingsprogramma. Sinds het begin van het jaar had de oplopende spanning over de landrechten geleid tot de dood van dertig mensen. In oktober waren twee MST-leiders gearresteerd en arrestatiebevelen tegen twintig anderen uitgevaardigd.

Debat rond Sivam-contract

Op 6 december 1995 kwam de Nationale Veiligheidsraad bijeen om te debatteren over de affaire rond het Sivam-contract en maakte bekend dat het de beslissing van de Senaat over de financiering van het project zou afwachten. Een speciaal bijeengekomen ,,supercommissie" uit de Senaat had reeds geconcludeerd dat één van de problemen in verband met de toekenning van het contract (aan het Amerikaanse bedrijf Raytheon) was dat er geen openbare inschrijving was geweest.

President Cardoso en de legerleiding stonden achter het project en het contract. Cardoso beloofde dat voor alle onregelmatigheden een oplossing zou worden gevonden. Op 22 december werd het contract, dat pas in werking zou treden als de Senaat had ingestemd met de financiering. voor 30 dagen verlengd.

INVOERING VAN MAATREGELEN TER VERGROTING VAN MACHT CENTRALE BANK. ONDERZOEK NAAR CORRUPTIE. DEVALUATIE. BANESPA-BANK WEER ONDER STAATSTOEZICHT

Op 17 november ondertekende president Fernando Henrique Cardoso een voorlopige maatregel die de Centrale Bank van Brazilië het recht verleende te bepalen hoe andere banken aandelen zouden mogen verkopen of overdragen, evenals het recht om de aandelen van

grootaandeelhouders te onteigenen met het doel een bank te privatiseren.

Op 20 november werd bekendgemaakt dat UNIBANCO (União de Bancos Brasileirosj de Banco Nacional had overgenomen en daarmee één van de drie grootste particuliere banken van het land was geworden.

Op 7 november kcndigde Cardoso een nieuw bankinitiatief aan, dat ,,hetgroene protocol" werd genoemd. Krachtens dit protocol verplichtten de banken zich slechts die projecten te financieren die geen schade zouden aanrichten aan het milieu.

Corruptieonderzoek

Op 8 december 1995 stelde de Centrale Bank een onderzoek in naar het zogenaamde ,,rozedossier", een lijst met de namen van veertig politici die was aangetroffen tussen de papieren van de Banco Economico bij de overname van de bank in augustus j.l. (zie pag. 758/1-'95). Alle betrokken politici weerspraken de beschuldiging dat ze tijdens de verkiezingscampagne van 1990 persoonlijk betalingen zouden hebben ontvangen. Volgens de wet mochten alleen partijen betalingen ontvangen.

Onder de desbetreffende politici bevonden zich vooraanstaande medestanders van president Cardoso zoals minister van planning José Serra, minister van milieu Gustavo Krause, de voorzitter van de PFL Antonio Carlos Magalhães, diens zoon Luis Eduardo Magalhães, die voorzitter was van de tweede kamer van het Congres, en oud-president José Sarney, die op dat moment het voorzitterschap van de Senaat bekleedde.

Devaluatie

Op 31 januari 1996 werd bericht dat de real was gedevalueerd van R 0,97 tot R 1,06 voor een Amerikaanse dollar.

Grote bank weer onder overheidstoezicht

Volgens een overeenkomst die na een jaar intensief onderhandelen op 10 januari 1996 werd getekend met de federale Centrale Bank herkreeg de regering van de deelstaat São Paulo het recht om Banespa, de belangrijkste bank van de deelstaat. te beheren.

De overeenkomst, die door het Congres moest worden goedgekeurd, werd door het bankwezen bekritiseerd als een stap terug en als een nederlaag voor de Centrale Bank (die de met schulden overladen Banespa in december 1994 had overgenomen, toen de bank wat aansprakelijk vermogen betreft de op een na grootste van het land was). Analisten interpreteerden het besluit als een politieke concessie van president Cardoso aan bondgenoot Mario Covas. gouverneur van de Säo Paulo, wiens steun hij nodig had om moeilijke hervormingen door het Congres te loodsen. Van Covas. die tegen de liquidatie en privatisering van de bank was geweest, was bekend dat hij grote invloed had op de 70 afgevaardigden van de deelstaat in de Kamer van Afgevaardigden.

São Paulo ging akkoord met een regeling voor de afbetaling van zijn schuld van R 15,1 mrd ($ 15,6 mrd) aan Banespa, waarvan de helft zou worden gedekt door leningen van 30 jaar van buitenlandse banken en de rest door de verkoop van drie luchthavens en het spoorwegnet. Covas zei dat de nieuwe directie van Banespa op vakbekwaamheid in plaats van op politieke gronden zou worden gekozen en dat nieuwe statuten het risico van politieke bemoeienis met bankzaken zouden verkleinen.

De Centrale Bank maakte op 5 januari bekend dat een principe-akkoord was bereikt met de Excel-bank van Säo Paulo om de bedrijfsactiviteiten van de failliete Banco Economico over te nemen (zie pag. 758/1-'95).

PRESIDENTROEPT CONGRES TERUG

Om de hervormingen te versnellen riep president Cardoso op 8 januari 1996 het Congres terug van zomerreces voor een speciale zitting van zes weken.

De uiterst controversiële en zich voortslepende Sivam-kwestie en het zogenaamde .,schandaal van de roze dossiers" hadden de voortgang van het parlementaire programma, dat voorrang gaf aan stabilisering van de belastingen, sociale zekerheid en bestuurlijke en constitutionele hervormingen, opgehouden.

Cardoso zette op 18 januari met een onorthodoxe zet het Congres buitenspel door aan te bieden concessies te doen om tot ,,overeenstemming" over de sociale zekerheid te komen met drie grote vakbondsorganisaties, waaronder de CUT-confederatie die banden had met de linkse Arbeiderspartij (PT).De regering zag af de geldende pensioengerechtigde leeftijd van 60 jaar in ruil voor een even tegemoetkomend vakbondsvoorstel, waarin mannen op hun 55ste envrouwen op hun 50ste met pensioen konden gaan. Het Congres had de dag ervoor met 306 tegen 124 stemmen een regeringsvoorstel verworpen om belasting te heffen op uitkeringen in het kader van afvloeiingsregelingen voor ambtenaren.

PROTESTEN TEGEN NIEUWE LANDWET. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Een nieuwe wet, die de grenzen van Indiaans land vaststelt. werd algemeen veroordeela door inheemse en mensenrechtengroeperingen.

Volgens de regeling, die op 8 januari 1996 bij presidentieel decreet tot wet was verheven, konden regionale overheden en personen die aanspraak maakten op land dat op inheems grondgebied lag, vragen om teruggave of een aanvraag voor schadevergoeding indienen. Dit nieuwe decreet betekende een ingrijpende wijziging van het decreet van 1991 dat het voor niet-Indianen onmogelijk maakte in beroep te gaan tegen besluiten op het gebied van landbezit die waren genomen door het Bureau voor Indiaanse Zaken (FUNAI).

Van 24'7 inheemse gebieden werden de officieel geregistreerde grenzen niet herzien. maar de protesteerders waren bang dat de overdracht aan inheemse groeperingen van 307 andere gebieden rijk aan delfstoffen en natuurlijke hulpbronnen tegengehouden zou worden door invloedrijke ondernemingen, grootgrondbezitters en politici. De Indiaanse Missieraad (CIMI).het bureau voor Indianenzaken van de rooms-katholieke kerk. noemde het nieuwe decreet een aanval op de constitutionele rechten van de inheemse volken van Brazilië en ,,eengrove veronachtzaming van de protesten van inheemse volken, prominenten, en van personen en organisaties die de inheemse gemeenschappen steunen".

Ongeveer 1.500 landloze boeren negeerden op 20 januari een bestand van twee maanden met de regering van de deelstaat Säo Paulo en bezetten een groot particulier landgoed in de streek Pontal do Pamapanema, zo'n 700 km ten westenvan de stad Säo Paulo.

De bewering van de federale regering dat zij in 1995 40.000 gezinnen had helpen vestigen, werd betwist door de landlozen. Er bleven naar schatting 1 tot 5 mln gezinnen landloos en bijna 80 procent van de landbouwgrond was in bezit van 10 procent van de boeren.

Brazilië toegetreden tot MTCR

Op 11 oktober 1995 werd bekend gemaakt dat Brazilië was toegelaten tot het Missile Technology Control Regime (MTCR), waarmee het land toegang kreeg tot precisietechnologie. Zo kreeg Brazilië dankzij het lidmaatschap de mogelijkheid het gestaakte ruimtevaartprogramma te hervatten en het verplichtte zich door toetreding de techno-

logie niet voor militaire doeleinden te gebruiken.

Bekendmaking over atoomduikboot

Op 9 november maakte de marine bekend dat zij van plan was in 2007 de eerste Braziliaanse atoomonderzeeër te water te laten. Het project, dat in 1979 van start was gegaan, had al $ 500 mln gekost. Aangezien er nog eens $1.7 mrd nodig was. voerde de marine een campagne voor meer overheidssteun om zich aan haar tijdschema te kunnen houden.

Mensenrechtenkwesties

Begin december werd bericht dat president Cardoso een wet had afgekondigd waarin een schadevergoeding werd toegekend aan de nabestaanden van de 136 mensen van wie officieel vaststond dat zij tijdens het militaire bewind in 1964-'85 waren ,,verdwenen".

Op 16 december werd Manuel Ribeiro, gemeenteraadslid in Corumbiara in Rondonia, vermoord. Hij had het bloedbad aan de kaak gesteld dat de politie had aangericht onder landloze boeren bij een conflict over land (ziepag. 757/3-'95).

Akkoord met Argentinië over auto-import

Het overgangsakkoord dat op 22 januari 1996 met Argentinië werd gesloten, beslechtte naar verluidt het bilaterale geschil over auto-export, dat van juli 1995 dateerde (ziepag. 757/3-'95).

In het akkoord, dat de produktie en de import van voertuigen tot eind 1999 regelde, werd het Argentijnse auto-exportquotum naar Brazilië aanzienlijk verruimd. Argentinië had beweerd dat het Braziliaanse protectionisme een bedreiging vormde voor de door het buitenland geplande investeringen van $ 3 mrd in de autoindustrie. Ook zou het in strijd zijn met de regels van de Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt (Mercosur). waarvan beide landen lid waren.

Evangelisch protest

De uit Brazilië afkomstige Universele Kerk van het Koninkrijk van God (IURD),die wereldwijd 3,5 mln volgelingen zou hebben en waarvan de jaarlijkse inkomsten naar schatting $ 1 mrd bedroegen, bracht op 6 januari ongeveer 100.000 aanhangers op de been die demonstraties hielden in Brasilia en drie andere steden, Rio de Janeiro, São Paulo en Curitiba.

IURD-leiders beweerden dat de beweging na kritiek in de media op haar controversiële zakelijke activiteiten slachtoffer was geworden van politieke represailles. die toegenomen ;„-aren nadat een van haar televisiepastores het rooms-katholieke volksdeei op 26 december grof had beledigd door een nfbcclding van Onze Lieve Vrouw van Aparecida. een beeld dat vereerd wordt. te ontheiligen,

(Vorber. pag. 756/3 e.v.-1995)

VERENIGDE STATEN

BEGROTINGSCRISIS

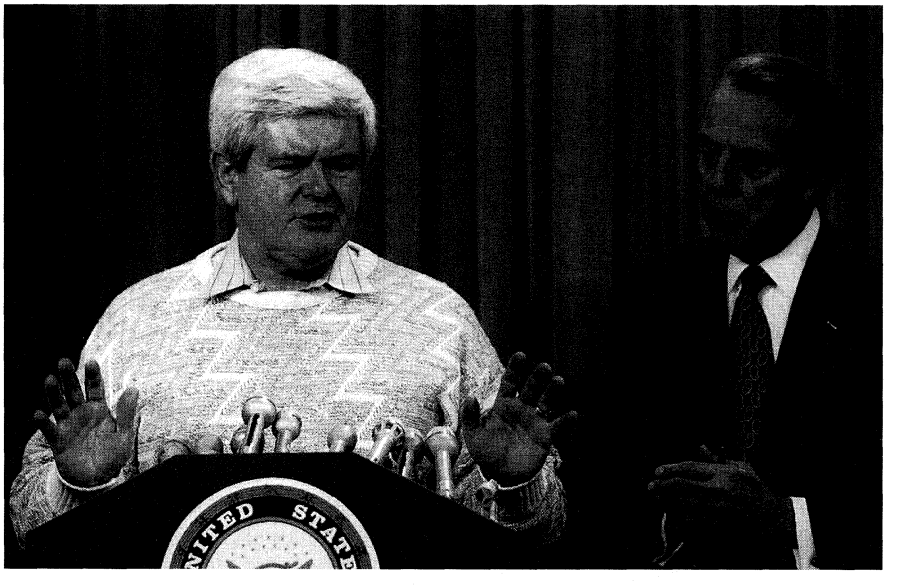
Op 13 november 1995 hield president Clinton twee tijdelijke financieringsmaatregelen tegen, waarmee hij van 14-19 november een sluiting van ,,niet-essentiële" federale overheidsdiensten in de VS veroorzaakte. Zijn daad maakte duidelijk dat de aanhoudende impasse over de begroting over het fiscale jaar 1996 (dat begon op 1 oktober 1995) was uitgegroeid tot een regelrechte crisis. Clinton weigerde in te stemmenmet een poging van het door de Republikeinen gedomineerde Congres een begroting op te stellen die belastingverlagingen financierde door te bezuinigen op de sociale voorzieningen.

Schuldenlimiet overheidsuitgaven verhoogd

Een wetsvoorstel om tijdelijk de limiet voor overheidsschulden te verhogen was op 9 november door de Senaat en op 10 november door het Huis van Afgevaardigden aangenomen. Het wetsvoorstel beoogde een verhoging van de limiet van overheidsschulden van S 4,9 mrd naar $ 4,967 mrd, maar bepaalde tevens dat deze limiet na 12 december verlaagd zou worden tot $ 4,8 mrd. Verder verbood het wetsvoorstel het ministerie van financien federale pensioenfondsen te gebruiken om overheidsobligaties af te lossen en rekeningen te betalen. Zonder begroting en zonder het geld uit deze fondsen zouden de VS een hogere schuldenlimiet nodig hebben als ze niet in gebrek? wilden blijven hij het aflossen van leningen, een gang van zaken die naar algemeen werd verwacht een nog omvangrijkere financiële crisis teweeg zou brengen. Aangezien het wetsvoorstel echter slechts een tijdelijke verhoging van de schuldenlimiet behelsde, dreigde Clintonvoor het blok gezet te worden: of vóór 12 december instemmen met bezuinigingen op de begroting, of het vooruitzicht accepteren dat de overheid haar financiële verplichtingen niet zou kunnen nakomen.

De belangrijkste redenvoor zijn veto op 13 november noemde de president de beperkingen die het ministerie van financien door het wetsvoorstel kreeg opgelegd. Diezelfde dag maakte minister van financiën Robert E. Rubin bekend dat de regering geld uit twee federale pensioenfondsen zou gebruiken om de schulden te betalen die op 13-16 november moesten worden voldaan. De fondsen werden toereikend geacht om de overheid voldoende financiële middelen te verschaffen om gedurende verscheidene maanden haar financiële verplichtingen na te komen.

Later op 13 november weigerde Clinton ook zijn handtekening tc zetten onder een resolutie over de continuering van overheidsuitgaven



De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich (l.) geeft samen met de leider van de Republikeinse meerderheid in de Senaat. Bob Dole (r.),op 12 nnvember 1995 een persconferentie in Washington in verband met de begrotingscrisis

die op 10 november door het Huis van Afgevaardigden en op 13 november door de Senaat was goedgekeurd De resolutie voorzag in een tijdelijke financiering van federale overheidsuitgaven tot 1 december. Deze maatregel werd genoodzaakt door het uitblijven van een begrotingsakkoord. Half noverriber waren slechts vijf van de 13 bestedingsvoorstellen (die ongeveer een derde van de overheidsuitgaven bestreken) voorgelegd aan de president en waren vier ervan door hem ondertekend (genoemde begrotingsvoorstellen omvatten een derde van de overheidsuitgaven, de rest van de overheidsuitgaven bestond uit de kosten voor uitkeringsprogramma's die niet jaarlijkse goedgekeurd hoefden te worden). Hoewel president Clinton al één resolutie, van kracht sinds 1 oktober. had goedgekeurd om de overheidsactiviteiten gedurende zes weken te blijven bekostigen (zie pag. 48/2-'96), achtte hij het meest recente voorstel onaanvaardbaar. onidat het de overheidsbestedingen zeer ernstig beperkte en de premies voor Medicare (ziektekostenverzekering voor bejaarden) verhoogde. De verwerping van de resolutie leidde op 14 november tot een gedeeltelijke sluiting van overheidsdiensten waardoor ongeveer 800.000 federale ambtenaren (zo'n 30 procent van het totaal) voor vier dagen naar huis werden gestuurd.

De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. Newt Gingrich. veroorzaakte opschudding toen hij op 13 november verklaarde dat deze resolutie ten dele .,harder" was dan de voorgaande, omdat hij boos was over het feit dat Clinton hem onheus had bejegend tijdens de reis met het presidentiële vliegtuig naar de begrafenis van de vermoorde Israëlische premier Yitzhak Rabin in Jeruzalem op 6 november (zie pag. 208/1e.v.-'96). Gingrich werd alom bespot, omdat hij had geklaagd dat de president hem niet had toegestaan voorin het vliegtuig te zitten en tijdens de reis bijna niets tegen hem hadgezegd. Later gaf Gingrich toe dat zijn uitlatingen ondoordacht waren geweest.

Overeenstemming over tijdelijke financiering **van** overheid

Op 19 november kwam een einde aan de crisis, toen de twee partijen het eens werden over een resolutie om de overheidsactiviteiten tot 15 december te financieren. Beide zijden eisten de overwinning op. De Republikeinen benadrukten dat de afspraak inhield dat Clinton akkoord ging met hun belangrijkste doel, te weten het bereiken van een sluitende begroting in 2002. De Democraten beklemtoonden echter dat deze garantie was gegeven in ruil voor de belofte de sociale voorzieningen te beschermen en een belastingbeleid te voeren dat arbeidersgezinnen zou steunen en economische groei zou bevo deren. Gingrich erkende dat dit betekende dat onderhandeld zou worden over de voorgestelde $ 245 mrd aan belastingverlagingen. De regering deed evenwel een belangrijke concessie door ermee in te stemmen de wat voorzichtige prognoses van het Begrotingsbureau van het Congres (CBO)als leidraad te gebruiken bij de berekeningen voor een sluitende begroting in plaats van de van oudsher veel optimistischer prognoses van het Bureau voor Beheer en Begroting (OMB).

Ondanks de onderhandelingen gedurende de rest van de maand, slaagden de twee partijen er niet in tot verdere overeenstemming te komen. Aan het eind van de maand was Clinton nog steeds van plan zijn veto uit te spreken over het gehele compromisvoorstel voor de begroting (dat op 17 november door het Congres was goedgekeurd) en dreigde hij ook een paar van de bestedingsvoorstellen die nog goedgekeurd moesten worden met zijn veto te treffen.

Begrotingsoverleg tussen president en Congres vastgelopen

In december duurde de impasse in het begrotingsoverleg tussen president Bill Clinton en het door de Republikeinen gedomineerde Congres voort en leidde tot een tweede sluiting van niet-essentiële overheidsdiensten binnen zes weken.

De kern van het conflict lag in Clintons weigering in te stemmen met de Republikeinse plannen om het begrotingstekort terug te dringen en belastingverlagingen te financieren door verregaande bezuinigingen op de sociale voorzieningen. Deze patstelling had op 14-19 november geleid tot de sluiting van een aantal overheidsdiensten totdat een tijdelijke regeling was overeengekomen om de overheid tot 15 december te financieren (zie boven). Maar aangezien beide partijen bleven weigeren concessies te doen, slaagden ze er niet in vooruitgang van enige betekenis te boeken tijdens het overleg in de eerste helft van december om de crisis op te lossen. Op 6 december sprak Clinton zijn veto uit over het begrotingsvoorstel van de Republikeinen. De volgende dag stuurde hij het Congres een voorstel waarin het begrotingstekort in zeven jaar weggewerkt zou worden (de tijdsduur waaraan de Republikeinen vasthielden) in plaats van de tien jaar die Clinton aanvankelijk had bepleit. Het voorstel behelste hogere binnenlandse bezuinigingen, hogere vennootschapsbelastingen en een aantal bezuinigingen op de sociale zekerheid. Hoewel dit voorstel de twee partijen dichter bij elkaar bracht, werd het toch door de Republikeinse leiders verworpen.

Ofschoon de onderhandelingen tot 15 december doorgingen, hield Clinton onvermurwbaar vast aan het standpunt dat hij de gezondheid van armen en ouderen niet in gevaar wilde brengen door de ,,grote en gewetenloze bezuinigingen" op Medicare (ziektekostenverzekering voor ouderen) en Medicaid (ziektekostenverzekering voor lage-inkomensgroepen), die de Republikeinen eisten, door te voeren. Dus werden de overheidsdiensten op 16 december voor de tweede keer gedeeltelijk gesloten. Maar omdat meer dan de helft van de dertien afzonderlijke bestedingsvoorstellen voor 1996 was goedgekeurd, trof de sluiting naar schatting 280.000 ambtenaren in vergelijking met de 800.000 die in november naar huis waren gestuurd

Op 18 december verhoogde Clinton de druk op zijn tegenstanders door zijn veto uit te spreken over de bestedingsvoorstellen van de departementen van binnenlandse zaken, huisvesting en stadszaken, veteranenzaken en het bureau voor milieubescherming. Deze daad, die hij rechtvaardigde op grond van het feit dat de voorstellen onaanvaardbare bezuinigingen bevatten op federale huisvestingsprogramma's, subsidies voor de kunsten. gezondheidszorg voor veteranen en het milieu, bracht het aantal veto's door Clinton uitgesproken tijdens zijn presidentschap op negen. Op 20 december werd de hoop de grond ingeboord dat voor Kerstmis een einde zou komen aan de impasse, toen zo'n zeventig Republikeinse Congresleden die de harde lijn aanhingen en van wie de meerderheid in 1994 voor de eerste keer gekozen was, hun leiders duidelijk maakten dat ze niet zouden instemmen met belangrijke concessies aan het Witte Huis om een eind te maken aan de discussie.

Op 28 december sprak Clinton nog een veto uit over de begroting, toen hij het bestedingsvoorstel van defensie verwierp, omdat hierin de ontwikkeling werd geëist van een anti-raketsysteem dat ,,kostbaar en overbodig" was en in strijd zou zijn met het Anti-Ballistic Missile Treaty (ABM-verdrag) van 1972. Desalniettemin hervatten de twee partijen op 29 december de begrotingsonderhandelingen, waarbij zij de wens uitspraken dat spoedig een akkoord zou worden bereikt.

Voortgang begrotingsoverleg

De impasse hield in januari 1996 aan. Een nieuwe sluiting van ,,niet-essentiële" overheidsdiensten (voor eerdere sluitingen zie boven) kon echter worden voorkomen door een nieuwe tijdelijke financieringsovereenkomst.

De tijdelijke financieringsmaatregel, die was aangenomen in december, zou op 26 januari om middernacht aflopen. In antwoord op Clintons verzoek daartoe in zijn State of the Union-rede (zie beneden), kwamen dc Republikeinse leiders op 23 januari met de president overeen de overheid tot 15 maart tijdelijk te financieren. Deze overeenkomst hield in dat tien kleine regeringsprogramma's werden beëindigd en dat op verscheidene andere werd bezuinigd, zoals het militaire dienstprogramma AmeriCorps. Later op de dag keurde het Huis van Afgevaardigden het voorstel goed met 371 tegen 42 stemmen. Op 26 januari keurde de Senaat het voorstel goed met 82 tegen 8 stemmen en het werd direct door Clinton ondertekend.

Bovenstaande regeling was bedoeld om verdere onderhandelingen over de impasse in het begrotingsoverleg mogelijk te maken. Het feit dat beide partijen vóór de regeling stemden, wekte de indruk dat een overeenstemming binnen



President Bill Clinton richt zich tot de media nadat het overleg over een sluitende begroting op 9 januari 1996 opnieuw in eenimpasse is geraakt. Op de achtergrondde stafchef van het Witte Huis Leon Panetta (l.),Witte Huis-woordvoerder Mike McCurry (2de v.l.) en Alice Rivlin, hoofd van het bureau van management en begroting van het Witte Huis.

handbereik zou zijn. Deze opvatting werd ook gesteund door de toespelingen van de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Newt Gingrich dat de Republikeinen bereid waren in te gaan op de verzoenende toon van Clintons toespraak en zouden overwegen concessies te doen om een begrotingsakkoord te bereiken.

Schuldenlimiet opnieuw aan de orde

Ook stonden er besprekingen op de agenda tussen de regering en de Republikeinse congresleiders over het probleem van de schuldenlimiet van het land. Minister van financiën Robert Rubin had sinds medio 1995 gewaarschuwd dat de schuldenlimiet moest worden verhoogd om te voorkomen dat de VS in gebreke zouden blijven bij het aflossen van schulden. In november was een wetsvoorstel goedgekeurd, maar de regering achtte de beperkingen van het voorstel onaanvaardbaar en Clinton sprak er zijn veto over uit (zie boven). Daarna schiep Rubin enige adempauze in de kwestie door geld uit twee federale pensioenfondsen te gebruiken om schulden af te lossen en een aantal geplande obligatie-emissies uit te stellen. Op 22 januari verklaarde hij echter dat alle beschikbare wettige middelen van de overheid om aan haar verplichtingen te voldoen na eind februari uitgeput zouden zijn en dat de overheid de betalingen per 1 maart niet zou kunnen doen, tenzij de schuldenlimiet zou worden verhoogd. Verder herhaalde hij zijn waarschuwing dat het niet nakomen van de financiële verplichtingen een rampzalig effect zou hebben op de internationale economie en zou leiden tot binnenlandse problemen in de vorm vanhogererentetarieven.

In antwoord op de waarschuwing van Rubin verklaarde Gingrich op 24 januari, in de nasleep van Clintons State of the Union-rede. dat hij zich zou inzetten om te voorkomen dat de overheid in gebreke zou blijven. Dit standpunt vond weerklank bij andere Republikeinse leiders en in de daarop volgende besprekingen namen de aanwijzingen toe dat de schuldenlimiet zou worden verhoogd in ruil voor concessies van Clintons kant, waardoor een eind zou komen aan de impasse in het begrotingsoverleg. Hoewel er aan het eind van de maand nog geen overeenkomst was bereikt, waren er sterke tekenen dat de limiet vóór 1 maart zou worden verhoogd en Rubin verklaarde op 25 januari dat hij ,,ervolkomen zeker" van w-as dat de VS hun verplichtingen zouden nakomen.

STATE OF THE UNION-REDE

Op 23 januari 1996 hield president Bill Clinton zijn jaarlijkse State of the Union-rede voor het Congres. De toespraak, die een uur duurde en rechtstreeks in prime time op televisie werd uitgezonden, werd over het algemeen bijzonder terzake doende geacht en bood een mengeling van optimisme over de toekomst en voorzichtigheid wat betreft de ,,uitdagingen" die in het verschiet lagen. De rede werd uitgesproken met een zelfverzekerdheid en in een stijl, eigen aan Clintons openbare optredens. De rede, die werd gezien als een belangrijk startschol voor zijn herverkiezingscampagne, maakte opnieuw duidelijk dat Clinton een doorgewinterde campagnevoerder was en een geduchte tegenstander zou zijn voor de Republikeinse kandidaat bij de komende presidentsverkiezingen.

Verwijzend naar de nog steeds voortdurende impasse in het begrotingsoverleg tussen zijn regering en het door de Republikeinen gedomineerde Congres (zie boven), verzocht Clinton om die delen van de begroting waarover beide zijden het eens waren goed te keuren. Hij spoorde zijn gehoor aan ,,samen te werken" en ,,gemeenschappelijke uitgangspunten" te zoeken, maar waarschuwde dat ,,we niet kunnen terugkeren naar de tijd dat onze burgers aan hun lot werden overgelaten".

Ook sprak hij vol emotie over zijn vrouw Hillary, die zich onder het gehoor bevond en enige dagen daarna voor een grand jury zou moeten verschijnen, iets wat nog nooit eerder was voorgekomen (zie onder). Hij noemde haar een ,,fantastische moeder, een geweldige echtgenote en een uitmuntende First Lady".

Het onderwerp overheidsuitgaven was door de impasse in het begrotingsoverleg uiterst gevoelig geworden en het wekte weinig verbazing dat Clintons rede geen belangrijke nieuwe regeringsvoorstellen bevatte. Sommige voorstellen uit voorgaande jaren wer-



Newt Gingrich, de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden (r),lacht om een opmerking van president Bill Clintun (m.) aan het begin van diens State of the Union-rede op 23 januari 1996. Achter Clinton staat vice-president Al Gore.

den opnieuw uit de kast gehaald, zoals het voorstel om werknemers de mogelijkheid te bieden hunziektekostenverzekering mee te nemen als ze van baan veranderden, maar het leek onwaarschijnlijk dat het Congres hierin mee zou gaan. Andere suggesties: de toekenning van een beurs ter waarde van $ 1.000 aan middelbare scholieren die tot de beste 5 procent van hun klas behoorden, het toegankelijker maken van Internet voor schoolcomputers, de uitbreiding van door de overheid gesubsidieerde werk- leerprogramma's voor studenten, de verhoging van het minimumloon, de invoering van belastingvoordelen als stimulans voor het bedrijfsleven om het milieu te verbeteren en het bevorderen van de ontwikkeling van een technologie waarmee ouders de mogelijkheid zouden krijgen te bepalen naar welke televisieprogramma's hun kinderen keken. Het enige voorstel waarvan onmiddellijke uitvoering was verzekerd, was Clintons toezegging om een overheidsmaatregel uit te vaardigen waardoor bedrijven die illegale immigranten in dienst hadden, werden uitgesloten van federale contracten.

Ondanks dergelijke voorstellen, werd Clintons rede hoofdzakelijk gekenmerkt door dezelfde conservatieve retoriek op belastinggebied. waarmee de Republikeinen bij de verkiezingen van 1994 in beide huizen een meerderheid haddenweten te behalen. Hij kondigde tot drie keer toe het „einde van het omvangrijke overheidsapparaat" af,maar hij droeg geen nieuwe maatregelen aan om dat te bewerkstelligen. Deze evidente tegenstrijdigheid werd naderhand uitvoerig belicht door Republikeinse politici en commentatoren die probeerden de over het algemeen positieve reacties op Clintons toespraak te ondermijnen. De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. Newt Gingrich, betichtte de president ervan dat hij een strategie volgde waarbij hij „in het centrum praat en links regeert, in de hoop dat het land het verschilniet doorziet".

Republikeins antwoord op Clintons rede

Clintons doeltreffende en krachtige optreden stond in schril contrast met de officiële reactie van de leider van de meerderheid in de Senaat, Bob Dole, de koploper in de strijd om de Republikeinse nominatie voor het presidentschap. Dole's twaalf minuten durende antwoord werd gegeven vanuit de stilte van zijn met vlaggen behangen Senaatskantoor, zonder het applaus en het vertoon waarmee Clintons toespraak gepaard ging. Terwijl Clinton had opgeroepen tot verzoening, was de boodschan van Dole hard van toon en stond daarin het partijbelang voorop. Hij betichtte Clinton ervan elitair te zijn en beschuldigde hem ervan te geloven in „een volk van belangengroepen, die alleen verenigd werden in hun afhankelijkheid van de regering en die onder invloed van verouderde waarden met elkaar streden om aalmoezen".

De toespraak benadrukte ook onbedoeld Dole's leeftijd, cc van de grootste hindernissen bij zijn aspiraties naar het presidentschap. Hoewel zijn tekst bol stond van verwijzingen naar de „toekomst", de „kinderen" en „de jeugd" van het land benadrukten Dole's uiterlijk en zijn bevende stem dat hij. als hij in 1996 zou worden gekozen, met zijn 72 jaar de oudste persoon zou zijn die president van de VS werd. Dole's Republikeinse rivalen haastten zich zijn optreden te veroordelen omdat hij een kostbare gelegenheid voorbij had laten gaan om de Republikeinse agenda toe te lichten. Lamar Alexander zei dat het optreden van Dole illustreerde dat de partij „een architect van de toekomst en niet van wetten" nodig had om het presidentschap te winnen, terwijl Phil Gramm eenvoudig verklaarde dat „Bob Dole Bill Clinton niet kan en niet zal verslaan".

POWEL DINGT NIET MEE NAAR REPUBLIKEINSE NOMINATIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN IN CAMPAGNE VOOR PRESIDENTSVERKIEZINGEN.

Generaal Colin L. Powell, een held uit de Golfoorlog, gepensioneerd voorzitter van de Gezamenlijke Stafchefs en een van de meest populaire personen in de VS, maakte op 8 november 1995 een eind aan de maandenlange onzekerheid over zijn politieke toekomst toen hij bekend maakte dat hij niet zou meedingen naar de Republikeinse nominatie voor het presidentschap in 1996. Hij onthulde dat hij lid was geworden van de Republikeinse Partij, maar hij weigerde steun te betuigen aan een van de presideritskandidaten. Tevens sloot hij een nominatie voor het vice-presidentschap uit.

Powell verklaarde dat het vooruitzicht mee te dingen naar het presidentschap niet „dezelfde toewijding en hetzelfde enthousiasme" bij hem teweegbracht als die hij had ervaren tijdens zijn 35 jaar in het leger. Verder gaf hij toe dat de belangen van zijn gezin en zijn eigen behoefte aan privacy een grote rol hadden gespeeld bij het nemen van zijn besluit. Het was bekend dat zijn vrouw Alma tegen kandidaatstelling van haar echtgenoot was, daar zijn persoonlijke veiligheid dan onvermijdelijk in gevaar zou komen. De moord op de Israëlische premier Yitzhak Rabin (zie pag. 866/2 e.v.-'95) zou deze angst nog versterkt hebben.

Aangezien Powell voortdurend hoger scoorde in de opiniepeilingen dan Bill Clinton en de gedoodverfde Republikeinse favoriet, Bob Dole, de leider van de Republikeinse meerderheid in de Senaat, waren beide kampen opgelucht over zijn besluit om zich niet in de strijd te mengen. De campagne van Dole kreeg bovendien een oppepper door een opiniepeiling in Florida op 18 november, de laatste belangrijke krachtmeting voor de voorverkiezingen in februari 1996. Aan deze opiniepeiling namen meer dan 3.000 willekeurig gekozen actieve leden van Republikeinse Partij



Generaal Colin L. Powell maakt op 8 november 1993 bekend dat hij niet deel zal nemen aan de verkiezingenvoorhetpresidentschapin1996.

deel en hij werd daarom gezien als een betrouwbare graadmeter van de populariteit van de kandidaten. Dole, die nogal wat geld in de campagne had gestoken, eindigde op de eerste plaats met 33 procent van de stemmen vóór Senator Phil Gramm, die eerder deze maand bij een opiniepeiling in Minnesota als eerste uit de bus was gekomen en deze keer 26 procent van de stemmen kreeg, en Lamar Alexander, die 23 procent verwierf De enige andere rivalen die meer dan 1 procent van de stemmen behaalden waren de twee meest ideologisch ingestelde rechtse kandidaten, Pat Buchanan en Alan Keyes, die respectievelijk 9 en 8 procent van de stemmen behaalden Deze uitslag werd teleurstellend geacht voor Buchanan, die bij de opiniepeiling in 1992 heel goed voor de dag was gekomen

Specter trekt zich terug. Gingrich besluit zich niet kandidaat te stellen

Na de opiniepeiling in Florida maakte senator Arlen Specter op 22 november bekend dat hij zijn campagne ,,had opgeschort" wegens geldgebrek. Dit besluit werd toegejuicht door rechtse religieuze groeperingen die fel op Specter gebeten waren. omdat hij een voorstander was van het recht op abortus.

Na de terugtrekking van Specter maakte Gingrich op 27 november bekend dat hij niet zou meedingen naar de nominatie voor Republikeins presidentskandidaat. Maandenlang had hij geweigerd zijn kandidatuur in te trekken en nadat Powell van deelname had afgezien namen de speculaties toe dat hij zich in de strijd zou werpen. Hoewel Gingrich op dat moment de belichaming was van de ,,Republikeinse Revolutie", werd zijn positie ondermijnd doordat hij laag scoorde bij opiniepeilingen en door zijn voortdurende neiging om opschudding te veroorzaken door ondoordachte uitlatingen.

Deze laatste eigenschap, die naar voren kwam in zijn bewering dat hij op weg naar de begrafenis van Rabin minachtend was behandeld door Clinton (zie boven), kwam op 21 noveinber opnieuw aan het licht. toen hij verontwaardiging veroorzaakte met zijn opmerkingen over een bijzonder gruwelijke, racistisch getinte moordzaak, die hij karakteriseerde als het resultaat van de verzorgingsstaat en de amorele onderklasse die hierdoor was ontstaan. De moord, die op 1i november in Illinois was gepleegd, had alom tot ontzetting geleid. Een zwangere blanke vrouw en twee van haar kinderen waren doodgestoken door haar voormalige zwarte minnaar. die de vrouw opensneed, het ongeboren kind (waarvan hij de vader was) wegnam en het aan zijn nicht gaf. die geen kinderen kon krijgen. Gingrich was al diverse malen eerder bekritiseerd voor de manier waarop hij bepaalde misdaden aanhaalde die hij symptomatisch vond voor het sociale verval, dat volgens hem het gevolg was van liberalisine.

Voortgang campagne voor Republikeinse nominatie

In januari 1996 met de eerste voorverkiezingen en partijverkiezingsbijeenkomsten van februari n het verschiet, werd de campagne voor de Republikeinse presidentsnominatie heviger Deze maand groeiden de twijfels over de geschiktheid van Bob Dole die, beschadigd door zijn zwakke optreden bij zijn antwoord op Clintons State of the Union-rede. terrein verloor aan zijn rivalen Degene die het meest profiteerde van het feit dat de steun voor Dole afnam, was de zakenman en miljonair Malcolm (Steve)Forbes jr

Forbes, president en algemeen directeur van het uitgeversimperium Forbes Inc., had zich in september 1995 in de strijd gemengd (zie pag. 49/2-'96). Hij sloeg munt uit het grote cynisme dat bij de bevolking jegens politici leefde door zichzelf af te schilderen als een ,,buitenstaander", die niet was aangetast door het politieke proces dat volgens hem van nature corrupt was. Hij beweerde ook dat zijn enorme persoonlijke rijkdom, dat werd geschat op $ 450 mln, hem onafhankelijker maakte van speciale belangen dan zijn tegenstanders, omdat hij geen fondsen hoefde te werven om zijn campagne te financieren. Sinds het begin van zijn deelname aan de strijd had hij naar schatting $15 mln uitgegeven, waarvan een groot deel was besteed aan een felle negatieve publiciteitscampagne op radio en televisie, die vooral gericht was tegen Bob Dole. Met name Dole, de belichaming van de beroepspoliticus en de Washington-insider, was gevoelig voor de boodschap van Forbes dat redding alleen kon worden gevonden buiten de gevestigde politieke orde.

De kern van de Forbes' campagne werd gevormd door een voorstel om het ingewikkelde Amerikaanse belastingsysteem te vervangen door één enkel vast belastingtarief van 17 procent voor alle personen en bedrijven. Hij bepleitte dat een dergelijke maatregel investeringen in produktieve ondernemingen zou aanmoedigen en daarmee ,,zou leiden tot een groei van historische omvang". Dit plan sloot aan bij het groeiende inzicht (vooral binnen de Republikeinse Partij) dat het bestaande belastingsysteem investeringen en ondernemerschap belemmerde en dat het talloze uitzonderingen kende waardoor het inefficiënt was en kostbaar om te laten functioneren. In mei 1995 hadden Dole en Gingrich een commissie ingesteld onder voorzitterschap van Jack Kemp (een befaamd en zeer gerespecteerd voorstander van een vast belastingtarief) om mogelijke hervormingen van het systeem te onderzoeken. Deze commissie publiceerde op 17 januari haar rapport en hoewel zij vermeed de belastingplannen van een van de kandidaten voor de Republikeinse nominatie te steunen, stond zij achter het idee om het bestaande systeem te vervangen door een vast laag belastingtarief.

In januari leverden de inspanningen van Forbes een spectaculair resultaat op, toen hij de andere rivalen voorbijstreefde en zich duidelijk als tweede achter senaatsleider Dole plaatste. Tegen het eind van de maand bleek zelfs uit een aantal opiniepeilingen dat hij in verscheidene staten waaronder New Hampshire, waar de eerste voorverkiezingen zouden worden gehouden, gelijk stond met Dole of zelfs een voorsprong op hem had.

Maar het feit dat Dole al lange tijd kopploper was. betekende dat zijn campagne goed gefinancierd was en beter georganiseerd dan die van zijn tegenstanders. Hij zou ook profiteren van het feit dat de voorverkiezingen in een korter tijdsbestek plaatsvonden dan in vorige jaren, Omdat een aantal staten hun verkiezingen hadden vervroegd, betwijfelden sommige commentatoren of Dole's rivalen, onder wie Forbes, genoeg tijd zouden hebben om munt te slaan uit Dole's stagnerende campagne. Anderen beweerden dat de kortere tijdspanne schadelijk zou kunnen zijn voor Dole als hij slecht zou scoren in de verkiezingen van februari, omdat hij dan wellicht te weinig tijd zou hebben om zijn campagne nieuw leven in te blazen.

Bovendien werd het belastingplan van Forbes steeds kritischer bekeken. naarmate hij door de gelederen van Republikeinse kandidaten naar voren drong. Critici stelden dat het plan het Amerikaanse tekort sterk zou doen stijgen en dat mensen ais Forbes zelf, die al tot de rijksten behoorden. er het meest van zouden profiteren. De belastingdruk voor de armsten daarentegen zou toenemen, terwijl de politiek invloedrijke middenklasse haar bestaande belastingvoordelen zou kwijt raken. De overige punten van Forhes' politieke programma werden ook nader onder de loep genomen, waarbij zijn conservatieve standpunt op belastinggebied in schril contrast stond met zijn liberale houding ten opzichte van veel sociale vraagstukken. Mede dankzij de beweringen dat zijn flamboyante vader actief biseksueel was. negeerde Forbes de religieus-rechtse groeperin-

gen binnen de Republikeinse partij door Clintons opvatting van ,,wat niet weet, wat niet deert" met betrekking tot homoseksuelen in het leger te steunen. Wat betreft het abortusvraagstuk, de toetssteen van rechtse religieuze groeperingen en het vraagstuk waarover de partij het meest verdeeld was. uitte Forbes de wens dat er een eind zou komen aan abortussen maar hij benadrukte dat dit alleen kon worden bereikt door de bevolking geleidelijk te overtuigen en niet door abortus te verbieden.

Op 30 januari kreeg het moreel in Forbes' kamp een oppepper toen hij 31 procent van de stemmen kreeg en op de tweede plaats eindigde bij een vrijblijvende voorkeursstemming in Alaska. De rechts columnist Pat Buchanan won de stemming met 33 procent. Deze krachtmeting was niet van wezenlijke betekenis, maar droeg verder bij aan de indruk dat de steun aan Dole, die op de derde plaats eindigde met 17 procent, minder werd.

DEELSTAAT- EN CONGRESVERKIEZINGEN

Op 7 november 1993 werden in een aantal staten gouverneurs-, parlements- en burgermeestersverkiezingen gehouden.

De Republikeinse hoop de gouverneursverkiezingen in Kentucky te winnen werd de grond in geboord toen de Democraat Paul Patton zijn Republikeinse tegenstander versloeg met 51 tegen 49 procent van de stemmen. Op soortgelijke wijze werden de Republikeinen in Virginia gedwarsboomd in hun pogingen voor de eerste keer sinds de Reconstructie (onmiddellijk na de Burgeroorlog) volledige controle te krijgen over de beide kamers van het parlement. Ook in Philadelphia. Houston en Baltimore werden Democratische burgermeesters met een forse meerderheid herkozen. In Mississippi daarentegen werd Kirk Fordice, die in 1991 was gekozen tot de eerste Republikeinse gouverneur van Mississippi sinds 1874, met een ruime meerderheid herkozen voor een tweede ambtstermijn.

Op 18 november werd bij de gouverneursverkiezingen in Louisiana de Republikein Mike Foster met 64 procent van de stemmen gekozen tot de tweede Republikeinse gouverneur van de staat in 122 jaar. Foster, die drie maanden eerder uit het Democratische kamp was overgelopen, zou de opvolger worden van de zittende Democratische gouverneur Edwin Edwards.

Burgemeestersverkiezingen in San Francisco

Op 12 december werd de tweede ronde van de burgemeestersverkiezingen in San Francisco gewonnen door de voormalige voorzitter van het deelstaatparlement van Californië, Willie Brown. Hij versloeg de zittende burgemeester Frank Jordan en werd de eerste zwarte burgemeester van de stad.

De verkiezingen volgden op een eerste ronde op 7 november waaraan 27 kandidaten hadden deelgenomen en waar Jordan en Brown de boventoon hadden gevoerd. Beiden waren Democraat, maar Brown was aanzienlijk liberaler dan zijn blanke tegenstander. Brown, die alom werd beschouwd als de meest succesvolle zwarte politicus van het land, had contacten met veel belangrijke Californische bedrijven en sinds hij in 1980 voorzitter was geworden had hij een uitstekende reputatie opgebouwd als tussenpersoon bij politieke overeenkomsten.

Op de dag dat Brown gekozen werd versloeg Jesse Jackson jr, de zoon van de zwarte voorvechter van burgerrechten, een Republikeinse tegenstander en won een zetel in het Huis van Afgevaardigden als vertegenwoordiger van Chicago.

Speciale verkiezingen in Oregon

In januari 1996 werden er speciale verkiezingen gehouden voor de senaatszetel van Oregon, die was vrijgekomen door het aftreden van Bob Packwood in september 1995 naar aanleiding van beschuldigingen van ongewenste intimiteiten (zie pag. 47/3 e.v.-'96). Hierbij wisten de Democraten de Republikeinen met een krappe meerderheid te verslaan. Het was de eerste Democratische overwinning bij senaatsverkiezingen in deze staat sinds 1962 en deed de hoop van de Democraten toenemen dat zij bij de verkiezingen in november 1996 de opnieuw de meerderheid in de Senaat zouden uitmaken.

De uitslag werd op 30 januari bekendgemaakt. Ron Wyden, die alvijftien jaar lid van het Huis van Afgevaardigden was, kreeg 568.335 stemmen (48 procent) en zijn tegenstander Gordon Smith 551.100 stemmen (47 procent). De overige stemmen waren verdeeld over vier minder belangrijke kandidaten. De Democraten waren niet alleen verheugd over de toename van het aantal Democraten in de Senaat tot 47 (tegenover 53 Republikeinen), maar ook over de aard van de overwinning van Wyden. Hij had zijn negatieve benadering, die het begin van zijn campagne had gekenmerkt, grotendeels laten varen en in plaats daarvan een groot aantal liberale punten, die onderdeel uitmaakten van de herverkiezingscampagne van Clinton, benadrukt: openbaar onderwijs, milieubescherming, gratis medische zorg voor armen en ouderen en ,,veiligeen legale" abortus.

Dit waren de eerste Amerikaanse verkiezingen die geheel per post werden gehouden en waarbij de kiezers gedurende drie weken hun stem konden uitbrengen. Degenen die er de voorkeur aan gaven te wachten tot de verkiezingsdag 30 januari, konden hun stembiljetten inleveren bij 160 ,,stembussen" in de staat. Deze werkwijze bespaarde de staat ongeveer $ 1 mln en zorgde voor een opkomst van ruim 60 procent. Dit was een zeer hoge opkomst vergeleken met de recente deelstaatverkiezingen en met die van 41 procent bij de congresverkiezingen in 1994.

WHITEWATER-ONDERZOEK. HILLARY CLINTON VOOR GRAND JURY

In december 1995 laaide het Whitewater-schandaal weer op, toen de Senaatscommissie die de financiële transacties van de president onderzocht, op 8 december een medewerker van het Witte Huis dagvaardde om zijn aantekeningen te overleggen over een vergadering op 5 november 1993, waarop hooggeplaatste adviseurs en Clintons advocaten overleg hadden gevoerd over de Whitewater-affaire. Clinton reageerde met de bewering dat het materiaal beschermd werd door de vertrouwensrelatie tussen advocaat en cliënt. Op 12 december verklaarde de regering voor de eerste keer tijdens het schandaal dat het materiaal geheim was op grond van presidentiële immuniteit, een begrip met als doel mededelingen geheim te houden die te maken hadden met de wettelijke plichten van de president.

Toen de commissie dreigde de voltallige Senaat bijeen te roepen om een dagvaarding af te dwingen, deed het Witte Huis op 14 december pogingen het groeiende conflict te bezweren. Het bood aan de aantekeningen te overleggen en senatoren toe te staan vier medewerkers van de president die bij de vergadering aanwezig waren te ondervragen. Het Witte Huis weigerde echter toe te staan dat de advocaten van de Clintons zouden worden gehoord en eiste dat de commissie ermee zou instemmen (en andere onderzoeksinstanties zou vragen, met inbegrip van de Whitemater-aanklager. dit ook te doen) dat de inhoud van de vergadering geheim bleef.

De commissie wees het aanbod af en hield op 15 december een stemming om een tweede dagvaarding uit te vaardigen die, als het Witte Huis zijn medewerking zou weigeren, aan de voltallige Senaat voorgelegd zou worden. De uitslag van tien tegen acht stemmen was geheel in overeenstemming met het standpunt van de partijen. Toen de regering het gevraagde materiaal bleef achterhouden, stemde de voltallige Senaat op 20 december vóór het afdwingen van een dagvaarding. Met 51 tegen 49 stemmen werd een resolutie aangenomen om een federale rechter te ver-

zoeken Clinton opdracht te geven mee te werken.

Het debat in de Senaat was sterk partijgericht en bevatte de tot dan toe felste Republikeinse aanvallen op het gedrag van Hillary Clinton. Senator Lauch Faircloth van Noord-Carolina beweerde dat Hillary Clinton tegen federale onderzoekers had gelogen over haar relatie met de Madison Guaranty Savings and Loan, de spaarbank die werd geleid door James McDougal, de voormalige partner van de Clintons in het Whitewater-project.

Getuigenis Hillary Clinton voor grand jury

Op 26 januari 1996 legde Hillary Clinton een verklaring af voor een grand jury die de Whitewater-affaire onderzocht. Hoewel zij nergens van werd beschuldigd, betekende de verschijning van de First Lady voor de 23 leden tellende onderzoekscommissie - hetgeen nooit eerder voorgekomen was - een dramatische ontwikkeling in het Whitewater-schandaal en dit werd algemeen beschouwd als een uiterst pijnlijke situatie voor de president.

Hillary Clinton was een van de zes mensen (allen advocaat of medewerker van het Witte Huis) die waren gedagvaard om voor de grand jury te verschijnen in verband met de ontdekking van haar honorariumlijsten. Deze lijsten, die als bewijsmateriaal in het Whitewater-onderzoek waren opgeëist, waren ergens na 1992 verdwenen uit het archief van het advocatenbureau Rose in Arkansas (waar Hillary partner was geweest). Volgens de Clintons waren ze in januari 1996 weer teruggevonden en vervolgens overgedragen aan de speciale aanklager in de Whitewater-zaak, Kenneth Starr. De omstandigheden waaronder ze waren verdwenen en weer opgedoken, waren mysterieus, hoewel Carolyn Huber, medewerkster van Hillary Clinton, verklaarde dat zij de documenten in augustus 1995 had gevonden op een tafel in het woongedeelte op de derde verdieping van het Witte Huis. Zij beweerde echter dat zij zich pas op 4 januari het belang van de papieren had gerealiseerd, toen zij David Kendall, de advocaat van de Clintons in de Whitewater-zaak, op de hoogte had gebracht.

De situatie kreeg een andere wending, omdat Vince Forster, oud-collega van Hillary Clinton bij het advocatenbureau Rose, de 116 pagina's tekst van commentaar had voorzien. Foster was adviseur van het Witte Huis geworden en in juli 1993 was hij dood aangetroffen in een park in Washington DC. Kennelijk had hij zelfmoord gepleegd (zie pag. 118/2-'94). De Republikeinen hadden herhaaldelijk beweerd dat de documenten na zijn dood op oneigelijke wijze uit Forsters kantoor waren weggehaald. als onderdeel van een poging van het Witte Huis om de zaak in de doofpot te stoppen. Verder werd beweerd dat deze operatie op touw was gezet door Hillary en dat haar honorariumlijsten tussen de verwijderde documenten zaten Mocht deze bewering waar zijn dan zou Hillary strafrechtelijk vervolgd kunnen worden

De Republikeinen beweerden voorts dat de stukken in tegenspraak waren met Hillary's eerdere verklaringen in de Whitewater-zaak dat zij slechts af en toe had gewerkt voor de Madison Guaranty-spaarbank, die voór het faillissement eigendom was van James McDougal, (McDougal, die samen met zijn vrouw Susan en met oud-gouverneur van Arkansas Jim Tucker partner was van de Clintons in het mislukte onroerend-goedproject-Whitewatei-, hing een rechtszaak boven het hoofd wegens aanklachten naar aanleiding van transacties in verband met dit project). Hillary hield echter vol dat uit de documenten bleek dat zij in een periode van 15 maanden ongeveer 60 uur voor de bank had gewerkt en dat dit niet in strijd was met haar eerdere verklaringen.

Het feit dat de First Lady werd gedagvaard en niet nog een keer gewoon was ondervraagd (ze was drie keer ondervraagd door de speciale aanklager) illustreerde de verhardende houding van de Republikeinen jegens haar. Dit was het gevolg van de column van de gerespecteerde rechtse commentator William Saffire in de *New* York Times van 8 januari waarin hij haar aan de kaak stelde als een ,,geboren leugenaarster" en haar beschuldigde van een aantal wandaden waaronder het belemmeren van de rechtsgang. Deze aanval bracht Bill Clinton ertoe te verklaren dat hij, als hij geen president was geweest, Saffire op zijn gezicht zou hebben geslagen.

Op 22 januari werd het nieuws van de dagvaarding bekendgemaakt. Aanvankelijk leek het erop dat Hillary een schriftelijke verklaring zou overleggen, zodat zij niet naar de districtsrechtbank in Washington DC hoefde. Dit werd haar echter niet toegestaan en ze verscheen persoonlijk voor de grand jury. Glimlachend en wuivend naar de toeschouwers voor het gerechtsgebouw, bleef ze even staan om te zeggen dat ,,ik met genoegen de vragen van de grand jury zal beantwoorden en ernaar uitzie alles te vertellen wat ik weet in de hoop dat het hen zal helpen bij hun onderzoek". De daarop volgende gebeurtenissen bleven geheim, maar Hillary kwam na enkele uren weer te voorschijn en drukte opnieuw haar genoegen uit om bij het onderzoek van dienst te kunnen zijn. Ze herhaalde dat ze niet wist hoe de honorariumlijsten ,,daarterechtgekomen zijn waar ze werden gevonden, maar ik ben blij dat ze gevonden zijn omdat ze bevestigen wat ik al die tijd al heb gezegd".

RENTEVERLAGINGEN

Op 19 december 1995 verlaagde de Federal Reserve, het geheel van federale banken. de kortlopende rentevoet met een kwart procent tot 5,5 procent

De verlaging van de rentetarieven voor federale fondsen, het tarief waartegen banken aan elkaar lenen, volgde op een verlaging in juli van 6 naar 5.75 procent (zie pag. 767/2-'95) en was het gevolg van tegenvallende kerstverkopen en een inflatiedruk die lager was dan verwacht, Het discontotarief (het tarief waartegen de Centrale Bank aan banken leent) bleef daarentegen ongewijzigd op 5,25 procent.

Rente opnieuw omlaag

Op 31 januari 1996 verlaagde de Federal Reserve de rentetarieven met 0,25 procent, na aanwijzingen voor een lage inflatiedruk en een stagnerende economische groei.

Dezeverlaging betekende dat de rentetarieven voor federale fondsen daalden tot 5,25 procent. nadat het in december met eenzelfde percentage was verlaagd. Het discontotarief, dat in december niet was gewijzigd, werd verlaagd van 5,25 procent naar 5,0 procent. De grote banken reageerden hierop met een verlaging van hunlaagsterente van 8,5procent naar 8,25 procent.

HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN KEURT GIFTENREGELING GOED. ANTI-ABORTUSWET GOEDGEKEURD. ONDERZOEK NAAR FINANCIËN VAN GINGRICH. VETO'S CLINTON. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In een poging om de algemene bezorgdheid van het publiek over de invloed van bepaalde belangengroeperingen op parlementsleden weg te nemen, stemde het Huis van Afgevaardigden op 16 november 1995 met 422 tegen zes stemmen vóór een verbod op het accepteren van schenkingen, inclusief maaltijden en reisjes. Deze giftenregeling was strenger dan de giftenregeling die de Senaat in juli had aangenomen. In laatstgenoemde regeling werd bepaald dat de waarde van ontvangen schenkingen niet hoger mocht zijn dan $ 50 of in totaal $ 100 afkomstig uit één bron (zie pag. 767/2-'95).

Anti-abortuswet goedgekeurd

Op 1 november 1995 besloot het Huis van Afgevaardigden met 288 tegen 139 stemmen een weinig gebruikte methode om zwangerschappen te beëindigen illegaal te verklaren. Dit was de eerste keer dat het Huis van Afgevaardigden vóór een beperking van abortus stemde

sinds de legalisering door het Hooggerechtshof in 1973.

Dit besluit was het eerste succes van de nieuwe strategie van anti-abortusactiristen, waarbij er niet naar wordt gestreefd abortus in het algemeen onwettig te laten verklaren maar de strijd gericht wordt tegen bepaalde abortusmethoden. De desbetreffende methode stond bekend als .,pariëtale abortus" en werd toegepact hij minder dan 500 van de 1.5 mln abortussen per jaar. Artsen die deze methode toepasten. zouden maximaal twee jaar gevangenisstraf kunnen krijgen en zouden civielrechtelijk aansprakelijk gesteld kunnen worden, tenzij ze zouden kunnen aantonen dat de ingreep noodzakelijk was om het leven van de moeder te redden en geen enkele andere abortusmethode kon worden gebruikt.

Een wetsvoorstel van gelijke strekking werd op 7 december door de Senaat goedgekeurd.

CIA-schandaal

Op 1 november 1998 maakte het ministerie van defensie de oprichting bekend van een commissie die het mogelijke effect zou onderzoeken dat onjuiste informatie over de Sowjet-Unie in het verleden zou hebben gehad op de Amerikaanse defensie-uitgaven.

Het besluit volgde op de bevindingen van een vooronderzoek, dat was ingesteld na het spionageschandaal rond Aldrich Ames (zie pag. 412/3 e.v.-'94). Dit vooronderzoek had uitgewezen dat mogelijk miljarden dollars waren uitgegeven om het hoofd te bieden aan denkbeeldige Sowjet-dreigingen. Bovendien was het besluit op 31 oktober voorafgegaan door een verklaring in het Congres van de directeur van de CIA, John Deutch, dat de CIA de Amerikaanse regering willens en wetens informatie over de Sowjet-Unie had gegeven waarvan men had vermoed dat deze door Sowjet-agenten vervalst was.

Schandaal rond reisafdeling van het Witte Huis

Op 16 november sprak een federale jury Billy R. Dale, de voormalige directeur van de reisaideling van het Witte Huis. vrij van beschuldigingen van verduistering. De 58-jarige Dale, die onder zeven presidenten bij deze afdeling had gewerkt, werd in 1993 door de nieuwe regering-Clinton ontslagen, hetgeen volgens zijn advocaten een daad van politieke vervolging was (zie pag. 706/2/3-'93). In een reactie aan het einde van de 30 maanden durende campagne van Dale om zijn naam te zuiveren, gaf Clinton toe dat er ,,duidelijk een aantal ernstige problemen" waren geweest met betrekking tot de wijze waarop zijn staf de zaak had afgehandeld.

Maatregel tegen onderwijs voor illegalen ongrond ettig verklaard

Een federale rechter verklaarde op 20 november grote delen van een drastische maatregel die in 1994 door Californische kiezers was goedgekeurd (zie pag 125/1/2-'95), in strijd met de grondwet Deze maatregel ontzegde illegale immigranten het recht op onderwijs, sociale voorzieningen en gezondheidszorg De rechter bepaalde dat dit neerkwam op een poging immigratie te reguleren, een taak die uitsluitend was voorbehouden aan de federale regering

Onderzoek naar de financiën van Gingrich

De belangrijkste tegenstander van Clinton in het vastgelopen begrotingsoverleg, Newt Gingrich, de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, kreeg ook te kampen met toenemende problemen in verband met zijn vroegere financiële transacties. toen de ethische commissie van het Huis van Afgevaardigden op 6 december 1995 unaniem besloot een onafhankelijke aanklager te benoemen om beschuldigingen van wangedrag tegen hem te onderzoeken.

De kern van de beschuldigingen was de vraag of Gingrich de belastingwet had overtreden door aftrekbare politieke donaties te gebruiken om een serie colleges te financieren die hij hadgegeveninzijn geboortestaat Georgia. Het besluit betekende dat het onderzoek naar de activiteiten van Gingrich. dat 15 maanden eerder was begonnen. waarschijnlijk de hele verkiezingscampagne van 1996 zou voortduren. De commissie kwam ook tot de conclusie dat Gingrich niet de wet had overtreden met zijn omstreden boekcontract met de uitgeverij HarperCollins ter waarde van $ 4.3 mln, hoewel zij het contract ten sterkste afkeurde. De commissie was van mening dat Gingrich de regels van het Huis op drie andere punten had overtreden. maar besloot geen verdere stappen te ondernemen

De commissie. die uit evenveel Democraten als Republikeinen bestond. was in een impasse geraakt toen er een verschil van mening rees tussen de partijen over wat voor besluit moest worden genomen ten aanzien van de reeks beschuldigingen tegen Gingrich. Het materiaal dat op 29 november was vrijgegeven door de Federale Kiescommissie (FEC) bleek doorslaggevend te zijn voor haar besluit. Hierin werd de suggestie gewekt dat Gopac, een politiek actiecomité waarmee Gingrich nauwe banden had. onwettige bijdragen had gegeven aan de verkiezingscampagne van Republikeinse Congreskandidaten. onder wie Gingrich zelf. Ook werd gesuggereerd dat grote donateurs van Gopac steun hadden gezocht bij Congresleden, waardoor iets ontstond wat volgens de FEC .,naar corruptie riekte". Verder werd gezegd dat Gopac de collegecyclus had gefinancierd die voor de ethische commissie van het Huis van Afgevaardigden de aanleiding was om het onderzoek voort te zetten.

Clintons veto over wetsvoorstel effectenfraude verworpen

Op 20 december vaardigde president Clinton een veto uit over een wetsvoorstel dat eerder die maand was aanvaard door het Congres; het voorstel zou het moeilijker maken voor aandeelhouders om verzekeraars. medewerkers van vennootschappen en accountants aan te klagen wegens fraude. Later die dag verwierp het Huis van Afgevaardigden het veto met 319 tegen 100 stemmen. Op 22 december deed de Senaat hetzelfde met 68 tegen 30 stemmen. Dit was de eerste keer dat het Congres een veto van Clinton ongedaanmaakte.

Veto wetsvoorstel sociale zekerheid

Op 9 januari 1996 sprak Clinton zijn twaalfde presidentiële veto uit, toen hij een Republikeins wetsvoorstel verwierp om het sociale stelsel te herzien. Clinton keurde het voorstel af, omdat het dreigde de meest behoeftigen te benadelen en mensen met een uitkering niet aan betaald werk hielp.

Slechts één van Clintons eerdere veto's was, in december 1995, door het Congres verworpen (zie boven). De oorspronkelijke sociale wetgeving was in beide huizen met minder dan tweederde meerderheid goedgekeurd en het leek dus onwaarschijnlijk dat dit laatste veto teniet zou worden gedaan.

Uitspraak rechtbank over aanklacht wegens ongewenste intimiteiten tegen Clinton

Op 9 januari 1996 bepaalde een federale rechtbank met twee stemmen tegen één dat een aanklacht wegens ongewenste intimiteiten tegen president Clinton, ingediend door zijn voormalige werkneemster in Arkansas Paula Jones, in behandeling zou kunnen worden genomen.

Volgens Jones had Clinton zich in 1991. toen hij nog gouverneur van Arkansas was (zie pag. 704/3-'94), schuldig gemaakt aan ongewenste intimiteiten tegenover haar, maar Clinton ontkende deze beschuldiging. Het besluit van het hof betekende een klap voor de president, wiens advocaten hadden betoogd dat hij niet onder ede over deze zaak gehoord zou mogen worden zolang hij president was. Naar alle waarschijnlijkheid zou tegen de uitspraak beroep worden aangetekend.

Plannen voor bomaanslagen verijdeld

Op 12 december werd Wali Khan Amin Shah door de Amerikaanse autoriteiten van Maleisië naar New York overgevlogen waar hij terecht moest staan wegens het beramen van bomaanslagen op Amerikaanse lijntoestellen De autoriteiten beweerden zo een omvangrijk terroristisch komplot van moslim-extremisten te hebben verijdeld, dat als doel had een ommezwaai te bewerkstelligen in de van oudsher pro-Israel politiek van de VS

Het plan om op één dag elf Amerikaanse passagiersvliegtuigen aan te vallen was in januari door de FBI ontdekt. toen in ren appartement in de Filippijnse hoofdstad Manila papieren en wapens werden gevonden (zie pag 437/3-'95) Het appartement werd gehuurd door Ramzi Ahmed Yousef, die in februari in Pakistan was gearresteerd (zie pag. 417/1-'95), en Abdul Hakim Murad. die later ook werd gearresteerd. Yousef werd beschuldigd van medeplichtigheid aan de bomaanslag op het World Trade Center in 1993 en aan de bomaanslag op een vliegtuig van Philippine Airlines op weg naar Tokyo in december 1994. Onder de samenzweerders die aan het komplot deelgenomen zouden hebben, was de Afghaan Shah. Na zijn arrestatie op 9 december door de Maleisische autoriteiten, werd Shah overgedragen aan de FBI en hij verscheen op 13 december in Manhattan voor een Amerikaanse federale rechtbank. Hij zei onschuldig te zijn en beweerde dat hij was mishandeld en dat zijn uitlevering in strijd was met de wet.

Op 28 december maakten de autoriteiten bekend dat twee Amerikanen gearresteerd waren omdat zij een buitengewoon zware bom zouden hebben geplaatst in het kantoor van de Internal Revenu Service (IRS),'s lands belastingdienst. De bom was dankzij een defect ontstekingsmechanisme niet ontploft.

De twee mannen, Ellis Edward Hurst en Joseph Martin Bailie, waren buren uit Gardnerville in de staat Nevada, en zouden een wrok hebben tegen de IRS. Ze werden ervan verdacht de 100 pond zware bom vervaardigd te hebben uit kunstmest en benzine en hem in een vat voor het gebouw van de IRS in Reno geplaatst te hebben. Hoewel hij qua constructie leek op de bom waardoor in april in Oklahoma 169 mensen waren omgekomen (zie pag. 559/1 e.v.-'95), was de bom in Reno blijkaar bedoeld om het gebouw van de IRS te vernielen zonder dodelijke slachtoffers te maken. aangezien hij was ingesteld om op zondagavond 17 december af te gaan, toen het gebouw leeg was. De autoriteiten benadrukten dat zij geen verband hadden ontdekt tussen de bom van Reno en andere terroristische aanslagen en er was ook geen bewijs dat Hurst en Ëailie banden hadden met enige politieke factie, zoals de omstreden rechtse milities van het land.

Tiener veroordeeld voor moord op toerist

Aundra Akins, een van de tieners die beschuldigd werden van de moord op de Britse toerist Gary Collev in Florida in 1992 (zie pag 125/1/2-'94) werd op 14 november veroordeeld tot 27 jaar gevangenicstraf voor moord en poging tot moord Akins, die 16 jaar oud was, toen hij het fatale schot loste, had in ruil voor strafvermindering met de autoriteiten samengewerkt en had getuigd tegen John „Billy Joe" Crumitie die voor zijn aandeel in de misdaad op 3 november 1995 tot levenslang werd veroordeeld

Voormalige leden Baghwan-sekte veroordeeld

Op 1 december 1995 veroordeelde een rechtbank in Portland in de staat Oregon twee Britse vrouwen tot een gevangenisstraf van vijf jaar, nadat ze vier maanden eerder schuldig waren bevonden aan het beramen van een moordaanslag op de federale officier van justitie in 1985.

De twee vrouwen. de 45-jarige Sally Anne Croft en de 48-jarige Susan Hagan, waren ten tijde van de misdaad vooraanstaande leden van een commune rond de Indiase goeroe Bhagwan Shree Rajneesh. Zij hadden officier van justitie Charles Turner als doelwit gekozen omdat hij bezig was met een onderzoek naar vermeende overtreding van de immigratiewet door de sekte. De vrouwen keerden in 1985, het jaar waarin de commune uiteenviel, naar Groot-Brittannië terug. In 1994 werd het Amerikaanse verzoek om uitlevering ingewilligd.

Moslim-extremisten veroordeeld

Op 17 januari 1996 werd sjeik Omar Abdel Rahman tot levenslang veroordeeld, nadat hij in oktober 1995 schuldig was bevonden aan betrokkenheid bij een komplot om in de VS een terreurcampagne van bomaanslagen uit te voeren (zie pag. 50/2-'96). Negen volgelingen van Rahman, die ook schuldig waren bevonden. werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 25 jaar tot levenslang.

Voordat het vonnis werd uitgesproken, legde de 57- jarige blinde geestelijke een 100-minuten durende verklaring af voor de federale rechtbank, waarin hij de VS hekelde als ..vijand van de Islam" en waarin hij zichzelf het slachtoffer noemde van een „onwettig proces".

Executies in Utah en Delaware

Op 26 januari 1996 om 00.04 uur werd in de staat Utah John Albert Taylor, die was veroordeeld wegens verkrachting van en moord op de 11-jarige Clara King in 1989. geëxecuteerd door een vuurpeloton Het was de eerste executie van dit soort die van Gary Gilmour in 1977.

Eind 1995 had Taylor zijn advocaten ontslagen en gekozen voor de dood door het vuurpeloton. Utah was de enige staat die ter dood veroordeelden dit alternatief bood voor een dodelijke injectie (in Idaho kon een doodvonnis eveneens worden voltrokken door het vuurpeloton, maar dan alleen als de autoriteiten daartoe besloten). Hierin weerspiegelde zich d? morinoonse invloed in L tan. Van oudsher stelden de mormonen zich op het standpunt dat moordenaars slechts door het vergieten van hun eigen bloed aan de verdoemenis konden ontsnappen. Deze traditie van ..verlossing dooibloed ' vormde een sterke tegensteliing tot hel beeld van Utah dat werd geschilderd door de opkomende toeristenindustrie (deOlympische winterspelen van 2002 zouden in deze staat worden gehouden) en leidde tot een fel debat dat meer ging over de ethiek van de doodstraf dan over de wijze van uitvoering. Verder werden uit het hele land talloze aanbiedingen ontvangen van mensen die vrijwillig deel wilden uitmaken van het vuurpeloton. maar de vijf leden werden uiteindelijk gekozen uit een legereenheid in Zuid-Carolina.

De dag voor de executie van Taylor werd Bill Bailey, die een bejaard echtpaar had vermoord, opgehangen in Smyrna in de staat Delaware. Hij was de derde persoon die de laatste dertig jaar in de VS door middel van ophanging ter dood werd gebracht.

Op 16 januari 1996 werd het doodvonnis van een ter dood veroordeelde vrouw. die had gevraagd om een dodelijke injectie, omgezet in levenslang door de gouverneur van Illinois, Jim Edgar. Guinevere Garcia, die in 1992 veroordeeld was wegens moord op haar echtgenoot nadat zij jarenlang door hem was mishandeld, werd het middelpunt van een intensieve internationale publiciteitscampagne tegen haar executie. Zij deed echter afstand van haar recht op beroep en verzette zich tegen de campagne die voor haar gevoerd werd, met het argument dat zij het recht had om te sterven. Ondanks haar wens zette Edgar haar straf om, minder dan 24 uur voordat zij de tweede vrouw zou worden die in de VS ter dood werd gebracht na de herinvoering van de doodstraf in 1977.

Noodweer

Op 9 januari 1996 werd het noordoosten van het land getroffen door een van de ergste sneeuwstormen sinds jaren. De hevige sneeuwval leidde tot een ernstige ontwrichting van het verkeer en het weer eiste minstens 59 levens.

(Vor. ber. pag. 47/3 e.v.-1996)

BURKINA FASO

BEGROTING VOOR 1996

Op 4 december 1995 keurde de Nationale Assemblée een ontwerpbegroting voor 1996 goed, waarin de uitgaven geraamd werden op 360,7 mrd franc CFA ($ 1 = 498,19 franc CFA op 8 december 1995). Vergeleken met 1993 werd een stijging van de netto inkomsten met ongeveer 2 mrd franc CFA verwacht en voor het eerst sinds een aantal jaren zou dit de ,,exploitatiekosten" dekken. Er werd echter bericht dat de regering een beroep zou doen op ,,internationalesamenwerking" om in 1996 aan financieringseisen van in totaal 39 mrd franc CFA te kunnen voldoen.

VERZOEK OM VOEDSELHULP

Op 9 december berichtte Radio France Internationale dat de regering had gevraagd om 24.000 ton noodvoedselhulp voor ongeveer 700.000 mensen die gebrek aan voedsel hadden.

NIEUWE PREMIER. HERVORMING VAN REGERINGSPARTIJ

President Blaise Compaore benoemde op 6 februari 1996 Kadre Desire Ouedraogo tot premier, als opvolger van Roch Christian Kabore, die eerste vicevoorzitter zou worden van de onlangs opgerichte politieke partij, het Congres voor Democratie en Vooruitgang (Congres pour la Démocratie et le Progrès, CDP).

De nieuwe partij, waarvan de oprichting eerder op de dag was bekendgemaakt, was het resultaat van een samengaan van de Organisation pour la démocratie populaire - Mouvement du travail (ODP-MT).de partij van de president, met een tiental andere groeperingen. die het beleidvan Compaore een warm hart toedroegen. Kabore, die een sleutelrol in de politiek vervulde, werd ook tot speciaal adviseur in het bureau van de president benoemd.

Premier Ouedraogo, die tot dusver vicepresident van de Centrale Bank van Westafrikaanse Staten (BCEAO) was geweest, was bij geen enkele politieke groepering aangesloten. Hij noemde ,,versterking en vernieuwing" van 's lands economische ontwikkeling een van de belangrijkste uitgangspunten van zijn beleid.

Samenstellingkabinet

Zijn eerste regering, die op 9 februari werd geïnstalleerd, bevatte veel leden uit het vorige kabinet. De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier - Kadre Desire Ouedraogo*: staatsminister voor milieu en water - Salif Diallo+; staatsminister voor integratie en Afrikaanse solidariteit - Hermann Yameogo+; economie en financiën - Zephirin Diabre+; buitenlandse betrekkingen - Ablasse Ouedraogo; defensie - kolonel Badaye Fayama: justitie en zegelbewaarder - Yarga Larba; territoriaal bestuur en veiligheid - Yero Boli+; handel, industrie en huisnijverheid - Dominique Talata Kafando+; industrie, energie en mijnbouw - Eli Ouedraogo+; voortgezet en hoger onderwijs, wetenschappelijk onderzoek - Maurice Melegue Traore; basisonderwijs en massa-educatie - Seydou Baworo Sanou; openbare werken, huisvesting en stadsplanning - Joseph Kabore, betrekkingen met het parlement - Thomas Sanou; werkgelegenheid, arbeid en sociale verzekeringen - Soulemane Zibarc*; ambtenarenapparaat en bestuurlijke organisatie - mevr. Juliette Bonkougou; landbouw en veeteelt - Michel Koutaba*; communicatie en cultuur - Claude Nourchior Somda+; gezondheidszorg - Christophe Dabire; jeugd en sport - Joseph André Tiendrebeogo; transport en toerisme - mevr. Viviane Yolande Ouedraogo+; maatschappelijk werk en gezin - mevr. Bana Ouandaogo.

Gedelegeerde ministers: begroting en regeringswoordvoerder - Tertius Zongo+; veeteelt - Alassane Sere+; water - Soma Baro+; huisvesting en stadsplanning - Issiaka Drabo*+.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Vorber.pag. 565/1-1995)



De president van Burkina Faso, Blaise Compaore.

EQUATORIAAL GUINEE

PRESIDENTSVERKIEZIKGEN

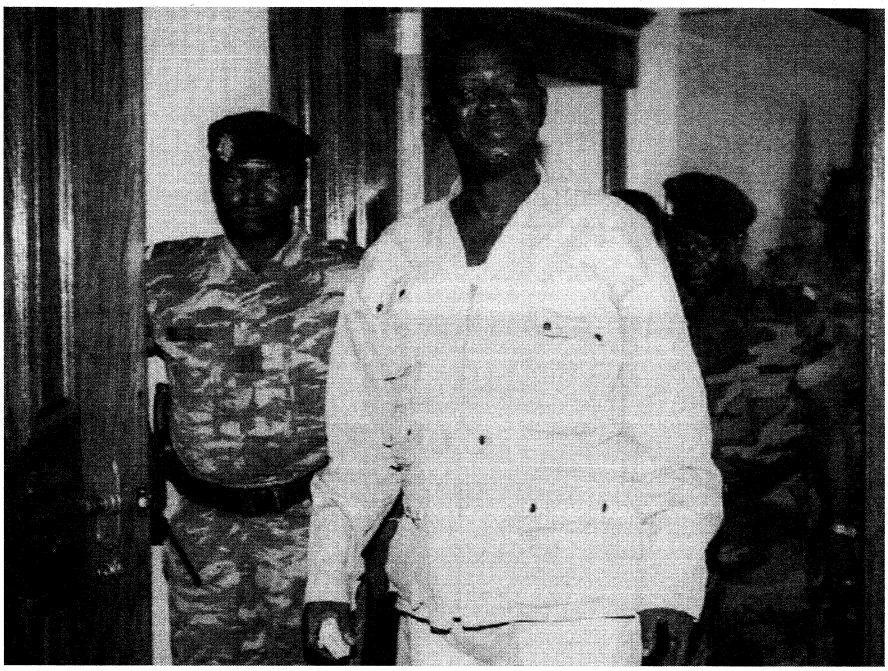
Op 25 februari 1996 werden presidentsverkiezingen gehouden die door internationale waarnemers en oppositiegroeperingen ,,een farce" werden genoemd. President Teodoro Obiang Nguema beweerde dat hij bij deze verkiezingen ruim 99 procent van de stemmen had behaald.

De beschuldigingen van kwalijke praktijken en fraude bleken niet uit de lucht gegrepen. Obiang had in strijd met de grondwet op 12 januari vervroegde verkiezingen uitgeschreven. Kennelijk hoopte hij op die manier de oppositie te overrompelen, zonder dat deze zich goed had kunnen voorbereiden. De door Obiang ingestelde ,,onafhankelijke" kiescommissie stond onder leiding van minister van binnenlandse zaken Julio Ndong Ela Mangue, die zijn tijd hoofdzakelijk besteedde aan de verkiezingscampagne van de president. Het kiezersregister dat de Verenigde Naties had aangelegd ten behoeve van de gemeenteraadsverkiezingen in september 1995 (zie pag. 770/2-'95) werd vervangen door een kiezerslijst van de regering, waarop kennelijk de namen ontbraken van grote groepen kiezers die afkomstig waren uit gebieden waar de oppositie bij de verkiezingen van 1995

goede resultaten had behaald. Honderden aanhangers van de oppositie werden gearresteerd of lastig gevallen door de presidentiële garde. Obiang zelf waarschuwde dat iedereen die niet op hem stemde een ,,bastaard" was. Tevens werd duidelijk gemaakt dat de verkiezingen niet geheim zouden zijn en de kiezers werd verzocht hun stembiljetten in te vullen onder toezicht van ambtenaren.

In verband met de aperte onregelmatigheden trokken alle vijf kandidaten van de oppositie (Severo Moto, Buenaventura Moswi M'Asume, Andres Moises Mba Ada, Secundino Oyonoh Agiaong en Amancio Nse) zich op 21 februari terug uit de verkiezingsstrijd en riepen zij hun aanhangers op de verkiezingen te boycotten. Hun namen bleven echter op de stembiljetten staan. De regering beweerde dat de opkomst 77 procent bedroeg.

Volgens waarnemers was het Obiang-regime vooral erop gebrand de macht in handen te houden, omdat er een explosieve groei van de olie-industrie werd verwacht. In oktober 1995 had de Amerikaanse aardoliemaatschappij Mobil plannen bekendgemaakt om eind 1996 een begin te maken met de produktie van 40.000 vaten per dag uit één enkel olieveld in de Atlantische Oceaan. Naar verwachting zou dit cijfer binnen twee jaar worden verviervoudigd.



President generaal Lansana Conte van Guinee verlaat op 5 februari 1996 met leden van de presidentiële garde het ministerie van defensie in Conakry.

De enorme inkomsten die werden verwacht, brachten minister van cultuur, toerisme en Franstalige zaken Augustin Nse Nfumu ertoe te voorspellen dat ,.wij het Koeweit van Afrika zullen zijn". Hoewel Obiang beweerde dat het geld ,,het land zou omvormen" en ,,vooral zou gaan naar de sectoren die prioriteit hadden, namelijk onderwijs, gezondheidszorg en infrastructuur", werden deze beloften niet au sérieux genomen door de oppositiepartijen. Zij vreesden dat Obiang, die alle inkomsten uit de cacaoproduktie voor zichzelf had gehouden, hetzelfde zou doen ,,met de inkomsten uit de olie-industrie en dat de armoede en ellende waarin het land verkeerde, zal voortduren".

(Vor.ber.pag. 770/1 e.v.-1995)



Een lid van de presidentiële garde bekijkt de afgebrande restanten van de vroegere conferentiezaal van het presidentieel paleis in Conakry op 5 februari 1996

GUINEE

POGING TOT MILITAIRE COUP

Op 2 februari 1996 sloegen ontevreden soldaten aan het muiten en eisten zij verhoging van soldij en verbetering van hun arbeidsomstandigheden. Een groep van in totaal ongeveer 2000 manschappen, verliet de kampementen, richtte wegversperringen op in de belangrijkste straten van de hoofdstad Conakry, nam bezit van het vliegveld, en trok, in het wilde weg in de lucht schietend, op naar het presidentieel paleis.

President Lansana Conte, die de situatie als een ernstige bedreiging inschatte, ontsloeg onmiddellijk zijn minister van defensie kolonel Abdourahmane Diallo en nam zelf diens taken op zich. Hoewel hij met deze maatregel tegemoet leek te komen aan de directe eisen van de soldaten,

bleven gedurende enkele dagen muitende troepen de straten van de hoofdstad onveilig maken: terwijl zij daarbij winkels plunderden en regeringsgebouwen verwoestten. Uit medische berichten bleek op 4 februari dat het aantal doden als gevolg van botsingen tussen de muitende soldaten en regeringsgetrouwe troepen mogelijk 50 bedroeg. Hoewel de situatie in Conakry gespannen bleef, leek het ergste geweld op 9 februari voorbij te zijn.

In een commentaar van 22 februari op het gebeuren beweerde president Conte dat de muiterijen onderdeel waren geweest van een coupplan, en voerde hij ook aan dat een groep soldaten reeds een regering had gevormd en steun onder de burgerij had gezocht. Zijn uitlatingen leidden ertoe dat de oppositie onmiddellijk haar deelname opschortte aan een onderzoekscommissie, die op 16 februari door de Nationale Assemblée was ingesteld om de muiterij te onderzoeken. Oppositieleiders beschuldigden Conte ervan het onderzoek overbodig te maken en een heksenjacht te willen ontketenen.

(Vor.ber.pag. 566/1 e.v.-1995)

GUINEE-BISSAU

STIJGING MINIMUMLONEN IN OPENBARE SECTOR

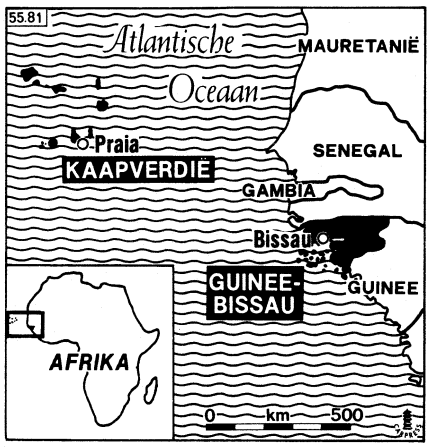
Na onderhandelingen met 's lands grootste vakbond, de Nationale Bond van Arbeiders van Guinee-Bissau (Union Nationale de Travailleurs de Guinee-Bissau, UNTG) maakte de regering op 10 oktober 1995 bekend dat zij had besloten het minimumloon in de openbare sector met de helft te verhogen.

FUSIE OPPOSITIEPARTIJEN

Op 4 november werd bericht dat vier oppositiepartijen zich hadden verenigd in de Unie voor Verandering (Union pour le Changement, UCh). Zij deden een beroep op de regerende Afrikaanse Partij voor de Onafhankelijkheid van Guinee-Bissau en Kaapverdië (PAIGC) om een nieuwe regering te vormen.

GRENSGESCHIL MET SENEGAL BIJGELEGD

De Nationale Assemblée gaf president Joao Bernardo ,,Nino" Vieira op 10 december toestemming om een overeenkomst uit 1993 met Senegal te bekrachtigen, waarin de gemeenschappelijk



zeegrens werd bepaald en duidelijke voorwaarden werden gesteld aan een gezamenlijke ontginning van het vermoedelijk olierijke gebied. Op 14 november had het Internationaal Gerechtshof (ICJ) laten weten dat Guinee-Bissau de aanklacht, die in verband met het grensgeschil tegen Senegal was ingediend, had ingetrokken.

REGERINGSWIJZIGING

In februari 1996 werden bijzonderheden bekend over een belangrijke kabinetswijziging die op 19 januari had plaatsgevonden. Premier Manuel Saturnino da Costa had de wijziging doorgevoerd in reactie op het verzoek van president Vieira om grotere doelmatigheid van de regering.

Samenstelling kabinet

De verdeling van de portefeuilles zag er met ingang van 19 januari als volgt uit:

Premier - Manuel Saturnino da Costa; kabinetsvoorzitter en parlementaire aangelegenheden - Helder Proença+; nationale defensie - Zeca Martins+; buitenlandse zaken en Guinese gemeenschappen - Fernando Delfim da Silva+: binnenlandse zaken - Amaro Correia+; territoriaal bestuur - Raimundo Pereira+; Strijders voor de Vrijheid van het Land - Arafan Mane+; onderwijs - Paulo Silva+: jeugd. cultuur en sport - Ibrahim Sow+; ambtenarenapparaat en werkgelegenheid - Abubacar Balde: openbare werken - Armando Antonio Napock+; vervoer en telecommunicatie -Ansumane Mane+; toerisme; ambachten en milieu - Cipriano Casama+; planning en internationale ontwikkeling - Aristides Gomes; justitie - Daniel Ferreira; financiën - Rui Dia de Sousa; plattelandsontwikkeling en landbouw - Antonio Issac Monteiro*: natuurlijke hulpbronnen, energie en industrie - Joao Gomes Cardoso; visserij - Artur Silva; volksgezondheid - mevr. Eugenia Araujo Saldanha: maatschappelijk werk en vrouwenemancipatie - mevr. Nharebat Ninçaia N'Tchasso

Staatssecretarissen: sociale contacten - Malal Sane*; schatkist - Francisco Correia; planning - Ibrahima Dieme; energie - Carlos Pinho Brandao.

* Nieuwe benoeming
+ Gewijzigde portefeuille

(Vor.ber.pag 205/1/2-1995)

LIBIË

LIBISCHE DISSIDENT VERMOORD IN LONDEN. GESPANNEN BETREKKINGEN MET GROOT-BRITTANNIË

Op 26 november 1995 werd de Libische dissident Ali Mehmed Abuzeid in Londen vermoord, waar hij sedert enkele jaren woonde. Abuzeid zou naar verluidt een belangrijk tegenstander van de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi zijn geweest. Libische ballingen in Londen schreven zijn dood toe aan de Libische geheime dienst, maar de Britse politie trok die bewering in twijfel, omdat de manier waarop de moord was gepleegd - hij was met zijn eigen mes neergestoken - niet wees op het werk van professionals.

De betrekkingen tussen Libië en Groot-Brittannië verslechterden aanzienlijk, toen op 11 december wederzijds diplomaten werden uitgewezen.

De diplomatieke betrekkingen tussen Libië en Groot-Brittannië waren officieel in 1934 verbroken, nadat politieagente Yvonne Fletcher vanuit de Libische ambassade in Londen was doodgeschoten.

De uitwijzingen betroffen enerzijds Khalifa Ahmed Bazelya, de Libische zaakgelastigde bij de ambassade van Saoedi-Arabië in Londen, die werd uitgewezen op beschuldiging van ,,activiteiten die onverenigbaar waren met zijn diplomatieke status"; en anderzijds de Britse zaakgelastigde bij de Italiaanse ambassade in Tripoli, David Hawkes, die om dezelfde reden werd bevolen Libië te verlaten.

Bazelya was in april 1993 naar Groot-Brittannië gekomen en was naar verluidt belast met het toezicht op de activiteiten van Libische dissidenten in het buitenland. Het Britse ministerie van buitenlandse zaken weigerde echter commentaar te leveren op suggesties dat zijn uitwijzing verband hield met de dood van de Libische dissident Ali Mehmed Abuzeid in november. Diens dood werd op dat moment in Groot-Brittannië onderzocht door functiona-

rissen, die waren belast met bestrijding van terrorisme

BEGROTING 1996-'97 GOEDGEKEURD

Het Algemeen Voikscongres (GPC, het parlement), dat voor zijn jaarlijkse zitting op 7 februari 1996 was bijeengekomen, keurde een sluitende begroting voor 1996-'97 goed ter waarde van S LD 4.518 rnrd (= S 12,709 rnrd). die bezuinigingen op de uitgaven ter waarde van (omgerekend naar US $) 2 rnrd omvatte. De secretaris van planning en financiën (= minister van financiën) Mohammad Bait al-Mal, die de goedkeuring door het GPC op 13 februari wist te bewerkstelligen, zei dat de begroting voor 1996-97 sinds jaren de eerste was zonder tekorten.

De begroting voor 1995-96, die het GPC in augustus 1995 had goedgekeurd gaf nogeennegatieve balans te zien: er was uitgegaan van totale uitgaven ter waarde van $ 14.886 rnrd waartegenover een bedrag $ 12,95 rnrd aan inkomsten stond.

REGERINGSWIJZIGING

Tijdens de bijeenkomst van het GPC in februari werden de volgende benoemingen in het Algemeen Volkscomité (= kabinet) goedgekeurd:

Secretaris voor economie en handel - Abdel Hafidh Zlitini: secretaris voor maritieme hulpbronnen - Bachir Ramadhan Boujenah: secretaris van landbouwhervorming - Ali Ben Romdhan.

(Vor.ber.pag. 850/1 e.v.-1995)

MALI

SCHEURING IN OPPOSITIEPARTIJ

Op 26 maart 1995 kwamen, aan de vooravond van de eerste partijvergadering, de spanningen binnen de belangrijkste oppositiepartij. het Nationale Comité voor Democratisch Initiatief (CNID). tot uitbarsting, toen tien leden van de bestuurscommissie werden geschorst. Zij reageerden woedend op deze maatregel en stelden CNID-voorzitter Mountaga Tall aan de kaak als een dictator. Zij belegden een tegenvergadering, waarop zij verklaarden dat zij de ware CNID waren, en vervolgens Yoro Diakite en Tiebile Drame tot respectievelijk partijvoorzitter en secretaris-generaal benoemden.

IMF-LENING

Op 12 april keurde het IMF de derde jaarlijkse lening voor Mali goed op grond van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) voor een bedrag ter waarde van 29 46 mln SDRs (ca $ 46 mln) De lening moest het regeringsprogramma voor economische stabilisatie er, structurele hervorming op middellange termijn steunen

TERUGKEER VAN TOEAREGS

Radio France International berichtte op 12 november dat meer dan 20 000 Toearegs gedurende de afgelopen twee weken naar Mali waren teruggekeerd Zij waren naar Mauretanie gevlucht om aan de gevechten tussen Toeareg-rebellen en het Malinese leger te ontkomen

BEGROTING 1996 GOEDGEKEURD

Op 4 december keurde de Nationale Assemblée een begroting voor 1996 goed, die de uitgaven beraamde op francs CFA 380,327 rnrd en uitging van francs CFA 333,853 mrd aan inkomsten, hetgeen een tekort te zien gaf van francs CFA 46,474 mrd. In de begroting voor 1995 bedroeg het tekort nog francs CFA 54,127 mrd (S 1,00 = 498.190 francs CFA op 8 december 1995).

DEMOBILISATIE TOEAREG-REBELLEN VOLTOOID. INTEGRATIE IN LEGER EN ANDERE OVERHEIDSDIENSTEN

Op 9 februari 1996 maakten functionarissen van het leger bekend dat de demobilisatie van Toeareg-rebellen was voltooid. Als gevolg hiervan zouden naar verwachting meer dan 3000 voormalige guerrillastrijders worden geïntegreerd in het leger of paramilitaire beroepen als marechaussee of douanebeambte.

Op 10 januari hadden militaire functionarissen bericht dat 2705 voormalige Toeareg-rebellen waren opgenomen in het nationale leger. Dit feit werd begroet als een belangrijke stap ter versteviging van het vredesproces met de Verenigde Bewegingen en Fronten van Azaouad.

(Vor.ber.pag. 276/2 e.v.-1995)

MAURETANIË

UITWIJZING IRAAKSE AMBASSADEUR

Op 23 oktober 1995 maakte minister van binnenlandse zaken, posterijen en telecommunicatie, Mohamed Lemine Salem Ould Dah. bekend dat de Iraakse ambassadeur in Mauretanië. Anwar Mawlud Dhiban. tot persona non grata was verklaard en dat hem 72 uur was gegeven om het land te verlaten Deze stap van de regering volgde op hardnekkige geruchtrn over een op handen zijnde poging tot een staatsgreep

In zijn toelichting op het besluit zei Ould Dah dat het aantal ,,geheime missies" uit Irak met ,,specifiekebedoelingen was gestegen. Dit kwam tot uiting in het opzetten van geheime organisaties in ons land die directe banden onderhielden met functionarissen van het Iraakse regime". Hij zei dat de regering het nodig had gevonden om tot actie over te gaan om ..de veiligheid en stabiliteit" van het land ,.te bewaken", nadat ze was benaderd door jongeren die actief waren in deze geheime organisaties. Hij zei dat de jongeren geschokt waren over de ,,gevaarlijke" aard van de instructies die ze onlangs van het Iraakse regime hadden ontvangen met betrekking tot ,,gevoelige veiligheidsinstellingen en -centra".

De uitwijzing werd gevolgd door een aantal arrestaties die er kennelijk verband mee hielden. Volgens officiële bronnen werden minder dan 30 personen vastgehouden, hoewel uit andere bronnen werd gemeld dat er meer dan 100 arrestaties waren verricht. Onder deze gearresteerden bevonden zich een niet bij name genoemde presidentiële adviseur, de voormalige algemeen directeur van de televisie en de huidige van de radio. Van alle gearresteerden werd gezegd dat ze tot de Arabische nationalistische Ba'ath-beweging behoorden die banden onderhield met Irak.

Mauretanië had Irak actief gesteund tijdens de Golfoorlog in 1991, en de regering uitte haar ongerustheid over wat ze Iraks .,onaanvaardbare gedrag" noemde. Commentatoren ter plekke brachten de plotselinge verslechtering van de betrekkingen in verband met het aanstaande bezoek van president Moaouia Ould Sidi Mohammed Taya aan Jordanië, alwaar sleutelfiguren van het Iraakse regime in juli hun toevlucht hadden gezocht (zie pag. 780/3 e.v.-'95).

KABINETSWIJZIGIKG

Op 9 oktober werd een kabinetswijziging bekendgemaakt. Er werd geen reden opgegeven voor de veranderingen. Het ging om de volgende ministersposten:

Justitie - Ethmane Sid-Ahmed Yessa': handel. ambachten en toerisme - Sow Adema Samba+:

plattelandsontwikkeling en milieu - Timera Boubou*; nationaal onderwijs - Merabet Sidi Mahmoud Ould Cheikh Ahmed*; gezondheidszorg en sociale zaken - Sigihaier Ould M'bareck+; kabinetschef - Loulid Oueidad+

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

ARRESTATIES VAN VERMEENDE PRO-BA'ATH ACTIVISTEN

Na de uitwijzing van de Irakese ambassadeur in oktober werden in november 52 vermeende pro-Ba'ath activisten gearresteerd. Ze stonden terecht voor een reeks feiten die verband hielden met illegale politieke activiteiten en geheime betrekkingen met een buitenlandse mogendheid. Onder de arrestanten bevonden zich zeven legerofficieren. Zij waren op 11 november gearresteerd.

Vrijspraak in hoger beroep

Op 7 december veroordeelde een rechtbank in Nouakchott de voormalige minister van alfabetisme en traditioneel onderwijs, Khattry Ould Taleb Jiddou, tot een jaar gevangenisstraf voor het oprichten van een geheime, onwettige organisatie. De voormalige secretaris-generaal van de National Vanguard Party, Abdoulaye Ould Hamed, en zes anderen waren eenzelfde lot beschoren. Zij behoorden alle acht tot de groep van 52 vermeende pro-Ba'ath activisten, die in november waren gearresteerd. Elf mede-beklaagden, waaronder oud-minister van voorlichting Mohamed Yeddi Ould Breidelleil en Memel Ould Ahmed, die tot oktober presidentieel adviseur was geweest, werden eveneens veroordeeld en kregen voorwaardelijke straffen opgelegd. Op 20 januari 1996 werden alle 52 in hoger beroep vrijgesproken.

BEGROTING 1996

Op 20 november 1995 ging het kabinet akkoord met de begroting voor 1996, die in totaal 43.188 mln ouguiya's bedroeg ($ 1,00 = 134,05 ouguiya's op 24 november 1995).

BETREKKINGEN MET LIBIË GESPANNEN

Libië riep op 29 november zijn ambassadeur uit Mauretanië terug uit protest tegen het besluit van Mauretanië om Israël te erkennen (zie pag. 212/3-'96), hetgeen volgens Libië ,,tegen het Arabische nationalisme, tegen de belangen van het Arabische volk en tegen (Mauretaniës) eigen belangen indruiste". Libië zei dat het alle economische hulp aan Mauretanië staakte en dat de arbeiders uit Mauretanië in Libië ,,kondengaan".

NIEUWE REGERING

Op 2 januari 1996 werd Cheikh el Avia Ould Mohamed Khouna, die tot dan toe minister van visserij en maritieme economie was geweest, door president Moaouia Ould Sidi Mohammed Taya benoemd tot premier na het ontslag van Sidi Mohamed Ould Boubaker Deze had het premierschap bekleed vanaf april 1992. De reden van zijn ontslag was niet bekend.

De meeste leden van het demissionaire kabinet behielden hun portefeuilles en op 6 januari werd het nieuwe kabinet, dat slechts zes nieuwe ministers telde, benoemd. De verdeling der portefeuilles zag er als volgt uit:

Premier - Cheikh el Avia Ould Mohamed Khouna+; justitie - Ethmane Sid'Ahmed Ould Yessaa; buitenlandse zaken en samenwerking - Mohamed Salem Ould Lakhel; binnenlandse zaken. PTT en telecommunicatie - Cheikh Mohamed Lemine Salem Ould Dah; nationale defensie - Abdallahi Ould Abdi; financien - Sidi Mohamed Ould Biya; planning - Chbih Ould Cheikh Malainine; visserij en maritieme economie - Baba Ould Sidi*: handel, ambachten en toerisme - Boidiel Ould Homeid*; mijnbouw en industrie - Ngaide Lamine Kayou; plattelandsontwikkeling en milieu - Sow Abou Demba*; uitrusting en vervoer - Sow Mohamed Deina; watervoorziening en energie - Mohamed Lemine Ould Ahmed; nationaal onderwijs - Lemrabott Sidi Mahmoud Ould Cheikh Ahmed; ambtenarenzaken. werkgelegenheid, jeugd en sport - Sidi Mohamed Ould Mohamed Vall; gezondheidszorg en sociale zaken - Aly Gueladio*; contacten en betrekkingen met het parlement - Rachid Ould Salah; staatssecretaris voor Maghreb-zaken - Cheyakh Ould Ely+; staatssecretaris voor alfabetisme en basisonderwijs - Isselmou Ould Mohamed Vall*; staatssecretaris voor vrouwenzaken - mevr. Siniya Mint Sidi Haiba*;secretaris-generaal van de regering - Ba Sileye.

* Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille

Premier Cheikh el Avia Ould Mohamed Khouna bracht op 12 februari twee wijzigingen aan in het in januari benoemde kabinet. Ould Mohamed Amar volgde Sidi Mohamed Ould Biya op als minister van financiën. Deze laatste werd benoemd tot minister van planning.

(Vor.ber.pag. 772/3-1995)

NAMIBIË

INTEGRATIE GUERRILLASTRIJDERS IN LEGER EN POLITIE

Op 19 december 1995 besloot het kabinet om N$ 45 mln te besteden aan de integratie van 2000 voormalige guerrillastrijders van het gedemobiliseerde Volksbevrijdingsleger van Namibië (PLAN) - de gewapende vleugel van de South West Africa People's Organisation (SWAPO)- in de strijdkrachten en de politiemacht. Het besluit kwam na gewelddadige betogingen van werkloze voormalige kaderleden van het PLAN.

BEGROTING 1996-'97

Bij de presentatie van de begroting voor 1996-'97 op 21 februari 1996 maakte minister van financiën Helmut Angula bekend dat 's lands economische groei van ongeveer 2 procent in 1995 ruim de helft was achtergebleven bij de groei van 5,8 procent, waarmee in 1994 rekening was gehouden. Het tegenvallende resultaat werd hoofdzakelijk toegeschreven aan mindere prestaties in belangrijke economische sectoren als de visverwerkingsindustrie, mijn- en landbouw,

Angula zei dat de regering fiscale maatregelen zou moeten nemen en zich extra inspanningen moest getroosten om de gestelde doelen van het eerste nationale ontwikkelingsplan te kunnen halen. Het plan dat in 1994 was opgesteld ging uit van een jaarlijkse economische groei van 5 procent in de periode 1996-2000 en verwachtte een groei van het inkomen per hoofd van de bevolking en van de werkgelegenheid. In het licht van deze berekening werd het ontwikkelingsbudget met 21 procent opgetrokken tot N$ 824 mln.

In zijn totaliteit ging de begroting uit van een geschatte uitgave van N$ 5,073 mrd, tegenover inkomsten van N$ 4,524 mrd, hetgeen een tekort van N$ 549 mln zou opleveren, ofwel 4,1 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP)($ 1,00 = N$ 3,855 op 23 februari 1996).

Angula zei dat het tekort zou worden gefinancierd uit een kasoverschot van N$ 100 mln, N$ 50 mln aan concessionaire buitenlandse leningen en leningen uit binnenlandse inkomstenbronnen. Hij zei te verwachten dat de schuld aan het eind van 1996-97 zou zijn opgelopen tot N$ 3,1 mrd, maar voegde eraan toe dat die zou worden teruggebracht tot N$ 2,02 mrd wanneer een definitieve regeling met Zuid-Afrika was getroffen over Namibiës schuld van N$ 1,4 mrd uit de periode van voor de onafhankelijkheid.

(vor.ber.pag. 773/1/2-1995)

SAO TOMÉ EN PRINCIPE

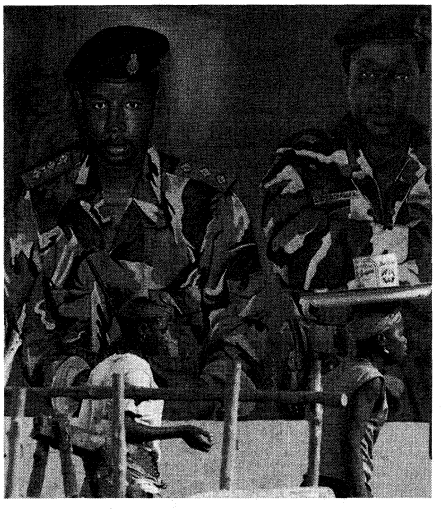
PREMIER BENOEMD. NIEUWE REGERING

President Miguel Trovoada benoemde op 31 december 1995 de plaatsvervangend secretaris-generaal van de Beweging voor de Bevrijding van Sao Tomé en Principe - Sociaal-Democratische Partij (MLSTP-PSD), Armindo Vaz d'Almeida tot premier. Naar verwachting zou premier d'Almeida een regering van nationale eenheid vormen waarin zowel de MLSTP-PSD en de Onafhankelijke Democratische Alliantie (ADI) als de niet in het parlement vertegenwoordigde Coalitie van de Democratische Oppositie (CODO) zitting hadden.

Nieuwe regering

Nadere bijzonderheden over de op 5 januari 1996 door de nieuwe premier d'Almeida geïnstalleerde regering van nationale eenheid werden in februari bekend. De ADI, de partij die president Trovoada steunde, leverde vier leden aan het kabinet; de CODO kreeg een ministerspost toebedeeld en de MLSTP-PSD, de grootste partij in het parlement, nam het leeuwedeel voor haar rekening. De verdeling van de portefeuilles was met ingang van 3 januari als volgt:

Premier - Armindo Vaz d'Almeida (MLSTP-PSD); staatsminister, buitenlandse zaken - Guilherme Posser da Costa (MLSTP-PSD)+; minister van staat. justitie, openbaar- en lokaal bestuur - Gabriel Costa (ADI)*; financiën en planning - Rafael Branco (MLSTP-PSD)'; gezondheidszorg, gezin en vrouwenzaken - mevr. Fernanda de Azevedo Roncon (ADI)*; onderwijs, jeugd en sport - Guilherme Octaviano Viegas d'Abreu (MLSTP-PSD); sociale voorzieningen en milieu - Alcino Barros Pinto (MLSTP-PSD)*; defensie en binnenlandse veiligheid - Carlos Carneiro (MLSTP-PSD)*; arbeid. sociale verzekeringen, hoger- en beroepsonderwijs - Albano de Deus (MLSTP-PSD)*; landbouw en visserij - Julio Silva (CODO)"; industrie. handel en toerisme - Arlindho Carvalho (ADI)*; sociale communicatie en cultuur - Lasdislau d'Almeida (ADT)".



De afgezette junta-leider kapitein Valentine E.M. Strasser (r:)op een muurschildering in de straten van Freetown (archieffoto).

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 77312 e.v.-1995)

SIERRA LEONE

RUF-LEDEN GEVANGENGENOMEN

Vier kennelijk vooraanstaande leden van het opstandige Revolutionary United Front (RUF), die in het Guinese Conakry gevangen waren genomen, werden op 22 november 1995 in Freetown aan de pers getoond. Zij werden geïdentificeerd als Isatu Kallon Koroma, de buitenland-woordvoerder van het RUF; luitenant James Massalay, RUF-stafchef; voorts Alhaji Mohammed Ali Barri, voormalig geestelijk raadsman van RUF-leider Foday Sankoh, die was opgetreden als diamanttaxateur voor de opstandelingen, en als Brima Shangari, een chauffeur van de beweging.

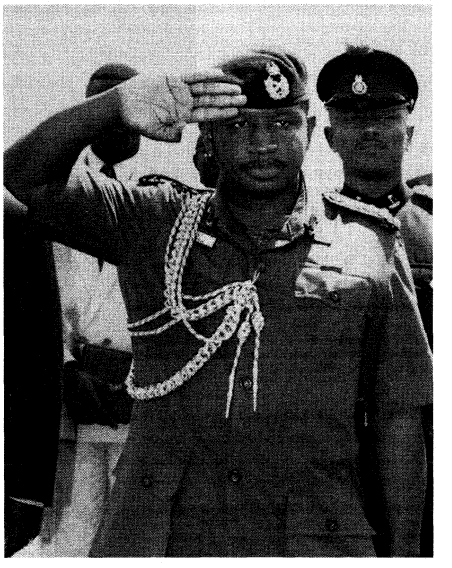
DATUM ALGEMENE VERKIEZINGEN BEKENDGEMAAKT

Overeenkomstig de toezegging in april dat er algemene verkiezingen zouden worden uitgeschreven (zie pag. 487/2 e.v.-'95) bevestigde de militaire regering op 5 december dat er op 26 februari 1996 algemene verkiezingen werden gehouden op basis van evenredige vertegenwoordiging, waarbij de partij die als grootste uit de bus kwam, de president leverde.

MILITAIRE STAATSGREEP

Op 16 januari 1996 werd president kapitein Valentine E. M. Strasser bij een geweldloze staatsgreep door andere officieren afgezet. Strasser werd als staatshoofd opgevolgd door brigadegeneraal Julius Maada Bio, vice-voorzitter van de Opperste Staatsraad (Supreme Council of State, SCS) en indertijd Strasser meest loyale medestander (zie pag. 86111-'92).

De 29-jarige Strasser kreeg een vrijgeleide naar het buitenland en had zich volgens de *Economist* van 20 januari



De nieuwe leider van de militaire junta, brigade-generaal Julius Maada Bio, salueert op 30 januari 1996 bij aankomst in Ivoorkust voor een ontmoeting met president Konan Bédié in Abidjan.

,,ingeschreven aan een Britse Universiteit". Hij was in april 1992 aan de macht gekomen na een staatsgreep waarbij hij de burgerregering van Joseph Saidu Momoh ten val had gebracht (zie pag. 481/1 e.v.-'92).

Volgens een verklaring van het leger die op 16 januari werd uitgezonden op Radio Sierra Leone, was de leiding van het land gewijzigd, omdat Strasser door middel van ,,intriges" probeerde te bewerkstelligen dat hij na de verkiezingen eind februari zou worden geïnstalleerd als president. In de *Independent* van 17 januari, die ,,welingelichte diplomaten" aanhaalde, werd echter gezegd dat het veeleer Bio dan Strasser was die ,,dolgraag aan de macht wilde blijven".

Nieuwe junta

Op 19 januari werden de leden bekendgemaakt van een nieuwe ,,hervormde" junta, de Nationale Voorlopige Regerende Raad (National Provisional Ruling Council, NPRC). (In juli 1992 had Strasser medegedeeld dat de NPRC zou worden omgevormd tot de SCS, maar in berichten op de staatsradio was de junta steeds aangeduid als de NPRC.) De Raad was als volgt samengesteld:

Voorzitter - brigade-generaal Julius Maada Bio: vice-voorzitter - kolonel Akim Ejibrial; secretaris-generaal - John Benjamin.
Overige leden:
brigade-generaal Joy Toure; luitenant-kolonel K. S. Mondeh; kapitein A. B. Cissay; majoor V. L. Kim: William J. Siafa; kolonel Hasan Con-

teh; luitenant-generaal Karefa A. S. Kargbo: luitenant-kolonel Charles M'bayo: luitenant-kolonel Intus Kamara; luitenant-kolonel Reginald G. Glover; luitenant-kolonel Saarchi Yuma: kapitein Patrick K. Amara: adjudant Jaloke; sergeant Kagbo Kindama.

Nieuw kabinet

Op 19 januari benoemde president Bio een nieuwe Raad van Staatssecretarissen (CSS). De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Vice-voorzitter - kolonel Akim Ejibrial*; chef defensiestaf - brigade-generaal John Toure*: stafchef van het leger - luitenant-kolonel K. S. Mondeh*; financiën - Samual Kamara*: landbouw - "Sam Cisseh*; handel, industrie en staatsondernemingen - Paul Tungbe*; gezondheidszorg en sociale diensten - N. C. Enjao*: openbare werken - luitenant-kolonel Joseph Philip Gbondo; procureur-generaal, afdeling gezondheid - Claude Kambo*; toerisme. vervoer en communicatie - D. S. DeWilliams*; ontwikkeling en economische planning - Christian Kargbo*: onderwijs - Francis Kaikai*; grondbehee , huisvesting en milieu - Paul Kamara*; arbeid, energie en elektriciteit - Alusai Jalloh"; buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Louisin Chaluba": minerale hulpbronnen - Dan Foday*; binnenlandse zaken - generaal-majoor (bd) Jusuf Gotto": maritieme hulpbronnen - Alfred Akilo-Becks*; jeugd. sport en sociale mobilisatie - kapitein Patrick Konvor Amara*: Zuidelijke provincie - luitenant-kolonel Robert Yira Koroma+; voorlichting. omroep en cultuur - mevr. Margaret A. Idriss*: plaatsvervangend staatssecretaris voor financiën - majoor Tanke Bangoura".

"Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille



Inwoners van Freetown staan te dringen in de rij voor het stembureau op 26 februari 1996, de eerste dag van de presidents- en parlementsverkiezingen.

VREDESBESPREKINGEN

Vertegenwoordigers van de regering en het RUF voerden op 25 februari voor het eerst directe besprekingen met elkaar in Abidjan, de hoofdstad van Ivoorkust. De bijeenkomst, die oorspronkelijk op 28 februari zou plaatsvinden, was vervroegd in de hoop dat er vooruitgang kon worden geboekt vóór de verkiezingen. De bijeenkomst werd na zes uur onderhandelen afgebroken zonder een akkoord. De gesprekken werden op 28 februari hervat en duurden tot 3 maart. Beide partijen gaven uiting aan hun wens het conflict te beëindigen en erkenden het belang van de voortzetting van de hulp van de internationale gemeenschap in het vredesproces.

MEERPARTIJENVERKIEZINGEN

Ondanks de coup van januari 1996 werden er op 26-27 februari presidents- en parlementsverkiezingen gehouden waaraan meerdere partijen deelnamen. Met de verkiezingen moest een einde komen aan een periode van 19 jaar waarin één partij of het leger aan de macht was geweest (voor laatste algemene verkiezingen in mei 1977, zie pag. 543/1 e.v.-'77).

Het stemmen, dat oorspronkelijk één dag zou duren, moest verlengd worden vanwege verkiezingsgeweld waarbij minstens 27 mensen om het leven kwamen. De gewelddadigheden vonden vooral plaats in Freetown en Bo en waren volgens een verkiezingswaarnemer een ,,weinigsubtiele manier om de verkiezingen ongeldig te maken". Het was niet onmiddellijk duidelijk wie er achter het geweld stak. Politici hadden eerder de vrees geuit dat delen van het leger de verkiezingen zouden proberen te laten ontsporen. Volgens Amerikaanse diplomatieke bronnen had het leger geen controle meer over een aantal militairen die niet van zins waren om de macht over te dragen aan een burgerregering. Anderen weten het geweld aan het opstandige RUF dat vrede had geëist voor-



Voor het begin van de vredesbesprekingen op 25 februari 1996 in Abidjan schudden de onderhandelaars van de regering en het RUF. respectievelijk luitenant-kolonel Charles Mbayo (1.)en Mohamed Barrie (r.). elkaar onder het toeziend oog van de minister van buitenlandse zaken van Ivoorkust, Amara Essy (m.), de hand.

dat er verkiezingen zouden worden grhouden (zie onder).

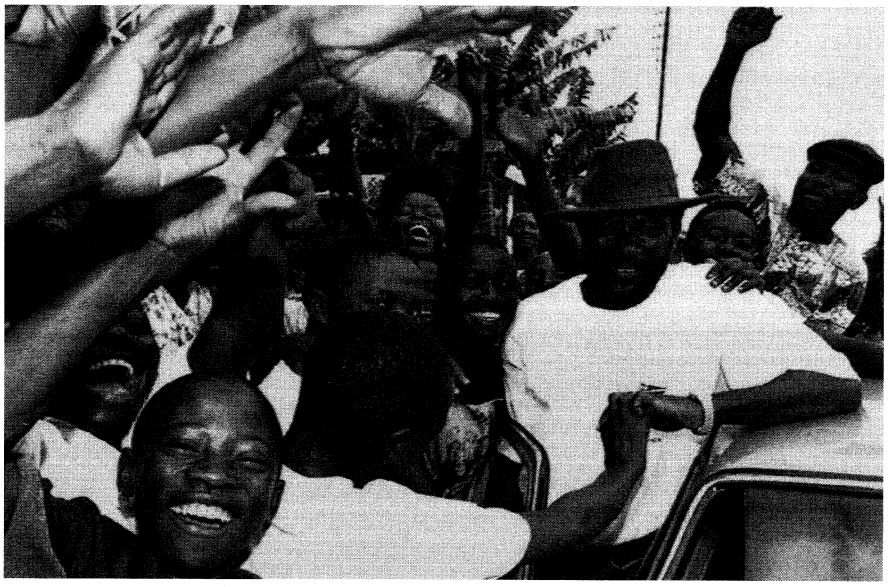
Bij de parlementsverkiezingen ging het grootste aantal stemmen (36,1 procent) naar de Sierra Leone People's Party (SLPP), de partij die vanaf de onafhankelijkheid in 1961 tot aan 1967 aan de macht was geweest. Het All People's Congress (APC), de politieke groepering die van 1967 tot 1992 het politieke leven had beheerst (zie pag. 481/1 e.v.-'92), kwam pas op de vierde plaats met minder dan 6 procent van de stemmen. De 68 zetels van het parlement zouden op basis van evenredige vertegenwoordiging worden verdeeld, maar eind februari waren nog geen bijzonderheden bekend over de precieze zetelverdeling.

Uitslag van de parlementsverkiezingen

Partij	*Aantal stemmen*	Percentage
Sierra Leone Peopleb Party (SLPP)	269.486	36.1
United People's Party (UNPP)	161.618	21,6
People's Democratic Party (PDP)	114.409	15.3
All People's Congress (APC)	42.443	5.7
National Unity Party (NUP)	39.280	5.3
Democratic Centre Party	35.624	4,8
People's Progressive Party (PPP)	21.354	2,9
National Democratie Alliance (NDA)	20.105	2.7
People's National Convention (PNC)	19.019	2.5
National Unity Movement (NUM)	8.884	1,2
Social Democratic Party (SDP)	5.900	0,8
National Alliance Democratie Party (NADP)	4.653	0,6
National People's Party (NPP)	3.989	0.5
Totaal	746.764	100.0

De opkomst was 60 procent

De SLPP kreeg ook de meeste steun bij de presidentsverkiezingen. Haar kandidaat, Ahmad Tejan Kabbah, slaagde er echter niet in om het vereiste -meer dan 50 procent- aandeel van de stemmen te veroveren. Hij zou het naar verwachting op 15 maart in een beslissende tweede ronde moeten opnemen tegen zijn belangrijkste rivaal, John Karifa-Smart van de United National People's Party (UNPP). Tot de andere presidentskandidaten behoorden voormalige ministers als John Karimu en Abass Chernor Bundu, die respectievelijk minister van financiën en minister van buitenlandse zaken waren geweest tot de coup in 1996.



PDP-Presidentskandidaat Thaime Bangura (r.,met hoed) wordt op 27 februari 1996 bij aankomst bij een stembureau in het oostelijk deel van Freetown door aanhangers enthousiast verwelkomd.

Uitslag eerste ronde presidentsverkiezingen

Kandidaat	*Aantal stemmen*	Percentage
Ahmad Tejan Kabbah (SLPP)	266.893	35,8
John Karifa-Smart (UNPP)	168.666	22,6
Thaimu Bangura (PDP)	119.782	16,1
John Karimu (NUP)	39.617	3.3
Edward Mohammed Turay (APC)	38.316	5.1
Adu Aiah Koroma (DCP)	36.779	4.9
Abass Chernor Bundu (PPP)	21.557	3.5
Amadu M. B. Jalloh (NDAP)	17.335	2,3
Edward John Kargbo (PNC)	15.798	2,1
Desmond Luke (NUM)	7.918	1,1
Andrew Victor Lungay	5 202	0,7
Mohamed Yahya Sillah (NADP)	3 723	0 5

(Vor.ber.pag. 855/1 e.v.-1995)

SWAZILAND

ALGEMENE STAKING. ROEP OM DEMOCRATIE

In januari 1996 werd Swaziland, een van de weinige Afrikaanse landen waar nog een algeheel verbod op politieke partijen gold, in beroering gebracht door een algemene staking. De staking duurde een week en was de langste in de geschiedenis van het koninkrijk.

Op 22 januari ging de staking van start, waartoe de Federatie van Vakverenigingen van Swaziland (Swaziland Federation of Trade Unions, SFTU) had opgeroepen. De staking diende om kracht bij te zetten aan een lijst met 27 eisen die moesten leiden tot de beëindiging van de absolute monarchie en de instelling van een meerpartijensysteem. Op 1 januari had de SFTU en haar bondgenoot de (illegale) Verenigde Democratische Volkspartij (People's United Democratic Party, PUDEMO) gedreigd Swaziland ,,onbestuurbaar [te maken] als de regering het verbod op politieke partijen niet [zou]intrekken."

Op 19 januari verklaarde de regering de op handen zijnde staking onwettig en op 22 januari werden secretaris-generaal van de SFTU Jan Sithole en twee andere vooraanstaande SFTU-leiders gearresteerd. De protestactie vond desalniettemin doorgang en legde de hoofdstad Mbabane lam. Op 25 januari werd de regering door het Hooggerechtshof gedwongen de SFTU-leiders vrij te laten. Op 23 januari werd melding gemaakt van gewelddadige confrontaties tussen demonstranten en veiligheidstroepen, waarbij drie mensen zouden zijn omgekomen.

Op 27 januari kwam koning Mswati III persoonlijk tussenbeide. Hij beschuldigde ,,buitenstaanders" ervan te roepen om verandering zonder de Swazi's op de ,,traditionelemanier" te raadplegen. Mswati, die zijn toespraak hield aan het eind van zijn traditionele jaar-

lijkse periode van afzondering in de koninklijke kraal met koninklijke krijgslieden, eiste dat het werk op 29 januari hervat zou worden. Hij gaf de koninklijke regimenten het bevel om naar huis terug te keren, maar waarschuwde hen ,,zichgereed te houden voor een oproep voor het geval niet alles weer normaal wordt..

Aan het eind van de 29ste januari onderbrak de SFTU de staking, maar liet nadrukkelijk weten dat dit niet gebeurde uit eerbied voor de koning, maar om ruimte te bieden aan ,,zinvolle en creatieve onderhandelingen" tussen de regering en de vakbonden. Sithole zei dat de situatie tijdens een massabijeenkomst op 4 februari opnieuw zou worden bekeken. Toplieden uit de zakenwereld vertrouwden erop dat de staking niet opnieuw zou uitbreken en riepen op tot een ,,herziening van de grondwet".

Constitutionele hervorming toegezegd

Duidelijk geschokt door de staking en de roep om democratie in januari probeerde koning Mswati III van Swaziland de crisis te bezweren. In zijn rede ter gelegenheid van de opening van het parlement op 16 februari zei Mswati dat het proces om te komen tot een nieuwe grondwet binnen enkele maanden zou beginnen. Hij stelde verder dat iedere burger een gelegenheid gegeven zou worden tot deelname aan dat proces en dat het tempo van de hervormingen door de Swazi's zelf zou worden bepaald. Op 27 februari gaf koning Mswati III te kennen dat de wetgeving die politieke partijen verbood nauwkeurig onder de loep zou worden genomen. Deze maatregelen leken de SFTU afdoende om verdere protestacties voorlopig te kunnen opschorten.

(Vor.ber.pag. 855/3-1995)

TSJAAD

TIJDSCHEMA VOOR VERKIEZINGEN

De Nationale Kiescommissie publiceerde op 18 november 1995 een tijdschema voor de verkiezingen voor de rest van de overgangsperiode, waarin op 31 maart 1996 een constitutioneel referendum, op 2 juni 1996 de eerste ronde van de presidentsverkiezingen en op 22-24 december 1996 parlementsverkiezingen waren gepland.

VREDESOVEREENKOMSTEN MET OPPOSITIONELE GROEPERINGEN. GESPREKKEN OVER NATIONALE VERZOENING

Op 22 november tekenden vertegenwoordigers van de regering en van de rebellerende Beweging voor Democratie en Ontwikkeling (MDD) een vredesovereenkomst. De overeenkomst voorzag in een staakt-het-vuren, dat per 30 november van kracht zou worden, een uitwisseling van gevangenen, de integratie van geselecteerde MDD-guerrillastrijders in het nationale leger en de terugkeer van de andere guerrillastrijders naar een burgerbestaan. De overeenkomst werd bereikt na de bekendmaking op 7 november dat Gabon als gastheer zou optreden bij de besprekingen in december tussen de regering en gewapende oppositionele groeperingen.

De overgangsregering bleef vooruitgang boeken in haar streven vrede tot stand te brengen. Op 9 december werd een soortgelijk vredesakkoord als met de MDD in november gesloten met de gewapende vleugel van de Democratische Strijdkrachten van luitenant Marcelin Zenian. De regering werd vertegenwoordigd door minister van milieu en toerisme kolonel Moïse Tchiete, die zelf rebellenleider was geweest (zie pag. 488/3-'95).

Op 21 december werden besprekingen over nationale verzoening die nog dezelfde maand in Gabon zouden worden gevoerd, verschoven naar 5 januari 1996.

Gesprekken over nationale verzoening afgebroken

Op 10 januari 1996 werden in Franceville in Gabon ronde-tafelgesprekken over nationale verzoening afgebroken nadat de meeste afgevaardigden van de oppositie hadden geweigerd een tekst te ondertekenen die het raamwerk zou moeten vormen voor onderhandelingen.

Op 5 januari was men met enig optimisme aan de besprekingen begonnen, waarbij de Gabonese president Omar Bongo als gastheer optrad. Afgevaardigden van de overgangsregering en van 14 gewapende politieke groeperingen waren ervoor bijeengekomen. De onderhandelingen liepen echter al snel vast, toen de rebellengroeperingen boos het ontslag eisten van president Idriss Deby, omdat de regering niet van alle politieke partijen afgevaardigden had uitgenodigd.

Op 25 januari ondertekende de regering, ondanks het vastlopen van de gesprekken in Franceville, een vredesakkoord met de Actie voor Eenheid en Ontwikkeling waarbij deze opstandige groepering, die de gewapende strijd had opgegeven, werd gelegaliseerd.

BEGROTING 1996

Op 26 december 1995 keurde het kabinet de begroting voor 1996 goed. In de periodieke begroting werden de uitgaven gesteld op 74,62 mrd franc CFA. De investeringen werden gesteld op 125,78 mrd franc CFA ($ 1= 489,050 franc CFA op 29 december 1995).

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 7 december maakte premier Djimasta Koibla een regeringswijziging bekend. Voor de wijziging werd geen reden gegeven. Ze had betrekking op de volgende portefeuilles:

Justitie en zegelbewaarder - Maldoum Bada Abbas*; territoriaal bestuur - Mahamat Nouri+; openbare werken. huisvesting en transport - Gali Gatta Ngothe+; veeteelt - Mahamat Nour Malai+; strijdkrachten - Youssouf Togomi*; posterijen en telecommunicatie - Chiama Koten Bangui*: volksgezondheid - Ada Ngare"; mijnbouw, energie, olie en water - Paul Mbai Ouedei+; communicatie, betrekkingen met de Hogere Overgangsraad en regeringswoordvoerder - Youssouf Mboudou Mbani*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

Op 27 februari 1996 voerde president Idriss Dédy nog een (kleinere) kabinetswijziging door. Het ging om de volgende portefeuilles:

Planning en samenwerking - Nassour Waidou+; nationaal onderwijs - Jibril Ibrahim Etou*; plattelandsontwikkeling - Haroun Mamadou Deng Aloufabet*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 774/3 e.v.-1995)

TUNESIË

RAPPORT OVER MENSENRECHTEN-SITUATIE

In een op 2 november 1993 gepubliceerd rapport besteedde de in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie Amnesty International speciale aandacht aan de zaak van Mohammed Kilani (zie hieronder) en leverde de organisatie ook kritiek op de langdurige opsluiting van Moncef Marzouki, oud-

voorzitter van het Tunesische Mensenrechtenliga. De organisatie zei dat marteling en mishandeling van gevangenen ,,schering en inslag" was geworden, en dat opsluitingen en pesterijen werden gebruikt om de politieke oppositie, juristen, journalisten en mensenrechtenactivisten te straffen of het zwijgen op te leggen.

Amnestie voor communistische leiders

President Zine al-Abidine Ben Ali verleende op 4 november amnestie aan twee leiders van de Tunesische Communistische Arbeiderspartij (PCOT), Hamma Hammami en Mohammed Kilani. De PCOT was niet erkend als wettige partij en de twee mannen waren in respectievelijk juni 1994 en januari 1995 tot acht en zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens beschuldigingen die verband hielden met het leiden van een illegale organisatie.

Ben Ali zei op 7 november dat groeperingen die kritiek leverden op de houding van zijn regering ten aanzien van de mensenrechten ,,leugensverspreiders" waren. Hij maakte bekend dat het kiesstelsel vóór de gemeenteverkiezingen, die in het jaar 2000 waren gepland, zou worden gewijzigd en dat de vier oppositiepartijen die vertegenwoordigd waren in de Assemblée subsidie zouden krijgen voor hun plaatselijke verkiezingscampagnes (voor de gemeenteverkiezingen van mei, zie pag. 572/2-'95).

BEGROTING 1996

Premier Hamed Karoui maakte op 28 november in de Nationale Assemblée de begroting voor 1996 bekend, die in totaal D 7,230 mrd bedroeg ($ 1,00= D 0,9325 op 1 december 1995).

PARLEMENAIRE ONSCHENDBAARHEID VAN AFGEVAARDIGDE OPPOSITIE OPGEHEVEN. MDS-LEIDER VEROORDEELD

De Nationale Assemblée besloot op 15 november 1995 om de parlementaire onschenbaarheid van Khemais Chammarie op te heffen. Dit maakte de weg vrij om Chammari. die lid was van de oppositionele Mouvement des Démocrates Socialistes (MDS), gerechtelijk te kunnen vervolgen.

Chammari's paspoort was op 29 oktober ingenomen toen hij naar Malta wilde vliegen om daar een mensenrechtenconferentie bij te wonen. Volgens persberichten zou hij terechtstaan voor aanklachten die betrekking hadden op ,,compromitterende documenten" die in zijn bezit waren aangetroffen en kennelijk verband hielden met de arrestatie van MDS-leider Mohammed Moada eerder in oktober (zie pag. 85611-'95).

VeroordelingMDS-leider

De veroordeling op 28 februari 1996 van Mohammed Moada, leider van de MDS, de belangrijkste oppositiepartij in Tunesië, leidde over het algemeen tot reacties van afkeuring bij de interriationale gemeenschap.

Moada werd veroordeeld tot elf jaar gevangenisstraf na schuldig te zijn bevonden aan het onderhouden van geheime contacten met buitenlandse, in het bijzonder Libische, agenten.

(Vor.ber.pag. 856/1-1995)

ZAÏRE

HUMANITAIRE HULP E U

Het bureau van de Europese Commissie in Kinshasa maakte op 24 oktober 1995 bekend dat de Europese Unie (EU) voorzag in humanitaire hulp ter waarde van S 119 mln voor verbetering van de levensomstandigheden in de hoofdstad, in Kivu de regio met de meeste vluchtelingen, en in Kasaï. Functionarissen beklemtoonden dat de schenking niet een structurele hervatting van samenwerking betekende die in 1992 was opgeschort.

BEGROTING 1996

Op 31 december 1995 werd de begroting voor 1996 aangenomen door de Hoge Raad van de Republiek - Overgangsparlement (HCR-PT). De begroting was sluitend; inkomsten en uitgaven hielden erkaar in evenwicht voor een bedrag van in totaal $750 mln. De HCR-PT had het door de overheid voorgestelde bedrag voor uitgaven bijna verdubbeld, om de regering zijn verplichtingen, zoals de uitbetaling van achterstallige salarissen uit 1995. te kunnen laten voldoen.

VLIEGTUIGRAMP

Zeker tussen 300-350 mensen vonden de dood toen een Antonov 32-vrachtvliegtuig van Russische makelij op 9 januari 1996 slechts luttelijke seconden na het opstijgen neerstortte op een drukbevolkte markt in Kinshasa.

Voorlopige rapporten gaven aan dat het Zaïrese vliegtuig te zwaar beladen was geweest. Vier Russische bemanningsleden werden aangehouden in afwachting van de uitkomst van een officieel onderzoek; een vijfde bemanningslid zou naar verluidt zijn verdwenen. De ramp, een van de ergste in de geschiedenis van de burgerluchtvaart, ontlokte bij de bevolking woedende reacties en de nationale radio eiste het aftreden van de minister van vervoer. De ramp legde ook de nadruk op de contacten die er bestonden tussen Zaïre en de Angolese opstandige Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA).Functionarissen van de luchthaven onthulden dat het vliegtuig illegaal voorraden voor deze groepering vervoerde.

REGERINGSWIJZIGING

Premier Léon Kengo Wa Dondo voerde op 27 februari een belangrijke kabinetswijziging door, waarbij 23 ministers werden vervangen en anderen binnen de regering een nieuwe portefeuille kregen. Verschuivingen vonden ondermeer plaats op de belangrijke posten van buitenlandse zaken, binnenlandse zaken en financiën. Een opmerkelijke verandering was de benoeming van Jean-Marie Kikitwa Tumansi Benga Ntundu, een voormalig lid van de oppositie, tot vice-premier en minister van buitenlandse zaken. De portefeuilleverdeling zag er met ingang van 27 februari als volgt uit:

Premier - Léon Kengo Wa Dondo; vice-premier, binnenlandse zaken en decentralisatie - Gerard Kamanda Wa Kamanda+; vice-premier. nationale defensie - admiraal Mavua Mudima; vice-premier, buitenlandse zaken - Jean-Marie Kikitwa Tumansi Benga Ntundu": vice-premier. mijnbouw - Mutomba Bafawa Nsenda*: internationale samenwerking - mevr. Wivine Nguza Nlandu+; justitie - N'singa Udjuu*; voorlichting en media - Bonguo Makeli*; planning - Mambu Makhenzu*; financiën - Gilbert Kiakwama Kia Kiziki+; begroting - Idambitwo Bakaato Dimbisa": landbouw - mevr. Tshikung Nawej*; economie - Banguli N'sambwe*; minister zonder portefeuille - Mboso Nkodia Mpuanga*: energie - Mpetshi Ilonga*; openbare werken en territoriaal bestuur - Thambwe Mwamba*; vervoer en communicatie - Mwando Nsimba+; buitenlandse handel - Kasongo Mwindinge*; grondbeheer - Kayumba Bin Amani*; hoger onderwijs. universiteiten en wetenschappelijk onderzoek - Mushobekwa Kalimba Wa Katana*; basis-. middelbaar- en

beroepsonderwijs - Sekimono Wa Mangango: gezondheidszorg en gezin - Kasongo Numbi*; sociale zaken - Lumbu-Luinbu Musavuli*; arbeid en sociale zekerheid - Omba Pene Djunga*; ambtenarenapparaat - Tshipasa Vangi Sivavi*; PTT - Gifuza Ginday*; milieubeheer. natuurbehoud en toerisme - Tshibanda Ntungamulongo*; jeugd, sport en recreatie - Kisomba Kiaku Mwisi"; cultuur en kunst - Epee Ngambwa*.

*Nieuwebenoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 775/2 e.v.-1995)

ZAMBIA

TWIJFEL OVER KAOENDA'S NATIONALITEIT

Op 16 oktober 1995 werd bevestigd dat Kenneth Kaoenda, president van 1964-'91, zich bij de onafhankelijkheid in 1964 niet als Zambiaans staatsburger had laten inschrijven en tot 1970 het staatsburgerschap van Malawi had behouden (zijn geboorteland en dat van zijn beide ouders).

Volgens de minister van binnenlandse zaken, Chitalu Sampa, had Kaoenda het land daarom onwettig gereg eerd van 1964-'70. Sampa voegde eraan toe dat de regering de status van Kaoenda onderzocht en dat hij ,,net als iedere andere buitenlander" zou worden behandeld totdat dit onderzoek was afgerond. De regering zette het onderzoek op 19 oktober stop, waarmee de dreiging van uitwijzing werd opgeheven, maar de opschudding zou zeer waarschijnlijk invloed hebben op de plannen van Kaoenda om mee te doen aan de presidentsverkiezingen in 1996. Bovendien zou hij zich niet kandidaat mogen stellen als de nieuwe ontwerpgrondwet zou worden aangenomen, die alleen presidentskandidaten van Zambiaanse afkomst toeliet.

BETREKKINGEN MET IMF

Op 6 december maakte Michel Camdessus, de algemeen directeur van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), bekend dat Zambia weer leningen kon afsluiten bij het IMF (Zambia was in september 1987 uitgesloten van IMF-faciliteiten, omdat het leningen niet terugbetaalde.) Het IMF gaf onmiddellijk toestemming voor leningen tot een bedrag van SDR 883,4 mln (ongeveer $ 1,3 mrd) in het kader van de structurele aanpassingsfaciliteit (SAF) en de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) ter ondersteuning van het economisch programma van de regering.

Hei besluit volgde nadat Zambia een achterstallige bedrag van $ 1,2 mrd had betaald. Camdessus zei dat het besluit ,.het hoogtepunt inarkeerde van een vruchtbare samenwerking tussen Zambia en de internationale gemeenschap".

REGERINGSWIJZIGING

Op 17 februari 1996 trad Dipak Patel af als minister van handel en industrie en trok hij zich terug als lid van het nationale bestuur van de Movement for Multiparty Democracy (MMD).

Het vertrek van Patel was symptomatisch voor de toenemende ontgoocheling over het regeringsbeleid van de MMD. In een reactie op het aftreden raadde president Frederick Chiluba allen ,,die rondliepen met de gedachte" om uit de partij te treden aan, om ,,moedig te zijn en het nu te doen", en voegde hij eraan toe dat ,,individuen moeten worden aangemoedigd om gebruik te maken van hun fundamentele recht om hun eigen keuze te bepalen". Aan het eind van de maand februari was geen vervanger benoemd voor Patel.

Oud-premier overleden

Kebby Musokotwane, voormalig secretaris-generaal en, van oktober 1992 tot juni 1995, voorzitter van de United National Independence Party (UNIP) (zie pag. 777/2-'95), stierf op 11 februari op 49-jarige leeftijd. Van huis uit pedagoog, werd Musokotwane in 1977 minister van waterstaat en natuurlijke hulpbronnen onder voormalig president Kenneth Kaoenda (zie pag. 544/3-'77), en bekleedde hij het ambt van premier in 1985-89 (zie pag 656/1 e.v.-'86). (Vor.ber.pag. 777/1 e.v.-1995)

ZIMBABWE

BENOEMING WAARNEMEND MINISTER VAN FINANCIËN

Na de dood van Ariston Chambati (zie pag. 856/3-'95) werd op 1 november 1995 de minister van industrie en handel, Herbert Murerwa, tevens benoemd tot waarnemend minister van financiën.

NEDERLAAG REGERING IN TUSSENTIJDSE VERKIEZING

Een uitgesproken tegenstander van president Robert Mugabe behaalde op 25 november een onverwachte overwinning bij tussentijdse verkiezingen. Volgens de uitslag kreeg Mugabe's partij, het Zimbabwaanse Afrikaanse Nationale Unie-Patriottische Front (ZANU-PF), nog steeds 147 van de 150 zetels in het parlement.

Margaret Dongo, die als onafhankelijk kandidaat had meegedaan aan verkiezingen in het hevig betwiste Harare Zuid, was een oud-lid van ZANU-PF en was in 1994 geroyeerd nadat ze in het openbaar de corruptie in hoge kringen had bekritiseerd. Ze was de zetel voor Harare Zuid kwijtgeraakt bij de algemene verkiezingen van april 1995 (zie pag. 572/2-'95), maar die uitslag was ongeldig verklaard door het Hooggerechtshof, nadat Dongo bewijzen van verkiezingsfraude had overlegd.

De verkiezingen vonden plaats in een algemene sfeer van ergernis over een parlementair besluit op 25 november om de regering en de parlementsleden grote salarisverhogingen toe te kennen. Mugabe's jaarsalaris werd met 133 procent verhoogd tot Z$ 456.000 ($49.165) vanaf juli 1996.

AANHANGER VAN SITHOLE VEROORDEELD

Simon Mhlanga, een aanhanger van oppositieleider dominee Ndabaningi Sithole, werd op 1 december schuldig bevonden aan het volgen van illegale guerrillatrainingen.

Volgens de rechtbank was Mhlanga leider van Chimwenje, een gewapende dissidente groep die bases had in Mozambique, en had hij een militaire training gevolgd bij de voormalige rebellenbeweging het Mozambikaans Nationaal Verzet (MNR of Renamo). Het vonnis werd uitgesteld.

Mhlanga moest nog terechtstaan met Sithole, die in oktober was gearresteerd (zie pag. 857/1-'95). Zij werden ervan beschuldigd een moordaanslag op president Robert Mugabe en een staatsgreep te hebben beraamd.

(Vor.ber.pag. 856/1 e.v.-1995)

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE



De chefstaf van het Egyptische leger, generaal Magdi Hatata (r.), en het hoofd van de Amerikaanse strijdkrachten. die deelnemen aan de gezamenlijke militaire oefening Bright Star '95, generaal Steven Arnold (1.) bekijken op 11 november 1995 het verloop van de operatie.

INTERNATIONALE MILITAIRE OEFENINGEN

Ongeveer 56.000 manschappen uit de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk, de Verenigde Arabische Emiraten en Egypte namen op 11-14 november 1995 deel aan legeroefeningen in de militaire zones Hammam en West-Cairo. De operatie, onder de codenaam „Bright Star 95", zou volgens berichten in de plaatselijke pers de grootste in haar soort zijn die ooit in Egypte was gehouden.

FUNDAMENTALISTISCH GEWELD. AANSLAG OP EGYPTISCHE AMBASSADE IN PAKISTAN

Drie mensen, onder wie twee Europese toeristen, werden gewond door in het rond vliegend glas, toen gewapende mannen op 8 november de trein van Luxor naar Cairo onder vuur namen. De dag daarvoor waren 11 passagiers op deze lijn op soortgelijke wijze gewond. De verboden fundamentalistische groepering Gamaat Islamiya eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op, die naar haar zeggen een waarschuwing was aan toeristen om niet naar Egypte te gaan. Het ging om de eerste aanslagen op toeristen sinds vele maanden.

Moord op handelsattaché in Genève

Ahmed Ala al-Din Nazmi. handelsattaché aan de Egyptische ambassade in de Zwitserse stad Genève sinds januari 1994, werd op 13 november aldaar vermoord. De verantwoordelijkheid werd opgeëist door een tot dusverre onbekende fundamentalistische groepering die zichzelf de Internationale Rechtvaardigheidsgroep noemde.

Bomaanslag in Islamabad

Op 19 november werd een zelfmoordaanslag gepleegd op de Egyptische ambassade in Islamabad, waarbij een bestelbus met explosieven zich door de metalen toegangspoort van het ambassadeterrein boorde. Hierbij vielen 17 doden, onder wie vijf Egyptenaren en zeven Pakistani's.

De Egyptische fundamentalistische groepering Gamaat Islamiya eiste als eerste de verantwoordelijkheid op, gevolgd door de Islamitische Jihad en de Internationale Rechtvaardigheidsgroep. De Pakistaanse autoriteiten verhoorden meteen een groot aantal Egyptische. Jordaanse en Afghaanse verdachten. Volgens Newyorkse kranten zouden de Amerikaanse autoriteiten de FBI hebben verzocht te onderzoeken of er een mogelijk verband was met de bomaanslag van 13 november in Saoedi-Arabië (zie pag. 142/1-'96) waarbij vijf Amerikanen om het leven waren gekomen. In een op 28 november gepubliceerd interview uitte de Egyptische minister van binnenlandse zaken generaal Hussein al-Alfi kritiek op de Britse regering, omdat zij zou toelaten dat moslim-activisten „instructies" zouden ontvangen van leiders die naar zijn zeggen in Groot-Brittannië woonden.

Nasleep

Op 4 december maakten Pakistaanse functionarissen bekend dat 16 Arabieren waren gearresteerd in verband met de bomaanslag op de Egyptische ambassade. Naar werd aangenomen bevond zich onder de arrestanten de vermoedelijke „financier van de bomaanslag".

VONNIS LEDEN MOSLIM BROEDERSCHAP

Op 23 november veroordeelde een militaire rechtbank 54 leden van het middenkader van de Moslim Broederschap tot gevangenisstraffen van drie tot vijf jaar. in de meeste gevallen met dwangarbeid.

Bij het proces waren in totaal 82 beklaagden betrokken; allen werden door de mensenrechtenorganisatie Amnesty International als „gewetensgevangenen" omschreven. Orider hen be onden zich vooraanstaande artsen. academici. advocaten en journalisten (voor het begin van het proces. zie pag. 66/1-'96) Ze werden onder meer beschuldigd van het houden van onwettige geheime bijeenkomsten. het onderhouden van banden met terroristische groeperingen en het werven van fondsen voor een verboden organisatie. De 28 vrijgesproken verdachten werden op 27 november vrijgelaten. Onder de verdachten bevonden zich 51 kandidaten voor de algemene verkiezingen (zie hieronder). De rechtbank gelastte tevens dat het hoofdkwartier van de Moslim Broederschap in Cairo werd gesloten.

EERSTE RONDE PARLEMENTSVERKIEZINGEN' DEFINITIEVE UITSLAG

In de eerste ronde van de verkiezingen voor een nieuw parlement op 29 november 1995 behaalde de regerende Nationale Democratische Partij (NDP) een grote zetelmeerderheid. Een aantal binnenlandse commentatoren beweerden dat de omvang van de NDP-zege de geloofwaardigheid van de regering ondermijnde, daarbij zinspelend op onregelmatigheden die zich zouden hebben voorgedaan. Er waren geen internationale waarnemers aanwezig.

Om één van de 444 zetels in de Volksassemblée te veroveren moesten de kandidaten in de eerste ronde ten minste 50 procent van de stemmen op hun naam krijgen. In een tweede verkiezingsronde op 6 december zou de beslissing vallen over de zetels die door niemand waren gewonnen. Volgens de voorlopige

uitslag die op 1 december bekend werd gemaakt, was er een absolute meerderheid voor 136 zetels, waarvan er 123 waren veroverd door de NDP en de resterende 13 door onafhankelijke kandidaten. Naar verluidt ging ongeveer 85 procent van de stemmen naar de NDP. Van de kandidaten die in de tweede verkiezingsronde opnieuw zouden meedingen waren er 248 van de NDP, 317 onafhankelijken en 18 van de liberale Nieuwe Wafd-partij.

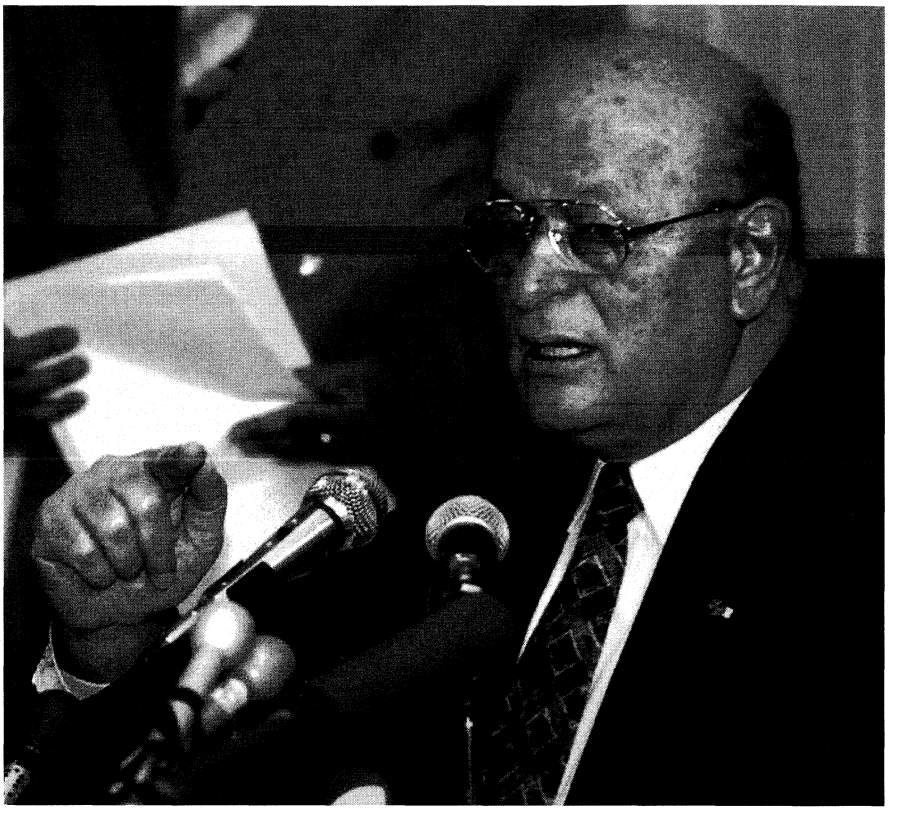
Volgens de grondwet moest de president om de zes jaar worden herkozen door minimaal een tweederde meerderheid van de Assemblée. President Hosni Mubarak. die in 1993 voor het laatst zonder tegenstander werd herkozen (zie pag. 66/2 e.v.-'94), zou naar verluidt van plan zijn zich in 1997 opnieuw kandidaat te stellen.

Volgens de onafhankelijke Egyptische Mensenrechtenorganisatie zouden er onrechtmatigheden hebben plaatsgevonden, zoals het arresteren of uit stembureaus zetten van kandidaten van de oppositie, het volstoppen van stembussen met valse stembriefjes en fysieke intimidatie. Volgens de Nieuwe Wafd-partij zou de verkiezingsfraude al vóór de verkiezingsdag zijn begonnen. Op 23 november had het administratieve hof van de Staatsraad een klacht in verband met geknoei met kiesregisters ten gunste van een kandidaat van de NDP geseponeerd. De officieel verboden Moslim Broederschap (zie hieronder), die ongeveer 150 van haar activisten als onafhankelijke kandidaten had gesteund, maakte bekend dat er op 27 november in het hele land 312 kandidaten waren gearresteerd. Op de verkiezingsdag kwamen bij verschillende incidenten vijf mensen om het leven.

Definitieve uitslag

De definitieve uitslag van de verkiezingen voor de Volksassemblée bevestigde, na de tweede verkiezingsronde op 6 december, dat de regerende NDP een overweldigende meerderheid had behaald. De buitenproportionele omvang van de NDP-overwinning leidde echter meteen tot beschuldigingen van oppositiepartijen dat er op grote schaal was gefraudeerd en geknoeid bij de verkiezingen. Door nieuw geweld tijdens de tweede verkiezingsronde groeide het ongenoegen onder de bevolking over de verkiezingsuitslag.

Volgens de officiële, op 1 december gepubliceerde uitslag van de eerste ronde behaalden de NDP 124 en onafhankelijke kandidaten dertien zetels, terwijl de oppositie geen enkele zetel wist te bemachtigen. Uit de officiële uitslag van de tweede ronde, op 7 december bekendgemaakt door het ministerie van binnenlandse zaken, bleek dat de NDP nog eens 193, onafhankelijke kandidaten honderd en de oppositie veertien zetels in de wacht hadden gesleept. De zetelverdeling binnen de oppositie was als volgt: de liberale Wafd-partij behaalde zes zetels en de Nationale Progressieve Eenheidspartij kreeg er vijf, terwijl de Liberale Partij, de Nasseristische Arabische Democratische Partij en de fundamentalistisch georiënteerde Arbeiderspartij elk één zetel verwierven. De opkomst bedroeg 49.73 procent.



De Egyptische minister van binnenlandse zaken generaal Hussein Mohammed al-Alfi maakt op 1 december 1995 de definitieve uitslag van de eerste ronde van de parlementsverkiezingen bekend.

Op 7 december steeg het aantal NDP-zetels in het parlement van 416 naar 444, doordat 99 onafhankelijke afgevaardigden, hoofdzakelijk vroegere NDP-leden, weer toetraden tot de NDP. Op 11 december benoemde president Hosni Mubarak overeenkomstig de grondwet nog eens tien afgevaardigden, onder wie zes Koptische christenen.

Op 13 december hield de Volksassemblée haar openingszitting. Deze stond in het teken van een conflict dat ontstond naar aanleiding van uitspraken van een aantal administratieve rechtbanken, waarbij de uitslagen in 170 kiesdistricten ongeldig waren verklaard na beschuldigingen van verkiezingsfraude

Beschuldigingen van verkiezingsfraude en geweld

De oppositie en de onafhankelijke pers reageerden scherp op de verkiezingsuitslag, die zij een farce noemden. Hoewel een dreigement om de tweede verkiezingsronde te boycotten niet werd uitgevoerd, waarschuwden sommige oppositiepartijen later dat zij gerechtelijke stappen zouden ondernemen tegen de NDP-regering wegens verkiezingsfraude en intimidatie.

Op 1 december zei het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken eveneens bezorgd te zijn over de omstandigheden waaronder de verkiezingen werden gehouden. Het haalde beschuldigingen aan dat er onregelmatigheden bij de verkiezingen hadden plaatsgevonden en dat de regering zich had bemoeid met de gang van zaken op stembureaus.

De tweede verkiezingsronde werd overschadu d door wijdverbreid geweld waarbij minstens 36 mensen het leven verloren en 400 gewonden vielen in ge-

vechten tussen rivaliserende partijen in verschillende delen van het land. Volgens officiële berichten waren er eind november tijdens de eerste verkiezingsronde twaalf personen om het leven gekomen.

TREINRAMP

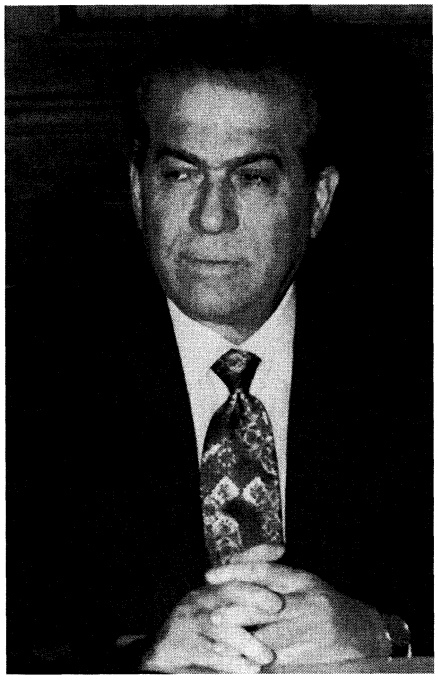
In december verscherpte de regering de veiligheidsmaatregelen bij de spoorwegen na het ernstigste treinongeluk sinds 1977 in Egypte. Het ongeluk gebeurde op 21 december in de buurt van Cairo, toen een trein op weg naar het zuiden met hoge snelheid op een andere trein botste. Hierbij vonden tenminste 75 mensen de dood en raakten 66 anderen ernstig gewond.

Op 29 december botsten in Wasita bij Cairo ook twee treinen op elkaar. waarbij een passagier en de machinist om het leven kwamen.

Op 30 december gelastte president Mubarak het ontslag van de directeur van de Nationale Spoonvegen, Abd al Salam Sha't.

NIEUWE REGERING

President Hosni Mubarak maakte op 3 januari 1996 een aantal kabinetswijzigingen bekend en benoemde Kamal Ahmed Ganzouri tot opvolger van Atef Sidki. die op 2 ianuari zijn premierschap had neergelegd, naar verluidt vanwege zijn verslechterende gezondheidstoestand. De wijzigingen; die geen consequenties hadden voor de belangrijkste portefeuilles van defensie, buitenlandse zaken, binnenlandse zaken en voorlichting, zouden naar werd aangenomen niet duiden op een ingrijpende beleidswijziging. Dit werd bevestigd door president Mubarak, die op 2 januari tijdens een persconferentie verklaarde dat ,,de regering zal veranderen, niet haar programma".



De nieuwe premier Kamal Ahmed Ganzouri daags voor zijnbenoeniing op 3 januari 1996.

De portefeuilles waren niet ingang van 3 januari 1996 als volgt verdeeld:

premier - Kamal Ahmed Ganzouri+; vice-premier, landbouw - Yusuf Amin Wali: sociale \.erzekeringen, staatsminister van sociale zaken - mevr. Amal Abdel-Rahim Osman+; transport. communicatie en burgerluchtvaart - Soleiman Mutweli Soleiman; elektriciteit en energie - Mohammed Mahir Osman Abazah; defensie en militaire produktie - veldmaarschalk Mohammed Hussein Tantawi; voorlichting - Mohammed Safwat Sharif; buitenlandse zaken - Amr Mohammed Musa; staatsondernemingen, staatsminister voor bestuurlijke ontwikkeling en milieuzaken - Atif Mohammed Ubayd; bevoorrading en binnen- en buitenlandse handel - Ahmed Gueily+; financien - Muhivial al-Din al-Gharib': waqf (religieuze giften) - Hamdi Zaqzuq*: justitie - Farouk Seif al-Nasr; cultuur - Farouk Hosni: plaatsclijk bestuur - Mahmud Sayyid Ahmed Sharif; onderwijs - Hussein Kamil Baha al-Din; olie en delfstoffen - Hamdi Ali Abdel-Wahab al-Banbi: binnenlandse zaken - generaal Hussein Mohammed al-Alfi; toerisme - Mamduh Ahmad al-Biltaji: economie en internationale samenwerking - mevr. Nawal al-Tatawi"; watervoorziening - Muhammad Abdel-Hadi Radi+; werkgelegenheid - Ahmed Ahmed al-Amawi*; gezondheidszorg en bevolking - Ismail Sallam*: industrie - Sulayman Rida*.

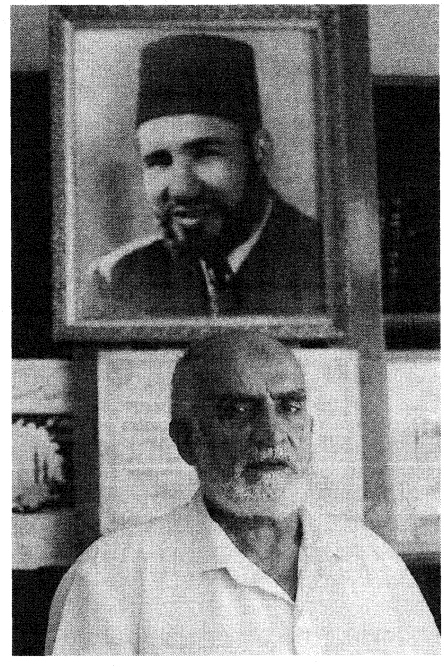
Staatsministers:

Kabinetszaken en economische zaken - Yusuf Butrus Ghali+: aangelegenheden van de Nationale Volksassemblée en Adviesraad - Kamal Shazli; aangelegenheden van de Nationale Volksassemblée en Adviesraad - Mohammed Zaki Abu-Amer; bouw-, huisvesting en nieuwe stedelijke gemeenschappen - Mohammed Ibrahim Suleiman+; wetenschappelijk onderzoek - Phenice Kamel Gouda; militaire produktie - Mohammed al-Ghamrawi Daoud Hasan: kabinetszaken - Talat Hammad*; planning - Zafir al-Bishri".

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigdeportefeuille

De 63-jarige Ganzouri, voorheen vicepremier, had sinds 1984 ook aan het hoofd gestaan van het ministerie van planning. Hij was econoom, stond goed aangeschreven bij het bedrijfsleven en zou naar verwachting het tempo van de economische hervormingen opvoeren.

De meest opmerkelijke benoeming was die van 's lands eerste vrouwelijke minister van economie Nawal al-Tatawi, die tot dusver ook de eerste vrouwelijke directeur van een Egyptische bank, de Arabische Investeringsbank, was geweest.



De vermoedelijke nieuwe leider van de Moslim Broederschap, de 75-jarige Mustafa ~ ~ ~ h hur, op een archieffoto van 27 juli 1995. Op de achtergrond hangt een portret van de oprichter van de beweging Hassan el-Banna.

LEIDER MOSLIM BROEDERSCHAP OVERLEDEN

De 83-jarige Mohammed Hamed Abu al Nasr, sinds 1986 leider van de Moslim Broederschap, overleed op 20 januari 1996 in Cairo.

NIEUWE OPPOSITIEPARTIJ

Op 24 januari werd officieel een nieuwe politieke partij opgericht, genaamd al-Wasat (,,Centrum").Departij, die onder leiding stond van Abu Al-Ila Madi, werd vreemd genoeg vertegenwoordigd door voormalige leden van de formeel verboden Moslim Broederschap die hun krachten hadden gebundeld met de Koptische christenen teneinde de kloof te dichten tussen Arabische nationalisten en moslim-fundamentalisten. Aanslagen door de militante moslim-fundamentalistische groepering Gamaat Islamiya hadden de laatste jaren Koptische christenen tot doelwit gehad.

NIEUW MOSLIM-FUNDAMENTALISTISCH GEWELD

In februari kwamen volgens berichten 24 mensen om het leven bij nieuwe uitbarstingen van geweld in Opper-Egyp-

te. Vooral de provincie Asyut werd getroffen door het geweld, dat werd toegeschreven aan aanhangers van de extremistische islamitische groep Gamaat Islamiya. De provincie Asyut werd algemeen beschouwd als het bastion van radicale islamitische groeperingen die gekant waren tegen de regering van president Hosni Mubarak. Men had gemeend dat de veiligheidssituatie er verbeterd was, gezien de afname van de gewelddadigheden in de voorgaande maanden, en er was in januari voor het eerst in tien jaar een burger tot gouverneur benoemd.

Op 13 februari schoot de politie twee vermeende leiders van de Gamaat Islamiya dood. Mahmud Muhammad Ahmad Abdullah en Ali Muhammad Ali Sutuhi, in het gouvernement Suhag ten zuiden van Asyut. De mensenrechtenorganisatie Amnesty International zei dat de twee leiders mogelijk standrechtelijk waren geëxecuteerd. Na de dood van de twee brak er een golf van geweld los. Op 16 februari werden drie politieagenten in de stad Sahil in de provincie Asyut in een hinderlaag gelokt en doodgeschoten door vermoedelijk moslim-fundamentalistische extremisten. Op 19 en 20 februari schoten onbekenden. vermoedelijk radicale moslims. negen mensen dood in het dorp Akal al Bakhri in het al-Badari-district van Asyut, en in Tasa. dichtbij Sahil.

De politie reageerde op dit geweld met een grootscheepse actie die uitliep op een vuurgevecht tussen de veiligheidstroepen en moslim-fundamentalisten in het gehucht Nazlat al-Uqal al-Bahri in de provincie Asyut. Tengevolge van dit gevecht stierf op 23 februari nog een Gamaat-leider, Hammad Shihata, en ook een politieagent. Op 24 februari voerden radicale moslims een vergeldingsactie uit, toen zij het dorp Atmaniya in het al-Badari-district bestormden en acht burgers doodden. waarvan er zes tot de Koptische christenen behoorden en twee moslims waren.

Op 24 februari beloofde minister van binnenlandse zaken generaal Hussein Mohammed al-Alfi de druk op de Gamaat Islamiya op te voeren. Hij waarschuwde ervoor dat de politie ,,overalin Egypte" de opdracht had gekregen ,,het handjevol overgebleven terroristen keihard aan te pakken".

Begin februari zouden er minstens 10 mensen gedood zijn in gevechten tussen veiligheidstroepen en radicale moslims in het gouvernement Menia in Opper-Egypte (voor geweld in Menia in 1995, zie pag. 491/1 -'95).

(Vor.ber.pag. 65/2 e.v.-1996)

IRAK

UNSCOM-RAPPORTEN RAKETONDERDELEN IN BESLAGGENOMEN. KWESTIE VAN BEPERKTE VERKOOP VAN IRAAKSE OLIE

De hoop op een spoedige beëindiging van de VN- sancties tegen Irak nam sterk af, nadat de Speciale VN-Commissie voor Irak (UNSCOM)op 11 oktober 1995 een bijzonder negatief rapport had ingediend bij de VN-Veiligheidsraad (voor het laatste rapport, zie pag. 780/1 e.v.-'93).

Volgens het rapport zou de Iraakse regering de VN-wapeninspecteurs hebben misleid over haar bestaande voorraad biologische, chemische en ballistische wapens. Deze beweringen waren gebaseerd op nieuwe documenten, in totaal zo'n 650.000 pagina's, die Iraakse functionarissen in augustus aan de Commissie hadden overhandigd na de vlucht naar Jordanië van de voormalige minister van industrie, luitenant-generaal Hoessein Kamil al-Majid, die verantwoordelijk zou zijn geweest voor het wapenprogramma van Irak (zie pag. 781/1 e.v.-'95).De regering zou de documenten naar verluidt hebben vrijgegeven om Majids positie te verzwakken. Deze zou opzettelijk vitale informatie hebben achtergehouden.

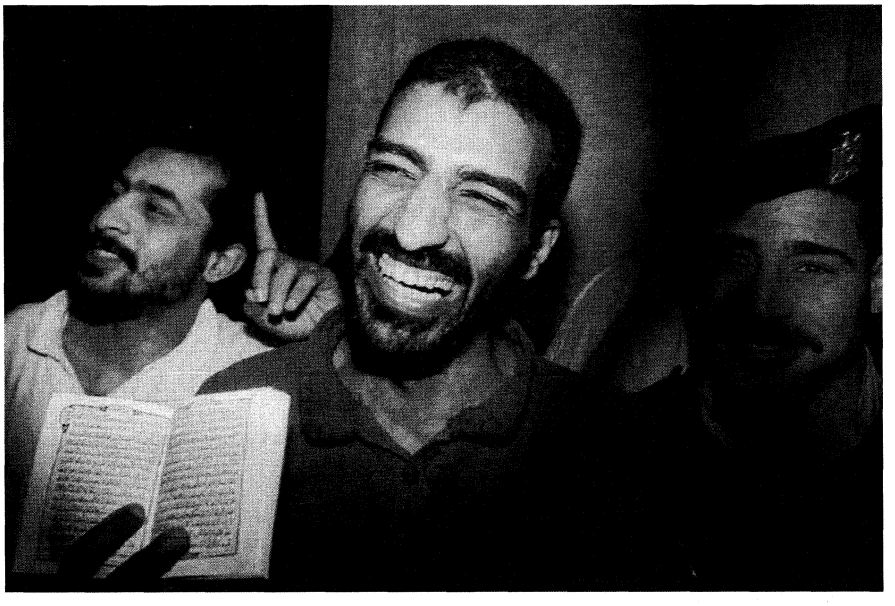
Op grond van het meest recente materiaal, aldus de Commissie, hadden de inspecteurs een groot aantal van hun eerdere schattingen moeten bijstellen, met name die met betrekking tot de Iraakse voorraad aan biologische wapens. Ze hield er rekening mee dat Irak hoogstwaarschijnlijk genoeg biologische wapens bezat om de hele wereldbevolking enkele malen uit te roeien, terwijl er geen bewijs was dat zelfs maar een deel van deze wapens was vernietigd.

Twijfels of de regering wel opdracht had gegeven om Iraks biologische en chemische wapens te vernietigen waren reeds eerder geuit door het hoofd van de Speciale VN-Commissie, Rolf Ekeus, na afloop van een driedaags bezoek aan Bagdad dat op 1 oktober was afgesloten.

Op 11 oktober oefende de Iraakse regering felle kritiek uit op het Commissierapport en beschuldigde Ekeus ervan te liegen over de Iraakse intentie om VN-wapeninspecteurs om de tuin te leiden.

Humanitaire oproep VN

VN-hulpinstellingen riepen in oktober dringend op tot humanitaire hulp aan Irak en waarschuwden dat kritieke voedseltekorten een hele generatie van Iraakse kinderen blijvende schade konden berokkenen. De verslechtering van de voedselsituatie werd begin oktober bevestigd door het Wereldvoedselprogamma (WFP, voor diens waarschuwing in mei, zie pag. 494/3 e.v.-'95) en



Een lid van de moslim-fundamentalistische groep Gamaa Islamiya, Abu al-Ela Abed Rabbu. die terechtstaat wegens moord, houdt op 13 februari 1996 tijdens het proces in een rechtbank in Cairo de koran vast.

op 19 oktober door de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO)

De FAO eiste een onmiddellijke regeling van de kwestie van de Iraakse olieverkopen (zie pag 493/3 e v-'95) om Irak in staat te stellen in het volgende jaar voedsel te importeren tot een bedrag van $ 2,7 mrd

VN-verslag over radiologische wapens.

Het hoofd van de UNSCOM, Rolf Ekeus, verklaarde op 7 november voor de VN-Veiligheidsraad dat Irak pogingen had ondernomen om radiologische wapens te produceren die in staat waren radioactief materiaal te verspreiden zonder een kernexplosie te veroorzaken. Hoewel radiologische wapens niet vielen onder VN-resolutie 687 uit 1991, die Irak verplichtte massavernietigingswapens te vernietigen, zou Ekeus hebben geadviseerd om radiologische wapens onder VN-resolutie 707 te laten vallen, die betrekking had op het gehele Iraakse nucleaire programma (zie pag. 40/2-'92).

Op 20 november verklaarde Ekeus dat Irak nog steeds informatie over zijn arsenaal Scud-raketten achterhield. Deze beschuldiging werd op 22 november met klem tegengesproken door een functionaris van het Iraakse ministerie van buitenlandse zaken, die de nadruk legde op Iraks voortdurende samenwerking met de Speciale Commissie.

De besprekingen tussen Ekeus en Iraakse functionarissen, die ten doel hadden om nieuwe informatie te verkrijgen over Iraks chemische en biologische wapens alsmede over diens rakettenprogramma werden op 27-29 november in Bagdad hervat.

Raketonderdelen in beslag genomen

Op 9 december bevestigde de Jordaanse minister van buitenlandse zaken Abdul-Karim Kabariti dat de Jordaanse politie eind november op de luchthaven van Amman ongeveer 115 voor Irak bestemde onderdelen voor raketgeleidingsapparatuur in beslag had genomen.

De Jordaanse verklaring werd krachtig tegengesproken door Irak. In reactie op onbevestigde berichten over de inbeslagname had een Iraakse functionaris op 8 december verklaard dat Irak absoluut niet was ingegaan op een aanbod van een Jordaanse wapenhandelaar. Ook had hij beklemtoond dat Irak gehoor gaf aan de VN-resoluties over de Golfoorlog waarbij de invoer van materialen. die geschikt waren voor tweeledig gebruik, zonder voorafgaande toestemming van de UNSCOM werd verboden

Volgens deze functionaris had de Jordaanse wapenhandelaar de Iraakse autoriteiten benaderd met het aanbod om onderdelen te leveren voor een besturings- en geleidingssysteem voor raketten. Na de Iraakse weigering had de handelaar de raketonderdelen in Amman opgeslagen en te kennen gegeven bereid te zijn ze direct naar Irak te verzenden ,,zelfs zonder enige betaling te ontvangen". Volgens latere berichten waren de raketonderaelen afkomstig uit Rusland.

Aankondiging besprekingen met VN over olieverkoop

Een VN-woordvoerster maakte op 39 januari 1996 bekend dat de VN op 6 februari in New York besprekingen zouden beginnen met Irak over de verkoop van Iraakse olie krachtens VN-Veiligheidsresolutie 986 uit 1995, volgens welke de verkoop van Iraakse olie voor de aanschaf van dringend noodzakelijke humanitaire goederen aan een strenge VN-controle zou worden onderworpen (zie pag. 494/1 e.v.-'95).

Op 22 januari had VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali een verklaring uitgegeven waarin hij bevestigde dat Irak officieel akkoord was gegaan met de hervatting van de besprekingen over resolutie 986, die het voorheen had verworpen als een schending van de soevereiniteit van Irak. Eerdere besprekingen tussen Irak en de VN over de verkoop van olie waren in 1992 en 1993 afgebroken.

Besprekingen begonnen

Op 6 en 19 februari vonden in New York de besprekingen plaats met de VN over de beperkte verkoop van Iraakse olie krachtens resolutie 986. De delegaties stonden onder leiding van respectievelijk Abdal Amir al-Anbari, de Iraakse permanente vertegenwoordiger bij de VN tijdens de Golfcrisis. en Hans Corell, de belangrijkste juridische adviseur van de VN. Er werd geen akkoord bereikt maar beide partijen zeiden de onderhandelingen te willen hervatten in maart.

Op 20 februari zei vice-premier Tariq Aziz tegen het officiële Iraakse persbureau INA dat de onderhandelingen ,,positief" van aard waren en dat men overeen was gekomen dat beide partijen ,,aan hun superieuren zouden voorleggen wat wel en wat niet is bereikt". Beide delegaties hadden benadrukt dat de gesprekken puur ‚technisch" waren en dat iedere beslissing door hun respectieve politieke leiders moest worden geratificeerd In het geval van de VN moest dit geschieden door VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali na overleg met de leden van de VN-Veiligheidsraad

In een op 22 februari uitgegeven verklaring zei Boutros Ghali dat hij moed had gevat door de gesprekken Naar zijn menïng waren beide partijen hierdoor dichter bij een akkoord gebracht dat zou kunnen leiden tot de terugkeer van Iraakse olie op de wereldmarkt

UITKERINGEN AAN **SLACHTOFFERS GOLFOORLOG**

Het bestuur van de Compensatiecommissie van de Verenigde Naties in Genève besloot na een driedaagse vergadering, die op 11 oktober werd afgesloten, $ 8,2 mln aan schadevergoedingen uit te keren, die bestemd waren voor iedereen die tijdens de Iraakse bezetting van Koeweit een naaste verwant had verloren. De betaling van deze tweede tranche aan schadevergoedingen voor slachtoffers van de Golfoorlog (voor de eerste tranche, zie pag. 790/2/3-'94) werd vooral toegejuicht door Koeweit, waarvan de schadeclaims onder de tweede tranche opliepen tot ongeveer $ 3,62 mln.

Schadevergoeding British Airways aan gijzelaars

Op 8 november gelastte een Parijse rechtbank British Airways in totaal FF 25 mln uit te keren aan 61 Franse passagiers die zich op 2 augustus 1990 aan boord hadden bevonden van vlucht BA 149. Het toestel. dat vanuit Londen op weg was naar Madras en Kuala Lumpur, was vlak na de Iraakse invasie van Koeweit in Koeweit-Stad geland. Na de landing waren de passagiers door de Iraakse bezettingsmacht in gijzeling genomen en pas op 28 oktober 1990 vrijgelaten.

De rechtbank verklaarde in haar uitspraak dat British Airways ,,ernstig had gefaald in haar verantwoordelijkheid" voor de passagiers door geen rekening te houden met de gevaarlijke situatie in het Golfgebied. De rechtbank voegde eraan toe dat, ook al was de gijzeling van de British-Airways-passagiers ,,niet te voorkomen geweest, de gebeurtenissen desalniettemin niet onvoorspelbaar waren geweest. omdat Iraks territoriale aanspraken algemeen

bekend waren en men op de hoogte was van de Iraakse troepenbewegingen in de richting van de grens met Koeweit" op het moment dat het toestel op 1 augustus uit Londen vertrok. In een commentaar op hei argument dat het toestel in Koeweit was geland om Britse militairen af te zetten, zei de rechter dat dit niet ..juridisch kan worden vastgesteld" omdat het door de Britse regering werd ontkend.

Naar verwachting zouden andere schadeclaims door het Franse vonnis worden versterkt.

KOERDISCHE OVEREENKOMST

De twee rivaliserende Koerdische partijen, de Koerdische Democratische Partij (KDP) en de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) kwamen overeen om op 4 mei 1996 verkiezingen te houden voor de Nationale Assemblée van Koerdistan. Deze overeenkomst was het resultaat van besprekingen in Teheran op 5-9 oktober. (Voor het mislukken van eerdere besprekingen in Ierland, zie pag. 782/3-'95)

Hervatting vredesbesprekingen in Koerdistan

Onder auspiciën van de Verenigde Staten werden in november in Salahuddin, in het noordoosten van Irak, de vredesbesprekingen hervat die een einde moesten maken aan het conflict tussen de KDP en de PUK.

PRESIDENTIEEL REFERENDUM

In een nationaal referendum op 15 oktober gaf het Iraakse volk zijn goedkeuring aan een nieuwe ambtstermijn van zeven jaar voor president Saddam Hoessein. Volgens een officiële verklaring die op 16 oktober werd uitgegeven, behaalde Saddam 99,96 procent van de meer dan 8 mln geldige stemmen bij een opkomst van 99,47 procent.

Het referendum, waaraan de regerende Revolutionaire Commandoraad (RCC) in september zijn goedkeuring had gegeven (zie pag. 782/2-'95), werd van officiële zijde toegejuicht als een voorbeeld van ,,raadpleging en eerlijke keuze", maar lokte wijdverspreide kritiek uit onder oppositiepartijen en verscheidene Arabische buurlanden.

Reacties in binnen- en buitenland

De voornaamste sjiitische oppositiepartij, de Opperste Vergadering van de Islamitische Revolutie in Irak (SAIRI), hekelde het referendum op 15 oktober als ,,onwettig en onrechtmatig". Verscheidene Iraakse oppositiepartijen in Damascus sloten zich hierbij aan en dienden op 16 oktober een formeel protest in bij de Verenigde Naties.

In de Arabische landen kwam de felste kritiek van koning Hoessein van Jordanie. In een interview in de *Financial Times* van 16 oktober bekritiseerde hij het referendum, waarbij men slechts uit één kandidaat kon kiezen, als een doorzichtige ,,farce" die een bedreiging kon vormen voor de stabiliteit in de regio. De geldigheid van het referendum werd ook in twijfel getrokken door de officiële nieuwsmedia in Egypte, Koeweit en Saoedi-Arabië.

De enige Arabische leider die het referendum openlijk steunde was het Libische staatshoofd kolonel Moamer al-Kadhafi, die het op 16 oktober toejuichte als een daad van verzet tegen het westerse embargo van Irak.

Op 22 oktober vaardigden de Iraakse Ba'ath-partij en de RCC een gezamenlijk decreet uit waarin zij aankondigden dat de verkiezingen voor de Nationale Assemblée ,,begin volgend jaar" zouden plaatsvinden. Dit besluit volgde op een verklaring van vice-premier Tariq Aziz, op 17 oktober, dat de regering zich zou inzetten voor verdere politieke verandering en niet later dan februari parlementsverkiezingen zou houden en misschien zelfs presidentsverkiezingen met meer dan één kandidaat.

UITWIJZING IRAAKSE DIPLOMAAT UIT GROOT-BRITTANNIË

Op 25 oktober beval Groot-Brittannië de uitzetting van Khamis Khalaf al-Ajili, administratief attaché bij de afdeling voor Iraakse belangenvertegenwoordiging van de Jordaanse ambassade. Ajili zou er volgens berichten van worden verdacht een agent van de Iraakse inlichtingendienst te zijn, die was belast met het opsporen van in ballingschap levende tegenstanders van het Iraakse bewind. Een woordvoerder van het Iraakse ministerie van buitenlandse zaken ontkende de beschuldigingen en verklaarde dat het uitwijzingsbevel was gegeven nadat Ajili had geweigerd ,,samente werken" met Britse inlichtingendiensten.

KABINETSWIJZIGINGEK

Op 6 november werden de volgende kabinetswijzigingen bekend gemaakt:

Ondenvijs - Abd al-Jabbar Tawfiq Muhammad*; landbouw - Abd al-Ilah Hamid Muhammad Salih*: irrigatie - Mahmud Dhigab al-Ahmed+; huisvesting en wederopbouw - Ma'n Abdullah Sarsam*;
adviseur van de president met de rang van minister - Nizar Juma Ali al-Qasir+.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

De wijzigingen, die begin september vooraf waren gegaan door berichten over de vervanging van enkele ministers (onder wie Qasir), vielen samen met een oproep van president Saddam Hoessein om een einde te maken aan de corruptie binnen het overheidsapparaat.

De nieuwe benoeming voor de landbouwportefeuille werd noodzakelijk door het overlijden op 20 oktober van minister van landbouw, Khalid Abd al-Munim Rashid. Hij kreeg een hartaanval tijdens een congres van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties, dat hij in Rome bijwoonde.

Op 7 december benoemde Saddam Hoessein de voormalige president van de centrale bank, Hikmat Mizban Ibrahim, tot minister van financiën als opvolger van Ahmad Husayn Khudayyir (Ahmad al-Samarrai), die werd benoemd tot hoofd van het bureau van de president. Khudayyir volgde Hatim Hamdan al-Azzawi op, die presidentieel adviseur werd.

Deze wijzigingen, de laatste van een reeks in de afgelopen maanden (zie pag. 495/1-'95; 779/3-'95; 780/3-'95; 782/2-'95), kwamen na berichten dat Saddam steeds ontevredener werd over de economische situatie. Op 2 december verklaarde hij tijdens een kabinetsvergadering dat de regering bereid was strengere economische maatregelen te treffen om de waardevermindering van de dinar tot staan te brengen, de inflatie te bestrijden en de overheidsuitgaven te verminderen.

Medio december verlaagde de regering de officiële waarde van de dinar van $ 1 = 600 dinar tot $ 1 = 1.000 dinar. Vóór de Iraakse inval in Koeweit in 1990 was de wisselkoers $ 1 = 0,3 dinar geweest.

Abd al-Ghani Abd al-Ghafur werd op 3 januari 1996 benoemd tot minister van voorlichting en cultuur. Hij volgde Hamid Yusuf Hammadi op, die was aangesteld als adviseur van de president met de rang van minister.

VOORZITTER PARLEMENT OVERLEDEN

Op 19 november overleed de voorzitter van de Nationale Assemblée, Saadi

Mahdi Saleh in een ziekenhuis in de Jordaanse hoofdstad Amman, waar hij werd behandeld voor kanker Op 25 november koos de Nationale Assemblée Abd al-Baqi Abd al-Karini al-Sa'dun tot haar nieuwe voorzitter

BOMAANSLAGEN

Een woordvoerder van het oppositionele Iraaks Nationaal Congres (INC) zei op 21 november dat 12 mensen om het leven waren omgekomen en nog eens 20 mensen gewond waren geraakt. toen op 16 november een autobom ontplofte voor het hoofdkwartier van de Ba'ath-partij in het centrum van Bagdad Een paar weken voor dit incident waren In Salahuddin bij een bomaanslag in het hoofdkwartier van het INC op 31 oktober bijna 30 mensen om het leven gekomen, onder wie de veiligheidschef van het INC, Saif Rashid Sindi

Op 15 november verdedigde de voornaamste sjïitische oppositiegroepering, de Opperste Vergadering van de Islamitische Revolutie in Irak (SAIRI), haar recht om leden van haar gewapende Badr-brigade naar door Koerden gecontroleerde gebieden in het noorden van Irak te sturen, waar ze bases zouden hebben ingericht om hun strijd tegen het bewind van president Saddam Hoesseinvoort te zetten.

OLIE-OVEREENKOMST MET JORDANIË

Op 30 december ondertekenden de regeringen van Irak en Jordanië een contract over de levering van 3,1 mln ton Iraakse olie aan Jordanië in 1996. Op 25 december waren Irak en Jordanië in Bagdad besprekingen begonnen om de bilaterale samenwerking in de oliesector te bevorderen. In september hadden beide landen plannen goedgekeurd voor een gezamenlijke olieraffinaderij in de Jordaanse havenstad Akaba (zie pag. 783/1-'95).

AANKONDIGING PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij een decreet dat op 24 januari 1996 werd uitgevaardigd, stelde president Saddam Hoessein de datum van de volgende parlementsverkiezingen vast op 24 maart. Bij een ander decreet dat op dezelfde dag werd uitgevaardigd, werden de parlementsverkiezingen in Koerdistan uitgesteld op grond van het feit ,,dat het onmogelijk (was) om verkiezingen te houden totdat de situatie (was)genormaliseerd".

De laatste verkiezingen voor de 230 leden tellende Nationale Assemblée waren gehouden in april 1989.

NIEUWE OPPOSITIEGROEP

Op 18 februari opende een Iraaks oppositiegroep, die zichzelf Nationale Overeenstemming noemde, een kantoor in de Jordaanse hoofdstad Amman. Deze groep, die naar verluidt in 1991 was opgericht, werd geleid door secretaris-generaal Ivad Alawi en streefde naar de omverwerping van het ,,tirannieke regime" in Irak. Tot de leden behoorde de voormalige ambassadeur in Tunesië, Hamid Alwan al-Jabouri, die in augustus 1993 was overgelopen (zie pag. 871/3-'93).

Nationale Overeenstemming was de eerste Iraakse oppositiepartij die vanuit Jordanië opereerde. Zij zou de steun genieten van Koeweit en Saoedi-Arabië. De leiding van de groepering ontkende banden te hebben gehad met Hoessein Kamil.

OVERLOPERS NA TERUGKEER VERMOORD

De twee schoonzoons van president Saddam Hoessein, die in augustus 1995 met hun vrouwen waren gevlucht naar Jordanië (zie pag. 780/3 e.v.-'95), keerden op 20 februari 1996 met hun gezinnen terug naar Irak, nadat ze de verzekering hadden gekregen dat zij vergiffenis zouden krijgen. Het bericht dat beide mannen op 23 februari in Bagdad waren vermoord. leidde tot geschokte reacties en internationale woede.

De oudste van de twee, oud-minister van industrie en militaire industrialisatie luitenant-generaal Hoessein Kamil al-Majid (bekend als Hoessein Kamil), had de Jordaanse krant Al *Aswaq* gezegd - zijn laatste verklaring voor de terugkeer naar Irak - dat hij de verantwoordelijkheid op zich wilde nemen voor zijn daden in ruil voor een veilige reis naar huis en het voorrecht om zijn land te verdedigen tegen een Amerikaans complot. Op bet moment van hun vlucht naar Jordanië zouden hij en zijn broer kolonel Saddam Kamil Hoessein (bekend als Saddam Kamil), beiden getrouwd met dochters van Saddam Hoessein, een opstand tegen het Iraakse regime hebben beraamd. Het regime had beide mannen daarop verraders genoemd en Hoessein Kamil beschuldigd van plundering van de staatskas.

De onverwachte beslissing van de twee overlopers om terug te keren naar Irak, waarin hun beider echtgenoten kennelijk een belangrijke rol hadden gespeeld, werd gevolgd door het onheilspellende nieuws (in de ochtend van 23 februari bericht door het officiële Iraakse persbureau INA) dat zij van hun vrouwen waren gescheiden. Volgens het bericht weigerden de dochters van Saddam Hoessein ,,getrouwdte blijven met mannen die hun vaderland hadden verraden". Enkele uren later werd officieel



Een vooraanstaand lid van de Iraakse oppositiepartij Nationale Overeenstemming, Salah al-Shikali (r).staat op 18 februari 1996 bij de opening van een kantoor in de Jordaanse hoofdstad Amman de pers te woord.

bevestigd dat beide mannen waren doodgeschoten in hun ouderlijk huis in Sadiya, een van de buitenwijken van Bagdad, door hun verwanten Tahir Abdulqadir al-Majid en Ahmed Abdul Ghafur al-Majid. Dezen zouden op deze manier volgens de traditionele stamgewoonten de familie-eer hebben willen redden. Beide eerwrekers waren volgens het officiële bericht om het leven gekomen bij de moord. Zij kregen later een staatsbegrafenis.

De bijzonderheden over andere betrokkenen bij de moord warenverward. Volgens de meeste berichten was Hoessein Kamils vader, Kamil Majid, ook gedood evenals zijn twee zusters en een andere broer. Hakim Kamil geheten. Volgens onbevestigde berichten waren ook twee kinderen van de overlopers omgekomen bij de moordpartij. Volgens verschillende berichten waren de moorden gepleegd op bevel van Saddams zoons Udai en Qusai Hoessein, van wie bekend was dat zij Hoessein Kamil en Saddam Kamil vijandig gezind waren (zie pag. 781/2 e.v.-'95).

Reacties in binnen- en buitenland

De verontwaardiging over de moordpartij was algemeen. Volgens critici wees dit eens te meer op de wreedheid van het regime.

Op 24 februari zei de belangrijkste, in Iran gevestigde, sjiitische oppositiegroep SAIRI dat de moorden ,,deethiek van Saddam en zijn handlangers onthulden - (namelijk) beloften en afspraken niet nakomen". Ook het oppositionele Iraakse Nationale Congres (INC) sprak in een diezelfde dag uitgegeven verklaring zijn afschuw uit over de wreedheid van de regering en voegde eraan toe dat ,,er geen recht heerst in Irak". Tijdens een bezoek aan Londen zei koning Hoessein van Jordanië op 97 februari dat de moorden ,,iedervan ons verplichtten al het mogelijke te doen om veranderingen tot stand te brengen" in Irak. Egypte noemde de moorden een ,,betreurenswaardige" episode die ,,negatief zou uitpakken voor de reputatie van Arabieren in het buitenland".

LANDBOUWSAMENWERKING MET FRANKRIJK

Op 25-29 februari bracht minister van landbouw Abd al-Ilah Hamid Muhammad Salih een, door persbureau INA als ,,werkbezoek" bestempeld, bezoek aan Frankrijk op uitnodiging van de Iraaks-Franse Raad voor het Bedrijfsleven en de Handel. Tijdens het bezoek parafeerde hij een samenwerkingsovereenkomst op landbouwgebied met het Franse Landbouwschap.

(Vor.ber.pag. 778/3 e.v.-1995)

JORDANIË

BENOEMING KONINKLIJK ADVISEUR

Op 15 december 1995 benoemde koning Hoessein Tariq Ala al-Din tot zijn adviseur met de titel van minister.

BEGROTING 1996

Op 4 januari 1996 gaf het Huis van Afgevaardigden haar goedkeuring aan de begroting voor 1996. Deze zag er als volgt uit:

	1995	*1996*
	(JD mln)	
Inkomsten		
Rijk	1.440	1.575
Concessies	174	163
Afgeloste leningen	59	60
Totaal	1.673	1.798
Uitgaven		
Lopende uitgaven	1.225	1.328
Kapitaalinvesteringen	388	470
Totaal	1.613	1.798

Bron: *Middle East Economic Digest*

NIEUWE REGERING

Koning Hoessein benoemde op 4 februari een nieuwe regering. De belangrijkste verandering was de bevordering van Abdul-Karim Kabariti tot premier. Hij stond bekend als een trouwe volgeling van Hoessein. In die nieuwe functie was Kabariti de opvolger van veldmaarschalk Sharif Zaid ibn Shaker.

De verdeling van de portefeuilles zag er als volgt uit:

Premier. buitenlandse zaken en defensie - Abdul-Karim Kabariti+; hoger onderwijs - Abdullah Ensour*: binnenlandse zaken - Ahwad Khleifat+; openbare werken en huisvesting - Abdul Hadi al-Majali"; justitie - Abdul Karim al-Dughmi*: PTT - Jamal Sarayrah; water en irrigatie - Samir Qowar+; industrie en handel - Ali Abu al-Ragheb: toerisme en oudheden - Salih Irshaidat+; gemeentelijke- en plattelandszaken en milieu - Abdul Razzaq Tbeishat*; gezondheidszorg - Arif Betaynah; waqfs (religieuze schenkingen) en islam - Abdel-Salim al-Abbadi; planning - mevr. Rima Khalaf: energie en minerale hulpbronnen - Hashem Dabbas*; sociale ontwikkeling - Hammad Abu Jamous*; bevoorrading - Munir Sobar*: arbeid - Abdul Hafez Shakhanbeh*: cultuur - Ahmad Qudah*; landbouw - Mustafa Shneikat*: jeugd - Mohammed Daoudieh"; onderwijs - Munther al-Masri*; financiën - Marwan Awad*; voorlichting - Marwan Muasher*; bestuurlijke ontwikkeling - Kamal Nasser*; vervoer - Naser al-Lawzi*.

Staatsministers:
parlementaire aangelegenheden - Mohammed Thweib*; kabinetszaken - Hisham al-Tall+; buitenlandse zaken - Khalid Madadha*; staatsminister - Mufleh Rheimi*; staatsminister - Mahmoud Abdul Latif Hweimel*; staatsminister - Mohammed Odeh Njadat*: hoofd koninklijk hof - Awn Khasawneh*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.



SAIRI-voorzitter Mohammad Baker al-Hakim (1.)geeft in Koeweit Stad op 14 februari 1996 tijdens zijn officieel bezoek aan Koeweit een lezing over politieke veranderingen in Irak.



Enkele dagen voor zijn aftreden ontving premier Sharif Zaid ibn Shaker (r.)op 28 januari 1996 Yasser Arafat (l.),die op zijn eerste buitenlandse reis sinds zijn verkiezing tot president Amman aandeed.

De 46-jarige Kabariti behield de post van buitenlandse zaken, die hij in de regering-Shaker bekleedde, maar nam naast het premierschap ook de defensie-portefeuille van Shaker over.

Volgens de Middle East *Economic Digest* van 16 februari was het tot een confrontatie gekomen tussen Shaker en koning Hoessein ten aanzien van het tempo waarin de normalisering van de betrekkingen met Israël moest plaatsvinden en het verbreken van de contacten met Irak. Na zijn ontslagneming werd Shaker tot emir benoemd door de koning. Deze maatregel maakte het hem feitelijk onmogelijk nog langer enige rol van betekenis te spelen in de politiek.

Andere belangrijke benoemingen waren die van een volgeling van Kabariti, Awn Khasawneh, tot hoofd van het koninklijk hof en van de eerste Jordaanse ambassadeur in Israël, Marwan Muasher, tot minister van voorlichting.

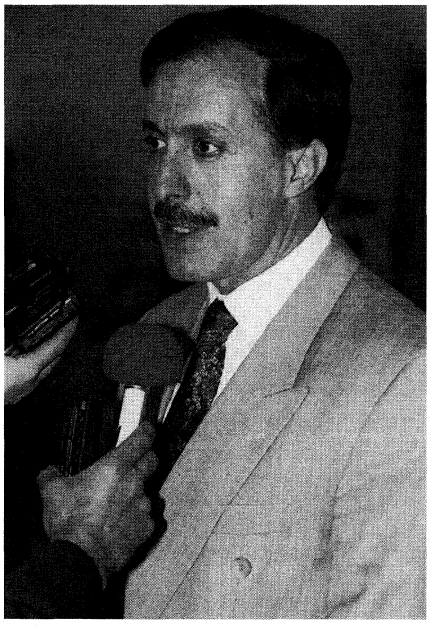
Een andere trouwe bondgenoot van Kabariti, Samih al-Batikhi, werd benoemd tot hoofd van de Algemene Inlichtingendienst als opvolger van Mustafa al-Qaysi.

ISLAMITISCHE LEIDER VEROORDEELD

Op 6 februari berichtte het persbureau Reuter dat de leider van de verboden Islamitische Bevrijdingspartij, Atta Abu Rushteh, tot een gevangenisstraf van drie jaar was veroordeeld wegens het belasteren van koning Hoessein.

IMF-LENING

Op 9 februari keurde het IMF op verzoek van de Jordanese regering een aanvulling goed van de huidige uitgebreide overeenkomst, met nieuwe leningen ter waarde van 200,8 mln SDRs (ongeveer $ 295 mln) op grond van de uitgebreide fondsfaciliteit (EFF).



De nieuwe premier van Jordanië, Abdul-Karim Kabariti.

Het macro-economisch aanpassings- en hervormingsprogramma van Jordanië was vanaf 1994 gesteund door een EFF-overeenkomst die in 1997 zou aflopen (zie pag. 503/2-'94). In een persbericht van 9 februari verklaarde het IMF dat Jordanië ,,goed had gereageerd" op het programma. In 1994-'93 lag de groei van het reële bruto binnenlands produkt (BBP)op 6 procent, bleef de inflatie rond de 3 a 3,5 procent schommelen en verminderde het tekort op de lopende uitvoerrekening met 7 procent van het BBP

Het IMF deelde mee dat het regeringsprogramma voor de middellange termijn voor de periode 1996-1998 de volgende doelen nastreefde: (i) het behalen van een gemiddeld jaarlijks groeipercentage van 6 procent voor het reële bruto binnenlands produkt (BBP);(ii) handhaving van lage inflatie overeenkomstig de gemiddelden in geindustrialiseerde landen; (iii) terugdringen van het tekort op de uitvoerrekening tot onder drie procent van het BBP gemiddeld; en (iv) het opbouwen van bruto surplus aan overheidskapitaal gelijk aan de waarde van importen voor ongeveer drie maanden.

AMERIKAANSE MINISTER VAN DEFENSIE OP BEZOEK

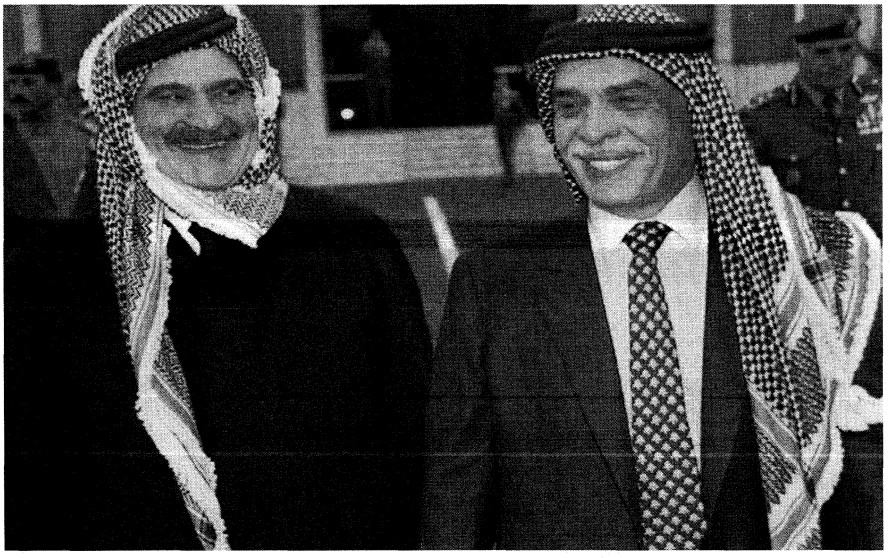
De Amerikaanse minister van defensie William J. Perry bracht op 7-8 januari een bezoek aan Jordanië. Naar verluidt zouden de Verenigde Staten een militair hulppakket ter waarde van $ 300 mln hebben aangeboden, waaronder 16 F-16-gevechtsvliegtuigen en 50 M60-tanks.

SAOEDISCHE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OP BEZOEK. TEGENBEZOEK VAN HOESSEIN

De betrekkingen tussen Jordanië en Saoedi-Arabië, die sedert de Golfoorlog van 1990-'91 aanmerkelijk waren bekoeld, verbeterden begin januari zichtbaar als gevolg van een bezoek van de Saoedische minister van buitenlandse zaken prins Saud al-Faisal. Hij was de hoogste Saoedische vertegenwoordiger die na de Golfoorlog een bezoek bracht aan Jordanië.

Tegenbezoek van koning **Hoessein**

Koning Hoessein bracht op 11-13 februari een bezoek aan Saoedi-Arabië, maar slaande er niet in koning Fahd ibn Abdul Aziz te ontmoeten. Desalniettemin verklaarde Hoessein dat zijn



Koning Hoessein (r.) en kroonprins Hassan ibn Talal (l.) op het militair vliegveld in Amman op 11 februari 1996 vlak voor hun vertrek naar Saoedi-Arabië.

bezoek succesvol was geweest en sprak hij de verwachting uit dat de betrekkingen tussen Jordanië en Saoedi-Arabië definitief een nieuw tijdperk zouden ingaan. Zijn bezoek was een reactie op het bezoek aan Jordanië in januari van de Saoedische minister van buitenlandse zaken Saud al-Faisal.

Ondanks zijn ziekte, slaagde koning Fahd erin om slechts enkele uren na het vertrek van koning Hoessein een kabinetsvergadering voor te zitten. Daarmee gaf hij voeding aan de veronderstelling dat hij de Jordaanse koning wilde terechtwijzen door hem niet te ontvangen. Volgens sommige waarnemers gaf het blijk van Fahd's aanhoudende weerzin om Hoessein's pro-Iraakse opstelling in de Golfoorlog te vergeten, ondanks de hardere lijn die Jordanië recentelijk jegens het regime in Bagdad volgde.

(Vor.ber.pag. 867/1/2-1995)

KOEWEIT

OPSCHORTING VAN ANTI-ROOKWET

De regering leed gezichtsverlies toen zij op 4 oktober 1995 de tenuitvoerbrenging van een strenge nieuwe anti-rookwet moest opschorten. Deze wet was wijd en zijd bekritiseerd als zijnde in strijd met de grondwet.

De wet, die op 1 oktober van kracht werd, legde bijna een algeheel rookverbod op in openbare gelegenheden; dit verbod gold ook op straat en in particuliere auto's. Om algemene steun voor de wet te verwerven had het ministerie van gezondheidszorg een campagne gelanceerd waarin werd uitgelegd dat roken in besloten ruimten (bijvoorbeeldin auto's) een gevaar voor de gezondheid vormde en dat rokers die gewend waren hun peuken uit het autoraam te gooien, bovendien brand konden veroorzaken.

(Vor.ber.pag. 783/1 e.v.-1995)

OMAN

GRATIE POLITIEKE GEVANGENEN

Radio Oman berichtte op 22 november i995 dat aan alle gevangenen die waren ,,betrokken bij verboden organisaties en publikaties" gratie was verleend door sultan Qaboos bin Said. In totaal werden op 22 november 139 gevangenen vrijgelaten.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 19 december wijzigde sultan Qaboos bin Said het kabinet. Ahmed bin Abdul Nabi Macki werd hoofd van het nieuwe ministerie van nationale economie. Macki was waarnemend minister van financiële en economische zaken geweest na de dood in september van vice-premier voor financiële en economische zaken, Qais Abdul-Munim al-Zawawi (zie pag. 784/1-'95). Volgens de *Middle East Economic Digest* van 5 januari 1996 zou Macki ,,toezicht" blijven uitoefenen op het ministerie van financiële en economische zaken, dat was omgedoopt tot ministerie van financiën.

Mohammed bin Nasser al-Khosaibi, tot dan toe directeur van het bureau van al-Zawawi, werd benoemd tot secretaris-generaal op het ministerie van nationale economie. een functie met de rang van minister. Sjeik Abdul Aziz bin Matar al-Azizi, gouverneur van de



Op 28 december 1995 bracht VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali (l.) een bezoek aan de Koeweits-Iraakse grens in het bijzijn van de UNICOM-bevelhebber. de Italiaanse generaal Gian Guiseppe Santillo (r., in uniform) en de Koeweitse ambassadeur bij de Verenigde Naties Mohammed Abulhassan (r.met bril).

provincie Niwar, werd benoemd tot minister van ambtenarenzaken. een post die tot dan toe door Macki was bekleed.

VIJFJARENPLAN

Begin januari 1996 maakte de regering bijzonderheden bekend van haar vijfjarenplan voor de periode 1996-2000. Het plan voorzag in een aanmerkelijke reductie van het begrotingstekort en een toename van de olieproduktie en -inkomsten; voorts beoogde het plan de bevordering van de voortgang van het proces van ,,Omanisering" door middel van veranderingen in het onderwijs- en arbeidsbeleid.

(Vor.ber.pag. 784/1-1995)

SYRIË

KABINETSWIJZIGING

Op 9 november 1995 volgde Danhu Dawud, tot dan toe staatsminister van kabinetszaken, Amin Abu al-Shamat op als minister van toerisme. Voor Shamats ontslag uit het kabinet werd geen reden gegeven.

POLITIEKE GEVANGENEN VRIJGELATEN

Begin december werden maar liefst 1.200 politieke gevangenen. voor het merendeel leden en aanhangers van de Moslim Broederschap, uit de gevangenis ontslagen. Zij werden vrijgelaten in het kader van een algemene amnestie die door president Hafez al-Assad werd verleend ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de staatsgreep die hem aan de macht bracht.

In een interview met het dagblad *Al*-Ba'ath van 22 december zei minister van justitie Husayn Hassun dat de algemene amnestie gold voor 299.134, zaken, terwijl 32.011 zaken daarvan waren uitgesloten. Op 17 december berichtte Radio Monte Carlo dat er nog ,,maar twintig leden van de Moslim Broederschap en communisten, die hadden samengewerkt met de Moslim Broederschap," in Syrische gevangenissen zaten.

Volgens de Financial Times van 15 december konden ook leiders van de Moslim Broederschap die in ballingschap hadden geleefd, dankzij de amnestie terugkeren naar Syrie. Medio december zou Abdel-Fatah Abu Ghadda. voormalig secretaris-generaal van de Moslim Broederschap, na een ballingschap van zestien jaar zijn teruggekeerd naar Syrië.

OVERLEG OVER WATERAANGELEGENHEDEN MET IRAK

Syrische en Irakese functionarissen hadden op 10-15 februari 1996 in de hoofdstad Damascus een reeks gesprekken over wateraangelegenheden.

Na de bijeenkomst maakten beide partijen bekend dat zij overwogen maatregelen te nemen tegen Europese bedrijven die Turkije behulpzaam waren bij het aanleggen van dammen in de rivieren de Eufraat en de Tigris. Zowel Syrië als Irak vreesde dat Turkije de toevoer van water uit beide rivieren wilde reduceren door het een andere loop te geven met het oog op waterkracht- en irrigatieprojecten. De Eufraat en de Tigris ontsprongen in Turkije, maar waren van vitaal belang voor de watervoorziening van Syrië en Irak.

BETREKKINGEN MET IRAN

De eerste vice-president van Iran, Hassan Ebrahim Habibi, bracht op 27-29 februari een bezoek aan Syrië. Uit recente berichten was naar voren gekomen dat de betrekkingen tussen beide landen onder druk waren komen te staan met betrekking tot de kwestie van het vredesproces in het Midden-oosten. Iran zou zich verzetten tegen voortzetting van de vredesbesprekingen, die in de Amerikaanse staat Maryland tussen Syrië en Israël werden gehouden (zie pag. 206/2/3-'96).

In een interview voor Radio Monte Carlo op 27 februari zei de Syrische vicepresident Abdel Halim Khaddam dat de ,,geruchten" over een verschil van mening over het vredesproces ,.niet juist" waren. Syrië nam, zo stelde hij, ,,eenduidelijk standpunt in over vrede" en de Iraanse leiders begrepen dat standpunt. Bij zijn terugkeer naar Iran op 29 februari zei vice-president Habibi voor de Iraanse radio dat de Iraans-Syrische contacten ,,strategisch" waren en dat ,,geen enkele samenzwering de betrekkingen tussen beide landen kan verstoren".

(Vor.ber.pag. 637/1-1995)

BANGLADESH

AANHOUDENDE ANTI-REGERINGSDEMONSTRATIES. OPPOSITIE EIST VERVROEGDE VERKIEZINGEN ONDER NEUTRALE INTERIMREGERING. VERDERE ONTWIKKELINGEN

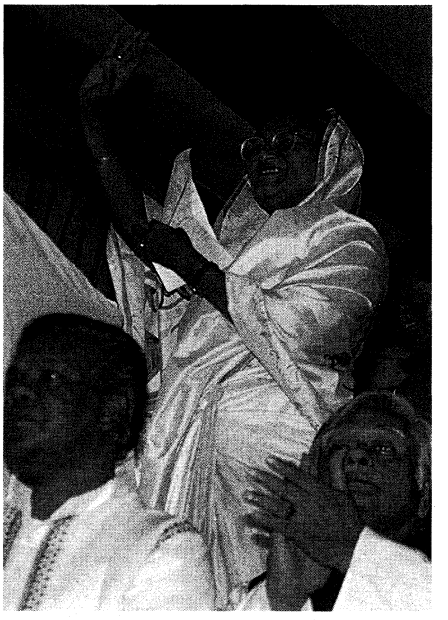
Ook in oktober 1995 organiseerden oppositiepartijen demonstraties tegen de regering van premier Khaleda Zia (zie pag. 786/2/3-'95) teneinde hun eis, om vervroegde algemene verkiezingen uit te schrijven onder een neutrale interimregering, af te dwingen. Van 16-19 oktober legde een langdurige algemene staking het leven in de grote steden lam. Daarbij kwam het tot gew-elddadige botsingen tussen aanhangers van de regerende Nationale Partij van Bangladesh (BNP) en oppositionele groepen. Hierbij vielen ten minste drie doden en naar verluidt meer dan 250 gewonden.

Op 7 oktober had een algemene 32-uursstaking het openbare leven in Dhaka, Chittagong, Barisal, Khulna en Svlhet stilgelegd.

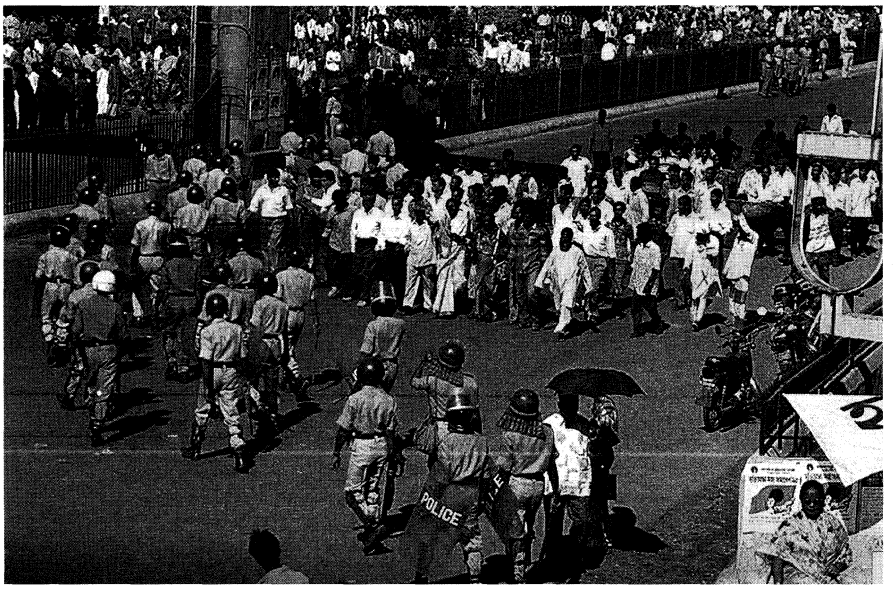
Regeringswijzigingen

Op 18 oktober maakte Zia de volgende kabinetswijzigingen bekend:

Minister zonder portefeuille - Keramat Ali+; wetenschap en technologie - M. K. Anwar+;



Leider van de oppositie en hoofd van de Awami Liga, Hasina Wajed. zwaait op 24 november 1995 naar aanhangers tijdens een bijeenkomst in Dhaka, waarop zij nieuwe landelijke stakingsacties aankondigt, als premier Zia geen gehoor geeft aan de eis van verkiezingen onder een neutrale interimregering.



Demonstranten van oppositionele groeperingen en leden van de oproerpolitie passeren elkaar op 14 november 1995 in Dhaka tijdens demonstraties tegen premier Zia's voornemen het door de oppositie geboycotte parlement te laten ontbinden om algemene verkiezingen mogelijk te maken.

godsdienstzaken - Abdul Mannan+; staatsminister voor scheepvaart - Shahjehan Seraj*.

* Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille

Parlement ontbonden na boycot tussentijdse algemene verkiezingen. Zia interimpremier

Op 24 november ontbond president Abdur Rahman Biswas het parlement. Tevens verzocht hij premier Khaleda Zia aan te blijven als interimpremier in afwachting van vervroegde algemene verkiezingen. Het besluit was een antwoord op de weigering van oppositiepartijen om deel te nemen aan tussentijdse algemene verkiezingen, die gepland waren op 15 december (maar die later op 3 december uitgesteld werden tot 18 januari 1996). Deze weigering maakte onderdeel uit van hun campagne om meer druk uit te oefenen op de regering om vervroegde algemene verkiezingen te houden onder een neutrale regering.

De tussentijdse algemene verkiezingen waren op 22 november aangekondigd om de zetels op te vullen die vrijgekomen waren, nadat in december 1994 meer dan 150 parlementariërs van de oppositie massaal opgestapt waren uit het parlement (zie pag. 215/2 e.v.-'95). In reactie hierop had premier Zia toendertijd de oppositiepartijen gewaarschuwd dat zij zich genoodzaakt zou zien de ontbinding van het parlement te adviseren, als zij het wetgevend proces zouden blijven belemmeren.

In een televisietoespraak op 24 november legde Zia uit dat het boycotten van de tussentijdse verkiezingen door de oppositiepartijen haar geen andere keuze liet dan de president te adviseren het parlement te ontbinden. Zia deed echter opnieuw een beroep op de oppositiepartijen om samen te werken teneinde ..deze jonge democratie te versterken".

De oppositiepartijen hadden hun stakingsacties in november opgevoerd. Van 11-16 november werd een nationale staking georganiseerd. Tijdens deze staking kwamen bij bomaanslagen in Dhaka vier personen om het leven. Op 6 november werd het openbaar vervoer in Dhaka lamgelegd toen meer dan 50.000 betogers gewelddadige demonstraties hielden waarbij naar verluidt tenminste 200 mensen werden gewond.

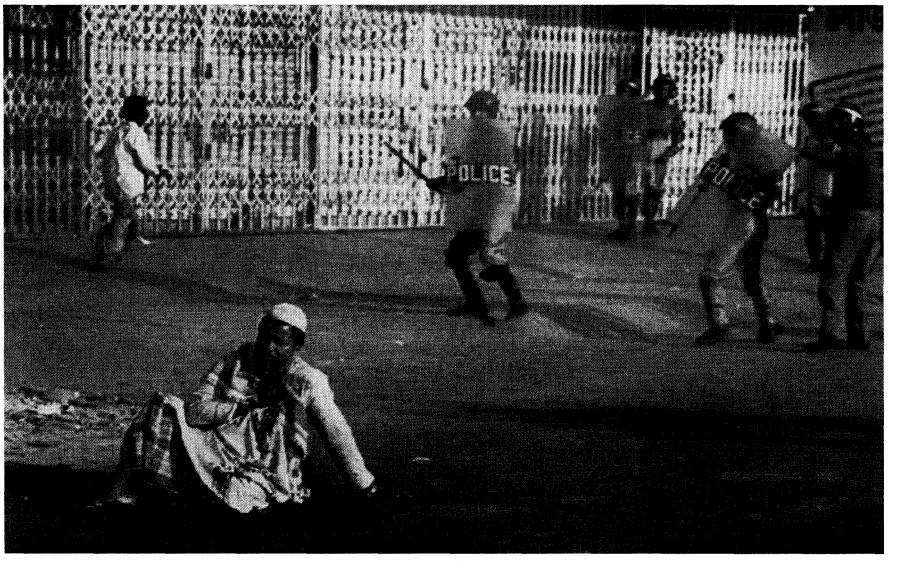
Algemene verkiezingen uitgesteld

Op 15 december maakte de Kiescommissie bekend dat de voor 18 januari 1996 geplande algemene verkiezingen zouden worden uitgesteld tot 7 februari in verband met de islamitische vastenmaand Ramadan en de viering van het islamitische feest Id al Fitr.

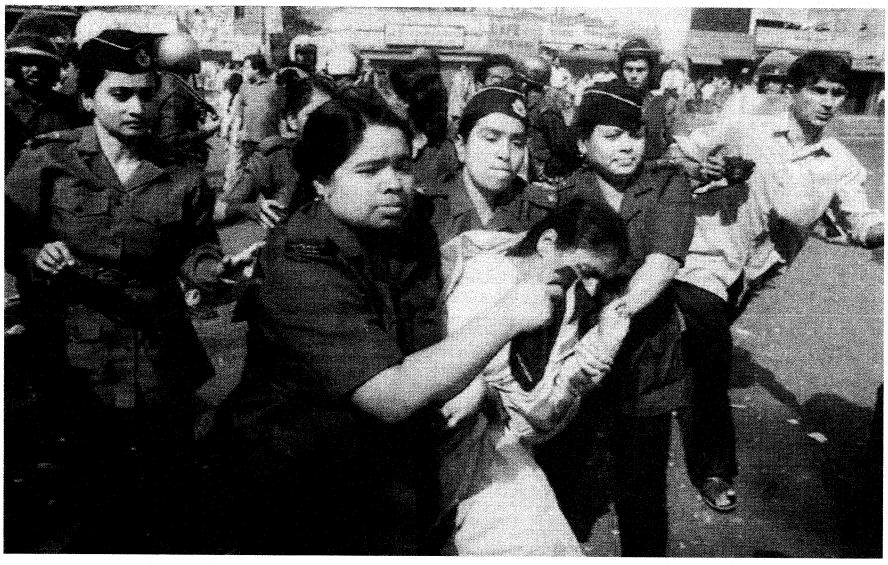
De oppositiepartijen bleven bij hun standpunt dat zij pas aan de verkiezingen zouden deelnemen, als er een neutrale interimregering zou worden benoemd. Op 9-11 december werden ruim vijftig mensen gewond tijdens gewelddadige demonstraties in Dhaka waarbij Zia's aftreden werd geëist. Op 20 december vielen er nog eens zeventig gewonden bij nieuwe demonstraties in Dhaka.

Opnieuw uitstel

De Kiescommissie maakte op 8 januari i996 bekend dat de algemene verkiezingen, die oorspronkelijk waren gepland op 18 januari 1996 en een paar weken eerder naar 7 februari waren verschoven, op 15 februari zouden worden gehouden. Dit besluit zou zijn *genomen* om gehoor te geven aan ,,mondelinge en schriftelijke verzoeken van de



Een man blijft op 10 februari 1996 gewond achter na te zijn getroffen door bomsplinters juist voor de aanvang van een door de oppositie geplande protestmars naar het huis van premier Zia, die echter door gewelddadig politieoptreden wordt verijdeld.



Een belangrijk oppositieleider van de Awami Liga, Motia Chowdhury (m.),wordt door de politie op 24 februari 1996 aan het begin van een meer dagen durende staking in Dhaka gearresteerd.

belangrijkste politieke partijen". De oppositiepartijen, aangevoerd door de Awami Liga, meldden echter dat ze de verkiezingen zouden boycotten, als premier Khaleda Zia niet onmiddellijk de macht zou overdragen aan een neutrale interimregering.

OMSTREDEN ALGEMENE VERKIEZINGEN. MASSALE PROTESTEN EN ARRESTATIES

Wijdverbreide gewelddadigheden, een lage opkomst en een bijna volledige boycot door de belangrijkste oppositiepartijen tastten de geloofwaardigheid aan van de omstreden parlementsverkiezingen die op 15 februari 1996 werden gehouden.

Hoewel de regerende Bangladesh National Party (BNP) van interimpremier mevrouw Khaleda Zia, zoals werd verwacht, een overweldigende overwinning behaalde, deden de oppositiepartijen onder leiding van de Awami Liga van sjeik Hasina Wajed de uitslag van de hand als zijnde ,,van nul en generlei waarde" en eisten zij dat er binnen 90 dagen nieuwe verkiezingen zouden worden gehouden onder een neutrale overgangsregering. Ook internationale waarnemers hadden twijfels over de legitimiteit van de verkiezingen, die zij ,,van begin tot einde dubieus" noemden.

Alle drie de belangrijkste oppositiepartijen - Awami Liga. de Jativa Partii en Jamaat-i-Islami Bangladesh - boycotten de verkiezingen. Van de 41 kleinere partijen die officieel waren geregistreerd voor de verkiezingen, had geen enkele meer dan 0,3 procent van de stemmen behaald bij de vorige algemene verkiezingen in 1991 (zie pag. 344/3 e.v.-'91). Volgens de uitslag die eind februari werd bekendgemaakt voor 214 van de 300 zetels, bleek dat de BNP er 212. een bedenkelijk groot aantal, had gewonnen. Eén zetel ging naar een onafhankelijke kandidaat en de andere naar de oppositionele Nationale Democratische Alliantie (NDA).

De verkiezingen werden overschaduwd door politiek geweld in het hele land. In de aanloop naar de verkiezingen in de eerste helft van februari lieten volgens berichten 14 mensen het leven en op de verkiezingsdag zelf zouden nog eens 15 anderen om het leven zijn gekomen bij gewelddadigheden. De verkiezingen werden ongeldig verklaard in meer dan 2.000 stembureaus, waarvan bij 300 als gevolg van geweld. tussen aanhangers van rivaliserende partijen. De lage opkomst - volgens schattingen niet meer dan 10 procent - was volgens de regering te wijten aan de grootschalige intimidatiecampagne van de oppositiepartijen De oppositiepartijen, die op de verkiezingsdag een algemene staking van 48 uur hadden georganiseerd, beweerden van hun kant dat de lage opkomst een demonstratie was van de protesten onder de bevolking tegen de regerende BNP.

Op 19 februari nodigde premier Khaleda Zia oppositiepartijen die de verkiezingen hadden geboycot, uit om met de regering te overleggen over een oplossing voor de politieke problemen van het land. In antwoord op vragen hoe zij stond tegenover de mogelijkheid van nieuwe verkiezingen, zei Zia dat ,,werkelijk alles besproken kan worden aan de onderhandelingstafel". Een eerder voorstel op 13 februari van interimpremier Zia om te onderhandelen over nieuwe verkiezingen op een niet nader genoemde datum waaraan iedereen zou meedoen, was door de drie grote oppositiepartijen als ,.onoprecht" van de hand gewezen.

Massale protesten en arrestaties

Op 18 februari richtten de oppositiepartijen een verzoek tot president Biswas om de verkiezingen ongrondwettig



BNP-aanhangers betuigen onder aanvoering van hun jeugdleider en oud-burgemeester van Dhaka. Mirza Abbas (3de v.l.), op 28 februariin Dhaka hun steun aan premier Zia.

te verklaren. Een dag later verwierpen zij ook het aanbod van premier Zia voor een open dialoog. Zij maakten van de gelegenheid gebruik om een non-coöperatiecampagne te beginnen uit protest tegen het feit dat de BNP aan de macht was gebleven via verkiezingen die zij een ,,farce" noemden. Op 24 februari begonnen anti-regeringsbetogers aan de eerste dag van een nationale staking voor onbepaalde tijd. Eind februari zouden tenminste 13 mensen in verschillende delen van het land zijn gedood bij gewelddadigheden die in verband stonden met de protestacties.

Berichten over hard regeringsoptreden tegen oppositiepartijen leken bevestigd te worden op 25 februari, toen de politie vier vooraanstaande leden van de Awami Liga en de Jatiya Partij arresteerde. De vier werden vastgehouden op grond van een wet uit 1974 die het de overheid toestaat arrestanten gedurende maximaal negentig dagen vast te houden, ook als er geen formele aanklacht tegen hen bestaat. Op 27 februari waarschuwden oppositiepartijen voor een op handen zijnde burgeroorlog, toen twee andere belangrijke leden van de Awami Liga en Jamaat-i-Islami werden opgepakt. Op 29 februari nam de dreiging van een gewelddadige confrontatie toe. Op die dag braken er hevige rellen uit in de havenstad Chittagong na de arrestatie van de burgemeester van de stad, een lid van de Awami Liga, die er door de BNP van beschuldigd was de protesten tegen de regering aan te wakkeren. Duizenden mensen zouden uit Chittagong zijn gevlucht om te ontkomen aan de wanordelijkheden.

(Vor.ber.pag. 785/3 e.v.-1995)

BHOETAN

PROTESTMARS

Meer dan 150 mensen die deelnamen aan een vredesmars van Nepal naar de Bhoetaanse hoofdstad Thimphu, werden op 17 januari 1996 bij de grens met Nepal door de Indiase politie gearresteerd. De mars, die in de provincie Jhapa in het oosten van Nepal van start ging, was georganiseerd door de Hulpbeweging van het Coördinatiecomité (AMCC, een Bhoetaanse organisatie die Bhoetanen van Nepalese afkomst vertegenwoordigt) om de vrijlating te eisen van de mensenrechtenactivist Teknath Rizal.

Rizal had actie gevoerd voor de rechten van etnische Nepalezen in Bhoetan en was na demonstraties in het hele land in 1989 wegens verraad tot levenslang veroordeeld. Veel etnische Nepalezen, die hindoe waren, klaagden over religieuze discriminatie, en waren nog verder in het nauw gedreven door de invoering van de boeddhistische Driglam Namzha-gedragscode in 1990. Ze waren Bhoetan in groten getale ontvlucht, in sommige gevallen naar vluchtelingenkampen in de Indiase staten Assam en West-Bengalen (hoewel de meesten naar Nepal waren gegaan). In september 1991 had India Bhoetan de garantie gegeven dat het geen tegen Bhoetan gerichte acties van etnische Nepalese vluchtelingen zou tolereren (zie pag. 55/2-'91).

Op 6 januari had Bhoetan India verzocht zijn belofte na te komen en te verhinderen dat in Nepal woonachtige Bhoetaanse vluchtelingen via Indiaas grondgebied Bhoetan zouden betreden.

(Vor.ber.pag. 498/3-1995)

INDONESIË

ARRESTATIE VAN VERMEENDE EXTREEM-LINKSE ACTIVISTEN. PROCES TEGEN BINTANG

Op 16 november 1995 berichtte de Jakarta Post dat op Midden-Java 300 vermeende extreem-linkse activisten waren gearresteerd.

Volgens het bericht beschuldigden de militaire autoriteiten de arrestanten van subversieve activiteiten die vergelijkbaar waren met die van de verboden Communistische Partij van Indonesië (PKI). In de maanden voorafgaand aan de arrestaties hadden hoge legerfunctionarissen en regeringsambtenaren gewaarschuwd voor het gevaar van een opleving van het communisme in Indonesië (zie pag. 873/2 e.v.-'95).

Proces tegen Bintang Pamungkas begonnen

Op 15 november begon in Jakarta het proces tegen Sri Bintang Pamungkas, voormalig lid van het Huis van Afgevaardigden, die ervan beschuldigd werd president Soeharto beledigd te hebben (zie ook pag. 505/2-'95).

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 6 december wijzigde president Soeharto de regering halverwege haar zittingsperiode, wat nog nooit eerder was voorgekomen.

Hartoto, die tot dan toe coördinerend minister van industriële zaken en handelsaangelegenheden was geweest, werd benoemd op de nieuwe post van coördinerende minister van produktie en distributie. Zijn oude functie werd cpgehcvcn. Satric Budiarjo Yudono werd ontslagen als minister van handel en de minister van industrie, T. Ariwibowo. werd tevens met de portefeuille van handel belast.

Volgens de *Financial* Times van 7 december werd de regeringswijziging beschouwd als een reactie op het feit dat Indonesië in juni het eerste handelstekort in vier jaar had geboekt, en op ,,een gebrek aan coördinatie tussen ministers bij de formulering van het beleid".

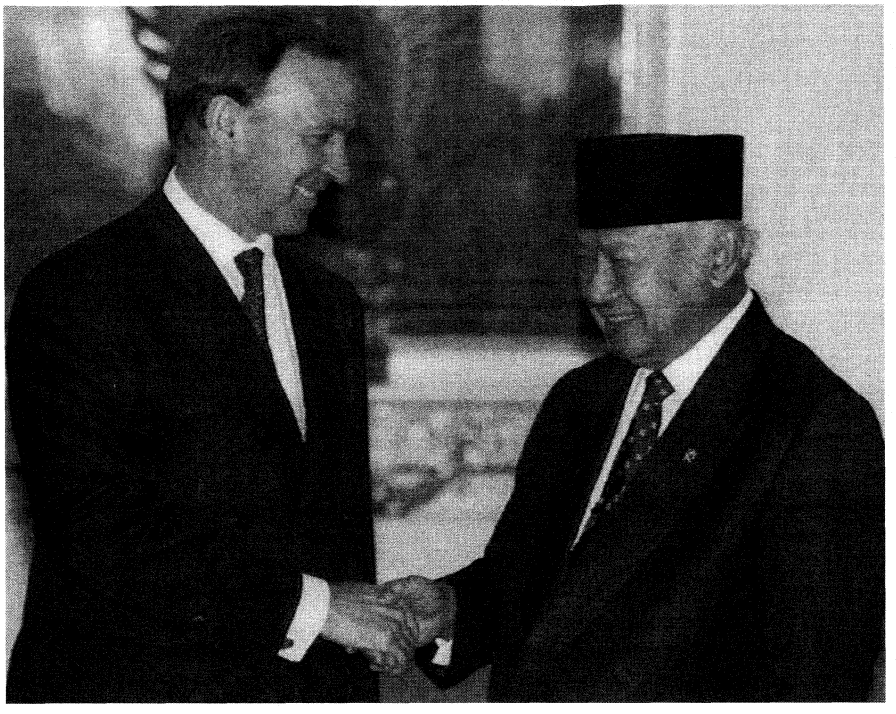
Habibie herkozen als ICMI-voorzitter

De Far Eastern *Economic* Review van 21 december berichtte dat staatsminister voor onderzoek en technologie B. J. Habibie, één van Soeharto's naaste vertrouwelingen, was herkozen als voorzitter van het Indonesische Verbond van Moslim-intellectuelen (ICMI) voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar. Volgens sommige waarnemers vormde dit verbond mogelijk een tegenwicht tegen de strijdkrachten, die een overheersende rol speelden in de politiek.

VEILIGHEIDSOVEREENKOMST MET AUSTRALIË

Na achttien maanden van geheime onderhandelingen ondertekenden Australië en Indonesië op 18 december een veiligheidsovereenkomst over militaire samenwerking.

De Overeenkomst over Veiligheidshandhaving werd ondertekend door de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas en zijn Australische ambtgenoot Gareth Evans, in het bijzijn van de Indonesische president Soeharto en de Australische premier Paul Keating. Beide landen beloofden ,,elkaar te raadplegen in geval van een vijandelijke dreiging". Volgens Keating verplichtte de overeenkomst beide landen ook elkaar ,,regelmatig te raadplegen over kwesties die betrekking hebben op hun eigenveiligheid" en ,,gezamenlijke activiteiten op veiligheidsgebied te bevorderen". De Overeenkomst ging niet zo ver dat beide landen elkaar in geval van (militaire) nood automatisch te hulp snellen. Premier Keating noemde de Overeenkomst ,,een belangrijke stap naar een nieuwe politieke architectuur in de regio". President Soeharto liet weten dat hij van de Overeenkomst een



Na afloop van de ondertekening van de Overeenkomst over Veiligheidshandhaving schudden de Australische premier Paul Keating (1.)en de Indonesische president Soeharto (r.)elkaar op 18 december 1995 in het presidentieel paleis in Jakarta de hand.

grote bijdrage verwacht aan ,,de veiligheid en stabiliteit in de regio", alsmede aan ,,de economische ontwikkeling en voorspoed van beide landen".

Volgens de International *Herald* Tribune van 19 december zou een Australische diplomaat hebben verklaard dat de overeenkomst officieel een einde maakte ,,aan de grote bedreiging die Indonesië tien jaar geleden in de ogen van de meeste Australiërs voor het noorden vormde". De Economist van 23 december merkte op dat nog in 1987 in een Australisch militair Witboek ,,Indonesië in bedekte termen werd aangewezen als de ernstigste bedreiging voor de veiligheid van het land".

ONTWIKKELINGEN OP OOST-TIMOR. RELATIE MET PORTUGAL

Op 3-8 december bracht José Ayala Lasso, de VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, een bezoek aan Indonesië en Oost-Timor. Zijn bezoek viel samen met de herdenking op 7 december van het feit dat Indonesië twintig jaar eerder Oost-Timor was binnengevallen (zie pag. 543/1 e.v.-'76).

Op 5 december had Ayala Lasso in de Oosttimorese hoofdstad Dili een onderhoud met Indonesische functionarissen. Hij vertelde verslaggevers dat hij er bij hen op had aangedrongen de mensenrechtenkwesties op Oost-Timor op te lossen ,,door een dialoog met de plaatselijke bevolking aan te gaan".

In een op 13 december uitgevaardigde verklaring zei Ayala Lasso te geloven dat op Oost-Timor de mensenrechten op ,,zeer grove" wijze werden geschonden.

Op 7 december drongen ruim honderd Oosttimorezen en hun medestanders de Nederlandse en Russische ambassade in Jakarta binnen ter gelegenheid van de twintigste herdenking van de Indonesische inval in Oost-Timor.

De demonstranten eisten de terugtrekking van het leger uit Oost-Timor en een referendum over de toekomst van de provincie. De bezetting eindigde op 8 december, toen de demonstranten vrijwillig het ambassadeterrein verlieten. Zij werden door de politie verhoord, maar kort daarna op vrije voeten gesteld. Volgens de Far *Eastern Economic* Review van 21 december hadden de niet-Timorese demonstranten banden met een weinig bekende radicale groepering, de Democratische Volksunie (PRD) geheten.

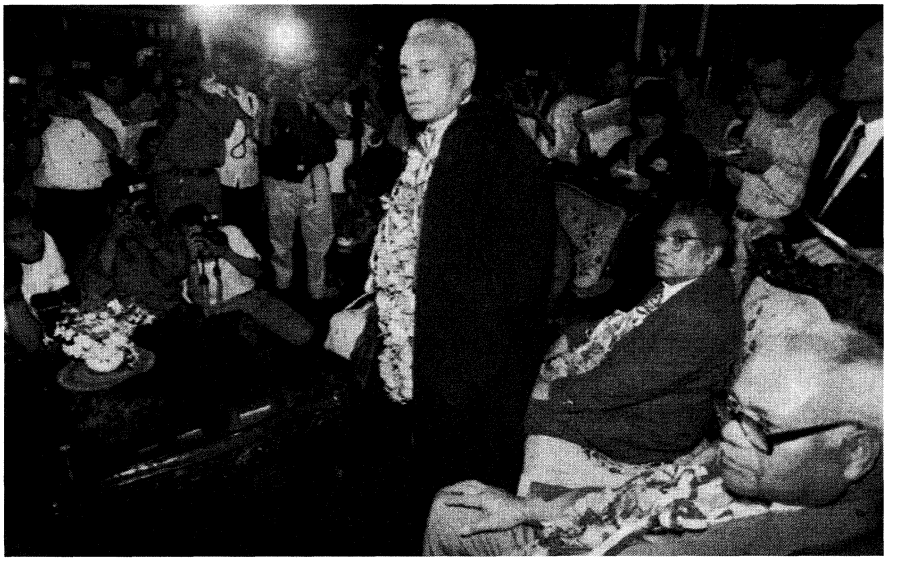
Zevendegespreksronde

Medio januari 1996 werd in Londen onder auspiciën van de Verenigde Naties de zevende gespreksronde over de kwestie-Oost-Timor gehouden tussen de ministers van buitenlandse zaken van Portugal en Indonesië.

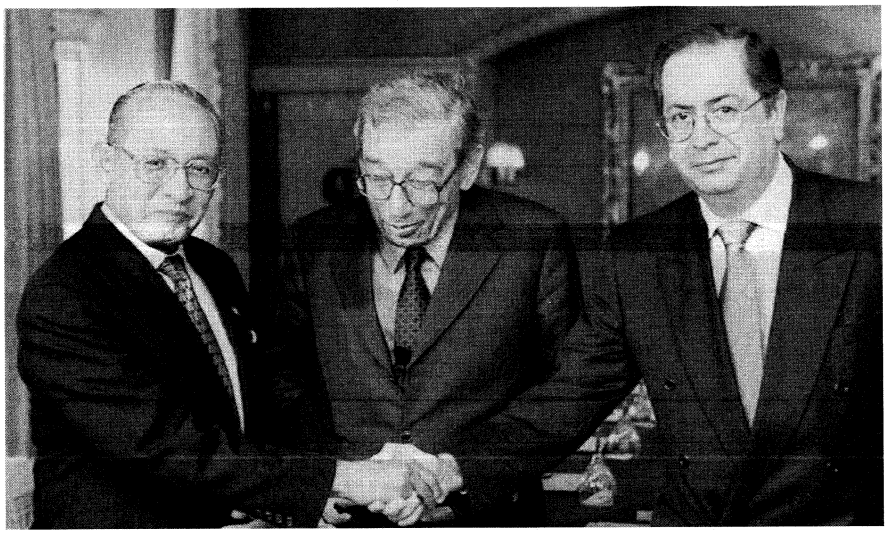
Tijdens de besprekingen stelde de Portugese minister van buitenlandse zaken Jaime Gama voor om overleg te voeren met de gevangen Oosttimorese verzetsleider José ,,Xanana" Gusmao. Op de vraag of op zijn voorstel positief was gereageerd antwoordde Gama: ,,het was geen officieel ja, maar het was ook geen duidelijk nee, laten we dus maar afwachten".

Portugees aanbod om herstel diplomatieke contacten

Op 29 februari gaf de Portugese pre-



Drie bejaarde Oosttimorese veteranen, Evaristo da Costa (rechtsvoor zittend op de bank). Domingos Soares (m..staande) en Armindo Amaral (r.,zittend) keren op 5 januari 1996 terug naar Oost-Timor, na van het eiland verbannen te zijn geweest sinds 1939.



De ministers van buitenlandse zaken van Indonesië en Portugal, resp. Ali Alatas (1.)en Jaime Gama (r.)poseren samen met VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali (m.)voor aanvang van hun besprekingen over Oost-Timor in Londen op 16 januari 1996.

mier Antonio Guterres ten overstaan van verslaggevers te kennen dat zijn regering bereid zou zijn de diplomatieke contacten met Indonesië gedeeltelijk te herstellen in ruil voor de vrijlating van de Oosttimorese verzetsleider Jose Xanana" Gusmao (zie pag. 657/2/3-'93).

Premier Guterres zou het aanbod naar verluidt gedaan hebben tijdens een korte ontmoeting met de Indonesische president Soeharto in de Thaise hoofdstad Bangkok. Beide leiders waren in Bangkok in verband met het bijwonen van de eerste Euro-Asiatische top, die op 1 maart zou beginnen. Op die dag begroette de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas het aanbod met gepaste voorzichtigheid en zei hij dat zijn land het voorstel in ogenschouw zou nemen en ,,bekijken in welke context het werd gedaan en het niet van tafel te vegen".

BEGROTING 1996-'97. ANDERE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Op 4 januari 1996 presenteerde president Soeharto het Huis van Afgevaardigden een sluitende begroting voor 1996-'97.

In de begroting werd ervan uitgegaan dat de uitgaven met meer dan 16 procent zouden stijgen tot Rp 90.600 mrd ($ 1 = Rp 2.288 op 5 januari 1996). De regering vertrouwde erop dat uit hogere belastingopbrengsten afkomstige inkomsten de begroting in evenwicht zouden houden. Niet uit olie afkomstige inkomsten zouden 70 procent van de totale inkomsten uitmaken. De regering had plannen om het tekort op de lopende rekening te verminderen van $ 7,9 mrd, ofwel 3,8 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) in het belastingjaar 1995-'96, tot $ 6,9 mrd, ofwel 3,1 procent van het BBP.

Op 8 januari maakte minister van arbeid Abdul Latief bekend dat het minimumloon vanaf april 1996 met gemiddeld 10,63 procent zou worden verhoogd.

In 1995 bedroeg de gemiddelde stijging ruim 18 procent, hoewel het officiële inflatiepercentage in dat jaar 8.64 procent was. In 1995 hadden er in Indonesië stakingen en arbeidsconflicten plaatsgevonden, toen werknemers betoogden tegen werkgevers die volgens eerstgenoemden niet het minimumloon betaalden.

Op 26 januari verlaagde de regering in het kader van een langverwacht dereguleringsprogramma de invoertarieven op 428 produkten en schafte zij een groot aantal beperkingen op buitenlandse investeringen af.

Volgens een bericht in de Financial *Times* van 17 januari had Soeharto een speciaal fonds (het Fonds voor Zelfstandige Voorspoed) in het leven geroepen dat verplichte bijdragen van grote Indonesische bedrijven zou beheren. Dit initiatief was ogenschijnlijk bedoeld om de armoede te verminderen.

Krachtens dit plan zouden bedrijven met een jaarwinst na belasting van meer dan Rp 100 mln worden verplicht 2 procent van hun verdiensten te storten in dit fonds. waarvan Soeharto voorzitter was. Vervolgens zou het fonds armoedebestrijdingsprogramma's ten uitvoer brengen.

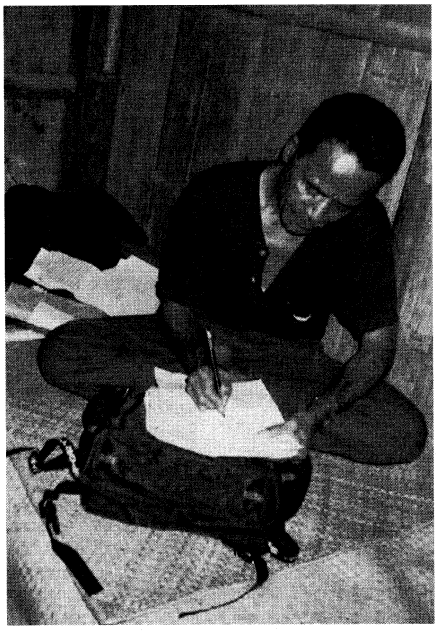
Vergunning voor politieke vergaderingen afgeschaft

Op 11 januari berichtte de Far Eastern *Economic* Review dat de regering de ver-eiste vergunning voor congressen en politieke vergaderingen had afgeschaft. Organisatoren hadden echter nog steeds toestemming van de politie nodig voor openbare bijeenkomsten, zoals straatbetogingen en protestdemonstraties.

OPM ONTVOERT LEDEN NATUURWETENSCHAPPELIJKE EXPEDITIE

Op 8 januari werden 26 leden van een natuurwetenschappelijke expeditie, die bestond uit twee Nederlanders, vier Britten, een Duitser en negentien Indonesiërs, ontvoerd in het Centrale Bergland van de grootste, meest oostelijke en minst toegankelijke provincie van Indonesië, Irian Jaya (het voormalige Nederlands Nieuw-Guinea). De ontvoering was het werk van leden van de afscheidingsbeweging Organisatie Vrij Papoea (Organizasi Papua Merdeka, OPM).

Er werd geen losgeld geëist. Op 12 januari werden negen Indonesische gijzelaars - allen inwoners van het dorp Mapnduma in het noorden van het Lorentz-natuurreservaat waar de ontvoe-



Oosttiniorese rebellenleider Ryak Leman schrijft in Macau een verslag over de activiteiten van de rebellen op Oost-Timor, dat later. op 6 januari 1996. aan Portugese sympathisanten werd overhandigd.

ring plaatsgreep- door hun ontvoerders vrijgelaten, zo berichtte *NRC/H'Blad* uit betrouwbare bron te hebben vernomen. Brigade-generaal Suwarno Aditvijoyo, hoofd woordvoering van de Indonesische strijdkrachten (ABRI) meldde op 13 januari echter dat de gijzelaars waren bevrijd door het Indonesische leger.

Op 15 januari lieten de ontvoerders opnieuw een gijzelaar vrij. Het ging om de 31-jarige Duitse antropoloog en staflid van het Wereld Natuurfonds (WWF) Frank Momberg. Hij had een brief bij zich van Kelly Kwalik, de OPM-commandant in het gebied, waarin sprake was van twee hoofdeisen: bewijsbare publiciteit in de wereldpers over de doelstellingen van de OPM en een vrije aftocht voor de ontvoerders. Momberg had met de hand op de bijbel moeten beloven dat hij zou terugkeren naar de plek waar de overige gijzelaars werden vastgehouden, als de ontvoerders een beroep op hem zouden doen. Na zijn vrijlating werd hij in een helikopter van de zending overgevlogen naar Wamena, een stadje in de Baliemvallei in het regentschap Jayawijaya (Centrale Bergland), waar hij na aankomst door artsen werd onderzocht en door Indonesische militairen ondervraagd. Momberg was zelf bereid om als bemiddelaar op te treden en zich beschikbaar te houden Hiervoor kreeg hij echter geen toestemming van de Duitse ambassade

Volgens waarnemers was het lang niet zeker dat de Indonesische militairen, die hun tijdelijk hoofdkwartier in Wamema hadden opgeslagen, zouden instcmmcn met de publiciteitseis van de OPM. Hun ..Operatie Bevrijding" stond ter plaatse onder leiding van brigadegeneraal Prabowo Subianto. commandant van het Korps Bijzondere Troepen (Kopassus, het elitekorps van de Indonesische strijdkrachten) en schoonzoon van president Soeharto. Naar verluidt zou Prabowo Subianto er persoonlijk op toezien dat de hele affaire werd afgewikkeld via onderhandelingen. Desalniettemin werd een nog onbekend aantal manschappen van de commandotroepen gedropt ten noordoosten van Mapnduma. De mensenrechtenorganisatie Tapol zei, aldus de Volkskrant van 15 januari, beducht te zijn voor een gewelddadige afloop van de ontvoering. Zij achtte het een slecht voorteken dat de Indonesische autoriteiten commando's van de Kopassus-eenheid inschakelde, die in het recente verleden een slechte reputatie opbouwde in Irian Jaya door met bruut geweld op te treden tegen de plaatselijke bevolking (zie pag. 505/3-'95).

Op 22 januari lieten de ontvoerders de Irianese gids en begeleider van de ontvoerde expeditieleden uit Jakarta, Jacobus Mandipa, vrij. Eerder al, op 17 januari, hadden diens vrouw en hun zes maanden oude baby „volledige bewegingsvrijheid" gekregen in Mapnduma. Op 31 januari meldde zich een Papoea-gijzelaar in paniek via de radio. Hij had in opdracht van de ontvoerders de afgelopen weken het radiocontact verzorgd en was nu alleen door hen achtergelaten; hij vreesde door oprukkende commando's voor een OPM-lid te worden aangezien.

Het aantal gijzelaars dat zich nu nog in handen van de ontvoerders bevond bedroeg twaalf, waaronder de Nederlanders Mark van der Wal. staflid van het Wereld Natuurfonds, en Martha Klein, een medewerkster van de UNESCO in Jakarta, die naar verluidt vier maanden zwanger was

Bemiddelingspogingen

Op 25 januari keerde de rooms-katholieke bisschop van Jayapura, de Nederlander H.F.M Munninghoff, onverrichterzake terug van een ontmoeting met OPM-leden in Mapndema; de ontvoerders hadden de bisschop zelf om een onderhoud verzocht. Munninghoff sprak onder meer met OPM-leider Kelly Kwalik, een oud-leerling van hem op het seminarie, maar slaagde er niet in de gijzelaars vrij te krijgen. Het gesprek tussen Kwalik en de bisschop zou moeizaam zijn verlopen.

Volgens *NRC/H'blad* van 29 januari was Kwalik niet van plan zijn belangrijkste troefkaart uit handen te geven en stelde hij in het gesprek de volgende doelstellingen van de OPM aan de orde: zelfbeschikkingsrecht voor de Papoea-bevolking van Irian Jaya. herstel van traditionele landrechten, beëindiging van de milieuvernietiging als gevolg van de koper- en goudwinning door de Amerikaanse onderneming Freeport (zie pag. 505/3-'95) en respectering van de mensenrechten der Papoea's. De bisschop zou ook hebben aangedrongen op vrijlating van de Nederlandse Martha Klein vanwege haar zwangerschap. Overigens verkeerden alle gijzelaars in goede gezondheid.

Na de ontmoeting met kerkelijk bemiddelaar Munninghoff, die op niets uitliep, lieten de ontvoerders bijna drie weken niets meer van zich horen. Op 13 februari kwam bij het Internationale Rode Kruis (ICRC) een brief binnen van OPM-leider Kwalik met het verzoek om een ontmoeting met leden van de hulporganisatie. Als voorwaarde stelde Kwalik echter dat het Indonesische leger het gebied tussen Mapnduma en de voorgestelde ontmoetingsplaats geheel zou ontrui-



Brigade-generaal Prabowo Subianto (r.) krijgt op 4 december 1993 tijdens een ceremoniële plechtigheid ter gelegenheid van zijn benoeming tot hoofd van de Kopassus-eenheid een staf overhandigd door stafchef van het leger generaal Hartono (l.). De man die in de houding staat is brigade-generaal Soebagyo Hadi Siswoyo (m.).

men. Volgens een bron dichtbij het legerhoofdkwartier in Wamena gingen de Indonesische militairen akkoord met de ontmoeting en zouden zij bereid zijn de omgeving, conform de OPM-eis, te ontruimen.

Tussen 23-26 februari vonden er een aantal gesprekken plaats tussen een ICRC-delegatie en de OPM in het dorp Geselama, zo'n dertig kilometer ten westen van Mapnduma, waar op 8 januari de gijzeling begon. De Rode Kruismedewerkers kregen de gijzelaars niet te zien, maar namen recente brieven in ontvangst, waaruit bleek dat hun gezondheidstoestand bevredigend was. Op 26 februari bereikten de onderhandelende partijen overeenstemming over een medisch onderzoek van de overgebleven 12 gijzelaars door een arts van de hulporganisatie.

Dit medisch onderzoek vond op 29 februari plaats op een onbekende plek in het binnenland van Irian Jaya. De betreffende arts stelde vast dat de gezondheidstoestand van de gijzelaars ,,naar omstandigheden redelijk" was.



DAP-parlementslid Lim Guan Eng (1.)arriveert op 29 januari 1996 samen met zijn vader. DAP-secretaris-generaal Lim Kit Siang en zijn dochter Rachael bij het Hooggerechtshof in Malakka. Tegen Lim junior loopt een aanklacht op grond van de Opruiingswet in verband met opmerkingen over de voormalige premier van de deelstaat Malakka, Rahim Thamby Chik (zie pag. 440/1-'95).

AARDBEVING

Een aardbeving met de kracht van 7.5 op de schaal van Richter trof op 17 februari het eiland Biak en verscheidene gebieden voor de kust van de provincie Irian Jaya. Er vielen meer dan honderd doden, mede als gevolg van de vloedgolven.

(Vor.ber.pag. 869/1 e.v.-1995)

MALEISIË

BEGROTING 1996

Op 27 november 1995 presenteerde vice-premier en minister van financiën Anwar Ibrahim de begroting voor 1996 aan de Dewan Rakyat (Huis van Afgevaardigden).

De begroting was er klaarblijkelijk op gericht het groeiende tekort op de lopende rekening aan te pakken (voor 1995 begroot op 18,1 mrd ringgit ofwel $ 7,1 mrd) en het tempo van de totale economische groei af te remmen. Anwar voorspelde dat het reële bruto binnenlands produkt (BBP)in 1996 met 8,5 procent zou groeien. De groei in 1995 werd geschat op 9,6 procent. Concrete maatregelen omvatten onder meer een verhoging van de verplichte pensioenbijdrage en strengere beperkingen op de aanschaf van onroerende goederen door buitenlanders.

VOORZITTER JONGERENVLEUGEL UMNO IN FUNCTIE HERSTELD

Op 22 januari 1996 werd Rahim Thamby Chik opnieuw aangesteld als voorzitter van de jongerenvleugel van de United Malays National Organization (UMNO), de belangrijkste partij in de regeringscoalitie. Hij was vrijgesproken van beschuldigingen van seksueel wangedrag en bedrog. Hij had in september 1994 voor onbepaalde tijd al zijn partij- en bestuurlijke functies neergelegd, toen de beschuldigingen in het openbaar werden gebracht, mede door toedoen van uitlatingen van de Democratische Actiepartij (DAP) (zie pag. 142/1-'95).

(Vor.ber.pag. 717/3 e.v.-1995)

THAILAND

VOORMALIG PARLEMENTSLID UITGELEVERD AAN VS

Het voormalige parlementslid van de oppositionele Chart Thai, Thanong Siripreechapong, werd op 18 januari 1996 uitgeleverd aan de Verenigde Staten. Hij moest daar terechtstaan op beschuldiging van betrokkenheid bij illegale drugshandel (zie pag. 511/2/3-'94 en 811/3-'94).

REGERINGSWIJZIGING

Premier Banharn Silpa-Archa voerde op 28 februari een kabinetswijziging door.

Buntham Khaewatthana van de Sociale Actie Partij (SAP) werd van de post van vice-premier overgeheveld naar die van minister in het bureau van de premier. Bunthams functie werd ingenomen door mede SAP-lid Montree Pongpanit, die tot dan toe minister van landbouw en cooperaties was geweest. Montree werd op zijn oude post opgevolgd door zijn voormalige onderminister, en eveneens lid van de SAP, Suwit Khunkitti.

Prasong Bunphong van de Nieuwe Aspiratie Partij (NAP),Charat Phuachuai van Palang Dharma en Rakkiat Sutthana van de SAP werden alledrie ontheven uit hun functie van minister in het bureau van de premier. Chatchai Ia-Sakul, tot dan toe onderminister van landbouw en cooperaties en NAP-lid werd tot minister in het bureau van de premier benoemd.



Premier Banharn Silpa-Archa tijdens een persconferentie in Bangkok op 3 november 1993.

LUCHTSPOORLIJN BANGKOK GEFINANCIERD

De Financial Times van 3 februari berichtte dat op 2 februari de laatste hand werd gelegd aan een lang uitgesteld financieringspakket voor het eerste uitgebreide vervoerssysteem van Bangkok (een luchtspoorlijn van 23,5 km door het centrum van de stad). Het pakket van $ 1,68 mrd was uitsluitend samengesteld uit particuliere fondsen. Volgens het bericht was het project hiermee het eerste uitgebreide stedelijk vervoersnet ter wereld dat werd gefinancierd zonder overheidssteun of onafhankelijke waarborgen.

OMSTREDEN ACTUALITEITENPROGRAMMA STOPGEZET

Begin februari verbood de regering de uitzending van een omstreden actualiteitenprogramma door het staatstelevisiestation Kanaal II.

De *Far* Eastern *Economic* Review van 29 februari meldde dat in het programma Mong Tang Moom (Verschillende Perspectieven) kritische vragen werden gesteld over een aantal politici; de krant noemde het uitzendverbod ,,een behoorlijke klap voor de persvrijheid in Thailand". Ook zes radioprogramma's van dezelfde presentator, Chirmsak Pinthong, werden medio februari uit de lucht genomen; deze programma's waren uitgezonden door een station dat in handen was van militairen.

(Vor.ber.pag. 880/2 e.v.-1995)

AUSTRALIË

MASSALE ARBEIDSONRUST

Op 21 november 1995 kwam een einde aan massale arbeidsonrust. Op die dag greep de Australian Industrial Relations Commission (AIRC), de belangrijkste arbitragecommissie van Australië, in door een regeling op te leggen.

Het conflict was begonnen bij de bauxietmijn Weipa in het noorden van Queenslarid. toen ongeveer 70 mijnwerkers in staking gingen wegens de boetes die ze opgelegd kregen, nadat ze geweigerd hadden akkoord te gaan met de individuele arbeidscontracten van de mijnbouwmaatschappij CRA. De stakers, die handhaving eisten van lonen waarover door de vakbonden was onderhandeld, kregen steun van de Australian Council of Trade Unions (ACTU), die opriep tot een landelijke solidariteitsactie. 's Lands havens en mijnen kwamen vervolgens door stakingen stil te liggen. Het ingrijpen van de AIRC voorkwam dat de actie zou overslaan naar andere sectoren van de economie.

Met de opgelegde regeling gelastte de AIRC beëindiging van alle acties in de industriële sector in ruil voor een onmiddellijke loonsverhoging van 8 procent (met terugwerkende kracht tot maart 1994) voor de stakende mijnwerkers van de Weipa-mijn.

ALGEMENE VERKIEZINGEN UITGESCHREVEN

In mei 1996 zou de driejarige zittingsperiode van het federale parlement zijn verstreken. Daarom schreef premier Paul Keating op 26 januari parlementsverkiezingen uit die op 2 maart zouden worden gehouden.

Naar verwachting zou het verbreken van de band met de Britse monarchie een belangrijk verkiezingsthema worden.

ELDERS IXL-PROCES

Op 29 januari begon in Melbourne het proces tegen John Elliot en drie andere ex-directeuren van de Elders IXL-groep, één van Australië's belangrijkste ondernemingen in de jaren tachtig, alsmede tegen twee voormalige werknemers van de Bank of New Zealand. De verdachten werden beschuldigd van diefstal van in totaal A$ 66,5 mln, samenspanning tot bedrog en het afleggen van valse of misleidende getuigenissen. Elliot, oud-voorzitter van de oppositionele Liberal Party, ontkende de in 1994 ingebrachte beschuldigingen en beweerde dat hij het slachtoffer van een politiek complot was. Verwacht werd-dat het proces een van de meest ingewikkelde en duurste rechtszaken zou zijn uit de Australische ondernemingsgeschiedenis.

EUTHANASIEWET

Het parlement van Noordelijk Territorium nam op 21 februari een wet aan, waarbij vrijwillige euthanasie werd gelegaliseerd voor ongeneeslijk zieke, volwassen patiënten. Volgens de ongekende Wet op de Rechten van Terminale Patiënten was het volwassen inwoners van de deelstaat, die gezond van geest waren en hooguit nog een jaar te leven hadden, toegestaan om doktoren te vragen hun leven te beëindigen.

(Vor.ber.pag. 799/2 e.v.-1995)

NIUE

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Zittend premier Frank Lui trad na de algemene verkiezingen van 16 februari 1996 aan voor een nieuwe ambtstermijn. Lui werd tijdens een vergadering van de nieuwe Fono (het parlement) op 23 februari met een krappe meerderheid van 11 tegen 9 tot premier gekozen voor Robert Rex jr., de zoon van Niue's eerste premier.

De verkiezingen voor de 20-leden tellende Fono gaven voor het eerst sedert 1974, toen Niue een autonoom gebied werd in vrije associatie met Nieuw-Zeeland, het beeld te zien van een strijd tussen politieke partijen. De oppositionele Volkspartij van Niue (NPP),onder leiding van Young Vivian, voerde een gedegen campagne met als uitgangspunt de beschuldigingen aan het adres van regering-Lui van betrokkenheid bij inheems wangedrag en corruptie. De aanhangers van premier Lui die als een, in veel lossere samenhang opererende, groep onafhankelijken aan de verkiezingen deelnamen, beschuldigden op hun beurt de NPP ervan een beroep te doen op Australische fondsen om te dingen naar de gunst van de 1233 stemgerechtigden van Niue.

Na zijn herverkiezing riep premier Lui op tot eenheid en vroeg hij de NPP hem te steunen omwille van het nationaal belang.

(Vor.ber.pag. 441/3-1993)

INDEX AFLEVERING NR. 3104

ALBANIË Implicaties van wet op volkenmoord **242**
Privatiseringen, begroting voor 1996 **242**
Akkoord over teruggave oorlogsgoud **243**
ARGENTINIË Ontspanning in betrekkingen met Groot-Brittannië **260**
Verkiezingen voor provincie en senaat **260**
President verzoekt uitroepen econnmische noodtoestand **261**
Scheuring in Frepaso **262**
AUSTRALIË Massale arbeidsonrust **303**
Algemene verkiezingen uitgeschreven **303**
Elders IXL-proces **303**
Euthanasiewet **303**
BANGLADESH Aanhoudende anti-regeringsdemonstraties **295**
Regeringswijzigingen **295**
Parlement ontbonden, Zia interimpremier **296**
Omstreden algemene verkiezingen **297**
Massale protesten en arrestaties **297**
BELGIË Spanningen over hervorming sociale zekerheid **241**
BHOETAN Protestmars **298**
BRAZILIË Hoofd privatiseringsprogramma treedt af **263**
Ontslagen in regering, schandaal rond Sivam **263**
Protesten tegennieuwelandwet **264**
BURKINA FASO Begroting voor 1995 **274**
Nieuwe premier, hervorming van regtringspartij **274**
Samenstelling kabinet **274**
DUITSLAND Minister van justitie treedt af **243**
Tekenen van stagnerende economie **244**
Werkgelegenheidsplan **244**
EGYPTE Fundamentalistisch geweld **285**
Vonnis leden Moslim Broederschap **285**
Parlementsverkiezingen **285**
Nieuwe regering **287**
Nieuwe oppositiepartij **287**
EQUATORIAAL GUINEE Presidentsverkiezingen **274**
EUROPESE UNIE Top Europese Raad in Madrid **246**
Criteria voor monetaire unie ter discussie gesteld **248**
Conflict met VS over hormoonvlees **249**
EVA Vrijhandelsakkoorden met Baltische staten **249**
GRIEKENLAND Nieuwe regering **249**
GUINEE Poging tot militaire coup **275**
GUINEE-BISSAU Fusie oppositiepartijen **276**
Grensgeschil met Senegal bijgelegd **276**
Regeringswijziging, samenstelling kabinet **276**
INDONESIË Regeringswijzigingen **298**
Veiligheidsovereenkomst met Australië **298**
Ontwikkelingen op Oost-Timor. relatie met Portugal **299**
Presentatie begroting voor 1996-'97 **300**
Ontvoering door OPM **300**
IRAK UNSCOM-rapporten **288**
Overleg over beperkte verkoop van Iraakse olie **289**
Uitkeringen aan slachtoffers Golfoorlog **289**
Presidentieel referendum **290**
Kabinetswijzigingen **290**
Nieuwe *parlementsvoorzitter* **291**
Aankondiging parlementsverkiezingen **291**
Nieuwe oppositiegroep **291**
Overlopers na terugkeer vermoord **291**
JORDANIË Begroting voor 1996 **292**
Nieuwe regering **292**
IMF-lening **293**
Betrekkingen met Saoedi-Arabië **293**
KOEWEIT Opschorting van anti-rookwet **294**
LIBIË Dissident vermoord in Londen **276**
Begrotingvoor 1996-'97 **277**
Regeringswijziging **277**
MALEISIË Begroting voor 1996 **302**
MALI Scheuring in oppositiepartij **277**
IMF-lening, begrotingvoor 1996 **277**
Demobilisatie Toeareg-rebellen voltooid **277**
MAURETANIË Uitwijzing Iraakse ambassadeur **277**
Kabinetswijziging **277**
Begroting voor 1996 **278**
Nieuwe regering **278**
NAMIBIË Integratie guerrillastrijders in leger en politie **278**
Begroting voor 1996-'97 **278**
NIUE Algemene verkiezingen **303**
OMAN Kabinetswijzigingen **294**
Vijf jarenplan **295**
POLEN Installatie van president Kwasniewski **250**
Premier *Oleksy* treedt af **252**
Nieuwe regering **252**
SAO TOMÉ EN PRINCIPE Benoeming premier **279**
Nieuwe regering **279**
SIERRA LEONE Militaire staatsgreep. nieuwe junta **279**
Nieuw kabinet **280**
Presidents- en parlementsverkiezingen **280**
SPANJE Begroting voor 1996 verworpen **253**
Onderzoeknaar GAL **253**
Verkiezingen in Catalonië **255**
Parlement ontbonden, begin van campagne voor algemene verkiezingen **256**
SWAZILAND Algemene staking, roep om democratie **281**
SYRIE Kabinetswijziging **295**
Vrijlating politieke gevangenen **295**
Overleg over wateraangelegenheden met Irak **295**
Betrekkingen met Iran **295**
THAILAND Voormalig parlementslid uitgeleverd aan VS **302**
Regeringswijziging **302**
TSJAAD Tijdschema voor verkiezingen **282**
Vredesovereenkomsten met oppositionele groeperingen **282**
Begrotingvoor 1996 **282**
Regeringswijzigingen **282**
TUNESIE Rapport over mensenrechtensituatie **282**
Presentatie begroting voor 1996 **283**
MDS-leider veroordeeld **283**
TURKIJE Voorlopige begroting **257**
Parlementsverkiezingen **257**
Akkoord over vorming coalitieregering **258**
Toetreding Turkije tot douane-unie met EU **259**
Territoriaal geschil met Griekenland **259**
VERENIGDE STATEN Begrotingscrisis **265**
State of the Union-rede **267**
Ontwikkelingen in campagne voor presidentsverkiezingen **268**
Deelstaat- en Congresverkiezingen **270**
Whitewater-onderzoek **270**
Renteverlagingen **271**
ZAIRE Humanitaire hulp EU **283**
Begrotingvoor 1996 **283**
Regeringswijziging **283**
ZAMBIA Betrekkingen met IMF **284**
Regeringswijziging **284**
ZIMBABWE Regering lijdt nederlaag bij tussentijdse verkiezingen **284**
Aanhanger van Sithole veroordeeld **284**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 0313605300

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

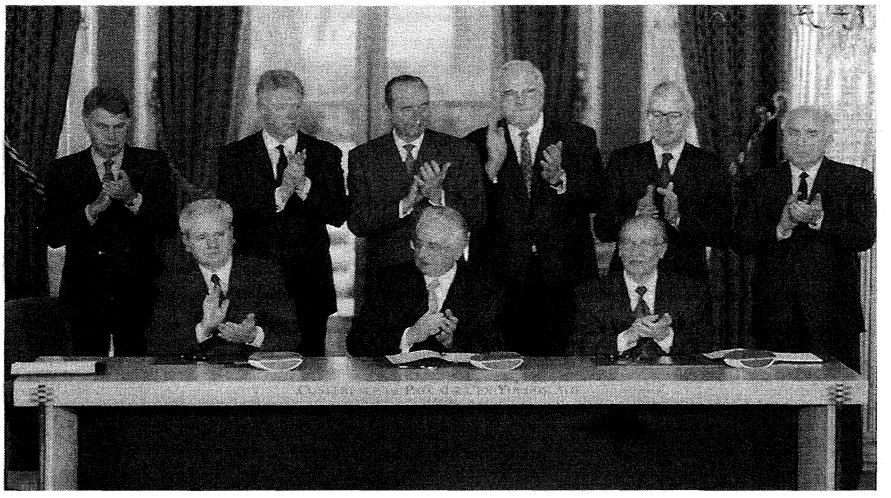
BOSNIË-HERZEGOVINA

ONDERTEKENING VREDESAKKOORD. STATIONERING IFOR-TROEPEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 14 december 1995 ondertekenden de leiders van Bosnië, Servië en Kroatië in paleis Elysée in Parijs ,,Het Vredesakkoord voor Bosnië-Herzegovina". De drie leiders - Alija Izetbegovic (president van Bosnië-Herzegovina - de Bosnische moslim-leider), Franjo Tudjman (president van Kroatië) en Slobodan Milosevic (president van Servië) - hadden het akkoord op 21 november in Dayton, in de Amerikaanse staat Ohio geparafeerd (zie pag. 93/3 e.v.-'96).

Door middel van de ondertekening van het akkoord kwamen de drie leiders overeen een eind te maken aan een oorlog die ruim drieëneenhalf jaar had geduurd en waarin naar schatting 200.000 personen waren gedood of vermist en ongeveer 2 mln mensen dakloos waren geworden. Het akkoord voorzag in één Bosnische staat die uit twee afzonderlijke entiteiten bestond; ongeveer 51 procent van het grondgebied zou onder gezag komen te staan van een moslim-Kroatische Federatie en de overige 49 procent zou worden bestuurd door de Serviërs. De drie etnische groepen van het land zouden ieder hun eigen leger behouden.

Het akkoord werd medeondertekend door de als toezichthouders optredende Amerikaanse president Bill Clinton, de Franse president Jacques Chirac, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin, de Britse premier John Major, en de Spaanse premier Felipe Gonzalez Marquez namens de Europese Unie (EU).

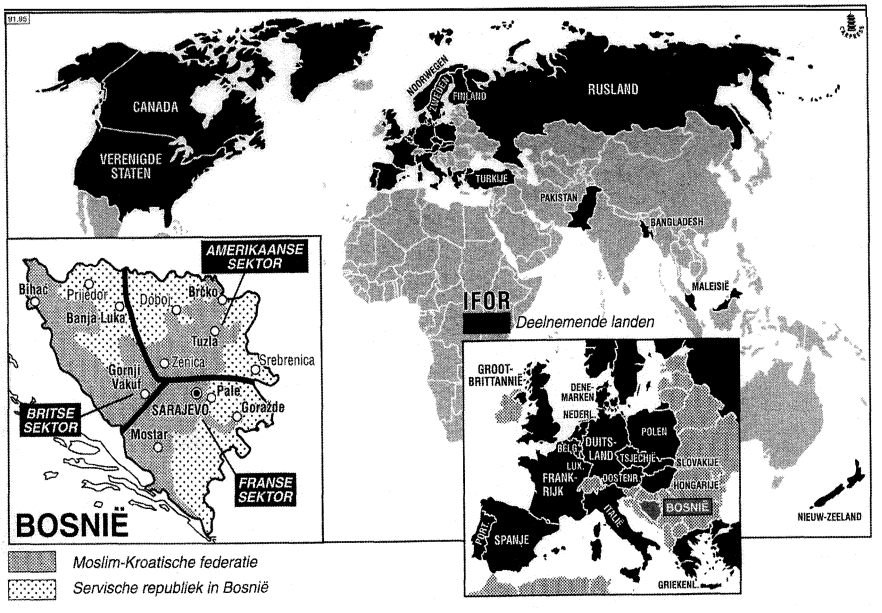


Na de ondertekening van het Vredesakkoord voor Bosnië-Herzegovina in Parijs op 14 december 1995 wordt geapplaudisseerd door (achterste rij v.l.n.r.): de Spaanse premier Felipe Gonzalez Marquez. de Amerikaanse president Bill Clinton, de Franse president Jacques Chirac, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl. de Britse premier John Major. de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin, en (eerste rij v.l.n.r.) de presidenten van Servië, Kroatie en Bosnië-Herzegovina, respectievelijk Slobodan Milosevic, Franjo Tudjman en Alija Izetbegovic.

Joego-Slavië en Bosnië erkennen elkaar

Overeenkomstig de voorwaarden van het akkoord stuurden Milosevic en Izetbegovic elkaar op 14 december een brief, waarin ze beloofden binnen 60 dagen ambassadeurs uit te wisselen.

Ondanks grote diplomatieke inspanningen weigerden Kroatië en de door Serviers gedomineerde rompstaat Joego-Slavië elkaar echter wederzijds te erkennen. In een toespraak in het Elysée had Tudjman er waarschu end op gewezen dat de herintegratie van het door de Serviers bezette Oost-Slavonië in het constitutionele systeem van Kroatie ,,bijzonder belangrijk" was voor Kroatië. Dit was volgens hem ,,een allereerste voorwaarde voor de normalisering van de betrekkingen tussen Kroatië en Servië, zonder welke geen duurzame vrede mogelijk is". De Kroatische regering en opstandige Kroatische Serviërs hadden op 12 november een akkoord ondertekend dat voorzag in de hereniging van Oost-Slavonië met Kroatië (zie pag. 93/3 e.v.-'96).



VN dragen gezag over aan NAVO

Het vredesakkoord voorzag in de oprichting van een 60.000 man sterke internationale Implementatiemacht (IFOR) onder bevel van de NAVO die de vrede moest handhaven (zie pag. 95/2 e.v.-'96). Op 20 december vond de officiële overdracht van het gezag van de bestaande VN-Vredesmacht (UNPROFOR) aan IFOR plaats. Met de overdracht begon het grootste en meest complexe militaire initiatief in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog. De UNPROFOR-soldaten verwisselden in vele gevallen slechts hun blauwe helmen voor die van hun eigen landen.

De IFOR-operatie (met de codenaam Joint Endeavour, Gezamenlijke Inspanning) verdeelde Bosnië in drie sectoren - een door de VS gecontroleerde ,,Sector Noord", een door de Britten gecontroleerde ,,Sector Zuidwest" en een



De eerste tank van het eerste squadron van de eerste lichte pantserdivisie steekt op 31 december 1995 de rivier de Sava over via een nieuwe pontonbrug.

door de Fransen gecontroleerde ,,Sector Zuidoost". Er werd vanuit gegaan dat IFOR uiteindelijk troepen uit 16 NAVO-landen en 17 niet bij de NAVO aangeslotenlanden zou omvatten.

De stationering van IFOR-troepen eind december verliep traag vanwege de slechte weersomstandigheden. De eerste belangrijke taak van IFOR na de stationering van de troepen was het instellen vóór medio januari van een vier kilometer brede bufferzone tussen de moslim-Kroatische Federatie en de Servische entiteit. IFOR slaagde erin zijn eerste taak op tijd af te krijgen, toen strijdkrachten van de Bosnische Serviërs en regeringstroepen zich op 27-28 december om middernacht teruggetrokken uit 38 als zodanig aangemerkte ,,kritieke gebieden" langs de frontlijn in Sarajevo.

HoofdstructuurIFOR

Amerikaanse sector (Sector Noord; hoofdkwartier Tuzla; onder bevel van generaal-majoor William Nash). Troepenaantallen: VS-20.000; Turkije-1.000: Rusland-2.000 (onder gezamenlijk Amerikaans-Russisch bevel); Noorwegen, Zweden. Denemarken, Finland, Polen, Hongarije, Estland, Letland, Litouwen-4.100).

Britse sector (Sector Zuidwest; hoofdkwartier Gornji Vakuf: onder bevel van generaal-majoor Mike Jackson). Troepenaantallen: Groot-Brittannië-13.000; Pakistan-3.000; Nederland-2.100; Maleisië-1.600; Canada-1.000; Tsjechië-850: België-400; Oostenrijk-150.

Franse sector (Sector Zuidoost; hoofdkwartier Mostar; onder bevel van generaal Louis Zeller). Troepenaantallen: Frankrijk-7.500; Italië-3.200; Spanje-1.750; Marokko-1.200; Portugal-900; Egypte-650: Oekraïne-500; Griekenland-300: Jordanië-50; Luxemburg-20.

BevelsstructuurIFOR

Generaal George Joulwan (VS): opperbevelhebber van de NAVO met Brussel als basis.

Admiraal Leighton Smith (VS): NAVO-bevelhebber in Zuid-Europa met Napels als basis. die hoofdkwartieren te velde in Sarajevo en Zagreb zou inrichten.

Luitenant-generaal Michael Walker (Groot-Brittannie): bevelhebber grondtroepen met Sarajevo als basis

Generaal-majoor Nash (VS),generaal-majoor Jackson (Groot-Brittannië), generaal Zeller (Frankrijk): bevelhebbers mutinationale divisies.

Bronnen *Guardian, Financial Times, Le* Monde. *International Herald Tribune*

Stationering Amerikaansemilitairen in Bosnië goedgekeurddoor Congres. Opheffing Amerikaans wapenembargo. Opschorting van Amerikaansesancties

Op 13 december kreeg president Clinton in principe toestemming van het Congres om Amerikaanse militairen in Bosnië te stationeren. De Senaat steunde de NAVO-missie met 69 tegen 30 stemmen op voorwaarde dat de VS zouden beginnen met de herbewapening van het Bosnische leger. Het Huis van Afgevaardigden stemde aanvankelijk tegen iedere financiële steun aan de missie, maar herriep zijn besluit met 218 tegen 210 stemmen na de stemming in de Senaat.

De regering-Clinton benoemde op 21 december James Pardew tot hoofd van een speciale interdepartementale werkgroep die werd belast met de training en bewapening van het Bosnische leger,



De opperbevelhebber van de NAVO in Europa, de Amerikaanse generaal George Joulwan (l.), neemt op 15 december 1995 in het NAVO-hoofdkwartier in Mönchengladbach afscheid van de Britse generaal Sir Michael Walker (r.) die het bevel zal gaan voeren over de NAVO-grondtroepen in Bosnië.



Op 28 december maakte Clinton in een brief aan het Congres bekend dat hij minister van buitenlandse zaken Warren Christopher opdracht had gegeven het wapenembargo voor alle partijen in het Bosnische conflict op te heffen. In november had de VN-Veiligheidsraad gestemd voor een geleidelijke opheffing van het wapenembargo (zie pag. 96/1 e.v.-'96).

Op 28 december schortten de VS tevens de economische sancties tegen Servië en Montenegro op (voor de opheffing van de sancties tegen Joego-Slavië in november, zie pag. 95/3-'96). Clinton waarschuwde dat de sancties weer zouden worden opgelegd, als niet zou worden voldaan aan de voorwaarden van het akkoord.

VrijlatingFranse piloten

Twee Franse piloten, die op 30 augustus boven Bosnië waren neergeschoten tijdens de NAVO-operatie ,,Deliberate Force" (zie pag. 811/3 e.v.-'95), werden op 12 december door de Bosnische Serviërs vrijgelaten. De Franse regering had duidelijk gemaakt dat zij het vredesakkoord niet zou ondertekenen, als de piloten niet zouden worden vrijgelaten.

De twee piloten, kapitein Frédéric Chiffot en luitenant José Souvignet. werden in de Bosnische stad Zvornik overgedragen aan de Franse stafchef generaal Jean Philippe Drouin door de Bosnisch-Servische militaire bevelhebber generaal Ratko Mladic.

Tot 12 december had onduidelijkheid bestaan over het precieze lot van de piloten. Op 18 oktober bevestigde de Bosnisch-Servische ,,president" Radovan Karadzic dat ze gevangen waren genomen. Hij beweerde dat ze naar een Bosnisch-Servisch ziekenhuis waren overgebracht, maar door een onbekende groep waren ontvoerd. Volgens berichten zou de NAVO in september drie mislukte reddingsoperaties hebben georganiseerd.

President Jacques Chirac telefoneerde op 6 december met president Milosevic en waarschuwde hem dat ,,Frankrijk genoodzaakt zou zijn de geëigende conclusies te trekken" als de piloten niet in vrijheid zouden worden gesteld. In een verklaring op 7 deceinber liet het Joegoslavische ministerie van buitenlandse zaken weten dai het impliciete dreigement van Chirac onaanvaardbaar was en een averechtse uitwerking zou hebben. Op 8 december gaf de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette president Miiosevic tot 10 december de tijd om de vrijlating van dc piloten tc bewerkstelligen Deze datum verstreek zonder dat de Fransen in actie kwamen.

Volgens sommige berichten had Milosevic echter de Joegoslavische president Zoran Lilic op 10 deceinber naar Pale gestuurd om de piloten vrij te krijgen. De *International Herald Tribune* van 13 december berichtte dat Lilic een .,niet mis te verstane boodschap" voor de Bosnisch-Servische leiders bij zich had. waarin werd gedreigd de financiële steun stop te zetten en met name de betaling van de salarissen van militairen te staken.

Bosnisch-Servischreferendum.Einde staat van oorlog

De Bosnische Serviërs in Sarajevo hielden op 12 december een referendum over het vredesakkoord.

Het Bosnisch-Servische persbureau *SRNA* berichtte op 13 december dat van het totaal aantal uitgebrachte stemmen 98,78 procent (77.190 personen) tegen en 0,83 procent (651 personen) vóór aanvaarding was van de bepaling in het akkoord, krachtens welke het Servische deel van Sarajevo onder het gezag van de moslim-Kroatische Federatie zou worden geplaatst.

Op 26 december deden Bosnisch-Servische leiders een beroep op generaal Rupert Smith, de vertrekkende UNPROFOR-commandant in Bosnië-Herzegovina, om de geplande machtsoverdracht in Sarajevo een jaar uit te stellen Het verzoek werd afgewezen door de NAVO-leiding

De overdracht van het gezag over Sarajevo was vóór de ondertekening van het akkoord een punt van onenigheid geweest tussen Frankrijk en de VS. De Fransen hadden zich er zeer bezorgd over getoond dat het akkoord *on*uitvoerbaar zou blijken te zijn in Sarajevo (waar Franse troepen waren gestationeerd), tenzij het aanvullende garanties bevatte voor de aldaar wonende Bosnische Serviërs. Generaal Jean-René Eachelet, de Franse bevelhebber van de VN-troepen in Sarajevo. waarschuwde begin december dat veel Serviërs alleen nog maar zouden kunnen kiezen ,.tussen de koffer en de doodskist". Bachelet werd officieel berispt voor zijn uitlatingen en naar Parijs teruggeroepen.

Op 15 december maakte Karadzic officieel bekend dat de staat van oorlog in Bosnië was teruggebracht tot een ,,staat van onmiddellijk oorlogsgevaar". Het Servische deel van Sarajevo bleef echter officieel in staat van oorlog. De Bosnische regering verklaarde op 22 december eveneens dat de staat van oorlog was beëindigd; een ,,staat van waakzaamheid" bleef van kracht.



De vrijgelaten Franse piloten José Souvignet (l.)en Frédéric Chiffot (2de v.r.) worden na aankomst op het militaire vliegveld Villacoublay op 12 december 1995 verwelkomd door de Franse president Jacques Chirac (m.)en minister van defensie Charles Millon (r.).

Bijeenkomst Bosnisch-Servisch parlement. Resolutie over vredesakkoord. Nieuwe regering

Op 17 december kwam in Pale het Bosnisch-Servische parlement, de Volksassemblée, bijeen.

De Assemblée nam een resolutie aan waarin ,,kennis werd genomen" van het vredesakkoord, maar was het niet eens met de overdracht van door de Serviërs gecontroleerde wijken van Sarajevo en andere gebieden aan het moslim-Kroatische gezag. In de resolutie werd gesteld dat de Bosnisch-Servische republiek het recht had om op vreedzame wijze haar soevereiniteit te herstellen over gebieden die door haar ,,strategische doelen" werden afgebakend. De Assemblée gaf ook toestemming aan de leiders van de staat ,,om met de vertegenwoordigers van de vredestroepen tot een akkoord te komen over de stationering van de troepen op het grondgebied van de Servische republiek".

De Assemblée koos verder een nieuwe regering onder leiding van de nieuwe premier Rajko Kasagic, die Dusan Kozic verving.

INTERNATIONALE CONFERENTIES. OVSE-CONFERENTIE

De ministers van buitenlandse zaken van de 53 leden tellende Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) kwamen op 7 en 8 december bijeen in de Hongaarse hoofdstad Boedapest om overleg te voeren over Bosnië en in het bijzonder over het mandaat van de OVSE om verkiezingen te organiseren en daarop toezicht te houden, zoals was bepaald in het vredesplan.

Onenigheid over de keuze van de voorzitter van de OVSE-missie naar Bosnië wierp een schaduw over de conferentie. Frankrijk en andere EU-leden, die erop stonden dat het voorzitterschap zou worden toevertrouwd aan een Europeaan, verzetten zich krachtig tegen de Amerikaanse kandidaat Robert Frowick. De conferentie eindigde zonder dat er eenvoorzitter was benoemd.

Conferentie in Londen

Op 8-9 december werd in het Lancaster House in Londen een Vredesimplementatie-conferentie gehouden over de ederopbouw van Bosnië. De conferentie werd bijgewoond door ministers van buitenlandse zaken en functionarissen van meer dan vijftig landen en internationale organisaties.

In de International *Herald* Tribune van 11 december werd opgemerkt dat de bijeenkomst ,,alleen al door de omvang van de problemen, variërend van de repatriëring van vluchtelingen en de herbouw van huizen tot het weer opstarten van de ontwrichte economie. was vertraagd". De conferentie slaagde er niettemin in een nieuwe structuur te geven aan de planning en organisatie aan de wederopbouw.

De conferentie benoemde zichzelf tot de Vredesimplementatieraad en riep een stuurgroep in het leven die maandelijks bijeen zou komen onder voorzitterschap van een Hoge Vertegenwoordiger. Carl Bildt, oud-premier van Zweden en Europese afgezant bij de Bosnische vredesbesprekingen, werd benoemd tot Hoge Vertegenwoordiger. De stuurgroep bestond uit afgevaardigden van het voorzitterschap van de ELI, de Europese Commissie, de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC), de G-7 groep van rijke industrielanden en Rusland. Analisten merkten op dat een opvallend kenmerk van de nieuwe structuur was dat de VN geen zitting hadden in de Vredesimplementatieraad en haar stuurgroep.

Ontwapeningsconferentie in Bonn

Op 18 december werd in de Duitse hoofdstad Bonn een internationale conferentie gehouden over de ontwapening in Bosnië.

Tijdens de conferentie stemden de drie Bosnische partijen erin toe deel te nemen aan nieuwe besprekingen over maatregelen voor het herstel van het vertrouwen en wapenvermindering. Deze tweesporen-besprekingen zouden begin januari van start gaan onder auspiciën van de OVSE; het ene spoor zou later die maand eindigen en het andere in juni 1996.

Internationale donorconferentie. De financiering van de wederopbouw

Op 20-21 december werd in de Belgische hoofdstad Brussel onder gezamenlijk voorzitterschap van de Europese Commissie en de Wereldbank een conferentie van internationale donors van Bosnië gehouden, die werd bijgewoond door afgevaardigden van veertig landen en twintig internationale organisaties.

De *Financial* Times van 22 december berichtte dat de conferentie haar doelstelling van $ 500 mln voor het eerste kwartaal van 1996 had gehaald. Volgens het bericht was dit geld bestemd voor ,,het op gang brengen van de economie" en het herstel van basisvoorzieningen zoals gas, elektriciteit en water. Een tweede conferentie, waarop men tot afspraken voor een alomvattend wederopbouwprogramma zou trachten te komen, werd voor maart 1996 gepland.

In de eerste helft van december bracht een delegatie van de Wereldbank een bezoek aan Bosnië (voor Bosnisch lidmaatschap van het Internationaal Monetair Fonds, IMF, zie pag. 158/1-'96). Aan het eind van het bezoek maakte de leider van de delegatie, Michel Noel, bekend dat de wederopbouw van Bosnië volgens de schattingen van dat moment ongeveer $ 5,1 mrd zou gaan kosten. Van dit bedrag zou $ 3,7 mrd nodig zijn voor de moslim-Kroatische Fede-



Een beeld van de Conferentie over ontwapening in Bosnië, die op 18 december 1995 in de Duitse hoofdstad Bonn werdgehouden.



De voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement, Momcilo Krajisnik (r.)voerde op 26 januari 1996 in Pale overleg met Kresimir Zubak. de president van de moslim-Kroatische Federatie en leider van de Bosnische Kroaten (l.).

ratie en $ 1,4 mrd voor de Servische entiteit.

De essentiële, maar uiterst omstreden kwestie van de betaling van het wederopbouwprogramma bleek niet tot in details te zijn geregeld tijdens de vele conferenties die in december waren gehouden. Naar verluidt zou een voorstel van Frankrijk, dat de VS en Europa ieder een derde van de kosten van de wederopbouw voor hun rekening zouden nemen en dat de rest door de islamitische landen en de rest van de wereld zou worden opgebracht, vóór de conferentie in Londen zijn afgewezen door de regering-Clinton.

UITVOERING VAN VREDESAKKOORD

In januari 1996 werd een serieus begin gemaakt met de uitvoering van het akkoord van Dayton, dat op 14 december 1995 in Parijs officieel was ondertekend als Vredesakkoord voor Bosnië-Herzegovina (zie boven). Ondanks een aantal obstakels (zie onder) wist de Implementatiemacht (IFOR) onder leiding van de NAVO op 19 januari haar eerste echte deadline te halen. Die dag maakte IFOR bekend dat er een vier kilometer brede ,,bufferzone" tussen de moslim-Kroatische Federatie en de Servische entiteit was ingesteld.

Begin januari namen Bosnische Serviërs in de wijk Ilidza van Sarajevo zestien Bosnische moslim-burgers gevangen. Daarmee lokten zij volgens westerse media een crisis uit over het vrije verkeer van personen. De moslims werden vrijgelaten na een verzoek van de Amerikaanse regering aan de Servische president Slobodan Milosevic om te bemiddelen. Maar dat gebeurde pas nadat het incident mogelijke conflicten tussen de implementatie-organen aan het licht had gebracht.

IFOR had geweigerd zich te mengen in het conflict in Ilidza, want volgens IFOR behoorde dit tot de taak van de VN-politiemacht (Civpol). die onder het bevel stond van Carl Bildt (Hoge Vertegenwoordiger van de Vredesimplementatieraad). Begin januari bestond Civpol echter officieel nog niet en naar verluidt was Bildt nog steeds bezig met het werven van manschappen voor de politiemacht.

Uitwisseling van krijgsgevangenen

Een uitwisseling van krijgsgevangenen, welke op 15 januari had zullen plaatsvinden, werd door de Bosnische regering uitgesteld. Deze eiste informatie over het lot van ongeveer 24.000 vermiste moslims alvorens ze haar Servische gevangenen wilde overdragen.

Op 19 januari vond een gedeeltelijke uitwisseling plaats, waarbij zo'n 220 gevangenen werden vrijgelaten; er werden echter nog naar schatting 643 personen gevangen gehouden. Eind januari werden opnieuw gevangenen op vrije voeten gesteld na ontmoetingen tussen vertegenwoordigers van de Bosnische Federatie en de Servische entiteit.

Britse soldaten omgekomen, Burger gedood in Sarajevo

Op 28 januari kwamen in het westen van Midden-Bosnië drie Britse soldaten van de IFOR-troepen in de Sector Zuidwest om het leven. toen hun voertuig op een landmijn reed.

Op 9 januari werd een burger gedood op Sarajevo's eertijds beruchte ,,sluipschutterslaan", door een granaat. Hoewel deze aanval het ernstigste incident in Sarajevo was na de in oktober afgekondigde wapenstilstand, deed IFOR het af als een ,,opzichzelf staande terreuractie" zonder officiële Servische steun.

Bezoeken van Amerikaanse president Clinton en ministers Perry en Christopher

Op 13 januari bezocht de Amerikaanse president Bill Clinton Amerikaanse troepen in hun hoofdkwartier in de Bosnische stad Tuzla in Sector Noord. Begin januari had de Amerikaanse minister van defensie William J. Perry een bezoek gebracht aan Bosnië. Perry was de eerste Amerikaanse minister



De Amerikaanse minister van defensie William Perry (r.)sprak op 3 januari 1996 met de Bosnischepresident Alija Izetbegovic (l.)in Sarajevo.



De Amerikaanse president Bill Clinton (m.) salueert op 13 januari 1996 op de luchtmachtbasis in Tuzla voor een Amerikaanse militair, die hij net onderscheiden heeft.

die sinds het uitbreken van de oorlog het land had bezocht.

Begin februari bracht de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher een bezoek aan Bosnië als onderdeel van een rondreis door de Balkan. Na op 2 februari in Kroatië overleg te hebben gevoerd met president Tudjman, bezocht Christopher Tuzla en Sarajevo. De volgende dag reisde hij door naar Belgrado voor besprekingen met president Milosevic.

BOSNISCHE PREMIER TREEDT AF. NIEUWE REGERINGEN IN REPUBLIEK BOSNIË-HERZEGOVINA EN FEDERATIE VAN BOSNIË-HERZEGOVINA

Op 21 januari maakte de Bosnische premier Haris Silajdzic zijn aftreden bekend. Hij deed dit uit protest tegen recente wetgeving die erop gericht was het gezag te beperken van de nieuwe Bosnische regering die krachtens het vredesakkoord zou worden gevormd. Leden van de regerende Partij voor Democratische Actie (SDA) wezen minister zonder portefeuille Hasan Muratovic aan als opvolger van Silajdzic.

Volgens de *Independent* van 23 januari lagen tegengestelde opvattingen over het naoorlogse Bosnië „ten grondslag aan het conflict". Silajdzic, een belangrijke voorstander van een geïntegreerde, multiculturele staat, had voortdurend de nadruk gelegd op de noodzaak van een verzoening tussen moslims en gematigde Kroaten en Serviërs. Maar SDA-nationalisten wilden dat met meer energie werd gestreefd naar de bevordering van Bosnië's islamitische identiteit.

Op 30 januari koos de Assemblée van de Republiek Bosnië-Herzegovina officieel een nieuwe regering. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Hasan Muratovic+; buitenlandse zaken - Jadranko Prlic+; financiën - Mirsad Kikanovic*; justitie en algemeen bestuur - Hilmo Pasic*; vluchtelingen- en emigrantenzaken - Nudzain Recica*; buitenlandse handel en internationale verbindingen - Neven Tomic+; minister zonder portefeuille - Dragoljub Stojanov*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

Op 31 januari koos de Federatie van Bosnië-Herzegovina (moslim-Kroatische Federatie) een nieuwe regering. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Izudin Kapetanovic*; vice-premier, financiën - Drago Bilandzija*; defensie - Vladimir Soljic*; binnenlandse zaken - Avdo Hebib*; justitie - Mate Tadic; energie, mijnbouw en industrie - Enver Kreso*; vervoer en verbindingen - Rasim Gacanovic*; sociaal welzijn en vluchtelingenzaken - Velid Alic*; gezondheidszorg - Bozo Ljubic; onderwijs, wetenschap, cultuur en sport - Fahrudin Rizvanbegovic*; handel - Simon Musa*; stadsplanning en milieu - Ibrahim Morankic*; landbouw, waterbeheer en bosbouw - Ahmed Smajic*; minister zonder portefeuille - Nedeljko Despotovic; minister zonder portefeuille - Martin Raguz*.

* Nieuwe benoeming.
* Gewijzigde portefeuille.

„MINI-TOP" IN ROME. SPANNINGEN IN MOSTAR EN SARAJEVO. BIJEENKOMST DRIE BOSNISCHE PREMIERS. SANCTIES TEGEN BOSNISCHE SERVIËRS OPGEHEVEN

Op 17-18 februari organiseerden de VS een „mini-top" in Rome, die was bedoeld om meer steun te krijgen voor het in december gesloten vredesakkoord. Begin februari had in Bosnië een aantal gebeurtenissen plaatsgevonden die de uitvoering van dat akkoord in gevaar hadden gebracht. Deze gebeurtenissen stonden hoofdzakelijk in verband met kwesties inzake oorlogsmisdaden en gebiedsoverdracht in Sarajevo en Mostar (zie onder).

De bijeenkomst was belegd door Richard Holbrooke, de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Europese en Canadese aangelegenheden en architect van het in december 1995 gesloten vredesakkoord. Aanwezig waren de belangrijkste ondertekenaars van het vredesakkoord, Alija Izetbegovic (president van Bos-



De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher (l.) en de Bosnische president Alija Izetbegovic (r.) lichten de pers in na afloop van hun ontmoeting op 3 februari 1996 in Sarajevo. In het midden staat de Bosnische minister van buitenlandse zaken Jadranko Prlic.



De nieuwe Bosnische premier Hasan Muratovic (1.)luistert naar zijn voorganger Haris Silajdzic (r)op een persconferentie tijdens het World Economic Forum op 4 februari 1996 in het Zwitserse Davos.

nië-Herzegovina - de Bosnische moslim-leider), Franjo Tudjman (president van Kroatië) en Slobodan Milosevic (president van Servië). Verder werd de bijeenkomst bijgewoond door de Bosnisch-Servische premier Rajko Kasagic.

De bijeenkomst spitste zich vooral toe op de toenemende spanningen tussen Kroaten en moslims in de stad Mostar in Zuid-Bosnië. De bewindslieden werden het eens over een nieuwe formule voor de hereniging van Mostar, met een etnisch gemengde politiemacht, volledig vrij verkeer van personen tussen het door de Kroaten beheerste westelijke deel en het door de moslims beheerste oostelijke deel van de stad, en de instelling van een gemeenschappelijk centraal district.

Alle partijen besloten samen te werken met het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in Den Haag. Holbrooke gebruikte de bijeenkomst om nogmaals de ..verkeersregels'' uiteen te zetten die hij eerder had geformuleerd voor de arrestatie van personen die van oorlogsmisdaden werden verdacht (zieonder).

De Bosnische Serviërs stemden er mee in het contact te hervatten met de Implementatiemacht (IFOR), die onder bevel van de NAVO stond. Zij hadden dit contact verbroken uit protest tegen de arrestatie en de uitlevering van twee hoge Bosnisch-Servische officieren aan het VN-Oorlogstribunaal. IFOR zou nagaan in hoeverre de Bosnische Serviërs zich hielden aan het vredesakkoord van december 1995, en vervolgens de VN adviseren over de mogelijke opheffing van de VN-sancties tegen de Bosnische Serviërs.

Milosevic en Izetbegovic spraken af elke maand bijeen te komen en ,,een directe telefoonverbinding'' in te stellen om conflicten te helpen oplossen.

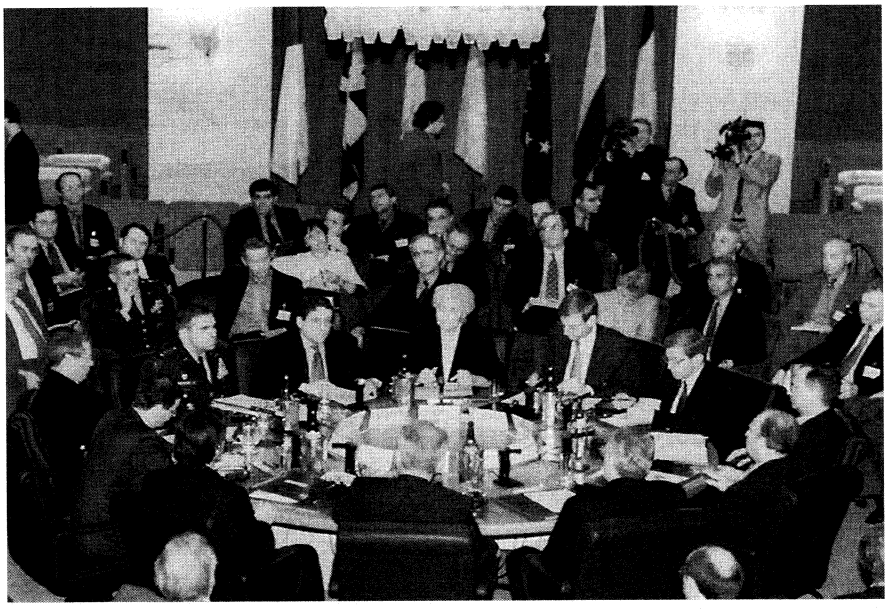
Spanning in Mostar. EU-burgemeester Koschnick kondigt vertrek aan

Begin februari was de spanning toegenomen in verband met de uitvoering van de bepalingen van het vredesakkoord die betrekking hadden op Mostar.

Krachtens het vredesakkoord zou Mostar, dat was verdeeld tussen Kroaten en moslims, worden herenigd onder bestuur van de Europese Unie (EU). Deze hereniging werd door vele commentatoren beschouwd als een mogelijk struikelblok voor het hele vredesproces. In belangrijke mate was de oprichting van een levensvatbare moslim-Kroatische federatie (één van de twee Bosnische entiteiten waarin het vredesakkoord voorzag) afhankelijk van het vermogen van beide partijen om het verdeelde Mostar te verenigen.

Begin februari brak er onrust uit in Mostar, toen de EU-burgemeester van Mostar, Hans Koschnick, het voorstel deed een gemeenschappelijk moslim-Kroatisch district in te stellen. Dit was niet voorzien in het vredesakkoord van december 1995 en stuitte op verzet van de Bosnische Kroaten. die wilden dat de stad zou bestaan uit zes afzonderlijke districten en alleen in juridisch en functioneel opzicht een eenheid zou vormen. In januari had Koschnick voorgesteld een zeer smalle strook in te stellen waar de federale instellingen van de stad zouden worden gevestigd. Dit voorstel was aanvaard door de Kroaten, maar verworpen door de moslims.

Uit protest tegen het herenigingsplan van de stad werd Koschnick op 7 februari, tijdens een autorit door de stad, aangevallen door Bosnische Kroaten. Hij kon pas na een uur worden ontzet door Franse IFOR-soldaten.



Beeld van de conferentie in Rome over het vredesproces in voormalig Joego-Slavië op 17 februari 1996. Vanaf het midden met de klok mee: De Italiaanse minister van buitenlandse zaken Susanna Agnelli, de Hoge Vertegenwoordiger van de Vredesimplementatieraad Carl Bildt. de Russische onderminister van buitenlandse zaken Nikolaj Afanasevski. de Duitse onderminister van buitenlandse zaken Wolfgang Ischinger, de Bosnische president Alija Izetbegovic, de Kroatische president Franjo Tudjman, de Servische president Slobodan Milosevic, de Franse onderminister van buitenlandse zaken Jacques Blot. de Britse onderminister van buitenlandse zaken Jercmy Greenstock, de IFOR-bevelhebber in Bosnië admiraal Leighton Smith. de NAVO-opperbevelhebber in Europa generaal George Joulwan, en de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Richard Holbrooke.



De EU-burgemeester van Mostar, Hans Koschnick, geeft een persconferentie op 26 februari 1996, nadat bekend is geworden dat hij na de beëindiging van zijn mandaat niet zal aanblijven.

Op 25 februari werd bekend dat Hans Koschnick zijn functie zou neerleggen wanneer zijn tweejarige mandaat op 22 juli zou aflopen. Kroaten en moslims in Mostar hadden hem gevraagd langer te blijven, maar Koschnick vond het tijd worden dat ,,nieuwe gezichten" zijn taak overnamen.

Tijdens de ,,mini-top" van 17-18 februari in Rome werd een akkoord over Mostar bereikt (zie boven).

Krachtens het vredesakkoord zou op 20 februari in Mostar een gezamenlijke (dat wil zeggen moslim-Kroatische) politiemacht worden gestationeerd. Dezelfde dag werden alle barricaden en controleposten in de stad verwijderd en kon men onbelemmerd van het ene naar het andere stadsdeel gaan.

Uit een aantal berichten bleek dat op de eerste dag pogingen om vrij verkeer van personen in te voeren mislukten, toen Kroatische politieagenten moslims verhinderden om vanuit het oostelijke deel van de stad de rivier de Neretva over te steken naar de door de Kroaten beheerste westelijke oever. Eind februari werd echter bericht dat het vrije verkeer tussen beide stadsdelen, ondanks verschillende incidenten, aanzienlijk gemakkelijker was geworden.

Met betrekking tot het omstreden gemeenschappelijke centrale district werd overeengekomen dat (i)een belangrijk deel van deze zone zou worden gereserveerd voor openbaar gebruik en culturele activiteiten; (ii) slechts een beperkt deel een woonbestemming zou krijgen; en (iii) alleen burgers die permanente woonrechten in de zone hadden krachtens de volkstelling van 1991, daarheen zouden mogen terugkeren.

Vertrek van Serviërs uit Sarajevo

De overdracht van het grootste deel van het gebied waarop het vredesakkoord van december 1995 betrekking had, was vrijwel geheel voltooid op de daarvoor geldende deadline, 4 februari. Maar de overdracht van de Servische buitenwijken van Sarajevo aan het gezag van de moslim-Kroatische federatie werd uitgesteld.

Formeel werden de vijf Servische buitenwijken op 4 februari overgedragen aan de moslim-Kroatische federatie. De federatie gaf de Servische burgerautoriteiten echter toestemming tot 19 maart in functie te blijven om te proberen een massale uittocht van Servische burgers uit de stad te voorkomen.

Niettemin trokken in februari grote aantallen Bosnische Serviërs weg uit de vijf districten die door de Serviërs werden beheerst. Het merendeel van hen zocht een toevlucht in steden in Oost-Bosnië die in handen van de Serviërs waren en waaruit tijdens de oorlog duizenden moslims waren verjaagd. Ondertussen begonnen moslimvluchtelingen uit de voorsteden, van wie een groot aantal in het centrum van Sarajevo had gewoond, terug te keren naar hun huizen. Het vertrek van de Serviërs uit Sarajevo werd beschouwd als een knauw voor het vredesakkoord. dat, althans ogenschijnlijk, was gericht op de wederopbouw van een verenigd Bosnië.

Op 25 februari beschuldigde Kris Janowski, woordvoerder van de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen, zowel de moslim-Kroatische federatie als de Bosnisch-Servische leiders ervan druk uit te oefenen op Serviërs om hun woningen in Sarajevo te verlaten. Volgens hem richtte de federatie illegale controleposten op en liet zij huiszoekingen doen bij Serviërs die waren achtergebleven in de voorsteden; de Bosnische Serviërs werden ervan beschuldigd in te spelen op de vrees van de Serviërs voor het lot dat hen te wachten stond onder het Bosnische bestuur.

Bijeenkomst van drie Bosnische premiers

Op 27 februari voerden de drie Bosnische premiers - Hasan Muratovic, premier van de Republiek Bosnië-Herzegovina, Izudin Kapetanovic, premier van de Federatie Bosnië-Herzegovina en Kasagic, premier van de Servische republiek - besprekingen in Banja Luka (het bolwerk van de Bosnische Serviërs). Het overleg werd geleid door Carl Bildt, de Hoge Vertegenwoordiger van de Vredesimplementatieraad.

Op 27 februari berichtte Radio Bosnië-Herzegovina dat de besprekingen in Banja Luka voornamelijk betrekking hadden gehad op politieke en economische kwesties en ,,concrete aspecten van samenwerking" tussen beide entiteiten. Men had onder meer gesproken over het begin van de werkzaamheden aan de swoorliin Zvornik-Doboi-Bania Luka, over de totstandkoming van een systeem voor de energievoorziening in de Republiek, en over de instelling van



Carl Bildt, de Hoge Vertegenwoordiger van de Vredesimplementatieraad (l.) staat op 10 januari 1996 voor zijn bureau in Sarajevo de pers te woord samen met de voorzitter van de uitvoerende raad van ,,Servisch Sarajevo", Maksim Stanisi (m.), en de voorzitter van de uitvoerende raad van Grbavica/Novo Sarajevo. Mirko Sarovic (r.). Bildt riep de Serviërs op de stad niet te ontvluchten.



De premiers van Kroatië en Bosnië-Herzegovina. respectievelijk Zlatko Matesa (r.)en Hasan Muratovic (1.)ondertekenen een overeenkomst over economische samenwerking tussen de twee landen op 26 februari 1996 in Split.

een gezamenlijk douane- en belastingsysteem voor beide entiteiten.

Inval in islamitisch ,,opleidingskamp voor terroristen"

Op 15 februari maakte IFOR bekend een inval te hebben gedaan in een ,,opleidingskamp voor terroristen" in een gebied in Midden-Bosnië, dat voornamelijk door moslims werd bewoond. Bij deze actie werden enkele mannen gearresteerd die werden omschreven als Iraanse militaire adviseurs.

VN-Sancties tegen Bosnische Serviërs opgeheven

Op 27 februari hief de VN-Veiligheidsraad de sancties tegen de Bosnische Serviërs op, nadat IFOR officieel had gerapporteerd dat de Bosnische Serviërs zich hadden teruggetrokken uit de desbetreffende ,,separatiezones".

Eerder die dag had de Federale Republiek Joego-Slavië (FRJ)de sancties opgeheven die in augustus 1994 tegen de Bosnische Serviërs waren afgekondigd (zie pag. 13/2/3-'95). Op 23 februari had de Russische president Boris Jeltsin opdracht gegeven alle sancties tegen de Bosnische Serviërs op te schorten, waarmee Rusland het eerste land was dat hiertoe overging.

VN-OORLOGSTRIBUNAAL. ARRESTATIE EN UITLEVERING VAN SERVISCHE MILITAIREN LEIDT TOT CRISIS. BENOEMING NIEUWE HOOFDAANKLAGER

Het conflict over de uitwisseling vestigde de aandacht op de kwestie van de vermeende Servische oorlogsmisdaden, waaraan in de tweede helft van januari veel aandacht werd geschonken.

Volgens de International Herald *Tribune* van 12 januari fungeerde een grote ijzermijn in Ljubija in Noordwest-Bosnië als ,,centraal verzamelpunt en bergplaats van duizenden lichamen die daar na de etnische zuiveringen in Noordwest-Bosnië door de Bosnische Serviërs zijn achtergelaten". Op 20 januari berichtte dezelfde krant over een bezoek van een van haar journalisten aan Glogova in de buurt van Srebrenica, waar zich een massagraf zou bevinden.

Op 16 januari verzocht Richard Goldstone, hoofdaanklager bij het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden, IFOR om hulp bij het opgraven van de lijken in de mijn in Ljubija. Naar verluidt bood IFOR op 22 januari aan om ,,teams van het tribunaal die onderzoek en werkzaamheden bij de massagraven verrichten, bescherming te bieden. Ondanks dit aanbod berichtte de Independent van 23 januari dat IFOR ervoor waakte te veel beloftes te doen aan het Tribunaal voor Oorlogsmisdaden. Volgens deze krant ,,is het probleem voornamelijk een kwestie van middelen, maar vloeit het ook voort uit pogingen om niet betrokken te worden bij taken die buiten het IFOR-mandaat vallen".

In februari bleef de kwestie van de oorlogsmisdaden - en in het bijzonder de rol van IFOR bij de arrestatie van personen die werden beschuldigd en verdacht van oorlogsmisdaden - de gebeurtenissen in Bosnië beheersen.

Op 30 januari werden in Sarajevo twee Bosnisch-Servische militairen, generaal Djordje Djukic en kolonel Aleksa Krsmanovic, gearresteerd door militairen van het Bosnische regeringsleger, nadat zij een verkeerde afslag hadden genomen op een weg die naar het westen van de stad leidde. Volgens de Bosnische Serviërs waren de twee onderweg naar een ontmoeting met IFOR-functionarissen. Er werden nog meer Bosnisch-Servische militairen gearresteerd, maar dezen werden later vrijgelaten.

Een week na hun arrestatie diende Richard Goidstone, hoofdaanklager bij het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden, een verzoek in bij IFOR, waarin stond dat de aanwijzingen dat Djukic en Krsmanovic mogelijk betrokken zouden zijn geweest bij oorlogsmisdaden, ,,ernstig genoeg" waren om hen vast te houden en uit te uitleveren aan het VN-Tribunaal in Den Haag.

In de International Herald Tribune van 14 februari werd bericht dat volgens ,,onderzoekers van oorlogsmisdaden" Djukic en Krsmanovic een rol hadden gespeeld bij het opzetten van ,,dwangarbeidploegen" in Bosnië. Djukic zou bovendien de bevoorrading van de Bosnisch-Servische eenheden die Sarajevo belegerden tijdens de oorlog, hebben georganiseerd: daarom werd aangenomen dat hij wist via welke kanalen Servië de Bosnische Serviërs van materiaal was blijven voorzien, hetgeen een schending van de VN-sancties betekende. Volgens het bericht zou zijn getuigenis ..explosieve informatie" kunnen opleveren waarmee zou kunnen worden vastgesteld in welke mate de Servische president Milosevic en hoge functionarissen van het Joegoslavische leger de oorlog vanuit Belgrado hadden georganiseerd.

De Bosnische Serviërs reageerden woedend op de arrestatie van hun twee militairen. Op 6 februari verbraken Bosnisch-Servische functionarissen alle contacten met de federatie. Twee dagen later maakte de Bosnisch-Servische militaire leider generaal Ratko Mladic, die zelf door het Tribunaal voor Oorlogsmisdaden was aangeklaagd en een persoonlijke vriend van generaal Djukic was, bekend dat zijn strijdkrachten niet langer met IFOR zouden samenwerken.

De bekendmaking van Mladic werd gezien als een ernstige tegenslag voor het vredesproces. Als reactie zonden de VS bemiddelaar Richard Holbrooke naar het gebied om te overleggen met de belangrijkste partijen. Tijdens zijn besprekingen maakte Holbrooke afspraken over een aantal regels die hij ,,verkeersregels"inzake de kwestie van de oorlogsmisdaden noemde. Holbrooke gaf een samenvatting van deze ,,regels".die later werden goedgekeurd tijdens de ,,mini-top"in Rome, waarbij hij verklaarde dat ,,mensen niet zomaar mogen worden opge-

pakt. omdat iemand later wellicht belangstelling voor hen zou kunnen hebben".

De twee Bosnisch-Servische militairen werden niettemin op 13 februari uitgeleverd aan Nederland. Diezelfde dag maakte het tribunaal bekend dat het alle bewijzen waarover het beschikte, zou overhandigen aan IFOR teneinde de vervolging van van oorlogsmisdaden beschuldigde personen te helpen versnellen.

Op 22 februari deelde het Bosnisch-Servische leger mee dat het de militaire samenwerking met IFOR hervatte.

Benoeming van nieuwe hoofdaanklager Oorlogstribunaal

Medio februari benoemde VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali de uit Canada afkomstige Louise Arbour tot hoofdaanklager bij de internationale VN-tribunalen voor Oorlogsmisdaden in het voormalige Joego-Slavië en Rwanda als opvolger van Richard Goldstone (Zuid-Afrika). Arbour, een rechter van het Hof van Beroep van Ontario, zou in oktober in functie treden na goedkeuring van de VN-Veiligheidsraad.

Goldstone was in juli 1994 benoemd tot hoofdaanklager bij het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het voormalige Joego-Slavië, dat was opgericht in mei 1993 (zie pag. 612/1-'93) en later eveneens bij het Internationale Strafrechttribunaal voor Rwanda, dat was opgericht in november 1994 (zie 133/1 e.v.-'93).Hij was van plan terug te keren naar Zuid-Afrika om zitting te nemen in het Zuidafrikaanse Hooggerechtshof.

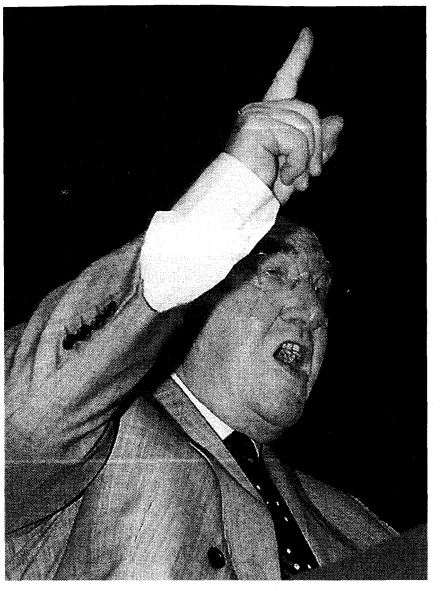
(Vor.ber.pag. 89/2 e.v.-1996)

FRANKRIJK

PROTESTEN OVERHEIDSPERSONEEL TEGEN PLANNEN VAN REGERING TOT HERVORMING SOCIALE ZEKERHEID. RENTEVERLAGINGEN

De stakingen in de overheidssector, die in november 1995 waren begonnen (zie pag. 29/1-'96) escaleerden in december en groeiden uit tot de grootste golf van protesten en arbeidsonrust in Frankrijk sinds 1968.

Het conflict ging over het uitgebreide pakket hervormingen van de regering op het gebied van onder meer de sociale zekerheid, dat gericht was op terugdringing van het overheidstekort, zodat Frankrijk deel zou kunnen nemen aan de geplande Europese Economische en



Louis Viannet, de secretaris-generaal van het vakverbond CGT, roept tijdens een congres van de bond in Montreuil op 3 december 1993 op tot uitbreiding van de protestacties tegen de bezuinigingsplannen van de regering.

Monetaire Unie (zie ook pag. 395/1-'95 en 28/2 e.v.-'96). De voorstellen - ook wel het plan-Juppé genoemd, naar premier Alain Juppé - omvatten wijzigingen in de overheidspensioenen (zoals langere periodes van premiebetaling en lagere pensioenen), maatregelen om de tekorten bij de ziektekostenverzekering en de sociale zekerheid terug te dringen (waaronder een belastingverhoging van 0,5 procent vanaf 1996), herstructurering van verschillende overheidsdiensten (spoorwegen, telecommunicatie en nutsbedrijven, en een diepgaand onderzoek naar het belastingstelsel.

De stakingen troffen met name de sector vervoer en verbindingen en legden het spoorweg-metro-, en busverkeer, veerdiensten en de posterijenvan 23 novembertot 17 december praktisch lam. In deze periode werden ook stakingen georganiseerd door werknemers van elektriciteits- en gasbedrijven en de vuilophaaldienst, mijnwerkers, brandweerlieden, douanepersoneel, leraren en ziekenhuispersoneel. Volgens schattingen zou op het hoogtepunt van de acties bijna een derde van de Franse ambtenaren het werk hebben neergelegd. Op 12 en 16 december werden in alle grote steden massademonstraties gehouden. Schattingen van het aantal demonstranten op beide dagenliepen uiteen van 1 mln tot 2 mln.

Medio december ontstond er onenigheid tussen de drie belangrijkste vakcentrales, de communistische CGT (Confédération général du travail), Force Ouvrière (FO) en de CFDT (Confédération française démocratique du travail). De leiders van de CFDT keurden bepaalde onderdelen van het regeringsplan goed en riepen op 14 december op tot beëindiging van de stakingen; de FO gaf geen steun aan een derde massademonstratie op 19 december in Parijs, waartoe de CGT had opgeroepen.

Nadat de regering enkele concessies had gedaan (zie hieronder) besloten spoorwegemployé's het werk op 15 december te hervatten en in de week vóór Kerstmis gingen de meeste andere stakers weer aan het werk. Het openbaarvervoerspersoneel in Marseille en werknemers van de posterijen en het



Premier Alain Juppé (2de v.l.) houdt op 4 december 1993 een crisisberaadmet zijn kabinet in verband met de aanhoudende stakingen in de overheidssector. Juppé wordt geflankeerd door minister van defensie Charles Millon (l.) minister Jacques Barrot van arbeid en sociale zaken (met bril) en minister van cultuur Philippe Douste-Blazy (r.).



Beeld van een demonstratie in Parijs op 5 december 1993 tegen de regeringsplannen om het sociale-zekerheidsstelsel te hervormen.

elektriciteitsbedrijf in sommige gebieden bleven niettemin doorstaken.

Concessies van regering

Op 3 december deed Juppé enkele concessies en stelde onderhandelingen voor met werkgevers envakbonden. Dit werd op 10 december en de dagen daarna gevolgd door concretere toezeggingen.

Deze concessies omvatten opschorting van de plannen voor de pensioenhervorming, bevriezing van het herstructureringsplan voor de spoorwegen, handhaving van de pensioenregelingen voor het spoorwegpersoneel, uitstel van de plannen voor de herziening van het belastingstelsel, een voorstel tot een grondwetswijziging ter bescherming van de overheidsdiensten, heropening van de loononderhandelingen in de kolenindustrie, en meer geld voor universiteiten. Veelbetekenend was echter dat de geplande 0,5 procent belastingverhoging voor de financiering van het sociale-zekerheidsstelsel en de hervormingen in de gezondheidszorg, die de kern van het bezuiningingsplan vormden, intact bleven.

Overleg tussen regering, vakbonden en werkgevers

Tijdens een ,,sociale top" van de regering en vertegenwoordigers van werkgevers en bonden op 21 december, deed premier Juppé voorstellen om het scheppen van banen (deels door de werkweek te bekorten) te stimuleren en de economische groei een impuls te geven, en hij stelde verlagingen van de inkomstenbelasting in het vooruitzicht. Hij weigerde echter de hervormingen in het sociale-zekerheidsstelsel te bespreken, aangezien de ontmoeting volgens hem uitsluitend over werkgelegenheidskwesties zou gaan.

De CGT en de FO herhaalden hun eis dat de plannen voor de hervormingen in het sociale-zekerheidsstelsel moesten worden ingetrokken. Zij toonden zich teleurgesteld over het resultaat van de ontmoeting en waarschuwden voor nieuwe protestacties in 1996.

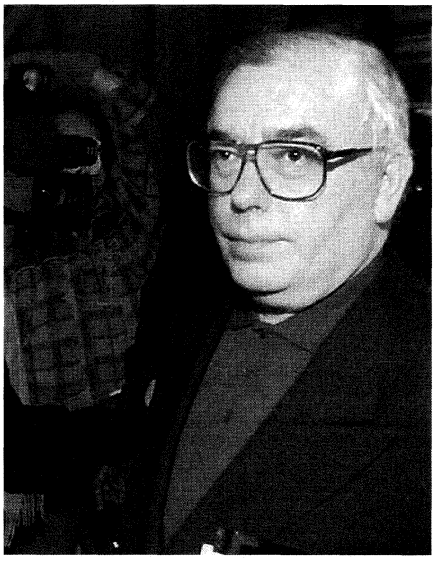
Problemen rond hervorming sociale-zekerheidsstelsel. Economische maatregelen

Nadat de regering in december 1995 door concessies te doen althans tijdelijk een einde had weten te maken aan een stakingsgolf (zie boven), drong president Jacques Chirac op 3 januari 1996 erop aan dat het kabinet de hervormingsplannen van het sociale-zekerheidsstelsel zou doorzetten. Deze plannen, die bedoeld waren om het begrotingstekort te verminderen, waren de aanleiding tot het conflict geweest. Tijdens een debat over grondwetswijzigingen in verband met de beheersing van de uitgaven voor de sociale zekerheid, aanvaardde het parlement op 24 januari dat met ingang van 1 februari (één maand later dan was gepland) de speciale inkomstenbelasting van 0,3 procent (de remboursement de dette social, aflossing van de sociale schuld, ofwel de RDS-belasting) zou worden ingevoerd teneinde het financiële tekort bij de sociale zekerheid terug te dringen.

Hoewel de regering daags daarvoor haar standpunt ten aanzien van het belasten van kinderbijslag had versoepeld met de bekendmaking dat deze voorstellen alleen zouden worden gehandhaafd als de vakbonden hieraan hun steun zouden geven tijdens een aangekondigde ,topconferentie over gezinsbeleid" riep de CGT (Confédération Général du Travail) op 25 januari op om vanaf 5 februari een week lang te demonstreren om de totale intrekking van alle resterende onderdelen van het plan-Juppé af te dwingen

In het kader van andere maatregelen maakte premier Juppé bekend dat dc regering in 1996 de stijging van de overheidssalarissen zou beperken tot 3.4 procent (na een beperking tot 3,2 procent in 1995); de vakbonden bekritiseerden de maatregel. Dezelfde dag gaf de regering haar goedkeuring aan een wetsvoorstel waarin een subsidie op uniforme grondslag werd ingevoerd voor bedrijven die jongeren leercontracten aanboden: het wetsvoorstel werd door de vakbonden bekritiseerd als ontoereikend. Op 17 januari werd bekendgemaakt dat met ingang van oktober de werkgeversbijdrage voor laagbetaalde werknemers zou worden verminderd. De dag daarop ontvouwde Juppé in Marseille een plan ter waarde van FF 5 mrd per jaar voor stadsvernieuwing onder leiding van het bedrijfsleven. Dit ,,plan-Raoult", genoemd naar gedelegeerd minister voor steden en integratie Eric Raoult, behelsde onder meer het instellen van belastingvrije zones in dertig stedelijke gebieden met de hoogste werkloosheid, verlaging van plaatselijke bedrijfsbelastingen en verstrekking van leningen tegen lage rente. het creëren van 100.000 jongerenbanen in de maatschappelijke dienstverlening. en de uitbreiding van het aantal politieagenten op straat.

Uit op 31 januari gepubliceerde cijfers bleek dat de werkloosheid eind 1993 was opgelopen tot 3.019.400op 31 december (11,7 procent van



De secretaris-generaal van het vakverbond FO, Marc Blondel, arriveert op 9 december 1993 bij het ministerie van arbeid en sociale zaken voor overleg met minister Jacques Barrot.

de beroepsbevolking, en 23,5 procent van de jongeren onder de 25 jaar).

Op 29 januari maakte minister van economische zaken en financiën Jean Arthuis een reeks economische beleidsaanpassingen bekend om de economie een nieuwe impuls te geven; hij benadrukte dat de regering vastbesloten was het begrotingstekort terug te dringen.

De belangrijkste stap om de consumptieve bestedingen te stimuleren, behelsden de verlaging van het nationale spaarrentetarief op ,,LivretA"-spaarrekeningen, waarvan 80 procent van de Franse huishoudens gebruik maakten. Tevens zou er ook een tijdelijke belastingvrijstelling worden ingevoerd voor leningen ten behoeve van consumptieve aankopen: terwijl handelsbanken tegelijkertijd hun basistarieven verlaagden tot 7 procent. Eerder, op 18 januari, had de Bank van Frankrijk haar laagste interventiekoers met een kwart procent tot 4.2 procent verlaagd (voor renteverlagingen in november en december, zie pag. 28/3 e.v.-'96 en onder) en de terugkooprente tot 5,6 procent.

Grondwetswijziging in verband met financiering sociale zekerheid

Tijdens een plenaire zitting van beide kamers van het Franse parlement (het Congres) op 19 februari in Versailles werden enkele amendementen op de grondwet goedgekeurd die nodig waren om de manier waarop de begroting voor sociale zekerheid werd vastgesteld, te wijzigen.

De wijziging werd aangenomen met 681 tegen 188 stemmen, waarbij de hoogte van de uitgaven voor de sociale zekerheid jaarlijks zou worden vastgesteld bij wet in plaats van via onderhandelingen tussen werkgevers en vakbonden, zoals tot dan toe het geval was geweest. De socialisten en communisten stemden tegen en de grootste vakbewegingen veroordeelden de maatregel als ,,overname in staatsbeheer" van het sociale-zekerheidsstelsel. Zij stelden dat degenen die in de vorm van looninhoudingen een bijdrage leverden aan dit stelsel, de mogelijkheid werd ontnomen inspraak te hebben in de vaststelling van voorzieningen.

De Nationale Assemblée en de Senaat hadden reeds afzonderlijk, respectievelijk op 25 januari en 7 februari, gestemd voor het amendement op artikel 34 van de grondwet, dat ging over de erkenning van wetgeving. De regering had de aanzet gegeven tot de wijziging via een constitutioneel amendement, omdat het Constitutionele Hof in 1987 een verbod had uitgesproken over de invoering van een soortgelijke hervorming via gewone wetgeving. Een ,,organieke" wet zou thans door de regering worden voorgelegd om de nieuwe financieringsregelingen vast te stellen in combinatie met maatregelen om de besturen van ziektekostenverzekeraars en pensioen- en kinderbijslaginstellingen te reorganiseren.

De oproep tot een ,,actieweek" van 5-11 februari door de aan de communisten gelieerde vakbeweging CGT uit protest tegen de hervormingsplannen van de regering ten aanzien van de sociale zekerheid, werd niet overgenomen door de andere vakbewegingen. In tegenstelling tot de massale protesten in de industrie van november-december 1995, waren er ditmaal geen stakingen of werkonderbrekingen, en demonstraties en betogingen ter afronding van de protesten hadden weinig effect.

Renteverlagingen

De Bank van Frankrijk verlaagde haar laagste interventiekoers met 0,1 procent en 0,25 procent op respectievelijk 7 en 15 december, waardoor de koers op 4,45 procent kwam.

Op 8 februari verlaagde de Bank van Frankrijk de laagste interventiekoers tot 3,9 procent, de laagste rentestand sinds 1972, en verkleinde daarmee het verschil met de meest recente Duitse repo-koers van 3,3 procent (zie pag. 245/1-'96). Op 24 januari was dit verschil groter geworden, doordat de Bank van Frankrijk de rente slechts marginaal had verlaagd (van 4,2 naar 4,05 procent; zie tevens boven voor de hieraan voorafgaande Franse renteverlaging eerder in januari).

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN. CORRUPTIEZAKEN. INITIATIEF INZAKE CORSICA. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In de eerste ronde van zeven tussentijdse verkiezingen voor de Nationale Assemblée op 3 december 1995 verloor de rechtse meerderheid terrein aan de oppositiepartijen. De tweede ronde op 10 december - op het hoogtepunt van de stakingen van het overheidspersoneel - liet een sterke ruk naar links zien. De Socialistische Partij (PS) won vier zetels en de Burgerbeweging (MdC) één; de rechtse meerderheid behield slechts twee zetels.

Op 18 en 25 februari werden in twee ronden twee tussentijdse verkiezingen gehouden voor de Nationale Assemblée. De regerende centrum-rechtse coalitie verloor een zetel in Seine-Saint-Denis (deze was vacant omdat de betreffende parlementariër in september 1995 in de Senaat was gekozen) met een verschil van 17 procent aan de kandidaat van de Socialistische Partij (PS), de burgemeester van Noisy-le-Grand, Michel Pajon; de stemmenwinst van het extreem-rechtse Nationaal Front (FN) steeg van 15 procent in 1993 naar bijna 20 procent. Centrum-rechts behield de andere zetel in Yvelines, maar verloor 9,7 procent van de stemmen aan links; de stemmenwinst van het FN steeg met 3 procent tot 15 procent.

De Yvelines-zetel in kwestie was van minister van industrie Franck Borotra (van de gaullistische Vergadering voor de Republiek, RPR), wiens benoeming tot minister er normaliter toe zou hebben geleid dat de zetel toekwam aan zijn plaatsvervanger (suppléant) op de kandidatenlijst toen hij in 1993 werd gekozen, te weten Claude Dumont. Dumont was echter gearresteerd naar aanleiding van een corruptieschandaal en Borotra was afgetreden om zich opnieuw kandidaat te stellen voor de zetel met een nieuwe ,,suppléant", André Damien. Borotra's overwinning hield derhalve in dat, aangezien hijzelf in de regering zat, Damien de zetel zou bekleden.

Claude Pernès, de bij de verkiezingen in Seine-Saint-Denis verslagen centrum-rechtse kandidaat, was lid van de Radicale Partij binnen de Unie voor Franse Democratie (UDF).Deze partij, waar André Rossinot voorzitter van was, mag niet worden verward met de centrum-linkse groep Radicaal, die werd geleid door Jean-Michel Baylet. De kandidaat van Radicaal eindigde in de eerste ronde van de tussentijdse verkiezingen in Seine-Saint-Denis op 18 februari op de tiende plaats met 1,35 procent van de stemmen.

Verkiezing Nationaal-Front-burgemeester ongeldig verklaard

De verkiezing van Jean-Marie Le Chevallier tot Nationaal-Front-burgemeester van Toulon in de gemeenteraadsverkiezingen van juni (zie pag. 679/2 e.v.-'96) werd op 15 december ongeldig verklaard, omdat zijn boeken niet voldeden aan de boekhoudkundige regels voor verkiezingscampagnes. Hij bleef in functie in afwachting van een beroep bij de Raad van State, Frankrijks hoogste rechterlijke instantie op het gebied van de administratieve rechtspraak.

Voormalig onderminister veroordeeld wegens aanzetten tot rassenhaat

Jean de Boishue, lid van de rechtse Vergadering voor de Republiek (RPR) en voormalig onderminister voor hoger onderwijs werd op 5 december veroordeeld wegens het aanzetten tot rassenhaat. Hij werd veroordeeld een boete

van FF 10 000 en FF 30 000 schadevergoeding aan een choreograaf, wiens vader hij in een boek had bespot

Arrestatie van verdachten bomaanslagen

Tijdens invallen in Parijs, Lyon, Toulouse en Tours in de vroege ochtend van 3 december arresteerde de politie negentien personen die verdacht werden van betrokkenheid bij de golf van bomaanslagen, die sinds juli door militante moslims waren gepleegd (zie pag. 681/3 e.v.-'93en 25/1 e.v.-'96).

Moordenaars verstekelingen veroordeeld

Op 10 december werden de kapitein en de eerste officier van het Oekraïense vrachtschip MC-Ruby veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf wegens de moord eind 1992 op acht Afrikaanse verstekelingen (zeven uit Ghana en één uit Kameroen), wier lichamen vervolgens overboord waren gegooid. Vier bemanningsleden werden tot twintig jaar gevangenisstraf veroordeeld.

De moorden kwamen aan het licht, omdat een van de verstekelingen had weten te ontsnappen en zich in het ruim had verborgen, totdat het schip had aangemeerd in de haven van Le Havre.

Dood leden Orde van de Zonnetempel

Op een open plek in een bos in de buurt van Grenoble werden op 23 december de lichamen aangetroffen van zestien leden van een religieuze sekte, de Orde van de Zonnetempel. Uit het eerste onderzoek bleek dat veertien personen waren verdoofd en in hun waren slaap doodgeschoten door twee anderen, die vervolgens zelfmoord hadden gepleegd (voor soortgelijke gevallen van collectieve zelfmoord in Zwitserland in 1994, zie pag. 191/1/2-'95).

Corruptiezaken

Op 10 januari 1996 verhoogde het hof van beroep in Lyon de straffen die in april 1995 waren uitgesproken in de zaak-Noir-Botton in verband met het verlenen van politieke gunsten in ruil voor geld (zie pag. 463/1/2-'95).

De voormalige burgemeesters van Lyon, Michel Noir, en van Cannes. Michel Mouillot, kregen elk achttien in plaats van vijftien maanden voorwaardelijke gevangenisstraf. terwijl de gevangenisstraf van Noirs schoonzoon Pierre Botton werd verhoogd met één jaar. De voorwaardelijke celstraf van een televisiejournalist werd bekrachtigd.

Op 2 januari werd bekendgemaakt dat er een gerechtelijk onderzoek was ingesteld naar de rol van Louis Schweitzer - die op dat moment directeur was van het staatsautobedrijf Renault - bij het afluisteren van telefoongesprekken van politici, journalisten en advocaten in de periode 1983-1986, toen hij kabinetschef was van (de socialistische) premier Laurent Fabius. Een van de andere personen tegen wie een onderzoek werd ingesteld, was Gilles Ménage, oud-directeur van het staatselektriciteitsbedrijf Electricité de France (EDF).

Op 16 januari werd bij een Parijse rechtbank een rechtszaak geopend naar aanleiding van het financieel beheer van het Genootschap voor Kankeronderzoek (ARC) in verband met een groeiend schandaal rond misbruik van liefdadigheidsgiften voor privé-doeleinden.

Voorstel tot afschaffing dienstplicht

Op 26 januari maakte president Jacques Chirac in een toespraak tot studenten bekend dat hij de dienstplicht niet langer nuttig achtte. In plaats daarvan beloofde hij een programma dat mogelijkheden omvatte om civiele taken op het gebied van de openbare dienstverlening te verrichten, zoals werkzaamheden in binnensteden en ter verbetering van het milieu.

Nieuwe voorzitter van groepering Radicaal

Tijdens het congres van de centrumlinkse groepering Radicaal op 27-28 januari werd Jean-Michel Baylet gekozen tot voorzitter (een functie die hij in 1983-'84 had vervuld). Ook werden er zes vicevoorzitters benoemd, onder wie de vroegere sociaiistische minister Bernard Kouchner, wiens groepering Hereniging was gefuseerd met Radicaal. Raylet werd de opvolger van François Hory, die in oktober 1995 was afgetreden.

Initiatief inzake Corsica

Op 12-13 januari bracht minister van binnenlandse zaken Jean-Louis Debré een tweedaags bezoek aan Corsica. Voorafgaande aan dit bezoek kondigde het separatistische Corsicaans Nationaal Bevrijdingsfront-Historisch Kanaal (FNLC) op 11 januari een ,,voorwaardelijke wapenstilstand van drie maanden" af.

Het FNLC maakte dit bekend tijdens een nachtelijke persconferentie waarbij ongeveer 600 gewapende en gemaskerde strijders de militaire kracht van het FNLC toonden. De bekendmaking, die werd gedaan terwijl berichten over geheime contacten met Franse functionarissen de ronde deden, was bedoeld om de weg vrij te maken voor onderhandelingen over grotere autonomie voor Corsica.

In december 1994 had het FNLC al bekendgemaakt dat het geen bomaanslagen meer zou plegen op het Franse vasteland. In de voorafgaande twee maanden was Corsica echter opgeschrikt door een reeks bomaanslagen. In totaal waren er in 1995 enige honderden bomaanslagen gepleegd, hoofdzakelijk op toeristische voorzieningen en overheidsgebouwen. Ook waren er twisten geweest tussen rivaliserende groeperingen, waarbij het merendeel van de elf dodelijke slachtoffers in 1995 (zie pag. 682/3-'95), en één slachtoffer op 1 januari 1996 was gevallen.



Leden van het Corsicaanse Bevrijdingsfront FNLC geven in de nacht van 11-12 januari 1996 een persconferentie in de open lucht. waarop zij een voorwaardelijke wapenstilstand aankondigen.



Minister van binnenlandse zaken Jean-Louis Debré (l.) praat op 13 januari 1996 in Ajaccio met Dominique Bianchi (m.)en Michel Moretti (r.)van de Corsicaanse Beweging voor Zelfbeschikking (MPA).

Debré veroorzaakte enige beroering, doordat hij op 13 januari in Ajaccio een ontmoeting had met vertegen oordigers van alle tien de politieke groeperingen waaruit de Corsicaanse Assemblée bestond; onder hen bevonden zich ook radicale nationalisten. Debré, die naar veler mening positief reageerde op de afkondiging van de wapenstilstand, zei dat hij geloofde in overleg en dialoog en in ,,deplicht van de regering om naar iedereen te luisteren en aan iedereen aandacht te schenken"; volgens hem bevond Corsica zich op een ,,tweesprong".

Op 17 januari had premier Alain Juppé een onderhoud met Corsicaanse parlementsleden. In een verklaring die hoofdzakelijk was bedoeld om de critici van Debré's initiatief gerust te stellen, zei hij dat een wijziging van Corsica's status en instellingen (vastgelegd in de wet van 13 mei 1991, waarin werd bepaald dat Corsica een collectivité territoriale met twee departementen was) niet op de agenda van de regering stond.

Terreurbestrijdingsmaatregelengehandhaafd

Op 11 januari maakte het ministerie van binnenlandse zaken bekend dat de veiligheidsoperatie ,,Vigipirate", die in september 1995 was afgekondigd in verband met aanslagen die werden toegeschreven aan Algerijnse moslim-fundamentalisten (zie pag. 25/1 e.v.-'96), van kracht zou blijven. Maar op 15 januari werden sommige veiligheidsmaatregelen versoepeld. Zo werd het aantal militairen dat was ingezet om de politie bij te staan, verminderd. Op 17 januari bevestigde de chef van de Parijse politie. Philippe Massoni, dat men in Parijs strenge controles zou blijven uitvoeren, waarbij 500 politieagenten de spoorweg- en metrostations zouden bewaken.

In Le Monde van 17 januari werd bericht dat de politie op basis van een analyse van in 1995 gepleegde aanslagen waarbij in totaal tien doden vielen, tot de conclusie was gekomen dat die aanslagen het werk waren van een organisatie die rechtstreeks in opdracht van de Gewapende Islamitische Groep (GIA) handelde. De leiders van deze organisatie bevonden zich buiten Frankrijk en stuurden afgezanten om plaatselijke militante groeperingen ,,teactiveren". Er zouden minstens drie van dergelijke groepen bestaan, die zouden zijn geconcentreerd rond moskeeën en in woonwijken aan de rand van de grote steden. Bijna alle bekende aanslagen werden toegeschreven aan de ,,Kelkal"-groep, waarvan de leider in september was doodgeschoten door de politie (zie pag. 24/2/3-'96), maar het stond vast dat er andere terreurgroepen bestonden in Chasse-sur-Rhône en Lille.

OUD-PRESIDENT MITTERRAND OVERLEDEN

Op 8 januari 1996 overleed in zijn woning in Parijs na een langdurige ziekte op 79-jarige leeftijd oud-president François Mitterrand. Zijn dood en begrafenis en een dag van nationale rouw op 11 januari beheersten het openbare leven in Frankrijk enkele dagen volkomen. De plechtigheden, de erkenning dat Mitterrand een groot staatsman was geweest, en het besef dat zijn dood het einde van een tijdperk betekende, schiepen een sfeer waarin met respect werd teruggedacht aan zijn twee ambtstermijnen durend presidentschap (1981-'95), dat de bekroning van zijn lange politieke carrière was geweest.

Maar niet iedereen deelde deze opvatting. Volgens sommigen was hij uiterst opportunistisch en sluw en werd hij boven alles gedreven dooi machtshonger. Deze mening werd versterkt door controversiële onthullingen dat Mitterrand vanaf 1981 wist dat hij aan prostaatkanker leed, deze ziekte verborgen had gehouden (ondanks de wetenschap dat hij in de terminale fase van de ziekte verkeerde) toen hij zich in 1988 kandidaat stelde voor zijn herverkiezing, misleidende medische bulletins had laten uitvaardigen, en op het laatst niet in staat was geweest zijn ambt uit te oefenen.

Mitterrands carrière

Mitterrand werd op 26 oktober 1916 in Jarnac in het departement Charente in het zuidwesten van Frankrijk geboren als zoon van een katholieke stationschef. Hij studeerde rechten en journalistiek en studeerde in 1937 af aan het Instituut voor Politieke Wetenschappen in Parijs.

Voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werkte hij korte tijd als journalist. In 1940 werd hij krijgsgevangen genomen en overgebracht naar een krijgsgevangenenkamp in Duitsland. Hij wist echter te ontsnappen en keerde terug naar het onbezette deel van Frankrijk dat onder het gezag stond van het Vichy-regime. Later ontstond er een controverse over het feit dat hij toen als ambtenaar had gewerkt voor (en was gedecoreerd door) het collaborateursbewind. Mitterrand zelf benadrukte echter dat deze functie hem goed van pas kwam als dekmantel, toen hij (later) voor het verzet ging werken. In 1943 had hij in Algiers in het geheim een ontmoeting met De Gaulle, maar hij weigerde zijn verzetsactiviteiten (de organisatie van een inlichtingennetwerk) ondergeschikt te maken aan het gezag van De Gaulle. Dit betekende het begin van een langdurige en diepe breuk op zowel het persoonlijke als het politieke vlak tussen de twee mannen.

Toen Mitterrand in december 1946 voor de eerste keer werd gekozen in de Nationale Assemblée, vertegenwoordigde hij een kleine middenpartij. Het jaar daarop kreeg hij zijn eerste ministerspost (waarbij hij werd belast met veteranenzaken). In de jaren vijftig stelde hij zich als minister van binnenlandse zaken en vervolgens als minister van justitie keihard op in de strijd tegen de Algerijnse onafhankelijkheidsbeweging, terwijl hij ten aanzien van sociale kwesties consequent steun gaf aanlinks.

Aanvankelijk zag het ernaar uit dat Mitterrand, bijgenaamd de ,,Florentijn" vanwege zijn vaardigheid bij het poiideke gekonkel tijdens de Vierde Republiek. op een zijspoor was gezet toen De Gaulle in 1958 opnieuw aan de macht kwam: in 1959 werd hij bij een schandaal verder in diskrediet gebracht. toen werd beweerd dat hij een moordaanslag tegen hemzelf in scene had gezet.

Mitterrand, die republikeinse tradities aanhing en een tegenstander van het autoritaire gaullisme u-as. werkte onverdroten aan de vorming van een linkse alliantie die het op geloofwaardige wijze zou kunnen opnemen tegen het inachtige presidentschap dat tijdens de Vijfde Republiek was gecreëerd.

In 1963 kwam hij bij de eerste van zijn vier presidentsverkiezingen als tegenstander van De Gaulle onverwachts sterk voor de dag, waardoor hij een belangrijk figuur werd bij de hergroepering van de centrum-linkse krachten. In juni 1971 werd hij voorzitter van de Socialistische Partij (PS) (zie pag. 840/2-'71). Bij de presidentsverkiezingen van 1974 werd hij als leider van de Unie van Links, die de SP in 1972 met de Communistische Partij (PCF) was aangegaan, op het nippertje verslagen door Valéry Giscard d'Estaing (zie pag. 34513 e.v.-'74).Hoewel de rivaliteit tussen de PS en de PCF in de jaren daarna opnieuw de kop opstak en Mitterrands strategie van een verenigde linkse beweging ondermijnde, stelde hij zich wederom kandidaat bij de presidentsverkiezingen in mei 1981. Met de volledige steun van de PS en die van de PCF in de tweede beslissende ronde wist hij Giscard te verslaan en werd hij de eerste socialistische president van Frankrijk (zie pag. 305 e.v.-'81).

Zijn linkse programma, dat nationalisering van belangrijke industrieën en de financiële dienstverlening alsmede verbeteringen van de sociale voorzieningen behelsde, moest binnen twee jaar wijken voor een bezuinigingsbeleid in het kader van een spectaculaire koerswijziging, toen de economie met ernstige problemen kreeg te kampen. De benoeming van een nieuwe premier in juli 1984 betekende het einde van de deelname van de communisten aan de regering, waarna Mitterrand tot 1986 aan het hoofd stond van een socialistische minderheidsregering. In dat jaar luidde de centrum-rechtse overwinning bij de parlementsverkiezingen de eerste twee jaar van de ,,cohabitation" in. Mitterrand, die als staatshoofd uitgebreide bevoegdheden bezat, richtte zich steeds meer op Europese en internationale aangelegenheden (en op monumentale bouwprojecten in Parijs), terwijl Jacques Chirac als premier de leiding had over een centrum-rechtse regering met een radicaal liberaal economisch programma dat was gebaseerd op deregulering en privatisering.

Door zijn staatsmanschap en zijn behendig omgang niet de complexe ,,cohabition" te benadrukken, werd Mitterrand in mei 1988 (zie pag. 369/3 e.v.-'88) voor een tweede ambtstermijn herkozen en versloeg hij Chirac. Hij profiteerde van de chaos onder rechtse partijen door een maand later parlementsverkiezingen uit te schrijven, waarbij de PS haar overheersende positie in het parlement terugkreeg zonder echter een absolute meerderheid te behalen. Mitterrands populariteit bereikte een hoogtepunt tijdens de Golfoorlog begin 1991, toen hij Franse troepen beschikbaar stelde voor de geallieerde strijdmacht tegen Irak onder bevel van de Verenigde Staten; hij deed dit zonder ook maar een moment de in wezen gaullistische principes van een onafhankelijk beleid op militair en nucleair gebied in gevaar te brengen. Met betrekking tot Europese aangelegenheden sprak hij zich als reactie op de uitdaging van de Duitse eenwording opnieuw krachtig uit voor een Europese integratie waarbij Duitsland en Frankrijk hecht met elkaar verbonden zouden zijn als de belangrijkste pijlers voor de ontwikkeling van de Europese Unie in het kader van het Verdrag van Maastricht.

De sterk verslechterende gezondheid van Mitterrand kwam in de openbaarheid, toen hij in september 1992 en juli 1994 werd geopereerd aan prostaatkanker. Tegelijkertijd nam de algemene steun voor de socialistische regering af. Deze werd geplaagd door premierwisselingen, beschuldigingen van corruptie en speculaties over een eventuele opvolging van de president (een probleem dat werd verergerd dool Mitterrands manipulatiezucht). De terugkeer van een centrum-rechtse meerderheid in het parlement na de verkiezingen van maart 1993 betekende een tweede periode van ,,cohabitation" die, aangezien Mitterrand vastbeslcten was zijn volledige ambtstermijn uit te dienen, duurde tot de presidentsverkiezingen van mei 1995. waaruit Chirac als overwinnaar tevoorschijn kwam. Tijdens deze ,,cohabition" waren zijn betrekkingen met premier Edouard Balladur aanaienliik minder antagonistisch dan het geval was geweest met Chirac in de periode 1986-'88; hij was echter bij lange na niet meer zo populair als weleer. Algemeen won de mening veld dat hij de werkelijkheid niet meer onder ogen zag en enkel gedreven werd door de wens aan te blijven als president. De bekendmaking dat hij in zijn jonge jaren banden had gehad met rechtse organisaties en langdurig bevriend was geweest met de voormalige politiechef van liet Vichy-regime, René Bousquet (zie pag. 96/3-'95), werd in brede kring met verbijstering ontvangen.

Begrafenis en herdenkingsplechtigheid in Parijs

In de ochtend van 11 januari werd Mitterrand in Jarnac begraven. Onder de 500 aanwezigen bij de begrafenis bevonden zich Danielle Mitterrand, met wie hij sinds 1944 gehuwd was geweest, en hun twee zonen Jean-Christophe en Gilbert, zijn minnares Anne Pingeot, met wie hij lange tijd een verhouding had gehad, en hun dochter Mazarine, alsmede een aantal van zijn vroegere collega's en vrienden.

Tegelijkertijd werd in de Notre Dame in Parijs een requiemmis opgedragen, die werd bijgewoond door nationale en internationale persoonlijkheden onder



De begrafenis van François Mitterrand op 11 januari 1996 in zijn geboortedorp Jarnac.Rechts van de kist staat zijn vrouw Danielle tussen haar zonen Jean-Christophe en Gilbert.

wie ongeveer 170 staatshoofden en regeringsleiders; Mitterrands grootste bondgenoot, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, liet daarbij zijn ontroering duidelijk blijken.

Daags daarvoor hadden tienduizenden mensen op de Place de Bastille een stille herdenkingsbijeenkomst bijgewoond, die bewust geen partijpolitiek karakter had en waaraan werd deelgenomen door socialistische, communistische, links-radicale en vakbondsleiders.

Controverse over de behandeling van Mitterrands ziekte en medische geheimhouding

Op 10 januari wakkerde Mitterrands broer Robert de controverse over de ziekte van de overleden president aan met kritiek op de artsen die hem hadden behandeld. Zij zouden het niet eens zijn geweest over de juiste behandeling, geen advies in het buitenland hebben ingewonnen, en geen specialistische ervaring met de behandeling van kanker hebben gehad. Terwijl volgens anderen Mitterrand was behandeld door ,,kwakzalvers", distantieerde zijn weduwe Danielle zich haastig van deze kritiek. Beklemtoond werd dat de homeopathische therapie die hij in het laatste jaar had ondergaan, geen nadelig effect had gehad op de andere behandeling. Tegelijkertijd verscheen in Le Monde van 10 januari een artikel waarin werd beweerd dat al in mei 1981 kanker was geconstateerd bij Mitterrand, maar dat dit tot september 1992 verborgen was gehouden voor het publiek (en verzwegen in de wekelijkse bulletins over zijn gezondheid), en dat men daarna zijn werkelijke gezondheidstoestand geheim bleef houden.

Deze beweringen waren vooral controversieel, omdat in 1974 de verslechterende gezondheidstoestand van de toenmalige president Pompidou geheim was gehouden tot zijn overlijden tijdens zijn presidentschap en omdat Mitterrand in 1981 uitdrukkelijk had beloofd openheid te betrachten over zijn gezondheidstoestand, in tegenstelling tot het gebrek aan mededeelzaamheid van zijn voorganger Giscard.

Op 17 januari schond Dr. Claude Gubler, Mitterrands arts van 1981-'94, het medische beroepsgeheim door een boek met de titel Het Grote Geheim te publiceren dat bijzonderheden bevatte over hoe de ziekte van de president verborgen was gehouden. Ook werd in het boek beweerd dat hij niet in staat was geweest zijn ambt te vervullen, omdat hij in de laatste zes maanden van zijn presidentschap zo in beslag was genomen door zijn ziekte dat hij geen aandacht meer schonk aan staatszaken. De volgende dag stelde een Parijse rechtbank de familie van Mitterrand in het gelijk en gelastte dat het boek onmiddellijk uit de handel zou worden genomen, hetgeen leidde tot een nationaal debat over vrijheid van meningsuiting.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. PRESIDENT BEZOEKT VS

President Jacques Chirac bracht van 31 januari-2 februari 1996 een bezoek aan Amerika (het eerste bezoek van een Franse president sinds 1984) en sprak op 1 februari met de Amerikaanse president Bill Clinton over de hervorming van het NAVO-bondgenootschap tot een ,,gelijkwaardiger partnerschap" voor de Europese en Amerikaanse partners. Hij had eerder die dag reeds uitgeweid over dit onderwerp in een toespraak tot een plenaire zitting van het Congres en erop aangedrongen dat Amerika zich internationaal zou blijven oriënteren en geen isolationistische houding zou aannemen. Van de 535 Congresleden waren er 170 afwezig uit protest tegen de recentelijk beeindigde reeks Franse kernproeven (zie onder INTERNATIONAAL-ALGEMEEN).

Chirac vertelde het Congres dat een hervorming van de NAVO de Europese lidstaten in staat zou moeten stellen ,,hun verantwoordelijkheden volledig te accepteren in gevallen waarin de VS het niet nodig vonden eigen grondtroepen in te zetten". Chirac zei dat Frankrijk bereid was zijn rol volledig mee te spelen in de nieuwe situatie waaraan de NAVO zich sinds het einde van de Koude Oorlog had moeten aanpassen, ,,inclusief het militaire aspect".

In december 1995 had Frankrijk besloten zijn zetel in de militaire commissie van de NAVO weer te bekleden en zijn minister van defensie regelmatig deel te laten nemen aan NAVO-vergaderingen (zie pag. 159/2-'96), hoewel het zijn sinds 1996 gestaakte deelname aan de defensieve en nucleaire planningsgroepen niet had hervat.

Chirac hield zijn gehoor het vooruitzicht van een ,,transatlantisch handvest" voor om de levensvatbaarheid van het bondgenootschap in de 21ste eeuw te symboliseren. In meer algemene termen zei hij dat Europa en Amerika zouden moeten samenwerken om mondiale solidariteit te bevorderen (hierover merkte hij op dat Europa op dat moment ieder jaar drie keer zoveel financiële hulp aan ontwikkelingslanden gaf als Amerika), ontwapening te stimuleren. de proliferatie van massavernietigingswapens te bestrijden en internationale organisaties te versterken. Hij wees in dit verband met name op de Verenigde Naties, die volgens hem behoefte hadden aan een constructieve benadering van zowel hervorming als financiering, de Wereldhandelsorganisatie (WTO), de Wereldbank en de aan de bank gelieerde Internationale Ontwikkelingsassociatie, en de Groep van Zeven (G-7); de G-7-top in Lyon in juni 1996 zou een gelegenheid bieden om de coördinatie van economisch en financieel beleid te verbeteren.

Premier Juppé bezoekt Bonn

Premier Alain Juppé bracht op 12 februari een bezoek aan Bonn voor besprekingen met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, hoofdzakelijk over kwesties aangaande de Europese monetaire unie, de werkgelegenheidssituatie en de voorbereidingen voor de intergouvernementele conferentie (IGC) van de Europese Unie (EU), die eind maart zou beginnen.

REORGANISATIE VAN DEFENSIE

In een op 22 februari op de televisie uitgezonden interview maakte Chirac bekend dat zijn regering een ingrijpende reorganisatie van defensie voorstond, die bestond uit het afschaffen van de dienstplicht in 2001, het overschakelen op een kleiner beroepsleger en het ontmantelen van de op land geplaatste kernraketten, die een derde uitmaakten van het Franse kernwapenarsenaal.

Chirac had in januari reeds aangegeven dat de militaire dienstplicht zou kunnen worden af-

Overzicht Franse strijdkrachten

	Beroeps	Dienst-plichtigen	Burger-personeel	Totaal 1996	Totaal 2002
Landmacht	104.307	132.319	31.946	268.572	170.000
Marine	45.477	17.906	6.495	69.878	56.500
Luchtmacht	55.972	32.674	4.906	93.552	70.000
Marechaussee	80.394	12.017	1.258	93.669	94.000
Gezamenlijke hulptroepen	12.980	6.607	55.250	74.837	41.500
Totaal	299.130	201.523	99.855	600.508	432.000

Bron: Cijfers van het ministerie van defensie vermeld in Le Monde op 23 en 24 februari 1996

geschaft (zie boven). Minister van defensie Charles Millon had begin februari plannen bekendgemaakt voor de geleidelijke invoering van een alternatieve burgerdienstplicht in zes jaar tijd, Op 13 februari werd een uitgelekt discussiedocument van het ministerie van defensie gepubliceerd door Le Monde, waarin de Franse defensieprioriteiten werden heroverwogen en aanbevelingen werden gedaan voor bezuinigingen op het leger door het te verkleinen van 240.000 naar 130.000 inanschappen.

In het televisie-interview wees Chirac er met nadruk op dat een van de centrale doelstellingen van de reorganisatie van de strijdkrachten bestond uit het creëren van de mogelijkheid een ,,snelle reactiemacht" van 50.000-60.000 man in te zetten bij crises in Europa, het Midden-Oosten of Afrika. Frankrijk zou slechts drie bases in Afrika in stand houden, en één op de Franse Antillen, één in Frans Polynesië en één op Réunion in de Indische Oceaan. Het aantal manschappen van de strijdkrachten (exclusief burgerpersoneel) zou worden teruggebracht van ongeveer 500.000 naar 330.000 in 2002. Hij zei dat het kleinere beroepsleger ongeveer hetzelfde zou kosten als het grotere kader-militieleger op dat moment, maar dat er 15 procent kon worden bezuinigd op uitrustingskosten. De defensiebegroting zou in de periode 1997-2001 dalen tot F 185 mrd per jaar, uitgedrukt in constante, voor 1995 geldende waarden. Het aantal parate regimenten zou worden teruggebracht tot 86 en de 14 regimenten van de in Duitsland gestationeerde Eerste Pantserdivisie zouden worden overgeplaatst naar Frankrijk, en later worden ontbonden. (Manschappen van het Franse contingent van het Eurokorps maakten deel uit van deze regimenten, maar Chirac gaf de verzekering dat het Eurokorps zelf beslist niet zou lijden onder de reorganisatie van defensie en dat de grote Frans-Duitse strijdkrachtprogramma's zouden worden gehandhaafd.)

Als onderdeel van de reductie van het nucleaire wapenarsenaal zouden 18 raketsilo's op het Plateau d'Albion worden gesloten en 30 Hades-raketten (met een bereik van 350 km en oorspronkelijk bedoeld om een aanval van Sowjet-troepen in het voormalige Oost-Duitsland re beantwoorden) worden ontmanteld. Chirac kondigde tevens aan dat Frankrijk met onmiddellijke ingang de produktie van kernwapenmateriaal zou stopzetten.

In maart zou een regeringsrapport over de bezuinigingsvoorstellen ter discussie aan het parlement worden aangeboden.

Een reorganisatie van de defensie-industrie werd eveneens voorzien, met name van ,,kernpunten van uitmuntendheid" in de ruimtevaarttechnologie en de elektronica. Op 21 februari werd bekendgemaakt dat het overhidsconglomeraat Aerospatiale en vliegtuigbouwer Dassault. die gedeeltelijk staatseigendom was, in juni fusieplannen vour de daaropvolgende twee jaar zouden moeten overleggen, en dat de holding-groep Thomson SA, die 58 procent van de aandelen van het defensie-elektronicabedrijf Thomson-CSF bezat, later in 1996 zou worden geprivatiseerd.

(Vor.ber.pag. 25/1 e.v.-1996)

GROOT-BRITTANNIË

TROONREDE. PRESENTATIE BEGROTING. PUBLIKATIE SCOTT-RAPPORT. ONDERWIJSDEBAT. TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN. OLIERAMP BIJ WALES. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Het wetgevingsprogramma van de regering voor het parlementaire jaar 1995/'96 werd op 15 november 1995 in de troonrede aan het parlement gepresenteerd.

In de troonrede werden wetsvoorstellen uiteengezet die (i) de beroepsprocedures van asielzoekers zouden versnellen en het in dienst nemen van illegale immigranten zouden beperken (zie onder); (ii) het openbaar ministerie en de verdediging zouden verplichten in strafzaken vooraf meer bewijsmateriaal te onthullen; (iii) de veiligheidsdienst (MI5) ook zouden inschakelen bij de bestrijding van de georganiseerde misdaad; en (iv) een nieuw kader zouden scheppen voor echtscheidingsprocedures. In het laatste wetsvoorstel werden ook elementen opgenomen van een wetsvoorstel voor gezinsvervangende tehuizen en ge eld binnen het gezin, dat eerder die maand was ingetrokken in verband met het hardnekkige verzet van een kleine groep Conservatieve parlementsleden die in het wetsvoorstel een bedreiging zagen voor het instituut van het huwelijk.

Asiel- en immigratiemaatregelen

Minister van binnenlandse zaken Michael Howard kondigde op 20 november in het Lagerhuis maatregelen aan om de asiel- en immigratieprocedures aan te scherpen.

Howard stelde dat ,,veel te veel mensen in de wereld in dit land een veel te aantrekkelijke bestemming zien, hetgeen zogenaamde asielzoekers en andere illegale immigranten aantrekt", en zei dat er maatregelen werden getroffen om bepaalde sociale voorzieningen minder snel beschikbaar te stellen aan asielzoekers. Bovendien zou in het nieuwe wetsvoorstel een groep van geselecteerde landen van herkomst (de zogenaamde ,,witte lijst") worden aangewezen waar de ,,kans op vervolging klein" was; in principe zouden asielaanvragen uit deze landen niet gehonoreerd worden, ofschoon er niet automatisch negatief over beslist zou worden. Bepaalde aspecten van de beroepsprocedure zouden worden gestroomlijnd, aangezien het groeiende aantal asielzoekers dat op een beslissing wachtte, had geleid tot meer ,,onterechte asielaanvragen", aldus Howard. Om illegale immigratie tegen te gaan zou het in dienst nemen van mensen zonder werkvergunning voor Groot-Brittannie strafbaar worden gesteld,

Presentatie begroting voor 1996/'97

Op 28 november presenteerde minister van financiën Kenneth Clarke in het parlement zijn begroting voor het jaar dat begon op 5 april 1996 (voor begroting 19951'96, zie pag. 102/3 e.v.-'95). In de begroting werd f 3,25 mrd bezuinigd op overheidsuitgaven en op inkomstenbelasting.

Volgens minister Clarke kwam het financieringstekort (public sector borrowing requirement - PSBR) als gevolg van tegenvallende belastinginkomsten uit op £ 29 mrd in 1995/'96, in plaats van de voorziene £ 23,6 mrd. Het tekort zou in 1996/'97 echter dalen tot E 22,5 mrd en het jaar daarop tot E 15 mrd. Clarke zei dat het streven naar een gebalanceerde begroting (zonder tekort) tegen het einde van de eeuw intact bleef.

De beloofde ingreep in de inkomstenbelasting viel bescheiden uit. De lastenverlichting bestond uit een verlaging van het belangrijkste tarief van 23 tot 24 procent en een verhoging van de belastingvrije voet; de daaruit voortvloeiende lagere inkomsten van £ 3,1 mrd zouden worden gecompenseerd met bezuinigingsmaatregelen, zoals een verhoging van de accijnzen op autobrandstof en sigaretten. De drempel voor het betalen van successierechten zou worden verhoogd van E 154.000 tot £ 200.000.

Gedragsnormen voor houders van openbare ambten

Op 6 november leed de regering met 51 stemmen (322 tegen 271) een nederlaag in het Lagerhuis na een fel debat over gedragsnormen voor houders van openbare ambten. Men was het erover eens dat parlementsleden geen betaalde diensten mochten verrichten en dat zij verplicht moesten worden aan te geven wanneer zij diensten verleenden in hun hoedanigheid als parlementariër. Ondanks het uitgesproken verzet van premier John Major steunden ongeveer 20 Conservatieve parlementsleden een amendement dat parlementariers ver-

plichtte inzicht te verschaffen in hun financiële verdiensten als adviseur.

Het rapport volgde na het verschijnen van een rapport van Lord Nolan over gedragsnormen (zie pag. 539/2/3-'95) en van een rapport van een parlementscommissie over het onderwerp.

Conservatief parlementslid loopt over naar Liberaal-Democraten

In de Conservative Party werd geschokt gereageerd toen Emma Nicholson, parlementslid voor Devon West en Torridge en voormalig vice-voorzitter van de partij, op 29 december bekendmaakte dat zij de partij verliet en toetrad tot de Liberaal-Democraten. Zij was het tweede Conservatieve parlementslid binnen drie maanden dat de partij de rug toekeerde; in oktober was Alan Howarth lid geworden van de Labour Party (zie pag. 31/1-'96).

Nicholson verklaarde dat zij en haar medestanders de strijd hadden verloren om de verrechtsing van de partij tot staan te brengen. Zij betoogde dat de partij in de jaren negentig ,,eenverkeerde weg" was ingeslagen. De bekendmaking berokkende de Conservatieven grote politieke schade omdat premier John Majors eindejaarsoproep tot eenheid in de partij er volledig door werd ondermijnd.



Emma Nicholson poseert met haar echtgenoot Sir Michael Cain in de gang van hun woning op 29 december 1995. nadat bekend is geworden dat zij van de Conservative Party overstapt naar de Liberal Democrats.

Door het overlopen van Nicholson slonk de theoretische absolute meerderheid van de regering in het parlement tot amper drie zetels.

In Staffordshire South-East moesten tussentijdse verkiezingen worden gehouden na het overlijden van het Conservatieve parlementslid David Lightbown op 12 december. De krappe meerderheid van de regering kwam verder in gevaar, nadat het Conservatieve Lagerhuislid David Ashby op 19 december een met veel publiciteit omgeven smaadproces had verloren. Het proces had hem ongeveer f: 500.000 gekost. Algemeen werd aangenomen dat Ashby niet in staat zou zijn alle kosten te betalen. Krachtens het reglement van het parlement mochten failliet verklaarde parlementsleden geen zitting hebben in het Lagerhuis.

Ondanks de slinkende meerderheid benadrukte Major op 31 december dat hij van plan was zijn volledige ambtsperiode tot mei 1997 uit te dienen.

Nederlaag regering bij stemming over visserijbeleid

Op 19 december trad de verdeeldheid in de Conservative Party over Europa opnieuw aan het licht, toen de regering een smadelijke nederlaag leed bij een stemming over het gemeenschappelijke visserijbeleid van de Europese Unie (EU). Ondanks beperkte concessies van de regering aan haar ,,eurosceptische" vleugel, onthielden elf Conservatieven zich van stemming en stemden twee andere mee met de oppositie. De stemming had geen directe gevolgen voor het beleid.

Ordtec-affaire

Op 7 november vernietigde het Hof van Beroep het vonnis van vier personen die in 1992 in de Ordtec-zaak schuldig waren bevonden aan het illegaal verkopen aan Irakvanmachines om wapens te fabriceren. Daarbij hadden zij gebruik gemaakt van valse papieren waarin Jordanië als eindbestemming werd aangeduid. Een van hen, Paul Grecian, had samengewerkt met de geheime inlichtingendienst (MI6). Ook hadden ministers gebruik gemaakt van certificaten die immuniteit op grond van het algemeen belang garandeerden, om te voorkomen dat documenten openbaar zouden worden gemaakt waaruit zou kunnen blijken dat de regering op de hoogte was van de affaire. (Voor vrijspraak in oktober-november 1992 in Matrix Churchill-zaak en rapport-Scott over wapenverkopen aan Irak. zie pag. 303/2/3-'93 en 686/2-'95.)

Proces-West

Op 22 november werd Rosemary West veroordeeld tot tienmaal levenslang nadat ze schuldig was bevonden aan de moord op acht jonge vrouwen en twee kinderen (een van haar eigen dochters en een stiefdochter). De meeste slachtoffers waren vermoord in de jaren zeventig en waren op één na begraven in de kelder of de tuin van haar huis in Cromwell Street in Gloucester. Haar echtgenoot Frederick. eveneens aangeklaagd wegens deze moorden en twee andere, had in januari in de gevangenis zelfmoord gepleegd (zie pag. 538/2-'95).

Tijdens en onmiddellijk na het proces was er veel aandacht voor de vraag of getuigen in de zaak geld hadden ontvangen of aangeboden gekregen van de pers. Aan het einde van het proces maakte de voorzitter van het Hogerhuis, Lord Mackay van Clashfern, bekend dat openbaar aanklager Brian Leveson was gevraagd aan hem en de procureur-generaal (Sir Nicholas Lyell) verslag over deze kwestie uit te brengen.

Rellen in Brixton

Op 13 december was Brixton in Zuid-Londen het toneel van rellen die volgens de politie het werk waren van een ,,kleine groep schurken en criminelen". Bij de zes uur durende ongeregeldheden raakten twaalf personen gewond en werden ruim vijftig winkels geplunderd. De rellen begonnen, toen een kleine betoging tegen de dood van een arrestant in een politiecel uitliep op gewelddadigheden.

Vrijspraak voor verdachten in Maxwell-zaak

Kevin Maxwell en zijn broer Ian werden op 19 januari 1996 vrijgesproken van alle beschuldigingen wegens fraude met de pensioenfondsen van bedrijven die eigendom waren van hun vader, de overleden uitgeversmagnaat Robert Maxwell. Een derde verdachte, Larry Trachtenberg, voormalig adviseur van Robert Maxwell, werd eveneens vrijgesproken van alle beschuldigingen die waren gerezen nadat in 1991 meer dan £ 440 mln uit de pensioenfondsen van Maxwell waren verdwenen (zie pag. 54013-'95). (De rechtszaak tegen een vierde verdachte, Robert Bunn, was wegens gezondheidsredenen op 1 augustus 1993 stopgezet.) De kosten voor de overheid van het acht maanden durende proces werden geschat op £ 25 mln.

De vrijspraken, die niet waren venvacht, werden beschouwd als een ernstige tegenslag voor het Bureau voor Ernstige Fraudebestrijding (Serious Fraud Office, SFO), dat verantwoordelijk was voor het vier jaar durende onderzoek dat aan het proces voorafging, en dat de rol van openbare aanklager vervulde in het proces. Parlementsleden stelden onmiddellijk vragen over het voortbestaan van het SFO, dat



Labour-leider Tony Blair poseert op 2 februari 1996 in Londen met lcdcn van zijn schaduwkabinet na een bijeenkomst over het uitstippelen van een strategie voor de volgende verkiezingen. V.l.n.r. Gordon Brown (financiën), Robin Cook (buitenlandse zaken). Claire Short (vervoer). Tessa Jowell (vrouwenzaken). Tony Blair, Mo Mowlem (Noord-Ierland) en John Prescott (vice-premier).

reeds andere vernederende fiasco's op zijn naam had staan.

Het SFO veroorzaakte op 26 januari opnieuw beroering toen het bekendmaakte nieuwe gerechtelijke stappen te zullen nemen tegen Kevin Maxwell (alsmede tegen Trachtenberg, Albert Fuller - voormalig hoofd van de financiële staf van Maxwell - en Michael Stoney. een voormalige bedrijfsdirecteur van Maxwell) in verband met de ineenstorting van het Maxwell-imperium. Kevin Maxwell verklaarde dat hij ..het slachtoffer (was) van een politiek besluit van politici in de aanloop naar de algemene verkiezingen". Deze suggestie werd onmiddellijk verworpen door procureur-generaal Sir Nicholas Lyell, die ontkende dat het besluit ingegeven was door politiekemotieven.

Op 22 januari kondigde Lyell aan dat de regering overwoog om voortaan geen jury meer te laten oordelen in processen wegens ernstige fraudegevallen, maar dat over te laten aan rechters. Het commentaar van sommige waarnemers luidde dat als de Maxwell-verdachten schuldig zouden zijn bevonden, de regering niet zou hebben overwogen het systeem te hervormen.

Onderwijsdebat

Gedurende januari stond het onderwijs in het middelpunt van de politieke belangstelling. en het werd steeds duidelijker dat het een centraal onderwerp zou blijven tijdens de aanloop naar de volgende algemene verkiezingen. Er ontbrandde een felle discussie toen op 21 januari bekend werd dat een vooraanstaand lid van het schaduwkabinet van Labour een omstreden middelbareschoolkeuze had gedaan voor haar kind. Het besluit van Harriet Harman, Labour-woordvoerder voor gezondheidszorg. om haar kind naar een gesubsidieerd particulier gymnasium (met toelatingsexamen) te sturen, dat zich niet in de omgeving van haar woning bevond. veroorzaakte een felle ruzie vanwege de heersende kritiek op zulke scholen binnen haar partij. De regerende Conservatieven beschuldigden Labour van hypocrisie en boze Labour-leden deden hetzelfde met Harman. Harman, die daarop haar verontschuldigingen aanbood omdat ze haar partij in verlegenheid had gebracht, kon echter rekenen op de steun van partijleider Tony Blair, die de partijdiscipline wist te bewaren en de woede van collega's in het parlement tot bedaren wist te brengen. (Eerder, in december 1994, was er onenigheid ontstaan binnen Labour, toen Blair besloot zijn zoon naar een gesubsidieerde school op enige afstand van zijn woning in Londen te sturen.)

De regering. die de verwarring bij de oppositie over Harmans besluit had uitgebuit. werd vervolgens in de verdediging gedrongen. Op 23 januari maakte minister van onderwijs en werkgelegenheid Gillian Shepherd de zeer onbevredigende resultaten bekend van de eerste landelijke toetsen voor elfjarigen, waaruit bleek dat meer dan de helft van hen de normen voor Engels en wiskunde niet had gehaald.

Rentedaling

Minister van financiën Kenneth Clarke verlaagde op 18 januari onverwachts de basis-rentevoet met 0,25 procent tot 6,25 procent. Ter onderbouwing van de verlaging, de tweede in vijf weken, voerde Clarke aan dat de economische groei was afgenomen door lagere uitgaven op de exwortmarkt. Hii zei dat de inflatiedruk was verminderd en dat, ondanks het feit dat officiële cijfers aangaven dat de inflatie in december hoger was dan het streefcijfer, hij er alle vertrouwen in had dat het streefcijfer van 2,5 procent voor het onderliggende tarief werd bereikt.

Ontslag voor directeur effectenbeurs

De toekomst van Londen als 's werelds toonaangevend financieel centrum werd op 4 januari erg onzeker. toen de raad van bestuur van de effectenbeurs onverwachts haar directeur Michael Lawrence ontsloeg, waarbij hem werd verweten het vertrouwen in de markt te hebben geschaad. Lawrence was twee jaar directeur geweest. Waarnemers brachten zijn ontslag in verband met zijn pogingen om de aandelenhandel te hervormen, waardoor de invloed van sommige van de machtigste leden van de beurs teruggedrongen zou kunnen worden. Dit idee werd verworpen door de raad van bestuur, die verklaarde dat Lawrence er niet in was geslaagd het respect te winnen van de leden.

Officieel onderzoek naar Golfoorlog-syndroom

Het ministerie van defensie maakte op 30 januari bekend dat het een grootscheeps onderzoek startte naar het vermeende Golfoorlog-syndroom, een reeks medische klachten waar veteranen uit de oorlog van 1991 last van hadden. Het ministerie van defensie, dat boog voor druk van veteranen, zei dat zeven artsen een epidemiologische studie zouden verrichten om vast te stellen of de gezondheidsproblemen waarmee de veteranen en hun gezinnen kampten, statistisch gezien abnormaal waren. De regering had voortdurend ontkend dat er sprake was van een syndroom; veteranen vermoedden dat de klachten het gevolg waren van de interactie tussen de cocktail van vaccinaties en de tabletten tegen zenuwgas, die soldaten in de Golfoorlog hadden gekregen.

Onderzoek naar dood asielzoeker

Op 25 januari deed een onderzoeksjury in Londen uitspraak over de gewelddadige dood van de Nigeriaanse asielzoeker Shiji Lapite, die bij zijn arrestatie door politieagenten in een wurggreep was genomen en daarop door verstikking om het leven was gekomen. De rechter van instructie zei dat hij de zaak zou doorgeven aan de directeur van het openbaar ministerie. Verscheidene politieagenten liepen kans in staat van beschuldiging te worden gesteld in verband met de dood van Lapite in december 1994.

Publikatie van Scott-rapport

Op 15 februari werd het rapport van de onderzoekscommissie-Scott over wapenverkopen aan Irak eind jaren tachtig (zie pag. 389/1/2-'94 en 68612-'95) gepubliceerd. De onderzoekscommissie, onder voorzitterschap van Sir Richard Scott. hoofd van de civiele afdeling van het Hooggerechtshof, was in november 1992 ingesteld na het fiasco van het Matrix Churchill-proces, waarin drie directeuren van dit gereedschapsproduktiebedriif terecht hadden gestaan wegens het illegaal exporteren van goederen naar Irak (zie pag. 686/2-'95).

Het 1.800 bladzijden tellende rapport van de onderzoekscommissie was gebaseerd op de verklaringen van 276 getuigenissen, die tijdens 61 openbare en 19 besloten hoorzittingen waren afgenomen. Het rapport was een vernietigende aanklacht tegen het overheidsapparaat en individuele ministers aangaande hun standpunt ten aanzien van wapenverkopen aan Irak in de jaren tachtig. Scott sprak de ministers echter vrij van ,,bedrieglijke opzet" of samenspanning om de verdachten in de Matrix Churchill-zaak een eerlijk proces te onthouden. Volgens het rapport had de regering het parlement en de bevolking ,.opzettelijk" misleid door de indruk te wekken dat ,,ten aanzien van niet-dodelijke defensie-exporten en dubbel te gebruiken exporten een strenger beleid werd gevoerd dan feitelijk het geval was". De twee ministers die de meeste kritiek kregen te verduren, waren de thesaurier-generaal, William Waldegrave, toentertijd staatssecretaris van buitenlandse zaken, en de procureur-generaal, Sir Nicholas Lyell.



Sir Richard Scott staat op 15 februari 1996 de pers te woord terwijl hij zijn arm laat rusten op de vijf documenten van het Scott-rapport, dat die dag is gepresenteerd.

Ondanks de kritiek op Waldegrave en Lyell, verwierp premier John Major de eis van de Labour Party en de Liberaal-Democraten dat de twee dienden af te treden. Major had het rapport een week voordat het werd gepubliceerd, kunnen bestuderen. De regering greep iedere gelegenheid met beide handen aan om haar eigen interpretatie van het rapport te verkondigen, namelijk dat het de betrokken ministers van alle blaam had gezuiverd. Op 22 februari beklaagde Scott zich dat de regering hem ,,selectief" citeerde voor haar eigen doeleinden.

Voor de twee grootste oppositiepartijen was het rapport slechts in beperkte mate ter inzage beschikbaar voordat het werd gepubliceerd. Een volledig parlementair debat over het onderzoek werd uitgesteld tot 26 februari. In de tussentijd bleef de oppositie druk uitoefenen op Waldegrave en Lyell om af te treden, en op de regering om duidelijk te maken welke maatregelen zij zou nemen naar aanleiding van het rapport. Gezien de zeer kleine meerderheid van de regering in het Lagerhuis en de onrust onder de minder prominente conservatieve parlementariërs over het rapport, was het niet ondenkbaar dat de regering de stemming zou verliezen, waarna een motie van wantrouwen en algemene verkiezingen zouden volgen. Dit scenario kwam dichterbij toen Peter Thurnham de derde conservatieve parlementariër in vijf maanden tijd was die uit de Conservative Party stapte (zie boven). Thurnham was kwaad over de reactie van de regering op het Scott-rapport, en zou als onafhankelijke conservatief zitting nemen in het parlement.

Op 26 februari behaalde de regering na een verhit debat echter een overwinning met een meerderheid van één stem (320 tegen 319). Major had blijkbaar avances van de Ulster Unionists om tot een afspraak te komen over het Noordierse vredesproces, afgewezen, waardoor deze partij, die voorheen de regering bij andere belangrijke stemmingen had gesteund, met de oppositie meestemde. Thurnham en twee andere conservatieven stemden eveneens tegen de regering. Eén conservatieve parlementariër herzag echter zijn besluit tegen de regering te stemmen en de drie parlementariërs van de Democratic Unionist Party (DUP) onthielden zich van stemming.

Hoofdpunten van het Scott-rapport

- Het besluit om overheidsrichtlijnen aangaande defensieverkopen aan Irak te versoepelen, werd niet bekendgemaakt aan het parlement. Regeringsverklaringen in 1989 en 1990 weken ,,consequent" af van geaccepteerde standaardprocedures.

- Het Matrix Churchill-proces ,,had nooit mogen worden gevoerd". hoewel de regering niet voornemens was onschuldige mannen naar de gevangenis te sturen.

- Het onbeperkte gebruik van onschendbaarheidscertificaten vanwege het algemeen belang (public interest immunity certificate, PII), waardoor bewijs kon worden achtergehouden als de onthulling ervan schadelijk werd geacht voor het nationale belang, was ,,onbevoegd" en ,,hoorde niet thuis in een strafzaak".

- Waldegrave had ,,opzettelijk" nagelaten het Lagerhuis te informeren over het regeringsbeleid ten aanzien van wapenverkopen, en zijn visie dat de versoepeling van richtlijnen slechts een herinterpretatie van bestaand advies was, was ,,volstrekt onhoudbaar".

- Lyell had .,zonderenige grond" besloten PII's aan te vragen en daarbij ,,detaak en verplichtingen van een minister volledig verkeerd geïnterpreteerd".

- Tijdens de bloedige oorlog tussen Iran en Irak in de jaren tachtig bereikten geen Britse wapens de strijdende partijen.

Tussentijdse verkiezingen

Bij tussentijdse verkiezingen op 1 februari behield Labour met 72 procent van de stemmen comfortabel haar zetel in het kiesdistrict Hemsworth. De verkiezingen, die noodzakelijk waren geworden door het overlijden van de zittende Labour-parlementariër, vielen op door de slechte prestatie van de nieuwe Socialist Labour Party (SLP), die slechts 5,4 procent van de stemmen behaalde. De partij was in 1995 opgericht door Arthur Scargill, voorzitter van de Nationale Vakbond van Mijnwerkers, als reactie op het besluit van de Labour Party clausule vier (Clause Four) van de partijstatuten te herzien (zie pag. 540/1-'95).

Brandbomaanslag op leider Liberaal-Democraten

De politiebewaking van de woning van de leider van de Liberaal-Democraten, Paddy Ashdown, in Somerset werd op 2 februari geïntensiveerd na een brandbomaanslag op zijn auto. Nadien bleek dat het gezin Ashdown in de voorafgaande maanden een aantal malen bedreigd was en dat Ashdowns auto bij een eerdere aanslag was beschadigd. De politie weigerde te zeggen of de aanslag verband hield met Ashdowns onderzoek naar racistische aanslagen in de omgeving.

Privatisering British Rail

Op 4 februari werden de eerste geprivatiseerde passagierstreinen in bijna 50 jaar in gebruik genomen toen twee lijnen die aan particuliere bedrijven in licentie waren gegeven, operationeel werden. Het proces werd ontsierd door het feit dat de privatisering van een derde lijn, die zou gaan rijden op London, Tilbury, Southend (LTS Rail), op het laatste moment moest worden afgeblazen na aantijgingen van vervoersbewijsfraude; op 8 februari kon opnieuw een bod worden uitgebracht op deze licentie.

Herstructurering van British Gas

Op 6 februari maakte het geprivatiseerde energiebedrijf British Gas een plan bekend om zich te splitsen in twee apart op de beurs genoteerde bedrijven. TransCo International zou verantwoordelijk worden voor internationale en pijpleidinghandel, British Gas Energy voor de gaslevering, dienstverlening en energiedistributiebedrijven alsmede voor de Morecambe Bay-gasvelden en lange-termijngascontractverplichtingen. De twee bedrijven zouden naar verwachting begin 1997 operationeel worden. De directeur van British Gas, Cedric Brown, die in 1994 bekendheid kreeg toen hij een salarisverhoging kreeg van 71 procent, zou binnen enkele maanden ontslag nemen.

Bekendmaking over koninklijke scheiding

Op 28 februari maakte prinses Diana bekend dat zij was ingegaan op het echtscheidingsverzoek van prins Charles. Het paar was in 1981 getrouwd en in 1992 gescheiden van tafel en bed (zie pag. 303/1-'93).

Groot olieverlies voor kust van Wales

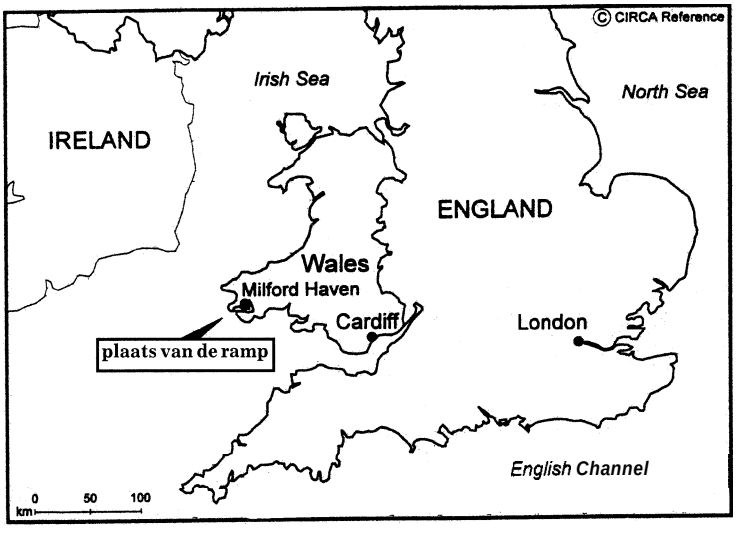
Op 15 februari liep de in Liberia geregistreerde Noorse tanker Sea Empress met een lading van 128.000 ton lichte ruwe olie aan de grond voor de haven van Milford Haven in het zuidwesten van Wales. In de daaropvolgende zes dagen werd de vrees voor een milieuramp in een belangrijk natuurbeschermingsgebied bewaarheid toen ongeveer 72.000 ton olie in zee stroomde. De meeste olie kwam in zee terecht tijdens pogingen de tanker weer vlot te krijgen en de lading over te pompen naar andere vaartuigen.

Critici erkenden dat het slechte weer problemen opleverde, maar zij wezen tevens op operationele misrekeningen, de voorrang die werd gegeven aan het redden van het schip boven het minimaliseren van de milieuschade, en de nalatigheid die de regering aan de dag had gelegd in het uitvoeren van de aanbeveling van de onderzoekscommissie-Donaldson naar aanleiding van de ramp met de Braer in januari 1993 (zie pag. 303/3 e.v.-'93); de commissie had aanbevolen een krachtige bergingssleepboot te stationeren bij de zuidwestelijke toegangsroutes naar Groot-Brittannië. De vier havensleepboten bleken niet in staat de tanker in de sterke stromingen en de harde stormwinden onder controle te houden. Toen krachtiger sleepboten ter plekke arriveerden, was een groot deel van de olie reeds in zee gestroomd.

De tanker liep op 15 februari vroeg in de avond vast. Diezelfde avond nog werd hij vlot getrokken, sloeg op drift en liep op 17 februari opnieuw ,,, de grond. Op 18 februari werd de Russische bemanning geëvacueerd en werd een nieuwe poging het schip vlot te krijgen, afgeblazen. Op 19 februari gingen leden van een bergingsploeg aan boord van het schip om het overpompen van de resterende olie voor te bereiden, maar zij verwierpen een voorstel van de havenmeester en de loodsen om de tanker naar open zee te slepen om mogelijke schade aan de kustlijn te voorkomen, met als argument dat het schip hierdoor doormidden zou kunnen breken. Toen de tanker diezelfde avond opnieuw op drift sloeg, verlieten zij echter het schip, omdat zij vreesden dat het schip zou breken. Op 21 februari werd de tanker definitief vlot getrokken en afgemeerd aan een buiten gebruik zijnde steiger Op 24 fehruari werd begonnen met het overpompen van de resterende olie. Nadat in eerste instantie 6.000 ton olie was weggelekt, stroomde tijdens de bergingswerkzaamheden nog eens 66.000 ton olie weg.

De Britse minister van vervoer. George Young, maakte op 22 februari bekend dat hij het Maritieme Ongevalsonderzoeksbureau had verzocht de ramp te onderzoeken en hij gaf toe dat tijdens de bergingswerkzaamheden mogelijk fouten waren geinaakt, maar hij wees de eis van de oppositie voor een volledig openbaar onderzoek af.

(Vor.ber.pag. 30/1 e.v.-1996)



NOORD-IERLAND. MOORDEN OP DRUGSHANDELAREN. RAPPORT VAN COMMISSIE-MITCHELL. IRA BEËINDIGT STAAKT-HET-VUREN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In de periode april 1995-januari 1996 werden in Belfast en Lurgan zeven katholieke vermeende drugshandelaren in strafacties vermoord door groeperingen die banden hadden met het Ierse Republikeinse Leger (IRA). Hoewel de moorden werden veroordeeld door de Britse regering en andere deelnemers aan het vredesproces, werden zij niet beschouwd als een directe schending van de wapenstilstand. Maar op 2 januari waarschuwde de Ierse minister voor Noord-Ierland, Sir Patrick Mayhew, dat dergelijke moorden het vredesproces ,,ingevaar" brachten.

In een aantal gevallen was algemeen bekend dat het slachtoffer zich bezig hield met drugshandel. In het geval van een vroegere IRA-gevangene die op 18 december werd doodgeschoten in Noord-Belfast, ontkende de politie echter dat hij iets te maken had gehad met de drugshandel. Volgens de autoriteiten in Noord-Ierland poogde de IRA met bruut geweld greep te houden op de eigen katholieke gemeenschap, die zich veelal weinig gelegen liet liggen aan de door protestanten gedomineerde politiemacht in Noord-Ierland.

Sinn Fein-voorzitter Gerry Adams zei dat hij de moorden niet wilde vergoelijken, maar dat er geen bewijs was dat de IRA er de hand in had gehad. De verantwoordelijkheid voor drie van de moorden werd opgeëist door een voorheen onbekende groepering, Directe Actie tegen Drugs.

Rapport van Commissie-Mitchell leidt tot controverse

Op 24 januari verscheen het rapport van de commissie-Mitchell. de drie leden tellende internationale commissie die was ingesteld op initiatief van de Britse en Ierse regering om een compromis tot stand te brengen over de slepende kwestie omtrent het inleveren van de wapens (zie pag. 31/3 e.v.-'96).

De commissie werd voorgezeten door de voormalige Amerikaanse senator George J. Mitchell en bestond verder uit de Canadese stafchef generaal John de Chastelain en de Finse oud-premier Harri Holkeri. Zij was op 15-16 december in Belfast begonnen met het houden van hoorzittingen. en had deze op 17-18 december in Dublin voortgezet.

Het rapport verwierp de Britse eis, die voor het eerst in maart 1995 was verwoord, dat de IRA een begin zou maken met het inleveren van zijn wapens voor de aanvang van de besprekingen tussen alle partijen (zie pag. 543/3/2-'95).

Bij de presentatie van het rapport in Belfast verklaarde Mitchell dat het zinloos u-as om te eisen dat de wapens daadwerkelijk voor het begin van de onderhandelingen tussen alle partijen zouden worden ingeleverd. aangezien de IRA en andere paramilitaire groeperingen daar niet op zouden ingaan. Hij stelde voor de partijen te laten instemmen met een gefaseerde ontwapening, parallel aan de besprekingen. en hen te laten beloven zich te houden aan zes uitgangspunten die hun democratische geloofsbrieven vormden. In het rapport werd tot in detail ingegaan op de praktische kanten van de ontwapening; voorgesteld werd dat de ontwapening onder internationaal toezicht zou gebeuren en dat zij die hun wapens inleverden, zouden worden gevrijwaard tegen vervolging.

Kernpunten uit rapport Mitchell

- Voorafgaand aan de besprekingen zouden geen wapens worden ingeleverd.
- Ontwapening zou pas aan de orde komen. als de onderhandelingen waren begonnen.
- Alle paramiiitaire groeperingen zouden uiteindelijk al hun wapens moeten inleveren.
- Een onafhankelijke commissie zou toezicht houden op devernietiging van alle wapens.
- Aan alle strafacties moest een einde komen
- Alle groeperingen moesten het gebruik van geweld afzweren en beloven dat ze alleen vreedzame en democratische middelen zouden aanwenden.

Het rapport kreeg de steun van de Ierse regering, de IRA en andere paramilitaire groeperingen. Maar de Britse premier John Major trachtte voorbij te gaan aan de belangrijkste conclusies van het rapport en verklaarde in plaats daarvan voorstander te zijn van verkiezingen voor een constitutionele conventie (voor de voorstellen van de Ulster Unionist Party voor een gekozen constitutionele conventie, zie pag. 32/1-'96).

Enkele uren na de presentatie van het rapport voerde Major in Londen aan, dat nu de ontwapeningsoptie tot mislukken gedoemd was, de enige andere mogelijkheid voor zowel Republikeinen als Unionisten was om te streven naar een mandaat van de kiezers en in een nieuw forum te onderhandelen over een vredesregeling. Hij zei dat de regering bereid was met nieuwe wetgeving te komen ,.zosnel als haalbaar was".



De leden van de commissie-Mitchell - v.l.n.r. George Mitchell. generaal John de Chastelain en Harri Holkeri - geven een persconferentie ter gelegenheid van de publikatie van hun rapport op 24 januari 1996.

Majors opmerking leidde tot felle kritiek van de IRA, die hem ervan beschuldigde de gehele Unionistische agenda over te nemen en de ene voorwaarde voor besprekingen tussen alle partijen in te wisselen voor de andere. De leider van de Social Democratic and Labour Party (SDLP),John Hume, beschuldigde Major ervan Unionistische stemmen in het Lagerhuis te kopen teneinde te voorkomen dat zijn meerderheid verder zou krimpen. De Ierse regering reageerde eveneens koel op het initiatief; zij betreurde het zeer dat zij niet geraadpleegd was, ondanks de Verklaring van Downing Street uit december 1993 die voorzag in een gezamenlijke strategie (zie pag. 392/2 e.v.-'94).

INLA-leider vermoord

De moord op Gino Gallagher op 30 januari leidde tot speculaties dat er sprake was van een conflict binnen het Iers Nationaal Bevrijdingsleger (Irish National Liberation Army, INLA), een radicale splintergroepering binnen de IRA.

Gallagher, die door bronnen uit zowel veiligheidsdienst als Republikeinse kringen werd beschouwd als de leider van het INLA, werd van dichtbij neergeschoten. Bronnen binnen de Royal Ulster Constabulary (RUC) veronderstelden dat hij was vermoord door dissidente INLA-leden.

In de voorafgaande maanden was ruzie ontstaan binnen het INLA, toen in Ierland gearresteerde INLA-leiders er vanuit de gevangenis voor pleitten dat de groepering zich zou aansluiten bij het staakt-het-vuren van de IRA. Gallagher was daartegen en wilde niet verder gaan dan een verklaring dat de gewelddadige activiteiten van het INLA ,.voorlopig werden opgeschort". Het INLA ontkende dat er sprake was van een intern conflict. maar in een verklaring werd gesteld dat de verantwoordelijken ..ontmaskerd en opgespoord" zouden worden; gevreesd werd dat dit tot een nieuwe golf van geweld zou kunnen leiden.

IRA beëindigt staakt-het-vuren

Het Ierse Republikeinse Leger maakte na 17 maanden een eind aan het staakt-het-vuren en markeerde de hervatting van de vijandelijkheden op het Britse vasteland met een zware bom die op 9 februari in de Londense Docklands ontplofte. De bom was geplaatst in een ondergrondse autoparkeerplaats in de buurt van het South Quay-station, op

het eiland Dogs De bom explodeerde om 19 01 uur Twee personen kwamen om het leven en er vielen naar schatting honderd gewonden. De schade werd geschat op & 150 mln

De hervatting van de vijandelijkheden door de IRA kwam onverwacht en een gecodeerde waarschuwing aan de Ierse televisie (RTE) werd aanvankelijk afgedaan als vals alarm. Er werd gespeculeerd dat de bom was geplaatst door een republikeinse splintergroepering totdat de IRA op 10 februari de aanslag officieel opeiste.

De actie van de IRA werd algemeen veroordeeld door zowel Britse als Noordierse politieke partijen. Unionistische partijen verklaarden dat de aanslag hun eis had gerechtvaardigd dat Sinn Fein niet mocht deelnemen aan de besprekingen tussen alle partijen totdat de IRA was ontwapend. Commentatoren merkten echter op dat de bom door mensen zelf in elkaar was gezet.

De hoop dat de Docklands-bom een op zichzelf staand incident was geweest, ging reeds snel in rook op. Op 15 februari werd een bom in een afvalbak op Charing Cross Road in het centrum van Londen onschadelijk gemaakt. Op 18 februari ontplofte laat in de avond zonder voorafgaande waarschuwing een bom in een bus die over Aldwych reed, eveneens in het centrum van Londen. De bom ontplofte kennelijk per ongeluk. Behalve de dader kwam nog een man om het leven. Bij invallen van de politie in het huis van de dader werden een grote voorraad wapens en een ,,zwartelijst" van mogelijke doelwitten ontdekt, onder wie leden van de koninklijke familie.

Op 9 februari werden de veiligheidsmaatregelen in Noord-Ierland, die sinds de afkondiging van het staakt-het-vuren in augustus 1994 (zie pag. 693/2 e.v.-'94) waren versoepeld, weer stricter. Op 14 februari werd een 500 man sterk bataljon teruggestuurd naar Noord-Ierland. Door deze versterking kwam het aantal manschappen weer uit op 17.000.

IRA-bomaanslagen in centrum van Londen sinds 1990

9 juni 1990: Hoofdkwartier van Honourable Artillery Company (City).
25 juni 1990: Carlton Club (West End).
20 juli 1990: Beursgebouw (City).
7 februari 1991: Downing Street (Westminster).
18 februari 1991: Victoria Station (Westminster) - 1 dode.
28 februari 1992: London Bridge Station (City).
10 januari 1992: Whitehall (Westminster).
10 april 1992: Baltic Exchange (City) - 3 doden.
12 oktober 1992: Sussex Arms pub (Covent Garden) - 1 dode.
30 oktober 1992: Downing Street (Westminster).
24 april 1993: Bishopsgate (City) - 1 dode.
9 februari 1996: South Quay (Isle of Dogs) - 2 doden.

Bron: *Hansard*. Geschreven Antwoorden, 4 maart 1996.

Pogingen vredesproces te redden

Na de bomaanslagen spanden de Britse premier John Major en zijn Ierse collega John Bruton zich in om het vredesproces gaande te houden.

Sinn Fein zei dat de Britse regering de verantwoordelijkheid voor het aflopen van het staakt-het-vuren op zich moest nemen. Mitcheli McLaughlin, de voorzitter van Sinn Fein, was van mening dat de IRA zijn geduld had verloren door het talmen van de Britse regering over besprekingen waaraan alle partijen zouden deelnemen. De verwerping door de regering van het Mitchell-rapport dat zich uitsprak voor verkiezingen voor een constitutionele conventie (zie boven), zou de druppel zijn geweest die de emmer deed overlopen.

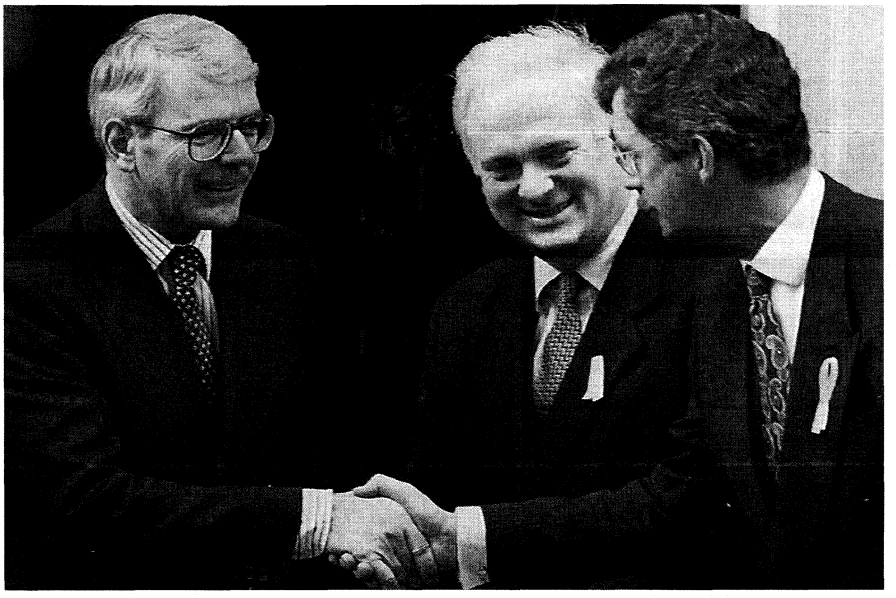
Sinn Fein-leider Gerry Adams verklaarde dat hij pas op de hoogte was gebracht van het einde van het staakt-het-vuren op het moment dat de gecodeerde waarschuwing aan RTE werd gegeven. Naar verluidt had hij onmiddellijk de Amerikaanse president Bill Clinton gewaarschuwd. Dat Adams niet op de hoogte was geweest van de bomaanslag, zaaide twijfel over zijn rol in het vredesproces. Sommigen trokken zijn invloed op de IRA in twijfel en veronderstelden dat hij door republikeinse militanten op een zijspoor was gezet. Anderen, met name de leider van de Social Democratic and Labour Party (SDLP) John Hume, waarschuwden ervoor niet ,,dedeur dicht te gooien" voor Sinn Fein.

Op 28 februari gaven Major en Bruton na intensieve besprekingen een communiqué uit, waarin een tijdschema was opgenomen voor toekomstige onderhandelingen met een vaste datum voor besprekingen tussen alle partijen. Dit was een concessie aan Sinn Fein, maar het plan voorzag tevens in verkiezingen, een optie die de voorkeur genoot van Unionisten.

Het tijdschema voorzag in besprekingen op korte termijn tussen de Britse en Ierse regering en Noordierse partijen in de periode 4-13 maart. Sinn Fein zou van dit proces worden uitgesloten tenzij de IRA het staakt-het-vuren in ere herstelde. De besprekingen zouden zich richten op de verkiezingsprocedure als volgende fase in het proces, de mogelijkheid van gelijktijdige referenda in Noord-Ierland en in de Ierse Republiek om de steun voor het vredesproces te peilen, en de structuur, agenda, deelname en samenstelling van de besprekingen tussen alle partijen. Na deze besprekingen zou de Britse regering wetgeving invoeren die verkiezingen in Noord-Ierland mogelijk zouden maken, en een orgaan instellen om toe te zien op de ontwapening. Verkiezingen zouden



Sinn Feinvertegenwoordigers Martin McGuinness (l.), Siobhain O'Hanlonan (m.) en Gerry Kelly arriveren op 26 februari 1996 bij kasteel Stormont voor besprekingen met Britse functionarissen.



De Ierse premier en vice-premier, resp. John Bruton (m.)en Dick Spring (r.),w-orden op 28 februari 1996 bij de deur van Downing Street 10 verwelkomd door de Britse premier John Major.

naar verwachting eind mei of begin juni worden gehouden, de besprekingen tussen alle partijen zouden beginnen op 10 juni. Deze zouden plaatsvinden in de vorm van directe onderhandelingen tussen de Britse en Ierse regering en alle democratische Noordierse partijen. Deelnemers zouden de zes hoofdpunten van het Mitchell-rapport moeten onderschrijven (zieboven).

Het plan werd voorzichtig, maar sceptisch, begroet door de Ulster Unionists en andere Noordierse partijen. Sinn Fein vroeg om ,,opheldering" van het communiqué. De IRA weigerde zich te verplichten tot een onmiddellijk herstel van het staakt-het-vuren.

Uitspraak Europees Hof voor de Mensenrechten

Op 8 februari veroordeelde het Europees Hof voor de Mensenrechten in Straatsburg de Britse regering toen bleek dat een Noordierse man onterecht het recht op rechtsbijstand was onthouden.

Het Hof weer John Murray, die wegens een IRA-ontvoering in 1991 was veroordeeld, geen schadevergoeding toe, maar veroordeelde de Britse regering tot betaling van £ 15.000 van de door Murray gemaakte kosten voor rechtsbijstand. Als gevolg van de uitspraak zou Groot-Brittannië zijn exclusief op Noord-Ierland van toepassing zijnde wetgeving moeten aanpassen, op grond waarvan de politie personen die werden verdacht van terrorisme, 48 uur lang kon ondervragen zonder dat daar een advocaat bij aanwezig was.

(Vor.ber.pag. 31/3 e.v.-1996)

IERLAND

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1996

Op 23 januari 1996 presenteerde de regering de begroting voor 1996, waarin een programma voor sociale uitgaven was opgenomen dat was gericht op de bestrijding van langdurige werkloosheid.

De uit drie partijen bestaande coalitieregering, die de vruchten plukte van de indrukwekkende economische groei in 1995 (5,5 procent), somde een reeks maatregelen op, zoals een wervingssubsidie en een regeling waarbij langdurig werklozen het recht op gratis geneesmiddelen en andere medische voorzieningen zouden mogen behouden tot drie jaar na hun indiensttreding. De begroting ging ervan uit dat Ir£ 729 mln (2 procent van het bruto nationaal produkt. BNP) zou moeten worden geleend, dat de lopende uitgaven zouden stijgen met 2,5 procent tot Ir£ 15,14 mrd en de kapitaaluitgaven met 6 procent tot Ir£ 3,2 mrd.

BEROEP TEGEN UITSLAG REFERENDUM OVER ECHTSCHEIDING

Op 11 januari gingen tegenstanders van echtscheiding in hoger beroep tegen de uitslag van het in november 1995 gehouden referendum waarbij met een krappe meerderheid het verbod op echtscheiding in de grondwet was opgeheven (zie pag. 34/2/3-'96). De uitslag werd aangevochten door Des Hanafin, die een vooraanstaande rol had gespeeld in de campagne tegen echtscheiding.

ERRATUM

In een bericht op pag. 34/2-'96 werd ten onrechte beweerd dat een pauselijke gezant naar Ierland was gereisd om een onderzoek in te stellen naar ontuchtschandalen in de roomskatholieke kerk. Naar achteraf duidelijk werd was het bezoek van de betreffende gezant reeds lang gepland en stond het los van genoemde affaires.

(Vor.ber.pag. 34/1 e.v.-1996)

KROATIË

VN-VEILIGHEIDSRAAD AANVAARDT RESOLUTIE OVER OOST-SLAVONIË

Op 15 januari 1996 aanvaardde de VN-Veiligheidsraad een resolutie over de oprichting van een 5.000 man sterke vredesmacht die toezicht moest uitoefenen op de demilitarisering van Oost-Slavonië (zie pag. 108/3 e.v.-'96).

De vredesmacht stond onder bevel van een Amerikaanse diplomaat, generaal-majoor Jacques Klein, en zou erop toezien dat Oost-Slavonië binnen dertig dagen na stationering van de troepenmacht daar, zou zijn gedemilitariseerd. Daarna zou de vredesmacht zich bezighouden met vredeshandhaving en veiligheidstaken, toezicht op de veilige terugkeer van vluchtelingen, de oprichting van een tijdelijke politiemacht en een burgerbestuur, en het verlenen van bijstand aan VN-functionarissen bij het organiseren van verkiezingen.

De kwestie Oost-Slavonië kwam aan de orde, toen vice-premier en staatsminister van buitenlandse zaken Mate Granic medio januari een bezoek bracht aan de Joegoslavische hoofdstad Belgrado. De kwestie stond ook hoog op de agenda van de besprekingen tussen president Franjo Tudjman en de Amerikaanse president Bill Clinton tijdens Clintons bezoek aan de Kroatische hoofdstad Zagreb op 13 januari.

TUDJMANS REDE BIJ OPENING PARLEMENT. CIJFERS OORLOGSSLACHTOFFERS

Op 15 januari hield president Tudjman ter gelegenheid van de opening van het



De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Richard Holbrooke (r.)geeft samen met de Amerikaanse ambassadeur in Kroatie, Peter Galbraith (m.),en de Kroatische minister van buitenlandse zaken Mate Granic (1.)een persconferentie na zijn overleg met de Kroatische president Franjo Tudjman in Zagreb op 13 februari 1996.

parlement een rede, waarin hij onder meer cijfers noemde betreffende het aantal oorlogsslachtoffers van de „Vaderlandse Oorlog", zoals hij de in 1991-'95 gevoerde oorlog noemde. In Kroatië waren 13.583 personen gedood of vermist en 37.180 gewond. In Bosnië-Herzegovina waren 9.909 Kroaten gedood of vermist en 20.649 gewond. Tudjman schatte de materiële schade op ongeveer $27 mrd.

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 30 januari keurde de Kamer van Afgevaardigden de begroting voor 1996 goed.

Dezelfde dag berichtte het officiële nieuwsbureau *HINA* dat in de begroting werd uitgegaan van inkomsten ten bedrage van 31,1 mrd kuna en uitgaven, inclusief leningen, van ruim 33,2 mrd kuna ($ 1 = 5,5039 kuna op 2 februari 1996). Het begrotingstekort zou worden gedekt door overschrijvingen uit het buitenland.

(Vor.ber.pag. 106/3 e.v.-1996)

MACEDONIË

KABINETSWIJZIGING. SAMENSTELLING KABINET

Op 23 februari 1996 gaf de Sobranje (de Macedonische Nationale Assemblée) haar goedkeuring aan een nieuwe regering. In de nieuwe regering zaten geen leden van de Liberale Partij, die tot dan toe de kleinere coalitiepartner van de regerende Sociaal-Democratische Alliantie van Macedonië (SDSM) was geweest. Zij bestond uit leden van de SDSM, de Partij van Democratische Voorspoed (PDP) en de Socialistische Partij (SP).

De portefeuilleverdeling zag er als volgt uit:

Premier - Branko Crvenovski (SDSM): vice-premier - Jane Miljovski (SDSM)+; vice-premier. economische zaken - Bekjir Zuta (PDP)+; vice-premier - Ljube Trpeski (SP)+:defensie - Blagoj Handziski (SDSM);justitie - Vlado Popovski (SDSM);urbanisatie, bouw en milieu - Jorgo Shundovsky (SDSM);vervoer en verbindingen - Dimitar Buzlevski (SDSM);volksgezondheid - Ilija Filipche (SP); buitenlandse zaken - Ljubomir Frckovski (SDSM)+; binnenlandse zaken - Tomislav Cokrevski (SDSM)*; financien - Taki Fiti (SDSM)":landbouw - Nikola Parakeov (SDSM)*; onderwijs en sport - mevr. Sofija Todorova (SDSM)+; cultuur - Slobodan Unkovski (SDSM)'; ontwikkeling - Abdelmenaf Bedzeti (PDP)*; arbeid en sociale zaken - Naser Ziberi (PDP)*; wetenschap - Aslan Selmani (PDP)";minister zonder portefeuille - Vlado Naumovski (SP)":minister zonder portefeuille - Dzemail Hajdari (PDP)*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

(Vor.ber.pag. 109/3 e.v.-1996)

SLOVENIË

VERENIGDE LIJST STAPT UIT REGERINGSCOALITIE. REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 26 januari 1996 stapte de Verenigde Lijst voor Sociaal-Democratie (ZLSD) uit de regeringscoalitie. De vier ZLSD-ministers - Rado Bohinc (wetenschap en technologie), Sergij Pelhan (cultuur), Rina Klinar (arbeid, gezinszaken en sociale zaken) en Maks Tajnikar (economische activiteiten) - dienden vervolgens hun ontslag in.

In een interview met Radio Slovenië op 26 januari zei president Milan Kucan dat hij er de noodzaak niet van inzag vervroegde algemene verkiezingen te houden, nu de ZLSD zich had teruggetrokken.

De Nationale Assemblée keurde op 7 februari de benoeming van drie nieuwe ministers goed:

Janez Dular - cultuur; Tone Rop - arbeid, gezinszaken en sociale zaken: Andrej Umek - wetenschap en technologie.

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 20 januari keurde de Nationale Assemblée de begroting voor 1996 goed. Het officiële persbureau STA meldde dat de inkomsten werden geschat op $ 4,42 mrd en de uitgaven op $ 4,35 mrd.

WET OVER SLOVEENS AANDEEL IN SCHULD VAN VOORMALIG JOEGO-SLAVIE

Op 28 februari keurde de Nationale Assemblée na een hevig debat een wet goed waarin werd vastgesteld welk deel van de buitenlandse schuld van voormalig Joegoslavië zou worden overgenomen door Slovenië. Slovenië was de eerste van de voormalige Joegoslavische staten die een akkoord bereikte met zijn buitenlandse crediteuren.

Volgens de bepalingen van de wet ging Slovenië ermee akkoord 18 procent van de totale openstaande verplichtingen aan de Club van Londen van commerciële banken over te nemen. Volgens de Financial Times van 1 maart bedroeg de totale openstaande schuld, inclusief hoofdsom en rente, $ 5,58 mrd volgens de wisselkoers van medio januari. Met het goedkeuren van de wet werd het laatste belangrijke obstakel voor Slovenië om een onafhankelijke positie op de internationale kapitaalmarkten te veroveren, uit de weg geruimd.

(Vor.ber.pag. 610/3 e.v.-1995)

BOLIVIA

LOKALE VERKIEZINGEN. SOCIALE PROTESTEN. AKKOORD MET COCATELERS. VS WEIGEREN OUD-PRESIDENT PAZ ZAMORA VISUM. SCHANDAAL IN CONGRES

Op 3 december 1993 leed de regerende rechtse Nationalistische Revolutionaire Beweging (MNR) tijdens plaatselijke verkiezingen een stevige nederlaag, toen ze slechts in één van de tien grote steden de overwinning wist te behalen.

In de hoofdstad La Paz veroverde de kandidaat van het Geweten van het Vaderland (CONDEPA) het merendeel van de stemmen. maar dit leverde hem niet vanzelfsprekend het burgermeesterschap op. De oppositie won in de dichtbevolkte plaatsen El Alto. Oruro, Potosi en Tarija. De coalitiepartners van de MNR, de Unie van Burgerlijke Saamhorigheid (UCS) en de Beweging voor een Vrij Bolivia (MBL),boekten meer succes buiten de hoofdstad.

Sociale onrust toegenomen

Tijdens een algemene staking van 24 uur op 25 januari 1996 leidden in verschillende steden ernstige botsingen met de politie tot de arrestatie van honderden arbeiders en boeren.

De belangrijkste vakbondsfederatie, de Boliviaanse Arbeiderscentrale (COB), had tot de actie opgeroepen uit protest tegen de pogingen van de regering om de begroting sluitend te maken door de brandstofprijzen met gemiddeld 16 procent te verhogen en tegelijkertijd loonstijgingen te beperken tot 8 procent. De COB beweerde dat dit tot forse prijsstijgingen voor voedsel, openbaar vervoer en diensten had geleid.

Streefcijfer vernietiging cocaplantages gehaald. Hongerstakingonder cocateelsters. Coca-akkoord

Op 21 december 1995 maakte de regering bekend dat Bolivia internationaal opnieuw geloofwaardig was geworden en om meer hulp kon vragen, aangezien 5.520 hectare cocaplantages waren vernietigd. Hiermee was de door de Verenigde Staten (VS)voor 1995 opgelegde doelstelling overschreden om 5.400 hectare cocaplantages te vernietigen.

Medio januari 1996 gingen meer dan 50 vrouwelijke cocatelers in hongerstaking, nadat de regering had geweigerd in te gaan op hun eisen, waaronder betere garanties voor de mensenrechten, beëindiging van de gedwongen uitroeiing van cocaplanten en vrijlating van gevangenen. Andere cocatelers wierpen uit solidariteit wegversperringen op in de oostelijke regio Chapare.

Ongeveer 200 vrouwelijke demonstranten kwamen op 12 januari in La Paz aan. Zc waren op 18 december uit Chapare vertrokken en hadden zich verzet tegen de pogingen van politie en regering om hun protestmars te stoppen. Een ontmoeting tussen de vrouwen en de echtgenotes van de president en de vice-president bleekvruchteloos.

Op 3 februari beëindigden de cocateelsters na twaalf dagen hun hongerstaking. nadat de regering een akkoord had gesloten met de COB.

De cocateelsters beloofden deze en andere protestacties te staken in ruil voor de belofte van de regering een eind te maken aan de gedwongen vernietiging van cocaplantages, gevangenen vrij te laten en de mensenrechten in Chapare te respecteren.

VS weigeren oud-president Paz Zamora visum

De Amerikaanse regering weigerde op 9 januari inreisvisa te verstrekken aan oud-president Jaime Paz Zamora van de Beweging van Revolutionair Links (MIR), zijn zuster en voormalig MIR-voorzitter Oscar Eid Franco. Door protesten tegen deze beslissing uit de hele partij werd de kans van Paz Zamora groter om in de politiek terug te keren als kandidaat voor de MIR bij de presidentsverkiezingen in 1997.

Paz Zamora, zijn zuster en Franco zouden alle drie in relatie staan tot de belangrijkste drugshandelaar Isaac „Oso" Chavarria, die een vriend van de familie Paz Zamora zou zijn. Ofschoon hij ontkende dat zijn presidentscampagne door drugsgelden was gesteund, had Paz Zamora zich niettemin in maart 1994 „permanent" teruggetrokken uit het politieke leven na beschuldigingen dat hij betrokkenheid zou zijn bij drugsdelicten (zie pag. 261/1-'95).

De Amerikaanse ambassadeur in Bolivia, Curtis Kamman, maakte op 22 januari bekend dat de Amerikaanse geheime dienst (CIA) haar activiteiten in het land zou uitbreiden.

Corruptieschandaal in Congres

Medio februari leidde een schandaal over het vervalsen van onkostenvergoedingen tot het ontslag van tien parlementsleden van de MNR.

Twaalf andere parlementariërs (tien MNR-afgevaardigden en twee oppositieleden) kregen van het Congres verlof om terecht te staan wegens misdrijven. De MNR stelde voor het Congres te ontbinden en een speciale commissie te benoemen om het wetgevingsprogramma niette laten stagneren. De oppositie wees deze suggestie van de hand als een poging van president Gonzalo Sanchez de Lozada een „autogolpe" (een presidentiële coup, zoals in Peru in 1992, zie pag. 471/1-'92) teplegen.

(Vor. ber. pag. 38/1 e.v.-1996)

COLOMBIA

ONVOLDOENDE GRONDEN ONDERZOEK BESCHULDIGINGEN TEGEN PRESIDENT SAMPER. REGERINGSWIJZIGINGEIV. PRESIDENTIËLE CRISIS. NIEUW ONDERZOEK TEGEN SAMPER. VERDERE ONTWIKKELINGEN

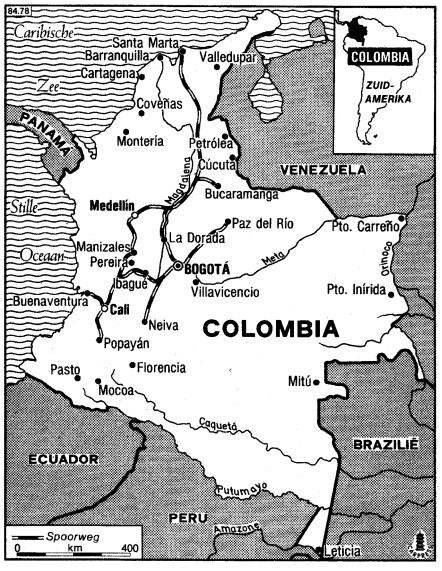
Op 14 december 1995 besliste de aanklachtencommissie van het Congres met veertien stemmen tegen één dat er op dat moment onvoldoende bewijs was om een diepgaand onderzoek in te stellen naar de beschuldigingen dat president Ernesto Samper Pizano ermee zou hebben ingestemd dat zijn verkiezingscampagne van 1994 met drugsgelden werd gefinancierd (zie pag. 117/3-'96).

Er zou nog steeds een afzettingsprocedure tegen Samper kunnen worden begonnen. aangezien de oppositie bleef aandringen op een diepgaand onderzoek en twijfels had over de onpartijdigheid van de aanklachtencommissie. die gedomineerd werd door leden van de regerende Liberale Partij (PL).Procureur-generaal Alfonso Valdivieso ging door met zijn eigen onafhankelijke onderzoek voort (zie beneden).

Op 11 december publiceerde het weekblad Cambio 16 een verklaring van Guillermo Pallomari. de belangrijkste financiele expert van het Cali-drugskartel, die in de Verenigde Staten in de cel zat. Zijn verklaring was niet rechtstreeks belastend voor Samper, maar bevestigde wel een eerder afgelegde verklaring van de voormalige penningmeester van Sampers verkiezingscampagne, Santiago Medina, dat ongeveer $ 6 mln aan financiële bijdragen afkomstig was van het kartel (zie pag. 117/3-'96).

Regeringswijzigingen

Op 21 december kondigde Samper een kabinetswijziging aan.



De oppositionele Sociaal Conservatieve Partij (PSC) behield drie ministersposten (voor het ontslag van een PSC-minister in november, zie pag. 119/3-'96). De portefeuille van buitenlandse handel ging naar Luis Alfredo Ramos en de portefeuille van arbeid naar Orlando Obregon, voorzitter van de vakcentrale CUT (de derde portefeiiille die de PSC beheerde was die van vervoer).

Andere ministersposten werden toegekend aan PL-leden die nauw met Samper samenwerkten. Onder hen waren zijn juridisch adviseur Carlos Eduardo Medellin (justitie).voormalig secretaris-generaal van het bureau van de president Juan Manuel Turbay (verbindingen). en de specialist op het gebied van buitenlaridse handel, José Vicente Mogollon (milieu).

Presidentiële crisis. Meer druk op president om af te treden

Het Congres kwam op 30 januari 1996 opnieuw bijeen in een spoedzitting om te beslissen of president Ernesto Samper Pizano zou moeten aftreden en vervolgd zou moeten worden (zie boven).

Er was een crisis ontstaan na een verklaring op 22 januari van Fernando Botero, de voormalige minister van defensie die sinds augustus 1995 gevangen zat (zie pag. 117/1-'96), dat Samper willens en wetens miljoenen Amerikaanse dollars had aangenomen van het Calidrugkartel ter ondersteuning van zijn presidentscampagne in 1994. Botero benadrukte dat hij zelf .,noch als auctor intellectualis. noch als feitelijke dader" betrokken was geweest bij de bijdragen. Samper betuigde opnieuw zijn onschuld. beschuldigde Botero van leugens en eiste een nationaal referendum over de vraag of hij als president diende aan te blijven. Politici van de oppositie. vooraanstaande leden van Sampers PL en juristen wezen een dergelijk referendum af als ongrondwettelijk. De roep om Sampers aftreden werd gesteund door 15 bedrijfsorganisaties en studenten, van wie er 4.000 op 26 januari deelnamen aan een mars naar het presidentiële paleis in Bogota. Er gingen geruchten over een mogelijke militaire staatsgreep. maar de legertop. die op 25 januari bijeenkwam. gaf geen verklaring voor of tegen Samper uit.

Samper ontkende ook met klem de bewering van Santiago Medina op 26 januari dat hij een ontmoeting had gehad met een lid van het Cali-kartel, toen hij in september 1993 de presidentiële top van de Rio Groep bijwoonde in de Ecuadoraaiîse hoofdstad Quito.

Ontslagen in regering

De presidentiële crisis verergerde toen de oppositionele PSC op 23 januari een aantal hoge functionarissen terugtrok uit de regering, onder wie haar twee kabinetsleden Juan Gomez Martinez (minister van vervoer) en Luis Alfredo Ramos (minister van buitenlandse handel). Minister van volksgezondheid Augusto Galan Sarmiento van de PL nam ook ontslag.

Zeven ambassadeurs in het buitenland, onder wie de ambassadeurs op de sleutelposten Venezuela. Chili en Argentinië en die in Nederland. namen ontslag, evenals een legergeneraal en Sampei-s persoonlijke advocaat. De laatste was al het doelwit geweest van een moordaanslag en noemde veiligheid en ethische overwegingen als zijn motief.

PL-senator Maria Izquierdo trad op 17 januari af, nadat hij had toegegel-en dat hij $ 30.000 van het Cali-kartel had ontvangen. Hij zegde de onderzoekers volledige medewerking toe

Opnieuw kabinetswijzigingen

Op 6 februari werden nieuwe ministers benoemd ter vervanging van de twee ministers van de oppositionele PSC. die in januari waren afgetreden (zie boven).

Maurice Hars Mejar (PL) nam buitenlandse handel over en Carlos Hernan Lopez, een onafhankelijke conservatief, werd minister van vervoer Maria Teresa Forero de Saade (PL) werd benoemd tot minister van volksgezondheid.

Nieuw onderzoek naar beschuldigingen tegen Samper. President in staat van beschuldiginggesteld

Op 27 februari kondigden onderzoekscommissies van de beide huizen van het Congres een nieuw openbaar onderzoek aan naar de beschuldigingen tegen president Samper Pizano, naar aanleiding van het nieuwe bewijsmateriaal dat openbaar aanklager Valdivieso openbaar maakte.

Door dit besluit werd de zaak onttrokken aan de uit 15 parlementariërs bestaande aanklachtencommissie van het Congres (waarvan 10 leden lid van de regerende PL waren). In december 1995 had de commissie beslist dat er onvoldoende bewijs was om Samper te vervolgen. Sindsdien was er een stortvloed van beschuldigingen op gang gekomen. In een proces dat naar verwachting maanden zou duren, zou bewijsmateriaal worden voorgelegd aan het voltallige Huis van Afgevaardigden dat Samper zou kunnen vrijspreken of de zaak zou kunnen doorverwijzen naar de Senaat. In het laatste geval zou de president tijdelijk moeten aftreden in afwachting van het besluit van de Senaat hem vrij te spreken, een afzettingsprocedure tegen hem te beginnen of aanbeveling te doen hem te laten berechten door het Hooggerechtshof.

Procureur-generaal Alfonso Valdivieso rondde na 19 maanden zijn onderzoek af en stelde op 14 februari Samper officieel in staat van beschuldiging wegens ongerechtvaardigde verrijking, verkiezingsfraude en verheimelijking. Als bewijs presenteerde hij het Congres 1.000 documenten en enkele videobanden. Samper bleef de misdrijven ontkennen en sprak de berichten tegen dat hij op hei punt stond af te treden. In een reactie op de beschuldigingen eiste hij een snelle hoorzitting en riep het Congres op een wetsvoorstel van de regering te steunen om het onderzoek openbaar te maken.

Op 20 februari betrok Santiago Medina ook minister van binneniaridse zaken Horacio *Se*ra Urine bij de zaak. Medina beweerde dat Sera hooggeplaatste leden van het Cali-kartel had ontmoet en geld had ontvangen.

Ontsnappingkartelleider

De regering was in verlegenheid gebracht, toen een van de belangrijkste ieiders van het Cali-kartel, José Santacruz Londono. op 11 januari was ontsnapt uit een zwaar bewaakte gevangenis in Bogota.

Er zou sprake zijn van een gebrekkige beveiliging en vermoedelijk corruptie op grote schaal. Gevangenisfunctionarissen werden ontslagen en Samper beloofde dat Santacruz weer gepakt zou worden. De arrestatie van Santacruz in juli 1995 werd gezien als een belangrijke nieuwe regeringsovenvinning in de oorlog tegen de drugs (zie pag. 116/3-'96).
Samper wees uitlevering van drughandelaren aan de Verenigde Staten af.

(Vor. ber. pag. 116/3 e.v.-1996)

CUBA

BEGROTING 1996 GOEDGEKEURD. BEZOEK AMERIKAANSE CONGRESLEDEN

Op 26 december 1995 keurde de Nationale Assemblée van Volksmacht (ANPP),tegelijk met een economisch en sociaal programma voor hetzelfde jaar, de begroting voor 1996 goed. Op 13 december had ANPP-voorzitter Ricardo Alarcon bekendgemaakt dat de economische planning in 1996 niet meer ,,gebaseerd [zou zijn] op het gebruikelijke vijfjarenplan, maar aangepast [zou worden] aan de huidige situatie".

De begroting van 12,222 mld peso (de peso is volgens de officiële wisselkoers gelijk aan de Amerikaanse dollar) ging uit van een economische groei van 5 procent in 1996 (twee keer zoveel als in 1995), gebaseerd op een stijging van de suikerproduktie met meer dan 35 procent en op hogere inkomsten uit het toerisme. Naar verwachting zou de nikkelproduktie met 25 procent stijgen, de staalproduktie met 50 procent en de energieproduktie met 65 procent. De prognose was dat het begrotingstekort zou dalen van 3.6 procent van het bruto nationaal produkt (BNP) in 1995 tot onder de 3 procent en dat de export met 20 procent en de import met 15 procent zouden toenemen. vergeleken met een groei van respectievelijk 20 en 21 pro-

cent in 1995 (voor de invoering van inkomstenbelasting over vreemde valuta's, zie pag. 43/2-'96).

Op 9 december werd in het kader van een economisch onderzoeksproject waartoe minister van arbeid en sociale zekerheid Salvador Valdez Mesa in juni opdracht had gegeven, een rapport gepubliceerd waarin aanbeveling werd gedaan zo'n 500.000-700.000 banen in de overheidssector te schrappen.

Op 2 december legde voor de eerste keer na de revolutie in 1959 een buitenlands cruiseschip aan in de Baai van Havana bij een pier die door een Cubaans-Italiaanse joint venture voor $6 mln was opgeknapt. Dit was een belangrijke stimulans voor de toeristensector.

Bezoek Amerikaanse Congresleden

Het bezoeken dat Democratische leden van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden in januari 1996 aan Cuba brachten, droegen bij aan de onofficiële toenadering tussen het eiland en de Verenigde Staten (VS).

Het Cubaanse persbureau Prensa Latina berichtte op 20 januari van het bezoek van een groep leden van het ABC Forum in de week daarvoor. Het ABC Forum was voorstander van de normalisatie van de bilaterale betrekkingen en de opheffing van het handelsembargo van de Verenigde Staten (VS). President Fidel Castro Ruz had een ontmoeting met de leider van de groep, congreslid John Joseph Moakley. Eerder die maand had Castro congreslid William Richardson ontmoet, die onderwerpen als migratie, bilaterale betrekkingen en hervormingen om de financiële crisis op te lossen aan de orde had gesteld. Castro had ook oud-wereldkampioen boksen Muhammed Ali ontmoet, die medicijnen ter waarde van $ 500.000 had geschonken als onderdeel van een groter initiatief tot levering van medicijnen en medische apparatuur ter waarde van zo'n $60 mln.

Huguette Labelle, voorzitster van het Canadese Internationale Ontwikkelingsbureau, bracht ook een bezoek aan Cuba. Dit bezoek vond plaats van 17 tot 19 januari en viel samen met het bericht van de Canadese regering op 18 januari dat de wettelijke richtlijnen werden gewijzigd om pogingen van de VS om de handel met Cuba te boycotten teverijdelen

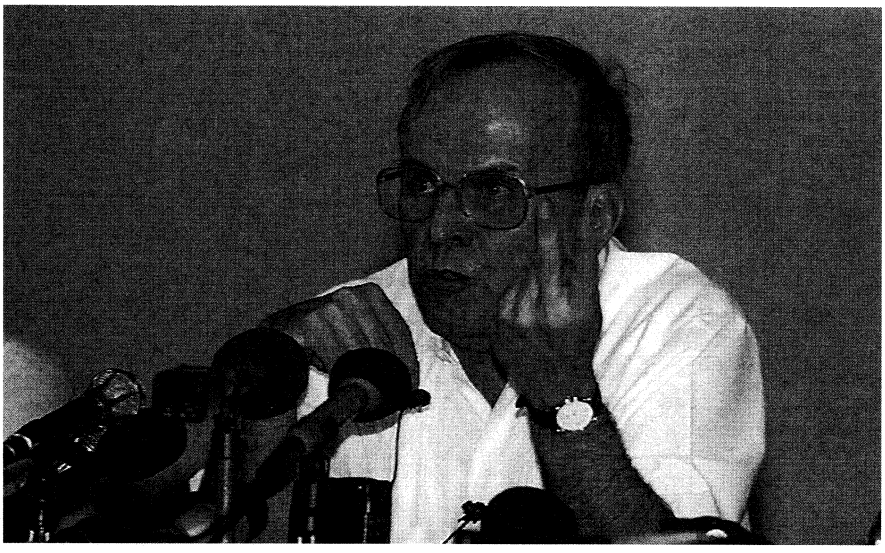
Dissidenten vrijgelaten

Op 10 februari arriveerden drie prominente Cubaanse dissidenten in Miami. Zij waren op 9 februari in vrijheid gesteld en overgedragen aan het Amerikaanse Congreslid William Richardson, dat eerder die maand een bezoek aan Cuba had gebracht (zie boven).

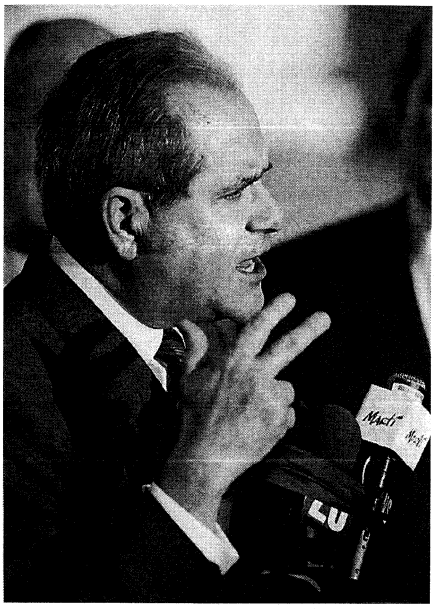
De drie waren in 1992 gevangen genomen: José Luis Grave de Peralta en Eduardo Ramon Prida wegens contra-revolutionaire activiteiten en Carmen Julia Arias Iglesias wegens het onthullen van geheime informatie.

AMERIKAANSE VLIEGTUIGEN NEERGESCHOTEN. VERSCHERPING AMERIKAANS HANDELSEMBARGO. VERBOD DISSIDENTENCONFERENTIE

Op 24 februari 1996 schoten twee Cubaanse MiG-straaljagers twee Cessna-vliegtuigen van de Cubaans-Amerikaanse vluchtelingenorganisatie ,,Brothers to the Rescue" neer. De vier bemanningsleden kwamen om het leven. Cuba beweerde dat de vliegtuigen het Cubaanse luchtruim hadden geschonden. Dit werd echter ontkend door de bemanning van een derde vliegtuig, dat niet was neergeschoten.



De voorzitter van het Cubaanse parlement, Ricardo Alarcon de Quesada, verklaart tijdens een persconferentie op 26 februari 1996 in Havana dat de neergeschoten Cessna's het Cubaanse luchtruim hadden geschonden.



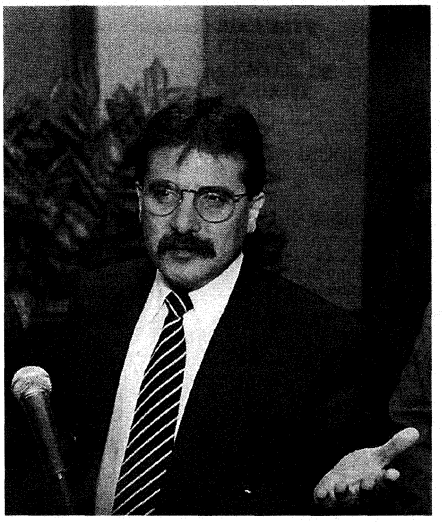
Jorge Mas Canosa, voorzitter van de Cuban American National Foundation (CANF)spreekt op 26 februari 1996 in Miami met de pers n.a.v. het neerhalen van de twee ,,Brothers to the Rescue"-vliegtuigen door Cuba.

,,Brothers to the Rescue" (Hermanos al Rescate) was begin jaren negentig opgericht door een groep vrijwillige piloten die zich toelegde op het opsporen van Cubaanse bootvluchtelingen in de wateren tussen Cuba en het Amerikaanse vasteland. Later werden de activiteiten uitgebreid tot het strooien van anti-Castro-pamfletten boven de hoofdstad Havana. De Amerikaanse Federal Aviation Authority had in augustus 1995 geprobeerd de vliegvergunning van José Basulto in te trekken wegens het schenden van het Cubaanse luchtruim. Basulto was medeoprichter van de organisatie en piloot van het niet getroffen vliegtuig. Basulto werd gesteund door Jorge Mas Canosa, de bekendste anti-Castro-activist in de VS en voorzitter van de Cuban American National Foundation (CANF), een andere ballingenorganisatie

Op 26 februari dook Juan Pablo Roque, een Cubaanse officier die vier jaar eerder was overgelopen om zich bij de ,,Brothers to the Rescue" aan te sluiten, op in Havana. Hij verklaarde dat de Cessna-vliegtuigen deel uitmaakten van plannen voor een moordaanslag op president Castro en andere terroristische aanslagen op Cuba. Roque had waarschijnlijk jarenlang als Cubaans dubbelagent gefunctioneerd en was geïnfiltreerd in de bekendste ballingenorganisaties in Miami.

VS eist veroordeling Cuba door VN

Pogingen van de VS om de Verenigde Naties (VN) tot een veroordeling van Cuba en tot sancties te dwingen, werden gedwarsboomd door China. De VN-Veiligheidsraad zei op 27 februari slechts



Minister van buitenlandse zaken Roberto Robaina licht op 27 februari 1996 in New York de pers in na zijn bezoek aan de VN-Veiligheidsraad.

dat het de Cubaanse actie ,,diep betreurde". Van zijn kant eiste Cuba, bij monde van minister van buitenlandse zaken Roberto Robaina, een speciale zitting van de Algemene Vergadering van de VN, zodat het zijn versie van het incident zou kunnen geven. Op 29 februari herhaalde de Cubaanse regering dat zij geen enkele inbreuk op haar soevereiniteit zou dulden, maar verklaarde zich bereid volledig mee te werken aan een door de Veiligheidsraad ingesteld onderzoek van de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie (International Civil Aviation Organization, ICAO) naar de ware toedracht.

Verscherping Amerikaans handelsembargo

Op 26 februari beloofde de Amerikaanse regering de door de Republikeinen ingediende Libertad-wetsvoorstellen van Helms en Burton te steunen. Deze voorstellen waren bedoeld om het 34 jaar oude Amerikaanse handelsembargo te verscherpen en hielden o.a. in dat Cubaanse produkten, die via een derde land naar de VS zouden worden geëxporteerd, zouden worden geweerd. Bovendien zou Cuba de toegang tot internationale financiële instellingen worden ontzegd. Tevens zouden Europese, Mexicaanse en Canadese bedrijven die handel dreven met Cuba worden geboycot.

Op 26 februari kondigde de VS aanvullende sancties aan. Amerikaanse lijnvluchten werden voor onbepaalde tijd opgeschort, bevroren Cubaanse activa in Amerika werden gebruikt om de nabestaanden van de omgekomen piloten schadeloos te stellen. de bewegingsvrijheid van Cubaanse dipiornaten in Amerika werd verder beperkt en radiouitzendingen vanuit Florida naar Cuba werden uitgebreid.

Verbod dissidentenconferentie

Op 19 februari verbood de regering de eerste openbare bijeenkomst van de Cubaanse Raad (Concilio Cubano), een coalitie van kleine en versplinterde dissidentengroeperingen, die voor 24-27 februari in Havana was gepland

De vele potentiela deelnemers aan de bijeenkomst kregen te maken met een golf van arrestaties en intimidaties door de veiligheidspolitie. Dit politieoptreden volgde op het bezoek dat Manuel Marin op 9-12 februari aan Cuba bracht. Marin was vice-voorzitter van de Europese Commissie en verantwoordelijk voor de betrekkingen met Latijns-Amerika. Hij had benadrukt dat er geen handelsakkoord tussen de Europese Unie en Cuba zou komen, tenzij de mensenrechten in Cuba zouden worden gerespecteerd, alle politieke gevangenen zouden worden vrijgelaten en het strafrecht zou worden aangepast.

(Vor. ber. pag. 42/2 e.v.-1996)

HONDURAS

ARRESTATIEBEVEL VOOR INSPECTEUR-GENERAAL VAN POLITIE. GOLF VAN GEWELD

Op 17 oktober 1995 vaardigde rechter Roy Edmundo Medina, in een nooit eerder vertoonde uitdaging aan de strijdkrachten, een arrestatiebevel uit tegen tien leger- en politieofficieren, onder wie luitenant-kolonel Alexander Hernandez, inspecteur-generaal van politie, in verband met de verdwijning in 1982 van zes studenten (voor politieke verdwijningen, zie pag. 45/1 en 159/1 e.v.-'86). De tien mannen waren op 25 juni aangeklaagd wegens de onwettige arrestatie en marteling van en poging tot moord op de studenten, maar allen hadden geweigerd voor de rechtbank te verschijnen en beriepen zich op hun onschendbaarheid krachtens de algemene amnestie van 1987.

De andere officieren waren kolonel Amilcar Zelaya, voormalig lid van de junta die in 1969 aan de macht kwam; kolonel Juan Lopez Grijalva, voormalig hoofd van de militaire inlichtingendienst; kolonel Juan Blas Salazar, voormalige chef van de geheime politie en in de gevangenis wegens drugsdelicten; kolonel Julio Cesar Funez: kolonel Juan Evangelista Lopez; kolonel Roberto Arnaldo Erazo; majoor Jorge Albrrto Padilla; majoor (bd) Manuel de Jesus Trejo; en kapitein (bd) Billy Joya. voormalig technisch hoofd van de contraspionageeenheid die bekend stond als Bataljon 3-16. Kolonel Hernandez was zelf vroeger hoofd geweest van Bataljon 3-16, sinds de oprichting in 1984 verantwoordelijk voor vele schendingen van mensenrechten (zie pag. 2551112-'94). Allen doken onder, waarschijnlijk in politie- of legerkwartieren.

Op 7 januari 1996 werd door het gerechtshof bevestigd dat de tien leger- en politieofficieren inderdaad niet vervolgd konden worden vanwege de algemene amnesty van 1987.

Aantal moorden gestegen. Golf van geweld

Ramon Custodio. president van de Hondurese Commissie voor de Mensenrechten (Codeh), maakte op 25 oktober 1995 bekend dat zes mensen, die lid zouden zijn geweest van de militaire inlichtingendienst, tussen 15 en 22 oktober waren vermoord, waarmee het aantal moorden sinds het begin van het jaar tot 50 was gestegen. Custodio suggereerde dat hun dood in verband stond met het feit dat zij zouden hebben afgeweten van verdwijningen in de jaren '80. In een soortgelijk geval kwam een voormalig lid van de geheime politie op 27 oktober bij de Codeh bescherming zoeken, omdat hij door agenten van de militaire inlichtingendienst met de dood zou zijn bedreigd. Als onderdeel van het huidige onderzoek naar de ,,vuile oorlog' werd recentelijk een aantal lichamen opgegraven van vermoedelijke slachtoffers van Bataljon 3-16.

In reactie op een golf van geweld, waarbij kinderen werden gekidnapt en mensen illegaal terechtgesteld, maakte president Carlos Roberto Reina Idiaquez op 30 oktober bekend dat er meer politie op straat zou gaan patrouilleren. Ook riep hij de politie op om zich aan de wet te houden, gezien de klachten die door de mensenrechtenorganisaties werden ingediend. Een van die klachten had betrekking op een incident van de week daarvoor, toen bij een onteigening in het noorden van het land drie boeren waren gedood.

NIEUWE OPPERBEVELHEBBER STRIJDKRACHTEN. NIEUWE MINISTER VAN DEFENSIE

Op 31 oktober 1995 koos het Nationale Congres kolonel Mario Raul Hung Pacheco tot opperbevelhebber van de strijdkrachten. Hij zou generaal Luis Alonso Discua Elvir met ingang van 1 januari 1996 opvolgen. Tegelijkertijd diende president Reina een voorstel tot grondwetswijziging in, waardoor de minister van defensie zowel titulair als feitelijk opperbevelhebber van de strijdkrachten zou worden. Hierdoor zou de onafhankelijkheid van de strijdkrachten verder worden uitgehold (voor afschaffing van de dienstplicht, zie pag. 761/2-'95).

Pacheco genoot een reputatie als een militair van de harde lijn en op **3** november beweerde het Comité van Verwanten van Verdwenen Personen (Cofadeh)dat hij ,.commandant van de legereenheid was geweest, die betrokken was geweest bij de dood van twee personen in de jaren '80.

Nieuwe minister van defensie

Op 15 februari 1996 benoemde president Reina, tegen het advies van het leger in, kolonel José Luis Nuñez Beneth tot minister van defensie.

Reina zei dat zijn besluit een .,nieuwe stijl van regeren" betekende. Hij had de drie kandidaten afgewezen die m-aren voorgedragen door de nieuwe opperbevelhebber van de strijdkrachten generaal Pacheco. Reina wenste ook niet de commandant van de presidentiële garde te vervangen. Volgens de traditie lag de benoeming van deze twee functies bij de opperbevelhebber en commentatoren verwachtten dat de militairen een achterhoedegevecht zouden leveren om hun belangen en privileges zeker te stellen in een periode van veranderingen en bezuinigingen op defensie.

(Vor. ber. pag. 761/1 e.v.-1995)

MEXICO

ONDERZOEK TEGEN OUD-PRESIDENT SALINAS. PENSIOENWET GOEDGEKEURD. REGERINGSWIJZIGINGEN. ASIELAANVRAGEN

In een poging om in een groeiend schandaal zijn eigen naam te zuiveren stuurde voormalig president Carlos Salinas de Gortari op 4 december 1995 per fax een verklaring naar de Mexicaanse media, waarin hij zei dat hij niet wist hoe zijn broer Raul Salinas de Gortari aan zijn enorme persoonlijke vermogen was gekomen (zie pag. 124/2-'96).

De voormalige president, die in vrijwillige ballingschap in de Verenigde Staten (VS) vertoefde, beweerde dat de beschuldigingen aan zijn adres deel uitmaakten van de ,.geweldige machtsstrijd in Mexico" tussen de conservatieve en de technocratische facties van de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI),en dat ze afkomstig waren van oud-president Luis Echevarria, die hij ook betichtte van medeplichtigheid aan de moord op PRI-presidentskandidaat Luis Donaldo Colosio in maart 1994 (zie pag. 637/1-'94). Verder verklaarde Salinas dat hij ,,bereid was aan een onderzoekmee te werken".

Op 10 december diende de leider van de Partij van de Democratische Revolutie (PRD), Cuauhtemoc Cardenas Solorzano. een officiële aanklacht wegens verraad in tegen Salinas in verband met de privatisering van het telecommunicatiebedrijf Telmexin 1990. Een paar dagen eerder hadden 81 federale PRI-afgevaardigden een brief ondertekend waarin werd geëist dat zowel Carlos Salinas als zijn broer Raul uit de partij zouden worden gezet (zie beneden).

Op 6 december bevestigden de Zwitserse autoriteiten dat dc bankrekening van Raul Salinas .,in verband stond met het witwassen van drugsgeld". en op 8 december werd bericht dat de Britse politie zijn rekening bij het Londense filiaal van de Citibank geblokkeerd had als onderdeel van een internationaal onderzoek naar het witwassen van drugsgeld. Zijn totale vermogen werd geschat op $ 400 mln (zie beneden).

Pensioenwet goedgekeurd

Op 8 december werd na een verhit debat in het Congres de hervorming van de pensioenwet goedgekeurd. Dit gebeurde pas nadat de regering ingrijpende wijzigingen had aangebracht. In het oorspronkelijke voorstel werden de pensioenen geprivatiseerd, maar na de regeringswijzigingen behield het Instituut voor Sociale Zekerheid (IMSS) zeggenschap over de beheer van de pensioenen en mochten de deelnemers persoonlijke rekeningen hebben (voor gedeeltelijke privatisering van het IMSS, zie pag. 12411-'96).

Regeringswijzigingen

Op 29 december werden twee benoemingen bekendgemaakt door het kabinet. Minister van energie Ignacio Pichardo Pagaza, die behoorde tot de conservatieve factie van de PRI, werd vervangen door Jesus Reyes Heroles, die een sterker ingrijpen in de economie voorstond. Thesaurier-generaal Norma Samaniegro, die werd bekritiseerd omdat ze er niet in was geslaagd de corruptie op adequate wijze aan te pakken, werd vervangen door Arsenio Farell Cubillas, die in de regering-Salinas minister van arbeid en sociaal welzijn was geweest (zie pag. 508/1-'89).

PLAN VOOR SCHULDENVERLICHTING BEDRIJVEN

Op 22 januari 1996 bevestigden regeringsfunctionarissen dat er spoedig een uitgebreid plan zou worden uitgevoerd om bedrijfsschulden te verlichten en de op grote schaal dreigende faillissementen te voorkomen.

Ongeveer 100 grote en middelgrote bedrijven die op de rand van faillissement stonden, zouden de mogelijkheid krijgen om langlopende overheidsobligaties te kopen tegen een sterk gereduceerd tarief. Ze zouden zo hun schulden bij de kredietbanken kunnen aflossen met deze obligaties, die tegen de nominale waarde geaccepteerd zouden worden. Functionarissen weigerden de omvang van het reddingsplan bekend te maken, maar zeiden dat er regelingen getroffen waren voor speciale goedkope kredietlimieten, deels met steun van de Inter American Development Bank (IDB), om het de bedrijven mogelijk te maken de obligaties te kopen.

Volgens schattingen waren de oninbare vorderingen in 1995 verdrievoudigd tot 113,5 mrd peso (ongeveer $ 15,3 mrd), wat gelijk stond aan 17,5 procent van de totale leningenportefeuille van het bancaire systeem. Bedrijven waren in grote moeilijkheden geraakt door de recessie, de hoge rentetarieven, de devaluatie van de peso en een sterk afgenomen vraag naar consumptiegoederen.

Op 11 januari deden 255 van de 298 afgevaardigden van de regerende PRI in een gezamenlijke verklaring een beroep op de regering om haar technocratische adviseurs terug te fluiten, de politiek van de vrije markteconomie los te laten en ,,groei en evenwichtige ontwikkeling" te stimuleren om de armoede en de werkloosheid aan te pakken.

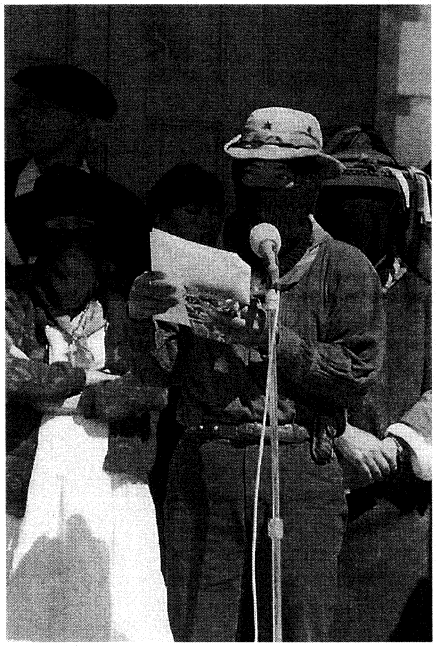
Deskundigen merkten echter op dat dezelfde afgevaardigden op 8 december 1995 unaniem voor de ingrijpende herstructurering van het IMSS door de regering hadden gestemd (zie boven).

In een rapport dat op 5 januari werd gepubliceerd waarschuwde de door de regering gesteunde ,.Alliantie voor Economisch Herstel". bestaande uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de vakbonden, ervoor dat het economische beleid een bedreiging was voor de poging tot stabilisatie en een groot deel van de produktiviteit. Beide partijen drongen er bij de regering op aan om de herschikkingsregeling van schulden. die op 31 januari zou aflopen, te verlengen. Zo zouden ongeveer 2.000 kleine. met de ondergang bedreigde bedrijven geholpen kunnen worden. Verder eisten de vakbonden een bevriezing van de prijzen van goederen en overheidsdiensten voor zes maanden of compensatie in de vorm van loonsverhoging.

VREDESBESPREKINGEN MET EZLN HERVAT. OPRICHTING FZLN. BEPERKT VREDESAKKOORD

In de vredesbesprekingen, die op 10-19 januari werden hervat, bereikten de onderhandelaars van het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN) en de regering een ,,voorlopig" akkoord over de rechten van de inheemse bevolking.

Van 3-9 januari werd het door de EZLN bijeengeroepen Nationale Forum voor Inheemse Rechten gehouden in San Cristobal de las Casas in de provincie Chiapas. De belangrijkste eis die werd gesteld was autonomie voor de 56 officieel erkende inheemse groepen. die onder meer controle van de lokale economie. rechtspraak en veiligheid inhield. Een andere belangrijke eis was het opnieuw erkennen in de grondwet van de gemeenschappelijke landrechten. Het Forum werd toegesproken door



Commandant Tacho van de EZLN leest op 14 februari 1996 een communiqué voor waarin de EZLN instemt met het ,,beperkte" vredesakkoord.

de woordvoerder van het EZLN, ondercommandant Marcos, die zijn schuilplaats had verlaten om de 200 verzamelde journalisten te vertellen dat ,,de weg van de dialoog de enige mogelijke weg moest blijven om een einde te maken aan de oorlog".

Op 1 januari vierde het EZLN de tweede verjaardag van de Chiapas-opstand in 1994 (zie pag. 256/3 e.v.-'94) met de oprichting van het Nationale Zapatistische Bevrijdingsfront (FZLN), dat werd omschreven als ,,een nieuwe politieke kracht met als basis de EZLN" die zich zou inzetten voor de ,,transformatie van Mexico".

EZLN zei dat het FZLN geen kandidaten zou leveren voor openbare ambten en ook geen politieke partij zou worden. Verwacht werd echter dat het FZLN de rol zou overnemen van de Nationale Democratische Conventie (CND). een los-vaste en grotendeels ondoelmatige coalitie van honderden basisgroeperingen die in augustus 1994 door het EZLN werd gesteund (zie pag. 774/1-'94). De status van de op gelijke wijze door het EZLN gesteunde Nationale Bevrijdingsbeweging (MLN)bleef onduidelijk.

Beperkt vredesakkoord met EZLN

De regering en de linkse guerrillastrijders van het EZLN ondertekenden op 16 februari het eerste belangrijke akkoord sinds de opstand van het EZLN begin januari 1994.

Het beperkte akkoord betrof alleen de door het EZLN. voornamelijk bestaande uit Maya-boeren. gestelde eis om rechten voor de inheemse bevolking. Het akkoord verplichtte de rege ing de rechten van de Indianen op cultureel en taalkundig gebied officieel en wettelijk te erkennen. Bovendien moest de deelstaatregering van Chiapas de gemeentebesturen erkennen die waren gekozen door traditionele Indiaanse vergaderingen. De regering weigerde in te gaan op de eis van het EZLN om enkele bepalingen betreffende landhervormingen weer in te voeren in artikel 27 van de grondwet. Deze bepalingen waren afgezwakt tijdens het presidentschap (1988-1994) van de voortvluchtige Carlos Salinas de Gortari. I-Iet EZLN verklaarde voor ,,democratie, vrijheid en rechtvaardigheid voor alle Mexicanen" te blijven strijden. De overige punten zouden worden behandeld tijdens de verdere vredesbesprekingen.

VOORSTEL HANDELSOVEREENKOMST MET MERCOSUR-LANDEN. ECONOMISCHE RESULTATEN. PROTESTACTIES IN OLIE-INDUSTRIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

President Ernesto Zedillo Ponce de Leon deelde de Braziliaanse president Fernando Cardoso tijdens diens bezoek aan Mexico op 18-20 februari geheel onverwacht mee dat Mexico zijn handelsovereenkomst met de Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt (Mercosur)wilde uitbreiden.

Zedillo had klaarblijkelijk een overeenkomst voor ogen die verder ging dan de overeenkomsten die Brazilië had gesloten met Bolivia en Chili en ambitieuzer was dan de voorwaarden voor Mexico's lidmaatschap van de Noordamerikaanse Vrijhandelsovereenkomst (NAFTA). Zijn voorstellen behelsden niet alleen een forse verlaging van de in- en uitvoerrechten, maar ook de uitbreiding van de handelsbetrekkingen met de dienstensector, in het bijzonder vervoer, telecommunicatie en adviesinstellingen, en betroffen tevens gemeenschappelijke bepalingen voor de bescherming van intellectuele eigendomsrechten.

Cardoso benadrukte dat het voor Brazilië belangrijk was de economische banden en de handel met Mexico uit te breiden, maar zei dat hij de andere Mercosur-leden (Argentinië, Paraguay en Uruguay) zou moeten raadplegen over het voorstel.

De ernstige economische malaise die het gevolg was van de financiële crisis in december 1994 (zie pag. 195/3 e.v.-'95) had ertoe geleid dat de overheid en het bedrijfsleven hoge prioriteit hadden gegeven aan de diversificatie van de export. waarvan op dit moment driekwart naar de VS en Canada ging. De Braziliaanse minister van buitenlandse zaken Luiz Felipe Lampreia merkte op dat er ook een geopolitiek motief achter het voorstel van Zedillo zat, daar Mexico altijd bezig was ,,zijn positie als Latijns-Amerikaans land te bevestigen". In een gezamenlijk communiqué aan het einde van het bezoek van Cardoso spraken de beide landen af een ,,strategische alliantie" tot stand te brengen. die zou voortspruiten uit ,,politieke dialoog en harmonie",

Economische resultaten

Uit op 16-19 februari gepubliceerde regeringscijfers bleek dat het Mexicaanse bruto nationaal produkt (BNP) in 1995 met 6,9 procent was gedaald, de grootste daling sinds 1932.

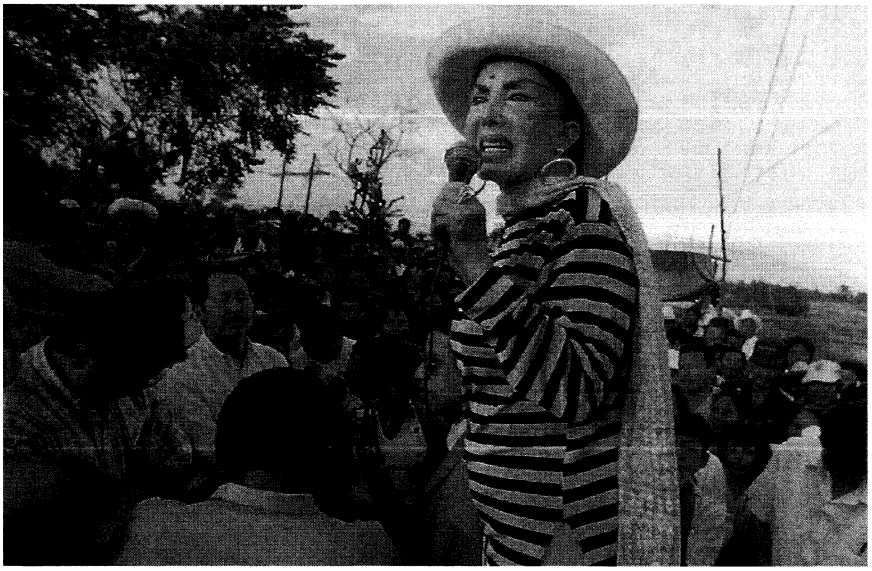
Eind december 1995 was de bruto buitenlandse schuld opgelopen tot $ 100,9 mrd, hetgeen een stijging betekende van nominaal 18.13 procent ten opzichte van december 1994 ofwel 40,7 procent van het BNP Met een binnenlandse schuld van 6,9 procent van het BNP kwam de totale staatsschuld van Mexico dus op 47,6 procent van het BNP

Protestacties in de olie-industrie van Tabasco

Op 16 februari kwam een einde aan de 18 dagen durende blokkade van meer dan 50 olieputten van de monopolistische staatsoliemaatschappij Petroleos Mexicanos (Pemex) in de zuidelijke deelstaat Tabasco.

De regering had opdracht gegeven tot de arrestatie van de leider van de centrum-linkse Partij van de Democratische Revolutie (PRD) in de staat Tabasco. na beschuldiging dat de partij misbruik had gemaakt van lokale klachten over milieuvervuiling door Pemex. om zo haar campagne om de PRI-gouverneur van Tabasco, Roberto Madrazo, af te zetten nieuw leven in te blazen. De militair aandoende aanvallen van politie en leger op de duizenden boeren die meededen aan de blokkade, voor het merendeel Chontal Maya-Indianen die door leden van de PRD werden gesteund. vergrootten de vastberadenheid van de demonstranten. Uiteindelijk beloofde de regering de onderhandelingen met de PRD-top over de tien eisen van de demonstranten te hervatten in ruil voor opheffing van de blokkade. Deze eisen omvatten de vrijlating van 106 demonstranten, schadeloosstelling voor de schade aan het milieu die in het verleden door Pemex in Tabasco was aangericht, lagere olieprijzen en een garantie dat de petrochemische fabrieken van Pemex niet aan buitenlandse investeerders zouden worden verkocht in het kader van het privatiseringsprogramma van de regering.

Het feit dat minder dan een procent van de totale olieproduktie van Pemex op het spel stond, vergrootte de politieke dimensie van de crisis. Pemex beweerde dat al zo'n $ 100 mln aan de deelstaatregering van Tabasco te hebben betaald als schadevergoeding voor het weglekken van olie en andere giftige stoffen. De PRD-leider van Tabasco. Andres Manuel Lopez Obradnr, verklaarde echter dat slechts 10 procent van dit bedrag was gebruikt voor hulp aan de Chontales en de andere slachtoffers van de bedrijfsactiviteiten van Pemex en dat de rest door Madrazo was gebruikt voor de financiering van zijn verkiezingscampagne voor het gouverneurschap in 1994. Lopez Obrador, die de gouverneursverkiezingen had verloren, had in juni 1993 zestien dozen met bewijsmateriaal overhandigd aan de procureur-generaal om aan te tonen dat Madrazo omgerekend S 70 mln aan zijn campagne had



Chiapas-afgevaardigde Irma Serrano roept op 10 februari 1996 de boeren in Huatacalca in de deelstaat Tabasco op tot een vreedzame blokkade van de toegang tot de Pemex-olievelden.

uitgegeven, 60 keer het wettelijk toegestane maximumbedrag (zie pag. 194/3 e.v.-'95; 692/1/2-'95).

Daders bloedbad Guerrero gearresteerd. Nieuwe slachtpartijen

Op 10 januari 1996 maakte de speciale onderzoeker die belast was met het onderzoek naar de slachting onder de boeren in juni 1995 in de zuidwestelijke deelstaat Guerrero (zie pag. 694/3 e.v.-'95), bekend dat vier voormalige regeringsfunctionarissen en zeventien agenten van de ,,gemotoriseerde politie" van de staat Guerrero waren gearresteerd op beschuldiging van onder meer moord.

Na berichten over nieuwe slachtpartijen op 18 februari in Guerrero werd opnieuw een onderzoek ingesteld tegen de staatspolitie.

Op 20 februari werden een politiechef en een politieagent gearresteerd, toen de minister van binnenlandse zaken van de deelstaat de leiding op zich nam van het onderzoek naar aanleiding van de gewelddadige dood van negen burgers 2 dagen eerder. Sommige slachtoffers waren doodgeschoten op enkele kilometers van de plaats waar de politie in juni 1995 zeventien campesinos (kleine boeren) zou hebben vermoord (zie pag. 694/3 e.v.-'95).

Stijging asielaanvragen VS

In december 1995 werd bekendgemaakt dat het aantal Mexicaanse burgers dat in de VS asiel had aangevraagd, was gestegen van een waar honderd begin jaren negentig tot meer dan 6.000 in 1994 en meer dan 9.000 in de eerste 11 maanden van 1995. In 1994 werden de eerste vijf asielzoekers erkend en tot december 1995 werden 54 asielaanvragen gehonoreerd.

Militaire versterkingen aan grens VS

Op 16 januari 1996 verklaarde de regering dat de door de VS recent ingestelde grensmaatregelen een schending betekenden van de bilaterale migratieovereenkomsten.

De Amerikaanse regering had op 12 januari bekendgemaakt dat de grens tussen Mexico en de Amerikaanse staten Californië en Arizona met onmiddellijke ingang versterkt zou worden met troepen, grenspatrouilles en bewakingsapparatuur om de vermeende gestegen illegale migratie aan te pakken. De Mexicaanse regering zei dat gezamenlijk overleg vereist was voordat een dergelijk besluit werd uitgevoerd.

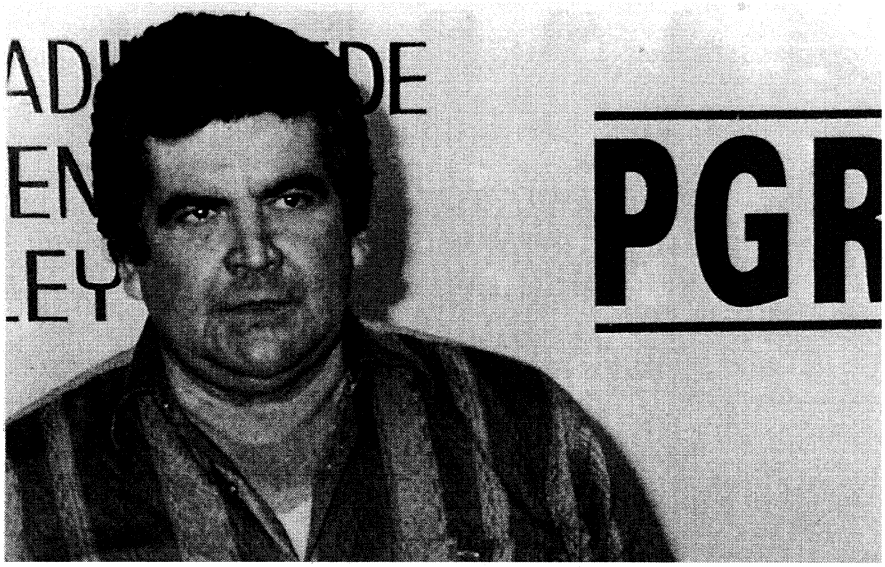
Drugsbaron gearresteerd

Op 14 januari werd de 51-jarige Juan Garcia Abrego, leider van het Golfkartel en een van de meest gezochte drugshandelaren ter wereld, door de Mexicaanse politie gearresteerd. De volgende dag werd hij naar de VS overgebracht om terecht te staan.

Abrego, die zowel de Amerikaanse als de Mexicaanse nationaliteit bezat, stond op de lijst van de ,,tien meest gezochte misdadigers" van de FBI. Aangenomen werd dat hij nauwe banden had met Colombiaanse drugkartels en eenderde van de cocaïnetransporten naar de VS beheerste. Zijn arrestatie werd gezien als een triomf voor procureur-generaal Antonio Lozano, het enige oppositielid in het kabinet, die alom respect oogstte voor de manier waarop hij de corruptie bij de politie en drugsbestrijdingseenheden aanpakte. Sommige politici van de oppositie beweerden dat de haastige deportatie van Abrego bedoeld was om zijn connecties met vooraanstaande politici, ambtenaren en politiechefs te verheimelijken. Volgens artikel 33 van de grondwet konden buitenlanders het land uitgezet worden als hun aanwezigheid als ,,ontoelaatbaar" was.

President Zedillo op bezoek in Europa

President Ernesto Zedillo Ponce de Leon begon op 25 januari aan een reis van twaalf dagen door Europa, waarbij hij



Juan Garcia Abrego, leider van een drugskartel, in het kantoor van de Mexicaanse procureur-generaal (PGR) op 14 januari 1996 na zijn arrestatie in Monterrey, Noord-Mexico.

eerst Spanje aandeed en vervolgens Italië. Groot-Brittannië en Zwitserland.

In gezelschap van ministers en vooraanstaande zakerilieden zou Zedillo trachten handel met en investeringen in Mexico te bevorderen en de banden tussen de Europese Unie (EU) en het Noordamerikaanse Vrijhandelsverdrag (NAFTA) aan te halen.

Verbetering democratie binnen PRI

Op 18 januari juichten de oppositiepartijen een voorstel toe van een meerderheid van de PRI-afgevaardigden om de democratie binnen de partij te verbeteren.

De afgevaardigden waren sterk gekant tegen de bestaande gang van zaken bij benoemingen en tegen het feit dat de president bij verkiezingen de kandidaten koos. Volgens Ricardo Garcia Cervantes. coordinator van de belangrijkste oppositiepartij in het Congres, de Partij van Nationale Actie (PAN), erkende dit voorstel dat het oude PRI-systeem dat gebaseerd was op vriendjespolitiek ,,had afgedaan"

PRI-royement

Op 2 februari besloot de PRI Raul Salinas de Gortari, de broer van Carlos, uit de partij te zetten. Raul zat op dat moment in de gevangenis in afwachting van zijn proces wegens het beramen van de moord op PRI-secretaris-generaal José Francisco Ruiz Massieu in 1994 (zie pag. 193/2 e.v.-'95).

Arrestatie van voormalig hoofd veiligheidsdienst

Enrique Arenal Alonso, het voormalige hoofd van de staatspolitie, werd op 19 februari gearresteerd op beschuldiging van het martelen van verdachten tijdens het onderzoek naar de moord op Ruiz Massieu.

(Vor.ber. pag. 122/1 e.v.-1996)

PERU

SCHULDENAKKOORD. CRISIS BINNEN APRA. BURGEMEESTERSVERKIEZINGEN. ARRESTATIEBEVEL VOOR OFFICIEREN. PRESIDENT GESCHEIDEN

President Alberto Keinya Fujimoro maakte op 27 oktober 1995 bekend dat Peru in het kader van het Brady-plan uit 1989 met 250 banken een schuldenakkoord had bereikt over een totaal van $ 10 mrd aan handelsschulden. Het akkoord zou een groot deel van Peru's uitstaande schulden, die in de jaren '80 waren opgebouwd, vereffenen (zie pag. 112/1-'94) en het land in staat stellen om nieuwe overeenkomsten te sluiten met het IMF en de ,,Club van Parijs" van crediteurlanden De onderhandelingen hadden meer dan een laar geduurd en het slotakkoord zou, naar verwacht, in de eerste helft van 1996 worden getekend

Het totale bedrag van $ 10 rnrd bestond uit S 4.4 mrd aan af te lossen schulden ($ 3,8 aan banken en $ 0.6 aan het bedrijfsleven). die krachtens het akkoord met 45 procent zouden worden verminderd. Van de $ 5,6 mrd aan geaccumuleerde rente zou 40 procent worden geschrapt. Na de herschikking zou Peru direct $ 225 mln afbetalen en vervolgens ieder jaar tussen de $200 en $500 mln. Dit bedrag zou afhangen van de uitkomst van een veiling van de schulden die een Zwitserse bank ten behoeve van Peru had overgenomen.

Op een bijeenkomst op 24-25 oktober in Parijs kreeg Peru toezeggginggen van 11 landen en 13 internationale kredietinstellingen voor een totaal bedrag van ongeveer $940 mln aan leningen en subsidies in 1996.

Crisis binnen APRA

De crisis binnen de Amerikaanse Revolutionaire Volksalliantie (APRA) als gevolg van de corruptiebeschuldigingen aan het adres van haar voormalige leider, ex-president Alan Garcia Perez (zie pag. 840/1-'95), werd nog groter toen German Parra Herrera op 19 oktober zijn ontslag indiende als hoofd van het ,,actiecommando" van de partij. Hij was benoemd om de partij, die veel leden had verloren, te reorganiseren en hij trad af uit protest tegen wat hij zag als de weigering van andere partijleden om de crisis het hoofd te bieden.

Regeringskandidaat verslagen bij burgemeestersverkiezingen in Lima

Bij de verkiezingen voor het burgemeesterschap van Lima op 12 november werd de leider van de regeringscoalitie Nieuwe Meerderheid-Verandering 90 (NM-C90), Jaime Yoshiyama Tanaka, verslagen door de onafhankelijke kandidaat Alberto Andrade. Burgemeester Yoshiyama werd gezien als de belangrijkste politieke figuur in het land na de president. President Alberto Keinya Fujimori steunde Yoshiyama persoonlijk tijdens diens verkiezingscampagne. De president zelf bleef in de opiniepeilingen hoog scoren, maar op 12 november verloor de NM-C90 bij gemeenteraadsverkiezingen veel zetels aan onafhankelijke kandidaten.

Later op 12 november werd Yoshiyama benoemd tot minister verbonden aan het bureau van de president. Hij volgde hiermee Manuel Vara Ochoa op (die dit ambt sinds juni 1995 had bekleed. zie pag. 841/1-'95). Deze functie zou Yoshiyania aanzienlijke macht over de begroting voor Lima's openbare werken geven en zijn benoeming betekende dan ook dat Andrade met hem zou moeten samenwerken.

Arrestatiebevel voor elf legerofficieren

Op 6 november vaardigde een rechtbank in Lima een arrestatiebevel uit tegen elf legerofficieren op beschuldiging van handel in drugs, onder wie twee generaals (generaal Carlos MacDonald Perez Silva en generaal David Jaime Sobrevilla). Het leger leverde op 17 november slechts vijf verdachten uit aan de burgerautoriteiten met het argument dat er onvoldoende bewijs was tegen de overige zes (onder wie de twee generaals).

De officieren waren op 24 oktober waren in staat van beschuldiging gesteld op grond van verklaringen van de belangrijke drugbaron Abelardo Cachique Rivera, die in juni was gearresteerd en een gevangenisstraf van 30 jaar uitzat. In september had hij beweerd dat hij de officieren had omgekocht om cocaïne te kunnen produceren en vervoeren in de gebieden die onder hun gezag stonden.

President Fujimori gescheiden

Op 17 november werd het huwelijk van president Alberto Keinya Fujimori en zijn vrouw Susana Higuchi, van wie hij gescheiden leefde, ontbonden. In 1994 was zij met hem in conflict gekomen en had een nieuwe politieke partij opgericht (zie pag. 115/1 e.v.en 408/3-'95).

BESPREKINGEN MET ECUADOR. TOENEMENDE SPANNING. VERVOLG VREDESOVERLEG. ONDERTEKENING MEMORANDUM VAN OVEREENSTEMMING

Op een bijeenkomst op 5-6 oktober in de Braziliaanse hoofdstad Brasilia kwamen de Peruaanse onderminister van buitenlandse zaken en die van Ecuador overeen dat op 6 januari 1996 in Lima rechtstreekse officiële besprekingen zouden worden gehouden over het grensconflict tussen beide landen (voor het grensconflict van 1995 en de nasleep ervan. zie pag. 406/1 e.v.-'93; 839/2-'95). Deze besprekingen waren voorzien in de Verklaring van Itamaraty in februari 1993 (zie pag. 407/2 e.v.-'95). Bovendien besloten ze gezamenlijk het mandaat te verlengen van de Militaire Waarnemersmissie Ecuador-Peru (MOMEP, bestaande uit afgevaardigden van de garantielanden [Argentinië, Brazilië, Chili en de VS], die toezicht hielden op de gemeenschappelijke grens zoals vastgesteld in het protocol van Rio de Janeiro uit 1942).

Toenemende spanning met Ecuador

Medio december nam de spanning met Ecuador toe toen werd bekendgemaakt dat Ecuador vier Israëlische Kfir-jachtbommenwerpers had gekocht, een transactie die door de VS was goedgekeurd. Op 28 december beweerde Peru dat Ecuadoraanse troepen de vorige dag het vuur hadden geopend op Peruaanse soldaten en het luchtruim boven het betwiste grensgebied hadden geschonden. Peru bracht onmiddellijk zijn troepen in staat van paraatheid. Ecuador ontkende de beschuldigingen.

Op 1 januari 1996 maakte Israël bekend dat de verkoop van de Kfir-vliegtuigen zou worden uitgesteld totdat de vredesonderhandelingen waren afgerond.

Vredesoverleg met Ecuador

Op 18 januari 1996 hield minister van buitenlandse zaken Francisco Tudela van Breughel-Douglas in de Peruaanse hoofdstad Lima een eerste besprekingsronde met zijn Ecuadoraanse collega Galo Leoro Franco.

Volgens een communiqué werd overeenstemming bereikt over de voortzetting van het vredesproces, over de protocollen voor toekomstige besprekingen over grenskwesties, over het toezicht op wapenaankopen en de noodzaak het mandaat van de MOMEP te verlengen.

Ondertekening van memorandum van overeenstemming met Ecuador

In de nasleep van de grensoorlog in januari-februari 1995 en als afsluiting van de besprekingen in Quito (Ecuador) en Lima op respectievelijk 1 en 4 maart ondertekenden generaal Nicolas de Bari Hermoza Rios, chef van het gezamenlijk commando van de Peruaanse strijdkrachten, en zijn Ecuadoraanse collega generaal Jorge Ortega Espinoza een memorandum van overeenstemming. De verklaring omvatte maatregelen om „ het wederzijds vertrouwen te stimuleren" en om een procedure in te stellen voor verdere besprekingen tussen de twee commandanten, die in de tweede helft van het jaar zouden moeten plaatsvinden.

De maatregelen behandelden uitwisseling van informatie. herstel van contacten op inlichtingengebied en samenwerking op humanitair gebied en bij zoek- en reddingsoperaties in de gedemilitariseerde zone. De betrekkingen tussen de twee landen bleven stroef. Op 3 maart meldde de MOMEP, in antwoord op een beschuldiging van Peru, dat er geen bewijs was gevonden van de aanwezigheid van Ecuadoraanse troepen in de gedemilitariseerde zone. En op 18 maart ontkende Ecuador de Peruaanse aantijging dat het zes dagen daarvoor het luchtruim zou hebben geschonden.

Met ingang van 13 maart werd het mandaat van de MOMEP met nog eens 90 dagen verlengd.

GUERRILLASTRIJDERS GEARRESTEERD. AMERIKAANSE JOURNALISTE VEROORDEELD

Op 1 december 1993 brachten de autoriteiten de Revolutionaire Beweging Tupac Amaru (MRTA) een zware slag toe, toen soldaten in een huis in Lima 15 leden van de groep arresteerden, onder wie onderbevelhebber Miguel Rincon. Onder de arrestanten bevonden zich ook een Amerikaanse journaliste, Lori Berenson, en een Panamees, Pacifico Castrejon Santamaria. Vier andere leden van de MRTA werden gedood. Op 3 december verklaarde president Fujimori dat de MRTA van plan was geweest om het congres te bestormen en mensen te gijzelen om de vrijlating te eisen van MRTA-leider Victor Polay Campos, die in 1992 gevangen was genomen (zie pag. 34/3-93).

Alle arrestanten, ook de twee buitenlanders. werden aangeklaagd wegens verraad en hen stond een proces voor de krijgsraad en een mogelijke veroordeling tot levenslang te wachten. Op 11 december kwam het bericht dat in Bolivia nog enkele MRTA-leden waren gearresteerd.

Amerikaanse journaliste tot levenslang veroordeeld

Op 11 januari 1996 veroordeelde de krijgsraad de 26-jarige Lori Berenson en drie leiders van de MRTA, onder wie Rincon, tot levenslang. Op 30 januari bevestigde het Bijzondere Hoge Militaire Gerechtshof de vonnissen.

Berenson was een journaliste die voor het Amerikaanse blad Third World Viewpoint in Peru gestationeerd was. Zij was schuldig bevonden aan hoogverraad omdat zij een plan van de MRTA om het Congres aan te vallen had gesteund. Toen ze vóór het vonnis een ontmoeting had met de pers, ontkende ze dat ze lid was van de MRTA, maar wel zei ze ter verdediging van de MRTA dat het een „revolutionaire beweging" was.

De Amerikaanse regering „betreurde het diep" dat Berenson niet terecht had gestaan voor een „open burgerrechtbank", waar ze „recht zou hebben gehad op een verdediging overeenkomstig internationale rechtsregels". Het Amerikaanse verzoek een nieuw proces te openen, werd door de regering, de oppositie, de rechterlijke macht en enkele liberale media afgewezen en gezien als inmenging in Peruaanse zaken en een pleidooi voor voorkeursbehandelingen. Volgens de Peruaanse wet moesten ernstige misdaden als terrorisme door militaire rechtbanken worden berecht, in een kort proces en achter gesloten deuren.

(Vor. ber. pag. 839/2 e.v.-1995)

ANGOLA

VREDESPROCES WEER VERTRAAGD. VN DRINGT AAN OP SNELLERE VOORTGANG, VERDERE ONTWIKKELINGEN

In januari 1996 leek het vredesproces weer te vertragen. De opstandige Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA), die beweerde dat de regering een nieuw offensief was begonnen, had de demobilisatie van haar guerrillastrijders, die in november 1995 was begonnen (zie pag. 53/2/3-'96), eind december al weer opgeschort. Op 18 januari annuleerde UNITA-leider Jonas Savimbi een voor 20 januari in de Namibische hoofdstad Windhoek geplande bijeenkomst met president José Eduardo dos Santos, waarop Savimbi kandidaten zou voordragen voor een nieuwe coalitieregering en de namen zou noemen van hoge UNITA-officieren die in de commandostruktuur van het nieuwe nationale leger zouden worden opgenomen.

De annulering van de bijeenkomst werd bekendgemaakt toen Madeleine Albright, de permanente vertegenwoordiger van de Verenigde Staten bij de Verenigde Naties, ervoor waarschuwde dat het geduld van de internationale gemeenschap opraakte. Albright, die op 18 januari in Luanda aankwam, zei dat er sneller naar een overeenkomst moest worden toegewerkt. Ze herinnerde beide partijen eraan dat haar conclusies naar aanleiding van het bezoek een doorslaggevende invloed zouden hebben op de besluiten van de Veiligheidsraad, aangezien ze de bijeenkomsten van de VN-Veiligheidsraad in februari zelf zou voorzitten.

In reactie hierop zegde Savimbi Albright op 19 januari toe dat de UNITA vóór 8 februari 16.500 van haar manschappen kwartierarrest zou opleggen. Op deze datum zou de Veiligheidsraad beslissen over de toekomst van het mandaat van de VN-Verificatiemissie voor Angola (UNAVEM III). Hoewel op 30 januari nog geen soldaten waren ingekwartierd, waren er op 31 januari meldingen over relatief kleine aantallen die begonnen samen te komen bij VN-verzamelpunten.

Terugtrekking Zuidafrikaanse huurlingen

Generaal Higinio Carneiro, een regeringslid van de Gezamenlijke Commissie, bevestigde op 5 januari dat de regering haar contract met het Zuidafrikaanse bedrijf Executive Outcomes voor de levering van „militaire adviseurs" had opgezegd. De aanwezigheid van deze manschappen - die in brede

kririg als huurlingen werden beschouwd - was steeds controversiëler geworden. UNITA wees de bewering van de regering van de hand dat ze alleen maar logistieke steun leverden en hield vol dat ze in actieve dienst waren. Carneiro zei dat het besluit was genomen om te voldoen aan het Lusaka-protocol van 1994 (zie pag. 43/1 e.v.-'95).

Ondanks Zuidafrikaanse berichten dat alle manschappen van Executive Outcomes zich op 13 januari hadden teruggetrokken, beweerde UNITA op 31 januari dat op 25 januari ten minste 35 huurlingen uit Zuid-Afrika waren aangekomen

VN-druk op implementatie vredesakkoord

In een poging om de tenuitvoerbrenging van het Lusaka-protocol van 1994 te versnellen, in het bijzonder van de kant van UNITA, verlengde de VN-Veiligheidsraad op 8 februari het mandaat van UNAVEM III met slechts drie maanden. De Veiligheidsraad verwierp de aanbeveling van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali om het mandaat van de 6.600 man sterke troepenmacht met zes maanden te verlengen. UNAVEM III was belast met de ondersteuning van de grootste VN-vredesoperatie van dat ogenblik, die $ 1 mln per dag kostte.

Het besluit kwam, nadat de Veiligheidsraad was meegedeeld dat UNITA-leider Jonas Savimbi zich niet had gehouden aan zijn belofte om uiterlijk 8 februari 16.500 van zijn 62.500 manschappen kwartierarrest op te leggen. Op die dag zouden zich ongeveer 8.200 UNITA-striiders hebben verzameld in speciaal ingerichte kampen. Boutros Ghali werd gevraagd om aan de Veiligheidsraad op 7 maart, 4 april en 1 mei verslag uit te brengen over concrete stappen van de regering en de rebellen met betrekking tot de ,,tenuitvoerbrenging van de doelstellingen en de naleving van het tijdschema, zoals overeengekomen".

In een uitzending van UNITA-radio op 8 februari werd de VN verantwoordelijk gesteld voor de traag verlopende inkwartiering. De logistieke capaciteit van UNAVEM zou ..ontoereikend" zijn. Identieke beschuldigingen werden op 13 februari geuit door een UNITA-functionaris, brigadegeneraal Urbano Tchassanha. Hij meldde dat tot dan toe 15.837 UNITA-strijders waren ingekwartierd, maar dat UNAVEM niet zorgde voor vervoer naar de speciaal ingerichte kampementen. Tchassanha beklaagde zich er ook over dat de onderkomens voor de soldaten en hun gezinnen slecht waren en dat de voedselrantsoenen ontoereikend waren. Hij zei dat deze factoren zijn mannen ervan weerhielden in de kampementen te gaan wonen. Ongeveer 81 UNITA-soldaten zouden zijn gedeserteerd

Speciale VN-vertegenwoordiger Alioune Blondin Beye meldde op 28 februari dat er 16.000 UNITA-soldaten waren ingekwartierd.

Vliegtuig neergehaald

Op 27 februari maakte de regering bekend dat eerder die dag een in Oekraïne gebouwde vrachtvliegtuig van het type Antonov-12, dat voedsel vervoerde, was neergeschoten boven het gebied Jaribo. Alle inzittenden, onder wie de Russische bemanning en drie Angolezen, kwamen hierbij om het leven. Volgens officieuze bronnen was de UNITA betrokken bij het incident.

DEVALUATIES. PRIVATISERINGS-PLANNEN

De nationale televisie berichtte op 2 januari dat de aangepaste kwanza in december 43 procent in waarde was gedaald, waardoor de wisselkoers op die dag uitkwam op $ 1,00 = 25.000 nieuwe kwanza. Volgens het bericht was de waarde van de munt in 1995 gedaald met het ongekend hoge percentage van 1.823 procent.

De staatssecretaris van koffie Gilberto Lutukuta maakte op 5 januari plannen bekend voor de privatisering van de koffie-industrie. Hij rapporteerde dat in 1995 zo'n $ 6 mln was verdiendaande export van 2.300 ton koffie.

De aangepaste kwanza werd op 4 maart gedevalueerd. Vanaf die datum was de wisselkoers $ 1,00 = 31.784 kwanza, vergeleken bij een direct voorafgaande koers van $1.00 = 5.635 kwanza.

OVEREENKOMST OVER REGERING VAN KATIONALE EENHEID

Tijdens een bijeenkomst op 1 maart in de Gabonese hoofdstad Libreville, die plaatsvond onder auspiciën van Gabons president Omar Bongo, bevestigde de Angolese president Dos Santos dat hij met UNITA-leider Jonas Savimbi een overeenkomst had gesloten over de vorming van een regering van nationale eenheid: die binnen vier maanden gestalte moest krijgen.

De ontmoeting was de vierde die beide leiders met elkaar hadden en werd ook bijgewoond door de Speciale Afgevaardigde van de secretaris-generaal van Verenigde Naties Alioune Blondin Beye. Savimbi legde een lijst voor met UNITA-leden die hij graag in zo'n regering opgenomen zou willen zien. In het Lusaka-protocol van 1994 (zie pag. 644/1-'94) was bepaald dat UNITA vier ministersposten en zeven onderministerposten zou bezetten. Voorts verklaarde Savimbi zich bereid om zelf de post van vice-president van Angola te aanvaarden, die hem reeds eerder, in 1995, door Dos Santos was aangeboden (zie pag. 624/3-'95).

Beide leiders bevestigden eveneens dat zij, ook binnen vier maanden, zouden beginnen met de vorming van een nationaal leger van 90.000 man. De Gezamenlijke Commissie onder leiding van Beye zou onmiddellijk voorbereidingen starten voor het toezicht op het demobilise-



De Angolese president José Eduardo dos Santos (l.)en UNITA-leider Jonas Savimbi (r.)tijdens een van hun eerdere ontmoetingen. samen met de Gabonese president Omar Bongo (m.)(archieffoto).

ren van ongeveer 110.000 manschappen die momenteel onder de wapens waren en voor bezoeken aan daartoe ingerichte centra om er de levensomstandigheden te beoordelen. UNAVEM III bevestigde op 5 maart dat ongeveer 17.300 UNITA-manschappen zich hadden gemeld in de kampementen die tot dusverre voor kwartierarrest waren ingericht. Op 25 maart begon een gefaseerde inkwartiering van de Strijdkrachten voor de Bevrijding van Angola (FALA).

De besprekingen tussen vertegenwoordigers van de regering en UNITA, die tot 9 maart voortduurden, resulteerden volgens FALA-stafchef Joao de Matos in overeenstemming over plaatsing van 18 huidige UNITA-generaals in de commandostruktuur van het nieuwe nationale leger en haar aanvullende ,,vierde afdeling". In het leger en de vierde afdeling samen zouden volgens de Matos ongeveer 26.300 voormalige UNITA-soldaten worden opgenomen. In een radio-interview van 27 maart hield Savimbi echter staande dat hij nooit had ingestemd met de vorming van een ,,vierdeaf deling".

Ontmoeting tussen Savimbi en Mandela

Op 4 maart ontmoette Jonas Savimbi de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela in Togo. Het was hun tweede ontmoeting binnen een jaar (zie voor de eerste ontmoeting in mei 1995 pag. 624/1-'95). Mandela had bij diverse gelegenheden zijn medewerking aan het vredesproces aangeboden.

(Vor.ber.pag. 52/1 e.v.-1996)

COMOREN

AANKONDIGING PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Na een buitengewone zitting van de Regering van Nationale Eenheid op 5 december 1995, werd bekendgemaakt dat er presidentsverkiezingen zouden worden gehouden op 28 januari 1996, indien nodig gevolgd door een tweede ronde, twee weken erna. De verkiezingen waren in het vooruitzicht gesteld door interimpresident en premier Caabi el Yachoutrou Mohamed na de poging tot een staatsgreep in september (zie pag. 53/3 e.v.-'96).

TERUGKEER VAN DJOHAR

In de positie van president Said Djohar, die sinds de couppoging in ballingschap op Réunion verbleef, kwam op 23 januari 1996 duidelijkheid, toen werd overeengekomen dat hij naar Moroni zou terugkeren en een ,,symbolische[n] functie zou vervullen.

De overeenkomst volgde na twee dagen van besprekingen tussen Djohar en de regering van premier Caabi el Yachroutou Mohamed in Madagascar, waarbij de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) had bemiddeld. Volgens de overeenkomst deed Djohar afstand van alle uitvoerende macht en stemde hij in met een aanvullende bepaling in de kieswet, die de leeftijdsgrens van presidentskandidaten vaststelde op tenminste 40 en hoogstens 70 jaar. Daarmee werd Djohar, die zelf de tachtig al had gepasseerd, uitgesloten van actieve deelname aan toekomstige verkiezingen.

Afgesproken werd dat de eerste ronde van de presidentsverkiezingen, die gepland waren op 28 januari, tot 6 maart zouden worden uitgesteld.

Als uitvloeisel van de overeenkomst vroeg de regering-Yachroutou aan Frankrijk om de ongeveer vijftig Franse soldaten die sinds oktober 1995 in de archipel waren gestationeerd (zie pag. 54/2-'96), niet terug te roepen tot na de afronding van het verkiezingsproces.

BERICHT OVER AFSCHEIDING EILAND MOHELI

Volgens een onbevestigd bericht op 6 februari van Radio Frankrijk Overzee, die op het eiland Mayotte is gevestigd, zou na afloop van een bijeenkomst op 4 februari het eiland Moheli zich hebben afgescheiden van de federale republiek en zichzelf tot democratische republiek hebben uitgeroepen.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

De geroutineerde politicus Mohammed Taki Abdoulkarim werd op 16 maart gekozen tot president. Taki, de kandidaat van de Nationale Unie voor Democratie op de Comoren (Union nationale pour la démocratie aux Comores, UNDC) kreeg bijna twee derde van de stemmen in de tweede verkiezingsronde en versloeg Abbas Djoussouf, de kandidaat van een coalitie van zeven partijen, het Forum voor Nationaal Herstel (Forum pour le redressement national), mede dankzij de steun van 12 van de 13 kandidaten die de eerste verkiezingsronde van 6 maart niet hadden overleefd.

Verkiezingsuitslag

Kandidaat	*Stemmenpercentage*	
	Eerste ronde	*Tweede ronde*
Mohammed Taki Abdoulkarim	21.28	64,29
Abbas Djoussouf	15,51	35,71
Overigen	63,21	

Opkomst: Eerste ronde-64 procent; tweede ronde 62 procent.

Taki volgde zijn oude tegenstrever Said Mohammed Djohar op, die in de nasleep van de couppoging van september 1995 zijn feitelijke machtsbasis was kwijtgeraakt (zie pag. 54/3-'96). Djohar had Taki verslagen in de omstreden verkiezingen van maart 1990 (zie pag. 391/1 e.v.-'90).

Taki had zich in de verkiezingsstrijd gepresenteerd als de kandidaat die islamitisch traditionele waarden en een nationalistische geesteshouding vertegenwoordigde terwijl hij zijn rivaal Djoussouf afschilderde als de kandidaat die modernisering van het eiland voorstond en een nauwere samenwerking met Frankrijk. Eenmaal tot president gekozen beklemtoonde Taki echter niet alleen dat de bestaande defensieovereenkomst met Frankrijk zou worden gehandhaafd, maar ook dat de verantwoording voor de buitenlandse veiligheid van de Comoren in handen van Frankrijk zou worden gelegd; de defensieovereenkomst zou worden herzien om de permanente stationering van een of twee detachementen Franse troepen op het eiland mogelijk te maken.

Op 18 maart stelde Taki Abdoelkarim het land een nieuwe grondwet in het vooruitzicht, die hij binnen drie maanden ter goedkeuring zou voorleggen, waarna parlementsverkiezingen zouden moeten volgen.
Op 25 maart werd Taki tot president beëdigd en op 27 maart benoemde hij Madjidine Ben Said Massonde tot premier.

(Vor.ber.pag. 53/3 e.v.-1996)

DJIBOUTI

OUD-MINISTER VEROORDEELD

De voormalige minister van handel, transport en toerisme Aden Robleh Awale (zie pag. 414/3 e.v.-'87), de huidige leider van de overkoepelende oppositionele organisatie Unie van Demo-

cratische Bewegingen (Union des mouvement~démocratiques, UMD), werd op 2 november 1995 voorwaardelijk veroordeeld tot 1 maand gevangenisstraf na te zijn gearresteerd voor het organiseren van een demonstratie, hetgeen verboden is: op 15 november zou Robleh Awale in hongerstaking zijn gegaan om druk uit te oefenen op de vrijlating van verscheidene van zijn collegae, die tegelijk met hem waren gearresteerd.

LEGALISERING FRUD

Op 10 maart 1996 werd de laatste fase van het vredesproces, dat in 1994 door de regering en het Front pour la restauration de l'unité et de la démocratie (FRUD) in gang was gezet (zie pag. 711/2-'94), voltooid met de officiële erkenning van FRUD als politieke partij. De voormalige Afar-rebellengroepering werd de vierde politieke partij en daarmee de laatste door de wet erkende, omdat de grondwet van 1992 niet meer dan vier partijen toestond.

REGERINGSWIJZIGINGEN

President Hassan Gouled Aptidon ontsloeg op 27 maart Ahmed Boulaleh Barre en Moumin Bahdon Farah, respectievelijk de ministers van defensie en van justitie, religieuze aangelegenheden en gevangeniswezen.
Beide bewindslieden hadden zich verzet tegen het uit 1994 stammende vredesakkoord met het FRUD (zie pag. 711/2-'94 en 204/3 e.v.-'95).

Waarnemers waren van mening dat de ontslagen de positie versterkten van premier Barkat Gourad Hamadou en kabinetschef Ismael Omar Guelleh in de strijd om de opvolging van de bejaarde president, die net was teruggekeerd van een verblijf van drie maanden in een Frans ziekenhuis.

(Vor.ber.pag. 849/1 e.v.-1993)

ERITREA

CONFLICT MET JEMEN OVER EILANDEN IN DE RODE ZEE

In december 1995 groeide een territoriaal geschil met Jemen over de Hanish-eilanden, waarvoor in november een diplomatieke oplossing op handen leek te zijn (zie pag. 55/2/3-'96), uit tot een openlijk militair conflict, hetgeen leidde tot spanningen in de regio.

De Hanish-eilanden lagen dicht bij belangrijke internationale scheepvaart-i-outes in de zeestraat Bab el Mandeb. Eritrea had, op naar eigen zeggen historische gronden, aanspraak gemaakt op de eilanden omdat ze afwisselend onder Ottomaans, Italiaans, Brits en Ethiopisch bestuur hadden gestaan.

Op 7 december voerde een delegatie uit Jemen, met minister van binnenlandse zaken kolonel Husain Muhammad Arab en minister van buitenlandse zaken en vice-premier Abdul Ali al-Karim al-Iryani, in Asmara besprekingen met Eritrese functionarissen, waarbij overeengekomen werd een volgende ronde van besprekingen in Jemen te houden.

Op 15 december vielen Eritrese troepen de eilanden aan en veroverden na drie dagen van gevechten het grootste, Hanish al Kabir, waarbij aan beide zijden oorlogsschepen en vliegtuigen werden ingezet. Zes Eritrese en drie Jemenitische soldaten zouden zijn omgekomen, voordat de twee regeringen op 18 december een wapenstilstand overeenkwamen. Een vier leden tellende commissie waarin functionarissen uit Jemen en Eritrea alsmede twee medewerkers van de Amerikaanse ambassades in Sana'a en Asmara zitting hadden, zou toezicht moeten houden op de naleving van de wapenstilstand.

VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali arriveerde op 29 december in Sana'a om te bemiddelen. Op 31 december maakte hij bekend dat Jemen bereid was zijn troepen van de eilanden terug te trekken en internationale arbitrage te aanvaarden.

Internationale bemiddeling loopt vooralsnog op niets uit

Op 5 januari 1996 voerde Boutros Boutros Ghali afzonderlijke besprekingen met beide partijen. terwijl de ministers van buitenlandse zaken van Ethiopië en Egypte en een delegatie die was gestuurd door de Franse president Jacques Chirac, eveneens probeerden de crisis door bemiddeling op te lossen. Ondanks herhaalde verklaringen dat het het geschil op vreedzame wijze wilde oplossen, dreef Eritrea, dat zijn militaire aanwezigheid op Hanish al Kabir reeds had opgevoerd, het conflict verder op de spits door de Jemenitische ambassadeur uit te wijzen.

Eind januari zag het ernaar uit dat internationale pogingen om het territoriale geschil op te lossen waren vastgelopen.

(Vor.ber.pag. 55/1 e.v.-1996)

LESOTHO

KONING MOSHOESHOE II OVERLEDEN

Op 15 januari 1996 kwam de 57-jarige koning Moshoeshoe II om het leven bij een verkeersongeluk op een bergweg.



Koning Moshoeshoe II (l.) samen met de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela (2de v.l.) tijdens diens eerste staatsbezoek aan Lesotho in juli 1995 (archieffoto).

De vorst, die was geboren als Constantine Bereng Seeiso, was de directe afstammeling van koning Moshoeshoe I, die werd beschouwd als de grondlegger van de Basoeto-natie in de negentiende eeuw. Zijn dood kwam minder dan één jaar na zijn terugkeer op de troon (zie pag. 275/1-'95).

President Mandela van Zuid-Afrika. het land dat het koninkrijk Lesotho volledig insluit. noemde de koning een groot vriend van het Zuidafrikaanse volk en een monarch die de democratie omarmde.

Zoals verwacht maakte de Raad van Stamhoofden op 18 januari bekend dat kroonprins David Mohato Bereng Seeiso zijn vader zou opvolgen. De 32-jarige prins was als Letsie III koning geweest vanaf november 1990 tot januari 1995. In 1990 was hij door het militaire bewind, dat Moshoeshoe had afgezet, op de troon geplaatst (zie pag. 109/2/3-'91), maar in 1993 had hij vrijwillig troonsafstand gedaan ten gunste van zijn vader. Naar verwachting zou hij binnen één maand worden beëdigd.

Letsie **III** geïnstalleerd

Op 7 februari werd de oudste zoon van de verongelukte koning Moshoeshoe II, geïnstalleerd als koning Letsie III van Lesotho.

Onderzoek naar dood Moshoeshoe **II**

Op 16 maart maakte premier Ntsu Mokhehle de vorming bekend van een onderzoekscommissie, die de dood van Moshoeshoe II aan een nader onderzoek moest onde erpen. Hij zei dat de commissie, die was samengesteld uit Britse detectives, zowel de gebeurtenissen die aan het auto-ongeluk voorafgingen als de veiligheidsvoorzieningen die voor de koning getroffen waren zou onderzoeken. Het rapport van de commissie over haar bevindingen werd binnen een maand verwacht.

BESCHULDIGINGEN VAN HOOGVERRAAD

Op 20 maart werden de leider van de oppositiepartij United Party, Makara Sekautu, een voormalig lid van de nationale veiligheidsdienst, Matsoso Bolofo, alsmede twee oud-leden van de Royal Lesotho Defence Force (RLDF,de strijdkrachten), Lepoko Molapo en David Jonathan, in staat van beschuldiging gesteld wegens hoogverraad. De vier mannen zouden getracht hebben een aanzet tot een staatsgreep te geven via een bericht over de staatsradio in februari. Ook werden zij beschuldigd van samenspanning in de periode september 1995-februari 1996 teneinde de regering met geweld omver te werpen.

(Vor.ber.pag. 131/2/3-1996)

OAE

BIJEENKOMST RAAD VAN MINISTERS

Op 26-28 februari 1996 werd in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba de 63-ste gewone zitting van de Raad van Ministers van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE)gehouden. Op de bijeenkomst werd vooral gesproken over de begroting en de financiële situatie van de organisatie, die volgens Secretaris-generaal Salim Ahmed Salim ,,ernstig" bleef. De ministers keurden een tweejaarlijkse begroting goed van $ 61,45 mln, waarvan $ 30,6 mln was bestemd voor het jaar 1996/97 en $ 30,85 mlnvoor 1997/98.

In het kader van het OAE-initiatief tot conflictbestrijding spraken de ministers ook over de veiligheidssituatie in Boeroendi met het oog op het inzetten van een vredesmacht (zie pag. 133/1-'96). Zuid-Afrika liet weten achter het gehele initiatief te staan. Het droeg R 1,2 mln bij aan het vredesfonds en bood R 28 mln aan voor het demobilisatieproces in Angola.

(Vor.ber.pag. 133/1-1996)

SOEDAN

BETREKKINGEN MET ETHIOPIË VERSLECHTERD

Op 13 januari 1996 maakte minister van buitenlandse zaken Ali Uthman Muhammad Taha bekend dat Soedan die dag bij de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties had geklaagd over Ethiopische ,,agressie" tegen Soedanees grondgebied. Gelijktijdig met zijn aankondiging vond de publikatie plaats van een verklaring van de Soedanese legerleiding. Hierin werd de Ethiopische ,,agressie met voorbedachte rade" aan de grens veroordeeld, die sinds 27 december veelvuldig zou zijn voorgekomen en die op 11 januari was uitgelopen op een incident waarbij Ethiopische troepen het in Soedan gelegen Taya-gebied hadden aangevallen en bezet.

Op 14 januari kondigde president Omar Hassan Ahmad al-Bashir aan dat de regering langs de oostgrens ,,alle noodzakelijke maatregelen" had genomen om de ,.crisis" met Ethiopië ,,binnende perken te houden"

De beschuldigingen van Soedan werden als ,,ongefundeerd" van de hand gewezen door Ethiopië, dat op zijn beurt Soedan ervan had beschuldigd te proberen de internationale aandacht af te leiden van de Soedanese betrokkenheid in juni 1993 bij de mislukte aanslag op de Egyptische president Hosni Mubarak in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba (zie pag. 634/1 e.v.-'95). De betrekkingen tussen beide landen waren sindsdien in toenemende mate gespannen geraakt.

De verslechterende relatie met Ethiopië maakte het groeiende isolement van Soedan binnen de regio zichtbaar. In december 1994 had Eritrea de diplomatieke betrekkingen verbroken (zie pag. 205/1-'95), en in november 1993 beweerde Soedan dat troepen uit Eritrea, Tanzania en Oeganda werden ingezet bij een offensief van het opstandige Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA) (zie pag. 59/3-'96).

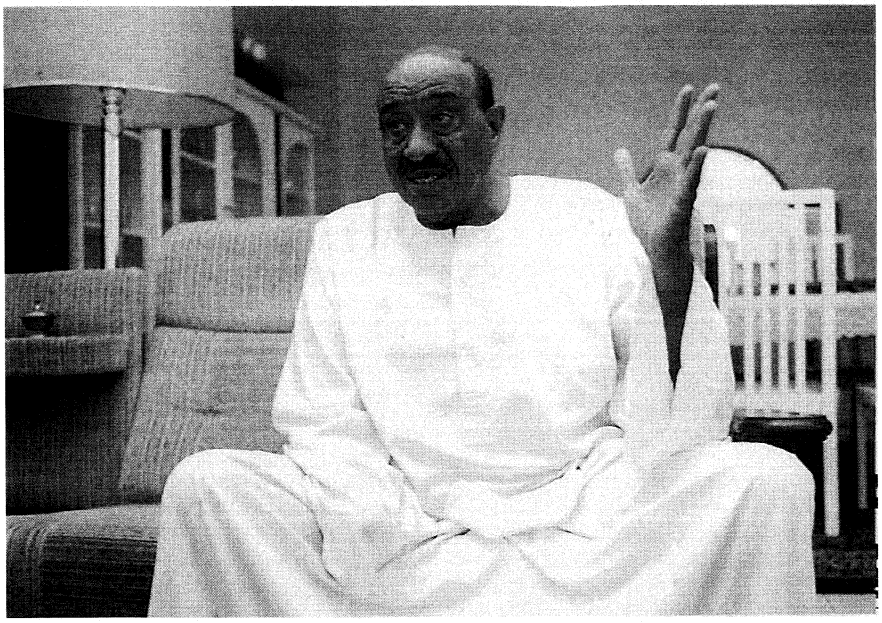
Van 12 tot 15 januari hield de oppositionele Soedanese Nationale Democratische Alliantie (NDA) in de Eritrese hoofdstad Asmara een congres waardoor de spanning tussen Soedan en Eritrea verder opliep. Op 22 januari werd bovendien in de in London gevestigde krant Al-Hayat een interview gepubliceerd waarin de Eritrese president Issaias Afewerki zei dat Eritrea de Soedanese oppositie ,,zonder aarzeling" zou steunen, ook als het ging om het geven van militaire ondersteuning, het verzorgen van trainingen of de levering van wapens.

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN AANGEKONDIGD

Op 23 januari maakte de Algemene Kiescommissie bekend dat er tussen 1 en 12 maart presidents- en parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. Naar verwachting zou het tellen van de stemmen drie dagen in beslag nemen. De uitslag zou onmiddellijk bekend worden gemaakt. Het bleef onduidelijk of de zittende president Omar al-Bashir van plan zich al dan niet kandidaat te stellen (zie pag. 59/1-'96).

VEROORDELING DOOR VN-VEILIGHEIDSRAAD. VS ROEPT DIPLOMATIEKE STAF TERUG

Op 31 januari maakten de Verenigde Staten bekend dat ze hun diplomatieke



De voormalige Soedanese minister van binnen- en buitenlandse zaken en huidige vice-voorzitter van de Democratische Unionistische Partij (DUP). Sidahmed el-Hussein, verklaart op 5 maart 1996 in Khartoum tegenover de pers voortdurend te lijden te hebben van intimidatie door de politie. De DUP is een van de oppositiepartijen die de verkiezingen boycot.

staf uit Soedan zouden terugtrekken. De beslissing werd vermoedelijk ingegeven door de overtuiging dat de Soedanese regering niet in staat was de Amerikaanse diplomaten te beschermen tegen dreigingen van extremistisch geweld.

De bekendmaking volgde enkele uren na de beschuldiging van de VN-Veiligheidsraad dat Soedan steun verleende aan terroristische activiteiten. De Veiligheidsraad nam unaniem Resolutie 1044 aan, waarin de Soedanese rol bij de moordaanslag op president Mubarak werd veroordeeld. De aanslag was door de permanente Amerikaanse vertegenwoordiger bij de VN, Madeleine Albright, ,,een van de meest weerzinwekkende voorbeelden van hedendaags internationaal terrorisme" genoemd. De Veiligheidsraad gelastte Soedan onmiddellijk drie islamitische extremisten uit te leveren die bij de aanslag betrokken waren geweest. VN-secretaris-generaal Boutros Ghali werd verzocht binnen 60 dagen verslag uit te brengen over de situatie.

SPANNINGEN IN HALAIB-REGIO

Op 5 maart protesteerde de Soedanese regering tegen beschietingen door Egyptische soldaten van Soedanese stellingen in het betwiste grensgebied Halaib. Dezelfde dag werd de commandant van de Egyptische troepen in het betreffende gebied aangehaald in de in Caïro verschijnende krant Al-Ahram. Hij zou hebben gezegd dat de Soedanese verkiezingen ,,niet zullen doorgaan in Halaib" en dat iedereen ,,die het gebied betreedt om verkiezingen te organiseren zal worden tegengehouden".

VN-MENSENRECHTENRAPPORT

In een op 12 maart gepubliceerd VN-rapport werd melding gemaakt van mensenrechtenschendingendoor de Soedanese autoriteiten. Zij zouden zich onder meer schuldig maken aan systematisch martelen, executies, verkrachting en kinderhandel (zie ook pag. 59/2; 60/1-'96).

In het rapport zei de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten in Soedan, Gaspar Biro, dat uit informatie uit het Nuba-bergland bleek dat wreedheden zoals ontvoeringen en intimidaties van religieuze leiders sinds januari 1995 waren toegenomen.

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij de eerste presidents- en parlementsverkiezingen die sedert de staatsgreep in 1989 werden gehouden. zouden op 6-17 maart meer dan 5,5 mln mensen hun stem hebben uitgebracht. Waarnemers noemden de uitslag van de verkiezingen voorspelbaar. President Omar Hassan Ahmad al-Bashir was de enige serieuze kandidaat bij de presidentsverkiezingen. Hij behield de macht met meer dan 4 mln stemmen, ofwel 75,7 procent van het totaal. Zijn twee belangrijkste concurrenten onder de ongeveer 40 andere presidentskandidaten zouden respectievelijk 990.000 en 133.000 stemmen hebben behaald.

Bij de verkiezingen voor een nieuw parlement ging het grootste deel van de zetels naar moslim-fundamentalistische kandidaten. De voornaamste Soedanese oppositiepartijen hadden besloten tot een boycot van de verkiezingen omdat ze niet vrij campagne zouden kunnen voeren.



In het kader van de oproep door Hassan al-Turabi. de geestelijk leider van het islamitisch regime in Soedan, tot Arabisering van het land. oefenen vrijwillige mudjaheddin op 6 maart 1996, in een van de 200 speciaal ingerichte kampen. met RBJ-raketten.

De door de staat gecontroleerde media meldden dat de verkiezingen in het zuiden in 36 van de 47 kiesdistricten met succes waren verlopen. Op 23 maart verklaarde Bashir tijdens een bijeenkomst in Khartoem dat de opkomst meer dan 70 procent was geweest en dat de kiezers afwijzend hadden gereageerd op een oproep van de oppositie om de verkiezingen te boycotten.

Bericht over mislukte couppoging

Op 7 maart maakten regeringsfunctionarissen bekend dat een groep legerofficieren op de dag van het begin van de verkiezingen een staatsgreep hadden willen plegen.

Op 26 maart meldde de radiozender Stem van Soedan van de oppositie dat een groot aantal officieren en manschappen was gearresteerd wegens de ,,vermeende couppoging". Volgens berichten in de Arabische pers in Londen was de coup het werk van een officier die gediend had onder de voormalige president Jaafer al-Nimeiry.

Op 24 maart werd een lijnvliegtuig van Soedan Airways dat op weg was van Khartoem naar Port Soedan en Jeddah kort na de start gekaapt door twee mannen, die het dwongen naar Asmara in Eritrea te vliegen. Daar vroegen de twee kapers politiek asiel aan. Op 26 maart had de Soedanese regering reeds om hun uitlevering gevraagd.

Turabi gekozen tot parlementsvoorzitter

Hassan al-Turabi, leider van het fundamentalistische Nationaal Islamitisch Front (NIF), maakte op 23 maart bekend dat de nieuwe Nationale Assemblée spoedig een nieuwe grondwet zou opstellen. Turabi, die bij de verkiezingen voor het parlement voor het eerst een zetel had behaald in de 269 leden tellende Assemblée, werd op 1 april unaniem gekozen tot parlementsvoorzitter.

Tegelijkertijd beweerde de radio van de oppositie dat het NIF zich op grote schaal schuldig had gemaakt aan verkiezingsfraude.

Volgens berichten in de media op 31 maart zou het nieuwe kabinet pas worden bekendgemaakt als duidelijk was of de VN sancties zou treffen tegen Soedan. Na 31 maart konden er sancties worden getroffen tegen Soedan krachtens Resolutie 1044 van de VN-Veiligheidsraad (zie boven), waarin de uitlevering van drie Egyptenaren aan Ethiopië geëist werd.

(Vor.ber.pag. 58/3 e.v.-1996)

ZUID-AFRIKA

AANKONDIGING PRIVATISERINGSPROGRAMMA

Op 7 december 1995 maakte eerste vicepresident Thabo Mbeki regeringsplannen bekend om meer vaart te zetten achter de herstructurering van staatseigendom. Hij deelde mee de leiding op zich te zullen nemen van een kabinetscommissie, die de taak had het proces te versnellen.

De bekendmaking volgde na een kabinetsbijeenkomst, waarin de aanbevelingen door de eerste twee, van de vijf ingestelde, speciale teams werden overgenomen, die waren belast met het bestuderen van opties voor verschillende staatssectoren. Tot de aanbevelingen behoorden het beëindigen van de overheidssubsidie voor de South African Coal, Oil and Gas Corporation (Sasol) en de verkoop van het Mossel Bag Gas Project (Mossgas), twee kleine luchtvaartmaatschappijen en het nationale wegvervoerbedrijf. Het kabinet onderschreef tevens de noodzaak in zee te gaan met strategische participerende partners om kapitaal, technologie en deskundig management te stoppen in Telkom (het nationale telecommunicatiebedrijf), de Zuidafrikaanse Luchtvaartmaatschappij en het Luchthavenbedrijf. Het kabinet besloot tevens dat sommige ondernemingen, waaronder Spoornet (de nationale spoorwegmaatschappij) en de grootste onderdelen ervan, verder moesten worden gereorganiseerd, voordat ruimere opties in overweging zouden kunnen worden genomen.

De vakbonden reageerden verontwaardigd op de plannen. Op 8 december zei het Congres van Zuidafrikaanse Vakbonden (COSATU), de grootste vakbondfederatie, ,,geschokt en verbijsterd" te zijn en beschuldigde de regering ervan zich niet aan een aantal afspraken te houden. De COSATU liet de regering weten massale acties, waaronder stakingen, te overwegen. Na een ontmoeting op 11 december met enkele ministers zei COSATU-secretaris-generaal Sam Shilowa dat hij de herstructurering en reorganisatie van staatsondernemingen steunde, maar dat deze plannen niet moesten worden beschouwd als een eufemisme voor privatisering.

LIDMAATSCHAP ADB

Op 13 december werd Zuid-Afrika als 77ste lid toegelaten tot de Afrikaanse Ontwikkelingsbank (ADB). Zuid-Afrika had zijn lidmaatschapsaanvraag te laat ingediend om tijdens de vergadering van de ADB-top in augustus te kunnen worden toegelaten (zie pag. 845/1-'95).

OVERSTROMINGEN

Op 25 december kwamen ten minste 147 mensen om het leven bij plotselinge overstromingen in Kwazulu-Natal, toen de Umsunduzi en haar grootste zijrivier de Slangspruit buiten hun oevers traden als gevolg van zware seizoenregens. Alle slachtoffers woonden in de illegale Imbali-nederzetting in Pietermaritzburg.

Minister van waterstaat en bosbouw Kadar Asmal weet het grote aantal slachtoffers aan slechte planning. Hij zei dat ongeveer 150.000 mensen zich illegaal hadden gevestigd in het verdronken land en dat het de verantwoordelijkheid van de lokale overheid was de bewoners te wijzen op de mogelijke gevaren.

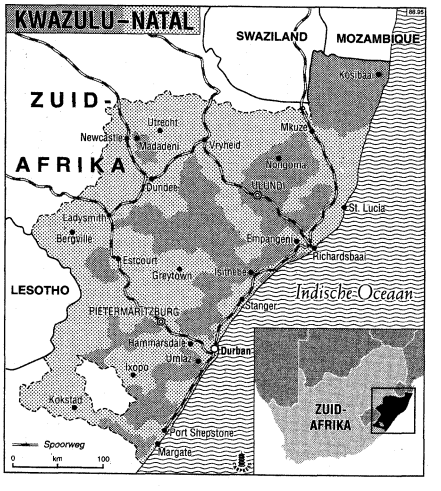
GEWELD IN KWAZULU-NATAL

In de laatste week van december 1995 kwamen ongeveer 150 mensen om het leven bij politiek geweld en misdrijven in Kwazulu-Natal.

Eén van de ergste incidenten deed zich op 25 december voor in het dorp Shobashobane, waar meer dan 600 gewapende leden van de Inkatha Vrijheidspartij (IFP) aanhangers van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) ombrachten en hun huizen plunderden en in brand staken. Minstens negentien personen kwamen hierbij om het leven. Volgens overlevenden was de politie van te voren gewaarschuwd, maar ontwapende zij slechts ANC-leden.

„Derde-macht"-beschuldigingen

De militaire precisie van de aanval op Shobashobane versterkte vermoedens dat een ,,derde-macht"-alliantie van militante Inkatha-activisten en rechtse veiligheidsagenten achter de golf van



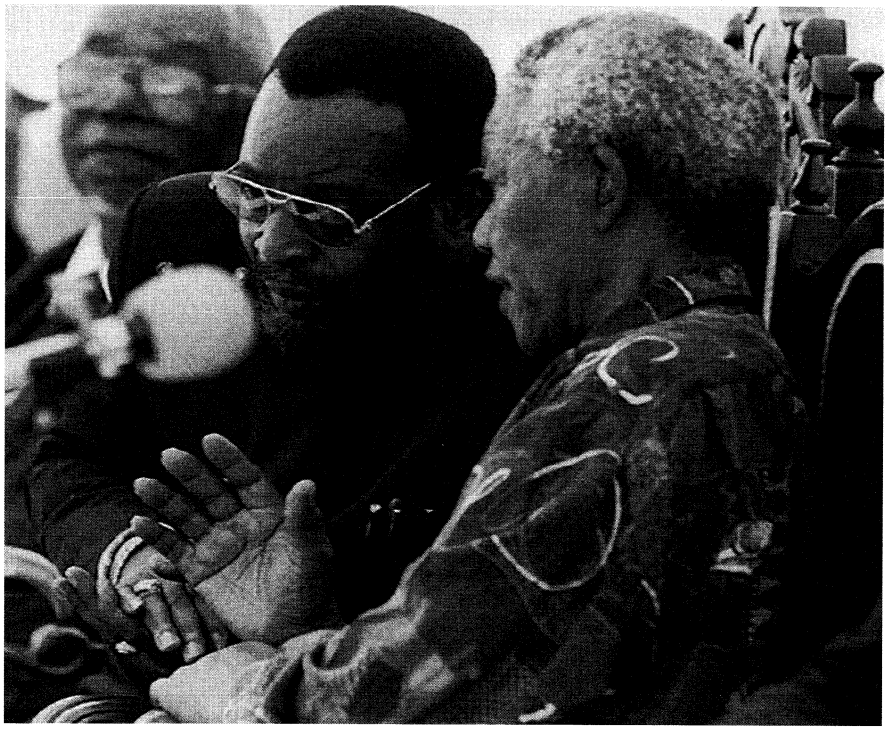
moorden in de provincie zat. Deze vermoedens hadden de kop weer opgestoken nadat oud-minister van defensie generaal Magnus Malan en anderen op 1 december waren aangeklaagd wegens moord (zie ook pag. 63/3 e.v.-'96). Volgens de aanklachten was Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi betrokken geweest bij een komplot dat was beraamd met medewerking van de militaire inlichtingendienst. Speciale onderzoekers, die waren belast met de zaak, zouden hebben overwogen Buthelezi, die tevens minister van binnenlandse zaken was, in staat van beschuldiging te stellen, maar zouden hiervan hebben afgezien uit vrees voor mogelijke politieke repercussies. Het proces tegen Malan en anderen zou op **1** maart i996 voor het Hooggerechtshof dienen (zie beneden).

Vredesinitiatief voor Kwazulu-Natal

Op 19 en 21 januari 1996 hield president Nelson Mandela besprekingen met respectievelijk Zoeloe-koning Goodwill Zwelithini en Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi. Het gevaar bestond dat het conflict tussen aanhangers van het ANC en de IFP in de roerige provincie Kwazulu-Natal nog verder zou escaleren.

Mandela verklaarde na zijn ontmoeting met Zwelithini dat hij het initiatief zou nemen tot een reeks dringende vredesbesprekingen in Kwazulu-Natal, die zo snel mogelijk zouden moeten Leiden tot een ,,imbizo" (een traditionele Zoeloe-bijeenkomst). Dit plan werd tijdens zijn ontmoeting met Mandela door Buthelezi goedgekeurd. Door een imbizo te beleggen hoopte Mandela sleutelfiguren van beide partijen bijeen te brengen en te bespreken hoe een eind zou kunnen worden gemaakt aan het bloedvergieten. Deskundigen merkten echter op dat de vasthoudendheid van het ANC) aan de handhaving van een sterk gecentraliseerde regering en de daarmee onverenigbare eis van Inkatha voor een federale staat, de kern van het conflict bleef uitmaken. Zij zeiden te betwijfelen of de imbizo enig substantieel effect zou hebben op het geweld in Kwazulu-Natal zolang de strijd over de provinciale macht niet was beslecht.

Op de ochtend van 10 januari had Buthelezi Mandela's oproep aan Inkatha om opnieuw deel te nemen aan het opstellen van de grondwet en terug te keren naar de Constitutionele Assemblée (CA. de Nationale Asemblée en de Senaat) afgewezen (zie pag. 630/1-'95 voor de terugtrekking van Inkatha). Buthelezi trok de oprechtheid van deze oproep in twijfel en beweerde dat het ANC toch de laatste hand zou leggen aan de grondwet, ongeacht de aanwezigheid van Inkatha (zie ookpag. 64/2-'96). Hij keurde ook af dat Mandela de oproep gedaan had tijdens een ANC-bijeenkomst in plaats van rechtstreeks aan Inkatha.



Op 15 maart 1996 voert president Nelson Mandela (r.)in de koninklijke residentie in Nongoma opnieuw overleg met Zoeloe-koning Goodwill Zwelithini (l.) over een oplossing voor het aanhoudende geweld in de provincie Kwazulu-Natal.

Op 29 januari werden desondanks gesprekken gevoerd tussen belangrijke vertegenwoordigers van hei ANC, de NP en de IFP met het doel om de terugkeer van Inkatha naar de Constitutionele Assemblée te vergemakkelijken.

Op **23** januari maakte het onafhankelijke Comité voor Mensenrechten (CVM) bekend dat er in 1995 in Kwazulu-Natal slechts half zoveel doden gevallen waren door politiek geweld als in 1994, ondanks de recente toename van politieke moorden. Het CVM meldde dat in 1995 837 mensen door politiek geweld waren omgekomen, tegenover 1.600 in 1991 en 2.009 in 1993.

SPIONAGESCHANDAAL

Op 11 januari maakte eerste vice-president Thabo Mbeki bekend dat er een onafhankelijk gerechtelijk onderzoek zou worden ingesteld naar beschuldigingen dat ministers en hoge politiefunctionarissen in de gaten werden gehouden door de Nationale Inlichtingendienst (National Intelligence Agency, NIA).

Op 3 januari werden de beschuldigingen voor het eerst geuit door de krantengroep Indepen*dent,* die verklaarde bewijzen te hebben gevonden dat de NIA politiecommissarissen bespioneerde. In het bericht werd hoofdcommissaris van politie George Fivaz aangehaald, die zei dat verscheidene van zijn hogere bevelhebbers erover geklaagd hadden dat ze in de gaten gehouden werden door onbekende agenten-en dat tenminste twee hogere politiefunctionarissen bewijzen hadden dat hun telefoongesprekken werden afgeluisterd. Fivaz beweerde ook dat NIA-agent Dirk Coetzee aan een politieman had opgebiecht dat hij geïnstrueerd was ,,om mij en anderen uit de politietop te bespioneren". De beschuldigingen werden ontkend door de NIA en door Coetzee, berucht oud-bevelhebber van ,,moordcommando's", die halverwege de jaren tachtig naar het ANC was overgelopen. Hoewel sommigen de beweringen van de politie beschouwden als pogingen om Coetzee zwart te maken, aanvaardden anderen de mogelijkheid dat het waar was dat de NIA de politie bespioneerde. De politiemacht werd namelijk, gecorrumpeerd als zij was door de jaren onder het apartheidsregime en besmet door omgang met criminele organisaties, gezien als een mogelijke bedreiging voor de nationale veiligheid.

Op 22 januari deed Werner van Greunen, oud-secretaris van de burgemeester van een district ten noorden van Johannesburg, uitlatingen die misschien in eerste instantie schadelijker waren. Van Greunen beweerde dat hij door de NIA was ingehuurd om leden van de Nationale Partij (NP) die zitting hadden in lokale overheden te bespioneren en verslag uit te brengen over ,,ongrondwettelijke activiteiten die een bedreiging vormden voor lokale overheden". Hij beweerde dat Mbeki en minister van veiligheidsza-

ken Sidney Mufamadi volledig op de hoogte waren van zijn instructies. De staf van Mbeki ontkende op de hoogte te zijn van spionageactiviteiten waar Van Greunen bij betrokken was. Zij beweerden dat hij Mbeki had benaderd met de bewering dat hij informatie had over criminele activiteiten van hoge regeringsambtenaren, maar uiteindelijk niet in staat was gebleken deze beweringen met bewijzen te staven. Sterker nog, Van Greunen had niet eens bewijs kunnen leveren voor zijn beschuldigingen van spionage, wat aanleiding gaf voor speculaties dat hij die beschuldigingen geuit had om de aandacht af te leiden van een onderzoek naar financiële onregelmatigheden in de gemeenteraad waarvoor hij had gewerkt.

Op 23 januari werd officieel bevestigd dat minister van grondzaken Derek Hanekom in november een zender had ontdekt in zijn dienstauto. Hij zei dat het apparaat al enkele weken in zijn auto had gezeten en dat hij eerst gedacht had dat het ter beveiliging tegen inbraak diende.

Tegen het einde van de maand was het duidelijk dat hoge functionarissen in de gaten werden gehouden, maar geenszins wie daarvoor verantwoordelijk was. Waarnemers geloofden echter dat met deze beschuldigingen de verklaring van de regering dat ze nauwlettend toezicht zou houden op haar inlichtingendienst, voor het eerst op de proef gesteld zou worden.

AANSLAG OP RIJ SOLLICITANTEN. MISDAADCIJFERS

Op 29 januari vielen er veertien doden en zeker 26 gewonden toen onbekenden een aanslag pleegden op een groep werklozen. De aanvallers, die bewapend waren met automatische geweren, openden het vuur op meer dan 2000 mensen die 's nachts in de rij stonden voor de 200 banen die vrijkwamen bij een gieterij in Alberton bij Johannesburg.

Door de schijnbare willekeur van de aanslag nam de vrees toe dat de zogenaamde ,.derde macht" met haar activiteiten weer terugkeerde naar de Rand, het voornaamste industriegebied van Zuid-Afrika rond Johannesburg en Pretoria (zie boven voor activiteiten van de derde macht in Kwazulu-Natal). Na de democratische verkiezingen van 1994 waren willekeurige aanslagen op doelen als treinen en forenzentaxi's in de Rand minder geworden. wat de opvatting ondersteunde dat ze onderdeel waren geweest van een politiek komplot waar elementen uit de veiligheidsdiensten bij betrokken waren.

Volgens het ANC droegen de moorden in Alberton ,,hetstempel van een 'derde macht' die opereert temidden van onze mensen". ANC-bronnen opperden dat de aanslag bedoeld was om de inspanningen voor de vrede in Kwazulu-Natal (zie boven) te ondermijnen.

Op 29 januari werden twee militairen en een derde man gearresteerd in verband met de aanslag in juli 1993 op de St.-Jameskerk in Kaapstad, waarbij twaalf mensen omkwamen (ziepag. 57/1/2-'94).

Op 9 januari gaf het Nationale Centrum voor Misdaadinformatiebeheer van de politie misdaadcijfers vrij waaruit bleek dat de naam die Zuid-Afrika had als meest gewelddadige land buiten oorlogsgebied. gerechtvaardigd was.

De cijfers wezen uit dat er 10.161 mensen vermoord waren in de eerste zeven maanden van 1995, gemiddeld één per 29 minuten. Dit betekende niettemin een vermindering van 7 procent vergeleken met 1994. In dezelfde periode hadden er 18.684 verkrachtingen plaatsgevonden, 96.391 zware geweldplegingen. 90.410 lichte geweldplegingen. 46.752 gewapende overvallen, en 55.890 gevallen van autodiefstal. Al deze cijfers waren hoger dan die van het jaar daarvoor.

Begin januari waarschuwde hoofdcommissaris van politie Fivaz dat wanneer er niet meer geld beschikbaar gesteld zou worden voor politiebewaking, Zuid-Afrika de kans zou lopen een ,,gangsterstaat" te worden. Er werd opgemerkt dat de misdaad onevenredig veel slachtoffers maakte onder de zwarte bevolking, hoewel de misdaad zich ook begon uit te breiden naar de blanke buitenwijken. Naar schatting gaven Zuidafrikanen gemiddeld 15 procent van hun besteedbaar inkomen uit aan beveiligingsmaatregelen.

Op 16 januari kondigde de Duitse autofabrikant BMW aan dat diefstalbeveiliging en -verzekering bij de prijs van de nieuwe modellen inbegrepen zou zijn. In 1995 werden in de provincie Gauteng, waartoe ook Johannesburg en Pretoria hoorden. ongeveer 9.400 voertuigen door overvallers gestolen en BMW's hoorden tot hun favorieten.

AMERIKAANSE MOSLIMLEIDER OP BEZOEK. BUITENLANDS BELEID MANDELA STUIT OP KRITIEK

Op 28 januari ontmoette president Mandela de controversiële Amerikaanse zwarte moslimleider Louis Farrakhan, leider van de Natie van de Islam, wiens denkbeelden algemeen bekend stonden als antiblank, antisemitisch en seksistisch. Na hun ontmoeting zeiden Mandela en Farrakhan beiden dat ze tegen racisme en seksisme waren.

De media, religieuze leiders en oppositionele groeperingen bekritiseerden Mandela's beslissing om Farrakhan te ontvangen. Zij wezen zijn argument van de hand dat hij ook andere leiders met ,,uiteenlopende denkbeelden" had ontmoet, aangezien Farrakhan geen vertegenwoordiger was van een buitenlandse regering of een belangrijke hoogwaardigheidsbekleder. Hun twijfel over de wijsheid van deze bijeenkomst werd met name ingegeven door uitlatingen van een van de afgevaardigden van Farrakhan in 1994, waarbij hij de zwarte Zuidafrikanen had opgeroepen om alle blanken te vermoorden die het land niet binnen 24 uur verlaten hadden.

Mandela's onafhankelijke koers in zijn buitenlandse beleid kwam hem op kritiek te staan nadat hij in februari bekend had gemaakt dat hij een aantal omstreden buitenlandse leiders zou ontmoeten, te beginnen met de Cubaanse president Fidel Castro Ruz, waarover hij op 10 februari onthulde dat hij hem al had uitgenodigd voor een bezoek aan Zuid-Afrika.

Castro genoot enorme populariteit onder aanhangers van het ANC, en had bij Mandela's inhuldiging in mei 1994 een buitengewoon warm onthaal gekregen. Naar aanleiding van de recente uitnodiging hadden de Verenigde Staten (zie ook pag 64/3-'96) en in het binnenland de NP kennelijk hun bezorgdheid uitgesproken.

Op 27 februari woonde minister van volksgezondheid, mevr. Nkosazana Zuma, een plechtigheid bij ter verwelkoming van 96 artsen uit Cuba die aan een driejarig contract begonnen. Zuma zei dat er in Zuid-Afrika een groot tekort was aan medisch personeel en dat de meeste van de Cubaanse artsen zouden werken in geïsoleerde plattelandsgebieden waar het gebrek aan elementaire medische voorzieningen het meest nijpend was.

Op 14 februari zei president Mandela dat hij ook het Libische staatshoofd, kolonel Moamer al-Kadhafi, had uitgenodigd. De NP bekritiseerde Mandela en beschuldigde hem ervan buitenlandse investeerders af te schrikken en de betrekkingen met de VS in gevaar te brengen.

De betrekkingen met Algerije kwamen onder druk te staan na Mandela's ontmoeting met Anouar Haddam, het hoofd van de buitenlandse parlementaire delegatie van het verboden Front van Islamitische Redding (FIS). Op 18 februari tekende de Algerijnse regering protest aan tegen Mandela's besluit om Haddam te ontvangen, die omschreven werd als ,,een van diegenen die verantwoordelijk zijn voor de destabilisatie van Algerije en terroristische misdaden tegen het Algerijnse volk hebben gepleegd". Het besluit van de Algerijnse regering om haar

ambassadeur terug te roepen uit Zuid-Afrika werd echter op 21 februari weer ingetrokken, nadat Mandela een gesprek had gehad met president Liamine Zeroual. Om het herstel van de betrekkingen te bespoedigen zond Mandela op 24 februari ook onderminister van buitenlandse zaken, Aziz Pahad, als zijn speciale afgezant naar Algerije, en op 26 februari werden de betrekkingen omschreven als ,,weer in het spoor".

KABINETSWIJZIGINGEN. TOEKOMST NATIONALE PARTIJ. VERTREK MINISTER VAN FINANCIËN. VERDERE REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 2 februari werd bekendgemaakt dat Roelf Meger per 1 maart zou aftreden als minister van provinciale zaken en constitutionele ontwikkeling. Meyer. die tijdens de onderhandelingen over de nieuwe grondwet in 1992-1994 een sleutelfiguur was geweest als vertegenwoordiger van de NP, nam ontslag als minister om secretaris-generaal van de partij te kunnen worden. Meyer zou lid blijven van de Nationale Assemblée en tevens de nieuwe fractievoorzitter van de NP worden.

F.W. de Klerk, NP-leider en tweede vicepresident in de regering van nationale eenheid verklaarde dat Meyer zich zou toeleggen op het uitstippelen van een nieuwe toekomst voor de NP, die op zoek was naar nieuwe doelstellingen en een imago dat beter paste bij het tijdperk na de apartheid. De Klerk zei dat de NP, die van 1948 tot 1994 had geregeerd, ,,in de ogen van velen" niet in staat was geweest om ,,haar verleden geheel van zich af te schudden" en derhalve moeite had gehad om haar basis te verbreden. Hij zei dat de NP had besloten ,,een proces van hernieuwd zelfonderzoek te entameren" en ,,het initiatief te nemen tot het openbreken van het verouderde politieke model". Hij erkende dat dit niet mogelijk was als ,,een opportunistische coalitie op basis van een verenigd front" tegen hel ANC, noch door simpelweg van naam te veranderen of zich terug te trekken uit de regering van nationale eenheid. Hij voegde hier echter aan toe dat de partij niet vastzat aan haar naam of aan deelname aan de coalitie. Hij omschreef de veranderingen als ,,een nieuwe spirituele trek naar een onbekende politieke bestemming".

President Nelson Mandela volgde De Klerks advies op toen hij op 9 februari, op de dag van de opening van het parlementaire jaar, bekendmaakte dat Meyer zou worden opgevolgd door Chris Fismer. Fismers portefeuille van algemene diensten werd toegewezen aan John Mavuso.



Ter gelegenheid van de opening van het parlementaire jaar poseren (v.l.n.r.) vice-president Thabo Mbeki. voorzitter van de Nationale Assemblée Frene Ginwale, president Nelson Mandela, Senaatsvoorzitter Kobie Coetsee en vice-president F.W. de Klerk op 9 februari 1996 in Kaapstad voor de pers.

Op 21 februari trad ook ANC-minister Abe Williams van sociale zaken en bevolkingsontwikkeling af, nadat de politie in het kader van een fraude-onderzoek een inval in zijn huis en kantoren had gedaan.

Minister Liebenberg stapt op

Op 28 maart maakte president Nelson Mandela verdere, belangrijke wijzigingen in de regering van nationale eenheid bekend. Aanleiding voor de wijziging was het besluit van minister van financiën Chris Liebenberg om wegens persoonlijke redenen af te treden. Zijn ontslag ging in op 4 april, het einde van het financiële jaar 1995-'96.

De niet-partijgebonden Liebenberg was in 1994 vanuit de particuliere sector in de regering gekomen als opvolger van Derek Keys, die eveneens om persoonlijke redenen was afgetreden (zie pag. 860/1 e.v.-'94). Volgens Mandela had Liebenberg, die zijn tweede begroting eerder die maand had ingediend (zie onder), bij zijn aantreden gezegd slechts korte tijd in functie te zullen blijven.

Liebenberg werd opgevolgd door Trevor Manuel, die tot dan toe minister van handel en industrie en van toerisme was geweest. Manuel was de eerste niet-blanke minister van financiën en tevens het eerste ANC-lid dat deze post bekleedde. Zijn benoeming kwam als een verrassing voor veel waarnemers die hadden verwacht dat onderminister van financiën Alec Erwin de opvolger van Liebenberg zou worden. Hoewel hij geen opleiding had genoten op economisch of financieel gebied, stond Manuel goed aangeschreven en had hij de naam hard te werken en snel te leren.

Verdere wijzigingen

Een belangrijke mutatie in de regering was ook het ontslag van Pallo Jordan als minister van PTT en omroep. Jordan, een vooraanstaande ANC-intellectueel, had twee weken eerder een plan onthuld voor de ontwikkeling van de telecomumunicatiesector. Hij werd opgevolgd door Jay Naidoo, die als minister verantwoordelijk voor het Wederopbouw- en Ontwikkelingsprogramma (RDP) veel kritiek te verduren had gekregen omdat hij daar te weinig haast mee maakte. Het RDP werd ondergebracht bij het ministerie van financiën. Verrassend genoeg maakte president Mandela van de gelegenheid geen gebruik om verder af te zien van de diensten van ministers die algemeen als incapabel werden beschouwd, met name van die van minister van buitenlandse zaken Alfred Nzo.

De regering werd met ingang van 4 april op de volgende plaatsen gewijzigd:

Financiën - Trevor Manuel (ANC)+: PTT en omroep - Jay Naidoo (ANC)+; welzijn en bevolkingsontwikkeling - Patrick Mackenzie

(ANC)*; handel en industrie - Alec Erwin (ANC)+.

Onderministers: Inlichtingendiensten - Joe Nhlanhla (ANC)*;grondzaken - Fanus Schoeman (NP)*; openbare werken - mevr. Eileen Shandu (ANC)*;justitie - mevr. Sheila Camerer (NP)*; financiën - mevr. Gill Marcus (ANC)*; handel en industrie - mevr. Pumzile Mlambo-Ngcuka (ANC)*;mineralen en energie - mevr. Susan Shabangu (ANC)*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

RUN OP RAND. VERDERE KOERSDALING

Op 15-22 februari maakte de handel in de rand de meest woelige periode door sinds de verkiezingen in 1994.

De koers van de rand ten opzichte van de dollar, die in 1995 steeds in een nauwe bandbreedte rond $1 = R3,65 was gebleven, opende op 15 februari op dit niveau, maar had bij het sluiten van de markt op 22 februari het ongekende dieptepunt van $1 = R3,91 bereikt.

Waarnemers schreven de plotselinge zwakte van de rand aan drie factoren toe: (i) geruchten die op 15 februari de ronde deden dat Mandela een hartaanval had gehad; (ii) speculatie dat de regering van plan was om alle resterende deviezencontroles in één klap op te heffen; en (iii) een taxatie van de Schweizerische Bankgesellschaft dat de rand ten opzichte van de dollar met 7-10 procent werd overgewaardeerd.

De geruchten over Mandela's gezondheidstoestand waren blijkbaar ontstaan nadat er een ambulance naar zijn kantoor in Kaapstad was geroepen waar een veiligheidsagent onwel was geworden. Uit het nadelige effect van dergelijke geruchten op de rand bleek duidelijk hoeveel belang eraan werd gehecht dat Mandela aan de macht bleef. Hoewel Mandela duidelijk had gemaakt dat hij in 1999 wilde aftreden, werd de continuïteit van zijn leiderschap als een essentiële factor voor de politieke stabiliteit van het land beschouwd.

Chris Stals, president van de Reserve Bank (de centrale bank) en minister van financiën Chris Liebenberg hadden er herhaaldelijk op gewezen dat het opheffen van de deviezencontroles (slechts geldig voor Zuidafrikanen sinds de afschaffing van de financiële rand in maart 1995, zie pag. 345/3 e.v.-'95) geleidelijk zou plaatsvinden en alleen onder de juiste voorwaarden. Deze voorwaarden waren al eerder omschreven als een aanhoudende en gestage instroom van buitenlands kapitaal, een verdere verbetering van de bruto reserves, een evenwichtig niveau van vertrouwen van het plaatselijke zakenleven en een stabiele internationale markt. In een toespraak op 20 februari wees Liebenberg de mogelijkheid van de hand om de buitenlandse-valutareserves te gebruiken om de rand te steunen, en zei hij dat de wisselkoers uitsluitend door de markt zou worden bepaald. Ook benadrukte hij dat de huidige druk op de rand geen invloed zou hebben op de regeringsplannen met betrekking tot de deviezencontroles.

Verdere koersdaling

Het bekendworden van het vertrek van minister van financiën Liebenberg en de benoeming van zijn opvolger Manuel in maart had een ongunstig effect op de koers van de rand. Terwijl het land nog worstelde om zich te herstellen van de run op de munt in februari (zie boven), zakte de rand van $ 1,00 = R 3,9830 bij het sluiten van de markt op 27 maart tot $ 1,00 = R 4,004 op 28 maart. De Johannesburg All-Market Index zakte met 49,53 punten tot 6.721,50.

De markt had ook te lijden van de angst voor een bloedige confrontatie tussen politie en duizenden IFP-aanhangers, die op 28 maart een mars hielden door de straten van Johannesburg.

De mars was georganiseerd ter herdenking van de .,schietpartij bij Shell House", waarbij acht Inkatha-aanhangers vanuit Shell House, het ANC-hoofdkwartier, werden doodgeschoten door de veiligheidsdienst van het ANC (zie pag. 485/1/2 -'94; 632/1 e.v.-'95). De demonstranten hadden gezegd zich niets aan te zullen trekken van een regeringsverbod op het dragen van ,,traditionele wapens" terwijl de politie had verklaard naleving van het verbod te zullen afdwingen, waardoor de vrees voor een botsing toenam. De politie zwichtte, toen zij zich met een enorme menigte wist geconfronteerd, en stond toe dat de demonstranten knobkiries, speren en bijlen droegen. Ondanks de spanningen verliep de demonstratie zonder incidenten, wat voor een groot deel was te danken aan de pragmatische aanpak die gepaard ging met groot machtsvertoon door de politie, die delen van het stadscentrum afsloot. Toch werd de bezorgdheid geuit dat de regering door de houding van de politie een zwakke indruk achterliet en dat de indruk werd versterkt dat er een loopje kon worden genomen met de wet.

De rand bleef last hebben van geruchten over de gezondheidstoestand van de president. Een duidelijke poging om daaraan een einde te maken leek een averechtse uitwerking te hebben toen de 77-jarige Mandela op 5-7 maart een diepgaande medisch onderzoek onderging. De markt reageerde nerveus en op het moment dat Mandela gezond werd verklaard, maakte het bedrijfsleven zich reeds zorgen over de aanstaande begroting.

PRESENTATIE BEGROTING 1996-'97. TEKORT OVER 1995-'96 BEKENDGEMAAKT

Minister van financiën Liebenberg maakte op 13 februari bekend dat het begrotingstekort voor 1995-'96 R 30,1 rnrd zou bedragen, oftewel 6 procent van het bruto binnenands produkt (BBP). Hij zei dat dit tekort, dat 0,2 procent hoger was dan voorspeld, aangaf dat het land vastbesloten was de economische doelstelling te halen volgens welke het begrotingstekort in 1998-'99 zou worden teruggedrongen tot 4,5 procent.

Begroting 1996-'97

Op 13 maart presenteerde Liebenberg de begroting voor 1996-'97. Het was een voorzichtig pakket, dat was bedoeld om het belastingtekort terug te dringen en de belasting te verminderen voor de lage- en midden-inkomensgroepen. Liebenberg verklaarde dat zijn voornaamste doelstelling was om voort te bouwen op de reputatie die de regering genoot op het gebied van belastingdiscipline, en zo de weg te bereiden voor belangrijkere budgettaire hervormingen in 1997-'98. Verder meldde hij dat de economische groei doorzette met 3,5 procent in 1995, het hoogste cijfer sinds 1988. Voor 1996 verwachtte hij een groei van 3,5 a 4,0 procent.

Liebenberg stelde de totale overheidsuitgaven vast op R 173,7 mrd, een stijging van 10,4 procent ten opzichte van het jaar daarvoor. Hiervan werd R 7,5 rnrd uitgetrokken voor het RDP, waarvan R 1,5 rnrd voor huisvesting was bestemd en R 5,5 rnrd voor onderwijs. De defensieuitgaven werden verlaagd met 5 procent tot R 10,2 mrd, ofwel minder dan 2 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP). In 1989-'90 werd nog 4.5 procent van het BBP voor defensie uitgetrokken. R 9,884 rnrd ging naar de politie. De stijging van 4,6 procent ten opzichte van 1995-'96 weerspiegelde de ongerustheid van de regering over de sterk stijgende criminaliteit.

Ten aanzien van de inkomsten maakte Liebenberg bekend dat de regering de BTW op 14 procent handhaafde. Daarmee verzette zij zich tegen druk van grote ondernemingen om de BTW met 1 procent te verhogen. Maar hij ontkende dat de regering was gezwicht voor druk van de vakbonden die actie hadden gevoerd tegen verhoging van de BTW. Drempels voor inkomstenbelasting werden verhoogd. wat uitviel in het voordeel van lage -en midden-inkomensgroepen. De totale inkomsten werden geraamd op R 144,9 mrd.

Verwacht werd dat het begrotingstekort R 28,8 rnrd zou bedragen, wat neerkwam op 5,1 procent van het BBP. In 1995-'96 bedroeg het begrotingstekort nog 6 procent (zie boven). Aangenomen werd dat het grootste deel van het tekort, net als in het verleden, zou worden gefinancierd door binnenlandse leningen. Slechts R 2,5 rnrd zou in het buitenland worden geleend.

HOOGGERECHTSHOF GELAST TOELATING ZWARTE LEERLINGEN OP BLANKE SCHOOL

Op 16 februari gelastte het Hooggerechtshof de Potgietersrus-basisschool

in Noordelijke Provincie zwarte leerlingen toe te laten. Het provinciale bestuur en 21 zwarte families hadden de zaak aanhangig gemaakt, nadat het bestuur van de school had geweigerd zwarte kinderen in te schrijven.

De school, die werd gesteund door de meerderheid van de ouders van haar blanke leerlingen, had aangevoerd dat zij toelating weigerde omdat er niet genoeg ruimte was en om de culturele identiteit van de Afrikaners te beschermen. Zwarte kinderen werden uitgesloten. zo beweerde de school, omdat hun aanwezigheid als Engelstaligen in de school de kwaliteit van het onderwijs zou aantasten en de Afrikaner cultuur zou uithollen, met name het gebruik van het Afrikaans. Nadat de rechter, Tjibbe Spoelstra, echter had vernomen dat de school wel blanke Engelstalige leerlingen had toegelaten. oordeelde hij dat de school ,,niet onbillijk op grond van ras, etnische of sociale afkomst. cultuur of taal kon weigeren een kind toe te laten". Hij gelastte de school om de drie op het inschrijvingsformulier genoemde kinderen en 18 andere aan de schoolactiviteiten te laten deelnemen en de kosten van de zwarte ouders te betalen. Hij beval de school ook ,,alle redelijke stappen" te nemen om de kinderen te beschermen tegen intimidatie en bedreigingen.

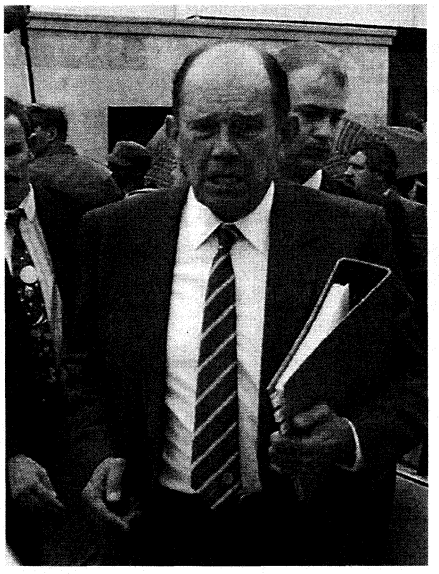
Toen 16 zwarte kinderen op 22 februari onder bescherming van tientallen politieagenten bij de school arriveerden om zich in te schrijven, werden ze vergast op hevige scheldkannonades. Het tafereel deed denken aan de gebeurtenissen in 1957 in Little Rock, in de Amerikaanse staat Arkansas, toen federale troepen werden ingezet om zwarte scholieren naar een tot dusver blanke school te begeleiden. Van de bijna 700 blanke scholieren gingen er die dag slechts zo'n twintig naar school, aangezien veel ouders hadden besloten de pers te ontlopen, terwijl andere hadden gezworen liever hun eigen school op te zetten dan hun kinderen multiraciaal onderwijs te latenvolgen.

Op 26 februari zeiden functionarissen van het Hooggerechtshof dat het schoolbestuur het plan om tegen de beslissing van het hof in beroep te gaan, had laten vallen.

OPENING PROCES TEGEN MALAN

Op de openingsdag van hun proces voor het Hooggerechtshof in Durban op 11 maart verklaarden voormalig minister van defensie, generaal Magnum Malan, en negentien andere medeverdachten niet schuldig te zijn aan dertien aanklachten wegens moord en een aantal andere aanklachten, waaronder het beramen van een moordkomplot en poging tot moord, waarvoor ze in december (zie boven) in staat van beschuldiging waren gesteld.

De beschuldigingen hielden verband met de moord op dertien ANC-aanhangers in Kwazulu-Natal in 1987. Het openbaar ministerie beweerde dat het bloedbad een ,,proef" voor een groep van 200 Inkatha-moordenaars was, die waren getraind door het Zuidafrikaanse leger in een geheim kamp in de Caprivi-strook in Namibië, die toendertijd in handen van Zuid-Afrika was. Onder de andere verdachten bevonden zich twaalf voormalige commandanten van de veiligheidsdienst, zes vermeende moordenaars en de voormalige persoonlijke secretaris van Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi. Verwacht werd dat het proces minstens drie maanden zou duren.



Oud-minister van defensie generaal Magnus Malan verlaat op 4 maart 1996 het Hooggerechtshof in Durban, nadat het proces tegen hem en 19 anderen een week is uitgesteld.

PRESIDENT NELSON MANDELA'S HUWELIJK ONTBONDEN

Op 19 maart werd het 38 jaar oude huwelijk tussen president Mandela en Winnie Mandela formeel ontbonden, toen een rechter van het Hooggerechtshof in Rand instemde met Mandela's verzoek tot scheiding op grond van het feit dat het paar minstens een jaar apart had gewoond en dat Winnie overspel had gepleegd. Mandela's verzoek werd niet aangevochten.

Op 20 maart volgde een hoorzitting om een financiële regeling vast te stellen. Daarbij trad Mandela voor het eerst als getuige op voor een rechtbank sinds het proces in Rivonia in 1964, toen hij terechtstond wegens hoogverraad (zie pag. 381/2 e.v.-'64). Winnie Mandela's aanspraak op de helft van de bezittingen van haar echtgenoot (met inbegrip van zijn presidentssalaris en de royalty's van zijn goed lopende biografie) werd afgewezen, omdat zij niet bij de zitting aanwezig was geweest; zij werd veroordeeld tot betaling van de kosten van de hoorzitting. De president stelde daarop een niet nader omschreven minnelijke schikking voor.

(Vor.ber.pag. 60/1 e.v.-1996)

GCC

VERGADERING VAN MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN. MENINGSVERSCHIL MET QATAR BIJGELEGD

De ministers van buitenlandse zaken van de zes lidstaten van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC)- Bahrein, Koeweit, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) - kwamen op 17 maart 1996 bijeen in de Saoedische hoofdstad Riad.

De vergadering bleek het einde in te luiden van het vier maanden oude conflict tussen Qatar en de vijf andere lidstaten over de benoeming van een nieuwe GCC-secretaris-generaal (zie pag. 138/1 e.v.-'96). Aan het slot van de vergadering maakte de minister van buitenlandse zaken van Qatar sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jabr al-Thani bekend dat zijn regering had ingestemd met de benoeming van de Saoediër Jamil al-Hujaylan op deze post. Het eerdere verzet van Qatar tegen de voorkeur voor al-Hujaylan boven haar eigen kandidaat had op de topconferentie in december 1995 geleid tot een boycot van de slotzitting door de emir, sjeik Hamid Bin Khalifa al-Thani.

Qatar ging akkoord met de benoeming nadat de overige GCC-lidstaten hadden ingestemd met een voorstel van Oman, dat inhield dat de functie van GCC-secretaris-generaal in de toekomst ,,ombeurten op alfabetische volgorde van de namen der lidstaten zou worden toegewezen".

De emir van Qatar had op 25 maart in Dohar, de hoofdstad van Qatar, een onderhoud met Jamil al-Hujaylan.

(Vor.ber.pag. 138/2 e.v.-1996)

JEMEN

KABINETSWIJZIGING

Abdul-Rahman Mohammed Ali Othman, lid van het regerende Algemene Volkscongres (GPC),werd op 14 januari 1996 benoemd tot minister van bevoorrading en handel. Hij was de opvolger van Mohammed Ahmad Afandi, lid van de Jemenitische Alliantie voor Hervorming (al-Islah), de coalitiepartner van het GPC in de regering. Afandi had in december 1995 ontslag genomen (zie pag. 141/2-'96).

IMF-LENING

Op 20 maart gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) haar goedkeuring



Drie Hezbollah-leiders. (v.l.n.r. zittend) sjeik Zouhair kanj, sjeik Ghazi hneineh en sjeik As-Saiyd Ibrahim al-Amin (tevens parlementslid), en de leider van de Soennitische ,,Islamitische Eenheidsbeweging" sjeik Said Shaabane (r.)wonen op 13 maart 1996 een ,,Islamitische Top" bij in Beiroet uit protest tegen de .,anti-terrorisme"-topin Egypte.

aan een overbruggingskrediet van 15 maanden voor Jemen ter waarde van $ 193 mln, ter ondersteuning van het economische en financieel hervormingsprogramma van de regering voor 1996-'97. De toekenning volgde na instemming door donorlanden en -organisaties, die eind februari in Nederland bijeenkwamen, met een pakket van $ 500 mln ter ondersteuning van de hervormingen.

Het IMF verklaarde dat de macro-economische doelen die de regering zich gesteld had voor 1996-'97 het volgende inhielden: (i) toename van het bruto binnenlands produkt (BBP) met resp. 2,5 en 5 procent in de jaren 1996 en 1997; (ii) terugdringen van het inflatiepercentage van 55 in 1995 tot ongeveer 20 in 1996, en 10 in 1997; (iii) en het wegwerken van achterstallige buitenlandse rentebetalingen tegen juni 1996.

De prioriteiten die de regering voor structurele hervormingen stelde binnen het IMF-programma omvatten: belangrijke verbetering van het belastingsysteem, hervorming van het ambtenarenapparaat, douanediensten en overheidsbedrijven; liberalisering van de handel, hervorming van de tarievenpolitiek en harmonisering van de accijnsbelasting; privatisering in meerdere sectoren; en een belangrijke liberalisering van het investering- en reguleringskader teneinde investeringen en activiteiten in de particuliere sector verder te doen toenemen.

BEGROTING 1996 GOEDGEKEURD

President Ali Abdullah Saleh keurde op 21 maart de begroting voor 1996 goed.

De begroting stelde de uitgaven op 181,4 mrd rial. De inkomsten werden geraamd op 155.9 mrd rial, hetgeen een tekort opleverde van 25,5 mrd rial.

FUSIE LUCHTVAARTMAATSCHAPPIJEN

Op 21 maart werd bekendgemaakt dat de twee nationale luchtvaartmaatschappijen, Yemen Airways (Yemenia) en Yemen Airlines (Al-Yemen), medio mei formeel zouden samengaan. Het uit het noorden afkomstige Yemenia was gezamenlijk eigendom van de regering en Saudi Arabian Airlines. Het in Aden gevestigde Al-Yemen was in zijn geheel eigendom geweest van de toenmalige regering van Zuid-Jemen.

MUNTEENHEID VOORMALIG ZUID-JEMEN AFGESCHAFT

De Middle East Economie Digest van 5 april berichtte dat de regering van plan was de Jemenitische dinar, de munteenheid van het voormalige Zuid-Jemen (Democratische Volksrepubliek Jemen), af te schaffen.

Burgers hadden het advies gekregen om de Jemenitische dinar vóór 20 juni 1996 om te wisselen voor de Jemenitische rial tegen de koers van JD 1,00 = JR 26,00.

(Vor.ber.pag. 141/3 e.v.-1996)

LIBANON

AANHOUDEND GEWELD IN HET ZUIDEN. AKKOORD OVER UNIFIL

In november en december 1995 hielden de gevechten tussen enerzijds Israëlische en door Israël gesteunde troepen en anderzijds Hezbollah-strijders aan. Het nieuwsbureau Reuter berichtte op 2 januari 1996 dat er in 1995 in totaal 285 personen bij gevechten om het leven waren gekomen. Dit was het laagste aantal sinds het einde van de burgeroorlog in 1990.

Akkoord over status UNIFIL

Op 16 december 1995 berichtte Radio Libanon dat de Libanese regering en de Verenigde Naties de dag daarvoor een akkoord hadden ondertekend, waarin de status van de VN-vredesmacht (UN



Elissar Haydar-Tamin, toezichthoudster in de beurszaal, luidt op 22 januari 1996 de bel ten teken dat de handel in effecten op de aandelenbeurs van Beiroet. na een onderbreking van 13 jaar, weer mag worden hervat (zie ook pag. 68/2-'96).



Parlementslid van de oppositie Najah Wakim (m) wordt op 7 februari 1996 in het Carlton-hotel in Beiroet tijdens een protestbijeenkomst tegen het regeringsbeleid omringd door journalisten en vakbondsleden

Interim Force in Libanon, UNIFIL) werd geregeld. UNIFIL was sinds maart 1978 in Zuid-Libanon gestationeerd. Toentertijd werd zij belast met de taken krachtens Resolutie 425 van de Veiligheidsraad, die dezelfde maand was aangenomen (zie pag. 210/1 e.v.-'78).

Israëlische zeeblokkade. Mislukte aanslag met deltavlieger

Op 12 februari 1996 berichtte Radio Libanon dat de Israëlische marine precies een jaar geleden was begonnen met de blokkade van de Zuidlibanese kust (zie pag. 349/3 e.v.-'95).

Op 20 februari meldde de Israëlische televisie dat die dag een deltavlieger met ,,minstens één terrorist" was geëxplodeerd boven de door Israël bezette ,.veiligheidszone" in Zuid-Libanon.

Volgens het bericht was ,,de terrorist (of terroristen) waarschijnlijk op weg om een terreuraanslag uit te voeren aan de noordgrens (van Israël) of in de veiligheidszone". Op 21 februari berichtte de Libanese radio dat Hezbollah had ontkend de aanslag te hebben georganiseerd.

In november 1987 waren zes Israëlische soldaten gedood bij een zelfmoordaanslag door een Palestijn die met een deltavlieger vanuit Libanon Israël was binnengedrongen.

Aanhoudende gevechten

Op 5 maart werden vier Israëlische soldaten gedood in een door Hezbollah en Palestijnse guerrilla's gezamenlijk opgezette actie op de grens tussen Israël en de ,,veiligheidszone[x]" in Zuid-Libanon.

De Palestijnen zouden deel uitgemaakt hebben van een weinig bekende organisatie die zich het Islamitisch Palestijns Revolutionair Leger noemt.

Op 13 maart lanceerden Hezbollah-guerrillastrijders een gecombineerde aanval met raketten en machinegeweren op Israëlische doelen langs de grens van de ,,veiligheidszone". Naar werd aangenomen was het tijdstip van de aanval gekozen met het oog op de zogenaamde :,anti-terrorisme"-top-conferentie, die op dezelfde dag van start ging in Sharm el-Sheikh in Egypte. De *Guardian* van 14 maart berichtte dat bij Israëlische vergeldingsbombardementen van Hezbollah-stellingen twee onschuldige burgers om het leven waren gekomen.

Op 20 maart kwam bij een zelfmoordaanslag door Hezbollah op een militair convooi in de ,,veiligheidszone" een Israëlische officier om het leven en raakten vijf anderen gewond.

Op 30 maart werden twee Libanese burgers in Zuid-Libanon gedood door Israëlisch artillerievuur. Hezbollah beantwoordde deze actie met het afvuren van twee series Katjoesja-raketten op het noorden van Israël.

BEGROTING 1996 AANGENOMEN

Op 31 januari keurde de Nationale Assemblée de begroting voor 1996 goed na een debat, waarin premier Rafiq al-Hariri scherp werd aangevallen door enkele parlementsleden. De begroting zag er als volgt uit:

	1995	*1996*
	(L£ mrd)	
Uitgaven	5 745	6 450
Inkomsten	3 033	4 022
Tekort	2 712	2 428
Tekort als percentage van de uitgaven	47.2	37,64

Bron *Middle East Economic* Digest

DATUM VOOR ALGEMENE VERKIEZINGEN BEKENDGEMAAKT.

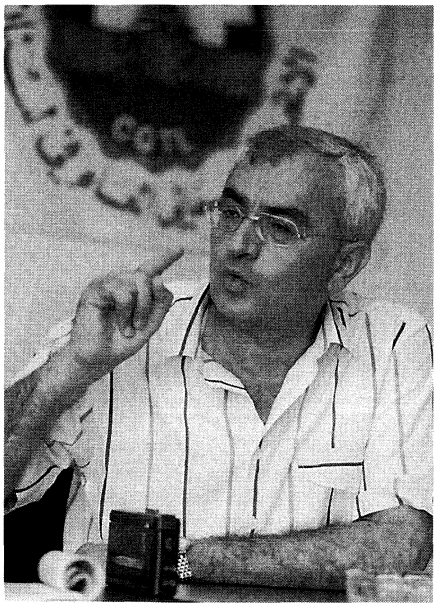
Op 7 februari maakte vice-premier en minister van binnenlandse zaken Michel al-Murr bekend dat de verkiezingen voor de Nationale Assemblée, die voor de laatste maal in augustus-september 1992 waren gehouden, in september 1996 zouden plaatsvinden.

ALGEMENE STAKING

Het Algemeen Libanees Vakverbond (Confédération général du travail libanais, CGTL) kondigde op 29 februari een algemene staking af ter gelegenheid van ,,een nationale dag voor de verdediging van de openbare vrijheden, de democratie en het dagelijks brood".

De CGTL eiste meer in het bijzonder dat de overheidssalarissen met 76 procent zouden worden verhoogd en het minimummaandloon zou wordenverdubbeld.

Als reactie op de stakingsoproep gaf premier Rafiq al-Hariri op 27 februari het leger bevel gedurende drie maan-



CGTL-leider Elias Abou Rizk (archieffoto).

den de nationale veiligheid op zich te nemen. Hij verklaarde ,,dat het land niet opnieuw in een toestand van chaos zal terechtkomen, zelfs niet voor één uur. Wij zullen niet toestaan dat de regering door de straat ten val wordt gebracht".

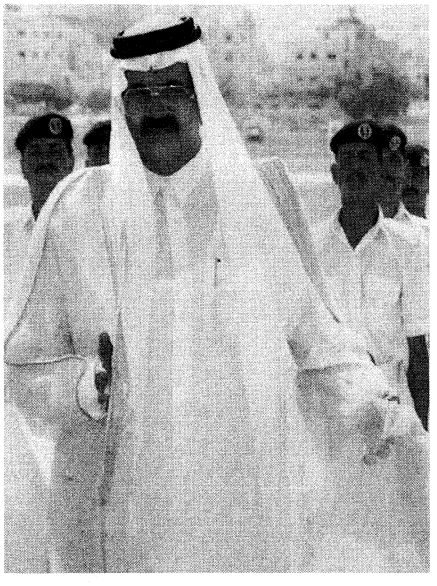
Op 29 februari stelde het leger een avondklok in Beiroet, Sidon, Tyrus, Juniyah, Tripoli, Baalbek, Nabatiyah, Baqlin en Zahlah. Op de stakingsdag verklaarde minister van nationale defensie Muhsin Dallul dat het uitgaansverbod ,,zeer sporadisch was overtreden".

(Vor.ber.pag. 66/2 e.v.-1996)

QATAR

VOORMALIGE EMIR MAAKT RONDREIS DOOR MIDDEN-OOSTEN

Sjeik Khalifa Bin Hamad al-Thani, de voormalige emir van Qatar, die in juni 1995 was afgezet door zijn zoon sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani (zie pag. 584/1 e.v.-'95), bracht in december 1995 en januari 1996 een bezoek aan de Golfstaten Bahrein (zie pag. 208/1-'96), Koeweit, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) alsmede aan Egypte en Syrië. De rondreis maakte deel uit van een poging om de macht te herwinnen; de sjeik zou met zijn rondreis de bedoeling hebben gehad om munt te slaan uit de recente verkoeling van de verstandhouding tussen Qatar en haar naburige Golfstaten (zie pag. 138/2 e.v. en 208/1-'96).



De emir van Qatar sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani (archieffoto).

In een interview dat op 26 januari verscheen in de Middle East Econornic Digest, stelde de minister van buitenlandse zaken van Qatar, sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jabr al-Thani, dat sjeik Khalifa .,nooit meer over Qatar zal regeren". Hij bevestigde echter ook dat sjeik Khalifa het beheer over een belangrijk deel van de financiële reserves van Qatar had weten te bemachtigen. De Middle East Econornic Digest van 2 februari berichtte dat sjeik Khalifa, in wat de krant omschreef als ,,een van de opmerkelijkste financiële ontwikkelingen in de geschiedenis van de Golf", de hand had weten te leggen op financiële reserves ter waarde van $ 3 mrd, waarmee hij een van 's werelds rijkste personen was en ,,een machtsfactor op zichzelf".

COUP TEGEN EMIR VERIJDELD

Op 20 februari maakte het ministerie van binnenlandse zaken bekend dat de veiligheidsdienst ,,een poging had verijdeld om de staatsveiligheid en stabiliteit" in Qatar te ondermijnen. In de bekendmaking werd gezegd dat de ,,leiders" en een aantal van hun ,,handlangers" waren gearresteerd. Volgens sommige berichten waren wel honderd personen aangehouden.

Het in Londen gevestigde dagblad Al-Hayat van 29 februari, waarin hoge Qatarese functionarissen werden aangehaald, verstrekte bijzonderheden over de couppoging. By het complot waren ongeveer veertig Qatarezen betrokken, onder wie de commandant van het militaire opleidingscentrum, brigadegeneraal Bakhit Marzuq al-Abdullah, en een aantal officieren van de veiligheidsdienst, het leger en de politie. De operatie was vanuit het buitenland geleid door oud-minister van economie en handel en ex-politiechef sjeik Hamad Bin Jassem Bin Hamad al-Thani. Sjeik Hamad Bin Jassem was van plan geweest een aantal buitenlandse huurlingen Qatar binnen te smokkelen.

Volgens andere bronnen waren bij het complot vroegere lijfwachten van de verdreven emir sjeik Khalifa Bin Hamad al-Thani betrokken.

Sjeik Khalifa, die in ballingschap in Abu Dhabi woonde, ontkende betrokken te zijn bij de couppoging. In een op 21 februari gepubliceerde verklaring zei hij echter dat uit de affaire bleek dat het volk zijn terugkeer zou steunen.

In de Al-Hayat van 29 februari werd verder bericht dat de regering van Qatar gebruik zou maken van Franse troepen om de staatsveiligheid te handhaven na de couppoging. Volgens functionarissen was Qatar niet ingegaan op een Iranees aanbod om 30.000 militairen te sturen voor de handhaving van de veiligheid.

Op 21 februarizond Radio Qatar een interview uit met minister van buitenlandse zaken sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jabr al-Thani, waarin deze zei dat ,,niet-Qatarese elementen waren betrokken" bij de couppoging.

Volgens andere berichten had Qatar laten doorschemeren dat Bahrein, de VAE en Saoedi-Arabië, die evenals Qatar lid waren van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC),een rol hadden gespeeld bij de couppoging. Deze beschuldigingen leidden tot een verdere verslechtering van de betrekkingen tussen Qatar en andere leden van de GCC.

Voordat de bijzonderheden over de couppoging aan het licht kwamen, waren er aanwijzingen geweest dat de betrekkingen tussen Qatar en de andere GCC-leden aan het herstellen waren. Zo had Qatar, na diplomatieke bemiddeling door Oman, op 17 februari bekendgemaakt dat het in maart de vergadering van GCC-ministers van buitenlandse zaken in Saoedi-Arabië zou bijwonen (zie pag. 138/2 e.v.-'95 en boven onder GCC). Na de bekendmaking van de arrestatie van de samenzweerders op 20 februari had Qatar verzocht om een spoedvergadering van de GCC.

(Vor.ber.pag. 68/3 e.v.-1996)

SAOEDI-ARABIË

MACHTSOVERDRACHT AAN KROONPRINS ABDULLAH

Op 1 januari 1996 vaardigde koning Fahd ibn Abdul Aziz van Saoedi-Arabië een koninklijk besluit uit waarmee hij zijn halfbroer, kroonprins Abdullah ibn Abdul Aziz, ,,de behartiging van de staatszaken" toevertrouwde, zolang de koning ,,rust genoot en herstelde van zijn ziekte". Koning Fahd



Koning Fahd ibn Abdul Aziz van Saoedi-Arabië (archieffotovan 8 januari 1994).

was in november 1995 in allerijl naar het ziekenhuis overgebracht; alom werd bericht dat hij getroffen was door een beroerte, hoewel de aard van zijn ziekte niet officieel bekend was gemaakt.

Abdullah bekleedde reeds de posten van eerste vice-premier (koning Fahd was premier) en bevelhebber van de Nationale Garde (SANG) (zie pag. 142/1-'96). Volgens de Middle East Economic Digest van 12 januari zou het accent onder Abdullah ,,waarschijnlijk eerder liggen op continuïteit dan op verandering". De Independent van 2 januari noemde Abdullah echter ,,een onbuigzame traditionalist die wellicht minder open zou staan voor het Westen". Vele commentatoren maakten melding van zijn panarabische neigingen, waarvan vooral zijn nauwe banden met Syrië getuigden.

BEGROTING 1996

Kroonprins Abdullah maakte op 1 januari de begroting voor 1996 bekend. De volgende cijfers werden gegeven (in mrd SR):

	1995	*1996*
Uitgaven	150	150
Inkomsten	135	131,5
Tekort	15	18,5

Bron: *Middel East* Economic *Digest*

KABINETSWIJZIGING

Op 29 januari werd Ibrahim Bin Abdel Aziz al-Assaf, staatsminister sinds oktober 1995 (zie pag. 141/3-'96), benoemd tot minister van financiën en nationale economie. Al-Assaf verving Abdel-Aziz al-Khoweiter, die deze functie sinds oktober 1995 had waargenomen. Al-Khoweiter kreeg een nieuwe aanstelling als staatsminister.

KONING FAHD HERVAT REGERINGSTAKEN

Op 21 februari werd bekendgemaakt dat koning Fahd ibn Abdul Aziz weer volledig de leiding over de Saoedische staatszaken op zich had genomen na hersteld te zijn van een ziekte. Hiermee kwam een einde aan het regentschap van kroonprins Abdullah. De korte duur ei-van verraste veel waarnemers, die hadden gedacht dat Fahds machtsoverdracht (zie boven) duidelijk wees op een overgang.

Volgens een artikel in de *Financial* Times van 23 februari zouden economische kwesties een rol hebben gespeeld bij Fahds besluit om de macht weer in handen te nemen. In het artikel werd beweerd dat Fahd afkeurend had gereageerd op Abdullahs besluit om niet-rentedragende promesses uit te geven om achterstallige overheidsschulden aan boeren af te lossen in plaats van rentedragende obligaties.

UITWIJZING SAOEDISCHE DISSIDENT UIT GROOT-BRITTANNIE

Op 3 januari beval de Britse regering de uitwijzing van de Saoedische dissident Mohammed al-Mas'ari, leider van de islamitische oppositionele groepering Comité voor de Verdediging van de Legitieme Rechten (Committee for the Defence of Legitimate Rights, CDLR). De in Londen gevestigde CDLR had sinds 1993 per fax en e-mail campagne gevoerd tegen de Saoedische regering.

Naar verluidt had de Saoedische regering sinds 1994, toen Al-Mas'ari zich vanuit Jemen in Groot-Brittannië had gevestigd, druk uitgeoefend op de Britse regering om hem uit te wijzen. Hoewel deze ontkende dat er van Saoedische druk sprake was, werd door functionarissen erkend dat het besluit grotendeels was ingegeven door overwegingen van diplomatieke en commerciële aard. Saoedi-Arabië was na de Europese Unie en de Verenigde Staten een van de belangrijkste handelspartners van Groot-Brittannië.

Al-Mas'ari ging op 16 januari in beroep tegen zijn uitwijzing, met als argument dat het eiland Dominica, waar Groot-Brittannië van plan was hem naar toe te sturen, onveilig was en een plaats waar hij een gemakkelijk doelwit zou vormen voor de Saoedische autoriteiten.

Arbitrage in kwestie Mas'ari

Het hoofd van de Geschillencommissie van de Britse Immigratiedienst, rechter David Pearl, bepaalde op 5 maart dat de Britse regering haar besluit om Mohammed al-Mas'ari naar Dominica uit te wijzen in heroverweging moest nemen.

Pearl oordeelde dat minister van binnenlandse zaken Michael Howard niet had kunnen aantonen dat Dominica een ,,veilig derde land" was, en dat de weigering om Mas'ari's aanvraag voor politiek asiel in Groot-Brittannië nader te overwegen niet gerechtvaardigd was. Rechter Pearl concludeerde dat ,,diplomatieke en commerciële motieven" de Britse autoriteiten ertoe hadden gebracht om te proberen de Vluchtelingenconventie van de Verenigde Naties uit 1951 te omzeilen. Begin april had minister Howard nog niet officieel gereageerd op de rechterlijke uitspraak.

De Saoedische ambassadeur in Groot-Brittannië, Ghazi Algosaibi, vergrootte de druk op de regering in Londen, door in een televisie-interview, dat de BBC op 1 april uitzond, te bevestigen dat de blijvende aanwezigheid van al-Mas'ari in Groot-Brittannië de handelsbetrekkingen met zijn land zou schaden. Indien de regering in Londen zou besluiten om al-Mas'ari niet uit te wijzen, zou Saoedi-Arabië grote wapencontracten annuleren, aldus de diplomaat.

De *Middle* East Economic Digest berichtte op 22 maart dat Mas'ari was ontslagen als leider van de in Londen gevestigde CDLR.

(Vor.ber.pag. 141/3 e.v.-1996)

ALGEMEEN

EERSTE TOP AZIE-EUROPA

Op 1-2 maart 1996 vond in de Thaise hoofdstad Bangkok de openingsvergadering plaats van de Aziatisch-Europese Topconferentie (Asia-Europe Meeting. ASEM) die werd bijgewoond door staatshoofden en regeringsleiders van tien Aziatische landen en de 15 lidstaten van de Europese Unie alsmede door de voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer.

De Aziatische landen die waren vertegenwoordigd op de topconferentie, waren de zeven lidstaten van de Associatie van Zuidoost-Aziatische Naties (South-East Asian Nations, ASEAN), te weten: Broenei, de Filippijnen, Indonesië, Maleisië, . Singapore, Thailand en Vietnam. alsmede China, Japan en Zuid-Korea.

Op 2 maart legde de Thaise premier Banharn Silpa-Archa een ,,Voorzittersverklaring" af, waarin hij zei dat de deelnemers aan de conferentie ,,hadden erkend dat er grote mogelijkheden voor samenwerking tussen Azië en Europa bestonden vanwege de economische dynamiek en diversiteit van beide regio's". Om het partnerschap te versterken verklaarden de deelnemers aan de conferentie vastbesloten te zijn de bilaterale handel en de investeringsstromen tussen Azië en Europa te vergroten. Hoge functionarissen werden uitgenodigd een officieuze vergadering te beleggen over manieren om economische samenwerking en met name liberalisering en vergemakkelijking van handel en investeringen te bevorderen.

Men was het erover eens dat intensieve uitwisseling van kennis op wetenschappelijk en technisch gebied tussen Azië en Europa, met name in ,,voorrangssectoren" zoals landbouw, informatie- en communicatietechnologie, energie en vervoer, belangrijk maren voor de versterking van de economische banden tussen de beide regio's. Tevens werd het belang erkend van de aanpak van milieuproblemen. De deelnemers spraken af de samenwerking tussen de twee regio's te verbeteren op het gebied van de bestrijding van de drughandel, witwassen van zwart geld, terrorisme en andere vormen van internationale criminaliteit.

Verder werden afspraken gemaakt over een aantal vervolgconferenties, waaronder een tweede Azië-Europa-top (ASEM) in Groot-Brittannië in 1998 en een derde in Zuid-Korea in 2000. In de tussentijd zou er in juli 1996 in Brussel een vergadering van hoge functionarissen worden gehouden, in 1997 gevolgd door vergaderingen van ministers van economische zaken en buitenlandse zaken. Daarnaast waren er andere vergaderingen gepland, zoals een werkgroep waarin vertegenwoordigers van regeringen en de particuliere sector zitting hadden, en een forum van het Aziatisch-Europese bedrijfsleven.

(Vor.ber.pag. 218/1 e.v.-1996)

CHINA

LIBERALISERING VAN DE HANDEL. VERDERE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Op 19 november 1995 maakte president Jiang Zemin tijdens de conferentie (zie pag. 219/3 e.v.-'96) van de leiders van het Economische Samenwerkingforum voor Azië en de Pacific (Asia Pacific Economic Co-operation, APEC) een pakket handelshervormingen bekend.

Dit was verreweg de grootste handelsliberalisering sinds het land in 1979 begon zijn markten open te stellen. De volgende maatregelen zouden in januari 1996 van kracht worden: (i) de verlaging met 30 procent van de invoerrechten op 4.000 importartikelen: (ii) de afschaffing van quota, vergunningen en andrrr importbeperkingen op 170 categorieën, ongeveer 30 procent van de artikelen waarvoor op dat moment importquota en vergunningseisen golden; (iii) de aanwijzing van Shanghai en andere (niet nader genoemde) steden waar Chinese en buitenlandse handelsondernemingen experimentele joint ventures zouden kunnen aangaan; (iv) de uitbreiding van experimentele joint ventures in de detailhandel; en (v) de integratie van de handel in buitenlandse valuta door buitenlandse bedrijven in het bankstelsel van in- en verkoop van buitenlandse valuta.

Verwacht werd dat de maatregelen als effect zouden hebben dat de invoerrechten gemiddeld zouden dalen van 35,9 procent naar circa 22 procent. Inkomstenverlies tengevolge van de verlaging van de invoerrechten zou gecompenseerd worden door de geleidelijke afschaffing van de belastingvoordelen die in China gevestigde buitenlandse bedrijven genoten.

Volgens deskundigen was het pakket maatregelen bedoeld om de onderhandelingen over China's toelating tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO) (zie pag. 73/1-'96) te bespoedigen. De reactie uit het Westen was positief maar voorzichtig, omdat bijzonderheden over de maatregelen ontbraken, vooral ten aanzien van de tariefcategorieën waarvoor ze zouden gelden. Met name de Amerikaanse regering benadrukte dat zij nog steeds bleef bij de eis dat China zijn markthervormingen nog verder in overeenstemming zou brengen met de strenge criteria voor de wereldhandel, voordat zij het verzoek van China om toelating tot de WTO zou steunen.

Tijdschema invoering inwisselbaarheid Chinese munt verkort

Zoals werd bericht in de ***Financial Ti***mes van 13 november, verklaarde Zhu Rongji, vice-premier belast met de economie, dat China van plan was zijn munt ten behoeve van handelstransacties ruim voor de eerder vastgestelde uiterste termijn van 2000 volledig inwisselbaar te maken, wellicht al in 1996.

Verlagingimporttarieven

Op 28 december maakten de autoriteiten een maatregel bekend, die werd uit-



Familieportret van 25 staatshoofden en regeringsleiders die op 29 februari 1996, aan de vooravond van de Azie-Europa-Top in de Thaise hoofdstad Bangkok, bijeenkomen voor een informeel diner.

gelegd als een poging om China's streven naar het WTO-lidmaatschap kracht bij te zetten. Krachtens deze maatregel zou met ingang van 1 april 1996 het gemiddelde importtarief worden verlaagd tot 23 procent, een verlaging van 33 procent.

Naar verwachting zou deze maatregel duizenden verliesgevende staatsbedrijven, waarvan de hervorming de prioriteit van de regering had, in problemen brengen. Op 18 december was bericht dat zeven directeuren van staatsfabrieken in de noordoostelijke industriestad Shenyang waren ontslagen wegens wanbeheer.

Economische prestaties in 1995

Volgens cijfers die op 5 januari 1996 door het Staatsbureau van Statistiek werden vrijgegeven, steeg het bruto binnenlands product (BBP)in 1995 met 10,2 procent, wat hoger was dan de officiële voorspelling van 8 tot 9 procent, maar 1,6 procent lager dan het jaar daarvoor.

Door kredietrestricties en de hernieuwde invoering van prijsbeheersing steeg de jaarindex van de kleinhandelsprijzen slechts met 14.8 procent. vergeleken met 21,7 procent aan het eind van 1994. De globale prijsindex van verbruiksgoederen steeg met 17 procent, vergeleken met 24,1 procent aan het eind van 1994. De industriele groei bedroeg 14 procent en de landbouwproductie steeg met 4,5 procent. De staatssector vertoonde een lichte stijging, hoewel ongeveer 40 procent van de staatsbedrijven officieel verlies maakten. De buitenlandse handel steeg met 18 procent tot $280 mrd. hetgeen een haridclsoverschot opleverde van meer dan S 20 mrd, vergeleken met $ 5,35 rnrd in 1994. De buitenlandse-valutaresemes werden geschat op $ 70 mrd, en directe buitenlandse investeringen stegen tot S 37 mrd, 11 procent meer dan het jaar daarvoor. Het werkeloosheidscijfer werd gesteld op 2.9 procent.

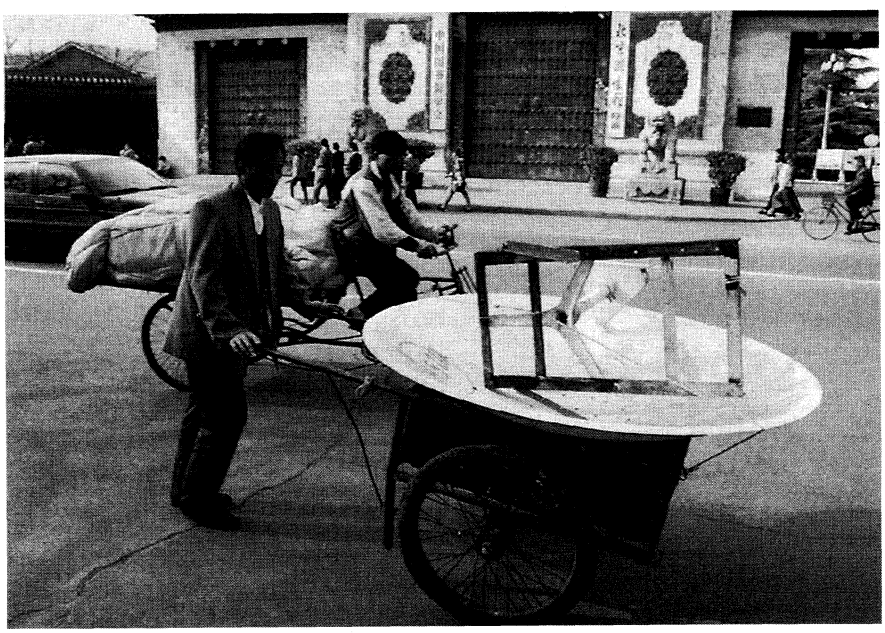
Volgens functionarissen, aangehaald in de *China Daily's Business Weekly* van *14* januari, was de regering van plan om in 1996 de staatsinkoopprijs van rijst, graan en mais te verhogen als een prikkel voor boeren. Er werd geen indicatie van de omvang van de verhoging gegeven, maar er was officieel al eerder sprake geweest van een prijsverhoging van 30 procent. Een dusdanige verhoging zou volgens waarnemers de inflatie kunnen aanwakkeren.

Voor 1993 werd een recordoogst van meer dan 460 mln ton graan gemeld, 5 mln ton meer dan de officiele doelstelling van 455 mln ton

Lancering financiële markt

De vice-president van de Volksbank van China, Zhu Xiaohua, maakte in een interview met de *China Business Times* van 5 januari 1996 bekend dat er in het Centrum voor Monetaire Handel met het Buitenland in Shanghai een nieuwe interbancaire geldmarkt zou worden gevestigd.

De nieuwe markt zou de liquiditeit binnen een verbrokkeld en chaotisch banksysteem moeten vergroten en een marktgerichte vaststelling van rentevoeten moeten vergemakkelijken.



Ondanks pogingen van de Chinese overheid in begin 1996 om de elektronische informatievoorziening onder controle te houden, is er in Beijing een levendige handel in tweedehands schotelantennes ontstaan, die toegang geven tot het westerse nieuws.

Controle op ecoiiomisch nieuws. Internetbreidel

Volgens een verordening die op 16 januari door de Staatsraad werd uitgevaardigd, was het officiële persbureau Xinhua als enige gerechtigd om toezicht te houden op de verspreiding van alle informatie over het bedrijfsleven en de economie.

Het besluit werd door Westerse economische waarnemers geïnterpreteerd als een poging van bepaalde instanties binnen de regering om strengere controle uit te oefenen op de zich razendsnel uitbreidende elektronische-informatievoorziening, waaronder Internet, alsmede als een poging van het zwaar gesubsidieerde Xinhua om zijn oude monopoliepositie te heroveren en een deel van de inkomsten uit de elektronische nieuwsvoorziening op te eisen.

Economische waarnemers zeiden ook dat deze maatregel niet bevorderlijk was voor de ontwikkeling van steden als Shanghai tot grote financiële centra.

In een circulaire die op 14 februari werd vrijgegeven, gelastte het ministerie van openbare veiligheid gebruikers van Internet en andere computer-netwerken om zich binnen 30 dagen bij de politie te laten registreren als gebruikers van internationale netwerken.

Voorgenomen militaire bezuinigingen

Westerse diplomatieke bronnen berichtten op 17 januari dat de regering van plan was om het Voillsbevrijdingsleger in te krimpen van 3 mln tot 2,5 mln manschappen teneinde geld vrij te maken voor economische ontwikkeling.

Scherpe stijging buitenlandse handel

Het bureau voor invoerrechten publiceerde op 4 februari een rapport waaruit bleek dat de buitenlandse handel in 1995 met meer dan 18 procent was gestegen tot $ 281 mrd. China nam daarmee de elfde plaats in op de landenlijst van de wereldhandel.

De export nam met bijna 23 procent toe en de import met 14,2 procent. Het handelsoverschot steeg van $ 5,3 mrd in 1994 tot $ 16,69 mrd in 1995. Het rapport voorspelde een jaarlijkse stijging van de buitenlandse handel met gemiddeld 12 procent in de volgende vijf jaar. en een toename van het totale handelsvolume tot $400 mrd in het jaar 2000. Vooral de export van machines en elektronica zouden naar verwachting sterk toenemen.

MENSENRECHTENKWESTIES

Op 13 december 1995 werd de 45-jarige Wei Jingsheng, een vooraanstaande dissident, veroordeeld tot veertien jaar gevangenisstraf en ontzetting uit zijn politieke rechten voor drie jaar. Wei was ervan beschuldigd subversieve activiteiten te hebben gefinancierd in een poging de regering ten val te brengen. Op 28 december verwierp een hof het door hem ingestelde beroep.

Wei was in 1979 op grond van soortgelijke beschuldigingen veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf. In 1993 werd hij voorwaardelijk vrijgelaten, maar in april 1994 weer gearresteerd. Hoewel hij naar verluidt later dat jaar voorwaardelijk op vrije voeten was gesteld en naar een ,,heropvoedingscentrum" was gestuurd (zie pag. 63/3-'95), had hij geen contact met de buitenwereld gehad en was hij op 21 november weer officieel in hechtenis genomen.

De meeste Aziatische regeringen reageerden voorzichtig op het vonnis, maar Taiwan riep op tot economische sancties en in Hongkong hielden ongeveer 1.000 mensen een demonstratie. De reactie van westerse regeringen was in het algemeen gematigd, maar de Amerikaanse regering uitte openlijker kritiek. Haar verzoek om clementie werd door de Chinese regering op 14 december een kwalijke inmenging genoemd. Amerikaanse functionarissen weigerden te bevestigen of naast economische en handelskwesties ook mensenrechtenkwesties zouden moeten worden opgelost, voordat de VS zouden instemmen met de toetreding van China tot de WTO.

Op 1 maart 1996 ontkenden de Chinese autoriteiten berichten dat de in gevangenschap verkerende dissident Wei Jingsheng, die op 1 februari door 81 leden van het Amerikaanse Congres was voorgedragen voor de Nobelprijs voor de Vrede van 1996, ernstig ziek was.

Wetsvoorstel over staat van beleg

Op 20 december 1995 werd aan het permanente comité van het Nationale Volkscongres een wetsvoorstel voorgelegd, waarin werd beoogd de regering de bevoegdheid te geven de staat van beleg af te kondigen.

Volgens waarnemers bleek uit deze stap dat de regering zich ongerust maakte over de binnenlandse veiligheid in het vooruitzicht van het overlijden van ,.elder statesman" Deng Xiaoping (op dat moment 91 jaar) en in de nasleep van de veroordeling van Wei. Het wetboek van strafvordering zou bovendien worden herzien als onderdeel van een harde aanpak van de criminaliteit. De voorwaarden om iemand te arresteren zouden ,,minder streng" worden en de periode dat een verdachte zonder aanklacht kon worden vastgehouden, zou worden verlengd. Verdachten zouden echter eerder de beschikking krijgen over een advocaat.

Volgens een artikel in de South China Morning Post van 23 december had de in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie Amnesty International in de eerste helft van 1995 1.865 executies geregistreerd en verwachtte zij dat dit cijfer eind 1995 zou zijn opgelopen tot 4.000.

Witboek over mensenrechten

De Chinese regering publiceerde op 27 december haar tweede Witboek over de mensenrechten, waarin uitvoerig verslag werd gedaan van de ,,vooruitgang die in vier jaar was geboekt" (zie pag. 357/2-'92). In het document werd benadrukt dat groepsrechten voorrang hadden boven individuele rechten. China liet zich kritisch uit over niet met name genoemde landen die de mensenrechten gebruikten ,,als een voorwendsel" om zich te bemoeien met de binnenlandse aangelegenheden van China.



De vooraanstaande dissident Wei Jinsheng (r.)in gesprek met zijn twee advocaten (l.) tijdens het proces voor de Volksrechtbank in Beijing op 13 december 1993.

Moord op weeskinderen in Shanghai

De Chinese regering maakte op 5 januari 1996 bekend dat een ,,nauwgezet en grondig" onderzoek had uitgewezen dat beschuldigingen over de marteling en mishandeling van kinderen in een weeshuis in Shanghai ,,volstrekt ongegrond" waren.

In een 331 pagina's tellend rapport dat op dezelfde dag was uitgebracht door de in New York gevestigde mensenrechtengroepering Human Rights Watch/Asia kwam men tot de conclusie dat in het Welzijnsinstituut in Shanghai tussen 1986 en 1992 meer dan 1.000 wezen waren gestorven als direct gevolg van brute behandelingen, zoals opzettelijke uithongering, marteling en seksueel geweld. Het rapport voegde eraan toe dat hoge sterftecijfers in het gehele land sterk het vermoeden deden rijzen dat er een programma bestond voor het doden van wezen, en het riep de regering op om alle weeshuizen open te stellen voor internationale inspectie.

De documentaire Return to the ***Dying*** Rooms, die op 9 januari op de Britse televisie werd vertoond, bevestigde de bevindingen uit het rapport van de mensenrechtengroepering dat grotendeels was gebaseerd op foto's en gedetailleerde medische dossiers, verstrekt door mevrouw Zhang Shuyun die in 1988-93 als arts aan het Instituut had gewerkt. Naar verluidt zouden Chinese regeringsfunctionarissen de Britse minister van buitenlandse zaken, Malcolm Rifkind, op de eerste dag van zijn officiële bezoek aan China op 9-11 januari hebben meegedeeld dat de documentaire tot een ,,ernstige verstoring" in de bilaterale betrekkingen had geleid en een ,,tendentieuze en kwaadaardige aanval" op China inhield.

Mevrouw Zhang, die China in maart 1995 had verlaten, maakte op 17 januari bekend dat haar broer op 9 januari was gearresteerd en later was aangeklaagd wegens ondermijnende activiteiten.

Optreden tegen ,,subversief" gebruik van godsdienst

Ismail Amat, Staatraadslid voor religieuze zaken en nationaliteiten, gelastte

op 14 januari de officiële registratie van alle plekken van religieuze verering en riep op tot ,,streng optreden" tegen die aanhangers van geoorloofde godsdiensten die, naar hij beweerde, hun geloof gebruikten om de staat te ondermijnen. Waarnemers zagen deze maatregel als een poging om de groei van christelijke, boeddhistische en islamitische geloofsgemeenten te beteugelen.

Vrijlating dissident

Liu Xiaobo, een activist die een belangrijke rol had gespeeld in de studentendemonstraties voor democratische hervorming in 1989, werd op 19 januari vrijgelaten na negen maanden hechtenis, zonder dat hij formeel in staat van beschuldiging was gesteld (zie pag. 639/1-'95).

Buitenlandse rapporten over mensenrechtensituatie

Op 10 maart noemde het officiële persbureau Xinhua een rapport van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken over de mensenrechtensituatie in China een ,,puurverzinsel" en een ,,verdraaiing".

Volgens het op 6 maart gepubliceerde jaarrapport bleek uit de ontwikkelingen in China gedurende de voorgaande twee jaar dat economische groei, handel en sociale mobiliteit onvoldoende waren geweest om het respect voor de mensenrechten te vergroten. De Amerikaanse regering had daarentegen een beleid gevolgd dat was gericht op de handhaving van normale handelsbetrekkingen met China in plaats van op beperking van de handel uit protest tegen mensenrechtenschendingen.

Op 13 maart publiceerde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een omvangrijk rapport over China) waarin ook werd gezegd dat er weliswaar meer vrijheid op economisch gebied was, maar dat er nog steeds folteringen plaatsvonden in interneringskampen en duizenden politieke dissidenten en leden van religieuze groeperingen en etnische minderheden in gevangenschap verkeerden. In het rapport werd verder kritiek geleverd op de wijdverbreide toepassing van de doodstraf en de aandacht erop gevestigd dat in 1994 2.000 standrechtelijke vonnissen waren voltrokken. Het aantal misdrijven waarop de doodstraf stond, was gestegen van 21 in 1980 tot 68 in 1995.

Twee dissidenten, Zhang Shuyun en Ai Ming, kregen op 13 maart uiteindelijk inreisvisa voor Frankrijk na protestacties van mensenrechtengroeperingen. Beiden hadden de misstanden in Chinese weeshuizen aan de kaak gesteld (zie boven) en naar verluidt zou hun de toegang tot Groot-Brittannië zijn geweigerd in verband met het op handen zijnde bezoek van Li Peng in april.

BIJEENKOMST CENTRAAL MILITAIR COMITÉ. ZITTING NVC. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Het Centraal Militair Comité (CMC) was naar verluidt medio december 1993 gedurende 10 dagen in een ,,uitgebreide" vergadering bijeengekomen om voor de periode van het negende economische vijfjarenplan (zie pag. 71/2 e.v.-'96) een ontwikkelingsplan voor het Volksbevrijdingsleger op te stellen tot en met het jaar 2010. Dit plan was naar verluidt gebaseerd op een nieuwe beoordeling van de huidige internationale en binnenlandse situatie en benadrukte de noodzaak van :,kwaliteit" en ,,elite-eenheden". De media in Hongkong berichtten op 22 januari dat de samenstelling van de CMC was gewijzigd om de controle van het centrale leiderschap over het leger in het geval van een oorlog met Taiwan te vergroten.

Onrust onder migranten

Bij botsingen tussen migranten en bewoners van het dorp Longtian in de zuidelijke, aan Hongkong grenzende regio Shenzhen, die een sterke economische groei beleefde, vielen op 5 december minstens vier doden en honderd gewonden, toen de politie en leden van particuliere bewakingsdiensten tussenbeide kwamen en het vuur openden met automatische wapens. Twee personen werden doodgeslagen en het plaatselijke hoofdkwartier van de Communistische Partij werd geplunderd.

De migranten, arme boeren afkomstig uit provincies in het binnenland, werkten als goedkope contractarbeiders in de Speciale Economische Zone Shenzhen of waren in dienst van welvarende plaatselijke werkgevers, die hun de schuld gaven van de gestegen criminaliteit.

Politiechef neemt ontslag. Hoge functionaris vermoord

Volgens berichten in de Westerse media van 27-28 februari 1996, die zich baseerden op Chinese bronnen, had de 68-jarige generaal Ba Zhongtan, de commandant van de machtige Gewapende Volkspolitie (People's Armed Police, PAP), eerder die maand met andere hoge PAP-functionarissen gedwongen ontslag genomen.

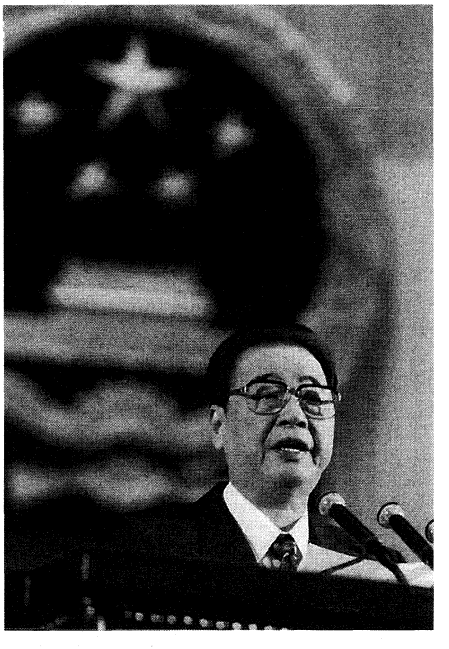
Ba zou persoonlijk verantwoordelijk zijn gesteld voor de ernstig tekortschietende veiligheidsmaatregelen die op 2 februari hadden geleid tot de moord op de 63-jarige Li Peiyao, de vice-voorzitter van het Permanente Comité van het Nationale Volkscongres, door een PAP-lijfwacht. De moord was kennelijk niet politiek van aard, maar werd gepleegd toen de moordenaar Li's huis aan het leeghalen was.

Ba was een trouwe volgeling van president Jiang Zemin, die hem in 1992 benoemde op de politiek gevoelige PAP-post met algehele verantwoordelijkheid voor de binnenlandse veiligheid. Volgens Westerse diplomatieke bronnen werd Ba's vertrek al verwacht, nadat dit was geëist door verschillende hoge officieren.

Ba's opvolger, de 61-jarige generaal Yang Guoping, vice-president van de Chinese militaire academie, was een trouwe volgeling van generaal Zhang Wannian, die in september 1995 was benoemd tot vice-voorzitter van de CMC (zie pag. 72/1-'96). Dit voedde geruchten dat de CMC een grotere greep wilde krijgen op de 800.000 man sterke PAP, die sedert het begin van de jaren tachtig een steeds onafhankelijker koers was gaan varen.

Vergadering Nationaal Volkscongres

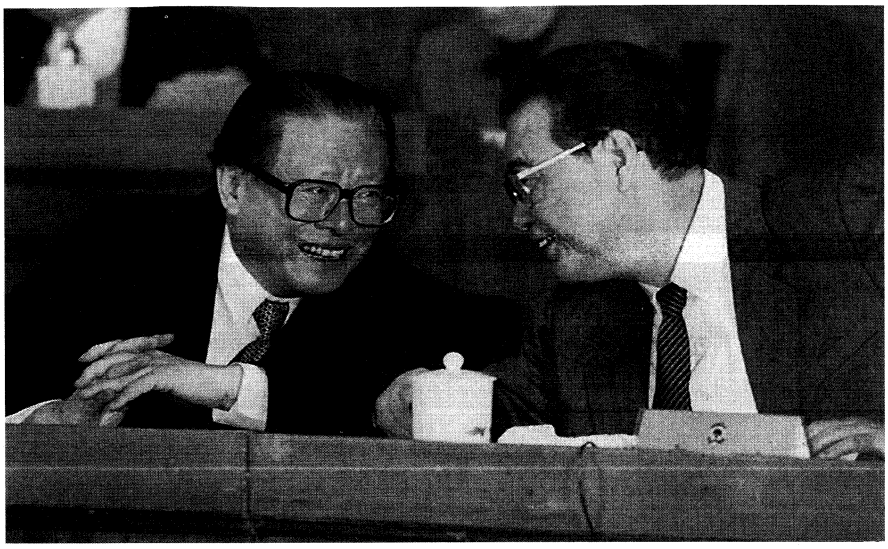
Van 5-17 maart vond in Beijing de jaarlijkse zitting van het parlement, het Nationaal Volkscongres (NVC), plaats.



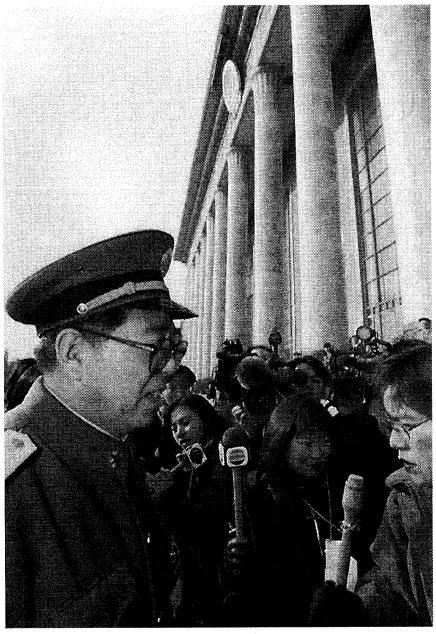
De Chinese premier Li Peng tijdens zijn openingsrede van de jaarlijkse NVC-zitting op 5 maart 1996 in de Grote Hal van Volk in Beijing.

De 2.974 afgevaardigden gaven hun goedkeuring aan het negende vijfjarenplan (1996-2000)en een plan voor economische en sociale ontwikkeling voor vijftien jaar, die in september 1995 tijdens het vijfde plenum van de Chinese Communistische partij (CCP) waren goedgekeurd (zie pag. 71/2 e.v.-'96). Premier Li Peng zette het plan uiteen in zijn op de televisie uitgezonden openingstoepraak en erkende dat er ,,vele problemen en moeilijkheden" in het verschiet lagen. Hij waarschuwde ervoor dat er evenveel belang moest worden gehecht aan de ontwikkeling van de economie als aan die van de socialistische cultuur en ideologie. Li benadrukte dat politieke en sociale stabiliteit ,,het basisvereiste" was voor hervormingen en ontwikkelingen.

Wat de economie betrof, maakte Li bekend dat het BBP in 1995 was uitgekomen op 5.760 mrd yuan (S 698.98 mrd). Hiermee was de doelstelling om het bruto binnenlands produkt van 1980 te verviervoudigen 5 jaar eerder dan gepland verwezenlijkt. Li voorspelde een lichte groei van slechts 8 procent in de daaropvolgende vijf jaar ondanks een groei van 10 procent en meer in de voorgaande drie jaar. Bij de formulering van de doelstellingen werd prioriteit gegeven aan de bestrijding van de inflatie, waarbij voor 1996 een streefcijfer van 10 procent werd vastgesteld tegenover een inflatiepeil van 14,8 procent in 1995.



De Chinese president Jiang Zemin (l.).tevens CMC-voorzitter.in een onderonsje met premier Li Peng (r.) tijdens de slotzitting van de Politieke Raadgevende Conferentie van het Chinese Volk (CPPCC)op 13 maart 1996 in Beijing.



Generaal Cheung Chun Miu (1.)wordt op 12 maart 1996, vóór het bijwonen van het derde NVC-plenum, omringd door journalisten uit Taiwan en Hongkong in verband met de oplopende spanning rond Taiwan (zie onder TAIWAN).

Om de enorme inkomensverschillen tussen de explosief groeiende kustregio's en het arme binnenland te verminderen maakte Li in zijn verslag bekend dat er in de volgende vijf jaar een belasting over rente-inkomsten en een successiebelasting zouden worden ingevoerd. Li verklaarde echter dat arme gebieden zich hoofdzakelijk zouden moeten verlaten op hun eigen inspanningen om de welvaart te vergroten, aangezien ongelijksoortige ontwikkeling een „fundamentele voorwaarde" was in China.

De boeren zouden worden gestimuleerd om de totale landbouwproduktie te verhogen van 465 mln ton in 1995 tot ongeveer 500 mln in 2000.

Verder werd bekendgemaakt dat de verliesgevende overheidssector zou worden hervormd, waarbij ongeveer 1.000 grote ondernemingen zouden worden geselecteerd voor speciale steun. Kleinere staatsbedrijven zouden in aanmerking komen voor fusie, overname door grotere bedrijven. privatisering of faillissement.

Op 11 maart werden in de ***Financial*** Times cijfers van het Staatsbureauvoor de Statistiek gepubliceerd, waaruit bleek dat de totale kosten van de hervorming van de overheidssector in de volgende vijf jaar 500 mrd yuan beliepen, terwijl naar alle waarschijnlijkheid ongeveer 8 mln arbeiders zouden moeten afvloeien. Volgens economen bracht dit de strenge monetaire doeleinden in gevaar. Tijdens de vergadering van het NVC werd voor 1996 een begrotingstekort van 61,4 mrd yuan voorspeld door minister van financiën Liu Zhongli, die tevens bekendmaakte dat er in 1996 in totaal 133,1 mrd yuan aan rente en aflossingen zou moeten worden betaald.

Wat de openbare orde betreft, zei Li dat de regering de harde aanpak van de stijgende criminaliteit wilde voortzetten. Op 1 maart ondertekende president Jiang Zemin een wet die was goedgekeurd door het permanente comité van het NVC (zie boven), waardoor het gemakkelijker werd de staat van beleg af te kondigen in geval van bedreiging van de nationale veiligheid, sociale chaos of onlusten. Naar verluidt werd het officiële defensiebudget verhoogd met 10,2 procent tot $ 8,4 mrd. Een gedeelte hiervan was bestemd voor de financiering van de legering van extra militairen in stedelijke gebieden.

Het voorkomen van onrust ging naar veler inzicht bij de regering voor alles, aangezien China voorbereidingen trof voor de officiële opvolging van de 91-jarige ,,elder statesman" Deng Xiaoping, die de vergadering niet bijwoonde. maar voor een tweede jaar werd benoemd in het ceremoniële NVC-presidium. Volgens zijn dochter verkeerde Deng in ,,uitstekendegezondheid".

De NVC-afgevaardigden toonden op ongewone wijze hun verbolgenheid over de toenemende corruptie en gaven met een overweldigende meerderheid hun steun aan een ingrijpende hervorming van het strafrechtelijke systeem waarin het vermoeden van onschuld werd opgenomen alsook bescherming tegen willekeurige bestraffing en betere toegang tot advo-



Overlevenden van de aardbeving in Lijiang gebruiken op 5 februari 1996 een maaltijd tussen de verwoeste gebouwen.

caten werden gewaarborgd. Tevens werd echter goedgekeurd dat overheidsinstanties het recht kregen verdachten zonder proces gevangen te zetten.

Een aantal afgevaardigden eiste ook een nieuwe wet om vakbondsleden te beschermen tegen intimidatie door werkgevers, in het bijzonder vakbondsleden die werkten voor buitenlandse of particuliere ondernemingen.

RAMPEN

Bij een brand op 1 januari 1996 in een kerstartikelenfabriek van een Taiwanees bedrijf in de speciale economische zone in het zuiden van Shenzhen, kwamen 19 arbeiders om het leven en raakten tientallen mensen gewond.

Naar verluidt zouden bestaande wetten ter bescherming van het recht op minimumloon, de betaling van overwerk en primaire arbeidsomstandigheden in bedrijven die zich in buitenlandse handen bevonden, door wijdverspreide omkoping en corruptie op grote schaal worden ontdoken.

Ontploffing met dynamiet

Bij een andere grote ramp kwamen 120 mensen om en raakten 400 anderen gewond toen op 2 februari een illegale opslagplaats van dynamiet ontplofte in een flatgebouw. De explosie verwoeste een complete straat in een voorstad van Shaoyang in de centraal gelegen provincie Hunan. Een werkloze arbeider had het dynamiet naar verluidt gekregen als aflossing van een schuld. Hij runde een illegale firma in explosieven.

Aardbevingen

Op 3 februari werd China getroffen door een aarbeving met een kracht van 7 op de schaal van Richter. Het epicentrum lag bij Lijiang, in de provincie Yunnan, 2.000 km ten zuid-westen van Beijing.

De aardbeving, en een sterke naschok van 5.6 op de schaal van Richter op 6 februari. kostte het leven aan 250 mensen. 15.000 mensen werden gemond en honderduizenden anderen raakten dakloos. Meer dan 2.000 leden van het Volksbevrijdingsleger hielpen bij het uitgraven van overlevenden in verafgelegen bergdorpen. Het Chinese Rode Kruis vroeg om internationalehulp.

Op 19 maart werd de afgelegen autonome regio Xinjiang Uygur getroffen door een aardbeving met een kracht van 6,9 op de schaal van Richter. Hierbij zouden tientallen doden zijn gevallen, 10.000 mensen dakloos zijn geworden en 50.000 gebouwen zijn verwoest. Het zwaarst getroffen werden de prefecturen Artux, Jiashi en Bachu alsmede de historische stad Kashgar, die aan de Zijderoute was gelegen.

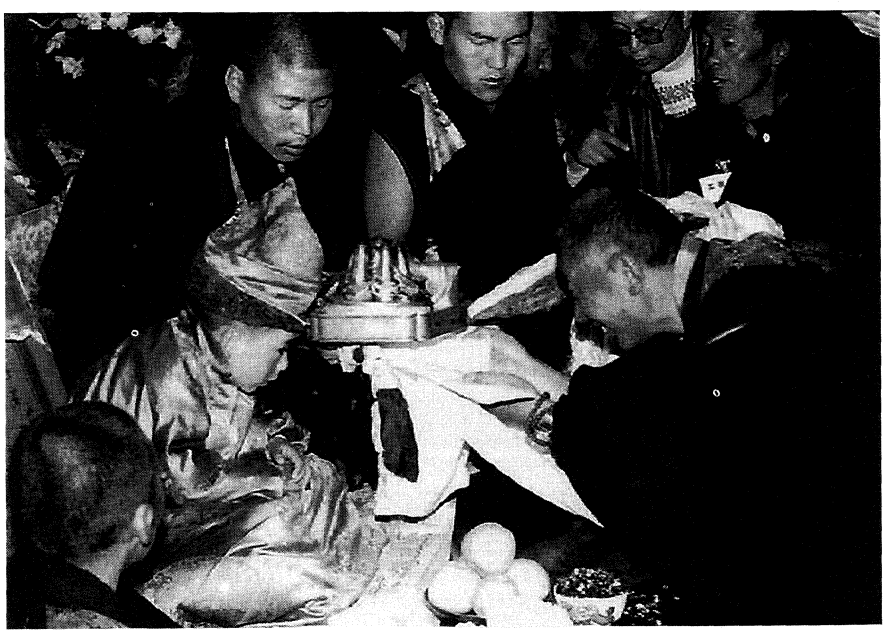
TIBET. KWESTIE OPVOLGING PANCHEN LAMA

Het officiële Chinese persbureau Xinhua maakte op 12 november 1998 bekend dat drie niet met name genoemde jongens voorgedragen waren als kandidaten voor de 10de reincarnatie van de Panchen Lama, ria de Dalai Lama de meest heilige persoon in Tibet.

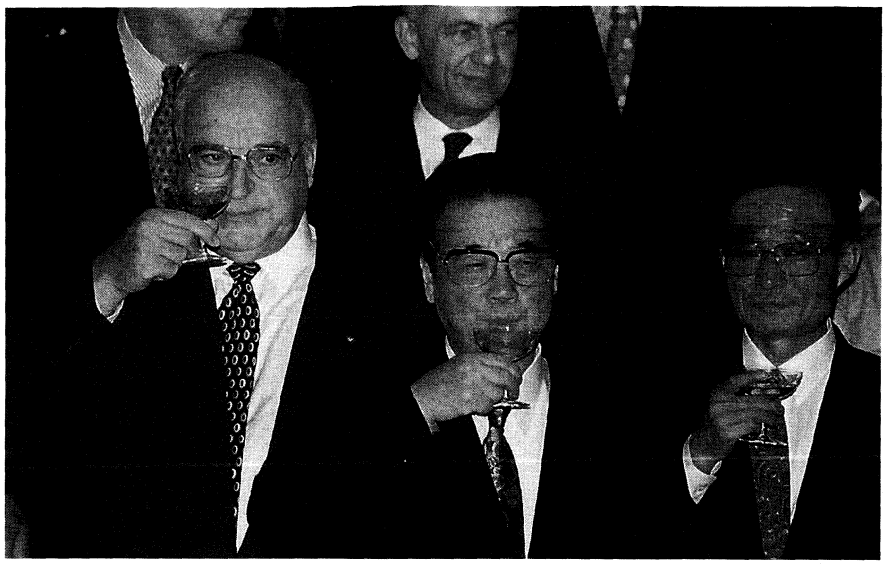
De voordracht werd bekendgemaakt, nadat 75 Tibetaanse Lama's vier dagen vastgehouden waren in een militair hotel in Beijing. Op de lijst ontbrak de jongen die in mei door de in ballingschap levende Dalai Lama (zie pag. 639/3-'95) was gekozen, een keuze die de autoriteiten bestempelden als ,.van nul en generlei waarde". De uiteindelijke beslissende keuze was afhankelijk van de goedkeuring van de centrale regering.

Door Chinese autoriteiten voorgedragen Panchen Lama geïnstalleerd

Tijdens een plechtigheid op 8 december installeerden de Chinese autoriteiten



Inwijdingsceremonie op 8 december 1995 van de 11de Panchen Lama, de zesjarige Gyaincain Norbu (l).



De Duitse Bondskanselier Kohl (l.) toost met premier Li Peng (m.)en vice-premier Wu Bangguo (r,)op de ondertekening van overeenkomsten ter waarde van $ 1,4 mrd op 13 november 1995 in de Grote Hal van het Volk in Beijing.

de 6-jarige Gyaincain Norbu formeel als de nieuwe Panchen Lama, de op één na heiligste figuur in de Tibetaanse Boeddhistische gemeenschap.

Op 2 december gingen Tibetaanse lama's in hongerstaking in de omgeving van de Noordindiase plaats Dharmsala en op 20 december protesteerden zij in New Delhi tegen de arrestatie van Gedhun Choekyi Nyima, de keuze van de in ballingschap levende Dalai Lama.

DUITSE BONDSKANSELIER OP BEZOEK

Tijdens een officieel bezoek - zijn vierde - van 13-17 november 1995 overhandigde de Duitse bondskanselier Helmut Kohl premier Li Peng een lijst met namen van 15 politieke gevangenen, die was opgesteld door de mensenrechtenorganisatie Amnesty International. Duitse functionarissen weigerden echter mee te delen of om hun vrijlating gevraagd was.

Li Peng noemde Duitsland de belangrijkste Europese handelspartner. De Duitse bilaterale handel had in 1994 een recordhoogte van $ 11,9 mrd bereikt. De 200 personen tellende Duitse delegatie, waaronder een groep ondernemers, besloot een forum voor hoogwaardige technologie en een gezamenlijk gefinancierd wetenschappelijk onderzoeks- en uitwisselingscentrum op te richten en de militaire samenwerking met het Volksbevrijdingsleger te verbeteren. Verder werden 11 handelscontracten en intentieverklaringen ondertekend met een totale waarde van $ 821 mln.

Duitse journalist uitgewezen

Drie Europese regeringen, waaronder die van Duitsland, protesteerden tegen het besluit van de Chinese regering om Henrik Bork, hoofd van het kantoor van het Duitse blad Frankfurter Rundsckau in Beijing, uit te wijzen. Bork moest China op 28 december verlaten, nadat functionarissen hem hadden medegedeeld dat zijn berichtgeving ,,agressief, bevooroordeeld en kwetsend was voor het volk en bekende personen". Naar verluidt had hij onder meer een weinig vleiende beschrijving van premier Li Peng gegeven.

JAPANSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OP BEZOEK

Op 19-21 december bracht de Japanse minister van buitenlandse zaken Yohei Kono een officieel bezoek aan China.

Zijn Chinese ambtgenoot Qian Qichen beklemtoonde dat Japan de verantwoordelijkheid moest aanvaarden voor zijn agressie tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hij verklaarde dat een ,,correcte weergave van de geschiedenis en lering trekken uit de geschiedenis" de sleutel tot betere betrekkingen in de toekomst waren. Kono zei dat Japan op ondubbelzinnige wijze zijn steun zou geven aan een snelle toetreding van China tot de WTO, maar leverde kritiek op China's beleid ten aanzien van Taiwan.

BETREKKINGEN MET VERENIGDE STATEN

Volgens de berichten leidde een bezoek op 15-17 november van een Amerikaanse delegatie onder leiding van de Amerikaanse onderminister van defensie Joseph S. Nye, tot een overeenkomst over de hervatting van bilaterale militaire contacten op hoog niveau en uitwisselingsbezoeken van officieren in 1996.

De overeenkomst was een weerspiegeling van de algemene verbetering van de Chinees-Amerikaanse betrekkingen na een dieptepunt in juni, toen de Chinese regering bezwaar maakte tegen het privé-bezoek van president Lee Teng-hui van Taiwan aan de Verenigde Staten (zie pag. 650/1-'95). Nye verklaarde dat het gebruik van geweld door China om Taiwan te veroveren ,,een vergissing zou zijn", maar naar verluidt weigerden Amerikaanse functionarissen plannen voor een Amerikaanse interventie, ingeval China Taiwan zou aanvallen, te onthullen aan China.

Buitenlandse militaire attachés uitgewezen

Twee buitenlandse militaire attachés werden op 11 januari 1996 aangehouden op beschuldiging van ,,opzettelijke sabotage met voorbedachten rade" en op 19 januari gelast China te verlaten.

Luitenant-kolonel Bradley Gerdes van de Amerikaanse luchtmacht en zijn collega op de Japanse ambassade, kolonel Kenji Maetani, kregen het bevel het land te verlaten, nadat ze op 11 januari 19 uur lang hadden vastgezeten op beschuldiging van spionage op twee militaire bases in het zuiden van China. Naar verluidt zouden film- en videobanden in beslag zijn genomen. De Amerikaanse regering zei dat de arrestatie onrechtmatig was, aangezien Gerdes' reisprogramma was goedgekeurd, terwijl de Japanse regering verklaarde dat de twee mannen per ongeluk in verboden gebied terecht waren gekomen.

Het besluit zette waarnemers voor een raadsel, aangezien het geen duidelijke gevolgen had voor de bezoeken op hoog niveau van militaire delegaties uit beide landen (zie boven).

Oud-president Bush op privé-bezoek

Tijdens een privé-zakenbezoek aan China had de Amerikaanse oud-president George Bush op 10 januari een ontmoeting met president Jiang Zemin. Na afloop benadrukten beiden de noodzaak van constructieve en stabiele bilaterale banden.

Tijdens een toespraak de volgende dag in Hongkong beschuldigde Bush zijn eigen regering ervan geen samenhangend buitenlands beleid te voeren, en zei dat de Verenigde Staten China zouden moeten

verwelkomen als een ,,belangrijk leider op een veranderend wereldtoneel" waar diens groeiende invloed ,,nieuwe mogelijkheden schiep voor vrede, welvaart en stabiliteit".

Exportleningen voor nucleaire verkopen opgeschort

Op 28 februari bevestigde de Amerikaanse Export-Import Bank te zijn ingegaan op een verzoek van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken om tot minimaal 23 maart $ 10 mrd aan kredieten op te schorten voor Amerikaanse bedrijven die naar China wilden exporteren. De opschorting was kennelijk bedoeld om China tijd te geven om te reageren op de onthulling door de Amerikaanse inlichtingendienst CIA, waarover de Washington Ti*mes* berichtte op 5 februari, dat het land in 1995 5.000 speciale magneten aan Pakistan had geleverd. Daarmee werd een wet uit 1994 van kracht die de Amerikaanse president in staat stelde om kredietgaranties van de Export-Import Bank te blokkeren of om af te zien van strafmaatregelen.

Volgens Amerikaanse functionarissen zouden deze magneten geinstalleerd worden in hogesnelheidscentrifuges die verrijkt uraniurn produceerden voor kernwapens. Bronnen binnen het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken zeiden echter ook dat de regering nog niet besloten had of de bevindingen van de CIA hard genoeg waren om economische sancties tegen China te rechtvaardigen krachtens de wet uit 1994. In een ander geval. dat mogelijk in aanmerking kwam voor sancties krachtens de Amerikaanse wet, zou een rapport van de Amerikaanse marine begin februari bevestigd hebben dat China eind 1995 scheepsdoelraketten had geëxporteerd naar Iran. een land dat door de VS als een terroristische staat was ge brandmerkt.

De woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken Shen Guofang zei op 29 februari dat de regering het Amerikaanse besluit om de kredietgaranties op te schorten betreurde. Hij noemde het besluit ,,onverstandig".

Pakistan had het bericht ontkend, terwijl de Chinese onderminister van buitenlandse zaken Li Zhaoxing tijdens zijn bezoek aan Washington op 5-7 februari betoogde dat de verkoop niet meer was dan legitieme ,,vreedzame samenwerking op nucleair gebied". Sha Zukang, de Chinese afgevaardigde bij de permanente Conferentie over Ontwapening in Genève, viel het Amerikaanse standpunt op 8 februari aan. Hij zei dat ,,het land met het grootste en modernste kernwapenarsenaal" ,,niet in de positie (verkeerde) om China de les te lezen". Sha zei dat China hoopte dat er zo snel mogelijk - maar niet later dan 1996 - een Alomvattend Kernproefverdrag (Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT) gesloten zou worden dat aanvaardbaar was voor alle partijen. Hij zei dat alle kernproeven zouden stoppen wanneer het CTBT van kracht werd.

Waarnemers zagen de opschorting van de kredieten als een beperkte Amerikaanse reactie die tot doel had om een directe confrontatie te vermijden. Naar verwachting zouden er in april op hoog niveau bilaterale gesprekken gevoerd worden. De Amerikaanse beslissing werd ook gezien als een impliciete waarschuwing aan China de militaire manoeuvres in de buurt van Taiwan niet op te voeren (zie onder TAIWAN) en als een breekijzer om concessies los te krijgen in het geschil over het door China illegaal namaken van door copyright beschermd materiaal.

Op 31 januari waarschuwde Mickey Kantor, de Amerikaanse handelsafgevaardigde, China dat het 20 dagen de tijd had om de Amerikaanse regering ervan te overtuigen dat het zich hield aan het akkoord uit 1995 over de bescherming van intellectueel eigendom (zie pag. 352/1 e.v.-'96), als het wilde vermijden dat de Chinese export naar de VS werd getroffen door $ 1 mrd aan nieuwe tarieven. Het Chinese ministerie van buitenlandse zaken noemde Kantors verklaring een loos dreigement en zei dat deze sancties de Amerikaanse zakelijke belangen zouden schaden en weinig effect zouden hebben op de ,,uiterst coricurrerende" Chinese markt.

Op 9 februari werden de buitenlandse media echter uitgenodigd om de officiële vernietiging van ongeveer. 50.000 illegale cd's, cassettes en software bij te wonen in een van de buitenwijken van Beijing. Deze mooi in scène gezette gebeurtenis, die volgens de autoriteiten onderdeel was van het ,,winteroffensief" tegen illegale namaak en pornografie, vond plaats enkele uren voor de aankomst van Lee Sands, de Amerikaanse plaatsveivangend handelsafgevaardigde.

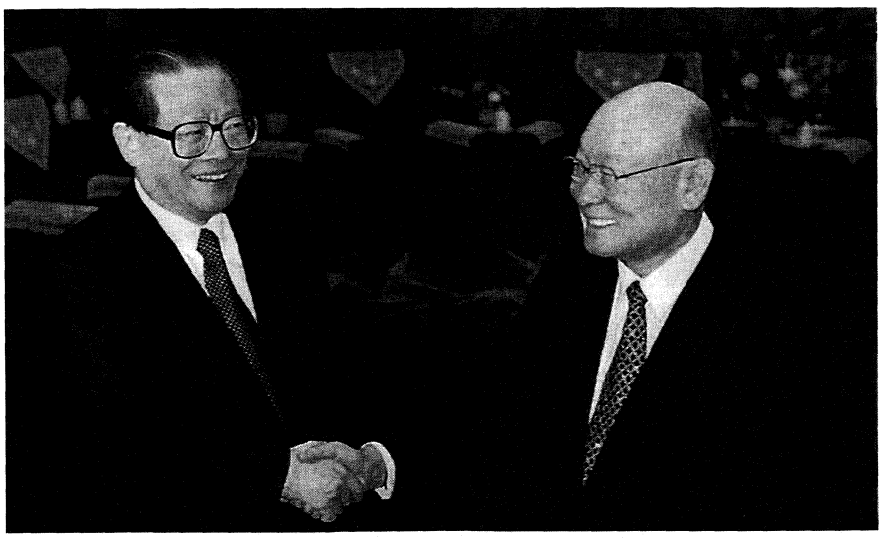
Op 6 februari hadden de VS sancties opgeheven die de verkoop van telecommunicatiesatellieten aan China hadden geblokkeerd, en hadden vervolgens de verkoop van twee niet-militaire satellieten goedgekeurd.

AKKOORD MET RUSLAND OVER GEVECHTSVLIEGTUIGEN

Op 8 februari werd bericht dat de regering overeenstemming had bereikt met Rusland over de produktie van gevechtsvlietuigen naar Russisch ontwerp.

Volgens de licentieovereenkomst, waarmee een bedrag van $ 2 mrd, zou Rusland China technische hulp en training geven bij de produktie van SU-27-gevechtsvliegtuigen, een van de pijlers van de Russische luchtmacht. China had reeds 24 SU-27-vliegtuigen aangekocht.

Wapenhandeldeskundigen noemden de overeenkomst van groot belang. Zij zou een wapenwedloop in Azië in gang kunnen zetten, aangezien China met de SU-27 over een lange-afstandsvliegtuig beschikte dat het bereik van de Chinese



De Chinese president Jiang Zemin (1.)begroet op 22 maart 1996 de Zuidkoreaanse minister van buitenlandsezaken Gong Ro-myung (r.)tijdens diens bezoek aan Beijing.

luchtmacht tot ver over de grenzen vergrootte tot Taiwan en de omstreden Spratly Eilanden in de Zuidchinese Zee.

Volgens een bericht van 10 februari had Edward Neimark, het hoofd van de Russische vliegtuigindustrie, bevestigd dat er een tweede serie SU-27-vliegtuigen aan China was verkocht. Hij zei dat het aantal „veel minder" was dan de 72 maar het volgens de Westerse pers om zou gaan.

WTO-ONDERHANDELINGEN

Op 22 maart verklaarde China dat het had voldaan aan de criteria voor het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), maar dat zijn toelating was tegengehouden.

Op 18 maart werd in Genève het overleg over deze kwestie hervat en naar verluidt zagen Chinese functionarissen snel in dat China's verzoek tot toelating niet zou worden ingewilligd in 1996. Zij beschuldigden de Amerikaanse regering ervan het Chinese lidmaatschap deels met het oog op de Amerikaanse presidentsverkiezingen tegen te houden. De Europese Unie (EU) en andere industrielanden sloten zich echter aan bij de Amerikaanse aantijging dat China zich schuldig maakte aan oneerlijke handelspraktijken.

Op 10 maart veroordeelde China bovendien de nieuwe anti-dumpingsmaatregelen van de EU en de afschaffing van de voorkeurtarieven op Chinese exporten naar de EU. Op 22 februari had de EU een anti-dumpingsprocedure ingeleid tegen 39 Chinese bedrijven die ervan werden beschuldigd ongebleekte stoffen tegen afbraakprijzen naar Europa te hebben uitgevoerd.

(Vor.ber.pag. 69/2 e.v.-1996)

HONGKONG

CONTROVERSE OVER BILL OF RIGHTS OP JLG-VERGADERING. CHINEES-BRITS DIPLOMATIEK OVERLEG. OPENINGSVERGADERING VOORBEREIDEND COMITÉ. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op de 34ste vergadering van de Chinees-Britse Joint Liaison Group van 31 oktober tot 2 november 1995, werd overeenstemming bereikt over intellectuele eigendomsrechten en over het houden van gezamenlijke vergaderingen van Chinese functionarissen en Hongkongse ambtenaren. De belangrijkste kwestie echter was de controverse over de Chinese plannen om de Bill of Rights van 1991 (zie pag. 866/3 e.v.-'91) te wijzigen.

Hoewel Groot-Brittannië er bij China op aandrong van dergelijke plannen af te zien, bleef de juridische commissie op 7 november bij haar standpunt (zie ook pag. 75/1-'96). De sfeer van onzekerheid verergerde, toen Chinese functionarissen controversiële, in besloten kring gedane uitlatingen van de opperrechter van Hongkong. Sir Ti Liang Yang, en rechter van het Hof van Beroep, Benjamin Liu, die de rechtsstatus van de Bill of Rights in twijfel trokken, openbaar maakten. Meer in het bijzonder onthulde Zhang Junsheng, de Hongkongse adjunct-directeur van het officiële Chinese persbureau Xinhua en als zodanig de op één na belangrijkste vertegenwoordiger van China in Hongkong, op 13 november dat Ti Liang, een goede kandidaat voor het gouverneurschap van Hongkong na 1997, hem verteld had dat de Bill of Rights „het rechtsstelsel van Hongkong ondermijnde". In een geschreven standpunt op 17 november voegde Ti Liang daaraan toe dat de grondwet „chaos" in de gerechtshoven zou kunnen veroorzaken.

Op 15 november verwierp de Wetgevende Raad (Legco) met 40 tegen 15 stemmen de Chinese kritiek op de Bill Of Rights. Gedurende een vijf uur durend debat sloten leden van de Legco die gewoonlijk beschouwd werden als pro-Chinees, zich aan bij degenen die de bewering van China dat de Bill of Rights de bestuursmacht van de toekomstige regering van Hongkong zou verzwakken, belachelijk maakten.

Chinees voorstel voor „schaduwregering"

Op 21 november hield Sir Sze-yuen Chung, een hooggeplaatst lid van het door China opgerichte Voorbereidend Werkcomité (PWC), dat China adviseerde over de overdracht van Hongkong, een toespraak. Hierin opperde Chung het plan om een parallelle regering in te stellen die zou bestaan uit een gouverneur, adviseurs en een wetgevende raad. Deze regering zou het beleid voor Hongkong in de zes maanden voorafgaand aan de soevereiniteitsoverdracht in 1997 formuleren.

Een woordvoerder had op 8 november verklaard dat China van plan was toestemming te vragen aan Groot-Brittannië om vóór de soevereiniteitsoverdracht troepen in Hongkong te stationeren.

Op 22 november beloofde gouverneur Chris Patten in een reactie op de toespraak van Chung dat elke poging van China om een schaduwregering in Hongkong te vestigen van de hand zou worden gewezen.

Confrontatie met China over mensenrechten

Met de opmerking dat het het internationale Convenant over Burgerlijke en Politieke Rechten niet had ondertekend, weigerde China op 5 november te voldoen aan een verzoek, dat op 3 november door de VN-mensenrechtencommissie was ingediend, om aan de Verenigde Naties rapport uit te brengen over de mensenrechten in Hongkong, wanneer Hongkong in 1997 weer onder Chinees gezag zou staan. Op 16 november riep gouverneur Chris Patten China op het Convenant te ondertekenen om bezorgdheid over de toekomstige vrijheden van de kolonie weg te nemen.

Waarschuwing VS met betrekkingtot handel

Op 7 november waarschuwde de Amerikaanse consul-generaal Richard Muellar China, dat de Verenigde Staten Hongkong misschien niet „alsonafhankelijk zouden beschouwen met betrekking tot het handelsbeleid", als het na 1997 niet langer „een onafhankelijke stem in handelsaangelegenheden zou hebben".

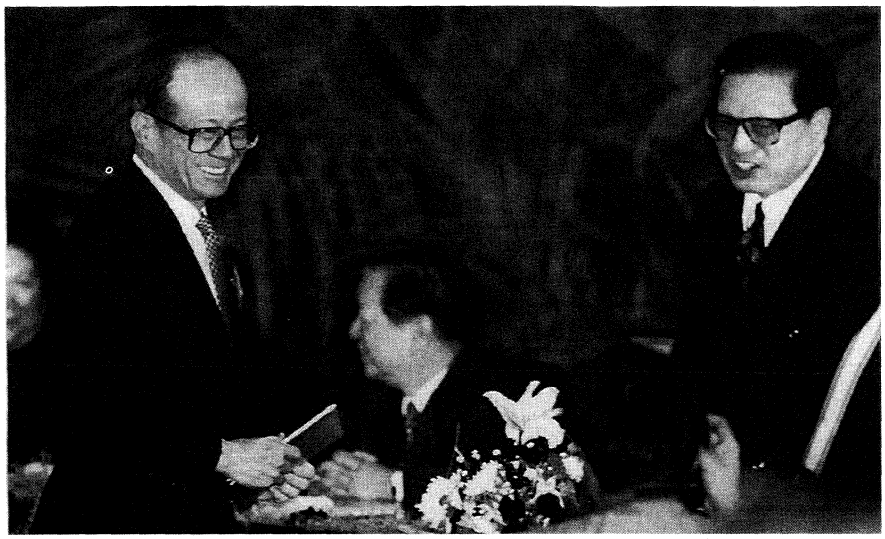
Krant opgeheven als gevolg van prijzenoorlog

Op 28 december werd het financiële blad Huanan *Jingi Journal* opgeheven. De ondergang van deze krant was de jongste in een prijzenoorlog tussen kranten, die op 16 december had geleid tot de sluiting van de populaire *Express News* en de United Duily News, waarbij meer dan 500 banen verloren waren gegaan.

Voorbereidend Comité door China goedgekeurd

Op 28 december gaf de Chinese regering haar goedkeuring aan de benoeming van een Voorbereidend Comité dat toezicht zou houden op Hongkongs overgang van Brits naar Chinees bestuur. Het Voorbereidende Werkcomité, dat zou worden vervangen door het Voorbereidend Comité, hield op 7 december zijn laatste vergadering.

Lu Ping, directeur van het Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao, gaf later de verzekering dat het Comité niet zou proberen het bestuur van Hongkong over te nemen vóór de overdracht op 1 juli 1997 (zie



De rijkste man van Hongkong, Li Ka Shing (l.) neemt op 26 januari 1996 zijn akte van benoeming tot lid van het Voorbereidend Comité in ontvangst uit handen van NVC-voorzitter Qiao Shi (r.) tijdens de openingsvergadering in Beijing.

boven). Zhou Nan, de Hongkongse directeur van het officiële persbureau Xinhua en als zodanig de belangrijkste vertegenwoordiger van China in Hongkong. zei op 6 december dat het Comité niet ,,zou optreden als een tweede machtscentrum". Hongkongse functionarissen beloofden samen te werken met het nieuwe orgaan, maar gouverneur Chris Patten bekritiseerde het omité, omdat het bepaalde sectoren van Hongkong op onvoldoende wijze vertegenwoordigde.

Het 150 leden tellende Voorbereidend Comité, dat in januari 1996 officieel zou worden geïnstalleerd, zou onder leiding staan van de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen. Het zou 56 leden uit China en 94 uit Hongkong hebben. Onder de Hongkongse leden bevonden zich 34 (voornamelijk pro-Chinese) topfiguren uit het zakenleven, die bedrijven vertegenwoordigden met een gezamenlijk aandelenkapitaal van $ 70 mrd. Elf leden waren politici van (voornamelijk pro-Chinese) partijen in de Wetgevende Raad (Legco). **33** leden waren beoefenaren van vrije beroepen en academici en 16 waren vertegenwoordigers van religieuze groeperingen, welzijnsorganisaties en plattelandsgemeenschappen. Opvallend was dat er in het Comité geen vertegenwoordigers waren opgenomen van de Democratische Partij. de onbetwiste winnaar van de Legco-verkiezingen in september 1995 (zie pag. 73/2 e.v.-'96), en van de Britse toplaag in het zakenleven en het bestuur van Hongkong.

De taken van het Voorbereidend Comité, dat in feite de kern van het maatschappelijk bestel na de soevereiniteitsoverdracht zou vormen, waren onder meer de benoeming van een kiescollege dat de eerste gouverneur van de toekomstige Speciale Bestuursregio Hongkong moest kiezen en, een meer omstreden kwestie, het voorbereiden van een voorlopig parlement ter vervanging van de Legco, die China wilde ontbinden.

De Britse regering hield staande dat Patten een belangrijke rol zou spelen bij zaken die betrekking hadden op de overdracht, ondanks het feit dat Wang Guisheng. die was benoemd tot lid van het nieuwe Voorbereidend Comité, op 19 december in de Chinese media opmerkingen had gemaakt die daar lijnrecht tegenover stonden.

Openingsvergadering Voorbereidend Comité

Op 26-27 januari 1996 werd in Beijing de eerste plenaire vergadering gehouden van het 150 leden tellende Voorbereidend Comité, dat toezicht moest houden op de overgang van Brits naai Chinees bestuur.

Het Comité gaf zijn goedkeuring aan zes commissies, (i) voor de benoeming van een 400 leden tellend kiescollege; (ii) de verkiezing van de eerste gouverneur van de toekomstige Speciale Bestuursregio Hongkong (Special Administrative Regio, SAR); (iii) de vorming van een overgangsparlement; (iv) de uitvaardiging van wetten; (v) het toezicht op het economische beleid; en (vi) het organiseren van de oprichtingsplechtigheidvan de SAR.

Tevens werd bekendgemaakt dat de Chinese elite-eenheid. het ,,RoodEerst"-regiment, op 7 juli 1997, de dag van de machtsoverdracht, Hongkong zou binnentrekken. De commandant van het regiment, generaal-majoor Lui Zhenwu, verklaarde dat zijn troepen zich niet zouden bemoeien met plaatselijke SAR-aangelegenheden.



Na afloop van de openingszitting op 26 januari 1996 poseren NVC-voorzitter Qiao Shi, de Chinese president Jiang Zemin, premier Li Peng en lid van het Permanente Comité van het politburo Li Ruihuan (v.l.n.r. zittend) met de leden van het Voorbereidend Comité in de Grote Hal van het Volk in Beijing.

Britse minister van buitenlandse zaken Rifkind op bezoek in China voor diplomatiek overleg

Na zijn officiële bezoek aan China op 9-11 januari (zie ook onder CHINA) reageerde de Britse minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind met instemming op de verzekering van de Chinese president Jiang Zemin dat China zich na de soevereiniteitsoverdracht niet zou mengen in de aangelegenheden van Hongkong.

Rifkind maakte bekend dat er overeenstemming was bereikt over een aantal kwesties die betrekking hadden op Hongkong. China was akkoord gegaan met het verblijfsrecht van permanente ingezetenen na 1997, de verstrekking en de status van het SAR-paspoort en de intrekking van een Chinees veto op de ontwikkeling door particuliere ondernemingen van Hongkongs CT9-containerterminal, de grootste ter wereld. Chinese functionarissen gaven echter te kennen dat een aantal problemen nog niet uit de wereld was, toen zij het hadden over ,,vooruitgang" en ,,eenuitwisseling van standpunten in plaats van een concrete afsluiting van de onderhandelingen" met betrekking tot de kwesties rond de CTS-terminal en het verblijfsrecht.

China verwierp Rifkinds verzoek om nieuwe besprekingen te voeren over China's besluit om de Wetgevende Raad (Legco) te ontbinden en om haar boycot van contacten met de gouverneur van Hongkong, Chris Patten, te beëindigen. Later op 14 januari stelde China nadrukkelijk dat Groot-Brittannië de verantwoordelijkheid op zich moest nemen voor de totale kosten van herhuisvesting en repatriëring van de naar schatting 22.000 Vietnamese bootvluchtelingen die nog in Hongkong woonden (zie pag. 446/3-'95).

In een naar verluidt botte toespraak tot de Legco op 8 januari had Rifkind gezegd dat Groot-Brittannië een ,,bijzondere verplichting" jegens Hongkong had, maar moest vertrouwen op ,,overredingskracht", omdat het geen invloed kon uitoefenen op de wijze waarop China de overgang afhandelde. Hij voegde eraan toe dat de kwestie van de bootvluchtelingen een Hongkongs probleem was, dat viel ,,binnenhet autonomieconcept".

JLG-vergadering

Op 6-9 februari vond in Beijing de 35-ste vergadering plaats van de Chinees-Britse Joint Liaison Group (JLG), die gewijd was aan de machtsoverdracht.

China zegde toe 200 multilaterale verdragen op het gebied van het bankwezen, telecommunicatie, burgerluchtvaart, scheepvaart en douane te zullen nakomen.

Na een bijeenkomst van JLG-deskundigen werd op 1 februari bekendgemaakt dat er overeenstemming was bereikt over het gemeenschappelijke opstellen van Hongkongs overgangsbegroting voor 1997-'98, de laatste begroting onder Brits gezag. Patten ontkende later dat er een akkoord was bereikt en zei dat er gewerkt werd aan een begroting die beantwoordde aan de behoeften van Hongkong en zijn economie.

Ontmoeting Chinese en Britse premiers

Aan de vooravond van de Azië-Europa-Top (ASEM), die op 1 maart zou beginnen (zie hierboven onder ALGEMEEN), hadden de Britse premier John Major en de Chinese premier Li Peng op 29 februari in de Thaise hoofdstad Bangkok een ontmoeting, waarop vooral werd gesproken over kwesties die te maken hadden met de soevereiniteitsoverdracht van Hongkong door Groot-Brittannië aan China.

Premier Major zei naderhand dat hij de verzekering had gekregen van Li Peng dat de toekomstige Speciale Bestuursregio Hongkong (SAR) ,,een hoge mate van autonomie" zou behouden en dat China na 1997 geen eigen functionarissen zou sturen om de SAR te besturen of extra belastinginkomsten zou heffen. Terwijl Li Peng in het ongewisse liet wanneer de voorzitter van de SAR, die gouverneur Chris Patten zou opvolgen, benoemd zou worden, zei hij wel dat het iemand zou worden ,,die aanvaardbaar (was) voor de inwoners van de kolonie". Hij gaf echter geen garanties voor de belangrijke kwesties van de Bill of Rights en de toekomst van de nu democratisch gekozen Legco.

China had een nieuwsverbod ingesteld op de eerste bijeenkomst in Beijing op 14 februari van de uitvoerende commissie van het, door China gesteunde, Voorbereidend Comité ten behoeve van de SAR. Een van de taken van deze commissie was het kiezen van een gouverneur.

De South China Morning Post van 17 februari berichtte over een interview dat gouverneur Patten aan de Britse Daily Telegraph had toegestaan waarin hij zei dat de vertegenwoordigers van de Hongkongse zakenelite hun stem moesten laten horen in het Voorbereidend Werkcomité (PWC) om de belangen van de gewone man te verdedigen in plaats van hun toekomstige zakeninteresses. Ook had hij kritiek op de Chinese gewoonte om te praten met de leiders van de zakenwereld en niet met de gekozen politici van Hongkong. Op 4 maart had hij opgeroepen tot ren .,partnerschap" tussen de regering van Hongkong, het PWC en de Legco.

Zhou Nan, de belangrijkste vertegenwoordiger van China in Hongkong, zei op 29 februari te hopen dat Groot-Brittannië zijn verplichtingen zou nakomen en ,,volledig (zou) samenwerken (...) en niet nog meer moeilijkheden (zou) veroorzaken voor de soepele overgang van Hongkong".

China maakt bekend Legco te willen opheffen

Eind maart kwamen de Chinees-Britse betrekkingen ten aanzien van Hongkong onder druk te staan, toen China zijn jongste plannen voor de toekomst van Hongkong bekendmaakte.

Op 24 maart besloot het Voorbereidend Comité met 149 stemmen vóór en één stem tegen de gekozen Wetgevende Raad (Legco) na de overdracht te vervangen door de voorlopige raad. Hierin mochten leden van de Democratic Party (DP), die de Legco-verkiezingen van 1995 hadden gewonnen (zie pag. 73/1 e.v.-'96), en Frederick Fung van de Beijing-gezinde Vereniging voor Levensonderhoud van het Volk, geen zitting hebben. Fung had als enige tegen de opheffing van de Legco gestemd, omdat hij daarvoor naar verluidt geen reden zag. China vergrootte de druk met de mededeling dat de Hongkongse begroting voor 1997-'98 niet ter goedkeuring zou mogen worden voorgelegd aan de Legco, aangezien besloten was deze op te heffen.

Teneinde de ongerustheid onder de inwoners van Hongkong weg te nemen deden Groot-Brittannië en de Verenigde Staten een beroep op China zich te houden aan eerdere beloften met betrekking tot de autonomie van Hongkong. Gouverneur Chris Patten zei dat China had besloten om een in vrijheid gekozen parlement ,,te ontmantelen", en DP-leiders verklaarden dat de DP in de gerechtshoven en desnoods in de straten zou strijden voor het voortbestaan van de Legco na 1997.

Chen Ziying, onderdirecteur van het Bureau voor Aangelegenheden betref-

fende Hongkong en Macao, maakte op 26 maart bekend dat hoge I-Iongkongse overheidsfunctionarissen die na de overdracht van Hongkong in juli 1997 in dienst zouden blijven, een loyaliteitsverklaring aan het nieuwe voorlopige parlement moesten afleggen.

Dit besluit werd uitgelegd als een Chinese stap om het bestuur van Patten verder te marginaliseren. China-gezinde politici beklemtoonden dat erkenning van de voorlopige raad niet betekende dat overheidsfunctionarissen hun standpunten met hetrekking tot het nieuwe orgaan kenbaar hoefden te maken noch openlijk hun loyaliteit eraan moesten betuigen. Vanuit het China-gezinde kamp werd echter ook kritiek geleverd op het besluit en Chief Secreta Anson Chan. de gedoodverfde kandidaat voor het gouverneurschap van de SAR na 1997, beklemtoonde de noodzaak van continuïteit en drong er bij China op aan niets te ondernemen wat het moreel van het overheidspersoneel zou schaden.

Britse belofte om geen visum voor inwoners van Hongkongin *te* voeren

Tijdens zijn bezoek op 2-4 maart beloofde de Britse premier John Major dat inwoners van Hongkong na de souvereiniteitsoverdracht in 1997 zonder visum Groot-Brittannië mochten binnenkomen. Dit werd gezien als een gebaar om vertrouwen te wekken.

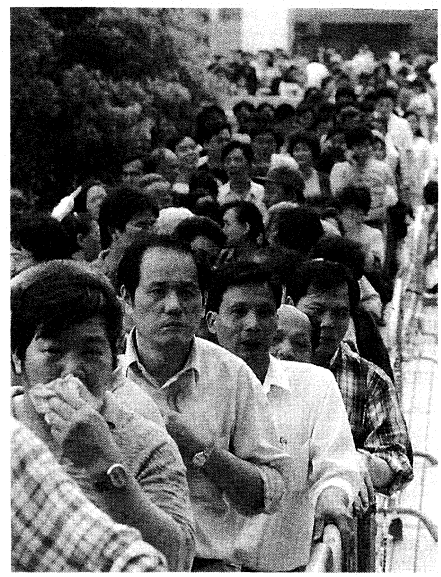
Major zei dat de Legco en de Bill of Rights moesten worden gehandhaafd na 1997 en waarschuwde China dat Groot-Brittannië .,elk rechtsmiddel zou aangrijpen of andere beschikbare wegen zou bewandelen". als China zich niet hield aan de Chinees-Britse Gezamenlijke Verklaring van 1984 (zie pag. 625/1 e.v.-'84).

Dankzij deze nieuwe regeling zouden na 30 juni 1997 2,4 mln Hongkong-Chinezen zonder Britse reisdocumenten Groot-Brittannië kunnen bezoeken voor maximaal zes maanden, zonder dat er een beperking werd gesteld aan het aantal bezoeken. Zij mochten echter niet werken, studeren of een beroep doen op de sociale zekerheid. Major beloofde ook ,,garantie"-rechten aan ongeveer 7.000 Indiërs en Pakistani's die in Hongkong woonden en na 1997 formeel statenloos zouden worden, als zij onder druk zouden worden gezet om Hongkong ie verlaten. Op 15 maart werd bericht dat beide bevolkingsgroepen voorzichtig reageerden op een Chinese belofte dat hen na 1997 het SAR-burgerschap zou worden verleend. Major bood geen oplossing voor de benarde positie van ongeveer 19.000 Vietnamese bootvluchtelingen die werden vastgehouden in interneringskampen.

De maatregel kwam niet tegemoet aan Hongkongse eisen dat de 3,5 mln houders van een paspoort voor Britse overzeese onderdanen (British Dependent Territories Citizenship, BDTC), waaraan beperkterechten waren verbonden, volledige verblijfsrechten voor Groot-Brittannië zouden krijgen (zie pag. 74/1-'96). DP-leider Martin Lee stelde de regeling op prijs, maar verweet premier Major dat hij ,,geen enkele vooruitgang" had geboekt met betrekking tot de instandhouding van de democratie en de mensenrechten tijdens zijn ontmoeting eind februari met de Chinese premier Li Peng (zie boven). Hij beweerde dat de Britse belangen voornamelijk gericht bleven op toekomstige handel met China.



De Britse premier John Major (r) ontmoet op 4 maart 1996 inwoners van Hongkong bij zijn bezoek aan een groot winkelcentrum.



Inwoners van Hongkong staan op 31 maart 1996 in de rij voor de aanvraag van de BDTC-status.

Ongeveer 52.900 personen dienden op het allerlaatste moment een aanvraag in voor de BDTC-status, waarvoor de termijn op 31 maart zou sluiten.

(Vor.ber.pag. 73/1 e.v.-1996)

JAPAN

KWESTIES ROND OKINAWA

Op 6 december 1995 gaf premier Murayama het ministerie van justitie opdracht gerechtelijke stappen te ondernemen tegen gouverneur Masahide Ota van Okinawa. Het besluit kwam, nadat Ota op 4 december een bevel van Murayama om de huurcontracten voor de Amerikaanse militaire bases op Okinawa eindelijk te verlengen, naast zich had neergelegd. Ota had dit in september geweigerd, na een opleving van anti-Amerikaanse gevoelens, toen drie Amerikaanse militairen ervan werden beschuldigd een 12-jarig meisje te hebbenverkracht (zie pag. 81/2 e.v.-'96).

Het proces tegen de drie Amerikaanse militairen (zie pag. 82/3 e.v.-'96) werd in december voortgezet, waarbij één van de verdachten beweerde dat hij door de Amerikaanse militaire politie onder druk was gezet om een bekentenis af te leggen. Ondertussen besloten Op 21 december vertegenwoordigers van de Verenigde Staten en Japan in een

poging om de boosheid van de plaatselijke bevolking weg te nemen, het omvangrijke deel van Okinawa's grondgebied dat op dat moment bij het Amerikaanse leger in gebruik was, met 2 procent te reduceren.

Nieuwe anti-Amerikaanse protesten

Op 12 februari 1996 werd er op Okinawa opnieuw een protestbijeenkomst gehouden tegen de Amerikaanse aanwezigheid. De bijeenkomst was tevens bedoeld om steun te betuigen aan de gouverneur van Okinawa Masahide Ota, die verwikkeld was in een juridisch conflict met de regering in Tokio. omdat hij weigerde de pachtovereenkomst van de Amerikaanse bases te verlengen (zie pag. 82/3-'96 en boven). De stemming onder de bevolking was ook verder beïnvloed door de uitspraak van de rechtbank van Naha op 29 januari in een andere zaak: een Amerikaanse marinier werd tot elf jaar cel veroordeeld omdat hij zijn Japanse vriendin in 1993 met hamerslagen om het leven had gebracht.

Vonnissen in verkrachtingsproces. Rechterlijke uitspraak over huurcontracten Amerikaanse militaire bases

De drie Amerikaanse militairen werden op 7 maart tot gevangenisstraffen veroordeeld op beschuldiging van ontvoering en verkrachting in september 1995 van een 12-jarig meisje op het eiland Okinawa.

Rechter Shinei Nagamine van de districtsrechtbank in Naha veroordeelde de 23-jarige matroos 1e klas Marcus Gill en de 22-jarige marinier Rodrico Harp elk tot zeven jaar en de 21-jarige marinier Kendrick Ledet tot 6,5 jaar gevangenisstraf.

De verkrachting, waarvoor de openbare aanklager 10 jaar had geëist, werd door de rechter omschreven als een ,,wrede, verwaande daad, die voorbijging aan de mensenrechten van het slachtoffer". Familieleden van de drie hadden de familie van het slachtoffer $ 9000 betaald en nog eens $ 6000 als schadeloosstelling aangeboden, maar dit was afgewezen.

Het voorval had ernstige schade toegebracht aan het vertrouwen dat de bevolking had in de defensieovereenkomst tussen Japan en de VS, in het kader waarvan een aanzienlijke Amerikaanse troepenmacht op Okinawa was gestationeerd.

De gouverneur van Okinawa, Masahide Ota, die weigerde commentaar te geven op de vonnissen, herhaalde zijn opvatting dat het noodzakelijk was de bilaterale defensieovereenkomst te herzien en de wettelijke status van de Amerikaanse troepen, die in Japan gelegerd waren, opnieuw te onderzoeken.

Hiertoe had Ota geweigerd de verlenging van de huurovereenkomsten voor de Amerikaanse bases te tekenen, en had hij het laten aankomen op juridische stappen door de regering in Tokio. Terwijl in het verleden een aantal van de talloze kleine grondeigenaren, van wie land was gehuurd, had geweigerd huurcontracten met het Amerikaanse leger te tekenen, waren hun protesten omzeild door de gouverneur van het eiland die van zijn positie gebruik maakte om in hun plaats te tekenen. De nog niet eerder voorgekomen weigering van gouverneu Ota om deze praktijk voort te zetten, maakte een einde aan deze optie en betekende ook, met de eerste te verlopen huurovereenkomst op 31 maart in het vooruitzicht, een lastig probleem voor de regering in Tokio.

De verhoren in verband met de gerechtelijke stappen van de regering tegen Ota's standpunt, werden op 11 maart in het kantoor van het Hooggerechtshof van Fukuoka in Naha afgerond, en op 25 maart volgde er een uitspraak waarbij Ota werd gesommeerd om de huurcontracten binnen drie dagen te tekenen. Mocht deze blijven bij zijn weigering, zou het, aldus het Hof, gewettigd zijn indien premier Hashimoto tekende namens de gouverneur.

Toen Ota weigerde gehoor te geven aan de uitspraak, begon de regering op 28 maart de noodzakelijke maatregelen te nemen om het vonnis van de rechtbank tenuitvoer te brengen. Het werd evenwel goedgevonden dat de formaliteiten van deze ingewikkelde procedure niet voor 31 maart konden zijn afgerond; op dat tijdstip zou de uacht van een stuk land ter grootte van 230 vierkante kilometer, dat eigendom van Shoichi Chibana was, aflopen. Chibana behoorde tot de 440 landeigenaren wier bezit deel uitmaakte van een Amerikaanse basis voor militaire verbindingen. Bij het naderen van de uiterste datum werd oproerpolitie opgesteld rond de basis en een omheining ter beveiliging opgericht.

Op 31 maart waren er protestdemonstraties op Okinawa. in Tokio en vele andere Japanse steden, waaraan vele tienduizenden deelnamen. De dag erna, toen de bezetting van Chibana's land door de Amerikanen formeel onwettig werd, ging gouverneur Ota officieel in beroep bij het Opperste Gerechtshof om het vonnis van de rechtbank in Fukuoka teniet te doen.

OUD-MINISTER GEARRESTEERD

Op 6 december 1993 maakte het zich voortslepende schandaal rond de Tokyo Kyowa Kredietinstelling en de Anzen Kredietbank, die beide in 1994 over de kop waren gegaan (zie pag. 359/2-'95) een nieuw slachtoffer, toen oud-minister van arbeid Toshio Yamaguchi werd gearresteerd, omdat hij zijn invloed zou hebben aangewend om illegale leningen van de kredietinstellingen aan bedrijven van familieleden tot stand te brengen. De immuniteit tegen rechtsvervolging die Yamaguchi als onafhankelijk parlementslid genoot, werd door de Diet opgeheven en op 27 december werd hij officieelin staat van beschuldiging gesteld.

MAATREGELEN TEGEN AUN SHINRIKYO-SEKTE

Op 8 december gaf de Diet zijn goedkeuring aan een omstreden amendement waarbij de Wet Inzake Religieuze Genootschappen uit 1931 werd aangescherpt. Volgens de regering was dit amendement noodzakelijk om de autoriteiten de bevoegdheid te geven meer controle uit te oefenen op religieuze sekten zoals Aum Shinrikyo, de beweging die verantwoordelijk werd geacht voor de aanslag met het zenuwgas sarin in de metro van Tokio in maart 1995. Oppositiepartij Shinshinto, die werd gesteund door de Boeddhistische organisatie Soka Gakkai. was tegen het amendement, omdat hierdoor de godsdienstvrijheid werd aangetast.

Op 11 december bekenden twee leden van de Aum Shinrikyo-sekte schuldig te zijn aan moord en poging tot moord in verband met de sarin-aanslag in Tokio. Bij het eerste verhoor van degenen die het gas haddenlaten ontsnappen, gaven de twee toe verantwoordelijk te zijn voor de aanslag en beweerden te hebben gehandeld in opdracht van sekteleider Shoko Asahara.

De sekte werd een nieuwe slag toegebracht. toen haar beroep tegen een in oktober uitgevaardigd bevel tot ontbinding (zie pag. 75/3-'96) op 19 december werd verworpen door het Hooggerechtshof van Tokio. De volgende dag werd een curator benoemd om beslag te leggen op de activa van de sekte.

Eerste vonnissen tegen de sekte

Het eerste proces tegen diegenen die betrokken waren bij de Aum Shinrikyosekte werd op 27 maart 1996 beëindigd. Seiji Tashita werd veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf voor het helpen vervaardigen van het zenuwgas sarin, dat in maart 1995 werd verspreid in de metro van Tokio en aan elf mensen het leven kostte.

De dag erna verklaarde de districtsrechtbank

in Tokio de Aum-sekte formeel bankroet; hiermee werd de laatste hindernis uit de weg geruimd om de sekte volgens de wet te Kunnen ontbinden.

ONGELUK IN KERNREACTOR

Op 10 december werd bekendgemaakt dat twee dagen eerder de experimentele snelle kweekreactor in Monju was gesloten na een ongeluk waarbij 2 à 3 ton niet-radioactief vloeibaar natrium uit het belangrijkste koelsysteem was weggelekt. Tijdens een spoedvergadering van de Nucleaire Veiligheidscommissie werd het incident ,,zeer ernstig" genoemd en werd bekendgemaakt dat er een diepgaand onderzoek naar het ongeluk zou worden ingesteld.

Het Monju-project. dat alom werd bekritiseerd als duur en onnodig, was in augustus van start gegaan. Het lek werd ontdekt vlak voordat de reactor zou proefdraaien, voordat hij in juni 1996 volledig in bedrijf zou worden genomen.

Poging om ongeluk met kernreactor in de doofpot te stoppen

In januari 1996 werd onthuld dat functionarissen van het staatsbedrijf voor de Ontwikkeling van Kernreactoren en Kernbrandstof (Power Reactor and Nuclear Fuel Development, PNC), die de leiding hadden over de kerncentrale in Monju, na het ongeluk geprobeerd hadden de zaak in de doofpot te stoppen.

De betrokken functionarissen waren in december overgeplaatst. nadat zij hadden toegegeven videobanden met opnamen van de schade te hebben achtergehouden. De man die verantwoordelijk was voor deze onthulling. Shigeo Nishimura, een PNC-functionaris, pleegde op 13 januari zelfmoord. kort nadat het nieuws van de poging om het ongeluk in de doofpot te stoppen, was bekendgemaakt. Alvorens zich van een acht verdiepingen tellend hotel naar beneden te storten schreef Nishimura een briefje waarin hij zijn verontschuldigingen aanbood voor de schande die hij over zijn werkgevers had gebracht.

REDDINGSPLAN VOOR IN MOEILIJKHEDEN VERKERENDE HYPOTHEEKBANKEN GOEDGEKEURD

Op 19 december maakte de regering een einde aan maanden van onzekerheid door haar goedkeuring te geven aan een plan om zeven insolvente hypotheekbanken over te nemen, waarmee tenminste $ 680 rnrd aan overheidsgelden was gemoeid ($ 1 = 100,5 yen op 22 december 1995). Premier Tomiichi Murayama maakte dit besluit bekend tijdens een persconferentie. Hij gaf toe dat het plan op weerstand zou stuiten, maar beklemtoonde dat het noodzakelijk was

De eerste fase van het reddingsplan behelsde de afschrijving van oninbare vorderingeri van de hypotheekbanken die in totaal 6.415 mrd yen bedroegen. De banken die verantwoordelijk waren voor de oprichting van de hypotheekbanken. moesten oninbare vorderingen oplopend tot 3.500 mrd yen afschrijven. Andere krediteurenbanken zouden bijna de helft van hun totale vorderingen van 1.700 rnrd yen kwijtraken en landbouwkredietinstellingen moesten 1170 mrd yen opofferen van hun totale vorderingen van 5.500 inrd yen. Maar deze laatste groep ging alleen akkoord met ren verlies van 530 mrd yen. waardoor overheidsgelden moesten worden gebruikt om het tekort aan te zuiveren. De tweede fase van het reddingsplan behelsde de overdracht van 7.000 mrd yen aan mogelijk invorderbare schulden aan een nieuw op te richten instantie naar het voorbeeld van de Amerikaanse Resolution Trust Corporation (zie pag. 80/1 e.v.-'96).

Op 29 december diende de hoogste ambtenaar op het ministerie van financiën, onderminister van financiën Kyosuke Shinozawa, zijn ontslag in. Dit werd beschouwd als een poging om de vele boze reacties van de bevolking op het plan de kop in te drukken. Zijn aftreden, amper zeven maanden na zijn benoeming. vormde een uniek gebaar van berouw over Japans recente reeks financiële schandalen die aan 's lands machtigste ministerie werden toegeschreven.

Reddingsplan voorgelegdaan parlement

Het behoorde tot een van de eerste taken van de nieuwe minister van financiën Wataru Kubo (zie onder) om het omstreden reddingsplan voor hypotheekbanken door de Diet te loodsen, ondanks het hardnekkige verzet van Shinshinto. Het plan werd formeel ingediend, maar het eerste parlementair debat erover werd op 30 januari 1996 verstoord door Shinshinto, die haar verzet tot uitdrukking bracht door de zitting te boycotten.

In het plan werd $ 685 mrd aan overheidsgelden ($ 1 = 106,68 yen op 2 februari 1996) uitgetrokken voor de overname van zeven hypotheekbanken. die hun financiële verplichtingen niet hadden kunnen nakomen als gevolg van oninbare vorderingen en de instorting van de onroerend-goedmarkt.

De maatregel, die al zeer impopulair was, lokte opnieuw kritiek uit, toen de regering op 27 januari besloot de werkingssfeer ervan te vergroten door overheidsgeld toe te zeggen om de helft van de (nog vast te stellen) lange-termijnverliezen aan te zuiveren die het gevolg waren van de liquidatie van de zeven banken. De omvang van de extra verliezen hing af van de eventuele opbrengstwaarde van activa en zakelijke onderpanden van de banken en economische variabelen zoals de grond- en onroerend-goedprijzen. Het ministerie van financiën schatte dat deze maatregel extra overheidsuitgaven van 600 mrd yen zou inhouden, hoewel volgens de meeste onafhankelijke economen dit bedrag veel hoger zou uitvallen.

Oppositie tegen begroting

Het omstreden reddingsplan van het kabinet om voor $ 685 mrd aan overheidsgeld uit te trekken voor in moeilijkheden verkerende hypotheekbanken. leidde op 4 maart tot een politieke blokkade van de oppositie. Leden van de belangrijkste oppositiepartij Shinshinto begonnen de zaken van de begrotingscommissie van het Huis van Afgevaardigden voor onbepaalde tijd te blokkeren om het in stemming brengen van de fiscale begroting voor 1996 te voorkomen, waarvan de toewijzing van overheidsgelden aan de reddingsoperatie onderdeel uitmaakte.

De regering trachtte de oppositie wind uit de zeilen te nemen en de wijdverspreide irritatie over het plan af te zwakken door op 5 maart bekend te maken dat het aandeel in de reddingsoperatie van kredietbanken en landbouwkredietinstellingen die schadeclaims tegen de hypotheekbanken hadden lopen, zou worden vergroot (zie boven). Het initiatief behelsde de hervorming van de banken en landbouwbedrijven in die zin dat, voor de komende zeven jaar, de eerstgenoemden $ 5 mrd extra belasting en de laatste $ 1,8 rnrd belasting zou betalen. Dit bedrag aan extra belasting evenaarde dat van de overheidskosten van de reddingsoperatie, waardoor de regering de kans kreeg om te verzekeren dat, feitelijk, ,,de bevolking geen enkele last zal dragen".

Het plan werd echter door Shinshinto verworpen met als argument dat het een poging was om diegenen die zich hadden uitgesproken tegen het gebruik van overheidsgeld voor de reddingsoperatie te misleiden. Derhalve weigerde de oppositie de blokkade op te heffen en verwierp zij het verzoek van de regering om de commissie te laten doorgaan met haar werk in afwachting van een regeling van het geschil via onderhandelingen.

Naast het behalen van politieke winst die lag besloten in de grote weerzin onder de bevolking tegen de reddingsoperatie, had de blokkade de bedoeling om de verdeeldheid tussen de drie coalitiepartners, - de Liberaal Democratische Partij (LDP),de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDJP) en Sakigake -

aan te wakkeren en de opsplitsingen binnen de LDP zelf duidelijk te doen uitkomen. Dit werd vooral duidelijk door de door Shinshinto extra gestelde voorwaarde dat de (blokkade-) campagne niet zou worden stopgezet voordat LDP-secretaris-generaal Koichi Kato voor de Diet zou ingaan op beschuldigingen dat hij onwettige politieke schenkingen zou hebben geaccepteerd.

Er werd beweerd dat Kato in 1990 voor $ 100.000,00 aan niet aangegeven donaties had ontvangen van de firma Kyowa Corp., een inmiddels niet meer bestaand bedrijf in stalen raamwerken, waarvan onthuld was dat het steekpenningen had gegeven aan de LDP (zie pag. 426/3-'92). In de beschuldiging, die afkomstig was van het vroegere hoofd van een van zijn groepen aanhangers, werd de indruk gewekt dat Kato het geld ontvangen had van de toenmalige vice-president van Kyowa, Goro Moriguchi, als bijdrage aan het verkiezingsfonds. In antw-oord op de beschuldigingen van Shinshinto antwoordde Kato dat hij zich de ontmoeting niet kon herinneren en dat hij geloofde dat de beschuldiging door politieke motieven was ingegeven.

De kwestie had een ontwrichtende uitwerking op de LDP in de zin dat er diepe verdeeldheid ontstond binnen de partij tussen diegenen die, zoals Kato, voorstander waren van het nieuwe meerpartijensysteem in Japan, en de oude garde die het hervormingsproces teniet wilden doen en terugkeren naar het systeem dat de partij jaren van onafgebroken regeringsmacht had gewaarborgd in samenwerking met de bureaucratie en het grote zakenleven. Bovendien was Kato verantwoordelijk voor de dagelijkse bestuurlijke gang van zaken van de partij, en vervulde hij een sleutelrol bij het bijeenhouden van de drie-partijen-coalitie. Het werd algemeen aangenomen dat de poging van Shinshinto om Kato te treffen voor een deel het verlangen van de partij aangaf om bij de eerste de beste gelegenheid op algemene verkiezingen aan te sturen, terwijl de regering de nadelige gevolgen bleef ondervinden van de impopulariteit in verband met het reddingsplan.

Tussentijdse verkiezing in Gifu. Blokkade door oppositie beëindigd

De regering stond, met het oog op de voortdurende begrotingscrisis, een zware test van haar populariteit te wachten bij de tussentijdse verkiezing voor het Huis van Raadsheren in de prefectuur Gifu op 24 maart. Het was de eerste landelijke verkiezingstoets voor de regering sedert Ryutaro Hashimoto het premierschap had aanvaard (zie onder), en werd beschouwd als een belangrijke indicatie voor de mate waarin de bevolking zich afkeerde van het reddingsplan voor de hypotheekbanken, en sympathiseerde met de blokkade door Shinshinto.

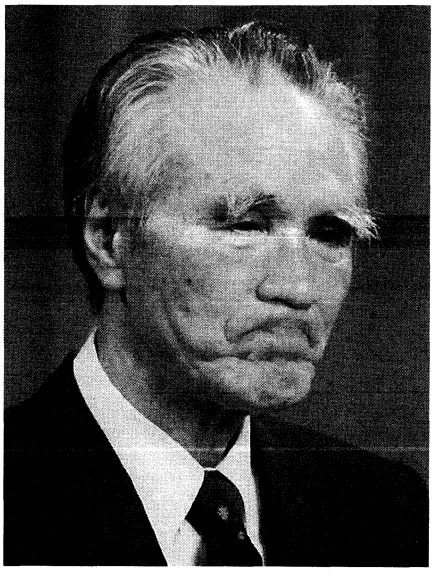
Uiteindelijk boekte de regeringskandidaat, Tsuyako Ono, met 398.801 stemmen tegen resp. 227.757 en 162.597 een overtuigende overwinning op de kandidaten van Shinshinto en de Japanse Communistische Pal-tij (JCP). De LDP beweerde onmiddellijk dat de overwinning van haar kandidaat de goedkeuring van het reddingsplan door de kiezers bevestigde. Maar Ono had ook geprofiteerd van het feit dat Gifu lang een LDP-bolwerk was geweest, en dat de tussentijdse verkiezing een gevolg was geweest van de dood van haar man. Desalniettemin boekte Shinshinto een teleurstellend resultaat, en uit het feit dat de JCP driemaal zoveel stemmen verwierf als bij de verkiezingen voor het Hogerhuis in 1995 in de prefectuur, viel af te leiden dat er sprake was van grote ontevredenheid bij de kiezer over de blokkade.

Op 23 maart stemde Shinshinto dan ook in met beëindiging van de blokkade na een in vage bewoordingen gesteld compromis met de regering te hebben gesloten over het voortzetten van het debat over de fiscale begroting '96. De volgende dag werden 21 wetten aangenomen door het Huis van Afgevaardigden, en op 27 maart gaf het Lagerhuis zijn goedkeuring aan een noodbegroting voor 50 dagen, die voorzag in de lopende uitgaven van de regering, maar geen fondsen bestemde voor nieuwe projecten, waaronder het reddingsplan.

Omdat het compromis erin voorzag dat over de begroting voor 1996 een grondig debat zou worden gevoerd en dat men, indien geconfronteerd met Shinshinto's oppositie, de begroting niet door het parlement zou jagen, bleef het onduidelijk of de regering bereid was enige werkelijke concessies te doen inzake het reddingsplan. Ofschoon er in het compromis tevens van werd uitgegaan dat de begrotingscommissie serieus verzoeken zou ,,overwegen en bespreken" om onbekende individuen ertoe te verplichten om voor de Diet onder ede te getuigen - wat algemeen werd gezien als een verwijzing naar de oppositionele eis om Kato te laten getuigen - was het allerminst zeker dat de LDP-secretaris-generaal gedwongen zou worden te getuigen.

NIEUWE PREMIER BENOEMD. NIEUWE REGERING

Op 11 januari 1996 werd de leider van de Liberaal-Democratische Partij (LDP),



De aftredend premier Tomiichi Murayama op een persconferentie in Tokio op 5 januari 1996.

Ryutaro Hashimoto, door de Diet gekozen tot premier. Hij werd de opvolger van Tomiichi Murayama, de voorzitter van de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ), die op 5 januari zijn aftreden had bekendgemaakt. Hoewel door Hashimoto's benoeming de leiding over het land in handen kwam van de LDP, de grootste partner in de uit drie partijen bestaande regeringscoalitie, bleven de kleinere coalitiepartners, de SDPJ en Sakigake, in de regering.

De 71-jarige Murayama, die anderhalf jaar aan het hoofd van de coalitie had gestaan, verklaarde dat het tijd was ,,andere mensen in de regering op te nemen en een nieuwe start te maken in het nieuwe jaar" . Hij gaf voorts toe dat hij tijdens zijn premierschap zijn best had gedaan, maar ,,ik heb boven de grenzen van mijn kunnen gewerkt". Na deze onverwachte bekendmaking hadden vooraanstaande leden van de coalitie op 8 januari de 58-jarige Hashimoto, die tot dan toe minister van internationale handel en industrie was geweest, aanvaard als opvolger van Murayama.

Hashimoto, die bekend stond als een aanhanger van het traditionele Japanse politieke systeem, waarin de regering nauw samenwerkte met ambtenaren en topfiguren uit het bedrijfsleven, was gekant tegen het merendeel van de hervormingen en dereguleringsmaatregelen die de oppositionele Shinshinto bepleitte. Hij had ook de naam een nationalist te zijn en had in Japan een zekere reputatie verworven door tijdens de handelsbesprekingen met de Verenigde Staten halverwege 1995 niet te zwichten voor Amerikaanse druk (zie pag. 648/3 e.v.-'95).

Terwijl van Hashimoto bekend was dat

hij voorstander was van vervroegde verkiezingen (volgens de grondwet hoefden vóór niedio 1997 geen verkiezingen te worden gehouden), waren de twee partners van de LDP hier mordicus tegen, omdat uit opiniepeilingen zou blijken dat, in geval van verkiezingen, beide partijen zware verliezen zouden lijden. Daarom werd tijdens de bijeenkomst van de coalitieleiders in ruil voor steun aan de probleemloze opvolging van Hashimoto tegemoet gekomen aan de wens van de SDPJ en Sakigake dat er pas verkiezingen zouden worden uitgeschreven, als zij meer tijd hadden gekregen om zich te hergroeperen en hun populariteit te vergroten.

Tijdens de vergadering werd ook een aantal politieke doelstellingen goedgekeurd. Deze behelsden vermindering van de Amerikaanse troepensterkte in Japan met handhaving van de bestaande veiligheidsregelingen tussen beide landen, het streven naar een permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad, maatregelen om de financiële structuur van Japan te verbeteren teneinde corruutie en de toename van oninbare vorderingen tegen te gaan. en normalisering van de betrekkingen met Noord-Korea.

Tijdens een bijzonder zitting van de Diet op 11 januari, werd Hashimoto formeel gekozen met 288 stemmen van het 511 leden tellende Lagerhuis. Ichiro Ozawa, de Shinshinto-leider, kreeg 167 stemmen. Hoewel Ozawa ook conservatief was, had hij zijn partij opgericht op basis van een programma waarin naar hervormingen werd gestreefd. In december 1995 had hij officieel het leiderschap van de partij overgenomen (zie onder). Deze gebeurtenis werd, evenals de opkomst van Hashimoto, algemeen beschouwd als een belangrijke stap in de laatste fase van de politieke hergroepering, die sinds 1993 gaande was. Met de volgende verkiezingen in het verschiet hadden de politieke verhoudingen de vorm aangenomen van een directe confrontatie tussen de LDP en Shinshinto, die beide een duidelijk omlijnde politiek hadden en beide een leider hadden die werd beschouwd als één van de bekwaamste en meest vooraanstaande Japanse politici.



Shinshinto-leider Ichiro Ozawa uit op 5 januari 1996 kritiek op het plan van de regeringscoalitie om Hashimoto tot premier te kiezen.

Samenstelling kabinet

Op 11 januari maakte Hashimoto zijn nieuwe kabinet bekend. Het telde twaalf leden van de LDP. zes van de SDPJ, twee van Sakigake en één niet-partijgebonden lid. Het kabinet was als volgt samengesteld:

premier - Ryutaro Hashimoto (LDP)"; vicepremier, financiën - Wataru Kubo (SDPJ)*: justitie - mevr. Ritsuko Nagao (onafh.)*; buitenlandse zaken - Yukihiko Ikeda (LDP)*; onderwijs - Mikio Okuda (LDP)*; gezondheidszorg en welzijn - Naoto Kan (Sakigake)*; landbouw, bosbouw, visserij - Ichizo Ohara (LDP)*; internationale handel en industrie - Shunpei Tsukahara (LDP)*; transport - Yoshiyuki Kamei (LDP)*; PTT - Ichiro Hino (SDPJ)*; arbeid - Takanobu Nagai (SDPJ)": bouwnijverheid - Eiichi Nakao (LDP)*; binnenlandse zaken - Hiroyuki Kurata (LDP)*.

Staatsministers: Hoofdsecretaris van het kabinet - Seiroku Kajiyama (LDP)*; directeur-generaal bureau management en coördinatie - Sekisuke Nakanishi (SDPJ)*; directeur-generaal bureaux ontwikkeling van Hokkaido en Okinawa - Saburo Okabe (LDP)*; directeur-generaal defensiebureau - Hideo Usui (LDP)"; directeur-generaal bureau economische planning - Shusei Tanaka (Sakigake)*; directeur-generaal bureau wetenschap en technologie - Hidenao Nakagawa (LDP)*; directeur-generaal milieubureau - Sukio Iwatare (SDPJ)*; directeur-generaal bureau nationale grondzaken - Kazumi Suzuki (SDPJ)"

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Zoals was verwacht, gingen de meeste van de belangrijkere ministersposten naar LDP-leden. De nieuwe minister van buitenlandse zaken Yukuhiko Ikeda was een gewezen ambtenaar op het ministerie van financiën, die na in de politiek te zijn gegaan directeur-generaal van het defensiebureau was geweest. De nieuwe hoofdsecretaris van het kabinet Seiroku Kajiyama had in 1990 opschudding veroorzaakt, toen hij vlak na zijn benoeming tot minister van justitie beledigende opmerkingen maakte over de zwarte bevolking van de Verenigde Staten (ziepag. 130/1-'91).



De nieuwe premier van Japan. Ryutaro Hashimoto, tijdens zijn eerste persconferentie op 12 januari 1996.

Het kostte Hashimoto bijzonder veel moeite iemand te vinden voor de portefeuille van financiën, aangezien een aantal kandidaten de benoeming zou hebben geweigerd. Uiteindelijk werd deze functie aanvaard door Wataru Kubo, secretaris-generaal van de SDPJ. Het feit dat deze post werd toebedeeld aan een voormalige leraar, die geen enkele bestuurservaring had en lid was van een kleinere coalitiepartner. bewees hoezeer de aanhoudende malaise waarin de Japanse economie verkeerde, en de controverse over het reddingsplan voor hypotheekbanken (zie boven) de prestigieuze portefeuille had veranderd in een gifbeker.

De enige vrouw in het kabinet, Ritsuko Nagao, had carrière gemaakt als ambtenaar op het ministerie van gezondheidszorg. In 1992 had zij zich tevergeefs kandidaat gesteld voor een zetel in de Diet.

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 11 december 1995 maakte Toshiki Kaifu, de leider van Shinshinto, de belangrijkste Japanse oppositiepartij sinds haar oprichting in december 1994 (zie pag. 356/1-'95), bekend dat hij zich niet opnieuw kandidaat zou stellen voor het partijleiderschap. Zijn besluit kwam nadat de vice-voorzitter van Shinshinto, Tsutomu Hata, op 8 december had besloten te dingen naar het leiderschap van de partij. Eveneens op 11 december maakte Shinshinto-secreta-



De heide kandidaten voor het leiderschap van Shinshinto, Tsutomu Hata (l.) en Ichiro Ozawa (r.) tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 17 december 1995 in Tokio.

ris-generaal en invloedrijkste man binnen de partij, Ichiro Ozawa, bekend dat hij ook een gooi zou doen naar het leiderschap, waarvoor hij kon rekenen op de steun van Kaifu.

Ozawa was de architect van de recente radicale hergroepering in de Japanse politiek; hij had Shinshinto opgericht door een breed spectrum van oppositiepartijen te verenigen. Vanwege Kaifu's reputatie als eerlijk bestuurder en standvastige, integere persoon had hij diens verkiezing tot leider van de nieuwe partij gesteund, wat ten koste ging van zijn vroegere beschermeling Hata. Maar als secretaris-generaal was Ozawa enorm veel invloed blijven uitoefenen op de nieuwe partij.

Op 16 december werden de kandidaten officieel ingeschreven en in de daarop volgende verkiezingsstrijd werd krachtig campagne gevoerd, waarbij Ozawa beloofde zich in te zetten voor structurele hervormingen, economisch herstel en een agressievere oppositie tegen de coalitie die momenteel de regering vormde. De verkiezingen werden vastgesteld voor 26 december, waarbij het kiesrecht niet alleen was voorbehouden aan de 226 Shinshinto-parlementsleden en de 490.000 leden en geassocieerde leden, maar ook werd uitgebreid tot iedereen boven de achttien jaar die bereid was 1.000 yen (ongeveer $ 10) lidmaatschapsgeld te betalen.

Er werden bij de verkiezingen ongeveer 1,73 mln stemmen uitgebracht. Ozawa behaalde een verpletterende overwinning op Hata met 1,12 mln tegen 566.998 stemmen. Op 28 december werd Ozawa officieel tot partijleider benoemd. De dag daarop volgde de benoeming van Takashi Yonezawa tot secretaris-generaal.

Murayama herkozen als partijleider. Nieuwe naam SDPJ

Op 15 januari 1996 werd Tomiichi Murayama met overweldigende meerderheid herkozen als leider van de SDPJ. Hij versloeg hierbij zijn tegenstander Tadatoshi Akiba met 57.571 tegen 10.440 stemmen, Na de verkiezingen sprak Murayama nogmaals zijn steun uit voor opheffing van de SDPJ (zie pag. 79/1/2-'96) en haar omvorming tot een liberale partij die samen met Sakigake zou kunnen dingen naar de macht als alternatief voor de LDP en Shinshinto.

Op 19 januari werd tijdens een SDPJ-congres besloten de Japanse naam van de partij te wijzigen van Nippon Shakaito (Socialistische Partij van Japan) in Shakai Minshuto (Sociaal-Democratische Partij) in overeenstemming met de Engelse naam die al door de partij werd gebruikt. Voorts werd een nieuw partijprogramma goedgekeurd dat liberale doelstellingen en waarden bevatte in plaats van de onmiskenbaar linkse taal en stijl, waarvan de partij zich op papier was blijven bedienen, maar die zij had laten varen sinds zij aan de macht was gekomen. Murayama werd bevestigd als leider van de nieuwe partij, hoewel zijn titel veeleer ,,partijhoofd" was in plaats van leider. Lagerhuislid Kanju Sato, een voorstander van Murayama's plannen om een nieuwe liberale partij op te richten, werd gekozen tot secretaris-generaal van de partij.

Oprichting nieuwe politieke partij

Het in Japan aan de gang zijnde proces van politieke versplintering en hergroepering kreeg op 3 maart een vervolg met de oprichting in Tokio van een nieuwe socialistische partij door linkse SDJP-afvalligen. De Nieuwe Socialistische Partij (NSP)koos Osamu Yatabe, een lid van het Huis van Raadsheren, tot haar voorzitter en een collega uit het Hogerhuis, Tetsuo Yamaguchi, tot Secretaris-generaal.

De NSP zette een aantal politieke beleidspunten uit, waaronder haar verzet tegen het gebruik van overheidsgelden voor een reddingsplan voor hypotheekbanken (zie boven). Ze eiste eveneens de sluiting van de Amerikaanse bases op Okinawa en het afdanken van het nieuwe kiesstelsel; dit bepaalde de keuze van leden van het Huis van Afgevaardigden op basis van 300 kiesdistricten met afzonderliike zetels en 200 kandidaten, die gekozen waren van partijlijsten conform het aantal stemmen dat een partij had gekregen.

TUNNELRAMP

Op 10 februari stortte een tunnel aan de Hokkaido-snelweg in, waarbij 19 passagiers in een forensenbus en een autobestuurder om het leven kwamen.

Het ongeluk gebeurde toen een enorm rotsblok van ongeveer 50.000 ton losliet van een berg en een stuk van het dak wegsloeg van de 1.100 meter lange Toyohama-tunnel aan Nationale Snelweg 229. Herhaalde pogingen om het rotsblok te verwijderen met explosieven mislukten. Reddingswerkers moesten dag en nacht doorwerken bij temperaturen onder het vriespunt om bij de slachtoffers te komen. Dat lukte op 16 februari. maar alle slachtoffers bleken dood.

Na het ongeluk gelastte de regering veiligheidsinspecties van de vele tunnels in het land. Ook rezen er vragen over het verloop van de reddingsoperatie. Beweerd werd dat, net als bij de aardbeving in Kobe in 1995 (zie pag.357/3 e.v.-'95), de reddingsoperaties waren vertraagd door bureaucratische inefficiëntie en het ontbreken van centrale leiding. Het bleek dat de bouwer van de tunnel, de Hokkaido Ontwikkelingsmaatschappij, de reddingsoperatie in eerste instantie had geleid, en dat de gouverneur van Hokkaido pas na acht uur de hulp had ingeroepen van het leger. Het duurde drie dagen eer er deskundigen uit Tokio ter plekke waren.

VN-RAPPORT OVER ,,TROOSTMEISJES"

In een speciaal onderzoeksrapport van de Verenigde Naties, dat op 6 februari werd gepubliceerd, werd een beroep op Japan gedaan om de volledige wettelijke verantwoording op zich te nemen

voor de gedwongen recrutering van honderdduizenden ‚troostmeisjes' die als onbetaalde prostituees hun diensten moesten verlenen aan de Japanse soldaten tijdens de Tweede Wereldoorlog In het rapport werd ook aangedrongen op het instellen van een Japans oorlogstribunaal om de verantwoordelijken voor de gedwongen prostitutie van de troostmeisjes te vervolgen

Het rapport, dat was opgesteld door de speciale onderzoeker Kadhika Coornaraswamy, en was voorgelegd aan de VN-Mensenrechtencommissie, vormde de eerste scherpe veroordeling door de VN van de gedwongen prostitutie van de ,,troostmeisjes". Het was gebaseerd op getuigenissen en schriftelijk bewijsmateriaal uit Noord- en Zuid-Korea en Japan. In het rapport werd weliswaar erkend dat Japan in 1995 uit eigen beweging een fonds in het leven had geroepen om nog in leven zijnde troostmeisjes schadevergoeding te betalen (zie pag. 78/1-'96), maar volgens het rapport werd daarmee nog ,.niet tegemoet gekomen aan de eisen van de slachtoffers". Bovendien werd het feit dat het geld uit particuliere bronnen afkomstig was en niet van de staat. veroordeeld als ,.een duidelijk standpunt waarmee iedere wettelijke verantwoordelijkheid voor het gebeuren werd ontkend"

In het rapport werd de regering opgeroepen haar verontschuldigingen persoonlijk aan te bieden aan de nog in leven zijnde slachtoffers, te zorgen voor passende schadevergoeding, alle bewijsmateriaal rond de troostmeisjes openbaar te maken en de schoolboeken te herzien zodat de waarheid over deze kwestie erkend zou worden.

Het rapport bracht de Japanse autoriteiten vooral in verlegenheid omdat het Japans discrete campagne voor een permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad zou ondermijnen. Na de publicatie van het rapport liet premier Hashimoto meteen weten dat zijn land onveranderd vasthield aan het standpunt dat alle kwesties met betrekking tot de oorlog waren geregeld in het Vredesverdrag van San Francisco, dat (op 8 september 1951 was getekend en) op 28 april 1952 van kracht werd (een claim die in het rapport van Coomaraswamy werd bestreden); en dat er stappen zouden volgen om de beschuldigingen in het rapport te weerleggen.

PREMIER HASHIMOTO BEZOEKT VS. VOORBEREIDING OFFICIEEL BEZOEK PRESIDENT CLINTON AAN JAPAN

Op 9 februari werd bekendgemaakt dat premier Hashimoto een ongepland bezoek zou brengen aan de VS voor een informele ontmoeting met president Bill Clinton op 23 februari in Santa Monica in Californië. Het was Hashimoto's eerste ontmoeting met de Amerikaanse leider sinds hij in januari het premierschap had aanvaard. Het bezoek vond plaats minder dan twee maanden voor Clintons officiële bezoek aan Japan op 16-18 april.

De ontmoeting werd aangekondigd als een mogelijkheid voor de twee leiders om elkaar te leren kennen voor Clintons officiële bezoek. Sinds hij premier was, had Hashimoto zijn agressieve toon gematigd die kenmerkend was voor zijn houding als minister van handel tijdens de verhitte handelsbesprekingen in 1995 over de toegang van de VS tot de Japanse automarkt (zie pag. 646/1 e.v.-'95). Voorafgaand aan de ontmoeting verklaarde hij dat het de bedoeling was om ,,onswederzijds vertrouwen te versterken". Ook herhaalde hij dat een goede relatie van Japan met de VS tot haar grootste internationale belangen behoorde en dat de kern ervan werd gevormd door hun veiligheidsalliantie. Maar de betrekkingen waren de voorbije maanden gespannen geraakt door de rechtszaak tegen drie Amerikaanse militairen die waren beschuldigd van verkrachting van een twaalfjarig meisje in Okinawa.

De ontmoeting van een uur, die plaatsvond tussen twee optredens van Clinton in zijn campagne voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen van 1996. werden .,levendig" en ,,hartelijk" genoemd. De hartelijke sfeer werd nog versterkt door het bericht van 19 februari dat Japans maandelijkse handelsoverschot met de VS voor de zevende achtereenvolgende maand was gedaald en sinds januari 1984 een laagterecord had bereikt. Volgens het ministerie van financien had het bij de douane aangegeven overschot toen $ 1,26 mrd bedragen, steeg het in januari 1995 tot $3.19 mrd omvervolgens te dalen tot S 1,55 mrd in januari 1996.

De twee leiders spraken over uiteenlopende onderwerpen op het gebied van veiligheid en handel, met inbegrip van de Okinawa-zaak. Hoewel Clinton bevestigde dat de VS hun troepenpeil in Okinawa wilden handhaven, herhaalde hij ook bereid te zijn samen te werken om het aantal militairen op Okinawa te verminderen. (Over dit onderwerp waren reeds besprekingen gaande en op 19 februari werd bericht dat de Amerikaanse autoriteiten hadden voorgesteld om een vliegveld van 480 hectare op de Amerikaanse marinebasis Futenma te verplaatsen naar het vaste land van Japan.)

Overeenkomst over luchtvrachtdiensten

Japanse en Amerikaanse onderhandelaars tekenden op 28 maart een overeenkomst die een toename van het aantal vrachtvluchten tussen beide landen mogelijk maakte.

Met deze overeenkomst, die in april moest worden bekrachtigd, resteerden er nog drie handelsterreinen waarover belangrijk verschil van mening bestond en waarover men tot overeenstemming wilde proberen te komen voordat de Amerikaanse president Clinton zijn voor april geplande bezoek aan Japan aflegde. Het betrof de kwesties van verzekeringen, fotografische film en halfgeleiders.

VISSERIJBESPREKINGEN MET RUSLAND MISLUKT

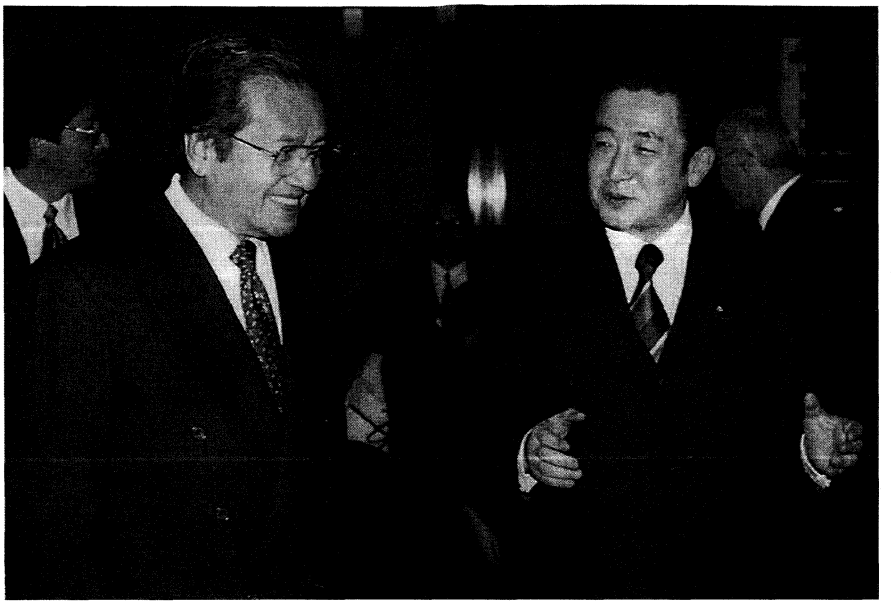
Drie dagen van besprekingen met Rusland eindigden op 21 februari zonder akkoord over garanties voor de veiligheid van Japanse schepen die visten in de wateren van de betwiste Noordelijke Territoria. Sowjet-troepen hadden de eilanden in 1945 bezet, maar Japan bleef aanspraak maken op de soevereiniteit over de eilanden. Het was de vijfde gespreksronde sinds maart 1995. De besprekingen waren begonnen na een reeks incidenten waarbij Japanse vissersschepen waren beschoten door Russische patrouilleboten.

SCHANDAAL ROND BESMET BLOED

Op 16 februari bood minister van gezondheid en welzijn Naoto Kan zijn verontschuldigingen aan ongeveer 200 hemofiliepatiënten aan. Zij waren in de jaren tachtig besmet geraakt met HIV door het gebruik van onbehandeld bloed. Het was de eerste keer dat de regering toegaf verantwoording te dragen in deze zaak. Daardoor kwam de weg vrij om de besmette slachtoffers schadevergoeding te betalen.

Volgens regeringscijfers waren 1.806 hemofiliepatiënten besmet met het virus en. eind 1995 waren 402 van hen. van wie 60 procent kinderen, aan aids gestorven. In verband met de kwestie waren reeds meer dan zes jaar rechtszaken gaande. In oktober 1995 hadden districtsrechtbanken in Tokio en Osaka de regering en vijf farmaceutische bedrijven gelast een compensatieregeling te treffen met de slachtoffers. Maar de onderhandelingen waren vertraagd door meningsverschillen tussen de regering en de farmaceutische bedrijven over de grootte van hun wettelijke aansprakelijkheid.

De ontmoeting met minister Kan volgde na een sit-down-demonstratie van slachtoffers voor het hoofdgebouw van het ministerie in Tokio in het kader van een driedaagse landelijke campagne waaraan ongeveer 10.000 mensen deel-



De Japanse premier Ryutaro Hashimoto (r.)op 26 februari 1996 in gesprek met zijn gast. de Maleisische premier Mahathir Mohamed (1.).

namen. Kan, die in januari minister was geworden (zie boven), had zich daarvoor reeds voorstander getoond van schadevergoeding. Op 9 februari had hij de ontdekking bekend gemaakt van negen dossiers, die betrekking hadden op de zaak en die het ministerie tot dan toe niet openbaar had gemaakt. Uit deze dossiers bleek dat de regering in 1983 had overwogen om de invoer van onbehandeld bloed te verbieden. Maar daartegen was verzet gerezen van het ministerie van gezondheid en welzijn, met als gevolg dat het behandelen van bloedprodukten pas in 1985 verplicht werd gesteld.

Ook een belangrijk farmaceutisch bedrijf bleek besmet met het eerlijkheidsvirus, toen het toegaf nog drie tot tien maanden in onbehandeld bloed te hebben gehandeld na de datum die het bij het ministerie in 1987 had opgegeven. De onthulling wekte woede onder HIV-slachtoffers.

Schadevergoedingsregeling

Op 14 maart boden vijf farmaceutische bedrijven hun verontschuldigingen aan aan verscheidene honderden hemofiliepatiënten, die besmet waren geraakt met HIV als gevolg van het gebruik van onbehandeld bloed. Tevens kwamen zij een schadeloosstelling overeen. De schadevergoedingsregeling behelsde een eenmalige uitbetaling van 45 mln yen aan elk van de slachtoffers en een maandelijks bedrag van 150.000 yen aan ieder die aids opliep.

De regeling, die de dag erna de steun kreeg van de regering, kwam na een verontschuldiging door minister Kan in februari, en de onthulling dat onbehandeld bloed-produkten aan hemofiliepatiënten waren voorgeschreven nog geruime tijd nadat bekend was geworden dat zij het risico van hiv-besmetting inhielden (zie boven). De schadevergoedingsregeling lag ook in het verlengde van de toekenningen die op 7 maart waren voorgesteld door de rechtbanken van Tokio en Osaka, waar het juridisch gevecht om schadeloosstelling was voortgezet. Of de regeling enkel van toepassing zou zijn op de 400 hemofiliepatiënten die een aanklacht hadden ingediend tegen de farmaceutische bedrijven en de regering, of zich ook zou uitstrekken tot de naar schatting 2000 die besmet waren met HIV door het gebruik van bloedprodukten, bleef onduidelijk.

DAIWA BANK BEKENT SCHULD. ONDERZOEK NAAR MINISTERIE VAN FINANCIËN

Op 28 februari bekende de Daiwa-bank schuld voor een Amerikaanse rechtbank aan 16 aanklachten in verband met het verheimelijken van het verlies van $ 1,1 mrd dat was veroorzaakt door een van hun voormalige obligatiehandelaars. De bank bekende schuld in ruil voor strafvermindering. Acht andere aanklachten werden ingetrokken en de bank kreeg een boete opgelegd van $ 340 mln. Hoewel in de Verenigde Staten nog nooit zo'n hoge boete aan een financiële instelling was opgelegd, was het bedrag aanzienlijk lager dan de $ 1,3 mrd die aanvankelijk door de Amerikaanse aanklagers was geëist.

De verliezen waren in een periode van meer dan elf jaar veroorzaakt door Toshihide Iguchi (zie pag. 80/3 e.v.-'96). Iguchi, die reeds schuld had bekend in een afzonderlijk proces, stond gevangenisstraf te wachten. Hoewel de bank door de schuldbekentenis vervolging voor de aanklachten die in de VS tegen haar waren ingediend voorkwam, werd er over twee kwesties - de mate waarin de bank de activiteiten van Iguchi had gesanctioneerd en de vraag in hoeverre het ministerie van financiën de bank had beinvloed om geen ruchtbaarheid te geven aan de verliezen -, geen uitspraak gedaan.

Behalvevoor zijn rol in de Daiwa-zaak was het ministerie van financiën bekritiseerd voor zijn optreden in de crisis rond de hypotheekbanken, waarvoor een omstreden reddingsoperatie werd uitgevoerd waarmee veel overheidsgeld was gemoeid (zie boven). Premier Ryutaro Hashimoto verklaarde op 7 februari voorstander te zijn van een regeringsonderzoek naar de mogelijke opheffing van het ministerie van financiën, dat werd beschouwd als de machtigste bureaucratische instelling in de geïndustrialiseerde wereld. Eerder die week was een commissie gevormd die het onderzoek zou verrichten, maar aanvankelijk had de premier zich niet uitgelaten over haar opdracht. Met de vorming van de commissie trotseerde de premier de invloedrijke oudere leden van de LDP, die de van oudsher nauwe banden tussen het ministerie en de regering voorstonden.

VOORSTEL TOT LIQUIDATIE NTT

Op 29 februari kwam een regeringscommissie met het advies om 's werelds grootste bedrijf, de Nippon Telegraph & Telephone Corporation (NTT), te liquideren teneinde de concurrentie binnen de telecommunicatiesector te bevorderen en de groei van informatietechnologie te stimuleren.

In haar definitieve rapport aan de regering adviseerde de Telecommunicatieraad om NTT voor maart 1999 te splitsen in één datatransporteur voor de lange afstand en twee regionale datatransporteurs. Vijf jaar eerder had de regering negatief gereageerd op een advies om NTT op te splitsen. Toen was besloten om de zaak tot 1996 telatenrusten.

Liquidatie uitgesteld. Dereguleringsprogramma bekendgemaakt

Op 29 maart besloot het kabinet om een beslissing over de liquidatie van de NTT uit te stellen.

Op dezelfde dag gaf het kabinet haar goedkeuring aan een dereguleringsprogramma dat bijna 1800 maatregelen omvatte en tot doel had om de vraag naar consumptiegoederen te stimuleren en de markt open te stellen voor buitenlandse concurrentie. Hoewel het grootste deel van de maatregelen al tenuitvoer was gebracht, bevatte het programma 569

nieuwe bepalingen, waarover men zich wat betreft hun effectieve betekenis over het algemeen sceptisch uitliet

UITKOMST ONDERZOEK SAGAWA KYUBIN-SCHANDAAL. OVERLIJDEN KANEMARU

Aan een onderzoek naar het Sagawa Kyubin-schandaal. dat 4 jaar in beslag had genomen, leek begin maart een einde te zijn gekomen met het besluit van het bureau van de openbare aanklager van de districtsrechtbank in Tokio om geen verdere stappen te ondernemen tegen Shin Kanemaru of tegen ongeveer 60 van zijn voormalige collega's op beschuldiging van het schenden van de Wet op Controle van Politieke Fondsen door het aannemen van betalingen, die afkomstig waren van het transportbedrijf Sagawa Kyubin.

Het schandaal was tot uitbarsting gekomen toen onthuld werd dat de nu niet meer bestaande firma onwetmatige betalingen had gedaan aan een reeks van politici. Onder hen bevond zich Kanemaru, die op dat moment vice-voorzitter van de regerende LDP was en de machtigste politicus van Japan. Het feit dat hij van zijn voetstuk viel -hij moest noodgedwongen ontslag nemen en werd in 1992 veroordeeld vanwege het aannemen van betalingen van het Tokiose filiaal van Sagawa Kyubin, het grootste in die regio van de in Kyoto gevestigde Sagawa Kyubin-groep (zie pag.140/1 e.v.'93) - had bijgedragen tot de opsplitsing van de LDP en het nog niet eerder voorgekomen machtsverlies van de partij bij de algemene verkiezingen van 1993.



Voormalig vice-voorzitter van de LDP, Shin Kanemaru (archieffoto).

Enkele weken nadat het besluit was genomen stiert Kanemaru op 28 maart op 81-jarige leeftijd aan een beroerte in zijn woonplaats Shiranecho in de prefectuur Yamanashi

(Vorberpag 75/1 e v-1996)

LAOS

PARTIJCONGRES

Op 18-20 maart 1996 hield de regerende Revolutionaire Volkspartij van Laos (PPPL) haar zesde congres (voor vijfde congres in maart 1991, zie pag. 638/1 e.v.-'91).

De 381 afgevaardigden vertegenwoordigden ruim 78.000 partijleden. Onder de hoogwaardigheidsbeklederS die het congres als gast bijwoonden bevonden zich onder andere de secretaris-generaal van de regerende Communistische Partij van Vietnam, Do Muoi, de voorzitter van de Cambodjaanse Volkspartij (CPP), Chea Sim, Cambodja's eerste premier en leider van Funcinpec, Norodom Ranariddh, en Wen Jiabao, roulerend lid van het politburo van de regerende Chinese Communistische Partij (CCP).

Verkiezing van bestuursorganen

Op 20 maart maakten de afgevaardigden bekend dat generaal Khamtay Siwhandon unaniem was herkozen tot voorzitter van het centrale comité van de PPPL. Dezelfde dag werd een politiek rapport goedgekeurd dat bij de opening van het congres was gepresenteerd door generaal Khamtay.

Op 20 maart werd een nieuw politiek bureau gekozen dat uit de volgende leden bestond:

Generaal Khamtag Siphandon, generaal Saman Vignaket, generaal Choummali Saygnakong. Oudom Khattigna, Thongsing Thammavong, generaal Osakan Thammathrva*. Boungnang Volachit*, generaal Sisavath Keobounphanh*,generaal A-sang Laoli*.

* Nieuwe benoeming.

Van de nieuwe leden was generaal Osakan Thammatheva minister van voorlichting en cultuur, generaal Sisavath Keobounphanh minister van landbouw en bosbouw, en generaal A-sang Laoli minister van binnenlandse zaken.
President Nouhak Phoumsavan werd ontslagen uit het politieke bureau en benoemd in de ..adviescommissie" van het centrale comité, een orgaan dat tijdens het vijfde congres in het leven was geroepen ten behoeve van revolutionaire ,,oudgedienden" Verder verdwenen uit het politieke bureau Maychantane Sengmany en Khamphoui Keoboualapha

Khamphoui werd ook ontslagen uit het centrale comité. In zijn functie als vicepremier en voorzitter van de Raad van Planning en Samenwerking was Khamphoui een toonaangevend economisch hervormer gebleken, wiens invloed steeds groter was geworden. Op 20 maart citeerde Radio Australië ,,iemand uit de partij" die had gezegd dat ,,men van oordeel was dat Khamphoui hervormingen, zoals privatisering" te ver doordreef. In de Financial Times van 21 maart werd opgemerkt dat de wijzigingen betekenden dat het leger ,,zijn greep op het politieke en economische systeem van het land had versterkt" en dat de hervormingen voortaan waarschijnlijk zouden worden gedicteerd door de economische ambities van het militaire establishment.

Het nieuwe centrale comité bestond uit 49 volwaardige leden (het vorige comité had 55 volwaardige en vier roulerende leden geteld). In het centrale comité hadden vier vrouwen zitting en de gemiddelde leeftijd was 53 jaar.

AANVRAAG VOOR LIDMAATSCHAP ASEAN

Op 27 maart berichtte het Laotiaanse persbureau KPL dat Laos officieel had verzocht om toegelaten te worden als volledig lid van de Association of South-East Asean Nations (ASEAN). Laos had op dat ogenblik de waarnemersstatus.

(Vor.ber.pag. 508/2/3-1995)

TAIWAN

PREMIER AFGETREDEN. INTERIMREGERING

Begin januari 1996 maakte premier Lien Chan bekend dat hij van plan was om met ingang van 28 januari af te treden om campagne te voeren voor de presidentsverkiezingen in maart, waarbij hij als Lee Teng-hui's runningmate kandidaat voor het vice-presidentschap zou zijn.

Interimregering

Op 28 februari werd Lien Chan beëdigd aan het hoofd van een interimregering. Zij zou aanblijven tot de inauguratie van de nieuwe president in mei.



De Taiwanese president Lee Teng-hui (m) spreekt op 10 februari 1996 bij de opening van het hoofdkwartier voor zijn verkiezingscampagne in Panchiao

Lien zou zijn post slechts met een minieme meerderheid hebben weten te behouden tijdens een parlementszitting op 24 februari. Samen met enkele andere ministers, die eveneens in januari ontslag hadden genomen, werd hij herbenoemd.

GROEIENDE SPANNING MET CHINA

Op 30 januari verklaarde de Chinese premier Li Peng dat China weliswaar voorstander was van vreedzame hereniging, maar van het gebruik van geweld om Taiwan te heroveren niet had afgezworen.

Hoewel dit strikt genomen slechts een herhaling van het officiële beleid was. kreeg zijn verklaring een extra betekenis, omdat zij was gedaan na een artikel in de New York Times van 24 januari, waarin werd beweerd dat China plannen had voor beperkte raketaanvallen na de Taiwanese presidentsverkiezingen op 23 maart. Het artikel leidde tot een sterke daling van de aandelenkoersen en de Centrale Bank moest interveniëren om de Taiwanese dollar te steunen tegen een golf van verkopen. Voorstanders van verzoening met China bekritiseerden president Lee Teng-hui, die opriep tot kalmte en benadrukte dat bilaterale betrekkingen ,,geen kwestie van militaire confrontatie waren", maar ,,een vreedzame interactie tussen volkeren".

Een reeks van Chinese raketproeven en militaire oefeningen uit de kust van Taiwan in de afgelopen maanden had de spanning doen oplopen en volgens een aantal deskundigen had China. dat weigerde rechtstreeks commentaar te leveren op het artikel in de *New* York Times. het gebruikt om de Taiwanese reactie op geruchten over een invasie te peilen. Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken sloot een onmiddellijke Chinese dreiging uit, maar verklaarde dat het de situatie in het oog zou houden. Op 3 januari werden in Taiwan ontwikkelde Sky Bow II grond-luchtraketten met een bereik van 320 km opgesteld.

Sommige waarnemers waren verder van mening dat China de spanning liet stijgen als vergelding van een Amerikaans doorreisvisum dat op 9 januari was verleend aan vice-president Li Yuan-zu.

Dankzij dit visum kon Li's vliegtuig op 11 en 16 januari in Los Angeles bijtanken op de heen- en terugreis naar en van Guatemala voor de beëdiging van de president (zie pag. 189/1/2-'96). Naar verluidt verzocht vice-president Li Yuan-zu om een tweede visum om in februari naar Haïti te reizen. China beschuldigde Taiwan ervan ,,zogenaamde transito-diplomatie te beoefenen" om steun te krijgen voor de onafhankelijkheid van Taiwan. Het verstrekken van een visum aan president Lee zelf ten behoeve van een privé-bezoek aan de Verenigde Staten in juni 1995 had geleid tot een ernstige verslechtering van de Chinees-Amerikaanse betrekkingen (zie pag. 649/3 e.v.-'95;69/2 e.v.-'96).

Chinese troepenconcentraties

Op 28 februari benoemde de regering een nieuwe hoge politieke adviseur voor Chinees-Taiwanese betrekkingen in een poging om de spanningen met China te verminderen.

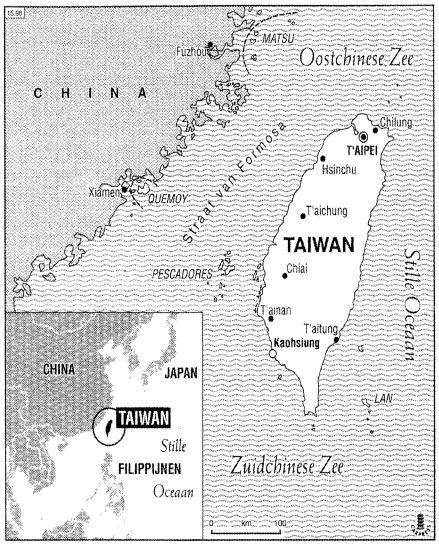
De 59-jarige academicus Chang King-yu was de eerste voorzitter van de Mainland Affairs Council (MAC) van de regering, die op het vasteland van China was geboren.

Eerder op 25 februari nodigde president Lee Teng-hui China uit om vredesbesprekingen te voeren. Op 23 februari had hij er bij de Verenigde Staten op aangedrongen om hun invloed aan te wenden om de spanningen in de regio te verminderen in het belang van de ,,stabiliteit in de Aziatische regio en het gebied van de Stille Zuidzee". Daaraan voegde hij toe dat de Taiwanese strijdkrachten in volledige staat van paraatheid verkeerden om elke dreiging het hoofd te bieden.

Het ministerie van defensie berichtte op 23 februari dat het samentrekken van 150.000 soldaten en 220 vliegtuigen in de provincie Fujian in het zuid-oosten van China tegenover Taiwan een voorbode vormde van omvangrijke militaire oefeningen, waartoe ook schijninvasies behoorden, die bedoeld waren om de bevolking te intimideren in verband met de historische presidentsverkiezingen die 23 maart op Taiwan gehouden zouden worden. De Amerikaanse regering waarschuwde voor ,,ernstige gevolgen", mocht China Taiwan daadwerkelijk aanvallen en hoewel ze zich niet uitliet over op handen zijnde dreigingen, sprak ze de vrees uit



Massabetoging van Nieuwe Partij-aanhangers op 13 maart 1996 in Taipei uit protest tegen de toenemende militaire dreiging van China. waarvoor zij het beleid van president Lee Teng-hui verantwoordelijk houden



dat oplopende spanningen zouden kunnen leiden tot ,.verkeerde inschattingen en ongelukken".

China, dat Taiwan beschouwde als een afvallige provincie zonder recht op zelfbestuur, protesteerde op 1 februari tegen het Amerikaanse besluit om een doorgangsvisum te verlenen aan vicepresident Li Yuan-zu. Deze kreeg toestemming om zijn reis drie keer te onderbreken op Amerikaans grondgebied tijdens zijn vliegreis naar en van Haïti waar hij de inauguratie van de nieuwe president zou bijwonen. Het Amerikaanse departement van buitenlandse zaken, dat zijn ,,één-Chinabeleid verdedigde", onderstreepte dat Li niet aan openbare activiteiten zou deelnemen.

Recordhandelstekort door opgelopen spanning met China

Op 27 februari, aan de vooravond van zijn beëdiging tot interimpremier (zie boven), drong Lien Chan aan op nauwere economische samenwerking met China en op een spoedige hervatting van de besprekingen. Hij deed zijn uitspraken nadat de centrale bank diezelfde dag melding had gemaakt van een recordtekort op de betalingsbalans van $ 3,93 mrd in 1995, terwijl er in 1994 nog sprake was geweest van een overschot van $ 4,62 mrd.

Ambtenaren schreven het tekort toe aan de opgelopen spanningen met China, die in 1995 leidden tot een kapitaaluitstroom van $ 6,77 mrd in 1995, ten opzichte van een instroom van $ 0,56 mrd in 1994

T 3 een poging om het vertrouwen in de markt te herstellen. verhoogde de regering op 11 februari de bovengrens van buitenlandse investeringen in binnenlandse aandelen van 15 naar 20 procent. De nieuwe bovengrens sloeg ook op investeringen door buitenlandse particulieren. hoewel niet bekend werd gemaakt wanneer zij toegang zouden krijgen tot de effectenbeurs. Bovendien maakte de regering de oprichting bekend van een fonds ter grootte van $7.27 mrd dat de effectenbeurs moest stabiliseren. Met het geld, dat vooral kwam van banken. pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. werd naar goeddunken van het fonds geinvesteerd.

Verzet China **tegen kandidatuur Lee Teng-hui.**

Tijdens de campagne voor de presidentsverkiezingen stelde China alles in het werk om de kiezers ervan te weerhouden hun stem op kandidaat Lee Teng-hui uit te brengen. Een serie militaire oefeningen en raketproeven in de Straat van Taiwan werd alom beschouwd als een tactiek van China om Taiwan onder druk te zetten. China's anti-Lee-campagne had echter een averechtse uitwerking en versterkte zijn reputatie als een bolwerk tegen Chinese intimidatie.

China was gekant tegen Lee's kandidatuur vanwege: (i) zijn streven naar een VN-zetel voor de Republiek China (Republic of China. ROC), zoals Taiwan zichzelf noemde, omdat de ROC medeop ichter van de Verenigde Naties was geweest en de zetel voor China had bezet tot 1971, toen deze werd overgenomen door de Volksrepubliek China (zie pag. 705/1 e.v.-'71); (ii) zijn zogeheten ,,vakantiediplomatie", waarbij hij achtereenvolgens in februari 1994 en april 1995 een bezoek had gebracht aan landen in Zuidoost-Azië en het Midden-Oosten die Taiwan niet officieel erkenden (zie pag. 374/2 e.v.-'94; 649/1-'95); (iii) zijn zogenaamde privé-bezoek aan de VS in juni 1995 om een reünie van zijn oude universiteit bij te wonen (zie pag. 650/1-'95), ter gelegenheid waarvan hij voor de eerste keer na zijn aaritreden als president van Taiwan een Amerikaans visum had gekregen; (iv) zijn streven naar democratisering, dat door China werd beschouwd als een manier om langs slinkse weg een onafhankelijk Taiwan tot stand te brengen: en (v) zijn positie als autochtone Taiwanees. voor wie het Mandarijns slechts de derde taal was, hetgeen voedsel gaf aan de Chinese verdenking dat hij heimelijk streefde naar onafhankelijkheid.

Militaire oefeningen

Van 8-15 maart vond de eerste fase van China's militaire oefeningen plaats. Deze omvatten raketproeven waarbij vier M-9-gronddoelraketten werden afgevuurd op twee zones, de ene op 35-65 km ten noordoosten van de havenstad Keelung in het noorden van Taiwan en de andere op 50-80 km ten westen van de zuidelijke havenstad Kaohsiung. De oefeningen, waaraan 150.000 militairen deelnamen, lieten zien dat China in staat was tot een blokkade van de havens waarvan de Taiwanese economie afhankelijk was. Zij leidden ook tot een grote vraag naar Amerikaanse dollars en het massaal inslaan van essentiële levensmiddelen, in het bijzonder op de afgelegen eilandengroep Pescadores en de eilanden Matsu en Quemoy. De regering moest op krachtige wijze interveniëren om de effectenmarkt en de nationale munt te ondersteunen.

De tweede fase van 12-20 maart omvatte een gezamenlijke oefening van de



Taiwanese militairen houden op 22 maart 1996 anti-landingsoefeningen in Nankan, het zuidelijke deel van het eiland Matsu

marine en de luchtmacht, waarbij met scherp werd geschoten op een zeesector van 17.000 km, ongeveer 120 km ten zuidwesten van Taiwan, 18,5 km van de Pescadores.

In de laatste fase van 18-25 maart, in de periode rond de verkiezingen, hielden luchtmacht. marine en landmacht oefeningen met scherpe munitie op 17 km van de eilanden Matsu en Wuchiu aan het noordelijke einde van de Straat van Taiwan.

Amerikaanse reactie

De Verenigde Staten, die krachtens de Wet inzake de Betrekkingen met Taiwan uit 1979, gehouden waren Taiwan te helpen bij zijn verdediging, stuurden een vlooteenheid die onder meer bestond uit twee vliegdekschepen, de Independence en de Nimitz, om te patrouilleren in de Straat van Taiwan, ondanks waarschuwingen van China zich niet ,,temengen in een interne Chinese aangelegenheid".

Op 20 maart besloten de VS tijdens de jaarlijkse ontmoeting tussen Amerikaanse en Taiwanese functionarissen voor besprekingen over Taiwans behoeften op militair gebied, Stinger-Luchtdoelraketten en ander militair materieel aan Taiwan te verkopen. Zij gingen echter niet in op het verzoek van Taiwan om zes duikboten te leveren.

Het Amerikaanse ministerie van defensie had op 15 maart bekendgemaakt dat Taiwan de eerste termijn had betaald krachtens het contract van $5,8 mrd voor de aanschaf van 150 F-16-gevechtsvliegtuigen die vanaf medio 1997 zouden worden geleverd.

BEGROTING 1997 GEPRESENTEERD. OVERIGE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Op 11 maart presenteerde de regering haar begroting voor 1997 (voor het jaar dat eindigde in juni 1997) aan de Wetgevende Yuan.

In de begroting ter waarde van NT$ 1.212 mrd ($ 44 mrd), een stijging van 6,8 procent ten opzichte van het voorgaande jaar, werd uitgegaan van een tekort van NT$ 153,8 mrd. De defensieuitgaven, die 21 procent van de totale begroting bedroegen, zouden met 3,8 procent stijgen.

Overeenkomstover olie-exploratie

Op 18 maart ondertekenden het Amerikaanse bedrijf Conoco en de Taiwanese staatsoliemaatschappij Chinese Petroleum een overeenkomst ter waarde van $ 65 mln om in de Straat van Taiwan te zoeken naar olie en gas.

Spoorwegnet geopend

Op 28 maart werd de eerste lijn van Taipehs langverwachte spoorwegnet officieel geopend Het publiek had een maand gratis gebruik kunnen maken van het treinvervoer en weer vertrouwen gekregen in de spoorwegen die sinds het begin van de aanleg in 1988 voortdurend aan kritiek hadden blootgestaan in verband met corruptie en veiligheidsrisico's.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

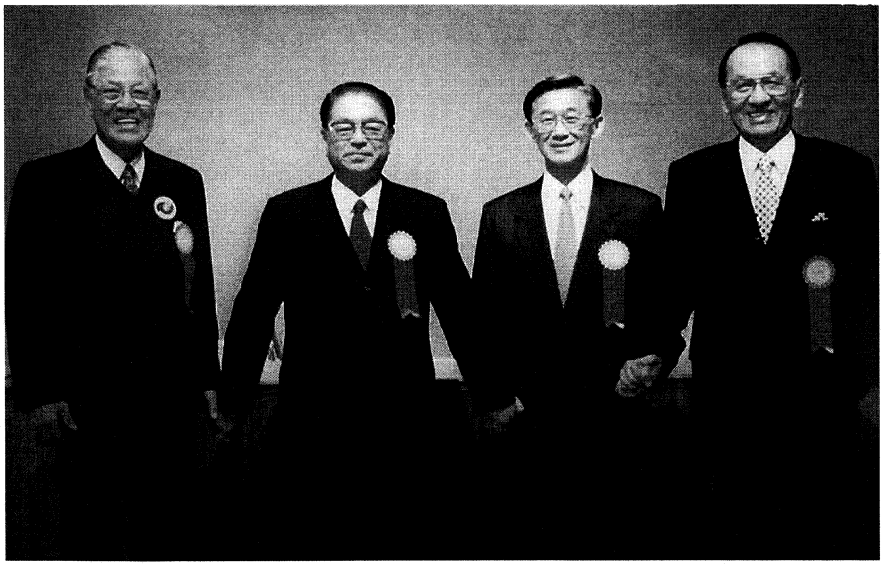
Op 23 maart werden er in Taiwan presidentsverkiezingen gehouden die een overwinning opleverden voor de zittende president Lee Teng-hui. Volgens de Taiwanezen was dit de eerste gelegenheid in de 5000-jarige geschiedenis van China dat het Chinese volk zelf ziin leider kon kiezen. De verkiezingen waren mogelijk gemaakt door de grondwetswijzigingen waartoe de Nationale Assemblée in juli 1994 had besloten. Voorheen had de Nationale Assemblée zelf de president en de vice-president gekozen.

Lee en zijn runningmate voor het vicepresidentschap, ex- en interimpremier Lien Chan, behaalden met steun van de regerende Kwomintang (KMT), die door Lee werd geleid, het onverwacht hoge stemmenaantal van 54 procent. De opkomst bedroeg 76 procent.

De naaste rivalen van Lee en Lien, de kandidaten van de naar onafhankelijkheid strevende Democratische Progressieve Partij (DPP), Peng Ming-min en Frank Hsieh, behaalden slechts 21,3 procent van de stemmen.

De Nieuwe Partij (NP), die zich in augustus 1993 had afgescheiden van de KMT, kreeg 14,9 procent van de stemmen. De NP. die haar aanhang voornamelijk onder nazaten van militairen uit het leger van generaal Tsjiang Kai-sjek had, werd vertegenwoordigd door Lin Yang-kang en voormalig premier en generaal (bd)Hau Pei-tsun, die fel gekant waren tegen onafhankelijkheid. Na de parlementsverkiezingen van december 1995 (zie pag. 150/3-'96) waren zij uit de KMT gezet, omdat zij campagne hadden gevoerd voor de Nieuwe Partij (zie boven).

Chen Li-an, een voormalige KMT-minister van defensie en voorzitter van de Controlerende Yuan, het orgaan voor de bestrijding van corruptie bij de overheid, en zijn runningmate Wang Ching-fen, behaalden als onafhankelijke kandidaten 9,98 van de stemmen.



De vier kandidaten voor de presidentsverkiezingen poseren vlak voor hun eerste gezamenlijke televisie-optreden op 25 februari 1996. (v.l.n.r.)president Lee Teng-hui, voormalig KMT-vicevoorzitter Lin Yang-kang, oud-voorzitter van de Controlerende Yuan Chen Li-an en voormalig dissident Peng Ming-min.



President Lee Teng-hui (1.) en runningmate voor het vice-presidentschap Lien Chan (r.) vieren op 23 maart 1996 hun verkiezingsoverwinning op het partijhoofdkwartier in Taipei.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaten	Aantal stemmen	%
Lee Teng-hui, Lien Chan (KMT)	5.813.699	54.00
Peng Ming-min. Hsieh Frank (DPP)	2.274.586	21.13
Lin yang-kang, Hau Pei-tsun (NP)	1.603.790	14.90
Chen Li-an Wang Ching-feng (onafh)	1 074 044	9.98

Op 23 maart werd ook een nieuwe Nationale Assemblée gekozen, een orgaan dat zich hoofdzakelijk bezig hield met constitutionele kwesties en niet met wetgeving. De vorige verkiezingen voor de Nationale Assemblée waren gehouden in december 1991 (zie pag. 228/3 e.v.-'93).

De KMT behaalde 183 zetels met 54,79 procent van de stemmen, de DPP 99 zetels met iets minder dan 30 procent van de stemmen en de NP 46 zetels met bijna 14 procent van de stemmen.

Uitslag verkiezingen Nationale Assemblée

Partij	Zetels	Stem*menpercentage*
Nationale Partij van China (Kwomintang, KMT)	183	34.79
Democratische Progressieve Partij (DPP)	99	29,64
Nieuwe Partij (NP)	46	13.77
Overigen	6	1,79

(Vor.ber.pag. 147/3 e.v.-1996)

ALGEMEEN

VERGADERING G-i-MINISTERS VAN FINANCIËN

Op 20 januari 1996 kwamen de ministers van financiën en cent ale-bankpresidenten van de Groep van Zeven (G-7) geïndustrialiseerde landen bijeen in Parijs. *Lij* toonden zich optimistisch over de vooruitzichten voor de groei van de wereldeconomie ondanks aanwijzingen dat er sprake was van een langdurige stagnatie, met name in Europa en in minder mate in de Verenigde Staten. In een verklaring na afloop van de vergadering stond dat de ministers later in het jaar een sterkere groei verwachtten die zou worden bevorderd door lagere rentetarieven en een hogere dollarkoers.

Waarnemers merkten op dat de nadruk die werd gelegd op de groei, erop wees dat niet langer alle aandacht, zoals gebruikelijk, gericht was op structurele hervormingen, in het bijzonder de vermindering van begrotingstekorten. Hoewel de ministers dienaangaande de aandacht vestigden op de noodzaak van aanhoudende budgettaire bezuinigingen op de middellange termijn, beklemtoonden zij ook dat er behoefte was aan een beleid dat was gericht op handhaving van de groei en uitbreiding van de werkgelegenheid. Dit werd nogmaals verwoord door de Duitse minister van financiën Theo Waigel, die tijdens een persconferentie na afloop zei dat de ministers zich er steeds sterker van bewust werden dat ,,het rigide karakter van de Europese arbeidsmarkt een belangrijke oorzaak i an de gerings gloei in Europa was' Tevens werd bericht dat een belangrijk deel van de discussie tussen de ministers u as gewijd aan manieren waarop de werkloosheid in de geindustrialiseerde landen zou kunnen worden bestreden, hiermee vooruitlopend op een tweede speciale conferentie over werkloosheid, waartoe de G-7-leiders in juni 1995 hadden besloten (zie pag 653/3 e v -'95) Deze conferentie zou in april worden gehouden in de Franse stad Lille

De G-7 verwelkomde verder de recente waardestijging van de dollar. Uit berichten viel af te leiden dat de wens van een waardestijging van de Amerikaanse munt ten opzichte van de Duitse rnark nog steeds algemeen werd gedeeld door de ministers (zie pag. 817/1-'94; 516/3 e.v.-'95; 157/3-'96). De heersende consensus werd tot uitdrukking gebracht door de Amerikaanse onderminister van financiën Lawrence Summers en de president van de Duitse Bundesbank, Hans Tietmeyer, die beiden benadrukten dat een sterkere dollar van cruciaal belang was voor de wereldeconomie.

De hoop op een spoedige verlaging van Duitse rentetarieven om de groei te stimuleren die tijdens een aantal eerdere vergaderingen de gemoederen had beziggehouden (pag.447/1-'94), verflauwde, toen Tietmeyer verklaarde dat de Bundesbank geen acute plannen had om de Duitse rentetarieven te verlagen. Hij zei echter dat Duitsland wel een banenplan overwoog om de werkgelegenheid te bevorderen, hetgeen een verlaging van verzekeringspremies voor werkgevers behelsde.

(Vor.ber.pag. 653/3 e.v.-1995)



De ministers van financiën van de G-7 poseren op 20 januari 1996 aan het begin van de top in Parijs. v.l.n.r. Robert E. Rubin (VS). Theo Waigel (Diiitsland).Lamberto Dini (Italië).Jean Arthuis (Frankrijk), Wataru Kubo (Japan),Kenneth Clarke (Groot-Brittannië) en Paul Martin (Canada).

WAPENBEHEERSING. VN-CONFERENTIE OVER ONTWAPENING

Op 25 januari 1996 werd in Genève de jaarlijkse zitting geopend van de Conferentie over Ontwapening van de Verenigde Naties. De besprekingen, die de hele maand februari duurden, waren erop gericht om medio 1996 tot een verdrag te komen dat alle kernproeven verbood.

Een ad hoc commissie die tijdens de zitting van 1994 was ingesteld (zie pag. 220/3-'94) om een verdrag uit te werken dat kernproeven verbood. had haar onderhandelingen in september 1994 beëindigd zonder tot een overeenkomst te komen.

Een aantal van de 38 landen die aanwezig waren op de zitting van 1996 verzocht om de ad hoc commissie opnieuw in te stellen. Ze achtten dit nodig indien men in juni tot een verdrag voor een verbod op kernproeven wilde komen.

Een van de voorstellen die bijzondere aandacht kregen was de suggestie van India, die medio februari werd gedaan. om een alomvattend verdrag voor een verbod op proeven te koppelen aan een internationale conventie die landen verbood om kernwapens te gebruiken of daarmee te dreigen. Een meerderheid van de afgevaardigden op de conferentie had een eerder voorstel van India afgewezen om in een alomvattend verdrag voor een verbod op proeven een tijdschema op te nemen voor de vijf erkende atoommachten (China, Frankrijk. Rusland. Engeland en de Verenigde Staten) om hun kernwapens te ontmantelen. Er zou ook weerstand zijn geweest tegen het nieuwste voorstel van India, met name van de kant van de VS. Een afgevaardigde zei dat India probeerde om ,,deconferentie te gijzelen" om niet tot een verdrag te komen voor een verbod op kernproeven.

Vooruitgang geboekt bij besprekingen

Op 28 maart maakte de Chinese afgevaardigde naar de VN-Conferentie in Genève, Sha Zukang, bekend dat China bereid was samen met de andere vier erkende atoommachten een verbod op alle kernproeven te steunen, maar dat het bleef vasthouden aan het uitvoeren van ,,vreedzame nucleaire proeven" ten behoeve van ,,wetenschappelijk onderzoek".

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher had zich op 18 maart al in optimistische zin uitgelaten toen hij er met nadruk op wees dat bij de gesprekken over een totaal verbod op kernproeven ,,werkelijke vooruitgang" leek te zijn geboekt.

(Vor.ber.pag. 370/2 e.v.-1995)

ZESDE FRANSE KERNPROEF. STOPZETTING PROEVEN

Op 27 januari 1996 voerde Frankrijk een zesde kernproef uit onder het atol Fangataufa in de Stille Zuidzee, 40 km ten zuiden van Mururoa (voor vijfde kernproef, zie pag. 155/3 e.v.-'96). De explosie. die een kracht had van 120.000 ton, was de krachtigste sinds het begin van de reeks proeven in september 1995, die de verontwaardiging opwekte van de internationale gemeenschap (ziepag. 86/3-'96).

De laatste proef leidde. net als voorgaande proeven, tot protesten van landen in het Stille Zuidzee-gebied en Azië, waaronder Japan, Indonesië, de Filippijnen, Australië en Nieuw Zeeland. Zij eisten dat de proeven onmiddellijk werden gestaakt. met als argument dat ,,veiligekernproeven niet bestaan".

Hun protesten werden geloofwaardiger door Frankrijk's erkenning op 23 januari dat er radioactieve deeltjes in de lagune bij Mururoa waren vrijgekomen, hoewel werd beklemtoond dat de hoeveelheden te klein waren om een gevaar voor het milieu te vormen.

Einde van proeven aangekondigd

Op 29 januari maakte de Franse president Jacques Chirac bekend te hebben besloten ,,de Franse kernproeven definitief te beëindigen". De bekendmaking maakte vervroegd een eind aan de lopende reeks kernproeven, die daarmee werd teruggebracht van de aanvankelijk aangekondigde acht proeven naar zes (ziepag. 652/3-'95).

In een televisietoespraak waarin hij zijn besluit bevestigde, erkende Chirac dat de proeven wijdverbreide ongerustheid bij de internationale gemeenschap hadden teweeggebracht, maar hij hield vol dat ze nodig waren om Frankrijks veiligheid te garanderen. Hij verwees naar het ,,openslaan van een nieuw hoofdstuk" en beloofde dat Frankrijk ,,de komende weken" nieuwe initiatieven zou ontplooien om te komen tot mondiale ontwapening en ,,een betere Europese defensie".

Internationale reactie

Chiracs aankondiging werd met goedkeuring ontvangen door drie van de vier andere kernmachten (Rusland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten). Maar China liet weten door te zullen gaan met zijn kernproeven.

Landen in de Stille Oceaan die zich het felst hadden verzet tegen de proeven, waren blij met het Franse besluit. Maar sommigen van hen uitten hun spijt over het feit dat Frankrijk zich niets gelegen had laten liggen aan de mening van de internationale gemeenschap.

De Australische premier Paul Keating zei dat het ,,onaanvaardbaar was dat een belangrijke democratie als Frankrijk de wereldwijde ontwapening op het spel moest zetten en de bewoners in het Stille Zuidzee-gebied blootstellen aan onaanvaardbare risico's". De Nieuwzeelandse premier Jim Bolger zwakte zijn goedkeuring van Chiracs ,,uitmuntend" besluit af door daaraan toe te voegen dat ..Frankrijk zijn kernproeven in het Stille Zuidzee-gebied nooit had mogen hervatten". Japan ze; het ,,buitengewoon betreurenswaardig" te vinden dat Frankrijk de internationale opinie zo lang had genegeerd.

Frankrijks partners in de Europese Unie (EU). waarvan een groot aantal zich tegen de kernproeven had uitgesproken, zeiden eveneens tevreden te zijn.

De milieuactivisten van Greenpeace, die de stap toejuichten als een overwinning voor hun campagnevoerders. zeiden dat ,,Frankrijk zich had onderworpen aan de internationale opinie".

AMERIKAANSE BEZORGDHEID OVER NUCLEAIRE VEILIGHEID IN LANDEN VAN VOORMALIGE SOWJET-UNIE

In een onderzoeksrapport van de General Accounting Office van de Amerikaanse regering, dat op 13 maart door de New *York* Times werd aangehaald, werd het onvermogen van landen van de voormalige Sowjet-republiek om rekenschap af te leggen van ,,een groot deel" van de honderden tonnen verrijkt uranium en plutonium, die zij vroeger in voorraad hadden, aangemerkt als een ,,nationaal veiligheidsprobleem van de eerste orde voor de Verenigde Staten".

John Deutch, de directeur van de CIA (Amerikaanse binnenlandse veiligheidsdienst), waarschuwde er op 20 maart voor dat er ,,een crisis van enorme omvang" dreigde in het geval dat VS vijandig gezinde staten nucleaire technologie of nucleair materiaal, dat afkomstig was uit de voormalige Sowjet-Unie, in hun bezit zouden krijgen.

HERZIENING STANDPUNT VS OVER GEBRUIK LANDMIJNEN

De International Herald Tribune berichtte op 18 maart dat de voorzitter van de Amerikaanse gezamenlijke chefs van staven, generaal John Shalikashvili, bevel had gegeven tot herziening van het afwijzend standpunt dat de Amerikaanse strijdkrachten innamen over een totaal verbod op het gebruik van tegen personen gerichte landmijnen (zie voor VN-conferentie over verbod op landmijnen pag. 87/3-'96).

(Vor.ber.pag. 155/3 e.v.-1996)

COCOM

AKKOORD OVER INWERKINGTREDING NIEUWE ORGANISATIE

Op 19 december 1998 vergaderden in Wassenaar vertegenwoordigers van 28 landen (alle NAVO-lidstaten met uitzondering van IJsland en verder Australie, Finland, Hongarije Ierland, Japan, Nieuw-Zeeland Oostenrijk Polen, Rusland, Slowakije, Tsjechië, Zwitserland en Zweden) Tijdens de vergadering werd besloten dat de organisatie ter opvolging van het Coordinerend Comité voor Multilaterale Exportcontroles (COCOM), dat in maart 1994 formeel was opgeheven (zie pag 882/1-'95), begin april in Wenen officieel zou worden opgericht

Het oogmerk van de nieuwe instantie, die het Akkoord van Wassenaar werd genoemd, was toezicht uit te oefenen op de export van militaire technologie en artikelen die zowel voor militaire als niet-militaire doeleinden konden worden gebruikt, alsmede op de informatiestroom naar landen die een bedreiging werden geacht voor hun buurlanden. Volgens functionarissen behoorden Irak, Iran, Libië en Noord-Korea tot deze landen.

(Vor.ber.pag. 882/1/2-1995)

IMO

VEILIGHEIDSMAATREGELEN VOOR VEERBOTEN

Op 29 november 1995 werd in Londen een vergadering van de Internationale Maritieme Organisatie (IMO)gehouden. Tijdens de vergadering werden strengere veiligheidsnormen voor ,,roll-on roll-off" (ro-ro) veerboten goedgekeurd, maar werd geen overeenstemming bereikt over nog strengere, duurdere maatregelen. De IMO besloot echter dat lidstaten vrijwillig regionale overeenkomsten over de invoering van strengere normen zouden kunnen sluiten.

Krachtens de nieuwe, door de IMO in hun totaliteit goedgekeurde normen zouden veerboten op zodanige wijze moeten worden gebouwd dat zij zelfs zouden blijven drijven bij 50 cm water op het autodek. Een commissie van deskundigen van de IMO had extra maatregelen aanbevolen, zoals het plaatsen van tussenschotten op de autodekken. De commissie was ingesteld, nadat de veerboot Estonia, die eigendom was van een Zweedse maatschappij, op 28 september 1934 was gekapseisd. hetgeen aan 859 mensen het leven had gekost (zie pag 171/2-'95; 655/1-'95)

(Vorber 655/1-1995)

OIC

VERGADERING VAN MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 9-12 december 1995 werd in de Guinese hoofdstad Conakry de 23ste vergadering van de ministers van buitenlandse zaken van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) gehouden.

In een verklaring na afloop van de vergadering heette het dat Jeruzalem ,,de belangrijkste kwestie in de islamitische wereld was", en werd geëist dat de ,,heilige stad" onder Palestijns gezag zou komen. De ministers gaven ook hun steun aan vredesinitiatieven, zoals het recent gesloten Dayton-vredesakkoord (zie pag. 93/1 e.v.-'96) om een einde te maken aan het conflict in Bosnië-Herzegovina.

Lidmaatschap Kazachstan

Op 12 december werd Kazachstan lid van de OIC. In een officieel bulletin ter gelegenheid van Kazachstans toetreding werd gezegd dat het aantal leden van de OIC daarmee op 52 was gekomen, hoewel onduidelijk was of de OIC, die in december 1994 volgens officiële opgave eveneens 52 leden telde (zie pag. 231/3-'95), had besloten de terugtrekking van Zanzibar te erkennen. Tijdens deze vergadering werd het lidmaatschap van Nigeria, dat bij de vorige vergadering eveneens ter discussie had gestaan. bevestigd. Men had verwacht dat het instellen van sancties tegen Nigeria naar aanleiding van de executie in november van de Nigeriaanse schrijver Ken Saro-Wiwa (zie pag. 200/1 e.v.-'96) tijdens de vergadering aan de orde zou zijn gesteld.

(Vor.ber.pag. 231/1 e.v.-1995)

WTO

GESCHILLENCOMMISSIE STELT VERENIGDE STATEN IN HET ONGELIJK

Op 17 januari 1996 bepaalde de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in haar eerste uitspraak na haar oprichting in januari 1993 (zie pag. 518/2-'95) dat de Amerikaanse milieuwetten betreffende benzine onwettig waren. De uitspraak werd gedaan naar aanleiding van een klacht die Venezuela in februari 1995 had ingediend. Volgens dit land waren Amerikaanse wetten die buitenlandse producenten verplichtten schonere benzine te leveren dan Amerikaanse producenten, discriminerend en bevoordeelden zij Amerikaanse oliemaatschappijen op oneerlijke wijze (zie pag. 519/1-'95).



OIC-secretaris-generaal Hamid al-Gabid (r.) wordt direct na de opening van de OIC-vergadering in Kuala Lumpur op 12 januari 1996 vergezeld door de Maleisische premier Mahathir Mohamed (l.).

Aanleiding voor de klacht, die later werd gesteund door Brazilië, waren voorschriften van het Amerikaans Bureau voor Milieubescherming (Environmental Protection Agency, EPA), die sinds januari 1995 van kracht waren. Krachtens deze voorschriften moesten alle olieraffinaderijen bepaalde benzinebestanddelen waarvan bekend was dat zij bijdroegen aan milieuvervuiling door uitlaatgassen, reduceren. Buitenlandse maatschappijen moesten echter vanaf het begin de voorschriften naleven, terwijl Amerikaanse maatschappijen toestemming kregen om zich geleidelijk aan te passen aan de nieuwe normen. Volgens schattingen zou Venezuela. een van de grootste benzine-exporteurs naar de VS, als gevolge van de nieuwe voorschriften naar alle waarschijnlijkheid een verlies van ongeveer $150 mln lijden.

Op 18 januari zei de Amerikaanse handelsgezant Mickey Kantor na ontvangst van een rapport dat de uitspraak van de geschillencommissie bevatte, dat de VS zouden overwegen beroep aan te tekenen tegen het besluit. Kantor benadrukte echter dat ,,een rapport van een WTO-commissie of beroepsorgaan naar Amerikaans recht geen enkele geldigheid bezat".

(Vor.ber.pag. 883/2/3-1995)

INDEX AFLEVERING NR. 3105

ANGOLA Vredesproces weer vertraagd 338
Overeenkomst over regering van nationale eenheid 339
AZIË Eerste top Azië-Europa 354
BOLIVIA Sociale onrust toegenomen 330
Coca-akkoord 330
ROSNIE-HERZEGOVINA Ondertekening vredesakkoord 305
VN dragen gezag over aan NAVO 305
Hoofdstructuur IFOR 308
Bevelstructuur IFOR 306
Vrijlating Franse piloten 307
Einde staat van oorlog 307
Vredesimplementatie-conferentie in Londen 308
Uitwisseling krijgsgevangen 309
Nieuwe regeringen in Republiek Bosnië-Herzegovina en Federatie van Bosnië-Herzegovina 310
Spanningen in Mostar, EU-burgemeester Koschnik kondigt vertrek aan 311
VN-Oorlogstribunaal 313
CHINA Liberalisering van de handel 354
Dissident Wei Jingsheng veroordeeld 356
Moord op weeskinderen in Shanghai 356
Vergadering Nationaal Volkscongres 357
Kwestie opvolging Panchen Lama 359
Exportleningen voor nucleaire verkopen opgeschort door VS 361
WTO-onderhandelingen 362
COCOM Akkoord over inwerkingtreding nieuwe organisatie 379
COLOMBIA Presidentiële crisis, nieuw onderzoek naar beschuldigingen tegen Samper 331
COMOREN Terugkeer van Djohar, presidentsverkiezingen 340
CUBA Begroting 1996 goedgekeurd 331
Amerikaanse vliegtuigen neergeschoten 332
Amerikaans handelsembargo verscherpt 333
Verbod dissidentenconferentie 333
DJIBOUTI Legalisering FRUD 341
ERITREA Conflict met Jemen over eilanden in Rode Zee 341
FRANKRIJK Protesten overheidspersoneel tegen plannen van regering tot hervorming sociale zekerheid 314
Tussentijdseverkiezingen 316
Initiatief inzake Corsica 317
Oud-president Mitterrand overleden 318
Buitenlandse betrekkingen 320
Reorganisatievan defensie 320
GCC Vergaderingministers van buitenlandse zaken 349
GROOT-BRITTANNIE Troonrede 321
Onderwijsdebat 323
Publikatie Scott-rapport 324
Rapport Commissie-Mitchell leidt tot controverse **326**
IRA beëindigt staakt-het-vuren 326
HONDURAS Arrestatiebevel voor inspecteur-generaal van politie 333
HONGKONG Controverse over Bill of Rights 362
Openingsvergadering Voorbereidend Comité 363
China maakt bekend Legco te willen opheffen364
Britse belofte om geen visum voor inwoners van Hongkong in te voeren 365
IERLAND Beroep tegen uitslag referendum over echtscheiding 328
IMO Veiligheidsmaatregelen tegen veerboten 379
INTERNATIONALE ZAKEN Vergadering G-7-ministers van financiën 377
JAPAN Kwesties rond Okinawa 365
Maatregelen tegen Aun Shinrikyo-sekte 366
Ongeluk in kernreactor 367
Reddingsplan voor in moeilijkheden verkerende hypotheekbanken 367
Nieuwe premier en regering 368
Oprichting nieuwe politieke partij 370
VN-rapport over ,,troostmeisjes" 370
Tunnelramp 370
Premier Hashimoto bezoekt VS 371
Schandaal rond besmet bloed 371
Daiwa-bank bekent schuld, onderzoek naar ministerie van financiën 372
Uitkomst onderzoek Sagawa Kyubinschandaal, overlijden Kanemaru 373
JEMEN IMF-lening 349
KROATIË VN-Veiligheidsraad aanvaardt resolutie over Oost-Slavonië 328
LAOS Partijcongres 373
Aanvraag lidmaatschap ASEAN 373
LESOTHO Koning MoshoeshoeII overleden 341
LIBANON Aanhoudend geweld in het zuiden, akkoord over UNIFIL 350
Algemene staking 351
MACEDONIE Kabinetswijziging, samenstelling nieuw kabinet 329
MEXICO Pensioenwet goedgekeurd 334
Beperkt vredesakkoord met EZLN 335
Daders bloedbad Guerrero gearresteerd, nieuwe slachtpartijen 336
Protestacties in olie-industrie 335
OAE Bijeenkomst Raad van Ministers 342
OIC Vergadering ministers van buitenlandse zaken 379
Lidmaatschap Kazachstan **379**
PERU Schuldenakkoord 337
Memorandum van overeenstemming met Ecuador ondertekend 338
Amerikaanse journaliste veroordeeld 338
QATAR Coup tegen emir verijdeld 352
SAOEDI-ARABIE Machtsoverdracht aan kroonprins Abdullah 352
Koning Fahd hervat regeringstaken 353
Uitwijzing Saoedische dissident uit Groot-Brittannië 353
SLOVENIE Verenigde Lijst stapt uit regeringscoalitie 329
SOEDAN Betrekkingen met Ethiopië verslechterd 342
VN-mensenrechtenrapport 343
Presidents- en parlementsverkiezingen 343
TAIWAN Premier afgetreden 373
Groeiende spanning met China 374
Militaire oefeningen 375
Begroting 1997 gepresenteerd 376
Presidentsverkiezingen 376
WAPENBEHEERSING VN-Conferentie over Ontwapening 378
Zesde Franse kernproef, stopzetting proeven 378
Herziening standpunt VS over gebruik landmijnen 378
WTO Geschillencommissie stelt VS in het ongelijk 379
ZUID-AFRIKA Aankondiging privatiseringsprogramma 344
Vredesinitiatief voor Kwazulu-Natal 345
Spionageschandaal 345
Misdaadcijfers 346
Buitenlands beleid Mandela stuit op kritiek 346
Kabinetswijzigingen, vertrek minister van financiën 347
Koersdaling rand 348
Opening proces tegen Malan 349

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13,1101CA Amsterdam,Telefoon: 020-5641111;Postbus 1118,1000BC Amsterdam,Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

© Keesings Historisch Archief
©Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.:CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

ITALIË

POLITIEKE CRISIS. DINI TREEDT AF

Eind januari 1996 leek het erop dat de belangrijkste centrum-rechtse en centrum-linkse politieke blokken, die elkaar in evenwicht hielden in de Kamer van Afgevaardigden, op het punt stonden een gezamenlijk akkoord te bereiken om de heersende politieke crisis tot een oplossing te brengen (voor de voorgeschiedenis, zie pag. 170/1-'96).

Op 24 januari werden alle obstakels uit de weg geruimd. toen oud-premier Ciivio Berlusconi. leider van Forza Italia en de rechtse Vrijheidsalliantie, en Massiino D'Alema, voorzitter van de voormalige communistische Democratische Partij van Links (PDS).een informeel akkoord bereikten over wijzigingen van de grondwet en het kiesstelsel. Naar verluidt \vilden beide leiders voorkomen dat er vervroegde verkiezingen zouden worden uitgeschreven. Door Berlusconi's akkoord met links dreigde echter een ernstige breuk binnen de Vrijheidsalliantie. omdat zijn coalitiepartner Gianfranco Fini, leider van de extreem-rechtse Nationale Alliantie (AN). zich ertegen verzette. Opiniepeilingen hadden uitgewezen dat diens partij zeer sterk aan populariteit had gewonnen en een zeer goede kans zou maken bij eventuele verkiezingen.

Dini treedt af. Kans op vorming regering-Dini met uitgebreid mandaat

De crisis was aangescherpt, nadat president Oscar Luigi Scalfaro op 11 januari toch het ontslag van interimpremier Lamberto Dini en diens zakenkabinet, het 54ste sinds de Tweede Wereldoorlog, had aanvaard (zie pag. 170/1-'96).



Premier Lamberto Dini (m.).die wordt geflankeerd door minister van binnenlandse zaken Rinaldo Coronas (1.)en minister van buitenlandse zaken Susanna Agnelli (r.),opent op 9 januari 1996 het parlementaire debat over de toekomst van zijn demissionaire kabinet.

Naar verluidt besloot Dini af te treden om een motie van wantrouwen van de centrum-rechtse partijen en de rechtlijnige Heropgerichte Communistische Partij (PRC) tegen zijn regering voor te zijn.

Premier Dini had al op 30 december 1995 zijn ontslag ingediend, maar toen had president Scalfaro geweigerd dit te aanvaarden omdat hij vond dat het parlement hierover moest beslissen. Dini's aanhangers. in het bijzonder de partners van de door de PDS gedomineerde centruin-linkse Progressieve Alliantie, verzochten hem dringend aan te blijven als premier tot het einde van Italië's zes maanden durende voorzitterschap van de Europese Unie (EU)(januari-juni '96).

AN-leider Fini daarentegen had een motie van wantrouw-en tegen Dini gesteund en erop aangedrongen dat president Scalfaro een nieuwe regering zou benoemen die door een parlementaire meerderheid werd gesteund of het parlement zou ontbinden en vervroegde verkiezingen zouuitschrijven.

Begin januari was Berlusconi's positie nog onduidelijk. Hij had laten doorschemeren dat de Vrijheidsalliantie weinig voelde voor een motie van wantrouwen, maar naar verluidt had Fini hem naar zijn hand gezet en Berlusconi steunde uiteindelijk diens eis dat Dini zou aftreden. om zo de eenheid binnen de Vrijheidsalliantie te kunnen bewaren. Tegelijkertijd verzette hij zich ook tegen nieuwe verkiezingen, nu zijn eerste proces wegens beschuldiging van corruptie op 17 januari zou beginnen (zieonder). Ook de kleine middenpartijen in de Vrijheidsalliantie waren gekant tegen vervroegde verkiezingen. Ze waren Fini vijandig gezind en waren bovendien voorstander van een breder samengestelde regering onder leiding van Lamberto Dini, die meer in overeenstemming zou zijn met de politieke verhoudingen. De federalistische Noordelijke Liga (LN), die het machtsevenwicht naar een van beide kanten kon laten doorslaan, reageerde eveneens terughoudend.

De invloedrijke centrum-linkse politicus Romano Prodi (zie pag. 742/3 e.v.-'95), die op 5 januari besprekingen met Berlusconi's Forza Italia had afgebroken, drong later aan op een regering die lang aan de macht zou blijven. lang genoeg om de grondwet en het kiesstelsel te kunnen hervormen.

De financiële markten reageerden rustig op Dini's aftreden. Volgens de ineeste commentatoren was zijn aftreden een slimme zet waar-



Twee leiders van de alliantie Olijf. Romano Prodi (r.)en Walter Veltroni (l.),geven op 5 januari 1996 een persconferentie na hun bespreking met Forza Italia-voorzitter Silvio Berlusconi.

Maandblad 66ste jaargang. nr. 3106, pag. 50227-50298

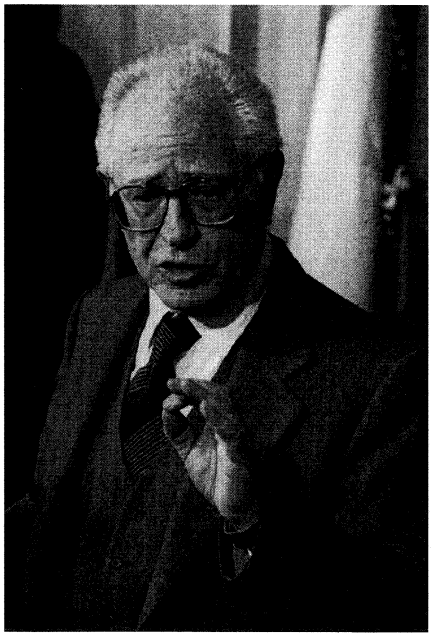
door hij waarschijnlijk spoedig zou worden teruggeroepen om een nieuw ,,politiek" kabinet. in plaats van een zakenkabinet, te gaan leiden met een mandaat om ingrijpende hervormingen door te voeren. Politici en media waren eveneens vol vertrouwen over een dergelijke afloop tijdens de langdurige besprekingen tussen Scalfaro, politieke leiders en de voorzitters van de beide huizen van het parlement op 15-19 januari.

Maar op 20 januari vervlogen de kansen op een snelle oplossing, toen Fini zich opnieuw verzette tegen een nieuw premierschap van Dini. In plaats daarvan drong Fini aan op een regering onder leiding van een ,.institutionele figuur" als Carlo Scognamiglio, de voorzitter van de Senaat, of, indien dit niet haalbaar was, op nieuwe verkiezingen.

In een televisietoespraak op 20 januari stelde Scalfaro beide partijen een ultimatum. Scalfaro maakte duidelijk dat hij het parlement zou moeten ontbinden en algemene verkiezingen zou uitschrijven, als de partijen niet tot overeenstemming zouden komen over een nieuwe regering die in staat zou zijn belangrijke hervormingen door te voeren die alom gesteund zouden worden.

MACCANICO NIEUWE FORMATEUR. COALITIEBESPREKINGEN MISLUKT. VOORTIJDIGE ONTBINDING PARLEMENT. VERKIEZINGEN UITGESCHREVEN. PROCES TEGEN BERLUSCONI

Op 1 februari werd de 71-jarige Antonio Maccanico, oud-minister, staatsrechtsgeleerde, geboren bemiddelaar en expert op het gebied van institutionele hervormingen, door Scalfaro aangewezen als formateur/premier. Hij kreeg de taak een eind te maken aan de maandenlange crisis door een regering met een brede basis te vormen, die de zo noodzakelijke constitutionele en electnrale hervormingen zou doorvoeren. Maccanico zei ernaar te streven de staatkundige structuur van Italië grondig te veranderen. Er zou een Frans semi-presidentieel systeem moeten komen, met een direct door het volk gekozen president. De parlementsverkiezingen zouden in twee rondes verlopen. Op deze manier zou het land een stabiele regering krijgen met een duidelijke meerderheid. Tevens streefde Maccanico naar invoering van het federalisme, regels voor de nieuwsvoorziening, voortzetting van de financiële sanering en terugkeer van de lire in het EMS (Europees Monetair Stelsel).



Formateur Antonio Maccanico licht op 10 februari 1996 de pers in na zijn onderhoud met president Oscar Luigi Scalfaro betreffende zijn pogingen een nieuwe regering te vormen.

Coalitiebesprekingen mislukt

Na intensieve onderhandelingen met de centrum-linkse en centrum-rechtse parlementsfracties kondigde Maccanico op 14 februari echter aan dat hij zijn formatiepoging moest opgeven. Hij zei dat een grote parlementaire meerderheid zijn voorgestelde hervormingen steunde en dat een unieke gelegenheid om tot overeenstemming te komen was verspeeld door degenen die zijn opdracht politiek onmogelijk hadden gemaakt.

Deze laatste opmerking werd vooral gezien als een verwijzing naar Gianfranco Fini, de steeds assertievere leider van de extreem-rechtse AN, die alle voorstellen torpedeerde en beweerde dat ,,onoverkomelijke problemen" hem ervan weerhielden een regering-Maccanico te steunen. Aangemoedigd door opiniepeilingen die grote steun voor de AN lieten zien, was Fini zeer geporteerd voor vervroegde verkiezingen. Oud-premier Silvio Berlusconi, leider van de Forza Italia, de belangrijkste partner van de AN in de rechtse Vrijheidsalliantie, streefde daarentegen naar een vorm van overeenstemming over grondwetswijzigingen met links om te voorkomen dat er verkiezingen zouden worden gehouden op het moment dat hij terecht moest staan wegens corruptie. Maar nadat de besprekingen waren afgebroken eiste Berlusconi ook vervroegde verkiezingen.

Verschillende visies op politieke hervormingen

Wat betreft de grondwetswijzigingen die het politieke svsteem nieuw leven zouden moeten inblazen, gaven zowel Maccanico als Fini de voorkeur aan een presidentieel systeem zoals in Frankrijk. Maar Maccanico wilde het parlement meer macht geven, terwijl Fini met veel ruchtbaarheid zijn voorkeur uitsprak voor een systeem dat veel dichter bij het Franse lag: met een door het volk gekozen president met ruime uitvoerende bevoegdheden, die ook het recht had de premier te benoemen. Massimo D'Alema, de leider van de PDS. die bereid was geweest een regering-Maccanico te steunen, was voorstander van een rechtstreeks gekozen president, met minder uitvoerende bevoegdheden en een sterk parlement als tegenwicht, gekozen op basis van een districtenstelsel, met een beslissende ronde als geen van de kandidaten de absolute meerderheid behaalde. D'Alema's standpunt veroorzaakte enige onenigheid binnen de door de PDS gedomineerde centrum-linkse alliantie Olijf. Hij werd bekritiseerd omdat hij deelnam aan onderhandelingen over een slecht gedefinieerde presidentiële regeringsvorm die niet strookte met de tradities van zowel het centrum als links. Anderen van centrum-links waren voorstander van een op Duitse leest geschoeide ,,kanselier" met een sterk parlement en een staatshoofd met voornamelijk ceremoniële verplichtingen.

Op 16 februari ontbond president Scalfaro het parlement en verzocht vertrekkend premier Lamberto Dini als demissionair premier aan te blijven tot de algemene verkiezingen, die drie jaar eerder dan gepland zouden worden gehouden. De Italianen zouden op 21 april voor de derde keer in vier jaar een nieuwe Kamer en Senaat moeten kiezen. (Zie voor de algemene verkiezingen van maart 1994, pag. 329/2 e.v.-'94.)

Dini benoemde onmiddellijk twee nieuwe ministers voor de vacante portefeuilles van begroting en justitie, respectievelijk Mario Arcelli en Vincenzo Caianello (zie pag. 168/2-'96). De regering maakte bekend dat de verkiezingen op 21 april zouden worden gehouden.

President Scalfaro had zijn best gedaan verkiezingen te voorkomen omdat er politiek geen overeenstemming bestond over de hervorming van het kiesstelsel en er nog geen nieuwe mediaregels voor verkiezingscampagnes waren. Tevens had hij getracht binnenlandse onrust tijdens het Italiaanse voorzitterschap van de EU van januari-juni 1996 te voorkomen.

Nieuwe partij Dini

Het politieke landschap dreigde te veranderen toen demissionair premier Lamberto Dini op 28 februari zijn Lijst Dini voor Italiaanse Vernieuwing (Lista Dini - Rinnovamento Italiano) presenteerde. Tot nu behoorde oud-bankier Dini tot geen enkele politieke groepering.



Demissionair premier Lamberto Dini en zijn vrouw Donatella tonen op 28 februari 1996 het logo van Dini's nieuwe partij ,,LijstDini voor Italiaanse Vernieuw-ing".

Na toenemende speculaties maakte Dini op 23 februari bekend aan de verkiezingen te zullen deelnemen en hij zei dat het zijn wens was ,,een nieuwe. centralistische, gematigde. hervormingsgezinde politieke macht tot leven te brengen", die zou streven naar ,,stabiliteit en regeerbaarheid voor het land. een grotere rol voor Italië in Europa en een goede overgang naar een volwaardige democratie".

Volgens opiniepeilingen zou Dini 8 procent van de stemmen behalen en daarmee de Vrijheidsalliantie een uiterst belangrijke marge ontnemen. Berlusconi zei bezorgd te zijn dat Dini zijn ,,neutrale" positie als demissionair premier zou uitbuiten om zijn eigen kansen en die van de alliantie Olijf bij de verkiezingen te vergroten.

Hierop verklaarde Dini neutraal te zijn, maar hij gaf toe dat de centrum-linkse alliantie Olijf een logische bondgenoot van zijn nieuwe partij zou zijn. Hoewel PDS-voorzitter D'Alema Dini waarschuwde de historisch gegroeide tweepoligheid van de Italiaanse politiek niet te verstoren door een .,derde macht" in het leven te roepen, zei hij zich te kunnen voorstellen dat Dini - in geval van een centrum-linkse overwinning - premier zou worden. Deze uitspraak wekte twijfel over de status van de officiële centrum-linkse kandidaat voor het premierschap. Romano Prodi (zie pag. 742/3 e.v.-'96).Toen Prodi op 26 februari om uitleg werd gevraagd, zei hij dat de kiezers van te voren behoorden te weten wie de officiële kandidaat van centrum-links zou zijn. Commentatoren waren van mening dat een vergelijk tussen de alliantie Olijf en Dini de invloed van de rechtlijnige Heropgerichte Communistische Partij (PRC)en de federalistische LN zou kunnen marginaliseren.

Tegelijkertijd werden vraagtekens geplaatst bij de geschiktheid van Berlusconi als kandidaat voor het premierschap, aangezien zijn positie als leider van de Vrijheidsalliantie in toenemende mate werd overschaduwd door de steeds populairdere Giancarlo Fini. In een kranteninterview op 19 februari zei Fini dat Berlusconi misschien niet de rechtse kandidaat voor het premierschap zou zijn. Hij zei: .,Wij zullen niet zo dom zijn onze tegenstanders de kans te geven de tegenstrijdige belangen van meneer Berlusconi in de verkiezingsstrijd te misbruiken." Op 20 februari verklaarde Berlusconi dat hij ,.de" kandidaat was en bleef. Andere kandidaten werden echter veelvuldig genoemd; onder wie Francesco Cossiga, oud-president. vooraanstaand Christen-Democraat en intimus van Fini, Antonio Baldassarre. oud-president van het Constitutionele Hof, en Mario Monti, EU-commissaris voor de binnenlandse markt, financiële dienstverlening, invoerrechten en indirecte en directe belastingen.

Proces tegen Berlusconi geopend. Nieuwe beschuldigingen

Op 17 januari 1996 begon in Milaan het proces tegen Berlusconi wegens omkoping. Hij werd ervan beschuldigd tussen 1989 en 1992 $ 240.000 te hebben betaald aan ambtenaren van de fiscale recherche in ruil voor een minder strenge belastingcontrole van zijn Fininvest-concern. Andere aangeklaagden waren zijn jongere broer Paolo, die reeds veroordeeld was wegens andere gevallen van omkoping (zie pag. 169/2-'96), alsmede vier Fininvest-directeuren en vijf ambtenaren van de fiscale recherche (zie pag. 243/3 e.v.,245/1, 548/2, 741/1-'95 en 168/3-'96).

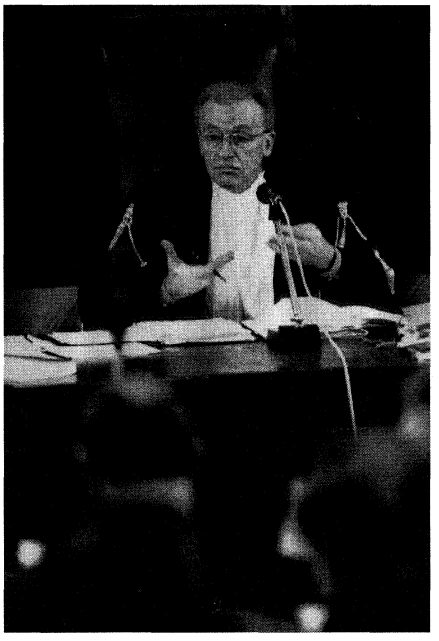
Berlusconi. die beweerde dat de rechtszaak deel uitmaakte van ren politieke vendetta. maakte op 12 januari bekend dat zijn telefoongesprekken waren afgeluisterd. Een dag eerder had hij berichten in de media ontkend dat hij verantwoordelijk was voor een poging om oud-rechter Antonio Di Pietro, het symbool van de Italiaanse anti-corruptiecampagne, te chanteren teneinde te voorkomen dat hij in de politiek zou gaan. Naar verluidt overwoog de rechtbank in Brescia Berlusconi en Di Pietro officieel in staat van beschuldiging te stellen. Di Pietro werd o.a beschuldigd van machtsmisbruik voordat hij begon met rijn anti-smeergeldcampagne (zie beneden).

Op 29 januari verzocht hei Milanees openbaar ministerie bovendien dat Berlusconi vervolgd zou worden naar aanleiding van de beschuldiging dat hij de Italiaanse Socialistische Partij (PSI) onwettig had gefinancierd, toen deze partij nog werd geleid door haar in ongenade gevallen leider Benito Craxi (zie pag. 168/3-'96).

Verzoek Berlusconi om uitstel rechtszaak afgewezen

Op 21 februari wees de rechtbank in Milaan Berlusconi's verzoek af zijn rechtszaak uit te stellen tot na de verkiezingscampagne (zie beneden).

De rechtszaak was op 16 februari hervat en volgens de openbare aanklager was Berlusconi op de hoogte geweest van illegale betaling van steekpenningen aan ambtenaren van de fiscale recherche.



Rechter Carlo Crivelli op 17 januari 1996 tijdens het proces tegen oud-premier Silvio Berlusconi in Milaan.



De leiders van de Vrijheidsalliantie slaan de handen ineen bij de start van hun verkiezingscampagne op 19 maart 1996. V.l.n.r. Gianfranco Fini. Silrio Berlusconi. Pierferdinando Casini en Rocco Buttiglione.

VERKIEZINGSCAMPAGNE VAN START

Op 18 maart begon de campagne voor de parlementsverkiezingen van 21 april. Er bleken twee brede allianties te zijn ontstaan: de centrum-linkse alliantie Olijf, waarin de PDS de belangrijkste deelnemer was, en de rechtse Vrijheidsalliantie. De LN, die in december 1994 mede verantwoordelijk was voor de val van de rechtse regering van mediamagnaat Silvio Berlusconi (zie pag. 24413-'95), maakte op 1 maart bekend met een eigen lijst de verkiezingen in te gaan.

Tot 18 maart hadden 273 verschillende politieke groeperingen een kieslijst laten registreren. De alliantie Olijf. die inmiddels uit veertien partijen bestond, waaronder ook Lijst Dini, startte op 23-24 maart zijn campagne met een conventie aan de rand van Milaan die werd bijgewoond door 10.000 mensen. De partijen en groeperingen binnen de alliantie kwamen overeen gezamenlijk kandidaten te steunen voor de 75 procent van de 630 zetels tellende Kamer van Afgevaardigden die volgens het districtenstelsel zou worden gekozen. Voor de resterende **23** procent. die zouden worden gekozen op basis van evenredige vertegenwoordiging, zou elke partij binnen de alliantie een eigen kandidatenlijst uitbrengen.

Belastingen als verkiezingsitem

De belastingen leken een belangrijk verkiezingsondenverp te worden. De Vrijheidsalliantie had belastingverlaging en afschaffing van de belasting over de winst op staatsobligaties aangekondigd. Demissionair premier Lamberto Dini reageerde namens de alliantie Olijf met een oproep tot algemene ,,sanering van de staatsfinanciën" en een meer evenwichtige verdeling van de belastingdruk. Op 25 maart sloten winkels en cafés in het hele land twee uur uit protest tegen de hoge belastingen voor kleine ondernemers.

Verkiezingscampagne

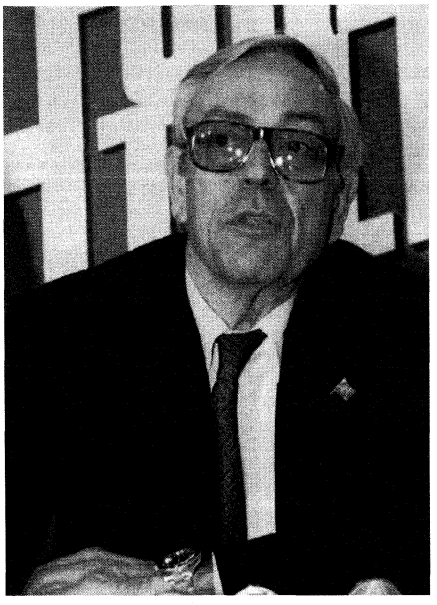
De verkiezingscampagne werd eerder door het verschil in persoonlijkheid gedomineerd dan door de verschillen tussen de politieke programma's en door de vraag hoe het zat met de stabiliteit van de grote allianties.

In Berlusconi's stijl van campagne voeren kwam duidelijk zijn achtergrond als hoofd van een zakelijk en financieel imperium naar voren. Hij reisde met een karavaan en rekende in hoge mate op media als radio en televisie. Het kostte hem en Fini de grootste moeite uit te leggen op welke wijze zij hun buitensporige beloften met betrekking tot het scheppen van nieuwe banen en belastingverlaging zouden kunnen waarmaken. In een poging zich politiek te onderscheiden verklaarde Berlusconi dat hij alle katholieken vertegenwoordigde en dat de alliantie Olijf een middel was voor de communisten om terug te keren.

Leider van de alliantie Olijf **Prodi** daarentegen reisde met een campagnebus door het land, sprak met de kiezers en luisterde naar hen. Dit, samen met zijn imago van onkreukbaarheid, maakte hem geliefd bij de kiezers die nog niet wisten op wie zij hun stem zouden uitbrengen. De politieke nieuwkomer Prodi, die een vooraanstaande econoom was en directeur van de door hem gereorganiseerd IRI-staatsholding was geweest, dwong ook het bedrijfsleven respect af. Hij trok Berlusconi's geschiktheid om te regeren in twijfel, nadat deze aan het eind van de campagne drie keer door de rechtbank verhoord



Televisiegastheer Bruno Vespa poseert met de leiders van de grote partijen voor de aanvang van een verkiezingsdebat op 9 april. V.l.n.r. Giancarlo Fini (AN), Silvio Berlusconi (Forza Italia), Vespa. Umberto Bossi (LN), Lamberto Dini (LijstDini). en Massimo D'Alema (PDS).



Oud-minister van defensie en campagneleider van Forza Italia Cesare Previti.

was over vermeende corruptie bij zijn zakenimperium Finivest.

De alliantie Olijf bestond uit de PDS. de Socialisten, de progressieve Christen-Democraten en de Groenen en won nog meer aan vertrouwen toen de zeer gerespecteerde Dini zich bij hen aansloot. iets dat de gematigde kiezers en het bedrijfsleven geruststelde. Door een overeenkomst met de PRC kon deze laatste kandidaten stellen voor een bepaalde zetel in ruil voor steun aan een andere zetel.

Het programma van de alliantie Olijf benadrukte besprekingen met de andere politieke partijen over constitutionele en electorale hervormingen, een snelle terugkeer van de lire in het wisselkoersmechanisme van de Europese Unie (WKM). bezuinigingen om de overheidsschuld aan te passen aan de criteria van de Europese Monetaire Unie (EMU) en versnelde privatiseringen.

Prodi had beloofd de kieswet te hervormen, waarbij 75 procent van de zetels via een districtenstelsel werd verdeeld en de rest op basis van evenredige vertegenwoordiging (zie boven).

Omstreden arrestatie van Squillante

Op 12 maart 1996 werd Renato Squillante, leider van het Romeinse team van onderzoeksrechters, gearresteerd. Gravin Stefania Ariosto, eigenares van een antiekhandel in Milaan, had tijdens een corruptieonderzoek in Milaan verklaard dat zij eind jaren tachtig had gezien dat hij grote sommen geld had ontvangen in ruil voor een voorkeursbehandeling van bepaalde grote bedrijven.

Een van de bedrijven die Squillante zou hebben bevoordeeld was Berlusconi's Fininvestgroep. Squillante werd ervan beschuldigd Fininvest indertijd ten onrechte te hebben begunstigd in de strijd om het beheer van het uitgeversconcern Mondadori. Als leider van Forza Italia. de grootste partij binnen de Vrijheidsalliantie. was Berlusconi nog steeds een van de hoofdrolspelers in de komende verkiezingen ondanks het proces dat tegen hem liep (zie boven).

Gravin Ariosto beweerde dat Berlusconi's medewerker Cesare Previti had geholpen bij het doorsluizen van smeergelden van Fininvest naar Squillante. Previti was niet alleen bedrijfsjurist bij Fininvest. maar ook een vooraanstaande rechtse senator. Hij was minister van defensie in het kabinet-Berlusconi geweest en een van de campagneleiders van Forza Italia. Er werd een vooronderzoek gestart tegen Previti. die stelde dat de beschuldigingen een politieke achtergrond hadden. een bewering die door Berlusconi werd onderschreren. Verscheidene publieke figuren namen het op voor Squillante cn er was kritiek op de overhaaste manier waarop hij was aangehouden.

Gravin Ariosto was acht jaar lang bevriend geweest met een andere Fininvest-jurist, Vittorio Dotti. die bovendien leider was van de Forza Italia-fractie in de Kamer van Afgevaardigden. Nadat Ariosto's beschuldigingen bekend waren geworden. werd Dotti's naam van de kandidatenlijst van Forza Italia gehaald. Op 17 maart beloofde Dini hem een plaats op de lijst van zijn technocratische Lijst Dini voor Italiaanse Vernieuwing, maar toen andere partijen in de alliantie Olijf hiertegen bezwaar maakten. was Dotti ged ongen zich terug te trekken. w

Vrijspraakvoor Di Pietro

Op 29 maart werd de aanklacht tegen Antonio Di Pietro, de Milanese rechter die de operatie ‚schone handen" een onderzoek naar plaatselijke co ruptie, had geleid totdat hij in december 1994 ontslag nam (zie pag 244/3 e v en 741/1-'95), door de rechtbank in Brescia verworpen

De beschuldiging betrof het ongeoorioofd afsluiten van een lening eri het ten geschenke krijgen van een auto van een plaatselijke zakenman. Het was de derde en laatste aanklacht tegen Di Pietro. na een eerdere uitspraak op 6 maart (op een beschuldiging van vermeend machtsmisbruik). De rechter bepaalde verder dat Ccsare Previti (zie boven) en Berlusconi's jongere broer Paolo dienden te worden vervolgd voor hun poging de reputatie van Di Pietro te bezoedelen.

VERKIEZINGSOVERWINNING CENTRUM-LINKS

Bij de op 21 april gehouden algemene verkiezingen behaalde de centrum-linkse alliantie Olijf een beslissende overwinning op de rechtse Vrijheidsal-



Romano Prodi. de leider van de alliantie Olijf, spreekt op 22 april met de pers. nadat de eerste resultaten uitwijzen dat de Olijf de verkiezingen heeft gewonnen. Links. met bril. coalitiegenoot Walter Veltroni.

liantie. Met 284 van de 630 zetels in de Kamer van Afgevaardigden (en 157 van de 315 te verdelen senaatszetels) zou de alliantie Olijf echter afhankelijk zijn van de steun van andere partijen om een absolute meerderheid te behalen. Leider van de alliantie Olijf en aanstaand premier Romano Prodi beloofde vast te zullen houden aan de open stijl die zijn campagne kenmerkte en een consensus te bereiken tussen de regering, het bedrijfsleven en de vakbonden. Hij kondigde niettemin 18 maanden van ,,fiscale strengheid en rechtlijnigheid" aan en beloofde ,,moeilijke besluiten" niet uit de weg te zullen gaan.

Uitslag algemene verkiezingen

Kamer van Afgevaardigden

630 zetels
% stemmen *voor* *25% van* de zetels gekozen op basis *van* evenredige *vertegenwoordiging*

Partij	*1994*	*1996*	*1996*
Olijf			284
PDS	20,3	21,1	
PPI/Lijst Prodi	15,7*	6,8	
Lijst Dini		4,3	
Groenen	2,7	2,5	
Overige Olijf-partijen	5,3+	0.1	
Vrijheidsalliantie			246
CDU/CCD		5,8	
Forza Italia	21,0	20,6	
AN	13.5	15,7	
Overige Vrijheids alliantie-partijen	3.5	1,9	
LN**	8.4	10,1	59
PRC	6.0	8,6	35
Overige	3,5	2,5	6

*In 1994 in PPI en Pact voor Italië.
+Onderandere naam.
**Maaktedeel uit van Vrijheidsalliantie bij de verkiezingen van 1994.

Senaat

315 gekozen zetels
(opbasis van evenredige vertegenwoordiging)

Partij	%stemmen	Zetels
Olijf	41,2	157
Vrijheidsalliantie	37,3	116
LN	10,4	27
PRC	2,9	10
Onafhankelijk	1,8	3
Pannella-Sgarbi*	1,6	1
Fiamma+	2,3	1
Socialisten	0,9	0
Overige	1,6	0

*Onafhankelijk rechts.
+Vroegere neofascistische Italiaanse Sociale Beweging (MSI).

In Rome en andere steden werd de eerste verkiezingsoverwinning aan links in de geschiedenis van de na-oorlogse Republiek uitbundig gevierd. Uit de positieve reactie van de Italiaanse munt en de beurzen bleek dat ook het bedrijfsleven vertrouwen had in het inarktgerichte beleid van de toekomstige regering. Het Vaticaan, dat voor het eerst neutraal was gebleven tijdens een campagne, sprak de hoop uit dat een stabiele regering zou zorgen voor de ,,noodzakelijke hervormingen".

Verwacht werd dat het overleg tussen de partijen en met president Oscar Luigi Scalfaro zou uitmonden in de vorming van een nieuwe regering, kort nadat het parlement op 9 mei zijn werkzaamheden zou hervatten.

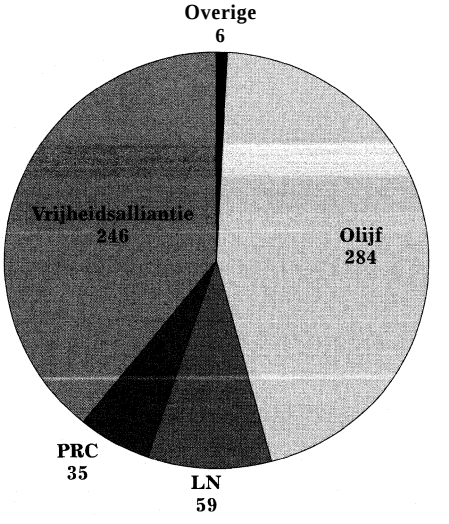
De verkiezingsuitslag werd uitgelegd als een aanwijzing dat het land langzaam ontgroeide aan een gefragmenteerde politieke constellatie en zich bewoog in de richting van een stabieler stelsel dat was gebaseerd op centrumlinkse en centrum-rechtse coalities. De rol van de (voormalige communistische) Democratische Partij van Links (PDS). als steunpilaar van de succesrijke alliantie Olijf, wees erop dat de kiezers uit het centrum erkenden dat de partij zich had ontpopt tot een gematigde, op het bedrijfsleven gerichte. sociaal-democratischepartij.

De separatistische Noordelijke Liga (LN)deed het beter dan veiwacht, hetgeen in strijd was met de algemene verschuiving naar het politieke midden. LN-leider Umberto Bossi had van tevoren uitgesloten dat hij in zee zou gaan met de Vrijheidsalliantie (waarmee LN geregeerd had van 1994-'95) of met de alliantie Olijf om een regering te vormen. Maar de verkiezingsuitslagen leken erop te wijzen dat de Olijf zou proberen een pact te sluiten met de LN, omdat ze voor een meerderheid in de Kamer niet afhankelijk wilde blijven van de rechtlijnige Heropgerichte Communistische Partij (PRC). De PRC had samen met de Olijf campagne gevoerd tegen rechts, maar weigerde het programma van de alliantie te onderschrijven. PRC-leider Fausto Bertinotti beloofde op 22 april mee te werken aan ,,de geboorte" van een Olijf-regering, maar waarschuwde dat haar voortbestaan afhing van haar beleid. Hij sloot bezuinigingen op ambtenarensalarissen en pensioenen uit, maar gaf tegelijkertijd aan dat er compromissen mogelijk waren over PRC-eisen als belasting op inkomens uit vermogen, het herstel van geïndexeerde ambtenarensalarissen en de bezwaren tegen privatisering.

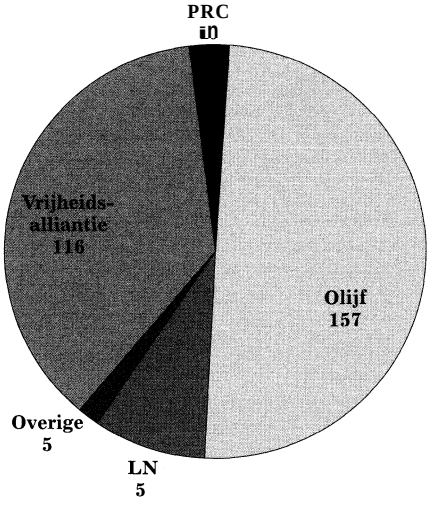
Interimpremier Lamberto Dini, wiens in februari opgerichte Lijst Dini voor Italiaanse Vernieuwing zich pas laat bij de alliantie Olijf had aangesloten, zocht ook toenadering tot de gematigde leden van Forza Italia van de verslagen leider van de Vrijheidsalliantie en voormalig premier Silvio Berlusconi.

Deze stap deed bij links de angst herleven, die al tijdens de campagne geventileerd was, dat Dini eigenlijk uit was op een meer respectabel conservatief centrumblok om zo Berlusconi en Gianfranco Fini, de leider van de voormalige fascistische Nationale Alliantie (AN).de andere grote partij in de Vrijheidsalliantie, te verdringen (zie boven).

Zetelverdeling in de Kamer van Afgevaardigden



Zetelverdeling in de Senaat



Verwarring bij rechts

De nederlaag van de Vrijheidsalliantie maakte de toekomst van zowel Berlusconi als Fini onzeker.

Fini had de verkiezingen, tegen de wil van Berlusconi en centrum-rechts, uitgeklokt door zich in februari uit de constitutionele besprekingen terug te trekken (zie boven). Aangenomen w-erd dat hij er toen op rekende dat centrumrechts een gemakkelijke overwinning zou behalen of dat de AN op zijn minst Forza Italia zou voorbijstreven en de Italiaanse versie van de Gaullistische beweging in Frankrijk zou worden. De AN, die op beide punten ongelijk kreeg, behaalde nauwelijks meer stemmen dan in 1994 en verloor 33 zetels aan de alliantie

Olijf als gevolg van het schadelijke optreden van ontevreden fascistische groepen rond Pino Rauti. Verscheidene AN-afgevaardigden eisten dat Maurizio Gasparri. de coordinator van AN en Fini's persoonlijke adviseur, zou npstappen. Andere AN-afgevaardigden verwachtten niet dat Fini de toekomstige leider van de Vrijheidsalliantie zou worden.

Oud-minister van arbeid Clemente Mastella, voorzitter van het kleine Christen-Democratisch Centrum (CCD) dat een alliantie vormde met Forza Italia schreef het verlies van zijn eigen zetel toe aan een complot van Fini maar eiste tevens het vertrek van Berlusconi Sommige hardliners van Forza Italia, die bang waren dat de gematigde leden van de alliantie zich zouden aansluiten bij Dini, eisten op 24 april dat de Vrijheidsalliantie onmiddellijk één partij zou worden die in staat zou zijn het centrum te verenigen

Umberto Bossi had een zware nederlaag tegen Berlusconi geleden in het kiesdistrict Centraal Milaan. maar kon door het systeem van evenredige vertegenwoordiging toch rekenen op een zetel gezien het feit dat hij lijstaanvoerder was van de LN.

Positie van Di Pietro

De politieke agenda van Antonio Di Pietro, de voormalige Milanese rechter, die een nationale held was geworden dankzij zijn leidende rol bij de anti-corruptiecampagne ,,Schone Handen", maakte de situatie nog ingewikkelder.

Di Pietro, die zelf in maart was vrijgesproken van aanklachten wegens corruptie (zie boven). had op 2 april bekendgemaakt dat hij niet zou deelnemen aan de verkiezingen. Hij was niet ingegaan op toenaderingen van zowel centrum-links als centrum-rechts. Na de bekendmaking van de verkiezingsuitslag had Di Pietro op 26 april een persoonlijk gesprek met Prodi en op 25 april ontmoette hij Clemente Mastella en Mirko Tremasglia, een van de leiders van de AN. Naderhand ontkende hij dat er afspraken waren gemaakt en zei hij dat hij een ..onafhankelijke rol in de politiek" zou spelen op zijn eigen voorwaarden.

VOORTZETTING VAN PROCESSEN. VEROORDELINGEN

Op 9 januari werd het proces tegen Giulio Andreotti tijdelijk voortgezet in een zwaar beveiligde gevangenis in de Noorditaliaanse stad Padua. Andreotti, die zeven keer premier was geweest, werd beschuldigd van banden met de mafia.

Andreotti werd voor de eerste keer geconfronteerd met zijn belangrijkste beschuldiger. de voormalige leider van de Siciliaanse mafia, de 68-jarige Tommaso Buscetta. die door Brazilië was uitgeleverd en in 1984 getuige voor de staat was geworden. Buscetta vertelde de rechtbank dat hij tien jaar eerder Andreotti's banden met de mafia aan de kaak had kunnen stellen, maar hiervan had afgezien uit angst dat er pogingen zouden worden ondernomen om twijfel te zaaien over de betrouwbaarheid van zijn getuigenis. Andreotti ontkende Buscetta's politieke beschermer te zijn geweest. toen hij aan de macht was (pag. 741/3-'95 en 16911-'96).

Het reeds zeven maanden durende proces werd in april verdaagd wegens ziekte van een van de rechters. Het proces zou op 15 mei worden voortgezet.

Op 11 april begon in Milaan een ander proces tegen Giulio Andreotti, waarin hij terechtstond wegens betrokkenheid bij de door de mafia in 1979 gepleegde moord op Mino Pecorelli, uitgever van het politieke roddelblad OP.



Bettino Craxi.

Proces tegen niode-ontwerpers

Op 23 januari werd in Milaan het proces tegen 18 personen uit de mode-industrie voortgezet In hei proces, dat sinds september 1995 twee keer was verdaagd (zie ook pag 741/3 e v.-'95), stonden de verdachten terecht wegens het betalen van smeergeld aan belastingambtenaren in ruil voor een gunstiger belastingcontrole

Craxi veroordeeld. Paolo Berlusconi schuldig bevonden

De voormalige socialistische (PSI) premier Bettino Craxi, die zich in zelfgekozen ballingschap in Tunesië bevond, werd op 16 april schuldig bevonden aan corruptie bij de aanleg van de metro in Milaan in de jaren tachtig. Hij werd veroordeeld tot acht jaar en drie maanden cel.

Op 26 april werd Berlusconi's broer Paolo Berlusconi door een Milanese rechtbank schuldig bevonden aan corruptie, maar vrijgesproken van een aanklacht wegens het aannemen van steekpenningen bij een onroerend-goed-transactie.

Onderzoek i.v.m. brand La Fenice

Een rechterlijk ambtenaar verwittigde de burgemeester van Venetië en zeven andere-functionarissen op 23 februari dat er een onderzoek tegen hen liep in verband met de brand die op 29 januari het historische operahuis La Fenice van Venetië vernietigde.

(Vor.ber.pag. 168/1 e.v.-1996)

OOSTENRIJK

ONTHULLINGEN OVER AMERIKAANSE WAPENDEPOTS. MASSAGRAF ONTDEKT. EERSTE VROUWELIJKE DEELSTAATPREMIER

Op 21 januari 1996 verzocht de Oostenrijkse regering de Amerikaanse autoriteiten inlichtingen te verstrekken over de locatie van 79 geheime wapendepots in Oostenrijk. Een dag eerder had de Amerikaanse ambassadeur in Oostenrijk, Swanee Hunt, onthuld dat de wapens begin jaren vijftig heimelijk in Oostenrijk waren opgeslagen, zonder

dat de Oostenrijkse regering hiervan op de hoogte was gesteld.

De wapenvoorraden. die zouden bestaan uit lichte vuurwapens en explosieven, waren samen met een bepaalde hoeveelheid goud opgeslagen als voorzorg tegen een Sowjet-aanval. Zij waren bedoeld om anti-communistische verzetseenheden van wapens te voorzien en bevonden zich in hei gebied rond Salzburg, midden in de zone die het Amerikaanse leger van 1945-'55 had bezet. Volgens Hunt had de CIA het bestaan van de geheime arsenalen pas onlangs onthuld aan het Amerikaanse Congres. Zij bood haar verontschuldigingen aan voor het feit dat de Oostenrijkse autoriteiten .,zo laat op de hoogte waren gesteld van de wapendepots" en noemde deze ,,een overblijfsel uit de Koude Oorlog"

Op 21 januari suggereerde kanselier Franz Vranitzky in een televisiegesprek dat de mogelijkheid bestond dat de andere bezettingsmachten. Groot-Brittannië, Frankrijk en de Sowjet-Unie, soortgelijke wapenvoorraden hadden verborgen. Hij verklaarde dat de betrokken regeringen hierover om inlichtingen zou worden gevraagd. Vranitzky zei tevens dat de Amerikaanse opslagplaatsen geen biologische of chemische wapens bevatten.

Op 29 januari verstrekte Hunt officieel bijzonderheden over de locaties aan minister van binnenlandse zaken Caspar Einem en verontschuldigde zich opnieuw voor ,,onzebureaucratische fout". Einem zei dat er in de loop der jaren vijf wapendepots waren ontdekt en verklaarde dat de overige 74 zouden worden geopend zodra technische en juridische problemen uit de weg waren geruimd.

Massagraf ontdekt

Toevallig werd te zelfder tijd bekend dat in Opper-Oostenrijk nog een overblijfsel, in de vorm van een massagraf, uit de Tweede Wereldoorlog was ontdekt. Het graf, dat zich in de buurt van het nazi-vernietigingskamp Mauthausen bevond, bevatte de lichamen van mannen tussen de 19 en 22 jaar.

Het graf werd op 29 januari ontdekt op het bouwterrein van een hydro-elektrisch project in Lambach, 200 kilometer ten westen van Wenen, vlakbij Linz. De volgende dag beweerde de bekende nazi-jager Simon Wiesentha! dat het de lijken waren aan Hongaarse joden die in de laatste oorlogsmaanden waren bezweken tijdens een van de dodenmarsen tussen de kampen. Deze ontdekking bracht de voortgang van de werkzaamheden aan het hydro-elektrische project in gevaar. aangezien lijken volgens de joodse wetten niet mogen worden opgegraven of opnieuw worden begraven.

Begin februari stelden experts echter vast dat het niet om lichamen van holocaust-slachtoffers ging. Het massagraf bleek ten minste 100 jaar oud te zijn. Het eerste onderzoek van de lichamen (waarvan er medio februari 15 waren opgegraven) had de indruk gewekt dat het zou kunnen gaan om soldaten uit de Tweede Wereldoorlog of slachtoffers van de nazi-holocaust.

Eerste vrouwelijke deelstaatpremier gekozen

Op 23 januari werd de voorzitter van de OVP in Stiermarken. Waltraud Klasnic. gekozen als de eerste vrouwelijke premier van een Oostenrijkse deelstaat.

AKKOORD OVER TERUGDRINGING BEGROTINGSTEKORT. NIEUWE COALITIE. REGERING GEÏNSTALLEERD. CONTROVERSE OVER WET OP BANKGEHEIM. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 5 februari 1996 bereikten de Sociaal-Democratische Partij van Oostenrijk (SPO) en de Oostenrijkse Volkspartij (OVP) overeenstemming over een pakket ingrijpende bezuinigingsmaatregelen waarmee het begrotingstekort in–twee jaar met Sch 100 mrd verminderd moest worden ($ 1 = Sch 10,3899 op 9 februari 1996). Het akkoord maakte een einde aan weken van onderhandelingen en gaf ruimte voor de officiële bevestiging van een nieuwe coalitie tussen de twee partijen die reeds eerder de ,,grote coalitie" vormden.

In oktober 1995 was de coalitie gevallen toen de OVP zich uit de regering terugtrok. nadat het niet gelukt was overeenstemming te bereiken over de manier waarop het begrotingstekort teruggedrongen moest morden (zie pag. 111/2 e.v.-'96). Bij de algemene verkiezingen die in december volgden (zie pag. 112/1 e.v.-'96) vergrootten beide partijen hun aantal zetels. maar officiële herleving van de ..grote coalitie", die al sinds 1987 bestond. stagneerde door de verschillende opvattingen over de voorwaarden van het bezuinigingspakket.

Volgens het gesloten akkoord zou er in 1996 en 1997 Sch 66.7 mrd bezuinigd worden, voornamelijk door de overheidsuitgaven te beperken en in de sociale voorzieningen te snijden. Nog eens Sch 33 mrd zou worden opgebracht door hogere belastinginkomsten. hoewel in het akkoord niet gesproken werd over verhoging van het basistarief van de inkomstenbelasting of van de BTW. De belasting op bank- en obligatierente zou stijgen van 22 procent naar 25 procent en de hogere inkomens zouden een aantal belastingvoordelen kwijtraken.

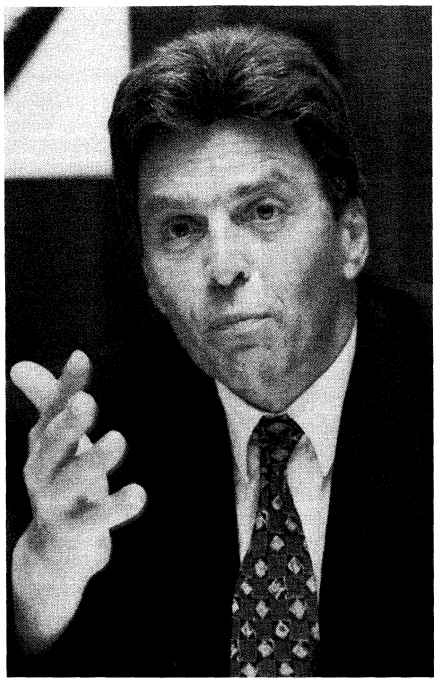
Hoewel de ÖVP tijdens eerdere onderhandelingen belastingverhogingen had afgewezen. had het betere verkiezingsresultaat van de SPO (38.1 procent van de stemmen) tot gevolg dat de OVP (28.3 procent van de stemmen) als de kleinere coalitiepartner gedwongen was haar standpunt te herzien. Bovendien had de SPO ook concessies gedaan bij de totstandkoming van het akkoord. zoals het accepteren van-een reeks bezuinigingen op de sociale voorzieningen die de partij eerder had verworpen.

Nieuwe minister van financiën

Op 2 januari 1996 trad de sociaal-democratische minister van financiën Andreas Staribacher af. Er was veel kritiek op Staribacher geweest vanwege zijn starre houding. Zijn ontslag vergemakkelijkte de vorming van een nieuwe coalitieregering tussen sociaal-demo-



Waltraud Klasnic, de nieuwe premier van de deelstaat Stiermarken.



Archiefopname d.d. 10 september 1995 van Viktor Klima, de nieuwe minister van financiën van Oostenrijk.

craten en conservatieven. Hij werd opgevolgd door voormalig minister van verkeer Viktor Klima.

Regering officieel geïnstalleerd

Na bijna drie maanden van moeizame onderhandelingen maakten kanselier en SPO-voorzitter Franz Vranitzky en vice-kanselier en ÖVP-voorzitter Wolfgang Schussel op 7 maart bekend dat zij voor de vierde achtereenvolgende keer een coalitie waren aangegaan. Op 12 maart werd het nieuwe kabinet beëdigd door president Thomas Klestil.

Samenstelling kabinet

In het door Vranitzky benoeinde kabinet bekleedde het merendeel van de kabinetsleden posten die zij al als interim-minister hadden vervuld, maar het totale aantal ministeries werd met twee verminderd (verkeer en familiezaken werden bij andere ministeries ondergebracht) en bovendien werden twee van de vier staatsininisterposten geschrapt. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Federaal kanselier - Franz Vranitzky (SPO): vice-kanselier, buitenlandse zaken - Wolfgang Schüssel (OVP); financiën - Viktor Klima (SPO); economische zaken - Johannes Ditz (OVP): binnenlandse zaken - Caspar Einem (SPO): defensie - Werner Fasslabend (ÖVP); landbouw - Wilhelm Molterer (ÖVP); milieu - Martin Bartenstein (ÖVP); werkgelegenheid en sociale zaken - Franz Hums (SPO): wetenschap - Rudolf Scholten (SPÖ); onderwijs en cultuur - mevr. Elisabeth Gehrer (ÖVP); justitie - Nikolaus Michaiek (onafhankelijk): volksgezondheid - mevr. Christa Krammer (SPO); vrouwenaangelegenheden - mevr. Helga Konrad (SPO)

Staatsministers: staatsminister in de kanselarij - Karl Schlögl+ (SPO); staatsminister toegevoegd aan de minister van buitenlandse zaken mevr. Benita Ferrero-Waldner (OVP)

+Gewijzigde portefeuilie.

Controverse over wet op bankgeheim

Op 12 februari maakte de regering haar plan bekend om de strenge wet op het bankgeheim te versoepelen door met ingang van 1 juli de anonieme handel in effecten af te schaffen. Het initiatief had tot doel binnenlandse regelingen in overeenstemming te brengen met de internationale richtlijnen en praktijken, en om de effectenhandel met voorkennis en het witwassen van geld te bemoeilijken.

Het systeem van anonieme effectenrekeningen gaf investeerders de mogelijkheid aandelen en obligaties te kopen en te verkopen zonder zich te hoeven identificeren. Hoewel dit recht beperkt was tot Oostenrijkse staatsburgers. kon iedereen die vloeiend Duits sprak in de praktijk van het systeem profiteren. Het systeem werkte niet alleen de handel met voorkennis in de hand, maar trok ook illegale gelden uit het buitenland aan. met name uit Duitsland en Italië. Volgens de voorgestelde hervorming zouden investeerders anoniem bezit mogen blijven houden. maar bij aankoop van nieuwe effecten zouden zij hun identiteit openbaar moeten maken. Het voorstel had geen betrekking op de status van anonieme spaarrekeningen. die zeer populair n-aren bij kleine spaarders.

Op 14 februari bekritiseerde de Europese Commissie de voorgestelde gefaseerde afschaffing van de anonieme effectenxekeningen el1 waarschuwde dat het in stand houden van anonieme spaarrekeningen in strijd was met de EU-richtlijnen inzake het witwassen van geld

In een reactie op 16 februari stelde kanselier Vranitzky dat het bij de anonieme spaarrekeningen ging om een essentiële traditionele vrijheid van Oostenrijkse burgers. en dat strenge wisselcontroles en een vastgesteld maximumbedrag aan deposito's (Sch 200.000) ervoor zorgden dat deze rekeningen niet geschikt u-aren voor het witwassen van geld.

Verbod op toelating van Habshurgse troonpretendenten opgeheven

Op 26 maart hief de Oostenrijkse regering een 77 jaar oude ban op. volgens welke afstammelingen van de laatste Habsburgse keizer die geen afstand haddengedaanvanhunaansprakenop de troon de toegang tot het land werd ontzegd.

In 1919 was de laatste keizer Karel I met zijn familie uit Oostenrijk verbannen. De leden van de keizerlijke familie die hun aanspraken



Familieportret van het nieuwe Oostenrijkse kabinet onder leiding van kanselier Franz Vranitzky Staand v.l.n.r.: Johannes Ditz, Viktor Klima, Wilhelm Molterer. Rudolf Scholten, Martin Bartenstein, Werner Fasslabend. Caspar Einem. Franz Hums, Karl Schlögl. Nikolaus Michalek. Zittend: Elisabeth Gehrer, Christa Krammer. Franz Vranitzky. Wolfgang Schussel. Helga Konrad. Benita Ferrero-Waldner.

hadden opgegeven, onder wie Karels erfgenaam Otto. hadden daarna ongehinderd Oostenrijk mogen binnenkomen. Twee andere zonen van Karel I hadden echter geweigerd afstand te doen van hun aanspraken.

De oudste van hen, de 79-jarige Felix von Habsburg-Lothringen, was maar één keer voor een driedaags bezoek toegelaten tot Oostenrijk om in 1989 de begrafenis van zijn moeder bij t i wonen. Maar na Oostenrijks toetreding tot de Europese Unie (EU) in 1995 voerde Felix aan dat de regering niet het recht had hem de toegang tot Oostenrijk te verbieden en hij bracht dit in de praktijk door vanuit Duitsland de grens over te steken en een persconferentie te houden op Oostenrijks grondgebied. De autoriteiten traden niet tegen hem op.

(Vor.ber.pag. 111/2 e.v.-1996)

RAAD VAN EUROPA

RUSSISCHE FEDERATIE TOEGELATEN ALS LID. LIDMAATSCHAP OFFICIEEL

Op 25 januari 1996 besloot de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa de Russische Federatie toe te laten als 39ste lidstaat.

Het besluit, dat met 164 tegen 35 stemmen door de 263 leden tellende Assemblée werd aangenomen, viel aan het eind van een de gehele dag durend debat, waarin de Russische ultranationalist Wladimir Zjirinowski een opmerkelijk felle toespraak hield. Hierin wees hij op het gevaar van negatieve signalen uit het Westen. Zjirinowski was aanwezig als lid van een delegatie van het Russische parlement, waarvan ook de leider van de Communistische Partij, Gennadi Zjoeganow, deel uitmaakte.

Een aantal afgevaardigden, in het bijzonder uit Tsjechië en Estland. zei dat Rusland geen rechtsstaat was. Zij verzetten zich tegen Ruslands toelating, vooral met het oog op het aanhoudende conflict in Tsjetsjenië (zie 183/3 e.v.-'96) en uit bezorgdheid over de mensenrechten. De Russische aanvraag was om deze redenen begin 1995 opgeschort (zie pag. 822/3-'95). Dat een ruime meerderheid Ruslands toelating goedkeu de, berustte hoofdzakelijk op het argument dat positieve signalen van de kant van de lidstaten een bijdrage zouden kunnen leveren in de strijd tegen destabiliserende en anti-democratische krachten. De afgevaardigden wezen voorts op de mogelijkheid sancties tegen Rusland (of een andere lidstaat) af te kondigen, zoals schorsing als lid van de Raad van Europa, indien het zijn verplichtingen niet schorsen, zie pag,611/3-'95).gement,Turkije te





De Russische minister van buitenlandse zaken, Jewgeni Primakow (r.), ondertekent op 28 februari 1996 de lidmaatschapspapieren voor de Raad van Europa. Links de secretaris-generaal van de Raad, Daniel Tarschys. en middenachter Leni Fischer, de voorzitter van het parlement van de Raad.

De noodzakelijke formaliteiten voor toelating zouden gewoonlijk binnen één of t ee maanden kunnen worden afgehandeld. maar aan de Russische toelating werd een aantal belangrijke voorwaarden verbonden. waaronder afschaffing van de doodstraf (een maatregel die Russische functionarissen onpraktisch en overhaast noemden), verbetering van de toestanden in de gevangenissen, afschaffing van de wet waarbij arrestanten 30 dagen konden worden vastgehouden zonder gerechtelijke tussenkomst. en invoering van vervangende dienstplicht. De Russische Human Rights Watch gaf eind januari een communiqué uit waarin zij het besluit van de Raad van Europa ten zeerste betreurde. Volgens deze organisatie was het ,.volkomen misplaatst" dat de Raad, die zich inzette voor de bevordering van de mensenrechten en de democratie, het lidmaatschap toekende aan een land met een regering die ,.zo recent en zo veelvuldig haar minachtingvoor de levens van burgers had getoond"

Lidmaatschap officieel

Op 28 februari trad Rusland als 39ste lid officieel toe tot de Raad van Europa, ondanks de bezorgdheid over de mensenrechten in het land.

Hoewel het lidmaatschap van de Russische Federatie de belofte met zich meebracht te zijner tijd aan bepaalde voorwaarden te voldoen, zei de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow in een toespraak ter ere van de toetreding van zijn land in het hoofdkwartier van de Raad in Straatsburg, dat „het niet mogelijk zou zijn, morgen niet en ook overmorgen niet, om de doodstraf af te schaffen". Naar zijn mening was de Russische samenleving nog niet rijp voor zo'n besluit. Maar als lid van de Raad van Europa zou Rusland binnen drie jaar de doodstraf moeten hebben afgeschaft.

Met de toetreding erkende Rusland de Europese Conventie van de Rechten van de Mens, de Conventie tegen Martelingen en Onmenselijke Behandeling, het kader-Verdrag ter Bescherming van Nationale Minderheden en de Europese Charter voor Plaatselijke Autonomie.

(Vor.ber. pag. 822/1 e.v.-1995)

SLOWAKIJE

NIEUWE TAALWET. AKKOORDEN MET RUSLAND. HOF STEUNT PRIVATISERINGSWET

Op 15 november 1995 nam de Nationale Raad (het uit één kamer bestaande parlement) een omstreden wet aan, die op-

nieuw bevestigde dat het Slowaaks de enige officiele taal van het land was en die het gebruik van andere talen in het openbare leven beperkte

De wet, die werd aangenomen met 108 tegen 17 stemmen en 17 onthoudingen, kreeg steun van de regeringscoalitie, aangevoerd door de Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS) de oppositionele Democratische Unie van Slowakije (DUS) en de Partij van Democratisch Links (SDL) De oppositiepartij Christen-Democratische Beweging (KDH) en de partijen die de etnische Hongaren vertegenn oordigden, stemden tegen

Hongaarstaligen betoogden dat de wet een schending was van de grondwet, van internationale verdragen en van het Slowaaks-Hongaarse Vriendschaps- en Sainenwerkingsverdrag van (zie pag. 313/3 e.v-'95), dat overigens nog steeds wachtte op ratificatie door Slowakije (zie onder). Ook de Hongaarse regering had kritiek op de we:. De Hongaarse premier Gyula Horn noemde haar .,een onaanvaardbare stap terug" voor de etnische Hongaren in Slowakije. Ook het Europese parlement en de Raad van Europa toonden zich bezorgd.

President Michal Kovac bekrachtigde de wet op 28 november, waarbij hij opmerkte dat de regering hem had verzekerd dat zij in de nabije toekomst een wetsvoorstel over minderheidstalen aan het parlement zou voorleggen.

Akkoorden met Russische Federatie

Op 31 oktober tekenden Slowakije en de Russische Federatie zes samenwerkingsovereenkomsten. Deze hadden betrekking op de financie ing van de Mochovce-kerncentrale (en voorzagen in Russische leningen ter waarde van $150 mln, zie pag. 823/1-'95), bescherming van de burgerbevolking, hulp bij rampen, luchtvaartroutes. milieubescherming en spoorvervoer.

Constitutioneel Hof steunt privatiseringswet

Op 20 december wees het Constitutionele Hof de eis van de oppositie af om bepaalde amendementen bij de privatiseringswet, die in juli en september waren aangenomen, ongrondwettig te verklaren. Het betrof de vervanging van de tweede golf van privatisering via de verkoop van coupons door een programma dat was gebaseerd op de uitgifte van obligaties. Het Hof verklaarde echter wel een ander deel van de geamendeerde wet ongrondwettig, namelijk dat deel dat de verkoop van nationaal onroerend goed in ruil voor obligaties betrof (zie pag. 313/2 en 824/3-'95).

Grensakkoord met Tsjechië

Voor het grensakkoord met Tsjechië dat op 4 januari 1996 werd ondertekend zie onder TSJECHIE

WET OP BESCHERMING VAN REPUBLIEK GOEDGEKEURD BASISVERDRAG RIET IIONGARIJE GERATIFICEERD. PRESIDENT VERWERPT REGERINGSKANDIDAAT VOOR VN

Op 26 maart 1996 gaf de Nationale Raad met 77 tegen 57 stemmen zijn goedkeuring aan de Wet op de Bescherming van de Republiek, die formeel een amendement op het wetboek van strafrecht betrof en bekend stond als de subversiewet. De subversiewet omvatte (i) straffen van maximaal twee jaar gevangenis voor ,,het verspreiden in het buitenland van onjuiste informatie die schade berokkent aan de belangen van de republiek"; en (ii)straffen voor organisatoren van openbare bijeenkomsten die schadelijk worden geacht voor het grondwettelijke systeem, de territoriale integriteit of het defensievermogen van de republiek.

Afgevaardigden van de oppositie, onder wie leiders van Slowakijes etnisch-Hongaarse gemeenschap. protesteerden op hoge toon tegen de wet, waardoor volgens hen de vrijheid van meningsuiting, vergadering en informatie zou worden beperkt. .,Dit is geen wet voor de bescherming van de republiek, maar voor de bescherming van de nieuwe eigenaars van Slowakije." aldus een lid van de oppositie.

In het op 7 maart gepubliceerde jaarlijkse Landenrapport over de Mensenrechtensituatie van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken was scherpe kritiek geuit op de situatie in Slowakije. In het rapport werd melding gemaakt van intimidatie van politieke tegenstanders, misbruik van politiebevoegdheden en regeringsbemoeienis met de staatsmedia.

Basisverdrag met Hongarije geratificeerd

Dezelfde dag dat de Wet op de Bescherming van de Republiek werd aangenomen ratificeerde de Nationale Raad het reeds in maart 1995 ondertekende Vriendschaps- en Samenwerkingsverdrag met Hongarije, zij het met toevoeging van twee belangrijke beperkende resoluties. Hiermee werd formeel voldaan aan een voorwaarde van de Europese Unie, die Oosteuropese aspirantleden alleen toeliet als ze eerst hun conflicten met hun buurlanden hadden opgelost. Het Hongaarse parlement had het verdrag al in juni 1995 geratificeerd (zie 313/3 e.v. en 604/2-'95).

Het parlement had de ratificatie herhaaldelijk uitgesteld wegens verzet binnen de regerende coalitie. Vooral de fanatieke nationalistische Slowaakse Nationale Partij (SNS), maar ook velen binnen de HZDS, de grootste regeringspartij. verzetten zich fel tegen regulering van de status van de Hongaarse minderheid. Om aan die bezwaren tegemoet te komen werden twee beperkende resoluties ingediend en aangenomen. De eerste resolutie bepaalde dat de Hongaarse minderheid geen collectieve rechten kon ontlenen aan het basisverdrag. de tweede dat het basisverdrag geen recht gaf op autonome structuren of statuten op etnische basis.

President verwerpt regeringskandidaat voor VN-post

Op 7 maart sprak president Michal Xovac zich uit tegen de door de regering voorgedragen kandidaat voor de post van permanente vertegenwoordiger bij de VN, de zittende minister van arbeid, sociale zaken en gezinsaangelegenheden Olga Keltosova. In een regeringsverklaring op 12 maart werd Kovacs afwijzing van Keltosova's kandidatuur veroordeeld als ,,onprofessioneel en [...] onaanvaardbaar".

(Vor.ber.pag. 822/3 e.v.-1995)

TSJECHIË

ARTSENSTAKING. RAPPORT EXTREMISTISCHE GROEPERINGEN. BEGROTING '96 GOEDGEKEURD DOOR PARLEMENT. PARTIJEN GEFUSEERD. LIDMAATSCHAP OESO EN EU

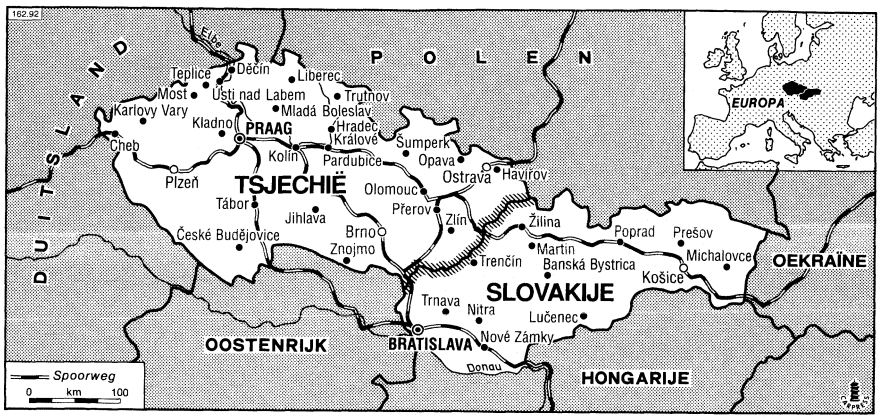
Op 1 november 1995 gingen ziekenhuisartsen voor één dag in staking om kracht bij te zetten aan hun looneisen en om te protesteren tegen het gebrek aan financiële middelen waarmee de nationale gezondheidsdienst te kampen had. Deze actie was de eerste massale staking na de val van het communistische bewind in 1989. Spoedbehandelingen van zieken bleven de hele dag doorgaan (zie pag. 826/3-'95).

Na 2 november gingen de artsen over tot andere acties, hoofdzakelijk door te weigeren routinewerkzaamheden van administratieve aard te verrichten. Op 16 november werd de staking op verzoek van president Vaclav Havel tijdelijk opgeschort.

Regeringsrapport over extremistische groeperingen

Op 13 november publiceerde het ministerie van binnenlandse zaken een rapport waarin een uitvoerige beschrijving werd gegeven van de activiteiten van de extremistische groeperingen die door de regering in de gaten werden gehouden.

Volgens het rapport zouden extremistische activiteiten. zoals racisme of aanvallen op



vreemdelingen, maar een klein deel uitmaken van de totale misdaad. In binnen- en buitenland kregen zij echter onevenredige aandacht. Verder werd in het rapport gezegd dat van de extremistische bewegingen, die in totaal zo'n 7.000 leden telden, de extreem-rechtse het best georganiseerd waren en het gevaarlijkst.

Begroting voor 1996 goedgekeurd

Op 12 december keurde het parlement de begroting voor 1996 goed. Net als de afgelopen twee jaar was de begroting in balans: inkomsten en uitgaven besloegen kcs 497,6 (voor bijzonderheden, zie pag. 82611-'95).

Partijen gefuseerd

Op 18 november besloten de regerende Democratische Burgerpartij (ODS) van premier Vaclav Klaus en één van haar kleine coalitiepartners, de Christen-Democratische Partij (KDS), te fuseren. De fusie zou met ingang van maart 1996 van kracht worden.



Olga Havlova

Het ulan om te fuseren had in september geleid tot een scheuring binnen de KDS (zie pag 826/2-'95)

Alliantie wordt nieuwe partij

Op 3 februari 1996 fuseerden de Boheems-Moravische Centrum Partij (BMSS), de Agrarische Partij (ZS) en de Liberaal-Sociale Unie (LSU) tot een nieuwe partij, die Tsjechisch-Moravische Centrum Unie (CMUS) werd genoemd. Onder deze naam vormden de drie partijen reeds sinds december 1994 een alliantie.

Lidmaatschap OESO

Op 21 december werd Tsjechië het 26ste lid van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Tsjechië was de eerste post-communistische staat in Oost-Europa die als lid werd toegelaten.

Aanvraag EU-lidmaatschap

Op 23 januari 1996 diende Tsjechië officieel een aanvraag in voor het lidmaatschap van de Europese Unie (EU). Sinds 1 februari 1995 was er een associatieverdrag van kracht (zie pag. 39211-'95).

GRENSAKKOORD MET SLOWAKIJE

Op 4 januari ondertekenden de Tsjechische en Slowaakse ministers van binnenlandse zaken, respectievelijk Jan Ruml en Ludovit Hudek, in Praag een verdrag waarin de definitieve grens tussen Tsjechië en Slowakije werd vastgelegd. Krachtens dit verdrag zou de nieuwe grens 251 km lang zijn. Er werd meer dan 400 hectare land geruild om tegemoet te komen aan de aanspraken van beide partijen. (Voor de deling van de Tsjechoslowaakse Federale Republiek in twee anarte soevereine staten in januari 1993. zie pag. 245/2-'93.)

DOOD VAN OLGA HAVLOVA

Op 27 januari overleed in Praag Olga Havlova, de vrouw van president Vaclav Havel, op 62-jarige leeftijd aan kanker. Olga Havlova was een belangrijke dissidente tijdens het communistische tijdperk en ondertekenaar van het mensenrechtenmanifest Charta 77 (zie pag. 67/3-'77).

(Vor.ber.pag. 825/2 e.v.-1995)

ZWEDEN

SAHLIN TREEDT AF ALS VICE-PREMIER. ONDERZOEK IN SAHLIN-ZAAK

Op 10 november 1995 nam vice-premier en vice-voorzitter van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SAP) Mona Sahlin ontslag uit het kabinet. Eerder had zij de beschuldigingen van de media dat zij haar creditcard van de overheid voor privé-doeleinden had gebruikt, toegegeven. Mona Sahlin maakte tevens bekend dat zij zich niet kandidaat zou stellen voor de opvolging van Ingvar Carlsson als partijvoorzitter en premier.

In augustus had Carlsson bekendgemaakt dat hij in maart 1996 zou aftreden (zie 830/3-'95). Mona Sahlin bleek de meest waarschijnlijke opvolger van Carlsson te zijn, nadat andere mogelijke kandidaten hadden besloten zich niet beschikbaar te stellen. Toen medio oktober de beschuldigingen in verband met de cre-



Vice-premier Mona Sahlin kondigt op een persconferentie op 10 november 1993 haar ontslag aan.



Voormalig minister van financiën Göran Persson (l.) na zijn verkiezing in het parlement tot nieuwe premier op 21 maart 1996. Naast hem zijn voorganger Ingvar Carlsson.

ditcard de kop opstaken, verloor Sahlin haar steun binnen de partij. ook al betrof het geringe bedragen en had zij al haar rekeningen naar behoren betaald.

Onderzoek Sahlin-zaak afgesloten

Op 11 januari 1996 sloot openbaar aanklager Jan Danielsson een onderzoek af naar beschuldigingen wegens corruptie tegen voormalig vice-premier Mona Sahlin. Hij maakte bekend dat zij de wet niet had overtreden.

Danielsson kwam tot de conclusie dat Mona Sahlin noch een voormalige onderminister tegen wie dezelfde beschuldigingen waren ingebracht, onrechtmatig hadden gehandeld, aangezien Mona Sahlin (over het algemeen) duidelijk had aangegeven welke aankopen privé waren en zij het geld had terugbetaald.

DEADLINE SLUITING KERNCENTRALES UITGESTELD

Een parlementaire commissie deed op 18 december 1995 de aanbeveling om de deadline van 2010, die in 1980 via een referendum was vastgesteld om een einde te maken aan het gebruik van kernenergie, los te laten. Als deze deadline aangehouden zou worden, zouden er ernstige economische en milieuproblemen ontstaan. De commissie stelde voor een van de 12 kerncentrales vóór 1998 te ontmantelen, om zo een begin te maken met het proces van overschakeling op alternatieve energiebronnen (zoals aardgas). Er werd echter geen nieuwe deadline voorgesteld voor definitieve sluiting van de andere kerncentrales.

BENOEMING NIEUWE PREMIER. NIEUW KABINET

Op 17 maart 1996 werd de 46-jarige minister van financiën Göran Persson de opvolger van Ingvar Carlsson als premier van Zweden.

Persson, die minister van financiën was in het minderheidskabinet van Carlsson (sinds oktober 1994, zie pag. 835/3-'94), werd op In maart tijdens een partijcongres in Stockholm officieel gekozen tot cle nieuwe leider van de regerende SAP. Hij riep onmiddellijk op tot eenheid binnen de partij en legde de nadruk op controle van de overheidsfinanciën als middel om de inflatie te bestrijden en de Zweedse werkloosheid aan het einde van de eeuw terug te brengen van 12 tot 6 procent. Als minister van financiën had Persson geijverd voor bet drastisch terugbrengen van de staatsuitgaven. Persson maakte in zijn toespraak voor de partijleden duidelijk dat hij er niet voor zou terugdeinzen om de traditionele iinkervleugel van de SAP. die fel gekant was tegen rigoureuze besparingen en het afbreken van de welvaartsstaat. tegen het hoofd te stoten.

Samenstelling kabinet

Met ingang van 22 maart was de portefeuilleverdeling van Perssons kabinet als volgt:

Premier - Göran Persson: bureau van de premier - Leif Pagrotsky; justitie - mevr. Laila Freivalds: buitenlandse zaken - mevr. Lena Hjelm-Wallén: onderminister van buitenlandse zaken - Pierre Schori+; defensie - Thage G. Peterson: gezondheidszorg en sociale zaken - mevr. Margot Wallström+: onderminister van gezondheidszorg en sociale zaken - mevr. Maj-Inger Klingvall*; ver\-oer en verbindingen - mevr. Ines Uusmann; financiën - Erik Asbrink*; onderminister van financiën - Thomas Östros*; onderwijs en wetenschap - Carl Tham+; onderminister van onderwijs en wetenschap - mevr. Ylva Johansson+: landbouw, voedsel en visserij - mevr. Annika Ahnberg*: arbeid - mevr. Margareta Winberg+; onderminister van arbeid - mevr. Ulrica Messing*; cultuur - mevr. Marita Ulvskog+; industrie en handel - Anders Sundström+; onderminister van industrie en handel - Björn von Sydow*; binnenlandse zaken - Jörgen Andersson+; onderminister van binnenlandse zaken - Leif Blomberg+; milieu - Anna Lindh+.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 830/1 e.v.-1995)



Familieportret van het nieuwe Zweedse kabinet op 25 maart 1996.

ALGEMEEN

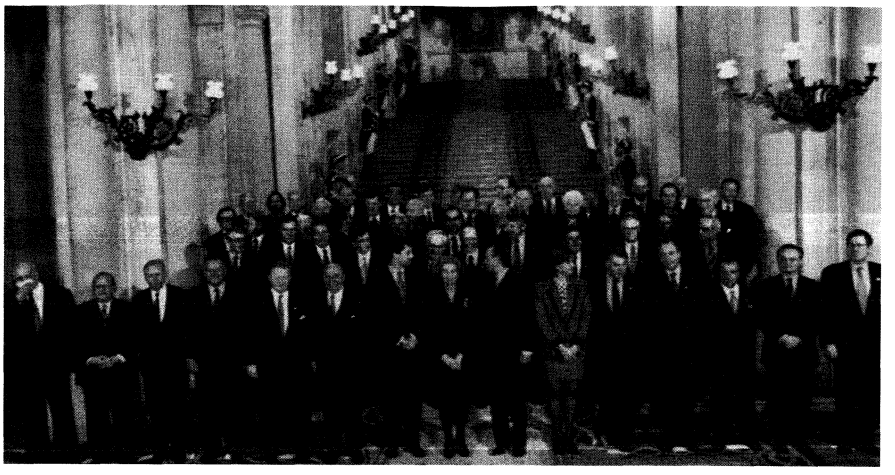
BIJEENKOMST AMAZONEPACT

Op 4 en 5 december 1995 vond in Lima de vijfde ontmoeting van ministers van buitenlandse zaken van het Amazone - Samenwerkingsverdrag (het Amazonepact) plaats. De ministers ondertekenden de Verklaring van Lima over duurzame ontwikkeling, die voorzag in de vestiging van een permanent secretariaat in de Braziliaanse hoofdstad Brasilia. Andere onderwerpen die aan de orde kwamen waren onder meer de bevaarbaarheid van rivieren en de waterverontreiniging.

Het Amazonepact was in 1978 opgericht en telde acht lidstaten: Bolivia, Brazilië, Colombia, Ecuador. Guyana, Peru, Suriname en Venezuela.

NEGENDE MERCOSUR-TOP. VERDRAG MET EU. NIEUWE VOORZITTER. TOETREDING CHILI NABIJ

Op 7 december vond in Punta del Este in Uruguay de negende presidentiële Mercosur-top (Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt) plaats. Tijdens deze top werd een overeenkomst gesloten om op 30 juni 1996 met Bolivia een vrijhandelszone te vormen. Ook werd met Chili overeengekomen om het bestaande bilaterale verdrag te verlengen tot 31 maart 1996, met uitzicht op een eventueel vrijhandelsverdrag. Het verdrag met Chili was al twee maal eerder verlengd. Chili verzette zich tegen een snelle afbouw van de douanetarieven uit angst voor de gevolgen voor de traditionele landbouwsector, ook al stond de industriële sector zeer positief tegenover een vrijhandelsverdrag.



Familieportret van de Spaanse koning Juan Carlos en koningin Sofia (midden) met de leiders van de EU en de Mercosur op 15 december 1995.

Akkoord met EU

In 15 december ondertekenden de leiders van de Europese Unie (EU) in Madrid een interregionaal raamakkoord met de staatshoofden van de vier Mercosur-landen. Op 15 december vond de ondertekening plaats door de presidenten van Argentinië, Paraguay en Uruguay, en op 20 december door die van Brazilië. Dit akkoord, het eerste tussen de EU en een andere douane-unie, beoogde nauwere economische, politieke, wetenschappelijke en culturele samenwerking en een geleidelijke vermindering van in- en uitvoerrechten, maar niet een eventueel vrijhandelsblok.

President van Argentinië voorzitter Mercosur

Op 2 januari 1996 nam president Carlos Menem van Argentinië voor een periode van zes maanden het voorzitterschap van Mercosur over van president Julio Maria Sanguinetti van Uruguay.

Chili's toetreding tot Mercosurnabij

Op 13 maart werd bekendgemaakt dat er grote vooruitgang geboekt was in de onderhandelingen over de toetreding van Chili tot Mercosur (met de status van geassocieerd lid), die met ingang van juni 1996 een feit zou moetenzijn.

Er was overeenstemming bereikt over „fysieke integratie". wat onder meer inhield dat de grens tussen Chili en Argentinië op bepaalde plaatsen geopend zou worden, om zo een corridor voor de handel te realiseren van de oostnaar de westkust. Bovendien liet Chili zijn eerdere verzet tegen een snelle opheffing van de douanetarieven gedeeltelijk varen, met name wat betreft landbouwprodukten. Ook werd er een tijdschema opgesteld om binnen acht jaar te komen tot afschaffing van de importtarieven wat betreft 90 procent van de handel tussen Chili en Mercosur en binnen 18 jaar wat betreft de overige tien procent.

(Vor.ber.pag. 115/2 e.v.-1996)



De Spaanse minister van buitenlandse zaken Javier Solana Madariaga (1.)wisselt documenten uit met zijn Uruguyaanse collega Alvaro Ramos Castro na de ondertekening van het verdrag tussen de EU en de Mercosur op 15 december 1995.

MIDDENAMERIKAANS VEILIGHEIDSVERDRAG

Van 13 tot 15 december 1995 vond in de Hondurese stad San Pedro Sula een topontmoeting van Middenamerikaanse presidenten plaats. Tijdens deze ontmoeting ondertekenden de nresidenten van de zes Middenamerikaanse landen het Verdrag over Democratische Veiligheid in Midden-Amerika.



De presidenten (v.l.n.r.)Ernesto Balladares (Panama). Alberto Fujimori (Peru),Gonzalo Sanchez de Lozada (Bolivia), Sixto Ballen Duran (Ecuador) en Ernesto Samper Pizano (Colombia) ontvangen op 9 maart 1996 een eredoctoraat van de rector van de Cniversiteit van Trujillo tijdens de achtste presidentiële top van het Andespact.

De regeringen beloofden een ,,machtsevenwicht" tot stand te brengen door de bewapening te beperken en jaarlijks rapporten uit te wisselen over de aanwezigheid van buitenlandse militaire adviseurs op het eigen grondgebied. Zij verplichtten zich ook samen te werken in de strijd tegen de drugs- en wapenhandel en te zorgen voor herintegratie van de vluchtelingen en ontheemden in de regio.

PAUS BEZOEKT MIDDEN-AMERIKA

Tijdens een rondreis door Midden-Amerika bracht paus Johannes Paulus II van 5 tot 9 februari 1996 een bezoek aan Guatemala, El Salvador en Nicaragua.

Commentatoren waren verrast door het conservatieve karakter van het bezoek. dat voornamelijk tot doel had de rooms-katholieke kerk een hart onder de riem te steken in een gebied waar het protestantisme sterk in opkomst was. Volgens de paus veroorzaakte deze ontwikkeling ,,verwarring en onzekerheid" onder de inheemse volkeren en de armen. De paus noemde armoede een ,,plaag". maar liet zich niet uit over de rol van de kerk in het beëindigen van de onderdrukking. Hij verheugde zich over het herstel van de vrede in Midden-Amerika. maar sprak niet over de macht die nog steeds door het leger werd uitgeoefend. In Nicaragua daarentegen noemde hij de periode waarin de linkse Sandinisten aan de macht waren (1979-'90), een ..lange. donkere nacht".

OPRICHTING ANDESGEMEENSCHAP

Aan het einde van de achtste presidentiële top van het Andespact, die van 8 tot 10 maart 1996 in de stad Trujillo in Peru werd gehouden, kondigden de vijf lidstaten (Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru en Venezuela) de oprichting aan van de Andesgemeenschap, die het Andespact zou gaan vervangen. De nieuwe Gemeenschap wilde zowel op economisch als op politiek gebied een voorbeeld nemen aan de EU en ging een stap verder dan de oude handelszone die slecht functioneerde. De vijf landen wilden gezamenlijk de armoede in de regio bestrijden en zouden gecoördineerd de drugssmokkel, de corruptie en het terrorisme aanpakken.

Volgens de zogeheten Akte van Trujillo zou het huidige Pact, oorspronkelijk opgericht in 1969, worden vervangen door het Andes Integratiesysteem (SAI), bestaande uit de presidentiële top van de Andesgemeenschap, de raad van ministers van buitenlandse zaken cn de Commissie van de Gemeenschap. De secretaris-generaal, die conflicten tussen lidstaten zou moeten oplossen en het Andesgebied zou vertegenwoordigen op het internationale toneel, zou worden gekozen door de raad van ministers van buitenlandse zaken. Deze functie zou gaan rouleren onder de lidstaten. De Gemeenschap wilde binnen vijf jaar een rechtstreeks gekozen Andesparlement creëren.

Vertegenwoordigers van Panama waren eveneens aanwezig hij de top, aangezien Panama de status van waarnemer had bij het Pact. Zen toekomstig lidmaatschap voor Panama werd aan de orde gesteld

REGIONALE CONFERENTIE OVER MIGRATIE

Op 11 maart werd in Mexico de eerste regionale conferentie over migratie geopend, bijgewoond door vertegenwoordigers van Belize, Canada, Costa Rica. El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexico, Nicaragua. Panama en de Verenigde Staten.

Op 14 maart werd een gezamenlijk persbericht uitgegeven waarin gesteld nerd dat de migratie de laatste jaren sterk was toegenomen als gevolg van politieke en sociale factoren, natuurrampen. ecologische verloedering, bevolkingsgroei, handelsbarrières en binnenlandse onrust. De conferentie had tot doel het verschijnsel migratie te bespreken en te analyseren. In de toekomst zouden meer conferenties worden gehouden met als doel maatregelen te nemen tegen de problemen die werden veroorzaakt door migratie.

CONFEREKTIE OVER AMERIKAANSE VRIJHANDELSZONE

Op 20 maart kwamen in de Colombiaanse stad Cartagena de ministers van han-



De Colombiaansepresident Erriesto Samper Pizano richt zich tot deministers van handel van Noord- en Zuid-Amerika op 20 maart 1996 in Cartagena. Colombia. tijdens de vrijhandelsconferentie.

del van Noord- en Zuid-Amerika bij elkaar voor een conferentie over een vrijhandelszone tussen Noord- en Zuid-Amerika.

(Vorber.pag. 115/1 e.v.-1996)

CANADA

NISGA'A-AKKOORD

Op 15 februari 1996 maakten de regering en vertegenwoordigers van de oorspronkelijke Indiaanse bevolking bekend een akkoord te hebben gesloten over een oude landaanspraak in het noordwesten van British Columbia. Hoewel het akkoord nog moest worden geratificeerd door de federale en de provinciale regering, zagen velen in het akkoord een mogelijk model voor het inhalen van de achterstand in de afhandeling van de Indiaanse landaanspraken.

Krachtens het akkoord zouden de Nisga'a (als gemeenschap) over een bepaalde periode CS 190 mln ($ 137 mln) ontvangen plus het volledige bezit van 1.930 km² land. In dit gebied zouden de Nisga'a hun eigen bestuur, belastingstelsel, toezicht op landgebruik. gezondheidszorg, onderwijs en sociale dienstverlening, politie en rechtspraak kunnen instellen. Hun inkomsten zouden komen uit bosbouw, kaprechten, olie en delfstoffen. 26 procent van de zalmvisserij en een aandeel in andere vormen van visserij. Daarnaast zouden zij C$ 21,5 min subsidie ontvangen voor de aanschaf van schepen, vergunningen en het oprichten van een stichting voor het beheer van de visstand.

Hoewel het akkoord de Nisga'a meer bevoegdheden zou geven dan een gewone Canadese gemeente zou hebben. kregen ze geen volledige autonomie. Zij zouden als Canadese staatsburgers onderworpen blijven aan het Canadese strafrecht en gedurende een aanloopperiode van 20 jaar geleidelijk omzet- en inkomstenbelasting moeten gaan betalen. waarvan zij onder het reservaatsysteem waren vrijgesteld.

Het akkoord werd door de Nisga'a met instemming begroet en de regerende Nieuwe Democratische Partij (NDP) noemde het ,,eervol en rechtvaardig". De Hervormingspartij en de Liberale Partij in de provincie British Columbia verwierpen het akkoord echter. Zij stelden dat het akkoord de Indianen een ,,speciale status" gaf en te veel concessies deed, met name op het gebied van de visserij. Deze visie werd gedeeld door visserijbedrijven en organisaties uit het bedrijfsleven. Aangezien het onwaarschijnlijk was dat het akkoord vóór de provinciale verkiezingen in oktober zou worden geratificeerd, vreesden sommigen dat een ,,historische kans" om landaanspraken af te handelen, zou kunnen worden gemist.

VERKIEZINGEN IN NEWFOUNDLAND. NIEUWE PREMIER BRITISH COLUMBIA

Brian Tobin werd premier van Newfoundland en Labrador nadat zijn Liberale Partij de provinciale verkiezingen van 22 februari had gewonnen. Zijn partij behaalde 37 van de 48 zetels in het provincieparlement. De overwinning van de Liberale Partij was niet zo groot als was voorspeld. De Progressieve Conservatieve Partij (PCP) behaalde negen zetels, de NDP één. De overgebleven zetel ging naar een onafhankelijke kandidaat.

Nadat Mike Harcourt was afgetreden, werd Glen Clarke beëdigd als premier van British Columbia. Hij had op 18 februari tijdens een NDP-conventie in Vancouver de strijd om het leiderschap van de partij gewonnen.

SUCCES VOOR LIBERALEN BIJ TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

Op 25 maart kreeg de liberale regering een opsteker, toen zij vijf zetels in het parlement wist te behouden bij tussentijdse verkiezingen in Quebec. Ontario en Newfoundland. Bij twee verkiezingen in Quebec versloeg de Liberale Partij het separatistische Bloc Québecois (BQ), hoewel het BQ bij een zesde tussentijdse verkiezing in het noorden van de overwegend Franssprekende provincie een zetel behield.

De rechtse Hervormingspartij, die campagne voerde met de bedoeiing de BQ te verdringen als de officiële oppositiepartij, kwam goed uit de bus bij de verkiezingen in Ontario en in een van de districten van Newfoundland, hoewel dit district buiten de westelijke provincies. de thuisbasis van de partij, lag. Het resultaat van de verkiezingen was dat de zetelverdeling in de 295 leden tellende federale Tweede Kamer hetzelfde bleef: Liberale Partij 177; BQ 53; Hervormingspartij 52; NDP 9; PCP 2; onafhankeiijken 2.

PRESENTATIE BEGROTING 1996

Op 6 maart maakte de minister van financiën, Paul Martin, de begroting voor 1996 bekend: hierin werd het beleid om buitenlandse leningen te beperken gecontinueerd, waarmee in 1994 was begonnen. De begroting bevatte geen verhoging van de vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting of accijnzen, en dwong de meeste departementen tot bezuinigingen.



De Canadese minister van financiën Paul Martin (r.)krijgt een applausje van premier Jean Chrétien (1.) en advocaat-generaal Herbert Gray (m.) na de bekendmaking van de begroting op 6 maart 1996.

Prognoses van de begroting voor 1996 (C$ mrd)

	1993-'94	*1994-'95*	*1995-'96*	*1996-'97*	*1997-'98*
Inkomsten	116,0	123.3	130,6	135,0	141,0
Uitgaven	-120,0	-118,7	-113,8	-109,0	-106,0
Exploitatie-balans	-4.0	4.6	16,8	26,0	35,0
Kosten overheidsschulden	*38.0*	-42.0	-47,0	47,8	-49,0
Onderliggend tekort	-42.0	-37.5	-30,2	-21,8	-14,0
Reserve onvoorziene uitgaven	--	--	-2,5	-2,5	-3,0
Tekort	-32.0	-37 0	-32,7	-24,3	-17,0
Tekort in % BBP	5.9	5,0	4,2	3,0	2,0

(Vor.ber.pag. 186/1 e.v.-1996)

HAÏTI

VERZOEK OM VERLENGING VN-MISSIE. VN-MANDAAT VERLENGD. VERZET TEGEN BENOEMING *POLITIECOMMISSARIS*

De gekozen, maar nog niet beëdigde president René Préval (zie pag. 121/2-'96) maakte op 3 januari 1996 bekenddat hij de Verenigde Naties (VN) had gevraagd de aanwezigheid van de VN-Missie in Haïti (UNMIH of MINUHA) met zes maanden te verlengen.

De 6.000 mansterke strijdmacht zouzichop 29 februari terugtrekken. Préval zou op i februari worden beëdigd. De Verenigde Staten (VS) bevestigden dat ze nog steeds van plan waren hun troepen volledig terug te trekken. maar verklaarden dat ze zouden kunnen ovenvegen om genieofficieren te leveren ter ondersteuning van een ingekorte strijdmacht van 1.000 a 1.500 soldaten. zoals Préval had verzocht.

VN-mandaat verlengd

De VN-Veiligheidsraad stemde op 29 februari unaniem voor een verlenging van het mandaat van de UNMIH met zes maanden, ingaande per 1 maart. De nieuwe Haïtiaanse politiemacht werd nog niet in staat geacht een golf van geweld te voorkomen.

Men ging ermee akkoord om de 6.000 man sterke troepenmacht waarvan het mandaat op 29 februari was beëindigd, te vervangen door een troepenmacht van 1.200 soldaten onder Canadees bevel en 300 leden van de internationale burgerpolitie. China, dat tegen de troepenmacht was geweest omdat Haïti diplomatieke betrekkingen ondrrhield met Taiwan. ging uiteindelijk akkoord met de stationering van 1.200 VN-soldaten. Canada zei vervolgens dat het op eigen kosten nog eens 500 militairen zou leveren om het aantal VN-militairen op 1.900 re brengen, zoals oorspronkelijk de bedoeiing van de VN-Veiligheidsraad was geweest.

Verzet tegen benoeming politiecommissaris

De senaat weigerde op 16 januari de benoeming goed te keuren van kolonel (bd) Jean Marie Fourel Célestin, die door de scheidende president Jean-Eertrand Aristide was voorgedragen als de nieuwe commissaris van de nationale politie (PTH)

De senatoren zeiden dat Célestin incompetent was en dat zijn benoeming een politieke zet was die bovendien in strijd was met de grondwet. De VS hadden ook kritiek op hem geleverd, en hij werd van verschillende zijden beschuldigd van corruptie en intimidatie.

Majoor Danny Toussaint - het voormalige hoofd van de interimpolitie en een trouw aanhanger van Aristide - nam diezelfde dag ontslag als hoofd van de afdeling recherche van de PNH, omdat hij geen mogelijkheid zag zijn taken naar behoren te vervullen met de gebrekkige middelen waarover hij beschikte. De Amerikaanse Federale Recherche (FBI) verdacht Toussaint ervan betrokken te zijn geweest bij de moord in maart 1993 op advocaat Mireille Durocher Bertin. een belangrijke tegenstander van Aristidc (zie pag. 69011-'95). Toussaint ontkende deze beschuldiging echter en deed haar af als onderdeel van een lastercampagne om aanhangers van Aristide in diskrediet.

Het Amerikaanse Congres gaf op 11 januari de helft van de toegewezen $ 5 mln hulp voor de opleiding van politiemensen vrij. maar stelde de andere helft afhankelijk van een strenge beoordeling van PNH-leden.

De recente gewelddadigheden hadden de angst doen toenemen dat de PNH niet in staat was orde en gezag te handhaven. Een parlementslid. aanhanger van Aristide, was na de opening van het 46ste Cungres op 8 januari door het hoofd geschoten en verkeerde nog steeds in levensgevaar. Tussen 11 en 29 januari waren ten minste 10 moorden gepleegd in Port-au-Prince en elders. en deden zich botsingen voor waarbij politieagenten. plaatselijke veiligheidsbeambten, arbeiders. voormalige vluchtelingen en boeren waren betrokken

PRESIDENT BEEDIGD. NIEUWE PREMIER. SAMENSTELLING KABINET. VERDERE ONTWIKKELINGEN

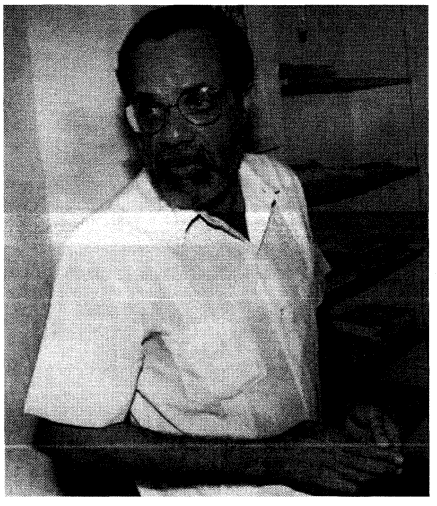
Op 7 februari 1996 werd René Préval beëdigd als president. Dit was de eerste keer in de 193-jarige geschiedenis van het land dat een gekozen president zijn ambt overdroeg aan een gekozen opvolger.

Commentatoren verwachtten dat oud-president Jean-Bertrand Aristide zijn politieke populariteit zou behouden en daarmee een kans zou maken om in 2000 te worden herkozen. In de tussenliggende periode zou Aristide niet aan het bewind zijn. zodat hij niet direct verantwoordelijk zou zijn voor de vrije-markthervormingen en de veiligheidsmaatregelen die Préval zou moeten doorvoeren in ruil voor de zo broodnodige buitenlandse hulp.

Préval zou moeten doen wat Aristide in de voorafgaande anderhalf jaar niet had aangedurfd. Aristide weigerde de Haïtiaanse economie volgens het IMF-recept te moderniseren. omdat zijn militante. linkse Lavalas-achterban de neo-liberale maatregelen venvierp. Deze halstarrighcid had een verlammende uitwerking. De buitenlandse geldschieters hielden het grootste deel van de $1.2 mrd aan toegezegde steun voor Haïti's opbouw in de knip.



De nieuwe Haitiaanse president Réné Préval (r.) in gesprek met zijn voorganger Jean-Bertrand Artistide tijdenszijribeëdigingop 7 februari 1996.



Rony Smarth, die wordt genoemd als de nieuwe premier van Haïti, in gesprek met journalisten op 24 februari 1996.

Aristide's laatste daad als president was het herstellen op 5 februari van de diplomatieke betrekkingen met Cuba, die bijna 40 jaar daarvoor waren verbroken. Deze daad werd niet op prijs gesteld door de VS.

Nieuwe premier

Op 27 februari stemden beide kamers van het Congres in met de benoeming van de vijftiger Rony Smarth tot premier. Smarth was geen bekende figuur in Haïti. Hij studeerde rechten en agronomie en werkte lange tijd in het buitenland. Tussen 1991-1994 was hij adviseur van de minister van landbouw in Haïti. De laatste twee jaar leidde hij een onderzoeksinstituut in Port-au-Prince. Door Smarth als premier te kiezen gaf president Préval aan dat hij grote waarde hechtte aan verhoging van de landbouwproduktie, die sinds 1991 bijna gehalveerd was.

Smarth kon zijn ambt niet direct aanvaarden omdat beide huizen nog over het regeringsprogramma moesten stemmen. Préval had liever gehad dat Gérard Pierre-Charles, de voormalige leider van de meerderheidspartij Lavalas, premier zou worden. Maar Aristide had zijn veto uitgesproken over deze benoeming, omdat hij de voorkeur gaf aan de zittende premier Claudette Werleigh. Préval had ook problemen met het bezetten van de belangrijke portefeuilles financiën en handel.

Samenstelling van het nieuwe kabinet

Premier Rony Smarth maakte op 4 maart 1996 zijn nieuwe kabinet bekend, waarin vier ministers aanbleven uit de vorige regering van november 1995 (zie pag. 120/1/3-'96). De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Buitenlandse zaken - Fritz Longchamp; binnenlandse zaken en defensie - Jean-Joseph Moliere*; economie en financiën - Fred Joseph+; gezondheidszorg - Rudolphe Malebranche; openbare werken. vervoer en verbindingen - Jacques Dorcéan; planning en buitenlandse samenwerking - Jean-Eric Dérice*; justitie - Pierre Max Antoine*: vrouwenzaken - mevr. Ginette Cherubin*: onderwijs - Jacques Edouard Alexis*; milieu - Yves Andre Wainwright*; sociale zaken - Pierre-Denis Amédée*; landbouw - Gérald Mathurin*: cultuur - Xaoul Peck*; handel - Frenel Germain*; Haitianen in het buitenland - Paul Gijem*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Op pag 12015-'Q6 wordt Dorcéan abusievelijk Docrean genoemd)

Premier Smarth werd op 6 maart beedigd.

Nieuwe politieke groepering

Léon Jeune. een van de kandidaten bij de recente presidentsverkiezingen (zie pag. 121/2-'96), maakte op 7 maart de oprichting bekend van de Collectieve Actie voor Economische Bevrijding, een groep die zich zou wijden aan de bestrijding van de armoede.

Privatiseringsplan bekendgemaakt

Tijdens een bezoek aan de VS schetste president René Préval op 21 maart een privatiseringsplan, waarmee hij een storm van protest ontketende bij de oppositie en de vakbonden. Hij noemde Haïti Cement en de Haïti Flour Mill als de eerste bedrijven die verkocht zouden worden en hij verklaarde dat hij snelle onderhandelingen op prijs zou stellen zodat het definitieve plan eind juni aan buitenlandse instellingen gepresenteerd kon worden.

Geweld in Port-au-Prince

Op 6 maart werden in Port-au-Prince in de sloppenwijk Cité Soleil elf mensen gedood bij botsingen tussen de politie en leden van het ,,RodeLeger".

Volgens politiebronnen had een groep zwaargewapende mensen een politiebureau aangevallen. Maar volgens ooggetuigen had de politie de elf mensen tijdens een vergeldingsactie in de sloppenwijk gedood, nadat een politieagent was aangevallen.

President Préval bezoekt Dominicaanse Republiek

Op 12 maart arriveerde president Préval met een aantal ministers in de Dominicaanse Republiek voor een bezoek, dat gericht was op het verbeteren van de bilaterale betrekkingen.

(Vor.ber.pag. 120/1 e.v.-1996)

VENEZUELA

GEWELDDADIGE DEMONSTRATIES. BUITENLANDSE DEELNAME AAN OLIE-EXPLORATIE. BESPREKINGEN MET IMF OPGESCHORT

Op 24-27 januari 1996 leidden protesten tegen het bezuinigingsbeleid van de regering en de sterke stijging van de kosten van levensonderhoud en openbaar vervoer tot zeven dagen van hevige botsingen tussen demonstranten (voornamelijk studenten) en de oproerpolitie in de steden Caracas, Maracaibo, Barquisimeto en Valencia en in andere delen van het land.

Op 24 januari werd de stad Cumana onder gezag van het leger en de Nationale Garde geplaatst, nadat de winkels door gewelddadige incidenten tot sluiting waren gedwongen. Twee universiteiten en alle scholen werden gesloten en meer dan 200 personen zouden zijn gearresteerd.

Universitaire protesten

Op 14 februari raakten twee studenten gewond bij hevige botsingen tussen studenten en oproerpolitie bij de Centrale Universiteit van Venezuela (UCV) in Caracas. Twintig studenten werden gearresteerd. Universiteitsdocenten organiseerden een protestmars tegen wat zij een willekeurige inbreuk op de autonomie van de universiteit noemden, maar ze veroordeelden ook de ,,oproerkraaiers" op de campus, die door de regering werden beschuldigd van het aanzetten tot de recente gewelddadigheden.

Voorafgaand aan het bezoek van paus Johannes Paulus II op 9-11 februari vonden in verschillende steden soortgelijke botsingen met studenten plaats. De paus riep op tot rechtvaardigheid, solidariteit, broederschap en zei dat de waarheid de beste remedie was voor Venezuela's problemen. Hij maakte ook een scherpe opmerking over corruptie.

Buitenlandse inschrijvingen op deelname aan olie-exploratie

Op 22 januari tekenden ongeveer 75 voornamelijk internationale oliemaatschappijen in op deelname aan de exploratie en winning van olie in tien verschillende gebieden met een totale oppervlakte van 600 km'. De contracten met de regering waren op basis van winstdeling.

Hiermee kwam een einde aan het ruim twintig jaar oude staatsmonopolie in de oliesector. De regering hoopte in tien jaar voor ongeveer $ 11 mrd aan buitenlandse investeringen in de exploratiegebieden aan te trekken om de bekende oliereserves met ongeveer 40 mrd vaten uit te breiden en de dagelijkse prodiiktie met 500.000 vaten op te voeren tot meer dan 4 mln vatcnperdag.

Besprekingen met IMF opgeschort

De regering maakte op 29 februari bekend dat de besprekingen met het IMF varen opgeschort Na deze bekendmaking daalden de beursnoteringen en bleef ook de bolivar scherp in waarde dalen, hoewel de officiele wisselkoers op $ 1 = 290 bolivar bleef staan

De parallelle marktkoers. die was afgeleid van de handel in ,,Brady obligaties", stond per 1 maart op 476,349 bolivar voor een Amerikaanse dollar.

De zakenwereld veroordeelde het besluit, dat door de regering werd geweten aan de weigering van het Congres om een reeks belastingwetten goed te keuren. Dit was de voorwaarde die het IMF stelde voordat de $ 7,5 mrd dringend noodzakelijke steun vrijgegeven zou worden.

Duizenden universitaire studenten, docenten en ambtenaren hadden op 27 februari in Caracas gedemonstreerd tegen de onderhandelingen met het IMF en de bezuinigingen op de begroting. Ze eisten betaling van de $ 26 mln. die de regering nog schuldig was aan de universiteiten. en verhoging van de minimumlonen . Ze verzetten zich ook tegen privatisering van het hoger onderwijs. Oproerpolitie en legertanks verzamelden zich op strategische punten en voorkwamen dat 25 busladingen demonstranten de stad binnentrokken.

VERKIEZING VOORZITTERS CONGRES TEGENSLAG VOOR REGERING. KABINETSWIJZIGINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 2 maart raakte de coalitieregering van president Rafael Caldera Rodriguez, die geconcentreerd was rond zijn Nationale Convergentie-coalitie (CN), de meerderheid kwijt toen een van dc coalitiepartijen de Beweging naar het Socialisine (MAS) zich aansloot bij de Sociaal-Christelijke Partij (COPEI) en de Radicale Zaak (La Causa-R), tuee oppositiepartijen Ze sloten gedrieën een tactische alliantie met het oog op de verkiezing van nieuwe voorzitters voor de eerste en de tweede kamer van het Congres



In de Senaat versloeg de MAS-kandidaat de voornialige CN-voorzitter en het voorzitterschap van het Huis van Afgevaardigden ging naar de COPEI-kandidaat in plaats van naar de regeringsgezinde Democratische Actiepartij (AD).zoals tot dan toe altijd het geval was geweest

De regeringsmeerderheid in beide kamers was nu afhankelijk van de MAS-aanhang (voor partijallianties na de verkiezingen van 1993, zie pag. 197/2/3-'94).

Kabinetswijzigingen

De oppositiepartijen COPEI en Causa-R stonden kritisch tegenover het economische beleid van de regering. De MAS-leiders daarentegen herhaalden hun intentie om aan de regering te blijven deelnemenen ze drongen aan op een onmiddellijke herverdeling van de economische en sociale portefeuilles. In reactie hierop maakte president Caldera op 14 maart acht wijzigingen in zijn kabinet bekend. Hoewel minister van financiën Luis Raul Matos Azocar aanbleef, ging de functie van regeringswoordvoerder voor economie naar MAS-leider Teodoro Petkoff, die benoemd werd tot minister van planning.

Op dezelfde dag trad Ciro Zaa af als minister van vervoer en verbindingen, zodat op 14 maart uiteindelijk de volgende veranderingen werden doorgevoerd:

Binnenlandse zaken - José Guillermo Andueza+; ontwikkeling - Freddy Rojas Parra*; justitie - Enrique Meyer*; gezinszaken - Carlos Altimari Gasperi"; bureau van de president - Asdrubal Aguiar Aranguren+; coordinatie en planning - Teodoro Petkoff*: betrekkingen met het Congres - Simon Garcia*: vervoer en verbindingen (waarnemend) - Antonio Corrales*; gouverneur van het Federale District - Abdon Vivas Teran*

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

Bezuinigingsmaatregelen

Op 17 maart presenteerde minister Petkoff een econoniisch programma, dat van kracht zou worden nadat men tot overeenstemming was gekomen met het IMF.

Op 29 februari waren de besprekingen met het IMF opgeschort (zie boven), maar op 4 maart had president Caldera verklaard dat hij bereid was akkoord te gaan met de ingrijpende maatregelen die het IMF had aangeraden en op 12 maart maakte hij bekend dat de regering zich niet langer zou verzetten tegen verhoging van de benzineprijzen.

De op 17 maart gepresenteerde maatregelen bevatten de volgende toezeggingen: verhoging van benzineprijzen, verlaging van de overheidssalarissen. belastingverhoging. hervorming van de inkomstenbelasting, het loslaten van de wisselkoers en het toelaten van een stijging van de rentetarieven in het tweede half jaar. Petkoff beloofde dat de inflatie die hiervan het gevolg zou zijn, gecompenseerd zou worden dooi subsidies van het openbaar vervoer en meer geld voor de sociale voorzieningen om de zwaksten in de samenleving te beschermen.

De kosten van de maatregelen zouden gedekt morden door de internationale reserves die op dat moment $ 10 mrd bedroegen, door verhoging van de inkomsten uit olie en door financiele steun van het IMF. Het ministerie van energie en mijnbouw maakte eind maart bekend dat de inkomstenuit olie in 1995 met 16.4 procent waren gestegen tot meer dan $13 mrd. met een netto winst van meer dan **$ 3** mrd. ongeveer $1 mrdmeer dan in 1994.

Begroting voor **1996** afgekeurd

Op 28 maart werd bekendgemaakt dat het Congres de begroting voor 1996 had afgekeurd. Als gevolg hiervan zou de begroting van 1995 geprolongeerd worden. De MAS verklaarde niet akkoord te kunnen gaan met een begroting die een verdere toename van het belastingtekort toeliet.

Nieuwe Colombiaans-Venezolaanse guerrillagroep

Op 9 maart maakte legercommandant generaal Ivan Ramirez Quintero het bestaan bekend van een tot dan toe onbekende guerrillagroep: het Comando Bolivariano Fronteras Libres, dat uit leden uit Colombia en Venezuela bestond.

(Vor.ber.pag. 125/2 e.v.-1996)

VERENIGDE STATEN

PRESENTATIE ONTWERP-BEGROTING 1997. PROBLEMEN ROND SCHULDENLIMIET. TIJDELIJKE FINANCIERINGSMAATREGELEN. BEGROTINGSCRISIS DUURT VOORT. SCHULDENLIWIET VERHOOGD. BEGROTINGSVOORSTEL 1997

Op 5 februari 1996 presenteerde president Bill Clinton het Congres zijn ontwerp-begroting voor het belastingjaar 1997, dat begon op 1 oktober 1996. Het voorstel, dat zeer globaal was, behelsde bescheiden bezuinigingen op de uitke-

ringen, meer substantiële bezuinigingen op de vrij te besteden uitgaven en een geringe lastenverlichting voor de middeninkomens. In de begroting van $ 1.639 mrd werd uitgegaan van een tekort van $161 mrd. Voorgesteld werd de uitgaven voor Medicare (ziektekostenverzekering voor ouderen) en voor Medicaid (ziektekostenverzekering voor lage-inkomensgroepen) in zeven jaar met respectievelijk $ 124 mrd en $ 39 mrd te verlagen.

Eerdere begrotingen telden ongeveer 2.000 pagina'~maar het begrotingsvoorstel voor 1997 bestond uit slechts 20 pagina's en werd een .,thematisch overzicht" genoemd. Functionarissen van het Witte Huis zeiden dat de begroting in deze vorm was gepresenteerd om te voldoen aan de in de wet vastgelegde deadline voor het indienen van een begroting en dat de bijzonderheden van het begrotingsvoorstel op 18 maart zouden worden bekendgemaakt (zie beneden). Op een vergadering van de deelstaatgouverneurs op 5 februari in Washington DC verklaarde Clinton dat het plan ..het mes zet in honderden overheidsprogramma's, onze pogingen om het overheidsapparaat te verkleinen continueert. maar Medicare. Medicaid, onderwijs en milieu ontziet en de belastingen voor de lagere inkomens uit arbeid verlaagt".

Hoewel Clinton en het Congres nog de laatste hand moesten leggen aan de details van de lopende begroting, die onderwerp was van ernstige conflicten en heftige debatten, werd het begrotingsvoorstel voor 1997 toch al gepresenteerd. Slechts acht van de dertien jaarlijkse toewijzingsvoorstellen (voor de financiering van vrij te besteden uitgaven) waren goedgekeurd voor het belastingjaar 1996 en veel overheidsdiensten en -programma's werden nog steeds bekostigd via de tijdelijke financieringsmaatregel die in januari was goedgekeurd (zie pag. 266/3-'96). Het plan voor 1997 bevatte een strategie om het tekort terug te dringen zodat de begroting over zeven jaar in het jaar 2002. in evenwicht zou zijn. Deze strategie was vrijwel identiek aan de strategie die de regering had voorgesteld voordat in december 1995 de besprekingen met de Republikeinse leiders over de begroting van 1996 vastliepen. Clinton maakte van de gelegenheid gebruik om een beroep te doen op zijn tegenstanders om de begrotingsonderhandelingen te hervatten.

Problemen rond schuldenlimiet

Het Congres, dat door de Republikeinen werd gedomineerd, weigerde de schuldenlimiet van $ 4.900 mrd, die sinds eind 1995 onder sterke druk had gestaan, te verhogen. De regering bleef dus beweren dat er een reëel gevaar bestond dat de VS hun financiële verplichtingen niet zouden kunnen nakomen. De druk werd enigszins verlicht toen het Congres op 1 februari een wet aannam, die het ministerie van financiën toestond $ 29 mrd te lenen om de sociale uitkeringen van maart te betalen, zonder dat dit bedrag zou meetellen voor de schuldenlimiet van S 4.900 mrd.

Later die maand. op 14 februari, maakte minister van financien Robert E. Rubin bekend dat hij drie noodmaatregelen zou nemen. waardoor het bedrag dat het ministerie mocht lenen met $ 19.7 mrd werd verhoogd om de rente op de vastgestelde tijd te kunnen betalen. Rnbin had al eerder soortgelijke maatregelen getroffen om op tijd te kunnen aflossen.



De Amerikaanse minister van financiën Robert E. Rubin (l.) in gesprek met de voorzitter van de Federal Reserve Board Alan Greenspan tijdens een zitting van de Commissie voor Bankzaken van het Huis van Afgevaardigden in januari 1995.

Tijdelijke financieringsmaatregelen

In een poging een nieuw begrotingsconflict en de derde sluiting van overheidsdiensten binnen zes maanden te voorkomen [zie pag. 265/2 e.v.-'ge), waren het Huis van Afgevaardigden en de Senaat in maart gedwongen om een serie ad hoc-maatregelen te nemen. De aanhoudende impasse was het gevolg van de weigering van de regering om akkoord te gaan met ingrijpende bezuinigingen op de sociale voorzieningen om daarmee het begrotingstekort terug te dringen en belastingverlagingen te financieren.

Zowel het Huis van Afgevaardigden als de Senaat gingen er op 14 maart mee akkoord dat de tijdelijke financieringsmaatregelen die op 15 maart zouden aflopen en waarmee bijna een derde van de overheidsinstellingen werd gefinancierd. met een week werden verlengd. Het Huis van Afgevaardigden keurde de maatregelengoedmet 179 tegen23 stemmen.

Op 19 maart keurde de Senaat een bestedingsvoorstel van $ 166 mrd goed waarmee de financiering van onderwijs, werkgelegenheids- en milieuprogramma's voor de rest van het jaar kon worden gecontinueerd. Het bedrag, waarmee een aantal van de grootste federale departementen en instellingen werd gefinancierd. was lager dan de regering had gevraagd. Een wetsvoorstel van het Huis van Afgevaardigden. dat op 7 maart werd aangenomen. bevatte niet de verhogingen die de Senaat had goedgekeurd.

Met het oog op de naderende deadline nam het Huis van Afgevaardigden, zonder dat er overeenstemming met de regering was bereikt, op 29 maart een wet aan om de overheid tot 24 april tijdelijk te financieren. De wet werd vervolgens door de Senaat goedgekeurd.

Verhoging schuldenlimiet in ruil voor goedkeuring „veto-op-onderdelen"

Om te voorkomen dat de federale overheid op 29 maart in gebreke zou blijven bij het aflossen van haar schulden, keurde het Huis van Afgevaardigden op 28 maart met 232 tegen 177 stemmen een wet goed, waarmee de schuldenlimiet van de regering van $ 4.900 mrd naar $ 5.500 mrd werd verhoogd (zie boven). De prijs die moest worden betaald voor de steun uit alle gelederen van de conservatieve partij was dat in de wet het veto-op-onderdelen („line item veto") voor de president werd opgenomen. Dit nieuwe veto zou de komende acht jaar gelden en zou alleen

van toepassing zijn bij wetgeving die overheidsuitgaven en belastingen regelde Zo kon de regering bepaalde onderdelen van bestedingsvoorstellen en belastingmaatregelen afkeuren zonder dat ze haar veto over het gehele voorstel hoefde uit te spreken

Men was algemeen van mening dat het veto-op-onderdelen ren belangrijke verschuiving van de macht van het Congres naar de presidaent kon gaan inhouden. Niettemin sprak het veto de conservatieve Republikeinen en Democraten aan die voorstander waren van een grotere controle op de overheidsuitgaven Senator Mark Hatfield, voorzitter van de bestedingscommissie, bekritiseerde de wet en noemde deze ,.de grootste poging om het machtsevenwicht naar het Witte Huis te verschuiven sinds Franklin Roosevelt probeerde het Hooggerechtshof af te schaffen".

Toch zorgde het Congres ervoor dat er niet werkelijk een grote verschuiving van macht naar de president plaatsvond. Dan had het veto-op-onderdelen niet vastlegd moeten worden in een wet, maar in een amendement op de grondwet. De nieuwe bevoegdheid van de president zou elk moment weer kunnen worden uitgeschakeld door de volgende formulering op te nemen: ,,Op deze wet is het veto-op-onderdelen niet van toepassing". Een veto-op-onderdelen kon slechts teniet worden gedaan door een tweederde meerderheid van beide kamers van het Congres. Het voorstel was op 27 maart in de Senaat goedgekeurd met 69 tegen 31 stemmen.

Tegenstanders vonden dat de wet veel te ver ging. Ze betoogden dat de wet strijdig was met de grondwettelijk vastgelegde scheiding tussen de wetgevende en uitvoerende macht (respectievelijk Congres en president). Zij zouden zeker hun gelijk in een rechtszaak proberen te halen. Het vetorecht; mits onaangevochten. zouingaan op 1 januari 1997.

Begroting voor 1997

Op 18 maart maakte Clinton details bekend van zijn begroting van $1.640 mrd over het fiscale jaar 1997. dat in oktober 1996 zou beginnen. Het tekort werd geraamd op $ 161 mrd (voor de presentatie van het begrotingsontwerp in februari zie boven).

In het officiële begrotingsvoorstel daagde de president de Republikeinse leiders uit om de impasse in het begrotingsbeleid te doorbreken en tot overeenstemming te komen over een sluitende begroting. In de boodschap die de begroting vergezelde, riep hij het Congres op om ,.de begroting op de juiste manier in evenwicht te krijgen". met bezuinigingen die de rechten van bejaarden en armen niet zouden uithollen.

De begroting stelde eenverhogirig van de uitgaven met 4 procent voor en gaf de prognose dat de begroting in 2002 sluitend zou zijn. Ei. werd eer verlaging voorgesteld van de inkomstenbelasting van totaal $ 107,5 mrd. waaronder een belastingvermindering van S 500 per kind. bestemd voor gezinnen met een laag of modaal inkomen. De ruimte hiervoor moest grotendeels komen uit een belastingverhoging voor bedrijven ter hoogte van $ 56.2 mrd. Het begrotingsvoorstel verwierp met name de Republikeinse eis devermogensbelasting teverlagen.

De Republikeinen reageerden negatief op de begroting. Zij konden weinig verschil ontdekker: met de begroting voor liet lopende jaar en benadrukten de noodzaak van verdere belastingverlagingcn en fikse bezuinigingen op overheidsfirianciën. Zij hadden $ 170 mrd aan belastingverlagingen geëist. De onderhandelingen tussen de leiders in het Congres en de regering zouden op 20 maart beginnen. De kans was klein dat de begroting voor. i 99i door het Congres. waarin de Republikeinen een meerderheid hadden. zou worden, geacccpteerd terwijl er nog steeds geen begrotingsakkoord was voor het lopende jaar en veel overheidsinstellingen gefinancierd werden krachtens tijdelijke maatregelen.

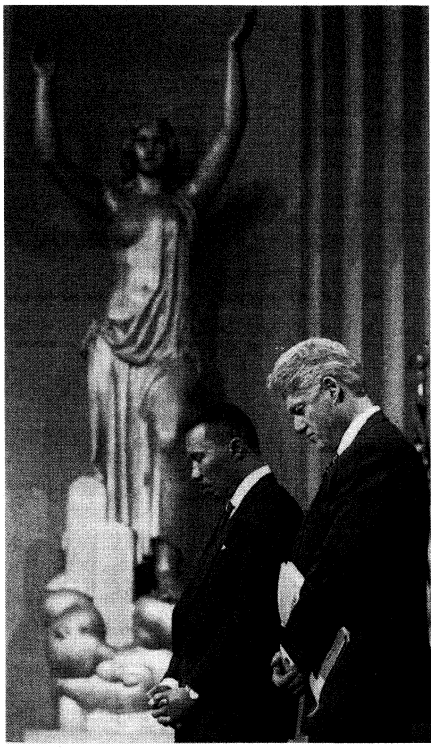
Defensie-uitgaven voor 1997

Eerder die maand, op 4 maart, maakte de regering haar defensiebegroting van $ 242,6 mrd bekend, een verlaging van 3,6 procent ten opzichte van het lopende jaar. Het ministerie van defensie verklaarde op 4 maart dat de defensie-uitgaven, die 3,4 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) bedroegen, het laagst warensinds 1938.

WHITEWATER-ZAAK. SCHANDAAL ROND REISAFDELING WITTE HUIS

Op 5 februari bracht de Whitewaterzaak, die Clinton al sinds het begin van zijn presidentschap had achtervolgd, opnieuw de gedragingen van de president als gouverneur van Arkansas op de voorpagina's, toen hij het gerechtelijk bevel kreeg om als getuige te verschijnen voor de rechtbank in de strafzaak tegen Susan McDougal. een voormalige partner van de Clintons in het dubieuze onroerend-goedproject Whitewater.

Het bevel was afkomstig van rechter George Howard jr. van de Amerikaanse districtsrechtbank in Little Rock in Arkansas, die het proces tegen Susan McDougal en de andere beschuldigden, haar ex-echtgenoot James McDougal (eveneens een voormalig partner van Clinton in het geflopte onroerend-goedproject) en Jim Tucker, Clintons opvolger als gouverneur van Arkansas, voorzat. De drie waren in maart 1995 aangeklaagd omdat ze in de jaren tachtig zouden hebben samengespannen om via frauduleuze handelingen miljoenen dollars aan door de federale regering gegarandeerde leningen af te sluiten. Hun handelwijze zou hebben bijgedragen aan het faillissement van de îvladison Guaranty Spaarbank. waarvan James McDougal eigenaar was en waarom het in het Whitewater-schandaal draaide.



President Bill Clinton en de nieuwe voorzitter van het Nationale Genootschap voor Positieverbetering van Kleurlingen (NAACP) Kweisi Mfume tijdens diens beëdiging op 20 februari 1996 op het ministerie van justitie in Washington. Voormalig congreslid Mfume wil de organisatie nieuw leven inblazen en het ledental opkrikken (zie pag. 118/3-'95).

De aanklacht tegen Susan McDougal berustte voornamelijk op de verklaring van David L. Hale uit 1993. Hale leidde vroeger de inmiddels opgeheven kredietinstelling Capital Management Services en zijn verklaring hield in dat Clinton hem in 1986 onder druk had gezet om een door de federale regering gegarandeerde lening van $300.000 te verstrekken aan Susan McDougal, een lening waarop ze geen recht had. Hale had in 1994 bekend schuldig te zijn aan het verstrekken van deze lening en hij wachtte op de uitspraak van de rechter. Clinton had de beschuldiging ontkend en volgens de advocaat van Susan McDougal was zijn getuigenis essentieel voor de verdediging van haar cliënte. Hoewel zij op 1 februari eiste dat Clinton lijfelijk voor de rechtbank zou oerschijnen. gaf de rechter op 5 februari aan dat het passend zou zijn als de president ,,via satelliet en andere middelen" zou getuigen. Clintons advocaat David E. Kendall antwoordde dat de president ,,op passende wijze zou meewerken" aan liet verzoek van de rechtbank. Oud-presidenten Jimmy Carter en Gerald Ford hadden al eerder getuigenis afgelegd via video-opnames in strafzaken die niets met hun gedrag tijdens hun presidentschap te maken hadden gehad.

Op 20 maart weigerde rechter George Howard in te gaan op de eis van de verdediging dat Clinton persoonlijk in de getuigenbank zou plaatsnemen en be-

paalde dat Clinton inderdaad zijn getuigenis kon afleggen met behulp van video-apparatuur, zodat hij niet naar de rechtbank hoefde te reizen. Clintons verzoek om vooraf de vragen te krijgen, werd echter door de rechter afgewezen. Het proces begon op 4 maart.

Op 15 maart diende ees team van het Achtste Districtshof van Beroep in Missouri opnieuw aanklachten wegens fraude en belastingontduiking in tegen Tucker. Op 25 maart ging David Hale voor 28 maanden naar de gevangenis in verband met zijn veroordeling in 1994 wegens oplichting van de Raad van het Kleinbedrijf.

Een rapport van de Federale Deposito Verzekeringsmaatschappij (FDIC) dat op 28 februari net voor de deadline van 1 maart uitkwam, concludeerde dat het advocatenkantoor Rose, waarvan Hillary Clinton partner was geweest, niet vervolgd zou worden voor zijn rol in het faillissement van de Madison Guaranty Spaarbank. Na een onderzoek van twee jaar konden de onderzoekers geen bewijs vinden voor opzettelijke fraude of hulp bij fraude. Op 14 februari was Hillary door de FDIC verhoord naar aanleiding van de ontdekking van haar honorariumlijsten die tot dan toe als verloren waren beschouwd (zie pag. 271/1/2-'96).

Schandaal rond reisafdeling Witte Huis

Naast het Whitewater-schandaal kreeg de regering-Clinton ook te maken met verdere vragen over het ontslag van medewerkers van de reisafdeling van het Witte Huis in 1993 (zie pag. 706/1 e.v.-'93). Op 15 februari werd bericht dat de Algemene Rekenkamer (Genera1 Accounting Office, GAO) een verzoek had ingediend bij federale aanklagers om een onderzoek in te stellen naar mogelijk onjuiste verklaringen van David Watkins, een voormalig medewerker van de president, over de rol van Hillary Clinton in de zaak.

Het verzoek van de GAO volgde op de ontdekking van een memo waarin Watkins beweerde dat hij de medewerkers van de reisafdeling had ontslagen omdat Hillary Clinton ..zeer zware" druk op hem had uitgeoefend. Dit stond lijnrecht tegenover een eerdere verklaring van Watkins tegenover de GAO dat hij niet onder druk was gezet door Hillary Clinton.

REPUBLIKEINSE CAMPAGNE VOOR NOMINATIE PRESIDENTSKANDIDAAT. PARTIJVERKIEZINGSBIJEENKOMSTEN EN VOORVERKIEZINGEN. VERDERE CAMPAGNE-ONTWIKKELINGEN

De eerste partijbijeenkomsten en voorverkiezingen om de kandidaten voor de presidentsverkiezingen in november te kiezen, werden in februari gehouden. De Democraten hadden geen kandidaat van formaat die Clintons nominatie als presidentskandidaat in de weg zou kunnen staan, maar om de Republikeinse nominatie werd felle strijd geleverd, waarbij de rivalen alles op alles zetten om in een vroeg stadium een voorsprong te behalen op hun tegenstanders. Geen van allen slaagde hierin en tegen het einde van de maand waren er vier belangrijke Republikeinse kandidaten over. De leider van de meerderheid in de Senaat, Bob Dole, bleef koploper maar men ging ervan uit dat zijn positie verzwakt was, omdat hij geen goed figuur had geslagen bij eerdere opiniepeilingen. De rechtse columnist Patrick Buchanan kwam sterk naar voren, maar werd over het algemeen als te extreem beschouwd om ,,verkiesbaar" te zijn. Lamar Alexander, de voormalige gouverneur van Tennessee en minister van onderwijs in de regering-Bush, kwam naar voren als een belangrijke rivaal van Dole. Miljardair Malcolm Steve Forbes bleef belangrijk vanwege zijn enorme rijkdom, hoewel hij in februari minder spectaculaire resultaten boekte dan op grond van opiniepeilingen was voorspeld (voor eerdere berichten over campagne voor presidentsverkiezingen, zie pag. 268/2 ev.-'96).

Republikeinse nominatiecampagne in februari. Verkiezingsbijeenkomsten in Louisiana en Iowa

De strijd zou van oudsher beginnen met de partijverkiezingsbijeenkomsten in Iowa. Maar dit jaar werd deze traditie doorbroken door de partijverkiezingsbijeenkomsten in Louisiana, die op 6 februari vervroegd werden gehouden in een poging van de Republikeinse leiders het imago van de staat op te krikken. Er moesten 21 afgevaardigden gekozen worden voor de Republikeinse Nationale Conventie in San Diego in augustus, waar de presidentskandidaat officieel gekozen zou worden, en bij een voorverkiezing op 12 maart nog eens negen. Zowel Dole als Forbes besloten niet mee te doen, waardoor het belang van de strijd in Louisiana werd afgezwakt . Beiden hadden veel geïnvesteerd in de verkiezingen in Iowa en kozen ervoor hun positie bij de kiezers van Iowa niet in gevaar te brengen. Ze wensten niet de indruk te wekken dat ze de pogingen van Louisiana steunden om zich Iowa's begeerde positie als toneel van de openingsstrijd toe te eigenen. Ook werd de uitslag minder belangrijk doordat slechts 21.500 van de 500.000 Republikeinen in Louisiana deelnamen aan de partijverkiezingsbijeenkomsten.

In Louisiana ging de overwinning naar Buchanan, die met 62 procent van de stemmen de steun van 13 afgevaardigden had, terwijl senator Phil Gramm 38 procent en de steun van acht afgevaardigden won. Dit resulteerde in een nieuwe stimulans voor Buchanans campagne, die al een impuls had gekregen door de overwinning in de officieuze opiniepeiling in Alaska eind januari. Aan de andere kant was het een zware slag voor Gramm, die aanvankelijk werd beschouwd als een sterke kandidaat en die veel geld had gestoken in de campagne in Louisiana. Als Texaan had



Steve Forbes tijdens zijn campagne in Iowa op 12 februari 1996.

Gramm L I J air ategie gebaseerd op de verwachting dat hij in een vroeg stadium in het zuiden en westen zou winnen en hij gaf toe dat het resultaat in Louisiana een ,,tegenslag" voor hem was

De partijverkiezingsbijeenkomsten in Iowa op 12 februari waren de eerste krachtmeting voor het voltallige veld van Republikeinse kandidaten. Dole eindigde als eerste met 26 procent van de stemmen, Buchanan kreeg 23 procent, Alexander 18 procent, Forbes 10 procent, Gramm 9 procent, Alan Keyes 7 procent en Richard Lugar 4 procent. Hoewel Dole zijn overwinning betitelde als ,,deeerste stap op weg naar het Witte Huis", was het aantal stemmen waarmee hij had gewonnen het laagste in de geschiedenis van de partijverkiezingsbijeenkomsten in Iowa, 12 procent minder dan Bush had behaald in 1988 en 3 procent minder dan hijzelf indertijd had gekregen. Buchanans goede resultaat liet duidelijk zien dat hij Dole's belangrijkste rivaal voor de nominatie was.

Buchanan legde in zijn campagne de nadruk op politiek en economisch isolationisme en sociaal conservatisme. Gesteund door religieus-rechts ageerde hij tegen abortus, positieve discriminatie en het onderwijzen van de ,,goddeloze evolutietheorie" op school, en hij benadrukte het belang van ,.de traditionele waarden van het gezin" en het recht om een wapen te bezitten. Hoewel hij een doeltreffende campagne voerde, werd algemeen betwijfeld of zijn rechts populisme ooit genoeg aanhang zou vinden om Clinton in november te verslaan. Ook waren er aanhoudende klachten dat hij in zijn boodschap opriep tot racisme en anti-semitisme, zij het dan verhullend gebracht om het acceptabel te maken voor een breder publiek. Op 15 februari kreeg de beschuldiging van racisme alle aandacht, toen de co-voorzitter van Buchanans campagneteam, Larry Pratt, bekendmaakte dat hij met verlof ging. Er was een groeiende controverse over zijn vermeende banden met blanke racistische groeperingen en rechtse milities. Pratt, hoofd van de Gun Owners of America, zou een prominent spreker zijn op bijeenkomsten die waren georganiseerd door dergelijke groeperingen. Buchanan ontkende de aanklachten, maar verklaarde dat Pratt zich zou terugtrekken om zich te concentreren op het weerleggen van de beschuldigingen.

Na de slechte resultaten in Iowa en Louisiana, maakte Gramm op 14 februari bekend dat hij zich terugtrok uit de verkiezingsstrijd, omdat het ,,oneerlijk zou zijn aan de strijd mee te doen terwijl ik weet dat ik niet zal winnen". Op 18 februari betuigde hij zijn steun aan Dole.

Voorverkiezingen in New Hampshire en Delaware

Op 20 februari vonden de voorverkiezingen in New Hampshire plaats, traditioneel de eerste voorverkiezingen in het verkiezingsjaar. Alle kandidaten hadden uitgebreid campagne gevoerd en de uitslag werd met spanning afgewacht. Uiteindelijk kreeg Buchanan 28 procent, Dole 27 procent. Alexander 23 procent, Forbes 12 procent, Lugar 5 procent en Keyes 3 procent.

Dit resultaat was een grote tegenslag voor Dole. hoewel het volgens hem niet meer dan een ..oneffenheid in de weg" was. Dole schilderde Buchanan af als een ,.marginale" kandidaat en volgens hem kon de partij het zich niet veroorloven hem te nomineren als serieuze tegenstander van Clinton. Het resultaat was ook teleurstellend voor Forbes, die in een aantal opiniepeilingen in januari op de eerste plaats had gestaan. maar die met zijn al te negatieve verkiezingscampagne de kiezers van zich vervreemd leek te hebben. Alexander profileerde zich na de verkiezingen nadrukkelijk als expliciet alternatief voor Dole. Volgens Alexander was Dole dodelijk verzwakt door de uitslag en hij riep hem op zich terug te trekken en hem (Alexander) de gelegenheid te geven ,,het uit te rechten" met Buchanan.

Op 24 februari werden de voorverkiezingen in Delaware gehouden, maar Forbes was de enige kandidaat die veel tijd en geld in de staat had gestoken. Hij behaalde dan ook zijn eerste overwinning met 32,9 procent van de 32.300 uitgebrachte stemmen en won de steun van alle 12 afgevaardigden. Dole eindigde als tweede met 27,2 procent en Alexander als derde met 13 procent.

Geprikkeld door zijn nederlagen en de kritiek op de tamme campagne die hij voerde, reorganiseerde Dole na de uitslag in New Hampshire zijn campagneteam in een poging zijn kandidatuur nieuw leven in te blazen. Deze ingreep volgde op onenigheid binnen het kamp van Dole over de manier waarop gereageerd moest worden op Buchanans succes. Sommigen adviseerden Dole dat hij een houding van aristocratische minachting jegens zijn tegenstander moest aannemen en diens programmapunten als ongehoord extreem moest veroordelen. Volgens anderen wees het succes van Buchanan op een radicalisering aan de Republikeinse standpunten en kon zijn populariteit alleen worden gekeerd door een aantal van zijn meer populaire ideeën in aangepaste vorm over te nemen. Buchanan zelf vestigde de aandacht op dit thema tijdens een grimmig debat op 16 februari, toen hij Dole vroeg: ,,Alsik een extremist ben, waarom steelt u dan mijn ideeën en imiteert u mijn spreekstijl?"

Het was duidelijk dat Buchanans succes andere Republikeinen schokte, daar veel partijleden hem veroordeelden om zijn anti-semitisme. racisme en extremisme. Onder degenen die kritiek op hem hadden, waren twee Republikeinen die erover gedacht hadden zelf aan de strijd mee te doen. De voormalige voorzitter van de Gezamenlijke Stafchefs, generaal Colin Powell, die in november 1993 had besloten zich niet kandidaat te stellen voor de Republikeinse nominatie (zie pag. 268/2/3-'96), veroordeelde Buchanans isolationisme en zijn onvermogen zich te distantiëren van campagnemedewerkers en adviseurs die banden hadden met blanke nationalisten en andere extremistische groeperingen Ook oud-minister van volkshuisvesting Jack Kemp hekelde Buchanan omdat bij verdeeldheid zaaide binnen de partij en afweek van de meest fundamentele partijprincipes

De felste kritiek kwam echter van de burgemeester van New York. Rudolph Giuliani. die Buchanan ervan beschuldigde ,,in het verleden nazi's te hebben beschermd'. Deze beschuldiging was gebaseerd up de zaak van Karl Linnas, een voormalig concentratiekampcommandant, die in april 1987 door de Verenigde Staten was uitgeleverd aan de Sowjet-Unie. waar hij in 1962 bij verstek was veroordeeld omdat onder zijn leiding duizenden gevangenen in een concentratiekamp in Estland waren vermoord. in i982 was Linnas hei Amerikaanse staatsburgerschap ontnomen en Giuliani - die als advocaat was betrokken bij de pogingen om Linnas uit te leveren - beweerde dat Buchanan - op dat moment hoofd van de afdeling communicatie van het Witte Huis - de langdurige uitleveringsproccdure had proberen te dwarsbomen. Bovendien was de zaak-Linnas volgens Giuliani niet de enige keer dat Buchanan ,,opkwam voor mensen van wie onomstotelijk was bewezen dat ze betrokken waren geweest bij de afschuwelijke wreedheden van de nazi's". In een reactie verwierp Buchanan de beschuldiging als ..klinkklare onzin" en beweerde dat de poging van de vooraanstaande partijleden om zijn campagne te ondermijnen ,,mijin de kaart speelt".

Voorverkiezingen in Arizona en Noord- en Zuid-Dakota

Op 27 februari werden voorverkiezingen gehouden in Arizona en in de dunbevolkte prairiestaten Noord- en Zuid-Dakota.

In Arizona ging het om 39 afgevaardigden en gold het principe ,,de winnaar krijgt alles". Het symbolische belang van Arizona was groot, omdat het de enige staat was waar sinds 1948 bij alle presidentsverkiezingen Republikeins was gestemd. Het was de eerste maal tijdens deze verkiezingsstrijd dat in het westen van de VS een opiniepeiling plaatsvond. Forbes kreeg 34 procent van de stemmen, Dole 29 procent en Buchanan 27 procent. Forbes won met een onverwacht groot percentage en dit leek zijn besluit eerder die maand te rechtvaardigen om geen negatieve campagne meer te voeren en weer de nadruk te leggen op zijn voorstel om één belastingtarief in te voeren. Zijn overwinning gaf ook aanleiding tot felle kritiek van zijn rivalen, die beweerden dat zijn enorme rijkdom en grote investeringen in de campagne hem bevoordeelden. wat ze niet eerlijk vonden.

Zoals voorspeld behaalde Dole in Noord- en Zuid-Dakota een gemakkelijke overwinning. In Noord-Dakota kreeg hij 42 procent van de stemmen, Forbes 20 procent. Buchanan 18 procent, Gramm 10 procent (zijn naam stond nog op de stembiljetten) en Alexander 7 procent. In Zuid-Dakota kreeg Dole 45 procent, Buchanan 29 procent, Forbes 13 procent en Alexander 9 procent.

Volgens Dole zorgden deze resultaten er duidelijk voor dat hij weer koploper was. hoewel critici erop wezen dat hij nog geen verkiezing buiten zijn geboortestreek, het Midwesten. had gewonnen. Deze verkiezingen waren een tegenslag voor Alexander, die in alle drie voorverkiezingen onder de 10 procent was gebleven en die te maken kreeg met een toenemende druk om zich terug te trekken en Dole en Buchanan de gelegenheid te geven samen om de noininatie te strijden.

Totaal aantal afgevaardigden eind februari

Kandzdaat	Aantal *afgevaardigden* dat de kandzdaat steunt
Steve Forbes	60
Patrick J Buchanan	37
Bob Dole	35
Lamar Alexander	10
Alan Keyes	4

Drie van de vijf kandidaten hadden ieder minstens twee voorverkiezingen gewonnen. Eind februari namen de speculaties toe dat geen van de kandidaten de 996 afgevaardigden zou winnen die nodig waren om verzekerd te zijn van een meerderheid voor de conventie in augustus. Maar het leek aannemelijk dat de vlak na elkaar geplande verkiezingen van maart een van de kandidaten genoeg stemmen zouden opleveren om een beslissende voorsprong te behalen. Naar alle waarschijnlijkheid zou dit Dole zijn, achter wie de gevestigde orde van de Republikeinse Partij zich leek te scharen.

Republikeinse nominatiecampagne in maart

In maart kwam de Republikeinse campagne voor de nominatie van een presidentskandidaat in een beslissende fase. De gevestigde orde van de Republikeinse partij betuigde in toenemende mate steun aan de kandidatuur van de leider van de meerderheid in de Senaat, Bob Dole, om op die manier de rechtse televisiecommentator Patrick Buchanan de pas af te snijden. Deze voerde weliswaar een goede campagne, maar werd alom als te extreem beschouwd om genomineerd te worden.

Veel staten hadden de strijd om de afgevaardigden vervroegd ter verbetering van hun imago. De periode van de voorverkiezingen was in 1996 dus aanmerkelijk korter dan in 1992. Dit betekende dat de meeste afgevaardigden ai tegen eind maart gekozen waren. Ondanks eerdere tegenslagen kwam Dole in de verkiezingen van maart zo sterk uit de bus, dat hij vóór het einde van de maand al was gekozen tot de enige echte Republikeinse kandidaat. die het in november tegen president Bill Clinton zou opnemen.

Voorverkiezingenin Zuid-Carolina en Puerto Rico. Partijverkiezingsbijeenkomst in Wyoming

De maand begon goed voor Dole met een overtuigende overwinning in Zuid-Carolina op 2 maart. Dole verwierf 42 procent van de stemmen, Buchanan 29 procent en Steve Forbes 13 procent. Lamar Alexander eindigde op de vierde plaats met 10 procent en Richard Lugar kreeg minder dan 1 procent. Deze overwinning leverde Dole 37 afgevaardigden op voor de Republikeinse conventie, die in augustus de definitieve kanaidaat zou nomineren.

Dit was de eerste overwinning die liet zien dat Dole ook buiten zijn geboortestreek kon innen. Het was veelzeggend dat de conservatieve christelijke stemmen, die algemeen werden gezien als Buchanans achterban, bijna gelijkelijk verdeeld waren tussen Dole en Buchanan. Dit leek erop te wijzen dat Dole de roep dat hij te liberaal zou zijn wat betreft sociale vraagstukken als abortus, uit de wereld had geholpen.

Op de partijverkiezingsbijeenkomst te Wyoming, eveneens op 2 maart, verzekerde Dole zich van vijf van de elf afgevaardigden, toen hij 41 procent van de stemmen behaalde tegenover Buchanan 20 procent.

Forbes behaalde 18 procent, Alexander en Alan Keyes 7 procent. Richard Cheney 5 procent en Lugar 2 procent.

Bij de voorverkiezingen in Puerto Rico op 3 maart behaalde Dole een glansrijke overwinning op Buchanan, wiens campagne sterk gehinderd werd door zijn negatieve standpunt over immigratie, in het bijzonder immigratie van Latijns-Amerikanen. Puerto Rico was officieel geen deel van de Verenigde Staten en de inwoners hadden geen stemrecht bij de presidentsverkiezingen, maar het stuurde wel afgevaardigden naar de partijconventies. Dole won met 98 procent van de stemmen alle veertien afgevaardigden.

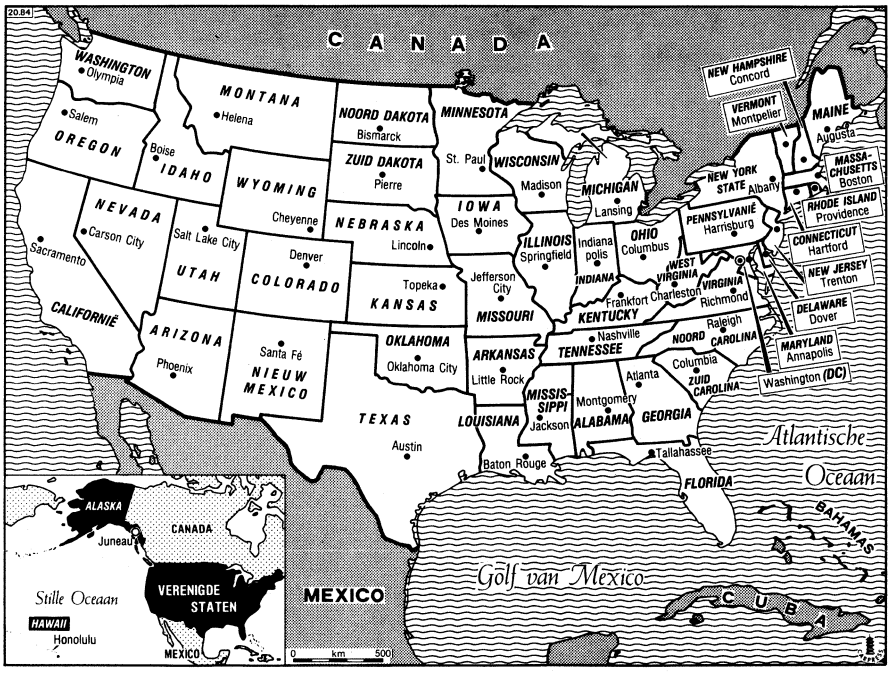
„JuniorTuesday" - 5 maart

Op 5 maart werden voorverkiezingen gehouden in acht staten (Georgia,Colorado, Maryland en vijf staten in New England) en waren er partijverkiezingsbijeenkomsten in Minnesota en Washington. Overal versloeg Dole zijn rivalen. In Georgia zegde Newt Gingrich, de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, hem zijn steun toe. De tendens die al in Zuid-Carolina waarneembaar was, zette zich voort en in Georgia sprak Dole de mensen die zichzelf als conservatieve christenen beschouwden, voldoende aan om. volgens een opiniepeiling bij de stembureaus, 34 procent van hun stemmen te behalen.

Junior Tuesday - 5 maart

Georgia
(42 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	41
Buchanan	29
Alexander	13
Forbes	13
Lugar	



Maryland
(32 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	53
Buchanan	21
Forbes	13
Alexander	3
Lugar	1

Connecticut
(27 afgevaardigden)
winnaar krijgt steun van alle afgevaardigden

	Stemmenpercentage
Dole	54
Forbes	20
Buchanan	15
Alexander	5
Lugar	1

Massachusetts
(37 afgevaardigden)
winnaar krijgt steun van alle afgevaardigden

	Stemmenpercentage
Dole	48
Buchanan	25
Forbes	14
Alexander	8
Lugar	1

Vermont
(12 afgevaardigden)
winnaar krijgt steun van alle afgevaardigden

	Stemmenpercentage
Dole	41
Buchanan	17
Forbes	16
Lugar	14
Alexander	11

Rhode Island
(16 afgevaardigden)
winnaar krijgt steun van alle afgevaardigden

	Stemmenpercentage
Dole*	67
Alexander*	20
Lugar*	3

*Dit waren de enige belangrijke kandidaten op de kieslijst

Colorado
(27 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	44
Buchanan	22
Forbes	21
Alexander	10
Lugar	

*Minder dan 1 procent

Maine
(15 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	46
Buchanan	23
Forbes	15
Alexander	7
Lugar	3

Minnesota
(33 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	41
Buchanan	33
Forbes	10
Keves	9
Alexander	5
Lugar	1

De staat Washington
partijverkiezingsbijeenkomst
(18 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	40
Buchanan	33
Forbes	15
Keyes	8
Alexander	2

Voorverkiezingen in New York

Op 7 maart won Dole 93 van de 102 afgevaardigden van de staat New York, toen hij boven alle verwachting 55 procent van de stemmen behaalde. Forbes kreeg 30 procent en Buchanan 15 procent. Volgens regels van de plaatselijke Republikeinse Partij mochten namen van kandidaten van de stembiljetten worden geweerd. Pas nadat via een uitspraak van het Hof van Beroep van het Tweede District in de stad New York op 29 februari werd bekrachtigd dat een lagere rechtbank het weglaten van namen op stembiljetten terecht ongrondwettig had verklaard, werd de naam van Forbes in alle 31 districten op de kieslijst geplaatst en die van Buchanan in 23.

Dole's overwinning stond van tevoren vast, omdat hij de steun had van het volledige plaatselijke partij-apparaat en steuntoezeggingen kreeg van bijna alle Republikeinse functionarissen van de staat. De burgemeester van New York City, Rudolph W. Giuliani. had op 4 maart verklaard dat hij Dole niet kon steunen maar dat hij liever op hem zou stemmen dan op Buchanan, die tegenstander was van het immigratiebeleid.

,,Super Tuesday"

Op 12 maart - ,,Super Tuesday" - stond de steun van in totaal 372 afgevaardigden in zeven staten op het spel. meer dan eenderde van de 996 die nodig waren om genomineerd te worden en het grootste aantal dat op één dag verdeeld kon worden. Dole behaalde de overwinning in Florida (98 afgevaardigden). Texas (123), Louisiana (9), Mississippi (33), Oklahoma (38), Tennessee (38) en Oregon (23). In Texas had Dole's campagne geprofiteerd van de steuntoezegging op 6 maart van de gouverneur van Texas George W. Bush, de zoon van de voormalige president.

Super Tuesday - 12 maart

Florida
(98 afgevaardigden)
winnaar krijgt steun van alle afqevaardiqden

	Stemmenpercentage
Dole	57
Forbes	20
Buchanan	18

Louisiana
(9 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	45
Buchanan	33
Forbes	13

Mississippi
(33 afgevaardigden)
winnaar krijgt steun van alle afgevaardigden

	Stemmcnpercentage
Dole	61
Buchanan	26
Forbes	8

Oklahoma
(38 afgevaardigden)
winnaar krijgt steun van alle afgevaardigden

	Stemmenpercentage
Dole	59
Buchanan	22
Forbes	14

Oregon
(23 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	52
Buchanan	22
Forbes	13

Tennessee
(37 afgevaardigden)

	Stemmeizpercentage
Dole	51
Buchanan	25
Forbes	8

Texas
(123 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	56
Buchanan	21
Forbes	13

Voorverkiezingen in midwesten

Op 19 maart behaalde Dole overwinningen in Illinois, Michigan, Ohio en Wisconsin, waarmee zijn totale aantal afgevaardigden op 1.001 kwam (zoals op 21 maart werd bericht), dus vijf meer dan nodig waren om verzekerd te zijn van de nominatie op de partijconventie. Op 20 maart, precies vier weken na zijn ontmoedigende nederlaag in New Hampshire, gaf Dole als commentaar dat ,,ik denk dat ik nu met zekerheid kan zeggen dat ik de genomineerde zal zijn".

Buchanans standpunt tegen de vrije handel leek populair te zijn in Michigan, een sterk geïndustrialiseerde staat. De 43 procent die hij hier behaalde, betekende het hoogtepunt van zijn campagne en dit was een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de 25 procent die hij in 1992 in dezestaat behaalde.

Voorverkiezingen in midwesten - 19 maart

Ohio
(67 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	66
Buchanan	22

Illinois
(69 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	65
Buchanan	23

Michigan
(57 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	51
Buchanan	34

Wisconsin
(36 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	53
Buchanan	34

Californië, de staat Washingtonen Nevada

Dole's overwinningen in de voorverkiezingen in Californië, waar de winnaar alle afgevaardigden kreeg, en in Nevada en de staat Washington leverden hem respectievelijk 165, 14 en 18 afgevaardigden op.

In Californië profiteerde Dole van het feit dat hij op 21 maart in de Senaat een wetsvoorstel - zonder kostenspecificatie - had gesteund om een anti-kruisraket verdedigingssysteem te ontwikkelen voor de VS. Californië, met een concentratie van defensie- en technologie-industrie, kon verwachten in hoge mate te profiteren van dergelijke grootschalige defensieuitgaven.

26 maart

Californië
(163 afgevaardigden)
winnaar krijgt steun van alle afgevaardigden

	Stemmenpercentage
Dole	66
Buchanan	19

Nevada
(14 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	52
Buchanan	15

Washington State
(18 afgevaardigden)

	Stemmenpercentage
Dole	63
Buchanan	21

Kandidaten trekken zich terug

Na Dole's glansrijke overwinning in de voorverkiezingen op Junior Tuesday trok Alexander zich op 6 maart terug uit de strijd en betuigde zijn steun aan Dole, evenals Lugar, die in Vermont, waarop hij zich had geconcentreerd, slechts een vierde plaats had behaald.

Op 14 maart maakte Forbes, die in de zeven voorverkiezingen van 12 maart geen enkele overwinning en slechts één tweede plaats had behaald, bekend dat hij zich terugtrok en Dole zou steunen. Zijn campagne had averij opgelopen toen het tijdschrift Money, een concurrent van zijn eigen tijdschrift Forbes, beweerde dat het vaste, lage belastingtarief van 17 procent dat hij voorstelde en dat de kern van zijn campagne vormde, zijn eigen erfgenamen $ 1 mrd aan successierechten zou besparen.

Forbes, die geen subsidie van de regering ontving en dus niet gebonden was aan enige beperking op zijn uitgaven, bevestigde dat hij ongeveer $30 mln van zijn erfenis had uitgegeven aan zijn poging om de Republikeinse nominatie in de wacht te slepen. Alleen al in New York besteedde hij $ 3 mln, waarvan $ 1 mln aan een rechtszaak om de plaatselijke Republikeinse Partij te dwingen zijn naam op de stembiljetten te plaatsen (zie boven).

Buchanan ging voorbij aan het verzoek van vooraanstaande Republikeinen om in het belang van de eenheid van de partij zijn campagne op te geven en bleef bij zijn voornemen de strijd voort te zetten. Maar na Dole's overtuigende overwinningen op 26 maart in Californië, de staat Washington en Nevada, gaf Buchanan toe dat zijn rivaal ,,deRepublikeinse kandidaat wordt en wij moeten hem geluk wensen met zijn overwinning".

Perot doet mogelijk gooi naar presidentschap

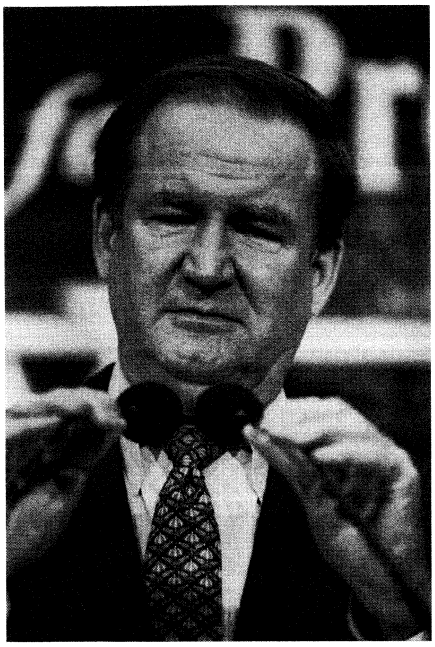
Op 20 maart opperde Ross Perot, de miljardair uit Texas, de mogelijkheid dat hij, als hij in augustus door zijn Hervormingspartij werd gevraagd, zich opnieuw kandidaat zou stellen voor het presidentschap. Volgens deskundigen zou een dergelijke ontwikkeling Clinton in de kaart spelen, omdat de Republikeinse kiezers zo verdeeld zouden raakten. Bij de presidentsverkiezingen van 1992 had Perot 19 procent van de stemmen weten te behalen (zie pag. 36/3 e.v.-'93), het hoogste percentage dat behaald werd door een kandidaat van een derde partij sinds 1912.



Bob Dole, die genomineerd hoopt te worden als Republikeins kandidaat voor het presidentschap, samen met zijn vrouw Elizabeth tijdens een verkiezingsbijeenkomst in Savannah op 14 juni 1996.

WETSVOORSTEL HERVORMING TELECOMMUNICATIE GOEDGEKEURD. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Op 1 februari nam het Congres, na een debat van ruim tien jaar, de nieuwe om-



Pat Buchanan trekt zich op 26 maart 1996 uit de verkiezingsstrijd terug.

vangrijke telecommunicatiewet (Communications Act)aan, de meest radicale hervorming van de Amerikaanse communicatieu-etgeving in ruim 60 jaar. In de nieuwe wet werden de telefoon- en kabeltelevisiemarkten geliberaliseerd. monopolieposities van regionale telefoonmaatschappijen afgebroken en verspreiding van porno op Internet bestreden. Op 8 februari ondertekende president Clinto de wet.

Het Huis van Afgevaardigden keurde de wet goed met 414 tegen 16 stemmen en de Senaat met 91 tegen vijf stemmen, een zeldzaam voorbeeld van samenwerking tussen Republikeinen en Democraten. Het was het resultaat van vele jaren politiek gekissebis over de manier waarop de omroep- en telefoonbedrijven gedereguleerd konden worden. De hervormingsvoorstellen waren in juni 1995 door het Huis van Afgevaardigden goedgekeurd en in augustus door de Senaat. Daarna waren langdurige onderhandelingen gevolgd tussen de twee kamers en de regering-Clinton over de uiteindelijkevorm van de wet.

Aanvaarding van de telecommunicatiewet betekende dat de televisie- en telefoonindustrie ingrijpend gedereguleerd zou worden. Telefoonbedrijven als AT&T Corp.. die de markt voor internationale en interlokale telefonie op landelijk niveau beheersten. kregen toestemming om te concurreren op de regionale markt die tot dan toe voorbehouden was aan de ,.Baby Bells" (de zeven regionale telefoonbedrijven die in 1984 waren ontstaan na het uiteenvallen van American Telephone and Telegraph Co., de voorganger van AT&T). Op hun beurt zouden de ,.BabyBells" mogen opcrcrcn op het landelijke interlokale net, zodra was aangetoond dat de regionale markt was opengesteld voor concurrentie. Ook kabeltelevisiebedrijven zouden toestemming krijgen om op de regionale telefoonmarkt te concurreren. Iedereen kreeg gegarandeerd toegang tot een telefoonnet. ook in de meest afgelegen delen van het land. m

Hoe ingrijpend de wet zou zijn. bleek ook uit de afbraak van de muren tussen telefoon-, kabeltelevisie- en uitgeversmaatschappijen. Kabelmaatschappijen kregen toestemming telefoondiensten te gaan verrichten en telefoonmaatschappijen mochten televisieprodukten gaan verkopen. De wet maakte het rnogeiijk dat televisie, telefoon en computers zouden sarncnsrnclten.

In het wetsvoorstel werd een groot aantal voorschriften die tot dan toe het bezit van omroepstations aan banden legden afgezwakt of afgeschaft. Bedrijven kregen toestemming maximaal 35 procent van de Amerikaanse huishoudens met hun uitzendingen te bestrijken (een toena e van 25 procent). en het aantal telel-isiestations in bezit van een bedrijf werd onbeperkt. De limiet van 20 AM en 20 FM radiostations die een bedrijf mocht bezitten. werd afgeschaft en de regelgeving met betrekking tot lokale radiostations werd versoepeld. De meeste prijsbeperkingen die golden voor de diensten van kabeltelevisiebedrijven werden afgeschaft en er werd een grotere mate van vermenging en wederzijds eigendom tussen telefoonbedrijven en kabeltelevisiebedrijven toegestaan. Nieuwe televisietoestellen moesten voorzien zijn van een ,,v-chip"(violence chip), een systeem waarmee ouders de toegang tot programma's die ze ongeschikt achtten voor hun kinderen zouden kunnen blokkeren. Verder werd een deel van de uitzendfrequenties gereserveerd voor geavanceerde digitale televisieuitzendingen.

Een omstreden punt was de beoogde controle van het wereldwijde computernetwerk Internet door de ,,Computer Decency Act", die in de telecommunicatiewetgeving verborgen zat. De verspreiding via Internet van ,.onzedig" materiaal, dat ook toegankelijk was voor minderjarigen, werd strafbaar gesteld met een maximale gevangenisstraf van vijf jaar en een maximale boete van $ 250.000. ,,Onzedig" werd gedefinieerd als ,.de afbeelding of beschrijving van seksuele handelingen, lichaamsfuncties of geslachtsorganen in termen die duidelijk aanstootgevend zijn volgens de maatschappelijk normen van deze tijd" in woord en beeld. Maar de bedrijven die toegang tot Internet aanboden (online),zouden niet aansprakelijk worden gesteld als dergelijk materiaal buiten hun medeweten werd verspreid door individuele gebruikers. Verder stelde het wetsvoorstel de verspreiding van informatie over abortus strafbaar door de allang niet meer toegepaste Cromstock-wet uit 1873 op te nemen, waarin de verspreiding van dergelijke materiaal werd verboden. Op het overtreden van dit verbod stond een maximale gevangenisstraf van vijf jaareneenboetevan $250.000.

De wet gaf de federale overheid het recht Internet te reguleren en te controleren.

President Clinton ondertekende de ,,Communications Act" op 8 februari en prees hem als een voorbeeld van samenwerking tussen de regering en het Congres waardoor ,,de consument het voordeel heeft van lagere prijzen, betere kwaliteit en grotere keuze aan telefoon- en kabeldiensten en zal blijven profiteren van een verscheidenheid aan stemmen en standpunten in de media" Critici beweerden echter dat de wet waarschijnlijk zou resulteren in multimedia monopolies die een nadelig effect op de pi ijzen en de keuzemogelijkheden van de consument zouden hebben

Bovendien kwamen Internetgemeenschappen, groeperingen voor burgerrechten en voorstanders van het recht op abortus direct na ondertekening van de wet in opstand tegen de beperkingen die gebruikers van Internet werd opgelegd. Men vond de wei, waarin werd gesproken over aanstootgevende beelden en onfatsoenlijk taalgebruik, vee! te vaag en te ruim. Fragmentenuit literatuur, naakte standheelden en andere vormen van beeldende kunst zouden met verwijzing naar de wet verboden kunnen worden. Een ongrondw-ettelijke beperking van de vrijheid van meningsuiting. een schending van het eerste Amendement, werd de ,,Computer Decency Act" genoemd. Commerciële online-diensten protesteerden heftig. Abortus- en burgerrechtenorganisaties dienden bij een federale rechter het verzoek in de omstreden wet ongedaan te maken. Grondwetspecialisten in Washington dachten dat de federale rechter ,,minder dan vijf minuten" nodig zou hebben de wet ongeldig te verklaren.

Eind februari leidde de wet tot de overname voor $ 10,8 mrd van Continental Cablevision door US West, een van de zeven ,,BabyBells". En eind maart nam het telecombedrijf SBC Communications voor $ 16,7 mrd Pacific Telesis over. Hierdoor werden de twee voormalige ,,Baby Bells" op AT&T na het grootste telecombedrijf van de Verenigde Staten.

Benoemingen Federal Reserve Board

Op 22 februari benoemde president Clinton de 70-jarige Alan Greenspan voor een derde termijn van vier jaar tot voorzitter van de Federal Reserve Board (het Amerikaanse stelsel van centrale banken) en Alice Rivlin, directeur van het begrotingsbureau van het Witte Huis, tot vice-president. Zij volgde de in januari afgetreden Alan Blinder op.

Hoewel Rivlin had laten weten dat ze deze post niet ambieerde, werd ze op het laatste moment als kandidaat genomineerd toen Felix Rohatyn, een bankier uit New York, zich had teruggetrokken nadat gebleken was dat de Republikeinse meerderheid in het Congres zijn benoeming zou blokkeren. Laurence Meyer, hoogleraar economie in St. Louis, werd benoemd op een andere vacature bij de Federal Reserve Board, die ontstaan was door het ontslag van John LaWare in 1995.

Door deze benoemingen. die door de Senaat gefiatteerd moesten worden, kwam een eind aan maanden van onzekerheid over de samenstelling van het zeven leden tellende bestuur van de Federal Reserve. Greenspans tweede termijn zou op 2 maart aflopen en hij had recentelijk zijn kansen op herbenoeming vergroot door een reeks positieve uitlatingen over de economische doelstellingen en resultaten van de regering-Clinton. Bovendien kon Clinton het zich niet veroorloven in de aanloop naar de presidentsverkiezingen in november onrust te veroorzaken op de financiële markten door de leiding van het Amerikaanse monetaire beleid in andere handen te geven. Verder was Greenspans benoeming ten dele het gevolg van het ontbreken van een alternatieve kandidaat, die voor zowel de Senaat als Wall Street acceptabel zou zijn.

Waarnemers verwachtten niet dat de nieuwe benoemingen het beleid ingrijpend zouden veranderen.

Uitspraak Hooggerechtshof over verbranding kruizen

Op 26 februari bevestigde het Hooggerechtshof een wet uit Florida die bepaalde dat het verbranden van een kruis op andermans grondgebied een misdaad was. Hiermee werd de stelling verworpen dat het verbod op een daad die overal werd geassocieerd met blanke racistische groeperingen, het recht op vrije meningsuiting zou ontkennen.

Recht op hulp bij euthanasie

Op 6 maart sprak het Hof van Beroep van het Negende District in San Francisco zich uit voor het grondwettelijk recht op hulp bij zelfdoding. De basis van de uitspraak werd gevormd door de clausule inzake het recht op privacy in het 14de Amendement, die ook gebruikt werd als basis voor het grondwettelijke recht op abortus. Terwijl deze uitspraak werd gedaan, vond in Detroit het proces tegen Jack Kevorkian plaats, beter bekend als ,,Dr. Dood", die hulp had geboden bij 27 zelfdodingen. Dit was het derde proces tegen Kevorkian (zie ook pag. 125/2 en 707/2/3-'94).

Positieve discriminatie

Op 9 maart werd bericht dat de regering na een heroverweging van het beleid had besloten om alle nieuwe federale programma's waarin overheidscontracten waren gereserveerd voor bedrijven die geleid werden door vrouwen of leden van etnische minderheden, voor drie jaar op te schorten.

Federale instellingen kregen echter toestemming door te gaan met andere vormen van positieve discriminatie. mits deze geen onderdeel waren van een quotum. Dit was de laatste verandering in de regelgeving van federale programma's voor positieve discriminatie, die volgde op Clintons belofte in mei 1995 om ..positieve discriminatie op grond van ras en geslacht te verbeteren en niet te beëindigen" (zie pag. 767/1-'95).

Op 18 maart verwierp het Hof van Beroep van het Vijfde District het toelatingsbeleid van de juridische faculteit van de Universiteit van Texas, waarin aanmeldingen van zwarte en Latijns-Amerikaanse studenten voorrang kregen, omdat dit in strijd was met de gelijkheidsclausule in de grondwet.

De uitspraak, het eerste belangrijke besluit over het vraagstuk van positieve discriminatie sinds het Hooggerechtshof in juni 1993 beperkingen oplegde aan dergelijke programma's (zie pag. 622/3-'95), erkende echter wel dat positieve discriminatie nog steeds gerechtvaardigd kon zijn in geval er sprake was van specifieke discriminatie binnen een bepaalde instelling of plaats.

Nederlandse toeriste in Florida vermoord

Op 23 februari werd in Miami in Florida een Nederlandse toeriste doodgeschoten bij een roofoverval. Sinds 1993 waren in Florida elf Europese toeristen gedood bij roofovervallen. De meesten waren 's avonds of 's nachts makkelijk herkenbare slachtoffers. Het was uitzonderlijk dat toeristen ook overdag het mikpunt waren van misdadigers.

Ernstige overstromingen

Begin februari veroorzaakten smeltende sneeuw en hevige regenval ernstige overstromingen in het noordwesten. Modderstromen blokkeerden de wegen en 16.000 mensen werden geëvacueerd. In de staat Oregon, die het ergst werd getroffen, kwamen minstens drie mensen om.

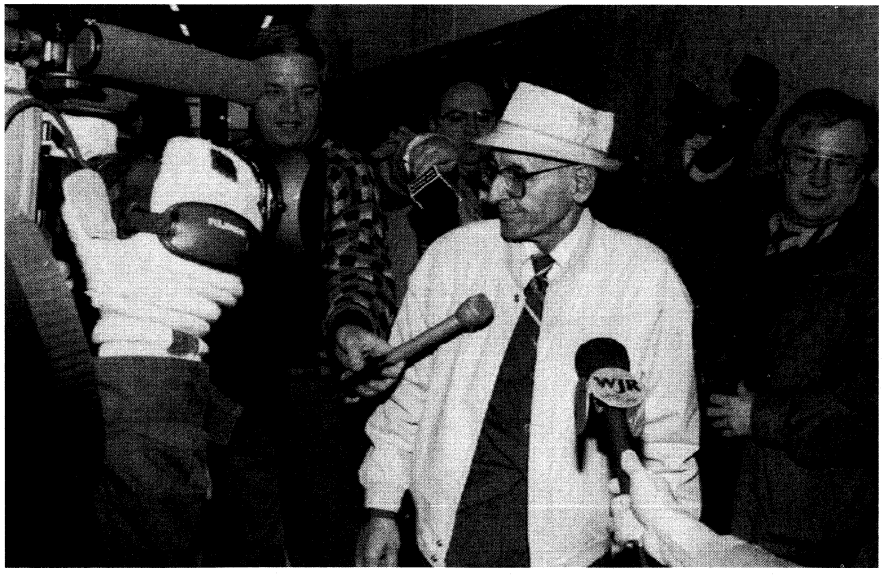
Oud-minister Muskie overleden

Edmund S. Muskie, die in 1968 genomineerd was als Democratische vice-president en die vergeefs kandidaat had gestaan voor de Democratische presidentsnominatie in 1972, overleed op 26 maart op 81-jarige leeftijd aan een hartaanval. Hij was gouverneur van Maine van 1955-'59, senator voor die staat van 1959-'80 en minister van buitenlandse zaken in 1981, het laatste jaar van de regering van president Jimmy Carter. Tijdens de meer dan 20 jaar dat Muskie lid was van de Senaat, was hij een pionier van de milieuwetgeving. Muskie speelde een belangrijke rol bij de modernisering van de Democratische Partij in de jaren zeventig en was voorzitter van de begrotingscommissie in de Senaat.

Anti-abortusactivist veroordeeld wegens moord

Op 18 maart werd John C. Salvi in Dedham in Massachusetts veroordeeld wegens moord. Salvi had op 30 december 1994 in Boston twee medewerkers van een abortuskliniek doodgeschoten (zie pag. 116/1-'95). De jury verwierp het verweer dat hij ontoerekeningsvatbaar was.

(Vor.ber.pag. 265 e.v.-1996)



Jack Kevorkian wordt omringd door vertegenwoordigers van de pers tijdens de eerste dag van zijn proces in Detroit op 20 februari 1996.

ALGEMEEN

VOORTGANG STRUCTURELE IIERVORMINGEN ADB

De president van de Afrikaanse Ontwikkelingsbank (ADB), Omar Kabbaj, maakte op 6 februari 1996 bekend dat de bank bijna een vijfde van haar staffuncties had afgestoten en een nieuwe organisatiestructuur had ingevoerd (zie pag. 845/2/3-'95). Hij gaf echter ook te kennen dat de vernieuwing van de afdeling van de bank, die leningen op gunstige voorwaarden verstrekte aan de armste lidstaten, was vertraagd door de begrotingsimpasse in de Verenigde Staten (zie pag. 266/3 e.v.-'96), de grootste niet-Afrikaanse aandeelhouder van de ADB.

(Vor.ber.pag. 845/1 e.v.-1995)

SECRETARIAAT VAN GROEPERING VOOR OOSTAFRIKAANSE SAMENWERKING GEOPEND

De presidenten van Kenia, Oeganda en Tanzania kwamen op 14 maart 1996 in de Keniase hoofdstad Nairobi bijeen voor de officiële opening van het secretariaat van de Groepering voor Oostafrikaanse Samenwerking. Deze nieuwe organisatie verving de Oostafrikaanse Gemeenschap (East African Community, EAC) die in 1977 was ontbonden (zie pag. 574/3 e.v.-'78).De Keniase president Daniel Arap Moi zei dat de regio behoefte had aan meer samenwerking ter versteviging van haar concurrentiepositie en ten bate van hogere economische groei.

VN-HULPPROGRAMMA VOOR AFRIKA

Op 15 maart presenteerden de Verenigde Naties een nieuw Samenwerkingsprogramma voor Afrika (System-wide Special Initiative on Africa), waar behalve gespecialiseerde VN-organisaties ook de Wereldbank en het IMF bij betrokken waren. Het doel van dit programma was om in tien jaar tijd $ 25 mrd bijeen te brengen om de ontwikkeling van Afrika te bevorderen.
Het nieuwe aan het programma was dat de verschillende organisaties van de volkerenorganisatie hun activiteiten in Afrika beter op elkaar zouden gaan afstemmen.

VN-functionarissen wezen erop dat 22 van de 25 landen met de minste economische en sociale ontwikkeling in het werelddeel Afrika lagen, dat 54 procent van de Afrikanen onder de door de VN vastgestelde absolute-armoedegrens leefde rn dat in 1994 (de meest recente beschikbare gegevens) de buitenlandse schuld van Afrikaanse landen S 313 mrd bedroeg, wat overeenkwam met 234 procent van hun exportinkomsten Naast aandacht voor de schuldenproblematiek zou er in het kader van het VN-initiatief ook worden gekeken naar het terugdringen van de uitgaven voor bewapening in Afrika

VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali zei dat het ,,unieke" VN-initiatief niet primair gericht was op het verkrijgen van financiele steun uit de gebruikelijke bronnen, zoals regeringen of onafhankelijke organisaties, maar op een heroverweging van de besteding van andere particuliere kapitaalbronnen. Meer dan de helft van het streefbedrag zou worden besteed aan het verbeteren van elementair onderwijs en gezondheidszorg. Andere terreinen betroffen voedselproduktie, bodemsanering, water en hygiëne, informatietechnologie en bestuurlijke vaardigheden.

WHO waarschuwt voor gevaar van epidemie

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) waarschuwde er op 14 maart voor dat meer dan 300 mln mensen in het gebied tussen Mali en Burkina Faso in het westen en Soedan in het oosten het risico liepen hersenvliesontsteking te krijgen. WHO-functionarissen zeiden dat de ziekte in de voorafgaande weken meer dan 6 000 slachtoffers had geëist De meesteii onder hen waren kinderen jonger dan 14 jaar Nigeria was het zwaarst getroffen (zie ook onder NIGERIA) Tot dan toe waren tenminste 19 000 personen besmet geraakt Op 17 maart zei de hulporganisatie Artsen Zonder Grenzen (Medecins sans frontieres MSF) dat de epidemie zich tot het einde van het droge seizoen zou uitbreiden MSF had zich ten doel gesteld 1 8 mln personen tegen de ziekte in te enten

(Vorberpag 191/1 e v-1996)

TWEEDE CONFERENTIE GROTE-MERENLANDEN

Op 16 maart 1996 kwamen op initiatief van de voormalige president van de Verenigde Staten, Jimmy Carter, de staatshoofden van de vijf Grote-Merenlanden (Boeroendi, Oeganda, Rwanda, Tanzania en Zaïre) voor een driedaags overleg bijeen in Tunis om een doorbraak te forceren in de situatie van de ruim 2 mln vluchtelingen in de regio. Het overleg verliep moeizaam ook al omdat de deelnemers, volgens een waarnemer, grondig van mening verschilden over de oorzaken van de crisis. Om een oplossing te bespoedigen koos Carter zelf voor een pragmatische benadering: hij zou naar verluidt de oudpresidenten Julius Nyerere van Tanzania en Amadou Toumani Touré van Mali met een concrete verzoeningsopdracht willen belasten voor respectievelijk Boeroendi en Rwanda.



President Moboetoe Sese Seko (1.)wordt op 16 maart 1996 verwelkomd door de Tunesische premier Hamed Karoui (r)voor het bijwonen van de tweede Conferentie van Grote-Merenlanden in Tunis.

Sedert de eerste, in november 1995 gehouden, conferentie (zie pag. 191/1 e.v.-'96) waren er niet meer dan 50.000 Rwandese en Boeroendische vluchtelingen teruggekeerd naar hun land. De Amerikaanse oud-president drong erop aan maatregelen te nemen tegen die extremistische elementen die door dreigementen elke terugkeer tegenwerkten. ,,We zullen alle moeite doen om de goeden van de slechten te scheiden", verklaarde de Zaïrese president Moboetoe Sese Seko, die in de vluchtelingencrisis een sleutelrol vervulde, aangezien zijn land het merendeel van de gevluchte Rwandezen herbergde. De presidenten van de vijf landen beloofden op 18 maart aan het slot van de conferentie een extra inspanning te leveren voor de terugkeer van alle twee mln vluchtelingen, maar het streefgetal van 13.000 a 20.000 per dag leek hen ,,in de praktijk moeilijk haalbaar".

Voorts liet Carter de staatshoofden voor de camera verklaren dat zij de Rwandese en Boeroendische vluchtelingen een veilige terugkeer naar hun land garandeerden; de videocassettes met deze veiligheidsgaranties zouden door vertegenwoordigers van UNHCR en humanitaire organisaties in de vluchtelingenkampen wordenuitgedeeld (De *Standaard).*

Een nieuwe bijeenkomst van de Grote-Merenlanden stond voor 3 mei in de Amerikaanse stad Atlanta op het programma.

(Vor.ber.pag. 191/1 e.v.-'96)

HANDVEST IGADD GEWIJZIGD

De staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten (Djibouti, Eritrea, Ethiopië, Kenia, Soedan en Oeganda) van het Intergouvernementele Gezag over Droogte en Ontwikkeling (IGADD) kwamen op 21 maart 1996 bijeen in de Keniase hoofdstad Nairobi. Zij besloten unaniem het handvest van de organisatie te wijzigen. Het oorspronkelijke mandaat van de IGADD werd derhalve, tien jaar na de totstandkoming van de organisatie, uitgebreid en zou, behalve de bestrijding van droogte en woestijnvorming, nu ook het oplossen van conflicten, samenwerking op economisch gebied en verbetering en integratie van de infrastructuur gaan omvatten.

(Vor.ber.pag. 480/3-1995)

VERDRAG VAN PELINDABA OVER KERNWAPENVRIJE ZONE AFRIKA

Op 11 april 1996 ondertekenden vertegenwoordigers van 49 Afrikaanse landen in Cairo een overeenkomst waarin Afrika tot kernwapenvrije zone werd verklaard. Onder de ondertekenaars bevond zich Zuid-Afrika, het enige land op het continent dat kernwapens bezat maar in maart 1993 verklaarde deze te hebben ontmanteld (zie pag. 564/3 e.v.-'93). Vier landen, te weten: Madagascar, Liberia, Somalië en Angola, ondertekenden het Verdrag van Pelindaba vooralsnog niet, naar verluidt om organisatorische redenen zoals het ontbreken van een representatieve regering. Het Verdrag zou in werking treden op het moment dat ratificatie door 28 van de 49 ondertekenende landen zou hebben plaatsgevonden.

Krachtens het Verdrag van Pelindaba beloofden Afrikaanse landen om op hun grondgebied geen kernwapens te ontwikkelen, aan te kopen, te testen of te stationeren. Het verdrag verbood ook het dumpen van geïmporteerd radioactief afval. Verder werd overeengekomen dat een commissie in het leven zou worden geroepen om toe te zien op de naleving van het verdrag. Deze Commissie Kernenergie voor Afrika (Afcone), die zou worden gevestigd in Zuid-Afrika, zou ook de samenwerking trachten te bevorderen tussen Afrikaanse landen onderling met betrekking tot het vreedzaam gebruik van kernenergie.

Vier van de vijf nucleaire grootmachten (China, Frankrijk, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten) ondertekenden aparte protocollen waarin ze beloofden geen nucleaire wapens te gebruiken (of met het gebruik daarvan te dreigen) tegen Afrikaanse staten en geen proeven daarmee te nemen op het Afrikaanse continent. Door haar ondertekening van de protocollen verklaarde Frankrijk dat ook de overzeese gebiedsdelen, zoals de eilanden Réunion en Mayotte, onder de bepalingen van het Verdrag vielen. Rusland echter weigerde de protocollen te ondertekenen omdat ,,andere nucleaire grootmachten nog bases in het gebied hebben", aldus de Russische plaatsvervangend minister van buitenlandse zaken Wiktor Passoewaljoek in een verklaring.

Het Verdrag van Pelindaba, dat met goedkeuring van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) en de Verenigde Naties was opgesteld, was het derde regionale anti-nucleaire verdrag, na het uit 1967 daterende Verdrag van Tlatelolco, dat gold voor Zuid-Amerika, en het uit 1985 daterende Verdrag van Rarotonga. dat betrekking had op het Stille-Zuidzeegebied (zie pag. 157/3 e.v.-'67; 529/1 e.v.-'85).De afgevaardigden naar de bijeenkomst in Cairo spraken uitdrukkelijk de wens uit dat het verdrag als voorbeeld zou dienen voor de uiteindelijke instelling van een kernwapenvrije zone in het Midden-Oosten.

REGIONALE TOP ANAD

De staatshoofden en ministers van buitenlandse zaken van Burkina Faso, Ivoorkust. Mali, Mauretanië en Senegal, vijf leden van het Westafrikaanse Niet-aanvals- en Defensieondersteuningsakkoord (ANAD, ondertekend in 1979 tussen Togo en de zeven lidstaten van de Westafrikaanse Economische Gemeenschap (Communauté économique de l'Afrique ouest, CEAO), hielden op 19 april in Nouakchott in Mauretanië een topontmoeting in een poging om de ANAD nieuw leven in te blazen. ANAD was een Franstalige regionale veiligheidsorganisatie die gedurende een decennium een sluimerend bestaan had geleid.

Bij de topontmoeting waren ook vertegenwoordigers uit Benin aanwezig. Togo weigerde echter aan de top deel te nemen uit protest tegen het zichtbaar gebrek aan steun van andere ANAD-leden inzake zijn slepend conflict met Ghana; Nigers nieuwe militaire regering (zie pag. 199/1 e.v.-'96) was niet uitgenodigd voor de top. Maar na de top lichtte Nigers minister van defensie Mahamane Dobi de Malinese president Alpha Oumar Konare in over de achtergronden van de coup.

Het belangrijkste resultaat van de top was het besluit om een regionale vredesmacht op te richten die ANAD-landen moest bijstaan. De vredesmacht werd gezien als een reactie op de vrees voor binnenlandse opstanden en de groeiende criminaliteit en handel in wapens. Verder werd overeengekomen andere landen in de regio uit te nodigen om toe te treden tot de organisatie.

(Vor.ber.pag. 191/1 e.v.-1996)

ALGERIJE

AUTOBOMEXPLOSIES

Een viertal autobomexplosies, die in februari 1996 in Algiers plaatsvonden en een verwoestende uitwerking hadden, benadrukten de dreiging van het aanhoudend geweld, ondanks de hoop op een tijdelijke periode van rust gedurende de islamitische heilige maand Ramadan (zie pag. 193/2-'96).

In totaal vonden 38 mensen de dood bij de vier aanvallen; 21 van hen kwamen om het leven bij

twee explosies op 11 februari, waarbij tenminste 100 gewonden vielen. De krachtigste van de twee bommen op deze dag ontplofte in de wijk Belcourt, waar onbekenden een auto parkeerden voor een gebouw waarin diverse kranten en journalisten een kantoor hadden. De andere 17 doden vielen bij twee explosies op 18 februari: hierbij raakten 32 mensen gewond.

Aanhoudend geweld. Franse Trappisten ontvoerd

Ket voortdurende geweld kostte op 2 maart onder meer het leven aan een journalist, de 52-ste sinds mei 1993, en op 8 maart aan 12 treinpassagiers, die omkwamen toen een bom explodeerde op de spoorlijn Oran-Tilinisen. Tenminste zes mensen kwamen op 18 maart om het leven bij een autobomexplosie in Tizi Ouzou. Op 27 maart werden zeven Franse cisterciënzer monniken: ook wel Trappisten geheten, uit hun verafgelegen klooster in de buurt van Medea, 70 km ten zuiden van Algiers, ontvoerd.

OLIE-OVEREENKOMST AFGESLOTEN

De Amerikaanse oliemaatschappij Arco tekende op 15 februari een contract ter waarde van $ 1,5 mrd met de nationale aardolie- en gasmaatschappij Sonatrach, op basis waarvan zij voor 50 procent deelnam aan het opnieuw exploiteren van het op een na grootste olieveld van Algerije bij Rhourde al-Baguel. In januari had Sonatrach al gasovereenkomsten gesloten met Franse en Spaanse maatschappijen (zie pag. 194/1-'96).

AMERIKAANSE ONDERMINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OP BEZOEK

Het bezoek dat de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken op 18-20 maart bracht aan Algiers was het eerste van een hooggeplaatste Amerikaanse functionaris sinds 1992 en vond plaats na soortgelijke bezoeken van Franse en Duitse functionarissen eerder in de maand.

De Amerikaanse ambassadeur in Algiers was op 14 maart ontboden op het ministerie van buitenlandse zaken om de scherpe kritiek ,,uit te leggen" die in het jaarverslag over de mensenrechten was vervat met betrekking tot de reputatie die de Algerijnse veiligheidstroepen hadden op het gebied van mensenrechten. Het jaarverslag was op 6 maart gepubliceerd door het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken.

DIALOOG OVER NATIONALE VERZOENING

Met de uitnodiging van meer dan 50 politici, zowel van regerings- als van oppositionele zijde. vakbondsleiders, militairen en andere invloedrijke persoonlijkheden, gaf president Liamine Zeroual de aanzet tot nationale verzoeningsgesprekken, die op 6 april zouden beginnen in het presidentieel paleis in Algiers. Het geplande overleg was het eerste politieke initiatief van Zeroual. sedert hij de presidentsverkiezingen won. Tijdens zijn beëdiging op 27 november 1995 (zie pag. 192/3-'96) had hij de ,,nationale dialoog" al in het vooruitzicht gesteld.
Niet uitgenodigd werden vertegenwoordigers van het Islamitische Front der Verlossing (FIS), alsmede politici die lossere banden met deze groepering onderhielden. De Algerijnse krant *al-*Watan vroeg zich af of president Zeroual de dialoog met het FIS ,,definitief heeft opgegeven". Volgens de voorzitter van de Nationale Overgangsraad (NTC), Abdelkader Bensalah, had de staat haar houding veranderd en zou zij niet langer rekening houden met misdadigers ,,die geen plaats hebben in het Algerije van morgen". Het terrorisme, aldus Bensalah, werd met de verkiezingsuitslag in november verslagen ,,omdat het volk sprak en omdat zijn wortels binnen en buiten het land verdroogden". Dit zou er volgens *NRC/*-H'blad van 5 april op kunnen duiden dat president Zeroual nu een consensus beoogde buiten het FIS om, terwijl er in de afgelopen jaren nog wel sprake was van contacten tussen de regering en deze verboden groepering. In de dialoog, waarbij naar verluidt de kwestie van de parlementsverkiezingen centraal zou komen te staan, zag Zeroual echter een hoofdrol weggelegd voor de elf legale politieke partijen, aldus de Volkskrant op 6 april.

Op 16 april veroordeelde het FIS haar uitsluiting van de nationale dialoog over de toekomst van het land. Het FIS verklaarde zich bereid ,,te werken aan terugkeer van de civiele vrede", en onderstreepte dat vrede zonder haar deelname aan de dialoog niet bereikbaar is. In een in de Duitse stad Bonn uitgegeven communiqué van de FIS-leiding in het buitenland werd ,,geweld tegen burgers", ,,van welke zijde dat ook komt", veroordeeld, zo berichtte *NRC/H'blad* op 17 april.

Daarmee verwees de FIS-leiding naar de Gewapende Islamitische Groep (GIA), de radicalere rivaal, die sedert de presidentsverkiezingen van november het moslim-extremistische geweld onverminderd had voortgezet en het FIS in januari 1996 de oorlog had verklaard omdat deze concurrent had gekozen voor ,,democratie, verkiezingen en stembussen" (zie pag. 193/1/2-'96).

Presidentiële adviseurs benoemd

Op 8 april benoemde president Zeroual twee presidentiële adviseurs, te weten Hamel Belouda voor jeugd en cultuur en Mouloud Amokrane voor hervormingen en herstructurering.

(Vor.ber.pag. 191/3 e.v.-1996)

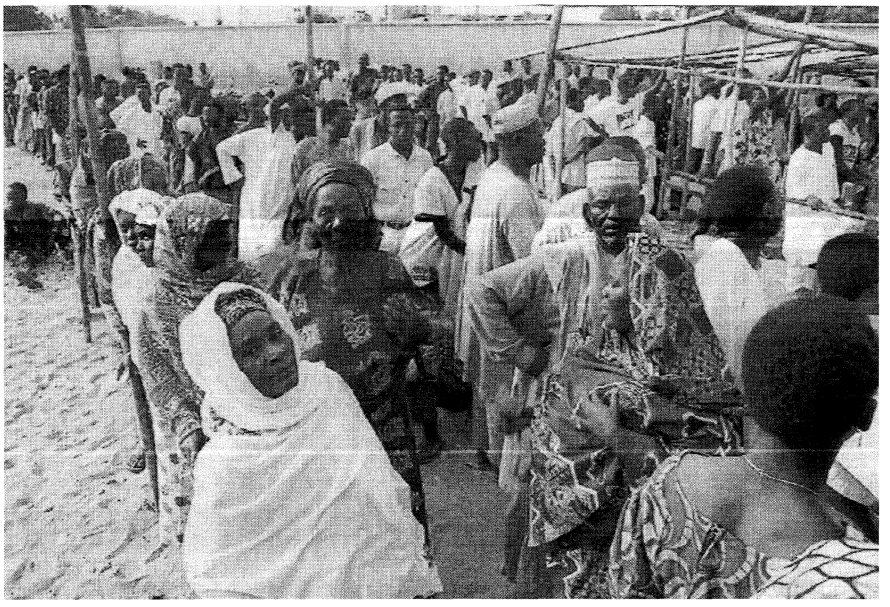
BENIN

PRESIDENTSVERKIEZINGEN. OPLOPENDE SPANNINGEN. ONVERWACHTE OVERWINNING KEREKOC. REGERINGSWIJZIGINGEN

In februari 1996 stegen in Benin de spanningen in de aanloop naar de presidentsverkiezingen van 3 maart. waarbij president Nicéphore Soglo kon rekenen op zware tegenstand van zijn voorganger Mathieu Kérékou.

Kérékou had in 1972 de macht gegrepen in Benin (tot 1975 bekend als Dahomey) (zie pag. 772/3 e.v.-'72), maar in 1990, toen het land sociaal en economisch aan de rand van de afgrond stond, had hij de macht overgedragen aan een nationale conferentie (zie pag. 26/3 e.v.-'91). Dit einde van zijn marxistische eenpartijstaat betekende de eerste van een reeks democratische hervormingen op het Afrikaanse vasteland. De eerste presidentsverkiezingen, die in 1991 in Benin werden gehouden, leverden een overwinning op voor Nicéphore Soglo, die als premier gediend had onder president Kérékou (zie pag 386/3 e.v.-'91).





Kiezers staan op 18 maart 1996 in lange rijen voor het stembureau in Cotonou in afwachting van het uitbrengen van hun stem voor de beslissende tweede ronde van de presidentsverkiezingen.

Arrestatie Kouandete

Op 12 februari werd Maurice Kouandete, een medewerker van Kérékou, die in 1967 (zie pag. 30/2 e.v.-'68) en 1969 (zie pag. 26/2 e.v.-'70) betrokken was geweest bij verschillende militaire staatsgrepen, gearresteerd in verband met de vermeende ontvoering op 10-11 februari van Issiakou Adamou, een functionaris van Soglo's Parti de la Renaissance du Benin (PRB). Op 24 februari bepaalde het Constitutionele Hof dat Kouandete's voortdurende detentie in strijd met de grondwet was.

Op 21 februari kwamen verscheidene personen om het leven bij een aanslag op een gendarmeriepost in Tanguieta. een bolwerk van Kérékou in het noorden van het land.

Regeringswijziging

Op 22 maart ontsloeg president Soglo zijn zwager Desiré Vieyra als staatsminister belast met de coördinatie van de regeringsactiviteiten en de nationale defensie en ook zijn presidentiële stafchef generaal Basile Dadele. Voor de ontslagen werd geen officiële verklaring gegeven, maar in Cotonou hadden verscheidene dagen geruchten gecirculeerd over een staatsgreep.

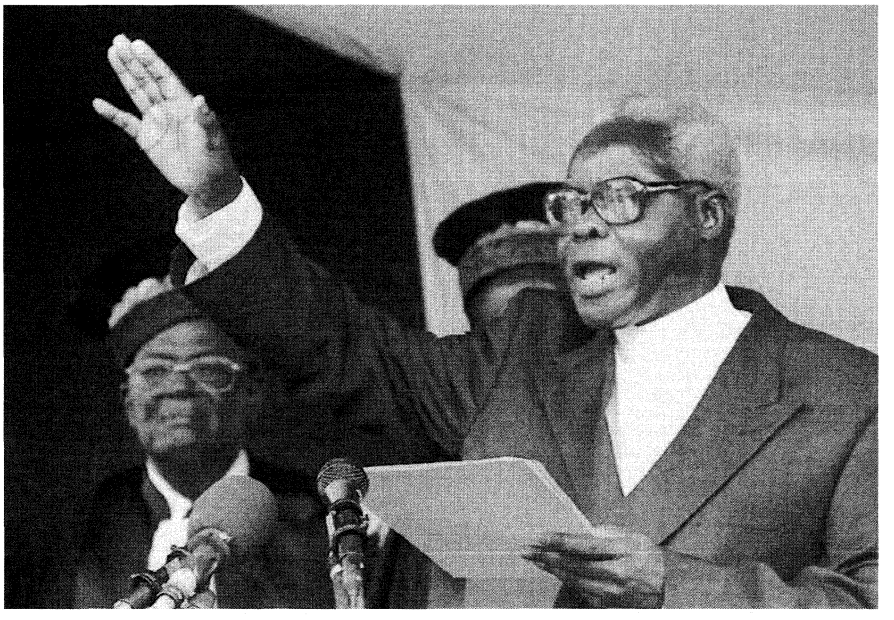
Op 23 maart werd Georges Guedou, minister van openbare werken en transport. benoemd tot waarnemend minister van defensie.

Verkiezingsoverwinning Kérékou

Op 24 maart oordeelde het Constitutionele Hof geheel tegen de verwachting in dat voormalig militair dictator, de 62-jarige generaal Mathieu Kérékou winnaar was van de op 18 maart gehouden tweede ronde van de presidentsverkiezingen. Hij versloeg met miniem verschil scheidend president Nicéphore Soglo, die bij de eerste ronde op 3 maart de meeste stemmen had behaald.

Aanhangers van Soglo bestreden echter de uitslag en beweerden dat er ,,massaal fraude" was gepleegd. Op 25 maart zei Soglo op de radio dat hij de uitslag zou aanvechten. Hij meende tevens dat een ,,noordelijk buurland" financieel had geïntervenieerd en dat Benin het slachtoffer was geworden van een ,,zeer groot komplot". Hij gaf negen bewijzen voor zijn stelling, waa onder manipulatie van kieslijsten, het kopen van stemmen, intimidatie en geweld en het uitbrengen van meer stemmen dan er in bepaalde gebieden geregistreerde kiezers waren.

De spectaculaire terugkeer (zie boven) van Mathieu Kérékou werd toegeschreven aan ontevredenheid onder de bevolking over de economische hervormingen die onder president Soglo waren ingezet. Hoewel de economie van Benin tot de snelst groeiende in de regio behoorde. hadden de hervormingen geleid tot stijging van de inflatie–en groei van de werkloosheid. Kérékou genoot veel steun in het noorden, waar hij vandaan kwam, maar eveneens van tienduizenden ambtenaren die werkloos waren geworden nadat Soglo 's lands eerste democratische verkiezingen in 1991 had gewonnen. Commentatoren merkten echter op dat het van cruciaal belang zou zijn dat de nieuwe president internationale donateurs en financiële instellingen ervan zou overtuigen dat hij het marxisme had afgezworen en het door zijn voorganger geïntroduceerde vrije-marktsysteem zou voortzetten.



Mathieu Kérékou legt op 4 april 1996 voor het Constitutionele Hof in Porto Novo de eed af als president van Benin.

Uitslag presidentsverkiezingen

	Eerste ronde		*Tweede* ronde	
Kandidaat	Aantal *stem-men*	"b *stem-men*	*Aantal stem-men*	% *stem-*men
Mathieu Kérékou	'705.269	31.08	999.353	52.49
Nicéphore Soglo	767 048	37 07	904 626	47.51
Adrien Houngbedji	383.332	18.72		
Bruno Amoussou	152.115	7.39		
Pascal Fantodji	21 368	1.03		
Lionel Agbo	18.113	0.88		
Lenadre Djagoue	17.225	0.53		

President Soglo legt zich bij nederlaag neer

De scheidende president Nicéphore Soglo gaf op 2 april tenslotte zijn onverwachte nederlaag bij de presidentsverkiezingen toe. Tegelijk met gelukwensen aan het adres van de winnaar Mathieu Kérékou, sprak Soglo de hoop uit dat onder diens leiding ,,democratie en vrijheid geconsolideerd zullen worden, fundamentele rechten versterkt zullen worden, en Benin een voorbeeld zal blijven voor andere Afrikaanse landen en gerespecteerd zal worden door de rest van de wereld".



De nieuwe president van Benin Mathieu Kérékou (r.)met premier Arien Houngbedji (1.)tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 16 maart 1996 in Porto Novo (archieffoto).

Soglo's overgave kwam de dag nadat het Constitutionele Hof zijn beroep had verworpen om de verkiezingsuitslagen vanwege wijdverbreide fraude ongeldig te verklaren.

Nieuwe regering. Premierschap opnieuw ingesteld

Mathieu Kérékou werd op 4 april tot president beëdigd; op 8 april benoemde hij een regering met Adrien Houngbedji op de onlangs opnieuw ingestelde functie van premier.

Houngbedji. de leider van de Partij voor Democratische Vernieuwing (Parti pour le renouveau démocratique, PRD) en als voormalig tegenstander van het regime-Kérékou ter dood veroordeeld in 1975, had voor de tweede ronde van de presidentsverkiezingen zijn steun verleend aan Kérékou, nadat hij zelf als derde was geëindigd in de eerste ronde (zie boven). De PRD vormde samen met haar bondgenoten een meerderheid in het parlement (zie484/3 e.v.-'95).

Het nieuwe kabinet viel op door één opmerkelijke benoeming: die van Moïse Mensah, een oude getrouwe van Nicéphore Soglo, tot minister van financiën. De samenstelling zag er als volgt uit:

Premier - Adrien Houngbedji; defensie - Séverin Adjovi: buitenlandse zaken en samenwerking - Pierre Otcho: iustitie - Ismael Diani-Cerpos; financiën - Moïse Mensah: binnenlandse zaken - Théophile Nda: planning en bevordering werkgelegenheid - Albert Tevoedjre; plattelandsontwikkeling - Jerome-Desiré Sakassina: industrie. toerisme en ambachten - Delphin Houngbedji: energie en waterbronnen - Emmanuel Golou; openbare werken en transport - Oumarou Fassassi; milieu en huisvesting - Saidou Binade Dango; ambtenarenapparaat - Yacoubou Assouma: nationaal onderwijs - Leonard Djidjofon Kpadonou: gezondheidszorg - mevr. Marina d'Almeida; communicatie, cultuur en voorlichting - Timothée Zanou: jeugd en sport - Zinzou Damien Alahata.

(Vor.ber.pag. 194/1 e.v.-1996)

BOEROENDI

GROEIENDE ANGST VOOR GENOCIDE. ROEP OM MILITAIRE INTERVENTIE VN. BUITENLANDSE HCLP OPGESCHORT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Boeroendi staat de ,,totale ondergang" te wachten als er geen einde komt aan de etnische strijd. Dat stelde de Boeroendische president Sylvestre Ntibantunganya in zijn nieuwjaarstoespraak voor de radio op 1 januari 1996.

In een onafgebroken reeks conflicten sedert najaar 1993 vielen extremistische elementen uit de Hoetoe-meerderheid het leger, Toetsi's en gematigde Hoetoe's aan. terwijl Toetsi-extremisten het voorzien hadden op het leven ven onschuldige mensen en hun bezittingen, aldus de president. Bovendien maakten ongeregelde elementen in het door Toetsi's gedomineerde leger zich schuldig aan plunderingen en moord.

Terwijl de angst groeide voor genocide nu de politieke situatie in Boeroendi bleef verslechteren, stelde secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali van de Verenigde Naties een internationale militaire interventie voor. Het plan werd kennelijk geblokkeerd door Frankrijk en andere nauw betrokken landen die de voorkeur gaven aan een internationale conferentie.

In een op 2 januari 1996 gepubliceerde brief vroeg Boutros Ghali de VN-Veiligheidsraad om, bij wijze van preventieve maatregel, een troepenmacht naar het buurland Zaïre te sturen, die Boeroendi kon binnendringen om indien nodig burgers te beschermen. Op 5 januari wees de Veiligheidsraad bijna unaniem het verzoek van Boutros Ghali af en herhaalde zij de oproep om via onderhandelingen tot een regeling te komen. De secretaris-generaal werd gevraagd om medio februari verslag uit te brengen over de situatie.

Rwandese vluchtelingen keren terug

In de eerste twee weken van januari keerden bijna evenveel Rwandese vluchtelingen naar hun land terug als in heel 1995. In totaal keerden vorig jaar vanuit de zeven vluchtelingenkampen in Noord-Boeroendi iets meer dan 34.000 Rwandezen naar hun land terug. Van de in totaal 140.000 vluchtelingen die zich begin 1996 in zes vluchtelingenkampen (een kamp kon eind december worden gesloten) in het noorden ophielden waren er halverwege de maand ruim 28.000 de grens met Rwanda overgetrokken.

Volgens Paul Stromberg. een medewerker van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) in Bujumbura. had deze recente stijging vooral te maken met het begin van het landbouwseizoen: als de boeren nu niet terugkeerden zouden ze nog eens een oogst missen. Plaatselijke hulpverleners in de kampen wezen echter op een andere reden voor vertrek: de situatie in de kampen zou zo onveilig zijn geworden voor Hoetoe-vluchtelingen uit Rwanda dat deze er steeds minder van overtuigd waren dat de vooruitzichten in hun eigen land voor hen minder slecht waren dan die in Boeroendi. Bovendien wensten ze hier niet nog eens mee te maken wat ze twee jaar geleden in Rwanda moesten ondergaan.



Rwandese vluchtelingen die terugkeren uit het kamp Rukuramigabo in de noord-Boeroendische provincie Kirundo, arriveren op 16 februari 1996 in een overgangskamp in de Rwandese stad Butare.

De Rwandese Hoetoe-vluchtelingen in Noord-Bocrocndi raakten medio januari betrokken bij de etnische zuiveringen die zich tussen Hoetoe's en Toetsi's afspeelden. Op 17 januari braken hevige vuurgevechten uit tussen het Boeroendische leger en Hoetoe-vluchtelingen in het kamp Mugano, gelegen in het noordoosten van Boeroendi op zes kilometer van de Tanzaniaanse grens. Kort daarop liep het kamp massaal leeg en begaf een stoet van ongeveer 15.000 kampbewoners zich naar de grens met Tanzania, hetgeen tot gevolg had dat een nieuwe stroom vluchtelingen van ongeveer 16.000 mensen uit het naburig kamp Ntamba zich eveneens richting Tanzania in beweging zette (zie ook onder RWANDA). Volgens het hoofd van de UNHCR in Boeroendi, Hitoshi Misi, begon het Boeroendische leger onmiddellijk met het afbranden van de onderkomens in kamp Ntamba, mogelijk om een terugkeer van de vluchtelingen naar het kamp te verhinderen. Tanzania, dat reeds driekwart mln vluchtelingen uit Rwanda en Boeroendi herbergde en formeel de grens gesloten hield, liet bij wijze van uitzondering enkele duizenden vluchtelingen uit het kamp Mugano binnen, waarna het op 22 januari de grens opnieuw sloot.

Arrestaties na staking

Op 23 januari werd gemeld dat verscheidene vakbondsmensen, politici, journalisten en leraren waren gearresteerd na een staking van een week, waartoe was opgeroepen door een kartel van radicale Toetsi-groeperingen, in een poging om president Sylvestre Ntibantunganya tot aftreden te dwingen. De arrestanten werden ervan verdacht de aanstichters te zijn van de staking die van 15-21 januari in Bujumbura plaatsvond. De stakers beweerden dat Ntibantunganya in het geheim Hoetoe-militanten had gesteund bij hun conflict met het door de Toetsi's gedomineerde leger.

Op 16 januari berichtte De *Standaard* dat de oproep tot algemene staking slechts in beperkte mate succesvol was, en op 18 januari zou, naar verluidt, de leider van de radicale Toetsi's, Déo Niyonzima, zijn opgepakt.

Repatriëring Rwandezen uit Boeroendi

Het UNHCR begon op 1 februari met de repatriëring van duizenden naar Boeroendi gevluchte Rwandezen. De repatriëring geschiedde op vrijwillige basis, aldus de UNHCR-functionaris in Bujumbura, Hitoshi Mise. Ruim 1700 Rwandezen uit het Ntamba-kamp in het noordoosten van Boeroendi werden met vrachtwagens vervoerd. Op 2 februari zouden nog eens 4000 vluchtelingen naar Rwanda worden teruggebracht. Ruim 1600 vluchtelingen uit hetzelfde kamp waren op 31 januari richting Tanzania getrokken, om anderen te vergezellen, die het kamp Ntamba enkele weken eerder waren ontvlucht vanwege de gewelddadigheden in het gebied (zieboven).

Op 15 februari berichtte radio Rwanda dat een groep van 2000 Rwandese vluchtelingen vanuit Boeroendi aan de grens was gearriveerd. De terugkeer van deze groep was onderdeel van een gemeenschappelijke actie van het UNHCR en de Boeroendische regering die erop was gericht om ,,vluchtelingen aan te moedigen terug te lieren". Ket UNHCR benadrukte alleen haar medewerking te verlenen aan de overheidscampagne, zolang er sprake was van vrijwillige repatriëring. Ter voorkoming van een nieuwe grootschalige vluchtelingenstroom rond Rwanda en Boeroendi (Zaïre plande een soortgelijke campagne, zie onder RWANDA) wilde de voormalige Amerikaanse president Jimmy Carter in maart een nieuwe conferentie van de vijf Grote-Merenlanden beleggen (zieonder AFRIKA, ALGEMEEN)

VN-rapport over dreigende volkenmoord

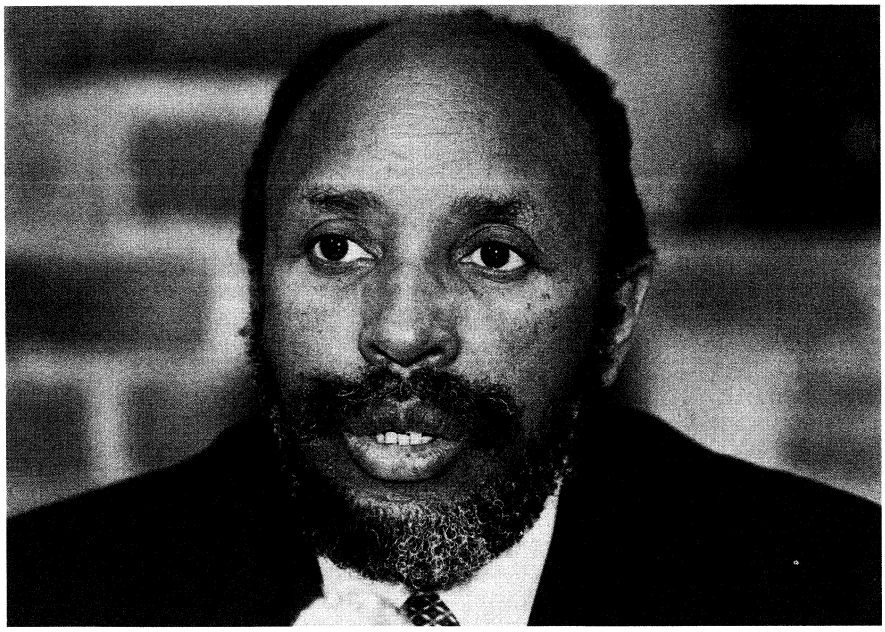
Op 16 februari berichtte Paolo Sergio Pinheiro, sedert april 1995 de speciale VN-rapporteur voor de Mensenrechten, in een rapport over zijn bezoek aan Boeroendi in januari dat de situatie in het land niet was verbeterd sinds zijn vorige bezoek in juni-juli 1995.

Pinheiro zei dat het leven in vele gebieden weliswaar een normaalverloop kende, maar dat er in Boeroendi een burgeroorlog woedde, waarbij onschuldige burgers klem kwamen te zitten tussen het leger en opstandige groeperingen. Hij beschuldigde de internationale gemeenschap ervan werkloos toe te zien, terwijl de mensenrechten ,,op grote schaal" werden geschonden, en eiste dat de wereld onmiddellijk maatregelen zou nemen in plaats van te wachten op een volkenmoord.

Pinheiro's beoordeling van de ernst van de situatie werd gebagatelliseerd door de regering. Op 16 februari beweerde premier Antoine Nduwayo dat de situatie de afgelopen weken was verbeterd en dat er ,,duidelijketekenen waren die wezen op bereidheid tot nationale verzoening". Hij betoogde dat het land niet op de rand van volkenmoord verkeerde, en verwierp voorstellen van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali om militair in te grijpen (zie boven). Deze opvatting werd gedeeld door president Sylvestre Ntibantuganya, door de permanente vertegenwoordiger van Boeroendi bij de Verenigde Naties en door de leiders van alle grote politieke partijen.

Hulp opgeschort

Op 2 april maakten de Verenigde Staten en de Europese Unie (EU) bekend dat de hulp aan Boeroendi zou worden op-



De premier van Boeroendi, Antoine Nduwayo.

geschort. Dit gebeurde na berichten dat de regering onwillig was een einde te maken aan het geweld dat het land overspoelde sinds de moord in 1993 op de eerste gekozen president (zie pag. 864/1-'93).

Brian Atwood, hoofd van het Amerikaanse Bureau voor Internationale Ontwikkeling, en Emma Bonino, lid van de Europese Commissie en onder meer belast met het Bureauvoor Humanitaire Hulp, verklaarden op 2 april aan het einde van een bezoek aan Boeroendi dat de regering geen veranderingen in het vooruitzicht had gesteld. Atwood zei ,,datwe deze status quo niet blijven financieren". Gehoopt werd dat de opschorting van essentiële hulp het door de Toetsi's gedomineerde regime zou dwingen een meer representatieve regering te vormen en de Toetsi-overheersing in de economie en het leger terug te dringen. Atwood en Bonino verwierpen het standpunt van de Boeroendische premier Antoine Nduwayo dat hervormingen mogelijk waren binnen de context van de uit 1994 daterende regeringsconventie over een machtsdeling (zie pag. 126/2 e.v.-'95). De VS en de EU voerden aan dat de conventie niet geloofwaardig was als alle macht in handen lag van een Toetsi-premier en dat meer gezag overgedragen diende te worden aan een president die het Front voor Democratie in Boeroendi (FRODEBU) vertegenwoordigde, de overwegend uit Hoetoe's bestaande partij die in 1993 de verkiezingen had ge onnen (zie pag. 642/2 e.v.-'93).

Op 9 april meldde VN-woordvoerster Sylvana Foa dat de toestand in Boeroendi de laatste drie maanden niet zo ernstig was geweest. Het etnisch geweld breidde zich uit tot gebieden in het zuiden die tot nu toe gespaard bleven van slachtingen, Volgens schattingen van het Rode Kruis vluchtten de afgelopen twee maanden 55.000 mensen uit hun woning om aan het geweld te ontkomen.

Op 25 april presenteerde president Sylvestre Ntibantunganya ,,noodmaatregelen" ter herstel van orde en veiligheid.

Deze maatregelen omvatten een grootscheepse hervorming aan de veiligheidstroepen. waarbij het leger, de politie en de gendarmerie gereorganiseerd zouden worden en een trainingsprogramma zouden volgen. Hij zei ook dat het ,,territorialebestuur meer dynamiek zou krijgen" en dat ,,de structuur en de werking van het rechtsstelsel" verbeterdzouden worden.

Sinds eind maart waren bij botsingen tussen het leger en Hoetoe-rebellen zeker 500 doden gevallen, ovenvegend burgers. Dit had zich voornamelijk afgespeeld in het midden en zuiden van het land.

(Vor.ber.pag. 126/3 e.v.-1996)

CENTRAALAFRIKAANSE REPUBLIEK

SAMENW'ERKINGSPROTOCOL MET LIBIË

Aan het slot van een tweedaags bezoek dat de president van de Centraal Afrikaanse Republiek. Ange-Felix Patasse, aan Libië bracht ondertekenden beide landen op 12 oktober 1995 een protocol voor nauwere samenwerking, waarin de noodzaak werd onderstreept om de Gezamenlijke Libisch-Centraal-Afrikaanse Samenwerkingscommissie, die in 1982 was opgericht, nieuw leven in te blazen

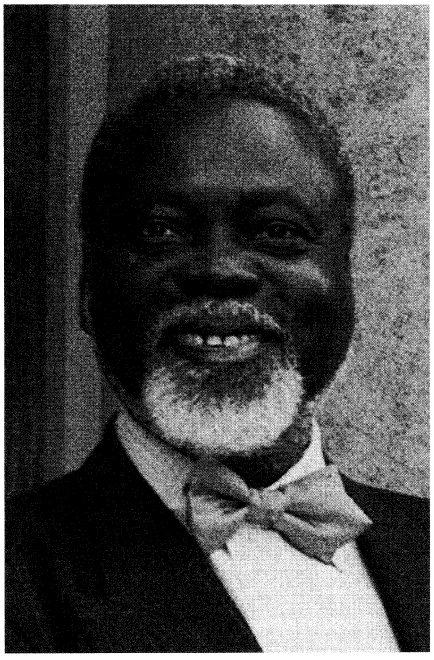
SAMENWERKINGSCONFERENTIE MET SOEDAN EN TSJAAD

De staatshoofden van de Centraal-Afrikaanse Republiek, Soedan en Tsjaad kwamen op 2 februari 1996 bijeen in Bangui om veiligheidskwesties en geïntegreerde regionale ontwikkeling te bespreken. Zij ondertekenden een samenwerkingsovereenkomst op het gebied van veiligheid, waarin werd voorzien in toenemende grenscontroles en de organisatie van gelijktijdige veiligheidsoperaties, en ze kwamen overeen om jaarlijkse topontmoetingen tussen de drie landen te houden.

MUITERIJ IN HET LEGER

Meer dan 12 mensen zouden zijn gedood tijdens een muiterij die op 18-20 april uitbrak in het leger in de hoofdstad Bangui.

Ongeveer 400 rebellerende soldaten namen bezit van de straten in de hoofdstad om hun eisen tot betaling van drie maanden achterstallige soldij, opheff-



President Ange-Felix Patasse van de Centraal-Afrikaanse Republiek (archieffoto van 15 september 1995).

fing van de loonstop en een algehele verbetering van hun leefomstandigheden kracht bij te zetten . Op 19 april hadden de muiters het radio- en televisiestation in bezit genomen en verschillende strategische posities in de stad betrokken. In reactie hierop zette de regering de presidentiële garde in; Franse militaire *eenheden* die *in het* land gestationeerd waren werden eveneens ingezet om president Ange-Felix Patasse te beschermen alsmede Franse burgers en andere buitenlandse nationaliteiten. President Patasse deed op dezelfde dag in een telefonisch interview voor de Franse radio een beroep op de muiters om terug te keren naar hun kampementen ,,omdat de salarissen vanochtend zijn betaald" en vroeg hen ,,niet toe te geven aan politieke manipulatie". De Franse regering, riep ter ondersteuning van Patasse op tot ,,terugkeer naar orde en respect voor de democratisch gekozen instituties van de Centraal-Afrikaanse Republiek onder het gezag van president Patasse". Een woordvoerder van de muitende soldaten zei dat hun protest louter materieel geïnspireerd was. ,,Het is niet onze bedoeling om het regime aan het wankelen te brengen. President Patasse is democratisch gekozen".
Op 21 april begonnen de opstandelingen terug te keren naar hun kampementen na de toezegging van president Patasse dat de muiters niet vervolgd zouden worden. Op 24 april ontsloeg de president generaal Gombadi als chef van de generale staf van de strijdkrachten, en op 30 april kondigde hij een onderzoek naar de muiterij aan.

(Vor.ber.pag. 485/3 e.v.-1995)

KAAPVERDIË

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij de parlementsverkiezingen van 17 december 1995 behaalde de Beweging voor Democratie (Movimento para a Democracia, MPD), die sinds de verkiezingen van 1991 aan de macht was (zie pag. 249/3 e.v.-'91), de absolute meerderheid in de Nationale Assemblée. Zij verwierf vijftig zetels in het parlement, waarvan het totaal aantal zetels sedert de grondwet van 1992 was teruggebracht van 79 naar 72. De Nationale Assemblée werd gekozen voor een periode van vijf jaar.

Presidentsverkiezingen waren voor 18 februari 1996 gepland.

De Afrikaanse Partij voor de Onafhankelijkheid van Kaapverdië (Partido Africano da Indepêndencia do Cabo Verde, PAICV), die tot januari 1991 als enige partij had geregeerd, aanvaardde haar nederlaag op 18 december. Zij beweerde echter dat de MPD haar monopolie over de communicatiemiddelen had misbruikt om het land te overspoelen met propaganda en dat de partij ,,stemmen had gekocht". De PAICV behaalde 21 zetels in het parlement.

De resterende parlementszetel werd behaald door de Democratische Convergentiepartij (Partido da Convergencia Democratica, PCD).

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Aantal stemmen*	*Zetels*
MPD	93.249	50
PAICV	45.263	21
PCD	10.211	1
Overige	3.399	0
Totaal	152.122	73

Opkomst: 77 procent

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Antonio Mascarenhas Monteiro van de regerende MPD werd op 18 februari 1996 herkozen als president (zie pag. 250/1-'91), voor een ambtstermijn van vijf jaar. Omdat geen enkele andere politieke partij een kandidaat had genomineerd, waren de verkiezingen een formaliteit. De opkomst echter, die door Radio Portugal werd geschat op ongeveer 40 procent. was bijzonder laag.

REGERINGSWIJZIGING

In april werden bijzonderheden bekend over een grootscheepse kabinetswijziging die op 1 maart was doorgevoerd door premier Carlos Veiga. Hierbij werden onder meer vijf nieuwe ministers benoemd. Een van de nieuwelingen was Amilcar Spencer Lopes, voormalig voorzitter van de Nationale Assemblée, die de broer van de premier, José Tomás Veiga, opvolgde als minister van buitenlandse zaken. De meest opzienbarende wijziging in de samenstelling van het kabinet was de instelling van een ,,superministerie" van jeugd, sport, ambtenarenzaken, arbeid en communicatie. Bij de kabinetswijziging in januari 1995 had de premier het ministerie van communicatie opgeheven met als verklaring dat de taken daarvan zouden worden vervuld door journalisten (zie pag. 205/2 e.v.-'95).

Op 1 maart zag de portefeuilleverdeling er als volgt uit:

Premier - Carlos Veiga; buitenlandse zaken en gemeenschappen - Amilcar Spencer Lopes*; justitie en binnenlands bestuur - Simão Monteiro Rodrigues"; onderwijs, wetenschap en cultuur - José Luis Livramento+; gezondheid en sociale promotie - João Medina*; defensie en kabinet - Ulpio Fernandes+; maritieme aangelegenheden - mevr. Maria Helena Semedo; landbouw, voedsel en milieu - José Antonio Pinto Monteiro*; jeugdzaken, sport, ambtenarenzaken. arbeid en communicatie - José Antonio dos Reis*; infrastructuur en transport - Téofilo Figueiredo Silva: economische coördinatie - Antonio Gualberto do Rosario.

*Nieuwebenoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 205/2-1995)

LIBERIA

ECOMOG-TROEPEN BREDER INGEZET

Op 14 december 1995 werden troepen van de ECOMOG-vredesmacht, die verbonden was aan de waarnemersgroep van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS), voor het eerst ingezet buiten de enclave rond Monrovia, waar ze sinds 1990 gelegerd waren.

De ECOMOG-troepen namen samen met troepen van het Nationaal Patriottische Front van Liberia (NPFL) posities in bij wegblokkades ten noordoosten van Monrovia langs de weg naar de stad Gbarnga. Deze hergroepering diende om de wapenstilstand te handhaven. die sinds augustus had standgehouden. (zie pag. 57/2 e.v.-'96).

De bredere inzet van ECOMOG-troepen zou naar verluidt de terugkeer aanmoedigen van een aantal van de 20.000 Liberiaanse dorpelingen die naar Guinee en andere buurlanden waren gevlucht.

Op 29-30 december werd bericht dat tenminste zeven ECOMOG-leden en een aantal burgers gedood waren bij gevechten in Tubmanburg, ongeveer 70 km ten noorden van Monrovia in een gebied dat beheerst werd door een dissidente factie van de Verenigde Bevrijdingsbeweging voor Democratie in Liberia (Ulimo).

De gevechten in Tubmanburg vormden tot nu toe de ernstigste bedreiging voor het vredesakkoord. Een ECOMOG-eenheid was naar de stad gestuurd omdat

militieleden van Ulimo-K en Ulimo-J er met elkaar slaags waren geraakt Bij aanko st keerden de strijders т,an Ulimo-J. onder leiding van generaal Roosevelt Johnson zich tegen hen en namen ruim 100 Nigeriaanse militairen in gijzeling Pas nadat ECOMOG met tanks en een grote legermacht naar Tubmanburg was opgerukt lieten de strijders т,an Ulimo-J de Nigerianen gaan

VREDE HOUDT GEEN STAND

Het wankele vredesproces in Liberia ontaardde in april 1996 in wanorde. toen gevechten tussen rivaliserende facties Monrovia deden wegzinken in een toestand van anarchie en tienduizenden inwoners van de stad op de vlucht joegen

De gevechten begonnen in de vroege ochtend van 6 april. toen de politie en troepen die trouw waren aan Staatsraadleden Charles Taylor en generaal Alhaji Kromah, de respectievelijke leiders van het NPFL en de Ulimo. het hoofdkwartier bestormden van generaal Roosevelt Johnson, leider van de dissidente factie Ulimo-J. De Staatsraad had Johnsons arrestatie gelast wegens moord na een botsing met rivaliserende milities. Hoewel Johnsons bolwerk betrekkelijk eenvoudig werd ingenomen, boden leden van de etnische Krahn-groep waartoe hij behoorde, in de rest van de stad hevige weerstand aan het NPFL en de grootste Ulimo-groep Bovendien liepen Krahnleden van de Strijdkrachten van Liberia (AFL) en de Liberiaanse Vredesraad (LPC) beide ondertekenaars van het vredesakkoord uit 1995 (zie pag 57/2 e v.- 96), over naar Johnson

Op 9 april escaleerde het conflict toen aan Johnson getrouwe strijders honderden Libanese en Liberiaanse burgers en ongel eer twintig Nigeriaanse leden van de ECOMOG-vredesmacht in gijzeling namen Ze werden vastgehouden in de Barclay-kazerne waar Johnson zich samen met bijna tienduizend vluchtelingen zou schuilhouden Daar er ook gevochten werd rond het terrein van de Amerikaanse ambassade, begonnen de Verenigde Staten op 9 april met de evacuatie van hun onderdanen en andere buitenlanders en dirigeerden ze op 10 april een van haar oorlogsbodems van de Middellandse Zee naar de kust voor Liberia Op 10 april bereikten de strijdende partijen een wapenstilstandsakkoord waarbij Johnson beloofde zich over te geven aan ECOMOG of aan VN-waarnemers en alle gijzelaars vrij te laten De wapenstilstand hield evenwel maar enkele uren stand Johnson weigerde zich over te geven en weldra braken opnieuw zware gevechten uit. Ondertussen was er in Monrovia volledige anarchie uitgebroken en Amerikaanse functionarissen maakten melding van ,,zeerzware en zeer systematische plunderingen". Daar de aanvoer van water en voedsel verstoord was, waarschuwde humanitaire instellingen voor een ramp als er cholera zou uitbreken onder de bevolking

Op 16 april werd Johnson in de Barclay-kazerne opnieuw aangeallen en op 19 april stemden de strijdende partijen. na bemiddeling door ECOWAS-voorzitter Ghana opnieuw in met een staakt-het-buren Terwijl een angstige rust terugkeerde in Monrovia lieten de aanhangers van Johnson op 21 april 71 van de buitenlandse en 56 van de Liberiaanse gijzelaars vrij Maar Johnson bleef op vrije voeten en op 27 april werd bekendgemaakt dat het bestand verscheidene malen was geschonden

Op 29 april kwam het tien dagen oude bestand onder druk te staan omdat er opnieuw zware gevechten uitbraken toen strijders van Roosevelt Johnson vanuit de Barclay-kazerne optrokken in de richting van het presidentiële paleis, waar troepen van voormalig krijgsheer Charles Taylor zich ophielden. Kort na het uitbreken van de gevechten vluchtten het Liberiaanse staatshoofd Wilton Sankawulo en de vice-voorzitter van de Staatsraad (de interimregering sedert het vredesakkoord van augustus 1995) Charles Taylor onder een regen van vuur uit het presidentiële paleis.

(Vor.ber.pag.57/1 e.v.-1996)



Een kindsoldaat vraagt in bijzijn van een gewapende volwassene op 14 april 1996 bij een .,controlepunt" in de Liberiaanse hoofdstad Monrovia een leeftijdsgenootje om zijn koffer te openen.

NIGER

VERKIEZINGEN TOEGEZEGD. BURGERREGERING BENOEMD

Conform eerdere toezeggingen over een snelle terugkeer naar democratisch bestuur (zie pag.199/3-'96) gaf Nigers nieuwe staatshoofd en voorzitter van de Raad van Nationale Redding (CSN), kolonel Ibrahim Barre Mainassara (zie pag. 199/2-'96), op 2 februari 1996 zijn goedkeuring aan een regering die gehccl uit burgers bestond. De nieuwe regering van Boukary Adji, die al in januari was benoemd tot premier (zie pag. 199/3-'96), telde drie belangrijke leden uit de constitutionele regering die was ontbonden na de staatsgreep.

Met ingang van 2 februari zag de portefeuilleverdeling er als volgt uit:

Premier - Boukary Adji*; staatsminister voor hoger onderwiis en onderzoek - André Salifou": gedelegeerd minister toegevoegd aan de premier. belast met financien en planning - Al-

moustapha Soumaila+; gedelegeerd minister toegevoegd aan de voorzitter van de CSN, belast met nationale defensie - Mahamane Dobi+; plattelandsontwikkeling en milieu - Brah Mamane*; buitenlandse zaken - Mohamed Bazoum+; nationaal onderwijs - Moumouni Aissata*; handel. transport en toerisme - Jacques Nignon*; justitie en mensenrechten - Boube Oumarou*; communicatie, cultuur, jeugd en sport, regeringswoordvoerder - Inoussa Ousseni*; Boukar-mijnen, industrie en technologie - Mai Manga*; binnenlandse zaken en territoriale ontwikkeling - Idi Ango Omar*; openbare gezondheid en sociale zaken - Aloua Moussa*; ambtenarenzaken, arbeid en werkgelegenheid - Seini Ali Gado*; uitrusting en infrastructuur - Cherif Chaka*: staatssecretaris voor begroting - Ibrahim Koussou*; staatssecretaris voor binnenlandse zaken - Attaher Abdoulmoumine*; staatssecretaris voor vrouwenemancipatie en kinderhulp - mevr. Hima Mariama*;

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Daarnaast benoemde de militaire regering op 14 februari onder anderen luitenant-kolonel Amadou Moussa Gros tot de nieuwe chef van de defensiestaf als opvolger van Mainassara. En op 23 februari werd luitenant-kolonel Mohammed Aoutcheki Kriska, tot dan toe woordvoerder van de belangrijkste opstandige Toeareg-beweging, de Organisatie van het Gewapend Verzet (ORA), benoemd tot speciaal adviseur van de president.

Verkiezingsdata

Op 12 februari publiceerde de CSN een tijdschema voor politieke hervormingen. Hierin werd ervan uitgegaan dat een referendum over een nog vóór juni op te stellen grondwetsontwerp in september zou worden gehouden en dat presidents-, parlements- en plaatselijke verkiezingen in het laatste kwartaal van 1996 zouden plaatsvinden.

Eveneens op 12 februari gaven belangrijke leden van de afgezette regering, ex-president Mahamane Ousmane, ex-premier Hama Amadou en Mahamadou Issouffou, ex-voorzitter van de ontbonden Nationale Assemblée, een verklaring uit waarin zij erkenden dat de staatsgreep het gevolg was geweest van problemen die verband hielden met de uitvoering van de grondwet. In de verklaring, die werd ondertekend in bijzijn van CSN-voorzitter kolonel Mainassara, gaven de drie burgerpolitici hun goedkeuring aan de militaire overgangsperiode en liet opstellen van een nieuwe grondwet.

Op 18 februari ondertekende kolonel Mainassara een decreet. waardoor het te houden referendum over de nieuwe grondwet naar juni werd vervroegd en de geplande verkiezingen naar het derde kwartaal werdenverschoven.

Op 27 februari benoemde Mainassara twee ,,onafhankelijke commissies" die toezicht moesten houden op de overgang naar een democratisch burgerbestuur. Op 29 februari werd generaal Ali Saibou, president van Niger in 1987-'93, benoemd tot voorzitter van de commissie voor het herstel van de democratie (de andere commissie werd belast met het opstellen van een nieuwe grondwet).

INTERNATIONAAL ISOLEMENT DUURT VOORT ONDANKS DIPLOMATIEKE INSPANNINGEN

In februari deed het nieuwe bewind verwoede pogingen zich te rechtvaardigen tegenover de internationale gemeenschap. Op 6 februari berichtte Mainassara dat hiertoe diplomatieke missies naar het buitenland waren gestuurd. Ondanks deze pogingen duurde het isolement van het militaire bewind voort, terwijl Frankrijk, de voormalige koloniale macht en een belangrijk donorland, weigerde de nieuwe regering te erkennen. Wel bevestigde een woordvoerder van het Franse ministerie van buitenlandse zaken dat het tijdsschema voor politieke hervormingen als ,,een belangrijke vooruitgang op de weg terug naar democratisch en grondwettig bestuur in Niger" gezien moest worden.

Betrekkingen met Frankrijk hervat

Op 6 maart maakte Frankrijk de hervatting bekend van alle civiele en militaire samenwerking, die was opgeschort na de coup in januari (zie pag. 199/3-'96). Maar op 14 maart maakte de Europese Unie (EU) bekend dat de economische sancties van kracht zouden blijven totdat er concreet bewijs was van het herstel van de democratie.

BEKENDMAKING VERKIEZINGSDATA. INTERIM-WETGEVEND ORGAAN INGESTELD

Op 20 maart publiceerde het militaire regime van de Raad van Nationale Redding (CSN) een tijdschema voor de komende verkiezingen. Het verbod op politieke partijen zou op 1 juni worden opgeheven en op 16 juni zou een constitutioneel referendum worden gehoiiden. De presidentsverkiezingen zouden in twee ronden plaatsvinden op 1 en 5 september, en de parlementsverkiezingen op 22 september.

Op 27 maart maakte de CSN de instelling van een interim-wetgevend orgaan bekend, het Nationaal Forum voor Democratische Vernieuwing, om toezicht te houden in de periode tot aan de verkiezingen. Het Forum zou bestaan uit leden van de Raad van Wijzen, leden van een Forumcoördinatiecommissie (te benoemen door de CSN) en leden van de Nationale Assemblée, die na de coup in januari was ontbonden (zie pag. 19912-'96). De eerste bijeenkomst van het Forum zou worden gehouden op 1 april.

Tijdens haar eerste bijeenkomst op 1-8 april stelde het Forum de nieuwe grondwet op, waarin werd bepaald dat de uitvoerende macht zou worden bekleed door de president. In de oude grondwet had juist het feit dat de uitvoerende macht zowel bij de president als de premier lag, geleid tot spanningen tussen president Mahamane Ousmane en premier Hama Amadou (zie pag. 852/1 e.v.-'95).

Kennelijk als reactie op een verzoek van het Nationaal Forum voor Democratische Vernieuwing nam de militaire regering maatregelen om de terugkeer naar burgerbestuur verder te versnellen. Op 19 april werd bevestigd dat een constitutioneel referendum op 12 mei gehouden zou worden en dat vanaf 20 mei het verbod op politieke partijen zou worden opgeheven. De eerste ronde van de presidentsverkiezingen werd vervroegd naar 7 juli en parlementsverkiezingen werden nu in dezelfde maand verwacht.

Het Forum had verzocht het proces van terugkeer naar democratisch bestuur naar voren te schuiven, deels omdat anders zowel de campagne als de verkiezingen zelf tijdens het regenseizoen zouden plaatsvinden.

(Vor.ber.pag. 198/3 e.v.-1996)

NIGERIA

AANHOUDENDE INTIMIDATIE VAN OPPOSITIE

Begin februari 1996 beschuldigde de militaire junta, die klaarblijkelijk in verwarring was geraakt door de dood van generaal Abacha's zoon en de recente bomaanslagen in Kano en Kaduna (zie pag. 202/1/2-'96), buitenlandse regeringen ervan militaire en financiële steun te verlenen aan verbannen tegenstanders van het regime.

Hoewel een officieel onderzoek naai. de bomaanslagen geen aanwijzingen over de identiteit van de vermoedelijke daders opleverde. zou op 2 februari minister voor speciale taken, Wada Nas, de verbannen Nobelprijswinnaar voor de literatuur. Wole Soyinka, hebben beschuldigd van medeplichtigheid. Wada Nas' ,,bewijs" hiervoor was een exemplaar van een van Soyinka's boeken. dat was gevonden op het lichaam van de dader var, de bomaanslag in Kaduna, het enige slachtoffer van de aanslag. Binnen een paar dagen verschenen er in heel Lagos aanplakbiljetten waarop Soyinka, die de beschuldigingen belachelijk noemde, met de dood werd bedreigd.

Begin februari werden in de internationale pers bijzonderheden gepubliceerd over een ,,SOS"-boodschapdie was ondertekend door negentien Ogoni's die terechtstonden op beschuldiging van medeplichtigheid (zie pag. 200/2-'96) aan dezelfde moorden waarvoor Ken Saro-Wiwa en acht anderen in november 1995 waren opgehangen (zie pag. 200/1 e.v.-'96).

De boodschap, die Nigeria uit was gesmokkeld, was gericht aan de ministersdelegatie van het Gemenebest, die was benoemd om druk uit te oefenen op het regime om de democratie te herstellen (zie pag. 201/1/2-'96). De negentien schreven dat zij ,,in hechtenis waren genomen zonder enige hoop op een eerlijk proces". Naar verwachting zou hun rechtszaak medio februari beginnen.

Op 3 februari overleefde Alex Ibru, uitgever van The Guardian, Nigeria's belangrijkste onafhankelijke krant en voormalige minister van binnenlandse zaken in de Voorlopige Bestuursraad (Provisional Ruling Council, PRC) van generaal Sanni Abacha (zie pag 52/3-'94), een aanslag op zijn leven door onbekenden.

BEGROTING 1996 GEPRESENTEERD

Op 15 februari presenteerde het Nigeriaanse staatshoofd generaal Sanni Abacha in een televisietoespraak de begroting voor 1996. Hij deelde mee dat het bruto binnenlands produkt (BBP) in 1995 met 2,7 procent was gegroeid, en merkte op dat het begrotingstekort van N 81 rnrd in 1994 was weggewerkt. terwijl er in 1995 sprake was van een gering begrotingsoverschot van N 1 mrd, ofwel 0.06procent van het BBP.

Abacha verklaarde dat de regering streefde naar een economische groei van 4,94 procent in 1996. Hij verwachte dat de inkomsten N 340 rnrd zouden bedragen, waarvan de olie-opbrengsten N 214 rnrd zouden omvatten (op basis van een prijs van $16 per vat en een officiële wisselkoers van $ 1 = N 22,00) Abacha maakte verder bekend dat er meer nadruk zou worden gelegd op de ontwikkeling van de produktieve sectoren van de economie en zei dat N 48 rnrd was gereserveerd voor kapitaaluitgaven in 1996 (tegenover N 44 mrd in 1995), terwijl N 77 mrd (tegenover N 66 mrd in 1995) zou worden bestemd voor terugkerende uitgaven Deelstaatregeringen en plaatselijke besturen zouden respectievelijk N 37 mrd en N 31 rnrd ontvangen. naast een deel van de opbrengst van de BTW In 1995, het tweede jaar waarin zij was geheven had de BTW N 8,6 rnrd opgebracht

Abacha ging nader in op Nigeria's buitenlandse schuld en deelde mee dat deze eind 1995 N $ 32,583 rnrd bedroeg. Dit betekende dat de Nigeriaanse schuldenlast ten opzichte van 1994 ruim $ 3 mrd was gestegen, ondanks het feit dat er in 1995 geen nieuwe leningen waren aangegaan. Abacha zei dat de regering haar schulden. waarvan 66,5 procent moest worden voldaan aan de Club van Parijs van crediteurenlanden, had afgelost tegen een bedrag van $ 2 mrd per jaar gedurende de voorgaande vijf jaar. In 1996 zou nog eens $ 2 mln worden gereserveerdvoor de buitenlandse schuld.

Abacha maakte verder bekend dat de regering nieuwe sectoren van de economie zou openstellen voor particuliere bedrijven teneinde de groei te stimuleren. Hij noemde met name het Nationale Elektriciteitsbedrijf (National Electric Power Authority, NEPA) en het Nigeriaanse Telecommunicatiebedrijf (Nigerian Telecomunications Limited, Nitel), die volgens hem na eind 1996 volledig gecommercialiseerd zouden worden en niet langer financiële steun van de overheid zouden krijgen.

SLACHTOFFERS EPIDEMIE

Op 28 februari vertelde minister van gezondheid Ikechukwu Madubuike de pers dat er sinds december 1995 in Noord-Nigeria bij spinale-meningitis (hersenvliesontsteking), gastro-enteritis-, cholera- en mazelenepidemieën minstens 15.000 personen waren overleden. Hij zei dat de situatie verslechterde en dat er in de voorgaande week in Kano elk uur vijftig mensen waren gestorven (zie ook onder AFRIKA, ALGEMEEN).

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 16 maart werden gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Deze verkiezingen waren de eerste sinds de mislukte presidentsverkiezingen in 1993 Het was zeer onwaarschijnlijk dat de verkiezingen door het onderzoeksteam van de Verenigde Naties, dat door het regime was uitgenodigd voor een bezoek aan Nigeria (zie onder), als blijk van democratische vooruitgang zouden worden opgevat Het verbod op politieke partijen bleef van kracht, kandidaten hadden slechts vijf dagen de tijd om campagne te voeren en kiezers brachten hun stem uit door achter hun kandidaat van keuze plaats te nemen Desalniettemin en ondanks een oproep van de Nationale Democratische Coalitie de verkiezingen te boycotten, was het aantal kandidaten groot Veel kandidaten beschouwden de verkiezingen als een gelegenheid voor zelfpromotie, maar anderen zagen zichzelf als tegenstanders van het regime en stelden dat een boycot van de verkiezingen het staatshoofd, generaal Sanni Abacha, een ,,vrijkaart" zou geven .zijn eigen kandidaten naar believen te benoemen"

ONTSLAG MILITAIREBEVELHEBBERS

Op 31 maart ontsloeg generaal Sanni Abacha onverwacht de bevelhebbers van het leger en de luchtmacht. In een officiële verklaring werd niets gezegd over de reden voor het ontslag van de stafchef van het leger generaal-majoor Alwali Kazir en zijn collega bij de luchtmacht vice-maarschalk Femi John Femi. Hun vervangers waren respectievelijk generaal-majoor Ishaya Bamaiyi en commodore Nsikak Edouk. Dit was de tweede keer sinds Abacha aan de macht was gekomen dat hij personele wijzigingen had aangebracht in de top van het militaire apparaat (zie pag. 857/1/2-'94).

VN-ONDERZOEKSTEAM OP BEZOEK

Op 28 maart arriveerde een VN-onderzoeksteam in Nigeria. Het doel van het bezoek was de democratische vooruitgang in Nigeria te evalueren en de rechtsgang te onderzoeken naar aanleiding van het proces tegen en de executie van Ken Saro-Wiwa en acht andere Ogoni-activisten (ziepag. 200/1-'96).

Het bezoek kwam op speciaal verzoek van het militaire bewind dat in ongenade was gevallen bij de internationale gemeenschap en kennelijk zijn aanzien poogde te herstellen na de executies in november 1995. Het VN-team zou naar verwachting begin april met haar werkzaamheden beginnen. Het besluit van het onderzoeksteam om conform de

instructies van het militaire bewind haar bijeenkomsten in Abuja te beleggen, leidde er echter toe dat mensenrechtengroeperingen de bijeenkomsten dreigden te boycotten. Zij vreesden in Abuja gearresteerd te zullen worden en eisten dat de bijeenkomsten in Lagos zouden worden gehouden.

Ondanks de uitnodiging aan de Verenigde Naties liet minister van buitenlandse zaken Chief Tom Ikimi op 28 maart namens zijn regering weten dat de ,,ministeriële actiegroep" van het Gemenebest, die was ingesteld nadat Nigeria was geschorst als lid van het Gemenebest (zie pag. 200/1 e.v.-'96), niet welkom was. Hij zei dat Nigeria's lidmaatschap uitsluitend kon worden besproken door regeringsleiders van het Gemenebest.

Vertrekvan het VN-onderzoeksteam

Het uit vier leden bestaande VN-onderzoeksteam verliet Nigeria op 12 april, na een bezoek te hebben gebracht aan Lagos, Enugu en Port Harcourt in Ogoni-land.

Met het oog op het doel van hun bezoek, namelijk een onderzoek naar schendingen van de mensenrechten en naar de juridische gang van zaken na de executie van Saro-Wiwa, mochten zij praten met Chief Moshood ,,MKO" Abiola, de waarschijnlijke winnaar van de presidentsverkiezingen in 1993, die sinds juni 1994 gevangen zat (zie pag. 564/1 e.v.-'93; 855/1 e.v.-'94).Op 4 april sprak het VN-team eveneens met zijn echtgenote, Kudirat Abiola. Zij deed een dringend beroep op het onderzoeksteam om haar man vrij te krijgen.In Port Harcourt bracht de VN-missie ook een bezoek aan de families van de ter dood gebrachten. Maar veel Ogoni-activisten verklaarde dat velen van hen voor de komst van het VN-team waren gearresteerd. In een brief aan het onderzoeksteam schreef Ledum Mitee, vicevoorzitter van de Beweging voor de Overleving van het Ogoni-volk (Movement for the Survival of the Ogoni People, MSOP) dat hij bedreigd was met de dood als hij met de VN-delegatie zou praten. Tijdens een ontmoeting met vertegenwoordigers van de Nationale Democratische Coalitie (NADECO), een platform van ongeveer 20 oppositionele groepen, kreeg de VN-delegatie de aanbeveling om het Nigeriaanse volk zelf via een referendum te laten beslissen over het einde aan het militaire bestuur van het land.

Op 12 april zei het VN-onderzoeksteam over het bezoek dat ,,de mensenrechtensituatie afgrijselijk is en dat de politieke problemen afschuwelijk zijn". Verwacht werd dat zij een rapport zou opstellen voor de VN-secretaris-generaal.

NIEUW OPPOSITIOXEEL PLATFORM VOOR DEMOCRATIE OPGERICHT

Dertien democratisch-gezinde Nigeriaanse oppositiegroepen maakten op 1 april de oprichting van een nieuw overkoepelend platform bekend. Het besluit om het Verenigd Democratisch Front van Nigeria (United Democratie Front of Nigeria, UDFN) op te richten volgde na geheime besprekingen tussen de dertien organisaties in Oslo en Johannesburg.

In een UDFN-verklaring heette het dat de organisaties hadden besloten hun krachten te bundelen om ,,onze activiteiten effectiever en beter te richten op het herstel van de democratie in Nigeria". De vergadering in Oslo werd voorgezeten door Nobelprijswinnaar voor de literatuur, Wole Soyinka, die de noodzaak onderstreepte dat ,,de tegenstanders van het militaire regime met een stem spreken". De groep stelde tien resoluties op waarin ze onder meer het regime van generaal Abacha afwees, de vrijlating eiste van alle politieke gevangenen, aandrong op de instelling van een olie-embargo en het niet meer verstrekken van nieuwe leningen en eiste dat het herschikkingsprogramma van Nigeria's schulden werd gestopt. Een UDFN-woordvoerder zei dat de organisatie over acht weken ,,ergens in West-Afrika" opnieuw bijeen zou komen om een officiële grondwet te schrijven.

De Nigeriaanse regering keurde dezelfde dag nog de oprichting van het platform af. Een woordvoerder van generaal Sanni Abacha zei dat de oppositie achter de feiten aanholde omdat Nigeria al begonnen was aan een programma om de democratie te herstellen. ,,Iedereen die geïnteresseerd is in het verankeren van de democratie, moet naar huis komen en deelnemen aan ons overgangsprogramma."

NIEUWE SULTAN VAN SOKOTO

Op 21 april maakte de militaire regering de benoeming bekend van Muhammed Macido tot sultan van Sokoto, de hoogste geestelijk leider van de moslims in Nigeria. Zijn benoeming volgde na het ontslag en de arrestatie van zijn voorganger Ibrahim Dasuki.

Kolonel Yakubu Muaz, de militaire bestuurder van de staat Sokoto, waarin de sultan aanzienlijke politieke macht genoot, noemde acht redenen voor het ontslag van Dasuki, die het ambt van sultan sinds 1988 had bekleed (zie pag. 398/2 e.v.-'89) Dat waren onder meer gebrek aan respect ,,voorhet ingestelde gezag door zich te bemoeien met diplomatieke aangelegenheden zonder medeweten en toestemming van & regering' , het deelnemen aan ,,subversieve activiteiten" en het misbruik van fondsen In een anoniem document dat in Abuja circuleerde werd Dasuki er tevens van beschuldigd samen te zweren met de Saoedische autoriteiten om de Nigeriaanse moslims die op haj (bedevaart) naar Mekka gingen, te dwarsbomen. Eerder die maand had Saoedi-Arabië Nigeriaanse bedevaartgangers de toegang tot het land ontzegd uit vrees voor het verspreiden van hersenvliesontsteking (zie boven).

VERZOEK ABIOLA AFGEWEZEN

Op 24 april kreeg Chief Abiola een tegenslag te verwerken, toen het Federale Hooggerechtshof zijn verzoek om een begin te maken met zijn proces wegens hoogverraad afwees.

Het Hof ging niet in op zijn verzoek om de Voorlopige Bestuursraad (PRC) te gelasten binnen zeven dagen aan het Opperste Gerechtshof minstens vier rechters te benoemen om zijn zaak te behandelen en een besluit te nemen over al zijn beroepen. Het proces tegen Abiola had vertraging opgelopen nadat het Opperste Gerechtshof acht van de twaalf opperrechters had verboden Abiola's zaak in behandeling te nemen, omdat zij betrokken waren bij een geding wegens smaad tegen de Concorde-krantengroep van Abiola. Dientengevolge waren er te weinig gekwalificeerde rechters die zich zouden kunnen bezig houden met het hoofdproces en de bijbehorende beroepsprocedures.

SANCTIES GEMENEBEST

Op 23 april besloten de ministers van buitenlandse zaken van het Gemenebest een wapenembargo tegen Nigeria in te stellen. Het besluit volgde na de weigering van het militaire regime om een team van het Gemenebest tot het land toe te laten om de schendingen van de mensenrechten te bespreken en maatregelen tot herstel van de democratie.

De ministers besloten eveneens alle militaire attaché's terug te trekken, militaire trainingen stop te zetten. de culturele banden en diploma-

tieke missies op een laag pitje te zetten, beperkingen te stellen aan de visa voor leden van het regime en hun gezinnen en alle sportieve contacten te verbieden door geen visa te verstrekken. Zij bereikten echter geen akkoord over een olie-embargo, dat als ,,onuitvoerbaar" werd beschouwd. Deze maatregelen volgden op de schorsing van Nigeria als lid van het Gemenebest na de executie \-an Ken Saro-Wiwa en acht andere Ogoni-activisten (zie pag. 200/1/2-'96). Maar algemeen bestond tie indruk dat de sancties waarschijnlijk niet zouder: leiden lot een andere opstelling van de regering van generaal Cunni Abacha.

(Vor.ber.pag. 200/1 e.v.-1996)

RWANDA

EERSTE AANKLACHTEN INTERNATIONAAL STRAFRECHTTRIBGNAAL

Op 10 januari maakte het Internationaal Strafrechttribunaal voor Rwanda, dat zetelde in de Tanzaniaanse stad Arusha, voor het eerst namen bekend van drie verdachten die ervan werden beschuldigd betrokken te zijn geweest bij de massaslachtingen in 1994. De drie waren: de 37-jarige Elie Ndayambaje, oud-burgemeester van Muganza in zuidelijk Rwanda. de 58-jarige Joseph Kanyabashi, burgemeester van Ngoma en de 46-jarige Alphonse Higaniro, minister van transport en communicatie van februari tot december 1991 en directeur van een staatsbedrijf in de universiteitsstad Butare. De aanklachten tegen de twee eerstgenoemden, beiden oud-majoor, hadden betrekking op moordpartijen in Butare. De derde verdachte, Higaniro, zou zijn machtspositie hebben misbruikt voor de werving, organisatie en bewapening van milities in Butare. België, het land waar de drie sinds medio 1995 in voorlopige hechtenis zaten, stemde er onmiddellijk mee in hen over te dragen aan het Tribunaal.

Op 19 januari begonnen onderzoekers van het Tribunaal met het opgraven van de lijken van slachtoffers van de volkenmoord Het eerste team begon met zijn werkzaamheden rond de rooms-katholieke kerk van Kibuye in het westen van Rwanda maar duizenden mensen die in de kerk een schuilplaats hadden gezocht. waren vermoord

In december 1995 stelde het Tribunaal al acht personen in staat van beschuldiging. die werden verdacht van betrokkenheid bij moordpartijen in Kibuye. Hun namen werden echter niet geopenbaard om hun arrestatie niet te bemoeilijken. Het Tribunaal had nog geen bevestiging van hun arrestatie uit Zaïre ontvangen, waar de verdachten zich vermoedelijk berinden.

Op maandag 19 februari 1996 diende het Tribunaal een officiële aanklacht in tegen twee Rwandezen die vastzaten in Zambia. Het ging om Jean-Paul Akayesu, oud-burgemeester van de stad Taba. en Georges Rutaganda, de vroegere tweede man van de Interahamwe. de extremistische Hoetoe-militie. Beide mannen werden onder meer beschuldigd van deelname aan de genocide, die tussen april en juli 1994 plaatsvond.

ENGELS DERDE OFFICIELE TAAL

Op 16 januari gaf de Nationale Assemblée haar goedkeuring aan een grondwetswijziging waarbij het Engels naast het Kinyarwanda en het Frans werd erkend als officiële taal. Naar werd aangenomen waren op dat ogenblik zes van de tien inwoners van Kigali Engeistalige Toetsi's.

NIEUWE VLCCHTELINGENSTROOM NAAR TANZANIA. POGING TOT REPATRIERING DOOR ZAIRE

Eind januari 1996 zochten tengevolge van hevige gevechten tussen het door de Toetsi's gedomineerde leger en Hoetoe-strijders in het noordoosten van Boeroendi ongeveer 13.000 Rwandese vluchtelingen vanuit de vluchtelingenkampen Mugano en Ntamba een goed heenkomen in Tanzania (zie ook onder BOEROENDI).

De vluchtelingen, voornamelijk Hoetoe's; waren in 1994 uitgeweken naar Boeroendi en hadden geen gehoor gegeven aan de oproep terug te keren naar Rwanda, hoewel ruim 150.000 anderen dat wel hadden gedaan. Op 24 januari beschuldigde de Rwandese regering de Groepering voor Democratie en Terugkeer van Vluchtelingen naar Rwanda (RDR) ervan de nieuwe exodus aan te moedigen. Volgens minister voor repatriëring van vluchtelingen en wederopbouw Patrick Mazimpaka ,,doet de RDR al het mogelijke om de vluchtelingen tegen te houden teneinde zichzelf te beschermen, zodat zij (de RDR) niet voor het gerecht zullen worden gebracht in verband met de volkenmoord die in ons land heeft plaatsgevonden".

Tanzania. dat al ongeveer 300.000 Rwandese vluchtelingen had opgenomen (zie pag. 136/1/2-'96), zei dat er voor noodopvang zou worden gezorgd. maar dat de internationale gemeenschap de verantwoordelijkheid op zich moest nemen voor hun behoeften op lange termijn.

Nieuwe poging Zaïre om Rwandese vluchtelingen te repatriëren

Op 10 februari maakte de Zaïrese onderminister van binnenlandse zaken Gustave Malumba Mbangula plannen bekend voor de geleidelijke repatriering van Rwandese Hoetoe-vluchtelingen in zijn land Hij gaf te kennen dat zijn regering ongeduldig werd over de aanwezigheid van nieer dan 1 mln vluchtelingen. die in 42 kampen in het oosten van het land verbleven, maar verzekerde het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) en de Rwandese regering dat er geen herhaling zou plaatsvinden van de eenzijdige uitzettingen van augustus 1993 (zie pag 776/1 e v-'95) en dat er geen sprake zou zijn van gedwongen repatriering

Op 13 februari begon Zaïre troepen op te stellen rond het kamp Kibumba, dat met meer dan 200.000 vluchtelingen het op een na grootste kamp in Zaïre was. De regering verklaarde dat de troepen er waren om de vluchtelingen ,,aan te sporen" naar huis terug te keren. De soldaten begonnen winkels en bedrijven in het kamp te sluiten en vluchtelingen te beletten het kamp in en uit te gaan.

De Zairese actie werd goedgekeurd door het UNHCR, dat zich ervan bewust was dat hulpfondsen terugliepen en dat donorlanden steeds minder hereid waren om hulp te bieden aan de vluchtelingen. die de infiltratie in Rwanda door milities en voormalige regeringssoldaten zouden steunen.

Tegen het einde van de maand zou naar verluidt slechts een zeer klein aantal vluchtelingen vanuit Zaïre naar Rwanda zijn teruggekeerd. Vanuit Boeroendi en Tanzania zouden echter grote aantallen zijn teruggekeerd.

FRANS BERICHT OVER WRAAKACTIES FPR

Volgens het Franse dagblad Libération van 27 februari zou het regerende Rwandese Patriottische Front (FPR). dat grotendeels uit Toetsi's bestond, sinds april 1994 meer dan 100.000 Hoetoe's hebben gedood. De krant beweerde dat Toetsi-soldaten aan het moorden waren geslagen en diegenen hadden gedood die volgens hen verantwoordelijk waren voor de volkenmoord in april-juli 1994.

r

De krant zei dat de berichten gebaseerd waren op ooggetuigenverslagen en dubbel gecontroleerde dodenlijsten. De Rwandese regering ontkende het bericht en hield vol dat ..de regering van nationale eenheid nimme een beleid van systematische uitroeiing heeft gevoerd" Het UNHCR zei dat het geen bewijs had dat er zo'n grootschalige slachtpartij had plaatsgevonden en voegde eraan toe dat het niet kon zeggen of het bericht maar was of niet.

BEGROTING 1996 GOEDGEKEURD

Op 8 maart keurde het kabinet de begroting voor 1996 goed. De uitgaven werden begroot op 83.92 mrd Rwandese franc (ongeveer $ 275,5 mln). Van dit bedrag zou de regering 3,5 mrd Rwandese franc voor haar rekening nemen. Het resterende bedrag zou. naar werd verwacht, worden bijeengebracht door ,,bevriende landen, donororganisaties en de internationale gemeenschap".

VERZOEK OM UITLEVERING VAN VERMEENDE OORLOGSMISDADIGER AAN KAMEROEN

Op 11 maart overhandigde de Rwandese regering een officieel uitleveringsverzoek aan de regering van Kameroen voor kolonel Theoneste Bagosora, het voormalig hoofd van de presidentiële staf van president Juvénal Habyarimana.

Bagosora werd beschouwd als een van de leiders van degenen die zich schuldig hadden gemaakt aan genocide na de dood van Habyarimana. Hij werd gezocht door het Internationaal Strafrechttribunaal voor Rwanda in verband met de moord in april 1994 op 10 Belgische soldaten die de toenmalige premier Agathe Uwilingiyimana beschermden (zie pag. 424/3-'94). Bagosora bevond zich sinds september 1995 in Kameroen en was aldaar op 10 maart gearresteerd.

Op 13 maart vertrok de Rwandese minister van buitenlandse zaken Anastase Gasana naar Kameroen om het standpunt van zijn regering kracht bij te zetten. Het was niet duidelijk of Kameroen zou voldoen aan het Rwandese uitleveringsverzoek, aangezien ook België, dat vorig jaar al een internationaal arrestatiebevel tegen Bagosora uitvaardigde, de kolonel wilde berechten. Op dezelfde dag verklaarde de openbaar aanklager van het Strafrechttribunaal, Richard Goldstone, dat Bagosora was aangehouden op grond van het Belgisch arrestatiebevel; hij zei geen bezwaar te hebben tegen uitlevering aan België, maar achtte het noodzakelijk dat de kolonel, gezien zijn rol in de genocide, berecht werd door het Internationaal Strafrechttribunaal voor Rwanda. Het Tribunaal had kolonel Bagosora nog niet aangeklaagd.

Op 27 maart arresteerden de Kameroense autoriteiten naar verluidt nog eens elf Rwandezen die van genocide werden verdacht, onder wie kolonel Anatole Nsengiyunva, voormalig hoofd van de militaire inlichtingendienst, André Ntagerura, lid van de extremistische Hoetoe-regering die was gevormd na de dood van Habyarimana en verscheidene prominente leden van de pro-Hoetoe Nationale Republikeinse Beweging voor Democratie en Ontwikkeling (MRND), de Coalitie ter Verdediging van de Republiek [CDR) en de extremistische Interahamwe-militie. Onder de arrestanten bevond zich ook Ferdinand Nahimana, die als een van de belangrijkste aanstichters van de genocide werd gezien, omdat hij Rwandese Hoetoe's via de extremistische radiozender *Milles Collines* opriep om alle Toetsi's te ve moorden. Bagosora moest echter nog worden uitgeleverd.

TERUGTREKKING UNAMIR

Vooruitlopend op het verstrijken van het mandaat van de VN-hulpmissie voor Rwanda (UNAMIR)op 2 april verlieten leden van de vredeshandhavende troepen op 16 maart het land. Met de Rwandese regering werd overeengekomen dat een handjevol niet-militaire waarnemers (vijf a tien personen) zou achterblijven om een VN-kantoor te bemannen. Tot de belangrijkste taken van het kantoor behoorden het bevorderen van verzoening en wederopbouw, het ondersteunen van de rechtspraak, het stimuleren van hulpdonaties en het coördineren van de werkzaamheden van VN-organisaties die nog actief waren in het land. Begin maart bevonden zich nog 1230 VN-militairen en 146 militaire waarnemers in Rwanda.

Canada had op 18 januari al te kennen gegeven dat het begin maart zijn ongeveer honderd man tellende UNAMIR-contingent zou terugtrekken, omdat het UNAMIR-mandaat volgens de Canadese regering niet langer levensvatbaar was.

(Vor.ber.pag. 134/1 e.v.-1996)

SOMALIA

GEVECHTEN IN MOGADISHU EN HET ZUIDEN

Op 28 maart 1996 berichtte Radio France International dat bij gevechten tussen facties in de hoofdstad Mogadishu en het zuiden 9 doden en 12 gewonden waren gevallen. De grootste botsingen deden zich in de zuidelijke regio Shabeellaha Hoose voor tussen de aanhangers van generaal Mohammed Farah Aydid en die van Osman Ali Ato van het Verenigd Somalisch Congres-Somalische Nationale Alliantie (USC-SNA). Volgens berichten van een radiozender die in handen was van Ato-aanhangers, hadden Aydid-strijders op 26 maart een ,,zelfmoord"-aanval gelanceerd tegen de Ato-factie. De botsingen waren kenmerkend voor de aard van de vijandelijkheden, die het land in de voorbije maanden in haar greep hadden gehouden.

Verdere escalatie

Op 13 april rapporteerde de Speciale Adviseur van de Verenigde naties, Chinmaya Gharekhan, aan de VN-Veiligheidsraad dat er geen verbetering was opgetreden in de politieke- en veiligheidssituatie in Somalia sedert de terugtrekking van de VN-vredesmacht UNOSOM in februari-maart 1995 (zie pag. 339/1 e.v.-'95). Ook waarschuwde hij ervoor dat de humanitaire situatie verslechterde door groeiende voedsel- en gezondheidsproblemen.

Gharekhans rapport viel samen met het oplaaien van de gevechten tussen aanhangers van generaal Aydid en Osman Ato. Bij zware gevechten in Mogadishu en in het zuiden van het land vielen in de maand april 120 doden en 400 gewonden. Op 30 april riep een woordvoerder van USC-SNA via de radio op tot een jihad (,,heilige oorlog") tegen Aydid, die ,,anti-islamitisch" werd genoemd omdat aanhangers van hem betrokken waren geweest bij een gevecht op het religieuze Id-feest (28 april).

(Vor.ber.pag. 137/1 e.v.-1996)

ZIMBABWE

HERVERKIEZING PRESIDENT MUGABE

Op 30 maart 1996 werd president Robert Mugabe, die sinds de onafhankelijkheid in 1980 premier was en sinds 1987 het presidentiële ambt bekleedde, beëdigd voor een nieuwe ambtsperiode van zes jaar, nadat hij de presidentsverkiezingen van 16-17 maart had gewonnen.

De verkiezingen kenmerktes zich door een uitzonderlijk lage opkomst van 31,7 procent. Dit was de eerste keer sinds de onafhankelijkheid dat de opkomst lager dan 50 procent was. Mugabe werd

door slechts 28.5 procent van de kiezers gesteund (1404 501 stemmen) en kreeg derhalve niet het mandaat waarom hij had gevraagd Hij was de enige kandidaat geweest Dominee Ndabaningi Sithole had zich op 11 maart teruggetrokken en bisschop Abel Muzorewa op 15 maart

Sithoie had zich teruggetrokken met als verklaring dat hij zou zijn geïntimideerd door de staatsveiligheidsdienst. Muzorewa had zich teruggetrokken nadat het Hooggerechtshof zijn verzoek de verkiezingen uit te stellen tot na de herziening van de kieswetten, had afgewezen. Hij zei dat hij niet bereid was zijn ,,zegen te geven aan deze fraudeleuze verkiezingen" door er aan deel te nemen en eiste een ,,constitutionele conferentie van alle partijen en alle betrokkenen".

President Mugabe reageerde laconiek op het terugtrekken van zijn rivalen. ,,We zijn een democratisch land en mijn partij geniet een overweldigende steun. De twee heren die beweren zich teruggetrokken te hebben vonden het zeer moeilijk om met ons te wedijveren."

ZOON VAN NKOMO OVERLEDEN AAN AIDS

Tweede vice-president Joshua Nkomo maakte op 6 april inbreuk op de plaatselijke gewoonte door bekend te maken dat zijn zoon Ernest Thutani Nkomo aan aids was gestorven.

In een toespraak bij de begrafenisplechtigheid zei Nkomo dat zijn zoon een van de duizenden Zimbabwanen was geworden die aan de ziekte waren bezweken en hij deed een beroep op de mensen om meer openheid omtrent aids te betrachten. Naar werd aangenomen was ongeveer tien procent van de bevolking besmet met het HIV-virus, het merendeel via heteroseksuele contacten of besmet bloed. Tenminste drie kabinetsleden zouden ten gevolge van aids zijn overleden, maar iedere keer werden bijkomende infecties als doodsoorzaak opgegeven.

Hoewel gezondheidsorganisaties Nkomo's openhartigheid toejuichten, reageerde men bezorgd op zijn verklaring dat aids was ,,binnengehaald door blanken om zwarten uit te roeien".

(Vor.ber.pag. 284/2/3-1996)

ALGEMEEN

SPOORWEGVERBISDING TUSSEN DE GAZASTROOK EN ISRAEL GOEDGEKEURD

In de *Middle* East *Economic Digest* van 16 februari 1996 werd bericht dat de Israelische minister van transport Yisrael Kessar toestemming had gegeven om te beginnen met de aanleg van een spoorwegverbinding tussen de Gazastrook en Israël

De acht kilometer lange spoorlijn zou de grensovergang Erez met Mavkiim dicht bij de stad Ashdod verbinden. Volgens waarnemers kon de lijn op lange termijn worden doorgetrokken tot voorbij de Gazastrook, waardoor Israël een spoorverbinding met Egypte zou krijgen.

BERICHT OVER GEHEIME PALESTIJNS-ISRAËLISCHE BESPREKINGEN

Het in Tel Aviv verschijnende dagblad *Ha'aretz* van 22 februari berichtte dat een reeks geheime ontmoetingen tussen hoge Israëlische en Palestijnse functionarissen had geleid tot een ,,document van overeenstemming" over een definitief vredesakkoord.

De overeenkomst zou zijn bereikt na ongeveer twintig ontmoetingen in Jeruzalem en Europa in 1995 tussen Israëlische en Palestijnse delegaties onder leiding van respectievelijk Yossi Beilin (minister in het bureau van de premier) en Mahmoud Abbas (Abu Mazan). Beilin en Abbas hadden de geheime onderhandelingen georganiseerd waaruit het Oslo-akkoord tussen Israël en de PLO van 1993 was voortgekomen.

Volgens het artikel waren de belangrijkste punten in de zogenaamde ,,Beilin-Abbas-overeenkomst": (i) Israël ging akkoord met de vestiging van een Palestijnse staat; (ii) de Palestijnen stemden ermee in dat de meeste joodse nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever bleven bestaan. sommige onder Israelisch, andere onder Palestijns gezag; (iii) Israël zou de Palestijnen een exterritoriale corridor toekennen tussen de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. maar zou Palestijnse vluchtelingen niet toestaan hun huizen die zij vóór 1948 in Israël hadden bezeten. terug te eisen; (iv) Jeruzalem zou niet worden verdeeld in tweelinghoofdsteden van de twee staten, maar er zou een ..exterritoriale" sector onder Palestijnse bestuur worden ingesteld; (v) het Jordaandal met inbegrip van de grensovergangen zou in 2007 worden overgedragen aan Palestina.

Volgens het bericht zou Peres de overeenkomst hebben verdedigen, omdat de oplossing voor Jeruzalem onvoldoende was en de betrekkingen tussen een zelfstandig Palestina en Jordanië niet volledig geregeld waren Bovendien zou krachtens de overeenkomst het bestuur over het Jordaandal aan de Palestijnen worden overgedragen

Op 22 februari gaf Beilin in een interview op de Israelische televisie toe dat hij de Palestijnen had gepolst over kwesties in verband met de ,,definitieve status" maar hij ontkende het bestaan van een ,,Beilin-Abbas-overeenkomst"

GOLF VAN ZELFMOORDAANSLAGEN. ISRAEL SCHORT CONTACT MET PALESTIJNEN TIJDELIJK OP. WESTOEVER EN GAZASTROOK VOOR ONBEPAALDE TIJD AFGESLOTEN. MASSALE ARRESTATIES DOOR PALESTIJNSE POLITIE ONDER ISLAMITISCHE OPPOSITIE

Op 25 februari kostten zelfmoordaanslagen in Jeruzalem en Ashkelon het leven aan 23 Israëli's, twee Amerikanen en de twee Palestijnse daders. Bij deze aanslagenviel het grootste aantal dodelijke slachtoffers in Israël sedert de ondertekening van het vredesakkoord tussen Israël en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) in 1993. Het was de eerste keer sinds augustus 1993, dat er met bommen een zelfmoordaanslag werd gepleegd op Israëlische doelen (zie pag. 858/3 e.v.-'95).

De eerste bom ontplofte in een bus in het centrum van Jeruzalem tijdens de ochtendspits. De Palestijnse dader, die zich hadvermomd als Israëlische soldaat, bracht een 10 kg zware bom, die was gevuld met kogellagers en spijkers. tot ontploffing. Bij de aanslag kwamen 22 Israeli's en twee Amerikanen om het leven en werden 55 personen gewond, van wie negentien ernstig. Nog geen uur later doodde in Ashkelon een tweede Palestijn zichzelf en een Israëliër, toen hij een bom liet ontploffen bij een liftplaats die door soldaten werd gebruikt. Hierbij werden 33 Israëli's gewond.

Daags na de bomaanslagen reed een Amerikaan van Palestijnse afkomst in op een groep mensen die stonden te wachten bij een bushalte in Jeruzalem. Hierbij werd één Israëli gedood en werden 23 anderen gewond. De bestuurder werd door Israëli's doodgeschoten, toen hij uit zijn auto probeerde te komen. Hoewel het volgens sommigen zou gaan om een doelbewuste moordpoging op Israëliërs die op de bus stonden te wachten, beweerden anderen dat de bestuurder per ongeluk was ingereden op de groep mensen.

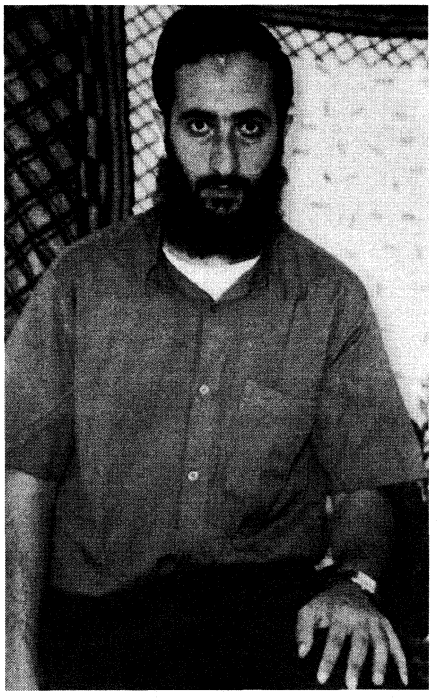
Verwarring over achtergrond van de daders

Er bestond grote verwarring over de vraag tot welke groepering de daders van de aanslagen behoorden. Volgens

de eerste berichten waren de aanslagen uitgevoerd door de moslim-fundamentalistische ,,rejectionistische" factie Hamas of door leden van haar militaire vleugel (de Izz al-Din Qassam-bataljons). In een verklaring die op 27 februari werd uitgegeven in de Gazastrook, ontkenden de Qassam-bataljons echter betrokken te zijn bij de aanslagen.

Op 25 februari werd in een pamflet de verantwoordelijkheid voor de aanslagen opgeëist door de voordien onbekende ,,Yahya Ayyash-eenheden, Nieuwe Generatie". Volgens het pamflet waren de aanslagen gepleegd ,,uit eerbetoon aan de ingenieur", waarmee Yahya Ayyash werd aangeduid, de beruchte militaire tacticus en bommenmaker van Hamas, die begin januari was gedood in de Gazastrook (zie pag. 216/1 e.v.-'96). Algemeen werd aangenomen dat Ayyash was vermoord door de Israëlische veiligheidsdienst.

In hun pamflet verklaarden de Ayyash-eenheden verder: .,Wij delen de wereld mee dat wij geen moordenaars of terroristen zijn. Een rechtvaardige en eervolle vrede is ons edel streven. Als de Israëlische rcgcring oprecht is in haar vredesplannen. moet zij een einde maken aan haar terreur tegen Hamas en de gevangenen onmiddellijk op vrije voeten stellen. Dan zullen wij een plaats in de geschiedenis innemen als de partij die het meest erop gebrand is dat in Palestina niet één druppel bloed wordt vergoten "



De 28-jarige elektricien Mohleddin al-Sharif, afkomstig uit Hebron, is volgens de Israëlische veiligheidsdienst het vermoedelijke brein achter de aanslagen in Jeruzalem en Ashkelon op 25 februari 1996 (archieffoto).



Overzicht van de ravage na de zelfmoordaanslag door Hamas in een stadsbus in Jeruzalem op 23 februari 1996.

Op 29 februari gaven Hamas en de Qassam-bataljons een verklaring uit waarin zij aanboden een wapenstilstand in acht te nemen, als Israël een einde zou maken aan de ,,georganiseerde terreur tegen Hamas en de Qassam-brigades, alle agressie tegen Palestijnse burgers in de bezette gebieden zou staken en alle Hamas-gevangenen zou vrijlaten". In de verklaring werd gezegd dat Israël tot 8 maart, 7 uur 's avonds, de tijd had om op deze eisen in te gaan. Als dit niet gebeurde ,,zal Israël worden geacht het akkoord te hebben geschonden".

Volgens een aantal waarnemers bleek uit de verwarring over de vraag aan welke groepering de daders van de aanslagen waren gelieerd, dat er verdeeldheid binnen Hamas bestond. Er was steeds meer bewijs dat Hamas ernstig verdeeld was en dat de aanslagen het werk zouden kunnen zijn geweest van een cel die niet onder het gezag stond van de erkende politieke leiding van Hamas. Volgens sommige berichten waren de daders. de 19-jarige Majdi Abu Wardeh en de 26-jarige Ibrahim Sarahneh. beiden afkomstig uit het vluchtelingenkamp al-Fawwar in de buurt van Hebron, geen aanhangers van de in de Gazastrook gevestigde ,.gematigden", maar van radicalere Hamas-leiders in het buitenland. met name in Jordanië. Volgens andere berichten zouden de aanslagen zijn gepleegd door Hamas-leden die onder gezag van Shaikh Khalil stonden, die Ayyash zou hebben geleid vanuit Damascus.

Reactie op de aanslagen

Kort na de bomaanslag in Jeruzalem bezocht de Israëlische premier Shimon Peres de plaats van de aanslag. Hij werd begroet door honderden joelende betogers die ,,verrader! verrader! verrader!" riepen. Niettemin verklaarde hij het vredesproces te zullen voortzetten.

Peres gaf tevens opdracht de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook voor onbepaalde tijd af te sluiten en tijdelijk alle contacten tussen Israël en de Palestijnse autoriteiten op te schorten. Hij eiste dat de Palestijnse president Yasser Arafat strenge maatregelen zou nemen tegen Hamas en de andere belangrijke ,,rejectionistische" factie, de Islamitische Jihad. Naar verluidt had Israël na de aanslagen de Palestijnse autoriteiten een lijst met ,,operationele eisen" overhandigd.

In een interview op 25 februari veroordeelde president Arafat de bomaanslagen, die volgens hem geen ,,militaire" operaties waren, maar ,,terroristische" acties. Na de aanslagen kwam Arafat onder toenemende druk van Israël en de Verenigde Staten om hard op te treden tegen Hamas en de Islamitische Jihad in de gebieden die onder zijn gezag stonden. In verband daarmee werden eind februari 250 Hamas-activisten opgepakt door de Palestijnse politie en veiligheidsdienst.

In een artikel in de *Syria Times* van 28 februari, het officiële Engelstalige dagblad van Syrië, werden de bomaanslagen veroordeeld.

Nieuwe aanslagen in Jeruzalem en Tel Aviv

Bij twee zelfmoordaanslagen op 3-4 maart in Jeruzalem en Tel Aviv vonden 34 mensen de dood.

Bij de bomaanslag op een bus in Jeruzalem op 3 maart werden achttien Israë-

li's, een Roemeense arbeider en de dader zelf gedood en werden tien anderen gewond. Een week eerder had op 25 februari (bijna op de minuut precies) in dezelfde straat een soortgelijke aanslag plaatsgevonden. Bij de aanslag op 4 maart, op de stoep voor de deur van een drukke supermarkt in het zakencentrum van Tel Aviv, vielen 14 doden en meer dan 100 gewonden.

In een verklaring die op 3 maart werd uitgegeven; werd de verantwoordelijkheid voor de aanslag in Jeruzalem opgeëist door dezelfde „Yahya Ayyash-eenheden", die ook de verantwoordelijkheid had opgeëist voor de beide aanslagen van 25 februari. Deze groepering zou, naar werd verondersteld, bestaan uit radicale elementen van de moslim-fundamentalistische „rejectionistische" Hamas-factie.

De groepering zei in haar verklaring: „Met deze operatie is ons antwoord op de moord op de ingenieur (Ayyash) afgerond. We zullen onze gewapende activiteiten met ingang van vanochtend staken teneinde de Israëlische regering en de politieke leiding van Harnas in het vaderland een kans te geven om via het Palestijnse Nationale Gezag een wapenstilstand te sluiten. Ze hebben hier drie maanden de tijd voor."

Binnen 24 uur na het afgeven van deze verklaring vond de aanslag in Tel Aviv plaats. Op 4 maart zei Radio-Israël dat een woordvoerder van Hamas had gebeld met de mededeling dat Hamas de aanslag had uitgevoerd in samenwerking met de Islamitische Jihad (de belangrijkste moslim-fundamentalistische „rejectionistische" factie naast Hamas). Op 16 maart zei Radio-Israël dat de bomaanslag in Tel Aviv volgens Palestijnse bronnen in Gaza was gepleegd door Ramiz Abd al-Kadir Muhammed Ubayd, een lid van de Islamitische Jihad.

Israëlische en Palestijnse reacties op aanslagen

Als reactie op de aanslagen maakte de Israëlische premier Shimon Peres een pakket veiligheidsmaatregelen bekend waardoor Israël praktisch op voet van oorlog kwam te staan.

De „afgrendeling" van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. die op de aanslagen van 25 februari was gevolgd bleef van kracht en werd verscherpt. terwijl tanks werden opgesteld langs de „Groene Lijn", die Israël van de Westelijke Jordaanoever scheidde. Daarnaast werd ook een nooit eerder uitgevaardigd bevel tot „interne afgrendeling goedgekeurd Met dit nieuwe bevel - dat van kracht zou zijn tot 11 maart - werd de bewegingsvrijheid van de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook drastisch beperkt Binnen enkele uren na de aanslag in Tel Aviv had het Israelische leger de Palestijnse bevolking op de Westelijke Jordaanoever nagenoeg „opgesloten' binnen haar 465 „dorpen en steden in zowel de „bezette als „autonome" gebieden en alle verkeer tussen de gebieden stilgelegd

Op 3 maart gaf Peres zijn goedkeuring aan een plan om een 2 kilometer brede „veiligheidsstrook" langs de „Groene Lijn" in te stellen teneinde de Palestijnen fysiek van de Israëli's te scheiden. Waarnemers merkten ook op dat de aanslagen hadden geleid tot de versnelde uitvaardiging van een reeks militaire bevelen ter onteigening van Palestijns land voor het aanleggen van „ringwegen" op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook. Deze wegen zouden ogenschijnlijk zijn bedoeld om de 130 joodse nederzettingen in deze gebieden met Israël te verbinden. Volgens Palestijnse bronnen was het voornaamste doel van deze wegen echter om alle belangrijkste Palestijnse steden te omsingelen en te controleren.

In reactie op de aanslagen ging Israël er ook toe over zijn recht te laten gelden op het betreden van de gebieden onder Palestijns zelfbestuur. Onmiddellijk na de aanslagen arresteerden reguliere en geheime eenheden van het Israëlische leger ongeveer 250 moslim-fundamentalisten bij invallen op de Westelijke Jordaanoever Negen huizen van de families van de zelfmoordenaars werden verzegeld Deze huizen zouden later worden opgeblazen.

Na de bomaanslag van 4 maart in Tel Aviv beloofde de Palestijnse president Yasser Arafat dat hij zou samenwerken met Israël om verdere terroristische aanslagen legen te gaan. „De vandaag gepleegde misdaad sterkt ons in ons vaste voornemen om onze politiek voort te zetten en het terrorisme in binnen- en buitenland te blijven bestrijden," zo zei Arafat. „We moeten met de Israëli's samenwerken om de infrastructuur (van de terroristen) te vernietigen en het terrorisme uit te roeien."

De *Middle East Economic Digest* van 15 maart merkte op dat Arafat zich na de bomaanslagen „in de vroeger ondenkbare positie bevond dat hij moest samenwerken met de Israëlische regering tegen een deel van zijn eigen volk". Arafat bevond zich, zo concludeerde het dagblad, „in de positie van een koorddanser".

Op 3 maart had Arafat zes Palestijnse milities verboden, waaronder de Izz al-Din Qassam-bataljons van Hamas en de Qassam-militie van de Islamitische Jihad.

Op 4 maart riep Arafat in de stad Gaza een spoedzitting bijeen van het Palestijnse Nationale Gezag (PNA) en de politieke leiding van Hamas. Arafat zou tijdens deze bijeenkomst hebben gedreigd om de organisatie te verbieden als zij haar militaire vleugel niet tot de orde zou roepen. In antwoord hierop gaf de Hamas-leiding na afloop van de besprekingen een verklaring uit waarin



Palestijnen geven op 4 maart 1996 massaal gehoor aan een oproep voor een vredesdemonstratie in Gaza-Stad. daags nadat president zes fundamentalistische Palestijnse groeperingen in de autonome gebieden buiten de wet hadden geplaatst.



Na de aankondiging door de militaire vleugel van Hamas dat zij voorlopig stopt met gewapende acties, heeft de bekende Israelische vredespleiter Abi Natan (r.)op 5 maart 1996 een onderhoud in Gaza-Stad met de belangrijkste Hamas-woordvoerder Mahmoud al-Zahar (l.),die enkele dagen later, op 9 maart, zelf zou worden opgepakt door de Palestijnse politie.

een oproep werd gedaan aan ,,onze broeders in de Izz al-Din Qassam-brigades om hun militaire operaties te staken... teneinde de nationale eenheid te versterken". Op 5 maart gaven de Qassam-brigades een verklaring uit waarin werd herhaald dat alle gewapende activiteiten drie maanden lang zouden worden gestaakt ,,om de Israëlische regering en de politieke leiding van Hamas.. de kans te geven een wapenstilstand te sluiten".

Op 6 maart maakte de vooraanstaande PLO-leider Mahmoud Abbas echter kenbaar dat de Palestijnse autoriteiten waren overgegaan tot een nieuw, harder optreden tegen de moslim-fundamentalistische oppositie. Abbas zei tegen verslaggevers dat ,,er nu geen dialoog is met de politieke of de militaire vleugel van Hamas". De Palestijnse autoriteiten zouden, zo zei hij, ,,Izz al-Din Qassam vervolgen, elk stukje van zijn infrastructuur wegvagen en zijn gewelddadige organisatie vernietigen".

Op 6 maart deed de Palestijnse politie een inval in ongeveer 30 islamitische instellingen en stelde alle moskeeën onder toezicht van het PNA. Begin maart werden ongeveer 350 vermoedelijke moslim-fundamentalisten door de politie gearresteerd, onder wie vier van de dertien mannen die op Israëls lijstje met ,,meest gezochte misdadigers" voorkwamen.

Harnas dreigt met nieuwe aanslagen

De Izz al-Din Qassam-bataljons, de militaire vleugel van Hamas, dreigde in een aan Israëlische persbureaus gefaxte verklaring, op 2 april, een nieuwe zelfmoordcampagne tegen Israël te beginnen.
In de verklaring riep Qassam haar gewapende kernen op ,,om sterk en standvastig toe te slaan.. door de zwakke controleposten en militaire blokkades over te Steken en de prachtige martelaars-acties voort te zetten en het vuur in het hart van de zionistische eenheidsstaat brandend te houden". In de verklaring werd ook gezegd dat ,,degok van Arafat en zijn dwerghandlangers om Qassam te vernietigen" een ,,gok op een verlorenvergezochte hoop" was.

Gedeeltelijke opheffing grenssluiting

Op 7 april verstrekte Israël 3000 werkvergunningspasjes voor Palestijnen ouder dan 45 jaar; dit was de eerste versoepeling van de grenssluiting die door Israël was ingesteld na de zelfmoordaanslagen in februari. Voordat de afsluiting een feit werd, gingen 56.000 Palestijnen van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook naar hun werk in Israël.

Op 15 april verhoogden de Israëlische autoriteiten het aantal werkvergunningen voor Palestijnen tot 7000 (zie ook onder PALESTIJNSE GEBIEDEN).

Ontmoeting Arafat-Peres

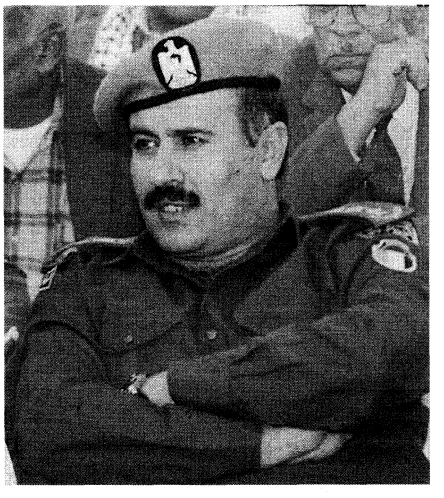
Op 18 april ontmoetten de Israëlische premier Peres en de Palestijnse president Arafat elkaar in de plaats Erez, op de grens tussen de Gazastrook en Israël, voor het eerst sedert de recente golf van zelfmoordaanslagen in Israël. Op een pe sconferentie na de bijeenkomst beloofden beide leiders het vredesproces voort te zullen zetten.

Radio Israël berichtte op 22 april dat de contacten tussen Israël en het Palestijns Nationaal Gezag (PNA)waren hervat.

ISRAELISCH-SYRISCHE ONDERHANDELINGEN

Eind februari en begin maart zetten Syrische en Israëlische regeringsfunctionarissen hun onderhandelingen voort in het conferentiecentrum Wye Plantation in de Amerikaanse staat Maryland (zie pag. 206/2 e.v.-'96). Na de zelfmoordaanslagen in Israël op 3-4 maart werd de Israëlische onderhandelingsdelegatie in Maryland echter naar huis teruggeroepen, zonder dat een datum was vastgesteld voor hun terugkeer naar de onderhandelingstafel. Enkele commentatoren veronderstelden dat de onderhandelingen pas zouden worden hervat na de algemene verkiezingen die voor eind mei in Israël waren gepland.

Syrische regeringsfunctionarissen gingen niet over tot een openlijke veroordeling van de bomaanslagen. De *Middle East International* van 29 maart meldde



Hoofd van de Preventieve Veiligheidspolitie op de Westoever, kolonel Jibril Rajoub, wordt op 9 maart 1996 door president Arafat ontslagen. Rajoub, wiens beide broers actief zijn binnen de Hamas-beweging, zou niet loyaal aan de Palestijnse anti-Hamas-campagne meewerken (archieffoto).



De Amerikaanse speciale cobrdinator voor vredesbesprekingen over het Midden-Oosten Denis Ross (m.)met Uri Savir (l.),directeur-generaal van het Israëlische ministerie van buitenlandse zaken, en Nabil Shaath (r.).de Palestijnse minister van planning en internationale samenwerking, kort voor de aanvang van hun besprekingen over enkele kwesties betreffende het vredesproces in het Midden-Oosten op 12 april 1996 in Brussel.

dat de Syrische president Hafez al-Assad een persoonlijk telefonisch verzoek van de Amerikaanse president Bill Clinton had afgewezen. Deze had hem gevraagd de bomaanslagen in het openbaar te veroordelen, maar Assad had dit geweigerd met het argument dat de daders hun recht uitoefenden om hun bezette land te bevrijden.

Op 5 maart zou de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher tegen de Syrische minister van buitenlandse zaken Farouk al-Shara hebben gezegd dat ,,het belangrijk was dat Syrië terroristische activiteiten zou veroordelen en in een breder regionaal verband zou meewerken" aan het opsporen van terroristen. Hij zou ook de aandacht hebben gevestigd op het bestaan van een Hamas-kantoor in Damascus.

Op 18 maart verklaarde Peres dat .,de onderhandelingen in feite waren afgebroken, aangezien de Verenigde Staten Syrie hadden gevraagd om twee dingen te doen: de terreur te veroordelen, of op zijn minst deelneming te betuigen met de slachtoffers van het terrorisme, en ook om iets te ondernemen zodat Syrië niet zal uitgroeien tot een centrum van terrorisme". Op 20 maart meldde het Syrische staatsblad ***Tishrin*** dat Peres onaanvaardbare voorwaarden verbond aan de hervatting van de besprekingen.

„Syrië," zo verklaarde de krant, „veroordeelde altijd elk terrorisme, maar maakte een onderscheid tussen terrorisme en het gerechtvaardigde verzet tegen bezetters."

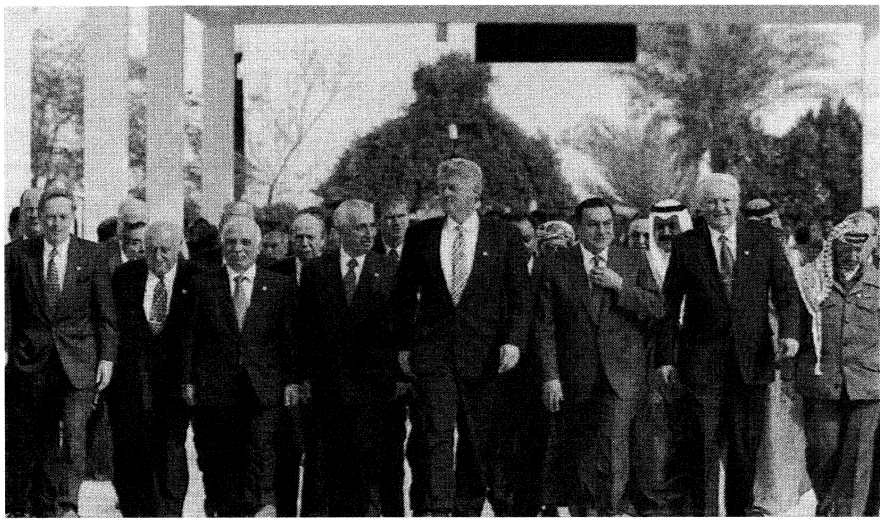
TOP IN SHARM EL-SHEIKH

Op 13 maart zaten Egypte en de Verenigde Staten gezamenlijk een top voor in de Egyptische badplaats Sharm el-Sheikh aan de Rode Zee, waar 27 staatshoofden en regeringsleiders uit het Midden-Oosten en andere delen van de wereld hun steun betuigden aan het vredesproces in het Midden-Oosten en hernieuwde inspanningen om het terrorisme te bestrijden

De leiders die de top bijwoonden waren: de Algerijnse minister van buitenlandse zaken Ahmcd Attaf, de Amerikaanse president Bill Clinton, de kroonprins van Bahrein sjeik Hamad bin Isa al-Khalifa, de Britse premier John Major, de Canadese premier Jean Chrétien, de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak, de Franse president Jacques Chirac, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl. de Ierse premier John Bruton, de Israëlische premier Shimon Peres, de Italiaanse premier Larnbei-to Dini, de Japanse minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda, de Jemenitische president luitenant-generaal Ali Abdullah Saleh, de Jordaanse koning Hoessein. de eerste vice-premier en minister van buitenlandse zaken van Koeweit, sjeik Sabah al-Ahmad al-Jabir as-Sabah, de premier van Mauretanië. Cheikh el Avia Ould Mobamed Khouna, de Marokkaanse koning Hassan II, de Noorse premier Gro Harlem Brundtland, de Omaanse minister van binnenlandse zaken Sayyid Badr bin Saud bin Hareb al-Busaidi, de Palestijnse president Yasser Arafat. de emir van Qatar sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani. de Russische president Boris Jeltsin, de Saoedische minister van buitenlandse zaken prins Saud al-Faisal, de Spaanse premier Felipe Gonzalez Marquez, de Tunesische minister van buitenlandse zaken Habib Ben Yahia, de Turkse president Suleyman Demirel en de minister van buitenlandse zaken van de Verenigde Arabische Emiraten Rashid Abdullah an-Nu'aymi.

Namens de Europese Unie was de vice-voorzitter van de Europese Commissie, Manuel Marin, aanwezig en de Verenigde Naties waren vertegenwoordigd door secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali. Syrië en Libanon weigerden de top bij te wonen, terwijl Iran. Irak en Soedan niet waren uitgenodigd.

De Egyptische president Mubarak zei



Staatshoofden en regeringsleiders zijn aan het slot van de top in Sharm el- Sheikh op 13 maart 1996 op weg voor het maken van een familieportret: Op de voorste rij (v.l.n.r.)de Canadese premier Jean Chrétien, de Turkse president Suleyman Demirel, koning Hoessein van Jordanië, premier Shimon Peres van Israël. de Amerikaanse president Bill Clinton, de Egyptische president Hosni Mubarak. de Russische president Boris Jeltsin en de Palestijnse president Yasser Arafat.

dat Syrië ,,zijn eigen redenen had" om de top niet bij te wonen, maar dat ,,het graag vrede wil. En ik denk dat het bereid is te beginnen met vredesonderhandelingen." De Syrische radio zei op 13 maart dat de top ,,de belangen van Israël diende ten koste van Arabische belangen en rechten."

In zijn toespraak tijdens de top noemde de Israëlische premier Peres Iran bij naam. ,,Terrorisme," zo zei hij, ,,kent geen grenzen; grenzen moeten dus geen obstakel zijn voor de vernietiging van de terroristische staat. Dit terrorisme is niet anoniem. Aan het hoofd ervan staat een land: Iran. Het Iraanse volk is niet onze vijand. Godsdienst is niet onze vijand. De vijand is het regime dat geweld en fanatisme initieert, stimuleert en exporteert."

De Middle East Economic Digest van 23 maart zei dat de Palestijnse delegatie ,,er bij het verlaten van de top niet gelukkig mee was dat Israël in de slotverklaring niet was opgeroepen de blokkade van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook op te heffen".

Slotverklaring

Na afloop van de vier uur durende zitting gaven de presidenten Mubarak en Clinton uit naam van alle deelnemers de volgende verklaring uit:

,,De Top van Vredestichters is zojuist afgesloten. Deze bijeenkomst vond plaats op een moment waarop het vredesproces ernstig wordt bedreigd. De top had drie fundamentele oogmerken: het versterken van het vredesproces, het bevorderen van de veiligheid en het bestrijden van terreur. Dienovereenkomstig verklaren de deelnemers hier vandaag:

• dat ze hun volledige steun betuigen aan het vredesproces in het Midden-Oosten en vastbesloten zijn om dit proces te laten voortduren teneinde een rechtvaardige, duurzame en allesomvattende vrede in de regio tot stand te brengen
• dat ze vastbesloten zijn om veiligheid en stabiliteit te bevorderen en de vijanden van vrede te verhinderen om hun primaire doel te bereiken en de reële kans op vrede in het Midden-Oosten te ruïneren
• dat zij alle daden van terreur in al haar weerzinwekkende vormen, waaronder de recente terroristische aanslagen in Israël, nogmaals ten sterkste veroordelen, wat de motieven en wie de daders ook mogen zijn, dat zij deze als strijdig beschouwen met de morele en spirituele waarden die door alle volkeren in deze regio worden gedeeld, en het vaste voornemen hebben om zich krachtig teweer te stellen tegen al dit soort daden en alle regeringen aansporen zich in deze veroordeling en dit protest bij hen aan te sluiten.

Daartoe hebben wij besloten:

a) het Israëlisch-Palestijns akkoord en de voortzettingvanhetonderhandelingsproces te steunen, alsmede met politieke en economische middelen te versterken, en de veiligheidssituatie voor beide landen te verbeteren. met speciale aandacht voor de bestaande dringende economische behoeften van de Palestijnen

b) de voortzetting van het onderhandelingsproces te steunen teneinde tot een allesomvattend akkoord te komen

c) samen te werken teneinde de veiligheid en stabiliteit in de regio te bevorderen door het ontwikkelen van doeltreffende en praktische methoden van samenwerking en andere bijstand

d) de coordinatie van alle inspanningen om terreurdaden een halt toe te roepen op bilateraal, regionaal en internationaal niveau te bevorderen door te garanderen dat aanstichters van dergelijke daden hun verdiende straf ondergaan, steun te verlenen aan de inspanningen van alle partijen om te voorkomen dat hun grondgebied voor terroristische doeleinden wordt gebruikt. en terroristische organisaties te verhinderen mensen te werven, wapens te verschaffen of geld in te zamelen

e) zich tot het uiterste in te spannen om de financieringsbronnen van deze groepen te traceren en vast te stellen en samen te werken om deze af te snijden, en training, materiaal en andere vormen van hulp te verschaffen aan allen die stappen ondernemen tegen groepen die geweld en terreur gebruiken om de vrede. veiligheid of stabiliteit te ondermijnen

f) een werkgroep te vormen die openstaat voor alle deelnemers aan de top, die aanbevelingen zal voorbereiden over de wijze waarop de in deze verklaring vervatte besluiten het best kunnen worden uitgevoerd, en die binnen dertig dagen aan alle deelnemers verslag zal uitbrengen."

ISRAËLISCH VOORSTEL VOOR REFERENDUM

Op 1 april maakte de Israëlische premier Peres een voorstel bekend voor het houden van een referendum over een definitieve vredesregeling met de Palestijnen. Peres deed het voorstel in het vliegtuig toen hij onderweg was voor zijn bezoek aan Oman.

Op 2 april werd het voorstel bekritiseerd door de Palestijnse president Arafat, die zei dat het ,,volledigin strijd was met hetgeen was overeengekomen".

De Independenz van 3 april stelde dat het doel van Peres' verrassende bekendmaking kennelijk scheen te zijn om de oppositionele Likoed-partij ,,buiten spel te zetten", met het oog op de verkiezingenvan 29 mei, ,,doorhaar van haar belangrijkste thema's te beroven."
(Vor.ber.pag. 205/2 e.v.-1996)

IRAN

BEGROTING 1996-'97 GOEDGEKEURD

De begroting voor 1996-'97, die de regering in november had gepresenteerd (zie pag. 140/1 e.v.-'96), werd op 31 januari 1996 eindelijk overgenomen door de Majlis (het parlement), nadat zij met enkele kleine wijzigingen was bekrachtigd door de Raad van Hoeders van de Grondwet. De Majlis had het begrotingsvoorstel op 23 januari met enkele kleine wijzigingen goedgekeurd.

In de goedgekeurde begroting werden de totale uitgaven voor het jaar vanaf 21 maart 1996 vastgesteld op meer dan IR 137.000 rnrd (ongeveer $ 78 rnrd volgens de officiele wisselkoers), waarvan ongeveer 60 procent was bestemd voor verliesgevende staatsondernemingen en -banken. De totale inkomsten werden geraamd op bijna IR 56.000 rnrd (ongeveer $ 32 mrd). Bijna de helft van de totale inkomsten kwam uit de olieverkoop. hoewel het totaal van de geraamde olie-inkomsten volgens de Middle East Economic Digest ten opzichte van het lopende jaar met 9 procent was gedaald.

Het bedrag bestemd voor subsidies van eerste levensbenodigdheden was door de Majlis enigszins verhoogd, en voor de subsidies van primaire levensmiddelen zou nu $ 1.46 rnrd van de harde-valutareserves worden uitgetrokken en IR 5.200 mrd. Andere uitgaven in harde valuta betroffen de vermindering van de buitenlandse schuld (in totaal S 1.64 mrd) en S 1.26 mrd bestemd voor het ministerie van defensie. De *Middle* East Economic Digest schatte dat het totale defensiebudget ten opzichte van het vorige jaar met ongeveer 30 procent was gestegen.

Speciaal anti-Amerikaans budget goedgekeurd

Op 23 januari gaf de Majlis ook zijn goedkeuring aan een speciale begroting voor een fonds ter waarde van $20 mln, bestemd om ,,samenzweringen en inmenging van de Amerikaanse regering in Iraanse zaken aan het licht te brengen en teniet te doen, de Verenigde Staten aan te klagen bij internationale gerechtelijke instanties en de publieke opinie in de hele wereld te informeren over Amerikaanse overtredingen van het Handvest van de Verenigde Naties". Deze stap volgde op het nieuws dat het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden op 31 december 1995 een voorstel had goedgekeurd voor het opzetten van een programma van geheime actie tegen Iran ter waarde van $ 18 mln. Dit voor-

stel dat werd gesteund door de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Newt Gingrich, was vervat in een geheim wetsvoorstel voor de financiering van internationale operaties van de Amerikaanse inlichtingendienst

Op 12 januari had president Ali Akbar Rafsanjani de VS opnieuw opgeroepen. zoals al eerder in juli '95 (zie pag. 710/1 e.v.-'95), oin hun vijandige houding tegen Iran te laten varen en Iran te accepteren als een gevestigde regionale macht.

Op 30 januari wezen de VS erop dat de nieuwe lange-afstandskruisraket van Chinese makelij die Iran die dag in de Golf had opgesteld, ,,een bedreiging voor de scheepvaart" vormde. Iraanse functionarissen reageerden in boze bewoordingen op dit bericht, waardoor de spanning tussen de beide landen nog verder dreigde op te lopen.

BERICHTEN OVER ONENIGHEID TUSSEN PRESIDENT EN GEESTELIJK LEIDER. PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Medio januari 1996 werd bericht over groeiende onenigheid tussen de geestelijk leider van Iran, ayatollah Seyed Ali Khamenei, en president Rafsanjani. De berichten werden gevoed door een artikel in het Iraanse dagblad *Ettalat*, waarin kiezers werden opgeroepen om bij de in maart te houden algemene verkiezingen op kandidaten te stemmen die ,,zich toelegden op de welvaart en modernisering van Iran, de lijn die door de president wordt gevolgd". Onder degenen die deze oproep hadden ondertekend waren tien ministers, vier vicepresidenten, de president van de Markazibank (de centrale bank) en de burgemeester van Teheran, die allen naar verluidt aan de kant van Rafsanjani stonden.

Het artikel werd onmiddellijk gehekeld door de radicale geestelijke ayatollah Ahmed Jannati, een van Khamenei's trouwste bondgenoten, die de oproep een ,,onwettige en interventionistische" manoeuvre noemde door ,,liberalen en modernisten van de rechtervleugel" van de Vereniging der Strijdende Geestelijkheid. Op 22 januari ondertekenden meer dan 150 van de 270 afgevaardigden van de Majlis een brief waarin de oproep ,,beledigend" werd genoemd en waarin werd geëist dat de ondertekenaars hun verontschuldigingen aan de Majlis zouden aanbieden.

Op 27 januari ontkenden de 16 ondertekenaars in een brief aan Khamenei dat rij met riun oproep ter ondersteuning van Rafsanjani s beleid dc Majlis hadden willen beledigen of kwetsen Later die dag weersprak president Rafsanjani berichten dat er onenigheid zou bestaan tussen rivaliserende politieke facties en zei dat hij zijn uiterste best zou doen om de lijst van verkiesbare kandidaten voor de nieuwe Majlis zo veel mogelijk uit te breiden

Start campagne voor parlementsverkiezingen

Op 29 februari begon de campagne voor de parienientsverkiezingen van 8 maart, ondanks het meningsverschil over de boycot die was aangekondigd door een van Irans belangrijkste politieke facties, de radicale Bond van de Strijdende Geestelijkheid. De officieei toegestane liberale oppositiepartij, de Vrijheidsbeweging van Iran (Freedom Movement ofIran, FMI), verklaarde eveneens niet mee te zullen doen aan de verkiezingen.

Beide partijen zeiden dat **zij** dit besluit hadden genomen met het oog op de criteria die de Raad van Hoeders van de Grondwet hanteerden ter beoordeling van de geschiktheid van de kandidaten. Zij beweerden dat deze criteria een poging waren om te garanderen dat regeringsgezinde personen kandidaat zouden worden gesteld.

De belangrijkste groepering die deelnam aan de verkiezingen was de Vereniging van de Strijdende Geestelijkheid (Jameh-i-Ruhaniyat Mobarez, JRM), waarvan de leden momenteel een beslisscndc stem hadden in de Majlis Zij onderscheidden zich door hun conservatieve economische beleid en waren voorstander van de ontwikkeling van de particuliere sector en meer contact met het buitenland De JRM werd gesteund door de recent opgerichte Dienaren van de Opbouw van Iran (Servants of Iran's Construction, SIC), ook wel Groep van Zestien (G-16) genoemd naar het oorspronkelijk aantal leden, dat in januari een aantal afgevaardigden had geïrriteerd door steun te werven voor het economische beleid van president Ali Akbar Rafsanjani (zie boven)

Op 27 februari verklaarde het hoofd van het nationale stembureau dat van de 3.339 kandidaten ruim 3.220 toestemming hadden gekregen om deel te nemen aan de parleinentsverkiezingen van 8 maart.

Eerste ronde parlementsverkiezingen

Op 8 maart werden verkiezingen gehouden voor het 270 zetels tellende parlement. de Majlis ash-Shoura (Adviserende Raad). Op 14 maart werd bekend gemaakt dat in de eerste ronde van de verkiezingen slechts 139 kandidaten voldoende stemmen hadden weten te bemachtigen (tenminste een derde van de stemmen in kiesdistricten met één afgevaardigde of van een derde van de kiezers met meerdere stemmen in kiesdistricten met meerdere afgevaardigden) om een zetel in de Majlis te verove-



Joodse vrouwen met hoofddoek laten op 8 maart 1996 in de Yussef Abad-synagoge in Teheran hun identiteitskaart controleren alvorens zij er hun stem uitbrengen voorde parlementsverkiezingen.

ren. De tweede verkiezingsronde werd gepland voor 19 april.

Naar verluidt hadden ongeveer 24,7 mln van de circa 32 mln kiesgerechtigden hun stem uitgebracht in deze eerste ronde, tegenover de 18,8 miljoen personen (van de 30 mln kiesgerechtigden) die bij de algemene verkiezingen van 1991 haddengestemd.

Het idee van officiële politieke ,,partijen" werd van hogerhand niet aangemoedigd en de autoriteiten maakten geen cijfers bekend waaruit bleek hoeveel zetels de tien ,,groepen" die officieel verkiesbare kandidaten hadden voorgedragen, hadden veroverd. De Raad van Hoeders van de Grondwet had ongeveer 40 procent van alle aangemelde kandidaten afgewezen. Een van de groepen die niet aan de verkiezingen deelnam was de Vrijheidsbeweging van Iran (FMI). Vier van de leden van de FMI hadden toestemming gekregen om zich verkiesbaar te stellen als onafhankelijke kandidaten, maar hadden dit geweigerd uit protest tegen de restricties op het voeren van campagnes (zieook boven).

Van de vertrekkende Majlis hadden circa 150-160 leden banden met de JRM, onder leiding van de voorzitter van de Majlis, Ali Akbar Nateq-Nouri, een groep die in de Iraanse pers als ,,traditioneel rechts" werd omschreven.
Naar verluidt wilde Nateq-Nouri zich opnieuw verkiesbaar stellen als voorzitter van de Majlis in het kader van zijn voorbereidingen om als conservatief kandidaat mee te doen aan de presidentsverkiezingen van 1997.

De Dienaren van de Opbouw van Iran (SIC), die voorstanders waren van een zekere mate van liberalisme op economisch gebied, hoopten dat zij in ieder geval de benodigde 33 zetels zouden veroveren om hun ,,groep" het vetorecht te geven in de nieuwe Majlis (volgens Le Monde van 18 maart). Deze groep zou de stilzwijgende steun hebben van president Ali Akbar Hashemi Rafsanjani (zie boven).

Een derde belangrijke groep bij de parlementsverkiezingen was de radicale groepering van de Mojahedin van de Islamitische Revolutie, waarvan de afgevaardigden lieten doorschemeren dat zij om strategische redenen steun aan de SIC zouden verlenen.

In Teheran was sprake van een nek-aan-nekrace, terwijl de partijbanden van de kandidaten er duidelijker waren dan in de kiesdistricten op het platteland. In het kiesdistrict Teheran, waar de kiezers maar één stem mochten uitbrengen en dertig afgevaardigden moesten worden gekozen, eindigde Rafsanjani's dochter Fayzeh Hashemi, die was aangesloten bij de SIC, op de tweede plaats vlak achter Nateq-Nouri. Hun zetels waren de enige in Teheran waarover in de eerste ronde van de verkiezingen eenbesiissing viel.

Tweede ronde

De tweede ronde van de parlementsverkiezingen op 19 april leverde een gevoelig verlies op voor de rechtse JRM, die haar absolute meerderheid in het parlement verloor. Voor haar belangrijkste rivaal, de SIC, tekende zich geen duidelijke overwinning af, maar deze won wel aanzienlijk, hetgeen naar verwachting van invloed zou zijn op de politieke koers in Iran.

De resultaten van de tweede ronde voor de verkiezing van de resterende 125 afgevaardigden uit kiesdistricten in Teheran (met uitzondering van het ene kiesdistrict, waar de beslissing al in de eerste ronde viel, zie boven) en andere delen van het land, werden op 21 april gepubliceerd. Zoals eerder in de eerste ronde al het geval was, weigerden de autoriteiten de politieke achtergrond van de gekozen kandidaten te onthullen, voornamelijk vanwege de afkeuring van overheidswege van formele politieke partijen (zie boven). Uit officieuze gegevens die op 27 april werden gepubliceerd, bleek echter dat slechts 15 JRM-kandidaten in de tweede ronde gekozen waren, van de ruim 50 die door de 'partij' naar voren waren geschoven. Ervan uitgaande dat de JRM een coalitie nastreefde met de ongeveer 65 onafhankelijke kandidaten, verwachtten waarnemers dat de groepering op steun kon rekenen van 110-120 afgevaardigden in het parlement, vergeleken met 150-160 vroeger. De hervormingsgezinde SIC, die de stilzwijgende steun genoot van president Rafsanjani, zou naar verluidt in de tweede ronde ongeveer 20 zetels hebben gewonnen, waardoor zij kon rekenen op 90-100 zetels in het nieuwe parlement.

Op 27 april zei een woordvoerder van de Mojahedin van de Islamitische revolutie dat zijn ,, groepering" zou kunnen rekenen op de steun van 43 afgevaardigden in de nieuwe Majlis, welk resultaat tot stand was gekomen door het behalen van resp. 24 en 19 zetels in de eerste en tweede ronde.

De tweede verkiezingsronde was voorafgegaan door een scherpe campagne tussen het regeringsgezinde hervormingskamp en de islamitische conservatieve kamp. In begin april deden de JRM en haar bondgenoten van de weinig bekende Vereniging voor de Verdediging van de Islamitische Revolutie een dringend beroep op de stemgerechtigden om liberale kandidaten te mijden, die naar nun zeggen onder invloed van westerse normen en waarden verkeerden. De uitkomst van de verkiezingen maakte geen einde aan de vijandigheid tussen beide kampen. Op 30 april zei de huidige voorzitter van de Maljis, Ali Akbar Nateq-Nouri voor een gehoor van legerofficieren in Teheran dat een liberale Majlis het einde van Islamitische wetgeving zou betekenen in Iran en hij voegde eraan toe dat ,,welkeideologie ook de toon zet in de nieuwe Majlis, deze ook de nieuwe regering zal bepalen [...] waarbij de waarden en principes van de islamitische revolutie met voeten worden getreden".

De nieuwe Majlis, de vijfde sinds de revolutie van 1979, zou haar openingszitting op 28 mei houden.

AMERIKAANSE SCHADEVERGOEDING VOOR NEERHALEN IRAANS PASSAGIERSVLIEGTUIG

Op 23 februari maakte het Internationale Gerechtshof (International Court of Justice, ICJ) in Den Haag bekend dat het geschil tussen Iran en de Verenigde Staten over het neerhalen van een Iraans passagiersvliegtuig door een Amerikaans oorlogsschip in juli 1988 (zie pag. 433/1-'88) uit de wereld was. Deze bekendmaking werd gedaan, nadat het ICJ hiervan door beide partijen in kennis was gesteld. De vorderingen die Iran tegen de VS had ingesteld bij het ICJ, waren in feite al sinds medio 1992 opgeschort.

Op 22 februari was een financiële regeling met de VS bekendgemaakt. Deze voorzag in (i)de oplossing van financiële geschillen die voortvloeiden uit de Amerikaanse gijzelaarscrisis van 1979-'81; en (ii)de uitkering van een schadevergoeding aan familieleden van de 248 Iraniërs die om het leven kwamen, toen een A-300 Airbus van Iran Air werd neergeschoten door de kruiser USS Vincennes.

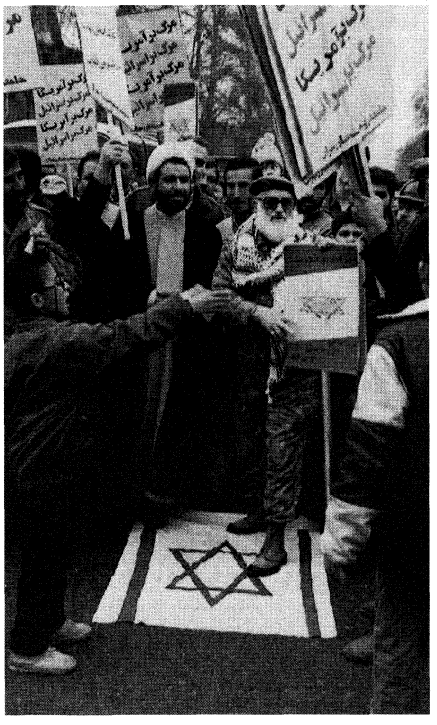
Volgens een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken waren de VS akkoord gegaan met een pakket var $ 131,8 mln. Van dit bedrag was $ 70 mln (waarvan $ 13 mln bij de Nederlandse Bank was gedeponeerd en $ 55 mln bij de Amerikaanse Federal Reserve) bestemd voor de oplossing van de financiële geschillen. De reste-

rende $ 61.8 mln zou worden uitgekeerd aan familieleden van de Airbus-slachtoffers en gezamenlijk worden beheerd door de VS en Iran onder toezicht van de Union Bank van Zwitserland. De woordvoerder beklemtoonde dat de VS geen betalingen zouden verrichten aan de Iraanse regering naar aanleiding van het neerhalen van de Airbus, omdat de commandant van de Vincennes had gehandeld in de veronderstelling dat de Vincennes .,passende verdedigingsmaatregelen" nam.

De Iraanse staatstelevisie gaf een andere uitleg van de betalingen. De regclirig, zo werd gezegd. toonde aan dat de VS tot een schikking hadden moeten komen door hun verplichting te aanvaarden Iran schadeloos te stellen voor hun actie in 1988. In het televisiebericht werd beweerd dat slechts $30 mln in plaats van $70 mln was gereserveerd voor de oplossing van de bankgeschillen en dat de rest diende als schadevergoeding voor het neergeschoten verkeersvliegtuig.

AMERIKAANSE DRUK IN VERBAND MET VERMOEDELIJKE STEUN IRAN AAN DE PALESTIJNSE HAMAS-BEWEGING

Op 6 maart wees de Iraanse vertegenwoordiging bij de Verenigd Naties de beschuldiging van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher van de hand, dat Iran ,.steun, geld en wellicht leiding" had gegeven aan de fundamentalistische Palestijnse groepering Hamas, die verantwoordelijk zou zijn voor de aanslagen van di voorgaande weken in Israël (zie onder MIDDEN-OOSTEN, ALGEMEEN).



Iraniers betuigen op ,.Jeruzalem-Dag", 16 februari 1996, massaal hun instemming met de oproep van president Rafsanjani om geen vrede met Israël te sluiten.

De Israëlische vertegenu-oordiging bij de VN had eerder soortgelijke beschuldigingen geuit. terwijl de president van het Palestijnse Nationale Gezag, Yasser Arafat. Iran er op 16 maart van beschuldigde opdracht te hebben gegeven tot de aanslagenvan Harnas.

Naar verluidt zou Christopher op 7 maart sterke druk op de Europese landen hebben uitgeoefend om de recente aanslagen in Israël krachtig te veroordelen Het gemeenschappelijk beleid van de Europese Unie (EU)om een .,kritische dialoog" met Iran te voeren, waarover tijdens de EU-top in Edinburgh in december 1992 overeenstemming was bereikt. werd tijdens een EU-bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken op 9-10 maart in Palermo opnieuw onder de loep genomen. Dit resulteerde in de verklaring dat de EU ,,zeer bezorgd" was over Irans weigering om de recente bomaanslagen in Israël te veroordelen.

Op 7 maart verklaarde de Iraanse onderminister van buitenlandse zaken Zavad Jarif dat de opmerking van het officiële persbureau IRNA op 4 maart dat de recente bomaanslagen door Hamas een ,,goddelijkevergelding" waren (waarin kennelijk een uitspraak van president Hashemi Rafsanjani na de moord op Yitzhak Rabin in november 1995 doorklonk, zie pag. 866/2 e.v.-'95) ,,niet de opvattingen van de Iraanse regering weerspiegelt".

DUITS ARRESTATIEBEVEL VOOR FALLAHIYAN

Een onderzoeksrechter van het Duitse constitutionele hof (Bundesverfassungsgericht, BVG) vaardigde op 15 maart een arrestatiebevel uit tegen de Iraanse minister van inlichtingen en veiligheid Ali Fallahiyan ,,op verdenking van viervoudige moord en poging tot moord".

Het arrestatiebevel vloeide voort uit een proces dat op dat moment in Berlijn werd gevoerd tegen een Iraniër en vier Libanezen, die werden beschuldigd van de moord op de secretaris-generaal van de Democratische Partij van Iraans Koerdistan, Sadeq Sharafbandi, en op drie andere partij-activisten, die in 1992 had plaatsgevonden in Berlijn (zie pag. 119/1-'93).

VOORSTEL AMERIKAANS CONGRES TOT UITBREIDING SANCTIES

Op 21 maart gaf de commissie voor internationale betrekkingen van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden unaniem haar goedkeuring aan een wetsvoorstel om de bestaande sancties tegen Iran (zie pag 433/3-'95; 708/3-'95) zodanig uit te breiden dat alle niet-Amerikaanse bedrijven die omvangrijke investeringen deden in of raffineerinstallaties leverden aan de Iraanse olie- en gasindustrie, strafbaar konden worden gesteld Het wetsvoorstel, dat niet werd gesteund door de regering Clinton, zou in april aan twee andere commissies van het Huis van Afgevaardigden worden voorgelegd

BETREKKINGEN MET TCRKIJE

In april verslechterden de betrekkingen tussen Iran en Turkije aanzienlijk na de uitwijzingen over en weer van diplomaten die waren beschuldigd van spionage en terrorisme. De crisis brak op 9 april uit toen Iraanse functionarissen de arrestatie bevestigden van 4 Turkse diplomaten (één in Teheran, twee in Orumiyeh en één in Tabriz), die naar werd beweerd op heterdaad waren betrapt bij spionage-activiteiten en .,samenzweringen tegen Iran". Alle vier de diplomaten werden op 10 april uitgewezen.

In een verklaring op dezelfde dag ontkende Turkije heftig de beschuldigingen tegen haar diplomaten en beweerde dat Iran met de maatregel de Turkse uitwijzing van 4 Iraanse diplomaten wilde ontkrachten, die in 1990 betrokken waren geweest bij de moord op drie prominente Turkse niet-godsdienstige schrijvers en een Iraanse dissident. Een functionaris van het Turkse ministerie van buitenlandse zaken gaf na afloop te kennen dat ,,indien Iran niet zelf de diplomaten terugriep ze zouden worden uitgewezen".

UNCHR VEROORDEELTSCHENDING MENSENRECHTEN

De Commissie voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties (UNCHR), die op 24 april in Genève vergaderde, veroordeelde de schending van de mensenrechten in Iran.

In een scherp verwoorde resolutie, die inet 24 tegen 7 stemmen en 20 onthoudingen werd aangenomen, stelde de UNCHR de weigering van de Iraanse regering om het uit 1989 daterende doodvonnis tegen de schrijver Salman Rushdie (zie pag. 129/1 e.v.-'89) op te heffen, aan de kaak. Ook sprak zij haar afkeuring uit over de behandeling van religieuze minderheden, waaronder de

moord op twee christelijke geestelijken in 1994 (zie pag. 54/2-'95).

Op 25 april omschreef de Iraanse staatsradio de resolutie als ,,oneerlijk" en beschuldigde zij de UNCHR ervan de ,,illegale" belangen van de Verenigde Staten te dienen ,,zonder oog te hebben voor de bestaande realiteit in Iran"

(Vor.ber.pag. 139/1 e.v.-1996)

PALESTIJNSE GEBIEDEN

BEËDIGING VAN ARAFAT ALS PRESIDENT

Tijdens een plechtigheid in de stad Gaza op 12 februari 1996 werd Arafat beëdigd als president van het uitvoerend gezag van de Palestijnse Raad. Arafat was in januari gekozen in deze functie (zie pag. 217/2 e.v.-'96). De plechtigheid werd bijgewoond door de *88* leden van de eveneens in januari gekozen Palestijnse Raad.

ONTWERP PALESTIJNSE GRONDWET

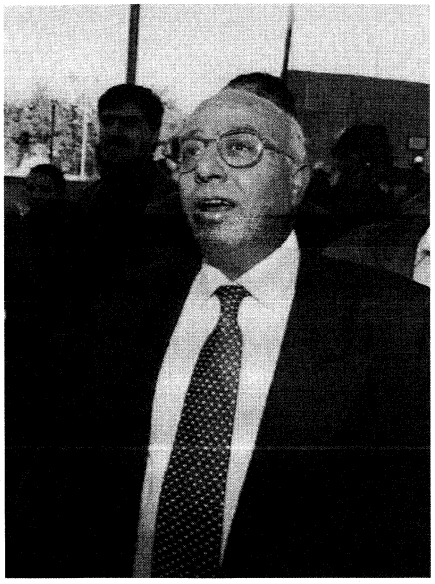
In de Middle East Econornic Digest van 23 februari werd bericht dat Palestijnse rechtsgeleerden een Palestijnse grondwet hadden opgesteld die zou dienen als statuut voor de Palestijnse Raad, totdat de onderhandelingen met Israël over de ,,definitieve status" zouden zijn afgerond.

Het ontwerp. dat ter goedkeuring zou worden voorgelegd aan de Palestijnse Raad, bepaalde dat (i) het Palestijnse bestuur berustte op parlementaire democratie en politiek pluralisme; (ii) Jeruzalem de hoofdstad van Palestina was, maar dat de Palestijnse autoriteiten het recht hadden elders in Palestina een voorlopige hoofdstad te vestigen. totdat de onderhandelingen over de ,,definitieve status" zouden zijn afgerond; (iii) Palestina de mensenrechten erkende die in internationale handvesten werden gewaarborgd; en (iv) mannen en vrouwen gelijke rechten hadden.

GEVOLGEN ISRAËLISCHE GRENSSLUITING VOOR ECONOMIE

De Israëlische beslissing, volgend op de zelfmoordaanslag van 25 februari (zie onder MIDDEN-OOSTEN, ALGEMEEN), om de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook af te sluiten, had ernstige gevolgen voor de Palestijnse economie. De grenssluiting hield in dat ongeveer 60.000 Palestijnen niet naar hun werk in Israël konden gaan. Ook het vervoer van goederen in en uit de door Palestijnen beheerste gebieden werd ernstig belemmerd. De Middle East International van 29 maart meldde dat de afgrendeling van kracht zou blijven tot na de Israëlische verkiezingen op 29 mei ,,uit angst dat nog meer zelfmoordaanslagen Peres' kansen op herverkiezing voorgoed zullen torpederen".

De Middle East Econornic Digest van 5 april berichtte dat de grenssluiting de Palestijnse economie volgens een schatting van Palestijnse regeringsfunctionarissen ongeveer $ 6 mln per dag kostte. Op 25 maart zei het PNA van plan te zijn de ambtenarensalarissen met 5 procent te verlagen teneinde nieuwe banen te financieren voor diegenen die niet in staat waren in Israël te werken.



De voorzitter van de Palestijnse Raad. Ahmed Qrei, ook wel Abu Ala'a geheten (archieffoto van januari 1996).



Yasser Arafat (1.) wordt op 12 februari 1996 in Gaza-Stad in de toekomstige vergaderzaal van de Palestijnse Wetgevende Raad beëdigd als president, in het bijzijn van onder meer de voorzitter van de Palestijnse Nationale Raad, Salim al-Za'nun (2de v.l.).

OPENINGSZITTING PALESTIJNSE RAAD

Op 7 maart hield de Palestijnse (Wetgevende) Raad, die in januari was gekozen (zie ook pag. 216/3 e.v.-'96), zijn openingszitting in Gaza-Stad. Álle *88* gekozen leden waren aanwezig. De parlementsleden werden allemaal tegelijkertijd ingezworen ten overstaan van Salim al-Za'nun, de voorzitter van de Palestijnse Nationale Raad (PNC), het .,parlement in ballingschap", dat in 1964 was opgericht; de *88* parlementsleden werden tevens opgenomen in de PNC, dat nu meer dan 600 afgevaardigden telde, zo berichtte de Volkskrant op *8* maart.

Ahmed Qrei (Abu Ala'a) werd tot voorzitter gekozen. Hij kreeg 57 stemmen van de Fatah-fractie. Abu Ala'a speelde een belangrijke rol als Palestijns onderhandelaar bij de totstandkoming van de Oslo-akkoorden. Hij was minister van Economie. Handel en Industrie in het nu demissionaire Palestijnse kabinet. Zijn tegenkandidaat, de linkse gedeputeerde Haidar Abdul Shafi, kreeg 31 stemmen. Verder werd een commissie van twaalf juristen benoemd die een reglement voor de Raad moest opstellen.



De Palestijnse Raad houdt op 21 maart 1996 haar tweede zitting in Gaza-Stad. Door de Israëlische blokkade van de Palestijnse gebieden ontbreekt één parlementslid op de zitting.

In zijn toespraak tot het parlement op 7 maart riep president Arafat op tot het organiseren van een internationale conferentie over de bestrijding van terrorisme om zo het vredesproces in het Midden-Oosten uit het slop te halen (zie ook MIDDEN-OOSTEN, ALGEMEEN).

DOODSTRAF VOOR PALESTIJNEN

Op 20 maart veroordeelde een rechtbank in Gaza drie Palestijnen, Mattar al-Shobaky, Salah al-Shobaky en Wael al-Shobaky. tot de doodstraf, nadat zij schuldig waren bevonden aan moord. Het was de eerste keer dat in de gebieden onder Palestijns zelfbestuur de doodstraf werd opgelegd.

ZITTING PALESTIJNSE NATIONALE RAAD. OVEREENSTEMMING OVER WIJZIGING PLO-HANDVEST

Het .,parlement in ballingschap" van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) hield op 22-24 april haar 21ste zitting in Gaza-Stad. Op 24 april stemde de Raad, in een speciale zitting achter gesloten deuren, over het schrappen van de passages in het PLO-Handvest die betrekking hadden op de vernietiging van Israël.

De Financial Times van 25 april omschreef de stemming als een .,keerpunt in de Palestijnse politiek". die officieel ,,een democratische Palestijnse belofte vastlegt om de gewapende strijd van de PLO tegen de joodse staat vaarwel te zeggen en de oplossing voor het bestaan van twee staten in het historische land Palestina te aan: aarden '

De Palestijnse Nationale Raad (PNC) kwam overpen dat ale artikelen in het Handvest die in strijd waren met de brieven van wederzijdse erkenning die Israël en de PLO in september 1993 (zie pag 784/3 e v-'93) hadden uitgewisseld zouden worden geschrapt en dat begonnen zou worden met het opstellen van een nieuw Handvest Dit zou worden opgesteld door de juridische commissie van de PNC en binnen 6 maanden worden a oorgelegd aan de Centrale Raad, een bemiddelend orgaan van de PNC

Volgens officiële Palestijnse opgaven. hadden 504 van de aanwezige leden voor de wijziging gestemd en 54 tegen, bij 14 onthoudingen. Volgens de *Guardian* van 26 april waren Palestijnse waarnemers .:verbaasd" over de omvang van de meerderheid, omdat zij hadden voorspeld dat de Palestijnse president Arafat een harde dobber zou krijgen om de noodzakelijke twee derde meerderheid te behalen.

Het Handvest, de stichtingsakte van het Palestijns nationalisme, dateerde uit 1964. en werd gewijzigd in 1968 in de nasleep van de bezetting van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook door Israël.

De PNC was voor haar 20ste zitting het laatst in Algiers in 1991 bijeengeweest, toen zij instemde met de vredesconferentie van Madrid (zie pag. 859/1 e.v.-'91). Op Palestijns grondgebied was zij voor het laatst in 1966 bijeengekomen, toen de derde zitting in de Gazastrook werd gehouden. dat toen onder controle van Egypte stond.

Reactie op de stemming

In een commentaar van de Palestijnse Omroep van de Syrische radio werd op 25 april het besluit van de PNC omschreven als een ,,nachtmerrie" voor en een ,,belediging" van het Palestijnse volk.

In haar bericht, eveneens van 25 april. zei de Palestijnse radio Al-Quds (een zender van de .,rejectionisten") dat Arafat in Gaza-Stad een verzameling .,corrupte en verachtelijke personen" had samengebracht om in te stemmen met een ..misdaad - het opgeven van de traditie en de hechte vestiging van de zionistische eenheidsstaat in Palestina."

De amendering van het Handvest werd hartelijk verwelkomd door de Israëlische premier Shimon Peres. In een interview met Radio Stem van Israël op 25 april zei Peres dat het PNC-besluit van ,.eerste klas historisch belang" was en ,,de belangrijkste verandering in het Midden-Oosten van de laatste honderd



De Palestijnse president Yasser Arafat (m.)stemt op 24 april 1996 voor aanpassing van het PLO-Handvest tijdens de 21-ste zitting van de Palestijnse Nationale Raad in Gaza-Stad.



De linkse afgevaardigde Haidar Abdel-Shafi (r.)begroet president Arafat (l.)na afloop van de stemming over wijziging van het PLO-Handvest tijdens de 21-ste zitting van de Palestijnse Nationale Raad op 24 april 1996 in Gaza-Stad.

jaar". De Israëlische regering had erop aangedrongen dat het Handvest vóór 7 mei gewijzigd moest zijn, wilde zij in het vredesproces een begin maken met de besprekingen over de zogenaamde ,,definitieve status".

In een reactie op de uitslag van de stemming ging het centraal comité van de Israëlische Arbeidspartij akkoord met een nieuw partijprogramma, waarin de standaardpassage over het verzet tegen de vestiging van een Palestijnse staat werd weggelaten.

Peres zei tegen de afgevaardigden van het centraal comité dat het ,.primaire doel van de Arbeidspartij voor de komende vier jaren ligt in het bereiken van een allesomvattende vredesregeling in het Midden-Oosten. Met de Palestijnen willen we niet weer een tussentijdse oplossing, maar een blijvende regeling, een wezenlijke oplossing." Peres gaf niet aan of hij nu het doel van een Palestijnse staat onderschreef, maar benadrukte dat de huidige regeling van autonome gebieden ,,niet blijvend is".

In het nieuwe partijprogramma van de Arbeidspartij werd ook een passage over de Golan-Hoogvlakte (in 1967 op Syrië veroverd) verwijderd, waarin deze werd omschreven als een strategisch bezit dat ook in vredestijd moest worden behouden. In de nieuwe formulering werden de Golanhoogten als ,,zijnde van politiek belang" omschreven Ten aanzien van de kwestie-Jeruzalem lieten de afgevaardigden de huidige status van ,,ondeelbare hoofdstad" ongewijzigd.

Verkiezing van nieuw Uitvoerend Comité. Slotverklaring

Op 24 april koos de PNC een nieuw Uitvoerend Comité, waarin vertegenwoordigers van Fatah, het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina, het Democratisch Front voor de Bevrijding van Palestina, het Palestijns Bevrijdingsfront, het Arabisch Bevrijdingsfront, de Palestijnse Volkspartij, en de Palestijnse Democratische Eenheidspartij (LIDA) naast een aantal onafhankelijke leden zitting hadden.

De verklaring die aan het slot van de 21ste zitting werd vrijgegeven bevatte resoluties over (i)de vorming en consolidering van het Palestijns Nationaal Gezag (PNA), (ii) de Palestijnse presidents- en parlementsverkiezingen, (iii) Palestijnse nationale eenheid, (iv) de Palestijnse economische ontwikkeling, (v) belangrijke 'overgangs'-kwesties, (vi) de Israëlische nederzettingen, (vii) Jeruzalem. (viii) de ,,definitieve status"-onderhandelingen, (ix) de vluchtelingen uit de oorlogen van 1948 en 1967, (x) de wederzijdse veiligheid op Israëlisch en Palestijns gebied, (xi) Palestijnse gevangenen, (xii) PLO-vestigingen in het buitenland en de inter-Arabische betrekkingen, (xiii) de Israëlische agressie tegen Libanon, (xiv) de rol van de mede-sponsors van het vredesproces, (xv) de Palestijns-Jordaanse betrekkingen, (xvi) de betrekkingen met Egypte en tenslotte (xvii)de internationale betrekkingen.

Samenstelling Uitvoerend Comité PLO

Yasser Arafat; Mahmoud Abbas; Farouk Kaddoumi; Yasser Abd As-Rabbyh; Ghassan al-Shakah*; Taysir Khalid; Sulayman An-Najjab; Emil al-Jarjui*; Faisal Husseini*; Zakariya al-Agha*; Asad Abd al-Rahman"; Riyad al-Khudari*; Ali Ishaq; Mahmoud Isma'il; Samir Ghawshah; Muhamad Zuhdi al-Nashashibi; Yasir Amru; Abd al-Rahim Malluh.

*Nieuwebenoeming

(Vor.ber.pag. 214/1 e.v.-1996)

VERENIGDEARABISCHE EMIRATEN

BESPREKINGEN MET IRAN OVER OMSTREDEN EILANDEN

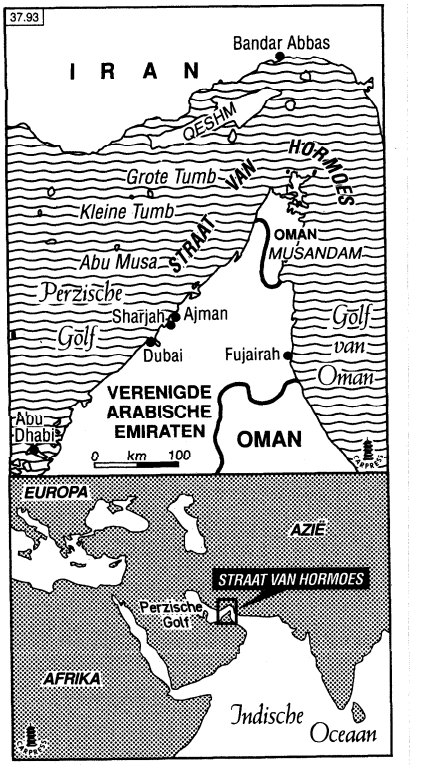
Functionarissen van de Verenigde Arabische Emiraten (VAE)en Iran kwamen op 17-21 november 1995 in Qatar bijeen om besprekingen te voeren over een territoriaal geschil over de Golf-eilanden Abu Musa, Tunb al-Kubra en Tunb al-Sughra (de laatste twee, kleinere eilanden zijn ook bekend onder de namen Grote Tumb en Kleine Tumb) Het waren de eerste onderhandelingen sinds de besprekingen lussen beide landen in september 1992 waren afgebroken (zie pag 866/1 e v-'92)

De *Middle* East *Economic Digest* van 1 december berichtte dat de bijeenkomst was geëindigd zonder dat overeenstemming was bereikt over een voorgestelde agenda voor toekomstige besprekingen tussen de ministers van buitenlandse zaken van beide landen.

BEGROTING 1996 GOEDGEKEURD

Op 8 april 1996 gaf het kabinet zijn goedkeuring aan de algemene begroting voor 1996, die voorzag in een tekort van Dh 0,85 mrd. Tegenover inkomsten die, uitgaande van een groei van 3 procent, zouden stijgen tot Dh 17,4 mrd, stonden uitgaven van Dh 18,25 mrd, rekening houdend met een toename van minder dan 2 procent ($ 1.00 = Dh 3,673 op 4 april 1996) (Zie pag. 584/3-'95 voor de begroting van 1995).

(Vor.ber.pag. 584/3-1995)



AZIË

AFGHANISTAN

VREDESBESPREKINGEN ZONDER RESULTAAT. STRIJD TUSSEN REGERING EPI TALIBAAN DUURT VOORT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Vier dagen van besprekingen in de Pakistaanse hoofdstad Islamabad waarbij de mujaheddin-partijen betrokken waren die zich verzetten tegen de regering van president Burhanuddin Rabbani, eindigden op i4 februari 1996 zonder resultaat

De besprekingen waren de laatste in een reeks opeenvolgende onderhandelingen, die sedert januari gaande waren: deelnemers waren een delegatie van Talibaan (de studentenmilitie). geleid door Ehsanollah, Hezb-i-Islami-leider en opstandige premier Gulbuddin Hekmatyar en de etnisch-Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam. Op 10 februari werd bericht dat de vredesgezant van de VN Mahmoud Mestiri, die op dat moment in Pakistan was, ook probeerde te bemiddelen in de gesprekken. Maar de regering-Rabbani wilde niets weten van de bijeenkomst. Op 12 februari liet zij in een verklaring weten dat dit soort bijeenkomsten in Afghanistan dienden te worden gehouden.

Volgens deze verklaring ,,pratenleden van de oppositionele alliantie (in Islamabad) in wezen over een manier om Burhanuddin Rabbani af te zetten als staatshoofd". Volgens onbevestigde berichten zouden de besprekingen in een impasse zijn geraakt omdat leiders van Talibaan weigerden deel te nemen aan een gemeenschappelijke troepenmacht om de regering omver te werpen.

Op 22 februari begon de regering een nieuwe gespreksronde met de oppositionele Hezb-i-Islami van Hekmatyar in Kaboel en Sarobi. Op 24 februari heette het in een officieel bericht dat de regering overeenstemming had bereikt met Hezb-i-Islami over een deling van de macht, maar dit werd op 25 februari door Hezb-i-Islami ontkend.

Ontploffing in munitiedepot

Bij een ontploffing in een munitiedepot op het terrein van het presidentiële paleis in Kaboel op 15 februari kwamen ruim 110 mensen, hoofdzakelijk militairen, om het leven en vielen talloze gewonden. De ontploffing, waarschijnlijk een ongeluk, deed zich voor toen soldaten munitie aan het uitladen waren bij het depot.

Militaire overeenkomst tussen Hezb-i-Islami en regeringstroepen

Op 7 maart tekenden de Hezb-i-Islami-partij en de regering van president Rabbani een militaire overeenkomst om gezamenlijk in actie te komen tegen de oppositonele Talibaan

De overeenkomst had mede tot gevolg dat delen van de hoofdstad Kaboel weer van elektriciteit werden voorzien na een onderbreking van twee jaar. waarin een belangrijke waterkrachtcentrale in Manipur, 30 km ten oosten van de hoofdstad in handen was geweest van de strijdkrachten van Hekmatyar

Hevige gevechten vonden gedurende de maand maart plaats rond de hoofdstad Kaboel.

Op 4-5 maart lanceerden de Talibaan een raketaanval op woonwijken in Kaboel, waarbij tenminste zes mensen om het leven kwamen. Gevechtsvliegtuigen van Afghaanse regering voerden op 13 maart vergeldingsaanvallen uit op stellingen van de Talibaan. waarbij 16 strijders werden gedood. Aanhoudende artilleriegevechten resulteerden in nog meer slachtoffers en zware materiële schade. Tengevolge van bombardementen kwamen op 24 maart 18 burgers om en raakten er 14 gewond in een drukke winkelstraat in Kaboel. Een functionaris van het ministerie van defensie beschuldigde de Talibaan van de aanval, en op 26 maart voerde de Afghaanse luchtmacht bombardementen uit op stellingen van de opstandelingen buiten Kaboel, waarbij naar verluidt zeker vijftig mensen werden gedood. Ook zouden er 20 doden zijn gevallen toen vliegtuigen van de regering een aanval uitvoerden op Charasyab, waar Talibaan-bevelhebbers een bijeenkomst hielden.

Regeringsoffensief voor herovering Herat

Op 13 april zetten troepen die trouw waren aan president Rabbani een offensief in met als doel de herovering van de westelijke stad Herat op de Talibaan (zie pag. 868/1 e.v.-'95). Naar verluidt zouden zij zich al van het grootste deel van de westelijke provincie Ghor hebben meester gemaakt.

Uitspraak Hooggerechtshof over eenogig leiderschap

In een buitengewoon vonnis dat op 16 april was geveld oordeelde het Hooggerechtshof dat .,de benoeming van een amir al momineen (leider van de gelovigen) door de zogenaamde talibaan" onislamitisch was, op grond van het feit dat hij slechts over een oog kon beschikken, en dat ,,de benoeming tot emir van een persoon met een gebrekkig gezichtsvermogen in strijd is met de islamitische wet"

De Talibaan, die gedurende de maand april in gevechten met regeringstroepen verwikkeld bleef, bad de 38-jarige Muhammad Umar tot haar leider benoemd. Om berichten te ontzenuwen uit november 1995 als zou hij zijn omgekomen bij een helikopterongeluk (zie pag. 219/1/2-'96), was Umar in Kandahar in het openbaar verschenen en had hij een interview toegestaan aan de in Londen gevestigde Arabische krant *Al* Hayat, waarin hij de titel van emir bevestigde en onthulde dat hij een oog had verloren bij gevechten met de Russen tijdens de burgeroorlog.

(Vor.ber.pag. 218/3 e.v.-1996)

CAMBODJA

AANVALLEN OP BOLWERKEN VAN RODE KHMER

Halverwege en aan het einde van de maand januari 1996 werd melding gemaakt van hevige gevechten langs de Cambodjaans-Thaise grens, waar ongeveer 20.000 man sterke Cambodjaanse regeringstroepen een offensief waren begonnen tegen de in het noordwesten van het land gelegen bolwerken van de Rode Khmer.

Berichten over gevechten in het zuidwesten. Rode Khmer-strijders overgelopen

In een artikel in de *Guardian* van 16 maart stond dat in Cambodja ,,een van de bloedigste offensieven sinds vele jaren" woedde, waarbij het regeringsleger probeerde een ,,vernietigendeslag" toe te brengen aan Rode Khmer-rebellen in Zuidwest-Cambodja.

Volgens het artikel had het regeringsleger een .,behoedzaam en systematisch offensief" gelanceerd, maar was het ,,gestuit op een muur van kogels en mijnen". Bericht werd dat de verliezen van een driehonderd man tellende, in Indonesië getrainde eenheid in de eerste fase van het offensief meer dan dc helft van haar manschappen bedroegen. onder wie 60 a 80 gesneuvelden.

Op 4 maart maakten regeringsfunctionarissen bekend dat medio februari

ruim 350 Rode Khmer-strijders en ongeveer 2.100 familieleden waren overgelopen naar het regeringskamp vanuit hun basis in de provincie Kompong Speu. Onder de overlopers bevond zich een hoge officier van de Rode Khmer, generaal Heng Pong.

SEREIVUT BIJ VERSTEKVEROORDEELD

Op 22 februari werd prins Norodom Sereivut schuldig bevonden aan criminele samenzwering en illegaal wapenbezit. Hij werd bij verstek veroordeeld tot 10 jaar gevangenisstraf.

Sereivut, de halfbroer van koning Norodom Sihanouk en tot zijn aftreden in 1994 minister van buitenlandse zaken (zie pag. 139/3 e.v.-'95), werd in december 1995 verbannen naar Frankrijk na beschuldigingen in november dat hij een moordkomplot op de tweede premier Hun Sen had beraamd (zie pag. 142/3 e.v.-'96).

CAMBODJA GEPLAATST OP AMERIKAANSE LIJST VAN KARCOTICASTATEN

Op 14 maart berichtte de Far Eastern *Economic* Review dat de Verenigde Staten Cambodja hadden geplaatst op een lijst met 31 landen die een belangrijke rol speelden bij de produktie en de doorvoer van drugs. Amerikaanse functionarissen zouden hebben gedreigd de hulp aan Cambodja stop te zetten, als de regering er niet in slaagde de drughandel te beteugelen.

BRITSE MIJNOPRUIMINGSDESKUNDIGE ONTVOERD

Op 26 maart werden de Britse mijnopruimingsdeskundige Christopher Howes en 27 Cambodjanen tijdens hun werk in de provincie Siem Reap gevangengenomen door onbekende gewapende mannen. Howes werkte voor de in Groot-Brittannië gevestigde Mines Advisory Group en had burgers opgeleid om mijnen op te sporen en onschadelijk te maken.

De Cambodjanen slaagden er op één na in te ontsnappen of werden kort na het incident vrijgelaten.

(Vor.ber.pag. 142/2 e.v.-1996)

FILIPPIJNEN

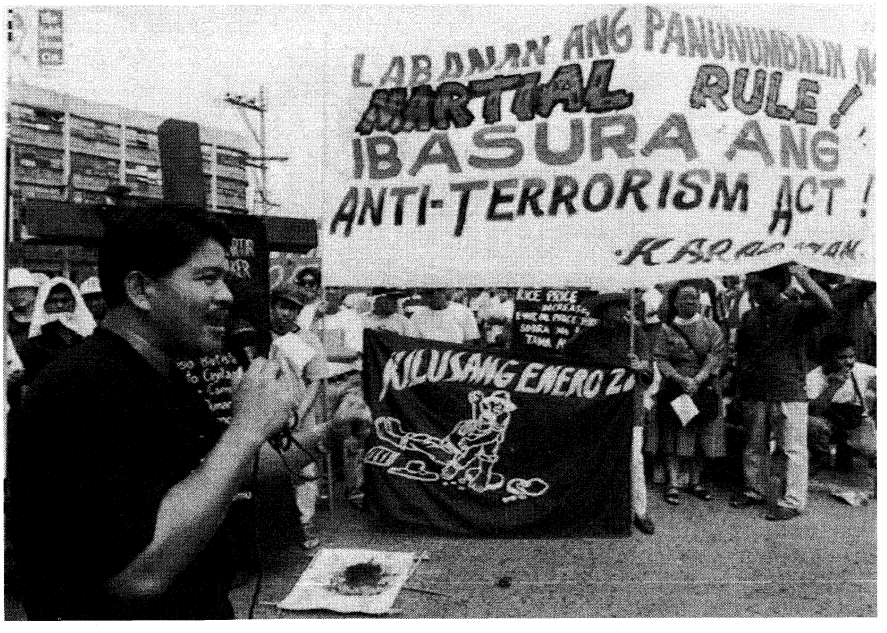
ANTI-TERREURMAATREGELEN. MASSALE PROTESTEN TEGEN NIEUWE ANTI-TERREURWET

Vooruitlopend op de topconferentie van het Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC) in november 1996 nam de regering het initiatief tot een groot aantal anti-terreurmaatregelen. Zo werden de visabeperkingen voor bezoekers uit bepaalde landen verscherpt en werd in januari een groot aantal buitenlanders gearresteerd.

Krachtens de strengere immigratiemaatregelen die op 4 januari 1996 werden ingevoerd, mochten bezoekers uit tien landen met ,,een verhoogd risico", waaronder Pakistan, niet langer dan één maand in het land blijven. Op 10 januari meldde de politie dat in de twee weken daarvoor 35 personen met Pakistaanse, Iraakse, Soedanese en Saoedische paspoorten waren gearresteerd. Volgens de politie waren er ook explosieven en munitie in beslag genomen. De veiligheidsdienst bracht de arrestaties in verband met een ,,extremistisch complot om terreur te zaaien" tijdens de APEC-conferentie. Functionarissen van het ministerie van binnenlandse zaken en lokaal bestuur beweerden dat de arrestanten betrokken waren bij moslim-fundamentalistische pogingen om een operationele basis te vestigen op de Filippijnen.

De maatregelen vielen samen met algemeen verzet tegen een voorstel voor een anti-terreurwet die de veiligheidstroepen verreikende bevoegdheden zou verstrekken.

Op 22 januari bereikten de protesten, die werden gesteund door de media, mensenrechtengroepen, vakbonden en religieuze organisaties, hun hoogtepunt in demonstraties van duizenden mensen in Manila en andere steden. Volgens de demonstranten zou het wetsvoorstel de vrijheid beperken en de weg vrijmaken voor een herstel van de staat van beleg. Op 23 januari leek de regering haar standpunt te verzachten toen zij een aantal concessies bekendmaakte. Minister van justitie Teofisto Guingona zei dat bepalingen die voorzagen in arrestatie zonder aanhoudingsbevel zouden worden geschrapt, en dat een kritischer standpunt zou worden aangenomen ten aanzien van het afluisteren van telefoongesprekken door de politie en het onderzoek van bankrekeningen. Hij beloofde ook dat personen die zich bezighielden met ,,normale politieke....en sociale ,,actie" of protesten. niets te duchten zouden hebben van de wet.



De leider van de Filippijnse Boerenbeweging. Rafael Mariano, spreekt op 22 januari 1996 voor het presidentiële paleis Malacanang in Manila zijn aanhangers toe tijdens een demonstratie tegen de nieuwe anti-terreurwet.

BESPREKINGEN OVER MARCOS-VERMOGEN

Op 15 januari begonnen in Hongkong de onderhandelingen over de $475 mln die op geblokkeerde bankrekeningen van de vroegere president Ferdinand Marcos stonden (zie pag. 716/2/3-'95). De besprekingen waren georganiseerd door twee Zwitserse banken, Crédit Suisse en de Swiss Bank Corp, om een oplossing te vinden voor de eigendomskwestie. De drie belangrijkste partijen in het geschil waren de familie Marcos, de Filippijnse regering en organisaties

die 10 000 slachtoffers van vermeende mensenrechtenschendingen tijdens het twintigjarige bewind van Marcos vertegenwoordigden Marcos' weduwe Imelda Marcos noemde de bemiddelingspoging een aanfluiting van het recht maar liet zich niettemin vertegenwoordigen door haar Amerikaanse advocaat

LDP STAPT UIT SENAATSCOALITIE

Op 31 januari maakte de Laban ng Demokratikong Pilipino (LDP) bekend dat zij zich terugtrok uit de regerende tweepartijencoalitie in de Senaat

Volgens sommige berichten deed de LDP de aankondiging uit protest tegen het wetsvoorstel ter bestrijding van het terrorisme van de regering. Anderen zeiden dat de partij ertoe was aangezet door het verzet van vakbonden en kerken tegen de verhoging van de brandstofprijzen en de invoering in januari van een BTW van 10 procent. Sommige waarnemers geloofden dat het overlopen van de LDP naar het zogenaamde ,,blok van het slechte geweten" een teken was van de presidentiële aspiraties van de leider van de partij in de Senaat. Edgardo Angara.

De wispelturigheid van de LDP betekende dat niet helemaal duidelijk was wat het overlopen precies voor gevolgen zou hebben. Waarnemers waren het er wel over eens dat het in potentie een ernstige tegenslag was voor president Fidel Ramos. Ramos' Lakas ng Edsa kwam nu in de Senaat in een minderheidspositie terecht (hoewel zij in het Huis van Afgevaardigden nog een grote meerderheid had), zodat de president niet langer op de steun van Senaat kon rekenen bij het tot wet verheffen van de tweede helft van zijn programma voor liberalisering en hervorming van de economie. Daarmee kwamen de invoering van een modern inkomstenbelastingsysteem. de liberalisering van olie- en landbouwprijzen en de grondige reorganisatie van de overheidsbureaucratie op de tocht te staan.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 31 januari werd bekendgemaakt dat Roberto Sebastian als minister van landbouw was opgevolgd door Salvador Escudero.

In de Far Eastern *Economic* Review van 4 april stond dat Hilarion Ramiro door president Ramos was ontslagen als minister van volksgezondheid. Ramiro, die in juli 1995 op deze post was benuernd, was beschuldigd van poging tot omkoperij en fraude

Op 8 april benoemde president Fidel Ramos twee vrouwelijke ministers in zijn kabinet. Carmencita Reodica volgde Hilarion Ramiro op als minister van volksgezondheid. Mina Gabor werd benoemd tot minister van toerisme ad interim als opvolger van generaal Eduardo Pilapil. Deze werd ontslagen na herhaalde weigering dooi het Congress om zijn benoeming uit juni 1995 te bekrachtigen (ziepag. 715/1-'95).

AANSLAGEN IN MANILA

Op 31 januari raakten tenminste 20 mensen gewond toen een onbekende man een handgranaat gooide op de trap van een station van de luchtspoorweg in Manila.

Op 14 februari werden granaten geworpen naar kantoren in de zakenwijk Makati in Manila, waarbij vier mensen gewond raakten. Niemand eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslagen.

VERWARRING OVER BELEID VIETNAMESE BOOTVLUCHTELINGEN

Op 15 februari maakte minister van buitenlandse zaken Domingo Siazon bekend dat de regering een verblijfsvergunning zou verlenen aan Vietnamese bootvluchtelingen die op de Filippijnen verbleven en weigerden vrijwillig terug te keren naar Vietnam in het kader van het repatrieringsplan van de Verenigde Naties. Op 27 februari maakte Radio-Australiè echter bekend dat de Filippijnse regering haar eerdere beslissing had herroepen en dat alle Vietnamezen nu het land tegen juni verlaten moesten hebben.

Volgens Siazons verklaring van 15 februari had de regering besloten af te zien van de gedwongen uitzetting van de 2.700 bootvluchtelingen in het land, maar zou ze proberen hen te overtuigen het land vrijwillig te verlaten. Met een dergelijk beleid, dat op sterke aandrang van de rooms-katholieke kerk tot stand was gekomen, koos de regering voor een duidelijk andere benadering dan de andere landen in de regio. In januari hadden de regeringen van de landen in de regio afgesproken alle Vietnamese bootvluchtelingen desnoods met dwang te repatriëren omstreeks medio 1996. Er verbleven nog ongeveer 36.000 bootvluchtelingen in kampen in de regio, te weten in Hongkong, Maleisië, Indonesië en Thailand.



De Filippijnse minister van buitenlandse zaken Domingo Siazon (archieffoto)

Op 13 februari (twee dagen voor Siazons bekendmaking) hadden de Filippijnse autoriteiten 84 vluchtelingen gerepatrieerd. volgens veel commentatoren met geweld. Minister Siazon gaf toe dat een van hen. een vrouw. met geweld aan boord van het vliegtuig naar Vietnam was gezet. Hij zei dat dit een ,,vergissing" was geweest en dat zij teruggebracht zou worden naar de Filippijnen.

PROGRAMMA VOOR ECONOMISCHE LIBERALISERING

In een artikel in de Financial Times van 29 maart werd bericht dat president Fidel Ramos het stagnerende economische hervormingsproces een nieuwe impuls had gegeven door op 28 maart een wet te ondertekenen over de invoering van een aantal liberaliseringsmaatregelen.

De belangrijkste maatregelen waren onder meer: (i) volledige deregulering van de olie-industrie, inclusief de afschaffing van alle subsidies op benzineprijzen; (ii) de afschaffing van kwantitatieve beperkingen op de import van landbouwprodukten, met uitzondering van rijst, die in de daaropvolgende tien jaar zou worden geliberaliseerd; (iii) de privatisering van Manila's waterleiding- en rioolstelsel; en (iv) de opheffing van de resterende belemmeringen voor buitenlandse investeringen in de Filippijnen.

RAMPEN

In de vroege ochtend van 19 maart kwamen minstens 158 mensen om het leven bij een brand in een druk bezochte dis-

cotheek in Quezon City, een voorstad van Manila. De slachtoffers waren voor het merendeel tieners die het einde van het schooljaar vierden.

Ramos liet onmiddellijk een onderzoek instellen naar de brand. Volgens sommige berichten had de club geen geschikte nooduitgang en mocht zij volgens haar vergunning slechts 35 klanten toelaten.

Op 18 februari kapseisde voor de kust van Negros een veerboot. Hierbij verlorenminstens 54 passagiers het leven.

LEIDER COMMUNISTISCH MOORDCOMMANDO GEARRESTEERD

Roberto Banawa, de op een na hoogste leider van de Alex Boncayao-brigade, een onafhankelijk communistisch moordcommando, werd op 7 april door veiligheidsagenten gearresteerd in Manila. De International Herald Tribune berichtte op 8 april dat met de arrestatie van Banawa het aantal brigade-leden, dat de laatste vier maanden was gearresteerd, op vier was gekomen.

NORMALISATIE VAN BETREKKINGEN MET SINGAPORE

De nieuwe ambassadeur van Singapore in de Filippijnen, Simon Tensing de Cruz, bood op 24 april aan president Fidel Ramos zijn geloofsbrieven aan. Hiermee werd formeel de normalisatie voltooid van de betrekkingen tussen de twee landen - beiden lid van de Association of South-East Asian Nations (ASEAN) -, die in 1995 hevig onder druk waren komen te staan na de executie van een Filippijnse dienstbode in Singapore (zie pag. 714/2/3-'95).

(Vor.ber.pag. 143/2 e.v.-1996)

INDIA

CRISIS OVER CORRUPTIESCHANDAAL BREIDT ZICH UIT

Het corruptieschandaal dat in januari 1996 losbarstte naar aanleiding van de vermeende illegale betalingen aan ministers en vooraanstaande politici door de bekende zakenman Surinder Kumar Jain (zie pag. 223/2 e.v.-'96), leidde in februari tot het aftreden van nog eens vier ministers en nieuwe geruchten over de betrokkenheid van premier Narasimha Rao. De Lok Sabha (het Lagerhuis) begon op 28 februari een debat over een motie van de Bharatiya Janata Party (BJP), de grootste oppositiepartij, waarin het optreden van de regering tegen politieke corruptie werd gehekeld en met name het feit dat Rao niet had gereageerd op beschuldigingen over zijn rol in het corruptieschandaal.

Op 1 maart ontnam het Hooggerechtshof Rao het toezicht op het corruptieonderzoek door het Centraal Onderzoeksbureau (CBI, een federaal bureau dat normaal onder controle van de premier stond). Het Hof zei dat het CBI ,,geen aanwijzingen (zou) aanvaarden van of bijzonderheden (zou) verschaffen aan enige autoriteit die belang heeft bij de uitkomst van het onderzoek of daardoor beschadigd kan worden (...) om iedere indruk van partijdigheid te vermijden". De BJP reageerde verheugd op dit vonnis, dat volgens haar ,,eenernstige aantijging aan het adres van Rao" was en zijn ,,onmiddellijke aftreden" vereiste. Waarnemers hadden de verwachting dat het energieke optreden in de laatste jaren van het Hooggerechtshof onder leiding van rechter J. S. Verma zou leiden tot een nieuw klimaat bij het gerechtelijke apparaat dat zou bijdragen tot de aanpak van toenemende corruptieproblemen in India.

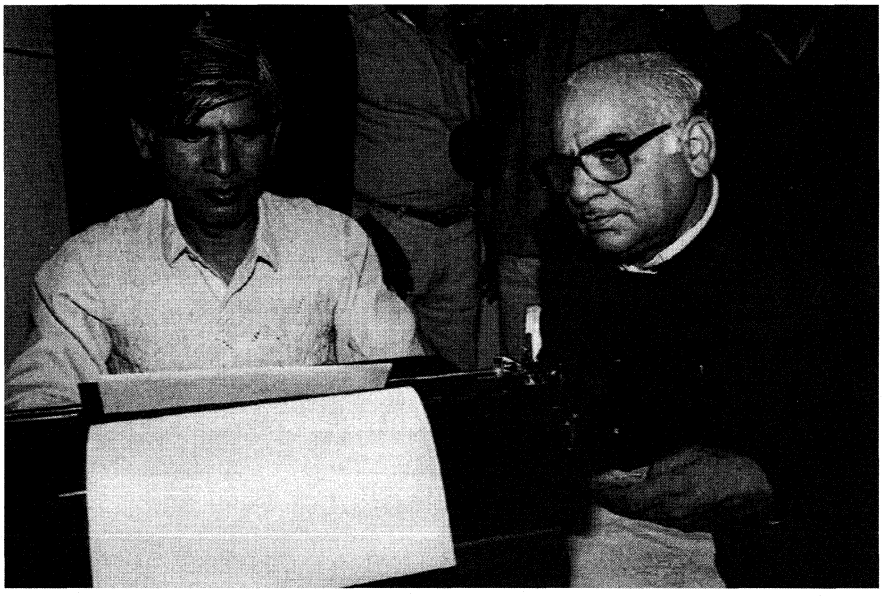
Ondertussen werd officieel bevestigd dat een speciale rechtbank die het schandaal onderzocht, op beschuldiging van corruptie de arrestatie had gelast van tien vooraanstaande politici, waaronder de drie oud-ministers Madhav Rao Scindia, Balram Jakhar en V. C. Shukla die in januari waren afgetreden (zie pag. 223/3 e.v.-'96). Een andere oud-minister, Kalpnath Rai, die in december 1994 was afgetreden naar aanleiding van het schandaal over een suikertekort (zie pag. 219/2-'95), liep ook kans gearresteerd te worden, hoewel hij begin februari weer in voorlopige hechtenis was genomen op beschuldiging van het verlenen van onderdak aan iemand die werd gezocht in verband met de bomaanslagen in Bombay in 1993.

Ministers treden af. Kleine kabinetswijziging

Vier ministers wier namen waren genoemd in het schandaal, maar die niet officieel in staat van beschuldiging waren gesteld, traden op de volgende data af (er werden geen opvolgers benoemd):
- op 19 februari: Kamal Nath, staatsminister (onafhankelijke taak) voor textiel.
- op 20 februari: Buta Singh, unieminister voor civiele voorraden, consumentenzaken en publieke distributie.
- op 20 februari: Arvind Netam. staatsminister (onafhankelijke taak) voor landbouw.
- op 21 februari: R. K. Dhawan, staatsminister voor stedelijke ontwikkeling.

Gevoegd bij de drie in januari afgetreden ministers (zie pag. 223/3 e.v.-'96) kwam het aantal kabinetsleden van de regering-Rao dat in verband met het corruptieschandaal opstapte op zeven.

Op 8 februari was reeds een kleine kabinetswijziging aangekondigd om enkele vacatures, die waren ontstaan toen de ministers in januari waren afgetre-



De BJP-premier van de Indiase stadsdeelstaat New Delhi. Madan Lal Khurana (r.) dicteert op 22 Sebruari 1996 in de hoofdstadzijnontslagbrief aaneen klerk.

den, werden opgevuld. X.R.Antulay, unieminister van gezondheidszorg en gezinszaken, zou de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de portefeuille van watervoorziening (voorheen bekleed door Shukla) en Jagannath Mishra, unieminister voor plattelandswerkgelegenheid en plattelandsgebieden. zou de landbouwportefeuille erbij nemen ivoorheen bekleed door Jakhar).

Premier stadsdeelstaat New Delhi treedt af

Op 22 februari maakte de premier van de stadsdeelstaat New Delhi, Madan Lal Khurana van de BJP, zijn aftreden bekend, nadat het CBI had bevestigd dat het toestemming wilde vragen om Khurana aan te klagen voor zijn betrokkenheid in het corruptieschandaal. Khurana werd op 26 februari formeel vervangen door partijgenoot Sahib Singh Verma.

Nieuwe arrestaties

Op 29 februari vaardigde de bijzondere rechtbank die was belast met de behandeling van zaken die verband hielden met het groeiende nationale corruptieschandaal, tien nieuwe arrestatiebevelen uit, waarmee het aantal van corruptie verdachte en in staat van beschuldiging gestelde vooraanstaande politici opliep tot 24. Naar verluidt ging het bij dit schandaal om steekpenningen ter waarde van omgerekend $ 18 mln, die waren betaald aan functionarissen en politici van de Congrespartij (i)en de Bharatiya Janata Party (BJP). Op 1 maart werden zeven van de tien verdachte politici op borgtocht vrijgelaten.

Tegen 43 van de in totaal ongeveer 115 politici en ambtenaren, die de Indiase CBI ervan verdacht in maart 1991 steekpenningen te hebben aangenomen van de zakenman Surinder Kumar Jain uit Delhi, liepen inmiddels officiële aanklachten. Het schandaal deed het Indiase politieke systeem op zijn grondvesten schudden en dreigde de komende algemene verkiezingen in april te overschaduwen.

In een poging om de Congrespartij (I)te redden uit de netelige situatie waarin zij door het schandaal was beland, organiseerde haar penningmeester. Sita Ram Kesri. een fondsverwervingscampagne waarbij de ontvangst van bijdragen van grote ondernemingen ,,naarbehoren en in dank zouden worden bevestigd door een officiële kwitantie".

Op 11 maart overleefde premier Rao een actie van de oppositie om hem uit het parlement te verwijderen. De voorzitter van de Lok Sabha, Shivraj Patil, verwierp een petitie van Arjun Singh, oud-minister van ontwikkeling van menselijke hulpbronnen en voorzitter van een afgescheiden factie van Rao's Congrespartij (I) waarin hij Rao ervan beschuldigde in 1993 vier afgevaardigden te hebben omgekocht om een stemming te winnen.

VERKIEZINGEN VOOR HOGERHUIS

Op 19 februari vonden de tweejaarlijkse verkiezingen plaats voor de Rajya Sabha (het Hogerhuis) voor 41 zetels in negen deelstaten (Andhra Pradesh, Gujarat, Karnataka, Maharashtra, Manipur, Orissa, Rajasthan, Tamil Nadu en West-Bengalen).

De Congrespartij (I) behaalde tien zetels, de BJP zeven, All Indian Dravidian Progressive Association (AIDMK) vijf, De Communistische Partij van India (Marxistisch) (CPI-M) vijf, Telugu Desam Partij-Chandrababu-groep (TDP-Chandrababu) vier, Janata Dal vier, Shiv Sena twee, Telugu Desam Partij (N.T. Rama Rao groep) (TDP-NTR)één, en Vooruitgangsblok één. Een zetel ging naar een onafhankelijke kandidaat.

UITSPRAAK HOOGGERECHTSHOF OVER PRIVATISERING IN TELECOMMUNICATIE-SECTOR

Een uitspraak van het Hooggerechtshof uit december 1995 die leidde tot uitstel van het toekennen van vergunningen aan particuliere bedrijven die een bod hadden uitgebracht op het telefoonnet (zie pag. 222/3 e.v.-'96), werd in februari ingetrokken door een uitspraak waarin de regering toestemming kreeg door te gaan met de privatisering van de telecommunicatie-sector.

In zijn oordeel wilde het Hof niets weten van klachten over het ontbreken van goede regels. Het Hof benadrukte dat het ministerie van telecommunicatie, dat namens de regering de regels bewaakte, zich niet moest opstellen als een slapende beheerder, maar actief moest blijven ten bate van het algemeen belang.

INTERIMBEGROTING 1996-'97 GEPRESENTEERD

Op 28 februari onthulde minister van financiën Manmohan Singh de interimbegroting van de regering voor de eerste vier maanden van het fiscale jaar 1996-'97. dat begon op 1 april. Het besluit om een interimbegroting te presenteren werd genomen om de regering in de gelegenheid te stellen goedkeuring te verwerven voor de eerste vier maanden van het volgende fiscale jaar, vóór de in april verwachte algemene verkiezingen

In zijn toespraak tot de Lok Sabha bevestigde Singh dat het fiscale tekort voor 1995-'96, geschat op 5,5 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) (zie pag 501/1 e v 95) hoger was uitgevallen dan gepland en 5,9 procent bedroeg Dit werd vooral toegeschreven aan hogere uitgaven en lagere inkomsten uit de verkoop van staatsbezittingen

De schattingen in de begroting. die golden voor het gehele jaar onder voorwaarde dat ze herzien werden als dat nodig mocht blijken bij de presentatie van de reguliere begroting, lieten zien dat de totale financiële steun van de federale regering aan de federatie en aan de deelstaten Rs 505 mrcl bedroeg, ten opzichte van Rs 485 rnrd in 1995-'96. Ook stelde de regering voor om de financiële steun voor de ontwikkeling van het platteland te verhogen met Rs 86,92 mrd tot Rs 334 rnrd in 1996-'97. Ook werd voorgesteld om Rs 8,8 rnrd meer uit te trekken voor voorziene uitgaven in het onderwijs en de uitgaven voor het Nationale Sociale Hulpprogramma te verhogen van Rs 5,5 rnrd in 1995-'96 tot Rs 9.32 rnrd in 1996-'97 ($ 1 = Rs 34,55 op 1 maart 1996).

De onvoorziene uitgaven in 1996-'97 werden geschat op Rs 1.515,03 mrd, vergeleken met de 1.343,2 rnrd van de herziene schattingen voor 1995-'96. De defensieuitgaven werden verhoogd van Rs 255 mrd in 1995-'96 tot Rs 278 mrd.

De uitgaven voor 1996-'97 werden geraamd op Rs 2.020, 24, terwijlde belastingtarievengelijk bleven en verwacht werd dat de belastinginkomsten het komende jaar zouden stijgen. De netto belastinginkomsten van de federale regering werden geschat op Rs 1.271,62 mrd. Het begrotingstekort voor 1996-'97 werd geschat op Rs 50 rnrd en het belastingtekort op Rs 624,04 mrd ofwel 5 procent van BNP.

Val van roepie

Op 7 februari maakte de Reserve Bank van India (centrale bank) maatregelen bekend om een einde te maken aan de verdere val van de roepie ten opzichte van de Amerikaanse dollar. De bank besloot onder meer tot intrekking van een dollarkrediet voor de export en tot verhoging van de rentetoeslagen op leningen die dienden ter financiering van de import. De stappen vormden een reactie op de toenemende druk op de roepie, die op 7 februari $ 1 = Rs 37,20 bedroeg. In oktober had de centrale bank reeds vergelijkbare stappen genomen om de waardevermindering van de roepie te stoppen (zie pag. 220/2-'96).

DATUM ALGEMENE VERKIEZINGEN

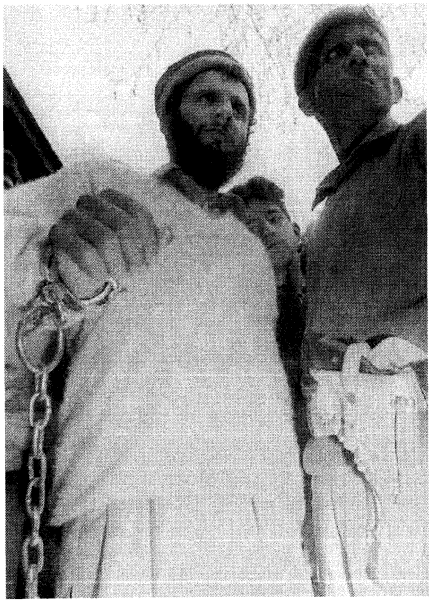
Op 19 maart maakte de voorzitter van de Kiescommissie, T.N. Seshan, bekend dat de algemene verkiezingen voor de Lok Sabha (het Lagerhuis) zouden worden gehouden op 27 april, 2 mei en 7 mei, terwijl de verkiezingen in de roerige staat Jammu en Kashmir zouden worden uitgesteld tot 21 mei.

Later maakte de Kiescommissie bekend dat een kwart van de kiesdistricten was aangemerkt als ,,gevoelig" en dat zij de verkiezingscampagnes en verkiezingen in deze districten nauwlettend in het oog zou houden. De verkiezingen zouden bovendien niet tegelijkertijd in alle gebieden worden gehouden om ervoor te zorgen dat de veiligheidstroepen op doelmatige wijze zouden kunnen worden ingezet.

Afgezien van de verkiezingen voor het Lagerhuis zouden er tevens in diverse deelstaten verkiezingen worden gehouden voor de eigen volksvertegenwoordiging. Het betrof de deelstaten Tamil Nadu, Kerala, West-Bengalen, Assam, Haryana en Pondicherry.

NIEUWE GOUVERNEURS IN GUJARAT EN ONTWIKKELINGEN IN JAMMU EN KASHMIR

Op 29 februari werd Krishna Pal Singh benoemd tot gouverneur van de deelstaat Gujarat. Hij volgde Naresh Chandra op, die was benoemd tot ambassadeur in de Verenigde Staten.



Op 6 maart 1996 werd Hezbollah-commandant en Al-Faran-lid Mushtaq-ul-Islam (1.) vanuit Srinagar geboeid overgebracht naar een andere gevangenis.



Indiase veiligheidstroepen slaan op 8 maart 1996 in Srinagar een demonstratie van opstandige moslims met geweld uit elkaar.

Nieuwe gouverneur Sikkim

Op 8 maart werd Chaudhury Randir Singh benoemd tot gouverneur van Sikkim. Deze functie was sinds november 1995 tijdelijk vervuld door de gouverneur van West-Bengalen, Raghunath Reddy (zie pag. 221/3-'96).

Bemiddelingspoging om Westerse gijzelaars in Kashmir vrij te krijgen

Op 22 februari zei het Amerikaanse Democratische congreslid Bill Richardson in Srinigar dat hij in Kashmir en Pakistan besprekingen zou voeren om de vier Westerse gijzelaars vrij te krijgen die in juli 1995 waren gegijzeld door de separatistische groepering Al Faran uit Kashmir. Aangenomen werd dat Richardson niet namens de Amerikaanse regering sprak (zie pag. 788/1 e.v.-'95).

Uitbreiding politiemacht. Indiase regering onderhandelt met separatisten. Moskee bezet

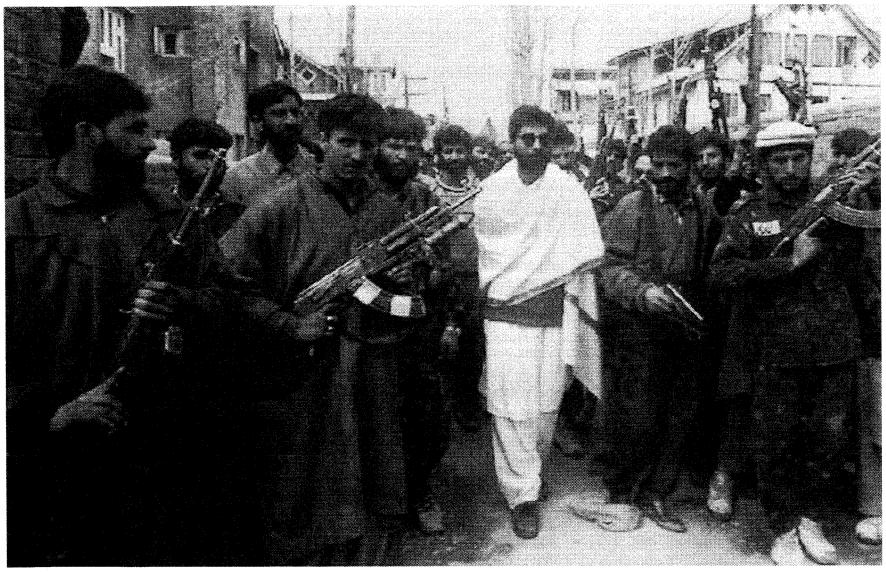
Op 12 maart maakte officiële bronnen bekend dat de 30.000 leden tellende politiemacht in de staat Jammu en Kashmir in het kader van een moderniseringsproces in de daaropvolgende twee jaar zou worden uitgebreid met 10.000 man veiligheidssoldaten. Dezelfde dag ging de Indiase regering akkoord met onvoorwaardelijke onderhandelingen die waren voorgesteld door vier vooraanstaande separatisten uit Kashmir. die allen uit hun groepering waren gezet.

Het voorstel van de rebellen om onderhandelingen te voeren werd haastig veroordeeld door de All-Party Hurriyet Conference, een coalitie van politieke en religieuze leiders uit Kashmir, die ze verwierp als ,,een intrige om de internationale gemeenschap te misleiden".

Op 15 maart vond voor de eerste maal een 45 minuten durende ontmoeting plaats tussen een hoge Indiase regeringsfunctionaris en leiders van het verzet–in Kashmir. Minister van binnenlandse zaken S. B. Chavan noemde deze besprekingen ,,vruchtbaar", terwijl een leider van de delegatie uit Kashmir, Babar Badr van de Muslim Janbaaz Strijdmacht, ze ,,hartelijk" noemde.

Op 24 maart bezetten strijders van de Shabbir Siddiqui-groep van het Bevrijdingsfront voor Jammu en Kashmir (JKLF) het heiligdom van Hazratbal in de omgeving van Srinagar.

Er werd ijlings een uitgaansverbod ingesteld in het gebied rond het heiligdom en minstens elf personen werden gedood bij een vuurgevecht tussen regeringssoldaten en opstandelingen. Een van de gedode verzetsstrijders was Bashart Raza. die werd aangeduid als de ,,opperbevelhebber" van het JKLF. Aangezien de gevechten plaatsvonden binnen een week na de bekendmaking dat er op 21 mei parlementsverkiezingen zouden worden gehouden in Kashmir (zie boven), vreesden waarnemers dat een langdurige strijd bij het heiligdom de weerstand in Kashmir tegen de verkiezingen zou vergroten. Op 26 maart kwam er een einde aan de bezetting, toen de overgebleven separatisten de gebouwen op vreedzame wijze verlieten, nadat er een akkoord was be-



Temidden van afvallige militie-leden wandelt op 29 februari 1996 de dissidente leider Ansar-ul-haq (m.)in een typisch Kashiniri-gewaad door de Indiase veiligheidszone van het roerige Kashmir. Afvallige milities weten zich steeds meer gesteund door Indiase veiligheidstroepen in de strijd tegen militante moslims in Kashmir.

reikt met de Indiase regering. Hierdoor werd vrees weggenomen voor een herhaling van het 32 dagen durende beleg van het heiligdom in 1993 (zie pag. 75/1/2-'94).

Op 23 maart werd een afgelegen dorp in het onder Pakistaans bestuur staande deel van het betwiste gebied Kashmir voor de tweede maal in negen dagen getroffen door een lawine. Hierbij vielen 36 personen doden en 27 gewonden.

(Vor.ber.pag.220/1 e.v.-1996)

KOREA

AKKOORD OVER NUCLEAIRE INSPECTIE DOOR IAEA

Op 24-29 januari 1996 werden in Pyongyang en Yongbyon besprekingen gevoerd tussen de Noorkoreaanse autoriteiten en vertegenwoordigers van het Internationale Atoomenergie Agentschap (IAEA).Na afloop van de besprekingen maakte de Noordkoreaanse regering bekend ermee akkoord te zijn gegaan dat het IAEA de nucleaire faciliteiten van het land aan routine-inspecties zou onderwerpen.

De besprekingen tussen de twee partijen waren de jongste die voortvloeiden uit de rol van het IAEA als bemiddelaar overeenkomstig het in oktober 1994 tussen Noord-Korea en de Verenigde Staten gesloten akkoord over de beëindiging van het vermeende Noordkoreaanse kernwapenprogramma (zie pag. 76/1 e.v.-'95). Krachtens dit akkoord kreeg KEDO. een voornamelijk door Zuid-Korea en Japan gefinancierd consortium onder leiding van de VS. opdracht om Noord-Korea twee lichtwater-reactoren te leveren ter vervanging van zijn bestaande grafietreactoren, waarvan werd vermoed dat zij materiaal voor kernwapens produceerden. De inspecties waarin het akkoord voorzag, hadden echter vertraging opgelopen als gevolg van een langdurig geschil over de details met betrekking tot de implementatie en de constructie van de nieuwe reactoren. Dit werd uiteindelijk opgelost in december 1993 (zie pag. 225/3-'96), waarbij de weg werd geopend voor Noord-Korea's goedkeuring van de IAEA-inspectie.

Vooruitgang bij implementatie nucleair akkoord

Op 19 maart maakte de KEDO-directie bekend dat zij de Koreaanse Elektriciteitsmaatschappij (Korea Electric Power Corp. of KEPCO) de opdracht had gegund als hoofdaannemer voor de bouw van twee lichtwaterkernreactoren in Koord-Korea. Later die maand, op 26-30 maart, brachten hoge KEDO-functionarissen, onder wie directeur Stephen Bosworth, een bezoek aan de Noordkoreaanse provincie Zuid-Hamgyong waar de reactoren mogelijk gebouwd zouden worden. Op 1 maart had Bosworth aangegeven dat hij in de herfst van 1996 met de bouw van de reactoren hoopte te beginnen.

Een ander onderdeel van het nucleair akkoord van 1994 (zie boven) was de toezegging olie te leveren aan Noord-Korea om het energietekort aan te vullen dat zou ontstaan na de bevriezing van het kernenergieprogranima en voordat de nieuwe reactoren volledig in bedrijf zouden zijn Hiertoe maakte Honam Oil Refinery Co op 16 maart bekend op 19 niaart 22 000-23 000 ton zware olie aan Noord-Korea te zullen leveren, als eerste deel van de 42 000 ton die KEDO had besteld en die voor hei einde van de maand geleverd moest morden voor een bedrag van S 5.46 mln.

VERDERE INSPANNINGEN TER BESTRIJDING VAN HONGERSNOOD

Op 24-25 januari kwamen vertegenwoordigers van Zuid-Korea, Japan en de Verenigde Staten on Hawaii bijeen om te spreken over hun beleid jegens Noord-Korea en met name over hun reactie Op de toenemende internationale bezorgdheid voor een massale hongerdood –waarmee de bevolking van dat land werd bedreigd. Meningsverschil tussen de drie landen betekende echter dat er geen overeenstemming werd bereikt over een gecoördineerde reactie op het probleem.

In 1995 hadden ernstige overstromingen de Noordkoreaanse rijstoogst vernietigd en de problemen om de bevolking te voeden in aanzienlijke mate verergerd. Een internationale oproep van het VN-Wereldroedselprogramma (WFP) had tot weinig reacties geleid en had slechts $ 1.5 mln van de S 8.8 mln opgeleverd die volgens het WFP nodig was om de 500.000 mensen te roeden die naar werd aangenomen het grootste risico liepen om in de wintermaanden van de honger om te komen.

Vóór de bijeenkomst op Hawaii beschuldigde de Zuidkoreaanse regering, die in 1995 150.000 ton rijst had geleverd aan Noord-Korea maar daarvoor weinig waardering had ontvangen, de Noordkoreaanse regering ervan het voedsel in voorraad te houden ten behoeve van het leger. De Zuidkoreaanse regering, die zich bewust was van de politieke winst die een vastberaden aanpak van de kwestie waarschijnlijk zou opleveren bij de naderende verkiezingen in Zuid-Korea, had verklaard dat verdere huip pas zou worden verschaft, als er garanties werden gegeven dat het voedsel zou worden verdeeld onder hulpbehoevende burgers, en Noord-Korea zijn vreedzame bedoelingen aantoonde door opnieuw een constructieve dialoog met Zuid-Korea aan te gaan. De VS stelden zich echter voorzichtiger op. Zij betoogden dat het vooruitzicht van een massale hongers-

nood het communistische bewind op gevaarlijke wijze zou destabiliseren. Hierdoor ontstond de mogelijkheid dat het met moeite bereikte nucleaire akkoord op losse schroeven zou komen te staan of dat het in het nauw gebrachte Noorden een aanval zou doen op Zuid-Korea. Laatstgenoemde vrees was in overeenstemming met de verklaringen van Noordkoreanen die recent waren overgelopen. Volgens hen hoopten velen in het enorme Noordkoreaanse leger dat er een oorlog zou uitbreken, aangezien zij van mening waren dat dit een alternatief was voor de hongerdood.

Daags voor de bijeenkomst had de Japanse regering een Noordkoreaans verzoek om nieuwe rijsthulp afgewezen. In 1995 had Japan 500.000 ton rijst toegezegd, maar het beweerde dat 100.000 ton hiervan in Japanse havens lag te wachten om door de Noordkoreanen te worden opgehaald. Naar verluidt was ook de Chinese regering niet ingegaan op verzoeken om de $ 3,6 mln aan hulp die zij Noord-Korea had aangeboden, te verhogen.

Na de bijeenkomst op Hawaii maakte het WFP op 25 januari bekend dat het een team specialisten naar Noord-Korea zou sturen om de situatie volledig te beoordelen en vast te stellen wat een passende internationale reactie zou zijn. De Internationale Federatie van het Rode Kruis en de Rode Halve Maan verklaarde dat zij haar eigen oproep tot noodhulp zou doen via haar 169 leden. Op 26 januari stuurde het Zuidkoreaanse Rode Kruis een derde partij voedsel, kleding en dekens naar Noord-Korea en beloofde in februari nieuwe voorraden te sturen.

Eind januari waren er op hetzelfde ogenblik dat de Noordkoreaanse autoriteiten ervoor waarschuwden dat zelfs de geringste gebeurtenis een ,,totale oorlog" op het Koreaanse schiereiland zou kunnen ontketenen, enige aanwijzingen dat Zuid-Korea en Japan hun standpunt verzachtten. Op 31 januari werd bericht dat de Zuidkoreaanse regering haar verzet tegen de Amerikaanse voedselhulp had laten varen op voorwaarde dat deze werd geleverd via internationale hulporganisaties. Los daarvan maakte de Japanse regering bekend dat zij Noordkoreaanse verzoeken om verdere hulp in overweging zou nemen, maar alleen als zij op regeringsniveau werden gedaan, hetgeen een bijdrage zou leveren aan de normaliseringsbesprekingen tussen beide landen, die op dat moment waren opgeschort. De meest recente oproep was gedaan via een lid van een delegatie van één van de Japanse politieke partijen die een rondreis maakte door de Noordkoreaanse watersnoodgebieden.

Internationale voedselhulp

Op 1 februari verklaarde de Amerikaanse regering $ 2 mln te zullen schenken aan een VN-voedselhulpprogramma voor Noord-Korea. Dit besluit was het gevolg van internationale bezorgdheid dat de rampzalige overstromingen in 1995, in samenhang met de zieltogende economie en het internationale isolement, het land op de rand van de hongersnood hadden gebracht.

Het Amerikaanse besluit werd beschouwd als een compromis tussen de wens van de regering-Clinton om iedere gevaarlijke destabilisatie van Noord-Korea te voorkomen en die van de Zuidkoreaanse en Japanse regering die vonden dat voedselhulp moest worden aangewend als pressiemiddel om het Noordkoreaanse bewind te dwingen tot betere betrekkingen met zijn buren (zie boven). De Amerikaanse onderminister voor Oostaziatische- en Stille Zuidzee-aangelegenheden, Winston Lord, noemde de Amerikaanse bijdrage een kleinigheid en sprak van een ,,symbolisch,humanitair gebaar".

Maar de kwestie werd ingewikkeld door berichten dat de hoofden van buitenlandse hulporganisaties in Pyongyang op 9 februari van het Noordkoreaanse ministerie van buitenlandse zaken te horen hadden gekregen dat het laatste verzoek om hulp, waarop de VS hadden gereageerd met de belofte de bovengenoemde $ 2 mln te schenken, werd ingetrokken. Ook zouden zij het bevel hebben gekregen het land te verlaten zodra zij klaar waren met hun lopende werkzaamheden. In september 1995 was een fonds opgericht om $ 15 mln bijeen te brengen. Op 9 februari was nog slechts de helft daarvan binnen. De internationale terughoudendheid om te geven zou tot verlegenheid hebben geleid bij die Noordkoreaanse leiders die het reeds als een vernedering ervoeren dat ze om hulp hadden gevraagd.

Chinese voedselhulp hervat

Op 15 maart berichtte de Zuidkoreaanse pers dat China volgens overheidsfunctionarissen de voedselhulp aan Noord-Korea had hervat. Deze onbevestigde stap kwam na talloze berichten over de hongersnood die Noord-Korea zou teisteren na de overstromingen van 1995 (zie pag. 876/2-'95). De Chinese stap was ook een mogelijke verklaring voor de onverwachte beslissing van het Noorden in februari om functionarissen van hulporganisaties te vragen het land te verlaten (zie boven).

Het bericht suggereerde dat de Chinese regering de ineenstorting van Noord-Korea wilde voorkomen omdat dit het strategisch evenwicht in de regio zou verstoren en zou kunnen leiden tot een toerioed van vluchtelingen naar China Daarom was de beslissing uit 1995 om de voedselhulp en graanexport op te schorten - genomen vanwege een tekort aan graan in China zelf - ongedaan gemaakt en waren honderdduizenden tonnen graan, rijst en meel op krediet en in de vorm van voedselhulp geleverd.

In maart bood de internationale gemeenschap echter opnieuw voedselhulp en op 23 maart werd bericht dat de Noordkoreaanse diplomatieke missie in Genève een nieuw verzoek om hulp had gericht tot de Internationale Federatie van het Rode Kruis en de Rode Halve Maan.

NOORDKOREANEN LOPEN OVER

De ernst van de situatie in Noord-Korea bleek uit een nieuwe golf overlopers naar Zuid-Korea. Nadat in november en december een aantal Noordkoreanen was overgelopen (zie pag. 225/3-'96), werd in januari hun voorbeeld gevolgd door drie functionarissen van de Noordkoreaanse ambassade in Zambia. Aangezien de Noordkoreaanse diplomatieke vertegenwoordigingen zouden zijn verlamd door geldgebrek, waarschuwde de Zuidkoreaanse regering haar ambassades voorbereid te zijn op de ontvangst van nog meer afvallige Noordkoreaanse diplomaten.

Geprikkeld door de recente gevallen van overloperij gaf de Noodkoreaanse regering veel publiciteit aan het vermeende overlopen op 25 januari van de 48-jarige Zuidkoreaan Chong Un Yong, een onbelangrijk lid van de Democratisch-Liberale Partij, via een derde land. Verder zou een groep Zuidkoreaanse vissers naar Noord-Korea zijn overgelopen om te ontkomen aan de corruptie, ordeloosheid en het wanbeheer van de regering, die algemeen verbreid waren in het Zuiden. De Zuidkoreaanse autoriteiten betwijfelden of Chong vrijwillig was overgelopen. Dit was gebeurd één dag, nadat het Bureau voor Nationale Veiligheidsplanning had bericht dat Koord-Korea had geprobeerd vijf Zuidkoreaanse zakenlieden te ontvoeren in een niet nader genoemd Aziatisch land. Het bureau had alle Zuidkoreanen in het buitenland ge-



De drie overgelopen functionarissen van de Noordkoreaanse ambassade in Zambia, (v.l.n.r.) Choi Su-Bong, haar echtgenoot Hyun Sung-I1 en Cha Song-Geun, geven op 13 februari 1996 een persconferentie in de Zuidkoreaanse hoofdstad Seoel.

waarschuwd op hun hoede te zijn voor het gevaar van ontvoering.

Nieuwe overlopers

Op 14 februari verschafte een Noordkoreaan zich met geweld toegang tot de Russische ambassade in Pyongyang. Daarbij doodde hij drie Noordkoreaanse wachten en verwondde hij een vierde. De man, die later werd geïdentificeerd als een sergeant van het elitekorps staatsveiligheidsgarde, vroeg politiek asiel aan. Maar op 15 februari verscheen het bericht dat hij was doodgeschoten. Onduidelijk bleef of hij zichzelf van het leven had beroofd of dat hij was gedood door de Noordkoreaanse soldaten die verzocht waren hem op het ambassadeterrein te komen arresteren.

Het incident viel samen met berichten dat Sung Hae Rim, de moeder van de oudste zoon van de ,,Geliefde Leider" Kim Jong Il, samen met enkele metgezellen via Zwitserland was gevlucht naar een onbekend Westers land. Het was onbekend of Sung. die in 1971 het leven had geschonken aan Kim's zoon. ooit was getrouwd met de ,,Geliefde Leider". Sinds 1983 woonde zij in ballingschap in Moskou, nadat ze was vervangen door de reeks vrouwen en minnaressen. iets waarom Kim berucht was.

In een poging om de recente stroom overlopers in te dammen zou de Noordkoreaanse regering volgens een bericht op 21 februari zijn begonnen de kinderen van hoge functionarissen uit het buitenland terug te roepen.

Noordkoreaanse zeelui gerepatrieerd. Overloper gearresteerd

Twee Noordkoreaanse zeelieden die door de Zuidkoreaanse marine waren gered, werden op 5 maart teruggestuurd naar Noord-Korea. In gezelschap van de stoffelijke resten van twee van hun verdronken kameraden staken de mannen de gedemilitariseerde zone over in het „bestandsdorp" Panmunjom onder toezicht van functionarissen van het Zuidkoreaanse Rode Kruis. De bijeenkomst waarop over de repatriëring was onderhandeld, was het eerste officiële contact tussen de twee Korea's in Panmunjom sedert juli 1994.

Op 5 maart werd ook een overloper uit Noord-Korea, Kim Hyong Tok, door de Zuidkoreaanse autoriteiten aangeklaagd voor overtreding van de wetten op de nationale veiligheid en op de buitenlandse-valutacontrole omdat hij met meer dan $ 14.000 in zijn bezit had geprobeerd terug te keren naar het Noorden. Kim was in september 1994 overgelopen maar op 5 februari 1996 gearresteerd, toen hij als verstekeling werd ontdekt op een Chinees koopvaardijschip dat naar Noord-Korea zou varen. Hij beweerde dat hij wilde terugkeren om familieleden te helpen en dat de toestand in Noord-Korea zo chaotisch was geworden en dat steekpenningen er zo normaal waren geworden dat hij er niet aan twijfelde dat hij naar het Zuiden kon terugkeren met zijn familieleden.

NOORD-KOREA STELT ZICH KANDIDAAT VOOR ORGANISATIE WK-VOETBAL

Ondanks de aanhoudende spanning tussen Noord- en Zuid-Korea benaderde op 8 en 15 januari de Noordkoreaanse voetbalbond de Federatie van Internationale Voetbalbonden (Federation of International Football Associations, FIFA) niet het verzoek om samen met Zuid-Korea in 2002 de eindronden van de wereldkampioenschappen te mogen organiseren

De inschrijving voor de kandidatuur van de organisatie aan het eindtoernooi in 2002 was in 1995 gesloten en de strijd om de eindronden ging tussen Japan en Zuid-Korea. In een reactie op de onverwachte kandidatuur van Noord-Korea beklemtoonde de FIFA dat dit een kwestie was waarover de twee betrokken landen overeenstemming zouden moeten bereiken.

Hoewel naar verluidt het Woorden geen contact met het Zuiden had opgenomen. zou een aantal leden van de Zuidkoreaanse voetbalbond het eindtoernooi gezamenlijk willen organiseren. omdat een toernooi dat de harmonie zou bevorderen tussen landen die werden gescheiden door één van de laatste Koude Oorlog-grenzen in de wereld. aantrekkelijk genoeg zou zijn om de geduchte Japanse kandidatuur te overtroeven. De meeste waarnemers bleven echter sceptisch over een mogelijke gezamenlijke organisatie. Vóór de Olympische Spelen in Seoel in 1988 was die mogelijkheid onderzocht; maar deze was stukgelopen op de voortdurende vijandschap tussen de beide Korea's.

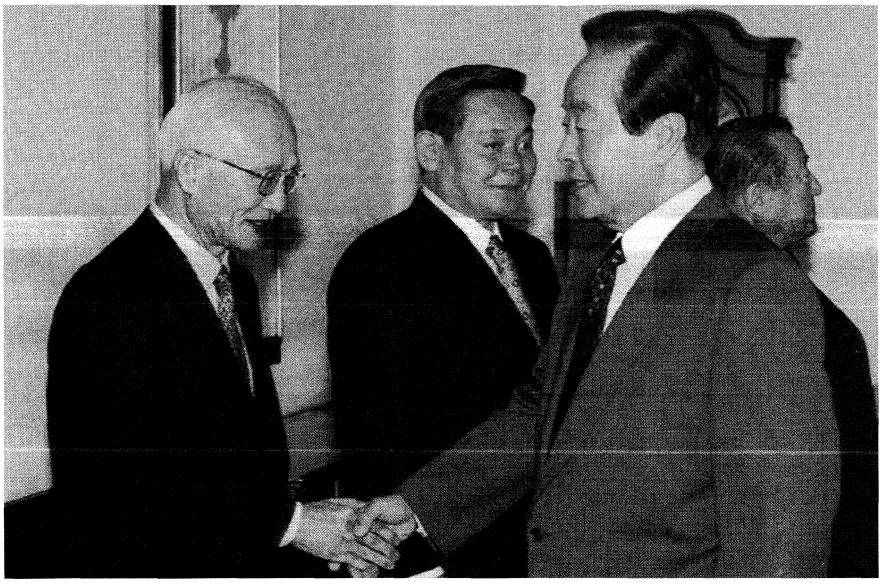
(Vor.ber.pag. 225/3 e.v.-1996)

KOREA (ZUID)

ONTWIKKELINGEN IN SCHANDAAL ROND GEHEIM FONDS VOOR STEEKPENNINGEN. KWANGJU-PROCES TEGEN OUD-PRESIDENTEN CHUN DOO HWAN EN ROH TAE WOO BEGONNEN

Op 15 januari 1996 werd het proces wegens corruptie tegen oud-president Roh Tae Woo hervat. In een poging zichzelf verdere publieke schande te besparen weigerde Roh zich te laten verhoren door zijn advocaten en verklaarde hij elke straf te aanvaarden die de rechtbank hem zou opleggen.

Het proces tegen Roh, die in november 1995 was gearresteerd (zie pag. 226/1 e.v.-'96), was in december begonnen. Hij werd ervan beschuldigd 283 mrd won te hebben aangenomen van 35 chaebols in ruil voor gunsten of lucratieve overheidscontracten ($ 1 = 789,9 won op 19 januari 1996). De vermeende steekpenningen maakten deel uit van een steekpenningenfonds van 500 mrd won dat Roh, zoals hij had bekend, had gevormd tijdens zijn ambtsperiode. Het grootste



De Zuidkoreaanse president Kim Young Sam (r.)venvelkomt op 31 januari 1996 Daewoo-voorzitter Kim Woo Choong (1.)en Lee Kun-Hee (m.).de leider van de Samsung-groep, voor een zakendiner in het presidentiële Blauwe Huis, twee dagen nadat tegen beiden gevangenisstraffen van resp. vier en drie jaar zijn geëist in verband met betrokkenheid bij het geheim fonds voor steekpenningen.

deel van het geld was al uitgegeven, maar 170 mrd won werd ontdekt op een aantal geheime bankrekeningen, toen het schandaal eind 1995 losbarstte. Tijdens de eerste rechtszitting in december had Roh bekend dat hij de giften had aangenomen, maar hij had beschuldigingen van omkoping ontkend. Een aantal van de zakenlieden die tegelijk met hem terecht stonden, beweerde tijdens het verhoor op de rechtszitting van 15 januari dat zij onder druk hadden gestaan om Roh geld te geven

Tijdens de derde rechtszitting op 29 januari eiste het openbaar ministerie gevangenisstraffen voor Roh en zijn medeverdachten om ,,de nauwe banden tussen de politiek en het bedrijfsleven door te snijden en te laten zien dat recht en rechtvaardigheid springlevend zijn in dit land".

Het bleef in hoge mate onduidelijk welke politieke gevolgen het schandaal zou hebben voor president Kim Young Sam. In een rede over het nationale beleid op 9 januari had Kim toegegeven tijdens zijn succesvolle campagne voor de p esidentsverkiezingen in 1992 geld te hebben gekregen van zijn ,,aanhangers", maar hij ging niet nader in op de beschuldiging van de oppositie dat hij enorme bedragen had ontvangen uit het steekpenningenfonds van Roh. Kim verklaarde ,.dat geen enkele politicus, onder wie ikzelf, dit soort kwalijke praktijken zou hebben kunnen vermijden" en probeerde de toenemende druk die op hem werd uitgeoefend in verband met zijn gedrag in het schandaal, weg te nemen met een voorstel om tijdens een bijeenkomst met oppositieleiders van gedachten te wisselen over onderwerpen van uiteenlopende aard.

Chun Doo Hwan aangeklaagd wegens corruptie

Op 12 januari werden twaalf aanklachten wegens corruptie ingediend tegen oud-president Chun Doo Hwan, die al in hechtenis zat sinds zijn arrestatie in december (zie pag. 228/2 e.v.-'96) op grond van beschuldigingen in verband met zijn rol in de militaire staatsgreep van 1979 (zie onder). Volgens de nieuwe aanklachten had wChun tijdens zijn ambtsperiode van 1980-'88 evenals Roh een steekpenningenfonds gevormd.

De aanklachten vloeiden voort uit een diepgaand onderzoek in december waarbij het openbaar ministerie ruim 160 zakenlieden van 42 conglomeraten, 270 bankfunctionarissen. Chuns vroegere mede erkers en, bij minstens zes gelegenheden. Chun zelf waren verhoord. Volgens een verklaring van de autoriteiten was uit het onderzoek gebleken dat Chun van een aantal bedrijven 930 mrd won had ontvangen voor een steekpenningenfonds. Van dat bedrag was ongeveer 215,9 mrd won smeergeld geweest. Volgens hen had Chun bekend een bedrag van 160 mrd won dat bij zijn aftreden nog in dat fonds zat. te hebben gehouden. maar had hij geweigerd te vertellen op welke wijze de rest was besteed. Voorts werden vijf van Chuns naaste medewerkers en politieke vertrouwelingen aangeklaagd die zouden hebben meegewerkt aan het vergaren en beheren van het geheime fonds. Anders dan in het geval van Rohs steekpenningenfonds waren er echter vanwege de verjaringswet geen zakenlieden gearresteerd.

Roh en Chun aangeklaagd wegens hoogverraad

Behalve wegens corruptie werden Roh en Chun aangeklaagd wegens hun rol in de militaire staatsgreep van 1979 (zie pag. 353/1 e.v.-'80).Op 23 januari diende het openbaar ministerie een aanklacht wegens hoogverraad in tegen de



Generaal Yoo Hak-Seung (m.)wordt op 18 januari 1996 gearresteerd in het bureau van de openbaar aanklager in Seoel op beschuldiging van verraad in verband met de coup van 1979 en het Kwangju-bloedbadin 1980.

twee mannen en tegen zes van Chuns militaire medewerkers in verband met de afkondiging van de staat van beleg in 1980, de bloedige onderdrukking van de opstand in Kwangju en de officiële usurpatie van de politieke macht.

De zes nieuwe aanklachten tegen Chun behelsden het organiseren van een militaire opstand. moord tijdens de rebellie. arrestatie van politici en l-iet onwettig gebruik van troepen voor een opstand Als hij schuldig werd bevonden, kon hij de doodstraf krijgen Tegen Roh werden vijf soortgelijke aanklachten ingediend en ook hem hing de doodstraf boven het hoofd.

Op 31 januari werden in verband met de aanklachten drie parlementsleden aangehouden die vroeger in het leger hadden gediend. Tevens werd bekendgemaakt dat het openbaar ministerie van plan was de 76-jarige Choi Kyu Hah te dagvaarden (zie ook pag 228/2-'96), Zuid-Korea's enige nog in leven zijnde oud-president die niet achter de tralies zat. Choi, die in 1979-'80 voor een korte periode president was geweest, had tot dan toe geweigerd tegen Chun of Roh te getuigen, omdat hij een beroep kon doen op presidentiële immuniteit. Bovendien was hij van mening dat er een ongewenst precedent zou worden geschapen, als een oud-president zou getuigen over handelingen waarvoor hij tijdens zijn ambtsperiode verantwoordelijk was geweest

Proces tegen Chun Doo Hwan. Arrestatie van oud-generaals

Op de eerste dag van het proces tegen Chun Doo Hwan op 26 februari ontkende de oud-president dat het enorme geheime fonds voor de steekpenningen die hij tijdens zijn bewind van het bedrijfsleven had ontvangen (zie boven), veelal smeergeld bevatte in plaats van politieke giften. Samen met Chun stonden verscheidene medewerkers terecht.

In het kader van de recente campagne om de onrechtmatigheden uit het verleden aan te pakken, werden op 22 februari drie oud-generaals gearresteerd op grond van hun betrokkenheid bij de onderdrukking van de opstand in Kwanju in 1980. Alle drie waren medewerkers van Chun, die behalve een aanklacht wegens zijn aandeel in het geheime fonds, kon rekenen op vervolging wegens zijn rol bij de militaire coup in 1979 en het daarop volgende bloedbad in Kwangju (zie boven).

Proces wegens muiterij en hoogverraad tegen oud-presidenten begonnen

Op 11 maart begon in Seoel het proces tegen de oud-presidenten Chun Doo Hwan en Roh Tae Woo in verband met de gebeurtenissen in 1979-'80 (zie pag. 227/1 e.v.-~96)De twee ex-generaals stonden terecht wegens muiterij bij de militaire coup van 1979 en wegens verraad in verband met de onderdrukking van de Kwangju-opstand in 1980. die had geleid tot de officiële machtsovername van Chun. Ook 14 van hun medestanders werden aangeklaagd, van wie zes voor muiterij en hoogverraad. vijf voor alleen muiterij en drie alleen voor hoogverraad.

Naast dit proces. in de Zuidkoreaanse media .,het proces van de eeuw" gedoopt. liepen tegen de twee beschuldigingen wegens corruptie, omdat ze tijdens hun ambtstermijn een geheim potje voor steekpenningen hadden aangelegd.

De beschuldigingen u-egens hoogverraad!varen mogelijk geworden door de speciale wet die de regering in december 1995 had ingevoerd om de verjaringstermijn in deze zaak op te heffen (zie pag. 228/3-'96).

Bij de eerste zitting van het proces richtte het uit drie leden bestaande college van rechters zich op de aanklachten wegens muiterij. De officier van justitie stelde dat de militaire opstand van 1979, waarbij de opperbevelhebber van de strijdkrachten Chung Sung Hwa en andere officieren die vermoedeliik trouw zouden blijven aan de Vierde Republiek, gearresteerd waren, het begin was geweest van een zorgvuldig voorbereide coup, die was geregisseerd door Chun en waarin Roh een sleutelrol had gespeeld. Maar de advocaten van de verdachten betoogden dat de daden van Chun en zijn metgezellen deel uitmaakten van het legitieme onderzoek naar de moord op president Park Chung Hee in oktober en in verband waarmee Chung Sung Hwa later in de gevangenis kwam. Als bevelhebber van het inlichtingenbureau van het ministerie van defensie, zo luidde het verweer, was Chun verantwoordelijk geweest voor het onderzoek naar Parks dood. De verdediging betoogde ook dat de wetswijziging van 1993. die de vervolging van de aangeklaagden mogelijk had gemaakt. ongrondwettig was en dat het proces politiekvan aard was.

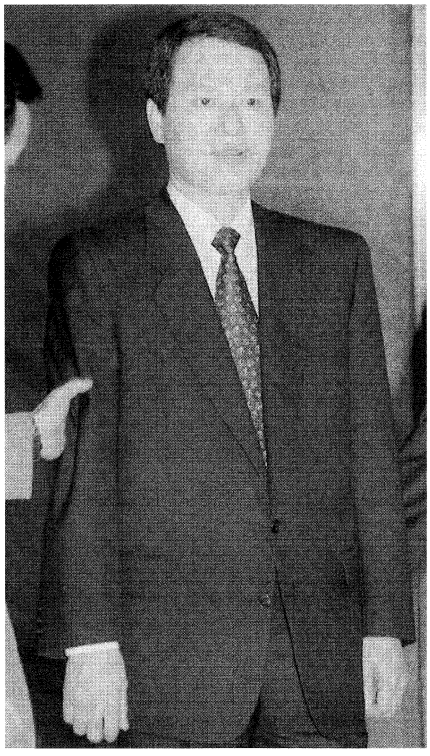
Tijdens een zitting op 18 maart boog het hof zich over de aanklacht wegens hoogverraad en met name over de verlenging van de staat van beleg in mei 1980 en de feitelijke ontbinding van de Nationale Assemblée. Het hof behandelde ook de bloedige onderdrukking van de Kwangju-opstand in mei, waarbij minstens tweehonderd burgers waren omgekomen en die een van de meest pijnlijke en omstreden gebeurtenissen in de geschiedrnis van Zuid-Korea was.

De zittingen van het hof waren omgeven door strenge veiligheidsmaatregelen. Buiten het gerechtsgebouw eisten betogers dat Chun cri Roh de doodstraf kregen voor hun vermeende misdaden.

Naaste medewerker van president Kim Young Sam gearresteerd

Op 21 maart nam Chang Hak Ro een naaste medewerker van president Kim Young Sam, ontslag nadat er tegen hem een onderzoek was gestart naar beschuldigingen wegens corruptie Hij zou in het geheim politieke donaties hebben aangenomen Chang werd op 23 maart gearresteerd en aangeklaagd voor het aannemen van 140 mln won van bedrijven sedert 1993 in ruil voor politieke gunsten (S 1 = 782,25 won op 29 maart 1996)

Deze zaak was uiterst pijnlijk voor Kim. aangezien Chan zijn persoonlijke medewerker was sinds 1977. De affaire was aan het licht gekomen, toen politici van de oppositie hadden beweerd dat Chang 3.7 mrd won aan bezittingen had verborgen op naam van verscheidene familieleden en partners, en dat een deel van dit geld afkomstig was uit het geheime fonds waarvoor Roh Tae Woo



De persoonlijk secretaris van president Kim Young Sam, Chang Hak-Ro, vlak na zijn arrestatie in Seoel op 23 maart 1996.

terecht stond. Terwijl twee voorgangers van Kim terecht stonden wegens het geheime fonds voor steekpenningen, betekende de vervolging van Chang dat er voor het eerst iemand uit Kims directe omgeving betrokken was bij het zich uitbreidende schandaal. Ook het tijdstip, slechts enkele weken voor de parlementsverkiezingen van 11 april, kon schadelijk zijn en allerwegen werd Kims snelle reactie op de aantijgingen hiermee in verband gebracht.



De Zuidkoreaanse ambassadeur in Japan, Kim Tae Taeiji (r.)heeft op 14 februari 1996 een ontmoeting met de Japanse minister van buitenlandse zaken Yukihido Ikeda (1.)op diens ministerie in Tokio.

TERRITORIAAL GESCHIL MET JAPAN

In februari betwistten Zuid-Korea en Japan elkaar een groep kleine eilanden in de Japanse Zee. Hoewel het geschil de gevoelige betrekkingen tussen de twee landen verstoorde, waren er aan het eind van de maand tekenen dat beide partijen via onderhandelingen tot een oplossing voor hun ruzie wilden komen.

De eilanden stonden internationaal bekend als de Laincourt Rotsen, maar Zuid-Korea noemde ze Tokto en Japan Takeshima. Beide landen beweerden dat de eilanden historisch gezien tot hun gebied behoorden.

De eilandjes lagen ongeveer 200 km ten noorden van het Zuidkoreaanse vasteland (80 km oost-zuid-oost van het Zuidkoreaanse Ullung-do)en 200 km tennoordenvan het grootste Japanse eiland Honshu (150 km noord-noord-west van het Japanse eiland Oki). De twee grootste eilanden (die werden omgeven door een aantal riffen) staken ongeveer 150 meter boven het zeeoppervlak uit. Hoewel ze samen slechts 23 hectares besloegen, werd aangenomen dat onder de rijke visgronden rond de eilanden nog niet geëxploiteerde voorraden mineralen lagen. De eilanden kenden geen permanente bewoners, hoewel Zuid-Korea sinds 1954 een kustwacht op het eiland gestationeerd hield, na een reeks kleine botsingen tussen de twee landen over de visrechten.

Het sluimerende conflict laaide op 9 februari op toen de Japanse minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda protest aantekende tegen een Zuidkoreaans plan om een aanlegsteiger op een van de eilanden in gebruik te gaan nemen. Deze ontwikkeling, algemeen beschouwd als een poging van Zuid-Korea om zijn gebiedsaanspraken te ondersteunen, werd opgeroepen door een Japans plan om een exclusieve economische zone van 200 mijl af te kondigen waarbinnen ook de betwiste eilandjes zouden vallen. Toen de betrekkingen tussen de twee landen verslechterden, gingen demonstranten in Zuid-Korea de straat op en werden afbeeldingen van Ikeda in Seoel publiekelijk verbrand. Een Japanse delegatie van de Ciet (parlement) gelastte op 10 februari een bezoek aan Zuid-Korea af. Met een ondubbelzinnig vertoon van macht hielden de Zuidkoreaanse luchtmacht en marine op 15 februari een gezamenlijke oefening, bedoeld om een reactie op een ,,mogelijkewederrechtelijke inbezitneming" na te bootsen. De Zuidkoreaanse regering dreigde ook haar eigen economische zone rond de eilanden af te kondigen, als Japan haar plan doorzette.

Op 20 februari kondigden beide landen een economische zone af, maar in een kennelijke poging het escalerende conflict te temperen, maakte geen van beide landen specifiek melding van de betwiste eilandjes. Beide regeringen lieten weten dat er onderhandeld zou worden over de maritieme activiteitenin het gebied waar de twee zones elkaar overlapten.

Maar in een verklaring tegenover de Japanse Diet bevestigde de Japanse premier Ryutaro Hashimoto op 27 februari dat Japan niet zou afzien van delen van het gebied dat binnen de exclusieve economische zone viel. Het Zuidkoreaanse ministerie van buitenlandse zaken weigerde ieder commentaar omdat het van mening was dat de soevereiniteit van de Tokto-eilanden niet in het geding was.

ARRESTATIE CHINESE VISSERS

Op 14 maart werden twee Chinese trawlers met in totaal 26 bemanningsleden aan boord, opgebracht door de Zuidkoreaanse marine omdat zij zich in de Zuidkoreaanse territoriale wateren begeven zouden hebben.

BETREKKINGEN MET GROOT-BRITTANNIË

Op 5 maart had president Kim een ontmoeting met de Britse premier John Major, die een bezoek bracht aan Zuid-Korea na de openingsvergadering van de Aziatisch-Europese Topconferentie in Bangkok (ASEM, zie pag. 354/1 e.v.-'96). Kim en Major tekenden een twintig punten tellend akkoord waarin werd aangedrongen op uitbreiding van de bilaterale betrekkingen op een groot aantal gebieden, zoals veiligheid, economische betrekkingen, wetenschap, cultuur, onderwijs en gezondheidszorg.

Het akkoord bepaalde dat er een aantal vervolgontmoetingen zouden komen, waaronder bezoeken van Britse ministers aan Zuid-Korea en van een hoge Britse delegatie om te praten over samenwerking op het gebied van bouwprojecten en weg- en waterbouw-. De twee landen besloten ook een gezamenlijke werkgroep in te stellen die de tweede ronde van de ASEM zou voorbereiden die in 1998 in Groot-Brittannië zou plaatsvinden, en de derde die in 2000 in Seoelop het programma stond.

(Vor.ber.pag. 226/1 e.v.-1996)

PAKISTAN

BOMEXPLOSIE EN AANSLAGEN IN RARACHI

Minstens zeven personen werden gedood en 35 anderen gewond, toen er op 7 januari 1996 een bom ontplofte in een bus in Karachi Daarnaast vielen er op dezelfde dag elf doden en 25 gewonden bij aanslagen elders in de stad Deze jongste uitbarsting van geweld volgde op een staking die op 4 januari was uitgeroepen door de Mohajir Qaumi-beweging (MQM) uit protest tegen de dood van vijf partijleden, die zouden zijn getroffen door politiekogels

Eind januari werd bericht dat er die maand ruim zeventig personen waren gedood bij aanhoudend geweld tussen de MQM en veiligheidstroepen.

SPANNING IN BETREKKINGEN MET INDIA OPGELOPEN

In januari liep de spanning tussen Pakistan en India hoog op. Indiase en Pakistaanse troepen die waren gelegerd in de Himalaya-regio langs de grens met Kashmir, bestookten elkaar met mortieren en machinegeweren.

De vijandelijkheden, waarbij aan beide zijden slachtoffers vielen. begonnen op 26 januari, toen een moskee in het dorp Forward Kahuta in het door Pakistan beheerste Azad Kashmir werd getroffen door een raket. Bij deze aanval kwamen minstens 22 burgers om het leven. De aanval werd veroordeeld door Pakistan. dat beweerde dat de raket was afgevuurd vanuit de tot India behorende deelstaat Kashmir. Dit werd krachtig tegengesproken door Indiase legerfunctionarissen. Volgens hen ging het om uit de koers geraakte Pakistaanse raketten, die waren bedoeld om de viering van de Dag van de Republiek in India te verstoren. De Militaire Waarnemingsgroep van de Verenigde Naties in India en Pakistan (UNMOGIP),die op 27 januari een bezoek bracht aan het gebied verklaarde dat het niet in staat was vast te stellen vanwaar de raket was afgeschoten.

Op 28 januari werd gemeld dat er langs de bestandslijn in Kashmir, ook wel controlelijn (LOC) genoemd, zware vuurgevechten waren uitgebroken tussen Indiase en Pakistaanse troepen. Volgens Indiase functionarissen was het uitbreken van de vijandelijkheden de schuld van Pakistaanse militairen die het vuur hadden geopend op zeven vooruitgeschoven Indiase grensposten. terwijl zij dekking verschaften aan separatistische guerrillastrijders uit Kashmir die India probeerden binnen te dringen. Zeven Indiase burgers zouden bij de gevechten zijn gewond. Op 29 en 30 januari vonden er langs de bestandslijn nieuwe gevechten plaats tussen de twee partijen, waarbij vijf burgers zouden zijn omgekomen. Het was evenwel niet bekend welke nationaliteit zij hadden. Op 31 januari ontkende Pakistan berichten dat er langs de bestandslijn vijf personen waren gedood.

NIEUWE SPECULATIES OVER NUCLEAIR KERNWAPENPROGRAMMA

In februari rezen nieuwe speculaties over het nucleaire programma van Pakistan De aanleiding daarvoor vormden rapporten van de Amerikaanse inlichtingendienst dat China kernwapenmateriaal aan Pakistan zou hebben verkocht (ziepag 361/1-'96)

In een rapport van de Amerikaanse Centrale Inlichtingendienst (CIA). dat begin februari openbaar gemaakt was. werd beweerd dat Pakistan 5.000 ringmagneten had gekocht van China. De magneten zouden worden geplaatst in zeer snelle centrifuges waarmee voor de produktie van kernwapens uranium gezuiverd en verrijkt werd. De regering ontkende de berichten onmiddellijk en met klem. Zij was bang dat de berichten zouden leiden tot uitstel van de uitvoering van het Brown-amendement op het Amerikaanse Westvoorstel inzake de Toewijzing van Buitenlandse Hulp voor 1996 dat Amerikaanse militaire sancties ten dele ophief (zie pag. 231/2/3-'96).

Op 17 februari ontkende premier Benazir Bhoetto de beschuldigingen ronduit. Zij suggereerde dat zij het gevolg waren van verwarring over een 300 MW nucleaire krachtcentrale die met Chinese hulp werd gebouwd bij Chashma en die, zo beklemtoonde zij, ,,aan internationale veiligheidsmaatstaven voldeed". In een op 24 februari uitgegeven verklaring in Karachi deed Bhoetto de berichten over de import van nucleaire technologie uit China af als ,,tendentieus en ongefundeerd".

Eerder op 9 februari getroostte de minister van buitenlandse zaken Ahmed Asif Ali tijdens een bezoek aan Washington zich veel moeite om de berichten af te doen als ,,eenen al speculatie". Op 18 februari ontkende Ali de berichten tijdens een persconferentie in Islamabad na zijn terugkeer uit de VS. Hij erkende dat er in verband met de bouw van de krachtcentrale bij Chashma apparatuur uit China was ingevoerd en zei dat het Internationale Atoomagentschap (IAEA) daar toestemming voor had gegeven.

In sommige berichten werd gemeld dat Ali zich reeds tijdens de besprekingen met Amerikaanse functionarissen ongerust had getoond over het Amerikaanse voornemen om de levering van Amerikaanse F-16-gevechtsvliegtuigen (voor laatste bericht zie pag. 445/2-'95) en andere wapens aan Pakistan uit te stellen. Berichten over het uitstel waren medio februari bevestigd, toen de Pakistaanse ambassade in Washington toegaf dat Amerikaanse ambtenaren hadden ..gesproken over de problemen" rond de wapenleverantie gezien de vermeende verkoop van Chinees nucleaire apparatuur aan Pakistan, Ali zei: ,,Officieel hebben we niets vernomen, maar het meningsverschil zou kunnen leiden tot uitstel". Maar hij benadrukte dat de VS moreel en wettelijk verplicht waren om de vliegtuigen aan Pakistan te leveren. waaraan hij toevoegde: ,.De VS verlenen geen gunst. De wapens zijn eigendom van Pakistan."

Groot-Brittannië wijst Pakistaan uit

Een in Groot-Brittannië woonachtige Pakistaan, Mohammed Saleem, ontving op 12 februari een uitwijzigingsbevel wegens wat het ministerie van binnenlandse zaken noemde zijn betrokkenheid bij aangelegenheden die verband hielden met de veiligheid en ,,deproliferatie van massavernietigingswapens". Saleem, die officieel te boek stond als een lage ambtenaar bij het Pakistaanse Hoge Commissariaat in Londen, genoot geen diplomatieke status.

In een verklaring die werd uitgegeven in reactie op Saleems uitwijzigingsbevel, zei de Pakistaanse Hoge Commissaris dat Pakistaans nucleaire programma vreedzame doeleinden had, en dat ,,we geen reden hebben om aan te aannemen dat de betrokken heer zich bezighield met de activiteiten" waarvan hij werd beschuldigd.

VS stemt in met wapenzending naar Pakistan

Op 21 maart stelde de regering-Clinton de Senaat ervan op de hoogte dat zij van plan was de lang omstreden partij conventionele wapens ter waarde van $368 mln per schip naar Pakistan te zenden, ondanks berichten dat Pakistan onlangs nucleair materiaal van China had gekocht (zie boven en ook pag. 231/2/3-'96).

UITSPRAAK HOOGGERECHTSHOF OVER BENOEMING RECHTERS

Op 20 maart oordeelde het Hooggerechtshof in voltallige zitting in Karachi dat de regering niet langer het exclusieve recht had om rechters in de hogere gerechtshoven te benoemen. Daarentegen zouden deze benoemingen voortaan goedgekeurd dienen te worden door de president van het Hoogge-

rechtshof in kwestie en door de Opperrechter van Pakistan.

Kennelijk anticiperend op de uitspraak had premier Benazir Bhoetto daags ervoor ingestemd met de vaste benoeming van 17 rechters. die reeds op tijdelijke basis werkzaam waren.

(Vor.ber.pag. 230/1 e.v.-1996)

SRI LANKA

PROVINCIERADEN ONTBONDEN

Op 3 januari 1996 ontbond president Kumaratunga de provincieraden van de Noordelijke Centrale Provincie en Sabaragamuwa, die werden gecontroleerd door de oppositionele United National Party (UNP). De raden, die de helft van hun zittingsperiode van vijf jaar erop hadden zitten, werden ontbonden uregens corruptie. Op 9 januari gingen de premiers van beide provincies in hoger beroep tegen de ontbinding.

BOMAANSLAG IN COLOMBO. NIEUWE STRIJD TUSSEN REGERINGSTROEPEN EN LTTE-REBELLEN

Op 31 januari vielen er minstens tachtig doden en ruim 1.400 gewonden bij een enorme bomexplosie die de belangrijkste handelswijk van Colombo verwoestte. Een vrachtwagen vol explosieven boorde zich in het gebouw van de Centrale Bank van Sri Lanka. Bij de daaropvolgende ontploffing gingen aangrenzende gebouwen waarin buitenlandse bedrijven, banken en internationale hotels waren gevestigd, in vlammen op en vlogen in de omgeving geparkeerde auto's in brand. Volgens de politie werd de vrachtwagenbestuurder, die bij de aanslag het leven verloor, gesteund door drie gewapende mannen die het vuur openden, toen zij het gebouw probeerden binnen te dringen. Twee van de schutters werden later gearresteerd, terwijl de derde wist te ontkomen.



De president van Sri Lanka Chandrika Kumaratunga (r.)betreedt het parlement op 9 februari 1996 voor haar jaarlijkserede tot de natie.



Een Srilankaanse militair passeert op 31 januari 1996 het verwoeste gebouw van de Centrale Bank in de hoofdstad Colombo.

Regeringsleiders en de politie noemden de aanslag onmiddellijk het werk van een zelfmoordcommando van de separatistische Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE). Kennelijk was de aanslag een vergelding voor de inname van Jaffna, het belangrijkste LTTE-bolwerk in het noorden, door regeringstroepen in december 1993 (zie pag. 233/3-'96).

Op 1 februari zei president Chandrika Kumaratunga dat de LTTE de zelfmoordaanslag hadden gepleegd om de activa van Sri Lanka te vernietigen en politieke inspanningen om een einde te maken aan het etnische conflict te saboteren (eerder hadden functionarissen echter verklaard dat de aanslag geen schade had toegebracht aan het geld of de financiële reserves van de Centrale Bank. die werden bewaard in speciale veiligheidskluizen).

Een LTTE-woordvoerder. die op 1 februari in Londen werd geinterviewd. weigerde te bevestigen of de LTTE betrokken maren bij de aanslag.

Nieuwe gevechten

Medio januari nam in de oostelijke districten Batticaloa en Polonnaruwa de strijd tussen het regeringsleger en de LTTE in alle hevigheid toe, waarbij aan beide zijden zware verliezen werden gemeld. Het jongste legeroffensief was in december gelanceerd met het doel recent ingerichte LTTE-bases in het oosten te vernietigen. Op 21 januari beweerde het leger dat het een van de grootste LTTE-kampen in Batticaloa hadverwoest. Dit kamp bestond uit een verbindingscentrum, een ziekenhuiscomplex en een voertuigenpark.

Strijd tussen regeringstroepen en LTTE escaleert

In de tweede helft van maart escaleerden de gevechten tussen regeringstroepen en de LTTE.

Een uit 300 man bestaande groep LTTE-guerrillastrijders doodde op 11 maart in het oosten van Sri Lanka 23 politiemannen; hierbij vielen ook 20 doden aan de kant van de rebellen. De hinderlaag vond plaats kort na een helikopteraanval op twee bases van LTTE-marine-eenheden.

Het aantal slachtoffers bleef oplopen; tenminste acht doden vielen er op 15 maart onder het veiligheidspersoneel toen LTTE-strijders uit vergelding een schip van de regering opbliezen. Op 18 maart werden 18 regeringssoldaten gedood door een landmijn op het noordelijk schiereiland Jaffna. en op 20 maart maakten officiële bronnen melding van het sneuvelen van 10 vooraanstaande guerillastrijders tijdens een kanonneerbootgevecht met regeringsstrijdkrachten voor de kust van Mannar.

Op 25 maart berichtten dagbladen van de regering dat het Srilankaanse leger, dat juist het verlies van 40 soldaten had bekendgemaakt bij een LTTE-aanval in de buurt van Batticaloa, op het punt stond een nieuw groot offensief te lanceren op het noordelijk schiereiland Jaffna om verloren gegaan terrein op de LTTE te heroveren. Het offensief zou naar verwachting grûter zijn dan het „Rivirasa" („zonneschijn[x])-offensief, dat ruim een maand duurde en eindigde met de val van Jaffna in december 1995.

(Vor.ber.pag. 232/1 e.v.-1996)

ALGEMEEN

ONDERTEKENING VAN ANTI-NUCLEAIRE PROTOCOLLEN VAN VERDRAG VAN RAKOTONGA

Op 25 maart 1996 ondertekenden vertegenwoordigers van Frankrijk. Groot-Brittannië en de Verenigde Staten de drie protocollen van het Verdrag over de Kernwapenvrije Zone in het gebied van dc Zuidelijke Stille Oceaan (South Pacific Nuclear Free Zone Treaty).

Het verdrag. dat algemeen bekend stond als het Verdrag van Rarotoiiga. was in 1985 opgesteld door leden van het South Pacific Forum (SPF) in Rarotonga op de Cook-eilanden (zie pag. 529/1 e.v.-'85). Het verdrag verbood het produceren, testen en stationeren van kernwapens in de regio of het dumpen van kernafval. De drie protocollen van het verdrag bepaalden dat (i) ook de landen met afhankelijke gebieden in de regio zich aan het verdrag zouden houden: (ii)de vijf kernmachten geen kernwapens zouden gebruiken tegen de ondertekenaars van het verdrag of met het gebruik ervan zouden dreigen; (iii)de vijf kernmachten geen wapens zouden testen in het Pacific-gebied. De protocollen twee en drie waren getekend door China en de Sowjet-Unie (het eerste protocol had geen betrekking op deze twee landen).maar de drie Westerse kernmachten hadden dat tot dan toe geweigerd.

De ondertekening van de protocollen vond plaats twee maanden nadat Frankrijk een reeks kernproeven in het Pacific-gebied had beëindigd. De Franse regering bevestigde dat de bewaking van de locaties waar de nucleaire testen op de atollen Mururoa en Fangataufa hadden plaatsgevonden, zou worden voortgezet om mogelijke verontreiniging te voorkomen. Hoewel het uit 16 leden bestaande South Pacific Forum de ondertekening van de protocollen begroette, stelde het nadrukkelijk dat zijn beslissing in februari om Frankrijk de status van dialoogpartner af te nemen. niet automatisch zou worden herroepen. De Nieuwzeelandse regering maakte echter bekend dat zij haar verbod op ministeriële contacten met Frankrijk zou opheffen en zou overwegen om andere sancties die uit protest tegen de kernproeven waren opgelegd, in te trekken.

(Vor.ber.pag. 799/2 - 1993)

AUSTRALIË

DEELSTAATVERKIEZINGEN IN TASMANIË

Bij de deelstaatverkiezingen in Tasmanië op 23 februari 1996 verloor de Liberal Party van zittend premier Ray Groom aan steun De Liberal Party behield zestien zetels en verloor 11 procent aan de Australian Labor Party (ALP). die op 14 zetels uitkwam. De Tasmaanse Groenen veroverden vier zetels en één ging er naar een onafhankelijke kandidaat.

De leider van de ALP in Tasmanie. Michael Field, had ruim voor de verkiezingen aangekondigd dat hij Grooms Liberale regering zou blijven steunen en geen alliantie met de Groenen zou sluiten. een standpunt dat voortkwam uit de slechte ervaringen die de ALP had opgedaan met regeren met steun van de Groenen. Na de verkiezingen zei Field dat zijn partij de regering-Groom niet voor november 1996 ten val zou proberen te brengen.

NEDERLAAG ALP BIJ ALGEMENE VERKIEZINGEN. NIEUWE REGERING

Bij de algemene verkiezingen van 2 maart 1996 leed de Australian Labor Party (ALP) een nederlaag na 13 jaar aan de macht geweest te zijn. De ALP werd opgevolgd door een regeringscoalitie van de Liberal- en de National Party onder leiding van de Liberal Party-leider John Howard.

Door het bekendmaken van de algemene verkiezingen op 27 januari (zie pag. 303/2-'96) had premier Paul Keating een eind gemaakt aan weken van speculaties en was het duidelijk geworden dat de ALP een gooi wilde doen naar een zesde opeenvolgende termijn in de regering. Hoewel de oppositionele Liberaal-Nationale coalitie in de opiniepeilingen aan de leiding ging, voerde Keating zijn campagne met een even grote voortvarendheid en beslistheid als in 1993 toen hij de enorme voo - sprong van de oppositie inhaalde en een onwaarschijnlijke overwinning behaalde (zie pag. 439/3 e.v.-'93).

Aangezien verwacht werd dat de oppositie zou profiteren van de opvatting dat de regering na dertien jaar bewind . beleidsmoe" was lag het voor de hand dat de ALP haar campagne sterk zou richten op de economische prestaties van de regering Onder het bewind van de ALP had Australie een opmerkelijke reeks van zeventien achtereenvolgende kwartalen van economische groei doorgemaakt, en het land kende een betrekkelijk lage inflatie van iets meer dan 3 procent. De toenemende steun voor invoering van de republikeinse staatsvorm kwam tot uiting in het besluit van de regering van de deelstaat New South Wales om de status van de deelstaatgouverneur, de vertegenwoordiger van de Britse kroon, te verlagen.

Op 17 januari was Gordon Samuels met ingang van maart benoemd tot deeltijd-gouverneur. Samuels zei dat hij niet zijn intrek zou nemen in de officiële ambtswoning en dat hij uitsluitend fundamentele grondwettelijke verplichtingen zou vervullen zoals de opening van het deelstaatparlement.

Bij de officiële start van de campagne op 14 februari beloofde de ALP meer geld uit te trekken voor onderwijs en sociale voorzieningen voor bejaarden. en binnen een jaar een niet-bindende volksraadpleging te houden over de positie van koningin Elizabeth II als Australisch staatshoofd. Deze laatste toezegging werd beschouwd als een verzachting van Keatings eerdere be-



Duizenden aanhangers van de monarchie dernonstieren op 30 januari 1996 in Svdney tegen de verlaging van de status van de gouverneur van New South Wales

doelingen om door te gaan met een bindend referendum over deze zaak om zijn gestelde doel van een republikeinse staatsvorm in 2001, te bereiken.

De campagne van de Liberaal-Nationale coalitie begon officieel op 18 februari toen Howard beloofde de belastingdrempel voor gezinnen met kinderen (waaronder eenoudergezinnen) te verhogen, wat de overheid naar schatting zo'n A$ 1 mrd per jaar zou kosten. Howard deed zijn belofte nadat hij eerder had gezegd in vier jaar A$ 6,3 mrd op de overheidsuitgaven te zullen bezuinigen door de overhead-kosten van de overheid terug te dringen en het recht van immigranten op sociale uitkeringen in te perken. De ALP viel de geplande bezuinigingen aan die onvoldoende zouden zijn om het vereiste bedrag te besparen. Deze aantijging won aan kracht toen het belastingverminderingspakket bekend werd gemaakt.

Aangezien er weinig ideologische verschillen waren tussen de twee belangrijkste partijen, werden de verkiezingen vooral gezien als een strijd tussen de twee verschillende imago's van de twee leiders. De republikein Keating, wiens charisma en ervaring leden onder zijn botte arrogantie, moest het opnemen tegen de minder inspirerende maar ernstige Howard, die geen geheim had gemaakt van zijn wens om Australië een constitutionele monarchie te laten blijven. In een reeks openbare debatten tussen de twee deed Keating het naar de algemene mening beter dan zijn tegenstander, maar was dit onvoldoende om de enorme voorsprong van de oppositie in de opiniepeilingen in te halen.

Al snel nadat met het tellen van de stemmen was begonnen was de uitslag duidelijk. De ALP leed 5 procent verlies en meer dan een derde van de kabinetsleden verloor zijn zetel.

Uitslag verkiezingen Huis van Afgevaardigden

Partij	***Zetels***
Liberal Party	76
National Party	18
Australian Labor Party	49
Onafhankelijken	5
Totaal	148

Keating gaf zijn nederlaag ruiterlijk toe Hij zei dat de populariteit van zijn regering averij had opgelopen door de noodzaak ,,het probleem van verandering" te begeleiden. Ook bevestigde hij dat hij zich niet meer kandidaat stelde als partijleider. Op 19 maart werd hij in die functie opgevolgd door Kim Beazley.

Formatie van regering-Howard

Allerwegen werd de omvang van de overwinning van de oppositie gezien als een krachtig mandaat voor Howard. In zijn nieuwe kabinet; dat op 11 maart werd beëdigd, had hij ook de leider van de National Party. Tim Fischer. opgenomen als vice-premier en minister van handel.

De 56-jarige Howard, afgestudeerd als jurist aan de universiteit van Sydney, was op 35-jarige leeftijd het federale parlement binnengekomen en was minister van schatkist geweest in de regering van Malcolm Fraser. die in 1983 door de ALP was verslagen. Nadat hij leider van de oppositie was geworden. verloor hij in 1987 de algemene verkiezingen. In 1989 werd hij van zijn functie als leider van de Liberalen ontheven en in 1995 werd hij herkozen, toen hij zich het imago van een ,.tolerante conservatief" had aangemeten in plaats van de ,,radicale conscrvaticf" die hij in dc jaren tachtig was geweest. In deze eerdere hoedanigheid had hij zich verzet tegen een aantal ALP-beleidsactiviteiten, zoals de toegenomen Aziatische immigratie, een stelsel van industriële betrekkingen met een hoofdrol voor de vakbonden. het gezondheidsstelsel Medicare. milieubescherming en republikanisme.

Op 11 maart werden de portefeuilles als volgt verdeeld:

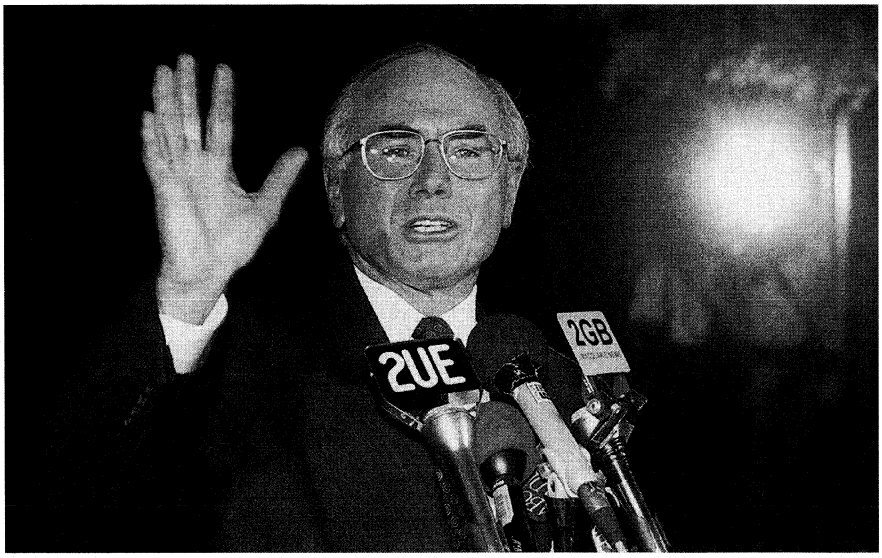
Premier - John Howard; vice-premier, handel - Tim Fischer; schatkist - Peter Costello; primaire industrieën en energie - John Anderson: milieu. regeringsleider in de Senaat - Robert Hill: communicatie en kunst - Richard Alston; industriële betrekkingen - Peter Reith; sociale zekerheid, ondersteuning van de premier voor de positie van vrouwen - mevr. Jocelyn Newman: buitenlandse zaken - Alexander Downer: industrie, wetenschap en toerisme - John Moore; defensie - Ian McLachlan; verkeer en regionale ontwikkeling - John Sharp; gezondheid en gezinszaken - Michael Wooldridge; financiën - John Fahey; werkgelegenheid, onderwijs, opleidingen en jeugd - mevr. Amanda Vanstone.

Deze nieuwe opstelling had tot gevolg dat het aantal departementen werd verminderd van twintig tot achttien omdat de ministeries van toerisme, huisvesting en ontwikkeling werden opgeheven en in andere departementen opgingen.

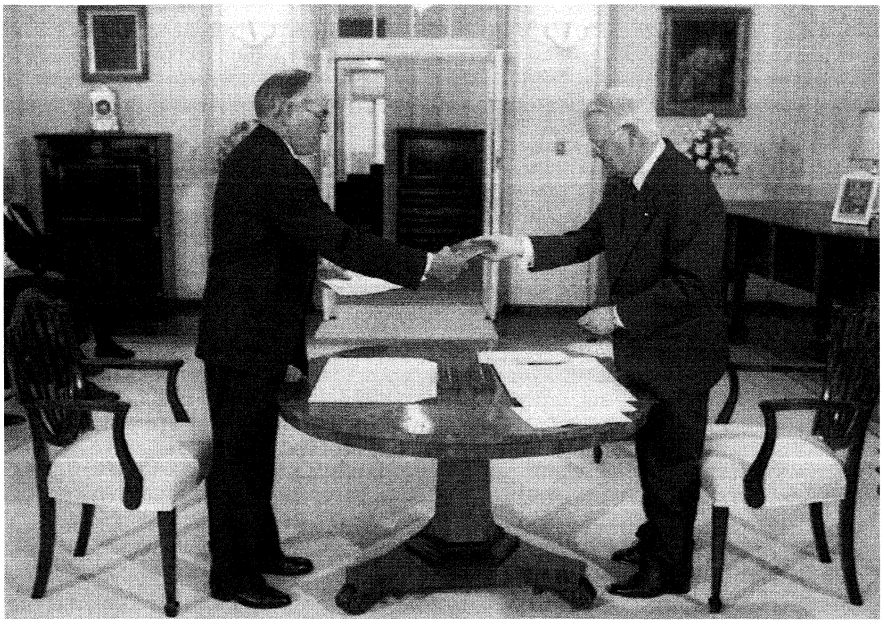
BLOEDBAD IN PORT ARTHUR

Op 29 april beloofde premier John Howard aan te dringen op strengere vuurwapenwetten. Ook gelastte hij een spoedvergadering van de deelstaatministers en de federale minister die verantwoordelijk waren voor de politie. De vergadering, die begin mei zou plaatsvinden, was bedoeld om strenge vuurwapenwetten op te stellen die voor het hele land zouden gelden. Howard deed de belofte na de moord op 35 mensen door een schutter in Port Arthur in Tasmanië op 28-29 april. Het was het ergste bloedbad dat een enkele schutter in het recente verleden in vredestijd had aangericht.

De schutter, de 28-jarige Martin Bryant, schoot op 28 april twee automatische geweren gericht leeg op een groep mensen die een bezoek brachten aan het museum dat as gevestigd in de voormalige strafkolonie van Port Arthur. Daarbij vielen 32 doden. onder wie zeven kinderen, en 18 gewonden. Op 29 april werd hij gearresteerd toen hij uit een brandend huis vluchtte waarin hij zich met drie gijzelaars had verschanst tegenover 200 politieagenten. In het uitgebrande huis vond men la-



Oppositieleider John Howard van de Liberal Party tijdens een televisiedebat dat hij op 25 februari 1996, een week voor dc algemene verkiezingen. voerde met premier Paul Keating.



De onlangs gekozen John Howard (1.)wordt op 11 maart 1996 in het Government House in Canberra beëdigd als de 25ste premier van Australië door gouverneur-generaal Sir William Deane (r.).

ter de lichamen van de drie gijzelaars die hij had vastgehouden.

Bryant. die in het verleden psychologische problemen had gehad, werd onder politiebewaking gesteld in het Royal Hobart Ziekerihuis, waar hij herstelde van de venvondingen die hij had opgelopen bij de brand. De politie zei later dat ze het onderzoek zou heropenen naar een aantal doden dat op het eiland was gevallen.

Op 30 april kondigde Peter Beswick, de Tasmaanse deelstaatminister die verantwoordelijk was voor de politie en de openbare veiligheid, plannen aan om alle legerwapens te verbieden.

Beswick zei dat Tasmanië, dat de soepelste vuurwapenwetgeving kende van de zes Australische deelstaten, zijn wetten zou aanscherpen, ongeacht de uitkomst van de door Howard belegde spoedvergadering.

Premier Bob Carr van New South Wales stelde voor dat de federale regering de verantwoordelijkheid op zich zou nemen voor de totale controle op het vuurwapenbezit, Hij schaarde zich achter voorstellen van Howard dat de regering een nationale terugkoopcampagne op touw zou zetten om het aantal in omloop zijnde vuurwapens (naar schatting 3,5 mln) terug te dringen om op die manier het jaarlijkse aantal doden als gevolg van vuurwapengebruik (ongeveer 500)te verminderen.

Maar de wapenlobby waarschuwde dat een verbod op semi-automatische wapens alsmede voorstellen voor een uniform vergunningenstelsel en een landelijke registratie van vuurwapenbezitters niets zouden uithalen. Ted Drake, voorzitter van de Sporting Shooters' Association, vroeg zich af of een strengere controle het bloedbad in Port Arthur zou hebben voorkomen. Hij benadrukte dat ,,de vuurcvapenlobby erg machtig is" en waarschuwde dat ,,sommige deelstaatregeringen in Australië aan een zijden draadje hangen".

STRENGERE CONTROLE OP ABORIGINALS-ORGAAN

De nieuwe conservatieve federale Liberal-National coalitieregering veroorzaakte een storm van protesten van zwarte leiders. toen ze op 10 april maatregelen aankondigde om de verantwoordelijkheden te beperken van de Aboriginal and Torres Strait Islander Commission (ATSIC), het belangrijkste vertegenwoordigend orgaan van de 250.000 Aboriginals, dat jaarlijks ongeveer AS$ 1 mrd aan overheidsgelden uitkeerde aan kleinere organisaties op het gebied van rechtsbijstand en maatschappelijk werk.

Premier Howard zei een .,speciale accountant" te zullen benoeinen om de aan de ATSIC verstrekte subsidies te controleren. Ook bevestigde hij regeringsplannen om de ATSIC-Wet zodanig te wijzigen dat de ATSIC-voorzitter door dc minister zou morden benoemd in plaats van door de ATSIC zelf. en om de regering de bevoegdheid te geven een manager aan te stellen die de organisatie zou besturen als er duidelijk sprake was van fraude of ernstig wanbestuur.

Het besluit volgde na beschuldigingen van financiële onregelmatigheden bij een aantal bureaus voor rechtshulp voor Aboriginals in verscheidene deelstaten en meer algemene kritiek op wijdverbreid wanbeheer. Critici beschuldigde de ATSIC ervan de Aboriginal-gemeenschap in de steek te laten, en wezen daarbij op het gegeven dat de gezondheid en woonomstandigheden van de Aboriginals slecht bleven en dat hun levensverwachting twintig jaar lager was dan die van blanke Australiers

De regeringsplannen werden veroordeeld door Aboriginal-leiders. Zij waren bang dat de plannen een uitholling betekenden van het basisprincipe van ,,zelfbeschikking", dat mee richting had gegeven aan de wijze waarop de federale regering sinds 1970 de Aboriginal-aangelegenheden had benaderd. Tijdens een bestuursvergadering van het ATSIC op 13 april betitelde ATSIC-voorzitter Lois O'Donohue de houding van de regering als ,,paternalistisch" en ,,ondemocratisch". Ook zei hij dat het Aboriginal-beleid daardoor in een ,,crisis" was geraakt. Maar senator John Heron, minister van Aboriginal and Torres Strait Islanders Affairs, zei op 15 april op een landelijk radiostation dat die uitspraak ,,deel uitmaakte van de Aboriginal-retoriek om de zaak op de spits te drijven" en dat ,,het beleid in het geheel niet op de rand van een crisis verkeerde".

ONDERZOEK NAAR BESCHULDIGING KINDERSEKS DOOR DIPLOMATEN

Op 21 april zei minister van buitenlandse zaken Alexander Downer dat er een onafhankelijk onderzoek zou komen naar beschuldigingen dat Australische diplomaten in Azië met ontwikkelingsgeld weeskinderen hadden gekocht om seks met ze te bedrijven. Hij maakte dit bekend tijdens een officieel bezoek aan Bangkok, nadat het dagblad *de Sydney Sun-Herald* beschuldigingen had gepubliceerd dat zeker negen Australische ambassades bij de zaak betrokken waren.

Dit onderzoek vond plaats nadat er al verscheidene onderzoeken tegen afzonderlijke diplomaten waren ingesteld. Een van pedofilie beschuldigde voormalige hoge diplomaat verscheen later die maand voor een Australische rechtbank en tegen twee anderen liep een onderzoek naar aanleiding van soortgelijke beschuldigingen In 1994 had Australie het Federale Wetboek van Strafrecht uitgebreid, waardoor rechtbanken zaken konden behandelen tegen Australiërs die in het buitenland waren beschuldigd van kinderseks.

(Vor.ber.pag. 303/2/3-1996)

INDEX AFLEVERING NR. 3106

AFGHANISTAN Vredesbesprekingen zonder resultaat, strijd tussen regering en Talibaan duurt voort **435**
AFRIKA Secretariaat Groepering voor Oostafrikaanse Samenwerking geopend **409**
Tweede conferentie Grote-Merenlanden **409**
Verdrag van Pelindaba over kernwapenvrije zone Afrika **410**
Regionale top ANAD **410**
ALGERIJE Autobomexplosies **410**
Dialoog over nationale verzoening **411**
AMERIKA Bijeenkomst Amazonepact **394**
Negende Mercosur-top, akkoord met EU **394**
Middenamerikaans Veiligheidsverdrag **394**
Oprichting Andes-gemeenschap **395**
AUSTRALIË Nederlaag ALP bij algemene verkiezingen **449**
Formatie van regering-Howard **450**
Bloedbad in Port Arthur **450**
Strengere controle op Aboriginals-orgaan **451**
BENIN Kérékou wint presidentsverkiezingen **412**
Premierschap opnieuw ingesteld **413**
BOEROENDI Groeiende angst voor genocide **413**
Repatriëring Rwandezen uit Boeroendi **414**
CAMBODJA Aanvallen op bolwerken Rode Khmer **435**
CANADA Nisga'a-akkoord **396**
Verkiezingen in Newfoundland, nieuwe premier British Columbia **396**
Presentatie begroting voor 1996 **396**
CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK Muiterij in het leger **415**
FILIPPIJNEN Massale protesten tegen nieuwe anti-terreurwet **436**
Besprekingen over Marcos-vermogen **436**
Verwarring over beleid Vietnamese bootvluchtelingen **437**
Economische liberalisering **437**
HAÏTI VN-mandaat verlengd **397**
President beëdigd **397**
Nieuwe premier, samenstelling kabinet **398**
INDIA Crisis over corruptieschandaal breidt zich uit **438**
Verkiezingen voor Hogerhuis **439**
Interimbegroting 1996-'97 **439**
Ontwikkelingen in Jammu en Kashmir **440**
IRAN Begroting 1996-'97 **428**
Onenigheid tussen president en geestelijk leider, parlementsverkiezingen **429**
Voorstel Amerikaans Congres tot uitbreiding sancties **431**
ITALIË Premier Dini treedt af **381**
Maccanico nieuwe formateur, coalitiebesprekingen mislukt **382**
Centrum-links wint verkiezingen **385**
Voortzetting processen **387**
KAAPVERDIE Parlementsverkiezingen416
KOREA Akkoord over nucleaire inspectie door IAEA **441**
Verdere inspanningen ter bestrijding van hongersnood **441**
Noordkoreanen lopen over **442**
Noord-Korea stelt zich kandidaat voor WK-voetbal **443**
KOREA (ZUID) Ontwikkelingen in schandaal rond geheim fonds **443**
Oud-presidenten Roh en Chun aangeklaagd wegens hoogverraad **444**
Medewerker van president Kim gearresteerd **445**
Territoriaal geschil met Japan **446**
LIBERIA ECOMOG-troepen breder ingezet **416**
Vrede houdt geen stand **417**
MIDDEN-OOSTEN Bericht over geheime Palestijns-Israëlische besprekingen **423**
Golf van zelfmoordaanslagen, Westoever en Gazastrook voor onbepaalde tijd afgesloten **423**
Israëlisch-Syrische onderhandelingen **426**
Top in Sharm el-Sheikh **427**
NIGER Verkiezingen toegezegd, burgerregering benoemd **417**
Nationaal Forum voor Democratische Vernieuwing ingesteld **418**
NIGERIA Aanhoudende intimidatie van oppositie **418**
VN-onderzoeksteam op bezoek **419**
Nieuw oppositioneel platform voor democratie opgericht **420**
Sancties Gemenebest **420**
OCEANIË Ondertekening van anti-nucleaire protocollen van Verdrag van Rarotonga **449**
OOSTENRIJK Onthulling over Amerikaanse wapendepots **387**
Terugdringing begrotingstekort **388**
Nieuwe coalitie, samenstelling kabinet **389**
PAKISTAN Spanning in betrekkingen met India opgelopen **447**
Nieuwe speculaties over nucleair kernwapenprogramma **447**
PALESTIJNSE GEBIEDEN Arafat beëdigd als president **432**
Ontwerp Palestijnse grondwet **432**
Openingszitting Palestijnse Raad **432**
Zitting Palestijnse Nationale Raad **433**
Verkiezing van nieuw Uitvoerend Comité PLO **434**
RAAD VAN EUROPA Russische Federatie toegelaten als lid **390**
RWANDA Eerste aanklachten Internationaal Strafrechttribunaal **421**
Verzoek om uitlevering van vermeende oorlogsmisdadiger aan Kameroen **422**
SLOWAKIJE Nieuwe taalwet **390**
Samenwerkingsovereenkomsten met Rusland **391**
Wet op Bescherming van Republiek goedgekeurd **391**
SOMALIA Gevechten in Mogadishu en het zuiden **422**
SRI LANKA Bomaanslag in Colombo, nieuwe strijd tussen regeringstroepen en LTTE-rebellen **448**
TSJECHIË Regeringsrapport over extremistische groeperingen **391**
Begroting voor 1996 goedgekeurd **392**
Lidmaatschap OESO en EU **392**
Grensakkoordmet Slowakije **392**
VENEZUELA Gewelddadige demonstraties **398**
Besprekingen met IMF opgeschort **399**
Kabinetswijzigingen **399**
Bezuinigingsmaatregelen **399**
VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN Besprekingen met Iran over omstreden eilanden **434**
VERENIGDE STATEN Presentatie ontwerp-begroting voor 1997 **399**
Tijdelijke financieringsmaatregelen **400**
Whitewater-zaak **401**
Schandaal rond reisafdeling Witte Huis **402**
Republikeinse campagne voor nominatie presidentskandidaat **402**
ZIMBABWE Herverkiezing president Mugabe **422**
Zoon Nkomo overleden aan aids **423**
ZWEDEN Sahlin treedt af als vice-premier **392**
Nieuwe premier, samenstelling kabinet **393**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13.1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118,1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100. Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

© Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

BELGIË

JAARVERSLAG 1995 VAN DE NATIONALE BANK

Op 6 februari 1996 bracht de gouverneur van de Nationale Bank van België - Alfons Verplaetse - het jaarlijkse verslag uit namens de raad van regenten Zoals de begroting 1996 (zie pag 16/2-e v -1996) en de voorbereiding van de begroting voor 1997, staat hel jaarverslag van de Nationale Bank in het teken van de Europese economische en monetaire unie

De gouverneur bestempelt het verloop van de economische conjunctuur in België als aarzelend, ondanks stevige „fundamentals". Het herstel van de vorige recessie moest in de loop van het jaar van dat oorspronkelijk elan veel prijsgeven. Sedert de voorbije lente is de economische activiteit niet meer toegenomen. In dat opzicht week het conjunctuurprofiel in België nauwelijks af van dat in de omringende landen. Het conjunctuurverloop is beïnvloed door het voorraadbeheer van de ondernemingen. Toch moet de aarzeling mede worden toegeschreven aan het feit dat de particuliere consumptie vooralsnog niet het verhoopte herstel te zien gaf. Met een bescheiden 1,3 procent kwam de volumegroei van deze bestedingscomponent nauwelijks hoger uit dan in 1994. Voor een deel moet dat behoudende bestedingspatroon wellicht in verband worden gebracht met de beperkte koopkrachtontwikkeling van de gezinnen. In 1995 nam hun beschikbaar inkomen in reële termen met 0,5 procent toe, na een even grote teruggang het jaar voordien. Toch blijken ook vertrou ensfactoren een niet onbelangrijke rol te spelen, zoals blijkt uit het feit dat de gezinnen nog bijna 19 procent van hun beschikbaar inkomen bleven sparen. De hoge spaarquote heeft ongetwijfeld te maken met de wankele werkgelegenheidsvooruitzichten van vele gezinnen. Daarnaast is het ook niet onwaarschijnlijk dat het onzekerheidsgevoel bij de particulieren aangewakkerd werd door de opeenvolging van budgettaire besparingsronden, die op zich weliswaar ten zeerste wenselijk waren, maar tot nog toe onvoldoende klaarheid schiepen omtrent een aantal beleidsopties op langere termijn.

Gestimuleerd door de verdere krachtige expansie van de internationale handel, bleef de uitvoer met een volumegroei van ruim 8 procent de belangrijkste motor van de economische groei, zij het dat het expansietempo ervan in de loop van het jaar terugliep, voornamelijk als gevolg van het ook bij onze belangrijkste handelspartners verflauwende tempo van de activiteiten.

Nadat de bedrijven gedurende vier opeenvolgende jaren hun investeringsuitgaven hadden teruggeschroefd, is de brutovorming van vast kapitaal met zowat 5 procent gegroeid. Die ommekeer was al in het najaar van 1994 duidelijk geworden, met name in de verwerkende nijverheid: die het meest profijt trok van de aantrekkende buitenlandse vraag en met een forse stijging van de capaciteitsbezetting werd geconfronteerd. De investeringen in woningen namen vooral in het eerste half jaar van 1995 scherp toe. Mede als gevolg van de in 1994 opgetreden stijging van de hypotheekrente, die slechts met vertraging op de feitelijke bestedingen voor woningen inwerkte, viel het activiteitenvolume in de tweede helft van het jaar aanzienlijk terug. De overheidsinvesteringen ten slotte zouden voor het eerst sedert 1989 een volumekrimp hebben gegeven, wat moet worden toegeschreven aan de teruglopende investeringen van de lokale overheden na de gemeenteraadsverkiezingen van 1994.

Al bij al blijven de basisvoorwaarden voor een evenwichtige. duurzame groei aanwezig. Na de uitvoer hebben de bedrijfsinvesteringen zich als groeimotor geleidelijk op de voorgrond gewerkt. Toch is er blijkbaar een meer vertrouwenwekkende economische omgeving nodig om uiteindelijk ook het particuliere verbruik te doen opleven.

Net als in de omringende landen heeft zich ook de voorbije jaren in België een tendens tot vertraging van het inflatietempo afgetekend, maar in de tweede helft van 1995 lijkt die ontwikkeling een ondergrens te hebben bereikt. De

BNP en belangrijkste bestedingscategorieën tegen werkelijke prijzen
(miljarden franken)

	1985	*1986*	*1987*	*1988*	*1989*	*1990*	*1991*	*1992*	*1993*	*1994*	*1995*
Particuliere consumptie!	3.104	3.214	3.359	3.524	3.749	4.022	4.264	4.483	4.562	4.735	4.871
Overheidsbestedingen	921	947	945	953	969	1.010	1.090	1.140	1.198	1.256	1.287
Overheidsconsumptie	815	847	852	853	887	923	994	1.036	1.091	1,140	1.182
Overheidsinvesteringen	106	100	93	100	81	87	96	104	107	116	105
Woongebouwen	152	164	184	230	288	322	325	381	382	403	415
Brutovorming van vast kapitaal door de bedrijven	483	519	557	652	783	894	890	870	805	811	868
p.m. Totale brutovorming van vast kapitaal[1 2]	(741)	(783)	(834)	(983)	(1.153)	(1.304)	(1.311)	(1.355)	(1.294)	(1.329)	(1.387)
Voorraadwijziging'	-35	-27	11	24	12	6	2	10	-5	15	15
Totaal van de binnenlandse bestedingen	4.626	4.816	5.056	5.384	5.801	6.255	6.571	6.884	6.942	7.220	7.455
Uitvoer van goederen en diensten	3.645	3.523	3.609	4.029	4.630	4.739	4.846	4.978	4.998	5.431	5.901
Totaal van de finale bestedingen	8.271	8.339	8.665	9.413	10.431	10.993	11.417	11.862	11.940	12.651	13.356
Invoer van goederen en diensten	3.526	3.327	3.452	3.826	4.436	4.558	4.643	4.706	4.651	5.032	5.451
p.m. Netto-uitvoer van goederen en diensten	(119)	(196)	(157)	(203)	(193)	(181)	(203)	(272)	(347)	(399)	(449)
BBP vóór statistische aanpassingen	4.745	5.012	5.213	5.587	5.994	6.435	6.774	7.155	7.289	7.619	7.905
Statistische aanpassingen	1	-18	-1	-23	33	-19	-41	-57	-20	7	15
BBP	4.746	4.994	5.212	5.563	6.027	6.416	6.734	7.098	7.269	7.626	7.920
Saldo van de factorinkomens	-76	-60	-49	-50	-35	-72	-35	-52	22	34	44
BNP	4.669	4.934	5.162	5.513	5.991	6.345	6.699	7.047	7.291	7.660	7.964

Bronnen INR, NBB
Gegevens exclusief statistische aanpassingen Deze laatste zijn in een afzonderlijke rubriek ondergebracht
' Overheidsinvesteringen, woongebouwen en brutovorming van vast kapitaal door dc bedrijven

Maandblad 66ste jaargang, nr. 3107. pag. 50299-50370

consumptieprijzen lagen in 1995 zowat 1,5 procent hoger dan het jaar voordien. Dat is een van de laagste inflatiepercentages in de EU. Het gematigde kostenverloop was daar uiteraard niet vreemd aan. Onder invloed van de appreciatie van de frank zouden de invoerprijzen nauwelijks zijn gestegen, terwijl de loonkosten per eenheid product. mede dankzij de reële ioonstop en specifieke lastenverlagingen, zelfs een lichte daling te zien gaven. In combinatie met de matige ve hoging van de verkoopprijzen, vooral op de binnenlandse afzetmarkten, resulteerde een en ander in een aanmerkelijke verbetering van de rendabiliteit van de ondernemingen. Anders dan in 1994, zou die rendabiliteitsverbetering in 1995 evenwichtiger over de verschillende bedrijfssectoren gespreid zijn geweest.

Continuïteit in de monetaire beleidsvoering

De verworven geloofwaardigheid van het monetaire beleid wierp ook in 1995 vruchten af. Aan de ene kant onderging de Belgische frank nauwelijks invloed van de spanningen die zich bij herhaling op de Europese valutamarkten voordeden. Tijdens het eerste kwartaal, toen verscheidene valuta's - mede als gevolg van de verzwakking van de dollar en onzekere begrotingsvooruitzichten - ten opzichte van de Duitse mark heel wat terrein moesten prijsgeven, kon de frank zeer dicht bij zijn spilkoers ten opzichte van de Duitse mark worden gehandhaafd. Het korte renteverschil tegenover beleggingen in marken liep weliswaar op - en de Bank heeft trouwens niet geaarzeld aan die ontwikkeling kracht bij te zetten door op 8 maart haar rentetarieven op te trekken -, maar die beweging bleef beperkt, zodat na korte tijd het ecart alweer verdwenen was. In het najaar, toen de Franse frank opnieuw onder druk kwam te staan, bleef de wisselkoers van de Belgische frank ten opzichte van de Duitse mark onbewogen en week ook de korte rente nauwelijks af van die in Duitsland.

Aan de andere kant ondervond het lange renteverschil tegenover Duitse obligaties nauwelijks de invloed van de verhoging van de korte rente tijdens het eerste kwartaal. Nadien is het ecart zelfs sterk teruggelopen en heeft zich sedert juni 1995 gestabiliseerd. Zowel de korte als de lange rente konden de neerwaartse rentebeweging in Duitsland volgen. Bovendien liepen de rentetarieven sterker terug dan de inflatie, zodat er ook sprake was van een daling van de reële rente. Dit alles illustreert hoe de status van de Belgische frank steeds meer die van de Nederlandse gulden en de Oostenrijkse schilling benadert. Die toegenomen geloofwaardigheid is het resultaat van de continuïteit en de vastberadenheid waarmee het monetair beleid de jongste jaren is gevoerd, alsmede van het aanzienlijke lopende overschot van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, van de matiging van de binnenlandse kosten en ran de budgettaire sanering.

Loonvorming en begrotingspolitiek blijven specifiek. Het lijdt geen twijfel dat bij de loononderhandelingen voortaan een groter gewicht dient te worden toegekend aan het streven naar meer werkgelegenheid. De begrotingspolitiek moet gericht blijven op verdere tekortreductie, want iedere verslapping van de discipline dreigt door de financiële markten te worden afgestraft en zou achteraf grotere inspanningen noodzakelijk maken. Omgekeerd zou het opgeven van de monetaire discipline nauwelijks ten goede komen aan de concurrentiepositie en de overheidsbegroting. Een depreciatie van de frank zou de aan de buitenlandse concurrentie blootgestelde sectoren wellicht enig soelaas kunnen bieden, maar die opsteker zou slechts van korte duur zijn en kan trouwens blijvender en tegen lagere kosten worden bewerkstelligd door inkomensmatiging. Wat de overheidsfinanciën betreft, mag van de toename van de inflatie als gevolg van een waardevermindering van de frank niet meer dan een tijdelijke verlichting van de schuldratio worden verwacht. Het is integendeel door een strikte monetaire en budgettaire beleidsvoering en door een adequaat inkomensverloop dat het vertrouwen kan worden verstevigd, dat de rentetarieven zo laag mogelijk kunnen worden gehouden en dat België van bij het begin van de derde fase van de Europese Monetaire Unie (EMU)deel zal kunnen uitmaken van een monetaire zone, waaruit definitief elk wisselkoersrisico zal zijn gebannen, aldus gouverneur Alf ons Verplaetse.

Naar duurzaam gezondere overheidsfinanciën

Zonder al te grote tegenvallers op het vlak van de conjunctuur en het renteverloop, zal het totale overheidstekort in 1996 niet boven de 3 procent van het BBP uitkomen. Daarmee zou meteen de basis zijn gelegd voor duurzaam gezondere overheidsfinanciën en geleidelijk aan kracht winnende afbouw van de overheidsschuld. Het komt er nu op aan het verworvene voldoende stevig te verankeren en bestand te maken tegen de wisselvalligheden van de economische conjunctuur en de internationale financiële omgeving. Om ook dat doel te bereiken is het in de eerste plaats vereist dat de in het kader van de begroting van 1996 genomen eenmalige maatregelen vervangen worden door begrotingsingrepen met een structureel karakter. Daarnaast is er echter vooral behoefte aan een rigoureus budgettair bewakingsbeleid, dat erover moet waken dat het op gang gebrachte consolidatieproces voldoende lang in het goede spoor blijft.

In 1995 liep de totale financieringsbehoefte van de overheid verder terug tot 4,5 procent van het BBP, maar dat was uitsluitend het gevolg van de vermindering van de rentelasten op de overheidsschuld. Gerekend tegen vaste prijzen gaven de totale primaire overheidsuitgaven een matige groei te zien, die zelfs onder de volumegroei van het BBP bleef. Vanuit begrotingsoogpunt moet 1995 beschouwd worden als een overgangsjaar. Met de begroting van 1996 komt de beoogde tekortnorm van 3 procent van het BBP weliswaar binnen handbereik, maar ook nu kon de hypotheek op het vertrouwen nog niet volledig worden gelicht. Van het belangrijkste maatregelenpakket dat de regering voorstelde en dat in totaal goed is voor zowat 1,4 procentpunt van het BBP, heeft immers nog ongeveer een derde

Netto financieringsbehoefte (-) of -vermogen van de overheid
(procenten **van** het BBP)

	1991	*1992*	*1993*	*1994*	*1995*
Ontvangsten	46,5	46,4	47,6	48,4	47,6
Uitgaven exclusief rentelasten	42,8	42,8	43,7	43,4	42,9
Primair saldo	3,6	3,6	3,8	5,0	4,7
Rentelasten	10,3	10,7	10,5	10,2	9,2
Netto financieringsbehoefte (-) of -vermogen	-6,7	-7,1	-6,7	-5,3	-4,5
Federale overheid	-5,6	-5,9	-5,5	-4,5	-4,1
Sociale zekerheid	-0,3	-0,3	-0,3	...	...
Gemeenschappen en gewesten	-0,9	-1,0	-0,7	-0,8	-0,8
Lokale overheid	0,1	0,1	-0,2	...	0,4

Bronnen: INR. NBB

een eenrnaiig of tijdelijk karakter Om te vermijden dat na verloop van tijd het tekort terug de verkeerde kant zou uitgaan, moet ook die laatste bres worden gedicht, aldus de gouverneur

Daar is des te meer reden toe omdat de drie-procentnorm voor het overheidstekort niet als eindpunt mag worden gezien. Zoals de Hoge Raad voor Financiën beklemtoont, moet in de komende jaren een primair overschot van ten minste 6 procent van het BBP worden aangehouden opdat de schuldquote in een bevredigend tempo zou blijven afnemen en geleidelijk meer maneuvreerruimte zou kunnen worden gecreëerd om tegemoet te komen aan nieuwe sociale noden en aan de behoefte van een actief werkgelegenheids- en infrastructuurbeleid.

Om de verworvenheden van de jongste jaren veilig te stellen, is een stevig en stabiel economisch draagvlak vereist, waarvan fundamenteel gezonde overheidsfinanciën een essentieel onderdeel uitmaken. Daarenboven dient nu reeds te worden ingecalculeerd dat zich in de nabije of verdere toekomst belangrijke nieuwe uitdagingen voor het begrotingsbeleid zullen aandienen: van de veroudering van de bevolking zal een toenemende druk uitgaan op de pensioenstelsels en de ziekte- en invaliditeitsverzekering; de middelen die de overheid uittrekt voor investeringen, onderzoek en ontwikkeling zijn tot de laagste in Europa teruggelopen, wat de kwaliteit van de economische infrastructuur en van onze technische know-how op termijn in het gedrang dreigt te brengen; ten slotte zal de fiscale en parafiscale druk op de inkomens uit arbeid - een van de hoogste in Europa - geleidelijk moeten worden verminderd om de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen aan te moedigen.

Door bewust te opteren voor een consolidatiestrategie die gericht is op het tot stand brengen van een voldoende groot primair begrotingsoverschot voor de totale overheid, hebben de Belgische autoriteiten volkomen terecht gekozen voor de enige strategie die uitzicht biedt op het duurzaam onder controle brengen van de overheidsfinanciën. In het regeerakkoord van 19 juni 1995 (zie pag. 521/2 e.v.-'95) heeft zij die doelstelling tot de hare gemaakt. Die strategie houdt onder meer in dat het primair overschot van het geheel van de federale overheid en de sociale zekerheid in de periode 1996-1999 in geen geval onder het streefcijfer voor 1996 mag zakken, namelijk 5,6 procent van het BBP Alles samen zou het primair overschot van de gezamenlijke overheid binnen vrij nauwe marges dienen ze worden gehandhaafd en in 1999 tussen 6,6 en 7 procent van het BBP moeten uitkomen Dat vereist dat conjuncturele meevallers en alle endogene besparingen op de rentelasten systematisch voor verdere tekortreductie en afbouw van de schuldratio worden voorbehouden Als de beleidsvoerders resoluut de nodige beslissingen nemen om de verbintenissen die ze hebben aangegaan waar te maken, zal dat ongetwijfeld bijdragen tot de versteviging van de economische grondvesten en aan het herstel van het vertrouwen van consumenten en ondernemers Ook zou België dan niet recht een plaats kunnen innemen onder de eerste groep van landen die in 1999 de stap zullen zetten naar een volwaardige economische en monetaire unie

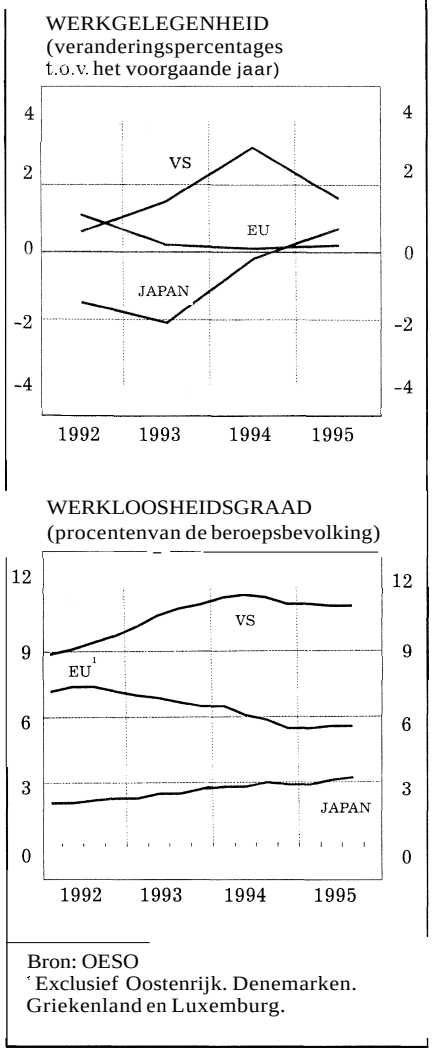
Het bevorderenvan de werkgelegenheid

Dankzij het economisch herstel dat in 1993 op gang was gekomen, is de werkgelegenheid in de ondernemingen van medio 1994 tot medio 1995 met 16.000 eenheden toegenomen, na gedurende drie jaar te zijn teruggelopen. Door de conjunctuurvertraging is de netto schepping van arbeidsplaatsen gedurende de tweede helft van 1993 stilgevallen. Daardoor liep het aantal werkzoekenden op tot 10,3 procent van de beroepsbevolking. De regering heeft beslist tot de oprichting van een Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, die belast zal worden met het volgen van de tenuitvoerlegging van het meerjarenplan en met het onderzoeken van maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid.

Naar een weerbaarder en dynamische economie

1995 was voor België een jaar van grote financiële stabiliteit. Door haar lopende overschot bleef de BLEU nettovorderingen op het buitenland opstapelen. De rentetarieven liepen aanmerkelijk terug en behoren momenteel tot de laagste van Europa, terwijl de rendabiliteit van de ondernemingen er verder op vooruit ging. Het staat dus buiten kijf dat België voldoet aan drie van de vier convergentiecriteria die het Europese Unieverdrag oplegt. Het is ook op weg om aan het vierde criterium te voldoen, namelijk het houdbaar karakter van de overheidsfinanciën. Ingevolge het aarzelende conjunctuurverloop moet in 1996 geen hogere groei dan in 1995 in het vooruitzicht worden gesteld. Bijgevolg moet geenszins op een automatische reductie van het overheidstekort en van de werkloosheid worden gerekend. Dankzij de reeds

Werkgelegenheid en werkloosheid



Bron: OESO
¹ Exclusief Oostenrijk. Denemarken. Griekenland en Luxemburg.

besliste maatregelen en de lagere rentestand zou het overheidstekort in 1996 tot 3 procent van het BBP teruggeschroefd moeten kunnen worden. De maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid hebben niet ten volle effect kunnen sorteren. Arbeidskosten en arbeidsherverdeling zijn sleutelvariabelen. Tot op heden is het aanzienlijke en nog steeds groeiende lopende betalingsoverschot van België slechts tot stand kunnen komen door een doorgedreven vervanging van arbeid door kapitaal. Het aflopen van de reëleloonstop eind 1996 zal de sociale partners de mogelijkheid bieden om in de komende jaren de wijze van loonvorming beter af te stemmen op de noodzaak om de bevolking meer aan de bezoldigde activiteit te laten deelnemen.

Gezondmaking van de openbare financiën en bevorderen van de werkgele-

genheid zijn, gekoppeld aan de volwaardige integratie van België in de Europese Unie, essentiële voorwaarden om de economische groei zowel krachtiger als meer banenscheppend te maken, besluit gouverneur Verplaetse.

(Vor.ber.pag. 378/1 e.v.-1995)

HERZIENING VAN HET PROCES IRMA *LA*-PLASSE

Op 14 februari 1996 veroordeelde het militair gerechtshof in Brussel Irma Laplasse tot levenslange gevangenisstraf, na een proces dat de passies onder verzetslieden/oudstrijders enerzijds en familieleden en vrienden van Laplasse die meenden dat zij ten onrechte was terechtgesteld, anderzijds. De rechtbank achtte verraad en verklikking door Laplasse bewezen. Alleen het oorzakelijk verband tussen de verklikking en de dood van zeven verzetslieden staat volgens het hof niet vast. Daarom ,,en wegens de verzachtende omstandigheid van Laplasses moederliefde", zette de rechtbank de doodstraf om in levenslange gevangenisstraf. De schadeclaims van de nabestaanden van de gevallen verzetslui wees de rechtbank af.

De uitspraak van het militair gerechtshof was een verrassing, want de openbare aanklager had in de herziening van dit repressiedossier vrijspraak gevraagd. De kinderen van Laplasse reageerden erg teleurgesteld. De oudstrijders waren opgelucht omdat zij meenden dat hiermee ook de eventuele herziening van andere repressiedossiers van de baan is. Paul Muls, voorzitter van de Nationale Strijdersbond van België, hekelde dat men van Laplasse een tweede Jeanne d'Arc heeft willen maken en was blij om de mislukking van deze onderneming, al had hij liever bevestiging van de doodstraf gezien.

De zaak sleept al aan van kort na de Tweede Wereldoorlog. Deze boerin uit Oostduinkerke (West-Vlaanderen)werd op 30 mei 1945 gefusilleerd nadat zij door het Krijgshof van Gent was veroordeeld wegens verklikking met de dood van zeven verzetslui als gevolg. Naderhand rees aan de hand van nieuwe feiten het vermoeden van een gerechtelijke dwaling.

Na een lange procedureslag vroeg de vorige minister van justitie, Melchior Wathelet (PSC),na te gaan of er inderdaad nieuwe feiten bestaan die een herziening van het strafproces rechtvaardigen. Na een onderzoek van het Hof van Beroep van Gent verbrak het Hof van Cassatie het arrest dat Laplasse in 1945 ter dood



Guy Coeme (archieffoto)

veroordeelde. De heropening van het proces werd gemotiveerd met het argument ,,dat een rechtsstaat in staat moet zijn zijn fouten recht tezetten".

In 1971 al vroeg toenmalig minister van justitie Alfons Vranckx (BSP) aan het militair parket een aanvullend onderzoek. Toenmalig auditeur-generaal Jacques Maes spoorde de nog levende Duitse soldaten op die onder het bevel van majoor Peter Corneille in Oostduinkerke gelegerd waren. Uit die post vertrok op 8 september 1944 een patrouille, die nabij de plaatselijke gemeenteschoolonder vuur werd genomen door leden van het verzet. Het verzet hield in de school een twintigtal uit Frankrijk gevluchte Duitse soldaten gevangen, alsmede van collaboratie verdachte Belgen, onder wie de zoon van Irma Laplasse. Die was lid van de Duitse fabriekswacht. Drie verzetsstrijders sneuvelden tijdens het vuurgevecht; vier anderen werden door Corneille geëxecuteerd.

In december 1944 verklaarde André Counye, de plaatselijke verzetsleider, voor de Krijgsraad van Brugge dat hij van Corneille had vernomen dat hij een patrouille uitstuurde nadat een vrouw hem had gemeld dat er in de gemeenteschool Duitse soldaten gevangen werden gehouden. Laplasse bekende dat zij aan een Duits soldaat haar ongerustheid had uitgesproken over de arrestatie van haar zoon, maar deze Duitse soldaat, Josef Beyer, verklaarde in 1971 dat hij aan Corneille, noch enig andere van zijn oversten van dat gesprek met Laplasse gewag had gemaakt. Uit een geallieerd onderzoek van 1944 blijkt dat verzetsleider Counye nooit een onderhoud had met de Duitse majoor Corneille. Beide gegevens ondergraven volgens het Hof van Beroep van Gent het oorzakelijk verband tussen de ontmoeting van Irma Laplasse met soldaat Beyer en de Duitse actie tegen de gemeenteschool.

GEWEZEN MINISTER COËME VEROORDEELD IN DE ZAAK UNIOP

Op 5 april 1996 bevond het Hof van Cassatie gewezen minister van landsverdediging en vice-premier Guy Coëme schuldig aan corruptie in de zaak van de onderzoeksinstelling Uniop. Dat studiebureau verrichtte onderzoeken voor hoofdzakelijk PS-kabinetten. Die werden veel te duur betaald en dienden in feite als dekmantel voor partijfinanciering van de (Parti Socialiste) PS. Coëme werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 2 jaar met uitstel en werd voor vijf jaar uit zijn politieke rechten ontzet. Met het arrest volgde het Hof van Cassatie volledig het rekwisitoor van procureur-generaal Jacyues Vélu, die principiële, maar strenge straffen had gevorderd. Met de ontzetting van Coëme uit zijn politieke rechten ging het Hof zelfs verder. Het Hof tilde bij-

zonder zwaar aan het feit dat de gezagsdragers Coëme en Mcrry Hermanus, de hoogste gezagsdrager van de Franse gemeenschap en lid van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, zich lieten omkopen. Zij hebben het vertrouwen van de burgers in hun verkozenen beschaamd, aldus het Hof.

Guy Coëme werd veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf met uitstel gedurende vijf jaar. Hij is gedurende vijf jaar ontzet uit zijn politieke rechten en moet een boete betalen van 200.000 frank.
Merry Hermanus, secretaris-generaal van de Franse gemeenschap met verlof en fractieleider van de PS in de Brusselse Hoofdstedelijke raad krijgt een jaar gevangenisstraf met uitstel, verliest zijn politieke rechten gedurende vijf jaar en moet een boete van 100.000 frank betalen.
Camille Javeau, directeur van Uniop en hoofdbeklaagde, is veroordeeld tot een jaar effectieve gevangenisstraf en een jaar met uitstel. Hij verliest eveneens zijn politieke rechten gedurende vijf jaar en moet 100.000 frank boete betalen.
Nicole Delruelle-Vosswinkel, professor aan de Université Libre de Bruxelles (ULB) en hoofd van het Instituut voor Sociologie, dat als draaischijf diende voor de corruptie, wordt voor vijf jaar uit haar politieke rechten ontzet, moet een boete betalen van 100.000 frank en werd veroordeeld tot een jaar voorwaardelijke gevangenisstraf.
Jean-Louis Stalport, administrateur-generaal van de Franstalige omroep RTBF kreeg zes maanden gevangenisstraf met uitstel en een boete van 5.200 frank. Stalport fraudeerde toen hij kabinetschef was bij vice-premier Philippe Moureau. Moureau ontsprong de dans omdat de kamer van volksvertegenwoordigers de feiten niet zwaar genoeg vonden om hem naar het Hof van Cassatie te verwijzen.
Emmanuel Hollander van het reclamebureau HHD kreeg acht maanden met uitstel gedurende drie jaar en 100.000 frank boete wegens persoonlijke verrijking.
Jean-Louis Mazy, adjunct-kabinetschef van Coëme kreeg negen maanden met uitstel gedurende drie jaar en een boete van 100.000 frank.
Robert Willermain werd veroordeeld tot zes maanden met uitstel en een boete van 100.000 frank. Met Javeau en Vosswinkel stelde hij voor zijn bedrijf Inforget valse facturen op om bankwaarborgen te krijgen.

Ingevolge het verlies van zijn politieke rechten, kondigde Coëme op 15 april aan dat hij ontslag neemt als volksvertegenwoordiger. Ook Hermanus gaf zijn mandaat in het Brussels parlement op.

Tegen de uitspraak in Cassatie is geen beroep mogelijk. Daarom legden de veroordeelden hun zaak voor aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg.
In dit proces ontsprong PS-voorzitter Philippe Busquin nipt de dans.

Hel proces voor het Hof van Cassatie ving aan op 5 februari 1996. Alle medebeklaagden dienden voor het Hof van Cassatie terecht te staan omdat Coëme ten tijde van de feiten minister was, In ruil voor duurbetaalde en soms niet eens uitgevoerde studies, leverde Uniop aan PS-politici en topambtenaren allerlei voordelen in natura. Uniop heeft bindingen met de Brusselse universiteiten ULB en VUB. Achter de vrijgevigheid van Uniop stak illegale financiering van de PS en socialistische politici. De feiten deden zich voor tussen 1981 en 1989. Coëme hekelde dat hij alleen moet terechtstaan voor wat ,,in de hypocriete jaren tachtig schering en inslag was. Elke politicus moest voor zijn of haar exorbitante verkiezingsuitgaven een beroep doen op derden. Wie dat ontkent is een leugenaar", aldus Coëme. Zijn verwijzing naar het Hof van Cassatie bestempelde Coëme als een politieke afrekening.

Coëme wacht ook nog een proces in het Agusta-omkoopschandaal (zie pag. 729/2 e.v.-'95, 524/3 e.v.-'95, 229/1 e.v.-'94).
(Vor.ber.pag. 16/2 e.v.-1996)

ARMENIË

KABINETSWIJZIGING

Op 19 februari 1996 benoemde president Lewon Ter-Petrosjan bij decreet drie nieuwe ministers op de volgende posten: onderwijs en wetenschap - Wardges Gnoeni; justitie - Marat Aleksanjan; economie - Wahram Owanesjan.

IMF-LENING

Op 14 februari ging het Internationaal Monetair Fonds (IMF) akkoord met een lening aan Armenië voor drie jaar ter waarde van SDR 101,25 mln (ongeveer $ 148 mln) krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) ter ondersteuning van het regeringsprogramma voor economische hervormingen op middellange termijn in 1996-'98. De eerste jaarlijkse tranche van de ESAF-lening, ter waarde van SDR 33,75 mln, zou worden uitgekeerd in twee gelijke halfjaarlijkse termijnen van SDR 16,875 mln. De eerste termijn zou eind februari beschikbaar komen, de tweede in september na een eerste evaluatie van het programma door de Raad van Bestuur van het IMF.

Volgens het persbureau *Itar-Tass* had het IMF Armenië een aantal voorwaarden opgelegd waaraan het zou moeten voldoen, wilde het de lening ontvangen. Deze behelsden onder meer .,een ingrijpende hervorming van de energiesector" met de verplichting de elektriciteitstarieven te verhogen, grootschalige privatisering, de bekrachtiging van een faillissementswet, en de invoering van strengere discipline in het bankwezen.

LEDEN OPPOSITIEPARTIJ VEROORDEELD

Op 5 maart begon voor het Hooggerechtshof van Jerewan het proces tegen 31 leden van de oppositionele Dasjnaktsoetjoen-partij. De verdachten. onder wie partijleider Wagan Owanesjan, werden ervan beschuldigd op 29 juli 1995 een (mislukte) coup te hebben willen plegen.

NIEUWE PRESIDENTIËLE ECONOMISCHE ADVISEUR

Op 12 maart werd Wahan Chatsjatrjan door president Lewon Ter-Petrosjan benoemd tot presidentieel adviseur van economische zaken.
(Vor.ber.pag. 161/1-1996)

AZERBAJDZJAN

BESLISSENDE VERKIEZINGSRONDE

Op 4 februari 1996 werd een beslissende verkiezingsronde gehouden voor vijftien parlementszetels. Twaalf zetels gingen naar Nieuw Azerbajdzjan (Yeni Azerbaijan), de partij die president Gejdar Alijew steunde. Volgens de officiële uitslag die op 10 februari werd bekendgemaakt, behaalden het oppositionele Azerbajdzjaanse Volksfront en de Moslim Democratische Partij (of Moesavat) elk één zetel. Op 18 februari zou in het overgebleven kiesdistrict, dat geen overwinnaar had opgeleverd, een tweede ronde plaatsvinden om uit maken naar wie de zetel van dat district zou gaan (vooreerdere verkiezingsronden in november 1995, zie pag. 161/3-'96).

De verkiezingen voor een zestiende parlementszetel in het kiesdistrict Chan-

chend in de betwiste enclave Nagorno-Karabach. waarmee de verkiezingen voor het 125 zetels tellende parlement zouden zijn voltooid, werden uitgesteld wegens het conflict dat in het gebied woedde.

De laatste verkiezingsronde werd overschaduwd door nieuwe klachten van oppositiepartijen, die beweerden dat er onregelmatigheden hadden plaatsgevonden bij het stemmen Zo zouden er onder meer gevallen zijn geweest waarbij iemand meerdere keren zijn stem had uitgebracht, en zou er druk zijn uitgeoefend op journalisten om niets te schrijven over de jongste opiniepeilingen (voor eerdere berichten over onregelmatigheden bij verkiezingen, zie pag. 161/3 e.v.-'96).

VERDACHTE VAN COUPPOGING VEROORDEELD

Op 7 februari werd oud-minister van buitenlandse zaken Tofik Gasimow veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf, nadat het Hooggerechtshof hem schuldig had bevonden aan een poging tot een staatsgreep tegen de regering in maart 1995 (zie pag. 453/2-'95 en 161/1/2-'96). Vijfentwintig andere personen kregen gevangenisstraffen variërend van tien tot vijftien jaar wegens hun betrokkenheid bij de couppoging van maart en het zaaien van onrust in oktober 1994 (zie pag. 168/1-'95).

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 6 maart keurde de Milli Majlis (parlement) de overheidsbegroting voor 1996 goed. De uitgaven, met inbegrip van een stijging van 50 procent van de sociale uitgaven, werden geraamd op 2.912 mrd manat en de inkomsten op 2 395 mrd manat ($ 1 00 = 4 445 manat op 8 maart 1996)

IMF-LENING

Na besprekingen tussen IMF-directeur Michel Camdessus en president Gejdar Alijew op 12 maart in Bakoe besloot het IMF Azerbajdzjan $ 80 mln te lenen ter financiering van de privatisering van 8.000 kleine bedrijven, aldus berichtte het Russische persbureau *Itar-Tass* diezelfde dag.

(Vor.ber.pag. 161/1 e.v.-1996)

BJELAROES

NIEUWE VOORZITTER PARLEMENT. REGERINGSWIJZIGING

Nadat in december 1995 de parlementsverkiezingen waren afgerond (zie pag. 164/1-'96), werd op 11 januari 1996 Sjamjon Sjaretski, de leider van de Agrarische Partij, gekozen tot voorzitter van de nieuwe Opperste Sowjet (parlement). Aljaksandr Oeladzimirawitsj Sasnowski werd op 31 januari aangesteld als minister van cultuur.

AKKOORD OVER UNIE MET RUSLAND. ON[redacted]NING. PROTESTEN

Op 24 maart maakte president Aleksandr Loekasjenka bekend dat op 2 april een unieverdrag met Rusland zou worden ondertekend. Loekasjenka maakte het nieuws in Moskou bekend na besprekingen met de Russische president Boris Jeltsin en leden van diens regering.

Op 24 maart verzamelden tienduizenden betogers zich in het centrum van Minsk om te protesteren tegen het unieverdrag. De Financial *Times* van 25 maart berichtte dat de oproerpolitie betogers had aangevallen met wapenstokken.

In een toespraak tot de Opperste Sowjet op 27 maart benadrukte Loekasienka de potentiële voordelen van het voorgestelde verdrag. Hij onderstreepte dat zowel Rusland als Bjelaroes hun soevereiniteit en onafhankelijkheid zouden behouden, en dat hun nationale instituties zouden blijven bestaan naast nieuwe supranationale instituties. Op 29 maart nam de Opperste Sowjet een resolutie aan die Loekasjenka's plan voor het verdrag goedkeurde.

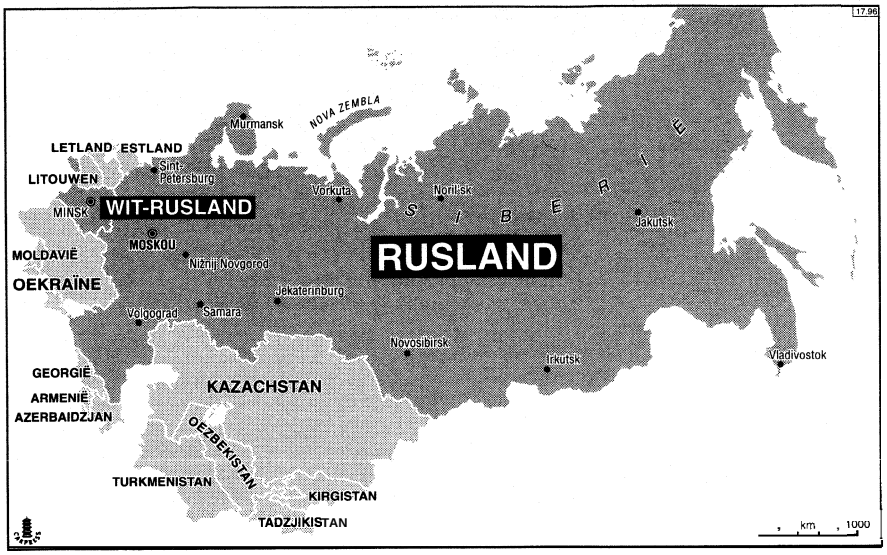
Ondertekening van het unieverdrag

Op 2 april ondertekenden president Aleksandr Loekasjenka en zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin in Moskou een unieverdrag over de oprichting van een Gemeenschap van Soevereine Republieken (SSR). Hoewel het verdrag niet zover ging dat het leidde tot de oprichting van een gemeenschappelijke staat, bevatte het uitgebreide bepalingen over politieke, economische en militaire samenwerking.

Het unieverdrag voorzag in een gemeenschappelijke buitenlandse politiek en het gezamenlijk gebruik van de ,,militaire infrastructuur". Voorts werden er afspraken gemaakt over een aantal gemeenschappelijke projecten zoals de oprichting eind 1997 van een gezamenlijk vervoerssysteem, een elektriciteitsnet, een centrum voor wetenschappelijke en technologische ontwikkeling en een persbureau. Daarnaast zou vanaf begin 1997 de produktiecapaciteit van beide landen gebruikt worden voor gemeenschappelijke belangen en zouden eind 1997 hun ,,fiscale en begrotingssystemen worden verenigd om de weg vrij te maken voor de invoering van een gemeenschappelijke munt".



De Russische president Boris Jeltsin (r.)en zijn Bjelaroesische ambtgenoot Aleksandr Loekasjenka brengen een toost uit na het ondertekenen van een financieel akkoord in het Kremlin op 27 februari 1996. Loekasjenka bracht een vierdaags bezoek aan Moskou dat gericht was op het hechter maken van de economische banden met Rusland.



Het bestuursorgaan van de SSR zou worden gevormd door een opperste raad waarin de staatshoofden, regeringsleiders, parlementsvoorzitters en de voorzitter van een uitvoerend comité zitting zouden hebben. Het uitvoerende comité zou functioneren als een permanente instantie die toezicht hield op de naleving van het verdrag. Voorts zou er een parlement worden ingesteld waarin een gelijk aantal afgevaardigden uit de parlementen van beide landen zitting zou hebben.

Op 2 april werd de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin benoemd tot voorzitter van het uitvoerende comité van de SSR.

Volgens commentatoren maakte het verdrag een wezenlijk deel uit van Jeltsins campagne in de aanloop naar de Russische presidentsverkiezingen in juni. Het kreeg grote publiciteit in Rusland en werd beschouwd als een middel waarmee Jeltsin zijn communistische rivaal Gennadi Zjoeganow, wiens kritiek op de opheffing van de Sowjet-Unie door een groot deel van de bevolking werd gedeeld, zou kunnen overtroeven. Loekasjenka ondertekende het verdrag voornamelijk uit economische motieven, hetgeen aangaf hoe slecht het ervoor stond met de Bjelaroesische economie.

Protestdemonstraties

Op 2 april werd in de Bjelaroesische hoofdstad Minsk gedemonstreerd tegen het verdrag. Een massale betoging in Minsk op 26 april ter herdenking van de nucleaire ramp in de kerncentrale in Tsjernobyl in Oekraïne. die tien jaar daarvoor had plaatsgevonden (zie ook onder OEKRAINE), eindigde als een manifestatie tegen de regering en de SSR.

De belangrijkste kracht achter de betoging van 26 april was het Bjelaroesische Volksfront van Zjanon Paznjak. Naar verluidt maakte de politie op hardhandige wijze een einde aan de demonstratie en werd later een groot aantal van de tweehonderd arrestanten tot een celstraf of een boete veroordeeld. Pozniak zou zijn ondergedoken.

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD DOOR PARLEMENT, MAAR VERWORPEN DOOR PRESIDENT

Op 27 maart keurde de Opperste Sowjet de overheidsbegrotingvoor 1996 goed. Het Russische persbureau *Interfax* meldde die dag dat de inkomsten werden geraamd op 56.950 mrd Bjelaroesische roebel en de uitgaven op 62.940 mrd Bjelaroesische roebel ($ 1,00 = 14.100 Bjelaroesische roebel op 29 maart 1996).

President verwerpt begroting

Op 18 april berichtte de Bjelaroesische radio dat president Loekasjenka had geweigerd de begroting voor 1996 te ondertekenen die de Opperste Sowjet had goedgekeurd.

Volgens het bericht was Loekasjenka het niet eens met het besluit van de Opperste Sowjet om voedselproducenten in collectieve en staatsboerderijen vrij te stellen van inkomstenbelasting.

(Vor.ber.pag. 163/1 e.v-1996)

CYPRUS

BIJEENKOMST VAN GRIEKSE EN TURKSE PARTIJEN

Vertegenwoordigers van de Progressieve Partij van de Werkende Klasse (AKEL) en de Republikeinse Turkse Partij (CTP), de grootste partijen van respectievelijk de Griekse en Turkse gemeenschap, kwamen op 7 oktober 1995 bijeen in het Turks-Cypriotische deel van het eiland om de kwestie-Cyprus te bespreken. De delegaties werden aangevoerd door de partijleiders Dimitrios Christofias en Osken Ozgur.

In een gezamenlijk communiqué verklaarden de twee partijen dat ze verschillende ideeën hadden over sommige aspecten van de kwestie, maar zij herhaalden dat ze zich bleven inzetten voor een uit twee gemeenschappen en twee delen bestaande federale republiek en



Naar schatting 12.000 demonstranten protesterenop 2 april 1996 in het centrumvan de Bjelaroesische hoofdstad Minsk tegen het unieverdrag met de Russische Federatie.

voor een onder auspiciën van de Verenigde Naties te bereiken oplossing.

Op 30 oktober trad Ozgur af als vicepremier van de regering van de eenzijdig uitgeroepen Turkse Republiek Noord-Cyprus (TRNC) vanwege de ,,negatievehouding" ten aanzien van de kwestie-Cyprus die TRNC-president Rauf Denktash tentoonspreidde.

BETREKKINGEN MET EU

Op 21 november maakte de regering van Cyprus bekend dat president Glafkos Klerides een uitnodiging had ontvangen om aanwezig te zijn bij de eerstvolgende top van de Europese Unie (EU) in Madrid.

Op 20 november waren de politieke besprekingen begonnen tussen de regering en de EU, toen Hans van den Broek, de Europese commissaris voor betrekkingen met de rest van Europa, verklaarde dat de Cypriotische kwestie een Europese aangelegenheid vormde en niet moest worden overgelaten aan de VS.

Turks-Cypriotische politieke leiders, die partijen van de TRNC vertegenwoordigden, richtten zich op 8 november tot de politieke commissie van de Raad van Europa en stelden dat een oplossing voor de Cypriotische kwestie op de lange baan zou worden geschoven als de internationaal erkende (Grieks-Cypriotische) regering van Cyprus wel zou worden toegelaten als lid van de EU en de TRNC-regering niet.

ONLUSTEN AAN GRENS

Begin november werd in de TRNC een Cypriotische soldaat gevangen die volgens de autoriteiten illegaal het grondgebied van de TRNC was binnengedrongen. Vanaf 4 november protesteerden Grieks-Cypriotische scholieren in de bufferzone bij Nicosia tegen zijn gevangenneming, hetgeen aanleiding gaf tot tegendemonstraties van Turks-Cypriotische studenten. Negen soldaten van de VN-macht op Cyprus (UNFICYP) raakten gewond door stenen.

VAL VAN REGERING-ATUN IN TRNC. OPNIEUW COALITIE GEVORMD

Op 27 november verzocht TRNC-president Rauf Denktash aan de premier en leider van de Democratische Partij (DP), Hakki Atun, een nieuwe regering te vormen na de val van de coalitie van DP en CTP.

CTP-leider Osken Ozgur was op 30 oktober afgetreden als vice-premier van de TRNC (zie boven); op 4 november had Denktash zijn veto uitgesproken over twee door de CTP goedgekeurde regeringswijzigingen, en op 10 november had Atun het ontslag van de regering bekendgemaakt.

President Denktash hechtte op 11 december goedkeuring aan het nieuwe kabinet van premier Atun, wiens DP ermee had ingestemd voor de derde maal ren coalitie te vormen met de CTP

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Na de parlementsverkiezingen op 26 mei behield de regerende centrumrechtse coalitie van president Glafkos Klerides, bestaande uit de Democratische Concentratie (DISY) en de Democratische Partij (DEKO) een overweldigende meerderheid. Desalniettemin zag de communistische Progressieve Partij van de Werkende Klasse (AKEL) haar aantal zetels licht stijgen.

Uit de op 27 mei bekendgemaakte definitieve uitslag bleek dat de DISY, de grootste partij in de regeringscoalitie, 34,48 procent van de stemmen had behaald en haar 20 zetels in het 56 zetels tellende parlement behield. AKEL werd tweede met 33,03 procent van de stemmen en 19 zetels, een winst van één zetel. DISY's coalitiepartner, de DERÛ, behaalde 10,4 procent en tienzetels, een verlies van één zetel. De Socialistische Partij van Cyprus (EDEK) behaalde met 8,12 procent vijf zetels. De overige twee zetels waren voor de Beweging van Vrije Democraten (KED), die 3,8 procent kreeg.

De verkiezingsuitslagen werden gehekeld door TRNC-president Rauf Denktash, die zei dat ze de Griekse en Turkse gemeenschap op het eiland geen hoop boden om nader tot elkaar te komen. De Turkse Cyprioten in de TRNC namen niet aan de verkiezingen deel.

VN-VREDESBESPREKINGEN HERVAT

Vredesbesprekingen onder auspiciën van de VN, die gericht waren op een hereniging van het eiland, werden op 25 juni hervat nadat de nieuwe speciale VN-afgevaardigde Han Soon-Joo in Nicosia was gearriveerd en overleg had gevoerd met Turkse en Cypriotische leiders.

De onderhandelingen tussen beide partijen waren in november 1994 afgebroken, toen men er niet in was geslaagd het eens te worden over een pakket vertrouwenwekkende maatregelen dat de VN in juli 1993 hadden voorgesteld (zie pag. 170/3 e.v.-'95).

BRITSE SOLDATEN VEROORDEELD

Op 29 maart 1996 werden drie Britse soldaten tot levenslang veroordeeld wegens de ontvoering en verkrachting van en doodslag op de 23-jarige Deense reisleidster Louise Jensen.

Allan Ford, Justin Fowler en Geoff Pernell maakten deel uit van het Eerste bataljon van het regiment de Royal Green Jackets, dat gelegerd was op een van de twee legerbases die in handen waren gebleven van Groot-Brittannië toen Cyprus onafhankelijk werd in 1960. Zij werden gearresteerd op 14 september 1994, een dag na de moord op Jensen (zie pag. 171/1 e.v.-'95). Tijdens hun acht maanden durende proces in Larnaca hadden zij verklaard onschuldig te zijn, maar de rechtbank oordeelde dat zij de misdrijven hadden begaan terwijl zij dronken waren.

BENOEMING VAN BISSCHOP LEIDT TOT RELLEN

Op 15 maart vielen meer dan 70 gewonden tijdens botsingen tussen de politie en betogers buiten het aartsbisschoppelijk paleis in Nicosia.
Ongeveer 3.000 aanhangers van archimandriet Pangratios Meraklis demonstreerden tegen het feit dat aartsbisschop Chrysostomos, in plaats van Meraklis' benoeming tot bisschop van Morphou in Noordwest-Cyprus te erkennen, hem had gelast zich tegenover een synode te verantwoorden wegens beschuldigingen van moreel laakbaar gedrag.

(Vorber. pag. 738/1 e.v.-1995)

ESTLAND

RATIFICATIE MENSENRECHTEN-CONVENTIE

Op 13 maart 1996 ratificeerde het Estlandse parlement de Europese Conventie ter Bescherming van de Mensenrechten en Fundamentele Vrijheden van 1950. Hiermee kwam de weg vrij voor Estland om in mei het voorzitterschap van de ministerscommissie van de Raad van Europa te aanvaarden. De Estlandse regering had beloofd de conventie te ratificeren toen Estland in mei 1993 lid werd van de Raad van Europa (zie pag. 619/2-'93), maar had verzuimd dit te doen, hetgeen had geleid tot toenemende kritiek van de andere leden.

Niet geratificeerd werd het verbod op de doodstraf dat was opgenomen in een optioneel protocol van de conventie. De regering deelde evenwel mee dat ook dit in de nabije toekomst ter goedkeuring zou kunnen worden voorgelegd aan het parlement. Voorts werd een voorbe-

houd gemaakt ten aanzien van de conventiebepalingen met betrekking tot eigendomsrechten en civielrechtelijke procedures.

SCHECRING IN CENTRUMPARTIJ

Op 13 maart viel de op twee na grootste politieke partij van Estland, de Centrumpartij, uiteen in twee facties na verscheidene maanden van hevige conflicten. De fel bekritiseerde partijvoorzitter Andrea Veidemann, die werd gesteund door zes van de zestien leden van de fractie van de Centrumpartij in bet parlement, maakte bekend dat zij een nieuwe centrum-liberale factie binnen de partij zou vormen.

Hoewel beide facties formeel deel van de partij bleven uitmaken, wees de scheuring op een diepe verdeeldheid binnen de Centrumpartij, die was toegenomen sinds de partij in oktober 1995 uit de regeringscoalitie was gezet na de onthulling dat de toenmalige partijvoorzitter en minister van binnenlandse zaken Edgar Savisaar bandopnamen had gemaakt van gesprekken van andere politici buiten hun medeweten (zie pag. 164/3 e.v.-'96). Sinds Veidemann het partijvoorzitterschap van Savisaar had overgenomen, had zij zich bitter beklaagd over de tegenstand die zij had ondervonden van Savisaars aanhangers.

Tijdens een partijcongres op 30 maart slaagden Veidemanns tegenstanders er in haar af te zetten als voorzitter. Savisaar werd gekozen tot haar opvolger.

FUSIE VAN POLITIEKE PARTIJEN

De Estlandse Sociaal-Democratische Partij en de Estlandse Boeren-Centrumpartij fuseerden op 28 april en gingen verder onder de naam Gematigde Partij; voormalig premier Andres Tarand werd partijleider.

(Vor.ber.pag. 164/3 e.v.-1996)

GEORGIË

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 9 februari 1996 keurde het parlement de begroting voor 1996 goed.
Het persbureau *Iberia* berichtte die dag dat de begroting voorzag in 555 mln lari aan inkomsten en 784 mln lari aan uitgaven, waardoor het begrotingstekort 229 mln lari zou bedragen.

IMF-LENING. NIEUWE WETGEVING INZAKE GRONDBEZIT EN BANKZAKEN

Op 28 februari gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) toestemming voor een lening van SDR 166,5 mln (ongeveer $ 246 mln) voor een periode van drie jaar in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) ter ondersteuning van het economische en structurele hervormingsprogramma van de regering voor de periode 1996-'98.

Op 23 februari nam het parlement een wet aan die het eigendoin van landbouwgrond regelde en de transacties van commerciële banken reguleerde. Op 25 februari berichtte het persbureau *Itar-Tass* dat het IMF als belangrijkste voorwaarde voor het toekennen van de ESAF-lening had gesteld dat beide wetten moesten worden aangenomen.

VEILIGHEIDSAKKOORD MET ZUID-OSSETIE

Op 17 april werd tijdens een bijeenkomst in Tschinwali een memorandum over maatregelen ter garandering van de veiligheid en versterking van het wederzijdse vertrouwen tussen Georgië en de autonome regio Zuid-Ossetië geparafeerd. Het Russische persbureau *Itar-Tass* berichtte op 18 april dat het memorandum de weg zou vrijmaken voor vrede en overeenstemming tussen Georgië en de separatistische regio Zuid-Ossetië.

De bijeenkomst vond plaats op initiatief van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Zuid-Ossetië werd vertegenwoordigd door Loedwig Tsjibirow, de voorzitter van het parlement van Zuid-Ossetië, en Georgië door minister van buitenlandse zaken Irakli Menagarisjwili. De bijeenkomst werd ook bijgewoond door de Russische eerste onderminister van buitenlandse zaken Boris Pastoechow.

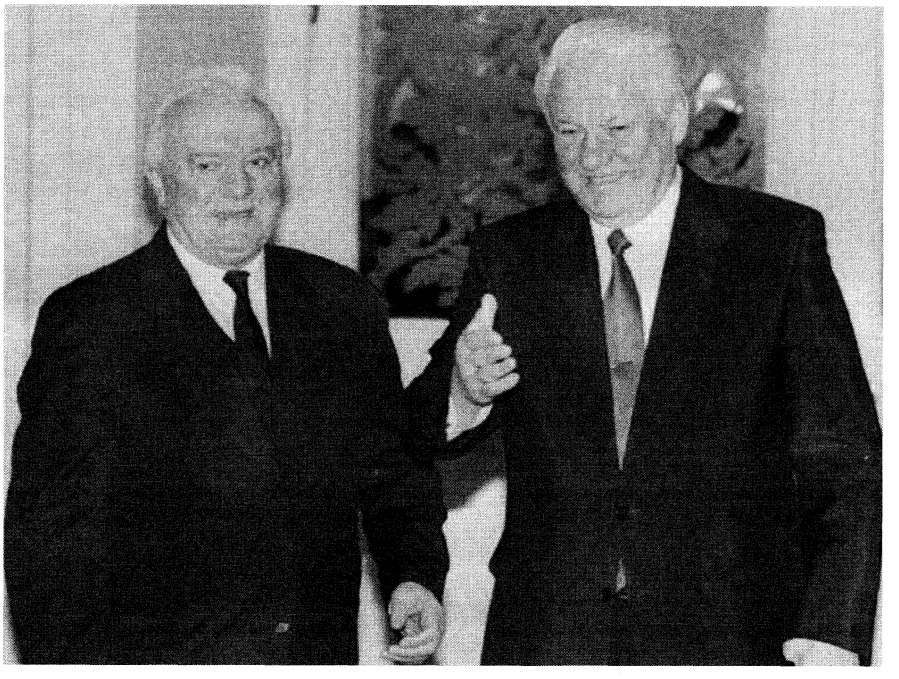
(Vor.ber.pag. 165/3 e.v.-1996)

GOS

TOP IN MOSKOU

Op 19 januari 1996 kwamen de leiders van de twaalf leden van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) bijeen in de Russische hoofdstad Moskou voor de 18de topconferentie van het GOS (voor de 17de top in Kazachstan in februari 1995, zie pag. 465/3-'95).

Tijdens een persconferentie na de top zei de Russische president Boris Jeltsin dat de GOS-lidstaten hadden besloten sancties in te stellen tegen Abchazië ,,totdat deze republiek akkoord gaat met hereniging met Georgië" (voor de Abchazische soevereiniteitsverklaring in november 1994, zie pag. 178/1/2-'95). De leiders besloten ook het mandaat van de GOS-vredesmacht in Tadzjikistan, die sinds maart 1993 in deze republiek was gestationeerd (zie pag. 512/3 e.v.-'93), te verlengen tot 30 juni 1996.



De Georgische president Edoeard Sjewardnadze (l.) wordt tijdens een tweedaags bezoek aan Moskou op 19 maart in het Kremlin verwelkomd door zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin.

NIEUW INTEGRATIEVERDRAG

Op 29 maart 1996 ondertekenden de presidenten van vier van de twaalf lidstaten van het GOS in Moskou een verdrag dat was gericht op het creëren van ,,een gemeenschap van geïntegreerde staten". De ondertekenaars waren Boris Jeltsin van de Russische Federatie, Aleksandr Loekasjenka van Bjelaroes, Noersoeltan Nazarbajew van Kazachstan en Askar Akajew van Kirgizstan.

Volgens de *Financial Times* van 30 maart zou door het verdrag ,,een harde kern" van GOS-leden kunnen ontstaan. De ondertekening vond plaats nadat Rusland en Bjelaroes slechts enkele dagen tevoren hadden bekendgemaakt dat zij overeenstemming hadden bereikt over een ontwerp-unieverdrag dat op 2 april zou worden ondertekend (zie onder BJELAROES).

Het verdrag voorzag in harmonisatie op het gebied van economie, wetenschap, onderwijs, cultuur en sociale zaken. Het integratieproces zou onder toezicht staan van drie bestuursorganen, die waren samengesteld uit politici en hoge functionarissen uit de vier ondertekenende landen. Waarnemers merkten op dat de doelstellingen weinig verschilden van die van het GCS.

(Vor.ber.pag. 167/3 e.v.-1996)

LETLAND

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Het parlement hechtte op 25 januari 1996 goedkeuring aan een begroting, waarin de inkomsten werden geraamd op 398,47 mln lats en de uitgaven op 457,83 mln lats ($ 1,00 = 0,5526 lats op 26 januari 1996); in de begroting werd ervan uit gegaan dat het jaarlijkse inflatiepeil zou dalen van 23,1 procent in 1995 tot 19,3 procent in 1996.

AKKOORD IN VISSERIJCONFLICT MET ESTLAND

De regeringen van Letland en Estland kwamen op 14 april overeen een voorlopige schikking te treffen voor een escalerend visserijconflict. Het akkoord werd in de Litouwse hoofdstad Vilnius ondertekend door de Letlandse premier Andris Skele en zijn Estlandse collega Tiit Vahi. Beide politici woonden in Vilnius een vergadering bij van de Baltische Assemblée.

Het geschil had betrekking op een eenzijdige verklaring van de Estlandse regering over een exclusieve territoriale zone van 12 zeemijlen rond het eiland Ruhnu. Op dit eiland, dat was gelegen in de Golf van Riga in de buurt van de grens met Letland, verbleven 80 permanente bewoners en enkele grenswachten. Begin 1994 waren Estlandse grenswachten aan boord gegaan van Letlandse visserijschepen die zich binnen de betwiste zone bevonden. Het daaruit voortvloeiende conflict had de Letlandse regering er op 2 april 1996 toe gebracht te verklaren dat haar eigen eenzijdig vastgestelde maritieme grens met Estland met ingang van 15 april van kracht zou worden en dat zij oorlogsschepen zou gaan inzetten om haar visserijvloot te beschermen. In een reactie had de Estlandse regering laten weten dat zij bereid was haar territoriale wateren desnoods met militai e middelen te verdedigen.

Krachtens de voorwaarden van het akkoord zouden de Estlandse autoriteiten afzien van bemoeienis met Letlandse schepen, en zou de Letlandse marine buiten het omstreden gebied blijven. Deze voorlopige schikking moest de uit het geschil voortvloeiende spanning temperen in de hoop dat zo op termijn een definitieve oplossing kon worden gevonden; dit zou uiterlijk op 1 augustus moeten gebeuren.

BETREKKINGEN MET RUSSISCHE FEDERATIE

Op 18-19 april vonden besprekingen plaats over de afbakening van de grens met de Russische Federatie. Tijdens deze besprekingen werden beide partijen het echter niet eens over omstreden grondgebied dat op dat moment binnen de Russische grenzen viel. Terwijl Letland verwees naar het uit 1920 stammende verdrag tussen beide landen, herhaalde de Russische delegatie het standpunt dat dit verdrag ongeldig was geworden na de inlijving van Letland bij de Sowjet-Unie in 1940, en dat men niet van zins was grondgebied aan de Baltische buren af te staan.

De betrekkingen werden echter enigszins verbeterd door het bezoek dat de Russische minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow op 25-26 april aan Letland bracht om van gedachten te wisselen over de bestrijding van de verspreiding van de georganiseerde misdaad. Op 26 april werd een overeenkomst getekend die erop gericht was een bredere samenwerking tussen specifieke politie-eenheden uit beide landen over de grenzen heen te vergemakkelijken, met name waar het ging om drugssmokkel, het witwassen van geld, wapensmokkel en de illegale export van antiek.

(Vor.ber.pag. 171/1 e.v.-1996)

LITOUWEN

POLITIEKE CRISIS NAAR AANLEIDING VAN FAILLISSEMENT BANKEN

Het stopzetten in december 1995 van de activiteiten van de Litouwse Verenigde Innovatie Bank (LAIB), de grootste handelsbank van het land, en de Litimpeks Bank (zie pag. 173/3-'96) leidde in januari 1996 tot de ernstigste politieke crisis in Litouwen sinds het einde van het Sowjet-tijdperk. Centraal in deze crisis stond het morele gedrag van premier Adolfas Slezevicius.

De affaire was begonnen toen de Bank van Litouwen (de centrale bank) de activiteiten van de LAIB en de Litimpek Bank vlak voor een geplande fusie tussen de twee banken stopzette, omdat er bezorgdheid heerste over hun solvabiliteit. Hoge functionarissen van de banken werden beschuldigd van incompetentie en vier functionarissen werden gearresteerd op verdenking van fraude.

De affaire kreeg een politieke dimensie door de bekendmaking dat Slezevicius twee dagen voordat de activiteiten van de LAIB werden stopgezet, ongeveer $30.000 had opgenomenvan zijn spaarrekening bij deze bank om daarmee een nieuwe auto te kopen voor zijn echtgenote. terwijl vele Litouwers daarna in de periode voor kerstmis geen geld hadden kunnen opnemen van de bank. Slezevicius weigerde gehoor te geven aan de roep om af te treden. Daarin werd hij gesteund door president Algirdas Brazauskas. Op 5 januari rees hiertegen verzet, hetgeen tot uiting kwam in het aftreden van minister van buitenlandse zaken Povilas Gylys en minister van defensie Linas Linkevicius. Op 8 januari weigerde Brazauskas hun ontslag te aanvaarden. Dezelfde dae diende de president van de centrale bank, Kazys Ratkevicius, zijn ontslag in, maar hij kreeg opdracht van de regering in functie te blijven totdat een opvolger was benoemd.

Tegen Slezevicius, die verscheidene malen werd verhoord door de openbare aanklager, werd strafvervolging ingesteld wegens misbruik van zijn positie als premier. Desondanks bleef hij zich met steun van het bestuur van de Litouwse Democratische Arbeiderspartij

(LDDP) vastklampen aan zijn ambt. Verder probeerde hij de vijandige stemming onder de bevolking weg te nemen met de belofte dat alle tegoeden die bij de banken werden aangehouden, zouden u-orden uitgekeerd en dat de banken begin februari hun activiteiten zouden hervatten. Maar op 23 januari verzwakte zijn positie. toen Brazauskas bekendmaakte dat Slezevicius moest aftreden en dat hij desnoods een motie van wantrouwen zou afdwingen om hem uit zijn ambt te zetten. Diezelfde dag aanvaardde Brazauskas het ontslag van de president van de centrale bank Ratkevicius en hij ging ermee akkoord dat de vice-president van de bank, Jonas Niaura, hem zou opvolgen.

Toen Slezevicius geen gehoor gaf aan het verzoek van de president om af te treden, ondertekende deze op 29 januari een decreet waarin hij de Seimas (parlementj opriep diens ontslag goed te keuren. Op 8 februari zou hierover worden gestemd. Als reactie op deze ontwikkelingen dreigde Slezevicius dat ,,lieden die decreten uitvaardigen. verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor handelingen tegen de staat".

Eveneens op 29 januari aanvaardde Brazauskas het ontslag van minister van binnenlandse zaken Romasis Vaitekunas, die eveneens geld had opgenomen van de LAIB vlak voordat alle activiteiten van de bank werden opgeschort

Reddingsplan voor banken

Regeringsambtenaren, functionarissen van de centrale bank en vertegenwoordigers van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank stelden een plan op om een regeling te treffen voor de financiële aspecten van de bankcrisis. Dit plan werd op 29 januari voorgelegd aan de Seimas.

Het plan behelsde een fusie van de LAIB en Litimpeks Bank met de Vakaru-bank, die in 1998 was geliquideerd, en een kapitaalinjectie die groot genoeg was om de nieuwe bankinstelling in staat te stellen haar activiteiten te hervatten. De nieuwe bank zou haar activiteiten op 1 juli starten, maar de 60.000 inleggers zouden in beperkte mate schadeloos worden gesteld voor de spaargelden die zij vóór deze datum hadden verloren. Een stichting zou de oninbare vorderingen die de banken hadden uitstaan (geschat op omgerekend $ 30 mln), overnemen en zou proberen een deel van het geld terug te krijgen. De nieuwe instelling zou binnen anderhalf jaar worden geprivatiseerd.

NIEUWE PREMIER. SAMENSTELLING VAN HET NIEUWE KABINET

Op 8 februari werd premier Adolfas Slezevicius gedwongen af te treden toen het parlement een decreet steunde waarin president Algirdas Brazauskas op 29 januari het aftreden van de premier had geëist. Het decreet werd met 94 tegen 24 stemmen aangenomen (met vier onthoudingen), waarna Brazauskas onmiddellijk Laurynas Mindaugas Stankevicius, tot dan toe minister van bestuurlijke hervormingen en gemeentezaken, benoemde tot waarnemend premier.

Hoewel Slezevicius lange tijd werd gesteund door het bestuur van de regerende LDDP, begon de regering in januari uiteen te vallen en werd het steeds duidelijker dat veel LDDP-parlementariërs van mening waren dat hij diende af te treden. Dit werd nog eens benadrukt op 7 februari toen 41 van de 68 LDDP-parlementariërs over zijn politieke toekomst stemden: 18 van hen vonden dat hij moest aftreden, en 22 bleven hem steunen (er was één onthouding).

Hoewel Slezevicius hardnekkig ontkende dat hij de bankcrisis had veroorzaakt of illegaal had gehandeld. bond hij uiteindelijk iets in toen hij op 8 februari werd geconfronteerd met de uitslag van de stemming in het parlement. Hij zei: ,,Ik begrijp mijn morele fouten en ik bied mijn verontschuldigingen aan de president en het Litouwse volk aan. maar vele anderen hebben hun geld opgenomen onder dezelfde omstandigheden." Nadat hij was afgetreden als premier, trad Slezevicius eveneens af als LDDP-voorzitter om een splitsing binnen de partij vóór de parlementsverkiezingen, die stonden gepland voor oktober 1996, te voorkomen. Op 20 februari werd bericht dat hij een aanbod van president Brazauskas om ambassadeur van Litouwen in Groot-Brittannië te worden, had afgeslagen.

Op 15 februari ging het parlement akkoord met de benoeming van Stankevicius tot premier. Samen met Reinoldijus Sarkinas, tot dan toe minister van financiën, die werd benoemd tot president van de centrale bank, kreeg hij de opdracht het vertrouwen in de nationale economie na het schandaal te herstellen.

Stankevicius en Sarkinas waren beide technocraten met veel bestuurlijke ervaring; Stankevicius had premier Slezevicius regelmatig vervangen. Hij verklaarde dat zijn regering prioriteit zou verlenen aan ,,het doen herleven van de economie, het voortzetten van hervormingen en het aanpakken van sociale kwesties". Hij was optimistisch over de uitvoering van het in samenwerking met het IMF en de Wereldbank opgestelde programma ter oplossing van de bankcrisis. Hij benadrukte echter dat hiervoor ongeveer 1,3 mln lias nodig was, een bedrag dat overeenkwam met 27 procent van de begrote inkomsten voor 1996 ($ 1= 4 lias op 1 maart 1996). Zijn verklaring viel tevens samen met het bericht dat een faillissementsprocedure was gestart tegen een andere financiële instelling, de Handels- en Kredietbank. In januari was bij een controle gebleken dat de bank insolvabel was.

Op 23 februari maakte de president de samenstelling van het nieuwe kabinet bekend. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - Laurynas Mindaugas Stankevicius+; landbouw - Vytautas Einoris: verbindingen en voorlichting - Vaidotas Abraitis*: cultuur - Juozas Nekrosius; defensie - Linas Linkevicius: economie - (vacant)*;onderwijs en wetenschap - Vladislavas Domarkas; energie - Jonas Prapiestis*; milieubescherming - Bronius Bradauskas; financiën - Algimantas Krizinauskas*; buitenlandse zaken - Povilas Gylys; bosbouw - Albertas Vasiliauskas; bestuurlijke hervormingen en gemeentezaken - Petras Popovas"; gezondheidszorg - Antanas Vinkus; bouw en stadsontwikkeling - Aldona Baranauskiene"; industrie en handel - Kazimieras Klimasauskas; binnenlandse zaken - Virgilijus Bulovas*; justitie - (vacant)":sociale zekerheid en arbeid - Mindaugas Mikaila; vervoer - Jonas Birziskis.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Op 5 april werd Antanas Zenonas Kaminskas benoemd tot minister van economische zaken en op 24 april werd Albertas Valys benoemd tot minister van justitie. Met deze benoemingen werd de formatie van het nieuwe kabinet voltooid.

REGERINGSPARTIJ KIEST TIJDELIJKE LEIDER

Op 2 maart werd bericht dat Ceslovas Jursenas was gekozen tot eerste vicevoorzitter van de regerende Litouwse Democratische Arbeiderspartij (LDDP). Hij kreeg ook het waarnemend voorzitterschap van de partij toebedeeld, een post die vacant was sedert het aftreden van Adolfas Slezevicius in februari (zie boven). De LDDP zou in mei een congres beleggen om een nieuwe voorzitter te kiezen.

De verkiezing van Ceslovas Jursenas tot waarnemend partijvoorzitter vormde medio april voor minister van defensie Linas Linkevicius de directe aanleiding om uit de partij te stappen. In een radiointerview op 17 april verklaarde Linkevicius dat hij zijn partijlidmaatschap had opgezegd uit onvrede over het bankschandaal en over de nieuwe leiding, maar dat hij niet van plan was om zijn kabinetspost op te geven. Jursenas stelde hem voor de keus uit eigen beweging uit de regering te stappen of

eruit gezet te worden - deze eis werd in een stemming door de parlementsfractie van de LDDP op 22 april gesteund -, maar Linkevicius hield vol dat hij door de president benoemd was en dat hij alleen op diens verzoek afstand zou doen van zijn portefeuille.

ALGEMENE VERKIEZINGEN UITGESCHREVEN

Op 10 april werd bekendgemaakt dat president Algirdas Brazauskas voor 20 oktober algemene verkiezingen had uitgeschreven.

Op 18 april organiseerde een coalitie van tegenstanders van de LDDP een massale demonstratie in Vilnius waarin geëist werd dat de verkiezingen zouden worden vervroegd naar 6 juli. Op 23 april ondernam de parlementaire oppositie een poging om de verkiezingsdatum te vervroegen naar 30 juni; hun voorstel werd verworpen met 51 tegen 32 stemmen.

MINDER GAS UIT RUSLAND. OVEREENKOMST MET GAZPROM

Op 13 februari bracht Gazprom, het Russische bedrijf met een monopolie op gasleveringen, zijn dreigement ten uitvoer de gaslevering aan Litouwen te reduceren wegens wanbetaling. Litouwen was Gazprom een bedrag van $ 32 mln schuldig en beschikte over onvoldoende middelen om te betalen. Gazprom bracht de dagelijkse hoeveelheid gas die het Litouwen leverde, terug van 12,1 mln kubieke meter in februari tot 2,8 mln kubieke meter in maart en dreigde de gehele gastoevoer te stoppen als Litouwen geen stappen zou ondernemen om zijn schuld af te lossen.

Op 4 april werd overeenstemming bereikt over de kwestie van de schuld aan Gazprom. Litouwen beloofde in deze overeenkomst een schuld van $ 7 mln vóór 12 april in verschillende termijnen te voldoen, terwijl een bedrag van $16-18 mln middels ruilverdragen zou worden afgelost. Na het sluiten van de overeenkomst verhoogde Gazprom op 10 april de dagelijkse gasleverantie aan Litouwen tot 4,5 mln kubieke meter per dag.

GRENSAKKOORD MET BJELAROES

Op 9 februari werd voor het eerst in de geschiedenis van beide landen een grensakkoord tussen Litouwen en Bjelaroes ondertekend in Minsk door de beide ministers van buitenlandse zaken. De ondertekening maakte de weg vrij voor het Litouwse parlement om akkoorden te ratificeren, die de presidenten van Litouwen en Bjelaroes tijdens hun ontmoeting in 1995 hadden gesloten.

(Vor.ber.pag. 173/1 e.v.-1996)

MOLDOWA

MINISTER VAN DEFENSIE ONTSLAGEN EN WEER HERBENOEMD

Op 15 maart 1996 vaardigde president Mircea Snegoer een decreet uit waarbij hij generaal-majoor Pawel Creanga ontsloeg als minister van defensie. Creanga werd tijdelijk opgevolgd door brigadegeneraal Toedor Dabijoe.

Het Russische persbureau *Itar-Tass* meldde die dag dat Snegoer Creanga ervan had beschuldigd niet bij machte te zijn de diefstal van legergoederen aan te pakken en hem had voorgesteld af te treden. Creanga had dit geweigerd en journalisten verteld dat Snegoers beschuldigingen ,,ongegrond" waren en dat hij uit het kabinet werd verwijderd vanwege zijn pogingen om het leger buiten de politiek te houden.

Op 16 maart meldde het Russische persbureau *Interfax* dat Creanga was gearresteerd nadat hij had geweigerd zijn ontslag te aanvaarden. Dezelfde dag kwam *Itar-Tass* met een bericht waarin werd beweerd dat Creanga's ontslag het conflict tussen Snegoer en premier Andrei Sangheli had verscherpt.

Op 10 april werd Pawel Creanga door president Snegoer opnieuw benoemd tot minister van defensie; het Constitutionele Hof had op 9 april bepaald dat het presidentiële decreet over het ontslag van Creanga onrechtmatig was. Het Russische persbureau *Itar-Tass* meldde echter op 12 april dat Creanga had aangekondigd ,,in de nabije toekomst" te willen aftreden.

(Vor.ber.pag. 173/3 e.v.-1996)

OEKRAÏNE

DEFENSIEBESPREKINGEN MET RUSLAND EN VS

Op 4 januari 1996 voerde minister van defensie Walerii Sjmarow in Kiew besprekingen met zijn Russische collega generaal Pawel Gratsjow over de uitvoering van het tripartiete akkoord tussen Oekraïne, Rusland en de VS over de ontmanteling van Oekraïne's kernwapens, dat in januari 1994 was ondertekend (zie pag. 220/1 e.v.-'94). Na afloop van de besprekingen vertelde Gratsjow tijdens een gezamenlijke persconferentie dat 26 procent van de kernkoppen van Oekraïne die naar Rusland zouden worden overgebracht, nog steeds niet was verwijderd tengevolge van vertragingen bij de levering van Russische nucleaire brandstof voor Oekraïense kerncentrales krachtens het akkoord van 1994.

Minister Sjmarow ontmoette later die dag in Kiew de Amerikaanse minister van defensie William Perry in verband met de ondertekening van een militaire samenwerkingsovereenkomst tussen Oekraïne en de Verenigde Staten. Tijdens een gezamenlijke persconferentie na de bijeenkomst zette Perry de bijzonderheden van de overeenkomst uiteen en zei dat het nieuwe akkoord voorzag in ,,zeer intensieve samenwerking die verder ging dan de activiteiten op nucleair gebied". Tevens werd bevestigd dat Oekraïne, Rusland en de VS hadden besloten gezamenlijke legeroefeningen te houden, hoewel tijd en plaats niet nader werden aangegeven.

Op 5 januari werden Gratsjow en Perry door Sjmarow uitgenodigd om in Perwomajsk in de regio Nikolajew aanwezig te zijn bij de vernietiging van een lanceersilo voor kernraketten overeenkomstig het akkoord van januari 1994. Krachtens dit akkoord zouden ongeveer 130 raketlanceersilo's moeten worden vernietigd.

AKKOORD MET G-7 OVER SLUITING VAN KERNCEKTRALE TSJERNOBYL. FINANCIËLE STEUN. HERDENKING VAN DE RAMP

Op 20 december 1995 ondertekenden vertegenwoordigers van Oekraïne en de Groep van Zeven (G-7) geïndustrialiseerde landen in Kiew een memorandum van overeenstemming over de sluiting van de kerncentrale in Tsjernobyl in 2000. Krachtens het akkoord, dat reeds in november was voorbereid (zie pag. 176/2-'96), zou de sluiting worden gefinancierd met $ 500 mln aan subsidies van de G-7-landen en nog eens $ 1,2 mln aan kredieten van internationale financiële instellingen en het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA).

In de kerncentrale van Tsjernobyl had in april 1986 een grote kernramp plaatsgevonden (zie pag. 303 e.v.-'86). Daarbij waren ruim dertig mensen omgekomen (en volgens voorspellingen zouden er waarschijnlijk nog veel meer mensen overlijden als direct gevolg van blootstelling aan straling)en was een grote hoeveel-

heid radioactief materiaal vrijgekomen, waardoor uitgestrekte stukken landbouwgrond waren verontreinigd.

Minister voor Tsjernobyl-zaken benoemd

Op 5 januari werd Wolodymyr Iwanowytsj Cholosja door president Koetsjma benoemd tot minister voor het afhandelen van de gevolgen van het Tsjernobyl-ongeluk. Cholosja bekleedde deze post al als waarnemend minister.

Financiële steun voor sluiting kerncentrale

Op 6 februari verzocht president Leonid Koetsjma om een .,omvangrijker hulpprogramma vanuit het Westen" teneinde de kerncentrale bij Tsjernobyl in het jaar 2000 veilig te kunnen sluiten.

Koetsjma deed zijn oproep na besprekingen in Kiew met de Duitse minister van milieu, natuurbescherming en veiligheid van kerncentrales, Angela Merkel. Op 7 februari presenteerde de Oekraïense minister van milieubescherming en nucleaire veiligheid. Joerii Kostenko. op een congres van de Europese Unie (EU) in Brussel een rapport van het Oekraïense ministerie van milieubescherming en nucleaire veiligheid, waarin de totale kosten van de reparatie van de betonnen ,,sarcofaag". die de door brand beschadigde kernreactor in Tsjernobyl omhulde, op ongeveer $ 1,27 mrd waren geschat.

Op 21 februari maakten de VS bekend dat zij Oekraïne bijna $ 1,2 mrd aan financiële steun zouden geven, waarvan $330 mln bestemd zou zijn voor de sluiting van de kerncentrale in Tsjernobyl en de resterende $ 860 mln uit kredieten zou bestaan.

Intussen waren er, bij een energiecrisis die verergerd werd door een mijnwerkersstaking (zie onder), tekenen van een groeiend binnenlands verzet tegen de sluiting van Tsjernobyl. Op 19 februari werd bekend dat 58 parlementsleden president Koetsjma per brief hadden verzocht terug te komen op zijn besluit om de centrale in het jaar 2000 te sluiten; zij haalden regeringsrapporten aan waarin werd gesteld dat de centrale tot het jaar 2007 veilig kon blijven functioneren, hetgeen ruim $ 5 mrd zou opbrengen via de export van elektriciteit.

Kerncentrale in Tsjernobyl gevaarlijk

De kerncentrale in Tsjernobyl liep volgens minister van milieubescherming en nucleaire veiligheid Joerii Kostenko gevaar opnieuw te exploderen.

Op 4 maart waarschuwde Kostenko dat ,,de thermo-chemische migratie van nucleaire brandstof in de resten van de reactor kunnen leiden tot [...] een thermische explosie". Op 15 maart voegde hij daaraan toe dat de betonnen sarcofaag. die in 1986 over de reactor heen was gebouwd, naar verwachting slechts zou functioneren gedurende de helft van de levensduur van 30 à 50 jaar waarvan men oorspronkelijk was uitgegaan, Kostenko waarschuwde tevens dat een gedeelte van de tweehonderd ton nucleaire brandstof in de reactor in het grondwater terecht zou kunnen komen, en zei dat een zeer riskante operatie moest worden uitgevoerd om de brandstof te verwijderen.

Volgens een op 21 maart gepubliceerde \%-etenschappelijke studie over de gevolgen van de ramp in 1986 die was verricht op initiatief van de Europese Cnie (EU), had rivierwater dat was verontreinigd door radioactieve neerslag in het gebied rond Tsjernobyl watervoorraden tot op 250 kmafstandbesmet.

Op 8 maart maakten Oekraïense energiefunctionarissen bekend dat er op 17 november 1995 ,,een ernstig ongeluk" had plaatsgevonden in één van de nog in bedrijf zijnde reactoren in Tsjernobyl, hoewel de besmetting was beperkt tot de hal van de centrale.

Tiende verjaardag Tsjernobyl-ramp

Toen op 26 april de tiende verjaardag van de kernramp bij Tsjernobyl werd herdacht, heerste nog steeds verwarring over de vraag hoeveel mensen er nu precies bij de ramp waren omgekomen.

Begin april had het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA)vraagtekens gezet bij door het Oekraïense ministerie van volksgezondheid vrijgegeven cijfers die het dodental tot op dat moment op 125.000 schatten, terwijl westerse wetenschappers in hun schattingen niet verder dan 45 kwamen. Op 25 april verklaarde de Oekraïense ambassadeur in Oostenrijk dat het dodental 4.229 bedroeg. David Kydd, een IAEA-woordvoerder, gaf op 10 april te kennen dat ,,we tien jaar na Tsjernobyl niets bereikt lijken te hebben", maar dat ,,zij die hogere cijfers opgeven, de aandacht lijken te willen vestigen op wat er gebeurd is en om medeleven vragen".

Bij de opening van een internationale conferentie over Tsjernobyl op 9 april in Wenen, verklaarde de Oekraïense premier Jewhenii Martsjoek tegenover de aanwezigen dat zijn regering bereid was de centrale bij Tsjernobyl te sluiten, zolang Oekraïne maar voldoende financieel gesteund werd. Hoewel Martsjoek geen bedrag noemde, bleek later dat Oekraïne de kosten van de sluiting van de reactor en van de dekking van onder meer medische kosten van slachtoffers van de ramp. op ongeveer $ 4 mrd had geschat.

Op 22 april lieten de G-7-landen weten dat ze hun financiële hulp aan Oekraïne zouden verhogen van $500 mln (zie boven) naar $ 3,1 mrd, als de kerncentrale van Tsjernobyl uiterlijk in 2000 gesloten zou worden. (Voor de G-7-top over Tsjernobyl, zie onder INTERNATIONAAL ALGEMEEN).

STAKING VAN MIJNWERKERS

Op 11 januari gingen ruim 2.000 mijnwerkers voor onbepaalde tijd in staking om uitbetaling van hun achterstallige loon te eisen. De staking trof onder meer de mijnen in de regio's Donetsk, Loegansk en Tsjerkassy. President Leonid Koetsjma had eerder premier Jewhenii Martsjoek opdracht gegeven met spoed maatregelen te treffen om de betalingsachterstand weg te werken teneinde de staking af te wenden.

Op 30 januari riep de belangrijkste mijnwerkersbond, de Oekraïense Vakbond van Werknemers in de Kolenindustrie, voor onbepaalde tijd een mijnwerkersstaking uit, die op 1 februari zou beginnen.

De stakende mijnwerkers beëindigden hun actie op 16 februari.

Een vakbondswoordvoerder zei dat de mijnwerkers ermee hadden ingestemd dat hun vertegenwoordigers onderhandelingen zouden beginnen met functionarissen van het ministerie van mijnbouw, deels vanwege de groeiende bezorgdheid onder de bevolking over de schaarse energielevering (verergerd door een recent besluit van Rusland om in barre winterse omstandigheden energie te besparen door een gemeenschappelijk Russisch-Oekraïens energienet uit te schakelen).

Eerder, op 9 februari, had premier Jewhenii Martsjoek de mijnwerkers gewaarschuwd dat de regering ondanks de stakingsactie ,,doorzou gaan met de herstructurering van de industrie". Hij verklaarde tevens dat het ,,onmogelijk is om de loonschulden aan de mijnwerkers volledig af te lossen, omdat daarvoor geen ruimte op de begroting is".

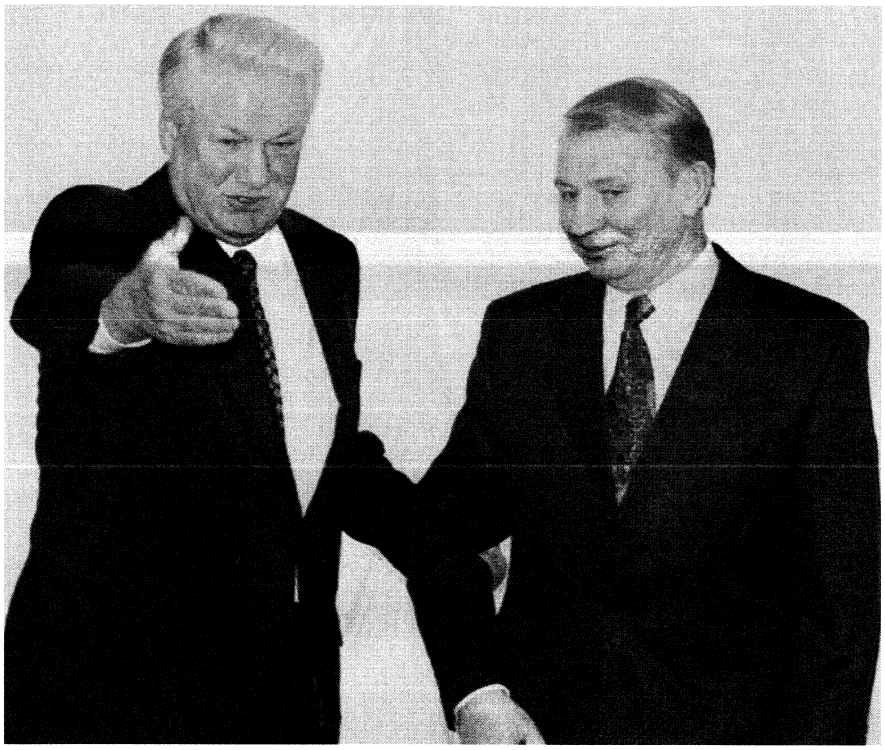
BENOEMING VAN PREMIER OP D E KRIM

Het parlement van de Krim stemde op 28 februari in met de benoeming van Arkady Demydenko tot premier van de Krim; de benoeming was op 26 februari door president Koetsjma goedgekeurd. Op 27 januari was Demydenko door de parlementsvoorziter van de Krim, Jewhenii Soeproenjoek, benoemd tot waarnemend premier.

In augustus 1995 was het direct presidentieel gezag over de Krim opgeheven. nadat Soeproenjoek in juli zijn ambt had aanvaard (zie pag. 744/3 e.v.-'95).

OEKRAIENS-RUSSISCHE BETREKKINGEN. VS BETUIGEN STEUN AAN ONAFHANKELIJKHEID VAN OEKRAINE. TOP OVER ZWARTE-ZEEVLOOT UITGESTELD

Op 17 maart verslechterden de betrekkingen tussen Rusland en Oekraïne



De Russische president Boris Jeltsin voerde op 16 januari 1996 overleg met zijn Oekraïense collega Leonid Koetsjma (r.),die in Moskou was in verband met de GOS-top.

aanzienlijk, toen de Russische Staatsdoema (parlement) het in 1991 gesloten akkoord over de ontbinding van de Sowjet-Unie ongeldig verklaarde (zie onder RUSSISCHE FEDERATIE). Op 21 maart veroordeelde de Oekraïense president Leonid Koetsjma het besluit van het Russische parlement als een ,,destabiliserend gevaar", niet alleen voor de voormalige Sowjet-republieken, maar ook voor de rest van Europa" en hij betuigde steun aan de Russische president Boris Jeltsin, die zijn afkeuring had uitgesproken over de ongeldigverklaring.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher, die op 19 maart een bezoek bracht aan de Oekraïense hoofdstad Kiew om besprekingen te voeren met Koetsjma, benadrukte dat de VS voorstander waren van een krachtig en onafhankelijk Oekraïne.

Bezoekvan Russische president uitgesteld

Op 1 april werd door een woordvoerder van de Russische president Boris Jeltsin officieel bevestigd dat de president besloten had het voor 4 april geplande bezoek aan Oekraïne af te zeggen.

Het betrof de zesde afzegging sinds in september 1994 was aangekondigd dat er een topontmoeting zou worden belegd om het Russisch-Oekraïense geschil over de Zwarte-Zeevloot bij te leggen (voorakkoord in juni 1995 zie pag. 745/1-'95). Omdat de betrekkingen tussen beide landen toch al tamelijk gespannen waren, zou deze afzegging een definitieve oplossing voor het geschil vermoedelijk nog verder buiten bereikbrengen.

In een nadere toelichting op de afzegging verwees de woordvoerder naar de onenigheid over de status van de Zwarte-Zeevloot en over het gebruik door Rusland van de op de Krim gelegen haven Sewastopol. Hij verklaarde dat Jeltsin ,,onmogelijk verdragen kan tekenen die niet volledig in het belang van Rusland zijn". Sommige deskundigen waren echter van mening dat de afzegging van het bezoek ook bedoeld was om Jeltsins kansen bij de aanstaande presidentsverkiezingen te vergroten, aangezien de publieke opinie in Rusland neeg naar grotere Russische assertiviteit in de contacten met andere voormalige Sowjet-republieken.

Het Oekraïense ministerie van buitenlandse zaken reageerde in een verklaring op 1 april ,,metbegrip" op de jongste afzegging en stelde dat Oekraïne bereid was ,,Jeltsin op een voor beide partijen geschikt tijdstip te ontvangen". In de verklaring werd ook gezegd dat ,,vanOekraïense zijde al het mogelijke werd gedaan om de problemen op te lossen die volgens de Russen de vertraging veroorzaakten". maar dat ,,de kwestie waar Oekraïne op eigen grondgebied zijn marine stationeert, een zuiver binnenlandse aangelegenheid is waarover Oekraïne als soevereine natie kan beslissen".

Later die dag verklaarde een woordvoerder van het Oekraïense ministerie van defensie tijdens een persconferentie in Kiew dat de ministers van defensie van Oekraïne en Rusland, die in Tysowets in de regio Lwow op 28-29 maart bijeen waren gekomen, er niet in waren geslaagd een aantal militaire overeenkomsten te sluiten die vóór de presidentiële top ondertekend hadden moeten worden. De woordvoerder verklaarde in zijn toelichting dat ,,het onmogelijk is het probleem rond de Zwarte-Zeevloot definitief op te lossen, omdat het hier eerder een politiek dan een miiitair probleem betreft".

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1996

Op 21 december 1995 presenteerde de regering de begroting voor 1996 aan de Oekraïense Opperste Raad. In de begroting werden de totale inkomsten geraamd op 2.588.835,8 mrd karbowantsi en de uitgaven op 3.016.031,2 mrd karbowantsi, waardoor het begrotingstekort uitkwam op 427.195,4 mrd karbowantsi ofwel 6 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) ($ 1 = 179.400 karbowantsi op 29 december 1995).

ONTWERP-GRONDWET NAAR PARLEMENT. BEGROTING GOEDGEKEURD. IMF-MEMORANDUM OVER TOEKOMSTIGE OVERBRUGGINGSKREDIETEN

De Grondwetscommissie keurde op 11 maart een ontwerp-grondwet voor Oekraïne goed en legde deze op 18 maart ter behandeling voor aan het parlement.

Op 22 maart gaf de Opperste Raad zijn goedkeuring aan de begroting voor 1996, waarbij het tekort werd geraamd op 461.750 mrd karbowantsi, hetgeen overeenkwam met 6,2 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP)($1= 187.200 karbowantsi op 22 maart 1996).

Het geraamde tekort was een fractie hoger dan op 7 maart door functionarissen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) was bepaald in een memorandum van overeenstemming waarin de voorwaarden voor de toekomstige verstrekking van IMF-overbruggingskredieten waren neergelegd. De voorwaarden hielden in (i)dat het begrotingstekort maximaal 6 procent van het BBP zou mogen bedragen, (ii) dat het jaarlijkse inflatiepercentage niet boven 33,4 procent zou mogen uitkomen, en (iii) dat leningen van de Nationale Bank niet hoger zouden mogen zijn dan 107.000 mrd karbowantsi.

OVERBRUGGINGSKREDIET IMF

Op 10 mei bevestigde het IMF dat het had ingestemd met een overbruggingskrediet voor 9 maanden ter waarde van 598,2 mln SDRs (ca. $ 867 mln) ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma van de regering voor 1996.

Op 8 april had het IMF het resterende bedrag van een leningsprogramma voor Oekraïne ter waarde van $ 1,6 mrd geschrapt, nadat Oekraïne de maximaal te besteden uitgaven met 11.000 mrd karbowantsi had overschreden. In januari had het IMF het programma opgeschort op een moment dat er nog $700 mln niet uitgekeerd was, nadat het begrotingstekort over 1995 hoger bleek dan verwacht was en de importtekorten gestegen waren. Uit berichten in die tijd viel echter op te maken dat de lening hervat zou worden, wanneer het parlement eind maart de begroting voor 1996 zou goedkeuren (zie boven).

Nadat op 9 april in Kiew besprekingen hadden plaatsgevonden met Oekraïense functionarissen, kondigde Michel Camdessus, de directeur van het IMF, op 18 april aan dat het IMF een overbruggingskrediet aan Oekraïne voor 12 maanden had goedgekeurd.

PRIVATISERINGSDECREET. INDUSTRIEEL BELEID GOEDGEKEURD

Op 19 maart verklaarde Joeri Jechanoerow, voorzitter van de Stichting voor Staatseigendommen (het privatiseringsbureau), dat president Koetsjma een decreet had uitgevaardigd waarbij de privatisering van het merendeel van de nog bestaande Oekraïense staatsbedrijven werd gelast. Het privatiseringsproces was voordien herhaaldelijk opgeschort (zie ook pag. 175/3 e.v.-'96). Krachtens het decreet werd de uiterste termijn voor de aankoop van privatiseringscoupons, die tussen juli en december tijdens openbare verkopen zouden kunnen worden ingewisseld voor aandelen in ondernemingen, met zes maanden vervroegd van 31 december naar 1 juli 1996.

Op 14 maart had de ministerraad een document goedgekeurd waarin de belangrijkste prioriteiten van het regeringsbeleid op industrieel gebied tot 2000 als volgt werden opgesomd: (i) herstructurering van grote ondernemingen, (ii) vermindering van het gebruik van industriële energie, (iii) conversie van militaire industrieën naar civiele produktie, en (iv) verbetering van industriële technologie.

KABINETSWIJZIGINGEN. NIEUWE STAFCHEF STRIJDKRACHTEN

Op 16 maart trad Petro Sabloek, eerste vice-premier met verantwoordelijkheid voor agro-industriële zaken, formeel af in verband met zijn slechte gezondheid; Sabloek had op 18 februari zijn ontslag ingediend.

Op 29 maart benoemde Koetsjma twee nieuwe vice-premiers: Vice-premier met verantwoordelijkheid voor agro-industriële zaken - Mychajio Zoebets; vice-premier met verantwoordelijkheid voor politieke en juridische kwesties - Oleksandr Jemets.

Op 12 maart benoemde Koetsjma luitenant-generaal Oleksandr Zatynajko tot chef van de generale staf van de Oekraiense strijdkrachten en eerste plaatsvervangend minister van defensie.

(Vor.ber.pag. 174/3 e.v.-1996)

RUSSISCHE FEDERATIE

REGERINGSWIJZIGINGEN. REGISTRATIE VAN PRESIDENTSKANDIDATEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In januari 1996 bracht president Boris Jeltsin diverse wijzigingen aan in de regering. Dit werd algemeen gezien als een reactie op de overwinning van de Communistische Partij van de Russische Federatie bij de verkiezingen voor de Staatsdoema (de Tweede Kamer van het Russische parlement) in december 1995 (zie pag. 180/2 e.v.-'96). Jeltsin ontsloeg hierbij een aantal vooraanstaande hervormers, waardoor hij de regering minder kwetsbaar maakte voor kritiek van voorstanders van de harde lijn.

Minister van buitenlandse zaken Kozyrew opgevolgd door Primakow

Op 5 januari trad Andrej Kozyrew af als minister van buitenlandse zaken. Deze functie had hij sinds oktober 1990 vervuld.



Andrej Kozyrew trad op 5 januari 1996 af als minister van buitenlandse zaken.



De nieuwe minister van buitenlandse zaken, Jewgeni Primakow.

Kozyrew had blootgestaan aan ernstige kritiek van nationalistische en communistische leden van de Doema, die hem te westersgezind vonden, in het bijzonder omdat hij in de kwestie-Bosnië een betrekkelijk gematigd beleid volgde. Ondanks aanwijzingen dat Kozyrew zijn westersgezinde opstelling had afgezwakt om tegemoet te komen aan zijn critici. was hij eind 1995 fel bekritiseerd door Jeltsin, omdat hij niet in staat was geweest Rusland voldoende invloed te bezorgen in het vroegere Joego-Slaviè. Bovendien was zijn positie als minister in het geding gekomen, nadat hij een zetel in de Doema had behaald bij de verkiezingen van december (krachtens de Russische grondwet was het niet toegestaan om tegelijkertijd zitting te hebben in de Doema en een regeringsambt te bekleden).

Op 9 januari benoemde Jeltsin Jewgeni Primakow tot minister van buitenlandse zaken. Primakow was directeur geweest van de buitenlandse veiligheidsdienst (SVR) sinds deze in 1991 was opgericht (zie 18/2/3-'92).

Primakow, die Arabisch sprak en als Midden-Oosten-expert gold, verwierf grote internationale bekendheid in de maanden voor de Golfoorlog van 1991 vanwege zijn intensieve pendeldiplomatie die erop was gericht Westerse militaire acties tegen Irak te voorkomen.

De Financial Times van 10 januari schreef dat de benoeming van Primakow ,,een schok teweeg had gebracht in de diplomatieke wereld". Volgens het bericht was de nieuwe minister van buitenlandse zaken ,,openlijk sceptisch over westerse bedoelingen jegens Rusland" en zou diens benoeming ,.in strijd lijken te zijn met de verzekering van Jeltsin dat de buitenlandse politiek na het vertrek van Kozyrew niet radicaal zou veranderen."

Op zijn eerste persconferentie als minister van

buitenlandse zaken op 12 januari verklaarde Primakow dat hij de Russische nationale belangen krachtig zou verdedigen met een beleid dat paste bij een ,,grote mogendheid".

Op 10 januari benoemde Jeltsin kolonel-generaal Wjatsjeslaw Troebnikow in plaats van Primakow tot directeur van de SVR. Troebnikow, die als functionaris van de inlichtingendienst was gespecialiseerd in Aziatische aangelegenheden, was tot dan toe eerste onderdirecteur van de SVR geweest.

Vice-premier Tsjoebajs ontslagen

Op 16 januari ontsloeg Jeltsin Anatoli Tsjoebajs als eerste vice-premier. Tsjoebajs, een vooraanstaand hervormer, was verantwoordelijk voor Ruslands algemene economische beleid en was de drijvende kracht achter het privatiseringsprogramma van de regering.

In een in kritische bewoordingen gesteld presidentieel decreet dat Tjoebajs van zijn post onthief, wees Jeltsin op de ,,laksehouding van Tsjoebajs tegenover de federale departementen die onder zijn verantwoordelijkheid vielen, en op het feit dat hij een aantal instructies van de Russische president niet had uitgevoerd".

Volgens de Financial Times van 18 januari was het ontslag van Tsjoebajs door Russische politieke commentatoren uitgelegd als een teken dat Jeltsin zich herkiesbaar wilde stellen bij de presidentsverkiezingen van juni. Volgens deze commentatoren had Tsjoebajs, ,,die graag tegen Ruslands gevestigde economische belangen in ging", te veel mensen voor het hoofd gestoten en was hij een te groot politiek risico geworden.



Anatoli Tsjoebajs werd op 16 januari 1996 ontslagen als eerste vice-premier.

Op 25 januari benoemde Jeltsin in plaats van Tsjoebajs Wladimir Kadannikow tot eerste vice-premier (met verantwoordelijkheid voor het economische beleid).

Kadannikow, directeur van Ruslands grootste autofabriek AwtoWAZ en een van de meest vooraanstaande Russische zakenlieden, werd in brede kring gezien als een bureaucraat van de oude stempel. Hij was een persoonlijke vriend van Jeltsin en van diens lijfwacht Aleksandr Korzjakow, een aanhanger van de harde lijn. In de Financial Times van 26 januari werd opgemerkt dat ,,Kadannikows instincten in strijd lijken te zijn met het liberale economische beleid van zijn voorganger."

Eveneens op 25 januari benoemde Jeltsin een voormalige medewerker van Tsjoebajs, Aleksandr Kazakow, tot vice-premier en voorzitter van het Staatscomité voor het beheer van Staatseigendommen, het privatiseringsbureau.

Het privatiseringsbureau had tot dan toe onder leiding gestaan van Sergej Beljaew (die in 1995 ontslag nad genomen om de verkiezingscampagne te leiden van de partij Ons Huis is Rusland), en had onder de algehele supervisie van Tsjoebajs gestaan. De benoeming van Kazakow duidde erop dat de taken van Tsjoebajs in feite waren omgedeeld: Kazakow werd verantwoordelijk voor de privatiseringen en Kadannikow voor het algemene economische beleid.

Ontslag van Sjachrajen Trawkin. Verdere wijzigingen

Op 5 januari traden Sergej Sjachraj en Nikolaj Trawkin af als respectievelijk vice-premier en minister zonder portefeuille. Beiden namen vervolgens zitting in de Doema.

Op 9 januari werd Wladimir Kinelew, voorzitter van de staatscommissie voor hoger onderwijs, benoemd tot vice-premier (met verantwoordelijkheid voor onderwijs, wetenschap en cultuur).

Op 10 januari nam Witalij Jefimow ontslag als minister van vervoer om zitting te nemen in de Doema. Hij werd op 12 januari opgevolgd door Nikolaj Tsach.

Op 12 januari ontsloeg Jeltsin Aleksandr Nazartsjoek als minister van landbouw en voedselvoorziening. Zijn functie werd waargenomen door vice-premier Aleksander Zawerjoecha.

Nazartsjoek werd ontslagen nadat kort daarvoor bekend was geworden dat de graanoogst van 1995 de slechtste was van de laatste drie decennia.



Op 25 januari 1996 werd Wladimir Kadannikow benoemd tot eerste vice-premier.

Filatow treedt terug als kabinetschef

Op 13 januari nam Sergej Filatow, een van de leidende liberalen in de omgeving van Jeltsin, ontslag als kabinetschef.

Op 15 januari werd Filatow vervangen door Nikolaj Jegorow. Dit werd gezien als een overwinning voor de aanhangers van de harde lijn. Jegorow stond bekend als een havik en was in juni uit de regering ontslagen vanwege zijn rol in de aanpak van de Tsjetsjeense gijzelingscrisis in Boedjonnowsk (zie pag. 749/2-'95).

Kowaljow, Gajdar en andere hervormers van de presidentiële adviesraad nemen ontslag

Op 24 januari nam Sergej Kowaljow ontslag als hoofd van de mensenrechtencommissie en als lid van de adviesraad van Jeltsin. In de *Moscow* Times van 31 januari werd een kritische open brief van Kowaljow aan Jeltsin gepubliceerd.

Daarin stelde Kowaljow dat Jeltsin de ,,hervorming van het gerechtelijke apparaat praktisch tot stilstand had gebracht". ,,uitzonderlijke onwettige bevoegdheden" had verleend aan de veiligheidsdiensten, betrokken was in een ,,schandelijke en op amateuristische wijze gevoerde burgeroorlog" in Tsjetsjenië, militaire hervormingen had tegengehouden, geheime decreten had ondertekend en besloten instellingen had gecreëerd. ,,U begon uw carrière als een krachtige en energieke kruisvaarder tegen regeringsleugens en partijwillekeur" schreef hij, ,,maar u beëindigt haar als de slaafse uitvoerder van de wensen van de op macht beluste kliek die u omringt".

Op 22 januari stapte Jegor Gajdar, leider van de politieke partij Ruslands Democratische Keuze en waarnemend pre-



Sergej Kowaljownam op 24 januari 1996 ontslag als voorzitter van de mensenrechtencommissie.

mier in 1992 (zie pag. 684/1-'92 en 183/1 e.v.-'93), op uit Jeltsins adviesraad.

In een interview op de Russische televisie op 22 januari noemde Gajdar zijn breuk met Jeltsin ,.definitief en onomkeerbaar".

In januari nam de invloedrijke liberale columnist Otto Latsis eveneens ontslaguit de adviesraad.



De nieuwe voorzitter van de Staatsdoema, Gennadi Seleznjow.

Zitting nieuwe Doema

De in december nieuw gekozen Staatsdoema kwam op 16 januari voor de eerste keer bijeen. De zitting stond in het teken van de gijzelingscrisis in Perwomajskoje (zie onder), waarbij zowel de communisten als de liberale hervormers kritiek leverden op de wiize waarop Jeltsin de situatie aanpakte.

Op 17 januari koos de Doema Gennadi Seleznjow, communist en oud-redacteur van de *Prawda,* tot voorzitter. De Federatieraad, de Eerste Kamer, koos op 23 januari Jegor Strojew, gouverneur van het gebied Orjol, tot voorzitter.

Jeltsin en Zjoeganow formeel kandidaat voor presidentsverkiezingen

Op 15 februari maakte president Boris Jeltsin formeel bekend deel te zullen nemen aan de presidentsverkiezingen die medio juni zouden worden gehouden, en zich kandidaat te stellen voor een tweede ambtstermijn. Jeltsin was in juni 1991 gekozen tot president van de Russische Federatie (zie pag. 602/1 e.v.-'91).

In een krachtige toespraak voor ambtenaren in Jekaterinboerg, waar Jeltsin vandaan kwam, sprak hij over zijn ,.plicht als de politicus die de hervormingen in gang heeft gezet [...] om alle gezonde krachten te consolideren en schokken te voorkomen die kunnen leiden tot een burgeroorlog". Rusland stond volgens hem op een tweesprong. ,,Extreem rechts wil de hervormingen tot elke prijs doorzetten. Extreem links wil alle verworvenheden afschaffen onder het banier van de socialistische wraak."

Commentatoren merkten op dat Jeltsin een aantal malen van zijn tekst leek af te wijken. De *Financial Times* van 16 februari berichtte dat zijn .,kostbaarste" afwijking een plechtige belofte was om medio maart 13 miljard roebel aan achterstallige lonen uit te betalen en daarna alle ambtelijke salarissenin het land op tijd te betalen (zie ook beneden). Jeltsin zei dat hij .,geld, echt geld" had gevonden om de verschuldigde lonen te betalen. en hij onderstreepte de oprechtheid van zijn belofte door zijn gehoor voor te houden: ,,Ik heb een strop om mijn nek geiegd. ik kan geen kant meer op." Jeltsin beloofde ook plechtig de oorlog in Tsjetsjenie binnen enkele maanden te beëindigen (ziebeneden).

Eveneens op 15 februari werd de leider van de Communistische Partij, Gennadi Zjoeganow, op een partijcongres formeel voorgedragen als presidentskandidaat. Zjoeganow hield de congresgangers voor dat een volgende termijn voor Jeltsin ,,de vernietiging van ons land zou betekenen".

Op 18 februari berichtte de Centrale Kiescommissie dat er 43 kandidaten waren genomineerd voor het presidentschap. Elke kandidaat moest vóór 16 april een miljoen handtekeningen verzamelen om formeel te worden geregistreerd. Volgens de Economist van 17 februari werden handtekeningen te koop aangeboden door .,tussenpersonen voor één dollar per tien stuks"



Jegor Strojew werd op 23 januari 1996 gekozen tot voorzitter van de Federatieraad.

Vooraanstaande andere kandidaten waren Wladimir Zjirinowski (leider van de ultranationalistische Liberale Democratische Partij van Rusland), Grigori Jawlinski (leider van de Jabloko-partij) en luitenant-generaal Aleksandr Lebed (de vroegere commandant van het Veertiende Leger en voorzitter van het Congres van Russische Gemeenschappen).

Ook Swjatoslaw Fjodorow, leider van de Partij voor Arbeiders-Zelfbestuur, en Waleri Zorkin, de vroegere voorzitter van het Constitutionele Hof, behoorden tot de kandidaten.

Op 1 maart maakte ex-president Michail Gorbatsjow zijn voornemen bekend om zich verkiesbaar te stellen. Zijn formele kandidatuur zou later volgen. Gorbatsjow, die geen lid was van een politieke partij, zei dat hij Jeltsin en Zjoeganow wilde uitdagen aan het hoofd van een verenigd front van democraten.

Registratie van presidentskandidaten

Op 16 april, de uiterste datum voor de registratie van kandidaten voor de presidentsverkiezingen in juni, hadden zich 11 kandidaten laten registreren bij de Russische Centrale Kiescommissie.

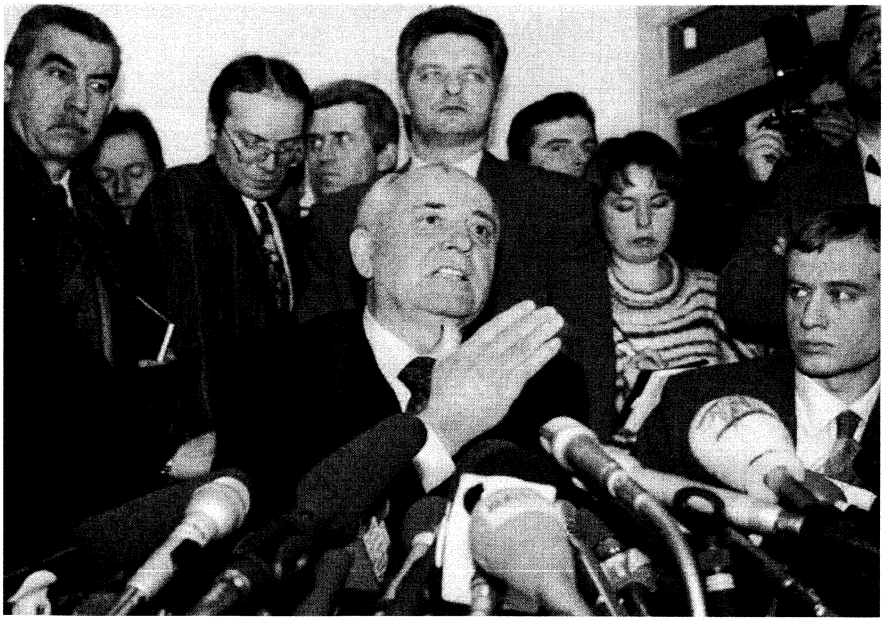
De Centrale Kiescommissie weigerde drie kandidaten te registreren, namelijk Galina Starowojtowa, Wjatsjeslaw Oesjakow en Lew Oebozjko.

Geregistreerde presidentskandidaten

1. **Boris Jeltsin:** President van de Russische Federatie. Gesteund door Wiktor Tsjernomyrdins centrum-rechtse beweging Ons Huis is Rusland.
2. **Gennadi Zjoeganow:** Leider van de Communistische Partij en afgevaardigde in de Staatsdoema. Gesteund door het ,,blok van volks-patriottische krachten", waarin ongeveer 200 maatschappelijke organisaties verenigd waren.
3. **Grigori Jawlinski:** Leider van de hervormingsgezinde Jabloko-partij en afgevaardigde in de Staatsdoema.
4. **Wladimir Zjirinowski:** Leider van de ultranationalistische Liberaal Democratische Partij en afgevaardigde in de Staatsdoema.
5. **Generaal Aleksandr Lebed:** Afgevaardigde in de Staatsdoema en voormalig commandant van het 14de Leger.
6. **Swjatoslaw Fjodorow:** Voorzitter van de Partij van Arbeiders Zelfbestuur, afgevaardigde in de Staatsdoema en vermaard oogchirurg.
7. **Aman Toelejew:** Parlementsvoorzitter van de regio Kemerowo.
8. **Michail Gorbatsjow:** Voormalig Sowjet-president en hoofd van het Internationaal Fonds voor Sociaal, Economisch en Politiek Onderzoek.
9. **Wladimir Bryntsalow:** Afgevaardigde in de Staatsdoema en genomineerd door het centrum-linkse Blok van Iwan Rybkin.
10. **Martin Sjakkoem:** Zakenman en directeur-generaal van het Internationaal Fonds voor Economische en Sociale Hervormingen.
11. **Joeri Petrowitsj Wlasow:** Een gewichtheffer die is omgeschoold tot politiek schrijver.

Rede van president over ,,toestand van de natie"

In zijn jaarlijkse, door de televisie uitgezonden rede tot de Federale Assemblée op 23 februari ondernam Jeltsin wat de *Independent* van 24 februari noemde ,,een nieuw offensief in zijn grote plan om een volgende ambtstermijn in het Kremlin veilig te stellen".



Oud-president Michail Gorbatsjow maakt tijdens een persconferentie op 1 maart 1996 bekend deel te zullen nemen aan de presidentsverkiezingen.

Jeltsin besprak de resultaten en mislukkingen van het hervormingsbeleid van de afgelopen vijf jaar en schetste de doelen voor de toekomst. Hij noemde drie hoofdtaken voor de staat: de garantie van fysieke en wettelijke bescherming van het individu, de bescherming van het gezin en van morele waarden, en het handhaven van politieke stabiliteit in de Russische Federatie.

Jeltsin gaf een strenge waarschuwing aan de regering van premier Wiktor Tsjernomyrdin. ,,De regering", zei hij, ,,zal haar plicht nakomen om de sociale en economische rechten van het volk te beschermen: zoniet, dan zal een andere regering dit doen." De regering had ,,zich toegelegd op de stabilisering van de financiële situatie" en had ,,onvoldoende stilgestaan bij mensen die moesten leven van lonen en pensioenen".

In zijn toespraak noemde hij geen nieuwe initiatieven voor Tsjetsjenië. Hij herhaalde zijn bereidheid om te onderhandelen met alle groepen die vrede nastreefden, maar weigerde ,,een regeling te treffen met bandieten".

Resoluties van Staatsdoema over opheffing Sowjet-Unie en oprichting GOS

Op 15 maart nam de Staatsdoema met overweldigende meerderheid een resolutie aan die door de Communistische Partij was ingediend ,,inzake grotere integratie van de volkeren die vroeger verenigd waren in de Unie van Socialistische Sowjet-Republieken (USSR)".

Volgens berichten van de persbureaus *Interfax* en *Itar-Tass* betekende de resolutie in feite een herroeping van het akkoord van Belowezjska-ja Poesjtsja van december 1991, dat het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) had opgericht, en van het besluit van de Opperste Sowjet van de Russische Federatie van 12 december 1991 om het oprichtingsverdrag van de USSR te annuleren (zie pag. 82/2 e.v.-'92). De Staatsdoema nam tevens een resolutie aan die de uitslag van het referendum over de toekomst van de USSR, dat was gehouden op 17 maart 1991, rechtsgeldig verklaarde; een overweldigende meerderheid van de deelnemers had toen gestemd voor instandhouding van de Sowjet-Unie (zie pag. 381/2 e.v.-'91).

Op 15 maart veroordeelde Jeltsin het besluit als ,,schandalig". In een verklaring de volgende dag stelde hij dat ,,hetevident" was dat de resoluties ,,geen rechtsgeldigheid" hadden en direct in strijd waren met de grondwet van de Russische Federatie. Bovendien, zo zei Jeltsin, ,,doen de resoluties twijfels rijzen over de legitimiteit van staatsinstellingen, inclusief de huidige Staatsdoema, en over de mogelijkheid om presidentsverkiezingen te houden."

De resolutie van de Staatsdoema werd veroordeeld door de meerderheid van de overige elf GOS-staten en door de drie Baltische staten, die hadden geweigerd toe te treden tot het GOS. Op 19 maart noemde de Amerikaanse minister van binnenlandse zaken Warren Christopher tijdens aan bezoek aan Oekraïne het besluit ,,hoogst onverantwoordelijk" (zie ook onder OEKRAÏNE).

Regeringswijzigingen

Op 12 maart berichtte het persbureau Itar-Tass dat Jeltsin Witali Artjoechow had benoemd tot voorzitter van de nationale belastingdienst met de rang van vice-premier. Artjoechow verving Wladimir Goesew.

Arrestatie van milieu-activist

De *International Herald Tribune* van 13 februari meldde dat de gewezen Russische marinekapitein Aleksandr Nikitin was gearresteerd door agenten van de Federale Veiligheidsdienst en was beschuldigd van spionage wegens zijn activiteiten voor een Noorse milieugroepering, de Beliona Stichting.

Deze Stichting had onderzoek gedaan naar de veiligheid van Russische kernonderzeeërs en opslagplaatsen voor radioactief afval.

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. IMF-LENING. VERTRAGING IN PRIVATISERINGSPROGRAMMA. MIJNWERKERSSTAKING

Op 22 februari meldde directeur Michel Camdessus van het Internationaal Monetaire Fonds (IMF) dat hij met de Russische regering afspraken had gemaakt over de verstrekking van een uitgebreid krediet voor drie jaar ter waarde van $ 10,2 mrd om de markthervormingen in Rusland te ondersteunen. Camdessus was op 21 februari in Moskou aangekomen voor besprekingen met Jeltsin en leden van zijn regering.

Op 8 februari gaf het IMF goedkeuring aan een krediet van $ 1,05 mrd aan Rusland, het laatste deel van het krediet van $ 6,8 rnrd dat overeengekomen was in april 1995 (zie pag.474/1/2-'95).

De overeenkomst over een uitgebreid krediet van drie jaar, die de formele goedkeuring vereiste van het uitvoerend bestuur van het IMF, werd in brede kring gezien als een belangrijke financiële en politieke opsteker voor Jeltsin in de aanloop naar de verkiezingen van juni. Camdessus verwierp echter de suggestie dat de lening bedoeld was om Jeltsin te helpen bij zijn verkiezingsstrijd tegen zijn communistische rivalen. ,.Wij kiezen geen partij", deelde hij op 22 februari aan verslaggevers mee. ,,We hebben een programma, we hebben een land dat hulp nodig heeft. Het is onze morele plicht dit land te helpen."

Op 23 februari gaf Camdessus details over de ,,explicietecriteria" waaraan de Russische regering moest voldoen om voor het krediet in aanmerking te komen.

Deze hielden onder meer in dat voor 1 april de exporttarieven voor aardgas moesten zijn opgeheven en de olietarieven met 50 procent moesten zijn verlaagd. De exporttarieven voor olie dienden in de periode tot 1 juli geleidelijk te worden afgeschaft.

Camdessus deelde ook mee dat de lening, evenals de vorige lening aan Rusland van $ 6,8 mrd zou worden verstrekt volgens een maandelijks betalingsschema, dat verschilde van de gebruikelijke IMF-procedure om leningen te verstrekken per kwartaal. Als toelichting op het schema zei Camdessus dat de Russische regering wist dat ,.de betalingen zullen worden stopgezet als zij de in ons programma vastgestelde maandelijkse begrotingslimieten overschrijdt."

Camdessus zei dat premier Tsjernomgrdin het maandelijkse controleschema wilde gebruiken als hulpmiddel bij de realisering van ambitieuze doelstellingen in de strijd tegen de inflatie en het begrotingstekort. De regering zou een strak fiscaal en financieel beleid moeten voeren om de inflatie terug te dringen tot i procent voor eind 1996 (op dat moment bedroeg deze 5 procent) en om het begrotingstekort terug te dringen van 4 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) in 1996 tot 2 procent in 1998.

IMF-lening officieel goedgekeurd

Op 26 maart gaf het IMF officieel goedkeuring aan een krediet voor drie jaar van in totaal SDR 6,901 mrd - ongeveer $10,087 mrd - in het kader van de uitgebreide financieringsfaciliteit (EFF). IMF-directeur Michel Camdessus had het akkoord over het krediet bekendgemaakt tijdens een bezoek aan Moskou in februari (zieboven).

Het krediet zou het macro-economische regeringsprogramma voor de middellange termijn ondersteunen. In het kader van dit programma ging het IMF ervan uit dat de groei van het reële bruto binnenlands produkt (BBP) zou worden opgevoerd tot 2,3 procent in 1996 en 5,0 procent in 1998 en zich zou handhaven op een relatief hoog niveau van 6 procent per jaar gedurende de rest van het decennium. Het programma ging uit een vermindering van de gemiddelde stijging van de consumentenprijzen tot 51.2 procent in 1996 en tot 6,9 procent in 1998, tegenover 190 procent in 1995. De lopende uitvoerrekening, die een overschot te zien gaf van 1,2 procent van het BBP in 1995, zou naar verwachting bescheiden tekorten vertonen van 0.4 procent van het BBP in 1996 en van 1,7 procent van het BBP in 1998. naarmate de investeringen zich zouden herstellen en de particuliere besparingen zouden afnemen. Wat betreft de buitenlandse-deviezenreserve zou de dekking van importen naar verwachting stijgen van 2,5 maand eind 1996 tot 2,9 maand eind 1998.

Een beslissend onderdeel van de middellange termijn-strategie was de verdere vermindering van het totale belastingtekort van ongeveer 5 procent van het BBP in 1995 tot 4 procent in 1996 en 2 procent in 1998. De in het programma voorziene fiscale aanpassing hing grotendeels af van de vraag of de regering erin zou slagen de inkomsten te verhogen. Volgens het programma zou een verhoging van inkomsten niet alleen tot selectieve verhogingen van de belastingtarieven leiden. maar ook tot een verbreding van de belastinggrondslag en verbetering van de belastingadministratie. Wat de uitgaven betrof, nam de regering zich voor om. met het oog op de verwezenlijking van de doelstellingen van het programma, de beperkingen op de uitgaven in de begroting voor 1996 strikt in acht te nemen. Volgens het IMF werden de plannen voor een aantal uitgaven, die begin 1996 door Jeltsin en de regering waren aangekondigd. gefinancierd door subsidies die in de begroting voor 1996 waren goedgekeurd, of door de verschuiving van uitgaven binnen de totale begroting.

Rusland zou het proces van handelsliberalisering afronden en zou prioriteit toekennen aan toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Het programma richtte zich ook op kwesties die betrekking hadden op landbouwhervorming, de versterking van het bankstelsel, methoden om het privatiseringsproces te versnellen, en maatregelen om kwetsbare groepen tijdens de overgang te beschermen en te garanderen dat de resultaten van de groei zouden bijdragen tot de vermindering van armoede.

Vertraging in privatiseringsprogramma. Financiële toezeggingen

Enkele uitspraken op 28 februari van Aleksandr Kazakow, vice-premier en voorzitter van het Staatscomité voor het Beheer van Staatseigendommen (privatiseringsbureau), leken in strijd met eerdere toezeggingen van de regering aan het IMF om door te gaan met het privatiseringsprogramma.

Volgens Kazakow was ,.het strategische privatiseringsbeleid" niet afgeschaft, maar zou ..privatisering niet langer de prioriteit genieten van het comité, zoals dat bij mijn voorgangers het geval was". Als zijn belangrijkste uitdagingen zag hij de ontwikkeling van een infrastructuur voor de aandelenmarkt, de versterking van de rechten van aandeelhouders, en een effectiever beheer van de staatseigendommen.

Kazakow zei dat de regering lering zou trekken uit haar privatiseringsprogramma ,,aandelen-voor-leningen", dat in september 1995 van start was gegaan en nogal wat onrust had veroorzaakt (zie pag. 182/1 e.v.-'96). Het was ,,onverstandig". zei hij. om door te gaan met het privatiseren van bedrijven door middel van het overhevelen van staatsaandelenbezit naar banken in ruil voor leningen, en de regering zou proberen bij de verkoop van bedrijven weloverwogen, en van geval tot geval, te werk te gaan.

Op 5 februari deelde Joeri Skoeratow, de procureur-generaal. mee dat hij een ,,diepgaand" onderzoek was begonnen naar de privatisering van enkele van de meest waardevolle ondernemingen van het land. Volgens de *Financial Times* van 6 februari richtte het onderzoek van Skoeratow zich onder andere op Norilsk Nikel, de grootste nikkelproducent van de wereld.

Op 9 februari stelde de Doema een commissie in om het nationale privatiseringsprogramma te herzien en om vast te stellen of regeringsambtenaren verantwoordelijk konden worden gesteld voor ..negatieveresultaten".



Vice-premier Wladimir Kadannikow (m.)voert op 2 februari 1996 overleg met Joeri Malysjexv, directeur van de ,,Rosoegol"-kolenbedrijven (l.),en de voorzitter van de mijnwerkersvakbond, Witali Boetko (r.),naar aanleiding van de mijnwerkersstaking.

Deze kennelijke aanval op privatiseringen van de kant van de regering-Jeltsin in de loop van februari ging gepaard met een groot aantal financiële toezeggingen.

In een artikel in de Financial Times van 5 februari waarschuwde Anatoli Tsjoebajs. de vooraanstaande hervormer die in januari was ontslagen als eerste vice-premier (zie bovenj, dat de regering-Jeltsin op het punt stond om met het oog op de verkiezingen veel geld uit te geven om stemmen te winnen, hetgeen het risico met zich meebracht dat de kwetsbare markteconomie ontregeld zou raken. De Financial Times meldde op 7 februari dat Jeltsin voorafgaand aan de verkiezingen financiële toezeggingen had gedaan die *250* dollar uer kiezer konden bedragen en een verdubbeling van het begrotingstekort in 1996 tot gevolg konden hebben. Het verslag noemde zeven uitspraken van de president van eind januari en begin februari die onder meer beloftes inhielden om meer geld te besteden aan de wederopbouw van de Tsjetsjeense infrastructuur. om achterstallige lonen tc betalen en om de studiebeurzen te verhogen

De Financial Times van 6 maart berichtte dat de regering besloten had om Rybinsk Motors, een van de grootste fabrikanten van vliegtuigmotoren in het land, in staatshanden te houden; een plan om 37 procent van de bedrijfsaandelen te verkopen, werd daarmee verworpen.

Het besluit was genomen nadat een potentiële buitenlandse koper zich had teruggetrokken. en duidde er opnieuw op dat de regering aarzelde haar privatiseringsprogramma door te zetten (zie boven). Volgens het bericht in de Fi*nancial* Times zou dit kunnen betekenen dat de staat van plan was ,,eenactievere rol te spelen bij de steun aan strategische industrieën".

Mijnwerkersstaking

Op 1 en 2 februari gingen ongeveer 500.000 Russische mijnwerkers in staking, voornamelijk uit protest tegen achterstallige lonen. De staking vestigde de aandacht op de massale betalingscrisis in de staatssector (zie ook boven). Eerste vice-premier Wladimir Kadannikow maakte op 14 februari bekend dat de achterstallige lonen in het land waren opgelopen tot een totaalbedrag van 13.400 mrdroebel.

In de noordelijke stad Workoeta stemden duizenden mijnwerkers op 1 februari in met een resolutie waarin het ontslag werd geëist van Jeltsin en zijn regering ,,omdat ze een beleid hebben gevoerd van algemene verarming en afbraak van de nationale economie".

De staking ging door ondanks Jeltsins pogingen om haar af te wenden met de toezegging de achterstallige betalingen te verhogen. Op 29 januari verklaarde hij dat de regering over het geld beschikte, en dat het uitstel te wijten was aan organisatorische problemen.

Op 2 februari keurde Tsjernomyrdin een financicringsprogramma van totaal *10.400* mrd roebel goed voor de kolenindustrie. De meeste mijnwerkers hervatten het werk op 3 februari, maar dreigden met nieuwe stakingen wanneer hun achterstallige lonen op 1 maart niet waren betaald.

Maatregelen ter versterking van banksector

De Financial Times van 7 maart berichtte dat de Russische Centrale Bank het bestuur op zich had genomen van twee ,,infinanciële nood verkerende instellingen", hetgeen een unieke en drastische poging werd genoemd om een toename van de problemen in de kwetsbare banksector te voorkomen.

Volgens het bericht zou een groep deskundigen van de Centrale Bank toezicht houden op de activiteiten van de Awtowaz Bank en de Natsionalny Kredit, waarbij zij hen in bescherming namen tegen crediteuren en intussen toewerkten naar herkapitalisatie. De Russische banksector had te lijden gehad van ernstige liquiditeitspi-oblenien als gevolg van de paniek. die was uitgebroken op de interbancaire kredietmarkt in augustus 1995, toen banken weigerden leningen te verstrekken aan zwakkere banken uit angst dat deze niet zouden kunnen voldoen aan hun financiële verplichtingen (zie pag. 751/3 e.v.-'95).

Akkoord over herschikking van schulden

Op 29 april besloot de Parijse Club van kredietverlenende landen meer dan $ 40 mrd van de totale Russische schuldenlast te herschikken. Op 30 april meldde de Financial Times dat dit akkoord de Russische financiën ,,op een steviger voetstuk" plaatste. De maatregel volgde op de goedkeuring van een voorlopig akkoord met de Londense Club van kredietverlenende commerciële banken in november 1995 (zie pag. 182/1-'96) en de goedkeuring door het IMF in maart 1996 van een lening van $ 10,1 mrd over een periode van drie jaar (zie boven).

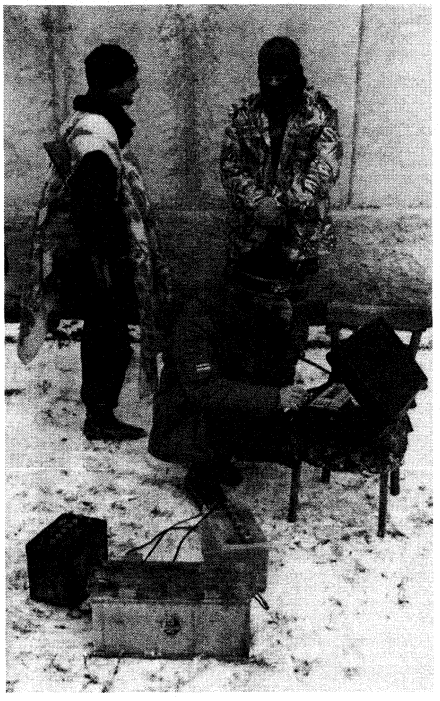
Het herschikkingsakkoord - het grootste pakket waarover de Club van Parijs het in zijn *40*-jarig bestaan eens werd - zou de Russische schuldenlast aanzienlijk verminderen, omdat de regering gedurende de eerste zes jaar werd vrijgesteld van aflossingen op de hoofdschuld. en de resterende verplichtingen zouden worden uitgesmeerd over een periode van 25 jaar. De regering zou wel blijven voldoen aan de jaarlijkse rentebetalingen, die in 1996 $ *2* mrd bedroegen.

Sinds de Russische Federatie de verantwoordelijkheid op zich had genomen van een door de Sowjet-Unie opgebouwde schuld van *$103* mrd, had het land grote moeite aan de internationale schuldverplichtingen te voldoen. Begin 1996 bedroeg de totale Russische schuld $ 120,4 mrd.

DE OORLOG IN TSJETSJENIË. NIEUWE GIJZELINGSCRISIS. OPSTANDELINGENLEIDER DOEDAJEW OMGEKOMEN

Op 9 januari drongen ongeveer tweehonderd Tsjetsjeense rebellen de stad Kizljar binnen in Dagestan, het Russische gebied dat grensde aan Tsjetsjenië. Ze namen zo'n 3.000 burgers gevangen en verschansten zich in een ziekenhuis.

De aanval leek op die van Tsjetsjeense rebellen in Boedjonnowsk in juni 1995 (zie pag. 747/3 e.v.-'95). Deze keer werden de strijders, die waren georganiseerd in een groep onder de naam ,,Eenzame Wolf", geleid door Salman Radoejew. een familielid van de separatistische leider Dzjcchar Doedajew. Functionarissen in Dagestan zeiden dat minstens veertig mensen - *17* rebellen, *14* burgers en negen politiebeambten en soldaten - waren gedood bij het begin van de aanval op Kizljar.



De Tsjetsjeense bevelhebber Salman Radoejew maakt op 12 januari 1996 in het dorp Perwomajskoje gebruikvan een satelliettelefoon.

Op 9 januari verscheen een woedende Jeltsin op de Russische televisie en gaf zijn gehele ministersteam dat verantwoordelijk was voor defensiezaken, een fikse uitbrander omdat ze de opstandelingen Dagestan haddenlaten binnenkomen. Hij gaf kolonel-generaal Michail Barsoekow, directeur van de Federale Veiligheidsdienst, opdracht ,,de allerstrengste maatregelen" te nemen om een einde te maken aan de crisis.

In de vroege ochtend van 10 januari sloten de rebellen een overeenkomst met de Russen, ze lieten alle gevangenen op zo'n 130 na gaan en vertrokken in een konvooi naar Tsjetsjenië. Toen het konvooi echter aan het eind van die dag het dorp Penvomajskoje op de grens van Tsjetsjenië en Dagestan bereikte, ontstond een impasse doordat de rebellen weigerden de overige gijzelaars vrij te laten.

Als reactie blies het Russische leger de enige brug over de Terik-rivier tussen Dagestan en Tsjetsjenië op, waardoor de rebellen Dagestan niet konden verlaten. Op hun beurt dreigden de rebellen een begin te maken met het doden van de overige gijzelaars, tenzij ze toestemming kregen zich vrij te verplaatsen. Enkele hoge Dagestaanse functionarissen die hadden bemiddeld bij het bereiken van de overeenkomst in Kizljar, werden vrijgelaten, maar 37 leden van een Siberische OMON-eenheid (militiedetachement voor speciale taken) werden in de buurt van het dorp gevangen genomen.

Op 12 januari lieten de Tsjetsjeense opstandelingen 27 vrouwen en kinderen gaan, en de *Independent* van 13 januari meldde dat ze hadden aangeboden alle gijzelaars vrij te laten op voorwaarde dat ze op hun terugreis naar Tsjetsjenië werden begeleid door een aantal bekende Russische politici, onder wie Jegor Gajdar (leider van Ruslands Democratische Keuze), Grigori Jawlinski (leider van de Jabloko-partij), en de vroegere commandant van het Veertiende Leger generaal Aleksandr Lebed (zie pag. 750/2/3-'95). Jawlinski en Gajdar stemden toe. maar Lebed weigerde. Op 12 januari zei hij op de Russische televisie dat zijn antwoord aan de rebellen ..niet geschikt was voor publikatie"

De Russische autoriteiten lieten weten dat de gijzelaars uiterlijk op 14 januari moesten worden vrijgelaten. Dit ultimatum verstreek. zonder dat er iets gebeurde. Kolonel-generaal Michail Barsoekow en minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow namen toen de verantwoordelijkheid over van de aanwezige Dagestaanse functionarissen over en belastten zich persoonlijk met de leiding over de onderhandelingen met de rebellen. Dezen kregen nog een dag om ,.hun standpunt te herzien". Ook dit tweede ultimatum werd genegeerd.

Op 15 januari, om 9 uur 's ochtends, begon het Russische leger hevige beschietingen uit te voeren op de posities van de opstandelingen in Penvomajskoje met artillerie, vanuit de lucht gelanceerde raketten en machinegeweervuur. De aanval werd op 17 januari verder opgevoerd en in de ochtend van 18 januari met tussenpozen voortgezet, alvorens in de middag te worden gestaakt. Ondanks het bombardement slaagden veel opstandelingen erin te ontkomen en een aantal gijzelaars mee te voeren.

Barsoekow zei dat hij opdracht had gegeven tot de aanval nadat de rebellen waren begonnen gijzelaars dood te schieten, hetgeen door de Tsjetsjenen werd tegengesproken. Volgens een woordvoerder van de Federale Veiligheidsdienst hadden de Russische strijdkrachten hun aanval uitgevoerd met .,chirurgische precisie" en doelen vermeden waar gijzelaars werden vastgehouden. In de *Independent* van 16 januari stond evenwel dat het er in de middag van 15 januari naar uitzag dat ,,bijna elk gebouw in het dorp was verwoest".



Het hoofd van de Federale Russische Veiligheidsdienst. Michail Barsoekow (l.),en minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow (r.)geven op 20 januari 1996 tijdens een persconferentie in Moskou uitleg over demilitaire operatie rond Perwomajskoje.

Op 18 januari maakte Jeltsin bekend dat 82 gijzelaars veilig waren weggekomen uit Perwomajskoje, terwijl er 18 niet gevonden waren. Commentatoren trokken deze aantallen in twijfel, gezien de intensiteit van het Russische bombardement op het dorp. De aantallen waren ook in strijd met beweringen van hoge Russische militairen op 17 januari, dat de rebellen ,,praktischalle" gijzelaars hadden vermoord met uitzondering van 28 personen die waren vrijgelaten of ontsnapt.

Op 19 januari verstrekte het nieuwsagentschap *Interfax* de volgende cijfers over het aantal slachtoffers: (ii) de groep die **Kizljar** was binnengedrongen bestond uit 350 rebellen; 29 van hen waren ter plaatse gedood, alsmede negen Russische soldaten en 24 burgers; (ii) de overige 321 rebellen vertrokken naar **Perwomajskoje**, waar 152 van hen waren gedood en dertig gevangen waren genomen; daar waren ook 26 Russische soldaten gesneuveld en 93 gewond geraakt. Van de 37 leden van de OMON-eenheid die waren gevangengenomen door de rebellen bij Penvomajskoje, werden op 19 januari 25 vrijgelaten; over het lot van de anderen was niets bekend.

Op 22 ianuari dook Radoejew, de leider van de rebellen, op in Tsjetsjenië. Hij maakte bekend dat hij alle overige gijzelaars onvoorwaardelijk zou vrijlaten, maar dat de strijd voor onafhankelijkheid zou doorgaan. Op 24 januari werden vervolgens 46 gijzelaars vrijgelaten in de Oosttsjetsjeense stad Novogroznenski.

Kaping van Turkse veerboot door pro-Tsjetsjeense groep

De oorlog in Tsjetsjenië breidde zich op 16 januari uit buiten de Russische grenzen, toen een kleine groep pro-Tsjetsjeense gewapende mannen de veerboot Avrasja kaapten, die op weg was van de Turkse havenstad Trabzon aan de Zwarte Zee naar de Russische havenstad Sotsji. De leider van de kapers



De Tsjetsjeense bevelhebber Sjamil Basajew (l.) en de stafchef van de opstandelingen, Aslan Maschadow (r.) overleggen op 31 januari 1996 in Nowogroznenski over de voorwaarden van een uitwisseling van gevangenen met de Russen.

Mohammed Tokcan zei op de Turkse televisie dat hij van plan was ,,het schip naar Istanboel te brengen waar we het zullen opblazen in de Bosporus" tenzij Set Russische leger zich zou terugtrekken uit Perwomajskoje.

Aan boord van de veerboot bevonden zich 118 Russische en 46 Turkse passagiers en ongeveer 45 bemanningsleden, van wie de meesten Turken waren

Volgens de eerste berichten van het Turkse officiële Anatolische nieuwsagentschap waren de kapers Tsjetsjeense rebellen. De Turkse minister van binnenlandse zaken Teoman Unusan zei later echter dat het ging om etnische Abchazen, een volk uit de Noord-Kaukasus, dat nauw verwant was aan de Tsjetsjenen.

De *Independent* van 18 januari meldde dat Tokcan begin jaren negentig gestreden had aan de zijde van de Abchazische rebellen tegen Georgische strijdkrachten en bevriend was geraakt met Sjamil Basajew, de Tsjetsjeense leider van de gijzelingsactie in Boedjonnowsk in juni 1995.

Op 17 januari beschuldigden Russische functionarissen de Turkse regering ervan dat ze de veerbootcrisis in de hand had gewerkt door waarschuwingen voor acties van Tsjetsjeense sympathisanten in Turkije in de wind te slaan. Later verweet Jeltsin de Turken dat ze de ,,operatie rekten". Hij verklaarde dat zijn regering bereid was militaire actie te ondernemen om de gijzelaars te bevrijden.

Op 18 januari kondigde Tokcan echter aan dat hij de veerboot niet zou opblazen en in Istanboel aan land zou gaan. De veerboot meerde de volgende dag aan in Istanboel, waarna alle passagiers en bemanningsleden werden vrijgelaten en de kapers zich overgaven.



De Russische ministers (v.l.n.r.) Andrej Nikolajew (grenstroepen), Michail Barsoekow (Federale Veiligheidsdienst), Anatoli Koelikow (binnenlandse zaken), Pawel Gratsjow (defensie) en premier Wiktor Tsjernomyrdin namen op 7 februari 1996 deel aan een zitting van de Staatsveiligheidsraad in het Kremlin, die onder meer gewijd was aan de gespannen situatie in Tsjetsjenië.

Plan van Jeltsin voor vredesregeling. Aanval van rebellen op Grozny

Op 31 maart maakte president Boris Jeltsin op de televisie de details van een vredesregeling voor Tsjetsjenië bekend. De Tsjetsjenen reageerden niet onmiddellijk, en het plan voldeed niet aan de twee belangrijkste eisen van de separatisten: volledige onafhankelijkheid van Rusland en de totale terugtrekking van Russische troepen uit Tsjetsjenië.

Het plan bevatte drie hoofdpunten: i) een onmiddellijk eenzijdig staakt-het-vuren, ii) vrije en democratische verkiezingen voor het Tsjetsjeense parlement, en iii) overleg over de status van Tsjetsjenië met de opstandelingen van Dzjochar Doedajew ,,via bemiddelaars".

Jeltsins voorstel behelsde voornamelijk een staakt-het-vuren en een ,,geleidelijke terugtrekking van de federale troepen uit de rustige gebieden van Tsjetsjenië naar de administratieve grenzen". Een .,tweede taak" was de voorbereiding en organisatie van ,,vrije democratische verkiezingen voor een republikeins parlement". Volgens Jeltsin zou de verkiezing van een nieuw parlement een belangrijke vooruitgang betekenen in het herstel van de staatsinstellingen in Tsjetsjenië. Als het overheidsapparaat in Tsjetsjenië sterker zou worden, zou de verantwoordelijkheid en de bevoegdheid om een regeling uit te voeren worden overgedragen van de regering van de Russische Federatie naar het hoofd, de regering en het parlement van Tsjetsjenië. Als dit zou worden bereikt, zou een oplossing kunnen worden gevonden voor het ,,grootste struikelblok - de bijzonderheden betreffende de status van Tsjetsjenië".

Jeltsin zei: ,,De belangrijkste voorwaarde voor onderhandelingen over de status van Tsjetsjenië is de normalisering van de situatie in de republiek en het bereiken van vrede, rust en stabiliteit. Om dat te bereiken willen we, via bemiddelaars, onderhandelen met het kamp van Doedajew."

Jeltsin zei tevens dat hij de Staatsdoema zou verzoeken amnestie te verlenen aan Tsjetsjeense strijders, ,,behalve aan degenen die zware misdaden hebben begaan".

Hij maakte bekend dat premier Wiktor Tsjernomyrdin een staatscommissie zou vormen om het werk te coördineren van alle federale instellingen bij de beheersing van de situatie in Tsjetsjenië. De nieuwe prominente rol van Tsjernomyrdin - een vooraanstaande .,duif" in de Tsjetsjeense kwestie - bracht commentatoren tot de conclusie dat Jeltsin aandacht schonk aan adviezen van hervormers in zijn regering.



De nieuwe leider van de Tsjetsjeense opstandelingen, Zelimchan Jandarbijew (r.),geeft op 1 mei 1996 op een geheime locatie in Zuid-Tsjetsjenië een persconferentie om geruchten over zijn dood te ontzenuwen. Naast hem Aslan Maschadow, de stafchef van de rebellen.

Gevechten in maart

Eind maart waren Russische troepen overgegaan tot een hevig offensief. Zij drongen de rebellen terug naar de bergen in het zuiden en trachtten ,,vredeszones" in het gebied in te stellen door van de rebellen te eisen dat zij zich uit bepaalde gebieden terugtrokken; indien zij dit weigerden werden ze hevig gebombardeerd. In de *Independent* van 1 april werd bericht dat de bombardementen op Tsjetsjeense dorpen aanhielden tot vlak voor Jeltsins redevoering op 31 maart.

Het Russische offensief volgde op een gewaagde aanval op 6 maart van separatisten op Grozny. de door de Russen gecontroleerde hoofdstad van de republiek. Gedurende vijf dagen werd er zware strijd geleverd. waarbij de opstandelingen erin slaagden waterpompstations en electrische centrales te vernietigen. Volgens gegevens van het ministerie van binnenlandse zaken sneuvelden er bij de gevechten ongeveer 300 rebellen en 170 Russische soldaten, voordat de rebellen zich terugtrokken.

Doedajew omgekomen

Op 21 april vond de leider van de Tsjetsjeense afscheidingsbeweging Dzjochar Doedajew de dood bij een raketaanval in Tsjetsjenië. Doedajew zou zijn gedood in de buurt van het ongeveer 30 kilometer ten zuidwesten van Grozny gelegen dorp GechiTsjoe door een raket die vanuit de lucht gelanceerd was, terwijl hij in het open veld een gesprek stond te voeren via een satelietlef oon.

Luitenant-generaal Wjatsjeslaw Tichomirow, de opperbevelhebber van de Russische troepen in Tsjetsjenië, verklaarde op 24 april dat de federale strijdkrachten niets met Doedajews dood van doen hadden. Op 25 april meldde de *Independent* echter dat het Russische ministerie van binnenlandse zaken ,,informeelhad toegegeven" aanvallen in het gebied rond GechiTsjoe te hebben uitgevoerd. Volgens het bericht zag het ernaar uit dat Russische troepen Doedajew als doelwit hadden gekozen



Demonstranten in de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny eisen op 8 februari het vertrek van de Russische troepen.

uit wraak voor een eerdere actie van Tsjetsjenen waarbij een Russisch konvooi in een hinderlaag was gelokt (zie beneden).

Aanvankelijk bestond er grote verwarring over de precieze omstandigheden van Doedajews dood. In een op 23 april door de Tsjetsjeense separatisten uitgegeven verklaring heette het dat Doedajew op 21 april was gedood, maar later die dag verklaarde Sajpoedi Hasanow, de persoonlijk secretaris van Doedajew, dat zijn leider ,,inleven was en gewoon zijn werk deed". Wel gaf hij toe dat twee van Doedajews naaste medewerkers - zijn militair adviseur Mahommed Zjaniew en Xamada Koerbanow, zijn woordvoerder in Moskou - bij een raketaanval de dood hadden gevonden. Doedajews dood werd uiteindelijk op 24 april officieel bevestigd door de vooraanstaande Tsjetsjeense activist Sjamil Basajew.



De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher (l.) geeft samen met zijn Russische collega Jewgeni Primakow een persconferentie na hun eerste ontmoeting op 10 februari 1996 in Helsinki.

Opvolger van Doedajew benoemd

Op 25 april werd Zelimchan Jandarbijew benoemd tot separatistenleider in opvolging van Doedajew.

Jandarbijew - een dichter en voormalig metselaar die algemeen als een havik werd beschouwd - kondigde op 25 april aan dat hij door ,,de staatscommissie van defensie en de ministerraad" was benoemd tot president van Tsjetsjenië. Hij beloofde de strijd tegen Rusland te zullen voortzetten.

Volgens een aantal Russische berichten had Jandarbijew bij een vuurgevecht op 28 april de dood gevonden, maar op 30 april werd hij geïnterviewd op een Tsjetsjeens televisiekanaal dat door de separatisten werdgebruikt.

Gevechten in april

In de weken voorafgaand aan Doedajews dood werd het op 31 maart door Jeltsin aangekondigde eenzijdige Russische staakt-het-vuren in Tsjetsjenië af en toe met voeten getreden.

Op 1 april lokten rebellentroepen in het zuidoostelijke dorp Wedeno een Russische legereenheid in een hinderlaag; daarbij vonden 28 soldaten de dood, en raakten er circa 70 gewond. Op 5 april sneuvelden meer dan 30 Russische soldaten tijdens gevechten bij de 40 kilometer ten zuiden van Grozny gelegen stad Gojskoje. Bovendien zouden de rebellen op 4 april in de buurt van diezelfde stad een Russische bommenwerper hebben neergeschoten.

Intussen voerden Russische straaljagers op 4-5 april bombardementen uit op Sjazjali, een dorp in het zuidwesten van Tsjetsjenië. Er werd veel aandacht besteed aan deze aanvallen, omdat Sjazjali één van de dorpen was waarvan de inwoners schriftelijk beloofd hadden de strijdkrachten van de rebellen te zullen weren in ruil voor een Russische belofte dat hun huizen niet aangevallen zouden worden.

Op 6 april liet Jeltsin weten dat hij een telegram naar Doedajew had gestuurd waarin hij meedeelde dat de offensieve operaties van de Russische strijdkrachten werden beëindigd. Toen de Russische operaties na deze datum bleven voortduren, vroegen sommige waarnemers zich af of de Russische strijdkrachten in Tsjetsjenië nog wel onder presidentieel gezag stonden.

In een eerste reactie op het vredesinitiatief van Jeltsin verklaarde Doedajew op 8 april dat een ,,rood-bruine" alliantie van Russische militairen en politici schuldig was aan de aanhoudende gevechtenin Tsjetsjenië.

Op 9 april wees de Guardian luitenant-generaal Wjatsjeslaw Tichomirow aan als de ,,belangrijkste oorlogshitser" in Tsjetsjenië. Volgens het bericht zou Tichomirow vastberaden zijn het voordeel uit te buiten dat zijn troepen begin 1996 gedurende een twee maanden durend offensief hadden behaald, waarbij Tsjetsjeense strijders waren teruggedreven naar hun posities in de bergen. Volgens Tichomirow begonnen de eerste Russische eenheden zich echter al op 15 april terug te trekken uit Tsjetsjenië conform de beloften die Jeltsin in zijn toespraak op 31 maart gedaan had.

Op 16 april vonden ten minste 76 Russische soldaten de dood bij een Tsjetsjeense hinderlaag op een colonne voertuigen in de buurt van Sjatoj, op ongeveer 60 kilometer ten zuiden van Grozny. Op 27 april meldde de Econo*mist* dat na deze hinderlaag het totale aantal in 1996 in Tsjetsjenië gesneuvelde Russische soldaten de 500 gepasseerd was; ten minste 120 van hen waren gesneuveld na Jeltsins aankondiging van een staakt-het-vuren.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. PREMIER TSJERNOMYRDIN BEZOEKT VS. BIJEENKOMST VAN COMMISSIE GORE-TSJERNOMYRDIN

Op 28-31 januari bracht premier Wiktor Tsjernomyrdin een bezoek aan Washington, waar hij samen met de Amerikaanse vice-president Al Gore de zesde vergadering bijwoonde van de Amerikaans-Russische commissie voor economische en technologische samenwerking (voor de vijfde vergadering van de zogenoemde commissie Gore-Tsjernomyrdin, die in juni 1995 in Moskou was gehouden, zie pag. 751/1-'95). Tijdens zijn bezoek had Tsjernomyrdin ook een onderhoud met de Amerikaanse president Bill Clinton en met de directeur van het IMF, Michel Camdessus.

Tsjernomyrdin liet Clinton weten dat Rusland zijn hervormingen zou voortzetten, maar waarschuwde dat ,,bepaalde correcties in de maatschappelijke sfeer" onvermijdelijk waren. De Independent van 31 januari berichtte dat de ontmoeting van Tsjernomyrdin met Camdessus was bedoeld ,,om de problemen glad te strijken" met betrekking tot nieuwe kredietfaciliteiten van $ 9 mrd, waarover de Russische regering had onderhandeld om haar markthervormingsbeleid te consolideren.

De commissie Gore-Tsjernomyrdin boog zich over een aantal kwesties. De VS stemden ermee in dat Russische bedrijven grotere toegang zouden krijgen tot de Amerikaanse markt voor satellietlanceringen. De Financial Times van 1 februari berichtte dat de VS ermee akkoord waren gegaan dat Russische bedrijven maximaal 15 geosynchrone lanceringen mochten verzorgen.

In een transactie die deels tot stand was gekomen tijdens de vergadering van de commissie

gaf de Amerikaanse regering toestemming voor een lening van $ 1 mrd aan de Russische luchtvaartmaatschappij Aeroflot voor de aanschaf van een reeks straalvliegtuigen. De Russische regering gaf op haar beurt toestemming om handelsbarrières op te heffen voor. de verkoop of verhuur van in de VS gebouwde passagiersvliegtuigen.

Overlegtussen Primakow en Christopher

Op 10 februari hield Jewgeni Primakow, die in januari tot minister van buitenlandse zaken was benoemd (zie boven), zijn eerste besprekingen met zijn Amerikaanse ambtgenoot Warren Christopher in de Finse hoofdstad Helsinki.

Hoewel beiden de gesprekken omschreven als ,,goed en produktief", maakte Christopher zijn ,,zeer ernstige bezorgdheid" kenbaar over het ,,aanhalen van banden met Iran" door Rusland, en herhaalde Primakow dat Rusland tegen de voorgenomen uitbreiding van de NAVO was.

Bezoek van Duitse bondskanselier

Van 18-21 februari bracht de Duitse bondskanselier Helmut Kohl een bezoek aan Rusland voor besprekingen met Jeltsin en de belangrijkste regeringsleden. In een rede in Moskou op 20 februari gaf Kohl krachtige steun aan Jeltsin. Hij zei dat het ,,idioot" zou zijn van het Westen om de hulp aan Rusland te stoppen, en noemde Jeltsin een ,,betrouwbare partner" die zich altijd aan afspraken had gehouden.

Na een ontmoeting op 19 februari zei Jeltsin op een persconferentie dat hij met Kohl had gesproken over het gevoelige onderwerp van de uitbreiding van de NAVO naar het oosten, en dat zij slechts over ,,nuances" van mening verschilden. Volgens Jeltsin vond Kohl, vanwege Ruslands ,,sterke weerstand [...] tegen de uitbreiding van de NAVO tot de Russische grens". dat het ,,probleem voor lange tijd uitgesteld en voor het moment onbesproken" moest blijven.

Uitwijzing van Britse zakenman

Op 15 februari werd de Britse zakenman Nigel Shakespear Rusland uitgezet na te zijn beschuldigd van ,,activiteiten die onverenigbaar met zijn status" waren. Toen hij na een tiendaagse zakenreis naar Kazachstan arriveerde op het vliegveld van Moskou, werd hij meteen op een vliegtuig richting Londen gezet.

In een eerder spionageconflict was Shakespear een van de elf Britse diplomaten en journalisten geweest die in mei 1989 uit de Sowjet-Unie waren gezet, als vergelding voor de uitwijzing door Groot-Brittannië van eenzelfde aantal leden van de Sowjet-ambassade en Sowjet-journalisten.

(Vor.ber.pag. 177/3 e.v.-1996)

BRAZILIË

CARDOSO HAALT UIT NAAR CONGRES

De opmerkingen die president Fernando Henrique Cardoso op 19 februari 1996 maakte bij een toespraak tot het Mexicaanse parlement tijdens een staatsbezoek aan Mexico leidden tot heftige reacties in het Braziliaanse Congres.

Cardoso zei dat Braziliaanse congresleden meer werden geleid door eigenbelang dan door normen en waarden en dat ze door hun gelobby en .,het pleiten voor bijzondere gevallen" dreigden te verworden tot een spreekbuis van invloedrijke economische groepen. Media-onderzoeken hadden aangetoond dat ten minste 27 belangengroepen (bancadas) actief waren in het Congres.

Senator José Sarney, oud-president en voorzitter van de Senaat, zei dat Cardoso's aanval ,,het internationale imago van Brazilië" niet ten goede kwam.

Later die maand uitte Cardoso in een toespraak tot de grondbezitters van Rio Grande do Sul. een van de rijkste en invloedrijkste groepen van Brazilië, kritiek op de eenzijdige belangenbehartiging van bepaalde groeperingen die zich volgens hem ,,stevig verschanst hadden in de staat". Hij zei dat hun activiteiten een bedreiging waren voor de ontwikkeling en het scheppen van werkgelegenheid.

INSTROOM BUITENLANDS KAPITAAL INGEPERKT. INVOERI G NIEUWE MUNT. BANKSCHANDAAL. NOODFINANCIERINGSPLAN VOOR STAATSBANK N

Op 9 februari stelde de regering beperkingen aan de instroom van buitenlands kapitaal, die recentelijk sterk was gestegen.

In januari stroomde er een record van $ 3,5 mrd het land binnen. Daardoor dijde de geldvoorraad uit. De hoge rente (30 procent) werd gezien als een van de oorzaken. maar de Centrale Bank was ook vastbesloten de stroom speculatieve investeringen in te dammen die de inflatie dreigden te vergroten. Er zou voortaan 5 procent belasting moeten worden betaald over buitenlands kapitaal dat bestemd was voor investeringen in speciale privatiseringsfondsen. De minimumlooptijd van leningen die door binnenlandse bedrijven op internationale obligatiemarkten werden afgesloten, zou worden verlengd van twee naar drie jaar. Alleen al in januari was $500 mln geïnvesteerd in privatiseringsfondsen, rneer dan in het hele voorafgaande jaar.

Invoering nieuwe munt

Op 26 februari werd de URV (Echte Waarde Eenheid) ingevoerd, een nieuwe index voor de Braziliaanse economie. Deze rekeneenheid was de voorloper van een nieuwe, sterke munt, die de real ging heten en de huidige cruzeiros reais zou vervangen. Afhankelijk van hoe het de URV zou vergaan, zou de real drie tot acht maanden later worden ingevoerd. Het Braziliaanse Congres slechtte een week eerder de juridische obstakels, onder meer een grondwetswijziging, om tot een sluitende begroting te komen. Dit was voorwaarde voor de introductie van de nieuwe index. Vanaf 27 februari zouden alle nutstarieven en de meeste salarissen in URV worden berekend.

Deze maatregel moest een einde rnaken aan de enorme inflatie. De inflatie in cruzeiros reais bedroeg op jaarbasis ongeveer 5.000 procent. Geld stond niet meer voor een duidelijke waarde. President Cardozo, peetvader van de nieuwe index, verzekerde dat de nieuwe URV niet aan inflatie onderhevig zou zijn. Een mededeling die op straat slechts ongeloofoogstte. De vakbonden vreesden voor koopkrachtverlies en de ondernemers voor een verkapte prijsbevriezing en problemen voor de export.

Dankzij de hoge deviezenvoorraad - meer dan $30 mrd - beschikte de regering over manoeuvreerruimte op de wisselmarkt om de URV annex Braziliaanse dollar in bedwang te houden. Na geruchten over maatregelen tegen .,buitenlandse" dollars. kelderden op 22 februari de beurzen.

Bankschandaal

Begin maart 1996 dreigde een bankschandaal het hervormingsprogramma van de regering van president Fernando Henrique Cardoso in de war te sturen.

Het schandaal betrof de Banco Nacional, die in november 1995 door ingrijpen van de Centrale Bank was overgenomen door UNIBANCO (zie pag. 26411-'96). Op 25 februari werd in een persbericht een ernstig geval van fraude onthuld dat dateerde van 10 jaar geleden. Er was een tekort van ongeveer $ 5 mrd weggewerkt door middel van 652 valse rekeningen en vervalste balansen. De Centrale Bank kreeg kritiek op het trage tempo waarmee stappen tegen de bank werden genomen, vooral gezien het feit dat de regering in het kader van haar Programma voor Herstructurering van het Nationale Financiële Stelsel (Proer) de Banco Nacional $ 5,8 mrd had geleend om samengaan met UNIBANCO mogelijk te maken.

Op 5 maai-t verklaarde de president van de Centrale Bank Gustavo Loyola in het Congres dat de regering tot oktober 1993 niet op de hoogte was geweest van de fraude. Nadien had de regering besloten de problemen binnenskamers te houden om te voorkomen dat het vertrouwen in het financiële stelsel van het land, zo snel na het bankroet van de Banco Economico (zie pag. 758/1-'95), zou worden geschaad, aldus Loyola. Ondanks deze verklaring stemde de Senaat op 6 maart voor een diepgaand onderzoek naar het bankstelsel, iets waarop met name de voorzitter van de Senaat (en oud-president) José Sarney had aangedrongen. De regering probeerde het onderzoek tegen te houden en op 21 maart werd in de Senaatscommissie voor constitutie en justitie met dertien tegen negen stemmen besloten geen speciaal onderzoek in te stellen.

Noodfinancieringsplan voor staatsbank

Op 20 maart kondigde de regering aan dat zij een noodfinancieringsplan had opgesteld voor de staatsbank Banco do Brasil, die in 1995 een verlies van $ 4 mrd had geleden. 51 procent van de aandelen was in handen van de regering. De bank was gebruikt om verliesgevende staatsbedrijven te financieren en had zodoende te lijden gehad onder een uitzonderlijk hoog percentage wanbetalingen. Een ander probleem was dat de grootgrondbezitters het de Banco do Brasil met hun sterke lobby onmogelijk maakten de $ 8 mrd schuld die ze hadden te incasseren. Zoals alle financiële instellingen in Brazilië had de bank traditiegetrouw en lange tijd geprofiteerd van de hoge rentevoet die het gevolg was van de hoge inflatie. Banco do Brasil raakte in moeilijkheden toen de inflatie dankzij het economische stabiliseringsplan van 1994 drastisch verminderde.

PROBLEMEN ROND NIEUWE WET OP SOCIALE ZEKERHEID

Op 21 maart ging de Kamer van Afgevaardigden met 349 tegen 139 stemmen akkoord met het wetsvoorstel voor de hervorming van het sociale zekerheidsstelsel en het ambtenarenapparaat, zij het in een sterk afgezwakte vorm.

Op 6 maart had de Kamer het wetsvoorstel van de regering afgewezen ondanks het aantal wijzigingen dat was aangebracht. De wet wilde o.a. een einde maken aan de speciale pensioenen voor bepaalde bevoorrechte groepen, waaronder hogere regeringsfunctionarissen en enkele kamerleden. Tegenstanders van het voorstel werden aangevoerd door senaatsvoorzitter Sarney. Uiteindelijk werd het wetsvoorstel na verdere concessies goedgekeurd. De pensioenen werden gekoppeld aan de duur van premiebetaling in plaats van de duur van de dienstbetrekking, maar verder bleven de geprivilegieerde pensioenuitkeringen onaangetast. Zodra overeenstemming was bereikt over een aantal wijzigingen zou het wetsvoorstel worden voorgelegd aan de Senaat.

Wetsvoorstel door rechter afgewezen

Op 12 april vernietigde een rechter van het Hooggerechtshof het wetsvoorstel voor de hervorming van het sociale-zekerheidsstelsel dat in maart door de Kamer van Afgevaardigden was goedgekeurd.

Naar het oordeel van de rechter had het Congres de nieuwe afgezwakte versie van het wetsvoorstel niet met de vereiste zorgvuldigheid behandeld en verbood de grondwet dat een afgewezen wetsvoorstel in dezelfde zittingsperiode van het Congres nogmaals werd ingediend. De uitspraak moest worden beoordeeld door de voltallige zitting van het Hooggerechtshof.

Verdere tegenslag bij hervormingen sociale zekerheidsstelsel

Op 22 mei 1996 slaagde de regering er niet in de drie amendementen te verwerpen die waren ingediend tegen haar hervormingsvoorstellen voor de wetgeving op het gebied van de sociale zekerheid en het ambtenarenapparaat.

Op 9 mei keurde het Hooggerechtshof hervatting van het debat over de sociale hervormingen goed. Door afwezigheid en afvalligheid van leden van de vier partijen tellende regeringscoalitie in de Kamer waren op 21 maart de ingediende amendementen aangenomen. Deze amendementen beschermden de privileges van het ambtenarenapparaat, waardoor gepensioneerde ambtenaren bijvoorbeeld aanspraak konden maken op dezelfde loonsverhogingen en produktiviteitspremies als niet-gepensioneerd overheidspersoneel. De regering was van mening dat deze voordeeltjes op de begroting zouden blijven drukken als ze niet zouden worden afgeschaft. In 1995 waren de uitgaven aan ambtenarensalarissen en -pensioenen met 16 procent gestegen to 43 procent van de totale overheidsuitgaven. De regering liet weten dat zij de amendementen door de Senaat. waar zij een meerderheid had, zou laten torpederen. Deskundigen voorspelden dat het onwaarschijnlijk was dat de hervormingen vóór de deadline van de regering - 31 juli in de Kamer en 30 september in de Senaat - konden worden goedgekeurd, aangezien alle wijzigingen opnieuw door de Senaat goedgekeurd zouden moeten worden.

Op 21 mei eisten circa 2.000 prominente zakenmensen tijdens een vergadering in Brasilia dat de president de hervorming van het ambtenarenapparaat zou versnellen om zo de overheidsuitgaven en de bureaucratie terug te dringen. Verder bepleitten zij lagere rentetarieven, belastingverlagingen en het scheppen van meer banen

BOERENLEIDSTER VRIJGELATEN. BLOEDBADONDERLANDLOZEBOEREN

Op 12 maart werd Deolinda Alves de Souza, een vooraanstaand lid van de Beweging van Landloze Boeren (MST), uit de gevangenis ontslagen.

Toen De Souza op 25 januari op beschuldiging van samenzwering was gearresteerd, had dit in het hele land tot protesten geleid (voor eerdere arrestaties van MST-leiders, zie pag. 263/3-'96). Ze was, samen met haar inmiddels ondergedoken man José Rainha Junior, een van de belangrijkste organisatoren geweest bij het opzetten van tentenkampen langs de kant van de weg en het bezetten van braakliggend terrein als middel van protest om de regering tot landhervormingen te bewegen.

Politie richt bloedbad aan onder landloze boeren

Het bloedbad, dat op 17 april 1996 in Eldorado de Carajas in de noordelijke Amazone-staat Para, ongeveer 650 km ten zuiden van Belem, door de militaire politie werd aangericht onder landloze



boeren leidde tot afgrijzen onder de bevolking. President Cardoso noemde het geweld ,,ontoelaatbaar" en zei: ,,Dit is een reactie van het archaïsche Brazilië". De gebeurtenis bracht de landhervorming met stip bovenaan de politieke agenda.

Minstens 19 mensen werden doodgeschoten of afgeslacht bij een poging een einde te maken aan een wegblokkade van de MST. Volgens de autopsieverslagen werden tien van hen geëxecuteerd, sommigen met hun eigen kapmessen. Naar de mening van de patholoog-anatoom had de politie .,niet geschoten om te waarschuwen, maar om te doden". Onder de doden was een driejarig kind. Meer dan 60 demonstraten en zes politieagenten raakten gewond.

De landlozen en hun gezinnen, in totaal ongeveer 1500 man, hadden een lokale weg bij Eldorado de Carajas, vlakbij de goudmijn van de Serra Pelada, met vrachtwagens en barricades geblokkeerd. De landlozen waren naar deze plek gelokt met ,,goed nieuws". De autoriteiten zouden bereid zijn een akkoord te sluiten over de grondverdeling. Volgens de politie werd uit zelfverdediging geschoten toen de demonstranten met stenen en stukken hout begonnen te gooien. Een woordvoerder van de landlozen vertelde echter dat de agenten schietend de bussen uit kwamen. Daarna zou de politie de lijken hebben verdonkeremaand om het aantal doden verborgen te houden (voor moorden door de militaire politie in augustus 1995 in de Amazone-staat Rondonia, die nog niet tot strafvervolging hadden geleid, zie pag. 757/3-'95).

Een onafhankelijke onderzoekscommissie concludeerde op 23 april dat de massamoord was gepland. Grootgrondbezitters en plaatselijke politici hadden in overleg met politiemensen een namenlijst opgesteld en bussen gehuurd. Alle agenten hadden hun naam van hun uniform getornd omidenticatie te bemoeilijken.

De MST weet het bloedbad aan de trage vorderingen van de regering op het gebied van landbouwhervormingen. In rapporten van de militaire veiligheidsdienst werd gewaarschuwd dat de landkwestie en de MST een ernstige bedreiging vormden voor de regering. Ook waren er tekenen van ongeduld binnen Cardoso's eigen Sociaal-Democratische Partij van Brazilië (PSDB)over het falen van de regering om de sociale problematiek aan te pakken.

Cardoso stelt ministerie van landbouwhervorming in

Nadat Cardoso het Congres gevraagd had prioriteit te geven aan de wetgeving inzake de onteigening van braakliggend land, maakte hij op 24 april het Nationale Instituut voor Landhervorming en Nederzettingen (INCRA)los van het ministerie van landbouw en gaf het de status van zelfstandig departement, onder leiding van een nieuwe minister van landbouwhervorming, Raul Jungman van de centrum-linkse Socialistische Volkspartij (PPS).Dit betekende dat het ministerie van landbouw, waar de lobby van grondgrondbezitters veel invloed heeft, bij deze kwestie buitenspel werd gezet. Minister van landbouw José Eduardo de Andrade Vieira, die weigerde de politie te veroordelen en die de moorden van 17 april toeschreef aan MST-geweld, werd ontslagen en opgevolgd door Arlindo Porto van de centrum-linkse Braziliaanse Arbeiderspartij (PTB).

De INCRA was een veel bekritiseerde instantie. Zeker 150 onteigeningsprocedures zaten vast. In Sao Paulo duurde het langste proces al 35 jaar. De INCRA moest bepalen of grond produktief werd gebruikt. Brazilië was een van de weinige Latijns-Amerikaanse landen dat nog geen landhervorming had doorgevoerd.

In een poging bij te dragen aan de stabilisering van de sociale verhoudingen op het platteland, stelde Jungman voor om een grote raad voor landbouwhervormingen in te stellen. Deze raad zou de dialoog moeten vergemakkelijken tussen onverzoenlijke partijen als enerzijds de MST, radicale elementen in de rooms-katholieke kerk en andereorganisaties op het plattelanden anderzijds de bancada ruralista, de machtige lobby van grootgrondbezitters in het Congres.

José Rainha, een leider van de MST, noemde het nieuwe ministerie ,,een witte olifant" en de zoveelste bureaucratische instelling, die geen garantie op vooruitgang bood. Hij maakte bekend dat het MST het aantal landbezettingen, waarbij 37.000 gezinnen waren betrokken die in tijdelijke kampen op 168 bezette landgoederen woonden, zou uitbreiden. Aan de meest recente en grootste bezetting, op 19 april, hadden naar verluidt 12.000 mensen meegedaan die een landgoed van 83.000 ha in Rio Bonito do Iguacu in het zuiden van de staat Parana bezet hadden. De MST beweerde dat een paar miljoen mensen dringend land nodig hadden; dat de regering naar eigen zeggen in 1995 aan 42.000 gezinnen land had gegeven en dat dit aantal in 1996 tot 60.000 verhoogd zou worden, deed de MST af als onvoldoende en zij zei dat het slechts 12.000 gezinnenbetrof.

Volgens officiële cijfers was bijna een kwart van de economisch actieve bevolking - 14 mln van de 62 mln inwoners - afhankelijk van de landbouw en had 4 mln van hen geen vast inkomen.

NIEUW CONGRESBLOK. FISCALE WET GOEDGEKEURD. REGERINGSWIJZIGINGEN. PROBLEMEN ROND CARDOSO'S HERVERKIEZING. MENSENRECHTENEELEID

Volgens een bericht van het persbureau Estado fuseerde de in september 1995 opgerichte Braziliaanse Progressieve Partij (PPB)(zie pag. 758/2-'95) op 7 februari met de Liberale Partij (PL). Hierdoor ontstond in de Kamer van Afgevaardigden een blok van 97 parlementariers. Odelmo Leao, de voormalige PPB-leider in de Kamer van Afgevaardigden, werd de leider van het nieuwe blok.
Dit werd het op één na grootste blok na dat van de Liberale Frontpartij (PFL) en de Braziliaanse Arbeiderspartij (PTB) en was groter dan de 95 afgevaardigden tellende Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB).

Fiscale wet goedgekeurd door Senaat

Op 1 maart keurde de Senaat de Wet op het Fonds voor Fiscale Stabiliteit goed, waarbij de regering het recht kreeg 20 procent van het begrotingskapitaal te herverdelen zonder toestemming van het Congres moest geven.

Regeringswijzigingen

Op 25 april werd Luis Carlos dos Santos van de Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB, politiek verwant aan de PSDB) door Cardoso benoemd tot bewindsman op het nieuwe ministerie van parlementaire zaken. Benito Gama van de Liberale Frontpartij (PFL),de sterkste partner in de regeringscoalitie, werd benoemd tot zijn opvolger op de invloedrijke post van voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden. Verder werd Francisco Neves Dornelles van de rechtse Braziliaanse Progressieve Partij (PPB) benoemd tot de nieuwe minister van industrie, handel en toerisme, als opvolger van Dorothea Werneck.

Op de nieuwe minister van parlementaire zaken dos Santos rustte de taak om het omvangrijke plan voor hervorming van het sociale stelsel en de pensioenen door het onwillige Congres te leiden (zie boven).

Problemen rond Cardoso'sherverkiezing

Medio april stelde Cardoso een grondwetswijziging voor waardoor een president herkozen zou kunnen worden.

Een president kon volgens de grondwet voor slechts één ambtstermijn van vier jaar worden gekozen. Cardoso riep op tot een groot nationaal debat over deze kwestie. Maar zijn aanhangers reageerden terughoudend en er werd hardnekkige tegenstand verwacht van de afgevaardigden in het Congres die zich verzetten tegen een mogelijke herverkiezing van Cardoso in 1998.

Presidentieel beleid ten aanzien van de mensenrechten

Op 13 mei, de 108ste verjaardag van de afschaffing van de slavernij in Brazilië,

ondertekende Cardoso het Nationale Mensenrechtenplan. Dit plan moest grof onrecht en racisme terugdringen.

Het 168 voorstellen tellende plan was de vrucht van drie jaar discussiëren tussen regering en mensenrechtengroeperingen. De belangrijkste actiepunten waren: invoering van wetten tegen martelen, kinderarbeid, seksueel misbruik van kinderen en kinderprostitutie; officiële maatregelen voor positieve actieprogramma's en federale volmachten om deelstaten die de rechten van kinderen niet afdoende beschermden minder geld te doen toekomen; oprichting van speciale politie-eenheden om slavenarbeid te registreren en te voorkomen; oprichting van een nationale raad die gerechtelijke beslissingen moest evalueren: berechting van aangeklaagde politiefunctionarissen door civiele in plaats van militaire rechtbanken; en beperking van wapenbezit.

Men was bang dat het plan onvoldoende werd ondersteund door financiële middelen, gedetailleerde wetsvoorstellen of een tijdschema voor de invoering ervan. Het plan moest nog door het Congres worden goedgekeurd en op 9 mei werd de regering in verlegenheid gebracht door het besluit van de Senaat om de clausule te verwerpen die bepaalde dat politiefunctionarissen door civiele rechtbanken berecht moesten worden. De senatoren die de belangen van de politie en de grootgrondbezitters verdedigden, dienden een alternatief wetsvoorstel in, waarbij civiele rechtbanken alleen jurisdictie over politiefunctionarissen zouden krijgen als de politie burgers .,opzettelijk" schade berokkende Militaire rechtbanken zouden politiefunctionarissen blijven berechten als die schade ,,per ongeluk" was toegebracht. In een reactie op de algemene verontwaardiging naar aanleiding van de slachtpartij door politiefunctionarissen waarbij in april 19 boeren de dood hadden gevonden (zie boven), had Cardoso publiekelijk beloofd een einde te maken aan de gerechtelijke onschendbaarheid van de politie.

Minister van planning afgetreden

Op 28 mei trad José Serra, minister van planning, begroting en coördinatie en één van de invloedrijkste politici van Brazilië, af om deel te kunnen nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen die in oktober in Sao Paulo zouden worden gehouden. Serra, die zich kandidaat wilde stellen voor het burgemeesterschap van de stad, werd vervangen door Antonio Kandir, evenals zijn voorganger lid van Cardoso's PSDB.

Serra was een nauwe bondgenoot van Cardoso en had een gezaghebbende stem in het Congres. Sommige deskundigen interpreteerden zijn aftreden als erkenning van het feit dat de PSDB een sterke kandidaat nodig had voor het burgemeesterschap van een stad waarvan de begroting van $ 6 mrd alleen werd overtroffen door die van de federale regering. Zijn kandidaatstelling zou moeten voorko en dat de gemeenteraadsverkiezingen zouden veranderen in een volksstemming over het economische beleid van de regering. Anderen duidden zijn aftreden als een mogelijke taktiek om Serra niet te laten deelnemen aan de presidentsverkiezingen, waardoor een eventuele herverkiezing van Cardoso vergemakkelijkt zou worden.

Serra's kandidaatstelling voor het burgemeesterschap van Sao Paulo was een bedreiging voor de regeringscoalitie. Een rivaliserende kandidaat was Celso Pitta van de PPB, één van de partijen die deel uitmaakte van de regeringscoalitie. Bovendien werd Pitta niet alleen gesteund door de rechtse PFL, Cardoso's loyaalste bondgenoot binnen het Congres, maar ook door Paulo Maluf, de zittende burgemeester van Sao Paulo (die zelf ook aspiraties koesterde voor de presidentsverkiezingen in 1998).

PROCES OVER MOORD OP STRAATKINDEREN

Op 30 april werd een politieagent veroordeeld tot in totaal 309 jaar gevangenisstraf voor zijn aandeel in de moord op acht straatkinderen bij de Candelaria Kerk in Rio de Janeiro. Deze uitspraak werd cruciaal geacht voor de geloofwaardigheid van het Braziliaanse strafrechtsysteem.

De 29-jarige Marcus Vinicius Borges Emmanuel had op de eerste dag van het proces tegen verdachten van de Candelaria-moorden bekend dat hij één van de acht straatkinderen had omgebracht. In de vroege ochtend van 23 juli 1993 hadden agenten het vuur op een groep van 70 kinderen geopend die bij de kerk lagen te slapen. Daarbij kwamen zes kinderen om het leven. Eerder die dag had er nog een schietpartij plaatsgevonden waarbij twee kinderen de dood vonden. De moorden hadden wereldwijd verontwaardiging gewekt over het lot van de Braziliaanse straatkinderen.

Officieel waren de afgelopen tien jaar meer dan 6.000 straatkinderen in de deelstaat Rio de Janeiro vermoord. Het afgelopen jaar zou het volgens politiecijfers gaan om 596 minderjarigen, en in 1994 om 513. Mensenrechtenactivisten zeiden dat het werkelijke aantal veel hoger was. In totaal waren de afgelopen tien jaar niet meer dan acht mensen veroordeeld. Volgens James Cavallaro, directeur van Human Rights Watch Brazilië, kon dit proces ,,de cyclus van straffeloosheid doorbreken".

Het proces tegen drie andere beklaagden werd verdaagd tot 27 mei. Onder de Braziliaanse wet kon Borges maximaal 30 jaar in de gevangenis doorbrengen. Zijn advocaten hadden inmiddels een nieuwe rechtszaak aangevraagd. Een tweede rechtszaak is in Brazilië gebruikelijk als de straf hoger is dan 20 jaar.

AKKOORD OVER FLEXIBELE ARBEIDSCONTRACTEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 13 februari sloten de Metaalvakbond van Sao Paulo en de werkgevers in de metaal een akkoord over flexibele arbeidscontracten, met mogelijk verstrekkende gevolgen voor de arbeidsverhoudingen.

Bij tijdelijke cao's, die krachtens het akkoord zouden worden gesloten, ontbraken twaalf werkgeversvoorwaarden die op grond van de arbeidswet verplicht waren en waren vastgelegd in de grondwet. Commentatoren zeiden dat de minder politiek georiënteerde vakbonden tijdelijke contracten en variabele werktijden zagen als een middel om meer banen te creëren.

Senaatscommissie keurt Sivam-rapport goed

Op 13 februari keurde een speciale Senaatscommissie met 45 tegen 15 stemmen een rapport goed over het zeer omstreden Regionale Toezichtsysteem voor het Amazonegebied (Sivam) (zie pag. 263/2-'96).

Het rapport deed de aanbeveling de regering te machtigen een internationale lening van $ 1,4 mrd af te sluiten om de uitvoering van het project te financieren. De stemming in de Senaat, die naar verwachting akkoord zou gaan met de machtiging, stond voor begin maart op de agenda. Linkse senatoren waren tegen het project en verklaarden de definitieve stemming te zullen vertragen, zodat deze zou samenvallen met de publikatie van het onderzoeksrapport van de Nationale Rekenkamer (TCU) over Sivam. Het Braziliaanse Vennootschap voor Wetenschappelijke Ontwikkeling (SBPC) beweerde dat het Amerikaanse bedrijf Raytheon 40 procent te veel in rekening had gebracht voor de Sivam-apparatuur.

Op 5 februari had Cardoso de Senaat per brief verzocht de Sivam-lening goed te keuren. Dit was de tweede keer dat hij zijn persoonlijke invloed aanwendde om te voorkomen dat een door de regering ingediend wetsvoorstel zou worden verworpen. In juni '95 leidde een brief van Cardoso aan de Senaat ertoe dat de wet werd aangenomen die een eind maakte aan het monopolie van de staatsoliemaatschappij PETROBAS (zie pag. 757/1-'95).

Besluit over atoomduikboot

De minister van marine, admiraal Mauro Cesar Rodrigues Pereira, maakte op 6 februari bekend dat het atoomduikbootproject van de marine wegens geldgebrek was gestaakt. Sinds het project in 1979 van start was gegaan, was er al $ 670 mln in geïnvesteerd. In 1995 had de marine nog een uitgebreide campagne gevoerd om meer steun van de overheid te krijgen.

Rodrigues zei dat het budget in 1995 slechts $ 25 mln had bedragen, een derde van het bedrag dat nodig was om het project voort te zetten (zie pag. 265/1-'95).

Doden tijdens carnaval

Tijdens het jaarlijkse carnaval, met als hoogtepunt 20 februari, werden in de

deelstaat Sao Paulo 219 moorden gemeld, een stijging van 42 procent ten opzichte van 1995. In Rio de Janeiro werden 58 moorden geregistreerd, een toename van 32 procent. De politie zocht de oorzaak in een toenemend gebruik van drugs en alcohol.

Een week voor het carnaval in Rio vond op 17 februari een betoging plaats ter herdenking van de 80 mensen die een week eerder in en rond de stad waren omgekomen door de overstromingen en modderstromen, toen er in t ee dagen meer dan 30 cm neerslag viel. De betogers demonstreerden tevens tegen het naar hun mening lakse optreden van de regering tijdens de ramp.

Goud gevonden

Een goudvondst van het staatsmijnbouwbedrijf CVRD in het oostelijk Amazonegebied in de buurt van de stad Serra Pelada, werd de grootste in Latijns-Amerika genoemd. Er werd een opbrengst van tien ton goud per jaar verwacht, bijna 20 procent van de totale goudproduktie van Brazilië.

Milieu-akkoord

Op 1 maart tekenden president Cardoso en VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali een akkoord over de financiering van een programma ter bescherming van het Braziliaanse regenwoud. Het programma, waarover men het in 1995 met de G-7 groep van grote industrielanden eens geworden was. zou vijf jaar gaan duren, bijna $ 5,7 mln kosten en worden gefinancierd door de Europese Unie (EU), de G-7 en de Braziliaanse regering.

Cardoso bezoekt Japan. Overeenkomst handelsfinanciering

Op 12 maart kwam Cardoso in Japan aan voor een bezoek van vier dagen, met als doel kapitaal en investeerders aan te trekken en Japanse bedrijven aan te moedigen fabrieken te bouwen in Brazilië. Op 15 maart stelde de Japanse Export-Importbank meer dan $ 1 mrd ter beschikking, voornamelijk bestemd voor verbetering van de infrastructuur.

(Vor.ber.pag. 263/1 e.v.-1996)

DOMINICAANSE REPUBLIEK

PROTESTEN TEGEN REGERING

Op 20-23 maart 1995 leidde verhoging van de bustarieven tot een oproer van studenten en burgers in arbeiderswijken in het noorden van de hoofdstad Santo Domingo. Er kwamen vier mensen om het leven, tientallen mensen raakten gewond en honderden demonstranten werden gearresteerd toen ze bussen in brand staken, regeringsauto's vernielden en winkels plunderden.

Op 26 mei kwam het tot een botsing tussen politie en protesterende studenten die eisten dat de regering opheldering zou verschaffen over de verdwijning van journalist en hoogleraar Narciso Gonzalez die een uitgesproken criticus was van president Joaquin Balaguer. Gonzalez verdween tien dagen na de omstreden herverkiezing van Balaguer in mei 1994 (zie pag. 634/2 e.v.-'94).

De studentenprotesten vielen samen met protesten in arbeiderswijken tegen prijsstijgingen in het openbaar vervoer. Op 23 mei zouden zeker 23 mensen gewond zijn geraakt en de derde dag werden tientallen arrestaties verricht tijdens botsingen tussen politie en bewoners van de wijk Los Alcarrizos in Santa Domingo. Sinds een orkaan hun woningen in 1979 had verwoest, woonden ze in tijdelijke woningen en ze eisten verhuizing naar betere woningen.

Op 12 juni raakten 16 mensen door geweerschoten gewond en werden 100 mensen gearresteerd toen de oproerpolitie twee demonstraties uit elkaar sloeg. Protesterende bewoners van Villa Altagracia, 40 km van Santo Domingo, eisten reparatie van het wegdek van de straten van hun dorp en regelmatige toevoer van elektriciteit en water. Ze barricadeerden wegen en staken autobanden in brand. Onder leiding van de dorpspriester verzamelden zo'n 200 bewoners van Villa Altagracia zich buiten het presidentiële paleis in Santo Domingo en eisten de woningen die de regering 16 jaar eerder had beloofd.

Op 7 september kwamen arbeiders in botsing met de oproerpolitie toen ze protesteren tegen de beslissing van de Staatsraad voor Suiker (CEA) om 12.700 van de 18.000 arbeidsplaatsen van de staatssuikerplantage Ozama op te heffen. Een werknemer werd gedood, tien raakten gewond en 50 werden gearresteerd.

Op 9 oktober schoot de politie tijdens een nieuwe golf van protesten en stakingen in het noord-oosten van het land een demonstrant dood en raakte een politieagent gewond. De betogers eisten nieuwe openbare werken in de regio, alsmede de vrijlating van Ramon Almanzar, de leider van het Collectief van Volksorganisaties (COP),die op 7 oktober was gearresteerd. Almanzar werd op 7 oktober aangeklaagd wegens het beramen van een reeks bomaanslagen.

Er viel een dode en ongeveer 20 mensen raakten gewond tijdens protesten in Santo Domingo op 9 oktober, waarbij de sluiting werd geëist van ongeveer 50 fabrieken die een gevaar voor de omwonenden zouden zijn. In het afgelopen jaar waren minstens tien mensen gestorven aan de gevolgen van de vervuiling door deze bedrijven.

NIEUWE PRESIDENTSKANDIDAAT PRSC. PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 1 oktober 1995 droeg de rechtse Sociaal-Christelijke Hervormingspartij (PRSC)vice-president Jacinto Peynado voor als kandidaat voor de in mei 1996 te houden presidentsverkiezingen.

Sinds haar oprichting in 1964 , had de 89-jarige zittende president Joaquin Balaguer Ricardo de PRSC bij alle presidentsverkiezingen vertegenwoordigd. Balaguer stelde zich echter niet herkiesbaar (zie onder). Uit de kandidaatstelling van Peynado bleek dat er een verschuiving in de partij plaatsvond van Ba-



De Dominicaanse presidentskandidaat van de PRD, José Francisco Peña Gomez. tijdens zijn verkiezingscampagne op 28 juni voor de tweede ronde van de presidentsverkiezingen.

laguers paternalistische stijl naar een meer eigentijdse christen-democratische houding. Peynado was de kleinzoon van oud-president Peynado, die president was geweest vóór het tijdperk Trujillo.

Presidentsverkiezingen

De Kiesraad maakte op 21 mei 1996 bekend dat de tweede, en beslissende, ronde van de presidentsverkiezingen gehouden zou worden op 30 juni. De eerste ronde op 16 mei was onbeslist geëindigd.

Eerste ronde

José Francisco Peña Gomez van de Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD), de grootste sociaal-democratische oppositiepartij, die 45,93 procent van de stemmen had behaald in de eerste ronde, zou in de tweede ronde de strijd aangaan met Leonel Fernandez van de centrumlinkse Dominicaanse Bevrijdingspartij (PLD), die 38,94 procent van de stemmen had gekregen. Jacinto Peynado van de regerende rechtse PRSC was de grote verliezer. Hij eindigde als derde met slechts 14,93 procent van de stemmen.

Voor de eerste keer sinds drie decenia kwam de naam van de 89-jarige zittende president Joaquin Balaguer niet voor op het stembiljet. De president had geweigerd PRSC-kandidaat Peynado te steunen. Balaguer liet op deze wijze duidelijk zijn minachting blijken voor het feit dat zijn ambtstermijn na de verkiezingsfraude bij de presidentsverkiezingen in mei '94 met twee jaar was verkort. Deze verkiezingsfraude had een ernstige post-electorale crisis tot gevolg gehad (zie pag. 634/2 e.v.-'94 en 265/3-'95). Na weken van onderhandelingen was een compromis bereikt tussen Balaguers PRSC en de oppositiepartijen PRD en de PLD. Dit ,,Pact voor de Democratie" beperkte Balaguers ambtstermijn tot twee jaar en bepaalde dat in mei 1996 nieuwe verkiezingen zouden komen volgens het twee-rondensysteem.

Verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne werd gekenmerkt door raciale kwesties en de verhouding met het buurland Haïti.

Peña moest als enige zwarte kandidaat opboksen tegen de racistisch getinte campagne van de PRSC in een land waar zwarten en kleurlingen weliswaar de meerderheid vormden, maar een blanke elite alle invloed en macht in handen bleef houden. Bovendien was Peña van Haitiaanse afkomst. Recente uitwijzingen van duizenden illegale Haïtianen leken te zijn bedoeld om Peña's campagne te dwarsbomen. De PRD geloofde, net als veel commentatoren, dat Balaguer in het geheim Fernandez van de PLD, o.a. financieel, steunde om Peña van de macht af te houden. Er werd verwacht dat Fernandez, een jurist die in de Verenigde Staten was opgegroeid, in de beslissende ronde de meeste stemmen van Peynado's aanhang uit de eerste ronde zou krijgen.



Op 1 juli 1996 begroet Leonel Fernandez van de PLD na het winnen van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen zijn aanhangers.

Voor de eerste verkiezingsronde waren nieuwe politie- en legerchefs benoemd die voorstander waren van de harde lijn, extreem loyaal waren aan Balaguer en met de onderdrukking werden geassocieerd. De PRD beschouwde deze benoemingen als een poging om potentiële PRD-kiezers te intimideren.

De verkiezingen werden alom als eerlijk en vrij omschreven. De opkomst bleek hoog te zijn, vooral gezien het feit dat de vrouwen voor het eerste apart stemden van de mannen. Het enige gewelddadige dat was voorgevallen, was de dood van een man als gevolg van een botsing tussen PRD- en PLD-aanhangers in de buurt van Santiago, de een na grootste stad van de Dominicaanse Republiek.

Tweede ronde. Fernandez wint verkiezingen

Nadat de kandidaat van zijn eigen partij bij de eerste ronde op grote achterstand derde was geworden, riep Balaguer zijn aanhangers op bij de tweede ronde op Fernandez te stemmen.

Met 70.000 stemmen verschil won de 42-jarige Leonel Fernandez van de PLD op 30 juni de presidentsverkiezingen. Hij kreeg 51,25 procent van de stemmen tegen 48,75 procent voor José Francisco Peña Gomez van de PRD.

Nadat het resultaat bekend was gemaakt riep Peña zijn aanhangers op kalm te blijven. Hij schreef de overwinning van zijn tegenstander toe aan ,.het massaal gebruik van publieke middelen en staatsbronnen" en aan de ,,racistische" campagne, die volgens hem was georkestreerd door Balaguer.

Op 2 juni had Balaguers PRSC samen met de PLD een ,,Nationaal Patriottisch Front" (FNP) gevormd om Peña van de overwinning af te houden. Met behulp van de staatstelevisie RTD herhaalde Balaguer zijn beschuldigingen dat Peña Gomez een zwarte man was van Haïtiaanse afkomst en als zodanig van plan was de Spaanssprekende Dominicaanse Republiek een te laten worden met het Franstalige buurland.

Het was voor de derde maal dat de 59-jarige Peña faalde in zijn poging om staatshoofd te worden. In 1994 was dat naar algemeen werd aangenomen te wijten aan de verkiezingsfraude van Balaguer (zie boven).

Met de beëdiging van Fernandez op 16 augustus zou er een einde komen aan het tijdperk Balaguer, die bezig was aan zijn zevende ambstermijn. Sinds 1966 was de blinde en dove Balaguer, die niet in staat was zonder steun te lopen, vrijwel onafgebroken aan de macht geweest. Hij trad hiermee in de voetsporen van dictator Rafael Trujillo, die van 1930-'61, toen hij bij een moordaanslag om het leven kwam, met ijzeren hand regeerde. Volgens sommige commentatoren echter was Balaguer de echte overwinnaar, aangezien de PLD, met slechts een zetel in de Senaat en twaalf zetels in de Kamer van Afgevaardigden, tot de volgende verkiezingen in 1998 afhankelijk zou zijn van de steun van de PRSC.

Sommigen in de PLD gingen ervan uit dat Fernandez' alliantie met de rechtse Balaguer het einde markeerde van de traditionele linkse politiek van hun

partij. Fernandez had de PLD al meer naar het midden gebracht. De op de Verenigde Staten georiënteerde overwinnaar zei de economie van de Dominicaanse Republiek te willen moderniseren, teneinde zijn land klaar te stomenvoor de 21ste eeuw.

Lokale waarnemers en een internationaal team van 200 waarnemers, onder leiding van de Amerikaanse oud-president Jimmy Carter, rapporteerden een paar ongeregeldheden tijdens de tweede verkiezingsronde. Na protesten van Carter verving Balaguer op 11 juni zijn pas benoemde hardliner politiechef generaal Henrique Perez y Perez, die de arrestatie had bevolen van ongeveer 10.000 PRD-aanhangers die hun Terkiezings- en identiteitskaarten niet konden laten zien. Hij werd opgevolgd door schout-by-nacht Antonio Nazir Tajadawas. Algemeen bestond de indruk dat de verkiezingen vreedzaam en netjes waren verlopen. ,,Het was een goede verkiezing", oordeelde Carter.

Gedurende de gehele verkiezingsperiode waren 15 mensen omgekomen bij botsingen tussen rivaliserende politieke groepen.
(Vor. ber. pag. 265/2 e.v.-1995)

EL SALVADOR

OMSTREDEN BTW-VERHOGING. IMF AKKOORD MET OVERBRUGGINGSKREDIET

Op 8 juni 1995 aanvaardde de Wetgevende Assemblée een omstreden BTW-verhoging van 10 tot 13 procent.

De regerende rechtse Nationale Republikeinse Alliantie (ARENA) van president Armando Calderon Sol, die 39 van de 84 zetels in de Wetgevende Assemblée bezette, beschikte niet over een meerderheid. De BTW-verhoging, die volgens de plannen oorspronkelijk 14 procent had moeten zijn. werd goedgekeurd met de steun van drie onafhankelijke afgevaardigden en van vijf van de zeven afgevaardigden tellende Democratische Partij (PD). De PD was in maart opgericht door twee organisaties die vroeger deel uitmaakten van het Nationale Bevrijdingsfront Farabundo Marti (FMLN) (zie pag. 324/3 e.v.-'95).

Alle andere partijen, zowel linkse als rechtse, werden in hun verzet tegen de BTW-verhoging gesteund door organisaties van burgers en het bedrijfsleven. De regering betoogde dat de verhoging noodzakelijk was om de oorlogsschade te herstellen, de sociale ontwikkeling te financieren en de economische stabiliteit te versterken, zodat het vredesproces zou kunnen worden voltooid. De FMLN-afgevaardigden brandmerkten de PD-collegae als .,verraders".

De PD had, evenals president Calderon, als enige partij op 31 mei het zogeheten ,,nationale pact" van San Andrés ondertekend, dat na onderhandelingen met de regering was gesloten. Het pact omvatte algemene doelstellingen op het gebied van politieke, econoinische en sociale ontwikkeling. Volgens de tegenstanders betekende ondertekening steun aan de voorgestelde BTW-verhoging.

IMF akkoord met overbruggingskrediet

Op 21 juli ging het IMF akkoord met een overbruggingskrediet van DSR 37,7 mln (= $ 58 mln) ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma van de regering voor 1995-'96.

KABINETSWIJZIGINGEN

Eind december werd minister van defensie en openbare veiligheid generaal Humberto Corado Figueroa vervangen door generaal Jaime Guzman Morales, die eerder chef van de gezamenlijke generale staf was geweest. Eduardo Tomasino werd benoemd tot minister van arbeid en sociale zekerheid als opvolger van Juan Sifontes.

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 22 december keurde de Wetgevende Assembléedebegrotingvoor 1996 goed, die voorzag in uitgaven van ongeveer $ 1,7 mrd, zo'n $ 351 mrd meer dan het jaar daarvoor.

BOTSINGEN TUSSEN POLITIE EN GEDEMOBILISEERDE FMLN-LEDEN. FMLN-LEIDER DOODGESCHOTEN. PROTESTEN

Op 23 november demonstreerden ongeveer 200 oud-strijders van het FMLN tegen de regering. Ze eisten dat het vredesakkoord van 1992 over landoverdracht en schadeloosstelling volledig zou worden nageleefd (voor eerdere demonstraties en protestmarsen, zie pag. 324/1 e.v.-'95). De demonstranten bezetten een kantoorgebouw en gijzelden gedurende drie uur het personeel. Ze werden door de politie met traangas uit het gebouw verdreven. In de daaropvolgende schermutselingen werd een soldaat gedood en raakten 20 mensen gewond.

Op 14 december werd Ramon Salazar, een vooraanstaand lid van het FMLN, doodgeschoten. Sinds het vredesakkoord van 1992 waren er al meer dan 40 FMLN-leden vermoord. Salazar had zich kandidaat gesteld voor de nationale raad van het FMLN, die op 18 december zou worden gekozen.

Vakbondsprotest tegen schrappen van banen. Kathedraal bezet

Op 11 december organiseerden de vakbonden een protestactie om de intrekking te eisen van een wet die per 15 december 15.000 overheidsbanen zou schrappen.

Begin januari 1996 werd de kathedraal van de aartsbisschop van San Salvador negen dagen bezet door overheidspersoneel dat protesteerde tegen de opheffing van 15.000 arbeidsplaatsen bij de overheid. Negen hongerstakers kwamen in het ziekenhuis terecht. Op 12 januari kwam er aan einde aan de gespannen verhouding met de politie, toen ongeveer 140 bezetters ermee instemden de kathedraal te verlaten onder bescherming van de Verenigde Naties.
(Vor. ber. pag. 324/1 e.v.-1995)

GUATEMALA

VREDESPROCES HERVAT. MILITAIREN EN POLITIEMENSEN ONTSLAGEN. WAPENSTILSTAND. VERDRAG TUSSEN URNG EN REGERING

Op 26 februari 1996 vond in Mexico Stad een ,,historische" ontmoeting plaats tussen president Alvaro Arzu Irigoyen en leiders van de Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG; het front van de vier guerrillabewegingen van Guatemala). Dit was de eerste keer sinds de jaren zeventig dat een president een ontmoeting had met de rebellen.

Een dag eerder waren de twee partijen overeengekomen dat ze zouden toewerken naar een definitief vredesakkoord eind maart. dat 7e sociaal-economische en landbouwhervormingen zouden bcsprckcn en zouden proberen een einde te maken aan de 35 jaar durende burgeroorlog

Arzu bleek al in december 1995 een eerste ontmoeting gehad te hebben met vertegenwoordigers van de URNG en op 7 januari, vlak vóór zijn overwinning in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen (zie pag. 188/2 e.v.-'96), had er nog een ontmoeting plaatsgevonden in San Salvador. Na zijn beëdiging zette president Arzu zijn contacten met de URNG voort. Na vijf bijeenkomsten verplichtten regering en guerrilla van Guatemala zich op korte termijn .,de basis te leggen voor duurzame vrede en verzoening". Daardoor kwamen de vredesonderhandelingen, die in 1993 onder auspiciën van de Verenigde Naties waren begonnen en door wederzijds gebrek aan vertrouwen vastgelopen waren, weer op gang.

Het gewapend conflict in Guatemala, de laatste en oudste burgeroorlog in Midden-Amerika. had sinds 1960 aan meer dan 100.000 mensen het leven gekost.

Alvaro Arzu stond bekend als een typische representant van een nieuwe generatie politici die Guatemala snel wilde moderniseren.

Beëindiging van de burgeroorlog was van cruciaal belang voor politieke en economische stabiliteit. Bij zijn ambtsaanvaarding op 14 januari beloofde hij een einde te maken aan de massale armoede en het geweld.

Militairen en politiemensen ontslagen

Voor zijn inauguratie had Arzu al toenadering gezocht tot hervormingsgezinde militairen. Pul erna had Arzu commentatoren verbaasd doen staan door ongeveer 20 hoge militairen de laan uit te sturen en 118 politiemensen te ontslaan wegens schendingen van de mensenrechten, corruptie en andere criminele activiteiten. Naar verluidt was tegen geen van hen een aanklacht ingediend en bleven ze een deel van hun salaris ontvangen. Onder hen bevonden zich kolonel Julio Roberto Alpirez en kolonel Mario Roberto Garcia Catalan, die ervan werden beschuldigd de moord op de Amerikaan Michael Devine in 1990 in de doofpot te hebben gestopt (zie pag. 245/1-'91). Alpirez werd ook beschuldigd van medeplichtigheid aan het martelen en vermoorden van URNG-leider Efrain Bamaca Velasquez in 1992 (zie pag. 758/2 e.v.-'95).

Wapenstilstand

In een communiqué dat op 20 maart in Mexico-stad werd uitgegeven, maakten URNG-strijders bekend dat zij hun militaire activiteiten zouden staken, tenzij ze aangevallen werden. Diezelfde dag gaf president Arzu de strijdkracht het bevel om alle anti-guerrilla-activiteiten te beëindigen. Dit was de eerste keer dat de vijandelijkhedenvoor onbepaalde tijd werden gestaakt.

De volgende dag nam het Congres een motie aan waarin stond dat ,,deoorlog ten einde lijkt te zijn" en werd opgeroepen tot een permanente wapenstilstand.

Vervolg vredesonderhandelingen

De vredesbesprekingen werden hervat op 27-29 maart in Mexico Stad en de onderhandelingstermijn werd verlengd tot 30 maart om beide partijen de gelegenheid te geven vooruitgang te boeken bij controversiële sociaal-economische kwesties als de hervorming van de landbouw. Volgens de berichten was er in ieder geval overeenstemming over het feit dat er een akkoord moest komen.

Guatemala ratificeert ,,Conventie 169"

Eerder, op 8 februari, had Guatemala als elfde land ter wereld ,,Conventie 169" van de Internationale Arbeidersorganisatie (ILO)inzake de rechten van Indianen, geratificeerd.

Akkoord tussen URNG en regering

Nadat er op 6 mei in Mexico Stad een deelakkoord met de regering was gesloten over herverdeling van landbouwgrond, democratisering en sociaal-economische hervormingen, staakte de URNG-strijders hun zogenaamde ,,belastingoorlog" tegen het bedrijfsleven en de grootgrondbezitters.

Het deelakkoord telde vijf punten. In een poging om problemen op te lossen die samenhingen met het grootgrondbezit, voorzag het akkoord in de oprichting van een nieuwe grondkredietbank om arme campesinos (boeren) te steunen bij de aankoop van grond. Er zou een grondbelasting worden geïntroduceerd en er zou een registratiekantoor voor grondbezit komen. Tenslotte beloofde de regering de uitgaven op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg voor de komende vier jaar te verdubbelen. De fondsen hiervoor zouden niet uit belastingverhogingen worden gehaald, maar door verbetering van het belastinginningssysteem.
Naar verluidt was een compensatieregeling voor de grootgrondbezitters opgenomen in het akkoord.

Volgens diplomaten die nauw betrokken waren bij de onderhandelingen in Mexico Stad was de weg nu vrij voor de ondertekening van een allesomvattend vredesakkoord op 15 september. Er was aan de onderhandelingstafel nog geen overeenstemming bereikt over de rol van het leger, de hervorming van de grondwet en de terugkeer van de URNG-guerrillastrijders in de burgermaatschappij.

VERMEENDE MOORDAANSLAG OP PRESIDENT. PROTEST TEGEN VOORGESTELDE STAKINGSWET

Op 4 februari ontsnapte Arzu aan wat wat minister van binnenlandse zaken Rodolfo Mendoza een moordpoging noemde. In de stad Antigua, 45 km ten westen van Guatemala Stad, schoot een lijfwacht een bestuurder van een melkwagen dood, die met hoge snelheid op de stoet van Arzu zou zijn ingereden. Familieleden van de 24-jarige dode, die zeiden dat ze op Arzu hadden gestemd, zeiden dat hij zijn gewone melkronde reed en dat hij zeker niet zou hebben geprobeerd om de president te vermoorden. De ombudsman voor de mensenrechten, Jorge Mario Laguardia, ontkende op 8 februari dat er een aanslag was gepleegd, en noemde de schietpartij een ,,laaghartige moord".

Protest tegen voorgestelde stakingswet

Op 23 mei belette een troepenmacht, bestaande uit circa 1.000 man van het leger en de oproerpolitie, met behulp van tanks dat demonstrerende vakbondsleden het gebouw van het Nationaal Congres in Guatemala Stad binnengingen. De demonstranten verzetten zich tegen wetsvoorstellen die het stakingsrecht van ambtenaren wilden beperken.
(Vor.ber.pag. 187/3 e.v.-1996)

PARAGUAY

KABINETSBENOEMING

Op 9 november 1995 trad minister van binnenlandse zaken Carlos Podesta om gezondheidsredenen af en werd daags daarna opgevolgd door Diogenes Martinez, die van augustus tot december '93 minister van buitenlandse zaken was geweest (zie pag. 85112-'93; 640/2-'94). Podesta was sinds de vorming van de regering-Wasmosy in augustus '93 minister van binnenlandse zaken (zie pag. 851/2-'93).

DEMONSTRATIE AAN DE GRENS MET BRAZILIË

Op 23-25 november blokkeerden ongeveer 20.000 demonstranten de brug tussen Paraguay en Brazilië bij Ciudad del Este.

Paraguayaanse en Braziliaanse demonstranten eisten dat de Braziliaanse regering een op 7 november ingevoerde maatregel ongedaan zou maken. Deze maatregel hield in dat het maximumbedrag voor belastingvrije aankopen voor Brazilianen werd verlaagd van $ 250 naar $ 150. Ciudad del Este (300 km ten oosten van Asuncion) werd jaarlijks door meer dan vier mln Brazilianen en Argentijnen bezocht om er belastingvrije artikelen te kopen. Braziliaanse functionarissen schatten de jaarwaarde van de handelswaar die via Ciudad del Este het land binnenkwam op $ 1mrd.

NIEUWE LINKSE MASSA-ORGANISATIE. NATIONALE STAKING

Op de avond van 15 maart 1996 werd een nieuwe organisatie onder de naam Paraguay Puahura (,,Voor een nieuw Paraguay") in het leven geroepen om in het bijzonder de arbeiders op het platteland te vertegenwoordigen. De organisatie noemde zichzelf marxistisch-leninistisch en genoot de steun van de belangrijkste vakbonden en de linkse partijen.

De oprichting volgde op een protestdemonstratie in de hoofdstad Asuncion eerder die dag, die werd bijgewoond door zo'n 15.000 demonstranten. Zij eisten betere levensomstandigheden, hogere lonen, stopzetting van het privatiseringsprogramma van de regering en terugtrekking van Paraguay uit de Zuidamerikaanse Economische Gemeenschap (Mercosur). De regering wilde slechts enkele eisen in



overweging nemen, zoals verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd voor landarbeiders naar 55 jaar. De organisatoren van de protestmars lieten weten in de toekomst te zullen overgaan tot hardere acties, zoals landbezettingen en het blokkeren van wegen.

Op 28 maart werd het land platgelegd door een nationale staking, die door Eduardo Ojeda, secretaris-generaal van de Nationale Arbeidersconfederatie (CNT), werd aangeduid als een demonstratie ,,tegen het honger veroorzakende neoliberale economische beleid van de regering-Wasmosy".

Demonstranten die loonsverhoging eisten, gooiden in Asuncion molotov-cocktails naar bussen die toch reden. De dag erna marcheerden 40.000 boeren door de hoofdstad uit protest tegen het economisch beleid. Wasmosy, die aanvankelijk tegen loonsverhoging was, ging binnen 24 uur om, volgens waarnemers om de oppositie in het parlement ter wille te zijn.

COUPPOGING VAN GENERAAL OVIEDO MISLUKT. BUITENLANDSE REACTIES. ALGEMENE STAKING. GENERAAL OVIEDO GEARRESTEERD

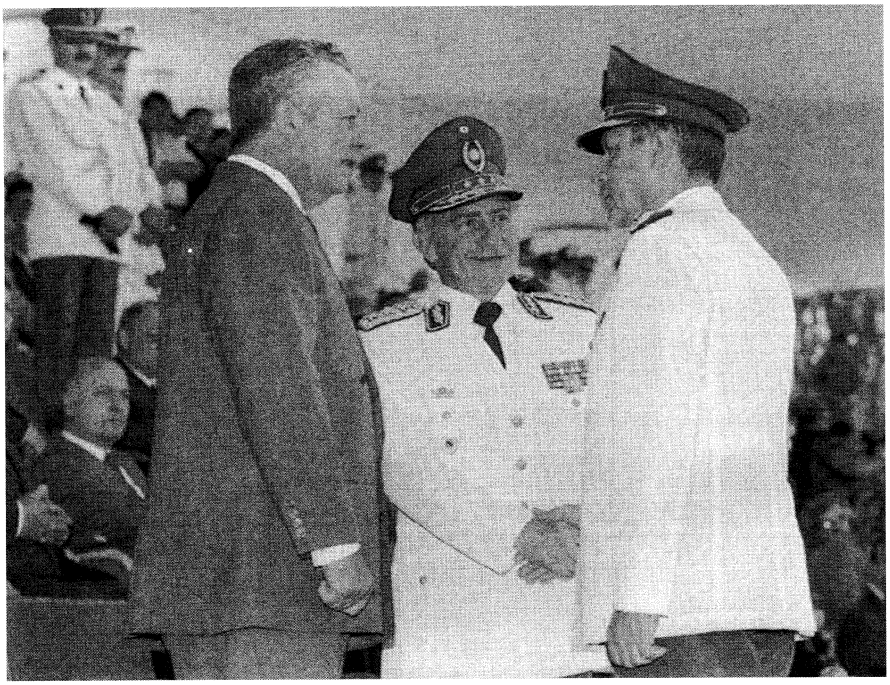
Eind april 1996 kwam het tot een confrontatie tussen legerleider en stafchef van de landmacht generaal Lino Cesar Oviedo Silva, een voorstander van de harde lijn, en president Juan Carlos Wasmosy. Oviedo slaagde er niet in Wasmosy tot aftreden te dwingen en moest zelf het veld ruimen.

Op 22 april 1996 ontstond een exploderende crisis toen Wasmosy Oviedo opdroeg het opperbevel neer te leggen, zogenaamd omdat hij zich niets aangetrokken zou hebben van het grondwettelijke verbod dat militairen zich niet in de politiek mochten mengen. Oviedo had kenbaar gemaakt dat hij medezeggenschau in de politiek wilde en van plan was als kandidaat van de Nationale Republikeinse Bond - Colorado-partij (ANR-PC) deel te nemen aan de presidentsverkiezingen van 1998 (zie onder).

Toen Oviedo weigerde op te stappen, vaardigde Wasmosy een decreet uit waarin de generaal ontslag werd aangezegd. Oviedo verschanste zich in een landmachtkazerne in Asuncion, waar hij het bevel voerde over 5.000 manschappen, en dreigde het presidentiële paleis aan te vallen. Oviedo eiste vervolgens het aftreden van president Wasmosy en zijn vice-president Seifart als voorwaarde voor zijn eigen ontslag.

Wasmosy, die in de riacht van 22 op 23 april zijn toevlucht had gezocht in de Amerikaanse ambassade, overwoog dit voorstel serieus om zo bloedvergieten te voorkomen. Maar steunbetuigingen van de Verenigde Staten (VS), een spoedvergadering van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) in Washington op 23 april en de komst van de secretaris-generaal van de OAS, Cesar Gaviria Trujillo, uit Bolivia deden hem van mening veranderen. Wasmosy werd ook gesterkt door lovaliteitsverklaringen van de marine, luchtmacht en politie, het Congres en anti-Oviedo betogingen door de bevolking.

Op 23 april kwam het Congres bijeen en riep de bevolking op de democratie te verdedigen en voor de president te de-



De Paraguayaanse president Juan Carlos Wasmosy (1.)kijkt toe als generaal Lino Oviedo (m.)generaal Oscar Rodrigo Diaz Delmas op 24 april 1996 de hand schudt, nadat hij bet opperbevel van het leger aan Delmas heeft overgedragen

monstreren. Wasmosy hield een toespraak op het balkon van zijn paleis voor de talrijk toegestroomde betogers en kondigde een oplossing aan ,,zonder winnaar of verliezer". 's Avonds kwam na 27 uur een einde aan de rebellie van de generaal toen president Wasmosy bekendmaakte dat hij Oviedo had benoemd tot minister van defensie, een post die volgens de nieuwe grondwet alleen door een burger kon worden bekleed.

Op 24 april nam Oviedo officieel ontslag. In een plechtige ceremonie droeg hij het opperbevel van het leger over aan generaal Oscar Rodrigo Diaz Delmas.

De beide kamers van het Congres verwierpen in een nachtelijke zitting Oviedo's benoeming tot minister van defensie, maar ondanks diplomatieke pogingen lukte het niet Oviedo ertoe te brengen voor de post te bedanken. De bevolking bleek teleurgesteld over de oplossing en zag de benoeming van Oviedo als een uiting van zwakte van de president. Demonstranten die eerder massaal voor het presidentiële paleis de president hun steun hadden betoogd, keerden zich tegen hem toen het akkoord bekend werd. ,,Wasmosy is een lafaard", schreeuwden sommigen van hen. Op 25 april kwam Wasmosy plotseling terug op zijn belofte aan Oviedo. ,,Ik heb het geschreeuw van het volk gehoord, dat zich verzet tegen de benoeming in de regering van een militair die in opstand is gekomen tegen de grondwettelijke orde", aldus Wasmosy. Oviedo liet via een tussenpersoon weten zich bij het besluit van de president te zullen neerleggen. Als burger had hij niet langer troepen onder zijn bevel en was hij niet meer bij machte de benoeming af te dwingen.

Later die dag verklaarde Oviedo voor ongeveer 1500 aanhangers dat hij niet zelf het ministerschap had gewild en ontkende hij dat hij een opstand begonnen was. President Wasmosy bevestigde echter dat Oviedo ,,volgens de letter van de wet" gepoogd had een staatsgreep te plegen. Hij stelde voor om de voorzitter van de Senaat, Rafael Milciades Casabianca, te benoemen tot minister van defensie.

Het ontslag van generaal Oviedo had volgens de president vooral ten doel de macht van het leger te breken om het primaat van de politiek bij de daarvoor in de grondwet bedoelde instituties te leggen. Medestanders van Oviedo betichtten de president, die ook zakenman was, er echter van zijn eigen imperium van corruptie veilig te willen stellen. Volgens aanhangers van Oviedo in het Congres volgde diens ontslag op de weigering van het Congres, een week eerder - door toedoen van leden van Oviedo's factie –, om twee tolbruggen op de grens van Brazilië toe te wijzen aan bedrijven waarin Wasmosy belangen zou hebben.

De rebellie van generaal Oviedo was de ernstigste bedreiging tot dan toe voor de in 1993 herstelde democratie. President Wasmosy won in april 1993 de eerste democratische verkiezingen na de Tweede Wereldoorloe. Ondanks het formele herstel van de democratie hield generaal Oviedo de Paraguayanen voortdurend voor dat hij zichzelf zag als de werkelijke machthebber. Dit in navolging van Stroessner en generaal Andres Rodriguez, de man die Paraguay in 1989, met behulp van Oviedo, met een staatsgreep van Stroessner verloste om de overgang naar een democratie mogelijk te maken (zie pag. 141/3 ev.-'89).
De huidige regeringspartij, de Colorado-partij, was onder Stroessner de politieke afdeling van het leger. Nog tijdens de verkiezingscampagne van 1993 riep Oviedo tot ontzetting van de oppositie dat .,het leger en de Coloradopartij" tot in de lengte van dagen ,,hand in hand" zouden regeren. Sinds de hurger Wasmosy president was, was voor het leger alleen een strict constitutionele rol weggelegd en was de Colorado-partij niet langer de politieke arm van het leger.

Reacties uit het buitenland

Professionele waarnemers waren van mening dat de prille democratie van Paraguay overleefde dankzij de snelle reacties van de buurlanden en druk van de VS. Paraguay maakte, samen met Argentinië, Brazilië en Uruguay, deel uit van de Mercosur (Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt). Een van de bepalingen van het Mercosur-akkoord was dat lidstaten democratisch waren. Brazilië en Argentinië wensten geen militaire president in Paraguay. Zij vreesden, evenals de VS, dat Paraguay dan nog meer een smokkelaarsnest en centrum van witwasserij van drugsdollars voor de regio zou worden. De buurlanden dreigden met schorsing uit de Mercosur en het sluiten van grenzen toen generaal Oviedo zijn rebellie begon. De OAS voerde vijf jaar geleden ,,democratische interventie" voor haar gezagsdragers in. OAS-secretaris-generaal Trujillo vloog meteen van Bolivia naar Paraguay toen hij van de couppoging hoorde. De Argentijnse minister van buitenlandse zaken en zijn Uruguayaanse ambtgenoot reisden naar Asuncion om zich solidair te verklaren met de bedreigde president Wasmosy. De VS ondersteunden ,,president Wasmosy, het eerste democratisch gekozen staatshoofd sinds 40 jaar" en dreigden de militaire en economische hulp te zullen stopzetten.

Op 27 en 28 mei kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de Rio-Groep bijeen in de Boliviaanse stad Cochabamba. De deelnemers spraken zich uit voor een vcrstcrking van democratie in Latijns-Amerika. President Wasmosy werd gefeliciteerd met het feit dat het hem gelukt was de militaire coup af te wentelen.

Algemene staking. Vakbonden eisen onderzoek rol Wasmosy

Op 2-3 mei werd in Asuncion een algemene staking van 48 uur gehouden, die op 23 april door de grote vakbonden was uitgeroepen, uit onvrede met de beslissing van Wasmosy om Oviedo tot minister van defensie te benoemen (zie 507,-en!. De stakers eisten een loonsverhoging van 31 procent, verbetering van arbeidsomstandigheden, het stopzetten van de geplande privatisering van het sociale stelsel en het afzetten van de minister van justitie en arbeid Juan Manuel Morales.

Op de eerste dag vonden gewelddadige botsingen plaats tussen ongeveer 5.000 demonstrerende arbeiders en politie in het centrum van de hoofdstad. Er vielen honderden gewonden. Er werden vakbondsleiders en journalisten gearresteerd. De vakbonden dreigden de regering met het stilleggen van de waterkrachtcentrale van Itaipu, die Paraguay en een groot deel van Brazilië van stroom voorzag, als de gearresteerde vakbondsleiders niet werden vrijgelaten.

De vakbonden eisten begin mei dat het Congres een gerechtelijk onderzoek zou instellen naar het optreden van Wasmosy tijdens de crisis in april.

,,Revolte door toedoen van president"

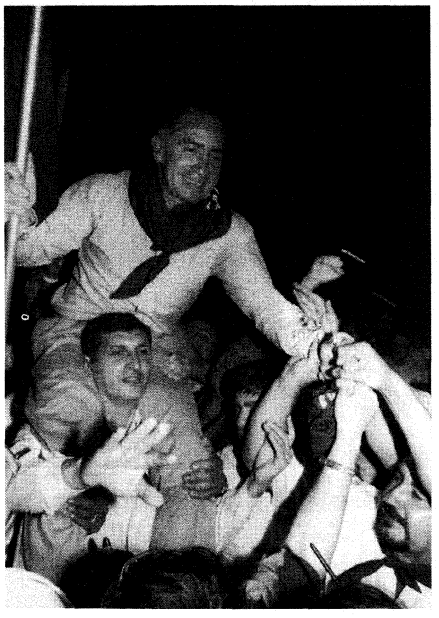
Volgens het NRC-H'blad van 7 juni zei voormalige chef-staf generaal Oviedo in een vraaggesprek dat hij zijn revolte in april was begonnen op verzoek van president Wasmosy. Deze zou zo het parlement hebben willen ontbinden in navolging van de Peruaanse president Fujimori, die in 1992 een ,,zelfcoup" (autogolpe) pleegde en een autoritairder bestuur vestigde (zie pag. 471/1 e.v.-'92). Wasmosy zou zijn economische hervormingen alleen op die manier uitgevoerd kunnen krijgen. In april zei Oviedo dat hij met zijn rebellie had willen protesteren tegen zijn ontslag als chef-staf.

Arrestatiebevel voor Oviedo

Op 13 juni beval procureur-generaal Anibal Cabrera de arrestatie van ex-generaal Lino Oviedo op beschuldiging van muiterij en een couppoging. Oviedo zei dat hij met justitie zou meewerken.

VERGEEFSE GOOI VAN OVIEDO NAAR LEIDERSCHAP COLORADO-PARTIJ. OVIEDO RICHT EIGEN FRACTIE OP

Op 28 april hield de regerende Coloradopartij verkiezingen voor het partijvoorzitterschap. Het was Oviedo's bedoeling



Voormalig generaal Lino Oviedo wordt op 14 juni 1996 door een groep aanhangers op de schouders genomen, nadat een civiele rechter een arrestatiebevel tegen hem heeft uitgevaardigd.

geweest het partijvoorzitterschap te veroveren omdat dit zo goed als zeker een garantie was dat hij in 1998 zou worden gekozen tot presidentskandidaat van de partij. De leden hadden om een geheime verkiezing gevraagd.

De Colorado-partij van ex-president en dictator Stroessner was al een halve eeuw onafgebroken aan de macht. Sinds Stroessners afzetting woedde er een steeds fellere machtsstrijd binnen de partij. Er waren inmiddels drie vleugels. met ieder een eigen kandidaat.

President Wasmosy, die in 1993 presidentskandidaat voor de partij was, had de steun van het grootste deel van de partij verloren. Begin april had Wasmosy de verkiezingen uitgesteld, omdat aartsrivaal Argaña vermoedelijk zou winnen. Wasmosy stelde zijn vice-president Angel Roberto Seifart, die de fractie Coloradismo Unido leidde. voor als kandidaat.

Luis Maria Argaña was een overtuigd aanhanger van ex-dictator Alfredo Stroessner, die met steun van Oviedo bij een staatsgreep in 1989 was afgezet (zie pag. 141/3 e.v.-'89). Ironisch genoeg was Oviedo's steun ook van cruciaal belang geweest bij Wasmosy's overwinning op Argaña bij de omstreden verkiezingen van de Colorado-presidentskandidaat in 1993 (zie pag. 638/3 e.v.-'93). Argaña was een van de ferventste tegenstanders binnen de partij van de privatiseringspolitiek en de neoliberale economische plannen van de regering-Wasmosy.

Oviedo, die de ultrarechtse fractie van de ANR-CP aanvoerde, behaalde slechts 10 procent van de stemmen en zijn aartsvijand Luis Argaña won met ruim 50 procent. De overige stemmenwarenvoor vice-president Seifart.

Oviedo richtte op 4-5 mei de Nationale Eenheid van Ethische Colorados op, zijn eigen fractie binnen de Colorado-partij.

KABINETSWIJZIGINGEN. LEGERZUIVERING. REGERINGSBENOEMINGEN

Op 29 april benoemde Wasmosy Carlos Facetti tot minister van financiën als opvolger van Raul Cubas Grau, een medestander van Oviedo, die pas drie weken eerder was benoemd. Gustavo Pedrozo volgde Facetti op als minister van openbare werken en verbindingen. Cubas had als gevolg van de crisis en uit onvrede met de onttroning van Oviedo zijn ontslag ingediend.

Legerzuiveringen

In mei zette president Juan Carlos Wasmosy een aantal legerofficieren af die trouw waren gebleven aan generaal Lino Oviedo. Oviedo stond na de politieke crisis in april een aanklacht wegens muiterij te wachten (zie boven).

Op 22 mei werd generaal Santiago Zaracho ontheven van zijn belangrijke functie als commandant van het Eerste Legerkorps. Op 8 mei werden elf generaals en tien kolonels, de meesten van de cavalerie, gedwongen op te stappen. Ook officieren van de infanterie en de marine werden ontslagen, onder wie generaal Abilio Gimenez. de onderminister van defensie.

Regeringsbenoemingen

Op 7 mei stond president Wasmosy voor een aantal kabinetswijzigingen. Minister van binnenlandse zaken Diogenes Martinez had, naar men zei onder druk van de nieuwe voorzitter van de regerende Colorado-partij Luis Maria Argaña, ontslag genomen. En op 10 mei legde minister van buitenlandse zaken Luis Maria Ramirez Boettner zijn ambt neer. Hij werd opgevolgd door Ruben Melgarejo Lanzoni.

(Vor.ber.pag. 557/2 e.v.-1995)

ST LUCIA

NIEUWE PREMIER. VERDERE KABINETSWIJZIGINGEN

Op 2 april 1996 werd de 55-jarige econoom en voormalig directeur-generaal van de Organisatie van Oostcaribische Staten (OECS) Vaughan Lewis beëdigd als nieuwe premier.

Hij was gekozen tot opvolger van premier John George Melvin Compton, die hij op 21 januari al was opgevolgd als voorzitter van de regerende United Workers' Party (UWP).

Als erkenning van zijn verdiensten voor de politiek kreeg de 70-jarige Compton, die na zijn aftreden als gewoon parlementslid zitting nam in het parlement, de erefunctie van senior minister zonder portefeuille. Compton had sinds 1982 aan het hoofd gestaan van de regering van St. Lucia en was 30 jaar leider van de UWP geweest. Compton had altijd gestreefd naar politieke eenwording met Dominica, Grenada en St. Vincent en de Grenadinen, de drie andere Bovenwindse Eilanden.

Kabinetswijzigingen

Lewis aanvaardde de verantwoordelijkheid voor financiën. ruimtelijke ordening en ontwikkeling, voorlichting en buitenlandse en binnenlandse zaken. Deze portefeuilles waren tot dan toe bezet door George Mallet, die vicepremier bleef. Er waren een aantal nieuwe benoemingen: de zakenman Dustin Du Boulay verving Mallet als minister van handel en industrie; Peter Josie, die minister was geweest in de vorige regering onder leiding van de St Lucia Labour Party (SLP), werd benoemd tot minister van landbouw; en Leaton Thomas werd aangesteld in het bureau van de premier met de verantwoordelijkheid voor publieke werken.

NIEUWE GOUVERNEUR-GENERAAL

Op 1 juni werd George Mallet benoemd tot gouverneur-generaal, in de plaats van Sir Stanislaus James.

Mallet (72), die tot zijn benoeming vice-premier was; had zich in januari teruggetrokken als vice-voorzitter van de ULVP en gaf in februari zijn zetel in het parlement op. De tussentijdse verkiezingen in zijn kiesdistrict Central Castries werden later gewonnen door Vaughan Lewis, die in april de nieuwe premier werd.

Kenny Anthony, die Julian Hunte was opgevolgd als leider van de oppositionele SLP, bekritiseerde Mallets benoeming als ,,cynisch,ondoordacht en ongevoelig" en de manier om het ambt van gouverneur-generaal in discrediet te brengen. Hij zei dat de SLP zich in de contacten met Mallet zou beperken tot in de grondwet vastgelegde zaken als handhaving van vrede, orde en goed bestuur, maar verder elk initiatief van de gouverneur-generaal zou boycotten.

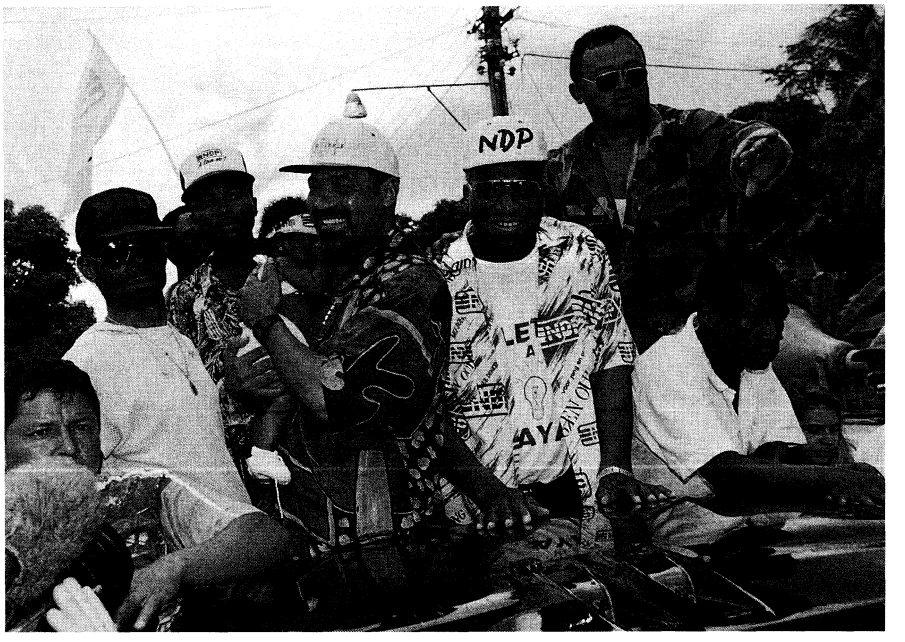
Louis George, minister van onderwijs, cultuur, arbeid en omroepzaken, werd benoemd tot vice-premier.

(Vor.ber.pag. 703/3 e.v.-1994)

SURINAME

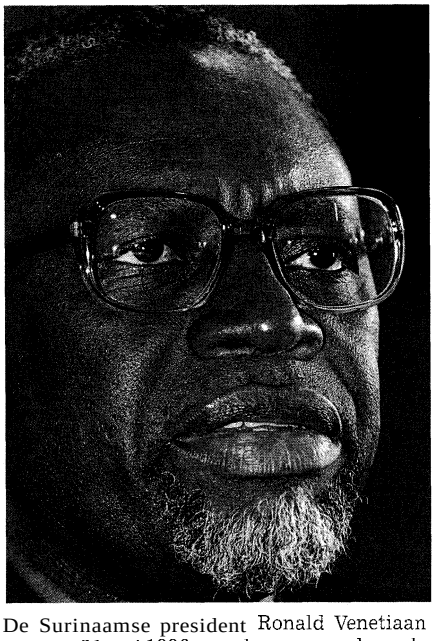
WINST VOOR OPPOSITIE BIJ PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij de parlementsverkiezingen van 23 mei 1996 verloor de regeringscoalitie Nieuw Front voor Democratie en Ontwikkeling (.,Nieuw Front") van zittend president Ronald Venetiaan weliswaar de absolute meerderheid, maar doordat de vooraf verwachte grote winst van de Nationale Democratische Partij (NDP) onder leiding van voorzitter en voormalig legerleider Desi Bouterse niet meer dan vier zetels bedroeg, bleek geen enkele partij of alliantie van de kiezers groen licht te hebben gekregen om alleen een regering te vormen. Hierdoor werden onderhandelingen voor het vormen van een meerderheidsregering noodzakelijk. Andere winnaars bij deze verkiezingen waren kleine partijen die tot dan toe niet zelfstandig in het parlement vertegenwoordigd waren geweest, maar evenals de NDP deel uitmaakten van de oppositie.



Omgeven door bodyguards arriveren partijvoorzitter Desi Bouterse (met kind) en lijsttrekker Jules Wijdenbosch (m.met bril) op 20 mei 1996 in een open auto bij eenverkiezingsbijeenkomst van de NDP in het distrikt Coronie.

Met 24 zetels in het nieuwe parlement bleef het „Nieuw Front" de grootste partijcombinatie: deze bestond uit vier partijen, te weten: de hindoestaanse Verenigde Hervormingspartij (VHP) van Jaggermath Lachmon, de creoolse Nationale Partij Suriname (NPS) van Ronald Venetiaan, de sociaal-democratische Surinaamse Partij van de Arbeid (SPA) van Fred Derby en de javaanse Partij voor Eenheid en Harmonie (KTPI) van Willy Soemita. Nieuw Front verloor echter 6 zetels ten opzichte van de vorige verkiezingen in 1991 en kwam er nu tien tekort voor de twee derde meerderheid die nodig was om de verkiezing van haar presidentskandidaat te waarborgen. De grootste oppositiepartij in het parlement, de NDP, die Jules Wijdenbosch als lijsttrekker had, kwam door haar vier zetels winst op een totaal van 16; dit aantal viel beduidend lager uit dan de 23 zetels waar partijvoorzitter Bouterse vooraf op gerekend had en bleef ook onder de prognose van de opiniepeilingen. Eveneens vier zetels winst boekte de links georiënteerde Pendawa Lima (Javaanse Partij) die bie verkiezingen van 1991 nog samen met Democratisch Alternatief '91 (DA'91) één lijst vormde, en nu onder leiding van Mohammed Kasto voor het eerst zelfstandig deelnam; DA'91 zag onder leiding van Winston Jessurun haar destijds behaalde 9 zetels winst slinken tot 4 zetels. De links-nationalistische Alliantie, een afsplitsing van de NDP, behaalde met lijsttrekker Frank Playfair drie parlementszetels. De Algemene Bevrijdings- en Ontwikkelings Partij (ABOP), de bosneger- en Indianenpartij, opgericht door Ronnie Brunswijk, die de presidentskandidatuur van Bouterse steunde, behaalde geen enkele zetel in het nieuwe parlement.



De Surinaamse president Ronald Venetiaan geeft op 21 mei 1996, aan de vooravond van de parlementsverkiezingen, in de hoedanigheid van Nieuw Front-lijsttrekker een toelichting op het regeringsbeleid van de afgelopen vijf jaar.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Aantal*	*%*	*Zetels*
Nieuw Front	72.280	41,75	24 (30)"
NDP	45.380	26,21	16 (12)*
DA'91	22.637	13,08	4 (9)"
Pendawa Lima	16.011	9,025	4
Alliantie	14.473	8.36	3
ABOP	2.345	1,35	0
Totaal	183.126	99,775	51

* Zetelaantal bij verkiezingen 1991.
Landelijke opkomst: 60-69%.
Bron: *Weekkrant Suriname*; 30 mei-5 juni '96.

Rustig verloop verkiezingen

De opkomst was met iets meer dan 60 procent lager dan bij de vorige parlementsverkiezingen (zie pag. 472/3 e.v.-'91). De verkiezingen, die overigens rustig verliepen, werden zowel voor als na de stemming getekend door schandaaltjes en ruzies.
In maart werd, aldus een bericht in De Volkskrant van 15 mei 1996, door de Surinaamse politie de naam van een bekend politicus van DA'91 in verband gebracht met een omvangrijke goud- en deviezensmokkel naar de Verenigde Staten, als gevolg waarvan deze zijn politieke functies opgaf. In april werd door de politicus E. Brunings, de derde man van de Alliantie, geïnsinueerd dat de rechterhand van VHP-penningmeester D. Sardjoe betrokken zou zijn geweest bij een opzienbarende cocaï-

nesmokkel. De meest hardnekkige affaire, die speelde, bleef echter die van de decembermoorden van 1982. Op 8 december van dat jaar werden in het militaire hoofdkwartier Fort Zeelandia vijftien vooraanstaande tegenstanders van voormalig legerleider Desi Bouterse doodgeschoten (zie pag. 849/1 e.v.-'82).

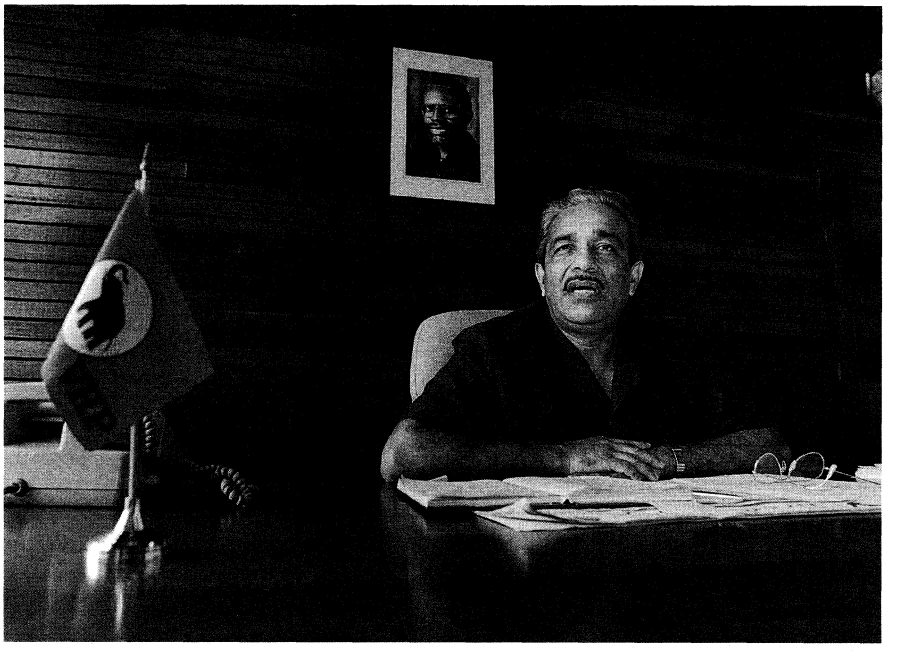
Namens de nabestaanden maakte mensenrechtenactivist Henry Behr, broer van een van de vermoorden, op 9 mei bekend dat hij nog vóór de verkiezingen een gesprek met Desi Bouterse wilde over ,,feiten, motieven en daders" van de decembermoorden. Behr, die tevens voorzitter was van de stichting Rechtsstaat door Recht en Waarheid en zich al sedert november 1995 inzette voor een juridisch onderzoek naar de moorden in Fort Zeelandia, was eerder doelwit van een telefonische bedreiging door iemand uit kringen van de NDP vanwege het ,,bekladden" van de naam van Bouterse in de aanloop naar de verkiezingen; volgens Trouw van 9 april werd in de nacht van 5 op 6 april een aanslag gepleegd op Behrs woning in Paramaribo. In een interview met Brandpunt op 19 mei wees Bouterse een gesprek met Behr van de hand:,,Ik heb nu andere dingen aan mijn hoofd." Op 22 mei, daags voor de verkiezingen, kondigde president Venetiaan aan dat er nog dezelfde dag een commissie zou worden geïnstalleerd, die een onderzoek moest voorbereiden naar de decembermoorden van 1982. Deze voorbereidingscommissie zou moeten uitmonden in de oprichting van een ,,waarheidscommissie" om schendingen van mensenrechten die voor vervolging in aanmerking kwamen, aan justitie voor te leggen. Indien het onderzoek zou uitwijzen dat ook Bouterse van de moorden kon worden beschuldigd, kon hij volgens de verjaringstermijn die geldt in de Surinaamse rechtspraak, tot het einde van het jaar 2000 worden vervolgd. Henry Behr noemde de aankondiging van Venetiaan ,,een absolute doorbraak".

Een andere affaire die tijdens de verkiezingsstrijd speelde was Bouterse's vermeende betrokkenheid bij cocaïnehandel. Sedert november 1995 waren er bij de Surinaamse justitie meerdere verzoeken ingediend om Bouterse in Nederland te kunnen verhoren. Op 21 mei liet een woordvoerder van het ministerie van justitie in Den Haag weten dat Bouterse inmiddels officieel op de hoogte was gesteld van een gerechtelijk vooronderzoek dat tegen hem was ingesteld. De Surinaamse minister van justitie Soeshiel Girjasing bevestigde begin mei per fax de officiële overdracht van het dossier. In een reactie op 19 mei in het Brandpunt-interview zei Bouterse:,,Ik heb die beschuldiging gezien en weer teruggegeven. Het is een hele klucht. Iedereen in de wereld mag met mij over drugs praten, maar niet de Nederlandse regering, want die is op dit punt zeer hypocriet". Bouterse beschuldigde in dit verband Nederland ervan zich op een onacceptabele en schandalige manier te bemoeien met de Surinaamse verkiezingen ten gunste van de zittende regering-Venetiaan.

Direct na afloop van de verkiezingen vroeg het NDP-partijbestuur op 24 mei nadat de (voorlopige) verkiezingsuitslag bekend was geworden het Onafhankelijk Kiesbureau de verkiezingen ongeldig te verklaren wegens fraude. Volgens Edgardo Reis van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), de organisatie die met 30 waarnemers toezicht had gehouden, was er echter geen sprake van een oneerlijk verloop van de verkiezingen. Op 26 juni verklaarde de voorzitter van het Onafhankelijk Kiesbureau Sam Polanen de uitslag van de parlementsverkiezingen bindend (dit gold alleen nog niet voor het kiesdistrict Para, waar klachten van de NDP over onregelmatigheden nog werden onderzocht (onder meer dat er na telling van de stemmen twee stembiljetten meer waren dan er stemmen waren uitgebracht).

Eerste reacties op verkiezingsuitslag

De vier partijen van het regerend Nieuw Front gaven op een persconferentie op 28 mei te kennen het erover eens te zijn dat de verkiezingsuitslag een coalitie met andere partijen noodzakelijk maakte. Men toonde zich niet teleurgesteld over het verlies van de absolute meerderheid; VHP-voorzitter Jaggernath Lachmon sprak zelfs van een ,,overwinning van de democratie". Hij schreef het verlies toe aan de gevolgen van een stringent doorgevoerd Structureel Aanpassingsprogramma (zie pag. 845/1 e.v.-'92). Vice-president Jules Ajodhia beschouwde het als winst dat zijn regering onder de huidige omstandigheden niet naar huis was gestuurd: ,,Dat is in andere landen in deze regio waar een structureel aanpassingsplan werd doorgevoerd wel gebeurd, zoals in Guyana en Venezuela. Wij zijn niettemin de grootste gebleven." President Venetiaan wilde voortzetting van het huidige beleid, want dat viel als opdracht van de kiezers op te maken uit de stembusuitslag; hiervoor wilde hij op zoek gaan naar geschikte partners. Hij riep de partij van Bouterse op haar verzet tegen de verkiezingsuitslag te staken. De vier Frontleiders sloten bij voorbaat de NDP en Alliantie uit als mogelijke coalitiepartners.
Salam Somohardjo, voorzitter van Pen-



De Surinaamse vice-president Jules Ajodhia, de hoogst verantwoordelijke politicus voor een goed verloop van de algemene verkiezingen op 23 mei 1996.

dawa Lima, verklaarde op 24 mei dat zijn partij bereid was met elke partij samen te werken die haar verkiezingsprogramma ondersteunde. Hij liet weten zich bij een eventuele coalitievorming niet te laten leiden door etnische banden binnen het Front (d.w.z.de Javaanse KTPI). Volgens Somohardjo had de kiezer de koers van Nieuw Front afgewezen en kon die alleen weer samen met anderen regeren.

NDP-voorzitter Bouterse zag in het feit dat de kiezers geen enkele partij een parlementaire meerderheid hadden gegeven de wens tot uitdrukking komen voor de vorming van een nationaal kabinet. Dit zou betekenen dat alle partijen, klein en groot, hun wensen op tafel zouden moeten leggen, op basis waarvan een regeerakkoord gesloten zou kunnen worden. Bij een nationaal kabinet ging het niet meer om de grootte van de partij, maar om het belang dat die partij in een bepaalde regeerperiode verwezenlijkt wilde zien, aldus Bouterse op 25 mei.

Assemblée-lid Arnold Kruisland vond dat de verkiezingsuitslag op een patstelling tussen de politieke partijen duidde; de kiezers hadden hiermee volgens hem te kennen gegeven dat een zakenkabinet het roer diende over te nemen. Ook oud-premier Jules Sedney (zie pag. 794/1 e.v.-'69) toonde zich groot voorstander van een zakenkabinet.

SPA-leider Fred Derby wees in een eerste reactie op de verkiezingsuitslag op het signaal dat de kiezers hadden afgegeven, nl. dat onafgemaakte of nog niet aangepakte zaken alsnog door de Nieuw Front-regering moesten worden gerealiseerd; hij noemde het scheppen van arbeidsplaatsen, de bouw van woningen, de aanpak van de infrastructuur en het prijsbeleid, en het ,,ontwikkelingsgerichter" worden van het onderwijs.

Opluchting in Nederland en Frans Guyana

Bij de Nederlandse regering heerste tevredenheid over de tegenvallende resultaten van de NDP van Bouterse. De Nederlandse minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo meende in een eerste reactie op 24 mei dat ,,als je kijkt naar het verkiezingsprogramma van de NDP, dan kun je je voorstellen dat er in Den Haag maar weinig mensen waren die zaten te hopen op een overwinning van die partij". Gezien het feit dat het verlies van de regeringscoalitie Nieuw Front vooral ten goede kwam aan de kleine oppositiepartijen, waarmee coalities te vormen waren, stelde Van Mierlo dat ,,degoede samenwerking binnen het Raamverdrag kan worden voortgezet"; hij tekende daarbij aan dat Nederland zich niet uitsprak over de meest gewenste coalitie in Suriname. Premier Wim Kok zei dat ,,het gezonde verstand van de Surinamers" tot deze uitslag had geleid en hoopte dat er met een volgende regering constructief kun morden samengewerkt. Voorts vond hij dat Nederland zich terughoudend had opgesteld in de afgelopen verkiezingsperiode en zich niet had laten provoceren, waarmee hij zich distantiëerde van het verwijt van Bouterse (zieboven).

Ook in buurland Frans Guyana werd opgelucht gereageerd op de verkiezingsuitslag. Daar bestond de angst voor een herhaling van 1990 toen, gedurende Bouterse's tweede machtsperiode (zie pag. 470/2-'91), ongeveer 15.000 Surinamers naar Frans Guyana waren gevlucht (zie pag. 452/3-'91; 46811-'91 en 844/2/3-'92).

Begin van coalitiebesprekingen

Met de afwijzing vooraf van de NDP en Alliantie als eventuele coalitiepartners beperkten de vier Nieuw Front-partijen op 28 mei (zie boven) het aantal potentiële kandidaten voor de vorming van een coalitieregering tot twee, te weten: Pendawa Lima en DA'91. Als eerste stap op weg naar coalitievorming stelden de leiders der vier Nieuw Front-partijen op 6 juni een onderhandelingscommissie in om de mogelijkheden voor ,,verbreding van het draagvlak" in de Nationale Assembléete onderzoeken.

DA'91 en de Pendawa Lima maakten op 7 juni op een persconferentie hun hernieuwd samengaan bekend, om te voorkomen dat beide oppositiepartijen tegen elkaar zouden worden uitgespeeld in de formatiebesprekingen met Nieuw Front: ,,Men gaat nu met beide partijen of met geen van ons in zee", zo luidde de boodschap. Zowel Pendawa Lima als DA'91 waren zich ervan bewust dat ze het Nieuw Front, dat bij voorbaat met één of met beide partijen wilde samenwerken, het mes op de keel konden zetten. Door zich te profileren als het Middenblok konden beide partijen beschikken over acht zetels in het nieuwe parlement. Pendawa Lima-voorzitter Somohardjo sprak tegen deze achtergrond van ,,een diamanten blok". Ook het Middenblok stelde een onderhandelingscommissie in om mogelijkheden voor de vorming van een regeringscoalitie te onderzoeken.

De leiders van de huidige regeringscombinatie, Venetiaan, Lachmon, Soemita en Derby erkenden enigszins verrast te zijn door de stap van de oppositie en kwamen op 11 juni bijeen om zich te beraden op de ontstane situatie. Op 26 juni nodigden de vier Nieuw Front-leiders het Middenblok uit voor een bijeenkomst met als doel kennismaking en aftasting van te bespreken onderwerpen in het streven van partijen naar de vorming van een coalitie met de mogelijkheid tot het dragen van een regeerverantwoordelijkheid.

Op 30 juni begonnen de onderhandelingen tussen het Nieuw Front en het Middenblok; ze liepen van meet af aan bijzonder stroef.

Mogelijke struikelblokken lagen niet zozeer in de beleidsdoelen van beide allianties; de inventarisatie door beider voorbereidende werkgroepen wees uit dat er wat programma's betreft voldoende basis voor onderhandelen aanwezig was om tot een coalitie te geraken. Ten aanzien van het programmapunt over de vorming van een ,,Gemenebest" tussen Nederland en Suriname (DA'91-stokpaardje, zie ook pag. 472/3-'91) zouden het Nieuw Front en DA'91 elkaar waarschijnlijk kunnen vinden in een intensivering van het uit 1992 daterende Raamverdrag (zie pag. 774/2 e.v.-'94). Volgens DA'91-leider Winston Jessurun vormde het zwaartepunt bij de onderhandelingen met het Nieuw Front de personele invulling (,,bemensing") van de kabinetsposten en alle andere openbare functies, waartoe hij het president- en vice-presidentschap rekende, de ministeries, ambassadeposten, directoraten, Raden van Commissarissen, districtscommissarissen en directeuren van semi-overheidsbedrijven. Immers, zo stelde Jessurun op **3** juli in een interview met De *Surinaamse Krant*, het falen van het door het Nieuw Front gevoerde beleid was te wijten geweest aan de wijze van uitvoering en niet eens zozeer aan de gehanteerde uitgangspunten. Het Middenblok eiste daarom een dikke vinger in de pap bij het aanwijzen van personen voor de bekleding van openbare functies; ten aanzien van de wetgevende macht was een verlenging van de ambtstermijn van de huidige parlementsvoorzitter Lachmon wat het Middenblok betreft niet acceptabel, zo liet de DA'91-leider in hetzelfde interview doorschemeren.

De onderhandelingen tussen het Nieuw Front en het Middenblok liepen in de nacht van 4 op 5 juli definitief vast. Het concrete breekpunt lag in de sfeer van de uitvoerende macht: de ver-

deling van de ministersposten. In het kader van de reorganisatie van het te grote overheidsapparaat, een belangrijke kwestie in de onderhandelingen, wilde het Middenblok een afslanking van het 16 leden tellende kabinet tot 9; het Nieuw Front wilde niet verder gaan dan een vermindering tot 14 departementen. en wees bovendien de claim van de tegenpartij op 6 van die 14 departementen af: het Middenblok moest niet op meer dan 4 ministersposten rekenen. Voorts bleek ook onenigheid te bestaan over invulling van het voorzitterschap en vice-voorzitterschap van het parlement.

Winston Jessurun verklaarde op 5 juli tegenover *NRC/H'blad* dat de standpunten ,,te ver uiteenlagen". Hij wilde echter niet spreken over een definitieve mislukking:. „We hebben gezegd bereid te zijn tot een nader gesprek, indien het Nieuw Front daaraan behoefte heeft. We zijn zonder verdere afspraken maar niet met ruzie uit elkaar gegaan." Ook de leiding van het Nieuw Front leek de mogelijkheid om alsnog tot elkaar te komen niet helemaal te hebben opgegeven: ,,Het heeft de voorkeur als beide kanten hun positie nog eens heroverwegen", meende een vooraanstaande vertegenwoordiger van de partij.

Informeel overleg liep op 8 juli, daags voor de installatie van het op 23 mei gekozen parlement, wederom vast. Breekpunt vormde nog steeds de verdeling van de ministersposten. Het Middenblok eiste nu vijf ministersposten op, waar het Nieuw Front niet verder wilde gaan dan de toewijzing van vier, weliswaar wat zwaardere departementen.

Beëdiging leden Nationale Assemblée. Lachmon herkozen tot parlementsvoorzitter

VHP-leider Jaggernath Lachmon werd op 9 juli, tijdens de installatie van de nieuwe Nationale Assemblée, herkozen tot voorzitter. DA'91-voorzitter Winston Jesserun werd gekozen tot vicevoorzitter. Volgens deze laatste had het feit dat de regeringspartij Nieuw Front en de oppositie, na koortsachtig overleg kort voor de opening van de zitting, besloten hadden elkaars kandidaten voor de posten van voorzitter en vice-voorzitter te steunen, de kans op een succesvolle afronding van de moeizame onderhandelingen over een regeringscoalitie vergroot.

(Vor.ber.pag. 841/1 e.v.-1995)

EQUATORIAAL GUINEE

ARRESTATIE OPPOSITIELEIDER. NIEUWE PREMIER

Op 19 maart 1996 werd Amancio Nse, een van de vijf kandidaten van de oppositie, die zich hadden teruggetrokken uit de wijd en zijd als frauduleus bestempelde presidentsverkiezingen in februari (zie pag. 275/1-'96), gearresteerd. Zijn arrestatie volgde op de oproep van oppositieleiders aan president Teodoro Obiang Nguema Mbasogo om een regering van nationale eenheid te benoemen.

De eisen van de oppositie bleken in de wind te zijn geslagen en op 29 maart benoemde president Obiang Angel Serafin Seriche Dougan tot premier en hoofd van de regering als opvolger van Silvestre Siale Bileka, die de functie sinds januari 1992 had bekleed (zie pag. 323/2-'92).

Benoeming van het kabinet

Op 9 april benoemde president Obiang een uit 40 leden bestaand kabinet onder leiding van premier Angel Serafin; tot de leden behoorden ook de leiders van de politieke partijen die de kandidatuur van Obiang voor de presidentsverkiezingen in februari hadden gesteund. In vergelijking met het voorgaande regering was het aantal leden uitgebreid met vijf onderministers en zeven staatssecretarissen.

Met ingang van 9 april waren de voornaamste kabinetsleden:

Premier en regeringsleider - Angel Serafin Seriche Dougan*; vice-premier, minister van ambtenarenzaken en bestuurlijke hervorming - Francisco Javier Ngomo Mbengono*.

Staatsministers:

Delegaties - Alejandro Evuna Owono Asangono+; buitenlandse zaken en samenwerking - Miguel Oyono Ndong Mifumu; binnenlandse zaken en plaatselijke gemeenschappen - Julio Ndong Ela Mangue+; jeugd en sport - Francisco Pascual Eyegue Obama Asue+; arbeid en sociale zekerheid - Carmelo Modu Akune*; planning en economische hulpbronnen - vacature".

Ministers:

Secretaris-generaal van de regering - Salomon Nguerna Owono*; betrekkingen met het parlement en Wetgevende samenwerking - Antonio Pascual Oko Eboko*; transport en verbindingen - Elias Ovono Nguema*; justitie - Ignacio Minlane Ntang*; onderwijs en wetenschap - Ricardo Mangue Obama Nfube; gezondheidszorg - Dario Tadeo Ndong Olomo*; mijnbouw en energie - Juan Olo Mba Nseng; openbare werken. huisvesting en stadsplanning - Pedro Nze Obama Angono*: landbouw en veeteelt - Vidal Djoni Becoba*: voorlichting - Santos Pascual Bikomo Nanguande*; industrie en bevordering midden- en kleinbedrijf - Constantino Ekong Zue*; cultuur en Franstalige aangelegenheden - Pedro Cristino Bueriberi*; sociale zaken en vrouwenaangelegenheden - mevr. Margarita Alene Mba*; economie en financiën - Marcelino Oyono Ntutumu[r].

Plaatsvervangend ministers.

Ambtenarenzaken en bestuurlijke hervorming - Fernando Mabale Mba*; binnenlandse zaken en plaatselijke gemeenschappen - Angel Esono Abaga*: cultuur en Franstalige aangelegenheden - Hilario Sima Torres*; economie en financiën - Baltazar Engonga Edjo*; nationale defensie - Melanio Ekondong Nsomo*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 274/3 e.v.-1996)

GHANA

BEGROTING VOOR 1996

Op 2 februari 1996 presenteerde minister van financiën Richard Kwame Peprah de begroting voor 1996, waarin de uitgaven werden geraamd op 2.169,6 rnrd cedi en de inkomsten op 2.328,3 rnrd cedi, terwijl het overschot 158,7 rnrd cedi bedroeg ($ 1 = 1.495 cedi op 2 februari 1996). De groei van het bruto binnenlands produkt (BBP) werd geraamd op 5 procent, een half procent hoger dan de gerealiseerde 4,5 procent (op basis van voorlopige cijfers) in 1995.

Peprah merkte op dat uit de voorlopige gegevens over 1995 bleek dat de inkomsten 1.784,6 rnrd en de totale uitgaven 1.732 rnrd cedi bedroegen, waardoor een gering overschot van 52,6 rnrd cedi ontstond. Hij zei dat de regering de intrekking van de BTW en de salarisverhoging van 35 procent die aan de ambtenaren was toegekend, had weten op te vangen (zie pag. 566/1 - '95; 849/3 e.v.-'95), voornamelijk door een verstandig uitgavenbeleid. Peprah gaf toe dat de regering er niet in was geslaagd de inflatie onder controle te houden. Het op jaarbasis berekende inflatiepercentage was meer dan verdubbeld van 24,2 procent in 1994 tot 56,5 procent eind november 1995. Hij schreef deze stijging toe aan het voedseltekort en het verkeerd gebruik van de BTW.

KABINETSWIJZIGING

Na het aftreden van minister van handel en industrie Emma Mitchell in januari (zie pag. 195/3-'96) kondigde president Jerry Rawlings op 7 maart een kabinetswijziging aan. De veranderingen betroffen de volgende portefeuilles:

Financiën en economische planning, mijnbouw en energie - Richard Kwame Peprah+; gezondheidszorg - mevr. Eunice Brookman-Amissah*; regio Centraal - Valace Akyeanu*; staatsminister zonder portefeuille - majoor b.d.Emmanuel Tetteh+; voedsel en landbouw - commodore b.d. Steve Obimpeh+; handel en industrie - Ibrahim Issaka Adam+; regio Oost (waarnemend) - mevr. Patience Addo+; openbare werken en volkshuisvesting - Ebenezer Kwabene Foso#; regio Opper-Oost - Cletus Avoka#; regio Noord - B. A. Fuseini#.

* Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille.
#Bevestiging van benoeming

De benoemingen zouden naar verwachting eind april worden goedgekeurd door de Nationale Assemblée.

(Vor.ber.pag. 195/2/3-1996)

GUINEE

ARRESTATIE VAN MILITAIREN. SPANNING IN CONAKRY

Na de legeropstand van februari 1996 (zie pag. 275/3 e.v.-'96) was de situatie in de Guinese hoofdstad Conakry in maart naar verluidt gespannen.

Begin maart arresteerde de regering de eerste vermeende leiders van de opstand. Na de arrestatie van acht officieren op 22 maart schoten opstandige troepen kolonel Seny Bangoura dood. Bangoura was commandant van de hoofdstedelijke Alpha Yaya-kazerne, waar de opstand was uitgebroken. Na de moord werden op grote schaal militairen ingezet in Conakry Wegblokkades werden opgeworpen en tanks werden gestationeerd rondom andere legerkazernes, het presidentieel paleis, het radiostation en de hoofdgevangenis. Op 24 maart werd een omvangrijke zoekactie ingesteld naar wapens die door de opstandelingen zouden zijn verborgen. Op 27 maart bevonden zich tenminste elf hoge officieren in gevangenschap. Ondanks waarschuwingen van oppositieleiders tegen een heksenjacht, zei minister van binnenlandse zaken Alseny René Gomez dat er geen amnestie zou worden verleend.

In april waren de naweeën van de legeropstand van februari nog steeds voelbaar.

Op 14 april werd Ousmane Camara vervangen als gouverneur van Conakry en kreeg hij andere taken toegewezen. Camara, die beschouwd werd als een naaste medewerker van president Lansana Conte, was in februari betrokken geweest bij het neerslaan van de opstand en de mobilisatie van regeringsaanhangers tegen de opstandelingen. Waarnemers vroegen zich af of zijn overplaatsing bedoeld was als beloning of als straf, omdat hij deel uitmaakte van het zwakke overheidsapparaat dat volgens president Conte mede aanleiding tot de coup was geweest. Zijn vertrek kwam slechts een paar dagen na het ontslag op 11 april van stafchef kolonel Oumar Soumah.

Op 19 april riep Mali zijn ambassadeur uit Guinee terug uit protest tegen een aanval op de Malinese ambassade in Conakry door Guinese troepen. Mali beweerde dat de troepen het gebouw waren binnengedrongen om luitenant Liamine Diarra te arresteren, een van de vermeende leiders van de opstand. Op 9 april had Mali Diarra overgedragen aan de Guinese autoriteiten na de belofte te hebben gekregen dat hij een eerlijk proces zou krijgen.

Op 21 april werd een aanhoudingsbevel uitgevaardigd tegen majoor Bago Zoumanigui, die werd beschouwd als het vermoedelijke brein achter de opstand. Minister van justitie Salifou Sylla ontkende dat er leden van Zoumanigui's familie zouden zijn gearresteerd.

(Vor.ber.pag. 275/3 e.v.-1996)

IVOORKUST

NIEUW KABINET

Op 24 januari 1996 diende de 53-jarige premier van Ivoorkust Daniel Kablan Duncan zijn ontslag in. Dit was echter een formaliteit en president Henri Konan Bédié vroeg hem onmiddellijk een nieuw kabinet te vormen.

Op 26 januari werd een nieuw kabinet benoemd. Het telde verscheidene nieuwe leden, onder wie Bandama N'Gatta, tot dan toe prefect van Yamoussoukrou, die werd benoemd tot minister van defensie. Het nieuwe kabinet omvatte voorts een nieuw ministerie voor Yamoussoukro, de plaats die in 1983 was aangewezen als de hoofdstad van het land (zie pag. 208/2-'83). Tevens benoemde Duncan twee hoge commissarissen voor ontwikkeling, één voor de noordelijke en centrale delen van het land en de andere voor de westelijke gebieden. Waarnemers merkten op dat uit



Premier Daniel Kablan Duncan arriveert op 24 januari 1996 bij het presidentieel paleis in Abidjan om zijn ontslag in te dienen.

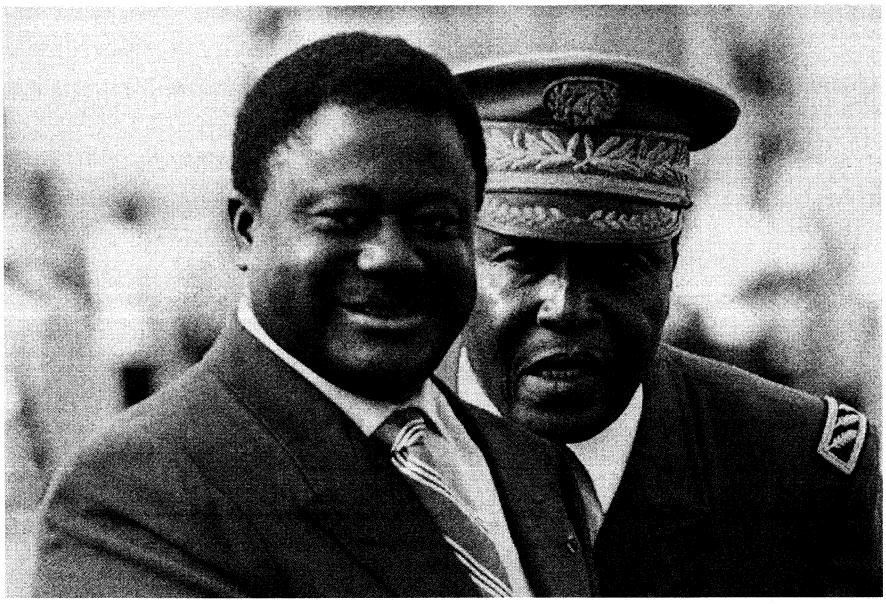
de in november 1995 gehouden verkiezingen (zie pag. 130/1 e.v.-'96) was gebleken dat de oppositie in deze gebiedendemeestesteunhad.

De portefeuilleverdeling zag er met ingang van 26 januari als volgt uit:

Premier, planning en industriele ontwikkeling - Daniel Kablan Duncan+.

Staatsministers:
Betrekkingen met instellingen - Timothee Ahoua N'Guetta: nationale solidariteit - Laurent Dona-Fologo; religieuze aangelegenheden en dialoog met de oppositie - Leon Konan Koffi+.

Ministers:
Buitenlandse zaken - Amara Essy; binnenlandse zaken en nationale integratie - Emile Constant Bombet+; defensie - Bandama N'Gatta*; justitie en openbare vrijheid - Faustin Kouame+; landbouw en veeteelt -Lambert Kouassi Konan; grondstoffen - Guy-Alain Emmanuel Gauze; economie en financiën - Niamien N'Goran+; economische infrastructuur - Ezan Akele+; hoger onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en technologische innovatie - Saliou Toure+; nationaal onderwijs en basisopleiding - Pierre Kipre+; technisch onderwijs en beroepsopleiding - Komenan Zakpa+; veiligheid - Gaston Ouassenan Koné; volksgezondheid - Maurice Kacou Guikahue+; mijnbouw en oliebronnen - Lamine Fadika*; werkgelegenheid en ambtenarenzaken, sociaal welzijn - Achi Atsain+; handel - Ferdinand Kacou Angora+; huisvesting, woonomstandigheden en milieu - Albert Kacou Tiapani*; communicatie en regeringswoordvoerder - mevr. Danielle Boni-Claverie+; cultuur - Bernard Zadi Zaourou; gezinszaken en vrouwenemancipatie - mevr. Albertine Gnanazan Epie; jeugd en burgervor-



De nieuwe minister van sport, voormalig stafchef van het leger generaal Robert Guey (r.),in gezelschap van president Henri Konan Bédié (l.)(archieffoto van 25-7-1994).

ming - Vlami Bi Dou*; sport - Robert Guey*; toerisme en ambachten - Lancine Gon Coulibaly+; Yamoussoukro - Jean Konan Banny*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

BEGROTING 1996 GOEDGEKEURD

Op 9 maart keurde de Nationale Assemblée de begroting voor 1996 goed. In het evenwichtig begrotingspakket werd 1.394 mrd franc CFA uitgetrokken voor de algemene, lopende begroting, in vergelijking met 1995 een toename met 148,95 procent; de begroting voor speciale investeringen en materieel lag 37 procent hoger dan in 1995 en bedroeg 356,27 mrd franc CFA ($ 1,00 = 505,75 franc CFA op 15 maart 1996).

COUPPOGING 1995 BEVESTIGD

Op 17 mei erkende minister van defensie Bandama N'Gatta dat er in de dagen voorafgaande aan de presidentsverkiezingen van oktober 1995 een mislukte couppoging was ondernomen door een groep afvallige soldaten. Zijn bevestiging kwam na aanhoudende berichten hierover in de onafhankelijke pers. Toentertijd was er over het geweld verslag gedaan als betrof het botsingen tussen veiligheidstroepen en de oppositie (zie pag. 129/2-'96).

N'Gatta zei dat hoge officieren van land-, zee- en luchtmacht en van de marechaussee op 16 mei een ontmoeting hadden gehad met president Henri Konan Bédié om hem hun steun te betuigen en ,.het schaamteloos gedrag van de soldaten betrokken bij de gebeurtenissen in september en oktober" te veroordelen. De minister zei dat de bij de coup betrokkenen zouden worden gestraft.

(Vor.ber.pag. 128/1 e.v.-1996)

KAMEROEN

GRENSGESCHIL MET NIGERIA ESCALEERT

Op 3-4 februari 1996 vond er op het schiereiland Bakassi voor het eerst Sedert september 1994 (zie pag. 45/3-'95) een militair treffen plaats tussen legereenheden van Kameroen en Nigeria; hierbij werden twee soldaten gedood. Onmiddellijk na de gevechten haastten beide partijen zich te verklaren hun belofte gestand te zullen doen om het territoriale geschil langs diplomatieke weg op te lossen. Zij kwamen overeen elkaar in maart te ontmoeten en herhaalden dat zij de kwestie zouden voorleggen aan het Internationale Gerechtshof (ICJ)(zie pag. 645/3-'94 en 45/3 e.v.-'95).

Op 3-6 mei vond er een nieuwe confrontatie plaats tussen beide landen. Nigeriaanse militaire functionarissen bevestigden dat lange-afstand-geschut, gevechtshelikopters en kanonneerboten waren ingezet en volgens diplomatieke bronnen waren meer dan 50 Nigeriaanse soldaten gedood en een aantal gevangengenomen. Over slachtoffers aan Kameroense zijde waren geen bijzonderheden bekend.

Op 14 mei intervenieerden de Verenigde Naties in het escalerend conflict. De Speciale Afgevaardigde van de secretaris-generaal, de voormalige Argerijnse minister van buitenlandse zaken Lakhdar Brahimi, werd gestuurd om te bemiddelen en een dialoog aan te gaan met beide partijen. Men hoopte dat hij erin zou slagen een ontmoeting te bewerkstelligen tussen president Paul Biya en het Nigeriaanse staatshoofd generaal Sanni Abacha.

Op 9 mei ontkende Frankrijk Nigeriaanse beschuldigingen dat het steun verleende aan Kameroense troepen. Volgens twee Nigeriaanse kranten, The Punch en Vanguard, hadden Nigeriaanse soldaten beweerd dat Franse huurlingen aan Kameroense zijde hadden meegevochten.

AUSTRALIËR VEROORDEELD

Op 9 februari veroordeelde een rechtbank in het Australische Brisbane een Australische zakenman die had geprobeerd om wapens te kopen teneinde de regering van Kameroen ten val te brengen.

Geoffrev Vernon Hughes werd tot 2,5 jaar gevangenisstraf veroordeeld met een advies tot vrijlating na 8 maanden. Hughes die in Kameroen werkzaam was als landbouwkundig adviseur, had in de periode juli-november 1994 pogingen ondernomen om wapentuig ter waarde van $ 1 mln te kopen van een niet nader geidentificeerde handelaar. Hij zou klaarblijkelijk ,,een zeer bloedige en zeer hevige burgeroorlog" gepland hebben ter ondersteuning van de Engelstalige gemeenschap, omdat hij zich ergerde aan vermeende misbruiken van mensenrechten. Het hof erkende dat Hughes' handelwijze was ingegeven door humanitaire motieven, hetgeen het milde vonnis verklaarde.

GEWELDDADIGE ANTI-REGERINGSDEMONSTRATIES

Tijdens protestacties van de oppositie in de zuidwestelijke stad Limbe tegen het regeringsbesluit om in het hele land gekozen burgemeesters te vervangen door van regeringswege benoemde kandidaten, vonden op 5 maart zeker vijf mensen de dood. Ook nadien bleef de situatie ,,zeer gespannen". Na de gemeenteraadsverkiezingen in januari had de oppositie in dertien steden de controle over de bestuurlijke macht in handen gekregen.

(Vor.ber.pag. 195/3 e.v.-1996)

KENIA

HULP CREDITEURENLANDEN GEKOPPELD AAN MENSENRECHTEN

Tijdens een bijeenkomst in Parijs op 22 maart 1996 kwamen crediteurenlanden overeen dat snellere financiële hulpver-

lening aan Kenia afhankelijk zou worden gesteld van eerbiediging van de mensenrechten en voortgezette financiële hervormingen.

Aan de bijeenkomst, die werd voorgezeten door de Wereldbank, namen het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en bilaterale donorlanden deel, waaronder Duitsland. Groot-Brittannië en Scandinavische landen. In een verklaring heette het dat de maatregelen van de regering in de gaten zouden worden gehouden, waarbij vooral zou worden gekeken of er voor gezorgd werd dat de komende verkiezingen vrij en eerlijk zouden verlopen. De crediteurenlanden zeiden dat ,,deomvang van de steun aan Kenia afhankelijk zou zijn van hun beoordeling".

Hoewel recente corruptiebestrijdingsmaatregelen, waaronder een strenge aanpak van het wanbestuur in de haven van Mombasa, met instemming werden begroet, verklaarden donorlanden dat ,,misbruik van overheidsgelden een heikele kwestie bleef".

Kenia's behoefte aan externe financiering voor 1996 werd geschat op $ 720 mln en de afbetalingskosten van nieuwe en lopende schulden zoudennaar verwachting $730 mln bedragen.

IMF-lening

Op 27 april gaf het IMF haar goedkeuring aan een geconcessioneerde kredietovereenkomst voor Kenia voor een termijn van drie jaar in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF).

De ESAF-lening ter waarde van SDR 149,55 mln (ongeveer $ 216 mln) zou in drie jaar worden uitbetaald, kende een rente van 0,5 procent en kon over een termijnvan 10 jaar worden afgelost. Als gevolg van de twijfels die bij het IMF leefden ten aanzien van de haalbaarheid van regeringsbeloften over hervormingen, was de lening geblokkeerd sedert eind 1994, ondanks de aankondiging door de Keniase regering van een op handen zijnde lening in maart 1995 (zie pag. 422/3-'95). Het IMF had haar bezorgdheid geuit over aanhoudende financiële schandalen, het trage tempo van de privatisering en de begrotingoverschrijdende uitgaven die toezeggingen over financiële doorzichtigheid in een twijfelachtig daglicht plaatsten. Het besluit tot de nieuwe ESAF-lening kwam na toezeggingen van donorlanden voor financiële hulp ter waarde van $730 mln op de vergadering in maart in Parijs (zie boven).

NIEUWE FORD-ASILI-LEIDERS

Op 10 maart werden George Nthenge en Martin Shikuku, respectievelijk voorzitter en secretaris-generaal van FORD-Asili, uit hun functie ontheven. De twee verklaarden later dat hun opvolgers (Stephen Musila en Kimani Wanyoike) ,,doorniemand" zouden worden erkend.

MENSENRECHTENCOMMISSIE BENOEMD

Op 22 mei benoemde president Daniel Arap Moi een uit acht leden bestaande commissie die een onderzoek moest instellen naar beschuldigingen over schendingen van mensenrechten evenals naar klachten over vermeende onrechtvaardigheid, machtsmisbruik en onjuiste bejegening door overheidsfunctionarissen. Tot voorzitter van de commissie werd Onemus Mutungi benoemd.

(Vor.ber.pag. 130/3 e.v.-1996)

KONGO

MUITERIJ IN LEGER

Op 14-19 februari 1996 kwamen vijf burgers om het leven tijdens een muiterij in het leger, waarbij soldaten hun kazerne bezetten en met pantserwagens de straten van de hoofdstad Brazzaville opgingen.

Bij de muiterij waren ongeveer honderd voormalige leden van aan president Pascal Lissouba getrouwe milities betrokken, die waren opgenomen in het geregelde leger krachtens het in december 1995 gesloten vredesakkoord (zie pag. 196/2-'96). Zij waren kennelijk ontevreden over de omstandigheden in de kazernes en de onregelmatige uitbetaling van hun soldij. Hoewel de regering de muiterij probeerde af te schilderen als een kwestie over ,,arbeidsverhoudingen", leidden de acties van soldaten tot vuurgevechten in de hele stad. De muiterij eindigde, nadat de legerautoriteiten hadden besloten de status van de recruten te ,,regulariseren", zodat zij recht op soldij kregen.

Op 29 februari maakte oud-president Denis Sassou Nguesso (zie pag. 855/1-'92), die de tegemoetkoming aan de muiters veroordeelde, bekend dat hij uit protest de integratie van zijn militie in het geregelde leger opschortte.

Na weken van intensieve onderhandelingen stemde op 24 maart de oppositiealliantie Verenigde Democratische Krachten (Forces Démocrates Unis, FDU) onder leiding van Sassou-Nguesso tenslotte in met de hervatting van de integratie van zijn militie in het nationale leger.

(Vor.ber.pag. 196/1 e.v.-1996)

MADAGASCAR

BEGROTING 1996 GOEDGEKEURD

De Nationale Assemblée keurde op 23 februari 1996 de begroting voor 1996 goed ter waarde van 5,44 mrd Malagasische francs ($ 1,00 = 3.950 Malagasische francs op 23 februari 1996)

AMBTENARENSTAKING

Op 1 april begonnen de ambtenaren van het ministerie van financiën, begroting en planning aan een staking voor onbepaalde tijd om het ontslag van de minister van financiën, Jean-Claude Raherimanjato, te eisen, die naar hun zeggen ,,incompetent" was. De stakers schortten op 10 april hun actie op ,,om vaderlandslievende redenen" en nadat president Albert Zafy kenbaar had gemaakt dat hij een kabinetswijziging overwoog na afloop van een bijeenkomst met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) begin mei.

PREMIER NEEMT ONTSLAG NA MOTIE VAN WANTROUWEN

Emmanuel Rakotovahiny nam op 20 mei ontslag als premier, als gevolg van een motie van wantrouwen die de Nationale Assemblée op 17 mei tegen zijn regering aannam. Ofschoon hij de rechtsgeldigheid ervan betwistte, zei Rakotovahiny dat hij zijn ontslag niet wilde wraken in de gerechtshoven.

De actie tegen de premier bleek te zijn uitgelokt door kritische opmerkingen van de algemeen directeur van het IMF, Michel Camdessus, tijdens een bezoek aan Madagascar. In een toespraak op 4 mei maakte Camdessus duidelijk dat het IMF geen overeenkomst zou afsluiten met het huidige kabinet. Hij maakte het standpunt kenbaar dat het de regering aan samenhang ontbrak en dat zij niet geheel was toegewijd aan de implementatie van een structureel aanpassingsprogramma. Rakotovahiny was in oktober 1995 tot premier benoemd (zie pag. 196/3 e.v.-'96) nadat zijn voorganger was afgetreden als gevolg van een verloren machtsstrijd met president

Zafy waarin de betrekkingen met het IMF centraal hadden gestaan.

Op 28 mei benoemde president Zafy Norbert Ratsirahonana tot premier. Ratsirahonana, die tot dan toe president van het Constitutioneel Hooggerechtshof was geweest, stelde het bereiken van een akkoord met het IMF en de Wereldbank tot een van zijn voornaamste doelen. Op 29 mei gaf hij aan dat zijn nieuwe regering ,,andere parlementaire groeperingen of politieke partijen, niet alleen wat wordt omschreven als de pro-presidentiële politieke groeperingen" zou omvatten.

(Vor.ber.pag. 196/3 e.v.-1996)

MALAWI

ONDERZOEK NAAR DOOD GEVANGENEN

Op 7 maart 1996 werd een onderzoek ingesteld naar de dood van 16 mensen die op 5 maart in gevangenschap waren gestorven. De gevangenen waren opgesloten op het politiebureau van Lilongwe en kennelijk het slachtoffer geworden van het gedrang in de stampvolle gevangenis.

AFTREDEN VAN CHIHANA. REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 2 mei stapte Chakufwa Chihana, de leider van de Alliantie voor Democratie (AFORD),uit de regering. Chihana verklaarde dat hij zijn functies als tweede vice-president en minister van irrigatie en waterprojecten had neergelegd om meer tijd te kunnen besteden aan zijn partij. Zijn besluit werd goedgekeurd door het landelijk dagelijks bestuur van AFORD, dat duidelijk maakte dat de partij deel bleef uitmaken van de regeringscoalitie.

Op 2 mei greep president Bakili Muluzi het vertrek van Chihana aan om een aantal ingrijpende kabinetswijzigingen door te voeren. Het uitgebreide kabinet bleef een aantal AFORD-leden tellen, maar werd nu gedomineerd door Muluzi's partij, het Verenigd Democratisch Front (UDF).

Met ingang van 2 mei was de verdeling van de portefeuilles als volgt:

Eerste vice-president, defensie - Justin Malewezi; tweede vice-president - vacature*; financiën, economische planning en ontwikkeling - Aleke Banda; transport en burgerluchtvaart - H a r s Thomson+; irrigatie en waterprojecten - Edward Bwanali+; voorlichting, omroepwezen, P.T.T - Brown Mpinganjira; plaatselijk bestuur - Matengo Mzunda*; binnenlandse zaken - Wenham Nakanga; onderwijs - Cassim Chilumpha; buitenlandse zaken - George Ntafu+; toerisme - Patrick Mbewe; landbouw en veestapelontwikkeling - Mapopa Chipeta; grondbeheer en taxatie - Peter Fachi+; ruimtelijke ordening en kartering - mevr. Edda Chitalo+; openbare werken en bevoorrading - Shaibu Itimu+; gezondheid en bevolking - Zililo Chibambo+; justitie, procureur-generaal - Collins Chizumila: huisvesting - Tim Mangwazu*; natuurlijke hulpbronnen - Mponda Mkandawire*; onderzoek en milieu - Bitwell Kawonga*; jeugd, sport en cultuur - Kamandadazi Chambalo*; energie en mijnbouw - Dumbo Lemani*: hulp en herstel - Richard Sembereka*; arbeid en werkgelegenheidsontwikkeling - Kario Mapunica*; handel en industrie - Chakakala Chaziya"; vrouwen- en kinderzaken, gemeenschapsontwikkeling en sociaal welzijn - mevr. Lilian Patel*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Voorts werden er zes onderministers benoemd.

Op 20 mei trad Bitwell Kawonga, de onlangs benoemde minister van onderzoek en milieu; af na een ,,principieel"meningsverschil.

Nieuwe secretaris-generaal UDF

Op 2 mei maakte het UDF bekend dat Sam Mpasu minister Harry Thomson verving als secretaris-generaal van de partij.

AKKOORD OVER TELEVISIEZENDER VAN DE BAAN

Op 9 mei werd bekendgemaakt dat de regering een in juli 1995 met het Maleisische televisiestation TV 3 gesloten akkoord opzei, dat de oprichting van een televisiebedrijf beoogde (zie pag. 851/2-'95).Regeringsfunctionarissen verklaarden dat TV 3 te weinig voortgang had gemaakt (de zender had in maart '96 van start moeten gaan) en dat de maatschappij tweedehands materiaal in het land wilde installeren. De regering zou echter nog steeds een televisiezender willen oprichten.

(Vor.ber.pag. 197/2/3-1996)

MALI

ONTBINDING REBELLENGROEPEN

Bijna vier jaar na de ondertekening van het Bamako-vredesverdrag (zie pag. 630/2-'92) kondigden de Toeareggroeperingen Verenigde Bewegingen en Fronten van Azawad en Ghanda Koi hun ,,onherroepelijke ontbinding" aan.

In een gezamenlijke verklaring beleden de voormalige rebellengroepen op 20 maart 1996 hun ,,onvoorwaardelijke trouw aan de constitutie van de republiek Mali, nationale eenheid en de territoriale integriteit van het land". Ze verwierpen ,,iedere vorm van geweld als middel om politieke, sociale en economische ideeën naar voren te brengen". Ze verheugden zich op de intensivering van ontwikkelingsprogramma's in het noorden van het land en op de verlening van amnestie voor alle delicten die tijdens het gewapend conflict waren gepleegd.



De president van Mali, Alpha Oumar Konare (archieffotovan 26 augustus 1995).

Op 27 maart arriveerde president Jerry Rawlings van Ghana in Mali in zijn hoedanigheid als voorzitter van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS); de volgende dag zou hij samen met andere hooggeplaatste genodigden. onder wie de Nederlandse minister voor Ontwikke-

lingssamenwerking Jan Pronk, een plechtigheid in Timboektoe bijwonen, waarbij in het bijzijn van president Alpha Oumar Konare en vertegenwoordigers van de rebellenbewegingen Toeareg-wapens zouden worden verbrand. Dit vredesvuur moest het einde markeren van de strijd van de Toearegs met het Malinese regeringsleger.

VOORMALIG MINISTER GEARRESTEERD

Generaal (b.d.)Abdoulaye Ouologuem, de voormalige minister van defensie in 1988-'89 (zie pag. 624/1-'88), zou naar verluidt op 4 april zijn gearresteerd op verdenking van betrokkenheid bij de verduistering van 6 mrd franc CFA tijdens zijn ambtsperiode.

IMF-LENING

Op 10 april gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zijn goedkeuring aan een nieuwe driejarige lening ter waarde van SDR 62 010.000(ongeveer$91 mln) in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF), die tot doel had het economisch hervormingsprogramma van de Malinese regering te ondersteunen. De eerste tranche, ter waarde van SDR 20.670.000 (ongeveer $ 30 mln), zou in twee gelijke halfjaarlijkse betalingen worden vrijgegeven, te beginnen op 30 april.

(Vor.ber.pag. 277/1 e.v.-1996)

MAROKKO

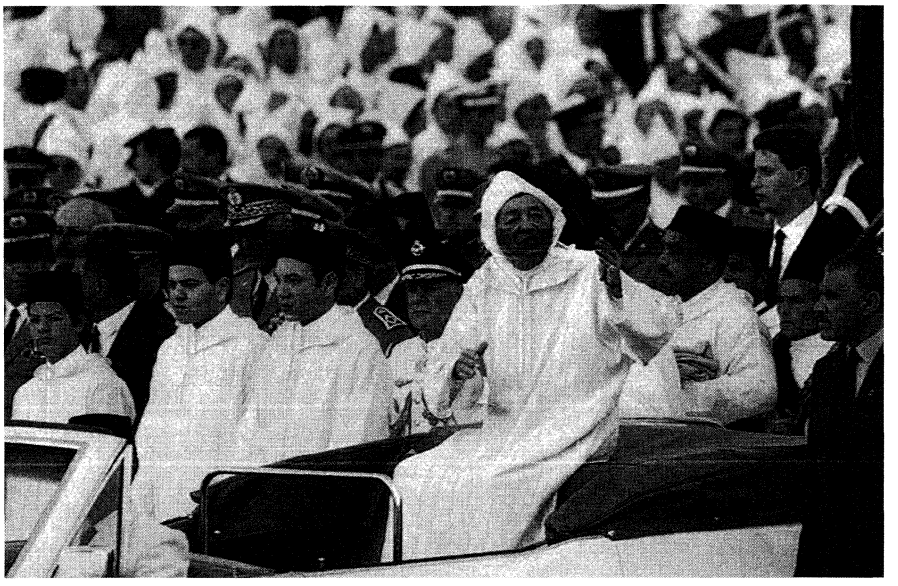
VOORSTELLEN VOOR TWEEKAMERSTELSEL

Op 3 maart 1996 maakte koning Hassan II bekend dat hij in de tweede helft van het jaar met voorstellen zou komenvoor een tweekamerstelsel ter vervanging van de bestaande Kamer van Afgevaardigden (zie voor referendum over uitbreiding van het parlement met een Tweede Kamer pag. 852/1-'95).

De voorstellen voorzagen in een Tweede Kamer, het Huis van Afgevaardigden, dat geheel zou bestaan uit rechtstreeks gekozen vertegenwoordigers en een Eerste Kamer, de Senaat, die indirect zou worden gekozen. In het bestaande eenkamerstelsel was slechts twee derde van de afgevaardigden rechtstreeks verkiesbaar.

UITGIFTE VAN DEPOSITOCERTIFICATEN

Eind maart gaf de op één na grootste bank van Marokko, de Banque Marocaine du Commerce Extérieur (BMCE) haar eerste Mondiale Depositocertificaat (Global Depository Receipts, GDR) uit tegen ongeveer $ 50 mln. Hierdoor zouden buitenlandse investeerders regresvrij, buiten de beurs van Casablanca om, aandelen in de bank kunnen kopen.



Op 4 maart 1996 arriveerde koning Hassan II (m.)ter gelegenheid van de viering van zijn 35-jarig koningschap in het Sjarifenhuis bij het koninklijk paleis in Rabat in gezelschap van zijn drie zonen, gehuld in de traditionele Marokkaanse djellabah en rode fez, (v.l.n.r.)prins Moulay Ismail, troonopvolger prins Moulay Rachid en prins Sidi Mohamed.

De GDR zou begin april op de Londense effectenbeurs worden genoteerd. Dit was pas de tweede GDR die door een in een Arabisch land gevestigd bedrijf zou worden uitgegeven. De eerste was in oktober 1994 uitgegeven door de Libanese Banque Audi tegen $34 mln.

(Vor.ber.pag. 197/3-1996)

MOZAMBIQUE

LEDEN GEWAPENDE ZIMBABWAANSE GROEP HET LAND UITGEZET

Op 19 januari 1996 maakte de Mozambikaanse regering bekend dat zij de politie opdracht had gegeven om alle leden van de gewapende Zimbabwaanse dissidente groep Chimwenje (zie pag. 284/3-'96) het land uit te zetten; de maatregel was het gevolg van een aantal botsingen tussen de veiligheidstroepen en Chimwenje, waarvan algemeen werd aangenomen dat die groepering nauwe banden onderhield met het voormalig Mozambikaans Nationaal Verzet (MNR of Renamo).

BETREKKINGEN MET ZUID-AFRIKA

Het Zuidafrikaanse ministerie van defensie bevestigde op 6 februari dat men Mozambique wilde helpen met het opruimen van de naar schatting 3 mln mijnen die er gedurende de burgeroorlog waren gelegd; de meeste mijnen waren door de Zuidafrikaanse regering ten tijde van de apartheid geleverd aan Renamo-opstandelingen.

Op 6 mei opende de Mozambikaanse president Joaquim Chissano de Maputo-Corridor Investeringsconferentie, die werd gehouden met het doel om fondsen te werven voor de ontwikkeling van een transportverbinding tussen Johannesburg en de Mozambikaanse hoofdstad Maputo, de dichtstbijzijnde haven voor de Zuidafrikaanse stad.

Het project omvatte het weer in gebruik nemen van de Ressano Garcia-spoorlijn, de aanleg van een tolweg tussen Maputo en Witbank, die de afstand 40 km zou bekorten, het uitbaggeren en verbeteren van de haven van Maputo en het tot ontwikkeling brengen van de telecommunicatie.

De Mozambikaanse overheid hoopte dat hierdoor de export van goederen uit Johannesburg via Maputo een flinke impuls zou krijgen. Vóór de onafhankelijkheid in 1975 liep ongeveer 40 procent van de export van goederen uit de regio via de haven van Maputo, maar dit percentage was in 1993 gezakt tot onder de 5 procent, omdat exporteurs de voorkeur gaven aan steden als Durban en Richard's Bay.

Men sprak eveneens de hoop uit dat het project het toerisme zou bevorderen aan beide zijden van de grens, omdat het ook voorzag in het samenvoegen van een aantal natuurreservaten



Aanhangers van president Museveni zwaaien op 5 mei 1996 met vlaggen bij diens aankomst op een verkiezingsbijeenkomst in Kampala.

in Mozambique met het Kruger National Park in Zuid-Afrika.

Op dezelfde dag ondertekenden de presidenten van beide landen, Chissano en Nelson Mandela, een akkoord, waarbij werd overeengekomen dat Mozambique zo'n 200.000 ha landbouwgrond in het noorden zou verhuren aan Zuidafrikaanse boeren. De overeenkomst, die Mozambique naar schatting $ 800 mln opleverde, werd bekritiseerd door oppositionele groeperingen, die problemen verwachtten als de huurcontracten afliepen, met betrekking tot het weer in bezit nemen van de grond en die hun ongenoegen tot uitdrukking brachten over het niet denkbeeldige vooruitzicht dat Zuidafrikaanse boeren zich blijvend in het land zouden vestigen.

(Vorber.pag. 131/3 e.v.-1996)

OEGANDA

OFFENSIEF VERZETSLEGER VAN DE HEER

Gedurende de maand maart 1996 vonden meer dan 200 mensen de dood bij aanvallen van het Verzetsleger van de Heer (Lord's Resistance Army. LRA), een in het noorden van Oeganda opererende fundamentalistische christelijke groepering, die haar oorsprong had in de Heilige-Geest-Beweging van Alice Lakwena.

Volgens berichten, afkomstig van zowel de regering als van onafhankelijke zijde, drongen eind februari verscheidene honderden goedgewapende LRA-leden Oeganda binnen vanuit bases in Soedan. Zij concentreerden hun aanvallen op de belangrijkste noord-zuid verbinding en dwongen daarmee de Oegandese regering om militaire escortes mee te sturen met vrachtwagenkonvooien. Desondanks vielen er op 8 maart 100 doden toen de LRA-opstandelingen een konvooi van 17 voertuigen onder militaire begeleiding in een hinderlaag lieten lopen. De regering verhoogde in reactie daarop de militaire aanwezigheid in het noorden door het sturen van nog meer eenheden naar het gebied en door ervoor te zorgen dat in de dorpen patrouilles werden uitgevoerd door Oeganda's Strijdmacht ter Verdediging van het Volk (Uganda People's Defence Force, UPDF), een anti-LRA-gezinde militie. Ondanks deze maatregelen duurde het LRA-offensief voort; op 29 maart vond een mortieraanval plaats op de stad Gulu waarbij verscheidene mensen gewond raakten en 91 huizen werden verwoest.

AANKONDIGING DATUM PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 28 maart werd bekendgemaakt dat de eerste presidentsverkiezingen in Oeganda sinds december 1980 (zie pag. 5/1 e.v.-'81) gehouden zouden worden op 9 mei. Er waren al drie presidentskandidaten genomineerd, waaronder zittend president Yoweri Museveni en voormalig vice-premier Paul Ssemogerere.

VERKIEZINGSOVERWINNING VOOR MUSEVENI

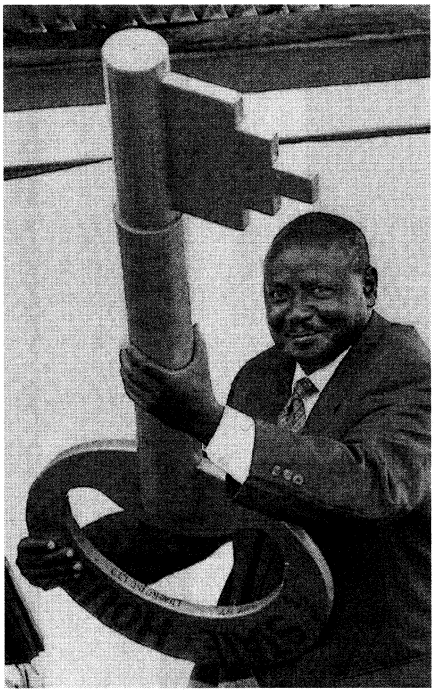
Zittend president Yoweri Museveni behaalde op 9 mei een overweldigende overwinning bij de eerste directe presidentsverkiezingen. Museveni, die met de leuze ,,Geen Verandering" de verkiezingsstrijd was ingegaan, won bijna driekwart van de stemmen.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaat	*Stemmen*	*%*
Yoweri Museveni	4.428.119	74,2
Paul Ssemogerere	1.416.139	23,7
Kibirig Mohamed Mayanda	123.290	2,1
Totaal	5.967.548	100

Opkomst: 72,6 procent

Zijn belangrijkste rivaal, Paul Ssemogerere, die zich in juni 1995 had teruggetrokken als vice-premier en minister van overheidsdiensten om zich kandidaat te kunnen stellen (zie pag. 627/3-'95), verwierp het verkiezingsresultaat en somde een aantal onregelmatigheden op waaronder intimidatie en fraude met stembusauto's. Waarnemers van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) verklaarden echter dat de verkiezingen een vrij en eerlijk verloop hadden gekend. Volgens deskundigen



President Yoweri Museveni toont op 12 mei 1996 na zijn beëdiging voor een nieuwe vijfjarige ambtstermijn de sleutel van het ,,State House".

was Ssemogerere's verkiezingsnederlaag deels toe te schrijven aan de alliantie tussen zijn Democratische Partij (DP) en het Oegandese Volkscongres (Uganda People's Congress, UPC) van oud-president Milton Obote, deels ook aan zijn klaarblijkelijk ambivalente houding tegenover het opstandige Verzetsleger van de Heer.

Museveni was in 1986, na twee decennia van wreedheid en incompetentie onder zijn voorgangers Idi Amin en Milton Obote, president geworden. Zijn overwinning werd beschouwd als een goedkeuring van zijn systeem van regeren, waarbij van partijpolitiek geen sprake was (politieke partijen zijn niet verboden maar mogen geen activiteiten ontwikkelen; politici staan kandidaat als individu en niet als partijleider), en van zijn afwijzing van Westerse democratische bestuursmodellen ten gunste van Afrikaanse stelsels waar de nadruk meer lag op consensus dan op confrontatie. De kiezers stemden eveneens in met Museveni's economisch management, als gevolg waarvan Oeganda een van de landen met de hoogste groeicijfers op het Afrikaanse continent was geworden.

Op 12 mei werd Museveni beëdigd als president. Parlementsverkiezingen waren gepland voor 27 juni.

(Vor.ber.pag. 133/1 e.v.-1996)

SAHARA (WEST)

VN-MANDAAT OM REFERENDUM TE ORGANISEREN VERLENGD

Op 29 januari 1996 ging de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties unaniem akkoord met Resolutie 1042 waardoor het mandaat van de VN-Missie voor het Referendum in de Westelijke Sahara (MINURSO) werd verlengd tot 31 mei 1996.

In september 1995, toen de laatste mandaatverlenging aan de orde was, had de Veiligheidsraad gedreigd MINURSO te zullen terugtrekken als de voorwaarden voor het houden van een referendum over de vraag of de regio onafhankelijk moest worden of onder Marokkaans bestuur moest komen, tegen 31 mei 1996 niet zouden zijn verbeterd (zie pag. 136/3 e.v.-96).

Opschorting MINURSO

De Veiligheidsraad nam op 29 mei unaniem Resolutie 1056 aan volgens welke MINURSO haar activiteiten tijdelijk diende te staken en het aantal VN-manschappen in het gebied met 20 procent werd teruggebracht. De maatregel van de Veiligheidsraad volgde op de meest recente waarschuwing in januari ten aanzien van een mogelijke terugtrekking van MINURSO (zie ook boven). De VN-Missie, die sedert september 1991 werkzaam was (zie pag. 31/1 e.v.-'92), was herhaaldelijk geconfronteerd met vertragingen die voortvloeiden uit onenigheid tussen Marokko en Frente Polisario over het kiezersidentificatieproces.

In haar resolutie, die was aangenomen als reactie op een rapport dat op 9 mei aan VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali was voorgelegd, merkte de Veiligheidsraad op dat „ de vereiste bereidheid niet aanwezig was om aan MINURSO de medewerking te verlenen die zij nodig had om het identificatieproces te hervatten en af te ronden". Hoewel de Raad ermee instemde genoeg manschappen gestationeerd te houden om toezicht te kunnen houden op het staakt-het-vuren, beval zij „ het identificatieproces op te schorten tot het moment dat beide partijen duidelijk en overtuigend aantonen dat zij zich willen toeleggen op de hervatting en afronding ervan zonder verdere hindernissen."

Deze laatste ontwikkeling deed de vrees ontstaan voor een op handen zijnde hervatting van de viiandeliikheden tussen Marokko en de aanhangers van Frente Polisario.

RAPPORT AMNESTY INTERNATIONAL

In een rapport dat op 18 april werd gepubliceerd, veroordeelde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International (AI) de „ernstige schendingen van mensenrechten", die door Marokkaanse veiligheidstroepen in de Westelijke Sahara waren gepleegd. Het rapport bevatte onder meer de beschuldigingen dat „mensen worden gearresteerd voor het geweldloos uitdragen van hun mening" ,dat „enkelegevangenen in isoleercellen zitten opgesloten" en dat er gemarteld werd.

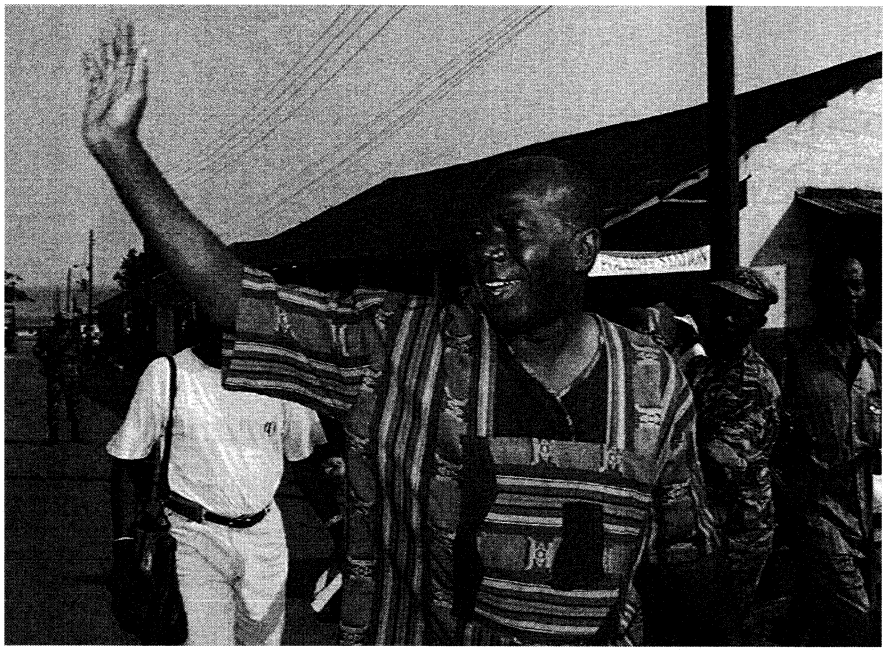
(Vor.ber.pag. 136/3 e.v.-1996)

SIERRA LEONE

HERSTEL DEMOCRATIE

Op 29 maart 1996 vierden tienduizenden mensen de overdracht van de macht door het militaire bewind aan een democratisch gekozen president. Tijdens een plechtigheid in het grootste stadion van de hoofdstad Freetown droeg de militaire leider brigade-generaal Julius Maada Bio de macht over aan Ahmad Tejan Kabbah. De nieuwe president had op 15 maart met 59,49 procent van de stemmen de tweede ronde van de presidentsverkiezingen gewonnen van zijn rivaal John Karifa-Smart, die 40,51 procent verwierf.

De 64-jarige Kabbah, ontwikkelingswerker in dienst van de Verenigde Naties en een ervaren politicus, stond kandidaat voor de Volkspartij van Sierra Leone (Sierra Leone People's Party, SLPP), 's lands oudste politieke partij, die bij de parlementsverkiezingen in februari (zie pag. 280/3 e.v.'96) de meeste



De later tot winnaar van de presidentsverkiezingen in Sierra Leone uitgeroepen SLPP-kandidaat Ahmad Tejan Kabbah zwaait op 15 maart in Freetown naar aanhangers.

stemmen had behaald. Hij beloofde een punt achter het verleden te zetten. een eind te maken aan geweld, corruptie en hebzucht en het conflict met het opstandige Revolutionaire Verenigde Front (RUF)spoedig te beëindigen. Hij zei dat hij zo snel mogelijk een ontmoeting wilde met RUF-leider Foday Sankoh.

De samenstelling van de nieuwe Nationale Assemblée werd op 22 maart bevestigd. Partijen die de kiesdrempel van 4,8 procent hadden gehaald, kregen vertegenwoordigers in de Assemblée. De SLPP was de grootste partij, maar kwam met 36,1 procent van de stemmen acht zetels tekort voor een absolute meerderheid.

Zetelverdeling Nationale Assemblée

Partij	%	Zetels
Volkspartij van Sierra Leone (SLPP)	36,1	27
Verenigde Volkspartij (UNPP)	21,6	17
Democratische Volkspartij (PDP)	15,3	12
Volkscongres (APC)	5,7	5
Nationale Eenheidspartij (NUP)	5,3	4
Democratische Centrumpartij (DCP)	4,8	3
Overige	11,2	0
Totaal	100	68

Nieuwe voorzitter parlement

Op 3 april werd tijdens de eerste zitting van de Nationale Assemblée Sheku Mohamed Kutubu tot voorzitter gekozen. Kutubu was minister van justitie geweest in de burgerregering die in april 1992 ten val was gebracht (zie pag. 481/1 e.v.-'92).

De parlementaire goedkeuring voor het eerste kabinet van president Kabbah werd begin mei verwacht.

VREDESBESPREKINGEN

Op 23 april werd in de Ivoriaanse stad Yamoussoukro een overeenkomst over een ,,definitievewapenstilstand" gesloten na twee dagen van besprekingen tussen de nieuwe president van Sierra Leone, Ahmad Tejah Kabbah, en RUF-leider Foday Sankoh. Tevens werd overeengekomen in de hoofdstad Abidjan drie werkgroepen in het leven te roepen om een ,,sfeer van vertrouwen te creëren ter bevordering van een vredesovereenkomst". De twee partijen spraken af veertien dagen later opnieuw bijeen te komen.

Beide partijen verwelkomden de overeenkomst als een belangrijke stap in de richting van een oplossing voor de chaos waarin het land vijf jaar had verkeerd en waarbij tussen de 10.000 en 15.000 doden gevallen waren en maar liefst de helft van de bevolking van huis en haard was verdreven. Waarnemers waarschuwden er echter voor dat Sankoh nog steeds niet de wettigheid van de nieuwe regering had erkend. Het RUF leek een duidelijk omlijnde ideologie te missen en onduidelijke verwachtingen te koesteren omtrent de vredesonderhandelingen.



Aan het begin van het topoverleg ter beëindiging van 5 jaar burgeroorlog, dat op 25 maart 1996 in Yamoussoukrou in Ivoorkust van start ging, wordt RUF-leider Foday Sankoh (r.)begroet door de leider van de militaire junta, brigade-generaal Julius Maada Bio (l.).

Op 26 april liet het RUF 250 burgers vrij die het ruim een jaar in gijzeling had gehouden.

Vooruitganggeboekt bij vredesbesprekingen

In mei werden de vredesbesprekingen tussen de nieuwe regering (zie hieronder) en het opstandige RUF voortgezet. Minister van justitie Berewa verklaarde op 30 mei dat overeenstemming was bereikt over 26 van de 28 artikelen van het op tafel liggende vredesplan. De twee omstreden kwesties betroffen de terugtrekking van buitenlandse troepen en de instelling van een commissie voor nationale schuld. Beide kwesties waren aan de orde gesteld door het RUF.

NIEUWE REGERING

In mei hechtte het parlement haar goedkeuring aan het eerste kabinet van president Ahmad Tejan Kabbah.

De Volkspartij van Sierra Leone (SLPP) leverde de meeste ministers aan het nieuwe kabinet. maar de regering bevatte ook enkele andere partijen en groepen. De Democratische Volkspartij (PDP) kreeg drie ministerposten toegewezen voor haar steun aan Kabbah tijdens de tweede ronde van de presidentsverkiezingen. De Democratische Centrumpartij kreeg om dezelfde reden één ministerpost. Kabbah benoemde ook universitaire docenten, vakbondslui en juristen in het kabinet. Een in het oog springende benoeming was die van James Jonah, die tot dan toe voorzitter was geweest van de Waarnemende Nationale Kiescommissie en voorheen plaatsvervangend secretaris-generaal voor politieke aangelegenheden bij de Verenigde Naties, tot permanente vertegenwoordiger bij de VN, met de rang van minister.

Samenstelling kabinet

De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Vice-president - Albert Demby; parlement en openbare zaken - Abu Aiah Koroma; speciaal adviseur van de president - R.E.S. Lagawo; financiën - Thaimu Bangura; buitenlandse zaken - Maigore Kallon; justitie en procureur-generaal - Solomom Berewa; nationale herintegratie. nieuwe vestigingen en herintegratie - Momodu Yillah; ontwikkeling en economische planning - vacant; transport, verbindingen en milieu - Sulaiman Tejan Jalloh; delfstoffen - Prince A. Harding; binnenlandse zaken - Kemoh Salia-Bao; onderwijs - Alpha Wurie; volksgezondheid - Mohamed K. Turay; landbouw en natuurlijke hulpbronnen - Harry Will; voorlichting en televisie - George Banda-Thomas; geslacht en gezinszaken - mevr. Amy Smythe: werkgelegenheid en industriële betrekkingen - Mohammed Gassarna; energie en stroomvoorziening - Yembeh Mansaray; handel en industrie - Abdul Thorllu-Bangura; maritieme hulobronnen - Lawrence Kamara: werken en technisch onderhoud - Emmanuel O. Grant; plaatselijk bestuur en gemeenschapsontwikkeling - George K. Saffa; sociaal welzijn, jeugd en sport - Sheku B. Saccoh; grondbeheer. huisvesting en plattelandsplanning - Abdul Rahman Kamara; toerisme en cultuur - mevr. Shirley Gbujama; permanent vertegenwoordiger bij de VN - James Jonah.

(Vor.ber.pag. 279/2 e.v.-1996)

BAHREIN

AANHOUDENDE ONRUST. TERECHTSTELLING ACTIVIST VAN DE OPPOSITIE

Het verzet van de oppositie, dat in januari 1996 was toegenomen (zie pag. 207/3-'96), ging de hele maand februari door.

Op 11 februari ontplofte er in een hotel in Manama een bom, waarbij drie gewonden vielen. Op 14 februari vloog in de stad Isa een auto de lucht in, waarin een bom zou zijn vervoerd, terwijl op 24 februari de auto van de hoofdredacteur van de Bahreinse regeringsgezinde krant Al-Ayam, Nabil Yaqub al-Hamar, werd opgeblazen.

Volgens een artikel in de *Middle East International* van 1 maart waren zowel de regering als oppositiegroeperingen ,,verbijsterd door deze bomaanslagen". In het artikel werd gesuggereerd dat zij kennelijk het werk waren van ,,kleine groepen ontevreden jongeren" die door hun amateuristische werkwijze moeilijk te ontdekken waren.

In februari werd een groot aantal sjiitische dorpen in het binnenland afgegrendeld van de buitenwereld. Volgens bovengenoemd kranteartikel richtten commandotroepen controleposten op ter ondersteuning van veiligheidsoperaties van de reguliere politie. Tevens werd in het artikel bericht dat de politie haar aandacht voornamelijk had gericht op de moskeeën in Bahrein.

In februari liet de regering een aantal personen arresteren. Op 9 februari meldde het nieuwsbureau *Reuter* dat Ahmed al-Shamlan, een vooraanstaande advocaat. dichter en schrijver, was aangehouden wegens het aanzetten tot sabotage en brandstichting. Shamlan was de eerste belangrijke soennitische moslim die in verband werd gebracht met het verzet tegen de regering.

Het verzet tegen de regering hield ook gedurende de gehele maand maart aan.

Op 5 maart viel één dode en werden twee personen gewond, toen zij een bom plaatsten bij een filiaal van de Nationale Bank van Bahrein (NBB) in Isa-Stad. Op 3 maart was een bom ontploft nabij een filiaal van de NBB in Manama. Op 14 maart viel een restaurant in Sitrat Wadiyan ten prooi aan brandbommen. Zeven gastarbeiders uit Bangladesh kwamen om in de vlammenzee. Op 19 maart werden twee gastarbeiders uit India gewond toen in een hotel in Manama een bom ontplofte.

Activist van de oppositie terechtgesteld

Op 26 maart werd de 27-jarige Isa Ahmed Hassan Qamber door een vuurpeloton terechtgesteld, nadat hij schuldig was bevonden aan de moord op een politieagent tijdens de anti-regeringsrellen in maart 1995 (zie pag. 490/2-'95). Het was voor het eerst sinds 1977 dat in Bahrein een doodvonnis werd voltrokken. De bekendmaking van de executie bracht in dorpen in de omgeving van de hoofdstad Manama nieuwe onrust teweeg

KOPPELING EFFECTENBEURZEN BAHREIN EN JORDANIË

Op 5 maart tekenden Bahrein en Jordanië een akkoord waarmee de effectenbeurzen van de beide landen formeel aan elkaar werden gekoppeld. In maart 1995 hadden Bahrein en Oman een soortgelijk akkoord ondertekend, dat het bedrijven mogelijk maakte aan beide beurzen genoteerd te staan (ziepag. 490/2-'95).

(Vor.ber.pag. 207/1 e.v.-1996)

IRAK

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 24 maart 1996 vonden in Irak de eerste parlementsverkiezingen sinds 1989 plaats. Hierbij konden circa 8 mln Irakezen 220 afgevaardigden (van vijftien van de achttien provincies van Irak) van de 250 leden tellende Nationale Assemblée kiezen.

De opkomst bedroeg naar verluidt 93,5 procent. Op de officiële lijst van zegevierende kandidaten werd geen melding gemaakt van mogelijke partijbanden, maar de regerende Baath-partij maakte wel bekend dat haar positie als voornaamste politieke macht was versterkt. Radiostations die in handen waren van oppositiegroeperingen, hekelden de verkiezingen als een poging om een parlement te legitimeren dat nog steeds elke politieke onafhankelijkheid ontbeerde.

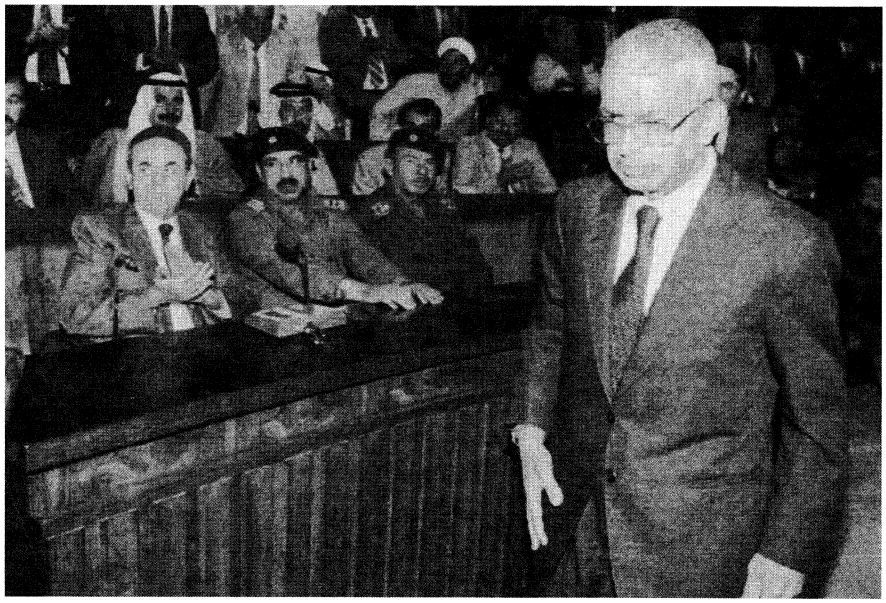
Alle 689 verkiesbare kandidaten waren van te voren goedgekeurd door een commissie onder voorzitterschap van de minister van justitie. Shabib Lazim al-Maliki. De dertig afgevaardigden die de noordelijke provincies Sulaymaniyah, Arbil en Dohuk zouden vertegenwoordigen, werden door de president benoemd, aangezien de regering niet van plan was geweest om verkiezingen te organiseren in deze door Koerden beheerste gebieden.

Inauguratie Nationale Assemblée

De eerste zitting van de onlangs gekozen 250 zetels tellende Nationale Assemblée werd op 8 april in Bagdad geopend in aanwezigheid van alle leden. Presidentieel adviseur Saadoun Hammadi, die premier was in 1991-'93, werd gekozen tot parlementsvoorzitter.

VERDERE ONTWIKKELINGEN IN KWESTIE VAN BEPERKTE VERKOOP VAN IRAAKSE OLIE

De besprekingen tussen Iraakse regeringsvertegenwoordigers en functionarissen van de Verenigde Naties over de mogelijkheid van een beperkte verkoop van Iraakse olie onder VN-toezicht



De nieuwe voorzitter van het Iraakse parlement, Saadoun Hammadi, loopt op 8 april 1996, kort na zijn beëdiging, in het parlementsgebouw te Bagdadvoor de afgevaardigden langs.

voor de aanschaf van humanitaire goederen, werden op 11-18 maart in New York hervat (zie pag. 289/2 e.v.-'96).

Onderhandelaars van beide partijen zeiden tegen de pers dat het voornaamste onopgeloste punt van discussie betrekking had op de wijze van distributie van de humanitaire goederen in de drie Koerdische provincies in het noorden van Irak. Het begin van een derde ronde van besprekingen was gepland voor 8 april.

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) meldde in een op 25 maart gepubliceerd rapport dat het bank- en handelsembargo tegen Irak de gezondheidszorg in dit land ,,minstens50 jaar" had teruggezet. Het rapport concludeerde op grond van officiële Iraakse cijfers dat de sterfte onder kinderen jonger dan vijf jaar zes keer zo hoog was als in 1990.

Protocol ondertekend met Turkije over heropening oliepijpleiding

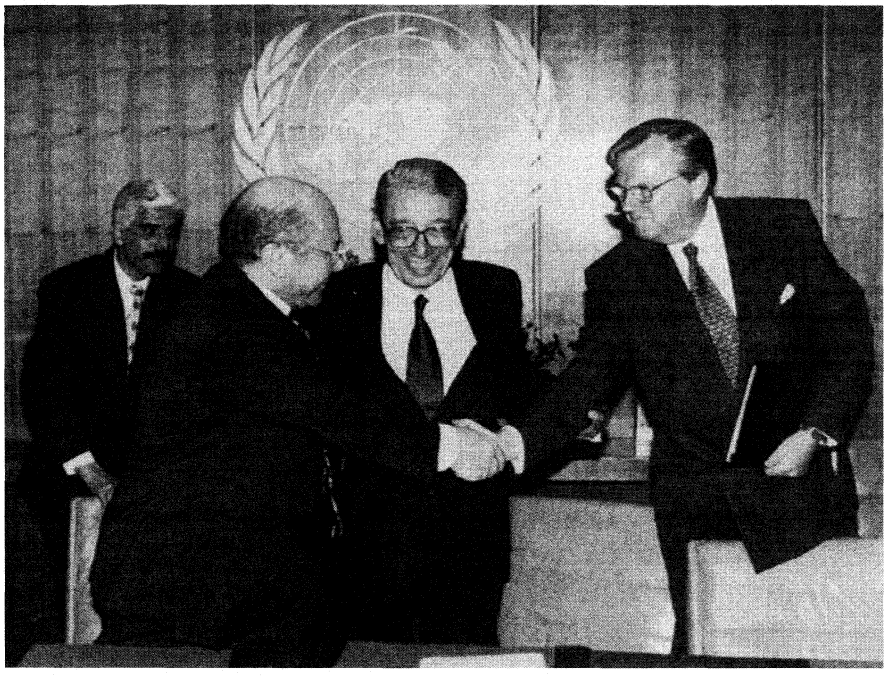
Op 8 maart ondertekenden Irak en Turkije een protocol dat voorzag in de eventuele heropening van een 976 km lange dubbele oliepijpleiding, die buiten gebruik was gesteld als gevolg van de sancties die de Verenigde Naties hadden afgekondigd na de invasie van Irak in Koeweit in 1990.

Het akkoord werd ondertekend in het kader van de vooruitgang die was geboekt in de besprekingen over de verkoop van olie onder VN-toezicht (zie boven). De leiding was tot 1990 gebruikt voor het vervoer van ruwe olie van het olieveld Kirkuk in Irak naar de olieterminal Yumurtalik in Turkije aan de Middellandse-Zeekust in de buurt van Ceyhan.

Oliebesprekingen met VN afgebroken

De derde besprekingsronde tussen vertegenwoordigers van de Iraakse regering en VN-functionarissen (zie pag. 289/2-'96), werd op 24 april in New York afgebroken zonder akkoord. Na afloop weten de Iraakse functionarissen het mislukken van de besprekingen aan Groot-Brittannië en de Verenigde Staten die, naar zij zeiden, een akkoord hadden gedwarsboomd. Begin mei zou een nieuwe ronde worden gehouden.

Bij het begin van de laatste onderhandelingen op 8 april hadden de delegaties van de VN en Irak zich optimistisch uitgelaten over het bereiken van een akkoord. Op 14 april bleek uit persberichten dat de twee partijen een akkoord hadden bereikt over een voorlopige oplossing voor de impasse over de levering van humanitaire hulp aan Koerdische gebieden. Het bleek dat Irak, dat zich had verzet tegen een VN-voorstel om hulpgoederen voor de Koerden via Turkije te blijven leveren, van mening was dat deze hulp via Iraaks grondgebied moest worden aangevoerd omdat dit een erkenning inhield van Iraks soevereiniteit. Als compromis besloten de VN dat de hulpgoederen voor de Koerden zouden aankomen in een Iraakse haven in het zuiden, maar zouden worden uitgeladen, vervoerd en gedistribueerd door een in Rome gevestigd bureau van de VN, het Wereldvoedselprogramma (WFP)



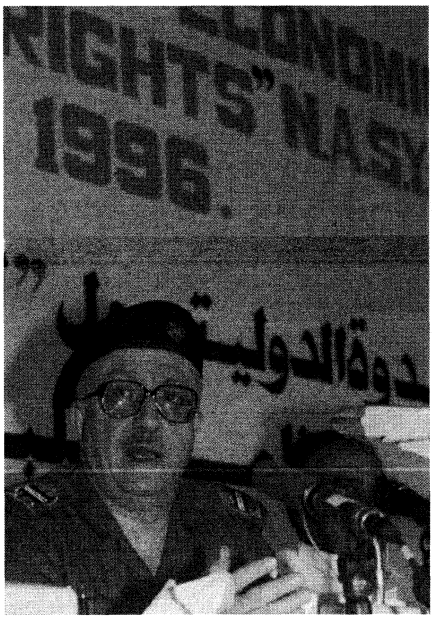
De leider van de Iraakse onderhandelingsdelegatie, Abdul Amir al-Anbari (2de v.l.) schudt op 20 mei 1996 in het bijzijn van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali (m.) de VN-plaatsvervangend secretaris voor wettelijke aangelegenheden en juridisch advies, Hans Corell (r.)de hand, voorafgaand aan de ondertekening van het akkoord over de implementatie van Resolutie 986 in het VN-hoofdkwartier in New York.

Maar op 17 april verschenen er berichten dat de leider van de Iraakse delegatie, Abdul Amir al-Anbari, de VN ervan had beschuldigd het ontwerpakkoord op belangrijke punten te hebben geschonden onder druk van sommige leden van de VN-Veiligheidsraad. Op 24 april zei vice-premier Tariq Aziz dat de besprekingen waren afgebroken wegens een ,,onbeschaamde" inmenging van Groot-Brittannië en de VS. Ook waarschuwde hij dat Irak weliswaar bereid was de besprekingen te hervatten en een ,,evenwichtig akkoord" te sluiten; maar dat het aan andere leden van de VN-Veiligheidsraad was om te zorgen voor een positief resultaat door verdere Britse en Amerikaanse inmenging te voorkomen. Daarop volgende berichten duidden erop dat Groot-Brittannië en de VS er bezwaar tegen hadden gemaakt om voor de Koerden bestemde hulpgoederen via Iraaks grondgebied te transporteren. Daarbij beriepen ze zich op een strikte lezing van VN-resolutie 986, waarin de betrokkenheid van de regering bij het leveren van internationale humanitaire hulp zoveel mogelijk werd beperkt.

Akkoord over olieverkopen onder auspiciën van de VN

Op 20 mei ondertekenden afgevaardigden van de Iraakse regering en VN-functionarissen een memorandum van begrip, waarin de voorwaarden waren vastgelegd voor de beperkte verkoop van Iraakse olie ter waarde van $ 2 mrd om met die inkomsten humanitaire hulpgoederen te kunnen aankopen. De overeenkomst verwoordde in licht gewijzigde termen de voorwaarden die ook al gesteld waren in de destijds door Irak verworpen Resolutie 986 (1995) van de VN-Veiligheidsraad (zie pag. 494/1/2-'95). Het verdrag vormde de vrucht van vier gespreksrondes in New York, waarmee in februari 1996 een begin was gemaakt (zie pag. 289/1/2-'96).

Krachtens de enigszins herziene voorwaarden van het memorandum zou Irak gedurende een periode van zes maanden 700.000 vaten per dag mogen verkopen. Dit zou moeten geschieden onder auspiciën van de Veiligheidsraad, die zich het recht voorbehield te beslissen of deze overeenkomst al dan niet verlengd zou worden. Het verdrag bepaalde dat alle inkomsten direct op een door de VN beheerde reke-



In een reactie op het akkoord met de VN zegt de Iraakse vice-premier Tariq Aziz tijdens een persconferentie op 22 mei in Bagdad dat de ,,olie-voor-voedsel-overeenkomst" een stap vooruit betekent naar algehele opheffing van de VN-sancties.

ning gestort moest worden. Van een olieverkoop ter waarde van $ 2 mrd zou $600 mln besteed worden aan een herstelfonds van de VN. $ 60-100 mln aan herstelbetalingen voor de kosten van VN-operaties in Irak, en $260-300 aan door de VN geleide humanitaire programma's in de autonome regio's van Iraaks Koerdistan. De rest van de som zou gebruikt worden voor de aankoop van humanitaire hulpgoederen, opnieuw onder strikt toezicht van de VN.

Op 6 mei was de jongste onderhandelingsronde hervat in een sfeer van wantrouwen, die werd versterkt door Iraakse beschuldigingen als zou de ongegronde tussenkomst van Groot-Brittannie en de Verenigde Staten bedoeld zijn om een definitief akkoord te saboteren. Op 5 mei waarschuwde vice-premier Tariq Aziz in een verklaring aan het officiële Iraakse persbureau *INA* dat Irak geen verdere ,.obstructie" van de zijde van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten zou tolereren. Op 7 mei liet ook de Iraakse regering weten dat als de besprekingen zouden mislukken, zij daarvoor Groot-Brittannië en de Verenigde Staten verantwoordelijk zou stellen.

Iraakse en internationale reacties

Het succesvolle resultaat van de besprekingen werd wijd en zijd verwelkomd. Op 20 mei verklaarde de leider van de regeringsdelegatie Abdul Amir al-Anbari dat hij hoopte dat ,,dit memorandum van begrip het fundament van begrip zal zijn tussen Irak en de Verenigde Naties", hetgeen waarnemers tot de conclusie bracht dat de regering het akkoord beschouwde als een vitale stap in de richting van een mogelijke opheffing van de VN-sancties die sinds 1990 van kracht waren. Ook de Iraakse media begroetten het akkoord als een voorspel op een beëindiging van de sancties. Op 21 mei meldde het officiële dagblad Al Jumhuriya dat ,,we vandaag een scheur in de muur van het embargo hebben aangebracht en dat we die muur morgen zullen slechten".
De permanente Amerikaanse vertegenwoordiger bij de VN Madeleine Albright verwelkomde het akkoord weliswaar als ,,een uitstekende dag voor het Iraakse volk", maar tekende daarbij aan dat dit een strikt ,,humanitaire uitzondering" was die geen opheffing van de sancties betekende. Op 6 mei had de VN-Veiligheidsraad tijdens zijn halfjaarlijkse evaluaties besloten om de sancties tegen Irak te verlengen.

Ook de Arabische staten, waaronder Koeweit en Saoedi-Arabië, staken de loftrompet over het akkoord. De secretaris-generaal van de Arabische Liga Ahmed Esmat Abdel Meguid prees het akkoord omdat het naar zijn zeggen het lijden van het Iraakse volk zou verzachten. Op 21 mei liet de officiele Iraanse radio zich echter kritisch uit over het akkoord, omdat het ,,meer te maken heeft met een aanvulling van de financiële tekorten van de VN en met de vervulling van de politieke doelen van degenen die zich tegen de opheffing van de sancties verzetten - waaronder de VS en Groot-Brittannië - dan met humanitaire overwegingen".

Plannen voor Iraakse olie-export

Op 30 mei kondigde minister van olie luitenant-generaal Amir Muhammad Rashid plannen aan om de export van Iraakse olie naar de wereldmarkt vanaf medio juni te hervatten, onder meer via de Iraaks-Turkse oliepijpleiding (zie boven). Exportleveringen van in totaal circa 800.000 vaten per dag zouden vervoerd worden via twee belangrijke havens: het aan de Arabische Golf gelegen Mina al Bakr en de aan de Middellandse Zee gelegen Turkse havenstad Ceyhan. Via Ceyhan zouden 440.000 tot 430,000 vaten per dag worden geëxporteerd en via Mina al Bakr 330.000 vaten per dag.

Volgens cijfers van het Iraakse ministerie van olie lag de gegarandeerde Iraakse oliereserve hoger dan 112 mrd vaten, ofwel 11 procent van de totale wereldoliereserve. Op dat moment werd de produktie op circa 550.000 vaten per dag geschat, hoewel functionarissen staande hielden dat de olievelden van het land 2,5 mln vaten per dag konden produceren als de VN-sancties zouden worden opgeheven.

UITSTEL BEZOEK VN-WAPENINSPECTEURS AAN IRAAKSE BASES

Op 18 maart deed de Iraakse televisie verslag van de tekst van een brief van de Iraakse vice-premier Tariq Aziz aan de VN. Hierin zette deze uiteen dat Irak deels in verband met kwesties van nationale soevereiniteit en veiligheid nog geen toestemming aan VN-wapeninspecteurs had kunnen geven om in de periode 7-17 maart bepaalde militaire bases te bezoeken.

Op 20 maart zei Rolf Ekeus, hoofd van de Speciale VN-Commissie voor Irak, tegen een subcommissie van de Amerikaanse Senaat dat zijn team van onder-



De uitgeweken Iraakse luitenant-generaal Nazar Khazraji staat op 15 april 1996 in de Jordaanse hoofdstad Amman journalisten te woord.

zoekers van mening was dat ongeveer zestien verbeterde Scud-raketten op voertuigen van de ene militaire basis naar de andere werden overgebracht om aan ontdekking te ontkomen, en dat dit verklaarde waarom Irak nog geen toestemming had gegeven voor de inspectie van sommige bases.

Hoofd Speciale VN-Commissie op bezoek

Op 19 april beëindigde Rolf Ekeus een tweedaags bezoek aan Irak. Voor zijn vertrek uit Bagdad verwees Ekeus naar niet nader aangeduide ,,positieve ontwikkelingen", die volgens hem ,,veel obstakels hadden verwijderd voor de teams van de speciale commissie".

BERICHT OVER VLUCHT OUD-STAFCHEF IRAAKSE LEGER

Luitenant-generaal Nazar Khazraji, die van 1988 tot 1990 als stafchef van het Iraakse leger was geweest, zou op 20 maart naar Jordanië zijn gevlucht, waar hem politiek asiel was verleend. De Jordaanse autoriteiten verklaarden later echter nadrukkelijk dat Khazraji noch politiek asiel had aangevraagd noch had gekregen. Hij had slechts een bezoek aan Jordanië willen brengen en was tot het land toegelaten.

Naar verluidt zou Khazraji vlak voor de Iraakse invasie in Koeweit in augustus 1990 uit het leger zijn gegaan.

PRAKTIJK VAN AFSNIJDEN OREN BEËINDIGD

Op 17 maart berichtten de Iraakse media dat president Saddam Hoessein opdracht had gegeven om de praktijk van het afsnijden van de oren van dienstweigeraars en deserteurs te staken. Ook werd bericht dat honderden dienstweigeraars en deserteurs na betaling van een borgsom zouden worden vrijgelaten uit de gevangenis.

(Vor.ber.pag. 288/2 e.v.-1996)

ISRAËL

PREMIER PERES BESLUIT PARLEMENTSVERKIEZINGEN TE VERVROEGEN. PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN MET HET OOG OP AANSTAANDE VERKIEZINGEN

Op 11 februari 1996 maakte premier Shimon Peres tijdens een persconferentie in Jeruzalem bekend dat hij had besloten de verkiezingen voor de Knesset en het premierschap te vervroegen en deze te laten plaatsvinden ,,op de vroegste datum die wettelijk was toegestaan". Bij deze verkiezingen zouden voor de eerste keer afzonderlijke stembiljetten voor de Knesset (parlement) en de premier worden gebruikt. Volgens commentatoren had Peres vervroegde verkiezingen uitgeschreven om te profiteren van zijn hoge score in de opiniepeilingen na de moord op zijn voorganger Yitzhak Rabin in november 1995 (zie pag. 866/2 e.v.-'95).

Op 12 februari diende Peres' Arbeidspartij wetsvoorstellen in om vervroegde ontbinding van de Knesset mogelijk te maken. Na onderhandelingen met de oppositiepartij Likoed werd op 20 februari bekendgemaakt dat de verkiezingen op 29 mei zouden worden gehouden, ongeveer zes maanden eerder dan was gepland. Likoed-leider Benjamin Netanyahu had liever gehad dat de verkiezingen op 4 juni zouden worden gehouden, omdat hij van mening was dat een langere campagneperiode zijn partij in staat zou stellen de forse voorsprong van de Arbeidspartij in de opiniepeilingen te verkleinen.

Pact tussen Likoed en Tsomet

Op 8 februari ondertekenden de grootste oppositiepartij Likoed en de radicale ultra-nationalistische Tsomet een verkiezingspact.

Krachtens dit pact, dat werd gesloten na maanden van geheime onderhandelingen, stemde Tsomet-leider Rafael Eitan er mee in zich niet kandidaat te stellen voor het premierschap. In de Middle East International van 16 februari werd medegedeeld dat Eitan in ruil daarvoor de garantie kreeg dat hij als tweede op de kandidatenlijst van Likoed werd geplaatst en zijn partij bovendien plaatsen op deze lijst werden toegewezen die hoog genoeg waren om zes van zijn aanhangers een zetel in de Knesset te bezorgen.

David Levi richt nieuwe partij op

Op 20 februari maakte voormalig Likoed-vice-premier en minister van buitenlandse zaken David Levi de oprichting van een nieuwe partij, Gesher (,,brug"), bekend. Levi zei dat de partij ,,een maatschappelijke brug zou slaan tussen de verschillende sociale klassen en een politieke brug tussen links en rechts".

In maart 1993 was Levi bij de verkiezingen voor het Likoed-voorzitterschap verslagen door Netanyahu (zie pag. 503/2 e.v.-'93). Later had hij bekendgemaakt dat hij van plan was een nieuwe partij op te richten.

Zijn besluit maakte een einde aan speculaties dat hij weer zou toetreden tot Likoed, en schiep de kans dat de rechtse stemmen bij de verkiezingen in mei over meerdere partijen zouden worden verdeeld. Levi had tevens laten weten dat hij het tegen Peres en Netanyahu zou opnemen bij de verkiezingen voor het premierschap.

Sarid tot Meretz-voorzitter gekozen

Op 22 februari koos de Meretz-partij, die met vier ministers deel uitmaakte



De Israëlische premier Shimon Peres (r) overlegt op 12 februari 1996 in Jeruzalem met oppositieleider Benjamin Netanyahu (l.) naar aanleiding van het besluit de Knesset te ontbinden en de algemene verkiezingen te vervroegen.

van de coalitieregering onder leiding van de Arbeidspartij, minister van milieu Yosi Sarid tot voorzitter. Sarid werd de opvolger van de minister van communicatie en van wetenschap en kunst. Shulamit Aloni.

Verkiezingspact Likoed-Gesher

Nog geen maand na de oprichting van Gesher, ondertekende David Levi op 12 maart een verkiezingspact met Likoed-leider Benjamin Netanyahu. Likoed had begin februari een soortgelijk akkoord ondertekend met de ultra-nationalistische Tsomet (zie boven).

De coalitie van Likoed, Gesher en Tsomet zou bij de algemene verkiezingen van 29 mei een gemeenschappelijke lijst met Knesset-kandidaten presenteren. Verder zou Netanyahu de enige tegenkandidaat van Peres zijn bij de verkiezingen voor het premierschap.

Voorverkiezingen Arbeidspartij en Likoed

Zowel de regerende Arbeidspartij als de oppositionele Likoed hielden eind maart voorverkiezingen om kandidatenlijsten op te stellen voor de verkiezingen in mei.

De Middle East *Economic* Digest van 5 april berichtte dat bij de voorverkiezingen van de Arbeidspartij zes vooraanstaande duiven en vier oud-generaals op de eerste tien plaatsen waren geëindigd. Peres stond bovenaan. met minister van toerisme Uzi Baram op de tweede plaats. Op de Likoed-lijst stonden voornamelijk rechtse voorstanders van de harde lijn, onder wie Ariel Sharon en een nieuwkomer, generaal Yitzhak Mordechai. Krachtens de verkiezingspacten met Likoed waren zowel Gesher-leider Levi als Tsomet-leider Rafael Eitan ervan verzekerd hoog op de lijst te wordengeplaatst.

VONNIS IN PROCES-AMIR. MOORDENAAR RABIN VEROORDEELD

Op 27 maart veroordeelde de arrondissementsrechtbank in Tel Aviv Yigal Amir tot levenslange gevangenisstraf, nadat hij schuldig was bevonden aan de moord op premier Yitzhak Rabin in november 1995 (zie pag. 866/2/3-'95). Amir werd ook schuldig bevonden aan het verwonden van één van Rabins lijfwachten en daarvoor tot nog eens zes jaar gevangenisstraf veroordeeld. Amir werd in december 1995 aangeklaagd (zie pag. 211/2 e.v.-'96), waarna zijn proces in januari was begonnen.

De rechtbank verwierp Amirs verklaring dat hij Rabin alleen had willen uitschakelen, niet vermoorden. De rechtbankpresident Edmond Levy zei dat Amir ,,met voorbedachten rade en met verbijsterende zelfbeheersing" had gehandeld. Hij oordeelde dat Amir ,,geen genade verdiende omdat hij elk greintje menselijkheid had verloren". In zijn verklaring tot de rechtbank zei Amir dat hij had gehandeld ,,voor het volk van Israël, voor de thora van Israël en voor het land van Israël".

Officieel rapport over moord op Rabin

Op 28 maart verscheen het officiële rapport over de moord op Rabin. In het rapport, dat was samengesteld door een drie leden tellende commissie onder leiding van de oud-president van het Hooggerechtshof, Meir Shamgar, werd ernstige kritiek geuit op de Israëlische binnenlandse veiligheidsdienst Shin Bet, die was belast met de bescherming van de premier. Het hoofd van de Shin



De drie rechters in het proces-Amir, (v.l.n.r.) Saviona Levi, Edmund Levy en Oded Mudrik, in de arrondissementsrechtbank te Tel Aviv (archieffoto van 19 december 1995).



Het nieuwe hoofd van de Mossad, generaal Danny Yatom.

Bet ten tijde van de moord op Rabin, Karmi Gilon, was in januari afgetreden (zie pag. 212/1-'96).

Het rapport meldde: ,,De Shin Bet beschikte in ruime mate over informatie dat vooraanstaande figuren, in de allereerste plaats de premier, in toenemende mate met de dood werden bedreigd. De Shin Bet stemde zijn beschermingsmethoden niet voldoende af op de nieuwe risico's teneinde het hoofd te bieden aan het steeds grotere gevaar en zorgde er niet voor dat de lijfwachten zich ten volle bewust waren van de ernst van dit gevaar."

NIEUW HOOFD MOSSAD

Op 24 maart maakte premier Shimon Peres de benoeming bekend van generaal-majoor Danny Yatom tot hoofd van de Israëlische inlichtingendienst Mossad. Het was de eerste keer dat de regering de naam van het hoofd van de Mossad onthulde. In januari was ook de naam van het nieuwe hoofd van de Shin Bet openbaar gemaakt (zie pag. 212/1-'96).

ISRAËLISCH-AMERIKAANSE BETREKKINGEN. PRESIDENT CLINTON OP BEZOEK. TEGENBEZOEK VAN PREMIER PERES. ANTI-TERRORISMEPAKKET

Op 14 maart bracht de Amerikaanse president Bill Clinton een bezoek aan Israël. Hij voerde besprekingen met Peres en woonde als eerste buitenlands staatshoofd een besloten kabinetsvergadering bij. Het officiële hoogtepunt

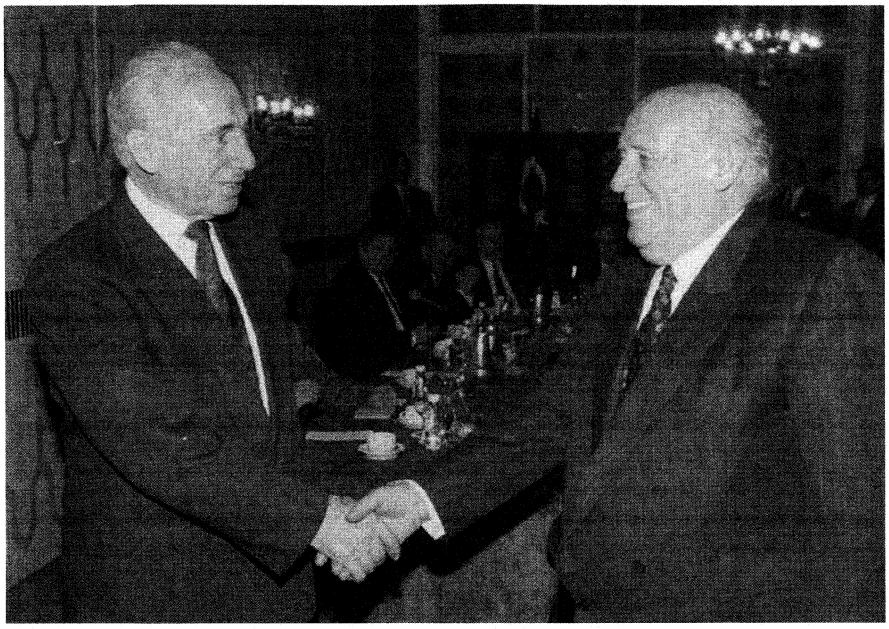
van Clintons bezoek was de bekendmaking dat de Verenigde Staten $ 100 mln beschikbaar zouden stellen voor het verschaffen van training en technische hulp aan Israël in de strijd tegen het terrorisme. Deze bekendmaking kwam kort nadat Palestijnse moslim-fundamentalisten een aantal gruwelijke zelfmoordaanslagen in Israël hadden uitgevoerd, waarbij bijna zestig Israëlische burgers waren gedood (zie pag. 423/3 e.v.-'96).

Bezoek van premier Peres aan VS

Op 28-30 april had Peres een bezoek gebracht aan de Verenigde Staten om besprekingen te voeren met president Bill Clinton.

De Amerikaanse delegatie ging bij die gelegenheid akkoord met de vorming van een nieuwe stuurgroep op hoog niveau om alle aspecten van de wederzijdse veiligheid te onderzoeken, waaronder de mogelijkheid van een officieel defensieverdrag tussen beide landen. Deze mogelijkheid werd verder verkend door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher en zijn Israëlische collega Ehud Barak tijdens besprekingen in Washington op 8 mei.

Op 10 mei maakte de *Middle* East International gewag van een aantal andere tijdens het bezoek van Peres gedane Amerikaanse beloften: (i) toegang tot directe satelietgegevens voor het opsporen van lanceringen van ballistische raketten; (ii) $ 200 mln voor Israëls lopende project met Arrow-raketten; (iii) $ 25 mln ter vervolmaking van het Nautilus Tactical High-Energy lasersysteem (ontworpen om kleine raketten neer te schieten); (iv) snelvurende Phalanx-geweren: (v) F 15-I gevechtsbommenwerpers; (vi) AMRAM lucht-luchtraketten; (vii) extra toegang tot technologie. waaronder supercomputers; (viii) training van astronauten: (ix) de eerste $ 50 mln van een anti-terrorismepakket ter waarde van $100 mln waarover in maart overeenstemming was bereikt (zie boven); (x) de officiële ondertekening van een samenwerkingsakkoord om terrorisme te bestrijden. In dit akkoord werd voorzien in het delen van informatie. fondsen. technologie en trainingsfaciliteiten: (xi) de officiële ondertekening van een .intentieverklaring" waarin voorzien werd in de oprichting van een werkgroep die moest onderzoeken hoe de verdediging van Israël met raketten verbeterd kon worden.



De Israëlische premier Shimon Peres (l.) verwelkomt op 11 maart 1996 in Jeruzalem de Turkse president Suleiman Demirel (r) op de eerste dag van diens officiele bezoek.

TURKSE PRESIDENT BRENGT OFFICIEEL BEZOEK AAN ISRAËL

Medio maart bracht de Turkse president Suleyman Demirel als eerste Turkse president een bezoek aan Israël.

Op 12 maart tekenden Turkije en Israël een handelsakkoord dat voorzag in de opheffing van alle tariefmuren tussen de beide landen in de periode tot het jaar 2000.

Militair akkoord tussen beide landen

Begin april werd bekendgemaakt dat Israël en Turkije een reeks militaire samenwerkingsakkoorden hadden getekend.

Het Israëlische dagblad *Ha'aretz* berichtte op 7 april dat een ,,samenwerkingsakkoord" tussen Israël en Turkije inhield dat de luchtmachten van beide landen acht keer per jaar vliegtuigen zouden stationeren op elkaars vliegvelden. Beide landen zouden ook bemanningen uitwisselen en gezamenlijke oefeningen houden. In het artikel werd een hoge Turkse bron aangehaald die zou hebben gezegd dat Israëlische vliegtuigen in noodsituaties mochten uitwijken naar Turkije. Ook was er een samenwerkingsakkoord tussen de marines van beide landen ondertekend. De Turkse en Israëlische marine zouden gezamenlijke oefeningen gaan houden in de Middellandse Zee.

Verder stond er in het artikel dat Turkije en Israël hadden besloten een gezamenlijk forum



De Israëlische premier Shimon Peres (2de v.l.) en de Amerikaanse president Bill Clinton (2de v.r.) ondertekenden op 30 april 1996 in het Witte Huis in Washington het Anti-Terrorisme-Akkoord in het bijzijn van vice-president Al Gore (r.).

op te richten voor .,onderzoek en strategische inschattingen" en dat Jordanië ,.in een volgende fase" tot het forum zou worden toegelaten.

Op 7 april meldde de radio van de Israëlische strijdkrachten dat Israëlische veiligheidstroepen Syrië en Iran zouden kunnen ,,afluisteren" vanaf Turks grondgebied. Verder werd bericht dat Israëlische soldaten zouden gaan assisteren met het uitrusten en trainen van Turkse soldaten die waren gelegerd langs de zuid-oostelijke grens van Turkije met Iran, Irak en Syrië.

Dezelfde dag schreef de officiële Syrische staatskrant *Tishrin* dat het Israëlisch-Turkse akkoord een bedreiging betekende voor de veiligheid van Syrië, de Arabische landen en alle islamitische landen.

PREMIER PERES BEZOEKT OMAN EN QATAR

Op 1-2 april bracht premier Shimon Peres een bezoek aan Oman en Qatar. In Oman sprak Peres met sultan Qaboos bin Said. Peres' voorganger Yitzhak Rabin had Oman in december 1994 bezocht om met de sultan te spreken (zie pag. 137/1-'95). Peres' bezoek aan Qatar voor gesprekken met de emir, sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani, was het eerste van een Israëlische premier Volgens de Middle East *Economic* Digest van 12 april besloten Israël en Qatar handelsvertegenwoordigers uit te wisselen.

De Middle East International van 12 april meldde dat Saoedi-Arabië en Koeweit voor en tijdens Peres' korte Golfreis met nadruk hadden gesteld dat van normalisatie van de betrekkingen met Israël pas sprake kon zijn als er een allesomvattend vredesakkoord was bereikt tussen Israël en de Arabische landen. Het artikel meldde verder dat Peres tijdens zijn reis had ,,latendoorschemeren dat Israël oriënterende contacten onderhield met Bahrain en Jemen.

BERICHTEN OVER LEKKENDE KERNREACTOR IN DIMONA

Eind maart en begin april verschenen in verscheidene Arabische kranten berichten dat er een lek was geweest in de Israëlische kernreactor in Dimona, een bewering die door Israëlische functionarissen ten stelligste werd ontkend.

Tijdens een ontmoeting op 2 april in Cairo bespraken de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak en de Syrische president Hafez al-Assad de kwestie. Tijdens een persconferentie na hun ontmoeting zei Mubarak dat Egypte een ,,diepgaand onderzoek" instelde naar de berichten over een lek, maar dat tot dan toe nog geen duidelijk bewijs was gevonden voor radioactieve luchtvervuiling.

Een spoedvergadering van de Raad van de Arabische Liga in Cairo riep de VN-Veiligheidsraad en de relevante internationale organisaties op 9 april op om onmiddellijk metingen te verrichten naar de radioactiviteit bij Dimona.

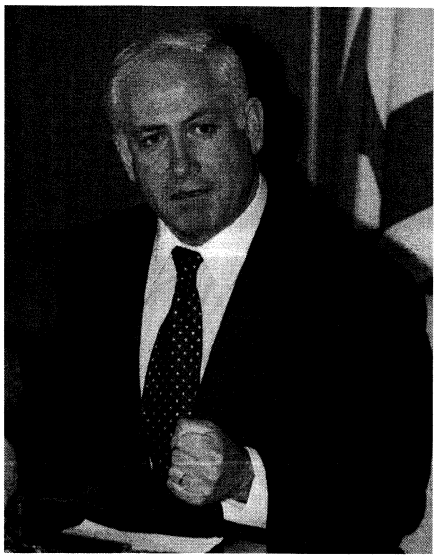
VERKIEZING VAN NETANYAHU TOT PREMIER. VERKIEZINGEN VOOR DE KNESSET

Op 29 mei werden in Israël algemene verkiezingen gehouden (zie boven voor het uitschrijven van de verkiezingen in februari en zie pag. 711/3 e.v.-'92 voor de vorige verkiezingen in juni 1992). Omdat in de verkiezingsstrijd de nationale veiligheid centraal stond, werden de verkiezingen in de internationale media in het algemeen afgeschilderd als een referendum over het vredesproces in het Midden-Oosten. Tijdens deze verkiezingen werd voor het eerst apart gestemd voor de Knesset en het premierschap.

Bij de verkiezing voor het premierschap versloeg Benjamin Netanyahu, de leider van de rechtse Likoed, de zittende premier Shimon Peres van de Arbeidspartij. Bij de verkiezingen voor de Knesset kwam er geen duidelijke winnaar uit de bus, maar commentatoren waren van mening dat Netanyahu zonder al te veel moeite een coalitie kon aangaan met verschillende religieuze en gematigde partijen. De nieuwe regering zou binnen 45 dagen na de verkiezingen geformeerd moeten worden.

Netanyahu, 46 jaar oud en nooit eerder lid van de regering, was in maart 1993 Yitzhak Shamir als Likoed-leider opgevolgd (zie pag. 503/2-'93).

Peres, één van de belangrijkste architecten van het uit 1993 stammende vredesverdrag tussen Israël en de PLO. bekleedde het premierschap nadat zijn voorganger Yitzhak Rabin in november 1995 vermoord was. Na de moord had Peres geweigerd onmiddellijk nieuwe verkiezingen uit te schrijven - die hij volgens tal van deskundigen met gemak gewonnen zou hebben - omdat dat een ongepast wrofiteren van de moord op Rabin geweest zou zijn. Een aantal bomaanslagen van Palestijns-islamitische zelfmoordcommando's in Israël in februari en maart 1996 (zie pag. 423/3 e.v.-'96) ondermijnde echter zijn positie en vergrootte de populariteit van Netanyahu, die eerder als havik bestempeld werd. Peres' instemming met uitgebreide militaire acties in Libanon in april werd in brede kring geïnterpreteerd als een poging om zijn geloofsbrieven als ,,veiligheidslievende" leider te onderstrepen.



De nieuwe Israëlische premier Benjamin Netanyahu.

Uitslag verkiezingen premierschap

Kandidaat	*Aantal stemmen*	*%*
Benjamin Netanyahu	1.501.023	50,4
Shimon Peres	1.471.566	49,5

De uiteindelijke overwinning van Netanyahu, ofschoon met gering verschil, verraste de meeste commentatoren. De negatieve effecten van de acties in februari en maart ten spijt bleek uit opiniepeilingen dat Peres gedurende het grootste gedeelte van de campagne een voorsprong van 4 a 6 procent op Netanyahu had, terwijl de Israëlische televisie bij peilingen op de verkiezingsdag zelf een kleine overwinning van Peres voorspelden, hetgeen door de Arbeidspartij feestelijk gevierd werd. De definitieve uitslag werd op 31 mei door de Centrale Kiescommissie bekendgemaakt (nadat de stemmen waren geteld van circa 150.000 soldaten, ziekenhuispatiënten, gevangenen, diplomaten en zeelieden die niet bij gewone stembureaus terecht konden).

Verkiezingscampagne

Gedurende de verkiezingscampagne waren Peres (Arbeidspartij) en Netanyahu (Likoed) fundamenteel verdeeld over het vredesproces in het Midden-Oosten.

Terwijl de Arbeidspartij de uiteindelijke stichting van een Palestijnse staat niet uitsloot, deed Likoed dat wél expliciet. Beide partijen stonden op het standpunt dat Jeruzalem ongedeeld on-

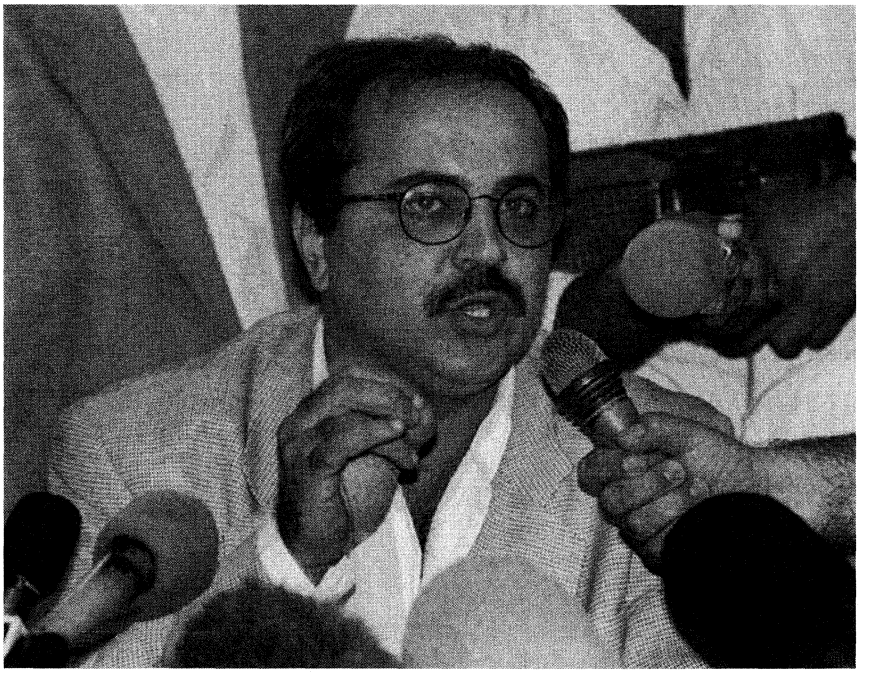
der Israëlisch gezag moest blijven, maar de Arbeidspartij had laten weten deze kwestie op de agenda te willen zetten bij de onderhandelingen met de Palestijnen over de ,,definitieve status". Ten aanzien van de betrekkingen met Syrië weigerde Likoed resoluut om het ,,land-voor-vrede"-standpunt van de Arbeidspartij te steunen. Likoed beloofde dat de Golan-Hoogvlakte volledig onder Israëlische controle zou blijven,

Commentatoren meldden eensgezind dat de campagne over het algemeen tamelijk kleurloos was. Zowel Likoed als de Arbeidspartij besloten in de laatste fase van de verkiezingscampagne massale bijeenkomsten af te gelasten. omdat deze niet uit de campagnekas gefinancierd konden worden. Op 31 mei meldde de *Middle East Economic Digest* dat beide partijen zich concentreerden op de zwevende kiezers en geen fondsen wilden verspillen aan verkiezingsbijeenkomsten ,,die alleen diegenen trekken die toch al gekozen hebben".



Een ultra-orthodoxe jood leest op 21 mei 1996 in Bnei Barak de verkiezingsposters van de Shas-partij, waarop een foto van de geestelijk leider rabbi Ovadia Yosef te zien is.

Op 26 mei zond de Israëlische televisie een debat tussen Peres en Netanyahu uit. Bij zijn verdediging van het standpunt van zijn regering in het vredesproces, verklaarde Peres ten aanzien van zijn voorganger Rabin: ,,De missionaris is vermoord, maar niet zijn missie... Ik doe een oproep aan alle stemgerechtigden: laat die missie niet mislukken". Netanyahu zei dat een voortzetting van het beleid van Rabin en Peres zou leiden tot ,,de vestiging van een Palestijnse staat met Jeruzalem als hoofdstad en tot het verlies van de Golan-Hoogvlakte, waardoor we geconfronteerd zullen worden met een escalatie van de terreur".



Ahmed Tibi, een Arabische adviseur inzake Israël van de Palestijnse president Arafat, trekt zich op 21 mei 1996 terug als kandidaat voor de Knesset en roept in zijn woonplaats Taibeh aanhangers op om op Shimon Peres te stemmen bij de verkiezingenvoor het premierschap.

Uitslag verkiezingen Knesset

Partij	*Zetels*	
	1996	*1992*
Arbeidspartij	34	44
Likoed-Tsomet-Gesher	32	40
Shas	10	6
Nationale Religieuze Partij	9	6
Meretz	9	12
Yisrael Ba'aliya	7	0
Hadash	3	3
Verenigd Tora Jodendom	4	4
De Derde Weg	4	0
Verenigde Arabische Lijst	4	2
Moledet	2	3
Totaal	120	120

Opkomst bij en analyse van de verkiezingen

Volgens de Centrale Kiescommissie had 79,7 procent van de 3,9 mln stemgerechtigden de gang naar de stembus gemaakt.

Ten aanzien van de verkiezingen voor het premierschap werd bekendgemaakt dat bijna 5 procent van de kiezers - in totaal bijna 145.000 mensen - blanco dus ongeldig had gestemd. Bij vorige verkiezingen bedroeg het aantal ongeldige stemmen circa 20.000. Op 31 mei meldde de Israëlische televisie dat de identiteit van degenen die een blanco stem hadden



Lijsttrekker Natan Sjaranski van de Russische immigrantenpartij Yisraël Ba'Aliya staat op 21 mei 1996 in Jeruzalem de pers te woord.

uitgebracht ,,een mysterie" was, maar dat naar schatting 100.000 joodse stemmers ,,niet konden of wilden kiezen tussen Peres en Netanyahu".

Zowel de Arbeidspartij als de Likoed-alliantie (samen met Gesher en Tsomet) verloren Knesset-zetels aan religieuze en gematigde partijen. In de nieuwe Knesset hadden Likoed en de Arbeidspartij slechts 66 van de 120 zetels te verdelen, terwijl zij voorheen 84 zetels hadden.

Het succes van Yisrael Ba'aliya, de partij van immigranten uit Rusland, Oekraïne, en Bjelaroes van de voormalige Sowjet-dissident Natan Sjaranski, werd door velen beschouwd als een belangrijke aderlating voor de Arbeidspartij. Op 30 mei meldde de Israëlische krant Yediot *Aharanot* dat in 1992 circa 50 procent van de Sowjet-immigranten de Arbeidspartij had gesteund en 8 procent Meretz. Bij de verkiezingen in 1996 zou Yisrael Ba'aliya naar schatting 40 procent van de immigrantenstemmen hebben weten te vergaren, Likoed 23 procent, de Arbeidspartij 21 procent en Meretz 3 procent.

Aanwijzingen voor beleidslijn Netanyahu

Op 30 mei zond de Israëlische radio een interview met Netanyahu uit dat aan het eind van de verkiezingscampagne zou zijn opgenomen.

In het interview verklaarde Netanyahu dat als hij zou worden gekozen, hij ,,de weg naar de vrede... zou omleiden in een richting die ons naar mijn mening een veilige vrede kan verschaffen". Hij zou rekening houden met ,,datgene wat er sinds Oslo bereikt is" (de Palestijns-Israëlische vredesovereenkomst van 1995, zie pag. 860/2 e.v.-'95), maar zou erop toezien dat de Palestijnen ,,aan al hun verplichtingen voldoen". De strijdkrachten en de veiligheidstroepen zouden opnieuw ,,actievrijheid" krijgen om zonodig tegen terroristen op te treden. Ten aanzien van de onderhandelingen over een ,,definitieve status" verklaarde Netanyahu dat hij de Palestijnen de gelegenheid zou bieden om ,,met uitzondering van veiligheidskwesties en buitenlandse zaken ieder aspect van hun dagelijks leven zelfstandig te regelen". Hij zou ,,de opdeling van Jeruzalem voorkomen" en de PLO-kantoren in de stad sluiten.

Ten aanzien van de onderhandelingen tussen Israël en Syrië verklaarde Netanyahu dat hij van mening was dat Israël zou moeten ,:vasthouden aan onze posities in de Golan-Hoogvlakte". Hij vroeg zich af of de Israëlische terugtrekking uit de Golan-Hoogvlakte voor Syrië prioriteit had en bepleitte pogingen om ,,tot een ander akkoord te komen" met de Syrische president Hafez al-Assad op basis van een aantal ,,subakkoorden" die zouden leiden tot een geleidelijke normalisering van de betrekkingen. Eén van deze ,,subakkoorden" zou naar zijn mening kunnen inhouden dat als ,,Syrië de Hezbollah-operatie in Zuid-Libanon zou ontmantelen en de Palestijnse terroristenorganisaties zou verbieden vanuit Damascus te opereren, wij onze invloed zouden kunnen aanwenden om Syrië te verwijderen van... (de door de Verenigde Staten gepubliceerde) lijst van landen die het terrorisme ondersteunen".

Palestijnse en regionale reacties op de overwinning van Netanyahu

Op 31 mei belegden de Palestijnse Ministerraad en het Uitvoerend Comité van de PLO een gemeenschappelijke vergadering in Gaza. In een na deze bijeenkomst uitgegeven verklaring werd de nieuwe Israëlische regering opgeroepen het vredesproces voort te zetten en de met de vorige regering overeengekomen en ondertekende afspraken na te komen om de onderhandelingen over de ,,definitieve status" voort te zetten. Begin mei was in Egypte een eerste onderhandelingsronde over de ,,definitieve status" gehouden.

Op 31 mei voerde Netanyahu telefonische besprekingen met de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak en koning Hoessein van Jordanië. Op 31 mei meldde de Israëlische radio dat Netanyahu aan Mubarak en Hoessein had beloofd ,,het vredesproces voort te zetten en tegelijkertijd de veiligheid te waarborgen".

Op 31 mei meldde het officiële Egyptische persbureau *MENA* dat president Mubarak verklaard had dat het ,,goed was om de nieuwe Israëlische regering in alle rust een kans te geven om haar standpunten en intenties ten aanzien van de vrede uiteen te zetten".

Op 2 juni meldde radio Monte Carlo dat koning Hoessein gezegd had dat Netanyahu een kans moest krijgen om zijn verantwoordelijkheden op zich te nemen en dat ,,we geen oordeel moeten vellen op basis van verkiezingsleuzen door de conclusie te trekken dat dit de beëindiging van het vredesproces betekent".

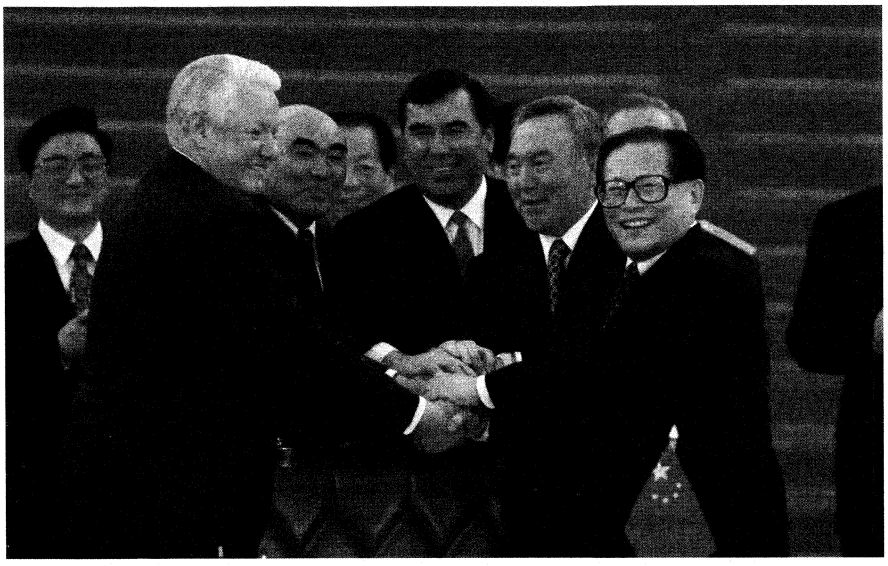
In een op 31 mei door de Syrische staatsradio uitgezonden officieel commentaar heette het dat de Israëlische verkiezingen ,,een nieuw keerpunt betekenen die het vredesproces op een nieuw kruispunt plaatsen". Voorspellingen waren echter ,,moeilijk" volgens de verklaring, zodat een ,,afwachtende houding" het meest voor de hand lag.

In een overzicht van commentaren op de verkiezingen in Iraanse kranten meldde het Iraanse persbureau *IRNA* op 1 juni dat de uitslag een uiting van Israëls ,,expansionisme" was. Daarnaast werden de islamitische landen gewaarschuwd voor de gevaren voor de regionale veiligheid en stabiliteit.

Na de verkiezingen feliciteerde de Amerikaanse president Bill Clinton Netanyahu telefonisch en nodigde hem uit voor een bezoek aan Washington.

(Vor.ber.pag. 208/1 e.v.-1996)

AZIË



De presidenten Boris Jeltsin (Russische Federatie), Askar Akajew (Kirgizstan), Imamoli Rachmanow (Tadzjikistan), Noersoeltan Nazarbajew (Kazachstan) en Jiang Zemin (China) (v.l.n.r.) slaan de handen ineen na de ondertekening van het grensakkoord tussen hun landen op 26 april 1996 in Shanghai.

ALGEMEEN

CENTRAALAZIATISCHE STATEN. GRENSAKKOORD MET CHINA EN RUSLAND

De presidenten van de Centraalaziatische republieken Kazachstan, Kirgizstan en Tadzjikistan, respectievelijk Noersoeltan Nazarbajew, Askar Akajew en Imamoli Rachmanow, ondertekenden op 26 april 1996 in de Chinese stad Shanghai een ,,akkoord ter verhoging van het vertrouwen in de grensgebieden" met hun ambtgenoten uit China en de Russische Federatie, respectievelijk Jiang Zemin en Boris Jeltsin.

Het akkoord was gericht op het verminderen van de spanning langs de gemeenschappelijke grens, en het bepaalde dat de partijen geen geweld zouden gebruiken tegen elkaar of zouden dreigen met geweld, en ook niet zouden proberen eenzijdig militair voordeel te behalen.

(Vor.ber.pag. 218/3-1996)

BANGLADESH

VORMING INTERIMREGERING

Eind maart 1996 werd uiteindelijk voldaan aan de belangrijke eis van de oppositie om een interimregering te vormen die toezicht zou moeten houden op nieuwe verkiezingen. Een langdurige campagne, ondersteund door stakingen en een ,,aanhoudende non-coöperatie-actie" die op 9 maart was begonnen, hadden Begum Khaleda Zia's pogingen ondermijnd om aan te blijven als premier na de omstreden algemene verkiezingen van februari, die waren geboycot door de oppositie (zie pag. 297/1 e.v.-'96). Bij gewelddadige botsingen waren meer dan honderd doden en ruim 1.000 gewonden gevallen.

Op 3 maart deed Zia haar eerste belangrijke concessies. Zij nodigde haar tegenstanders uit voor besprekingen over voorstellen voor nieuwe verkiezingen en over een grondwetswijziging waardoor een speciale niet-partijgebonden regering toezicht zou kunnen houden op deze en alle andere algemene verkiezingen. Op 9 maart verklaarde haar Bangladesh National Party (BNP) akkoord te gaan met de eis van de oppositie om een neutrale niet partij-gebonden interimregering aan te stellen die toezicht zou houden op nieuwe verkiezingen, op voorwaarde dat dit zou worden geaccepteerd door de onlangs gekozen Nationale Assemblée (Jatiya Sangsad). een voorwaarde die onaanvaardbaar was voor de oppositie, aangezien deze de legitimiteit van de Nationale Assemblée niet erkende.

Ondertussen verzocht premier Zia op 8 maart president Abdur Rahman Biswas om overleg te beginnen met een aantal vrijgelaten oppositieleiders die sinds eind februari waren vastgehouden. Maar de op 10 maart gehouden gesprekken leidden niet tot een akkoord. Onder leiding van sjeik Hasina Wajed van de Awami Liga ging de oppositie door met haar campagne ter ondersteuning van de eis dat Zia moest aftreden. wilde er een oplossing worden bereikt. Op 11 maart werden duizenden extra soldaten naar Dhaka en Chittagong gestuurd, omdat het openbare leven in deze steden werd lamgelegd door de campagne van de oppositie.

Tijdens de opening van de nieuwe zitting van het parlement op 19 maart in Dhaka probeerden demonstranten het parle-



premier Khaleda Zia (1.)wordt op 19 maart 1996 door president Abdur Rahman Biswas (r.)in het Bangabhabanpresidentieel paleis in Dhaka beëdigd voor een nieuwe ambtstermijn als premier.

mentsgebouw te bestormen. Zia verklaarde dat het parlement alleen maar bijeenkwam om de grondwet te wijzigen, zodat in de toekomst alle algemene verkiezingen zouden kunnen worden gehouden onder een interimregering.

Op 26 maart gaf de Nationale Assemblée unaniem haar goedkeuring aan Grondwetswijzigingsvoorstel nr. 13 1996. waarbij de president de bevoegdheid kreeg een elf leden tellend niet-partijgebonden interimkabinet te benoemen onder leiding van een hoofdadviseur. Dit kabinet zou maximaal drie maanden aan de macht blijven, de tijdsduur tussen de ontbinding van het parlement en nieuwe verkiezingen. Op 28 maart keurde president Biswas het wetsvoorstel goed.

Op 27 maart hadden hoge ambtenaren, die wezen op de desintegratie van het bestuur, de ondergang van de economie en de ineenstorting van orde en gezag, een onderhoud met president Biswas om hem te verzoeken onmiddellijk een niet-partijgebonden regering in te stellen. Zia deelde daarop mee dat zij Biswas zou vragen de daarvoor noodzakelijke stappen te nemen, hoewel zij deze gelegenheid niet aangreep om haar aftreden als premier of het ontslag van het kabinet dat zij na de omstreden verkiezingen in februari had gevormd (en dat op 19 maart door president Biswas was beëdigd),bekend te maken.

Op 30 maart sloot het stafpersoneel van het parlementsgebouw zich aan bij een staking en een bezettingsactie van ambtenaren die op 27 maart waren begonnen, waardoor Zia's voornemen om de Nationale Assemblée weer bijeen te roepen werd verijdeld. Kort daarna ontving president Biswas premier Zia's ontslagbrief; Biswas ging meteen over tot ontbinding van het parlement en benoemde de voormalige opperrechter Mohammad Habibur Rahman tot hoofdadviseur van een interimregering. Sjeik Hasina maakte later op 30 maart bekend dat de protestcampagne met onmiddellijke ingang werd beëindigd met de opmerking: ,,Dit is een overwinning van het volk. Wij moeten de overwinning ten koste van alles veiligstellen".

Tijdens een bijeenkomst op 31 maart kreeg Habib Rahman, die beklemtoonde dat het belangrijk was orde en gezag te herstellen, uitdrukkelijk de volledige steun van de commandanten van leger, vloot en luchtmacht.

Interimregering benoemd.

Op 3 april beëdigde president Abdur Rahman Biswas een interimregering van adviseurs onder leiding van hoofdadviseur opperrechter Mohammad Habibur Rahman.

Alle politieke partijen zegden toe te zullen samenwerken met Rahmans interimregering. Op 31 maart benadrukte Rahman dat zijn regering, die geheel uit nieuwelingen bestond, zich niet zou laten afleiden van haar belangrijkste taak, het herstellen van orde en gezag en het toezicht houden op nieuwe verkiezingen.

De samenstelling van het nieuwe kabinet was als volgt:

Hoofdadviseur, kabinetszaken, vestiging. binnenlandse zaken. buitenlandse zaken. voorlichting, secretariaat kiescommissie, speciale aangelegenheden - Mohammad Habibur Rahman;
Adviseurs: wetten, justitie en parlementaire aangelegenheden, plaatselijk bestuur, plattelandsontwikkeling en coöperaties - Syed Ishtiaque Ahmed: wetenschap en technologie, basisonderwijs, bosbouw en milieu - Mohammad Yunus; onderwijs, jeugd- en sportzaken, culturele aangelegenheden - Shamsul Haq; industrie, handel, jute en textiel - Shegufta Bakht Chowdhury; landbouw, voedselvoorziening, visserij en veeteelt, hulpverlening bij rampen, grondbeheer - A. Z. M. Nasiruddin; gezondheid en gezinsplanning, godsdienstzaken - generaal-majoor (bd) Abdur Rahman Khan; financiën en planning - Wahiduddin Mahmud; verbindingen. scheepvaart, burgerluchtvaart en toerisme, post en telecommunicatie, huisvesting en openbare werken - Syed Manzoor Elahi; arbeid en menselijke hulpbronnen, sociale voorzieningen, vrouwen- en kinderenaangelegenheden - mevr. Nazma Chowdhury; stroomvoorziening, energie en minerale rijkdommen, waterbronnen - Jamilur Reja Chowdhury.

Datum voor algemene verkiezingen bekendgemaakt

Op 27 april maakte de voorzitter van de Kiescommissie, Mohammad Abu Hena, bekend dat de volgende algemene verkiezingen zouden worden gehouden op 12 juni. Volgens de grondwet moesten de verkiezingen voor 28 juni plaatsvinden.

Hena was in zijn functie benoemd op 8 april, na het ontslag van zijn voorganger rechter A.K.M. Sadeque, wiens onpartijdigheid in twijfel was getrokken door de oppositie, die hem ervan beschuldigde de BNP tijdens de algemene verkiezingen in februari te hebben bevoordeeld.

BERICHTEN OVER COUPPOGING

In mei maakte men zich grote zorgen met betrekking tot de voor 12 juni geplande algemene verkiezingen, nadat berichten waren bevestigd dat regeringstroepen in staat van paraatheid waren gebracht om een couppoging te onderdrukken die was ondernomen door luitenant-generaal Abu Saleh Mohammad Nasim als reactie op zijn ontslag als opperbevelhebber van het leger.

President Biswas had op 20 mei een bevel uitgevaardigd om Nasim te ontslaan omdat deze



Voormalig opperrechter Muhammad Habibur Rahman (m.)legt op 30 maart in het bijzijn van president Biswas (r.)de eed af als hoofdadviseur van de eerste niet-partijgebonden interimregering van Bangladesh.



De ontslagen opperbevelhebber van het leger, luitenant-generaal Abu Saleh Mohammad Nasim (archieffoto van 26 maart 1996)

had geweigerd om twee officieren met vervroegd pensioen te sturen vanwege ,,disciplineverzuim". Nasim reageerde hier blijkbaar op door troepen te mobiliseren om naar Dhaka op te trekken. Op zijn beurt deed president Biswas een beroep op regeringsgetrouwe legereenheden om de burgerregering te beschermen. Op 21 mei meldde Radio Bangladesh dat de eenheden van Nasim waren teruggekeerd in hun kazernes en dat geen verdere actie zou worden ondernomen tegen de ,,misleide" soldaten. Vervolgens bleek echter dat Nasim samen met enkele andere hoge officieren onder huisarrest was geplaatst in afwachting van een diepgaand onderzoek naar hun activiteiten door een commissie van het ministerie van defensie.

De politieke betekenis van de couppoging werd duidelijk uit het bericht dat generaal Nasim een aanhanger van de Awami Liga van sjeik Hasina Wajed was. Op 21 mei veroordeelde Hasina Wajed het ontslag van Nasim als ,,een diep-gewortelde samenzwering" van de BNP, de partij van president Biswas, teneinde de verkiezingen in juni te saboteren. In maart, kort voor de gedwongen machtsoverdracht (zie boven), had de BNP-regering snel een grondwetswijziging doorgevoerd waardoor het ministerie van defensie toeviel aan de president; hierdoor gaf de regering voeding aan de verdenking dat zij trachtte het leger onder BNP-controle te brengen.

Nieuwe opperbevelhebber leger

Op 21 mei benoemde president Biswas generaal-majoor Mahbubur Rahman tot opperbevelhebber van het leger als opvolger van Mohammad Nasim.

DODEN DOOR WERVELWIND

Op 14 mei vonden meer dan 600 mensen de dood toen het noorden van Bangladesh werd getroffen door een tornado.

(Vor.ber.pag. 295/3 e.v.-1996)

BHOETAN

ZEVENDE GESPREKSRONDE MET NEPAL OVER VLUCHTELINGEN

Op 4-8 april 1996 vond de zevende ronde plaats van ministeriële gesprekken tussen Bhoetan en Nepal, de laatste in een reeks die in 1993 was gestart over de kwestie van de status van 80.000 tot 100.000 etnische Nepalezen, die in 1990 naar Bhoetan waren gevlucht na het invoeren van een Bhoeddhistische gedragscode (ziepag. 56/3-'91).

Volgens berichten waren beide partijen er niet in geslaagd de belangrijkste kwestie op te lossen nl. de vraag welke vluchtelingen mochten terugkeren naar Bhoetan (zie pag. 498/3-'95); Bhoetan toonde zich alleen bereid die burgers toe te laten die het als echte Bhoetanen beschouwde. In een persbericht na afloop werd geen gewag gemaakt van de vermeende patstelling maar wel bevestigd dat beide partijen waren overeengekomen op een nog nader te bepalen tijdstip verder te onderhandelen.

(Vor.ber.pag. 298/1 e.v.-1996)

INDONESIË

ORDEVERSTORINGEN IN IRIAN JAYA

In maart 1996 vonden ernstige ordeverstoringen plaats in een aantal mijnbouwsteden in de provincie Irian Jaya. Deze ongeregeldheden vloeiden voort uit spanningen tussen plaatselijke bewoners, Indonesiërs uit andere provincies en handelaren.

De eerste uitingen van onrust deden zich voor op 10 maart in de stad Tembagapura bij de enorme Grasberg-mijn, die werd geëxploiteerd door het Amerikaanse bedrijf Freeport-McMoran Copper and Gold. Volgens de *Financial Times* van 13 maart begonnen de onlusten nadat een plaatselijke bewoner was aangereden door een auto van een werknemer van een andere mijnbouwmaatschappij in het gebied en verwanten werden verhinderd het slachtoffer te bezoeken in het plaatselijke ziekenhuis.

Op 12 maart braken opnieuw onlusten uit in Timika, een andere stad bij Grasberg. Volgens sommige berichten deden de onlusten in Tembagapura en Timika Freeport besluiten om het werk in de mijn bij Grasberg tijdelijk stil te leggen.

Op 18 maart kwamen vier mensen om het leven, onder wie een Indonesische soldaat, en raakten zes anderen gewond bij ernstige relletjes in Abepura, een stad in de buurt van Jayapura, de hoofdstad van Irian Jaya.

De relletjes waren uitgebroken nadat het lichaam van Thomas Wapai Wainggai was aangekomen in Jayapura om te worden begraven. Wapai, een van de leiders van de afscheidingsbeweging, was in een gevangenis in Jakarta gestorven.

Schietpartij op vliegveld van Timika

Op 15 april doodde een luitenant van de Speciale Eenheid Kopassus (Korps Bijzondere Troepen, het elitekorps van de Indonesische strijdkrachten) vijftien mensen en verwondde elf anderen toen hij op het vliegveld van Timika in Irian Jaya het vuur opende op zijn collega's.

Naar verluidt was de luitenant geestelijk verward nadat hij de lichamen van twee soldaten had begeleid, die in een naburig dorp waren doodgeslagen nadat ze waren beschuldigd van verkrachting van een dorpsbewoonster. Onder de slachtoffers op het vliegveld bevonden zich drie hoge officieren en een Nieuwzeelandse helikopterpiloot. De luitenant werd gearresteerd nadat hij was neergeschoten.

Concessies Amerikaans mijnbouwbedrijf

Timika had in maart het toneel gevormd van ernstige onlusten toen dorpelingen in verzet waren gekomen tegen de activiteiten van een Amerikaans mijnbedrijf in het gebied (zie boven).

De *Financial Times* van 15 april berichtte dat het Amerikaanse mijnbedrijf Freeport-McMoran Copper and Gold had besloten om 1 procent van zijn jaarlijkse bruto inkomsten uit te keren aan de dorpsgemeenschappen die naast de mijnen van het bedrijf in Irian Jaya woonden. Het bedrijf had eveneens besloten om het aantal Irianese werknemers de volgende tien jaar te verviervoudigen.



Groepsfoto van de 12 OPM-gijzelaars op 26 februari 1996, genomen ergens in Irian Jaya, met onder andere de Nederlanders Martha Klein (achtersterij, 2de v.r.) en Mark van der Wal (achterste rij, r.) en de twee Indonesiërs Navy Panekenan (achterste rij. 3de v.l.) en Yosias Mathias Lasamahu (middelste rij, 2de v.l.), die de ontvoering niet overleefden.

VERDERE VERLOOP VAN GIJZELINGSACTIE OPM

De Guardian van 4 maart berichtte dat de guerrillastrijders van de Organisatie Vrij Papoea (Organisasi Papua Merkeda, OPM), die een aantal Europese en Indonesische wetenschappelijke onderzoekers in gijzeling hielden, geen gehoor hadden gegeven aan een bevel van hun in ballingschap levende leiders om de gijzelaars vrij te laten. De onderzoekers waren begin januari ontvoerd in Irian Jaya (zie pag. 300/3 e.v.-'96).

Volgens het artikel hadden de in Australië woonachtige OPM-leiders Kelly Kwalik schriftelijk laten weten dat ,,de doelstelling om de aandacht van de internationale gemeenschap te trekken" was bereikt en dat er ,,geen noodzaak was om de gijzelaars nog langer vast te houden". In het artikel stond dat de leider van de ontvoerders, OPM-commandant in Irian Jaya Kelly Kwalik, geen gehoor had gegeven aan het bevel uit angst voor wraakacties van het Indonesische leger tegen Irianese burgers.

Op 9 maart had OPM-commandant Mozes Weror een ontmoeting met het hoofd van het Rode Kruis in Indonesië, Henri Fournier, waarbij hij hem een brief overhandigde voor Kelly Kwalik; in de brief gaf de OPM-commandant aan de leider van de ontvoerders opdracht de gijzelaars onmiddellijk vrij te laten, in de hoop dat een opdracht van hogerhand binnen de OPM-organisatie Kelly Kwalik daartoe zou kunnen bewegen.

Op 17 maart publiceerde de Indonesische krant Kompas een brief van Kwalik en Daniel Kogoya, een andere rebellenleider, waarin zij verklaarden tot de gijzeling te zijn overgegaan ,,omvan de Indonesische regering en de internationale gemeenschap te eisen dat zij de staat West-Papoea zouden erkennen". In de brief waarschuwden zij: „We zullen de gijzelaars vasthouden totdat de regering en de internationale gemeenschap zulks erkennen".

Op 16 maart liet de OPM een Indonesische gijzelaar vrij, waardoor het aantal gegijzelden nog 11 bedroeg.

Gijzelaars bevrijd door Indonesische leger

Op 15 mei werden in totaal negen leden (vier Britse, twee Nederlandse en drie Indonesische) van de elf nog gegijzelde leden van de natuurwetenschappelijke expeditie door het Indonesische leger bevrijd. Twee Indonesische leden van de expeditie werden door hun gijzelnemers ter dood gebracht vóór de Indonesische troepen hen konden bereiken. Tijdens deze operatie doodde het Indonesische leger acht OPM-leden, terwijl twee anderen gevangen werden genomen.

Het leger had uiteindelijk tot de actie besloten, nadat de onderhandelingen tussen de ontvoerders en functionarissen van het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) op niets waren uitgelopen. Tijdens zijn laatste ontmoeting met ICRC-functionarissen op 8 mei zou OPM-leider Kelly Kwalik geweigerd hebben ook maar één gijzelaar vrij te laten, als Groot-Brittannië en de Verenigde Staten de zogenaamde Republiek van West-Papoea niet zouden erkennen. De bevrijdingsoperatie in de dichte jungle van Irian Jaya werd geleid door brigade-generaal Prabowo Subianto, commandant van het Korps Bijzondere Troepen Kopassus en schoonzoon van president Soeharto. Op 30 mei meldde de *Far* Eastern *Economic* Review dat Prabowo Israëlische radiografisch bestuurde vliegtuigen zonder piloot - oorspronkelijk ontwikkeld voor Israëlisch gebruik in Libanon - had gebruikt (Mazlat Scout) om de gijzelaars op te sporen. Het blad meldde dat de samenwerking met Israël ,,gevoelig lag voor Indonesische moslims".

AMERIKAANS VERBOD OP TRAINING INDONESISCHE SOLDATEN OPGEHEVEN. MILITAIRE BENOEMINGEN

Op 7 maart meldde Radio Australië dat de Verenigde Staten het verbod om Indonesische soldaten te trainen hadden opgeheven. Het verbod was ingesteld na het bloedbad in Santa Cruz op Oost-Timor in 1991 (zie pag. 279/3 e.v.-'92).

Volgens het bericht, waarin Amerikaanse functionarissen werden aangehaald, zou het hervatten van de financiering van de internationale militaire opleiding en training (International Military Education and Training, IMET) ,,het democratische gehalte van de Indonesische strijdkrachten bevorderen".

Militaire benoemingen

Op 12 maart publiceerde de Indonesische krant Republika details over wijzigingen in de top van het leger.

Generaal Sutria Tubagus volgde generaal Rilo Pambudi op als stafchef van de luchtmacht. Schout-bij-nacht Arief Kushariyadi werd de opvolger van admiraal Tanto Kuswanto als stafchef van de marine. Generaal-majoor Dibyo Widodo werd de opvolger van generaal Banurusman als hoofd van politie.

Luitenant-generaal Muthoyib volgde luitenant-generaal Sudibyo op 1 april op als hoofd van Coördinatiebureau van de Staatsinlichtingendienst.

VOORMALIGE COMMUNISTEN KRIJGEN STEMRECHT TERUG

De Indonesische krant *Kompass* van 3 april berichtte dat de regering aan 1.157.820 personen die betrokken waren bij de mislukte coup in 1965, het stemrecht had teruggeven. De coup

werd toegeschreven aan de Communistische Partij van Indonesië (PKI). Nog eens 20.706 personen die banden hadden met de PKI en betrokken waren bij de couppoging, bleven uitgesloten van het stemrecht.

ECHTGENOTE VAN PRESIDENT SOEHARTO OVERLEDEN

Op 28 april overleed op 71-jarige leeftijd Siti Hartinah, de echtgenote van president Soeharto.

Het overlijden van Tien Soeharto, zoals ze door de bevolking werd genoemd, leidde tot nieuwe speculaties over de politieke toekomst van de president, die sterk steunde op de adviezen van zijn echtgenote. Volgens commentatoren zou Tiens positie als Soeharto's adviseur worden ingenomen door diens oudste dochter Siti Hardijanti Rukmana, die bekend stond als Mbak Tutut. Zij was een rijke en invloedrijke zakenvrouw, die een belangrijke positie bekleedde in de regerende politieke organisatie Golkar.

VIJF STUDENTEN GEDOOD BIJ PROTESTACTIES IN ZUID-SULAWESI. GEVANGENISSTRAF VOOR BINTANG PAMUNGKAS. OPRICHTING VAN POLITIEKE PARTIJ

Op 24-25 april kwamen vijf studenten om het leven tijdens botsingen met soldaten in de provinciehoofdstad Ujung Pandang van Zuid-Sulawesi. De botsingen ontstonden tijdens studentenbetogingen tegen een verhoging van de openbaar-vervoerprijzen. Volgens een woordvoerder van de studenten waren tengevolge van de acties van het leger zeker 93 studenten en 35 soldaten gewond geraakt.

Op 8 mei werd Sri Bintang Pamungkas, een voormalig lid van het Huis van Afgevaardigden, veroordeeld tot 34 maanden gevangenisstraf, nadat hij schuldig was bevonden aan het beledigen van president en generaal b.d. Soeharto (zie ook 298/2-'96). Sri Bintang zou Soeharto een ;,dictator°hebben genoemd tijdens een college aan Indonesische studenten in Duitsland.

In Jakarta demonstreerden honderden studenten tegen de gevangenisstraf voor Sri Bintang. In Jakarta en andere Javaanse steden vonden in mei ook studentendemonstraties plaats, omdat regeringstroepen in Ujung Pandang, Sulawesi, in april vijf studenten hadden gedood.

Sri Bintang, die in afwachting van een hoger beroep op vrije voeten bleef, richtte op 29 mei een nieuwe politieke partij op. Deze partij, de Indonesische Verenigde Democratische Partij, zou zich naar zijn zeggen inspannen voor democratie, gerechtigheid en mensenrechten. Enkele dagen later vaardigden zowel de regering als de strijdkrachten verklaringen uit waarin gesteld werd dat zij de nieuwe partij niet zouden erkennen.

(Vor.ber.pag. 298/2 e.v.-1996)



Op 29 mei 1996 maakt Sri Bintang Pamungkas (r)in Jakarta de oprichting bekend van een nieuwe oppositiepartij, de Indonesische Verenigde Democratische Partij (PUDI).

KAZACHSTAN

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 10 en 29 januari 1996 benoemde president Noersoeltan Nazarbajew twee nieuwe leden in zijn kabinet. Het betrof de volgende portefeuilles:

Vice-premier - Nikolaj Makijewski: jeugd; sport en cultuur - Temirchan Minajderewitsj Dosmoechambetow.

Dosmoechambetow verving Birganim Ajtimowa, die een van de zeven personen was die door Nazarbajew was benoemd in de Senaat (eerste kamer van het parlement) naast de veertig gekozen leden. De Senaat kwam op 30 januari voor de eerste keer bijeen (zie onder).

Tussen 4 en 14 maart wijzigde president Nazarbajew zijn regering op een aantal punten. Zo ontsloeg hij per decreet van 14 maart eerste vice-premier Witali Mette en werd al eerder, op 4 maart, minister van landbouw Zjanibek Charibzjanow bevorderd tot vice-premier. De kabinetswijziging betrof de volgende portefeuilles:

Minister van staat - Achmetzjformeran Jesimow+; vice-premier - Zjanibek Charibzjanow+;landbouw - Serik Achimbekow"

* Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille.

Op 11 maart riep Nazarbajew per decreet een nieuwe instelling in het leven onder de naam ministerie van wetenschappen-Academie van Wetenschappen, waarin het ministerie van wetenschap en technologie werd samengevoegd met de academies voor natuur- en landbouwwetenschappen

NIEUW PARLEMENT GEÏNSTALLEERD

Op 30 januari installeerde Nazarbajew het nieuwe uit twee Kamers bestaande parlement, waarvan de leden in december 1995 waren gekozen (zie pag. 224/3 e.v.-'96). Het stond nog steeds niet definitief vast hoeveel zetels er werden bezet in de 67 leden tellende Majlis (Tweede Kamer). In de Majlis waren in eerste instantie twee kandidaten te weinig gekozen om een quorum te halen, zodat er eind december een beslissende verkiezingsronde was gehouden.

OVEREENKOMST OVER OLIEPIJPLEIDING

President Nazarbajew en de Russische president Boris Jeltsin traden als voorzitters op tijdens de ondertekeningsplechtigheid op 27 april in Almaty van een overeenkomst met Oman en met acht oliemaatschappijen (Chevron, Mobil, Oryx, British Gas, Agip, Lukoil,

Rosneft en Munajgaz) over de aanleg van een oliepijpleiding van het olieveld Tengiz in Kazachstan naar de Russische Zwarte-Zeehaven Noworossijsk; de pijpleiding zou op zijn vroegst in 2001 klaar kunnen zijn. (Voor internationaal akkoord over pijpleiding in Kaspische Zee, zie pag. 161/2-'96.)

(Vor.ber.pag. 224/2 e.v.-1996)

KIRGIZSTAN

MEER BEVOEGDHEDEN PRESIDENT. ONTSLAG REGERING

Op 26 februari 1996 accepteerde president Askar Akajew het ontslag van de regering van premier Apas Joemagoelow. Hierdoor kon een nieuwe regering worden gevormd, waarvan de leden direct door de president zouden worden benoemd.

Bij referendum was op 10 februari een grondwetswijziging goedgekeurd, die de president verstrekkende, nieuwe bevoegdheden toekende, waaronder het recht alle hoge functionarissen te benoemen, met uitzondering van de premier, voor wiens benoeming parlementaire goedkeuring vereist zou zijn. Joemagoelow, die naar verwachting opnieuw tot premier zou worden benoemd, stemde erin toe aan te blijven als interimpremier in afwachting van een definitief besluit van het parlement.

NIEUW KABINET

Op 1 maart kreeg Apas Joemagoelow als premier het vertrouwen van de Zjogorkoe Kenesj (het parlement). Het nieuwe kabinet werd door president Askar Akajew op 4 maart geïnstalleerd in de volgende samenstelling:

Premier - Apas Joemagoelow; eerste vice-premier - Abdyzjapar Tagajew*; vice-premier voor landbouwbeleid - Bekbolot Talgarbekow+; vice-premier voor sociaal-cultureel beleid - mevr. Mira Jangaratsjewa*; vice-premier voor industriebeleid - Amangeldy Moeralijew*; buitenlandse zaken - mevr. Roza Otoenbajewa; defensie - Moerzakan Soebanow; binnenlandse zaken - kolonel Madalbek Moldasjew; nationale veiligheid - Anarbek Bakajew++; justitie - Moekar Tsjolponbajew; economie - Taalajbek Kojtsjoemanow++; financiën - Kemelbek Nanajew; handel en industrie - Andrej Iordan+; arbeid - Zafar Chakimow+; vervoer - Toktorbek Adykejew; noodvoorzieningen - Mambetdzjoenoes Abylow*; gezondheidszorg - Naken Kasijew; cultuur - Tsjolponbek Basarbajew.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille
++ Herbenoeming uit vorige kabinet, maar niet eerder vermeld.

NIEUWE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Op 11 april werd Omoerbek Koetoejew door premier Apas Joemagoelow benoemd tot minister van binnenlandse zaken. Kolonel Moldasjew, zijn voorganger, was op 2 april afgetreden nadat een plaatselijke krant een in het geheim opgenomen gesprek had gepubliceerd waarin hij nieuwe functies zou hebben aangeboden aan twee in ongenade gevallen functionarissen van zijn ministerie.

RUSSISCH KRIJGT OFFICIËLE STATUS

De Kenesj stemde op 11 maart in met het verlenen van een officiële status aan het Russisch, dat voortaan mocht worden gebruikt op het werk en in gebieden met een Russisch-sprekende meerderheid. Het Kirgizstaans bleef de officiële staatstaal. Het besluit van de Kenesj was gebaseerd op een decreet van president Akajew uit juni 1994 (ziepag. 807/2-'94).

(Vor.ber.pag. 225/1 e.v.-1996)

MALEISIË

ZEVENDE VIJFJARENPLAN

Op 6 mei 1996 publiceerde de regering haar zevende vijfjarenplan (Seventh Malaysia Master Plan - RM 7) over de periode 1996-2000.

Zesde en Zevende Master Plan

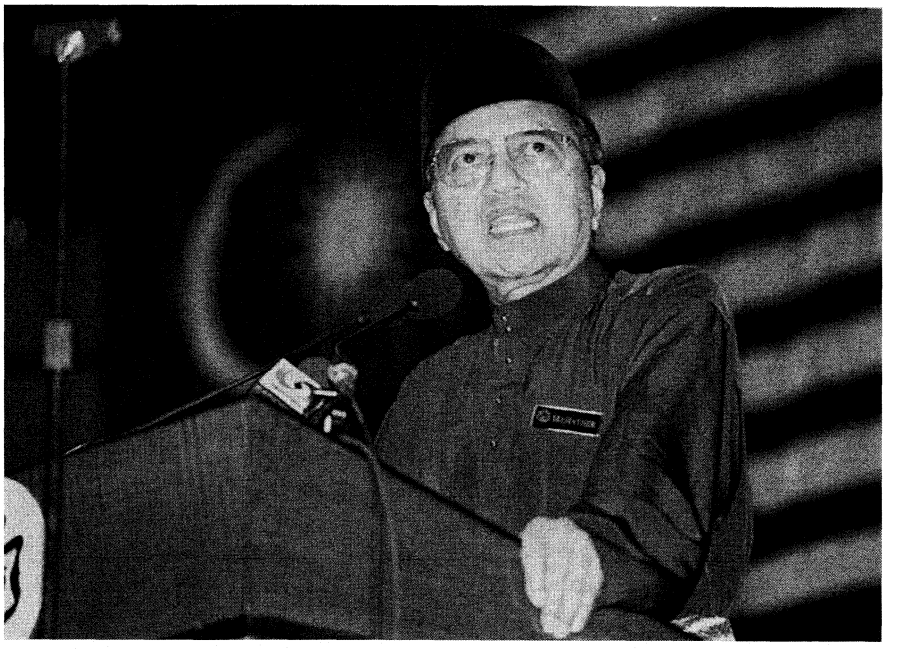
	6e Plan Doel	6e Plan *Resultaat*	7e Plan Doel
Reële toename BBP	8,1%	8.7%	8,0%
Inflatie	5,0%	4,0%	laag
BBP per hoofd van de bevolking (M$)*	9.947	9.786	14.788
Werkloosheid*	2,8%	2,8%	2,8%
Overschot/tekort in overheids-sector in % van het BBP	-3,2%	0,4%	0,2%
Overschot/tekort rekening-courant in % van het BBP*	1,6%	-8,8%	0,5%

* Einde van periode
Bron *Financial* Tzmes van 7 mei 1996

RAZALEIGH HAMZAH KEERT TERUG NAAR UMNO

Op 9 mei kondigde Razaleigh Hamzah, de voorzitter van de oppositiepartij Semangat '46, aan dat hij van plan was om opnieuw toe te treden tot de regerende United Malays National Organisation (UMNO). Op 10 mei meldde de Maleisische krant *Berita Harian* dat Razaleigh geen ,,tijdspad" voor de overgang had aangekondigd, ,,omdat hij die samen met de overige leden (van Semangat '46) wil maken".

De aankondiging volgde op een ontmoeting medio april tussen Razaleigh en premier Mahathir Mohamed, hun



De Maleisische premier en UMNO-leider Mahathir Mohamed opent op 11 mei 1996 in Kuala Lumpur een speciale conventie ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan van de partij.

eerste persoonlijke ontmoeting sinds zeven jaar. Razaleigh, ooit invloedrijk binnen de UMNO, had in 1987 zonder succes geprobeerd het leiderschap van Mahathir te betwisten (zie pag. 142/3 e.v.-'88). De daarop volgende juridische strijd over deze mislukte poging had Razaleigh er in 1989 toe gebracht Semangat '46 op te richten als een vanuit Maleisië opererende partij die oppositie zou gaan voeren tegen de UMNO (zie pag. 768/2-'90).

Deskundigen tekenden hierbij aan dat de terugkeer van Razaleigh naar de UMNO Mahathirs positie als partijleider aanzienlijk zou versterken.

NIEUWE PREMIER VAN SABAH

Op 28 mei werd Yong Teck Lee, voorzitter van de Progressieve Partij van Sabah (lid van de regerende federale coalitie van het Nationaal Front) benoemd tot premier van Sabah. Hij verving Salleh Tun Said Keruak krachtens een systeem waarin de functie rouleerde tussen de leiders van de drie belangrijkste etnische groeperingen in Sabah.

(Vor.ber.pag. 302/1/2-1996)

MYANMAR

HOOFDKWARTIER KHUN SA INGENOMEN. OVERGAVE MTA-LEDEN

Op 2 januari 1996 veroverden eenheden van het regeringsleger Ho Mong, het hoofdkwartier van de beruchte Shan-,,drugskrijgsheer" Khun Sa en zijn Mong Tai-leger (MTA), de zogenaamde nationalistische Shan-beweging. In november 1995 had Khun Sa zijn ,,pensioen" aangekondigd (zie pag. 146/2/3-'96).

De inname van Ho Mong verliep rustig, hetgeen veel waarnemers ertoe bracht haar als een geplande overname te beschouwen. Op 5 januari tekenden de regering en het MTA een vredesovereenkomst en op 28 januari beweerde Radio Myanmar dat 11.739 MTA-leden zich hadden overgegeven.

Op 25 januari berichtte de *Far* Eastern *Economic* Review, zich baserend op ,,Shan-bronnen", dat Khun Sa met de militaire junta een regeling had getroffen voor zijn amnestie en een garantie dat hij niet zou worden uitgeleverd. Op 4 januari had de Amerikaanse regering een beloning van $ 2 mln uitgeloofd voor informatie die zou leiden tot de arrestatie en veroordeling van Khun Sa, die in 1989 in de VS was aangeklaagd op beschuldiging van drugshandel.

Minister van buitenlandse zaken U Ohn Gyaw maakte op 9 februari bekend dat Myanmar Khun Sa niet aan de VS zou uitleveren.

MILITAIRE OPERATIE TEGEN KAREN-GUERRILLASTRIJDERS

De Thaise krant Phuchatkan van 31 januari berichtte dat Myanmarese troepen kort daarvoor het belangrijke bolwerk van de Karen Nationale Progressieve Partij (KNPP) in de oostelijke staat Kayah hadden ingenomen (voor regeringsoffensief tegen KNPP in augustus 1995, zie pag. 720/2-'95).

SLORC-KNU-BESPREKINGEN

De laatste grote etnische groepering die militair verzet bood tegen de militaire regering van Myanmar, de Karen Nationale Unie (KNU), knoopte medio februari onderhandelingen aan de met junta, de Staatsraad voor Herstel van Recht en Orde (SLORC). De oppositionele elektronische krant *BurmaNet News* van 29 februari berichtte dat de ,,besprekingen aan het licht brachten dat de KNU en de SLORC van mening verschilden over de totstandkoming van een staakt-het-vuren en echte vrede. De KNU besloot de besprekingen met het SLORC op een ,,geschikt moment" te hervatten.

HARD OPTREDEN JUNTA TEGEN OPPOSITIE

De militaire junta SLORC arresteerde eind mei meer dan 260 leden van de oppositionele Nationale Liga voor Democratie (NLD). Tegelijkertijd organiseerde zij in het hele land een reeks massabijeenkomsten met de bedoeling om de NLD in een kwaad daglicht te stellen, en lanceerde zij een venijnige campagne in de media tegen de secretaris-generaal van de partij Aung San Suu Kyi. De arrestaties werden in het buitenland alom veroordeeld.

De strafcampagne werd opgezet met het oog op het geplande partijcongres van de NLD in Rangoon op 26-28 mei, waar ongeveer 250, in 1990 voor de Volksvergadering gekozen, afgevaardigden van de partij met andere partijleden bijeen zouden komen (zie pag. 772/1 e.v.-'90). Het NLD-partijcongres ging door zoals gepland, in het huis van Suu Kyi, maar werd slechts door 18 afgevaardigden bijgewoond. Op de laatste dag maakte Suu Kyi plannen bekend voor het opstellen van een



Oppositieleidster Aung San Suu Kyi staat op 28 mei aan het slot van het NLD-partijcongres in Rangoon de pers te woord.

alternatieve grondwet, in plaats van die waaraan nu door de nationale conventie werd gewerkt (zie pag. 146/3-'96).

Op 29 mei, na het einde van het partijcongres, begon de junta met de vrijlating van een aantal van de opgepakte NLD-leden. Op 31 mei berichtte Radio Australië echter dat minstens negen van hen, waaronder een vooraanstaande partijfunctionarissen in staat van beschuldiging waren gesteld en lange gevangenisstraffen tegemoet konden zien.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 29 mei bracht SLORC een aantal wijzigingen aan in de regering:

Generaal-majoor Saw Lwin werd benoemd tot minister van arbeid als opvolger van luitenant-generaal Aye Thaung; U Saw Tun werd minister van gezondheidszorg en kwam in de plaats van vice-admiraal Than Nyunt; U Aung San volgde brigade-generaal Thaung Myint op als minister van cultuur. De drie ministers die werden vervangen werden allen benoemd tot lid van de Nationale Veiligheids- en Bestuurscommissie.

Brigade-generaal Maung Maung, die tot dan toe minister van veeteelt en visserij was geweest, werd benoemd tot minister in het bureau van de vice-premier en tot secretaris van de Birma Investeringscommissie. Zijn opvolger op het ministerie van veeteelt en visserij werd U Aung Thaung.

(Vor.ber.pag 146/1 e.v.-1996)

NEPAL

AKKOORD MET INDIA OVER WATERKRACHTPROJECT

De Nepalese minister van buitenlandse zaken Prakas Chandra Lohani en zijn Indiase ambtgenoot Pranab Mukherjee ondertekenden op 29 januari 1996 in de hoofdstad Katmandu een belangrijk akkoord over een waterkrachtproject in het stroomgebied van de Mahakalirivier. De kosten van het project, dat binnen acht jaar voltooid moest zijn, werden geraamd op Rs 200 mrd (ongeveer $ 5 mrd); de hydro-elektrische capaciteit werd vastgesteld op 2000 megawatt, met een uitloop naar 4000 megawatt. De project zou door beide landen gelijkelijk worden bekostigd.

REGERING OVERLEEFT MOTIE VAN WANTROUWEN

Op 24 maart overleefde de coalitieregering van premier Sher Bahadur Deuba een motie van wantrouwen in het parlement met 106 tegen 90 stemmen.

De motie was ingediend door de Verenigde Communistische Partij van Nepal (UCPN) onder leiding van de voormalige premier Man Mohan Adhikari, die in september 1995 moest aftreden na een motie van wantrouwen die was ingediend door de partij van de huidige premier Deuba, de Nepalese Congrespartij (NCP)(zie pag. 720/3 e.v.-'95).
De overwinning van premier Deuba kwam tot stand door het besluit van vijf ministers, allen lid van de rechtse Rashtriya Prajatantra (RPP, ook wel bekend onder Nationaal Democratische Partij of NDP), om hun eerdere ontslagaanvraag in te trekken en mee te stemmen met de regering.

INTERNATIONALE FINANCIËLE STEUN TOEGEZEGD

Minister van financiën Ram Sharan Mahat maakte op 15 april bekend dat de Nepal Hulp Groep van de Club van Parijs van internationale donoren Nepal financiële steun ter waarde van $ 993 mln had toegezegd voor het belastingjaar 1996-'97, dat aanving in juli.

BERICHT OVER ONENIGHEID IN REGERINGSCOALITIE NA MINISTERIËLE BENOEMINGEN

In mei deden er ten aanzien van de verdeling van ministersposten berichten de ronde over onenigheid binnen de regeringscoalitie, die bestond uit de NCP, de RPP en de Sadhbhavana Parishad (Partij van Nepal).

Op 17 mei had premier Deuba vier RPP-leden benoemd in zijn kabinet, waarmee hij het aantal kabinetsleden uitbreidde tot 48. Op 24 mei beschuldigde Girija Prasad Koirala, die begin mei tot partijvoorzitter van de NCP was gekozen. de RPP er openlijk van de uitbreiding van het aantal ministersposten in het al veel te talrijke kabinet te hebben doorgedrukt. Hij beweerde dat de RPP's ,,hang naar ministersposten zijn partij voor een groot probleem plaatste". De beschuldigingen werden krachtig tegengesproken door RPP-leider Surya Bahadur Thapa. die in een verklaring diezelfde dag Koirala's uitlatingen ,,ongelukkig" noemde.

De benoemingen in het kabinet op 17 mei betroffen de volgende portefeuilles:

Minister van recht en justitie - Prasad Pahadi (RPP).
Onderministers: landbouw - Khobari Raya (RPP);voorraden - Anish Ansari (RPP);handel - Bishnu Bikram Thapa (RPP).

(Vor.ber.pag. 146/3 e.v.-1996)

OEZBEKISTAN

REGERINGSWIJZIGINGEN

President Islam Karimow ontsloeg op 8 januari 1996 minister van landbouw Rasoelmat Hoesanow; hij benoemde Mark Joemanijozow tot diens opvolger.

Op 6 maart ontsloeg president Karimow twee vice-premiers, Abdoelhasjim Moetalow en Joeri Pajgin. Moetalow was tot december 1995 premier geweest (zie pag. 23011-'96).
Er werden geen redenen gegeven voor deze wijzigingen.

(Vor.ber.pag. 230/1-1996)

TADZJIKISTAN

MUITERIJ DOOR REBELLERENDE MILITAIREN. REGERINGSLEDEN ONTSLAGEN

Officieren van het Tadzjiekse leger maakten medio januari 1996 gebruik van de oplaaiende strijd tegen islamitische opstandelingen aan de grens met Afghanistan en begonnen een rebellie tegen president Imamoli Rachmanow. Nadat deze hun voornaamste eis had ingewilligd - het ontslag van enkele regeringsleden -, trokken de muiters zich weer in de kazernes terug.

Het ministerie van defensie bevestigde dat rebellen onder commando van Ibod Bojmatow, ex-commandant van een brigade van het ministerie van defensie die deel had uitgemaakt van het inmiddels ontbonden Volksfront, op 26 januari de stad Toersoenzade (50 kilometer ten westen van de hoofdstad Doesjanbe) hadden veroverd. Later die dag veroverden rebellen onder commando van Mahmoed Choedojberdijew, eveneens een voormalige brigadecommandant van het ministerie van defensie met banden met het Volksfront, de stad Koergan-Tjoebe (75 kilometer ten zuidwesten van Doesjanbe). Beide groepen eisten het onmiddellijke aftreden van de regering, hoewel Bojmatow volhield dat zijn actie ,,niets te maken" had met die van Choedojberdijew. In september 1995 waren de twee groepen betrokken geweest bij botsingen in Koergan-Tjoebe, waarbij een VN-waarnemer was omgekomen (zie pag. 234/3-'96).

Nadat de rebellen op 31 januari een groot offensief begonnen waren, stonden zij op 2 februari op vijf kilometer afstand van Doesjanbe. President Rachmanow waarschuwde in het parlement voor een dreigende staatsgreep en verklaarde zich bereid met de muiters te onderhandelen als dezen hun wapens zouden neerleggen. De opstandelingen trokken zich daarop terug in de bergen rondom de hoofdstad.

Op 4 februari keurde het parlement een decreet van Rachmanow goed, dat de meeste eisen van de opstandelingen inwilligde.

Overeenkomstig een akkoord met de rebellen werd eerste vice-premier Machmadsaid Oebajdoellajew, die verantwoordelijk was voor veiligheid, defensie en de katoen- en aluminiumproduktie, ontslagen; ook het hoofd van het presidentieel bureau en de gouverneur van de regio Chatlonsk kregen ontslag. Bovendien zouden alle muiters die hun wapens inleverden amnestie krijgen, voor zover ze geen ernstige misdrijven hadden begaan. Het akkoord hield verder in dat de eerste brigade onder leiding van Choedojberdijew Koergan-Tjoebe zou verlaten en naar de kazernes zou terugkeren. De gewapende troepen in Toersoensade onder Bojmatow moesten binnen drie dagen hun wapens inleveren: Bojmatow werd benoemd tot handelsattaché in Oezbekistan.

Rachmanow kondigde verdere ,,zuiveringen" aan in het presidentieel apparaat en in plaatselijke machtsorganen. Hij legde de verantwoordelijkheid voor de onlusten bij ,,krachten van buiten" die Tadzjikistan in een islamitische staat wilden veranderen.

Terwijl de muitende militairen in hun kazernes terugkeerden, werd bij Tawildara in het Pamirgebergte nog steeds hevig gevochten tussen regeringstroepen en islamitische groeperingen. Na het ontslag van de regeringsleden verklaarde Choedojberdijew zich loyaal aan de president, en leidde vervolgens met zijn brigade een regeringsoffensief tegen de islamitische oppositie bij Tawildara.

NIEUWE PREMIER

President Rachmanow benoemde op 8 februari Jachjo Azimow tot nieuwe premier als opvolger van Jamsjed Karimow, die eerder die dag was afgetreden.

Azimow verklaarde in zijn beleid vooral aandacht te willen schenken aan de betrekkingen met de GOS-landen, met name de Russische Federatie, en aan het vasthouden aan de economische hervormingen.

VREDESBESPREKINGEN ZONDER RESULTAAT

Op 29 januari was in de hoofdstad Aschabad een nieuwe onderhandelingsronde van start gegaan in de vredesbesprekingen tussen de strijdende partijen, die onder auspiciën van de Verenigde Naties werden gehouden (zie pag. 512/2 en 798/3-'95). Hoewel beide zijden zich wel bereid toonden te streven naar een verlenging van de wapenstilstand, konden zij het niet eens worden over een tijdsduur; op 18 februari werd het overleg zonder resultaat afgebroken.

GEESTELIJK LEIDER BIJ AANSLAG GEDOOD

Op 21 januari werd de islamitische geestelijk leider (hoofdmoefti) Fathoello Sjaripow door onbekenden doodgeschoten bij zijn huis in het dorp Latta Chorak, niet ver van Doesjanbe. Sjaripows vrouw, zoon, schoondochter en een student kwamen eveneens om bij de aanslag.

Sjaripow, die werd gezien als een aanhanger van de regering, was in februari 1993 op zijn functie benoemd als opvolger van Haji Akbar Toerandzjonzoda, die naar Afghanistan was gevlucht nadat hij ervan was beschuldigd een islamitische staat te willen stichten (zie pag. 513/2-'93).

MOORD OP PARTIJLEIDER

Moechtor Bobojew, de leider van de Partij voor Economische Vrijheid en Politieke Vernieuwing, werd op 8 maart door onbekenden doodgeschoten in het noorden van Tadzjikistan.

(Vor.ber.pag. 234/3-1996)

TOERKMENISTAN

NIEUWE MINISTER VAN LANDBOUW

President Saparmoerad Nijazow benoemde op 29 april 1996 Ata Nobadow tot minister vanlandbouw.

(Vor.ber.pag. 235/1-1996)

VIETNAM

OVERHEIDSTIJDSCHRIFT VERBODEN

Het overheidstijdschrift Thuong Mai, het tweewekelijks verschijnend blad van het ministerie van handel, werd eind december 1995 'gesloten' vanwege ,,gebrek aan objectiviteit" in haar verslaggeving van een vermeend corruptiegeval. Het tijdschrift mocht eind januari 1996 weer verschijnen na een reorganisatie van de redactionele staf.

GRENSBESPREKINGEN MET CHINA

Op 23-26 januari werd in de hoofdstad Hanoi de zevende ronde van Chinees-Vietnamese onderhandelingen over grensaangelegenheden gehouden. Radio Vietnam berichtte op 27 januari dat de gesprekken ,,positieve ontwikkelingen" hadden opgeleverd.

NATIONALE CAMPAGNE TEGEN ,,SOCIALE ZONDEN"

De regering startte begin februari een nationale campagne tegen .,sociale zonden". De campagne had tot doel om prostitutie, drugsgebruik, gokken en pornografie terug te dringen.

Illegale videobanden en pornografisch materiaal werden in het openbaar verbrand en demonstraties werden georganiseerd tegen sociale ontucht. Als onderdeel van de campagne stelde de regering voortaan voor openbare reclameboodschappen en de verkeersborden de Vietnamese lettertekens verplicht en eiste ze dat ze duidelijker leesbaar waren dan die in de Engelse taal. De Financial Times van 8 februari zei dat de maatregel ,,buitenlandse investeerders van streek had gemaakt", en waarschuwde ervoor dat Vietnam ,,ten opzichte van haar internationale verplichtingen in gebreke zou kunnen blijven door het gebruik van buitenlandse handelsmerken te beperken".

Op 27 januari was de Amerikaan Everett Sennholz. een oorlogsveteraan uit de Vietnamoorlog, tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld door een rechtbank in Haiphong, nadat hij schuldig was bevonden aan het binnensmokkelen in Vietnam van wapens. geld en porno-video's.

ZITTING NATIONALE ASSEMBLEE. REGERINGSRAPPORT OVER ECONOMIE

Op 2-20 maart werd de negende zitting van de Negende Nationale Assemblée gehouden (voor achtste zitting in oktober 1995, zie pag. 150/3 e.v.-'96). Bij de openingszitting op 2 maart presenteerde vice-premier Phan Van Khai een verslag van de regering over de economie. Hij meldde dat het bruto binnenlands produkt (BBP) in 1995 was gestegen met 9,5 procent, tegen 8,3 procent in 1994.

De industriële produktie was gestegen met 14 procent, de landbouwproduktie met 4,7 procent en de dienstensector was gegroeid met 12,6 procent. De export kwam in 1995 uit op $ 5,3 mrd en de import op $ 7,5 mrd, tegen respectievelijk $ 3,6 mrd en $ 5 mrd in 1994. Khai zei dat het tekort op de handelsbalans in 1995 ,,voornamelijk was veroorzaakt" door de invoer van machines, materialen en technologie. Consumptieartikelen namen slechts 12 procent van de totale import voor hun rekening, tegen 15-16 procent in 1993 en 1994.

Khai zei dat de directe buitenlandse investeringen in 1995 ,,hoger waren uitgevallen dan geraamd". Vergeleken met 1994 namen de buitenlandse investeringen toe met 85,4 procent in termen van statutair kapitaal en met 33,3 procent in termen van geïnvesteerd kapitaal.

In zijn analyse van de overheidsbegroting voor 1995 zei Khai dat de vergaring van inkomsten ,,slecht" was geweest, wat ten dele te wijten was aan ,,ontoereikende planning". Ten gevolge van de teleurstellende overheidsinkomsten waren alleen primaire uitgaven veilig gesteld terwijl investeringen in de ont-

wikkeling van het land op een ,,laag pitje" bleven staan.

Khai berichtte dat de index van consumentenprijzen in 1995 was gestegen met 12,7 procent, minder dan in 1994.

De Assemblée keurde wetten goed over de begroting. coöperaties en delfstoffen

Politburo-lid ontslagen

Eind april werd Nguyen Ha Phan uit het politburo van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV)gezet.

In een uitzending van Radio Australië werden op 26 april diplomatieke waarnemers aangehaald die zeiden dat Phan het slachtoffer was geworden van een politieke strijd binnen de partijtop. Officieel werd bekendgemaakt dat hij uit het politburo was verwijderd vanwege ,,een misstap in een vorige functie". De *Financial* Times van 29 april schreef dat hij waarschijnlijk zou worden berecht wegens verraad, in het bijzonder omdat hij de schuilplaatsen van Noordvietnamese guerrillastrijders zou hebben verraden aan de Zuidvietnamese politie tijdens de Vietnam-oorlog.

Phan, die tevens vice-voorzitter van de Nationale Assemblée was, stond bekend als conservatief lid van het politburo, maar was ook beschouwd als een mogelijke opvolger van de hervormingsgezinde premier Vo Van Kiet.

OLIECONTRACT MET VS GETEKEND

Op 10 april ondertekende de Vietnamese staatsoliemaatschappij PetroVietnam een contract met de Amerikaanse oliemaatschappij Conoco over de exploratie van twee sectoren in een gebied van de Zuidchinese Zee waarop zowel Vietnam als China aanspraak maakten.

Het exploratiecontract had betrekking op de sectoren 133 en 134 in de zogeheten Vanguard Bank, die ongeveer 300 km uit de Vietnamese kust begon. Sector 133 besloeg een groot deel van een gebied waarvan China in 1992 de exploratierechten had toegekend aan het Amerikaanse bedrijf Crestone Energy.

Op 11 april verklaarde het Chinese ministerie van buitenlandse zaken dat China nooit zou ,,accepteren dat een ander land dit gebied zou exploreren". De dag daarop beweerde het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken met klem dat Vietnam .,het recht had dit gebied zelf of in samenwerking met andere landen te exploreren en te exploiteren".

(Vor.ber.pag. 150/3 e.v.-1996)

ALGEMEEN

G-?-CONFERENTIE OVER WERKLOOSHEID

Op 2 april 1996 eindigde de tweede conferentie van de Groep van Zeven (G-7) over werkloosheid, die in de Franse stad Lille werd gehouden. met een oproep van G-7-ministers van arbeid om de internationale arbeidsstandaarden te verbeteren. De oproep werd gedaan hoewel verscheidene leden, met name Canada, Duitsland, Groot-Brittannië en Japan, er niet achter zouden staan (voor eerste conferentie en steun voor het houden van een tweede conferentie, zie pag. 447/3-'94 en 654/3-'95). Er was verdeeldheid over de formulering van het communiqué ontstaan, toen Frankrijk en de Verenigde Staten eisten dat er meer aandacht zou worden besteed aan de omstreden kwestie van kinderarbeid en dwangarbeid in de Derde Wereld (zie onder ILO), waardoor volgens hen artikelen uit een aantal Derde-Wereldlanden goedkoop werden geproduceerd en de betrokken landen een oneerlijk prijsvoordeel kregen.

In het communiqué werd gewezen op ,,het belang van de verbetering van de elementaire arbeidsstandaarden in de hele wereld en gepleit voor een onderzoek van de relaties tussen deze standaarden en de internationale handel in daartoe geschikte fora". Tijdens een persconferentie na de vergadering lichtte de Britse minister van de schatkist William Waldegrave het Britse standpunt toe. Waldegrave zei dat Groot-Brittannië liever zou hebben gewacht op de voltooiing van een aantal studies over ,,desociale aspecten van de internationale handel" die op dat moment werden verricht door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Internationale Arbeidsorganisatie (International Labour Organization, ILO), alvorens op te roepen tot strengere arbeidsstandaarden (zie hieronder voor ILO-rapport). Hij zei echter dat het voornamelijk aan Groot-Brittannië te danken was dat er in het communiqué niet op werd aangedrongen dat de kwestie van de arbeidsstandaarden op de agenda van de ministeriële bijeenkomst van de Wereldhandelsorganisatie (WTO)in december 1996 zou worden geplaatst.

Andere voorstellen in het communiqué die naar verluidt algemene instemming hadden, behelsden onder meer strengere fiscale discipline; actieve stimulering van kleine ondernemingen met risicokapitaal; een beleid dat erop



Deelnemers aan de G-7-top over werkloosheid poseren op 1 april in Lille. Op de eerste rij (v.l.n.r.):onderminister van financiën Yoshio Hachiro (Japan), minister van arbeid Takanobu Nagai (Japan),minister van handel Ronald Brown (VS),minister van arbeid Robert Reich (VS), voorzitter van de Raad voor Economische Adviseurs Joseph Stiglitz (VS),onderminister van financiën Lawrence Summers (VS),minister van arbeid en sociale zaken Jacques Barrot (Frankrijk), minister van economie en financiën Jean Arthuis (Frankrijk),gedelegeerd minister voor werkvoorziening mevr. Anne-Marie Couderc (Frankrijk),minister van ontwikkeling van menselijke hulpbronnen Douglas Young (Canada),minister van industrie John Manley (Canada) en plaatsvervangend onderminister van financiën en handel Tom Bernes (Canada).Op de tweede rij (v.l.n.r.)onderminister van industrie en handel Noburu Endo (Japan),onderminister van economische planning mevr. Sumiko Shimizu (Japan),minister van onderwijs en werkgelegenheid mevr. Gillian Shephard (Groot-Brittannië),minister van arbeid en sociale zaken Norbert Blum (Duitsland), minister van economie Günter Rexrodt (Duitsland). staatssecretaris van financiën Jurgen Stark (Duitsland).minister van werkgelegenheid Tiziano Treu (Italië), minister van begroting Mario Arcelli (Italië), Europees Commissaris o.m. belast met onderwijs mevr. Edith Cresson (Frankrijk). niet geïdentificeerde vrouw, en Europees Commissaris o.m. belast met economie en monetaire zaken Yves-Thibault de Silguy (Frankrijk).



Staatshoofden en regeringsleiders van de G-T-landen en de Russische Federatie poseren op 20 april in Moskou samen met de voorzitter van de Europese Commissie: (v.l.n.r.) premier Ryutaro Hashimoto (Japan), premier Jean Chrétien (Canada), bondskanselier Helmut Kohl (Duitsland), president Jacques Chirac (Frankrijk), president Boris Jeltsin (Russische Federatie), president Bill Clinton (Verenigde Staten), premier John Major (Groot-Britannië), premier Lamberto Dini (Italië) en Jacques Santer (EU)

was gericht ,,mensen zeker werk te verschaffen gedurende hun werkzame leven"; en plannen om ,,langdurig werklozen en jonge werkzoekenden aan een vaste baan te helpen".

G-7-CONFERENTIE OVER NUCLEAIRE VEILIGHEID

Op 19-20 april kwamen de leiders van de Groep van Zeven (G-7) industrielanden en van Rusland in Moskou bijeen voor een conferentie over nucleaire veiligheid. Zij eisten opnieuw dat de kerncentrale in Tsjernobyl in Oekraïne in 2000 zou worden gesloten en drongen aan op strengere maatregelen op het gebied van nucleaire veiligheid. De belangrijkste resultaten van de conferentie waren onder andere de belofte om eind 1996 een verbod op kernproeven af te kondigen en de toezegging om de financiële steun aan Oekraïne te verhogen teneinde meer vaart te zetten achter de sluiting van de kerncentrale in Tsjernobyl in 2000.
Bestaande geschillen over de uitbreiding van de NAVO en over de toetreding van Rusland tot de G-7 werden niet overbrugd tijdens de conferentie. Kwesties als de oorlog in Tsjetsjenië en de door het Westen veroordeelde levering van kerntechnologie door Rusland aan Iran kwamen nauwelijks aan de orde.

Op 20 april gaven de G-7 plus Rusland (G-8) hun goedkeuring aan drie documenten over nucleaire veiligheid. In het eerste document verklaarde de G-R in september 1996 een verdrag inzake een verbod op kernproeven te zullen sluiten en ondcrtekcnen (zie pag. 378/1 e.v.-'96).In het tweede document besloot de G-8 tot grotere samenwerking met Oekraïne om de nucleaire veiligheid in dat land te garanderen, zoals de sluiting van de kerncentrale in Tsjernobyl. En in het derde document werden opnieuw G-8-plannen bevestigd om de samenwerking te versterken teneinde kernwapenvrije zones uit te breiden en het gezamenlijke toezicht te bevorderen op de overdracht van ,,geavanceerde technologieën voor het gebruik en de opslag vannucleair materiaal".

De algemene eensgezindheid die in deze documenten tot uitdrukking kwam, werd overschaduwd door spanningen die het gevolg waren van uiteenlopende opvattingen over nucleaire veiligheid, en meningsverschillen over de financiering van nucleaire veiligheidsprogramma's. Op de slotdag van de conferentie wees de Russische president Boris Jeltsin er tijdens een gezamenlijke persconferentie met zijn Amerikaanse ambtgenoot Bill Clinton nog eens duidelijk op dat Rusland van plan was door te gaan met een project voor de bouw van een kerncentrale in Iran (zie pag. 139/1-'96), ondanks verzet van de Verenigde Staten en hun Westerse bondgenoten die bang waren dat Iran hierdoor in staat zou worden gesteld kernwapens te ontwikkelen. Jeltsin had eerder verklaard tegenstander te zijn van oostwaartse uitbreiding van de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en herhaald dat Rusland gekant was tegen ieder initiatief om kernwapens te plaatsen op het grondgebied van nieuwe leden (pag. 725/1-'95).

Naar verluidt zouden meningsverschillen over de kosten van de sluiting van de kerncentrale in Tsjernobyl op 20 april zijn bijgelegd tijdens een bijeenkomst (,,de nucleaire top") waarop de Oekraiense president Leonid Koetsjma de G-7 en Rusland toesprak. Koetsjma drong er bij de G-7-leiders op aan afzonderlijke overeenkomsten met Oekraïne te sluiten waarin ,,voorwaarden, hulpbronnen en termijnen voor de financiering van de sluiting van de kerncentrale in Tsjernobyl" zouden worden vastgelegd. ,,Indien dit niet gebeurt", zo zei hij ,,kan Oekraïne niet de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de ontmanteling van de kerncentrale met [illegible] voorschriften voor nucleaire veiligheid"

Later bevestigde Koetsjma tijdens een persconferentie dat de G- had besloten de steun aan Oekraïne voor de sluiting van de kerncentrale i Tsjernobyl te verhogen tot $ 3.1 mrd. In december 1995 [illegible] de G- toegezegd $ 500 mln aan giften ter beschikking te stellen voor de sluiting van de kerncentrale (zie pag. 176/2-'96 en onder [illegible] it b [illegible] werd nu aangevuld [illegible] $ 2.6 mrd aan leningen. Volgens de Oekraïnse regering [illegible] behalve de toegezegde $ 3 mrd, ook nog eens $ 1 mrd extra nodig zijn voor reparatie van de sarcofaag, de betonnen koepel die over de ontplofte reactor vier lag. De G-7-leiders bleken niet bereid dit extra bedrag zomaar op tafel te leggen. Als tegemoetkoming beloofden zij wel nog dit jaar een studie te laten doen naar de toestand van de sarcofaag en de eventuele reparatiekosten. President Chirac liet doorschemeren dat de Westerse landen de hieraan verbonden kosten voor hun rekening zouden nemen.

Er werden geen nieuwe toezeggingen gedaan over financiële hulp bij de sluiting van kerncentrales van hetzelfde type in Rusland. Volgens de Franse president Chirac. die de ,,nucleaire top" samen met de Russische president Jeltsin voorzat, zouden zij moeten worden gesloten indien zij niet konden worden gemoderniseerd.

Dit standpunt kwam overeen met een passage in de slotverklaring van de op 9-13 april in Wenen gehouden Tsjernobyl-conferentie, die was gewijd aan het onderzoek naar de gevolgen van de nucleaire ramp, die in april 1986 plaatsvond (zie pag. 305/1 e.v.-'86). De door het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA) georganiseerde conferentie riep daarin op om kerncentrales, die niet voldeden aan internationale veiligheidsnormen en niet konden worden aangepast, te sluiten. Met betrekking tot de kwestie van de betonnen koepel over de ontplofte reactor vier, luidde het advies om de sarcofaag te ,,stabiliseren" om zo tijd te winnen voor het ontwerpen van een nieuwe sarcofaag. Daartoe zou binnenkort; op initiatief van Duitsland en Frankrijk, een internationaal onderzoekscentrum in Kiew worden geopend om de problemen met de sarcofaag en de beveiliging van de resten van de reactor te bestuderen.

In kringen van de milieubeweging toonde men zich, volgens *NRC/H'blad* van 22 april. ontevreden over de besluitvorming van de G-7-top:



De voorzitter van de Tsjernobgl-conferentie, de Duitse minister van milieu, natuurbescherming en nucleaire veiligheid mevr. Angela Merkel (r.)onderhoudt zich tijdens de openingszitting op 9 april in Wenen met IAEA-directeur-generaal Hans Blix (l.)

,,De top was een absolute ramp wat betreft de kwestie van nucleaire veiligheid", zei een woordvoerder van Greenpeace. ,,Datzij nu bekrachtigen dat de oudste onveilige reactoren niet hoeven te worden gesloten maar kunnen worden gemoderniseerd is een grote stap achteruit."

(Vor.ber.pag. 377/2/3-'96)

WAPENBEHEERSING. VN-CONFERENTIE OVER LANDMIJNEN

Op 22 april 1996 werd in het Zwitserse Genève de VN-conferentie over de herziening van het uit 1980 stammende Verdrag over Bepaalde Conventionele Wapens voortgezet, met bijzondere aandacht voor de beperking van het gebruik van landmijnen. De besprekingen, die oorspronkelijk in twee weken in oktober 1995 afgerond hadden moeten zijn, was opgeschort nadat de deelnemende regeringen geen overeenstemming hadden weten te bereiken over de reikwijdte van een verbod op landmijnen (pag.87/3 e.v.-'96).

De laatste ronde van de besprekingen begon vol optimisme en waarnemers waren hoopvol gestemd door de steun van verscheidene Westerse landen die zich uitspraken voor een totaal verbod op het gebruik van landmijnen. Op 23 april maakte de Britse regering bekend dat zij haar standpunt dat landmijnen een geoorloofd wapen waren, had gewijzigd en dat zij steun zou geven aan voorstellen tot een wereldwijd verbod op de produktie, export en gebruik van landmijnen, maar ze zou blijven gebruiken totdat overeenstemming was bereikt over een verbod of ,,uitvoerbare alternatieven" naar voren waren gebracht. Op 16 april had Duitsland bevestigd dat het van plan was het gebruik van landmijnen te staken en zijn voorraden van deze wapens geleidelijk te vernietigen. Naar verluidt beraadde ook de Amerikaanse regering zich over een voorstel om in 2010 een eind te maken aan het gebruik van landmijnen door het Amerikaanse leger.

Gedeeltelijk verbod op gebruik van landmijnen

Pogingen tijdens de VN-conferentie om een algeheel verbod op het gebruik van landmijnen te bewerkstelligen via een herziening van het protocol van het Verdrag over Bepaalde Conventionele Wapens, hadden op 3 mei gedeeltelijk succes. De deelnemende regeringen gaven de voorkeur aan verscherping van het toezicht op het gebruik en de export van landmijnen boven instemming met een totaal verbod.

In het herziene protocol, dat naar verwachting binnen een jaar volledig in werking zou treden, werd het gebruik van niet te demonteren ofwel ,,domme" tegen personen gerichte landmijnen verboden en het gebruik van andere, zogenaamde .,slimme" landmijnen aan banden gelegd. De reikwijdte van het protocol betrof zowel binnenlandse als internationale conflicten, aangezien de meeste landmijnen in de laatste jaren waren gebruikt in burgeroorlogen.

Op 3 mei gaf VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali te kennen ,,teleurgesteld" te zijn in het resultaat van de conferentie, in het bijzonder wat betreft het uitblijven van een akkoord over een onafhankelijk controlesysteem of een verbod op de overdracht van tegen personen gerichte landmijnen.

Canada maakte, eveneens op 3 mei, bekend een conferentie te zullen beleggen om steun te verwerven voor een internationaal verbod op landmijnen; op 16 mei zei de Amerikaanse president Bill Clinton dat hij een nieuwe poging zou ondernemen om aan de onderhandelingstafel een internationaal akkoord over beëindiging van het gebruik van landmijnen te bewerkstelligen. Er bestond echter aanhoudend bezwaar tegen een totaal verbod op landmijnen bij de belangrijkste productielanden, te weten: China, India, Pakistan en de Russische Federatie.

(Vor.ber.pag. 378/1 e.v.-1996)

ILO

RAPPORT OVER KINDERARBEID

Op 3 april 1996 publiceerde de Internationale Arbeidsorganisatie (International Labour Organization, ILO) een rapport waarin de aandacht werd gevestigd op de moeilijkheden die zij ondervond bij haar streven om kinderarbeid uit de wereld te helpen. Uit het rapport bleek dat wereldwijd miljoenen kinderen te werk werden gesteld in moeilijke of gevaarlijke omstandigheden en dat in delen van Ghana, India, Indonesië en Senegal minstens een kwart van alle kinderen tussen de vijf en vijftien jaar regelmatig arbeid verrichtte. In een aantal landen werkten kinderen maar liefst negen uur per dag gedurende 6 of zeven dagen per week, vooral op het platteland.

Op 30 april werden de bevindingen van het rapport bevestigd door een andere studie die was verricht door de Internationale Confederatie van Vrije Vakbonden (International Confederation of Free Trade Unions, ICFTU). Volgens deze studie vond kinderarbeid en intimidatie van en moord op vakbondsactivisten vooral plaats in de op de exportindustrie gerichte zones die in de laatste tien jaar overal in de Derde Wereld waren ingesteld.

Volgens de Volkskrant van 4 april bleek op de G-?-bijeenkomst over werkloosheid, die onlangs werd gehouden in het Franse Lille (zie onder ALGEMEEN), dat kinderarbeid vooral een doorn in het oog was van Frankrijk en de Verenigde Staten, die zich voorstander toonden van bespreking van de problematiek tijdens de eerste ministeriële conferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), die in december 1996 in Singapore gehouden zou wor-

den. ,,De ontwikkelingslanden zoals India, - waar het ILO-onderzoek zich deels op richtte -, zeggen echter dat zij misstanden bestrijden maar voorlopig niet buiten kinderarbeid kunnen. Een verbod is niet aan de orde; zij willen hooguit praten over hoe het probleem in de hand te houden, en dan binnen de ILO en niet in WTO-verband."

(Vorige pag. 723/2 e.v.-1995)

IMF/WERELDBANK

SCHULDENPLAN VOOR DE ARMSTE LANDEN

De raad van de bestuur van de Wereldbank keurde op 14 maart 1996 een project met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) goed. Het project, het eerste gemeenschappelijke in het bestaan van de twee instellingen, beoogde de buitenlandse schulden van tussen de 8 en 20 van de armste landen van de wereld, voornamelijk in Afrika, te verminderen tot ,,dragelijk niveau". De raad van bestuur van het IMF, die zich op 20 maart beraadde over het voorstel, schaarde zich er eveneens achter, en vei-klaarde dat ,,een aantal kernaspecten" nog nader zou worden overwegen.

De voorstellen behelsden onder meer (i) de oprichting door de Wereldbank van een trustfonds dat gefinancierd zou worden met het inkomstenoverschot van de bank en van hulpdonoren en dat jaarlijks $ 400 mln kon uitkeren om ,,een gedeelte van [...] multilaterale schuldverplichtingen vooruit te betalen of af te lossen"; (ii) waar noodzakelijk een verhoging van het schuldenherschikkingsaandeel van de Club van Parijs van 67 procent tot 90 procent; en (iii) nieuwe financiering door multilaterale kredietverschaffers.

De Wereldbank toonde zich ,,zeer verontrust" over het feit dat de voorstellen, die in de *Financial* Times van 14 maart waren opgesomd, openbaar waren gemaakt voordat de twee bestuursorganen ze hadden goedgekeurd.

AKKOORD OVER FINANCIERING IDA

Functionarissen van meer dan 30 landen, die op 19 maart in Tokio bijeenkwamen, werden het eens over de financiering gedurende 3 jaar van de Internationale Ontwikkelingsassociatie (International Development Association, IDA), de dochterorganisatie van de Wereldbank die leningen tegen preferentiële rente verschafte aan de armste landen op de wereld.

Onderdeel van het akkoord was de toezegging van de Verenigde Staten om $ 934 mln bij te dragen aan de elfde bijstorting van de IDA (IDA-11, financiële jaar 1996-'99). Daarmee voldeden de VS hun betalingsachterstand aan IDA-10 en droegen zij $ 800 mln bij aan IDA-12 en IDA-13. Het akkoord verminderde de twijfel over de financiéle situatie van de IDA, die veroorzaakt was door de beslissing van het Amerikaanse Congres in oktober 1995 om de Amerikaanse bijdrage te verlagen (zie pag. 157/1-'96). De totale financiën van IDA-11 tot IDA-13 bedroegen $ 11 mrd van donorlanden plus $ 11 mrd van bijdragen in het verleden, de terugbetaling van schulden en bijdragen van de Wereldbank

Vertegenwoordigers van de donorlanden besloten bijeen te komen indien het Amerikaanse Congres het akkoord niet zou goedkeuren.

PLAN VOOR TOETREDING BOSNIË

De Financial *Times* van 14 maart berichtte dat de Wereldbank had besloten Bosnië-Herzegovina ,,in de komende paar weken" toe te laten, voordat de republiek haar deel van de schulden en betalingsachterstanden van het voormalige Joego-Slavië aan de bank had betaald.

VOORJAARSVERGADERINGEN

Op 22-23 april vonden in Washington de jaarlijkse voorjaarsvergaderingen plaats van het IMF en de Wereldbank, terwijl er berichten circuleerden over onenigheid met betrekking tot een recent plan van het IMF en de Wereldbank voor een regeling van de schulden van de armste landen (zie boven; voor voorjaarsvergaderingen in 1995, zie pag. 516/2 e.v.-'95). Zoals gewoonlijk werden de plenaire vergaderingen voorafgegaan door vergaderingen van het beleidsbepalende Interimcomité van het IMF en het Ontwikkelingscomité en door discussies van de groep van zeven industrielanden (G-7), de groep van tien industrielanden (G-10)en de groep van 24 ontwikkelingslanden (G-24).

Vergadering G-7

De ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken van de G-7 ontmoetten elkaar op 21 april. Naar verluidt waren zij het in grote lijnen eens over het schuldverlichtingsplan van het IMF en de Wereldbank. Er werd geen communiqué uitgegeven, maar volgens berichten bestond er verschil van mening over de vraag op welke wijze de schuldverlichting zou kunnen worden uitgebreid overeenkomstig de aanbevelingen van het plan en vooral over het gedeelte van de bijdragen dat mulitilaterale instellingen enerzijds en de G-7 en andere crediteurenlanden van de Club van Parijs anderzijds voor hun rekening zouden nemen (centraal discussiepunt was de vraag of de rijke landen akkoord zouden moeten gaan met een kwijtschelding van 90% van de bilaterale schulden in plaats van het huidige maximum van 67 % - zie boven onder ii -, alvorens internationale instellingen als het IMF en Wereldbank zelf ook hun steentje gingen bijdragen aan verlichting van de multilaterale schulden).

Naar verluidt had de Britse minister van financiën Kenneth Clarke krachtig gepleit voor de verkoop van een deel van de IMF-goudvoorraad, die werd geschat op $ 40 mrd, om daarmee het schuldenplan te financieren en had hij hiervoor enige steun van de Verenigde Staten gekregen (zie onder). Duitsland, Frankrijk en Japan zouden tegen dit idee zijn, omdat zij van mening waren dat deze stap de financiële basis van het IMF zou verzwakken en de ,,verkeerde signalen zou uitzenden".

Vergadering G-10

De G-10 (bestaande uit elf landen, dat wil zeggen de G-7 plus België, Nederland, Zweden en Zwitserland), die op 22 april bijeenkwam, richtte haar aandacht eveneens op de overheidsschuld en sprak zich uit voor een streng beleid ten aanzien van toekomstige hulpprogramma's voor de oplossing van liquiditeitscrises zoals de crisis waardoor Mexico recentelijk was getroffen (zie pag. 195/3 e.v.-'95; 371/3-'95). In haar communiqué waarschuwde de G-10 dat ,,dat men niet ervan moest uitgaan dat elke schuld aan de particuliere sector in aanmerking zou komen voor uitstel van betaling of herstructurering in geval van een toekomstige liquiditeitscrisis van een soevereine staat". In een daags daarvoor gepubliceerde G-10-studie over liquiditeitscrises van soevereine staten was de aanbeveling gedaan dat in obligatiecontracten mocht worden bedongen dat wensen van sommige obligatiehouders buiten beschouwing zouden kunnen worden gelaten in geval van een liquiditeitscrisis van een soevereine staat.

Vergadering G-24

Tijdens een vergadering op 21 april verklaarden de ministers van de G-24-ontwikkelingslanden verheugd te zijn over het schuldverlichtingsplan van de IMF en de Wereldbank. Zij benadrukten echter dat ,,het ook een alomvattend

karakter zou moeten hebben en een oplossing zou moeten bieden voor de totale schuld van arme landen met omvangrijke betalingsverplichtingen en niet alleen voor hun multilaterale schulden". De G-24 steunde ondubbelzinnig ,,het voorstel van het bestuur van de Wereldbank en van het IMF dat de crediteuren van de Club van Parijs op basis van de contante waarde 90 procent van hun vorderingen zouden kwijtschelden in het kader van een schuldherschikkingsprogramma.

Vergaderingen Interimcomité en Ontwikkelingscomité

Het Interimcomité en het Ontwikkelingscomité, die respectievelijk op 22 en 23 april bijeenkwamen, bespraken eveneens het schuldverlichtingsplan van de IMF en de Wereldbank. Opgemerkt werd dat het bestaande instrumentarium ongeschikt was om de buitenlandse schuldenlast van arme landen die een gezond beleid voerden, op middellange termijn terug te brengen tot een draaglijk niveau. De Belgische minister van financiën Philippe Maystadt, die voorzitter was van het Interimcomité, zei op 22 april dat er onder de IMF-leden weliswaar overeenstemming bestond over de noodzaak tot schuldverlichting, maar dat de beslissing over het schuldenverlichtingsplan van maart j.l. (zie boven) was uitgesteld tot het najaar.

Hoewel beide comité's geen aanbevelingen voor specifieke voorstellen voor de financiering van het schuldverlichtingsplan deden, had IMF-directeur Michel Camdessus tijdens een persconferentie op 18 april verteld dat hij van mening was dat de Club van Parijs van crediteurenlanden een vooraanstaande rol zou moeten spelen bij het verschaffen van schuldverlichting aan de, voornamelijk Afrikaanse, landen die het diepst in de schulden zaten. De Amerikaanse minister van financiën Robert Rubin, die de vergadering van het Ontwikkelingscomité bijwoonde, hield echter vast aan het standpunt dat ,,multilaterale instellingen uit hun eigen middelen hieraan een bijdrage zouden moeten leveren en dat het succes van het programma niet afhankelijk zou moeten zijn van bijdragen van bilaterale donoren, die in het geval van de VS zouden uitblijven".

In zijn communiqué merkte het Interimcomité tevens op dat er vooruitgang was geboekt met betrekking tot de ,,speciale standaard voor de verspreiding van gegevens" (special data dissemination standard, sdds), die het in oktober 1995 had goedgekeurd (zie pag. 157/3-'96), door erop te wijzen dat een groot aantal landen had aangegeven bereid te zijn de nieuwe standaard in acht te nemen.

WORLD ECONOMIC OUTLOOK

In de halfjaarlijkse World Economic Outlook, die op 17 april werd gepubliceerd, stelde het IMF haar prognose voor de groei van de wereldeconomie in 1996 met 0,3 procent naar beneden bij, van 4,1 procent (zie pag. 158/1-'96) tot 3,8 procent, voornamelijk als gevolg van een iager dan verwachte groei in Europa en de Verenigde Staten.

(Vor.ber.pag. 157/1 e.v.-1996)

HERBENOEMING ALGEMEEN DIRECTEUR IMF

Op 22 mei 1996 werd bekendgemaakt dat de raad van bestuur van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) unaniem had ingestemd met de benoeming voor een derde vijfjarige termijn van de Fransman Michel Camdessus tot algemeen directeur van het IMF en voorzitter van de raad van bestuur. De nieuwe termijn zou op 16 januari 1997 ingaan. Camdessus vervulde de functie al vanaf januari 1987 (zie pag. 514/3-'87 en 139/1-'92).

(Vor.ber.pag. 158/1-1996)

VERENIGDE NATIES

MILIEU. VERBOD OP EXPORT GIFTIGE AFVALSTOFFEN NAAR DERDE WERELD

Op een conferentie in de Zwitserse stad Genève medio september 1995 werd besloten om een verbod uit te vaardigen op de export van giftige afvalstaffen naar Derde-Wereldlanden, dat begin 1998 zou ingaan.

De conferentie, die een week duurde, werd gehouden in het kader van het Verdrag van Basel betreffende Grensoverschrijdend Transport van Gevaarlijke Afvalstoffen uit 1989, dat in 1992 van kracht werd. Het besluit, in de vorm van een wijziging van het Verdrag van Basel, verbood met name alle export ,,voor recycling". Export voor afvalvernietiging was al sinds maart 1994 verboden.

Het verbod werd door milieugroeperingen toegejuicht, maar werd algemeen betreurd door het bedrijfsleven. Een aantal landen tekende verzet aan, met name de VS (die het Verdrag van Basel niet hadden ondertekend), Australië. Canada, India en Zuid-Korea.

WETENSCHAPPELIJKE COMMISSIE BEVESTIGT TEMPERATUURSTIJGINGAARDE

Van 29 november tot 1 december vond in de Spaanse hoofdstad Madrid een vergadering plaats van de Intergouvernementele Commissie voor Klimaatverandering (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC), waarin ongeveer 2.500 wetenschappelijke onderzoekers uit ruim honderd landen verenigd waren. Tijdens de vergadering werd een zes pagina's tellend rapport goedgekeurd dat zou worden gepresenteerd aan de regeringen in de wereld.

In het rapport, dat de heersende opvattingen in de wetenschappelijke wereld weerspiegelde, werd een ,,merkbare invloed van menselijke activiteiten op het klimaat op aarde" geconstateerd. Daarnaast werd vastgesteld dat de gemiddelde temperatuur sinds het begin van–de eeuw tussen de 0,3 en 0,6 °C was gestegen en dat de temperatuurstijging in de winter en lente duidelijker waarneembaar was in de werelddelen rond de evenaar. Deze mondiale temperatuurstijging, zo werd gezegd, hield waarschijnlijk verband met de verbranding van fossiele brandstoffen en de grotere uitstoot van kooldioxide, methaangas, koolstofdioxide en andere ,,broeikasgassen".

Volgens het rapport zou de gemiddelde temperatuur in 2010 nog verder kunnen stijgenmet 1 a 3,5°C en zou de zeespiegel 15 a 95 centimeter kunnen stijgen. De ,,beste schatting" luidde dat de temperatuur met 2°C omhoog zou gaan en de zeespiegel met 50 centimeter zou stijgen. Deze voorspellingen waren minder dramatisch dan die in het vorige rapport van de IPCC uit 1990, voornamelijk door de verwachte reductie van de uitstoot van broeikasgassen (voor hei Mandaat van Berlijn van aprii i995 over de noodzaak van verdere reductie van de uitstoot van broeikasgassen, zie pag. 725/2 e.v.-'95) en een betere kennis van de daarmee verband houdende processen.

(Vor.ber.pag. 725/2 e.v.-1995)

FINANCIËLE CRISIS

De precaire financiële situatie van de Verenigde Naties was in februari 1996 het onderwerp van hernieuwde internationale bezorgdheid. VN-secretarisgeneraal Boutros Boutros Ghali waarschuwde op 6 februari in New York dat de VN ,,in een neerwaartse spiraal" van financiële crises was ,,gevangen", die het voortbestaan van de VN bedreigde.

Boutros Ghali, die een Werkgroep van de Algemene Vergadering over de Financiële Situatie van de VN toesprak, spoorde de lidstaten aan om zijn verzoek om een spoedvergadering van de Algemene Vergadering te steunen. De spoedvergadering was bedoeld om een actieprogramma op te stellen dat gericht zou zijn op de inning van niet betaalde contributies van VN-leden. Het bedrag dat op dat moment uitstond, werd geschat op $ 3,3 mrd. In een voorstel, dat bedoeld was om de verhouding met de VS, de grootste debiteur van de VN met een achterstand van ongeveer $ 1,3 mrd, niet te bekoelen, adviseerde

Boutros Ghali dat de VN akkoord zouden kunnen gaan met een plafond van ,,20 procent of 15 procent" bovenop het bedrag dat ieder lid moest betalen. Hij beloofde tegelijkertijd dat hij persoonlijk alle lidstaten met achterstanden zou benaderen om hen te verplichten in ieder geval een betalingsschema bij hem in te dienen. Ongekend in de geschiedenis van de VN was dat Boutros Ghali ook beloofde inkrimping van het personeel te overwegen voor de nodige bezuinigingen, hoewel hij beloofde het moreel van het personeel niet uit het oog te verliezen.

VN-ondersecretaris-generaal voor Administratie en Bestuur, Joseph Connor, die de financiën van de VN van dat moment overzag, benadrukte met kracht dat er drastische maatregelen nodig waren om het dreigende faillissement van de VN af te wenden. Connor zei op 5 februari tegen de Werkgroep dat de liquiditeitspositie van de VN bij de huidige trends medio 1996 ,,een forse en aanhoudende verslechtering" te zien zou geven, die tegen het eind van het jaar tot een volledig faillissement zou leiden.

Zijn gezichtspunten werden gesteund door de VN-ondersecretaris-generaal van het Bureau Intern Toezicht, Karl Paschke, die de Werkgroep op 8 februari aanspoorde om inkrimpingen van het personeel met tenminste tien procent te overwegen, als de VN de vastgestelde programma's ten uitvoer wilde brengen.

Opschorting stemrecht voor het niet nakomen van verplichtingen

Op 28 februari maakte een VN-woordvoerder bekend dat 29 van de 185 VN-lidstaten hun stemrecht in de Algemene Vergadering hadden verloren, omdat zij hun contributies niet hadden betaald. Onder de landen waarvan de stemrechten waren opgeschort bevonden zich zestien Afrikaanse landen.

Plan voor betaling van Amerikaanse bijdrage

Op 5 maart deed Madeleine Albright, de permanente vertegenwoordiger van de Verenigde Staten bij de VN, het vuorstel om de achterstallige Amerikaanse bijdragen aan de VN, in totaal meer dan $ 1 mrd, uit te spreiden over vijf jaar. Albright voegde er aan toe dat de VS hun bijdrage aan het totale VN-budget wilden terugbrengen van 25 procent naar 20 procent en aan het budget voor vredesoperaties van 31 procent naar 25 procent. Het feit dat de VS hun contributies nog niet hadden betaald, had geleid tot grote bezorgdheid over de financiële situatie van de VN (zie pag 239/2-'95; en boven)

Frankrijk betaalde zijn gehele contributie op 19 maart en was daarmee het eerste permanente lid van de Veiligheidsraad dat zulks deed.

(Vor.ber.pag. 238/1 e.v.-1996)

JAARVERGADERING UNIDO

Op 4 december 1995 werd in Wenen de jaarvergadering van de VN-organisatie voor Industrieie Ontwikkeling (UNIDO) geopend. Tijdens deze vergadering maakten de Verenigde Staten bekend dat zij hadden besloten zich eind 1996 uit de UNIDO terug te trekken vanwege de buitensporige bureaucratie en incompetentie. Naar verwachting zou het besluit ernstige gevolgen hebben voor de jaarbegroting van de UNIDO, die in juli al in grote problemen was gekomen, nadat was bevestigd dat de VS hun contributie hadden verlaagd.

(Vor.ber.pag. 727/1-1995)

UNICEF: STATE OF THE WORLD'S CHILDREN

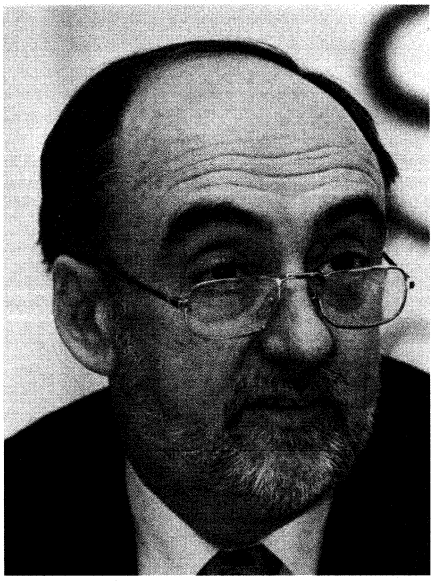
Op 11 december 1995 publiceerde het Internationale Kindernoodfonds van de VN (UNICEF) het jaarrapport 1996 over de toestand van de kinderen in de wereld. In het rapport werd de nadruk gelegd op een tien punten tellende anti-oorlogsagenda. Volgens UNICEF-directeur Carol Bellamy waren bij gewapende conflicten in de voorgaande tien jaar naar schatting 2 mln kinderen gedood enminstens 12 mln dakloos geworden.

In het rapport werd gepleit voor maatregelen, zoals een verbod op tegen mensen gerichte landmijnen, een verhoging van de dienstplichtige leeftijd tot achttien jaar en een uitgebreidere melding van oorlogsmisdaden tegen vrouwen en kinderen.

(Vor.ber.pag. 726/1-1995)

UNCTAD: NEGENDE ZITTING

De negende vierjaarlijkse Conferentie over Handel en Ontwikkeling van de Verenigde Naties voor staatshoofden en ministers (UNCTAD IX) werd op 27 april-11 mei 1996 gehouden in het Zuidafrikaanse Midrand (gelegen tussen Johannesburg en Pretoria) (zie voor vorige conferentie pag. 370/3 e.v.-'92). Een van de hoofdthema's van de conferentie was de groei en ontwikkeling van de wereldeconomie, waarbij de nadruk lag op de ,,uitgesloten 2 miljard", dat deel van de wereldbevolking dat naar verluidt het risico liep niet van de vooruitgang te kunnen profiteren.



De directeur-generaal van de UNIDO, de Mexicaan Mauricio de Maria y Campos.

In zijn toespraak tot de afgevaardigden op 28 april gaf VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali toe dat er critici waren die de opheffing van UNCTAD hadden aanbevolen (zie pag. 449/3-'95), maar zei hij ook dat er geen enkele andere instelling kon optreden als ,,het geweten en de pleitbezorger van de ontwikkelings- en allerarmste landen".

Medio april was er in een UNCTAD-rapport voor gewaarschuwd dat de armste landen van de wereld, ,,minst ontwikkelde landen" geheten (least developed countries, of LDC's, een groep van 48 voornamelijk Afrikaanse en Aziatische landen). gevaar liepen achterop te raken in het proces van wereldwijde economische integratie, tenzij ze ertoe overgingen vrije-markthervormingen door te voeren die erop gericht waren om internationaal concurrerende en op de export gerichte industrieën te koesteren.

(Vor.ber.pag. 882/3 e.v.-'95)

UNFPA: DE TOESTAND VAN DE WERELDBEVOLKING

Op 29 mei 1996 werd het jaarrapport ,,De toestand van de wereldbevolking 1996" gepubliceerd. Hierin voorspelde het VN-Fonds voor Bevolkingsactiviteiten (UNFPA) dat tegen het Jaar 2015 meer dan de helft van de wereldbevolking geconcentreerd zou zijn in de steden, waarbij stedelijke hulpmiddelen tot het uiterste zouden worden aangesproken. In het rapport werd de totale wereldbevolking geraamd op 5,8 mrd, waarvan momenteel 45 procent (2,6 mrd) woonachtig was in stedelijke gebieden, en daarvan 1,7 mrd in ontwikkelingslanden.

(Vor.ber.pag. 883/1/2-1995)

INDEX AFLEVERING NR. 3107

ARMENIË Kabinetswijziging 457
IMF-lening 457
AZERBAJDZJAN Beslissende verkiezingsronde 457
AZIË Centraalaziatische staten, grensakkoord met China en Rusland 509
BAHREIN Aanhoudende onrust 500
BANGLADESH Interimregering 509
Samenstelling kabinet 510
Berichten over couppoging 510
BELGIE Jaarverslag 1995 van Nationale Bank 453
Herziening proces Irma Laplasse 456
Oud-minister Coëme veroordeeld 456
BHOETAN Zevende gespreksronde met Nepal over vluchtelingen **511**
BJELAROES Nieuwe parlementsvoorzitter, regeringswijziging 458
Akkoord over unie met Rusland 458
Begroting voor 1996 verworpen 459
BRAZILIË Invoering nieuwe munt 477
Bloedbad onder landloze boeren 478
Proces over moord op straatkinderen 480
CYPRUS Bijeenkomst van Griekse en Turksepartijen 459
Val van regering-Atun in TRNC 460
Parlementsverkiezingen 460
VN-vredesbesprekingen hervat 460
DOMINICAANSE REPUBLIEK Protesten tegen regering 481
Presidentsverkiezingen 481
EL **SALVADOR** Omstreden BTW-verhoging 483
Overbruggingskrediet IMF 403
EQUATORIAAL GUINEE Arrestatie oppositieleider, nieuwe premier 491
ESTLAND Ratificatie mensenrechtenconventie 460
Scheuring in Centrumpartij 461
GEORGIE Begroting voor 1996 461
IMF-lening 461
Veiligheidsakkoord met Zuid-Ossetië 461
GHANA Begroting voor 1996 491
Kabinetswijziging 491
GOS Top in Moskou 461
GUATEMALA Vredesproces hervat 483
Akkoord tussen URNG en regering 484
GUINEE Arrestatie van militairen, spanning in Conakry 492
ILO Rapport over kinderarbeid 520
IMF/WERELDBANK Schuldenplan voor armste landen 521
Akkoord over financiering IDA 521
Herbenoeming algemeen directeur IMF 522
INDONESIË Ordeverstoringen in Irian Jaya 511
Verloop gijzelingsactie OPM 512
Militaire benoemingen 512
Doden bij protestacties 513
INTERNATIONALE ZAKEN G-7-conferentie over werkloosheid 520
G-7-conferentie over nationale veiligheid 519
IRAK Parlementsverkiezingen 500
Ontwikkelingen t.a.v. beperkte verkoop Iraakse olie 500
Uitstel van bezoek VN-wapeninspecteurs aan Iraakse bases 502
ISRAEL Parlementsverkiezingen vervroegd 503
Vonnis in proces-Amir 504
Israëlisch-Amerikaanse betrekkingen 504
Officieel bezoek van Turkse premier 505
Verkiezing van Netanyahu tot premier, verkiezingen voor Knesset 506
IVOORKUST Nieuw kabinet 492
Begroting voor 1996 goedgekeurd 493
KAMEROEN Grensgeschil met Nigeria escaleert 493
Gewelddadige anti-regeringsdemonstraties 493
KAZACHSTAN Kabinetswijzigingen **513**
KENIA Hulp crediteurenlanden gekoppeld aan mensenrechten 493
IMF-lening 494
Benoeming mensenrechtencomrnissie 494
KIRGIZSTAN Ontslag regering, nieuw kabinet 514
KONGO Muiterij in leger 494
LETLAND Begïotingvûoï 1996 462
Betrekkingen met Russische Federatie 462
LITOUWEN Politieke crisis naar aanleiding faillissement banken 462
Nieuwe premier, nieuw kabinet 463
Grensakkoordmet Bjelaroes 464
MADAGASCAR Begroting voor 1996 494
Premier neemt ontslag 494
MALAWI Regeringswijzigingen 495
MALEISIE Zevende vijfjarenplan 514
Nieuwe premier van Sabah 515
MALI Ontbinding van rebellengroepen 495
IMF-lening 496
MAROKKO Voorstellen voor tweekamerstelsel **496**
Uitgave van depositocertificaten 496
MOLDOWA Minister ontslagen en herbenoemd 464
MOZAMBIQUE Betrekkingen met Zuid-Afrika 496
MYANMAR Hoofdkwartier Khun Sa ingenomen 515
Besprekingen tussen SLORC en KNU 515
Regeringswijzigingen 515
NEPAL Regering overleeft motie van wantrouwen 516
OEGANDA Offensief door Verzetsleger van de Heer 497
Museveni wint verkiezingen 497
OEKRAÏNE Defensiebesprekingen met Rusland en VS 464
Akkoord met G-i over sluiting van kerncentrale Tsjernobyl **464**
Staking vanmijnwerkers 465
Oekraïens-Russische betrekkingen 465
Kabinetswijzigingen 467
OEZBEKISTAN Regeringswijzigingen 516
PARAGUAY Kabinetsbenoeming 485
Couppoging van generaal Oviedo mislukt 485
Kabinetswijzigingen 487
RUSSISCHE FEDERATIE Regeringswijzigingen, nieuwe minister van buitenlandse zaken 467
Registratie van presidentskandidaten 470
Resoluties van Staatsdoema over opheffing Sowjet-Unie 470
IMF-lening 471
Mijnwerkersstaking 472
De oorlog in Tsjetsjenië 472
Doedajew omgekomen 475
SAHARA (WEST) Mandaat MINURSO opgeschort 498
SIERRA LEONE Herstel democratie 498
Vredesbesprekingen 499
STLUCIA Nieuwepremier 487
Nieuwe gouverneur-generaal 487
SURINAME Winst voor oppositie bij parlementsverkiezingen 488
Begin van coalitiebesprekingen 490
Lachmon herkozen tot parlementsvoorzitter 491
TADZJIKISTAN Muiterij door rebellerende militairen 516
Nieuwe premier 517
TOERKMENISTAN Nieuwe minister van landbouw 517
VERENIGDE NATIES Financiële crisis 522
Jaarvergadering UNIDO 523
Negende zitting UNCTAD 523
VIETNAM Grensbesprekingen met China 517
Zitting Nationale Assemblée 517
Oliecontract met VS 518
WAPENBEHEERSING VN-conferentie over landmijnen 520

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

PARLEMENTAIRE ENQUÊTE OPSPORINGSMETHODEK

Op 1 februari 1996 bood de voorzitter van de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden, Maarten van Traa, het eindrapport van de commissie aan de Tweede Kamer aan.

De Tweede Kamer had op 22 november 1994 met een grote meerderheid gestemd voo het houden van een parlementaire enquête, waarin onderzoek zou worden gedaan naar de aard en omvang van de georganiseerde misdaad, de opsporingsmethoden van de politie, en de controle op de toepassing ervan.

Voorgeschiedenis. Werkgroep-Van Traa wil parlementaire enquête. Tweede Kamer akkoord. Installatie enquêtecommissie

De ontbinding op 7 december 1993 van het Interregionaal Rechercheteam Noord-Holland/Utrecht (IRT) leidde tot een debat in de Tweede Kamer op 7 april 1994 en tot het besluit een werkgroep in te stellen die onderzoek moest doen naar de opsporingsmethoden van politie en justitie in de strijd tegen de zware, georganiseerde misdaad (zie pag. 518/2 e.v.-'94).

Op 1 juni 1994 werd door de vaste Kamercommissie voor justitie de Werkgroep Vooronderzoek Opsporingsmethoden ingesteld, met als voorzitter M. van Traa (PvdA). De andere leden van de werkgroep waren: W. van de Camp (CDA), Th. de Graaf (D66), A. van der Stoel (VVD) en M. Rabbae (GroenLinks).

In haar eindrapport ,,Opsporing gezocht", dat op 21 oktober 1994 in Den Haag werd gepresenteerd, adviseerde de werkgroep-Van Traa een parlementaire enquête te houden om te komen tot een normering van de opsporingsmethoden in de toekomst.

Het was de werkgroep gebleken dat er grote onduidelijkheid bestond over zowel de juridische grondslag als de sturing en controle van veel opsporingsmethoden. In het rapport werd gesteld dat er niet eerst ,,grensverleggende" methoden oogluikend konden worden toegestaan en dat dan achteraf werd geprotesteerd dat het zo niet was bedoeld. De wetgever kon niet alle moeilijke beslissingen overlaten aan de rechter, maar moest zelf normen stellen. Dat kon volgens de werkgroep niet alleen een zaak van jurisprudentie of de eigen verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie of politie zijn. Deze overwegingen golden met name voor het werk van politie en justitie in de zogenaamde pro-actieve of informatieve voorfase van onderzoek naar georganiseerde criminaliteit (de fase waarin er nog geen concrete verdachten waren. maar de misdaadnetwerken wel in kaart konden worden gebracht)



De voorzitter van de Enquétecommissie Opsporingsmethoden, Maarten van Traa (l.), overhandigt op 1 februari 1996 het eindrapport van de commissie aan Tweede-Kamervoorzitter Wim Deetman.

Een van de bezwaren tegen een parlementaire enquête was steeds geweest dat de misdaad zelf het meest zou profiteren van de informatie die naar buiten zou komen. Van Traa zei bij de presentatie van zijn rapport dat een ,,belangrijk deel" van de enquête achter gesloten deuren zou plaatsvinden. Hij meende echter ook dat niet te zwaar moest worden getild aan het argument dat criminelen meeluisteren. .,Ik ben ervan overtuigd dat de georganiseerde misdaad beter op de hoogte is van de gehanteerde opsporingsmethoden dan de Kamer."

Op 22 november stemde een grote meerderheid van de Tweede Kamer voor het houden van een parlementaire enquête.

Alleen de fracties van SGP en VVD - met uitzondering van fractielid A Van der Stoel die lid was geweest van de werkgroep-Van Traa - stemden tegen de enquête. De VVD bleef bij het standpunt dat een enquête een te zwaar middel was om meer informatie over opsporingsmethoden te krijgen; de fractie prefereerde een parlementair onderzoek achter gesloten deuren. Het CDA had zich tijdens het Kamerdebat over de enquête op 16 november ervoor uitgesproken dat de politie-ministers H. Dijkstal (binnenlandse zaken) en W. Sorgdrager (justitie) op basis van de reeds voorhanden zijnde informatie wetgeving zouden voorbereiden. maar stemde alsnog in met het voorstel een enquête te houden.

De parlementaire enquête - de veertiende die werd gehouden krachtens de Wet op de Parlementaire Enquête van 1850 - zou drie terreinen dienen te bestrijken die nauw met elkaar samenhingen:

- het beeld van ernst, aard en omvang van de zware georganiseerde criminaliteit;
- de feitelijke toepassing, de rechtmatigheid, het verantwoord zijn en de effectiviteit van opsporingsmethoden;
- de organisatie, het functioneren van en de controle op de opsporing.

Op 6 december benoemde Tweede-Kamervoorzitter W. Deetman de leden van de commissie die belast werd met de parlementaire enquête. De commissie bestond uit de Kamerleden M. van Traa (PvdA), Th.C. de Graaf (D66), E.G. Aiking-van Wageningen (AOV), M. Rabbae (GroenLinks), O.P.G. Vos (VVD), A. Rouvoet (RPF) en A. Koekkoek (CDA). Als plaatsvervangende leden waren benoemd: G. van Oven (PvdA), W. van de Camp (CDA), A. van der Stoel (VVD) en B. Dittrich (D66).

Tijdens de eerste, besloten, vergadering van de commissie op 7 december werd Van Traa officieel gekozen tot voorzitter en De Graaf tot vice-voorzitter.

Maandblad 66ste jaargang, nr. 3108, pag. 50371-50446

Overzicht van eerdere parlementaire enquêtes

De accijns op het zout (1852-'53):
landaanwinning en verdieping Zwolse diep (1855-'56);
de toestand van de Maas en de Zuid-Willemsvaart (1858-'59);
de zeemacht. die Nederland behoeft (1861-'62);
de Nederlandse koopvaardijvloot (1873-'74);
de besmettelijke longziekte onder het rundvee (1875-'76);
de exploitatie der Nederlandse Spoorwegen (1880-'81);
de werking van de wet-Van Houten van 1874 en de toestand van fabrieken en werkplaatsen (1886-'87);
het regeringsbeleid gedurende de oorlogsjaren 1940-1945 (1947-'49, zie pag. 8142):
het Rijn-Schelde-Verolme-concern (1983-'84, zie pag. 12/2 e.v.-'85);
bouwsubsidies (1986-'88, zie pag. 166/3 e.v.-'88);
paspoortproject (1988, zie pag. 563/2 e.v.-'88):
de uitvoeringsorganen van sociale verzekeringswetten (1992-'93,zie pag. 603/2-'93).

Maarten van Traa was sinds 3 juni 1986 lid van de Tweede Kamer. Voor die tijd had hij zijn rechtenstudie voltooid en politieke wetenschappen gestudeerd in Parijs en New York. Hij werkte daarna als journalist onder meer voor de redactie buitenland van het Algemeen Handelsblad. als correspondent voor de Franse krant Le Monde, de VPRO-televisie en het NOS-programma Panoramiek. Van Traa was aanvankelijk justitie-specialist voor de PvdA en werd later woordvoerder over buitenlandse zaken en het vreemdelingenbeleid.

Thom de Graaf zat sinds 17 mei 1994 in de Tweede Kamer. Hij was door zijn partij D66 naar voren geschoven voor het voorzitterschap van de enquêtecommissie, maar door zijn gebrek aan parlementaire ervaring en zijn vorige baan op het ministerie van binnenlandse zaken kreeg hij niet de steun van VVD, PvdA en CDA. Na zijn studie Nederlands recht kwam De Graaf op binnenlandse zaken bij het directoraat-generaal openbare orde en veiligheid. In 1989 werd hij hoofd politiebeleid en juridische zaken, drie jaar later plaatsvervangend directeur van de directie politie.

Verloop van het onderzoek

In de periode 6 september-9 november 1995 werden door de enquêtecommissie 87 getuigen in het openbaar gehoord. Zij waren onder meer afkomstig van de politie, het openbaar ministerie, de overheid, rechterlijke macht of wetenschappelijke wereld. Enkele getuigen verschenen in vermomming.

In het *NRC/H'blad* van 14 oktober 1995 schreef Rob Schoof over het verloop van de ondervragingen onder meer het volgende:

De criminologen. die als eerste voor de commissie verschenen, hebben sinds januari in opdracht van de commissie geprobeerd te beschrijven wat de zware, georganiseerde misdaad inhoudt en hoe ernstig de situatie precies is. Dat bleek. gezien de kennis die er al bestond, nogal mee te vallen. Criminelen verdienen in Nederland weliswaar miljoenen guldens, vooral aan de handel in verdovende middelen. Maar de wetenschappers hebben niet kunnen aantonen dat criminelen zich op grote schaal proberen te nestelen in de bovenwereld. [...] Prof. C. Fijnaut, hoogleraar criminologie en strafrecht, gaf prijs dat Nederland zo'n 35 grote criminele netwerken telt, die in wisselende samenstelling opereren.
De meeste commotie ontstond toen de hoogleraar criminologie F. Bovenkerk de uitspraak deed dat .,tientallen procenten van de Turkse mannen in Amsterdam" betrokken zijn bij de drugshandel. In een tweede verhoor werd Bovenkerk gedwongen te erkennen dat hij dat getal niet kon onderbouvien. Ook de beschuldiging van zijn collega H. van der Bunt dat 25 advocaten en twaalf notarissen ,,willens en wetens hun diensten aanbieden aan criminelen", veroorzaakte opschudding. Een andere collega, G. Bruinsma, zei min of meer hetzelfde over de marechaussee op Schiphol, waarvan leden illegale vreemdelingen het land zouden binnenlaten. [...]
De commissie put bij de verhoren vooral uit de gegevens van de Centrale Toetsingscommissie. Dat orgaan is vorig jaar door Justitie ingesteld om alle omstreden opsporingsmethoden van de politie in kaart te brengen en te beoordelen. Elk korps is verplicht deze te melden. Met deze verhoren betrad de commissie het terrein van de casuïstiek. Tal van zaken, overal in Nederland, kwamen de afgelopen weken ter tafel. De belangrijkste zaken die telkens terugkeren zijn het Delta-onderzoek van het eind 1993 ontbonden interregionaal rechercheteam Noord-Holland/Utrecht (IRT) zelf en het hieraan verwante Rotterdamse Bever-onderzoek, waar met dezelfde methodiek en dezelfde (Haarlemse) informanten werd gewerkt. De methode houdt in dat grote hoeveelheden drugs bewust worden doorgelaten, met het doel een criminele informant van de politie in de misdaadorganisatie te laten ,,groeien". Zo komt hij steeds dichter bij de top van de bende - dat is althans de gedachte achter dit model.
Hoewel deze methode wegens de vergaande betrokkenheid van politie en justitie de meeste aandacht krijgt. heeft de commissie ook speciale interesse voor de praktijk van inkijkoperaties in loodsen van verdachten. Daarbij breekt de politie in om te onderzoeken of een partij verdovende middelen met een officiele huiszoeking in beslag kan worden genomen. Als zo'n heimelijke operatie niets oplevert. zijn de verdachten in elk geval niet gealarmeerd. In de praktijk is deze methode in alle korpsen voorgekomen. Maar zoals de Eindhovense recherchechef W. Amerongen op 13 september verklaarde, de inkijkoperatie heeft door zijn bekendheid geen enkel effect meer voor het opsporen van ,,topcriminelen". Die hebben zich inmiddels voldoende beveiligd, door camera's of deurbeveiliging bij loodsen aan te brengen. Verder komen in de meeste verhoren methodieken als afluisteren, observeren en volgen van verdachten of bijnaverdachten ter sprake. Er bestaat alleen wetgeving voor het afluisteren van telefoongesprekken. Voor direct afluisteren met microfoons is er geen wettelijke basis. Dit middel wordt volgens de getuigen niet of nauwelijks gebruikt - hooguit bij een gijzeling of ontvoering.

De IRT-affaire - de aanleiding tot de enquête - loopt als een rode draad door de meeste verhoren heen. De commissie probeert uit te vinden wat er precies is gebeurd sinds het IRT werd opgericht. En waarom de zaak zo uit de hand kon lopen. Bij die speurtocht door het verleden leiden de meeste wegen naar Haarlem. Containers vol met verdovende middelen mochten



De hoogleraar politierecht J. Naeyé wordt op 11 september 1995 in de Eerste Kamer geboord door de Enquêtecommissie Opsporingsmethoden. Achter de tafel v.l.n.r. A. Rouvoet, M. Rabbae, A. Koekkoek, griffier N. Coenen, M. van Traa en Th. de Graaf.

van de politie op de markt stromen om dat ene doel te bereiken: de ,mafia-organisatie" Delta moest worden uitgeroeid, met wortel en tak.
In december 1993 werd het IRT ontbonden op initiatief van de Amsterdamse driehoek: politie. justitie en burgemeester. Die wilde niet langer verantwoordelijkheid nemen voor de ,,werkmethode" van dit rechercheteam. Dit vestigde voor het eerst de aandacht op de omstreden opsporingspraktijken die nu worden ontrafeld.
In de maanden erna bleek dat dezelfde methode. met dezelfde personen ook was toegepast in andere delen van het land. Dat er door deze werkmethode tienduizenden kilo's drugs in het criminele milieu zijn verdwenen. staat vast. De commissie heeft tot nu toe 63 scheepscontainers getraceerd die ervoor in aanmerking komen.

Inmiddels is de commissie begonnen met het verhoren van de superieuren van de verantwoordelijke officieren van justitie en politiemensen. Het beeld is vooralsnog eentonig. Slechts enkelen zeiden op de hoogte te zijn van wat de CID in Haarlem uitvoerde. Maar zelfs de direct betrokken officier van justitie. O. van der Veen. verklaarde niet te weten dat de politie jaarlijks tonnen aan crimineel geld gebruikte om spullen aan te schaffen en loodsen voor criminelen te huren.
In aan het Delta-onderzoek verwante zaken bleken officieren van justitie, die de grenzen van de opsporingsactiviteiten van de politie moesten bepalen, te goedgelovig. Ze dachten dat een ander de verantwoordelijkheid had of. gewoon. ,.dat het wel goed zat". Zo zei de Amsterdamse officier van justitie J. Valente tegen de commissie: ,,Het was niet mijn gewoonte om politiemensen hierover te verhoren." ,,Ik had het moeten weten", erkende de Rotterdamse officier R. Gerding. Hij was er niet van op de hoogte dat de politie in samenwerking met Haarlem 20.000 kilo softdrugs op de markt liet komen.
De Haarlemse hoofdofficier van justitie L. de Beaufort vond cergistcrcn niet dat hij verantwoordelijk was voor wat de Haarlemse politie elders in Nederland - Rotterdam bijvoorbeeld - aan opsporing deed. De Rotterdamse officier R. de Groot vond dat Haarlem verantwoordelijk was. R. van Randwijck, procureur-generaal bij het hof in Amsterdam, had zelfs tot twee weken geleden niet in de gaten dat er verschillen van inzicht en fricties waren tussen de parketten in Amsterdam en Haarlem.
Anderen lieten er tegenover de commissie geen misverstand over bestaan dat zij zich misleid voelden. De Haarlemse douanerechercheur G. Bakker bijvoorbeeld: ,,Ik voel me belazerd". verklaarde hij over de doorlating van containers drugs op verzoek van de Haarlemse politie. Hij dacht namelijk dat de drugs uiteindelijk in beslag genomen zouden worden.
Wat de commissie er tot op heden ook van vindt, vast lijkt te staan dat veel gezagsdragers te weinig verantwoordelijkheid hebben getoond, te weinig wisten of te weinig hebben uitgezocht wat er precies aan de hand was. Van Randwijck zei het eergisteren, in antwoord op de vraag waarom hij van niets wist, zo: ,,Waarom wordt het mij dan niet gemeld?"

Tijdens de verhoren werd veel aandacht besteed aan de strijd tussen de ,,rekkelijken" en ,,preciezen" - ofwel de Haarlemse en Amsterdamse school. In het Amsterdamse arrondissement was de beleidslijn dat een informant nooit ,,met een boodschappenlijstje" op pad kon worden gestuurd omdat hij dan infiltrant werd. Dat was volgens de strikte Amsterdamse leer verboden omdat de rechter dan zou concluderen dat er sprake was van uitlokking van strafbare feiten. Tegenover deze manier van ,,schoon rechercheren" stond die van de ,,rekkelijken". die probeerden de grenzen van het opsporingswerk zo veel mogelijk te verkennen. ,,Alle discussies over de toelaatbaarheid van methoden zijn wel aardig; maar het gaat er toch om of we resultaten boeken". aldus een van hen.



Staatssecretaris E. Schmitz (1.)en minister W. Sbrgdrager van justitie.

De voormalige Haarlemse chef van de Criminele Inlichtingendienst (CID)K. Langendoen en zijn voormalige collega J. van Vondel werden op 2 november voor de tweede keer verhoord door de enquêtecommissie. Van Vondel en Langendoen vormden het ,,koningskoppel" waarmee de Haarlemse CID in de vooraf gaande jaren school probeerde te maken in de-strijd tegen de misdaad. In het verhoor werd duidelijk dat de twee daarbij verstrikt waren geraakt in een web waarin de belangen van de politie en de criminelen niet meer waren te onderscheiden. Zo was een zus van Langendoen enige jaren in dienst geweest bij een informant. een limonadefabrikant die betrokken was bij drugstransporten en firma's had in België en Ecuador. Van Vondel bleek deze informant zwijggeld van een half miljoen gulden te hebben aangeboden om te voorkomen dat hij verklaringen over zijn contacten met de Haarlemse CID zou afleggen voor de commissie-Van Traa en de rijksrecherche.

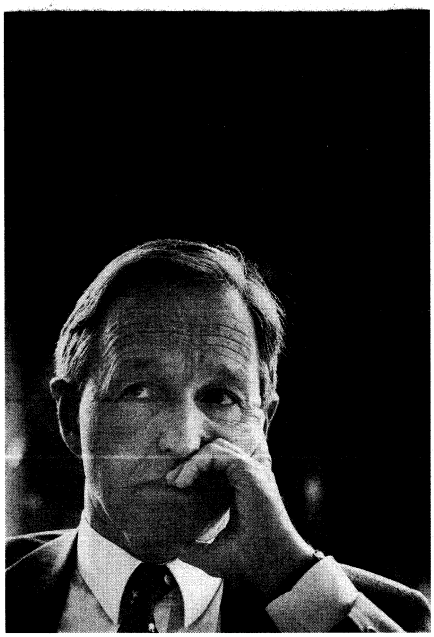
Op 9 november sloot de Commissie-Van Traa haar reeks openbare getuigenverhoren af.

Enquêtecommissie mag geheim deel van rapport-Wierenga gebruiken

Op 10 november verklaarden premier Wim Kok en voorzitter Maarten Van Traa van de enquêtecommissie dat de commissie de beschikking zou krijgen over het geheime deel van het rapport-Wierenga over de IRT-affaire zonder dat een geheimhoudingsverklaring hoefde te worden getekend. Maar als de commissie uit het rapport wilde citeren in haar eigen eindrapport, was toestemming van het kabinet vereist en van de betrokkene.

Door deze afspraak hadden Kok en Van Traa een eind gemaakt aan een slepend conflict tussen het kabinet en de commissie. Van Traa wilde gebruik kunnen maken van het geheime deel van het rapport om het werk van de commissie goed te kunnen afronden: maar het kabinet moest de privacy beschermen van de personen die door Wierenga waren gehoord over de IRT-affaire en daarbij de garantie van vertrouwelijkheid hadden gekregen.

Van de 27 personen die door de commissie-Wierenga waren gehoord, maakten er elf bezwaar tegen dat hun verklaringen door de enquêtecommissie zouden worden gebruikt. Van Traa sloot niet uit dat de elf alsnog door zijn commissie zouden worden verhoord. Een andere mogelijkheid was dat zij anoniem in het eindverslag zouden worden opgevoerd.



Procureur-generaal R.J.C. van Randwijck

Procureur-generaal Van Randwijck treedt af. Kamerdebat over afvloeiingsregeling. Tweede debat over reden van ontslag

De Amsterdamse procureur-generaal, mr R. J. C. van Randwijck, maakte op 24 oktober tegen middernacht zijn aftreden bekend. In een verklaring liet hij weten ,,een oplossing voor de gerezen problemen niet in de weg te willen staan".

Van Randwijck, die in maart 1991 procureur-generaal in Amsterdam werd, stond sinds de IRT-affaire op voet van oorlog met de Amsterdamse hoofdcommissaris E. Nordholt en de Amsterdamse hoofdofficier van justitie J. Vrakking. Bij het OM werd Van Randwijck verweten dat hij te weinig zijn gezag had doen gelden bij de ontbinding van het IRT Noord-Holland/Utrecht. Nordholt had op 19 oktober voor de parlementaire enquêtecommissie gezegd dat de procureur-generaal daardoor indirect verantwoordelijk was voor de dramatische nasleep van de IRT-affaire. Zelf verklaarde Van Randwijck tegenover de enquêtecommissie dat hem bij de verhoren de schellen van de ogen waren gevallen; hij had pas toen begrepen hoeveel ruzies en meningsverschillen in het OM bestonden.

Voorzitter Van Traa van de enquêtecommissie toondezich op 25 oktoberverrast door het ontslag van Van Randwijck. maar wilde inhoudelijk niet reageren. Commissielid M. Rabbae liet zich tegenover een verslaggever onder meer ontvallen het aftreden .,logisch en juist" te vinden, en riep andere betrokken gezagsdragers min of meer op het voorbeeld van Van Randwijck te volgen. Commissielid A. Koekkoek onderschreef die uitspraken. Volgens hem was het OM gebaat bij een krachtige leiding, en droeg het vertrek van Van Randwijck daaraan bij. Van Traa liet nog een korte verklaring uitgaan waarin hij stelde dat de commissie geen commentaar gaf op het aftreden: ,,Uitspraken van individuele Kamerleden zijn niet namens de commissie gedaan". Op 27 oktober zei Van Traa dat de commissie ,,indringend" met haar leden Rabbae en Koekkoek had gesproken, omdat hun uitlatingen de commissie ,,geen goed hebben gedaan". De enige manier om het vertrouwen in de commissie te herstellen is ,,zo goed mogelijk verder te gaan" met het resterende werk. ,,Het zal niet meer gebeuren", aldus Van Traa.

Toen de details bekend werden van de afvloeiingsregeling die met Van Randwijck was getroffen, reageerde de Tweede Kamer verontwaardigd. In antwoord op schriftelijke vragen van het Kamerlid L. Sipkes over de kwestie, stuurde minister Sorgdrager op 26 oktober een brief aan de Kamer waarin zij bevestigde dat Van Randwijck (58) was voorgedragen voor eervol ontslag per 1 januari 1996. De procureur-generaal zou een bruto-bedrag ontvangen gelijk aan zijn salaris tot hij in het jaar 2002 de pensioengerechtigde leeftijd zou bereiken. Daarboven ontving hij een eenmalige uitkering van 500.000 gulden bruto en bleef zijn pensioenvoorziening op peil. Voorts kreeg hij een vergoeding voor kosten van juridische bijstand die hij had gemaakt om tot deze afspraken te komen. De brief van de minister, die zich op dat moment in Indonesië bevond, was ondertekend door haar hoogste ambtenaar, secretaris-generaal J. Suyver.

In de brief motiveerde Sorgdrager het ontslag van de topambtenaar door te verwijzen naar het feit ,.dat steeds meer sprake is van schadelijke defecten in het justitieel bestuur in het ressort Amsterdam". Na het IRT-debat in de Tweede Kamer in april 1994 was een functioneringsgesprek gevoerd met Van Randwijck, maar in de periode daarna was de situatie volgens de minister verslechterd. Zij had daarna ..vergeefs" getracht een andere functie voor hem te vinden en had toen een .,rechtspositionele afweging" gemaakt. ,,Een ontslag wegens disfunctioneren achtte ik in dat kader geen begaanbare weg. Ik heb vervolgens de mogelijkheden van een eigen verzoek om eervol ontslag met de heer Van Randwijck doen bespreken".

Op 31 oktober moest minister Sorgdrager zich in een debat in de Tweede Kamer verantwoorden voor de afvloeiingsregeling voor Van Randwijck. De Kamer keurde de wijze waarop zij een afkoopsom met de procureur-generaal was overeengekomen, volstrekt af. Een motie van de regeringsfracties, waarin werd gesteld dat de afkoopregeling .,niet tot stand had behoren te komen", had als onbedoelde uitwerking dat Sorgdrager over haar toekomst als minister wilde nadenken. Tijdens een daaropvolgende schorsing overlegde de bewindsvrouw met fractiegenoten van D66 en met premier Wim Kok. Toen PvdA, VVD en D66 er niets voor voelden hun motie in te trekken, eiste Sorgdrager dat de regeringspartijen het volle vertrouwen in haar zouden uitspreken. PvdA-fractievoorzitter J. Wallage benadrukte als eerste dat de motie ,,de vertrouwensrelatie niet schaadt". ,,Maar dat laat onverlet dat wij hier een zakelijk oordeel geven over een kwestie waarvoor wij als Kamer geen politieke verantwoordelijkheid wensen te nemen." VVD-fractieleider P. Bolkestein sprak van een ,,hard en fair" oordeel van de Kamer. ,,Maar als de minister daarom vraagt, geven wij haar graag het vertrouwen." Fractievoorzitter G. Wolffensperger van D66 noemde de regeling met Van Randwijck ,,een onbevredigend resultaat, dat niet hoeft te leiden tot een verwijt aan de minister". Het grootste deel van de oppositie steunde een motie van wantrouwen van de SP. maar die haalde het niet.

Sorgdrager gaf tijdens het debat op vrijwel alle punten toe dat zij de zaak beter had kunnen aanpakken. De verontwaardiging in de Kamer kon zij ..heel goed begrijpen". Maar het terugdraaien van de overeenkomst, zoals de Kamer wilde, was onmogelijk omdat zij haar handtekening al had gezet. Een ontslagprocedure jegens Van Randwijck was volgens de minister niet haalbaar geweest, omdat daarvoor de ,,ongeschiktheid" van de procureur-generaal uit schriftelijke stukken aangetoond had moeten worden; een dergelijk dossier bestond niet. Zij had telefonisch wel signalen ontvangen .,dat het niet goed ging", onder andere van procureur-generaal A. Docters van Leeuwen en secretaris-generaal J. Suyver, maar had verder alleen .,verhalen in de kranten" over de spanningen binnen het ressort. Hoewel zij de financiële vergoeding zelf ook aan de hoge kant vond, moest deze volgens haar tevens worden afgemeten aan het aantal dienstjaren van Van Randwijck, zijn leeftijd. functie, en de kansen die hij had op een nieuwe betrekking.

Op 17 januari 1996 moest minister Sorgdrager zich opnieuw in de Tweede Kamer verantwoorden voor haar optreden in de kwestie-Van Randwijck. Aanleiding was een artikel in de Volkskrant van 11 januari, waarin gesteld werd dat niet het disfunctioneren van Van Randwijck in het ressort Amsterdam de reden voor zijn ontslag was geweest, maar het feit dat de minister het vijfkoppige college van procureurs-generaal wilde verkleinen bij de reorganisatie van het openbaar ministerie. Gesuggereerd was dat de bewindsvrouw in het debat van 31 oktober bewust informatie had achtergehouden of de Kamer onjuist had geïnformeerd.

Sorgdrager ontkende dat de reorganisatie de ware reden voor het ontslag was geweest. Wel

n-as Van Randwijck in april 1995 gevraagd vrijwillig op te stappen. mede in verband met de reorganisatie. In werkelijkheid ging het om een gezagscrisis rondom Van Randwijck. waardoor in het ressort Amsterdam .,een onwerkbare situatie" was ontstaan. De minister zei dat justitie de ,.koninklijke weg" had willen bewandelen door de reorganisatie bij Van Randwijck als aanknopingspunt voor zijn vertrek te presenteren, maar deze had die .,handreiking" niet aanvaard en weigerde op te stappen.

CDA-Kamerlid F van der Hcijdcn citeerde tijdens het debat uit een vertrouwelijke briefwisseling tussen de advocaat van Van Randwijck en het departement. maar wilde de correspondentie niet vrijgeven, hetgeen leidde tot verontwaardiging bij de coalitiefracties en bij J. Marijnissen (SP).

De minister weet het onvolledig informeren van de Tweede Kamer aan ,,het verwarrende verloop" van het debat in oktober. Een grote meerderheid van de Kamer steunde haar in die conclusie. Wel vonden de regeringsfracties dat de minister in het vorige debat ,,ietsvolledi ger" had kunnen zijn.

Presentatie van rapport. Conclusies en aanbevelingen

Op 1 februari 1996 overhandigde de voorzitter van de enquêtecommissie, Maarten van Traa, aan Tweede-Kamervoorzitter W. Deetman het rapport van de commissie, getiteld ,,Inzake Opsporing". Het rapport bestond uit een eindrapport van 4.900 pagina's en elf bijlagen. In het eindrapport gaf de commissie-Van Traa een algemene analyse en deed zij aanbevelingen. De elf bijlagen gingen over: de gevolgde werkwijze en procedure, de verhoren, de opsporingsmethoden, de opsporingsorganisaties en inlichtingendiensten, alsmede over de bevindingen van een groep wetenschappers die onderzoek deed naar onder meer criminele organisaties, fraude, witwassen en de relatie tussen vrije beroepsgroepen en georganiseerde criminaliteit, en naar de georganiseerde criminaliteit in de steden Amsterdam, Arnhem, Nijmegen en Enschede.

In algemene zin was er volgens het rapport Inzake Opsporing sprake van een crisis in de opsporing. Deze kende een drietal elementen: ontbrekende normen, een niet goed functionerende organisatie, en problemen in de gezagsverhoudingen.

De nornzerzngscrisis komt tot uiting in het ontbreken van een adequate normstelling roor het optreden van politie en justitie tegen de georganiseerde criminaliteit. Zowel de wetgever als de rechter hebben politie en justitie te veel ruimte gelaten. In de praktijk leidde dit gebrek aan normstelling vooraf ertoe dat opsporingsmethoden op heel verschillende wijzen werden ingezet. hetgeen tot verwarring leidde bij politie en justitie met betrekking tot de vraag wat wel en wat niet mocht. De jurisprudentie van de rechter bepaalt voor een te groot gedeelte de normen voor opsporing en niet een normering vooraf die, gelet op de eisen die een rechtsstaat stelt. te lang achterwege is gebleven.

De *organisatiecrisis* mariifesteert zich volgens de commissie vooral in onduidelijke besluitvornirig over mie nu waarvoor daadwerkelijk verantwoordelijk is. Ei is een groot aantal afzonderlijke organisaties betrokken bij de opsporing. Door gebrekkige coördinatie werken deze organisaties vaak niet mrt elkaar samen. maar werken zij elkaar eerder tegen. De bevoegdheden en verant oordelijkheden van de vele betrokkenen zijn diffuus. Ook vastlegging van activiteiten heeft veelal onvoldoende plaats. Er is derhalve dringend behoefte, aldus de commissie. aan duideiijkheid ten aanzien van de vraag wie verantwoordelijk is voor de opsporing in Nederland. Aangezien de praktijk van de opsporing uitwijst dat de feitelijke verantwoordelijkheid gespreid is over vele functionarissen, is een verwijzing naar de wettelijke structuur, i.c. de officier van justitie. een te eenvoudig antwoord op deze vraag.

Er is in de derde plaats sprake van een gezagscrisis. Het gezag over de opsporing staat ter discussie. Het OM heeft weliswaar, voor zover het de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde betreft, het wettelijk bevoegde gezag over de politie. maar in de praktijk van de opsporing is dat niet altijd vanzelfsprekend. Het kost veel officieren van justitie grote moeite hun gezag daadwerkelijk te laten gelden. Daarbij komt dat over de wijze en de inhoud van de gezagsuitoefening. ook binnen het OM zelf, zeer verschillende meningen bestaan. Bovendien bestaan bij het OM sterk uiteenlopende opvattingen over de normering van de opsporingsmethoden, variërend van 'rekkelijken' tot 'preciezen'. De gezagscrisis is versterkt door onduidelijkheden in de relatie tussen gezag en beheer, en door de daarmee samenhangende bestuurlijke lijdelijkheid met betrekking tot de opsporing. De complexe verhouding tot de beheersverantwoordelijkheid maakt de gezagscrisis des te moeilijker op te lossen. In een aantal gevallen zijn de persoonlijke verhoudingen tussen politie en justitie zo verstoord dat van een werkbare situatie geen sprake meer kan zijn. Deze verstoring van persoonlijke verhoudingen is volgens de commissie-Van Traa niet synoniem met een gezagscrisis, maar brengt die gezagscrisis wel op schrille wijze aan het licht.

De Staatscourant van 1 februari 1996 vatte het rapport als volgt samen:

De enquêtecommissie heeft zich op grond van de studie die de onderzoeksgroep-Fijnaut voor haar heeft verricht, een goed beeld kunnen vormen van de georganiseerde misdaad. Dat beeld wijkt op een belangrijk punt af van het beeld dat door de media wordt opgeroepen: van een structurele verweving van de onderwereld met de 'bovenwereld' is de enquêtecommissie niets gebleken. 'De maffia heeft het in Nederland niet voor het zeggen'. zo concludert de commissie. Een en ander neemt niet weg dat er in bepaalde branches - met name de transportsector en de horeca - sprake is van 'verontrustende ontwikkelingen'. De gegevens die de groep-Fijnaut heeft verzameld rechtvaardigen evenmin de veronderstelling dat de misdaad georganiseerd is in strakke hiërarchische lijnen. De organisatiegraad is lager dan werd aangenomen. Over de omvang van de georganiseerde misdaad concludeert de commissie dat die 'zich niet vrrantxvoord in harde cijfers laat uitdrukken. noch naar omzet noch naar aantallen groepen'. Wel staat vast dat de misdaad een ernstig probleem is, dat vooral gelegen is in 'het grote illegale gewin van honderden miljoenen guldens. de economische macht die daaruit voortkomt, de afpersing, het geweld en de geslaagde pogingen zich van de overheidsmacht af te schermen'. Het is juist deze financieel-economische criminaliteit waaraan politie en justitie naar het oordeel van de enquêtecommissie tot nu toe te weinig aandacht hebben besteed. Ook de criminele activiteiten binnen etnische gemeenschappen - waarover de conimissie zich ernstige zorgen maakt - en het middenkader van criminele organisaties verdienen meer aandacht.
Het opsporingsapparaat moet verdacht zijn op 'contrastrategieën'. strategieën om het werk van politie en justitie te dwarsbomen, zoals corruptie. intimidatie, observatie en mediamanipulatie, waarvan de misdaad zich steeds meer bedient.
Verwijtbare betrokkenheid van advocaten, notarissen en accountants komt incidenteel voor: van structurele betrokkenheid is geen sprake.

Deltamethode
De commissie relt een hard oordeel over de zogenaamde Delta-methode. de kiem van de IRT-affaire. Deze methode. waarin drugstransacties bewust ongemoeid worden gelaten om met de hulp van (criminele) infiltranten op den duur de misdaad een grote slag toe te brengen, wordt in het rapport als onverantwoord bestempeld.
Een van de grootste bezwaren tegen de methode is dat criminelen onder regie van het opsporingsapparaat miljoenen kunnen verdienen. Dat leidt tot vermenging van criminele belangen en de belangen van de opsporing. De CID-Kennemerland, die de Delta-methode toepaste. heeft zich kunnen ontwikkelen tot 'een staatje in een staat'. De methode is nauwelijks te controleren en te sturen, waardoor de infiltranten een te grote invloed op het opsporingsapparaat krijgen. 'Het overheidsapparaat is gegijzeld door de gang van zaken', zo wordt in het rapport gesteld. Het OM heeft zijn controlerende en sturende takenverzaakt.
De commissie zet ook kanttekeningen bij de effectiviteit van de Delta-methode: ze heeft niet de indruk dat de infiltranten die de CID-Kennemerland inzette, het beoogde vertrouwen hadden gewonnen van de hoofdverdachten. Bovendien betrof de informatie die zij gaven voornamelijk het middenkader en nauwelijks de hoofdverdachten.

Verantwoordversus onverantwoord
De commissie-Wierenga, die de IRT-affaire in opdracht van het vorige kabinet onderzocht, kwalificeerde de Delta-methode daarentegen als 'niet-onrechtmatig en verantwoord'. De enquêtecommissie is voorzichtig met uitspraken over de conclusies van de commissie-Wierenga, maar merkt wel op dat deze commissie onder 'bijkans onmogelijke tijdsdruk' heeft moeten werken en niet op de hoogte was van

belangrijke elementen van de Delta-methode. Over het debat van de Tweede Kamer over het rapport van de Commissie-Wierenga merkt de enquêtecommissie op dat het 'sterk in het teken' stond van de naderende verkiezingen: 'een bezonken oordeel werd daardoor bemoeilijkt'. De oppositie veroordeelde bij wijze van spreken al bij voorbaat het opsporingsbeleid, terwijl de regeringspartijen zich beijverden voor het aanblijven van twee ministers (Van Thijn en Hirsch Ballin) Ten slotte miste de Tweede Kamer belangrijke informatie om een gedegen oordeel te vellen; het kabinet had er, achteraf beschouwd. beter aan gedaan om 'de toen bekende wezenlijke punten uit de geheime aanbiedingsbrief' openbaar te maken, zo oordeelt de enquêtecommissie. Het ging onder meer over de vrijheden van en afspraken met een infiltrant en het doorlaten van aanzienlijke hoeveelheden softdrugs. Slechts vier ministers en de fractievoorzitters van de grote politieke partijen (als leden van de commissie voor Inlichtingen en Veiligheidsdiensten) waren op de hoogte van de inhoud van die brief. De commissie spreekt van een onverantwoord gebrek aan kennis bij de Kamer.

Wildgroei

Over andere opsporingsmethoden merkt de enquêtecommissie op dat er de afgelopen vijf à tien jaar sprake is geweest van een wildgroei. met name als het gaat om de toepassing van technische snufjes. De nieuwe methoden zijn slechts ten dele in de wet geregeld, zijn onvoldoende genormeerd en soms nauwelijks bekend buiten beperkte kringen. Veel van de methoden dienen lang niet de strafrechtelijke bewijsvoering en zijn geheim. OM, rechters, politietop, korpsbeheerders en het ministerie van Justitie waren er nauwelijks van op de hoogte. Dat is overantwoord. vindt de commissie, in bestuurlijk opzicht, in rechtsstatelijk opzicht en vanuit het oogpunt van een goede opsporing.

De opsporingsdiensten treft het verwijt dat ze niet goed samenwerken en niet goed zijn georganiseerd. De uolitietou heeft volgens de commissie te weinig zicht op en controle over wat er onder zijn leiding gebeurt, en de betrokkenheid van de verantwoordelijke gezagsdragers is beneden de maat Rechters bemoeien zich met de opsporingspraktijk, zo wordt in het rapport gesteld. De commissie steekt de hand ook in eigen boezem en verwijt de Tweede Kamer dat ze haar medewetgevende taak in een verantwoorde en gecontroleerde opsporing heeft verzuimd

Aanbevelingen

De enquêtecommissie besluit haar rapport met een lijst van aanbevelingen en wil daarmee de 'grondlijnen van een nieuw systeem' voor de opsporingspraktijk aangeven. Om te beginnen moet elke opsporingsmethode een wettelijke basis hebben. Recherchewerk moet beter worden vastgelegd, zodat op elk moment te achterhalen is met welke methode bepaalde informatie is verzameld. Alle (relevante) gebruikte methoden moeten in proces-verbaal worden vastgelegd en voor de rechter worden verantwoord. Er kunnen uitzonderingssituaties ontstaan, waarbij bepaalde aspecten niet openbaar worden, maar de rechter moet alle opsporingshandelingen kunnen beoordelen.

Voor de toepassing van ingrijpende opsporingsmethoden moet naar het oordeel van de commissie vaker toestemming worden gevraagd van de rechter-commissaris. In speciale gevallen zal ook toestemming nodig zijn van het college vanprocureurs-generaal.

De enquétecommissie pleit verder voor strikte normering van ingrijpende observatiemethoden die de politie gebruikt, zoals zogeheten inkijkoperaties en afluisterpraktijken. Dit soort technische methoden verdienen de voorkeur boven riskante infiltratie- en undercovermethoden. waarvan het succes allesbehalve verzekerd is. De infiltratiepraktijken zullen. als het aan de commissie ligt, aanzienlijk worden

Voorwaarden observatiemethoden

	Fase	Ernst	Autoriteit	Termijn	Aanvullende voorwaarden
Aftappen telecom. municatie	II en III B en C	- voorlopige hechtenis - door aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	rechter-commissaris	4 weken	- vermoeden moet bestaan dat persoon op wie onderzoek is gericht aan telecommunicatie deelneemt - gebruik van gegevens in andere zaken of tegen andere personen alleen na toestemming rechter-commissaris
Printen nummers	ii en III C	- voorlopige hechtenis - doof aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	officier van justitie	4 weken voor verlenging goedkeuring rechter-commissaris nodig	
Direct afluisteren	III B en C	- voorlopige hechtenis - door aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	rechter-commissaris/ college van procureurs-generaal	4 weken	het vermoeden dient te bestaan dar de verdachte aan de afgeluisterde gesprekken deelneemt
Direct afluisteren in woning	III B en C	- voorlopige hechtenis - door aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde - misdrijven met straf-maximum van acht jaar en meer	rechter-commissaris/ college van procureurs-generaal	4 weken	het vermoeden dient te bestaan dat de verdachte aan de afgeluisterde gesprekken deelneemt
Direct afluisteren met medeweten van een van de deelnemen	II en III B en C	- voorlopige hechtenis - door aard en georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	rechter-commissaris	4 weken	- vermoeden moet bestaan dat persoon op wie onderzoek in gericht aan telecommunicatie deelneemt - gebruik van gegevens in andere zaken of tegen andere personen alleen na toestemming rechter-commissaris
Korte observatie (korter dan zes uur)	I. II en III	geen aanvullende voorwaar den	politie	maximaal 6 uur	
Observatie (kotter dan een week)	II en III	geen aanvullende voorwaarden	hulpofficier van justitie	maximaal eenweek	
Observatie (korter dan een maand)	II en III	geen aanvullende voorwaarden	officier van justitie	4 weken	
Observatie (langer dan een maand)	II en III	geen aanvullende voorwaarden	rechter-commissaris	na 4 weken	
Video-apparatuur	II en III	gaan aanvullende voorwaardenofficier van justitie	4 weken	video-apparatuur in woningen niet dan na toestemming van de daadwerkelijke bewoner	
Video-apparatuur op woning	II en III B en C	voorlopige hechtenis	officier van justitie	4 weken	
Scannen	II en III B en C	- voorlopige hechtenis - door aard en georganiseerd verbind ernstige inbreuk rechtsorde	rechter commissans	4 weken	
Plaatsbepalingsapparatuur aan of in	II en III	voorlopige hechtenis	officier van justitie	4 weken	deze middelen mogen niet worden aangebracht op aan af in personen
Inkijken t.b.v. «plakken» plaatsbepalingsapparatuur	III B en C	- voorlopige hechtenis - georganiseerd verband	officier van justitie	4 weken plaatsbepalingsapparatuur; verlenging toestemming rechter-commissaris	- inkijken alleen in afgesloten ruimten zoals loodsen. erven en garages - in woningen en vergelijkbare ruimten is inkijken niet toegestaan
Inkijken ter opneming situatie	III B en C	alleen verdenking misdrijven Opiumwet en Wet Wapen en munitie	officier van justitie en rechter commissaris	eenmalig	- inkijken alleen in afgesloten ruimten zoals loodsen, erven en garages - in woningen en vergelijkbare ruimten is inkijken niet toegestaan

Fasen. De commissie onderscheidt de volgende opsporingsfasen: **Fase I:** Voorfase. waarin nog geen sprake is van opsporing. **Fase II:** Er is sprake van een redelijk vermoeden van een te plegen ernstig misdrijf (,.pro-acticvc" opsporing). **Fase III A:** Er is sprake van duidclijkc aanwijzingen van een gepleegd strafbaar feit. B: Er is sprake van een redelijk vermoeden van een gepleegd strafbaar feit. Er is een verdenking. **C:** Er is sprake van een redelijk vermoeden van schuld aan een gepleegd strafbaar feit. In deze fase is er eenverdenking en een verdachte.

Bron: Rapport Inzake Opsporing

Voorwaarden informanten en infiltratie

	Fase	Ernst	Autoriteit	Termijn	Aanvullende voorwaarden
Tipgever	I, II en III	geen extra voorwaarden	politie zelf	geen termijn	
Informant	II en III	- voorlopige hechtenis - door aard of georganiseerd verband ernstig inbreuk rechtsorde	officier van justitie	na 1 jaar bezien of informant nog moet worden gerund	- alleen CID runt informanten - afspraken met informanten vastleggen - vergoedingen uniformeren
Gestuurde informant	II en III	- voorlopige hechtenis - door aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	officier van justitie	Per maand bezien	- gestuurde informanten mogen geen strafbare feiten onder regie van politie en justitie plegen
Deals	n.v.t	- georganiseerde criminaliteit - zaken van leven en dood	College van procureurs-generaal	n.v.t	- tegenprestatie kan zijn beloning of wijziging voorgenomen tenlastelegging af verzachting strafexecutie - kroongetuige ongewenst
Getuige-bescherming	n.v.t.	- georganiseerde criminaliteit - zaken van leven en dood - noodzaak bescherming leven. gezondheid en veiligheid getuige	College van procureurs-generaal	n.v.t.	- uitvoering centraal door CRI - alleen in uiterste geval identiteitswijziging
Politie-infiltratie	III B en C	- voorlopige hechtenis - daar aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	College van procureurs-generaal	4 weken, verlenging toets rechter-commissaris	- alleen politie-infiltranten, geen criminele burgerinfiltranten - politie-infiltranten mogen onder regie van politie en justitie strafbare feiten plegen
Pro-actieve politie-infiltratie	II	- voorlopige hechtenis - door aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	College van procureurs-generaal	4 weken, bij verlenging toetst rechter-commissaris	- geen strafbare feiten mogen worden gepleegd door politie-infiltranten bij deze vorm van infiltratie
Pseudokoop	III B en C	- voorlopigs hechtenis - dooi aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	hoofdofficier van justitie	eenmalig	- pseudo-verkoop is niet toegestaan
Frontstore	III B en C	- voorlopige hechtenis - door aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	College van procureurs-generaal	4 waken. bii verlenging toets rechter-commissaris	- landelijke registratie frontstores - inzet niet-criminele burger-infiltranten
Gecontroleerde aflevering	III B en C	- voorlopige hechtenis - door aard of georganiseerd verband ernstige inbreuk rechtsorde	College van procureurs. generaal als sprake i6 van actieve regie van de politie; officier van justitie als alleen geobserveerd wordt	eenmalig	geen doorlating toegestaan met uitzondering van de enkeie proefzending van kleine hoeveelheden softdrugs

Bron: Rapport Inzake Opsporing

beperkt: infiltratie mag, zolang daarvoor geen criminelen hoeven te worden ingezet. Dus zullen in de toekomst alleen politiemensen mogen worden ingezet, en slechts mondjesmaat burgers, bijvoorbeeld accountants en belastingadviseurs.
In aanbevelingen wordt voorgesteld om het doorlaten van drugs zo goed als te verbieden en gecontroleerde aflevering alleen door te laten onder strikte voorwaarden. Van doorlating zou alleen sprake mogen zijn als het gaat om enkele proefzendingen van kilo's softdrugs.
De aanbevelingen die de commissie doet inzake de organisatie van het opsporingsapparaat, komen neer op een pleidooi voor verbetering van informatie-uitwisseling, samenwerking en toezicht, heldere verdeling van bevoegdheden en taken en herstel van gezag en onderling vertrouwen.
Kamervoorzitter Deetman prees de commissie bij de aanbieding van het rapport om de openheid waarin ze heeft proberen te werken en kenschetste de parlementaire enquête als een reinigingsproces. Van Traa benadrukte dat de aanbevelingen zo snel mogelijk en integraal moeten worden opgevolgd, 'anders zit er hier over drie jaar een nieuwe Enquêtecommissie Opsporingsmethoden'.

In de *Volkskrant* van 2 februari 1996 werd erop gewezen dat de commissie-Van Traa een scherp oordeel velde over enkele betrokkenen bij de affaire:

• Minister Sorgdrager van Justitie heeft de Tweede Kamer 'onvolledig en onjuist' geïnformeerd toen ze kamervragen beantwoordde over het zogenoemde XTC-traject. Het in 1993 opgeheven IRT had enkele malen een vrachtauto met miljoenen XTC-pillen naar Groot-Brittannië laten gaan. Politie en justitie waren van de transporten op de hoogte. Desalniettemin hebben zij de Britse autoriteiten niet ingelicht. De verantwoordelijke officieren O. van der Veen (Haarlem) en J. Wortel (Amsterdam) hebben de minister over deze gebeurtenissen 'onvoldoende ingelicht'.
De afkoopsom van twee miljoen gulden voor een van de Delta-informanten was 'exorbitant' hoog. Minister Sorgdrager wordt verweten dat ze - nota bene op de dag van haar aantreden - hiervoor de verantw-oordelijkheid nam.
• De commissie heeft het meningsverschil tussen de Haagse hoofdofficier van justitie Blok en minister Sorgdrager niet kunnen oplossen. Blok bew-eert dat hij Sorgdrager - in haar vorige functie van procureur-generaal in Den Haag - heeft ingelicht over het doorlaten van een partij cocaïne. Sorgdrager ontkent dat ze daarvan op de hoogte is gesteld. 'Daarmee heeft zij dit dus niet geweten'. stelt de commissie-Van Traa.
• De schuld voor de opheffing van het IRT is niet bij één partij te leggen. Toch krijgt 'Haarlem' een flinke veeg uit de pan, omdat politie- en justitiechefs aldaar niet hebben ingegrepen na de ontsporing van de Criminele Inlichtingendienst (CID) Kennemerland. Hoofdofficier van justitie De Beaufort heeft zijn gezag 'onvoldoende uitgeoefend', korpschef Straver, plaatsvervangend korpschef Van den Berg en recherchechef Menckhorst hebben 'onvoldoende leiding gegeven' en CID-chef Langendoen heeft zijn taak op 'volstrekt onverantwoorde wijze'uitgeoefend.
De commissie heeft aangifte van meineed gedaan tegen Langendoen en zijn voormalige rechterhand Van Vondel. De commissie vermoedt dat zij hebben gelogen over hun rol in de omstreden opsporingsmethode van de CID Kennerneriand, waarbij minimaal 3% containers met drugs zijn doorgelaten.
• De Amsterdamse hoofdcommissaris Nordholt en zijn Utrechtse collega Wiarda worden door de commissie op de vingers getikt. omdat zij niet altijd het gezag van het Openbaar Ministerie hebben aanvaard. Wiarda heeft daarnaast .verzuimd op de juiste momenten leiding te geven'. Hij had enkele door zijn CID uitgevoerde en aanvankelijk verzwegen inkijkoperaties direct aan het OM moeten melden.
• De voormalige minister van Justitie Hirsch Ballin krijgt er ook flink van langs in het enquêterapport. Hij was tijdens zijn ministerschap nauwelijks op de hoogte van de opsporingspraktijk en heeft geen onderzoek daarnaar ingesteld na het uitbreken van de IRT-affaire. 'Dat was een onverantwoorde situatie'.

Eerste reacties

Na afloop van het kabinetsberaad op 2 februari noemde premier Wim Kok het rapport van de commissie-Van Traa ,,een grondig, gedegen werkstuk", waarvoor het kabinet grote waardering had. Het kabinet kon de conclusies niet anders dan ,,hoogst ernstig nemen. De boodschap is een hele harde". Minister Sorgdrager van justitie stelde dat de algemene conclusie van het rapport, dat er sprake is van een crisis in de opsporing, haar ,,pijn" deed. Zij voelde zich niettemin door de commissie-Van Traa gesteund in haar reorganisatieplannen met betrekking tot het openbaar ministerie en haar eigen departement. Verder zei zij zich ,,in grote lijnen" te kunnen vinden in de aanbevelingen van Van Traa over de normering van gehanteerde opsporingsmethoden. Maar de minister liet in het midden of het doorlaten van drugs als opsporingsmethode zou worden afgeschaft, zoals werd voorgesteld in het eindrapport van de enquêtecommissie.
De meeste grote fracties reageerden terughoudend op het rapport en wilden er pas ,,naeen zorgvuldige beoordeling inhoudelijk op ingaan".

Kritiek op eindconclusies rapport

De criminoloog C. Fijnaut plaatste op 15 februari kritische kanttekeningen bij enkele eindconclusies van de commissie-Van Traa. Volgens hem strookte

de 'radicale afwijzing' van doorlating van hard drugs door de commissie niet met de 'realiteit van de georganiseerde drugshandel in Nederland". Hij was het ook niet eens met de aanbeveling van de commissie dat de politie geen criminele infiltranten meer mocht inzetten. Volgens de wetenschapper waren er buitenlandse criminele groepen - zoals Italiaanse, Chinese en Ghanese bendes - waarin de politie niet of nauwelijks had kunnen infiltreren omdat Nederland geen infiltranten had die afkomstig waren uit die landen.

Fijnaut stond aan het hoofd van de groep criminologen die in opdracht van de enquêtecommissie de georganiseerde misdaad in Nederland had onderzocht. Hij was geen adviseur van de commissie en was dus niet geraadpleegd bij het formuleren van de eindconclusies door Van Traa en de overige commissieleden.

Fijnaut verweet de commissie eveneens dat deze 'geen coherent stelsel van criteria' had ontwikkeld waarmee per opsporingsmethode kon worden bepaald of die aanvaardbaar was. De keuzes van de commissie kwamen hem daardoor 'willekeurig' voor.
Commissievoorzitter Van Traa wees de kritiek van Fijnaut af.

Het openbaar ministerie wees eind maart het voorstel van de commissie-van Traa af om alle opsporingsmethoden en bevoegdheden van politie en justitie nauwgezet en limitatief wettelijk te regelen. De top van het OM - de 26 hoofdofficieren en vijf procureurs-generaal - vergaderden op 27-28 maart onder meer over de vraag hoe het gezag van justitie over de politie kon worden versterkt. In een advies aan de minister van justitie schreef het OM dat het tot ,,aanzienlijke praktische moeilijkheden" zou leiden als alle middelen en bevoegdheden van het strafrechtelijk apparaat uitputtend werden vastgelegd. Technologische ontwikkelingen konden bijvoorbeeld zo hard gaan dat ,,politie en OM daar adequaat op moeten kunnen reageren of zelfs anticiperen". Om de opsporing haar noodzakelijke ,,wendbaarheid" te laten behouden pleitte het OM ervoor een ruime wettelijke omschrijving of een wettelijke kaderregeling uit te werken bij Algemene Maatregel van Bestuur.

Tweede Kamer debatteert met enquêtecommissie. Definitief kabinetsstandpunt

Tijdens een driedaags debat tussen de Tweede Kamer en de commissie-Van Traa, dat op 18 april werd afgerond, stemde een ruime meerderheid in de Tweede Kamer in met de hoofdlijnen van het rapport en drong aan op persone-

nele maatregelen om het gezag van het opsporingsapparaat en het vertrouwen in politie en justitie te herstellen. Van Traa vond dat personele consequenties ,,er absoluut bijhoren", zo zei hij op 17 april in de Kamer.

Terwijl op 18 april bekend werd dat Sorgdrager een onderzoek liet instellen naar het handelen van betrokken leden van het openbaar ministerie, liet Dijkstal weten dat hij ,,nog niet toe" was aanpersonelemaatregelen.
De Tweede Kamer zou een motie van justitiespecialist E. Kalsbeek (PvdA) steunen waarin het presidium van de Kamer werd opgeroepen te onderzoeken hoe het parlement in de toekomst beter kon controleren of bepaalde besluiten en wetten het beoogde effect hadden gehad. Dat zou kunnen gebeuren door speciale parlementaire rapporteurs te benoemen voor bepaalde beleidsterreinen.

Volgens *NRC/H'blad* van 20 april 1996 was de enquêtecommissie tijdens de debatten opnieuw veel lof toegezwaaid over haar werkzaamheden. maar moest tegelijk worden vastgesteld dat een meerderheid in de Tweede Kamer over een aantal niet-onbelangrijke aanbevelingen nog geen afgerond oordeel had gegeven. ,.Bij de nog open zakengaat het onder andere om de vraag of het doorlaten van hard drugs met medeweten van de politie onder alle omstandigheden moet worden verboden en of het opsporingsapparaat gebruik mag maken van criminele informanten. Dit zijn nu uitgerekend de punten die ertoe geleid hebben dat het onderwerp IRT uitgroeide tot een affaire. Tegenover het rechtlijnige 'nee' van het overgrote deel van de commissie om van dit soort methoden gebruik te maken, stonden de aarzelingen van nogal wat Kamerfracties. Er heerste daar twijfel over de gedetailleerdheid waarmee de commissie de opsporingsmethoden wil normeren. Het was het PvdA-Kamerlid Kalsbeek dat er op wees dat naarmate er meer onderscheiden situaties zijn er meer grenzen zijn en naarmate er meer grenzen zijn, meer grensgevallen. De mate waarin de Kamer meer voor de pragmatische benadering kiest zal uiteindelijk bepalend zijn voor het oordeel of 'Van Traa' werkelijk voor fundamentele wijzigingen heeft gezorgd. [...] Toen eind 1994 tot de instelling van een enquêtecommissie werd besloten, is gewezen op het wetgevingselement dat eveneens een rol zou dienen te spelen. Vandaar ook de lijst met 129 beslispunten die de commissie de rest van de Tweede Kamer heeft voorgelegd. Het lot van deze lijst is beslissend voor het succes van Van Traa. Maar juist hierover heeft de Kamer nog geen definitief oordeel willen geven."

Uit het definitieve standpunt van het kabinet over het eindrapport van de parlementaire enquêtecommissie, dat op 27 april bekend werd gemaakt, bleek dat het kabinet geen absoluut verbod wenste op het doorlaten van drugs in de strijd tegen de misdaad, evenmin als een verbod op het inzetten van criminele burgerinfiltranten. Deze opsporingsmethoden konden in de toekomst alleen worden toegepast na persoonlijke toestemming van de minister van justitie. Het openbaar ministerie, noch de politie had het gezag om hierover eigenhandig een besluit te nemen.

Volgens de Volkskrant van 29 april 1996 schoof het kabinet daarmee op van een 'ja, tenzij' naar een 'nee, mits'.
Voorzitter Van Traa reageerde op 28 april met de vaststelling dat het kabinet in de richting van de enquêtecommissie opschoof ..Maar het kabinet legt de grens niet waar wij hem leggen. En dat is noodzakelijk."

Slotdebat over rapport-Van Traa

Van 7-9 mei vond het debat plaats tussen de Tweede Kamer en het kabinet over het rapport van de commissie-Van Traa. Na afloop was duidelijk geworden dat het merendeel van de aanbevelingen die door de commissie waren gedaan, door het kabinet zou worden uitgevoerd. Dat betekende onder meer dat de zogenoemde pro-actieve fase wettelijk zou worden geregeld. Minister Sorgdrager zegde uiteindelijk ook toe dat er een definitie van de term opsporing zou worden opgenomen in de wet. Dat was voor de commissie-Van Traa een belangrijk punt omdat zij grenzen wilde stellen aan de vrijheid van de politie.

Ook in het dagelijks recherchewerk zou het een en ander gaan veranderen. De Criminele Inlichtingendienst (CID) van elk regiokorps zou worden geïntegreerd in de recherche, die zou worden gecontroleerd door een rechercheofficier van justitie. Geheime 'CID-trajecten' waren voortaan uit den boze. Als een officier van justitie bepaalde informatie niet aan de processtukken wilde toevoegen (bijvoorbeeld omdat daardoor de identiteit van een informant bekend zou worden), kon hij de rechtercommissaris vragen of hij dat mocht laten. Deze zou daar een oordeel over geven, maar de zittingsrechter moest uiteindelijk een beslissing nemen.

Alle opsporingsmethoden - op het doorlaten van drugs en het inzetten van infiltranten na - zouden in de wet worden geregeld. Minister Sorgdrager liet weten dat daarbij haast zou worden gemaakt en dat zij hoopte in 1997 een wetsvoorstel daarover in te dienen.

Twee belangrijke voorstellen van de enquêtecommissie, het doorlaten van drugs en het inzetten van infiltranten, zouden van die wetgevingsoperatie worden uitgezonderd. Verzoeken om deze methoden toe te passen zouden voortaan aan de top van het openbaar ministerie, het college van procureurs-generaal, moeten worden gedaan; dat college zou dan, na overleg met de minister van justitie, een beslissing nemen.

Ook twee andere aanbevelingen van de commissie-Van Traa kregen niet de volledige instemming van het parlement. Korpsbeheer-

ders (burgemeesters) zouden niet. zoals de enquêtecommissie verlangde, op de hoogte hoeven te zijn van alle finesses van het CID-werk. maar hoefden alleen te weten welke onderzoeken er liepen. Daarnaast werden de zeer gedetailleerde voorstellen van de enquêtecommissie over wanneer welke opsporingsmethode mocht worden ingezet, niet opgevolgd. Een meerderheid van het kabinet was het met minister Sorgdrager erover eens dat dat tot een onwerkbare situatie voor de politie zou leiden. Daarom zou er een meer globale regeling worden gemaakt.

De Kamer nam genoegen met de toezegging van de ministers Sorgdrager en Dijkstal dat zij in september zouden laten weten welke maatregelen genomen zouden worden tegen functionarissen bij politie en justitie die verantwoordelijk waren voor de crisis in de opsporing. Sorgdrager had al eerder aangekondigd dat zij rond die tijd een plan van aanpak klaar zou hebben voor falende OM-leden. Dijkstal deed op 9 mei, onder grote druk van de Kamer - met name van zijn geestverwante VVD-fractie -, een soortgelijke toezegging wat betreft de politie.

Dijkstal kreeg zware kritiek te verduren over de onwrikbare positie van de Haarlemse korpschef M. Straver, onder wiens verantwoordelijkheid de opsporingsmethoden bij het CID-Kennemerland uit de hand waren gelopen vanwege het doorlaten van tonnen drugs. De minister bestreed dat hij de kwestie met Haarlems burgemeester Pop had „afgekaart". De rechtspositie van hoge politiefunctionarissen was volgens hem zo sterk dat hij zonder de hulp van de korpsbeheerders niet tot ontslag of overplaatsing kon overgaan. De Kamer nam daarmee geen genoegen. Uiteindelijk zegde Dijkstal toe die rechtspositionele aspecten nog eens grondig te onderzoeken. Het Kamerlid A. Korthals (WD). die zich had afgevraagd of de minister wel de juiste .:mentale instelling" had gehad bij de personele afwerking van de IRT-affaire, vond na het debat dat de ,.attitude" van de minister een stuk verbeterd was.

Commissievoorzitter Van Traa liet na afloop van het debat doorschemeren dat er koppen zouden moeten rollen. De crisis in de opsporing was volgens hem niet opgelost met het vertrek van één procureur-generaal. Hij gaf aan dat Dijkstal nog niet het gezag uitstraalde om het vertrouwen in de politie te herstellen. Sorgdrager was daar naar zijn mening bij justitie beter in geslaagd.

Met het aanvaarden van een reeks moties op 14 mei sprak de Tweede Kamer zich definitief uit over de aanbevelingen van de enquêtecommissie. Besloten werd dat de ministers Dijkstal en Sorgdrager de Tweede Kamer in september een plan van aanpak moesten presenteren met maatregelen voor een „nieuwe start" bij politie en justitie. In dat plan moesten zij onder meer uiteenzetten welke personele maatregelen zij zouden nemen om de crisis in de opsporing te bezweren en het vertrouwen in het gezag te herstellen,

Een motie van GroenLinks, waarin werd gepleit voor snelle personele maatregelen bij de politie en het openbaar ministerie, haalde het niet

Commissie-van Traa ontbonden. Enquête krijgt vervolg

De commissie-Van Traa werd op 25 juni officieel ontbonden. De Tweede Kamer besloot diezelfde dag op initiatief van het Kamerlid G. Schutte (GPV)om eind 1997 een parlementair onderzoek in te stellen naar de uitvoering van de aanbevelingen van de enquêtecommissie. Het was voor het eerst dat de Kamer besloot op deze manier de gevolgen van een enquête in het oog te houden.

DUITSLAND

STIJGING WERKLOOSHEID. OVERLEG OVER „ALLIANTIE VOOR WERK". BEZUINIGINGSMAATREGELEN. PROTESTACTIES IN OVERHEIDSSECTOR

Het totale aantal werklozen steeg in december 1993 en januari 1996 tot 4.159.000 en passeerde daarmee de psychologisch belangrijke grens van 4 mln.

Een maandelijkse groei van bijna 37.000 werklozen (de zesde achtereenvolgende maand waarin de werkloosheid toenam) betekende dat 10.8 procent van de beroepsbevolking thans u-erkloos was (9,4 procent oftewel 2.9 mln werklozen in West-Duitsland en 16,8 procent oftewel 1,25 mln werklozen in Oost-Duitsland). De onderliggende. met seizoensinvloeden gecorrigeerde totale werkloosheid werd gesteld op 3.850.000 of 10 procent, een stijging ten opzichte van de 9,9 procent in de maand ervoor. Naar schatting nog eens 1 mln personen werden omgeschoold of waren vervroegd uitgetreden.

Bondskanselier Helmut Kohl reageerde op 8 februari in een toespraak tot de Bondsdag (TweedeKamer van het federale parlement) op deze cijfers door de noodzaak van matige looneisen in de komende onderhandelingen te benadrukken. Hij drong er bij vakbonden, werkgevers, regering en oppositie op aan samen te werken om het idee van een „alliantie voor werk" (zie pag. 244/3 e.v.-'96)te realiseren in combinatie met loonmatiging, flexibele arbeidscontracten en bezuinigingen op sociale voorzieningen.

In onderhandelingen tussen onder meer werkgevers en vakbondsleiders op 12 februari werd onder leiding van Kohl een compromis bereikt over pensioenhervormingen. Het door de regering gesteunde plan omvatte het afschaffen van de dure door de staat gefinancierde regelingen voor vervroegde uittreding voor 60- tot 63-jarigen en het verlagen van de uitkeringen van degenen die op 60-jarige leeftijd met pensioen wilden gegaan met 3,6 procent per jaar. De bonden wisten te bewerkstelligen dat die 55- tot 63-jarigen die reeds voor 13 februari hadden aangegeven vervroegd met pensioen te gaan, onder het oude systeem zouden blijven vallen.

Op 15 februari werd een belangrijke gespreksronde gehouden tussen IG Metall (de voorzitter van deze vakbond, Klaus Zwickel, had de aanzet gegeven tot de .,alliantie voor we k"-strategie) en de in de Gesamtmetall verenigde werkgevers. Er werd echter geen overeenstemming bereikt en Zwickel herhaalde dat de industrie in 1996 actie zou moeten ondernemen om de doelstelling van 300.000 nieuwe banen in drie jaar tijd te realiseren.

Hij had voorgesteld in 1996 80.000-100.000 banen te scheppen door van bij Gesamtmetall aangesloten bedrijven te verlangen overwerk af te schaffen; Gesamtmetall beschouw-de dit voorstel echter als het opleggen van buitensporige inflexibiliteit. Op zijn beurt verzette IG Metall zich tegen voorstellen om salarisonderhandelingen op individueel bedrijfsniveau te voeren in plaats van op basis van het systeem van één- of meerjarige loonafspraken voor de gehele industrie.

De bond voor hoger en leidinggevend personeel DAG veroorzaakte op 16 februari echter onenigheid binnen de vakbeweging door ermee akkoord te gaan dat bedrijven die verlies leden en personeel moesten ontslaan. aparte loonafspraken zouden kunnen maken met hun werkraden. te beginnen met de loonronde voor 1996, op voorwaarde dat loonsverhogingen tenminste de inflatie zouden compenseren. DAG telde ongeveer 500.000 leden, maar was niet aangesloten bij de Duitse Arbeidsfederatie (DGB).

Deelstaatverzet tegen reductie „solidariteitsheffing"

Tijdens een conferentie op 3 februari spraken de 16 deelstaatpremiers zich uit tegen een verlaging van de omstreden „solidariteitsheffing" op de inkomstenbelasting als onderdeel van het op 30 januari door de regering geïntroduceerde „actieprogramma voor groei" (zie pag. 244/3-'96).

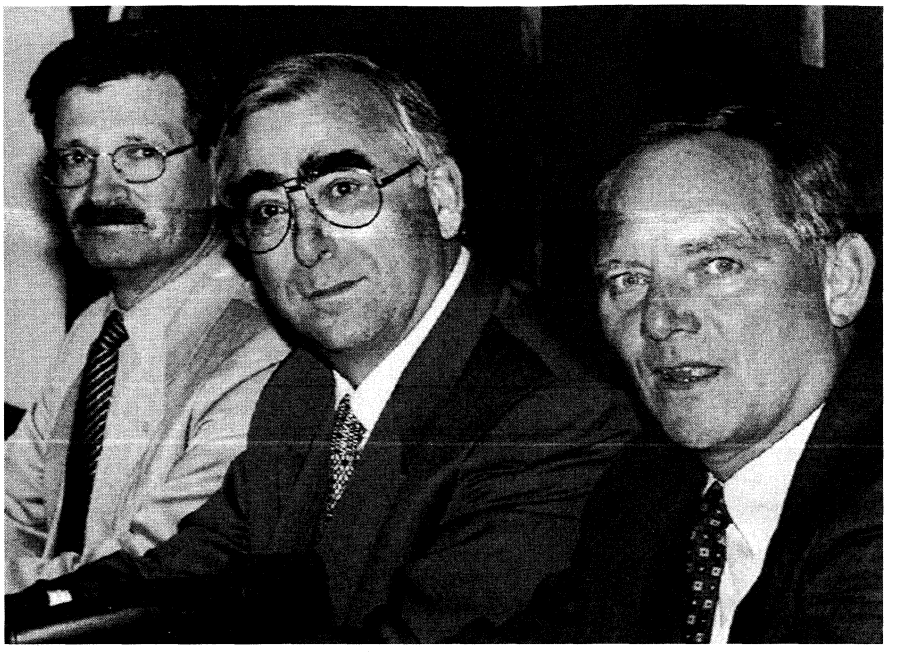
Hoewel de verlaging (van 7,5 naar 5.5 procent vanaf medio 1997) naar verwachting de steun van de bevolking zou genieten. zouden de in-

komsten van de deelstaatregeringen er onder lijden, omdat de federale overheid voornemens was 75 procent van haar gederfde inkomsten te compenseren door het aandeel BTW te verlagen dat werd overgeheveld naar de deelstaatregeringen. De deelstaatpremiers spraken zich unaniem uit ondanks het feit dat zes van de 16 lid waren van Kohls Christen-Democratische Unie (CDU) of van de Beierse zusterpartij van de CDU, ae Christelijke Sociale Unie (CSU). De deelstaatpremiers veroordeelden de maatregel tevens omdat dit een anti-solidariteitsboodschap was aan de veronderstelde begunstigden van de heffing in Oost-Duitsland.

Bezuinigingsmaatregelen

Op 23 april leidde de derde ,,sociale top" in een reeks van tripartiete onderhandelingen tussen de regering van bondskanselier Helmuth Kohl, werkgevers en vakbondsvertegenwoordigers niet tot een akkoord. Op 25 april gaf de regering haar goedkeuring aan een omvangrijk bezuinigingsprogramma dat onder meer een hervorming van de uitgaven voor de sociale zekerheid omvatte. Het programma werd bekendgemaakt in een open brief van Kohl, die dezelfde dag werd gepubliceerd in de landelijke krant *Bild Zeitung*, en daags daarna werd gepresenteerd aan het parlement.

Op 15 april had de regering bekendgemaakt dat zij DM 50 rnrd wilde bezuinigingen door besnoeiingen op de uitgaven voor 1997 ($ 1 = DM 1,5057 op 19 april 1996). Dit was echter gestuit op toenemend verzet van de vakbonden, vooral naar aanleiding van het voorstel om de ziekte-uitkeringen te verlagen tot 80 procent van het normale basisloon (berekend exclusief overuren). Op 16 april verklaarde Ursula Engelen-Kefer, vice-voorzitter van de Duitse vakcentrale DGB dat de vakbonden ,,met alle middelen strijd zouden voeren" over deze kwestie; zij maakte duidelijk dat de steun van de DGB voor de besnoeiingen op de overheidsuitgaven afhankelijk zou zijn van een alomvattend programma ,,dat een effectieve bijdrage zou leveren aan de halvering van de werkloosheid". Daarnaast waarschuwde de voorzitter van de metaalarbeidersvakbond IG Metall, Klaus Zwickel, voor stakingsacties ,,zoals Duitsland ze sinds lange tijd niet heeft meegemaakt" en hij toonde zich ontstemd over het feit dat zijn initiatief tot een ,,alliantie voor werk" in feite van tafel was geveegd. Daartegenover stond dat de Federatie van Duitse Werkgeversverenigingen (BDA) en de Federatie van de Duitse Industrie (BDI) nadrukkelijk aandrongen op verlaging van de ziekte-uitkeringen, toen zij op



Herman Otto Solms (fractieleider FDP). minister van financiën en CSU-voorzitter Theo Waigel. en Wolfgang Schauble (fractieleider CDU/CSU) (v.l.n.r.)geven een persconferentie op 25 april 1996 naar aanleiding van de bezuinigingsplannen van de regering.

22 april in een gezamenlijke verklaring een verdergaande vermindering van de sociale lasten eisten. Na de mislukte ,,sociale top" van 23 april, die door Kohl was belegd (en die volgens Zwickel de laatste bijeenkomst van deze aard zou zijn) en na de bekendmaking van het bezuinigingsprogramma, herhaalden vakbondsleiders op 1 mei tijdens een aantal bijeenkomsten ter gelegenheid van de Dag van de Arbeid in ongebruikelijk strijdlustige bewoordingen dat zij vastbesloten waren zich te verzetten tegen bezuinigingen op de sociale voorzieningen en een bevriezing van de overheidssalarissen.

Op 25 april werd een dertien pagina's tellend document dat bijzonderheden over het bezuinigingsplan bevatte, goedgekeurd door de regeringscoalitie van CDU, CSU en FDP. De grootste oppositiepartij SPD schaarde zich achter de vakbonden en veroordeelde het bezuinigingsplan als ,,antisociaal", terwijl SPD-voorzitter Oskar Lafontaine het een ,,programma tegen werknemers, gezinnen en gepensioneerden" noemde.

Inhoud van de bezuinigingsmaatregelen

Het totale bedrag van bijna DM 70 rnrd aan bezuinigingen waarvan het bezuinigingsprogramma uitging, was een stuk hoger dan de DM 50 mrd, waarover eerder in de maand was gediscussieerd.

Het programma bevatte voorts belangrijke dereguleringsmaatregelen en wijzigingen in het belastingstelsel.

De maatregelen behelsden besnoeiingen op de federale begroting ter waarde van DM 25 rnrd (voornamelijk door een combinatie van bezuinigingen op departementale uitgaven en minder geld voor het Federale Arbeidsbureau) en verlagingen van de uitgaven van deelstaatregeringen en gemeenten ter waarde van DM 25 mrd (voornamelijk door een bevriezing van de overheidssalarissen waarover nog moest worden onderhandeld, en uitstel van de betaling van de kinderbijslag). Daarnaast zou er nog eens DM 12 rnrd worden bezuinigd op de uitgaven voor het pensioenfonds (door de pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen in 1997 te verhogen van 60 tot 63 jaar, de pensioenen aan etnisch-Duitse Aussiedler te verlagen, het recht om in een kuuroord een behandeling te ondergaan te beperken tot één kuur van drie weken per vier jaar, en andere maatregelen), en DM 7,5 rnrd op de uitgaven voor de ziekteverzekering (met een bezuiniging op de ziekteuitkeringen in geval van langdurige ziekte van 10 procent en een verhoging van de eigen bijdrage voor geneesmiddelen en niet-premievrije thuiszorgverzekering voor bejaarden). Zieke werknemers zouden in geval van kortstondige ziekte (d.w.z.voordat zij een beroep gingen doen op de ziekteverzekering) niet langer hun volledige salaris, inclusief overuren, doorbetaald krijgen, maar 80 procent van het basissalaris ontvangen, hoewel de desbetreffende wet geen invloed zou hebben op de bestaande cao's die in de meeste bedrijfstakken waren gesloten.

Een van de dereguleringsmaatregelen hield in dat een groter aantal kleine bedrijven (met tussen vijf en tien personeelsleden) werd vrijgesteld van voorschriften die werknemers ont-

slagbescherming boden Het pakket omvatte voorts maatregelen om het opzetten van kleine bedrijven te stimuleren, afschaffing van plaatselijke handelskapitaalbelastingen, naast afschaffing van de vermogensbelasting eind 1996 (zoals was vereist in een uitspraak van het Constitutionele Hof - zie ook pag. 674/3-'95), en verlaging van de successiebelasting.

De zogeheten ,,solidariteitsheffing" van 7.5 procent op de inkomstenbelasting ten bchocve van de financiering van de wederopbouw van Oost-Duitsland zou vanaf eind 1996 worden verlaagd tot 6.5 procent en een jaar.later tot 5,5 procent. Dit kwam in plaats van de verlaging met 2 procent vanaf medio 1997 die eerder was gepland (zie pag. 244/3 e.v.-'96 en boven).

Statistieken over werkloosheid en recessie. Verlaging rentetarieven

In april bevestigden cijfers over de economie hoe ernstig de heersende recessie was.

De in deze maand gepubliceerde statistieken bevatten (i) cijfers over de daling van de industriele produktie in februari die op 26 april waren bijgesteld en waaruit bleek dat de produktie ten opzichte van de voorgaande maand onverwachts sterk was gezakt met 2.8 procent. terwijl het invloedrijke IFO-instituut voor Economisch Onderzoek op 3 april had voorspeld dat de industriële produktie in het gehele jaar met 2 procent zou afnemen: (ii) de achtste achtereenvolgende maandelijkse stijging van het met seizoensinvloeden gecorrigeerde werkloosheidscijfer, hoewel het niet-gecorrigeerde cijfer voor maart eigenlijk was gedaald van 4,27 mln naar 4,14 mln; en (iii) een lichte stijging van de inflatie, waarbij het indexcijfer voor de kosten van levensonderhoud in maart 1,7 procent hoger was dan het cijfer in dezelfde periode een jaar daarvoor, tegenover 1,6 procent in februari. Op 29 april publiceerde de adviesraad van de regering (,,devijf wijze mannen") onverwachts een sueciaal rapport waarin zijn eerdere voorspelling dat de jaarlijkse economische groei in 1996 met 2 procent zou stijgen, drastisch naar beneden werd bijgesteld tot slechts 0,5 procent. Dit was pessimistischer dan het cijfer voor de Duitse groei in 1996 van niet meer dan 1 procent dat op 17 april was gepubliceerd in de *World Economic* Outlook van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), terwijl Kohls raming op 26 april dat de groei 0,75 procent zou bedragen (eerder was 1,5 procent geraamd) op 29 april werd ondersteund door herziene voorspellingen van de zes belangrijkste Duitse economische instituten. De instituten handhaafden echter hun voorspelling dat een op handen zijnde opleving als gevolg van de stijging van de export zou leiden tot een groei met 2,5 procent in 1997.

Op 18 april verlaagde de Bundesbank (centrale bank) de korte-termijnrente. Het disconto werd verlaagd van 3 procent tot 2,5 procent - het laagste niveau dat ooit was bereikt -, en het Lombardtarief ging van 5 procent naar 4,5 procent, terwijl het repo-rentetarief op 3,3 procent bleef gehandhaafd (voor eerdere renteverlagingen zie pag. 245/1-'96).

Protestacties in overheidssector

Op 1 mei werden bijeenkomsten op de Dag van de Arbeid door de georganiseerde vakbonden aangegrepen om te protesteren tegen de in april door bondskanselier Helmut Kohl aangekondigde bezuinigingsmaatregelen. De demonstraties werden gevolgd door ,,waarschuwingsstakingen" van de ambtenarenvakbonden op 13, 20 en 21 mei. Postbodes, vuilnismannen, buschaufFeurs, kinderjuffrouwen en andere ambtenaren legden het werk neer ter ondersteuning van een eis tot loonsverhoging van 4.5 procent en uit protest tegen de voorgestelde bezuinigingen op overheidsgelden voer ziekengeld en andere uitkeringen. Op 20 en 21 mei legden in 60 steden meer dan 100.000 ambtenaren het werk neer.

Op 23 mei legden de ambtenarenvakbonden een loonsverhogingsvoorstel van de regering naast zich neer. waardoor er al snel een einde kwam aan de onderhandelingen tussen de werkgevers in de overheidssector onder leiding van minister van binnenlandse zaken Manfred Kanther enerzijds en de vakbonden Gewerkschaft Öffentliche Dienste, Transport und Verkehr (ÖTv) en de Deutsche Angestellten-Gewerkschaft (DAG) anderzijds.

Het aanbod hadvoorzien in een pakket over 20 maanden met eenmalige loonsverhogingen van 0.5 procent over de eerste 12 maanden en een loonsverhoging met 1 procent vanaf mei 1997. Beide partijen besloten echter het geschil aan een arbitragecommissie voor te leggen en naai verwachting zou drie weken later uitspraak in deze zaak worden gedaan. (Zie pag. 460/3 e.v.-'92 voor een elfdaagse staking in de overheidssector in 1992.)

Economische resultaten

Ondanks een daling van de werkloosheid in april bleef er ongerustheid bestaan over de aanhoudende recessie in Duitsland (zie ook boven).

In april 1996 daalde het aantal werklozen tot 3.967.000 (10,4 procent van de beroepsbevolking); in februari cn maart waren nog respectievelijk 4.270.000 mensen (11.1 procent) en 4.141.000 mensen (10.8 procent) werkloos. De Federale Arbeidsdienst noemde deze daling. die werd toegeschreven aan een seizoensgebonden positieverbetering van de bouw na een strenge winter. echter ,.teleurstellend".

Op 15 mei meldde het in Berlijn gevestigde onderzoeksinstituut DIW dat het bruto binnenlands produkt (BBP). deels tengevolge van de strenge winter, over het eerste kwartaal van 1996 ten opzichte van het laatste kwartaal van 1995 met 0,5 procent gedaald was; dit was 0,1 procent lager dan in het eerste kwartaal van 1993.

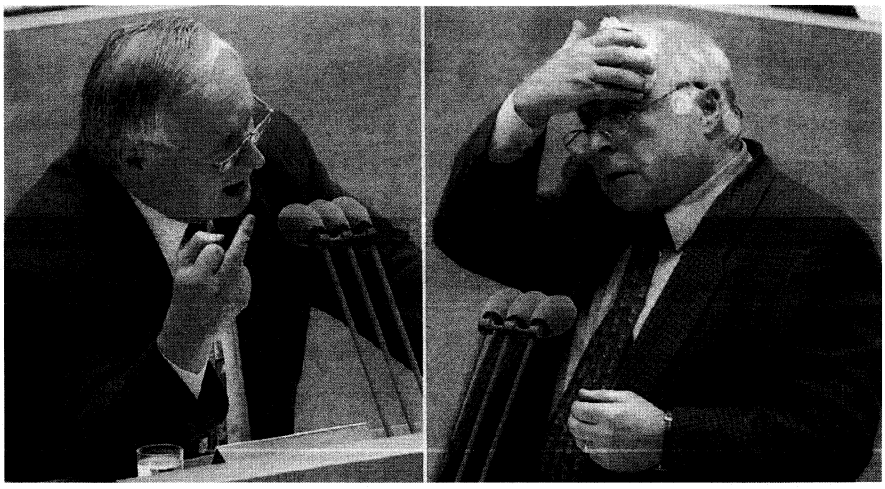
Op 15 mei verklaarde de federale minister van financiën Theo Waigel dat de inkomsten van de federatie, de deelstaten en de plaatselijke autoriteiten naar verwachting in totaal DM 807,1 mrd zouden bedragen, ofwel DM 21,7 mrd minder dan voorspeldin oktober 1995 (op 17 mei 1996 gold: $ 1 = DM 1,5262). De premiers van de deelstaten waren tijdens een vergadering die drie dagen daarvoor had plaatsgevonden, tot nog iets somberdere voorspellingen gekomen.



Ambtenaren demonstreren op 22 mei 1996 in Stuttgart tegen de aangekondigde bezuinigingsmaatregelen.

Bezuinigingsprogramma goedgekeurd

Op 28 juni wist de regering-Kohl de belangrijkste punten van haar omstreden bezuinigings- en dereguleringsprogramma door de Bondsdag te loodsen. Dit gebeurde terwijl de bezorgdheid over de omvang van het begrotingstekort van de overheid toenam (op 3 juni hadden de ministers van financiën van de Europese Unie Duitsland officieel gewaarschuwd dat het op dat moment tot de landen behoorde die niet voldeden aan het criterium dat het overheidstekort maximaal 3 procent moest bedragen om in aanmerking te komen voor de derde fase van de Europese Monetaire Unie, die in 1999 zou ingaan).



SPD-leider Oskar Lafontaine (l.)en minister van arbeid Norbert Blum (r.)aan het woord tijdens het debat dat op *28* juni in de Bondsdag werd gevoerd over de controversiële bezuinigingsplannen van de regering.

Het programma, waarin werd gestreefd naar grotere flexibiliteit op de arbeidsmarkt en dat zich in het bijzonder richtte op de kosten van ziektegelden en pensioenbijdragen. was op *25* april door de regering goedgekeurd (zie boven). De vakbonden hadden protestacties georganiseerd, die de grootste werden genoemd in Duitsland sinds de Tweede Wereldoorlog en die op *l5* juni in Bonn naar schatting *300.000* a *350.000* mensen op de been hadden gebracht. Daarnaast vond er op de dag voor de stemming in de Bondsdag een nieuwe reeks demonstraties en korte werkonderbrekingen plaats.

Op *12* juni had de regering ook haar goedkeuring gegeven aan voorstellen voor een aan leeftijd gekoppelde glijdende schaal waarmee bepaald zou worden hoe lang iemand een uitkering wegens langdurige werkloosheid zou genieten; deze voorstellen zouden tegen *2000* een besparing van naar schatting DM *17* mrd opleveren ($ *1* = DM *1,5229* op *14* juni *1996)*. Op *19* juni had minister van arbeid en sociale zaken Norbert Blum echter ingestemd met het plan om de pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen van *60* tot *63* en daarna tot *65* jaar teverhogen, uit te stellenvan *1997* naar *2000*. De stemming in de Bondsdag over deze maatregel werd verschoven van *28* juni naar *9* juli.

Op *20* juni werd een akkoord bereikt over de overheidssalarissen waarin een compromisvoorstel was opgenomen dat een eenmalige uitkering van DM *300* in *1996* en een salarisverhoging van *1,3* procent in *1997* behelsde. Hiermee werd het gevaar afgewend dat het oorspronkelijke voorstel van de regering om de salarissen twee jaar lang te bevriezen, aanleiding zou geven tot een grote golf van stakingsacties.



SPD-leider Oskar Lafontaine (r.) en vakbondsleiders Hans Berger (mijnbouw en energie) en Klaus Zwickel (l.) (metaal) nemen op 15 juni deel aan een grote protestdemonstratie in Bonn tegen de voorgenomen bezuinigingen van de regering.

Speculaties dat er op 27 juni misschien een verlaging van de rentetarieven zou worden bekendgemaakt, werden getemperd door het op 17 juni verschenen maandrapport van de Bundesbank en de publikatie op 20 juni van regeringscijfers waaruit bleek dat de geldhoeveelheid in de eerste vier maanden van 1996 sterker dan beoogd was toegenomen tot 10,5 procent op jaarbasis.

Volgens het rapport van de Bundesbank was ..het nog te vroeg om definitief te beoordelen of de economie haar dieptepunt is gepasseerd". Opgemerkt werd dat de lage inflatie *(1.7* procent in de eerste vier maanden van *1996)* het belangrijkste positieve punt was en dat de hoge werkloosheid met de daaruit voortvloeiende onzekerheid die het consumentenvertrouwen ongunstig beïnvloedde, het meest klemmende probleem was. Op *24* juni publiceerde het ministerie van economische zaken cijfers waaruit bleek dat de economie officieel in een recessie verkeerde. Het bruto binnenlands product (BBP) was in het eerste kwartaal van *1996* gedaald met *0,4* procent na in het laatste kwartaal van *1995* reeds met *0,2* procent te zijn afgenomen; eind mei waren er in totaal *3.820.000* geregistreerde werklozen. Diezelfde dag voorspelde het in Kiel gevestigde Instituut voor de Wereldeconomie dat de groei in *1996* en *1997* respectievelijk 0,6 procent en *2,6* procent zou bedragen met de waarschuwing dat de uiteindelijke opleving van de economie slechts op langere termijn en in bescheiden mate effect zou hebben op de werkloosheid en dat hierdoor het voor 1996 voorspelde gemiddelde van 3.940.000 in *1997* niet verder zou dalen dan tot 3.920.000.

Scheepswerf Bremer Vulkan failliet

In een speciale bekendmaking op 21 februari vroeg Duitslands grootste scheepsbouwconcern, Bremer Vulkan Verbund AG, bescherming aan tegen crediteuren; het bedrijf verklaarde dat het verlies over 1995 meer dan DM 1 mrd ($ 1 = DM 1,4313 op 23 februari 1996) zou bedragen en gaf toe dat verscheidene afdelingen insolvabel waren. De handel in aandelen Bremer Vulkan was sinds 16 februari opgeschort nadat de Europese Commissie een onderzoek had ingesteld (naar aanleiding van klachten van Deense concurrenten) naar het gebruik van leningen waarvoor de overheid zich garant had gesteld. Het in Bremen gevestigde bedrijf had deze steun ontvangen op voorwaarde dat het DM 750 mlnzou investerenin twee Oostduitse scheepswerven die in 1992 waren gekocht van het Treuhand-privatiseringsbureau.

Op 22 februari opperde de voorzitter van de raad van commissarissen van Bremer Vulkan de mogelijkheid perifere bedrijfsactiviteiten af te stoten en meer overheidssteun te vragen om de vijf scheepswerven met ongeveer 23.000 werknemers draaiende te kunnen houden.

Op 1 mei werd het scheepsbouwconcern Bremer Vulkan failliet verklaard met passiva ter waarde van DM 2,5 mrd en activa die slechts DM 1,13 bedroegen (zie boven voor problemen in februari). In Bremen en Bremerhaven zouden naar schatting 4.500 banen verloren gaan.

Vier dagen later werd bevestigd dat de Federale Recherche Informatiedienst (Bundeskriminalamt, BKX) een onderzoek instelde naar de beschuldiging dat er subsidies ter waarde van DM 850 mln, die bedoeld waren voor door Bremer Vulkan in 1992 aangekochte scheepswerven in het voormalige Oost-Duitsland (zie pag. 86/1-'93), in andere bedrijfstakken waren uitgegeven.

Op 27 maart was overeensteniming bereikt met regeringsinstanties over de verzelfstandiging van bedrijfstakken binnen de scheepsbouw in het voormalige Oost-Duitsland. Dit akkoord was goedgekeurd door de deelstaat Mecklenburg-Voorpommeren en door de BVS, de opvolger van de Treuhandanstalt, de dienst die toezicht hield op de privatisering van bedrijven in het voormalige Oost-Duitsland.

Aanklachten tegen directeur Bremer Vulkan

Op 20 juni werd de voormalige directeur van het failliete scheepsbouwconcern Bremer Vulkan Verbund AG, Friedrich Hennemann, aangehouden bij een politie-actie waarbij invallen werden gedaan in 29 gebouwen en documenten en contant geld in beslag werden genomen.

Hennemann. die in november 1995 ontslag had genomen. werd beschuldigd van het misleiden van aandeelhouders en van misbruik van vertrouwen bij het beheer van overheidsgelden die waren toegekend om een aantal scheepswerven die Bremer Vulkan had verworven in de voormalige DDR draaiende te houden, maar die voor andere doeleinden waren gebruikt.

DEELSTAATVERKIEZINGEN

De uitslag van de deelstaatverkiezingen die op 24 maart in de deelstaten Baden-Wurttemberg, Rijnland-Palts en Sleeswijk Holstein werden gehouden, werd beschouwd als een versterking van de positie van de federale regeringscoalitie van CDU en haar zusterpartij CSU en hun kleine partner de Vrije Democratische Partij (FDP). Niet alleen raakte de oppositionele Sociaal-Democratische Partij (SPD) een groot deel van haar kiezers kwijt, maar de FDP zag haar aanhang in elke deelstaat vergroot en bleef derhalve vertegenwoordigd in elk van de drie deelstaatparlementen; daarmee kwam een einde aan de trend dat de partij in de voorafgaande vier jaar slechts in één van de drie andere deelstaatparlementen zetels had behaald (zie pag. 387/2-'95 voor haar enige succes in Hessen in februari 1995; zie ook pag. 672/1 e.v.-'95 en pag. 245/1/2-'96 voor de FDP-voorkeur voor een nationalistischer en economisch liberaler standpunt boven een gematigd).

Het slechte resultaat van de SPD werd deels beschouwd als een afwijzing door haar traditionele aanhangers van de omstreden pogingen van de nieuwe landelijke SPD-leider Oskar Lafontaine begin maart om te appelleren aan de bezorgdheid omtrent de aanhoudende jaarlijkse toevloed van ruim 200.000 Aussiedler, etnische Duitsers afkomstig uit de voormalige Sowjet-Unie (vooral Kazachstan) die volgens de in Duitsland geldende nationaliteitswet automatisch recht hadden op het Duitse staatsburgerschap.

Op 5 maart werd in de Bondsdag een motie ingediend om het ,,recht op terugkeer" van etnische Duitsers te beperken tot degenen wier familieleden reeds in Duitsland woonden. Dieter Spöri, de SPD-kandidaat voor het premierschap van Baden-Wurttemberg (veruit de grootste van de drie deelstaten waar verkiezingen werden gehouden), wiens populistische campagne vooral gericht was geweest op werkloosheid, de gevolgen van de immigratie van de vele Aussiedler en de negatieve effecten van het voldoen aan de doelstellingen voor de Europese Monetaire Unie (EMU), zei na de verkiezingen van 24 maart dat hij niet langer een leidende rol in de partij ambieerde.

In **Baden-Wurttemberg,** traditioneel een CDU-bolwerk. had de CDU in maart 1992 veel terrein verloren (zie pag. 460/1 e.v.-'92). maar de partij had sindsdien toch, onder leiding van deelstaatpremier Erwin Teufel. aan het hoofd gestaan van een ,,grotecoalitie" met de SPD. Op 24 maart zag de CDC haar stem-



De premier van Bremen, Henning Scherf (r.),spreekt op 20 februari 1996 demonstrerende werknemers van de scheepswerf Bremer Vulkan toe.



Premier Erwin Teufel van Baden-Wurttemberg zwaait naar aanhangers als hij met zijn echtgenote Edeltraud (1.)op de avond van 24 maart arriveert bij het parlementsgebouw in Stuttgart.

menaandeel enigszins groeien, terwijl de FDP een aanzienlijke winst boekte, waardoor de twee partijen uitzicht kregen op een coalitie met een meerderheid in het deelstaatparlement. De Groenen gingen er eveneens op vooruit, en ook ultra-rechts bleef in het deelstaatparlement vertegenwoordigd, zij het met een iets kleiner aantal stemmen. De 25,1 procent van de SPD was het slechtste resultaat dat de partij ooit in Baden-Wurttemberg had behaald.

In **Rijnland-Palts,** waar sinds de verkiezingen van april 1991 een coalitie van SPD en FDP aan de macht was onder de premiers Rudolf Scharping en na deze Kurt Beck van de SPD (zie pag. 664/1 e.v.-'91; 90/3-'95), bleef de SPD met moeite de grootste partij. maar verloor terrein aan zowel de CDU als de FDP. Hoewel deze twee partijen in theorie samen een coalitie met een meerderheid van één zetel konden vormen. vergelijkbaar met die op federaal niveau, ging men ervan uit dat voortzetting van de vorige coalitie van SPD en FDP waarschijnlijker was.

In **Sleeswijk-Holstein** raakte de SPD haar minimale meerderheid kwijt die ze in 1992 had behaald (zie pag.460/1 e.v.-'92), waarbij een grote verschuiving optrad richting enerzijds de CDU en anderzijds de Groenen. Premier Heide Simonis legde geen directe verklaring af over welke partij zij zou benaderen als toekomstig coalitiepartner. Het percentage FDP-stemmers bleef in deze deelstaat stabiel. Door een daling van het stemmental op extreem-rechts verdween de Duitse Volksunie (DVU) uit het deelstaatparlement. De Kiesvereniging van Zuid-Sleeswijk (SSW) behaalde, met steun van de Deense minderheid, twee zetels; zij was vrijgesteld van de gebruikelijke eis dat een partij de kiesdrempel van 5 procent moest halen.

Verkiezingen Baden-Wurttemberg
(opkomst 67.5 procent)

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1992	*1996*	*1992*	*1996*
CDU	64	69	39,6	41,
SPD	46	39	29,4	25,1
Groenen	13	19	9,5	12,1
FDP	8	14	5,9	9,6
Republikaner	15	14	10.9	9,1

Verkiezingen Rijnland-Palts
(opkomst 70,8 procent)

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1991	*1996*	*1991*	*1996*
SPD	47	43	44,8	39,8
CDU	40	41	37,8	38,7
FDP	7	1 n	6 9	8,9
Groenen		4	6,4	6,9

Verkiezingen Sleeswijk-Holstein
(opkomst 71,8 procent)

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1992	*1996*	*1992*	*1996*
SPD	45	33	46,2	39,8
CDU	32	30	33,8	37,2
Groenen	0	6	4,9	8,1
FDP	3	4	5,6	5,7
DVU	6	0	6,3	4,3
SSW	1	2	1,9	2,5

Onenigheid over te laag opgegeven opiniecijfers van steun voor ultra-rechts

Na de verkiezingen werd bekendgemaakt dat in opiniepeilingen die door het Allensbach-instituut waren gepubliceerd, opzettelijk een te laag cijfer was gegeven omtrent de steun voor de extreem-rechtse Republikaner in Rijnland-Palts. Dat cijfer bedroeg 4,5 procent, ofwel minder dan de kiesdrempel van 5 procent. Het instituut had het omstreden besluit om een lager cijfer te publiceren genomen, omdat ze het ,,onverantwoordelijk" achtte een hoger cijfer te geven dat zou kunnen leiden tot



De SPD-premier van Rijnland-Palts. Kurt Beck (l.),wordt gefeliciteerd door de FDP-minister van justitie van de deelstaat; Peter Caesar (r.),bij het parlementsgebouw in Mainz op 24 maart 1996.



Groenen-kandidaat Irene Fròhlich viert op 25 maart 1996 de intrede van haar partij in het parlement van de deelstaat Sleeswijk-Holstein.

een gunstige ,,zwaan-kleef-aan"-stemming voor de partij.

De 4,5 procent waren ,,ruwe data" uit opiniepeilingen. Cijfers werden gewoonlijk niet als ,,ruwe data" gepubliceerd maar pas na ,,weging" openbaar gemaakt. Daarbij werd ook rekening gehouden met de te hoge of te lage uitkomst van eerdere opiniepeilingen in vergelijking met de werkelijke verkiezingsresultaten van bepaalde partijen.

Vorming van coalitieregering in Sleeswijk-Holstein

Tijdens afzonderlijke partijcongressen op 18 mei in Sleeswijk-Holstein stemden de Sociaal-Democraten (SPD) en Alliantie 90/de Groenen in met de vorming van een coalitieregering voor de deelstaat. Heide Simonis van de SPD zou aanblijven als premier.

Soortgelijke ,,rood-groene" coalities bestonden op deelstaatniveau al in Hessen, Noordrijn-Westfalen en Saksen-Anhalt (zie pag. 387/2/3 en 672/3 e.v.-'95; 83011-'94).

Gemeenteraadsverkiezingen in Beieren

Bij de burgemeesters- en gemeenteraadsverkiezingen in Beieren op 10 maart groeide de CSU naar 43,1 procent van de stemmen tegen 42,5 procent in 1990. CSU-leider en minister van financiën Theo Waigel noemde de uitslag een ,,fantastischresultaat".

De SPD verloor 2 procent en kwam uit op 25,7 procent. Zij veroverde München, waar zij haar meerderheid vergrootte, maar leed nederlagen in Neurenberg en Regensburg. Alliantie 90/de Groenen veroverde met 6,9 procent meer stemmen dan in 1990, terwijl de extreemrechtse Republikaner terugvielen van 5,3 naar 1,8 procent. De FDP behaalde slechts 1,6 procent. Deverkiezingen, met een electoraat van 8,7 mln, waren de eerste in Beieren waarbij ingezetenen uit andere EU-lidstaten mochten stemmen.

Hof keurt fusie Berlijn en Brandenburg goed

Op 21 maart maakte een gerechtelijke uitspraak de weg vrij voor een referendum op 5 mei in de stadstaat Berlijn en de omringende deelstaat Brandenburg, waarin de bevolking zich mocht uitspreken over het samengaan van de twee in de deelstaat Berlijn-Brandenburg en of dit in 1999 of in 2002 zijn beslag moest krijgen.

Met deze uitspraak verwierp het Constitutionele Hof van Brandenburg in Potsdam een eis van de voormalige communistische Partij van Democratisch Socialisme (PDS), die beroep had aangetekend tegen de volgens haar onwettige samenvoeging.

De regering van Berlijn, bestaande uit CDU en SPD, kreeg op 28 maart goedkeuring van de gemeenteraad voor haar programma van ingrijpende bezuinigingen, met name op het gebied van sport, onderwijs en cultuur. De omstreden maatregelen, die tot massale protesten leidden, moesten een financiële crisis helpen oplossen nu de stad zich voorbereidde op de komst van de federale regering vanuit Bonn tegen het einde van de eeuw

Samengaan van Berlijn en Brandenburg in referendum verworpen

Het voorgestelde samengaan van Berlijn met de aangrenzende deelstaat Brandenburg werd op 5 mei bij een referendum over de kwestie niet door de vereiste absolute meerderheid gesteund In Berlijn spraken de kiezers zich met een geringe meerderheid uit vóór het samengaan, maar in Brandenburg was dat niet het geval: het plan had in beide deelstaten een absolute meerderheid moeten halen

In Berlijn bedroeg de opkomst 57,8 procent, waarvan 53.4 procent voorstander van het samengaan bleek (de steun voor het voorstel in de westelijke districten gaf de doorslag in vergelijking met de oostelijke districten, waar een meerderheid zich ertegen verzette). In Brandenburg daarentegen steunde slechts 36,6 procent van de stemmers het voorstel bij een opkomst van 66,6 procent.

Zowel de burgemeester van Berlijn, Eberhard Diepgen, als de Brandenburgse premier Manfred Stolpe hadden campagne gevoerd vóór het samengaan. Stolpe noemde de uitslag een ,,terugslag" en een erkenning van het feit dat ,,de mensen ons te kennen hebben gegeven dat ze hier gewoon nog niet aan toe zijn". De voormalige communistische Partij van Democratisch Socialisme (PDS). die vooral in en rond Oost-Berlijn steun genoot. was de enige belangrijke partij die campagne had gevoerd tegen het samengaan.

Na de verwerping van het samengaan werd besloten een bilaterale raad in het leven te roepen die het beleid moest coördineren rond zaken als economische planning. structurele planning en onderwijs.



(Zie pag. 673/1/2-'95 voor het in 1995 door de parlementen van Berlijn en Brandenburg goedgekeurde akkoord over een samengaan en zie boven voor de goedkeuring in maart 1996 van het referendum door het constitutionele hof van Brandenburg.)

Kabinetswijziging in Mecklenburg/Voorpommeren

Medio april heerste er ernstige verdeeldheid in de coalitieregering van CDU en SPD van de deelstaat Mecklenburg/Voorpommeren naar aanleiding van klachten van de SPD dat CDU-minister van financiën Bärbel Kleedehn haar niet had geraadpleegd over een reddingspakket ter waarde van DM 1 mrd voor scheepswerven aan de Oostzeekust die eigendom waren van Bremer Vulkan (zie boven). De mogelijkheid dat de coalitie zou uiteenvallen werd echter afgewend, toen Kleedehn werd overgeplaatst naar het ministerie van woningbouw en milieu en werd opgevolgd door Sigfrid Keler van de SPD.

FDP-congres

Op 9 juni sloot de FDP haar congres in Karlsruhe af met een verklaring waarin zij zich opnieuw nadrukkelijk uitsprak voor minder regelgeving door de overheid op economisch gebied en voor belastingverlaging. Dit betekende een bevestiging van de nieuwe koers die de partij was ingeslagen onder het voorzitterschap van Wolfgang Gerhardt, die tijdens het partijcongres van 1995 tot voorzitter was gekozen (zie pag. 672/1 e.v.-'95). Tijdens het congres presenteerde secretaris-generaal Guido Westerwelle het ontwerp voor een nieuw partijprogramma, waarin duidelijk minder nadruk werd gelegd op kwesties op het gebied van de burgerlijke vrijheden waarmee de FDP van oudsher werd geassocieerd.

UITSPRAKEN FEDERALE HOF OVER ASIELWETGEVING EN OOSTDUITSE CONFISCATIES. NIEUW HOOFD INLICHTINGENDIENST. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 14 mei bepaalde het Federale Constitutionele Hof dat de drie centrale elementen in de wijzigingen die in juli 1993 (zie pag. 164/2-'94) waren aangebracht op de Duitse asielwetgeving, geen schending betekenden van de Grondwet. Het belangrijkste gevolg van de wijzigingen was de beperking van gegarandeerd asiel dat Artikel 16(2) van de Grondwet toekende aan hen ,,die werden vervolgd op politieke gronden".

Op de eerste plaats stemde het Hof in met het conceptplan om asielzoekers die waren aangekomen via een zogenaamd ,,veiligderde land" aan de grens af te wijzen zonder hun asielaanvraag in behandeling te nemen. Alle lidstaten van de Europese Unie (EU) en ook alle buurlanden van Duitsland die geen lid van de EU waren. werden ,,veilig" geacht, waardoor er rond Duitsland een ,,cordon sanitaire" ontstond met een beperkte toegankelijkheid over land.

Op de tweede plaats achtte het Hof de notie ,,veilige herkomstlanden" niet strijdig met de Grondwet. Aanvragen van asielzoekers die afkomstig waren uit deze landen zouden in het algemeen als ,,onloochenbaar ongegrond" worden aangemerkt en op die grond verworpen worden.

Ten derde bekrachtigde het Hof de grondwettelijkheid van de versnelde procedure voor asielzoekers die het land bereikten per vliegtuig zonder een geldig paspoort of die uit een veilig herkomstland kwamen. Het Hof bepaalde echter wel dat een asielzoeker zeven dagen (tot op dat moment slechts drie dagen) de tijd moest krijgen om bij het Administratieve Hof beroep aan te tekenen tegen een negatieve beslissing krachtens deze procedure.

De uitspraken waren het gevolg van een hoger beroep door vijf asielzoekers uit Ghana, Iran, Irak en Togo, wier asielaanvragen waren afgewezen. Delen van de uitspraak, in het bijzonder waar het ging om de procedure die moest bepalen of een land van herkomst al dan niet veilig was, werden door drie van de acht rechters niet onderschreven.

Op 9 mei herbevestigde het Hof unaniem zijn in 1991 gedane uitspraak dat de oorspronkelijke eigenaars van onroerend goed, dat tijdens de bezetting van het voormalige Oost-Duitsland door het Sowjet-leger in de periode 1945-'49 waren geconfisqueerd, geen aanspraak konden maken op teruggave (zie ook pag. 663/2/3-'91).

De uitspraak had betrekking op 3,2 mln hectare grond en 9.000 bedrijven. Het Hof ging niet serieus in op verklaringen van voormalig Sowjet-president Michail Gorbatsjow dat hij tijdens de ,,twee-plus-vier"-onderhandelingen over de Duitse eenwording (zie pag. 7171/1 e.v.-'90) er niet op had gestaan dat een verenigd Duitsland de confiscaties moest respecteren.

Oprichtingsteungroep voor slachtoffers van voormalig DDR-regime

Op 17 juni werd met veel publiciteit een Burgerbureau opgericht dat moest opkomen voor de rechten van personen die schadeloosstelling verlangden voor de onderdrukking en discriminatie waarvan zij het slachtoffer waren geweest tijdens het vroegere communistische bewind in de DDR. Het Burgerbureau werd geleid door de Berlijnse kunstenaar en mensenrechtenactivist Bärbel Bohley en onder de bestuursleden bevonden zich onder anderen bondskanselier Kohl, de fractieleider van de SPD in de Bondsdag, Rudolf Scharping, de voorzitter van de Centrale Joodse Raad, Ignatz Bubis, en protestzanger Wolf Biermann.

Hoofd van inlichtingendienst ontslagen

Konrad Porzner, hoofd van de Federale Inlichtingendienst (BND), nam op 29 februari ontslag.

Porzner vertrok naar aanleiding van de weigering van de regering twee hoge BND-functionarissen te ontslaan; deze ondergeschikten van Porzner hadden hun chef lang in het ongewisse gelaten over de handel in militaire documenten, afkomstig van de Sowjet-troepen die in de voormalige DDR waren gelegerd. In de voorafgaande weken was via verschillende media uitgelekt dat drie BND-medewerkers in opdracht van de Britse en Amerikaanse geheime dienst jarenlang zaken hadden gedaan met de Sowjets, zonder dat Porzner daarvan op de hoogte was. Het trio was op den duur ook op eigen rekening gaan handelen in onder meer



Admiraal Gerhard Gullich werd op 1 maart 1996 benoemd tot hoofd van de Federale inlichtingendienst.

motoren van tanks, onderdelen van de MIG-29 en decodeersysteinen. Het feit dat de bondskanselarij - ais direct verantwoordelijke voor de geheime diensten - niet inging op het verzoek van Porzner om de in zijn ogen verantwoordelijke functionarissen te ontslaan, werd in Bonn uitgelegd als een teken dat bondskanselier Kohl geen moeilijkheden wilde met de Amerikanen en Britten in wier opdracht met de Sowjets zaken waren gedaan.

Er liep ook nog steeds een parlementaire enquête naar de betrokkenheid van de BND bij de plutoniumsmokkelaffaire in augustus 1994 (zie pag. 84/1 e.v.-'95 en 86/1-'96).

Op 1 maart werd bekendgemaakt dat admiraal Gerhard Güllich was benoemd tot het nieuwe hoofd van de BND. Güllich was sinds 1969 in dienst bij de inlichtingendienst.

Opnieuw protestacties rond opslag kernafval in Gorleben

Begin mei raakten demonstranten herhaalde malen slaags met de politie naar aanleiding van het transport van 40 ton kernafval vanuit het Franse Cap de la Hague naar de 120 kilometer ten oosten van Hannover gelegen opslagplaats voor kernafval bij Gorleben.

Spoorwegen en wegen werden geblokkeerd en op 8 mei, de dag dat het transport arriveerde, vonden er botsingen plaats tussen 15.000 politieinensen en circa 3.000 demonstranten

Verbod op Koerdische groeperingen opgeheven. Proces tegen vermoedelijke KWP-leiders

Op 3 april maakte het ministerie van binnenlandse zaken bekend dat ingevolge een bevel van het Federale Administratieve Hof in Berlijn twintig organisaties niet langer onderworpen zouden zijn aan een verbod dat oorspronkelijk was ingesteld tegen 35 Koerdische groeperingen, waarvan werd vermoed dat zij mantelorganisaties waren van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), die in november 1993 in Duitsland was verboden (zie pag. 258/1-'94).

Op 10 april begon in Stuttgart het proces tegen drie mannen en een vrouw die ervan werden beschuldigd regionale PKK-leiders te zijn, alsmede verantwoordelijk te zijn voor het doden van PKK-dissidenten en het plegen van aanslagen met brandbommen op Turkse gebouwen en andere terreurdaden.

Uitlevering van Schneider

Jurgen Schneider, de directeur van een onroerend-goedbedrijf dat in 1994 op spectaculaire wijze failliet was gegaan - hetgeen een groot financieel schandaal had veroorzaakt -, arriveerde op 23 februari met zijn vrouw Claudia in Duitsland, nadat hij door de autoriteiten in Miami was uitgeleverd; zij waren daar gearresteerd in mei 1995 (zie pag. 675/2-'95). Een rechter in Frankfurt oordeelde dat zij in verzekerde bewaring moesten worden genomen in afwachting van de tenlastelegging inzake bedrieglijke bankbreuk, valsheid in geschrifte en fraude.

Ontvoerde miljonair vrijgelaten

Op 27 april werd de 43-jarige Jan-Philipp Reemtsma, tot 1980 meerderheidsaandeelhouder van Duitslands op één na grootste tabaksmaatschappij Reemtsma en sindsdien sponsor van een links instituut voor sociaal onderzoek in Hamburg, in een veld in de omgeving van de stad vrijgelaten door ontvoerders die hem 33 dagen hadden vastgehouden en een losgeld van DM 30 mln hadden afgedwongen. Tijdens de ontvoering, die werd beschreven als de langste en duurste in de Duitse geschiedenis, werd in de media geen verslag gedaan over de zaak.

Wet over liberalisering telecommunicatie

Op 14 mei werd een door de Bondsdag goedgekeurd wetsvoorstel tot liberalisering van het stelsel waaraan de Duitse telecommunicatie-industrie was onderworpen, tegengehouden door de Bondsraad (Eerste Kamer). Op 26 juni bereikte een arbitragecommissie van beide Kamers een akkoord dat ertoe leidde dat de wet door beide Kamers kon worden goedgekeurd voor het begin van de zomervakantie op 5 juli en op 10 juli in werking kon treden.

De Bondsraad had geprobeerd de deelstaten (Länder) een grotere rol toe te kennen in een nieuw verordenend orgaan dat men van plan was op te richten. Er werd echter alleen maar besloten dat een adviesraad. bestaande uit leden van beide Kamers. zou worden geraadpleegd over de benoeming van de leden van dat orgaan. Een algemene voorwaarde dat de aan de exploitanten verleende vergunningen betrekking moesten hebben op een uitgestrekt gebied dat zowel het platteland als de naar verwachting meer winstgevende steden zou omvatten, waarvoor de Bondsraad had gepleit. werd achterwege gelaten. Men besloot echter een bepaling te schrappen die was opgenomen onder druk van plaatselijke gemeenteraden, waarin hun werd toegestaan een vergoeding te vragen voor het recht om kabels te leggen.

De gedeeltelijke privatisering van Dcutsche Telecom was gepland voor november 1996 (waarmee een einde kwam aan haar monopoliepositie) en op 14 juni noemde minister van post en telecommunicatie Wolfgang Bötsch de liberalisering „de voorwaarde voor de goedkeuring van de Europese Commissie" van de voorgestelde Global One-alliantie tussen Deutsche Telecom, France Telecom en US Sprint Corp.

Voorstel tot verruiming van de winkeltijden

Op 21 juni gaf de Bondsdag zijn goedkeuring aan een lang omstreden wijziging van de strenge winkelsluitingswet, die sinds 1956 van kracht was geweest. Krachtens deze wet moesten alle winkels elke werkdag om 18.30 uur en op de meeste zaterdagen om 14.00 uur sluiten.

In de nieuwe wet (waartegen de vakbonden en de meeste winkeliersverenigingen gekant waren) werd bepaald dat de winkels op zondag nog steeds gesloten zouden zijn, maar dat er wel mocht worden gebakken. Op werkdagen mochten de winkels openblijven tot 20.00 uur en op zaterdag tot 16.00 uur. Tegenstemmers waren de SPD (wier meerderheid in de Bondsraad het belangrijkste obstakel vormde voor de invoering van de wet), de Groenen en de voormalige communistische Partij van Democratisch Socialisme (PDS).

Vliegramp

Alle 176 passagiers (voornamelijk Duitse toeristen) en de 13 (overwegend Turkse) bemanningsleden van een Boeing 737 kwamen om het leven toen het vliegtuig kort na vertrek als vlucht 301 uit de Dominicaanse Republiek in zee stortte. Het ongeluk deed zich voor op 6 februari even voor middernacht bij stormachtig weer. Men kon geen directe oorzaak aangeven en de zwarte doos werd pas op 28 februari gevonden. Daags hierna deden de voorlopige bevindingen van onderzoekers het vermoeden rijzen dat de snelheid van het vliegtuig te laag was geweest, mogelijk vanwege defecte instrumenten, maar er werd tevens twijfel uitgesproken over de ervaring en deskundigheid van de bemanning.

Het passagiersvliegtuig was eigendom van het Turkse bedrijf Birgenair en werd geëxploiteerd als chartertoestel door een Dominicaanse luchtvaartmaatschappij. Alas Nacionalas: de meeste passagiers hadden hun vlucht geboekt via de reisorganisatie Oeger Tours in Hamburg. Het toestel bleek kort tevoren in de plaats te zijn gekomen van de oorspronkelijk ingeroosterde Boeing 767 en Duitse regeringsfunctionarissen hadden naar verluidt gezegd dat het geen formele toestemming had gehad om in Duitsland te landen. Zij betwijfelden te-

vens of voor het toestel een inzittendenverzekeringwas afgesloten.

Brand op luchthaven van Dusseldorf

Op 11 april werd de belangrijkste terminal van het internationale vliegveld van Dusseldorf, de op één na grootste luchthaven van Duitsland, door een brand verwoest. De brand kostte het leven aan zestien personen, die allen omkwamen door het inademen van giftige rook die zich verspreidde via gangen, liften en ventilatiekokers. Ruim zestig mensen liepen verwondingen op en er was algemene paniek.

De brand was kennelijk veroorzaakt door lassers wier apparatuur een z evend plafond vlam had doen vatten. Op 24 april zeiden de autoriteiten dat het gebruik van brandbaar materiaal in de zwevende plafonds in strijd was met de veiligheidsvoorschriften. In eerdere berichten was de mogelijkheid geopperd dat de onderhoudsmonteurs zouden worden vervolgd wegens dood door nalatigheid, en was tevens de vraag gesteld waarom kennelijk de verkeerde ontruimingsboodschap was omgeroepen en het zo lang had geduurd voordat de hulpverleningsdiensten in actie waren gekomen.

Op 18 april werd de luchthaven weer opengesteld en binnen twee weken na de brand was de dienstregeling volledig hervat; daarbij werden reusachtige tenten gebruikt als tijdelijke terminal. Later werden plannen bekendgemaakt om de tenten te vervangen door noodgebouwen na schattingen dat de herstelwerkzaamheden pas na twee of drie jaar zouden zijn voltooid.

Pausbezoek

Op 21-23 juni bracht paus Johannes Paulus II voor de derde maal een bezoek aan Duitsland. De heilige vader celebreerde onder meer op 22 juni een mis in Paderborn, leidde op 23 juni een herdenkingsdienst voor de slachtoffers van het nationaal-socialisme in het Olympisch Stadion van Berlijn, en woonde op die dag ook een viering bij van het einde van de verdeling van Europa tengevolge van de Koude Oorlog bij de Berlijnse Branderburger Poort, waarbij ook bondskanselier Helmut Kohl aanwezig was. De laatste plechtigheid werd op luidruchtige wijze verstoord door demonstranten die protesteerden tegen het dogmatische verzet van de paus tegen het gebruik van voorbehoedmiddelen en zijn conservatieve houding tegenover vrouwenrechten en vrijheid op seksueel gebied.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Tijdens een bezoek aan de Verenigde Staten van bondskanselier Helmut Kohl, ondertekende deze met de Amerikaanse president Clinton op 23 mei in Milwaukee een bilateraal akkoord over het vrije luchtruim. Voorts wisselden zij van gedachten over de Russische presidentsverkiezingen, de toekomst van Bosnië en de handelsbetrekkingen tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten.

Op 17 mei voerde Kohl in Bonn besprekingen met de Turkse premier Mesut Yilmaz en op 28 mei met de Italiaanse premier Romano Prodi.

(Vor.ber.pag. 243/3 e.v.-1996)

EBRD

VIJFDE JAARVERGADERING

Tijdens de vijfde jaarvergadering van de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD),die op 15-16 april 1996 werd gehouden in de Bulgaarse hoofdstad Sofia, werd unaniem besloten het kapitaal van de bank te verdubbelen tot 20 mrd ecu. De verdubbeling was volgens de voorzitter van de raad van bestuur van de EBRD, de Italiaanse premier Lamberto Dini. een motie van vertrouwen in de bank. De bank zou het aandachtsgebied om te beginnen verder naar het oosten uitbreiden en mogelijk zelfs geheel verleggen.

Algemeen werd gevonden dat de bank haar activiteiten in de relatief verder gevorderde economieën uit Midden-Europa geleidelijk kon gaan afbouwen. Het hoofddoel van de EBRD was het ondersteunen van de privé-sector. Aangezien de landen op de Balkan en voormalige Sowjet-republieken een zeer kleine privé-sector hadden, had de bank hier aanzienlijk minder geïnvesteerd. Met name Duitsland, dat 8,5 procent van het kapitaal van de bank inbracht, vond dat de EBRD meer in de voormalige Sowjet-Unie moest investeren. Europees Commissaris Yves-Thibault de Silguy, verantwoordelijk voor economische en monetaire zaken, waarschuwde daarentegen tegen terugtrekking van de bank uit Midden-Europa. Hij wees erop dat de voormalige Sowjet-Unie in 1995 de helft van de investeringen van de bank aantrok. Hij pleitte dan ook voor behoud van het geografisch evenwicht bij de kapitaalverstrekking.

(Vor.ber.pag. 389/2/3-1995)



De president van de EBRD, Jacques de Larosiere (r.)en de voorzitter van de raad van bestuur. Lamberto Dini (1.).verwelkomen op 15 april 1996 de deelnemers aan de jaarvergadering van de bank in Sofia.

EUROPESE UNIE

VOORSTELLEN WERKLOOSHEIDSBESTRIJDING. OPENING INTERGOUVERNEMENTELE CONFERENTIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In de aanloop naar de Intergouvernementele Conferentie (IGC) van de EU. die op 29 maart 1996 in Turijn zou worden geopend. voerden de regeringen van de lidstaten in februari 1996 intensieve gesprekken om hun standpunt te bepalen ten aanzien van een reeks kwesties aangaande institutionele hervorming en hielden zij zich bezig met de voorbereiding en publikatie van beleidsrapporten. De voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, presenteerde op 28 februari de voorstellen van de Commissie aan het Europees parlement. Santer was tevens betrokken bij de promotie van de economische ,.vertrouwenspact"-ideeën die hij op 31 januari had gelanceerd (zie pag. 248/3-'96) en maakte zich met name sterk om de lidstaten aan te moedigen samen te werken bij de bestrijding van de hardnekkige en in veel landen toenemende werkloosheid. Hiertoe begon hij op 23 februari in Rome aan een rondreis langs de hoofdsteden van de EU-lidstaten. Tegelijkertijd kondigde hij aan dat de EU op 28-29 april een speciale ronde-tafelconferentie van ,,socialepartners" zou houden over het scheppen van banen.

Eurostat. het bureau voor de statistiek van de EU, publiceerde begin februari cijfers waaruit bleek dat het totaal aantal werklozen in de 15 EU-lidstaten 18.1mln bedroeg.

Opening Intergouvernementele Conferentie

Op 29 maart 1996 werd in de Italiaanse stad Turijn de Intergouvernementele Conferentie (IGC) over de herziening van het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie officieel geopend met een eendaagse zitting. Naar verwachting zou de IGC voortduren tot medio 1997 en in juni van dat jaar worden afgesloten tijdens de topconferentie in Amsterdam. De openingszitting van de IGC, die werd bijgewoond door de regeringsleiders van de vijftien EU-lidstaten, werd in aanzienlijke mate overschaduwd door de crisis over de zogeheten ,,gekke-koeienziekte'; en de Britse vleesindustrie. (De crisis rond het Britse rundvlees vloeide voort uit angst onder de bevolking voor de verspreiding van BSE - bovine spongiform encephalopathy - beter bekend onder de naam .,gekke-koeienziekte",en een mogelijk verband tussen deze ziekte en de voor de mens dodelijke ziekte van Creutzfeld Jacob.) De bijeenkomst werd echter met succes afgesloten met de aanvaarding van een slotverklaring, de gebruikelijke ,,conclusies van het voorzitterschap", waarin in algemene bewoordingen het ,,mandaat" voor de beraadslagingen van de IGC werd omschreven.



Enkele deelnemers aan de openingszitting van de Intergouvernementele Conferentie in Turijn op 29 maart 1996. Vooraan v.l.n.r.: de Italiaanse premier Lamberto Dini, dc Franse prcsidcnt Jacques Chirac en de Nederlandse premier Wim Kok: achteraan de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo (r.)en zijn Italiaanse ambtgenoot Susanna Agnelli (m.).

De IGC zou zich buigen over institutionele hervormingen, zoals het wegen van de macht van grote en kleine landen, meerderheidsbesluitvorming in de Raad van Ministers en de omvang van het vetorecht, alsmede de bevoegdheden van het Europees Parlement. De IGC zou zich ook bezighouden met de kwestie van de zogenaamde ,.variabele geometrie" en met de vraag ,.of en hoe regels die algemeen of op specifieke terreinen gelden. kunnen worden ingevoerd teneinde een bepaald aantal lidstaten in staat te stellen hun samenwerking krachtiger te ontwikkelen", zoals in het bijzonder werd bepleit door de Duitse bondskanselier Helmut Kohl.

De toekomstige uitbreiding van de EU. waarover pas zou worden onderhandeld na de afsluiting van de IGC. werd een ..historische missie" genoemd. die een ,.uitdaging zou vormen voor de Europese Unie in al haar aspecten". Het buitenlands beleid en de gemeenschappelijke veiligheid werden erkend als gebieden die zich eerder leenden voor intergouvernementele samenwerking dan voor EU-beleidsvorming. maar vereisten nog overeenstemming over procedures voor gezamenlijke besluitvorming, uitvoering van het gemeenschappelijke beleid en de handelwijze in situaties waarin unanimiteit ontbrak. Met betrekking tot de gevoelige kwestie van een gemeenschappelijk defensiebeleid werd erkend dat het van wezenlijk belang was dat de rol van de Westeuropese Unie (WEU) duidelijker zou worden omschreven (het WEU-verdrag zou in 1998 worden verlengd).

De Franse president Jacques Chirac nam het voortouw bij een oproep tot initiatieven om het probleem van de aanhoudend hoge werkloosheid aar: te pakken en de sociale dimensie van de EU te versterken. In de conclusies van het voorzitterschap werd gezinspeeld op een krachtigere ..sociale bescherming" en .,betere coördinatie en samenwerking om het nationale beleid op dit gebied te versterken". Daarentegen waarschuwde de Britse premier John Mayor, die wees op de invoering van wetten op het gebied van gezondheidszorg en veiligheid ter beperking van de werktijden - een volgens zijn regering ongeoorloofde manier om het Britse ,,opt-out"-recht (uitzonderingsclausule) van de sociale paragraaf van het Verdrag van Maastricht te omzeilen -, dat Groot-Brittannië zich ertegen zou verzetten dat het IGC-proces zou worden gebruikt om .,oude overeenkomsten opnieuw te interpreteren".

Vergelijking van nationale en EU-regelingen. EU-richtlijnen en voorstellen

Martin Bangemann, de Europees Commissaris verantwoordelijk voor industrie. publiceerde op 29 februari cijfers waaruit bleek dat technische produktregelingen veel vaker op nationaal regeringsniveau dan door de EU werden opgelegd.

Volgens hem hadden de lidstaten in drie jaar tijd (1992-1994)1.136 nationaleregelingenge-

produceerd, waarvan Groot-Brittannië en Duitsland ieder 21 procent voor hun rekening hadden genomen, terwijl de EU in 35 jaar slechts 415 richtlijnen had uitgevaardigd. Hij zei dat veel nationale regelingen overbodig waren en dat de gemeenschappelijke interne markt uitsluitend behoefte had aan ,,de meest eenvoudige, meest uniforme en meest doorzichtige wettelijke en technische verplichtingen die verenigbaar zijn met de bescherming van het algemeen belang"

Eén van de EU-richtlijnen die eind februari door de Raad-van Ministers werd aangenomen, was erop gericht de handel in derivaten voor kredietinstellingen te vergemakkelijken. Een andere richtlijn was gericht op het verbeteren van de bescherming van eigendoms- en auteursrechten op databases. Met ingang van januari 1998 zouden de ontwerpers van databases het recht hebben hun investering van tijd, geld en moeite gedurende een periode van 15 jaar te beschermen zonder de verplichting aan te tonen dat de database zelf een innovatie was, zoals in het octrooirecht het geval was.

De Commissie slaagde er met name door het verzet van Duitsland op 7 februari niet in overeenstemming te bereiken over wetgeving ten aanzien van grensoverschrijdende overdracht van **beroepspensioenen**. De kwestie werd verwezen naar een onderzoekscommissie. Tegenstanders waren bezorgd dat een EU-regime te veel inbreuk zou maken op de pensioenwetgeving van de lidstaten. Voorstanders beschouwden de EU-regeling echter als een belangrijk instrument om het vrije verkeer van personen binnen de interne markt te bevorderen.

Commissaris voor vervoer Neil Kinnock presenteerde op 20 februari voorstellen om het ,,eurovignet"-systeem van uniforme **wegtransportheffingen** aan te passen, zodat de lidstaten een veel hogere maximumheffing zouden kunnen hanteren (door het plafond te verhogen van ECU 1.250 naar ECU 2.250) alsmede speciale toeslagheffingen van maximaal ECU 1.500 voor ,,gevoelige routes" voor het milieu, zoals de veelgebruikte Brennerpas in Oostenrijk. Als alternatief voor de extra eurovignetheffing zou op bepaalde wegen tol kunnen worden geheven. Kinnocks voorstellen voorzagen tevens in een jaarlijkse wegenbelasting op EU-niveau voor vrachtverkeer. waarbij voor oudere voertuigen meer zou moeten worden betaald om het gebruik van nieuwere vrachtwagens met lagere emissiewaarden te bevorderen.

Op 14 februari ging het Parlement akkoord met verplichte contingentering van de import van televisieprogramma's van buiten de EU, en de installatie van de zogenoemde ,.V-chip" (een apparaat bedoeld om ouders in staat te stellen te voorkomen dat hun kinderen zouden worden blootgesteld aan schokkende beelden) in nieuwe televisietoestellen en beperkingen ten aanzien van advertenties en telewinkelen. De contingentering was bedoeld om de televisierichtlijn van 1989 aan te scherpen, waarin de zinsnede ,.waar haalbaar" (met name door satelliettelevisiestations) was gebruikt om de eis te omzeilen dat ten minste 51 procent van de programma's uit de EU afkomstig moest zijn. De resolutie van het Parlement werd gesteund door de socialisten en alle Franse partijen, maar Marcelino Oreja, commissaris voor cultuur en audiovisuele zaken, en de meeste lidstaatregeringen waren tegen. De Raad van Ministers (van cultuur) zou de resolutie op 23-24 april bespreken.

Landbouwbegrotingsvoorstellen

Op 14 februari ging de Commissie akkoord met landbouwprijsvoorstellen voor het jaar 1996/1997 (dat in april 1496 begon), die door cnrnrnissaris voor landbouw Franz Fischler budgettair neutraal werden genoemd. De prijzen van de meeste produkten bleven gelijk. De voorstellen waren gericht op het handhaven van de stabiliteit en moesten worden goedgekeurd door het Europees Parlement en de Raad van Ministers. De voorstellen bevatten optionele voorstellen om over de gehele linie 18 procent van de landbouwgrond braak te laten liggen (in plaats van de op dat moment gebruikelijke 15-20 procent, afhankelijk van het soort gewas) om overproduktie te voorkomen.

De totale uitgaven in het kader van het gemeenschappelijke landbouwbeleid werden gesteld op ECU 40.8 mrd of ongeveer $ 52,3 mrd, bijna de helft van de totale EU-uitgaven.

Kritiek op proliferatie EU-handelsakkoorden

in februari werd bezorgdheid uitgesproken over de proliferatie van bilaterale vrijhandelsakkoorden (FTA's) die de EU in recente jaren had gesloten.

In totaal waren er, met name in de voorafgaande vijf jaar, 26 akkoorden gesloten met veel afzonderlijke landen, zonder dat daarbij was uitgegaan van een algemeen beleid. De Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette had met name kritiek op het streven van de Commissie een FTA te sluiten met Zuid-Afrika zonder voorafgaand onderzoek te hebben gedaan naar het vermoedelijke effect van zo'n akkoord op het gemeenschappelijke EU-beleid ten aanzien van landbouw en andere terreinen en op de betrekkingen met andere handelspartners. Frankrijk herhaalde, naar verluidt in krachtige bewoordigen, zijn kritiek op het pro-FTA-standpunt van Sir Leon Brittan, vice-voorzitter van de Commissie en verantwoordelijk voor het gemeenschappelijke handelsbeleid. tijdens een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken op 26 februari in Brussel. waar werd gesproken over het voorstel de Commissie te machtigen om een FTA te sluiten met Mexico.

„Drugstop" uitgesteld

Plannen voor een bijeenkomst van regeringsleiders (in het kader van het Verdrag van Schengen) van Frankrijk, Duitsland en de Benelux-landen op 7 maart over een gezamenlijke aanpak van grensoverschrijdende drugssmokkel, werden op 13 februari voor onbepaalde tijd uitgesteld na een ontmoeting tussen Franse en Nederlandse functionarissen in Den Haag. Frankrijk had zich zeer kritisch uitgelaten over het tolerante Nederlandse standpunt ten aanzien van softdrugs en had beweerd dat drugs via Nederland de EU binnenkwamen en dat er niet genoeg werd gedaan om de drugshandel via de haven van Rotterdam te voorkomen.

Voormalig EU-ambassadeur in Moskou beschuldigd van fraude

In februari werd door het fraudeteam van de Commissie een onderzoek ingesteld tegen Michael Emerson, een vooraanstaand staflid van de Europese Commissie en EU-ambassadeur in Moskou van 1992 tot januari 1996, naar aanleiding van beschuldigingen dat hij tijdens zijn verblijf in Rusland zijn eigen zakelijke belangen had behartigd en dat EU-fondsen die in het kader van het Tacis-hulpprogramma bedoeld waren geweest voor Rusland, waren misbruikt. (Zie pag. 249/1-'96 voor fraudezaak tegen toerismefunctionarissen van de Commissie.)

Op 28 februari werd bekendgemaakt dat Emersons activiteiten in Moskou ,,betreurenswaardig" en ,,niet in overeenstemming met de ethische normen van de diplon-iatieke dienst" waren geweest en dat hij met vervroegd pensioen was gestuurd. Een woordvoerder van de Commissie zei dat er geen gerechtelijke stappen tegen hem werden ondernomen, maar dat het onderzoek werd voortgezet.

Voorstellen van Santer tot concrete maatregelen in kader van ,,vertrouwenspact"

Tijdens een persconferentie op 20 maart in Brussel presenteerde de voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, een lijst met veertien specifieke grootschalige EU-investeringsprojecten die volgens hem met speciale voorrang dienden te worden gefinancierd. Santer borduurde hiermee voort op het door hem op 31 januari gelanceerde idee van een ,,vertrouwenspact", waarin sterk de nadruk werd gelegd op de bestrijding van de werkloosheid (zie pag. 24813-'96).

De projekten hadden hoofdzakelijk betrekking op de verbetering van de infrastructuur van het vervoer en de telecommunicatie. Santer had met name een verzoek om extra subsidie voor onderzoek en ontwikkeling uitgekozen, alsmede extra hulpprogramma's voor het midden -en kleinbedrijf.

Op 28 maart verklaarde Santer in Brussel dat ,,het moment is aangebroken" voor de EU om sociaal beleid ,,een geïntegreerd onderdeel van ons project te maken".

Frans-Duitse voorstellen voor toekomstig wisselkoersmechanisme voor niet-deelnemers EMU

Met betrekking tot de kwestie van de Europese Monetaire Unie (EMU), die officieel niet op de IGC-agenda stond maar er parallel aan liep, bereikten de Duitse minister van financiën Theo Waigel en zijn Franse collega Jean Arthuis een akkoord tijdens een bijeenkomst op 26 maart in de Noordfranse plaats Laval. Zij verklaarden vastbesloten te zijn zich te houden aan het tijdschema van het Verdrag van Maastricht voor de voltooiing van de derde fase van de EMU en de invoering van een gemeenschappelijke munteenheid in 1999. Daarnaast ontvouwden zij een omstreden plan voor een wisselkoersmechanisme voor munten die buiten de nieuwe gemeenschappelijke munteenheid, de euro, bleven.

Het voorgestelde nieuwe wisselkoersmechanisme zou. zoals dat het geval was met het wisselkoersmechanisme (WKM) van het Europees Monetair Systeem (EMS) tot de WKM-crisis in 1992-'93 (zie pag. 12/2 e.v.-'94). concurrerende devaluaties moeten voorkomen door te eisen dat landen die geen lid waren van de EMU. hun valutapariteiten zouden moeten handhaven binnen een nauwe bandbreedte, die in dit geval was vastgeklonken aan de euro. Deze pariteiten zouden in stand worden gehouden door middel van interventie door de Europese Centrale Bank. Volgens Franse regeringsfunctionarissen bestond er in de EU een ,.rationele consensus" over deze ,,WKM-2-voorstellen, met uitzondering van de Britse regering. die fel tegen was. Waigel en Arthuis bespraken verder de mogelijke oprichting van een EU-raad voor economische beleidsvorming, die zou bestaan uit ministers van uitsluitend die landen die deelnamen aan de derde fase van de EMU.

Discussie over nieuw wisselkoersmechanisme

Op 12-13 april kwamen de ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken van de vijftien lidstaten van de EU in de Italiaanse stad Verona bijeen om besprekingen te voeren over kwesties die betrekking hadden op de Europese Monetaire Unie. Zij kwamen overeen dat het Europees Monetair Instituut (EMI, de voorlope van de toekomstige Europese Centrale Bank) en het Monetaire Comité van de EU gedetailleerde rapporten zouden indienen op de EU-topconferentie in juni in Florence.

Zij discussieerden voornamelijk over de wijze waarop een stabiel wisselkoersstelsel zou kunnen functioneren tussen de landen die zouden deelnemen aan een gemeenschappelijke munt (gepland voor 1999), de zogenaamde ,,ins", en landen die op dat ogenblik nog niet zouden meedoen aan de derde fase van het EMU-proces, de ,,outs". Tevens werd 2002 voorgesteld als de uiterste datum waarop landen die er niet in zouden slagen om in 1999 toe te treden tot de muntunie, deze stap alsnog zouden kunnen zetten; 2002 was het jaar waarin de gemeenschappelijke munt volgens plan daadwerkelijk in omloop zou worden gebracht (de munt zou euro heten, zie pag. 246/3-'96, en tijdens: de bijeenkomst in Verona werd voorlopig besloten dat deze zou worden onderverdeeld in 100 cent en dat op één keerzijde een spreuk of hoofd zou staan waarover elke lidstaat afzonderlijk mocht beslissen).

Een voorstel van de Europese Commissie, dat overeenkomst vertoonde met Frans-Duitse voorstellen die in maart waren geformuleerd (zie boven) voorzag in het opzetten van een nieuw wisselkoersmechanisme (,WKM-2" genoemd) Met uitzondering van Groot-Brittannie dat fel gekant was tegen gedwongen deelname, bestond er algemene overeenstemming over het opzetten van een WKM-2, waarbij de deelnemende landen hun nationale munt zouden kunnen vastklinken aan de euro of kunnen laten fluctueren binnen een ruime koersmarge. De toekomstige Europese Centrale Bank zou in beperkte mate mogen interveniëren om de pariteiten in stand te houden, maar haar president zou de bevoegdheid hebben (de bijzonderheden hiervan moesten nog nader worden uitgewerkt) om de onderhandelingen over de wisselkoersaanpassingen te coördineren.

Het Britse verzet was vooral gericht tegen het voorstel dat deelname aan het WKM-2 verplicht zou moeten zijn voor ieder land dat ervoor koos om na 1999 toe te treden tot de monetaire unie. De Britse minister van financiën Kenneth Clarke zei na de bijeenkomst dat er ,.weinig kans bestond dat Groot-Brittannië in de nabije toekomst zou toetrcdcn tot ccn WKM" en dat er geen wettelijke basis bestond om lidstaten te dwingen mee te doen (op dit punt werd het Britse standpunt ook gesteund door Zweden). De Italiaanse premier Lamberto Dini, voorzitter van de bijeenkomst in Verona, verklaarde echter dat Groot-Brittannië een ,,geïsoleerde" positie innam en dat de EU .,stappen zet in de richting van een wisselkoersmechanisme dat WKM-2 zal heten en in 1996 nader zal worden gedefinieerd".

Voorts stelde de Europese commissaris voor economische zaken. Yves-Thybault de Silguy, een controversiele maatregel voor die inhield dat de EU erop zou aandringen dat landen waarvan de economie niet voldeed aan de convergentiecriteria voor de derde fase van de EMU. een correctief beleid zouden volgen. Onder verwijzing naar het idee van een ,,stabiliteitspact" met een .,automatische sanctieregeling". drong hij erop aan dat ,,lidstatendie een nieuw convergentieprogramma willen uitvoeren, zouden moeten aangeven welke maatregelen genomen dienen te worden om eventuele afwijkingen van het programma te corrigeren". dat ..de Europese Commissie en de Raad van Ministers meer toezicht zouden moeten houden op het nationale economische beleid" en dat ,,ervan hen ook zou moeten worden verwacht goedkeuring teverlenen aan noodmaatregelen".



De Duitse minister van financien Theo Waigel, zijn Franse ambtgenoot Jean Arthuis, de president van de Duitse Bundesbank Hans Tietmeyer, en de president van de Bank van Frankrijk Jean-Claude Trichet (v.l.n.r.)poseren op 26 maart 1996 in Laval tijdens het Frans-Duitse overleg over de invoering van een gemeenschappelijke Europese munt.

Jaarverslag EMI

Op 2 april publiceerde het Europees Monetair Instituut zijn jaarverslag. EMI-directeur Alexandre Lamfalussy legde in zijn inleiding de nadruk op het standpunt dat ,,dehuidige economische recessie geen excuus verschaft om noodzakelijke consolideringsmaatregelen uit te stellen" en hij drong aan op adequate bezuinigingen door landen die in aanmerking wilden komen voor de derde fase van de EMU in 1999.

Volgens Lamfalussy was de convergentie van de rentetarieven op lagere niveaus de belangrijkste positieve ontwikkeling, maar aan de andere kant werd in het verslag opgemerkt dat de staatsschuld steeg en ook het overheidstekort toenam, waaronder dat van Duitsland. In 1995 bedroeg het overheidstekort in de EU gemiddeld 4.7 procent, hetgeen aanzienlijk hoger was dan het convergentiecriterium van 3 procent. dat was vastgelegd in het Verdrag van Maastricht.

Voorstel betreffende nieuwe president van het Europees Monetair Instituut

Op 14 mei meldde de raad van het Europees Monetair Instituut (EMI) unaniem de aanbeveling te hebben gedaan om tijdens de EU-topontmoeting in Florence de huidige president van de Nederlandse centrale bank, Wim Duisenberg, te benoemen tot opvolger van Alexandre Lamfalussy als EMI-president met ingang van 1 juli 1997 (hetgeen zou betekenen dat de lopende driejarige ambtstermijn van Lamfalussy met zes maanden verlengd zou worden). Duisenberg zou zo de meest voor de hand liggende kandidaat worden om in 1999 de Europese Centrale Bank, die dat jaar in plaats van de EMI zou komen, te gaan leiden.

Standpunt Britse regering inzake referendum over EMU

Op 3 april maakte de Britse minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind het standpunt van de zittende Britse Conservatieve regering van premier John Major bekend over de rol van een referendum bij de besluitvorming over deelname aan een gemeenschappelijke munt.

Als de Conservatieven na de verkiezingen van 1997 nog steeds zouden regeren, en als er binnen de regering overeenstemming zou bestaan over toetreding tot een monetaire unie; en als het parlement de desbetreffende wetgeving had goedgekeurd, zou er een referendum worden gehouden over deelname aan een muntunie. In een dergelijke situatie zouden ministers geen campagne tegen goedkeuring mogen voeren op grond van het beginsel van collectieve verantwoordelijkheid.

Na besprekingen in Londen met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl vertelde Major, die zich nergens op wilde vastleggen, tijdens een persconferentie op 29 april dat, gezien de heersende publieke opinie ,,wij geen overwinning zouden behalen in een referendum" over Groot-Brittannië's toetreding tot een muntunie. Hij verzekerde echter opnieuw dat hij zich verzette tegen de druk van ,,eurosceptici" binnen de Conservative Party om zich van te voren krachtig uit te spreken tegen toetreding tot een muntunie, waarbij hij beklemtoonde dat er enkel een beslissing zou worden genomen wanneer de regering ,,gedwongen zou zijn die keus te maken".

Voorlopige EU-begroting

Eind april gaf de Europese Commissie haar goedkeuring aan een voorlopige ontwerpbegroting voor 1997.

Hierin werd voorgesteld ECU 89,995 mrd te reserveren voor verplichtingen en ECU 84,444 mrd voor betalingen. Met de opmerking dat de totale uitgaven slechts 3 procent waren gestegen, wees de Commissie erop dat de stijging nog geringer zou zijn geweest, namelijk 2 procent, als er geen extra kosten waren geweest vanwege de crisis over de ,,gekke-koeienziekte" (BSE) en het rundvlees (zie boven).

Uitspraak Europese Hof van Justitie over betaling schadevergoeding door lidstaten

Op 5 maart bepaalde het Europese Hof van Justitie (ECJ) in een op 5 maart in Luxemburg gewezen arrest dat lidstaten schadevergoeding moesten betalen aan personen die ernstige verliezen hadden gelezen tengevolge van nationale wetten die in strijd werden geacht met het EU-recht.

In zijn uitspraak verwierp het Hof het betoog van de Britse regering dat schadevergoeding alleen zou kunnen voortvloeien uit schendingen van het EU-recht die het gevolg waren van nalatigheid of opzet. De uitspraak had onmiddellijke en omstreden gevolgen in de zaken van Spaanse visserijbedrijven die in 1989 waren geweerd uit de Britse wateren (een maatregel die in 1991 onwettig was verklaard, zie pag. 11/2-'92), en van een Franse brouwerij die geen bier had mogen invoeren in Duitsland.

Uitbreiding Verdrag van Schengen

Op 18 april ging het uitvoerende comité van het Verdrag van Schengen over de afschaffing van paspoortcontroles, dat in maart 1995 in werking was getreden tussen België, Frankrijk; Duitsland, Luxemburg, Nederland, Spanje en Portugal (zie pag. 393/1 e.v.-'93). ei-mee akkoord per 1 mei vijf landen (Denemarken, Finland, Zweden, IJsland en Noorwegen) als lid met de status van waarnemer toe te laten; hiervan waren alleen de eerste drie landen EU-lidstaten.

De bepalingen van het Verdrag van Schengen konden nog steeds niet volledig worden uitgevoerd tengevolge van onenigheid tussen de deelnemers, in het bijzonder vanwege de Franse angst zijn landsgrens open te stellen voor uit Nederland afkomstige reizigers met het oog op het liberalere drugsbeleid en de vermeende lakse controle op drugs in Nederland.

Stijging aantal fraudegevallen

Op 8 mei verscheen een rapport waarin de voor financiële controle en fraudebestrijding verantwoordelijke EU-commissaris Anita Gradin onthulde dat het aantal gerapporteerde fraudegevallen in 1995 met 15 procent was gestegen.

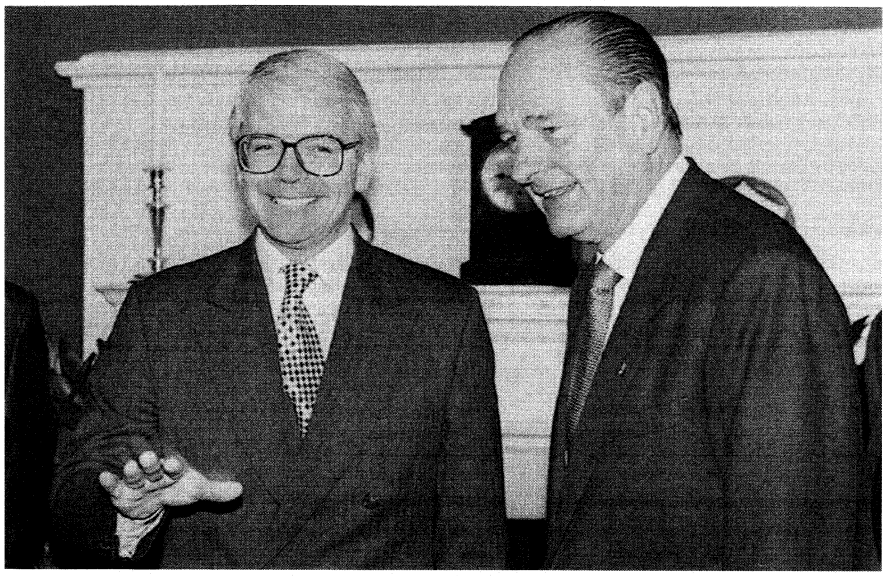
De in totaal 4.750 gevallen vertegenwoordigden een waarde van ECU 1,15 mrd, ofwel 1,4 procent van de EU-begroting. (Het rapport van Gradin was toegespitst op specifieke fraudegevallen die door rechercheurs waren ontdekt; zie pag. 101/1-'96 voor het accountantsrapport over de totale EC-uitgaven in 1994, waarvan ongeveer 4 procent niet kon worden verklaard).

Ze verklaarde dat er een zorgwekkende toename van betrokkenheid van de internationale georganiseerde misdaad viel te constateren op gebieden als douanebelastingontduiking (vooral door sigarettensmokkel), terwijl het aantal fraudegevallen met regionale en sociale EU-fondsen was verdrievoudigd; maar de landbouwbegroting nam nog steeds de helft van alle ontdekte EU-fraudegevallen voor haar rekening.

Commissievoorzitter Santer bezoekt Tsjechië en Hongarije

Op 4-5 april bracht de voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, een bezoek aan Tsjechië en Hongarije, die beide het EU-lidmaatschap hadden aangevraagd.

Santer vertelde beide landen dat er met hen toetredingsonderhandelingen zouden worden gevoerd die in 2000 zouden



De Franse president Jacques Chirac (r.)en de Britse premier John Major poseren voor de pers voor hunoverleg op 15 mei 1996 op Dow-ning Street 10.

worden voltooid, terwijl andere kandidaat-landen wellicht niet konden ,,deelnemenaan de eerste ronde".

Initiatief rond Frans-Duitse defensiesamenwerking

Op 10 mei kondigden de Franse president Jacques Chirac en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl na een drie uur durende werklunch in Bonn aan dat tijdens hun volgende reguliere bilaterale zomertopontmoeting, gepland op 5 juni in Dijon, aandacht besteed zou worden aan defensiesamenwerking en aan veiligheidskwesties, waaronder de voortgang van gemeenschappelijke projecten in de wapenindustrie.

Tijdens de besprekingen wenste Chirac de twijfels weg te nemen die rond deze projecten waren gerezen naar aanleiding van de herstructurering van de Franse strijdkrachten. Ten aanzien van de bredere kwestie van de structuur van een gemeenschappelijk defensiebeleid en in een verwijzing naar de discussies die zowel door de EU als door de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO)werden gevoerd over de ,,Europese pilaar" van de Atlantische alliantie, legde Kohl bijzondere nadruk op het belang van de rol van de Westeuropese Unie (WEU;zie ook onder WEU).

Chirac bezoekt Groot-Brittannië

Op 14 mei kwam Chirac aan in Londen voor een vierdaags officieel bezoek aan Groot-Brittannië, waarin op 16 mei een bezoek aan Schotland was opgenomen.

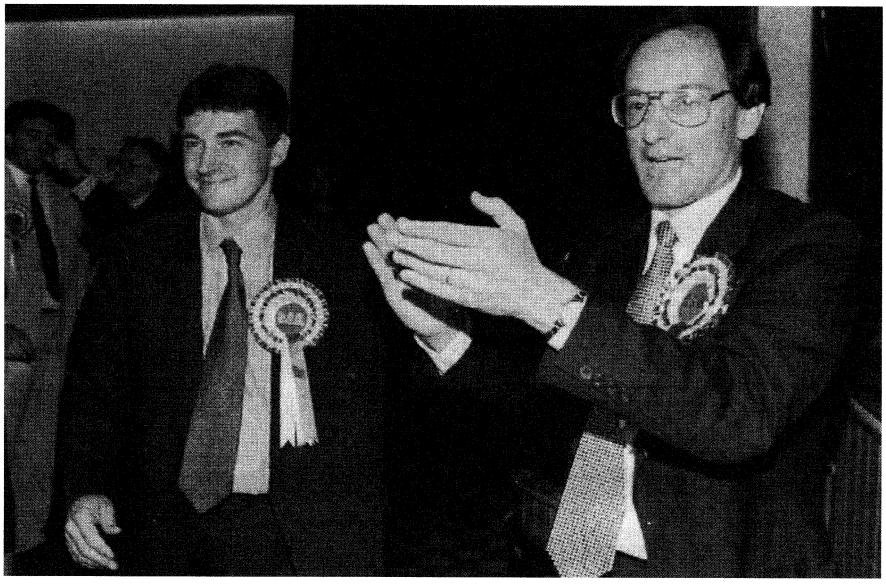
Het bezoek van Chirac, dat in het teken stond van de rundvleescrisis (zie ook boven) en de felle vijandigheid waarmee de Britse boulevardpers verdere integratie binnen de EU afwees, onderstreepte niettemin dat de Frans-Britse betrekkingen de afgelopen jaren steeds nauwer waren geworden, en dat er mogelijkheden waren voor wat Chirac betitelde als een ,,wereldwijd bondgenootschap" tussen beide landen, zowel binnen Europa als daarbuiten. In zijn toespraak op 15 mei tot de twee Kamers van het parlement riep Chirac de Britten op om onverdeeld mee te doen met de ,.grootse onderneming" van de Europese monetaire unie (EMU) en om ervoor te kiezen met ingang van 1999 deel te nemen aan de gemeenschappelijke munteenheid. Eerder die dag had hij met premier John Major twee uur lang gesproken over de EMU, de IGC, defensiesamenwerking en rundvlees (dat op het menu had gestaan tijdens het officiële diner dat koningin Elizabeth II de avond tevoren ter ere van Chirac had gegeven).

(Vor.ber.pag. 246/2 e.v.-1996)

GIBRALTAR

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Dc centrum-rechtse Gibraltar Social Democrats (GSD)behaalden bij de parlementsverkiezingen op 16 mei 1996 een absolute meerderheid en namen daarmee de regeringsfakkel over van de Gibraltar Socialist Labour Party (GSLP) die onder leiding stond van Joe Bossano - een fervente aanhanger van afscheiding van Gibraltar -, en die sinds 1988 aan de macht was. Uit de op 17 mei bekendgemaakte definitieve uitslag bleek dat de GSD 53 procent van de stemmen en acht zetels in het 15 gekozen leden tellende House of Assembly veroverd had, terwijl de aftredende GSLP 41,6 procent van de stemmen en de overige zeven zetels op haar naam bracht. Bij de verkiezingen werd een recordopkomst van bijna 90 procent van de 18.400 stemgerechtigden geregistreerd.



GSD-leider Peter Caruana (r.)en partijgenoot Peter Montegriffo vieren op 17 mei 1996 de overwinning van hun partij bij de parlementsverkiezingen.

De 39-jarige nieuwe premier en GSD-leider Peter Caruana, die een opleiding tot advocaat had gehad, zou naar verwachting een geheel andere leiderschapsstijl introduceren dan die van zijn voorganger Bossano, die als ervaren vakbondsonderhandelaar verder carrière had gemaakt. Caruana waarschuwde dat over de soevereiniteit van Gibraltar, waar Spanje aanspraak op maakte, niet te onderhandelen viel; de overwinning van zijn partij voedde echter de hoop dat er voortgang geboekt zou kunnen worden bij de besprekingen tussen Groot-Brittannië en Spanje over de toekomstige constitutionele status van Gibraltar.

(Vor.ber.pag. 683/1/2-1995)



HB-leider Jon Idigoras wordt bij zijnarrestatieop 21 februari 1996 omringddoor journalisten

SPANJE

ETA-GEWELD LAAIT OP

Op 19 februari 1996 kwam tijdelijk een eind aan de campagne voor de algemene verkiezingen van 3 maart: toen politieke leiders zich in Madrid aansloten bij een stil protest van ongeveer 1.000.000 mensen tegen het geweld van de Baskische afscheidingsbeweging ETA. Het was de grootste demonstratie sinds die van februari 1981 na de militaire coup-poging (zie pag. 493/3-'81).

Het protest was een reactie vanuit de bevolking op de moord op 14 februari op universiteitsdocent Francisco Tomas y Valiente, die in zijn kantoor in de Autonome Universiteit van Madrid werd doodgeschoten. naar verluidt door een onbekende ETA-schutter. Tomas y Valiente was een voormalig president van het Constitutionele Hof (1986-1992), de hoogste rechtbank van het land en een goede persoonlijke vriend van premier Felipe Gonzalez Marquez. Meer dan 4.000 studenten hielden onmiddellijk een stil protest en duizenden burgers gingen in Madrid de straat op.

Ruim een week eerder, op 6 februari, was Fernando Mugica Herzog, een leider van de Baskische Socialistische Partij (BSE),in San Sebastian doodgeschoten. De politie beschuldigde de ETA van de moord. Mugica, eveneens een goede vriend van Gonzalez, was een belangrijke socialistische kandidaat voor de Baskische streek Guipuzcoa. Hij was een sterk voorstander van het beleid om ETA-gevangenen over Spanje te verspreiden in een poging hun interne organisatie te vernietigen en om individuele leden aan te moedigen zich ,,opnieuw in te voegen" in de maatschappij in ruil voor vervroegde vrijlating.

Twee weken daarvoor had de ETA een gevangenisfunctionaris ontvoerd en gezegd dat hij alleen zou worden vrijgelaten als de regering tegemoet kwam aan de eis dat 540 ETA-gevangenen zouden worden overgeplaatst naar gevangenissen dichter bij hun woonplaats en familie.

Baskische leiders gearresteerd

Onenigheid over een verkiezingsvideo van de Baskische nationalistische partij Herri Batasuna (HB),die de ETA leek te steunen, leidde tot aarzelende stappen van de regering op 17 februari om de HB te verbieden.

Twee dagen later werden deze stappen afgezwakt na alom geuite kritiek dat een verbod op de partij de ETA in de kaart zou spelen en een averechts effect zou hebben. Het ministerie van justitie verklaarde dat het een zaak voor justitie was om vast te stellen of de verspreiding van de video al dan niet aanleiding gaf tot vervolging.

HB-leider Jon Idigoras werd op 21 februari gearresteerd omdat hij geen gehoor had gegeven aan een gerechtelijk bevel om voor ondervraging over de video bij de politie te verschijnen. De HB zei dat de arrestatie een wraakactie van de regering was en organiseerde protestdemonstraties. Floren Aoiz, een vooraanstaande woordvoerder van de HB, werd op 22 februari gearresteerd.

Ambassadeur uit Brussel teruggeroepen

Op 6 februari werd de Spaanse ambassadeur in België teruggeroepen uit protest tegen de uitspraak van de Belgische Raad van State dat twee ETA-verdachten niet uitgeleverd mochten worden aan Spanje. Op 9 februari dreigde de Spaanse regering met opschorting van de juridische samenwerking met België, zoals was vastgelegd in artikel 60 van het Verdrag van Schengen (het Europese raamwerk voor gemeenschappelijk beleid en coördinatie van grensverkeer - zie pag. 393/1 e.v.-'95), dat over uitlevering en juridische samenwerking ging. In reactie hierop hield het uitvoerend orgaan van de Schengenpartners in Den Haag een spoedvergadering over artikel 60. Naar aanleiding van de tijdens de besprekingen bereikte overeenkomst om de juridische samenwerking te intensiveren, stemde Spanje toe besprekingen met België te voeren en was de dreiging van een opschorting van de samenwerking afgewend.

José Luis Moreno en zijn vrouw Raquel Garcia Arranz, die sinds 1993 herhaaldelijk in hechtenis hadden gezeten, waren op 6 februari in voorwaardelijke vrijheid gesteld. Het echtpaar. dat ervan beschuldigd werd onderdak te hebben geboden aan gezochte leden van het Viscaya Commando van de ETA, beweerde dat de bepalingen van het Verdrag van Schengen niet op hen van toepassing waren omdat het een politieke en geen strafrechtelijke zaak betrof. Het aanvankelijke besluit van de Belgische minister van justitie dat zij uitgeleverd moesten worden werd op 1 februari tenietgedaan door de Belgische Raad van State in een uitspraak die de voltallige Raad vervolgens steunde. De juridisch adviseur van de Raad stelde dat de Belgische minister van Justitie het Verdrag van Schengen verkeerd had geïnterpreteerd.

Moord op Baskische politieman

In de ochtend van 4 maart werd een voormalige chef van een antiterreureenheid van de Baskische politie, Ramon Doral, voor zijn woning in de stad Irun gedood door een autobom. De vrees had bestaan dat een PP-verkiezingsoverwinning zou kunnen leiden tot nieuwe ETA-aanslagen.

Dorals naam had eerder op een dodenlijst van de ETA gestaan en op 19 maart eiste de ETA de verantwoordelijkheid op voor zijn dood en die van Francisco Tomas y Valiente (zie boven). Op 25 maart arresteerde de politie Valentin Lasarte, die volgens haar de leiding had van de ETA-cel die de moorden had gepleegd.

Volgens een door de Raad van Europa op 5 maart gepubliceerd rapport zouden in de voorafgaande jaren verdachte ETA-leden die door de Guardia Civil waren aangehouden, zijn gefolterd door middel van onder meer slagen. elektrische schokken en gedeeltelijke verstikking.

ETA laat gijzelaar vrij

Op 14 april stelde de ETA de zakenman José Maria Aldaya in vrijheid, nadat hij bijna een jaar had vastgezeten (zie pag. 553/2-'95 en 756/1-'95). De ETA had 150 mln ptas ($ 1,2 mln) voor zijn vrijlating geëist en de Madrileense krant El *País* had via bronnen bij het ministerie van binnenlandse zaken vernomen dat er een losgeldvan 100 mlnptas betaald was.

Hof acht betrokkenheid Gonzalez bij doodseskaders niet bewezen

Op 25 april maakte het Hooggerechtshof bekend dat als de PSOE-regering al GAL-doodseskaders zou hebben ingezet om de Baskische afscheidingsbeweging ETA te treffen, er in ieder geval geen bewijs was dat Gonzalez daar persoonlijk bij betrokken was. Ook zag het Hof geen aanleiding om voormalig vicepremier Narcis Serra Serra of de Baskische PSOE-leider José Maria Benegas te dagvaarden.



Premier Felipe Gonzalez Marquez en zijn echtgenote Carmen Romero brengen op 3 maart 1996 in Madrid hun stem uit bij de parlementsverkiezingen.



Guardia-Civil-generaal Enrique Rodriguez Galindo.

Onderzoeksrechter Emilio Vez achtte de beschuldigingen gedaan door Ricardo Garcia Damborenea. een voormalige PSOE-leider in Baskenland, ongegrond (zie pag. 75512-'95).

Gevangenisstraf voor generaal van Guardia Civil naar aanleiding van moord op ETA-verdachten in 1983

Op 23 mei bepaalde een rechter van de Nationale Raad, het hoogste strafrechtelijk college, dat brigade-generaal Enrique Rodriguez Galindo van de paramilitaire Guardia Civil, moest worden opgepakt in verband met beschuldigingen van het ontvoeren, martelen en doden van twee ETA-leden.

Rodriguez Galindo, wiens promotie in augustus 1995 zeer omstreden was geweest, weigerde vragen te beantwoorden met betrekking tot de moord op José Antonio Lasa en José Ignacio Zabala in 1983 (zie pag. 754/2/-'95).

Bomaanslag

Op 20 mei vielen bij een bomaanslag die vermoedelijk het werk was van ETA-leden. één dode (een sergeant) en drie gewonden. De bom ontplofte bij een bushalte in de zuidelijke stad Cordoba die gebruikt werd door militairen.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. REGEERAKKOORD. BEËDIGING REGERING-AZNAR

Op 3 maart 1996 werden in Spanje parlementsverkiezingen gehouden waarbij de Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE) een nederlaag leed (voor vorige verkiezingen in 1993, zie pag. 620/2 e.v.-'93). Hiermee kwam een einde aan een periode van dertien jaar waarin de PSOE aan de macht was geweest. De centrum-rechtse Volkspartij (Partido Popular, PP) behaalde met 156 zetels tegenover 141 voor de PSOE het grootste aantal zetels in het 350 leden tellende Congres van Afgevaardigden (Tweede Kamer van de Cortes). Hiermee was de PP echter nog twintig zetels verwijderd van de 176 die nodig waren voor een absolute meerderheid. Na de bekendmaking van de uitslag begon PP-voorzitter José Maria Aznar aan onderhandelingen met regionale partijen. Aangezien het moeilijk was voor de PP de steun te verwerven van de Catalaanse Convergentie en Eenheid (CiU), moest de partij eind maart nog steeds rekening houden met een mogelijke nederlaag bij een naderende stemming over de installatie van Aznar als premier.

Tijdens de verkiezingscampagne was de zekerheid gegroeid dat de PP de overwinning zou behalen, en in de eerste week van februari had de partij in de opiniepeilingen een voorsprong van 10 procent. De PSOE had in de voorafgaande jaren te lijden gehad van een reeks schandalen waarbij de regering was betrokken en het appelleren aan haar prestaties in het verleden had naar werd aangenomen geen effect op jonge kiezers. De PSOE probeerde de nadruk te leggen op de banden van de PP met de Franco-dictatuur, en zij stelde dat de PP het sociale-zekerheidsstelsel zou ontmantelen.

De PP voerde campagne onder de leus ,,met de nieuwe meerderheid" en in februari presenteerde Aznar ..een gematigd programma van een gematigde partij". zoals hij het noemde. Zonder specifieke toezeggingen te doen beloofde de PP zich in te zetten voor een pact met vakbonden en werkgevers, pensioenen intact te laten, openbare gezondheidsdiensten cn werkloosheidsuitkeringen te handhaven. de inkomsten uit privatiseringen aan te wenden om het begrotingstekort te verminderen. en een geleidelijke belastingverlaging te financieren door belastingontduiking hard aan te pakken. Aznar beloofde verder dat zijn regering geen onderhandelingen zou voeren met de Baskische afscheidingsbeweging ETA en zou garanderen dat veroordeelde terroristen hun straf volledig zouden uitzitten.

De 43-jarige oud-belastinginspecteur Aznar was in 1982 gekozen in het Congres van Afgevaardigden. Na in 1989 partijvoorzitter te zijn geworden had hij zich ingespannen om zijn partij meer aansluiting te laten krijgen bij het politieke centrum. Binnen de PP werd hij beschouwd als een krachtige leider en hij maakte gebruik van het imago dat hij bij de bevolking had van iemand zonder uitstraling door de nadruk te leggen op zijn ,,gewoonheid".

Verkiezingsuitslag

Twee dagen voor de verkiezingen waren de koersen op de effectenbeurs van Madrid sterk gestegen in de verwachting dat de PP een duidelijke overwinning zou behalen, maar de nipte PP-overwinning leidde tot een scherpe daling toen op 4 maart de uitslag werd bekendgemaakt. Uit een analyse van de uitslag bleek dat de PSOE de steun had behouden van de minder draagkrachtigen, in het bijzonder in plattelandsgebieden. De opkomst bedroeg 78,04 procent.

Tegelijkertijd werden er verkiezingen gehouden voor het regionale parlement van Andalusië, van oudsher een PSOE-bolwerk. Ook hier kwam de PSOE beter uit de bus dan was voorspeld en vergrootte zij nota bene haar zetelaantal.

Spaanse parlementsverkiezingen

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1996	(1993)	1996	(1993)
PP	156	(141)	38.85	(34,77)
PSOE	141	(159)	37,48	(38,79)
Verenigd Links (IU)	21	(18)	10,00	(9,60)
Convergencia i Unió (CiU)	16	(17)	4,61	4,94)
Baskische Nationalistische Partij (PNV)	5	(5)	1,28	1,24)
Canarische Coalitie (CC)	4	(4)	0.89	(0,88)
Galicisch Nationalistisch Blok (BNG)	2	(0)	0,88	(0,50)
Verenigd Volk (Herri Batasuna, HB)	2	(2)	0,73	(0,88)
Catalaans Republikeins Links (ERC)	1	(1)	0,67	(0,80)
Baskische Solidariteit (Eusko Alkartasuna, EA)	1	(1)	0,46	(0,55)
Valenciaanse Unie (UV)	1	(1)	0.37	(0,48)
Totaal	350	(350)		

Verkiezing van voorzitter Andalusische Regionale Assemblée

Op 11 april werd PSOE-lid Manuel Chaves herkozen voor een derde opeenvolgende ambtstermijn als voorzitter van de Andalusische Regionale Assemblée.

Chaves kreeg de steun van 52 PSOE-afgevaardigden en van vier leden van de regionale Andalusische Macht (PA). De 40 PP-afgevaardigden stemden tegen, evenals 13 leden van Verenigd Links (IU).

Regionaal parlement van Andalusië

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1996	(1994)	1996	(1994)
PSOE	52	(43)	43,90	(38,79)
PP	40	(41)	34,07	(34.40)
IU	13	(20)	14,01	(19,10)
Andalusische Partij (PA)	4	(3)	6.69	(5.80)

Onderhandelingen over regeerakkoord

Op 4 maart opende Aznar onderhandelingen met de CiU. Beide partijen waren van oudsher tegenstanders en tijdens de verkiezingscampagne had Aznar kritiek uitgeoefend op de CiU, omdat deze partij de demissionaire PSOE-minderheidsregering had gesteund. Op 5 maart maakte de CiU bekend aan elk akkoord met de PP de voorwaarde te verbinden dat de afzonderlijke identiteit van Catalonie officieel zou worden erkend, iets waartegen de rechtervleugel van de PP fel gekant zou zijn.

Op 20 maart publiceerde de PP een reeks voorstellen aan de CiU, die tevens bedoeld waren om de financiele markten ervan te verzekeren dat de PP in staat zou zijn een stabiele regering te vormen. In afwijking van het partijbeleid ten aanzien van de regio's beloofde de PP de regio's een .,verschillende status te verlenen" Hiermee ging zij in op Catalaanse en Baskische eisen dat de ,,historischenationaliteiten" anders zouden worden behandeld dan de overige regio's. Voorts beloofde de PP de financiering van de regionale regeringen opnieuw onder de loep te nemen. De PP verklaarde verder dat zij zou overwegen haar eis te laten vallen dat veroordeelde ETA-terroristen hun straf volledig zouden moeten uitzitten; haar voorstel tot oprichting van een begrotingsbureau dat verantwoording moest afleggen aan de premier. in te trekken; en terug te komen op haar belofte het maximumbelastingtarief (uiteindelijk) te verlagen van 56 naar 40 procent.

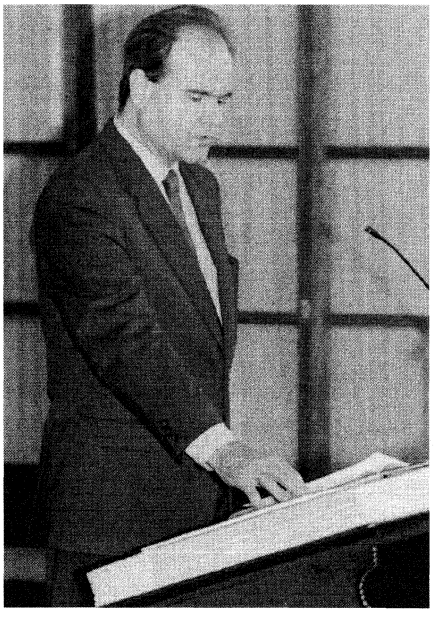
Op 6 maart zegden de vier CC-afgevaardigden Aznar hun steun toe.

Op 22 maart maakte Aznar bekend dat de vorming van een nieuwe regering medio april zou worden afgerond, ondanks een verklaring de dag daarvoor dat de CiU nog steeds tegen zijn installatie was. De officiële opening van het nieuwe parlement werd uitgesteld tot op zijn vroegst de derde week van april.

Op 27 maart werd tijdens de eerste parlementaire zitting na de verkiezingen Federico Trillo (PP) met steun van de CiU gekozen tot voorzitter van het parlement.

Steun voor formatie van regering-Aznar

Eind april kreeg de PP onder leiding van José Maria Aznar uiteindelijk steun



Manuel Chaves tijdens zijn beëdiging als president van de autonome regio Andalusië.



Kodrigo Rato Figaredo van de PP (m.)en Joaquin Molins van de CiU (r.)schudden elkaar de hand na het afronden van de onderhandelingen over een regeerakkoord op 26 april 1996.

toegezegd van de Catalaanse coalitie CiU en de Baskische Nationalistische Partij (PNV);hierdoor werd de weg geplaveid voor de formatie van een PP-minderheidsregering.

De PP kon op de steun rekenen van de Canarische Coalitie (CC),die met haar vier afgevaardigden wat betreft ideologie en achtergrond nauw bij de PP aansloot. Er waren echter ruim zeven weken van onderhandelingsronden voor nodig alvorens de PP op 26 april tot een akkoord kon komen met de CiU. die bij de verkiezingen 16 zetels veroverde. Dit akkoord werd op 28 april door de CiU-leiding geratificeerd met 188 tegen 20 stemmen en 21 onthoudingen. Javier Arzalluz, de leider van de PNV die vijf zetels op zijn naam had weten te brengen. betuigde op 29 april zijn steun aan Aznar De CiU noch de PNV zou een officiële coalitie met de PP aangaan, maar de partijen zouden stemmen voor installatie van Aznar als premier op 4 mei, vóór de officiele opening van het parlement.

De PP en de CiU waren het op het gebied van economische en sociale kwesties met elkaar eens. maar het verzet van de PP tegen een verdere overdracht van macht aan dc regio's had tot verdeeldheid tussen de partijen geleid. Aznar maakte echter een draai van 180 graden. stapte af van zijn verkiezingsbelofte om de regionalisering te stoppen, gaf blijk van zijn bewondering voor de Catalaanse cultuur. en stemde in met een nieu financieringsstelsel dat gold voor alle 17 autonome regio's. Dit nieuwe stelsel zou de regio's 30 procent van de geïnde inkomstenbelasting garanderen in plaats van de 15 procent die ze tot dan toe mochten houden. Bovendien zouden voortaan geen centraal te benoemen regionale gouverneurs meer worden aangesteld en zouden de regio's een directe stem krijgen in onderhandelingen met de Europese Unie (EU).Catalonie zou zijn eigen havens mogen beheren en zou meer zeggenschap krijgen over het politieapparaat, de arbeidsbureaus en beroepsopleidingen.

Als tegengebaar stemde de CiU in met de door de PP voorgestelde bezuinigingsbegroting, die het overheidstekort moest terugdringen om te voldoen aan de criteria die u-aren gesteld voor Spaanse deelname aan de Europese Monetaire Unie (EMU).

Het akkoord onderstreepte de doorslaggevende politieke invloed van CiU-leider Jordi Pujol, wiens terugtrekking uit de vorige Spaanse regeringscoalitie onder leiding van de PSOE in 1995 tot de val van die regering had geleid (zie pag. 747/1 en 747/3-'95). De aftredende premier Felipe Gonzalez Marquez bekritiseerde de nieuwe financieringsbeloftes voor de regio's en verklaarde dat alle partijen en regio's daarover hadden moeten debatteren

Beëdiging van regering-Aznar

Op 5 mei beedigde koning Juan Carlos I de PP-regering van José Maria Aznar.

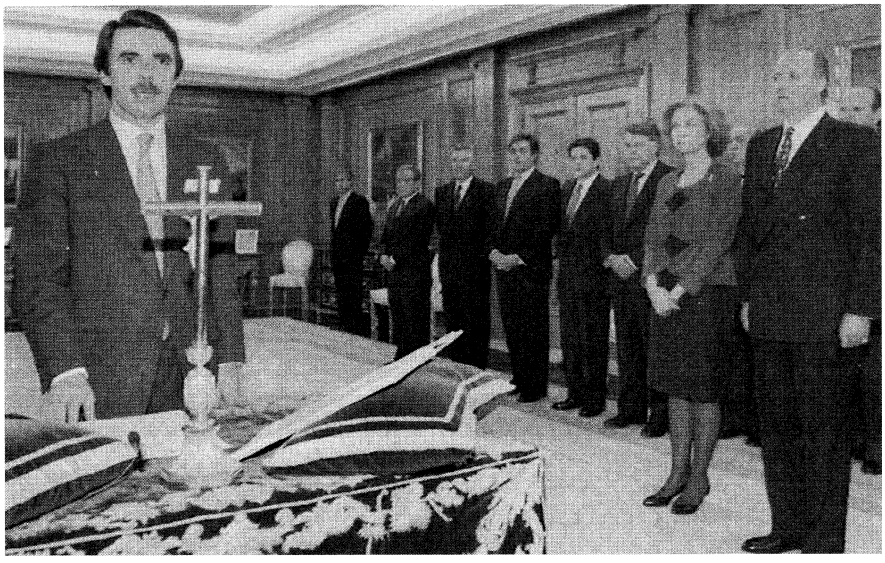
Aznars minderheidsregering, die na de algemene verkiezingen van maart (zie boven) afhankelijk was geworden van de steun van regionale nationalistische partijen, kreeg na een tweedaags debat op 4 mei de steun van het Congres van Afgevaardigden (de Tweede Kamer van de Cortes Generales) met 181 tegen 166 stemmen en één onthouding. De twee afgevaardigden van Herri Batasuna, de politieke vleugel van de Baskische afscheidingsbeweging ETA. waren niet aanwezig.

De Senaat. die na de verkiezingen van maart bestond uit 111 PP-afgevaardigden, 81 afgevaardigden van de PSOE, acht afgevaardigden van de CiU, vier van de PNV, twee van de CC en twee andere leden, speelde volgens de grondwet geen rol bij de bevestiging van de regering.

Aznar karakteriseerde zijn regering als ..gematigd en hervormingsgezind", maar de ministerraad was over het algemeen sterk conservatief en katholiek en bevatte ook drie onafhankelijke afgevaardigden.

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Regeringsvoorzitter (premier)- José Maria Aznar: vice-premier, presidentiële zaken - Francisco lvarez Cascos Fernandez: vice-premier. economische zaken en financien - Rodrigo Rato Figaredo; buitenlandse zaken - Abel Matutes Juan; defensie - Eduardo Serra Rexach (onafhankelijk); justitie - mevr. Margarita Mariscal de Gante y Miron (onafhankelijk); binnenlandse zaken - Jaime Mayor Oreja: industrie; energie - Josep Piqué i Camps (onafhankelijk): werkge-



De nieuwe premier José Maria Aznar (l.)legt op 5 mei de eed af in het bijzijn van onder meer koning Juan Carlos (r.).koningin Sofia (2de v.r.), en oud-premier Felipe Gonzalez (3de v.r.).

legenheid en sociale zekerheid - Jarier Arenas Bocanegra; onderwijs en cultuur - mevï Esperanza Aguirre Gil de Biedma; openbaar bestuur - Mariano Rajoy Brey; landbouw, visserij. voedselvoorziening - mevr. Loyola de Palacio del Valle Lersundi: volksgezondheid en consumentenzaken - José Manuel Romay Beccaria: milieu - mevr. Isabel Tocino Biscarolasaga; ontwikkeling - Rafael Arias Salgado y Montalvo.

Van de twee vice-premiers was a e havik **Ivarez** de secretaris-generaai van de PP; Rato was sinds 1989 PP-woordvoerder in het Congres van Afgevaardigden geweest en had een sleutelrol gespeeld bij het totstandbrengen van het cruciale akkoord in april met de CiU-nationalisten (zieboven).

Tot de ministers van het kernkabinet behoorden **Matutes** (buitenlandse zaken), die van 1986-'94 lid was geweest van de Europese Commissie en nu het voorzitterschap van de commissie voor buitenlandse zaken van het Europees Parlement bekleedde: de niet-partijgebonden Serra (defensie), die ook in vorige regeringen van de PSOE en de Democratische Centrum Eenheid (UCD) had gediend: Mayor (binnenlandse zaken). de gematigde PP-leider in Baskenland; en de niet-partijgebonden **Piqué** i Camps (industrie, energie), die goed bevriend zou zijn met CiU-leider Jordi Pujol.

Regeringsprogramma

In een toelichting op het regeringsprogramma beloofde Aznar op 3 mei met onmiddellijke ingang economische soberheid tot ,,nationaaldoel" te verheffen teneinde te beantwoorden aan de voorwaarden met betrekking tot een terugdringing van de staatsschuld en het begrotingstekort, waaraan Spanje moest voldoen om in aanmerking te komen voor de derde fase van de EMU. Hij beloofde dat de regering het tekort in de overheidssector (5,9 procent van het bruto binnenlands produkt in 1995) zou verkleinen tot 4,4 procent in 1996 en tot 3 procent (het EMU-streefcijfer) in 1997.

Hij verklaarde dat de bezuinigingen op basis van dialoog en wederzijdse consensus zouden worden doorgevoerd en beloofde dat uitgaven op het gebied van sociale voorzieningen, vooral inzake de gezondheidszorg en de pensioenen, zouden worden beschermd. Voorts beloofde hij steun aan het zakenleven, ,,strategische privatisering", belastinghervormingen, verdere veranderingen van de arbeidswetgeving, campagnes tegen corruptie en belastingontduiking, hogere eisen ten aanzien van politici en ambtenaren, de reorganisatie van de veiligheidsdienst, en het rigoreus doorzetten van de Spaanse aanspraken op Gibraltar, onder meer door Groot-Brittannië verantwoordelijk te stellen voor drugshandel en het witwassen van geld. Met betrekking tot Europa verklaarde hij dat hij binnenlandse belangen, waaronder de visserij en de landbouw, prioriteit zou geven.

Krachtens een regeling ter bevordering van de regionale autonomie zouden de 17 autonome regio's van Spanje 30 procent van de inkomstenbelasting die zij hieven. mogen houden (zieboven).

In een op 7 mei gepubliceerde mini-begroting werden de overheidsuitgaven met het equivalent van $ 1,6 mrd teruggeschroefd, en werd het aantal hogere ambtenarenfuncties met 30 procent gereduceerd. Onder leiding van de ervaren econoom en voormalig minister van schatkist José Barea werd een nieuwe Begrotingsdienst in het leven geroepen die toezicht zou moeten houden op alle regeringsuitgaven.

Binnenlandse reactie

Tijdens het debat over het regeringsprogramma op 3 mei zei de voormalige PSOE-premier Felipe Gonzalez Marquez dat de overgangsmaatregelen ingewikkeld en kostbaar zouden zijn. Hij oefende druk op Aznar uit om de details bekend te maken van akkoorden die hij met de regionale partijen had gesloten.

Een meerderheid van de economen betwijfelde of het beoogde begrotingstekort kon worden gehaald. Zij voorspelden bezuinigingen en een verdere privatisering van de welzijnszorg; vakbondsleiders kondigden verzet tegen dergelijke maatregelen aan ondanks Aznars aanbod om met regering en werkgevers een banenplan op te zetten. Vanuit rechts werd bezwaar gemaakt tegen een uitbreiding van regionaal zelfbestuur, maar Aznar rechtvaardigde de ommekeer ten aanzien van dit punt als een mogelijkheid om het belastingstelsel te moderniseren en om de regio's financieel zelfstandiger te maken zonder de totale belastingdruk te verhogen.

VONNIS IN OLIJFOLIEZAAK

Op 24 mei gelastte een rechtbank de regering smartegeld te betalen aan slachtoffers en familieleden van slachtoffers die bedorven olijfolie gebruikt hadden.

De bedragen varieerden van 75.000 tot 45 mln peseta's. Sinds 1981 waren tengevolge van deze affaire circa 1.200 mensen overleden en hadden ruim 25.000 personen letsel opgelopen (ziepag. 321/3 e.v.-'93).

(Vor.ber.pag. 253/2 e.v.-1996)



De leden van de nieuwe Spaanse regering

WEU

MINISTERSVERGADERING

Op 7 mei 1996 kwamen de ministers van buitenlandse zaken en van defensie van de tien leden tellende Westeuropese Unie (WEU) bijeen in de Britse stad Birmingham met hun collega's uit de vijf neutrale waarnemerslanden (Denemarken, Finland, Ierland, Oostenrijk en Zweden) en uit 12 geassocieerde landen of partnerlanden (Bulgarije, Estland, Hongarije, Letland; Litouwen. Noorwegen, Polen, Roemenië, Slowakije, Tsjechië, Turkije en IJsland). Zij besloten door te gaan met de ontwikkeling van de plannen om vredesoperaties uit te voeren onafhankelijk van de NAVO. Op de bijeenkomst werd eveneens besloten landen met de waarnemersstatus uit te nodigen om deel te nemen aan vredesoperaties.

(Vor.ber.pag. 114/3-1996)



Hebe de Bonafini. voorzitter van de ,,Moeders van het Plaza de Mayo" spreekt op 21 maart 1996 de bezetters van het stadhuis van Buenos Aires toe

ARGENTINIË

MILITAIRE COUP HERDACHT MET BEZETTING. KERK VRAAGT VERGEVING VOOR ROL IN ,,VUILE OORLOG"

Op 21 maart 1996 bezette een aantal ,,Moeders van het Plaza de Mayo" het stadhuis van de hoofdstad Buenos Aires. De bezetting vond plaats ter gelegenheid van de 20ste verjaardag van de militaire coup, die een einde maakte aan het bewind van president Maria Estela Peron en het begin betekende van de militaire dictatuur en de ,,vuile oorlog" (zie pag. 209/1 e.v.-'76).

Op 27 april vroeg de Argentijnse roomskatholieke kerk, op aandringen van paus Johannes Paulus II. om vergeving voor de betrokkenheid van priesters bij de "vuile oorlog" van 1976-1983. Meer dan 9.000 Argentijnen waren gedurende de militaire dictatuur verdwenen, duizenden anderen zaten jarenlang zonder enige vorm van protest vast. Mensenrechtenactivisten hadden de kerk er steeds van beschuldigd dat zij de onderdrukking door de junta oogluikend had toegestaan.

CONFLICT MET GROOT-BRITTANNIË OVER VISSERIJRECHTEN. BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Op 5 maart diende de Argentijnse regering bij de Britse ambassade in Buenos Aires een officieel protest in, nadat in de voorafgaande week een in Argentinië geregistreerd schip $ 107.000 had moeten betalen voor een vergunning om in de 200-mijlzone rond South Georgia en de South Sandwicheilanden (behorende tot de Falkland/Malvinas-eilanden) op heek te vissen.

Volgens Argentinië had het schip slechts onder protest betaald en andere schepen werd afgeraden voor vergunningen in dit gebied te betalen. De Britse autoriteiten ontkenden dat dit incident representatief was voor een verandering in hun beleid. Zij beweerden te hebben gehandeld in het belang van het milieu en overeenkomstig de bepalingen van de Conventie voor de Bescherming van Levende Rijkdommen in de Zuidelijke IJszee (Convention for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources, CCAMLR), die door beide landen was ondertekend. De CCAMLR stelde jaarlijks een vangstquota vast voor de zeer lucratieve zwarte heek. In 1995 was dat minder dan de helft van wat er in werkelijkheid werd gevangen.

Op 11 maart deelde minister van buitenlandse zaken Guido di Tella mee dat het schip de kosten voor de vergunning vergoed had gekregen en het gebied met haar vangst aan boord had verlaten. Maar volgens de Britse autoriteiten had het schip alleen haar vergunning teruggevraagd

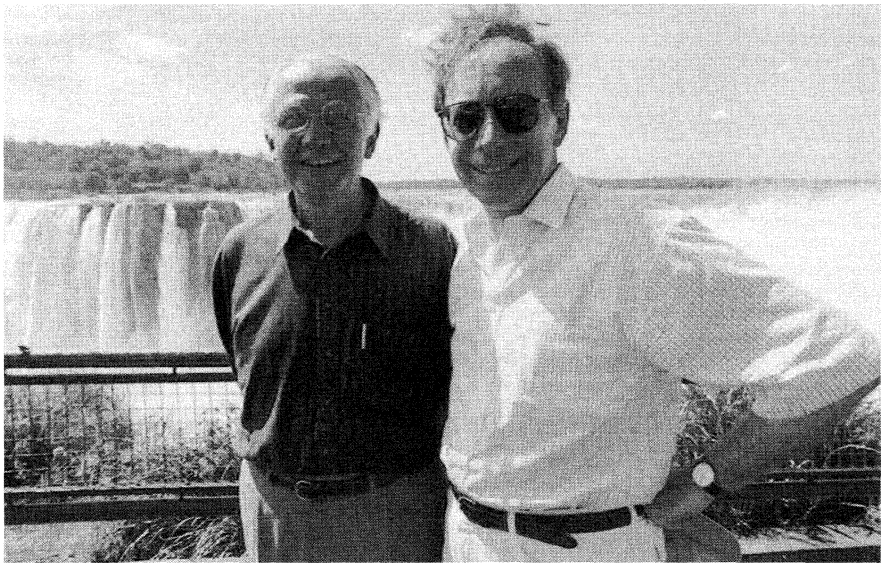
Bezoek Britse minister van buitenlandse zaken

Op 13 april vond een ontmoeting plaats tussen de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind en zijn Argentijnse collega Guido di Tella, die van officiële zijde ,,zeerbemoedigend" werd genoemd.

Tijdens de ontmoeting in Puerto Iguazu op de grens van Argentinië, Paraguay en Brazilië kwamen beide partijen overeen om besprekingen te voeren over de visserij in de buurt van South Georgia en de South Sandwicheilanden in het kader van de CCAMLR. Dit was de eerste ontmoeting op hoog niveau tussen de twee partijen sinds het geschil in maart over de uitgifte van visserijvergunningen, dat had gedreigd schade te berokkenen aan de bilaterale betrekkingen.

Argentinië tegen onafhankelijkheid Falkland/Malvinas-eilanden

Minister van buitenlandse zaken Di Tella verklaarde in het dagblad *Clarin* van 29 mei dat Argentinië er ,,nooit in zou toestemmen" dat de Falkland/Malvinas-eilanden onafhankelijk zouden worden. Ook sprak hij er zijn twijfel



De Argentijnse minister van buitenlandse zaken Guido di Tella (l.) poseert op 13 april 1996 samen met zijn Britse ambtgenoot Malcolm Rifkind (r.)in Puerto Iguazu.

over uit of het streven van de eilandbewoners naar meer autonomie zou resulteren in zelfbestuur.

Groot-Brittannië en de Raad van dc Falkland/Malvinas-eilanden hadden bij de Speciale Commissie voor Dekolonisatie van de Verenigde Naties (VN) bepleit een resolutie over zelfbeschikking aan te nemen, die bij voorkeur expliciet naar dit pleidooi zou verwijzen. De Commissie had zich hier tot dusverre tegen verzet en moedigde in plaats daarvan de dialoog tussen Argentinië en Groot-Brittannië aan, maar lidstaten als Trinidad en Tobago, Sierra Leone en Papoea Nieuw-Guinea zouden nu toch bereid zijn een dergelijke resolutie te bespreken. Dit punt zou in juli op de agenda van de Commissievergadering komen.

Groot-Brittannië ontkende op 21 mei dat het officieel door Argentinie zou zijn gewaarschuwd dat een statuswijziging van de eilanden zou leiden tot bevriezing van de bilaterale olie- en visserijovereenkomsten.

President Frei van Chili betuigt steun inzake Argentijnse aanspraken

De Chileense president Eduardo Frei Ruiz-Tagle, die Argentinië van 24-26 april bezocht, betuigde opnieuw zijn steun aan de Argentijnse aanspraken op de Falkland/Malvinas-eilanden.

Tijdens het bezoek van Frei werden afspraken gemaakt over een nauwere economische samenwerking, maar centraal stond Frei's bekendmaking dat Chili ..binnen een paar maanden" zou toetreden tot de Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt (Mercosur), aarvan op dat moment Argentinië, Brazilie. Paraguay en Uruguay lid waren.

President Cardoso van Brazilië op bezoek

De Braziliaanse president Fernando Henrique Cardoso verklaarde tijdens een bezoek op 9 april in een toespraak tot het Congres dat ,,niets ons scheidt en wij door alles naar een gemeenschappelijke bestemming worden geleid".

In een gemeenschappelijke verklaring werd vooruitgelopen op een gezamenlijke aanpak van de handel in drugs en wapens, het witwassen van geld. smokkel. belastingontduiking en daaraan gerelateerde ambtelijke corruptie; verbetering van de infrastructuur, die ten goede zou komen aan het grensverkeer, werd toegejuicht. Beide landen betuigden hun instemming met de in juni 1996 geplande onderhandelingen over de toetreding van Chili tot de Mercosur.

ONENIGHEID TUSSEN PRESIDENT EN MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN. KABINETSWIJZIGING

Begin maart gingen er geruchten over onenigheid tussen president Carlos Saul Menem en minister van economische zaken en openbare werken Domingo Cavallo, vooral nadat op 8 maart was bekendgemaakt dat de verantwoordelijkheid voor telecommunicatie van Cavallo was overgegaan op Eduardo Bauza, secretaris-generaal van het bureau van de president.

Cavallo had ook bezwaar gemaakt tegen het voorstel om een nationale raad samen te stellen uit vertegenwoordigers van de zakenwereld, de vakbonden en de regering. omdat deze raad niet onder zijn eigen bevoegdheid zou vallen. maar onder die van Bauza en omdat, aldus Cavallo. bemoeienis van de vakbonden een terugkeer naar het traditionele peronisme zou inluiden. Het voorstel werd aangenomen, maar de functie van de raad zou uitsluitend adviserend zijn.

Kabinetswijziging

Op 28 maart trad Bauza om gezondheidsredenen af. Hij werd vervangen door minister van onderwijs en cultuur Jorge Rodriguez, wiens portefeuille werd overgenomen door Susana Decibe.

WAPENEXPORTSCHANDAAL

De regering kondigde op 16 mei de privatisering aan van een bedrijf dat middenin een wapenexportschandaal zat. Aan het Congres zou een wetsvoorstel worden voorgelegd dat de wettelijke plicht tot geheimhouding wat betreft im- en export van wapens zou afschaffen.

De oppositie had. gesteund door enkele peronisten, op 14 mei het ontslag van minister van defensie Oscar Camillion geëist, na de onthulling dat hij documenten had ondertekend waarmee hij zeer omstreden wapenverkopen goedkeurde door Fabricaciones Militares, een staatsbedrijf dat door het leger werd geleid. In februa i 1995 waren duizenden geweren en 75 ton munitie verkocht aan Ecuador. toen dit land in een grensoorlog met Peru was verwikkeld. Dit ondanks het feit dat Argentinië krachtens het protocol van Rio de Janeiro als garantieland was betrokken bij het tot stand komen van een wapenstilstand (zie pag. 406/1 e.v.'95). De verkoop van ongeveer 6.500 ton munitie aan Kroatië in 1991-'92 was in strijd met het wapenembargo van de VN, terwijl Argentijnse troepen tegelijkertijd op de Balkan deelnamen aan de vredesinspanningen van de VN.

De regering beweerde dat ze in beide gevallen was bedrogen door internationale wapenhandelaren, die de wapens voor Venezuela en Panama. waaraan ze legitiem waren verkocht, een andere bestemming hadden gegeven. In afwachtingvan de afronding van de verkoop van Fabricaciones Militares werd het toezicht op de fabriek van het ministerie van defensie overgedragen op het ministerie van economische zaken.

Martha Chavez Cossio, de voorzitter van het Peruaanse Congres, overhandigde president Carlos Menem op 16 mei in Buenos Aires een brief van de Peruaanse president Alberto Fujimori, waarin om een snelle afwikkeling van het onderzoek naar deze zaak werd verzocht.

PERONISTEN LEIDEN VERLIES BIJ BURGEMEESTERSVERKIEZINGEN IN BUENOS AIRES. VERKIEZINGEN VOOR CONSTITUERENDE VERGADERING

Op 30 juni werden in Buenos Aires voor de eerste keer rechtstreekse burgermeestersverkiezingen gehouden waarbij de regerende Justicialistische Partij (PJ, de peronisten) een nederlaag leed. De verkiezingsuitslag werd beschouwd als een protest tegen de regering van president Menem.

Uit de voorlopige uitslag bleek dat Fernando de la Rua van de centrum-rechtse Radicale Burgerunie (UCR) 39.77 procent van de stemmen had behaald, waarmee hij Norberto la Porta van de centrum-linkse alliantie Front voor het Solidaire Land (Frepaso) versloeg, die 26,45 procent had gekregen. De door de president benoemde PJ-burgemeester Jorge Dominguez behaalde 18,76 procent en Gustavo Beliz, die in 199%-'93 PJ-minister van binnenlandse zaken was geweest, kreeg 13.14 procent van de stemmen. Beliz had in januari de PJ verlaten (zie pag. 261/3 e.v.-'96) en deed mee als vertegenwoordiger van de centrum-rechtse partij Nieuw Leiderschap (ND).

Menem, die de uitslag afdeed als het oordeel van een stad die ,,altijd vijandig tegenover het peronisme had gestaan". verklaarde dat deze op landelijk niveau van weinig belang was. Hij begreep niet waarom zijn partij had verloren: .,We hebben nog nooit zoveel geld aan Buenos Aires uitgegeven. De stad is zo mooi nu". Maar naar verluidt w-eten veel PJ-functionarissen de omvang van de nederlaag aan de recente corruptieschandalen en de teleurstelling over de economische situatie en de hyperinflatie. Uit cijfers. die vlak voor de verkiezingen waren gepubliceerd. bleek dat de werkloosheid was opgelopen tot 17,1 procent. De PJ had ook stemmen verloren aan de ND, die zich had gepresenteerd als het ,,schone gezicht" van het peronisme.

De verkiezingsuitslag betekende de politieke wedergeboorte van de bijna honderdjarige UCR na haar ontluisterende nederlaag bij de algemene verkiezingen in 1995 (zie pag. 555/3-'95) en vergrootte de kansen van De la Rua om kandidaat voor zijn partij te worden bij de presidentsverkiezingen in 1999.

Verkiezingen voor constituerende vergadering

Bij de gelijktijdig gehouden verkiezinsen voor de constituerende vergadering, die een grondwet moest opstellen voor het onlangs zelfstandig geworden Buenos Aires, behaalde Frepaso 23, de UCR 19, de PJ elf en de ND vijf zetels.

Het opmerkelijke succes dat Frepaso bij beide verkiezingen boekte, zorgde ervoor dat haar leider Graciela Fernandez Meijide uitgroeide tot een nationale politieke figuur en tot een

mogelijke kandidaat voor het presidentschap (voor haar verkiezing :n de Senaat in oktober 1993. zie pag. 260/3-'96).

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. OVERBRUGGINGSKREDIET IMF

Op 12 april keurde het IMF een overbruggingskrediet van SDR 720 mln (ongeveer $ 1041 mrd) goed voor de komende 21 maanden. ter ondersteuning van het economische en financiele programma can de regering

Harde aanpak belastingontduiking

Op 5 juni werden door de regering nieuwe maatregelen bekendgemaakt ter bestrijding van de omvangrijke belastingontduiking. Een van de maatregelen was de eis dat ,,verklaringen van goed gedrag", die werden uitgereikt aan mensen die belastingaangifte hadden gedaan, moesten worden overlegd bij het verlaten van het land, bij aankopen van boven de $ 10.000 en bij het aanvragen van leningen en diensten van nutsbedrijven. Reisbureaus en bedrijven waren verplicht personen aan te geven die deze verklaringen niet konden overleggen, zodat hun belastingverleden kon worden onderzocht door de belastingdienst (DGI)

Volgens de DGI liep de overheid door belastingontduiking jaarlijks $ 24 mrd aan inkomsten mis. ofwel meer dan de helft van de jaarbegroting van ongeveer $40 mrd, en dat terwijl zij onder druk stond van het IMF om de begroting voor 1996 sluitend te maken. Uitgaande van de bestaande ramingen werd verwacht dat het begrotingstekort in 1996 ongeveer $ 4,4 mrd zou bedragen.

IBM-contract geannuleerd

Op 14 juni annuleerde de staatsbank Banco de la Nacion Argentina het omstreden contract van $249 mln dat zij in 1994 had gesloten met de Amerikaanse multinational IBM over de levering van computerapparatuur en -programmatuur aan haar 525 filialen.

In april werden verscheidene directieleden van IBM Argentina aangeklaagd op verdenking van oplichting van de staat bij het afsluiten van dit contract, maar IBM, dat in september 1995 (zie pag. 83411-'95) de Argentijnse top van de directie had ontslagen. ontkende dat het ambtenaren van het ministerie van economische zaken had omgekocht om het contract in de wacht te slepen. Er liep een strafrechtelijk onderzoek naar contracten voor dataverwerkingprogramma's ter waarde van $ 513 mln tussen IBM en de DGI. Alle IBM-contracten, waaronder een contract met het bankconsortium Banelco, waren rechtstreeks toegewezen krachtens een nooddecreet waarmee de te bewandelen bureaucratische weg voor internationale inschrijvingen werd omzeild

GEVANGENISOPSTAND

Gevangenen in de Sierra Chica-gevangenis in het zuiden van de provincie Buenos Aires lieten op 7 april 37 gijzelaars vrij. Hiermee kwam een einde aan een opstand van acht dagen waarbij ongeveer 26.000 gevangenen in 17 gevangenissen betrokken waren.

De gijzelaars. onder wie een vrouwelijke rechter, waren op 30 maart gevangengenomen toen 1.000 gevangenen in opstand kwamen nadat bewakers een ontsnappingspoging hadden verijdeld. In de Sicrra Chica-gevangenis werden in de ovens de resten van schedels en botten gevonden. waaruit bleek dat sommige gedetineerden medegevangenen hadden gedood en gecremeerd. Om een eind te maken aan de crisis hadden de autoriteiten toegezegd dat er geen represaillemaatregelen genomen zouden worden, maar ze benadrukten dat geen andere concessie was gedaan dan de toezegging dat voor elk jaar dat gevangenen in voorarrest hadden gezeten in afwachting van hun proces twee jaar van hun uiteindelijke vonnis afgetrokken zou worden. Ongeveer 70 procent van alle gevangenen zat in voorarrest.

(Vor.ber.pag. 260/2 e.v.-1996)

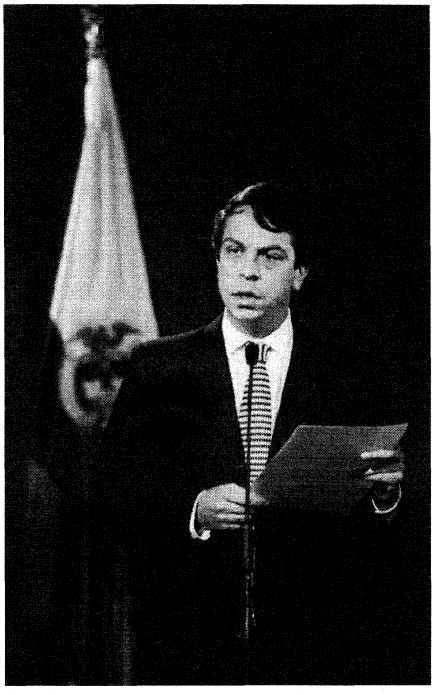
COLOMBIA

VS STAKEN HCLP VANWEGE DRUGSHANDEL. ACTIE TEGEN LEIDERS DRUGSKARTEL. AMBASSADEUR IN VS NEEMT ONTSLAG

Op 1 maart 1996 werd bekendgemaakt dat de Amerikaanse regering Colombia had geschrapt van de lijst van landen die vooruitgang boekten in de strijd tegen de illegale drugshandel.

Landen die het Amerikaanse drugsbeleid steunden, als Bolivia, Mexico en Peru. hadden een zogenaamd ,,certificaat" gekregen dat recht gaf op Amerikaanse economische en militaire hulp. Door de Amerikaanse maatregel werd Colombia ,,gedecertificeerd".

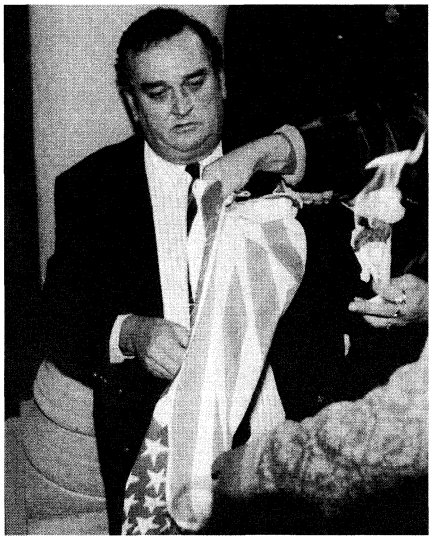
Hoewel Colombia via deze maatregel automatisch werd uitgesloten van Amerikaanse financiële steun, behalve als die bestemd was voor de drugsbestrijding, werd verwacht dat de invloed ervan op de economie betrekkelijk gering zou zijn. tenzij de Verenigde Staten (VS) ook handelssancties zouden opleggen. Wel kwam president Ernesto Samper Pizano, tegen wie een onderzoekliep in verband met de aanklacht dat zijn verkiezingscampagne van 1994 met drugsgelden zou zijn gefinancierd (zie pag. 330/3 e.v.-'96), door de maatregel nog meer onder druk te staan en namen de spanningen tussen de beide landen toe. Minister van buitenlandse zaken Rodrigo Pardo Garcia-Peña noemde de Amerikaanse beslissing ,,onaanvaardbaar", oneerlijk en door politieke motieven ingegeven.



De Colombiaanse minister van buitenlandse zaken Rodrigo Pardo Garcia-Peña leest op 1 maart 1996 de verklaring van de Amerikaanse regering voor waarin staat dat Colombia van de lijst van landen wordt geschrapt die het Amerikaanse drugsbeleid steunen.

Actie tegen leiders drugskartel

In maart kwamen de autoriteiten in actie tegen een aantal belangrijke drugsbaronnen.



De Colombiaanse senator Jorge Santos verbrandt uit protest tegen de ,,diskwalificatie" van Colombia door de VS de Amerikaanse vlag tijdens een congreszitting op 7 maart 1996.

Op 5 maart werd José Santacruz Londoño, die in januari uit de gevangenis was ontsnapt (zie pag. 331/3-'96), in Medellin tijdens een vuurgevecht door de politie doodgeschoten. Later die maand werden vijf andere mannen gearresteerd, die volgens de autoriteiten leidende figuren waren binnen het Cali-kartel die in verschillende delen van het land actief waren: José Enrique Guerrero Rodriguez op 6 maart, Juan Carlos Ramirez Abadia op 15 maart. Oscar Ivan Henao Montoya op 26 maart en Juan Carlos Ortiz Escobar en Luis Alfonso Maquillon Amaya op 29 maart. Voordat hij zich aan de politie overgaf, verklaarde Ortiz in een televisie-interview dat hij wilde ,,bewijzen dat ik geen terrorist ben".

De ontsnapping van Londoño, die als de nummer drie van het Cali-kartel werd beschouwd, was door de VS op 1 maart als een van de redenen aangevoerd om Colombia te schrappen van de lijst van partners in de strijd tegen drugs. De dood van Londoño kwam president Samper goed uit. ,,Deze actie," zei hij op 6 maart, ,,stelt ons in staat opnieuw aan de wereld te laten zien dat de Colombiaanse regering de strijd tegen de drugs serieus neemt".

Colombiaanse ambassadeur in VS neemt ontslag

De Colombiaanse ambassadeur in de VS, Carlos Lleras de la Fuente, nam op 12 april ontslag, omdat hij verbolgen zou zijn over het feit dat zijn rol in Washington was teruggebracht tot het verdedigen van zijn regering, in een omgeving die zich na het besluit van de Amerikaanse regering om Colombia's inzet in de strijd tegen de drugs ,,onvoldoende" te verklaren steeds negatiever had opgesteld.

HOOGGERECHTSHOF DAGVAART DRIE MINISTERS. MINISTER VAN FINANCIËN TREEDT AF. VERDERE VERWIKKELINGEN ROND BESCHULDIGINGEN PRESIDENT SAMPER

In verband met het onderzoek naar de verkiezingsfondsen van president Samper riep het Hooggerechtshof op 15 maart drie leden van het kabinet, minister van buitenlandse zaken Rodrigo Pardo Garcia-Peña, minister van binnenlandse zaken Horacio Serpa Uribe en minister van verbindingen Juan Manuel Turbay Marulanda, op om te getuigen. Pardo maakte op 19 maart bekend dat hij zijn functie neerlegde tot ,,het kantoor van de procureur-generaal mijn wettelijke status bepaalt". Hij werd tijdelijk opgevolgd door zijn onderminister Camilo Reyes.

Op 15 maart werd eveneens bekend dat de voormalige minister van defensie. Fernando Botero Zea, die had geweigerd voor de rechtbank te getuigen, in een schriftelijke verklaring beweerde dat Samper niet alleen wist dat de fondsen afkomstig waren uit opbrengsten van de drugshandel. maar dat hij ook het brein achter de fondsenwerving was geweest (voor eerdere beschuldigingen door Botero. zie pag. 331/1-'96). Bovendien vertelde de voormalige penningmeester van Sampers verkiezingscampagne, Santiago Medina. die eerder ook Horacio Serpa Uribe bij de zaak had betrokken (zie pag. 33113-'96;waar Serpa Uribe abusievelijk Sera Urine wordt genoemd). naar op 18 maart werd bericht, tegen de onderzoekscommissie van het Congres dat Samper tijdens de campagne persoonlijk opdracht had gegeven dat een groot aantal contante betalingen met drugsgeld moesten worden gedaan. Medina beweerde ook dat Botero hem later had bevolen alle documenten die betrekking hadden op deze contante betalingen te vernietigen.

In een rechtstreekse toespraak tot het volk voor radio en televisie opperde president Samper op 22 maart dat mogelijke oplossingen voor de heersende ,,crisis" konden worden gevonden in een ,,verkorting van de presidentiële ambtstermijn" of in ,,eenbekrachtiging van het mandaat door middel van een referendum". Hij benadrukte echter dat elke mogelijke oplossing ,,uitvoerbaar, grondwettig en democratisch" zou moeten zijn en pas uitvoerbaar was nadat hij ,,voor de rechtbank was verschenen en onschuldig was bevonden".

In de getuigenis die Samper op 26 maart tegenover de onderzoekscommissie aflegde en die de volgende dag openbaar werd gemaakt, verklaarde hij dat Botero bij het beheer van de verkiezingsfondsen geheel en al buiten zijn medeweten en op dictatoriale wijze had gehandeld Hij gaf toe dat er drugsgeld was gebruikt voor zijn campagne, maar beweerde niet te weten waar dat geld vandaan kwam en waaraan het was uitgegeven

Toen minister van buitenlandse zaken Pardo op 16 april voor het Hooggerechtshof getuigde, gaf hij toe dat bij Sampers campagne gebruik was gemaakt van drugsgeld, maar hij zei dat hij persoonlijk dergelijke ,,onregelmatigheden" had veroordeeld en afgewezen.

Minister van financiën treedt af

Op 29 april diende minister van financiën Guillermo Perry Rubio zijn ontslag in. Perry was de vierde minister die sinds het begin van het jaar uit de regering van president Ernesto Samper Pizano stapte.

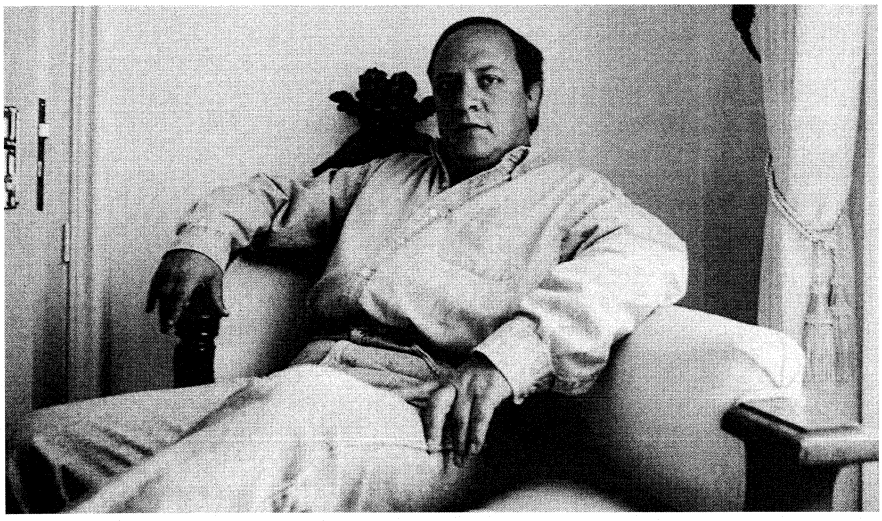
Volgens Perry stond de toekomst van het land op het spel nu het politieke programma .,in diskrediet werd gebracht als gevolg van het onderzoek naar de financiering van de [verkiezings]campagne". Hij werd opgevolgd door minister van planning José Antonio Ocampo Gaviria. wiens post vacant bleef.

Vooraanstaande zakenlieden vragen om aftreden Samper

Op 29 april verzochten vertegenwoordigers van de 15 belangrijkste werkgeversorganisaties. die waren verenigd in de Nationale Zakenraad (CNG), Samper af te treden. Volgens de werkgevers zou het aanblijven van de president de economie van het land schaden. De VS hadden de economische samenwerking tussen beide landen per 1 maart opgeschort (zie boven).

De werkgeverorganisaties steunden groepen als de Beweging van Burgers van de 21ste Eeuw en de Beweging van Nationale Wederopbouw, die wilden dat vice-president Humberto de la Calle, die ook ambassadeur in Spanje was; president zou worden. Na een ontmoeting met hooggeplaatste functionarissen van de regerende Liberale Partij (PL),bleek De la Calle tegen vervroegde verkiezingen te zijn als mogelijke oplossing voor de politieke crisis. Hij was echter niet tegen een eventueel referendum over Sampers geschiktheid om aan te blijven als president.

Samper, die op 22 april herhaalde dat hij niet van plan was af te treden. had deze twee mogelijkheden voorgesteld in het geval dat hij zou worden vrijgesproken na het onderzoek van de congrescommissie naar zijn gedrag. Geen van



Santiago Medina (archieffoto)



Heyne Mogollon, voorzitter van de onderzoekscommissie van het Congres die de beschuldigingen tegen president Samper onderzocht, op 28 mei 1996 tijdens het debat over deze zaak in de Kamer van Afgevaardigden.

beide voorstellen kreeg echter steun van betekenis. Er werd algemeen verwacht dat Samper zou aftreden om een einde te maken aan de ,.bestuurlijke" crisis, als het Congres hem zou vrijspreken. Dit laatste leek waarschijnlijk. aangezien veel afgevaardigden eveneens schade hadden opgelopen wegens vermeende contacten met de drugsmafia. Het rapport van de onderzoekscommissie over Sampers rol in het schandaal werd medio mei verwacht.

Procureur-generaal geschorst

Op 26 april werd Sampers positie nog verder ondermijnd, toen het Hooggerechtshof de Senaat verzocht om procureur-generaal Orlando Vasquez Velasquez voor 90 dagen te schorsen in verband met de beschuldiging dat hij de rechtsgang had belemmerd.

Vasquez, die al verdacht werd van banden met het Cali-kartel, werd ervan beschuldigd dat hij bij zijn strafrechtelijk onderzoek naar openbaar aanklager Alfonso Valdivieso getuigenverklaringen had verzonnen om deze zwart te maken. Valdivieso opereerde onafhankelijk van de procureur-generaal en stond bekend als de felste bestrijder van de drugsmafia en corrupte politici in Colombia.

Op 3 mei meldde Vasquez zich bij de autoriteiten. Het Hooggerechtshof had hem de dag ervoor geschorst en zijn arrestatie gelast op grond van de beschuldiging dat hij zowel vóór als ná zijn beëdiging als procureur-generaal in 1994 grote sommen geld van het Cali- en Medellin-kartel had ontvangen. Vasquez was de hoogste functionaris van het openbaar ministerie die in staat van beschuldiging was gesteld.

Advies om aanklacht tegen president in te trekken

De onderzoekscommissie van het Congres adviseerde op 23 mei geen aanklacht in te dienen tegen president Ernesto Samper Pizano wegens illegale verrijking, fraude en het verduisteren van bewijsmateriaal wat betreft de financiering van zijn verkiezingscampagne in 1994 door het Cali-kartel.

Het resultaat van de stemming, tien voor en drie tegen. kwam overeen met de algemene verwachtingen, aangezien de meeste commissieleden lid waren van de regerende PL. De voorzitter van de commissie, Heyne Mogollon, zei dat er onvoldoende bewijs was tegen Samper, ondanks de getuigenissen van twee campagnemedewerkers en de 3.200 bewijsstukken. Het Huis van Afgevaardigden (Tweede Kamer van het Congres). dat eveneens voor het merendeel uit PL-leden bestond, begon op 28 mei aan een debat over deze zaak. Het moest besluiten of de aanbeveling van de commissie zou worden overgenomen of dat de zaak aan de Senaat zou worden voorgelegd.

Op 25 mei omschreef Samper de kritiek van de Amerikaanse regeringsfunctionaris Nicholas Burns op het besluit van de commissie als een ,,ontoelaatbareinmenging".

Aanklachten tegen ministers ingetrokken

Openbare aanklagers trokken op 21 mei hun aanklachten wegens illegale verrijking tegen de drie in maart beschuldigde PL-ministers in (zie boven), maar beschuldigden hen officieel van het minder zwaar wegende verheimelijken van het gebruik van drugsgeld voor Sampers verkiezingscampagne van 1994.

Rodrigo Pardo Garcia-Peña, Horacio Serpa Uribe en Juan Manuel Turbay Marulanda zouden niet in voorarrest worden gehouden in afwachting van het proces. Zij gingen akkoord met bepaalde beperkingen en stemden erin toe zich regelmatig te melden bij de autoriteiten. De leider van de belangrijkste oppositiepartij, de Sociaal Conservatieve Partij (PSC), verzocht hen dringend af te treden. maar ze verklaarden alle drie dat ze in het kabinet zouden blijvenzitten.

Congres spreekt president vrij

Op 12 juni sprak het Huis van Afgevaardigden president Samper vrij van de beschuldiging dat hij willens en wetens geld had aangenomen van het Cali-kartel ter financiering van zijn verkiezingscampagne. Dit besluit maakte een einde aan de afzettingsprocedure die tegen Samper was begonnen, en hield in dat er niet opnieuw een onderzoek tegen hem zou kunnen worden ingesteld in verband met andere beschuldigingen, zoals illegale verrijking, verkiezingsfraude en verduistering van bewijsmateriaal. Alleen het parlement kon volgens de Colombiaanse grondwet opdracht geven een proces te beginnen tegen een zittende president.

Samper werd met 111 tegen 43 stemmen vrijgesproken. Deze uitslag kwam niet als een verrassing, omdat de president een ijzeren greep had op de meerderheid van het liberale Huis van Afgevaardigden. Veel leden zouden financieel baat hebben gehad bij hun steun aan Samper en waren bang dat ook hun doopceel zou worden gelicht. Bovendien waren er in de loop van 1996 zeven parlementsleden gearresteerd wegens banden met de drugshandel en tegen anderen liepen gerechtelijke onderzoeken. Het besluit werd echter alom in den lande veroordeeld en vooraanstaande zakenlieden, oppositieleden en commentatoren zeiden dat het besluit van het Huis het vertrouwen niet zou herstellen of tot een oplossing van de ,,bestuurbaarheidscrisis" zou leiden waarin het land verkeerde.

Procureur-generaal Alfonso Valdivieso, die het bewijsmateriaal tegen Samper had verzameld, verdedigde op 13 juni de ,,gedegenheid" en het ,,belang" van zijn onderzoek. Hij noemde de stemming in het Congres ,,maar een kleine episode in een veel groter proces". Valdivieso verklaarde door te zullen gaan met het onderzoek naar banden tussen de drugshandel en het openbare leven. Diezelfde dag dreigde de Amerikaanse regering met financiële en handelssancties als reactie op de uitspraak van het Huis van Afgevaardigden.

Op 20 juni verklaarde Samper, die onmiddellijk bekendmaakte dat hij de

twee resterende jaar van zijn ambtstermijn wilde uitdienen, nogmaals dat zijn verkiezingscampagne niet met drugsgeld was gefinancierd. Hij zei verder dat het opleggen van handelssancties door de VS de drugskartels in de kaart zou spelen en zou leiden tot vergeldingsmaatregelen.

BEVELHEBBER STRIJDKRACHTEN AFGETREDEN. GUERRILLA-ACTIVITEITEN NEMEN TOE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 11 maart nam generaal Hernando Camilo Zuniga Chaparro ontslag als bevelhebber van de strijdkrachten (voor zijn benoeming in november 1994 zie pag. 264/2-'95); hij werd opgevolgd door admiraal Holdan Ovidio Delgado Villamil. Vice-admiraal Roberto Serrano Avila volgde Delgado op als bevelhebber van de marine.

Guerrilla-activiteiten

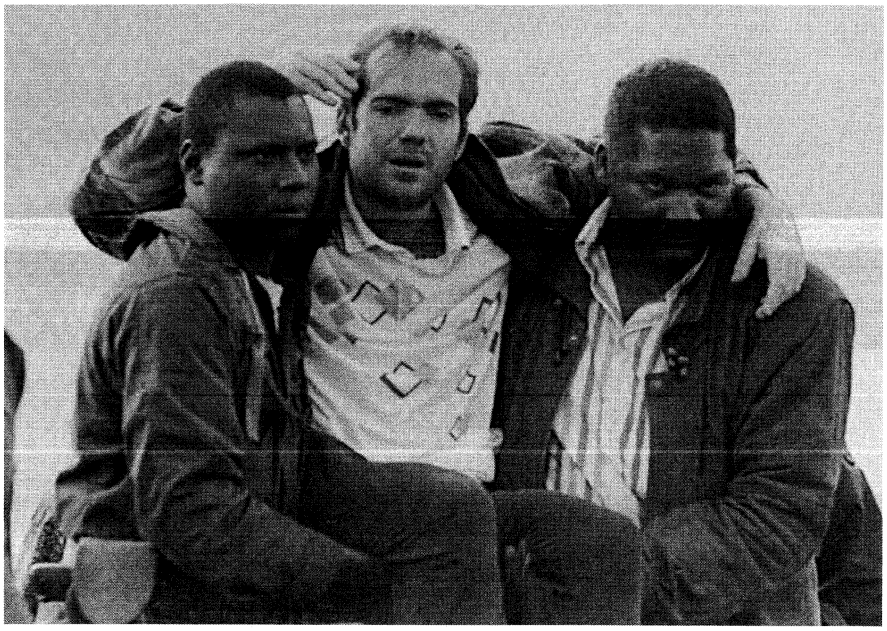
Medio maart namen de guerrilla-activiteiten toe. Op 13 maart werd de stad Chalan (in het noordelijke departement Sucre) aangevallen, waarbij elf politieagenten werden gedood, en op 12 maart volgde een aanval met brandbommen op drie bussen in Bogota. Eveneens op 12 maart bestormden ongeveer 200 guerrillastrijders, die deel uitmaakten van de Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten van Colombia (FARC), een eenheid van de anti-drugspolitie in Miraflores (in het zuidwesten van het land), waardoor het vermoeden dat er relaties bestonden tussen guerrillagroeperingen en drugshandelaren versterkt werd.

Op 8 maart werd Javier Amaya Sanchez gearresteerd in Cartagena. Volgens de politie was hij een vooraanstaand lid van het Nationale Bevrijdingsleger (ELN). Op 31 maart vond de begrafenis van Alonso Grajales Lemos plaats, een vooraanstaand lid van de Jaime Bateman Cayon-groep. De politie beweerde dat Grajales was doodgeschoten, maar volgens familieleden was hij omgekomen bij een verkeersongeluk.

Noodtoestand

Op 29 april verlengde de regering de ,,toestand van binnenlandse onrust" met 90 dagen naar aanleiding van aanhoudende guerrilla-aanvallen op de veiligheidstroepen.

De FARC werd verantwoordelijk geacht voor de verrassingsaanval op een militair konvooi op 15 april bij Puerres, 570 km ten zuidwesten van Bogota, waarbij 31 soldaten werden gedood en 21 gewonden vielen. Er werden geen slachtoffers bij de guerrillastrijders gemeld.



Juan Carlos Gaviria Trujillo na zijn vrijlating op 12 juni 1996

De aanval was een van de bloedigste confrontaties tussen de rebellen en het leger in jaren.

Bij een landelijke ,,gewapend offensief"; dat was afgekondigd door de Nationale Guerrilla Coördinatieraad Simon Bolivar (CNGSB), zouden op 7 april 40 doden zijn gevallen, toen guerrillaeenheden aanvallen deden op militaire en politiepatrouilles, wegversperringen opwierpen en olie-installaties opbliezen. Tijdens het offensief werden ook raketaanvallen op een politieacademie in Bogota uitgevoerd en werd José Maya Garcia, voorzitter van de parlementaire vredescommissie, ontvoerd. Later werd Garcia weer vrijgelaten.

Staking op het platteland

De regering weigerde besprekingen te voeren met vertegenwoordigers van ruim 50.000 campesinos (boeren)die op 23 april voor onbepaalde tijd in staking waren gegaan.

In de departementen Caqueta en Huila werden snelwegen geblokkeerd en de gevolgen van de actie waren ook merkbaar in de departementen Cauca, Meta, Putumayo en Tolima. De campesinos eisten onder meer oprichting van een door de staat te financieren Fonds voor Landbouwsolidariteit om de crisis in de landbouwsector, die zwaar in de schulden verkeerde, te verlichten. Andere eisen waren nieuwe kredieten, financiële hulp bij het op de markt brengen van hun produkten en het stopzetten van gerechtelijke stappen door de Agrarische Bank, die staatseigendom was, en de particuliere Bank voor Koffietelers tegen campesinos die hun schuldenniet konden afbetalen.

De regering maakte bekend dat boetes van meer dan $ 3.000 die in verband stonden met schulden van campesinos alleen opgeschort zouden worden als er een einde zou komen aan de staking.

Broer oud-president Trujillo ontvoerd

Op 2 april ontvoerde de vrij onbekende Beweging voor de Waardigheid van Colombia (MDC) de jongere broer van oud-president Cesar Gaviria Trujillo en eiste dat laatstgenoemde zijn functie van secretaris-generaal van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) zou neerleggen.

Op 12 juni werd Juan Carlos Gaviria Trujillo, na 70 dagengijzeling, door zijn ontvoerders vrijgelaten in ruil voor een vrijgeleide naar Cuba.

In een interview op de Colombiaanse radio op 14 juni bevestigde de Cubaanse president Fidel Castro dat hij zich ,,omhumanitaire redenen" persoonlijk met de zaak had bemoeid, nadat hij had gehoord dat de MDC had gedreigd Gaviria te doden zodra Samper door het Huis van Afgevaardigden zou zijn vrijgesproken. Castro zei dat Cuba de MDC-leden, naar verluidt waren het er zes, politiek asiel verleende, omdat zij ,,politieke motieven" hadden en niet betrokken waren bij de handel in drugs.

Het leger beweerde echter dat het de MDC-leden had gevangengenomen en Gaviria had bevrijd.

VS beschuldigt geheime politie van aftappen telefoon in ambassade VS. Uitleveringsverzoek afgewezen

Een conflict tussen Colombia en de VS naar aanleiding van de beschuldiging dat er telefoongesprekken zouden zijn afgeluisterd, leidde op 25 juni tot het ontslag van Marcos Tulio Gutierrez, de directeur van de geheime politie (DAS).

Op 18 juni had Gutierrez de beschuldiging van de Amerikaanse onderminister voor internationale drugszaken en rechtshandhaving, Robert Gelbard, ontkend dat de DAS de telefoon van de Amerikaanse ambassade in Bogota zou hebben afgeluisterd en ambassadeur Myles Frechette zou hebben bespioneerd. Er werd gespeculeerd dat met het ontslag van Gutierrez werd geprobeerd de verstoorde relatie met de VS te herstellen en dat hij tegen de wens van Samper onder druk van minister van buitenlandse zaken Pardo en het militaire opperbevel was opgestapt

Minister van justitie Carlos Medellin wees een officieel verzoek af, dat zijn Amerikaanse collega Janet Reno op 24 juni had ingediend: waarin om de uitlevering werd gevraagd van vier drugsbaronnen van het Cali-kartel, omdat dit tegen de grondwet was. De vier behoorden tot de top van het Cali-kartel dat de drugshandel in de VS domineerde.

Op 27 juni verklaarde de president van het Constitutionele Hof, Carlos Gaviria Diaz. dat Colombiaanse burgers krachtens de grondwet van 1991 niet konden worden uitgeleverd en dat het Hooggerechtshof in 1987 een uitleveringsverdrag met de VS uit 1979, dat in 1986 bij wet was goedgekeurd, strijdig met de grondwet hadverklaard.

Bloedbad in Medellin

Op 29 juni werden in de stad Medellin in het westen van het land 16 mannen tussen 15 en 28 jaar vermoord. Volgens de politie ging het om een wraakactie van een plaatselijke bende die verwikkeld was in een vete met stadsmilities die banden hadden met linkse guerrillastrijders.

De mannen werden gedood toen minstens tien gemaskerde mannen in het wilde weg het vuur openden op een groep mensen in een busstation en in een biljartlokaal in de wijk Belen-Altavista.

(Vor.ber.pag. 330/3 e.v.-1996)

CUBA

AMERIKAANS CONGRES AANVAARDT HELMS-BURTON-WET. INTERNATIONALE OPPOSITIE TEGEN AMERIKAANSE HANDELSBEPERKINGEN

Het wetsvoorstel van de Amerikaanse congresleden Jesse Helms en Dan Burton om de economische sancties van de Verenigde Staten (VS) tegen Cuba aan te scherpen en de landen die met Cuba handel drijven te straffen, werd op 5-6 maart 1996 goedgekeurd door het Amerikaanse Congres en op 12 maart ondertekend door president Clinton, die zijn verzet tegen de omstreden ,,Liberty and Democratic Solidarity Act" had opgegeven De wet zou op 1 augustus in werking treden.

De kans dat tegenstanders van het wetsvoorstel een succesvolle vertragingstaktiek zouden toepassen om te voorkomen dat het voorstel dour het Congres zou komen, was afgenomen nadat in februari twee Amerikaanse vliegtuigjes. bestuurd door Cubaanse ballingen, door Cuba warenneergeschoten (ziepag. 332/1/2-'96).

Het volledige wetsvoorstel werd op 5 maart met 74 tegen 22 stemmen goedgekeurd. door de Amerikaanse Senaat en op 6 maart met 336 tegen 86 stemmen door het Huis van Afgevaardigden (voor eerste stemming over her voorstel in september 1995, zie pag. 43/3 e.v.-'96. voor verdere informatie zie pag. 43/3 e.v. en 33311 e.v.-'96). De belangrijkste bepalingen van dit wetsontwerp, de ,,Libertad Bill". waren gericht tegen buitenlandse investeerders in Cuba. Amerikaanse bedrijven was ruim 30 jaar geleden de toegang tot Cuba ontzegd. maar alle andere landen in de wereld konden wel handel drijven met dit land. De wet gaf Amerikanen van Cubaanse afkomst het recht buitenlandse ondernemingen in de VS te vervolgen, als deze bedrijven door het regime van Fidel Castro geconfisqueerde bezittingen hadden verhandeld of in hun bezit hadden; dit gold voor het overgrote deel van de Cubaanse economie. Canadese. Mexicaanse, Spaanse. Franse en Britse ondernemingen met dat soort investeringen zouden daardoor het risico lopen in de VS te w-orden geconfronteerd met schadeclaims die in de miljarden dollars konden lopen. De tweede bepaling zou iedere directeur. eigenaar of aandeelhouder van een onderneming raken met belangen in Cuba, althans in bedrijven en plantages die voor de revolutie in bezit waren van Cubanen die naar de VS waren gevlucht. Zij zouden het risico lopen geen visum meer te krijgen voor de VS. Verder werd de handel in Cubaanse produkten, zoals suiker en tabak, verder aan banden gelegd. Rechtstreekse invoer in de VS van Cubaanse produkten was al verboden, maar nu mochten andere landen voortaan geen produkten meer naar de VS exporteren die uit Cuba ku-amen of waarin Cubaanse grondstoffen waren verwerkt.

Op 7 maart maakte de Europese Unie (EU), goed voor 45 procent van de buitenlandse handel van Cuba, bezwaar tegen de wet omdat hij tot een ,,juridischechaos" zou leiden, ..totaal onaanvaardbaar" was en in strijd was met overeenkomsten die waren aangegaan onder de Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT), het verdrag dat 123 landen, waaronder de VS, hadden ondertekend om de wereldeconoinie te stimuleren door wereldwijd invoertarieven te verlagen en andere handelsbarrières te slechten. De EU dreigde een klacht in te dienen bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO, opvolger van de GATT; de WTO was de arbiter in geschillen over handelspolitiek en haar uitspraken waren bindend). Ook Canada en Mexico, die de wet beschreven als onverenigbaar met de bepalingen van het Noordamerikaanse Vrijhandelsverdrag (NAFTA), dreigden met juridische stappen.

Internationale oppositie tegen Amerikaanse handelsbeperkingen

In .,advies-"brievendie het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken op 29 mei naar bedrijven in Canada, Mexico en Italië stuurde, werd gewaarschuwd dat ze rekening moesten houden met sancties krachtens de Helms-Burton-wet. Het Mexicaanse bedrijf Cemex, de grootste cementfabriek in Latijns-Amerika, kondigde daarop aan zich te zullen terugtrekken uit Cuba.



Tijdens de 1 mei-viering in Havana demonstreren duizenden Cubanen tegen de Amerikaanse Helms-Burton-wet.

Mexico, dat grote zakelijke belangen had in Cuba. stuurde op 29 mei een officieel protest naar de VS, waarin stond dat de brief .,het internationale recht schond". De Britse minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind, die diezelfde dan in Washington een toesoraak hield. zei dat de VS de westerse eenheid bedreigden en de eigen belangen schaadden door Europese bedrijven te straffen die handel dreven met Cuba.

De Cubaanse minister van buitenlandse handel Ricardo Cabrisas Ruiz zei op 2 mei in een toespraak tot de Conferentie voor Handel en Ontwikkeling van de Verenigde Naties (UNCTAD) dat de sancties van de VS Cuba in totaal $40 mrd hadden gekost, ,,veelmeer dan de schade die aan de Amerikaanse econumie was toegebracht door de Cubaanse onteigening van Amerikaanse bezittingen". Hij zei dat de Amerikaanse regering bilaterale onderhandelingen over een eventuele schadevergoeding had geweigerd.

Handelsbesprekitigen met EU afgebroken

De handelsbesprekingen tussen Cuba en de EU, die in december 1995 waren begonnen, werden op 7 mei afgebroken.

Manuel Marin. vice-voorzitter van de EU-commissie met verantwoordelijkheid voor de

betrekkingen met Latijns-Amerika, zei dat er ondanks enkele gemeenschappelijke inzichten veel verschil van mening bleef bestaan over .,essentiële punten". Hij verwees hiermee naar de weerstand van Cuba tegen de aanbevelingen van de EU voor politieke hervormingen en versnelde economische liberalisering. Marin sloot echter niet uit dat er tegen het einde van het jaar een overeenkomst zou worden gesloten. Hij zei ook dat het verzet van de EU tegen de Amerikaanse sancties verband hield met ,,handelskwesties en niet met Cuba in het bijzonder".

Bezoek van de Russische minister van buitenlandse zaken

Tijdens een driedaags bezoek, dat op 23 mei eindigde, verwierp de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow de Amerikaanse sancties als ,,negatief en onaanvaardbaar", maar hij zei ook dat Rusland wenste dat de betrekkingen tussen de VS en Cuba werden genormaliseerd.

Primakow en zijn Cubaanse ambtgenoot Roberto Robaina Gonzalez ondertekenden programma's voor samenwerking op het gebied van cultuur. onderwijs, techniek en wetenschap voor de periode 1996-'98. Hij zei ook dat een geschil tussen Alfa-Eco, een Russische handelsmaatschappij, en Cubazucar, de Cubaanse staatssuikermaatschappij, ,,nietop een politiek niveau getild zou moeten worden".

Alfa-Eco was een van de twee bedrijven die door de Russische regering was gecontracteerd om de bilaterale overeenkomst uit 1995 uit te voeren; deze voorzag in de ruil van 3 mln ton olie tegen 1 mln ton Cubaanse suiker, die zou worden geraffineerd en zou worden verkocht op de Russische markt (zie pag. 617/3 e.v.-'95). Door de lage suikerprijzen op de Russische markt in combinatie met de stijgende olieprijzen op de wereldmarkt was Alfa-Eco sinds maart het contract niet meer nagekomen en het bedrijf had sinds die tijd zeker drie scheepsladingen Cubaanse suiker geweigerd.

Internationale protesten tegen Helms-Burton-wet

In juni groeide het internationale verzet tegen de Helms-Burton-wet nog meer:

Op 13 juni had het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken publiekelijk bevestigd dat er meer brieven zouden worden verzonden naar buitenlandse bedrijven met zakelijke belangen in Cuba, waarin werd gewaarschuwd dat zij rekening moesten houden met sancties. De in Canada gevestigde mijnbouwmaatschappij Sherritt International, het Italiaanse telecommunicatiebedrijf STET en het Mexicaanse concern Grupo Domos hadden al in mei een dergelijk schrijven ontvangen.

Op 17 juni maakten de regeringen van Mexico en Canada, de NAFTA-partners van de VS, bekend dat zij de Helms-Burton-wet aan de NAFTA-procedures voor het regelen van conflicten zouden onderwerpen.

Canada had in januari al een wei aangenomen die Canadese bedrijven, die in 1995 voor meer dan $ 250 mln in Cuba hadden geïnvesteerd, verbood een dergelijke wet na te leven. Op 17 juni maakte de Canadese minister van internationale handel Arthur Eggleton een aantal maatregelen bekend die waren bedoeld om Canadese bedrijven te beschermen. Eggleton zei dat de Helms-Burton-wet ,,het internationale investeringsklimaat ondermijnt en op geen enkele manier de liberalisering van de handel bevordert". Hij bracht tevens naar voren dat het feit dat directeuren van bedrijven die handelden met Cuba geen Amerikaans inreisvisum kregen in strijd was met de door de NAFTA gegarandeerde vrijheid van verkeer tussen de lidstaten. Krachtens amendementen op de Canadese Wet betreffende buitenlandse exterritoriale maatregelen zouden Canadese burgers het recht krijgen om via de Canadese rechtbank een tegeneis in te stellen om schadeclaims, die door Amerikaanse rechtbanken waren toegekend, terug te vorderen en zouden er ,,blokkeerbevelen" kunnen worden uitgevaardigd tegen buitenlandse vonnissen die naar de mening van de Canadese minister van justitie in strijd waren met het internationaal recht. Pas nadat de Amerikaanse president Clinton medio juli een besluit zou hebben genomen over mogelijke opschorting van onderdelen van de Helms-Burton-wet zouden deze amendementen worden voorgelegd aan het parlement. Naar verluidt zou in juli in Mexico een soortgelijke wet in behandeling worden genomen.



De Cubaanse minister van buitenlandse zaken Roberto Robaina Gonzalez (r.)op 21 mei 1996 in gesprek met de pers. Naast hem zit zijn Russische ambtgenoot Jewgeni Primakow (1.)die een bezoek van cnigc dagen aan Cuba brengt.

Op 12 juni leverden de leiders van de EU kritiek op de Helms-Burton-wet tijdens een ontmoeting met president Bill Clinton en andere belangrijke leden van zijn regering waarbij werd gesproken over handelskwesties. De voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, verklaarde dat het naar zijn mening niet ,,gerechtvaardigd of doeltreffend is dat het ene land andere landen zijn wil oplegt om de eigen tegenstanders te treffen".

In de *Financial Times* van 11 juni werd bericht dat de Cubaanse vice-president Carlos Lage Davila en de minister van buitenlandse investeringen en economische samenwerking Ibrahim Ferradaz een aantal Europese landen hadden bezocht om met bedrijven en regeringsfunctionarissen voor handelsaangelegenheden overleg te voeren over de Helms-Burton-wet. Op 14-21 juni werd in Havana een internationale-handeïsbeurs gehouden waarbij de toeristenindustrie centraal stond en die 335 buitenlandse bedrijven trok uit 23 landen. waaronder 122 uit Spanje, 73 uit Canada en 58 uit Italië.

De Helms-Burton-wet werd ook door een aantal andere landen veroordeeld en op 4 juni door de Algemene Vergadering van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS).Op 11 juni gaf de Chinese minister van buitenlandse handel en economische samenwerking Wu Yi tijdens de opening van een handelskantoor in Havana uitdrukking aan zijn bewondering voor het feit dat Cuba al 35 jaar het Amerikaanse handelsembargo trotseerde.

VRIJHANDELSZONES

Om nieuwe buitenlandse investeringen aan te trekken, kondigde een regeringsdecreet van 6 juni de instelling van vrijhandelszones enindustriegebieden aan.

Volgens het decreet zouden investeerders in deze gebieden profiteren van bijzondere voorwaarden op het gebied van douanetarieven, bankzaken, belastingen, arbeid, migratie, openbare orde, kapitaalinvesteringen en bui-

tenlandse handel Mogelijke locaties waren onder meer de havensteden Mariel, 35 krn ten westen van Havana, en Cienfuegos, 200 km naar het zuidoosten, en de stad Guanajay, vlakbij de luchthaven van Havana.

ICAO-RAPPORT OVER NEERSCHIETEN VLIEGTUIGEN

Op 28 juni maakte de regering bekend dat zij bij de Veiligheidsraad in beroep zou gaan tegen de bevindingen van een rapport dat was opgesteld door de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie (International Civil Aviation Organization, ICAO) naar aanleiding van het neerschieten van twee burgervliegtuigen in februari 1996 (zie pag. 332/2 e.v.-'96).

In he: rapport, waartoe de VN opdracht had gegeven, werd de stelling van de Amerikaanse regering bevestigd dat Cubaanse straaljagers de vliegtuigen. waarvan de bemanning bestond uit in Miami woonachtige Cubaanse ballingen. zonder behoorlijke waarschuwing hadden neergeschoten boven internationale wateren. Maar tevens werd kritiek geleverd op de VS. omdat zij eerdere schendingen van het Cubaanse luchtruim door Cubaanse ballingen vanuit de VS hadden toegestaan.

(Vor.ber.pag. 331/3 e.v.-1996)

ECUADOR

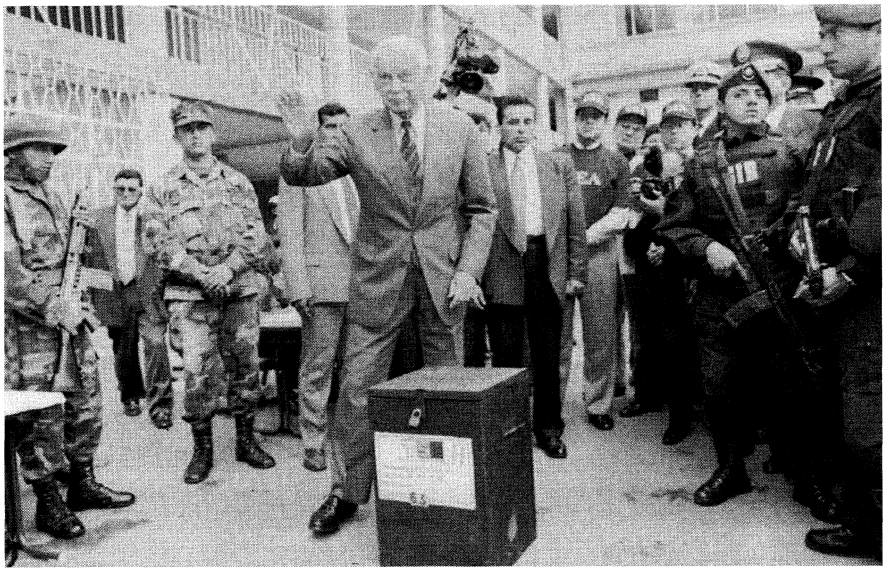
AFTREDEN PRESIDENT GEËIST. DAHIK-AFFAIRE

In de tweede week van december 1995 werd verscheidene malen geëist dat president Sixto Duran Ballen zou aftreden naar aanleiding van de affaire rond de $ 8 mrd aan vrij besteedbare fondsen die voormalig vice-president Alberto Dahik Garzoni had beheerd (zie pag. 46/1/2- '96). Als gevolg van de daaruit voortvloeiende politieke onzekerheid was de Ecuadoraanse effectenbeurs tussen 12 en 15 december gesloten.

Op 13 december ontkende Duran Ballen tijdens een toespraak tot het volk de beschuldiging die het Hooggerechtshof de vorige dag had geuit, dat hij het onderzoek naar Dahiks bankafschriften had belemmerd. Op 14 december verklaarde oud-president Rodrigo Borja dat de president zo Sterk bij de Dahik-affaire was betrokken dat hij zou moeten aftreden, maar diezelfde dag betuigde het kabinet zijn onwrikbare steun aan Duran Ballen.



Conservatief presidentkandidaat Jaime Nebot Saadi (r.) en zijn vrouw Cintia Bohrer (l.) in de stad Guayaquil tijdens de verkiezingen op 19 mei 1996.



President Sixto Duran Ballen wuift op 19 mei 1996 naar de pers nadat hij zijn stem heeft uitgebracht bij de presidentsverkiezingen in Quito.

Begin december was de katholieke kerk bij de affaire betrokken geraakt. toen kardinaal Bernardino Echevarria toegaf dat enkele parochies geld hadden ontvangen uit Dahiks geheime fondsen, hoewel deze fondsen naar alle waarschijnlijkheid bestemd waren voor doeleinden op het gebied van de nationale veiligheid

Hooggerechtshof verwerpt presidentieel *decreet over bankbescheiden* Dahik

Het decreet van oktober 1995, waarmee Duran Ballen zichzelf uitriep tot de enige „beheerder" van de bankbescheiden van de in ongenade gevallen Alberto Dahik Garzoni werd op 29 januari 1996 ongrondwettig geacht en nietig verklaard door het Hooggerechtshof.

Op 11 maart nam Carlos Faidutti ontslag als hoofd van de Algemene Rekenkamer kort voor hij in staat van beschuldiging zou worden gesteld in verbandmet de Dahik-affaire.

MOBILISATIE AFGEKONDIGD. OPENBAAR-VERVOERSTAKING. AARDBEVING

Na de dreiging met acties door werknemers van het staatselektriciteitsbedrijf, die zich verzetten tegen de geplande gedeeltelijke privatisering van INECEL. de door de overheid beheerde elektriciteitssector, kondigde president Duran Ballen op 17 januari een „staatvan mobilisatie" af en gaf hij later het leger bevel om orde en gezag te handhaven.

Staking in *openbaar* vervoer

Een staking door het personeel van het



De onafhankelijke presidentskandidaat Freddy Ehlers tijdens de afsluiting van zijn campagne in Quitoop 16 mei 1996.

openbaar vervoer legde op 15 maart de hoofdstad Quito plat en leidde tot een reeks stakingen in andere sectoren. Op 22 maart werd de actie beëindigd, nadat de regering had ingestemd het personeel schadeloos te stellen voor de buslijnen die werden opgeheven. Op 20 maart diende de secretaris-generaal van de regering, Raul Gangotena, zijn ontslag in als protest tegen wat hij de ,.zwakke" houding van de regering jegens de stakers noemde.

Aardbeving

Op 28 maart werd het midden van Ecuador getroffen door een aardbeving met de kracht van 5,7 op de schaal van Richter. Er vielen 21 doden en 66 gewonden. Drieduizend mensen raakten dakloos.

PRESIDENTS- EN CONGRESVERKIEZINGEN

De eerste ronde van de op 19 mei gehouden presidentsverkiezingen leverde geen duidelijke winnaar op, zodat begin juli een tweede ronde zou worden gehouden.

De voorlopige uitslagen gaven aan dat de favoriet, de 49-jarige Jaime Nebot Saadi van de centrum-rechtse Sociaal-Christelijke Partij (PSC),die in 1992 als tweede eindigde, 27.4 procent van de stemmen had behaald en slechts een lichte voorsprong had op Abdala Bucaram Ortiz van de centrum-rechtse Ecuadoraanse Roldosista Partij (PRE)met 25,5 procent. Nebot zou het in de tweede ronde op 7 juli dus moeten opnemen tegen Bucaram. Freddy Ehlers van de centrum-linkse coalitie Nieuw Land (NP)eindigde als derde met 21 procent. Rodrigo Paz van de centrum-linkse Volksdemocratie (DP) werd vierde met 13,5 procent. De rest van de stemmen ging naar vijf minder belangrijke kandidaten.

Opvallend bij deze verkiezing was de populistische campagnestijl van Bucaram, en de groeiende invloed van de inheemse gemeenschappen die Freddy Ehlers en de NP steunden. Op 30 mei verklaarden de NP-leiders dat zij Nebot noch Bucaram zouden steunen in de tweede ronde, maar men venvachtte dat de DP-stemmen gelijkelijk over beide kandidaten zouden worden verdeeld. Beide partijen pleitten voor een verminderd overheidsingrijpen, decentralisatie. een wisselkoers gebaseerd op de dollar en meer aandacht voor sociale problemen in de begroting.

Verkiezingen voor Congres

Voorlopige uitslagen van de gelijktijdig gehouden verkiezingen voor de 82 congreszetels (het Congres bestond uit een Kamer) wezen uit dat de PSC 27 zetels had behaald, de PRE 21, de DP 12, de NP 7 en Democratisch Links (ID), die er 8 had, slechts 3; de 12 overigezetels gingen naar kleine partijen. Voor het eerst in de geschiedenis van Ecuador won een Indiaan een zetel in het Congres. Aangezien geen enkele partij een absolute meerderheid behaalde. zag de nieuwe regering zich voor de taak gesteld voldoende steun voor haar beleid te verwerven binnen een versplinterd parlement. Dit was ook het probleem dat de rechtse regering van president Sixto Duran Ballen, die eind augustus zou opstappen, zo ondoeltreffend had gemaakt.

(Vorber.pag. 45/1 e.v.-1996)

MEXICO

GOUVERNEURS VAN GUERRERO EN NUEVO LEON TREDEN AF

Op 12 maart 1996 trad de gouverneur van de deelstaat Guerrero, Ruben Figueroa Alcocer, af onder druk van de politiek en de bevolking omdat hij in juni 1995 betrokken was geweest bij de moord op 17 campesinos (boeren) (zie pag. 694/3-'95). Figueroa, lid van de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI), kwam in 1993 aan de macht na verkiezingen die volgens de oppositie frauduleus waren. Zowel zijn vader als grootvader waren gouverneur van Guerrero geweest. Hij werd opgevolgd door Angel Aguirre Rivero, voorzitter van de PRI in Guerrero.

Op 23 februari had een onderzoeksrechter Figueroa van iedere betrokkenheid vrijgesproken. maar twee dagenlater zond de televisie een originele en onverkorte video-opname van het bloedbad uit, waarop duidelijk te zien was dat de politie het vuur had geopend en dat de wapens later bij de slachtoffers werden neergelegd toen ze al dood waren. (Voor de conclusie van de Nationale Mensenrechtencommissie [CNDH] dat met het bewijsmateriaal was geknoeid, zie pag. 695/2-'95; voor de arrestatievan regeringsfunctionarissen in januari, zie pag. 336/1-'96.) De oppositionele Partij van de Democratische Revolutie (PRD) beschuldigde Figueroa ervan dat hij had aangezet tot de moorden en ervoor had gezorgd dat de zaak in de doofpot werd gestopt. Op 4 maart gaf president Ernesto Zedillo Ponce de Leon het Hooggerechtshof opdracht opnieuw een onderzoek in te stellen. De regering vroeg Figueroa af te treden nadat hij op 10 maart een demonstratie van zijn aanhangers had georganiseerd. Figueroa was de tweede gouverneur van de PRI die onder president Zedillo het veld moest ruimen.

Op 23 april kwam het Hooggerechtshof, dat de resultaten van een aantal onderzoeken bekendmaakte, tot het oordeel dat Ruben Figueroa Alcocer en een aantal andere hooggeplaatste deelstaatfunctionarissen verantwoordelijk waren voor het in de doofpot stoppen van het bloedbad in Guerrero in juni 1995.

De uitspraak vermeldde niet of Figueroa opdracht had gegeven tot de moordpartij of dat hij officieel in staat van beschuldiging zou worden gesteld.

Gouverneur van Nuevo Leon treedt af

De PRI-gouverneur van de noordoostelijke deelstaat Nuevo Leon, Socrates Rizzo Garcia, trad op 18 april af.

Rizzo was betrokken hij corruptieschandalen en kreeg de schuld van het feit dat de PRI de politieke controle over Monterrey, de hoofdstad van Nuevo Leon, bij de verkiezingen in 1994 was kwijtgeraakt aan de PAN (Partij van Nationale Actie). Hij was de derde gouverneur die werd gedwongen af te treden sinds Zedillo in december 1994 president was geworden.

AKKOORD OVER HERVORMING KIESSTELSEL. PAN NEEMT DEEL AAN HERVORMINGEN

Op 16 april bereikte de regerende PRI met twee linkse oppositiepartijen eer, akkoord over hervorming van het kiesstelsel

De centrum-linkse PRD en de kleine Arbeiderspartij (PT) ondertekenden een overeenkomst die het mogelijk maakte wijzigingen in de grondwet aan te brengen. waardoor de weg vrij kwam voor referenda, rechtstreekse verkiezingen voor het burgemeesterschap van Mexico Stad, verbetering van de financiering door de overheid van politieke partijen en een eerlijkere toegang tot de media voor politieke partijen tijdens verkiezingen. Het Federale Kiesinstituut, op dat moment nog een overheidsinstelling, zou een onafhankelijk orgaan worden, dat zou worden belast inet het toezicht op verkiezingen.

De overeenkomst, waarnaar president Zedillo sinds januari '95 had gestreefd, boette aan waarde in door het ontbreken van de belangrijkste oppositiepartij, de Partij van Nationale Actie (PAN), die de onderhandelingen had geboycot uit protest tegen vermeende fraude van de PRI bij recente gemeenteraadsverkiezingen in de gemeente Huejotzingo in de centrale deelstaat Puebla.

Op 21 mei besloot de PAN, toch deel te nemen aan besprekingen over politieke hervormingen die de partij drie maanden lang had geboycot wegens een PRI-verkiezingsfraude.

Om terugkeer naar de onderhandelingstafel te vergemakkelijken, was de PRI-burgemeester van Huejotzingo, waar de verkiezingsfraude had plaatsgevonden, een week eerder afgetreden en opgevolgd door een lid van de PAX. Regeringsfunctionarissen ontkenden dat er sprake was van een geheime overeenkomst met de PAN, maar volgens plaatselijke PRI-functionarissen was de burgemeester afgezet.

DODE BIJ POLITIEGEWELD IN MORELOS. ONGEREGELDHEDEN IN TABASCO

Op 12 april diende de regering van de centrale deelstaat Morelos aanklachten, variërend van moord tot machtsmisbruik, in tegen het hoofd van politie in de deelstaat en 54 politieagenten.

Op 10 april hadden ongeveer 60 politiemensen een konvooi bussen met 500 inwoners van de gemeente Tepoztlan tegengehouden. In de daarop volgende confrontatie werd één inwoner van Tepoztlan doodgeschoten, raakten tientallen anderen ernstig gewond en werden 34 personen gearresteerd. Alle arrestanten werden op 11 april vrijgelaten. De inwoners van Tepoztlan waren op weg naar Mexico Stad om een brief aan presiclent Zedillo te overhandigen niet de vraag of hij wilde bemiddelen in een reeds zeven maanden durend conflict over de aanleg van een golfbaan door het bedrijf Grupo KS in een nabijgelegen nationaal park. in de hoop dat hij dit zou verhinderen. In verband met deze kwestie hadden de inwoners van Tepoztlan het gemeentebestuur en de politie verdreven en hun eigen gemeentebestuur gekozen.

Ongeregeldheden **in** Tabasco

Naar verluidt grepen op 10 april federale troepen in om het lokale PRI-minderheidsbestuur te steunen na wekenlange spanningen in Sabanilla nabij de stad Tabasco in de zuidelijke deelstaat Chiapas. Plaatselijke PRD-aanhangers. die de gemeenteraadsverkiezingen van oktober '93 hadden geboycot, hadden op 22 maart het gemeentebestuur gedwongen af te treden en het gemeentehuis bezet. Bij daaropvolgende gevechten met PRI-aanhangers zou minstens één campesino zijn gedood.

VREDESPROCES IN CHIAPAS. VREDESBESPREKINGEN IN GEVAAR

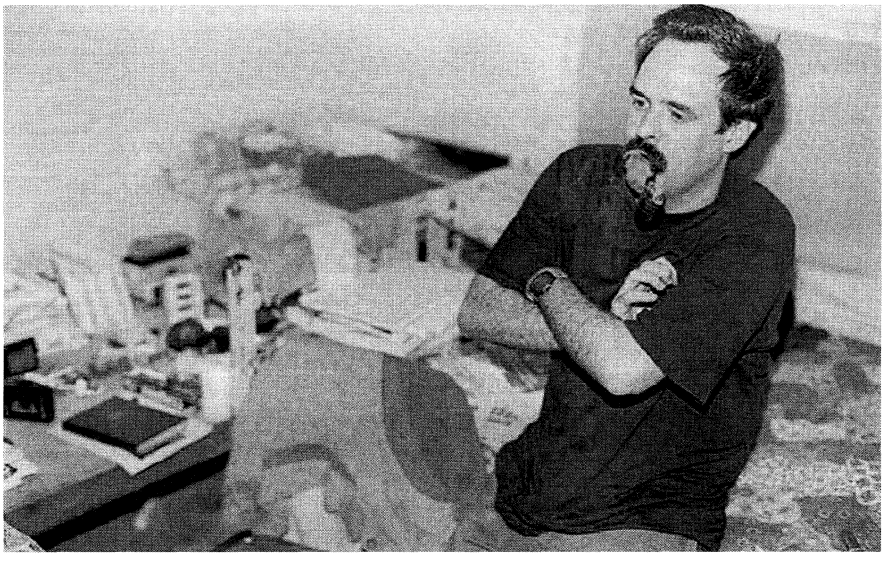
Op 20-25 april werden in San Andres Larrainzar in het hooggebergte van Chiapas vredesbesprekingen gevoerd tussen de regering en het linkse Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN) zonder dat er nieuwe akkoorden werden gesloten. Een volgende ronde werd gepland op 10-15 juni (voor een eerder akkoord, zie pag. 335/1/2-'96).

De regering beschuldigde het EZLN van ,,vertragingstactieken". De besprekingen werden overschaduwd door de komst van buitenlandse actievoerders en beroemdheden in het door de EZLN beheerste dorp La Realidad, in een poging van het EZLN om de internationale aandacht op Chiapas gericht te houden. Hollywood-regisseur Oliver Stone was eind maart aangekomen. Ongeveer 400 afgevaardigden uit heel Noord- en Latijns-Ame ika bezochten op 4-8 april de door het EZLN georganiseerde conferentie ,.Ontmoeting der Continenten voor Menselijkheid en tegen Neoliberalisme". De Franse intellectueel en voormalige revolutionair Régis Debray arriveerde op 13 april en Danielle Mitterrand, de weduwe van de vroegere Franse president François Mitterrand, kwam op 18 april aan samen met Hebe de Bonafini, voorzitter van de Argentijnse mensenrechtenorganisatie Moeders van het Plaza de Mayo. Danielle Mitterrand was later aanwezig bij de vredesbesprekingen en prees beide partijen voor hun bereidheid om te onderhandelen. De Congrescommissie voor Eendracht en Vrede in Chiapas (COCOPA) beschuldigde haar ervan dat ze zich bemoeide met binnenlandse aangelegenheden.

Vredesbesprekingen in gevaar

Op 19 mei maakte de leiding van het EZLN bekend dat de guerrillastrijders in ,,de hoogste staat van paraatheid" waren gebracht als reactie op wat vijandige legeractiviteiten werd genoemd in de buurt van EZLN-stellingen in de Lacadona-bossenin Chiapas. Een week eerder had de groep ;,alarmfase rood" afgekondigd en de vredesbesprekingen, die op 5 juni zouden worden hervat. opgeschort omdat de regering uit zou zijn op een ,,militaireoplossing".

Het EZLN beschuldigde de regering van .,onbetrouwbaarheid" naar aanleiding van de veroordeling van twee EZLN-sympathisanten. hetgeen volgens het EZLN een duidelijk .,teken van oorlog" was. Javier Elorriaga Berdegué, een historicus en journalist wiens videoverslagen van de EZLN-opstand in 1994 overal in het buitenland waren uitgezonden, en Se-



Javier Elorriaga Berdegué tijdens een persconferentie in zijn cel in de Cerro Hueco-gevangenis in Tuxtla op 8 mei.

bastian Entzin Gomez, een activist van de Indiaanse Tzeltal-stam. werden op 2 mei veroordcld tot een gevangenisstraf van respectievelijk 13 en zes jaar. De belangrijkste aanklacht tegen hen was ,,terroristischeactiviteiten", en bij gebrek aan bewijs achtte de rechter de twee schuldig door te verwijzen naar hun lidmaatschap van het EZLN, waarbij hij zich baseerde op de getuigenverklaring die een afvallig EZLN-lid onder dwang zou hebben afgelegd en een getuigenis van Elorriaga's echtgenote. Volgens de regering was het vonnis het resultaat van een onafhankelijk proces, maar het werd alom veroordeeld. vooral gezien het feit dat het kantoor van de wrocureur-generaal de beschuldiging had ingetrokken dat het EZLN een terroristische organisatie zou zijn en het Congres geen gerechtelijke stappen meer ondernam tegen de groep.

OFFICIEEL PROTEST TEGEN GEWELD BIJ GRENS. GRENSAKKOORD MET VS

In reactie op officiële protesten van de Mexicaanse regering tegen ,,de flagrante schending van de mensenrechten" na mishandeling van illegale Mexicanen door de Amerikaanse politie beloofden de Verenigde Staten (VS) op 14 april de veiligheidsmaatregelen aan de grens tussen de VS en Mexico te herzien.

De bevolking van Mexico en de Mexicaanse gemeenschap in Californie ontstak in woede na uitzending van de rechtsrreekse televisiebeelden van de brute mishandeling van drie illegale immigranten door de politie ten oosten van Los Angeles op 1 april en door de dood van zeven illegale migranten en de verwonding van achttien anderen bij een auto-ongeluk op 6 april tijdens een achtervolging door agenten van de Amerikaanse Grenspolitie.

Grensakkoord met VS

Tijdens de jaarlijkse bilaterale ontmoeting tussen de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher en zijn Mexicaanse collega José Angel Gurria Treviño op 6-7 mei in Mexico Stad werd besloten nauwer te gaan samenwerken, onder meer bij het voorkomen van illegale immigratie naar de VS via de Mexicaanse noordgrens, het vergroten van de veiligheid en bij het bestrijden van de drugssmokkel vanuit Latijns-Amerika. Er werden in totaal elf akkoorden getekend.

Een van de akkoorden, die bedoeld was om de rechten van migranten te beschermen, bepaalde expliciet dat Mexicaans ambassadepersoneel het recht had om Mexicanen die in de VS gevangen zaten, te ondervragen en hun proces bij te wonen als ze zouden worden vervolgd. De VS beloofden verder dat het ambassadepersoneel ook op de hoogte zou worden gesteld als zwangere Mexicaanse vrouwen of kinderen werden vastgehouden als illegaal immigrant. De manier waarop de VS illegalen behandelden was sterk in de belangstelling gekomen sinds begin april videobeelden waren vertoond van Amerikaanse politieagenten die Mexicanen in elkaar sloegen (zie boven). Aan de vooravond van Christophers bezoek had de Mexicaanse regering gedreigd met een bekoeling van de relatie tussen beide landen als de illegale Mexicaanse immigrantenin de VS geen betere wettelijke behandeling zouden krijgen.

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. VERKOOP BANKBEZIT VOORGESTELD

Op 13 maart werd bericht dat de regering van plan was om de bezittingen van zeven failliete banken te verkopen in een poging om een deel van de kosten te financieren van een reddingsoperatie voor een aantal andere banken na de economische crisis van 1995.

Door de snelle stijging van de rentetarieven waren veel debiteuren niet in staat tot aflossing en in december 1995 beliep het totaal aan achterstallige betalingen aan banken $ 18 mrd, u-at neerkwam op 18,3 procent van alle leningen. De debiteurenbelangenvereniging El Barzon (,,het juk"), die ruim een miljoen leden - voornamelijk uit de middenklasse - had die door de economische malaise hun schulden niet meer konden voldoen, organiseerde een reeks demonstraties, die veel publiciteit kregen, om de regering te vragen in te grijpen.

Privatisering pensioenstelsel

Op 20 maart stuurde de regering een wetsvoorstel inzake de privatisering van het pensioenstelsel naar het Congres. Het voorstel was bedoeld om het sparen door particulieren aan te moedigen en zou medio 1997 ingaan. Bij wijze van concessie aan de vakbonden van de overheidssector zou het Instituut voor Sociale Zekerheid (IMSS, voor reorganisatie in december 1995. zie pag. 334/2-'96) ook het recht krijgen om pensioenfondsen op te zetten.

Op 20 april gaf de Kamer van Afgevaardigden haar goedkeuring aan de privatisering van het pensioenstelsel met ingang van 1 januari 1997 (zie pag. 334/1-'96).

Het besluit, dat werd verworpen door de PRD. kreeg de steun van afgevaardigden van de PRI en de PAN. Investeringen uit landen die geen deel uitmaakten van het Noordamerikaanse Vrijhandelsverdrag (NAFTA), moesten in alle fondsen beperkt blijven tot 49 procent.

Protest tegen privatisering Pemex

Op 18 maart deden ten minste 150.000 mensen mee aan een demonstratie om te protesteren tegen de voorgestelde verkoop van een deel van de staatsoliemaatschappij Pemex en om loonsverhogingen en nieuwe banen te eisen. Sinds begin '95 waren ongeveer 15.000 bedrijven gesloten, 800.000 banen verloren gegaan en waren de lonen met 40 procent in reële koopkracht gedaald.

Economische prestatie

Op 17 mei verklaarde de regering dat de beter dan verwachte economische prestaties in het eerste kwartaal erop wezen dat de economie zich ten dele aan het hersteller, was.

De economie had nog steeds te lijden van de gevolgen van de crisis; die was begonnen met de val van de peso in december 1994 (zie pag. 195/3 e.v.-'95). De meest recente groeicijfers lieten zien dat het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) met 1 procent was gedaald in vergelijking met dezelfde periode in 1995: de groei van 2,4 procent in de industriële sector werd teniet gedaan door een daling van 3.2 procent in de dienstensector. die zwaar was getroffen door de recessie.



Beeld van de demonstratie van leraren in Mexico Stad op 23 mei 1996, die door de politie uit elkaar werd geslagen.

AANPAK VERVUILING. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Volgens berichten in de pers stemde de regering op 12 maart toe om $ 12,5 mrd te investeren in een programma dat de uitstoot van giftige gassen in het land met 33 tot 50 procent zou moeten verminderen

PAN-leider gekozen

Op 9 maart werd Felipe Calderon Hinojosa gekozen tot leider van de PAN. De 33-jarige Calderon was sinds 1993 secretaris-generaal van de partij en had in november 1995 tevergeefs meegedongen naar het gouverneurschap van Michoacan.

Voormalig federaal aanklager vermoord

Op 17 april werd José Arturo Ochoa Palacios, de voormalige aanklager van de noordwestelijke staat Baja California, door twee onbekenden doodgeschoten.

De moord blies de complottheorie met betrekking tot de moord in 1994 op de presidentskandidaat van de PRI, Luis Donaldo Colosio (zie pag. 637/2 e.v.-'94), nieuw leven in. Ochoa had de leiding gehad bij het eerste verhoor van Mario Aburto Martinez. de enige van Colosio's moordenaars die was veroordeeld (zie pag. 405/1-'95; 695/2/3-'95).

Hoofd van politie ontslagen

Op 30 mei werd bericht dat president Zedillo het omstreden hoofd van de politie van Mexico Stad, David Garay Maldonado, had ontslagen.

Een medewerker van de president verklaarde dat ,.geweld niet met geweld beantwoord moest worden", een verwijzing naar het buitensporige geweld waarmee de oproerpolitie van Mexico Stad op 23 mei ongeveer 7.000 stakende leraren uiteen had gedreven. De leraren, afkomstig uit de staten Guerrero en Oaxaca, van wie er naar verluidt 40 gewond raakten, probeerden naar het presidentiële paleis Los Pinos te marcheren om hun eis om loonsverhoging van 100 procent en verbetering van de uitkeringen en pensioenen kracht bij te zetten. De regering bood een loonsverhoging van 12 procent en een verhoging van de uitkeringen met 10 procent.

Russische minister van buitenlandse zakenopbezoek

Op 21 mei, aan het eind van een driedaags bezoek, ondertekende de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow een aantal akkoorden tussen Mexico en de Russische Federatie en bevestigde de ,,bijzondere belangstelling" van zijn land voor Mexico als ,,belangrijkepartner".

(Vor.ber.pag. 334/1 e.v.-1996)

ANGOLA

KWARTIERARREST UNITA-MANSCHAPPEN OPNIEUW VERTRAAGD

Op 24 april 1996 dreigde de regering, die woedend was over het trage verloop van de ontwapening en inkwartiering van de troepen van de opstandige Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA) (zie pag. 338/3 en 340/1-'96), zich terug te trekken uit de Gezamenlijke Commissie, die toezicht hield op de tenuitvoerbrenging van het Lusaka-protocol van 1994 (zie pag. 339/3-'96).

Generaal Higino Carneiro, een belangrijk lid van de regeringsafvaardiging van de Gezamenlijke Commissie, verklaarde dat de redenen die UNITA aanvoerde voor de vertragingen ,,nergens op gebaseerd" waren en zei dat zijn delegatie de volgende zitting niet zou bijwonen als er geen schot zou zijn gekomen in de uitvoering van het kwartierarrest. Op 26 april deed de Speciale Afgevaardigde van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Alioune Blondin Beye, pogingen de crisis te bezweren, waarbij hij de hoop uitsprak dat de werkzaamheden van de Commissie niet zouden worden afgebroken. Diezelfde dag werd bekendgemaakt dat UNITA iets meer dan 25.000 van haar 62.500 manschappen had ingekwartierd.

Verder verloop demobilisatieproces

Gedurende de maand mei verliep de ontwapening zo traag dat de VN-vredesmissie ernstig gevaar liep. VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali was zeer ontstemd over het gebrek aan politieke wil om het vredesproces vaart te geven.

Op 18 juni maakte Alioune Blondin Beye bekend dat zowel de regering als UNITA hun doelstellingen met betrekking tot de demobilisatie hadden bereikt.

Beye deelde mee dat UNITA op 11 juni 50.165 soldaten had ingekwartierd, zoals zij had beloofd, en dat de regering op 11 juni de demobilisatie van haar snel inzetbare politiemacht had voltooid.

Beye was ervan overtuigd dat het UNITA zou lukken om al haar 62.500 manschappen tegen juli in kampen onder te brengen. Hij zei verder dat de kwaliteit van de ingeleverde wapens beter was (voordien waren enkel lichte en oude wapens ingeleverd) en dat Savimbi een verdere ,,aanzienlijke verbetering" had beloofd. In verband daarmee werd op 24 juni bekendgemaakt dat op 1 juli in het noorden van het land een begin zou worden gemaakt met de integratie van zorgvuldig geselecteerde UNITA-soldaten in het nieuwe nationale leger (zie pag. 33913-'96).

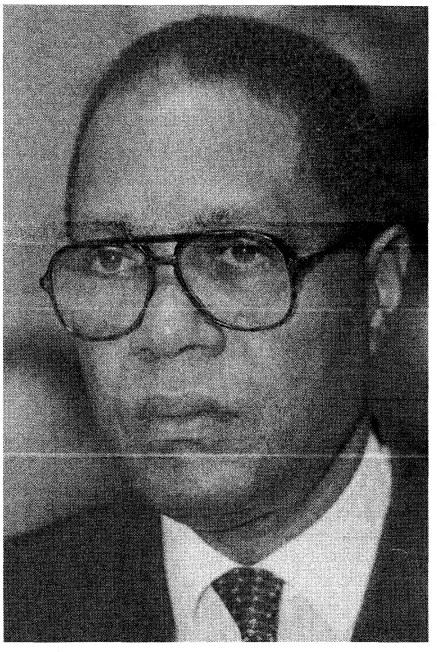
In juni werd hezorgdheid geuit over de toekomst van de duizenden soldaten van beide partijen die niet zouden worden opgenomen in het nieuwe leger. De regering kwam met het plan om deze mannen. ongeveer 70.000 in tal. op te nemen in de vierde afdeling van het leger (zie pag. 340/1-'96). Gedurende twee a vier jaar zouden zij worden ingezet bij wederopbouwprojecten, de bouw van woningen voor zichzelf en de verbouwing van gewassen, waarbij zij de garantie kregen dat het leger de oogst in het begin zou opkopen. De kosten van dit ambitieuze plan werden echter geschal op $800 mln. Een alternatief VN-plan kostte $ R0 mln. Volgens dit plan zouden de manschappen bijna onmiddellijk in vrijheid worden gesteld en naar door hen gekozen woongebieden worden overgebracht. Zij zouden wat gereedschap, werktuigen en zaden krijgen alsmede wat geld om de eerste zes maanden door te komen. Nationale wederopbouwprojecten zouden tevens werk verschaffen. Op 10 juni werden twijfels over de haalbaarheid van dit plan door de stafchef van het regeringsleger, generaal João de Matos, als volgt samengevat: ,,Een soldaat die twaalf of vijftien jaar in het leger heeft gezeten is geen boer. Hij zal de werktuigen meteen verkopen, het gelduitgeven en verbrassen. omdat hij geen ervaring heeft hoe hij dit op een verantwoorde wijze moet besteden - binnen twee weken is hij een potentiële bandiet".

VREDESAKKOORD MET FLEC GEPARAFEERD

Op 11 april werd een vredesakkoord geparafeerd door de regering en het opstandige Front voor de Bevrijding van de Cabinda Enclave (FLEC) (zie ook pag. 53/1-'96). De twee partijen waren tijdens een ontmoeting onder auspiciën van de Namibische regering in Windhoek overeengekomen de vijandelijkheden te staken en een kader te creëren voor het opstellen van een permanent vredesplan.

REGERING ONTBONDEN. NIEUWE PREMIER

Op 3 juni nam president José Eduardo dos Santos het ingrijpende besluit premier Marcelino Moco (die in november 1992 was benoemd, zie pag. 107/2/3-'93) en het kabinet te ontslaan. Hij benoemde onmiddellijk Fernando José França Van Dunem, die al eerder premier was geweest van 1991-'92 en sindsdien voorzitter van de Nationale Assemblée was (zie pag. 255/1-'92; 106/3 e.v.-'93), tot diens opvolger. De



De nieuwe premier van Angola, Fernando José Franca Dias Van-Dunem (archieffoto).

president, die de regering-Moco verantwoordelijk hield voor de economische achteruitgang, waarschuwde de burgers ervoor dat zij ,,momenteel te kampen hadden met de ernstigste sociaal-economische crisis die zich ooit in Angola had voorgedaan"; Dos Santos ontsloeg tevens de president van de Nationale Bank van Angola (de centrale bank) en schortte de valutahandel op totdat er een nieuwe regering zou zijn gevormd.

President Dos Santos schreef de maatschappelijke crisis toe aan de oorlog en de economische programma's die hadden geleid tot een ,,ernstige permanente inflatie". De oplossing voor de economische crisis. zo zei hij, was gelegen in een ,.geleidelijke overgang naar een sociale markteconomie". Daartoe moesten belangrijke doelstellingen worden verwezenlijkt, zoals ,,eendoeltreffende controle op de Angolese deviezenreserve", het herstel van het vertrouwen van het bedrijfsleven in het bankwezen en een blijvende vrede in het land.

Samenstelling nieuwe regering

Op 7 juni werd de nieuwe regering bekendgemaakt. Veel nieuwkomers waren zogenaamde ,,Funtungistas", medewerkers van Dos Santos die voor hem hadden gewerkt in zijn paleis Funtungo de Belas. Hun benoeming werd beschouwd als een poging van de president zijn greep op het beleid van de regering te versterken.

In een toespraak bij de beëdiging van de nieuwe regering op 8 juni zette Dos Santos uiteen wat haar prioriteiten waren. Deze hielden onder meer in dat achterstallige salarissen aan overheidspersoneel zouden worden betaald en voor voedselvoorziening voor de hele bevolking zou worden gezorgd. Essentiële basisstructuren zouden in ieder geval op minimaal niveau moeten functioneren, zodat het leger zijn werk zou kunnen blijven doen en maatschappelijke hulp, gezondheidszorg en onderwijsvoorzieningen in ere zouden kunnen worden hersteld.

Ook in deze regering hadden naast leden van de regerende Volksbeweging voor de Bevrijding van Angola-Arbeiderspartij (MPLA-PT)vertegenwoordigers van vier kleinere partijen zitting (zie pag. 107/2-'93). Met ingang van 7 juni was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier - Fernando José França Van Dunem*; defensie - generaal Pedro Sebastià o*;binnenlandse zaken - André Pitra ,,Petroff"; buitenlandse zaken - Venancio da Silva Moura; planning - Emmanuel Moreira Carneiro*; financiën - Mario de Alcantara Monteiro*: territoriaal bestuur - José Anibal Lopes Rocha; olie - mevr. Albina de Assis; industrie - Manuel Diamantino Borges Duque*; landbouw en plattelandsontwikkeling - Isaac Francisco Maria dos Anjos; visserij -mevr. Maria de Fatima Jardim: transport en verbindingen - André Luis Brandäo: handel - Manuel Francisco Gomes Maiatào; sociale communicatie - Pedro Hendrick Vaal Neto: onderwijs - Antonio Boletim da Silva*; bijstand en maatschappelijke reïntegratie - Albino Malingo; cultuur - mevr. Ana Maria de Oliveira; jeugd en sport - José da Rocha Sardinha de Castro; justitie - Paulo Tjipilica; openbaar bestuur, werkgelegenheid en sociale zekerheid - Antonio Pitra Costa Neto+; minister zonder portefeuille - Fernando Faustino Muteka.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Onderhandelingen met UNITA over regering van nationale eenheid

Eind juni opende de regering onderhandelingen met de UNITA over deelname aan een nieuw te vormen regering van nationale eenheid en over de functie van vice-president voor UNITA-leider Jonas Savimbi.

NIEUWE PRESIDENT CENTRALE BANK BENOEMD. ECONOMISCHEMAATREGELEN NIEUWE REGERING

Op 8 juni werd Sebastiao Bastos Lavrador benoemd tot president van de Nationale Bank van Angola. Hij was de opvolger van de op 3 juni ontslagen Antonio Gomes Furtado (zie boven).

Op 28 juni keurde de nieuwe regering een aantal economische maatregelen goed. Deze behelsden een verhoging van de benzineprijs en invoering van een subsidie van 50 procent op de broodprijs. Tevens werd bekendgemaakt dat er een enkele wisselkoers zou worden ingevoerd die was gebaseerd op de door de centrale bank vastgestelde koers en die was aangepast aan de marktsituatie.
(Vor.ber.pag 338/3 e.v.-1996)

COMOREN

NIEUWE REGERING

Op 28 maart 1996 werd de eerste regering van de onlangs gekozen president Mohammed Taki Abdoulkarim (zie pag. 340/2/3-'96) benoemd. Pas half mei werd een volledige overzicht van de samenstelling van het kabinet beschikbaar gesteld; enkele details werden echter gepubliceerd in de in Parijs gevestigde *Indian Ocean Newsletter* van 6 april.

Said Omar Said Ahmed van Taki's Nationale Unie voor Democratie op de Comoren (Union nationale pour la démocratie aux Comores, UNDC)werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken, ontwikkeling en buitenlandse handel. Tevens kreeg de UNDC de belangrijke portefeuilles van binnenlandse zaken en begroting in handen. Een prominent UNDC-lid, Mohamed Soimadou, werd benoemd tot eerste secretaris van de regering. De Udzima-partij (tussen 1982 en 1989 de enige legale partij) werd in het kabinet vertegenwoordigd door premier Majidine Ben Said Massonde en Omar Tamou (transport, toerisme, PTT). Mahamoud A. Abdallah, een van de zonen van de vermoorde president Ahmed Abdallah Abderrahman (zie pag. 89/3 e.v.-'90)en lid van Udzima, werd benoemd tot eerste secretaris van het bureau van de president. De leider van de Shuma-partij Said Ali Kemal werd benoemd tot minister van financiën, economie en binnenlandse handel. Abdallah Mouzaoir van het Forum voor Nationaal Herstel (Forum pour le redressement national, FRN) en zwager van de verslagen presidentskandidaat Abbas Djoussouf, werd benoemd tot minister van nationaal onderwijs, beroepsopleidingen, aangelegenheden betreffende de Franstalige gemeenschap, cultuur, wetenschappelijk onderzoek, jeugd en sport. Verder waren ook de politieke partijen Maecha Bora en Uwezo in de regering vertegenwoordigd.

Samenstelling kabinet

Op 28 maart was de verdeling van de portefeuilles als volgt:

Premier - Majidine Ren Said Massonde (Udzima); financiën. begroting en economie - Said Ali Kemal (Shuma); buitenlandse zaken, samenwerking. buitenlandse handel - Said Omar Said Ahmed (UNDC): zegelbewaarder, justitie, moslimaangelegenheden en betrekkingen met Arabisch-islamitische instellingen - Mohamed Abdoulwahab; nationaal onderwijs, beroepsopleidingen. Franstalige zaken, cultuur, wetenschappelijk onderzoek. jeugd en sport - Abdallah Mouzaoir (FRN): produktie, veeteelt, visserij. bosbouw, milieu - Said Aii Mohamed: binnenlandse zaken en voorlichting - Said Mohamed Said Hassani (UNDC); transport, toerisme. PTT - Omar Tamou (Udzima); industrie. arbeid en mijnbouwonderzoek - Madi Ahamada: volksgezondheid, bevolking en sociale zaken - Ibrahim Halidi Abderemane; eerste secretaris van het bureau van de president - Mahmoud A. Abdaliah (Udzima): eerste secretaris van de regering - Mohamed Soimadou (UNDC).

PARLEMENT ONTBONDEN

Op 12 april maakte president Taki de ontbinding van de Nationale Assemblée bekend, die in december 1993 voor een termijn van vier jaar was gekozen (zie pag. 198/1 e.v.-'94). Hoewel volgens de grondwet binnen 40 dagen na ontbinding verkiezingen moesten worden gehouden, deelde Taki mee dat pas op 6 oktober nieuwe verkiezingen zouden plaatsvinden. Hij verklaarde dat er voor eind juni een referendum over de grondwet zou worden gehouden.

(Vor.ber.pag. 340/1 e.v.-1996)

GABON

BEZORGDHEID OM VERKIEZINGEN. PRIVATISERINGSPLANNEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 9 februari 1996 beschuldigden oppositiepartijen de regering ervan de uitvoering van het in het 1994 gesloten Akkoord van Parijs (zie pag. 851/3 e.v.-'94) te ondermijnen. De Gabonese Vooruitgangspartij (PGP) beweerde dat de presidentiële meerderheid niet de nodige stappen had genomen om de grondwetswijzigingen in te voeren, en maakte zich zorgen dat er, hoewel de zittingsperiode van de Nationale Assemblée op 20 mei zou verstrijken, nog steeds geen parlementsverkiezingen waren uitgeschreven.

Privatiseringsplannen

Op 16 april kondigde de regering de privatisering aan van de produktie en distributie van elektriciteit en water, die in oktober zou plaatsvinden. De spoorwegen zouden een maand later worden geprivatiseerd De regering zou inschrijvingen van buitenlands? investeerders toejuichen

President weigert ontslag van regering

Op 7 juni diende premier Paulin Obame-Nguema het ontslag van zijn regering in President Omar Bongo weigerde op 11 juni echter dit ontslag te aanvaarden Op 20 mei hadden er parlementsverkiezingen moetrn zıjn gehouden (zie pag 701/2/3-'95) Bongo verzocht Obame-Nguema aan te blijven tot het verkiezingsproces voorbij was, hoewel men het nog altijd eens moest worden over een tijdschema. President Bongo benadrukte dat de aandacht van de regering dringend werd opgeëist door een aantal andere projecten, zoals het sluiten van een overeenkomst met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank.

Gabon trekt zich terug uit OPEC

Op 10 juni bevestigde minister van mijnbouw, energie en olie Paul Toungui dat Gabon zich eind 1996 zou terugtrekken uit de Organisatie van Olie-Exporterende Landen (OPEC). Volgens Toungui hadden verschillende factoren tot dit besluit geleid, zoals het niveau van de bijdragen dat naar de mening van de regering te hoog was in verhouding tot Gabons gewicht binnen de OPEC en de omvang van zijn aardolieproduktie. Gabon was in 1975 lid van de OPEC geworden (zie pag. 564/3 e.v.-'75).

Ebola-virus

Op 16 februari werd het gebied Ogoue-Evino in het noordoosten van Gabon afgesloten van de buitenwereld, nadat de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) had bevestigd dat 20 personen waren overleden aan het Ebola-virus na het eten van chimpanseevlees (voor epidemie in Zaïre in 1995, zie pag. 490/1-'95).

(Vor.ber.pag. 339/3 e.v.-1996)

LIBIË

HERZIENING WELVAARTSDISTRIBUTIEPLAN

In een rechtstreekse toespraak op de televisie op 2 maart 1996 zei de Libische leider Moamer al-Kadhafi dat $ 500 mln aan olie-inkomsten was gebruikt voor algemene begrotingsdoeleinden. Hij had eerder bekendgemaakt dat dit bedrag zou worden verdeeld onder 100.000 gezinnen. Het betrof een voor 1993 opgezet project dat inhield dat jaarlijks 100.000 armlastige gezinnen in aanmerking zouden komen voor de herverdeling van olie-inkomsten (zie pag. 783/2-'94).

MINISTER VAN JUSTITIE ONTKENT ONRUST IN OOST-LIBIË

In een interview in de Londense krant *Sharq al-Awsat* van 27 maart zei minister van justitie en openbare veiligheid generaal-majoor Mohammed Mahmud al-Hijazi dat recente berichten over botsingen tussen veiligheidstroepen en gewapende dissidenten in het oosten van het land onjuist waren Volgens hem was er gevochten met een ,,drugssmokkelbende '

Volgens sommige persbureaus hadden reizigers bij aankomst in Egypte melding gemaakt van een recente botsing in het berggebied Dirna ten oosten van Benghazi tussen Libische soldaten en islamitische sympathisanten die op 21 maart uit de gevangenis waren ontsnapt. Hierbij zouden 26 doden zijn gevallen.

VERENIGDE STATEN DREIGEN PIET AANVAL OP WAPENFABRIEK

In mei waren er berichten dat kolonel Kadhafi een rampenplan aan het voorbereiden was om een dreigende Amerikaanse militaire aanval op een chemische-wapenfabriek af te kunnen slaan. Het bestaan van de fabriek, die aan de voet van het Tarhunagebergte zou liggen, 64 km ten zuidoosten van Tripoli en omgeven was door tunnels, scheen bevestigd te zijn door Amerikaanse spionagefoto's die in april waren vrijgegeven. De Libische regering had het bewijs van tafel geveegd met de verklaring dat de tunnels deel uitmaakten van een irrigatieproject. De Verenigde Staten (VS) verzekerden echter de fabriek te zullen vernietigen en daarbij geen enkel middel te schuwen.

Op 7 mei bevestigde een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van defensie in Washington dat de VS conventionele wapens aan het ontwikkelen waren die diep onder dc grond gelegen doelen konden treffen. Dit was een voorbereiding van een mogelijke militaire actie om de vermeende wapenfabriek in het Tarhunagebergte te vernietigen. Hij sprak niettemin de hoop uit dat de Libische regering via financiële en diplomatieke druk gedwongen kon worden de fabriek te ontmantelen.

Op 14 mei verzocht Kadhafi de deelnemers van de conferentie van het Wereldleiderschap van het Islamitische Volk in Benghazi dringend om ,.de islamitische, Arabische en zwarte krachten

in de Verenigde Staten te mobiliseren" om te helpen in de strijd tegen een dreigende Amerikaanse militaire aanval op Libië. Tijdens een bezoek aan Egypte van 24-30 mei herhaalde hij nogmaals dat de locatie in het Tarhunagebergte deel uitmaakte van een irrigatieproject. Deze bewering werd gesteund door de Egyptische president Hosni Mubarak, die op 29 mei tijdens een gezamenlijke persconferentie met Khadafi de berichten over een Libische chemische wapenfabriek in het Tarhunagebergte afdeed als een ,,mythe".

VS nemen wet aan tegen Libië

Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden nam op 19 juni unaniem een wet aan die sancties oplegde aan buitenlandse bedrijven die jaarlijks meer dan $ 40 mln investeerden in de Libische olie-industrie of betrokken waren bij de verkoop van wapens, vliegtuigonderdelen of olie-installaties aan Libië, hetgeen een schending was van de resoluties van de VN-Veiligheidsraad.

(Vorber.pag. 276/3 e.v.-1996)

SOEDAN

SANCTIES OPGELEGD DOOR VERENIGDE NATIES. SOEDANESE VN-DIPLOMAAT UITGEWEZEN DOOR VERENIGDE STATEN

Op 26 april 1996 besloot de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) sancties op te leggen aan Soedan, als dit land niet binnen twee weken de drie mannen zou uitleveren die werden verdacht van betrokkenheid bij de moordpoging op de Egyptische president Hosni Mubarak verleden jaar in Ethiopië.

Resolutie 1034, overeenkomstig hoofdstuk VII van het VN-Handvest, verplichtte alle landen de Soedanese diplomatieke vertegenwoordigingen in omvang te beperken, maakte een eind aan de bewegingsvrijheid van Soedanese regeringsvertegenwoordigers in het buitenland en verbood het houden van internationale en regionale conferenties in Soedan. De resolutie werd aangenomen met dertien stemmen vóór, nul tegen, en twee onthoudingen (Rusland en China). De Verenigde Staten (VS) hadden op strengere maatregelen aangedrongen, omdat zij niet konden geloven dat de aangenomen maatregelen ,,deSoedanese regering zouden overreden haar steun aan het internationaal terrorisme te staken".

De Veiligheidsraad liet er geen misverstand over bestaan dat de sancties van kracht zouden blijven tot Soedan gehoor had gegeven aan Resolutie 1044 van 31 januari 1996, waarin om uitlevering van de verdachten was gevraagd. De Raad eiste bovendien dat Soedan de steun aan terroristische activiteiten zou stopzetten, geen onderdak zou verlenen aan verdachten van terreuraanslagen en op het gebied van de buitenlandse politiek de handvesten van de VN en de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) in acht zou neinen. VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali werd verzocht na 60 dagen verslag uit te brengen over de situatie. De Veiligheidsraad verklaarde dat er meer sancties zouden worden opgelegd als er geen vooruitgang zou worden geboekt.

Soedan reageerde woedend op Resolutie 1054. Volgens een verklaring op 27 april van het ministerie van buitenlandse zaken ,,warener geen feiten, bewijzen of documenten die zouden aantonen dat er zich in Soedan verdachten bevonden die betrokken waren bij de moordpoging op de Egyptische president". In de verklaring werd het opleggen van de sancties ,,despotisch, ondoordacht en willekeurig" genoemd en werd de Veiligheidsraad ervan beschuldigd ,,af te wijkenvan de grondbeginselen van het recht".

Verenigde Staten wijzen Soedanese diplomaat uit

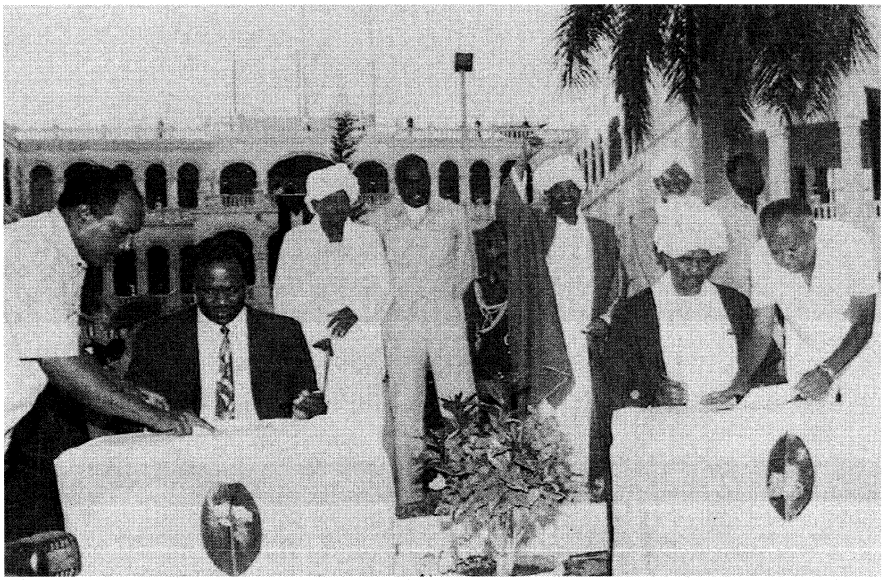
Op 10 april gaven de Amerikaanse autoriteiten Ahmad Yusuf, tweede secretaris bij de Soedanese VN-delegatie in New York, 48 uur om het land te verlaten. Woordvoerders van de VS verklaarden dat was vastgesteld dat Yusuf betrokken was geweest bij terroristische activiteiten en spionage. Yusuf zou betrokken zijn geweest bij het komplot om het hoofdkwartier van de VN op te blazen en om de Egyptische president Hosni Mubarak tijdens een bezoek aan New York te vermoorden. In een toespraak op 15 april ontkende minister van buitenlandse zaken Ali Uthman Muhammad Taha dat de uitwijzing verband hield met de bomaanslag in 1993 op het World Trade Centre in New York (zie pag. 485/1 e.v.-'93).

Resolutie 1054 van kracht

De internationale sancties tegen Soedan, waartoe de VN-Veiligheidsraad op 26 april had besloten, werden op 10 mei van kracht. Over twee maanden zou de Veiligheidsraad zich opnieuw over de kwestie buigen en Soedan verder de duimschroeven aandraaien als Khartoum inmiddels niet aan de eisen had voldaan. Behalve de VS (zie boven) verklaarde ook Ethiopië de sancties ontoereikend te vinden.

VREDESOVEREENKOMST MET ZUIDELIJKE REBELLENFACTIES

Op 10 april ondertekende de regering een vredesovereenkomst met de Onafhankelijkheidsbeweging voor Zuid-Soedan (SSIM) van Riek Machar en de SPLA-United (een factie van het Soedanese Volksbevrijdingsleger. SPLA) onder leiding van kolonel Kerbino Kuanyin Bol.



SSIM-leider Riek Machar (l.) en eerste vice-president al-Zubeir Mohammed Saleh (r.) tekenen op 10 april 1996 in Khartoum een vredesakkoord in aanwezigheid van onder meer president Omar Hassan Ahmad al-Bashir (op achtergrond met opgeheven vuist).

Met de ondertekening van de overeenkomst ieken beide rebellengroepen afstand te hebben gedaan van de eis van onafhankelijkheid voor het oveiwegend christelijke zuiden. In het ..vredeshandvest" werd verklaard dat de .,eenheid van Soedan binnen de bestaande grenzen bewaard [zou] blijven". Desondanks voorzag het handvest eveneens in een referendum als middel om ,.tegemoet te komen aan de verlangens van de burgers in het zuiden [...], nadat er volledige vrede, stabiliteit en een redelijk niveau van ontwikkeling was bereikt". In het handvest werd bevestigd dat de islamitische shariawetgeving en -gebruiken de basis van de nationale wetgeving zouden blijven vormen, waarbij de zuidelijke deelstaten het recht zouden behouden speciale wetten aan te nemen ..als aanvulling op het federale rechtsstelsel"

Het vredeshandvest werd verworpen door de Torit-factie van de SPLA onder leiding van John Garang. Garang beweerde dat het verdrag ,,de dubieuze relatie tussen het regime en Machar bekroont die sinds 1991 bestaat", toen Machar zich van Garang afscheidde (zie pag. 843/1-'91; 33011-'92). Waarnemers geloofden dat de positie van Garang door het vredesakkoord werd versterkt, omdat daardoor zijn aanspraak op de rol van ware vertegenwoordiger van het zuiden groter werd.

SIEUWE REGERING

Na de verkiezingen van maart (zie pag. 343/3-'96) benoemde president Omar Hassan al-Bashir op 21 april een nieuwe regering. In weerwil van de verwachtingen die door wekenlange speculaties waren gevoed, hadden Machar, Kuanyin Bol noch enig ander vertegenwoordiger van de oppositie zitting in het nieuwe kabinet.

De speculaties betroffen onder meer oud-premier Sadiq el-Mahdi, leider van de oppositionele Ummah-partij. Mahdi bleef ontkennen dat hij Bashir had ontmoet, en op 6 april berichtte Radio Egypte dat hij een uitnodiging om zitting te nemen in de nieuwe regering van de hand had gewezen.

De nieuwe regering telde een aantal nieuwe gezichten. Ihsan Abdullah al-Ghashawi werd het eerste vrouwelijke kabinetslid. Op 22 april maakte Bashir de benoeming tot president van de Bank van Soedan (de centrale bank) bekend van de vertrekkende minister van financiën Abdullah Hassan Ahmed. Muhammad Khayr al-Zubayr, tot dan toe staatsminister van financien, werd benoemd tot de nieuwe voorzitter en algemeen directeur van de Soedanese Ontwikkelingsmaatschappij.

Samenstelling van het kabinet

De samenstelling van het kabinet was als volgt:

Staatsminister in het bureau van de president - brigadegeneraal Abd al-Rahim Muhammad Husayn+; Staatsminister in de ministerraad - brigadegeneraal (bd) Salah al-Din Muhammad Ahmad Karrar+; nationale defensie - luitenant-generaal Hasan Abd ai-Rahman Ai; buitenlandse zaken - Ali Uthman Muhammad Taha; binnenlandse zaken - brigadegeneraal Bakri Hasan Salih+; justitie - Abd al-Basit Salih Sabdarat+; voorlichting en cultuur - brigadegeneraal Tavyib Ibrahim Muhammad Khayr+; federale betrekkingen - Ali al-Hajj Muhammad; financiën er, nationale economie - Abd al-Wahhab Uthman*; buitenlandse handel - Uthman al-Hadi Ibrahim*: nationale industrie - Badr al-Din Suiapman: landbouw en bosbouw - Nafi Ali Nafi*; veeteelt - Musa Mak Kur*; irrigatie - Ya'qub Musa Abu Shura; energie en mijnbouw - Awad Ahmad al-Jaz; transport - generaal-majoor (bd) Albino Akol Akol*; wegen en verbindingen - generaal-majoor (bd) Hadi Bushra*; kartering en bouwontwikkeling - kolonel Galwak Deng+; luchtvaart - generaal-majoor (bd) Tijani Adam al-Tahir+: toerisme en milieu - Muhammad Tahir Ila+: hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Abd al-Wahhab Abd al Rahim Bob*; onderwijs - Kabosho Kuku: sociale planning - Muhammad Uthman Khalifa: openbare diensten - Angelo Bedo*; gezondheid - mevr. Ihsan Abdullah al-Ghashawi+: secretaris-generaal voor de Hoge Raad voor de Vrede - Muhammad al-Amin Khalifah*; betrekkingen binnen de Nationale Assemblée - Abu al-Qasim Muhammad Ibrahim*: juridisch adviseur in het bureau van de president - Ahmad Ibrahim al-Tahir.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber. pag. 342/2 e.v.-1996)

TSJAAD

FRANCEVILLE-AKKOORD ONDERTEKEND. GRONDWET GOEDGEKEURD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Tijdens een bijeenkomst in Gabon ondertekenden de regering en dertien oppositiepartijen na langdurige onderhandelingen op 9 maart 1996 het zogeheten Franceville-akkoord (zie pag. 282/2-'96). Het akkoord voorzag in een landelijk staakt-het-vuren en de oprichting van een speciale macht ter ondersteuning van de onafhankelijke Nationale Kiescommissie die tot taak had de komende verkiezingen veilig en eerlijk te laten verlopen. De ondertekening maakte de weg vrij voor een referendum over de grondwet op 31 maart.

Referendum over grondwet

Het referendum zou aanvankelijk een verward verloop hebben gekend, maar uiteindelijk zou het stemmen ,,soepel" zijn gegaan. De kiezers werd gevraagd een grondwet naar Frans model goed te keuren die voorzag in een eenheids- en een presidentiële staat De definitieve uitslag zou naai verwachting begin april bekend worden gemaakt

Grondwet goedgekeurd.

De definitieve uitslag van het referendum werd op 14 april door de Nationale Kiescommissie bekendgemaakt Hieruit bleek dat 63,5 procent van de kiezer de nieuwe grondwet steunde Tegenstemmers kwamen voornamelijk voor in het christelijke zuiden van Tsjaad waar de oppositie campagne had gevoerd voor het invoeren van een federale staat

Gevangenisstraf voor oud-premier Koumakoye

Op 22 maart werd Kassire Koumakoye veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf wegens illegaal wapenbezit. Koumakoye was van 1993 tot zijn ontslag in 1993 premier (zie pag. 55/2-'94 en 488/2-'95). Een tweede aanklacht wegens verduistering werd afgewezen. Koumakoye zei dat hij in beroep zou gaan tegen het vonnis dat volgens hem het gevolg was van ,,willekeur". Als Koumakove zijn straf zou moeten uitzitten, zou hij niet kunnen deelnemen aan de presidentsverkiezingen van juni.

Datum presidentsverkiezingen vastgesteld.

Op 28 april werd aangekondigd dat de eerste, vrije presidentsverkiezingen waaraan meer partijen konden deelnemen, op 2 juni zouden worden gehouden. President Idriss Déby en oud-premier Fidèle Moungar behoorden tot de 15 reeds geregistreerde kandidaten.

Regeringswijziging

Minister van handel en industriële ontwikkeling Mahamat Ambadi besloot zich kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingen. Hij werd op 30 april vervangen door Yante Baie.

Eerste ronde presidentsverkiezingen. Uitslagen

Op 2 juni werd de eerste ronde van de presidentsverkiezingen gehouden waarbij de zittende president Idriss Déby de meeste stemmen behaalde. De bevolking zou ,,enthousiast" hebben deelgenomen aan deze eerste presidentsverkiezingen in Tsjaad. De kiezers hadden de keuze uit 14 kandidaten. De uitslag werd echter door oppositiegroepen be-. twist. Er werd gesproken van een

,,grootscheepse" verkiezingsfraude en de verkiezingen werden een schijnvertoning genoemd. Op 30 juni riepen 17 oppositiegroepen op tot een boycot van de tweede ronde die gepland was op 3 juli.

Volgens de officiële uitslag, die op 20 juni werd bevestigd door het Hof van Beroep, had Déby 43.9 procent van de stemmen gekregen. Zijn naaste rivaal generaal Abdelkader Wadal Kamougue. leider van de Unie voor Vernieuwing en Democratie (Union pour la démocratie et la république, UDR) kreeg 12,39 procent van de stemmen. Op 9 juni zei Kamougue te kunnen be ijzen dat hij de eigenlijke winnaar van de eerste ronde was. Hij beriep zich op de tellingen van de regio Moyen Chari waar hij 273.050 stemmen had behaald en Déby 12.572, terwijl Deby volgens de gepubliceerde verkiezingsuitslag 124.470 stemmen had gekregen in Moyen Chari en Kamougue niet verder was gekomen dan 67.196 stemmen.

(Vor.ber.pag. 282/1 e.v.-1996)

ZUID-AFRIKA

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN IN KWAZULU-NATAL UITGESTELD

Op 11 april 1996 waarschuwde president Nelson Mandela na nieuwe uitbarstingen van geweid waarbij bijna honderd mensen omkwamen dat de voor 29 mei geplande gemeenteraadsverkiezingen in de roerige provincie Kwazulu-Natal hoogst waarschijnlijk uitgesteld zouden moeten worden.

In oktober 1995 waren de gemeenteraadsverkiezingen in Kwazulu-Natal uitgesteld vanwege conflicten over de electorale gemeentegrenzen (zie pag. 62/1-'96) en in maart nogmaals vanwege geweld. Mandela verklaarde dat er ,,nog steeds onrustige gebieden zijn, waarvan niet kan worden gegarandeerd dat er vrije en eerlijke verkiezingen kunnen worden gehouden. [...] We kunnen het feit niet negeren dat zoveel mensen zijn gestorven en de verwachting is dat er meer mensen zullen sterven als de politieke partijen hun retoriek intensiveren". De Inkatha Vrijheidspartij (IFP) wees echter de roep om verder uitstel van de verkiezingen af.

De kans op uitstel werd groter, toen vooraanstaande leden van de koninklijke familie van de Zulu's werden aangevallen. Op 25 april viel bij Durban een met geweren, messen en knuppels bewapende bende een koninklijk paleis binnen. Een van de vrouwen van koning Goodwill Zwelithini, koningin Buhle Mamathe Zulu, en haar dochter prinses Sibusile Zulu werden bij de aanval gewond. Op 27 april meldde de South African Broadcasting Corworation dat het lichaam van een andere dochter, prinses Nonhlanhla Zulu, was gevonden op het voetbalveld van een nabijgelegen barakkenkamp voor arbeiders dat bekend stond als een IFP-bolwerk. Zij was blijkbaar gedood tijdens de aanval van 25 april. Op 2 mei arresteerde de politie in het barakkenkamp negen mannen die verdacht werden van de aanval op het huis van de koning. Enkele uren later bestormden zo'n 400 met speren en knuppels gewapende kampbewoners het politiebureau.

De spanningen tussen de koninklijke familie van de Zulu's en IFP waren opgelopen, nadat koning Zwelithini in 1994 had verklaard boven de politiek te staan en een onafhankelijke koers te willen raren. Hiermee onttrok hij zich aan de politieke invloed van zijn oom, IFP-leidei- Chief Mangosuthu Buthelezi.

Door het aanhoudend geweld en bestuurlijke problemen moesten de verkiezingen opnieuw worden uitgesteld. Op 14 mei werd bekend gemaakt dat ze op 26 juni zouden plaatsvinden.

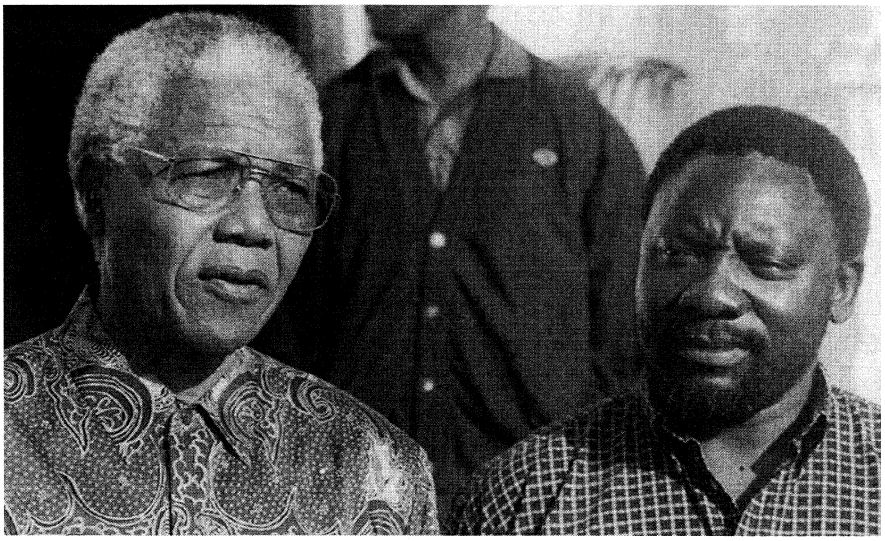
RAMAPHOSA VERLAAT PARLEMENT

Op 13 april maakte Cyril Ramaphosa, secretaris-generaal van het regerende Afrikaans Nationaal Congres (ANC)en voorzitter van de Constitutionele Assemblée, onverwachts bekend dat hij van plan was hei pariement ie verlaten om vice-president te worden van New African Investments Ltd (Nail). Zijn ontslag zou ingaan als de nieuwe grondwet definitief goedgekeurd zou worden, naar verwacht op 8 mei.

Het besluit van Ramaphosa om in dienst te treden bij Nail, een van de weinige zwarte concerns die stonden genoteerd op de effectenbeurs van Johannesburg, werd beschouwd als een belangrijke stap ter versterking van het zwarte bedrijfsleven. Nail was betrokken bij een aantal industriële en commerciele organisaties en had tot doel de rol van zwarten in de Zuidafrikaanse economie te vergroten. Ramaphosa zou een belangrijke rol gaan spelen bij de plannen om het belang van 43 procent in handen te krijgen dat Anglo-American Corporation had in het Johnic-concern. Anglo. het grootste concern op mijnbouwgebied in Zuid-Afrika maakte twee jaar geleden bekend hereid te zijn zijn meerderheid in Johnic te verkopen. .,om zwarte belangen in de mijnbouw en industriële sectoren te bevorderen".

Ramaphosa stond bekend om zijn organisatorische kwaliteiten. In de jaren tachtig vormde hij de Nationale Unie van Mijnwerkers om van een zwak samenwerkingsverband van 6.000 mijnwerkers tot een moderne vakbond met 300.000 leden. Na de legalisering van het ANC in 1990 maakte Ramaphosa snel carrière binnen de beweging, met als hoogtepunt zijn verkiezing tot secretaris-generaal in 1991. In de onderhandelingen met de regering-De Klerk over de interimgrondwet. die vooraf gingen aan de multiraciale verkiezingen van 1994, stond Ramaphosa aan het hoofd van de ANC-delegatie. Ramaphosa was ook voorzitter van de Constitutionele Assemblée die de definitieve versie van de grondwet opstelde (zie pag. 492/2-'94). Hij werd alom beschouwd als de politieke erfgenaam van president Nelson Mandela.

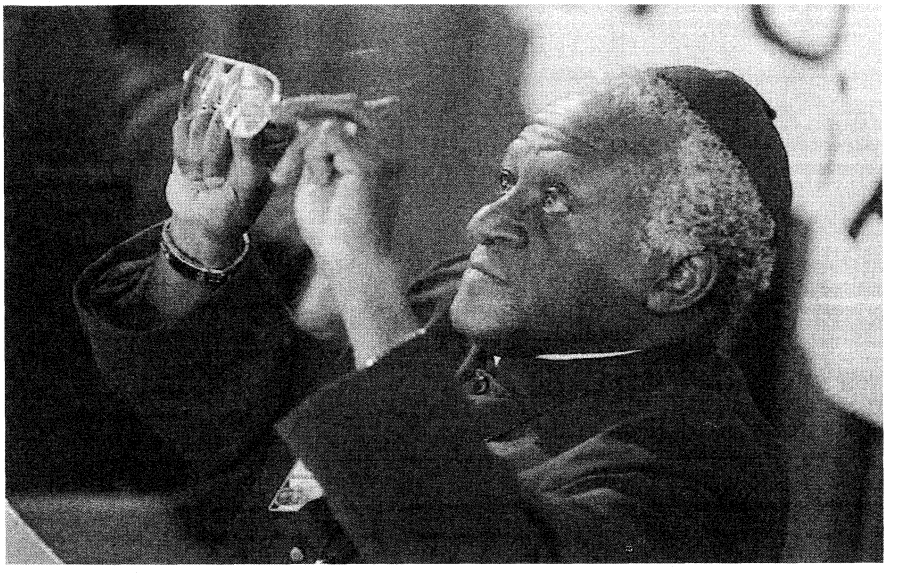
Door aanvaarding van een topfunctie in het bedrijfsleven, effende hij de weg voor eerste vice-president Thabo Mbeki als belangrijkste kandidaat voor de opvolging van president Nelson Mandela. Ramaphosa bleef echter een centrale



President Nelson Mandela (1.)maakt op een persconferentie in Kaapstad op 13 april 1996 het vertrek uit het parlement bekend van ANC-secretaris-generaal Cyril Ramaphosa (r.).

positie innemen binnen het ANC. aangezien hij zijn functie ais secretaris-generaal aanhield. Volgens bronnen in zijn directe omgeving had hij plannen om op lange termijn zijn aanhang te vergroten en bij de verkiezingen van 2004 een gooi te doen naar het leiderschap van de partij.

..Er bestaat een te grote concentratie van hekwame mensen in het parlement en kabinet". verklaarde Ramaphosa zijn stap. ,,We hebben meer mensen nodig in de toppen van de economie. die kunnen beginnen met hervormingen op dat gebied. Daarin wil ik graag een rol spelen". aldus een bericht van Philip van Niekerk in de De Volkskrant van 16 april 1996. President Mandela zei dat Ramaphosa al in 1994 had laten weten weg te willen: .,[...] nu heb ik hem ioesremming gegeven om terug te treden met het oog op de cruciale rol die hij waarschijnlijk gaai spelen bij het dichten van de enorme kloof tussen de blanke en zwarte bedrijven" (*NRC/H'blad*, 15 april 1996).



Voorzitter van de Commissie van Waarheid en Verzoening, aartsbisschop Desmond Tutu, neemt een korte pauze tijdens de hoorzitting op 24 april 1996 in Kaapstad.

Ramaphosa neemt ontslag als secretaris-generaal van ANC

Op 12 mei bevestigde Cyril Ramaphosa dat hij ook zijn functie als secretarisgeneraal van het ANC zou neerleggen. In beide gevallen zou het ontslag ingaan als het Constitutionele Hof de nieuwe grondwet officieel van kracht verklaard had. Zijn aanhangers, die hadden gehoopt dat hij invloed zou blijven houden op de partij, reageerden ontzet op zijn beslissing.

OPENINGSZITTING WAARHEIDSCOMMISSIE

Op 13 april vond in het Brits-koloniale stadhuis van East London de openingszitting van de controversiële Commissie van Waarheid en Verzoening plaats (zie pag. 60/1 e.v.-'96).Voorzitter aartsbisschop Desmond Tutu zei dat hij hoopte dat het proces ,,eennatie van gewonde en getraumatiseerde mensen zal helen" *(De* Volkskrant, 16/4/'96). De eerste zitting werd kort verstoord door een bommelding, waardoor de ongeveer duizend toeschouwers, getuigen. commissieleden en journalisten in allerijl de zaal moesten verlaten. De zitting (en het rechtstreekse televisieverslag) werd even later voortgezet toen de eerste getuige, Nohle Mohapi, de weduwe van een zwarte activist die in 1976 in een politiecel stierf, plaats nam in de getuigenbank.

De Commissie was met haar werk begonnen ondanks het feit dat zowel aanhangers als tegenstanders van het vroegere apartheidsregime hadden gedreigd gerechtelijke stappen te ondernemen. Rechtse blanken noemden het proces een ,,heksenjacht". Nabestaanden van slachtoffers betoogden dat de amnestieclausule in de wet het voor slachtoffers onmogelijk maakte via de normale rechtbank genoegdoening te krijgen. De familie van Steve Biko, die in 1977 in een politiecel was gestorven, die van Griffiths en Victoria Mxenge, die respectievelijk in 1981 en 1983 waren vermoord, en van Fabian en Florence Ribiero, die in 1986 voor hun huis waren doodgeschoten, hadden bij het Constitutionele Hof een procedure aangespannen om de Commissie ongrondwettelijk te laten verklaren. Zij meenden dat de Commissie een inbreuk was op hun grondwettig recht op een normale rechtsgang en eisten vervolging van de daders, ,,gerechtigheid" en ,.schadeloosstelling". Anti-apartheidsactivisten hadden herhaaldelijk pogingen gedaan om het Constitutionele Hof te overreden de instelling van de Commissie tegen te houden met het argument dat deze de schuldigen de gelegenheid zou geven hun straf te ontlopen.

De atypische revolutie die in Zuid-Afrika had plaatsgevonden, waarbij de apartheid plaatsmaakte voor democratie, had zich aan de onderhandelingstafel voltrokken. Onderdeel van het akkoord tussen het voormalige apartheidsbewind en de zwarte bevrijdingsbewegingen was de afspraak dat de daders van de ..vuile oorlog" amnestie zouden krijgen als zij hun daden tegenover de Waarheidscommissie bekenden (*NRC/H'blad*, 16/4/'96). De slachtoffers zouden de waarheid te horen krijgen. Commissielid Hugh Lewin zei: .,[...] inderdaad misdaad zonder straf. De commissie kan geen straffen opleggen, maar er bestaat ook zo iets als straf door ontmaskering" (De Volkskrant, 19/4/'96). Als de verdachten niet volledig zouden opbiechten, naar de mening van de Commissie. wachtte hen alsnog een rechtszaak.

Op 14 april maakte de vice-voorzitter van de Commissie, Alex Boraine, bekend dat hij ook een aanklacht verwachtte van voormalige leden van de veiligheidsdiensten die betrokken waren geweest bij politieke moorden.

De getuigenissen die tijdens de eerste zitting werden afgelegd, waren aangrijpend. Toch twijfelden enkele rechtshulp- en mensenrechtenorganisaties er aan of de Commissie werkelijk de waarheid aan het licht zou brengen of tot verzoening zou leiden. Zij stelden dat getuigenverklaringen van misdaden voor de rechtbank zouden moeten worden afgelegd

,%\VB-TERRORISTENVEROORDEELD

Op 3 april werden vijf leden van de extreem-rechtse Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB)veroordeeld tot 26 jaar gevangenisstraf voor hun aandeel in een reeks bomaanslagen die tot doel had de multiraciale verkiezingen van 1994 te verstoren. Hierbij waren twintig doden en honderden gewonden gevallen (zie pag. 487/3 en 488/1-'94). Vijf anderen kregen straffen tussen de drie en twaalf jaar. Het proces tegen vier andere AWB-leden die in maart, waarschijnlijk met hulp van bewakers, uit de gevangenis waren ontsnapt werd uitgesteld.

AWR-leider Eugene Terreblanche, die de zitting bijwoonde, noemde de straffen een ,,recept voor revolutie en oorlog". Hoewel de regering verklaarde de dreigementen serieus te nemen, ging men er over het algemeen vanuit dat de kans op een gewelddadige reactie uit extreem-rechtse kringen gering was.

Terreblanche en andere extreem-rechtse leiders hadden in de maanden voor de verkiezingen van 1994 met een burgeroorlog gedreigd. De AWB beschikte over goed bewapende milities. die voorafgaand aan de verkiezingen de ,,president" van het toenmalige thuisland Bophuthatswana te hulp kwamen (zie pag. 483/3-'94) Dat liep uit op een enorme mislukking en leidde tot een splitsing in de ultrarechtse gelederen. geschokt door de dood van een aantal AWB-ers.

De bomaanslagen uit april '94 bleken de laatste stuiptrekking van het militante verzet van extreem rechts.

DRUK OP RAND

Aangezien de rand terrein bleef verliezen ten opzichte van de dollar (zie 348/1/2-'96), ondernam de Reserve Bank (de centrale bank) op 28 april stappen om de inflatiedruk te verminderen door met ingang van 29 april het bankdisconto met één procent te verhogen tot 16 procent.

Sinds half februari was de koers van de rand met meer dan 17 procent gedaald. Op 26 april was de munt ingezakt tot $ 1,00 = R 4.57 alvorens bij de sluiting van de effectenbeurs in Johannesburg op te krabbelen tot $ 1,00 = R 4,45. De laatste koersdaling was deels veroorzaakt door de dreiging van een algemene staking (zie hieronder). De president van de centrale bank, Chris Stals, maakte bekend dat de Reserve Bank sinds half februari ruim R 5 miljard had uitgegeven om de rand op buitenlandse effectenbeurzen te steunen. Voor die tijd was de koers $ 1,00 = R 3,65.

Op 28 april nam ook het Internationaal Monetair Fonds (IMF) maatregelen om het vertrouwen in de Zuidafrikaanse economie te versterken. IMF-directeur Michel Camdessus prees het ,,buitengewone succes" van het land sinds de verkiezingen van 1994 en noemde het een ,,fantastischeprestatie" dat Zuid-Afrika in 1995 een groei van 3,3 procent had weten te combineren met een verstandig monetair en fiscaal beleid. Hij noemde de aanval op de rand een ,,hypercorrectie".

De bemoeienissen van de Reserve Bank en het IMF hielpen de rand dusdanig versterken dat deze bij sluiting van beurs in Johannesburg op 29 april weer op $ 1,00 = R 4,38 stond. De stemming op de markten bleef echter nerveus, vooral na de algemene staking van 30 april.

STAKING TEGEN GRONDWET

De algemene staking op 30 april was uitgeroepen door het Congres van Zuidafrikaanse Vakbonden (COSATU) om te voorkomen dat er een zogenaamde uitsluitingsclausule in de nieuwe grondwet opgenomen zou worden, die werkgevers het recht zou geven werknemers bij een staking buiten de poorten te houden en niet te betalen (voor details van de grondwet, zie onder). De zakenwereld en de blanke liberalen vonden dat de uitsluitingsclausule in de grondwet moest worden opgenomen omdat het stakingsrecht daar ook in is vastgelegd. Vakbondsleiders betoogden dat uitsliiitingsrecht geen fundamenteel mensenrecht was en daarom niet thuishoorde in de grondwet.

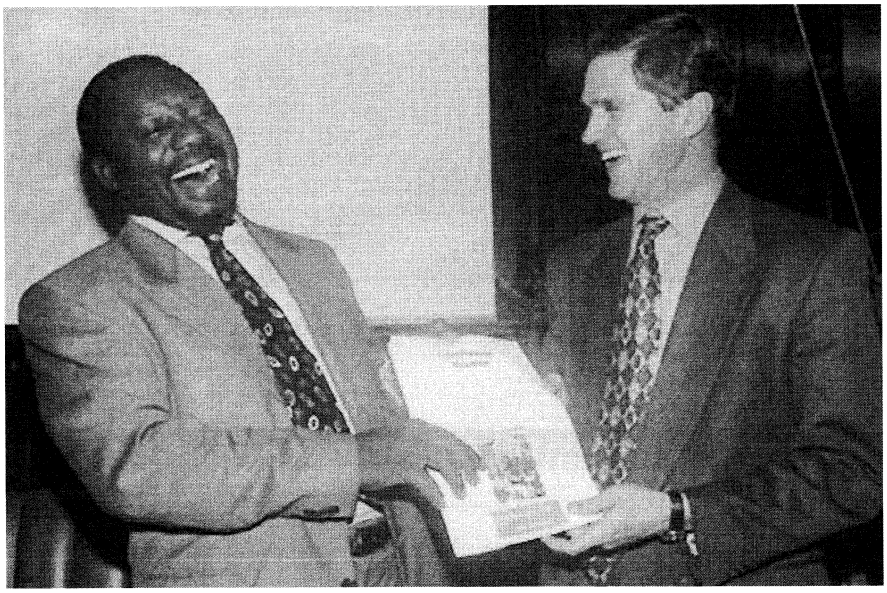
In sommige sectoren. met name de autoindustrie rond Port Elizabeth. werd voor 100 procent gehoor gegeven aan de oproep. In de meeste mijnen werd echter normaal gewerkt en het handelsverkeer ondervond weinig gevolgen.

GRONDWET GOEDGEKEURD. NP STAPT UIT REGERING VAN NATIONALE EENHEID

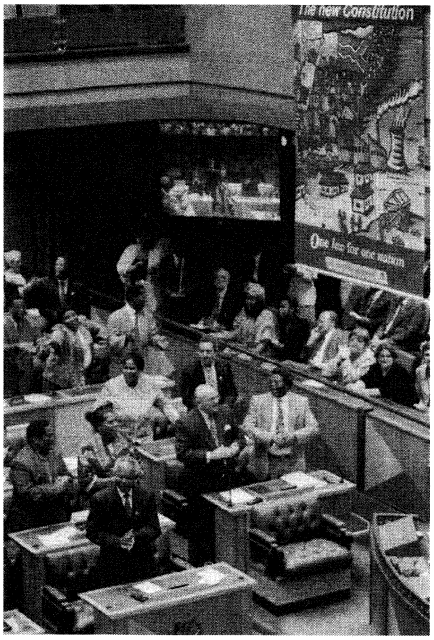
Op 7 mei sloten de belangrijkste politieke partijen van Zuid-Afrika na urenlange intensieve onderhandelingen een overeenkomst over de nieuwe grondwet. Slechts een paar uur voor de deadline. die tijdens de overgangsperiode was afgesproken voor het opstellen van het slotdocument (zie pag. 64/1-'94), kwam men tot overeenstemming. Als er voor de uiterste datum geen overeenstemming was bereikt, had de regering een referendum moeten houden en zouden er nieuwe twijfels zijn gerezen over de stabiliteit van het politieke systeem na de apartheid.

De overeenkomst was pas bereikt nadat het ANC van president Nelson Mandela zware druk had uitgeoefend op de Nationale Partij (NP) van tweede vice-president F.W. de Klerk, die hopeloos verdeeld was over de vraag of zij een onwrikbaar standpunt moest innemen of een compromis moest sluiten om een crisis te voorkomen. Kennelijk maakte het ANC duidelijk dat de reeds bereikte compromissen op het spel zouden worden gezet als een onbuigzame NP een referendum zou forceren Het ANC had al eerder gedreigd dat het, als er geen overeenstemming met de NP zou worden bereikt. eigenhandig een eigen grondwet zou opstellen. ,.We hebben hen meegedeeld dat er in het referendum een heel ander document aan de kiezers zou worden voorgelegd, als ze ons aanbod niet aannamen", verklaarde een vooraanstaande ANC-functionaris.

Op 8 mei werd de nieuwe grondwet definitief goedgekeurd door de 490 leden tellende Constitutionele Assemblée (d.w.z. de Senaat en de Nationale Assemblée in gezamenlijke zitting bijeen). Er waren 421 stemmen vóór (waaronder die van alle ANC- en NP-leden) en slechts twee tegen, beide afkomstig van de Afrikaans Christelijke Democratische Partij, die tegen legalisatie van abortus was. Het blanke rechtse Vrijheidsfront (FF) onthield zich van stemming en de Inkatha Vrijheidspartij (IFP) was niet bij de zitting aanwezig; negen stemmen werden niet geregistreerd. De Klerk verklaarde dat zijn partij vóór de grondwet gestemd had omdat tégen stemmen onherstelbare schade zou kunnen aanrichten aan het landsbelang. Hij zei verder dat de inhoud van het stuk grotendeels door het ANC was bepaald en ,,de doodklap be-



Laat in de avond van 7 mei 1996 laten de voorzitter van de Constitutionele Assemblée Cyril Ramaphosa (1.)en de belangrijkste NP-onderhandelaar Roelf Meyer (r)in Kaapstad een kopie van de grondwet zien. waarover zojuist overeenstemming is bereikt.



Parlementsleden applaudiseren op 8 mei 1996 in het bijzijn van president Nelson Mandela (m. voor) na het aannemen van de nieuwe grondwet door de Constitutionele Assemblée.

tekent voor meerpartijdige besluitvorming op het hoogste niveau", en dat de nationale raad van de NP een week later bijeen zou komen om haar standpunt te bepalen. De financiële markt reageerde onmiddellijk op zijn uitspraken, waardoor de rand nog verder daalde ten opzichte van de dollar.

In het definitieve document, dat pas na de algemene verkiezingen van 1999 volledig van kracht zou worden, waren in wezen de algemene grondbeginselen van de bestaande interimgrondwet opgenomen die in 1993 was aangenomen als richtlijn voor de overgang van apartheid naar democratie (zie pag. 63/1 e.v.-'94). Bijgevolg werd bepaald dat het land een parlementaire democratie zou blijven met aan het hoofd een president. De samenstelling en kiesprocedure van het uit twee kamers bestaande parlement (Nationale Assemblée en Nationale Raad van Provincies) zouden hetzelfde blijven. Grondwetsveranderingen zouden moeten worden goedgekeurd door tenminste tweederde van de Nationale Assemblée en minstens zes van de negen provincies die in de Raad van Provincies vertegenwoordigd waren. De grondwet liet het principe varen dat alle partijen met vijf of meer procent van de stemmen in de regering vertegenwoordigd zouden moeten zijn, waardoor de weg vrijkwam voor een meerderheidsregering i.p.v. een ,,regeringvan nationale eenheid".

De drie belangrijkste geschilpunten tussen het ANC en de NP waren: blanke eigrndoinsrechten die tijdens de apartheid waren ingesteld. het uitsluitingsrecht voor werkgevers bij staking. het recht op ééntalig onderwijs, dus scholen waar alleen in het Afrikaans werd onderwezen. De definitieve grondwet bepaalde dat degenen die bezittingen waren kwijtgeraakt als gevolg van voormalige, op grond van ras discriminerende wetten of praktijken. recht hadden op restitutie van die bezittingen of een gelijkwaardige vergoeding. Ce grondwet waarborgde het recht op staking en er werd geen uitsluitingsclausule opgenomen. Wat betreft het recht op onderwijs in één taal werd het compromis gesloten dat ééntalige scholen een optie waren in gebieden die werden gedomineerd door één etnische groep. In de definitieve grondwet, een van de meest progressieve grondwetten ter wereld, waren meer grondrechten opgenomen dan in de voorlopige grondwet het geval was.

Belangrijkste grondrechten (Bill of Rights)

• Oneerlijke discriminatie op grond van .,ras, geslacht of sekse. zwangerschap. burgerlijke staat, etnische of sociale afkomst. huidskleur. seksuele voorkeur, leeftijd, invaliditeit. godsdienst, geweten, geloof, cultuur, taal en geboorte" was onwettig.

• Privacy, vrijheid aan godsdienst. geloof en meningsuiting. vrijheid van expressie. artistieke creativiteit en academische vrijheid zouden worden bcschcrmd. Er waren drie uitzonderingsgevallen waarin dat recht niet werd gegarandeerd: als er werd opgeroepen tot het gebruik van geweld, tot haat op basis van ras, etnische afkomst, geslacht en godsdienst of als er oorlogspropaganda werd bedreven.

• Vrijheid van vereniging en beweging werden beschermd, evenals vrijheid van verblijf (een specifieke bescherming tegen de gedwongen verhuizingen die hadden plaatsgevonden onder het apartheidsregime).

• Burgers zouden hun staatsburgerschap niet afgenomen kunnen worden

• Slavernij, erfdienstbaarheid, gedwongen arbeid. martelingen, gevangenzetting zonder proces, geweld en u-rede. onmenselijke of vernederende bestraffing of behandeling werden verboden.

• Het recht op leven werd gewaarborgd. waardoor de doodstraf onwettig werd. Dankzij een speciale clausule was abortus echter toegestaan.

• Een Openbare Protector zou optreden als ombudsman om personen te beschermen tegen wanbeleid, onfatsoenlijkheid of vooroordelen: een mensenrechtencommissir zou toezien op de naleving van de Bill of Rights en er voor zorgen dat de fundamentele mensenrechten (recht op huisvesting. gezondheidszorg, voedsel, water, sociale zekerheid, onderwijs en een leefbaar milieu) zouden worden verwezenlijkt.

NP stapt uit regering

Op 9 mei maakte De Klerk bekend dat de NP eind juni uit de regering van nationale eenheid zou stappen. Daarmee kwam een einde aan 48 jaar aaneengesloten regeren door de NP. De beslissing was genomen tijdens een vergadering van landelijke en regionale leiders van de NP Een meerderheid van de overwegend blanke NP kon zich niet vinden in enkele bepalingen van de nieuwe g ondwet. De Klerk zei dat hij de terugtrekking uit de regering bijtijds aankondigde in een poging de valutamarkt enigszins te stabilizeren.

De Klerk verklaarde dat de ,,ontwikkeling van een sterke en waakzame oppositie essentieel [was] voor de handhaving van een echte meerpartijendemocratie" en dat ..aangezien de nieuwe grondwet niet [voorzag] in de voortzetting in enige vorm van gezamenlijke besluitvorming binnen het uitvoerend college [...]. we besloten hebben [...] volledig de rol van belangrijkste oppositiepartij te spelen". De partij had het besluit ,,in belang van het land" genomen. ,.Wij kunnen het nationaal belang buiten de regering efficiënter dienen." Waarnemers geloofden dat het besluit van de NP gedeeltelijk voortkwam uit de wens om ruim voor de parlementsverkiezingen van 1999 haar onafhankelijkheid te laten zien.

President Mandela zei niet verrast te zijn door dit besluit en het op te vatten als erkenning dat de jonge democratie van Zuid-Afrika ;,volwassen was geworden". De prille democratie zou hierdoor niet gedestabiliseerd worden, maar. juist versterkt. Hij benadrukte dat zich geen veranderingen zouden voordoen in het regeringsbeleid.

Op 14 mei bevestigde de NP dat de partij zich eind juni ook uit acht van de negen provinciale besturen zou terugtrekken, met uitzondering van de West-Kaap. waar zij een meerderheid had

Op 10 mei liet de IFP weten niet .,overijld te besluiten" de NP te volgen, hoewel Chief Mangosuthu Buthelezi de nieuwe grondwet aanviel en ,,verraderlijk" noemde. Inkatha zou derhalve de enige coalitiepartner van het ANC blijven in de ..regering van nationale eenheid".

Regeringswijzigingen

Op 13 mei voerde president Mandela als gevolg van de terugtrekking van de NP een portefeuillewisseling door, waarbij alle zes NP-ministers werden vervangen door ANC-gegadigden. Eerder al had Mandela aangegeven dat hij geen opvolger van De Klerk als tweede vicepresident zou benoemen. Hij besloot eveneens het ministerie van algemene diensten op te heffen en de ministeries

van landbouw en grondzaken bij elkaar te voegen. Een ander opmerkelijk feit was dat Pallo Jordan zo snel terugkeerde als minister van toerisme en milieu. Er was heftig gespeculeerd dat Jordan in maart als minister van ptt en omroep was afgezet (zie pag. 347/3-'96) omdat hij in het openbaar kritiek geuit had aan het adres van collega-kabinetsleden, met name eerste vice-president Thabo Mbeki.

De wijzigingen die op 1 juli van kracht zouden worden, betroffen de volgende posten:

Toerisme en milieu - Pallo Jordan*: provinciale zaken en constitutionele ontwikkeling - Mohammed Valli Moosa+; landbouw en grondzaken - Derek Hanekom+; delfstoffen en energiezaken - Penwell Maduna+; welzijn en bevolkingsontwikkeling# - mevr. Geraldine Fraser Moleketi+;

Gevolmachtigde ministers:
Binnenlandse zaken - mevr. Lindiwe Sisulu-Guma; justitie - Manto Tshabala.

* Nieuwe benoeming.
t Gewijzigde portefeuille.
Op pag. 348/1-'96 foutief aangegeven als ANC-portefeuille.

VERKIEZINGEN IN WEST-KAAP

Op 29 mei werden in West-Kaap de plaatselijke verkiezingen gehouden die in oktober 1995 waren uitgesteld wegens twisten over de electorale grenzen (zie pag. 62/1-'96). De NP kreeg daarbij controle over de drie districtsraden, waaronder elf regionale raden vielen. De NP profiteerde van de hoge opkomst en de trouwe steun van conservatieve Afrikaners en kleurlingen op het platteland. Het ANC, dat op de tweede plaats eindigde, merkte echter dat zijn aanhang onder kleurlingen in de stedelijke gebieden sinds de algemene verkiezingen van 1994 was toegenomen.

BETREKKINGEN MET CHINA

Op 2 mei wisselden Zuid-Afrika en China brieven uit waarin ze elkaar de status van ,,meest-begunstigde natie" toekenden. Minister van handel en industrie Alec Erwin verklaarde dat beide landen erop gebrand waren de mogelijkheden voor handel en investeringen uit te breiden en dat hij zich erop verheugde zeer binnenkort volledige investerings- en handelsbetrekkingen met China aan te knopen. De bilaterale handel tussen de twee landen had een groei doorgemaakt van $14 mln in 1991 tot $ 1.330 mln in 1995.

(Vor.ber.pag. 344/2 e.v.-1996)

EGYPTE

BENOEMING SJEIK VAN AL-AZHAR

Op 27 maart 1996 werd de grootmoefti van Egypte, sjeik Mohammed Sayyid Tantawi, door president Hosni Mubarak tot sjeik van Cairo's historische Al-Azhar-moskee en -universiteit benoemd.

Tantawi's voorganger als sjeik van Al-Azhar, de 79-jarige sjeik Gad al-Haq Ali Gad al-Haq, was op 15 maart overleden. Gad al-Haq was in 1978 door de toenmalige president Anwar Sadat tot grootmoefti van Egypte benoemd en werd in 1982 sjeik van Al-Azhar.

VEILIGHEIDSAKKOORD MET PAKISTAN. PLAN VOOR ONDERZOEK NAAR LIBISCHE GIFFABRIEK

Egypte en Pakistan tekenden op 9 maart een verdrag dat voorzag in de samenwerking tussen de beide landen in de strijd tegen terrorisme, handel in drugs en vervalsingen. Het verdrag werd ondertekend na een ontmoeting in Cairo tussen president Hosni Mubarak en de Pakistaanse minister van binnenlandse zaken, luitenant-generaal Naseerullah Babar, die tevens liet weten dat het gezamenlijk onderzoek van de twee landen naar de bomexplosie in november 1995 in de Egyptische ambassade in Pakistan werd voortgezet (zie pag. 285/1-'96).

Egypte en Frankrijk willen onderzoek naar giffabriek Libië

President Mubarak stelde op 7 april voor om een Europees-Egyptische missie naar Libië te sturen om de beschuldigingen te onderzoeken dat Tripoli een ondergrondse gifgasfabriek zou bouwen (zie onder LIBIE). Mubarak maakte het plan bekend tijdens een gemeenschappelijke persconferentie met de Franse president Jacques Chirac, die op bezoek was in Egypte. ,,Om te voorkomen dat er gewelddadig wordt ingegrepen, gaan we met de Libiërs praten", aldus Mubarak. Beide presidenten zeiden niet te weten of Libië daadwerkelijk een fabriek voor chemische wapens aan het bouwen is (De Volkskrant, 9-4-'96).

BLOEDIGE AANSLAG OP GRIEKSE TOERISTEN. VREDESVOORSTEL EXTREMISTISCHE ISLAMITISCHE GROEPERINGEN DOOR REGERING VERWORPEN

Op 18 april pleegden gewapende mannen een aanslag op een hotel in de wijk Giza in Cairo. Hierbij kwamen achttien Griekse toeristen om het leven en werden vijftien anderen gewond. De moslim-fundamentalistische groepering Gamaat Islamiya eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. Zij zei dat haar eigenlijke doelwit Israëlische toeristen waren geweest om de slachtoffers te wreken die waren gevallen bij de recentste Israëlische aanvallen op Libanon (zie onder LIBANON). Bevestigd werd dat het hotel bijzonder in trek was bij Israëlische reizigers.

Het was veruit de bloedigste aanval op de Egyptische toeristenindustrie sinds maart 1992, toen moslim-extremistische groepen toeristen als doelwit kozen in hun gewelds-campagne die was gericht op de omverwerping van de seculiere regering van president Mubarak en de vervanging ervan door een strikt islamitische bewind. Na zeer harde tegenacties van de autoriteiten, die verregaand afhankelijk waren van inkomsten uit toerisme, was het moslim-extremistisch geweld tegen toeristen echter zo goed als onderdrukt (*NRC/H'blad*, 18-4-'96).

Op 23 april deelde de politie mee dat twee van de moslim-fundamentalisten die betrokken waren geweest bij de aanslag, waren gedood, toen veiligheidstroepen dorpen in het gouvernement Minya, een bolwerk van Gamaat Islamiya, binnenvielen.

Begin april had de regering haar acties tegen radicale moslims verscherpt en 245 leden van de groepering ,,Tafkir wa al Hijira" (boete en vlucht uit de wereld) gearresteerd die verantwoordelijk was voor de moord op oud-minister van islamitische zaken Mohammed el Dahabi in 1977 (zie pag. 30/1/2-'78).

Regering verwerpt vredesvoorstel islamitische groeperingen

Begin mei kwamen extremistische islamitische groeperingen met een vredesinitiatief waarin zij aanboden het geweld en de aanslagen tegen veiligheidstroepen en toeristen te staken. Naar verluidt werd dit voorstel verworpen door de regering, die verklaarde geen besprekingen te zullen voeren met ,,militante groeperingen". Het voorstel werd aan de regering overgebracht door een advocaat die optrad namens de militante moslim-fundamentalistische groeperingen Gamaat Islamiya en Al Jihad. Op 9 mei citeerde het gezaghebbende blad *Al Ahram Weekly* de volgende uitspraak van minister van binnenlandse zaken generaal Hussein Mohammed al-Alfi: ,,Elk contact met deze groeperingen moet absoluut worden afgewezen. Er kan geen overleg worden gevoerd met moordenaars en misdadigers die hun eigen land verraden".



Op 13 mei 1996 verwelkomt president Hosni Mubarak (r.) zijn Chinese ambtgenoot Jiang Zemin (1.)bij diens aankomst voor zijn eerste bezoek aan Egypte.

CHINESE PRESIDENT BEZOEKT EGYPTE

Op 13 mei kwam de Chinese president Jiang Zemin in Cairo aan voor zijn eerste bezoek aan Egypte. Het bezoek van Jiang Zemin was bedoeld om de economische betrekkingen tussen de beide landen te bevorderen en China's steun voor het vredesproces in het Midden-Oosten te laten zien.

PERSWET AFGESCHAFT

De Nationale Volksassemblée stemde op 17 juni in met de afschaffing van een wet uit mei 1995, die strenge straffen oplegde voor laster en de publikatie van onjuiste informatie (zie pag. 634/3-'95).

Het amendement op het Wetboek van Strafrecht, bekend als Wet 93, werd vanaf zijn invoering beschouwd als ,,moord op de pers". Het feit dat het parlement de wet afschafte, was een gevolg van de persoonlijke interventie door president Mubarak, die zei dat hij in verlegenheid was gebracht door het ontslag van de voorzitter van het Perssyndicaat, Ibrahim Nafi, op 12 juni. Nafi was een politieke geestverwant van Mubarak.

(Vor.ber.pag. 285/1 e.v.-1996)

LIBANON

FRANSE PRESIDENT OP STAATSBEZOEK

Op 4 april 1996 bracht de Franse president Jacques Chirac een driedaags staatsbezoek aan Libanon. Het was het eerste bezoek van een niet-Arabisch staatshoofd sinds het einde van de burgeroorlog (1975-1990). Chirac was tevens de eerste Franse president die Libanon, een voormalig Frans protectoraat; sedert zijn onafhankelijkheid in 1941 officieel bezocht.

..Frankrijk zal zich inspannen voor een rechtvaardige vrede die de soevereiniteit over uw land en al zijn territoir herstelt", zei Chirac in het parlement. Zelfs leden van Herzollah klapten voor hem. De Franse president beloofde Beiroet weer tot het economische en financiële centrum van het Midden-Oosten te zullenmaken (De *Volkskrant*,5-4-'96).

De *Middle* East Economie Digest van 19 april schreef dat de twee partijen plannen hadden besproken voor een nieuw financieel protocol ter waarde van $ 100 mln, waarvan $ 10 mln in de vorm van een schenking en de rest in de vorm van een lening op gunstige voorwaarden.

ISRAËLISCH OFFENSIEF IN LIBANON. OPERATIE ,,DRUIVEN DER GRAMSCHAP". BLOEDBAD IN KANA. DIPLOMATIEKE BEMIDDELING. OVEREENKOMST GESLOTEN. VN-RAPPORT OVER BLOEDBAD

In april hield Israël zijn grootste militaire operatie in Libanon sinds 1993. De operatie bestond uit langdurige beschietingen en bombardementen op Beiroet, Tyrus, Baalbek en bijna heel Zuid-Beiroet door de luchtmacht, de marine en het leger. Volgens Israëlische functionarissen was het doel van de operatie Israëlische burgers te beschermen tegen Katjoesja-raketaanvallen door Hezbollah-strijders. De operatie was ook een reactie op de toename van de Hezbollah-activiteiten in Zuid-Libanon hetgeen volgens Israël de instemming van Syrië had. Veel waarnemers zagen de operatie als een poging om de begin 1996 vastgelopen Israëlisch-Syrische vredesbesprekingen te beïnvloeden, die naar verwachting na de Israëlische algemene verkiezingen in mei zouden worden hervat. Voor de meeste Libanese politici was het duidelijk dat de Israëlische militaire campagne niet alleen tegen Hezbollah was gericht. Israël zou een sociale en economische chaos in Libanon willen scheppen om zo de regering in Beiroet te bewegen Hezbollah te ontwapenen.

Achtergrond offensief

De laatste grote Israëlische operatie in Libanon, ,,Operatie Verantwoordelijkheid"; vond medio 1993 plaats en was eveneens een reactie op raketaanvallen van Hezbollah op het noorden van Israël (zie pag. 796/3-'93). Die crisis resulteerde na zeven dagen oorlog in een ongeschreven regeling voor continuering van een strikt beperkte en dus ,,acceptabele" oorlog tussen Hezbollah en Israël. Na bemiddeling van de Verenigde Staten (VS) spraken Israël en Hezbollah af niet langer burgerdoelen aan te aanvallen: waardoor het conflict zich zou beperken tot de door Israël eenzijdig uitgeroepen ..veiligheidszone" in Zuid-Libanon. Door het conflictpatroon in dit gebied werd de ,,afspraak" herhaaldelijk geschonden.

Hezbollah was de enige militie die haar wapens na de oorlog in Libanon had mogen houden. Met steun van Syrië voerden Hezbollah-strijders regelmatig militaire acties uit tegen Israëlische soldaten en het door Israël gesteunde Zuidlibanese leger (SLA) in en rond de ,,veiligheidszone". Er werd aangenomen dat Syrië fungeerde als doorgeefluik voor de aanvoer van voor Hezbollah bestemde wapens, die vooral uit Iran afkomstig waren. Een van de gevolgen van de Israëlische operatie in april was dat de steun en het respect voor Hezbollah groeide in Libanon en de hele Arabische en islamitische wereld. Israëls bedoeling om een wig te drijven tussen Hezbollah en de bevolking bleek te falen. Israël werd verantwoordelijk gehouden voor het opleven van de oorlog. Waarnemers merkten op dat de nieuw-verworven populariteit van Hezbollah het onwaarschijnlijk maakte dat Syrie tegen de beweging zou optreden.

De operatie leek het aanzien van de Israëlische premier Shimon Peres in Israël voor de algemene verkiezingen van 29 mei te vergroten. De verkiezingspeilingen in Israël lieten zien dat de steun voor Peres door de eind februari en begin maart gepleegde zelfmoordaanslagen door Palestijnse islamieten ernstig was aangetast (zie pag. 423/3 e.v.-'96) Het offensief in Libanon kwam zowel Peres' positie in de verkiezingspeilingen als het moreel in Israël ten goede. Hoewel waarnemers niet twijfelden aan Peres' streven naar vrede in het Midden-Oosten, en in het bijzonder naar een akkoord tussen Israël en Syrië, waren zij het over het algemeen erover eens dat de omvang van de militaire operatie in Libanon de context voor hervatting van de onderhandelingen na de verkiezingen had gewijzigd.

Ontwikkelingen voorafgaand aan offensief

De spanningen in Zuid-Libanon begonnen te escaleren toen op 5 maart vier

Israëlische soldaten werden gedood in de ,,veiligheidszone" tijdens een gezamenlijke operatie van Hezbollah-strijders en Palestijnse guerrillastrijders (zie pag. 351/1-'96). Toen Hezbollah aanvallen bleef uitvoeren, reageerde Israël met beschietingen op Libanese dorpen. Hezbollah sloeg terug door een aantal Katjoesja-raketten af te vuren op Noord-Israël.

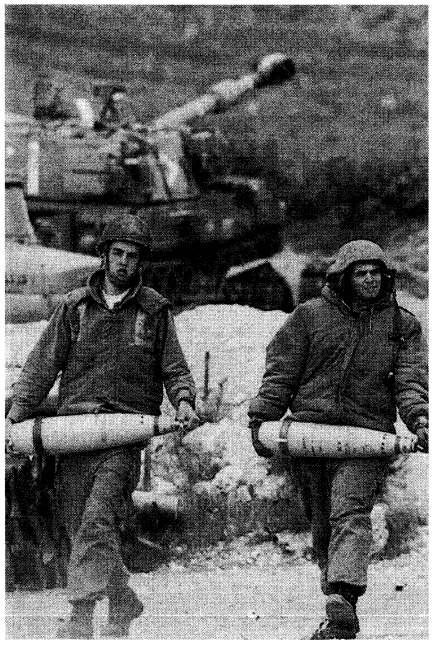
Een bomexplosie in de centrale sector van de veiligheidszone kostte op 8 april een jonge Libanees het leven en verwondde drie anderen. Hezbollah beweerde dat Israëlische soldaten de bom hadden geplaatst en tot ontploffing hadden gebracht, maar de Israëlische onderminister van defensie Ori Or zei op 9 april op de Israëlische radio dat de Jongemandoor ,,een oudeinijn" was gedood.

Hezbollah reageerde op 9 april met een van zijn zwaarste Katjoesja-raketaanvallen op de grensstad Qiryat Shmona in het noorden van Israël. Een woordvoerder van de Israëlische Defensiemacht (IDF) maakte op 9 april bekend dat bij de raketaanval 36 gewonden waren gevallen. Een tienermeisje raakte ,,zwaargewond".

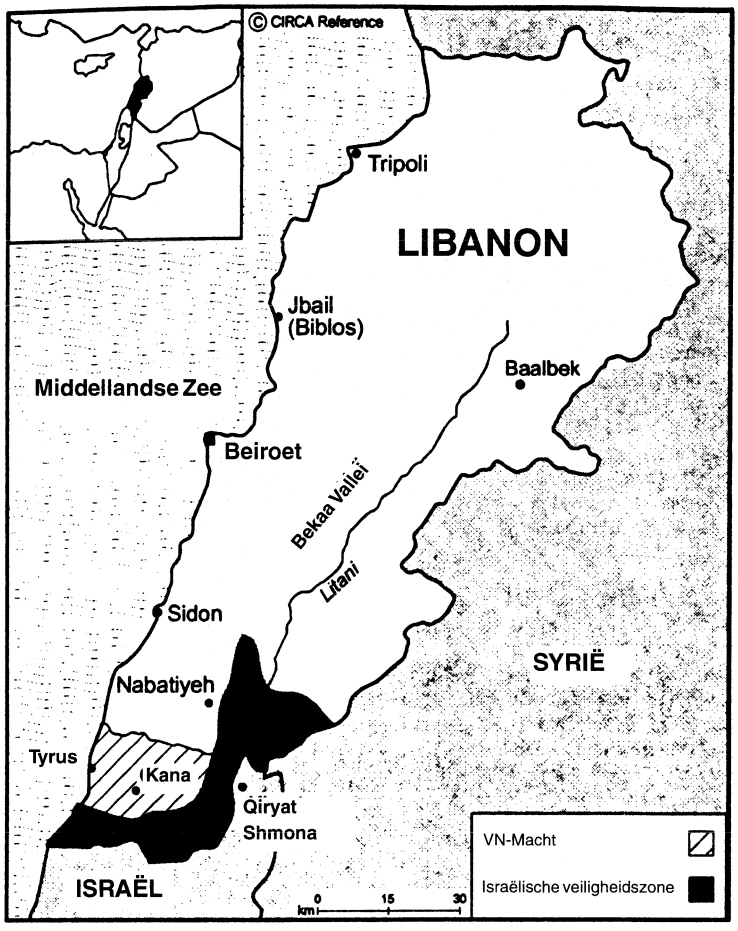
Op 10 april sneuvelde een Israëlische soldaat en raakten twee anderen gewond bij een mortieraanval van Hezbollah op een IDF-post in de westelijke sector van de veiligheidszone.

Operatie ,,Druiven der Gramschap"

Op 11 april startte Israël wat de IDF noemde de operatie ,,Druiven der Gramschap". Het officiële doel van de operatie was de Israëlische burgers te beschermen tegen de raketaanvallen van Hezbollah, maar Hezbollah bleef gedurende de gehele operatie Katjoesja-raketten afvuren op het noorden van Israël. Op 27 april zei IDF-stafchef generaal-majoor Amnon Shahak, tijdens een evaluatie van de operatie dat het aantal aanvallen met de Katjoesja-raketten was teruggebracht van 60 à 80 aan het begin van de operatie tot 25 per dag aan het einde.



In de buurt van Qiryat Shmona bereiden Israëlische soldaten op 12 april 1996 een bombardement op Libanon voor.



In eerste instantie werden er luchtaanvallen uitgevoerd op Zuid-Libanon, de door Syrie beheerste Bekaa-vallei en Zuid-Beiroet. Op 11 april maakte een IDF-woordvoerder bekend dat de Israëlische luchtmacht met succes een aanval had uitgevoerd op Hezbollahs belangrijkste commandocentrum in Zuid-Beiroet. De Israelische onderminister van defensie Or zei op 11 april voor de Israelische radio dat de aanval op Beiroet deels een ,,signaal" w-as aan de Libanese regering dat de Libanese hoofdstad niet gespaard zou blijven als de raketaanvallen vanuit Libanon op Israël zouden doorgaan.

Op 11 april maakte de Israëlische radio bekend dat enkele in Libanon afgevuurde raketten waren neergekomen in Galilea in het westen van Israël. Bii een aanval op 12 april raakten vijf mensen gewond, van wie er een ernstig, aldus de Israëlische radio. Op 12 april werden ongeveer 10.000 van de naar schatting 23.000 bewoners van Qiryat Shmona geëvacueerd.

Op 11 april werd een gebouw van het Libanese leger door de Israelische marine geraakt. waarbij een Libanese soldaat om het leven kwam. Op 12 april maakte de Syrische televisie bekend dat een Syrische soldaat was gedood en zeven anderen waren gewond geraakt bij een Israëlische aanval op een buitenwijk in het zuiden van Beiroet.

Op 12 april begonnen Israël en het SLA via de radio Libanese burgers te gelasten de dorpen die beschoten zouden worden te verlaten. Deze radiouitzendingen leidden samen met de aanhoudende Israëlische bombardementen tot een uittocht van zeker 500.000 mensen.

Eerste reacties op ,,Druiven der Gramschap"

Op 11 april prees premier Peres tijdens een persconferentie de IDF voor zijn bijdrage aan de ,,gecompliceerde, bijna

chirurgische operatie" tegen Hezbollah. Hij onderstreepte dat ,.geen enkele Hezbollah-positie ongemoeid" zou worden gelaten.

Tijdens de persconferentie bevestigde generaal-majoor Chahak dat Hezbollah-doelen bestookt zouden worden. ,.zelfs als zij zich bevonden in gebieden waar burgers woonden"

Hezbollah-secretaris-generaal Hasan Nasrallah zei op 11 april in een toespraak dat Hezbollah de Israëlische luchtaanvallen op Beiroet niet alleen in het noorden van Israël zal vergelden, maar dat dat overal kan gebeuren"

Tijdens een persconferentie op 11 april beschuldigde de Libanese premier Eafiq al-Hariri ,,sommige mensen" in Israël ,,die niet willen dat een bepaalde partij de [aanstaande Israëlische] verkiezingen wint" ervan Hezbollah te tarten om een ,,instabiele situatie" te creëren. Hij wees Israëls eis af dat zijn regering Hezbollah zou aanpakken, met als argument dat ,,verzet het gevolg is van bezetting, ongeacht wie zich verzet", en dat optreden tegen Hezbollah altijd zou leiden tot een burgeroorlog in Libanon.

Het commentaar op de Syrische staatsradio luidde dat de Israëlische operatie een grove schending was van de in 1993 gemaakte ,,afspraak" met Hezbollah dat beide partijen geen burgerdoelen zouden beschieten.

Bloedbad in Kana

Op 18 april raakte de Israëlische artillerie het Fijische hoofdkwartier van de VN-Interimmacht in Libanon (UNIFIL) in Kana, waarbij zeker 110 Libanese burgers om het leven kwamen die hun toevlucht hadden gezocht in het gebied. Vier Fijische soldaten raakten gewond bij de aanval die alom de verontwaardiging wekte van de internationale gemeenschap. De Libanese regering riep 19 april uit tot nationale rouwdag voor de slachtoffers en Israël schroefde zijn operatie na de aanval drie dagen terug.

Tijdens een persconferentie op 18 april legde premier Percs de schuld van de slachtoffers in Kana bij Hezbollah. ,,Hoezeer ik de gedode burgers ook betreur, en dat doe ik, Hezbollah draagt als enige schuld en als Syrië en Libanon hen niet stoppen. zullen zij Libanon in een tragedie storten", aldus Peres. Hij voegde eraan toe dat de .,enigestrategie" van Hezbollah bestond uit het zich verschuilen achter Libanese burgers"

Generaal-majoor Shahak, die de aanval tijdens een persconferentie Op 18 april toelichtte, zei dat IDF-troepen waren bestookt met Katjoesja raketten en mortiervuur vanuit de buurt van Kana ,,op een afstand van ongeveer 350 meter van een VN-installatie of -kamp" De Israelische soldaten beantwoordden het vuur, maar waren daarmee gestopt na contact met het VN-personeel in het kamp Maar een UNIFIL-woordvoerder, die op 19 april op de Israelische radio nerd geciteerd, zei dat UNIFIL door IDF was gewaarschuwd dat het kamp bij Kana zou worden beschoten vijf minuten nadat het UNIFIL-kamp reeds door artillerievuur was geraakt' VN-functionarissen verwierpen ook de bewering van de IDF dat Israël niet mist dat er zich honderden vluchtelingen in het kamp bevonden

Eveneens op 18 april vielen Israëlische straaljagers een huis aan in Nabatiyah en doodden daarbij elf mensen. Volgens Libanese berichten waren alle doden burgers, onder wie zeven kinderen. Israël verklaarde dat het het huis van een Hezbollah-activist betrof en dat de vliegtuigen vanuit de nabijheid van het huis waren beschoten met luchtafweergeschut.

Diplomatieke pogingen om offensief te stoppen

Onder aanvoering van de VS en Frankrijk werden diplomatieke pogingen ondernomen om een einde te maken aan het offensief. In eerste instantie was er sprake van stille diplomatie, waarbij vooral de VS weinig bereidheid toonden om de Israëlische operatie te bekritiseren.

Op 16 april presenteerden de VS en Frankrijk ieder een eigen voorstel voor een wapenstilstand Het Amerikaanse plan was een krachtiger versie van de mondelinge ,,afspraak' die in 1993 door bemiddeling van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher tot stand was gekomen In het voorstel werd de Libanese regering opgeroepen de veiligheid van Israëls steden en dorpen in het noorden te waarborgen en een einde te maken aan de aanvallen op Israelische soldaten in de veiligheidszone' Ook Syrie zou de overeenkomst moeten naleven In ruil zou Israel zich bereid moeten verklaren om te praten over terugtrekking uit de ,,veiligheidszone ' als het Libanese leger gedurende negen maanden had bewezen dat het Israëls veiligheid kon garanderen

De Middle East *Economic Digest* van 26 april haalde een diplomatieke bron aan die zou hebben gezegd dat het Franse voorstel, het resultaat van pendeldiplomatie van minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette. sprekend leek op het Amerikaanse plan. In tegenstelling tot de VS hadden de Fransen echter ook Israël opgeroepen zijn militaire operatie te staken, waardoor ze welwillender gehoor vonden in Syrië en Libanon.

Op 17 april bezochten 15 Arabische minister van buitenlandse zaken een spoedvergadering van de Raad van de Arabische Liga in Cairo, die op verzoek van Libanon werd gehouden. In een na



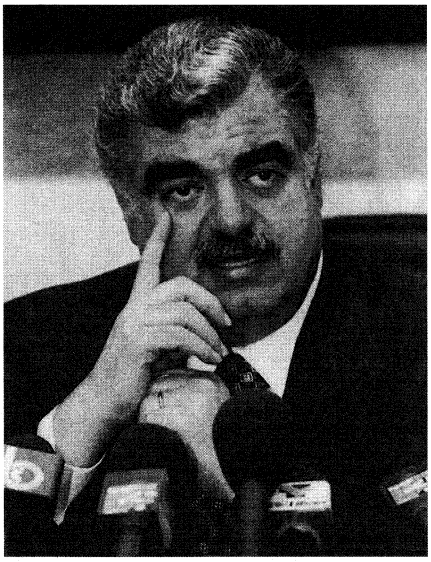
De Libanese minister van buitenlandse zaken Faris Buwayz (r.)begeeft zich op 17 april 1996 in de Egyptische hoofdstad Cairo sarnen met zijn Syrische en Egyptische collegae, Faroek al-Shara (l.) en Amr Mohammed Musa (in.)op weg naar een spoedvergadering van de Arabische Liga

afloop van de vergadering uitgegeven verklaring eiste de Raad onmiddellijke stopzetting van de Israëlische aanvallen.

Het bloedbad in Kana dwong de VS en de internationale gemeenschap tot een actievere diplomatieke rol. Net als De Charette eerder begon Christupher na het bloedbad in Kana aan een rondje pendeldiplomatie. Hij reisde heen en weer tussen Damascus en Jeruzalem voor besprekingen met Peres en de Syrische president Hafez Assad. Op 24 april bracht Christopher ook een bezoek aan Beiroet voor besprekingen met premier Hariri en de voorzitter van de Nationale Assemblée Nabi Berri.

De Charette bleef de spil van de diplomatieke ontwikkelingen, maar hij werd in het Midden-Oosten bijgestaan door de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Susanna Agnelli (als vertegenwoordiger van de Europese Unie) en de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakou-.

Volgens de Middle East Econornic Digest van 3 mei legde Israël onder meer de volgende eisen aan Christopher voor tijdens diens rondje pendeldiplomatie: een algeheel staakt-het-vuren in Zuid-Libanon, inclusief beëindiging van alle Hezbollah-activiteiten in de ,.veiligheidszone": ontwapening van Hezbollah: het recht om Libanese burgerdoelen aan ie vallen als de verdenking bestond dat ze door Hezbollah werden gebruikt. In ruil daarvoor liet Israël weten bereid te zijn om te praten over terugtrekking uit Libanon, zodra zeker was dat de veiligheid in het zuiden was hersteld. De Syrische president Assad daarentegen eiste dat de situatie zou terugkeren zoals deze was voor ,,Operatie Druiven der Gramschap".



Premier Rafiq al-Hariri geeft op 19 april 1996 op een persconferentie in Beiroet te kennen dat hij binnen enkele dagen een vredesakkoord verwacht,



Hezbollah-aanhangers maken in Beiroet op 28 april 1996 vredetekens aan het begin van hun terugkeer naar Zuid-Libanon.

,,Afspraak" staakt-het-vuren

Op 26 april kwamen Israël, Libanon en Syrië tenslotte tot een ,,afspraak" over een staakt-het-vuren, De overeenkomst werd tegelijkertijd in Jeruzalem (door Peres en Christopher) en in Beiroet (door Hariri en De Charette) bekendgemaakt. Waarnemers merkten op dat door het compromis-achtige karakter van de overeenkomst alle partijen konden beweren de voorwaarden van het staakt-het-vuren te hebben gedicteerd. De ,,afspraak" definieerde echter alleen opnieuw de militaire regels van de gevechten in Zuid-Libanon en droeg bij lange na niet bij tot een permanente oplossing voor het conflict.

De ,,afspraak" kwam tegemoet aan Israëls eis dat er een schriftelijke garantie zou komen dat Hezbollah-strijders zouden ophouden burgerdoelen in Noord-Israël aan te vallen. Syrië en Libanon weigerden echter het document met de ,,afspraken" te ondertekenen en dus bleef het ongetekend. Het verleende Israël recht op zelfverdediging en het recht om terug te schieten; het voorzag in de oprichting van een internationale waarnemersgroep. hestaande uit Frankrijk, de VS, Israël, Syrië en Libanon om toezicht te houden op het staakt-het-vuren; het kwam ook tegemoet aan de eis van Syrië en Libanon dat Hezbollah het recht behield zich te verzetten tegen de onwettige Israëlische bezetting van Zuid-Libanon. die ondanks een aantal VN-resoluties was blijven bestaan.

Het staakt-het-vuren trad op 27 april om 4 uur's ochtend in werking en de Israëlische operaties gingen tot dat moment door.

Aantallen slachtoffers

Op 27 april verstrekte generaal-majoor Shahak tijdens een persconferentie cijfers over het aantal slachtoffers.

De operatie was verlopen zonder dat een Israelische soldaat of burger om het leven was gekomen; wel waren drie soldaten gewond geraakt. Er waren 170 a 200 Libanese burgers omgekomen, inclusief de ongeveer 110 doden in Kana. Zo'n 50 .,terroristen" waren gedood en enkele tientallen gewond. Vijf Libanese en twee Syrische soldaten waren omgekomen en tien UNIFIL-soldaten waren gewond.

Gevolgen van ,,Druivender Gramschap" voor Libanese economie

Hoewel de Israëlische operatie ernstige gevolgen had voor de Libanese infrastructuur, bleef het Libanese pond betrekkelijk stabiel en er werd geen melding gemaakt van een buitengewone vraag naar buitenlandse valuta.

Volgens de Middle East Economic van 26 april was de operatie de pogingen om van Beiroet een financieel en dienstencentrum in het Midden-Oosten te

maken niet ten gorde was gekomen. Op 11 april, de dag dat de Israëlische operatie begon, moest de Libanese regering de uitgifte van Euro-obligaties met een looptijd van 5 jaar ter waarde van S 100 mln verlengen, waarover in 1995 overeenstemming was bereikt. De uitgifte werd voor onbepaalde tijd uitgesteld nadat Israëlische helikopters gebouwen in Beiroet hadden aangevallen.

Twee Beiroetse elektriciteitscentrales. in de buurt van Jamhur en Bsaleem. werden bij een Israelische luchtaanval beschadigd. De Middle East Economie Digest van 26 april citeerde Muhib Itani. de directeur van Electricité du Liban, volgens wie het herstel van de Bsaleem-centrale $ 70 a 80 mln zou kosten. Volgens berichten zou de Franse regering onderdelen en experts hebben gestuurd om te helpen de centrales repareren.

Een grote bron van bezorgdheid vormde de uitwerking van de Israelische blokkade van de Libanese havens op de douanetarieven, de belangrijkste bron van inkomsten van de regering.

VN-rapport over Kana-bloedbad

Een rapport van de Verenigde Naties over het Israëlische bombardement van 18 april op een VN-basis in de stad Kana werd op S mei 1996 aan de VN-Veiligheidsraad gepresenteerd. Het rapport was in opdracht van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali opgesteld door generaal-majoor Franklin van Kappen De essentie van de bevindingen van het rapport was dat het inslagpatroon van de Israelische projectielen, in combinatie met ander bewijsmateriaal, het ,,onwaarschijnlijk' maakte dat de beschieting van het complex het gevolg was van technische of procedurele fouten Het rapport verwierp de Israelische verklaring dat het bombardement het gevolg was van onjuiste aanduidingen op een kaart

De conclusies van het rapport luidden als volgt:

- Het verspreidingsgebied van de inslagen laat twee duidelijke concentraties zien, waarvan de middelpunten circa 140 meter uit elkaar liggen. Als het Israëlische geschut op één punt was gericht. zoals de Israëlische strijdkrachten hadden verklaard, had er slechts één iniddelpunt moeten zijn.
- Het inslagpatroon is onverenigbaar met een normale marge van overschieten, zoals werd gesuggereerd door de Israelische strijdkrachten.
- Tijdens het bombardement verschoof de vuurlinie duidelijk van de plaats waar de mortieren stonden naar het complex.
- De afwisseling van inslag- en luchtexplosies maakte het onwaarschijnlijk dat er in willekeurige volgorde gebruik was gemaakt van inslag- en radarontstekingen, zoals de Israëlische strijdkrachten haddenverklaard.
- In tegenstelling tot wat herhaaldelijk was ontkend. waren er op het moment van de beschieting wel degelijk twee Israëlische helikopters en een op afstand bestuurd voertuig iri het gebied aanwezig.
- Hoewel het niet volledig kon worden uitgesloten. was het onwaarschijnlijk dat het bombardement op de VN-basis het gevolg was van grove technische en/of procedurele fouten.

De Israëlische premier Shimon Peres zei later op die dag dat de VN-conclusies ,,eigenaardig" waren en geen rekening hielden met ..het feit dat de terroristen in de week voor de aanval van de IDS vanuit hetzelfde gebied beschietingen op nederzettingen in het noorden van Israël hadden uitgevoerd". De Israëlische minister van buitenlandse zaken Ehud Barak zou in Washington een heftige discussie met Boutros Boutros Ghali hebben gehad en de conclusies van het rapport openlijk ,,absurd" hebben genoemd.

In Israël zei regeringswoordvoerder Uri Dromi op 8 mei dat de VN-rapporteurs de verkenningsfilms van het Israëlische leger niet in hun beschouwingen hadden willen meenemen, hoewel deze films aantoonden dat het onmogelijk was de 800 burgers te zien die toevlucht op de VN-basis hadden gevonden. Ook zei hij dat de VN ,,lastigevragen" te beantwoorden had over hoe het mogelijk was dat ,,Hezbollah-terroristen zich zo thuis voelden op de VN-basis".

De Amerikaanse regering steunde de Israëlische versie van de gebeurtenissen en beschuldigde de VN ervan ,,ongerechtvaardigde conclusies" te trekken.

Poging tot instelling Toezichthoudende Groep

Pogingen om een uit Israël, Frankrijk, Libanon, Syrië en de VS bestaande groep in het leven te roepen om toezicht te houden op de naleving van de „wapenstilstandovereenkomst", hadden eind mei nog steeds geen resultaat gehad.

Diplomaten uit de genoemde vijf landen hadden verscheidene ontmoetingen, maar konden geen overeenstemming bereiken over een aantal kwesties, zoals hoeveel tijd er voorbij moest gaan voor overgegaan mocht worden tot een militaire vergeldingsactie, de rouleringsperiode voor het voorzitterschap van de Groep en de stemprocedure.

Aanhoudende gevechten in Zuid-Libanon

Gedurende de hele maand mei was



Op 23 april 1996 richt de Libanese president Elias Hraoui zich in New York tijdens een speciale zitting over de situatie in Zuid-Libanon tot de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties met het verzoek Israël te veroordelen en te bestraffen.

sprake van aanhoudende gevechten in de door Israël eenzijdig uitgeroepen ,,veiligheidszone". De ,,afspraak" van april voorzag namelijk niet in een volledige wapenstilstand, maar alleen in het beëindigen van de raketaanvallen van Hezbollah op Israël en van Israëlische aanvallen op burgers en burgerdoelen in Libanon.

Bij het ernstigste incident kwamen vier Israëlische soldaten om het leven bij een Hezbollah-aanval op 30 mei in de buurt van Marjayoun, het SLA-hoofkwartier in de ,.veiligheidszone".

VEROORDELING VAN GEAGEA

Samir Geagea, de voormaiige leider van de verboden Libanese Strijdkrachten (FL), werd op 20 mei ter dood veroordeeld, nadat de rechtbank bewezen achtte dat hij in 1990 opdracht had gegeven tot de moord op Ilyas al-Zayik. De doodstraf werd omgezet in levenslange gevangenisstraf met dwangarbeid.

Gaegea zat reeds een levenslange gevangenisstraf uit. nadat hij in juni 1995 schuldig was bevonden aan het aanzetten tot moord op zijn maronitische rivaal Dany Chamoun (zie pag. 636/2/3-'95).

(Vor.ber.pag. 350/3 e.v.-1996)

SYRIË

BEGROTING 1996 GEPRESENTEERD

De Middle East Economic Digestvan 19 april 1996 berichtte dat de regering bijzonderheden van de begroting voor 1996 had bekendgemaakt, die een nominale stijging van de uitgaven te zien gaven.

Volgens minister van financien Khaled al-Mahayni werden de uitgaven geraamd op S 187,45 mrd ($ 1= S£ 41,9 op 19 april 1996). In de vorige begroting bedroegen de uitgaven S£ 5,977 mrd, waarvan S£ 36,463 mrd naar defensie ging. De begroting was nominaal sluitend, maar volgens de *Middle East* Econornic Digest werd een deel van de inkomsten gereserveerd voor het tekort van 1995 dat S£ 36,322 mrd bedroeg (voor begroting 1995, zie pag. 637/1-'95).

GEHEIME ONTMOETING TUSSEN SYRISCHE EN IRAAKSE PRESIDENT

Op 3 mei berichtte het in Parijs verschijnende dagblad *Al-Watan* al-Arabi dat de Syrische president Hafez Assad medio april een geheime ontmoeting had gehad met zijn Iraakse ambtgenoot Saddam Hoessein.

Volgens het bericht voerden beide leiders in een tent in de provincie Qamishli in Noordoost-Syrië gedurende anderhalf uur besprekingen over de implicaties van een aantal militaire samenwerkingsverdragen die door Israël en Turkije begin april waren ondertekend (zie pag. 505/3-'96), waarbij het ging om samenwerking op het gebied van militaire training, uitwisseling van inlichtingen en levering van modern militair materieel aan Turkije. Tevens toonden zij zich bezorgd over de Turkse weigering om met Syrië en Irak verdragen over de verdeling van het water van de rivieren de Tigris en de Eufraat te sluiten (zie ook pag. 295/2-'96). Beide presidenten waren ongeveer twintig jaar gezworen vijanden van elkaar geweest en hadden elkaar voor het laatst in 1987 ontmoet.

REGERINGSWIJZIGING

Op 20 mei overleed na een langdurige ziekte Abdel-Majid Tarabulsi, die sinds 1987 minister van Awqaf (beheer religieuze bezittingen) was geweest. Begin juni was er nog geen opvolger voor Tarabulsi benoemd.

BOMAANSLAGEN IN DAMASCUS

In een bericht van 4 juni verklaarde het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken dat zich in Syrië de afgelopen maand ,,niet-toevallige" explosies hadden voorgedaan die overeenkwamen met ,,gewelddaden". ,,Erzijn berichten geweest over explosies [...]. Sommige van deze berichten zijn bevestigd; andere zijn nog onbevestigd", aldus de Amerikaanse ambassade in Damascus in een advies aan Amerikaanse staatsburgers in Syrië. Syrische functionarissen ontkenden de juistheid van de Amerikaanse verklaring, maar volgens de Middle East Economic Digest van 21 juni hadden onafhankelijke getuigen bericht dat er in mei minstens twee bomaanslagen waren gepleegd in Damascus. In de International Herald Tribune van 12 juni werd gezegd dat er melding was gemaakt van kleinere bomaanslagen in andere Syrische steden, waaronder Aleppo en Latakia.

Het doelwit van de eerste aanslag, die op 5 mei werd gepleegd, zou een plechtigheid zijn geweest waarbij vice-president Zuheir Masharqa aanwezig was. Later die maand vond een andere aanslag plaats vlakbij het huis van Abdullah Ocalan, de leider van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), die een guerrillaoorlog voerde tegen de Turkse regering.

Volgens de meeste waarnemers waren de aanslagen een gevolg van de spanningen tussen Syrië en Turkije. Volgens de Guardian van 18 juni, waarin Westerse diplomaten werden geciteerd, was de Turkse militaire inlichtingendienst ,,demeest waarschijnlijke verdachte". Naar men aannam waren de aanslagen een vergelding voor de toenemende Syrische steun voor de PKK, die samen met een al iang bestaand geschii over water en het recente militaire samenwerkingsverdrag dat Turkije met Israël had gesloten (zie boven), de betrekkingen tussen Syrië en Turkije op de rand van een crisis had gebracht. Medio juni werd bericht dat er ongeveer 40.000 Syrische soldaten werden geconcentreerd langs de Turkse grens.

Na de bomaanslagen zou de Syrische veiligheidsdienst ongeveer 600 mensen hebben gearresteerd, voor het merendeel leden van de etnisch-Turkse gemeenschap in Syrie.

In de editie van 12 juni van het Jordaanse weekblad Al-Bilad werd de onrust in Syrië echter opgevat als een mislukte couppoging tegen het bewind van president Hafez Assad.

Volgens het blad was deze poging om Assad ten val te brengen gedaan ,,in samenwerking" met Turkije en Israël en met ,,medeweten van Arabische hoofdsteden". In het artikel werden Libanese bronnen en in Griekenland woonachtige leden van de oppositie geciteerd die zeiden dat de coupleiders soennitische legercommandanten waren die medio 1995 in de Verenigde Staten overleg hadden gevoerd met Israël.

Commentaren merkten op dat het bericht in het Jordaanse blad moest worden gelezen in het licht van een opvallende verslechtering van de betrekkingen tussen Jordanië en Syrië in mei en juni. Begin juni werd Syrië er in andere Jordaanse media van beschuldigd ,,sabotage-operaties" uit te voeren in Jordanië. De betrekkingen stonden ook onder druk als gevolg van opmerkingen die de Syrische vice-premier en minister van defensie generaal Mustafa Tlass zou hebben gemaakt. Naar verluidt had Tlass Jordanië een kunstmatige entiteit genoemd die was bedoeld om Saoedi-Arabië en Syrië te scheiden en om als bufferzone voor Israël te dienen. Op 3 juni berichtte Radio Monte Carlo dat een officiële Jordaanse bron had gezegd dat Tlass' verklaring ,,dehallucinaties waren van een man die zijn verstandelijke vermogens heeft verloren".

(Vor.ber.pag. 295/1 e.v.-1996)

CHINA

BEZOEK VAN PREMIER LI PENG AAN FRANKRIJK

Op 9-13 april 1996 bracht premier Li Peng een officieel bezoek aan Frankrijk. het eerste sinds China in 1989 de protesten op het Plein van de Hemelse Vrede op hardhandige wijze had onderdrukt (zie pag. 337/1 e.v.-'89).

De Franse regering zei een confrontatie over de mensenrechten te willen vermijden en in plaats daarvan op praktische wijze „de (met Frankrijk verbonden) universele waarden" te zullen stimuleren. Maar een deel van de pers en sommige intellectuelen veroordeelden het bezoek en zagen het als een teken van Frankrijks bereidheid om de Franse handelsbelangen te laten prevaleren boven de mensenrechtensituatie in China. Een spandoek dat door vijftig leden van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International (AI) dwars over de Champs d'Elysées was uitgehangen en waarop Li ervan werd beschuldigd schendingen van de mensenrechten te negeren, werd door de oproerpolitie verwijderd. Andere betogers eisten de vrijlating van politieke gevangenen en beëindiging van de onderdrukking in Tibet. Deze eis werd gesteund door 209 leden van het Franse parlement. Li Pengs voorgenomen bezoek aan Nederland en Luxemburg werd officieel afgelast wegens tijdgebrek, maar de reden zou ook kunnen zijn gelegen in angst voor demonstraties.

Tijdens Li Pengs bezoek aan Frankrijk plaatste China een order van S 1.5 mrdvoor 30 A320-passagiersvliegtuigen en een order van $ 390 mln voor drie A340 vliegtuigen van het Europese Airbus Consortium. Bovendien werd er een akkoord voor drie jaar gesloten over de levering van tarwe; alsmede akkoorden betreffende de door Frankrijk te financieren uitbreiding van een Citroën-fabriek die voor de Chinese markt produceerde, waarmee een bedrag was gemoeid van $ 460 mln, en een fabriek in Sjanghai voor het vloeibaar maken van gas.

RUSSISCHE PRESIDENT JELTSIN OP BEZOEK

Tijdens zijn bezoek aan China van 24-26 april vierde de Russische president Boris Jeltsin saxen met zijn Chinese ambtgenoot Jiang Zemin het nieuwe „strategischepartnerschap", zoals Jeltsin het noemde, tussen beide landen, dat betrekking had op economische en veiligheidskwesties en tot in de 21-ste eeuw stand zou moeten houden. Tevens werd bekendgemaakt dat er een directe telefoonverbinding zou komen tussen de presidentiële ambtswoningen in Beijing en Moskou.

Het werd in het belang van beide staatshoofden geacht dat hun ontmoeting succesvol zou worden genoemd, op een moment dat de betrekkingen tussen China en de Verenigde Staten (VS) verslechterden en president Jeltsin in juni de presidentsverkiezingen stonden te wachten. Toch leek het bezoek eerder de beperkingen van de Chinees-Russische betrekkingen te benadrukken dan dat het het mondiaal-strategische evenwicht veranderde. Van de dertien ondertekende overeenkomsten, variërend van samenwerking op gebied van ruimtevaart en kernenergie tot clrugssmokkel, leken er weinig meer in te houden dan een bevestiging van de reeds bestaande akkoorden



De Russische president Boris Jeltsin (1.)op 24 april 1996 in Beijing in gesprek met zijn Chinese ambtgenoot Jiang Zemin (r.).

In het gezamenlijk communiqué leverden beide presidenten ten aanzien van de **buitenlandse aangclcgcnheden** impliciet kritiek op de VS en het Westen in het algemeen dat .,hegemonie. machtspolitiek en het herhaaldelijk uitoefenen van druk op andere landen zijn blijven doorgaan". President Jeltsin bood ondubbelzinnig steun aan bij China's aanspraken op Taiwan en Tibet en Jiang Zemin erkende Ruslands standpunt inzake Tsjetsjenië en noemde de uitbreiding van de NAVO naar het voormalige Oostblok .,ontoelaatbaar". Voorheen had China NAVO-aangelegenheden overgelaten aan de betrokken partijen. Ook steunde Jiang Zemin Ruslands wens om toegelaten te warden tot het Economisch Samenwerkingsforum voor Azie en de Pacific (APEC).

Jeltsin drong er echter bij China op aan zijn kernproeven te staken, overeenkomstig Ruslands recente akkoord met de Groep van Zeven (G-7) geïndustrialiseerde landen om in de herfst te komen tot een wereldwijd verbod op kernproeven (zie 519/1 e.v.-'96). In reactie daarop zei een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken dat China van mening was dat ..vreedzame kernproeven" niet in het verdrag zouden moeten worden opgenomen.

Hoewel er ten aanzien van economische **kwesties** werd gesproken over nauwere samenwerking, wilde geen van beide partijen bevestigen of er een akkoord was bereikt over een gaspijpleiding van Siberië naar de Gele Zee die was aangekondigd als het belangrijkste aspect van een nieuw handelspartnerschap. Akkoorden op het gebied van vreedzaam gebruik van kernenergie, van ruimteonderzoek en de ontwikkeling van energiebronnen, werden als de beste mogelijkheid beschouwd om de bestaande beperkte economische associatie uit te breiden. De handel tussen beide landen ter waarde van S 5,4 mrd in 1995 bedroeg ongeveer eentiende van de Chinees-Amerikaanse handel.

Ten aanzien van **militaire aangelegenheden** werd besloten dat beide landen hun troepen langs de 4.300 km lange gemeenschappelijke grens verder zouden verminderen, hoewel er geen aantallen bekend gemaakt werden. De grens was nog steeds niet definitief vastgesteld. hoewel Jeltsin een akkoord uit 1991 over de teruggave van grondgebied in Oost-Siberië bekrachtigde (zie pag. 768/1-'91).

EU-HANDELSBEZOEK

Op 6-7 mei bracht namens de Europese Unie (EU) de Europees Commissaris voor externe betrekkingen met China, Sir Leon Brittan. een bezoek aan Beijing om een aantal overeenkomsten te ondertekenen; deze waren bedoeld om de toegenomen samenwerking bij het beschermen van intellectuele eigendomsrechten te bevorderen evenals de



De Chinese vice-premier Li Lanqing (l.) toost op 7 mei 1996 in Beijing met EU-commissaris voor buitenlandse betrekkingen met China en het haridelsbeleid. Sir Leon Brittan (r.),na het afsluiten van de samenwerkingsovereenkomsten.

uitwisseling op agrarisch en universitair gebied.

Brittan zei dat hij een voorstander was van snelle onderhandelingen over China's lidmaatschap van de Wereldhandeisorganisatie (WTO), maar benadrukte dat de WTO een ,,op regels gebaseerde organisatie" was en dat de EU ,,niet op onjuiste voorwaarden kon meewerken aan China's lidmaatschap". In reactie hierop zeiden Chinese regeringsfunctionarissen dat China aan de voorwaarden voor het lidmaatschap had voldaan en niet toegelaten werd op grond van onredelijke eisen en politieke interventie, hoofdzakelijk door toedoen van de VS.

BETREKKINGEN MET DE VERENIGDE STATEN

Tijdens haar jaarlijkse beoordeling van internationale handelspraktijken plaatste de Amerikaanse regering China op 30 april bovenaan de lijst met landen die zij beschuldigde van diefstal van intellectuele eigendomsrechten (zie ook pag. 361/2-'96). Zij waarschuwde dat op ieder moment sancties konden worden opgelegd.

Medio april hadden besprekingen in Beijing niet tot resultaten geleid. De Amerikaanse waarnemend handelsafgevaardigde Charlene Barshefsky waarschuwde dat Chinese importen ter waarde van $ 2 mrd aan invoertarieven zouden worden onderworpen, tenzij er van officiële zijde actie zou worden genomen tegen het illegaal kopiëren van muziek, films. software en een groot aantal andere produkten. Toch werd verwacht dat de Amerikaanse regering China's status van meest begunstigde handelsnatie (Most-Favoured-Nation, MFN) op 4 juni zou verlengen (zie beneden).

Betrekkingen nog meer onder druk

De bilaterale verhoudingen werden nog gespannener toen de Amerikaanse Export-Import Bank op verzoek van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken op 25 april besloot tot het opschorten van een kredietgarantie van $ 35,9 mln voor de financiering van de aankoop van onderdelen van een metrosysteem voor het Guangzhou-metroproject. Dit was de tweede keer sinds februari dat een lening was uitgesteld vanwege vermeende leveranties van kernwapens door China aan Pakistan (zie pag. 361/1 e.v.-'96).

Een ontmoeting op 19 april in Den Haag tussen de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher en zijn Chinese ambtgenoot Qian Qichen bracht geen uitkomst ten aanzien van de Amerikaanse bezorgdheid over de Chinese verkoop van nucleaire technologie aan Pakistan. Christopher beloofde dat de VS zouden afzien van sancties als China met de verkoop zou stoppen. maar Qian hield vol dat de verkooptransacties slechts vreedzame doeleinden dienden.

China beschuldigde de VS reeds van inmenging in zijn binnenlandse aangelegenheden wat betreft Taiwan en Hongkong. In een interview voor de Japanse televisie op 18 april waarschuwde Shen Guofang, woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken, ervoor dat er een nieuwe ,.complicerende factor" zou kunnen ontstaan in de regio, als het recente Amerikaanse-Japanse veiligheidsverdrag van 17 april haar ,,bilaterale" karakter zou verliezen.

Amerikaanse sancties naar aanleiding van verkoop nucleaire technologie van de baan.

Op 10 mei bezwoer de Amerikaanse regering een crisis met betrekking tot de kwestie van de vermeende verkoop van nucleaire technologie door China aan Pakistan. Zij kondigde aan dat er voorlopig geen strafmaatregelen zouden worden opgelegd.

Minister van buitenlandse zaken Warren Christopher zou tijdens zijn ontmoeting met zijn Chinese ambtgenoot Qian Qichen in april (zie boven) ,,opheldering en garanties" hebben verkregen over het feit dat hoge Chinese functionarissen niet op d e hoogte waren geweest van de verkoop. Hierna duurde het enkele weken voordat China officieel toezegde af te zien van verdere leveringen.

Dreiging handelsoorlog

Op 15 mei dreigden de VS en China elkaar met straftarieven en een handelsverbod op honderden goederen.

De Amerikaanse waarnemend handelsafgevaardigde Charlene Barshefsky maakte een voorlopige lijst bekend van Chinese importgoederen, hoofdzakelijk kleding en textiel, ter waarde van $ 3 mrd.

Op een aantal goederen van deze lijst die samen een waarde vertegenwoordigden van ongeveer $ 2 mrd. zouden ,,strafheffingen" worden geheven. Deze heffingen zouden op 17 juni ingaan. tenzij China het in februari 1995 gesloten akkoord betreffende de bescherming van intellectueel eigendom en de controle op illegale muziek, cd's. video's en computersoftware, enz. (zie pag. 352/1 e.v.-'95)zou gaan naleven. China had eerder gezegd met harde hand te zijn opgetreden tegen detailhandelaren en de controle op illegale export te hebben verscherpt, maar de VS vonden dit onvoldoende. Zij eisten de sluiting van 31 fabrieken die produkten vervalsten, waardoor Amerikaanse bedrijven in 1995 naar schatting een verlies van $ 2,3 mrd hadden geleden. De VS verlangden tevens effectieve grenscontroles en ruimere toegang tot de Chinese markt voor Amerikaanse bedrijven in de audiovisuele- en coinputersoftware-branche.

Volgens Charlene Barshefsky beschikte China niet over de politieke wil op te treden tegen de 31 illegaal werkende fabrieken in het zuiden van het land: ,,Er ligt een duidelijk, schriftelijk akkoord op tafel. Er is geen sprake van dat de



De Amerikaanse plaatsvervangend handelsafgevaardigde Lee Sands verlaat op 14 mei 1996 zijn hotel in Beijing voor de laatste besprekingen met de Chinese autoriteiten over de dreigende handelsoorlog.

Chinese overheid niet in staat zou zijn piraterij te bestrijden" (*De Volkskrant*, 17-5-'96). Zij zei verder dat het beleid erop was gericht China maximaal onder druk te zetten om zich te schikken en tegelijkertijd de negatieve gevolgen voor Amerikaanse consumenten en export zoveel mogelijk te beperken. De besprekingen in Beijing op 13-14 mei tussen de Amerikaanse plaatsvervangend handelsvertegenwoordiger voor China en Japan, Lee Sands, en de Chinese autoriteiten waren mislukt.

China, dat staande hield het akkoord van 1995 te hebben nageleefd, reageerde onmiddellijk op de Amerikaanse maatregelen door vergeldingsmaatregelen af te kondigen, die gelijktijdig van kracht zouden worden.

Eén van deze maatregelen betrof strafheffingen van 100 procent op een groot aantal Amerikaanse goederen. waaronder landbouw- en veeteeltprodukten, plantaardige olie. auto's en bijbehorende reserveonderdelen, telecommunicatie-apparatuur en bijbehorende reserveonderdelen en een groot aantal consumtiegoederen. Bovendien zouden bedrijven die joint ventures wilden opzetten met Amerikaanse steun geen toestemming krijgen. Vice-premier Zhu Rongji waarschuwde dat een handelsoorlog het Amerikaanse bedrijfsleven miljarden dollars zou kosten. Met name grote bedrijven als Boeing en General Motors. die China beschouwden als een uiterst belangrijke markt. zouden het slachtoffer worden van de Chinese strafmaatregelen. Woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken Cui Tiankai zei op 16 mei echter dat China bleef openstaan voor bilaterale gesprekken over deze kwestie als de VS hun autoritaire optreden" zouden laten varen.

Diplomatiek initiatief Christopher

In zijn eerste belangrijke verklaring over de Chinees-Amerikaanse betrekkingen sinds drie jaar waarschuwde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher er op 17 mei voor dat een geïsoleerd China ,,schadelijk en zelfs rampzalig voor het Chinese volk, de regio en de wereld" zou kunnen zijn.

Christopher wilde China niet ,,intimideren" en streefde ernaar China's gevoel van veiligheid te versterken. Hij pleitte ervoor de diplomatieke betrekkingen te intensiveren middels regelmatige topontmoetingen en veelvuldig contact op ministerieel niveau, om ,.specifieke problemen" effectiever te kunnen aanpakken. Hij noemde China's schendingen van de mensenrechten en de verspreiding van wapens heikele kwesties, maar sprak de hoop uit dat een afkoelingsperiode bcidc partijen in staat zou stellen ernstige handelsgeschillen op te lossen voordat het dreigen met sancties werkelijkheid zou worden.

VS verlengen MFN-status van China

De Chinese regering begroette op 21 mei het besluit van de Amerikaanse president Bill Clinton om China's MFN-status te verlengen met instemming, maar had wel kritiek op het feit dat de VS deze status elk jaar opnieuw aan herwaardering onderwierpen: deze procedure zou niet bevorderlijk zijn voor een duurzame en stabiele relatie (zie pag. 641/1-'95 voor vernieuwing in 1995).

Op 20 mei had Clinton bekendgeniaakt dat China's MFN-status. die op 2 juni afliep. onvoorwaardelijk zou worden verlengd. Het Amerikaanse Congres zou het besluit naar verwachting op 4 juni formeel ratificeren. Clinton zei dat het verbreken van de economische betrekkingen met China. de stabiliteit van het Aziatische Stille-Zuidzeegebied zou hedreigen en zou leiden tot wederzijdse isolatie en beschuldigingen die de Amerikaanse belangen zouden kunnen schaden. De huidige ,,betrokkenheid" bij China berustte op stimuleren en ontmoedigen. hetgeen versneld moest leiden tot stabilisatie en verbetering van de bilaterale betrekkingen. Hij voegde eraan toe dat China dezelfde mate van ,.openheid" moest kunnen aantonen als andere landen om te kunnen toetreden tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Op 22 mei riep de WTO China op aandacht te schenken aan de Amerikaanse klachten over China's auteursrechtenpiraterij (zie boven).

Op 21 mei drongen de VS er bij China op aan geen nieuwe ondergrondse kernproef meer te doen en maakten ze bekend Rusland en Oekraïne te hebben verzocht China geen technologie te verkopen om intercontinentale SS-18-kernraketten te vervaardigen. De VS verklaarden dat de verkoop van door China in 1995 bestelde onderdelen voor een draagraket in strijd zou zijn met het Strategisch Wapenverminderingsverdrag (Strategie Arms Reduction Treaty, START) (zie pag. 230/2/3-'95) en het Missile Technology Control Regime (MTCR) (zie pag. 587/3-'94 en pag. 750/1-'87).

Arrestaties in Chinees-Amerikaanse wapensmokkelzaak

Op 28 mei ging de Chinese regering ertoe over bedrijven en personen te bestraffen, die zonder officiële toestemming wapens of militaire uitrusting hadden verkocht aan de VS.

Op 22 mei hadden Amerikaanse federale agenten in San Francisco zeven mensen van Chinese afkomst gearresteerd en 2.000 automatische geweren en 4.000 munitiemagazijnen met een geschatte straatwaarde van $ 4 mln in beslag genomen. De wapens waren gemaakt door twee Chinese staatsbedrijven. een dochteronderneming van de Poly Group die direct was gelieerd aan het Volksbevrijdingsleger (PLA) en de Noordelijke Chinese Industriecorporatie (Norinco).een niet-militaire PLA-leverancier. Import van automatische wapens was volgens de Amerikaanse wet verboden en de enorme hoeveelheid inbeslaggenomen wapens brachten de VS ertoe de Chinese regering te beschuldigen van zekere betrokkenheid. De Amerikaanse geheim agenten die zich hadden voorgedaan als wapenhandelaren, zouden te-

vens over de aanschaf van meer geavanceerd wapentuig hebben gesproken. waaronder kneedbommen en handbediende anti-luchtdoelraketten.

MENSENRECHTENKWESTIES. ONRUST IN XINJIANG. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

De commissie voor de mensenrechten van de Verenigde Naties (UNCHR), die op 23 april in Genève vergaderde, ging akkoord met een Chinees voorstel om niets te ondernemen naar aanleiding van een in milde bewoordingen gestelde resolutie over de mensenrechtensituatie in China, waarin niettemin ongerustheid werd uitgesproken over wat werd omschreven als Chinese schendingen.

In een omvangrijk, op 3 april in Beijing gepubliceerd. witboek van de regering werden de beweringen van Westerse mensenrechtenactivisten aan de kaak gesteld dat er tussen 1986-'92 in een weeshuis van de staat meer dan 1.000 kinderen door mishandeling om het leven waren gekomen. en dat door opzettelijke verwaarlozing en mishandeling tot de kinderen stierven, werd voorkomen dat weeshuizen overbevolkt raakten (zie pag. 356/3-'96). In het document werd wel erkend dat de regering moeite had het groeiend aantal weeskinderen, onder wie veel ongewenste meisjes en gehandicapte of ernstig zieke kinderen, onder te brengen.

Vrijlating partijfunctionaris. Behandeling van dissidenten

Op 27 mei kwam een eind aan de vier jaar durende gevangenisstraf van Bao Tong, maar hij werd onder politiebewaking gesteld met het oog op de herdenking op 4 juni van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989. De 63-jarige hervormingsgezinde Bao Tong was voormalig secretaris van de permanente commissie van het politbureau van de Chinese Communistische Partij en de enige hoge functionaris die naar aanleiding van de pro-democratische demonstraties in 1989 was gearresteerd (zie pag. 12012-'93).

Op 28 mei werden de 45-jarige Wang Donghai en de 36-jarige Chen Longde gearresteerd. Zij hadden een petitie gestuurd naar de regering, waarin ze de vrijlating van politieke gevangenen en een onderzoek naar de gebeurtenissen van 1989 eisten.

Op 3 mei bevestigden de VS dat de 34-jarige Liu Gang een tijdelijke verblijfsvergunning had gekregen. Gang was in 1989 een van de leiders van de pro-democratische beweging en was in 1995 uit de gevangenis ontslagen nadat hij een gevangenisstraf van zes jaar had uitgezeten (zie pag. 639/2-'95). Hij was veroordeeld wegens ,,samenzwering om de regering omver te werpen" (De *Volkskrant*, 3-5-'96). In de gevangenis kreeg Liu Gang de bijnaam ,,man van ijzer" wegens zijn verzet tegen de gevangenisregels. Na zijn vrijlating in juni 1998 (639/2-'95) probeerde hij nieuwe democratische acties te ondernemen en werd hij constant door de politie lastig gevallen en bedreigd.

Liu was op 27 april met hulp van onbekende internationale organisaties uit China gevlucht. Een andere prominente dissident, de 42-jarige Fu Shenqi. werd op 28 april door de autoriteiten vrijgelaten.

Corruptieproces in Beijing

Na een jarenlang onderzoek maakte het openbaar ministerie van Beijing op 2 april juridische stappen bekend tegen 18, tot dusver niet met name genoemde personen, die vermoedelijk in contact hadden gestaan met Wang Baosen, een loco-burgemeester van Beijing, die in april 1995 zelfmoord had gepleegd in verband met de verdwijning van ongeveer $ 2,2 mrd uit de gemeentekas (zie pag. 638/1-'95).

Start landelijke anti-misdaadcampagne

Op 28 april startte de regering een landelijke campagne tegen bendes die zich bezighielden met drughandel, prostitutie en de ontvoering en verkoop van vrouwen en kinderen.

Onrust in Xinjiang

Op 18 mei gaven de autoriteiten in de afgelegen noordwestelijke regio Xinjiang het bevel een strafcampagne te houden tegen leden van de islamitische afscheidingsbeweging *(talipu)* en sympathiserende ,,separatisten" van de regionale Communistische Partij, die werden beschuldigd van een recente golf van bomaanslagen, ongeregeldheden en terroristische activiteiten. De regering in Bejing kon niet langer vertrouwen op het partijkader ter plekke en stuurde militaire versterkingen. Het *Dagblad* voor *Xinjiang* eiste dat partijleden die ,,terrorisme" tolereerden werden aangepakt.

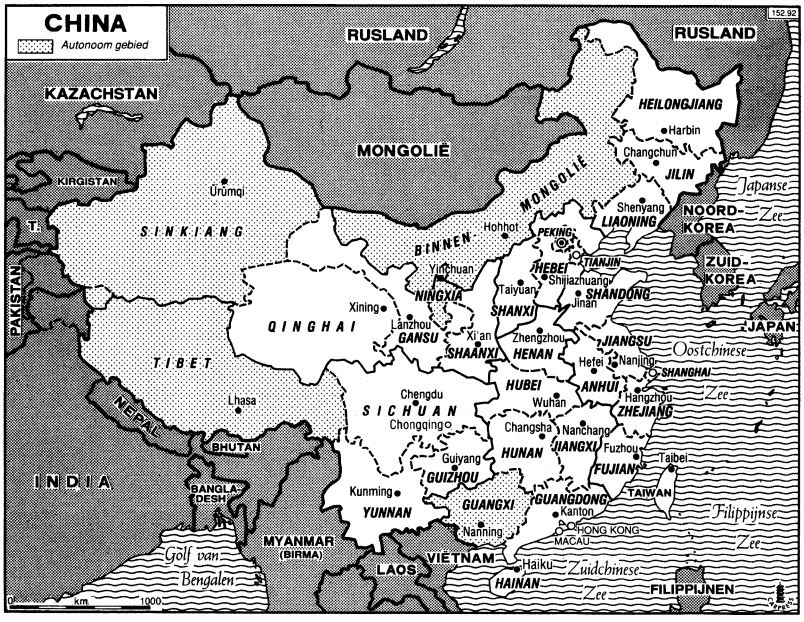
Eén van de aan hen toegeschreven politieke moorden was die op de vice-voorzitter van de politieke adviesraad van Xinjiang op 29 april. Sinds februari zouden bovendien zes of zeven mensen, leden van de politiemacht en functionarissen, onder wie Akenmu Sidike. een regeringsgezinde molla, zijn vermoord in Urumqi. de hoofdstad van Xinjiang.

Aardbeving

Op 3 mei kwamen bij een aardbeving met een kracht van 6,4 op de schaal van Richter in en rondom de stad Baotou, ongeveer 540 km ten noordwesten van Reijing, ten minste 18 mensen om het leven, raakten 297 anderen gewond en werden 50.000 gebouwen beschadigd of vernield.

TIBET. ONDERDRUKKING VAN STEUNBETUIGINGEN AAN DALAI LAMA

In mei maakten Tibetanen in ballingschap melding van toenemende ge-



welddadige confrontaties tussen de Chinese autoriteiten en demonstranten die zich verzetter, tegen een Chinees verbod op afbeeldingen van de Dalai Lama Tibets verbannen geestelijk leider

Dit verbod was uitgevaardigd op 5 april en gold voor kloosters, tempels, hotels, winkels en restaurants. Studenten en scholieren in de hoofdstad Lhasa werd verboden de sung-du te dragen - de rode beschermingsknopen op de polsen of rond de nek van Tibetaanse boeddhisten. Volgens de berichten van het in Londen gevestigde Tibetaanse Informatienetwerk (en bevestigd door toeristen) raakten bij botsingen met de autorieiten op 14 mei 80 mensen gewond, onder wie monniken en nonnen. Volgens onbevestigde berichten waren op 7 mei twee monniken doodgeschoten, twee zwaargewond geraakt en ongeveer 40 anderen gearresteerd nadat de politie het vuur had geopend op boeddhisten die bij botsingen bij het vijftiende-eeuwse Ganden-klooster, 40 km ten oosten van Lhasa, met stenen hadden gegooid, toen politieagenten hadden geprobeerd het verbod af te dwingen. Ongeveer 500 monniken zouden het klooster hebben verlaten. Grote tempels en kloosters in Lhasa zouden zijn afgegrendeld.

Op 20 mei werd bericht dat de regering in een eerdere editie van de officiële krant *Tibet Daily* de politie opdracht had gegeven een eind te maken aan de campagne van ,,terroristische" bomaanslagen, die zouden zijn uitgevoerd door groepen die de Dalai Lama steunden en zich verzetten tegen het Chinese bewind.

De Chinese autoriteiten beloofden in de laatste week van mei amnestie aan rebellerende Tibetanen die zich vóór 30 juni zouden overgeven. Degenen die zouden weigeren, zouden echter streng worden gestraft. Met deze geste hoopten de autoriteiten de nieuwe golf van onrust in te dammen die ontstond toen de Dalai Lama begin 1996 vanuit zijn Indiase ballingsoord (zie 63913-'95) een zesjarige jongen aanwees als de reïncarnatie van de Panchen Lama. de nummer twee in Tibets religieuze hiërarchie. Hierop wees de regering in Beijing een eigen opvolger aan en sindsdien was de kandidaat van de Dalai Lama verdwenen (zie pag. 35913-'96).

(Vor.ber.pag. 354/2 e.v.-1996)

HONGKONG

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 3 april 1996 keurde de Wetgevende Raad (Legislative Council, Legco) met 52 tegen 2 stemmen de ,,begrotingvoor het volk" voor 1997-'98 goed, die bij voorbaat door China was verworpen (zie pag. 364/3-'96). Er werden geen cijfers bekend gemaakt.

BETREKKINGEN MET CHINA

Het bezoek dat Anson Chan. de Chief Secretary van Hongkongs Uitvoerende Raad, aan Beijing bracht op 25-26 april wekte de vrees dat China de bestuurders van de kroonkolonie in gesprekken manoevreerde die geen officiele status hadden Chan was twee weken eerder uitgenodigd door Lu Ping, directerir van het Chinese Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao. tijdens een verkennend bezoek aan Hongkong om de wensen van de brvolking te peilen (zie onder)

De populaire Chan, wiens informele en cooperatieve houding de communicatie tussen Hongkong en de Chinese regering gaande had gehouden. ontweek scherpe vragen van de pers die wilde weten in welke hoedanigheid zij China had bezocht. Ze zei dat ze in de Chinese hoofdstad een ..uiterst goede" sfeer had grtroffen. maar ze gaf toe dat Beijing dringend haar medewerking had gevraagd bij de benoeming van een parlement dat China op 1 juli 1997 wilde instellen ter vervanging van de huidige democratisch gekozen Wetgevende Raad. Chans directe chef, gouverneur Chris Patten. met wie de Chinezen geen gesprekken wensten te voeren over de machtsoverdracht in 1997, zei dat het ,.belachelijk" was om in Chan iets anders te zien dan de hoogste ambtenaar.

Chans bezoek aan Beijing leidde tot een verzoenende opmerking van Lu Ping, die verklaarde dat China niet van plan was zich met het bestuur van Hongkong te bemoeien of een tweede machtscentrum te vormen. Eerder al had hij Chan verzekerd dat het voldoende was als ambtenaren zich van politieke voorkeuren zouden onthouden, in tegenstelling tot de eerdere dreiging dat ze in het openbaar een eed moesten afleggen op een nieuw door China in te stellen parlement. op straffe van ontslag (zie pag. 365/1-'96).

Tijdens een ontmoeting tussen de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind en zijn Chinese ambtgenoot Qian Qichen in Den Haag op 20 april zeiden beiden de voorkeur te geven aan een ambtenarenapparaat dat zowel voor als na de machtsoverdracht neutraal zou zijn. Volgens de *Financial Times* van 22 april gaf Qian garanties dat China het gezag van Patten, de Legco en de Britse Privy Council tot de machtsoverdracht zou erkennen. Ondanks Britse protesten zei hij dat de Legco daarna zou worden vervangen door een voorlopig parlement.

Nieuwe Chinese overdrachtseisen

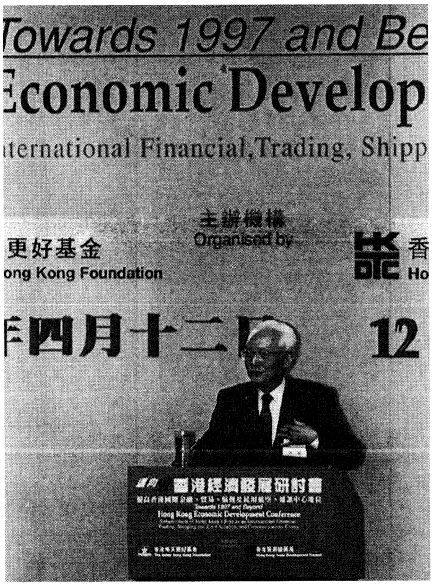
Tijdens haar bezoek aan China werd aangenomen dat Anson Chan in beginsel zou instemmen met de jongste tien eisen waarmee het door China benoemde Voorbereidend Comité begin april kwam, uitgezonderd de eis dat er een vaste vergaderplaats en andere voorzieningen voor het voorlopig parlement moesten komen. Patten benadrukte dat een dergelijk orgaan ,.niets van doen had met de regering van Hongkong tussen nu en 30 juni 1997 middernacht".

Volgens lokale nieuwsbronnen was het Uitvoerend Comité van de Legco tijdens een besloten zitting op 23 april akkoord gegaan met de negen andere eisen van het Voorbereidend Comité. dat was ingesteld om toezicht te houden op de overgang naar de Speciale Bestuursregio Hongkong (Special Administrative Regio, SAR) (zie pag. 363/1-'96). Sommige waarnemers waren van mening dat Groot-Brittannië op die manier zijn laatste mogelijkheid uit handen gaf om serieus druk te uitoefenen op de Chinese regering.

De eisen luidden als volgt: (i) zendtijd voor China op de staatsradio en -televisie, hoewel het hoofd van de omroeporganisatie RTHK benadrukte dat er geen compromissen zouden worden gesloten over de redactionele onafhankelijkheid; (ii) hulp bij het instellen van een Hof van Laatste Beroep van de SAR; (iii) een lijst met sinds 1984 [toen de teruggaveverdragen werden gesloten] opgestelde verordeningen en regelingen; (iv)informatie over de regeringsdepartementen en alle recente functiewijzigingen: (v)bijzonderheden over personen en aanverwante informatie die nuttig zou kunnen zijn voor het Voorbereidend Comité om een kiescommissie samen te stellen die de chief executive van de SAR zou moeten benoemen; (vi) een kantoor en informatie voor de nieuwe chief executive: (vii)steun om het werk van de kiescommissie mogelijk te maken; (viii) veiligheidsmaatregelen en reisvoorzieningen voor leden van het Voorbereidend Comité; en (ix) alle andcrc noodzakelijke steun voor het Comité bij haar werkzaamheden. Aangezien het merendeel van de door het Voorbereidend Comité gevraagde informatie reeds openbaar was, werd het verzoek beschouwd als een vertrouwenstestcase.

Protesten tijdens bezoek van Lu Ping

Op 11-19 april bracht Lu Ping een van zijn sporadische bezoeken aan Hongkong. Dit bezoek, dat was bedoeld om inzicht te krijgen in de ideeën die men in Hongkong had over de toekomstige regeringsvorm van Hongkong als SAR, werd verstoord door pro-democratische demonstraties en een vijftig uur durende hongerstaking van drie Legcoleden. Daarop waarschuwde China in bedekte termen dat dergelijke acties een gevaar vormden voor de economische toekomst van Hongkong en dat de eigen bevolking niet zou toestaan dat de



De directeur van het Chinese Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao, Lu Ping. houdt op 12 april 1996 een redevoering in het Hongkongse Handels- en Congrescentrum.

stad een ,,centrum van politieke strijd" zou worden.

De betogers beschuldigden China ervan geen afwijkende meningen aan de orde te laten komen op hoorzittingen die op 13-14 april in Hongkong werden gehouden en waar zorgvuldig geselecteerde vertegenwoordigers van ongeveer 360 groeperingen tegenover commissies van het Voorbereidend Comité hun mening konden geven over de manier waarop de 400 leden tellende Kiescommissie samengesteld moest worden. De enige afwijkende mening die werd geduld was die van de Orde van Advocaten die betwijfelde of afschaffing van de Legco niet illegaal was en erop aandrong dat China zich aan de grondwet van Hongkong hield. De Democratische Partij, de grootste en populairste partij, en haar bondgenoten die in de Wetgevende Raad samen 31 van de 60 zetels bekleedden, waren uitgesloten van de consultaties.

Er werd ongekend fel gedemonstreerd tegen de methodes waarmee China de nieuwe politieke structuur voor het post-Britse tijdperk opbouwde. De auto's van de Chinese functionarissen werden omsingeld en zij moesten in taxi's wegvluchten. Na vergaderingen en toespraken slopen zij door achterdeuren weg om de demonstranten te ontlopen. Dit gedrag leidde tot nog grotere demonstraties, waarbij de demonstranten levende schildpadden in kooien meedroegen en de leus schreeuwden: ,,Chinese bureaucraten zijn schaamteloos. Schildpadden die zich verbergen onder hun schild." Lu Ping liet weten dat hij geen enkele vraag zou beantwoorden en geen petities in ontvangst zou nemen. hetgeen de woede onder de demonstranten deed escaleren (Willem van Kemenade in *NRC/H'blad*, 20-4-'96).

Vooraanstaande ondernemers en zakenlieden reageerden echter positief op Lu Pings rede van 12 april in het Handels- en Congrescentrum. Zij spraken hun vertrouwen uit over de machtsoverdracht en over Hongkongs mogelijkheden om zich te ontwikkelen tot een commercieel en financieel centrum.

Klachten bedrijfsleven over kritiek van Patten

In een brief van 23 mei aan zeven toonaangevende ondernemersorganisaties in Hongkong verdedigde de Britse premier John Major gouverneur Chris Patten en drong hij er bij vooraanstaande zakenlieden op aan op te komen voor Hongkongs belangen met het oog op de machtsoverdracht aan China in 1997.

In open brief van 20 mei aan Major spraken de zeven ondernemersorganisaties hun .,diepeteleurstelling" uit over Pattens ,,ongepaste en ongerechtvaardigde aanvallen op het bedrijfsleven" in een interview met het Amerikaanse weekblad ***Newsweek*** tijdens een bezoek aan de Verenigde Staten (VS) begin mei. Patten zou kritiek hebben geleverd op de rijke ondernemers die hij ervan beschuldigde dat ze probeerden de ware vertegenwoordigers van het volk, de democraten, tot zwijgen te brengen. Hij zou gezegd hebben dat de ,,bevoorrechte" inwoners van Hongkong de Chinese plannen voor de overdracht en de ontbinding van de Legco niet zouden steunen .,als de meesten van hen geen buitenlands paspoort in de achterzak hadden". Hij ontkende later echter dat hij het bedrijfsleven beschuldigd zou hebben van verraad en zei dat de vertegenwoordigers van het bedrijfsleven in het Voorbereidend Comité de .,zwareverantwoordelijkheid" droegen Hongkongs belangen te behartigen. Tijdens zijn bezoek aan de VS had Patten er bij de Amerikaanse regering op aan gedrongen China de status van meest begunstigde handelsnatie te verlenen als de beste manier om Hongkongs grote afhankelijkheid van de handel met China te beschermen (zie onder CHINA).

In een open brief van 21 mei waarschuwde de voorzitter van de Kamer van Koophandel James Tien Patten dat het niet meewerken aan de Chinese plannen voor een nieuw voorlopig parlement negatieve effecten zou hebben op de machtsoverdracht. Tien drong er bij Patten op aan hoge ambtenaren te detacheren bij het nieuwe orgaan, dat zou worden gekozen door een Kiescollege dat zou worden benoemd door het Voorbereidend Comité (zie pag. 362/3-'96 en 363/3-'96). Tienroegde er aan toe dat het bedrijfsleven zou meewerken aan de Chinese plannen, maar de bestaande, gekozen Wetgevende Raad (Legco) niet zou tegenwerken.

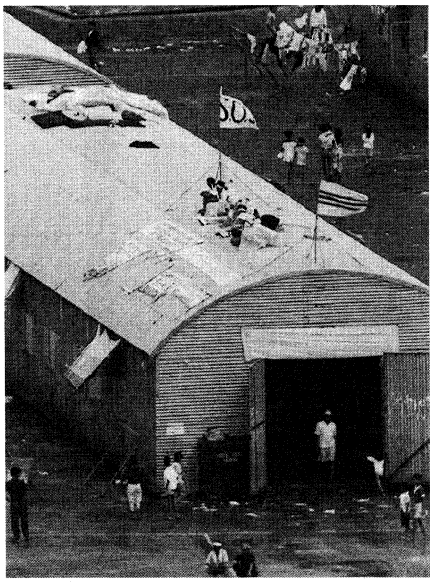
Tijdens een ontmoeting in Beijing op 24 mei met de Britse vice-premier Michael Heseltine, die een 200 man sterke handelsdelegatie aanvoerde, zou de Chinese president Jiang Zemin hebben verzekerd dat de eerste gouverneur van Hongkong onder Chinees bestuur er niet een zou zijn die de bevolking zou worden opgedrongen. In een toespraak tot de derde plenaire vergadering van het Voorbereidend Comité op 24 mei drong Jiang Zemin erop aan dat Groot-Brittannië zou meewerken aan een soepel verloop van de machtsoverdracht.

LUCHTHAVENAKKOORD

Op 30 mei sloten Groot-Brittannië en China een akkoord over de aanleg van een tweede start- en landingsbaan, die enkele maanden na de opening, begin 1998, van de $ 7 mrd kostende internationale luchthaven Chek Lap Kok gereed moest zijn (zie pag. 642/3-'95).

OPSTAND IN KAMP VIETNAMESE BOOTVLUCHTELINGEN

Op 10 mei veroorzaakten ongeveer 3.000 van de in totaal 8.000 Vietnamese ,,bootvluchtelingen" in het Whitehead-detentiecentrum rellen om te protesteren tegen gedwongen terugkeer naar hun vaderland. Zij staken 26 gebouwen en 53 voertuigen in brand, waarbij kampregisters verloren gingen en 50 politieagenten gewond raakten. Een



Vietnamese bootvluchtelingen zitten op een barak in een Hongkongs opvangcentrum naast een vlag met een SOS-oproep en de voormalige Zuidvietnamese vlag. Zij protesteren tegen gedwongen repatriëring (archieffoto van 20 september 1994).

2 000 man sterke oproermacht gebruikte traangas om de orde te herstellen Er ontsnapten 120 personen uit het centrum. maar op 28 na werden zij allen weer gevangen

Sinds 1991 waren naar schatting 2.640 mensen, die te boek stonden als economische migranten en niet als bootvluchtelingen. Hongkong uitgewezen en w-aren duizenden anderen vrijwillig naar Vietnam teruggekeerd.

De autoriteiten wilden het tempo van gedwongen deportaties opvoeren om de kampen leeg te hebben voor de machtsovername door China. zoals de regering in Beijing eiste. Gedwongen deportaties zouden bemoeilijkt worden, nu de benodigde identiteitsbewijzen verloren waren geraakt door brandstichting tijdens de rellen.

Op 14 mei werden 118 Vietnamezen per vliegtuig teruggestuurd en op 15 mei moesten nog eens 124 mensen vertrekken in het kader van een versneld repatriëringsprogramma.

Van de 30.000 Vietnamese bootvluchtelingen in Aziatische landen verbleven er ongeveer 17.500 nog in kampen in Hongkong, ondanks een op de VN-conferentie in maart 1993 gesloten akkoord (zie pag. 446/3-'95) dat alle vluchtelingen begin 1996 naar huis zouden zijn vertrokken.

(Vor.ber.pag. 362/1 e.v.-1996)

INDIA

MINISTERS DIENEN ONTSLAG IN

De politieke reputatie van de regering-Rao, die reeds aanzienlijk was beschadigd door haar vermeende betrokkenheid bij het grootste corruptieschandaal van India, het zogenaamde *hawala*-schandaal, liep verder schade op door het ontslag eind maart en begin april van drie ministers, waardoor het aantal afgetreden ministers sinds januari op tien kwam (zie pag. 223/2/3-'96 en 438/3-'96).

De belangrijkste ontslagen waren die op 3 april 1996 van P. Chidambaram, staatsminister van handel met onafhankelijke verantwoordelijkheid, en M. Arunchalam, staatsminister van industrie. Spoedig hierna maakten beide exministers bekend aan de verkiezingen te zullen deelnemen als kandidaten van de afgescheiden factie van de Congrespartij (I) in Tamil Nadu, het Tamil Maanila Congress (TMC).

Het TMC was ontstaan na een splitsing binnen de Congrespartij (I) in de deelstaat Tamil Nadu. die was veroorzaakt door het besluit van partijleider Rao eind maart om een uit 1991 stammende verkiezingsalliantie (die in 1993 was uiteengevallen) met de regionale partij All-India Anna Dravida Munnetra Kazhagam (A-IADMK) van de omstreden premier Jayaram Jagaiaiitha van Tamil Nadu, nieuw leven in te blazen. Arunchalam en Chidambaram, beiden uit Tamil Nadu, verzetten zich daar sterk tegen (voor recente beschuldigingen wegens corruptie tegen Jayarain Jayalalitha. zie pag. 790/1-'95).

De top van de Congrespartij (I)reageerde fel op het overlopen van Arunchalam en Chidambaram. Op 8 april werden beiden officieel uit de partij gezet, evenals TMC-leider G. K. Moopanar en verscheidene andere dissidenten, onder wie Madhav Rao Scindia, een voormalige unieminister van ontwikkeling van menselijke hulpbronnen. die zich had aangesloten bij dissidente Congrespartij (I)- parlementsleden in Madhya Pradesh om de Madhya Pradesh Vikas Partij te vormen toen hij niet op de kandidatenlijst van de Congrespartij (I) was geplaatst.

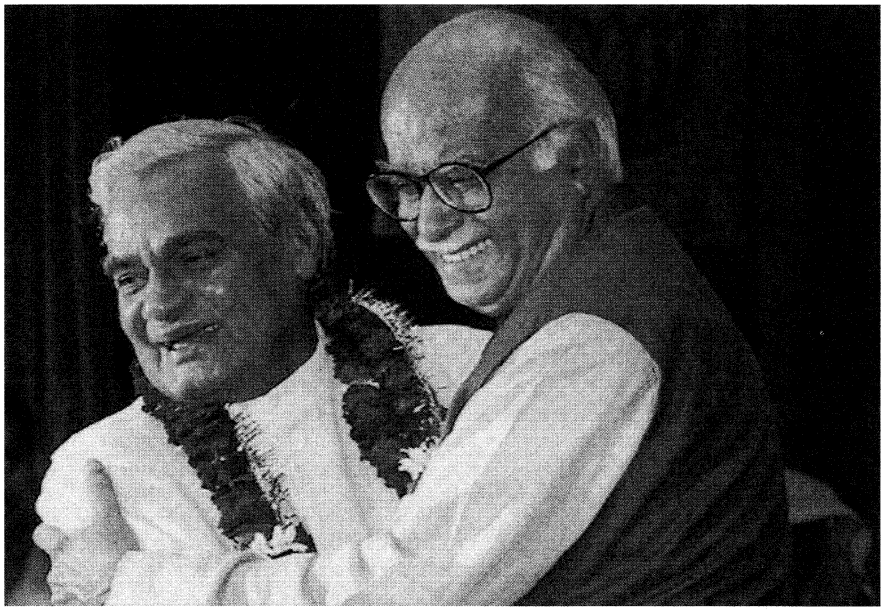
Op 29 maart stapte staatsminister van plattelandsontwikkeling, kolonel Ram Singh, uit de regering en trad spoedig daarna toe tot de Bharatiya Janata Party (BJP).

TOERISTEN OMGEKOMEN BIJ INSTORTEN HOTEL

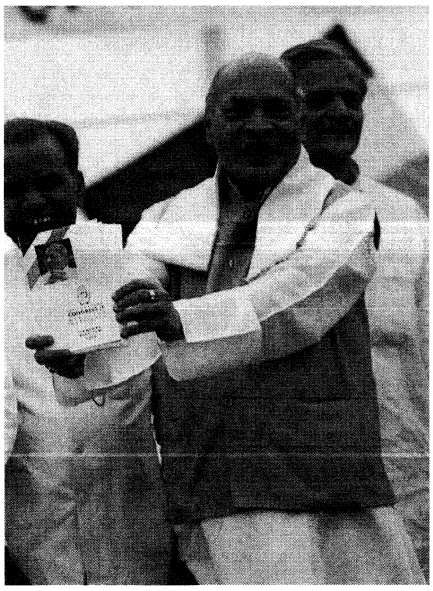
Op 20 april kwamen minstens zeventien mensen om, voor het merendeel buitenlandse toeristen, toen een hotel in New Delhi instortte. Aanvankelijk werd gedacht dat bet om een bomexplosie ging. De volgende dag werd de verantwoordelijkheid voor de explosie opgeëist door twee tot dusverre onbekende organisaties in Srinagar, de hoofdstadvan de deelstaat Jammu en Kashmir. Harkat-ul-Momineen en het Forum voor de Bevrijding van Khalistan (de eigen staat waarnaar radicale sikhs in de aangrenzende deelstaat Punjab streven) zeiden met de aanslag te willen protesteren tegen de aanstaande verkiezingen voor de Lok Sabha in Kashmir. Maar later zei de politie te betwijfelen of een bom de oorzaak van de schade was. Volgens een hoge politiefunctionaris waren er geen sporen van explosieven gevonden en de verwondingen die sommigen hadden opgelopen zagen cr anders uit dan na een bomaanslag.

ALGEMENE VERKIEZINGEN. VAJPAYEE VOLGT RAO OP ALS PREMIER. BJP-REGERING VALT NA TWAALF DAGEK. DEVE GOWDA KIEUWE PREMIER

Op 27 april werd de eerste ronde van de algemene verkiezingen gehouden. De berichten spraken van een hoge opkomst en sporadische geweldadigheden. Op het spel stonden 150 van de in totaal 543 te verdelen zetels in de Lok Sabha (het Lagerhuis) en 332 zetels in deelstaatparlementen. Drie verdere ronden stonden gepland voor 2, 7 en 21 mei (zie pag. 440/1-'96). Aan de vier verkiezingsronden zouden in totaal 14.474 kandidaten meedoen, van wie er ruim 3.000 kandidaat waren van acht landelijke en 39 regionale partijen en



De nieuwe BJP-leider Atal Behari Vajpayee (l.) wordt op 11 mei 1996 in New Delhi na zijn formelerkiezingomhelsd door zijnvoorganger Lal Krishna Advani (r.).



Op 12 april 1996 toont de Indiase premier en leider van de Congrespartij I, P.V. Narasimha Rao, het verkiezingsmanifest van zijn partij.

11.000 als onafhankelijken stonden ingeschreven.

De vijf deelstaten en twee unieterritoria waar op 27 april werd gestemd voor alle zetels in de Lok Sabha en de deelstaatparlementen, waren Assam, Haryana, Himachal Pradesh, Kerala, Punjab en de unieterritoria Delhi en Pondicherry. In de unieterritoria Chandigarh, Andamanen en Nicobaren, Lakshadweep, die geen deelstaatparlement hebben, werd in alle kiesdistricten voor de Lok Sabha gekozen; in vier andere deelstaten, Andhra Pradesh, Karnataka. Rajasthan, en Tamil Nadu. betrof het verkiezingen voor een beperkt aantal zetels van de Lok Sabha. Volgens voorlopige schattingen bedroeg de opkomst 55 a 65 procent.

Uit direct na de eerste ronde gepubliceerde peilingen bleek dat de regerende Congrespartij (I)achter lag op de oppositionele nationalistische pro-hindoe Bharatiya Janata Partij (BJP),die naar verwachting de grootste partij zou worden in een parlement zonder werkbare meerderheid.

Verkiezingscampagne

Tijdens de verkiezingscampagne was een felle strijd gevoerd tussen aanhangers van de Congrespartij (I) en van de BJP. BJP-leider Atal Behari Vajpayee, die Lal Krishna Advani was opgevolgd na diens veroordeling wegens corruptie in januari j.l. (zie pag. 224/1-'96), presenteerde op 7 april het partijprogramma, Hij onderstreepte de verschillen met de Congrespartij (I) door te waarschuwen voor het gevaar van buitensporige buitenlandse investeringen en benadrukte de noodzaak van een onafhankelijk kernwapenbeleid dat niet onder druk stond van het Westen. In een direct appel aan zijn overwegend uit hindoes bestaande achterban herhaalde de BJP haar belofte om een hindoetempel te bouwen op de plaats van de in december 1992 door militante hindoes verwoeste moskee in Ayodhya (zie pag. 137/1 e.v.-'93). Op 12 april paf de leider van de Congrespartij (Ij, premier P.V. Narasimha Rao, het startsein voor de verkiezingscampagne van zijn partij met de waarschuwing dat de dankzij de hervormingen tot stand gekomen economische groei gevaar liep als er een BJP-regering zou komen. Ook beschuldigde Rao de BJP van onverdraagzaamheid en op 17 april van het najagen van slechts een doel: religieuze verdeeldheid.

Een ander belangrijk aspect van de algemene verkiezingen was een brede alliantie, genaamd Nationaal Front-Links Front-alliantie (NF-LF), van linkse partijen en partijen van de lagere kasten, vertegenwoordigd door respectievelijk het Links Front van Jyoti Basu, de leider van de Communistische Partij van India-Marxistisch (CPI-M), en Janata Dal (JD)van premier Laloo Prasad Yadav van de deelstaat Bihar en held van de lage kasten (zie pag. 224/2-'96).

Verkiezingsgeweld en boycotacties

De Kiescommissie noemde de verkiezingen in het algemeen vreedzaam, hoewel op 27 april in Modinagar in de deelstaat Uttar Pradesh een bomexplosie aan zeventien mensen het leven kostte. Bij andere incidenten elders in het landen zouden nog eens drie doden zijn gevallen. Berichten over ongeregeldheden betroffen onder meer boycotacties, op touw gezet door kiezers in Andhra Pradesh, Haryana, Rajasthan en Tamil Nadu.

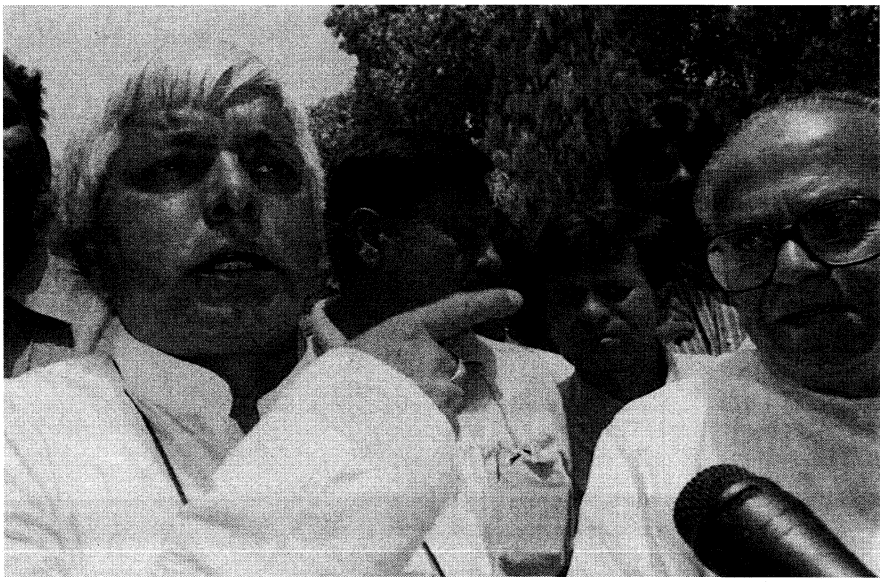
In de deelstaat Assam moest opnieuw worden gestemd in een kiesdistrict voor de Lok Sabha en vier districten voor het deelstaatparlement en bij 69 stemlokalen in vier andere deelstaten, Andhra Pradesh, Karnataka, Rajasthan en Tamil Nadu, waar het kiesproces werd verstoord door fraude en geweld. De herverkiezingen op 30 april leidden tot nieuwe gewelddadigheden die in Assam het leven zouden hebben gekost aan vier mensen.

Verkiezingsronden op 2 en 7 mei

Op 2 en 7 mei werden de tweede en derde verkiezingsronde van de algemene verkiezingen gehouden. De opkomst bedroeg tussen de 50 en 60 procent.

In de tweede ronde op 2 mei werden verkiezingen gehouden voor een beperkt aantal Lok Sabha-zetels in Andhra Pradesh, Arunachal Pradesh, Bihar, Goa, Gujarat, Karnataka, Maharashtra. Meghalaya. Orissa, Rajasthan, Sikkim, Tamil Nadu. Uttar Pradesh, West-Bengalen en de unie-territoria Dadra en Nagar Haveli. en Daman en Diu. Er werden tevens gelijktijdig districtsverkiezingen gehouden voor deelstaatparlementen van Tamil Nadu en West-Bengalen.

In de derde ronde op 7 mei werden verkiezingen gehouden voor de resterende Lok Sabha-zetels in Bihar, Gujarat, Madhya Pradesh, Maharashtra, Orissa, Uttar Pradesh en West-Bengalen, alsmede voor alle Lok Sabha-zetels in Manipur, Mizoram, Nagaland en Tripura.



Leider van het Nationaal Front, tevens JD-leider en deelstaatpremier Laloo Prasad Yadav (1.) staat op 11 mei 1996 in het bijzijn van voormalig JD-leider S.R. Bommai (r.)in New Delhi de pers te woord.

Op 7 mei werden tevens verkiezingen gehouden voor t ee van de zes Lok Sabha-zetels in Jammu en Kashmir, waar op 23 en 30 mei nieuwe verkiezingsronden werden gehouden. (De laatste verkiezingen voor de Lok Sabha in Kashmir waren gehouden in 1989.)

De tweede en derde verkiezingsronden werden ontsierd door geweld Berichten spraken van 30 doden De ernstigste geweldsuitbarslingen deden zich voor in Bihar Het aantal doden was echter beduidend minder dan bij voorgaande verkiezingen

Nederlaag voor Congrespartij (I). BJP wordt grootste partij. NF-LF-alliantie potentiële „derde macht"

De regerende Congrespartij (I) leed bij de algemene verkiezingen de zwaarste verkiezingsnederlaag in haar bestaan, De partij eindigde als derde na de nationalistische pro-hindoe BJP en de Nationaal Front-Links Front-alliantie (NF-LF). Geen der partijen behaalde een absolute meerderheid.

De Congrespartij (I) verloor landelijk 8,4 procent en behaalde slechts 28 procent van de stemmen, een historisch dieptepunt. De omvang van de nederlaag verbaasde waarnemers, ondanks het feit dat velen van hen hadden verwacht dat de partij schade zou ondervinden van het recente *hawala*-corruptieschandaal (zie boven). Partijleider en scheidend premier P.V. Narasimha Rao werd algemeen verantwoordelijk gehouden voor het debâcle.

Hij zou vooraanstaande collega's van zich hebben vervreemd en het advies van lokale partijfunctionarissen hebben genegeerd, van wie enkelen zich fel hadden verzet tegen zijn besluit een alliantie met de A-IADMK in Tamil Nadu nieuw leven in te blazen (zie boven). Deze alliantie behaalde echter geen enkele zetel voor de Lok Sabha in Tamil Nadu. Alle 39 zetels gingen naar de linkse alliantie NF-LF. Dit verlies in Tamil Nadu werd geweten aan het stembusakkoord van Rao met de uiterst corrupt beschouwde ex-filmster Jayalalitha. De einduitslag liet zien dat de Congrespartij (I) het met name zeer slecht had gedaan in de belangrijke deelstaten Bihar. Karnatalra, Madhya Pradesh. Maharashtra, Tamil Nadu en Uttar Pradesh.

De zware nederlaag van de Congrespartij (I) leidde tot hevige speculaties over Rao's politieke toekomst. Op 12 mei werd hij onverwacht herkozen als fractieleider van de Congrespartij (I), maar hij zou zijn gekozen op voorwaarde dat hij op korte termijn zou opstappen als partijleider.

Hoewel de BJP in vergelijking met 1991 slechts een kleine winst behaalde (zie pag 566/1/2-'91) kwam zij als grootste partij uit de verkiezingen Dit was voornamelijk het resultaat van strategische allianties met lokale partijen in het dichtbevolkte gebied tussen Bihar (in het noordwesten) en Karnataka (in het zuidoosten) De BJP en haar coalitiepartner hadden in deze streek alleen al naar schatting gemiddeld 36 procent van de stemmen behaald In 1991 was dit 23 procent

De overwinning van de rechtse hindoepartij BJP werd vooral door moslims met de nodige huiver begroet. De BJP was een radicale partij, die van India een staat van en voor hindoes zou willen maken. Na bekendwording van de uitslag probeerde partijleider Atal Behari Vajpayee dit imago bij te stellen: .,India is altijd een seculier land geweest en dat zal in de toekomst blijven. [...] Het hindoeïsme kan geen staatsgodsdienst worden", aldus Vajpayee (*NRC/H'blad, 17-5-'96).*

De linkse NF-LF-alliantie verloor ten opzichte van 1991 weliswaar stemmen, maar consolideerde haar positie als potentiële ,,derde macht" naast de Congrespartij (I) en de BJP. Dit was het resultaat van de vele stemmen die naar regionale en op kasten georiënteerde partijen gingen. Eén van deze partijen, die niet allemaal tot de NF-LF-alliantie behoorden, was de Bahujan Samaj Partij (BSP), die in Uttar Pradesh bijna 20 procent van de stemmen behaalde.

Woordvoerders van het ,,derde front" deelden mee hun linkse combinatie te zien als de dominante kracht in een nieuw kabinet. Voor het eerste zinspeelde de communisten op het leveren van ministers. Partijleider van de Communistische Partij van India-Marxistisch (CPI-M), de premier van West-Bengalen, de 82-jarige Jyoti Basu, zou een van de belangrijkste kandidaten voor het premierschap zijn in geval van een linkse coalitie. Een andere kandidaat was oud-premier V.P. Singh van de Janata Dal (JD).

Verkiezingsresultaten

Er werden verkiezingen gehouden voor 537 van de in totaal 543 zetels. De Congrespartij (I) en haar coalitiepartners behaalden 139 zetels, de BJP en haar coalitiepartners 194, de NF-LF-alliantie 179 en de overige partijen 22. Voor twee zetels moesten de stemmen opnieuw worden geteld en van één zetel was de uitslag nog niet bekend.

De partijen waarmee de Congrespartij (I) een alliantie was aangegaan. waren de Indian Union Muslim League (IUML). het Kerala Congress (KEC) en de A-IADMK.

De BJP was een alliantie aangegaan met Shiv Sena (SS), de Samata Partij (Samata), de Haryana Vikas Partij (HVP) en Shiromani Akali Dal (SAD).



De Westbengaalse premier Jyoti Basu op 11 mei 1996 op het hoofdkwartier van Links Front in New Delhi.

De NF-LF-coalitie werd gevormd door JD, de CPI-M, de Communistische Partij van India (CPI), Dravida Munnetra Kazagham (DMK), het Tamil Maanila Congress (TMC). de Samajwadi Partij (SP), de Telugu Desam Partij-Naidu (TDP-X), Asom Gana Parishad (AGP), het Indian National Congress-Tiwari (INC-T), het Forward Bloc (FB), de Revolutionair-Socialistische Partij (RSP), het Madhya Pradesh Vikas Congress (MPVC). de Maharastrawadi Gomantak Partij (MGP) en de Karnataka Congrespartij (KCP).

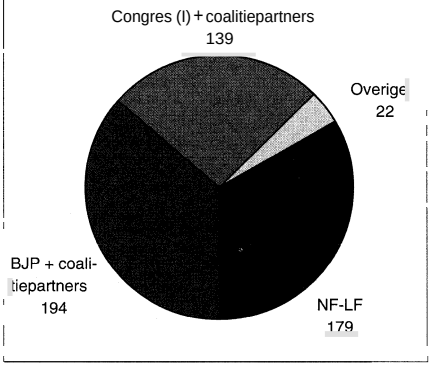
Verkiezingsuitslag Lok Sabha per partij

Partij	*Zetels*
Congrespartij (I)+	136
Bharatiya Janata Partij (BJP)*	160
Janata Dal (JD)**	43
Communistische Partij van India-Marxistisch (CPI-M)**	33
Tamil Maanila Congress (TMC)**	20
Samajwadi Partij (SP)**	17
Dravida Munnetra Kazagham (DMK)**	17
Telugu Desam Partij-Naidu (TDP-N)**	16
Shiv Sena*	15
Communistische Partij van India (CPI)**	12
Bahujan Samaj Partij (BSP)	11
Samata Partij (Samata)*	8
Shiromani Akali Dal (SAD)*	8
Revolutionaire-Socialistische Partij (RSP)**	5
Asom Gana Parishad (AGP)**	5
Indian Xational Congress-Tiwari (INC-T)**	4
Fonvard Bloc (FB)**	3
Haryana Vikas Partij (HVP)*	3
Madhya Pradesh Vikas Partij (MPVC)**	2
Indian Union Muslim League (IUML)+	2

Karnataka Congresspartij (KCP)**	1
MaharastrawadiGomantak Partij (MGP)**	1
Kerala Congrcss (KEC)+	1
Jharkand Mukti Morcha (JMM)	1
UDGP	1
SDF	1
Majlis Ittehadul Muslimeen (MIM)	1
Autonomous State Demand Committee (ASDC)	1
Onafhankelijken	6
Totaal***	534

+ Coalitiepartner Congrespartij (I)
* Coalitiepartner BJP
** NF-LF-alliantie (later omgedoopt tot Verenigd Front)
*** Uitslag voor drie zetels in Andhra Pradesh, Bihar en Karnataka onbekend, verkiezingen voor zes Lok Sabha-zetels in Jammu en Kashmir niet afgerond.

Zetelverdeling in de Lok Sabha



Uitslag Lok Sabha per deelstaat

De Lok Sabha-verkiezingsuitslag per deelstaat was als volgt (het aantal verkiesbare zetels staat tussen haakjes achter de naam van de deelstaat, zie voor de Lok Sabha-verkiezingsuitslag van 1991 pag. 631/3 e.v.-'91):

NOORDELIJKE DEELSTATEN

Haryana (10):Congrespartij (I)en coalitiepartners 2, BJP en coalitiepartners 7, overige 1.
Himachal Pradesh (4):Congrespartij **(I)** en coalitiepartners 4.
Jammu en Kashmir (6):verkiezingen niet afgerond.
Punjab (13): Congrespartij (I) en coalitiepartners 2, BJP en coalitiepartners 8, overige 3.
Uttar Pradesh (85):Congrespartij **(I)** en coalitiepartners 5, BJP en coalitiepartners 33, NF-LF 20, overige 7.

OOSTELIJKE DEELSTATEN

Arunachal Pradesh (2):overige 2
Assam (14): Congrespartij **(I)** 5. BJP en coalitiepartners 1, NF-LF 6, overige 2.
Bihar (54): Congrespartij (I) en coalitiepartners 2, BJP en coalitiepartners 24, NF-LF 26, overige 1 (1 uitslag onbekend).
Manipur (2): Congrespartij (I) en coalitiepartners 2.
Meghalaya (2): Congrespartij (I) en coalitiepartners 1, overige 1.
Mizoram (1):Congrespartij (I)1.
Nagaland (1):Congrespartij (I).
Orissa (21):Congrespartij (I)16, BJP en coalitiepartners 1, NF-LF 4.
Sikkim (1): overige 1
Tripura (2): NF-LF 2
West-Bengalen (42):Congrespartij **(I)** en coalitiepartners 9, NF-LF 33.

WESTELIJKE DEELSTATEN

Goa (2):NF-LF 1, overige 1.
Gujarat (26):Congrespartij (I)en coalitiepartners 10, BJP en coalitiepartners 16.
Madhya Pradesh (40): Congrespartij (I)8. BJP en coalitiepartners 27, NF-LF 3. overige 2.
Maharashtra (48): Congrespartij (I) en coalitiepartners 15, BJP en coalitiepartners 33.
Rajasthan (25): Congrespartij (I) 12, BJP en coalitiepartners 12, NF-LF 1

ZUIDELIJKE DEELSTATEN

Andhra Pradesh (42): Congrespartij **(I)** en coalitiepartners 22. NF-LF 18. overige 1 (verkiezingen voor één zetel uitgesteld).
Karnataka (28): Congrespartij (I) 5, BJP en coalitiepartners 6. NF-LF 16 (verkiezingen voor éénzetel uitgesteld).
Kerala (20):Congrespartij (I)10. NF-LF 10.
Tamil Nadu (39):NF-LF 39.

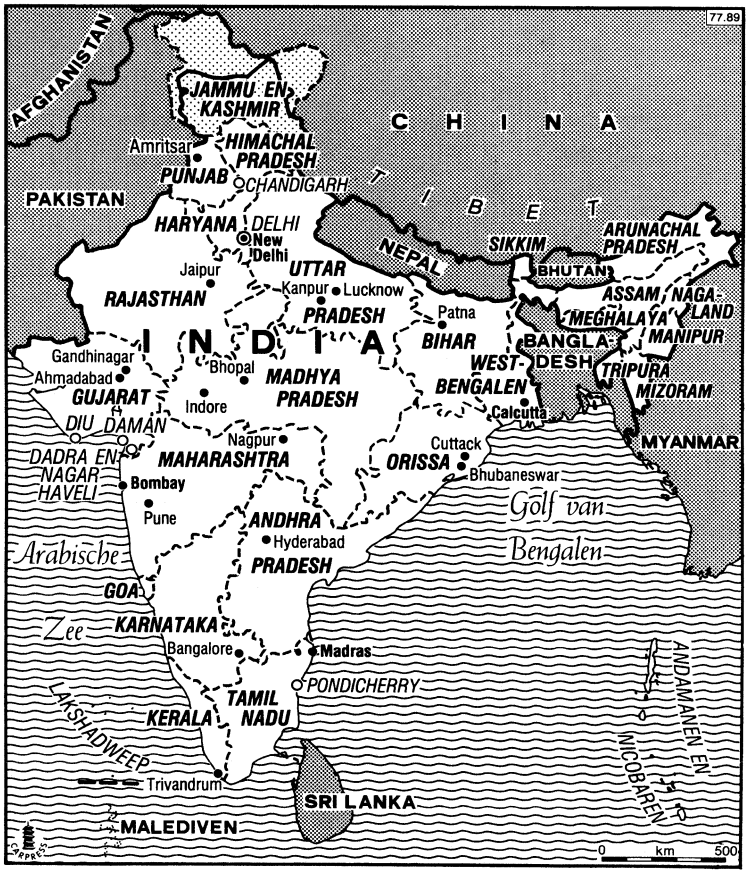
UNIE-TERRITORIA

Andamanen en Nicobaren (1): Congrespartij (I)en coalitiepartners 1.
Chandigarh (1):BJP en coalitiepartners 1.
Dadra en Nagar Haveli (1):Congrespartij (I)en coalitiepartners 1.
Daman en Diu (1): Congrespartij **(I)** en coalitiepartners 1.
Delhi (7):Congrespartij (I) en coalitiepartners 2, RJP en coalitiepartners 5.
Lakshadweep (1):Congrespartij (I)en coalitiepartners 1.
Pondicherry (1): Congrespartij (1) en coalitiepartners 1

Bandietenkoningin in Lok Sabha gekozen

Voormalig „bandietenkoningin" Phoolan Devi won op 11 mei de parlementsverkiezingen in het district Mirzapur, in het noorden van de deelstaat Uttar Pradesh.

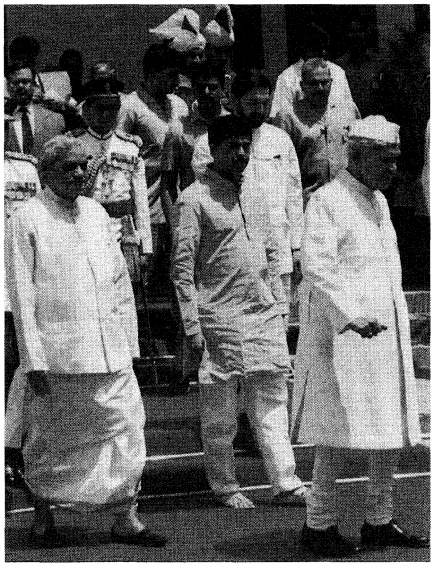
Phoolan Devi hield in het begin van de jaren tachtig heel India in haar ban met haar gedurfde acties in de streek ten zuiden van de stad Agra. Nadat zij door bendeleden van de hogere kaste van dc Thakurs was verkracht, richtte zij haar eigen bende op met als hoofddoel wraak te nemen en vermoordde 22 Thakurs. Phoolan roofde en plunderde nog een aantal jaren, maar gaf zich in 1983 over aan de autoriteiten en bracht vervolgens elf jaar





„Bandietenkoningin" Phoolan Devi tijdens haar verkiezingscampagne in Mirzapur op 24 april 1996.

door in de cel. zonder dat het ooit tot een proces kwam. In 1994 trok premier Mulayam Singh Yadav van Uttar Pradesh alle aanklachten tegen haar in en werd ze vrijgelaten (zie pag. 440/3-'94). Phoolan liet zich door Yadav overhalen om parlementskandidaat te worden in het district Mirzapur. een district met veel mensen van lagere kasten. die haar bewonderden om haar daad tegen de hogere kasten



Premier Atal Behari Vajpayee (1.)begeeft zich op 24 mei 1996 op weg naar het parlement waar president Shankar Dayal Sharma (r.)in een toespraak voor beide kamers het programma van de nieuwe BJP-regering zal toelichten.

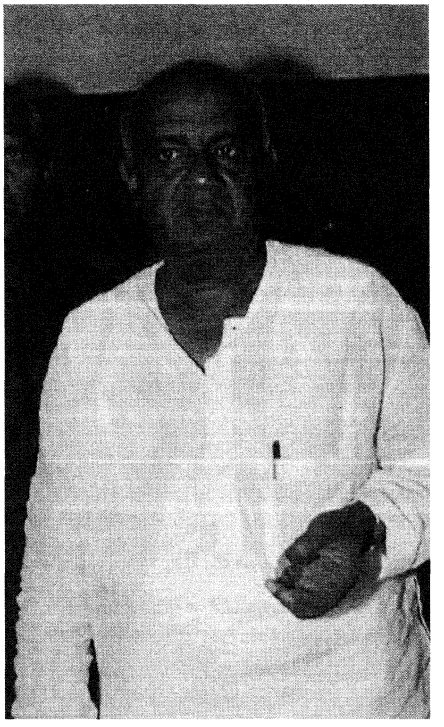
BJP-regeringna twaalf dagen gevallen

Geen van de deelnemende partijen aan de algemene verkiezingen kwam ook maar in de buurt van een absolute meerderheid. Alle drie de partijcoalities ondernamen onmiddellijk koortsachtig pogingen om de samenstelling van de nieuwe regering te beïnvloeden. Binnen enkele dagen ontstond een politieke crisis, waardoor de nieuw gevormde BJP-regering slechts een kort leven was beschoren en zij gedwongen was af te treden.

P.V. Narasiinha Rao trad op 10 mei af als premier en op 12 mei verklaarde hij dat de Congrespartij (I)een ,,seculiere regering" zonder de BJP zou steunen.

Rao's verklaring zette de toon voor intensieve politieke onderhandelingen, waarbij zowel de BJP als de NF-LF het recht opeisten de nieuwe regering te vormen, met als argument dat ze voldoende bondgenoten in het parlement hadden. Hoewel de BJP geen absolute meerderheid had, stelde deze partij dat ze voldoende steun genoot om een stabiele regering te vormen. Dit werd heftig bestreden door de NF-LF, die de aandacht vestigde op de vijandige houding van de BJP ten aanzien van moslims en lagere kasten. De NF-LF stelde dat het onwaarschijnlijk was dat de BJP ooit zou worden gesteund door de meest seculiere en vaak sterk tegen de BJP gekante facties van de regionale partijen.

Daar traditiegetrouw de leider van de grootste partij werd uitgenodigd de regering te vormen, benoemde president Shankar Dayal Sharma op 15 mei BJP-fractieleider Atal Behari Vajpayee tot premier en gaf hem tot 31 mei om het vertrouwen te winnen van de meerderheid van het parlement. Dit besluit ontlokte een storm van protest aan de NF-LF, die op 14 mei had geëist de nieuwe regering te mogen vormen, nadat JD-premier van de deelstaat Karnataka Deve Gowda was gekozen tot FN-LF-leider en tot kandidaat voor het premierschap. Op 22 mei diende de NF-LF (op 20 mei omgedoopt tot Verenigd Front) een motie van wantrouwen in tegen de regering-Vajpayee. Aangezien algemeen werd verwacht dat de motie zou worden aangenomen, voorkwam Vajpayee op 28 mei dat zijn kabinet in het parlement weggestemd zou worden door plotseling af te treden als premier.



Premier H.D.Deve Gowda

Verenigd Front-leider Deve Gowda nieuwe premier

Enkele uren nadat Vajpayee zijn ontslag had ingediend riep president Shankar Dayal Sharma de Verenigd Front-coalitie op een nieuwe regering te vormen. Op 1 juni werd Haradanahalli Dodde Deve Gowda beëdigd als premier en leider van een 21 leden tellend kabinet.

Na de verkiezingen had het Verenigd Front na lange discussies en met uitsluiting van meer op de voorgrond tredende kandidaten (zie boven) de onbekende en kleurloze Deve Gowda aangewezen als kandidaat-premier.
De 63-jarige Deve Gowda. bekend als ..kind van het land", was sinds 1994 eerste minister van de zuidelijke deelstaat Karnataka en buiten zijn eigen deelstaat onbekend. Hij had nauwelijks enige ervaring met de nationale en de internationale politiek van India. Gowda was, anders dan veel van zijn collega's, nooit in opspraak geweest wegens corruptie. Zijn partij was de Janata Dal, een linkse groepering die de meeste steun krijgt van de armere kasten. Hij had de reputatie een eenvoudig man te zijn, die iiever Kannada sprak dan Hindi of Engels. Ondanks zijn schijnbaar gebrek aan westerse ontwikkeling was Gowda een vurig pleitbezorger van liberaal-economische hervormingen. Als premier van Karnataka had hij hoge prioriteit gegeven aan het aantrekken van buitenlandse investeringen. waardoor Karnataka India's snelstgroeiende centrum van technologische vooruitgang was geworden. Om premier te kunnen worden moest hij opstappen als eerste minister van zijn deelstaat. Gowda

was geen lid van de Lok Sabha en zou binnen zes maanden na zijn beëdiging als premier bij een tussentijdse verkiezing in de Lok Sabha moeten worden gekozen. Zijn Verenigd Front had in het Lok Sabha nog minder zetels dan de BJP, maar kon rekenen op de gedoogsteun van de communisten en van de Congrespartij (I).

Samenstelling kabinet

Op 2 juni was de portefeuilleverdeling als volgt:

Kabinetsministers:
Premier: huisvesting en landbouw; wetenschap en technologie; personeel; atoomenergie en alle portefeuilles die niet aan ministers waren toegewezen - H.D. Deve Gowda; financiën, wetgeving, justitie en bedrijfszaken - P. Chidarnbaram; defensie - Mulayam Singh Yadav; buitenlandse zaken; waterbronnen - I.K. Gujral; spoorwegen en parlementszaken - Ram Vilas Paswan; ontwikkeling menselijke hulpbronnen, mijnbouw - S.R. Bommai; industrie - Murasoli Maran; voedselvoorziening, civiele voorraden; consumentenzaken en openbare distributie; handel - Devendra Prasad Yadav: stadsaangelegenheden en werkgelegenheid - M. Arunachalam; welzijn en arbeid - Balwant Singh Ramoowalia; burgerluchtvaart en toerisme; voorlichting en omroepwezen - C.M. Ibrahim; wegtransport - T.G. Venkararaman; werkgelegenheid op het platteland en plattelandszaken - Yerran Naidu.

Staatsministers:
Communicatie en parlementszaken - Beni Prasad Verma; werkgelegenheid op het platteland en plattelandszaken - Chandradev Prasad Verma; milieu - Jainarain Prasad Nishad; ontwikkeling menselijke hulpbronnen - Kanti Singh; huisvesting - Mohammad Taslimuddin; energie - S. Venugopalachari; gezondheid en gezinszorg - Salim Iqbal Sherwani; landbouw enparlementszaken - U. Venkates~varalu.

Verkiezingsresultaten deelstaatparlementen

In april en mei werden ook verkiezingen voor deelstaatparlementen gehouden. De uitslag (het aantal te verdelen zetels staat tussen haakjes achter de naam van de deelstaat) en de hieropvolgende benoemingen waren als volgt:

Assam (126: verkiezingen gehouden voor 122 zetels): AGP 59, Congrespartij (I)34, ASDC 5, CPI 3, BJP 4, overige 17.
De verkiezingen werden gehouden op 27 april. Op 15 mei werd AGP-voorzitter Prafulla Kuma Mahanta beëdigd als deelstaatpremier. Hij volgde Bhumidar Burman van de Congrespartij (I)op.

Haryana (90): HVP 33, BJP 11, Congrespartij (I)9. Samata 24, INC (T)3, overige 10.
De verkiezingen werden gehouden op 27 april. Op 11 mei werd Bansi Lal van de HVP beëdigd als deelstaatpremier. Hij volgde Bhajan Lal van de Congrespartij (I)op.

Kerala (140): Congrespartij **(I)** 37, IUML 13, Kerala Congress (M)5, CPI-M 41, CPI 18, overige 26.
De verkiezingen werden gehouden 27 april. Op 20 mei werd K. Nayanar van de CPI-M beëdigd als deelstaatpremier. Hij volgde A.K. Antony van de Congrespartij (I)op.

Tamil Nadu (234. verkiezingen gehouden voor 233 zetels): DMK 172, A-IADMK 4, TMC 39, CPI 8, overige 10.
De verkiezingen werden gehouden op 27 april en 2 mei. Op 13 mei werd M. Karunanidhi van de DMK beëdigd als deelstaatpremier van ren DMK-TMC-coalitieregering.
De omvang van de nederlaag van de A-IADMK, die voordien 164 zetels in het deelstaatparlement had bekleed, werd algemeen toegeschreven aan de problemen rond partijleider en deelstaatpremier Jayaram Jayalalitha. Jayalalitha verloor haar eigen zetel aan een DMK-rivaal met een verschil van meer dan 8.000 stemmen.

West-Bengalen (294):CPI-M 150; Congrespartij (I)82. FB 21, RSP 18, Socialistische Partij 3, overige 20.
De verkiezingen werden gehouden op 2 mei. Op 20 mei werd Jyoti Basu van de CPI-M beëdigd als deelstaatpremier voor de vijfde achtereenvolgende keer.

Unie-territorium **Pondicherry** (30): Congrespartij (I) 9, A-IADMK 3, DMK 7, TMC 6, overige 5.
De verkiezingen werden gehouden op 27 april. Op 27 mei werd R.V. Janakiraman van de DMK beëdigd als deelstaatpremier.

De bijna volledige uitslag in **Bihar**, waar de verkiezingen werden gehouden op 1 mei, liet zien dat de BJP de grootste partij was geworden en klaarstond om het roer over te nemen van de regerende JD. De BJP zou naar verwachting tevens de deelstaatregering van **Delhi** blijven vormen en samen met coalitiepartner Shiv Sena de deelstaatregering van **Maharashtra** vormen.

ONTWIKKELINGEN IN DEELSTATEN

In april en mei deden zich o.a. de volgende ontwikkelingen voor in onderstaande deelstaten:

Gouverneurs van Himachal Pradesh, Kerala en Uttar Pradesh treden af

Op 21 april trad deelstaatgouverneur Sheila Kaul van Himachal Pradesh af in verband met haar vermeende betrokkenheid bij een huizenschandaal in de hoofdstad New Delhi ten tijde van haar ministerschap van stadsontwikkeling in het uniekabinet in 1995. De gouverneur van Haryana, Mahabir Prasad, kreeg tevens Himachal Pradesh onder zijn beheer.

Op 20 april had president Shankar Dayal Sharma er bij premier Rao openlijk op aangedrongen om mevrouw Kaul te ontslaan, omdat haar naam werd genoemd in een rapport van het Centraal Recherchebureau (CBI) over het illegaal toewijzen van staatswoningen en -winkels. Op 17 april had het CBI het Opperste Gerechtshof toestemming gevraagd om Kaul. die als gouverneur immuniteit genoot krachtens artikel 361 van de grondwet, te ondervragen. Maar tijdens de zitting stelde het Hof vast dat artikel 361 weliswaar immuniteit verleende aan zittende gouverneurs. maar dat dit niet gold voor eerder begane misdrijven en er derhalve geen wettelijk obstakel bestond voor een vooronderzoek van het CBI tegen Kaul.

De gouverneurs van Kerala en Uttar Pradesh, respectievelijk Shiv Shankar en Moti Lal Vora, traden op 1 mei af. Deze stap kwam niet onverwacht nadat het CBI het Opperste Gerechtshof in april toestemming had gevraagd om de beide gouverneurs te ondervragen in verband met een recent corruptieschandaal naar aanleiding van illegale betalingen aan vooraanstaande politici (zie ook pag. 438/1/2-'96).

Op 2 mei werden Khurshid Alam Khan, gouverneur van Karnataka, en Mohammed Shafi Qureshi, gouverneur van Madhya Pradesh, tevens aangesteld als gouverneur van respectievelijk Kerala en Uttar Pradesh.

Premier van Assam overleden

Op 22 april stierf premier Hiteshwar Saika aan een hartaanval. Later die dag werd deelstaatminister van gezondheid Bhumidhar Barman beëdigd als zijn opvolger.

Treinramp in Uttar Pradesh

Op 18 april verloren meer dan 50 mensen het leven toen een passagierstrein op een goederentrein botste in de buurt van de stad Gorakhpur.

Opvolger Deve Gowda in Karnataka benoemd

Op 31 mei werd J.H. Patel van de JD beëdigd als deelstaatpremier van Karnataka. Hij was de opvolger van Deve Gowda, die premier van India was geworden (zie boven).

(Vor.ber.pag. 438/1 e.v.-1996)

TAIWAN

SPANNINGEN MET CHINA AFGENOMEN

Op 29 april 1996 verklaarde de voorzitter van de Mainland Affairs Council (MAC) Chang King-yu dat de regering nog steeds een vreedzame hereniging en dialoog met China nastreefde, maar hij onderstreepte dat de regering op het Chinese vasteland ,,dehuidige politieke realiteit" moest erkennen.

Chang zei dat Taiwan en China ieder een eigen regering hadden en dat beide alleen zouden

kunnen worden herenigd op basis van ..vrijheid. democratie en een billijke verdeling van de welvaart". Hij kwam met zijn commentaar op een moment dat de bilaterale spanningen minder werden. China had een einde gemaakt aan zijn negen maanden durende intimidatiecampagne, waarvan het hoogtepunt werd gevormd door bedreigende militaire oefeningen voor de kust van Taiwan in maart aan de vooravond van de presidentsverkiezingen (zie pag. 375/3 e.v.-'96). Als reactie daarop gelastte Taiwan twee militaire oefeningen af die begin april zouden worden gehouderi en trokken de Verenigde Staten hun oorlogsschepen terug, die naar de regio waren gestuurd om China af te schrikken.

De meeste waarnemers waren van mening dat de Chinese intimidaties een averechts effect hadden gehad. Ze zouden juist de steun voor president Lee Teng-hui bij de presidentsverkiezingen in maart hebben vergroot en de wens tot hereniging hebben verminderd. De rede die president Lee bij zijn inauguratie op 20 mei zou houden, werd beschouwd als de eerste belangrijke mogelijkheid om de bilaterale betrekkingen aanzienlijk te verbeteren of te verslechteren.

Op de Taiwanese economie hadden de Chinese militaire oefeningen echter wel een negatieve uitwerking gehad. De Raad voor Economische Planning en Ontwikkeling maakte op 27 april bekend dat de index van belangrijke economische indicatoren in maart 2,5 procent was gezakt ten opzichte van de maand ervoor, de grootste daling in bijna zeven jaar.

De Raad, die op 25 april een door de regering goedgekeurd groeiplan presenteerde. onderstreepte dat vrijere contacten met China essentieel waren om de geraamde gemiddelde jaarlijkse groei van 6,5 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) in de periode 1997-2006 terealiseren.

Het algemeen persbureau berichtte op 14 april dat de deviezenreserve eind maart tot beneden de S 90 mrd was gezakt, waardoor de Centrale Bank zich gedwongen zag ongeveer $ 5 mrd te verkopen om de Taiwanese dollar te ondersteunen.

KABINETSWIJZIGINGEN

Premier Lien Chan en 18 andere leden van de Uitvoerende Yuan traden op 16 mei formeel af; dit diende volgens de grondwet te geschieden vóór de inauguratie van de president (zie hierna).

Aangezien president Lee Teng-hui hun ontslag niet formeel had aanvaard, werd verwacht dat premier Lien, die in maart als Lee's running-mate tot vice-president was gekozen, in functie zou blijven, evenals de andere kabinetsleden.

INAUGURATIE PRESIDENT LEE TENG-HUI

President Lee Teng-hui werd op 20 mei beëdigd voor een nieuwe ambtstermijn van vier jaar. In zijn inaugurele toespraak deed Lee zijn best de sfeer met China te verbeteren, maar deed hij geen enkele concessie.

Lee, die al sinds 1988 president was en in maart voor het eerst rechtstreeks door het volk was gekozen (zie pag. 376/2-'96), zei dat hij het Chinese vasteland graag een ,,vredesbezoek" zou brengen, maar voegde eraan toe dat een ,,pragmatische diplomatie" op termijn de Taiwanezen ,,het respect en de behandeling (zou) opleveren die zij verdienen op het internationale toneel". Waarnemers zagen dit als een signaal aan de Chinese regering in Beijing dat Taiwan van plan was zijn positie op het wereldtoneel te versterken, ondanks Lee's verzekering dat Taiwan voorstander bleef van een eventuele hereniging met China. Lee zei dat onafhankelijkheid ,,onmogelijken onnodig" was, omdat ,,de Republiek China (de officiële benaming van Taiwan) altijd een soevereine staat (was) geweest". Naar men verwachtte zou deze uitspraak slecht vallen in China, dat Taiwan als een afvallige provincie beschouwde zonder recht op zelfbestuur. Toch voorspelde de president hereniging in de 21ste eeuw: ,,Communistisch China en en democratisch Taiwan verschillen niet in cultuur en identiteit, we hebben slechts een conflict over systemen en levenswijzen". Controversieel in dit verband was Lee's uitspraak dat het hoge onderwijs- en ontwikkelingspeil van Taiwan, in vergelijking met de rest van China, het land geschikt maakte voor een ,,leidende rol" bij het ontwikkelen van ,,een nieuwe Chinese cultuur".

Lee beloofde van Taiwan een ,,Regionaal Operatie-Centrum voor het Asia-Pacific gebied" (APROC) te maken. Hij sprak echter niet over het openen van directe lucht- en zeeverbindingen met het Chinese vasteland, iets dat door het bedrijfsleven van cruciaal belang werd geacht. Vrijwel alle handel, lucht- en scheepvaart-, en financieel verkeer liep via Hongkong, Tot dusver had Taiwan directe verbindingen geweigerd. omdat China dan beduidend meer troefkaarten zou hebben om politieke hereniging af te dwingen. Het zou echter aanzienlijk kostenbesparend werken als schepen rechtstreeks naar de vastelandshavens konden varen en er directe vluchten zouden komen.

Wat de binnenlandse politiek betreft beloofde Lee voor de komende vier jaar hervormingen op onderwijs-, juridisch en economisch gebied. maar hii refereerde niet aan mogelijke constitutionele en bestuurlijke hervormingen.

De inauguratie werd bijgewoond door staatshoofden van 31 landen, voornamelijk uit Afrika en Latijns-Amerika. De Verenigde Staten en andere Westerse landen, die vasthielden aan hun ,,Eén China"-politiek, werden vertegenwoordigd door groepen zakenlieden en door politici en gepensioneerde regeringsfunctionarissen. Vooral opmerkelijk was de afwezigheid van de Zuid-afrikaanse president Nelson Mandela. Vroeger was Zuid-Afrika één van Taiwans trouwste bondgenoten, maar het post-apartheidsregime gaf er de voorkeur aan de erkenning van Taiwan in te ruilen voor diplomatieke betrekkingen met de Volksrepubliek.

Reactie van China op inaugurele rede van president Lee

China's reactie op Lee's aanbod om ,,in de toekomst" een ,,vredesreis" te ondernemen .,naar het vastenland van China" om ,,een nieuw tijdperk van communicatie en samenwerking te beginnen" was terughoudend. Minister van buitenlandse zaken Qian Qichen, die op bezoek was in Zambia, zou naar verluidt op 22 mei gezegd hebben dat als Lee een bezoek aan China wilde brengen, hij welkom was als voorzitter van de Kwomintang (KMT), maar niet als president van Taiwan. In een verklaring, afkomstig van het Chinese Bureau voor Taiwanese Zaken, heette het dat daden; en niet alleen woorden, nodig waren om Taiwan's ,,Een-China"-beleid zichtbaar te maken.

FLEXIBELE WISSELKOERS

De Taiwanese dollar sloot op 27 mei op T$ 27,641 = $ 1, onder de ondergrens van $ 1 = TS 27,50, waaraan de centrale bank al sinds 1990 had vastgehouden. Deze ontwikkeling werd opgevat als een teken dat Lee's regering voldoende vertrouwen had om de koers door vrijemarktfactoren te laten bepalen.

(Vor.ber.pag. 373/3 e.v.-1996)

THAILAND

NIEUWE SENAAT BENOEMD

Premier Banharn Silpa-Archa benoemde op 22 maart 1996 een nieuwe Senaat, de eerste die werd benoemd door een democratisch gekozen premier. Onder de 260 nieuwe leden bevonden zich slechts 39 militairen. Het aantal militairen in de vorige zittingsperiode had nog 139 bedragen

Onder de nieuwe Senaatsleden bevonden zich onder meer ook academici, mediapersoonlijkheden en zakenlieden.

MINISTER OVERLEDEN

Op 27 maart stierf de minister van arbeid en sociaal welzijn, Phisan Munlasatsathon, die namens de Nieuwe Aspiratie Partij (NAP) in de regering zat. aan een hartaanval.

BEZOEK VAN PREMIER AAN MYANMAR EN CHINA

Premier Banharn Silpa-Archa bracht 17-18 maart een bezoek aan Myanmar. Op 24-29 maart bezocht hij China.

Tijdens zijn bezoek aan Myanmar, het eerste van een Thaise premier sedert 16 jaar. hield Banharn besprckingcn met militaire leiders van de regerende junta, de Staatsraad voor Herstel van Recht en Orde (SLORC). Beide partijen ondertekenden een grenshandelsovereenkomst.

MOTIE VAN WANTROUWEN TEGEN REGERING VERWORPEN

Op 8-10 mei diende de oppositie tijdens een debat in het parlement moties van wantrouwen in tegen premier Banharn Silpa-Archa en tien van zijn ministers, die het debat echter overleefden.

In de Thaise pers werd alom kritiek geleverd op de regering, omdat deze haar parlementaire meerderheid had gebruikt om het debat af te kappen voordat de oppositie een volledige uiteenzetting had gegeven van haar beschuldigingen tegen drie van de ministers tegen wie een motie van wantrouwen was ingediend. De drie ministers waren Banharn (in zijn functie van minister van binnenlandse zaken, die hij naast het premierschap vervulde), minister van handel Chuchip Hansawat en onderminister van financiën Newin Chidchob.

Tijdens het debat had de oppositie Banharn ervan beschuldigd dat deze de scriptie over verkiezingsfraude, waarmee hij zijn graad in de rechten had behaald, had geplagieerd. Verder werd hij beschuldigd van het vervalsen van registratieformulieren om te verhullen dat zijn vader van Chinese afkomst was.

De Economist van 18 mei deelde mee dat de andere ministers onder meer werden beschuldigd van onrechtmatige verwerving van land en illegale houtkap, machtsmisbruik bij het verlenen van mijnconcessies en vergunningen aan nieuwe verzekeringsmaatschappijen, het verkrijgen van ongedekte leningen van een handelsbank en samenspanning bij belastingontduiking.

Een van de partijen van de regeringscoalitie, Palang Dharma. onthield zich van stemming ter ondersteuning van onderminister van binnenlandse zaken Suchart Tancharoen. In een televisievraaggesprek op 12 mei zei Palang Dnarma-voorzitter en vice-premier luitenant-kolonel van politie Thaksin Shinawatra dat zijn partij dit had gedaan ,,om de publieke opinie tegemoet te komen".

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 23 mei stapten vijf ministers van de Therd Thai-factie van de Chart Thai (de grootste partij binnen de regeringscoalitie) uit de regering.

Het ging om de volgende vijf ministers: Suchart, Newin, onderminister van handel Pairote Suwanchawee, onderminister van industrie Anussorn Wongwan en minister van het bureau van de staatsuniversiteit Bunchu Trithong.

Volgens de Bangkok Post van 31 mei werd hun aftreden beschouwd als ,,preventieve aanval" van de Therd Thai-factie om Palang Dharma de kans te ontnemen politieke munt te slaan uit de situatie. In het artikel stond dat de Palang Dharma-ministers van plan waren geweest uit de regering te stappen om premier Banharn onder druk te zetten om Suchart en andere leden van Therd Thai te ontslaan. Uiteindelijk dienden de vijf Palang Dharma-ministers, onder wie Thaksin en minister van industrie Chaiwat Sinsuwong, op 24 mei toch hun ontslag in, hoewel de partij deel bleef uitmaken van de regeringscoalitie.

Op 28 mei voerde premier Banharn een kabinetswijziging door. De vijf Palang Dharma-ministers, die op 24 mei waren afgetreden, werden officieel herbenoemd evenals twee van de vijf leden van Therd Thai, Bunchu en Anussorn, die de dag daarvoor waren opgestapt. Nam Thai-leider en vice-premier Amnuai Wirawan nam de portefeuille van buitenlandse zaken over van zijn partijgenoot Kasemsamoson Kasemsi. Bodi Chunnananda, voormalig hoofd van het begrotingsbureau, verving Surakiat Sathianthai (Chart Thai) als minister van financiën.

Op 11 mei was de onderminister van arbeid en sociaal welzijn Prasong Bunphong benoemd tot minister van arbeid en sociaal welzijn. Prasong was evenals zijn in maart overleden voorganger NAP-lid (zie boven).

(Vor.ber.pag. 302/2 e.v.-1996)

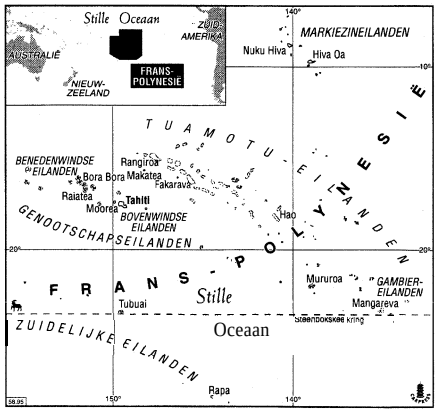
FRANS POLYNESIË

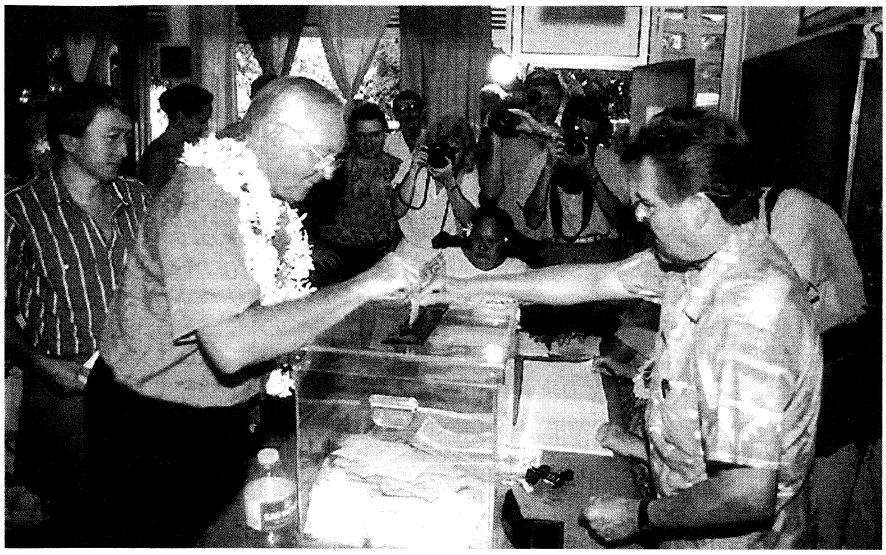
VERKIEZINGEN VOOR TERRITORIALE ASSEMBLEE

Bij de op 12 mei 1996 gehouden verkiezingen voor de 41 zetels tellende Territoriale Assemblée, kwam de regerende Tahoera Huiraatira-Rassemblement pour la République (RPR) onder leiding van president Gaston Flosse, die nauwe banden met Frankrijk voorstond, sterk voor de dag. De partij behaalde met 22 zetels, ofwel 38,7 procent van de stemmen, vier zetels meer dan bij de vorige parlementsverkiezingen in 1991 (zie pag. 289/2 e.v.-'92). De radicale onafhankelijkheidspartij van Oscar Temaru, Tavini Huiraatira - Front de Libération de la Polynésie (FLP), kon na een winst van zes zetels, ofwel 24,8 procent van de stemmen, rekenen op 10 zetels in het nieuwe parlement.

Het gematigde Ai'a Api (Nouvelle Patrie), geleid door Emile Vernaudon, behield met 15.8 procent van de stemmen haar vijf zetels. Van de resterende zetels verwierven de vier volgende partijen er elk een: Fetia Api (Nouvelle Etoile) van Boris Léontieff met 5,5 procent van de stemmen: Te Avei'a Mau (le Vrai Cap) van de voorzitter van de vertrekkende Territoriale Assemblée Tinomana Ehb met 5,3 %, Hiiiantie 2000, die vertegenwoordigd werd door verscheidene kleine onafhankelijkheidsorganisaties (indépendantistes), met 3,02% en Te Henua Enata Kotoa (départementaliste) van Lucien Kimitete op de Markiezineilanden met 1,2 procent van de stemmen.

Op 23 mei kwam de nieuwe Territoriale Assemblée bijeen. Bij de verkiezing om het Territoriaal Presidentschap kreeg Gaston Flosse 28 stemmen en Oscar Temaru 11, bij twee onthoudingen. Volgens een bericht in Le Monde van 25 mei werd de kandidaat van de rechtse meerderheid in het parlement, Justin Arapari, op 24 mei met 23 tegen 11 stemmen en 1 onthouding tot parle-





RPR-leider Gaston Flosse (m.)brengt op 22 mei 1996 in de hoofdstad Papeete zijn stem uit voor de verkiezingen van de Territoriale Assemblée.

mentsvoorzitter gekozen vóór de ,,indépendantiste" Tamara Bopp Du Pont.

(Vor.ber.pag. 152/1 e.v.-1996)

NIEUW-ZEELAND

VORMING REGERINGSCOALITIE

Op 28 februari 1996 ondertekenden de conservatieve National Party (NP) en de United New Zealand (UNZ)een officieel coalitieakkoord. Hierdoor kreeg de regering een meerderheid van één stem in het 99 zetels tellende parlement: de NP en de UNZ hadden respectievelijk 43 en zeven zetels, terwijl de coalitie officieus één Christen-Democraat telde. Tevens maakte het akkoord de weg vrij voor verlaging van de inkomstenbelasting en verhoging van de gezinssteun. Deze maatregelen vormden de basis van de verkiezingscampagne van de regering later in 1996 en beoogden de steun voor de regering onder de middengroepen te vergroten.

Het akkoord werd ondertekend door premier Jim Bolger en Clive Matthewson, leider van de gematigde United Party, die in juni 1995 was opgericht door een aantal parlementsleden (zie pag. 85/1-'96). In ruil voor haar belofte de regering te steunen zou de UNZ krachtens het coalitieakkoord worden beloond met de benoeming van een van haar parlementsleden, voormalig Labour-minister Peter Dunne, in de regering op een post waarover nog moest worden beslist.

De oprichting van de United Party was tekenend geweest voor de algemene versplintering van politieke groeperingen na de invoering van een nieuw kiesstelsel dat was gebaseerd op evenredige vertegenwoordiging in plaats van op gewone meerderheid, Sinds de parlementsverkiezingen van 1993, waarbij de National Party een meerderheid van één stem had behaald, was Nieuwzeelands traditionele tweepartijenstructuur zo sterk gewijzigd dat het parlement op dat ogenblik acht verschillende partijen telde. De meeste commentatoren waren van mening dat na de verkiezingen, die naar alle waarschijnlijkheid eind 1996 zouden worden gehouden, het ge ijzigde systeem zou leiden tot een coalitieregering rond de National Party of de Labour Party.

Aankondiging verkiezingsdatum

Op 21 mei maakte premier Jiin Bolger bekend dat er op 12 oktober algemene verkiezingen zouden worden gehouden. Deze zouden voor het eerst plaatsvinden volgens het nieuwe kiesstelsel, waarin het principe van gewone meerderheid werd vervangen door dat van evenredige vertegenwoordiging. Hoewel Bolger beloofde dat hij zijn verkiezingscampagne zou voeren op basis van de ,,stabiele staat van dienst" van zijn regering, waren er aanwijzingen dat de door de National Party geleide regering aan populariteit verloor, omdat er steeds meer tekenen wezen op een economische recessie.

PRESENTATIE VAN BEGROTING 1996

Op 23 mei presenteerde de regering een begroting waarin voorstellen werden gedaan voor belastingverlaging en verhoging van de uitgaven voor de sociale zekerheid en het milieu Desondanks zou het begrotingsovrrschot kunnen worden gehandhaafd Deze prestatie n as volgens de regtring alleen haalbaar dankzij de deregulering en de radicale economische hervormingen die door opeenvolgende regeringen vanaf het midden van de jaren tachtig waren doorgevoerd

De begroting voorspelde dat de economische groei in 1996-'97 zou dalen tot 2,6 procent vergeleken i-liet een aanvankelijke voorspelling van 3,8 procent netto. In 1997-'98 zou de groei weer moeten toenemen tot 4 procent. De uitgaven over het fiscale jaar dat in juni 1997 afliep. zouden met 5.2 procent toenemen tot NZ$ 32,87 mrd, vergeleken met NZ$ 31,22 mrd over het fiscale jaar dat eindigde in juni 1996 (op 24 mei 1996 gold $ 1 = NZ$ 1,4616). De ve hoging van de uitgaven schroefde het voorspelde overschot voor 1994-'98 terug van NZ$ 7.8 mrd tot NZ$ 3,3 rnrd.

ZCIDKOREAAN UITGEWEZEN. BEZOEK VAN PREMIER BOLGER AAN ZUID-KOREA

Op 9 mei zette de regering de voormalige Zuidkoreaanse diplomaat Choi Seung Jin op een vliegtuig naar Seoel, nadat zijn verzoeken om politiek asiel waren afgewezen. Choi. een voormalig attaché en vice-consul in Wellington. had in juli 1995 asiel aangevraagd nadat hij door de regering in Seoel van zijn functie was ontheven om in zijn vaderland terecht te kunnen staan op beschuldiging van het plegen van valsheid in geschrifte. Omdat Choi had volgehouden dat zijn leven bij terugkeer gevaar liep, was er hangende het onderzoek naar de zaak geen actie ondernomen om hem uit te wijzen. Deze afwachtende houding leidde tot aanzienlijke wrijving met de Zuidkoreaanse regering.

Kort na de gedwongen uitzetting bracht premier Bolger een officieel bezoek aan Zuid-Korea. Tijdens een ontmoeting met de Zuidkoreaanse president Kim Young Sam op 11 mei werd hem verzekerd dat Choi een eerlijk proces zou wachten wegens de aanklachten die tegen hem waren ingediend. De twee leiders wisselden van gedachten over de veiligheid van het Koreaanse schiereiland en Bolger sprak zijn goedkeuring uit over de Koreaanse quadrupele vredesbesprekingen. Voorts verklaarde Bolger dat de bilaterale betrekkingen zouden moeten worden opgewaardeerd tot een niveau .,dat beter aansluit bij de betekenis die Korea voor Nieuw Zeeland heeft"

(Vor.ber.pag. 84/3 e.v.-1996)

PAPOEA NIEUW-GUINEA

REGERINGSOFFENSIEF TEGEN OPSTANDELINGEN OP BOUGAINVILLE

Op 20 juni 1996 lanceerde de regering een grootscheeps offensief tegen het Bougainville Revolutionary Army (BRA), de separatistische guerrillagroepering die streed voor de onafhankelijkheid van het eiland Bougainville, dat rijk is aan delfstoffen.

Minister van defensie Mathias Ijape deelde mee dat „Operation High Speed" was bedoeld om 10 procent van het grondgebied van Bougainville dat nog in handen was van de opstandelingen te heroveren. Het offensief dat de frustratie van de regering over haar onvermogen om het conflict door middel van onderhandelingen op te lossen aantoonde werd veroordeeld door de regeringen van Australie en Nieuw-Zeeland die verzochten om een hervatting van de vredesbesprekingeii

BETREKKINGEN MET DE SOLOMON EILANDEN

Evenals in het verleden vormde de afscheidingsoorlog op Bougainville een ernstige bron van spanningen tussen Papoea Nieuw-Guinea en de naburige Solomon Eilanden, waarvan de bevolking in cultureel en etnisch opzicht verwant was aan die van Bougainville. De regering van de Solomon Eilanden was er veelvuldig van beschuldigd stilzwijgend steun te verlenen aan de opstand.

De kwestie werd in juni besproken tijdens een bijeenkomst van de Melanesische Speerpunt Groep (bestaande uit Fiji. Papoea Nieuw-Guinea. de Solomon Eilanden. Vanuatu en de Kanaakse bevolking van Nieuw-Caledonië) op de Trobiand Eilanden. Volgens de regering van de Solomon Eilanden hadden de strijdkrachten van Papoea Kieuw-Guinea in de voorafgaande tien weken 18 keer de grens overschreden tijdens de achtervolging van opstandelingen van Bougainville. Rij een van deze incidenten was op 1 juni een patrouilleboot de territoriale wateren van de Solomon Eilanden binnengedrongen en had het vuur geopend op het dorp Liulu. Op 9 juni werd aan het slot van de bijeenkomst een gezamenlijk communiqué uitgegeven waarin beide landen werden opgeroepen zo snel mogelijk tot een overeenkomst over de verbetering van de grenscontrole en -bewaking te komen.

Eind juni hielden de twee landen in de hoofdstad van Papoea Nieuw-Guinea, Port Moresby, besprekingen over de veiligheid. Op 25 juni werd bericht dat de landen waren overeengekomen de communicatie tussen de Papuan Defence Force en de Solomon Islands Police Field Force. in het bijzonder in het grensgebied, te verbeteren. Zij wezen gezamenlijke grensbewaking van de hand, maar kwamen overeen meer informatie uit te wisselen.

(Vor.ber.pag. 235/2/3-1996)

VANUATU

PREMIER TREEDT AF NA MOTIE VAN WANTROUWEN

Op 8 februari 1996 moest premier Serge Vohor aftreden, nadat het parlement een motie van wantrouwen tegen hem had aangenomen. Vohor was in december 1995 aan de macht gekomen na algemene verkiezingen die geen duidelijke overwinnaar hadden opgeleverd (zie pag. 236/2/3-'96). Hij werd uiteindelijk opgevolgd door Maxime Carlot Korman, die tot eind 1995 het premierschap had bekleed.

Vohor was evenals Carlot Korman lid van de Union of Moderate Parties (UMP). Hij was premier geworden na een bittere strijd tussen verschillende facties in de UMP, maar Carlot Kormans aanhangers hadden geweigerd zich te neer te leggen bij hun nederlaag. Samen met het oppositionele Unity Front hadden zij een motie van wantrouwen tegen de regering ingediend.

Vohor bleef aan als interimpremier in afwachting van de verkiezing van een opvolger door het parlement op 20 februari. Bij de aanvang van deze zitting verklaarde Carlot Korman dat hij wilde aftreden als voorzitter van het parlement om zich beschikbaar te stellen voor het openstaande premierschap. Vohors aanhangers in de UMF (ongeveer twintig in aantal) slaagden er echter in de zitting te laten schorsen. voordat er een nieuwe premier kon worden gekozen. Hun actie viel samen met een onverwachte verklaring van Vohor dat hij zijn ontslag had ingetrokken en in functie zou blijven als de wettige premier.

Na een reeks juridische manoeuvres en pogingen van Vohor om de verslaggeving over de crisis aan banden te leggen kwam het parlement op 23 februari opnieuw bijeen. Bij deze zitting wist Carlot Korman, die werd gesteund door dissidente UMP-leden en het Unity Front. met dertig stemmen het premierschap te verwerven ondanks nieuwe pogingen van Vohors aanhangers om de procedure te dwarsbomen. Op 1 maart werd bericht dat er ten langen leste een einde aan de kwestie kwam. toen opperrechter Charles Vaudin D'Imecourt afwijzend oordeelde over een beroep van Vohor om het premierschap terug te krijgen en bepaalde dat Vohor en zijn ministers onmiddellijk afstand moesten doen van alle aanspraken op hun functies.

Het geheel nieuwe kabinet van Carlot Korman zag er als volgt uit:

Premier - Maxime Carlot Korman; vice-premier. onderwijs - Donald Kalpokas; financiën - Barak Sope; binnenlandse zaken - Charley Nako: buitenlandse zaken - Amos Bangabiti; vervoer en openbare werken - Amos Andeng: landbouw - Vincent Boulekone; grondbeheer - William Edgell; gezondheidszorg - Cyriaque Metmetsan; justitie - Joe Natuman; handel en industrie - Sela Molisa: burgerluchtvaart, toerisme. telecommunicatie en meteorologie - Albert Ravutia.

(Vor.ber.pag. 236/2/3-1996)

WEST-SAMOA

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Bij de op 26 april 1996 gehouden algemene verkiezingen bleek dat de regerende Human Rights Protection Party (HRPP) van premier Tofilau Eti Alesana een flink stemmenverlies zou moeten incasseren (zie voor vorige verkiezingen pag.503/2/3-'91). Voorlopige tellingen duidden erop dat het aantal HRPP-zetels in de 49 leden tellende Fono (parlement, waarvan het zetelaantal in 1992 met 2 was vergroot) was gezakt van 34 naar 21. Maar omdat de definitieve uitslagen nog bekend moesten worden gemaakt, bleef de samenstelling van de nieuwe Fono onzeker.

De Samoa National Development Party (SNDP) onder leiding van Tupua Tamesese Efi. tot dan toe de belangrijkste oppositiepartij, bleek volgens de voorlopige uitslag elf zetels te hebben gewonnen, terwijl de rest voor onaihankelijke kandidaten was. De hoogste kiesfunctionaris wilde niets weten van beschuldigingen van de oppositie dat de vertraging bij het tellen van de stemmen een truc van de regering was om tijd te winnen voor het verkrijgen van de steun van genoeg onafhankelijke kandidaten om de absolute meerderheid te behouden. Volgens hem was de vertraging het gevolg van het feit dat het tellen van de stemmen ingewikkeld en arbeidsintensief was en dat het werk aanzienlijk was toegenomen in vergelijking met vorige jaren door het grotere aantal kiezers.

Uit de definitieve uitslag die later door de Kiescommissie werd vrijgegeven, bleek dat de HRPP met 26 zetels haar absolute meerderheid in het parlement had behouden, terwijl de SNDP 13 zetels had verworven. De tien resterende zetels in de Fono waren toegevallen aan onafhankelijke kandidaten.

PREMIER HERKOZEN

In mei kwam de nieuw Fono bijeen om een premier te kiezen. Op 17 mei werd bericht dat de zittende premier en HRPP-leider Tofilau Eti Alesana zijn functie had behouden na de parlementaire stemming met 34 tegen 14 te hebben gewonnen van zijn tegenstander SNDP-leider Tupua Tamesese Efi.

Hoewel het resultaat van de stemming Alesana de twee derde meerderheid in het parlement leek op te leveren die hij had beoogd, zinspeelden verscheidene onafhankelijke afgevaardigden erop dat hun steun aan de regering niet onvoorwaardelijk was en in de toekomst mogelijk zou kunnen worden ingetrokken. De uitslag betekende dat Alesana de langstdienende premier in het Stille Zuidzee-gebied werd.

(Vor.ber.pag.503/2/3-1991)

IWC

NOORSE DELEGATIE VERLAAT JAARVERGADERING

De 48ste jaaivergadering van de Internationale Walvisvaartcominissie (IWC) werd op 26-28 juni 1996 in het Schotse Aberdeen gehouden. De vergadering kende een wanordelijk verloop door het voortijdige demonstratieve vertrek van Noorwegen. De Noorse delegatie protesteerde tegen een resolutie waarin de walvisvangst door Noorwegen in de Noordelijke Atlantische Oceaan werd veroordeeld, omdat door dit jaarlijke vangstquotum van enkele honderden dwergvinvissen het in 1982 ingestelde moratorium op commerciële walvisvangst werd ontdoken. Na afloop zei de Noorse delegatieleider Kare Bryn dat de IWC ,,er een gewoonte van is gaan maken om op elke jaarvergadering een resolutie tegen Noorwegen aan te nemen", hetgeen hij ,,uiterst irritant" noemde.

De IWC veroordeelde in een resolutie tevens de Japanse walvisvangst ..voor wetenschappelijke doeleinden". die formeel binnen de voorwaarden van het moratorium vielen, maar die naar verluidt als voorwendsel diende om de commerciële walvisvangst in stand te houden.

(Vor.ber.pag. 724/1-1995)



Aftredend voorzitter van het Noordatlantisch Militair Comité Sir Richard Vincent (1.)feliciteert zijn opvolger generaal Klaus Naumann (r.) tijdens de commando-overdracht op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel op 14 februari 1996.

NAVO

VERENIGDE STATEN STECNEN NAVO-UITBREIDING KAAR NET OOSTEN ONDANKS RUSSISCH STANDPUNT

In een toespraak tot de ministers van buitenlandse zaken van twaalf Midden- en Oosteuropese landen in de Tsjecnische hoofdstad Praag benadrukte de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher op 20 maart 1996 dat de NAVO ,,de belofte [had] gedaan nieuwe leden toe te laten en nieuwe democratieën niet eeuwig in de wachtkamer te laten zitten". Christopher voegde eraan toe dat een beslissing over uitbreiding zou worden uitgesteld tot na de Russische presidentsverkiezingen in de zomer van 1996.

Christophers toespraak volgde op de resolutie van de Russische Staatsdoema die het akkoord uit 1991 herriep waarmee het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) was opgericht (zie pag. 470/3-'96).

Secretaris-generaal Solana maakt rondreis in Oost-Europa

Op 16 april wees NAVO-secretaris-generaal Javier Solana Madariaga in scherpe bewoordingen de pogingen van de Russische president Boris Jeltsin af om de uitbreiding van de NAVO naar Oost-Europa te beperken.

Solana zette zijn standpunt uiteen aan het begin van een rondreis door de Baltische staten en vrijwel alle landen van Midden- en Oost-Europa, die lid wilden worden van de NAVO. Solana verwierp suggesties van Moskou dat vroegere Warschaupact-landen, als zij zouden toetreden tot de NAVO, alleen een politiek lidmaatschap zouden moeten krijgen en geen rol zouden moeten spelen in de militaire structuur van de NAVO. Volgens Solana was alleen een volledig lidmaatschap mogelijk. ,,Er is niet zoiets als een politiek deel van de alliantie", aldus Solana na een gesprek met de Litouwse regering. De Baltische staten Estland, Letland en Litouwen hadden uit vrees voor buurland Rusland het NAVO-lidmaatschap tot hoogste prioriteit gemaakt.

Rusland beschouwde de expansie van de NAVO tot aan de Russische g ens als een bedreiging van de nationale veiligheid. Aan de vooravorid van Solana's tweedaagse bczock aan Hongarije dreigde Rusland niet .,maatregelen van militaire aard" als Hongarije lid zou worden van de NAVO. ..Als Hongarije zich bij de NAVO aansluit, zal Rusland zich gedwongen zien tot tegenmaatregelen. Aangezien de NAVO een militaire organisatie is, zal Rusland maatregelen van militaire aard nemen". aldus Ivan Abojmow, de Russische ambassadeur in Hongarije. geciteerd door het Hongaarse persbureau *MTI* (*NRC/H'blad*,18-4-'96).

VERENIGDE STATEN STEMMEN IN MET CJTF-CONCEPT ONDER LEIDING VAN DE WEU.

Op 5 maart berichtte de *Guardian* dat de Verenigde Staten (VS) het directe bevel over bepaalde NAVO-operaties zouden overdragen op hun Europese bondgenoten De Westeuropese Unie (WEU) zou bij vredes- en veiligheidsoperaties die geleid werden door Europese generaals maximaal 70 000 manschappen van de NAVO mogen inzetten, met gebruikmaking van ondersteuning in de lucht en met behulp van spionagesatellieten en Amerikaanse technici Het ging om strijdkrachten uit vooral Europese NAVO-landen die zouden kunnen worden ingezet voor de regionale veiligheid in Europa

Het betrof de realisering van de Cornbined Joint Task Forces (CJTF). waarover de NAVO al sinds januari 1994 debatteerde. Tot nu toe vorderde de besluitvorming niet omdat de VS bang was voor te eigenzinnige Europese militaire operaties. Volgens *The Herald Tribune* van 1 maart had Frankrijk zijn ,,veto-attitude" opgegeven, waardoor het Amerikaanse wantrouwen jegens Frankrijk scheen te zijn verdwenen.

Vergadering ministers van buitenlandse zaken. Besluitvorming over ,,Europese defensie-identiteit"

Op 2-3 juni vond in Berlijn een vergadering plaats van de 16 ministers van buitenlandse zaken van de NAVO. De ministers besloten definitief tot de oprichting van een nieuwe militaire commandostructuur die daadwerkelijk ondersteuning moest geven aan een ,,Europese defensie-identiteit". Het plan was ontwikkeld als onderdeel van een omvangrijker herstructureringsprogramma dat in overeenstemming was met de afgenomen dreiging van een Oost-West-conflict. Hierdoor werd het mogelijk dat de Europese NAVO-landen onafhankelijk van de VS humanitaire missies en vredesoperaties zouden kunnen uitvoeren door de oprichting van CJTF's onder bevel van de uit tien leden bestaande Westeuropese Unie (WEU). Verder werd besloten dat de CJTF's een beroep zouden kunnen doen op middelen en personeel van de NAVO. maar dat de 16 lidstaten de inzet ervan unaniem zouden moeten goedkeuren en dat een dergelijk project regelmatig door de NAVO zou worden beoordeeld.



De Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow (l.) wijst in het bijzijn van zijn Amerikaanse en Duitse collegae Warren Christopher (m.) en Klaus Kinkel (r.) op zijn horloge tijdens de ontvangst van afgevaardigden naar de NAVO-voorjaarsvergadering op 3 juni 1996 in Berlijn.

Het CJTF-concept was al aangenomen op de NAVO-top van januari 1994 in Brussel. als middel om de NAVO aan te passen aan de nieuwe veiligheidssituatie. De discussie over de CJTF's was in een stroomversnelling geraakt door de aankondiging van Frankrijk. bij monde van president Jacques Chirac. in december '95 dat het militair nauwer betrokken wilde raken bij de NAVO (zie pag. 159/3-'96) Over het akkoord was intensief onderhandeld. waarbij met name de VS en Frankrijk tegenover elkaar stonden. Zij verschilden van mening over de precieze voorwaarden waaronder de Europeanen onder de vlag van de WEU middelen van de NAVO mochten lenen. De VS juichten vorming van een Europese pijler binnen de alliantie toe (zie boven), maar wilden voorkomen dat de eenheid in de commandostructuur van de NAVO werd aangetast.

In brede kringen werd gezegd dat het akkoord een belangrijke verandering betekende voor de organisatie van de militaire hiërarchie van de NAVO die ten koste zou gaan van het formele leiderschap van de VS. Naar verluidt was dit bereikt na langdurige onderhandelingen tussen de VS en hun Europese bondgenoten die hadden geleid tot een compromis waarbij de VS een deel van de strategische en politieke controle over Europese veiligheidsmissies afstonden in ruil voor Europese steun bij het bespoedigen van de besprekingen over uitbreiding van de NAVO (zie onder). Frankrijk, een krachtig voorstander van Europese onafhankelijkheid op defensiegebied. zou aanzienlijke druk hebben uitgeoefend op de VS. Frankrijk had duidelijk laten doorschemeren dat het initiatieven tot uitbreiding van de NAVO zou blokkeren, indien het niet de garantie kreeg dat er een militaire structuur zou komen die een duidelijke erkenning zou zijn van een sterkere Europese defensiepijler.

De Franse tevredenheid over het resultaat van de vergadering werd onder woorden gebracht door de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette: ,,Het is de eerste keer in de geschiedenis van de NAVO dat Europa zijn persoonlijkheid tot uitdrukking brengt". De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher verklaarde dat de jongste ontwikkeling ,,een belangrijke verandering" was die de weg vrijmaakte voor .,een NAVO waarin de Europeanen meer verantwoordelijkhcid op zich kunnen nemen. als zij dat willen". Amerikaanse functionarissen lieten echter niet na de praktische gevolgen van het besluit te bagatelliseren door te benadrukken dat de VS controle zou blijven uitoefenen over echt serieuze veiligheidsproblemen in Europa.

Russische reactie

De plannen voor een krachtigere Europese defensie-identiteit binnen de NAVO werden ook met instemming begroet door de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow. Op 4 juni zei Primakow tijdens een persconferentie na een ontmoeting in Berlijn met de NAVO-ministers van buitenlandse zaken dat deze zouden moeten worden gefeliciteerd, omdat zij zich ,,aanpasten aan de nieuwe realiteit" door een bondgenootschap te ontwikkelen dat minder anti-Russisch zou worden.

De Russische Federatie leek haar verzet tegen uitbreiding van de NAVO in oostelijke richting af te zwakken. Eerder die dag zou Primakow de NAVO-ministers van buitenlandse zaken in een besloten vergadering hebben meegedeeld dat Rusland bereid was zijn bezwaren op te geven tegen de toetreding van voormalige Warschaupact-landen, zoals Tsjechië, Hongarije en Polen, op voorwaarde dat de NAVO in vredestijd geen troepen in deze landen zou stationeren of militaire installaties zou plaatsen en dat de aan Rusland grenzende Baltische staten niet toegelaten zouden worden als lid van de NAVO. Franse en Amerikaanse functionarissen reageerden echter voorzichtig op Primakows standpunten, die door de Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel aan de pers werden bekendgemaakt. Zij zeiden geen verandering te hebben bespeurd in Ruslands felle tegenstand tegen het idee dat de NAVO in oostelijke richting zou uitbreiden. NAVO-secretaris-generaal Solana, die Primakows ontmoeting met de NAVO-ministers van buitenland[illegible]nstructief" noemde, benadrukte eveneens dat ,,dit niet betekent dat het Russische standpunt over uitbreiding van de NAVO (zie boven) is gewijzigd".

Vergadering ministers van defensie. Frankrijk officieel welkom geheten. Russisch voorstel voor nauwe samenwerking

Op 13 juni vond in Brussel een vergadering plaats van de NAVO-ministers van defensie. Zij heetten officieel hun Franse collega Charles Millon welkom. Frankrijk had in december 1993 te kennen gegeven te willen terugkeren in de militaire structuur van de NAVO (zie pag. 159/2/3-'96). waaruit het zich in 1966 had teruggetrokken (zie pag. 484/1 e.v.-'66).

Op 14 juni kregen de ministers gezelschap van de Russische minister van defensie generaal Pawel Gratsjow, wiens voorstellen om de contacten tussen de NAVO en Rusland te institutionaliseren, zoals officiële uitwisseling van hoge Russische en NAVO-militairen die permanent in Brussel en Moskou zouden worden gestationeerd, bijval vonden. De ministers besloten ook tot samenwerking met Rusland wat betreft wapenbeheersing, vredesoperaties, non-proliferatie, ontwikkeling van wapens en bestrijding van misdaad en terrorisme.

Later vergrootte Gratsjow de heersende verwarring over het Russische standpunt wat betreft de uitbreiding van de NAVO door te zeggen dat ,,wij bereid zijn betrekkingen aan te knopen met een niet-uitgebreide NAVO in het belang van de veiligheid in heel Europa". Volgens Gratsjow illustreerde de samenwerking in IFOR tussen troepen van de NAVO. uit Mid-

den- en Oost-Europa en uit Rusland dat uitbreiding van de NAVO overbodig was. Gratsjow betoogde dat de noodzaak tot ..collectieve verdediging" (*NRC/H'blad*, 14-6-'96) niet meer van deze tijd is. NAVO-diplomaten noemden het hoopvol dat de Russische bezwaren tegen NAVO-uitbreiding kennelijk geen blokkade betekende voor verdergaande samenwerking inet het bondgenootschap.

NACC-vergadering

Op 14 juni hadden de NAVO-ministers van defensie een ontmoeting met hun collega's van de 27 lidstaten van het „partnerschap voor vrede"-programma (Partnership for Peace PFP) in het kader van de Noordatlantische Samenwerkingsraad (North Atlantic Co-operation Council, NACC) om besprekingen te voeren over zaken die betrekking hadden op Europese samenwerking op het gebied van veiligheid en defensie

(Vorberpag 158/3e v-1996)

WHO

AIDSCONGRES IN AZIË

Meer dan 1500 deskundigen kwamen op 17-21 september 1995 in de Thaise stad Chiang Mai bijeen voor het derde internationale congres over het Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS) in Azië en het Stille Zuidzee-gebied, onder verantwoordelijkheid van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP). (Voor het tweede congres in november 1992, zie pag. 443/2/3-'93.)

Een de voornaamste taken van de afgevaardigden was het bedenken van maatregelen om de zich snel ontwikkelende economieën in de regio te beschermen tegen een dreigende aidsepidemie. De verontrusting was gegroeid doordat recente trends erop wezen dat het aantal aids-gevallen in de regio sinds 1993 verviervoudigd was, en dat Azië op dit moment ernstiger door de epidemie werd getroffen dan Afrika ten zuiden van de Sahara (zie pag. 87/1 e.v.-'95).

Volgens een aantal deskundigen zou het geschatte aantal aidsgevallen in Azië en het Stille Zuidzee-gebied thans 2 mln bedragen. Er waren echter slechts 23.912 gerapporteerde gevallen, waarvan 19.093 in Thailand. Er zouden minstens 3,5 mln mensen in Azië besmet zijn met het human immunodeficiency virus (HIV) dat aids veroorzaakt. India was het ergst getroffen met naar schatting 1,5 mln mensen die besmet zouden zijn met het HIV-virus vergeleken met 800 000-1 mln HIV-dragers in Thailand en 400 000 in Myanmar Cambodja zou, naar gevreesd werd, het snelst groeiendi. aantal nieuwe HIV-dragers van de wereld hebben Precieze cijfers waren echter niet beschikbaar

Resultaten van onderzoek naar geneesmiddelen tegen aids

De resultaten van een uitgebreid medisch onderzoek in zeven Europese landen en in Australië die op 26 september bekend werden gemaakt, maakten duidelijk dat diverse geneesmiddelen tegen aids beter werkten als ze in combinatie werden gebruikt dan apart Het ..Delta"-onderzoek onder 3000 HIV-dragers wees uit dat het sterftecijfer onder patiënten die alleen met azidothymidine (AZT) waren behandeld hoger was (17 procent) dan onder diegenen die het in combinatie met anderegeneesmiddelen hadden gebruikt (11 procent).

RAPPORT OVER TUBERCULOSE

In een WHO-rapport van 21 maart 1996 werd beweerd dat tuberculose (t.b.c.) het meest dringend gezondheidsprobleem was dat de wereld te wachten stond. Het rapport wees erop dat t.b.c. zich snel verspreidde en in het huidige tempo binnen de komende tien jaar aan 30 mln mensen het leven zou kosten. Wereldwijd was t.b.c. de grootste veroorzaker van sterfte onder vrouwen, en een derde van de mensen die met het HIV-virus besmet waren stierf aan t.b.c. Het hoofd van het t.b.c.-bestrijdingsprogramma van de WHO, Arata Kochli, drong aan op uitbreiding van doeltreffende behandelingsmethoden.

Op 7 maart had de WHO ervoor gewaarschuwd dat Europa werd bedreigd door weer de kop opstekende besmettelijke ziekten, zoals difterie, cholera en t.b.c., in de landen van de voormalige Sowjet-Unie. Het WHO riep op tot het geven van inentingen op grote schaal over heel Europa, het regelmatig doen van onderzoek om ziektesymptomen te onderkennen en het organiseren van een hulpprogramma om de watervoorraden en elementaire hygiëne in arme landen te verbeteren.

WERELDGEZONDHEIDSVERGADERING

Op 20-25 mei hield de Wereldgezondheidsvergadering. het hoogste orgaan van de WHO, haar 49ste zitting in het Zwitserse Genève (zie pag. 727/2 e.v.-'95 voor de 48ste zitting).

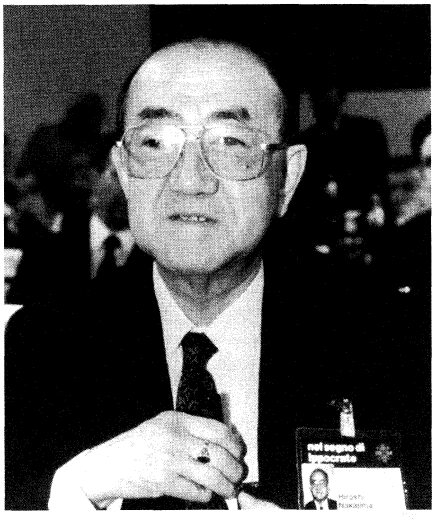
In zijn openingstoespraak waarschuwde directeur-generaal Hiroshi Nakajima de afgevaardigden van de 190 lidstaten ervoor dat besmettelijke ziekten overal ter wereld terrein wonnen. Hij verklaarde dat ,,epidemieën zich zeer snel over de aarde kunnen verspreiden", hoewel hij benadrukte dat ,,epidemieënniet onvermijdelijk zijn".

In haar Wereldgezondheidsrapport 1996. uitgegeven in het kader van de 49ste Vergadering, had de WHO aandacht gevraagd voor de gevaren van overdraagbare ziekten die naar haar zeggen verantwoordelijk waren voor de dood van 17 mln mensen per jaar De grootste boosdoeners waren longontsteking (4.4 mln). diarree (3,1 mln), en, bijzonder zorgwekkend, tuberculose, waaraan in 1995 3.1 mln mensen overleden (zie boven). Alle drie ziekten werden veroorzaakt door bacteriënstammen die resistent waren tegen gewone antibiotica.

De resoluties die door de Vergadering werden goedgekeurd om de verspreiding van ziekten in toom te houden, bevatten onder meer extra maatregelen om malaria te bestrijden. Het jaarlijkse voorkomen van deze ziekte werd geschat op 300 à 300 mln gevallen. De Vergadering stemde ermee in om vóór juni 1999 alle resterende soorten van het pokkenvirus te vernietigen. In mei 1980 waren de pokken bestempeld tot de eerste ziekte die over de gehele wereld was uitgeroeid.

Ook stemde de Vergadering in met het financiële rapport van de directeur-generaal over de periode 1 januari 1994 - 31 december 1995. Wel betreurden de afgevaardigden het hoge aantal interne leningen en het ongekend hoge bedrag aan achterstallige contributies van sommige lidstaten.

(Vor.ber.pag. 727/1 e.v.-1995)



WHO-directeur-generaal Hiroshi Nakajima (archieffoto rand ecember 1995).

INDEX AFLEVERING NR. 3108

ANGOLA Kwartierarrest UNITA-manschappen opnieuw vertraagd **565**
Vredesakkoord met FLEC geparafeerd **565**
Samenstelling nieuwe regering **566**
ARGENTINIE Militaire coup herdacht met bezetting, kerk vraagt vergeving voor rol in ,,vuileoorlog" **553**
Conflict met Groot-Brittannië over visserijrechten **553**
Onenigheid tussen president en minister van economische zaken **554**
Burgemeestersverkiezingen in Buenos Aires **554**
Economische ontwikkelingen **555**
CHINA Premier Li Peng bezoekt Frankrijk **581**
Russischepresident op bezoek **581**
Betrekkingen met VS **582**
Mensenrechtenkwesties **584**
Onrust in Xinjiang **584**
Onderdrukking van steunbetuigingen Dalai Lama **584**
COLOMBIA VS staken hulp vanwege drugshandel **555**
Ambassadeur in VS neemt ontslag **556**
Verwikkelingen rond beschuldigingen president Samper **556**
Guerrilla-activiteiten **558**
Uitleveringsverzoek VS afgewezen **559**
COMOREN Nieuwe regering **566**
CUBA Amerikaans Congres aanvaardt Helms-Burton-wet **559**
internationale oppositie tegen handelsbeperkingen VS **559**
ICAO-rapport over neerschieten vliegtuigen **561**
DUITSLAND Stijging werkloosheid **533**
Bezuinigingsmaatregelen **534**
Protestacties in overheidssector **535**
Bezuinigingsprogramma goedgekeurd **536**
Deelstaatverkiezingen **537**
Samengaan Berlijn en Brandenburg in referendum verworpen **539**
Uitspraken Federale Hof over asielwetgeving en Oostduitse confiscaties **540**
Nieuw hoofd inlichtingendienst **540**
Wet liberalisering telecommunicatie **541**
Buitenlandse betrekkingen **542**
EBRD Vijfde jaarvergadering **542**
ECUADOR Aftreden president geëist, Dahik-affaire **561**
Presidents- en Congresverkiezingen **562**
EGYPTE Benoeming sjeik van Al-AZ-har-moskee **574**
Veiligheidsakkoord met Pakistan **574**
Bezoek van Chinese president **575**
Perswet afgeschaft **575**
EUROPESE UNIE Voorstellen werkloosheidsbestrijding **543**
Opening Intergouvernementele Conferentie **543**
,,Drugstop" uitgesteld **544**
Discussie over nieuw wisselkoersmechanisme 545
Jaarverslag EMI **546**
Standpunt Britse regering inzake referendum over EMU **546**
Initiatief rond Frans-Duitse defensiesamenwerking **547**
FRANS POLYNESIË Verkiezingen voor Territoriale Assemblée **594**
GABON Bezorgdheid om verkiezingen **567**
Terugtrekking uit OPEC **567**
GIBRALTAR Parlementsverkiezingen **547**
HONGKONG Begroting voor 1997 goedgekeurd **585**
Betrekkingenmet China **585**
Opstand in kamp Vietnamese bootvluchtelingen **586**
INDIA Ministers dienen ontslag in **587**
Algemene verkiezingen **587**
Uitslagen **589**
BJP-regering na twaalf dagen gevallen **591**
Nieuwe premier **591**
Ontwikkelingen in deelstaten **592**
IWC Noorse delegatie verlaat jaarvergadering **597**
LIBANON Franse president op staatsbezoek **575**
Israëlisch offensief ,,Druiven der Gramschap" **575**
Bloedbad in Kana **577**
Afspraak ,,staakt-het-vuren" **578**
VN-rapport over bloedbad Kana **579**
Veroordeling van Geagea **580**
LIBIE Herziening welvaartsdistributieplan **567**
VS dreigen met aanval op wapenfabriek **567**
MEXICO Gouverneurs treden af **562**
Akkoord over hervorming kiesstelsel **563**
Vredesproces in Chiapas **563**
Grensakkoordmet VS **564**
Privatisering pensioenstelsel **564**
NAVO VS steunen uitbreiding naar het oosten **597**
Ministers van buitenlandse zaken nemen besluit over ,,Europese defensieidentiteit" **597**
Vergadering ministers van defensie **598**
NEDERLAND Parlementaire enquête opsporingsmethoden **525**
NIEUW-ZEELAND Vorming regeringscoalitie **595**
Presentatie van begroting 1996 **593**
PAPOEA NIEUW-GUINEA Regeringsoffensief tegen opstandelingen op Bougainville **596**
Betrekkingen met de Solomon Eilanden **596**
SOEDANVN-sancties **568**
VS wijzen VN-diplomaat uit **568**
Vredesovereenkomst met zuidelijke rebellenfacties **568**
Nieuwe regering **569**
SPANJE ETA-geweld laait op **548**
Parlementsverkiezingen **549**
Onderhandelingen over regeerakkoord **550**
Regering-Aznar beëdigd **551**
Vonnis in olijfoliezaak **552**
SYRIË Begroting 1996 gepresenteerd **580**
Geheime ontmoeting Syrische en Iraakse presidenten **580**
Bomaanslagen in Damascus **580**
TAIWAN Spanningen met China afgenomen **592**
Inauguratie president Lee Teng-hui **593**
THAILAND Nieuwe Senaat benoemd **593**
Motie van wantrouwen tegen regering verworpen **594**
TSJAAD Franceville-akkoord ondertekend **569**
Grondwet goedgekeurd **569**
Eerste ronde presidentsverkiezingen **569**
VANUATU Premier treedt af na motie van wantrouwen **595**
WEST-SAMOA Algemene verkiezingen, premier herkozen **595**
WEU Ministersvergadering **552**
WHO Aidscongres in Azië **599**
Wereldgezondheidcvergadering **599**
ZUID-AFRIKA Gemeenteraadsverkiezingen in Kwazulu-Natal uitgesteld **570**
Ramaphosa verlaat parlement **570**
Ramaphosa neemt ontslag als secretaris-generaal ANC **571**
Openingszitting Waarheidscommissie **571**
AWB-terroristenveroordeeld **571**
Druk op rand **572**
Grondwet goedgekeurd **572**
NP stapt uit regering **573**
Verkiezingen in West-Kaap **574**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118; 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

ALGEMEEN

TOP OVER MILITAIRE SAMENWERKING ZUIDELIJKE BALKAN AMERIKAANSE MILITAIRE HULP VOOR ALBANIE

Op 31 maart en 1 april 1996 werd in de Albanese hoofdstad Tirana een conferentie gehouden over militaire samenwerking in de Zuidelijke Balkan. De top. die tot doel had de veiligheid in de regio te vergroten, werd bijgewoond door de ministers van defensie van Albanië. Bulgarije. Macedonië. Italie. Turkije en de Verenigde Staten, respectievelijk Safet Zhulali. vice-admiraal (bd) Dimitur Pawlow, Blagoj Handziski, generaal Domenico Corcione. Oltan Sungurlu en William J. Perry. De conferentie, de eerste in zijn soort, werd eveneens bijgewoond door Armin Ritz. de vertegenwoordiger van het Zwitserse voorzitterschap van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

De Amerikaanse minister Perry verklaarde op 2 april in Tirana dat de gesprekspartners het eens waren geworden over het belang van militaire samenwerking in de regio, waaronder zowel overleg op hoog niveau als gezamenlijke oefeningen en vredesoperaties vielen. Concrete afspraken waren echter niet gemaakt.

Perry maakte eveneens bekend dat de Verenigde Staten $ 100 mln uittrokken voor militaire hulp aan Albanië. De hulp zou onder meer worden gebruikt voor militaire trainingen, de uitrusting van vredessoldaten en gezamenlijke oefeningen. Bovendien gingen de VS materieel leveren, waaronder anti-tankraketten, honderden vrachtwagens, uniformen en medicijnen.

De minister ontkende berichten over de mogelijke vestiging van een Amerikaanse basis in Albanië. Volgens een Amerikaanse functionaris zou er wel een militair centrum worden ingericht in Bize, zo'n 50 km. ten noorden van Tirana. voor trainingen in het kader van het Partnerschap voor Vrede.

CENTRAAL ECROPEES INITIATIEF

Tijdens een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van het Centraal Europees Initiatief (CEI)op 31 mei 1996 werd de toetreding goedgekeurd van Albanië. Bjelaroes. Bulgarije. Roemenië en Oekraïne.
Het besluit werd genomen voor de topontmoeting van 7-8 juni in kasteel Lancut in het Poolse Rzeszow, en die werd bijgewoond door de presidenten van Duitsland. Hongarije. Italië, Oekraïne, Oostenrijk. Polen. Slovenië, Slowakije en Tsjechië.

(Vor.ber.pag. 21/3 c.v.-1996)

ALBANIË

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 26 mei en 2 juni 1996 werden er in twee ronden verkiezingen gehouden voor de 140 leden tellende Volksassemblée (het uit één Kamer bestaande parlement); op 16 juni werd in zeventien kiesdistricten een derde kiesronde gehouden. De enorme overwinning van de regerende Albanese Democratische Partij (PDS) werd ontsierd door beschuldigingen van de oppositie en internationale waarnemers dat er op grote schaal verkiezingsfraude was gepleegd (voor bijzonderheden van de PDS-overwinning bij de vorige parlementsverkiezingen in maart 1992, zie pag. 449/3 e.v.-'92).

De eerste verkiezingsronde vond plaats op 26 mei. De belangrijkste oppositiepartijen. met inbegrip van de Socialistische Partij van Albanie. trokken zich echter een paar uur voor het sluiten van de stembureaus terug uit de verkiezingsstrijd. omdat er volgens hen sprake was van verkiezingsfraude, intimidatie en geweld op grote schaal. Op 2 juni werd er gestemd in negen kiesdistricten waar geen van de kandidaten op 26 mei de meerderheid had behaald. Deze tweede ronde werd geboycot door de Socialistische Partij en vier andere oppositiepartijen. de Sociaal-Democratische Partij. de Democratische Alliantie. de Partij voor Nationale Eenheid en de Agrarische Partij.

Volgens de officiele uitslag, die werd bekendgemaakt door de centrale kiescommissie, behaalde de PDS 101 van de 115 rechtstreeks gekozen zetels bij de verkiezingen van 26 mei en 2 juni (25 zetels werden toegewezen op basis van evenredigheid)

Op 8 juni besloot president Sali Berisha op 16 juni nieuwe verkiezingen te laten houden in zeventien kiesdistricten waar de kiescommissie onregelmatigheden had gesignaleerd. De oppositiepartijen boycotten deze verkiezingen en eisten nieuwe verkiezingen in bijna alle kiesdistricten. Volgens officicle cijfers veroverde de PDS alle zeventienzetels die op 16 juni op het spel stonden.

Uit de definitieve verkiezingsuitslag, die op 21 juni door de kiescommissie werd bekendgemaakt. bleek dat de PDS 122 van de 140 zetels in de wacht had gesleept.

Officiële verkiezingsuitslag

Partij	*Zetels*
Albanese Democratische Partij	122
Socialistisclie Partij .	10
Republikeinse Par-!;] van Albanië	3
Unie voor de Mensenrechten	3
Partij van het Nationale Front	2

[*]Boycotte de openingszitting van de nieuwe Volksassemblée op 1 juli.

OVSE-rapport over verkiezingen

Op 12 juni publiceerde de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) die toezicht had gehouden op de parlementsverkiezingen, een uiterst kritisch rapport

In het rapport werd uitvoerig melding gemaakt van talrijke gevallen van verkiezingsfraude en intimidatie door de politie en functionarissen van de geheime dienst. Volgens het rapport waren bij het verloop van de verkiezingen 32 van de 19 artikelen van de Albanese kieswet overtreden.

In een op 14 juni uitgegeven verkla ing deelde de Albanese centrale kiescommissie mee dat de OVSE tot een ,.verkeerde conclusie" met betrekking tot het verloop van de verkiezingen was gekomen. Volgens de commissie was het



President en PDS-leider Sali Berisha maakt het V-teken tijdens de slotmanifestatie van zijn verkiezingscampagne op 24 mei 1996 in Tirana.

Maandblad 66ste jaargang.nr. 3109, pag. 50447-50510



De oppositieleiders (v.l.n.r.) Servet Pellumbi van de Socialistische Partij. Neritan Ceka van de Democratische Alliantie, en Skender Gjinushi van de Sociaal-Democratische Partij geven op 8 juni 1996 een persconferentie na hun bezoek aan het Europees Parlement in verband met hun protesten over het verloop van de algemene verkiezingen.

rapport gebaseerd op waarnemingen bij slechts 7 procent van de steinbureaus. Zij gaf toe dat er onregelmatigheden hadden plaatsgevonden, maar betoogde dat dit niet betekende dat de kieswet was overtreden.

ARRESTATIE VAN COMMUNISTEN

De Hibanese krant *Gazeta Shqiptare* van 3 maart meldde dat op 1 maart vier personen waren gearresteerd omdat ze de in 1992 verboden Albanese Communistische Partij nieuw leven wilden inblazen. De conclusie van het artikel luidde dat ,,hetcommunisme nog steeds leeft in Albanië" en dat een .;centrale leiding" communistisch georiënteerde activiteiten organiseerde.

VOORMALIGE COMMUNISTEN VEROORDEELD

Op 24 mei legde een Albanese rechtbank de doodstraf op aan drie voormalige communistische functionarissen, die schuldig waren bevonden aan misdaden tegen de mensheid en politieke vervolging. Dit was de eerste keer na de val van het communistische regime in 1990 dat voormalige communisten ter dood waren veroordeeld.

Het ging om een voormalige president van het Hooggerechtshof, Aranit Cela. oud-procureurgeneraal Rrapi Mino, en oud-minister van binnenlandse zaken en voo malig hoofd van de Sigurimi (geheime politie) Zylyftar Ramizi.

Haxhi Lleshi, die president was geweest van 1953-'82. en voormalig vice-premier Manush Myftiu werden tot levenslang veroordeeld.

OPENING VAN EFFECTENBEURS

Op 2 mei werd in de hoofdstad Tirana de eerste effectenbeurs van Albanië geopend. De handel zou in eerste instantie worden beperkt tot schatkistpromesses enprivatiseringscoupons.

ONDERTEKENING VRIENDSCIIAPS- EN SAMENWERKINGSVERDRAG MET GRIEKENLAND

Op 21-22 maart 1996 bracht de Griekse president Kostas Stephanopoulos een bezoek aan Albanië voor besprekingen met hoge Albanese functionarissen, onder wie president Sali Berisha en premier Aleksander Meksi. Op 21 maart ondertekenden de Albanese minister van buitenlandse zaken Alfred Serreqi en zijn Griekse ambtgenoot Theodoros Pangolos een verdrag van vriendschap. samenwerking, goed nabuurschap en veiligheid.

Volgens de *Financial* Tzmes van 21 maart bezegelden het bezoek en de ondertekening van het verdrag een gestage verbetering van de betrekkingen tussen de twee landen. Het artikel meldde verder dat de meningsverschillen over de status van de Griekse minderheid in het zuiden van Albanië en de status van de ongeveer 300.000 illegale Albanese arbeiders in Griekenlandleken te zijn opgelost.

(Vor.ber.pag. 242/2 e.v.-1996)

BOSNIË-HERZEGOVINA

CONFERENTIES OVER IMPLEMENTATIE VREDESAKKOORD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Medio maart 1996 belegden de Verenigde Staten een nieuwe ,,mini-top" om meer steun te verwerven voor het in december 1995 ondertekende vredesakkoord (pag. 305/1 e.v.-'96). De bijeenkomst, die was georganiseerd door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher, werd gehouden in Genève op 18 maart. Medio februari had er een soortgelijke door de VS belegde vergadering in Rome plaatsgevonden (zie pag. 310/3 e.v.-'96).

De bijeenkomst werd bijgewoond door twee ondertekenaars van het vredesakkoord van december 1995. te weten Franjo Tudjman (president van Kroatië) en Slobodan Milosevic (president van Servië). De derde ondertekenaar, Alija Izetbegovic (president van Bosnie-Herzegovina, de Bosnische moslim-leicler). was te ziek om aanwezig te zijn. Daarom werden de Bosnische moslims vertegenwoordigd door zijn plaatsvervanger Ejup Ganic, die tevens vice-president was van de moslim-Kroatische Federatie van Bosnië-Herzegovina. Eveneens aanwezig waren andere vertcgenwoordigers van de Federatie en van de Bosnisch-Servische Republiek en vertegenwoordigers van de door de NAVO geleide Implementatiemacht (IFOR).

Tijdens de bijeenkomst besloten de leiders het vredesakkoord van dcccmbcr 1995 te rcspcctcren en haast te maken met het normaliseren van de onderlinge betrekkingen. Ook besloten zij om de voorwaarden te scheppen - zoals vrijheid van beweging en vrije toegang tot de media - voor het houden van vrije en eerlijke verkiezingen in Bosnie voor de afgesproken deadline van 1 september

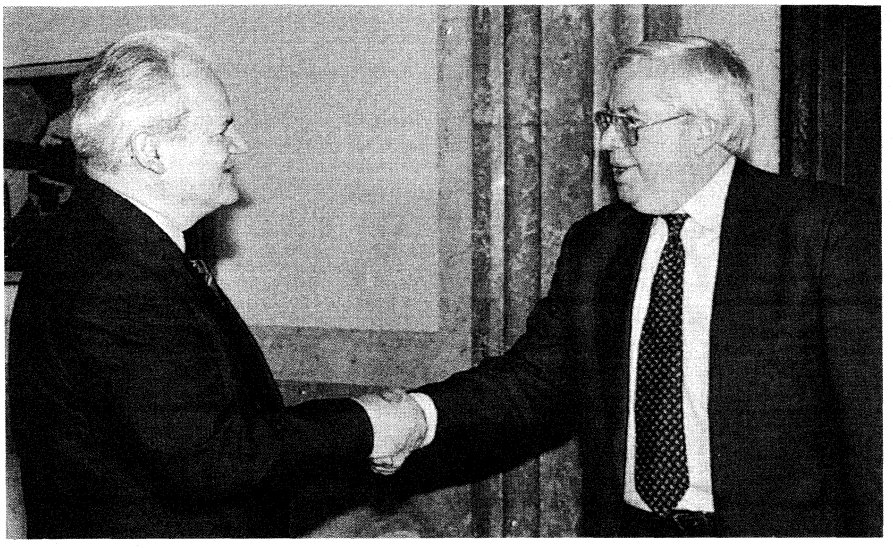
De besprekingen richtten zich tevens op manieren om de moslim-Kroatische Federatie te versterken. Er werd een twaalf punten tellende verklaring over de Federatie uitgegeven waarin islamitische en Kroatische leiders eerdere beloften herhaalden om meer samen te werken (zieonder).

Vergadering van Contactgroep in Moskou. Vrijlatingkrijgsgevangenen

Op 23 maart kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de Contactgroep - Duitsland. Frankrijk, Groot-Brittannie, Rusland en de VS - in Moskou bijeen. De ministers lieten een waarschuwing horen aan het adres van de partijen in Bosnië dat hulp bij de wederopbouw zou worden uitgesteld als het vredesakkoord niet werd nageleefd.

Daarop lieten de partijen een aantal krijgsgevangenen vrij. Krachtens het vredesakkoord hadden alle krijgsgevangenen medio januari moeten zijn vrijgelaten.

Op 23 maart liet de Bosnische regering 's avonds 109 Bosnische Serriers vrij uit een gevangenis in Tuzla. Op 24 maart zei het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) dat het nog onderhandelde over de vrijlating van ruim honderd krijgsgevangenen. Het ICRC



John Kornblum (r.).de opvolger van Richard Holbrooke als VS-bemiddelaar in voormalig Joego-Slavië, wordt tijdens zijn eerste officiële bezoek aan de regio op 12 maart 1996 verwelkomd door de Servischepresident Slobodan Milosevic (l.).

dacht dat de regering nog zeker 26 krijgsgevangenen vasthield. de Kroaten 51 en de Serviërs 28. Maar zowel de regering als de Serviërs ve klaarden dat sommige of alle resterende krijgsgevangenen vastgehouden moesten worden, omdat ze ervan werden verdacht betrokken te zijn geweest bij oorlogsmisdaden. Op 25 maart liet het ICRC weten dat de Bosnische Kroaten tien Serviërs hadden vrijgelaten uit een gevangenis bij Mostar.

Federatie-akkoord

Op 30 maart ondertekenden moslims en Kroaten een akkoord dat bedoeld was om hun wankele federatie te versterken. Het akkoord werd ondertekend in Sarajevo. Namens de federatie tekenden president Kresimir Zubak en vice-president Ejup Ganic, premier Izudin Kapetanovic en vice-premier en minister van financiën Drago Bilandzija. Namens de Republiek Bosnië tekenden premier Hasan Muratovic en minister van buitenlandse zaken Jadranko Prlic.

Op 31 maart meldde radio Bosnië-Herzegovina dat het akkoord betrekking had op ..fundamentele verantwoordelijkheden. de overdracht van bevoegdheden in de regeringen, speciale stappen voor de implementatie van federale instituties en de gevolgen van niet-implementatie". Op financieel gebied voorzag het akkoord in één enkele overheidsbegroting en één banksysteem.

Op 14 maart bracht de Kroatische premier Zlatko Matesa een bezoek aan Sarajevo voor besprekingen met leiders van de Republiek en van de Federatie. Bij die gelegenheid werden verscheidene samenwerkingsovereenkomsten ondertekend.

In een interview met de Kroatische krant *Vecernji* ***List*** medio maart liet federatiepresident Zubak zich pessimistisch uit over de betrekkingen tussen moslims en Kroaten.

De Kroaat Zubak zei tegen de krant dat ,,Kroaten en moslims het op geen enkel gebied volledig eens zijn". Hij zei dat het drie of vier jaar zou duren eer het partnerschap in de Federatie tot stabiliteit zou leiden". Hij beschuldigde de moslim-leiders ervan alleen op te komen voor de belangen van hun eigen gemeenschap. hetgeen bewees dat ..hun keuze voor een multi-etnische, multi-culturele gemeenschap alleen maar verbaal is geweest".

Sarajevo onder controle van Federatie

Op 19 maart kwam Sarajevo officieel onder bestuur van de Federatie. De overdracht van de Servische buitenwijken aan de Federatie was in februari uitgesteld in een poging om te voorkomen dat de Serven de stad massaal zouden verlaten (zie pag. 312/2-'96). Maar in de dagen voorafgaand aan 19 maart zouden volgens berichten vertrekkende Serviërs in de voorsteden huizen in brand hebben gestoken en hebben vernield.

De *International Herald Tribune* van 19 maart berichtte dat ,,plunderende Serviërs" het district Grbavica ,,hadden verwoest". Volgens het artikel hadden de ,,Servische bendes" twee doelen: zoveel mogelijk verwoestingen aan te richten, voordat de stad zou worden overgedragen aan de Federatie en .,de laatste achtergebleven Serviers op de vlucht te jagen"

Militaire hulp

Op 15 maart werd in de Turkse hoofdstad Ankara een internationale conferentie gehouden om geld bijeen te brengen voor de herbewapening van het Bosnische leger. De conferentie werd bijgewoond door vertegenwoordigers uit 29 landen, waaronder elf Arabische landen en negen lidstaten van de Europese Unie.

In de *Financial* Times van 16 maart werd bericht dat de conferentie twee openlijke toezeggingen had opgeleverd van samen $ 100 mln voor de naar schatting $ 1 mrd die nodig was voor militair inaterieel. Tijdens de conferentie bevestigden de VS dat ze voor S 98,4 mln aan wapens zouden lel-eren. zoals tanks. geschut en hrlikopters. Turkije beloofde militaire opleidingen te verzorgen ter waarde van zo'n S 2 mln.

De hulp bi; de herbewapening werd alleen geboden als het vredesverdrag van decembei 1995 werd nageleefd Dat betekende dat alle ,,buitenlandse troepen" Bosnië moesten verlaten en de Federatie volledig moest functioneren. De verwijzing naar ..buitenlandse troepen" sloeg volgens waa nemers op de Iraanse vrijwilligers die tijdens de oorlog aan de zijde van de moslims hadden gevochten.

Berichten over door Iran opgeleide moordcommando's. Betrekkingen met Iran op laag pitje

Op 26 april berichtte de International *Herald* Tribune dat de Bosnische autoriteiten kleine, in Iran opgeleide commando-eenheden opdracht hadden gegeven vermoedelijke oorlogsmisdadigers te doden of gevangen te nemen.

Volgens het bericht kwam het bestaan van deze eenheden aan het licht, toen de Kroatische politie op 8 april een vijf leden tellende eenheid arresteerde in de buurt van de Kroatische stad Rijeka. De Kroatische autoriteiten beweerden dat de eenheid was gestuurd om de afvallige moslim-leidcr Fikret Abdic te vermoorden. Zij bestond uit leden van het Bosnische Bureau voor Onderzoek en Documentatie (de Bosnische geheime dienst).

In een artikel in de *Financial* ***Times*** van 4 april werd bericht dat de Bosnische regering de betrekkingen met Iran op een laag pitje had ,,gezet" na Amerikaanse klachten over de omvang van de Iraanse militaire aanwezigheid in Bosnië. Dit gebeurde nadat troepen van de door de NAVO geleide Implementatiemacht (IFOR) in februari in Midden-Bosnië (dat in handen van de moslims was) een inval hadden gedaan in een volgens Amerikaanse functionarissen door Iraniërs geleid ,,opleidingskamp voor terroristen" (zie pag. 313/1-'96).

De verslechtering van de betrekkingen met Iran viel samen met een aanbod van Saoedi-Arabië om een bataljon voor IFOR te leveren.

Internationale donorconferentie

Op 12-13 april werd in Brussel onder gezamenlijk voorzitterschap van de Europese Commissie en de Wereldbank een conferentie van internationale donors van Bosnië gehouden (voor eerste donorconferentie in december 1995, zie pag. 308/3-'96).

De Hoge Vertegenwoordiger van de Vredesimplementatieraad, Carl Bildt, had ermee ingestemd dat de conferentie op 8 april in Brussel zou w-orden gehouden. ondanks het feit dat alle partijen bij het conflict nog steeds krijgsgevangenen vasthielden, hetgeen in strijd was met het vredesakkoord van december 1995.

De Bosnische Serviërs woonden de conferentie niet bij, nadat zij hadden geweigerd deel uit te maken van een gezamenlijke Bosnische delegatie. De Bosnisch-Senrische .,premier˘ Rajko Kasagic had een afzonderlijke en gelijkwaardige vertegenwoordiging op de conferentie geëist. Volgens sommige commentatoren n-eerspiegelde Kasagics eis de toenemende invloed van de voorstanders van de harde lijn in de „Servische Republiek".

In de Financial Times van 15 april werd bericht dat de conferentie de $ 1,2 mrd had opgeleverd die in 1996 nodig was voor de financiering van de hulp. Tijdens de conferentie in december 1995 was ongeveer S 600 inrd bijeengebracht.

Volgens dit bericht zou het grootste deel van het geld. met name de onmiddellijk beschikbare middelen, gaan naar projecten in de moslim-Kroatische Federatie en zou een klein deel van de hulp worden bestemd voor de Bosnische Serviërs.

Conferentie in Bonn over moslim-Kroatische Federatie. Nieuw akkoord

Op 25 april vond er in de Duitse stad Bonn een conferentie over de moslim-Kroatische Federatie plaats, die werd bijgewoond door hoge functionarissen van de Federatie en van de republiek Bosnië en vertegenwoordigers van Kroatië, Duitsland, de VS. de VN en de Wereldbank.

Aan het einde van de conferentie ondertekenden de leiders van de Federatie en de Republiek een document waarin zij verklaarden alle akkoorden met betrekking tot de Federatie te zullen uitvoeren. Zij werden het ook eens over een plan om de politiemacht van de Federatie te reorganiseren en over de wijze waarop toezicht moest worden gehouden op de eerbiediging van de mensenrechten.

Bijeenkomst van Forum over Federatie. Militair akkoord

Hoge Federatie-functionarissen woonden op 14 mei in Washington een bijeenkomst bij van het Forum over de Federatie (een orgaan dat erop gericht was de Federatie te versterken). De vergadering, die werd voorgezeten door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher, was met name door de VS bijeengeroepen om militaire banden tussen de moslims en Kroaten te smeden.

Aan het slot van de bijeenkomst werd een akkoord ondertekend dat de strijdkrachten van moslims en Kroaten verenigde onder één ministerie van defensie en één commando.

Oprichting nieuwe partij onder leiding van Silajdzic

Op 13 april vond in Sarajevo de oprichtingsvergadering plaats van een nieuwe politieke partij, de Partij voor Bosnië-Herzegovina. Haris Silajdzic, die tot januari premier was gew-eest (zie pag. 310/1-'96), werd gekozen tot partijvoorzitter.

Problemen rond vrijheid van beweging

De sporadische uitbarstingen van geweld tussen Bosnische vluchtelingen die naar huis wilden terugkeren, en vijandige etnische groeperingen die hen de weg versperden. namen eind april toe tijdens het islamitische feest Korban Bajram, toen vele moslims het recht opeisten om dit feest te vieren in hun vroegere woningen die gelegen waren in door de Serviers beheerst of neutraal gebied. Op 29 april werden twee moslims gedood tijdens botsingen met Bosnische Serviërs in de omgeving van Doboj in Noordoost-Bosnië. Bij de botsingen vielen ook tien gewonden.

Document Amerikaanse inlichtingendienst over vredesakkoord uitgelekt

De *Guardian* van 18 mei publiceerde bijzonderheden van een uitgelekt document van de Amerikaanse inlichtingendienst waarin werd geconcludeerd dat het Bosnische vredesakkoord van december 1995 in hoog tempo de mist inging.

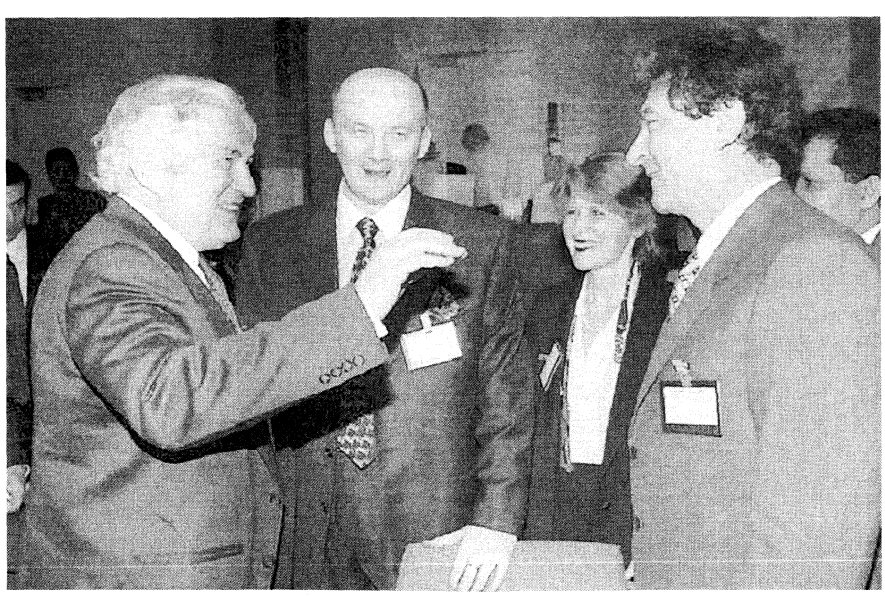
Volgens het ontwerprapport, dat was opgesteld door topanalisten van de Amerikaanse inlichtingendienst. was het vredesplan aan het mislukken aangezien aangeklaagde oorlogsmisdadigers. met name Karadzic, het akkoord bleven tarten. De Moslim-Kroatische Federatie was een „betekenisloze farce" geworden en de twee groepen waren zich aan het „voorbereiden op een bloedige confrontatie".

In het rapport werd ook betwijfeld of er in september wel verkiezingen in Bosnie konden worden gehouden, zoals gepland was in het akkoord. Volgens de Guardian stelde het rapport ook „de essentiële vraag: wat zal er in Bosnië gebeuren als [IFOR, de NAVO-Implementatiemacht] aan het eind van het jaar volgens plan vertrekt?"

Bosnisch-Servische leiders verdeeld

In mei raakten de Bosnisch-Servische leiders ernstig verdeeld.

Op 15 mei ontsloeg Radovan Karadzic,



De Bosnische premier Hasan Muratovic (r,)en minister van buitenlandse zaken Jadranko Prlic (2de v.l.) in een onderonsje met de president van de Wereldbank, James Wolfensohn (l.),tijdens de internationale donorconferentie over de opbouw van Bosnië in Brussel op 13 april 1996



Gojko Klickovic, de nieuwe premier van Republika Srpska (het door de Serven gecontroleerde deel van Bosnië-Herzegovina), geeft een persconferentie in Pale na afloop van zijn eerste kabinetszitting op 21 mei 1996.

de ..president van Republika Srpska (door de Serven gecontroleerd Bosnië) Rajko Kasagic als .,premier". Kasagic was op die post benoemd door het Bosnisch-Servische parlement kort na de ondertekening van het Bosnische vredesakkoord in december 1995 (zie pag. 305/1-'96). In de westerse media werd hij in het algemeen afgeschilderd als ,,gematigd" omdat hij het vredesakkoord had gesteund.

Karadzic maakte het ontslag bekend nadat Kasagic had laten meten een aantal Karadzic-gezinde ,.haviken" te willen ontslaan uit zijn regering

Het ontslag van Kasagic werd gehekeld door de Servische regering in Belgrado. die Karadzics besluit ..illegaal. niet bindend en ongeldig" noemde. Het besluit werd ook bekritiseerd door Carl Bildt, de Hoge Vertegenwoordiger bij de Bosnische Vredesimplementatieraad. die Kasagic op 16 mei in zijn bolwerk Banja Luka sprak.

Eveneens op 16 mei reisde NAVO-secretaris-generaal Javier Solana Madariaga naar Belgrado, waar hij naar verluidt de Servische president Slobodan Milosevic maande Karadzic te dwingen zichzelf en de Bosnisch-Servische generaal Ratko Mladic over te geven aan het VN-Internationale Tribunaal voor het Voormalige Joego-Slavië. Karadzic en Mlaclic waren beiden afzonderlijk door hei Tribunaal in staat van beschuldiging gesteld (zie ook beneden).

Op 18 mei belegde Karadzic een zitting van het Servische parlement; 55 van de 56 afgevaardigden bekrachtigden zijn benoeming van Gojko Klickovic. een bekende havik, tot .,premier".

Op 22 mei eiste Klickovic een herziening van het vredesakkoord uit december met inbegrip van tie verbreding van de Posavina-corridor die door Serviërs gecontroleerde gebieden in het oosten en noorden van Bosnië met elkaar verbond.

Tegenstrijdige uitspraken over rol *Karadzic*

Op 19 mei maakte Bildt bekend dat de voorzittrr van het Bosnisch-Senische parlement Momcilo Krajisnik. hem had verzekerd dat Karadzic ..uit beeld zou verdwijnen". Maar zodra deze informatie wereldkundig werd gemaakt door Bildts woordvoerder, nerd ze ontkend dooi Bosnisch-Servische bronnrn. De Bosnische Serviërs zeiden daarentegen dat Karadzic alleen maar had besloten om zijn verantwoordelijkheid voor de betrekkingen met de internationale gemeenschap over te dragen aan vice-president Biljana Plavsic. een andere havik.

Op 20 mei deed Kasagic de verschuiving van taken naai Plavsic af als een ,.farce":hij noemtie haar ..te nationalistisch. een typische hardliner" Een woordvoerder van Bildt schatte de situatie op 20 mei positiever in en zei dat er sprake was van een kentering bij de Bosnisch-Servische leiders in die zin dat ze vonden dat Karadzic moest verdwijnen en geen openbare functie meer mocht bekleden.

De *Guardian* van 23 mei meldde dat de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Europese en Canadese aangelegenheden. John Kornblum (de opvolger van Richard Holbrooke. de architect van het vredesakkoord van december 1995, die het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken in februari had verlaten),na verscheidene dagen van telefonische onderhandelingen een bezoek had gebracht aan Belgrado om president Milosevic te helpen bij de ,,verwijdering van Karadzic".

De *International Herald* Tribune van 24 mei meldde dat Kornblum en Milosevic hadden gepraat over een ,.regeling". waarbij Karadzic zich zou terugtrekken uit het publieke leven en zijn officiele verplichtingen als Bosnisch-Servische ..president" zou afstoten. Maar een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, Nicholas Burns. verklaarde op 24 mei dat de VS niet zouden meedoen aan een regeling of afspraak met betrekking lot Mlaclic of Karadzic. Nietteinin erkende Eurns dat als het niet mogelijk was Karadzic in de nabije toekomst te arresteren. het ..beter zou zijn hem op een zijspoor te dirigeren dan de huidige situatie te handhaven waarin hij een politieke rol vervuil".

Toenemende *druk* op Karadzic *om af te treden*

In juni kwam Radovan Karadzic onder steeds grotere druk te staan om af te treden. Deze druk bestond onder meer uit het dreigement om opnieuw sancties tegen de Republika Srpska en mogelijk ook tegen klein Joego-Slavië in te stellen. Er heerste grote bezorgdheid dat de Bosnische verkiezingen, die in september zouden plaatsvinden. in gevaar zouden komen, als Karadzic aanbleef als leider van de Bosnische Serviërs. Karadzic. tegen wie twee aanklachten wegens oorlogsmisdaden waren ingediend door het in Den Haag gevestigde VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het Voormalige Joegoslavië (zie pag. 96/2-'96), moest krachtens liet in december 1995 gesloten vredesakkoord al zijn openbare functies neerleggen.

Op 27 juni berichtte het Bosnisch-Servische persbureau dat Karadzic benadrukte dat hij bereid was af te treden .,indien de internationale gemeenschap garanties gaf die van vitaal belang waren voor de overleving en tie welvaart van de Servische Republiek". Als dit niet zou gebeuren. aldus het bericht, zou Karadzic zich kandidaat stellen voor de verkiezingen van september. Volgens de *Economist* van 29 juni stelde Karadzic als twee voorwaarden ..respect voor een minimale soevereiniteit" voor tic Republika Srpska. en de eis dat de noordoostelijke stad Brcko. u-aarvan de toekomst door middel van internationale arbitrage moest worden geregeld. Servisch zou worden verklaard.

Op 30 juni maakte de Hoge Vertegenwoordiger van de Vredesimplementatieraad voor Bosnië. Carl Bildt. bekend dat Karadzic al zijn bevoegdheden had overgedragen aan zijn plaatsvervanger, ,,vice-president" Biljana Plavsic. (In mei had Karadzic de verantwoordelijkheid voor de betrekkingen met de internationale gemeenschap aan Plavsic overgedragen, zie boven.) Bildts verklaring ging vergezeld van een door Karadzic ondertekende brief die volgens diplomaten (aldus de *Financial* Times van 1 juli) ,,zo listig was geformuleerd dat er twijfel ontstond over de uiteindelijke bedoeling ervan". Kort na Bildts bekendmaking liet Plavsic een aantal persbureaus weten dat Karadzic zijn ambt niet had neergelegd, maar zijn bevoegdheden aan haar had overgedragen ,,omdat hij tijdelijk niet in staat was zijn taken te vervullen".

Karadzic herkozen tot SDS-leider

Op 29 juni herkoos de Servische Democratische Partij (SDS), de regerende partij in de Republika Srpska. Karadzic tot partijvoorzitter voor een nieuwe ambtsperiode van vier jaar. Slechts één van de 354 afgevaardigden stemde tegen.

„Mini-top" in Genève

Op 2 juni belegden de VS in Genève een ,,mini-top" om meer steun te verwerven voor het in december 1995 gesloten vredesakkoord (zie pag. 305/1 e.v.-'96). De bijeenkomst, die was georganiseerd door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher, werd bijgewoond door de drie ondertekenaars van het vredesakkoord, te weten Franjo Tudjman (president van Kroatië), Slobodan Milosevic (president van Servië) en Alija Izetbegovic (president van Bosnië-Herzegovina. de Bosnische moslim-leider). In februari en maart hadden de VS soortgelijke bijeenkomsten georganiseerd (zie pag. 310/3 e.v.-'96 enboven).

Tijdens de mini-top in juni besloten de leiders te proberen de voorwaarden te scheppen die noodzakelijk waren voor eerlijke en vrije verkiezingen die volgens plan op 14 september in Bosnië zouden worden gehouden. In de *Guardian* van 3 juni werd opgemerkt dat het Christopher niet was gelukt van Milosevic de verzekering te krijgen dat Karadzic en Mladic uit hun functie zouden worden gezet als waarborg voor vrije verkiezingen.

Vredesimplementatie-conferentie in Florence

Op 13-14 juni vond in Florence een Vredesimplementatie-conferentie plaats om de voortgang van het vredesproces in Bosnië te evalueren. De conferentie werd bijgewoond door vertegenwoordigers van ongeveer 45 landen en vijftien internationale organisaties.

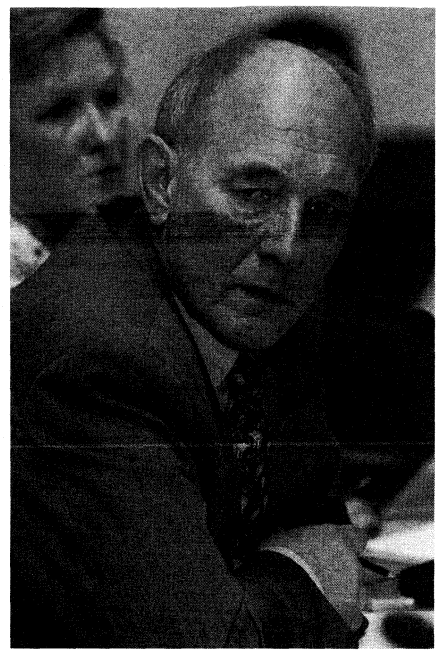
Tijdens de conferentie werd steun gegeven aan oproepen van de VS om de verkiezingen in september doorgang te laten vinden. hoewel er niet was voldaan aan een groot aantal voorwaarden -zoals het vrije verkeer van personen en de terugkeer van ontheemden naar hun woningen - uit het vredesakkoord. Verder werd gesteld dat het ,.onaanvaardbaar" was dat Karadzic ,,een openbaar ambt bleef bekleden" en werd hem gevraagd .,zich terug te trekken uit het openbare politieke leven".

Ontwapeningsakkoord

Op 14 juni werden in Florence besprekingen over ontwapening, die sinds december 1995 waren gevoerd (zie pag. 308/3-'96), afgerond met de ondertekening van een akkoord door de Bosnische Serviërs, Kroaten en moslims alsmede door de regeringen van Kroatië en Servië. De besprekingen waren gevoerd onder auspiciën van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OSVE).

Volgens het oorspronkelijke tijdschema had het akkoord op 6 juni gesloten moeten worden. maar de partijen slaagden er niet in de deadline te halen. nadat er onenigheid was ontstaan over de naam waarmee de Bosnische Serviers moesten worden aangeduid.

Krachtens het uiteindelijk tot stand gekomen akkoord hadden de vijf partijen zestien maanden de tijd, vanaf 1 juli. om de hoeveelheid wapens waarover zij beschikten. te verminderen tot nauwkeuring omschreven aantallen. De vermindering zou betrekking hebben op vijf typen wapens: tanks, zware rtillcric. pantservoertuigen. gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters Partijen zouden overtollige wapens mogen exporteren, vernietigen of op een vaste plaats tentoonstellen



Vigleik Eide, de Noorse voorzitter van de conferentie in Wenen over vermindering van de bewapening in de vroegere Joegoslavische staten, licht op 7 juni de pers in over het verloop van de besprekingen.

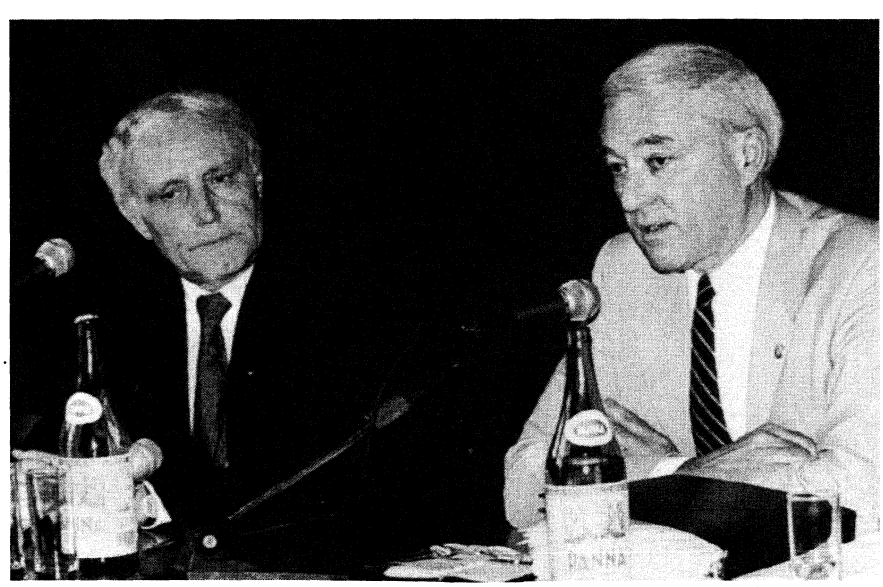
Joego-Slavië zou uiteindelijk 75 procent van zijn wapenarsenaal overhouden, en Kroatie en Bosnie elk 30 procent. Het Bosnische arsenaal werd opgedeeld in twee derde voor de moslim-Kroatische federatie en een derde voor de Republika Serpska

Wapenembargo tegen voormalig Joegoslavië officieel opgeheven

Nadat het wapenbeheersingsakkoord was ondertekend, besloten de VN-Veiligheidsraad en de sanctiecommissie op 18 juni officieel het wapenembargo tegen de voormalige Joegoslavische republieken op te heffen. De dag daarop werd de zeeblokkade ,,Operation Sharp Guard", die de NAVO en de Westeuropese Unie (WEU) hadden ingesteld tegen het voormalige Joego-Slavië, opgeschort, maar niet officieel beëindigd.

Datum Bosnische verkiezingen definitief vastgesteld

Op 25 juni bevestigde de Zwitserse minister van buitenlandse zaken en waarnemend OVSE-voorzitter Flavio Cotti dat op 14 september verkiezingen zouden worden gehouden in Bosnië. Krachtens het vredesakkoord van de-



Het hoofd van de OVSE-missie in Bosnië, de Amerikaanse afgezant Robert Frowick (r.)en OVSE-voorzitter Flavio Cotti (1.) geven een persconferentie op 14 juni 1996, de slotdag van de Vredesimplementatiecoiiferentie in Florence.

cember 1995 was de OVSE belast niet de organisatie van deze verkiezingen en Cotti was gevraagd deze definitief te bekrachtigen

Cotti vertelde de in Wenen gevestigde permanente raad van de OVSE dat het besluit ,,allesbehalve grmakkelijk" was geweest, en benadrukte dat aangeklaagde oorlogsmisdadigers. zoals Karadzic en Mladic, aan politieke invloed zouden moeten verliezen, wilden de verkiezingen succes hebben

Discussie over stationering IFOR II-contingent ria vertrek IFOR-troepen

Het trage tempo en de kwetsbaarheid van de wederopbouw van de Bosnische samenleving leidde tot nieuwe druk om ook in 1997 een omvangrijke troepenmacht in Bosnië te statiuneren. Krachtens haar mandaat zou de door de NAVO-geleide Vredesimplementatiemacht (IFOR) zich in december 1996 terugtrekken uit Bosnië. Volgens de *Independent* van *12* juni zou een ,,opvolger voor IFOR" of ,,IFOR 11"-contingent naar alle waarschijnlijkheid bestaan uit Amerikaanse, Britse en Franse troepen en in totaal zo'n 20.000 manschappen tellen ofwel een derde van de bestaande troepenmacht.

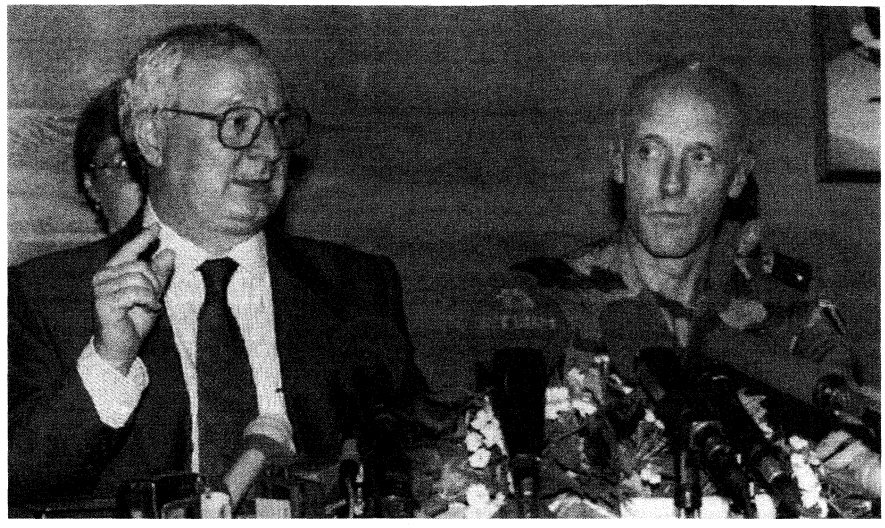
In een toespraak tijdens een bezoek aan Macedonië op 12 juni gaf de Amerikaanse minister van defensie William Perry aan dat de VS bereid waren Amerikaanse grondtroepen in Bosnie te laten blijven na het verstrijken van het mandaat in december. P e r - verklaarde dat de NAVO ,.de investering die zij in Bosnië had gedaan". niet zonder meer verloren zou laten gaan, maar dat een besluit om een nieuwe vredesmissie in Bosnië te organiseren gezamenlijk door de NAVO-leden zou worden genomen. Perry zei verder dat hij. mocht de NAVO een dergelijk besluit nemen. zou adviseren dat ..de VS zouden deelnemen aan elke strijdmacht die daarmee wordt belast. inclusief grondtroepen, inclusief alles waartoe wordt besloten"

Op 13 juni vond in Brussel een vergadering van de NAVO-ministers van defensie plaats waarbij werd besloten dat een nieuwe troepenmacht zou worden samengesteld door de NAVO als geheel. De ministers besloten tevens toekomstige militaire opties in het voormalige Joego-Slavië onverwijld te bespreken na de Bosnische verkiezingen

Volgens de *Financial* Tzmes van 14 juni waren Perry's opmerkingen heimelijk met instemming ontvangen door Europese NAVO-lidstaten" die zich hadden verzet tegen het door de Europese Commissie geopperde idee om een alleen uit Europese militairen bestaande vredesmacht voor de Balkan in het leven te roepen na het vertrek van IFOR.

Gemeenteraadsverkiezingen in Mostar

Op 30 juni werden in Mostar gemeenteraadsverkiezingen gehouden.



Ricardo Perez Casado. de EU-bestuurder van Mostar (l.),geeft op 26 juni in verband met de aanstaande verkiezingen in de verdeelde stad een persconferentie samen met de IFOR-bevelhebber van de multi-nationale divisie voor de sector Zuid-Oost, de Franse generaal Xavier de Lambert (r.).

Deze hadden oorspronkelijk op 31 mei zullen plaatsvinden maar waren uitgesteld nadat moslim-partijen in het oosten van de stad destijds weigerden zich te laten registreren uit protest tegen het kiesreglement dat volgens hen nadelig was voor niet-Kroaten die in de oorlog uit de stad waren gevlucht.

De verkiezingen, die bedoeld waren om eenheid te brengen in de stad die ernstig verdeeld bleef tussen moslims en Kroaten. werden beschouwd als een belangrijke geloofivaardigheidstoets voor de Moslim-Kroatische Federatie.

Volgens de *Guardian* van 2 juli bleek uit de voorlopige uitslag van de verkiezingen voor één gemeenteraad dat de stemmen grosso modo gelijkelijk verdeeld waren tussen moslims en Kroatische nationalisten, waarmee de hoop van de Europese Unie (EU) om de stad te herenigen vervloog. Het EU-mandaat voor Mostar zou op 23 juli aflopen nadat twee jaar gepoogd was om de twee gemeenschappen met elkaar te verzoenen (zie pag. 12/3-'95).

Vorming nieuwe Bosnisch-Kroatische regering

Medio juni maakten radicale Bosnisch-Kroatische separatisten de vorming bekend van een nieuwe regering voor ,.Herzeg-Bosna" - de eenzijdig uitgeroepen Kroatische republiek binnen Bosnië. die in 1993 in het leven was geroepen door Kroatische nationalisten (zie pag. 90/1-'94) - in weerwil van internationale pogingen om Kroaten en moslims in één federatie te verenigen. In maart hadden Kroatische leiders erin toegestemd Herzeg-Bosna te ontbinden.

Pero Markovic. een radicale Kroatische separatist. werd benoemd tot ..premier". Vladimir Soljic, minister van defensie in de regering van de moslim-Kroatische Federatie, bleef aan als minister van defensie in de regering van Herzeg-Bosna. een stap die twijfels opriep over zijn streven naar een gezamenlijk leger van moslims en Kroaten.

Op 19 juni maakte functionarissen van het Kroatische ministerie van buitenlandse zaken in Zagreb bekend dat zij de nieuwe regering steunden.

VN-OORLOGSTRIBUNAAL

Op 1 maart werd de Servische generaal Djordje Djukic aangeklaagd door het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië in Den Haag omdat hij verantwoordelijk zou zijn voor ,,hetplannen, voorbereiden en uitvoeren van Bosnisch-Servische militaire operaties", waaronder willekeurige aanvallen op burgers in Sarajevo.

Djukic. die als logistiek officier had gediend onder de Bosnisch-Servische bevelhebber generaal Ratko Mladic. was op 30 januari gearresteerd door Bosnische regeringstroepen en op 12 februari uitgeleverd aan Den Haag.

In de *Guardian* van 29 februari stond dat Djukic nog steeds een hoge rang bekleedde in het Joegoslavische Nationale Leger. De krant beweerde dat dit bewees dat er nog steeds geheime militaire banden tussen de Bosnische Serviërs en Servie bestonden.

Op 24 april werd Djukic op last van het Tribunaal vrijgelaten op humanitaire gronden. Djukic leed aan kanker aan de alvleesklier en had volgens Nederlandse artsen nog maar enkele weken te leven. Het Tribunaal verwierp een

verzoek tot intrekking van de tegen hem ingediendeaanklacht. Djukic overleedop 18 mei in een ziekenhuis in Belgrado.

In zijn eerste officiële aanklacht wegens oorlogsmisdaden die waren begaan tegen Serviërs, stelde het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het Voormalige Joego-Slavië drie Bosnische moslims en een Bosnische Kroaat in staat van beschuldiging wegens moord op veertien Servische gevangenen in 1992 en wegens marteling en verkrachting.

In de aanklacht werden de verdachten aangeduid als Zejnil Delalic. Zdravko Mucic, Hazim [illegible] Mucic waren voorafgaand aan de aanklachten gearresteerd in respectievelijk München en Wenen. en zij zouden worden uitgegeleverd. Alle vier de mannen hadden een functie bekleed in het interneringskamp Celebici bij de stad Konjic in Midden-Bosnië. De Bosnische Kroaat Mucic werd op 9 april aan het Tribunaal overgedragen.

Onder de 57 personen die door het Tribunaal van oorlogsmisdaden waren beschuldigd. waren 46 Serviërs. acht Kroaten en drie moslims.

Op 30 maart leverde Servië de twee Bosnisch-Servische soldaten Drazen Erdemovic en Radoslav Kremenovic aan het Tribunaal in Den Haag uit voor ondervraging.

Geen van beiden was officieel in staat van beschuldiging gesteld door liet Tribunaal. Begin maart hadden zij journalisten van de Franse krant Le Figaro verteld te hebben deelgenomen aan de executie van meer dan 1.200 ongewapende moslims nadat de Bosnische Serviers de door de VN als ..veilig gebied" aangewezen stad Srebrenica in Oost-Bosnie in juli 1995 hadden ingenomen (zie pag. 805/1 e.v.-'95). Nadat hun relaas in *Le* Figaro was verschenen. werden ze eerst overgebracht naar Servië. waar ze volgens de Servische autoriteiten zouden worden berecht: gevreesd werd dat dit een poging was om te verhinderen dat ze zouden getuigen in Den Haag. waar ze mogelijk zouden verklaren dat Joegoslavische troenen hadden deelgenomen aan de verovering van Srebrenica. Na krachtige druk van Amerikaanse zijde besloot de Servische president Slobodan Milosevic de mannen eind maart toch uit te leveren.

Op 29 mei werd Erdemovic aangeklaagd wegens het executeren van niet-Serviers bij Srebrenica in juli 1993.

In de Guardian van 4 april werd bericht dat functionarissen van het VN-Oorlogstribunaal begonnen waren met een onderzoek van vermoedelijke massagraven in Oost-Bosnië; zij zochten naar de stoffelijke resten van naar schatting 8.000 moslims die werden vermist sinds de verovering van Srebrenica in juli 1995 door de Bosnische Serviërs.

Op 1 april stelde de Eosnisch-Kroatische generaal Tihomir Blaskic zich ter beschikking van het Tribunaal. Op 3 april werd hij in Den Haag in staat van beschuldiging gesteld wegens misdaden tegen de menselijkheid, omdat hij in 1992-'93 opdracht had gegeven tot slachtingen onder moslims in de Lasva-vallei Blaskic ontkende alle aanklachten en verklaarde zichzelf te hebben aangegeven oin de onjuistheidvan de beschuldigingen aan te tonrn

Op 3 april klaagde het Tribunaal drie officieren van het Joegoslavische Nationale Leger - Mile Mrksic. Miroslav Radic en Veselin Sljivancanin - aan n-egens het plegen van oorlogsmisdaden in Vukovar in 1991. Op 29 april beklaagde het Tribunaal zich bij de VN-Veiligheidsraad over het feit dat de Joegoslavische regering geen arrestatiebevelen tegen de drie militairen had uitgevaardigd. Het was voor het eerst dat het Tribunaal een dergelijke klacht indiende

Op 13 mei leverden de Duitse autoriteiten de van oorlogsinisdaden beschuldigde Rosnisclie Serviër Goran Lajic uit aan het Tribunaal Lajic was in maart in Duitsland gearresteerd
Op 1i juni gaf het Tribunaal loc dat ei. sprake was geweest van een persoonsverwisseling, en werden alle aanklachten tegen Goran Lajic ingetrokken.

Op 9 juni maakte het Kroatische ministerie van justitie bekend dat de politie Zlatko Aleksovski had gearresteerd Aleksovski was een van de negen Bosnische Kroaten die door het Tribunaal waren aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden. Het was de eerste keer dat Kroatië iemand die door het Tribunaal als verdachte was genoemd. had aangehouden.

Op 27 juni klaagde het Tribunaal ze\-entien mannen aan wegens oorlogsmisdaden, van wie er acht werden beschuldigd van verkrachting. Hiermee kwam het totaal aantal aangeklaagden op 75.

Begin Oorlogstribunaal

Het eerste Oorlogstribunaal sinds de processen die in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog in Neurenberg en Tokio waren gehouden, begon op 7 mei in Den Haag. Het proces tegen de Bosnische Serviër Dushan Tadic werd gehouden onder auspiciën van het VN-Internationale Tribunaal voor het Voormalige Joego-Slavië dat in 1993 was ingesteld (zie pag. 671/2-'93).

Tadic. die in april 1995 door Duitsland aan Nederland was uitgeleverd (zie pag. 604/3-'95), werd beschuldigd van het vermoorden, verkrachten en martelen van moslim-burgers die in 1992 waren vastgehouden in kampen in Omarska. Keraterm en Trnpolje in het noordwesten van Bosnië.

In zijn openingsrede zei aanklager Grant Niemann dat ..zonderenige redelijke twijfel" zou worden bewezen dat Tadic verachtelijke wreedheden had begaan jegens moslims. Tadics advocaat. Michail Wladimiroff. ontkende dat zijn cliënt oorlogsmisdaden had begaan en waarschuwde voor het gevaar van een oneerlijk proces.

Begin van openbare hoorzitting over Karadzic en Mladic

Op 27 juni begon het VN-Tribunaal een openbare hoorzitting over de Bosnisch Servische leider Radovan Karadzic en zijn militaire commandant Ratko Mladic. Het tribunaal hield deze zitting. die geen rechtszaak in absentia was. maar de openbare aanklagers de gelegenheid bood bewijsmateriaal tegen de verdachten te overleggen. nadat de autoriteiten in het voormalige Joego-Slavië hadden nagelaten beide mannen te arresteren.

De openbare aanklagers beschuldigden Karadzic en Mladic ervan een grootscheepse en systematische genocide en ..etnische zuivering" te hebben georganiseerd waarbij duizenden burgers om het leven waren gekomen. Volgens de aanklagers waren duizenden Bosnische moslims en Kroaten opgepakt. geïnterneerd cn in vele gevallen vermoord ..op grond van bevelen die uiteindelijk afkomstig waren van de twee aangeklaagden"

(Vor.ber.pag. 305/1 e.v.-1996)

BULGARIJE

KABINETSWIJZIGING

Op 23 januari 1996 gaf de Narodno Sobranije (Nationale Vergadering) haar goedkeuring aan de benoeming van Swetoslaw Sjiwarow tot vice-premier en minister van landbouw en voedselvoorziening en van Atanas Paprizow tot minister van handel en buitenlandse economische samenwerking. Hun voorgangers. respectievelijk Wasil Tsjitsjibaba en Kiril Tsotsjew hadden op 12 januari hun ontslag ingediend na berichten over ernstige voedseltekorten

In *NRC/H'blad* van 32-3-'96 schreef Peter Michielsen dat Tsotsjew, die tevens vice-premier was. was afgetreden uit protest tegen wat hij noemde ,,de atmosfeer van constante controle en verdachtmakingen" in alle sectoren van de overheid.

..Zijn vertrek hing tevens samen met het zogenoemde graanschandaal, dat vorig jaar ontstond toen de regering in een verbijsterende misrekening toestemming gaf voor de export van 'overtollig' graan. Officieel werd een half miljoen ton uitgevoerd. in werkelijkheid waarschijnlijk twee keer zoveel. Bulgarije werd daardoor niet alleen opgezadeld met een graantekort dat nog steeds aanhoudt. maar werd - landbouwland bij uitstek - zelfs gedwongen voor het eerst in zijn moderne geschiedenis graan te importeren. De voorzitter

van de parlementscommissie i-oor landbouw pleegde. mogelijk in verband met dit schandaal, vorige week zelfmoord"

PROTEST NA ANNL'LERING CITSLAG LOKALE VERKIEZINGEN

Op 17 februari organiseerde de Beweging voor Rechten en Vrijheden (DPS). die de Turkse minderheid in Bulgarije vertegenwoordigde, een massabijeenkomst in Sofia uit protest tegen het feit dat een districtsrechtbank een van de overwinningen die zij had behaald bij de lokale verkiezingen van oktober 1995 (zie pag. 97/1-'96) ongeldig had verklaard. In november had het Burgerinitiatief voor Vrije en Democratische Verkiezingen, dat was belast met het toezicht op de verkiezingen, gemeld dat er in de zuidoostelijke stad Kurdzjali, waar veel etnische Turken woonden, op grote schaal onregelmatigheden hadden plaatsgevonden bij het stemmen. De DPS had in Kurdzjali een krappe overwinning behaald, die echter door de districtsrechtbnnk ongeldig was verklaard.

Tijdens een bijeenkomst, die werd bijgewoond door duizenden etnische Turken, hield DPS-voorzitter Ahmed Dogan een toespraak waarin hij de regerende Bulgaarse Socialistische Partij (BSP) ervoor waarschuwde geen etnische verdeeldheid aan te wakkeren. Dogan zei dat de omvang van de onregelmatigheden in Kurdzjali enorm was overdreven. dat de DPS had gewonnen met een marge var: 553 stemmen. en niet inet een marge van 500 stemmen. zoals aanvankelijk was aangenomen. en dat was vastgesteld dat er slechts twee ongeldige stemmen waren uitgebracht.

BEGROTING VOOR 1996-'97 GOEDGEKEURD

Op 8 februari werd de regeringsbegroting voor het belastingjaar 1996-'97 goedgekeurd door het parlement Hierin werden de inkomsten geraamd op 250,15 mrd lewa en de uitgaven op 308,46 mrd lcwa. zodat het begrotingstekort 58.31 mrd lewa bedroeg ($ 1 = 74,22 lewa op 9 februari 1996)

FINANCIËLE CRISIS

In mei werd het land overspoeld door een acute financiële crisis die werd veroorzaakt door de vrije val van de nationale munteenheid. de lew. Een en ander dwong de regering noodmaatregelen te treffen om de hyperinflatie te beheersen en een radicaal economisch hervormingsprogramma door te drukken. De crisis, die voornamelijk veroorzaakt was door de inkrimpende voorraad buitenlandse valuta's van Bulgarije. brak uit op l-iet moment dat de regering cruciale onderhandelingen had hervat met het IMF over een overbruggingsakkoord ter ondersteuning van de structurele hervormingen.

De financiele crisis bereikte een hoogtepunt op 9 mei. toen de Bulgaarse Nationale Bank een recordstijging van haar centrale rentevoet van 67 procent naar 108 procent bekendmaakte Dit percentage mai drie keer hoger dan begin januari toen de rente 34 procent bedroeg De bank besloot tot deze maatregel nadat er een grote vertrouwenscrisis rond de lew was ontstaan De waarde van de munt daalde van $ 1 = lewa 70,70 (begin januari) via een vaste wisselkoers van $ 1 = lewa 122.56 (9 mei) tot S 1 = lewa 137 25 (27 mei) In de straathandel vertoonde de lew weinig tekenen van herstel Daar bedroeg de wisselkoers op 9 mei $ 1 = lewa 160 Eerder was bekendgemaakt dat in sommige winkels met lewa alleen nog voedselprodukten konden worden gekocht

De regering reageerde op deze acute crisis door een aantal wetsvoorstellen erdoor te drukken die het slecht functionerende bankstelsel van het land moesten hervormen. Op 14 mei keurde de Narodno Sobranije een wetsvoorstel inzake failliete banken goed dat de centrale bank nieuwe volmachten verleende oin insolvente banken tot een faillissement te dwingen. De maat egel zou getroffen zijn oin tegemoet te komen aan een IMF-delegatie die tijdens haar bezoek bij de regering zou hebben aangedrongen op gezwinde actie tegen de met schulden beladen Bulgaarse banken om zo het vertrouwen in de markt te herstellen, Op 23 mei keurde het parlement bovendien een wetsvoorstel goed dat particulieren en bedrijven met bankrekeningen moest beschermen

Van de 47 Bulgaarse banken was er een aantal dat onmiddellijke maatregelen krachtens de nieuwe wetgeving Kon verwachten: de Mineralbank. de Economische Bank, de Stopanska Banka AD, de Balkanbank, de Yambol Handelsbank en de Eerste Particuliere Bank.

ECONORIISCH HERVORMINGSPROGRAMMA

De financiële crisis versnelde de plannen van de regering om vergaande structurele hervormingen door te voeren teneinde westerse steun aan te trekken en de angst te bezweren voor een mogelijk niet nakomen van betalingsverplichtingen aangaande buitenlandse schulden. De hervormingen: die door multilaterale kredietverlenende organisaties, waaronder het IMF. als rijkelijk laat waren bestempeld, zouden zijn tegengehouden door felle oppositie van sommige afdelingen binnen de regerende BSP van premier Zjan Widenow.

Op 13 mei kondigde de regering een pakket noodmaatregelen aan, waaronder sluiting van 64 verlieslijdende bedrijven met 29.000 werknemers. Tegen de voorgestelde sluitingen werd onmiddellijk door de BSP geprotesteerd, omdat het IMF Bulgarije hiermee „op de knieën" dwong. Het IMF had sinds 8 mei in Sofia besprekingen gevoerd met de Bulgaarse regering. Op 20 mei werd bevestigd dat het IMF het overleg zou



In het hoofdpostkantoor van Sofia worden op de eerste dag van de privatiseringscampagne op S januari 1996 couponsuitgegeven (zie pag. 96/2/3-'96).

voortzetten en zou wachten op de aankomst diezelfde dag van een team van de Wereldbank dat Bulgarije een ,,vangnet"-lening ter waarde van $ 90 mln zou verstrekken voor compensatiebetalingen aan werknemers die overbodig waren geworden door de herstructurering van staatsbedrijven.

Op 29 mei werden bronnen van het ministerie van financiën geciteerd volgens welke de regering ,,in beginsel" een akkoord met het IMF had bereikt over een overbruggingsakkoord dat medio 1996 ondertekend zou worden. Diezelfde dag maakte premier Widenow verdere economische hervormingsplannen bekend aangaande de begroting, het bankwezen en het prijsbeleid. Deze hervormingen behelsden ook plannen om de staatsinkomsten te verhogen door extra invoerbelastingen te heffen en door radicaal te bezuinigen op centrale bestuursorganen.

MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN TREEDT AF. VERDERE KABINETSWIJZIGINGEN

Op 4 mei trad minister van binnenlandse zaken Ljubomir Natsjew af, nadat er opwinding was onstaan over een televisieuitzending waarin Natsjew was te zien terwijl hij zich ,,amuseerde" in aanwezigheid van Miss Bulgarije 1995, terwijl slechts enkele uren daarvoor op 3 mei in Sofia drie politiefunctionarissen door een gangsterbende waren doodgeschoten. Natsjew werd opgevolgd door Nikolaj Dobrew, wiens benoeming op 10 mei door de Nationale Vergadering werd goedgekeurd.

Op 10 juni gaf het parlement zijn goedkeuring aan de volgende kabinetswijzigingen die premier Zjan Widenow had voorgesteld:

Landbouw en voedselvoorziening - Krustja Trendafilow*;industrie - Ljubomir Datsjew*; energie-industrie en energiebronnen+ - Rumen Owtsjarow*;cultuur - Iwan Marazow*.

* Nieuwe benoeming.
+Nieuw ministerie.

De kabinetswijziging werd bekendgemaakt voorafgaande aan een vertrouwensstemming op 13 juni die de regering moeiteloos overleefde.
Oppositiepartijen hadden een motie van wantrouwen ingediend naar aanleiding van de wijze waarop de regering de economische crisis aanpakte, die was verergerd door de val van de nationale munteenheid, de lew, en een ernstig broodtekort (zie boven).

PRESIDENTSKANDIDATEN

Op 1 juni werden in het hele land voorverkiezingen gehouden door de oppositiepartijen. Hierbij werd president Zjelju Zjelew verslagen door Petar Stojanow, een weinig bekende advocaat die tot presidentskandidaat werd gekozen door de Unie van Democratische Krachten (SDS) en als zodanig de enige kandidaat van de oppositie zou zijn. De presidentsverkiezingen waren gepland voor het najaar; Zjelews ambtstermijn eindigde in januari 1997.



Ex-koning Simeon II (l.) en zijn echtgenote Marguarita (2de v.r.) poseren voor de pers met president Zjcljoe Zjelew (r) en diens echtgenote op 26 mei 1996.

Op 16 juni benoemde het uitvoerende comité van de regerende BSP minister van buitenlandse zaken Georgi Pirinski tot haar kandidaat voor de presidentsverkiezingen.

HERVERKIEZING PRESIDENT CENTRALE BANK

Op 28 juni herkoos de Nationale Vergadering Ljubomir Filipow tot president van de Bulgaarse Nationale Bank (centrale bank).

TERUGKEER VAN EX-KONING SIMEON II

Op 25 mei keerde de verbannen ex-koning van Bulgarije, Simeon II, terug naar zijn geboorteland. Hij was Bulgarije in 1946 ontvlucht, nadat het land tot republiek was uitgeroepen. Zijn terugkeer ging gepaard met berichten over een groeiend enthousiasme onder het volk voor een monarchie en met speculaties dat hij de mogelijkheden onderzocht om in de toekomst aan presidentsverkiezingen deel te nemen. Het bezoek, dat volgens een officiële lezing op persoonlijke titel werd gebracht, zou de onwrikbare republikeinen van de BSP in het verkeerde keelgat geschoten zijn. BSP-leider premier Widenow weigerde de ex-koning te ontmoeten. Ook president Zjelju Zjelew leek te buigen voor de vastberadenheid van de regering om koning Simeon geen officieel staatsonthaal te bereiden door hem op 26 mei uit te nodigen in zijn privé-villa in Sofia en niet in zijn officiële residentie.

Koning Simeon, die in Madrid in ballingschap leefde, was ingegaan op een uitnodiging uit december 1995 van ruim 100 prominente Bulgaren om te komen praten over de toekomst van het land. De BSP had de uitnodiging destijds een ,,vergissing" genoemd, omdat koning Simeon naar haar zeggen eerst publiekelijk iedere aanspraak op de troon zou mocten afzweren.

CONTROVERSE OVER RUSSISCH VOORSTEL TOT ECONOMISCHE UNIE

Een Russisch voorstel om Bulgarije te laten toetreden tot een economische unie van voormalige Sowjet-republieken leidde eind maart en begin april tot een heftige politieke controverse in het land, waarbij de meningsverschillen tussen president Zjelju Zjelew en premier Zjan Widenow duidelijk aan het licht traden. De BSP-regering van Widenow sprak de beschuldiging van Zjelew tegen dat zij het Russische voorstel heimelijk had gesteund.

Aanleiding tot de controverse waren opmerkingen van de Russische president Boris Jeltsin na de ondertekening

van een akkoord ter versterking van de economische banden tussen Rusland en de voormalige Sowjet-republieken Bjelaroes, Kazachstan en Kirgizstan in Moskou op 29 maart (zie pag. 462/1-'96). Jeltsin zei dat dit akkoord het begin betekende van een ,,nieuwe gemeenschap die open staat voor andere staten ... wellicht de Baltische staten of misschien bijvoorbeeld Bulgarije".

Op 30 maart verklaarde Zjelew in krachtige bewoordingen dat Jeltsins voorstellen ,,nimmer in overweging zijn genomen door de officiële Bulgaarse staatsinstellingen en nooit door het Bulgaarse volk zullen worden aanvaard". Hij viel ongewoon fel uit tegen de regering-Widenow, die hij ervan beschuldigde in het geheim besprekingen met Rusland te hebben gevoerd. Als de regering niet ,,op duidelijke, ondubbelzinnige en afdoende wijze" op de beschuldigingen zou reageren, aldus Zjelew, ,,zal ik ervan overtuigd zijn dat zij verraad pleegt".

Op 31 maart verwierp de regering-Widenow de beschuldigingen van Zjelew en verklaarde dat ,,er in geen enkel stadium en op geen enkel niveau besprekingen waren gevoerd. die aanleiding zouden kunnen geven tot de bewering dat er in het geheim iets was bekokstoofd", hoewel Widenow in maart een bezoek aan Moskou had gebracht. kort voordat Jeltsin zijn voorstel deed. Op 8 april wees Widenow de beschuldigingen opnieuw van de hand. Hij zei dat Bulgarije wilde behoren tot een verenigd Europa ,,en nooit had gesproken over toetreding tot een ander integratieverband". De geruchten waren aangewakkerd door de indruk dat de regering weliswaar naar buiten toe pro-westers was, maar ambivalente gevoelens koesterde over Bulgarije's eventuele lidmaatschap van een uitgebreide NAVO waartegen Rusland bezwaren had.

(Vor.ber.pag. 96/2 e.v-1996)

JOEGO-SLAVIË

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET MACEDONIË

De Federale Republiek Joego-Slavië en de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië knoopten op 8 april 1996 diplomatieke betrekkingen aan. Het akkoord werd ondertekend door de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken Milan Milutinovic en zijn Macedonische collega Ljubomir Frckovski.

In januari 1996 had de Europese Unie (EU) verklaard dat het Joego-Slavië pas volledig zou erkennen, als het zijn betrekkingen met Macedonië had genormaliseerd.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 12 juni wijzigde premier Radoje Kontic het kabinet in die zin dat de drie vice-premiers niet langer verantwoordelijk waren voor specifieke ministersposten. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Vice-premier - Jovan Zebic+; vice-premier - Uros Klikovac+; vice-premier - Nikola Sainovic+; financiën - Tomislav Rajicevic+; justitie - Vladimir Krivokapic*; economische zaken - Kade Filipovic*; landbouw* - Tihomir Vreblor*; minister zonder portefeuille - Radonja Minic*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.
\# Nieuw ingestelde portefeuille

Op 12 juni berichtte het officiele persbureau *Tanjug* dat Kontic de drie vice-premiers de coordinatie en de leiding van werkzaamheden op specifieke terreinen had toevertrouw-d: Zebic op het gebied van financien en het bankwezen. Klikovac op het gebied van de juridische en politieke stelsels alsmede defensie en veiligheid, en Sainovic op die van het economische stelsel. het economische beleid en de gemeenschappelijke markt.

PRESIDENT CENTRALE BANK ONTSLAGEN

Het parlement besloot op 15 mei om Dragoslav Avramovic, de president van de centrale bank (Nationale Bank van Joego-Slavië, NBJ) te ontslaan. Aan dit besluit was een periode voorafgegaan vol conflicten tussen de regering en de NBJ over uiteenlopende economische kwesties, waaronder de voorwaarden voor een IMF-lidmaatschap, de privatiseringen en fiscaal beleid.

BEGIN SCHULDENOVERLEG MET COMMERCIËLE CREDITEUREN

Op 28 juni opende Joego-Slavië onderhandelingen met de Club van Londen van commerciële kredietverlenende banken. De bijeenkomst, de eerste tussen Joego-Slavië en zijn handelscrediteuren in vijf jaar, vond plaats in Londen; de Joegoslavische delegatie werd geleid door minister zonder portefeuille Vuk Ognjanovic.

De Club van Londen probeerde afzonderlijke akkoorden te bereiken met elk van de vijf staten die waren voortgekomen uit het voormalige Joego-Slavië, dat in 1991 was uiteengevallen met handelsschulden die, exclusief rente, ongeveer $ 4,7 mrd bedroegen In februari had Slovenië toegestemd 18 procent van de schuld over te nemen (zie pag 329/3-'96), maar Joego-Slavie had pogingen ondernomen om dit akkoord tegen te houden middels gerechtelijke stappen in Groot-Brittannie (zie onder SLOVENIE) In de *Financial Times* van 29/30 juni werd bericht dat Joego-Slavie de procedure niet had stopgezet maar naar verluidt zouden er geen gerechtelijke stappen meer worden ondernomen zolang de onderhandelingen met de Club van Londen plaatsvonden

In april was Kroatie ermee akkoord gegaan 29,5 procent van de schulden voor zijn rekening te nemen (zie onder KROATIE). Met Bosnië-Herzegovina en Macedonië waren nog geen uitgebreide onderhandelingen over de schuld begonnen.

(Vor.ber.pag. 106/1 e.v.-1996)

KROATIË

JOEGOSLAVISCHE MINISTER OP BEZOEK

Op 11 maart 1996 bracht de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken, Milan Milutinovic, met een delegatie een bezoek aan Kroatië. Zijn komst vormde de voortzetting van een politieke dialoog die in januari in gang was gezet tijdens een bezoek aan Joego-Slavië van de Kroatische vice-premier en minister van buitenlandse zaken Mate Granic (zie pag. 328/3-'96).
In een verklaring die op 11 maart werd uitgegeven door het Joegoslavische ministerie van buitenlandse zaken, heette het dat een aantal ,,concreteafspraken" was gemaakt tijdens besprekingen tussen Milutinovic en Granic. Er werden overeenkomsten getekend op het gebied van vervoer, verbindingen, teruggave van eigendommen en consulaire faciliteiten.

AKKOORD OVER AANDEEL IN SCHULDENLAST VAN VOORMALIG JOEGO-SLAVIË

Op 26 april ondertekende een regeringsdelegatie onder leiding van minister van financiën Bozo Prka in New York een akkoord met de leiders van de bij de Club van Londen aangesloten

commerciële kredietverlenende banken; deze hadden het Kroatische aandeel in de buitenlandse schuld van voormalig Joegoslavië aan de commerciële banken vastgesteld.

Krachtens dit akkoord zou Kroatië 29,5 procent van de schuldenlast overnemen die het voormalige Joego-Slavië had opgelopen onder het uit 1988 stammende Nieuwe Financieringsakkoord (zie pag. 19/1-'89) - de laatste schuldenherschikkingsovereenkomst van het land voor het in 1991 uiteenviel. Op 29 april vertelde minister Prka het officiële Kroatische persagentschap HINA dat de uitstaande schuld van de voormalige Joegoslavische federatie aan de Club van Londen eind 1995 in totaal $ 4,4 mrd aan kapitaalsom plus $ 1,38 mrd aan rente bedroeg. Prka verkaarde dat Kroatië zijn aandeel in de schuld - $ 1,474 mrd - in twee termijnen zou aflossen en dat de regering voor beide termijnbetalingen staatsobligaties zou uitgeven.

In februari had Slovenië toegestemd 18 procent van de schuld voor zijn rekening te zullen nemen (zie pag. 329/3-'96). Joego-Slavië stelde echter pogingen in het werk om dit Sloveense initiatief te dwarsbomen middels gerechtelijke stappen in Groot-Brittannië (zie onder SLOVENIË). Op 29 april meldde de *Financial* Times dat Richard Levy, de Amerikaanse advocaat die de Nationale Bank van Joego-Slavië vertegenwoordigde, ervoor had gewaarschuwd dat ook Kroatië bij de gerechtelijke stappen kon worden betrokken.

NIEUWE SERVISCHE LEIDER IN OOST-SLAVONIË. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 19 april benoemde de regionale raad van Oost-Slavonië - het laatste door. Servië bezette deel van Kroatië - Goran Hadzic tot president van de regio. Hadzic werd gesteund door de Servische president Slobodan Milosevic.

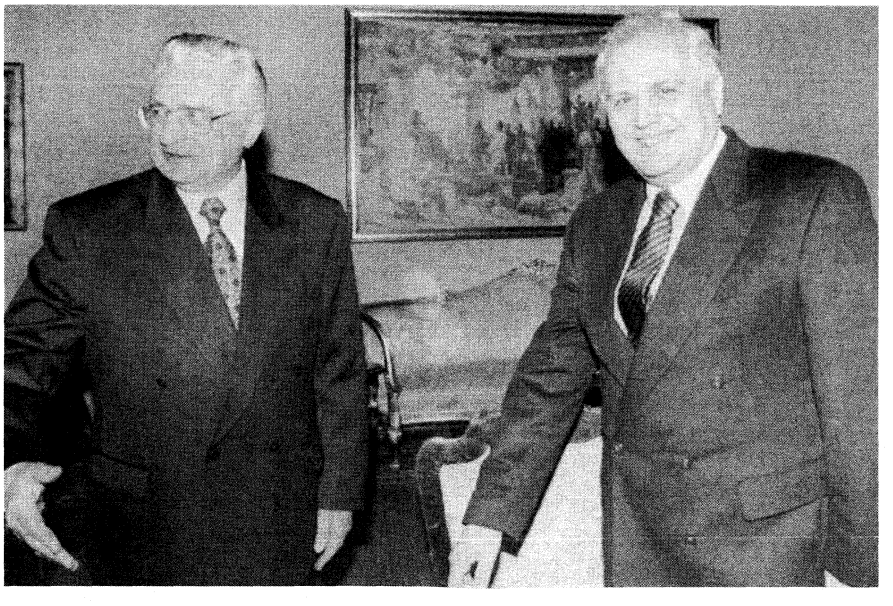
Hadzic was de voormalige president van de Krajina, de Kroatisch-Servische regio die in augustus 1993 door het Kroatische leger was heroverd (zie pag. 818/1 e.v.-'95).Zijn benoeming werd bekrachtigd tijdens de eerste bijeenkomst van het nieuw in het leven geroepen Oostslavonische regionale parlement in Vukovar op 23 april. Borivoje Zivanovic werd gekozen tot voorzitter van de assemblée die de raad verving en die was samengesteld uit vertegenwoordigers uit de Krajina en uit de vijf Oostslavonische steden - Vukovar, Mirkovci, Dalj, Tenja en Beli Manastir.

Een in november 1995 door de Kroatische regering en Servisch-Kroatische leiders ondertekend verdrag voorzag in een eventuele herintegratie van het door de Verenigde Naties Isestuurde Oost-Slavonie in Kroatie (zie pag. 108/3 e.v.-'96). Op 19 april meldde het officiële Joegoslavische persbureau *Tanjug* dat Hadzic gezegd zou hebben dat hij dit in november 1995 gesloten akkoord volledig ondersteunde en dat hem ..verzekerd˜ was dat de VN en de Verenigde Staten wilden dat de Serviers in de regio zouden blijven.

Op 21 mei kondigde generaal-majoor Jacques Klein, leider van het in januari 1996 (zie 328/3-´96) onder auspiciën van de VN opgerichte overgangsbestuur in Oost-Slavonie, aan dat de demilitarisering van het gebied die dag begonnen was en binnen 30 dagen voltooid zou moeten zijn.

Medio mei had het Kroatische parlement de Amnestiewet voor Oost-Slavonië goedgekeurd. Deze wet deed alle gerechtelijke procedures teniet die waren aangespanner, tegen personen die misdaden hadden begaan tegen de republiek Kroatië in Oost-Slavonië.

(Vor.ber.pag. 328/3 e.v.-1996)



De Kroatische president Franjo Tudjman (l.) verwelkomt op 11 maart 1996 de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken Milan Milutinovic (r.)tijdens diens bezoek aan Zagreb.

MACEDONIË

OPENING EFFECTENBEURS

Op 28 maart 1996 opende Macedonië de effectenbeurs van Skopje.
In de Financial Times van 25 maart werd bericht dat ongeveer tachtig effectenmakelaars de bevoegdheid kregen op deze effectenbeurs te handelen in aandelen van geprivatiseerde en nationale bedrijven alsmede in overheidsobligaties en obligaties van vennootschappen. Recentelijk had zich in Macedonië een bloeiende informele markt ontwikkeld en werden dagelijks bij de fabriekspoorten en via advertenties in de media aandelen van geprivatiseerde en nationale bedrijven verhandeld. In het bericht in de Financial Times werd de voorzitter van de effectenbeurs, Evgeni Zografski, aangehaald, die zei dat ,.het belangrijk was de handelaars van de straat te krijgen en naar de beurs te halen".

VERZOEK OM CITBREIDING MANDAAT UNPREDEP

Op 16 mei diende de Macedonische minister van buitenlandse zaken, Ljubomir Frckovski, een officieel verzoek bij de Verenigde Naties in om het mandaat van de Preventive Deployment Force van de VN (Unpredep) met minstens één jaar te verlengen.

Eind 1992 had de VN-Veiligheidsraad ermee ingestemd om een 1.000 man sterke VN-vredesmacht naar Macedonie te sturen om te voorkomen dat de republiek van buitenaf getroffen zou worden door vijandelijkheden of dat vijandelijkheden zich vanuit de republiek zouden verspreiden. Het Unpredep-mandaat was in november 1993 voor het laatst verlengdmet een periode van zes maanden (zie pag. 96/1-'96).



De Macedonische president Kiro Gligorov (l.) en zijn Kroatische ambtgenoot Franjo Tudjman inspecteren op 1% april 1996 de Kroatische erewacht ter gelegenheid van het eendaagse bezoek van Gligorov aan Zagreb.

In een toelichting tot het verzoek verklaarde Frckovski dat er spanningen bleven bestaan aan de Macedonische grens met Kosovo, de voornamelijk door etnische Albanezen bevolkte Servische provincie.

NIEUWE VOORZITTER SOCIALISTISCHE PARTIJ

Op 27 mei koos de Socialistische Partij, een kleine partner in de regeringscoalitie, Ljubisav Ivanov tot partijvoorzitter. Ivanov volgde Kiro Popovski op, die kort daarvoor overleden was.

(Vor.ber.pag. 329/1/2-1996)

POLEN

BEZOEK VAN BKITSE KONINGIN ELIZABETH II. AANKLACHT TEGEN OLEKSY INGETROKKEN. DREIGENDE SLUITING VAN SCHEEPSWERF GDANSK. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Van 25-27 maart 1996 bracht het Britse staatshoofd koningin Elizabeth II een bezoek aan Polen, waar zij op 26 maart een ontmoeting had met president Aleksandr Kwasniewski. In een toespraak tot beide Kamers van het Poolse parlement op 26 maart beloofde zij dat Groot-Brittannië Polen zou steunen om lid te worden van de Europese Unie (EU)en de NAVO.

Te elfder ure wijzigde de vorstin haar reisschema om op 25 maart een krans te leggen bij een joods gedenkteken op de Umschlagplatz in Warschau. Dit gebeurde nadat leiders van de joodse gemeenschap in Groot-Brittannië hadden geprotesteerd tegen het feit dat zij tijdens haar verblijf in Polen geen bezoek zou brengen aan het voormalige nazi-concentratiekamp Auschwitz (Oswiecim) in Zuid-Polen. waar 1 mln Poolse joden de dood haddengevonden.

Partijpolitieke ontwikkelingen

Tijdens een buitengewone vergadering van de rechtse nationalistische Confederatie rooi een Onafhankelijk Polen (KPN) op 16 maart werden wijzigingen aangebracht in de partijtop. Partijvoorzitter Leszek Moczulski werd tegen zijn wil benoemd tot erevoorzitter en het „eigenlijke voorzitterschap" werd in handen gelegd van de voorzitter van de politieke raad van de KPN. Adam Slonka.

Op 30 maart koos het rechtse Niet-partijgebonden Blok ter Ondersteuning van Hervormingen (BBWR),dat in 1993 was opgericht door aanhangers van oud-president Lech Walesa, Stanislaw Kowolik tot voorzitter als opvolger van Jerzy Gwizdz.

Demonstratie tegen geweld

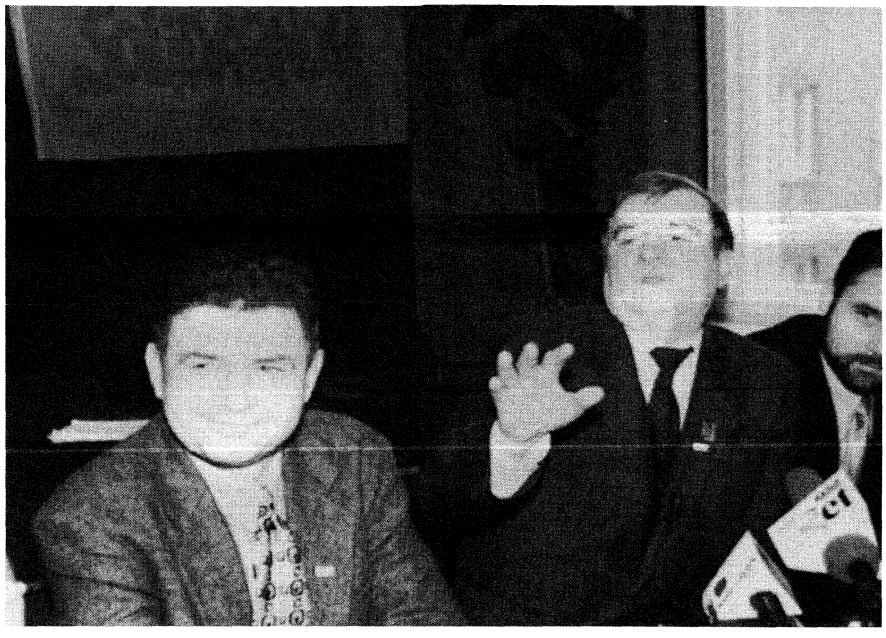
Op 21 maart hielden ongeveer 25.000 mensen een stille optocht in het centrum van Warschau om te protesteren tegen het stijgend aantal geweldsmisdrijven. De demonstratie was door studenten op touw gezet. nadat op 17 maart een medestudent was gedood door gewapende overvallers. In Gdansk en in Lodz hadden op respectievelijk 22 februari en 5 maart soortgelijke demonstraties plaatsgevonden.

Aanklacht tegen oud-premier Oleksy ingetrokken

Op 22 april maakte de openbare aan-



De Engelse koningin Elisabeth II krijgt op 25 maart, omringd door vertegenwoordigers van de joodse gemeenschap in Polen, uitleg van opperrabbijn Pinchas Menachem Joskovic (r.)over de „Umschlagplatz" in Warschau, vanwaaruit duizenden joden in de Tweede Wereldoorlog werden afgevoerdnaar concentratiekampen.



Oud-president Lech Walesa (m) geeft op 15 januari 1996 een persconferentie in het hoofdkwartier van de vakbond Solidariteit in Gdansk waar hij die dag in dienst trad als vakbondsadviseur. Links vakbondsleider Marian Krzaklewski

klager van het militair gerechtshof in Warschau bekend dat de aanklacht wegens spionage tegen voormalig premier Josef Oleksy wegens onvoldoende bewijsmateriaal as ingetrokken. De bekendmaking gaf nieuw voedsel aan geruchten dat Oleksy het slachtoffer was geweest van een door voormalig president Lech Walesa geregisseerde politieke campagne tegen links.

De tegen Oleksy ingebrachte beschuldigingen hadden betrekking op zijn contacten met voormalige agenten van de Sowjetrussische en Russische veiligheidsdiensten, met wie hij sinds 1983 (zie pag. 251/2 e.v.-'96) zou hebben samengewerkt. Oleksy, die de beschuldigingen voortdurend was blijven ontkennen, moest in januari aftreden. maar bleef de steun genieten van zijn eigen partij, de Sociaal-Democratische Partij van de Republiek Polen (SdRP) - de grootste partij in de regeringscoalitie van de Democratische Linkse Alliantie (SLD) - die hem later tot partijvoorzitter koos.

Op *23* april verklaarde Oleksy tijdens een televisieuitzending dat ,,het recht heeft gezegevierd", waarna hij opriep tot een grondig en onpartijdig onderzoek naar de affaire. Ook beweerde hij dat de tegen hem gerichte aanklacht wegens spionage uit de koker van Lech Walesa kwam. Walesa zou naar zijn zeggen wraak hebben willen nemen op links vanwege zijn nederlaag bij de presidentsverkiezingen van november 1995 (zie pag. 36/3-'96).

In een toespraak tot het parlement verklaarde minister van binnenlandse zaken Zbigniew Siemiatkowski op 25 april dat hij opdracht had gegeven tot een onderzoek om vast te stellen of de met de rechtszaak tegen Oleksy belaste functionarissen van het Openbaar Ministerie wel onpartijdig waren geweest

Staatspensioen voor presidenten goedgekeurd

Op 12 april stemde de Sejm in met het verstrekken van levenslange pensioenen aan voormalige presidenten. De maatregel gold ook voor Lech Walesa, die begin april na klachten over de gebrekkige staatsvoorzieningen voor voormalige staatshoofden was teruggekeerd naar de scheepswerf in Gdansk om daar zijn oude stiel als electricien weer op te pakken.

Conflict over sluiting scheepswerf Gdansk

De regering raakte betrokken bij een conflict, toen zij in juni besloot de scheepswerf van Gdansk, waar in 1980 de democratisch gezinde vakbond Solidariteit werd opgericht, niet te behoeden voor een faillissement. Het besluit leidde tot woedende protestacties van werfpersoneel onder leiding van de vakbond Solidariteit.

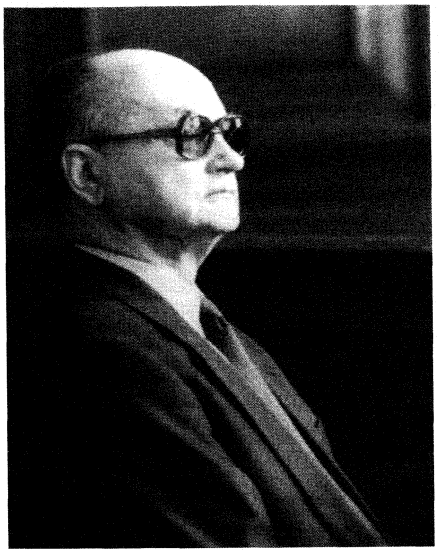
Op 8 juni stemden de aandeelhouders tijdens de algemene jaarvergadering vóór plannen om de scheepswerf Stocznia Gdanska failliet te verklaren. Ruim 60 procent van het aandelenkapitaal van de werf was in handen van de overheid, terwijl de rest van de aandelen in het bezit was van de 7.000 werknemers van de scheepswerf. Krachtens het voorgestelde liquidatieplan zou de werf gedurende een overgangsperiode van één jaar overeind worden gehouden zodat de bouw van vijf schepen waaraan op dat ogenblik werd gewerkt, kon worden voltooid.

De directie van de scheepswerf keurde het plan ten zeerste af. Zij beweerde dat een efficiënter bedrijf met gebruik van de bestaande bedrijfsmiddelen contracten zou hebben kunnen nakomen zonder verliezen te lijden. Dit standpunt werd gesteund door buitenlandse reders die eveneens protesteerden tegen het besluit van de regering, omdat dit volgens hen ernstige schade zou berokkenen aan de Poolse scheepsbouwindustrie. Op 9 juni gaf minister van privatisering Wieslaw Kaczmarek toe dat er een nieuwe scheepswerf had kunnen worden opgericht met gebruik van bestaande bedrijfsmiddelen. maar dat het voortbestaan ervan niet langer dan één jaar kon worden gegarandeerd.

Oud-president Lech Walesa, die in 1980 als leider van Solidariteit een belangrijke rol had gespeeld bij de spectaculaire ontwikkeling van deze beweging tot een vrije vakbond, veroordeelde de uitslag van de aandeelhoudersvergadering als ,,eenimmorele daad". Hij voegde daaraan toe dat net besluit neerkwam op verraad door de zittende ,,postcommunistische" regering van de arbeidende klasse, die zij beweerde te



Werknemers van de scheepswerf in Gdansk wonen op 11 juni 1996 een bijeenkomst bij van de vakbond Solidariteit, waarop protestacties tegen de aangekondigde sluiting van de werf worden bekendgemaakt,



Voormalig president generaal Wojciech Jaruzelski tijdens de openingszitting van zijn proces op 28 maart 1996.

vertegenwoordigen. Op 12-13 juni bezetten duizenden werfarbeiders de scheepswerf en op 21 juni hielden zij een demonstratieve optocht door Warschau.

Op 17 juni bevestigde de Poolse radio dat de Poolse Boerenpartij (PSL), de kleinste partner in de coalitie met de Democratische Linkse Alliantie (SLD), een motie van wantrouwen tegen Kaczmarek had ingediend waarin zijn aftreden werd geëist. De volgende dag veroordeelde premier Wlodzimierz Cimoszewicz de motie als ,,onverantwoordelijk".

Privatiseringswet goedgekeurd

Op 28 juni gaf de Sejm zijn goedkeuring aan een wet die commercialisering en privatisering van staatsbedrijven mogelijk maakte.

In februari had de regering een referendum over privatisering moeten houden dat Walesa indertijd had uitgeschreven. Walesa had een privatiseringswet die de Sejm in juni 1994 had aanvaard. door het Constitutionele Hof laten toetsen aan de grondwet; het Hof had daarop bepaald dat deze wet in strijd met de grondwet was (zie pag. 253/2-'96). Ondanks het feit dat de uitslag van het referendum onbeslist werd verklaard, beloofde de regering er rekening mee te houden bij de beoordeling van haar privatiseringswet.

Krachtens de nieuwe wet hadden werknemers recht op maximaal 15 procent van het staatsaandeel in een geprivatiseerde onderneming ongeacht de toegepaste privatiseringsmethode, en was de minister van privatisering verplicht overleg te vocrcn met zijn collega-ministers alvorens over te gaan tot de commercialisering van staatsbedrijven.

Proces tegen Jaruzelski na maand geschorst

Op 28 maart werd het proces geopend tegen de vroegere communistische leider generaal Wojciech Jaruzelski en elf anderen in verband met het doden van 44 demonstranten door veiligheidstroepen in 1970, Jaruzelski was destijds minister van defensie

Op 25 april schorste een rechtbank in Gdansk de rechtszaak tegen Jaruzelski. Het hof bepaalde dat het geen bevoegdheid had in deze zaak en tekende daarbij aan dat aangezien Jaruzelski ook beschuldigd was van het schenden van de Grondwet, hij alleen door het speciale Staatstribunaal van het land berecht kon worden.

Nieuw onderzoek tegen voormalige functionarissen veiligheidsdienst

Op 21 maart vernietigde het Hof van Beroep de vrijspraak in augustus 1994 van twee voormalige generaals van de SB, de veiligheidsdienst ten tijde van het communistische bewind, die ervan beschuldigd waren in 1984 de Solidariteit-gezinde priester Jerzy Popieluszko te hebben vermoord (zie pag. 475/2 e.v.-'87; zie ook pag. 252/3-'95). Beide verdachten, Wladyslaw Ciaston en Zenon Platek, hing een nieuw proces boven het hoofd.

Controverse over ontwikkelingsproject in Auschwitz

Op 26 maart trok een Poolse onderneming een plan in om naast het voormalige concentratiekamp Auschwitz een winkelcentrum te openen. Dit gebeurde nadat in en buiten Polen algemeen verzet hiertegen was gerezen. Op 11 maart had de voorzitter van de Knesset (het Israëlische parlement), Shevah Weiss, het plan ,,schokkend" genoemd. De dag daarop had minister van cultuur en kunst Zdzislaw Podkanski opdracht gegeven alle bouwwerkzaamheden stop te zetten in afwachting van een onderzoek.

Op 21 juni werd bekendgemaakt dat het provinciebestuur van Bielsko-Biala, dat jurisdictie had over het terrein van het voormalige nazi-concentratiekamp, had besloten de vergunning voor de bouw van een winkelcentrum op een aangrenzend terrein in te trekken.

De werkzaamheden op het terrein waren begin juni hervat, omdat volgens de bouwmaatschappij de periode van twee maanden waarin de bouw kon morden stilgelegd. was verstreken.

Betrekkingen met het Vaticaan

Op 9 maart berichtte de Poolse krant Zycie *Warszawy* dat paus Johannes Paulus II eind februari had geweigerd president Kwasniewski audiëntie te verlenen. De krant voegde eraan toe dat het Vaticaan ontstemd was over het feit dat Polen het in 1993 ondertekende concordaat niet had geratificeerd (zie pag. 843/1-'93). Op 11 maart verklaarde de chef van het persbureau van het Vaticaan nadrukkelijk dat Kwasniewski geen verzoek om audiëntie had ingediend.

(Vor.ber.pag. 250/3 e.v.-1996)

ROEMENIË

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 23 december 1995 trad Petru Crisan af als minister van handel, nadat hij was beschuldigd van het onderhouden van banden met particuliere bedrijven, hetgeen onverenigbaar was met zijn functie; Crisan bekleedde deze post sinds mei 1995, toen hij Cristian Ionescu opvolgde. Dan Ioan Popescu, vicevoorzitter van de Sociaal-Democratische Partii van Roemenië (PDSR) en staatssecretaris. werd op 20 januari 1996 benoemd tot nieuwe minister van handel.

Op 20 januari volgde PDSR-staatssecretaris Alexandru Stanescu Dumitru Popescu op als minister van industrie.

Adrian Turicu werd op 31 januari ontslagen als minister van verbindingen. Hij werd op 6 maart opgevolgd door Ovidiu Ioan Muntean.

Het officiele persbureau *Rompres* berichtte op 1 februari dat premier Nicolae Vacaroiu had gezegd dat Turicu .,zich in bepaalde gevallen niet aan de geldende wetten hield en aan de beschikkingen van de premier"

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Medio januari benoemde de oppositionele Nationale Christen-Democrati-



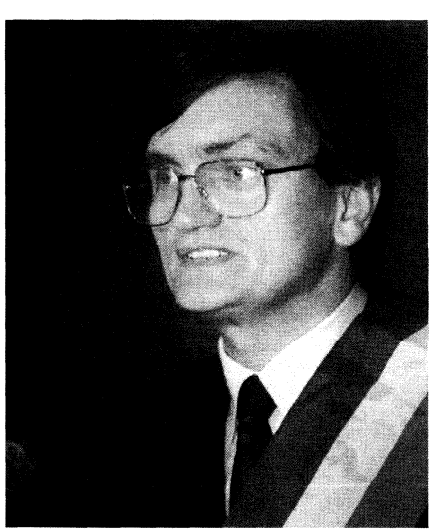
Roemeense vakbonden organiseerden op 24 mei 1996 een protestdemonstratie tegen het financieringsbeleid van de regering en tegen corruptie.

sche Boerenpartij (PNT-CD)Ion Diaconescu tot voorzitter als opvolger van Corneliu Coposu, die in november 1995 was overleden (ziepag. 114/2-'96).

Op 9 januari ontstond uit een fusie tussen twee oppositiepartijen. de Democratische Partij-Front voor Nationale Redding en de Roemeense Sociaal-Democratische Partij, de Sociaal-Democratische Unie.

PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN

Op 19 juni berichtte de Roemeense radio dat de regerende Sociaal-Democratische Partij van Roemenië (PDSR) bij burgemeestersverkiezingen in 2.747 steden en dorpen ,.bijna eenderde" van de burgemeesterposten had veroverd. De oppositionele Democratische Conventie van Roemenië (DCR) en de in januari gevormde Sociaal-Democratische Unie (SDU) behaalden respectievelijk 11,2 procent en 6,3procent van de stemmen. De PDSR leed een nederlaag in de hoofdstad Boekarest, waar haar kandidaat, de flamboyante oud-tennisster Ilie Nastase. in de beslissende verkiezingsronde voor de post van algemeen burgemeester werd verslagen door Victor Ciorbea van de DCR.



Victor Ciorbea tijdens zijn beëdiging als burgemeester van Boekarest op 20 juni 1996.

Volgens het radiobericht veroverde de PDSR bijna 24 procent van de zetels in gemeenteraden. de DCR 16.5 procent en de SDU 13 procent. De PDSR en de DCR wonnen allebei bijna 16 procent van de zetels in de districtsraden, terwijl de SDU iets minder dan 11 procent in de wacht sleepte.

(Vor.ber.pag.112/3 e.v.-1996)

SLOVENIË

JOEGO-SLAVIË VERZET ZICH TEGEN SLOVEENSE SCHULDENOVEREENKOMST

Op 28 maart 1996 ondernam de Federale Republiek Joego-Slavíë (bestaande uit Servië en Montenegro) gerechtelijke stappen om een historische schuldenovereenkomst tussen Slovenië en de ,,Club van Londen" van commerciële crediteuren te blokkeren. De overeenkomst, waarin werd vastgesteld welk deel van de buitenlandse schuld van het voormalige Joego-Slavië zou worden overgenomen door Slovenië, was eind februari goedgekeurd door het Sloveense parlement (zie pag. 329/3-'96). Volgens de Financial Times van 29 maart ging het hierbij om ,,degehele ingewikkelde kwestie met betrekking tot de opvolging van het voormalige Joegoslavië en de verdeling van de Joegoslavische activa en passiva".

De zaak werd aanhangig gemaakt bij het Hooggerechtshof in Londen door de Nationale Bank van Joego-Slavië en twee commerciële banken uit Servië en een uit Montenegro. Volgens cle banken was de overeenkomst in strijd met Joego-Slavië's laatste schuldenherschikkingsovereenkomst, het Nieuwe Financieringsakkoord uit 1988 (zie pag. 19/1 e.o.-'89). Krachtens dat akkoord waren tien Joegoslavische banken. waaronder twee uit Slovenië, ..gezamenlijk en hoofdelijk aansprakelijk" voor de gehele schuld. De recentelijk gesloten overeenkomst tussen Slovenië en de Club van Londen zou de Sloveense banken echter ontslaan van bovengenoemde ,,gezamenlijke en hoofdelijke aansprakelijkheid"

Joego-Slavië stapte naar de rechter. toen Slovenië zich in de laatste fase van de uitvoering van de overeenkomst bevond, waarbij het ermee instemde 18 procent van de totale Joegoslavische schuld aan buitenlandse commerciële banken over te nemen in ruil voor de uitgifte van Sloveense overheidsobligaties ter waarde van $ 822 mln aan de crediteuren. De laatste uitwisseling zou in juni plaatsvinden. Sloveense functionarissen wezen de Joegoslavische klacht van dc hand en verklaarden dat zij zich zouden houden aan dit tijdschema.

REGERINGSCRISIS. MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN TREEDT AF

Premier Janez Drnovsek. de leider van de liberaal-democratische partij (LDS), brak op 16 mei met zijn coalitiepartner, de christen-democratische (SKD), nadat deze een motie van wantrouwen tegen minister van buitenlandse zaken Zoran Thaler hadden ondersteund. Toen de motie dankzij de SKD werd aangenomen,trad Thaler af.

De SKD steunde de motie van de oppositie uit ongenoegen over Thalers ,,te grote soepelheid" in de onderhandelingen met Italië over de teruggave van onroerend goed dat na de Tweede Wereldoorlog van Italianen in Slovenië werd afgepakt. Dat thema vormde al jaren een heet hangijzer in de relaties tussen de christen-democraten en liberaal-democraten.

Drnovsek was van plan om een minderheidsregering van uitsluitend liberaal-democraten te vormen, waarmee hij tot aan de verkiezingen die in december gehouden zouden worden, wilde aanblijven. Een dergelijk kabinet zou slechts de steun van 30 van de 90 leden van het parlement hebben.

In januari was een andere coalitiepartner, de ex-communistische Verenigde Lijst voor Sociaal-Democratie (ZLSD),ook al uit de regering gestapt na kritiek van Drnovsek op een ZLSD-minister (zie pag. 329/3-'96). De meerderheid van de regering in het parlement was daardoor al gesionken tot 45 van de 90 zetels.

(Vor.ber.pag. 329/3 e.v.-1996)

TSJECHIË

GRENSOVEREENKOMST MET SLOWAKIJE VERWORPEN

Op 24 april 1996 verwierp de Kamer van Afgevaardigden een wetsvoorstel van de regering dat de grenscorrecties zou bekrachtigen die waren vastgelegd in de in januari tussen Tsjechië en Slowakije gesloten overeenkomst (zie pag. 392/2-'96).

Het akkoord had voorzien in een uitwisseling van circa 423 hectaren land en zou de grens tussen de twee landen tot circa 250 kilometer bekort hebben. Het Tsjechische dorp U Sabotu zou daarbij deel gaan uitmaken van Slowakije en het Slowaakse dorp Sidonie zou Tsjechisch worden. De goedkeuring van het wetsvoorstel zou een grondwetswijziging noodzakelijk hebben gemaakt en daarvoor was een drievijfde parlementaire meerderheid nodig of tenminste 120 stemmen. Bij twee stemmingen, op 23 en 24 april. werd deze drempel niet gehaald. Op 23 april stemden 106 afgevaardigden vóór en 37 tegen, bij 30 onthoudingen; op 24 april. toen 161 afgevaardigden aanwezig waren, stemden er 108 vóór en 29 tegen.

VERKIEZINGSCAMPAGNE

In de loop van mei bereikte de campagne voor de eerste algemene verkiezingen in hel land sinds Tsjechië en Slowakije in 1993 afzonderlijke staten waren geworden (zie pag. 245/2-'93), een hoogtepunt. Opiniepeilingen van kort voor de verkiezingen, die op 31 mei en 1 juni zouden plaatsvinden, voorspelden een duidelijke overwinning voor de regerende centrum-rechtse coalitie onder leiding van de Democratische Burgerpartij (ODS) van premier Vaclav Klaus. De belangrijkste oppositiepartij, de Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD), zou naar verwachting haar positie versterken. maar niet in die mate dat ze een linkse regering zou kunnenvormen

De aantrekltingskracht van de centrum-rechtse coalitie zou voortvloeien uit haar mengeling van vernieuwing en pragmatisme. die Tsjechië in de richting van een vrije-markteconomie gevoerd had zonder de ontberingen die sommige andere voormalige communistische regimes in Oost-Europa moesten doorstaan. Volgens recente schattingen bedroeg de werkloosheid tijdens de zittende regeerperiode hooguit 2,8 procent; terwijl de lonen waren verdubbeld en de inflatie met een derde was teruggebracht tot 8,5 procent. Daarnaast waren de belastingtarieven verlaagd, waren de meeste sectoren geprivatiseerd en groeide de economie met naar schatting 5 procent per jaar.

Afgezien van economische onderwerpen werd de verkiezingscampagne overheerst door de kwestie van de naoorlogse verdrijving uit Tsjechoslowakije van ongeveer 3 mln Sudeten-Duitsers (zie pag. 825/3-'95). De Duitse en Tsjechische ministeries van buitenlandse zaken werkten samen aan een gemeenschappelijke verklaring over deze kwestie en Tsjechische partijen hadden een stilzwijgende overeenkomst gesloten hierover tijdens de verkiezingscampagne niet te reppen. Tijdens een bijeenkomst op 25 mei van Sudeten-Duitsers in de Zuidduitse staat Beieren riep de Duitse minister i-an financiën Theo Waigel Tsjechië echter op zich te verontschuldigen voor de behandeling van de Sudeten-Duitsers. In een reactie hierop, tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 27 mei in Praag. hekelde Klaus in het openbaar de uitspraken van Waigel. Ook minister van buitenlandse zaken Josef Zieleniec riep bij die gelegenheid Duitse politici op zijn land niet langer belerend toe te spreken, waarbij hij aantekende dat Duitsland „geen monopolie heeft op de cultuur van Europese normen en waarden". Ook Duitse politici van de oppositie hadden erop aangedrongen Waigel officieel te berispen omdat hij lokale politieke munt uit de zaak trachtte te slaan.

NEDERLAAG ODS BIJ ALGEMENE VERKIEZINGEN

Bij algemene verkiezingen op 31 mei-1 juni leed de uit de drie partijen bestaande centrum-rechtse regeringscoalitie onder leiding van de Democratische Burgerpartij (ODS) van premier Vaclav Klaus onverwacht een nederlaag. Zij verloor haar parlementaire meerderheid als gevolg van een ruk naar links waarvan vooral de centrum-linkse Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD) profiteerde. die haar zetelaantal in het parlement verviervoudigde (voor verkiezingen voor de Tsjechische Nationale Raad in 1992. zie pag. 538/1 e.v.-'92).



Partijleiders arriveren op 1 juni 1996 in de tv-studio voor een eerste debat over de verkiezinguitslag, V.l.n.r.: KDU-CSL-leider Josef Lux, premier en ODS-leider Vaclav Klaus. de communistische leider Miroslav Grebenieek en CSSD-leider Milos Zeman (zittend).



President Vaclav Havel (midden links) maakt een opmerking tegen premier Vaclav Klaus na met de zojuist beëdigde regering op 4 juli 1996 te hebben geposeerd voor het familieportret. Achteraan v.l.n r.: Jan Ruml, Vladimir Dlouhy, Martin Riman. Ivan Pilip, Jaromir Talir, Jindrich Vodicka. Jaromir Schneider. Pavel Bratinka: vooraan: Jan Kalvoda. Josef Zieleniec, Havel, Klaus, Miroslav Vyborny, Josef Lux. Jiri Skalicky, Ivan Kocarnik, Jan Strasky.

De verkiezingsuitslag werd opgevat als een persoonlijke afgang voor Klaus, onder wiens leiding Tsjechië zich volgens de lofzangen van zijn aanhangers had ontwikkeld tot het politiek meest stabiele en in economisch opzicht meest welvarende land van alle voormalige coinmunistische landen in Oost-Europa. Het succes van de CSSD onder leiding van Milos Zeman duidde op de wens de overgang naar een vrijemarkteconomie minder drastisch te laten verlopen door meer aandacht te besteden aan de noden van de zwakkeren in de samenleving. Tijdens haar campagne had CSSD onophoudelijk gehamerd op het onvermogen van Klaus sociale problemen aan te pakken, zoals een crisis in de gezondheidszorg, lage lonen en vermeende corruptie in de recentelijk geprivatiseerde sector.

Hoewel er nooit twijfel had bestaan dat er uiteindelijk een coalitie-akkoord tot stand zou komen tussen de ODS. die met 68 zetels nog altijd als de grootste partij uit de verkiezingen tevoorschijn was gekomen, en haar voormalige coalitiepartners, de Christen-Democratische Unie-Tsjechische Volkspartij (KDU-CSL) en de Democratische Burgeralliantie (ODA), bracht de niet doorslaggevende uitslag president Vaclav Havel ertoe op 3 juni tussenbeide te komen als bemiddelaar en een reeks diepgaande besprekingen te gaan voeren met leiders van alle grote partijen.

De CSSD, die over 61 zetels beschikte, had geweigerd een alliantie aan te gaan met de niet hervormde Communistische Partij of de extreem-rechtse Associatie voor de Republiek-Tsjechoslowaakse Republikeinse Partij (SPR-RSC. die haar zetelaantal in het parlement had vergroot dankzij een partijprogramma waarin fel werd geageerd tegen zigeuners en Duitsers) en zou alleen een parlementaire meerderheid tot stand kunnen brengen met de steun van de ODS; deze mogelijkheid werd zowel door Klaus als Zeman uitgesloten.

Op 25 juni maakte Havel bekend dat er een akkoord was bereikt en op 27 juni ondertekende Klaus een coalitie-akkoord voor de vorming van een minderheidsregering die de controle zou hebben over 99 van de tweehonderd zetels in het Huis van Afgevaardigden (aangeduid als Tweede Kamer van het parlement, hoewel er nog geen Senaat was gekozen). Klaus merkte op dat de coalitie hierdoor zou kunnen aanblijven ,,in de komende maanden en jaren", maar dat de stabiliteit van de regering en de uitvoering van haar programma afhankelijk zouden zijn van de CSSD.

Nieuwe regering

Uit de voorwaarden van het coalitie-akkoord bleek dat de partners van de ODS een hoge prijs hadden bedongen in ruil voor hun blijvende steun. Zij kregen een groter aantal ministersposten in het kabinet. waarvan de omvang werd teruggebracht van negentien tot zestien ministers. Acht posten (waaronder defensie) werden gelijkelijk verdeeld tussen de KDU-CSL en de ODA en de andere acht, waaronder het premierschap, gingen naar de ODS. Ten aanzien van het beleid aanvaardde Klaus dat er meer decentralisatie zou zijn en dat het tempo van de hervormingen op het gebied van de gezondheidszorg en de sociale zekerheid zou worden verlaagd.

Het kabinet, waarvan de meeste leden zitting hadden gehad in het vorige kabinet. werd op 5 juli benoemd. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Vaclav Klaus (ODS);financiën - Ivan Kocarnik+ (ODS);buitenlandse zaken - Josef Zieleniec (ODS): binnenlandse zaken - Jan Ruml (ODS): justitie - Jan Kalvoda+ (ODA); volksgezondheid - Jan Strasky (ODS); onderwijs - Ivan Pilip (ODS);arbeid en sociale zaken - Jindrich Vodicka (ODS);vervoer - Martin Riman* (ODS); defensie - Miroslav Vyborny* (KDU-CSL);landbouw - Josef Lux+ (KDU-CSL): cultuur - Jaromir Talir* (KDU-CSL): huisvesting en regio's - Jaromir Schneider* (KDU-CSL); industrie en handel - Vladimir Dlouhy (ODA); milieu - Jiri Skalicky+ (ODA): minister zonder portefeuille - Pavel Bratinka* (ODA).

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Verkiezingsuitslag

Partij	Zetels (zetels in *1992)*		Stemmenpercentage *(wijziging* t.o.v. *1992)*	
Centrum-rechtse coalitie				
Democratische Burgerpartij (ODS)	68	(76)	29.6	(-0.1)
Democratische Burgeralliantie (ODA)	13	(14)	6.4	(+0,5)
Christen-Democratische Unie-Tsjechische Volkspartij (CDU-CSL)	18	(15)	8,1	(+1,8)
Oppositiepartijen				
Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD)	61	(16)	26,4	(+19,9)
Communistische Partij van Bohemen en Moravië (KSCM)**	22	(10)	10,3	(-3,8)
Associatie voor de Republiek-Tsjechoslou~aakse Republikeinse Partij (SPR-RSC)	18	(14)	8,0	(+2,0)

* In 1992 werden de overige 55 zetels behaald door de Liberaal-Sociale Unie (16), de Beweging voor Zelfbestuur en Democratie-Vereniging voor Moravië and Silezië (14)en de andere leden van het Links Blok (25).
** Deed mee aan de verkiezingen van 1992 als lid van het Links Blok.
Opkomst: 76,41 procent in 1996 (85.1 procent in 1992).

(Vor.ber.pag. 391/3 c.v.-1996)

AMERIKA

VERENIGDE STATEN

MINISTER VAN HANDEL OMGEKOMEN BIJ VLIEGRAMP

Op 3 april 1996 kwam minister van handel Ronald H. Brown om het leven toen het vliegtuig van de Amerikaanse luchtmacht waarin hij reisde, neerstortte bij Dubrovnik in Kroatië. Bij het ongeluk kwamen verder twee Kroaten en 32 Amerikaanse burgers om het leven, onder wie een aantal hooggeplaatste bestuursleden van belangrijke Amerikaanse bedrijven, die Brown vergezelden op zijn reis door Bosnië-Herzegovina in een poging contracten voor werkzaamheden in het kader van de wederopbouw binnen te halen.

Brown en zijn gezelschap waren op 2 april van Parijs naar Tuzla in Bosnië-Herzegovina gevlogen. waar ze een ontmoeting hadden met VN-troepen en Bosnische zakenlieden. Hun Boeing T-34. een militaire uitvoering van de Boeing 737, zette vervolgens koers naar het vliegveld Cilipi. in een diep gelegen dal ongeveer 24 km ten zuidwesten van Dubrovnik. Bij zware regenval en hevige windstoten verdween het vliegtuig om 14.52 uur plaatselijke tijd van de radar. Na een vijf uur durende zoekactie werden de wrakstukken van het vliegtuig ontdekt op een berghelling 3 km ten noorden van het vliegveld. Kennelijk was de piloot bij vergissing een dal binnengevlogen dat parallel liep aan het dal waarin het vliegveld lag. Door het slechte weer konden helikopters niet bij de plaats van het ongeluk komen en tegen de tijd dat Amerikaanse en Kroatische reddingswerkers het wrak bereikten; werd slechts één vrouwelijk bemanningslid levend. maar bewusteloos aangetroffen. Zij overleed op weg naar het ziekenhuis.

De 54-jarige Brown was de eerste Amerikaanse minister die tijdens een buitenlandse missie overleed en de eerste sinds 1844 die tijdens de uitoefening van zijn functie stierf. Brown was geboren in Washington DC. had rechten gestudeerd en in de jaren tachtig een bloeiende praktijk opgebouwd als advocaat en lobbyist. In 1988 had hij de mislukte campagne van dominee Jesse Jackson voor de nominatie tot presidentskandidaat geleid en op grond hiervan was hij in 1989 voorzitter van het Democratische nationale comité geworden. waarmee hij de eerste zwarte politicus in de top van een grote Amerikaanse partij werd. Zijn positie als een van dc leidende zwarte personen van het land werd bevestigd door zijn benoeming in 1993 tot minister van handel in het kabinet van president Bill Clinton. Op het moment van zijn overlijden was er echter een onderzoek naar hem gaande door een speciale aanklager omdat hij ongeoorloofde betalingen aangenomen zou hebben van een vroegere zakenpartner (zie pag. 765/3-'95). De dag na het ongeluk maakte de speciale aanklager, Daniel S. Pearson. bekend dat zijn onderzoek met de dood van Brown geeindigd was.

President Clinton uitte zijn droefheid over het overlijden van Brown en noemde hem een man die ,,door het leven liep, rende en vloog" en ,,een geweldige bron van levenskracht" wiens ,,vriendschap en warmte" zeer gemist zouden worden.

Op 12 april maakte Clinton de benoeming bekend van Mickey Kantor als opvolger van Brown. Kantor had in brede kring erkenning geoogst met zijn krachtige verdediging van Amerikaanse handelsbelangen, met name bij de besprekingen over de autohandel tussen de VS en Japan in 1995 (zie pag. 648/3 e.v.-'95).Kantor werd als handelsvertegenwoordiger tijdelijk opgevolgd door zijn plaatsvervangster Charlene Barshefsky.



Minister van handel Ron Brown (1.)en zijn collega van arbeid Robert Reich tijdens de persconferentie aan het slot van de G-7-conferentie over werkloosheid in Lille op 2 april 1996 (zie ook pag. 518/2 e.v.-'96).



President Bill Clinton slaat op 12 april 1996 in het Witte Huis zijn arm om Mickey Kantor na de bekendmaking dat deze wordt genomineerd als nieuwe minister van handel.

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN WETGEVING. WETSVOORSTEL VOOR HERVORMING VAN LANDBOUWSUBSIDIES AANGENOMEN

Op 4 april ondertekende president Clinton een wet voor de hervorming van landbouwsubsidies die de meest ingrijpende revisie van het systeem van landbouwsubsidies sinds 1945 inhield. Verwacht werd dat de maatregel in zeven jaar tijd een besparing van ongeveer $ 2 mrd op overheidsuitgaven zou opleveren door de vermindering en de uiteindelijke afschaffing van een aantal overheidssubsidies aan boeren in ruil voor het niet planten van gewassen die voor overschotten zorgden.

Op 28 maart was de wet goedgekeurd door de Senaat met 74 tegen 26 stemmen en op 29 maart door het Huis van Afgevaardigden met 318 tegen 89 stemmen. In de wet werd bepaald dat de subsidies zouden worden vervangen door ,,overgangsbetalingen". Deze waren bedoeld om de boeren de gelegenheid te geven zich aan te passen aan een systeem dat meer gebaseerd was op de werking van de vrije markt; dc bctalingcn zouden jaarlijks verlaagd worden en uiteindelijk na zeven jaar worden stopgezet. Het systeem van prijsondersteuning voor een aantal gewassen - een mechanisme waarmee de regering een scherpe prijsdaling voorkwam door een minimumprijs voor verschillende levensmiddelen te garanderen - werd ook herzien De prijsgaranties voor pinda's. suiker en tabak bleven ongewijzigd, maar die voor kaas, µoedermelk en boter zouden over een periode van vier jaar u-orden afgeschaft. Het prijsondersteuningssysteem voor melk zou op een regionale in plaats van

nationale basis gaan functioneren en de inate van bescherming zou worden verminderd. Verder werd in de wet bepaald dat $ 2 inrd zou worden uitgetrokken voor federale financiering van milieubeschcrmingsprojecten en dat een aantal programma's om de consumptie van gezond voedsel te bevorderen zou worden uitgebreid, zoals voedselbonnen voor de armen en gesubsidieerde schoolmaaltijden.

Bij het ondertekenen van het voorstel zei Clinton bezorgd te zijn dat de maatregel een belangrijk vangnet voor kleine boeren wegnam. Hij deelde mee dat hij afzonderlijke wetgeving zou overwegen om hen te beschermen tegen scherpe dalingen van de marktprijs van gewassen als gevolg van overproduktie.

Veto-op-onderdelen bekrachtigd

Na de goedkeuring door het Congres eind maart (zie pag. 400/3 e.v.-'96)werd de wet die de president het recht van een veto-oponde delen gaf. op 9 april door president Clinton ondertekend. De bevoegdheid om over bepaalde onderdelen van bestedingsvoorstellen een veto uit te spreken, waarnaar vele van Clintons voorgangers vergeefs gestreefd hadden, betekende een historische machtsverschuiving van de wetgevende macht naar de uitvoerende macht.

De wet. die op 1 januari 1997 van kracht zou worden. bood de president de mogelijkheid om bedragen die waren gereserveerd voor specifieke onderdelen in federale bestedingsvoorstellen te schrappen. maar niet te verlagen of te verhogen. binnen vijf dagen nadat de voorstellen door het Congres waren goedgekeurd. Ook kon de president bepaalde belastingvoordelen afschaffen als ze van toepassing waren op maximaal honderd personen of maximaal tien bedrijven. Dergelijke bezuinigingen konden worden teruggedraaid door het Congres als het binnen 30 dagen een nieuwe wet goedkeurde. Als ook over deze met het veto werd uitgesproken. kon het veto teniet worden gedaan door een t\reeder.de meerderheid in beide huizen van het Congres Het veto-op-onderdelen kon echter alleen morden uitgesproken over nipuv-e sociale-zekerheidsprogramma's, en niet over reeds bestaande programma's zoals Medicare en Medicaid. Omdat aan dergelijke programma's op dat moment ongeveer tweederde van alle overheidsuitgaven besteed werd. bleef het onduidelijk welk effect deze uitzondering zou hebben op de totale invloed van de maatregel. Desalniettemin juichte Clinton bij de ondertekening de wet toe als een wapen waarmee ,,geldverslindende speciale belangen. hiaten in de belastingwetgeving, en subsidies die alleen maar waren bedoeld om stemmen te lokken" konden worden bestreden.

Veto treft wetsvoorstel inzake late abortus

Op 10 april sprak president Clinton zijn veto uit over een wetsvoorstel dat beoogde een zeldzame wijze van zwangerschapsonderbreking te verbieden, die gebruikt werd in gevallen waarin de foetus meer dan 20 weken oud was. Het wetsvoorstel was de eerste poging in het kader van een nieuwe tactiek van een aantal tegenstanders van abortus die erop was gericht bepaalde extreme . v - men t-an abortus te laten verbieden in plaats van tc proberen de uitspraak van het Hooggerechtshof in de zaak Roe vs Wade uit 1973 (waarmee het recht op legale abortus in de VS werd erkend) in zijn geheel ongedaan te maken. zie pag. 478/3 e.v.-'93).

Eerdere versies van het wetsvoorstel, waarin "partiële abortus" werd verboden. waren in 1995 door het Huis van Afgevaardigden en de Senaat goedgekeurd (zie pag. 271/3 e.v.-'96), en up 27 maart had het Huis van Afgevaardigden de door de Senaat geamendeerde versie van het voorstel definitief goedgekeurd. Bij dergelijke ingrepen werd de foetus gedeeltelijk met de voeten eerst uit de uterus verwijderd en vervolgens werd de schedel fijngedrukt of de hersens van de foetus weggezogen voordat de foetus uiteindelijk uit de baarmoeder werd verwijderd. Deze gruwelijke gang van zaken werd veelvuldig geciteerd door voorstanders van het wetsvoorstel. terwijl tegenstanders daartegen in brachten dat de methode uiterst zeldzaam was en alleen gebruikt werd wanneer gezondheidsrisico's voor moeder of foetus te laat ontdekt werden om de zwangerschap met andere technieken te beëindigen. Op een emotionele bijeenkomst in het Witte Huis om zijn veto toe te lichten. verscheen Clinton in het gezelschap van vijf vrouwen, die uitvoerig de oinstandigheden uiteenzetten die ertoe geleid hadden dat zij een dergelijke vorm van abortus hadden ondergaan. De president zei dat de techniek ,,mogelijk levensreddend" was en benadrukte dat de ..kleine. maar uiterst kwetsbare groep vrouwen" die voor deze behandeling in aanmerking kwamen. niet mocht worden ingezet als ..pionnen in een bredere discussie" over de ethiekvan abortus.

De hele abortuskwestie vormde een politiek kernthema, met name binnen de Republikeinse Partij, en was een punt waarop Clinton en zijn vermoedelijke Republikeinse tegenstander bij de presidentsverkiezingen, Bob Dole, duidelijk van elkaar verschilden. Met nog maar zeven maanden te gaan tot de presidentsverkiezingen werd Clintons standpunt inzake het wetsvoorstel over het algemeen eerder gezien als een blijk van moed dan van opportunisme. Dit werd nog onderstreept door de reactie van het rooms-katholieke establishment op het veto. Op 17 april schaarden alle acht Amerikaanse aartsbisschoppen zich achter de Nationale Bisschoppenconferentie; zij veroordeelden het veto als ,,schandelijk" en dreigden een nationale campagne op touw te zetten om het publiek ,,voorte lichten" over de aard van partiële abortus en Clinton speciaal verantwoordelijk te stellen voor het feit dat deze methode in gebruik bleef. Bijna een kwart van de Amerikaanse bevolking bestond uit rooms-katholieken en zij hadden in meerderheid elke succesvolle presidentskandidaat gesteund sinds 1976. toen voor de eerste keer gegevens over de religieuze gezindte van de kiezers beschikbaar waren gekomen. Zij waren sterk vertegenwoordigd onder de ,,Reagan-Democraten", blauwe-boordenkiezers in de steden, die de Republikeinen bij de presidentsverkiezingen van 1980,1984 en 1988 de overwinning hadden bezorgd, en zij werden beschouwd als een van de belangrijkste groepen zwevende kiezers. wier stem onontbeerlijk was voor elke kandidaat die in 1996 het presidentschap wilde veroveren. Voorafgaand aan het veto was uit opiniepeilingen gebleken dat de katholieke steun gelijkelijk was verdeeld tussen Clinton en Dole.

Veto wetsvoorstel buitenlandse zaken

Op 12 april sprak president Clinton zijn veto uit over een wetsvoorstel waarin aan het ministerie van buitenlandse zaken een bedrag van 3 13 mrd werd toegekend. Clinton verklaarde dat hierdoor de macht van de president om invloed uit te oefenen op het buitenlands beleid zou worden ondermijnd. Hij verwierp de maatregel ook omdat deze ,,veel onaanvaardbare bepalingen bevatte die de leidende positie van de VS in het buitenland zouden aantasten".

Krachtens dit wetsvoorstel, dat in maart door het Congres was aangenomen met een meerderheid die bij lange na niet groot genoeg was oin het veto teniet te doen. mochten het ministerie van buitenlandse zaken en andere instellingen die zich bezighielden met buitenlands beleid, voor een periode aan twee jaar jaarlijks $ 6,5 mrd uitgeven, ongeveer $ 500 mln minder dan in 1995. Clinton had niet alleen kritiek op het voorstel omdat deze bedragen ,.ontoereikend" waren, maar ook omdat het nauwere betrekkingen met Taiwan propageerde en een omkering betekende van het beleid om de wapenleveranties aan het eiland te beperken (vastgesteld in het Sjanghai-communiqué uit 1932).

Antiterrorismewet goedgekeurd

Op 18 april werd de Uitgebreide Antiterrorismewet goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden met 293 tegen 133 stemmen en de volgende dag door de Senaat met 91 tegen acht stemmen. Het gezamenlijk door Democraten en Republikeinen opgestelde wetsvoorstel

was een compromis van sterk verschillende voorstellen die door de twee huizen waren goedgekeurd in reactie op de voorstellen van president Clinton in april 1995 (zie pag. 560/1 e.v.-'95).

Het definitieve voorstel, dat op 24 april door Clinton werd ondertekend. bevatte verscheidene van de maatregelen waar de president om had verzocht, maar die in de eerdere versie van het Huis van Afgevaardigden waren geschrapt. Hieronder viel de bevoegdheid van de president oin buitenlandse groeperingen en regeringen als terroristisch aan te merken teneinde Amerikaanse burgers te verbieden medewerking of financiële steun te verlenen aan dergelijke groepen of landen. Tegen zo'n besluit van de president kon geen beroep worden aangetekend. Verder konden in de VS woonachtige buitenlanders die ervan verdacht werden betrokken te zijn hij terroristische activiteiten, uitgewezen worden op grond van bewijsmateriaal dat niet zou worden vrijgegeven voor openbaar onderzoek, terwijl buitenlanders op dezelfde gronden de toegang tot het land kon worden ontzegd. Verder stelde de wet in de komende vier jaar bijna $ 1 mrd aan extra fondsen beschikbaar aan federale veiligheidsdiensten voor de bestrijding van anti-terroristische activiteiten; werd de mogelijkheid voor ter dood veroordeelde gevangenen om tegen hun vonnis in beroep te gaan beperkt, en werd het mogelijk personen die illegaal de VS waren binnengekomen onverwijld, zonder rechterlijke tussenkomst, het land uit te zetten. Pogingen van de Democraten in de Senaat om andere maatregelen die Clinton aanvankelijk had voorgesteld. weer in het wetsvoorstel op te nemen, zoals een uitbreiding van de bevoegdheid oin telefoonlijnen af te luisteren en een bredere inzet van het leger bij het onderzoek van terreurdaden, liepen stuk op tegenstand van de Republikeinen.

Senaat stemt over beperking zittingstermijn Congresleden

Op 23 april verwierp de Senaat een voorstel voor een grondwetswijziging waarin de zittingstermijn van Congresleden werd beperkt tot twaalf jaar. De maatregel, oorspronkelijk onderdeel van het Republikeinse ,;Contract met Amerika" (zie pag. 121/1 en 411/3 e.v.-'95). haalde het niet toen de 58 voorstanders er niet in slaagden genoeg steun te vergaren om een eind te maken aan de discussie en een stemming af te dwingen.

Het debat was enigszins academisch, aangezien het Huis van Afgevaardigden in 1993 vóór de maatregel had gestemd. maar met een stemmenaantal dat flink lager was dan het voor een grondwetswijziging benodigde aantal (zie pag. 41313-'95). Omdat opiniepeilingen bleven aantonen dat de bevolking achter het idee van de beperking van de zittingstermijn stond, had Dole tijd vrijgemaakt om in de Senaat over deze kwestie te debatteren, ondanks zijn eigen twijfel over de wenselijkheid van een dergelijke maatregel.

Veto over wetsvoorstel om schadeclaims aan banden te leggen

Op 2 mei sprak Clinton zijn veto uit over een wetsvoorstel inzake produktaansprakelijkheid. dat beoogde een limiet te stellen aan de hoogte van schadevergoedingen die in rechtszaken over produktaansprakelijkheid konden worden toegekend. Een poging van het Huis van Afgevaardigden om het veto teniet te doen werd met 238 tegen 163 stemmen aangenomen, maar kwam 23 stemmen tekort voor de vereiste meerderheid.

Eind maart was het voorstel goedgekeurd in het Congres en had liet de steun gekregen van de Amerikaanse Kamer van Koophandel en de Nationale Fabrikantenassociatie. omdat het bescherming bood die essentieel was oin te voorkomen dat fabrikanten ontmoedigd zouden worden om nieuwe produkten op de markt te brengen. Het veto van de president werd door de Republikeinen veroordeeld als een concessie aan advocaten die van het bestaande systeem profiteerden. De regering verdedigde het veto en beschuldigde de Republikeinen ervan bedrijven die niet-deugdzame prndukten fabriceerden, tegen strafmaatregelen te beschermen.

AKKOORD IN BEGROTINGSCONFLICT

Op 26 april kwam een einde aan het slepende begrotingsconflict tussen Clinton en de Republikeinen toen een bestedingsvoorstel werd goedgekeurd door het Congres en ondertekend door Clinton. Hoewel beide zijden de overwinning opeisten, was het akkoord hoofdzakelijk een kosmetische overeenkomst, die fundamentele problemen onopgelost liet om de strijdende partijen de gelegenheid te geven zich te concentreren op de verkiezingen van november 1996.

De overeenkomst werd op 24 april laat in de avond bereikt, slechts een paar uur voor het verstrijken van de deadline, hetgeen geleid zou hebben tot het overhaast treffen van nieuwe tijdelijke financieringsmaatregelen of tot de dergedeeltelijke sluiting van niet-essentiële overheidsdiensten De goccIkeuring van het Congres betekende het einde van een zeven maanden durend conflict, waarin de Republikeinie meerderheid tevergeefs had geprobeerd de begroting te gebruiken als middel om Clinton te dwingen tot een akkoord om de begroting in zeven jaar sluitend te krijgen

Hrt akkoord van S 160 mrd besloeg slechts eentiende van de totale begroting van $ 1 600 mrd en liep slechts tot 1 oktober 1996 het begin van het nieuwe fiscale laar Bovendien had het geen betrekking op sociale-zekerheldsultgaven (voor progiamma s als Medicare en Medicaid) die ongel eer tweederde van de federale uitgaven opslokten Niettemin hadden de stoplapmaatregelen die sinds 1 oktober 1995 getroffen waren ervoor gezorgd dat het tekort was teruggedrongen tot naar verwachting $ 140 mrd in het lopende jaar Dit was slechts 2 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP), een bescheiden niveau naar internationale maatstaven

De overeenkomst behelsde S 23 inrd aan bezuinigingen. hetgeen door de Republikeinse lriders aangeduid werd als een belangrijke concessie van de kant van de regering. John Kasich, voorzitter van de Republikeinse begrotingscommissie in het Huis van Afgevaardigden. noemde het .,de grootste inkrimping van Washington sinds de Tweede Wereldoorlog". Maar daartegenover stond dat de overeenkomst bezuinigingen van S 5 mrd ongedaan maakte die het Huis van Afgevaardigden had willen opleggen aan onderwijs, beroepsopleiding. milieubescherming en een aantal andere programma's. waarvan Clinton gezworen had dat hij ze zou verdedigen tegen de aanval van de Republikeinen. Bovendien toonden opiniepeilingen op niet mis te verstane wijze aan dat een ovenveldigende meerderheid van de bevolking de Republikeinen verantwoordelijk achtte voor het begrotingsconflict en niet de president. die zichzelf over het algemeen met succes had gepresenteerd als een bolwerk van gematigdheid tegenover het radicale optreden van zijn tegenstanders.

Zelfs de manier waarop de overeenkomst was bereikt, benadrukte hoezeer Clinton zijn tegenstanders had overtroefd. Nadat de onderhandelingen drie maanden hadden stilgelegen. had Clinton op 23 april gevraagd om een ..brede coalitie" van Congresleden oni te onderhandelen over een begrotingscompromis met de regering. Dole had geantwoord dat er eerder minder dan meer mensen betrokken moesten worden bij de onderhandelingen. Clinton vatte dit oniniddellijk op als een uitnodiging voor een ontmoeting onder vier ogen inet Dole. nam de uitnodiging in het oprriböar aan en stelde voor dat ze elkaar de volgende dag zouden treffen. Nu de Republikeinse steun om de impasse te laten voorduren afbrokkelde in verband met de vijandige publieke opinie.

had Dole het vooruitzicht dat hij bij de onderhandelingen tot concessies zou worden gedwongen of afgeschilderd zou worden als een ideoloog wiens radicale houding een nieuwe sluiting van niet-essentiele overheidsdiensten dreigde te veroorzaken. In een poging om te voorkomen dat Dole's toch al onzekere vooruitzichten bij de presidentsverkiezingen nog meer politieke schade zouden oplopen, werd bijna onmiddellijk een schikking getroffen.

CONGRES KEURT BEGROTINGSVOORSTEL VOOR 1997 GOED

Op 12 juni ging het Huis van Afgevaardigden met 216 tegen 211 stemmen akkoord met een begrotingsvoorstel voor het fiscale jaar 1997 (dat zou beginnen in oktober 1996). De volgende dag werd het door de Senaat goedgekeurd met 53 tegen 46 stemmen. In het voorstel werden de bestedingsvoorstellen en belastingverlagingen vastgesteld die het door de Republikeinen beheerste Congres vóór 1 oktober ter goedkeuring aan de president wilde voorleggen.

Het plan bevatte voorstellen voor bezuinigingen van $138 mrd op Medicare, $72 mrd op Medicaid en $70 mrd op andere sociale-zekerheidsprogramma's en verlaging van de inkomstenbelasting voor de armen over een periode van zes jaar. De door Clinton voorgestelde bezuinigingen bedroegen respectievelijk $118 mrd, $ 54 mrd en $41 mrd. Verder bevatte het Republikeinse voorstel een belastingverinindering van $ 500 per kind voor gezinnen met lage en modale inkomens, en een verlaging van een aantal vormen van bedrijfsbelasting en vermogenswinstbelasting.

CAMPAGNE VOOR DE PRESIDENTSVERKIEZINGEN. DOLE VERLAAT SENAAT

Hoewel de campagne voor de nominatie van de Republikeinse kandidaat die het in november tegen Clinton zou moeten opnemen, officieel in april nog voortduurde, was Dole door zijn succes bij de voorverkiezingen en partijverkiezingsbijeenkomsten in maart praktisch zeker van zijn nominatie (zie pag. 404/1 e.v.-'96). Toch waren vooraanstaande Republikeinse campagneleiders uiterst bezorgd over zijn leeftijd (72), zijn kleurloze optreden als kandidaat en het feit dat hij in de opiniepeilingen meer dan twintig punten op Clinton achterliep. Zijn slechte score in de peilingen betekende ook dat hij moeilijkheden ondervond bij het werven van fondsen en naar verluidt had hij in april leden van zijn campagneteam ontslagen om geld te besparen. Daarom werd het van essentieel belang geacht dat de conventie van de Republikeinse Partij in augustus in San Diego - waar Dole officieel genomineerd zou worden en $ 60 mln aan overheidsgeld zou ontvangen voor zijn campagne in november - een verenigde partij te zien zou geven en een indrukwekkend begin zou zijn van de slotfase van de campagne.

Men was vooral bang voor een herhaling van het schouwspel van 1992, toen de rechtse Christelijke Coalitie en de populist Pat Buchanan - de enige overgebleven rivaal van Dole in de strijd om de nominatie in 1996 - een belangrijke rol kregen en naar werd aangenomen met hun ideologische extremisme veel kiezers tegen zich in het harnas gejaagd hadden. Om dit te voorkomen benoemde het Republikeinse nationale comité sleutelfiguren uit beide vleugels van de partij tot co-voorzitters van de conventie van 1996. De twee waren George Bush jr.. gouverneur van Texas en een tegenstander van abortus. en Christine Todd Whitman, gouverneur van New Jersey en een bekend voorvechtster van het recht op abortus.

Ondanks deze maatregel om de zaak in evenwicht te brengen. bleef de abortuskwestie een fundamenteel breekpunt binnen de partij. De voorstanders van het recht op abortus klaagden erover dat de commissie die verantwoordelijk was het opstellen van het verkiezingsmanifest van de partij, voor het grootste deel bestond uit personen die tegen abortus waren. De Republikeinen die voor het recht op abortus waren, onder wie de gouverneur van Californië Pete Wilson (in wiens staat de conventie gehouden zou worden), beloofden weerstand te bieden aan de pogingen van de tegenstanders van abortus om op de conventie een manifest te laten goedkeuren waarin beloofd werd te grondwet te wijzigen zodat abortus zou worden verboden.

In een poging om vóór de conventie een compromis tot stand te brengen over de kwestie werd de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich, op 1 mei benoemd tot ,,permanente voorzitter" van de conventie. Dit betekende dat Gingrich, die zichzelf een ,,periode van bezinning" had opgelegd na het mislukken van het begrotingsoverleg met Clinton in januari, weer terugkeerde in het openbare leven.

Bob Dole verlaat Senaat

Op 15 mei maakte Bob Dole in een dramatische poging om zijn kwakkelende verkiezingscampagne nieuw leven in te blazen bekend dat hij binnen een maand niet alleen zijn functie van meerderheidsleider in de Senaat zou neerleggen, maar ook afstand zou doen van zijn zetel in de Senaat, waarvan hij sinds 1969 lid was. Het was een poging om de 72-jarige Dole, politiek insider bij uitstek, het imago te geven van een presidentskandidaat van buiten het establishment van Washington. Het werd ook opgevat als een ondubbelzinnige illustratie van zijn ambitie naar het hoogste ambt en zijn bereidheid om bij dit streven zijn hele politieke carrière op te offeren.

Sinds Dole zich in maart zo goed als verzekerd had van de Republikeinse nominatie (zie pag. 405/3 e.v.-'96), was zijn campagne in het slop geraakt. Bij de voorverkiezingen waren veel van zijn zwakheden als kandidaat aan het licht gekomen, zoals zijn onhandige optreden in het openbaar, zijn gebrek aan duidelijk charisma en aan een samenhangende visie, en zijn gevorderde leeftijd. Zijn overwinning in de voorverkiezingen was zeker gesteld door het establishment van de Republikeinse Partij, dat zich als één man achter hem had geschaard om te voorkomen dat de onverkiesbare, rechtse Patrick Buchanan de nominatie in de wacht zou slepen. Sindsdien lieten opiniepeilingen echter zien dat hij 30 procent achterstond op president Bill Clinton. Dit gebrek aan geloofwaardigheid rond zijn kandidatuur vertaalde zich in een tekort aan fondsen omdat potentiële supporters ervoor terugschrokken steun te bieden aan wat alom beschouwd werd als een hopeloze zaak. In plaats van deze problemen het hoofd te bieden, leek Dole zijn heil te zoeken in de veiligheid van zijn functie in de Senaat, en zijn gooi naar het presidentschap op zijn beloop te laten. Hij scheen te denken dat hij zijn positie in de Senaat kon gebruiken als basis voor zijn gooi naar het presidentschap door Clinton te confronteren met een lawine aan wetgeving die of op naam van de Republikeinen zou komen te staan of Clinton zou dwingen tot een reeks politiek kostbare veto's. Uiteindelijk strandde Dole echter in een reeks uitzichtloze kibbelarijen met de Democratische minderheid over wetsvoorstellen, waarbij Clinton de gelegenheid kreeg om op nationaal niveau, vanuit het perspectief van een staatsman, campagne te voeren, ver van de partijpolitieke schermutselingen in het Congres. Deze toestand van vastgelopen wetgeving in combinatie met de toenemende indruk onder de bevolking dat het Congres beheerst werd door een door ideologisch extremisme gedreven Republikeinse meerderheid, betekende dat Dole geen prestige ontleende aan zijn rol als leider van de meerderheid, maar integendeel juist het slachtoffer werd van Clintons tactiek om de president af te schilderen als de gevangene van een impopulair Republikeins Congres, belichaamd door Dole en de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Newt Gingrich.

Er waren aanwijzingen dat Dole zou proberen zijn campagne nieuw leven in te blazen door af te treden als leider van de Republikeinse meerderheid om zich van het Congres te distantiëren. Maar zijn bekendmaking dat hij zowel het leiderschap van de Senaat als zijn zetel in deze Kamer opgaf - waarmee hij zich in feite terugtrok uit de politiek als hij geen president zou worden - gaf aanleiding tot consternatie alom. De stap werd door commentatoren afwisselend beschreven als ,,moedig", ,,drastisch" en .,wanhopig". Bij de bekendmaking van zijn besluit verklaarde de tot tranen toe bewogen Dole: .,Ik zal naar het presidentschap streven zonder iets om op terug te vallen. ik ga naar het Witte Huis of terug naar mijn eigen huis". Hij zei verder dat hij kandidaat stond voor het presidentschap, ,.niet omdat hij aangetrokken werd door de roem van de functie. maar door de moeilijkheden ervan", waarbij hij verklaarde dat .,niets wat ik bereikt heb vanzelf is gegaan". Zijn bekendmaking werd gevolgd door een stortvloed van huldeblijken aan zijn loopbaan in de Senaat, waaronder loftuitingen van president Clinton wegens jaren van dienstbaarheid aan het Amerikaanse volk, een staat van dienst waarop Dole volgens hem ,,met recht trots" kon zijn.

Meteen daarop verliet Dole Washington DC en maakte een korte reis naar Chicago, het industriële hart van het land, voor wat neerkwam op een nieuwe start van zijn campagne. Terwijl hij symbolisch zijn traditionele pak en das oermeed. beloofde hij dat zijn campagne .,Washington achter zich zou laten om naar Amerika te kijken", en hij benadrukte dat hij zich erop zou toeleggen het accent te leggen op zijn ,,diepgaande en fundamentele" meningsverschillen met de regering-Clinton. Maar tegen het eind van de maand bleek uit de opiniepeilingen dat Dole's reputatie bij het electoraat door zijn aftreden niet verbeterd was.

Verloop van **Clintons** herverkiezingscampagne. Benoeming campagneleider

Op 24 april benoemde Clinton de advocaat Peter S. Knight, die al geruime tijd medewerker van vice-president Al Gore was; tot leider van zijn herverkiezingscampagne.

Knight had het financieel beheer gevoerd over Gore's mislukte nominatiecampagne in 1988 en had de leiding gehad over zijn campagne voor het vice-presidentschap in 1992. Clinton moest zijn keuze voor de meer ceremoniële positie van campagnevoorzitter van 1996 nog bekend maken.

In de loop van mei vervolgde president Clinton zijn gesmeerd lopende herverkiezingscampagne. In een toespraak voor de Kustwacht Academie op 22 mei in Connecticut deed Clinton een aantal belangrijke uitspraken over het buitenlands beleid. in een poging tegenwicht te bieden aan de Republikeinse kritiek dat zijn buitenlands beleid gekenmerkt werd door aarzeling en zwakheid, schetste hij het beeld van een machtige VS, wier handel en waarden dominant waren in de wereld en die beschermd werden door een sterke krijgsmacht en door een antiballistisch ruimteschild gelijk aan het Strategic Defense Initiative (SDI of ,,Star Wars") dat voor het eerst bepleit was tijdens de regering-Reagan (zie pag. 504/3 e.v.-'83).

Dole had vooraan gelopen bij de Republikeinen die achter het plan stonden om in 2003 een op aarde gestationeerd verdedigingssysteem tegen kruisraketten gereed te hebben, dat bescherming zou bieden tegen een beperkte nucleaire aanval door een kleine ,,paria-staat". zoals Noord-Korea of Libië, of tegen een onopzettelijke nucleaire lancering. Clinton had kritiek op dit Republikeinse plan omdat het .,ons zou dwingen vandaag een kostbaar antiraketsysteem te kiezen, dat morgen weer achterhaald zou kunnen zijn". In plaats daarvan deed hij het voorstel van een driejarige periode van onderzoeknaar de eisen waaraan een antiraketsysteem zou moeten voldoen en hij opperde de mogelijkheid dat het kon uitlopen op een afgeslankte versie van het Star Wars-project. Verder beloofde Clinton zijn gehoor dat de VS in de 21ste eeuw een leidende rol zouden blijven spelen in de wereld en dat hun militaire kracht groot genoeg zou blijven om .,een oorlog te voeren en te winnen op twee fronten tegelijk". ..Wij kunnen ons niet terugtrekken in 'Fort Amerika'". aldus Clinton. ,,Democratie en vrije-markthandel zijn noch onvermijdelijk noch onomkeerbaar Zij kunnen niet zonder onze steun, de kracht van ons voorbeeld en de standvastigheidvan ons leiderschap."

In wat mede werd gezien als onderdeel van Clintons herverkiezingscampagne, werd op 25 mei bekend dat de 48-jarige Hillary Clinton in een interview met het weekblad *Time* had verklaard dat zij en de president een tweede kind wilden. Zij erkende dat zij in het verleden problemen had gehad om zwanger te worden en zei ook dat zij en haar echtgenoot ,.al een tijd lang geregeld" over adoptie hadden gesproken. Een aantal commentatoren zag haar opmerkingen als een poging om voorafgaand aan de verkiezingen haar imago van carrièrevrouw te ,.verzachten".en om de Republikeinse insinuaties dat er sprake was van disharmonie in het huwelijk van de president. de wereld uit te helpen.

Nieuwe leider Republikeinse meerderheid in Senaat

Op 12 juni kozen Republikeinse senatoren Trent Lott tot leider van de Republikeinse meerderheid als opvolger van Bob Dole. Na Dole's aftreden op 11 juni (zie onder) versloeg Lott zijn enige rivaal voor de positie, collega-senator Thad Cochrane uit Mississippi, met 44 tegen acht stemmen.

De 54-jarige Lott, een conservatief in hart en nieren, was vooral populair bij de jongere Republikeinse senatoren. In 1994 was hij fractiesecretaris geworden (zie pag. 125/2 e.v.-'95). waarbij hij een aantal van zijn meer vooraanstaande collega's was voorbijgestreefd. en hij had een agressieve partijpolitieke stijl aan de dag gelegd die in schril contrast stond met de beschaafde reputatie van de Senaat en de meer elegante benadering van Dole. Lott was een havik in militaire kwesties. ook een onverzoenlijke tegenstander van abortus, en hij bewoog zich aan de rechterkant van de partij met betrekking tot andere sociale vraagstukken zoals controle op wapenbezit. Ook was hij voorstander van een grondwetswijziging die een sluitende federale begroting verplicht zou stellen

Don Nickles uit Oklahoma werd zonder tegenstander gekozen tot fractiesecretaris van de meerderheid als opvolger van Lott,

Amendement voor sluitende begroting verworpen. Bob Dole legt functies neer

In zijn laatste dagen als leider van de Republikeinse meerderheid richtte Dole zijn aandacht op de kwestie van een grondwetswijziging voor een sluitende begroting. In een poging om zijn behoudendheid op fiscaal gebied te benadrukken en president Clinton in verlegenheid te brengen. diende Dole op 6 juni een amendement voor een sluitende begroting in bij de Senaat.

In maart 1995 was over een soortgelijk voorstel gedebatteerd en dat kwam toen één stem tekort voor de tweederde meerderheid die nodig was om te worden aangenomen (zie pag. 412/1-'95). Toen dit voorstel verworpen werd. had Dole beloofd de maatregel opnieuw aan de Senaat voor te leggen. Door dit vlak voor zijn vertrek uit de Senaat te doen, benadrukte Dole dat hij zijn stem wilde uitbrengen in de kwestie .,om een daad te stellen", ongeacht de uitslag van het debat. Het Witte Huis keurde de actie af als een ..stunt" en een ,.loos gebaar". hetgeen zorgde voor een ,,droevig commentaar" op Dole's laatste dagen als senator.

Uiteindelijk werd het ingediende amendement goedgekeurd met 64 tegen 35 stemmen, drie te weinig voor de benodigde meerderheid. In totaal stemden 52 Republikeinen en twaalf Democraten vóór het amendement, terwijl 34 Democraten en één Republikein - Mark O. Hatfield uit Oregon – tegen stemden. Eén senator, de Democraat Claiborne Pell van Rhode Island. onthield zich van stemming.

Op 11 juni, na de stemming, legde Dole zijn functie neer, waarbij hij uitbundig werd toegejuicht door zijn collega's. Omdat hij sinds 1969 zitting in de Senaat had gehad en sinds 1984 leider van de Republikeinen was geweest, was zijn vertrek uit de Senaat een emotionele gebeurtenis. Vechtend tegen zijn tranen hield hij een laatste toespraak in de Se-

naat. waarin hij herinneringen ophaalde aan zijn jaren als senator en een aantal anekdotes vertelde over grote senatoren uit het verleden. Hij maakte geen gebruik van de gelegenheid om partijpolitieke uitspraken te doen, maar hij prees zowel zijn Republikeinse als zijn Democratische collega's met wie hij in het verleden had samenge erkt bij het streven naar het algemene welzijn.

Poging van Dole om het Republikeinse conflict over abortus te sussen

Het belangrijkste motief voor Dole's aftreden uit de Senaat was zijn kwakkelende campagne voor het presidentschap nieuw leven in te blazen door duidelijk te maken dat hij zich volledig aan zijn campagne ging wijden. In een verdere poging om zijn kansen te verbeteren. probeerde hij vóór de nominatieconventie in San Diego een compromis tot stand te brengen in de tweedracht zaaiende abortuskxvestie teneinde een herhaling te voorkomen van de conventie van 1992, waarbij de Republikeinen hadden laten zien hoe sterk hun partij was verdeeld over deze kwestie.

Op 6 juni verzocht Dole de partij om een ,,tolerantieverklaring" op te nemen in het programma van de Republikeinse Partij over abortus en andere vraagstukken waarover de partij verdeeld was. Dole, die zich in de Senaat consequent tegen abortus had uitgesproken. verklaarde dat hij de vorm van het programma van 1992 handhaafde, waarin elke vorm van abortus was verworpen en een grondwetswijziging was geëist die abortus zou verbieden (zie pag. 850/1 ev.-'92). Maar hij riep ook op tot een verklaring, vergelijkbaar met die van Ronald Reagan in 1980, waarin werd vastgelegd dat de Republikeinen ,,verschillendeopvattingen" over abortus ,,onder Amerikanen in het algemeen en binnen onze eigen partij erkennen" (zie pag. 793/1-'80). Hij voegde eraan toe dat het anti-abortusstandpunt in het partijprogramma weliswaar belangrijk was maar dat hij ,,diegenendie het daar niet mee eens waren, niet het zwijgen wilde opleggen". Het was geen kwestie van een compromis, maar van ,,fatsoen".aldus Dole.

De eerste reacties op Dole's verklaring waren over het algemeen positief. met name van de kant van vooraanstaande Republikeinen die vóór het recht op vrije keuze waren, zoals gouverneur Christine Todd Whitman van New Jersey. Gouverneur Pete Wilson van Californië had echter kritiek op de verklaring omdat deze niet ver genoeg ging bij het zoeken naar een ,,realistisch en relevant" standpunt inzake abortus. De christelijke pro-life rechtervleugel van dc partij reageerde achterdochtig op het voorstel. Ralph Reed van de Christelijke Coalitie waarschuwde dat zijn organisatie zich zou verzetten tegen elke poging om verzoenende taal over dit ondenverp op te nemen in het partijprogramma. Verder waarschuwde hij Dole dat hij kon rekenen op massaal protest als hij een running-mate voor het vice-presidentschap zou kiezen die vóór het recht op vrije keuze was. Hiermee werd de keuze van een aantal vooraanstaande Republikeinen uitgesloten, onder n-ie Whitman. Wilson en gouverneur William Weld uit Massachusetts, die allemaal populair genoeg werden geacht om Dole's kansen te vergroten. Ook dreigde hierdoor generaal Colin Powell (bd) te u-orden gediskwalificeerd. van wie veel Republikeinen hoopten dat hij alsnog overgehaald zou kunnen worden om mee te doen (hoewel Dole na een ontmoeting met Powell op 8 juni verklaarde dat het ,zeer twijfelachtig" was of Powell zou kunnen worden overgehaald om terug te komen op zijn in november 1995 bekendgemaakte beslissing zich in 1996 niet verkiesbaar te stellen voor een openbaar ambt - zie pag. 268/2 e.v.-'96).

In de daarop volgende dagen nam het debat over het vraagstuk scherpere vormen aan. toen medewerkers van Dole het tolerantievoorstel probeerden af te zwakken door kenbaar te maken dat het moest worden opgenomen in het voonvoord bij het partijprogramma en dat het niet speciaal gekoppeld moest worden aan het partijbeleid met betrekking tot abortus. Op 10 juni wees Dole dit van de hand en zei hij dat de tolerantieverklaring een integraal deel zou vormen van het programma inzake abortus, en dat het ,,precies daar zou staan waar de mensen het kunnen zien". Ook dit gaf aanleiding tot verdere kritiek van een aantal toonaangevende leden van religieus-rechts en leidde tot een reeks felle woordenwisselingen tussen hen en Dole.

Conventie Hervormingspartijaangekondigd

Een nieuw probleem diende zich aan voor de Republikeinen, toen op 20 juni werd bekendgemaakt dat de Hervormingspartij van de Texaanse miljardair Ross Perot, had besloten op 11 augustus haar nominatieconventie te houden in Long Beach (Californië), de dag voordat in San Diego de Republikeinse conventie van start zou gaan.

Functionarissen van de Hervormingspartij ontkenden dat de datum was gekozen om de bijeenkomst van de Republikeinse Partij naar de achtergrond te dringen. Na een dag van toespraken zouden de leden van de Hervormingspartij worden uitgenodigd hun stem uit te brengen (via e-mail of per post) op de presidentskandidaat van hun keuze. Krachtens het reglement van de Hervormingspartij moest een genomineerde worden gesteund door de handtekeningen van 10 procent van de naar schatting 1,3 mln leden van de partij. Nadat de stemming voltooid was. zou de partijconventie op 18 augustus opnieuw bijeenkomen in Valley Forge (Pennsylvania) om de nominatie van haar kandidaat te bekrachtigen. Perot, die bij de presidentsverkiezingen van 1992 18,9 procent van de stemmen had gekregen (zie pag. 852/3-'92), had een open competitie voor de nominatie door de partij aangemoedigd. maar had geweigerd te onthullen of hij zichzelf kandidaat zou stellen.

ONTWIKKELINGEN IN DE WHITEWATER-AFFAIRE

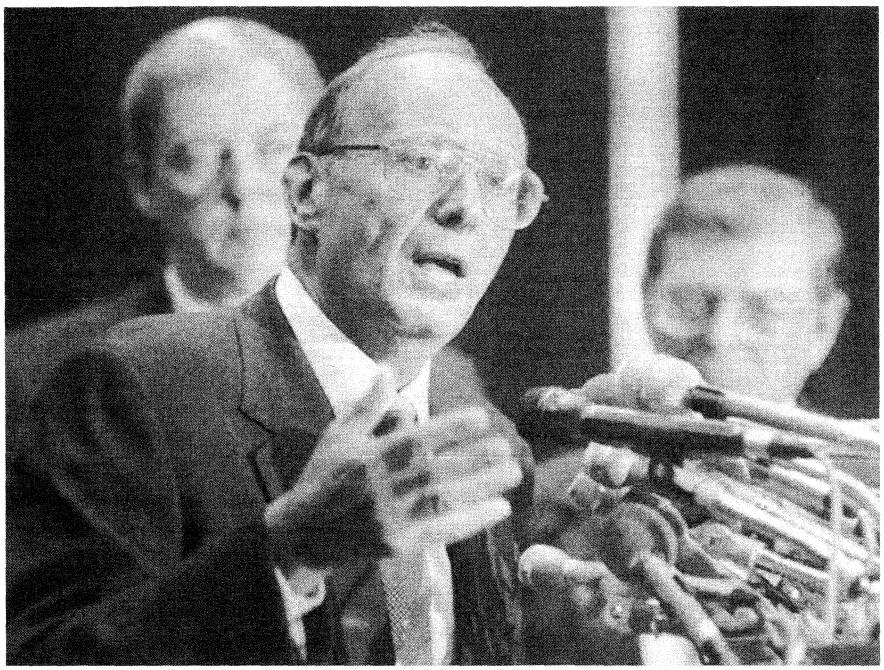
Op 28 april trad president Clinton op als getuige a decharge in het proces tegen zijn voormalige zakenpartners in het Whitewater-project, Jim en Susan McDougal, en zijn opvolger als gouverneur van Arkansas, Jim Guy Tucker.

Zoals in maart (zie pag. 401/2 e.v.-'96) met de rechter was overeengekomen, legde Clinton zijn getuigenis af op een van tevoren opgenomen drieëneenhalf uur durende videoband, waarop hij ondervraagd werd door de advocaten van de verdachten en de officier van justitie.

Het belangrijkste punt van zijn getuigenis was een ontkenning van beschuldigingen die waren geuit door David Hale, de directeur van een financieringsmaatschappij in Arkansas. Deze had beweerd dat Clinton hem in 1986 onder druk had gezet om een illegale lening van $300.000 te verstrekken aan Susan McDougal. Hale, die in maart was veroordeeld na een akkoord over strafvermindering in ruil voor een schuldbekentenis te hebben gesloten met de speciale Whitewater-aanklager Kenneth Starr (zie pag. 401/3-'96) had zijn getuigenis tegen Clinton tijdens het proces op 2 april herhaald. Met zijn verklaring ondersteunde Clinton het betoog van McDougal dat een dergelijke ontmoeting nooit had plaatsgevonden.

Senator Alfonse M. D'Amato, een Republikein uit New York en voorzitter van de Senaatscommissie voor het bankwezen, verklaarde op 15 april dat hij van plan was de commissie te gebruiken om het onderzoek door het Congres van de Whitewater-affairevoort te zetten.

Dit volgde op een besluit van het Congres om de volmacht en de financiering van de speciale commissie die de hoorzittingen in de Whitewater-zaak had gehouden, te beëindigen. Onder het voorzitterschap van D'Amato – die tevens co-voorzitter was van Bob Dole's campagne voor de Republikeinse nominatie en bekend stond om zijn hekel aan Clinton – had de commissie met grote inzet maar zonder veel succes gewerkt om de misstappen van de Clintons met betrekking tot de Whitewater-affaire aan het licht te brengen. Na het dreigement van D'Amato werd op 20 april in het Congres een overeenkomst tussen de twee partijen be-



Alfonse M. D'Amato. de voorzitter van de Senaatscommissie die een onderzoek instelde naar de Whitewater-affaire, beantwoordt vragen van journalisten na de presentatie op 18 juni 1996 van het rapport van de commissie.

reikt om de speciale Whitemater-commissie in stand te houden met de bedoeling dat zij op 20 juni een rapport over haar bevindingen zou publiceren.

De maand eindigde slecht voor Hillary, toen op 30 april werd bericht dat haar vingerafdrukken waren aangetroffen op de zoekgeraakte honorariumlijsten van haar werkzaamheden als partner van het advocatenkantoor Rose in Arkansas. De geheimzinnige omstandigheden waarin de zoekgeiaakte documenten opdoken (zie pag. 270/3 e.v.-'96) hadden ertoe geleid dat de rol van de First Lady in de Whitewater-affaire opnieuw ter discussic was komen te staan. Bovendien zouden degenen die de lijsten hadden onderzocht, hebben laten doorschemeren dat zij de onder ede afgelegde verklaringen van Hillary met betrekking tot de omvang van haar werkzaamheden voor de Madison Guaranty Spaarbank en haar contacten met de eigenaar, Jim McDougal, niet geheel en al ondersteunden.

Veroordelingen in proces in Arkansas

De Whitewater-affaire, waarvan de Republikeinen hoopten dat zij de kans op herverkiezing voor Clinton alsnog in gevaar zou brengen, kwam eind mei opnieuw in de publiciteit toen de voormalige zakenpartners van de president in Arkansas en zijn opvolger als gouverneur van die staat veroordeeld werden. Tegen Jim McDougal. zijn ex-vrouw Susan. en gouverneur Tucker waren in totaal 30 aanklachten wegens fraude en samenzwering ingediend. Na acht dagen delibereren bevond de jury in Little Rock (Arkansas) op 28 mei James McDougal schuldig aan 18 van de 19 aanklachten legen hem. Susan McDougal aan alle vier aanklachten tegen haar en Tucker aan twee van de zeven aanklachten tegen hem. (Districtsrechter George Howard jr. had in de loop van het proces vier van de aanklachten tegen Susan McDougal en vier van de aanklachten tegen Tucker niet-ontvankelijk verklaard, omdat de aanklager niet voldoende bewijs kon leveren.)Meteen nadat de vonnissen waren bekendgemaakt, trad TLcker af. Hij werd opgevolgd door de Republikeinse waarnemend gouverneur Mike Huckabee.

In zijn reactie op de vonnissen zei Clinton dat het hem ..zeer speet" voor zijn oud-collega's. Medewerkers van het Witte Huis benadrukten dat noch hij noch zijn vrouw op enige wijze in moeilijkheden kwamen door de uitkomst van het proces. Toch leken de vonnissen duidelijk te impliceren dat de jury geen geloof had gehecht aan de op video vastgelegde getuigenis van Clinton. waarin hij verklaarde dat hij als gouverneur van de staat geen druk had uitgeoefend op de plaatselijke investeringsbankier David Hale. om een ongeoorloofde, dooi de regering gegarandeerde lening van $ 300.000 toe te zeggen aan een spaarbank die in handen was van het echtpaar McDougal. De advocaten van de beklaagden hadden de uitkomst van het proces afgeschilderd als afhankelijk van de geloofwaardigheid van Clintons getuigenis tegenover die van Hale de belangrijkste getuige a charge, die een overeenkomst tot strafveimindering in ruil voor schuldbekentenis was aangegaan. waarbij hij schuld had bekend en getuigenissen had afgelegd tegen de drie beklaagden Bovendien was het proces van cruciaal belang geworden omdat het ontbreken van iecentr concrete voortgang met bet ekking tot de Whitemater-affaire aanleiding had gegeven tot een steeds luider wordende roep om de omvang van het onderzoek te verminderen De vonissen in Arkarisas leverden het ondubbelzinnige ben ijs dat verdere veroordelingen binnen bereik lagen en maakten de weg vrij voor een nieuwe reeks onderzoeken, aanklachten en dagvaardingen, die dreigden de Whitewater-affaire genoeg impuls te geven om Clinton tot de presidentsverkiezingen te achtervolgen

Na de uitspraak beloofde de onafhankelijke aanklager Kenneth Starr zijn onderzoek voort te zetten, waarbij hij verklaarde dat ..het Washington-aspect van het onderzoek zeer actief is".

In juni zorgden nieuwe ontwikkelingen in de Whitewater-zaak voor aanzienlijke druk op de regering-Clinton. zoals de bekendmaking van de bevindingen van het 13 maanden durende onderzoek naar de zaak door de Senaat, het langste parlementaire onderzoek uit de Amerikaanse geschiedenis dat was ingesteld tegen een zittende president. De bittere partijtegenstellingen binnen de commissie met haar tien Republikeinse en acht Democratische leden, werden weerspiegeld in de presentatie van een meerderheids- en een minderheidsrapport.

In het Republikeinse meerderheidsrapport werd geconcludeerd dat regeringsfunctionarissen hun gezag hadden misbruikt door het federale onderzoek van de relatie tussen de Clintons en de Whitewater Development Corp., de failliet gegane onroerend-goedmaatschappij in Arkansas, die het iniddelpunt van het schandaal vormde, te beinvloeden en te belemmeren. Bij de presentatie van het 768 pagina's tellende rapport op 18 juni verklaarde de voorzitter van de onderzoekscoinmissie, Alfonse M. D'Amato, een gezn-oren vijand van de Clintons. dat hij getuige was geweest van een „patroon van diepe misleiding en arrogantie dat ons systeem ondermijnt". maar hij ontkende dat partijpolitieke overwegingen invloed hadden gehad op zijn beoordeling van de bewijzen. Volgens het Deinocratische minderheidsrapport bestond er daarentegen geen bewijs voor „wangedrag of machtsmisbruik" door de Clintons. maar zouden de Republikeinse coinmissieleden bevooroordeeld zijn ge-

weest met betrekking tot de zaak en zouden zij de bewijzen dienovereenkomstig hebben gemanipuleerd.

In beide rapporten werd ingegaan op de rol van Hillary Clinton, die volgens het Republikeinse commissielid Rod Grams ,,de belangrijkste figuur in deze hele zaak was". In het Republikeinse rapport werd zij ervan beschuldigd verdachte handelingen te hebben verricht als advocaat in verband met de vermeend frauduleuze financiering van Castle Grande; dit was een onroerendgoedproject in Arkansas dat was gefinancieerd door de Madison Guaranty-spaarbank, die een hoofdrol speelde in de Whitewater-affaire en een cliënt was geweest van haar advocatenkantoor Rose. Verder werd in het rapport beweerd dat Hillary Clinton ,,vrije toegang" had geweigerd tot het kantoor van de plaatsvervangend juridisch adviseur van het Witte Huis, Vincent Foster, na diens zelfmoord in juli 1993 (zie pag. 118/2-'94). Volgens het rapport bevatten dossiers in het kantoor van Foster ,,vernietigende bewijzen" met betrekking tot Whitewater en het ontslag van de staf van de reisafdeling van het Witte Huis, en zou Hillary ,,leiding" hebben gegeven aan pogingen om te voorkomen dat de onderzoeksautoriteiten deze informatie onder ogen zouden krijgen. Tenslotte werd in het rapport geconcludeerd dat zij waarschijnlijk degene was die gedurende twee jaar in het bezit was geweest van honorariumlijsten die betrekking hadden op haar werk voor het advocatenkantoor Rose. Deze lijsten waren verdwenen nadat ze als bewijsmateriaal waren opgevraagd en waren in januari 1996 in het Witte Huis gevonden door een medewerkster van de First Lady (zie pag. 271/1 e.v.-'96). Hillary Clintons vingerafdrukken waren op deze honorariumlijsten aangetroffen, samen met die van een aantal anderen (onder wie Foster), en in het rapport werd geconcludeerd dat zij een ,,belangrijk motief" had om ze te verbergen, omdat ze bewijs leverden voor haar werkzaamheden in verband met Castle Grande.

In het Democratische rapport werden de Republikeinen ervan beschuldigd bijna alle handelingen van Hillary Clinton in ,,het meest kwaadaardige licht" te willen plaatsen en werd het ,,venijn" dat de Republikeinen tentoonspreidden, afgekeurd. De Democraten ontkenden dat er duidelijke bewijzen bestonden voor ,,laakbaar, laat staan illegaal gedrag" van de First Lady, maar kwamen niet met een overtuigende alternatieve verklaring voor het verdwijnen en weer opduiken van de honorariutnlijsten. Hillary Clinton had haar eigen positie toegelicht in haar getuigenis voor een grand jury in januari 1996 (zie pag. 271/1 e.v.-'96) en in een schriftelijke getuigenis aan de onderzoekscommissie van het Congres. Haar meest recente beëdigde verklaring werd op 17 juni bij de commissic gedeponeerd in antwoord op een aantal vragen die haar waren gesteld aan de vooravond van de presentatie van het rapport. Haar advocaat had dit verzoek veroordeeld als ,,een verrassingsaanval op het laatste moment, die een Congrescommissie onwaardig was", en als een bewijs dat het meerderheidsrapport ,,simpelweg het reeds vaststaande vonnis van een schertsrechtbank" was. In haar beëdigde verklaring ontkende Hillary Clinton opnieuw iets af te weten van de verdwijning van de honorariumlijsten en gaf zij als verklaring voor de aanwezigheid van haar vingerafdrukken dat zij in 1992 tijdens de verkiezingscampagne van haar echtgenoot de papieren ,,waarschijnlijk opnieuw had ingezien".

Het meerderheidsrapport beschuldigde verder een aantal medewerkers van het Witte Huis ervan dat zij hadden gelogen om de First Lady te beschermen. Onder de personen die ervan werden beschuldigd ,,onvolledige en onjuiste verklaringen te hebben afgelegd tegenover de commissie in een kennelijke poging om de betrokkenheid van Hillary Clinton bij de gebeurtenissen na de dood van Foster te verbergen" waren de voormalige adviseur van het Witte Huis, Bernard Nussbaum, de stafchef van de First Lady, Margaret Williams, voormalig onderminister van justitie Webster L. Hubbel, en een oude vriendin van Hillary Clinton, Susan Thomases. Het besluit of iemand van de genoemden, onder wie Hillary Clinton, aangeklaagd zou worden wegens meineed of het belemmeren van de rechtsgang, moest worden genomen door Kenneth Starr, aan wie het rapport werd overgedragen.

Verdere onthullingen over **Hillary Clinton**

De geschonden reputatie van Hillary Clinton liep nog meer schade op door de publieke spot die volgde op de onthulling dat ze bevriend was geraakt met iemand uit de New Age-beweging, Jean Houston, onder wier invloed zij seanceachtige, denkbeeldige conversaties had gevoerd met overleden historische figuren zoals Eleanor Roosevelt en Mahatma Ghandi en zichzelf had toegesproken alsof zij die personen was.

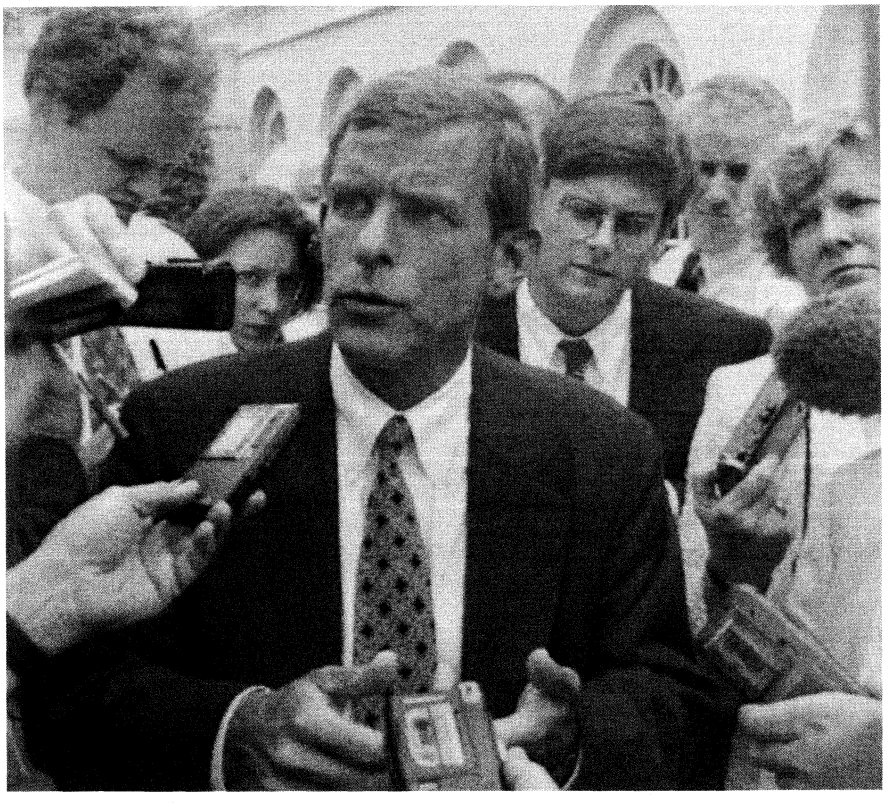
Dit werd onthuld in het boek The Choice van Bob Woodward. een van de journalisten wier onderzoek in 1973-'74 de basis had gelegd voor de onthulling van het Watergate-schandaal, hetgeen leidde tot het aftreden van de toenmalige president, Richard Nixon. Het verhaal gaf direct aanleiding tot vergelijkingen met de geruchtmakende onthulling dat Nancy Reagan de werkzaamheden van haar echtgenoot president Ronald Reagan had georganiseerd overeenkomstig de opvattingen van haar persoonlijke astroloog. In het boek beweerde Woodward ook dat Hillary zichzelf beschouwde als de meest gekwetste vrouw sinds Jeanne d'Arc en dat Houston haar eens het gebruik van de illegale drug LSD had aangeraden. Het Witte Huis sprak deze beweringen zelf niet tegen, maar nam snel maatregelen om de mogelijke schade te beperken door op 23 juni mee te delen dat de sessies een vorm van ,.brainstormen" waren. Ook Houston verwierp de voorstelling die van de sessies werd gegeven. en zij beweerde niet paranormaal begaafd te zijn en niet te geloven in .,geesten en spoken".

Het Whitewater-onderzoek in **Arkansas**

Een ander aspect van de Whitewater-affaire vormden de aanhoudende strafzaken die voortvloeiden uit het onderzoek in Arkansas. In een van deze processen werd op 19 juni een naaste medewerker en persoonlijke vriend van president Clinton, plaatsvervangend raadsman van het Witte Huis, Bruce Lindsey (zie pag. 119/2-'95), aangeduid als ,,niet-aangeklaagde medesamenzweerder".

Lindsey was opgeroepen als getuige a decharge in het proces tegen de bankiers uit Arkansas, Robert M. Hill en Herby Branscum jr. die ervan beschuldigd werden te hebben gezorgd voor illegale bijdragen aan Bill Clintons campagne voor het gouverneurschap van Arkansas in 1990. De twee werden ervan verdacht op illegale wijze geld van de Perry County Bank. waarvan zij de eigenaren waren. te hebben doorgesluisd in ruil voor toekomstige politieke benoemingen. Lindsey was in 1990 penningmeester van Clintons campagne en een van de weinigen uit Arkansas die deel bleef uitmaken van de vriendenkring van de Clintons. Door Lindsey de status te geven van niet-aangeklaagde medesamenzweerder - een term die deed denken aan het Watergate-schandaal - werd zijn betrokkenheid vastgesteld bij het vermeende komplot om de illegale bijdragen te verhullen. Dit procedureel middel bood de aanklager de mogelijkheid om verklaringen van een als zodanig aangeduide persoon, die anders misschien ontoelaatbaar zouden zijn. te gebruiken en verder tc gaan met het proces zonder een definitieve beslissing te nemen over het al of niet vervolgen van de desbetreffende persoon in een verdere procedure.

Op 4 juni had de rechter bevolen dat Bill Clinton in deze zaak een verklaring op videoband moest afleggen, zoals hij



Witte-Huisraadsman Bruce Lindsey staat op 19 juni 1996 de pers te woord

in april ook had gedaan in een eerder proces in Arkansas (zie boven). De datum voor de getuigenverklaring op video werd voorlopig vastgesteld op 7 juli.

Rechtszaak wegens ongewenste intimiteiten tegen president uitgesteld

In een uitspraak van het Hooggerechtshof op 24 juni werd bepaald dat een aanklacht wegens ongewenste intimiteiten, die was ingediend door Paula Corbin Jones, een voormalig administratief medewerkster van de staat Arkansas, (zie pag. 704/2 e.v.-'94), pas zou worden behandeld na de presidentsverkiezingen van 1996.

Clintons advocaten, die verklaarden dat hun cliënt onschuldig was, hadden aangevoerd dat het een ongewenst precedent zou scheppen als er een civiel proces tegen de president zou worden aangespannen, zolang hij in functie was en dat dit hem in een positie zou plaatsen waar zijn bevoegdheid om de ,.unieke verantwoordeliikheden" van ziin ambt te vervullen in opspraak zou komen. In eerste instantie had de rechter hun standpunt bevestigd. maar deze uitspraak was in januari 1996 in hoger beroep vernietigd (zie pag. 272/3-'96). De beslissing van het Hooggerechtshof vlak voor het zomerreces hield in dat het Hof, wanneer het in oktober weer zitting zou houden. de argumenten voor of tegen uitstel van de zaak zou gaan bestuderen, en pas begin 1997 een uitspraak hierover zou doen.

NIEUW SCHANDAAL ROND GEBRUIK FBI-DOSSIERS DOOR WITTE HUIS

In juni raakte de regering van president Bill Clinton betrokken bij een nieuw schandaal, toen werd onthuld dat de FBI het Witte Huis na mondelinge verzoeken een aantal vertrouwelijke persoonsdossiers ter beschikking had gesteld, waaronder die van toonaangevende Republikeinen.

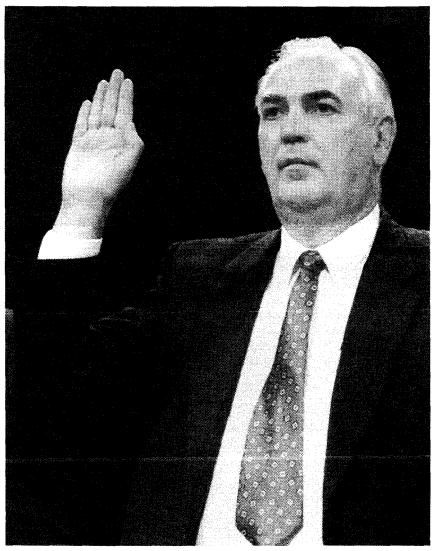
De affaire kwam op 5 juni aan het licht, toen de regering documenten had overhandigd ten behoeve van het onderzoek dat het Congres op dat moment instelde naar het schandaal rond de reisafdeling van het Witte Huis (,,Travelgatc"). Dit schandaal had betrekking op het ontslag van Billy R. Dale, het hoofd van het reisafdeling van het Witte Huis, tegelijk met zes andere werknemers, in 1993 door de toen pas gevormde regering (zie pag. 706/2 e.v.-'93). Volgens Republikeinen vormde de wens om de afdeling met vrienden van Clinton te bemannen het motief achter de ontslagen en waren achteraf aanklachten van incompetentie tegen de werknemers verzonnen om het besluit te rechtvaardigen. In verband daarmee zou het Witte Huis zeven maanden na de ontslagen een vertrouwelijk dossier over Dale hebben verkregen van de FBI. In 1994 was Dale in staat van beschuldiging gesteld wegens verduistering, maar hij was in november 1995 vrijgesproken (zie pag. 272/1/2-'96).

Tegelijk met de onthullingen over het dossier van Dale werd toegegeven dat het Witte Huis in totaal 330 vertrouwelijke FBI-dossiers in handen had. gekregen. Deze hadden betrekking op mensen die toegang tot het Witte Huis hadden gehad. onder wie een aantal belangrijke Republikeinen, zoals oud-minister van buitenlandse zaken James Baker. De regering beweerde dat de hele affaire neerkwam op een ,,bureaucratische hlunder" tijdens het routinematig antecedentenonderzoek naar ,,overgebleven" werknemers van de demissionaire regering-Bush die nog pasjes nodig hadden om toegang te krijgen tot het Witte Huis. Volgens de regering had een niet-politieke medewerker, die was aangesteld om een achterstand in betrouwbaarheidsverklaringen weg te werken, gebruik gemaakt van een verouderde lijst van pashouders die opgesteld was door de FBI. Slechts een klein aantal van de opgevraagde dossiers waren onderzocht en het onderzoek was stopgezet zodra de vergissing aan het licht was gekomen.

Op 9 juni bood de stafchef van het Witte Huis, Leon E. Panetta, zijn verontschuldigingen aan voor de fout en voegde eraan toe dat de procedures voor het verkrijgen van vertrouwelijke FBI-dossiers waren gewijzigd, zodat een herhaling van de vergissing was uitgesloten. Op 12 juni bood Clinton zijn excuses aan voor deze naar zijn mening ,,onschuldige bureaucratische stommiteit", maar hij verklaarde ook dat er geen duister motief aan ten grondslag had gelegen. In een poging te voorkomen dat er vergelijkingen zouden worden gemaakt met de beruchte praktijk van de regering-Nixon om een lijst met ,,vijanden" bij te houden, stelde Clinton expliciet dat hij ,,nooit een lijst met vijanden zou tolereren of door de vingers zou zien".

Op 5 juni gaf de directeur van de FBI, Louis J. Freeh, de dienst opdracht een ,,diepgaand onderzoek" in te stellen naar het opvragen van de dossiers door het Witte Huis. Hij verklaarde dat de bevindingen zouden worden doorgegeven aan Kenneth W Starr, de speciale aanklager die was belast met het onderzoek naar de Whitewater-affaire (zie onder). Verder werd op 8 juni bekendgemaakt dat nieuwe beperkingen waren opgelegd aan de procedures van de FBI voor het verschaffen van vertrouwelijke informatie aan het Witte Huis teneinde een herhaling van de ,,flagrante schending van privacy" te voorkomen.

Op 20 juni ontving Starr echter van minister van justitie Janet Reno officieel



Billy Dale, het voormalige hoofd van de reisafdeling van het Witte Huis, legt op 20 juni 1996 de eed af alvorens te worden gehoord door de gerechtelijke commissie van de Senaat.

het verzoek om leiding te geven aan een onderzoek naar de kwestie. omdat slechts een onafhankelijk onderzoek zou kunnen voorkomen dat er sprake was van een belangentegenstelling. Hoewel Starr er eerder op had gewezen dat hij de juridische bevoegdheid miste om deze zaak op te nemen in zijn Whitewater-onderzoek, stemde hij later toe het onderzoek te leiden behoudens rechterlijke toestemming. Op 21 juni werd deze verleend

Een aantal Republikeinen had twijfels over de uitleg die de regering aan de zaak had gegeven, en probeerde er munt uit te slaan door te suggereren dat er een duister politiek motief aan ten grondslag lag. De leider van de meerderheid in het Huis van Afgevaardigden. Dick Armey, noemde de kwestie een ,,huiveringwekkende vorm van machtsmisbruik". en eiste hoorzittingen in het Congres om de zaak te onderzoeken.

Tegen de tijd dat de hoorzittingen begonnen, op 19 juni in de commissie voor regeringshervorming en toezicht van het Huis van Afgevaardigden en op 20 juni in de gerechtelijke commissie van de Senaat, werd er beweerd dat het aantal door het Witte Huis opgevraagde dossiers ruim 700 bedroeg. Onder degenen die werden opgeroepen om te getuigen was de directeur personeelsbewaking van het Witte Huis. Craig Livingstone, die op 26 juni de officiële uitleg van de zaak herhaalde en de volledige verantwoordelijkheid aanvaardde voor de vergissingen die waren begaan. Livingstone was op 17 juni met ,,administratief verlof" gestuurd en Charles Easley, een carrière-ambtenaar, was aangesteld als zijn vervanger. Livingstone maakte van zijn verschijning voor de commissie van het Huis van Afgevaardigden gebruik om officieel ontslag te nemen als blijk van berouw. De commissie nam ook kennis van dc verklaring van Anthony Marceca, de medewerker die de dossiers had verkregen en die geen tijdelijke, niet-politieke medewerker bleek te zijn, zoals het Witte Huis aanvankelijk had beweerd, maar een medewerker van de Democratische Partij met een lange staat van dienst.

TERRORISME EN CRIMINALITEIT. ARRESTATIE VAN UNABOMBER

Op 3 april werd in een afgelegen hut in Montana de 53-jarige Theodore J. Kaezynski gearresteerd die ervan werd verdacht de ,,Unabomber" te zijn, een mysterieuze figuur die 17 jaar lang een reeks bomaanslagen had gepleegd in de VS. Nadat zijn hut was doorzocht, werd Kaczynski op 4 april aangeklaagd wegens het bezit van materiaal waarmee bommen konden worden gemaakt.

De Unabomber werd verantwoordelijk geacht voor drie doden en 23 gewonden bij in totaal 16 aanslagen. Bij de meeste recente aanslag in april 1995 was de voorzitter van de Californische Bosbouwvereniging gedood (zie pag. 560/3 e.v.-'95). De naam ,,Unabomber" was door de autoriteiten samengesteld uit de eerste letters van de woorden ,,university" en ,,airline", de eerste twee doelwitten van de reeks bomaanslagen. Ondanks een grootscheepse opsporingsactie was weinig vooruitgang geboekt bij de vaststelling van de identiteit van de dader. omdat de bommen gewoonlijk per post werden verstuurd en waren vervaardigd van met de hand gemaakt materiaal waarvan men de herkomst niet kon bepalen. De theorie dat de Unabomber gedreven werd door een afkeer van technologie, werd bevestigd toen hij in juni 1995 aanbood zijn aanslagen te zullen staken als in ruil daarvoor een 35.000 woorden tellend manifest zou worden gepubliceerd in de belangrijkste Amerikaanse dagbladen (zie pag. 622/2/3-'95). Dit traktaat, dat in september werd gepubliceerd (zie pag. 50/1/2-'96), was een aanval op het kwaad van de technologische samenleving.

Bekend werd dat de FBI twee maanden voor de arrestatie een onderzoek naar Kaczynski had ingesteld. nadat zijn broer geschriften van hem had ontdekt die leken op het manifest van de Unabomber. Zijn hut was vanaf dat moment steeds in de gaten gehouden maar het tijdstip van de arrestatie was bepaald door een mededeling op CBS-televisie dat de autoriteiten van plan n-a en een huiszoekingsbevel uit te vaardigen tegen iemand die ervan verdacht werd de Unabomber te zijn. Toen vervolgens de hut werd doorzocht. werden geschriften aangetroffen met concepten voor het manifest, rn verder een typemachine waarop naar werd aangenomen het gepubliceerde document was getypt, onderdelen om bommen te fabriceren, handleidingen en een gedeeltelijk voltooide bom. Bovendien vertoonde Kaczynski veel overeenkomsten met het door de FBI opgestelde profiel van de Unabomber. Hij was een blanke man. die in Harvard wiskunde had gestudeerd en die zijn ondenvijsbaan aan de universiteit van Californie had opgegeven om als kluizenaar in zijn zelfgebouwde hut zonder elektriciteit of stromend water te gaan leven.

Op 18 juni werd Kaczynski in staat van beschuldiging gesteld op grond van tien aanklachten.

Na zijn arrestatie in een hut in een afgelegen streek van Montana, was Kaczynski aangeklaagd wegens het bezit van materiaal om bommen te vervaardigen. Maar volgens de tien aanklachten die in Sacramento (Californië) tegen hem werden ingediend, was hij verantwoordelijk voor vier van de 16 bomaanslagen, waaronder de aanslagen die aan twee personen het leven hadden gekost Op 23 juni verscheen Kaczynski voor de rechtbank en verklaarde onschuldig te zijn. Mocht hij worden veroordeeld. dan zou hij de doodstraf kunnen krijgen, hoewel het openbaar ministerie verklaarde nog niet te hebben besloten of het de doodstraf zou eisen.

Belegering in Montana geweldloos geëindigd

Veertien leden van de ,,Freemen" gaven zich op 13 juni over aan de autoriteiten. Hiermee kwam een einde aan een belegering van 81 dagen van hun boerderij ten noordwesten van Jordan (Montana). De ,,Freemen" vormden een los verbond van in de schulden geraakte boeren en rechtse extremisten die het gezag van de regering afwezen en hun minachting voor het banksysteem aan de dag legden door valse cheques uit te schrijven. De vreedzame afloop van de langste belegering in de geschiedenis van het Amerikaanse justitieel apparaat werd alom beschouwd als een triomf voor de FBI, die een geduldige en beheerste houding tegenover het probleem had aangenomen in een poging een bloedbad te voorkomen.

De belegering was op 25 maart begonnen met de arrestatie van de leider van de Freemcn, LeRoy Schwcitzer. die door de federale en deelstaatautoriteiten werd beschuldigd van fraude met cheques en het bedreigen van ambtenaren. De autoriteiten probeerden de wijdverbreide kritiek te voorkomen die was gevolgd op de aanpak van de confrontatie in

Ruby Ridge (Idaho) in 1992 en van de belegering in Waco (Texas) in 1993 (zie pag. 481/3 e.v.-'93); daarbij n-aren in beide gevallen doden gevallen die volgens velen te voorkomen waren geweest (zie pag. 127/2 e.v.-'94). Daarom hadden de autoriteiten vanaf het begin alles in het werk gesteld om een escalatie van het conflict te voorkomen. Er werd op grote schaal gebruik gemaakt van getrainde bemiddelaars. hoewel er geen voorwaarden zouden zijn afgesproken voor de beëindiging van de belegering. en pas op 3 juni sloten de autoriteiten de stroomvoorziening van dc boerderij af. Ook kreeg een van de Freemen toestemming om Schweitzer in de gevangenis te ontmoeten om te praten over een beëindiging van de belegering.

Een aantal Freemen hadden zich tijdens de belegering overgegeven en bij de overgave bevonden zich nog zestien van hen op de boerderij, van wie veertien een strafvervolging boven het hoofd hing. Zeven van hen werden ervan beschuldigd te hebben gedreigd federale functionarissen te ontvoeren en te doden en medeplichtig te zijn geweest aan een fraude met cheques ter waarde van $ 1,8 mln. De overigen werden c n a n beschuldigd voortvluchtigen te hebben geholpen hun arrestatie te ontlopen. Na de overgave zei FBI-directeur Louis Freeh met betrekking tot de strategie van de FBI dat ,.geduld boven het risico van bloedvergieten" was geplaatst. Ook minister van justitie Janet Reno toonde zich ingenomen met de vreedzame afloop van de confrontatie en noemde deze ..de eerste echte test van de henormingen die waren ingevoerd om crisissituaties op te lossen" na de geheurtenissen in Waco.

Plan voor bomaanslag ontdekt

Op 26 april maakten de autoriteiten bekend dat zij een plan voor een bomaanslag hadden ontdekt door een groep die bekend stond als de Georgia Republican Militia. De twee leiders van de groep werden gearresteerd wegens beschuldiging van samenzwering en het bezit van explosieven. Volgens de berichtgeving van CBS had het plan te maken met de Olympische Spelen die van 19 juli tot 4 augustus zouden worden gehouden in Atlanta. Georgia, maar de politie ontkende dat daarvoor enig bewijzen bestonden.

Op 19 april, de dag waarop een jaar eerder bij een bomaanslag in Oklahoma 168 mensen om het leven kwamen en honderden gewonden vielen. werd overal in de VS een stilte van 168 seconden in acht genomen (zie pag. 559/1 e.v.-'95). Ook in het Congres werd de aanslag op deze wijze herdacht. terwijl in Oklahoma Stad een herdenkingsdienst werd gehouden op de plaats van dc bomaanslag. Verder was er een kleine bijeenkomst bij de ruïnes van het hoofdkwartier van de Branch Davidian-sekte bij Waco om het einde van de belegering in 1993 te herdenken, waarbij meer dan tachtig sekteleden om het leven kwamen. hetgeen alom werd beschouwd als het, althans gedeeltelijke. motief voor de boniaanslag in Oklahoma

Rostenkowski veroordeeld

Op 9 april bekende Dan Rostenkowski. een voormalig invloedrijk Democratisch lid van het Huis van Afgevaardigden. schuldig te zijn aan twee aanklachten wegens postfraude na een overeenkomst tot strafvermindering in ruil voor schuldbekentenis met de autoriteiten te hebben gesloten. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeventien maanden en een boete van $ 100.000. Districtsrechter Norma H. Johnson bepaalde verder dat Rostenkowski de kosten van zijn verblijf in de gevangenis (ongeveer $ 1.800 per maand) zelf zou moeten betalen, indien zijn financiële middelen volgens het Amerikaanse Gevangenisbureau toereikend waren.

Na 35 jaar in het Congres (waarvan vijftien jaar als voorzitter van de commissie voor financiën) was Rostenliowski in 1994 in staat van beschuldiging gesteld op grond van een zeventien punten tellende aanklacht (zie pag. 706/3-'94), waaronder valse onkosten- declaraties, het inhuren van niet-bestaande werknemers. het aannemen van smeergelden en verduistering van geld van de postdienst van het Huis van Afgevaardigden. Het aantal aanklachten werd verminderd als onderdeel van de overeenkomst tot strafvermindering in ruil voor schuldbekentenis en omdat Johnson besloot een aantal aanklachten op formele gronden niet-ontvankelijk te verklaren. Toen zij het vonnis uitsprak. laakte de rechter Rostenkowski's gedrag in duidelijke bewoordingen en verklaarde dat de aanklachten waarop hij schuld had bekend, de omvang van zijn misdaden op onvoldoende wijze weerspiegelden. Na de zitting gaf Rostenkowski toe dat hij ,,formeel" de wet had overtreden, maar be eerde dat dergelijke praktijken schering en inslag waren in het Congres.

Gouverneur van Arizona in staat van beschuldiging gesteld

Fifc Symington, de Republikeinse gouverneur van Arizona. werd op 13 juni in staat van beschuldiging gesteld op grond van 23 aanklachten. waaronder fraude en poging tot afpersing. Naar de politieke en zakelijke affaires van Symington, een voormalig projectontwikkelaar. die bezig was met zijn tweede termijn als gouverneur. was al jaren een officieel onderzoek gaande.

Gebroeders Menendez veroordeeld

Op 17 aprii werden de broers Erik en Lyle Menendez uit Californië veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf voor de moord in 1939 op hun welgestelde ouders, nadat bewezen was geacht dat zij hun ouders uit financiële motieven om het leven hadden gebracht. In 1994 was hun proces geëindigd in een patstelling, nadat de broers hadden beweerd in hun jeugd seksueel te zijn misbruikt. Tijdens een nieuw proces werden zij in maart 1996 schuldig bevonden.

Goetz veroordeeld tot schadevergoeding

Op 23 april werd Bernard Goetz. een blank lid van de burgerwacht, die een nationale beroemdheid werd nadat hij in 1984 in de inetro van New York vier zwarte straatrovers had neergeschoten. veroordeeld om een schadevergoeding van $43 mln te betalen aan één van zijn slachtoffers die bij het incident verlamd was geraakt en hersenbeschadiging had opgelopen. De schadevergoeding, $ 18 mln voor toegebrachte pijn en leed en $ 25 mln schadevergoeding als straf, stond in schril contrast met het strafproces tegen Goetz tien jaar eerder. toen hij werd vrijgesproken van poging tot moord en alleen werd veroordeeld wegens wapenbezit. De schadevergoeding werd toegekend door een zes leden tellende jury (bestaande uit vier zwarten en twee personen van Latijns-Amerikaanse afkomst)voor wie Goetz was afgeschilderd als een racist.

Terrorisnieproces tegen Yousef begonnen

Op 29 mei begon in Manhattan het proces tegen de 29-jarige Rarnzi Ahmed Yousef. Yousef, een moslirn-extremist die de bijnaam ,,nieuwe Jakhals" had gekregen vanwege zijn vermeende betrokkenheid bij een reeks internationale terroristische incidenten, werd ervan beschuldigd in 1995 op één dag 11 Amerikaanse lijnvliegtuigen te hebben willen opblazen.

Er bestond enige onzekerheid over de herkomst van Yousef. hoe\\-el aangenomen werd dat hij opgegroeid was in Koeweit als de zoon van Pakistaanse en Palestijnse ouders, voordat hij in 1989 afstudeerde in techniek aan de universiteit van Wales in Groot-Brittannie. Bij zijn arrestatie in Pakistan in juli 1993 stond hij bovenaan de lijst van ,,meest gezochte personen" van de FBI. en werd meteen uitgeleverd aan de VS (zie pag. 417/1-'95). Naast de beschuldiging van het vermeende plan om vliegtuigen op te blazen. moest hij ook terechtstaan

omdat hij het brein zou zijn geweest achter de bomaanslag op het World Trade Center in New York in februari 1993 (zie pag. 485/1 e.v.-'93). Vier mannen waren al voor deze aanslag veroordeeld (zie pag. 708/1-'94), maar Yousef werd ervan beschuldigd de ,,kwade genius" achter de aanval te zijn. een aanklacht die hij ontkende.

JURIDISCHE ONTWIKKELINGEN. UITSPRAKEN OVER DISCRIMINATIE HOMO'S EN CENSUUR OP INTERNET. UITSPRAKEN VAN HET HOOGGERECHTSHOF

Op 20 mei vernietigde het Hooggerechtshof een grondwetswijziging in Colorado die de invoering van wetgeving om homoseksuelen te beschermen tegen discriminatie, verboden had. In wat gezien werd als de belangrijkste uitspraak in deze kwestie sinds 1986, oordeelde het hof met zes tegen drie stemmen dat de wijziging in strijd was met het grondrecht van gelijke bescherming waar homoseksuelen recht op hadden.

Het amendement, dat in 1992 door 53.4 procent van de bevolking van de staat was goedgekeurd (zie pag. 38/3-'93), was nooit in werking getreden omdat individuele homoseksuelen er direct tegen in beroep gingen. Ook steden als Aspen en Denver gingen ertegen in beroep, deze steden hadden decreten inzake ,,homoseksuele rechten" aangenomen, waardoor volgens aanhangers de burgerrechten ook van toepassing werden op homoseksuelen maar zij konden er geen privileges aan ontlenen. Ter verdediging van het amendement beweerde de staat Colorado dat het slechts betekende dat een persoon geen recht had op speciale juridische bescherming op grond van zijn seksuele voorkeur of handelingen. Maar de meerderheid van het Hof verwierp deze stelling als onwaarschijnlijk met als argument dat het amendement .,geen werkelijk wetgevend doel diende. maar hen (homoseksuelen) ongelijk maakte aan alle andere mensen" door hun het recht te ontzeggen om bescherming te zoeken tegen discriminatie. een recht dat anderen wel genoten. Tot de drie leden tellende minderheid van rechters. die op het standpunt stond dat de uitspraak niet gebaseerd kon worden op de Amerikaanse grondwet, behoorde opperrechter William H. Rehnquist.

Antirooklobby lijdt nederlaag

Op 23 mei leed de machtige Amerikaanse antirooklobby een ernstige nederlaag, toen het Hof van Beroep van het Vijfde District in New Orleans de op dat moment belangrijkste rechtszaak tegen de Amerikaanse tabaksindustrie nietontvankelijk verklaarde.

De uitspraak van het federale hof vernietigde een uitspraak van een lager hof in 1994 in de zaak-Castano (zogenoemd naar een van de eisers) door te bepalen dat de rechtszaak niet gevoerd kon worden als een pricipieel groepsproces. Vóór de uitspraak was de zaak voorbestemd om de grootste collectieve actie in de geschiedenis van de VS te worden, waarin de belangen van miljoenen rokers en ex-rokers behartigd werden die genoegdoening eisten van tabaksfabrikanten omdat hun gezondheid geschaad was door tabaksartikelen. De uitspraak van het hof van beroep betekende dat de processen voor schadevergoeding gevoerd moesten worden door individuele personen in plaats van door een groepsproces. Als gevolg van de uitspraak stegen de aandelen in de tabaksindustrie sterk, hoewel de industrie nog steeds te maken had met het probleem dat verscheidene staten vergoeding probeerden te krijgen voor de kosten van de medische behandeling van mensen wier gezondheid door tabak was aangetast. Bovendien werd het waarschijnlijk geacht dat de anti-rooklobby zou proberen op deelstaatniveau processen voor schadevergoeding te voeren in devormvan collectieve acties.

Uitspraak over censuur op Internet

De Bepaling over Fatsoensnormen in de Communicatiemiddelen (Communications Decency Act), die in februari was goedgekeurd als onderdeel van de Wet op de Hervorming van de Telecommunicatiemarkt (Telecommunications Overhaul Bill) in een poging om de verspreiding van onzedig materiaal via het wereldwijde computernetwerk Internet te verbieden (zie pag. 406/3 e.v.-'96), werd op 12 juni niet bindend verklaard omdat hij in strijd was met het recht op vrije meningsuiting zoals vastgelegd in het Eerste Amendement. Het college van drie federale rechters in Philadelphia, dat de beslissing nam, vaardigde een beperkende maatregel uit die toepassing van de wet verbood. Dit was de eerste keer dat Internet in gelijke mate gerechtelijke bescherming had gekregen als gedrukt materiaal en de beslissing werd gezien als de eerste fase in een proces waarbij uiteindelijk het Hooggerechtshof uitspraak zou doen over de wet.

Op 13 juni besloot het Hooggerechtshof met vijf tegen vier stemmen de vorming van districten met een zwarte en Latijns-Amerikaanse meerderheid in twee staten ongeldig te verklaren. In de zaak Bush versus Vera ve klaarde het Hof twee zwarte districten en een Latijns-Amerikaans district onwettig, terwijl in de zaak Shaw versus Hunt het Hof zich uitsprak tegen een zwart district in North-Carolina. In beide gevallen was het meerderheidsstandpunt dat de districten neerkwamen op een manipulatieve indeling in kiesdistricten langs raciale lijnen, hetgeen in strijd was met het 14de Amendement. De processen waren het gevolg van een reeks klachten van blanke kiezers na de verkiezingen van 1992, toen het aantal zwarte afgevaardigden in het Congres was verdubbeld.

In een andere uitspraak op 17 juni besloot het Hooggerechtshof de grondwettigheid van de Brady-wet uit 1993 te toetsen, volgens welke personen die wapens wilden kopen, werden onderworpen aan een antecedentenonderzoek (zie pag. 262/2 e.v.-'94). Politiefunctionarissen uit Montana en Arizona hadden beroep aangetekend tegen de wet, omdat hij de staten belastte met een oneigenlijke federale taak. Dit standpunt werd aanvankelijk bevestigd door een federale rechtbank, maar in hoger beroep verworpen.

Op 28 juni vernietigde het Hooggerechtshof een federale wet, die voor het eerst gepoogd had de toegankelijkheid van onzedige programma's op kabeltelevisiekanalen te beperken voor minderjarigen. Het Hof kwam met zes tegen drie en vijf tegen vier stemmen tot zijn uitspraak, waarbij het die onderdelen van een wet uit 1992 ongeldig verklaarde, die het als een inbreuk beschouwde op de bescherming die het Eerste Amendement bood aan onzedig (doch niet obsceen) materiaal krachtens het recht op vrije meningsuiting.

Uitspraak inzake ,,drie-slagen"-wet in Californië.

Het Hooggerechtshof van de staat Californië kwam op 19 juni unaniem tot een uitspraak waarbij de draconische ,,three strikes and you're out"-strafwet van de staat werd versoepeld. Krachtens deze wet moest een rechter een gevangenisstraf van 25 jaar opleggen aan een misdadiger die voor een derde misdaad werd veroordeeld (zie pag. 418/1-'94).

Het Hof bepaalde dat de rechter aan eerdere veroordelingen voorbij mocht gaan om te voorkomen dat een straf werd opgelegd die niet in verhouding stond tot het vergrijp. De uitspraak had tot gevolg dat beroep werd aangetekend door 15.000 mensen die veroordeeld waren op grond van de omstreden wet, waaraan in een referendum in 1994 70 procent van de kiezers zijn goedkeuring had gegeven. Veel politici in Californië, onder wie gouverneurs Wilson,

hekelden de uitspraak van het Hof, en naar verwachting zou beroep worden aangetekend bij het federale Hooggerechtshof. Het besluit had geen invloed op de versies van de ,,drie-slagen"-wet die op dat moment in negentien andere Amerikaanse staten van kracht waren.

VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN. OUD-DIRECTEUR CIA OVERLEDEN

De 76-jarige William Colby, een belangrijke figuur in de spionagewereld en directeur van de CIA van 1973-'76, werd op 29 april als vermist aangegeven, nadat zijn omgeslagen kano was gevonden in de buurt van zijn vakantiehuis in het zuiden van Maryland. Op 6 mei werd zijn lichaam gevonden; hij was verdronken en er waren geen aanwijzingen voor een misdrijf.

Aan de necrologie over Colby in *NRC/H'blad* van 7 mei van de hand van correspondent Juurd Eijsvogel werd het volgende ontleend:

Als hoofd van de CIA was William Colbg De Man Die Uit De School Klapte. Hij was in 1973 benoemd door president Richard Nixon, toen die verstrikt was in het Watergate-schandaal. Ook de CIA lag hevig onder vuur omdat steeds duidelijker werd dat de organisatie jarenlang haar macht had misbruikt voor illegale praktijken binnen en buiten de Verenigde Staten. Colby besefte dat het politieke klimaat aan het veranderen was en hij besloot de beschuldigingen niet te ontkennen. maar het Congres gedetailleerd opening van zaken te geven over een groot aantal dirty tricks van de CIA: destabilisering van buitenlandse regimes (zoals Allende's Chili). complotten voor moordaanslagen (zoals op Castro), spionage en afluisteren in eigen land. en experimenten met LSD op onwetende CIA-medewerkers. Het lijvige rapport waarin dit alles was opgesomd stond binnen de CIA bekend als 'de familiejuwelen'.

Door veel mensen van de CIA werd Colby als verrader beschouwd omdat hij de vuile was had buiten gehangen. Maar een van zijn opvolgers, Robert Gates. zei gisteren dat de CIA de kritiek op haar geheime operaties niet overleefd zou hebben als Colby geen openheid had betracht.

In de Tweede Wereldoorlog begon Colby zijn carrière als agent bij de OSS. de voorloper van de CIA. In 1944 werd hij per parachute afgeworpen in het Oosten van Frankrijk om de ma*quis,* het verzet, te helpen organiseren. Na de oorlog studeerde hij rechten en werkte hij twee jaar als advocaat, voor hij in dienst trad bij de CIA. Na plaatsingen in Stockholm en Rome werd hij in 1959 hoogste CIA-man in Saigon, de hoofdstad van het toenmalige Zuid-Vietnam. Toen de Amerikaanse betrokkenheid bij de oorlog in Vietnam toenam. werd Colby's rol steeds belangrijker. Hij zette het controversiële Phoenix-programma op: een door de Amerikanen geleide operatie waarbij Zuid-Vietnamese agenten eind jaren zestig. begin jaren zeventig het netwerk trachtten te vernietigen dat de communistische Vietcong op het platteland voorzag van voedsel, recruten, geld en schuilplaatsen. Onder 'Phoenix' werden 20.000 Vietnamezen vermoord - van wie ook velen zonder duidelijke aanwijzingen van banden met de Vietcong - en 30.000 gevangen genomen. Colby is heftig bekritiseerd vanwege de operatie, die naar later bleek de Vietcong ernstig heeft verzwakt. Colbg verdedigde het Phoenix-programma voor een Senaatscommissie maar erkende dat er mogelijk illegaal mensen om het leven zijn gebracht.

Aan het hoofd van de CIA besloot Colby minder geld te besteden aan geheime operaties en meer aan het verzamelen en analyseren van informatie. In 1975 werd hij in een grote herschikking van de regering van president Gerald Ford vervangen door George Bush. [...] De afgelopen jaren ontpopte Colby. die zich als CIA-man een gehard Koude-Oorlogsdenker had getoond. zich als een pleitbezorger voor wapenbeheersing. Ook riep hij op. omdat dc Koude Oorlog voorbij was, tot verlaging van de uitgaven voor veiligheidsdiensten en defensie (met maar liefst vijftig procent).

In zijn memoires Honorable *Men: My* Life *in the* CIA beschrijft Colby de ideale spion. ,,De perfecte geheime agent id de traditionele kleurloze man, die zo onopvallend is dat hij in een restaurant nooit de aandacht van de ober kan trekken"

Admiraal pleegt zelfmoord

Op 16 mei pleegde de 56-jarige admiraal Jeremy ,,Mike° Boorda, de hoogste officier van de marine, zelfmoord door zich met een **.38** kaliber revolver in de borst te schieten. Boorda was de eerste matroos die ooit was opgeklommen tot hoofd van de marine-operaties (Chief of Naval Operations) had bereikt (voor zijn benoeming in 1994 zie pag. 413/3-'94).

Een door Boorda achtergelaten schrijven wees erop dat hij liever zelfmoord pleegde dan geconfronteerd te worden met vragen van journalisten over zijn recht om twee bronzen ,,V" speldjes - toegekend wegens persoonlijke moed (valour) - te dragen op onderscheidingen die hij gekregen had tijdens de Vietnam-oorlog. In het schrijven erkende Boorda dat hij er fout aan had gedaan de speldjes te dragen, maar hij had het gedaan omdat hij ten onrechte meende dat hij daar recht toe had, en dat hij een eind aan zijn leven maakte om zijn familie en de marine voor een schandaal te behoeden. Volgens een aantal rechtse commentatoren was zijn zelfmoord het gevolg van de nasleep van het Tailhook-schandaal over seksuele intimidatie in 1991. dat het eind had betekend van de carrière van een aantal hooggeplaatste personen in de marine (zie pag. 260/1 e.v.-'93). Volgens oud-minister van marine, John Lehman, was Boorda ,.de dood in gedreven door een meedogenloze groep lynchers" bestaande uit oud-militairen in het Witte Huis en elementen uit de homoseksuele en feministische beweging.

Op 5 juni maakte minister van defensie William Perry bekend dat Clinton admiraal Jay Johnson genomineerd had als opvoiger van Hoorda

Greenspan herkozen als voorzitter Federal Reserve Board

Op 20 juni bekrachtigde de Amerikaanse Senaat de benoeming van Alan Greenspan tot voorzitter van de Federal Reserve Board (Fed, het stelsel van centrale banken in de VS) voor een derde termijn van vier jaar (voor zijn eerste benoeming in 1987, zie pag, 369/1 e.v.-'87). In februari had president Clinton Greenspan voorgedragen voor herbenoeming.

,,Recht om te sterven" -uitspraak

Op 2 april vernietigde een college van het Hof van Beroep van het Tweede District in New York unaniem een in de staat bestaand verbod op zelfmoord met medewerking van een arts. een uitspraak die was gebaseerd op de uitleg van een statuut uit de 19de eeuw door een lagere rechtbank.

De uitspraak, die ook van kracht was in de staten Vermont en Connecticut, die binnen de jurisdictie van het hof vielen, kwam nog geen maand na een gelijksoortige uitspraak van het Hof van Beroep van het Negende District naar aanleiding van een statuut in de staat Washington (zie pag. 408/1 e.v.-'96).De uitspraken werden alom gezien als een belangrijke verschuiving in de houding van de rechters tegenover hulp bij zelfdoding, hoewel in beide gevallen beroep zou worden aangetekend bij het Hooggerechtshof.

Verwikkelingen rond Kevorkian

Naar verluidt zou de gepensioneerde arts Jack Kevorkian op 12 juni hulp hebben verleend bij de zelfdoding van een gedeeltelijk verlamde vrouw in New Jersey. Het was de 29ste keer sinds 1990 dat Kevorkian hulp had geboden bij zelfdoding, en de eerste keer nadat hij in mei was vrijgesproken van de aanklacht dat hij het wettelijke verbod op hulp bij zelfdoding in Michigan had overtreden.

Met zijn vrijspraak waren voor de zesde keer gerechtelijke stappen tegen hem op niets uitgelopen en men achtte het onwaarschijnlijk dat de autoriteiten zouden proberen nieuwe actie tegen hem te ondernemen. Aan de uitspraak werd groot belang gehecht omdat deze betrekking had op zijn medewerking aan de zelfdoding van twee vrouwen die wilden sterven, hoewel hun toestand niet terminaal was. Maar na zijn vrijspraak veroorzaakte hij nieu-

we verontmaardiging cioor plannen kenbaar te maken om de organen van personen die zelfdoding pleegden. inet hun instemming te verzamelen. zodat deze zouden kunnen worden gebruikt voor transplantatie.

Op 19 juni beval een Californische rechter in een vergelijkbaar geval dat Gerald Klooster. die leed aan de ziekte van Alzheimer. moest worden teruggebracht naar zijn vrouw Ruth. In 1992 was de patiënt weggehaald uit Californie door zijn zoon. nadat bekend was geworden dat Ruth Klooster contact had opgenomen met Kevorkian om de mogelijkheid van zelfdoding van haar echtgenoot te bespreken.

Illegale immigranten mishandeld

Op 1 april legde een televisiecameraploeg de opzettelijke mishandeling door blanke politieagenten van twee vermeende illegale immigranten uit Mexico vast op videoband.

De band werd herhaalde malen in de VS en in Mexico uitgezonden en het incident werd alom vergeleken met de mishandeling van Rodney King door politieagenten in 1991. die de aanleiding was geweest voor de rellen in Los Angeles in 1992 (zie pag. 695/3 e.v.-'92). De politie had over een afstand van 130 km in noordelijke richting een auto achtervolgd, waarvan men vermoedde dat deze vanuit Mexico de grens met Californië was overgestoken mrt ongeveer twintig illegale immigranten. Toen de vrachtwagen eindelijk stopte, sloegen de inzittenden op de vlucht, hoewel de meesten naderhand werden aangehouden. Een man en een vrouw die bij de wagen achterbleven en die zich niet tegen hun arrestatie leken te verzetten, werden in elkaar geslagen. Op 2 april verklaarde het Witte Huis dat president Clinton bezorgd was over het incident en op dezelfde dag sprak de regering van Mexico tegenover het ministerie van buitenlandse zaken haar ,,verontwaardiging" uit over de ,,flagrante schending" van de mensenrechten van de slachtoffers. Er werd bekendgemaakt dat de FBI een onderzoek naar het incident zou instellen en de twee betrokken agenten werden op non-actief gesteld. Ook werd bericht dat één van de twee mishandelde personen op 4 april een gerechtelijke procedure was begonnen om een schadevergoeding van $10 mln te eisen.

Brandstichting in kerken in het zuiden

Op 9 juni arresteerden de autoriteiten een 13-jarig blank meisje en beschuldigden haar van brandstichting in een kerk van een zwart kerkgenootschap in Charlotte (North Carolina). Op het moinent van de arrestatie werden twee andere kerken in Greenville (Texas) in brand gestoken, waarmee het aantal van deze brandstichtingen in 1996 op 36 kwam en in de laatste 18 maanden op meer dan 50. Het merendeel was gericht tegen kerken van zwarten in zuidelijke staten.

Velen geloofden dat aan deze reeks aanslagen een racistisch motief ten grondslag lag. Hoewel de autoriteiten volhielden dat er geen bewijs bestond voor een komplot, verklaarden zij op 10 juni rekening te houden met mogelijkheid dat de brandstichtingen het werk waren van blanke racisten. In een toespraak in Greeleyville (South Carolina) op 12 juni veroordeelde president Clinton de aanslagen en riep zijn landgenoten op ervoor te zorgen dat er ,,geen terugval zou zijn naar die donkere dagen" van voor de burgerrechtenbeweging. Ondanks de oproep van de president werd er later in de maand opnieuw brand gesticht.

Lijnvliegtuig stort neer in Florida

Een DC-9 lijnvliegtuig van de luchtvaartmaatschappij ValuJet, op weg van Miami naar Atlanta, stortte op 11 mei neer in de Everglades in Florida, waarbij alle 109 passagiers en bemanningsleden om het leven kwamen. Het ongeluk gaf aanleiding tot vragen over de veiligheid van de goedkope luchtvaartmaatschappij waarnaar al een onderzoek gaande was door de Amerikaanse luchtvaartdienst (Federal Aviation Adininistration. FAA).

ValuJet. gevestigd in Atlanta (Georgia).was in 1993 opgericht en groeide snel door goedkope vluchten aan te bieden. Maar veel van de vliegtuigen waren meer dan 20 jaar oud en het neergestorte vliegtuig was in 1969 gebouwd. De berging van de lichamen en wrakstukken werd bemoeilijkt door de diepe moerassen op de plaats van het ongeluk en de talloze giftige slangen en krokodillen. Maar de recorder met vluchtgegevens werd geborgen en men hoopte dat deze licht zou werpen op de aard van de brand die de bemanning kort voor het ongeluk had gemeld. De FAA, die van plan was geweest in 1996 300 tot 400 extra veiligheidsinspecteurs in dienst te nemen. deelde mee dat naar aanleiding van het ongeval de recrutering versneld zou worden met de aanstelling van 100 veiligheidsinspecteurs eind juni.

Op 18 juni maakte de regering een aantal hervormingen binnen de FAA bekend, waaronder het ontslag van de hoogste veiligheidsfunctionaris. De maatregel kwam een dag na dc bekendmaking van de FAA dat de activiteiten van ValuJet voor onbepaalde tijd waren stilgelegd.

(Vor.ber.pag. 399/3 e.v.-1996)

ALGEMEEN

DERDE CONFERENTIE GROTE-MEREN-LANDEN GEANNULEERD

Op 4 mei 1996 werd bekendgemaakt dat de derde conferentie tussen de landen in het gebied van de Grote Meren in Afrika. te weten: Boeroendi, Oeganda, Rwanda, Tanzania en Zaïre, die op 3 mei in de Amerikaanse stad Atlanta had moeten beginnen, was geannuleerd. De twee voorafgaande topbijeenkomsten vonden plaats in Cairo en Tunis (zie pag. 191/1/2-'96 en pag. 409/3 e.v.-'96).

Een woordvoerdster van het Carter Centre in Atlanta. waar de ontmoeting had moeten plaatsvinden, maakte bekend dat de Amerikaanse regering weigerde een visum te verstrekken aan de Zairese president Moboetoe Sese Seko om de conferentie bij te wonen. maar dat ciit niets te maken had met de redenen voor de annulering.

BERICHT ARTSEN ZONDER GRENZEN OVER HERSENVLIES-EPIDEMIE

De hulporganisatie Artsen Zonder Grenzen (Médecins sans frontiéres, MSF) berichtte op S mei 1996 dat meer dan 100.000 mensen in Afrika waren besmet met hersenvliesontsteking en dat de ziekte in de afgelopen drie maanden meer dan 10.000 slachtoffers had geëist (zie pag. 409/3-'96); de meeste gevallen hadden zich in westelijk Afrika voorgedaan, waar Nigeria en Burkina Faso met respectievelijk tenminste vijf- en vierduizend doden tot de zwaarst getroffen gebieden behoorden.

(Vor. ber. pag. 409/1 e.v.-'96)

FRANC-ZONE: EERSTE TOP UEMOA

De staatshoofden en regeringsleiders van de zeven lidstaten van de Westafrikaanse Economische en Monetaire Unie (Union économique et monétaire ouest-africaine, UEMOA) vergaderden op 10 mei 1996 in Ouagadougou, de hoofdstad van Burkina Faso. Het was de eerste gewone topbijeenkomst van de organisatie sinds haar oprichting in augstus 1994 (zie pag. 849/3-'94). De vergadering werd ook bijgewoond door president João Bernardo Vieira van Guinee-Bissau, waaruit kon worden afgeleid dat het land zich bij de unie wilde aansluiten.

De aanwezige leiders besloten tot de oprichting van een douane-unie per 1 januari 1998 en besloten met onmiddellijke ingang een voorlopig stelsel met voorkeurtarieven in te voeren. Ook werd er een gemeenschappelijk solidariteitsfonds in het leven geroepen ,,om het integratieproces financieel uitvoerbaar te maken en de banden tussen de stotenteversterken".

Om het fonds te financieren zou 5,5% van de heffingen op importgoederen uit niet-lidstaten worden ingehouden.

(Vor.ber.pag. 849/3-1994)

JAARVERGADERING ADB

Tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van de Afrikaanse Ontwikkelingsbank (African Developnient Rank ADB) op 20-22 mei 1996 zegden donorleden minstens $ 2 6 mrd tor aan de afdeling zachte kredieten' van de bank het Afrikaanse Ontwikkelingsfonds (African Development Fund ADF) De toezegging betekende het einde van een 2 5 jaar durende impaiie over een nieuwe lening

Het vrijgeven van gelden gedurende de periode îcit eind 1998 was afhankelijk van een reorganisatie van de ADB en van de implementatie van wijzigingen die werden aanbevolen in externe rapporten over het bestuur en het finaneicel manageinent van de bank. Van de toezegging was S 1.6 mrd nieuw en bestond de rest uit oude opgeschorte toezeggingen en achterstallige uitbetalingen. Hoewel de bank om $ 3 mrd had gevraagd. werd aangenomen dat Japan zich tijdens donorvergadering in Osaka in juni garant zou stellen voor althans een deel van het tekort van $400 min.

Aangenomen werd dat de toezegging gezien kon worden als een steunbetuiging aan Omar Kabbaj, die sinds augustus 1995 president van de bank was (zie pag. 845/1 e.v.-'95). Onder Kabbajs leiding waren 240 man kaderpersoneel ontslagen. was het bestuurlijk systeem gereorganiseerd en waren het toezicht op projecten, het beheer van de financiën en de begrotingsprocedure verbeterd.

Kabbaj herinnerde de bestuurders eraan dat achterstallige leningen een acuut probleem vormden. Hij zei dat 24 landen achterliepen met het afbetalen van hun lening, maar dat 75% van de nog openstaande S 800 mln op rekening kwam van zes hardnekkige wanbetalers: Angola, Kameroen, Kongo, Liberia. Somalia en Zaïre.

(Vor.ber.pag. 409/1-1996)

OPRICHTING SADC-ORGAAN VOOR POLITIEK, DEFENSIE EN VEILIGHEID

Op 28 juni 1996 kwamen in Gaborène, de hoofdstad van Botswana, de twaalf staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten van de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (Southern African Development Community, SADC) bijeen voor de oprichting van het SADC-Orgaan voor Politiek, Defensie en Veiligheid.

Het nieuwe orgaan zou het beleid van de leden op deze terreinen coordineren en er werd een aantal specifieke doelstellirigen geformuleerd Deze behelsden bescherming van de regio tegen instabiliteit als gevolg van het wegvallen van orde en gezag cunflicten tussen landen of externe agressie de ontwikkeling van een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en de bevordering van politieke samenwerking tussen de lidstaten bemiddeling in grschillen tussen landen en in binnenlandse conflicten, en bevordering en versterking aan de ontwikkeling van democi atische instellingen en praktijken binnen de lidstaten President Rohrrt Mugabe van Zimbabwe werd gekozen tot voorzitter van het Orgaan

(Vor.ber.pag 844/2 r v -1995)

BOEROENDI

BLOEDBAD ONDER BURGERS

Aanhoudende berichten over bloedbaden onder burgers deden de vrees toenemen dat het geweld, dat Boeroendi in zijn greep hield, zou escaleren tot een volkerenmoord met de omvang van die in Rwanda in 1994.

Humanitaire hulpverleners berichtten op 3 mei 1996 dat regeringstroepen eind april 235 dorpelingen hadden vermoord in Buhoro, 20 km ten noorden van de stad Gitega in de centraal gelegen provincie Gitega. Tegelijkertijd deden in Bujumbura geruchten de ronde dat 2.000 mensen waren vermoord in de provincie Gitega. Dit zou zijn gebeurd na de moord op een hoge legerofficier twee weken eerder. Hulpverleners beweerden op 14 mei dat in het begin van die maand meer dan 375 mensen waren afgeslacht in het dorp Kivyuka in het noorden. In alle gevallen bestond het merendeel van de slachtoffers uit Hoetoes.

Ambtenaren van het ininisterie van defensie bevestigden op 6 mei dat er op 26 april doden waren gevallen in Euhoro bij botsingen tussen regeringstroepen en Hoetoe-rebellen. Maar zij weigerden te zeggen wie verantwoordelijk was voor de slachtoffers onder de burgers. Op 8 mei verklaarde de regering dat de verantwoordelijkheid lag bij de rebellen. met uitzondering van de Nationale Raad voor de Verdediging x-an de Democratie (Conseil National pour la Défence de la Démoeratie, CNDD) van Léonard Nyangoma. Tot de Hoetoe-rebellengroeperingen die gewapende activiteiten ontmikkelden behoorden de gewapende vleugel van de CNDD, Forces pour la défense de la démocratie (FDD), en de kleinere. maar hardere Front pour la libération nationale (Frolina) en Parti pour la libération du peuple Hutu (Palipchutu) Omdat doorgaans geen enkele groepering in Boeroendi de verantwoordelijkheid opeiste bleef het moeilijk oin uit te maken wie bepaalde aanslagen en moordpartijen pleegde.

Op 18 mei wees de regering een nieuw crisisteam aan Onder leiding van president Sylvestre Ntibantunganya moest het team , namens de hele regering maatregelen nemen op het terrein van de politiek en veiligheid" Het tram brstond verder uit de premier dr ministrrs van buitenlandse zaken defensie en justitie en de staatssecretaris voor openbare veiligheid

Op 28 mei schortte Frankrijk de militaire samenwerking met Boeroendi op. Een functionaris van het Franse ministerie van buitenlandse zaken liet weten dat het besluit was genomen vanwege de verslechterende veiligheidssituatie en de politieke impasse die alle overheidsinstanties verlamden.

Op dezelfde dag begon de ondersecretaris-generaal van de Verenigde Naties voor vredesoperaties Kofi Annan gesprekken inet vertegenwoordigers van enkele lidstaten over eventuele deelname aan een VN-vredesmissie in Boeroendi, teneinde een ..snel humanitair antwoord" gereed te hebben in het geval van een verdere escalatie van het geweld. Onder de landen die door Annan werden benaderd waren België, Canada. Frankrijk. Groot-Brittannie. Nederland. Noorwegen en de Verenigde Staten.

VREDESBESPREKINGEK IN IMPASSE. REGIONALE TOPCONFERENTIE

Op 25 juni kwamen de staatshoofden en hoge regeringsfunctionarissen van Boeroendi, Ethiopië, Kenia. Rwanda, Tanzania en Oeganda in Arusha (Tanzania) bijeen om besprekingen te voeren over de verslechterende veiligheidssituatie in Boeroendi, waar naar schatting maandelijks 1.000 mensen werden gedood. De bijeenkomst werd ook bijgewoond door de secretaris-generaal van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE), Salim Ahmed Salim. en oud-president Julius Nyerere van Tanzania, die bemiddelde bij vredesbesprekingen tussen de door de Toetsi's gedomineerde Unie voor Nationale Vooruitgang (Union pour le Progrès National,UPRONA) en het ovenvegend door Hoetoe's gesteunde Front voor Democratie in Boeroendi (Front pour le Démocratie au Burundi, FRODEBU). De oproep voor de topconferentie was gekomen nadat Nyerere had medegedeeld dat de laatste ronde van deze besprekingen op 9 juni in een impasse waren geëindigd (zie ook pag. 409/3-'96).

Tijdens de bijeenkomst gingen president Sylvestre Ntibantunganya en premier Antoine Nduwayo onder druk van de buurlanden van Boeroendi ermee akkoord buitenlandse interventie - mogelijk militaire interventie - te aanvaarden om een halt toe te roepen aan de escalerende burgeroorlog. Voorstellen met betrekking tot de omvang, het mandaat en de samenstelling van een buitenlandse interventiemacht zouden door een speciale veiligheidscommissie worden voorbereid en tijdens de OAE-top in juli worden gepresenteerd.

De overeenkomst betekende een belangrijke ommekeer in het beleid van premier Nduwayo, die tot dusver consequent had geweigerd om de legering van buitenlandse troepen in het land goed te keuren. Op 26 juni benadrukte hij echter dat de ,,nationale soevereiniteit en integriteit in handen van de regering van Boeroendi bleven".

De overeenkomst werd door UPRONA , de Toetsi-partij van premier Nduwayo, veroordeeld als een teken van verraad. Op 27 juni beschuldigde UPRONA-voorzitter Charles Mukasi zowel zijn partijgenoot als president Ntibantuneanya en de Nationale Veiligheidsraad van landverraad. Hij riep op tot ,,verzet tegen deze daden van verraad, de invasie in Boeroendi en de opleving van uitroeiingsideologieën", en waarschuwde dat UPRONA ,,zeer spoedig aan de vredesmacht (het leger) zou bekendmaken welke verzetsmiddelen zouden worden gebruikt". Dit werd geïnterpreteerd als een oproep aan de talrijke aanhangers van UPRONA in het leger om in opstand te komen.

Verzoek om **interventie**

Diplomatieke bronnen maakten op 28 juni bekend dat de regering officieel had verzocht om de stationering van een buitenlandse legermacht. Deze moest politici, ambtenaren en belangrijke militaire bases beschermen, de politie en de gendarmerie opnieuw opleiden en de rol van het leger bij het handhaven van de openbare orde beëindigen.

Het Rode **Kruis** trekt **zich** terug

Op 11 juni maakte het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) bekend al zijn personeel uit Boeroendi terug te trekken. Dit besluit volgde op de moord op drie Zwitserse ICRC-medewerkers die op 4 juni in een hinderlaag waren gelokt. Deze moord leidde ertoe dat alle hulpinstanties die in het land actief waren, niet-urgente werkzaamheden gedurende een week opschorten. Het ICRC zei dat het besluit om de werkzaamheden voor onbepaalde tijd op te schorten was genomen nadat de organisatie opnieuw was bedreigd.

(Vor.ber.pag. 413/2 e.v. - 1996)

BOTSWANA

BEGROTING 1996-'97 GEPRESENTEERD

Op 12 februari 1996 presenteerde vicepresident en minister van financiën en ontwikkelingsplanning Festus Mogae een niet-sluitende begroting voor 1996-'97, waarin de totale inkomsten en subsidies werden geraamd op 5.421 mln pula en de totale uitgaven en netto aflossingen 6.057 mln pula bedroegen ($1 = 2,9138 pula op 16 februari 1996). Het tekort van 636 mln pula zou worden gefinancierd uit het kassaldo van de regering.

In een poging de economie verder te diversificeren en minder afhankelijk te maken van de diamantwinning (zie ook hieronder), werd de deviezencontrole verder versoepeld. De beperking op (netto)overmakingen door tijdelijke ingezetenen, hoofdzakelijk contractarbeiders, werd volledig opgeheven. Nieuw was de invoering van een ouderdomspensioen van 100 pula per maand voor iedereen boven de 65 jaar met ingang van oktober 1996. De overheidsuitgaven voor 1996-'97 werden begroot op 4.329 mln pula, waarvan 55,9 procent was gereserveerd voor onderwijs en plaatselijk bestuur. Grote afzonderlijke posten omvatten 245 mln pula voor het noord-zuid-watervenroerproject, 143 mln pula voor het leger, de Botswana Defence Force en 70 mln pula voor de trans-Kalaharisnelweg.

Jaarverslag Centrale Bank

Bij de presentatie van het jaarverslag van de Bank van Botswana op 17 april maakte bankpresident Quill Hermans bekend dat de buitenlandse reserves van Botswana, ter waarde van $ 4,7 mrd, per hoofd van de bevolking de hoogste waren in de wereld, uitgaande van een bevolkingsaantal van 1,5 mln. Tevens gaf hij aan dat de economie in 1995-'96 een sterke groei had doorgemaakt en sprak hij de verwachting uit dat het bruto binnenlands produkt (BBP) 12 procent hoger zou uitvallen dan in 1994-'95.

DIAMANTOVEREENKOMST MET RUSLAND

In een memorandum van overeenstemming dat op 17 februari werd ondertekend, kwamen Botswana en Rusland overeen geregeld informatie uit te wisselen om de methoden voor de diamantverkoop met elkaar in overeenstemming te brengen en te komen tot een eerlijke verdeling van de markt. De diamantexport leverde Botswana, na Rusland de grootste diamantproducent ter wereld, in 1994 3.716 mln pula op, hetgeen neerkwam op 75 procent van alle exportinkomsten en 30 procent van het BBP



Op 23 april 1996 wordt de president van Botswana Sir Ketumile Masire (r.) bij zijn aankomst in Pretoria verwelkomd door zijn Zuidafrikaanse ambtgenoot Nelson Mandela (l.).

PRESIDENT MASIRE BEZOEKT ZUID-AFRIKA

Op 23 april begon president Sir Ketumile Masire zijn eerste officiële bezoek aan Zuid-Afrika. Hoogtepunt tijdens zijn verblijf was een toespraak tot het Zuidafrikaanse parlement. Tevens woonde hij de UNCTAD-conferentie bij die op 27 april in Midrand begon (zie pag. 523/2/3-'96).

BERICHT OVER WAPENAANKOPEN

Op 25 juni sprak de stafchef van het leger van Botswana, luitenant-generaal Ian Khama, beschuldigingen van Namibië tegen, dat Botswana door de recente aankoop van 13 SF-5 gevechtsvliegtuigen van Canada en de geplande aankoop van 50 Leopard-tanks van Duitse makelij van Nederland van plan was een wapenwedloop te ontketenen. Khana verklaarde dat de aankopen gericht waren op het voorzien in Botswana's militaire behoeften en niet in verband

stonden met het langslepende grensconflict met Namibië (zie pag. 425/1/2-'95).

Aankoop Nederlandse tanks door Duitsland verhinderd

Op 22 juli maakte de Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel tijdens zijn bezoek aan de hoofdstad Gaborone bekend dat Duitsland niet kon instemmen met de levering van 50 verouderde Leopard-I-tanks door Nederland aan Botswana, omdat het de spanning met buurland Namibië verder zou opvoeren. In mei had de Namibische president Nujoma een dringend beroep gedaan op Duitsland, de voormalige koloniale mogendheid, om de geplande transactie te dwarsbomen. Begin augustus zag de Nederlandse regering zich genoodzaakt het koopcontract met Botswana te verbreken, aangezien zij door de Duitse regering gehouden werd aan een exportverbod, dat voortvloeide uit een afspraak. die gemaakt was bij de aankoop van de tanks door Nederland in 1968, dat Duitsland toestemming moest geven bij doorverkoop van de tanks naar een niet-NAVO-land.

(Vor. ber. pag.194/3 - 1996)

BURKINA FASO

IMF-LENING. AFSCHRIJVING SCHULD

Op 14 juni 1996 hechtte het Internationaal Monetair Fonds (IMF) haar goedkeuring aan een nieuwe driejarige lening krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) van in totaal SDR 39,8 mln (ongeveer $ 57 mln) ter ondersteuning van het economische en financiële programma van de regering voor de periode 1996-'98.

Op 20 juni maakte de Club van Parijs van westerse crediteurenlanden de kwijtschelding bekend van 67 procent van Burkina's schulden, in totaal ongeveer $ 80 mln. Minister van economie, planning en financiën Zephirin Diabre juichte het besluit toe, dat hij toeschreef aan het gezonde economische beleid na de devaluatie van de franc CFA in 1994 (zie pag. 353/1 e.v.-'94). Hij zei dat Burkina Faso nu een sterke economische groei doormaakte, een lage inflatie kende en de laagste schuldquota in de regio had. Eerder, op 17 juni, had Frankrijk alle schulden van Burkina Faso ter waarde van meer dan 66 mrd franc CFA ($ 1,00 = 518,22 franc CFA op 21 juni 1996) afgeschreven.

(Vor. ber. pag. 274/1 e.v. - 1996)

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK

FRANSEN VOEREN MILITAIRE AANWEZIGHEID OP NA LEGEROPSTAND

Alle hoop dat de in april 1996 begonnen legeropstand (zie pag. 415/3 e.v. - '96) was bezworen, weid de bodem ingeslagen nadat onderhandelingen tussen regering en de rebellen op 18 mei vastliepen en opstandige soldaten opnieuw de straat opgingen. De opstandelingen waren kennelijk boos vanwege de poging van president Ange-Felix Patasse om zijn greep op het leger te versterken en maakten zich vooral zorgen over het besluit om hei nationale arsenaal onder controle te brengen van de presidentiële garde.

De snel verslechterende veiligheidssituatie (de rebellen hadden verscheidene mensen in gijzeling genomen, onder wie kolonel Maurice Regonessa, de nieuwe stafchef van de strijdkrachten - voor ontslag van zijn voorganger, zie pag. 416/1-'96 - , en een aanval op het nationale radiostation ondernomen) deed Frankrijk besluiten om de opstand te helpen onderdrukken. Op 19 mei kwamen ongeveer 1.000 in Bangui gelegerde Franse soldaten in actie en beveiligden het presidentiële paleis en het radiostation. Ook patrouilleerden er Franse gevechtshelikopters boven de stad. Eén keer openden zij het vuur op een bestelwagen en doodden daarbij negen muiters.

Kennelijk op verzoek van de regering-Patasse besloot Frankrijk op 21 mei zijn militaire aanwezigheid in het land op te voeren. Franse legerfunctionarissen zeiden dat I00 man speciale troepen, twintig gepantserde legervoertuigen en ander zwaar materieel vanaf 22 mei zouden arriveren als onderdeel van ,,OperatieAlinandin II". De Franse gedelegeerd minister van samenwerking Jacques Godfrain verklaarde dat het doel van de operatie was .,de democratie te behouden", waarmee hij impliciet erkende dat de operatie een duidelijke verschuiving betekende in het beleid om alleen Franse burgers en andere buitenlanders te beschermen.

De Franse interventie stuitte op veel verzet van de bevolking. Op 23 mei trok een menigte van 10.000 boze betogers naar de Franse ambassade in Bangui, nadat ze het Franse culturele centrum in brand hadden gestoken. Oppositiegroepen verklaarden dat de Franse actie tekenend was voor de stevige greep waarin Frankrijk de republiek en andere van zijn voormalige kolonies hield. De aanwezigheid van de 1.000 Franse militairen en de Franse bases in Tsjaad en Djibouti verschaften Frankrijk de middelen om in korte tijd Franse soldaten overal op het continent in te zetten. Verder verklaarde de oppositie dat het land zich gedwongen zag zich neer te leggen bij de buitengewoon grote politieke bemoeizucht van de Fransen die de rust wilden bewaren die ze nodig hadden voor hun militaire operaties.

Op 22 mei arriveerde een vliegtuig met Amerikaanse mariniers. Zij beperkten zich tot het evacueren van Amerikaanse staatsburgers en het beschermenvan de Amerikaanse ambassade.



Een van vrijgelaten gijzelaars (m.,met bril) onderhoudt zich op 26 mei 1996 in Bangui met de woordvoerder van de opstandelingen, onderofficier Isodor Dokodo (r.)in het bijzijn van sergeant Cyriaque Souke (1) en de Franse bemiddelaar generaal Bernard Thorette (2de v.l.).

Ondanks de Franse interventie kostte het meer dan een week om de opstand te onderdrukken. Op 26 mei bereikten de muitende soldaten een akkoord met president Patasse, na bemiddeling van de Franse generaal Bernard Thorette. De p esident beloofde hen amnestie in ruil voor de beëindiging van de muiterij rn de pi-ijlating van de vier gijzelaars, onder wie de stafchef van het leger cn een minister. De eis van de opstandige soldaten dat het hoofd van de presidentiële garde zou worden ontslagen, werd niet ingewilligd. Na zijn vrijlating werd kolonel Maurice Regonessa gepromoveerd tot generaal. Op 27 mei keerden de soldaten, onder begeleiding van eenheden van het Franse leger, terug naar hun kazerne.

Op 28 mei was de rust tot op zekere hoogte hersteld, hoewel er berichten u-aren van sporadisch geweervuur in Bangui tijdens de daaropvolgende dagen. Het totale dodencijfer bedroeg 43. van wie elf soldaten en 32 burgers. Meer dan 200 mensen raakten gewond. De schade overziend. zei Patasse dat het land ..ontredderd" was en op de rand van een burgeroorlog had gestaan

Op 30 mei verleende president Patasse amnestie aan allen die bij de muiterij in april en mei betrokken waren. Maar soldaten die niet naar hun kazerne terugkeerden en iedereen die had .,gestolen of mensen had vermoord, verkracht of verwond", werden daarvan uitgesloten. Hij liet ook u-eten een regering van nationale eenheid te willen vormen met een niet-partijgebonden premier aan het hoofd. Verwacht werd dat de nieuwe regering begin juni zou worden benoemd.

VORMING REGERING VAN NATIONALE EENHEID

President Ange-Felix Patasse trachtte het vertrouwen in zijn regering te herstellen door op 6 juni Jean-Paul Ngoupandé. die tot dan toe ambassadeur in Frankrijk was geweest. te benoemen tot hoofd van een regering van nationale eenheid. Hij verving Gabriel Koyambounou als premier. De vorming van zo'n regering werd gezien als een onderdeel van een overeenkomst die op 1 juni met de muiters was bereikt.

Volgens Patasse bestonden de voornaamste taken van de nieuwe regering uit het herstel van de vrede en het sluiten van overeenkomsten met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank.

Naar verluidt zou Patasse de nieuwe regering op 16 juni hebben goedgekeurd. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier, economie. planning en financiën - Jean-Paul Ngoupandé*; defensie. oorlogsveteranen en oorlogsslachtoffers - Jean Mete Yapende+: territoriaal bestuur en openbare veiligheid - Jean Willybiro-Sacko*; buitenlandse zaken - Michel Gbezera-Bria*; justitie en Zegelbewaarder - Aristide Sokambi*; ontwikkeling van het platteland- mevr. Marie Noelle Ande-Koyara+; gezondheid - mev . Cécile Farra-Frond*: nationaal onderwijs - Albert Mberio: openbaar bestuur, arbeid. beroepsopleiding - David Dofara*: communicatie - Maurice Amaye*; openbare werken. huisvesting en territoriale ontwikkeling - Dieuclonné Becket+: mijnbouw en energie - Rainaldy Sioke*: transport en regionale ontwikkeling - Eloi Anguimate+; milieu. water. bosbouw en jacht - Pierre Lakouetene*; industrie, handel. toerisme en nijverheid - Josepb Agbo+; PTT - Théophile Touba": sociale zaken: vrouwenzaken. nationaie soiidariteit - Emmanuel Djada": stimulering jeugd. sport. kunsten. cultuur - Daniel Emery Dede+; parlementaire betrekkingen - Michel Docko"
Gedelegeerde *ministers* (toegevoegd aan de premier):
economie en planning - Daniel Nditifei-Boyssembe*: financiën - Augustin Koyamba*

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 415/2 e.v.-1996)

DJIBOUTI

IMF-KREDIET

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) gaf op 15 april 1996 haar goedkeuring aan een overbruggingskrediet ter waarde van SDR 4,6 mln (ongeveer $ 6,7 mln) voor een periode van 14 maanden, ter ondersteuning van het economisch hervormingsprogramma van de regering voor 1996. Het was de eerste keer dat Djibouti een beroep deed op het IMF voor een lening. sinds het land in 1978 als lid was toegetreden.

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ OPGERICHT

De voormalige secretaris-generaal van het regerende Rassemblement populaire pour le progrès (RPP) Moumin Bahdon Farah, die tot eind maart minister van justitie was geweest (zie pag. 341/1-'96), maakte op 22 april de oprichting bekend van een nieuwe politieke partij; hij zei dat de nieuwe Groep voor de Democratie van de Republiek (GDR) dertien afgevaardigden had in de 65-zetels tellende Nationale Assemblée , die allen als RPP-lid waren gekozen.

DEMONSTRATIE TEGEN ARRESTATIE VOORMALIG MINISTER

Op 2 mei vielen tenminste één dode en zes gewonden toen de politie het vuur opende op demonstranten die in de hoofdstad Djibouti protesteerden tegen de arrestatie van Nouamar Miguil, een voormalige minister van financiën. Deze was aangeklaagd door het ministerie van financiën

(Vor.ber.pag. 340/3 e.v.-1996)

ERITREA

TERRITORIAAL GESCHIL MET DJIBOGTI

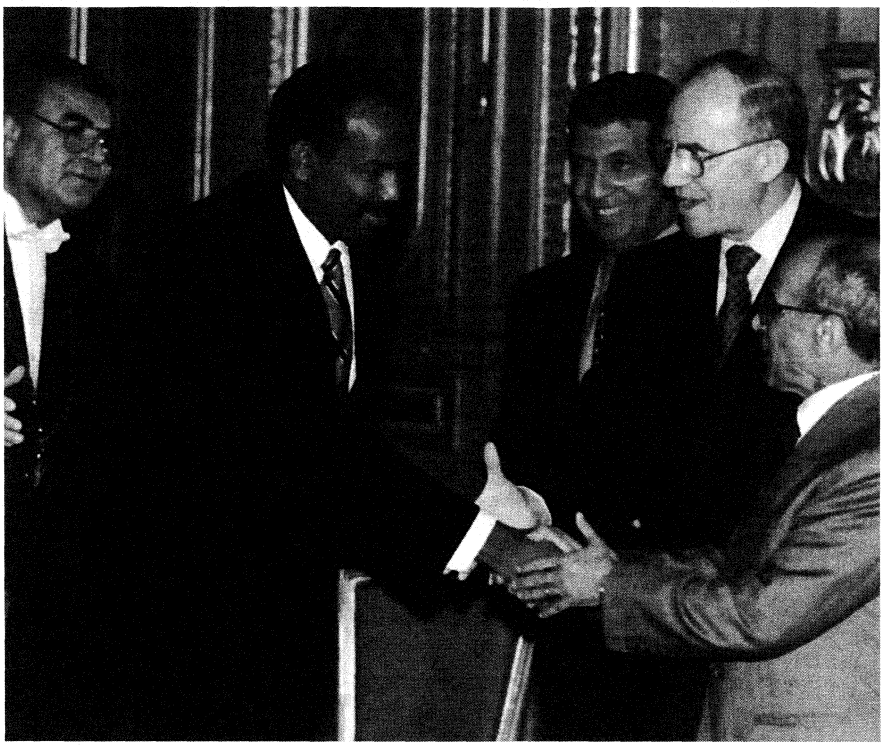
Op 26 april 1996 diende Djibouti een verzoek in bij Eritrea om de nieuwe officiële landkaart van Eritrea in te trekken, omdat er gebieden op stonden die tot het grondgebied van Djibouti zouden behoren. De spanning tussen beide landen was opgelopen nadat Djibouti de Eritrese strijdkrachten ervan had beschuldigd op 16 april stellingen op haar grondgebied,in de regio Ras Doumeira, te hebben beschoten.

ARBITRAGEOVEREENKOMST MET JEMEN OVER HANISH-EILANDEN

Op 21 mei ondertekenden Eritrea en Jemen in Parijs een overeenkomst om hun conflict over de Hanish-eilanden in dc Rode Zee (zie pag. 341/1 e.v.-'96) aan een geschillencommissie voor te leggen. Het conflict was eind 1995 ontstaan, toen Eritrea Hanish al Kabir veroverd had, het grootste van de drie eilanden en het enige dat bewoond was. Op zichzelf waren de eilanden - hoewel gelegen langs een belangrijke scheepvaarroute - niet belangrijk, maar beide partijen leken zich druk te maken om exploitatierechten van de visgronden, de toeristensector en delfstoffen.

De overeenkomst verplichtte de twee partijen om het gebruik van geweld te vermijden en zich neer te leggen bij het oordeel van een speciaal in het leven geroepen, vijf leden tellende geschillencommissie. De commissie zou worden samengesteld uit twee bemiddelaars uit ieder land die samen het vijfde lid zouden kiezen. Beide partijen bedankten Frankrijk voor zijn bemiddelende rol en vroegen het assistentie te verlenen bij het opstellen van de overeenkomst voor de aanstelling en de procedures van de arbitragecommissie.

Hoewel beide partijen blij waren met de overeenkomst, merkten commentatoren op dat er nog steeds geen overeenstemming was over het ,,conflictgebied" waar de commissie zich over moest uitspreken. Eritrea drong erop aan dat er



De ministers van buitenlandse zaken van Eritrea en Jemen, resp. Petros Solomon (l.) en Abdul Ali al-Karim al-Iryani (r) bezegelen op 21 mei 1996 in Parijs het bemiddelingsakkoord over de Hanish-eilanden met een handdruk. Hun Franse en Egyptische ambtgenoten. resp. Hervé de Charette (2de v.r.) en Amr Mohammed Musa (3de v.l.) kijken toe.

een uitspraak zou komen over de zeggenschap over de hele eilandengroep. maar Jemen stond erop dat de zaak beperkt zou blijven tot Hanish al Kabir.

(Vor.ber.pag. 341/1 e.v.-1996)

ETHIOPIË

AFSCHRIJVING SCHULDEN

De Wereldbank maakte op 16 januari 1996 bekend dat schuldeisers overeenstemming hadden bereikt over afschrijving van het grootste deel, $ 250 mln. van de totale handelsschuld van S 270 mln, die Ethiopië had uitstaan. en dat besprekingen over kwijtschelding van de rest nog gaande waren.
Minister van financiën Sufyan Ahmad, die het besluit met instemming begroette, wees er ex-enwel op dat dit slechts een klein deel uitmaakte van de naar schatting $ 4 mrd aan buitenlandse schuld; daarbij was nog buiten beschouwing gelaten de vele miljoenen dollars bedragende schuld aan Rusland, die voornamelijk was ontstaan door de levering van militair materieel aan het inmiddels afgezette marxistische regime door de toenmalige Sowjet-Unie.

VOORMALIG DICTATOR MENGISTU VAN MASSAMOORD BESCHULDIGD

In het proces tegen het voormalige regime (zie pag. 56/2 e.v.-'96) werden exdictator Mengistu Haile Mariam en zeventig anderen op 4 april beschuldigd van massamoord en misdaden tegen de mensheid. De groep van 71 werd moord op 1823 Ethiopiërs ten laste gelegd, onder wie keizer Haile Selassi; voorts marteling van 99 mensen en het laten verdwijnen van 194 anderen.

Volgens hoofdaanklager Girma Wakjira waren Mengistu en de zijnen direct betrokken bij doodseskaders, martelkamers en executies: ,We hebben bewijsmateriaal over de inartelkamers waar onschuldige mensen werden geslagen. gecastreerd. blind gemaakt. en waar hun lichamen uiteen werden gereten in het bijzijn en met deelname van de beschuldigden". aldus Girma Wakjira. Hij noemde de martelkamer ,,Bermuda". naar de Bermuda-Driehoek. oindat niemand er ooit uit terugkeerde. Voorts beweerde de hoofdaanklager over bewijzen te beschikken dat een speciale Hoge Raad van Addis Abeba, die grotendeels bestond uit de zeventig beschuldigden, de drijvende kracht was achter ..de marxistische junta (van Mengistu). die menselijk bloed als brandstof gebruikte".

Van de 71 verdachten waren er slechts 46 bij de rechtszitting aanwezig. Twee van de aanvankelijk 73 verdachten waren reeds eerder in de gevangenis overleden De overigen , onder wie Mengistu zelf, ontvluchtten Ethiopie in 1991 Een officieel uitleveringsverzoek aan Zimbabwe, waar de voormalige dicta tor politiek asiel kreeg. was tot nu toe zonder resultaat gebleven (de *Volkskrant*, 6-4-'96)

ARRESTATIES .,TERRORISTEN"

De politie berichtte op 21 juni dat ze een niet nader genoemd aantal leden van een , illegale' groep had opgepakt die tot doel zou hebben gehad , terreurdaden" te plegen, buitenlanders te doden, hoge functionarissen te vermoorden en het democratische proces te ondermijnen

Het ging om het Ethiopische Nationaal Patriottisch Front onder leiding van Taye Woldesemayat, dat werd beschuldigd van poging tot moord op een werknemer van de Amerikaanse hulporganisatie USAID en van aanslagen op gebouwen van USAID in Addis Abeba in 1995. Volgens de politie was de groep bezig met het aanschaffen van wapens en het rekruteren van oud-officieren uit het leger en was zij aan geld gekomen door afpersing en diefstal.

(Vor.ber.pag. 55/3 e.v. - 1996)

LESOTHO

BEGROTING 1996-'97 GEPRESESTEERD

Minister van financiën en economische planning Moeketsi Senaoana presenteerde op 3 april 1996 een recordbegrotingvoor 1996-'97. waarin de inkomsten en schenkingen werden geschat op 2,019 mrd maloti, een stijging van 9,2 procent in vergelijking met het voorgaande financiële jaar; hiervan was 1.006 mrd afkomstig van Lesotho's aandeel in de inkomsten uit invoel-rechten van de Tolunie van Zuidelijk Afrika (Southern African Customs Union. SACU). De totale uitgaven en netto leningen werden geraamd op 1.9643 mrd maloti; minister Senaoana ging derhalve uit van een positief saldo van 54,5 mln maloti (S 1 = 411,5 maloti op 4 april 1996).

REGERINGSWIJZIGIXGEN

Op 6 mei maakte premier Ntsu Mokhehle een kabinetswijziging bekend. Er werden vier ministers van hun functie ontheven, onder wie de minister van onderwijs Tseliso Makhakle en zijn collega op het departement van justitie, mensenrechten, wetten en constitutionele zaken Molapo Qhobela. Er werden

geen redenen voor de ontslagen gegeven, maar er werd op gezinspeeld dat de betreffende ministers banden hadden met een groepering die de nietigverklaring door het Hooggerechtshof nastreefde van de uitslag van de verkiezingen voor het nationaal partijbestuur van de regerende Basotho Congress Party (BCP). De wijziging betrof de volgende portefeuilles:

Justitie. mensenrechten, wetten en constitutionele zaken - Sephiri Motanyane+; openbare werken - Lira Motete+; ondenvijs - Lesao Lehohla+; gezondheidszorg - Tefo Mabote*: voorlichting en omroep - Baka Lekhala*; transport en communicatie - mevr. Mmamoshebi Kabi*; handel en industrie - mevr. Khauhelo Deborah Raditapole+; natuurlijke hulpbronnen - Shakane Robong Mokhehle+; toegevoegd minister in het bureau van de premier - Thabang Qhojeng*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Op 20 juni maakte het bureau van premier Ntsu Mokhehle de benoeming van Victor Ketlo tot minister van financiën en ontwikkelingsplanning bekend als opvolger van Moeketsi Senaoana. De benoeming volgde op de ingrijpende wijzigingen in mei.

(Vor.ber.pag. 341/3 e.v.- 1996)

NIGERIA

BERICHTEN OVER MEER MILITAIRE ZUIVERINGEN

Op 2 mei 1996 bevestigden militaire bronnen dat de voorgaande weken tientallen militaire officieren met pensioen waren gestuurd. Plaatselijke kranten gaven de namen van hooggeplaatste marine-officieren die tot de ontslagenen behoorden, onder wie minister van handel en toerisme schout-bij-nacht Isaac Ariola en chef van de vlootondersteuning schout-bij-nacht Oladele Dada. Zij berichtten eveneens dat er onder de luchtmachtofficieren die gepensioneerd zouden worden, tien kolonels, zes luitenant-kolonels, en tien eskadercommandanten waren, terwijl bij de landmacht 16 generaals en tientallen andere officieren met pensioen werden gestuurd via wat een legerwoordvoerder een ,,routineprocedure" noemde.

Omdat de pensioneringen zo snel volgden op het ontslag in maart van de bevelhebbers van de land- en luchtmacht (zie pag. 419/3-'96), werden ze in brede kringen beschouwd als een zuivering waarbij ambitieuze officieren werden ontslagen om zo de positie van staatshoofd generaal Sanni Abacha te verstevigen.

OUD-PRESIDENT OVERLEDEN

Op 11 mei overleed de eerste president van Nigeria, Nnamdi Azikiwe (zie pag. 639/2 e.v.-'63). Azikiwe werd geboren in 1904 en trad voor het eerst in de openbaarheid toen hij in de jaren dertig als journalist terugkeerde naar Nigeria. na te hebben gestudeerd (en later gedoceerd) in de Verenigde Staten. Al snel werd hij een leidende figuur in de nationalistische beweging. Hij was lid van verscheidene assemblées in de jaren voor de onafhankelijkheid en werd na de afkondiging van de constitutionele monarchie in een onafhankelijk Nigeria in 1960 benoemd tot Gouverneur-Generaal (zie pag. 16009/2/3-'60) en Opperbevelhebber van de Federatie. Toen Nigeria in 1963 een republiek werd, werd hij de eerste president, maar in 1966 zetten militairen hem af (zie pag. 65/1 e.v.-'66). De staatsgreep leidde tot de opstand van de Ibo's in Biafra; de daaropvolgende burgeroorlog, die tweeëneenhalf jaar duurde en ongeveer 1 mln Biafranen het leven kostte, werd door bemiddeling van Azikiwe beëindigd. In 1979 dook hij opnieuw op in de politiek, toen het verbod op politieke partijen werd opgeheven (zie pag. 58/3 e.v.-80).In de verkiezingen van dat jaar veroverde zijn Nigeriaanse Volkspartij een derde plaats. Hij bleef politiek actief tot hij zich in 1986 na de dood van zijn vrouw terugtrok om in afzondering verder te leven.

BENOEMINGEN IN VOORLOPIGE BESTUURSRAAD

Op 23 mei benoemde generaal Abacha zeven nieuwe leden in de Voorlopige Bestuursraad (Provisional Ruling Council, PRC). Onder hen waren generaalmajoor Ishaya Bamaiyi en luchtmachtcommodore Nsikak Edouk, die in maart waren benoemd tot respectievelijk stafchef van het leger en stafchef van de luchtmacht. Anderen waren de brigadegeneraals Laumusa Suley, Bashiru Magashi, Dada, Godwin Abbe en commodore Asuchi Obode.

Regeringswijziging

Op 24 juni benoemde generaal Abacha twee nieuwe ministers.
Het betrof de volgende ministersposten:

Handel en toerisme - schout bij nacht J.O. Ayinla*; luchtvaart - commodore Isa Ibrahima*.

* Nieuwe benoeming

VROUW VAN ABIOLA VERMOORD

Kudirat Abiola, de hoofdvrouw van Chief Moshood ,,MKO" Abiola, de vermoedelijke winnaar van de presidentsverkiezingen van 1993. werd op 4 juni vermoord, toen onbekenden het vuur openden op haar auto in een noordelijke wijk van Lagos dichtbij haar huis. Haar chauffeur werd gewond.
Kudirat Abiola stond kritisch tegenover het regime van generaal Abacha en speelde een leidende rol in de campagne voor de vrijlating van haar man, die sinds juni 1994 in de gevangenis had gezeten (zie pag. 855/1 e.v.-'94).

Hoewel de politie haar aanvallers als ,,gewapende gangsters" beschreef en een uitgebreid onderzoek naar het incident gelastte, werd er in brede kring op gespeculeerd dat ze door het regime was vermoord. Op 5 juni, de dag van haar begrafenis, sloten de autoriteiten de universiteit van Ibadan, 100 km ten noorden van Lagos, nadat duizenden mensen onder leiding van studenten tegen de moord op Kudirat Abiola hadden gedemonstreerd.

De regering, die onder druk stond om de moordenaars van Kudirat Abiola op te sporen en zichzelf te zuiveren van beschuldigingen verantwoordelijk te zijn voor haar gewelddadige dood, loofde op 6 juni een beloning uit van N 1 mln voor inlichtingen die zouden leiden tot een aanhouding. Ook belastte ze Archibong Nkana, 's lands belangrijkste detective, met de leiding van het onderzoek. Op 11 juni gaf Nkana opdracht tot de arrestatie van MKO Abiola's oudste zoon Kola en op 14 juni werden ongeveer tien andere familieleden van de gedetineerde leider aangehouden, onder wie zijn broer Mubashiru. Nkana liet doorschemeren dat Kudirat het slachtoffer was geweest van een familievete, een suggestie die van de hand werd gewezen door oppositiegroepen.

MKO Abiola, die zijn vrouw voor het laatst in oktober 1994 had gezien, kreeg geen toestemming haar begrafenis noch een herdenkingsdienst die op 11 juni werd gehouden, bij te wonen.

WET INZAKE OPRICHTING POLITIEKE PARTIJEN

Op 18 juni publiceerde de Nationale Kiescommissie regels met betrekking tot de registratie van politieke partijen. Deze omvatten een verbod voor politieke partijen geld of activa in het buitenland te bezitten. Organisaties die geregistreerd wilden worden, kregen tot uiterlijk 26 juni de tijd om de juiste registratieformulieren te verwerven. Op die datum hadden 23 groeperingen formulieren verworven die voor 26 juli moesten zijn ingevuld en ingeleverd.

ONTMOETING MET MINISTERIELE ACTIEGROEP VAN HET GEMENEBEST

Op 24-25 juni had een hoge Nigeriaanse delegatie een ontmoeting in Londen met de ministeriële actiegroep van het Gemenebest (Commonwealth Ministerial Action Group, CMAG), die bestond uit de ministers van buitenlandse zaken van Canada, Ghana, Groot-Brittannië, Jamaica, Maleisië, Nieuw-Zeeland, Zimbabwe en Zuid-Afrika. Dit was de eerste keer dat Nigeria had ingestemd met een ontmoeting met de CMAG, die in november 1995 na de executie van Ken Saro-Wiwa en andere leiders van Ogoni-land en de daaruit voortvloeiende schorsing van Nigeria als lid van het Gemenebest (zie pag. 200/1 e.v.-'96) was gevormd.

In een poging te voorkomen dat er sancties zou worden opgelegd door het Gemenebest, liet het militaire regime van generaal Sanni Abacha vlak voor de ontmoeting minstens vijf politieke gevangenen vrij. Mensenrechtengroeperingen berichtten op 22 juni dat de advocaat Tunji Abayomi, die voorzitter was van Mensenrechten Afrika en de gevangengezette oud-president Olusegun Obasanjo vertegenwoordigde (zie pag. 852/3 e.v.-'95), en Abdul Oroh, directeur van de Organisatie voor Burgerrechten, tot de vrijgelatenen behoorden. Beide mannen waren in juli 1995 gevangengezet. Twee andere gevangenen, die werden vrijgelaten op het moment dat de bijeenkomst in Londen aan de gang was, behoorden tot de leiding van de Nationale Vereniging van Nigeriaanse Studenten en hadden sinds november 1995 vastgezeten. De regering publiceerde ook een wet inzake de vorming en registratie van politieke partijen (zie hierboven).

Ondanks deze duidelijke concessies, stelde de Nigeriaanse minister van buitenlandse zaken Tom Ikimi zich naar verluidt hard op tijdens de ontmoeting. Hij stelde een regeling in vier stappen voor. die het herstel van het Nigeriaanse lidmaatschap van het Gemenebest omvatte in ruil voor een overgangsperiode van drie jaar van een militair bewind naar een burgerregering. Hij eiste ook opheffing van de beperkte sancties waartoe in april waren voorstellen waren ingediend (zie pag. 420/3 e.v.-'96), maar die in afwachting van de uitkomst van de besprekingen in Londen waren opgeschort, en de intrekking van Britse en Canadese steun voor Radio *Democrat International*, een nieuwe oppositionele piratenzender.

De belofte om binnen drie jaar terug te keren naar een burgerregering werd door Gemenebest-functionarissen als ontoereikend van de hand gewezen. De acht CMAG-leden waren echter verdeeld over de stappen die zouden moeten worden genomen. Britse ondernemingen waren de grootste investeerders in Nigeria en exporteerden de meeste goederen naar het land, en Groot-Brittannië voelde met name weinig voor het toepassen van economische sancties (met name een olie-embargo). De ministers kwamen overeen dat ze geen sancties zouden opleggen, maar dat dit besluit opnieuw zou worden bekeken bij de volgende CMAG-ontmoeting in september. Canada weigerde direct om hiermee in te stemmen en maakte bekend de beperkte maatregelen die sinds april waren opgeschort eenzijdig uit te voeren, zoals een verbod op wapenleveranties en sportieve contacten en het weigeren van visa aan de Nigeriaanse leiders en hun gezinnen.

(Vor.ber.pag. 418/3 e.v.-1996)

SAO TOMÉ EN PRINCIPE

PREMIER DIENT ONTSLAG IN

De in december 1995 benoemde premier Armindo Vaz d'Almeida (zie pag. 279/1 e.v.-'96) diende op 29 maart 1996 zijn ontslag in, dat kennelijk was ingegeven door interne ruzies in de regerende Beweging voor de Bevrijding van Sao Tomé en Principe - Sociaal-Democratische Partij (MLSTP-PSD) over de benoeming van een nieuwe secretaris-generaal. Op 31 maart had president Miguel Trovoada het ontslag nog niet aanvaard.

PRESIDENTIËLE AMBTSTERMIJN VERLENGD

Op 3 april besloot de Nationale Assemblée tot uitbreiding van de presidentiële ambtstermijn met vijf maanden, aangezien de normale zittingsduur van vijf jaar op die dag zou verstrijken.
Het werd niet duidelijk waarom er geen presidentsverkiezingen hadden plaatsgevonden, maar sommige waarnemers brachten het uitstel ervan in verband met de mislukte couppoging in augustus '95 (zie pag. 773/2 e.v.-'95). Eind april maakte een woordvoerder van de regering bekend dat president Trovoada op 30 juni voor een tweede ambtstermijn kandidaat zou staan

Premier Armindo Vaz d'Almeida stemde er eind april mee in om tot aan de datum van de presidentsverkiezingen in functie te blijven.

(Vor.ber.pag. 279/1 e.v.-1996)

SWAZILAND

BEGROTING 1996-'97 GEPRESENTEERD

Op 4 maart 1996 presenteerde minister van financiën Derrick von Wissel de begroting voor 1996-'97. De inkomsten werden geschat op 1.65 mrd emalangeni en de uitgaven werden geraamd op 1,79 mrd emalangeni, hetgeen resulteerde in een tekort van 140 mln emalangeni ($ 1= 3.9275 emalangeni op 8 maart 1996).

BETREKKINGEN MET ZUID-AFRIKA

Op 27 april maakte de Zuidafrikaanse eerste vice-president Thabo Mbeki bekend dat zijn regering een claim van Swaziland op een strook land in de provincie Mpumalanga (voormalig Oost-Transvaal), dat Nelspruit, Barberton, Malelane en Lyndenburg omvatte, had afgewezen. Hij voegde er echter aan toe dat Zuid-Afrika de bevordering van economische en andersoortige samenwerking met Swaziland nastreefde.

PREMIER ONTSLAGEN

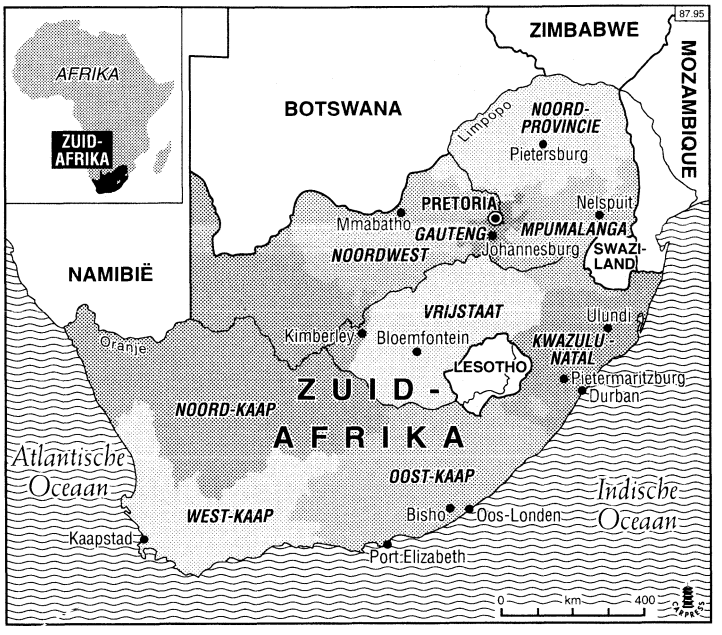
Tijdens een nationale bijeenkomst op 8 mei ging koning Mswati III onverwacht over tot het ontslaan van prins Jameson Mbilini Dlamini als premier, een functie die hij sedert november 1993 had bekleed (zie pag. 869/1-'93). Er werd geen opvolger bekend gemaakt. De koning kondigde wel een tweetal maatregelen aan, te weten: (i) de vestiging van een ,,Parlement van het Volk" in Ludzidzini, 80 km ten zuiden van de hoofdstad Mbabane, teneinde kennis te kunnen nemen van de meningen over een nieuwe grondwet die onder het volk van Swaziland leefden; (ii) de oprichting van een Nationale Raad van Swaziland (SNC), die hem verslag moest uitbrengen over ,,debehoeftenvan het volk".

Deze bekendmaking door koning Mswati kon niet de goedkeuring wegdragen van de politieke - en vakbondsleiders, die de vergadering uit protest verlieten toen duidelijk werd dat Mswati niet van plan was het uit 1973 daterende verbod op politieke activiteiten op te heffen.

Op 2 mei had de Europese Unie (EU) de koning politieke en andere hulp aangeboden bij het constitutioneel hervormingsproces.

AMBTENARENSTAKING

Het overheidsapparaat werd praktisch lamgelegd toen op 21 juni de ambtenaren zich aansloten bij een staking om ei-



sen voor een salarisverhoging van 18 procent voor het personeel in de openbare sector kracht bij te zetten . De staking was op 17 juni uitgebroken onder leraren en onwettig verklaard door de regering; op 24 juni volgde een gerechtelijke uitspraak, waarin een einde aan de staking werd gelast.

(Vor.ber.pag. 281/2 e.v. -1996)

TANZANIA

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 9 mei 1996 werd de president van Zanzibar. Salmin Amour, officieel beëdigd als lid van de Unie-regering. Een wijziging in de grondwet. die van kracht werd na de presidents- en parlementsverkiezingen in 1995 (zie pag. 204/1-'96), had een einde gemaakt aan de gewoonte dat de president van Zanzibar automatisch vice-president werd in de Unie-regering. In de nieuwe regeling was voor hem of haar een plaats ingeruimd in de ministerraad.

Op 27 juni werd Kigunga Mgombale Mwiru door president Benjamin Mkapa benoemd tot staatsminister in het bureau van de premier.

RAMP BIET VEERBOOT

Naar gevreesd werd kostte een ramp met een veerboot, die op 21 mei op het Victoria-meer in de buurt van de stad Mwanza kapseisde, aan minstens duizend mensen het leven. De veerboot, het motorschip Bukoba, was eigendom van dc overheid en berekend op slechts 425 passagiers. Een ramp van een dergelijke omvang had zich niet eerder voorgcdaan en president Mkapa kondigde een driedaagse periode van nationale rouw af. beginnend op 24 mei. Op 27 mei werden de kapitein van de veerboot en de leiding van de scheepvaartmaatschappij geschorst in afwachting van de uitslag van een officieel onderzoek.

BEGROTING 1996-'97 GEPRESENTEERD

Op 20 juni presenteerde minister van financiën Simon Mbilinyi de begroting voor 1996-'97. waarin de overheidsuitgaven werden geraamd op in totaal TSh 758,8968 mrd ($ 1,00 = TSh 595 op 21 juni 1996).

MKAPA GEKOZEN TOT CCM-LEIDER

President Ndugu Benjamin Mkapa werd op 22 juni met een overweldigende meerderheid gekozen tot nationale voorzitter van de regerende Chama Cha Mapinduzi (Revolutionaire Partij van Tanzania. CCM). Deze post was vacant ge orden na het aftreden van oud-president Ali Hassan Mwinyi.

(Vor.ber.pag. 202/3 e.v.-1996)

ZIMBABWE

REGERINGSWIJZIGINGEN

Na zijn herverkiezing in maart (zie pag. 422/3 e.v.-'96) kondigde president Robert Mugabe op 9 mei 1996 een kabinetswijziging aan. Dit hield onder meer in dat de benoeming van Herbert Murerwa tot minister van financiën (zie pag. 284/2/3-'96) werd bekrachtigd en dat Joseph Msika, landelijk voorzitter van de regerende Zimbabwaanse Afrikaanse Nationale Unie-Patriottisch Front (ZANU-PF), tot het kabinet toetrad. De wijziging betrof de volgende ministersposten:

Financien - Herbert Murerwa+; industrie en handel - Nathan Shamuyarira+; minister zonderportefeuille - Joseph Msika*; minister zonder portefeuille - Eddison Zvobgo+; mijnbouw - Swithum Mombeshora*; openbare diensten. arbeid en sociaal welzijn - mevr. Florence Chitauro+; nationale zaken. n-crligelegcnheid en coöperaties - mevr. Thejiwe Virginia Lesabe+; onderwijs - Edmund Garwe*; voorlichting en posterijen en telecommunicatie - mevr. Jo-ce Mujuru.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

DRUK OP BRITSE REGERING VOOR AANVULLENDE FINASCIERIKG IN KADER VAN LANDVERWERVINGSBELEID

President Robert Mugabe verklaarde in juni opnieuw dat zijn de regering van plan was door te gaan met haar omstreden landverwervingsbeleid (zie pag. 281/2-'95). Bij verschillende gelegenheden legde hij er de nadruk op dat de regering het land van blanke commerciële boeren zonder vergoeding zou confisqueren; tenzij Groot-Brittannië. de voormalige koloniale machthebber. zou zorgen voor de financiering van het herverdelingsprogramma. In een toespraak tijdens de partijbijeenkomst van de ZANU-PF op 23 juni verklaarde Mugabe het volgende: ,,Ditland werd ons volk ontnomen door de kolonisten zonder dat ervoor werd betaald. Tegen ons volk werd gewoon gezegd dat het weg moest gaan... Nu gaan wij dat doen."

Sinds de onafhankelijkheid in 1980 had de Britse regering meer dan £ 30 mln gefourneerd voor de aankoop van land van blanke eigenaren, waarop zich weer zwarte boeren zouden vestigen. Hoewel het meeste geld al was uitgegeven, waren slechts 65.000 zwarte gezinnen opnieuw gevestigd. terwijl de regering bij de onafhankelijkheid op 160.000 had gemikt. De Britse minister van buitenlandse zaken en secretaris-generaal van het Gemenebest Malcolm Rifkind zou volgens berichten nog eens $ 47 mln hebben aangeboden voor het heiverdelings programma en stelde voor dat er een nationale conferentie over de kwestie zou worden gehouden. waaraan alle belanghebbende partijen, inclusief donorinstellingen. zouden deelrienieri. Mugabe, die het voorstel om een conferentie te houden een rertragingstactick noemde. wees het aanbod echter als ontoereikend van de hand.

(Vor.ber.pag. 422/3 e.v.-1996)

MIDDEN-OOSTEN



Voor aanvang van de ,.definitieve-status"-besprekingenop 3 mei 1996 schudden de Israëlische en Palestijnse delegatieleiders, resp. Uri Savir (1.)en Mahmoud Abbas (r.)elkaar de hand.

ALGEMEEN

PALESTIJNS-ISRAËLISCH VREDESPROCES. BEGIN VAN BESPREKINGEN OVER ,,DEFINITIEVE STATUS". VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 5-6 mei 1996 begonnen Israël en een Palestijnse delegatie officieel aan de zogenaamde ,,definitieve status"-besprekingen in de Egyptische badplaats Taba aan de Rode Zee. De Israëlische en Palestijnse delegaties stonden onder leiding van respectievelijk Uri Savir en Mahmoud Abbas. Regeringsfunctionarissen van beide zijden hadden reeds een aantal geheime ontmoetingen gehad om het terrein voor de besprekingen te effenen.

Men was het erover eens dat de bijeenkomst in Taba een hoofdzakelijk ceremonieel karakter had. De International *Herald* Tribune van 7 mei meldde dat er ,,een stilzwijgende afspraak" tussen beide zijden was dat de ,,echte onderhandelingen" pas na de algemene verkiezingen in Israël van 29 mei (zie pag. 506/2 e.v.-'96) van start zouden gaan.

De ,,definitieve status"-besprekingen vormden de derde en laatste fase van de Israëlisch-Palestijnse onderhandelingen, zoals vastgelegd in de Beginselverklaring van 1993 (zie pag. 785/1 e.v.-'93). De eerste fase bestond uit de Israëlische terugtrekking uit de Gazastrook en het gebied rond Jericho op de Westelijke Jordaanoever, een proces dat in mei 1994 was voltooid. De tweede fase was het ,,Oslo 11"-interimakkoord, getekend in september 1995, dat voorzag in de uitbreiding van het Palestijnse zelfbestuur over het grootste deel van de Westelijke Jordaanoever. De ,,definitieve status"-besprekingen zouden volgens plan drie jaar in beslag nemen en volgens de bepalingen van de Beginselverklaring uiteindelijk resulteren in de ondertekening van een alomvattend vredesakkoord tussen beide partijen.

De kwesties die tijdens de ,,definitieve status"-besprekingen moesten worden opgelost waren: (i) Jeruzalem; (ii) de Palestijnse vluchtelingen; (iii) de joodse nederzettingen; en (iv) de Palestijnse soevereiniteit.

Besprekingen tussen Arafat, Mubarak en Hoessein

Op 12 mei vond in Cairo een ontmoeting plaats tussen de Palestijnse president Yasser Arafat, de Egyptische president Hosni Mubarak en koning Hoessein van Jordanië

Na afloop van de bijeenkomst gaven de drie leiders een communiqué uit waarin zij verklaarden dat ,,de landen in de regio nog steeds hopen op een rechtvaardige en alomvattende vrede". Ook werd overeenstemming bereikt over de instelling van ,,een continu mechanisme op ministerieel niveau voor coördinatie en follow-up".

Joodse kolonist doodgeschoten

Op 13 mei werd in de buurt van de joodse nederzetting Beit Elon op de Westelijke Jordaanoever de joodse kolonist David Baum doodgeschoten, toen onbekende gewapende mannen het vuur openden op een groep theologiestudenten. Het was de eerste gewapende aanval op de Westelijke Jordaanoever sinds bijna twee maanden.

Nieuw Israëlisch grenssluitingsbevel voor Westelijke Jordaanoever en Gazastrook

Op 16 mei ging Israël opnieuw over tot de volledige afgrendeling van zijn grenzen met de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. De strikte grenssluiting van na de zelfmoordaanslagen in februari en maart (zie pag. 424/3-'96) was in april (zie pag. 426/2-'96) en begin mei geleidelijk opgeheven.

De reden die voor de nieuwe grenssluiting werd gegeven was dat moslim-fundamentalistische Palestijnse groeperingen een reeks aanslagen zouden willen plegen voor de Israëlische verkiezingen. De Middle *East Inter-*



Op 12 mei 1996 geven de Jordaanse koning Hoessein (l.) en de Egyptische president Hosni Mubarak (m.)tijdens een persconferentie in Cairo hun steun aan president Yasser Arafat (r.)voor de ophanden zijnde vredesonderhandelingen met Israël.

national van 24 mei noemde als ,,plausibeler motief" voor de sluiting dat de voorsprong van de Israeiische premier Shimon Peres in de verkiezingsstrijd zo gering was dat ,,nogeen zelfmoordaanslag er eens voor al een einde zou maken (enaan hem)".

Het grenssluitingsbevel werd op **31** mei tijdelijk opgeheven om ongeveer 10 000 van de circa 60 000 in Israël werkzame Palestijnen tot Israël toe te laren

Verdachtevan Hamas-bomaanslagen gearresteerd

Op 18 mei hielden Israëlische soldaten Hassan Salameh aan in Hebron. Salameh, die tijdens zijn arrestatie zwaar gewond raakte, was naar verluidt een van de leiders van de Izz al-Din al-Qassem-brigades (de militaire vleugel van de moslim-fundamentalistische ,,rejectionistische" Harnas) in Gaza en werd ervan verdacht drie van de vier zelfmoordaanslagen te hebben beraamd waarbij in Israël in februari en maart in totaal 61 doden waren gevallen (zie pag. 423/3 e.v.-'96).

Begin mei hadden de Israëlische veiligheidsautoriteiten in Oost-Jeruzalem de broer van Salameh, Akram Salameh. en tien andere leden van een vermoedelijk tot Harnas behorende groep gearresteerd.

Amerikaanse minister van buitenlandse zaken maakt rondreis door het Midden-Oosten.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher bracht eind juni zijn eerste bezoek aan het Midden-Oosten sinds Netanyahu tot premier van Israël was gekozen.

Op 25 juni voerde Christopher besprekingen met Netanyahu in Israël. De dag daarop bezocht hij Egypte voor besprekingen met president Mubarak en president Arafat van hel Palestijns Nationaal Gezag, maar hij week af van zijn reisplan om dezelfde dag nog een bezoek te brengen aan de Amerikaanse militaire basis in Saoedi-Arabië, die op 25 juni getroffen was door een terroristische aanslag.



De Saoedische kroonprins Abdullah ibn Abdul Aziz (m.)en minister van buitenlandse zaken prins Saud al Faisal (l.)wonen op 23 juni de slotzitting bij van de Arabische Top in Cairo.

Ontmoeting tussen Arafat en een politiek adviseur van de nieuwe Israëlische premier Netanyahu

Op 27 juni ontmoetten president Arafat en Dore Gold, Netanyahu's politiek adviseur, elkaar in Gaza. De radiozender *Stem van Palestina* berichtte op 28 juni dat ze hadden gesproken over ,,delaatste politieke ontwikkelingen en het vredesproces". Het was de eerste ontmoeting tussen Arafat en een vooraanstaand lid van de regering-Netanyahu,

ARABISCHE TOP

Op 21-23 juni kwamen Arabische leiders in Cairo bijeen voor de eerste Arabische top sinds augustus 1990, toen zij in verband met de Iraakse invasie van Koeweit in spoedzitting bijeen waren gekomen (zie pag. 694/1 e.v.-'90).De top werd bijeengeroepen na de overwinning van Benjamin Netanyahu en de conservatieve Likoedpartij bij de algemene verkiezingen in Israël in mei (zie pag. 506/2 e.v. -'96). Van de Arabische staten was Irak de enige die niet was uitgenodigd om de top bij te wonen.

Aan de top in Cairo waren enkele ,,mini-tops" voorafgegaan. Koning Hoessein van Jordanië, de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak en de Palestijnse president Yasser Arafat hielden op 5 juni besprekingen in de Jordaanse stad Akaba. Mubarak, de Syrische president Hafez Assad en de kroonprins van Saoedi-Arabië, prins Abdullah ibn Abdul Aziz, ontmoetten elkaar op 7-8 juni in Egypte, waarna de Arabische top bijeen werd geroepen.



De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher (r)wordt op 25 juni 1996 in Jeruzalem verwelkomd door de Israëlische premier Netanyahu (l.).



De Syrische president Assad (l.) en zijn Egyptische ambtgenoot Mubarak (r) tijdens een van hun eerdere bijeenkomsten over de ontwikkelingen in het vredesproces (archieffoto)

Op 3 juni ontmoetten Mubarak en Assad elkaar voor een dag van besprekingen in Cairo.

Communiqué

Op 23 juni gaven de Arabische leiders een communiqué uit dat de volgende punten bevatte:

Voor het verkrijgen van een alomvattende en rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten was de volledige Israëlische terugtrekking vereist uit alle bezette Palestijnse gebieden, waaronder Oost-Jeruzalem, teneinde het Palestijnse volk in staat te stellen een onafhankelijke staat te stichten met Oost-Jeruzalem als hoofdstad. De deelnemers aan de top eisten de volledige terugtrekking van Israël van de Syrische Golanhoogte naar de linies van 4 juni 1967: de volledige en onvoorwaardelijke terugtrekking van Israël uit Zuid-Libanon en de westelijke Bekaa-vallei naar de internationaal erkende grenzen overeenkomstig resoluties 242, 338 en 423 van de VN-Veiligheidsraad en het principe van ,,land voor vrede": en de hervatting van de vredesbesprekingen op alle sporen.

De betrokkenheid van de Arabische landen bij de voortgang van het vredesproces teneinde een rechtvaardige en alomvattende vrede te verkrijgen was een doel en een strategische keuze. Deze betrokkenheid vereiste eenzelfde serieuze en ondubbelzinnige betrokkenheid van de kant van Israël, krachtens de principes waarover tijdens de conferentie van Madrid in 1991 overeenstemming was bereikt (zie pag. 110/2 e.v.-'92), met name de land-voor-vrede-principes. Als Israël deze principes waarop het vredesproces berustte op enige wijze geweld zou aandoen, op welke wijze dan ook zou terugkomen op de beloften. toezeggingen en akkoorden die in het kader van dit proces tot stand maren gekomen of ook maar enigszins zou aarzelen om deze ten uitvoer te brengen, zou dit een terugslag betekenen voor het vredesproces en gevaren en consequenties met zich mee brengen waardoor de regio opnieuw in een spiraal van spanning terecht zou komen en waardoor de Arabische landen zich gedwongen zouden zien om terug te komen op de stappen die ze in het kader van het vredesproces in de richting van Israël hadden gezet.

Er zou een einde moeten komen aan alle bouwactiviteiten op de door Israël bezette Syrische Golanhoogte en in de bezette Palestijnse gebieden. Tijdens de top werd benadrukt dat er geen alomvattende en rechtvaardige vrede zou kunnen worden bereikt als er geen oplossing werd gevonden voor de kwestie-Jeruzalem en het probleem van de Palestijnse vluchtelingen.

Andere kwesties die in het communiqué aan de orde werden gesteld waren:

De **Arabische solidariteit.** De Arabische leiders benadrukten dat ze vastbesloten waren de onderlinge Arabische solidariteit te vergroten. Zij onderstreepten dat het waarborgen van de pan-Arabische veiligheid in de ruimste zin van het u-oord de beste manier was om de eenheid van het Arabische volk te bewaren en haar beiangen te beschermen.

Kernwapens. De Arabische leiders achtten het noodzakelijk dat Israël zou toetreden tot het Non-Pruliferatieverdrag en al zijn militaire installaties zou onderwerpen aan inspecties door het Internationale Atoomenergie Agentschap (IAEA). Ze riepen opnieuw op het Midden-Oosten tot een zone te maken die vrij zou zijn van massavernietigingswapens, met name kernwapens.

Terrorisme. Ondanks hun felle kritiek op pogingen om geoorloofd nationaal verzet als terrorisme te bestempelen: veroordeelden de Arabische leiders alle vormen van terrorisme en sabotage en het creëren van onrust en chaos in een aantal ianden. waaronder ook Arabische staten, met het doel om de veiligheid en stabiliteit te ondermijnen. Ze onderstreepten nogmaals dat ze vast zouden houden aan hun onvervreemdbare recht om de wapens op te nemen tegen bezetting en agressie.

Libanon. De Arabische leiders betuigden hun steun aan Libanon in de strijd tegen de nietaflatende Israelische agressie en riepen de wereldgemeenschap op om deze agressie een onmiddellijk en onvoorwaardelijk halt toe te roepen.

Iraanse betrekkingen met Bahrein en de Verenigde Arabische Emiraten. De Arabische leiders uitten hun solidariteit met het broederland Bahrein en veroordeelden iedere bemoeienis met de binnenlandse aangelegenheden van dit land. Zij riepen Iran op de soevereiniteit van Bahrein te eerbiedigen door sabotagedaden tegen te gaan die gericht waren tegen Bahrein. De Arabische leiders benadrukten dat de Verenigde Arabische Emiraten soevereine rechten hadden op haar drie eilanden in de Golf, en riepen Iran op de bezetting van deze eilanden te beëindigen (zie pag. 434/2/3-'96) en het territoriale geschil met vreedzame middelen op te lossen.

Israël en Turkije. De Arabische leiders uitten hun bezorgdheid over het recente Turks-Israëiische militaire akkoord (zie pag.505/3 e.v.-'96) en riepen Turkije op om dit akkoord zodanig te herzien dat het geen aantasting zou inhouden van de veiligheid van de Arabische landen.

Irak. De Arabische leiders achtten hel van groot belang dat de Iraakse eenheid werd bewaard. Zij drongen er bij de Iraakse regering op aan om af te zien van vijandige plannen die de Arabische buurlanden zouden kunnen provoceren en verzochten haar om alle van toepassing zijncle resoluties van de VN-Veiligheidsraad volledig ten uitvoer te brengen.

Jemen en Eritrea. De Arabische leiders juichten het toe dat de Jemenitische en Eritrese regeringen een principe-verklaring hadden ondertekend om het conflict tussen hen aan internationale arbitrage te onderwerpen (zie onder ERITREA).

Libië. De Arabische leiders toonden zich diep bezorgd over de verliezen aan mensenlevens

en eigendommen die het Libische volk hadden getroffen als gevolg van de sanctiemaatregelen die tegen Libië waren afgekondigd krachtens resoluties 748 (1992) en 883 (1993) van de VN-Veiligheidsraad. Zij eisten de tenuitvoerbrenging van de voorstellen van de Arabische Liga om een einde te maken aan de crisis en verzochten om de opheffing van de sancties tegen Libië.

Somalia. De Arabische iciders spraken nun bezorgdheid uit over de aanhoudend verslechterende situatie in Somalia (zie pag. 422/2 e.v.-'96) en riepen de leiders van de Somalische facties op om een nationale regering te vormen.

Deelnemende staatshoofden, regeringsleiders en vice-premiers

De Arabische top in Cairo werd bijgewoond door:

de Algerijnse president. b igadegeneraal Liamine Zeroual: de einir van Bahrein. sjeik Isa bin Sulman al-Klialifa: de president van de Comoren. Mohammed Taki Abdoulkarim: de president van Djibouti, Hassan Gouled Aptidon; de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak: de Jordaanse koning Hoessein ibn Talal; de premier van Koeweit. kroonprins sjeik Saad al-Abdullah as$_T$Salim as-Sabah; de Libanese president Elias Hraoui; de ..Leider van de Revolutie" van Libië. kolonel Moamer al-Kadhafi; de president van Mauretanië, Moaouia Ould Sidi Mohammed Taya; de premier van Marokko, Abdellatif Filali. vice-premier en minister van kabinetszaken van Oman. Sayyid Fahad bin Mahmoud al-Said: president van het Palestijnse Nationale Gezag. Yasser Arafat; vice-premier van Qatar, sjeik Abdulla bin Khalifah al-Thani: kroonprins en vice-premier van Saoedi-Arabië, prins Abdullah ibn Abdul Aziz: de president van Soedan. luitcnant-generaal Omar Hassan Ahmed al-Bashir: de Syrische president. luitenant-generaal Hafez Assad: de president van Tunesië. generaal Zine el-Abidine Ben Ali; de troonopvolger van Abu Dhabi, vertegenwoordiger van de Verenigde Arabische Emiraten, sjeik Khalifa Bin Zayid al-Nahayan; de president van Jemen, luitenant-generaal Ali Abdullah Saleh.

De deelnemers aan de top namen twee resoluties aan: (i) de Economische en Sociale Raad van de Arabische Liga kreeg opdracht alle benodigde maatregelen te nemen om de oprichting van een omvangrijke Arabische vrijhandelszone te bespoedigen; en (ii) de Arabische leiders kwamen in beginsel overeen om een Arabisch Hof van Justitie op te richten, een erehandvest voor veiligheid en samenwerking op te stellen en een instantie binnen de Arabische Liga in het leven te roepen die zich bezig zou houden met het voorkomen, beheersen en oplossen van conflicten tussen Arabische landen.

(Vor.ber.pag. 423/2 e.v.-1996)

IRAN

AANVALLEN DOOR ANSAR-E-HIZBOLLAH

In mei 1996 werd er zware druk op de regering uitgeoefend om zich openlijk te distantiëren van de activiteiten van de recentelijk opgerichte militante groep Ansar-e-Hizbollah (zie pag. 140/1-'96), die de verantwoordelijkheid opeiste voor een reeks gewelddadige aanvallen op zogenaamde ,,on-islamitische" doelen.

Beschuldigingen van regeringsbetrokkenheid kwamen voort uit berichten dat de activiteiten van de groep de stilzwijgende goedkeuring zouden hebben van de radicale geestelijke ayatollah Ahmed Jannati. lid van de Raad van de Hoeders van de Grondwet, die bezig zou zijn met een campagne tegen liberale groeperingen teneinde het verlies van de uiterst rechtse vleugel bij de parlementsverkiezingen van maart en april te compenseren (zie pag. 429/3 e.v.-'96). De groep zou naar verluidt ook de steun hebben van de geestelijk leider van Iran. ayatollah Ali Khamenei. die in verklaringen op 18 en 25 mei opriep alle openbare instellingen, zoals universiteiten, te zuiveren van alle elementen, die niet in de geest van de islam waren.

De activiteiten van Ansar-e-Hizbollah hadden wijdere bekendheid gekregen door de publikatie op 18 mei van een open brief aan president Ali Akbar Rafsanjani van Abdol-Karim Soroosh. een universitair docent die als pleitbezorger van minder klerikale bemoeienis met regeringszaken de woede van het conservatievepolitieke establishment zou hebben gewekt. In deze brief. van 9 mei, beschuldigde Soroosh de Ansar-e-Hizbollah ervan ..de opkomst van barbarij" te stimuleren ,.met de heimelijke steun van talrijke autoriteiten". u-aaronder het bureau van ayatollah Khamcnci. Volgens Soorosh zou de groep hem geïntimideerd en gemolesteerd hebben. vrijwel dagelijks zijn colleges hebben verstoord en het hem onmogelijk hebben gemaakt nog openbare lezingen te geven. Als bewijs hiervan voerde hij aan dat een uitnodiging die hij van de Islamitische Associatie van de Amir Kabir-Gniversiteit had ontvangen. was ingetrokken nadat de Ansar-e-Hizbollah op 8 mei naar de campus was getogen en er hadgedreigd .,studenten, die afweken van de norm. en liberalen op te hangen".

Op 20 mei kregen Soorosh' beschuldigingen tegen de Ansar-e-Hizbollah steun van drie afgevaardigden in de Majlis, onder wie M. Gharibani, die de groep met ,,een moordenaarsbende" vergeleek. De afgevaardigden waren met name verbolgen over een aanval van de Ansar-e-Hizbollah, op 5 mei, op de bezoekers van een bioscoop in het centrum van Teheran. Deze actie had zo'n grote verontwaardiging gewekt dat de groep publiekelijk haar verontschuldigingen had aangeboden. Een paar dagen later had de Ansar-e-Hizbollah fietsende vrouwen in een park in Teheran aangevallen, zogenaamd omdat zij zich niet overeenkomstig de islam gedroegen.

VOORMALIGE REGERINGSFUNCTIONARIS VAN HET SJAH-BEWIND VERMOORD

Reza Mazlouman, een voormalige Iraanse regeringsfunctionaris die onder Sjah Mohammed Reza Pahlevi als onderminister van onderwijs had gediend voordat hij in 1979 het land moest verlaten, werd op 28 mei door onbekende gewapende mannen doodgeschoten in de buurt van zijn huis in de Parijse buitenwijk Creteil.

Mazlouman. die betrokken zou zijn geweest bij pro-monarchistische organisaties. voegde zich hiermee bij de vele prominente Iraanse dissidenten die in het buitenland waren vermoord. onder wie oud-premier (zie pag. 744/3 e.v.-'79) Shapour Bakhtiar in 1991 (zie pag. 11512-'92). Speculaties dat de Iraanse regering de hand had gehad in de moord. werden onmiddellijk ontkend door de Iraanse ambassade in Parijs, die in een verklaring op 29 mei stelde dat de Iraanse regering .,consequentalle daden van terrorisme veroordeelde en dat het de taak van de Franse politie was om de feiten achter de moord te achterhalen".

Een hoge Franse diplomaat, die op 31 mei naar Iran zou gaan. stelde zijn bezoek op het laatste moment uit, formeel vanwege .,agenda-problemen", maar in Parijs werd in dit verband tevens gewezen op de moord op Mazlouman. De voormalige minister van onderwijs onder de sjah, Manouchehr Ganji, (zie pag. 607/3 -'78) beschuldigde op 1 juni de Iraanse inlichtingendienst van ,,directe betrokkenheid" bij de moord. Eveneens op 1 juni berichtte *NRC/H'*-blad dat in de Duitse stad Bonn een Iraniër was aangehouden in verband met de moord op Mazlouman in Parijs.

Medio mei verklaarde de Franse politie een terroristische samenzwering te hebben ontdekt tegen de leider van de oppositionele Mujahadeen-i-Khalq Organisatie (MKO). Maryam Rajavi, die in ballingschap in Parijs verbleef.

OPENINGSZITTING PARLEMENT. VOORLOPIG VOORZITTER GEKOZEN

De vijfde Majlis ash-Shoura (Adviserende Raad= pa lement), waarvan de leden in twee stemronden in maart en april 1996 waren gekozen (zie pag. 429/3 e.v.-'96), werd op 1 juni officieel geïnstalleerd, vier dagen later dan gepland.

Op 2 juni werd de zittende Majlis-voorzitter, Ali Akbar Nateq-Nouri tot voorlopig voorzitter van de nieuwe Majlis gekozen waarbij hij zijn rivaal Abdollah Nouri de vroegere minister van binnenlandse zaken in de periode 1989-'93, versloeg. Nateq-Nouri's herkiezing zou naar verwachting worden bekrachtigd wanneer alle 270 afgevaardigden hun zetels zouden hebben ingenomen na de herstemming die in 19 kiesdistricten zou worden gehouden. In mei had de Raad van Hoeders van de Grondwet die belast was met het doorlichten van parlementskandidaten de uitslagen in verscheidene kiesdistricten zonder nadere uitleg nietig verklaard, zodat er de komende maanden tussentijdse verkiezingen moesten worden gehouden.

De verkiezing van Nateq-Nouri, de leider van de traditioneel rechtse Vereniging van de Strijdende Geestelijkheid (Jameh-i-Ruhaniyat Mobarez, JRM). werd gezien als een uiterst belangrijke zege voor de JRM, die er bij de algemene verkiezingen niet in was geslaagd haar absolute meerderheid in het parlement te behouden (zie pag. 430/2-'96). Mededinger Nouri, die door Nateq-Nouri met 146 tegen 103 stemmen werd verslagen, zou gesteund zijn door de gematigde aanhangers van de Dienaren van de Opbouw van Iran (Servants of Iran's Construction. SIC), welke partij naar verluidt werd gesteund door president Ali Akbar Rafsanjani. Als voorzitter zou Nateq-Nouri in staat zijn om de toon en de richting van de parlementaire debatten te bepalen en zo de invoering van de door de gematigde facties gewenste liberale hervormingen af te remmen die op hevig verzet stuitten van de JRM (zie pag. 430/3-'96).

AMERIKAANS WETSVOORSTEL SANCTIES GOEDGEKETRD

Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden nam op 19 juni met algemene stemmen een wetsvoorstel aan dat aanvullende sancties oplegde aan buitenlandse bedrijven die jaarlijks $ 40 mln of meer in Iran of Libië investeerden (zie pag. 568/1-'96). Beide landen werden ervan beschuldigd het terrorisme te financieren.

Het wetsvoorstel, een uitbreiding van het presidentieel besluit van 1995 om sancties op te leggen aan Iran (zie pag 708/3-'95), was naar algemeen werd aangenomen een compromis. In een eerder wetsvoorstel. dat in december 1993 door de Senaat was aangenomen, waren geen ontheffingsbepalingen opgenomen. Het huidige wetsvoorstel. dat was opgesteld door de commissie van financiën van het Huis van Afgevaardigden, bepaalde dat de Amerikaanse president sancties diende op te leggen aan alle buitenlandse bedrijven die ,.rechtstreeks en substantieel bijdragen aan de vergroting van het vermogen van Iran om zijn olieb onnen te ontwikkelen". Mogelijke sancties waren onder meer uitsluiting van orders van de Amerikaanse overheid. geen recht op Amerikaanse exportkredietgaranties bij verkoop aan Iran en een verbod op leningen van meer clan S 10 min bij Amerikaanse banken. Het wetsvoorstel benadrukte echter dat de sancties alleen zouden gelden voor dochterinaatschappijen van bedrijven die ;,feitelijkekennis" hadden van verboden handel en investeringen. Er werd ook voorgesteld om een uitzondering te maken voor bedrijven uit landen die .,krachtige maatregelen nemen (tegen Iran), waaronde economische sancties" binnen een jaar nadat de wet van kracht zou worden. Hiertoe moest het herziene wetsvoorstel eerst nog de goedkeuring krijgen van de Senaat en de president.

Het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken veroordeelde het wetsvoorstel op 20 juni als een daad van ,,wraakzucht" tegen Iran en als een aantasting van het internationale vrije handelsverkeer.

(Vor.ber.pag. 428/3 e.v.-1996).

PALESTIJNSE GEBIEDEN

BEZOEK VAN PRESIDENT ARAFAT AAN DE VERENIGDE STATEN

Op 30 april-1 mei 1996 bracht Yasser Arafat. voor het eerst in de hoedanigheid van Palestijnse president, een bezoek aan Washington voor besprekingen met zijn Amerikaanse ambtgenoot Bill Clinton. Arafat sprak ook met de Israëlische premier Shimon Peres. die eind april eveneens een bezoek aan Washington bracht (zie pag. 505/1 e.v.-'96).

In zijn onderhoud met Clinton op 1 mei gaf Arafat de verzekering dat het vredesproces zou u-orden voortgezet en dat pogingen, van wie dan ook, om het te saboteren, op niets zouden uitlopen. President Clinton bracht in het bijzonder Arafat's inspanningen voor het verzoenen van Palestijnen en Israëli's naar voren en sprak lof uit voor het schrappen uit het PLO-Handvest van de passages die de vernietiging van de staat Israël betroffen (zie pag. 433/1 e.v.-'96). Hiermee was Arafat, zo zei hij, zijn belofte, die hij deed op de top in Sharm el-Sheikh (zie pag. 427/2 e.v. -'96), nagekomen.

Tevens toonde Clinton zich ingenomen met de recente maatregelen die het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) had getroffen tegen Hamas, maar hij beklemtoonde de noodzaak tot verdere verhoging van Israëls veiligheid.

Naast wederzijdse solidariteitsbetui-



Op i mei 1996 ontvangt de Amerikaans? president Bi11 Clinton (r.)de Palestijnse president Yasser Arafat (1.)in de Oval Office van het Witte Huis te Washington.



De Palestijnse minister voor lokaal bestuur Saib Urayqat (r.,zittend) ondertekent op 1 mei 1996 in Washington in het bijzijn van de president van de Wereldbank James Wolfensohn, de Palestijnse president Yasser Arafat, het hoofd van de juridische afdeling van de Wereldbank Hans Gruss (staand, v.l.n.r.)en Wereldbank-vice-president voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika, Kemal Dervis (l.,zittend). een kredietovereenkomst met de Wereldbank.

gingen en de veiligheid in het Midden-Oosten, vormde de economische wederopbouw van de Palestijnse autonome gebieden een belangrijk thema bij de besprekingen tussen Clinton en Arafat. De Verenigde Staten zegden het PNA voor de komende vijf jaar een bedrag van S 100 mln toe ten behoeve van een aantal economische projecten. Arafat bracht de reeds beloofde financiële hulp in het verleden onder de aandacht, die door toedoen van het Amerikaanse Congres tot nu toe (nog)niet was uitbetaald, en wees op de fatale gevolgen, die een verder uitstel daarvan had in samenhang met de economische verliezen, die de afgrendeling van de Palestijnse gebieden met zich meebracht.

Arafat becijferde de verliezen ten gevolge van de Israëlische afgrendeling op S 15 mln per dag en omschreef dit als ,,een onrechtvaardige collectieve straf".

Besloten werd een gezamenlijke Amerikaans-Palestijnse Commissie in het leven te roepen die zich in de nabije toekomst moest buigen over economische - en veiligheidsvraagstukken. Op dezelfde dag ontving het PNA in het gebouw van de Wereldbank in Washington, in aanwezigheid van Arafat, een lening ter waarde van $ 20 mln ten behoeve van opbouwprojecten in de economische sector.

FORMATIE PALESTIJNS KABINET

Het in Jericho gevestigde radiostation *Stem van Palestina* berichtte op 9 mei dat president Yasser Arafat de vorming van een nieuw Palestijns kabinet had aangekondigd. Hoewel er nog geen specifieke portefeuilles waren toegewezen, waren de namen van het merendeel van de kabinetsleden wel al bekend. Arafat zei verder dat een aantal personen. op voordracht van het Uitvoerende Comité van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO),op ministerieel niveau aan het kabinet zouden deelnemen. Het bijna voltallige kabinet kwam op 11 mei voor het eerst bijeen. Een van de twee vrouwelijke ministers, Hanan Ashrawi, werd pas op 15 juni beëdigd.

Samenstelling Palestijns kabinet

Toerisme - Ilyas Furayj; Awqaf (religieuze stichtingen) en religieuze aangelegenheden - Hasan Tahbub: planning en internationale samenwerking - Nabil Shaath*; sociale zaken - mevr. Intisar al-Wazir (Umm Jihad)*: handel en economische zaken - Mahir al-Masri; plaatselijk bestuur - Saib Urayqat*; justitie - Furayh Abu Middayn: volksgezondheid - Riyad al-Za'nun*: burgerlijke zaken - Jamil al-Tarifi; industrie - Bashir al-Barghuthi; vervoer - Ali al-Qawasimi; voorraden - Abu Ali Shahin: huisvesting - Abd al-Rahman Hamad: communicatie - Imad al-Faluji: openbare werken - Azzam al-Ahmad; landbouw - Abd al-Jawad Salih; financien - Muhamad Zuhdi al-Nashashibi*+; onderwijs - Yasir Amr*+; hoger onderwijs -mevr. Hanan Ashwari: cultuur - Yasir Abd Ar-Rabbuh*+; werkgelegenheid - Samir Ghawshah*+; minister belast met het dossier-Jeruzalem - Faisal Husseini*+; secretaris-generaal van het bureau van de president - Tayyib Abd al-Rahim; secretaris-generaal van de ministerraad - Ahmed Abd al-Rahman; adviseur voor vluchtelingenzaken - Abdullah Hurani; adviseur bij het ministerie van volksgezondheid - Abd al-Aziz al-Hajj Ahmad: adviseur - Abd al-Hafiz al-Ashhab.

* leden van het Palestijnse Nationale Gezag (PNA), dat in mei 1994 was opgericht om de Palestijnse zaken in de zelfbeschikkingsgebieden ter hand te nemen (zie pag. 501/2 e.v.-'94).
+lid van het in april 1996 gekozen Uitvoerende Comitévan de PLO (zie pag. 434/2-'96).

Bron: radio *Stem van Palestina.*



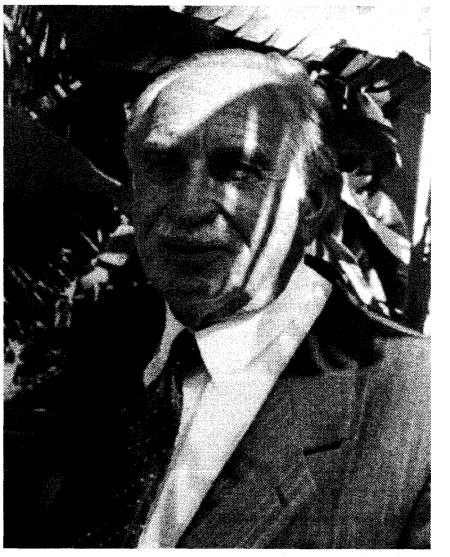
Familieportret van president Arafat temidden van het Palestijnse kabinet op 17 mei 1996 in Ramallah.



De nieuwe minister van hoger onderwijs in het Palestijnse kabinet. Hanan Ashrawi (archieffoto).



De Palestijnse minister' van sociale zaken, Intisar al-Wazir (Umm Jihad) (archieffoto van 28 mei 1994).



De Palestijnse minister van financiën Muhamad Zuhdi al-Nashashibi (archieffoto).

Kabinet goedgekeurd

Op 27 juni nam de Palestijnse Wetgevende Raad een motie aan waarmee zij haar vertrouwen uitsprak in het Palestijnse kabinet. Van de 83 aanwezige leden van de Raad stemden er vijftig voor het kabinet en zijn beleidsnota, 24 tegen, drie blanco en zes onthielden zich van stemming.

ARRESTATIE PALESTIJNSE MENSENRECHTENACTIVIST

Eyad Sarraj, psychiater en hoofd van de Palestijnse Onafhankelijke Commissie voor Burgerrechten, werd op 18 mei in Gaza aangehouden door de Palestijnse politie. Sarraj werd meegenomen voor ondervraging door de Palestijnse procureur-generaal, Khaled Qidreh, naar aanleiding van opmerkingen die hij, volgens een artikel in de *New* York Times van 6 mei, zou hebben gemaakt.

Sarraj verscheen op 21 mei voor het Palestijnse Staatsveiligheidshof, dat oordeelde dat hij nog eens 15 dagen moest worden vastgehouden in verband met ,,de voorzetting van zijn ondervraging". Uiteindelijk werd hij op 26 mei op vrije voeten gesteld, waarschijnlijk als gevolg van zware, doch discrete druk van Amerikaanse en Britse zijde.

Volgens het artikel in de *New* York Times zou Sarraj het Palestijnse ,,regime" ,,corrupt, dictatoriaal en tiranniek" hebben genoemd en verder hebben gezegd: ,.Er zijn nu zoveel willekeurige arrestaties, zonder aanklacht, zonder reden. Het gezag heeft negen veiligheidsorganisaties. elk met een eigen detentiecentrum. En mensen worden systematisch gemarteld." Sarraj zei ook dat de situatie onder de Israelische bezetter zelfs beter was.

Op 9 juni werd Sarray opnieuw gearresteerd. Op 13 juni werd hij in Gaza door twee verschillende rechtbanken berecht. Een gewone rechtbank liet hem op borgtocht omdat de openbare aanklager het bezit van ,,verbodendrugs" niet kon bewijzen. Voordien had het Staatsveiligheidshof. in het geheim en zonder juridische bijstand voor de beklaagde, Sarray berecht en zijn detentie met 15 dagen verlengd. De beschuldiging tegen hem luidde–dat hij een politieman had geslagen en diens hand gebroken.

In Palestijnse kringen van journalisten, mensenrechtenactivisten en advocaten was men het erover eens dat Sarray door Arafat als afschrikwekkend voorbeeld werd gebruikt voor diegenen die zich te kritisch tegenover zijn bewind opstelden. Eveneens op 13 juni deed de voorzitter van de Palestijnse Wetgevende Raad, Ahmed Qrei, ook wel bekend als Abu Ala'a, tijdens een zitting namens het parlement een beroep op Arafat om .,de gevangenen vrij te laten en met name Eyad Sarray". Een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken gaf eveneens uiting aan de Amerikaanse bezorgdheid en zei dat ,,we contact hebben gehad met het hoogste niveau van het Palestijnse Gezag". Op 12 juni had Denemarken een beroep gedaan op zijn Europese partners en het Italiaanse voorzitterschap van de Europese Unie om druk uit te oefenen op het Palestijnse Gezag inzake de detentie van Sarraj.

(Vor.ber.pag. 423/2 e.v.-1996)

SAOEDI-ARABIË

ARRESTATIES IN VERBAND MET AANSLAG IN RIAD

Minister van binnenlandse zaken prins Nayef ibn Abdul Aziz maakte op 22 april 1996 bekend dat vier Saoedische burgers hadden bekend in november 1995 een aanslag met een autobom te hebben gepleegd op gebouwen van de Saoedische Nationale Garde (SANG), waarbij zeven mensen (onder wie vijf Amerikanen) waren omgekomen (zie pag. 142/1-'96).

Op de Saoedische televisie bekenden de vier dat ze in Afghanistan een militaire training hadden doorlopen. Alle vier zeiden te zijn beïnvloed door de boodschap van de verbannen Osama Bin Laden en de in Londen woonachtige dissident Mohammed al-Mas'ari (zie onder).

Het ministerie van binnenlandse zaken maakte op 18 april bekend dat verscheidene mensen waren gearresteerd toen ze probeerden om Saoedi-Arabie vanuit Jordanië binnen te komen met 38 kg aan explosieven.

Daders in het openbaar terechtgesteld

Het ministerie van binnenlandse zaken maakte op 31 mei bekend dat de vier daders van de bomaanslag van november 1995 in het openbaar waren onthoofd in de hoofdstad Riad. „We hadden geen andere keus dan de regels van God tegen moorddadige terroristen ten uitvoer te brengen", aldus een Saoediscoregeringsfunctionaris.

NIEUWE UITSPRAAK IN ZAAK MAS'ARI. BBC-UITZENDINGEN IN ARABISCH OPGESCHORT

Het Britse ministerie van binnenlandse zaken maakte op 18 april bekend dat de Saoedische dissident Mohammed al-Mas'ari buitengewone toestemming was verleend om de volgende vier jaar in Groot-Brittannië te blijven. De bekendmaking kwam een maand nadat het ministerie van binnenlandse zaken van de Geschillencommissie van de Britse Immigratiedienst te horen had gekregen dat het zijn eerdere besluit om Mas'ari uit te wijzen naar Dominica moest herzien (zie pag. 353/3-'96). Om de toorn van de Saoedische regering te vermijden verleende de Britse regering geen formeel politiek asiel, maar feitelijk kwam de nieuwe status daar wel op neer, omdat Al-Mas'ari vrijelijk naar het buitenland mag reizen en zijn familie zich bij hem mag voegen.

Volgens de Middle East *Economic* Digest van 3 mei hing de voortdurende aanwezigheid van Al-Mas'ari ,,alseen donkere wolk boven de Brits-Saoedische betrekkingen". Volgens het artikel waren de BBC-uitzendingen in het Arabisch in ieder geval ,,ondubbelzinnig slachtoffer" van de Mas'ari-affaire.

De uitzendingen werden op 21 april opgeschort nadat het Saoedische satellietnetwerk Orbit Communication de overeenkomst opzegde om het BBC-signaal door te sturen naar het Midden-Oosten via zijn grondstation in Rome. Orbit zei de overeenkomst op nadat de Arabische zender van de BBC op 4 april een vertaling had uitgezonden van een aflevering van het televisieprogramma Panorama, waarin de mensenrechtensituatie in Saoedi-Arabie werd onderzocht tegen de achtergrond van de Mas'ari-affaire.

De Britse staatssecretaris voor binnenlandse zaken Ann Widdecombe deed op 18 april een beroep op Mohammed af-Mas'ari om zijn politieke activiteiten terug te schroeven. Ze zei dat het geen pas gaf om de gastvrijheid van de Britse regering te belonen met het in gevaar brengen van de Britse werkgelegenheid. De Saoedische dissident daarentegen kondigde juist een intensivering van zijn politieke activiteiten aan.

De *Financial Times* van 20 april meldde dat sommige van Groot-Brittannie's grootste ingenieursbureaus hadden verklaard dat de politieke spanningen tussen Groot-Brittannie en Saoedi-Arabië ertoe hadden ,,geleiddat ze voor miljoenen ponden aan contracten waren misgelopen"

BOMAANSLAG OP AMERIKAANSE BASIS

Op 25 juni kwam een zware bom tot ontploffing bij een woningcomplex voor Amerikaanse militairen op de Koning Abdel Aziz-luchtmachtbasis in de oostelijke stad Al-Khobar in de buurt van Dharhan. Bij de aanslag kwamen 19 Amerikanen om het leven en vielen bijna 400 gewonden, onder wie voornamelijk Saoedi's, Amerikanen en Bengali's.

De daders zouden naar verluidt een grote, met explosieven volgestouwde tankwagen bij het hek van het complex hebben geparkeerd. De ontploffing sloeg een krater met een diepte van 11 meter en een doorsnede van 28 meter.

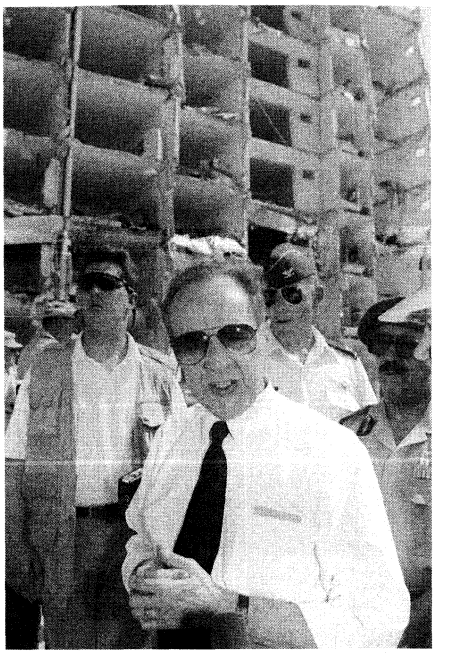
In november 1995 waren vijf Amerikanen omgekomen bij een bomaanslag op het hoofdkwartier van de Saoedische Nationale Garde dat door Amerikanen werd gerund (zie boven). De Amerikaanse ambassade in Riad zou naar verluidt waarschuwingen hebben ontvangen dat er een vergeldingsactie zou volgen als de vier Saoedièrs die schuldig waren bevonden aan de aanslag in november, gestraft zouden worden. De vier mannen waren eind mei in het openbaar terechtgesteld nadat zij eerder op de televisie hun misdaden hadden bekend.

De verantwoordelijkheid voor de bomaanslag werd opgeëist door twee tot dusver onbekende groepen, namelijk het Legioen van de Martelaar Abdullah al-Huzaifi (die in 1995 terecht was gesteld wegens de moord op een politieagent) en de Hezbollah-Golf.

Toen de Amerikaanse president Bill Clinton, die er volgens de International Herald Tribune van 27 juni ,,grauw en betrokken" uitzag, op 26 juni Washington verliet om zich naar de G-7-top in Lyon te begeven, zei hij: ,,Wijzullen niet rusten voordat wij weten wie de schuldigen zijn om ze te vervolgen en te straffen." Hij kondigde aan een team recherchеurs van de federale inlichtingendienst FBI naar Al-Khobar te sturen om de aanslag te onderzoeken.

Dezelfde dag wijzigde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher, zijn Midden-Oostenprogramma (zie onder MIDDEN-OOSTEN, ALGEMEEN) en reisde van Cairo naar Dharhan om de situatie in ogenschouw te nemen. Op de plek van de aanslag zei hij dat de daders ,,opgejaagd[n] zullen worden tot ze gevonden zijn.

Volgens welingelichte Egyptische bronnen, aldus Michael Stein in *NRC/H'blad* van 28-6-'96, zouden de ontstekingsmechanismen die gebruikt werden bij de aanslag in Al-Khobar dezelfde lijken te zijn als die, welke de sjiitische Hezbollah-beweging in haar strijd tegen de Israelische bezetting van Zuid-Libanon gebruikte Dezelfde bronnen achtten het waarschijnlijk dat de aanslag het werk was geweest van een gezamenlijke actie van de Iraanse en Iraakse veiligheidsdiensten Beide landen zouden elkaar gevonden hebben in een gemeenschappelijk front tegen de Verenigde Staten en Saoedi-Arabië; bovendien was de aanslag zelf gericht tegen de Amerikaanse piloten die werden ingezet uni de ,,no-fly-zone" boven Irak te beschermen.



De Amerikaanse minister van defensie William Perry (m.) bezoekt op 29 juni 1996 de plaats van de bomaanslag in Dharhan.

(Vor.ber.pag. 352/3 e.v.-1996)

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

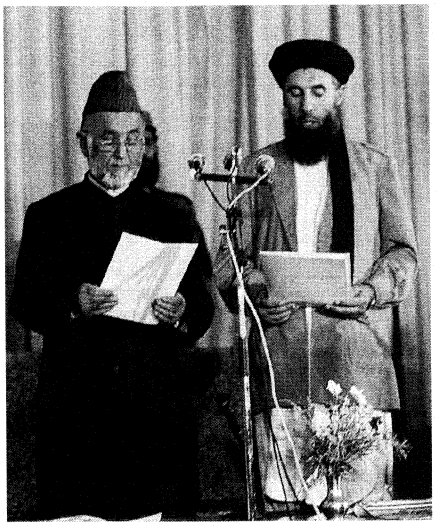
GRONDWETSWIJZIGING GOEDGEKEURD

Op 20 mei 1996 gaf de Hoge Raad, waarin de leiders van de zeven emiraten zitting hadden. haar goedkeuring aan een ontwerp-amendement op de voorlopige grondwet van het land, waarin het woord ,,interim[n] werd geschrapt uit de bepalingen van de grondwet en het voorstel werd gedaan om Aboe Dhabi formeel aan te wijzen als hoofdstad van de Verenigde Arabische Emiraten

De in de Verenigde Arabische Emiraten verschijnende krant Al-lttihad berichtte op 21 mei dat de Hoge Raad had besloten het ontwerpamendement voor te leggen aan de Federale Nationale Raad voor verdere beraadslaging.

Het officiele persagentschap van de Bmiraten berichtte op 18 juni dat de Federale Nationale Raad unaniem de wijzigingen in de voorlopige grondwet had goedgekeurd.

(Vor.ber.pag 434/2/3 - 1996)



De nieuwe premier van Afghanistan. Gulbuddin Hekmatyar (r.) legt op 26 juni 1996 in Kaboel de eed af.

AFGHANISTAN

VREDESOVEREENKOMST MET HEZB-I-ISLAMI. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De regering van president Burhanuddin Rabbani tekende op 24 mei 1996 een vredesovereenkomst met de leider van Hezb-i-Islami. Gulbuddin Hekmatyar; beide zijden kwamen overeen om samen te werken teneinde nieuwe verkiezingen te organiseren en een ,,werkelijk islamitische regering" te vormen. Als uitvloeisel van het recente militaire akkoord in maart (zie pag. 435/2-'96) waren medio mei al honderden manschappen van Hezb-i-Islami naar Kaboel gekomen om de militaire kracht van de regeringstroepen op te voeren.

Speciale VN-afgezant neemt ontslag

De Speciale Afgezant van de Verenigde Naties voor Afghanistan, Mahmoud Mestiri. die oorspronkelijk was benoemd aan het hoofd van een VN-vredesdelegatie in maart 1994 (zie pag. 506/2 e.v.-'96). nam op 24 mei ontslag op medische gronden. Ofschoon geen verdere bijzonderheden werden gegeven, deelde een officiële VN-woordvoerder mee dat Mestiri te kampen had met uilputtingsverschijnselen als gevolg van het intensieve heen en weer reizen in moeilijke omstandigheden. Als opvolger van Mestiri werd Norbert Holl benoemd

Hekmatyar herbenoemd tot premier

Op 26 juni werd Gulbuddin Hekmatyar tijdens een plechtige bijeenkomst in Kaboel officieel herbenoemd tot premier door zijn voormalige politieke vijand. president Burhanuddin Rabbani.

In januari 1994 bad Hekmatyar samen mrt de Oezbeekse militieleicler generaal Abdul Rashid Dostam geprobeercl Kaboel te veroveren up Rabbani-getrouwe troepen en Rabbani af te zetten. Door het verenigde verzet van troepen die trouw waren aan Rabbani en diens Tadzjiekse bondgenoot Ahmed Shah Massoud. slaagde Hekmatyar er echter niet in de stad in handen te krijgen. Hierna bleef Hekmatyar de functie van premier opeisen en intensiveerde hij zijn militaire campagne tegen Rabbani. In februari 1995 werden zijn troepen echter verdreven uit hun basis in Charasiab ten zuiden van Kaboel door de Talibaan. de pas opgerichte. tegen de regering gekante. islamitische studentenmilitie (zie pag. 294/1 e.v.-'93).In maart 1996. na herhaaldelijke zware gevechten tussen pro-Rabbaili-regeringstroepen en de Talibaan. sloten Hekinatyar en Rabbani een anti-Talibaan-akkoord (zie pag. 435/2-'96). Hierop volgde,in mei 1996. het vredesakkoord (zie boven).

De Talibaan verzette zich hevig tegen Hekmatyars eerste verschijning in Kaboel in twintig jaar. In een poging zijn plechtige eedsaflegging te dwarsbomen, voerden Talibaan-troepen een zware raketaanval uit op de stad. Hierbij vielen meer dan 30 doden en ten minste 130 gewonden.

(Vor.ber.pag. 435/1 e.v.-1996)

CAMBODJA

CHINEES MILITAIR HULPPAKKET

Eind april 1996 bracht een Chinese militaire delegatie onder leiding van generaal Zhang Wannian. lid van het Centrale Militaire Comité, en generaal Cao Gang Chuan, vice-stafchef van het Volksbevrijdingsleger, een bezoek aan Cambodja. Tijdens het bezoek bood de Chinese delegatie de Camhodjaanse regering een militair hulppakket aan. dat voorzag in de opleiding van officieren en een schenking van $ 1 mln.

Het aanbod was opvallend. aangezien het China's eerste grote stap was in de richting van volledige steun voor de Cambodjaanse regering. Tot begin jaren negentig was China de belangrijkste bondgenoot geweest van de rebellen van de Rode Khmer.

MOORD OP DAGBLADREDACTEUR

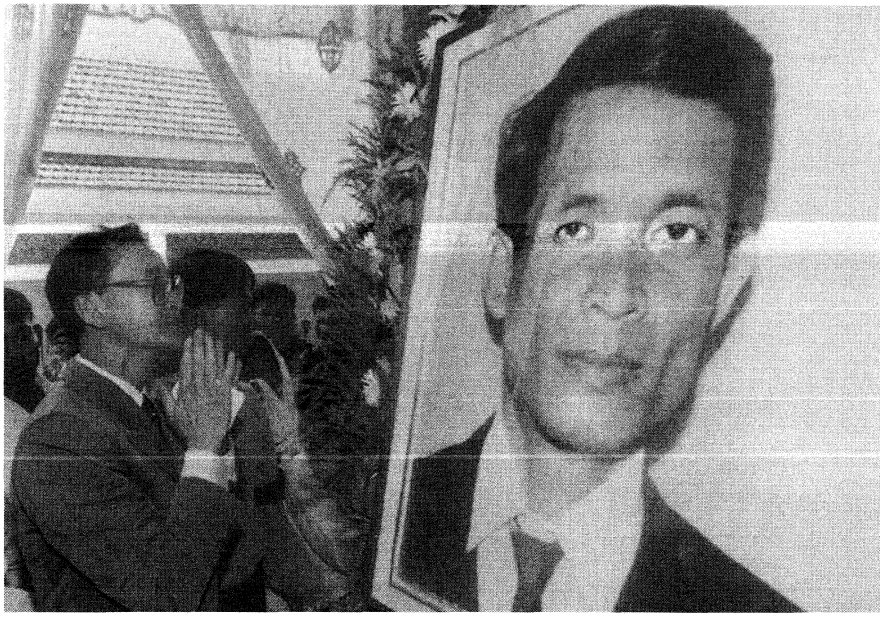
Op 18 mei werd Thun Bun Ly, redacteur en uitgever van de anti-regeringskrant *Udom Katei* Khmer (;,Khmer Ideaal") en lid van de oppositionele Nationale Khmer-partij. door onbekende schutters in Phnom Penh doodgeschoten. In augustus 1993 had een rechtbank de krant verboden en Thun Bun Ly veroordeeld tot een boete wegens het belasteren van de co-premiers prins Norodom Ranariddh en Hun Sen (zie pag. 713/1 e.v.-'95).



De eerste premier van Cambodja Norodom Ranariddh (archieffoto)



De tweede premier van Cambodja, Hun Sen (archieffoto)



De leider van de verboden Nationale Khmer-partij, Sam Rainsy (l.), bewijst op 22 mei 1996 in een tempel in Phnom Penh zijn vermoorde partijgenoot Thun Bun Ly de laatste eer.

TEGENSTRIJDIGE BERICHTEN OVER DE DOOD VAN POL POT

Begin juni verschenen er berichten in de Westerse pers dat Rode Khmer-leider Pol Pot gestorven zou zijn aan malaria. Deze berichten, die door een hoge functionaris van de Rode Khmer op 6 juni werden bevestigd, werden echter tegengesproken door Cambodjaanse regeringsfunctionarissen en agenten van de Thaise inlichtingendienst.

(Vor.ber. pag. 435/3 e.v.-1996).

JAPAN

BEGROTINGSIMPASSE DOORBROKEN. JUSEN-LIQUIDATIEPLAN

Op 11 april 1996 werd de impasse over de begroting voor 1996 doorbroken, toen het Huis van Afgevaardigden akkoord ging met een begrotingsvoorstel met daarin de omstreden toewijzing van $6.8 mrd aan overheidsgelden (niet 685 mrd, zoals foutief op pag. 367/2/3-'96 staat vermeld) om de verliezen te dekken die waren gemaakt door zeven failliet gegane hypotheekbanken, ofwel jusen (zie pag. 367/1 e.v.-'96).

Debegroting van 75.100.000 mrd yen ($ 1,00 = 108.675 yen op 12 april 1996) werd goedgekeurd in weerwil van de wensen van de belangrijkste oppositiepartij Shinshinto en de kleine Communistische Partij van Japan. De begroting werd naar het Huis van Raadsheren (het Hogerhuis) gestuurd, hoewel ze krachtens de bestaande begrotingsregels van kracht zou worden binnen dertig dagen na haar goedkeuring door het Huis van Afgevaardigden, ongeacht de mening van het Huis van Raadsheren.

Shinshinto ging akkoord met het ter stemming brengen van de begroting, omdat binnen de partij de vrees leefde dat de blokkade-campagne, die door de partij gevoerd was om te voorkomen dat de wet zou worden bekrachtigd, haar stemmen zou kosten (zie pag. 368/1/2-'96). De stemming volgde na weken van onderhandelingen tussen regering en oppositie die op 10 april hadden geleid tot een besluit dat werd verwelkomd als een compromis over de reddingsoperatie voor de hypotheekbanken. Kernpunt van het compromis was dat het tijdstip van de overmaking van het geld voor de reddingsoperatie opzettelijk vaag was gehouden, zodat de oppositie zou kunnen beweren het voorstel daadwerkelijk te hebben tegengehouden, terwijl de regering benadrukte dat de plannen in wezen ongewijzigd bleven.

Begroting goedgekeurd door Huis van Raadsheren

Op 10 mei werd de begroting voor het fiscale jaar 1996, dat was begonnen op 1 april, goedgekeurd door het Huis van Raadsheren.

De totale begroting beliep bijna 75.105.000 mrd yen ($ 1 = 104,725 yen op 3 mei 1996). Dit bedrag was een toename van 5,8 procent op jaarbasis, gerekend vanaf het begin van het fiscale jaar in april 1995. De begroting werd goedgekeurd door het Huis van Raadsheren daags voordat ze. overeenkomstig de grondwetsbepaling (zie boven), automatisch zou worden aangenomen.

Desalniettemin leidde de begroting tot grote onenigheid in het Hogerhuis. De oppositie bleef felle kritiek uiten op de regering wegens het aanwenden van overheidsgelden voor de liquidatie van de getroffen jusen. De vertraging die de begroting in de Diet had opgelopen, had de regering genoopt een voorlopige begroting van 11.600 mrd yen aan te nemen voor de eerste 50 dagen van het fiscale jaar (zie ookpag. 368/2-'96).

Hoewel de begroting werd aangenomen, was de precieze rol die de $ 6,8 mrd aan overheidsgelden voor het jusen-plan daarbij speelde, verre van duidelijk. Als voorwaarde voor de goedkeuring van de begroting door het Huis van Afgevaardigden, was de regering akkoord gegaan met een in vage bewoordingen gesteld amendement, dat de besteding van de overheidsgelden uitstelde totdat andere maatregelen die noodzakelijk waren voor het reddingspakket, waren genomen. De exacte betekenis van het amendement was nooit duidelijk geworden. De regeringscoalitie bestaande uit Liberaal-Democratische Partij (LDP), de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ) en Sakigake had aangegeven dat het geld beschikbaar zou komen zodra er een wet aangaande de liquidatie van de jusen was goedgekeurd door de Diet. Of dit zou worden bereikt met de goedkeuring van alle zes de wetsvoorstellen die betrekking hadden op de aanpak van de problemen van financiële instellingen in het algemeen of met alleen de goedkeuring van die wetsvoorstellen met betrekking tot de liquidatie zelf, was onduidelijk. In tegenstelling tot de regering ging de grootste oppositiepartij Shinshinto, die fel gekant was tegen het gebruik van overheidsgelden voor het liquidatieplan, ervan uit dat pas aan de voorwaarden voor beschikbaarstelling van de gelden zou zijn voldaan als Japans gehele financiële stelsel grondig zou zijn geëvalueerd en wanneer LDP-secretaris-generaal Koichi Kato (zie 368/1-'96) bereid was vragen te beantwoorden over een vermeende donatie aan hem door een in de faillissements-affaire ve ikkelde bron. De kwestie werd nog gecompliceerder door hel feit dat het zittingsjaar van de Diet zou eindigen op 19 juni en de behandeling van

de zes wetsvoorstellen, die op 21 mei in de Diet waren ingediend, onmiddellijk werden vertraagd door de oppositiepartij Shinshinto

De wetsvoorstellen betroffen (i) een zevenvoudig premiestijging voor de inleggersverzekering van financiële instellingen en landbouwcoöperaties, (ii) de oprichting van een speciale organisatie die de leningen van de getroffen jusen zou overnemen. (iii) de besteding van overheidsgelden om 50 procent van de toekomstige verliezen voortvloeiende uit de jusen-leningen te dekken. (iv) de mogelijkheid om ..vroegtijdig correctieve maatregelen" te nemen ten aanzien van financiële instellingen die onder druk stonden en (v) de mogelijkheid voor bestuurders eerder in te grijpen om te voorkomen dat financiële instellingen grotere verliezen zouden lijden.

Volgens het oorspronkelijke plan zouden de oprichters van de getroffen jusen hun rechten op jusen-leningen ter waarde van $ 35 mrd moeten opgeven. Banken die geen jusen-oprichters waren, zouden schulden ter waarde van $ 17 mrd moeten kwijtschelden en geldleners in de landbouwcoöperatieve sector. zouden S 5,3 mrd moeten bijdragen aan het jusen-programma. Het resterende bedrag van de naar schatting $ 64 mrd aan leningen die niet werden afgelost, zou worden gedekt met overheidsgelden. Op 8 mei gaf de regering echter de indruk te overwegen het plan te wijzigen. Premier Ryutaro Hashimoto riep de Japanse banken op een groter deel van de liquidatiekosten te dragen. Hij zei te hopen dat de banken die de jusen hadden opgericht, ,,rekening houdend met de discussies in de Diet, zelfstandig" een besluit over de kwestie zouden nemen.

Het was over het algemeen minder goed gesteld met de financiële sector in Japan; dat bleek eens te meer toen Japans elf grootste banken op 24 mei hun jaarresultaten presenteerden. Over het fiscale jaar 1995, dat op 31 maart 1996 was geëindigd, hadden zij hun grootste gezamenlijke verlies tot dan toe geleden. De slechte resultaten waren hoofdzakelijk het gevolg van het afschrijven van meer dan 5.000 mrd yen aan dubieuze vorderingen. Het ministerie van financiën verwelkomde de afschrijving en verklaarde dat het totale bedrag aan dubieuze vorderingen van Japanse financiële instellingen tussen september 1995 en maart 1996 met meer dan 9 procent was gedaald en op dat moment net iets hoger was dan 34.000 mrd yen. De meeste onafhankelijke deskundigen beschouwden dit bedrag echter als overdreven optimistisch en stelden dat het werkelijke bedrag aan dubieuze vorderingen ongeveer 50 000 mrd ven bedroeg

Secretaris-generaal LDP getuigt voor parlement.

Op 4 juni legde LDP-secretaris-generaal Koichi Kato een onbeëdigde getuigenverklaring af voor de speciale commissie voor financiële zaken in het Huis van Afgevaardigden. Hij deed dit naar aanleiding van de beschuldiging dat hij in 1990 een niet aangegeven politieke donatie ontvangen zou hebben van Kyowa Corp., een inmiddels niet meer bestaande firma in stalen raamwerken (zie ook pag. 368/1-'96). Kato verklaarde zich ,.niette herinneren" $100.000 te hebben ontvangen van Goro Moriguchi, de vice-president van Kyowa, die op dat moment in hechtenis zat wegens omkoperij.

De beschuldiging was oorspronkelijk afkomstig van Shigenori Mizumachi, een van Kato's vroegere fondswervers. Hij beweerde er bij te zijn geweest toen het geld aan Kato werd overhandigd. De zaak was met name van belang omdat ze te maken had met het controversiële plan om met overheidsgeld een aantal in moeilijkheden geraakte jusen (zie boven) te helpen liquideren. Kyowa Corp. had een zeer grote lening afgesloten bij een van deze insolvente instellingen en Kato was als vooraanstaand lid van de grootste partij in de regeringscoalitie betrokken geweest bij het opstellen van het reddingsplan. De oppositiepartij Shinshinto had zich de voorafgaande drie maanden tegen het plan verzet en erop gestaan dat Kato voor het Huis van Afgevaardigden zou verschijnen om onder ede een verklaring over de kwestie af te leggen. Het feit dat Shinshinto een onbeëdigde getuigenverklaring van Kato accepteerde was welbeschouwd een behoorlijk compromis.

Reddingsplan jusen goedgekeurd door Diet

Op 7 juni werd het jusen-plan door het Huis van Afgevaardigden goedgekeurd als onderdeel van een pakket met zes financiële hervormingsmaatregelen (zie boven).

Centraal in het plan stond de $ 6,8 mrd aan overheidsgeld om de verliezen van de jusen te helpen dekken, en de garantie dat de helft van de enorme ,,secundaire" verliezen die naar verwachting in de toekomst zouden opduiken, gedekt zouden worden. Dit plan werd met 275 tegen 183 stemmen goedgekeurd. De drie regeringspartijen LDP SDPJ en Sakigake stemden voor de maatregel, terwijl de oppositie, aangevoerd door Shinshinto, tegen stemde

Op 18 juni werden de wetsvoorstellen formeel tot wet verheven door de goedkeuring van het Huis van Raadsheren, één dag voor het eind van de lopende parlementaire zitting. De uitslag van de stemming, 148 voor en 99 tegen, was ook nu conform de partijpolitieke verhoudingen.

Voormalig leider van een van de jusen gearresteerd

Op 26 juni werden de 71-jarige Noboru Kawahara, een voormalig directeur van de Hypotheekbank van Japan N.V., en zes anderen gearresteerd op verdenking van betrokkenheid bij dubieuze leningen die het bedrijf had verstrekt aan een onroerend-goedfirma in Tokio. De jusen, één van de zeven die centraal stonden in de jusen-crisis, werd ervan beschuldigd in 1991 ongeveer $ 19 mln aan OCT N.V. te hebben geleend, op een moment dat er niet langer reëel was te verwachten dat de onroerend-goedfirma het bedrag zou terugbetalen, aangezien zij al geen rente meer betaalde over andere uitstaande leningen.

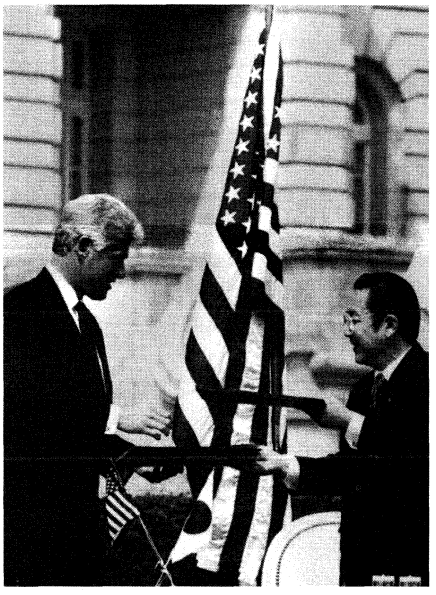
Financieringsmaatschappij bankroet

Onafhankelijk van het voorafgaande kreeg de Japanse financiële sector die maand nog een klap te verwerken toen op 3 juni Shin Kyoto Shinpan failliet ging. Met een schuld van 350 mrd yen ($ 1,00 = 109.05 yen op 7 juni 1996) vroeg de in Kyoto gevestigde kredietinstelling een faillissement aan.

De Bank van Japan probeerde de betekenis van het bankroet te bagatelliseren door te benadrukken dat de meeste schuldeisers van de maatschappij grote banken waren en niet de kleinere, tweederangs kredietinstellingen en regionale banken die de recente problemen in de financiële sector hadden veroorzaakt. Desalniettemin was het bankroet het op zes na grootste faillisement in Japan sinds de Tweede We eldoorlog waardoor opnieuw alle aandacht werd gevestigd op de aangeslagen financiële sector.

AMERIKAANSE PRESIDENT CLINTON OP BEZOEK. ONDERTEKENIXG VAN VEILIGHEIDSVERKLARISG. AKKOORD OVER OKINAWA

Op 16 april begon de Amerikaanse pre-



De Japanse premier Ryutaro Hashimoto (r.)en de Amerikaanse president Bill Clinton (1.) wisselen op *1 i* april 1996 in Tokio documenten uit na de ondertekening van de Amerikaans-Japanse Veiligheidsverklaring.

sident Bill Clinton aan een driedaags bezoek aan Japan. waar hij besprekingen hield met de Japanse premier Ryutaro Hashimoto. De ontmoeting, die door beide partijen werden aangeduid als het belangrijkste contact tussen de twee landen sinds het einde van de Koude Oorlog, had als belangrijkste thema de bilaterale veiligheidsalliantie en eindigde op 17 april met de ondertekening van een Amerikaanse-Japanse Gezamenlijke Veiligheidsverklaring. President Clinton had op 17 april ook een ontmoeting met de Japanse keizer Akihito. Op 18 april hield Clinton een toespraak voor de Japanse Diet.

De Gezamenlijke Veiligheidsverklaring werd beschouwd als een belangrijke symbolische uiting van grotere Japanse deelname en inbreng binnen de alliantie die de twee landen verbond. Zij betekende ook een herstel van de samenwerking op een moment dat de bilaterale betrekkingen in het teken stonden van handelsgeschillen en toenemende onrust over de aanwezigheid van het grote aantal Amerikaanse militairen in Japan. In het akkoord werd bevestigd dat de Verenigde Staten voor onbepaalde tijd 100.000 soldaten zouden stationeren in Oost-Azië, van wie er 47.000 in Japan zouden worden gelegerd. Het akkoord bevatte echter ook de toezegging dat het aantal Amerikaanse militairen op Okinawa zou worden verminderd. Okinawa was in de voorafgaande maanden een bron van grote publieke verontwaardiging geworden (zie onder).

De twee landen besloten gezamenlijk te streven naar stabiliteit in de regio, vooral met betrekking tot het zoeken van oplossingen voor territoriale geschillen. Ook spraken ze de wens uit de samenwerking met China uit te breiden en besloten zij meer inlichtingen uit de regio uit te wisselen. Hetzelfde gold voor militaire technologie en materieel. Daarnaast besloten zij tot meer gezamenlijk onderzoek en ontwikkeling op defensiegebied, waartoe ook samenwerking bij het ontwikkelen van raketten behoorde.

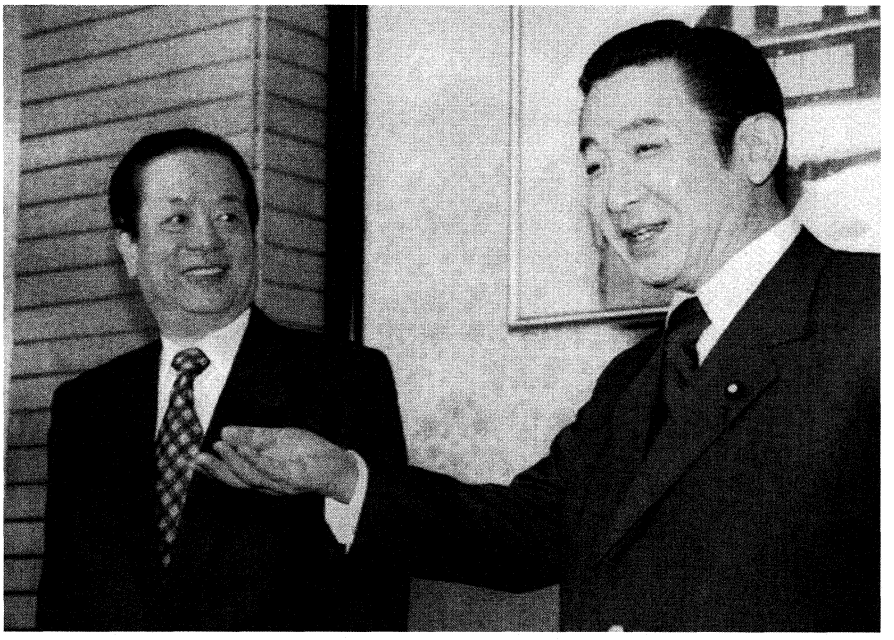
Krachtens de Veiligheidsverklaring zou Japan logistieke steun bieden aan Amerikaanse troepen en samenwerking met Amerikaanse troepen bij toekomstige conflicten in Azië nadrukkelijk in overweging nemen. Deze laatste kwestie was buitengewoon controversieel, aangezien ze het sluimerende debat deed oplaaien over de beperkingen die 's lands pacifistische grondwet oplegde aan Japans zelfverdediging. Hoewel Japan in voorgaande jaren voor het eerst weer troepen naar het buitenland had gestuurd in het kader van haar deelname aan vredeshandhavende operaties van de Verenigde Naties (zie pag. 144/3-'93; pag. 21213-'94; pag. 71/1-'95 en 132/2/3-'95), bleef de kwestie uiterst netelig.

Na Clintons bezoek voerden de drie coalitiepartners in de regering. de Liberaal-Democratische Partij (LDP), de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ) en Sakigake besprekingen. Op 22 april werd bekendgemaakt dat de regering geen wijziging wilde van de bestaande interpretatie van de grondwet, die verbood dat Japan deelnam aan welke gezamenlijke veiligheidsoperaties dan ook.

De verwijzing in de Gezamenlijke Veiligheidsverklaring naar samenwerking met China was bedoeld om de door de Chinese regering vóór de top geuite vrees weg te nemen. Eind maart was de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen in Japan aangekomen; in een gesprek met premier Hashimoto op 1 april had hij expliciet verklaard dat hij hoopte dat Clintons bezoek niet zou uitdraaien op ,,nieuwe problemen" voor China of schadelijk zou zijn voor de ontwikkeling van de Chinees-Japanse betrekkingen.

Akkoord over vermindering aantal militairen op Okinawa

Voorafgaand aan Clintons bezoek waren op 15 april verscheidene akkoorden ondertekend na onderhandelingen met de Amerikaanse minister van defensie



De Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen (1.)wordt op 1 april 1996 welkom geheten door de Japanse premier Ryutaro Hashimoto (r.)voor overleg in diens ambtswoning in Tokio.

William Perry, die op 14-16 april een bezoek aan Japan bracht. Hoewel afgesproken werd om verder te onderhandelen over een aantal onopgeloste handelskwesties, bereikten de twee partijen een akkoord over veiligheidskwesties die werden opgenomen in het door Clinton ondertekende document. Daartoe behoorde de Amerikaanse toezegging om ongeveer 20 procent van het grondgebied van Okinawa waarop Amerikaanse bases waren gelegen, af te stoten (zie pag. 366/2-'96). Hoewel het aantal van 23.000 Amerikaanse militairen op het eiland slechts in beperkte mate verminderd zou worden. zouden een luchtmachtbases en tien andere terreinen de komende zeven jaar worden teruggegeven aan plaatselijke eigenaren. Ook zouden er maatregelen worden genomen om het lawaai waarmee de legeroefeningen gepaard gingen, terug te dringen.

Amerikaans militair vliegtuig neergeschoten

Op 3 juni schoot de Japanse torpedojager Yuugiri tijdens een gezamenlijke militaire oefening in de Stille Oceaan per ongeluk een Amerikaans marinevliegtuig neer.

De Amerikaanse A-6E Intruder. die 2500 km ten westen van Hawaii werd neergeschoten. trok een schietschijf voor de artillerie achter zich aan. De twee bemanningsleden brachten zich met hun parachutes in veiligheid. De Japanse regering bood de volgende dag haar verontschuldigingen aan voor het incident.

AKKOORD OVER HERVATTING VREDESBESPREKINGEN MET RUSLAND

Na besprekingen in Moskou tussen premier Hashimoto en de Russische president Boris Jeltsin werd op 19 april bekendgemaakt dat de twee landen opnieuw zouden gaan onderhandelen over het ondertekenen van een vredesverdrag om de Tweede Wereldoorlog formeel te beëindigen.

De vredesonderhandelingen waren in het verleden x-astgelopen op de kwestie van de Koordelijke Territoria, de vier noordelijkste eilanden van dc Koerilen-keten, die in 1945 door Sowjet-troepen werden bezet en daarna nooit meer waren teruggeven aan Japan.

In het verlengde van de gezamenlijke verklaring uit 1993 om het territoriale geschil op te lossen op basis van ,.dewet en rechtvaardigheid" (zie pag. 212/2-'94) besloten de twee leiders om de vredesbesprekingen op ministerieel niveau te hervatten na de Russische presidentsverkiezingen in juni.

PROCES TEGEN LEIDER AUM SHINRIKYO-SEKTE BEGONNEN

Op 24 april begon voor de districtsrechtbank van Tokio het proces tegen Shoko Asahara, de leider van de religieuze sekte Aum Shinrikyo.

De 41-jarige Asahara werd beschuldigd van zeventien moorden. poging tot moord en andere delicten die verband hielden met de activiteiten van de Aum-sekte. in het bijzonder de aanslag met hit zenuwgas sarin in de metro van Tokio in maart 1995 (zie pag. 360/3 e.v.-'95) Hij legde een korte verklaring af over zijn religieuze ideeën, maar weigerde zich te verweren tegen de aanklachten die tegen hem waren ingebracht

Directeur cornmerciëie zender neemt ontslag

Op 9 april nam Hirozo Isozaki ontslag. Hij was directeur van Tokyo Broadcasting System (TBS). Japans grootste commerciële zender. Door een bekentenis van een lid van de Aum-sekte was het bestaan aan het licht gekomen van een ongecensureerd TBS-programma over de sekte uit 1989. dat blijkbaar onder zeer omstreden omstandigheden geheim was gehouden.

Het bleek dat TBS in 1989 een programma had gemaakt met Tsutsumi Sakamoto, een advocaat die de sekte van een reeks misdrijven had beschuldigd. De Aum-leiders, die daarom hadden gevraagd. mochten het programma met het interview bekijken. Enkele dagen daarna werden Sakamato, zijn echtgenote en hun zoontje ontvoerd en later vermoord door de sekte (zie pag. 75/2/3-'96). TBS zond het programma niet uit en bracht de autoriteiten hiervan niet op de hoogte na het verdwijnen van Sakamoto, zelfs niet na de aanslag in de metro van Tokio in 1995. Toen een Aum-lid het bestaan van het programma onthulde, beweerde TBS in eerste instantie dat de sekteleiders het programma niet vooraf hadden mogen bekijken, een bewering die later werd ingetrokken door Isozaki toen hij werd opgeroepen om op 2 april voor de Diet te getuigen.

Aanslag in metro Tokio van maart 1995 maakt nog een dodelijk slachtoffer

Op 11 juni overleed in het ziekenhuis een zakenman die in 1995 in de metro van Tokio letsel op liep bij de aanslag met het gifgas sarin (zie pag. 360/3 e.v.-'95). De 53-jarige Mitsuo Okada werd officieel erkend als het twaalfde dodelijke slachtoffer van de aanslag, waarvan werd aangenomen dat hij door de religieuze Aum Shirikyo-sekte was gepleegd.

VERDERE ONTWIKKELINGEN IN DE KWESTIE VAN DE „TROOSTMEISJES"

De gevoelige kwestie van de wijze van schadevergoeding aan .,troostmeisjes" kwam in mei opnieuw onder de aandacht. „Troostmeisjes" was een eufemisme voor 200.000 vrouwen uit door Japan bezette gebieden in Azië, die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden gedwongen tot prostitutie met Japanse militairen.

In juli 1995 had de regering van de toenmalige premier Tomiichi Murayama een Nationaal Aziatisch Vredesfonds voor Vrouwen opgericht om vrouwen die het slachtoffer waren geworden van het troostmeisjesprogramma. in enige inate schadeloos te stellen (zie pag. 648/2-'95). Het fonds werd gezien als een middel om de betrekkingen met de buurlanden te verbeteren en om te voorkomen dat de door enkele troostmeisjes ingestelde rechtsvorderingen zouden worden voortgezet. Het fonds was opgezet als een particulier initiatief om geen afbreuk te doen aan het officiële Japanse standpunt dat het troostmeisjesprogramma nooit door de regering was goedgekeurd.

De oprichters van het fonds hadden ernaar gestreefd ongeveer 1 mrd gen aan donaties van bedrijven en particulieren bijeen te brengen, maar in maart 1996 was er slechts 340 mln yen binnen. De regering had weliswaar geld besteed aan reclame voor en beheer van het fonds en riep bedrijven en de bevolking op geld te blijven geven, maar bleef zelf afkerig van rechtstreekse participatie aan het fonds in de vorm van donaties.

In mei werden fondsvertegenwoordigers uitgezonden naar de Filippijnen, Taiwan en Zuid-Korea om overeenstemming te bereiken over de hoogte van een door het fonds uit te keren bedrag ineens per persoon. De drie landen waren geselecteerd, omdat in deze landen belangengroepen en bepaalde overheden de kwestie hadden onderzocht en een namenlijst hadden opgesteld van nog in leven zijnde vrouwen; hun aantal zou in genoemde landen nog ongeveer 300 zijn. Het bleef onduidelijk of en hoe de slachtoffers uit andere landen. met name China. Indonesië en Noord-Korea, zouden worden opgespoord en schadeloosgesteld. De fondsvertegenwoordigers gaven aan dat aan de 300 vrouwen ongeveer $30.000 zou worden uitgekeerd en dat begin juli een begin zou worden gemaakt met de uitbetaling. Een aantal belangengroepen, die namens de vrouwen optraden, verklaarde echter geen geld uit het fonds te zullen accepteren vanwege de particu-

liere status ervan. Zij benadrukten dat aan hun eisen voor genoegdoening uitsluitend kon worden voldaan door middel van excuses en schadeloosstelling door de Japanse staat.

Tevens bood een aantal belangengroepen de directeur van het fonds, Bumbei Hara. op 34 mei een hrief aan. waarin werd beweerd dat hij aan het eind van de oorlog officiële documenten had vernietigd om Japanse misdaden te verbloemen. De 82-jarige Hara, oud-voorzitter van het Huis van Raadsheren, ontkende de beschuldiging. Collega's bevestigden echter dat hij wel degelijk lid was geweest van een team van het ministerie van binnenlandse zaken. dat, voorafgaand aan de Amerikaanse bezetting van Japan in 1945, documenten had vernietigd. Maar het was onduidelijk of deze documenten verband hadden gehouden met het troostmeisjesprogramma of andere criminele activiteiten.

Op 28 mei verklaarde Hashimoto dat hij bleef vasthouden aan de toezegging van zijn voorganger Murayama om schriftelijk excuses aan te bieden aan de misbruikte vrouwen. Hij gaf te kennen dat een verontschuldiging zou worden geformuleerd om ,,wroeging uit te drukken over de grootst mogelijke vernedering die de vrouwen was aangedaan". De verontschuldiging zou samen met een bedrag ineens uit het fonds naar alle slachtoffers worden gestuurd. Hij benadrukte echter dat de verontschuldiging zorgvuldig zou worden verwoord om te voorkomen dat er een vloedgolf van rechtsvorderingen tegen de Japanse regering zou worden ingesteld.

Vaststelling van bedrag aan schadevergoeding

Op 4 juni besloot het National Aziatisch Vredesfonds voor Vrouwen om 2 mln yen aan te bieden aan elk van de ongeveer 300 nog levende ,,troostmeisjes". Het geld zou vergezeld gaan van een brief met premier Hashimoto's verontschuldigingen aan dc vrouwen (zie boven).

GOEDKEURING RAPPORT OVER VERPLAATSING VAN D E HOOFDSTAD

Op 28 mei keurde het kabinet een rapport goed van de directeur-generaal van het Nationaal Bureau voor Landaangelegenheden, Kazumi Suzuki, waarin de aanbeveling werd gedaan de hoofdstad van Japan niet langer in Tokio te vestigen teneinde de negatieve effecten van overbevolking te kunnen bestrijden.

Suzuki's rapport over de situatie in Tokio en omringende prefecturen bevestigde het succes van de ,,verspreidingsmaatregelen" (zoals het opnieuw vestigen van universiteiten en fabrieken) die reeds door de regering waren genomen, maar stelde dat hun effect gering was geweest. In het rapport werd beweerd dat de verplaatsing van de hoofdstad een grote bijdrage zou leveren aan de verbetering van de sociaaleconomische omstandigheden in het gebied rond de hoofdstad. Hoewel het aantal huishoudens in het gebied was verminderd, vormden zichtbare symptomen van overbevolking. waaronder chronische verkeersopstoppingen, nog steeds een ernstig probleem. Volgens het rapport bedroeg de bevolking van Tokio en zeven omringende prefecturen op 1 oktober 1995 40,4 mln personen, hetgeen op jaarbasis een toename van 0,6 procent per maand betekende, vergeleken met een gemiddelde stijging van 0,4 procent op landelijk niveau.

VERKIEZINGEN OP OKINAWA

Op 9 juni werden verkiezingen gehouden voor de assemblée van de prefectuur Okinawa die resulteerden in een overwinning voor de aanhangers van gouverneur Masahide Ota. De uitslag was een belangrijke oppepper voor de campagne die Ota voerde tegen de nadrukkelijke Amerikaanse militaire aanwezigheid op het eiland. Op 21 juni besloot de nieuwe assemblée om binnen zes maanden een referendum uit te schrijven over de kwestie.

Ota's medestanders - waaronder zich leden van de SDPJ en de Japanse Communistische Partij (JCP) bevonden - behaalden 25 van de 48 zetels van de assemblée. hetgeen een winst betekende van 4 zetels. Zijn tegenstanders (voornamelijk leden van de LDP en Shinshinto) behielden 23 zetels. Het was voor het eerst sinds 1980 dat tegenstanders van de Amerikaanse bases een meerderheid hadden in het parlement.

HET SUMITOTO-KOPERSCHANDAAL

Op 14 juni maakte de president-directeur van Sumitomo N.V., Tomiichi Akiyama, bekend dat er een verlies geleden was van naar schatting $ 1,8 mrd als gevolg van het feit dat het hoofd van de koperhandel-afdeling over een periode van 10 jaar ongeautoriseerde transacties had uitgevoerd.

Sumitomo, een firma met 154 kantoren over de hele wereld, dreef handel in een grote hoeveelheid goederen en was actief in verscheidene bedrijfstakken, waaronder onroerend goed, bouw, financiering en communicatie. De verliezen waren zelfs groter dan de $ 1,1 mrd die de Daiwabank in 1995 door ongeautoriseerde handel geleden had (zie pag. 80/3 e.v.-'96) en berokkenden het imago van de financiele sector van Japan nog meer schade (zie boven). Tijdens de bekendmaking zei de Sumitomo-directeur dat ..het verlies groot is. maar gezien de financiele capaciteit van het bedrijf en de latente winst van effecten zal het zonder probleem kunnen worden opgevangen"

Op 27 juni verontschuldigde Akiyama zich op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering in Osaka ook tegenover zijn aandeelhouders. Tijdens de 40 minuten durende vergadering werden plannen goedgekeurd om de verliezen te dekken en werd de aanstelling bevestigd van Akiyama als voorzitter van de maatschappij. De geplande bevordering van manager Akio Imamura tot directeur ging echter niet door, omdat deze verantwoordelijk was voor de afdeling van niet-ijzerhoudende metalen en als zodanig de supervisie had gehad over het voormalig hoofd van de koperhandel Yasuo Hamanaka, degene die verantwoordelijk zou zijn geweest voor de ongeautoriseerde handel. In zijn toespraak tot de aandeelhouders beloofde Akiyama een diepgaand onderzoek in te stellen binnen het bedrijf en drong hij er bij alle Sumitomo-managers op aan hun volledige medewerking te verlenen aan onderzoeken door Britse en Amerikaanse autoriteiten.

De Britse autoriteiten deden onderzoek naar de zaak omdat de meeste van Hamanaka's ongeautoriseerde transacties plaatsgevonden hadden op de Londense metaalbeurs. De aandeelhoudersvergadering viel samen met de aankomst in Japan van een vertegenwoordiger van het Britse Bureau voor Ernstige Fraude-Bestrijding (Serious Fraud Office). Daarnaast deed de Amerikaanse Commissie voor Toezicht op de Termijnhandel (Commodity Futures Trading Commission) onderzoek naar Amerikaanse bedrijven die betrokken waren geweest bij activiteiten van Hamanaka. Op 18 juni riep het Amerikaanse openbaar ministerie in Manhatten een onderzoeksjury bijeen om de toedracht van de verliezen van Sumitomo te onderzoeken. Ook het bureau van openbare aanklagers van het district Tokio bevestigde dat het onderzoek deed naar de activiteiten van Hamanaka.

De affaire rond Sumitoto veroorzaakte een internationale daling van de koperprijzen. Op 19 juni deelde de Britse Raad voor Effecten en Beleggingen (Se-

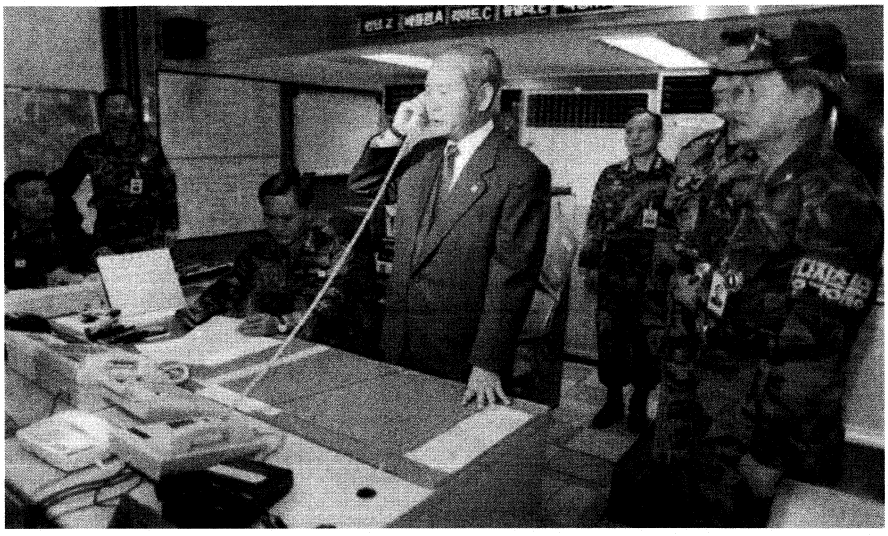
curities and Investments Board) mee dat zij het functioneren van de Londense metaalbeurs (London Metal Exchange LME), de grootste markt voor koperhandel, aan een onderzoek zou onderwerpen Vanuit verschillende hoeken was er kritiek gekomen dat de beurs onvoldoende supervisie en een ondoorzichtige aanpak had. Ook waren er berichten dat er reeds in 1991 aan zowel de beurs als de Raad melding gemaakt was van het onzuiver zakendoen van Hamanaka, maar dat er geen doeltreffende maatregelen waren genomen.

VERHOGING OMZETBELASTING GOEDGEKEURD

Op 25 juni keurde het kabinet een langverwachte. maar zeer impopulaire verhoging van de omzetbelasting goed. De verhoging van 3 naar 5 procent zou in de begroting van 1997 worden opgenomen en vanaf 1 april 1997 van kracht worden.

Premier Ryutaro Hashimoto deed een oproep aan de bevolking om de geplande belastingverhoging niet ,,verkeerdte begrijpen". Het was de bedoeling dat de 4000 a 5000 mrd yen die de belastingverhoging naar schatting per jaar zou opleveren het begrotingstekort van de regering zou helpen aanvullen. In 1996 was er een tekort van 21.000 mrd yen ofwel 4.5 procent van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP). Verwacht werd echter dat de ingreep een negatief effect zou hebben van ongeveer 1 procent op de totale economische groei. Ook zou de aankondiging erop wijzen dat Hashimoto waarschijnlijk eind 1996 of begin 1997, voordat de nieuwe belasting van kracht werd, algemene verkiezingen zou uitschrijven.

(Vor.ber.pag. 365/3 e.v.-1996)



De Zuidkoreaanse minister van defensie Lee Yang Ho (m.)onderhoudt op 7 april 1996 vanuit het commandocentrum in het ministerie te Seoel een directe verbinding met de bevelhebbers in de frontlinie van de gedemilitariseerde zone.

KOREA

VOORSTEL VS EN ZUID-KOREA VOOR VIERLANDENOVERLEG MET HET OOG OP PERMANENTE VREDESREGELING OP KOREAANS SCHIEREILAND. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 16 april 1996 voerde de Amerikaanse president Bill Clinton besprekingen met zijn Zuidkoreaanse ambtgenoot Kim Young Sam op het eiland Cheju. Na afloop van deze ontmoeting stelden de twee leiders voor om met vier landen, te weten: China, Noord-Korea, de Verenigde Staten en Zuid-Korea, te gaan onderhandelen over een permanente vredesregeling voor het Koreaanse schiereiland.

Het was een ambitieus voorstel aangezien het verder ging dan een poging om de in een impasse geraakte dialoog tussen de twee Korea's vlot te trekken en het gericht was op het bereiken van een nieuw vredesakkoord ter vervanging van het wapenstilstandsverdrag waarmee in 1953 een einde was gekomen aan de gevechten in de Koreaanse Oorlog. De leiders bevestigden dat zij het voorstel vooraf hadden voorgelegd aan zowel de regering van Noord-Korea als China en zeiden hoopvol gestemd te zijn over een positieve reactie van beide.

Het initiatief volgde na een reeks maatregelen waarmee Noord-Korea de voorgaande jaren geprobeerd had de wapenstilstand te ondermijnen. Op die manier wilde het Noorden zijn eis kracht bij zetten om enkel en alleen met de VS over een vredesverdrag te onderhandelen. Volgens het Noorden kon Zuid-Korea geen partij kon zijn bij dergelijke onderhandelingen, aangezien dit land het wapenstilstandsverdrag niet had ondertekend. Maar Zuid-Korea wilde niets weten van suggesties dat er een bilateraal verdrag zou kunnen worden ondertekend tussen de VS en Noord-Korea, een standpunt dat ook door de opeenvolgende Amerikaanse regeringen was ingenomen.

De jongste Noordkoreaanse actie om het wapenstilstandsverdrag te ondermijnen vond plaats toen het land soldaten stuurde naar de Gedemilitariseerde Zone (DMZ). die de feitelijke grens vormde tussen de beide Korea's. Op 4 april had de Noordkoreaanse regering verklaard zich niet langer te houden aan zijn plichten met betrekking tot controle en bestuur binnen de Gedemilitariseerde Zone Daarna trokken verscheidene honderden soldaten op 5-7 april enkele malen met steun van de artillerie de DMZ binnen. Daarmee schonden ze het wapenstilstandsverdrag dat verbood dat meer dan 35 licht bewapende soldaten zich in de zone begaven. De provocatie, enkele dagen voor de parlementsverkiezingen in Zuid-Korea. bracht de Zuidkoreaanse president Kim Young Sam ertoe zijn Nationale Veiligheidsraad voor spoedberaad bijeen tc roepen en de Zuidkoreaanse strijdkrachten in uiterste staat van paraatheid te brengen.



De Amerikaanse president Bill Clinton (l.) en zijn Zuidkoreaanse ambtgenoot Kim Young Sam (r.)voor de aanvang van hun besprekingen op 16 april 1996 op het eiland Cheju.

De Chinese regering reageerde voorzichtig, maar niet negatief op het voorstel om met uier partijen te onderhandelen.

Op 19 april zei de Chinese ininister .van buitenlandse zaken Qian Qichen dat het een redelijk idee was, maar onderstreepte. in een duidelijke verwijzing naar Noord-Korea dat het plan de instemming vereiste van alle direct betrokken" partijen, wilde het kans van slagen hebben

Op 23 april zei de Japanse regering het idee te steunen, maar benadrukte tegelijkertijd dat het van belang was dat Zuid-Korea, Japan en de Ve enigde Staten zouden samenwerken in hun opstelling tegenover het Noordkoreaanse regime. Een woordvoerder van de Russische regering herhaalde het standpunt dat Rusland een rol diende te spelen in welke multilaterale vredesconferentie dan ook.

De onmiddellijke reactie van de Noordkoreaanse regering op het voorstel hield niet meer in dan een verklaring op 18 april die luidde dat de haalbaarheid van het voorstel werd onderzocht Het feit dat het niet terstond werd verworpen, vatten vele waarnemers op als een teken dat er reële hoop bestond dat het Noorden bereid was op basis van een vierpartijenoverleg deel te nemen aan onderhandelingen Maar op 26 april herhaalde het Noordkoreaanse *Centrale Persbureau* het standpunt dat Noord-Korea alleen met de VS kon praten over manieren om de spanningen op het schiereiland te verminderen hoewel onduidelijk was of dit een formele afwijzing van het voorstel inhield

Verdere verloop met betrekking tot het voorstel

Regeringsvertegenwoordigers uit Zuid-Korea, Japan en de Verenigde Staten kwamen op 13-14 mei bijeen voor een tweedaagse conferentie op het Zuidkoreaanse eiland Cheju. Na de bijeenkomst in januari op Hawaii (zie pag. 441/3-'96) was dit de tweede keer dat er een dergelijk overleg werd gevoerd. Het voornaamste punt van bespreking tijdens het Cheju-overleg was het in april gepresenteerde voorstel voor vierlanden-besprekingen tussen Noord-Korea, Zuid-Korea, China en de Verenigde Staten (zie boven).

Het voorstel beoogde nieuw leven te blazen in het zieltogende verzoeningsproces tussen de twee rivaliserende Koreaanse staten. Hoewel een verbetering in de bilaterale Koreaanse betrekkingen een vereiste was geweest van het kernwapenakkoord dat de Verenigde Staten en Noord-Korea in oktober 1994 hadden gesloten (zie pag. 76/1 e.v.-'Ss), was het het enige onderdeel van het akkoord waarop nauwelijks concrete vooruitgang was geboekt. De Chinese reactie op het voorstel voor vierlandenbesprekingen was echter gematigd positief, terwijl de Nuurdkoreaanse regering eventuele deelname niet uitsloot. Er werd bericht dat de Noordkoreaanse vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Kim Yong Nam, op 27 april naar China was gereisd voor geheime besprekingen over het voorstel. Een ander positief signaal was dat de Noordkoreaanse regering op 7 mei om meer informatie over de voorgestelde besprekingen had verzocht.

Een meer ve zoenende toon met het oog op onderhandelingen werd ook aangeslagen door de Amerikaanse ambassadeur in Zuid-Korea, James Laney, die in een toespraak op 11 mei opriep tot meer begrip voor de positie van Noord-Korea. Hij erkende dat ,,het Noorden bij gebrek aan andere middelen om iets aan zijn situatie te veranderen. wellicht naar andere wegen zal zoeken om de enig overgebleven troef uit spelen die internationaal respect afdwingt: militaire macht", maar hij benadrukte dat ,,we onze retoriek en felle taal zouden moeten afzwakken (en)beseffen dat het niet arrogantie is die hen drijft, maar onveiligheid". Ook legde hij er de nadruk op dat .,ieders belangen worden gediend door economische steun aan het Noorden, de vermindering van de spanning tussen Noord en Zuid en een alomvattende Noord-Zuidovereenkomst".

Tijdens een persconferentie na afloop van het Cheju-overleg werd benadrukt dat de drie deelnemende landen Noord-Korea geen economische steun of voedselhulp zouden bieden als prikkel tot deelname aan de vierlandenbesprekingen. Zou Noord-Korea echter besluiten om aan de besprekingen deel te nemen. zo suggereerde de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Oost-Azië en de landen in het Stille Zuidzeegebied, Winston Lord, dan zouden daar voor de Noord-Koreaanse regering ,,aanzienlijke voordelen" aan zijn verbonden.

Op 26-28 mei bracht een Amerikaanse delegatie onder leiding van de Democratische afgevaardigde Bill Richardson een drie-daags bezoek aan Noord-Korea om duidelijkheid te verschaffen over de aard van de besprekingen en Noord-Korea tot deelname te bewegen. Hoewel Richardson formeel geen officiële bevoegdheden had. werd algemeen aangenomen dat hij als de onofficiële gezant van Bill Clintons regering fungeerde. Als de op één na belangrijkste woordvoerder van de Democratische Partij in het Huis van Afgevaardigden was hij een prominente figuur, terwijl bekend was dat hij nauwe contacten rnet Clinton onderhield. Hij had de beschikking over een Amerikaans luchtmachttoestel en werd op zijn reis vergezeld van deskundigen van de ministeries van buitenlandse zaken en defensie. Na zijn terugkeer in de VS werd bericht dat de Noordkoreaanse regering nog steeds argwaan koesterde ten aanzien van de voorgestelde besprekingen. maar dat zij eventuele deelname niet uitsloot. Naar verluidt had men Richardson ook om hulp verzocht in verband met de gevolgen van de grote overstroming van 1995.

Dreigende hongersnood in Noord-Korea

Het besluit op Cheju om het Noorden geen voedselhulp te bieden (zie boven) werd genomen in weerwil van toenemende internationale bezorgdheid over de voedseltekorten in Noord-Korea. Het Wereldvoedselprogramma en de VN-Voedsel-en-Landbouworganisatie (FAO) hadden op 13 mei gezamenlijk een .,speciale waarschuwing" uitgegeven, waarin erop gewezen werd dat de voedselsituatie ,,steeds hopelozer" was ge orden, en dat als er niet onmiddellijk hulp werd geboden, de gevolgen voor een groot deel van de bevolking ;,waarschijnlijk rampzalig zullen zijn".

De buitenlandse hulp van eind 1994 en begin 1995, gemiddeld ongeveer 50.000 ton rijst per maand, had de tekorten enigszins teruggebracht. Maar aangezien zendingen in 1996 achterbleven en er pas over enkele maanden kon worden geoogst, werd het besluit van Zuid-Korea, Japan en de Verenigde Staten oin alle verdere hulp op te schorten (zie boven), door de betreffende hulporganisaties als potentieel rampzalig gezien. Dit werd nog duidelijker toen bekend werd dat de Noordkoreaanse bevolking door de nationale televisie werd aangespoord om naar wilde planten en wortels te zoeken en geïnstrueerd werd hoe men deze moest bereiden. Volgens ooggetuigenverslagen zouden grote groepen Noordkoreanen in parken en langs wegen op zoek zijn naar zulk voedsel, wat sinds de ontberingen van de Koreaanse oorlog niet meer was vertoond.

Op 29 mei riep de Internationale Federatie van

organisaties van het Rode Kruis en de Rode Halve Maan op om $ 5,25 mln aan voedselhulp bijeen te brengen om Noord-Korea tot dc oogst in oktober te helpen. De secretaris-generaal van de Federatie, George Weber, waarschuwde dat als er niet snel hulp zou komen. 130 000 Noordkoreanen van honger dreigden om te komen.

voorbereiding voor voedselhulp aan Noord-Korea

Op 11 juni deelde de Zuidkoreaanse regering mee dat zij Koord-Korea voedselhulp zou geven ter waarde van S 3 mln als gebaar van humanitaire betrokkenheid. Aan het besluit ging een campagne van de Verenigde Naties voor voedselhulp vooraf. die was gestart om Noord-Korea te hulp te schieten bij de acute voedseltekorten die het gevolg waren van de overstroming in 1995 en van de zieltogende economie van het land.

In 1995 had Zuid-Korea 150.000 ton rijst aan Noord-Korea geschonken, maar na het binnendringen van Noordkoreaanse militairen in de gedemilitariseerde zone in april 1996 had Zuicl-Korea verklaard dat er van verdere hulp geen sprake kon zijn, tenzij Noord-Korea ermee instemde deel te neinen aan cle voorgestelde vredesbesprekingen tussen de vier landen (zie boven). De Verenigde Naties hadden echter recentelijk het plan ontvouwen om S 43.6 mln in te zamelen rooi' voedselhulp aan Noord-Korea en toenemende druk uitgeoefend op Zuid-Korea om zich bij de landen aan te sluiten die daarbij hielpen

Vice-premier en ininister van eenwording Kwon O Kie verklaarde de oinmezwaai van de regering door erop te wijzen dat de hulp was bedoeld om te voorkomen dat baby's en kleine kinderen zouden verhongeren. De voedselhulp zou bestaan uit poedermelk ter waarde van $ 1mln en een geldsom van $ 2 mln waarvan de VN andere levensmiddelen in poedervorm konden kopen. Daarvóór hadden de Verenigde Staten en Japan op 11 juni aangekondigd respectievelijk $ 6,2 mln en $ 6 mln aan hulp te zullen bijdragen via het Wereldvoedselprogramma en andere instellingen.

Spanning in gedemilitariseerde zone verminderd. Nieuwe erensoverschriidingen vanuit het Noorden

Na de incidenten in april, waarbij Noordkoreaanse troepen de neutraliteit van de Gedemilitariseerde Zone (DMZ) tussen Noord- en Zuid-Korea hadden geschonden (zie boven), was er in mei sprake van een vermindering van de spanning. Dit werd op 10 mei officieel erkend; toen de Amerikaanse en Zuidkoreaanse strijdkrachten officieel een verminderde staat van paraatheid afkondigden

Op 17 mei vond echter opnieuw een incident plaats toen een groep van zeven Noordkoreaanse soldaten de DMZ binnendrong Nadat de Zuidkoieaanse strijdkrachten waarschuwingsschoten hadden gelost trok de Noordkoreaanse eenheid zich terug Op 18 mei de dag na het incident gelastte de stafchef van het leger generaal Yun Yong Nam alle langs de DMZ opgestelde legereenheden een zware vergeldingsactie te ondernemen, als de Noordlioreaanse strijdkrachten opnieuw de grens zouden overschrijden.

Op 23 mei werd bericht dat vijf Noordkoreaanse marineschepen zich kortstondig in Zuidkoreaanse wateren hadden begeven. Bij de nadering van Zuidkoreaanse kanonneerboten trok het eskader zich terug.

Meer territoriale schendingen door Noordkoreaanse marineschepen

De Zuidkoreaanse autoriteiten maakten bekend dat drie Noordkoreaanse marineschepen op 14 juni de grens van de DMZ hadden overschreden in de Gele Zee. De schepen trokken zich terug toen ze door Zuidkoreaanse marineeenheden werden benaderd.

Het incident viel samen met een grote Zuidkoreaanse oefening voor burgerbescherming waarmee werd uitgetest of het land paraat n-as voor een aanval uit het Noorden. Het was het vierde geval in een reeks van grensoverschrijdingen. soortgelijke incidenten vonden plaats op 19 april. 11 mei en 23 mei.

NOORDKOREAANSE PILOOT LOOPT OVER

Een Noordkoreaanse gevechtspiloot week op 23 mei in een MIG-19 uit naar Zuid-Korea. Hij was de eerste Noord-Koreaan sinds 13 jaar die op deze manier de wijk nam en zijn vlucht leverde de Zuidkoreaanse inlichtingendienst belangrijke informatie op.

De piloot. kapitein Lee Chul Soo. die in zijn land eervol was onderscheiden. liet in Noord-Korea een vrouw en twee kinderen achter: Hij verliet zijn basis in Onsan en vloog naar Zuid-Korea via de Gele Zee. waar hij door Zuidkoreaanse jagers werd onderschept en naar de luchtbasis Suwon ten zuiden van Seoel geescorteerd. Lee's toestel uit de zestiger jaren werd als verouderd omschreven en zijn kleding was armoedig. Het feit dat een lid van een elitetroep zo slecht was uitgerust leidde wijd en zijd tot speculaties dat cle economische crisis in Noord-Korea wellicht nog veel ernstiger was dan men had gedacht.

Lee zei dat hij was overgelopen omdat hij niet meer kon leven onder het



De Noordkoreaanse piloot Lee Chul Soo beantwoordt vragen tijdens een persconferentie op 28 mei 1996 in de Zuidkoreaanse hoofdstad Seoel.

Noordkoreaanse regime, dat hij omschreef als uiterst inefficiënt, zwaar corrupt en geteisterd door armoede en criminaliteit. Ook wees hij erop dat Kim Jong Il alle hulpbronnen in het land had aangewend om oorlogsvoorbereidingen te treffen en dat de Noordkoreaanse leiding van mening was dat oorlog met het Zuiden onvermijdelijk was. De bestaande militaire plannen. zo zei hij. voorzagen in de onmiddellijke bezetting van Seoel. binnen 24 uur na het openen van de vijandelijkheden, waarna de rest van het land, inclusief Pusan, binnen een week onder de voet zou worden gelopen. Andere informatie van Lee, bijvoorbeeld dat het grootste deel van Noordkoreaanse luchtvloot ten gevolge van een chronisch brandstoftekort aan de grond moest blijven. leek echter in tegenspraak met de veronderstelling dat het regime in Pyongyang op het punt stond een grootscheepse aanval op het Zuiden te ondernemen.

Het incident leidde ook tot een hernieuwde inspectie van het Zuidkoreaanse luchtverdedigingssysteem. toen aan het licht kwam dat het luchtaanvalalarmsysteem in Seoel in het geheel niet op Lee's toestel had gereageerd. De burgemeester van de hoofdstad. Cho Soon. bood hiervoor zijn rerontschuldigingen aan. terwijl enkele voor het luchtalarmsysteem verantwoordelijke regeringsfunctionarissen op grond van nalatigheid ontslagen werden

Op 24 mei gaf president Kim Jung Sam opdracht om alle luchtalarmsystemen in het land aan een nieuwe inspectie te onderwerpen.

Eind mei weken nog twee Noordkoreanen uit. Chung Gap Yul, een wetenschapper, en de schrijver Chang Hae Song arriveerden op 31 mei vanuit Beijing in Seoel.

(Vor.ber.pag. 441/1 e.v.-1996)

KOREA (NOORD)

AKKOORD MET VERENIGDE STATEN OVER MIA'S

De regeringen van Noord-Korea en de Verenigde Staten maakten op 10 mei 1996 bekend dat ze een akkoord hadden bereikt dat voor beide zijden de weg zou vrijmaken om in Noord-Korea een gezamenlijke zoektocht te ondernemen naar de stoffelijke overschotten van de 8100 Amerikaanse militairen en VN-militairen die tijdens de Koreaanse Oorlog van 1950-'53 als vermist waren opgegeven (missing in action, MIA).

Het akkoord werd bereikt na onderhandelingen in New York op 4-9 mei tussen een Noordkoreaanse delegatie, bestaande uit vertegenwoordigers van het ministerie van buitenlandse zaken en het Koreaanse Volksleger (KVL),en een groep Amerikaanse ambtenaren van buitenlandse zaken. De Verenigde Staten zouden $ 2 mln bijdragen aan de kosten die de Noordkoreaanse autoriteiten al eerder hadden gemaakt bij het opsporen van de stoffelijke overschotten van 162 MIA's die in 1993-'94 aan de VS waren overgedragen. Dit bedrag was de helft van wat de Noordkoreanen hadden geëist, en de oplossing van het geschil maakte de weg vrij voor besprekingen in juni over de nadere details van de gezamenlijke zoektocht naar nog meer stoffelijke overschotten van vermiste militairen. Tussen 1990 en 1992 waren reeds 46 stoffelijke overschotten overgedragen, maar de kosten hiervan werden gedekt door een eerdere Amerikaanse betaling van $897.000.

Vertegenwoordigers van het VN-militaire gezag overhandigden op 20 mei in het dorp Panmunjom in de Gedemilitariseerde Zone (DMZ) $ 2 mln in contanten aan de Noordkoreaanse autoriteiten.

Intern Amerikaans rapport over Mia's

In een rapport van het Amerikaanse ministerie van defensie werd geconcludeerd dat er mogelijk wel vijftien Amerikaanse soldaten die tijdens de Koreaanse oorlog geregistreerd waren als ,,vermist in de strijd" (missing in action, MIA) nog in leven waren in Noord-Korea, en dat sommigen van hen er tegen hun wil werden vastgehouden.

Op 17 juni verschenen bijzonderheden van het op 26 maart gedateerde interne rapport in de pers nadat ze openbaar gemaakt waren door Richard Dorman, een Amerikaans congreslid dat zich bezighield met de opsporing van vermiste soldaten. Het rapport was samengesteld uit informatie van overlopers en geciteerde verslagen van een groot aantal ,,waarnemingen" van vermiste soldaten. Het Nationale Verbond voor Families, de organisatie die de familieleden van in Korea en Vietnam vermiste soldaten vertegenwoordigde, eiste vervolgens onmiddellijke actie van de regering. Het Amerikaanse ministerie van defensie minimaliseerde de betekenis van het rapport echter door het af te doen als de mening van een enkele onderzoeker die zich bezig hield met het lot van de meer dan 8100 Amerikaanse manschappen die geregistreerd stonden als vermist in de Koreaanse oorlog.

ECONOMISCH AKKOORD MET CHINA

Noord-Korea en China tekenden op 22 mei in Beijing een overeenkomst voor economische en technologische samenwerking. De ondertekening volgde op een bezoek aan China van een Noordkoreaanse delegatie onder leiding van vice-premier Hong Song Nam. Nadere details van de overeenkomst werden niet bekendgemaakt.

KWESTIE VAN HET NOORDKOREAANS LEIDERSCHAP

Eind mei was het twee jaar geleden dat het Noordkoreaanse parlement, de Opperste Volksvergadering (SPA), voor het laatst in zitting bijeen was gekomen. In voorgaande jaren was de SPA altijd tussen maart en mei bijeengeroepen om de begroting van het afgelopen jaar te bekrachtigen en die voor het volgende jaar goed te keuren. Sinds de dood van president Kim I1 Soeng in juli 1994 (zie pag. 880/3 e.v.-'94) had de SPA echter geen zitting meer gehouden. Er werd gespeculeerd dat dit symptomatisch was voor de chronische begrotingsproblemen van het land. Maar het werd ook gezien in het bredere kader van de abnormale situatie die er sinds Kims dood in het land zou heersen. Het meest in het oog springende element daarvan was dat zijn zoon en aangewezen opvolger, Kim Jong Il, officieel nog steeds het leiderschap van de Koreaanse staat en dat van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij (KWP) niet op zich had genomen.

Bill Richardson, Amerikaans congreslid voor de Democratische Partij. die op 28 mei terugkeerde van een bezoek aan Noord-Korea (zie ook onder KOREA), zei evenwel dat hij sterk de indruk had dat Kim Jong I1 stevig in het zadel zat. Richardson verklaarde ook dat hij had rondgereisd in het Unpagebied ten zuiden van Pyongyang en daar met eigen ogen had kunnen zien hoeveel schade er was aangericht door de overstroming van 1995, die de economische problemen van Noord-Korea nog had verergerd. Maar afgezien van de schade aan de infrastructuur, was hij ook getuige geweest van de nood onder de bevolking. Hoewel er nog geen hongersnood heerste, zo verklaarde hij, was er ,,overduidelijk behoefte aan voedselhulp". De Noordkoreaanse autoriteiten hadden hem, naar verluidt, om voedselhulp gevraagd om de ergste nood na de overstroming te lenigen.

(Vor.ber.pag. 226/1-1996)

KOREA (ZUID)

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. OPPOSITIE VERSTOORT OPENINGSZITTING VAN NIEUWE PARLEMENT

De regerende Nieuwe Koreaanse Partij (NKP)slaagde erop 11 april 1996 niet in een absolute meerderheid te behalen bij de parlementsverkiezingen, maar kwam desalniettemin als duidelijke winnaar te voorschijn. De NKP. die 139 van de 299 zetels in de Nationale Assemblée behaalde, leek dankzij de steun van voldoende onafhankelijke parlementsleden te kunnen beschikken over een absolute meerderheid.

Ondanks vele pessimistische voorspellingen aan de vooravond van de verkiezingen, deed de NKP(in december 1995 voortgekomen uit de Liberaal-Democratische Partij, zie pag. 227/2/3 - '96) het goed. Dat gold vooral in Seoel, waar de partij 27 van de 47 zetels behaalde en roet in het eten gooide van de oppositie die had verwacht haar machtspositie in de hoofdstad te behouden. Het verlies in Seoel was slechts een van de teleurstellingen voor het in september 1995 opgerichte Nationaal Congres voor een



NKP-kandidaat voor de Nationale Assemblée, Lee Myong Pak. begroet aanhangers tijdens zijn verkiezingstourneein Seoelop 7 april 1996.

Nieuwe Politiek (NCNP), de belangrijkste oppositiepartij.

De NCNP deed het goed op het platteland inde provincies Kwangju en Cholla, maar behaalde op andere plaatsen slechts weinig zetels. En haar leider, de bejaarde Kim Dae Jung. behaalde geen zetel via de partijlijst. De kleine Verenigde Liberaal-Democraten (ULD) boekte niet alleen successen in haar bolwerken Taejon en Chungchong. maar ook in andere provincies. De Democratische Partij kwam vijf zetels te kort om als afzonderlijke partij in het parlement te komen en moest er rekening mee houden dat er druk op haar zou worden uitgeoefend om samen te gaan met een van de grotere partijen.

Uitslagen parlementsverkiezingen

Partij	*% stemmen*	Zetels *via kies-district*	Zetels vza even-*redige* verte-gen-*woor-diging*	Totaal ge-zoon-nen zetels
NKP	34,5	121	18	139
NCNP	23.3	66	13	79
ULD	16.2	41	9	50
Democratische Partij	11,2	9	6	15
Onafhankelijken	11,9	16		16
Overigen		0		U
Totaal	100,00	253	46	299

Na de verkiezingen sprak president Kim Young Sam zijn tevredenheid uit over de verkiezingsuitslag en verklaarde dat hij de oppositie zou vragen om samen te werken op het gebied van veiligheid en binnenlandse aangelegenheden. Daartoe begon hij onmiddellijk aan besprekingen met de leiders van de drie oppositiepartijen. Het was de eerste keer dat hij dit deed sinds hij in 1993 president werd.

Nieuwe partijvoorzitter NKP

Tijdens een nationale conventie van de regerende Nieuwe Korea Partij (NKP) op 7 mei werd oud-premier Lee Hong Koo tot partijvoorzitter gekozen. Lee was voor dit ambt – het hoogste na het leiderschap van de NKP – voorgedragen door president Kim Young Sam, die tevens NKP-leider was. Lee verving Kim Yoon, die na de algemene verkiezingen op 11 april, waarbij de NKP haar meerderheid in het parlement had verloren (zie boven), was afgetreden. Ook vele andere vooraanstaande ambtsdragers van de partij waren ver angen tijdens de grootscheepse heiverdeling van posten die op de verkiezingen volgde.

Lee had tot december 1993 als premier gediend (zie pag. 229/1-'96) en in 1988 en 1994 als minister van nationale eenwording. Met zijn benoeming zou de regering hebben willen onderstrepen hoeveel belang zij hechtte aan de kwestie van hereniging met Noord-Korea. Het bereiken van dit doel, zo hield president Kim zijn partijgenoten voor, was essentieel voor het bereiken van een nog groter doel, namelijk het verwerven van de status van grote wereldmacht in de 21ste eeuw.

De benoeming was ook veelbetekenend in de zin dat Lee, naar algemeen werd aangenomen, in tegenstelling tot zijn voorganger geen ambities zou hebben om zich kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingen van 1998, waarbij de opvolger van Kim zou worden gekozen. Het was als zodanig een duidelijk signaal dat president Kim vastbesloten was zijn greep op de partij te behouden tot aan zijn aftreden begin 1998. Wat hij tot elke prijs u-ildc vermijden was de partij te destabiliseren door een vroegtijdige strijd tussen zijn potentiële opvolgers aan te wakkeren en daarbij de schijn te wekken dat hij aan één van hen de voorkeur gaf.

NKP verwerft meerderheid in parlement. Protest oppositie.

De nieuwe voorzitter kreeg al meteen een steun in de rug, toen het aantal zetels dat zijn partij in het 200 leden tellende parlement bezette op 20 mei tot 150 steeg, zodat de NKP nu een meerderheid van zetels had De partij. die bij de verkiezingen 139 zetels had veroverd, profiteerde van de steun van enkele afgevaardigden van de oppositie en partijloze parlementariërs die naar haar gelederen waren overgelopen. Deze gang van zaken werd wijd en zijd veroordeeld door de oppositiepartijen, die beweerden dat er sprake was geweest van dwang. Een aantal afgevaardigden zou zich onder dreiging van een belasting-onderzoek noodgedwongen bij het NKP hebben aangesloten. De oppositie tekende beroep aan bij het Constitutiehof op grond van het feit dat deze partijwisselingen tot resultaat hadden dat er geen recht



NCNP-leider Kim Dae Jung (l.) brengt op 11 april 1996 in zijn woonplaats Ilsan samen met zijn vrouw Lee He Ho (r.)zijn stem uit.



NCNP-leider Kim Dae Jung (l.) en ULD-leider Kiin Jong Pil (r)zwaaien naar hun aanhangers tijdens demassale protestbijeenkomst van de oppositie op 26 mei 1996 in Seoel.

werd gedaan aan de wensen van de kiezers, zoals die bij de algemene verkiezingen tot uitdrukking waren gebracht. Om haar protest kracht bij te zetten organiseerde de oppositie op 26 mei ook een protestbijeenkomst in Seoel. die door circa 40.000 mensen werd bijgewoond.

In de loop van de maand vonden ook gewelddadiger protestacties plaats in verband met de herdenking van de bloedige onderdrukking van de Kwangju-opstand op 18 mei 1980 (zie pag. 354/3 e.v.-'80). Verscheidene van deze acties waren gericht tegen Amerikaanse militaire bases. terwijl het op 18-19 mei in Seoel tot een botsing kwam tussen politie en demonstrerende studenten.

Oppositie verstoort opening parlement

Op 5 juni werd de vijftiende Nationale Assemblée officieel geopend. Protesten van de oppositie maakten het echter onmogelijk een voorzitter en twee vicevoorzitters te kiezen.

De NKP had met de algemene verkiezingen van april haar absolute meerderheid in het parlement verloren (zie boven),maar haar vervolgens teruggekregen door twaalf parlementsleclen te rekruteren die waren gekozen ais onafhankelijk lid of als leden van de Democratische Partij. De oppositiepartijen NCNP en ULD beweerden dat hierbij onoorbare druk was uitgeoefend.

CONTROLE OP BINNENLANDSE EFFECTENMARKT BEPERKT

Op 22 mei maakte de regering bekend dat de meeste beperkingen die nog golden voor buitenlandse bedrijven in verband met toetreding tot binnenlandse effectenmarkten. in 1998 zouden zijn opgeheven. De regering nam deze stap ter versterking van het Zuidkoreaanse streven om in 1996 het lidmaatschap van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) te verwerven.

Krachtens de voorgenomen hervormingen zou het plafond aan het buitenlandse bezit van aandelen in Koreaanse effectenbeurzen. beleggingsmaatschappijen en belegadviesbureaus in januari 1997 van 10 tot 49 procent worden verhoogd. Vanaf december 1998 zouden buitenlandse finaneiele firma's een meerderheidsbelang in zulke instellingen mogen verwerven. zij het alleen via een vriendelijke overname.

GEVANGENISSTRAF VOOR DIRECTIELEDEN WARENHUIS. ARRESTATIES IN VERBAND MET CORRUPTIE

Op 26 april veroordeelde het Hooggerechtshof in Seoel de voorzitter van de raad van bestuur van het warenhuis Sampung, de 74-jarige Yi Chun, tot 7,5 jaar ge-;argenisstraf wegens onopzettelijke duodslag na hei instorten van een warenhuis in Seoel in juni 1995, waarbij meer dan 500 mensen de dood vonden (zie pag. 591/2-'95). Zijn zoon en de president-directeur van Sampung kregen ieder zeven jaar cel. Negen ambtenaren werden eveneens veroordeeld voor uiteenlopende misdrijven. waaronder het aannemen van steekpenningen in ruil voor het aanbrengen van wijzigingen in het ontwerp en de bouw van het warenhuis.

Inspecteur effectenbeurs gearresteerd - Andere omkoopzaken

De arrestatie op 2 juni van Paik Won Ku. de voorzitter van de Beurscommissie. op beschuldiging van omkoperij deed financiële kringen in Zuid-Korea versteld staan. Twee dagen later vond. ook wegens omkoperij. de arrestatie plaats van Han Taek Soo, hoofd financiële transacties van het ministerie van financiën en economie.

Als hoofd van de Beurscommissie was Paik verantwoordelijk voor het reglementeren van de effcctenbeursen en voor een eerlijk verloop van het noteren van aandelen. het instellen van onderzoek naar effectenhandel met voorkennis. en het toezicht houden op fusies en overnames. Hij werd ervan beschuldigd 110 mln won aan steekpenningen te hebben aan-



Parlementsleden van de oppositie beletten NKP-parlementslid Kim Myong Moon (m., met bril) op 7 juni 1996 in het parlement in Seoel de doorgang naar het spreekgestoelte.



De Nederlandse staatssecretaris van economische zaken. Anneke van Dok-van Weele (l.), en de Zuidkoreaanse president Kim Young Sam (r)worden op 10 juni 1996 door de Nederlandse premier Wim Kok (m.)in het presidentieel paleis te Scoel aan elkaar voorgesteld.

genomen van tien binnenlandse ondernemingen tussen oktober 1994 en maart 1995 ($ 1,00 = 737.53 won op 7 juni 1996). De arrestatie ran Han had te maken met het onderzoek naar Paik. Hij zou in november 1995 geld aangenomen hebben van Korea Data Systeem N.V. en in ruil daarvoor het bedrijf geholpen hebben een beursnotering te verkrijgen op de effectenbeurs van Seoel. Tegen het eind van de maand werden meer arrestaties verricht, waaronder op 18 juni de inhechtenisneming van twee vooraanstaande leden van de Beurscommissie.

Op 12 juni legde een Zuidkoreaans gerechtshof in een zaak die met het vooraf gaande geen verband hield, gevangenisstraffen op tot drie jaar aan drie anti-trust- inspecteurs en twee zakenlieden die schuldig waren bevonden aan omkoperij. De drie functionarissen van de Commissie voor Eerlijke Handel hadden geld aangenomen van ondernemingen in ruil voor gunsten, zoals het opleggen van milde straffen aan bedrijven die de anti-trustregels hadden overtreden.

NEDERLANDSE PREMIER KOK OP BEZOEK

Op 10-11 juni 1996 bracht de Nederlandse premier Wim Kok, met in zijn kielzog staatssecretaris van economische zaken Anneke van Dok- van Weele en een grote delegatie Nederlandse ondernemers een bezoek aan Zuid-Korea. Op 10 juni had Kok een ontmoeting met de Zuidkoreaanse president Kim Young Sam. waarbij hij er bij de president op aandrong om meer aandacht te besteden aan het Nederlandse bedrijfsleven. Voorts diende het bezoek om tal van invoer- en investeringsbelemmeringen uit de weg te ruimen.

Behalve met de Zuidkoreaanse president voerde Kok ook gesprekken inet andere regeringsvertegenwoordigers en was er in zijn programma veel ruimte ingebouwd voor bezoeken aan bedrijven. Behalve als speurtocht naar mogelijkheden voor het Nederlandse bedrijfsleven om te investeren in een van de snelst groeiende economieen van Azie. beschouwde premier Kok de reis ook als een uitstekende gelegenheid om het Zuidkoreaanse bedrijfsleven te interesseren voor vestigingen in Nederland.

De economische missie die met de premier meereisde bestond uit vertegenwoordigers van uitsluitend grote bedrijven als ABN-Amro. ING en KLM. Op hetzelfde tijdstip bevond zich in Seoel een missie van de Dutch Korea Trade Club. met ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf. Het bezoek aan Korea. dat vooral in het teken stond van het openen van deuren en het verstevigen van bestaande handelscontacten, leverde op 11 juni ook een eerste order op ter waarde van een half miljoen gulden voor een Nederlandse producent van koffiefilterzakjes (*NRC/H'blad*, 12-6-'96).

TOPONTMOETING MET JAPANSE PRE MIER

Op 22 en 23 juni hielden president Kim Young Sam en de Japanse premier Ryutaro Hashimoto een tweedaagse top op het Zuidkoreaanse eiland Cheju. Ogenschijnlijk was de top belegd om te bespreken hoe het gezamenlijk organiseren van de wereldkampioenschappen voetbal in 2002 benut zou kunnen worden om een groter begrip en wederzijdse vriendschap te kweken tussen de twee buurlanden.

Het was de eerste ontmoeting op hoog niveau tussen de twee landen sinds het uitvoerend comité van de Internationale Federatie van Voetbalbonden (Federation of International Football Associations. FIFA) op 31 mei haar beslissing bekend gemaakt had wie als gastland zou optreden voor het toernooi van 2002. De beslissing had een eind gemaakt aan de grimmige rivaliteit die gepaard gegaan was met de gooi naar het gastlandschap. en was genomen met de specifieke bedoeling om te voorkomen dat er nog meer druk zou komen te staan op de delicate verhouding tussen beide landen. Tijdens hun ontmoeting zegden beide leiders toe dat hun regeringen nauw zouden samenwerken om er voor te zorgen dat dit eerste wereldkampioenschap op Aziatisch grondgebied een succes zou worden Ze kwamen ook overeen om uitwisselingsprogramma's voor de jeugd uit te breiden en zo fundamenten te leggen voor een ,,toekomstgerichte" bilaterale relatie en om een studiegroep te formeren van historici uit beide landen om de controversiële aspecten uit de voorheen problematische verhouding tussen beide landen te onderzoeken.

De beide leiders omzeilden in hun gesprek de controverse over de ,,troostmeisjes" die de laatste jaren de bilaterale betrekkingen onder druk had gezet (zie onder JAPAN). en het onopgeloste territoriale geschil over de Tokto-eilanden. Tijdens de persconferentie na de top verklaarde Hashimoto echter dat hij ,,zijn welgemeende excuses [aanbood] aan de Koreaanse troostmeisjes" en betuigde hij bovendien spijt over het feit dat er tijdens de laatste fase van de Japanse kolonisatie van het Koreaanse schiereiland pogingen gedaan waren om Koreanen te dwingen Japanse namen aan te nemen. De twee leiders bespraken eveneens de situatie in Noord-Korea en Hashimoto betuigde zijn steun aan het voorstel voor vredesbesprekingen tussen de vier landen, te weten: Noord- en Zuid-Korea, de Verenigde Staten en China (zie KOREA).

(Vor.ber.pag. 443/3 e.v.-1996)

MONGOLIË

GRENSAKKOORD MET RUSLAND

Het Russische persbureau *Novosti* berichtte op 1 oktober 1995 dat er meer samenwerking zou gaan plaatsvinden tussen de grensautoriteiten van Mongolië en Rusland; deze zou bestaan uit de oprichting van gezamenlijke werkgroepen en de opleiding van Mongoolse douane-beambten aan Russische scholen. Op 11 oktober werd een overeenkomst gesloten door vertegenwoordigers van de afdeling voor douanediensten in beide landen, die nauwere samenwerking bij grenscontroles mogelijk maakte. Dit was vooral in het belang van Mongolië. dat in Rusland haar belangrijkste handelspartner had.

GROTE BOSBRANDEN

Op 29 april 1996 maakte het Japanse persagentschap Kyodo melding van een ,,massalebrand", die in Mongolië woedde en reeds 30.000 vierkante km bos (eenvijfde van het totale bosareaal in Mongolië) en 50.000 vierkante km weiland had verwoest.

De branden teisterden het noorden van Mongolië al sedert februari en hadden op 1 mei reeds aan minstens dertien mensen het leven gekost. evenals aan vijf duizend stuks vee. In het getroffen gebied, dat twaalf provincies besloeg. waren bijna 400.000 mensen woonachtig: tot dan toe waren meer dan 700 mensen dakloos geworden omdat hun tenten waren verbrand.

Door toedoen van de grote droogte op de steppen en de wind verspreidden de branden zich snel en naderden de hoofdstad Ulan Bator tot op dertig kilometer. Duizenden brandweerlieden. soldaten en vrijwilligers probeerden uit alle macht het vuur te bed ingen. Op 30 april vuurden soldaten, op aanwijzing van metereologische deskundigen, tientallen granaten af op het wolkendek. De explosies veroorzaakten een hevige sneeuwbui: die een blussende uitwerking had op een bosbrand, die woedde in de buurt van het plaatsje Gatsjoert, gelegen op dertig kilometer ten noordoosten van Ulan Bator.
De Mongoolse regering vroeg het buitenland om hulp bij de bestrijding van de bosbranden. Men hoopte langs die weg te kunnen beschikken over waterkanonnen en kettingzagen. Voorts was er dringend behoefte aan onbrandbare pakken, medicamenten; vliegtuigbrandstof en parachutes.

WINST VOOR OPPOSITIE BIJ ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 30 juni werden in Mongolië algemene verkiezingen gehouden (voor vorige verkiezingen? zie pag. 724/1/2-'92). De coalitie van de oppositionele Democratische Unie (DU) versloeg de regerende Mongoolse Revolutionaire Volkspartij (MPRP) en behaalde vijftig van de 76 zetels in de Grote Volkshoeral, het uit een kamer bestaande parlement. De MPRP, die was voortgekomen uit de voormalige communistische partij, was sinds 1921 aan de macht geweest in Mongolië.

Volgens de uitslagen die door de Mongoolse ambassade in Londen waren doorgegeven, kreeg binnen de DU-coalitie de Mongoolse Nationale Democratische Partij (MNDP) 38 zetels en de Mongoolse Sociaal-Democratische Partij (MSDP) twaalf. De MPRP. die bii de verkiezingen van 1992 zeventig zetels had gewonnen, kreeg er nu slechts 25. De overige zetel werd gewonnen door de Mongoolse Verenigde Partij van Nationale Tradities (MUPNT). Volgens MSDP-leider Radnaasumbereliyn Gonchigdorj betekende de uitslag dat ,,we voor de eerste keer in de moderne geschiedenis van Mongolië democratisch zijn".

Op 1 juli meldde het Russische persbureau Itar-Tass dat de opkomst 87,38 procent bedroeg. Meer dan 90 procent kwam te voet en te paard (tweederde van de 2,3 mln inwoners van Mongolië woont op het platteland in tenten [gers],aldus *NRC/H'blad,* 1-7-'96) naar de stembureaus. Over het algemeen



MSDP-leider Radnaasumbereliyn Gonchigdorj (m.) begroet op 1 juli 1996 aanhangers voor het partij-hoofdkwartier in Ulan Bator.

kenden de verkiezingen een vrij en eerlijk verloop; dit was de inschatting van de buitenlandse waarnemers, onder wie ook de voormalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken James Baker. In de prognoses vooraf was rekening gehouden met een kleine nederlaag van de MPRP, hetgeen echter geen bedreiging zou betekenen voor haar meerderheid in het parlement.

De Financial Times van 2 juli berichtte dat de MPRP met het volste vertrouwen de verkiezingen was ingegaan, en dat diplomaten verbaasd waren over de omvang van haar nederlaag. De krant citeerde de woordvoerder van de oppositie Amaracanaa, die zei dat de MPRP-regering steeds minder populair geworden was omdat er op grote schaal corruptie voorkwam onder hoge ambtenaren, en omdat haar overheersende meerderheid het politieke debat smoorde.

De lijstaanvoerder van de DU, en vermoedelijk nieuwe premier, Mendsaikhan Enkhsaikhan, toonde zich tijdens zijn verkiezingscampagne voorstander van een grondige marktgerichte hervorming van de economie en verdere privatisering, een koers die door de communistische regering slechts mondjesmaat was gevolgd. De Democratische Unie wilde met name kleinschalige industrie verder ontwikkelen om de afhankelijkheid. van buitenlandse financiële hulp te verminderen; bijna een kwart van het bruto nationaal produkt bestond in 1995 uit buitenlandse financiële hulp en leningen. Andere be-



Een campagne-medewerkster van de oppositionele Democratische Unie-coalitie deelt op 28 juni 1996 een verkiezingspamflet uit temidden van traditionele Mongoolse tentwoningen in de provincie Han Uul, niet ver van de hoofdstad Ulan Bator.



De secretaris-generaal van de DU-coalitie. Mendsaikhan Enkhsaikhan (r.).wordt op 1 juli 1996 in Ulan Bator gelukgewenst met de verkiezingsoverwinning.

langrijke programmapunten van de DU waren de aanpak van de werkloosheid (9 procent) en de bestrijding van de armoede (een kwart van de bevolking leefde onder de a moedegrens).

NIEUWE REGERING

De nieuwe, onlangs gekozen Grote Volkshoeral hield haar openingszitting op 18 juli. De volgende dag werd Mendsaikhan Enkhsaikhan van de DU-coalitie tot premier gekozen en belast met de formatie van een nieuwe regering. Enkhsaikhan, die van huis uit econoom was, had tot dan toe de functie vervuld van hoofdmedewerker van de staf van president Punsalmaagiyn Ochirbat. Op 30 juli gaf het parlement zijn goedkeuring aan de samenstelling van de regering, die uit louter nieuwe leden bestond. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier. buitenlandse zaken - Mendsaikhan Enkhsaikhan: gezondheidszorg en sociale zaken - Lhagvajaviyn Zorig; natuur en milieu - Tsohiogiyn Adyasurcn; onderwijs, cultuur en wetenschappen - Chultemiyn Lhagvajan; defensie - Dambiyn Doligjav; ontwikkeling van de infrastructuur - Galsandagiyn Nyamdavaa; landbouw en industrie - Luvsanbaldangiyn Nyamsambuu: financiën - Puntsagiyn Tsagaan: justitie - Jugneegiyn Amarsanaa.

Nieuwe parlementsvoorzitter

Op 18 juli koos de Grote Volkshoeral MSDP-leider Radnaasumbereliyn Gonchigdorj, die binnen de DU-coalitie een belangrijke rol vervulde, tot haar nieuwe parlementsvoorzitter.

(Vor.ber.pag. 792/1/2-1995)

OESO

NIEUWE HULPSTRATEGIE DAC

Op 7 mei 1996 besloot het 22 leden tellende Comité voor Ontwikkelingshulp (DAC) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), dat de belangrijkste hulpverlenende landen vertegenwoordigde, tijdens een bijeenkomst in Parijs een nieuwe: resultaatgerichte strategie te volgen. Deze strategie zou minder gericht zijn op de financiële aspecten van de hulpverlening en meer op de economische en sociale effecten van hulp aan arme landen. OESO-functionarissen benadrukten echter dat de nieuwe doelstellingen tevens waren gericht op hei doen toenemen van de doelmatigheid van ontwikkelingshulp en het geven van aanmoedigingen aan donoren om meer bij te dragen.

Tijdens de vergadering bleek dat de rijke landen dit jaar 10 procent minder geld ter beschikking stelden voor ontwikkelingshulp in vergelijking met het vorig jaar. In 1995 was de bijdrage van de industrielanden al scherp gedaald, zo bleek uit de officiële cijfers. Waar in 1994 gemiddeld nog 0.3 procent van het bruto nationaal product (BNP. de totale waarde van alle geproduceerde goederen en diensten) van de rijke landen aan ontwikkelingshulp werd besteed. daalde dit percentage in 1993 naar 0,27, het laagste niveau sinds het streven van de Verenigde Naties, 25 jaar geleden. om minstens 0,7 procent van het BNP aan ontwikkelingshulp te besteden. Nederland was een van de weinige landen die in 1995 meer aan ontwikkelingshulp besteedden dan in 1994, ruim 0,8procent van het BNP; het DAC-lid dat het minste uitgaf was de Verenigde Staten. De Amerikaanse hulp bleef beperkt tot 0.10 procent van het BNP.

In het kader van de nieuw geformuleerde doelstellingen bereikten de 22 DAC- landen overeenstemming over een ambitieus plan voor de komende twintig jaar om de armoede in de wereld te halveren (Er leefden momenteel 1,3 mrd mensen in .,extreme armoede", d.w.z. van minder dan één dollar per dag). Voorts diende de toegang tot scholen voor vrouwen te worden vergroot en behoorden alle kinderen een basisschoolopleiding te krijgen. Tot de verdere gestelde doelen behoorden onder meer: het terugbrengen van dc kindersterfte in 2015 met twee derde: het in het kader van de familieplanning verspreiden van anti-conceptiemiddelen. die eveneens in het jaar 2015 voor alle gezinnen binnen bereik moesten zijn. het steunen van de ontwikkelingslanden bij het plannen van milieubescherming; het aandachtig volgen van de verdere democratisering, en ook het bestrijden van de corruptie :n arme landen.

Op voorstel van de Belgische staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking, Reginald Moreels, drong de DAC aan op een onmiddellijke wapenstilstand in Boeroendi. In het kader van de nieuwe hulpstrategie zei Moreels dat het vrijwel niet meer mogelijk was nog over ontwikkelingshulp te spreken zonder tegelijk bezig te zijn met conflictpreventie.

VERGADERING MINISTERRAAD.

Op 21-22 mei hield de ministerraad van de 27 leden tellende OESO in Parijs zijn jaarvergadering. Een van de opmerkelijke resultaten van de bijeenkomst was een akkoord over de implementatie van voorstellen, die in maart 1995 op een conferentie waren gedaan, en die betrekking hadden op het bestrijden van bedrijfscorruptie door omkoping van bedrijven door buitenlandse regeringsfunctionarissen strafbaar te stellen (zie pag. 517/3 e.v.-'95). Volgens een na afloop van de bijeenkomst uitgevaardigd communiqué waren de ministers overeengekomen .,dergelijke omkooppraktijken door criminelen op effectieve en gecoördineerde wijze aan te pakken" en de belastingaftrekbaarheid van steekpenningen voor buitenlandse functionarissen, voor zover dit nog was toegestaan, in heroverweging te nemen.

(Vor.ber.pag. 517/3 e.v.-1995)



Voor de aanvang van de 21-ste OESO-jaarvergadering op 21 mei 1996 onderhoudt de voorzitter van de bijeenkomst, de Oostenrijkse kanselier Franz Vranitzky (1.)zich met de Zwitserse president Jean-Pascal Delamuraz (r.).

INDEX AFLEVERING NR. 3109

AFGHANISTAN Vredesovereenkomst met Hezb-i-Islami **649**
Hekmatyar herbenoemd tot premier **649**
AFRIKA Derde conferentie Grote-Merenlanden geannuleerd **632**
Eerste top UEMOA **632**
Jaarvergadering ADB **633**
Oprichting SADC-orgaan voor politiek, defensie en veiligheid **633**
ALBANIË Algemene verkiezingen **601**
Vriendschapsverdrag met Griekenland **602**
BOEROENDI Bloedbad onder burgers **633**
Vredesbesprekingen in impasse, regionale topconferentie **633**
Rode Kruis trekt zich terug **634**
BOSNIË-HERZEGOVINA Conferenties over implementatie vredesakkoord **602**
Federatieakkoord **603**
Ontwapeningsakkoord **606**
VN-Oorlogstribunaal **607**
BOTSWANA Begroting 1996-'97 **634**
President bezoekt Zuid-Afrika **634**
Bericht over wapenaankopen **634**
BULGARIJE Begroting voor 1996-'97 goedgekeurd **609**
Financiële crisis **609**
Kabinetswijzigingen **610**
Controverse over Russisch voorstel tot economische unie **610**
BURKINA FASO IMF-lening, afschrijving schuld **635**
CAMBODJA Moord op dagbladredacteur **649**
Tegenstrijdige berichten over de dood van Pol Pot **650**
CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK Fransen voeren militaire aanwezigheid op na legeropstand **635**
Regering van nationale eenheid **636**
DJIBOUTI IMF-krediet **636**
Nieuwe politieke partij opgericht **636**
ERITREA Territoriaal geschil met Djibouti **636**
Arbritageovereenkomst met Jemen over Hanish-eilanden **636**
ETHIOPIË Afschrijving schulden **637**
Ex-dictator Mengistu beschuldigd van massamoorden **637**
EUROPA Top over militaire samenwerking Zuidelijke Balkan **601**
Bijeenkomst Centraal Europees Initiatief **601**
IRAN Aanvallen door Ansar-e-Hizbollah **644**
Openingszittingparlement **644**
Amerikaans wetsvoorstel sancties goedgekeurd645
JAPAN Begrotingsimpasse doorbroken **650**
Secretaris-generaal LDP getuigt voor parlement **651**
Jusen-liquidatieplan goedgekeurd **651**
Amerikaans president Clinton op hezoek, ondertekening Veiligheidsverklaring **651**
Akkoord over vermindering aantal militairen op Okinawa **652**
Het Sumitoto-koperschandaal654
Verhoging omzetbelasting aanvaard **655**
JOEGO-SLAVIE Diplomatieke betrekkingen met Macedonië **611**
Kabinetswijzigingen **611**
KOREA Dreigende hongersnood in Noord-Korea **656**
Spanning in gedemilitariseerde zone verminderd, nieuwe grensoverschrijdingen **657**
KOREA (NOORD) Akkoord met VS over MIA's **658**
Kwestie van Noordkoreaans leiderschap **658**
KOREA (ZUID) Parlementsverkiezingen **658**
NKP verwerft meerderheid in parlement, protesten van oppositie **659**
Nederlandse premier Kok op bezoek **661**
KROATIË Bezoek van Joegoslavische minister van buitenlandse zaken **611**
Nieuwe Servische leider in Oost-Slavonië **612**
LESOTHO Presentatie begroting voor 1996-'97 **637**
Regeringswijzigingen **637**
MACEDONIË Verzoek om uitbreiding mandaat Unpredep **612**
MIDDEN-OOSTEN Palestijns-Israëlisch vredesproces, begin besprekingen over ,,definitievestatus" **641**
Arabische top **642**
MONGOLIË Grensakkoord met Rusland **661**
Winst voor oppositie bij algemene verkiezingen **662**
Nieuwe regering **663**
NIGERIA Berichten over meer militaire zuiveringen **638**
Benoemingen in Voorlopige Bestuursraad **638**
Ontmoeting met ministeriële actiegroep van Gemenebest **639**
OESO Nieuwe hulpstrategie DAC **663**
Jaarvergaderingministerraad **663**
PALESTIJNSE GEBIEDEN Bezoek van president Arafat aan VS **645**
Formatie Palestijns kabinet **646**
POLEN Bezoek van Britse koningin Elizabeth II **613**
Aanklacht tegen oud-premier Oleksy ingetrokken **613**
Dreigende sluiting van scheepswerf Gdansk **614**
ROEMENIË Kabinetswijzigingen **615**
Plaatselijke verkiezingen **616**
SAO TOMÉ EN PRINCIPE Premier dient ontslag in **639**
Presidentiële ambtstermijn verlengd **639**
SAOEDI-ARABIE Arrestaties in verband met aanslag in Riad **647**
Nieuwe uitspraak in zaak Mas'ari **648**
Bomaanslag op Amerikaanse basis **648**
SLOVENIE Verzet Joego-Slavië tegen Sloveense schuldenovereenkomst **616**
Regeringscrisis, minister van buitenlandse zaken treedt af **616**
SWAZILAND Presentatie begroting voor 1996-'97 **639**
Betrekkingen met Zuid-Afrika **639**
Premier ontslagen, ambtenarenstaking **639**
TANZANIA Regeringswijzigingen **640**
Presentatie begroting voor 1996-'97 **640**
Mkapa gekozen tot CCM-leider **640**
TSJECHIË Grensovereenkomst met Slowakije verworpen **617**
Nederlaag ODS bij algemene verkiezingen617
Nieuwe regering **618**
VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN Grondwetswijziging goedgekeurd **648**
VERENIGDE STATEN Minister van handel omgekomen bij vliegramp **619**
Ontwikkelingen op het gebied van wetgeving **619**
Akkoord in begrotingsconflict **621**
Campagne voor presidentsverkiezingen, Doleverlaat Senaat **622**
Ontwikkelingen in Whitewater-affaire **624**
Terrorisme en criminaliteit, arrestatie van Unabomber **628**
Juridische ontwikkelingen, uitspraken Hooggerechtshof **630**
ZIMBABWE Regeringswijzigingen **640**
Omstreden landverwervingsbeleid **640**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111;Postbus 1118,1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd. Keesing's Editorial Dept.:CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

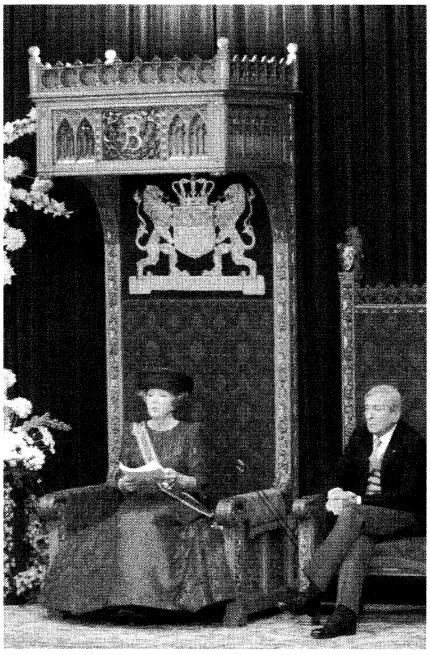
NEDERLAND

TROONREDE

In een verenigde vergadering van beide Karners dei Staten-Generaal heeft koningin Beatrix op 17 september in de Ridderzaal te Den Haag de troonrede van 1996 uitgesprolren
De tekst ervan luidde als volgt

Leden van de Staten-Generaal

De toekomst van Europa is onze toekomst. Vrede en veiligheid, maar ook welvaart en stabiliteit vragen om het bredere kader dat Europa ons biedt. In de eerste helft van volgend jaar valt aan Nederland als voorzitter van de Europese Unie een bijzondere verantwoordelijkheid toe. De Unie ziet zich de komende jaren gesteld voor een krachtproef. Voor de deur staat de herziening van het Verdrag van Maastricht. Spoedig daarna zal de Economische en Monctairc Cnic van start gaan. De Europese Unie bereidt zich voor op de toetreding van nieuwe lidstaten. Dit alles gaat de burgers direct aan. Om hun invloed op het proces van Europese integratie te vergroten. is verdere democratisering van de besluitvorming vereist.
De regering ziet het als haar opdracht aan de Europese samenwerking te blijven bijdragen en ons land ook na de eeuwwisseling te verzekeren van een solide plaats binnen de Europese Unie. Een krachtige economische expansie is daartoe onontbeerlijk.
De huidige ontwikkelingen zijn bemoedigend. Zowel in 1996 als volgend jaar wordt voor Nederland een economische groei verwacht die het gemiddelde van de landen in de Europese Unie overtreft. Hetzelfde geldt voor de werkgelegenheid: in 1997 komen er opnieuw meer dan 100.000 banen hij. Zo wordt niet alleen het groeiend arbeidsaanbod opgevangen, maar kan ook het aantal werklozen dalen.
Voor het eerst sinds een kwart eeuw nccint het totale aantal uitkerings- en pensioengerechtigden af. ondanks dc toenemende vergrijzing. Zowel voor burgers als voor bedrijven zal volgend jaar enige verlichting van de lastendruk optreden. Door het volledig toepassen van de koppeling. en door een samenstel van sociale en fiscaic maatregelen. zal voor grote groepen werkenden en uitkeringsgerechtigclcn de koopkracht op peil kunnen blijven. Hiermee wordt tevens ondersteuning gegeven aan een voortgezette matiging van de arbeidskosten, hetgeen van groot belang is \ oor nieer werkgelegenheid. De werkgeverslasten voor werknemers mei een inkomen op of vlak boven het minimumloonniveau worden verder verlaagd. Zo zullen meer werkzoekenden met een qeringe opleiding kunnen a-orden ingeschakeld in het arbeidsproces.
De gezondmaking van de openbare financiën verloopt voorspoedig Het geraamde financieringstekort en de daling van de schuldquote geven vertrouwen in deelname van Nederland aan de EMU vanaf het startjaar 1999.
Het econoinisch herstel is mede mogelijk geworden door de wijze waarop de sociale partners door de jaren heen verantwoordelijkheid hebben getoond. Het beleid. waarvoor velen offers hebben gebracht. werpt nu vruchten af. Deze gunstige ontwikkelingen mogen echter niet leiden tot zelfgenoegzaamheid. Aan de ingeslagen koers wil de regering vasthouden oin de uitdagingen aan te kunnen waarvoor ons landstaat.
Over twintig jaar zal Nederland achttien miljoen inwoners tellen. ruim twee miljoen meer dan nu. Ook voor die grotere bevolking zal er voldoende werk moeten zijn. De burgers moeten kunnen wonen, zich verplaatsen en recreeren in een schone en veilige omgeving. Dat is een enorme opgave voor een land waar de arbeidsdeelname nog relatief laag is. de ruimte beperkt en het milieu zwaarbelast. Om een werkelijk duurzame ontwikkeling te realiseren. is het nodig dat economische groei. versterking van concurrentiekracht en toename van werkgelegenheid samengaan met een zorgvuldig beheer van milieu. ruimte en natuur. Dit vraagt om een duidelijke versterking van de kwaliteit van onze infrastructuur in de meest brede zin van het noord: economische capaciteit. ruimtelijke ordening. kennis en sociale cohesie. Consistentie van beleid en voldoende afstemming op veranderingen in de samenleving zijn beide nodig. alsmede verantwoorde inpassing binnen de financiele mogelijkheden. Het is van het grootste belang dat belemmeringen voor een daadkrachtig openbaar bestuur op alle niveaus worden weggenomen
Ter verbetering van de bereikbaarheid en om te voorkomen dat de verkeerscongestie onaanvaardbare vormen aanneemt. maakt de regering tot het jaar 2000 aanzienlijke bedragen vrij voor vervoer over spoor, weg en water. en voor stads- en streekvervoer. De verbetering van verbindingen met het achterland zal worden versneld. De grootstedelijke gebieden krijgen meer middelen tot hun beschikking om dc toegankelijkheid te verbeteren. Vooruitlopend op de in\-oering van rekeningrijden zullen de kosten van het autogeb uik sterker afhankeliik worden gemaakt van hrt aantal gereden kilometers Daartoe wordt een verhoging voorgesteld van dc accijns op motorbrandstoffen per i juli volgend jaar, onder gelijktijdige verlaging van de motorrijtuigenbelasting. Bij de voorbereiding van de begrotingvooï 1998 zai in he: licht van de ontwikkelingen in onze buurlanden een eventuele volgende stap in deze richting worden overwogen.
Econoinischc groei en verbetering van het milieu kunnen en moeten hand in hand gaan. De emissie van een groot aantal schadelijke stoffen is dr laatste laren in absolute zin afgenomen: dat is bemoedigend. De uitstoot van CO, neemt echter nog steeds toe. dit is zorgwekkend. Daarom is op korte termijn een extra inspanning vereist. De regering zal dit najaar een pakket maatregelen aan u voorleggen dat tot een structurele beperking van CO,-uitstoot zal leiden. Het beleid blijft gericht op realisatie van de zo noodzakelijke absolute claling van CO,-emissie.
Investeren in de groene infrastructuur is essentieel voor een hoog\%-aardigwoon-, werk- en leefklimaat. In de agrarische sector maken de zich snel wijzigende inarktomstandigheden en de bescherming van het milieu ingrijpende veranderingen noodzakelijk. De regering geeft ondersteuning aan dit proces van onvermijdelijke aanpassingen.
Voor het welzijn van burgers is meer nodig dan een duurzaam economisch draagvlak. hoe belangrijk ook. Aan geborgenheid en veiligheid. kennis en onderwijs. alsmede aan sociale samenhang. bestaat evenzeer grote behoefte.
Als gevolg van verschillende maatregelen en een gunstige arbeidsmarkt daalt het beroep op de sociale zekerheid. Hoogte en duur van uitkeringen krijgen hierdoor een steviger fundament. In de nota ..Werken aan Zekerheid" gaat de regering in op vereisten waaraan een modern en houdbaar stelsel van sociale zekerheid op de lange termijn moet voldoen. Het stelsel dient voldoende aigestcmd te zijn op flexibeler arbeidsverhoudingen en op het streven naar economische zelfstandigheid. Het moet waar nodig fungeren als vangnet en waar mogelijk stimuleren tot inschakeling in het arbeidsproces. De vergrijzing die ons in de komende decennia te wachten staat. maakt dit des te meer noodzakelijk. De regering kiest voor het waarborgen van de AOW als volwaardig basispensioen. nu en in de toekomst. Vanuit die verantwoordelijkheid mil zij bevorderen dat er voor de financiering van de toenemende AOW-uitgaven een voldoende breed draagvlak aanwezig zal zijn. Ondersteuning door de overheid van pensioenafspraken tussen werkgevers en werknemers blijft onmisbaar: De regering acht wel een beperkte versobering noodzakelijk. Daarnaast stelt zij binnen het pensioensysteem een verruiming van inciividuele keuzemogelijkheden voor.
In de volksgezondheid blijft de spanning tussen de nog immer toenemende vraag naar zorg en de noodzaak tot kostenbeheersing onverminderd voelbaar In aanvulling op de in het regeerakkoord afgesproken voluinegroei is voor 1997 ruimte gemaakt voor het wegnemen van acute knelpunten in de thuiszorg. waarop een steeds groter beroep wordt gedaan. Ook voor nieuwe geneesmiddelen die van groot medisch belang zijn. worden meer financiële middelen beschikbaar gesteld. Voorgestelcl wordt de tabaksaccijns tc verhogen om roken.



Koningin Beatrix en prins Claus in de Ridderzaal op 17 september 1996.

Maandblad 66ste jaargang, nr 3110, pag 50511-50582

vooral onder jeugdigen, te ontmoedigen. Het systeem van eigen bijdragen in de zorgsector wordt uitgebreid. In samenhang hiermee wordt de nominale ziekenfondspremie verlaagd.
Het volkshuisvestingsbeleid blijft erop gericht te voorzien in voldoende betaalbare en goede woonruimte voor alle groepen van dc bevolking. Het percentage van het huurwaardeforfait in de inkomstenbelasting wordt verlaagd. De individuele huursubsidie gaar extra omhoog voor alleenstaanden en gezinnen met een laag inkomen.
Kennis en informatie zijn zowel voor een sterke en duurzame economie als voor volwaardige deelname aan het maatschappelijk leven van grote betekenis. Het door de regering opgezette kennisdebat doet een appel aan burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties om na te denken over de betekenis van kennis in onze snel veranderende samenleving. Aan investeringen in onderzoek en ontwikkeling wordt een financiële impuls gegeven. Dit geldt ook voor toponderzoek.
In de Cultuurnota wordt sterk de nadruk gelegd op het betrekken van jonge mensen bij het culturele leven in al zijn verscheidenheid. De band tussen onderwijs en cultuurinstellingen zal worden versterkt om een bijdrage te leveren aan de culturele vorming in de scholen. De samenwerking tussen beroepsonderwijs en bedrijven in de regio groeit. Dit proces zal verder worden bevorderd met de invoering van een nieuwe fiscale faciliteit. Het wordt daardoor aantrekkelijker werk en studie in het hoger beroepsonderwijs te combineren. Het basisonderwijs moet goed aansluiten bij de mogelijkheden van leerlingen, Dit blijft veel van de leerkrachten vragen. Om hen te ondersteunen zijn er onderwijsassistenten aangesteld. Aanvullende voorzieningen zullen kinderen met een handicap beter in staat stellen het reguliere onderwijs te volgen.
De regering acht het van grote waarde dat problemen van jongeren thuis, op school en op straat in samenhang worden onderkend. Het vroegtijdig onder ogen zien van ernstige problemen tijdens de opvoeding, en het ondersteunen van ouders kunnen ontsporing of crimineel gedrag op latere leeftijd helpen voorkomen. Voor een goede ontwikkeling van kinderen zijn geborgenheid. affectie en veiligheid van essentiële betekenis. Hieraan wordt in onze pluriforme samenleving terecht veel zorg besteed, zodat het merendeel van onze jeugdigen zonder al te veel problemen kan opgroeien. Een deel van hen heeft echter wél hulp nodig. Om daarin te voorzien wordt de capaciteit van de jeugdhulpverlening volgend jaar vergroot.
Hoewel steeds meer vrouwen een betaalde baan hebben, blijkt dat arbeid en zorgtaken nog onevenwichtig verdeeld zijn. In het bijzonder onder vrouwen met weinig opleiding is de arbeidsparticipatie laag. De regering zal initiatieven nemen om de economische zelfstandigheid van vrouwen en een betere verdeling van zorgtaken en betaalde arbeid te ondersteunen.
Sociale samenhang is van vitaal belang voor het functioneren van onze samenleving. Vele maatregelen ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting zijn inmiddels ter hand genomen. Voor alleenstaande ouderen met een bescheiden inkomen wordt een bijzondere belastingaftrek ingevoerd. Langdurige en intensieve inspanningen van overheid en maatschappelijke groeperingen blijven noodzakelijk om een ruimere deelname aan betaalde arbeid en scholing mogelijk te maken en mensen uit hun sociaal isolement te halen. De tijdelijke regeling voor de buitenschoolse opvang van kinderen van alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering krijgt een wettelijke basis. De voorzieningen voor de opvang van dak- en thuislozen worden uitgebreid. Sociale integratie dient ook burgers te omvatten die niet in staat zijn deel te nemen aan het arbeidsproces. Activiteiten in groepsverband zoals kunstuitingen en sportbeoefening Kunnen - naast de intrinsieke waarde die zij hebben voor de individuele mens – een belangrijke bijdrage leveren aan maatschappelijke integratie.
Van sociale samenhang is pas echt sprake indien mensen met verschillende culturele achtergronden ook werkelijk samenleven. Ter ondersteuning van het integratieproces zijn extra middelen beschikbaar gesteld aan de grotere steden. Een gezamenlijke inzet van overheid cn sociale partners is geboden om tot een ruimere inschakeling van allochtonen in het arbeidsproces te komen.
Op het terrein van het vreemdelingenbeleid is het zaak steeds het juiste evenwicht voor ogen te houden: procedures moeten snel zijn, maa ook zorgvuldig. Degenen wier aanvraag om verblijf in Nederland is afgewezen, zullen op verantwoorde wijze moeten kunnen terugkeren naar hun land van herkomst.
De strijd tegen discriminatie en intolerantie in de samenleving moet onverminderd onze aandacht houden. De door Nederland ingezette actie voor fair play en tolerantie in de sport. en het aanstaande Europese Jaar tegen Racisme vormen een krachtige stimulans.
Het handhaven van veiligheid is een van de kcrntakcn van de overheid. Voorrang wordt gegeven aan het bestrijden en voorkomen van jeugdcriminaliteit en van allerlei vormen van overlast en misdaad. als gevolg van druggebruik en drughandel. Politie en justitie zullen de strafrechtelijke aanpak van de criminaliteit verstevigen. De politie wordt verder uitgebreid. De toepassing van indringende opsporingsmethoden zal strakker in de wet worden genormeerd. Met de bouw van meer. sobere cellen en instellingen voor TBS-veroordeelden en jeugdige criminelen wordt de gevangeniscapaciteit vergroot. Het aantal taak- en werkstraffen wordt uitgebreid. Preventie blijft natuurlijk altijd de voorkeur verdienen boven bestraffing achteraf.
Ook voor het drugbeleid is preventie van groot belang. De voorlichting over de schadelijke gevolgen van druggebruik zal worden geïntensiveerd. In de drugnota die dit voorjaar met de Tweede Kamer is besproken. is het beleid – gericht op ontmoediging en schadebeperking - uiteengezet. Bij de uitvoering daarvan zal, behalve op preventie en volksgezondheid, bijzondere nadruk worden gelegd op het bestrijden van de handel in en de productie van drugs, waaronder XTC. en op het in samenwerking met onze nabuurlanden tegengaan van drugtoerisme.
De ingrijpende herstructurering van de krijgsmacht, die een gevolg is van de grote internationale veranderingen. verloopt bevredigend. De personele oinvang wordt in overeenstemming met de plannen verminderd, de laatste dienstplichtigen hebben de krijgsmacht vervroegd kunnen verlaten en er melden zich voldoende vrijwilligers. Mede dankzij vele doelmatigheidsmaatregelen groeit ook de samenwerking tussen de krijgsmachtdelen onderling.
In de samenwerkingsrelatie met de Caraïbische delen van het Koninkrijk vragen de financiële sanering en de sociale situatie in de Nederlandse Antillen alsmede de rechtshandhaving op Aruba bijzondere aandacht. Nederland ondersteunt de uitvoering van het Antilliaanse saneringsbeleid. Om de sociale gevolgen van de financiele gezondmaking te verzachten, zal een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de uitvoering van het noodprogramma
De relatieve rust en welvaart waarin wij in ons land leven. steekt scherp af bij oorlog, armoede en instabiliteit in sommige andere delen van de wereld. Zoals wij het fundament willen versterken voor onze eigen toekomst, zo weten wij ons ook verantwoordelijk voor het leveren van bijdragen aan vrede en economische en sociale ontwikkeling elders.
Ongeveer 2.200 Nederlandse militairen nemen op dit ogenblik deel aan vredesoperaties in diverse landen, met name in Bosnië. Zij dragen daar bij aan de bestendiging van de nog broze vrede. De internationale gemeenschap behoort alles te doen wat in haar vermogen ligt om het proces van wederopbouw te ondersteunen.
De samenwerking tussen Europa en de Verenigde Staten blijft in meerdere opzichten van grote betekenis. Het Atlantisch Bondgenootschap is een onmisbare schakel in ons veiligheidsbeleid. Om vrede en stabiliteit te bevorderen. zowel op ons continent als in andere delen van de wereld, komt aan de Verenigde Naties een belangrijke verantwoordelijkheid toe. Europa en de Verenigde Staten zullen zich, samen met andere landen. moeten inspannen om de Verenigde Naties te versterken en te hervormen, zodat de vredesbevorderende functie beter kan worden vervuld. Eens- gezind optreden bleek de voo aarden te scheppen voor het vredesakkoord van Dayton.
Het is gewenst dat handelsfricties tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten beheersbaar blijven. Samen met andere delen van de wereld, waaronder Azie, dient te worden gewerkt aan een open wereldhandelssysteem. De economische en sociale vooruitgang in de wereld is daarbij gebaat.
Zonder voortgang in het vredesproces in het Midden-Oosten hebben de verschillende volkeren daar niet de kans om oorlog en dreiging achter zich te laten en te bouwen aan de toekomst van nieuwe generaties. De regering zal zich met de Europese partners blijven inzetten voor vrede op basis van de eerder gesloten akkoorden.
Nederland voelt zich verbonden met de bevolking van Suriname. De regering spreekt de hoop uit dat ook in de toekomst goede mogelijkheden voor samenwerking kunnen blijven bestaan.
De vele contacten op regeringsniveau die in de afgelopen tijd met onze Benelux-partners, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn ontwikkeld, tonen het belang aan dat wederzijds wordt gehecht aan goed nabuurschap. Dit kan tevens bijdragen aan een versterking van de Europese Unie.
De wereld telt nog steeds meer dan een miljard mensen die in absolute armoede leven. Armoede, milieudegradatie en geweld versterken elkaar in een neergaande spiraal. In 1997 zal ons land daarom 20% van de uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking besteden aan hulp voor basisvoorzieningen, zoals gezondheidszorg, drinkwater en onderwijs. Voorts is een

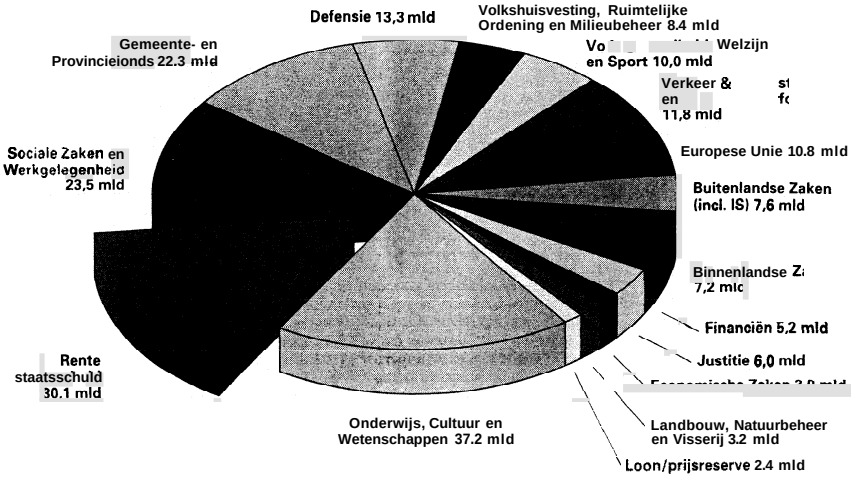
belangrijke plaats gereserveerd voor interna tionaal natuur-. milieu- en klimaatbeleicl. met name gericht op het behoud van het ti-op is cl^ bos Ook de culturele samenwerking met ontwikkelingslanden krijgt een extra stimulans De regering zal zich actief blijven inzetten voor democratisering en een betere naleving van de universele rechten van de mens. zowel bilateraal als via de Europese Unie.

Leden van de Staten-Generaal.

Volgend jaar is het een halve eeuw geleden dat met de aankondiging van het Marshallplan de kiem werd gelegd voor Europese samenwerking. Door prioriteit te geven aan wederopbouw werd het toen mogelijk ons beproefde land op te stuwen naar een hoog peil van welvaart. Nederland staat ook na de eeuwwisseling voor zware opgaven. Met het herstel van onze economie. waaraan door zo velen is bijgedragen. is de basis gelegd voor de opbouw van een harmonieuze samenleving. Laten we inspiratie putten uit de naoorlogse ervaring en opnieuw investeren in de toekomst.
Van harte spreek ik de wens uit dat u uw verantwoordelijke taken met toewijding en grote inzet zult vervullen. in het vertrouwen dat relen met mij u wijsheid toewensen en om zegen voor u bidden.

(Vor.ber.pag. 657/1 *e.v.-1995)*

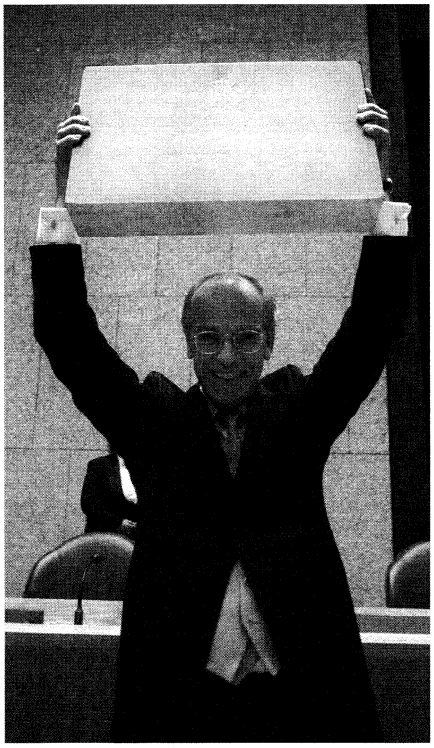
Uitgaven van het Rijk in 1997: 202,1 miljard



Bron: Signalementen 17-9-1996.

BEGROTING 1997. MILJOENENNOTA

Minister Gerrit Zalm van financiën heeft op 17 september in de Tweede Kamer de begroting voor *1997* ingediend samen met de Miljoenennota. Centrale thema's in deze nota waren de kwalificatie voor de Europese Economische en Monetaire Unie. het verbeteren van de overheidsfinanciën, versterking van de economische structuur en het verbeteren van het functioneren van markten in de Nederlandse economie.



Een uitbundige minister Zalm van financiën houdt op 17 september 1996 bij de presentatie van de begroting in de Tweede Kamer het koffertje met de ontwerp-Rijksbegroting boven zijn hoofd.

Terwijl de uitgavenvan het Rijk in *1997* op f *202.1* mrd zijn geraamd, bedragen de geschatte inkomsten f *182.3* mrd, zodat een tekort van f 19,8 mrd resulteert. Volgens het ministerie van financiën bedraagt het tekort *2,8* procent. volgens het Centraal Planbureau *2,75* procent.

De staatsschuld stijgt met f 10,3 mrd tot *f 419.078.000.000.* Omgerekend is dat ruim f *26.000* per Nederlander. De jaarlijkse rentebetalingen over de staatsschuld bedragen f 30,1 mrd. Zij vormen de op een na grootste uitgavenpost. Alleen het ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschappen geeft f 7,1 mrdmeer uit.

De schuldquote ligt met een niveau van 76,2 procent Bruto Binnenlands Produkt (BBP) in *1997* nog ruim boven de vereiste waarde van *60* procent van het BBP. Dankzij de afname van het tekort heeft de schuldquote een duidelijk dalende trend ingezet.
Het EMU-tekort komt in *1997* uit op *2.2* procent BBP. Daarmee ligt het tekort volgend jaar onder het convergentiecriterium van 3,00 procent BBP.

De economische groei wordt geraamd op 2,75 procent, waardoor het BBP op f 693,2 uitkomt.

De economische groei leidt tot een stijging van de werkgelegenheid met *90.000* arbeidsjaren; oftewel *103.000* banen. De werkloosheid daalt van *500.000* naar *465.000*. Het aantal uitkeringsgerechtigden per honderd werkendendaalt in *1997* van 81,6 naar 78,3.

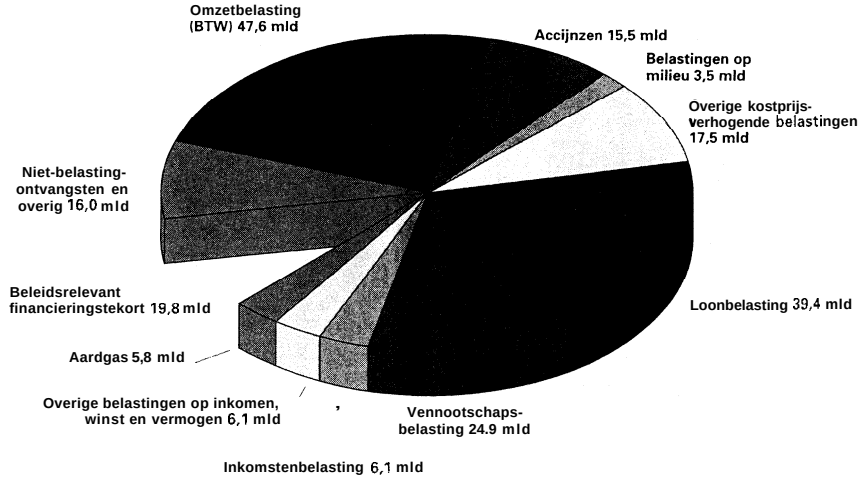
De inflatie wordt voor volgend jaar geraamd op *2,5* procent.

De koopkracht blijft voor de meeste mensen gelijk of neemt iets toe. Mensen met een modaal inkomen (ongeveer f *55.000)* zien hun koopkracht met 0,5 procent stijgen. De koopkracht van uitkeringsgerechtigden blijft op peil onder meer als gevolg van de volledige koppeling van de uitkeringen aan de loonontwikkeling in het bedrijfsleven. De alleenstaande AOW'er gaat er één procent op vooruit. Mensen met een twee keer modaal inkomen zien de koopkracht met *0,3* procent dalen.

Verdere hoofdpunten uit de Rijksbegroting en Miljoenennota zijn volgens *NRC/H'blad (17-9-'96)* - met enkele aanvullingen uit *de Volkskrant (18-9-'96)* en de *Staatscourant(17-9-'96)*:

• De collectieve lastendruk (desoin van belastingen en sociale premies uitgedrukt als percentage van het BBP) daalt van 44,6 naar 42.4.
• De kinderbijslag wordt volledig gecorrigeerd voor de inflatie van 2.5 procent.
• Met ingang van 1 juli 1997 worden de accijnzen op benzine. diesel en lpg verhoogd met respectievelijk 11. 5 en 8 cent per liter. Inclusief inflatiecorrectie en BTW gaat het om 15, 7 en 9.5 cent.
• De opbrengst van de accijnsverhoging wordt gebruikt om de motorrijtuigenbeiastmg te verlagen. Voor personenauto's die op benzine rijden betekent dit een verlaging per jaar van *f* 140. voor dieselauto's f 107. voor auto's op lpg ,f220.
• De belastingbetaler moet ove een bedrag van ongeveer f 45.960 37.30 procent belasting en sociale premies betalen. Dat is 0.2 proccnt minder dan dit jaar. Voor de volgende f 52.990 geldt een belastingtarief van 50 procent. Het tarief van 60 procent geldt voor inkomens vanaf f 98.950.
• Het bedrag waarover geen loonbelasting en premies volksverzekering hoeft te worden hetaald. de belastingvrije som. wordt inet f 99 verhoogd tot *f* 7.102.
• De fiscale aftrek van consumptie\-e rente wordt beperkt tot maximaal *f* 5.000 per belastingplichtige (gehuwdenf 10.000).
• Het huur\\-aardeforfait wordt verlaagd. Vanaf 1 januari geldt een forfait van 1.25 procent van de taxatiexvaarde. Deze waarde wordt vastgesteld door de gemeente op basis van de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ)
• De huren stijgen volgend jaar met 3,5 procent: voor de sociale minima is de stijging 1.5 procent.
• De prijs van een pakje sigaretten van 25 stuks wordt met 50 cent verhoogd. Eenzelfde accijnsverhoging geldt voor shag.
• Ziekenfondspatienten moeten vanaf 1 januari een vijfde van de kosten voor medische zorg zelf betalen tot een maximum van tweehonderd gulden per jaar. Voor een dag in een ziekenhuis inoet acht gulden uit de eigen portemonnee worden bijgepast.
• Het tarief per kubieke meter gas wordt met 7.5 procent verhoofd. De opbrengst wordt geraamd op f 0.5 mrd en wordt via een belastingverlaging weer teruggegeven.
• Ook scholieren die na 1 augustus 16 jaar worden moeten in dat schooljaar lesgeld gaan betalen en wel vanaf het kwartaal dat volgt op dat waarin ze die leeftijd bereiken Het lesgeld bedraagt voor een vol schooljaar f 1 49*i*.
• De studiebeurs voor scholieren van het middelbaar beroepsonderwijs wordt verlaagd.
• Oudere leerkrachten kunnen eerder inet pensioen, opfrisverlof opnemen, of minder uren per week gaan werken. Voor het verininderen van de werkdruk van oudere leerkrachten wordt in 1997 een bedrag van 75 mln extra ter beschikking gesteld.
• In 1997 komen er 850 plaatsen bij in dc jeugdhulpverlening De hulpverlening in instellingen. pleegzorg. dagbehandeling en gecombineerde hulpverleningsvormen zullen worden uitgebreid.
• Het openbaar ministerie en het aantal rechters wordt uitgebreid.
• Er komen duizend politieagenten bij
• Het kabinet trekt twee miljard gulden extra uit voor filebestrijding: vrije bus- en vrachtautobanen. snelwegen inet meer rijstroken en extra investeringen in het openbaar vervoer.
• Het bedrijfsleven krijgt ruim f 100 mln voor investeringen in duurzame energie
• Voor de bestrijding van de uitstoot van kooldioxide (verantwoordelijk voor het broeikaseffect) is f 750 mln extra beschikbaar
• Het kabinet bespaart *f* 10 mln op de opvang van asielzoekers: de vluchtelingenstrooin necint af.
• Voor de behandeling van criminele verslaafden wordt f 18 mln uitgetrokken.
• Naar de zorg voor dak- en thuislozen gaat f 15 mln extra.

Ontvangsten van het Rijk in 1997: 182,3 miljard



Bron: *Signalementen* 17-9-1996

Miljoenennota 1997

De leden van het (paarse) kabinet zijn het eind augustus snel eens geworden over de hoofdlijnen van de begroting voor het jaar 1997 De economische perspectieven voor 1997 zijn dan ook zeer behoorlijk, de werkgelegenheid trekt hierdoor aan Deze gunstige vooruitzichten hebben ei tevens voor gezorgd dat de koopkracht op peil kan blijven Nederland kan daardoor zo goed als zekcr toctrcden tot de Econoinische Monetaire Unie (EMU)

Dat dit doel zo snel kon worden bereikt ligt voornamelijk aan de economische groei. Ook het strakke financieringsbeleid van het huidige en dat van het vorige kabinet heeft hier flink aan bijgedragen. De rustige daadkracht van minister van financiën Gerrit Zalm en diens 'trendmatige' begrotingsbeleid lijken bovendien het begroten een stuk te vergemakkelijken.

De Nederlandse economie ontwikkelt zich gunstig, ook in vergelijking met de ons omringende landen in Europa. Met 2,5 procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP, het geld dat met de verkoop van goederen en diensten in een land wordt verdiend) ligt het verwachte groeicijfer boven dat van de Europese Unie. Voor 1997 wordt de groei voor Nederland geraamd op 2,75 procent. Ook de werkgelegenheid ontwikkelt zich goed. Gezien de toename van het aantal banen met meer dan 100.000 in zowel 1996 als 1997, presteert Nederland ook op dit punt beter dan de rest van de Europese lidstaten. Deze vooruitzichten betekenen dat de voor de hele kabinetsperiode voorziene groei van de werkgelegenheid in 1997 wordt overtroffen. Vorig jaar daalde voor het eerst het aantal uitkeringen aan mensen onder de 65 jaar. Die ontwikkeling heeft zich dit jaar verder voortgezet, zodat in 1997 ook het totale aantal uitkeringen daalt. Gelet op de gunstige ontwikkeling van de verhouding tussen werkenden en niet-werkenden heeft de regering besloten in 1997 de koppeling van sociale uitkeringen aan de lonen volledig toe te passen.

EMU-kwalificatie

De begroting voor 1997 staat nadrukkelijk in het licht van de Europese integratie. Begin 1998 wordt, op basis van de prestaties van 1997, besloten welke landen kunnen deelnemen aan de derde fase van de EMU. Deelname van Nederland ligt voor de hand wanneer men de solide financieel-economische reputa-

tie van Nederland bekijkt. Op het gebied van inflatie, rente en wisselkoers voldoet Nederland al jaren aan de convergentiecriteria. In 1997 wordt ook het tekortcriterium gehaald. Het EMU-tekort komt uit op 2,2 procent BBP. terwijl het convergentiecriterium 3 procent bedraagt. De schuldquote ligt met een niveau van 76.2 procent BBP in 1997 nog ruim boven de vereiste waarde van 60 procent BBP. Dankzij de afname van het tekort heeft de schuldquote een duidelijk dalende trend ingezet.

Rudgettair beleid

De structuur van de begroting is verarierd: het begrotingsbeleid is meer op een trendmatige leest geschoeid. Hiermee wordt het risico van tussentijdse bezuinigingsrondes zo veel mogelijk beperkt. De uitgaven op de Rijksbegroting in enge zin en in de sociale zekerheid blijven zowel in 1996 als in 1997 beneden het uitgavenkader dat hiervoor is vastgesteld.
In de zorgsector wordt het uitgavenkader in 1996 en 1997 met respectievelijk 0,4 en 0.3 miljard overschreden. Dit hangt vooral samen met de vergrijzing. Het kabinet heeft in verband met de steeds toenemende uitgaven in de zorg besloten enkele bezuinigingen door te voeren. Het beter inkopen van geneesmiddelen door bejaardenoorden en het doelmatiger verstrekken van groepsvaccinaties zijn hiervan een voorbeeld. In 1997 worden de kostenvan specialisten in het budget van de zorginstellingen opgenomen. Ook wordt voor verzekerden volgend jaar een systeem van eigen bijdragen in de Ziekenfondswet ingevoerd.
Binnen de uitgavenkaders heeft de regering bovendien ruimte gemaakt om dit jaar een aantal extra projecten op het terrein van criminaliteitsbestrijding, onderwijs, armoedebestrijding, drugsbeleid en glastuinbouw te financieren. Ook is extra geld uitgetrokken om knelpunten in de mobiliteit van Nederland te verminderen en om de CO_2-uitstoot aan te pakken.

Maatregelen. Lagere lastendruk

De lastendruk voor burgers en bedrijfsleven daalt volgend jaar met f 1 mrd. In totaal komt de lastenverlichting in deze kabinetsperiode op f 9.5 a 10 mrd.
Om de werkgelegenheid te stimuleren en de koopkracht op peil te houden wordt het tarief in de eerste belasting- en premieschijf met 0,2 procent verlaagd naar 37,3 procent. Het premieaandeel stijgt van 31,15 tot 32,25 procent. Deze stijging is nodig om tekorten bij de sociale fondsen weg te werken. Ter compensatie is het belastingtarief in de eerste schijf verlaagd van 6,35 naar 5,05. De tweede schijf in de loon- en inkomstenbelasting (tarief 50 procent) wordt met f 3.330 verlengd en het hoogste tarief van 60 procent met *f* 55. Het arbeidskostenforfait, het vast bedrag dat mensen aan beroepskosteri kunnen aftrekken bij de berekening van loon- en inkomstenbelasting. wordt met 2 procent verhoogd en het maximiim met f 55 tot f 2.598: hierdoor wordt deelname aan het arbeidsproces aantrekkelijker gemaakt voor mensen die op een uitkering zijn aangewezen.
Om laagbetaalde banen voor werkgevers goedkoper te maken is dit jaar een korting op de loonbelasting (een zogeheten afdrachtskorting) geïntroduceerd van f 1.155 voor werknemers met een brutoloon van maximaal vijftien procent boven het minimumloon; deze korting wordt verhoogd tot f 2.000.
De fiscale aftrek van consumptieve rente wordt beperkt tot maximaal f 5.000 per belastingplichtige (gehuwden f 10.000). Bij een rentestand van 9 procent betekent dit dat de rente voor consumptieve leningen van f 30.000 (gehuwden f 100.000) volledig aftrekbaar is.
Het budget van de Wet bevordering speur- en ontwikkelingswerk (WBSO) wordt verhoogd. Daarnaast wordt de mogelijkheid van gedeeltelijke vrije afschrijving op laboratoriumgebouwen geïntroduceerd.
Het huurwaardeforfait wordt in 1997 verlaagd tot 2,1 procent van de waarde in be ooende staat. Dit staat gelijk aan 1.25 procent van de waarde volgens de Wet waardering onroerende zaken.
In de context van economie, mobiliteit en milieu zullen de autokosten meer worden gekoppeld aan het gebruik van de auto. De benzine-accijns wordt per 1 juli 1997 verhoogd, met 11 cent, de accijns op LPG met 8 cent en de accijns op diesel met 5 cent per liter. De opb engst van de benzine-accijnzen wordt volledig teruggegeven door een verlaging van de motorrijtuigenbelasting.
In het kader van het ontmoedigingsbeleid wordt de tabaksaccijns verhoogd. De consumentenprijs van een pakje sigaretten (25 stuks) zal met 50 cent stijgen, eenzelfde verhoging geldt voor shag.

Vergrijzing. Veranderingen in pensioenstelsel nodig

Om de loonkosten laag te houden hetgeen relevant is voor de concurrentiepositie van Nederland op de wereldmarkt. is het nodig om de pensioenpremies niet uit de hand te laten lopen Omdat naar verwachting het aantal 65-plussers in de komende dertig laar zal verdubbelen naar 4 miljoen. acht het kabinet een soberder pensioen in de toekomst noodzakelijk

De toenemende vergrijzing baart het kabinet zorgen. Het enige concrete punt, dat in de begroting voor 1997 daarop wijst. is de AOW-premie, die wordt ..gemaximeerd" op het huidige niveau van 15.4 procent. Het kabinet overweegt serieus om dit plafond aan de AOW-premie ook voor volgende jaren als maximum te nemen en de tekorten in het Algemeen Ouderdomsfonds, waaruit de AOW-uitkeringen worden betaald, voortaan aan te vullen met belastinggeld, zodat in de toekomst de AOW als basispensioen gegarandeerd is. Een en ander is uitgewerkt in de kabinetsnota ,,Werken aan zekerheid", die ter beoordeling aan de Sociaal-Economische Raad (SER) is voorgelegd. Uiteindelijke inzet van deze toekomstnota van het kabinet is de totstandkoming van een nieuwe oudedagsvoorziening.

Indien het huidige systeem gehandhaafd blijft zal het percentage van de AOW-premie in de periode 1995-2035 oplopen van 14,6 naar 30 procent. Dit komt omdat het aantal premiebetalers geleidelijk afneemt (ontgroening) terwijl het aantal uitkeringsgerechtigden groeit (vergrijzing). Het effect van de maximeringsmaatregel is volgens het kabinet dat de vergrijzing wordt betaald niet alleen door toekomstige werkenden maar ook door iedereen die belasting betaald, dus ook het bedrijfsleven en de 65-plussers; ,,hetdraagvlak voor de premies wordt veel groter", aldus minister Melkert van sociale zaken. Overigens zal de eerste jaren de rijksbijdrage aan het AOW-fonds bescheiden blijven omdat het tempo van vergrijzing aanvankelijk nog meevalt.

Een ander voorstel dat het kabinet in cle toekomstnota ..Werken aan zekerheicl" doet met het oog op de pensioenstelselwijziging is het versoberen van de collectieve aanvullende pensioenen. Dit houdt in een overgang naar een goedkoper ,,middelloonsysteem" in het aanvullend pensioen, waarbij niet langer meer 70% van het eindloon de norm is. zoals voorheen het geval was, maar 70% van het gemiddeld over alle dienstjaren verdiende inkomen, bij een maximum van 73.000 gulden per jaar Het instruinent dat het kabinet voor ogen staat om middelloon te bevorderen is de fiscaliteit: het collectief op te bouwen pensioen zou slechts fiscaal gefacilieerd opgebouwd kunnen worden tot 70% van het middelloon. De pensioenpremie is boven die norm niet langer aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Het

kabinet wil bovendien de collectieve verplichtstelling van een pensioen beperken tot de nieuwe norm van 70% middelloon en deze verplichtstelling ook nog eens begrenzen tot aan de maximum-uitkering van de werknemersverzekeringen, Individuele aanvullingen op het collectief opgebouwde pensioen blijven echter mogelijk, in de plannen van het kabinet. Werknemers kunnen in de toekomst zelf bepalen of ze voor het inkomen boven 75.000 gulden pensioen willen opbouwen, bijvoorbeeld via het privé gaan sparen voor een aanvulling op het pensioen, waarbij gebruik gemaakt wordt van de ruimere belastingaftrek voor lijfrentes en koopsompolissen. die het kabinet overweegt in te voeren.

In de Miljoenennota 1997 zijn de eerste stappen op weg naar een goedkoper pensioenstelsel gezet. Hoe het uiteindelijk resultaat er uit komt te zien, zal mede afhangen van de discussie die de toekomstnota van het kabinet heeft losgemaakt. Het gaat daarbij niet alleen over de toekomst van de AOW, eindloon of middelloon en lijfrenten, maar ook om de vraag in welke mate de overheid toekomstvoorzieningen fiscaal blijft begeleiden en wie als pensioenuitvoerder moet of mag optreden. Kernbegrippen in die discussie zijn: minder solidariteit, meer marktwerking, meer vrijheid, versobering en meer verantwoordelijkheid voor de burger.

Economische infrastructuur

Met het oog op de toekomst wordt er veel belang gehecht aan een goede ontwikkeling van de infrastructuur. Naast een moderne en toekomstgerichte infrastructuur wordt het economische aanpassings- en groeivermogen ook bepaald door het functioneren van markten.
In 1997 worden al maatregelen genomen voor de stimulering van het transport en het veilig en file-arm wegonderhoud. De bestaande infrastructuur zal met behulp van extra maatregelen beter worden benut om de files in de Randstad te beperken.
De Common Area-baten zijn de ontvangsten van de Staat uit de overlevering van aardgas uit de Eemsmonding. In de arbitragezaak over de financiële afwikkeling hiervan is een tussenuitspraak gedaan. Van dit geld wordt 2,75 mrd aan het Fonds Economische Structuurversterking (FES) toegevoegd. Uit dit Fonds worden bijdragen verstrekt aan alle departementen ten behoeve van investeringen van nationaal belang die de economische structuur versterken. In 1997 verstrekt het FES bijdragen ten behoeve van de Betuweroute (f 595 mln) en het Maritiem Research Instituut Nederland (f 37 mln). Bovendien gaat er geld naar het aanvalsplan op de wegverstoppingen van het ministerie van verkeer en waterstaat, dat is uitgewerkt in de nota 'Samenwerken aan bereikbaarheid' (f 2 mrd, over verscheidene jaren). Voor energiebesparing en beperking van de CO,-uitstoot wordt 750 mln uit het FES gebruikt.

(Vor.ber.pag. 659/1 e.v.-1995)

MACRO ECONORIISCHE VERKENNING 199'7

Op 17 september heeft het Centraal Planbureau (CPB) de Macro Economische Verkenning 1997 (MEV) gepubliceerd. Het CPB concludeert dat Nederland in een goede uitgangspositie verkeert voor deelname aan de Economische en Monetaire Unie. Maar hiervan zal alleen ten volle geprofiteerd kunnen worden als het beleid voor de versterking van de economische structuur sneller dan tot nu toe wordt uitgevoerd. Dringend nodig zijn verbetering van de fysieke, fiscale en kennis-infrastructuur en een betere werking van de markten voor goederen, diensten. kapitaal en arbeid.

De door dit kabinet sterk doorgezette lijn van het terugdringen van het overheidstekort, lastenverlichting en een beheerste arbeidskostenontwikkeling hebben de Nederlandse economie onmiskenbaar sterker gemaakt. De verbeterde winstpositie van het bedrijfsleven en de stabiele macro-economische omgeving (lage inflatie en dito rente) hebben samen met extra investeringen in de infrastructuur en versterking van de marktwerking ertoe bijgedragen dat de doelen die het kabinet zich voor 1998 had gesteld, mogelijk al in 1997 worden gehaald. De toegenomen werkgelegenheid in de periode 1995 t/m 1997 wordt door het CPB op ongeveer 400.000 geschat. In volle arbeidsjaren gerekend wordt de doelstelling van de werkgelegenheid van dit kabinet mogelijk zelfs al in 1996 gerealiseerd.

Wereldeconomie

Mondiaal gezien verschilt het beeld van de internationale volumeconjunctuur weinig met de cijfers van een half jaar geleden die in het Centraal Economisch Plan werden geschetst. Het aantrekken van de Amerikaanse economie zet door. Die van Japan lijkt zich uit het dal te verheffen, gelet op de resultaten van het eerste kwartaal. In West-Europa lijkt de opleving pas aarzelend op gang te komen. Buiten de industriële wereld is er in belangrijke delen van Azië sprake van een snel en hoog groeitempo. In Midden-Europa werpen de hervormingen steeds meer hun vruchten af, terwijl in de voormalige Sowjet-Unie een einde aan de krimp lijkt te komen. Tot eind 1997 wordt samenvattend een stabiele groei van de wereldeconomie verwacht,

Nederlandse economie

Vergeleken met Duitsland en Frankrijk, waar de verwachte groeiramingen sinds dit voorjaar zijn verlaagd, is de verwachte BBP-groei voor Nederland dit jaar opwaarts bijgesteld van 2 naar 2,5 procent. Voor volgend jaar wordt zelfs een percentage van 2,75 verwacht. Een belangrijk element hierin is de onverwacht gestegen particuliere consumptie. Dit ligt dan weer aan de grote groei van de werkgelegenheid, waardoor de gezinsinkomens zich beter ontwikkelen. Het tempo van de inflatie bereikte in oktober vorig jaar een laagste punt met een twaalfmaandscijfer van 1,3 procent. De invoerprijzen zorgen samen met de verhoging van indirecte belastingen en accijnzen voor een versnelling van de inflatie. Verkrapping van de winstmarges biedt enig tegenwicht. De cijfers van het CBS voor 1994 laten een 0,75 procent snellere productiegroei zien dan eerder werd geschat.

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid zal in 1997 in hetzelfde tempo blijven groeien, verwacht het Planbureau. De stijging van de productiviteit van arbeid in de marktsector blijft dit jaar laag: 0,5 procent. Door een groei in de productiviteit wordt er voor 1997 weer een groei verwacht van 1,75 procent. De drie jaar sterk groeiende vraag naar arbeid kan de trendmatige groei van het arbeidsaanbod opvangen; en kan bovendien een forse neerwaartse bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de inactiviteit, denkt het CPB. De verhouding inactieven:actieven daalt met zo'n 1,5 procent-punt per jaar en bereikt volgend jaar het laagste punt sinds het seizoen 1982/1983.

De vergrijzing van de bevolking impliceert niet alleen bij de AOW, maar ook bij de arbeidsongeschiktheid een opwaartse trend . Voor 1997 wordt (gemiddeld) een stabiel volume van arbeidsongeschikten venvacht. De gunstige wending op de arbeidsmarkt is mede te danken aan de beheerste ontwikkeling van arbeidskosten. De reële arbeidskosten groeiden in de jaren tachtig vrijwel elk jaar minder snel dan de arbeidsproductiviteit. met als gevolg dat de arbeidsinkomensquote (marktsector) daalde van ongeveer 95 procent aan het begin van de jaren tachtig tot 81 procent in 1990. In de periode 1991-1993 was er een stijging te zien tot 86 procent; sinds 1994 is de arbeidsinkomcnsquotc stabiel op 83,5 procent.

Collectieve sector

Van de belastingmaatregelen voor 1997 vloeit een deel voort uit het Regeerakkoord: de verhoging van de benzine- en dieselaccijnzen en de beperking van de aftrek consumptief krediet. Gunstig is de verdere verlenging van de tweede schijf in de loon- en inkomstenbelasting. Neutraal is de tweede tranche van de kleinverbruikersheffing op energie, met terugsluis. Zoals gezegd, nieuw is de benzine- en dieselaccijns, die volledig wordt teruggegeven in de verlaging van de motorrijtuigenbelasting. Daarnaast wordt de accijns op tabak verhoogd, maar is er ook ruimte gevonden voor een extra verlaging van het belastingtarief in de eerste schijf en verhoging van een aantal 'belastinguitgaven', zoals het arbeidskostenforfait en ouderenaftrek. Dit wordt nagenoeg volledig gedekt door meeropbrengsten uit fraudebestrijding en wijzigingen in de regeling van voorlopige aanslagen. Wel wordt het tekort belast met f 2 mrd door een nabetaling en een aanpassing van de verdeelsleutel voor de gecombineerde heffing van loonbelasting en premies volksverzekeringen.

Het CPB besteedt apart aandacht aan de manier van financiering van de AOW, zowel nu als in de toekomst. Bij een verdubbeling van het aantal 65-plussers in de periode tot 2040 zullen de uitgaven voor AOW in procenten BBP ongeveer met de helft stijgen: van 5,3 procent BBP in 1995 naar 8,1 procent in 2040. Daarna kunnen de uitgaven weer dalen naar ongeveer 7 procent BBP. Op basis aan deze raming heeft het CPB twee voorstellen in het MEV opgenomen. Het eerste is het AOW-premiepercentage te maximeren op het huidige niveau met aanvullende financiering uit de algemene middelen. Het tweede voorstel is de AOW-premies op korte termijn drastisch te verhogen voor de vorming van een bufferfonds.

Voortzetting van het beleid om de lengte van de eerste schijf te indexeren aan de prijzen heeft op lange termijn duidelijk nadelen. Maximering van de AOW-premie op 15 procent met aanvullende financiering uit de algemene middelen biedt een oplossing. In wezen is dit een geleidelijke en partiële fiscalisering. De piek in de kosten van de AOW tussen het jaar 2030 en het jaar 2050 kan nagenoeg geheel geslecht worden door de vorming van een tijdelijk buffervermogen. Zo'n vermogen biedt geen oplossing voor de structurele verhoging van de kosten van de AOW. Men kan ervoor kiezen het aldus in de periode tot 2020 gevormde vermogen permanent in stand te houden. Naarmate de reële rente lager is, is de vorming van zo'n permanent vermogen minder zinvol, vindt het CPB. Het bureau vermeldt nog dat er in deze berekeningen geen rekening is gehouden met macro-economische effecten. In het bijzonder moet gewezen worden op de negatieve effecten voor de werkgelegenheid van premieverhoging voor een bufferfonds, als die door de werknemers moet worden betaald.

Monetaire Unie

Samenvattend kan gezegd worden dat de ramingen die in deze MEV worden geschetst een gestage groei van de wereldeconomie laten zien van 2 a 2,5 procent per jaar in de industrielanden en 5,5 a 6 procent per jaar in de overige landen. De inflatie is gemiddeld laag, en in de meeste landen zal de werkloosheid dit jaar of volgend jaar gaan afnemen. Dit beeld wekt vertrouwen, maar onder de oppervlakte gaan de nodige risico's en onzekerheden schuil. Voor Nederland is het met name van belang hoe de Europese economie zich ontwikkelt, en dat hangt weer in grote mate af van de route die door de verschillende landen wordt gekozen op weg naar de Economische en Monetaire Unie. Nederland staat er volgens het Centraal Planbureau vergeleken met andere landen goed voor. Dit is vooral te danken aan de adequate bewaking van de concurrentiepositie en arbeidsinkomensquote.

Door dit alles komen de doelstellingen uit het regeerakkoord een jaar eerder binnen bereik. Zowel op gebieden als werkgelegenheid, lastenverlichting, als op het vorderingentekort van de collectieve sector - in 1997 al op 2,25 procent BBP - tekent zich een gezond beeld af. De tegenvallers zijn deels opgevangen binnen de collectieve lasten en voor een

Kerngegerens voor Nederland 1993-1997

	1993	*1994*	*1995*	*1996*	*1997*
	Mutatiesperjaar in %				
Internationaal					
Relevant wereld-handelsvolume	0,3	7,8	7,0	4,75	6,0
Dollarkoers (niveau,gld)	1,86	1,82	1,61	1,68	1,70
Olieprijs (Brent, dollars per vat)	17,1	15,8	17,1	18,25	16,5
Lonen en prijzen					
Contractloon marktsector	3,1	1,8	1,4	1,5	2,5
Loonsom per werk-nemer marktsector	2,9	2,4	1,3	0,5	3,0
Prijsconcurrentie-positie*	-0,2	0,9	-2,0	1,0	0
Consumentenprijsindex	2,6	2,7	2,0	2,25	2,5
Reële arbeidskosten marktsector	1,6	0,9	1,0	-0,25	1,0
Koopkracht modale werknemer (excl.incidenteel)	0,6	-0,4	0,9	0	0,5
Volume bestedingen en productie					
Goederenuitvoer (excl. energie)	1,0	8,7	8,6	4,5	6,0
Goedereninvoer	-2.7	7,6	8,3	4,75	5,25
Particuliere consumptie	1,0	2,2	2,1	2,25	1,75
Bruto investeringen bedrijven (excl. woningen)	4	-0,9	10,0	4,5	2,5
Productie bedrijven	0.4	3,6	2,2	2,5	
Bruto Binnenlands Product	0,8	3,4	2,1	2,5	2,75
Reëel nationaal inkomen	0,9	3,8	2,3	2,25	3,0
Arbeidsmarkt					
Werkgelegenheid (in dzd arbeidsjaren)	-5	7	103	84	90
Werkgelegenheid (≥12 uur/week, in dzdpersonen)	-6	9	101	110	103
	Niveaus				
Werkloze beroeps-bevolking (in dzd)	481	547	533	500	465
Personenmet een werkloosheidsuitkering (in dzd)	664	777	789	770	745
Verhouding niet-actieven versus actieven (in %)	83,2	82,8	81,6	80	78,25
Collectieve sector					
Vorderingentekort collectieve sector (in % BBP)	3,2	3,7**	4,0***	2,75	2.25
Beleidsrelevantfinancieringstekort Rijk (in % BBP)	-	3,5	3,5	2,75	2,75
Collectieve lastendruk (in % BBP)	46,8	44,9	43,8	43,75	43.25
Diversen					
Arbeidsinkomens-quote marktsector (in %)	86,2	83,2	83,9	83,5	83
Saldo lopende rekening van betalingsbalans (in % BBP)	4,3	5,1	5,1	5,0	5,5
Langerente (%. 10-jaars staatsleningen)	6,4	6,9	6,9	6,5	6,2

*Prijsstijging relevante wereldhandel minus prijsstijging uitvoer (goederen excl. energie).
**In 1994 gecorrigeerd voor de vertekening door de AAW/AWW-operatie. Het ongecorrigeerde EMU-cijfer is 3.4.
***Exclusief eenmalige effecten van de balansverkorting vulkshuisvesting in 1995

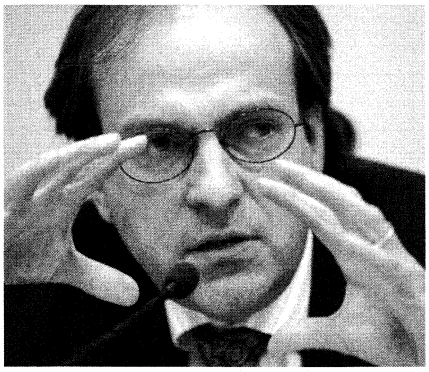
deel door een efficiënter beheer van de middelen. Deze uitkomsten geven Nederland een stevige uitgangspositie voor deelname aan de EMU.

(Vor.ber.pag. 661/3 e.v.-1995)

SOCIALE KOTA 1997

In de Sociale Nota 1997, die tegelijk met de begroting van het ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid werd gepubliceerd. stelden minister A.P.W. Melkert en staatssecretaris P de Grave (voor diens benoeming in juli als opvolger van R.L.O. Linschoten zie een volgende aflevering) dat de stijging van de werkgelegenheid in Nederland groter is dan elders in Europa (in 1996 1.8 procent in Nederland tegen 0,1 procent in de EU-lidstaten). De in het Regeerakkoord voorziene groei van 350.000 banen wordt al in 1997 gehaald. Tegelijk is het aantal mensen dat langdurig buiten het arbeidsproces staat ,,onaanvaardbaar" hoog. Een krachtige inspanning gericht op versterking van de economie en de groei van de werkgelegenheid blijft geboden.

Voor het eerst sinds de totstandkoming van het sociaal stelsel wordt in 1996 de stijging van het aantal pensioengerechtigden meer dan goedgemaakt door de daling van het aantal personen met een uitkering beneden de 65 jaar. De uitgaven voor sociale zekerheid zijn dan ook verder gedaald en blijven binnen de door het kabinet vastgestelde grenzen. Het werkloosheidspercentage ligt in ons land nu lager dan in de ons omringende landen. In absolute getallen daalt de werkloosheid in 1997 tot 465.000 personen, oftewel 5,25 procent van de beroepsbevolking, tegen zes procent dit jaar. Ook de langdurige werkloosheid begint te dalen, maar blijft zorgwekkend hoog: in 1995 was 53 procent van het aantal werklozen langer dan een jaar zonder werk.



Minister Ad Melkert van sociale zaken en werkgelegenheid op 15 september 1996 in Den Haag. daags voor de presentatie van de Sociale Nota 1997.

Dankzij de groei van de werkgelegenheid en de daling van de werkloosheid zakt de verhouding tussen het aantal mensen met een uitkering en het aantal werkenden. In 199.5 stonden tegenover 100 werkenden 81,6 personen met een uitkering. In 1997 zullen dat er 78,3 zijn. Deze gunstige ontwikkeling maakt de volledige koppeling van het minimumloon, de uitkeringen en het AOW-pensioen aan de gemiddelde contractloonstijging mogelijk. Als gevolg van voorgenomen maatregelen is er bij de huidige vooruitzichten in 1997 sprake van koopkrachtbehoud voor grote groepen burgers.

De dynamiek van de arbeidsmarkt vergroot de kansen voor individuele werkzoekenden om werk te vinden. Tegenover 600.000 banen die jaarlijks verloren gaan, komen er ruim 700.000 nieuwe bij. Daarnaast ontstaan ieder jaar honderdduizenden vacatures op bestaande banen die weer worden bezet. Er zit veel beweging in de creatie en bezetting van banen. De trends zijn dus goed, aldus de bewindslieden. Ze moeten echter met kracht worden doorgetrokken. Die inspanning is ook nodig omdat de beroepsbevolking blijft stijgen. Tot 2000 komen er per saldo ongeveer 70.000 nieuwe werkzoekenden per jaar bij. Bovendien werken in Nederland in vergelijking met andere landen minder mensen. Meer mensen aan het werk is mogelijk en nodig. Hierdoor kan het draagvlak voor de sociale voorzieningen - waaronder ook de oudedagsvoorziening - worden vergroot en kunnen deze betaalbaar blijven.

Volgens minister Melkert en staatssecretaris De Grave blijft bijzondere aandacht nodig voor de positie van langdurig werklozen. zodat ook zij kunnen profiteren van de banengroei. Het kabinet stimuleert in 1997 een extra groei van banen op of vlak boven het minimumloon. De werkgeverslasten voor laagbetaalde arbeid zullen verder worden verlaagd. In plaats van f 1.185 nù, krijgen werkgevers volgend jaar een afdrachtskorting van f 2.000 per werknemer in loonschalen tussen 100 en 115 procent van het ininimumloon. Bij het in dienst nemen van een langdurig werkloze bestaat sinds januari 1996 de mogelijkheidetot een extra korting, die kan oplopen tot J -1.500. Afdrachtskorting cn extra korting tezamen bedragen maximaal *f* 6.000. Een werkgever die een langdurig werkloze in dienst neemt tegen het minimumloon betaalt dan in 1997 vrijwel geen werkgeverslasten meer Als gevolg van het kabinetsbeleid zijn in een toenemend aantal CAO's al afspraken gemaakt om banen te scheppen op en vlak boven het minimumloon

Sociale zekerheid

In dc sociale zekerheid zijn veel voornemens uit het Regeerakkoord omgezet in wetgeving De aanvaarde wetsvoorstellen (WULBZ. ANW. WW en ABW) zijn er veelal op gericht om het gebruik van de voorzieningen te beperken tot degenen die het echt nodig hebben Op stapel staan nog twee operaties De verdere herziening van de uitvoering van de sociale-zekerheidswetgeving en de invoering van premiedifferentiatie in de WAO, die op 1 januari 1998 zal kunnen plaatsvinden. Tezamen met de mogelijkheid van een vrijwillig eigen risico is deze maatregel bedoeld om bij werkgevers gedrag teweeg te brengen dat tot daling van het aantal nieuwe arbeidsongeschikten leidt.

Het kabinet verwacht dat het aantal WAO-uitkeringen zich zal stabiliseren op 737.000. Om risico-selectie door werkgevers tegen te gaan, heeft het kabinet grotendeels aansluiting gezocht bij het initiatief-wetsvoorstel Van Boxtel met betrekking tot het verbod op aanstellingskeuringen. In 1997 zullen de hoofdlijnen van een voorstel voor een Wet op de reïntegratie van arbeidsongeschikten voor advies worden voorgelegd aan de Sociaal-Economische Raad (SER),het Tijdelijk instituut voor coördinatie en afstemming (Tica), het Centraal Bureau voor de Arbeidsvoorziening (CBA) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Kansen op werk in goede banen leiden

Door middel van vier ingrijpende operaties wil het kabinet de uitvoering van het arbeidsmarkt- en sociale zekerheidsbeleid zodanig inrichten dat bij het verstrekken van een uitkering nadrukkelijk wordt gekeken naar de mogelijkheden van werk en maatschappelijke deelname. 'Streng aan de poort, actief aan de uitgang', is daarbij het motto. De nieuwe Algemene Bijstandswet wordt momenteel ingevoerd. De vernieuwing van de Arbeidsvoorzieningswet ligt bij de Eerste Kamer. Het wetsvoorstel Organisatiewet sociale verzekeringen (OSV 1997) is bij de Tweede Kamer ingediend en beoogt de uitvoeringsorganisatie van de werknemersverzekeringen zo in te richten. dat zij beter in staat is het beroep op de werknemersverzekeringen te beperken. Naar aanleiding van nadere adviezen van de regiegroep Samenwerking Werk en Inkomen (SWI, met daarin Tica, CBA en VNG) zal het kabinet bekijken hoe de samenwerking tussen sociale diensten. uitvoeringsorganisaties en

arbeidsbureaus verder kan worden uitgebouwd.

Een goed opgeleide beroepsbevolking draagt bij aan een blijvend hogere groei van de economie. Oin een plaats op de arbeidsmarkt te behouden, is deelname aan aanvullende scholing gedurende de loopbaan van belang. Een regeling voor loopbaanonderbreking, waarnaar het kabinet streeft. bevordert eveneens de mogelijkheden voor scholing.

Inspelen op de nieuwe arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt maakt een fase door van snelle vernieuwing en modernisering. De moderne economie, die scherpe (internationale) concurrentie ontmoet, vergt meer flexibiliteit van ondernemingen. Daar staat de tendens naar individualisering tegenover. Van werknemers wordt gevraagd zich flexibel in te zetten bij de productie van goederen en diensten. van werkgevers dat ze werknemers de gelegenheid bieden werk- en zorgtaken te combineren. schrijven minister Melkert en staatssecretaris De Grave.

Het streven naar (gekanaliseerde) vernieuwing van de arbeidsmarkt wordt breed onderschreven. Het kabinet heeft het unanieme advies van sociale partners en de daarin opgenomen voorstellen vrijwel geheel overgenomen in de nota 'Flexibiliteit en Zekerheid'. Wetswijzigingen die nu morden voorbereid moeten resulteren in flexibeler arbeidscontracten voor 'vast' personeel en een betere rechtspositie voor 'los' personeel. zoals oproep- en uitzendkrachten. Flexibiliteit van de arbeidsduur rond een gemiddelde ('vari-tijd') is inmiddels voor ongeveer 13 procent van de werknemers in CAO's afgesproken. meestal in combinatie met arbeidsduurverkorting en een gematigde loonstijging. De gemiddelde arbeidsduur voor voltijdwerkers daalt dit jaar van 38 naar 37.5 uur per week.

De Arbeidstijdenwet geldt vanaf 1 januari 1997 voor alle bedrijven (uitgezonderd de vervoerssector) en geeft werkgevers en werknemers ruimte om afspraken te maken over flexibiliteit in arbeids- en rusttijden. Het aantal CAO's met afspraken over deeltijd is weer sterk gestegen. Op 1 november treedt de wet in werking die een ongelijke behandeling met betrekking tot arbeidsvoorwaarden verbiedt op basis van arbeidsduur, tenzij daar een objectieve rechtvaardigingsgrond voor is.

Het kabinet is begonnen met de uitvoering van een groot deel van de voornemens uit de nota 'Om de kwaliteit van arbeid en zorg: investeren in verlof'. Het wetsvoorstel voor de aanpassing van de wettelijke regeling voor ouderschapsverlof is bij de Tweede Kamer ingediend. De SER is advies gevraagd over de voorgenomen wijziging van de vakantiewetgeving. Onderzocht wordt hoe knelpunten kunnen worden weggenomen voor een lager opgeleide werknemer met zorgtaken die voor de beslissing staat om te stoppen met werken of arbeid en zorg te combineren. Het kabinet bereidt eveneens wetgeving voor teneinde de werknemer te beschermen tegen leeftijdsdiscriminatie.

Meer eenvoudig werk

Meer eenvoudige banen scheppen blijft nodig. De jaarlijkse banengroei komt te weinig tot uitdrukking in de daling van de werkloosheid. De werkgelegenheidsgroei met 101.000 banen in 1995 leidde tot een werkloosheidsdaling met slechts 14.000 personen. Het aantal personen met een werkloosheidsuitkering steeg zelfs met 12.000.

Een van de oorzaken van een grote afstand tot de arbeidsmarkt is etnische herkomst. Vooroordelen en discriminatie, gemiddeld lage opleiding en taalproblemen zijn. in relatie tot het ruime arbeidsaanbod. knelpunten voor de inzet van allochtonen in het arbeidsproces. Het werkloosheidspercentage van allochtonen was in 1995 ruim drie maal zo hoog als dat onder autochtonen (25 versus *7)*. Najaar 1996 verschijnt de evaluatie van de Wet bevordering evenredige arbeidsdeelname allochtonen (WBEAA).die zich richt op het wervings- en selectiegedrag van werkgevers. Dan zal het kabinet bepalen of aanpassingen in de wet gericht op een meer praktische uitvoering tot betere resultaten zullen leiden. In het najaarsoverleg wil het kabinet met sociale partners afspraken maken over een doelmatiger arbeidsinarktbeleid voor allochtonen.

Om hindernissen voor langdurig werklozen (er zijn steeds minder banen voor mensen met weinig of geen scholing) weg te nemen, heeft het kabinet gekozen voor uitbreiding van de collectieve sector met 40.000 reguliere banen waarvoor weinig opleiding is vereist. Daarnaast is het experimenteel ook mogelijk om extra werk (voornamelijk in de marktsector) te scheppen voor langdurig werklozen met tijdelijke inzet van uitkeringsgeld met als doel een ongesubsidieerde baan. De realisatie op lokaal niveau kost tijd. Werk ligt niet voor het oprapen, de kandidaten staan vaak lang buiten het arbeidsproces. Uitvoerders moeten een omslag maken nu ze iets kunnen doen voor langdurig werklozen. Toch beginnen deze investeringen in mensen tot resultaten te leiden. en is de realisatie van banen nu goed op gang gekomen. Gemeenten kunnen tot 31 december 1996 voorstellen indienen om mensen in de nieuwe bijstandswet met de slechtste arbeidskansen, onbeloonde activiteiten met behoud van uitkering te laten doen.

De Wet inschakeling u-erkzoekenden (WIW) bundelt de afzonderlijke regels voor gesubsidieerde arbeid en geeft gemeenten meer ondersteuning oin maatwerk toe te passen. Ze kunnen dan voor langdurig werklozen en schoolverlaters tot 23 jaar een passende mix van scholing. werkervaring, sociale activering en financiële prikkels inzetten. De twee kerninstrumenten in de WIW zijn de dienstbetrekking (die al bestond bij de Banenpoolregeling en de Jeugdwerkgarantiewet) en dc (nieuwe) gesubsidieerde werkervaringsplaats bij een reguliere werkgever.

Een scherpere omschrijving van de doelgroep in de herziene Wet sociale werkvoorziening (WSW)zal de geleidelijk toeneniencle verdringing van zwaarder door lichter gehandicapten terugdringen. Uitgangspunt van de herziening is dat de werkgelegenheid gehandhaafd blijft en de kosten niet extra stijgen. Een nieuw instrument in de WSW is het 'begeleid werken' onder professionele begeleiding bij een regulier bedrijf.

Arbeidsomstandigheden

Het kabinet wil met het nieuwe beleid op het terrein van de arbeidsomstandigheden bereiken dat de kosten en de baten van de zorg voor arbeidsomstandigheden in de onderneming neerslaan. Over de uitgangspunten van de herinrichting van de Arbowet is de SER om advies gevraagd.
Uitgangspunt is dat werkgevers en werknemers zelf verantwoordelijk zijn voor de zorg voor arbeidsomstandigheden. Het huidige beschermingsniveau voor werknemers blijft gehandhaafd. zo benadrukken beide bewindslieden.

De overheid beperkt haar rol tot het vaststellen van randvoorwaarden, zoals verplichte aansluiting bij een door de minister gecertificeerde arbodienst en het maken van een risico-inventarisatie en risico-evaluatie. Momenteel valt ongeveer 80 procent van de 5.6 mln werknemers onder een contract met een arbodienst. Naar verwachting telt ons land eind dit jaar zo'n 150 door de minister van sociale zaken en werkgelegenheid goedgekeurde (gecertificeerde) arbodiensten. De beoordeling zal medio volgend jaar overgaan naar de markt zelf, onder ongewijzigde wettelijke eisen. De vraag naar diensten in de preventieve arbosfeer blijft nog achter. Grotere bedrijven voldoen overigens in ruime meerderheid aan de verplichting om een risico-inventarisatie en -evaluatie te maken. Deze vormt de schakel tot preventiebeleid.

Inkomensbeleid

Het kabinet gaat door met de uitvoering en voorbereiding van maatregelen die erop gericht zijn armoede en sociale uitsluiting terug te dringen. Hiertoe

zijn voorstellen gedaan in de nota 'De andere kant van Nederland Het gaat onder meer om beheersing van de woonlasten door een doelmatiger inzet van de individuele huursubsidie verruiming van de norm voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen (per 1 januari 1997 tot 100 procent), mogelijkheden voor inkomensondersteuning per groep; aanpak van het schuldprobleem en een betere gebruikmaking van sociale voorzieningen Op 31 oktober 1996 zal een sociale conferentie worden gehouden waarop armoede en sociale uitsluiting in kaart zullen worden gebracht en die het draagvlak voor de bestrijding ervan zal moeten versterken (Persbericht SZW *Staatscourant* 17-9-'96, *NRC/H'blad* 17-9-'96)

(Vorberpag 662/3 e v-1995)

RAAD VAN STATE AKKOORD RIET REGROTING VAN 1997

De Raad van State. het hoogste adviesorgaan van de regering, heeft in haar officiële advies over de Miljoenennota 1997 aan koningin Beatrix in grote lijnen haar instemming betuigd met de kabinetsplannen. maai ook enige kritische kanttekeningen geplaatst. Volgens de Raad zal Nederland in 1999 kunnen toetreden tot de Economische en Monetaire Unie (EMU).maar daarnaast heeft ons land op een aantal terreinen nog steeds een duidelijke achterstand.

Het adviescollege vindt dat de overheidsschuld nog veel te hoog is: de Raad van State vraagt de ininister van financiën duidelijkheid over het tempo waarin het EMU-criterium voor de staatsschuld (60 % BBP) bereikt zal worden. Het financieringstekort dient sneller te worden teruggebracht dan de regering nu van plan is. Ook de collectieve lastenclruk zal verder omlaag moeten. Juist op langere termijn zal het - internationaal gezien nu nog relatief lage- aantal personen boven de 65 jaar de sterkste groei vertonen en daarmee een grote druk leggen op de collectieve lasten. De netto-participatiegraad, die in Nederland op 52 procent van het arbeidspotentieel ligt. is vergeleken met de ons omringende landen laag, zo meent de Raad van State. Ook de achterstand die ons land, volgens de MEV 1997-cijfers, qua nationaal produkt per hoofd van de bevolking sedert 1980 heeft opgelopen ten opzichte van het gemiddelde in de Europese Unie, dient in de ogen van de Raad door het huidige en volgende kabinetten te worden ingehaald.

Voorts dient ter bescherming van de Nederlandse fiscale concurrentiepositie, aldus de Raad, de directe belastingdruk te worden verlaagd. Het adviesorgaan vindt ook dat de regering bij het opstellen van toekomststrategieën niet voldoende rekening houdt met de negatieve aspecten van economische groei voor het milieu.

De Raad is voorts van mening dat er, ondanks belangrijke veranderingen in de uitvoeringsorganisatie, nog onvoldoende zicht is op het door de regering beoogde samenhangende stelsel van sociale zekerheid. Omdat de toekomstvisie van het kabinet ten aanzien van de sociale zekerheid reeds in het regeerakkoord werd aangekondigd voor 1996. doet de Raad de aanbeveling om in elk geval nog binnen deze kabinetsperiode deze belofte gestand te doen.
Het college noemt het gunstig dat een omslag is bereikt in de toename van het aantal uitkeringsgerechtigden. Deze is het gevolg van zowel een snelle groei van het aantal banen als van .,een aantal ingrijpende maar noodzakelijke maatregelen die hebben geleid tot het terugdringen van het beroep op uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid. ziekte. werkloosheid en bijstand".

Die omslag betekent volgens de Raad van State nog geen definitieve ontwikkeling ten goede. Zij wijst hierbij op de te verwachten stijging van het aantal AOW- en werkloosheitisuitkeringen als gevolg van de vergrijzing van de bevolking. Zonder verdere maatregelen vreest de Raad dat ook het aantal arbcidsongeschikten in 1997 n-eer zal toenemen. want de ingezette daling acht de Raad ..eenmalig". omdat zij voortvloeit uit de invoering van een nieuw ongeschiktheitiscriterium.

De Raad van State steint in met de ,.diepgaande analyse" die de regering ten aanzien van de infrastructuur ,,heeft verricht naar de eisen van de ruimtelijke inrichting voor de eerste helft van de volgende eeuw". Maar het adviesorgaan plaatst wel vraagtekens bij enerzijds het kabinetsplan om 1 mln woningen in de randstad te bouwen en anderzijds de gelijktijdige constatering dat files het economisch groeipotentieel beleinineren en grote steden nu al moeilijk bereikbaar zijn.

Voorts is de Raad van mening dat de voorgestelde verhoging van de ecotax en de verhoging van de benzine-accijnzen beter kan worden uitgesteld tot het moment waarop dergelijke verhogingen ook in de omliggende landen worden ingevoerd. Bovendien acht zij een accijnsverhoging met 11 cent onvoldoende oin het autogebruik af te emmen.

Behalve de verhoging van de tabaksaccijns, die met instemming wordt begroet, acht de Raad van State in het kader van de ,,gedragsbeïnvloedende fiscale politiek" van de overheid tevens een verhoging van de accijnzen op alcohol op zijn plaats.

Tenslotte adviseert het hoogste adviescollege de regering om met het oog op de naderende EMU-toetreding snel een stappcnplan met tijdschema te presenteren voor de introductie van de euromunten en bankbiljetten. die uiterlijk op 1 januari 2002 een feit zal zijn (*NRC/H'*-blad. 17-9-'96: Staatscourant. li-9-'96: *MHP-Krant*. 21-9-'96).

REACTIES SOCIALE PARTNERS

De organisaties van werkgevers en werknemers hebben zich zeer kritisch uitgelaten over de Miljoenennota 1997 van het kabinet-Kok. De algemene teneur is dat het kabinet meer moet doen voor versterking van de economie. Het kabinetsbeleid blijft achter bij het tempo van de economische groei. .,Het kabinet slaagt er niet in de omslag te maken van bezuiniging naar een kwaliteitsimpuls". aldus de voorzitter van de grootste vakcentrale Federatie Nederlandse Vakcentrale (FNV), Johan Stekelenburg. De Vereniging VNO-NCW, die de belangen behartigt van de werkgeversorganisaties Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO) en het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW),vindt het kabinet te weinig ambitieus waar het gaat om de omvang van de lastenverlichting. Het door het kabinet voorgestelde bedrag van 1 mrd gulden is veel te bescheiden. De Vakcentrale voor Middelbaar en Hoger personeel (MHP)mist op een aantal terreinen afgeronde visies van het kabinet: de bouwtekening ontbreekt. terwijl men wel bouwstenen aandraagt. MHP vindt het kabinet vaag over de noodzakelijke opvoering van investeringen. Het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) spreekt over het ontbreken van een ,.duidelijk en samenhangend concept" bij het kabinet ,,over de relatie tussen een duurzame economische groei, sociale zekerheid en de toekomst van de zorg".

Geen kabinetsingrijpen in aanvullend pensioenstelsel

Eensgezind zijn de sociale partners eveneens in hun verwerping van het regeringsvoornemen oin in te grijpen op diverse onderdelen in het aanvullend pensioenstelsel, waarmee een eind komt aan het overheidsbeleid op grond waarvan de primaire verantwoordelijkheid van sociale partners voor de

aanvullende pensioenen wordt erkend Werkgevers en werknemers heschouwen unaniem de pensioenafspraken als arbeidsvoorwaarden die zij onde ling regelen, op welk terrein dwingende kabinetsvoorschriften niet gepast zijn

Het VNO-NCW wijst overheidsbemoeienis bij aanvullende pensioenafspraken zonder meer af. Het kabinet neemt grote financiële risico's door het plan oin de AOW deels uit belastinginkomsten te financieren. Volgens FNV-voorzitter Stekelenburg kan het kabinet rekenen op verzet van de kant van het FNV. indien het haar plannen om de pensioenen te versoberen doorzet. De vakcentrale vindt de benadering van de aanvullende pensioenen vanuit de invalshoek van ,.een genereus ambitieniveau" eerder bedreigend dan vertrouwenmekkend. Deze benadering is niet in overeenstemming niet de werkelijkheid. Het FNV wijst een rijksbijdrage aan de AOW niet af, maar wijst er met het oog op de toekomst van de AOW op dat daarmee de vanzelfsprekendheid niet is gewaarborgd. Het CNV ziet geen enkele reden oin de pensioenen te versoberen door de invoering van pensioen op basis van middelloon. De versobering die het kabinet door fiscale sturing wil invoeren. betekent een forse inbreuk op devrijheid in het arbeidsvoorwaardenoverleg, aldus het CNV. De MHP begrijpt niets van de bijna ,,afgodische aanhankelijkheid" van het kabinet voor een middelloonsysteem. Middelloon als systeem zegt niets over de pensioenuitkomst. Andere elementen als franchise. grondslagcomponenten en opbouwpercentage zijn nog belangrijker. De vakcentrale ziet veel meer in een intelligente combinatie van eincl-loon en iniddelloon, wat ook nu reeds bij veel pensioenregelingen is ingebouwd. De vakcentrale heeft geen goed woord over voor het denkbeeld van het kabinet om overgang op middelloonsystemen voor te schrijven met behulp van fiscale dwang. In de eerste plaats omdat men daarmee rechtstreeks ingrijpt in de omvang en de aard van de arbeidsvoorwaarden: in de tweede plaats omdat werkgevers en werkneme s zeer goed zelf eventuele problemen kunnen oplossen. De AbvaKabo heeft grote bezwaren tegen het kabinetsingrijpen in het staande beleid met betrekking tot het maken van bedrijfstakgew-ijze pensioenafspraken. De bond verwacht dat dit een precedentwerking zal hebben en denkt daarbij aan middelloon en primaire en secundaire arbeidsvoorwaardelijke afspraken voor inkomens boven de 75.000 gulden. De inperking van de fiscale begeleiding leidt tot ongewenste en negatieve inkomensgevolgen en is technisch onuitvoerbaar voor zowel de belastingdienst als de pensioenuitvoerders. Ook remt deze inperking de omzetting van de v.u.t. in een flexibel pensioen. Ook de verenigingen van pensioenfondsen. die worden bestuurd door vakbonden en werkgevers, reageren teleur-gesteld op de pensioenplannen van de regering.

Werkgevers vóór Deltawet Bereikbaarheid

Ten aanzien van de aanpak van de files. de plannen met de infrastructuur en de milieupolitiek zijn werkgevers en werknemers minder eensgezind.

Het VNO-NCW pleit met betrekking tot de filebestrijding samen met de organisatie van werkgevers in het midden- en kleinbedrijf. de Koninklijke Vereniging MKB-Nederland, in een gezamenlijk met de organisaties in het wegvervoer uitgegeven verklaring. voor de instelling van een Deltawet Bereikbaarheid om de besluitvorming en procedurele regelgeving aan te kunnen passen. zoals dat het geval geweest is bij recente wetgeving over procedures rond dijkverzwaring (zie pag. 532/3 e.v.-'95). Het mobiliteitsplan van het kabinet noemen zij slechts een ,,eerste, zij het bescheiden begin van een nieuwe aanpak van de files". De twee miljard extra die het kabinet heeft uitgetrokken voor de periode 1998-2000 noemen zij ..volstrekt onvoldoende" om de problemen echt aan te pakken. De werkgeversorganisaties stellen in dezelfde verklaring dat er jaarlijks vijf miljard extra nodig is voor verbetering van de vervoersinfrastructuur. Minder positief staan dezelfde organisaties tegenover de verhoging van de diesel- en benzineaccijns en de gelijktijdige verlaging van de motorrijtuigenbelasting.

De FNV is daarentegen samen inet het CNV van mening dat de kabinetsplannen met betrekking tot het ontwikkelen van geloofwaardige alternatieven voor het autogebruik onvoldoende zijn ontwikkeld. Volgens het FNV dient de opbrengst van de hogere diesel- en benzineaccijns volledig ten goede te komen van het openbaar vervoer en niet te worden besteed aan verlaging van de wegenbelasting. Het CNV vindt dat de overheid haar investeringen in het openbaar vervoer moet opvoeren, om de mobiliteit drastisch te verbeteren; de ruimte zo goed mogelijk te benutten en het milieu zoveel mogelijk te sparen. De christelijke vakcentrale ziet de oplossing voor het mobiliteitsprobleem van Nederland niet in de hogere benzineaccijns van 11 cent of meer marktwerking binnen het openbaar vervoer

(Vorber pag 664/3 e v -1995)

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

Daags na Prinsjesdag vonden iri de Tweede Kamer de Algemene en politieke beschouwingen 1996 plaats. en wel op 18 en 19 september. De financiele beschouwingen volgden op 8 en 9 oktober

Algemene beschouwingen

De uitnodigende oproep, die premier Kok op de eerste dag van het debat over Troonrede en Miljoenennota 1997 aan de Tweede Kamer deed, om gezamenlijk de wave in te zetten. gaf niet alleen de tevredenheid binnen het kabinet over het eigen beleid weer maar was ook illustratief voor de mate van eensgezindheid onder het merendeel van de partijen over de hoofdlijnen van het regeringsbeleid. De gunstige economische en financiële omstandigheden (economische groei, handhaving koopkracht. meer banen, daling begrotingstekort naar EMU-norm) leken iedere scherpte aan het debat te ontnemen. De *Staatscourant* van 19-9-'96 sprak van de ,,min of meer rituele verzuchting" van zowel CDA-oppositieleider Enneüs Heerma als van de coalitiepartners Gerrit-Jan Wolffensperger (D66) en Frits Bolkestein (VVD) dat er ,,geenreden is voor zelfgenoegzaamheid". Voor de enige opleving zorgde, op het eind van de tweede dag. een onverwacht heftige confrontatie tussen de beide coalitiegenoten VVD en PvdA over het asielbeleid. Van de zijde van de oppositiepartijen constateerde men een gebrek aan visie bij het kabinet en klonk van verschillende kanten het verwijt van eenzijdigheid door aan het adres van de regering. Volgens *NRC/H'blad* van 18-9-'96 werden in het oppositionele verweer het leefmilieu en de laagste inkomens beschouwd als de gebieden, waarop de kabinetsplannen voor 1997 het slechtst uitpakten.

Ten aanzien van een tweetal zaken werd tijdens het debat met name veel gediscussieerd: de pensioenen en de besteding van het geld voor de CO_2-reductie. In de pensioendiscussie bevonden de coalitie- en oppositiepartijen in de Kamer zich tegenover elkaar. Aan de orde was de gedeeltelijke financiering van de AOW uit de algemene middelen en het kabinetsvoorstel tot ,,versobe-

ring" van de aanvullende pensioenen. De drie coalitiepartners VVD, PvdA en D66 waren het min of meer eens met de opvattingen van de regering. Bij de oppositie leefden aanzienlijke bezwaren tegen de voorstellen.

PvdA-fractieleider Jacques Wallage had waardering voor de aanpak van het kabinet om de AOW-premies niet verder te laten stijgen en via de belastingen ,,ieder naar draagkracht" te laten bijdragen. VVD-fractieleider Frits Bolkestein beklemtoonde dat de AOW een welvaartsvast basispensioen inoest blijven.Het kabinetsplan tot gedeeltelijke fiscalisering van de betaling van de AOW kreeg alleen instemming van de VVD indien het niet tot nivellerende verhoging van de belastingen leidde. Bolkestein wenste in ieder geval geen preinieheffing over de hogere pensioenuitkeringen. D66-fractieleider Gerrit-Jan Wolffensperger plaatste kanttekeningen bij de voorgestelde fiscalisering met het oog op de toekomst: ., Als de AOW voor een deel uit de begroting wordt gefinancierd. wordt zij dan onderdeel van de jaarlijkse begrotingsdiscussie? 17ergroot dat niet luist de onzekerheid?". D66 stelde zich .,vooralsnog positief" op tegenover versobering van de aanvullende pensioenen. CDA-fractieleider Enneüs Heerma wees de versobering zonder meer van de hand. Hij beschouwde. evenals fractieleidster H.M. Nijpels-Hezemans van Groep-Nijpels/Senioren 2000. de aanvullende pensioenen als een zaak die thuishoorde bij het arbeidsvoorwaardenoverleg tussen de sociale partners. Heerma sprak van aantasting van ,,de Nederlandse identiteit" indien het kabinetsplan doorgang vond. GroenLinks-fractieleider Paul Rosenmöller achtte de bijpassing van de AOW-premie uit de algemene middelen een methode die de financiering van de AOW onzeker maakte, afhankelijk van de .,politiekeluimen" van komende coalities. Ook Nijpels zag in dit opzicht geen enkele garantie voor continuering na de volgende verkiezingen: bovendien betekende fiscalisering dat 65-plussers inee gingen betalen aan hun eigen AOW en dat was in strijd met het omslagstelsel. aldus Djijpels. GPV-fractieleider G.J. Schutte tenslotte, voelde evenmin iets voor fiscalisering: ook hij vreesde dat de toekomstige betaalbaarheid van de AOW afhankelijk werd gemaakt van de bereidheid en de mogelijkheid om een steeds groter deel van de uitkeringen uit de algemene middelen te betalen.

In de milieudiscussie over de besteding van het geld voor de terugdringing van de CO_2-uitstoot stelde VVD-leider Bolkestein dat Nederland zijn verplichtingen in deze beter in Europees verband kon afstemmen en het geld daar uitgeven waar het rendement het hoogst was. Hij vond het oppositionele CDA aan zijn zijde voor wat betreft de internationale aanpak van het broeikaseffect. Fractieleider Heerma spoorde het kabinet aan om daarnaast ook met eigen plannen te komen voor de reductie van de uitstoot van schadelijkegassen.

GroenLinks constateerde dat Überhaupt van de zoektocht naar het samengaan van milieu en economie in de eerste helft van deze paarse kabinetsperiode weinig terecht was gekomen; de economische groei had de relatieve milieuverbeteringen van de laatste jaren juist weer ongedaan gemaakt. De economie werd ,,steeds energie- en mobiliteitsintensiever". constateerde Rosenmöller, als gevolg van de kabinetskeuze voor expansieve groei en miljardeninvesteringen in de infrastructuur. Ter ontlasting van het milieu stelde GroenLinks voor om de verhoogde opbrengst van de benzineaccijns aan te wenden voor het versneld aanleggen van light-rail-verbindingen in de Randstad, naast onder meer het bevriezen van de tarieven in het openbaar vervoer, de omzetting van het reiskostenforfait in een openbaar-vervoerforfait en het zwaarder belasten van de auto van de zaak.

Ook de regeringsfracties PvdA en D66 vonden economische groei alleen verantwoord indien er ook een meerwaarde voor het milieu was. Er zou meer moeten worden geïnvesteerd in schone infrastructuur, schone technologie en natuuruitbreiding om de milieuschuld versneld te kunnen aflossen.

Het kabinet kreeg in de Kamer zowel van D66 als van GroenLinks kritiek op haar plan om te bezuinigen op de uitbreiding van natuurgebieden. Ten aanzien van de voorgestelde accijnsverhoging op autobrandstof spraken de fracties van CDA. VVD en GroenLinks zich uit tegen dit kabinetsvoornemen. PvdA en D66 en de kleinere oppositiefracties stemden voor omdat de verhoging werd gecompenseerd door verlaging van de motorrijtuigenbelasting.

Tegenbegroting CDA

Evenals bij de algemene beschouwingen van vorig jaar (zie pag. 666/1 e.v.-'95) pleitte de grootste oppositiepartij CDA voor een beter gezins- en familiebeleid en presenteerde de fractie een eigen ,.alternatieve" begroting met extra uitgaven van 690 mln; die zij op de effecten had laten doorrekenen door het Centraal Planbureau. Ten einde die extra uitgaven mede te kunnen dekken wilde het CDA 650 mln bezuinigen op de door het kabinet ingediende begroting: schrapping van de uitbreiding van de Melkertbanen (400mln), minder overheidsroorlichting en onderzoek (150 mln) en beperking wachtgeld onderwijs (100 mln).

De CDA-invulling van de extra 690 mln kwam er als volgt uit te zien: extra versterking van de economische structuur (315 mln); daarvan moest 40 mln worden gebruikt om 1000 extra leerkrachten in het beroepsonderwijs aan te stellen met ingang van september 1997. Verruiming begroting van minister Hans Wijers van economische zaken om de co-financiering van Europese projecten in grensgebieden veilig te stellen (50 mln). Een bijdrage hieraan uit de EU-structuurfondsen (50 mln). Technologieprojecten in het midden- en kleinbedrijf (50 mln). En tenslotte voor ,,echte" i.pv. Melkertbanen, in de zorgsector en ten behoeve van de veiligheid op straat (225mln.).

De CDA-fractie bleef grote moeite houden met de Melkertbanen, evenals vorig jaar (zie pag. 667/1 e.v.-'95).Haar voorkeur voor ,,echte" banen in plaats van Melkertbanen. d.w.z. de aanvullende banen bij de overheid voor langdurig werklozen, werd tijdens het debat op de eerste dag van de Algemene en politieke beschouwingen, mede ingegeven door uitspraken van een MKB-voorman, N. Wijnolst, die beweerde dat elke tien Melkertbanen 7 gewone banen overbodig maken. Fractieleider Heerma zag het nut van het kabinetsplan om uit te breiden met nog eens 10.000 van dergelijke Melkertbanen voor langdurig werklozen niet in: het ,,verdringingseffect" ervan wordt onderschat en ook laagbetaalden hebben ,,recht op een normaal loon volgens de CAO". PvdA-leider Wallage hekelde de woorden van Heerma en verweet hem de indruk te willen wekken dat het paarse beleid een kansloze onderklasse laat ontstaan. Wallage kreeg bijval van coalitiegenoten Wolffensperger (D66) en Bolkestein (VVD).Deze laatste was van mening dat extra werkgelegenheid bij de overheid voor laag productieve langdurig werklozen een middel kan zijn om inactieven een kans te geven. Bolkestein hield overigens ook wel reserves aangezien de Algemene Rekenkamer kritiseerde dat de regelingen met betrekking tot de Melkertbanen onzorgvuldig, onordelijk en oncontroleerbaar zijn.

Oppositieleider Heerma bracht verder twee concrete maatregelen naar voren in het kader van het CDA-gezinsbeleid: verplichte bemiddeling bij echtscheiding wanneer er kinderen onder de zestien jaar bij betrokken zijn, en invoering van betaald ouderschapsverlof voor het gezin. Dit laatste zou het kabinet in overleg met de organisaties van werknemers en werkgevers moeten bespreken. Eveneens pleitte Heerma, samen met SGP-leider B.J. van der Vlies, voor een ,,gezins-effectrapportage": welke gevolgen heeft het kabinetsbeleid voor ge-

zinnen? De GPV-fractie vond de gezinsnota van het kabinet overigens nietszeggend.

De kleine oppositiepartijen constateerden aldus *NRC/H'blad* op 18-9-'96 aan de hand van de kabinetsplannen een tegenstelling tussen de economische successen enerzijds en gebrek aan aandacht voor sociale kwesties, normen en waarden. duurzaamheid en zorg aoor ouderen anderzijds

RPF-fractievoorzitter L C. van Dijke hekelde de ,,economisering van het beleid", waarbij het kabinet optreedt als een raad van bestuur. Het milieu en het sociale vraagstuk werden slechts in economische termen benaderd. Fractievoorzitter H.M. Nijpels-Hezemans van Groep Nijpels/Senioren 2000 vond de overheid geen betrouwbare partner. met name voor de ouderen. Het kabinet had de gevolgen van de privatisering van de ziektewet ..schromelijk onderschat". nu bleek dat bedrijven werknemers selecteerden op hun gezondheid, aldus Nijpels. Volgens SGP-leider Van der Vlies trok het paarse kabinet wel een sociaal gezicht. maar miste het een sociaal hart. GPV-leider G.J Schutte hield het kabinet het bijbelverhaal voor over de zeven vette en magere jaren in Egypte: Zoals de farao graan spaarde tijdens de zeven vette jaren. zo zou het kabinet de economische groei gepaard moeten laten gaan met investeringen in een duurzame samenlering. SP-fractieleider J.G.C.A. Marijnissen sprak van het liberale beleid van paars. dat leidt tot verslechtering van het inilieu en afbraak van de solidariteit. AOV-leider W.J. Verkerk keerde zich tegen de invoering van het middelloonsysteem in het aanvullend pensioen. Hij vond dat ouderen het slachtoffer werden van de toenemende marktwerking bij overheidsdiensten. Unie-55+-eenmansfractie H.A. Leerkes vond dat het kabinet. ondanks alle economische rugwind er niet in slaagde een sociaal gezicht te tonen. CD-leider J. G. H. Janmaat noemde de Troonrede en Miljoenennota misleidend omdat er beloften in werden gedaan, die niet waargemaakt zouden worden. zoals de teruggave van accijnzen via lastenverlaging

Volgens *Trouw* van19-9-'96 maakte de christelijke oppositie zich ongerust over de teloorgang van de rechtsstaat en de verloedering van de zeden. In dit kader pleitte CDA-leider Heerma en SGP-leider Van der Vlies bij het kabinet voor versterking van de jeugd- en zedenpolitie.

Kamermeerderheid wenst meer geld voor kleinere klassen

Een meerderheid van de Kamer, te weten de drie regeringsfracties PvdA, D66 en VVD. ging akkoord met de motie-Wallage die het opzetten in 1997 behelsde van een stappenplan voor verkleining van de klassegrootte, waarvoor op de begroting 1998 de benodigde middelen beschikbaar moesten worden gesteld. D66-leider Wolffensperger hield een pleidooi voor onderzoek naar de mogelijkheid. dat al in 1997 door het kabinet geld vrij zou worden gemaakt voor de aanstelling van 2000 leraren extra in het onderwijs teneinde knelpunten op te lossen, Ten aanzien van de motie-Wallage wilde premier Kok eerst de bevindingen van de Commissie-Van Eijndhoven afwachten. die in oktober rapport zou uitbrengen over de optimale grootte van klassenin het basisonderwijs.

Andere moties die werden ingediend. maar nict werden aangenomen waren afkomstig van de grootste oppositiepartij. het CDA: het betrof het verzoek aan het kabinet om af te zien van de .,wijziging van de fiscale begeleiding" van de aanvullende pensioenen en het verzoek om een halfjaarlijkse rapportage aan de Tweede Kamer over de feitelijke politiesterkte.

Antwoord van premier Kok

Met de mededeling aan het begin van zijn betoog op 19 september dat hij de avond tevoren een afspraak had gemaakt met bisschop Muskens van Breda om met elkaar van gedachten te wisselen over het probleem van de armoede in Nederland, zette premier Kok de toon voor zijn antwoord aan de Kamer: een kabinetsbeleid dat zorgt voor honderdduizenden banen erbij en steeds minder mensen met een uitkering is .,sociaal beleid van de bovenste plank". De premier keerde zich daarmee tegen de kritiek van de oppositie, die het eerder had gehad over de eenzijdige en weinig sociale aspecten van de kabinetsplannen. Behalve het refereren aan het armoedesignaal van Muskens en de formulering van het begrip sociaal beleid, stuitte ook Koks bewering dat tekortreductie ,,zeersociaal" is omdat het op termijn ruimte biedt voor investeringen in andere zaken als AOW en onderwijs, op weinig tegenstand bij de oppositiepartijen.

Ook Melkertbanen bepaalden mede dat sociale gezicht van het kabinet volgens de premier omdat dr , markt alleen nirt in staat is tot het bieden van perspectief aan alle laagopgeleiden en langdurig werklozen" Hij had clan ook grote politieke bezwaren tegen het CDA-plan voor het schrappen van de hele regeling

Premier Kok kon verder in zijn antwoord volstaan met de toezegging dat het behoud van een volwaardig (.,veilig en welvaartsvast") AOW-pensioen. gekoppeld aan de contractlonen, uitgangspunt bleef van het kabinetsbeleid: hij voorzag in tegenstelling tot de Kamerleden Rosenmöller en Schutte niet een situatie dat fiscalisering ertoe zou leiden dat de AOW ieder jaar opnieuw onderwerp van begrotingsbesprekingen werd. Hij kondigde evenwel op termijn wetgeving aan om zo'n situatie in de toekomst uit te sluiten.

Voorts stelde de premier dat het kabinet vasthield aan de doelstelling van 3 procent minder CO_2-uitstoot in het jaar 2000. hoewel hij toegaf dat haalbaarheid onzeker was. Drastischer maatre-



Voor aanvang van de tweede dag van de Algemene beschouwingen in de Tweede Kamer op 19 september 1996 neemt premier Wim Kok (r.)in het bijzijn van staatssecretaris van sociale zaken en werkgelegenheid Frank H.G. de Grave (m.)en minister van landbouw, natuurbeheer en visserij Jozias J. van Aartsen (l.)even de tijd om zijn schoen te strikken.

gelen hiertoe, zoals GroenLinks wilde (bijvoorbeeld een verdere forse verhoging van de benzineprijs) zag Kok niet zitten omdat het realiseren van trendbreuken nu eenmaal meer tijd vergt met het oog op het verwerven van voldoende draagvlak Wel zegde hij toe in overleg met de Kamer nader invulling te willen geven aan de hoofdlijnen die in het programma van 750 mln waren vastgelegd:,,Er moet een diepgaand debat worden gevoerd over de maatregelen die nodig zijn om de CO,-doelstelling te realiseren", aldus de premier.

Tenslotte liet de premier duidelijk blijken dat het kabinet wilde vasthouden aan de voorgenomen verhoging van de brandstofaccijnzen, in weerwil van de wens van de VVD en het CDA tot nader uitstel van de maatregel, en liet hij doorschemeren dat het ,,niet ondenkbaar" was dat de regering de voorgenomen bezuiniging op de exploitatie van het openbaar vervoer zou schrappen, iets waar PvdA en GroenLinks eerder op hadden aangedrongen.

Na deze, en nog enkele andere kleine wijzigingen, die premier Kok in zijn antwoord toezegde, ging de Tweede Kamer akkoord met de Miljoenennota 1997.

Financiële beschouwingen

De belangrijkste onderwerpen, die bij deze beschouwingen aan de orde kwamen, waren de verhoging van de benzineaccijns, de fiscalisering van de AOW. de uitbreiding van de Melkertbanen en de hervorming van het belastingstelsel. Alleen dit laatste thema was bij de Algemene politieke beschouwingen nog niet aan de orde geweest. Voorts maakte de Tweede Kamer kenbaar zo spoedig mogelijk een nota van het kabinet tegemoet te willen zien over het Nederlandse standpunt ten aanzien van het zogeheten stabiliteitspact dat toetreders tot de EMU vastlegt op harde afspraken over het handhaven van de begrotingsdiscipline na 1998.

Op de eerste dag van de financiële beschouwingen leidde de verlaging van het toptarief en de aftrek van hypotheekrente tot een forse aanvaring tussen de financieel woordvoerders van de regeringsfracties VVD en PvdA, te weten: J.F. Hoogervorst en F. van der Ploeg. De discussie speelde zich af tegen de achtergrond van het plan van staatssecretaris van financiën Willem A.F.G. Vermeend om, in het kader van een herziening van het belastingstelsel in de naaste toekomst, te komen tot een verschuiving van directe naar indirecte belastingen. Het ging hierbij om een hoger b.t.w-tarief, milieuheffingen en accijnzen. Ook de Kamer voelde wel wat voor een verschuiving omdat in de vorm van verlaging van de eerste schijf van de inkomstenbelasting en verhoging van de belastingvrije som de koopkracht van de burgers veiliggesteld zou kunnen worden. PvdA-woordvoerder Van der Ploeg pleitte met het oog op de aanpassing van het belastingstelsel voor een verbreding van de belastinggrondslag via beperking van alle aftrekposten. Het ging daarbij vooral om fiscale tegemoetkomingen, die los stonden van inkomensverwerving. RPF-woordvoerder Van Dijke maakte duidelijk dat het dan ook ging om de hypotheekrenteaftrek; zowel Vermeend als Van der Ploeg verzekerden ieder afzonderlijk dat dit laatste gedurende deze kabinetsperiode niet ter discussie stond.

De PvdA-fractie pleitte voor de introductie van een zogeheten heffingskorting in een volgende kabinetsperiode. Hierbij zou de fiscale aftrek van onder meer de hypotheekrente worden beperkt tot het 37,5 % tarief van de eerste schijf. De opbrengst van deze maatregel. die Van der Ploeg op 3.5 mrd gulden schatte, zou onder meer kunnen worden gebruikt voor de verlaging van het toptarief in de loonbelasting (in het VVD-voorstel van 60 naar 50 procent), verlaging van het tarief van de tweede schijf en verlenging van de eerste schijf. WD-woordvoerder Hoogervorst verzette zich fel tegen een beperking van de hypotheekrenteaftrek. Hij typeerde zijn PvdA-collega Van der Ploeg als .,een wendbaar politicus. maar als u op één punt consistent bent geweest dan is dat dat u wilt tornen aan de aftrekbaarheid van de hypotheekrente. ...Ik stel uw duidelijkheid op prijs." Van der Ploeg op zijn beurt venveet Hoogervorst „selectief te winkelen" in zijn uitspraken en benadrukte dat beperking van de hypotheekrenteaftrek alleen aanvaardbaar is bij volledige compensatie in de tweede en derde schijf van de inkomstenbelasting. Ook GroenLinks-woordvoerder M. Rabbae was van mening dat met de introductie van de heffingskorting een verlaging van het toptarief van 60 naar 50 procent gefinancierd kon worden. Hij steunde de PvdA-plannen om fiscale aftrekposten anders te behandelen:,, dat brengt weer enige progressiviteit in het belastingsysteem", aldus Rabbae. Financieel woordvoerder G. Ybema van D66 mengde zich aan het begin van de tweede dag in de discussie met het voorstel om de komende jaren omzetbelasting te verhogen van 17,5 naar 20 procent. Deze verhoging van de BTW zou ongeveer 6 mrd gulden opleveren, welk bedrag volgens D66 zou moeten worden aangewend voor verlaging van het toptarief van 60% in de inkomstenbelasting en een verlenging van de eerste en tweede belastingschijf. De PvdA vond dit D66 voorstel onacceptabel omdat een verhoging van de indirecte belasting wordt gebruikt voor verlaging van het toptarief in de inkomstenbelasting. GPV-fractieleider Schutte stond niet onwelwillend tegenover de vcrschuiring van directe naar indirecte belasting via een verhoging van het BTW-tarief, maar waarschuwde er voor dat dit extra zwaar zou drukken op de lagere inkomens en de grotere gezinnen. CDA-woordvoerder G.H.Terpstra kritiseerde liet belastingplan van Vermeend. die te gemakkelijk wetsvoorstellen met terugwerkende kracht indiende en soms teveel verschillende zaken in één wetsvoorstel koppelde.

Behalve ten aanzien van de hypotheekrente-aftrek verschilden de coalitiepartners VVD en PvdA ook over de streefdatum van 1 juli 1997 die het kabinet aanhoudt voor verhoging van de brandstofaccijnzen, alsmede over de hoogte van het financieringstekort na toetreding tot de EMU.

In tweede termijn diende VVD-woordvoerder Hoogervorst, tegen het advies van partijgenoot en minister van financiën Zalm in, een motie in waarin werd aangedrongen op uitstel van de accijnsverhoging, in afwachting van een te verwachten soortgelijke verhoging in Duitsland en met het oog op de ,,de kaalslag onder de pomphouders in de grensstreek". De fracties van PvdA en D66 wilden van geen uitstel weten. Van der Ploeg wees de VVD-wens van de hand om de accijnsverhoging los van het belastingplan 1997 in te dienen, zodat er tijd werd gewonnen om met Duitsland op een lijn te komen, en bleef achter het regeringsplan staan om met de opbrengst na 1 juli 1997 de motorrijtuigenbelasting te verlagen. Omdat het CDA, eveneens in tweede termijn, een motie van praktisch gelijke strekking indiende, kwam het kabinetsvoorstel met betrekking tot verhoging van de brandstofaccijnzen min of meer op losse schroeven te staan. Of de moties zouden worden aangenomen was nog onzeker, omdat het stemgedrag van de kleine Kamerfracties nog niet bekend was.

Met betrekking tot de EMU bestond er verschil van mening tussen VVD en PvdA ten aanzien van de vraag hoe hoog het financieringstekort mocht oplopen, als de monetaire unie eenmaal een feit is: de PvdA vond een tekort van 2 procent acceptabel, terwijl voor de VVD, evenals voor D66, één procent het maximum diende te zijn.

De inbreng van de grootste oppositiepartij CDA bij de financiële beschouwingen lag in het verlengde van de reeds tijdens de algemene beschouwingen gepresenteerde ,,alternatieve[n] begroting: de bezuiningen op de Melkertbanen dienden te worden ingezet ter bevordering van de structurele banen

binnen de CAO's in de sectoren veiligheid, onderwijs en volksgezondheid (op de tweede dag diende het CDA een motie in waarin werd aangedrongen op meer geld voor het technologiebeleid. de landbouw en het beroepsonderwijs), en het budget voor overheidsvoorlichting kon aanzienlijk worden gekort:financieel woordvoerder Terpstra noemde de overheidsvoorlichting ,.te veel van het goede. Als ik op de snelweg rijd zie ik links bordjes die mij manen om 100 km per uur te rijden, rechts een groot bord waarop mevrouw Jorritsma mij eveneens oproept om 100 te rijden. En nog weer een ander bord vraagt om gelijkmatiger te rijden."

Voorts tekende Terpstra bezwaar aan tegen de keuze van het kabinet voor een onmiddellijke rijksbijdrage aan het AOW-fonds en niet voor een verdere verlenging van de eerste schijf van de inkomstenbelasting. Hij toonde zich voorstander van invoering van de rijksbijdrage na het jaar 2000, die moest worden gefinancierd uit de rente die vrijkwam na verlaging van de staatsschuld. Wat betreft haar bezwaar tegen de fiscalisering vond het CDA GPV-leider Schutte aan haar zijde. Deze waarschuwde ervoor dat wie de band tussen premiebetaling en uitkering loslaat het recht op een uitkering voor discussie vatbaar maakt. Schutte vermoedde dat het kabinet deze weg was ingeslagen om moeilijke discussies over bijvoorbeeld de grondslag voor premieheffing te ontlopen.

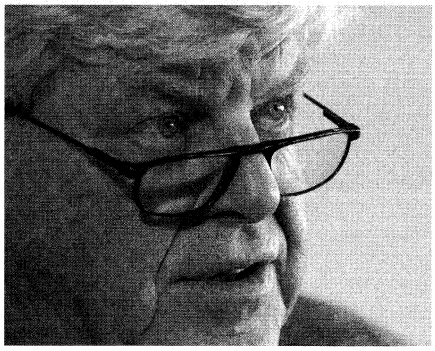
Op de tweede dag van de financiële beschouwingen herhaalde minister Zalm van financiën in zijn antwoord aan de Kamer het regeringsstandpunt om per 1 juli 1997 een verhoging van de accijnzen op benzine, diesel en lpg door te voeren, en wel met resp. 11, 5 en 8 cent per liter. Hij wees het VVD-voorstel dat Nederland zou moeten wachten op Duitsland van de hand ,,want dan krijg je dat iedereen op elkaar gaat zitten wachten". Zalm was het oneens met de kritiek van het CDA dat het kabinet te weinig deed aan versterking van de economische structuur. Hij wees er verder op dat het bedrag van 400 mln gulden dat de grootste oppositiepartij wilde bezuinigen op de Melkertbanen erop neerkwam dat er ontslagen zouden vallen, aangezien er voor de uitbreiding op kasbasis niet meer dan 300 mln was uitgetrokken. Met betrekking tot het kabinetsstandpunt over een welvaartsvast pensioen gaf Zalm in zijn antwoord aan dat het kabinet beide financieringsbronnen, namelijk maximering van de AOW-premie enerzijds en verlenging van de eerste schijf van de inkomstenbelasting door middel van indexering met de contractloonstijging anderzijds, wilde proberen vast te leggen in wetgeving. Minister Zalm reageerde positief op het VVD-voorstel om in de volgende kabinetsperiode tot een wettelijke maximering te komen van het financieringstekort; het idee van zijn partij om de controle van de uitgaven van gemeenten en provincies aan te scherpen noemde hij ,,interessant". Voorts deed de minister van financiën de toezegging aan D66-woordvoerder Ybema om volgend jaar ,,een verkenning" te presenteren waarbij de mogelijkheden werden geïnventariseerd om de omzetbelasting te verhogen en dit geld te gebruiken voor een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting. Tenslotte ging minister Zalm in op de wens van de Kamer om duidelijkheid omtrent het EMU-stabiliteitspact. De vrees voor politiek gesjoemel met de toelatingsnormen voor de EMU was ongegrond, zei hij, omdat de criteria wat betreft inflatie, overheidsschuld en financieringstekort helder waren. Hij beloofde de Kamer in de aanloop naar 1998, wanneer de beslissingen over toetreding zouden vallen. regelmatiger op de hoogte te houden van de stappen die in Europees verband en door het kabinet werden gezet.

(Vor.ber.pag. 665/3 e.v.-1995)

JAARVERSLAG NEDERLANDSCHE BANK 1995

Tijdens de presentatie van het Jaarverslag van de Nederlandsche Bank op 23 april 1996 mengde de president van dezc bank, Wim Duisenberg, zich met de mededeling. dat het kabinet diende af te zien van verdere lastenverlichting in de komende begroting, direct in het politieke debat dat zich in het kader van de voorbereiding van de begroting voor 1997 in het kabinet afspeelde. ,,Lastenverlichting is niet aan de orde, tenzij daar verdere bezuinigingen tegenover staan", zei Duisenberg en koos daarmee partij voor het standpunt van VVD-minister van financiën Gerrit Zalm, die voorrang wilde geven aan verdere verlaging van het financieringstekort boven de belastingverlaging voor de laagst betaalden, waar PvdA-minister van sociale zaken en werkgelegenheid Ad Melkert voor pleitte. Het financieringstekort dat nog circa 3 % van het Bruto Binnenlands Product (BBP) bedroeg, moest nu eerst in snel tempo omlaag. aldus Duisenberg, want alleen in dat geval kon de, internationaal gezien, nog altijd hoge staatsschuld van bijna 80% BBP op termijn dalen tot de zogenaamde Economische en Monetaire Unie (EMU)-norm van 60%. De bankpresident noemde 1997 ,,het jaar van de waarheid" met het oog op de kwalificatie voor de Europese muntunie; hiertoe was een verdere daling van de staatsschuldquote (de verhouding tussen de uitstaande openbare schuld en het BBP) in dat jaar onontbeerlijk. Bij een gemiddeld financieringstekort van 1% BBP per jaar zou de Nederlandse schuldquote in tien jaar tot het niveau van 60% kunnen dalen, zo voorspelde Duisenberg. ,,Op basis van de bestaande beleidsvoornemens zal zeker de helft van de landen van de Europese Unie (EU). waaronder Nederland. in 1997 aan het tekortcriterium voldoen. Voorzover het daarbij landen betreft, waarvan de publieke schuldquote thans nog aanmerkelijk uitgaat boven 60 % BBP, waaronder dus ook Nederland, zullen deze om te voldoen aan het vereiste dat de schuldquote in een bevredigend tempo daalt, tot een aanmerkelijke verdere beleidsintensivering moeten besluiten", aldus Duisenberg.

Ook zonder de eventuele aanstaande toetreding tot de EMU zou een verlaging, of eliminatie van het overheidstekort en de daaruit voortvloeiende verlaging van de rentelasten het noodzakelijk uitgangspunt van het Nederlandse beleid moeten zijn, zo meende Duisenberg. Als voorbeeld noemde hij het beleid van ,,rijpe economieën" als Australië, Canada. Japan, Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten, landen die ver weg van ,,Maastricht" liggen, en waar eveneens consensus bestaat over de doelstelling om het federale overheidstekort in een periode van zeven jaar tot nul te reduceren. Duisenberg noemde twee argumenten voor verdere tekortreductie zonder meer: ruimte creëren voor de te venvachten opwaartse druk in de komende decennia op de overheidsuitgaven in de vorm van te besteden ,,opbrengsten" uit lagere rentelasten: uit voorlopige berekeningen is gebleken dat de uitgavenstijging als gevolg van de vergrijzing van onze bevolking tezijnertijd tot 5% BBP kan zijn



President Wim Duisenberg van de Nederlandsche Bank geeft op 25 april 1996 een toelichting op het jaarverslag.

opgelopen Als tweede argument noemde de bankpresident de waarschijnlijk toenemende druk op Nederland om de belastingstelsels te harmoniseren, als gea olg van het zich steeds verder tot eén monetaire unie integrerend Europa ,, voor Nederland, dal bij de landen inet de hoogste lastendruk in de Europese Unie behoort 7al deze zogenoemde belastingconcurrentie ongetwijfeld druk tot verlaging van die lastendruk in de richting van het Europese gemiddelde inhouden "

Duisenberg toonde zich, aldus *de* Volks*krant* van 26-4-'96. gematigd optimistisch over de Nederlandse economie, en wees met name de loonmatiging in dc voorbije jaren aan als oorzaak voor het feit dat de Nederlandse economie zich in vergelijking met Duitsland goed staande heeft weten te houden. Het gevolg van de loonmatiging is volgens Duisenberg geweest dat de Nederlandse exportpositie sinds 1987 nauwelijks heeft geleden onder de sterke opwaardering van de gulden. Duitsland daarentegen, is in die periode door gebrek aan loonmatiging gemiddeld 13 procent duurder geworden ten opzichte van zijn handelspartners. ,,Met andere woorden, de Nederlandse concurrentiepositie werd heel wel gehandhaafd. Niet gespeend van enige demagogie, betekent dit dat de keuze voor werk boven inkomen zijn vruchten heeft afgeworpen. Het inkomen. in termen van koopkracht, bleef op peil, terwijl, ondanks de vertragende economische groei in ons land (conform de omringende landen). de werkgelegenheid een zonder meer krachtig te noemen herstel te zien gaf". aldus Duisenberg. De bankpresident signaleerde ook enkele 'minpunten' in de Nederlandse economische ontwikkeling in 1993: de werkloosheid bleef hoog, en, gezien de hoge inactiviteit onder dc Nederlandse beroepsbevolking, zou een hoger investeringsniveau wel wenselijk zijn.

De president van de Nederlandsche Bank ging in het jaarverslag ook in op de rol van Nederland in de internationale economische ontwikkeling. met name waar het gaat oin het Nederlandse standpunt in de discussie over vergroting van de reguliere middelen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF).

Teneinde het IMF haar adviserende en bemiddelende rol van betekenis te kunnen laten blijven vervullen ten opzichte van landen met betalingsproblemen. is het nodig dat haar financiële middelen ineegroeien met de wereldeconomie; Nederland heeft zich in dit opzicht voorstander getoond van verdubbeling van de quota van de lidstaten. maar hierover bestaat echter nog geen internationale overeenstemming.
Ook met betrekking tot de zogeheten Genera1 Arrangements to Borrow (GAB),de middelen waaruit het IMF zelf kan putten in geval van een internationale financiële crisissituatie. heeft Nederland een verdubbeling voorgesteld. Dat het tot nu toe in geval van calamiteiten beschikbare bedrag ter waarde van (Special Drawing Rights) SDR s 18,5 mrd (ongeveer $27 mrd) dient te worden uitgebreid. daarover bestaat internationale consensus: alleen nog niet over de vraag hoe de uitbreiding moet plaatsvinden en door wie. Nederland heeft zich bereid verklaard zijn eigen bijdrage aan de GAB ter waarde van SDR's 830 mln te verdubbelen.
Nederland draagt tenslotte ook. ten laste van de begroting van ontwikkelingssamenwerking. substantieel bij aan een aparte kredietinstelling van het IMF, de zogeheten uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (enhanced structural adjustment facility, ESAF). In het kader van deze regeling v-orden aan lage-inkomenslanden en ontwikkelingslanden met een hoge schuldenlast, die nog geen toegang tot dc internationale kapitaalmarkten hebben, zachte leningen verstrekt met een lange looptijd en zeer lage rente. Aangezien de financiering voor de ESAF dreigt op te drogen en in 1995 zo'n 45. meest Afrikaanse. landen op de ESAF-faciliteit waren aangewezen, is Nederland voorstander van extra financiële ondersteuning van de ESAF-faciliteit door het IMF in de vorm van omzetting van een deel van de goudvoorraad van het fonds in rentedragende reserves.

Met de aanstormende monetaire integratie in Europa voor de deur ging Duisenberg tenslotte in op de vraag of alle inspanningen en offers die we ons moeten getroosten voor de EMU wel de moeite waard waren. Hierop gaf hij het volgende onomwonden antwoord:,,het lijdt geen twijfel dat het uitbannen van wisselkoersfluctuaties en wisselkoersonzekerheid in de grote Europese markt een positief effect zal hebben op economische groei, werk en welvaart in Europa". Voorts zag Duisenberg, in navolging van de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, in het spoor van monetaire integratie. een econoinische en politieke vervlechting tot stand komen. die de eenheid tussen de Europese landen in het zicht van de 21ste eeuw op onlosmakelijke wijze zouversterken.

(Vor.ber.pag. 385/3 e.v.-1995)

NECROLOGIEËN

Op 20 december 1993 overleed op 84-jarige leeftijd de advocaat en politicus **E.M.J.A. Sassen.**

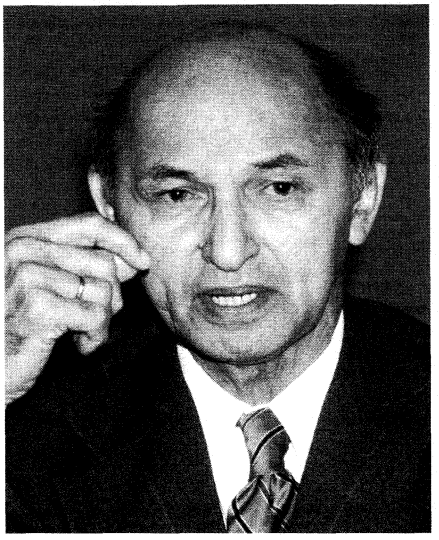
,,Maan" Sassen werd op 8 september 1911 geboren in 's Hertogenbosch. Hij studeerde rechten aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. almaar hij in 1936 afstudeerde. waarna hij zich als advocaat en procureur vestigde. Voordat Sassen na de oorlog lid van de Katholieke Volkspartij werd. was hij lid van de Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant; hij werd in 1946 in de Tweede Kamer gekozen voor de KVP. In 1948 werd Sassen minister van overzeese gebiedsdelen in het eerste kabinet-Drees (7 aug. '48-mrt.'51).Bij zijn ambtsaanvaarding bevond de Indische kwestie zich in een cruciaal stadium. Na de politionele aties was de internationale gemeenschap zich met de situatie gaan bemoeien. en was liet onderhandelingsklimaat met de Indonesische Republiek verziekt. Sassen wilde toen eigenhandig een oplossing forceren buiten zijn kabinetscollega's om; zijn positie bleek niet langer houdbaar en op 11 februari 1949 nam hij ontslag. Dit betekende echter niet het einde van zijn politieke loopbaan: hij werd fractieleider van de KVP in de Eerste Kamer. In 1952 begon voor hem een ..Europese" carrière in Brussel inet zijn lidmaatschap van de voorloper van het Europees Parlement, te weten: de gemeenschappelijke vergadering van de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal (EGKS); in die parlementaire vergadering verwierf hij als voorzitter van de christendemocratische fractie groot gezag. In1956, na de totstandkoming van cle Europese Economische Gemeenschap (EEG). kreeg hij een plaats in het uitvoerend orgaan van Euratom en later in de Europese Commissie. Hij eindigde zijn loopbaan in Nederlandse diplomatieke dienst als permanent vertegenwoordiger bij de Europese Gemeenschap.

Op 24 december 1995 overleed de classica en politica **Johanna Frederika Schouwenaar-Franssen** op 86-jarige leeftijd in haar woonplaats Bilthoven.

Schouwenaar-Franssen werd op 3 mei 1909 geboren in Rotterdam. Zij studeerde lrlassieke talen aan de Rijksuniversiteit te Leiden en haalde in 1934 haar doctoraal examen. Ze was laureata in etrnscologia (Perugia). Mevrouw Schouwenaar-Franssen is gehuwd geweest met het oud-Tweede Kamerlid voor de PvdA, A.J. Schouwenaar. Voordat haar politieke loopbaan begon was ze lerares klassieke talen. In 1963 volgde ze Marga Klompé op als minister van maatschappelijk werk in het kabinet-Marijnen (1963-1965). Mevrouw Schouwenaar was de tweede vrouwelijke minister in de Nederlandse geschiedenis en de eerste vrouw die namens de VVD in een kabinet zitting nam. Vóór haar ministerschap was mevrouw Schouwenaar in 1946-1949 lid van de gemeenteraad van Rotterdan en vanaf 1936 lid van de Eerste Kamer, eveneens voor de VVD Tevens was ze van 1960 tot 1963 lid van het Europese Parlement. Na de val van het kabinet-Marijnen keerde mevrouw Schouwenaar met ingang van 15 mei 1963 voor een periode van vier jaar terug in de Eerste Kamer. In de jaren zeventig zette zij zich in voor een verbetering van de op dat moment zeer bekoelde verhouding tussen Nederland en Griekenland.

Op 29 december 1993 overleed de expresident van de Republiek der Zuid-Molukken (RMS)J.A. **Manusarna** op 85-jarige leeftijd in Rotterdam.

Ir. Joop Manusaina werd in 1950. toen de onafhankelijke Republiek Maluku Selatari op Ambon werd uitgeroepen, benoemd tot minister van Defensie. Kort daarna werd hij in 1951 elf



J.A. Manusaina.

maanden gevangen gezet in een Nederlands kamp op Nieuw-Guinea totdat hij in 1953 naar Nederland werd overgebracht, waar hij gedurende vier jaar een spreekverbod kreeg opgelegd. (Eenmaal in Nederland kwam Manusama in het onderwijs terecht) Toen de RMS-president C.Soumokil in 1966 door Indonesië werd geëxecuteerd. volgde Manusama hem op als 'kepala negara' (staatshoofd) van de door bijna geen enkel land erkende Republiek der Zuid-Molukken. Hij werd in Nederland vooral bekend door zijn optreden tijdens de gewelddadige acties van Molukse jongeren in de jaren zeventig. Manusama was beinniddelaar zowel bij de bezetting van de residentie van de Indoiiesische ambassadeur (1970). als bij de treinkapingen in Wilster ('75) en De Punt ('77). Deze acties waren onder andere ook gericht tegen de geweldloosheid l-an Manusania, die het zeer betreurde dat er bij de acties slachtoffers waren gevallen. Later veroordeelde hij dit geweld ook. Ondanks alle spanningen waaraan hij werd blootgesteld, behield Manusama zijn gezag binnen de Molukse gemeenschap. Ook in zijn contacten met de Nederlandse overheid wist hij zijn positie te handhaven. In 1993 hield hij op 82-jarige leeftijd het presidentschap voor gezien. Manusama's opvolger F.L.J. Tutuhatunewa typeerde hem als: ..een groot voorbeeld van doorzettingsvermogen, geduld en bovenal vertrouwen... een politicus bij uitstek. die nadrukkelijk heeft gekozen voor de dialoog om het ideaal van de vrije Republiek der Zuid-Molukken te bereiken". Na 1953 heeft Manusaina Ambon nooit meer teruggezien.



J W. de Pous

Op 6 januari 1996 overleed op 73-jarige leeftijd de econoom en politicus **Jan Willem de Pous**.

Dc Pous werd op 23 januari 1920 geboren in Aalsmeer. In 1947 studeerde hij af als econoom aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam: aansluitend studeerde hij een jaar aan de Northwcstern University in Evanston in de Amerikaanse staat Illinois, waar hij onder meer colleges volgde bij de karteltheoreticus C.D. Edwards. De Pous was van mei 1959 tot juli1963 minister van economische zaken in het kabinet-De Quay. Hij was toen lid van de Christelijk Historische Unie. een van de drie partijen die later zou opgaan in het CDA. Als minister verwierf hij de bijnaam 'De Prijzenbreker'. oindat hij door middel van een strak p ijsbeleid de inflatie mist te beteugelen. Een markante gebeurtenis tijdens zijn ministerschap was de vondst van de gasbel in Slechteren Als minister van economische zaken n-as De Pous ook nauw betrokken bij de ontwikkeling van de Europese Economische Gemeenschap (EEG).Na zijn periode op het Binnenhof werd hij op 24 april 1964 voorzitter van de Sociaal-Economische Raad (SER). alwaar hij de bijnaam 'Jan Compromis' kreeg. Hij gold als de ,.personificatie van het overlegstelsel" en ,.De verzoener van tegenstellingen bij uitnemendheid". Hij streefde zoveel mogelijk naar unanimiteit in de standpunten van de raad, wat soms echter de helderheid en kracht van de adriezen in de weg stond. De SER is nooit gem-orden wat De Pous voor ogen had. Hij pleitte in 1979 voor een rechtstreekse bevoegdheid voor de Tweede Kamer om de SER om advies te vragen. Ook wenste hij een verplicht SER-advies bij kabinetsformaties. Deze idealen zijn nooit verwezenlijkt. Na 20 jaar voorzitterschap nam De Pous in januari 1935 om gezondheidsredenen afscheid van de SER.

Op 13 januari 1996 overleed de jurist en politicus Hein **Roethof** op 74-jarige leeftijd in zijn woonplaats Utrecht.

Hein J. Roethof werd op 23 november 1921 te Utrecht gebo en. Na de HBS-B-opleiding studeerde hij rechten aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. waar hij in 1931 proinoreerde op het onderwerp .,Het zelfbeschikkingsrecht der nationaliteiten". Hij publiceerde op volkenrechtelijk gebied en over zijn ervaringen als Kamerlid (.,De abortuskwestie en meer dan dat". 1982): in 1990 verschenen zijn memoires ..Dwars over hel Binnenhof". Roethof was van 1969 tot 1982 en vervolgens van 1986 tot 1989 lid van de Tweede Kamer voor de PvdA. Eerder werkte hij \-an 1951 tot 1963 als journalist op de parlementaire redactie van het *NRC Handelsblad*. Rocthof begon zijn politieke loopbaan bij de VVD en haar jongerenorganisatie JOVD. waarvan hij in 1951 voorzitter werd. De behoudende koers van de VVD was voor hem aanleiding om in 1963 de partij re verlaten. Een jaar later werd hij lid van de PvdA In de Tweede Kamer maakte Roethof in de laren zeventig vooral naam door zijn initiatiefvoorstellen om abortus telegaliseren.
Roethof is altijd een groot voorstander geweest van samenwerking tussen PvdA en VVD; hij was e de zeventiger jaren de eerste PvdA'er die aanschoof bij het zogeheten 'Des Indes-beraad'. maar de mogelijkheden tot een dergelijke samenwerking informeel werden besproken. Eind jaren tachtig is Roethof vooral in de publiciteit geweest als voorzitter van een commissie die onderzocht hoe de kleine criniinaliteit kon worden tegengegaan. In een interview met *Vrij Nederland* noemde Roethof de totstandkoming van het eerste paarse kabinet in de zomer van 1994 zijn ,.finest hour".

Op 11 april 1996 overleed de zelfbenoemde zigeunerkoning van Nederland **Koko Petalo** op 53-jarige leeftijd in Amsterdam.

De in 1942 in ons land geboren Petalo werd al op 20-jarige leeftijd de ongekroonde koning der Roin-zigeuners, als opvolger van koning Fernando Westhiner. De nieuwe zigeunerleider verwierf vooral bekendheid als voorvechter voor de rechten van zigeuners in Nederland. De familie Petalo kwam in de jaren zeventig in de aubliciteit door een zwerftocht door Nederland uit protest tegen het uitblijven van een vaste standplaats voor wagens. De kleurrijke zigeuner had meerdere malen aan-



H J Roethof

varingen met justitie In 1986 werd hij tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het oplichten van de verzekering, tot grote woede van zijn familie die bij hoog en laag volhield dat hun leider niets op zijn kerfstok had. Petalo bleef zijn hele leven actie voeren voor de rechten van zigeuners. Vorig jaar nog trok hij ten strijde tegen de KLM. waarbij hij een claim indiende van 2,5 miljoen gulden. Volgens Petalo moest de KLM aan zo'n 8.000 zigeuners, die in de jaren '70 vanuit het Oostblok door de KLM naar de Verenigde Staten en Canada waren gevlogen. geld terugbetalen voor ongebruikte retourtickets.
Koko Petalo werd begraren in Amstelveen. de gemeente waar hij in 1989 na lang vechten een vaste standplaats had bedongen.

(Vor.ber.pag. 670/3 e.v.-1995)

BELGIË

ONTWIKKELINGEN VAN 1 JANUARI TOT EN MET 30 APRIL 1996

ECONOMIE

De Belgische aandelenmarkt sloot 1995 af met een groeipercentage van 12,2 procent op jaarbasis. De Belgische beursindex Bel-20 sloot af op 1.559,63 punten.

In 1995 waren er in België 7.022 faillissementen, meldt informatieleverancier Groep Van Hecke. Dat is 10 % meer dan in 1994. Volgens Groep Van Hecke gaan veel bedrijven, vooral BVBA's (besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid) van start met een te klein beginkapitaal, waardoor ze snel in betalingsmoeilijkheden komen. Tweede grote reden is dat in ongeveer een derde van de nieuwe bedrijven het gaat om personen die al ernstige problemen hadden in andere ondernemingen, maar onder een andere naam herbegonnen om hun leveranciers en schuldeisers te misleiden.

Privatiseringen

In 1993 en 1994 werden de Algemene Spaar en Lijfrentekas (ASLK), de Nationale Investeringsmaatschappij (NIM), de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid (NMKN) en het Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet (CBHK) geprivatiseerd. Daarvoor heeft de staat aan externe raadgevers 593 miljoen betaald, merkt het Rekenhof op.

In 1994 verkocht de overheid haar belang van 50 % in de gasdistributiemaatschappij Distrigas aan Tractebel. dat behoort tot de groep van de Generale Maatschappij. De overheid stelde bij deze verkoop twee voorwaarden: 16,7 % van de aandelen moet worden doorverkocht aan de intercommunales voor gasdistributie en 16,7 % van de aandelen moet op de beurs worden genoteerd. Van die beursintroductie kwam niets terecht omdat het beursklimaat te slecht was. Maar Tractebel was anderzijds niet erg happig op een beursgang: omdat het bedrijf in dat geval te veel gevoelige bedrijfsinformatie zou moeten prijsgeven.

Om de beursgang toch te forceren, lichtte de regering op 16 februari 1996 haar optie om via de Federale Investeringsmaatschappij (FIM) 16,6 % van de aandelen terug te kopen. Deze operatie kost ongeveer 2,2 miljard.

Belgacom

Op 20 maart kreeg de Belgische verankering in de gedeeltelijke privatisering van Belgacom vaste vorm. De Kredietbank, het Gemeentekrediet en de holding Sofina sloten een akkoord met ADSB (Ameritech, Tele Danmark en Singapore Telecom) over een participatie van 5 %.

De kapitaaistructuur van Belgacom ziet er nu als volgt uit. Belgische staat 50.1 %, ADSB 49,9 % of 73,3 miljard. De portefeuille van ADSB is als volgt samengesteld: Ameritech **35 %**, Tele Danmark **33** %, Singapore Telecom *27* %, KB. Gemeentekrediet en Sofina 5 %.

Generale Maatschappij

Op 1 april publiceerde de Generale Maatschappij van België, de grootste holding van het land, zijn jaarverslag-1995. Daaruit blijkt een nettowinst van 9,2 miljard. Dat is 16 % minder dan in 1994. De lagere nettowinst is een gevolg van de herstructurering van een aantal filialen, vooral bij Union Minière en Recticel.

Terca

Op 24 april sloot de West-Vlaamse bakstenenfabrikant Terca een alliantie met de Oostenrijkse groep Wienerberger. De alliantie wordt de grootste bakstenenfabrikant ter wereld. Koramic-Terca en Wienerberger bundelen hun productie door de inbreng in Wienerberger van Terca Bricks, een dochteronderneming van Koramic. De nieuwe groep heeft een omzet van 45 miljard frank en wordt in een 50/50-verhouding gecontroleerd door Koramic en de Oostenrijkse bank Creditanstalt, die hoofdaandeelhouder is van Wienerberger.

Wallonië

Op 25 januari beklemtoonde Waals minister-president Robert Collignon dat de Waalse economie klappen krijgt, niet ingevolge een slecht economisch klimaat in Wallonië, maar door de internationale crisis in sectoren zoals de staal en de vliegtuigbouw. ..Het gaat de Nederlandse vliegtuigbouwer Fokker en het Luxemburgse staalbedrijf Arbed even slecht als het Waalse staalbedrijf Forges De Clabecg en de Waalse vliegtuigenbouwer Sonaca", zei Collignon. De minister-president zei dit naar aanleiding van de moeilijkheden bij Forges de Clabecq, waar meer dan 4.000 banen op de tocht staan. De plaats van Forges de Clabecq moet opnieuw worden geëvalueerd in het geheel van de Europese staalindustrie.
Voor Sonaca zag Collignon een overheidsinjectie van 600 miljoen fr. nog wel zitten.

WERKLOOSHEID/WERKGELEGENHEID

Werkloosheid

Vlaanderen telde eind 1995 226.340 uitkeringsgerechtigde volledig werklozen. Dat is 1,5 % minderdan in 1994.
Er zijn 136.413 vrouwen werkloos. wat een daling is met 2,4 %. Van de mannelijke bevolking is 89.927 personen werkloos.
De werkloosheid in heel België bedroeg eind 1995 304.845 uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, van wie 218.284 mannen en 286.561 vrouwen. Dat is federaal gezien een toename met 0,93 % ten opzichte van eind 1994. Dit is de hoogste werkloosheidsgraad sedert eind 1984.

Op 2 februari maakte minister van arbeid en tewerkstelling Miet Smet een studie bekend van het Planbureau. waaruit blijkt dat het Globaal Plan van de vorige regering-Dehaene (zie pag. 607/1 e.v.-'94) tegen het einde van 1997 ruim 35.500 banen zal opleveren tegen een kostprijs van 140 miljard frank voor alle doorgevoerde lastenverlagingen. Dat is 3,9 miljoen per gecreëerde arbeidsplaats. Smet hoopt dat het Meerjarenplan voor de werkgelegenheid (zie pag. 19/2 e.v.-1996), dat voorziet in gelijkaardige kostenverlagingen voor de bedrijven, in 1996 nog 20.000 banen zal opleveren.

Conjunctuur/concurrentiekracht

Op 6 maart waarschuwde de Europese Commissie dat België aan concurrentiekracht verliest. Dat stelt commissa-

ris Yves-Thibault de Silguy in zijn economisch jaarverslag. Het is volgens de Commissie noodzakelijk dat lonen en wedden in België gematigd worden. Ook de werkloosheidsuitkeringen moeten naar omlaag. De Commissie feliciteert België voor het terugdringen van zijn begrotingstekort, maar de vrees voor nieuwe inleveringen drukt de binnenlandse vraag en remt de economische groei. Maar de Commissie is vooral bezorgd om het verlies aan concurrentiekracht. Tussen 1990 en 1995 stegen de arbeidskosten met 13 % ten opzichte van 19 concurrerende landen. Door de sterke frank mag België zijn productiekosten minder snel laten stijgen dan bij de concurrenten. De Commissie raadt aan de arbeidskosten in toom te houden of de productiviteit te verhogen.
Verder stelt de Commissie vast dat de aktiviteitsvraag in België relatief laag en de gemiddelde werkloosheidsduur relatief hoog is. Dat wijst volgens de Commissie op een te gulle werkloosheidswetgeving, die niet aanzet tot werken.

Centrale Raad voor het Bedrijfsleven

Op 12 maart kwam de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) echter tot de conclusie dat de concurrentiepositie van de bedrijven verbetert. De CRB steunt zich hiervoor op de cijfers van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling). Volgens de OESO stijgen de lonen in België in 1996 met 2,3 % en in 1997 met 3,1 %. Bij de belangrijkste handelspartners (Duitsland, Frankrijk, Italië en Groot-Brittannië) gaan de lonen echter nog sneller de hoogte in. Alleen in Nederland ligt de stijging van de lonen lager dan in België, zegt de OESO. Als men ook rekening houdt met de schommelingen in de wisselkoersen, blijft de positie van België gunstig. Dan stijgen de lonen van de vijf belangrijkste handelspartners, dus ook in Nederland, sneller dan in België, zegt de CRB.

Binnen de CRB geraakten werkgevers en vakbonden het echter niet eens over de loonvorming in de komende jaren in België. De regering wil van de wet op de concurrentiekracht een preventief instrument maken, in plaats van een remediërend. Maar de vakbonden willen niet instemmen met meer loonmatiging als de werkgevers geen waarborgen geven voor meer arbeidsherverdeling en extra banen.
Over het uitgangspunt dat de lonen in België niet sneller mogen stijgen dan in de buurlanden is iedereen het eens. Over de manier waarop men dat moet doen, lopen de standpunten uiteen. Bij een preventief optreden staat de automatische loonindexering ter discussie, wat voor de vakbonden een gevoelig thema is.

Het Toekomstcontract voor de werkgelegenheid

Op 18 april bereikten regering, vakbonden en patroons een akkoord over een nieuw banenplan, dat gekoppeld is aan het behoud van de concurrentiekracht van het bedrijfsleven. Het kreeg de naam „Toekomstcontract voor de werkgelegenheid" mee. De Belgische lonen en wedden mogen in 1997 en 1998 niet sneller stijgen dan in onze buurlanden. De koppeling van de loonevolutie in België aan deze in Duitsland, Nederland en Frankrijk is de kern van het plan. Hiermee hoopt de regering tegen 2002 het werkloosheidspeil in België te halveren. De halvering van de werkloosheid gebeurt via loonmatiging, arbeidsherverdeling en lastenverminderingen voor de bedrijven.

Op economisch vlak gaat de regering wetenschappelijk onderzoek en risicodragend kapitaal aanmoedigen en stuurt zij een groot aantal maatregelen bij die thans eerder bijdragen tot de uitstoot van bedrijven. De bijsturingen hebben betrekking op de verlaging van de erfenisrechten bij de overdracht van familiale bedrijven, meer steun voor groeiende en startende kmo's en vermindering van de administratieve rompslomp.
De loonkosten moeten voortaan vooraf (en niet meer nadien, zoals nu het geval is) worden afgestemd op de loonevolutie bij de buurlanden. Met ingang van 1997 geldt een maximale loonnorm bestaande uit de automatische loonindexering, de baremaverhogingen en een te onderhandelen marge. Hoe groot deze marge zal zijn, moet worden overlegd in de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven. De vrije loonmarge kan eventueel ook worden gebruikt om banen te scheppen. Wie de maximale loonnorm niet naleeft, wordt gestraft.
In ruil voor de loonmatiging moeten de patroons voor 1997 en 1998 „collectieve arbeidsovereenkomsten voor de werkgelegenheid" sluiten. Bovenop de loonnorm mogen de bedrijven enkel winstparticipaties uitkeren aan het personeel als zij een werkgelegenheidscao hebben gesloten.

Ook het inkomen van zelfstandigen en vrije beroepen zal aan banden worden gelegd.

Vanaf de leeftijd van 58 jaar kan een deeltijds brugpensioen worden ingevoerd. Voor werknemers in nachtdienst is dat 55 jaar en voor de bouwsector 56 jaar.

Onder de post „lastenverlagingen" staat dat binnen vijf tot zes jaar de werkgeversbijdragen voor sociale zekerheid gelijkgeschakeld moeten zijn met deze van Nederland, Duitsland en Frankrijk. Het gaat om een gemiddelde verlaging met 2,5 % wat de schatkist 50 miljard kost. Dit geld ontbreekt nog.

Verzet tegen Toekomstcontract

Binnen het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) kwam er tegen hei toekomstcontract verzet vanwege de Nationale Confederatie van Bouwbedrijven. Die noemt het Toekomstcontract economisch onverantwoord en sociaal onrechtvaardig. Het kan niet dat de bouwsector, de grootste werkgever van het land, in de kou blijft staan en geen aanspraak kan maken op het nieuwe stelsel van lastenverlagingen (Maribel), aldus de confederatie.
De nieuwe Maribel spreidt de bestaande lastenverlaging ten belope van 15 miljard frank voor de exporterende bedrijven voortaan ook uit over het geheel van de be- en verwerkende nijverheid, de landbouw en de vervoersector. De bouwsector kon vroeger al geen aanspraak maken op het Maribelstelsel en kan dat in de nieuwe formule evenmin. Vandaar de reactie van de NCB.
Ook bij de patroons van de metaalverwerkende nijverheid, verenigd in Fabrimetal, bestaat er grote terughoudendheid. Fabrimetal wou van de leiding van het VBO meer uitleg.
Voor de textielfederatie Febeltex is de afstemming van de loonevolutie op deze in Nederland, Duitsland en Frankrijk maar een eerste stap. De textielsector ondervindt echter vooral concurrentie van de Zuid-Europese landen.
Op 25 april kon de leiding van het VBO toch alle federaties overtuigen het Toekomstcontract goed te keuren. Knelpunten moeten tijdens interprofessionele onderhandelingen in de verschillende sectoren worden beslecht, aldus de VBO-leiding.

Vakbonden

De chemiecentrale van de christelijke vakbond ACV zei niet onverdeeld gelukkig te zijn met het banenplan, dat de onderhandelingsvrijheid in de sectoren aan banden legt.
Bij de vakbonden heerst wantrouwen ten aanzien van de beloften van de

werkgevers. Bij de ABVV-leiding bestaat de vrees dat er binnen de vakbond geen meerderheid wordt gevonden om het Toekomstcontract goed te keuren.
De liberale vakbond ACLVB stemde op 24 april voorzichtig in met het Toekomstcontract.
Op 23 april wees de basis van de Waalse vleugel van het ABVV - het FGTB - het Toekomstcontract af en werden nieun-e onderhandelingen met regering en werkgevers geëist. Het FGTB eist vooral meer garanties dat loonmatiging in nieuwe banen zal worden omgezet.
Op 29 april wees het hele ABVV (Vlaamse en Waalse vleugel samen) het Toekomstcontract af. Het ABVV schaarde zich vrijwel unaniem achter een tekst waarin nieuwe onderhandelingen morden gevraagd.
Bij het ACV was er een nipte meerderheid voor het contract en wel omdat de vakbondsleiding de basis ervan wist te overtuigen ..dater een goedkeuring nodig was voor wat reeds werd bedongen om verder te kunnen onderhandelen".

Politiek

Op het politieke vlak sloot de CVP nieuwe onderhandelingen resoluut uit. De PS zweeg in alle talen.

Ambtenaren

Op 24 april sloten de vakbondenvan het overheidspersoneel een sociaal akkoord met de zes regeringen van het land. In het Toekomstcontract voor de overheidssector zijn afspraken opgenomen over arbeidsherverdeling en werktijdverkorting en over gemeenschappelijke arbeidsvoorwaarden en minimale rechten voor alle ambtenaren in heel het land en op alle niveaus. Federaal eerste minister Jean-Luc Dehaene moest al zijn gezag in de weegschaal werpen om minister-presidente Onkelinx van de Franse Gemeenschapsregering met dit punt te doen instemmen. In de minimale rechten die Onkelinx voor de Franstalige leerkrachten vastlegde, is sprake van een recht op 15 ziektedagen per jaar. In Vlaanderen bestaat een recht op 30 ziektedagen. Beide stelsels moeten nu op elkaar worden afgestemd en volgens de Vlaamse overheidsvakbonden kan er geen sprake van zijn dat dit recht naar beneden wordt herzien.

SOCIALE ONRUST

Franstalig onderwijs

In het Franstalig onderwijs reageerde een meerderheid van leerkrachten verslagen op de plannen die de Franse Gemeenschapsregering op 31 januari ontvouwde, na een sociaal onrustig 1995. De herstructurering voorziet in de schrapping van ongeveer 4.500 banen in het Franstalig secundair ondcrwijs. Minister-presidente Laurette Onkelinx, die in de zomer van 1993 al een drastische operatie inzake fusie van scholen doorvoerde. wil tegen 2000 tien miljard besparen in het Franstalig onderwijs. De helft van deze besparingen moet reeds in 1996 worden gerealiseerd. ,,De laatste besparingsronde van deze legislatuur". benadrukte Onkelinx. De onderwijsvakbonden reageerden sceptisch.

Het Franstalig onderwijs slokt 170 miljard op van de begroting van 230 miljard van de Franse Gemeenschap. De nieuwe besparingen zijn nodig omdat het besparend effect van de fusies van scholen tegenvalt.
Na een aantal kleinere betogingen, zwol het protest in het Franstalig onderwijs in februari aan. Op 15 februari betoogden meer dan tienduizend schalieren en leerkrachten in Brussel. De acties en betogingen hielden aan, waarbij Brussel haast dagelijks het schouwspel bood van een bezette stad.

Decreet-Onkelinx goedgekeurd

Op 2 april kende Brussel een van de grimmigste betogingen van het Franstalig onderwijs. Het was de dag waarop de Franse gemeenschapsraad het decreet-Onkelinx over de besparingen in het Franstalig onderwijs besprak en goedkeurde. Dat gebeurde meerderheid van PS en PSC tegen oppositie (PRL-FDF. Ecolo).

Het decreet moet het Franstalig onderwijs. waarvoor de Franse gemeenschap volkomen autonoom bevoegd is. budgettair draaglijk maken. De tekorten kunnen niet meer vanuit de federale begroting worden aangevuld. Het decreet voorziet in de drastische inkrimping van het personeelsbestand in het secundair onderwijs (humaniora).Ongeveer 2.000 banen staan op de tocht en 2.500 leerkrachten gaan vervroegd met pensioen (brugpensioen). De budgettaire weerslag van deze vervroegde pensionering valt wel ten laste van de federale schatkist. Het gaat om leerkrachten tussen 53 en 58 jaar Zij behouden drie kwart van hun wedde. Veel bepalingen van het decreet moeten nog bij ministerieel besluit worden uitgevoerd. Onkelinx beloofde de oppositie en de vakbonden bij de voorbereiding van deze besluiten te zullen betrekken.

Boze leerkrachten en studenten blokkeerden zowat de hele dag het centrum van Brussel. Bij een incident met een woedende autobestuurster werd een betogende leerkracht zwaar gewond.

Op 22 april waarschuwde minister-presidente Onkelinx voor het aanhoudende protest. Indien het onderwijs nog langer wordt gestoord kunnen de diploma's op het einde van het schooljaar niet worden gehomologeerd. aldus Onkelinx. Zij benadrukte niet van plan te zijn uitzonderingsmaatregelen te treffen en eiste dat de rust in het onderwijs zo snel mogelijk zou weerkeren.
PS-voorzitter Philippe Busquin van zijn kant riep de leerkrachten op weer naar de klassen te gaan en les te geven en steunde daarmee tenvolle Onkelinx.

Onderwijs

Op 27 februari hielden alle Belgische onderwijsvakbonden een gezamenlijke persconferentie om hun stakingsacties en betogingen van 28 februari toe te lichten. De Franstalige onderwijsvakbonden willen meer geld voor het onderwijs en dat moet van de federale schatkist komen. De Vlaamse onderwijsvakbonden vragen dat de Vlaamse regering meer geld aan het onderwijs zou spenderen. Pas in 1999, bij een nieuwe overlegronde over de staatshervorming, kan meer geld van de federale overheid worden gevraagd, menen de Vlaamse vakbonden. Beide vakbonden zijn het erover eens dat de overheid in elke geval meer geld voor het onderwijs moet uittrekken om de kwaliteit op peil te houden. Régis Dohogne, leider van de Franstalige christelijke onderwijsvakbond, verantwoordde het gezamenlijke optreden als volgt: ,,Wijdelen een doelstelling die sterker is dan de instincten die ons uit elkaar drijven. Die doelstelling is: meer geld voor onderwijs, dat zowel aan Vlaamse als aan Franstalige kant de jongste jaren fors heeft moeten inleveren".
Aan de betoging van 28 februari in Brussel namen tienduizenden leerkrachten deel.

Nederlandstalig onderwijs

Vlaams minister van onderwijs Luc Van den Bossche beloofde de leerkrachten een modern statuut, na de uitvoering van zijn benoemingenstop in het onderwijs. Dat beter statuut verduidelijkt de minister in zijn ,,Oriëntatienota" en heeft betrekking op de tijdelijke leerkrachten, die een contract krijgen van onbepaalde duur met een langere opzegtermijn dan één maand. Voor ouder personeel komt er een soepele uitstapregeling. Het stelsel van vast benoemde leerkrachten blijft bestaan, maar hun aantal wordt beperkt. De schooldirecties krijgen een grotere vrijheid inzake

de bekwaamheidsbewijzen, wat hen toelaat vooral regenten (lager middelbaar onderwijs) soepeler in te zetten. Binnen een groep van scholen wordt het personeel zekerder van zijn baan.
De benoemingsstop in het Nederlandstalig onderwijs moest op 2 april door het Vlaams parlement worden goedgekeurd. Maar na een vinnig debat slaagde de oppositie (VLD, VU cn Agalev) er in de stemming met 24 uren te verdagen in de hoop binnen de meerderheid dissidenties uit te lokken. De christen-democraten en socialisten hebben in het Vlaams parlement slechts een meerderheid van één stem.
Op 3 april keurde het Vlaams parlement de benoemingsstop meerderheid tegen oppositie goed.

Spoorwegen

Op 3 januari zei de regering bereid te zijn in de komende tien jaar 142 miljard extra aan de NMBS te geven: 100 miljard voor binnenlandse investeringen: 30 miljard voor de HST; 12 miljard extra vergoeding voor de verzekering van de openbare dienst. Door deze extra overheidsbijdrage, moet minder bezuinigd worden op de personeelskosten: 23 tot 30 miljard in plaats van 70 miljard.
Op 31 januari bereikte de directie van de NMBS met de vakbonden een akkoord over besparingen en afvloeiïngen bij het spoor. Dat akkoord viel niet overal in goede aarde en verdeelde de vakbonden. De christelijke vakbond CVCC maakte voorbehoud; de socialistische vakbond ACOD was gematigd positief omwille van de bekomen arbeidsduurvermindering en de beperking van de inlevering en de geringere inkrimping van het personeelsbestand.
Bij de CVCC stuit vooral de looninlevering ten belope van 1,65 % op verzet.
Het ACOD keurde de herstructurering goed; het CVCC niet. Dat belette de raad van bestuur van de NMBS niet op 15 februari het herstructureringsplan definitief goed te keuren. waardoor de beloofde verhoging van de overheidsbijdrage gedeblokkeerd werd. Het akkoord kost de overheid 140 miljard frank gespreid over tien jaar.
Het CVCC organiseerde op 1 maart een staking.

Sabena

Op 2 februari 1996 geraakten de onderhandelingen tussen directie en vakbonden over nieuwe besparingen bij Sabena in een impasse. wat spanningen opleverde met Swissair, met wie Sabena samenwerkt.
In ruil voor een bevriezing van het loonpeil. meer arbeidsflexibiliteit en twee uur langer merken per week. beloofde voorzitter afgevaardigd bestuurder Pierre Godfroid op 9 oktober 1993 1.000 nieuwe banen bij Sabena en een deelname van het personeel in de u-inst van de maatschappij.
Op 27 november 1993 stapte de Sabena-directie van de onderhandelingstafel op omdat zij van oordeel was dat de vakbonden haar ..aan het lijntje hielden". Na het afspringen van de onderhandelingen zegde Godfroid meteen alle 56 collectieve arbeidsovereenkoïnsten op. De vakbonden reageerden met verrassingsacties. Dat maakte de houding van afgevaardigd bestuurder Godfroid nog onbuigzamer,

Op 6 februari 1996 brak een algemene 24-urenstaking uit. De vakbonden eisten het ontslag van de directie. Op 14 februari vroeg de directie van Sabena 100 dagen sociale vrede. De directie verbond er zich toe binnen de veertien dagen alle voorwaarden te scheppen om de dialoog met de vakbonden te herstellen.
Toen het vertrouwen tussen directie en vakbonden niet kon worden hersteld, nam Sabena-voorzitter Pierre Godfroid op 26 februari ontslag. Jan Huyghebaert, voorzitter van Kredietbankholding Almanij, volgde hem als voorzitter op. Huyghebaert is van CVP-strekking. Vice-voorzitter wordt Philippe Suinen, kabinetschef van PS-vice-premier Elio Di Rupo. De dagelijkse leiding van Sabena kwam in handen van de Zwitser Paul Reutlinger. Godfroid nam ontslag omdat het sociaal conflict al maandenlang muurvast zat en zijn persoon een akkoord in de weg stond.

Godfroid kwam in 1991 aan het hoofd rail Sabena met de opdracht Sabena te privatiseren met een Belgische verankering. Godfroid heeft geen politieke banden en werkte tot dan bij de voedingsgigant Continental Food. Gesprekken over samenwerking met KLM en British Airways liepen spaak na tegenkantingen uit Franstalige hoek. Daarop besloot Sabena tot samenwerking met Air France, wat de regering op 4 april 1991 goedkeurde (zie pag. 447/1-'92). In 1992 werd Sabena omgevormd tot een naamloze vennootschap met een kapitaalinbreng van Air France. Toen de Franse luchtvaartmaatschappij zelf in de rode cijfers belandde en voorzitter Bernard Attali opstapte. haalde Godfroid op 4 mei 1993 Swissair binnen, zonder garantie van een Belgische verankering. Swissair kreeg 49.5 % van de aandelen met de optie tegen de eeuwwisseling meerderheidsaandeelhouder te worden bij Sabena.

Sabena leed in 1995 een verlies van 1,62 miljard frank.

POLITIE/GERECHT

Rapport over werking politiediensten

Op 2 februari besprak de Kamerfractie van de CVP een rapport over de werking van de politiediensten. De Kamerfractie was niet te spreken over de werking van het Comité P, dat toeziet op de werking van de politie, en het Comité I. dat de inlichtingendiensten controleert. Voor de CVP worden beide comité's best afgeschaft omdat zij verstrikt zijn geraakt in interne problemen. CVP-Kamerlid Pieter De Crem stelde over de beide comité's een verslag op voor Kamer en Senaat.

De comité's P en i werden eind 1991 opgericht om te voorkomen dat gerechtelijke onderzoeken naar de grote criminaliteit nog zouden mislukken, zoals dat het geval was en nog steeds is met het onderzoek naar de moorden van de zogenaamde Bende van Nijvel. Het Comité P houdt met 5 politiek benoemde personen en 13 onderzoekers toezicht op meer dan 35.000 politieagenten. rijkswachters en rechercheurs bij de gerechtelijke politie. Karakteriële onverenigbaarheden tussen voorzitter Freddy Troch (van CVP-strekking) en de leden Walter De Smedt (VLD) en Georges Pyl (SP) verlamden de werking van het Comité.
Het Comité I houdt met 3 politiek benoemde leden toezicht op een vijfhonderdtal rechercheurs van de burgelijke en militaire inlichtingendiensten. De slechte werking van dit coinité is volgens De Crem te mijten aan de erg autoritaire aanpak van voorzitster Véronique Paulus du Chatelet (PS-strekking). De leden van het comité distantieerden zich van haar werkwijze. De leden van het comité vochten in de Franstalige pers hun meningsverschillen uit. Een anonieme nota over het falen van de Belgische staatsveiligheid bij de aanslag op de presidenten van Rwanda en Burundi (zie pag. 424/1 e.v.-'94) maakte de situatie binnen het Comité I onhoudbaar.

Op 12 februari liet dc PS weten voorstander te zijn van een grote schoonmaak in de comité's P en I.

Onderzoek naar onderzoek Bende van Nijvel

Op 17 november 1993 belastte minister van justitie Stefaan De Clerck de professoren Cprille Fijnaut en Raf Verstraeten, beiden van de KU Leuven. met een onderzoek naar het falende gerechtelijk onderzoek in de zaak van de moorden

van de Bende van Nijvel. Ruim tien jaar geleden, in 1985, vielen er 28 doden bij een aantal bloedige aanslagen op grootwarenhuizen, die aan de Bende van Nijvel worden toegeschreven.
Op 4 april 1996 deelde de minister van justitie het parlement mee dat beide professoren van hun opdracht afzien ,,wegens ernstige tegenwerking vanwege het gerecht". Hierdoor achten zij hun opdracht onuitvoerbaar. In hun zoektocht naar wat er was misgelopen in het gerechtelijk onderzoek naar deze reeks misdrijven, gingen de beide professoren ervan uit dat zij alle nuttige documenten konden inkijken en informatie opvragen bij het gerecht.

De hoge magistratuur zag het echter anders. Minister De Clerck bereikte slechts moeizaam een akkoord met de procureurs-generaal en met het Hof van Cassatie. Maar toen de professoren op het terrein aan de slag wilden gaan. werden ze tegengewerkt, deelde De Clerck mee aan de Kamercommissie van Justitie. Drie advocaten-generaal (Bergen, Gent en Brussel) zullen het onderzoek van Fijnaut en Verstraete overnemen. De Clerck stelde een disciplinair onderzoek in tegen de onderzoekscel van het parket van Charleroi, omdat die voor hem verborgen had gehouden dat het dossier inzake de Bende van Nijvel zich in een wanordelijke staat bevindt. Aan Fijnaut en Verstraete zei de onderzoekscel van Charleroi ,,dat ten minste twee mensen drie maanden nodig hebben om het dossier weer in orde te brengen". Van de procureur-generaal van Bergen, Georges Demanet, kregen de professoren geen toegang tot het dossier.
Daarop besliste de Kamercommissie van justitie een parlementaire onderzoekscommissie in te stellen om de taak van Fijnaut en Verstraete over te nemen. Het parlement is de hoogste macht. Het gerecht kan ten aanzien van het parlement niet het principe van de scheiding der machten inroepen, aldus de commissie.
Op 23 april ontving de Kamercommissie van justitie de procureurs-generaal en kwam het tot een incident met procureur-generaal Georges Demanet van Bergen. Die moest toegeven dat hij de professoren Fijnaut en Verstraeten geen inzage had willen geven in het gerechtelijk dossier van de Bende van Nijvel. Demanet deed dit pas nadat Kamerleden hem daartoe hadden gedwongen. Demanet zei ook niet bereid te zijn zelf een onderzoek in te stellen naar wat in het onderzoek naar de moordaanslagen fout is gelopen.

STAATSHERVORMING

De Vlaamse sociale partners drukten op 8 januari de wens uit dat het banenbeleid een exclusieve bevoegdheid zou worden van de gewesten. De federale overheid mag alleen nog uitzonderlijk uitpakken met fiscale of parafiscale stimuli om de werkgelegenheid te bevorderen, menen de Vlaamse sociale partners, die verenigd zijn in de Sociaal-Economische Raad Vlaanderen (SERV). In een rapport bepleit de Werkgroep Staatshervorming van de SERV homogene bevoegdheidspaketten voor de gewesten inzake werkgelegenheid, landbouw, leefmilieu en wetenschapsbeleid.

Van den Brande vs. Waalse politici

In een interview met *De Standaard* (10 januari) pleit Vlaams minister-president Luc Van den Brande voor goede contacten tussen Vlaanderen en Wallonië. België kan volgens hem alleen overleven als het op de twee grote deelstaten Vlaanderen en Wallonië berust, wat contacten met Brussel en de Duitstalige gemeenschap niet uitsluit. Van den Brande begrijpt niet waarom de Waalse politici het proces van de staatshervorming willen stilleggen. Die moet nochtans de deelstaten in staat stellen een aangepast sociaal en economisch beleid te voeren. Van den Brande vroeg zich af waar de Waalse regionalisten gebleven zijn.
Het antwoord van de Waalse politici bleef niet uit. Waals minister-president Robert Collignon wees voor de Franstalige omroep RTBf (11/1) het verzoek van Van den Brande af en benadrukte de Waalse solidariteit met Brussel. Wallonië is niet in nieuwe gesprekken over de staatshervorming geïnteresseerd omdat alle initiatieven daartoe gekoppeldzijn aan ultimata, zei Collignon.
Federaal minister van wetenschapsbeleid Yvan Ylieff reageerde met een brief aan Van den Brande (26/1) en liet weten ,,dat hij Waal en Franstalig is en blijft en dat hij daar trots op is". Ylieff schrijft dat hij meermaals blijk gaf van zijn regionalistische opvattingen.
Waals gewestminister Jean-Claude Van Cauwenberghe zei (8/2) dat Wallonië tegen het einde van de huidige legislatuur klaar zal staan met een eisenpakket voor de staatshervorming. Daarin moet de regionalisering van het grootste deel van het ministerie van binnenlandse zaken (gemeentewet, provinciewet, politie, burgerlijke bescherming) opgenomen zijn, alsook de regionalisering van de ontwikkelingssamenwerking. Daarnaast moet er een betere vertegenwoordiging komen van de gewesten op Europees vlak.

PS-evaluatie

Op een congres in Ans, nabij Luik. evalueerde de PS op 9 februari de staatshervormingen die zich sedert 1991 hebben voltrokken. Buiten de stelling dat de gewesten de grondslag blijven van het Belgisch staatsbestel en niet de gemeenschappen. maakte de PS geen grondige keuzen voor de komende jaren. Voor het evaluatiecongres moesten alle teksten van de toespraken op voorhand op papier worden gezet en PS-voorzitter Philippe Busquin liet geen discussie toe. PS-militanten spraken ironisch van een ,,historisch overgangscongres".
Busquin zette zich af tegen Vlaams minister-president Luc Van den Brande, die volgens hem ,.het schrikbeeld van een nieuwe onderhandelingsronde in 1999 over de staatshervorming heeft opgeroepen". ,,Hij zal tegenover hem niet één gesprekspartner ontmoeten, maar twee: Wallonië én Brussel", zei Busquin.

Discussienota van Vlaamse regering

Op 29 februari keurde de Vlaamse regering de ,,Discussienotavoor een verdere staatshervorming" van Vlaams minister-president Luc Van den Brande goed. Zij werd bij het Vlaams parlement ingediend. Doorheen de nota loopt de leidraad van het streven naar meer bevoegdheden, toegekend in homogene bevoegdheidspakketten en stoelend op een grotere fiscale autonomie. Vlaanderen moet eigen belastingen kunnen heffen en beheren. De bevoegdheden moeten op het meest geëigende niveau worden uitgeoefend (subsidiariteit). Aan de versnippering van bevoegdheden tussen de federale staat en de deelstatenmoet een einde worden gemaakt.
De herschikking moet evenwel bedachtzaam gebeuren op het vlak van de gemeentewet, de provinciewet, het gezinsbeleid, het gezondheidsbeleid, een loshaken uit de sociale zekerheid van gezins- en beroepsrisico's, meer armslag voor de deelstaten op het gebied van de strijd tegen de werkloosheid, de overdracht van het wetenschaps- en technologiebeleid, de buitenlandse handel en het communicatiebeleid, meer zeggenschap van de deelstaten bij de NMBS, in het beleid van ontwikkelingssamenwerking en het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS).
De Vlaamse regering wil autonoom over de vennootschapsbelasting kun-

nen beslissen orn haar economisch beleid meer slagkracht te kunnen geven. Zij wil ook nauwer worden betrokken bij het federale energiebeleid en bij de landbouwpolitiek.

De vraag naar meer financiële en fiscale autonomie spruit voort uit het feit dat slechts 5 % van de Vlaamse middelen door eigen belastingen wordt gegenereerd. De rest van de middelen komt uit de dotatie van de federale overheid.
Voor het overige vraagt de Vlaamse regering meer inspraak en een betere vertegenwoordiging van de deelstaten in alle federale instellingen.
De discussienota kant zich tegen Franstalige inmenging in Vlaamse zaken. Daarom wordt gepleit voor de splitsing van het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde. De federale bevoegdheden in de faciliteitengemeenten moeten aan de deelstaten worden overgedragen, die ze in rechtstreeks overleg onder elkaar uitoefenen.
De Vlaamse regering is niet gekant tegen het solidariteitsbeginsel, maar stelt dat onverantwoorde transferten van Vlaanderen naar Wallonië moeten worden weggewerkt.
Over deze discussienota moet Van den Brande nog overeenstemming bereiken in het Vlaams parlement.

Provocatie

De Brusselse minister-president Charles Piqué (PS) noemde de discussienota ,,een zoveelste Vlaamse provocatie". PRL en FDF riepen op tot een Franstalige frontvorming.
De Coudenberg-denkgroep waarschuwde voor een uiteenvallen van de Belgische staat. Die zal één winnaar opleveren met name Brussel. Vlaanderen wordt de grote verliezer en Wallonië de katastrofale verliezer, aldus de Coudenberg-groep op grond van het rapport ,,Cost of non-Belgium", waaraan de Leuvense hoogleraar en fiscaal deskundige Frans Vanistendael meewerkte.

Brussel en faciliteitengemeenten

Op 12 januari zei Vlaams minister van Brusselse Zaken, Anne Van Asbroeck. dat de taalwetgeving van 1963 in Brussel aan een opfrisbeurt toe is. Zij besluit dat uit een studie van de Vlaamse Universiteit Brussel. Uit die studie blijkt dat de Franstaligen de zwakheden van die wetgeving maximaal uitbuiten en de Vlaamse controlemechanismen in Brussel ontoereikend zijn.
Inmiddels besloot de Franse Gemeenschapscommissie van Brussel tot de oprichting van een adviesraad voor de Franstaligen in de Vlaamse rand rond Brussel.
Op 17 januari vroeg de Vlaamse regering bij de Raad van State de vernietiging van de oprichting van deze adviesraad. Vlaams minister-president Van den Brande is van oordeel dat de Franse Gemeenschapsregering met deze beslissing het territorialiteitsbeginsel schendt.

Op 18 januari benoemde de Waalse Gewestregering een ombudsman voor de Franstaligen in de Vlaamse faciliteitengemeente Voeren. Het gaat om Nico Droeven, de vroegere burgemeester van Voeren. De Vlaamse regering bestempelde dit initiatief als illegaal. Federaal eerste minister Jean-Luc Dehaene sprak op 31 januari in de Kamercommissie van binnenlandse zaken van een nutteloze provocatie.
Op 9 februari bereikten de Franstalige pesterijen en Vlaamse tegenacties binnen de executieve van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een hoogtepunt met de bedreigingen van SP-minister Ruffin Grijp en van VU-minister Vic Anciaux de werking van alle Brusselse instellingen te blokkeren. De Brusselse Hoofdstedelijke Raad kan geen beslissingen nemen zonder een meerderheid in de beide taalgroepen.
Grijp en Anciaux uitten hun waarschuwingen op het ogenblik dat hun CVP-collega Jos Chabert samen met Franstalig minister Hervé Hasquin (PRL) in Sarajevo het ,,Brusselse pacificatiemodel" ging toelichten.

De pesterijen begonnen met de melding door de Franse Gemeenschapscommissie voor Brussel dat Télé-Bruxelles voortaan ook in de Vlaamse rand rond Brussel bekeken zou kunnen worden. Kort daarop werd de adviesraad voor de Franstaligen in de rand rond Brussel opgericht. Vervolgens poogden PRL en FDF de Franse Gemeenschapscommissie te versterken ten nadele van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad. Dan besliste minister Hasquin voortaan alle officiele mededelingen enkel nog te publiceren in het Vlaamsvijandige weekblad ,,Vlan". Na een hevige reactie van Vlaamse kant zal hij ze ook in het Vlaamse weekblad .,Deze week in Brussel" publiceren. Ten slotte ging Hasquin sleutelen aan de subsidies voor de verenigingen, waarbij hij de verhouding tweederden voor de Franstaligen en een derde voor de Nederlandstaligen overboord gooide.

Op 8 maart dreigde CVP-voorzitter Johan Van Hecke met federale tegenmaatregelen, indien de Franstalige provocaties in Brussel en de Vlaamse rand rond Brussel voortduren. Als de Franse Gemeenschapscommissie bij haar voornemen blijft om met een adviesraad ook in Vlaams-Brabant op te treden, dan zal daarmee rekening worden gehouden als Brussel federale steun vraagt om haar vele internationale verplichtingen na te komen, zei Van Hecke

Volgens Brussels SP-minister Ruffin Grijp zijn de Franstalige provocaties voor een deel te wijten aan de houding van Vlaams minister-president Luc Van den Brande. Zijn discussienota voor een verdere staatshervorming komt niet goed over, niet om wat er in staat, maar ,,omwille van wat men denkt dat hij erbij denkt", zei Grijp. Van den Brande wil alleen een discussie tussen Vlaanderen en Wallonië. Voor Brussel blijft er verwaarloosbaar weinig over. Dat is volgens Grijp koren op de molen van de anti-Vlaamse Brusselse opinie en het past ook de Brusselse Vlamingen niet. Grijp stelt de Brusselse executieve voor ook een discussienota over de staatshervorming op te stellen.

Gewezen vice-premier Philippe Moureau (PS) laakte de provocaties van PRL en FDF in Brussel. Moureau wil het behoud van het ,,Brussels model", waarbij Franstaligen en Nederlandstaligen samenwerken. Moureau is ondervoorzitter van de PS en voorzitter van de PS-afdeling van de hoofdstad. Volgens hem hebben de socialistische militanten meer aandacht voor de sociaal-economische problemen van de hoofdstad, dan voor een verdere staatshervorming.
Moureaux kreeg voor dit standpunt de steun van Ecolo.

Meer Franstaligen in Brusselse rand

Het persbureau *Belga* berichtte op 17 maart dat het aantal Franstaligen in de Vlaamse faciliteitengemeenten rond Brussel is toegenomen. Dat bljkt uit de belastingaangiften voor 1994 en 1995. De taxatiedienst van Sint-Genesius-Rode, die ook de faciliteitengemeenten Bever, Drogenbos en Linkebeek bedient, verstuurde in 1995 8.915 Franstalige aangifteformulieren tegen 8.587 in 1994. Het taxatiekantoor van Wemmel, dat ook de faciliteitengemeenten Kraainem en Wezenbeek-Oppem bedient, verstuurde in 1995 12.243 aangifteformulieren, terwijl dat in 1994 nog 11.923 was.

NIEUW VLAAMS PARLEMENTSGEBOUW

Op 17 maart nam de Vlaamse volksvertegenwoordiging plechtig zijn nieuw parlementsgebouw, naast het federaal parlement en in het hart van Brussel, in gebruik. Het Vlaams parlement is ge-



De voorzitter van het Vlaamse parlement Norbert de Batselier (l.) voert het woord op 17 maart 1996 tijdens de eerste zitting in het nieuwe parlementsgebouw in Brussel.

huisvest in het gerestaureerde en heringerichte vroegere hoofdkantoor van het Bestuur der Posterijen. Het Vlaams parlement wil voor de burger een glazen huis zijn, mat de architecten architecturaal vei-taalden in een huis van glazen wanden en glazen vloeren. Van de vroegere binnenkoer is de zaal van de assemblee gemaakt, overwelfd door een glazen koepel.

Dat Vlaanderen Brussel als hoofdplaats kiest. werd in de Franstalige pers op gemengde gevoelens onthaald. De hoofdredacteur van *Le Peuple* vroeg zich af wat er mis is met Brugge. Gent, Mechelen. Leuven of Antwerpen. De keuze voor Brussel noemt hij een strategische fout. Het is volgens deze hoofdredacteur immers volstrekt irrationeel te denken dat er in de 21ste eeuw naast Frans nog Nederlands zal worden gesproken in Brussel. Het zal worden verdrongen door het Engels. Voor Lu *Libre Belgique* is het verdienstelijk dat de Vlamingen erin geslaagd zijn een doorzichtig parlement te bouwen. Dat is nobel. zolang het geen arrogante burcht wordt van Vlaams nationalisme, want in dat geval zal Brussel, dat ook de hoofdstad is van de Franse Gemeenschap, van België en van de Europese Unie. dit vervreemde en tegenwerkende wezen niet lang op zijn grondgebied dulden, aldus *La Libre Belgique*.
Le Soir had ruime aandacht voor de architectuur. ,Vlaanderen pakt nogal uit, maar dat is eigen aan de Vlamingen, als we voortgaan op hun overige bouwwerken in Brussel. Het is alsof Vlaanderen wil laten merken dat het meetelt in Brussel: het is vooral ook alsof Vlaanderen zichzelf daarvan wil overtuigen", aldus *Le Soir*.
La *Dernière Heure* en *Vers l'Avenir* onthouden vooral dat de voorzitter van het Vlaams parlement. Norbert De Batselier (SP) gezegd heeft dat Brussel de hoofdstad is van Vlaanderen. Beide kranten noteren ook dat de enige F anstalige verkozene in het Vlaams parlement. Christian van Eyken, niet kwam opdagen bij de openingsplechtigheid.

POLITIEKE VLUCHTELIKGEN

Op 12 januari liet minister van Justitie Stefaan De Clerck het Baskisch echtpaar Luis Moreno en Raquel Garcia aanhouden nadat de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen geoordeeld had dat het paar niet in aanmerking kwam voor het statuut van politieke vluchteling en politiek asiel. Spanje vroeg de uitlevering van het echtpaar op verdenking van sympathieën met de Baskische afscheidingsbeweging ETA.
Op 22 januari besliste minister van Justitie De Clerck het echtpaar uit te leveren aan Spanje. De Clerck nam zijn beslissing omdat Spanje het echtpaar vervolgt wegens hun vermeende medewerking aan zware terroristische activiteiten van de ETA. Het paar tekende tegen de beslissing van De Clerck verzet aan bij de Raad van State.
Op 1 februari schorste de Raad van State het uitleveringsbesluit, in afwachting van een beslissing ten gronde. De Raad volgde hiermee het standpunt van de auditeur. Die is van oordeel dat de uitlevering in strijd is met het Europese verdrag tegen terrorisme. Het echtpaar wordt immers niet verdacht van terrorisme, maar van het herbergen van een commando van de ETA. Dat is een politiek misdrijf. waarvoor het verdrag tegen terrorisme de uitlevering verbiedt.
Op 5 februari liet De Clerck het Baskisch echtpaar vrij, nadat de Raad van State in een vonnis ten gronde de schorsing van het uitleveringsbevel had bevestigd.

Spanje reageerde woedend op de Belgische beslissing. Het ontbood de Belgische ambassadeur in Madrid en riep zijn ambassadeur in Brussel terug voor overleg. Spanje schortte de gerechtelijke samenwerking inet België op. Op 9 februari herzag de Spaanse regering enkele bepalingen van-het &hengen-akkoord met België in verband met uitleveringen en gerechtelijke samenwerking.
De *affaire* kreeg in België een communautair kleurtje. De PS toonde begrip voor de Spaanse wrevel en Europees parlementslicl Raymonde Dury (PS) verweet Vlaanderen enige sympathie te hebben voor het ETA-terrorisme (zie ook pag. 548/2/3-'96).

MEDIA

BRTN

Op 24 januari benoemde de Vlaamse regering Bert De Graeve tot de nieuwe afgevaardigd bestuurder van de openbare omroep *BRTN*. De Graeve werkte voor Alcatel Alsthom in Parijs. Hij wordt belast met de herstructurering van de *BRTN*.
De Graeve vervangt administrateur-generaal Cas Goossens, die, samen met de hele top van de *BRTN*, vervroegd met pensioen wordt gestuurd.

VTM

De raad van bestuur van de commerciële omroep *VTM*, die kampt met een inkrimping van zijn aandeel in de advertentiemarkt, besliste op 11 maart tot 1,375 miljard frank besparingen. Dat moet ondermeer gebeuren via besparingen in de eigen producties. Afgevaardigd bestuurder Luc De Leersnyder was het daar niet mee eens en nam ontslag. Hij werd opgevolgd door Vic Haenen, die beheerder is bij de Bank Degroof.
De aandeelhoudersstructuur van VTM ziet er als volgt uit: 55,5 % Vlaamse Media Holding; 44,5 % Verenigde Nederlandse Uitgeversbedrijven.
De Vlaamse Media Holding bestaat uit Roularta (28.6 %), Persgroep (28.6 %),

Belgian Media Holding (28,6 %. de BMH bestaat uit Theo Maes, Ackermans en van Haaren en Bank Degioof) en Concentra (14.2 %).

De Vlijt

Dr NV De Vlijt, die een handelsdrukkerij exploiteert en *Gazet van Antwerpen* uitgeeft leed in 1995 een verlies van 396 miljoen Het verlies ligt hoger dan geraamd en leidt tot de schrapping van 70 tot S0 banen op de krant en 40 tot 110 op de handelsdrukkerij

PARTIJEN

Volksunie

Bert Anciaux wordt op 27 januari met 84.5 procent van de stemmen door de partijraad van de Volksunie tot partijvoorzitter verkozen. Hij volgt daarmee zichzelf op. Hij was de enige kandidaat.

Ecolo

Bij de Waalse groenen Ecolo werd op een algemene vergadering op 27 januari in Louvain-la-Neuve een scheuring op het nippertje vermeden tussen voorstanders van een radikaler groene politiek en zij die de huidige gematigde koers willen aanhouden. De interne verdeeldheid bereikte eind 1995 een hoogtepunt: de ene groep wou de politieke actie concentreren op het milieu en de andere thema's aan de andere partijen overlaten. De andere groep wilde het behoud van de huidige koers. waarbij ook net typisch groene thema's worden aangepakt om het kiespubliek zoveel mogelijk te verruimen.
Moties van beide groepen behaalden toen evenveel stemmen. wat tot een patsituatie leidde.
Een aan het werk gezette werkgroep stelde voor de openingen naar een ander kiespubliek te behouden met bevestiging van ,,duurzame ontwikkeling" als politiek thema. Het taalgebruik moet offensiever worden. De ,,constructieve oppositie" heeft haar grenzen bereikt. Dit voorstel werd met 383 stemmen tegen 1 en bij 11 onthoudingen goedkeurd.

PSC

Na een nek-aan-nek-race met senator en partijsecretaris Joëlle Milquet (35 jaar) wordt Charles-Ferdinand Nothomb (59 jaar) op 29 maart verkozen tot voorzitter van de PSC in opvolging van Gérard Deprez, die de PSC gedurende 15 jaar leidde. Nothomb kreeg van de PSC-leden 10.510 steininen (47,93 %). Dat zijn 23 stemmen meer (0.1 %) dan zijn tegenstreefster. De derde kandidaat, André Rossignon. behaalde 933 stemmen.
De ve kiezing van Nothomb viel bij Deprez niet in goede aarde.

Front National

Na de bijeenkomst van het bestuur van het extreem-rechtse Front National (FN) besloot Daniel Feret op 13 april op te stappen als voorzitter van de partij. Férrt is van oordeel dat het FN zijn groeicrisis te boven is en wil zich volledig wijden aan zijn mandaat van Europees parlementslid.

FRANKRIJK

NIEUWE LEIDER UDF. TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN. NIEUWE VOORZITTER REGIONALE RAAD VAN DE ELZAS. VERDERE PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEK

Tijdens een partijvergadering in Lyon op 31 maart 1996 werd François Léotard, ininister van defensie van 1993-'95. door de 1.721 leden van de nationale partijraad gekozen tot voorzitter van de centrum-rechtse Unie voor Franse Democratie (UDF),de op een na grootste partij van Frankrijk. Minister van onderwijs Francois Bavrou werd gekozen tot vice-president

Léotards voorganger Valéry Giscard d'Estaing, die de CDF in 1978 tijdens zijn presidentschap (1974-'81) had opgericht, had in februari aangegeven. maar pas op 25 maart bevestigd. dat hij zich niet herkiesbaar zou stellen als partijvoo itter Hij wilde zich gaan concentreren op de oprichting van een Stichting voor Democratie in Europa. Op dat moment had Giscard nog niet officieel zijn voorkeur uitgesproken voor een mogelijke opvolger, maar op de dag van de stemming gaf hij zijn steun aan Alain Madelin. Madelin. minister van Îinancien en economische zaken tot augustus 1995 (zie pag. 680/3 c.\.-'115).was een radicaal propagandist van de vrije markt. Madelin was het met Giscard eens dat de UDF-alliantie een hechtere structuur nodig had en hij had net als Giscard in 1995 Jacques Chiracs succesvolle kandidatuur voor het presidentschap gesteund, terwijl Léotard en het merendeel van de UDF-leden campagne hadden gevoerd voor oud-premier Edouard Balladur.
Ideologische meningsverschillen en persoonlijke rivaliteit speelden de UDF parten. De partij. die samen met de gaullistische Vergadering voor de Republiek (RPR) de regering vormde, was een samenvoeging van zes christen-democratische en centl.urn-rechtse partijen Ondanks de bittere verdeeldheid binnen de CDF behaalde Léotard in de eerste ronde al een duidelijke meerderheid met 57,4 procent van de stemmen. Hij was van 1988-'90 voorzitter geweest van de Republikeinse Partij (PR), de grootste partij binnen de UDF. en werd dat opnieuw in 1995 toen hij zijn actieve partijloopbaan hervatte die ten einde leek nadat hij in 1989 eenvergeefse gooi had gedaan naar het i'ractievoorzitterschap van de CDF Léotard stond bekend als pro-Europees.



François Léotard (r).nadat hij op 31 maart 1996 in Lyon door de partijraad gekozen is tot voorzitter van de UDF. François Bayrou (l) werd gekozen tot vice-voorzitter.

Van de overige kandidaten kreeg Madelin, vice-voorzitter van de PR. 30.2 procent van de stemmen en André Rossinot. leider van de Radicale Partij. 12,3 procent. Twee stemmen gingen naar een vierde kandidaat. Léotard werd gesteund door François Bayrou, leider van de Democratische Macht (FD. de een na grootste partij binnen de UDF die in november1995 was opgericht als opvolger van het Centrum van Sociaal-Democraten. CDS), en door de meeste rechtstreekse CDF-aanhangers. De Volkspartij voor Franse Democratie (PPDF) steunde Madelin.

De partijraad koos tevens achttien vertegenwoordigers in het politiek bureau. onder wie vijf van een lijst die werd aangevoerd door Madelin.

Tussentijdse verkiezingen

De UDF-PR verloor een zetel in de Nationale Assemblée bij tussentijdse verkiezingen in het zuidoostelijke departement Var op 10 en 17 maart. Voor het eerst sinds 1988 wist de Socialistische Partij (PS) een parlementszetel te veroveren in dit departement.

In de errste ronde haalde de PS-kandidaat met moeite een tweede plaats achter het extreemrechtse Nationale Front (FN). wiens kandidaat bijna 20 procent van de stemmen kreeg. Maar in de tweede ronde kreeg de PS stemmen van dc Communistische Partij (PCF), werd de UDF-kandidaat niet gesteund door de plaatselijke leider van de RPR, regeringspartner van de UDF, en riep het FN zijn kiezers op de beslissende stemming te boycotten.

Op 31 maart kon de UDF-PR een zetel behouden bij tussentijdse verkiezingen in het departement Orne, waar een door de PS gesteunde kandidaat van de centrum-linkse groepering Radicaal (zie beneden voor controverse over naam van de groepering) werd verslagen. De UDF-kandidaat, in dit geval wel gesteund door de RPR, pareerde zo het dreigement van het FN (dat in de eerste ronde op 24 maart 10 procent haalde) dat het er bij alle tussentijdse verkiezingen voor zou zorgen dat de kandidaten van de regerende coalitie zouden verliezen.

Op 24 maart raakte de UDF-FD het burgemeesterschap van de Zuidfranse stad Sète kwijt, ondanks de stemmen van het FN (wiens steun werd afgewezen) in de tweede ronde, waarmee extreem-rechts tevergeefs probeerde de verkiezing van een communistische burgemeester te verhinderen.

Op 19 mei behield de PS haar zetel in de Nationale Assemblée voor het Noordfranse Béthune, toen haar kandidaat Bernard Seux de tweede, beslissende, kiesronde won van de RPR-kandidaat. De vacature was ontstaan na het aftreden in februari van voormalig burgemeester en PS-minister Jacques Mellick, die gedurende twee jaar geen openbaar ambt meer mocht bekleden en die tot een voorwaardelijke gevangenisstraf was veroordeeld vanwege zijn betrokkenheid bij het Tapie-voetbalomkoopschandaal (zie ook pag. 463/2/3-'95). Niettemin n-as Mellick var. plan bij de algemene verkiezingen in maart 1998 opnieuw naar de zetel te dingen.

Nieuwe voorzitter regionale raad van de Elzas

Nadat hij een uit dertien punten bestaand akkoord met de vooraanstaande milieu-activist Antoine Waechter had gesloten, slaagde de UDF-kandidaat Adrien Zeller er bij de derde ronde op 10 april in tot voorzitter van de regionale raad van de Elzas gekozen te worden.

In de eerste ronde was de UDF-kandidaat gelijk geëindigd met een rivaal van de RPR en eindigde het FN op de derde plaats vóór de PS en de Groenen.

Gerechtelijke uitspraak over naamswijziging Radicaal

Het Hof van Beroep in Parijs willigde eind maart een eis van de Radicale Partij in en bepaalde dat de centrum-linkse groepering die vroeger Linkse Radicale Beweging (MRG) heette, maar zich sinds 1993 ,,Radicaal" (Radical) noemde, haar naam binnen vier maanden moest wijzigen omdat zij de kiezers in verwarring had gebracht

Nieuwe milieupartij

De politieke verdeeldheid van de milieubeweging werd enigszins ingedamd toen op 4 mei de oprichtingsvergadering van een nieuwe Ecologische Partij plaatsvond. De nieuwe partij ontstond na een samengaan van de Alliantie voor Ecologie en Democratie (AED) onder leiding van François Donzel en de Perles-groepering onder leiding van Yves Piétrasanta.

PS organiseert reeks ,,nationale conventies"

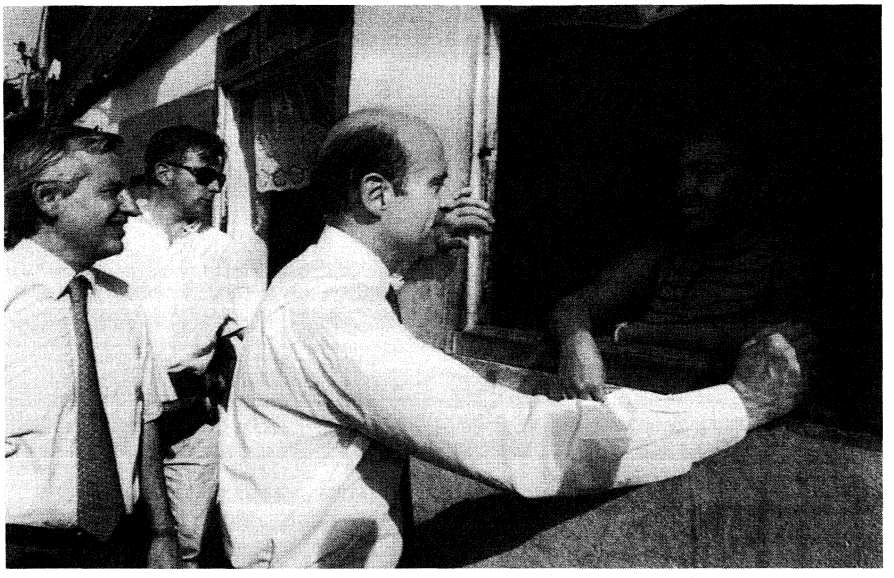
Op 29-30 juni hield de PS in Parijs een ,,nationaleconventie over democratie". Deze conventie was de tweede in een reeks van drie PS-conventies (de eerste conventie, die op 30-31 maart werd gehouden, ging over ,,globalisering en Europa" en de derde, die herverdeling als thema zou hebben, zou later in 1996 plaatsvinden), die was opgezet om de basis te vormen voor een programma voor een PS-regering, die zich zou onderscheiden van de huidige centrum-rechtse regering en van haar door de PS geleide voorganger.

In een document, dat 150 voorstellen bevatte. werden institutionele kwesties behandeld, zoals de invoering van ambtstermijnen van vijf jaar voor alle gekozen functies en beperking van het gelijktijdig vervullen van gekozen functies zoals het lidmaatschap van het nationale parlement en dat van het Europees Parlement. Daarnaast werden er principiële uitspraken gedaan met betrekking tot vraagstukken als de vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek en het terugdraaien van de wijzigingen in de nationaliteitsu-et en de immigratiewet die de centrum-rechtse regering in 1993 tot stand had gebracht (zie pag. 21/1 c.'..-'04). Het stuk. dat was opgesteld door een commissie onder leiding van oud-minister van cultuur Jack Lang en werd gesteund door 2.7 procent van de 40.000 partijleden die hun stem hadden uitgebracht (een deelnamepercentage van 42,8 procent), werd gewijzigd met zestien amendementen die waren ingediend door regionale federaties. Daarna werd het stuk praktisch unaniem goedgekeurd door de bijna driehonderd gedelegeerden.

HERVORMINGEN SOCIALE ZEKERHEID EN GEZONDHEIDSZORG. BEZUINIGINGSPLANNEN. ARBEIDSONRUST. MOTIE VAN WANTROUWEN

Op 24 april keurde de regering drie verordeningen goed, die het parlement officieel moest bekrachtigen, die betrekking hadden op drie essentiële onderdelen van het hervormingsprogramma voor het sociale-zekerheidsstelsel waartoe premier Alain Juppé in november 1995 de aanzet had gegeven (zie pag. 28/2-'96): (i) meer direct overheidstoezicht op de uitgaven van de drie sociale-zekerheidsinstanties op het gebied van gezondheidszorg, pensioenen en kinderbijslag; (ii) reorganisatie van de ziekenhuisvoorzieningen; en (iii) het opleggen van boetes aan artsen die geen rekening hielden met de bovengrens van de kosten van geneesmiddelen en consulten. Een aantal artsen ging voor 24 uur in staking uit protest tegen de voorgestelde wijzigingen, die op 4 april waren bekendgemaakt, en drie van de vier belangenorganisaties voor artsen veroordeelden de wijzigingen als ,,rantsoenering" van de gezondheidszorg. De vereniging van huisartsen had echter haar leden opgeroepen niet mee te doen aan de staking en beweerde dat in het hele land slechts 20 procent van de artsen het werk had neergelegd.

Op 25 april vond in de Nationale Assemblée de eerste lezing plaats van de ,,organieke wet" volgens u-elke nieuwe regels werden ingevoerd betreffende de kosten op het gebied van sociale zekerheid, die voortaan jaarlijks in een financieringswet zouden worden vastgesteld. Deze



Premier Alain Juppé (m.)samen met minister voor overzeese departementen en territoria Jcan-Jacques de Peretti (1.)op 11 april 1996 tijdens eenhezoek aanFrans-Guyana.

wijziging, die mogelijk was gemaakt door een amendement op de grondwet op 19 februari (zie pag. 316/1-'96), werd gesteund door de coalitiepartijen van de regerende centrumrechtse meerderheid. namelijk de RPR en de UDF, maar bleef op verzet stuiten van de socialisten en communisten. Volgens Le Monde van 4 april werd het tekort in de sociale zekerheid voor 1996 geschat op FF 40 a 50 mrd in plaats van het door Juppé op 15 november aangekondigde streefcijfer van FF 17 mrd (voor de officiële cijfers, zie beneden).

Ziekenhuisvoorzieningen zouden op lokaal niveau via een nieuwe regionale bestuursstructuur worden gecoördineerd. Deze voorstellen werden op 5 april bekendgemaakt en betroffen het laatste van de vijf terreinen waarop Juppé's hervormingsprogramma was gericht. De regering zou een hoofdrol vervullen bij het oprichten van regionale ,,instellingen voor ziekenhuiszorg", die eind 1996 met hun werkzaamheden zouden moeten beginnen en met particuliere en staatsziekenhuizen zouden moeten onderhandelen over contracten van drie tot vijf jaar.

Bezuinigingsplannen. Arbeidsonrust

Op 2 mei droeg premier Alain Juppé tijdens overleg over de begroting voor 1997 zijn ministers op het begrotingstekort terug te dringen tot minder dan FF 230 mrd (over 1996 was het tekort geraamd op FF 288 mrd). Een en ander zou hoofdzakelijk tot stand moeten komen door een bezuiniging van 2 procent op de reële uitgaven, aangezien Juppé verdere belastingverhogingen had uitgesloten. De gedelegeerde minister voor de begroting Alain Lamassoure weigerde bij die gelegenheid expliciet in te gaan op de vraag of er overeenstemming was bereikt over specifieke bezuinigingen ten bedrage van FF 60 mrd. Minister van financiën en economische zaken Jean Arthuis bevestigde echter op 22 mei dat dit inderdaad de doelstelling was (op 24 mei gold een wisselkoers van $ 1 = FF 5,2162).

Deze bezuinigingen op de staatsbegroting voor 1997 waren noodzakelijk om op tijd te voldoen aan de criteria van de Europese Unie (EU)om te kunnen deelnemen aan de derde fase van de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU), de invoering van een gemeenschappelijke Europese munt. Het begrotingstekort voor 1997 zou daarbij niet meer dan 3 procent van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP)mogen zijn.

Op 14 mei verklaarde premier Juppé in de Nationale Assembleé tijdens een debat over de overheidsuitgaven dat er ,,vetlagen" van het ambtenarenapparaat zouden moeten worden afgesneden. In de particuliere sector nam het aantal hanen weliswaar af. maar de Franse overheid groeide nog altijd. Juppé's uitspraak deed de ambtenarenvakbonden besluiten op te roepen tot een nationale demonstratie in Parijs op 29 mei. Inmiddels was er in Parijs en in andere grote steden op 23 mei gedemonstreerd voor een kortere werkweek met behoud van salaris, zodat er nieuwe banen gecreëerd zouden kunnen worden. en tégen de onwil van werkgevers om medewerking te verlenen aan deze plannen. Werkgevers en vakbonden onderhandelden sinds oktober 1995. toen een principeakkoord werd gesloten, per sector over arbeidstijdverkorting. Alleen in de metaalsector hadden de onderhandelingen tot een deelakkoord geleid, dat scherp werd bekritiseerd omdat het nauwelijks tot nieuwe banen zou leiden. Juppé riep de sociale partners op tot meer vaart en dreigde met een wettelijke regeling van de arbeidstijdverkorting als bonden en werkgevers niet vóór 30 juni tot overeenstemming zouden zijn gekomen De betogingen waren een voorproefje van voorgenomen omvangrijkere acties tegen bezuinigingen van de regering

Op 31 mei nam minister Arthuis de groeicijfers over het eerste kwartaal van 1996, 1,2 procent op jaarbasis ten opzichte van het vierde kwartaal van 1995, als aanwijzing dat er sprake was van een ,,duidelijk economisch herstel". Het Franse nationaal bureau voor dc statistiek (Insee)schreef de groei van het BBP grotendeels toe aan de inhaalactiviteiten in het eerste kwartaal van 1996, die volgden op de uitgebreide stakingen die de economische bedrijvigheid in het laatste kwartaal van 1995 in grote delen van het land hudden stilgelegd. De officiële groeiraming van de Franse regering bedroeg voor 1996 1,3 procent. Zij rekende op een versnelling van de groei in de tweede helft van het jaar, wanneer de gevolgen van de recentste verlagingen van de rentetarieven merkbaar zouden worden (zie beneden).

Officiële cijfers van tekorten sociale zekerheid

Op 12 juni publiceerde de financiële commissie voor de sociale zekerheid een officieel rapport waarin werd geschat dat het tekort op de begroting voor het sociale-zekerheidsstelsel in 1995 FF 67,3 mrd, inclusief rente, bedroeg en dat het stelsel in 1996 opnieuw een tekort van FF 48,6 mrd zou laten zien (terwijl de doelstelling van de regering voor 1996 een tekort van FF 16,6 mrd was; zie boven).

In het rapport werd opgemerkt dat de omstreden op bezuinigingen gerichte hervormingen van de regering in 1996 slechts gedeeltelijk effect zouden sorteren en geneutraliseerd zouden worden door een lagere stijging van de inkomsten als gevolg van het feit dat de economische groei over de hele linie een vertraging zou laten zien. Volgens het rapport zou het onverstandig zijn ervan uit te gaan dat de begroting voor de sociale zekerheid in 1997 sluitend zou zijn, ook al lag deze verwachting ten grondslag aan het beleid van de regering om het gezamenlijke tekort op de hegroting en de sociale zekerheid terug te dringen tot 3 procent in 1997, teneinde te voldoen aan de criteria van de EC voor deelname aan de EMU (zie boven).

Op 3 juni had Juppé plannen voor een belastinghervorming ontvouwd waarin werd uitgegaan van de invoering van een nieuwe algemene ziekteverzekeringsheffing in de plaats van het bestaande systeem van inhoudingen op het salaris. Meer details zouden worden verstrekt bij de presentatie van de begroting voor 1997 in september 1996 als onderdeel van een vijfjarenplan voor bezuinigingen en belastingverlagingen.

Werkloosheid gestegen

Op 28 juni publiceerde het ministerie van arbeid cijfers waaruit bleek dat de werkloosheid, na een daling in maart en april, in mei sterk was gestegen tot 3.042.800 mln ofwel 12,4 procent van de beroepsbevolking. Op 13 juni belegde Juppé in Parijs een ..topontmoeting" die speciaal was gewijd aan het probleem van de jeugdwerkloosheid.

Motie van wantrouwen verworpen

Op 19 juni werd in de Nationale Assemblée een motie van wantrouwen behandeld die de rege ing-Juppé inoeiteloos overleefde. De motie kreeg de steun van slechts 96 afgevaardigden van de PS. de Communistische Partij (PCF), de groepering Radicaal, en tien van de 23 afgevaardigden van de groepering Republiek en Vrijheid waartoe de Burgerbeweging (MDC) behoorde. Tijdens het debat haalde Juppé fel uit naar de eerste secretaris van de PS, Lionel Jospin. Hij leverde kritiek op de prestaties van de PS als voormalige regeringspartij en op de interne strijd die volgens hem binnen de oppositie woedde.

RENTEVERLAGING. PRIVATISERINGSMAATREGELEN

Op 6 juni verlaagde de Bank van Frankrijk haar laagste interventiekoers voor de twaalfde keer sinds november 1995, ondanks het feit dat de Duitse Bundesbank de week daarvoor had besloten de Duitse rentetarieven ongewijzigd te laten.

r

Deze maatregel, die kennelijk was bedoeld ter bevestiging van het vertrouwen in de onderliggende kracht van de economie in weerwil van de toenemende arbeidsonrust. viel samen met renteverlagingen in Groot-Brittannië (zie GROOT-BRITTANIË) en Denemarken. Nadat de laagste intesventiekoers op 8 februari onder de 4 procent was gezakt tot 3,9 procent (zie pag. 316/2-'96), was de koers op 7 maart en 11 april verlaagd tot respectievelijk 3.8 procent en 3,7 procent en kwam hij op 6 juni op 3.6 procent

Privatiseringsmaatregelen

Als voorbereiding op de gedeeltelijke privatisering van het staatsbedrijf France Télécom stemde het kabinet op 29 mei in met een wetsvoorstel om het bedrijf per begin 1997 om te zetten in een onderneming met aandelenkapitaal.

Naar verwachting zou 39 procent van de aandelen in twee of meer tranches aan het publiek worden aangeboden. De regering zou voor 51 procent aandeelhouder blijven van het bedrijf (waarvan de waarde werd geschat op een totaal van FF 130 a 200 mrd) en maximaal 10 procent zou worden gereserveerd voor werknemers. Het controversiele herstructureringsplan waardoor meer dan 15 procent van de 130.000 werknemers bij France Télécom werkloos kon worden, was begin mei door een aantal vakbonden goedgekeurd. dankzij het feit dat de regering de werknemers de status van ambtenaar had toegezegd en de financiële verantwoordelijkheid voor di' pensioenen op zich nam. Niettemin dreigden de grootste vakbond CGT (Algemene Arbeidersfederatie) en één van de vijf andere vakbonden die bij France Télécom waren betrokken met stakingsacties uit protest tegen de regeringsvoorstellen en ter verdediging van de werkgelegenheid.

Op 3 mei begon de eerste belangrijke privatiseringsoperatie van 1996 met de verkoop van het overheidsbelang van 57 procent in de verzekeringsmaatschappij Assurances Générales de France (AGF).Er was grote belangstelling van buitenlandse investeerders voor de institutionele tranche, die zwaar overtekend zou zijn. De opbrengst zou naar verwachting zo'n FF 10 mrdzijn.

Op 13 mei werd bekendgemaakt dat nog eens 6 procent van de aandelen in het automobielbedrijf Renault (dat toen het in 1943 werd genationaliseerd een belangrijk symbool werd gemaakt van de Franse staatsindustrie) geleidelijk aan particuliere investeerders zou worden overgedaan, waardoor het staatsaandeel zou teruglopen tot 46 procent. Sinds de openbare uitgifte eind 1994 van de eerste 28 procent van de aandelen (zie pag. 99/3-'95), was Renault niet bijster succesvol geweest op de effectenbeurs, waardoor men zich gedwongen had gezien eventuele verdere uitgifte van aandelen voor onbepaalde tijd uit te stellen. De jongste verkoop van Renault-aandelen zou naar verwachting ongeveer FF 2 mrd opbrengen.

Het was de opzet van minister Arthuis dat privatiseringsprojecten in 1996 in totaal meer dan FF 20 mrd zouden opbrengen. Daar de helft van dit bedrag zou worden gerealiseerd uit de privatisering van AGF en de Renault-aandelen goed waren voor een deel van de rest, werd verwacht dat een aantal minderheidsbelangen van de staat in de oliemaatschappijen Total en Elf zou worden verkocht. De beoogde privatisering vóór eind 1996 van de holdinggroep Thomson SA (zie pag. 321/2-'96) zou naar verwachting op problemen stuiten vanwege de schuldenlast van de groep en de noodzakelijke herkapitalisatie.

Aankoop van grond voor de TGV Parijs-Straatsburg geautoriseerd

Half mei ondertekende premier Alain Juppé een decreet waarin de aanleg van een traject voor een hogesnelheidstrein (TGV) door het oosten van Frankrijk tussen Parijs en Straatsburg een zaak van algemeen belang werd genoemd. Daarmee werden de eerste stappen geautoriseerd om de voor de treinverbinding benodigde grond aan te kopen. In september 1995 was een gunstig rapport gepubliceerd naar aanleiding van een enquête die in de herfst van 1994 was gehouden. ook al zaten onder de 4.300 reacties talrijke bezwaren op grond van het milieu. Begin mei was het rapport goedgekeurd door de Raad van State. Het besluit om bij de uitbreiding van het TGV-net topprioriteit aan dit traject te geven, werd volledig gesteund door de Europese Commissie.

HERZIENING DEFENSIEBELEID. VOORSTELLEN VOOR VERVANGING VAN DIENSTPLICHT. KADERWET REORGANISATIE DEFENSIE AANGENOMEN

Op 13 mei stemde het kabinet in met een aantal nog door het parlement goed te keuren regeringsvoorstellen over de financiering en de tijdsplanning van de eerste zesjarige fase (tot 2002) van een twee trappen tellende herstructurering van de strijdkrachten. Deze herstructurering had onder meer betrekking op een rationalisatie van de defensie-industrie, een grotere nadruk op snel inzetbare interventietroepen en gemeenschappelijke Europese operaties, en de op 22 februari door president Jacques Chirac aangekondigde afschaffing van de dienstplicht (zie pag. 317/2 en 320/3 e.v.-'96).

De defensiebegroting zou jaarlijks maximaal FF 185 mrd gaan bedragen (op basis van de wisselkoers van 1995). de introductie van de Rafale-gevechtshelikopter en de Frans-Duitse Tiger-aanvalshelikopter zou iets worden uitgesteld, de plannen om een nieuw „stealth"-fregat te bouwen zouden worden geschrapt en de oplevering van een derde onderzeeer met kernraketten zou morden uitgesteld tot 2002.

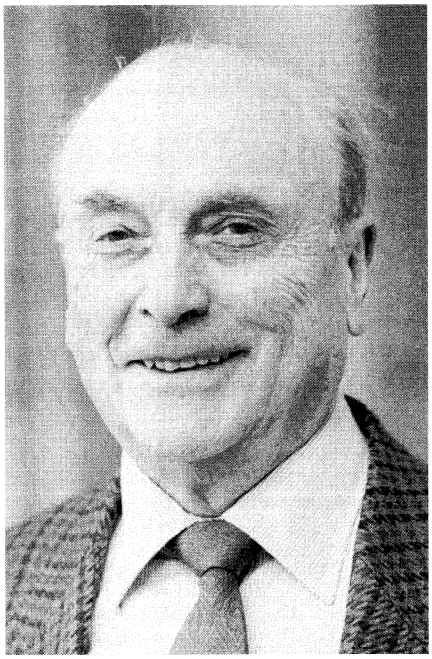
Voorstellen voor vervanging van dienstplicht

Op 28 mei keurde president Chirac voorstellen goed voor een alternatief voor de dienstplicht, die waren voorbereid door commissies van de Nationale Assemblée en de Senaat. Deze voorstellen bepaalden dat alle jongens tussen de 18 en 20 jaar (en meisjes aanvankelijk op vrijwillige basis. maar vanaf 2002 verplicht) zouden deelnemen aan een

kamp of .,rendez-vous citoyen" (burgerlijke ontmoeting). Tijdens een dergelijke bijeenkomst, die ongeveer een week zou moeten duren, zou-den jonge Fransen getest worden op gezondheid, opleiding en professionele kwaliteiten en zou er voorlichting worden gegeven over burgerplichten en de rol van militaire defensie.

Deze .,rendez-vous citoven" zouden de basis moeten vormen voor een mogelijke herinvoering van de dienstplicht in Lijden van crisis en zouden ook moeten worden gebruikt om deelnemers aan te moedigen zich aan te melden voor een vrijwillige burgerdienst van tien tot achttien maanden in drie sectoren: dienstverlening op het gebied van defensie en veiligheid (leger. politie of brandweer),sociale dienstverlening (humanitair of administratief werk).of dienstverlening in het buitenland (ontwikkelingswerk).

De wetgeving die noodzakclijk was om de nieuwe voorstellen in te voeren. zou naar verwacht eind 1996 aan het parlement worden voorgclegcl. Een van de twee regeringspartijen, de RPR. was over het algemeen voorstander van de voorstellen. het partijbestuur had op 23 mei een soortgelijke formule onderschreven. François Léotard. leider van de UDF. had echter een pleidooi gehouden voor handhaving van de dienstplicht als ..laatste integratiemicldel voor veel jonge mensen": de dienstplicht werd in Frankrijk nog gezien als het cement van dc samenleving. een periode die de integratie bevorderde tussen de verschillende bevolkingsgroepen. De centrumlinkse en linkse oppositie benadrukten de grondregel dat in een cleinocratie de landsverdediging stevig verankerd diende te zijn in de deelname van haar burgers via de dienstplicht.



Senator Paul Masson die Nederland in zijn op 21 maart 1996 gepubliceerde rapport een drugsstaat noemde



De burgemeester van Lille, Pierre Mauroy (r).houdt samen met de burgemeester van Rotterdam, Bram Peper (l.).op 3 juni 1996 in Lille een persconferentie naar aanleiding van drugsproblemen in de twee steden.

Kaderwet reorganisatie defensie aangenomen

Op 7 en 20 juni werd de kaderwet inzake de financiering en reorganisatie van de strijdkrachten in de periode 1997-2002 (zie boven) goedgekeurd door respectievelijk de Nationale Assemblée (ondanks de bezwaren van een aantal leden van de UDF binnen de regeringscoalitie) en de Senaat. Hiermee kwam een einde aan de parlementaire behandeling van de wet. Aangezien de negen maanden durende zittingsperiode van de Nationale Assemblée op 29 juni zou eindigen, werd verwacht dat de wetsvoorstellen tot vervanging van de dienstplicht later in het jaar door het parlement zouden worden behandeld.

RAPPORT-RIASSON ADVISEERT TEGEN INVOERING AKKOORDES VAN SCHENGEN. NEDERLANDS DRUGSBELEID BEKRITISEERD

Op 21 maart kwam een rapport uit, dat tot stand was gekomen onder leiding van senator Paul Masson. waarin een negatief advies werd gegeven over de invoering van het Verdrag van Schengen. Het liberale Nederlandse drugsbeleid was volgens de opstellers van het rapport een van de belangrijkste redenen voor dit advies. Nederland werd bestempeld als ,,drugsstaat" en als de pest voor de omringende landen Het rapport concludeerde dat het Schengen-systeem, dat vrij personenverkeer mogelijk zou moeten maken binnen de EU, slecht werkte in Frankrijk. Masson pleitte voor strenge grenscontroles. .,Niet de terroristische bomaanslagen, maar de onstuitbare stroom drugs waarmee Nederland zijn buurlanden bedreigt, waren vorige zomer reden voor Frankrijk om zijn grenscontroles te handhaven", zei Masson bij de presentatie van het rapport. Het Nederlandse drugsbeleid riep al jaren hevige kritiek op in Frankrijk. Door smokkel van heroïne en andere verdovende middelen vanuit Nederland zouden met name de steden in het noorden van Frankrijk veel drugsoverlast hebben. Het rapport benadrukte dat het effectiever zou zijn als Parijs samen met België en Duitsland Nederland tot een ander beleid zou dwingen.

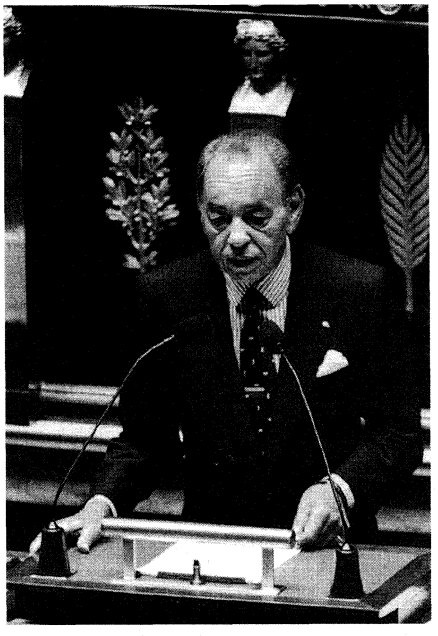
Dc Ncdcrlandse minister van buitenlandse zaken H.A.F.M.O. van Mierlo vond de beschuldigingen ..onacceptabel". De Nederlandse ambassadeur in Parijs, Henrv Wynaendts. bracht het Nederlandse ,,ongenoegen" over het woord ,,drugsstaat" over aan de Franse regering. Wynaendts probeerde op 26 maart op de Franse televisie de kijkers te overtuigen van wat hij ,.de realistische aanpak" van Nederland noemde.

Op 25 maart werd bekend gemaakt dat president Chirac er persoonlijk voor had gezorgd dat de Franse grenzen met de Benelux gesloten bleven en dat terwijl Frankrijk op het punt stond de grenscontroles niet Duitsland en Spanje wèl af te schaffen. Michel Barnier. gedelegeerd minister van buitenlandse zaken, maakte bij de bekendmaking duidelijk dat Nederland eerst het drugsbeleid moest aan-

passen. wilde er ook sprake van zijn dat de grenscontroles met België en Luxemburg opgeheven werden. Barnier kondigde elf maatregelen aan ter versterking van de technische en administratieve middelen voor de bestrijding van drugs. Hiermee nam hij de aanbevelingen over van het rapport van senator Masson. Minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette wees erop dat .,de Frans-Nederlandse vriendschapsband niet mag worden aangetast door grievende woorden als drugsstaat"

Om de betrekkingen tussen Nederland en Frankrijk te verbeteren op het gebied van drugsbeleid werd korpschef R. Hessing van Rotterdam per 1 juli benoemd tot ambassaderaad in Parijs, met als taak begrip te kweken voor het Nederlandse drugsbeleid. Hessing maakte op 3 juni deel uit van een Rotterdamse delegatie, onder leiding van burgemeester Bram Peper, die op bezoek was in de Noordfranse zusterstad Lille om uit te leggen dat Nederland anders tegen hard drugs optrad dan tegen soft drugs. Volgens Pierre Mauroy, burgemeester van Lille en voormalig premier van Frankrijk, vergrootte het tolerante beleid in Nederland de ellende in Lille.

Op 21-22 juni laaide op de Europese top in Florence het drugsdispuut tussen Frankrijk en Nederland weer op toen president Chirac opnieuw kritiek uitte op het in zijn ogen te tolerante Nederlandse drugsbeleid en ,,het drugsprobleem dat steeds dramatischer vormen aanneemt" aan de orde bracht. Hij stelde voor de drugswetgeving tussen de landen van de EU te harmoniseren, iets waartegen Nederland zich hevig verzette.



Koning Hassan II van Marokko houdt op 7 mei 1996 een toespraak voor de Nationale Assemblée.

KONING HASSAN II SPREEKT NATIONALE ASSEMBLEE TOE

Koning Hassan II van Marokko bracht van 6-7 mei een staatsbezoek aan Frankrijk en werd met alle égards ontvangen door president Jacques Chirac en de Nationale Assemblée.

Het feit dat koning Hassan een toespraak hield in de Nationale Assemblée. een eer die alleen nog maar te beurt was gevallen aan de Spaanse koning Juan Carlos en de Amerikaanse president Bill Clinton. deed veel stof opwaaien. De communisten en het merendeel van de socialisten weigerden de vorst aan te horen. In de media werd alom geprotesteerd. Zowel Le Monde als Libération erkenden het belang van Marokko in de strijd tegen het fundamentalisme en noemden de bescheiden vooruitgang op het gebied van de mensen. Maar *Libération* citeerde de voorzitter van een Marokkaanse mensenrechtenorganisatie: ,.Als iemand gemarteld wordt. dan kunnen de kranten er tegenwoordig tenminste over schrijven"

Volgens een bericht in het *NRC-H'blad* van 8 mei roemde koning Hassans toespraak tot de Nationale Assemblée .,gemeenschappelijke waarden. die overigens niet tot identieke publieke instituties hoefden te leiden".

MICHEL NOIR OPNIEUW VEROORDEELD. GEVANGENISSTRAFVOOR BERNARD TAPIE WEGENS FRAUDE. HET CARREFOUR-SCHANDAAL. CORRUPTIE-ONDERZOEK TEGEN BURGEMEESTER VAN PARIJS GESLOTEN

Op 10 mei werd de voo malig burgemeester van Lyon en vooraanstaand RPR-lid Michel Noir, die al tot een voorwaardelijke gevangenisstraf was veroordeeld in verband met de verkoop van politieke gunsten (zie pag. 317/1-'96), opnieuw veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van één jaar en een boete, toen een rechtbank in Lyon bepaalde dat hij de hoofdverantwoordelijke was voor het misbruik van fondsen die in de periode 1989-'92 bestemd waren voor lokale politieke groeperingen.

Gevangenisstraf voor Bernard Tapie wegens fraude

Op 31 mei werd de miljonair en vooraanstaande Radicaal Bernard Tapie, die in de socialistische regering van 1992-'93 een ministerspost had bekleed, veroordeeld tot 'een gevangenisstraf van zes maanden. Bovendien werd hij tot in totaal 32 maanden voorwaardelijke gevangenisstraf veroordeeld en werd hem voor een periode van tien jaar een verbod opgelegd om opnieuw een bedrijf te beginnen. Tapie, die schuldig werd bevonden aan belastingfraude en misbruik van bedrijfskapitaal, was eerder uitgesloten van openbare ambten en veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf wegens omkoping bij een voetbalwedstrijd (zie pag. 29/2-'96).

Vervolg Carrefour-schandaal

Op 7 mei publiceerde het weekblad *L'Express* details uit het uit december 1995 stammende rapport van een Parijse rechtbank waaruit viel op te maken dat het hof tot de conclusie was gekomen dat de regeringsfondsen ter waarde van meer dan FF 20 mln, die in het midden van de jaren '80 zoek waren geraakt tijdens het ,,Carrefour"-ontwikkelingshulpschandaal (zie pag. 521/2-'92), nog achterhaald moesten worden. Uit het rapport kwam naar voren dat de toenmalige minister van ontwikkelingssamenwerking Christian Nucci (die in april 1990 amnestie had gekregen en inmiddels opnieuw een openbaar ambt bekleedde als PS-burgemeester van Beaurepaire), zijn nog in de gevangenis verblijvende oud-medewerker Yves Chalier en de derde hoofdbetrokkene, René Trillaud, persoonlijk verantwoordelijk konden worden gesteld voor deze fondsen als ze niet zouden worden terugbetaald.

Corruptie-onderzoek tegen burgemeester van Parijs gesloten

Op 29 juni gelastte het Parijse openbaar ministerie dat er onmiddellijk een einde zou komen aan een onderzoek tegen de RPR-burgemeester van Parijs, Jean Tibéri. Tibéri werd ervan beschuldigd dat hij in 1989 op onrechtmatige wijze een goedkoop appartement in Parijs had toegewezen aan zijn zoon en dat grote sommen gemeenschapsgeld waren uitgegeven om het pand op te knappen.

Het openbaar ministerie sloot het onderzoek op grond van een vormfout amper twee dagen nadat het de zaak had overgenomen. Het onderzoek was in eerste instantie ingesteld door rechter Eric Halphen, die de leiding had over een gelijktijdig onderzoek naar de beschuldiging dat bedrijven steekpenningen hadden gestort in de partijkas van de RPR in ruil voor contracten van de woningbouwcorporatie van de stad Parijs. Tibéri was directeur van de hoofdstedelijke woningbouwcorporatie. voordat hij Jacques Chirac in 1995 opvolgde als burgemeester van Parijs. In die functie zou hij verantwoordelijk zijn geweest voor systematische onregelmatigheden bij de aanbesteding van onderhoud en nieuwbouw bij de Parijse gesubsidieerde woningbouw. De oppositic be-

schuldigde RPR-minister van justitie Jacqucs Toubon ervan dat hij zich op ongeoorloofde wijze zou hebben bemoeid met de gerechtelijke gang van zaken met betrekking tot de overdracht en de daaropvolgende beëindiging van het onderzoek. Ook zou hij hebben geweigerd Halphen politiebijstand te verlenen bij het doorzoeken van Tibéri's woning op 27 juni in verband met het smeergeldonderzoek.

Directeur van publieke televisie treedt af

Op 31 mei trad Jean-Pierre Elkabbach af als directeur van de twee publieke televisienetten France 2 en France 3, nadat er steeds meer kritiek was gekomen op zijn voorkeur gebruik te maken van onafhankelijke produktiemaatschappijen. Bovendien waren er klachten over de buitensporige contracten die werden aangeboden aan populaire entertainers en presentatoren van talkshows.

ONENIGHEID OVER BEHANDELING VAN ILLEGALE IMMIGRANTEN. UITSPRAKEN VAN LE PEN OVER NATIONAAL VOETBALELFTAL

Terwijl de regering bezig was het toezicht op en de registratie van buitenlanders aan te scherpen en de procedures voor de uitwijzing van illegale immigranten te vereenvoudigen, ontstond er eind maart flink tumult over de manier waarop de politie een grote groep Afrikanen uit een Parijse kerk had gezet.

Zo'n 430 immigranten. onder wie ongeveer 100 kinderen. die afkomstig waren uit Mali en andere Westafrikaanse landen maar al een aantal jaren illegaal in Frankrijk verbleven, hadden op 18 maart hun toevlucht gezocht in de St Ambroisekerk, waar zij in hongerstaking gingen om legalisatie af te dwingen. De politie viel de kerk op 22 maart bij zonsopgang binnen en verdreef de illegalen met geweld. Het politieoptreden gaf aanleiding tot klachten over excessief gebruik van geweld. Mensenrechtengroepen uitten bovendien scherpe kritiek op de kerkelijke autoriteiten die om de uitzetting hadden verzocht. Tijdens een tweede politieactie op 24 maart, eveneens bij zonsopgang. werden velen van dezelfde groep opnieuw verdreven. ditmaal uit een nabijgelegen gymnasium. Zeven van hen behoorden tot de groep van 52 Malinezen die op 28 maart op een chartervlucht naar Bamako, de hoofdstad van Mali, werdgezet.

Op 15 juni berichtte het dagblad Le Monde dat de regering op 13 juni had besloten af te zien van haar voornemen een nieuw verreikend wetsvoorstel in te dienen waarin de controle op immigratie en het toezicht op immigranten werd verscherpt.

De voorstellen tot invoering van strengere regels van minister van binnenlandse zaken Jean-Louis Debré cn de nog verdergaande plannen van een parlementaire onderzoekscommissie onder leiding van Jean-Pierre Philibert en Suzanne Sauvaigo hadden in april een verhitte discussie op gang gebracht over de manier waarop illegale immigranten werden behandeld.

Le Pen bespot nationaal voetbalelftal

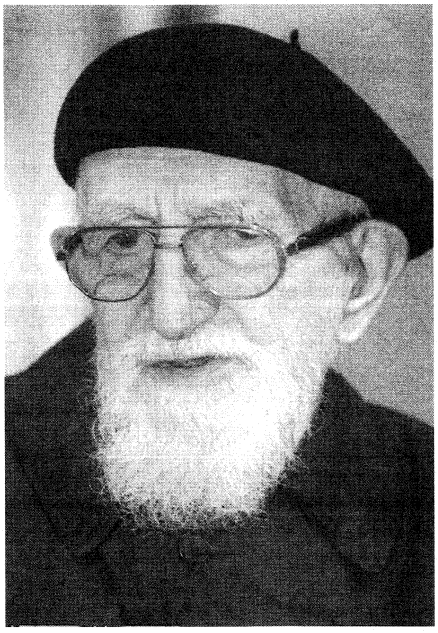
De leider van het extreem-rechtse FN. Jean-Marie Le Pen, oogstte verontwaardiging en werd algemeen veroordeeld door premier Juppé, PS-leider Jospin en andere politici van alle grote partijen, toen hij op 23 juni racistische opmerkingen maakte over de Franse nationale voetbalploeg (die een halvefinalewedstrijd moert spelen in het toernooi om het Europese kampioenschap).

Le Pen klaagde erover dat het ,,onnatuurlijk" was te spreken van het Frans nationaal team. aangezien een groot aantal spelers ,.uit het buitenland" was gehaald (een verwijzing naar ras, afkomst of Frans-Guyaanse of Nieuw-Caledonische achtergrond van een aantal van de spelers). Hij voegde er spottend aan toe dat als vóór een internationale wedstrijd de Marseillaise (het Franse volkslied) werd gespeeld, zij niet meezongen of niet wisten hoe ze moesten meezingen.

CONSTERNATIE OVER ABBÉ PIERRE

In april raakte de voorvechter van de daklozen, de 83-jarige Abbé Pierre, stichter van de Emmaus-beweging en een van Frankrijks populairste inwoners, verstrikt in een felle polemiek over zijn persoon toen hij weigerde zijn steun te herroepen aan de auteur van een boek waarin de jodenvervolging werd gebagatelliseerd. Op 1 mei werd hij geschrapt als erelid van de Internationale Liga tegen Racisme en Antisemitisme (Licra) en werd hij buiten de Emmaus-beweging geplaatst. Begin mei verliet Abbé Pierre in een storm van kritiek Frankrijk om de rest van de maand in een Italiaans klooster door te brengen. Eind mei keerde hij naar Frankrijk terug.

Op 29 april zei een woordvoerder van de Franse katholieke kerk te betreuren dat Abbé Pierre zich niet distantieerde van Roger Garaudy's boek *De fundamentele mythes aan de Israëlischepolitiek.* In dit eind 1993 verschenen boek werd gesuggereerd dat het aantal van 6 mln joden dat in concentratiekampen zou zijn omgekomen, een overdreven schatting was die door Israël voor politieke doeleinden werd gebruikt. Ook leverde Garaudy in zijn boek hevige kritiek op de Neurenbergse processen en schreef hij dat de stellingen van historici die zijn zienswijze deelden nooit overtuigend waren tegengesproken. Op 14 mei publiceerde de Emmaüs-beweging advertenties waarin het ,,onaanvaardbaar" werd genoemd dat Abbé



Abbé Pierre (fotovan 5 maart 1996)

Pierre dergelijke onverdedigbare argumenten leek te ondersteunen.

De antiracisme-beweging MRAP diende een klacht in tegen de 84-jarig Garaudy, die voor de strafrechter moest verschijnen. Voor het proces stuurde Abbé Pierre een steunbetuiging aan Garaudy, die een oude vriend was. Abbé Pierre en Garaudy kenden elkaar sinds de jaren vijftig toen ze samen streden tegen de woningnood. In zijn open brief gaf Abbé Pierre toe dat hij het boek .,slechts heeft doorgebladerd". Desondanks wilde hij zijn hand in het vuur steken voor de ,.historischeoprechtheid" aanzijnvriend en bcnadruktc hij dat dc cijfers over de holocaust vlak na de oorlog nogal overdreven waren. al gaf hij toe dat bij een dergelijke mate van verschrikking de exacte cijfers niet terzake deden.

Op 29 april herhaalde Abbé Pierre zijn standpunt dat er over het vraagstuk van de holocaust gediscussieerd zou moeten worden, ook met Garaudy. Een dag later trok hij in overleg met het episcopaat en de opperrabijn. en in toenemend isolement, in een persverklaring het boetekleed aan. In die verklaring sprak de pater een scherpe veroordeling uit over .,iedereen die de joodse genocide ontkent of bagatellisseert". Hij voegde eraan toe dat Garaudy recht had op zijn stelling zolang hct tcgcndccl niet was bewezen. Een ondubbelzinnige veroordeling van het boek van Garaudy bleef achterwege. Later beschuldigde Abbé Pierre een ..internationalezionistische lobby" ervan een mediacampagne op gang te hebben gebracht, die naar zijn zeggen ook druk op de kerk had uitgeoefend om te interveniëren.

VERLENGING CORSICAANS BESTAND. SCHIETPARTIJ

Op 12 april verlengde het separatistische Corsicaans Nationaal Bevrijdings-

front-Historisch Kanaal (FNLC-canal historique) het ,,voorwaardelijke bestand", dat in januari was afgekondigd (zie pag. 317/3-'96), met nog eens zes maanden.

Dit werd tijdens een persconferentie op 9 april bekendgemaakt door de legale politieke vleugel van het FNLC, A Cuncolta In een interview in *Le Monde* van 13 april zei een FNLC-woordvoerder dat de Corsicanen belangrijke beslissingen venvachtten in juni 1997. Hij maakte tevens gewag van de door de Franse ïcgering in maart bekendgemaakte plannen om de ontwikkeling van de Corsicaanse economie te stimuleren door het eiland aan te wijzen als een van de gebieden die in aanmerking kwamen voor een speciale belastingvrije status. Op 10-12 april had minister \-an binnenlandse zaken Jean-Louis Debré ontmoetingen met Corsicaanse afgevaardigden en leiders van politieke partijen.

Op 16 april kwainen een politieman en een radicale nationalist, die volgens de autoriteiten lid was van A Cuncolta (hetgeen door de groepering werd ontkend), bij een schietpartij om het leven toen de politie een auto aanhield waarin zich twee gewapende mannen bevonden. De andere inzittende van het voertuig, Charles Santoni. die gewond raakte bij het incident. werd gezocht om ondervraagd te worden in verband met de moordpoging op 7 maart op een lid van een andere nationalistische groepering. de Accolta nazionale Corsa (ANC).

(Vor.ber.pag. 314/1 e.v.-1996)

GROOT-BRITTANNIË

CRISIS ROND BRITS RUNDVLEES. EU LEGT GROOT-BRITTANIE EXPORTVERBOD VOOR RUNDVLEES OP. CONSERVATIVE PARTY VERLIEST BIJ TUSSESTIJDSE VERKIEZINGEN. REGERING-MAJOR ONDER DRUK. ,,EUROSCEPTICI" IN VERZET TEGEN EU. MOORDPARTIJ IN SCHOOL IN DUNBLANE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 20 maart 1996 kreeg Groot-Brittannië te maken met een crisis in de volksgezondheid naar aanleiding van een mogelijk causaal verband tussen de ziekte BSE bij runderen en een nieuwe variant van de ziekte van Creutzfeldt-Jacob (CJ)bij de mens. BSE stond voor bovine spongiforme encefalitis, een ziekte die de hersenen van kocicn aantastte en bekend was onder de naam ,.gekke-koeienziekte". CJ was een zeldzame dodelijke hersenaandoening bij de mens.

Informatie. die ria een reclamebureau dat voor het ministerie rail gezondheidszorg werkte was uitgelekt. bracht aan het licht dat de wetenschappelijke aanbevelingen aan dc regering wat betreft BSE waren veranderd.



Minister van gezondheidszorg Stephen Dorrell (m.)verklaart op 27 maart 1996 voor een speciale commissie van het Lagerhuis dat de regering snel actie zal ondernemen om het vertrouwen van de bevolking in Brits rundvlees te herstellen Links van hem zit minister van landbouw. visserij en voedsel. Douglas Hogg.

Minister van gezondheidszorg Stephen Dorrell was hierdoor genoodzaakt op 20 maart in het Lagerhuis te verklaren dat wetenschappers van de officiële BSE-adviescommissie van de regering (Spongiform Encephalopathy Advisory Committee, SEAC) tot de conclusie maren gekomen dat er geen direct bewijs was voor een verband tussen BSE en CJ, maar. dat ,.de meest waarschijnlijke verklaring tot nu toe" voor het recentelijk opduiken van een nieuwe CJ-variant. die aan tien jonge mensen het leven had gekost. was ..dat deze gevallen mogelijk verband houden met blootstelling aan BSE". Dit moest zijn gebeurd voordat in november 1989 het gebruik van hersenen. ruggemerg en ander slachtaf\-al van runderen in produkten voor inenselijke consumptie werd verboden

Naar verluidt schatten wetenschappers de incubatietijd van de ziekte op vijf tot dertig jaar. SEAC-voorzitter John Pattison zei dat het aantal CJ-gevallen dat de komende twaalf maanden zou worden gemeld een indicatie zou zijn voor een mogelijke CJ-epidemie in Groot-Brittannië

BSE en CJ zouden. zo werd aangenomen. warden veroorzaakt door eenzelfde infectueuze ziekteverwekker; een zogenoemdprion-eiwit. BSE vertoonde overeenkomsteil met de ziekte scrapie die al eeuwenlang onder schapen voorkwam. een ziekte die eveneens door infectueuze prion-eiwitten werd vrroorzaakt Algemeen werd aangenomen dat de gekkekoeienziekte in verband stond met het gebruik van schapenbotten als proteinenbron in veevoer, iets dat in 1988 door de Britse overheid werd verboden. Het aantal gevallen van BSE zou in Groot-Brittannië met circa *3i.000* het hoogst zijn geweest in 1992. en in 1994 zijn gedaald tot rond 26.000. Ter vergelijking: in dat jaar werden in Frankrijk vier en in Zwitserland 64 gevallen gemeld. volgens cijfers in Le Monde van 27 maart. Sinds het einde van de jaren tachtig hadden Britse veehouders verwoede pogingen gedaan om de verspreiding van BSE onder hun veestapel tegen te gaan.

Het ministerie van gezondheidszorg had de bevolking sinds 1985 herhaaldelijk verzekerd dat, daar elk spoor van bewijs voor een verband tussen BSE en CJ ontbrak, de consumptie van rundvlees verantwoord was. Bovendien hadden de autoriteiten benadrukt dat er geen enkel risico meer was voor de consument door de invoering tussen juli 1988 en november 1989 van een beperkte slachtregeling voor met BSE besmette koeien en van voorschriften voor veevoer en welke delen van een runderkarkas geschikt waren voor menseliikr consumptie. In september 1990 en juni 1994 waren verdere maatregelen getroffen met betrekking tot veevoer. en in december 1995 was het gebruik van machinaal uitgebeend vlees in produkten voor menselijke consumptie verboden.

Op 20 maart maakte minister van landbouw, visserij en voedsel Douglas Hogg bekend dat al het vlees van runderen ouder dan 30 maanden vóór verkoop zou moeten worden uitgebeend en dat er geen vlees en beendermeel meer mocht worden verwerkt in varkens- en kippevoer. Op 28 maart verbood hij de verkoop van rundvlees dat afkomstig was van dieren ouder dan 30 maanden totdat nieuwe uitbeencentra zouden zijn ingericht.

Op 23 maart zei een deskundige van de afdeling opkomendeziekten van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) dat de kans op besmetting bij de mens met een ziekte die in verband stond met BSE. ,,vrijwel nihil" was.

EU stelt exportverbod voor Brits rundvlees in

Terwijl de verkoop en prijzen van rundvlees in Groot-Brittannië (en de rest van Europa) kelderden, stemde de veterinaire commissie van de Europese Unie (EU) op 25 maart met 14 stemmen voor en één stem tegen voor de aanbeveling om de export van rundvlees en rundvleesprodukten uit Groot-Brittannië totaal te verbieden. De enige tegenstem kwam van de Britse vertegenwoordiger.

De Europese Commissie nam op 27 maart dit advies over en verbood voor een periode van zes weken de export van Brits rundvlees en een groot aantal rundvleesprodukten; de commissie zou het verbod binnen zes weken herzien en zou steun bieden aan de Britse regeringe en aan boeren die door de crisis waren getroffen. Het verbod gold niet alleen binnen de grenzen van de EU. maar ook voor de Britse export naar de rest van de wereld. Alle EU-lidstaten (met uitzondering van Ierland en Deneinarken) en veel andere landen hadden de import van rundvlees uit Groot-Brittannië al verboden.
Tijdens een ontmoeting met zijn Europese collega's in Turijn op 29 maart. bij de plechtige opening van de Intergouvernementele Conferentie (IGC) van de EU (zie pag. 543/1 e.v.-'96), trof premier John Major de EU in een meer verzoeningsgezinde stemming. Er werd gesuggereerd dat iinanciele hulp van de EU bij de bestrijding van kosten van de crisis op komst was.

Rundvleescrisis duurt voort

Ook in april bleef de rundvleescrisis en de angst van de bevolking voor de gekke-koeienziekte de politiek beheersen. De regering kwam sterk onder druk van de veeboeren te staan om een einde te maken aan het verbod van de EU op de export van rundvlees en rundvleesprodukten (waaronder gelatine en talg).

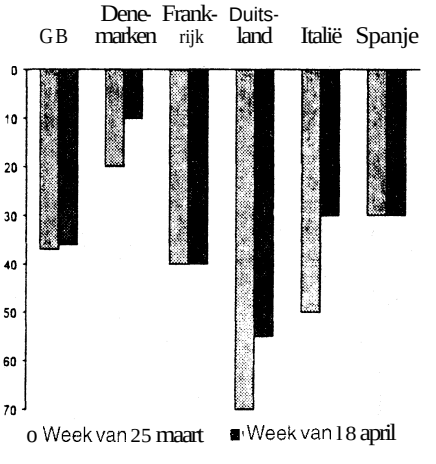
Op een spoedvergadering van de landbouwministers van de EU op 1 april presenteerde minister Douglas Hogg een programma voor de vernietiging van Brits rundvee. Hogg eiste dat het exportverbod onmidclellijk zou worden opgeheven. Het programma voorzag in het afmaken van 15.000 runderen per week en zou naar veimachting zes jaar duren. In totaal zou Groot-Brittannië ruim vier mln inelkkoeien afmaken die ouder waren dan dertig maanden en tegen het tijdstip van slacht over het hoogtepunt van hun inelkproduktie heen waren. Hoewel de EU instemde met het plan en beloofde de schadeloosstelling voor 70 procent te financieren. drongen de andere EU-lidstaten er op aan dat het exportverbod op Brits rundvlees zou blijven gehandhaafd totdat er effecticvcrc maatrcgclen waren genomen.

Bond van boeren zal Europees Hof van Justitie vragen exportverbod op te heffen

Nadat de EU-commissaris voor landbouw. Franz Fischler, had gezegd dat hij zelf .,nietzou aarzelen rundvlees te eten in Engeland" maakte de Nationale Boerenbond (National Farmers' Union, NFU) op 15 april bekend gerechtelijke stappen te zullen ondernemen tegen het verbod. De NFU, die door de regering werd gesteund, verklaarde dat het verbod nietig zou moeten worden verklaard op grond van het feit dat het elke wetenschappelijk basis miste en niet op gezondheidsoverwegingen berustte, en dat schadevergoeding zou worden gevraagd voor de gedupeerden Op 24 april gaf het Hooggerechtshof in Londen de NFU toestemming de rechtsgeldigheid van het EU-exportverbod te laten toetsen door het Europese Hof van Justitie in Luxemburg, dat de enige instantie was die over de rechtsgeldigheid ervan kon oordelen De NFU noemde het exportverbod huitenproportioneel" en ,machtsmisbruik" van de EU

EU-functionarissen betoogden dat het verbod was ingesteld ter bescherming van de rundvleessector in de rest van de EU. waar de vleesconsumptie sterk was gedaald nadat Groot-Brittannië op 20 maart had toegegeven dat er mogelijk verband bestond tussen BSE en CJ. Volgens cijfers die op 22 april werden gepubliceerd door de Ierse Raad voor de Voeding was de vleesconsumptie in de EU-landen in de eerste week na de bekendmaking op spectaculaire wijze gedaald. in Duitsland zelfs met 70 procent. Hoewel de verkoop later weer was gestegen. lag deze nog steeds flink beneden het niveau van vóór 20 maart.

Daling rundvleesconsumptie in procenten in vergelijking met het marktniveau van vóór 20 maart



Bron: Ierse Raad voor de Voeding. gebaseerd op onafhankelijk marktonderzoek/overheidscijfers.

Verdere ontwikkelingen in rundvleescrisis. Nieuwe Britse maatregelen door EU afgewezen. Exportverbod blijft gehandhaafd

Op 21 april zinspeelden enkele leden van de Conservatieve regering op veigeldingsmaatregelen in de vorm van een importverbod voor produkten uit de EU waarmee zij uiting gaven aan hun ongenoegen over de opstelling van dr andere EU-lidstaten in de gekkenkoeiencrisis De anti-EU-geloelens voedden de eis van de Eurosceptici" in de Conservative Party om de economische en uolitieke betrekkingen met de EU op een laag pitje te zetten Op 22 april waarschuwde minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind voor , ongewenste gevolgen ' voor de EU als het exportverbod gehandhaafd bleef Op 23 april benadrukte vice-premier Michael Heseltine echter dat de crisis langs ,,diplomatieke weg' zou worden opgelost

Op 24 april presenteerde minister Douglas Hogg de Europese Commissie aanvullende voorstellen voor een selectieve slacht van ongeveer 42.000 runderen, waarvan het zeer waarschijnlijk was dat zij met BSE in aanraking waren geweest. Het ging hierbij om circa 2.000 boerderijen waar begin jaren negentig een groot aantal gevallen van BSE was geregistreerd. Hogg beweerde dat tengevolge van deze operatie het aantal gevallen met 30 procent zou verminderen. Hij zei dat hierdoor het aantal BSE-gevallen nog verder zou afnemen van een piek van 36.000 in 1992 tot 14.000 in 1995 en dat de regering verwachtte dat het aantal gevallen in 1998 tot beneden de 3.000 zou dalen.

Op 30 april werd in Luxemburg een vergadering van EU-landbouwministers gehouden, die eisten dat Hoggs plan aangescherpt zou worden zodat het aantal BSE-gevallen met 50 à 60 procent zou dalen. Zij uitten ook hun twijfel over de wijze waarop met BSE besmette runderen zouden worden opgespoord. omdat er geen volledige gegevens bestonden over maar de dieren zich na verkoop precies bevonden. De ministers stemden er echter mee in dat als er doeltreffende maatregelen zouden zijn genomen het exportverbod gefaseerd zou worden opgeheven.

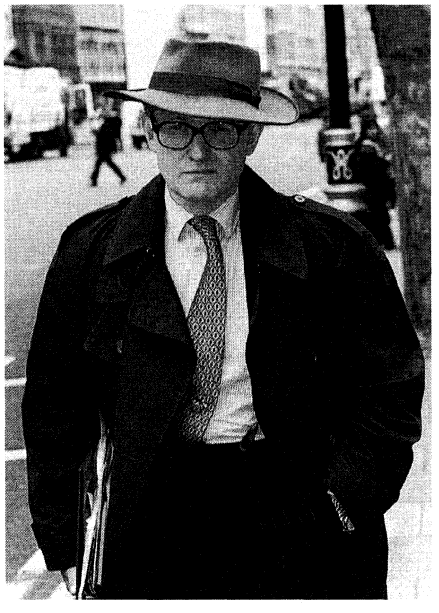
Op 30 april werd bekend dat de Europese Commissie van plan was ECU 873 mln (£ 714 mln) te reserveren voor steun aan EU-veehouders die het slachtoffer waren geworden van de dramatische daling van cle runclvleesconsumptie.

Op 20 mei boden de Britten de permanente veterinaire commissie van de EU een nieuw slachtplan aan. Het aantal

runderen dat op korte termijn zou worden afgemaakt werd verdubbeld tot 82.000. Ondanks deze extra inspanning bleef het exportverbod voor Brits rundvee en aanverwante produkten van kracht. De veterinaire ambtenaren van de Benelux, Duitsland, Oostenrijk, Spanje en Portugal stemden tegen het voorstel van de Europese Commissie tot opheffing van het exportverbod. De ministerraad van landbouw legde zich op 21 mei neer bij het negatieve advies van de veterinaire commissie en achtte de tijd nog niet rijp om de Britse export van gelatine, talg en sperma vrij te geven.

Brits ,,oorlogskabinet" tegen EU

Premier John Major reageerde furieus op de onwil van de EU om het exportverbod zelfs maar enigermate te versoepelen. Major dreigde diezelfde dag in het Lagerhuis de EU praktisch lam te leggen en alle besluitvorming van Europa te dwarsbomen als ,,Europa" geen mededogen toonde met de wegkwijnende Britse rundvleessector. Major dreigde met name de onderhandelingen over de herziening van het Verdrag van Maastricht te saboteren. Bijna dagelijks was het ,,oorlogskabinet" van Major bijeengekomen om de veldtocht tegen het verbod van de EU te leiden. In de Britse pers werd verwezen naar de Eerste en Tweede Wereldoorlog. De ,,rundvleesoorlog" van de regering-Major veroorzaakte verdeeldheid binnen de Conservative Party. Volgens *NRC-H'blad* van 28 mei waarschuwden leden van dc pro-Europese vleugel van de partij voor opstand als het kabinet te lang zou doorgaan met zijn kruistocht tegen de EU. Minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind liet juist weten dat de EU eerst met een strategie voor de opheffing van het exportverbod moest komen voordat de internationale betrekkingen genormaliseerd konden worden.



Minister Douglas Hogg komt op 23 mei 1996 aan in Downing Street voor een samenkomst van het ,,oorlogskabinet" in de strijd tegen het EU-exportverbod op Brits rundvlees.

Vooraanstaande conservatieve bewindslieden, zoals vice-premier Michael Heseltine, partijvoorzitter Brian Mawhinney en minister voor Schotland Michael Forsyth oefenden in juni zware druk uit op premier Major om minister van landbouw, visserij en voedsel Douglas Hogg van zijn post te ontheffen. Zij stelden Hogg verantwoordelijk voor het uit de hand lopen van de rundvleescrisis. Hem werd verweten dat hij de internationale consequenties van de crisis zwaar had onderschat. Toen het kabinet in maart een mogelijk verband erkende tussen de gekke-koeienziekte en de ziekte van Creutzfeldt-Jakob verzuimde Hogg de Europese Commissie van tevoren op de hoogte te stellen. Had hij dat wel gedaan dan hadden Groot-Brittanië en de EU wellicht tot een gezamenlijke aanpak van het probleem kunnen komen en was een rundvleesoorlog te vermijden geweest. Later zou Hoggs arrogante en ondiplomatieke opstelling slechts voor meer irritatie bij de Europese partners hebben gezorgd. Om de crisis tc bezweren moest minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind uiteindelijk de leiding overnemen *(NRC-H'blad,*24 juni).



Labour-kandidaat Brian Jenkins en zijn vrouw Joan vieren op 11 april 1996 Jenkins' overwinning bij de tussentijdse verkiezingen in Staffordshire South-East.

Conservative Party verliest bij tussentijdse en plaatselijke verkiezingen. Regering-Major onder druk

Het optimisme binnen de oppositionele Labour Party over de kans op een overwinning bij de volgende algemene verkiezingen groeide door de overweldigende zege die Labour-kandidaat Brian Jenkins op 11 april behaalde bij tussentijdse verkiezingen in het kiesdistrict Staffordshire South-East, dat voordien in handen van de Conservatieven was. De zetel in Staffordshire South-East was vrijgekomen na het overlijden van de Conservatieve afgevaardigde Sir David Lightbown. Jenkins kreeg 26.155 stemmen, ruim twee keer zoveel als zijn Conservatieve rivaal Jimmy James.

Volgens het *NRC-H'blad* noemde Labour Party-leider Tony Blair het resultaat ,.verbluffend". ,,Het is de plicht van de oppositie de regering ten val te brengen. Wij zullen dat doen zodra we daartoe kans zien," aldus Blair.

De nederlaag in Staffordshire South-East was de 35ste op een rij die de Conservative Party sinds 1989 bij tussentijdse verkiezingen moest incasseren. Door deze nederlaag daalde de parlementaire meerderheid van de regering in het Lagerhuis tot één zetel. Om een meerderheid te behalen zou premier John Major moeten vertrouwen op de steun van de twaalf Unionistische parlementsleden. Sinds Major in 1992 met een meerderheid van 21 zetels aantrad, had hij zeven zetels verloren bij tussentijdse verkiezingen en drie door het overlopen van dissidente conservatieve parlements-

leden (zie 322/1-'96). Major wees echter eisen tot aftreden van de regering af en verklaarde dat hij van plan was aan te blijven lot het einde van zijn ambtsperiode in mei 1997.

Op 2 mei behaalde de regerende Conservatieve Partij slechts 27 procent van de stemmen bij de verkiezingen die in Engeland. Wales en Schotland werden gehouden voor iets meer dan 3.000 zetels in districts- en gemeenteraden en in gecentraliseerde raden. Omdat er binnen 12 maanden algemene verkiezingen zouden plaatsvinden. werd de uitslag beschouwd als een belangrijke graadmeter voor de dalende populariteit van de partij.

Na deze plaatselijke verkiezingen had de Conservative Party in nog maar twaalf raden een meerderheid. terwijl ze in 50 raden helemaal niet meer vertegenwoordigd werd. Toch probeerde de regering de verkiezingsuitslag af te schilderen als het begin van herstel, omdat haar stemmenaandeel nu hoger was dan bij de plaatselijke verkiezingen van 1995. toen ze 25 procent van de stemmen kreeg (zie pag. 541/2-'95). Premier Major verklaarde met nadruk dat hij geen radicale kabinetswijzigingen zou doorvoeren en zei vast van plan te zijn zijn volledige ambtstermijn uit te dienen. De Labour Party toonde zich blij over haar goede verkiezingsresultaten, maar waarschuwde tegelijk voor zelfgenoegzaamheid.

Uitslag van de plaatselijke verkiezingen van mei 1996

Partij	Raads-*leden*	Totaal	*Raden*	*Totaal*
Conservative Party	-567	4.413	-1	12
Labour Party	+459	11.326	+11	218
Liberaal-Democraten	+147	5.18%	+6	56
Overige	-38	2.553	+1	31
Geen algehele controle		-	-17	140

Bron: BBC Political Resources Unit, zoals vermeld in de Independent van 4 mei 1996.

Percentage van de stemmen bij verkiezingen 1992-'96

	Conservative Party	*Labour Party*	*Lib.-Dem.*
Algemene '92	43	35	18
Plaatselijke '92	45	30	19
Plaatselijke '93	31	41	24
Plaatselijke '94	27	42	27
Europese '94	27	44	16
Plaatselijke '95	25	46	24
Plaatselijke '96	27	44	26

Bron: *NRC-H'Blad,* 3 mei 1996.



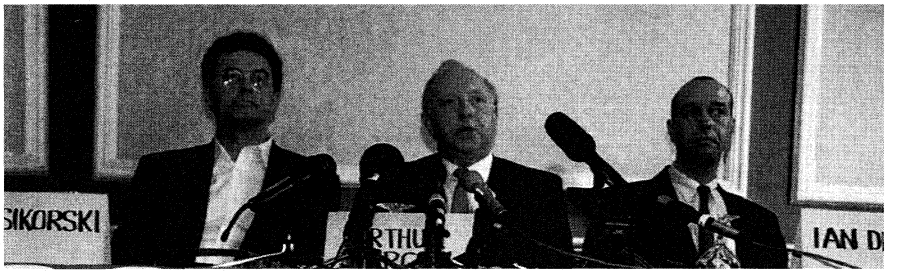
Labour-leider Tony Blair (m.) houdt op 3 mei 1996 een persconferentie na de Labour-overwinning bij de plaatselijke verkiezingen op 2 mei. Links van Blair zit partijgenote Hilary Armstrong en rechts partijgenoot Frank Dobson.

Rapport over politieke fraude door gemeenteraad van Westminster

In voor de partij woelige tijden, werd de Conservative Party ook nog geconfronteerd met het vervolg van een corruptieschandaal. Dame Shirley Porter, voormalig Conservatief voorzitter van de gemeenteraad van Westminster (in centraal Londen), werd in het op 9 mei gepubliceerde 2.000 pagina's tellende rapport van John Magill over het ,,huizen-voor-stemmen-schandaal" schuldig bevonden aan ,,opzettelijk ambtsmisdrijf".

Magill, een onafhankelijke districtsaanklager. bepaalde dat op Porter, twee van haar mederaadsleden - Peter Hartley en David Weeks - en drie raadsfunctionarissen - Graham England. Paul Hayler en Bill Philips - een bepaald geldbedrag verhaald zou worden voor hun aandeel in de corruptiezaak: in bepaalde delen van de gemeente met onzeker stemgedrag werden huurder? uit hun gemeentewoningen gezet. waarna deze verkocht werden aan mensen van wie werd verwacht dat ze wel Conservatief zouden stemmen. Bovendien zouden de woningen veel te goedkoop verkocht zijn. Magill, die het politieke geknoei .,schandalig en ongepast" noemde, gelastte hen £ 31.6 mln terug te betalen aan gemeenschapsgelden die tussen 1986 en 1989 waren besteed aan het ,,toewijzingsprogramma". Dit waren o.a. de kosten van het langdurig laten leegstaan van huizen tot er een geschikte kandidaat werd gevonden, zodat in die periode geen huur werd gevangen, en het verlies dat werd geleden aan gederfde belastinginkomsten en subsidies.

Porter legde de bevindingen van het rapport naast zich neer en beschuldigde Magill ervan een ,,schaamteloos oneerlijk" onderzoek te hebben uitgevoerd. omdat ,,één man tegelijk openbaar aanklager. rechter cn jury is geweest". Ze verklaarde tegen zijn bevindingen in beroep te zullen gaan. Haar besluit oni in beroep te gaan werd door Major en zijn colle-



Op 1 mei 1996 lanceert Arthur Scargill (m.),voorzitter van de Britse Nationale Mijnwerkersbond. geflankeerd door links Pat Sikorski en rechts Ian Driver. in Londen zijn nieuwe partij. de Socialist Labour Party.



Minister van financiën Kenneth Clark (l.) maakt. gesteund door partijvoorzitter Brian Mawhinney (m.)en minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind (r.).op een persconferentie op 3 april 1996 bekend dat de Conservative Party heeft besloten dat er een referendum zal worden gehouden als de regering vóór de algemene verkiezingen in mei 1997 zal besluiten deel te nemen aan de Europese Monetaire Unie.

ga's in het kabinet aangegrepen om weerstand te bieden aan druk van de oppositie om Porter en de andere in ongenade gevallen raadsleden te veroordelen. Zij benadrukten dat een rechtbank moest uitmaken of ze al dan niet schuldig waren Ten tijde van de publicatie van het interimrapport van Magill in 1994 (zie pag. 390/2-'94) had Major gezegd dat hij de publicatie van het volledige rapport wilde afwachten alvorens over de raadsleden te oordelen.

Verdeeldheidbinnen Conservative Party. „Eurosceptici" in verzet tegen EU. Regering-Major weet meerderheid te behouden

Tijdens een bezoek dat de Duitse bondskanselier Helmut Kohl op 29 april aan Groot-Brittanië bracht voor de jaarlijkse Brits-Duitse ontmoeting, liet premier Major weten niet bij voorbaat uit te sluiten dat Groot-Brittanië zou deelnemen aan de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU). Met deze uitspraak bleek dat Major weigerde te buigen voor de rechtervleugel van de Conservative Party om verdere contacten met de EU tot een minimum te beperken (zie boven).

Ook in juni heerste er in de Conservative Party onrust over de aard van de Britse banden met de EU, toen de „Eurosceptici" in het Lagerhuis aantoonden hoe kwetsbaar een regering was die over een krappe meerderheid in het Lagerhuis beschikte. Op 14 juni maakte premier John Major onomwonden duidelijk dat hii zich ergerde aan de verdeeldheid die binnen zijn partij bestond over de EU. Major zei dat hij „zijn buik vol had" van het gekissebis over de kwestie. Zijn opmerkingen waren het gevolg van een aantal pijnlijke incidenten.

Op 11 juni lieten 74 Conservatieve parlementsleden zien hoe sterk de „Eurosceptici" in het Lagerhuis waren door een „10-minute rule"-wetsvoorstel te steunen dat was ingediend door het Conservatieve parlementslid Bill Cash. Hierin werd aangedrongen op een zo spoedig mogelijk te houden referendum over het Europese beleid van de regering waarbij de kiezers zou u-orden gevraagd „onomkeerbare wijzigingen" goed te keuren die de Britse soevereiniteit zouden moeten beschermen tegen verdere inbreuk door de EU.

Diezelfde dag werd onthuld dat een door Cash opgericht studiecentrum. de European Foundation. schenkingen had ontvangen van de miljardair Sir James Goldsmith. Goldsmith. die in oktober 1995 de Referendum Party had opgericht, had al bekendgemaakt £ 20 mln te willen uitgeven om bij de volgende algemene verkiezingen kandidaten te lanceren in alle 639 kiesdistricten. waardoor naar schatting 15 a 20 Conservatieve zetels in gevaar zouden komen. Hoewel Cash ontkende iets te maken te hebben met de Referendum Party, moest hij op 13 juni de banden met Goldsmith en zijn partij verbreken.

Op 14 juni deed de vroegere Conservatieve premier barones Thatcher een „aanzienlijke" schenking aan de European Foundation. Dit werd in brede kringen uitgelegd als een doelbewuste stap om Major terecht te wijzen. In een brief aan Cash sprak Thatcher haar waardering uit voor de European Foundation. die ageerde tegen federalisme en een monetaire unie. met de opmerking dat de stichting „van vitaal belang was voor de Conservative Party en het land". In zijn eerste publieke vermaning aan het adres van zijn voorgangster verklaarde Major, naar verluidt „witheet van woede". kortaf dat „ikzelf het geld zou hebben gegeven aan de Conservative Party". Hij verzocht later om eenheid en riep de partij op haar aandacht te richten op het winnen van de volgende verkiezingen.



De Duitse bondskanselier Helmut Kohl (r.)samen met de Britse premier John Major voor Downing Street 10. tijdens Kohls bezoek aan Groot-Brittannië op 29 april 1996.

De smeekbeden van Major werden echter overschaduwd door het bericht dat twee Lagerhuisleden hun steun aan de regering dreigden op te zeggen in een poging een plaatselijk ziekenhuis voor sluiting te behoeden. Op 14 juni bevestigden Hugh Dykes en Sir John Gorst dat zij hadden gedreigd een einde te maken aan de parlementaire meerderheid van één zetel waarover de regering beschikte, en dat zij dit dreigement hadden ingetrokken, nadat de regering had besloten het ziekenhuis in stand te houden. Het nieuws dat het ziekenhuis zou blijven bestaan, leidde tot beschuldigingen van de oppositie dat de regering niet in staat was haar eigen partij onder controle te houden.

Op 28 juni wist de regering opnieuw haar parlementaire meerderheid te behouden, toen de Conservatieven in het kiesdistrict Reigate besloten het Conservatieve parlementslid Sir George Gardiner te laten zitten. Gardiner, een „Euroscepticus" in hart en nieren, had gedreigd af te treden als hij van de verkiezingslijst zou worden geschrapt. Zijn aftreden zou tussentijdse verkiezingen noodzakelijk hebben gemaakt, waardoor de regeringsmeerderheid in gevaar had kunnen komen.

Aitken vrijgesproken. Onderminister voor Wales dient ontslag in

Op 20 juni werd Jonathan Aitken, die tot juli 1995 eerste secretaris van de schatkist was, vrijgesproken van medeplichtigheid aan wapenverkopen aan Iran. Volgens de uit alle partijen samengestelde bijzondere parlementaire commissie voor handel en industrie (Trade and Industry Select Committee, TISC) van het Lagerhuis waren er geen bewijzen die de in maart 1995 geuite beschuldigingen ondersteunden dat Aitkens functioneren van 1988-'90 als bestuurslid van de wapenfabriek Matrix Churchill (BMARC) niet gedeugd had. De activiteiten van BMARC waren onderzocht in het kader van het onderzoek van de commissie-Scott naar wapenverkopen aan Irak. Het rapport van deze onderzoekscommissie was in februari gepubliceerd (zie pag. 324/1 e.v.-'96). De TISC aanvaardde het verweer van Aitken dat hij niet wist dat de scheepskannonnen die de fabriek vervaardigde in strijd met een VN-embargo werden geleverd aan Iran.

Op 2 juni diende onderminister voor Wales Rod Richards zijn ontslag in na de publicatie van een krantenartikel waarin werd beweerd dat hij een buitenechtelijke verhouding had gehad. Richards, die een vooraanstaande campagnevoerder voor het herstel van „gezinswaarden" was geweest, was het negende kabinetslid dat sinds de verkiezingen van 1992 was afgetreden na aantijgingen die betrekking hadden op zijn privé-leven.

Moordpartij in school in Dunblane. Generaal pardon voor illegaal wapenbezit

In een sfeer van verdriet en afschuw over het doodschieten van zestien basisschoolleerlingen en hun onderwijzeres in de Schotse plaats Dunblane op 13 maart, ontstond een diepgaande publieke discussie over de vuurwapenwetgeving.

Dertien kinderen van vijf en zes jaar oud werden samen met hun onderwijzeres in de Dunblane Primary School doodgeschoten toen een gewapende man, Thomas Hamilton, het gymnastieklokaal binnenliep en in het wilde weg begon te schieten. Na zijn daad pleegde Hamilton zelfmoord. Drie andere kinderen bezweken in het ziekenhuis aan hun verwondingen.

De 43-jarige Hamilton, een vrijgezel, stond bekend als een eenling, vreemd en contactgestoord. Hij was korte tijd leider bij de padvinderij geweest, waar hij in 1974 te horen kreeg dat hij niet langer als leider kon functioneren wegens „onstabiel en ongepast" gedrag. Gedurende de jaren tachtig leidde hij zijn eigen jeugdverenigingen. Hamilton was in het verleden door buurtbewoners beschuldigd van seksueel misbruik van kinderen. Deze en andere klachten moesten wegens gebrek aan bewijs terzijde worden gelegd. Hij had een vergunning voor het bezit van zes vuurwapens en was lid geweest van verscheidene schietverenigingen.

De moordpartij leidde tot de roep om strengere regels voor het verlenen van een wapenvergunning, nadat de bepalingen van de vuurwapenwet uit 1968 in 1988 al waren aangescherpt naar aanleiding van het bloedbad in Hungerford in augustus 1987, toen de 27-jarige Michael Ryan in zijn woonplaats Hungerford 16 mensen doodschoot alvorens zichzelf van het leven te beroven. Formeel konden alleen leden van een schietvereniging een vergunning voor het bezit van een wapen krijgen en dan nog onder bepaalde voorwaarden. Op 14 maart werd een vooraanstaande Schotse rechter, Lord Cullen, aangewezen als leider van het onderzoek naar het incident. Hij zou in september 1996 zijn bevindingen moeten publiceren.

De regering kondigde op 21 maart een generaal pardon voor wapenbezitters af om het inleveren van illegale wapens aan te moedigen. Dergelijke vuurwapenamnestieën waren eerder verleend in 1968 en 1988.

Beleid van het leger inzake homoseksualiteit en racisme

Op 4 maart verklaarde staatssecretaris voor de strijdkrachten Nicholas Soames dat het Britse leger zich zou verzetten tegen stappen om het verbod op homoseksuelen in de strijdkrachten op te heffen.

Vier homoseksuele ex-militairen waren van plan de rechtsgeldigheid van het verbod aan te vechten in het Hogerhuis, nadat hun eis in juni en november 1995 door lagere rechtbanken was afgewezen. Als het Hogerhuis negatief zou beslissen zouden ze naar het Europese Hof voor de Mensenrechten te stappen. Soames zei dat de Britse regering zou aanvoeren dat opheffing van het verbod „het moreel, de samenhang en de doeltreffendheid" van de eenheden zou aantasten.

Op 28 maart kondigde het Britse leger een vijfjarenprogramma aan ter bestrijding van het racisme in de eigen gelederen. Een onderzoek van twee jaar onder de Koninklijke Garde van het leger, dat was uitgevoerd door de Commissie voor Raciale Gelijkheid (CRE), had kort tevoren bevestigd dat er, naast racisme in woord en gebaar, sprake was van „institutionele discriminatie" bij het recruterings- en overplaatsingsbeleid.

Op 9 mei stemde het Lagerhuis vóór de handhaving van het voor homoseksuelen geldende verbod van het ministerie van defensie op het bekleden van een functie binnen de strijdkrachten. Dit gebeurde ondanks waarschuwingen dat maatregelen van het Europese Hof voor de Mensenrechten binnen drie jaar een herziening van dit beleid onvermijdelijk zouden maken. Acht Conservatieve parlementariërs onttrokken zich aan de partijdiscipline door vóór opheffing van het verbod te stemmen, terwijl acht parlementariërs van Labour, die vrij mochten stemmen, de regering steunden.

Uitspraak Hooggerechtshof over rechtspraak voor kinderen

Op 2 mei kreeg minister van binnenlandse zaken Michael Howard opnieuw met tegenslag te maken, toen het Hooggerechtshof bepaalde dat hij onwettig had gehandeld door de jongens Jon Venables en Robert Thompson, die in 1993 waren veroordeeld voor de moord op de twee jaar oude James Bulger (zie pag. 302/3-'93), tot een gevangenisstraf van minimaal 15 jaar te veroordelen. Het hof bepaalde dat jeugdige wetsovertreders recht hadden op een andere behandeling dan volwassenen en dat Howard verplicht was om de duur van de detentieperiode van de jongens regelmatig te evalueren. Het ministerie van binnenlandse zaken liet weten dat Howard had gehandeld op basis van wetsvoorstellen die in 1993 waren goedgekeurd.

Deze zaak benadrukte de toenemende onrust binnen de rechterlijke macht over wat werd beschouwd als politieke bemoeienis met gerechtelijke veroordelingen. Op 23 mei veroordeelde opperrechter Lord Taylor de „overduidelijke onrechtvaardigheid" van het door Howard voorgestelde veroordelingsbeleid. In een toespraak tot de leden van het Hogerhuis

verklaarde Lord Taylor, die eerder die maand had bevestigd dat hij vanwege zijn slechte gezondheid zou terugtreden, dat de voorstellen met betrekking tot verplichte straffen een ,,pervertering van het recht" betekenden, ..een aanslag op de gerechtelijke macht" en een stap in de richting van een ,.totalitaire maatschappij". Hij hield vol dat de verantwoordelijkheid voor vonnissen bij de zittende rechter moest blijven die op basis van de feiten een zaak moest beoordelen. Deze verantwoordelijkheid kon naar zijn zeggen nooit berusten bij de minister van binnenlandse zaken. omdat die onvermijdelijk onder invloed zou staan van politieke druk.

Bommencampagne tegen Barclays Bank

Op 10 april maakten Barclays Bank en de politie bekend dat de bank vijftien maanden het doelwit was geweest van een terreurcampagne van een ontevreden cliënt.

De zogenaamde Mardi Gra-terrorist had een aantal bombrieven en bompakketten gestuurd in een poging de bank grote sommen geld af te persen. Zijn identiteit was niet bekend. hoewel functionarissen van Barclays Bank ervan uitgingen dat de verantwoordelijke eerder een ontevreden client was dan een voormalige werknemer, zoals door de politie was gesuggereerd. De bommen, die vanaf december 1994 naar 25 filialen in Groot-Brittannië waren gestuurd, hadden geen dodelijke slachtoffers gemaakt of ernstig lichamelijk letsel veroorzaakt. Op 11 april gaf de politie echter toe bang te zijn dat de terrorist zijn campagne zou uitbreiden.

Veroordeling in Polly Peck-affaire

Op 26 april werd Elizabeth Forsyth, voormalig medewerkster van Asil Nadir, de directeur van het bedrijf Polly Peck, dat in 1990 met enorme schulden over de kop was gegaan, veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf nadat zij schuldig was bevonden aan het witwassen van £ 395.000, die van het bedrijf waren gestolen. De rechtbank achtte bewezen dat zij in oktober 1989 via Zwitserse banken geld had gesluisd naar privé-ondernemingen van Nadir. Tegen Nadir zelf liepen nog dertien aanklachten wegens geknoei inet de boekhouding en verduistering van £ 34 mln van Polly Peck. Nadir, die sinds 1993 in Noord-Cyprus woonde, kon niet worden uitgeleverd aan Groot-Brittannië.

Echtscheidingswet

Op 17 juni gaf het parlement definitief zijn goedkeuring aan de Wet inzake het Familierecht (Family Law Bill), de belangrijkste wet op sociaal gebied die tijdens het parlementaire jaar 1995-'96 tot stand was gekomen. De koninklijke bekrachtiging zou op 4 juli plaatsvinden.

Het meest omstreden onderdeel van deze wet, de echtscheidingsparagraaf, werd uiteindelijk onderworpen aan een vrije stemming, waarbij vijf kabinetsleden tegenstemden. Bepaalde elementen binnen de Conservative Party betoogden dat het huwelijk in waarde werd verminderd door het voorstel om in alle echtscheidingszaken de schuldvraag af te schaffen. Zij kregen gedaan dat de vereiste wachtperiode voor ,,bezinningen overdenking" werd verlengd van twaalf maanden, zoals oorspronkelijk was voorgesteld, tot achttien maanden. De Labour Party steunde de wet nadat een aantal concessies was gedaan, waaronder een snelle invoering van pensioensplitsing voor echtparen die echtscheiding aanvroegen, afzonderlijke vertegenwoordiging van de kinderen en meer bescherming voor slachtoffers van huiselijk geweld.

Decentralisatieplannen van Labour Party voor Wales en Schotland

Op 26 juni verstrekte de leiding van de Labour Party bijzonderheden over de plannen om een aantal bevoegdheden over te dragen aan Schotland en Wales. De Labour Party, die eerder de instelling van eigen parlementen voor Schotland en Wales had gesteund, verklaarde nu dat haar plannen om de parlementen in te stellen in referenda zouden worden voorgelegd aan de kiezers in deze gebieden. De gelijktijdig te houden referenda zouden bedoeld zijn om goedkeuring van de benodigde wetgeving te vergemakkelijken en de positie van beide parlementen dusdanig te .,versterken" dat er geen gevaar meer zou zijn dat zij door een volgende Conservatieve regering zouden worden afgeschaft. De referenda zouden binnen zes maanden nadat Labour de algemene verkiezingen zou hebben gewonnen, moeten plaatsvinden. De Schotse kiezer zou tevens de vraag voorgelegd krijgen of hij het ermee eens was dat het Schotse parlement de bevoegdheid zou krijgen om de belastingen te verhogen.

Labour-leider Tony Blair benadrukte dat hij de ,,ja"-campagne zou leiden en probeerde de beschuldigingen te weerleggen dat hij de Schotse nationalisten in hun verwachtingen had bedrogen. Niettemin leidden de beleidswijziging en het feit dat vooraf kennelijk geen overleg was gepleegd ertoe dat een Schots lid van het schaduwkabinet, John McAllion, zich terugtrok, ontevreden met de uitleg die Blair had gegeven tijdens een spoedvergadering van Schotse Labour-parlementsleden op 26 juni.

Verlaging rente

Op 6 juni maakte minister van financiën Kenneth Clarke onverwachts een verlaging van de rentetarieven met 0,25 procent bekend. Hierdoor kwam het minimum rentetarief van de Bank of England op 5,75 procent, het laagste niveau in bijna 25 jaar. Clarke deelde mede dat de economie een bescheiden groei vertoonde en dat het inflatiecijfer was gedaald. Dezelfde dag verlaagden Frankrijk (zie FRANKRIJK) en Denemarken het rentetarief.

GCERNSEE ABORTCS GELEGALISEERD

Op 13 juni 1996 stemden de Staten van Overleg (parlement) vóór de legalisering van abortus. Het besluit kwam na een maandenlange discussie die Guernsey, een van de Kanaaleilanden die onder soevereiniteit van de Britse kroon vielen, had verdeeld. De Staten van Overleg gaven hun goedkeuring aan voorstellen die de bestaande wet, waarbij een vrouw die haar zwangerschap afbrak tot levenslange gevangenisstraf kon worden veroordeeld, afschaften en abortus mogelijk maakten tot de twaalfde week van de zwangerschap, behalve wanneer er een ernstig risico bestond voor de vrouw of de foetus, in welk geval de zwangerschap tot de 24ste week zou kunnen worden beëindigd. Nu het parlement deze voorstellen had aangenomen, zouden zij kunnen worden opgenomen in een wetsvoorstel dat door de Privy Council (Geheime Raad) moest worden goedgekeurd alvorens rechtsgeldig te worden. In Groot-Brittannie was abortus al in 1967 gelegaliseerd (zie pag. 43/1-'68).

(Vor.ber.pag. 321/2 e.v.-1996)

NOORD-IERLAND. VERKIEZINGEN VOOR CONSTITUTIONEEL FORUM. VREDESBESPREKINGEN TUSSEN ALLE PARTIJEN. ANTI-TERREURMAATREGELEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Premier John Major maakte op 21 maart 1996 de bijzonderheden bekend van de verkiezingen die op 30 mei zouden worden gehouden voor een 110 leden tellend Constitutioneel ,,Forum", waaruit vervolgens onderhandelingsteams zouden worden gekozen voor de vredesbesprekingen tussen alle partijen die volgens plan op 10 juni moesten beginnen (zie pag. 328/1-'96).

De (Official) Ulster Unionist Party (OUP) had aangevoerd dat de verkiezingen zouden moeten worden gehouden op basis van de bestaande parlementaire kiesdistricten, terwijl de kleinere Democratic Unionist Party (DUP) en de Social Democratic and Labour Party (SDLP) ervoor hadden gepleit dat alle partijen één kandidatenlijst voor heel Noord-Ierland zouden indienen.

Bij wijze van compromis maakte Major bekend dat 90 Foriimleden zouden worden geko-



Voor aanvang van besprekingen op 11 maart 1996 over het verdere verloop van het Noordierse vredesproces na beeindiging van het staakt-het-vuren door de IRA in februari poseren van links naar rechts: Ken Maginnis (OUP), de Ierse minister van sociale zaken Proinsias de Rossa, de Ierse premier John Bruton, OUP-leider David Trimble. de Ierse minister van buitenlandse zaken Dick Spring en John Taylor (UOP).

zen op basis van de bestaande 18 Noordierse kiesdistricten. Elke kiezer zou één stem hebben en elk kiesdistrict zou rechtstreeks vijf Forumleden kiezen. die afkomstig zouden zijn van de kandidatenlijsten van de deelnemende partijen. De overige 20 zetels in het Forum zouden gaan naar de tien partijen met de meeste stemmen na telling van alle stemmen in alle 18 clistricten. Deze tien grootste partijen zouden nog twee extra mensen mogen afvaardigen naar het Forum, hoe klein een partij ook was. De in het Forum vertegenwoordigde partijen zouden worden uitgenodigd om voor **3** iuni een onderhandelingsteam voor de vredesbesprekingen tussen alle partijen samen te stellen. Het Forum zou daarna nog een jaar blijven bestaan, tenzij de regering zijn opdracht zou verlcngcn.



DUP-leider dominee Ian Paisley op 28 mei 1996 tijdens zijn verkiezingscampagne voor het Constitutionele Forum.

Vertegenwoordigers van Sinn Fein, de politieke tak van het Ierse Republikeinse Leger (IRA),verwierpen het voorstel. Zij achtten het onwaarschijnlijk dat het zou leiden tot een nieuwe wapenstilstand van de kant van de IRA, hetgeen de Britten hadden geëist als enige voorwaarde voor deelname van Sinn Fein aan de Forumverkiezingen en het centrale vredesoverleg. In februari maakte de IRA met een zware bomaanslag in Londen een abrupt einde aan een 17 maanden oud staakt-het-vuren (zie pag. 326/3 e.v.-'96). De SDLP en andere partijen stonden uiterst kritisch tegenover de plannen, maar dreigden niet met een boycot.

Sinn Fein-leider Adams krijgt geen toegang tot voorbesprekingen voor verkiezingen voor constitutioneel forum

Op 4 maart werd Gerry Adams, leider van Sinn Fein, de toegang geweigerd tot de besprekingen over de verkiezingsplannen die in Stormont Castle (het parlementsgebouw) werden gevoerd tussen de minister voor Noord-Ierland, Sir Patrick Mayhew, de Ierse minister van buitenlandse zaken Dick Spring en vertegenwoordigers van diverse politieke partijen.

Adams kreeg een visum voor de Verenigde Staten (VS) voor het bijwonen van de traditionele viering van St Patrick's Day in New York op 17 maart, nadat hij had toegezegd dat hij zijn bezoek aan de VS niet zou aangrijpen om fondsen te werven voor Sinn Fein. Volgens een woordvoerder van het Witte Huis wilde president Bill Clinton met zijn fiat voor het visum van Adams het vredesproces in Noord-Ierland een steuntje in de rug geven. Adams zou tijdens zijn verblijf in de VS niet in regeringskringen worden ontvangen ,,zolang het staakt-het-vuren niet is hersteld". OUP-leider David Trimble en SDLP-leider John Hume werden wel uitgenodigd voor een receptie in het Witte Huis ter gelegenheid van St Patrick's Day.

Sinn Fein belooft deel te nemen aan verkiezingen

Op 24 april kreeg het vredesproces een stimulans, toen Sinn Fein en de SDLP bekendmaakten dat zii zouden deelnemen aan de verkiezingen voor het Constitutionele Forum op 30 mei.

Gerry Adams zei dat de verkiezingen zijn partij de gelegenheid zouden geven ,,verdere steun voor onze vredespolitiek te verwerven en opnieuw de beschikking te krijgen over een krachtige republikeinse en nationalistische stem". Adams herhaalde echter dat Sinn Fein geen zitting zou nemen in het Forum zelf. Sinn Fein probeerde verder de hoop te ontkrachten dat haar deelname aan de verkiezingen een teken zou zijn dat het IRA-bestand in de nabije toekomst zou worden hersteld. SDLP-hoofdonderhandelaar Eddie McGrady verklaarde dat zijn partij nog moest beslissen of zij zou deelnemen aan het Forum.

Verkiezingen voor Constitutioneel Forum

Op 30 mei 1996 gingen de Noordieren naar de stembus om het 110 leden tellende Constitutionele Forum te kiezen. Uit dit Forum zouden door de partijen onderhandelingsteams worden samengesteld voor het centraal overleg over de politieke toekomst van Noord-Ierland dat op 10 juni zou moeten beginnen. Opzet van dat overleg was om alle politieke vertegenwoordigers van de verschillende paramilitaire organisaties, ook de kleine, bij de vredesonderhandelingen te betrekken.

Hoewel de OUP dc vcrkiczingen won, was het percentage stemmen dat ze kreeg in vergelijking met de algemene verkiezingen van 1992 kleiner geworden. Dit werd toegeschreven aan de ,,versnippering" van de Union-stemmen door de talrijke Unionistische partijen.

Sinn Fein veroverde 15.47 procent van de steininen. vooral ten koste van de SDLP. Gerry Adains boekte met 53.11 procent van de stemmen - twee keer zoveel als SDLP-er Joe Hendron. het zittende parlementslid - een grote overwinning in West Belfast. Waarnemers \varen verdeeld over de vraag welke conclusies konden worden getrokken uit het verkiezingssucces van Sinn Fein. Sommigen meenden dat Adams nu nog betere kaarten had om zijn aanhangers te bewijzen dat het politieke proces nog steeds toekomst had, terwijl anderen beweerden dat de overwinning het onbuigzame standpunt rechtvaardigde dat de IRA, de gewapende vleugel van de militante republikeinse beweging. ertoe had gebracht in februari zijn staakt-het-vuren te beëindigen.

Noordierse verkiezingen

Partij	*Stemmen*	*Stem-* men-percentage	*Zetels*
Ulster Cnionist Party	181.829	24.17	30
Social Democratic ancl Labour Party	160.786	21.37	21
Democratie Unionist Party	141.413	18.80	24
Sinn Fein	116.377	15.47	17
Alliance Party	49.176	6.54	i
UK Unionist Party	27.774	3.69	3
Progressive Unionist Party	26.082	3 47	2
Ulster Democratic Party	16.715	2.22	2
Northern Ireland Women's Coalition	7.731	1.03	2
*Labour	6.425	0,85	2

*Niet verbonden met de Engelse Labour Party
Aan de verkiezingen namen nog 14 andere partijen deel
Opkomst: 64,52 procent

Daar de Britse regering als eis had gesteld dat de IRA opnieuw een wapenstilstand in acht zou nemen voor Sinn Fein zou kunnen deelnemen aan de besprekingen tussen alle partijen, leek het niet waarschijnlijk dat de partij toestemming zou krijgen om de 17 haar toekomende zetels ook werkelijk bij de opening van het Forum in juni in te nemen. Op 20 mei had Adams verklaard dat Sinn Fein bereid was de zes uitgangspunten te onderschrijven die de commissie-Mitchell had opgesteld voor het Noordierse vredesproces (zie pag. 326/2-'96). De Britse regering gaf echter te kennen dat een dergelijke toezegging niet voldoende was om de aanwezigheid van Sinn Fein bij de centrale vredesbesprekingen te garanderen. Zij liet weten dat ,,een wapenstilstand nu de hoogste prioriteit heeft".

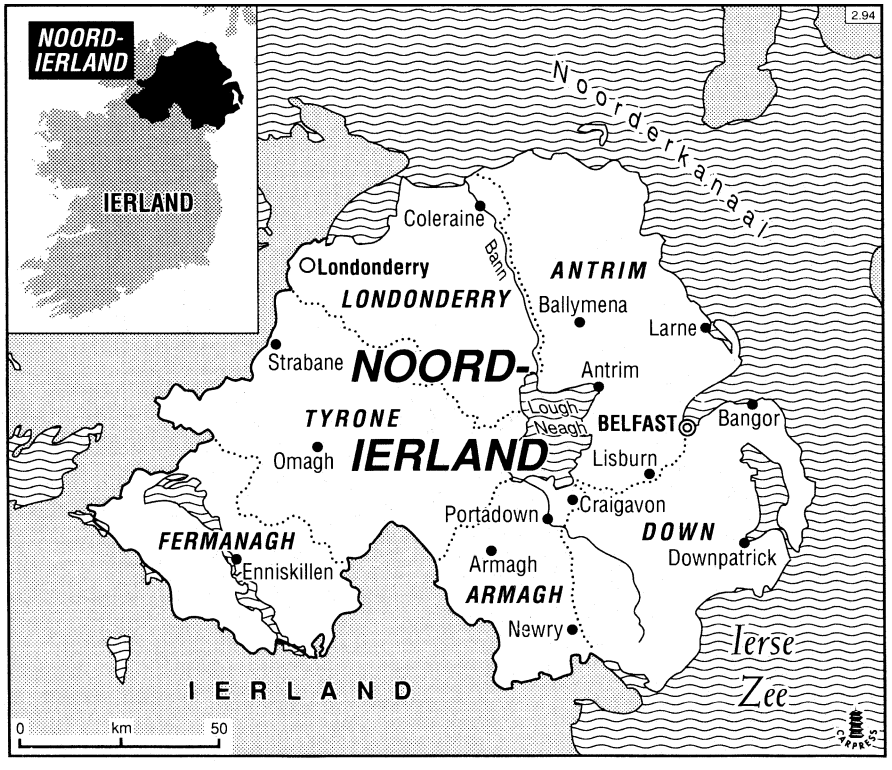
Overleg tussen alle partijen

Op 10 juni openden de Britse premier John Major en zijn Ierse collega John Bruton in Stormont Castle in Belfast de vredesbesprekingen waaraan alle partijen deelnamen. Major noemde deze besprekingen ,.de beste kans op vrede in de afgelopen 25 jaar". Zij werden bijgewoond door vertegenwoordigers van de Britse en Ierse regering en delegaties van negen van de tien partijen die bij de verkiezingen eind mei zetels hadden gewonnen in het Constitutionele Forum. Sinn Fein was uitgesloten van deelname.

De openingsplechtigheid werd overschaduwd door pogingen van Sinn Fein deel te nemen aan de besprekingen. Zoals alom was verwacht, kwam Sinn Fein-leider Gerry Adams met een delegatie naar Stormont Castle en eiste hij zijn plaats aan de onderhandelingstafel op. Britse ambtenaren weigerden de delegatie echter de toegang.

De openingszitting werd na vijf uur verdaagd, nadat de regeringsdelegaties er niet in waren geslaagd dominee Ian Paisley van de DUP en andere Unionistische leiders over te halen de voormalige Amerikaanse senator George Mitchell te accepteren als voorzitter van het overleg. De Unionisten twijfelden aan de onpartijdigheid van Mitchell. die voorzitter was gen-eest van de internationale commissie voor de ontwapening van de Noordierse paramilitaire organisaties (zie pag. 326/1/2-'96) en op 4 juni was gevraagd het voorzitterschap van de besprekingen op zich te nemen. Zij beweerden dat het besluit van Groot-Brittannie en Ierland om hem tot voorzitter te benoemen een poging was om de onderhandelingen een ,.Republikeinse agenda" op te leggen. De tweede zitting op 11 juni verliep op soortgelijke wijze. Uiteindelijk kwam er op 12 juni een einde aan de impasse, toen er een compromis werd gesloten en Mitchell werd geaccepteerd als voorzitter van de plenaire vergaderingen. Er werd overeengekomen dat Mitchells bevoegdheden. de agenda en de procedurele richtlijnen voor de besprekingen zouden worden behandeld in subcommissievergaderingen. alvorens ze in plenaire vergaderingen aan de orde zouden komen. Terwijl de onenigheid over zijn rol voortduurde, vertrok Mitchell op 19 juni naar de VS.

Op 14 juni vond in een verbouwd warenhuis in het centrum van Belfast de eerste vergadering plaats van het 110 leden tellende Constitutionele Forum. Het was de eerste keer dat een gekozen Noordiers lichaam bijeenkwam sinds de opheffing van de Noordierse Assemblée in 1986 (zie pag. 590/3-'91). Het Forum had geen wetgevende of uitvoerende macht en de politieke betekenis ervan werd verminderd door de afwezigheid van Sinn Fein. Sinn Fein boycotte het Forum met het argument dat het een nieuwe versie betrof van het door de Unionisten gedomineerde Stormont parlement, dat in 1972 was verdaagd nadat Noord-Ierland na een golf van geweld onder rechtstreeks bestuur van de Britse regering was geplaatst





Sinn Fein-leiders Gerry Adams (m.)en Martin McGuinnes (r.)n-orden op 10 juni 1996 omringd door de pers nadat hen aan de poort van Stormont Castle in Belfast de toegang tot het centrale vredesoverleg is ontzegd.

(zie pag. 457/3 e.v.-'72). Alle besluiten van het Forum moesten met een meerderheid van driekwart van de stemmen worden aangenomen, waardoor de DUP en haar radicale bondgenoten een automatisch veto kregen. John Gorman, een katholiek lid van de Ulster Unionist Party, werd tot interimvoorzitter gekozen.

Anti-terreurmaatregelen

De Wet Tijdeiijke Maatregelen ter Voorkoming van Terrorisme (Prevention of Terrorism [Temporary Provisions] Act. PTA) van 1989 werd op 14 maart na stemming in het Lagerhuis opnieuw met een jaar verlengd. Voor het eerst instrueerde de leiding van de Labour Party haar fractieleden om niet tegen de verlenging te stemmen. maar zich te onthouden van stemming. Labour had indertijd ook tegen de wet zelf gestemd. Toch negeerden 23 linkse Labour-parlementsleden de partij-instructies en stemden tegen.

Op 2-3 april joeg de Britse regering een aantal veiligheidsmaatregelen door het parlement, waardoor de politie ongekende aanhoudings- en fouilleringsbevoegdheden kreeg. Deze bevoegdheden. die tot dan toe beperkt waren tot Noord-Ierland, werden uitgebreid tot heel Groot-Brittannië.

Hel Wetsvoorstel Extra Revuegdheden ter Voorkoming van Terrorisme (Prevention of Terrorism [Additional Powers] Bill) maakte het de politie mogelijk iedereen te fouilleren zonder dat er noodzakelijkerwijs grond voor verdenking bestond. Een weigering zich te laten fouilleren zou kunnen worden bestraft met zes maanden gevangenisstraf. Voorts werden hoge politiefunctionarissen gemachtigd bepaalde gebieden aan te wijzen waar de politie voor maximaal 28 dagen over uitgebreide aanhoudings- en visitatiebevoegdheden zou beschikken.

Volgens de regering was angst roor mogelijke aanslagen door de IR4 tijdens het paasweekend van 7-8 april. de 80ste verjaardag van de republikeinse Paasopstand in Dublin in 1916. een verklaring roor de snelheid waarmee het wetsvoorstel, dat op 3 april tot wet werd verheren. door het parlement was geloodst. De regering had zich kennelijk na geheim overleg verzekerd van de steun van de Labour Party

Hoewel de angst voor IRA-aanslagen tijdens het paasweekend ongegrond bleek, kwam het in Zuid-Belfast op 8 april. de eerste dag van de jaarlijkse optochten die traditioneel in de komende drie maanden werden gehouden, tot botsingen tussen de politie en loyalistische demonstranten. Tijdens een heftige confrontatie over het recht om de mars, die al 90 jaar dezelfde route volgde; door een overwegend katholieke woonwijk te houden vuurde de oproerpolitie plastic kogels af op loyalisten, die benzinebommen gooiden. Uit angst voor gewelddadigheden had de politie een week eerder besloten de mars te verbieden.

IRA-leden gearresteerd

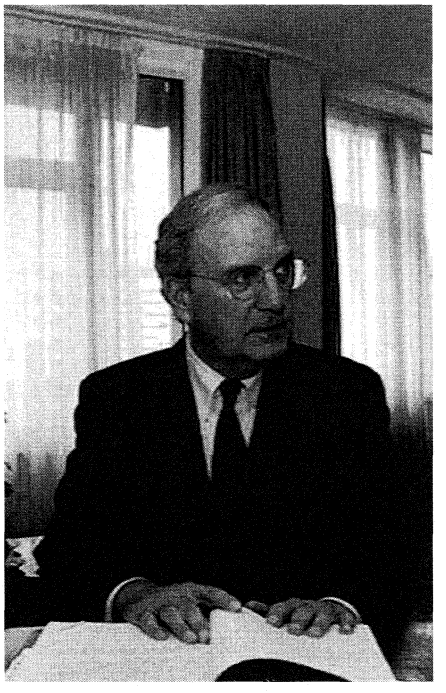
Op 7 juni arresteerde de Britse politie op grond van de PTA-wet (zie boven) vijf mannen in verband met de bomaanslag bij het Londense South Quay-station in februari (zie pag. 326/3 e.v.-'96). De arrestaties volgden na invallen in woningen in Londen en Zuid-Armagh.

Meisje omgekomen bij beschieting in Relfast

Op 15 maart kwam een negenjarig meisje oin het leven nadat haar huis in Beifast was beschoten Volgens sommige berichten zou zij het slachtoffer zijn van aanhangers van de factie binnen het Ierse Nationale Bevrijdingsleger (INLA) die Gino Gallagher had gesteund. de I LA-leider die in januari was vermoord (ziepag 326/3-'96)

Krachtige bom ontdekt in Londen

Op 23 april maakte de politie bekend dat de bom, die de dag daai-voor op de Hammersmith-brug in Londen was geplaatst, de zwaarste was die ooit in Engeland was gevonden. De 14 kilo zware Semtex-bom veroorzaakte weinig schade, omdat alleen het ontstekingsmechanisme tot ontploffing was gekomen. Later eiste de IRA de verantwoor-



De Amerikaanse senator George Mitchell op 9 juni 1996 aan de vooravond van de centrale vredesbesprekingen waarvan hij is gevraagd voorzitter te zijn.

delijkheid op voor het plaatsen van de bom.

Op 26 april verrichtte de anti-terreurpolitie in Londen en omgeving verschcidene arrestaties in verband met de bom in Hammersmith. De politie zei later dat ze dacht dat de bom het werk was van een IRA-eenheid die met een grote mate van zelfstandigheid opereerde, maar betrekkelijk onervaren was.

Bomaanslag in Manchester. Aanslag op Britse kazerne in Duitsland

Op 15 juni belandde het vredesproces in een crisis, toen in het centrum van Manchester een zeer zware bom ontplofte, waarbij honderden winkelende mensen en kantoorpersoneel gewond raakten. De aanslag leidde tot speculaties over een splitsing binnen de IRA, die pas op 19 juni officieel de verantwoordelijkheid opeiste.

Naar men aannam was maar liefst 1.5 ton uit kunstmest vervaardigde springstof tot ontploffing gebracht met behulp van ongeveer één kilo Semtex. De bom, die in een bestelwagen was geplaatst, explodeerde om 11.20 uur, een uur en 40 minuten nadat er een gecodeerde waarschuwing was gegeven. De schade die de explosie veroorzaakte. werd geschat op £ 300 mln. De Britse en de Ierse regeringen eisten dat Sinn Fein de aanslag zou veroordelen en dat er onmiddellijk en onherroepelijk een einde zou komen aan het geweld.

Terwijl Britse en Ierse politici opnieuw probeerden vast tc stellen hoe groot Adams invloed in republikeinse kringen was, zei deze op 15 juni ,,geschokten bedroefd te zijn" door de aanslag. maar hij weigerde deze te veroordelen. Adams benadrukte dat Sinn Fein zich zou blijven inzetten voor het vredesproces, dat volgens hem nog steeds zou kunnen worden voortgezet. Zijn opmerkingen leken er echter op te duiden dat er zich binnen de republikeinse beweging een strijd afspeelde tussen .,voorstanders van de gewapende strijd" en de ,.voorstanders van een politieke oplossing". Op 17 juni betoogde hij dat Sinn Fein niet verantwoordelijk was voor de bomaanslag en dat Sinn Feins vredesstrategie erop was gericht een einde te maken aan dergelijke incidenten. Nadat er druk op Adams was uitgeoefend om de relatie tussen Sinn Fein en de IRA te omschrijven, zei hij met klem dat ,.wij niet de IRA zijn en de IRA niet Sinn Fein is". Toen Adams op 18 juni op de Ierse radio werd geconfronteerd met zijn steun aan de ,,gewapendestrijd" van de IRA, zei hij dat Sinn Fein wilde dat ,,er een einde zou komen aan de gewapende strijd. [...] Wij zijn er niet hij betrokken en wij geven er geen steun aan". Hij voegde eraan toe dat ,,er in werkelijkheid al anderhalf jaar geen gewapende strijd was [...], maar degenen onder ons die het vredesproces wilden bevorderen hebben een klap in het gezicht gekregen van de Britse regering".

De opvatting dat Sinn Fein en de IRA los van elkaar moesten worden gezien, was voordien verworpen door de Britse veiligheids- en inlichtingendiensten, die beweerden dat Adams in heide organisaties de teugels volledig in handen had. Maar nadat de IRA in februari de wapenstilstand had beëindigd, waren ze van mening veranderd en gaven ze toe dat Adarns niet per se werd geraadpleegd of ingelicht over de strategie en de tactiek van de IRA.

Het feit dat het enige tijd duurde voordat de verantwoordelijkheid voor de bomaanslag werd opgeeist. leidde tot de speculatie dat de bom was geplaatst door een afvallige IRA-eenheid die op eigen houtje handelde.

Op 28 juni werd een mortieraanval uitgevoerd op een Britse kazerne in Duitsland. Drie mortiergranaten werden afgevuurd op de Quebec-kazerne in Osnabruck, de grootste Britse legerbasis in Duitsland. Op 30 juni gaf de IRA toe verantwoordelijk te zijn voor de aanslag. Het was de eerste IRA-actie op het Europese vasteland sinds juni 1990, toen in Dortmund een Britse officier werd doodgeschoten (zie pag. 594/2/3-'91).

Ierse premier Bruton waarschuwt voor meer IRA-geweld

Op 25 juni waarschuwde de Ierse premier John Bruton dat de IRA een nieuw type bom had ontwikkeld. Burton zei dit een week nadat de Ierse politie een inval had gedaan in een ,,wapenfabriek" in het graafschap Laois, waarbij zij een grote hoeveelheid wapens en explosieven in beslag nam, waaronder Semtex, een nieuw type mortiergranaat, mortierbuizen en een nieuw soort tijdmechanisme. Vier mannen werden aangeklaagd in verband met de wapenvondst

Brutons waarschuwing leek de vrees te bevestigen dat de IRA voorbereidingen trof voor een nieuwe periode van intensief geweld en niet dacht aan een verlenging van de wapenstilstand. De wapenvondst bracht de Ierse regering ertoe haar houding ten opzichte van Sinn Fein te verharden. Op 25 juni bevestigde Bruton dat de contacten met Sinn Fein werden beperkt tot een minimum.

Onderzoeksapparatuur in forensisch laboratorium blijkt vervuild

Op 14 mei gaf het Britse ministerie van binnenlandse zaken toe dat apparatuur van het forensisch explosievenlaboratorium in Kent vervuild was. Het bewuste apparaat, een centrifuge die Semtex-explosieven moest identificeren, was gebruikt bij het onderzoek van alle terroristische bomaanslagen in Engeland sinds 1989, toen er al sprake had kunnen zijn van onzuivere metingen. Deze bekentenis wierp twijfels op ten aanzien van bewijsmateriaal dat was gebruikt bij de veroordeling van ten minste twaalf IRA-gevangenen.

Minister van binnenlandse zaken Michael Howard werd er door de Labour Party van beschuldigd ,,rechtstreeks en persoonlijk verantwoordelijk" te zijn voor de situatie. Howard had consequent geweigerd een onafhankelijk orgaan in te stellen dat de forensische laboratoria zou moeten controleren. Daarmee had hij de aanbevelingen verworpen die in 1993 waren gedaan door de Koninklijke Strafrechtcommissie en die waren bekrachtigd door opperrechter Lord Taylor.

De manier waarop het rechtssysteem functioneerde was al eerder hevig bekritiseerd in verband met een aantal rechterlijke dwalingen bij processen wegens terroristische aanslagen die met Noord-Ierland verband hielden, waarvan de meest controversiële die van de Zes van Birmingham. de Vier van Guildford. de Zeven van Maguire, en Judith Ward waren (ziepag. 596/2-'91; 14/1 e.v.-'90: 595/3-'91; 526/3 e.v.-'92).

(Vor.ber.pag. 325/3 e.v.-1996)

IERLAND

DEBAT OVER BUITENLANDS BELEID

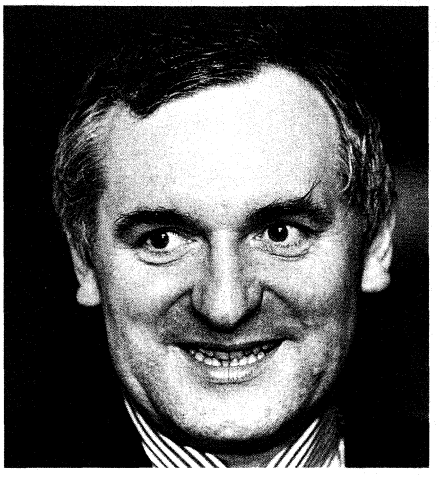
Op 26 maart 1996 onthulde minister van buitenlandse zaken Dick Spring het eerste witboek over het Ierse buitenlandse beleid, waarmee hij een mogelijk tot verdeeldheid leidende discussie startte over Ierlands politiek van militaire neutraliteit.

Spring suggereerde duidelijk dat Ierland zich moest aansluiten bij het Partnerschap voor Vrcdc van de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en gaf aan dat de regering ovenvoog nauwer te gaan samenwerken met de Westeuropese Unie (WEU) en dat Ierland wellicht zou kunnen deelnemen aan humanitaire en vredestaken.

Bertie Ahern, leider van de oppositiepartij Fianna Fail, verklaarde tegen elke vorm van deelname aan het Partnerschap voor Vrede te zijn. omdat de Ierse troepen dan onder NAVO-bevel zouden komen en de weg zou worden vrijgemaakt voor stationering van Britse troepen op Iers grondgebied

JOURNALISTE VERMOORD

Op 27 juni werd Veronica Guerin, een van Ierlands bekendste journalisten, vermoord, naar alle waarschijnlijkheid door huurmoordenaars. Terwijl zij met haar auto voor een stoplicht wachtte in een buitenwijk van Dublin, stopte er naast haar een motor met twee mannen. De duopassagier stapte af en schoot Guerin van dichtbij dood. Guerin was gespecialiseerd in misdaadjournalistiek en had verschillen-



Bertie Ahern, de leider van de oppositiepartij Fianna Fail.

de prijzen gewonnen. Zij had de afgelopen jaren een serie artikelen in de *Sunday Independent* geschreven waarin zij belangrijke figuren uit de onderwereld van Dublin aan de kaak had gesteld en opzienbarende onthullingen deed. Guerin hanteerde een even ongebruikelijke als gevaarlijke onderzoeksmethode. Zij placht bij de topcriminelen aan te bellen, hen te vragen waarmee zij hun geld verdienden en hen te confronteren met wat zij al wist. Guerin was in januari 1995 reeds eerder doelwit van een aanslag geweest. Deze zaak was nooit opgelost. Op 28 juni beweerde de *Irish Independent* in een hoofdartikel te weten wie de hoofdverdachte was. Volgens de krant betrof het een bendeleider uit Dublin die fortuin had gemaakt met gewapende roofovervallen en de handel in drugs. Guerins begrafenis op 29 juni werd bijgewoond door 1.000 mensen, onder wie president Mary Robinson en premier John Bruton, die Guerin prees voor haar journalistieke werk.

De moord op Veronica Guerin maakte vragen los over de ware aard van de Ierse samenleving, die volgens de statistieken de minst gewelddadige van Europa was. De regering kwam onder sterke druk te staan om de drugsmisdaad eindelijk harder te gaan aanpakken. Minister van justitie Nora Owen kondigde een week na de moord aan dat de misdaad etgeving zeer binnenkort zou worden aangescherpt en de politie en het aantal cellen zouden worden uitgebreid. De oppositiepartijen drongen erop aan dat de noodtoestand zou worden afgekondigd om de ,,rechts- en gezagscrisis waarin Ierland verkeerde", aan te pakken. In de voorgaande 21 maanden hadden in Dublin twaalf ,,professionele" moorden plaatsgevonden en de georganiseerde misdaad en de drugshandel baarden de bevolking grote zorg. Fianna Fail diende een verregaand wetsvoorstel in. De nieuwe wet zou het mogelijk rnaken verdachte bankrekeningen tot vijf jaar te bevriezen. Getuigenis van een politie-agent of belastingambtenaar zou voldoende zijn om verdachte tegoeden vast te zetten. tot de eigenaar had bewezen die legitiem te hebben verkregen. De regering riep de noodtoestand niet uit. maar zou het wetsvoorstel steunen en niaakte bekend dat de Dail (parlement) op 23 juli zou worden teruggeroepen ooor een bijzondere zomerzitting om noodwetten in de strijd tegen de georganiseerde misdaad te behandelen.

(Vor.ber.pag. 328/2 e.v.-1996)

TURKIJE

COALITIEREGERING VAN ANAP EN DYP. OUD-PREMIER CXLLER BESCHULDIGD VAN CORRUPTIE. DYP TREKT ZICHT TERUG. NIEUWE COALITIEREGERING VAN RP EN DYI? ONENIGHEID OVER BENOEMINGEN BIJ RECHTERLIJKE MACHT EN OPENBAAR MINISTERIE

Op 4 maart 1996 tekenden de Moederland Partij (ANAP)en de Partij van het Juiste Pad (DYP) een akkoord over de deling van de macht, waarmee de vorming van een centrum-rechtse coalitie werd bevestigd. Deze coalitie zou een minderheidsregering vormen met 261 van de 550 zetels van de Grote Nationale Assemblée (zie 258/3-'96). De centrum-linkse Democratisch Linkse Partij (DSP) van oud-premier Bulent Ecevit maakte bekend dat zij de nieuwe coalitie voorwaardelijk zou steunen door er niet tegen te stemmen. Met het akkoord zou Turkije voor het eerst sinds september 1995, toen mevrouw Tansu Cillers coalitie met de sociaal-democratische Republikeinse Volkspartij (CHP) sneuvelde (zie pag. 828/1/2-'95), weer een volwaardige regering krijgen.

Op 6 maart maakte Mesut Yilmaz van de ANAP de samenstelling van het nieuwe kabinet bekend en de dag daarop droeg demissionair premier Ciller van het DYP officieel het premierschap aan hem over. Yilmaz zou tot eind 1996 premier zijn. In 1997 en 1998 zou Ciller het premierschap van hem overnemen. waarna Yilmaz weer aan de beurt was in het vierde jaar van de door de coalitie beoogde regeertermijn van vijf jaar. In het laatste jaar voor de eind 2000 geplande parlementsverkiezingen zou opnieu iemand van de DYP premier zijn. Tot eind 1996 zou Ciller buiten de regering blijven en zitting nemen in het parlement.

Door de vorming van deze seculiere conservatieve coalitie werd de islamitische Welzijnspartij (RP). die bij de parlementsverkiezingen in december 1995 als grootste partij uit de bus was gekomen (zie pag. 257/2/3-'96), buiten spel gezet. Volgens de Turkse media waren de besprekingen in februari tussen de RP en de ANAP over een mogelijke coalitie afgebroken. toen het leger had laten merken geen voorstander te zijn van een RP-regering. De ANAP en de DYP waren het eens over de noodzaak van economische hervormingen en goede banden met het Westen.

De 49-jarige Yilmaz had in Duitsland gestucleerd en hij werd beschouwd als uitgesproken Europeesgezind. Hij was korte tijd premier van een ANAP-regering geweest, ooor er in 1991 een einde kwam aan de achtjarige regeerperiode van de ANAP Yilmaz was in 1983 inedeoprichter en vice-voorzitter van de ANAP In november van dat jaar werd hij lid van het parlement en in december minister. Van 1987-'90 was hij ministervan buitenlandse zaken. In juni 1991 werd Yilmaz voorzitter van de ANAP en voor korte tijd premier. Tussen de parlementsverkiezingen van oktober 1991 en die van december 1995 was hij oppositieleider.

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier - Mesut Yilmaz* (ANAP); vice-premier en staatsminister - Nahit Mentese* (DYP): staatsminister - Rusdu Saracoglu*; (ANAP); staatsminister - Ayfer Yilmaz" (DYP); staatsminister - Abdulkadir Aksu* (ANAP): staatsminister - Ufuk Soylemez* (DYP); staatsminister - Eyup Asik* (DYP): staatsminister - Yaman Toruner" (DYP); staatsminister - Imren Aykut* (ANAP):staatsminister - Ayvaz Gokdemir (DYP); staatsminister - Cemil Cicek* (ANAP);staatsminister - Yasar Dedelek* (DYP):staatsminister - Ali Talip Ozdemir* (ANAP); staatsminister - Unal Erkan* (DYP); staatsminister - Ersin Taranoglu* (ANAP);staatsminister - Halit Dagli' (DYP): justitie - Mehmet Agar* (DYP): defensie - Oltan Sungurlu* (ANAP); binnenlandse zaken - Ulku Guney* (ANAP);buitenlandse zaken - Emre Gonensay* (DYP):financiën en douane - Lutfullah Kayalar* (ANAP): onderwijs - Turhan Tayan (DYP); openbare werken en huisvesting - Mehmet Kececiler* (ANAP);gezondheidszorg - Yildirim Aktuna" (DYP);vervoer - Omer Barutcu+ (DYP);landbouw en plattelandszaken - Ismet Attila+ (DYP); arbeid en sociale zekerheid - Emin Kul" (ANAP); industrie en handel - Yalim Erez* (DYP):energie en natuurlijke hulpbronnen - Husnu Dogan* (ANAP);cultuur - Agah Oktay Guner (ANAP);toerisme - mevr. Isilay Saygin+ (DYP); bosbouw - Nevzat Ercan* (DYP);milieu - Mustafa Tasar* (ANAP).

*Nieuwebenoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Vertrouwensvotum

Op 12 maart kreeg de nieuwe regering via een vertrouwensvotum, dat met 257 stemmen voor, 207 stemmen tegen en 80 onthoudingen werd aangenomen, de steun van het parlement. De meeste onthoudingen kwamen van DSP-leden.

Oud-premier Ciller beschuldigd van corruptie

Het voortbestaan van de pas gevormde coalitie kwam in gevaar, toen de Grote



Beeld van een gewelddadige botsing tussen politie en aanhangers van verboden linkse en Koerdische organisaties tijdens de 1 mei-demonstratie in Istanboel, die was georganiseerd door vier legale vakbonden en de ambtenarenbond

Nationale Assemblée op 24 april na stemming besloot een parlementaire commissie in het leven te roepen die een onderzoek zou instellen naar vermeende corruptiepartijken van DYP-leider Tansu Ciller. Er stemden 232 afgevaardigden voor de motie en 179 tegen. Er werd verwacht dat het onderzoek niet alleen een bedreiging zou vormen voor Cillers kansen om in 1997 via het gesloten pact met de ANAP premier te worden, maar bovendien voor verdere deelname van de DYP aan de regeringscoalitie.

Het voorstel tot een parlementaire onderzoek was een initiatief van de fundamentalistische RP. Ciller werd ervan beschuldigd dat zij tijdens haar premierschap van 1993-'96 het ministerie van energie en natuurlijke rijkdoinmen opdracht had gegeven bepaalde bedrijven te bevoordelen bij een openbare inschrijving voor contracten van het staatselektriciteitsbedrijf Tedas ter waarde van $ 300.000. De contracten zouden Ciller. haar echtgenoot en bevriende zakenpartners geen windeieren hebben gelegd.

Ciller sprak de beschuldigingen tegen en bestempelde het onderzoek boos als een ..politiek complot" en omschreef de beschuldigingen aan haar adres als een poging oin haar ,.politiek te executeren". Haar boosheid werd extra gevoed door het feit dat haar opvolger Mesut Yilmaz weigerde zich van de beschuldigingen te distantiëren en zijn partijgenoten adviseerde naar hun geweten te stemmen. Berichten achteraf bevestigden dat tientallen ANAP-afgevaardigden de motie van de RP gesteund hadden.

Op 25 april verklaarde Ciller na overleg met partijfunctionarissen tcgcnover verslaggevers dat de DYP een beslissing over haar toekomstige rol binnen de regeringscoalitie zou uitstellen. maar zij waarschuwde: ..Als de regering uit elkaar valt. is dat jammer. Je kunt corruptie niet toedekken omwille van de regering". Later die dag besloten DYP-ministers een kabinetszitting te boycotten

Spanning rond regeringsbenoemingen

De laatste ontwikkelingen vonden plaats tegen een achtergrond van toenemende spanning binnen de coalitie naar aanleiding van benoemingen op sleutelposten binnen de regering. Deze spanning werd in belangrijke mate toegeschreven aan de diepe vijandschap en het wederzijds wantrouwen tussen Yilmaz en Ciller. Op 9 april gaf Yilmaz tegenover verslaggevers in Ankara toe dat zo' n 300 officiële benoemingen waren vertraagd vanwege zijn problemen met Ciller. Hij waarschuwde dat de coalitie onder dergelijke omstandigheden geen stand kon houden.

Voorts bleek uit persberichten dat de coalitiepartners in een strijd verwikkeld maren over wie het economisch beleid mocht bepalen. Op 19 april meldde de *Financial* Times dat de staatsministers Cfuk Soylemez, die een bescherineling van Ciller zou zijn. en Rusdu Saracoglu van de ANAP beiden publiekelijk de verantwoordelijkheid voor de economische besluitvorming opeisten. Op 10 april had de belangrijkste bedrijfsorganisatie van het land, Tusiad, de coalitiepartners opgeroepen hun meningsverschillen bij te leggen en onmiddellijk actie te ondernemen om een einde te maken aan de heersende economische ..chaos".

President centrale bank benoemd

Na wekenlange onderhandelingen tussen de coalitiepartners werd op 18 april Gazi Ercel tot president van de centrale bank benoemd. Dit wekte de hoop dat de vijandige stemming tussen beide partijen geleidelijk zou opklaren.

Begroting voor 1996 goedgekeurd

Op 22 april keurde de Nationale Assemblée de herziene regeringsbegroting voor het fiscale jaar 1996-'97 goed, gebaseerd op een economische groei van 4,5 procent (zie voor de voorlopige begrotingvoor 1996 pag. 257/2-'96).

De afgevaardigden stemden in met de wijzigingen die de parlementaire plannings- en begrotingscommissie in de begroting had aangebracht. Het verwachte begrotingstekort was van TL 800 000 mrd naar TL 861.000 mrd re - hoogd (op 26 april 1996 gold $ 1 = TL i 4 625) meer dan twee maal het bedrag dat in de ontwerpbegroting van oktober 1995 was geraamd). De uitgaven waren verhoogd met TL 742.000 mrd en kwamen in *de* herziene regeringsbegroting op TL 3.512.000 mrd. en de inkomsten waren verhoogd met TL 290.000 mrd en werden in de herziene begroting geraamd op TL 2.650.000 mrd.

DYP trekt zich terug uit regeringscoalitie

Op 24 mei trok de DYP zich terug uit de regeringscoalitie met de ANAP. Daarmee leek er een regeringscrisis te zijn ontstaan, hoewel DYP-leider Tansu Ciller benadrukte dat ,,al onze ministers deel blijven uitmaken van het kabinet totdat er een nieuwe regering is geformeerd".

Volgens Ciller was de DYP tot dit besluit gekomen na een uitspraak van het Constitutionele Hof op 14 mei die de motie van ve trouwen in de regering van 12 maart onrechtmatig verklaarde en in strijd met de grondwet. Daarmee stelde het Hof de RP in het gelijk, die stelde dat de coalitie bij het vertrouwensvotum in het parlement niet de constitutioneel vereiste absolute meerderheid van 273 stemmen achter zich had weten te krijgen, maar slechts de steun van 257 afgevaardigden had verworven (zie boven). De uitslag was 257 tegen 207 stemmen, met 80 onthoudingen, waarvan er 75 van de RP waren.



Oud-premier Tansu Ciller (l.) deelt op 24 mei 1996 aan de pers mee dat haar partij zich terugtrekt uit de ANAP-DYP-regeringscoalitie. Rechts zit oud-minister Asat Kiratlioglu, een naaste medewerker

Ook al hadden uitspraken van het Hof geen terugwerkende kracht. toch was de leider van de RP. Necmettin Erbakan. tevreden. .,Yilmaz moet zijn opdracht met onmiddellijke ingang teruggeven".

Op 26 mei verklaarde ANAP-premier Mesut Yilmaz dat hij ondanks de terugtrekking van de DYP zou aanblijven. Hij daagde de oppositiepartijen onder leiding van de RP uit een motie van wantrouwen tegen hem in te dienen als zij hem uit zijn functie wilden ontheffen. Dit standpunt herhaalde hij tijdens een persconferentie op 28 mei. Hierop diende de RP een motie van wantrouwen in, die op de agenda van **3** juni kwam te staan.

Door deze crisis werd de rancuneuze en persoonlijke strijd om het leiderschap tussen Ciller en Yilmaz, die een verlammende werking had op het functioneren van de regering. op de spits gedreven. In april had Yilmaz geweigerd om Ciller te verdedigen tegen de corruptieaanklachten die in de Nationaie Assemblée tegen haar waren ingediend. Op 9 mei hadden afgevaardigden van de ANAP en van de oppositie ingestemd met de instelling, tevens op initiatief van de RP. van nog een parlementaire onderzoekscommissie die de beschuldiging zou moeten natrekken dat Ciller als premier van de vorige regering zou hebben geknoeid met papieren bij de privatisering van de autofabriek Tofas. Op 13 mei zou Ciller de genadeklap hebben gekregen. toen zij er in de pers van werd beschuldigd een bedrag ter waarde van S 6,5 mln te hebben misbruikt, dat uit een geheim fonds kwam waarover zij als premier naar goeddunken kon beschikken. De oudpremier hield Yilmaz verantwoordelijk voor liet uitlekken van deze informatie. Op 22 mei beschuldigde zij Yilmaz ervan dat hij haar ten gronde wilde richten. Ze noemde hem niet alleen een ..slijmbal" die ,.de natie ten val zal brengen", maar riep hem bovendien op af te treden en zich opnieuw verkiesbaar te stellen. Diezelfde dag dienden twee staatsministers van de DYP hun ontslag in. Volgens waarnemers deden zij dit oin Ciller in staat te stellen hun aftreden bij toekomstige politieke manoeuvres te gebruilien.

Plaatselijke verkiezingen

De RP consolideerde haar positie ten opzichte van de belangrijkste seculiere partijen dankzij een uitstekend resultaat bij verkiezingen op 2 juni in 41 gemeenten. Hierbij sleepte de RP 33,5 procent van de stemmen in de wacht. terwijl de ANAP en de DYP respectievelijk 21 procent en 12.05 procent behaalden.

Regeringscoalitie van RP en DYP

Op 28 juni werd de leider van de RP, Necmettin Erbakan, premier van een coalitieregering met de DYP. Dit was de eerste keer sinds 1923. toen Turkije een seculiere republiek werd. dat er een regering onder leiding van een islamitische partij werd gevormd

De vorming van de nieuwe coalitie maakte echter geen einde aan de politieke onzekerheid. Waarnemers vreesden voor de toekomst van de nieuwe coalitie. aangezien het leger nog



RP-leider Necmettin Erbakan (l.) en DYP-leider Tansu Ciller schudden elkaar de hand tijdens een persconferentie op 28 juni 1996 in Ankara. waarin ze het tot-stand-komen van een nieuwe regeringscoalitiebekendmaken.

steeds wantrouwen koesterde over de mate waarin de RP het seculiere erfgoed van Turkije respecteerde en de gewone DYP-leden nog altijd fel gekant waren tegen de fundamentalistische politiek van de RP en haar anti-westerse houding.

Tijdens een persconferentie op 29 juni zei Erbakan, die zich bewust was van deze ongerustheid. dat „de essentiële basis van de regering is dat de Turkse Republiek een democratische, seculiere en sociale staat is, die is gebaseerd op het recht en de principes van Ataturk". Tegelijkertijd beklemtoonde Erbakan in een verklaring die duidelijk was gericht tot de aanhangers van de RP, die bij de algemene verkiezingen in december 1995 ruim 21 procent van de stemmen had behaald (zie pag. 257/2/3-'96), dat het van oudsher pro-Westerse buitenlandse beleid van Turkije zou worden gematigd door meer samenwerking met de ..islamitische staten van Centraal-Azië en de Balkanlanden waarmee wij spirituele en historische banden hebben"

Onderhandelingen voorafgaande aan Erbakans benoeming

Erbakans benoeming maakte een einde aan meer dan twee weken van intensieve onderhandelingen waarbij Erbakan had geprobeerd de steun te verwerven van alle belangrijke politieke partijen, inclusief linkse partijen, om aanspraak te kunnen maken op de opvolging van Yilmaz en een nieuwe regering te vormen.

Op 6 juni diende Yilmaz zijn ontslag in. Daarbij verwees hij naar een recente uitspraak van het Constitutionele Hof, waarin het votum van vertrouwen in zijn regering van 12 maart ongrondwettig was verklaard (zie boven). Maar Yilmaz kon bijna zeker rekenen op een nederlaag bij een nieuwe motie van wantrouwen die op 8 juni in stemming zou worden gebracht. De vroegere coalitiepartner van de ANAP, de DYP, had namelijk bekendgemaakt de door de RP ingediende motie te zullen steunen.

Op 19 juni werd met steun van de RP een motie in het parlement verworpen waarin werd aangedrongen op een onderzoek naar de beschuldiging dat Ciller toen zij premier was geld zou hebben verduisterd (zie boven). Hierdoor kwam de weg vrij voor Erbakan om de DYP over te halen deel te nemen aan een coalitie. Op 27 juni bevestigde een RP-woordvoerder dat beide partijen tot een akkoord waren gekomen.

Op 28 juni maakte Erbakan zijn nieuwe kabinet bekend. Dit kabinet was gebaseerd op het principe van een roulerend premierschap, dat in twee gelijke periodes zou worden bekleed, eerst door Erbakan en vervolgens door Ciller.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier – Necmettin Erbakan* (RP);vice-premier. buitenlandse zaken –mevr. Tansu Ciller+ (DYP); justitie - Sevket Kazan* (RP);defensie – Turban Tayan+ (DYP); binnenlandse zaken – Mehmet Agar+ (DYP): financiën en douane – Addullatif Sener* (RP); ondenvijs - Mehmet Saglam* (DYP); openbare werken en huisvesting - Cevat Ayhan* (RP); gezondheidszorg – Yildirim Aktuna (DYP);vervoer - Omer Barutcu (DYP); landbouw en plattelandszaken - Musa Demirci* (RP);arbeid en sociale zekerheid - Necati Celik* (RP):industrie en handel - Yalim Erez (DYP); energie en natuurlijke hulpbronnen - Recai Kutan* (RP);cultuur - Ismail Kahraman* (RP);toerisme - Bahattin Yucel* (DYP);bosbouw – Halit Dagli* (DYP);milieu - Zij-attin Tokar* (RP)

"Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Daarnaast waren er negentien staatsministers:

Fehim Adak* (RP);Nevzat Erkan+ (DYP);Abdullah Gul* (RP);mevr. Isilay Saygin+ (DYP); Sabri Tekir* (RP):Nafiz Kurt* (DYP):Mehmet Altinsoy" (RP);Namik Kemal Zeybek* (DYP): Lutfu Esengel* (RP); Salim Ensarioglu* (DYP);Ahmet Cemil Tunc* (RP);Bekir Aksoy* (DYP);Gurcan Dagdas* (RP):Ufuk Soylemez+ (DYP); Teoman Riza Guneri* (RP); Ayfer Yilmaz+ (DYP);Sacit Gunbey* (RP);Bahattin Seker* (DYP);Ahmet Demircan* (RP).

"Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Erbakan werd in 1926 in Sinop geboren. Hij studeerde werktuigbouwkunde, in welk vak hij later les gaf. In 1969 kwam hij voor de eerste maal als onafhankelijk afgevaardigde in het parlement en in 1970 vormde hij de rechtse islamitische Partij voor Nationale Orde (MNP), de latere Partij voor Nationale Redding (MSP). De MSP nam deel aan een aantal weinig succesvolle regeringscoalities onder leiding van Bulent Ecevit en Suleyman Demirel tijdens de lange periode van politieke instabiliteit, die resulteerde in de geweldloze militaire staatsgreep van 1980. Erbakan behoorde tot de politici die na de staatsgreep een verbod kregen opgelegd zich met politieke activiteiten bezig te houden. Na opheffing van dit verbod in 1987 werd Erbakan onmiddellijk gekozen tot voorzitter van de RP, die in 1983 was opgericht.

Onenigheid over benoemingen bij rechterlijke macht en openbaar ministerie

In juli ontstond politieke onenigheid naar aanleiding van beweringen van de oppositie dat de RP probeerde de rechterlijke macht en het openbaar ministerie te zuiveren van niet-religieuze functionarissen.

Begin juli maakte de nieuwe RP-minister van justitie; Kazan, plannen bekend voor een ontwerpdecreet waarbij bijna 1.600 rechters en leden van het openbaar ministerie van wie werd aangenomen dat ze er seculiere ideeën op na hielden, een andere functie kregen. Een groot aantal van de betrokken functionarissen zou in rang worden verlaagd of worden overgeplaatst naar afgelegen delen van het land en vervangen door meer pro-islamitische magistraten. Op 18 juli besloot Kazan de wijzigingen in de benoemingen in het justitiele apparaat uit te stellen tot na het einde van de vakantie van de rechtbanken in september. In een reactie op Kazans bekendmaking zei de hoofdaanklager van Ankara, Nazmi Sarvan, een van de functionarissen die het slachtoffer zou worden van de nieuwe maatregelen, dat leden van de rechtelijke macht en het openbaai ministerie zich zouden blijven verzetten tegen de RP-hervormingen. Hij voegde daaraan toe dat ,.we het land niet overlaten aan die mensen".

Op 8 juli was er twijfel gerezen of de RP zich veel gelegen zou laten aan de seculiere politieke traditie van Turkije, toen de regering ternauwernood een vertrouwensstemming overleefde in de Nationale Assemblée, waarbij zich wilde taferelen afspeelden rond dissidente afgevaardigden van de DYP, de coalitiepartner van de RP. die weigerden voor de regering te stemmen. Op 16 juli stapten acht parlementsleden van de DYP uit de partij uit protest tegen de samenwerking met de RP. Daardoor verminderde de broze meerderheid van de regering in het parlement.

Economische maatregelen

Om verdere tegenslagen te voorkomen besloot premier Necmettin Erkaban op 9 juli de overheidssalarissen met 50 procent te verhogen.

Dit besluit. dat volgens waarnemers een populistische zet was die schadelijk zou kunnen zijn voor de economie, stond haaks op het op 3 juli bekendgemaakte regeringsprogramma, waarin de strijd tegen de inflatie de belangrijkste doelstelling werd genoemd.

Op 22 juli verklaarde DYP-leider en vice-premier Tansu Ciller echter dat haar partij zich zou verzetten tegen radicale veranderingen in het economische programma. Ciller maakte plannen bekend om het begrotingstekort terug te dringen en de inkomsten te verhogen ter compensatie van de nieuwe overheidsuitgaven die het gevolg waren van de verhoging van de overheidssalarissen met 50 procent. Cillers plannen omvatten een heffing van 6 procent op importfinanciering en de invoering van een inkomstenbelasting op na 1 januari 1997 uitgegeven schatkistpromesses. Uit verdere details van het plan om meer inkomsten te venverven, dat op 31 juli werd onthuld, bleek dat de regering verwachtte $10 mrd binnen te halen door de aflossingsregelingen en de kostenstructuur van binnenlandse leningen te verbeteren.

HONGERSTAKING IN GEVANGENISSEN. INTERNATIONALE REACTIES

In juli kreeg de nieuwe coalitieregering te maken met haar eerste ernstige crisis. Zij werd ervan beschuldigd een hongerstaking van honderden linkse politieke gevangenen niet op de juiste wijze te hebben aangepakt, hetgeen leidde tot de dood van twaalf gevangenen.

Hun dood vestigde de aandacht van de inter-



Tijdens een protestdemoristratie op 27 juli 1996 in de Duitse stad Bochum tonen Turkse demonstranten de portretten van de slachtoffers van de hongerstaking in de Turkse gevangenissen, die de 69ste dag u-as ingegaan.

nationale gemeenschap op de omstreden mensenrechtensituatie in Turkije. En een aantal lidstaten van de Europese Unie (EU) uitte opnieuw bedenkingen over de recentelijk met Turkije gesloten douane-unie in ruil voor de Turkse belofte om de mensenrechtensituatie te verbeteren en uit te breiden (zie pag. 259/1-'96).

De gevangenisstaking, waaraan duizenden politieke gevangenen in het hele land deelnamen, was in mei begonnen. Begin juli bereikte de actie een hoogtepunt, toen een aantal gedetineerden van de Bayrampasa-gevangenis in Istanboel dreigde met een hongerstaking, als de regering geen verbetering zou brengen in de omstandigheden in de gevangenissen en geen opdracht zou geven de streng beveiligde gevangenis in Eskishir in Midden-Anatolië te sluiten. De stakende gevangenen zouden zich ook verzetten tegen de strenge bepalingen (waarvan een aantal in juni was ingetrokken) die waren ingevoerd door minister van justitie Sevket Kazan. Naar verluidt wilde Kazan een einde maken aan de invloed van linkse gevangenen in sommige gevangenissen door hen over te plaatsen naar gevangenissen in afgelegen delen van het land.

De eerste hongerstakers stierven in de Bayrampasa-gevangenis op 21, 23 en 24 juli. Daarop riep de regering op de actie te beëindigen, maar zij deed geen concessies. Op 25 juli overleden opnieuw drie hongerstakers in Ankara: Bursa en Aydin. Na het overlijden van twee andere hongerstakers in de Canakkale- en Bayrampasa-gevangenis in Istanboel op 26 juli deed de regering een, zoals zij het formuleerde, ,,laatste oproep" aan de hongerstakers, voordat zij zou doen .,wat nodig is". De regering liet echter in het midden welke maatregelen ze overwoog. Op 27 en 28 juli overleden opnieuw vier gevangenen.

Op 27 juli maakten de stakingsleiders in de Bayrampasa-gevangenis bekend dat zij hun acties opschortten, nadat regeringsfunctionarissen hadden besloten ruim honderd gevangenen uit een streng beveiligde gevangenis in Midden-Anatolië weg te halen en hadden beloofd geen gevangenen meer daarheen over te plaatsen.

Kazan bevestigde dit en zei dat de regering had gehandeld in overeenstemming met de islamitische beginselen van barmhartigheid en dat .,er geen sprake" was dat zij zou toegeven aan de andere eisen van de gevangenen. zoals de sluiting van de Eskishir-gevangenis.

Internationale reacties

De gevangenisstaking wekte bij mensenrechtengroeperingen overal in de wereld bezorgdheid en verontwaardiging.

Op 23-24 juli drong Frankrijk er bij Turkije op aan de gevangenisomstandigheden te verbeteren en een einde te maken aan de hongerstaking. Duitsland riep de hongerstakers op hun acties te beeindigen na felle botsingen tussen de Duitse politie en Turkse betogers die demonstreerden uit solidariteit met de stakers.

Op 26 juli waarschuwde Italië dat Turkije's betrekkingen met de EU ,,schadelijke gevolgen" zouden kunnen ondervinden. als de Turkse regering niet snel stappen zou ondernemen om de gevangenisomstandigheden te verbeteren. Ook de mensenrechtenorganisatie Amnesty International (AI) veroordeelde de Turkse regering. Op 25 juli liet AI premier Erbakan in een brief weten het eens te zijn met de klachten van de gevangenen over mishandeling. gebrek aan medische verzorging en overplaatsing naar afgelegen gevangenissen. Op 26 juli wees Kazan de internationale kritiek van de hand. Hij zei: ..Ik trek me niets aan van berichten in de internationale pers of van brieven van Amnesty International".

AANHOUDENDE SPANNING MET GRIEKENLAND

Op 3 maart bevestigde een vertegenwoordiger van de Griekse regering het bericht in de Atheense pers dat Griekenland zijn veto had uitgesproken over een subsidie van ECU 750 mln (ongeveer $ 940 mln) van de Europese Investeringsbank (EIB) voor Turkije. Op 1 maart had de Griekse regering de EIB op de hoogte gebracht van haar veto (voor Grieks verzet tegen een Europees hulpprogramma voor Turkije, zie pag 260/1-'96).

Op 1 maart kwamen een Griekse en een Turkse oorlogsbodem met elkaar in aanvaring nabij het door beide landen betwiste rotseilandje Kardak (Imia in het Grieks). Volgens het Turkse ministerie van buitenlandse zaken was ,,het incident een gevolg van verkeerde manoeuvres van het Griekse schip" en schond het Griekse marineschip de Turkse wateren. Volgens het Griekse ministerie van defensie was het Turkse schip in Griekse wateren en ging het om ,,eendaad van provocatie".

Op 24 maart deed premier Mesut Yilmaz een beroep op Griekenland om ,,onvoorwaardelijke besprekingen te beginnen om een oplossing te vinden voor alle problemen met betrekking tot het totale Egeische gebied". Hij zei dat Turkije ,.geen enkele methode om geschillen op basis van wederzijdse instemming op te lossen van de hand wees". Dit werd uitgelegd als een aanwijzing dat Turkije wellicht bemiddeling door het Internationaal Hof in Den Haag zou aanvaarden in het recente conflict over het rotseilandje Kardak/Imia (zie pag. 259/2 e.v.-'96).

SCHRIJVER YASAR KEMAL VEROORDEELD. KOERDISCHE KWESTIE

Op 7 maart werd de schrijver Yasar Kemal veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van twintig maanden voor ,,het zaaien van vijandschap tussen volken" in een artikel waarin hij kritiek leverde op de wijze waarop de regering de Koerdische kwestie aanpakte.

De 72-jarige Kemal, die vooral bekendheid ge-



Turkse troepen trekken op 27 juni 1996 de grens met Noord-Irak over voor een operatie tegen separatistische Koerdische rebellen.

noot vanwege zijn in 1961 gepubliceerde roman Mehmet *Mijn* Valk. was zelf van Koerdische afkomst. Kemal werd beschouwd als de grootste nog levende Turkse schrijver en was genomineerd voor de Nobelprijs. Zijn artikel was opgenomen in de verzamelbundel *De Vrijheid van Meningsuiting* en *Turkije*. Het boek. dat het gerechtshof voor staatsveiligheid begin 1995 in beslag nam, bevatte stukken van 20 schrijvers. De publikatie leverde Kemal al een proces op wegens ,.separatistische propaganda". Een rechtbank sprak hem voor die aanklacht vrij. Kemals uitgever Erdal Oz kreeg een boete.

Miljoenen Koerden uit dorpen verdreven

Op 27 maart berichtte het in Londen gevestigde Koerdische Project voor de Mensenrechten dat tijdens een recente onderzoeksreis was gebleken dat 3 mln mensen uit 3.000 dorpen in Zuidoost-Turkije waren verdreven tengevolge van recente optredens tegen Koerdische opstandelingen (zie ook 317/3 e.v.-'95).

Begin maart had premier Yilmaz journalisten verteld dat zijn regering misschien het verbod op het gebruik van het Koerdisch in het onderwijs en in televisie-uitzendingen zou opheffen. Op 21 maart reisde Yilmaz naar de stad Igdir. 240 km len oosten van Ankara. waar hij als eerste Turkse leider deelnam aan de viering van het Koerdische nieuwjaar.

Hernieuwd offensief tegen de Koerden

Begin april zouden bij een hernieu d grootscheeps legeroffensief tegen de Separatistische Koerdische Arbeiderspartij (PKK) in de zuidoostelijke provincies Diyarbakir en Bingol meer dan 90 Koerdische guerrillastrijders en ten minste 27 regeringssoldaten de dood gevonden hebben.

Bij een inval op 12-14 juni een paar kilometer over de grens met Irak doodde het Turks leger zeker 56 Koerdische guerillastrijders. De actie in Noord-Irak werd uitgevoerd door een kleine groep commando's, die zich snel weer had teruggetrokken. Woordvoerder van de gezamenlijke chefs van staven, kolonel Kemal Ay. zei dat lokale commandanten naar believen grensoverschrijdende acties mochten uitvoeren. Ay reageerde op een bericht in het dagblad Hurriyet dat 5.000 Turkse soldaten grote groepen PKK-strijders zouden hebben omsingeld in Noord-Irak. De separatistische PKK gebruikte Noord-Irak als achtergrondbasis in de strijd voor een onafhankelijk Koerdistan. die al 12 jaar duurde.

Op 27 juni trok het Turkse leger voor de tweede keer deze maand de grens met Noord-Irak, iets ten zuiden van de stad Semdinli, over. Het veiligheidsleger werd ondersteund door speciale troepen. Cobra helikopters en dorpswachters. Bii deze een dag durende operatie werden 45 Koerdische strijders gedood.

Zelfmoordaanslag van PKK-lid

Op 30 juni kwamen in de oostelijke stad



Presidentskandidaat Olafui Ragnar Grimsson en zijn vrouw Gudrun Thobergsdottii brengen in Reykjavik hunstemuit bij de presidentsverkiezingen op 29 juni 1996

Tunceli zeker negen soldaten om het leven en werden 23 anderen gewond, toen een Koerdische vrouw, die naar men aannam lid was van de PKK. tijdens een militaire parade een zelfmoordaanslag met een bom pleegde.

De bomaanslag wekte de vrees voor een escalatie van de gevechten tussen de veiligheidstroepen en de PKK. die recentelijk had gedreigd xelfinoordaanslagcn uit voeren in sleden in het westen van het land, indien de regering niet zou ingaan op haar aanbod om een bestand te sluiten. De PKK had dit aanbod in december 1995 gedaan.

(Voor het militaire samenwerkingsverdrag met Israël, zie pag. 505/3 en 506/1-'96.)

(Vor.ber.pag. 257/1 e.v.-1996)

IJSLAND

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 29 juni 1996 werd Olafur Ragnar Grimsson gekozen tot president van IJsland. Ragnar behaalde 40 procent van de stemmen en versloeg daarmee de vier andere kandidaten. Hij werd de opvolger van president Vigdis Finbogadottir. die vier keer was herkozen (de laatste maal in 1992, zie pag. 622/2-'93) en wier populariteit gedurende haar zestienjarige presidentschap het aanzien van deze hoofdzakelijk ceremoniële functie had verhoogd.

De 53-jarige Olafur Ragnar was minister van financien geweest van 1988-'S1 en hij was voorzitter van de linkse Volksalliantie. die zich in het verleden had verzet tegen IJslands lidmaatschap van de NAVO en de militaire betrekkingen tussen IJsland en de VS. Door ziin linkse reputatie bestond er in bepaalde kringen sterke weerstand tegen zijn kandidatuur, hetgeen bijdroeg aan een ongebruikelijk felle verkiezingscampagne. De belangrijkste rechtse kandidaat was Petur Hafstein. lid van het Hooggerechtshof en zoon van een oud-premier De geheel uit vrouwen bestaande Vrouwenalliantie, die opvallend sterk was vertegenwoordigd in het parlement. had een van haar vroegere voorzitsters. Gudrun Agnarsdottir, als kandidaat.

De 65-jarige president Vigdis had het besluit genomen zich niet meer verkiesbaar te stellen na vier ambtstermijnen. hoewel het zo goed als zeker was dat zij zou worden gekozen vuur een vijfde ambtstermijn als ze had meegedaan aan de verkiezingen. Vigdis, die als eerste vrouw ter wereld tot staatshoofd was gekozen. had alom bewondering en respect geoogst door de krachtige wijze waarop zij de cultuur en de taal van haar land had bevorderd. Tijdens haar presidentschap was het aantal vrouwen in politieke functies in IJsland aanzienlijk toegenomen en op dat ogenblik werd 23 procent van de zetels in het parlement door vrouwen bezet.

(Vor.ber.pag. 829/3 e.v.-1995)

ALGEMEEN

ONTMOETING GROEP VAN RIO EN EU

Van 12-16 april 1996 vond in de Oost-boliviaanse stad Cochabamba onder strenge veiligheidsmaatregelen de zesde ontmoeting plaats van de ministers van buitenlandse zaken van de Groep van Rio en de Europese Gnie (EU).

De slot\-erklaring (i)erkende drugs als een wereldwijde dreiging en benadrukte de verantwoordelijkheid van de internationale gemeenschap om het probleem gezamenlijk aan te pakken: (ii) juichte het succes toe van regionale inspanningen tot integratie in Latijns-Amerika. het Caribisch gebied en Europa op het gebied van economie. handel en investeringen: (iii) onderstreepte het belang van de Top voor Duurzame Oiltwikkeling. die in december i996 in Bolivia zou worden gehouden

In een gemeenschappelijke verklaring werd de Helms-Burton-wet. waarin hrt Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba werd aangescherpt (zie pag. 559/1/2-'96), veroordeeld. maar naar verluidt stemden de EU-ministers hier slechts mee in op voorwaarde dat een tweede verklaring werd opgesteld waarin de schending van de mensenrechten in Cuba werd veroordeeld.

(Vor.ber.pag. 116/1-1996)

MERCOSUR-TOP

Op 23 juni hadden de presidenten van de lidstaten van Mercosur (Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt, bestaande uit Argentinië. Brazilië, Paraguay en Uruguay) een ontmoeting met de staatshoofden van Chili en Bolivia tijdens cle 10de Mercosur-top in de Argentijnse stad San Luis.

De presidenten van de Mercosur-landen gingen ermee akkoord dat Chili per 1 oktober 1996 als geassocieerd lid zou toetreden tot Mercosur. Chili zou tien jaar de tijd krijgen oin zijn invoerheffingen stapsgewijs af te bouwen (zie pag. 394/1-'96). Hiermee kreeg Chili toegang tot een markt van meer dan 200 mln consumenten, zonder dat het gebonden was aan het Mercosur-stelsel van douanetarieven. In ruil hiervoor kregen de Mercosur-lidstaten toegang tot de Chileense markt. die in economisch opzicht het verst ontwikkeld was van de markten in de regio. alsook tot de Chileense havens aan de Stille Oceaan. die van vitaal belang waren voor de handel met Azie. De Argentijnse president. Carlos Saul Menem, voorspelde voor Mercosur de komende jaren een enorme groei van investeringen.

Op 25 juni werd een raamakkoord met Bolivia bereikt over het instellen van een vrijhandelszone die met ingang van 1997 gelcidclijk zou worden ingevoerd. Het definitieve verdrag' zou binnen negentig dagen worden ondertekend. zodra overeenstemining was bereikt over de bijlagen. die voornamelijk uit lijsten inet uitzonderingen bestonden waarop vooral landbouwprodukten voorkwamen: de invoerrechten op deze produkten zouden in ruim achttien jaar stapsgewijs worden verlaagd. Door dit akkoord zou het gchccl door land ingesloten Bolivia in principe toegang krijgen tot havens aan de Stille Oceaan en de Atlantische Oceaan.

Een eerdere bijeenkomst op 23-24 juni in de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires, georganiseerd door het World Economic Forum. werd bijgewoond door dc presidenten van de Mercosur-landen en vertegenwoordigers van het regionale bedrijfsleven.

(Vor.ber.pag. 394/1 e.v.-1996)

17DE CARICOM-TOP

Van 3-6 juli werd in Bridgetown op Barbados de 17de vergadering gehouden



Klaus Schwab (m). voorzitter van het World Economic Forum. samen met de presidenten van de Mercosur-landen, Juan Carlos Wasmosy van Paraguay (l.). Carlos Saul Menem van Argentinië (2e v.l.), Fernando Henrique Cardoso van Brazilie (2e v.r.) en Julio Maria Sanguinetti van Uruguay (r.). tijclens een bijeenkomst van het M70rldEconomic Forum op 24 juni 1996 in Buenos Aires.

van de staatshoofden van de Caribische Gemeenschap (CARICOM).Het belangrijkste gespreksonderwerp van de top was het economische integratieproces ten behoeve van de totstandbrenging van een verenigde Caribische markt.

Aan het einde van de towontmoeting werden drie belangrijke akkoorden gesloten: over efficiëntere luchtvaartdiensten in de regio; over regelingen op het gebied van de sociale zekerheid, waardoor staatsburgers van de CARICOM-lidstaten hun pensioen zouden kunnen laten overmaken van het ene land naar het andere; en over de oprichting van een Caribisch investeringsfonds met een aanvangskapitaal van $ 50 mln om particuliere investeringen in de regio te stimuleren.

(Vor.ber.pag. 115/1-1996)

TOP MIDDENAMERIKAANSE STATEN EN CHILI

Op 12 juli vond in Costa Rica een ontmoeting plaats tussen de staatshoofden van de Middenamerikaanse staten en de Chileense president Eduardo Frei Ruiz-Tagle. De bijeenkomst eindigde met de ondertekening van een gezamenlijke verklaring over economische samenwerking en over initiatieven in de richting van de liberalisering van het goederen- en dienstenverkeer.

ORKANEN

In juli werden Midden-Amerika en het Caribische gebied getroffen door twee orkanen. In het begin van de maand veroorzaakte de orkaan ,,Bertha" schade aan gebouwen in het oosten van het gebied, met name op de Bahama's en de Benedenwindse Eilanden. Op de Maagdeneilanden vielen drie doden en op Puerto Rico ten minste één. Op 27-28 juli werd Midden-Amerika geteisterd door de orkaan ,,César", die het leven kostte aan minstens twaalf mensen in El Salvador, twee in Panama en 24 in Costa Rica, voordat hij overging in de tropische storm ,,Douglas". De storm en de daarop volgende overstromingen kostten het leven aan zeker negen mensen in Nicaragua.

(Vor.ber.pag. 394/1 e.v.-1996)

ANTIGUA EN BARBUDA

AFGEVAARDIGDE HUGH MARSHALL DIENT ONTSLAG IN

Op 31 januari 1995 maakte oud-minister van handel Hugh Marshall bekend met ingang van 13 februari ontslag te nemen als afgevaardigde van de regerende Antigua Labour Party (ALP).De openhartige Marshall, die in februari 1993 door de ALP uit zijn partijfuncties was ontheven (zie pag. 690/2/3-'93), was zijn parlementszetel tijdens de verkiezingen van maart 1994 kwijtgeraakt (zie pag. 402/3 en 403/1-'94).

REGERINGSMAATREGELEN

Op 2 april 1996 werden maatregelen bekendgemaakt om de overheidsuitgaven te beteugelen en de inkomsten te verhogen. Dit betekende een verlaging van de ministersalarissen met 10 procent, de instelling van een team dat met de technische assistentie van Groot-Brittanië ervoor moest zorgen dat de belastingwetten werden nageleefd, en het heffen van 10 procent inkomstenbelasting voor buitenlanders, waaronder ook de inwoners van andere landen van de Caribische Gemeenschap (CARICOM), die meer verdienden dan EC$ 1.200 (ongeveer US$ 450) per maand.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Premier Lester Bird maakte op 14 mei een kabinetswijziging bekend, waarbij hij zei dat hij zijn regering voorbereidde op ,,een grote sprong naar de 21-ste eeuw".

Bird nam de portefeuilles verbindingen. burgerluchtvaart en internationaal transport over van Robin Yearwood; tevens nam hij de portefeuille kansspelen over van minister van financiën Molwyn Joseph. Yearwood bleef verantwoordelijk voor openbare voorzieningen, fabrieken en energie. De verantwoordelijkheid voor handel, industrie en consumentenzaken ging van John St Luce naar Hilroy Humphreys. die tot dan toe verantwoordelijk was voor volksgezondheid en binnenlandse zaken. St Luce behield landbouw, visserij en land en nam planning over van Bird en coöperaties van Adolphus Freeland. Freeland behield arbeid en nam binnenlandse zaken over. Sam Aymer werd benoemd tot minister van volksgezondheid en openbare diensten.

Het besluit van Bird om zijn broer Vere Bird Jr politiek te rehabiliteren door hem te benoemen tot zijn speciale adviseur op het gebied van telecommunicatie, wetenschap, technologie en voorlichting was uiterst omstreden. De vermeende betrokkenheid van Bird Jr bij illegale wapentransporten had ertoe geleid dat hij in mei 1990 uit zijn ambt wasgezet. Eenonderzoekscommissie had in november van dat jaar geadviseerd hem geen openbare ambten meer te laten bekleden (zie pag. 521/1 e.v.-'90 en 166/2 e.v.-'91).

Op 22 september nam Molwyn Joseph ontslag als minister van financiën en sociale zekerheid, naar verluidt vanwege de controverse die was ontstaan over het feit dat hij geen invoerbelasting zou hebben betaald over een geïmporteerde old-timer. Zijn ministeriële taken werden overgenomen door John St Luce, die tevens de verantwoordelijkheid behield voor planning, coöperaties, landbouw, visserij en land.

(Vor.ber.pag. 402/3 e.v.-1994)

BOLIVIA

CORRUPTIESCHANDALEN

Op 8 maart 1996 werd bekendgemaakt dat Enrique Montana, directielid van de centrale bank, ontslag had genomen nadat hij was beschuldigd van onregelmatigheden bij de financiering van de verkiezingscampagne in 1993 van de regerende Nationalistische Revolutionaire Beweging (MNR),waarvan hij lid was.

Montana sprak de beschuldigingen tegen, die volgens hem onderdeel waren van een plan om de regering aan het wankelen te brengen.

In een andere corruptiezaak werd rechter Luis Mazzone Roca, die de leiding had over rechtszaken aangaande drugsdelicten, op heterdaad betrapt toen hij van relaties van een verdachte $ 3.000 aan steekpenningen aannam

ARBEIDSONRUST. ALGEMENE STAKING BEËINDIGD

Half maart brak een reeks stakingen uit, uit verzet tegen de verkoop op 14 maart van de Boliviaanse oostelijke spoorwegen aan een Chileens bedrijf. De verkoop maakte deel uit van het controversiële privatiseringsprogramma van de regering.

Door deze transactie staken oude anti-Chileense gevoelens rond de toegang tot de Stille Oceaan opnieuw de kop op. In reactie hierop besloot de oppositiepartij Geweten van het Vaderland (CONDEPA) de algemene staking te steunen die door de belangrijkste vakbondsfederatie, de Boliviaanse Arbeiderscentrale (COB), voor 18 maart was afgekondigd. Op 25 maart leidde het arbeidsconflict tot gewelddadige schermutselingen met de politie in La Paz. Hierbij werd een persoon door een rubberen kogel gedood.

Op 21 april ondertekenden de COB en de regering een akkoord, waarmee een einde kwam aan een maandenlange periode van algemene stakingen, die gepaard ging met aanhoudende demonstraties (zieookpag. 330/1-'96).

De COB aanvaardde het oorspronkelijke aanbod van de regering om de salarissen van leraren en andere werknemers bij de overheid met respectievelijk 13 en 9 procent te verhogen en

het minimummaandloon met $ 4 te laten stijgen tot $44. Er werden geen concessies gedaan ten aanzien van het verzet van de COB tegen de komende „kapitalisering" (gedeeltelijke privatisering) van de staatsoliemaatschappij (YPFB) en de gedwongen vernietiging van cocaplantages. De regering wist de COB op doeltreffende wijze op een zijspoor te zetten door onderhandelingen te voeren met afzonderlijke vakbonden en maakte gebruik van het leger en de oproerpolitie om demonstraties in La Paz uiteen te jagen en betogers te arrestcrcn.

IMF-lening

Op 25 maart ging het IMF akkoord met een tweede jaarlijkse lening aan Bolivia in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF). Het ging om een lening van SDR 33,66 mln (ongeveer $49 mln), die zou worden uitgekeerd in twee gelijke termijnen in april en septembe (voor de eerste overeenkomst zie pag. 261/2-'95).

KABINETSWIJZIGING. CONGRES BEREIKT AKKOORD OVER ZETELVERDELING

Op 19 april werd Guillermo Richter benoemd tot minister van sociale communicatie. Hij volgde Irving Alcarez op.

Na langdurig overleg bereikte het Congres op 27 juli een overeenkomst over de nieuwe landelijke zetelverdeling, waardoor een begin zou kunnen worden gemaakt met het proces van de algemene verkiezingen die in 1997 zouden plaatsvinden. Door het akkoord kregen de departementen La Paz en Santa Cruz een groter aantal zetels dan de dunbevolkte en meer afgelegen gebieden, die tevergeefs hadden geprobeerd meer geld van de overheid te krijgen.

OUD-PRESIDENT GUEVARA ARZE OVERLEDEN

De 84-jarige politicus en diplomaat Walter Guevara Arze stierf op 20 juni. Guevara Arze was in 1941 mede-oprichter van de MNR en hij nam deel aan drie MNR-regeringen. Hij was een fel tegenstander van de militaire regering van generaal Hugo Banzer (president van 1971-'78). In 1974 werd hij verbannen toen hij kritiek had op bepaalde aspecten van de Boliviaanse buitenlandse politiek. In 1979 was hij voor korte tijd president, maar hij werd afgezet bij een militaire staatsgreep (721/1 e.v.-'79).

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Op 23 juli werd de oprichting bekendgemaakt van een politieke partij, de Nieuwe Republikeinse Macht (NFR), die werd geleid door de burgemeester van Cochabamba, Manfred Reyes Villa.

(Vorberpag.330/1/2-1996)

CANADA

VICE-PREMIER COPPS TREEDT TERUG EN WORDT HERKOZEN. TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

Op 1 mei trad vice-premier en minister van nationaal erfgoed Sheila Copps uit de federale regering en gaf ze haar parlementszetel op, omdat het de Liberale regering niet was gelukt de impopulaire belasting op goederen en diensten (GST) af te schaffen.

De Liberale Partij had tijdens de verkiezingscampagne in 1993 beloofd de GST-belasting af te schaffen. waarbij Copps persoonlijk had beloofd dat ze zou aftreden als de belasting niet werd ingetrokken. De GST bracht echter jaarlijks C$ 18 mrdop (ongeveer US$ 13 mrd) en de nieuwe Liberale regering besloot deze uiterst belangrijke bron van inkomsten toch te behouden. Copps. die toegaf dat het onbezonnen was geweest een dergelijke belofte te doen. gaf toe aan de publieke druk om af te treden. Verwacht werd dat haar afwezigheid in het kabinet van korte duur zou zijn, aangezien er op 1i juni tussentijdse verkiezingen zouden worden gehouden in haar kiesdistrict Hamilton in Ontario. Haar verantwoordelijkheden als minister van nationaal erfgoed werden tijdelijk toegewezen aan Lucienne Robillard, de minister van staatsburgerschap en immigratie: de functie van vice-premier bleef open.

Verkiezingen in British Columbia

Bij de provinciale verkiezingen in British Columbia op 28 mei werd de Nieuwe Democratische Partij (NDP) met haar provinciale leider Glen Clark herkozen voor een tweede regeringstermijn, hoewel haar meerderheidspositie afbrokkelde (voor de verkiezingen van oktober 1991. zie 615/2-'92). De NDP behaalde 39 zetels in het nieuwe provinciale parlement, vergeleken met de 50 in het scheidende parlement. De Liberale Partij, die van 14 naar 33 zetels ging, verbeterde haar positie daarentegen. De verkiezingen waren uitgeschreven enkele uren nadat de NDP een sluitende begroting had ingediend en de campagne had zich toegespitst op Clarks reputatie op economisch gebied.

Sheila Copps herkozen bij tussentijdse verkiezingen

Sheila Copps werd met een ruime meerderheid herkozen bij tussentijdse verkiezingen op 17 juni in Ontario, waarbij ze meer dan 50 procent van de stemmen behaalde. Premier Jean Chrétien benoemde haar onmiddellijk opnieuw tot vice-premier en minister van Canadees erfgoed.

(Voor de Canadese reactie op de Amerikaanse Helms-Burton-wet tegen bedrijven die handel met Cuba dreven, zie pag. 561/2/3-'96).

(Vor.ber. pag. 396/1 e.v.-1996)

CHILI

COMPROMIS OVER WETGEVING INZAKE DE MENSENRECHTEN EN GRONDWETSWIJZIGINGEN. SENAAT VERWERPT GRONDWETSWIJZIGINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Begin november 1993 sloten de regering en de oppositionele partij Nationale Vernieuwing (RN) een compromis over de wetsvoorstellen voor de mensenrechten en wijzigingen in de grondwet die sinds augustus, toen ze door president Eduardo Frei Ruiz-Tagle waren gepresenteerd, door het Congres waren behandeld (zie pag. 41/1 e.v.-'96). Als gevolg van dit compromis maakte de rechtse Onafhankelijke Democratische Unie (UDI) op 13 november bekend het samenwerkingspact met de RN op te zeggen. Het compromis over het wetsvoorstel voor de mensenrechten was ook binnen de regeringscoalitie gestuit op tegenstand van de Socialistische Partij (PS).

Volgens het oorspronkelijke wetsvoorstel voor de mensenrechten van president Ruiz-Tagle zouden alle 542 nog lopende rechtszaken automatisch worden heropend. onder de jurisdictie van burgerrechtbanken vallen en net zolang worden aangehouden tot ze waren opgelost. Krachtens de overeengekomen amendementen zouden rechtszaken alleen worden heropend als de aanklager nieuw bewijsmateriaal kon overleggen. Voorts zou de behandeling van zaken die al onder militaire jurisdictie vielen, in handen van militaire rechtbanken blijven en zouden rechters bevoegd zijn een zaak te sluiten, ook al bestond er geen zekerheid omtrent het lot van het slachtoffer. Op 9 november trok een stoet van zo'n 20.000 mensen door Santiago om tegen het wetsvoorstel te protesteren.

De belangrijkste amendementen in het wetsvoorstel tot grondwetswijzigingen betroffen het intrekken van de voorstellen over de benoeming van senatoren en de reorganisatie van het Constitutionele Hof.

Op 5 december keurde de constitutionele commissie van de Senaat een ontwerpwetsvoorstel goed om lopende

mensenrechtenzaken versneld af te handelen en werd de weg vrijgemaakt voor een algemene stemming in de Senaat. De PS en de UDI waren tegen het wetsvoorstel.

Op 10 januari 1996 accepteerde de regering een voorstel van de RN om de acht overgebleven senatoren die voor het leven waren benoemd door oud-dictator en opperbevelhebber van het leger Generaal Augusto Pinochet Ugarte (een van hen was gestorven) uit de Senaat te verwijderen, waardoor er 38 gekozen senaatsleden zouden overblijven.

Senaat verwerpt grondwetswijzigingen

Op 11 april 1996 werd in de Senaat in twee ronden gestemd over een aantal grondwetswijzigingen die president Eduardo Frei Ruiz-Tagle had ingediend (zie boven). De uitslag was 25 stemmen voor en 21 tegen. hetgeen niet voldoende was om de wijzigingen goed te keuren: daarvoor waren 31 stemmen vóór nodig.

De acht grondwetswijzigingen hadden in november 1995 en in januari 1996 verdeeldheid gezaaid onder politiek rechts. Zij betroffen onder meer opheffing van de rechtstreekse benoeming van de acht overgebleven „aangestelde senatoren". Als direct gevolg van de verwerping van de hervormingsvoorstellen achtte de constitutionele Senaatscommissie het naar verluidt zinloos om een aanvullend wetsvoorstel in te dienen. dat was bedoeld om de mensenrechtenprocessen te versnellen die in verband stonden met misdaden die waren gepleegd door militairen en leden van de veiligheidsdienst ten tijde van de militaire dictatuur (1973-'90).

Uitspraak over moord op FPMR-leden in 1987

Op 7 november 1995 besliste een militaire rechtbank dat twaalf in 1987 omgekomen leden van het Patriottisch Front Manuel Rodriguez (FPMR) vermoord waren. De rechtbank wees echter op grond van onvoldoende bewijs het verzoek af om de betrokken voormalige CNI-agenten (geheime politie) te vervolgen. Eveneens op 7 november werd de voormalige FPMR-leider Sergio Buschmann op borgtocht vrijgelaten. Hij zat een gevangenisstraf uit wegens het smokkelen van wapens in 1986.

Nadat het laatste beroep van kapitein (b.d.) Hector Diaz Anderson tegen zijn veroordeling in juni 1994 was afgewezen, ging hij op 11 december de Punta Peuco gevangenis in voor de rnoord op een socialistischestudcnt in 1985.

Op 15 december werden twee lichamen gevonden in de stad Copiapo in het noorden van Chili. Aangenomen werd dat het de lichamen waren van linkse activisten die door de militairen na de staatsgreep van 1973 waren ontvoerd. Drie dagen eerder waren de overblijfselen van ten minste drie gedeeltelijk verbrande liehamen ontdekt op het terrein van een militaire kazerne buiten Santiago.

PS-leider herkozen

Half december kwam het bericht dat Camilo Escalona Medina herkozen was als voorzitter van de PS. Escalona Medina was een vertegenwoordiger van de harde lijn en behaalde een duidelijke overwinning op de kandidaat van de „vernieuwings"factie.

Aanslag op politieschool

Twee voormalige leden van het linkse FPMR. dat volgens de politie niet meer actief was, werden verantwoordelijk geacht voor een aanslag op de Nationale Gevangenispolitieschool in de hoofdstad Santiago op 10 april 1996. Een aanvaller en een bewaker van de school kwamen hierbij om het leven.

President van de Centrale Bank neemt ontslag

Op 28 juni trad Roberto Zahler Mayanz trad af als president van de Centrale Bank, kennelijk na onenigheid met de andere directeuren over de voorgestelde verhoging van de rentevoet en over de schuld die de vijf banken. die bij de crisis in 1983 door financiële steun voor een faillissement waren behoed (zie pag. 533/2 en 533/1-'83), bij de Centrale bank hadden. Zahler zou hebben gepleit voor een strikter anti-inflatiebeleid dan dat van de regering. Zijn vertrek deed twijfel ontstaan over de onafhankelijkheid van de bank ten opzichte van de regering. Er werd niet onmiddellijk een opvolger benoemd.

Verkiezingspact

Op 17 juli tekenden de twee belangrijkste rechtse partijen, Nationale Vernieuwing (RN), en de Onafhankelijke Democratische Unie (UDI),een verkiezingspact waarin ze besloten gezamenlijk met een gelijk aantal kandidaten deel te nemen aan de gemeenteraads- en parlementsverkiezingen in december 1997.

Mensenrechtenproces opgeschort

Op 17 juli werd bekend dat een militaire rechtbank een beroep had gedaan op de amnestiewet om een lopend onderzoek naar de verdwijning van 24 boeren in Paine in 1973 op te schorten.



Chileense mijnwerkers houden op 31 mei 1996 een wake en blokkeren de hoofdingang van de staatsmijn in Lota, ten zuiden van Santiago. Zo'n 1.500 mijnwerkers staken al 10 dagen om te bereiken dat 97 collega's meer in dienst mordden genomen. De doodslrist is bedoeld als boodschap voor de directeur van de mijn, die door de mijnwerkers van wanbestuur wordt beschuldigd en wiens ontslag zij eisen.

Bomaanslag

Een tot dan toe onbekend groep die zichzelf het Comando Bautista B noemde, eiste de aansprakelijkheid op voor de bomaanslag op een kantoor van de gezondheidsdienst in Santiago op 25 juli. De groep verklaarde de aanslag te hebben gepleegd uit protest tegen de particuliere gezondheidszorg.

Juntalid overleden

De 80-jarige admiraal (b.d.) José Toribio Merino Castro, een lid van de militaire junta die de linkse regering van president Salvador Allende in 1973 omverwierp (pag. 617/1 e.v.-'73), stierf op 31 augustus aan kanker.
(Voor Chili's toetreding tot Mercosur, zie ALGEMEEN.)

(Vor.ber.pag. 39/3 e.v.-1996)

JAMAICA

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Begin november 1995 werd de nieuwe National Democratic Movement (Nationale Democratische Beweging. NDM) opgericht door Bruce Golding, die in oktober was afgetreden als voorzitter van de oppositionele Jamaica Labour Party (JLP).

Golding beweerde dat zijn partij ..niet alleen nieuw, maar ook anders" zou zijn, aangezien zij vraagtekens zette bij het traditionele tweepartijenstelsel en ingrijpende grondwetswijzigingen eiste. De partij bepleitte een duidelijke scheiding van macht tussen de regering en het parlement en was voorstander van niet meer dan twee ambtsperiodes voor de premier (of de president). De NDM verklaarde ook voorstander te zijn van particuliere investeringen en de markteconomie.

MONETAIRE MAATREGELEN

Op 7 november maakte premier Percival J. Patterson een serie maatregelen bekend om de recente val van de Jamaicaanse dollar een halt toe te roepen. De waardevermindering was het gevolg van loonsverhogingen die de produktiviteit overschreden. kredietuitbreiding door een eerdere renteverlaging en een speculatieve vraag naar vreemde valuta. De premier zei dat de Bank van Jamaica reeds had geïntervenieerd met $ 64 mln en dat zou blijven doen zolang het nodig was. Medio november was de Jamaicaanse dollar in waarde gedaald van J$ 31,925 ten opzichte van de Amerikaanse dollar begin 1995 naar bijna J$ 40.

(Vor.ber.pag. 619/1 e.v.-1995)

OAS

ALGEMENE VERGADERING

Van 3-5 juni 1996 werd in Panama-Stad de 26ste Algemene Vergadering van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) gehouden (voor de 25ste Algemene Vergadering in juni 1995, zie pag. 619/3-'95).

Op 4 juni nam de OAS met 23 stemmen tegen één stem (die van de Verenigde Staten, VS) en tien onthoudingen een resolutie aan waarin zij zich uitsprak tegen de Amerikaanse Helms-Burton-wet, krachtens welke de VS strafmaatregelen zouden kunnen nemen tegen buitenlandse bedrijven die zaken met Cuba deden (voor bijzonderheden over de Helms-Burton-wet, zie pag. 559/1 e.v.). Het verzet van de OAS volgde op de scherpe protesten die de Europese Unie (EU). Canada en Mexico al eerder hadden laten horen tegen de wet, die in strijd werd geacht met de internationale handelswetgeving. De OAS-ministers van buitenlandse zaken zeiden later in een gezamenlijke verklaring dat de resolutie betrekking had op mogelijke schendingen van internationale wetten en ..geenszins" een steunbetuiging aan de Cubaanse regering impliceerde. Ook achtten zij de opinerkingen die de Amerikaanse ambassadeur bij de OAS. Harriet Babbitt. naar aanleiding van deze kwestie had gemaakt, ..niet erg diplomatiek" Babbitt had een aantal. niet bij name genoemde, landen beschuldigd van ..collectieve lafheid" omdat zij hun afkeuring hadden uitgesproken over een naar haar mening ..binnenlandse wet" van de VS.

In andere belangrijke resoluties sprak de OAS zich uit (i) voor strengere maatregelen tegen terrorisme en drugshandel zoals werd bepleit in het Actieplan dat tijdens de Bijzondere Inter-Amerikaanse Conferentie over Terrorisme, die in april in Peru was gehouden. was goedgekeurd: (ii) voor het houden van een topconferentie in Coloinbia over de sociale ontwikkeling op het zuidelijk halfrond: (iii) voor de teruggave door de VS van het Panamakanaal aan Panama op 31 december 1999 en voor het houden van een ..Algemene Conferentie" over het toekomstig beheer van het kanaal in 1997: (iv) voor de ,,wettige rechten" van Argentinie ten aanzien van de souvereiniteit over de Falkland/Malvinas-eilanden: en (v) voor samenwerking bij de bevordering van het toerisme in Zuid-Amerika.

Volgens een bericht in het *NRC-H'blad* van 29 augustus verklaarde de juridische commissie van de OAS de Helms-Burton-sanctiewet tegen Cuba op 28 augustus in strijd met de internationale wetgeving. Het permanente comité van de OAS had om een juridische onderbouwing van de bezwaren tegen de Amerikaanse wet gevraagd. Een woordvoerder van OAS wilde niet ingaan op de juridische argumenten van dc commissie.

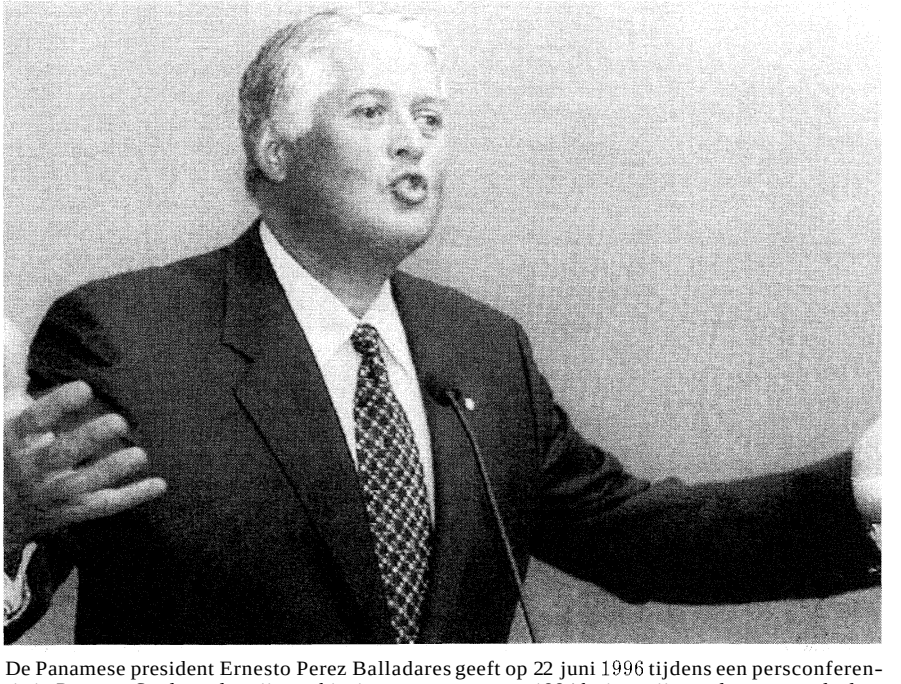
(Vor.ber.pag. 619/3-1995)

PANAMA

HERDENKING VAN DE AMERIKAANSE INVASIE

Honclerden betogers hielden op 20 december 1993 in Panama Stad een demonstratieve optocht ter herdenking van de zesde verjaardag van de Amerikaanse invasie (zie pag 157/2 e v -'90)

Het Comité voor de Redding van de Souvereiniteit. dat de demonstratie had georganiseerd, eiste dat oud-president Guillermo Endara Galimany en zijn twee vice-presidenten. Ricardo Arias Calderon en Guillermo Ford, voor het gerecht zouden morden gebracht voor hun rol hij de goedkeuring van de invasie. die zo'n 500 doden. 2.000 gewonden en duizenden daklozen tot gevolg had. De betogers keerden zich ook tegen elke poging om opnieuw te onderhandelen over de handhaving van de Amerikaanse militaire aanwezigheid na het jaar 2000 (zie pag. 765/1/2-'95). Volgens een bericht in Le *Monde* van 16 december was de regering begonnen schadevergoeding te betalen aan de 3.142 gezinnen, die het slachtoffer maren van de invasie. Elk gezin zou US$ 3.500 krijgen.



De Panamese president Ernesto Perez Balladares geeft op 22 juni 1996 tijdens een persconferentie in Panama Stad toe dat zijn verkiezingscampagne van 1994 buiten zijn medeweten gedeeltelijk met drugsgeld gefinancierd is.

ADVOCATEN VAN NORIEGA EISEN NIEUW PROCES

Volgens een bericht in de Volkskrant van 6 maart 1996 waren de advocaten van de in de Verenigde Staten (VS) tot 40 jaar veroordeelde ex-dictator Manuel Antonio Noriega Morena in de stad Miami een procedure begonnen om een nieuw proces te krijgen voor hun cliënt.

Noriega's verdediging stelde dat twee kroongetuigen belastende verklaringen zouden hebben afgelegd in ruil voor geld en gunsten. Een van de twee. drugshandelaar Carlos Lehder. zou zijn beloofd dat hij zijn straf in Duitsland mocht voortzetten. Lehder behoorde tot het Colombiaanse Medellin-kartel en was in de VS tot levenslang veroordeeld.

ONDERZOEK NAAR FINANCIERING VERKIEZINGSCAMPAGNE VAN PRESIDENT PEREZ BALLADARES MET DRUGSGELD

Op 23 juni maakte procureur-generaal José Antonio Sossa bekend dat onmiddellijk een onderzoek zou worden gestart om vast te stellen langs welke weg financiële bijdragen van drugskartels waren terechtgekomen in de campagnekas van president Ernesto Perez Balladares voor de verkiezingen van 1994.

Sinds Perez Balladares aan het bewind was gekomen. waren er steeds meer berichten geweest dat zijn regering gebruik had gemaakt van Colombiaans drugsgeld. De president had de beschuldigingen steevast van de hand gewezen. Naar aanleiding van berichten in de Panamese krant La Prensa en het Britse weekblad The Economist van 25 mei gaf Perez Balladares op 21 juni toe dat hij ,,ongewild" twee cheques met een totale waarde van $ 51.000 had ontvangen van Fuji Investment, een bedrijf dat werd geleid door de Colombiaan José Castrillon Henao, die in april in Panama was gearresteerd. Castrillon werd ervan beschuldigd de leiding te hebben gehad over de cocaïnetransporten van het Cali-kartel per schip naar de VS.

Tijdens een persconferentie op 22 juni ontkende president Perez Balladares dat hij persoonlijke banden onderhield met de drugshandelaar, zoals in The Economist werd gesuggereerd. Hij zei dat een van zijn medewerkers in 1994 was benaderd door een advocaat, die vertelde dat een van zijn cliënten, eigenaar van een vissersvloot, een bijdrage aan Perez Balladares' verkiezingskas wilde geven. De campagnemedewerke ging ermee akkoord en accepteerde de cheques. ..Hij was ervan overtuigd dat het schoon geld was." aldus de president. ,,Twee jaar geleden wist nog niemand mie José Castrillon Henao was" (de Volkskrant, 25 juni).

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 18 juni werd Ricardo Alberto Arias, tot dan toe ambassadeur in dc VS. benoemd tot minister van buitenlandse zaken als opvolger van Gabriel Lewis Galindo, die om gezondheidsredenen was afgetreden.

(Vor.ber.pag. 764/4 e.v.-1995)

ST CHRISTOPHER EN NEVIS

NEVIS BEREIDT AFSCHEIDING VOOR

De premier van het eiland Nevis, Vance Amory, gaf zijn departement van juridische zaken op 23 juni 1996 opdracht een wetsontwerp voor te bereiden voor de afscheiding van Nevis. De eerste minister van de federale regering. Denzil Douglas, reageerde door het risico van versplintering te benadrukken en hij wees erop dat het beleid van de landen van de Caribische Gemeenschap (CARICOM) op het tegenovergestelde was gericht, namelijk intensieve integratie.

(Vor.ber.pag. 765/1/2-'95)

ST VINCENT EN DE GRENADINES

NIEUWE OPPOSITIEPARTIJ

De Arbeiderseenheidspartij (Unity Labour Party, ULP), een nieuwe oppositiepartij die in september 1994 was gevormd uit de Arbeiderspartij van St Vincent (St Vincent Labour Party, SVLP) en de Beweging voor Nationale Eenheid (Movement for National Unity, MNU), hield medio oktober 1994 zijn openingsconventie. Vincent Beache, die de verkiezingsalliantie van de SVLP en MNU had geleid tijdens de algemene verkiezingen in februari 1994 (zie pag. 347/2-'94), werd gekozen tot voorzitter van de ULP. Voormalig MNU-leider Ralph Gonsalves werd vice-voorzitter.

EXECUTIES

Op 13 februari 1995 werden drie mannen opgehangen. Dit waren de eerste executies op de eilanden sinds 1991. Mensenactivisten reageerden woedend op het feit dat de bijzonderheden over de executies pas openbaar waren gemaakt nadat de ophangingen hadden plaats gevonden.

MINISTER VAN JUSTITIE NEEMT ONTSLAG

Op 29 augustus 1996 werd bericht dat



Carl L. Joseph was benoemd tot procureur-generaal en minister van justitie, naast zijn post van openbaar aanklager. Hij verving Carlisle Dougan, die ontslag had genomen na kritiek op zijn vermoedelijke betrokkenheid bij een controversiële transactie met buitenlandse cheques. Joseph nam ook de andere ministeriële taken, voorlichting en kerkelijke zaken, over van Dougan.

(Vor.ber.pag. 347/2-1994)

URUGUAY

LEIDER LINKSE OPPOSITIE TREEDT AF

Op 5 februari 1996, de 25ste verjaardag van de oprichting van de linkse coalitie Breed Front (Frente Amplio, FA), trad de 79-jarige generaal (bd) Liber Seregni Mosquera af als voorzitter van de FA.

Het aftreden vari Sereyni hield verband met onoverkomelijke meningsverschillen binnen de FA over hervormingen van het kiesstelsel. Enkele coalitiepartners. voornamelijk de Communistische Partij van Uruguay (PCU),

de Socialistische Partij en de Nationale Bevrijdingsbeweging of Tupamaros (MLN). Waren tegen een voorgestelde concessie aan de traditionele regeringspartijen, de Colorado Partij (PC of Colorados) en de Nationale Partij (PN of Blancos). die inhield dat bij de presidentsverkiezingen een tweede ronde zou worden gehouden als geen der kandidaten een duidelijke meerderheid behaalde in de eerste ronde. Ze stelden dat de Colorado- en Blancokiezers zo de gelegenheid. zouden krijgen hun krachten te bundelen. waardoor de FA. volgens recente opiniepeilingen de populairste politieke groepering, geen kans zou hebben op het presidentschap.

Medestanders van Sercgni waren ervoor deze concessie te doen, als een acceptabel risico. in ruil voor afschaffing van de „ley de lemas", het beruchte kiessysteem. waarbij iedere partij eer. aantal presidentskandidaten onder haar eigen vaandel („lema" is motto of devies) naar voren schoof. Het totale aantal stemmen op deze kandidaten bepaalde welke kandidaat. en partij, de winnaar was. De FA wilde een kiessysteem waarbij iedere partij slechts een kandidaat had.

Seregni. die onder de militaire overheersing (1973-'85) tien jaar in de gevangenis zat. was een van de weinige ongebonden FA-leiders geweest die in staat was de bonte coalitie bijeen te houden.

IMF KEURT OVERBRUGGINGSKREDIET GOED

Op 1 maart keurde het IMF een overbruggingskrediet tot een bedrag van SDR 100 mln (S 148 mln) goed, dat in de loop van de komende 13 maanden beschikbaar werd gesteld en het economische programma van de regering voor 1996 moest ondersteunen. (De vorige, éénjarige. overbruggingsregeling was in juli 1992 goedgekeurd.)

De economische doelstellingen voor 1996 waarmee het IMF akkoord ging. waren: een reele groei van het bruto binnenlands produkt (BBP) van één procent; vermindering van het tekort op betalingsbalans en van het jaarlijkse inflatiepercentage (van zo'n 35 procent eind 1995 tot 20 procent in december 1996); en een vermindering van het overheidstekort (van 1.7 procent van het BBP in 1995 tot 0,5 procent). De belangrijkste middelen van het programma waren het inkomsten- en kredietbeleid en de modernisering en decentralisering van het sociale-zekerheidsstelsel.

(Vor.ber.pag. 558/1 e.v.-1995)

VENEZUELA

AKKOORD WET *IMF*. PLAN VOOR ECONOMISCHE STABILISERING. *IBIF* KEURT OVERBRUGGINGSKREDIET GOED

Na acht maanden van moeizame onderhandelingen ondertekenden de regering van president Rafael Caldera Rodriguez en het IMF op 22 april 1996 een akkoord

Het akkoord maakte de weg vrij voor de goedkeuring door het IMF van een overbruggingskrediet van J 1.4 mrd voor 12 maanden. waardoor een verdere lening van $ 1 mrd van de regionale Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB) en $ 900 mln van de Wereldbank mogelijk zou worden.

Het feit dat president Caldera op 15 april een nieuw plan had bekendgemaakt voor de stabilisering van de economie, dat was bedoeld om het begrotingstekort terug te dringen van 6,1 naar 2 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP), droeg bij aan het tot-stand-komen van het leenakkoord

In het stabiliseringsplan werd de benzineprijs bijna verzesvoudigd. maar deze verhoging werd gecompenseerd door subsidies op vervoer. hogere pensioenen, meer voedselbonnen alsmede salarisverhoging voor de ambtenaren. De omzetbelasting voor de groothandel werd verhoogd van 12.5 naar 16,5 procent. De rentetarieven we den vrijgelaten en de strikte deviezencontrole. die sinds 1994 van kracht was, werd opgeheven. Op 22 april liet de regering de koers van de bolivar zweven en deze devalueerde snel tot S 1 = 500 bolivar, in vergelijking met de voorafgaande vaste koers van $ 1 = 290 bolivar.

Noodscenario's van het leger om protesten van de bevolking in Caracas en de rest van het land de kou in te drukken werden niet uit de kast gehaald. De invoering van gelijksoortige vrijemarktmaatregelen had in 1989 geleid tot hevige rellen en sociale onrust (zie pag. 602/3 e.v.-'90) en in 1992 was twee maal een poging tot een staatsgreep gedaan (zie pag. 400/3 e.v.-'92: 405/1 e.v.-'93).

Op 12 juli keurde het IMF officieel het overbruggingskrediet van SDR 975,65 mln (ongeveer $ 1,4 mrd) goed, waarover in april een akkoord was bereikt. Deze goedkeuring stelde de regering in staat de aflossing van de achterstallige buitenlandse schulden te hervatten en een begin te maken met de herschikking van de schulden.

In het akkoord werden specifieke doelstellingen geformuleerd, zoals het terugdringen van het overheidstekort van 4,3 procent van het BBP in 1995 tot onder de 1,5 procent in 1996. het voornemen om in het laatste kwartaal van 1996 de daling van het reële BBP tot stilstand te brengen en dit in 1997 te laten stijgen met 4 procent. Daarnaast werd ernaar gestreefd de maandelijkse inflatie terug te brengen tot onder de 2 procent in de tweede helft van 1996 en tot 1 procent in 1997. De goedkeuring van het akkoord hing af van de invoering, met ingang van 8 juli. van een officiële fluctueringsmarge van 7,5 procent boven en onder de bestaande wisselkoers van 470 bolivar ten opzichte van de Amerikaanse dollar. De koers van de bolivar was sinds de devaluatie in april redelijk stabiel gebleven.

OUD-PRESIDENT VEROORDEELD

Op 30 mei 1996 werd de 73-jarige oud-president Carlos Andres Perez door het Hooggerechtshof schuldig bevonden aan de wederrechtelijke toeëigening van staatsgelden gedurende zijn tweede ambtstermijn als president (1989-'93) (zie pag. 37/1/2-'95), maar hij werd vrijgesproken van verduistering. Met het vonnis van het Hooggerechtshof kwam een einde aan een proces dat verscheidene jaren had geduurd.

Perez werd veroordeeld tot twee jaar en vier maanden huisarrest. Mensen boven de 70 mochten hun straf krachtens de met thuis uitzitten. Perez zou in september vrij komen omdat hij al twee jaar in huisarrest had gezeten. Hij was ervan beschuldigd dat hij miljoenen dollars van een geheime bankrekening van de regering voor privédoeleinden had aangewend. Perez had steeds gezegd dat hij onschuldig was en bezwoer de rechters dat het geld „voor veiligheidskwesties van een bevriend land" (Nicaragua) was gebr ikt.

Perez beschouwde zichzelf nog steeds als leider van de grootste oppositiepartij, de Democratische Actiepartij (AD). en weigerde een terugkeer in de politiek uit te sluiten. Als oud-president had hij na zijn vrijlating automatisch recht op een zetel in het Congres. Aan het begin van zijn tweede ambtstermijn in 1989. had hij te maken gekregen met ernstige onrust over de bezuinigingsmaatregelen van zijnregering (zie pag. 161/1-'89; 602/3-'90); hij overleefde in 1992 tot twee keer toe een coup-poging van het leger (zie pag. 401/1 e.v.-'92: 405/1 e.v.-'93), maar in 1993 werd hij permanent geschorst vanwege aanklachten wegens corruptie die tegen hem waren ingediend (zie pag. 703/3 e.v.-'93).

Op 3 juli besloot de Senaat met 39 tegen vier stemmen oud-president Carlos Andres Perez zijn zetel in de Senaat voor het leven te ontnemen.

Carlos Andres Perez beloofde op 18 september, toen hij zijn huisarrest van twee jaar en vier maanden erop had zitten, dat hij zou terugkeren in de politiek.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 28 juni werd generaal Pedro Nicolas Valencia benoemd tot minister van defensie. Hij volgde generaal Moises Orosco Graterol op.

Op 15 juli werd generaal Moises Orosco Graterol, tot juni minister van defensie, beëdigd als de nieuwe minister van vervoer en verbindingen. Deze post was sinds maart tijdelijk opgevuld (zie pag. 39912-'96).

Enrique Meyer, die in maart was benoemd tot minister van justitie, werd op 17 juli ontslagen omdat hij zijn voorganger onomwonden had bekritiseerd. Er werd geen opvolger benoemd.

(Vor.ber.pag. 398/3 e.v.-1996)

ALGERIJE

LENINGEN WERELDBANK EN IMF

Op 4 mei 1996 ging de Wereldbank akkoord met een lening van S 300 mln ter ondersteuning van het structurele aanpassingsprogramma van de regering. Bovendien werd $ 50 mln gereserveerd ten behoeve van een sociaal welzijnsprogramma.

Het grootste deel van de lening was bestemd om grote overheidsondernemingen door middel van reorganisaties efficiënter te maken en om de ontwikkeling van de particuliere sector te stimuleren. De resterende S 50 mln zouden deels worden gebruikt ter financiering van het sociale vangnet, dat onder andere bestond uit een werkgelegenheidsprogramma, en hulp aan werklozen, bejaarden en gehandicapten.

Op 26 juni gaf het Internationaal Monetaire Fonds (IMF) haar goedkeuring aan een lening ter waarde van 174,62 mln SDR's ($ 252 mln) krachtens de financieringsfaciliteit voor herstelbetalingen en onvoorziene uitgaven (compensatory and contingency financing facility, CCFF) ten einde de toegenomen onkosten van graanimport van Algerije in de periode juli 1995-juni 1996 te dekken (Zie voor de uitgebreide financieringsfaciliteit, EFF, die het IMF in 1993 verleende. pag. 484/3-'95).

PLANNEN VOOR PARLEMENTSVERKIEZINGEN BEKENDGEMAAKT

President Liamine Zeroual maakte op 3 mei plannen bekend om begin 1997 parlementsverkiezingen te houden.

De bekendmaking kwam na besprekingen in april tussen de regering en meer dan 100 politieke partijen (zie ook pag. 411/1 e.v.-'96), uitgezonderd de belangrijkste oppositiepartij, het Islamitische Front der Verlossing (FIS), dat daartoe niet was uitgenodigd. Geheime besprekingen tussen regeringsvertegenwoordigers en het FIS waren medio 1995 afgebroken, nadat de regering had beweerd dat het FIS zich niet hield aan zijn belofte om af te zien van geweld (zie pag. 846/2/3-'95).

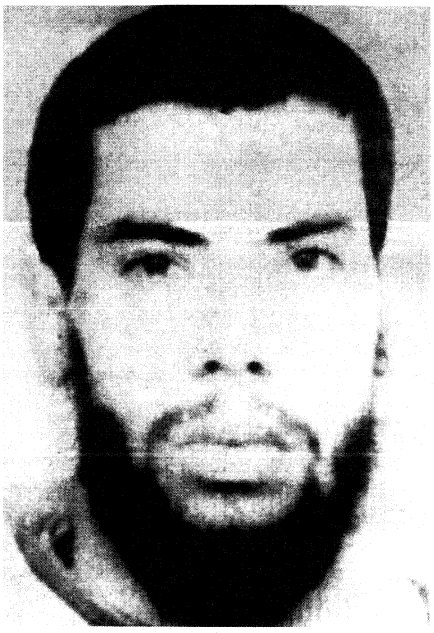
Tijdens een persconferentie in Algiers, de eerste sinds zijn verkiezing tot president in november (zie pag. 191/3 e.v.-'96), zei Zeroual dat zijn regering met betrekking tot drie hoofdzaken besluiten had genomen: er zou medio 1996 een nationale conferentie worden belegd; voor het einde van 1996 moest een referendum worden gehouden over grondwetswijzigingen en ,.voor het verstrijken van de eerste helft van 1997" zouden algemene verkiezingen worden gehouden.

Op 11 mei maakte de regering de bijzonderheden bekend van de grondwetshervorming. Deze hielden onder meer in een verbod op alle politieke partijen die campagne voerden met een islamitisch programma; het beperken van de presidentiële ambtstermijn tot één termijn van vijf jaar; de invoering van een uit twee kamers bestaand parlement; en het invoeren van evenredige vertegenwoordiging. Politieke partijen kregen twee weken om op de voorstellen te reageren. Waarnemers merkten op dat de bepalingen met betrekking tot het verbod op religieuze partijen bedoeld zouden kunnen zijn om het verboden FIS de kans te geven terug te keren in de politiek zonder expliciet religieus programma. Tegelijkertijd moest het stelsel van evenredige vertegenwoordiging ervoor zorgen dat geen enkele partij zoveel zetels kon winnen dat ze zo'n crisis kon veroorzaken als na de afgebroken verkiezingen in 1991, toen het FIS op het punt stond een meerderheid te behalen met een districtenstelsel (zie pag. 615/3 e.v.-'91).

Eind mei werd bericht dat verscheidene gematigde oppositiepartijen bij de regering hadden aangedrongen op hervatting van de besprekingen met het FIS. en dat sommige, waaronder Hamas en het Front van Socialistische Krachten. (FFS) zich afwijzend hadden uitgelaten over Zerouals blauwdruk voor hervormingen. Als argument voerden ze aan dat in de plannen geen rekening werd gehouden met de oorzaken van de crisis in Algerije en geen oplossing werd geboden om een einde te maken aan het aanhoudende politieke geweld. Op 29 mei werd bericht dat het FIS de voorstellen eveneens had bekritiseerd omdat ze .,het land in een donkere tunnel gevangenhouden".

FRANSE MONNIKEN EN BISSCHOP VAN ORAN VERMOORD. ANDERE GEWELDDADIGHEDEN

De militante Gewapende Islamitische Groep (GIA) erkende op 23 mei verantwoordelijk te zijn voor de moord op zeven Franse trappisten die op 27 maart waren ontvoerd uit het klooster van Tibhirine in de buurt van Medea in het zuiden van Algerije. In een ondertekende verklaring zei de GIA Frankrijk te hebben gewaarschuwd dat de kelen van de monniken zouden worden doorgesneden, tenzij de Algerijnse regering een aantal islamitische militanten uit de gevangenis zou vrijlaten. De Franse regering, die geschokt reageerde. riep alle Franse burgers in Algerije, onder wie naar schatting 300 priesters, monniken en nonnen, op het land onmiddellijk te verlaten.



GIA-leider Abou Abderrahmane Amine, alias Djamel Zitouni (archieffoto)

GIA-leider vermoord

Volgens een niet van officiële zijde bevestigd communiqué van 27 juli, dat afkomstig was van de adviserende raad (majlisash shura) van de GIA. zou GIA-leider Abou Abderrahamane Amine, ook wel Djamel Zitouni genoemd. op 16 juli zijn gedood toen hij in een door het leger gelegde hinderlaag liep.

Het gerucht ging echter dat Zitouni in werkelijkheid om het leven zou zijn gebracht door tegenstrevers binnen de GIA zelf. die hem verantwoordelijk hielden voor de moord op de zeven Franse monniken in mei. Volgens een persbericht dat de GIA op 13 juli vrijgaf was Zitouni uit de organisatie gestoten en zou hij binnenkort worden ..beoordeeld" op zijn activiteiten.

Moord op bisschop van Oran

De Franse roomskatholieke bisschop van Oran, de 58-jarige Pierre Claverie, kwam op 1 augustus om het leven als gevolg van een bomexplosie bij hem thuis in Algiers. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd door geen en-



Monseigneur Pierre Claverie (archieffoto).

kele groepering opgeeist. hoewel u erd aangenomen dat de moord het werk was van de GIA, die eerder al ook de hand had gehad in de moord op de zeven Franse monniken

Claverie. die zichzelf graag omschreef als de ,,christelijke sjeik" vanwege zijn toewijding voor de toenadering tussen christenen en moslims, werd vermoord kort nadat hij was teruggekeerd van een onderhoud met de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette. waarbij de veiligheid van die leden van de Franse katholieke clerus. die er de voorkeur aan gaven in Algerije te blijven. onderwerp van gesprek was geweest. Het bezoek van De Charette was het eerste van een Franse minister van buitenlandse zaken aan Algerije sinds 1993 (zie pag.410/1 e.v.-'93). en de moord op Claverie zou dan ook zijn gepleegd, zo werd algemeen verondersteld, met hei oogmerk om de aanhoudende vijandige houding van de GIA jegens Frankrijk te demonstreren evenals haar verzet tegen Frankrijks pogingen om tot een dialoog met de Algerijnse regering te komen.

De moord riep wijd en zijd woedende reacties op. De Algerijnse president Liamine Zeroual veroordeelde op 2 augustus de moord op Claverie als , een daad van barbarij" die ,.blijk gaf van algehele verontachtzaming van de inenselijke waarden, die characteristiek u-aren voor de islam en het Algerijnse volk". Paus Johannes Paulus II zei dat de moord weer een hoofdstuk toevoegde aan het ,,martelaarschap" van de clerus in Algerije. Teruggekeerd in Parijs verklaarde De Charette op 2 augustus plechtig dat ,.deze daad van uitzonderlijke lafheid" Frankrijk niet zou afbrengen van haar voornemen om tot een verstandhouding van ,,vriendschap en solidariteit" met Algerije te komen. De moord werd eveneens veroordeeld door een in de Verenigde Staten gevestigde factie van het FIS, die de moord omschreef als ,,sadistischen immoreel".

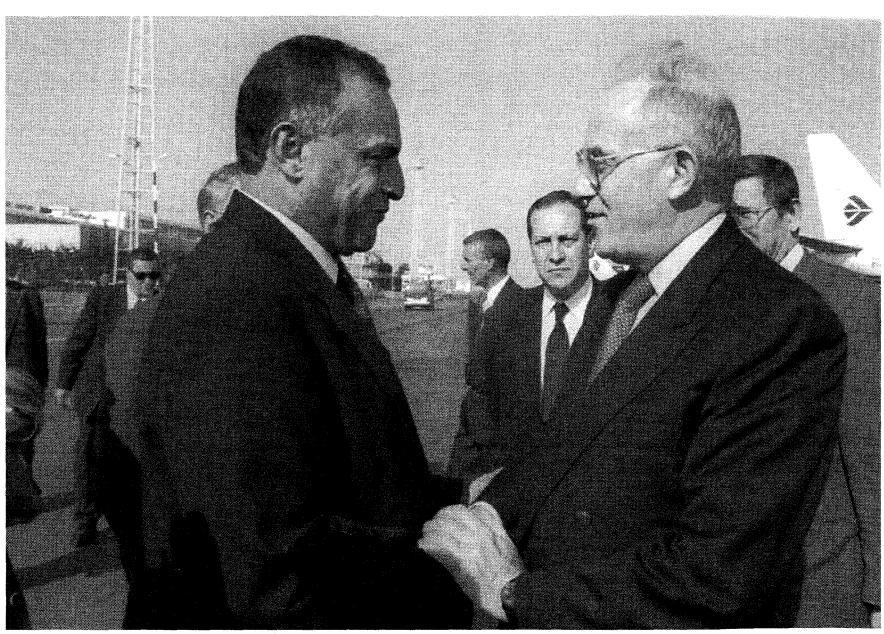
Op 21 augustus berichtte de Algerijnse televisie dat veiligheidstroepen de ,.terroristen" hadden geëlimineerd die verantwoordelijk naren voor Claverie's dood.

Volgens een ander bericht over een extreine geweldsuitbarsting, dat officieel door de regering werd ontkend, maar op 18 augustus uitvoerig en Lot in details werd beschreven door de in Londen verschijnende krant Al Hayat, zouden gewapende islamitische schutters zeker 63 mensen. waaronder vrouwen en kinderen, die op reis waren met twee bussen, op de snelweg ten zuiden van Algiers hebben vermoord. De slachtoffers waren kennelijk afkomstig van Batna ten zuidoosten. van Algiers. de geboortestad van president Zeroual.

Evenmin werd een eerder bericht in het dagblad Al *Watan* door regeringswoordvoerders bevestigd dat een gewapende groep mannen, die zich uitgaven voor politieagenten, op 15 augustus op de snelweg ter hoogte van Ain Oussera, ongeveer 150 kilometer ten zuiden van Algiers, een bus tot stoppen hadden gedwongen en 17 jongeren de keel hadden doorgesneden na hen te hebben verweten geen lid te zijn geworden van de islamitische verzetsbeweging.

Gouverneur van Algiers krijgt ministeriële status met buitengewone volmachten

President Zeroual bevorderde op 3 augustus de gouverneur van Algiers; Cherif Rehmani, tot minister met buitengewone volmachten. Volgens functionarissen van de regering was de promotie. waarbij een gouverneur ministeriële volmachten kreeg. de eerste maatregel in zijn soort en bedoeld om ..de rust en orde in de hoofdstad Algiers te herstellen".



De Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charelte (r.) wordt op 31 augustus 1996 bij zijn bezoek aan Algerije verwelkomd door zijn Algerijnse ambtgenoot Ahined Attaf (l.).

CONFERENTIE OVER NATIONALE VER ZOENING

Op 14-15 september werd in Algiers een door de regering gesteunde Conferentie van Nationale Verzoening gehouden, als onderdeel van de politieke hervormingsplannen. die in mei bekend waren gemaakt.

De belangrijkste oppositiepartij FIS was niet uitgenodigd en. ondanks pogingen van president Liamine Zeroual om de grootst mogelijke steun te verwerven, werd de conferentie geboycot door het Front van Socialistische Krachten (Front des forces socialistes. FFS) van Hocine Ait Ahmed, de Ver-gadering voor Cultuur en Democratie (Rassemblement pour la culture et la démocratie, RCD) van Saïd Sadi, de communistische partij Ettihadi en de Beweging voor Democratie in Algerije (Mouvement pour la Démocratie en Algérie, MDA) van Ahmed Ben Bella.

Van de 38 partijen die wel de conferentie bijwoonden, waren het Nationaal Bevrijdingsfront (Front de Libération Nationale, FLN), en de twee legale islamitische partijen Ennahdah (Mouvement pour la renaissance islamique, MRI-Ennahdah) en Hamas (Mouvement pour la société islamique, MSI-Hamas) de belangrijkste.

De conferentie eindigde met een verklaring van ,,nationaal begrip", waarin de uitgangspunten van een nieuw meerpartijensysteem op basis van een herziene grondwet werden uiteengezet. Tot deze uitgangspunten behoorde onder meer een verbod op de politieke uitbuiting van de islam -de staatsreligie- en het afwijzen van geweld.

Op 17 september omschreef de FFS de Nationale Verzoeningsconferentie als ,,een mislukking"; de gewapende vleugel van het FIS, het Islamitische Leger der Verlossing (AIS), zei dat het haar jihad-campagne (heilige oorlog) tegen de regering zou voortzetten.

Een zeer krachtige autobom-explosie op 27 september op de marktplaats van Boufarik. 20 km ten zuiden van Algiers, werd toegeschreven aan islamitische extremisten. Hierbij kwamen 27 mensen om het leven en vielen tenminste 75 gewonden.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 26 september werden de volgende regeringswijzigingen bekendgemaakt:

Financiën - Abdelkrim Harchaoui+; handel - Belaid Bakhti*: industrie en cvederopbouw - Abdessalam Bouchouareb.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 410/3 e.v.-1996)

GAMBIA

REGERINGSWIJZIGING

Op 17 juli 1996 werd Njima Sata Sanneh Bojang ontslagen als minister van gezondheid. sociaal welzijn en vrouwenzaken. Dezelfde dag nog werd zij met drie van haar medewerkers gearresteerd op beschuldiging van het verduisteren van meer dan $ 100.000. Ook werd zij beschuldigd van nepotisme en van het toelaten van personen zonder de juiste vooropleiding tot de verpleegopleiding. Zij werd opgevolgd door Isatou Njie-Saidy.

TIJDSCHEMA VERKIEZINGEN. REFERENDUM OVER GRONDWET. NIEUWE BEPERKINGEN OPGELEGD AAN POLITIEKE PARTIJEN

Op 19 juli verklaarde het staatshoofd, kapitein Yahya Jammeh met klem dat de presidentsverkiezingen op 11 september doorgang zouden vinden en dat er in november parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. Hij negeerde de waarschuwing van de Kiescommissie dat er te weinig tijd was om de verkiezingen te organiseren, die aanvankelijk voor juni op het programma stonden (zie pag. 195/2-'96). Jammeh maakte verder bekend dat het verbod op politieke partijen zou worden opgeheven na een referendum over de grondwet, dat op 7 augustus zou worden gehouden. Hij waarschuwde er evenwel voor dat elke kandidaat die moeilijkheden zou veroorzaken, zou .,worden geëxecuteerd en twee meter onder de grond worden begraven".

Op 10 augustus verklaarden officiële bronnen dat bij een op 8 augustus gehouden referendum 70,4 procent van de kiezers voor een nieuwe grondwet had gekozen. Zoals beloofd hief kapitein Jammeh op 14 augustus het verbod op alle politieke activiteiten op. Het verbod was van kracht geweest sinds hij in juli 1994 aan de macht was gekomen (zie pag. 711/2 e.v.-'94). Maar op 16 augustus sloeg Jammeh alle democratische hoop de bodem in, toen de militaire regering een nieuw verbod afkondigde op de drie grootste politieke partijen in het land: de Progressieve Volkspartij (People's Progressive Party, PPP) van de afgezette president Sir Dawda Kairaba Jawara, de Nationale Conventiepartij (National Convention Party, NCP) van Sherif Mustapha Dibba en de Volkspartij van Gambia (Gambia People's Party, GPP) van Assan Musa Camara. Bovendien mochten personen die in de dertig jaar voorafgaande aan juli 1994 president, vice-president of minister waren geweest, niet meedoen aan de aanstaande verkiezingen.

Door dit verbod waren er in feite geen kandidaten over, die Jammeh serieuze tegenstand konden bieden bij de presidentsverkiezingen. Jammeh zelf maakte op 28 augustus bekend dat hij aan de verkiezingen zou deelnemen als kandidaat van de nieuw opgerichte Patriottische Alliantie voor Heroriëntatie en Opbouw (Patriotic Alliance for Reorientation and Construction). Het Gemenebest noemde het verbod een ,,grote stap terug" en liet doorschemeren dat het zijn plannen zou herzien om hulp te verlenen bij de verkiezingen.

Op 16 augustus werd bekendgemaakt dat de eerste ronde van de presidentsverkiezingen, die aanvankelijk was gepland voor 11 september. zou worden gehouden op 26 september.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Kapitein Yahya Jammeh, die aan de macht was gekomen na een militaire staatsgreep, werd op 26 september tot president gekozen. Zijn belangrijkste rivaal was de advocaat Ousainou Darboe, de presidentskandidaat van de Verenigde Democratische Partij (United Democratie Party, UDP), die zich gesteund wist door de aanhang van de verboden PPP, NCP en GPF? Jammeh had echter, naar werd aangenomen, de meeste stemmen gewonnen onder de jongeren, die een belangrijk deel van de kiezers uitmaakten (meer dan driekwart van de bevolking was jonger dan 35 jaar). De verkiezingscampagne werd ontsierd door gewelddadige botsingen op 22 september, waarbij drie doden en **33** gewonden vielen.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandzdaat	Percentage *van* de stemmen
Yahya Jammeh	55,76
Ousainou Darboe	35.34
Hamat Bah	5.52
Sidia Jatte	2,87
Ongeldige stemmen	0.69
Totaal	100.00

Opkomst: 90 procent

De uitslag van de verkiezingen werden aangevochten door Darboe, die bij het sluiten van de stembussen op 26 september samen met zijn gezin zijn toevlucht zocht in de Senegalese ambassade. Bij het verlaten van de ambassade op 30 september eiste Darboe dat de onafhankelijke Kiescommissie nieuwe verkiezingen zou uitroepen. Op 29 september uitten waarnemers van het Gemenebest, die de verkiezingen van nabij hadden gevolgd, hun ,,ernstige twijfels" over de geloofwaardigheid van de uitslag.

Kapitein Jammeh had op 5 september zijn ontslag ingediend bij het leger, overeenkomstig de bepalingen van het kiesregelement waarin stond dat personen afkomstig uit de rechterlijk macht en het leger van deelname aan de verkiezingen waren uitgesloten. Op 28 sep-

teinber maakte Jammeh de ontbinding bekend van de Voorlopige Regeringsraad van de Patriottische Strijdkrachten. de militaire staatsraad die na de coup van 1994 was opgericht (zie pag. 711/3-'94).

(Vor.ber.pag. 195/1/2-1996)

GUINEE

NIEUW KABINET

Op 9 juli 1996 maakte president Lansana Conte bekend dat de post van premier in het leven was geroepen en dat Sidia Toure de eerste premier was. Op 17 juli werd er een nieuw kabinet benoemd. Het bestond uit zeven leden van de demissionaire regering en uit verscheidene hoge ambtenaren. In het nieuwe kabinet zaten geen leden van de oppositie.

Toure, die eerder directeur van het bureau van de premier van Ivoorkust was geweest. zei op 17 juli dat het economische herstel van het land de belangrijkste prioriteit van de regering zou zijn. Hij zei dat er een strenge belastingcontrole zou komen en dat er gesneden zou worden in de overheidsuitgaven, met bezuinigingen van minstens 30 procent die aan het eind van het jaar zouden worden doorgevoerd.

De zetelverdeling was op 17 juli als volgt:

Premier, economische zaken. financiën en planning - Sidia Toure*; gedelegeerd minister toegevoegd aan premier. belast met economosche zaken. financiën en planning - Ousmane Kaba*: gedelegeerd minister toegevoegd aan de premier, belast met de begroting en reorganisatie van semi-overheidsinstellingen - Ibrahima Kassory Fofana*; territoriaal bestuur en decentralisatie - Assifat Dorank Diasseny+; justitie en zegelbewaarder - Maurice Zogbelemou Togba'; openbare werken en milieu - Cellou Diallo+: gezondheid - Kandjoura Drame; natuurlijke hulpbronnen en energie - Facinet Fofana+; landbouw, water en bosbouw - Jean-Paul Sarr*; bevordering van de particuliere sector, industrie en handel - Madi Kaba Camara*; verbindingen en cultuur - Michel Kamano+; stadszaken en huisvesting - Alpha Ousmane Diallo*; nationaal onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Kozo Zoumanigui+; technisch undenvijs en beroepsopleidingen - Almany Diaby*; arbeid en openbare diensten - Germain Doualamou+; visserij en veeteelt - Boubacar Barry*; veiligheid - Moussa Sampil*: sociale zaken. behartiging van vrouwen- en kinderzaken -mevr. Saran Daraba*; jeugd, sport en burgerschapskunde - mevr. Koumba Diakite*:secretaris-generaal voor de president - Almany Fode Sylla*; buitenlandse zaken - Lamine Camara*: transport. telecommunicatie en toerisme - Cellou Dalen Diallo+.

*Nieuwe benoeming.
+Anderetaken.

(Vor.ber.pag. 492/1 e.v.-1996)

KONGO

IMF-LENING.SCHULDREDUCTIE

Op 28 juni 1996 gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) haar goedkeuring aan een driejarige lening krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) ter waarde ra: 69,5 mln SDR's (ongeveer $ 100 mln) ter ondersteuning van het economisch hervormingsprogramma van de regering voordeperiode 1996-1999

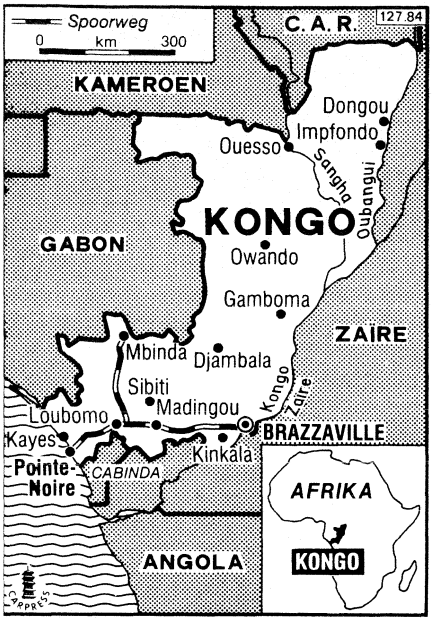
Op 16 juli maakte de Club van Parijs van crediteurenlanden de kwijtschelding bekend van 67 procent van Kongo's totale schuld ter waarde van ongeveer 500 mrd franc CFA ($ 1.00= 504,170 franc CFA op 19 juli 1996).

MILITAIRE BEZETTING STAD

Gewapende milities. die trouw waren aan voormalig president Denis Sassou-Nguesso en opereerden vanuit hun basis in Oyo, bezetten op 24 juli 1996 de noordoostelijk gelegen stad Mokassa.

Volgens plaatselijke functionarissen kwam een groep van ongeveer 200 goed gewapende mannen per boot aan en nam zij de helikopter met de plaatselijke onderprefect aan boord onder vuur. waarna zij vervolgens de controle overnamen over Mossaka (gelegen op 100 kilometer van Oyo); de stad trof net voorbereidingen voor een belangrijke handbalcompetitie. Kennelijk probeerden de milities de installatie van de nieuwe burgemeester Jean-Michel Bokamba-Yangoma, een lid van de presidentiële groep, te verhinderen. Deze had bij de recente burgemeestersverkiezingen de oppositionele kandidaat uit het kamp van Sassou-Nguesso, verslagen.

Tegen het eind van de maand zou de rust in de stad zijn teruggekeerd ofschoon de milities in het bezit van de macht bleven. Regeringsfunctionarissen meldden dat was besloten dat het reguliere leger niet tussenbeide zou komen in dit stadium. teneinde bloedvergieten te voorkomen. Waarnemers merkten op dat een militaire interventie nogal wat logistieke problemen met zich meebracht, aangezien Mossaka alleen toegankelijk was vanaf de rivier.



NIEUWE PREMIER EN REGERING BENOEMD

Op 27 augustus werd Charles David Ganao benoemd tot premier. Hij volgde generaal Jacques-Joachim Yhombi Opango op die op 23 augustus was afgetreden. Op 27 augustus werd ook bevestigd dat Yhombi Opango de leiding zou krijgen over de presidentiële meerderheid in de Nationale Assemblée en dat hij de campagne zou gaan leiden van president Pascal Lissouba voor de presidentsverkiezingen in juli-augustus 1997.

Samenstelling nieuwe regering

Op 3 september benoemde de onlangs aangestelde premier Ganao zijn eerste kabinet. In de nieuwe regering hadden zowel leden van de oppositionele Kongolese Beweging voor Democratie en Integrale Ontwikkeling (MCDDI) en Rassemblement pour Démocratie et Progrès Social (RDPS)als van de presidentiële Panafrikaanse Unie voor Sociale Democratie (UPADS) zitting.

De verdeling van de portefeuilles was op 3 september als volgt:

Premier - Charles David Ganao: staatsminister verantwoordelijk voor decentralisatie, cominunicatie, stedelijke ontwikkeling en huisvesting - Martin M'Beri+; staatsminister verantwoordelijk voor binnenlandse zaken en veiligheid - Philippe Bikinkita+; staatsminis-

ter verantwoordelijk voor vervoer en burgerluchtvaart - Victor Tamba-Tamba*; economie, planning en financiën - Moungounga N'Guila Nkomba; buitenlandse zaken en sainenwerking, verantwoordelijk voor Franstalige aangelegenheden - Arsene Tsaty Bongou; energie - Jean Itadi*; justitie. zegelbewaarder - Joseph Ouabari+; uitrusting en openbare werken - Lambert Ngalibali; ambtenaren en territoriaal bestuur. verantwoordelijk voor administratieve hervormingen - Marius Mouabenga+; wetenschappelijk onderzoek - Anakle Tchoumambe+; olieprodukten en mijnbouw - Benoit Koukebene: landbouw. veeteelt. water en bosbouw, visserij - Jean-Prosper Koyo: hoger en technisch onderwijs - Martial Vincent de Paul Ikounga+; integratie van vrouwen in de ontwikkeling - mevr. Marie Thérèse Avemeka: toerisme en milieu - Gabriel Matsiola+; nationale defensie - François Ayayen*: arbeid en beroepsonderwijs - Théophile Obenga'; handel, consumptie en midden- en kleinbedrijf - Joseph Hondiuila Miokono'; jeugd, sport en nationale burgerzin - Henri Okemba*: lager - en middelbaar onderwijs - Sylvain Makosso-Makosso*: industriële ontwikkeling - Raymond Vincent Ombaka Eckori*: P.T.T. - Alphonse Nkoua': volksgezondheid - Gaston Bikandou*: kunst en cultuur - Marème Ndebeki".

Gedelegeerd *ministers*: sociale zaken en herintreding van rampenslachtoffers en gehandicapten - mevr. Melanie Ibouritso: woordvoerder van de regering. decentralisatie. communicatie, stedelijke ontwikkeling en huisvesting - mevr. Sophie Mounkougou": economische decentralisatie - Basile Tsongo*; veiligheid - Yves Marcel Ibala*: begroting en coordinatie van overheidsbedrijven - Luc-Daniel Adamou-Mateta; bodemexploratie - Georges Tsiba*; mijnbouwontwikkeling - Felix Makosso+: herbebossing - Jean Ngatsiebe*

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 494/2/3 - 1996)



De Ghanese minister van buitenlandse zaken generaal-majoor M. Obed Asamoah (1.).de Nigeriaanse ECOMOG-bevelhebber generaal-majoor John Inienger (m.)en OAE-secretaris-geileraal Salim Ahmed Salim (r)wonen op 7 mei 1996 de opening bij van de ECOWAS-top van ministers van buitenlandse zaken in de Ghanese hoofdstad Accra.

LIBERIA

AANHOCDENDE GEVECHTEN

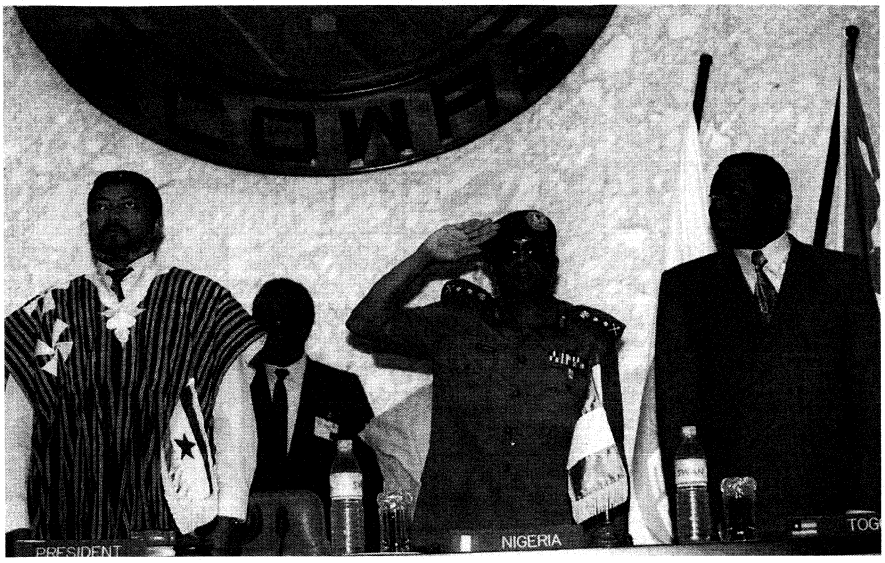
In mei 1996 woedde de strijd voort tussen aanhangers van de dissidente factieleider generaal Roosevelt Johnson - nog steeds op vrije voeten - en politie en troepen die trouw bleven aan de leden van de Staatsraad Charles Tavlor en generaal Alhaji Kromah (zie pag. 417/1 e.v.-'96).

Op 8 mei waarschuwde president Jerry Rawlings van Ghana, die een centrale rol speelde in het vredesproces, dat de regionale vredesmacht ECOMOG kon worden teruggetrokken uit Liberia als pogingen om het conflict te beëindigen op niets uitliepen. Rawlings deed de uitspraak nadat een spoedvergadering van ECOWAS was afgelast omdat de staatshoofden van de meeste lidstaten niet kwamen opdagen. Rawlings liet weten dat het Liberiaanse conflict tijdens de volgende reguliere ECOWAS-top in juli onderwerp van gesprek zou zijn, maar maakte tevens duidelijk dat dan besloten zou kunnen worden dat „ECOMOG zich; gezien de aanhoudende magere steun uit het buitenland en de onverzoenlijkheid en dubbelhartigheid van de factieleiders, zou terugtrekken".

Duizenden inwoners van Monrovia zagen zich door de gevechten gedwongen de hoofdstad te ontvluchten. Door de nieuwe stroom vluchtelingen groeide de toch al grote Liberiaanse vluchtelingenpopulaties in de buurlanden Guinee (410.000), Ivoorkust (305.000), en Ghana (15.000).De benarde situatie van de vluchtelingen werd nog eens benadrukt toen op 5 mei enkele duizenden mensen zich verdrongen aan boord van het vrachtschip de Bulk Challenger, en vervolgens langer dan een week langs de Afrikaanse westkust voeren in de hoop asiel te verkrijgen. Van hun wanhopige tocht werd wijd en zijd in de internationale media verslag gedaan, waarbij de



Betogers verzoeken op 24 mei 1996 tijdens een vredesmars in de Liberiaanse hoofdstad Monrovia om stopzetting van buitenlandse hulp aan de elkaar bestrijdende factieleiders.



Het Nigeriaanse staatshoofd Sanni Abacha salueert bij de opening van de ECOWAS-top op 26 juli 1996 in de Nigeriaanse hoofdstad Abuja in het bijzijn van de presidenten van Togo en Ghana. resp. Gnassingbe Eyadema (r.)en Jerry Rawlings (l.).welke laatste aftrad als voorzitter.

nadruk gelegd werd op de verschrikkelijke omstandigheden aan boord. Op 13 mei gaf Ghana, onder enorme internationale druk, de vluchtelingen toestemming van boord te gaan, hoewel het land geen Liberiaanse vluchtelingen meer had willen opnemen.

ECOWAS-TOP IN ABUJA. OVEREENKOMST OVER VREDESPLAN NA VOORTZETTING BESPREKINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Staatshoofden en regeringsleider van de leden van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS) kwamen op 27-28 juli in de Nigeriaanse hoofdstad Abuja bijeen voor de 19de jaarlijkse top. (zie voor de 18de top pag. 844/3 e.v.-'95).Zoals verwacht was het belangrijkste thema op de agenda de aanhoudende burgeroorlog in Liberia.

De plaatsvervangend minister van buitenlandse zaken van Ghana, Mohammed Ibn Chambas, gaf aan dat de organisatie had besloten dat binnen negen maanden verkiezingen gehouden moesten worden in Liberia (zonodig voordat de ontwapening van de strijdende facties plaatsvond) en dat voorstellen voor sancties werden voorbereid. In het slotcommuniqué werd echter alleen gezegd dat een nieuwe vergadering, maar dan meer toegespitst op de situatie in Liberia, moest worden gehouden vóór 18 augustus.

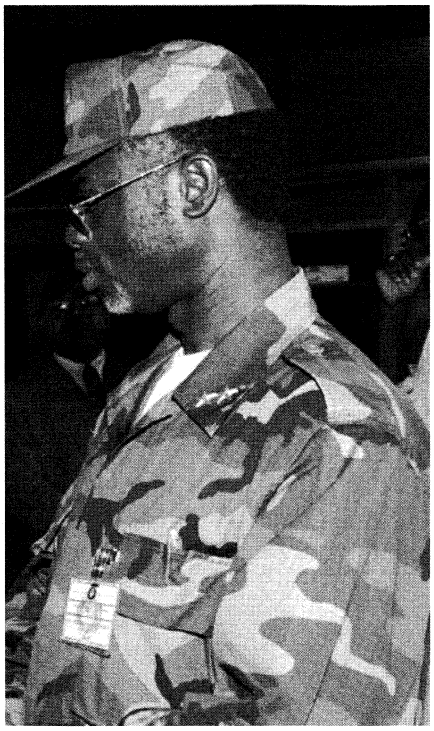
De Commissie van Negen betreffende het Initiatief voor Vrede in Liberia van de ECOWAS-ministers van buitenlandse zaken begon op 15 augustus in de Nigeriaanse hoofdstad Abuja haar besprekingen, zoals was overeengekomen op de ECOWAS-top in juli, onder voorzitterschap van de Nigeriaanse minister van buitenlandse zaken Chief Toni Ikimi.
Op 16 augustus maakte de Liberiaanse minister van buitenlandse zaken Momolu Sirleaf, dat de elkaar al meer dan zeven jaar bestrijdende facties een nieuw vredesplan waren overeengekomen, waarin werd bepaald dat vóór 31 mei 1997 verkiezingen moesten worden gehouden.

De belangrijkste factieleiders, Charles Taylor, Alhaji Kromah. George Boli en Roosevelt Johnson. hadden de ECOWAS-bijeenkomst bijgewoond en het akkoord ondertekend, dat voorzag in de ontwapening vóór 31 januari 1997 van alle zes bij de strijd betrokken facties. Taylor, Johnson en Kromah zouden hun milities op 24 augustus de opdracht hebben gegeven zich terug te trekken van het front en wegversperringen op te heffen. Taylor zou naar verluidt op 28 augustus 500 van zijn manschappen hebben ontwapend.

De ECOWAS-Liberia-Commissie maakte op 17 augustus bekend dat de regerende interimstaatsraad zou worden voorgezeten door Ruth Perry, een voormalig Liberiaans senator, die naar werd verwacht voor eind augustus zou worden beëdigd als opvolger van Wilton Sankawulo.



De factieleiders George Boli (l.,Liberiaanse Vredesraad) en Charles Taylor (r.,NPFL) (archieffoto van 10 oktober 1995).



Rooserelt Johnson, leider van de Liberiaanse Krahn-factie Ulimo-J (archieffoto van 7 mei 1996).



Het eerste vrouwelijke staatshoofd van Liberia. Ruth Perry (r.).legt op 3 september 1996 in het Centennial Paviljoen in Monrovia ten overstaan van rechter Hall Badio (l.) de eed af als voorzitter. van de Staatsraad

Inauguratie van Perry als voorzitter van de Staatsraad

Ruth Perry werd, met haar beediging tot voorzitter van de Staatsraad op 3 september. het eerste vrouwelijke staatshoofd van Afrika Haar benoeming tot opvolger van Sankawulo vormde een onderdeel van het in Abuja gesloten jongste vredesakkoord (zie boven)

Kabinetswijzigingen

Op 1 september werden twee nieuwe benoemingen in de regering, die op 26 augustus waren voorgedragen, bevestigd. Het betrof de volgende wijzigingen:

Binnenlandse zaken - Edward Sackor; voorlichting - Joe Mulbah.

Edward Sackor was in de tachtiger jaren onder het presidentschap van Samuel Doe gedurende een periode van negen jaar eveneens minister van binnenlandse zaken geweest (zie pag. 236/1 - '83 en pag. 236/2 - '86).

Facties beraden zich over verdere demobilisatie

In de nasleep van de vredesbesprekingen in Abuja begonnen de verscheidene facties begin septenîber aan beraadslagingen over de beste manier om hun troepen te demobiliseren. Op 6 september zou de militaire leiding van het Nationaal Patriottisch Front van Liberia (NPFL)naar verluidt ,.een strategie aan het ontwikkelen zijn voor de snelle demobilisatie en aansluitende ontwapening van strijders". Op 24 september kwamen de rivaliserende facties van de Vcrcnigde Bevrijdingsbeweging van Liberia voor Democratie (United Liberation Moveinent of Liberia for Democracy, Ulimo) overeen om alle vijandelijkheden te staken en hun strijders te verzamelen op daartoe aangewezen plaatsen in het land, teneinde een onmiddellijke ontwapening te kunnen realiseren.

Hervatting van humanitaire hulp

In een sfeer van afnemende spanning probeerden hulporganisaties zoveel mogelijk te profiteren van de situatie door de aanvoer van voedsel en het verst ekken van andere humanitaire hulp te hervatten in die gebieden van het land die door de oplaaiende gevechten sinds april (zie pag. 417/1 e.v.-'96) totaal geïsoleerd waren geraakt.

Op 9 september bereikten de eerste hulpgoederen Tubinanburg, gelegen op 70 kilometer van Monrovia. Hulpverleners van Wereldvoedselprograinina (World Food Program, WFP) zeiden dat zij bij aankomst ,,afgrijselijke taferelen" aantroffen in de stad. die in handen was van aanhangers van generaal Roosevelt Johnson. de leider van de dissidente Ulimo-J-factie.Het WFP schatte dat ongeveer 70 procent van de kinderen in de stad met ernstige ondervoeclingsverschijnselen te kampen had en dat meer dan de helft van de 33.000 inwoners honger leed.

(Vol-.her.pag416/3 e.v.-1996)

MIDDEN-OOSTEN

BAHREIN

COMPLOT TEGEN REGERING

De Bahreinse regering maakte op 3 juni 1996 bekend dat zij een complot van door Iran gesteunde moslim-extremisten. om het bewind van de emir sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa omver te werpen. had weten te verijdelen. De samenzweerders zouden geen banden hebben met de hervormingsbeweging die sinds 1994 onrust stookte in het land ten behoeve van constitutionele veranderingen.

Volgens hetzelfde bericht van de Balireinse regering zou een sjïitische groep, Hezbollah-Bahrein geheten, die contacten had met verschillende door Iran gesteunde organisaties in de Arabische wereld. al sinds 1993 de val van sjeik Khalifa's bewind beramen. De groep zou in dat jaar zijn opgericht door de inlichtingendienst van de Iraanse Revolutionaire Garde in de Iraanse stad Qom. Leden van de groep. gerekruteerd uit Bahreinse sjïitische studenten in Qom, zouden naar verluidt zijn opgeleid in Iran en in de Bekaa-vallei in Libanon.

De Bahreinse regering zei op 5 juni dat er in verband met het complot 36 Bahreini's waren gearresteerd, van wie er 34 hadden toegegeven lid te zijn van Hezbollah-Bahrein. Zes van hen verschenen diezelfde dag op de televisie om hun misdaden te bekennen.

Op 2 juni (de dag voordat de Bahreinse regering het complot onthulde) hadden de ministers van buitenlandse zaken van de Samenwerkingsraad van de Golf (GCC),waarvan Bahrein één van de zes lidstaten was, na afloop van een ontmoeting in Riad een verklaring uitgegeven waarin ze Iran ervan beschuldigden zich met de interne aangelegenheden van Bahrein te bemoeien en wapenvoorraden aan te leggen.

De onthulling van de couppoging leverde een stroom aan buitenlandse reacties op. Behalve een groot aantal Arabische leiders uitten op 4 juni ook Frankrijk en de Verenigde Staten hun bezorgdheid over de situatie. ,,Irans betrokkenheid bij terroristische activiteit in de regio is goed bekend, en het is natuurlijk ook bekend dat ze banden hebben aangeknoopt met oppositionele partijen in Bahrein", aldus een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken.

Iran ontkende zijn betrokkenheid hij het complot. Maar op 3 juni riep Bahrein zijn ambassadeur in 'Teheran terug en reduceerde zijn diplomatieke betrekkingen met Iran tot het niveau van zaakgelastigde. Op 6 juni riep Iran op zijn beurt zijn ambassadeur in Bahrein terug uit protest tegen de ,,waanzinnige propaganda tcgen Iran" door de regering van Bahrein. Op 7 juni bood de Iraanse minister van buitenlandse zaken Ali Akbar Velayati echter Iraanse bemiddeling aan tussen de Bahreinse regering en de oppositiebeweging, een aanbod dat door de Bahreinse autoriteiten onmiddellijk werd afgewezen.

AANKONDIGING POLITIEKE HERVORMINGEN. NIEUWE ADVIESRAAD

Tijdens de slotzitting van de vierde Adviesraad met benoemde leden op 1 juni maakte sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa bekend dat de Raad zou worden uitgebreid. zowel in aantal als in bevoegdheden.

Op 28 september volgde de benoeming van 40 leden in de nieuwe Adviesraad, die in 1992 voor 't eerst was bijeengckomen met 10 leden (zie pag. 118/2-'93).De totstandkoming van de nieuwe Raad geschiedde conform de in juni gedane toezeggingen. Ibrahim Hasan Humaydan werd opnieuw benoemd tot voorzitter van de Raad.

AANHOUDEXDE ONRUST

In Manama ontploften bommen op 17 en 23 juni. Over de hele maand juni veroordeelde de Staatsveiligheidsrechtbank tenminste 33 mensen tot gevangenisstraffen variërend tussen de één en 13 jaar wegens misdrijven die verband hielden met de aanhoudende onrust. Er was geen beroep mogelijk tcgen de beslissing van de rechtbank.

JEMEN

RELLEN IN MUKALLA

Het in Parijs uitgegeven dagblad Al-*Watan* al-Arabi berichtte op 21 juni 1996 dat er 19 doden en 40 gewonden waren gevallen bij rellen die begin juni waren uitgebroken in Mukalla, de hoofdstad van de zuidelijke provincie Hadhramaut. nadat veiligheidsagenten er twee vrouwen hadden verkracht.

Volgens het bericht zou de veiligheidssituatie in het gehele zuiden aan het verslechteren zijn. met ,,herhaaldelijke bomaanslagen" in Aden en ,,botsingen en protesten" elders in de provincie Hadhramaut.

ERNSTIGE OVERSTROMINGEN

Een functionaris van de Rode Halvemaan in Jemen maakte op 30 juni bekend dat er ter? gevolge van ernstige overstromingen in Jemen 324 mensen waren omgekomen Er werden 108 mensen \er mist

De overstromingen begonnen medio juni en werden veroorzaakt door een ahnormaal zware regenval in de provincies Hadhramaut. Marih en Shabwa Een Jemenitische functionaris zei op 20 juni dat de schade aan woningen en infrastructuur ten gevolge van de overstromingen tot dusverre op $ 1,2 mrd werd geschat. Internationale hulporganisaties en Arabische en Westerse landen stuurden voor ongeveer $ 1 mln aan hulp.

ECONOMISCH VIJFJARENPLAN GEPRESENTEERD

Premier Abdel Aziz Abdel-Ghani presenteerde op 20 juli aan het Huis van Afgevaardigden het vijfjarenplan van zijn regering voor de economische ontwikkeling in de periode 1996-2000.

Volgens een bericht in de *Middle East Economic* Digest van 2 augustus beoogde het plan een jaarlijkse groei van het Bruto Binnenlands Product (BBP) met 7,2 procent. in vergelijking met een gemiddelde jaarlijkse BBP-groei van 3,i procent over de periode 1990-1995.

VEILIGHEIDSOVEREENKOMST MET SAOEDI-ARABIË

Op 27 juli ondertekenden Jemenitische en Saoedi-Arabische functionarissen een veiligheidsovereenkomst, die tot doel had de samenwerking te bevorderen in de strijd tegen smokkelarij en grensoverschrijdende misdaad.

TERUGTREKKING TROEPEN LANGS GRENS WET OMAN

Op 29 juli trok de Jemenitische regering haar troepen terug uit het laatste van de betwiste gebieden langs de grens met Oman. overeenkomstig het akkoord over de grensafbakening dat beide landen in oktober 1992 ondertekenden (zie pag. 864/1-'92).

(Vor.ber.pag. 349/3 e.v.-1996)

JORDANIË

MOTIE VAN VERTROUWEN VOOR REGERING-KABARITI

Begin maart 1996 sprak het Huis van Afgevaardigden met 57 tegen 19 stemmen haar vertrouwen uit in de nieuwe regering-Kabariti. die in februari was benoemd (zie pag. 292/3 e.v.-'96). Gedurende het vertrouwensdebat deed premier Kabariti toezeggingen up het terrein van grotere openbare v ijheid. hervorming van de bureaucratie. economische ontwikkeling en meer samenwerking met Israël.

VAKBONDSLEIDER VEROORDEELD

Vakbondsleider Lrith Shbeilat van de Unie van Ingenieurs (Engineers' Association), die een fel tegenstander was van het Jordaans-Israëlisch vredesverdrag. werd op 17 maart veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf, na door de Staatsveiligheidsrechtbank in Amman schuldig te zijn bevonden aan het belasteren van de Jordaanse koninklijke familie.

Shbeilat had koningin Noor veroordeeld omdat zij had gehuild bij de begrafenis van de Israëlische premier Yitzhak Rabin in november 1995 (zie pag. 208/1 e.v.-'96) en geen inedelcven had betoond aan de familie van Fathi Shqaqi, de door Israelische agenten in oktober 1995 vermoorde secretaris-generaal van de Islamitische Jihad (ziepag. 863/3 e,\'-'95).

BROODOPROER

De maatregel van de regering op 13 augustus om de subsidies op tarwe terug te draaien. waardoor de prijs van het brood- een belangrijk produkt voor de Jordaanse bevolking- verdubbelde. leidde tot vijf dagen van plunderingen en onrust in de stad Karak. gelegen ongeveer 90 kilometer ten zuiden van Amman. en de omliggende steden en dorpen. Dc korting op de subsidie maakte deel uit van een met steun van het Internationaal Monetair Fonds (IMF)opgezet programma ter vermindcring van het begrotingstekort van de regering.

Soortgelijke onrust in het zuiden had zich voorgedaan in 1989 toen de regering trachtte prijsstijgingen over de hele linie door te voeren. Net als toen waren het ook nu de Bedoeïenen en Jordaniërs van de .,Oostelijke Jordaanoever" die in verzet kwamen tegen de prijsstijgingen, en niet de Palestijnse bevolkingsgroep.

Koning Hoessein en zijn regering gingen er snel toe over om de schuld voor de onlusten aan Irak te geven en aan diegenen die sympathiseerden met dat



De Jordaanse koning Hoessein (r) wordt op 3 augustus 1996 op het vliegveld van Damascus verwelkomd door de Syrische president Hafez Assad (l.).

land. In een verklaring die op 15 augustus werd vrijgegeven legde de koning de verantwoordelijkheid bij ,,elementen die dit land niet echt trouw zijn.... Veel van de betrokken elementen staan op een of andere manier in verbinding mei Irak.

Tenminste 40 mensen raakten gewond bij de onlusten, die op 16 augustus in Kerak uitbraken. Een uitgaansverbod werd ingesteld in de stad en ongeveer 300 mensen werden gearresteerd na aankomst van een speciale legereenheid, die was gestuurd om rust en orde te herstellen. De meesten van hen waren voor het einde van de maand al weer vrijgelaten.

BEZOEK VAN KONING HOESSEIN AAN SYRIË EN SAOEDI-ARABIE

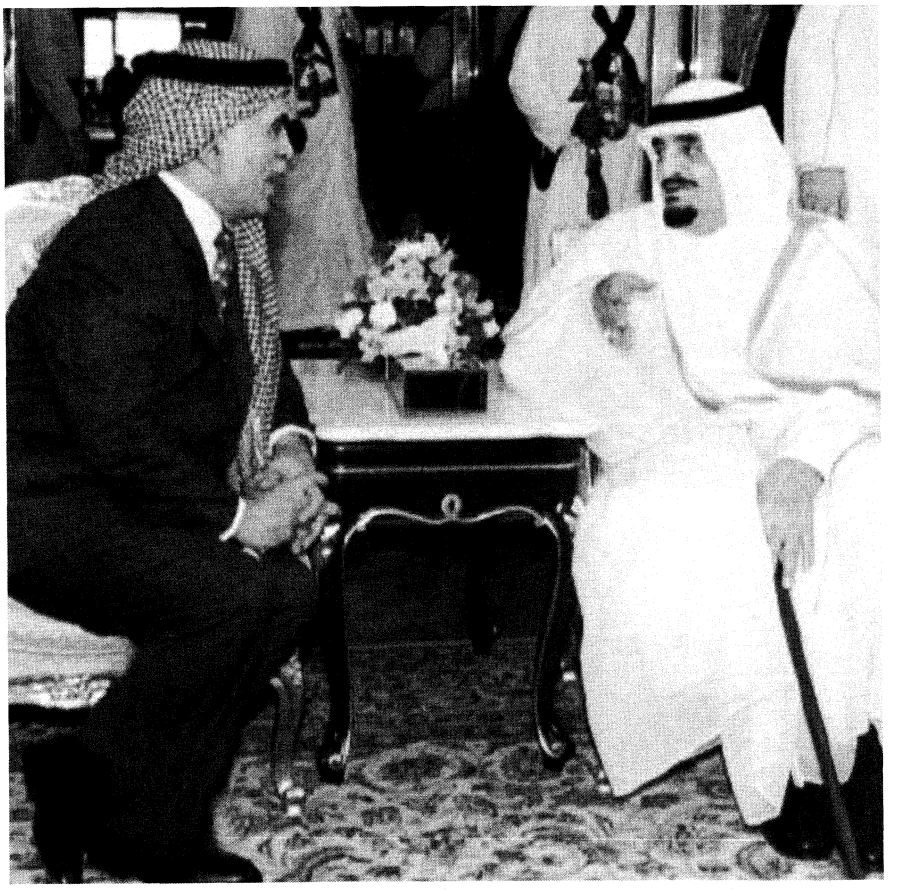
Koning Hoessein bracht begin augustus een bezoek aan Syrië voor een onderhoud met de Syrische president Hafez Assad. Het bezoek markeerde een verbetering in de betrekkingen tussen beide landen, die in de afgelopen maanden nogal gespannen waren geweest (zie pag. 580/3-'96). Het was het eerste bezoek van Hoessein aan Syrië sedert de ondertekening van het Jordaans-Israëlisch vredesverdag in oktober 1994.

De verbeterde verstandhouding tussen beide landen zou deels zijn toe te schrijven aan de samenwerking op het gebied van de veiligheid. Op 9 augustus berichtte de *Middle East Economic Digest* dat de Syrische veiligheidsdienst onlangs een aantal Palestijnen, Egyptenaren en andere Arabieren had gearrestee d, die ervan werden verdacht pogingen te ondernemen om vanuit Jordanië aanvallen uit te voeren op Israël of om Israëlische doelen in Jordanië zelf te treffen.

Medio augustus bezocht koning Hoessein Saoedi-Arabië en hield besprekingen met koning Fahd. Het was de eerste ontmoeting tussen beide monarchen sedert de Golfoorlog van 1990-'91, die de verstandhouding tussen beiden aanzienlijk had verslechterd. Koning Fahd had geweigerd koning Hoessein te ontvangen tijdens diens laatste bezoek aan Saoedi-Arabië in februari (zie pag. 293/3 e.v.-'96).

Volgens de *Middle East International* van 16 augustus ging koning Hoessein naar Saoedi-Arabië in het bezit van een ,,lading geheime informatie" met betrekking tot de bomexplosie, die op 25 juni een woningcomplex voor Amerikaanse militairen venvoestte in de Saoedische stad Al-Khobar (zie pag. 648/2 e.v.-'96).

(Vor.ber.pag. 29212-e.v.-1996)



De Jordaanse koning Hoessein (l.) op 11 augustus 1996 in Jeddah in gesprek met de Saoedi-Arabische koning Fahd (r.)

LAOS

REGERINGSWIJZIGINGEN

De achtste zitting van de derde Nationale Assemblée die op 18-25 april 1996 werd gehouden keurde een aantal regeringsbenoemingen goed. De veranderingen kwamen tot stand in de nasleep van het zesde partijcongres van de Revolutionaire Volkspartij van Laos (Parti Révolutionnaire du Peuple Laotien. PRPL). dat in maart werd gehouden (zie pag. 373/2 e.v.-'96:.

Het nieuwe lid van het politiek bureau voor de PRPL, generaal Sisavath Keobounphanh, werd benoemd op de nieuwe post van vice-president. Hij werd in zijn functie van minister van land- en bosbouw opgevolgd (op tijdelijke basis) door onderminister Sian Saphangthong. Een ander lid van het politiek bureau, Boungnang Volachit, de voormalige burgemeester van Vientane. werd tot vice-premier benoemd.

De voormalige vice-voorzitter van de Raad van Planning en Samenwerking, Bouathong Vonglokham, werd benoemd tot voorzitter van het onlangs opgerichte Staatsplancomité. De minister van Volksgezondheid Vannalet Latsapho werd vervangen door Pommek Dalaloi. Khamsai Souphanouvong, die tot dusver minister was in het bureau van de premier, werd benoemd tot hoofd van het Nationaal Economisch Instituut.

(Vor.ber.pag. 373/2/3 - 1996)

MALEDIVEN

REGERINGSWIJZIGING

Op 8 juli 1996 overleed staatsminister zonder portefeuille Hussain Manikfaan in het ziekenhuis in de hoofdstad Malé waar hij een medische behandeling onderging na een hartaanval. Er werd geen opvolger benoemd. Begin 1996 waren de belangrijkste portefeuilles in het kabinet als volgt verdeeld.

Staatshoofd: opperbevelhebber van de strijdkrachten. defensie en nationale veiligheid, financiën en schatkist - president Maumoun Abdul Gayoom.

Ministers: minister in het bureau van de president - Mohamed Zahir Hussain: buitenlandse zaken - Fathulla Jameel: binnenlandse zaken - Abdulla Jameel; toerisme - Ibrahim Hussain Zaki: justitie en islamitische aangelegenheden - Mohamed Rashid Ibrahim: bouwnijverheid en openbare werken - Umar Zahir; transport en communicatie - Ahmed Zahir; planning, menselijke hulpbronnen en milieu. opleiding - Ismail Shafeeu+; bestuur atollen - Abdull Rasheed Hussain: jeugd, sport en vrouwenzaken - mevr. Rashida Yoosuf; visserij en landbouw - Hassan Sobir: gezondheidszorg en welzijn - Ahmed Abdulla; voorlichting en cultuur - Ibrahim Manik; handel en industrie - Ahdullah Yaamin; onderwijs - Mohamed Latheef.

Staatsministers: zonder portefeuille - Ismail Fathy; zonder portefeuille - Hussain Manikfaan; presidentiële aangelegenheden Mohamed Hussain: defensie en nationale veiligheid - Ambaree Abdull Sattar. financiën en schatkist - Arif Hilmy.

Een aantal andere hoge functies waren begin 1996 als volgt ingevuld:

Opperrechter: Moosa Fathy.
Procureur-generaal: Mohamed Munnavaru.
Parlementsvoorzitter: Abdullah Hameed.

(Vor.ber.pag. 877/1-1993)

PAKISTAN

BOMAANSLAGEN I S LAHORE.VERDERE GEWELDDADIGHEDEN

In april 1996 deed een reeks bomaanslagen in Punjab, waaronder drie in de provinciehoofdstad Lahore, vrees ontstaan voor een golf van politiek geweld.

Op 14 april verwoestte een bom de poliklinische afdeling van een kankerkliniek en doodde zeven patiënten. De kliniek was kort daarvoor geopend door de voormalige aanvoerder van het nationale cricketteam Imran Khan.

Imran Khan, die verklaarde dat de aanslag politiek gemotiveerd was, bevestigde de volgende dag dat hij de politiek in wilde gaan om oppositie te voeren tegen de regering van premier Benazir Bhoetto. Hij beloofde de strijd aan te binden met zijn vijanden door te streven naar politieke hervormingen (voor oprichting van zijn Rechtvaardigheidsbeweging, zie onder). Premier Bhoetto, die de kliniek op de dag van de aanslag bezocht, zei dat haar regering alles in het werk zou stellen om de daders te arresteren (er werd nog nieinand verdacht), en benadrukte dat ,,er geen sprake is van een politieke strijd tussen de regering en Imran Khan".

Ook ontploften er op 10 april bommen bij de belangrijkste televisiestudio van de stad en op 22 april bij het Amerikaans Cultureel Centrum. Daarbij werd weliswaar schade aangericht. maar vielengeen slachtoffers.

Op 26 april vielen er twaalf gewonden bij een bomontploffing in ren bioscoop in de stad Sargodha in het midden van Punjab.

Op 28 april ontplofte bij Bhai Pheri 25 km ten oosten van Lahore. een boin in een bus die bedevaartgangers vervoerde van Lahore naar hun geboortedorpen in Punjab waar ze het moslim-festival Id ai Adha zouden gaan vieren Daarbij kwamen zeker zestig passagier.: om het leven en werden I S andrre gewond Geen enkele groepering eiste de verantwoordelijk voor de aanslag op, hoewel experts naar verluidt onderzochten of er mogelijk een verband was tussen deze aanslag en de aanslagen in Lahore

Op respectievelijk 10 en 27 juni werden naar verluidt meer dan tien mensen gedood bij bomaanslagen in de steden Gujranwala en Rawalpindi in Punjab. waarmee het totale aantal dodelijke slachtoffers dat sinds april in de provincie bij bomaanslagen was gevallen, de vijftig passeerde.

Doden bij geweld in Karachi

Op 27 juni deelde minister van binnenlandse zaken luitenant-generaal Naseerullah Khan Babar de Nationale Assemblée mee dat er sinds januari 1994 in Karachi door politiek en etnisch geweld 2944 doden waren gevallen.

Bomexplosie op luchthaven

Ook in de maand juli deden zich in de provincie Punjab bomexplosies met dodelijke afloop voor. Op 22 juli kwamen vier mensen om en raakten er meer dan 60 gewond toen er een boin ontplofte op de luchthaven van Lahore. Bij een explosie op 8 juli op het spoorwegstation van Faisalabad vielen 3 doden en 14 gewonden.

Gewelddadig treffen tussen moslimsekten

Medio augustus kwamen ongeveer 30 mensen om het leven bij twee gewelddadige incidenten die blijkbaar te maken hadden met onenigheid tussen elkaar bestrijdende soennitische- en sjiitische moslimsekten

Minstens 1%mensen vonden op 14 augustus in Karachi de dood toen een feestelijke optocht die door militante soennitische aanhangers van cle Sipah-i-Sahaba Pakistan (SSP) ter gelegenheid van Onafhankelijkheidsdag werd gehouden. werd aangevallen door .,een religieuze groepering". die de premier van de deelstaat Sind, Abdullah Shah. niet met name wenste te noemen (zie ook pag. 444/1 e v.-'96).

Op 18 augustus eiste een tot dusver onbekende soennitische moslimgroepering ,,Strijdmacht van Jhangvi"(Lashkar-i-Jhangvi) de verantwoordelijkheid op voor een aanval op een bijeenkomst van sjiitische moslims in het dorp Kot Malik, in de buurt van Mailsi, 290 km ten zuidwesten van Lahore, waarbij zeker 18 mensen om het leven zouden zijn gekomen. In een verklaring die na afloop werd uitgegeven liet de moslimgroepering weten ,.dat we wraak hebben genomen voor de mensen die de marteldood stierven in Karachi".

Broer premier Bhoetto na schietpartij overleden

Op 20 september overleed Murtaza Bhoetto, de van premier Benarir Bhoetto vervreemde broer en haar politieke tegenstander, aan de verwondingen die hij had opgelopen na een schietpartij met de politie bij zijn huis in Karachi; hierbij werden ook zeven van Murtaza's metgezellen gedood en raakten twee agenten licht gewond. Volgens de politie zouden Murtaza en de zijnen het vuur hebben geopend.

IMRAN KHAN RICHT POLITIEKE BEWEGING OP

Imran Khan maakte een einde aan maanden van drukke speculaties over zijn politieke ambities door op 25 april officieel de Rechtvaardigheidsbeweging op te richten. Het belangrijkste doel daarvan, aldus Khan, was een ,,veranderingin het land te bewerkstelligen door rechtvaardigheid, eerlijkheid, fatsoen en zelfrespect te eisen".

Tijdens een persconferentie in Lahore beschuldigde Khan de regering-Bhoetto van corruutie en verklaarde dat ze Pakistan op ..rand van de ondergang" had gebracht en praktisch bankroet had gemaakt. De voorgaande maanden had hij de regering-Bhoetto ervan beschuldigd hem de toegang te ontzeggen tot de staatsmedia en hem lastig te vallen wegens vermeende belastingontduiking.

BEGROTING 1996-'97. PROTESTEN TEGEN BEGROTING

In juni kreeg de regering een tegenslag te verwerken toen zij gedwongen was haar voorstellen voor belastingverhoging in de begroting voor 1996-'97 af te zwakken

De begroting bevatte, zoals zij oorspronkelijk op 13 juni door staatsminister van financiën Makhdum Shabuddin in de Nationale Assemblée was gepresenteerd, voorstellen voor aanzienlijke verhogingen van bestaande belastingen, met name een verhoging van de omzetbelasting tot 18 procent. Het was de bedoeling daarmee het begrotingstekort terug te brengen van 5 naar 4 procent van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP), en zo tegemoet te komen aan de eisen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF). In 1995-'96 waren de leningen die de regering had afgesloten, opgelopen tot Rs 74 mrd. Dit bedrag zou in 1996-'97 moeten worden teruggebracht tot Rs 20 mrd ($ 1,00 = Rs 34,955 op 14 juni 1996). Shabuddin deelde aan de Nationale Assemblée mee dat de regering ten volle van plan was ,,zich te houden aan het overbruggingskrediet dat met het IMF was overeengekomen, en hoopte in aanmerking te komen voor een halve termijn-lening in het kader van de uitgebreide slructurele aanpassingsfaciliteit (ESAF)". In 1995 had het IMF het ESAF-programma van Pakistan opgeschort toen de jaarlijkse begroting de overeengekomen streefcijfers had overschreden (zie ook: pag. 794/1/2-'95). In december had het echter weer een overbruggingskrediet van 13 maanden verleend om de weg vrij te maken voor een nieuw economisch programma (zie pag. 231/3 e.v.-'96).

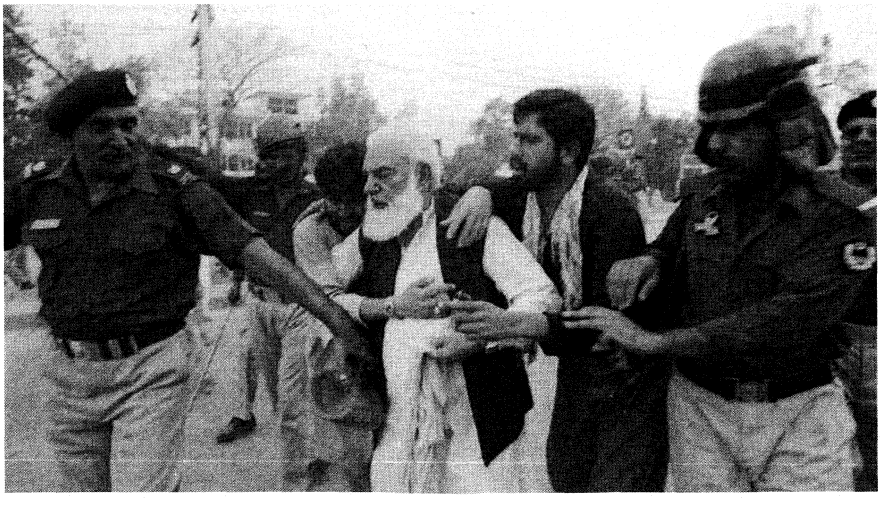
Andere kenmerken van de begroting waren (1) een stijging van 13.5 procent van de totale uitgaven tot een bedrag van Rs 500.2 mrd, tegenover Rs 440.5 mrd in de herziene begroting van 1995-'96; (2) een verhoging van de belastinginkomsten met 23 procent tot een bedrag van 320.8 mrd, tegenover Rs 260,6 mrd in de herziene begroting van 1995-'96; (3) een verhoging van 14 procent van de defensiebegroting, tot Rs 113,4 mrd; (4) een toekenning aan de provincies van Rs 113.2 mrd uit het gemeenschappelijke fonds van federale belastingen; en *(5)* als streefcijfer een economische groei van 6,3 procent, tegenover 6,1 procent in 1995-'96.

Aangezien meer dan de helft van de nieuwe inkomsten uit de opbrengst van de hogere omzetbelastingen zou moeten komen (waar het gros van de bevolking het meest direct de gevolgen van ondervond), werden de maatregelen door het volk beschouwd als oneerlijk en ontworpen om de welgestelden te ontzien, terwijl toplieden uit de zakenwereld beweerden dat de belastingvoorstellen ,,bijzonder inflatoir" waren, en sommige industriëlen hun teleurstelling uitten over het feit dat de regering naliet rijke grootgrondbezitters inkomstenbelasting op te leggen. Oppositiepartijen, aangevoerd door de Pakistaanse Moslimliga (PML) van voormalig premier Mian Mohammed Nawaz Sharif, riepen op tot landelijke stakingen uit protest tegen wat zij een ,,tegenhet volk gerichte" begroting noemden. Op 24 juni werden in Islamabad minstens drie mensen doodgeschoten tijdens schermutselingen met de politie.

Op 27 juni maakte het ministerie van financiën ge ijzigde plannen bekend, waarin de regering erin toestemde de omzetbelasting vast te stellen op slechts 10 procent, en een nominale belasting van slechts 3 procent te heffen over de persoonlijke toelage van directeuren in het bedrijfsleven.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 31 juli bracht pi-emier Benazir Bhoetto wijzigingen aan in haar regering. Onder de acht nieuwe ministers, wier portefeuilles op 1 augustus bekend werden gemaakt, bevond zich ook Bhoetto's echtgenoot, Asif Ali Zardari Deze gold in kringen van de oppositie als een omstreden figuur, omdat hij zich op een onrechtmatige wijze met het regeringsbeleid zou hebben ingelaten.



Politieagenten in Rawalpindi proberen op 24 juni 1996 de leider van de fundamentalistische Jamaat-i-Islami-partij, Qazi Hiissain Ahmed (m.).te beletten om voor te gaan in een protestmars naar Islamabad. die gericht is tegen de nieuwe belastingplannen van de regering-Bhoetto.

OCEANIË

Voorts werden er op 31 juli zeven nieuwe staatsministers benoemd en twee extra secretarissen in het bureau van de premier, met de rang van minister. Op 1 augustus werd bekendgemaakt dat brigadier Muhammad Asghar, die tot dan toe minister van industrie en produktie was, de leiding kreeg over het ministerie van produktie, omdat er een nieuw ministerie van industrie in het leven was geroepen.

De wijzigingen betroffen de volgende personen'

Ministers: investeringen - Asif Ali Zardari: politieke en religieuze aangelegenheden - Jahangir Badar; wetenschap en technologie - Nawaz Khokar; conirole op verdovende middeien - Arbab Mohammad Jahangir; privatisering - Naveed Qamar; mensenrechten - Iqbal Haidar; sport en toerisme - Rao Sikander Iqbal: industrie - Chaudhry Abdus Sattar: secretaris in het bureau van de premier met de rang van ininister - Agha Murtaza Pooya; secretariK in het bureau van de premier met de rang van minister - Sateh Muhammad Hasni:

Staatsministers: water - Mansoor Hussain Wassan: buitenlandse zaken - Muhammad azir Sultan; jeugd - Nauroz Shakoor Khan: sport - Muhammad Nasir Baig: voedsel - Muhammad Ayub Jattak; openbare werken - Muhammad Afaq Khan Shahid: plaatselijk bestuur en plattelandsontwikkeling - Muhamad Yaqub Khan; secretaris in het bureau van de premier met de rang van staatsminister - Parwez Saleh:

WAPENOVEREENKOMST MET OEKRAÏNE. EERSTE LEVERING VAN AMERIKAANSE WAPENS

Op 30 juli ondertekenden Pakistan en Oekraïne in Islamabad een overeenkomst voor de aankoop van meer dan 300 tanks van Russische makelij ter waarde van ongeveer $ 550 mln. Een woordvoerder van het ministerie van defensie zei dat de tanks de komende drie jaar zouden worden geleverd, met om te beginnen een eerste zending in begin 1997.

Levering Amerikaanse wapens

Op 26 augustus arriveerde in Karachi de eerste zending Amerikaanse wapens, in het kader van het Brown-amendement op het Wetsvoorstel inzake de Toewijzing van Buitenlandse Hulp voor 1996 (zie pag. 796/1-'95), die een gedeeltelijke opheffing van de Amerikaanse militaire sanctiesmogelijk maakte.

De eerste lichting wapens omvatte onderdelen voor M-485A5-tanks, M-i38 pantserwagens, M-109 gemotoriseerde kanonnen, M-110 houwitsers en M-113 gepantserde personeelsvoertuigen

(Vor.ber.pag. 447/1 e.v.-1996)

AUSTRALIË

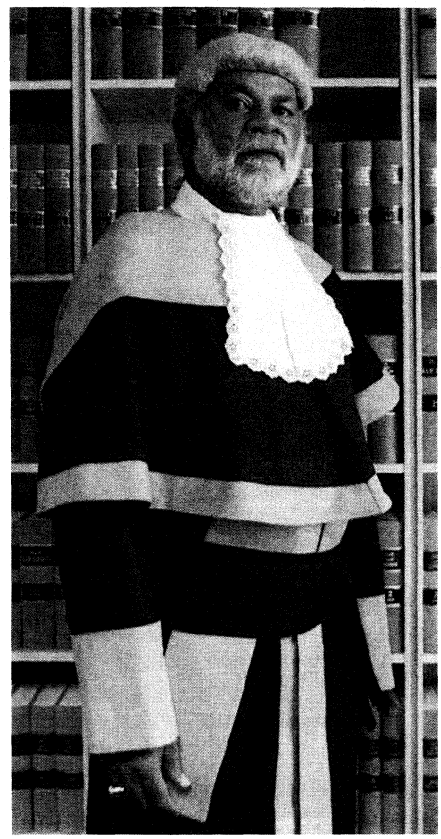
EERSTE RECHTER VAN ABORIGINAL-AFKOMST BEËDIGD

Op 17 mei 1996 werd Rob Bellear tijdens een plechtigheid in Sydney beëdigd als de eerste rechter van Aboriginal-afkomst. Bellear. die rechter werd aan de arrondissementsrechtbank in Nieuw-Zuid-Wales. was in 1970 rechten gaan studeren als reactie op het politieoptreden tegen Aboriginals.

STRENGERE VUURWAPENCONTROLES AANGEKONDIGD

Op 10 mei maakte de Australische premier John Howard een reeks strenge controles op vuurwapens bekend teneinde ,,Australië een stuk veiliger te maken". De aankondiging kwam na afloop van een spoedbijeenkomst van deelstaatministers en de federale minister. verantwoordelijk voor de politie, die was georganiseerd als reactie op het bloedbad in Port Arthur, eind april, waarbij 33 mensen de dood vonden door toedoen van een enkele schutter (ziepag. 450/3 e.v.-'96).

Net hun akkoord inzake een strenge, uniform geldende vuurwapenwet en een nationale benadering van de vergunningverstrekking en registratie, waarbij zij bewust geen rekening hielden met politieke en regionale verschillen, gaven de ministers gehoor aan de massale uiting van anti-bewapeningsgevoelens. Howard kondigde een verbod aan op automatische en halfautomatische geweren en repeteerbuksen. Andere onderdelen van de nieuwe controles waren: een strikte regelgeving voor aankoop van wapens via postorderbedrijven: afdoende opslagruimte; registratie van alle vuurwapens als onderdeel van een geïntegreerd nationaal vergunningenstelsel; en verplichte veiligheidstraining voor mensen die voor het eerst een wapenvergunning aanvragen. Bezitters van wapens die niet voldeden aan de vereisten kregen 12 maanden de tijd om die in te leveren bij de politie op straffe van hoge geldboetes of gevangenisstraffen. Premier Howard zei dat wapenbezitters die hun wapens inleverden zouden worden schadeloosgesteld. Het geld hiervoor zou worden verkregen uit een eenmalige belastingheffing. te betalen door allen die belastingplichtig waren, door middel van een verhoging van de Medicarebelasting met 0,2 procent; in plaats van 1.5 zou 1.7 procent van het inkomen over het belastingjaar 1996-'97 worden geheven. De extra heffing zou de belastingbetaler gemiddeld A$ 88 kosten.



Bob Bellear na zijn beediging op 17 mei 1996 in Sydney.

Protesten tegen nieuwe controles

Op 1 juni hielden meer dan 100.000 vuurwapenbezitters demonstraties in de hoofdsteden van alle Australische deelstaten om te protesteren tegen de strenge vuurwapencontroles die de federale regering in mei had aangekondigd als antwoord op de schietpartij in Port Arthur. De radicale onafhankelijke parlementariër Graeme Campbell kondigde gelijktijdig de oprichting van een nieuwe politieke partij aan die wapenbezit zou propageren en die volgens zijn voorspelling binnen enkele maanden 50.000 leden zou aantrekken.

Premier John Howard verklaarde dat hij niet van plan was om Australië net als de Verenigde Staten te laten worden, maar hij zei ook: .,Ik begrijp hoe belangrijk deze kwestie voor sommige mensen is en ik heb ook toegegeven dat er veel gezagsgetrouwe mensen zijn die door deze nieuwe wetten zullen worden getroffen".



Beeld van de massale protestdemonstratie tegen de strengere vuurwapencontroles die op 1 juni 1996 in Melbourne gehouden werd.

HELIKOPTERONGELUK

Op 12 juni kwamen bij het ernstigste militaire ongeluk in vredestijd dat in 30 jaar had plaatsgevonden. achttien commando's om het leven, toen twee Blackhawk-helikopters tijdens een nachtelijke oefening op elkaar botsten. Het ongeluk, waarbij ook tien leden van het eliteregiment Special Air Service werden gewond, vond plaats bij Townsville in het noorden van Queensland.

BEROEP TEGEN EUTHANASIEWET

Op 1 juli trad in het Noordelijk Territorium de omstreden Wet op de Rechten van Terminale Patiënten in werking. Dit bracht een coalitie van artsen, Aboriginals, geestelijken en anti-abortusgroeperingen ertoe bij het Hooggerechtshof van de deelstaat in beroep te gaan tegen deze wet.

De euthanasiewet. die in februari was goedgekeurd (zie pag. 303/3-'96), gaf ongeneeslijk zieke volwassen inwoners van het Noordelijk Territorium, die bij hun volle verstand waren en hooguit nog een jaar hadden te leven, het recht hun arts te vragen hun leven te beëindigen. De anti-euthanasiecoalitie voerde echter aan dat de wet ongeldig verklaard moest worden, omdat zij in strijd was met het in de Australische grondwet verankerde recht op leven. Artsen in de deelstaat werden gewaarschuwd dat zij de kans liepen te worden vervolgd wegens moord of doodslag. als zij gehoor gaven aan de wens van hun patiënt, voordat er een uitspraak was gedaan in de beroepsprocedure.

De federale regering zou bereid zijn zich te voegen in de beroepsprocedure in het voor de hand liggende geval dat het beroep zou worden behandeld door het federale Hooggerechtshof, Australië's hoogste beroepsinstantie. Op 1 juli maakte Kevin Andrews van de regerende Liberal Party bekend dat hij een wetsvoorstel zou indienen in het federale parlement om de door het deelstaatparlement aangenomen wet met terugwerkende kracht terzijde te schuiven. De deelstaatregering verklaarde echter zich te zullen verzetten tegen pogingen om de invoering van de wet tegen te houden.

Eerste dode onder de nieuwe wet

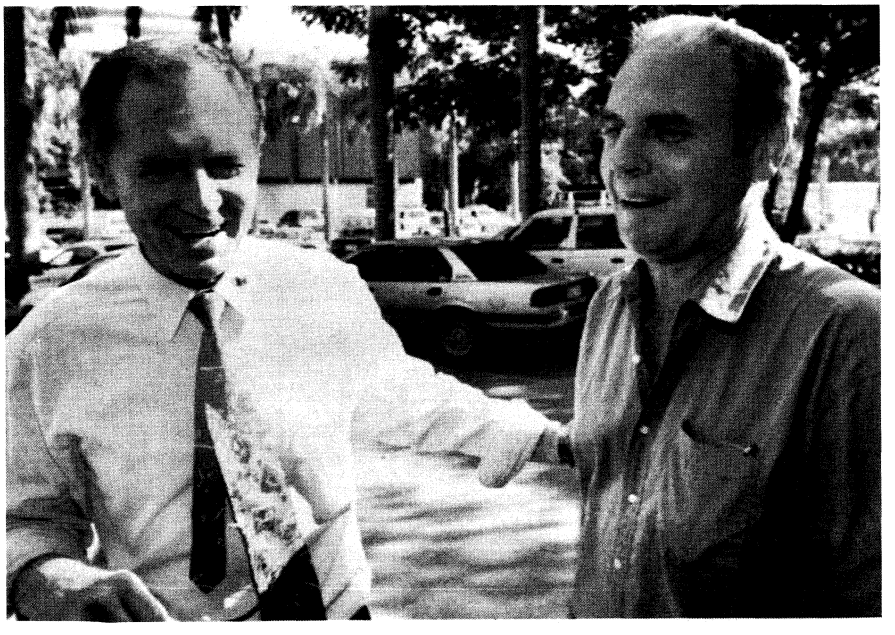
Op 26 september werd bekendgemaakt dat Bob Dent als eerste gebruik had gemaakt van de mogelijkheid tot euthanasie, die de nieuwe wet bood.

De 66-jarige Dent. die al vijf jaar leed aan ongeneeslijke prostaatkanker, had op 22 september een einde aan zijn leven gemaakt met assistentie van zijn arts Philip Nitschke, die een warm voo stander was van euthanasie. Zijn sterven was vergemakkelijkt met behulp van een computergestuurde „doodsmachine", die barbituraten en spierontspannende middelen in zijn bloedbaan had gepompt. Dent kreeg pas toestemming om te sterven nadat een psychiater uit Darwin naar Sydney was overgevlogen om te controleren of hij niet depressief was.

De dood van Dent werd veroordeeld door religieuze leiders en tegenstanders van euthanasie. alsmede door bepaalde secto en in de medische wereld en dooi de Aboriginal-gemeenschap Dent's sterven vond plaats voor de datum waarop het hoger beroep tegen de wet zou dienen bij het Hooggerechtshof in het Noordelijk Territorium. ergens in november

NIEUWE PRESIDENT CENTRALE BANK BENOEMD

Op 14 augustus werd Ian MacFarlane benoemd tot president van de Reserve Bank of Australia (centrale bank) als opvolger van Bernie Fraser, die met pensioen ging. MacFarlane, die tot dan toe vice-president van de Reserve Bank was geweest, werd beschouwd als een ,,anti-inflatiehavik". De regering benoemde hem voor een periode van zeren jaar met ingang van 18 september op voorwaarde dat hij de bank een nieuw tijdperk van onafhankelijkheid zou binnenleiden. Hoewel de bank formeel onafhankelijk van de regering was. had de bank naar veler inzicht onder politieke controle van de regering van de vorige (Labor-)premier Paul Keating gestaan.



Voorstanders van de euthanasiewet in het Noordelijk Territorium. de voo malige deelstaatpremier Marshall perron (l.) en de arts Philip Nitschke (r.) arriveren op 1 juli 1996 bij het Hooggerechtshof in Darwin.



Beeld van de uit de hand gelopen demonstratie op 19 augustus 1996 voor het parlementsgebouw in Canberra.

DEMONSTRATIES TEGEN BEGROTING

Op 19 augustus bestormden demonstranten het parlementsgebouw in Canberra vlak voor de presentatie van de eerste begroting van de federale coalitieregering van de Liberal - en National Party, Naar werd verwacht zou deze begroting omvangrijke bezuinigingen op de uitgaven behelzen.

Ruim 35.000 vakbondsleden en studenten verzamelden zich voor het parlementsgebouw om tevens te protesteren tegen de voorgestelde wijzigingen in de wet op de arbeidsverhoudingen. Ongeveer 1.000 personen, van wie sommigen mokers bij zich hadden. sloegen de glazen deuren in en leverden twee uur lang slag met de politie in de openbare ontvangsthal. Een klein groepje demonstranten, die .„Johnny, wij komen je halen" zongen, slaagde erin door te dringen tot op honderd meter van het bureau van premier John Howard. Verder werd er gedemonstreerd in vier andere steden.

Op 20 augustus, de dag waarop de begroting werd gepresenteerd, vonden er opnieuw protestacties plaats. Deze keer demonstreerden er duizenden Aboriginals voor het parlementsgebouw. Opnieuw ontstonden er schermutselingen met de politie. waarbij 150 demonstranten waren betrokken.

Zoals was verwacht behelscle de door minister van schatkist Peter Costello ingediende begroting bezuinigingen van in totaal A$ 3,9 mrd op honderden overheidsprogramma's. Deze bezuinigingen zouden hoofdzakelijk Aboriginal-zaken, universiteiten, banenplannen en de staatsomroep treffen ($ 1= A$ 1.2638 op 23 augustus 1996).
Costello zei dat hij op deze manier het begrotingstekort zou terugdringen tot AS 5.7 mrd in het lopende fiscale jaar 1996-'97 (tegenover A$ 10.3 mrd in 1995-'96), hetgeen overeenkwam met iets meer dan 1 procent van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP). Verder deelde hij mee dat het tekort verder zou verminderen tot A$ 1,5 mrd in 1997-'98 (0,3 procent van het BBP) en dan in het volgende fiscale jaar zou omslaan in een overschot. Hoewel Costello verklaarde dat de ..sanering van de begroting" voornamelijk zou kunnen worden gerealiseerd door besnoeiingen op de uitgaven. zouden er ook maatregelen worden genomen om belastingontwijking tegen te gaan.

ONDERZOEK TEGEN POLITIE INGESTELD

Op 6 augustus gaf de regering opdracht een onderzoek in te stellen naar de activiteiten van de Australian Federal Police (AFP, de nationale politiemacht die was belast met de bestrijding van de georganiseerde misdaad, fraude, narcoticahandel en staatsveiligheid). naar aanleiding van beschuldigingen dat AFP-functionarissen samen met oud-collega's betrokken waren geweest bij drughandel. diefstal en oinkoping.

RECHTSZAKEN TEGEN ROND E S ELLIOT

Op 20 augustus werd de failliet ve - klaarde ondernemer Alan Bond veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf, nadat hij schuldig was bevonden aan fraude in verband met de verkoop van een Frans impressionistisch schilderij

Volgens de rechtbank had Bond op ongeoorloofde wijze gebruik gemaakt van zijn positie als directeur van Bond Corporation Holdings, het paradepaardje van zijn vroegere bedrijf, toen hij dit bedrijf Eduard Manets La *Promenade* liet kopen voor een bedrag dat ver beneden de marktwaarde lag. De rechtbank had het verweer van zijn advocaat verworpen dat een vrijheidsstraf vanwege rijn zwakke gezondheid fataal zou zijn voor Rond. Bond. eertijds een nationale held. was in 1992 failliet verklaard en tot een gevangenisstraf veroordeeld wegens illegale transacties. Het vonnis was later in hoger beroep nietig verklaard (zie pag. 586/1-'92; 66/1-'93).

Op 22 augustus kwam definitief een einde aan de drie jaar durende rechtszaak tegen John Elliot, oud-clirecteur van de Elders IXL-groep, een concern met belangen in bierbrouwerijen en de landbouwindustrie. toen hij officieel werd vrijgesproken van diefstal en samenspanning (zie 303/2 e.v.-'96).

Twee van zijn zakenpartners, Peter Scalon en Ken Biggins, werden eveneens vrijgesproken. De vrijspraak volgde op de bekendmaking van het openbaar ministerie dat een rechterlijk vonnis met betrekking tot de toelaatbaarheid van het bewijsmateriaal betekende dat de vervolging moest worden gestaakt. Elliott was ervan beschuldigd medeplichtig te zijn geweest aan het verhullen van de verduistering van A$ 66.5 mln door middel van twee gefingeerde valutatransacties.

PORT ARTHUR-PROCES GEOPEND

Het proces tegen Martin Bryant, die werd beschuldigd van de moord op 33 mensen in Port Arthur (zie pag. 450/3 e.v.-'96), begon op 6 september onder strenge veiligheidsmaatregelen voor de rechtbank in Port Arthur. Bryant verklaarde zich onschuldig aan de 72 tegen hem ingediende aanklachten van moord, poging tot moord, zwaar lichamelijk letsel, daadwerkelijke bedreiging, verwonding en brandstichting. Het proces werd verdaagd naar 19 november.

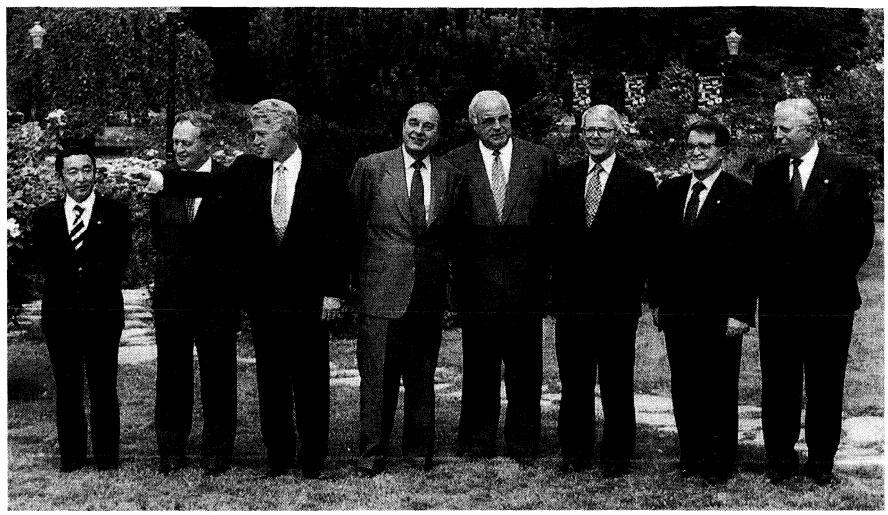
(Vor.ber.pag. 449/1 e.v.-1996)

ALGEMEEN

G-7-TOP IN LYON

Op 28-29 juni 1996 kwam de Groep van Zeven industrielanden (G-7) - Canada, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, Japan en de Verenigde Staten- bijeen in het Franse Lyon. Een zogenaamde ,,G-8"-verklaringover belangrijke kwesties ten aanzien van mondiale betrekkingen werd medeondertekend door Rusland.

In een op 27 juni afgelegde gezamenlijke verklaring (voor de opening van de vergadering), noemden de leiders van de G-7 een uitgebreide reeks voorstellen om de internationale misdaad te bestrijden. Een voorstel van de Amerikaanse president Bill Clinton de bijeenkomst uit te roepen tot een ,,anti-terrorisme-top", werd naar verluidt echter door andere G-7-leden verworpen.



Familieportret van de staatshoofden en regeringsleiders van de G-7-landen op 28 juni 1996 bijeen in Lyon, met (v.l.n.r.)de Japanse premier Ryutaro Hashimoto, de Canadese premier Jean Chrétien, de Amerikaanse president Bill Clinton. de Franse president en gastheer Jacques Chirac, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, de Britse premier John Major. de Italiaanse premier Romano Prodi en de voorzitter van de Europese Commissie Jacques Santer.

De verklaring was opgesteld vóór de bomaanslag op de Amerikaanse basis in Dharhan in Saoedi-Arabië door radicale moslims (zie pag. 648/1 e.v.-'96). maar zou op aandringen van Amerika zijn aangepast om de voorstellen toe te spitsen op het bestrijden van het internationaal terrorisme. Het 40 punten tellende plan betrof het verbeteren van de samenwerking tussen politie en veiligheidsdiensten. de effectieve vervolging en uitlevering van zware criminelen, het confisqueren van vermogens van criminelen, het aanscherpen van wetgeving over het verplaatsen van illegale vreemdelingen en het controleren van criminele activiteiten op de ,,informaticsnelweg".

In een slotverklaring verplichtte de G-7 zich maatregelen te nemen om het internationale monetaire systeem te stabiliseren, waaronder het toezicht op nationaal economisch beleid, de strengere controle van financiële instellingen en betere rapportage over en openbaarheid van handel in derivaten. De G-7 verklaarde tevens geen handels- en inoesteringsmaatregelen te nemen, die in strijd waren met de voorschriften van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Waarnemers zagen hierin een veroordeling van recente, eenzijdige Amerikaanse handelsinitiatieven door andere G-7-leden (zie pag. 379/1/2-'96; pag. 559/1 e.v.-'96)

In enkele andere verklaringen over mondiale betrekkingen, die tevens werden onderschreven door Rusland, riep de groep op het vredesproces in het Midden-Oosten te continueren. Tevens werd er bij Iran op aangedrongen ,,een meer constructieve rol in de regionale en wereldpolitiek" te spelen. In een belangrijke stap in de richting van nieuwe activiteiten kwam de groep overeen intensiever samen te werken om een halt toe te roepen aan de verspreiding van besmettelijke ziekten - een gevaar waar de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) recentelijk op had gewezen (zie pag. 599/3-'96) - en om mechanismen te ontwikkelen om epidemieën vroegtijdig te ontdekken. Met een verkapte verwijzing naar de nalatigheid van Amerika om aan zijn verplichtingen te voldoen, verlangde de groep tevens een snelle oplossing van de financiële crisis van de Verenigde Naties, die hoofdzakelijk het gevolg was van Amerika's uitstaande bijdragen (zie pag. 523/1-'96).

(Vorber.pag. 377/2 e.v.-1996)

VERDRAG OVER OPRICHTING PORTUGEESTALIGE GEMEENSCHAP

Op 18 april 1996 vond in de Mozambikaanse hoofdstad Maputo een bijeenkomst plaats van de ministers van buitenlandse zaken van zeven Portugeestalige landen, Angola, Brazilië, Guinee-Bissau, Kaapverdië, Mozambique, Portugal en Sao Tomé en Principe. De ministers ondertekenden een verdrag over de oprichting van een Portugeestalige Gemeenschap (Comunidad dos Paises de Lingua Portuguesa, CPLP)

De ministers beloofden wederzijdse samenwerking op cultureel, sociaal-economisch, technisch en wetenschappelijk gebied te stimuleren; politieke en diplomatieke oplossingen voor conflicten te bevorderen: en maatregelen te nemen om racisme uit te bannen, mensenrechten te handhaven en het milieu te beschermen. Het slotcommuniqué weerspiegelde voorts een toenemende bezorgdheid over de drughandel.

Afgesproken werd dat de CPLP in juli officieel zou worden opgericht tijdens een topconferentie van de staatshoofden in de Portugese hoofdstad Lissabon.

Oprichtingsbijeenkomst CPLP

Op 17 juli kwamen de presidenten van Angola, Brazilië, Guinee Bissau, Kaapverdië. Mozambique en Portugal, alsmede de premier van Sao Tomé en Principe bijeen in Lissabon voor de ondertekeningsceremonie ter gelegenheid van de oprichting van de CPLP. De Portugeestalige Gemeenschap, die tot stand kwam op initiatief van Portugal en Brazilië, zou haar hoofdkwartier vestigen in de Portugese hoofdstad. Volgens een woordvoerder van de Portugese regering zou Portugal de belangen van CPLP-leden binnen de Europese Unie behartigen.

De reden voor Portugal voor het initiatief tot oprichting van een Portugeestalige unie was zijn verlangen om de banden aan te halen met zijn voormalige Afrikaanse kolonies, waar Frankrijk en Groot-Brittannië terreinwinst leken te boeken. Zo sloot Mozambique zich in november 1995 aan bij het Britse Gemrnebest (zie pag. 13213-'96) en overwogen Guinee Bis-,, ,, Sao Tomé ,, Principe recentelijk toe te treden tot de Frans-Afrikaanse monetaire unie, de CFA. Bovendien nam het gebruik van

de Portugese taal overal waar Portugal „dekoloniseerde" af, met uitzondering van Brazilie. Dit gold in het bijzonder de Indiase deelstaat Goa, het eiland Macao, dat in 1999 zou worden overgedragen aan China, en Oost-Timor. De reden voor de andere initiatiefnemer, Brazilië, waar drie kwart van alle Portugeestaligen woonachtig is. was gelegen in de wens om nieuwe afzetmarkten tecindenin Afrika.

Het plan voor de oprichting van een unie van Portugeessprekende landen bestond al eerder, maar werd steeds belemmerd door conflicten tussen potentiële lidstaten. De oprichting van de CPLP moest in 1994 worden uitgesteld omdat de Angolese president Jose Eduardo dos Santos niet aanwezig kon zijn bij de ondertekeningsplechtigheid.

(Vor.ber.pag. 370/3 e.v.-1995)

COCOM

BESPREKINGEN OVER AKKOORD VAN WASSENAAR MISLUKT

Plannen voor de oprichting van een organisatie, het Akkoord van Wassenaar genoemd, ter opvolging van het Coördinerend Comité voor Multilaterale Exportcontroles (COCOM) liepen op 4-5 april 1996 in Wenen op niets uit, na twee dagen van besprekingen die hadden moeten leiden tot een regeling voor de reductie van wapenexporten in de wereld. De onderhandelingen liepen kennelijk vast toen Russische vertegenwoordigers Westerse regeringen ervan beschuldigden pogingen te ondernemen om Rusland over te halen tot het vrijgeven van informatie over wapenverkopen met de bedoeling zich een monopoliepositie te verwerven op de wapenmarkt.

Op 11-12 juli kwamen afgevaardigden uit 31 landen, die deelnamen aan het Akkoord van Wassenaar, na twee dagen intensief onderhandelen achter gesloten deuren, eveneens in Wenen, wel tot overeenstemming over de beteugeling van de wereldwapenexport. Het akkoord maakte een einde aan het geschil tussen Rusland en overige Akkoord van Wassenaar-leden dat in april was ontstaan.

(Vor.ber.pag. 379/1-1996)

ECO

TOPONTMOETING

Op 14 mei 1996 kwamen de presidenten van Afghanistan, Azerbajdzjan, Iran. Pakistan, Turkije en de vijf Centraalaziatische republieken Kazachstan, Kirgizstan, Tadzjikistan, Toerkmenistan en Oezbekistan, in de Toerkmeense hoofdstad Ashchabad bijeen voor een vergadering van de Organisatie voor Economische Samenwerking (Economic Co-operation Organization, ECO).

In een 22 punten tellende verklaring die na afloop van de bijeenkomst werd uitgevaardigd. werd prioriteit gegeven aan transport en communicatie, handel en energie, en de voltooiing van een wederzijds betalingssysteem. Er waren echter berichten dat de bijeenkomst bijna was afgebroken: toen enkele lidstaten, met name Oezbekistan. maar tevens Kazachstan en Tadzjikistan, hun bezorgdheid hadden uitgesproken over pogingen van Iran de ECO een politiek karakter te geven. In reactie op Iraanse kritiek op het Amerikaanse beleid ten aanzien van Libanon dreigde Oezbekistan uit de organisatie te stappen als de ECO zich ging bezighouden met andere dan uitsluitend economische kwesties. (Oezbekistan had Amerikaanse sancties tegen Iran gesteund in verband met de vermeende banden van dat land met het internationale terrorisme, waaronder de Iraanse betrokkenheid bij de vanuit Libanon opererende Hezbollah.)

(Vor.ber.pag. 447/3-1995)

OPEC

VERHOGING PRODUKTIEPLAFOND. TERUGTREKKING GABON

Op 5-7 juni 1996 kwamen olieministers van de Organisatie van Olie-exporterende Landen (OPEC) bijeen in Wenen. Zij besloten het sinds 1993 geldende OPEC-produktieplafond van 24.520.000 vaten per dag (bpd) (zie pag. 299/2/3-'94) te verhogen tot 25.033.000 bpd. Het nieuwe maximum, dat zou worden geëvalueerd in november, stelde Irak in staat 800.000 bpd te produceren in afwachting van de herintrede van dat land op de oliemarkt op basis van het recente akkoord met de Verenigde Naties over beperkte olieverkoop (zie pag. 501/3 e.v.-'96). Bij het nieuwe maximum werd echter geen rekening gehouden met de produktie van Gabon, dat verondersteld werd uit de organisatie te zijngestapt (zietevenspag. 567/2-'96).

Gabon, dat niet was vertegenwoordigd op de bijeenkomst, had herhaaldelijk bezwaar gemaakt tegen produktieverlagingen die de OPEC eiste om de wereldolieprijzen te reguleren (zie pag. 151/1 e.v.-'95). In november 1992 had Gabon gedreigd het voorbeeld te zullen volgen van Ecuador, dat eerder dat jaar uit de OPEC was gestapt (zie pag. 147/1-'93).

(Vor.ber.pag. 237/3 e.v.-1996)



Voor het begin van de OPEC-vergadering op 5 juni 1996 in Wenen staat de Iraakse minister van oliezaken luitenant-generaal Amir Muhammad Rashid (m.)de pers te woord. Kort na de opening werd de vergadering verdaagd naar 6 juni in verband met nader overleg over Iraks gedeeltelijke terugkeeropdeoliemarkt.

INDEX AFLEVERING NR. 3110

ALGERIJE Leningen Wereldbank en IMF 720
Plannen voor parlementsverkiezingen 720
Franse monniken en bisschop van Oran vermoord. andere gewelddadigheden 720
Conferentie over nationale verzoening 721
Regeringswijzigingen 722
AMERIKA Ontmoeting Groep van Rio en EU 713
Mercosuï-top 713
17de CARICOM-top 713
Top Middenamerikaanse staten en Chili 714
ANTIGUA EN BARBUDA Regeringsmaatregelen en -wijzigingen 714
AUSTRALIË Strengere vuurwapencontroles aangekondigd 731
Beroep tegen euthanasiewet 732
Benoeming nieuwe president centrale bank 732
Demonstratie tegen begroting 733
Onderzoek naar politie ingesteld 733
BAHREIN Complot tegen regering 726
Aankondiging politieke hervormingen, nieuwe adviesraad 727
BELGIË Sociaal-economische en justitiële ontwikkelingen begin 1996 682
Staatshervorming 686
Nieuw Vlaams parlementsgebouw 687
Politieke vluchtelingen 688
Media 688
BOLIVIA Corruptieschandalen 714
Arbeidsonrust, algemene staking beëindigd 714
Kabinetswijziging 715
Nieuwe politieke partij 715
CANADA Vice-premier Copps treedt terug en wordt herkozen 715
Verkiezingen in British Columbia 715
CHILI Compromis over wetgeving inzake de mensenrechten en grondwetswijzigingen 715
Senaat venverpt grondwetswijzigingen 716
President van Centrale Bank neemt ontslag 716
COCOM Besprekingen over akkoord van Wassenaar mislukt 735
ECO Topontmoeting 735
FRANKRIJK Nieuwe leider UDF 689
Tussentijdse verkiezingen 690
Hervormingen sociale zekerheid en gezondheidszorg 690
Bezuinigingsplannen, arbeidsonrust 691
Herziening defensiebeleid 692
Kritiek op Nederlands drugsbeleid 693
Corruptieschandalen 694
Verlenging van Corsicaans bestand 695
GAMBIA Regeringswijziging 722
Tijdschema verkiezingen. referendum over grondwet 722
Jammeh n-int presidentsverkiezingen 722
GROOT-BRITTANNIE Crisis rond Brits rundvlees 696
Verlies voor Conservative Party bij tussentijdse verkiezingen 698
Moordpartij in school in Dunblane 701
Legalisatie van abortus op Guernsey 702
Ontwikkelingen in Noord-Ierland 702
GUINEE Nieuw kabinet. samenstelling 723
IERLAND Debat over buitenlands beleid 706
Moord op journaliste 706
INTERNATIONALE ZAKEN G-7-top in Lyon 734
Verdrag over oprichting Portugeestalige Gemeenschap 734
JAMAICA Nieuwe politieke partij 717
Monetaire maatregelen 717
JEMEN Rellen in Mukalla 727
Ernstige overstromingen 727
Presentatie economisch vijfjarenplan 727
Veiligheidsovereenkomst met Saoedi-Arabië 727
Terugtrekking troepen langs grens met Oman 727
JORDANIË Motie van vertrouwen voor regering-Kiribati 727
Vakbondsleider veroordeeld 727
Broodoproer 727
Koning Hoessein bezoekt Syrië en Saoedi-Arabië 728
KONGO IMF-lening, schuldreductie 723
Militaire bezetting van stad Mokassa 723
Nieuwe premier en regering benoemd, samenstelling regering 723
LAOS Regeringswijzigingen 729
LIBERIA Aanhoudende gevechten 724
ECOWAS-top in Abuja, overeenkomst over vredesplan 725
MALEDIVEN Regeringswijziging 729
NEDERLAND Troonrede 665
Begroting 1997, miljoenennota 667
Macro Economische Verkenning 1997 670
Socialenota 1997 672
Raad van State akkoord met begroting van 1997 674
Reacties sociale partners 674
Algemene beschouwingen 675
Jaarverslag Nederlandsche Bank '95 679
Necrologieën 680
OAS Algemene vergadering 717
OPEC Verhoging produktieplafond, terugtrekking van Gabon 735
PAKISTAN Bomaanslag in Lahore, verdere gewelddadigheden 729
Imran Khan richt politieke beweging op 730
Begroting voor 1996-'97, protesten 730
Regeringswijzigingen 730
Wapenovereenkomst met Oekraïne 731
Eerste levering Amerikaanse wapens 731
PANAMA Herdenking van Amerikaanse invasie 717
Onderzoek naar financiering verkiezingscampagne president Perez Balladares 718
Nieuwe minister van buitenlandse zaken 718
ST CHRISTOPHER EN NEVIS Nevis bereidt afscheiding voor 718
ST VINCENT EN DE GRENADINES Nieuwe oppositiepartij 718
Minister van justitie neemt ontslag 718
TURKIJE Coalitieregering van ANAP en DYP 707
Oud-premier Ciller beschuldigd van corruptie 707
Begroting voor 1996 goedgekeurd 708
DYP trekt zich terug uit regeringscoalitie 708
Nieuwe coalitieregering van RP en DYP 709
Hongerstaking in gevangenissen 710
Aanhoudende spanning inet Griekenland 711
Koerdische schrijver Kemal veroordeeld 711
Hernieuwd offensief tegen Koerden 712
URUGUAY Leider linkse oppositie treedt af 718
IMF keurt overbruggingskrediet goed 719
VENEZUELA Akkoord met **IMF,** plan voor economische stabilisering 719
Oud-president veroordeeld 719
Kabinetswijzigingen 719
IJSLAND Presidentsverkiezingen 713

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13.1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118.1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100. Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference. Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk. fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

AZERBAJDZJAN

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 19 juli 1996 aanvaa dde president Gejdar Alijew het ontslag van premier Foead Koelijew (voor diens benoeming in oktober 1994, zie pag. 168/3-'95), die dit ogenschijnlijk om gezondheidsredenen had ingediend. Op 11 juli had Alijew de regering van Koelijew beschuldigd van economisch wanbeleid en op 18 juli van het niet-uitvoeren van presidentiële decreten. Alijew benoemde op 20 juli eerste vice-premier Artoer Rasizade tot waarnemend premier,

Tegelijk met Koelijew werden drie andere belangrijke ministers, namelijk Samad Sadykow (eerste vice-premier, economische zaken), Tofig Azizow (vice-premier, voorzitter van de commissie voor staatseigendommen) en Tofig Aslanow (vervoer) ontslagen. Zij werden beschuldigd van ,,ernstige nalatigheid bij de uitvoering van hun taak en van corruptie".

Op 26 juli werd Nadir Nasibow aangesteld als de nieuwe voorzitter van de commissie voor staatseigendommen.

(Vor.ber.pag. 457/3 e.v.-1996)

BALTISCHE STATEN

ONTMOETING VAN STAATSHOOFDEN

De Litouwse president Algirdas Brazauskas fungeerde op 28-29 mei 1996 als gastheer van een topontmoeting in Vilnius met zijn Letse ambtgenoot Guntis Ulmanis en de Estlandse president Lennart Meri.

De drie leiders tekenden een gezamenlijke verklaring die het belang benadrukte van samenwerking tussen de Baltische staten in plaats van onderlinge concurrentie in het streven naar integratie in Europese militaire en economische organisaties. De drie leiders stelden duidelijk dat zij zich wilden aansluiten bij de NAVO en de Europese Unie (EU),maar erkenden dat het enige tijd kon duren voor het zo ver was. Ook onderstreepten zij dat hun streven was gebaseerd op de wens deel uit te maken van een verenigd Europa en niet op ,,vreesvoor derde landen".

De drie leiders toonden zich eveneens tevreden over een op 27 mei door delegaties van de drie landen bereikt akkoord over verlaging van importtarieven op landbouwprodukten. Dit akkoord zou in juni worden ondertekend door de premiers van de drie landen en zou; indien het zou worden geratificeerd door hun respectievelijke parlementen, begin 1997 van kracht worden. De drie staatshoofden waren blij met dit akkoord, maar betreurden het dat er niet eenzelfde vooruitgang was geboekt op het gebied van grenscontroles. Niettemin zeiden ze optimistisch te zijn dat er op dit gebied vorderingen zouden worden gemaakt, en Ulmanis zei te hopen dat de grenzen tussen de drie staten in de toekomst slechts ,,in theorie en in naam" zouden bestaan.

RAAD VAN BALTISCHE-ZEESTATEN AANVAARDT SAMENWERKINGSPROGRAMMA

Op 3 juli 1996, de slotdag van de bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de Raad van Baltische-Zeestaten in Kalmar, Zweden, werd een samenwerkingsprogramma goedgekeurd dat tot het jaar 2000 van kracht zou zijn. In het document werd tevens het belang van de betrekkingen tussen de Europese Unie (EU) en Rusland onderstreept en de noodzaak om Estland, Letland, Litouwen en ook Polen volledig in de EU te integreren.

In het samenwerkingsprogramma kwamen onder meer kwesties als veiligheid, economische ontwikkeling en samenwerking alsmede milieuproblemen aan bod. Het programma ging verder uit van verbetering van de doelmatigheid van de douanediensten en grenscontroles tussen delidstaten.

In zijn slottoespraak wees de Russische afgevaardigde, onderminister van buitenlandse zaken Sergej Krylow, er nogmaals op dat Rusland tegen uitbreiding van de NAVO in oostelijke richting was, hoewel dit onderwerp niet op de agenda van de bijeenkomst had gestaan.

GEZAMENLIJKE MARINE-OEFENING

Tussen 11 en 22 juli werd de tweede gezamenlijke marine-oefening van Estland, Letland en Litouwen gehouden. Aan de oefening ,,Amber Sea '96" namen 22 schepen en twee helikopters deel, een groter aantal dan bij de oefening van het voorgaande jaar. Hoewel er geen concrete plannen waren om een gezamenlijk defensiesysteem in het leven te roepen, waren de bevelhebbers van mening dat de oefening had aangetoond dat de vorming van een dergelijke legermacht mogelijk was.

(Vor.ber.pag. 162/3 e.v.-1996)

BJELAROES

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 30 juli 1996 berichtte het Russische persbureau *Interfax* dat president Aleksandr Loekasjenka het ontslag van Leanid Sinitsyn als vice-premier en dat van Georgi Badzej als minister van economische zaken had aanvaard.

Dit gebeurde tijdens een gezamenlijke zitting van de regering en de veiligheidsraad die gewijd was aan de economische prestaties van het land in de eerste helft van 1996.

De Bjelaroesische radio had eerder. op 23 juli, bericht dat Loekasjenka presidentieel adviseur Aljaksandr Sazonaw had benoemd tot minister op de nieuwe post van ondernemerschap en investeringen.

VERBOD OP OPENBARE DEMONSTRATIES

De Financial Times van 30 juli berichtte dat president Loekasjenka alle openbare demonstraties tijdens het oogstseizoen had verboden. Volgens het bericht was Loekasjenka's bekendmaking een reactie op de steeds luidruchtiger en eendrachtiger oppositie tegen zijn presidentschap.

Kort voor de bekendmaking hadden zeven oppositiepartijen, waaronder nationalistische, liberale en communistische partijen, een gezamenlijke verklaring uitgegeven waarin Loekasjenka werd veroordeeld en ervan werd beschuldigd te streven naar een totalitaire regering.

AANKONDIGING VAN REFERENDUM OVER GRONDWET

Op 9 augustus maakte president Aleksandr Loekasjenka bekend dat er op 7 november in Bjelaroes een referendum zou worden gehouden over zijn voorstel om de grondwet van 1994 te herzien.

In een door het bureau van de president op 9 augustus uitgegeven verklaring werd gesuggereerd dat de voorgestelde wijzigingen noodzakelijk waren om de onevenwichtige machtsverhouding tussen de Opperste Sowjet (parlement)en het Constitutionele Hof enerzijds en de president anderzijds te corrigeren.

Maandblad 66ste jaargang, nr. 3111, pag. 50583-50654

EUROPA

VS VERLENEN POLITIEK ASIEL AAN OPPOSITIELEIDER

Eind augustus kregen de voorzitter van het oppositionele Bjelaroesische Volksfront, Zjanon Paznjak, en een andere partijfunctionaris, Sjargej Nawoemtsjyk politiek asiel in de Verenigde Staten. Zij waren eerder die maand naar de VS gevlucht omdat volgens hen president Loekasjenka opdracht had gegeven om hen te ,,neutraliseren".

(Vor.ber.pag. 458/2 e.v.-1996)

ESTLAND

SCHIKKING OVER ZEEGRENS MET LETLAND

Op 12 mei 1996 vond in de Letlandse stad Rujiena een ontmoeting plaats tussen de Estlandse premier Tiit Vahi en zijn Letlandse collega Andris Skele. De twee leiders voerden besprekingen over het reeds lang slepende geschil over hun zeegrens (zie pag. 462/1/2-'96). Na zes uur onderhandelen werden de twee het eens over een kaart die de zeegrens tussen hun beider staten vastlegde.

De grens waarover uiteindelijk overeenstemming werd bereikt, kwam dicht in de buurt van de demarcatielijn die Estland in 1993 eenzijdig had vastgesteld. De grens zou beginnen ten westen van de op het vasteland gelegen grensstad Ainazi om vervolgens via een halve cirkel rond het Estlandse eiland Ruhnu (dat dichter bij Letland dan bij Estland lag) uit te komen in Zweedse wateren. Het gebied ten zuiden van de grens zou tot de Letlandse territoriale wateren behoren en het gebied ten noorden tot die van Estland. Beide leiders drukten de hoop uit dat het akkoord een einde zou maken aan het geschil, hoewel de demarcatielijn nog zou moeten worden geratificeerd door de parlementen van beide landen. Als dat niet zou gebeuren, zou het geschil worden voorgelegd aan een internationaal arbitragehof.

Tijdens een ontmoeting op 12 juli in Tallinn ondertekenden premier Vahi en zijn Letse collega Skele een overeenkomst over de zeegrens tussen de twee landen. De overeenkomst moest nog steeds worden geratificeerd door de parlementen van beide landen, voordat hij van kracht zou worden.

VOORMALIG PREMIER AANGEKLAAGD

Op 16 mei werd bekendgemaakt dat de autoriteiten een gerechtelijke procedure hadden aangespannen tegen voormalig premier en minister van binnenlandse zaken Edgar Savisaar. omdat hij zich van ,,illegale onderzoeksmethoden" zou hebben bediend Als minister van binnenlandse zaken had Savisaar in de periode voorafgaand aan de algemene verkiezingen van maart 1995 vooraanstaande politici laten afluisteren. Zijn activiteiten waren in oktober 1995 aan het licht gekomen en hadden tot de val van de toenmalige regering geleid (zie pag. 164/3 e.v.-'96).

GRENSONDERHANDELINGEN MET RUSLAND EN LETLAND

Op 9 en 10 juli hielden Estland en Rusland in Talinn een nieuwe ronde van bilaterale onderhandelingen over hun grensgeschil, waarbij echter weinig vooruitgang werd geboekt.

Het belangrijkste twistpunt was de status van het Vredesverdrag van Tartu van 1920, waarbij de staat Estland was gesticht. Estland beweerde dat het verdrag nog steeds van kracht was, terwijl Rusland van mening was dat het document ,,enkel historische waarde had", aangezien Estland in 1940 zijn onafhankelijkheid had verloren. Hoewel Estland in november 1995 afstand had gedaan van zijn aanspraken op Russisch grondgebied die waren gebaseerd op het Vredesverdrag van Tartu (zie pag. 165/3-'96), kwam vlak voor de onderhandelingen aan het licht, dat de Russische president Boris Jeltsin in juni aan zijn Amerikaanse ambtgenoot Bill Clinton had geschreven dat volgens Rusland de eis van Estland om het Vredesverdrag van Tartu te erkennen, inhield dat Estland aanspraken maakte op Russisch grondgebied.

IMF-LENING

Op 29 juli gaf het IMF zijn goedkeuring aan een overbruggingskrediet van dertien maanden ter waarde van SDR 13,95 mln (ongeveer $ 20 mln) ter ondersteuning van het economische programma van de regering voor 1996-'97.

GEEN WINNAAR PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 28 augustus werd bekendgemaakt dat een nieuwe stemming voor de verkiezing van een president zou worden uitgesteld tot 20 september, nadat bij drie stemronden in het parlement, de Riigikogu, geen van beide kandidaten een duidelijke meerderheid had behaald. De zittende president Lennart Meri moest het daarbij opnemen tegen een vice-voorzitter van de Riigikogu, Arnold Ruutel, leider van de nationalistische Estlandse Boerenvolkspartij.

Aangezien geen van heide kandidaten de benodigde tweederde meerderheid van 68 stemmen had gekregen, zou er een kiescollege, bestaande uit alle 101 parlementsleden en 273 gemeenteraadsleden worden bijeengeroepen Naast Meri en Ruutel zouden de presidentsverkiezingen in september ook openstaan voor kandidaten die werden gesteund door 21 leden van het kiescollege

Bij de derde stemronde had Meri met 52 stemmen de meeste parlementsleden achter zich weten te krijgen, terwijl Ruutel 32 stemmen had bemachtigd.

MINISTER TREEDT AF

Op 6 augustus trad minister zonder portefeuille, belast met Europese aangelegenheden, Endel Lippmaa, af uit protest tegen het regeringsbeleid ten aanzien van de betrekkingen met Rusland. Dezelfde dag nog werd hij opgevolgd door oud-minister van buitenlandse zaken Riivo Sinijarv.

Lippmaa gaf hiermee uiting aan zijn ongenoegen over het regeringsbesluit van 10 juli om verblijfsvergunningen voor zes maanden te verstrekken aan gepensioneerde Russische militairen en over de visumvrijstelling die gold aan de grens tussen Rusland en Estland. In een reactie op deze kritiek zei premier Tiit Vahi dat er tijdelijke verblijfsvergunningen waren verstrekt, waardoor de 4.000 aanvragen voor een verblijfsvergunning van Russische militairen, die krachtens het akkoord over de terugtrekking van de Russische troepen van 1994 (zie pag. 739/3 e.v.-'94) nog moesten worden behandeld, afzonderlijk zouden kunnen worden beoordeeld. Vahi zei verder dat er een nieuwe, strengere visumregeling werd voorbereid ter vervanging van de bestaande regels, die hij toeschreef aan het beleid van de vorige regering.

(Vor.ber.pag. 460/3 e.v.-1996)

EUROPESE UNIE

CRISIS NAAR AANLEIDING VAN VERBOD OP EXPORT BRITS RUNDVLEES

In mei 1996 werd de voortgang van de Intergouvernementele Conferentie (IGC)

van de Europese Unie (EU) - die in maart in Turijn officieel geopend was (zie pag. 543/1 e.v.-'96) en die vooruitblikte naar de halfjaarlijkse topontmoeting in juni in Florence - negatief beïnvloed door het Britse regeringsbesluit om een niet-samenwerkingstaktiek te gaan voeren vanwege het EU-verbod op de export van Brits rundvlees en Britse rundvleesprodukten. (Ziepag. 696/1 e.v.-'96 voor de afkondiging van dit verbod op 27 maart. dat was ingegeven door bezorgdheid over de volksgezondheid vanwege het grote aantal gevallen van bovine spongiforme encefalitis - BSE - onder Brits vee, en voor de reactie in Groot-Brittannië op dit verbod.)

De Britse niet-samenwerkingstaktiek werd op 21 mei door premier John Major in het Britse parlement aangekondigd in een onverwachte escalatie van de rundvleesaffaire, nadat vertegenoordigers van de lidstaten in de permanente veterinaire commissie van de EU. het de dag daarvoor niet eens hadden kunnen worden over voorstellen van de Europese Commissie betreffende een eerste stap in de richting van een versoepeling van het exportverbod op Britse rundvleesprodukten.

TOP IN FLORENCE. COMPROMIS IN RUNDVLEESCRISIS

Op 21-22 juni werd in Florence een topconferentie gehouden door de regeringsleiders van de vijftien lidstaten van de EU. Op de eerste dag van de top bereikten zij onverwacht snel een akkoord dat was uitgewerkt door de ministers van buitenlandse zaken om een einde te maken aan het conflict tussen Groot-Brittannië en de andere lidstaten naar aanleiding van het EU-exportverbod op Brits rundvlees en rundvleesprodukten (zie boven) Hierdoor konden de hoofdpunten van de agenda van de top worden behandeld, waarvan de evaluatie van de eerste drie maanden van de IGC over de herziening van het Verdrag van Maastricht over Europese Eenheid het voornaamste was

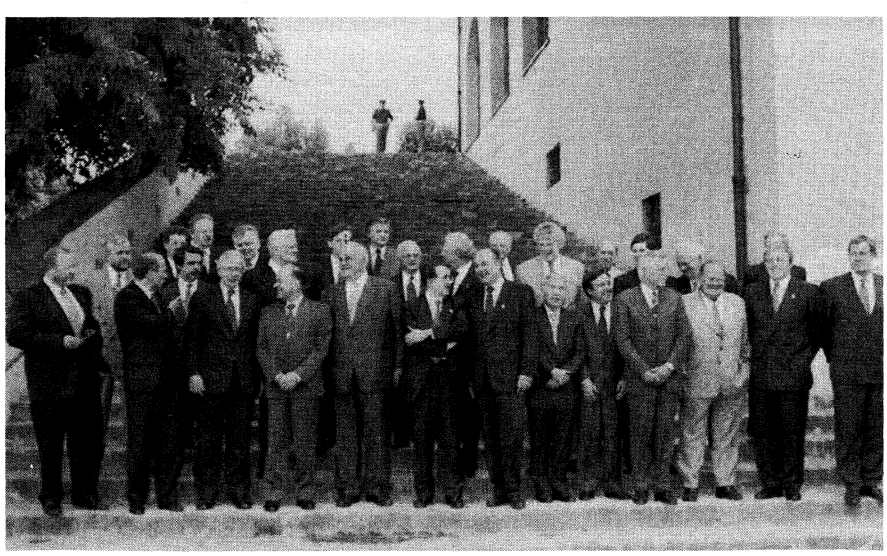
Andere belangrijke kwesties die in Florence zouden worden besproken, waren onder meer het door Commissievoorzitter Jacques Santer voorgestelde vertrouwenspact, dat maatregelen voor de bevordering van de werkgelegenheid en de verbetering van de infrastructuur behelsde; alsmede de Europese Monetaire Unie (EMU) en de vooruitzichten voor de derde fase waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd. De EU was de voorgaande maand echter ernstig belemmerd in haar functioneren, sinds Groot-Brittannië op 21 mei (zie boven) was overgegaan tot een obstructiebeleid waarbij het zijn veto uitsprak over EU-besluiten die unanimiteit vereisten, ter ondersteuning van zijn eis dat het verbod op de export van Brits rundvlees stapsgewijs zou wordenopgeheven.

Brits obstructiebeleid. Houding van andere lidstaten

Vele commentatoren trokken een vergelijking tussen het Britse obstructiebeleid dat al een maand duurde en de ,,lege zetel"-boycot van Frankrijk in 1965 waarmee dit land zich verzette tegen meerderheidsbesluitvorming in de Raad van Ministers, die volgens president de Gaulle in strijd was met vitale nationale belangen van Frankrijk. Toen de Britse premier John Major op 21 mei bekendmaakte dat Groot-Brittannië gebruik zou maken van zijn vetorecht om in de Europese Ministerraad alle besluiten te blokkeren die unaniem moesten worden genomen, zei hij in het Britse Lagerhuis dat hij ,,geenalternatief" zag en dat ,,wij geen zaken kunnen blijven doen binnen Europa alsof er niets aan de hand is, terwijl wij geconfronteerd worden met deze duidelijke veronachtzaming door sommige partners van logica, gezond verstand en het Britse nationale belang".

Op 22 mei benoemde Major een ministeriële commissie onder zijn voorzitterschap om leiding te geven aan dit nieuwe confrontatiebeleid, waardoor in feite de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Britse campagne tegen het exportverbod op Brits rundvlees voor het grootste deel werd overgedragen van minister van landbouw Douglas Hogg op minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind. Het doel van de blokkade was zowel de opheffing van het exportverbod op Britse talg, gelatine en stierensperma (de verwerping van voorstellen van de Europese commissie om dit verbod op te heffen door de permanente veterinaire commissie van de EU op 20 mei was de aanleiding geweest voor Majors harde opstelling). als het afdwingen van een raamakkoord over de opheffing van het algemene verbod dat de EU op 27 maart had ingesteld op de export van alle Britse rundvleesprodukten. Major maakte tevens bekend dat Groot-Brittannië zich zou wenden tot het Europese Hof van Justitie (waarbij Groot-Brittannië op 24 mei in allerijl in beroep was gegaan) om het exportverbod onwettig te latenverklaren.

Gedurende een maand maakte Groot-Brittannië herhaaldelijk gebruik van zijn vetorecht. De eerste keer was dit het geval op 24 mei toen Groot-Brittannië een EU-verdrag over faillissementen blokkeerde. Daarna trof dit lot ruim zeventig besluiten. ongeacht de inhoud van de kwestie waarover een beslissing werd genomen, zelfs indien het ging om aangelegenheden als industriële samenwerking met Derde-Wereldlanden. Er werden echter uitzonderingen gemaakt voor een ,,gebaar van goede wil" dat op 5 juni was aangekondigd door het Britse ministerie van buitenlandse zaken waardoor de goedkeuring van een associatie-akkoord tussen de EU en Slowakije mogelijk werd gemaakt, en voor besluiten op 10 juni waarin samenwerkingsbesprekingen met



Leiders van de Europese Unie. van Cyprus. Malta en geassocieerde Oosteuropese landen poseren op 22 juni 1996 in Florence voor het traditionele familieportret.

Algerije en de toewijzing van financiële middelen voor het toezicht op de verkiezingen in Bosnië werden goedgekeurd.

Intussen werd verder gediscussieerd over de gezondheidsrisico's die ten grondslag lagen aan de rundvleescrisis, en over veterinair en medisch bewijsmateriaal met betrekking tot de verspreiding van BSE (bovinespongiforme encefalitis) alsmede over de mogelijkheid dat met BSE besmette producten in de menselijke voedselketen terecht zouden kunnen komen. Op 4 juni maakte de Europese Commissie haar besluit bekend het exportverbod op talg, gelatine en stierensperma in de volgende weken (met ingang van 11 juni) stapsgewijs op te heffen met inachtneming van strengere gezondheidscontroles. Dezelfde dag presenteerde de Britse regering van haar kant voorstellen voor de uitroeiing van BSE onder de Britse veestapel. Hierin bepleitte zij in wezen opnieuw de door haar gevolgde aanpak en maakte zij tevens een aantal extra veiligheidsmaatregelen bekend. Groot-Brittannië bleef ook eisen dat er criteria zouden worden vastgesteld waardoor de export van meer rundvlees, afkomstig van vee dat met gras was gevoederd of was geboren na de invoering van het verbod op besmet veevoeder, eerst naar niet EU-lidstaten en vervolgens naar de EU. zou kunnen worden hervat.

De weigering van de Britse regering haar houding te wijzigen na de beperkte concessies ten aanzien van talg, gelatine en stierensperma werd scherp afgekeurd door Santer. Op 5 juni zei Santer dat de obstructiestrategie ,,absurd" was en in strijd met de letter en de geest van het EU-recht, dat de gevolgen ervan ,,bijzonder" ernstig waren, en dat hierdoor ,,niet het klimaat ontstaat dat wij nodig hebben, als wij een realistisch kader voor de opheffing van het verbod willen creëren".
Tijdens een vergadering van EU-ministers van buitenlandse zaken in Luxemburg op 10 juni werd Rifkind ernstig bekritiseerd, omdat hij het Europese integratieproces en belangrijke aspecten van de buitenlandse betrekkingen in gevaar bracht door vast te houden aan het Britse vetobeleid (tijdens die vergadering sprak hij zijn veto uit over veertien van de zestien besluiten). De deelnemers benadrukten voorts hoezeer de vleesindustrie van de overige lidstaten te lijden had van de crisis in het consumentenvertrouwen die het gevolg was van de BSE-epidemie in Groot-Brittannië.

Op 11 juni werd een ,,kaderplan", dat nieuwe Britse voorstellen voor de opheffing van het exportverbod bevatte, voorgelegd aan de Europese Commissie. Hierin werden voor elk afzonderlijk product criteria en inspectie- en certificatieprocedures vastgesteld, maar op 14 juni weigerde de veterinaire commissie van de EU hieraan zijn goedkeuring te verlenen, omdat hij eiste dat ook runderen die vóór 1990 n-aren geboren. zouden worden afgeslacht als onderdeel van het plan om BSE in Groot-Brittannië uit te roeien. De Britse regering, die had erkend dat alle runderen die tussen 1990 en 1993 waren geboren, moesten worden vernietigd, betoogde dat het niet nodig was oudere dieren te slachten, als de incubatieperiode voor BSE hooguit vijf jaar was.

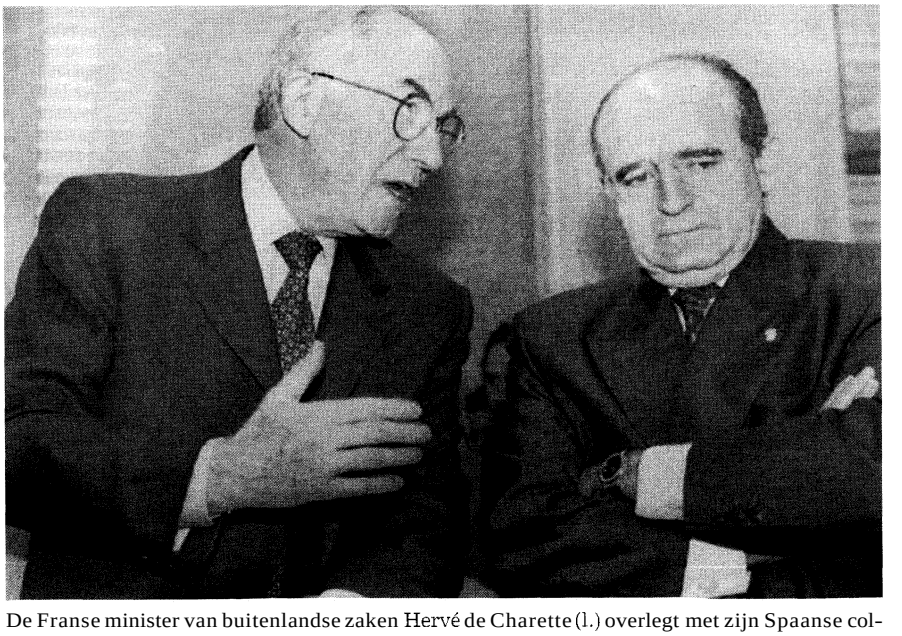
De spanning was intussen toegenomen door berichten dat Groot-Brittannië in 1988 en 1989 veevoeder had uitgevoerd naar andere EU-landen, waaronder Frankrijk, en landen buiten de EU. Het ging om veevoeder waarvan bekend was dat het wellicht besmet beendermeel bevatte, en waarvan de verkoop in Groot-Brittannië was verboden.

Tijdens een vergadering van ministers van buitenlandse zaken in Rome op 17 juni, die oorspronkelijk was bedoeld om de agenda voor de top in Florence op te stellen maar werd overhrerst door de rundvleescrisis, werd de Britse eis venvorpen dat Groot-Brittannië de export van rundvlees naar landen buiten de EU zou mogen hervatten (hoewel vele derde landen zelf een importverbod hadden ingesteld). Maar op 18 juni formuleerde de Europese Commissie, die in Straatsburg bijeenkwam. een aantal voorstellen om het exportverbod geleidelijk te kunnen opheffen. Deze voorstellen zouden de dag daarop worden voorgelegd aan de veterinaire commissie en vlak voor de top in Florence aan de ministers van buitenlandse zaken.

Groot-Brittannië aanvaardt compromis over rundvleesexport

Op 21 juni aanvaardden Groot-Brittannië en de overige deelnemers aan de top in Florence uiteindelijk een regeling voor de geleidelijke opheffing van het exportverbod op Brits rundvlees. Deze regeling vereiste een uitgebreider slachtplan dan was voorzien in het door Groot-Brittannië op 11 juni gepresenteerde ,,kaderplan" en omvatte de vernietiging van in totaal 147.000 runderen in plaats van de 80.000 die de Britten hadden voorgesteld. Er werden geen data vastgesteld waarop de export van een van de vier omschreven categorieën vee en rundvlees naar derde landen of naar EU-lidstaten zou kunnen worden hervat. Ook zou Groot-Brittannië de veterinaire commissie de zekerheid moeten geven dat voldaan was aan de gespecificeerde wetenschappelijke en procedurele criteria, voordat van export sprake zou kunnen zijn. De meeste waarnemers concludeerden dat er minstens verscheidene maanden zouden voorbijgaan voordat de export zou worden hervat.

Runderen ouder dan dertig maanden zouden u-orden vernietigd aan het einde van hun productieve leven (dat wil zeggen als melkvee). Groot-Brittannië zou om de twee weken verslag uitbrengen aan de Europese Commissie.



De Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette (l.) overlegt met zijn Spaanse collega Abel Matutes Juan voor het begin van de vergadering van EU-ministers van buitenlandse zaken in Luxemburg op 10 juni 1996.



De voorzitter van de Europese Commissie. Jacques Santer. de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Lamberto Dini, en zijn Britse ambtgenoot Malcolm Rifkind (v.l.n.r.)tijdens een pauze in de vergadering van EU-ministers van buitenlandse zaken in Rome op 17 juni 1996.

doeltreffende procedures voor de identificatie van runderen en de registratie van hun verplaatsingen invoeren, wetgeving aannemen om te waarborgen dat al het meel en beendermeel (dat wil zeggen de producten waaraan de verspreiding van BSE werd tcegeschreven en die reeds uit de handel waren genomen) uit boerderijen en veevoederfabrieken zou worden verwijderd, en de verwerking van karkassen verbeteren om te garanderen dat materiaal dat een verhoogd risico opleverde. zou worden verwijderd.

Op initiatief van Italië, dat op dat moment het EU-voorzitterschap bekleedde, werd echter in de regeling een concessie opgenomen die eerder een afzonderlijke Italiaanse verklaring was dan een tijdens de top bereikt akkoord. Hierin werd bepaald dat Groot-Brittannië. na specifieke toestemming van de Europese Commissie en de veterinaire en wetenschappelijke commissies te hebben verkregen, rundvlees zou mogen exporteren naar een derde land dat het ,,uitsluitend voor zijn binnenlandse markt" wilde kopen, op basis van hetzelfde beginsel dat het vlees mocht worden verkocht op de Britse binnenlandse markt.

Tijdens een televisie-interview op 20 juni had Major te kennen gegeven dat Groot-Brittannië naar alle waarschijnlijkheid een regeling zou aanvaarden die geen specifieke datum voor beëindiging van het exportverbod bevatte. aangezien het volgens hem ,,volslagen absurd is om tegen onze partners te zeggen dat zij een willekeurige datum moeten vaststellen zonder te weten of voldaan is aan de objectieve criteria". Na de top in Florence beweerde Major dat het resultaat een succes was en hij noemde het een ,,van gezond verstand getuigend akkoord". Op 24 juni verklaarde hij in het Lagerhuis dat ,,het beleid dat wij met tegenzin hebben aanvaard, de doorslaggevende factor is geweest om dit resultaat binnen zo korte tijd tot stand te brengen" en hij voorspelde dat het EU-exportverbod op vlees van runderen jonger dan dertig maanden in november zou worden opgeheven.

Uitspraak Europees Hof over internationaal verbod op verkoop Brits rund-

Op 12 juli verwierp het Europees Hof van Justitie een verzoek van de Britse regering om het verbod op de export van Brits rundvlees op te heffen, dat de Europese Commissie in maart had ingesteld. Het Hof was van oordeel dat wetenschappelijke bewijzen voor een verband tussen de gekke-koeienziekte (BSE)en de voor de mens dodelijke ziekte van Creutzfeldt Jacob, de instelling van dit verbod hadden gerechtvaardigd. De Britse premier John Major noemde de uitspraak ,,zeerteleurstellend en, eerlijk gezegd,nogal verrassend".

Tijdens een vergadering op 22 juli verzocht de EU-commissaris voor landbouw Franz Fischler de landbouwministers te voorkomen dat milt. hersens en ruggemerg van schapen en geiten in de menselijke voedselketen zouden terechtkomen. Een commissie van wetenschappelijke experts. die was benoemd door de Europese Commissie, was tot de conclusie gekomen dat BSE (dat zich zou hebben ontwikkeld in runderen die hadden gegeten van veevoer met daarin de resten van schapen die leden aan de hersenziekte scrapie) bij laboratoriumexperimenten weer op schapen kon worden overgebracht.

Evaluatie IGC

Tijdens de top in Florence werd erkend dat de IGC minder vooruitgang had geboekt dan was gehoopt. Besloten werd dat er in oktober tijdens het EU-voorzitterschap van Ierland in de tweede helft van 1996 een bijzondere informele vergadering zou worden gehouden om het proces te versnellen voorafgaande aan de top in Dublin in december, met de bedoeling de IGC medio 1997 af te sluiten. Het concept van ,,flexibele integratie" werd steeds meer benadrukt, in het bijzonder door de vertegenwoordigers van de Franse en Duitse regering.

Verzet tegen uitgaven voor infrastructuur

Op 21 juni probeerde Santer tijdens de top steun te krijgen voor zijn plan voor een tripartiet ,,vertrouwenspact" tussen regeringen, werkgeversorganisaties en vakbonden in de EU, dat pogingen behelsde om de sociale lasten te verminderen en de flexibiliteit van de arbeidsmarkt te verhogen. Dit plan zou moeten worden gesteund door ECU 1,7 mrd aan niet-bestede middelen uit de EU-landbouwbegroting te gebruiken voor de financiering van veertien grote werkgelegenheidsprojecten ter verbetering van het vervoer en de infrastructuur. Maar een aantal landen onder leiding van Groot-Brittannië betoogde dat niet-besteed geld zou moeten worden terugbetaald aan de lidstaten. Duitsland en Nederland sloten zich aan bij Groot-Brittannië in het verzet tegen de extra EU-uitgaven voor de verbetering van de infrastructuur. De Duitse bondskanselier Helmut Kohl benadrukte dat ,,hetbuiten kijf staat dat de lidstaten de verantwoordelijkheid voor werkgelegenheid en groei dragen".

Op 24 juni publiceerde de Europese Commissie een lijst met projecten die ten uitvoer hadden kunnen worden gebracht, als de top in Florence niet had geweigerd het geld beschikbaar te stellen.

Ontwikkelingen met betrekking tot monetaire unie

De deelnemers bevestigden dat zij van plan waren zich te houden aan het tijdschema voor de derde fase van de Europese Monetaire Unie (EMU),die in 1999 zou ingaan, waardoor de invoering van een gemeenschappelijke munt mogelijk zou worden gemaakt.

Tijdens de top zei de Britse minister van financiën Kenneth Clarke, die binnen de Britse Conservative Party steeds feller werd bekritiseerd vanwege zijn ,,pro-Europese"houding. tegen journa-

listen dat ,,ik omstandigheden kan bedenken waarin het in het belang van Groot-Brittannië is toe te treden tot de EMU en ik kan me omstandigheden voorstellen waarbij wij deel uitmaken van de eerste golf".

(Tijdens een vergadering in Luxemburg op 3 juni hadden de ministers van financiën Denemarken samen met Ierland en Luxemburg op de lijst geplaatst van landen die werden geacht op dat moment als enige te voldoen aan de in het Verdrag van Maastricht vastgelegde criteria voor economische convergentie, zelfs al lag de Deense staatsschuld nog altijd bijna 12 procent boven het streefcijfer van 60 procent van het bruto binnenlands product (BBP). Daartegenover stond dat Duitsland werd geschrapt van de lijst. omdat het Duitse begrotingstekort in 1995, dat 3.5 procent van het BBP bedroeg, te hoog werd bevonden. Tijdens de top werd ook steun gegeven aan Franse en Duitse plannen voor een ,,stabiliteitspact" [zie pag. 545/1 e.v.-'961 dat zou gelden voor alle EU-lidstaten, ongeacht of zij lid waren van de monetaire unie, en voor een nieuw wisselkoersmechanisme of WKM-2. Krachtens het plan voor een stabiliteitspact zouden er normen voor budgettaire discipline worden vastgesteld als basis voor stabiele valuta's. In plaats van het Duitse idee om automatisch sancties op te leggen als een lidstaat niet voldeed aan de vereiste normen, werd echter besloten dat voor sancties goedkeuring van de Raad van Ministers nodig zou zijn.)



De Duitse bondskanselier Helmut Kohl (r.)en de Franse president Jacques Chirac zwaaien naar toeschouwers bij hun aankomst op 5 juni 1996 in Dijon, waar de 67ste Frans-Duitse top werd gehouden.

Politie-en uitleveringskwesties

Tijdens de top werd goedkeuring gegeven aan de oprichting van de Europese politiedienst Europol. Groot-Brittannië behield zich echter het recht voor een beroep te kunnen doen op een opt-out-clausule (uitzonderingsclausule) met betrekking tot de toekenning van bevoegdheden aan het Europese Hof van Justitie ten aanzien van het beheer en gebruik van gegevens die door Europol zouden worden verzameld bij de bestrijding van de drugshandel en de georganiseerde misdaad.

Daarnaast werd steun gegeven aan de totstandkoming van een EU-uitleveringsverdrag voor het einde van de maand.

HANDELSTOP MET VS. BETROKKENHEID EU BIJ ,,OPENSKIES"-KWESTIES

Op 12 juni bracht een EU-delegatie onder leiding van de Italiaanse premier Romano Prodi, waarvan ook EU-handelscommissaris Sir Leon Brittan deel uitmaakte, een bezoek aan Washington om met Amerikaanse regeringsvertegenwoordigers, onder wie president Bill Clinton, besprekingen te voeren over handelskwesties.

Tijdens de bijeenkomst. die was bedoeld als een vervolg op de bekendmaking in december 1995 van een ,,nieuwe transatlantische agenda" (zie pag. 248/1-'96), werd vooral aandacht besteed aan de Europese bezorgdheid dat de vrijhandelsbeginselen in gevaar werden gebracht door de Amerikaanse ,,Helms-Burton-wet", waarin de Amerikaanse sancties tegen Cuba werden aangescherpt (zie pag. 559/1 e.v.-'96), en ook zouden kunnen worden ondermijnd door strengere Amerikaanse maatregelen tegen Libië en Iran.

Op 17 juni besloten in Luxemburg de Europese ministers van vervoer met veertien stemmen tegen één stem (die van Groot-Brittannië) dat toekomstige onderhandelingen met de VS over ,,openskies"-akkoorden over de liberalisering van de toegangsregelingen in de luchtvaart door de EU als een blok zouden kunnen worden gevoerd in plaats van door individuele lidstaten. Belangrijke commerciële kwesties voor luchtvaartmaatschappijen, die betrekking hadden op vlieg- en landingsrechten, zouden worden behandeld door EU-commissaris van vervoer Neil Kinnock, als de EU succes zou hebben bij besprekingen over ,,zachtere" kwesties zoals mededingingsregels en beperkingen op buitenlands eigenaarschap.

Groot-Brittannië wilde een bilateraal luchtvaartakkoord met de VS sluiten in het kader van een plan voor een partnerschapsovereenkomst tussen de luchtvaartmaatschappijen British Airways en American Airways. In mei had Duitsland als achtste EU-lidstaat een bilateraal luchtvaartakkoord met de VS gesloten.

DEFENSIESAMENWERKING

Tijdens een ontmoeting in Dijon op 5 juni spraken de Franse president Jacques Chirac en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl af dat tijdens de volgende reguliere Frans-Duitse top in december de laatste hand zou worden gelegd aan een ,,gemeenschappelijke veiligheids-en defensiedoctrine" (zie pag. 547/1-'96) en dat de bestaande initiatieven om de Europese dimensie binnen de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) (zie pag. 597/3 e.v.-'96) te versterken ,,spoedig zouden worden gerealiseerd".

De afspraak tussen Chirac en Kohl dat zij in december een akkoord zouden ondertekenen over een programma voor de ontwikkeling van een militaire spionagesatelliet, droeg ertoe bij dat onenigheid over niet-overeenkomende prioriteiten ten aanzien van gezamenlijke technologische projecten op defensiegebied werd opgelost. Na het Franse besluit om niet deel te nemen aan de financiering van de ontwikkeling van een ,,toekomstig groot militair transporttoestel" (future large aircraft, FLA), had Duitsland ontkend dat het zich ook uit het project zou terugtrekken.

De volgende dag ontmoetten Chirac en Kohl elkaar opnieuw in Parijs voor informeel overleg over EU-integratie. Naar verluidt pleitten zij in overeenstemming met de steeds grotere nadruk die zij legden op flexibele benaderingen, die minder kwetsbaar zouden zijn voor obstructie door onwillige deelnemers, voor het idee van ,,een informele bijeenkomst van EU-leiders" later in 1996. Hiertoe werd naderhand besloten tijdens de EU-top in Florence op 21-22 juni (zie boven).

Op 18 augustus vond in de Franse plaats Belley een ontmoeting plaats tussen de Duitse minister van defensie Volker Rühe en zijn Franse ambtgenoot Charles Millon. Tijdens deze ontmoeting probeerden zij een oplossing te vinden voor de meningsverschillen over een aantal gemeenschappelijke projecten in de wapenindustrie die waren gerezen naar aanleiding van besnoeiingen op de defensiebegrotingen van beide landen (zie pag. 547/1 en 692/3 e.v.-'96 en boven). De hoop bestond dat deze kwestie zou worden opgelost tijdens de volgende Frans-Duitse top op 9 december. Beide ministers voerden tevens overleg over de NAVO, Bosnië en de Franse bekendmaking in juli dat het aantal in Zuidwest-Duitsland gelegerde militairen zou worden verminderd van het huidige aantal van 20.000 tot 3.000 in januari 1999.

Gemeenschappelijk defensie-initiatief

In de *Financial* Times van 23 juli werd bericht dat regeringsvertegenwoordigers van de vier neutrale EU-lidstaten (Oostenrijk, Finland, Ierland en Zweden) ermee hadden ingestemd dat vredeshandhaving, gewapende humanitaire hulp en crisisbeheersing onderdeel zouden vormen van een gemeenschappelijk defensie-initiatief van de EU (voor opening van de Intergouvernementele Conferentie in maart. zie pag. 543/1 e.v.-'96).

VOORSTELLEN VAN COMMISSIE VOOR VISQUOTA VAN 1997

Op 2 juli kwam de EU-commissaris voor visserij Emma Bonino met het voorstel om bij de vaststelling van de visquota van 1997 verderop in het jaar de quota voor de vangst van Noordzeeharing te halveren teneinde te voorkomen dat de visbestanden sterk achteruit zouden gaan door langdurige overbevissing.

Dit voorstel kwam een paar weken na de bekendmaking van een plan van de Commissie (in het vierde Multi-Annual Guidance Programme voor de visserij, MAGP IV) om de vissersvloten in de periode 1997-2003 drastisch in te krimpen, waarbij onder meer het aantal vissersschepen voor de vangst op kabeljauw, schelvis, wijting en schol in de Ierse Zee en de Noordzee met maar liefst 40 procent zou worden verminderd. De MAGP I\'-voorstellen, die op 10 juni waren besproken tijdens de vergadering van ministers van visserij in Brussel, gingen uit van een bevriezing van de omvang van de vloten voor alle categorieën en ingrijpendere maatregelen voor vloten die visten op bedreigde vissoorten. De herstructurering van de visserijsector zou geschieden met financiële steun uit de structuurfondsen. Hieruit zou alleen al in de eerste drie jaar van het programma ECU 3,1 mrd moeten worden betaald aan uitkeringen wegens vervroegde pensionering en subsidies (ECU=$1,257 op 5 juli 1996).

VORDERINGEN IN DE RICHTING VAN EMU

Op 8 juli vond een vergadering plaats van de EU-ministers van financiën. Tijdens deze vergadering bespraken zij het jaarverslag waarin werd bekendgemaakt welke vorderingen de lidstaten hadden geboekt met betrekking tot de vervulling van de economische doelstellingen, die noodzakelijk waren voor de invoering van de economische en monetaire unie (EMU).

In het jaarverslag werd kritiek geleverd op alle lidstaten met uitzondering van Denemarken, Ierland en Luxemburg, hoewel werd erkend dat België en Zweden aanzienlijke vooruitgang hadden geboekt bij de vermindering van de staatsschuld en het begrotingstekort (zie ook boven).

Een rapport van de Commissie dat op 30 juli werd gepubliceerd verwierp als ,,ongepast" een Frans voorstel om landen die hun munt devalueerden tijdens de aanloop naar de monetaire unie, sancties op te leggen in de vorm van een verlaging van de EU-steun aan regio's.

De Franse voorstellen kwam voort uit bezorgdheid over het feit dat EU-lidstaten die niet zouden deelnemen aan de gemeenschappelijke munt (die in 1999 zou worden ingevoerd), hun munt zouden kunnen laten devalueren teneinde een handelsvoordeel te krijgen ten opzichte van landen die wel zouden deelnemen aan de gemeenschappelijke munt (zie pag. 546/1 e.v.-'96 en boven).

Verklaringen over EMU

Naar in augustus bekend werd had Euro-commissaris Yves-Thibault de Silguy, die verantwoordelijk was voor de coördinatie van de invoering van de EMU in de Europese Unie, goede hoop dat lage rentetarieven, flinke ondernemingswinsten en de economische groei in de Verenigde Staten en Azië een stimulans zouden zijn voor het economische herstel in Europa en zodoende de regeringen in staat zouden stellen te voldoen aan de convergentiecriteria die noodzakelijk waren voor deelname aan de derde fase van de EMU, die onder meer de invoering behelsde van een gemeenschappelijke munt in 1999.

Volgens een artikel in de International Herald Tribune van 6 augustus erkende De Silguy desalniettemin dat het vertrouwen van het bedrijfsleven en de consumenten nog steeds gering was. Hij zei tevens dat de regeringen hun programma's om het tekort terug te dringen teneinde aan de criteria te voldoen, moesten .,handhavenof inversneld tempo uitvoeren",

In augustus gaf een aantal lidstaten verklaringen uit waaruit bleek dat zij niet dezelfde prioriteiten hadden.

Op 8 augustus beloofde **België** als eerste lidstaat zich te houden aan het tijdschema voor de invoering van de gemeenschappelijke munt; dat was overeengekomen tijdens de EU-top in Madrid in december 1995 (zie pag. 246/2 e.v.-'96). Minister van financiën Philippe Maystadt stelde voor sancties in te stellen tegen EU-landen die buiten de muntunie bleven, als deze hun valuta devalueerden om een concurrentievoordeel te krijgen. Maystadt maakte verder een uit acht punten bestaand plan van de Belgische banken, beurs. belastingdienst en ministerie van financiën bekend waardoor het mogelijk zou worden de gemeenschappelijke Europese munt. de euro, op 1 januari 1999 in België in te voeren voor een aantal transacties

In **Italië** verklaarde vice-premier Walter Veltroni op 26 augustus dat de bestaande recessie in Europa betekende dat de convergentiecriteria te streng waren geworden, vooral met het oog op de noodzakelijke verbetering van de werkgelegenheidssituatie (in het weekend van 24-25 augustus had Cesare Romiti, voorzitter van Italië's grootste particuliere onderneming Fiat SpA, eveneens geopperd dat Italië voorrang zou geven aan de bestrijding van de werkloosheid boven het voldoen aan de convergentiecriteria). Veltroni stelde voor dat Italië met zijn Europese partners zou overleggen over de mogelijkheid om de criteria opnieuw te beoordelen of het tijdschema te veranderen. Hij stond achter voorstellen die de Franse oud-president Valéry Giscard d'Estaing in januari had gedaan, waarin deze de aanbeveling deed om ,,dekosten van de recessie" te verwerken in de convergentiecriteria (zie pag. 24812-'96). Volgens een artikel in Le Monde van 28 augustus zou de Italiaanse premier Romano Prodi hebben gezegd dat dit niet betekende dat Italië nieuwe onderhandelingen over het Verdrag van Maastricht zou eisen. maar dat Italië niets erop tegen zou hebben, als de EU besloot de convergentiecriteria te versoepelen.

Op 31 augustus zei de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Lamberto Dini te verwachten dat de Italiaanse lire, die in september 1992 was teruggetrokken uit het wisselkoersmechanisme (WKM) (zie pag. 755/3

e.v.-'92)eind 1996 of begin 1997 daarin zou terugkeren.

Op 29 augustus verklaarden de **Franse** president Jacques Chirac en premier Alain Juppé tijdens een vergadering van Franse ambassadeurs in Parijs nogmaals dat zij de begrotingsdiscipline wilden handhaven om op tijd te voldoen aan de convergentiecriteria.

Op 28 augustus zei de **Zweedse** minister van financien Erik Asbrink in een artikel in de Dagens Nyheter dat het niet Zwedens streven was als een van de eerste landen deel te nemen aan de EMU, zelfs al was de regering vol vertrouwen dat zij zou kunnen voldoen aan de convergentiecriteria. Onder de Zweedse bevolking bestond grote weerstand tegen deelname aan de EMU. Slechts 25 procent van de Zweden was voorstander hiervan en de regerende Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SAP) voelde er weinig voor een referendum over deze kwestie te forceren.

VOORLOPIGE EU-BEGROTING VOOR 1997. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 25 juli gaven de EU-ministers van begroting hun goedkeuring aan een voorlopige EU-ontwerpbegroting voor 1997, die voor de eerste maal voorzag in een lichte verlaging van de uitgaven in reële termen. De ministers verlaagden het gereserveerde bedrag voor de betalingen die de Commissie in april had voorgesteld (zie pag. 546/2-'96), tot ECU 81,6 mrd door ECU 1 mrd op de landbouwbegroting te besnoeien.

Tevens stemden zij er mee in om in totaal ECU 9,2 mrd terug te betalen aan de lidstaten. Dit bedrag had de EU overgehouden als gevolg van onderuitputting van de begroting in 1995. Duitsland zou als grootste netto-betaler aan de Europese Unie ECU 3 mrd ontvangen, terwijl Frankrijk en Groot-Brittannië respectievelijk ECU 650 mln en ECU 519 mln zouden terugkrijgen.

Akkoord over liberalisering elektriciteitsmarkt

Op 20 juni kwamen de EU-ministers van energie in Luxemburg unaniem tot een akkoord over meer marktwerking op de Europese elektriciteitsmarkt.

Tijdens jarenlange onderhandelingen had vooral Frankrijk geprobeerd de toegang te beperken die stroomleveringsbedrijven uit andere EU-lidstaten zou worden geboden tot nationale markten. De aangenomen richtlijn. die was gebaseerd op een Italiaans compromisvoorstel van mei, zou naar verwachting in 1998 in werking treden. In dat jaar zou de elektriciteitsmarkt van elke lidstaat voor 22 procent worden geopend; zes jaar later zou dit percentage moeten zijn gegroeid tot 32 procent.

Controverse over subsidies aan Volkswagen

Op 29 juli maakte de regering van de Duitse deelstaat Saksen bekend in beroep te gaan bij het Europese Hof van Justitie tegen het besluit van de Europese commissie om van DM 780 mln aan investeringssteun aan Volkswagen slechts DM 339 mln goed te keuren; zij kondigde aan het verschil zelf bij te zullen passen. Hiervan zou DM 142 mln onmiddellijk worden uitgekeerd ten behoeve van twee fabrieken in Saksen, terwijl de rest in 1997 zou worden betaald. Commissievoorzitter Jacques Santer noemde deze betaling ,,geheel onaanvaardbaar" ($ 1 = DM 1,4779 op 2 augustus 1996).

Rapport over toezicht op invoering EU-wetgeving

Op 23 juli werd een rapport gepubliceerd waaruit bleek dat de Europese Commissie in 1995 in 5.068 gevallen stappen had ondernomen tegen lidstaten die EU-wetgeving niet hadden omgezet in nationale wetten, terwijl zij in 1994 4.802 keer in actie had moeten komen.

De landen die de verplichting om EU-wetten ten uitvoer te leggen, het best waren nagekomen, waren Denemarken (97,9 procent), Nederland (97,2 procent) en Groot-Brittannië (95 procent). De Commissie was van oordeel dat de drie nieuwe lidstaten, Zweden, Oostenrijk en Finland, zich op behoorlijke wijze van deze taak hadden gekweten. Zweden had al 93 procent van de EU-wetten ingevoerd en Oostenrijk en Finland respectievelijk 84,2 procent en 70,5 procent. De lagere percentages in laatstgenoemde twee landen waren het gevolg van het feit dat in Oostenrijk de invoering van de landbouwwetgeving vertraging had opgelopen en dat er in Finland op de Aaland-eilanden specifieke invoeringsmaatregelen op een groot aantal terreinen moesten worden afgekondigd. Overigens bleven alleen Griekenland (89,8 procent) en Italië (88,7 procent) beneden de 90 procent. De invoering van EU-wetgeving verliep het moeizaamst op het gebied van milieu, vervoer en energie.

Europol-protocol

Op 24 juli ondertekenden de afgevaardigden van de EU-lidstaten een protocol bij de Europol-Conventie over de bevoegdheid van het Europese Hof van Justitie, een kwestie die tot dan toe de ratificatie van de in juli 1995 ondertekende Conventie had geblokkeerd (zie pag. 676/3 en 678/1-'95). Het protocol laat de lidstaten de vrijheid zich te onderwerpen aan de jurisdictie van het Europese Hof zonder hen hiertoe te verplichten.

EMI-rapport over Target Payments System

Op 13 augustus publiceerde het Europese Monetaire Instituut (EMI)een rapport over de technische aspecten van het Target Payments System (TPS) dat in werking zou treden bij het begin van de derde fase van de EMU in januari 1999. De politiek gevoelige kwestie of banken in EU-lidstaten die nog niet deelnamen aan de EU, zich zouden mogen aansluiten bij het TPS, bleef een punt van discussie.

In het rapport werden voorstellen gedaan met betrekking tot de invoering van het systeem waardoor banken in deelnemende landen bedragen zouden mogen overmaken in euro's teneinde hun liquiditeit van dag tot dag te handhaven op dezelfde wijze die al gold voor binnenlandse geldovermakingen. Het rapport bevatte voorstellen voor lange openingstijdein van 7.00 uur tot 18.00 uur (Middeneuropese tijd). Verder werd gesteld dat het systeem (i)geen invloed zou hebben op het monetaire beleid; (ii) een ,,eerlijkspeelveld tussen de deelnemers" in stand zou houden; en (iii) een bijdrage zou leveren aan het beleid met betrekking tot het verminderen van de risico's bij betalingssystemen.

Iers-Japans visserijconflict

Een Japanse vissersvloot van zo'n 30-40 boten die in het oostelijke gedeelte van de Atlantische Oceaan op tonijn viste, raakte eind augustus betrokken bij een confrontatie met Ierse schepen voor de visserijbescherming in verband met de schending van de Ierse 200-mijlsgrens.

Nadat in Ierse wateren aan boeien verankerd visgerei was geplaatst, werden twee boten in beslag genomen en naar Castletow-n in Cork gesleept - de Minato Maru op 22 augustus en de Shoshin Maru een dag later - in afwachting van een gerechtelijke uitspraak. Het was voor het eerst dat Japanse vissersschepen door Ieren waren aangehouden. Er ontstond een impasse tussen de overige Japanse boten en Ierse patrouillevaartuigen, waarbij de Japanners pogingen deden opnieuw in Ierse wateren te komen om hun visgerei op te halen. De Ieren raakten vervolgens betrokken bij een reddingsoperatie na een ongeluk op 23 augustus in de koeleenheid van een andere boot, de Taisei Maru, waarbij vijf mensen stierven aan gasvergiftiging.

Buitenlandse betrekkingen

Tijdens een vergadering van EU-ministers van buitenlandse zaken op 15 juli zei de Griekse minister van buitenlandse zaken Theodoros Pangalos dat hij een hulpprogramma voor twaalf mediterrane landen, waaronder Turkije, ter waarde van ECU 3,4 mrd, niet langer zou tegenhouden (vooropleving van het Grieks-Turkse conflict in januari naar aanleiding van de soevereiniteit over een paar eilandjes in de Egeïsche Zee, zie pag. 259/2 e.v.-'96; voor hulpprogramma ter bevordering van de totstandbrenging van een vrijhandelszone in het Middellandse-Zeegebied tegen 2010, zie pag. 537/1 e.v.-'95).

Op 21 juni was er een tienjarig samenwerkings- en partnerschapsakkoord tussen de EU en Oezbekistan ondertekend (voor soortgelijke akkoorden met Bielaroes, Kirgizstan, Moldowa, Rusland en Oekraïne, zie pag. 543/1/2 en 744/1-'94, 392/1/2-'95). Dezelfde dag sloten de EU en Chili een raamakkoord over samenwerking.

(Vor.ber.pag. 543/1 e.v.-1996)

FINLAND

MINISTER VAN FINANCIËN AFGETREDEN

Op 18 januari 1996 maakte Iiro Viinanen, de architect van het Finse bezuinigingsprogramma, zijn aftreden bekend als minister van financiën, een post die hij sinds 1991 had bekleed (zie pag. 430/1-'91). Hij werd directeur van een van de grootste Finse verzekeringsmaatschappijen.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 16 augustus gaf de Finse regering haar goedkeuring aan een begroting voor 1997 ter waarde van FM 191 mrd ($1= FM 4,4788 op 16 augustus).

Premier Paavo Lipponen deelde mee dat de regering overwoog toe te treden tot het Europese wisselkoersmechanisme (WKM) als opstapje naar een spoedige deelname aan de derde fase van de totstandkoming van de Europese Monetaire Unie (EMU), waarbij een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd. De begroting voor 1997 was bedoeld om ervoor te zorgen dat Finland zou gaan voldoen aan de convergentiecriteria voor toetreding tot de EMU, waarbij onder meer werd geëist dat de staatsschuld niet hoger mocht zijn dan 60 procent van het bruto binnenlands product (BBP). De begroting voorzag in een begrotingstekort van 61,1 procent van het BBP; verwacht werd dat het tekort in 1999 zou zijn gedaald tot beneden de 60 procent.

(Vor.ber. pag. 817/2/3-1995)

GEORGIË

RESOLUTIE VN-VEILIGHEIDSRAAD OVER ABCHAZIË

Op 12 juli 1996 nam de VN-Veiligheidsraad unaniem Resolutie 1065 (1996) aan, waarbij het mandaat van de VN-waarnemersmissie in Georgië (UNOMIG) tot 31 januari 1997 werd verlengd.

De Veiligheidsraad sprak haar diepe bezorgdheid uit over de aanhoudende impasse in de pogingen om een akkoord over de afgescheiden provincie Abchazië te bereiken. De Raad eiste dat Abchazië onverwijld en onvoorwaardelijk aanzienlijke spoed zou zetten achter de vrijwillige terugkeer van vluchtelingen en ontheemden.

In een interview op de Georgische radio op 15 januari prees president Edoeard Sjewardnadze de resolutie van de VN-Veiligheidsraad. Hij riep op meer besprekingen met Abchazië te voeren en voegde eraan toe dat Georgië ,,passende stappen zou ondernemen en verschillende middelen zou aanwenden om zijn politieke en territoriale integriteit te herstellen", als deze besprekingen vruchteloos zouden blijken te zijn.

Einde mandaat GOS-vredesmacht in Abchazië

Het mandaat van de gezamenlijke vredesmacht van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) in Abchazië liep op 19 juli ten einde. Eind juli werden in Moskou besprekingen gehouden tussen Georgië en Abchazië over een nieuw mandaat.

Volgens een bericht van het Russische persbureau *Interfax* op 24 juli had Georgië bij de besprekingen verklaard dat het alleen akkoord zou gaan met de verlenging van het mandaat als de vredesmacht extra bevoegdheden zou krijgen. Dit stuitte op fel verzet van Abchazië.

Op 13 augustus berichtte *Interfax* dat Georgië en Abchazië hadden besloten het mandaat van de gezamenlijke GOS-vredesmacht in het gebied van het conflict tussen Georgië en Abchazië te verlengen tot 31 januari 1997.

(Vor.ber.pag. 461/1 e.v.-1996)

GOS

ONTMOETING VAN STAATSHOOFDEN

Op 17 mei 1996 kwamen de staatshoofden van de 12 lidstaten van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) bijeen in de Russische hoofdstad Moskou voor een topontmoeting (zie pag. 461/3-'96 voor de vorige topontmoeting in januari 1996). Tijdens de top werd een verklaring goedgekeurd waarin naast de democratische hervormingen in Rusland ook de kandidatuur van president Boris Jeltsin bij de presidentsverkiezingen in juni (zie onder) werd ondersteund.

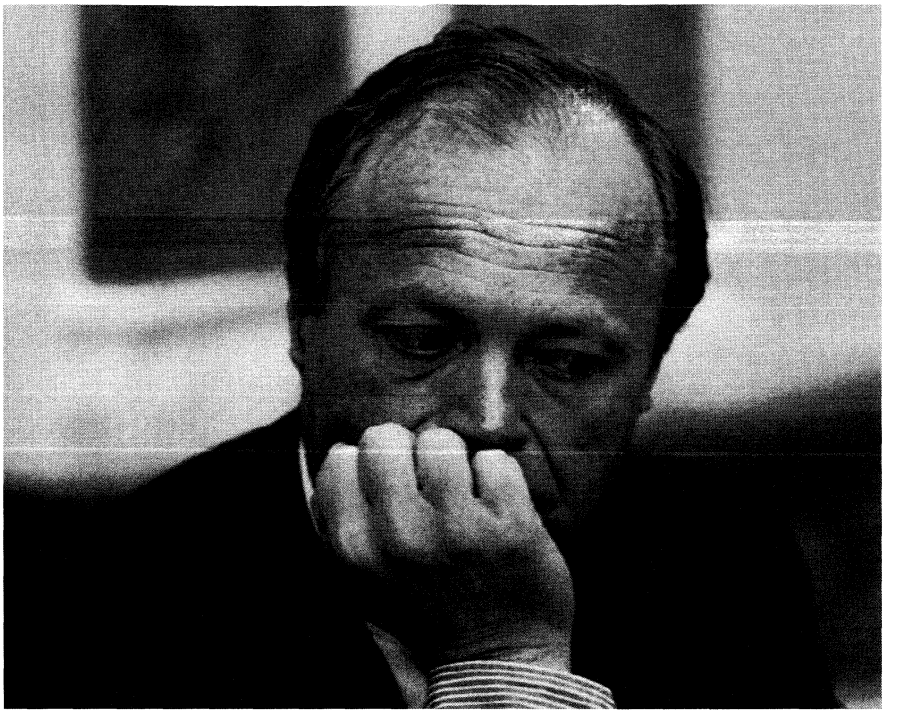
(Vor.ber.pag. 461/3 e.v.-1996)

HONGARIJE

GROSZ OVERLEDEN

Op 8 januari 1996 overleed in Boedapest op 65-jarige leeftijd de communistische leider Karoly Grosz. De pragmatische en hervormingsgezinde Grosz, die van juni 1987 tot november 1988 premier was geweest, was van mei 1988 tot oktober 1989 de laatste secretaris-generaal van de destijds regerende Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij (HSAP) geweest.

Grosz, die soms de ,,Hongaarse Gorbatsjow" werd genoemd naar Michail Gorbatsjow, de hervormingsgezinde Sowjet-president uit die dagen, behoorde tot de groep die de communistische leider Janos Kadar op een zijspoor wist te zetten. Kadar werd in mei 1988 benoemd tot partijvoorzitter, een puur ceremoniële functie. Grosz zelf werd steeds meer overvleugeld door radicalere hervormers, maar bleef niettemin secretaris-generaal totdat de HSAP in oktober 1989 werd omgevormd tot de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP). Grosz, die eind 1989 in verband werd gebracht met pogingen om een ,,romp"-HSAP in stand te houden, trok zich in 1990 terug uit het openbare leven.



Peter Medgyessy luistert aandachtig naar een vraag tijdens een persconferentie op 29 februari 1996, vlak na zijnbenoeming tot minister van financiën.

ONTSLAG MINISTER VAN FINANCIËN

Op 18 februari trad minister van Lajos Bokros van financiën af naar aanleiding van de weigering van de regering van premier Gyula Horn zijn radicale voorstellen te steunen voor het terugdringen van de tekorten op de sociale zekerheid naar een niveau dat zou zijn overeengekomen met het IMF.

Bokros werd op 26 februari opgevolgd door Peter Medgyessy, tot dan toe president van de Hongaarse Bank voor Investering en Ontwikkeling en vice-premier in de laatste communistische regering van Miklos Nemeth.

In zijn ontslagbrief aan Horn zei Bokros dat hij ,,vanmening was dat de regering de tenuitvoerlegging van de financiële hervormingen niet voldoende steunde". In maart 1995 had Bokros een omstreden pakket economische bezuinigingsmaatregelen geïntroduceerd, dat weliswaar met instemming werd begroet door buitenlandse investeerders, maar dat op verzet onder de bevolking stuitte en verscheidene ministers noopte tot aftreden (zie pag. 603/2 e.v.-'95 en 104/2 e.v.- '96). Naar het zich liet aanzien, had Bokros toestemming gevraagd voor een nieuw pakket soortgelijke bezuinigingsmaatregelen, dat de enorme overheidssector moest stroomlijnen en het sociale-zekerheidsstelsel moest hervormen, met name de gezondheidszorg en de pensioenen.

Op 19 februari beloofde Horn het door Bokros geïnitieerde bezuinigingsprogramma voort te zetten. Volgens hem was dit ,,onontbeerlijk voor de financiële stabiliteit van het land".

OVERBRUGGINGSKREDIET VAN IMF

Het Internationaal Monetair Fonds keurde op 15 maart een overbruggingskredietregeling goed voor Hongarije, waardoor het land in de daaropvolgende 23 maanden maximaal SDR 264,18 mln (ongeveer $ 387 mln) zou kunnen opnemen. De regering zou het krediet als voorzorgsmaatregel zien en hoopte er geen gebruik van te hoeven maken.

SCHADEVERGOEDING VOOR OVERLEVENDEN HOLOCAUST

Op 3 juli werd bekendgemaakt dat de regering een fonds zou instellen om geconfisceerde joodse eigendommen te beheren en schadevergoeding uit te keren aan slachtoffers van de nazi-holocaust.

Door dit besluit, dat alom werd toegejuicht door joodse groeperingen, werd Hongarije het eerste Oosteuropese land dat erkende een aandeel te hebben gehad in de gruweldaden die tijdens de Tweede Wereldoorlog waren begaan tegen Europese joden. Naar schatting waren ongeveer 600.000 van de 800.000 Hongaarse joden omgekomen in concentratiekampen op bevel van de Duitse bezettingstroepen die werden geholpen door Hongaarse fascisten.



De Duitse minister van defensie Volker Rùhe (l.) wordt op 10 april 1996 verwelkomd door de Hongaarse minister van buitenlandse zaken Laszlo Kovacs (r.), met wie hij tijdens een driedaags officieelbezoek overleg voerde.

REGERINGSWIJZIGING

Op 27 augustus droeg de regerende Hongaarse Socialistische Partij (MSzP) Taman Suchman, op dat moment minister zonder portefeuille met verantwoordelijkheid voor privatisering, voor als nieuwe minister van industrie en handel in opvolging van Imre Dunai, die eveneens lid van de MSzP was. Op 6 september werd zijn benoeming bekrachtigd.

Dunai was op 15 augustus afgetreden. naar werd beweerd om gezondheidsredenen. Er werd echter ook bericht dat hij zich zou hebben verzet tegen de omstreden voorstellen van de regering om de energietarieven te verhogen. zoals was geëist door Westerse investeerders die hadden geparticipeerd in de privatisering van de openbare nutsbedrijven.

VERHOGING ENERGIETARIEVEN UITGESTELD

Op 22 augustus werd medegedeeld dat de regering had besloten de verhoging van de energietarieven uit te stellen in afwachting van een rapport van een pas benoemde commissie van deskundigen. De verhoging had in oktober moeten ingaan.

(Vor.ber. pag. 104/2 e.v.-1996)

LETLAND

COALITIE INSTABIEL NA ONTSLAG MINISTER VAN LANDBOUW

Op 6 mei 1996 ontsloeg premier Andris Skele vice-premier en minister van landbouw Alberts Kauls, waarna de Letse Eenheidspartij (LVP) zich terugtrok uit de coalitieregering.

Kauls, leider van de LVP en een fanatiek aanhanger van vergaande staatsregulering in de landbouwsector, was steeds vaker in aanvaring gekomen met Skele, een fel voorstander van snelle landhervormingen en privatisering. Dit meningsverschil was in april aan het licht gekomen, toen Skele Kauls bekritiseerd had vanwege het indienen van een protectionistisch wetsvoorstel ten aanzien van de landbouw. Op 3 mei had Kauls tijdens een bijeenkomst van boeren in Skrunda kritiek geleverd op het landbouwbeleid van de regering. Bij die gelegenheid had hij gezegd dat ,,deregering alles doet om jullie kapot te maken". In zijn toelichting op het ontslag van Kauls verklaarde Skele dat hij in zijn regering geen minister duldde die ,,collectivisering of restricties van staatswege" bepleitte. Zolang de LVP nog geen nieuwe kandidaat voor de portefeuille benoemd had, werden Kauls taken voorlopig waargenomen door minister van economische zaken Guntars Krasts.

Het incident werd door velen beschouwd als een eerste barst in de regeringscoalitie, waarvan het volledige uiteenvallen al voorspeld was in december 1995, toen Skele zijn regering geformeerd had (zie pag. 172/2 e.v.-'96). Dit werd op 7 mei bevestigd, toen de andere vijf parlementariërs van de LVP het vertrouwen in de coalitie opzegden. Na zijn ontslag voorspelde Kauls dat de regering binnen twee maanden zou vallen. Na besprekingen tussen de premier en leden van de LVP op 22 mei verklaarde Skele echter dat de partij besloten had de regering opnieuw te steunen en dat zij Roberts Dilba had voorgedragen als minister van landbouw.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 15 juli maakte premier Andris Skele een reorganisatie van de regeringsstructuur bekend, als eerste fase van een campagne die erop gericht was de efficiency te verbeteren en de kosten te verminderen.

Als gevolg van de opheffing van hun posten verdwenen staatsminister op het ministerie van buitenlandse zaken Juris Sinka en staatsminister voor onderwijs Janis Gaigals uit de regering, terwijl minister zonder portefeuille voor lokaal bestuur Ernests Jurkans later een nieuwe aanstelling als staatsminister voor lokaal bestuur kreeg. Bovendien werden drie ministers ontslagen, namelijk Ojars Sparitis, Maris Gailis en Eriks Kaza, respectievelijk minister van cultuur, minister van milieu en regionale ontwikkeling en staatsminister voor industrie, eigendom en privatisering. Minister van economische zaken Guntars Krasts volgde Gailis op als vice-premier.

Op 8 augustus aanvaardde de Saeima (parlement) een vertrouwensmotie waarin de toewijzing van de portefeuilles van Sparitis, Gailis en Kaza aan respectievelijk Rihards Piks (Letse Boerenunie), Anatolijs Gorbunovs (Letlands Weg) en Juris Dzenis (Saimnieks) werd goedgekeurd.

SCHEURING IN HSP. FUSIE TUSSEN SAIMNIEKS EN LVP

Tijdens haar tweede congres op 6 juli ontstond er een scheuring in de oppositionele Partij voor Nationale Eendracht (TSP) naar aanleiding van de kwestie van een mogelijke fusie met Saimnieks, de grootste partij in de regeringscoalitie. Ruim veertig TSP-leden verlieten de vergadering en traden toe tot Saimnieks, nadat de voorgestelde fusie tijdens het congres was verworpen. Tevens stapten Andris Ameriks en Loedmila Koeprijanowa van de zeskoppige TSP-fractie in het parlement over naar Saimnieks. Aangezien de fractie daardoor onder de drempel van vijf leden kwam, verloor zij haar status als parlementsfractie en werden de overblijvende TSP-parlementsleden onafhankelijke afgevaardigden.

Saimnieks kondigde op 11 juli aan te gaan fuseren met de Letse Eenheidspartij (LVP). De LVP. die deel uitmaakte van de regeringscoalitie, had in mei geaarzeld de regering te steunen na een conflict over het landbouwbeleid (zie boven).

PRESIDENT ULMANIS HERKOZEN

Op 18 juni herkoos de honderd leden tellende Saeima (het uit één kamer bestaande parlement) president Guntis Ulmanis voor een tweede ambtstermijn van drie jaar. Ulmanis kreeg 53 stemmen, terwijl parlementsvoorzitter Ilga Kreituse, Imants Liepa en Alfreds Rubiks respectievelijk 25, veertien en vijf stemmen behaalden.

In een toespraak na zijn overwinning beloofde Ulmanis de binnenlandse stabiliteit te handhaven, het onderwijssysteem te verbeteren en te streven naar harmonische betrekkingen tussen de verschillende etnische groeperingen in Letland. Hij verklaarde dat hij zich zou inzetten voor Letlands volwaardig lidmaatschap van de Europese Unie en de NAVO en tevens zou streven naar verbetering van de betrekkingen met Rusland.

Op 8 juli werd Ulmanis beëdigd als president.

BEZOEK VAN LITOUWSE PRESIDENT

Op 6-7 mei bracht de Litouwse president Algirdas Brazauskas een officieel staatsbezoek aan Letland. Tijdens dit bezoek had hij een ontmoeting met zijn Letlandse collega Guntis Ulmanis, en op 6 mei sprak hij het Letlandse parlement toe. Beide leiders onderstreepten het belang van nauwe bilaterale betrekkingen en verklaarden dat de Baltische staten in vrede en harmonie met elkaar



De Letse president Guntis Ulmanis wordt op 18 juni 1996 gefeliciteerd door zijn dochter Gunta na te zijn herkozen voor een tweede ambtstermijn van drie jaar.

moesten samenleven. Deze grondbeginselen werden vastgelegd in een gemeenschappelijke verklaring waarin tevens strategische terreinen van toekomstige samenwerking uiteen werden gezet (zie onder BALTISCHE STATEN voor de Baltische topontmoeting van eind mei).

UITSPRAAK VAN SAEIMA OVER SOWJET-BEZETTING

Op 22 augustus aanvaardde de Saeima een verklaring waarin de kwestie van de Sowjet-bezetting van Letland na de Tweede Wereldoorlog aan de orde werd gesteld en Letland aanspraak maakte op een deel van het Russische grondgebied

Volgens de verklaring, die met 76 tegen tien stemmen werd aangenomen, was ongeveer 2.000 km^2 grondgebied van Letland dat vroeger in de provincie Abrene lag, in 1944 ,,op onrechtmatige wijze" afgestaan aan het district Pjatalowski in de Russische regio Pskow. In het document werd tevens bezorgdheid geuit over het feit dat Rusland niet toegaf dat de Sowjet-Unie in 1940 Letland had bezet (krachtens het Duits-Russischepact van 1939).

Op 27 augustus noemde de Letse minister van buitenlandse zaken Valdis Birkavs de verklaring van de Saeima ,,onbezonnen", met name zo kort voor het bezoek dat premier Andris Skele in september aan Rusland zou brengen. Op 26 augustus werd bericht dat Russische bronnen de waarschuwing hadden geuit dat het bezoek wel eens niet zou kunnen doorgaan.

(Vor.ber.pag. 462/1 e.v.-1996)

LITOUWEN

VERKIEZING VAN VOORZITTER REGERINGSPARTIJ

Op 18 mei 1996 werd Ceslovas Jursenas, die sinds 1992 parlementsvoorzitter was, tijdens het congres van de regerende Litouwse Democratische Arbeiderspartij (LDDP) in Vilnius tot partijvoorzitter gekozen. Jursenas, die begin 1996 tot waarnemend partijvoorzitter was benoemd nadat Adolfas Slezevicius had moeten aftreden als premier en LDDP-leider (zie pag. 463/3-'96), werd met 330 tegen 82 stemmen gekozen. Daarnaast stemde het congres in met het partijprogramma voor de algemene verkiezingenvan oktober 1996.

RATIFICATIE ASSOCIATIE-AKKOORD MET EU

Op 20 juni 1996 ratificeerde de Seimas (parlement) het associatie-akkoord dat in 1995 was gesloten met de Europese Unie (EU) (zie pag. 677/3 e.v.-'95), na wijziging van een bepaling in de grondwet van Litouwen, waarbij de verkoop van land aan buitenlanders was verboden en die derhalve onverenigbaar was met het akkoord. Litouwen was als laatste van de landen die associatie-akkoorden hadden gesloten met de EU, waaronder Letland en Estland, tot ratificatie overgegaan.

AMENDEMENTEN OP KIESWET

Op 27 juni gaf de Seimas zijn goedkeuring aan amendementen op de kieswet waarbij de kiesdrempel werd verhoogd tot 5 procent van het totale aantal stemmen. De kiesdrempel zou voor alle partijen gelden en de bestaande uitzonderingen voor partijen die opkwamen voor de belangen van nationale minderheden, zouden worden afgeschaft.

VOLTREKKING VAN DOODSTRAF VERBODEN

Op 28 juli ondertekende president Algirdas Brazauskas een decreet dat het voltrekken van de doodstraf verbood, ondanks krachtig verzet van onder meer de Socialistische Partij. Het besluit was een reactie op resoluties van de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa op 28 juni waarin Litouwen Letland, Rusland en Oekraïne aan de kaak waren gesteld als landen waar de afgelopen jaren de doodstraf was voltrokken (voor terechtstelling in juli 1995, zie pag. 74313-'95). Op 15 juli zei Brazauskas dat de ondertekening van het decreet ,,Litouwens integratie in de Europese Unie en andere Europese organisaties zou vergemakkelijken".

Letland, Oekraïne en Rusland hadden al toegezegd de doodstraf te zullen verbieden. Volgens de Socialistische Partij, die tegen een verbod op de doodstraf was, zou deze, gezien het misdaadcijfer in Litouwen, eigenlijk vaker moeten worden opgelegd.

FINANCIËLE AKKOORDEN MET DUITSLAND

Op 5 juli ondertekenden Litouwen en Duitsland een financieel samenwerkingsakkoord, waarbij het Duitse Investerings- en Ontwikkelingsfonds aandelen zou verwerven in de Litouwse Ontwikkelingsbank ter waarde van ECU 1,2 mln en de bank DM 5 mln zou verschaffen ter uitbreiding van het statutair kapitaal. Het verdrag zou de basis vormen voor nieuwe langlopende leningen ter waarde van DM 20 mln (ECU 1 = $1,257 = DM1,91755 op 5 juli 1996).

Op 27 juli werd bekendgemaakt dat Duitsland DM 2 mln zou betalen aan Litouwen als schadevergoeding voor de gruweldaden die de nazi's hadden begaan tijdens de bezetting van het land in de Tweede Wereldoorlog. Het geld

zou worden geschonken aan verpleeghuizen en ziekenhuizen voor slachtoffers van de naziterreur.

(Vor.ber.pag. 462/3 e.v.-1996)

MOLDOWA

IMF-KREDIET

Op 20 mei 1996 stemde het IMF in met een krediet van SDRs 135 mln (ongeveer $195 mln) voor een periode van drie jaar krachtens de uitgebreide financieringsfaciliteit (EFF, extended fund facility). Het krediet moest het economische programma van de regering voor de periode 1996-'98 ondersteunen (zie pag. 466/2/3-'95 voor het in maart 1995 verleende overbruggingskrediet).

OPRICHTING NIEUWE PARTIJ

Op 17 mei vond de oprichtingsvergadering van de Partij van Socialistische Actie plaats. Aurel Cepoi, een lid van de fractie van de Socialistische Eenheid in het parlement, werd gekozen tot voorzitter van de nieuwe partij.

DATUM PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 15 mei keurde het parlement een wetsvoorstel goed waarin de datum voor de aanstaande presidentsverkiezingen werd vastgesteld. Deze zouden plaatsvinden op 17 november en als er een tweede ronde noodzakelijk zou zijn, zou deze op 1 december gehouden worden.

(Vor.ber.pag. 464/2-1996)

OEKRAÏNE

PREMIER ONTSLAGEN

Op 27 mei 1996 werd premier Jewhenii Martsjoek ontslagen door president Leonid Koetsjma, omdat hij volgens Koetsjma verantwoordelijk zou zijn voor de verergerende economische crisis in het land. Martsjoek, die in maart 1995 tot premier was benoemd (zie pag. 467/1-'95), werd er in een presidentieel decreet van beschuldigd ,,liever aan zijn eigen politieke imago te werken dan dat hij zijn regeringsplichten nakomt". Waarnemers meenden dat Koetsjma zich zorgen maakte over de toenemende populariteit van Martsjoek, die zich zo als een potentiële rivaal voor het presidentschap zou kunnen ontpoppen.

Op 28 mei benoemde Koetsjma Pawlo Lazarenko, tot op dat moment eerste vice-premier en een politieke bondgenoot van de president, tot Martsjoeks opvolger.

NIEUWE ONTWERPGRONDWET GOEDGEKEURD

Op 28 juni keurde de Oekraïense Opperste Raad (Werchowna Rada) de nieuwe ontwerpgrondwet van Oekraïne goed, nadat president Leonid Koetsjma de dag daarvoor had gedreigd een referendum uit te schrijven over omstreden artikelen waarin een krachtig presidentieel systeem en het recht op privé-bezit werden gewaarborgd.



De nieuwe Oekraïense premier. Pawel Lazarenko.

De nieuwe grondwet zou in de plaats komen van een voorlopig ,,constitutioneel verdrag", waarover Koetsjma en de Opperste Raad in juni 1995 overeenstemming hadden bereikt (zie pag. 744/3-'95). In de nieuwe grondwet werden aanzienlijke nieuwe bevoegdheden aan de president toegekend. zoals het recht om de premier en de voorzitters van de staatscommissies voor privé-bezit en de media te benoemen. Verder werd in de grondwet het recht op privé-eigendom, waaronder privé-grondbezit, erkend. Andere bepalingen betroffen onder meer de wijziging van de naam van de 450 leden tellende Opperste Raad in Volksraad (Narodna Radaj en het houden van parlementsverkiezingen in maart 1998 en presidentsverkiezingen in oktober 1999.

Aanvankelijk waren de afgevaardigden er niet in geslaagd de nieuwe grondwet goed te keuren vóór 25 juni, de door Koetsjma vastgestelde deadline. Koetsjma's dreigement om op 25 september een referendum uit te schrijven was het gevolg van zijn toenemende ergernis over de omvangrijke socialistische en communistische fracties in de Opperste Raad, die ontstemd waren over de uitholling van de macht van de Opperste Raad en bang waren hun invloed te verliezen, zoals in het aangrenzende Rusland was gebeurd. De kwestie had in mei 1995 geleid tot een constitutionele crisis, toen de afgevaardigden weigerden een voorlopige grondwet te ratificeren waarin extra bevoegdheden zouden zijn toegekend aan de president ten koste van de Opperste Raad (zie pag. 744/2 e.v.-'95).

Op 2 juli beschuldigde de leider van de communistische fractie in de Opperste Raad, Petro Symonenko. president Koetsjma ervan te hebben geknoeid met de stemmen ten gunste van de grondwet en afgevaardigden ,,onder druk" te hebbengezet.

KABINETSWIJZIGINGEN

In juni wijzigde president Koetsjma het kabinet op een aantal plaatsen. Naar verluidt waren minstens twee van de ontslagen ministers, die van landbouw en van energie, ontslagen op grond van .,onbevredigende prestaties". De verdeling van de nieuwe portefeuilles was als volgt:

Eerste vice-premier - Wasyl Doerdynets+; financiën - Walentin Koronewskyy*; landbouw - Anatolii Chorisjko*;energie en elektriciteit - Joeri Botsjkarjom*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

Op 20 juni bevestigde minister van justitie Serhii Holowaty dat hij van plan was af te treden, hoewel zijn verzoek daartoe nog niet officieel was ingewilligd door president Koetsjma.



Afgevaardigden van het Oekraïense parlement jonassen Michail Sirota, hoofd van de verzoeningscommissie van het parlement na de aanvaarding van een nieuwe ontwerpgrondwet op 28 juni 1996.

Op 5 juli trad de regering van minister Pawlo Lazarenko af. Zij besloot echter aan te blijven als interimregering totdat er een nieuwe regering zou worden gevormd. Deze werd begin augustus benoemd.

Dezelfde dag werd Lazarenko officieel herbenoemd tot premier door president Leonid Koetsjma (voor zijn eerste benoeming in mei, zie boven). De benoeming werd op 10 juli goedgekeurd door het parlement en de dag daarop bekrachtigd bij presidentieel decreet.

Overeenkomstig bepalingen van de nieuwe, in juni aangenomen grondwet, waarbij de president ruimere bevoegdheden kreeg, zoals het recht om ministers voor te dragen (zie boven), gaf Koetsjma in juli en begin augustus opdracht het kabinet op een aantal plaatsen te wijzigen.

Onder de ministers die werden herbenoemd, bevonden zich Joerii Krawtsjenko (binnenlandse zaken), Hennadii Oedowenko (buitenlandse zaken) en Mykola Sjwedenko (visserij).

Een aantal ministers verdween uit de regering zonder vervangen te worden. Het ging om Roman Sjpek, die op 2 juli werd ontslagen als vice-premier voor economische zaken; twee andere vicepremiers, Oleksandr Jemets en Wasil Jewtoechow, die aftraden in overeenstemming met een bepaling in de nieuwe grondwet waardoor zij als afgevaardigden geen ministerieel ambt mochten bekleden; en Jewhenii Korolenko, die op 13 juli werd ontslagen als minister van gezondheidszorg.

Bij presidentieel decreet van 27 juli werden nieuwe of samengevoegde ministeries gecreëerd voor noodsituaties, wetenschap en technologie, en gezins- en jeugdzaken. De laatste post bleef vacant.

De nieuwe kabinetsbenoemingen waren de volgende:

Defensie - generaal Oleksandr Koezmoek; sociale bescherming van de bevolking - Petro Owtsjarenko; wetenschap en technologie - Wolodymyr Semynozjenko; noodsituaties - Walerii Kaltsjenko; statistiek - Oleksandr Osaulenko: verbindingen - Dmytro Choedoliy; arbeid - Mykola Biloblotskyy; voorzitter staatscommissie voor aardolie, gas en olieraffinaderijen - Bohdan Babiy; voorzitter staatscommissie voor de bescherming van consumentenrechten - Stanislaw Sywokin; voorzitter staatscommissie voor nationaliteiten, immigratie en emigratie - Wolodymir Jewtoechow; voorzitter staatscommissie voor staatsgeheimen en technische bescherming van informatie - Pawlo Mysnyk.

AANSLAG OP PREMIER LAZARENKO

Op 16 juli overleefde premier Lazarenko ternauwernood een bomaanslag in Kiew, toen hij op weg was naar besprekingen met stakende mijnwerkers in de Donbass-regio.

Nog geen enkele groepering had de aansprakelijk voor de aanslag opgeëist, hoewel hoge regeringsfunctionarissen, onder wie president Koetsjma, beweerden dat de aanslag het werk was van criminele organisaties die zich verzetten tegen Lazarenko's pogingen om de corruptie te bestrijden en een loonakkoord met de mijnwerkers te bereiken. Op 3 juli hadden de mijnwerkers hun acties verscherpt om betaling van achterstallig loon af te dwingen (zie pag. 46513-'96). maar een paar uur voor de aanslag op Lazarenko maakte de regering een loonakkoord met de mijnwerkers bekend waarbij zij beloofde het achterstallige loon uit te betalen.

NUCLEAIRE ONTWAPENING VOLTOOID

Op 1 juni maakte president Koetsjma bekend dat Oekraïne het proces van nucleaire ontwapening had voltooid met het overbrengen van zijn laatste strategische kernkoppen naar Rusland.

De ontmanteling van de kernwapens was gebeurd krachtens het tripartiete akkoord dat Oekraïne, Rusland en de Verenigde Staten in januari 1994 hadden ondertekend. Dit akkoord verplichtte Oekraïne zijn kernwapens over te dragen door toe te treden tot het Nucleaire Non-Proliferatie Verdrag (NPT) in ruil voor Westerse veiligheidsgaranties en financiële compensatie (zie pag. 2201112-'94).

Op 4 juni ondertekende de Amerikaanse minister van defensie William Perry in Kiew documenten waarin de Amerikaanse steun voor de vernietiging van de kernwapens in Oekraïne werd verhoogd met $ 40 mln (voor bijzonderheden over eerdere Amerikaanse steun voor het ontmantelen van het Oekraïense kernwapenarsenaal, zie pag. 219/1 e.v.-'94; voor extra Amerikaanse financiële steun voor nucleaire ontwapening in Kazachstan, zie onder KAZACHSTAN).

(Vor.ber.pag. 464/2 e.v.-1996)

RUSSISCHE FEDERATIE

PRESIDENTIEEL DECREET OVER DIENSTPLICHT

Op 16 mei 1996 ondertekende president Boris Jeltsin een decreet waarin verklaard werd dat ,,destrijdkrachten van

de Russische Federatie hun gelederen van soldaten en onderofficieren met ingang van het voorjaar van 2000 zullen bemannen door middel van een vrijwillige recrutering onder burgers, waarbij de militaire dienst op contractbasis wordt vervuld en de dienstplicht wordt afgeschaft". Diezelfde dag ondertekende Jeltsin nog een tweede decreet dat met onmiddellijke inwerkingtreding bepaalde dat dienstplichtigen ,,alleen met hun eigen toestemming en op contractbasis naar oorlogsgebieden zullen worden gestuurd".

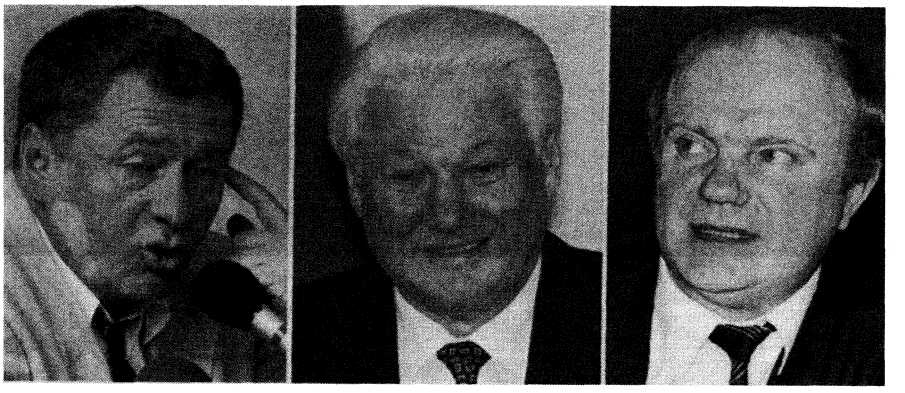
De decreten betekenden een radicale koerswijziging voor Jeltsin, wiens regering in april 1995 de duur van de dienstplicht verlengd had van 18 maanden tot twee jaar (zie pag 720/2/3-'95). Deskundigen waren van mening dat de dienstplicht een electoraal obstakel was geworden, omdat kiezers bang waren dat hun zonen naar Tsjetsjenië gestuurd konden worden om te vechten.

REGERINGSWIJZIGING

Op 14 mei benoemde Jeltsin Wiktor Chlistoen tot minister van landbouw en voedselvoorziening. Chlistoen had die functie ook bekleed van 1991 tot oktober 1994, toen hij vervangen werd door Aleksandr Nazartsjoek (zie pag. 183/3-'95). Nazartsjoek was in januari 1996 ontslagen en tijdelijk opgevolgd door Aleksandr Zawerjoecha, een vice-voorzitter van de ministerraad (zie pag. 468/2-'96).

SPIONAGEGESCHIL MET GROOT-BRITTANNIE. UITWIJZINGEN OVER EN WEER

Op 17 mei leek er een einde te komen aan een diplomatiek geschil tussen Rusland en Groot-Brittannië, toen Rusland vier Britse stafleden van de ambassade in Moskou uitwees en Groot-Brittannië op zijn beurt hetzelfde deed met vier Russische stafleden. die in Londen waren gestationeerd. Dit ,,ruilhandeltje" zou de bekroning van een zorgvuldig gearrangeerd akkoord tussen de twee regeringen zijn.



Presidentskandidaten (v.l.n.r.)Wladimir Zjirinowski van de Liberaal Democratische Partij van Rusland, president Boris Jeltsin, en de leider van de Communistische Partij Gennadi Zjoeganow.

Het geschil was op 6 mei aan het licht getreden, toen de federale veiligheidsdienst (FSB) negen Britse diplomaten ervan beschuldigde een spionagekring in Moskou te hebben opgezet.

Op dat moment beschouwden veel deskundigen de aantijgingen als een ,,nationalistisch" wapen in Jeltsins campagnestrategie voor de verkiezingen. Later bleek echter dat het geschil voornamelijk veroorzaakt was door de onderlinge rivaliteit tussen de binnenlandse veiligheidsdienst (FSB), aanhangers van de harde lijn, en het meer gematigde ministerie van buitenlandse zaken. De FSB maakte het schandaal aanhangig door de arrestatie aan te kondigen van een Russische functionaris die had toegegeven als agent voor Groot-Brittannië werkzaam te zijn geweest. Het ministerie van buitenlandse zaken trachtte de affaire echter te bagatelliseren.

NIEUW WISSELKOERSBELEID. PRESIDENTIEEL DECREET OVER CONVERTIBILITEIT ROEBEL

Op 16 mei kondigde de regering een nieuw wisselkoersbeleid aan. Op 17 mei meldde de *Financial Times* dat dit beleid, dat bedoeld was om een geleidelijke en gecontroleerde val van de roebel tot eind 1996 mogelijk te maken, werd beschouwd als een streven naar een stabiele munt en lage inflatie om investeerders aan de vooravond van de presidentsverkiezingen op 16 juni gerust te stellen.

De geldende wisselkoers-,,corridor" die in juli 1995 was geïntroduceerd (zie pag. 751/3-'95), zou op 30 juni aflopen. Krachtens het nieuwe .,kruipende corridor"-beleid zou de centrale bank de roebel per 1 juli langzaam in waarde laten zakken, waarbij de munt verdedigd werd tegen scherpe dalingen. De nieuwe .,corridor" zou starten met een koers van tussen de 5.000 en 5.600 roebel voor een Amerikaanse dollar en zou dagelijks veranderen om op 31 december 1996 te eindigen met een koers van tussen de 5.500 en 6.100 roebel voor een dollar. In tegenstelling tot een wisselkoersbeleid van ,,kruipende bevriezing" - zoals gebruikt in andere overgangslanden - verleende het ,,kruipende corridor"-beleid de centrale bank meer flexibiliteit bij het verdedigen van de munt.

In een op 16 mei ondertekend presidentieel decreet kondigde Jeltsin een grotere convertibiliteit van de roebel aan, en met ingang van 1 juni verkreeg Rusland de ,,Artikel VIII"-status van het IMF. Het land verplichtte zich daardoor af te zien van het opleggen van beperkingen ten aanzien van betalingen en overboekingen voor lopende internationale transacties, of van het zich inlaten met discriminerende valutaregelingen of met transacties met meerdere valuta's zonder goedkeuring van het IMF.



Presidentskandidaten (v.l.n.r.)Michail Gorbatsjow (onafhankelijk), Jabloko-leider Grigori Jawlinski, en Swjatoslaw Fjodorow, leider van de Partij voor Arbeiders-Zelfbestuur.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN. JELTSIN HERKOZEN

Op 16 juni 1996 werden presidentsverkiezingen gehouden waarbij president Boris Jeltsin met een krappe marge de



Presidentskandidaten (v.l.n.r.)Martin Sjakkoem, Wladimir Bryntsalow en generaal Aleksandr Lebed.

overwinning behaalde op zijn naaste rivaal Gennadi Zjoeganow, de leider van de Communistische Partij. Jeltsin slaagde er echter niet in de benodigde ,,50 procent plus één" marge te halen en moest nu met Zjoeganow deelnemen aan een tweede beslissende verkiezingsronde die op 3 juli zou plaatsvinden.

Verkiezingsmanifesten

Eind mei publiceerden Jeltsin en Zjoeganow hun respectieve verkiezingsprogramma's.

Jeltsin beloofde in zijn programma zijn economische hervormingen te voltooien, de belastingwetgeving te herzien, het sociale-zekerheidsstelsel te verbeteren en het leger te reorganiseren. Er zouden maatregelen komen om investeringen te stimuleren. de oprichting van kleine ondernemingen aan te moedigen, monopoliebedrijven aan effectievere regels te onderwerpen en concurrentie te bevorderen. Hij beloofde ook door te gaan met de hervorming van de landbouw door een wettelijke basis voor grondbezit te creëren.

Jeltsin verdedigde zijn verdiensten als president en beweerde dat hij Rusland had weggesleept van de .,rand van een catastrofe". Hij eiste de eer voor zich op het concept van meerpartijendemocratie een stevige basis te hebben gegeven, Ruslands territoriale integriteit te hebben gehandhaafd, en het land op vreedzame wijze te hebben geintegreerd in de internationale gemeenschap. Hoewel hij toegaf fouten te hebben gemaakt, zei hij ., beter dan iemand anders te weten hoe zij verbeterd moesten worden".

Zjoeganow veroordeelde in zijn economische programma. getiteld ..Van Vernietiging naar Schepping. Ruslands Pad naar de 21ste Eeuw", de door het IMF gesteunde anti-inflatiepolitiek van de regering-Jeltsin en de liberalisering van de handel, waaraan hij de vernietiging van de industriële basis van het land en de voortijdige blootstelling van Russische fabrikanten aan buitenlandse concurrentie toeschreef. Zjoeganow maakte kenbaar dat een recente overeenkomst over een IMF-lening (zie pag. 471/1 e.v.-'96) zou worden herzien om Rusland in staat te stellen ,,zijn economische onafhankelijkheid" terug te krijgen.

Zjoeganows programma bracht het concept van een ,,meerlagige economie" naar voren en ging niet uit van volledige hernationalisering van wettelijk geprivatiseerde bedrijven. De belangrijkste doelstellingenvan zijn programma waren de stimulering van de binnenlandse industriele produktie en het garanderen van grotere sociale rechtvaardigheid.

In het programma werd aangedrongen op een ontwikkelingsprogramma dat uit drie fasen bestond. De eerste fase (die in 1997 moest worden voltooid) behelsde een verlaging van de energieprijzen om de industriele produktie te stimuleren. In de tweede fase (1998-2003) zouden de investeringen in de productiesectoren van de economie worden opgevoerd. In de derde fase (die in 2010 zou worden voltooid) zouden .,postindustriële technologieën" morden ontwikkeld en zou Rusland zijn intrede doen op de wereldmarkt.

Resultaten eerste ronde

In de eerste verkiezingsronde behaalde Jeltsin iets minder dan 33 procent van de stemmen, terwijl Zjoeganow iets meer dan 32 procent kreeg, waardoor een tweede beslissende ronde noodzakelijk werd. Krachtens de Russische kieswet moest er binnen 15 dagen na de bekendmaking van de uitslag van de eerste ronde een beslissende verkiezingsronde worden gehouden

Generaal Aleksandr Lebed, de vroegere commandant van het Veertiende Leger, die in zijn nationalistische partijprogramma krachtig pleitte voor orde en gezag, kwam onverwachts sterk uit de bus en eindigde als derde met 14 procent van de stemmen. Grigori Jawlinski, de belangrijkste liberale kandidaat, wiens aanhangers voornamelijk in Moskou en St. Petersburg waren geconcentreerd, behaalde minder dan 8 procent van de stemmen. De ultra-nationalistische Wladimir Zjirinowski deed het slecht. Hij kreeg minder dan 6 procent van de stemmen; kennelijk was een groot deel van zijn aanhangers naar Lebed overgestapt.

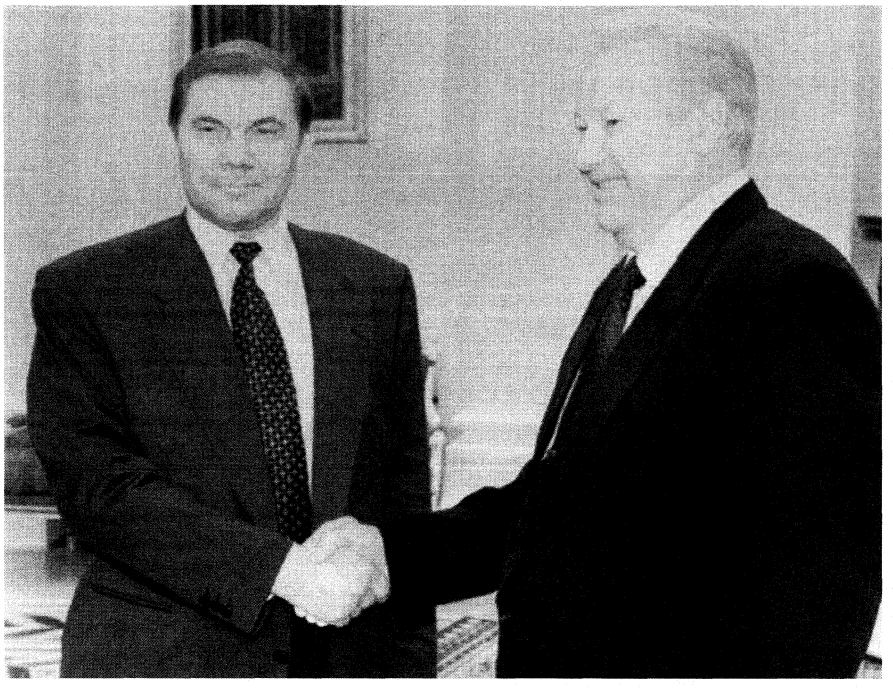
Resultaten eerste ronde presidentsverkiezingen

Kandidaat	Stemmenaantal	Stemmenpercentage
Boris Jeltsin	26.664.890	35,28
Gennadi Zjoeganow	24.211.790	32,04
Generaal Aleksandr Lebed	10.974.590	14,52
Grigori Jawlinski	5.550.710	7,34
Wladimir Zjirinowski	4.311.460	5,70
Swjatoslaw Fjodorow	699.160	0,92
Michail Gorbatsjow	386.060	0,51
Martin Sjakkoem	277.050	0,37
Joeri Wlasow	151.280	0,20
Wladimir Bryntsalow	123.060	0,16

Aantal geregistreerde kiezers: 108.494.533
Opkomst: 75.744.200 (69,82 procent)
Aantaluitgebrachte stemmen: 75.586.900
Aantal geldige stemmen: 74.515.800.

Maar liefst 1.163.680 van degenen die een geldige stem hadden uitgebracht (1,54 procent). maakten gebruik van de wettelijke mogelijkheid alle kandidaten te verwerpen. Bij stembureaus waar eerder was gestemd, behaalde Aman Toelejew, die vlak voor de verkiezingen bekend had gemaakt zich niet kandidaat te stellen. in totaal 308 stemmen.
Bron: Centrale Kiescommissie

Jeltsin kwam goed voor de dag in de dichtstbevolkte regio's in West-Rusland, terwijl in de grensgebieden en de uitgestrekte landbouwgebieden in het Zuidwesten massaal op Zjoeganow werd gestemd. De verschillen waren echter gering. Lebed boekte bijzonder veel succes in de streek rond zijn vroegere legerbasis in Toela. In Moskou veroverde Jeltsin 60 procent van de stemmen. In de centrale regio's kreeg Jeltsin steun van vele arbeiders in de olie- en diamantindustrie die bij de verkiezingen voor de Staatsdoema in december 1995 op Zjoeganow en Zjirinowski hadden gestemd (zie pag. 180/2 e.v.-'96). De zuidelijke ,.Rode Gordel". een zone die bestond uit een aantal verpauperde fabrieksteden en achtergebleven landbouwgebieden, steunde Zjoeganow. De communisten behaalden echter in de ,,Rode Gordel" niet opnieuw zo'n grote overwinning als bij de verkiezingen voor de Staatsdoema. Het Verre Oosten, dat zich bij de Doemaverkiezingen achter Zjirinowski had geschaard, gaf zijn steun aan Jeltsin en Lebed; deze laat-



President Boris Jeltsin schudt generaal Aleksandr Lebed (1.)de hand op 18 juni 1996, na hem te hebben benoemd tot nationale veiligheidsadviseur cn secretaris van de Veiligheidsraad.

ste kwam in militaire districten zeer goed uit de bus.

Alliantie tussen Jeltsin en Lebed. Lebed benoemd tot nationale veiligheidsadviseur

Aangezien het verschil tussen Jeltsin en Zjoeganow na de eerste verkiezingsronde maar een paar procent bedroeg, probeerden beiden onmiddelliik een alliantie aan te gaan met de als derde geëindigde Lebed.

Op 17 juni hadden Jeltsin en Lebed een ontmoeting in het Kremlin en op 18 juni werd bekendgemaakt dat zij een politieke alliantie tot stand hadden gebracht. Lebed kreeg een hoge functie in de regering-Jeltsin als nationale veiligheidsadviseur en secretaris van de Veiligheidsraad. Intussen deelde Lebed mee dat 80 procent van zijn aanhangers in de tweede ronde op Jeltsin zou stemmen.

Op 18 juni noemde Jeltsin in een televisie-interview de alliantie ,,een verbond van twee politici, van twee verschillende programma's". Lebeds programma, zo zei hij, ,,verrijkt mijn programma". Lebed legde uit waarom hij Zjoeganow had afgewezen en zich achter Jeltsin had geschaard. Hij zei: ,,Ik werd geconfronteerd met twee ideeën. Het oude idee dat tot veel bloedvergieten heeft geleid, en het nieuwe idee dat op dit ogenblik bijzonder slecht ten uitvoer wordt gebracht, maar een toekomst heeft. Ik heb gekozen voor het nieuwe idee".

De omvang van de bevoegdheden van Lebed was niet direct duidelijk. In een bericht op Ostankino Radio *Majak* zei Lebed echter dat de taak van de Veiligheidsraad zich naar zijn mening zou moeten uitstrekken tot aangelegenneden op economisch gebied, zoals Ruslands afhankelijkheid van importen. privatisering en de kapitaalvlucht naar het buitenland.

Minister van defensie Gratsjow ontslagen. Beschuldigingen door Lebed over couppoging. Jeltsin treedt op tegen voorstandersharde lijn

Kort nadat Jeltsin Lebed op 18 juni had opgenomen in zijn regering. ontsloeg hij minister van defensie Pawel Gratsjow. Gratsjow, een oude rivaal van Lebed, werd tijdelijk opgevolgd door generaal Michail Kolesnikow. de chef van de generale staf.

Na Gratsjows ontslag maakte Lebed later op 18 juni op de televisie bekend dat hij ,,kringen" die nauwe banden hadden met de ontslagen minister van defensie, had belet een coup te organiseren die uiteindelijk bedoeld was om de annulering van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen af te dwingen. Lebed beweerde contact te hebben gehad met hoge militairen om ze te waarschuwen geen enkele militaire actie te steunen

Op 19 juni werden tweevooraanstaande campagnemedewerkers van Jeltsin, televisiedirecteur Arkadi Jewstafjew en reclameadviseur Sergej Lisowski, gearresteerd door leden van de presidentiële garde op het terrein van het Witte Huis, de regeringszetel in Moskou. De twee mannen werden elf uur vastgehouden,



Archieffoto d.d.9 mei 1995 van het hoofd van de presidentiële garde Aleksandr Korzjakow (l.) en de chef van de staatsveiligheidsdienst Michail Barsoekow (r.).Beiden werden op 20 juni 1996 door president Boris Jeltsin ontslagen.



Generaal Pawel Gratsjow (1.) werd op 18 juni door president Jeltsin ontslagen als minister van defensie, en Oleg Soskowets (r.) op 20 juni als eerste vice-premier.

klaarblijkelijk omdat zij een koffer met een grote som geld bij zich hadden.

De arrestatie van Jewstafjew en Lisowski werd snel in de publiciteit gebracht door liberale leiders die dachten dat deze actie onderdeel was van een poging van voorstanders van de harde lijn om de tweede verkiezingsronde te verijdelen en een verbeten campagne tegen de liberalen te lanceren. De arrestaties werden ook veroordeeld door Lebed in een rechtstreekse radio-uitzending in de vroege ochtend van 20 juni. In deze radio-uitzending zei Lebed dat er pogingen werden ondernomen ,,de tweede ronde te verhinderen" en hij waarschuwde dat ,,elke muiterij meedogenloos onderdrukt zal worden". Kort daarop werden Jewstafjew en Lisowski vrijgelaten.

Op 20 juni besloot Jeltsin uiteindelijk de zogenaamde partij van de harde lijn in het Kremlin onschadelijk te maken door drie van zijn tot dan toe naaste politieke medewerkers te ontslaan.

De ontslagen medewerkers waren eerste vice-premier Oleg Soskowets, die nauwe banden met het leger had; het hoofd van de presidentiële garde, generaal Alexander Korzjakow, een van Jeltsins beste persoonlijke vrienden; en de chef van de staatsveiligheidsdienst, kolonel-generaal Michail Barsoekow. In een commentaar op de ontslagen werd in de *Financial Times* van 21 juni gezegd dat ,,de president in één klap een machtige en naar werd beweerd corrupte kliek aan de kant had gezet, die de afgelopen vier jaar een overheersende positie had gehad in het Kremlin, de militaire inval in Tsjetsjenië had gesteund en zijn reputatie behoorlijk had bezoedeld".

De liberalen verkondigden haastig dat zij een grote overwinning hadden behaald. De vroegere eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs, een belangrijke liberale campagnemedewerker van Jeltsin, zei op 20 juni dat de ontslagen ,,de laatste fase van een lange en zware strijd betekenden, de strijd tussen dat deel van de regering-Jeltsin dat ijverde voor Jeltsins overwinning in democratische verkiezingen en het deel dat liever geweld gebruikte". Grigori Jawlinski noemde de ontslagen ,,een zeer positieve stap".

Na het ontslag van zijn medewerkers deed Jeltsin twee nieuwe benoemingen. De taken van Soskowets werden overgenomen door de vroegere secretaris van de Veiligheidsraad, Oleg Lobow, en die van Korzjakow door Joeri Krapiwin.

Op 23 juni werd de zuivering voortgezet. toen Jeltsin zeven generaals ontsloeg, van wie er minstens vier door Lebed ervan waren beschuldigd een complot te hebben beraamd tegen de president.

Onder de ontslagen militairen bevonden zich hoge officieren van de generale staf (kolonel-generaal Wiktor Barynkin, kolonel-generaal Anatoli Bogdanow, Wjatsjeslaw Zjerebtsow en Dmitri Chartsjenko), officieren van het ministerie van defensie (luitenant-generaal Sergej Zdorikow en kolonel-generaal Waleri Lapsjow) en generaal Wladimir Sjoelikow, plaatsvervangend opperbevelhebber van de landmacht met verantwoordelijkheid voor bewapening.

Burgemeestersverkiezingen in Moskou en St. Petersburg

Op 16 juni werd Joeri Loezjkow, die sinds 1992 burgemeester van Moskou was (zie pag. 684/3-'92), met een overweldigende meerderheid herkozen. Loezjkows running-mate, Waleri Sjantsew, was op 7 juni ernstig gewond geraakt bij een bomaanslag.

Op 3 juni leverden de burgemeesters-



President Boris Jeltsin (r.) drinkt een glas champagne samen met de burgemeester van Moskou, Joeri Loezjkow (1.) tijdens diens beëdiging op 21 juni 1996.

verkiezingen in St. Petersburg een verrassende uitslag op. De burgemeester van de stad, Anatoli Sobtsjak, een van Ruslands bekendste liberale politici, verloor hierbij de strijd om zijn herverkiezing. Sobtsjak werd verslagen door loco-burgemeester Wladimir Jakow-Ijew.

Jeltsin herkozen als president

In de tweede ronde van de presidentsverkiezingen op 3 juli versloeg president Boris Jeltsin zijn rivaal Gennadi Zjoeganow. Jeltsin zou op 9 augustus beëdigd worden.

Resultaten tweede ronde

Volgens een verklaring van de Centrale Kiescommissie op 9 juli kreeg Jeltsin in de tweede ronde 40,2 mln stemmen (53,82 procent) tegen 30,11 mln stemmen (40,31 procent) voor Zjoeganow. In totaal 3,6 mln mensen hadden tegen beide kandidaten gestemd. Volgens de verklaring was de opkomst in de tweede ronde slechts één procent lager dan de 69,8 procent van de eerste ronde.

De grote marge van Jeltsins overwinning verraste veel waarnemers. Zij waren het erover eens dat hij een groot aantal stemmen had gekregen van aanhangers van generaal Aleksandr Lebed en Grigori Jawlinski; na hun nederlaag in de eerste ronde hadden beiden hun aanhangers opgeroepen op Jeltsin te stemmen. Waarnemers wezen er tevens op dat de tweede kiesronde plaatsvond op een speciale vrije dag door de week in plaats van - zoals gebruikelijk - op zondag, wanneer een groot aantal van Jeltsins aanhangers in de steden in hun datsja's op het land zou vertoeven en daarom niet hun stem zou kunnen uitbrengen.

Op een persconferentie op 4 juli gaf Zjoeganow zijn nederlaag toe maar hij benadrukte dat zijn partij zeer goede resultaten had behaald gezien de eenzijdig gekleurde verslaggeving over de verkiezingen in de media. De communisten zouden voorstellen voor deelname aan Jeltsins nieuwe regering in overweging nemen, maar alleen posten aanvaarden die ,,de werkende mensen (zouden) helpen".

Onzekerheid over Jeltsins gezondheid

In de campagneperiode voor de tweede kiesronde was Jeltsin opvallend vaak afwezig. Zijn laatste openbare optreden vond plaats op 26 juni, hetgeen meteen tot geruchten leidde dat hij weer last had van zijn hartkwaal (Jeltsin had in 1993 twee lichte hartaanvallen gehad). Zijn medewerkers wezen dergelijke geruchten echter van de hand en zeiden dat hij slechts keelpijn had en nog moe was van de campagne voor de eerste ronde. Door Jeltsins slechte gezondheidstoestand en zijn afwezigheid van het Kremlin werd de aandacht in de periode na de verkiezingen gericht op de botsende machtsaanspraken van generaal Lebed en premier Wiktor Tsjernomyrdin. Er waren speculaties dat beiden probeerden een zo goed mogelijke uitgangspositie te veroveren voor het geval Jeltsin zou aftreden of sterven.

Op 1 juli sprak een broos uitziende Jeltsin gedurende twee minuten de televisiekijkers toe, maar hij zei een ontmoeting met Oekraiense en Moldowaanse functionarissen af. Op 3 juli bracht hij zijn stem uit in een afgelegen sanatorium op het platteland in de buurt van zijn datsja. Op televisieopnames was te zien dat de president wankel op zijn benen stond.

Een geplande ontmoeting met de Amerikaanse vice-president Al Gore op 15 juli werd op het laatste moment geannuleerd (voor andere bijzonderheden van het bezoek van Gore, zie onder). Volgens Jeltsins staf was hij uitgeput en had hij besloten een werkvakantie van twee weken op te nemen in een sanatorium te Barwicha, aan de rand van Moskou, waar hij uiteindelijk Gore ontmoette op 16 juli. Gore zei dat Jeltsin ,,rust nodig had", maar ,,in een uitstekende conditie leek te zijn". Andere waarnemers die aanwezig waren aan het begin van hun ontmoeting, zeiden dat Jeltsin moeilijk liep en heel langzaam sprak.

Jeltsin spreekt het land toe

In een toespraak tot het land die op 10 juli via de televisie werd uitgezonden, bedankte Jeltsin de Russische kiezers voor hun steun. Volgens Jeltsin toonde het aantal niet op hem uitgebrachte stemmen echter duidelijk aan dat hij en zijn regering ,,fouten" en ,,vergissingen" hadden gemaakt. Hij had een nieuw actieprogramma opgesteld en hij zou een regering gaan samenstellen die in staat zou zijn haar programma tegen het jaar 2000 volledig te hebben voltooid. De nieuwe regering zou geleid moeten worden door Tsjernomyrdin, aldus Jeltsin.

NIEUWE BEVOEGDHEDEN VOOR VEILIGHEIDSRAAD. SAMENSTELLING VEILIGHEIDSRAAD. VERDERE BENOEMINGEN

Op 10 juli tekende Jeltsin een decreet dat omvangrijke nieuwe bevoegdheden toekende aan de Veiligheidsraad, het belangrijkste adviesorgaan van de president inzake veiligheidskwesties, waarvan Lebed secretaris was. In een op 31 juli uitgevaardigd decreet keurde Jeltsin de samenstelling ervan goed.

In een interview met de Federale Nieuwsdienst zei Lebed op 11 juli dat de Veiligheidsraad zich vooral zou richten op vier terreinen: defensie. openbare veiligheid. economische veiligheid en informatieveiligheid.

Nieuwe Russische Veiligheidsraad

Voorzitter: Boris Jeltsin (president).
Secretaris: Aleksandr Lebed (nationale-veiligheidsadviseur).

Andere permanente leden: Wiktor Tsjernomyrdin (premier); Nikolaj Kowaljow (directeur staatsveiligheidsdienst); Jewgeni Primakow (minister van buitenlandse zaken); Igor Rodjonow (minister van defensie).

Niet-permanente leden: Walentin Kowaljom (minister van justitie); Joeri Krapiwin (hoofd van de presidentiële garde); Anatoli Koelikow (minister van binnenlandse zaken): Wiktor Michajlow (minister van atoomenergie); Andrej Nikolajew (directeur federale grenswacht); Zinowi Pak (minister van defensie-industrie): Wladimir Panskow (minister van financiën): Wjatsjeslaw Troebnikow (directeur buitenlandse veiligheidsdienst); Sergej Sjojgoe (minister van burgerbescherming, noodtoestand ennatuurrampen).

Tsjoebajs benoemd tot hoofd presidentiële staf

Op 16 juli benoemde Jeltsin de vooraanstaande hervormer Anatoli Tsjoebajs tot hoofd van de presidentiële staf. Tsjoebajs volgde de havik Nikolaj Jegorow op, die in januari was benoemd (zie pag. 468/3-'96). De Financial Times van 16 juli noemde Tsjoebajs' rol die van ,,Jeltsins portier" en zei dat hij de politieke agenda mede zou bepalen en de uitvoering van de presidentiële doelstellingen zou helpen plannen.

In januari was Tsjoebajs ontslagen als eerste vice-premier (zie pag. 468/1-'96), maar hij had toch een belangrijke rol vervuld in het team dat de herverkiezing van Jeltsin voorbereidde. Als eerste vice-premier was Tsjoebajs de belangrijkste architect geweest van het economische stabiliseringsprogramma van het land. Sommige waarnemers hadden hem beschouwd als de invloedrijkste hervormer in de regering.

Benoeming van nieuwe minister van defensie. Beschuldigingen van corruptie in legerkringen

Op 17 juli benoemde Jeltsin kolonel-generaal Igor Rodjonow, tot dan toe hoofd van de militaire academie van de generale staf, tot minister van defensie. Rodjonow volgde generaal Pawel Gratsjow op, die medio juni was ontslagen

(zie boven). Rodjonow was een goede vriend van Lebed, die zich had ingezet voor deze benoeming.

Net als Lebed had Rodjonow zijn sporen verdiend in de oorlog in Afghanistan. Hij had een reputatie van onbuigzaamheid en was allerwegen zwaar bekritiseerd wegens de toestemming die hij zijn soldaten in april 1989 had gegeven om een vreedzame demonstratir in Tbilisi aan te vallen, waarbij 20 demonstranten waren gedood (zie pag. 285/2-'90). Lebed was destijds kolonel onder Rodjonows bevel.

In een interview met het persbureau *Itar-Tass* op 17 juli zei Rodjonow dat hij als minister van defensie ,,vooralde brandbaarden waar mensen sterven (zou) aanpakken". Het zou; zei hij, noodzakelijk zijn ,.duidelijkheid te krijgen over de toestand in Tsjetsjenië, Tadzjikistan en Bosnië om de vereiste maatregelen te kunnen nemen". In een interview met hetzelfde persbureau op 18 juli zei Rodjonow dat hij de corruptie in het leger op doortastende wijze wilde bestrijden,

De corruptie in de hogere rangen van het leger kwam begin juli in de schijnwerpers te staan, toen generaal Lew Rochlin, voorzitter van de defensiecommissie van de Doema, een officieel onderzoek eiste naar berichten over verduistering op het ministerie van defensie tijdens het ministerschap van Gratsjow.

Rochlin zei dat Gratsjow ..tot aan zijn nek in de corruptie zat en zichzelf (had)omgeven met klaplopers en dieven". Gratsjow antwoordde op Rochlins beschuldigingen in een interview dat op 9 juli verscheen in de *Nezawisimaja gazeta*. Hij gaf daarin toe dat hij corrupt was geweest in zoverre dat hij Rochlin had geholpen met de illegale aankoop van een appartement in Moskou en het verkrijgen van dure medicijnen en een behandeling voor diens hartproblemen. Volgens Gratsjow, die ,.met stomheid was geslagen" door Rochiins aantijgingen, was Rochlin ,,daartoe aangezet door aanhangers van Lebed"



Nikolaj Kowaljow, het nieuwe hoofd van de staatsveiligheidsdienst.

De militaire hoofdaanklager Walentin Panitsjew vertelde de Staatsdoema op 19 juli dat hij een corruptieonderzoek tegen een aantal generaals had ingesteld en dat hij op .,geen enkele overtreding" was gestuit. Hij zei vervolgens dat sommige generaals .,zeer grote sommen geld (hadden) ontvangen van verschillende commerciële banken" maar dat ..onze wetgeving op dit moment zwijgt over de hoeveelheid geld die generaals bij een bank kunnen lenen en tegen welke voorwaarden".

Benoeming nieuwe directeur staatsveiligheidsdienst

Op 9 juli benoemde Jeltsin generaal Nikolaj Kowaljow tot directeur van de staatsveiligheidsdienst. Kowaljow volgde kolonel-generaal Michail Barsoekow op, die in juni was ontslagen toen het Kremlin was gezuiverd van voorstanders van de harde lijn.

Kowaljow was waarnemend hoofd van de dienst geweest na Barsoekows ontslag.

INAUGURATIE VAN JELTSIN. NIEUWE REGERING

Op 9 augustus werd Boris Jeltsin geïnstalleerd als president van de Russische Federatie tijdens een plechtigheid in het Kremlin in Moskou die werd overschaduwd door de escalerende strijd in de separatistische republiek Tsjetsjenië (zie beneden) en groeiende bezorgdheid over de gezondheid van de president.

Jeltsin was in juni 1991 gekozen tot president van de Russische Republiek (RFSFR) (zie pag. 602/1/2-'91), ongeveer zes maanden voor de officiële opheffing van de Sowjet-Unie en de oprichting van de Russische Federatie (Rusland) (zie pag. 82/2 e.v.-'92).

Tengevolge van de bezorgdheid over Jeltsins gezondheidstoestand werd zijn optreden tijdens de plechtigheid nauwlettend gevolgd door de wereldmedia. Hij was op 6 augustus weer aan het werk gegaan in het Kremlin na een rustperiode van een maand, maar hij had sinds juni geen grote openbare evenementen bijgewoond. Tijdens de ceremonie in het Kremlin leek hij enige moeilijkheden te hebben met het voorlezen van de presidentiële eed en hij zag af van het uitspreken van een inauguratierede. Tijdens de feestelijkheden na de installatie leek hij zich echter beter te voelen, toen hij de 3.000 gasten, onder wie de leiders van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) en buitenlandse diplomaten, bedankte voor hun aanwezigheid bij de ceremonie.



Een beeld van de inauguratie van president Jeltsin op 9 augustus 1996 in het Moskouse Kremlin.

Tsjernomyrdin herbenoemd tot premier

Onmiddellijk na zijn installatie op 9 augustus benoemde Jeltsin zittend premier Wiktor Tsjernomyrdin opnieuw tot premier voor een nieuwe termijn. Op 10 augustus werd Tsjernomyrdins nominatie goedgekeurd door de Staatsdoema (parlement) met 314 tegen 85 stemmen en drie onthoudingen.

In zijn aanvaardingsrede tot de Staatsdoema zei Tsjernomyrdin dat hij de economische hervormingen met kracht zou doorzetten, maar meer aandacht wilde schenken aan sociale factoren. Zjoeganow zei dat zijn partij Tsjernomyrdin 100 dagen de tijd zou geven om de economie uit de heersende crisis te halen.

Nieuwe regering

Tussen 15 en 22 augustus ondertekende Jeltsin een aantal decreten waarmee de benoeming van ministers in de regering-Tsjernomyrdin officieel werd bekrachtigd.

Met ingang van 22 augustus was de sa-

menstelling van de ministerraad als volgt:

Premier - Wiktor Tsjernomyrdin; eerste vice-premier - Aleksi Bolsjakow+; eerste vice-premier - Wiktor Iljoesjin*; eerste vice-premier - Wladimir Potanin*; vice-premier, hoofd van het regeringsapparaat - Wladimir Babitsjew+; vice-premier. buitenlandse economische betrekkingen - Oleg Dawydow; vice-premler, financién - Aleksandr Liwsjits*; vice-premier - Aleksandr Zawerjoecha; vice-premier - Witali Ignatenko; vice-premier - Oleg Lobow+; vice-premier - Waleri Serow+; vice-premier. staatscomité voor wetenschap en technologie - Wladimir Fortow*; bouwnijverheid - Jefim Basin; verbindingen - Wladimir Boelgak; onderwijs en beroepsopleidingen - Wladimir Kinelew+; justitie - Walentin Kowaljow; binnenlandse zaken - generaal Anatoli Koelikow: werkgelegenheid en sociale ontwikkeling - Gennadi Melikjan; atoomenergie - Wiktor Michajlow: nationaliteiten en federale betrekkingen - Wjatsjeslaw Michajlow; defensie-industrie - Zinowi Pak: buitenlandse zaken - Jewgeni Primakow; defensie - Igor Rodjonow: landbouw en voedsel - Wiktor Chlystoen: vervoer - Nikolaj Tsach; burgerbescherming. noodtoestand en natuurrampen - Sergej Sjojgoe: economische zaken - Jewgeni Jassin; spoorwegen - Anatoli Zajtsew*: industrie - Joeri Bespalow*; brandstof en energie - Pjotr Rodjonow": natuurlijke hulpbronnen - Wiktor Orlow*; volksgezondheid - mevr. Tatjana Dmitrijewa*: GOS-zaken - Aman Toelejew*: cultuur - Jewgeni Sidorow.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille



De nieuwe vice-premier en minister van financiën, Aleksandr Liwsjits.



Enkele leiders van de nieuwe Patriottische Volksunie op 7 augustus 1996: v.l.n.r. Gennadi Zjoeganow (leider van de Communistische Partij), voormalig Sowjet-premier Nikolaj Ryzjkow, en Michail Lapsjin (leider van de Agrarische Partij).

De 56-jarige **Bolsjakow** (56) werd bevorderd van vice-premier tot hoogste eerste vice-premier en werd door Tsjernomyrdin als zijn plaatsvervanger benoemd. Hij kreeg de algehele controle over de industrie. bouwniiverheid. vervoer en verbindingen. en het gebruik van bodemschatten.

Iljoesjin, een nieuwe eerste vice-premier in de nieuwe regering, was sedert 1992 Jeltsins belangrijkste medewerker geweest.

De 35-jarige **Potanin,** hoofd van de Oneximbank, een van Ruslands machtigste commerciële banken. werd benoemd tot eerste vicepremier, belast met de economie. Potanin werd in brede kringen beschouwd als een marktgerichte hervormer.

De 50-jarige **Liwsjits,** tot dan toe Jeltsins belangrijkste economische adviseur. werd benoemd to vice-premier en minister van financiën. Volgens de *Financial Times* van 16 augustus wilde Liwsjits ,.dat Rusland zich richt op groei en dat het strenge anti-inflatiebeleid op een laag pitje wordt gezet"

Toelejew, minister van GOS-zaken en voormalige voorzitter van het parlement van de regio Kemerowo, was een van de kandidaten in de presidentsverkiezingen in juni maar hij had zich teruggetrokken ten gunste van de leider van de Communistische Partij Zjoeganow (zie boven).

OPRICHTING PATRIOTTISCHE VOLKSUNIE VAN RUSLAND

Op 7 augustus sloten de Communistische Partij en de Agrarische Partij zich met verschillende kleinere nationalistische en linkse groeperingen aaneen in een nieuwe alliantie, de Patriottische Volksunie van Rusland.

Nikolaj Ryzjkow, Sowjet-premier van 1985-'90, werd gekozen tot voorzitter van het uitvoerende comité; hij zei dat het doel van de unie was ..een transformatie tot stand te brengen om het land te redden van een nationale ramp en een kracht te scheppen die streeft naar de wedergeboorte van Rusland als een grote onafhankelijke en sociaal georiënteerde macht".

De unie bestond uit ongeveer 44 partijen en groeperingen (14 federale, 13 interregionale en 17 regionale).Tijdens de oprichtingsvergadering kozen de deelnemers een uit 21 leden bestaand presidium met vijf voorzitters, namelijk Michail Lapsjin (leider van de Agrarische Partij), Aleksej Podberezkin, Aman Toelejew (een communist, die kort daarop werd benoemd tot minister van GOS-zaken, zie hierboven), Aleksandr Roetskoj (Russische vice-president in 1991-'93) en Stanislaw Goworoechin.

PESSIMISME OVER TOESTAND STRIJDKRACHTEN

In een interview met de krant *Moskowskije Nowosti* van 13 augustus liet de pas benoemde minister van defensie Igor Rodjonow zich pessimistisch uit over de toestandvan de strijdkrachten.

Een gedetailleerde analyse liet volgens Rodjonow zien dat het leger een crisis doormaakte die te vergelijken was met de crisis na de burgeroorlog van 1917-'20. Het was veel beter voor het land om een klein, goed opgeleid modern leger te hebben dat snel op situaties kon reage-



De secretaris van de Veiligheidsraad, Aleksandr Lebed (l.),en Igor Rodjonow (r.)wachten op 18 juli 1996 op de officiële bekendmaking van Rodjonows benoeming tot minister van defensie.

ren, dan een groot inefficient leger dat middelen verbruikte zonder dat het iets opleverde. De huidige strijdkrachten ,,beschikken over geen enkel regiment dat een militaire operatie kan beginnen of zich per spoor of door de lucht kan verplaatsen binnen twee of drie uur".

Rodjonow zei dat het ,,departementale egoïsme" van verschillende legeronderdelen en het militair-industriële complex betekende dat middelen op irrationale manier werden verspild. Om banen in de defensie-industrie te behouden had het leger wapens gekocht die het niet nodig had. En een aantal legeronderdelen had hun personeelssterkte opgevoerd in een tijd waarin juist bezuinigd moest worden.

Rodjonow kwam met zijn opmerkingen een dag nadat zijn medestander Aleksandr Lebed (Jeltsins nationale-veiligheidsadviseur en secretaris van de Veiligheidsraad) scherpe kritiek had uitgeoefend op de toestand van de legereenheden die hij had geïnspecteerd tijdens een bezoek aan Tsjetsjenië (zie onder). Zoals altijd wond hij er geen doekjes om, toen hij zei dat de partizanen in de Tweede Wereldoorlog er beter aan toe waren geweest dan de ,,hongerige, luizige en slecht geklede slappelingen" die hij in Tsjetsjenië had gezien.

BEZOEK VAN AMERIKAANSE VICE-PRESIDENT

Op 14-16 juli bracht de Amerikaanse vice-president Al Gore een bezoek aan Rusland. Hij had er een ontmoeting met Jeltsin (zie boven), en woonde samen met Tsjernomyrdin de zevende zitting bij van de Amerikaans-Russische commissie voor economische en technologische samenwerking (voor zesde vergadering van de zogenoemde commissie Gore-Tsjernomyrdin die in januari in Washington was gehouden, zie pag. 476/3-'96).
Gore werd vergezeld door de Amerikaanse minister van handel Mickey Kantor, minister van defensie William J. Perry en minister van energie Hazel O'Leary.

Beide partijen tekenden een aantal akkoorden, waaronder een overeenkomst om informatie uit te wisselen over kerncentrales voor vreedzame doeleinden, een aantal milieuprojecten en een lange-termijnplan om samen te werken bij de bouw van een internationaal ruimtestation.

LIBERALISERING OBLIGATIEMARKT. BANK ONDER TOEZICHT. VRIJGAVE TRANCHE IMF-LENING

Op 19 juli maakte de Centrale Bank een liberalisering van de obligatiemarkt voor buitenlandse investeerders bekend. Volgens de *Financial Times* van *20* juli was hieruit op te maken dat de regering van plan was ,,een grote stap voorwaarts te doen door haar markten open te stellenvoor de wereld".

Volgens de bekendmaking zouden buitenlanders met ingang van 15 augustus roebelrekeningen kunnen openen bij



President Boris Jeltsin (1.)schudt vice-p emier Wiktor Tsjernomyrdin (r) de hand. nadat hij de Amerikaanse vice-president Al Gore (m.)heeft verwelkomd in het sanatorium in Barchiwa op 16 juli 1996.

gespecificeerde Russische banken en met dit geld schatkistpromessen kunnen kopen bij de openbare verkoop van staatsobligaties en op de herplaatsingsmarkt. Er zouden enkele beperkingen blijven bestaan. Zo zou de Centrale Bank blijven bepalen welk gedeelte van de uitgegeven obligaties door buitenlanders zou kunnen worden gekocht. Zij zou ook de conversie van roebelwinsten in dollars blijven controleren.

Bank onder toezicht geplaatst

Op 8 juli nam de Centrale Bank van de Russische Federatie het toezicht op het bestuur van de TwerOeniversalbank over, een van 's lands grootste banken. Volgens de *Financial* Times van 9 juli had deze stap tot bezorgdheid geleid dat Ruslands fragiele banksector ,,op de rand van een grotere crisis" stond.

De centrale bank beloofde de depositeuren van TwerOeniversal te beschermen; zij hadden in totaal 528 mrd roebel ingelegd.

Tranche IMF-lening vrijgegeven

Op 21 augustus keurde het IMF de vrijgave goed van $ 330 mln, een tranche van de lening van $ 10,1 mrd aan Rusland. die in maart was goedgekeurd (zie pag. 471/2/3-'96). De tranche - die was bestemd voor de maand juli - was geblokkeerd, omdat het IMF bezorgd as over de begrotingsinkomsten.

In een officiële verklaring zei de raad van bestuur van het IMF ,,tevreden te zijn met het feit dat de regering en de Centrale Bank van Rusland de voor juli bepaalde doelen hebben gehaald en een beleid voeren dat aansluit op de macroeconomische doelstellingen van het gemeenschappelijke programma".

AANSLAGEN OP METRO EN TROLLEYBCSSEN. VLIEGRAMP

Op 11 juni werden vier mensen gedood en vielen minstens twaalf gewonden bij een bomaanslag op een metro bij het Toelskaja-station in het zuiden van Moskou. Jeltsin zou hebben gezegd dat de bom was bedoeld om de aanstaande verkiezingen te verstoren.

Aanslagen op trolleybussen in Moskou

Op 10 juli ontplofte een bom in een Moskouse trolleybus waarbij vijf mensen gewond raakten. Twee dagen later explodeerde opnieuw een bom in een Moskouse trolleybus. Hierbij werden 28 mensen gewond, van wie acht ernstig.

Niemand eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. Op 12 juli zei de burgemeester van Moskou, Joeri Loezjkow, dat de aanslagen het werk zouden kunnen zijn van Tsjetsjeense separatisten of van de georganiseerde misdaad. Hij zei dat hij van plan was ,,Moskou niet alleen te zuiveren van dakloze nietsnutten maar ook van elementen die wij gevaarlijk vinden".

Dezelfde dag zei Tsjernomyrdin in een reactie op de bomaanslagen dat in Moskou maximale veiligheidsmaatregelen waren getroffen en dat 1.000 extra soldaten van het ministerie van binnenlandse zaken op straat zouden patrouilleren.

Luchtramp

Op 29 augustus kwamen alle 141 passagiers en bemanningsleden van een Russische Toepolew 154 om het leven nadat het vliegtuig tegen een berg was gevlogen bij de nadering van het vliegveld van het Noorse pooleiland Spitsbergen. De meeste slachtoffers waren Russische mijnwerkers en hun gezinnen.

ONTWIKKELINGEN IN TSJETSJENIË. STAAKT-HET-VUREN

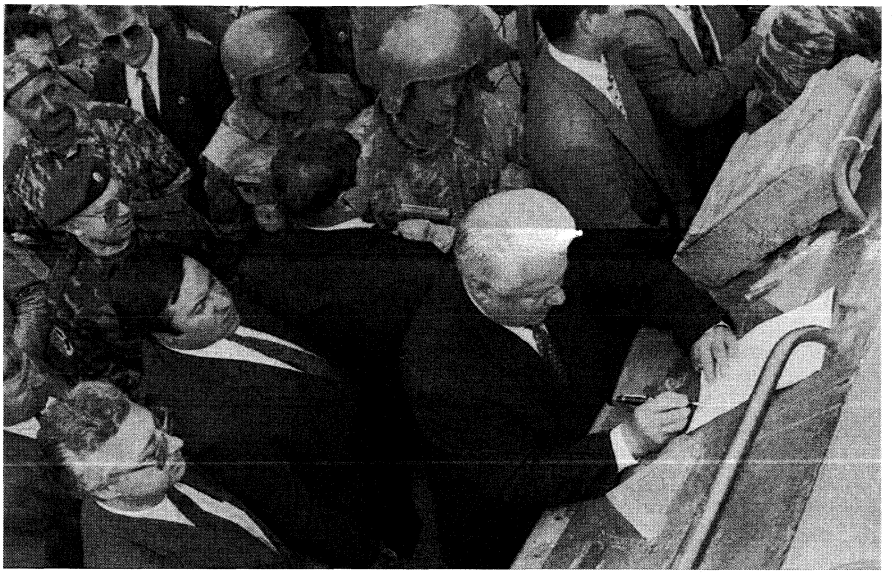
Op 27 mei bereikten president Boris Jeltsin en de Tsjetsjeense separatistenleider Zelimchan Jandarbijew tijdens besprekingen in Moskou overeenstemming over een nieuw staakt-het-vuren in Tsjetsjenië. Eind maart had Jeltsin een eenzijdig staakt-het-vuren in Tsjetsjenië afgekondigd (zie pag. 474/3 e.v.-´96), maar in maart en april waren de gevechten blijven voortduren (zie pag. 475/2 e.v.-'96). Het akkoord, dat beschouwd werd als een belangrijke opsteker voor Jeltsin in zijn campagne voor de presidentsverkiezingen, werd ondertekend door Jandarbijew en de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin in aanwezigheid van Jeltsin en vertegenwoordigers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

Het akkoord, dat voornamelijk tot stand was gekomen dankzij bemiddelaars, riep op tot een staakt-het-vuren met ingang van 31 mei om middernacht en tot een uitwisseling van alle gevangenen binnen twee weken. De besprekingen over het nog onopgeloste probleem van de status van de regio zouden wordenvoortgezet. Op 28-29 mei zetten Russische en Tsjetsjeense deskundigen hun besprekingen over de tenuitvoerlegging van het wapenstilstandsakkoord voort.

Jandarbijew had de leiding over de Tsjetsjeen-



De Tsjetsjeense rebellenleider Zelimchan Jandarbijew (2de v.l.) overlegt met leden van zijn delegatie tijdens besprekingen in Moskou met president Boris Jeltsin op 27 mei 1996.



Tijdens een bezoek aan Tsjetsjenie op 28 mei ondertekent president Boris Jeltsin, leunend op een pantservoertuig in het dorp Prawoberezjnoje ten zuiden van Grozny, een decreet waardoor de diensttijd voor Russische militairen in conflictgebieden wordt teruggebracht van 2 naar 1,5 jaar.

se separatisten in april overgenomen na de dood van Dzjochar Doedajew (zie pag. 476/1-'96). Het was niet onmiddellijk duidelijk of alle Tsjetsjeense verzetsleiders het akkoord zouden naleven. Volgens de *Financial Times* van 28 mei kon Jandarbijew niet zoveel ,,politiek gewicht" binnen de verzetsbeweging in de schaal leggen als zijnvoorganger Doedajew.

Op 28 mei ging Jeltsin voorbij aan een advies van zijn veiligheidsfunctionarissen door een kort bezoek aan Tsjetsjenië te brengen. In de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny hield Jeltsin een toespraak waarin hij toegaf voor een deel schuld te hebben aan ,,fouten en ernstige misrekeningen" in Tsjetsjenië. Hij roemde de dappere heldendaden van de Russische troepen, die het verzet ,,bijna gebroken" hadden.

Einde wapenstilstand in Tsjetsjenië

Het staakt-het-vuren dat Jeltsin en opstandelingenleider Jandarbijew eind mei overeen waren gekomen (zie boven), liep af kort nadat de overwinning van Jeltsin in de presidentsverkiezingen van begin juli was bevestigd.

Op 9 juli braken ernstige gevechten uit rond het dorp Gechi, ongeveer 30 km ten zuidwesten van Grozny. Een dag eerder was aan Tsjetsjeense strijders het ultimatum gesteld om Russische gevangenen vrij te laten of anders te worden aangevallen. Op 10 juli voerden Russische troepen een aanval uit op het hoofdkwartier van Jandarbijew in Macheti. ten zuiden van Grozny. Op 12 juli beweerden Russische troepen 60 Tsjetsjeense strijders te hebben gedood bij een aanval op een basis bij Sjatoj, ongeveer 60 km ten zuiden van Grozny. Naar verluidt waren ook tientallen Tsjetsjeense burgers gedood of gewond in de gevechten. Terwijl de Russische troepen hun blokkade van Gechi uiteindelijk ophieven op 14 juli, gingen de gevechten in de rest van Tsjetsjenië in de loop van juli gewoon door.

Op 27 juli hadden Russische en Tsjetsjeense functionarissen voor de eerste keer na het einde van het staakt-het-vuren een rechtstreekse ontmoeting om de uitwisseling van gevangenen te bespreken.

VREDESAKKOORD

In augustus deed zich een aantal belangrijke ontwikkelingen voor in Tsjetsjenië. Aan het begin van de maand begonnen separatistische rebellen een grootscheepse en succesvolle aanval op Russische posities in de hoofdstad Grozny. Jeltsin reageerde door Lebed - die tijdens de campagne voor de presidentsverkiezingen uiting had gegeven aan zijn verzet tegen de Russische militaire betrokkenheid in Tsjetsjenië - opdracht te geven een regeling te treffen die een einde moest maken aan het conflict. Na weken van onderhandelingen met de leiders van de rebellen kon Lebed aan het einde van de maand een ondertekende overeenkomst overleggen.

Aanval van rebellen op Grozny

De aanval op Grozny begon op 6 augustus, toen duizenden rebellen de stad binnenvielen. Op 7 augustus voerden zij hun aanvallen op, waarna inderhaast Russische versterkingen naar de stad werden gedirigeerd om bedreigde regeringsgebouwen te beschermen. Het Russische persbureau *Interfax* berichtte op 7 augustus dat vijftig Russische soldaten waren gesneuveld en dat er ongeveer 200 waren gewond tijdens twee dagen strijd in Grozny.

Op 8 augustus gingen Russische troepen in de tegenaanval. Zij beweerden veel rebellen te hebben teruggeslagen die waren doorgedrongen tot het stadscentrum. Volgens sommige berichten hadden de rebellen echter verscheidene strategische punten in de stad in handen gekregen.

Lebed naar Tsjetsjenië gestuurd. Vredesonderhandelingen

Op 11 augustus stuurde Jeltsin Lebed in diens hoedanigheid van secretaris van de Veiligheidsraad naar Tsjetsjenië om er persoonlijk het heft in handen te nemen. Op 14 augustus ondertekende



Geblinddoekte Tsjetsjeense krijgsgevangenen worden op 27 juli 1996 door Russische soldaten naar een detentiekamp gebracht aan de rand van Grozny.

Jeltsin een decreet waarbij Lebed de bevoegdheden kreeg om ,.de activiteiten van de federale uitvoerende organen te coördineren" teneinde een regeling in Tsjetsjenië te bereiken. In de *Izwestija* van 14 augustus werd gezegd dat de ondertekening van het decreet was vertraagd door interne conflicten in het Kremlin.

Lebed was in de nacht van 11 augustus in de naburige regio Dagestan aangekomen. Vandaaruit begon hij oriderhácdelingen te organiseren met hoge Tsjetsjeense vertegenwoordigers.

Op 11-12 augustus had Lebed een eerste ontmoeting met de Tsjetsjeense chef-staf Aslan Maschadow in de buitenwijken van Grozny. Hij noemde de ontmoeting positief en zei dat deze had geleid tot het aanknopen van gesprekken over een staakt-het-vuren tussen plaatselijke Russische en Tsjetsjeense militaire leiders. Terwijl er op 12 augustus nog hevig gevochten werd in Grozny, kwamen de plaatselijke commandanten op 13 augustus overeen een staakt-het-vuren in acht te nemen vanaf 12 uur's middags op 14 augustus. Ondanks berichten dat er na dat tijdstip nog sporadisch werd geschoten, luwde de strijd en slaagden duizenden burgers er in de stad te ontvluchten.

Beschuldigingen van Lebed aan minister Koelikow

Op 15 augustus hield Lebed opnieuw een gespreksronde met de separatisten, onder wie hun leider Zemilchan Jandarbijew. Tijdens een persconferentie na zijn terugkeer in Moskou op 16 augustus deed Lebed een felle aanval op de minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow, die alom verantwoordelijk werd geacht voor het feit dat de aanval van de Tsjetsjeense rebellen op Grozny begin augustus niet was voorzien, en die, aldus Lebed, het conflict in Tsjetsjenië uit de hand had laten lopen.

Lebed beschuldigde Koelikow van een ,,Napoleon-complex" en zei dat het zijn ..diepe overtuiging (was) dat (Koelikow) niet langer kan aanblijven als minister". Hij deed een beroep op Jeltsin te kiezen tussen ,,Lebed of Koelikow". Sommige waarnemers zagen in Lebeds aanval (waarvan de heftigheid veel commentatoren verraste) een poging om meer steun binnen het leger ie verwerven. Er was al lang sprake van diepe onenigheid tussen het reguliere leger en de troepen van het ininisterie van binnenlandse zaken in Tsjetsjenie.

Op 18 augustus berichtte het persbureau *Interfax* dat Jeltsin zijn steun had aangeboden aan Koelikow en hem had verteld dat hij moest aanblijven.

Russisch ultimatum. Voortzetting vredesbesprekingen

Op 17-18 augustus boekte Lebed vooruitgang met zijn vredesinitiatief, toen generaal Konstantin Poelikowski, de waarnemende Russische veldcommandant in Tsjetsjenië, twee ontmoetingen met Maschadow had in een poging het staakt-het-vuren kracht bij te zetten. Beide partijen bleven elkaar echter beschuldigen van het schenden van het bestand en uit berichten was op te maken dat de gevechten aanhielden.

Op 19 augustus beschuldigden de Tsjetsjenen de Russen ervan het bestand te hebben geschonden toen ze het centrum van Grozny aanvielen. Poelikowski op zijn beurt kondigde aan dat burgers de stad binnen 48 uur moesten verlaten. De evacuatie zou in de ochtend van 20 augustus van start gaan en de Russische troepen zouden een ,,corridor" in het leven roepen die de burgerbevolking een veilige doortocht zou bieden Poelikowski's bekendmaking werd allerwegen gezien als een openlijk dreigement aan het adres van de rebellen dat Russische troepen op 22 augustus een grote aanval op Grozny zouden inzetten. Sommige waarnemers berichtten dat anti-Lebed-groepen in het Kremlin een totale aanval op Grozny beschouwden als het beste middel om Lebeds vredesplan te torpederen en daarmee zijn leidersreputatie te beschadigen.

Op 21 augustus werd Poelikowski in Moskou door minister van defensie Rodjonow gehekeld. omdat hij dit ultimatum had gesteld. Volgens Rodjonow was Poelikowski zijn boekje te buiten gegaan. Intussen maakte Lebed op 21 augustus in Tsjetsjenië bekend dat Grozng niet gebombardeerd zou worden en dat ieder ultimatum aan burgers om de stad te verlaten .,een slechte grap" was. Hij zei voornemens te zijn Grozny te bezoeken ,,om er op toe te zien dat morgen alles rustig blijft".

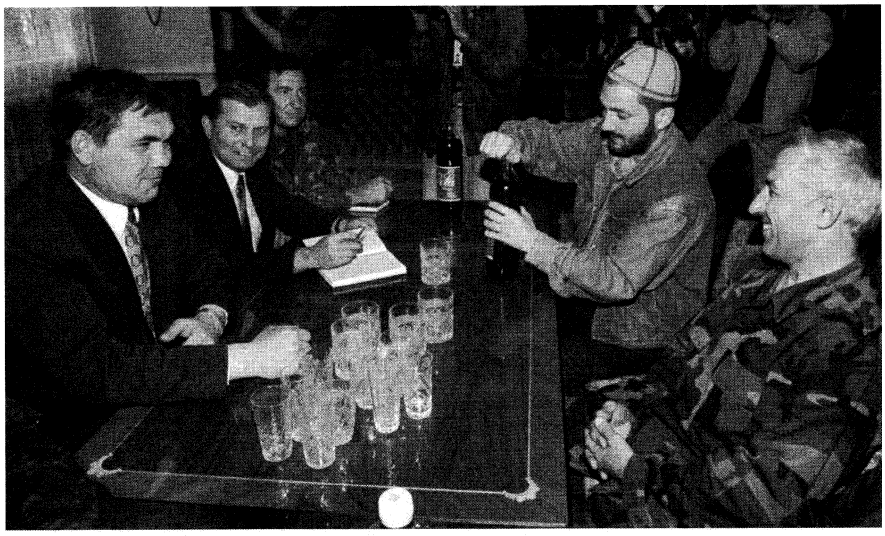
Wapenstilstand. Begin van terugtrekking uit Grozny

Lebed en Maschadow ontmoetten elkaar in Grozny op 22 augustus, en zij ondertekenden een nieuw wapenstilstandsakkoord. Hierin werd vastgelegd dat alle vijandelijkheden op 23 augustus moesten worden gestaakt en dat de strijdkrachten op 26 augustus met hun terugtocht uit de stad zouden beginnen.

In een interview met het persbureau RIA Nowosti vlak voor de ondertekening van het akkoord leek Jeltsin zich te distantieren van Lebeds pogingen om tot een vergelijk te komen. Jeltsin zei dat ,,men niet moet vergeten dat Lebed tijdens ontmoetingen met kiezers voortdurend beloofde de problemen met Tsjetsjenië op te lossen, als hij de macht zou hebben. Nou heeft-ie de macht. Maar spijtig genoeg zijn de resultaten van zijn inspanningen nog niet tc zien". Toen Lebed echter op 23 augustus terugkeerde in Moskou kreeg hij naar verluidt de zegen van Jeltsin om door te gaan met het zoeken naar een politieke oplossing van het conflict. Hij keerde daarop terug naar Tsjetsjenie om toezicht te houden op een gedeeltelijke terugtrekking van de Russische troepen uit Grozny en door te gaan met de onderhandelingen over een regeling.

Op 27 augustus bereikten Maschadow en de Russische commandant van de federale troepen in Tsjetsjenië, generaal Wjatsjeslaw Tichomirow, een akkoord over de terugtrekking van troepen. De terugtrekking begon op 28 augustus.

Volgens Russische berichten op 30-31 augustus hadden in de voorafgaande dagen ongeveer 11.000 Russische soldaten en 3.500 rebellen Grozny verlaten. Op 1 september berichtte de Russische radio dat Grozny ,,een volledig gedemilitariseerde zone" was geworden.



De secretaris van de Veiligheidsraad Aleksandr Lebed (l.) overlegt in de vroege ochtend van 16 augustus 1996 met de chef-staf van de Tsjetsjeense rebellen. Aslan Maschadow (r.) in Nowyje Atagi. Naast Maschadow zit Mowladi Oedoegow, een lid van de rebellenregering.

EUROPA

Akkoord tussen Lebed en Maschadow

Na verdere gesprekken over Lebeds vredesvoorstellen in Moskou gaf Jeltsin op 29 augustus uiteindelijk zijn volledige steun aan het plan. Lebed reisde onmiddellijk af naar de Zuidrussische stad Chasawjoert in Dagestan voor een laatste gespreksronde met Maschadow. Na bijna acht uur onderhandelen werd in de vroege ochtend van 31 augustus bekendgemaakt dat Lebed en Maschadow een vredesakkoord hadden ondertekend.

Het akkoord was opgesteld in de vorm van een gezamenlijke verklaring en een protocol bij de gezamenlijke verklaring met als titel ,,de beginselen waarop de betrekkingen tussen de Russische Federatie en de Tsjetsjeense Republiek gebaseerd zullen worden". In de gezamenlijke verklaring bevestigden de twee partijen hun intentie om ,,wederzijds aanvaardbare condities te scheppen voor een politieke regeling van het gewapende conflict" en zij erkenden ,,de onaanvaardbaarheid van dreiging met of het gebruik van geweld bij de oplossing van strijdpunten".

Het eerste beginsel bepaalde dat ,.er op 31 december 2001 een akkoord zou moeten zijn bereikt over de basis van wederziidse betrekkingen tussen de Russische Federatie en de Tsjetsjeense Republiek". De twee partijen kwamen overeen om op uiterlijk 1 oktober 1996 een gemeenschappelijke commissie te vormen, bestaande uit functionarissen van de Russische regering en vertegenwoordigers van de Tsjetsjeense Republiek. Deze commissie zou (i)de regels voor de voltooiing van de troepenterugtrekking uit Tsjetsjenië opstellen: (ii) gecoördineerde acties voorbereiden ter bestrijding van misdaad. terrorisme en etnische strijd en toezien op de uitvoering ervan; (iii) voorstellen voorbereiden om de monetaire, financiële en budgettaire relaties tussen Moskou en Grozny te herstellen; (iv) programma's voorbereiden en voorleggen aan de Russische regering voor het herstel van het socio-economische stelsel van de Tsjetsjeense Republiek; en (v)toezien op de coördinatie van de samenwerking tussen staatsorganen en andere betrokken organisaties om de bevolking te voorzien van voedsel en geneesmiddelen.

Aantallen slachtoffers in augustus

Volgens de persbureaus Itar-Tass en In*terfax* van 26 augustus waren sedert 6 augustus 163 soldaten van het ministerie van binnenlandse zaken en 451 soldaten van het federale leger gesneuveld bij de gevechten. Andere berichten suggereerden dat het aantal slachtoffers hoger zou kunnen liggen. De Economist van 31 augustus berichtte bijvoorbeeld dat in Grozny in augustus ongeveer 2.000 Russische soldaten ,,werden gedood, gewond of vermist".

(Vor.ber.pag. 467/2 e.v.-1996)

AMERIKA

ARUBA

RAPPORT VAN COMMISSIE-DE RUITER. MINISTER VOORHOEVE VOOR SPOEDOVERLEG NAAR ORANJESTAD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 10 oktober 1996 overhandigde oudminister van justitie Job de Ruiter het rapport 'Met alle respect' van de naar hem genoemde onderzoekscommissie, met aanbevelingen in het kader van de samenwerking tussen Aruba en Nederland op het gebied van criminaliteitsbestrijding aan minister Joris Voorhoeve van Antilliaanse en Arubaanse zaken en aan de gevolmachtigde ministers A.G. (Mito) Croes en C.E de Haseth van resp. Aruba en de Nederlandse Antillen. Een van de belangrijkste aanbevelingen betrof de instelling van een gemengd Nederlands-Nederlands Antilliaans-Arubaans rechercheteam met het oog op de effectieve bestrijding van de internationale grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit. Tot de voornaamste aanbevelingen, die in het eindrapport van de Commissie-De Ruiter werden genoemd met betrekking tot het functioneren van het Openbaar Ministerie (OM)en de politietop op Aruba, behoorde het advies om de vorming van één Openbaar Ministerie voor Aruba en de Nederlandse Antillen ernstig in overweging te nemen; wegens sterk verstoorde verhoudingen tussen de Arubaanse regering, de politietop en het OM moest de Nederlandse procureur-generaal J. Zwinkels worden teruggeroepen naar Nederland en diende de Arubaanse politietop, korpschef Lucas Rasmijn en commissaris Stanley Zaandam, te worden vervangen. De vacature van procureur-generaal Zwinkels zou tussentijds moeten worden waargenomen door de procureur-generaal van de Nederlandse Antillen. Verder achtte de Commissie het van groot belang dat de vragen rondom een aantal overheidsprojecten werden beantwoord; daartoe adviseerde zij dat de rekenkamer van Aruba in samenwerking met de Nederlandse Algemene Rekenkamer een onderzoek zou instellen, onder meer naar de controle op de vrijhandelszone op het eiland en de internationale geldstromen.

De Commissie oordeelde dat er op zich op Aruba voldoende regelgeving bestond voor een slagvaardig beleid voor strafrechtelijke handhaving. Zij constateerde echter lacunes in de



Commissie-voorzitter Job de Ruiter (m.) overhandigde op 10 oktober 1996 in Den Haag in het bijzijn van mede-commissielid Meindert Wijnholt (l.) het eindrapport aan de gevolmachtigd minister van Aruba, Mito Croes (r).

regelgeving op bestuursrechtelijk terrein. waarmee het overheidshandelen kon worden getoetst aan algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Datzelfde gold eveneens met betrekking tot de regelgeving voor de openbaarheid van bestuur. Wat betreft de positie van het openbaar ministerie achtte de Commissie het raadzaam enige afstand te scheppen ten opzichte van de regering van Aruba en de regelgeving zodanig te verduidelijken dat onontkomelijk vast zou komen te staan dat de procureur-generaal het bevoegd gezag is over de politie wat betreft de strafrechtelijke handhaving. De procureur-generaal verplichtte zich weliswaar de beveien, afkomstig van de minister van justitie. op te volgen, maar mocht zich niet belemmerd voelen in het kiezen van een zodanig onafhankelijke opstelling dat de toetsing van bevelen van hogerhand aan recht en wet ongestoord kon plaatsvinden. Voorts opteerde de Commissie voor een intensievere samenwerking binnen Koninkrijksverband. die gestalte zou moeten krijgen in een openhartige gedachtenwisseling tussen de Arubaanse en Nederlandse autoriteiten en gemeenschappelijke inspanningen op het gebied van de rechtshandhaving.

Voorgeschiedenis. Vertrouwenscrisis tussen Arubaanse regering en het Openbaar Ministerie

Tot het instellen van een gemengde onderzoekscommissie werd door de regeringen van Nederland en Aruba besloten tijdens hun overleg van 1-3 april 1996 in Den Haag. Dat overleg vond op uitdrukkelijk verzoek van de Arubaanse regering plaats in het kader van de evaluatie van de samenwerking op justitieel gebied op basis van het Protocol van 9 september 1995 (zie voor het samenwerkingsakkoord pag. 835/1 e.v.-'95).

Tijdens het overleg in Den Haag werd de taak van de onderzoekscommissie als volgt omschreven: 1. onderzoek doen naar de verhoudingen met betrekking tot de strafrechtelijke rechtshandhaving op Aruba, waaronder in het bijzonder de positie van het Openbaar Ministerie van Aruba ten opzichte van de regering van Aruba en het Korps Politie Aruba (KPA) en de relaties met Wederland; 2. het formuleren van aanbevelingen ter verhoging van de effectiviteit van de rechtshandhaving op Aruba: **3.** het doen van aanbevelingen ter optimalisering van de gemeenschappelijke aanpak van de grensoverschrijdende en georganiseerde criminaliteit in Koninkrijksverband. De gemengde commissie zou uit drie leden bestaan,waarvan de Nederlandse en Arubaanse regering alsmede de president van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie voor de Nederlandse Antillen en Aruba er elk een zouden voordragen. De commissie diende na drie maanden verslag uit te brengen aan zowel de ministerraad van Aruba als aan die van het Koninkrijk.

In maart had het bestuur op Aruba aan Nederland een politierapport overhandigd dat door de politietop in opdracht van de regering-Eman was opgesteld. In dat rapport maakten korpschef Rasmijn en commissaris Zaandam gewag van mogeiijke strafbare handelingen, waaraan procureur-generaal Zwinkels en hoofdofficier J van Eck zich schuldig zouden hebben gemaakt Om het falen van de leiding van het OM duidelijk aan te tonen waren in het rapport vier incidenten toegelicht, onder de noemer ,,zeer dubieuze handelingen" Een van de suggesties daarbij was dat Zwinkels in beslag genomen drugsgeld ter waarde van een half miljoen gulden in eigen zak had gestoken, geld dat afkomstig was van een gecontroleerde doorlevering van softdrugs vanuit Aruba naar Nederland in 1993

De beschuldigingen in het rapport brachten een latente vertrouwenscrisis aan het licht: De blokkade in het beleidsoverleg tussen de politie en het OM enerzijds en het OM en de regering van Aruba anderzijds vormde de directe aanleiding voor het instellen van de gemengde onderzoekscommissie begin april.

Onderzoekscommissie van start zonder directe deelname Aruba. Irritaties over en weer

Op 13 juni startte de gemengde onderzoekscommissie haar onderzoek naar de vertrouwensbreuk tussen het OM en de justitiële autoriteiten op Aruba. Zij bestond uit slechts twee leden: de voorzitter, voormalig minister van justitie Job de Ruiter namens Nederland en staatsraad in buitengewone dienst Meindert R. Wijnholt. tevens ex-president van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba, namens de Nederlandse Antillen. Aruba bleek verder af te zien van afvaardiging van een kandidaat voor de commissie. Eerder al, op 24 mei had de Nederlandse regering besloten dat de derde plaats in de onderzoekscommissie voorlopig onvervuld zou blijven, omdat Aruba er niet in slaagde een voor Nederland acceptabele figuur voor te dragen. De Arubaanse voordracht van oud-burgemeester O. Henriquez stuitte op 8 mei op een Nederlands veto en zette kwaad bloed in Haagse politieke kringen, aangezien Aruba in de voorafgaande weken herhaaldelijk op de hoogte was gesteld van de bezwaren tegen de kandidatuur van Henriquez. Deze zou te veel tot het politieke kamp van premier Eman behoren - tot wiens ambtelijke apparaat het onderzoek zich juist zou uitstrekken -, hetgeen een onpartijdige beoordeling in de weg zou staan. De Tweede Kamer noemde het schandalig dat het kabinet-Einan desondanks de voordracht handhaafde. In Aruba daarentegen was men verontwaardigd over de afwijzing van Henriquez' kandidatuur. Uit een briefwisseling tussen de gevolmachtigd minister van Aruba, A.G. Croes, en minister Joris Voorhoeve van Arubaanse zaken begin juni bleek, aldus *NRC/H'blad* van 3-6-'96, dat de Arubaanse regering geen vertrouwen meer had in een objectieve benoemingsprocedure omdat ,,inmiddels algemeen bekend is dat de persoon die door de regering van Aruba wordt voorgedragen, vervolgens op geheel arbitraire wijze door anderen wordt geëvalueerd".

Tegen het einde van de maand mei bleken de rapportages over het funktioneren van het OM op Aruba zo zorgwekkend dat de Tweede Kamer niet uitsloot dat Nederlands ingrijpen op Aruba wenselijk was om de rechtshandhaving te waarborgen. De leden van het OM leefden op voet van oorlog met zowel de Arubaanse regering als de politie en verder bleek dat de ministerraad op Aruba rechtstreeks opsporingsbevelen gaf aan de politie. Directeur-generaal H. van Brummen van het ministerie van justitie schreef, aldus de Volkskrant van 30 mei, in een geheime notitie:.....incidenten wijzen erop dat regering en politie niet meer erkennen dat de politie haar justitiële taak onder gezag van het OM uitoefent", waarna hij concludeerde dat er sprake was van ,,bestuurlijke wanverhoudingen". Van Brummen liet weinig heel van de conclusies van het Arubaans politierapport die hij omschreef als .,niet helder" en ,,slecht onderbouwd". Woordvoerders van de vier grootste partijen in de Kamer, PvdA. VVD, D66 en CDA, verklaarden niet uit te zijn op rigoreuze stappen en eerst de bevindingen van de Commissie-De Ruiter te willen af achten. Op 30 mei achtte PvdA-Kamerlid G.J.W. van Oven zwaardere maatregelen, als het instellen van hoger toezicht. pas nodig, indien de Arubaanse autoriteiten niet hun volledige medewerking aan het onderzoek van de Commissie wilden geven. Op 28 mei vernam minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo tijdens een werkbezoek aan Washington van zijn Amerikaanse ambtgenoot Warren Christopher dat de Amerikanen zich ernstige zorgen maakten over de toename van witwaspraktijken vanuit Aruba naar de Verenigde Staten. Christopher drong er bij Van Mierlo op aan dat Nederland zou ingrijpen op Aruba en meer moest doen aan de rechtshandhaving. De Arubaanse premier Eman mees op 14 juni de Amerikaanse beschuldigingen van de hand en zei dat ..de kritiek zal verstommen" als de Verenigde Staten beter geïnformeerd zouden zijn.

Op 11 juli toonde de gevolmachtigd minister van Aruba, A.G. Croes, zich zeer verbolgen over berichten dat de voorzitter van het Nederlandse college van procureurs-generaal A. Docters van Leeuwen, in een rapportage over zijn reis naar Aruba en de Nederlandse Antillen van begin juli, er bij minister Winnie Sorgdrager van justitie op had aangedrongen om de politietop op Aruba te vervangen. De herkomst van dit bericht

lag in Aruba bij korpschef Rasmijn zelf, die beweerde dit uit betrouwbare bron te hebben vernomen. Niet alleen hijzelf, maar ook zijn plaatsvervanger Zaandam en het hoofd van de sectie burgerzaken, H. van der Wal, zouden het veld moeten ruimen. Desgevraagd bevestigde het Openbaar Ministerie in Den Haag alleen dat Docters van Leeuwen verslag van zijn reis had uitgebracht aan de minister van justitie, maar deed zij geen mededelingen over de inhoud van het gesprek. Een OM-woordvoerder opperde dat Croes zich wellicht bij de Arubaanse regering kon vervoegen om zich op de hoogte te stellen.

In een antwoord op schriftelijke vragen van CDA-Kamerlid J.S.J. Hillen ontkende minister Sorgdrager van justitie op 26 augustus de bewering uit het Arubaans politierapport (zie boven), dat procureur-generaal Jan Zwinkels als hoogste baas van het OM op Aruba opbrengsten van een gecontroleerde doorleveringsactie van drugs had beheerd op een geheime rekening in Londen. Ook eerdere beschuldigingen van de Arubaanse politie dat Zwinkels drugsgeld op een eigen bankrekening had staan, wees zij als ,,feitelijk onjuist" van de hand. Uit het antwoord van Sorgdrager viel tevens af te leiden dat eerdere uitlatingen van premier Eman, als zou Zwinkels de Arubaanse regering in deze zaak onwetend hebben gehouden, niet terecht waren, aangezien alle aspecten van dit onderzoek waren doorgenomen met minister Croes van justitie, de voorganger van de huidige minister Vos.

Reacties op eindrapport Commissie-De Ruiter

In een reactie op het verschijnen van het eindrapport verklaarde premier Eman op 11 oktober blij te zijn dat De Ruiter had aangetoond dat van enige betrokkenheid van Arubaanse regeringsfunctionarissen bij criminele activiteiten niets was gebleken, en dat ,,daarmee een basis van vertrouwen is gelegd". Met de aanbevelingen om de politietop te vervangen en te komen tot één OM voor Aruba en de Nederlandse Antillen samen had Eman grote moeite. Hij zag geen goede reden om de politietop te vervangen en achtte de aanstelling van een ,,ijzersterke procureur-generaal" voor Aruba een betere oplossing. Maar Eman zei wel dat de aanbevelingen ,,intern zullen worden bekeken".

De vakbonden op Aruba daarentegen waren het in grote lijnen eens over de aanbevelingen van de Commissie-De Ruiter. Zij zagen veel heil in het vervangen van de politietop op het eiland en het aanwijzen van een gezamenlijke procureur-generaal voor Aruba en de Antillen, aldus berichtte *NRC/H'blad* op 7-11-'96.

Korpschef Lucas Rasmijn zei in een reactie op 13 oktober in het ,,oppervlakkige" rapport van de Commissie-De Ruiter geen aanleiding te zien om op te stappen:,,Met het wegsturen van drie mensen maak je geen einde aan de problematiek". Hij verklaarde met het nemen van verdere stappen te zullen wachten tot de regering haar oordeel had gegeven. Premier Eman had op 11 oktober laten doorschemeren dat het niet eenvoudig zou zijn om een andere functie te zoeken voor hem en zijn collega Stanley Zaandam.

De Nederlandse minister Voorhoeve van Arubaanse zaken liet in een korte reactie op 11 oktober weten de aanbevelingen van de Commissie ,,zeer belangrijk" te vinden.

Ook in de Tweede Kamer werd, eveneens op 11 oktober, het eindrapport gunstig ontvangen, al waren de reacties van de partijen verdeeld. De PvdA noemde de aanbevelingen ,,evenwichtig enverstandig" maar vond bij monde van Van Oven dat er haast was geboden met het nemen van maatregelen. VVD-Kamerlid A.J. te Veldhuis zei opgelucht te zijn dat geen strafbare feiten waren geconstateerd bij functionarissen van de Arubaanse overheid. Hij zei verder het eens te zijn met de aanbeveling om justitie op grotere afstand van politie te plaatsen omdat ,,de kans op vermenging van persoonlijke en zakelijke belangen in zo'n kleine samenleving nu eenmaal groot is". D66 betwijfelde bij monde van mevr. 0 . Scheltema-De Nie of de adviezen wel ver genoeg gingen om de problemen met de rechtshandhaving op Aruba op te lossen: ,,Het gevoel voor wat kan en wat niet kan is daar anders. Maar er zijn grenzen aan cultuurverschillen". Het CDA, tenslotte, vond dat het rapport van de Commissie-De Ruiter niet ver genoeg ging. Kamerlid F.J. van der Heijden sprak van een ,,diplomatiek rapport" en achtte het daarom te voorzichtig. Nederland zou zich rechtstreeks dienen te bemoeien met de rechtshandhaving op Aruba en zowel financieel, materieel als personeel de problemen moeten aanpakken.

Procureur-generaal Jan Zwinkels gaf op 12 oktober een verklaring uit waarin hij kritiek uitte op het rapport:,,Niet alle, door de Commissie onderzochte feiten worden geheel duidelijk". Hij vroeg zich onder meer af waarom strafrechtelijke onderzoeken naar vier overheidsprojecten, waarbij plaatselijke politici zich zouden hebben verrijkt bij de aanbestedingen, zouden moeten worden omgezet in onderzoeken door de Rekenkamer (de *Volkskrant, 14-10-'96).*

Het VVD-Kamerlid Te Veldhuis hekelde op 22 oktober tijdens het debat in de Tweede Kamer over de begroting van Arubaanse zaken de reactie van de Arubaanse regering op het eindrapport. Hij vond met name de uitspraak van de Arubaanse minister Croes van vervoer en communicatie, die het rapport had omschreven als ..riool journalistiek". ,.onder de maat". Hij vroeg zich verder af of, gelet op het terzijde schuiven van de aanbevelingen uit het rapport door de Arubaanse regering, een verzelfstandiging van Aruba niet de voorkeur verdiende boven het handhaven van de huidige situatie.

Nederlandse parlementaire delegatie bezoekt Aruba

Een hoge Nederlandse parlementaire delegatie bracht op 8-18 november een bezoek aan Aruba in het kader van een orientatiereis naar de overzeese rijksdelen, die haar ook naar de Nederlandse Antillen voerde. De delegatie bestond uit Tweede Kamervoorzitter Wim Deetman en de fractievoorzitters van de vier grootste politieke partijen Jacques Wallage (PvdA), Frits Bolkestein (WD), Gerrit-Jan Wolffensperger (D66) en Ennëus Heerma (CDA).

Aan de vooravond van het bezoek liet premier Eman zich kritisch uit over de opmerking die VVD-leider Bolkestein op 18 september maakte tijdens de algemene politieke beschouwingen dat .,het prima is als Aruba zijn eigen gang gaat, maar dan niet binnen het koninkrijk". Eman vond dat de VVD met deze suggestie inspeelde op racistische gevoelens en dat de partij zich schuldig maakte aan het creëren van een klimaat ,,waarin alles wat van ver komt en allochtoon is niet deugt". Eerder in het jaar, in een interview met *NRC/H'blad* van 16-3-'96, had Bolkestein zijn opvattingen over de overzeese gebiedsdelen al eens geventileerd: Nederland zou meer gebruik moeten maken van zijn mogelijkheden om er direct in te grijpen om de ..verloedering" waaraan het voormalige rijksdeel Suriname ten prooi was gevallen te vermijden; dat land was na haar onafhankelijkheid ..vervallen tot een roversnest".

Op de eerste dag van het verblijf, op 9 november, bleek Bolkestein ,,vooralsnog niet" van plan deze opvatting te laten varen, al wilde hij wel nuanceren dat hij de betiteling ,,roversnest" van destijds veeleer van toepassing achtte op Aruba dan op de Nederlandse Antillen. Ondanks deze ,,besliste" uitlatingen van Bolkestein was de orientatiereis van de vier fractieleiders ook bedoeld om feitenkennis ter plaatse te verzamelen voor latere beslissingen over de toekomst van de koninkrijksrelaties. De vraag in dit verband was vooral of Nederland zich intensiever

moest gaan bezighouden met de overige delen van het koninkrijk ofwel op beëindiging van het koninkrijksverband moest aansturen (*NRC/H'blad,* 8-11-'96) Met in hun bagage de kennis uit het eindrapport van de Commissie-De Ruiter gaven de vier fractieleiders ten aanzien van Aruba stuk voor stuk blijk van enige ongerustheid.

Het verblijf op Aruba op 16 en 17 november, de laatste twee dagen van de reis, werd een regelrechte confrontatie. Vrijwel direct na aankomst vond er een ,,bikkelhard" (*Trouw,* 18-11-'96), ,,openhartig" (*NRC/H'blad,* 18-11-'96) gesprek plaats tussen de vier fractieleiders en de Arubaanse regering, waarbij beide partijen onverzoenlijk tegenover elkaar bleken te staan.

De fractieleiders bleven verontrust over het gebrekkige democratische gehalte van de Arubaanse politiek en de klaarblijkelijke machtsverstrengeling van de politiek met een aantal invloedrijke families op het eiland. Voorts verweten zij de regering-Eman dat het OM op het eiland niet naar behoren functioneerde, omdat de Nederlandse procureur-generaal feitelijk ,,op een zijspoor is gezet". De fractieleiders stelden zich op het standpunt dat het rapport van de Commissie-De Ruiter, dat zij overigens nog aan de voorzichtige kant vonden, integraal diende te worden uitgevoerd. Premier Eman daarentegen verwierp alle kritiek en herhaalde op een persconferentie na afloop van het overleg zijn opvatting dat Aruba ongerust is over het toenemend racisme in de Nederlandse samenleving, alsmede het Nederlandse gedoogbeleid voor softdrugs. Hij hekelde het feit dat Nederland Aruba nog steeds in verband bracht met witwaspraktijken en drugsconnecties. Eman zei voorts dat hij door de bevindingen van de Commissie-De Ruiter het blazoen van Aruba juist gezuiverd achtte. Delegatieleider Wim Deetman wees op Aruba's eigen verantwoordelijkheid om verhalen over witwassen en drugsdoorvoer uit de wereld te helpen. Voorts werd er van Nederlandse zijde op gewezen dat de Commissie-De Ruiter slechts constateerde niet zelf te hebben kunnen vaststellen of de georganiseerde misdaad op Aruba vaste voet had gezet, omdat voor zo'n onderzoek haar opdracht te beperkt was.

VVD-leider Bolkestein had bij vertrek uit Oranjestad, na het bezoek dat nog geen 48 uur duurde, zijn oordeel al klaar:,,Er zijn sterke aanwijzingen dat hier veel dingen gebeuren die het daglicht niet kunnen verdragen. We gaan met een groot gevoel van onrust naar huis". De fractieleiders stelden zich op het standpunt dat de regering-Eman de crisis rond de rechtshandhaving niet zelf kon oplossen en zeiden, aldus een bericht van *NRC/H'blad,* 18-11-'96. er bij premier Kok op te zullen aandringen een harde opstelling te kiezen tegenover Aruba.

In een pleidooi van de Arubaanse premier Henny Eman zelf, op 19 november in dezelfde krant. vroeg hij. daags na het vertrek van de Nederlandse parlementaire delegatie, meer respect van de kant van de Nederlandse politiek voor de Arubaanse verworvenheden tot nu toe. Hij schetste de .,oprechte verbazing, verwondering en verontrusting" die het bezoek van de parlementaire delegatie op Aruba had gewekt, alsmede .,het onbegrip over de getoonde mate van gebrek aan inzicht in de bijzondere positieve ontwikkelingen die ons land de afgelopen jaren doormaakt". Premier Eman wees de kritiek van de vier fractieleiders op ..parlementair, democratisch en bestuurlijk Aruba" als zijnde ,,onterecht hard" van de hand en benadrukte dat Aruba in haar overleg met Nederland geen confrontatie- of polarisatiepolitiek voerde. maar niets te verbergen had en duidelijkheid juist toejuichte als middel om nader tot elkaar te komen. Harmonieus overleg was, nog maar recent. mogelijk gebleken .,tijdens het voor beide landen effectief verlopen bezoek" van de Nederlandse minister van justitie mevr. Winnie Sorgdrager aan Aruba. Tenslotte bracht Eman nogmaals onder de aandacht dat de toonzetting van het rapport van de Commissie-De Ruiter goed had gedaan. ,,temeerwaar Aruba jarenlang hemel en aarde heeft moeten bewegen om de internationale gemeenschap. Nederland incluis, werk te (laten) maken van een gezamenlijk en dus efficiënter toezicht op de georganiseerde zware criminaliteit" (zie pag. 426/1 e.v. - 1989).

Aruba vraagt Verenigde Staten om steun van politie-eenheden ter bestrijding van de criminaliteit.

Enkele uren na het vertrek van de Nederlandse parlementaire delegatie arriveerde op 18 november onverwacht een Amerikaans onderzoeksteam in Oranjestad om afspraken te maken voor een onderzoek naar mogelijke criminele activiteiten op Aruba. De onderzoekers, die onder leiding stonden van topambtenaar Winer, hielden op 19 november gesprekken met de Arubaanse minister van justitie Watty Vos, de president van de Centrale Bank H. du Marchie Sarvaas en procureur-generaal Zwinkels. Ze bleken vooral geïnteresseerd in de vraag of Aruba een rol speelde in de internationale drugshandel en of er op grote schaal sprake was van witwaspraktijken. De Amerikanen twijfelden met name aan de strikte uitvoering van de anti-witwaswetten, die sedert drie jaar van kracht waren, en koesterden reeds langer verdenkingen tegen de offshore banksector die. met haar uitgifte van uitsluitend niet op naam gestelde deposito's, de mogelijkheid zou scheppen voor uitgebreide witwaspraktijken.

Gevolmachtigd minister van Aruba Mito Croes verklaarde op 20 november dat de Amerikanen ,,hartelijk zijn uitgenodigd" om politie-eenheden op het eiland te stationeren, teneinde te gaan meedraaien bij de douane, het bankwezen en de kustwacht. ,,Allesteun om de criminaliteit te bestrijden kunnen we gebruiken. We willen onze goede wil tonen",zei hij.

Minister Voorhoeve naar Aruba voor voorbereidend overleg met het oog op besprekingen in Den Haag over aanbevelingen Commissie-De Ruiter

Op 21 november vertrok de Nederlandse minister van Antilliaanse en Arubaanse zaken Joris Voorhoeve voor spoedoverleg naar Aruba. Het bezoek was bedoeld om de gespannen verhouding tussen Aruba en Nederland weg te nemen en premier Eman over te halen toch deel te nemen aan het voor 25 en 26 november geplande overleg, samen met premier Miguel A. Pourier van de Nederlandse Antillen, over het herstel van de rechtsstaat op Aruba. Deze had laten doorschemeren niet veel heil te zien in overleg met Nederland na alle recente negatieve kritiek. De Nederlandse premier Kok meende op 22 november dat de verhoudingen binnen het Koninkrijk ,,onherstelbare schade" zouden oplopen als Eman wegbleef van het overleg, maar hij vertrouwde op diens goede wil. Kok vertolkte tevens het kabinetsstandpunt ten aanzien van integrale uitvoering van het rapport-De Ruiter. maar liet enige ruimte wat betreft het voor Aruba gevoelige punt van de aanstelling van een gezamenlijke procureur-generaal voor de Antillen en Aruba. Op 23 november werd bekend dat premier Eman de besprekingen in Den Haag toch zou bijwonen. Na zijn onderhoud met Voorhoeve sprak hij de verwachting uit dat het overleg in Den Haag ,,met succes kon worden afgerond".

Op 24 november liet VVD-fractieleider Bolkestein in het TV-programma Buitenhof weten iets te voelen voor het aanstellen van een staatssecretaris voor Koninkrijkszaken in een volgend kabinet. Ook CDA-leider Heerma was te vinden voor dit idee. PvdA-fractieleider Wallage hield naast een eventueel staatssecretariaat de mogelijkheid open om Koninkrijkszaken over te hevelen van het departement van defensie naar een ander. minder zwaar minis-

terie. Dit laatste was ook de optie van premier Kok, die daarbij het ministerie van binnenlandse zaken in gedachten had.

(Vor.ber.pag. 834/3 e.v.-1995)

BARBADOS

GOUVERNEUR-GENERAAL OVERLEDEN

Nita Barrow, die sinds juni 1990 gouverneur-generaal van Barbados was (zie pag. 318/3-'91), overleed onverwacht op 19 december 1995. Barrow, die gold als een autoriteit op het gebied van de gezondheidszorg, was de eerste vrouw die door koningin Elisabeth II als hoogste vertegenwoordiger van de Britse troon op het eiland was benoemd. Van 1986-1990 was zij permanent vertegenwoordiger van Barbados bij de Verenigde Naties geweest.

(Vor.ber.pag. 613/3 e.v.-1993)

BRAZILIË

PRESIDENT WAARSCHUWT LANDBEZETTERS. ALGEMENE STAKING. VERSNELLING PRIVATISERINGSPROGRAMMA. ECONOMISCHE MAATREGELEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De leiders van de militante Beweging van Landloze Boeren (MST) verklaarden op 23 juni 1996 dat de landbezettingen zouden doorgaan zolang de regering geen landhervormingen zou uitvoeren.

President Fernando Henrique Cardoso had de MST op 20 juni gewaarschuwd dat onwettige landbezettingen voortaan als een nationaai veiligheidsprobleem zouden worden beschouwd en dat het leger de politie zou assisteren bij het verdrijven van landbezetters (voor acties van de MST en het bloedbad onder demonstrerende boeren in april, zie pag. 478/3 e.v.-'96).

Hij uitte deze waarschuwing nadat 700 leden van de MST een hoofdweg naar Brasilia hadden geblokkeerd en 200 andere leden een aantal lokale regeringsgebouwen in Vitoria, de hoofdstad van de deelstaat Espirito Santo, hadden bezet (voor kaart zie pag. 478-'96). Op 4 juni had de MST een aanbod voor een tijdelijk bestand door de Vereniging van Landeigenaren (SRB)in Piracicaba in de zuidelijke deelstaat Säo Paulo afgewezen, en volgens berichten op 14 juni zouden er bij schermutselingen tussen landeigenaren en 400 landloze boeren, die land hadden bezet in Buriti in het district Cupu in de noordelijke deelstaat Maranhao, tien landbezetters zijn gedood.

Conflict rond landbezettingen groeit

Vooruitzichten op een vreedzame oplossing van het conflict rond de landbezettingen werden in de loop van september kleiner

Minister Raul Jungmann van landhervorming liet begin september weten dat hij geen overleg zou voeren met MST-leiders, nadat in de deelstaten Sao Paulo en Santa Catarina opnieuw veel bezettingen hadden plaatsgevonden en nadat zo'n 300 MST-activisten in de stad Sao Paulo gebouwen van het ministerie van financiën hadden bezet. Eind september maakte minister van justitie Nelson Jobim bekend de contacten met de MST te verbreken, nadat MST-leider Joao Pedro Stedile in kranten was afgebeeld met portretten van Karl Marx en Che Guevara.

Medio september werd in de regio Pontal de Paranapanema in de deelstaat Sao Paulo - een gebied waar fel om land werd gestreden - de Democratische Landbouwunie (UDR) heropgericht. De UDR was een organisatie van landeigenaren die in de jaren '60 actief was geweest, maar in 1995 haar activiteiten had gestaakt. De nieuwe UDR-leider Roosevelt Roque dos Santos zei dat hij 4 mln landeigenaren zou mobiliseren tegen de MST. Onbekenden, die volgens de MST banden hadden met de landeigenaren, vernielden een nieuw monument ter herdenking van boeren die in april door de politie waren vermoord in Eldorado de Carajas, in de noordelijke Amazone-staat Para (zie pag. 478/3 e.v.-'96), kort na de onthulling ervan op 7 september.

Algemene staking

Op 21 juni werd door de drie nationale vakcentrales voor het eerst in vijf jaar (zie pag. 745/3-'91) een algemene staking uitgeroepen uit protest tegen de groeiende werkloosheid.

De vakbonden waren verdeeld tussen ,,realisten" die het hervormingsprogramma van de regering voorwaardelijk steunden en degenen die er fel tegen waren. Alle drie de vakbonden benadrukten echter dat ze verenigd waren in deze waarschuwing aan Cardoso dat de salarissen, pensioenen en de bescherming van banen niet buiten zijn lopende stabiliseringsprogramma mochten worden gehouden. Cardoso veroordeelde de staking en verklaarde dat de ,,meest verontrustende cijfers" in verband met de werkeloosheid ,,tekenen van positief herstel" vertoonden.

Aangezien de vakbonden geen optochten of demonstraties hadden georganiseerd. beschouwden de meeste arbeiders de stakingsdag als een vrije dag. In de machine- en autoassemblagefabrieken in Säo Paulo, waar de vakbonden traditioneel zeer strijdbaar waren. lag het werk naar verluidt geheel stil, maar het openbaar vervoer in de stad leek normaal te functioneren.

Nieuw hoofd privatiseringen. Lijst van te verkopen bedrijven.

Pio Borges, vice-president van de Nationale Bank voor Economische en Sociale Ontwikkeling (BNDES) werd op 21 juni benoemd tot de nieuwe directeur van het federale privatiseringsprogramma. Hij werd de opvolger van Elena Landau, die op 17 juni was afgetreden.

Op 27 juni publiceerde de Nationale Privatiseringsraad (CND) een lijst van staatsondernemingen die binnen de komende negen maanden in aanmerking zouden komen voor privatisering.

Hieronder vielen 31 havens - waaronder internationale havens als Santos en Rio de Janeiro - en elf elektriciteitscentrales en -distributiebedrijven. Een consortium onder leiding van het Franse overheidsbedrijf Electricité de France, waaraan ook t ee Amerikaanse nutsbedrijven deelnamen, hadden op 21 mei al $ 2,2 mrd betaald voor een meerderheidsbelang van 55 procent in Light, het elektriciteitsbedrijf van Rio de Janeiro.

Op de privatiseringsagenda van de CND stond ook de verkoop in februari 1997 van de Companhia Vale do Rio Doce (CVRD), de grootste ijzerertsproducent van de wereld en de leider van een onder staatstoezicht staand consortium dat zojuist een grote spoorlijnconcessie voor dertig jaar had verworven. (Het bod van $ 316 mln voor het beheer van 7000 km spoorlijn van Rio de Janeiro naar de noordoostelijke deelstaat Sergipe en van een lijn landinwaarts naar Brasilia, was op 14 juni als het enige bod geaccepteerd, nadat het Amerikaanse spoorwegbedrijf Railtex International uit een rivaliserend consortium was gestapt om zich aan te sluiten bij het consortium onder leiding van de CVRD).

Op 26 juni gaf het parlement van de deelstaat Säo Paulo met 44 tegen 32 stemmen en acht onthoudingen haar goedkeuring aan het opzetten van een privatiseringsprogramma van de deelstaat en het gaf de deelstaatregering toestemming om al haar energiebedrijven te privatiseren.

Versnelling privatiseringsprogramma

Op 2 juli werd het privatiseringsprogramma versneld, toen minister van verbindingen Sergio Motto bekendmaakte dat de regering had afgezien van het plan om zeggenschap te houden over het staatstelecommunicatiebedrijf Telebras.

Volgens plan zou de geleidelijke privatisering van Telebras, het spoorwegnet, en delen van de energie-industrie eind 1998 zijn voltooid.

De regering, die werd geconfronteerd met een snel oplopend belastingtekort, zocht tevens naar wegen om te besnoeien op de uitgaven, maar de poging om de pensioenkosten te verlagen werd verijdeld. toen op 17 juli de Kamer van Afgevaardigden de clausules, die de overheidsbijdragen verminderden en een einde maakten aan de gunstige voorwaarden voor ambtenaren en leerkrachten, uit het wetsvoorstel inzake de pensioenen schrapte.

Overname bank

Met ingang van 15 juli werd het bestuur van de Banco Itamarati overgenomen door de Banco de Credito Nacional, waardoor de op vier na grootste bank van het land ontstond.

Overeenkomst over pijpleiding

Op 4 juli werd een overeenkomst ondertekend tussen de staatsoliemaatschappij Petrobras en de regering van de deelstaat Säo Paulo, waarmee de weg werd vrijgemaakt voor de aanleg van een gaspijpleiding tussen Bolivia en Brazilië die $ 1,8 mrd zou gaan kosten. Krachtens de overeenkomst stemde de regering van Säo Paulo toe de helft van het Boliviaanse gas dat na de voltooiing in 1998 door de pijpleiding zou worden getransporteerd - ongeveer 8 mln meter^3 per jaar - , af te nemen en deze hoeveelheid in tien jaar te verdubbelen.

Economische maatregelen

Medio augustus werd bericht dat de regering had ingestemd met verdere besnoeiingen op de federale uitgaven van minstens R 2 mrd om 1996 af te sluiten met een begrotingstekort van ongeveer R 25 mrd. Dit stond gelijk aan 3,5 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP), 1 procent hoger dan het eerdere streefbedrag van de regering ($ 1 = R 1,0165 op 30 augustus 1996).

Volgens waarnemers zouden de uitgaven in verband met de voor oktober en nnvembcr geplande gemeenteraadsverkiezingen, de trage behandeling door het Congres van belangrijke wetten alsmede de steeds grotere gepreoccupeerdheid van president Cardoso met de presidentsverkiezingenvan 1998, totgevolg hebben dat belangrijke structurele veranderingen ter aanvulling van het strenge monetaire beleid van de regering zouden worden uitgesteld. Hiertoe behoorden de inkrimping van het ambtenarenapparaat en de hervorming van het sociale-zekerheidsstelsel (zie pag. 478/1 e.v.-'96 en boven).

Cardoso stelde met nadruk dat een op 9 augustus bekendgemaakt investeringsprogramma van R 54 mrd, dat bestemd was voor 42 publieke werken en projecten in de gezondheidszorg en het onderwijs in de periode 1997-'98. bedoeld was om de stijgende werkloosheid aan te pakken. en geen verkiezingsstunt was.

Financiële steun voor deelstaten. Reddingsplan voor banken

Op 15 augustus gaf Cardoso het ministerie van financiën en de Nationale Bank voor Economische en Sociale Ontwikkeling (BNDES) opdracht om programma's voor schuldsanering voor in schulden verkerende deelstaten op te stellen.

Voorts werd op 7 augustus een presidentieel decreet uitgevaardigd waarmee werd beoogd de onder een zware schuldenlast gebukt gaande banksector van de deelstaten te reorganiseren. Volgens minister van financiën Pedro Malan kwam er overheidsgeld beschikbaar voor privatisering, verkoop of sluiting van de banken. Malan sprak tegen dat er sprake was van een dreigende bankencrisis. Hij zei dat de maatregel bedoeld was om lokale overheden in staat te stellen af te slanken en efficiënter te werken. De steun bood volgens hem de deelstaten verschillende mogelijkheden, zoals het overdragen van een staatsbank aan de federale overheid, die vervolgens tot privatisering of sluiting kon overgaan. Deze maatregel werd beschouwd als een onderdeel van omvangrijkere inspanningen om de staatsschuld te verminderen door staatseigendommen te privatiseren.

Deelstaatregeringen konden eventueel de controle over de bank behouden en in aanmerking komen voor volledige financiering van operaties die waren gericht op het omzetten van staatsbanken in ontwikkelingsbanken of niet-financiële instellingen. Om in aanmerking te komen voor financiële steun voor privatisering moest de deelstaat een daartoe strekkende wet invoeren. In geval van herstructurering in plaats van privatisering kon 50 procent van de kosten door de federale overheid worden gedragen.

Veel staatsbanken waren in de voorafgaande jaren in moeilijkheden gekomen door het verstrekken van leningen met meer politieke dan economische motieven. De centrale bank had het beheer van diverse staatsbanken overgenomen.

Regeringswijziging

Op 14 augustus trad Odacir Klein af als minister van verkeer. De volgende dag werd Alcides Saldanha voorlopig tot zijn opvolger benoemd Een nieuwe definitieve benoeming werd niet voor november verwacht

Klein stapte op, nadat er een aanklacht wegens doodslag tegen zijn zoon was ingediend. Deze werd ervan beschuldigd met zijn auto een bouwvakker te hebben doodgereden en te zijn doorgereden (Klein was een van de inzittenden van de auto).

Moord op voormalig presidentieel medewerker

De 50-jarige Paulo Cesar Farias, die in heel Brazilië bekend stond als ,,PC'',en zijn partner, de 28-jarige Suzana Marcolino, werden op 23 juni dood aangetroffen in een strandhuis in de buurt van Maceio, de hoofdstad van de noordoostelijke deelstaat Alagoas.

Farias, die op 28 juni zou hebben moeten getuigen in een corruptieonderzoek van de federale rechtbank, was in 1991 de penningmeester geweest van de verkiezingscampagne van oud-president Fernando Collor de Mello, tegen wie nadien een afzettingsprocedure was ingesteld. Hij was beschuldigd van het ontvangen en afpersen van miljoenen dollars contributie van bedrijven in ruil voor overheidsgunsten (zie pag. 403/3 e.v.-'94) en was in januari 1994 veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf wegens belastingontduiking (zie pag. 404/1 e.v.-'94). In december 1994 was hij echter samen met Collor vrijgesproken van de belangrijkste aanklacht van ,,passieve corruptie", hoewel hij schuldig werd bevonden aan het openen van valse bankrekeningen (zie pag. 261 e.v.-'95). Uiteindelijk zat hij slechts 19 maandenuit onder huisarrest.

Eerdere berichten over een zelfmoordpact werden tegengesproken door een gerechtelijk deskundige van de politie die zei dat Farias en Marcolino het slachtoffer waren van een dubbele moord. Hiermee gaf hij voer aan speculaties dat ze waren vermoord om te voorkomen dat Farias bijzonderheden zou onthullen over degenen die van zijn uitgestrekte corruptie- en afpersingsnetwerk hadden geprofiteerd.

Ontsnapte gevangene gearresteerd

Op 30 juni werd Darly Alves da Silva, die in 1990 was veroordeeld wegens de moord in 1988 op de boerenleider Chico

Mendes en die in 1993 uit de gevangenis was ontsnapt (zie pag. 170/2/3-'91 en 389/1-'93), opnieuw gevangengenomen.

Oud-president Geisel overleden

Voormalig president Ernesto Geisel, de voormalige dictator onder wiens bewind Brazilië zich weer geleidelijk openstelde voor de buitenwereld. overleed op 12 september op 89-jarige leeftijd.

Geisel was de vierde van de vijf militaire leiders, die het land tijdens de dictatuur van de jaren 1964-1985 bestuurden. Zijn bewind in de jaren 1974-1979 werd gekenmerkt door een geleidelijke overgang van de onderdrukking door de overheid die zijn voorgangers nastreefden, naar het omvormen van brede delen van de maatschappij in de richting van een toekomstige democratie.

(Vor.ber.pag. 477/2 e.v.-1996)

COSTA RICA

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 2 juli 1996 wijzigde president José Maria Figueres de samenstelling van zijn regering in een poging om de populariteit ervan te vergroten.

Bernardo Arce werd overgeplaatst van openbare werken naar veiligheid. Juan Diego Castro van veiligheid naar justitie en Marcos Antonio Vargas van economische zaken naar het bureau van de president. Nieuwe benoemingen waren José Leon Desanti ieconomische zaken), Rodolfo Silva (openbare werken en vervoer) en Ricardo Garron (landbouw). In juni was minister van financiën Fernando Herrera Acosta afgetreden en opgevolgd door Francisco de Paula Gutierrez. Tegelijkertijd werden de ministeries van speciale projecten en nationale coördinatie opgeheven.

De positie van de regering had niet alleen geleden onder de economische problemen van het land, maar ook onder de groeiende verdeeldheid binnen de regerende Nationale Bevrijdingspartij (PLN). Het leek erop dat de PLN een duidelijke leider miste in het Congres en er ontstonden facties, aangezien kandidaten zich begonnen voor te bereiden op de verkiezingen van 1998.

ONTVOERING VAN NEDERLANDS ECHTPAAR

Een Nederlands echtpaar, dat op 25 augustus in het noorden van Costa Rica werd ontvoerd, werd na betaling van een losgeld op 17 september vrijgelaten. Jitty Coers en Huite Zijlstra beheerden een plantage van teakbomen in Altamira in Noord-Costa Rica en waren in dienst van het Nederlandse teakhoutbedrijf Flor y Fauna. Zij werden ontvoerd door leden van de voormalige contra-guerrillabeweging van Nicaragua, die opereerden onder de naam Maria Felix Commando. Twee van hen waren eerder ontslagen door de leiding van de plantage bij Altamira. waar Zijlstra en Coers als managers werkten. Priester Eduardo Bolanos en medewerkers van de plantage hadden met de ontvoerders bemiddeld over de vrijlating van het echtpaar. Over de hoogte van het betaalde losgeld werden geen mededelingen gedaan.

(Vor.ber.pag. 758/3 e.v.-1995)

DOMINICAANSE REPUBLIEK

NIEUWE REGERING

Op 16 augustus 1996 werd Leonel Fernandez van de centrum-linkse Dominicaanse Bevrijdingspartij (PLD) beëdigd als de nieuwe president. Het nieuwe kabinet werd diezelfde dag eveneens beëdigd. De verdeling van de portefeuilles was als volgt (allemaal nieuwe benoemingen):

Buitenlandse zaken - Eduardo Latorre; binnenlandse zaken - Norge Botello; financiën - Daniel Toribio: openbare werken - Jaime Duran; industrie en handel - Luis Manuel Bonetti; landbouw - Frank Rodriguez; arbeid - Rafael Albuquerque de Castro; defensie - generaal Juan Bautista Rojas Tabar; procureur-generaal - Abel Rodriguez del Orbe; onderwijs - mevr. Ligia Amada Melo de Cordova; volksgezondheid - Erasmo Vasquez; voorlichting - Miguel Guerrero: minister zonder portefeuille - Lidio Cadet; minister zonder portefeuille - Ramon Ventura Carnejo; toerisme - Felucho Jimenez; sport - Juan Marichal.

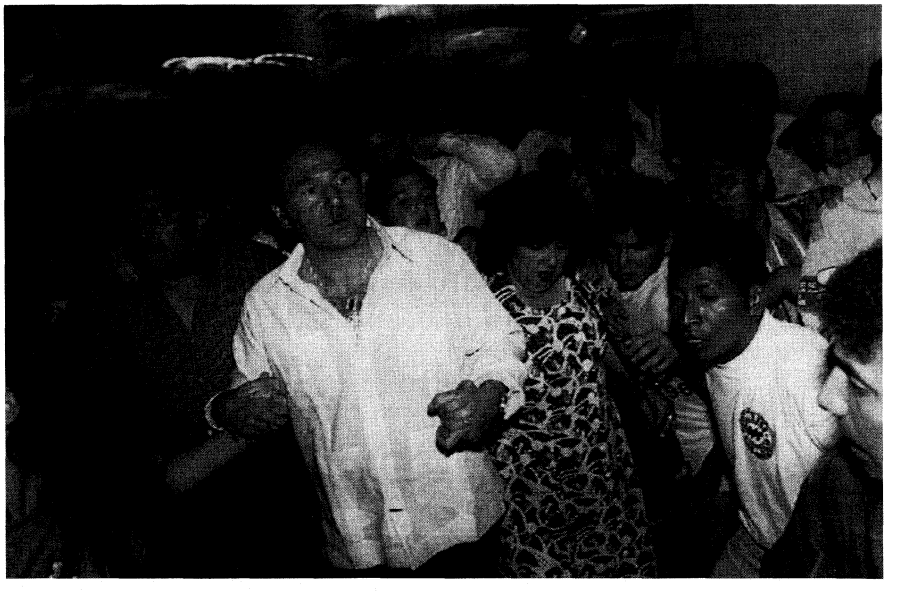
Fernandez, de winnaar van de zeer omstreden beslissende verkiezingsronde in juni (zie pag. 482/2 e.v.-'96), zei dat zijn regeringsprogramma gericht was op het aantrekken van investeringen in de „sociale sfeer" door middel van een strategie die buitenlands kapitaal zou moeten aantrekken.

(Vor.ber.pag. 481/1 e.v.-1996)

ECUADOR

BUCARAM WINT BESLISSENDE RONDE PRESIDENTSVERKIEZINGEN

De beslissende ronde van de presidentsverkiezingen op 7 juli 1996 werd gewonnen door Abdala Bucaram Ortiz van de centrum-rechtse Sociaal-Christelijke Partij (PSC) met 54,5 procent van de stemmen. Zijn rivaal Jaime Nebot Saadi van de centrum-rechtse Ecuadoraanse Roldosista Partij (PRE) kreeg 45,5 procent van de stemmen. De opkomst lag rond de 70 procent. Nebot, die de eerste verkiezingsronde in mei met een krappe meerderheid had gewonnen (zie pag. 562/1 e.v.-'96), liep aanvankelijk voor in de opiniepeilingen en de verwachting was geweest dat de rivalen bijna gelijk zouden eindigen.



Abdala Bucaram Ortiz (m.)loopt op 7 juli 1996 met zijn echtgenote Rosa Pulley door de straten van Guayaquil, nadat duidelijk is geworden dat hij de presidentsverkiezingen heeft gewonnen.

Bucaram, een voormalige Olympische hordenloper en de zwager van oud-president Jaime Roldos Aguilera, had campagne gevoerd met de ongebruikelijke verkiezingsleuze ,,stem op de gek, stem op de clown" en hij had veel beloften gedaan, zoals goedkope huisvesting voor 200.000 arme gezinnen en de toekenning van sociale uitkeringen aan arme boerenfamilies. Na zijn overwinning nam hij echter een verzoenende houding aan jegens de financiële wereld en stelde voor drie bankiers op te nemen in zijn regering, terwijl hij verklaarde: ,,Ik zal het huidige economische programma zonder grote veranderingen handhaven". Hij beloofde ook het vredesproces met Peru voort te zetten ,,met inachtneming van de akkoorden die het vorig jaar zijn ondertekend".

Officiële uitslag parlementsverkiezingen:
Zetelverdeling in het Huis van Afgevaardigden

Partij	*Zetels*
Sociaal-Christelijke Partij (PSC)	*27*
Ecuadoraanse Roldosista Partii (PRE)	19
Volksdemocratie (DP)	12
Nieuw Land-Pachakutik-beweging	8
Democratisch Links (ID)	4
Radicaal Front Alfarista (FRA)	3
Ecuadoraans Revolutionair Volksverbond (APRE)	*2*
Volksdemocratische Beweging (MPD)	2
Ecuadoraanse Conservatieve Partij (PCE)	*2*
Concentratie van Volksmacht (CFP)	1
Onafhankelijken	*2*

BEËDIGING PRESIDENT EN NIEUWE REGERING

Op 10 augustus werd Abdala Bucaram Ortiz beëdigd als president, samen met vice-president Rosalia Arteaga en de nieuwe regering. De ceremonie werd bijgewoond door ruim honderd diplomatieke delegaties.

Bucaram verklaarde op 7 augustus dat hij een land erfde dat diep was aangetast door speculatie en corruptie. Hij zei dat de scheidende president Sixto Duran Ballen ,,de controle had verloren", maar hij benoemde hem desondanks tot reizend ambassadeur in zijn nieuwe regering.

Bucaram beloofde dure sociale hervormingen ,.om een eind te maken aan monopolies en oligarchieën" en benoemde Domingo Cavallo, oud-minister van economische zaken van Argentinië en de architect van het Argentijnse bezuinigingsprogramma, tot zijn adviseur. Zijn eigen economische team werd geleid door vooraanstaande zakenlieden en financiële deskundigen.

Het kabinet werd gedomineerd door de Ecuadoraanse Roldosista Partij (PRE) van Bucaram. maar telde ook leden van de Onafhankelijke Beweging voor een Authentieke Republiek (MIRA), onder leiding van vice-president Arteaga, leden van het Ecuadoraanse Revolutionair Volksverbond (APRE), leden van het Radicale Front Alfarista (FRA) en onafhankelijken. De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Buitenlandse zaken - Galo Leoro Franco*; binnenlandse zaken en politie - luitenant-generaal (bd) Frank Vargas Pazos; defensie - generaal (bd) Victor Manuel Bayes Garcia; financien en overheidskrediet - Pablo Concho Ledergerber: onderwijs en cultuur - mevr. Sandra Correo Leon: openbare werken en verbindingen - Vicente Estrado Velasquez: arbeid en menselijke hulpbronnen - mevr. Guadalupe Leon: landbouw en veeteelt - Hugo Enrique Encalado Mora; industrie, handel, integratie en visserij - Jorge Martin Gonzalez; energie en mijnbouw - Alfredo Adam Ziade: volksgezondheid - Marcelo Cruz Contreras; sociale zaken - Adolfo Bucaram Ortiz: stadsontwikkeling en huisvesting - Victor Hugo Sicouret; toerisme - Napoleon Ycaza Cordova; secretaris-generaal openbaar bestuur - Miguel Salem Kronfle; voorzitter monetaire raad - Alvaro Novoa Ponton: directeur nationale financieringsmaatschappij - David Goldbaum Morales; directeur-generaal centrale bank - Augusto de la Torre; secretaris-generaal afdeling planning van de nationale ontwikkelingsraad (CONADE) - Leonardo Vicuña: staatssecretaris voor bestuursontwikkeling - José Zurita Marcial; voorzitter van de nationale moderniseringsraad (CONAM) - Omar Quintana: coördinator fonds voor sociale uitgaven (FISE) - Jorge Bustamcnte: privé-secretaris van dc president- Ricardo Vanegas; vice-secretaris-generaal openbaar bestuur - Leonardo Martinez: staatssecretaris voor verbindingen - mevr. Mariana Ordoñez de Larrea: persfunctionaris van de president - Fernando Artieda Miranda; thesaurier-generaal - Fernando Rosero: minister van justitie - Leonidas Plaza.

* Dezelfde portefeuille

Vargas Pazos was een reserve-generaal die in 1986 een linkse opstand tegen de rechtse regering van Febres Cordero had geleid (zie pag. 136/3 e.v.-'88).Bayes Garcia was opperbevelhebber van de strijdkrachten geweest tijdens de grensoorlog met Peru die in januari 1995 was uitgebroken (zie pag. 406/1 e.v.-'95). Novoa Ponton was een vooraanstaand exporteur van vee en bananen, wiens persoonlijke vermogen in het Amerikaanse tijdschrift *Forbes* werdgeschat op $ 1,2 mrd.

(Vor.ber.pag. 561/1 e.v.-1996)

GUYANA

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1996

In de begroting voor 1996 die op 19 januari 1996 werd gepresenteerd, werden de lopende uitgaven gesteld op G$ 33 mrd en de uitgaven, exclusief rentebetalingen, op GS 16 mrd (US$ 1 = G$ 139,5 op 19 januari 1996). De totale uitgaven, inclusief kapitaaluitgaven en rentebetalingen, zouden naar schatting G$ 45,6 mrd bedragen. en de reële groei van het bruto binnenlands produkt (BBP) 6,6 procent, vergeleken met 5,1 procent in 1995.

IMF-LENING

Het IMF gaf op 15 april goedkeuring voor een tweede jaarlijkse lening ter waarde van SDR 17.920.000 (ongeveer $ 26 mln) krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF), ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma van de regering voor 1996.

SCHULDENVERLICHTING

De Club van Parijs van Westerse crediteurenlanden bood, als reactie op een verzoek van de regering van Guyana om schuldenverlichting, een pakket aan dat de afschrijving behelsde van zo'n $ 500 mln door middel van een schuldenannulering van 67 procent aan elf Westerse crediteurenlanden en Trinidad en Tobago.

(Vor.ber.pag. 839/1/2-1995)

MEXICO

NIEUWE GUERRILLAGROEPERING ERP. OFFENSIEFDOOR REGERING. VREDESOVERLEG MET EZLN

Op 28 juni 1996 maakte een nieuwe linkse guerrillagroepering haar bestaan bekend in de zuidelijke deelstaat Guerrero. Het was voor het eerst sinds de opstand van het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN) begin 1994 (zie pag. 256/3 e.v.-'94), dat een dergelijke groep van zich liet horen.

Tussen de tachtig en honderd goed bewapende mannen en vrouwen in uni-

form en met een kap over het hoofd, die tot het dusver onbekende Revolutionaire Volksleger (ERP) behoorden, doken die dag opeens op in het dorpje Aguas Blancas in de gemeente Coyuca Benitez tijdens een herdenkingsdienst voor de boeren die daar een jaar geleden door de politie waren vermoord (zie pag. 694/3 e.v.-'95). Nadat een krans was gelegd voor de slachtoffers en een salvo was afgevuurd, las ,,commandant Ignacio", de woordvoerder van het ERP, een manifest voor waarin werd opgeroepen tot de omverwerping van de regering van president Ernesto Zedillo Ponce de Leon, die ,,onwettig, tegen het volk en anti-democratisch" werd genoemd en ,,in wezen in stand (werd) gehouden door de wapens van het leger en de politie".

Toen twintig ERP-leden later de snelweg van Chilpancingo naar Mexico Stad blokkeerden om onder automobilisten een pamflet getiteld de ,,Verklaring van Aguas Blancas" uit te delen. werden bij een schietpartij met de guerrillastrijders drie politieagenten en één burger gewond. Hierop gaf de regering 3.000 soldaten en een onbekend aantal politieagenten opdracht het gehele Guerrero-gebergte uit te kammen om de groep, die 500 leden zou tellen, op ie sporen.

Voorheen had de regering consequent berichten ontkend dat er guerrillagroepen in Guerrero zouden opereren, een staat die niettemin als de meest gewelddadige van Mexico werd beschouwd. Ook het laatste incident werd door haar wegge uifd als een schending van de nationale vuurwapenwet en ,,een geisoleerde daad van criminelen" in plaats van een politiek bedreiging van opstandelingen. Het feit dat het ERP kennelijk zo goed was bewapend en uitgerust, veel beter dan het EZLN, leidde tot speculaties dat het ERP werd gefinancierd door facties van de voornaamste politieke partijen, waaronder de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI). om als pressiemiddel te dienen. Het ERP maakte in zijn manifest en zijn korte verklaringen tegenover journalisten geen melding van banden met het EZLN.

Offensief tegen ERP

Begin juli begon het leger een grootscheeps offensief tegen de nieuwe guerrillagroepering EPR.

Volgens Mexicaanse berichten werden maar liefst 10.000 soldaten ingezet, ondersteund door gevechtshelikopters, pantservoertuigen en lichte artillerie, en werden plaatselijke boeren vastgehouden en zelfs gemarteld. Hoewel de regering de groep aanvankelijk had afgedaan als gewone criminelen, werd



EPR-leden maken tijdens een persconferentie op 8 augustus 1996 bekend samen met andere gewapende groeperingen deel uit te maken van de coalitie PDRP.

eind juli erkend dat het een guerrillagroepering betrof.

Volgens officiële bronnen bekenden acht EPR-leden die op 8 en 9 juli gevangen waren genomen, dat ze betaald waren om de demonstratie op 28 juni te organiseren. Tevens verklaarden zij dat de PRD, de Organisatie van Boeren van de Zuidelijke Sierra Madre (OCSS, die op 28 juni een herdenkingsplechtigheid voor haar vermoorde leden had georganiseerd) en de Nationale Bevrijdingsbeweging (MLN, zie pag. 335/1-'96) erbij betrokken waren. Deze groepen ontkenden elke betrokkenheid en beweerden dat de zogenaamde bekentenissen onder folteringen waren verkregen.

In een communiqué dat op 19 juli werd uitgevaardigd en was ondertekend door ,,Comandante Antonio", eiste het ERP de verantwoordelijkheid op voor een drie dagen eerder gepleegde verrassingsaanval.

Rebellie escaleert

Op 30 augustus werden duizenden soldaten ingezet in de zuidelijke staten bij de jacht op zwaar bewapende guerrillastrijders van het Revolutionaire Volksleger (ERP).

Op 28-29 augustus had het ERP aanvallen uitgevoerd op zeven steden in de zuidelijke kuststaten Oaxaca en Guerrero en de in het binnenland gelegen deelstaat Mexico bij Mexico Stad. Minstens zeventien mensen kwamen om het leven en tientallen anderen werden gewond, toen de guerrillastrijders overheidsinstellingen aanvielen in onder meer de exclusieve toeristenplaats Santa Maria Huatalco (Oaxaca), waarbij negen mensen werden gedood, onder wie twee ERP-strijders. In een verklaring die op 30 augustus gepubliceerd werd in Excelsior, het dagblad van Mexico Stad, riep het ERP op tot een volksopstand om de regering van Zedillo omver te werpen teneinde de ,,historische en sociale kracht te vormen" die nodig was om het land de mogelijkheid te geven ,,zich te bevrijden van de onderdrukkende staat".

Het ERP werd over het algemeen niet sterk genoeg geacht om een serieuze confrontatie met het leger. de centrale regering of de regionale regeringen aan te gaan. De groepering had echter aangetoond te beschikken over een organisatiegraad, bewapening en training waaraan het had ontbroken bij de door de EZLN geleide opstand in de zuidelijke deelstaat Chiapas in 1994. Waarnemers in Mexico waren het er bovendien over eens dat alleen al de aanwezigheid van het ERP in streken die druk werden bezocht door buitenlandse toeristen, Zedillo's pogingen om Mexico af te schilderen als een stabiel, democratisch land dat zich herstelde van de economische crisis van 1994, zou ondermijnen. Als gevolg van de aanvallen van het ERP - de eerste gecoördineerde guerrillaactie die ooit was uitgevoerd in het straatarme midden en zuiden van Mexico - kreeg de effectenbeurs te maken met een scherpe daling en zakte de peso een aantal centavo's ten opzichte van de dollar.

Tijdens een persconferentie op 8 augustus waarop het bestaan van de Revolutionaire Democratische Volkspartij (PDRP) wereldkundig werd gemaakt, hadden vijf aanwezige ERP-leden verklaard dat het ERP onderdeel was van de PDRP die op 18 mei 1996 was gevormd als een ,,op zichzelf



Ondercommandant Marcos arriveert op 29 juli 1996 in La Realidad voor een door het EZLN georganiseerde internationale bijeenkomst.

staande politieke structuur", en dat het ERP zelf op 1 mei 1994 was opgericht. Bij deze zelfde gelegenheid verklaarde de Clandestiene Revolutionaire Arbeiderspartij-Unie van het Volk (PROCUP) ook een van de veertien gewapende groepen te zijn waaruit de PDRP bestond.

Op 29 augustus verklaarde de regering te geloven dat het ERP de militaire arm van de PROCUP was en op dezelfde dag beschuldigden de autoriteiten ERP-guerrillastrijders ervan dat zij eerder Mamoru Konno, een directeur van het Japanse bedrijf Sanyo, hadden gekidnapt. De ontvoering van Konno door gewapende mannen op 10 augustus in de grensstad Tijuana had grote beroering veroorzaakt in de zakenwereld. Op 19 augustus werd hij, vlak voor een officieel bezoek van de Japanse premier Ryutaro Hashimoto, vrijgelaten, naar verluidt voor een losgeld van $2 mln.

Hervatting vredesbesprekingen met EZLN

Op 10 juni hieven de leiders van het EZLN ,,alarmfase rood" op, nadat ontmoetingen met de Congrescommissie voor Eendracht en Vrede (COCOPA) en met de onafhankelijke Nationale Bemiddelingscommissie (Conai) de dag ervoor de weg hadden geopend voor de hervatting van de vredesbesprekingen met de regering.

De EZLN had zijn troepen op 5 mei in de hoogste staat van paraatheid gebracht uit protest tegen wat volgens de organisatie een intensivering van militaire activiteiten zou zijn in de buurt van haar hoofdkwartier in het oerwoud van de zuidelijke deelstaat Chiapas. De groep had de vredesbesprekingen opgeschort toen in mei twee vermoedelijke EZLN-leden, Javier Elorriaga Berdegué en Sebastián Entzin Gomez, gevangen waren gezet op beschuldiging van terrorisme (zie pag. 563/3 e.v.-'96). Op 6 juni had een hoi van beroep de gevangenisstraffen echter herroepen. waarop de twee waren vrijgelaten.

In tegenstelling tot het ERP dat te kennen had gegeven geen interesse te hebben in vredesonderhandelingen met de regering, heropende het EZLN op 6 augustus de vredesbesprekingen.

Op een door het EZLN georganiseerde ,.internationale ontmoeting" van 27 juli-3 augustus in Chiapas, die bezocht werd door ongeveer 3.000 EZLN-sympathisanten uit 43 landen, verwierpen de deelnemers de wereldwijde trend naar een vrije-markteconomie en beloofden zij net erken op te zetten om het EZLN-ideaal uit te dragen naar hun eigen land.

Op 30 augustus veroordeelde een rechter zeven vermeende EZLN-leden tot een gevangenisstraf van zes jaar en negen maanden wegens het bezit en transport van wapens en explosieven. Mensenrechtenadviseurs van de regering hadden gewaarschuwd dat hun oorspronkelijke verklaringen ,,besmet" waren, omdat zij na hun arrestatie in februari 1996 gemarteld zouden zijn.

VERVROEGDE TERUGBETALING VAN LENINGEN

De regering maakte op 19 juni bekend dat zij $ 4,7 rnrd van de uitstaande schuld van $ 10,5 rnrd aan de Verenigde Staten een jaar eerder dan gepland zou terugbetalen

De vervroegde terugbetaling, die door waarnemers werd gezien als een bewijs van Mexico's vermogen om nieuwe particuliere financieringsbronnen aan te boren, werd toegejuicht door de Amerikaanse regering. Deze had in 1995 een lening tot $20 rnrd toegezegd als onderdeel van het internationale reddingspakket van $ 50 rnrd naar aanleiding van de schuldencrisis van eind 1994 (zie pag. 403/2 e.v.-'95). Ondanks de ergste recessie in zes jaar bespeurden waarnemers nu tekenen van een geleidelijk economisch herstel, waaronder de recordopbrengst van S 8,04 rnrd uit de export in mei.

De terugbetaling werd mogelijk gemaakt door verschillende transacties ter herfinanciering van Mexico's leningen tegen lagere kosten of over een langere periode, waaronder een consortiale lening van S 3 rnrd in vijfjaars papier die op 18 juni werd afgesloten met een particulier bankconsortium onder leiding van de Schweizerische Bankverein en J P Morgan. Om de herfinanciering te steunen beloofde het Amerikaanse ministerie van financiën ,,een aanzienlijk percentage" vrij te geven van Mexico's totale inkomsten uit de olie-export, die het had vastgehouden als onderpand voor de oorspronkelijke lening, voor het geval Mexico in gebreke zou blijven.

Op 25 juli maakte de regering bekend dat zij het bedrag van de vervroegde schuldaflossing aan de VS zou verhogen van $ 4,7 rnrd naar $ 7 rnrd en dat zij daarnaast S 1 rnrd van de $ 12,5 rnrd die zij het IMF schuldig was, vervroegd zou terugbetalen.

IMF VERLENGT OVERBRUGGINGSKREDIET

Op 2 augustus verlengde het IMF het overbruggingskrediet voor achttien maanden dat in 1995 aan Mexico was verleend om het land te helpen de financiële crisis te boven te komen (zie pag. 196/2-'95) en dat op 15 augustus zou aflopen, met zes maanden

De verlenging werd opgevat als een aanwijzing dat het IMF het strakke economische programma van de regering goedkeurde. Mexico kreeg hiermee de

mogelijkheid om indien nodig ongeveer $ 4,9 mrd te gebruiken, die het nog moest opnemen van het oorspronkelijke krediet van $17,8 mrd.

CONGRES KEURT VOORSTELLEN OVER HERVORMING KIESSTELSEL GOED

Op 25 juli bereikten dc vier belangrijkste Mexicaanse partijen, de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI). de Partij van Nationale Actie (PAN),de Partij van de Democratische Revolutie (PRD) en de Arbeiderspartij (PT)overeenstemming over een hervorming van het kiesstelsel (de PAN was niet betrokken geweest bij het vorige akkoordinapril, zie pag. 563/1-'96.)

De belangrijkste voorstellen waren: de omvorming van het Federale Kiesinstituut tot een orgaan dat volkomen onafhankelijk van de regering zou zijn. de regeling van de financiering van politieke partijen, evenredige vertegenwoordiging bij senaatsverkiezingen, en rechtstreekse verkiezingen voor het burgemeesterschap van Mexico Stad.

Op 30 juli begon in het Congres het debat over deze voorstellen en de volgende dag werden ze goedgekeurd door de Kamer van Afgevaardigden met 455 stemmen voor en geen enkele stem tegen. Op **i** augustus gaf de Senaat zijn goedkeuring en het hervormingspakket zou vervolgens ter goedkeuring worden voorgelegd aan de 31 deelstaatparlementen.

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 2 juli werd bericht dat de PRD een politieke alliantie had gevormd met het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN) voor de verkiezingen van 1997. Op 22 juli ondertekende het EZLN een overeenkomst met de debiteurenbelangenvereniging El Barzon (zie pag. 56412-'96) om elkaar te steunen en een campagne te voeren voor economische hervormingen.

Op 16 juli werd bericht dat de PRD met een overweldigende meerderheid Andres Manuel Lopez Obrador, de leider van de partij in Tabasco, tot haar nieuwe voorzitter hadgekozen.

CORRUPTIEONDERZOEK

President Ernesto Zedillo Ponce de Leon raakte in juli verwikkeld in een controverse over corruptieonderzoeken. Op 20 juli werd bericht dat de regering een onderzoek door een congrescommissie naar een zaak waarbij Zedillo betrokken zou zijn, had afgelast.

Begin juli was naar buiten gekomen dat een congrescommissie, belast met onderzoek naar corruptie, bewijzen had gevonden dat Zedillo in 1989 (toen hij in de regering zat van de toenmalige president Carlos Salinas de Gortari) toestemming had gegeven om $ 7 mln van een regeringsdepartement over te maken naar een rijke zakenman die banden had met de PRI. Een groot aantal andere vooraanstaande figuren werd op dat moment vervolgd wegens corruptie na een onderzoek naar de activiteiten van Raul Salinas, de broer van de voormalige president (zie pag. 124/2-'96).

In reactie op het onverholen wantrouwen van de bevolking in de politiemacht ontsloeg Zedillo in juni het hoofd van de politie in Mexico Stad en benoemde in zijn plaats een legerofficier, generaal Enrique Salgado Cordero. In zijn eerste persconferentie begin juli sprak Salgado over een ,,piramide" van corruptie binnen de politiemacht, die was gebaseerd op steekpenningen om misdrijven door de vingers te zien. Op 10 juli werd bericht dat het openbaar ministerie in de deelstaat Morelos meer dan driekwart van zijn politiechefs had ontslagen wegens incompetentie.

Ontslagen bij de politie

Op 16 augustus ontsloeg minister van justitie Antonio Lozano 737 politieagenten - eenzesde van de federale politiemacht - wegens corruptie en gebrek aan bekwaamheid.

ONDERZOEK NAAR MOORD OP COLOSIO

Het door de regering ingestelde onderzoek naar de moord in 1994 op de presidentskandidaat van de PRI, Luis Donaldo Colosio. in maart 1994 (zie pag. 63712-'94) kreeg in augustus een dubbele tegenslag.

Op 7 augustus sprak een federale rechter Othon Cortes Vasquez vrij van de moord op Colosio. Cortes was door de autoriteiten ervan beschuldigd de tweede schutter te zijn die het fatale schot zou hebben gelost. De regering verklaarde tegen het vonnis in beroep te zullen gaan en op 12 augustus werd bekendgemaakt dat Pablo Chapa Bezanilla, de derde speciale aanklager in de zaak, ontslagen zou worden. Er werd geen opvolger bekendgemaakt.

Op 17 augustus werd Jesus Romero Magaña, voormalig onderzoeker verbonden aan het bureau van de minister van justitie, doodgeschoten door onbekenden. Hij was de eerste persoon geweest die Mario Aburto Martinez (de enige persoon die voor de moord op Colosio was veroordeeld) had ondervraagd.

(Vor.ber.pag. 562/3 e.v.-1996)

PERU

PREMIER TREEDT AF

Naar verluidt leidde onenigheid binnen het kabinet over het economische beleid tot het plotselinge aftreden van premier Dante Cordoba Blanco op 2 april 1996.

Andere ministers die op 3 april ontslag namen, zouden Cordoba's bezorgdheid delen over de negatieve sociale gevolgen van strengere belastingmaatregelen en bezuinigingen op overheidsuitgaven die het IMF had geëist in ruil voor een tweede opeenvolgende uitgebreide financieringsfaciliteit voor drie jaar. Een team van het IMF dat een bezoek bracht, vertrok in maart zonder erin geslaagd te zijn de regering de toezegging te ontlokken dat er bezuinigingsmaatregelen zouden worden getroffen.

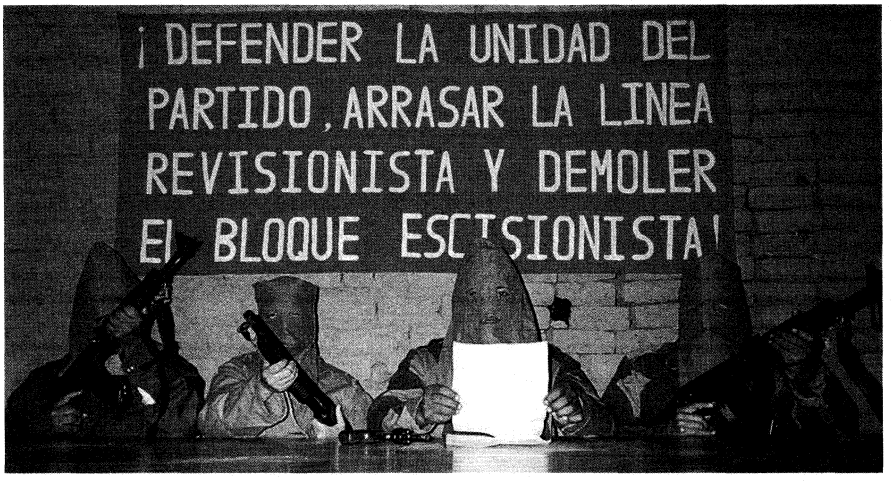
Cordoba werd opgevolgd door Alberto Pandolfi Arbulu, een rechtse econoom en privatiseringsspecialist. Andere nieuwe benoemingen waren:

Energie en mijnbouw - Daniel Hokama Tokashiki; landbouw - Rodolfo Muñantes Sanguinetti; vervoer. verbindingen, huisvesting en woningbouw - mevr. Elsa Carrera Cabrera de Escalante: onderwijs - Domingo Palermo Cabrejos: justitie - Carlos Hermoza Moya; arbeid en maatschappelijke vooruitgang - Jorge Gonzalez Izquierda; gezondheidszorg - Marion Costa Bauer.

SCHULDENAKKOORD

Na besprekingen op 18-20 juli bereikte Peru een schuldherschikkingsovereenkomst met de Club van Parijs van crediteurenlanden. Het ging om een bedrag van $ 7 mrd op een totaal van $ 9,25 mrd, dat Peru schuldig was aan de landen van de Club van Parijs. De jaarlijkse aflossingen werden uitgesmeerd over een periode van twintig jaar. Het jaarlijkse bedrag werd verlaagd tot minder dan $ 600 mln in 1996-'98, waarna het zou oplopen tot meer dan $ 1 mrd na 2000.

De onderhandelingen waren mogelijk gemaakt doordat het IMF op 1 juli zijn goedkeuring had gegeven aan een driejarig krediet ter waarde van SDR



.,Kameraad Antonio" (2de v.r.) leest op 23 augustus 1996. geflankeerd door leden van de guerrillabeweging Lichtend Pad. een brief voor met het verzoek aan president Alberto Fujimori om hun gevangen leider Abimael Guzman in het openbaar zijn uit september 1993 daterende vredesvoorstel te laten uitleggen.

248,3 mln (ongeveer $ 358 mln) krachtens de uitgebreide financieringsfaciliteit (EFF). Het economische programma voor 1996-'98 vereiste een verdere hervorming van het pensioenstelsel, decentralisatie van het loonbeleid, en de introductie van op prestaties gebaseerde loonstelsels.

BESCHULDIGINGEN VAN CORRUPTIE

Begin juli werden tweede vice-president Cesar Paredes Canto en oud-senator Ana Rosa Kanashiro officieel beschuldigd van omkoping en corruptie tijdens de uitoefening van hun functie.

DRUGSBESTRIJDINGSOVEREENKOMST

Op 23 juli ondertekende Peru een drugsbestrijdingsovereenkomst met de Verenigde Staten. Deze overeenkomst verving die van 1991 (zie pag. 831/2/3-'91). De overeenkomst werd gesloten na een aantal grote drugsvangsten door de Peruaanse luchtmacht en marine.

BOMAANSLAGEN IN LIMA. MOORD OP VOORAANSTAAND SENDERO-LID

In de laatste week van juli ontploften twee bommen in Lima. De politie arresteerde naderhand een lid van de Revolutionaire Beweging Tupac AmarU (MRTA) in verband met een van deze aanslagen, die op 26 juli in de buurt van een politiebureau werden uitgevoerd.

Op 23 juli werd bericht dat de vermeende onderbevelhebber van de maoïstische guerrillabeweging Lichtend Pad (Sendero Luminoso), Braulio Hermitano Polo Calderon, bij een botsing met veiligheidstroepen op 20 juli was gedood.

CONGRES AKKOORD MET DERDE AMBTSTERMIJN PRESIDENT

Op 23 augustus keurde het Congres met zeventig tegen drie stemmen een nieuwe wet goed, die president Alberto Fujimori de mogelijkheid bood om zich in 2000 kandidaat te stellen voor een derde opeenvolgende ambtstermijn van vijf jaar.

Het grootste deel van de oppositie, die klaagde dat het besluit neerkwam op een staatsgreep en in strijd met de grondwet w-as, boycotte de stemming. De wet, die op 20 augustus door een constitutionele commissie van het Congres met elf tegen zes stemmen was goedgekeurd, gaf een nieuwe ,,interpretatie" van een clausule in de grondwet van 1993 met betrekking tot de herverkiezing van de president. In deze clausule werd bepaald dat de president slechts één keer kon worden herkozen voor een volgende termijn. De commissie stelde echter dat dit alleen gold voor verkiezingen die werden gehouden nadat de grondwet in 1993 van kracht was geworden, en dat Fujimori's eerste termijn die in 1990 was ingegaan, niet onder deze bepaling viel. Fujimori was in 1993 herkozen.

In 1992 had Fujimori een ,,presidentiële coup" georganiseerd, waarbij hij het Congres had ontbonden en hoge rechters had ontslagen (zie pag. 471/1 e.v.-'92).In oktober 1993 was bij een referendum met een krappe meerderheid de nieuwe ontwerp-grondwet goedgekeurd, die Fujimori de mogelijkheid bood om zich in 1993 kandidaat te stellen voor een tweede termijn. De ontwerp-grondwet was opgesteld door de Democratische Constituerende Vergadering (CCD), waarin aanhangers van Fujimori in de meerderheid waren (zie pag. 113/1 e.v.-'94).

BEZOEK VAN JAPANSE PREMIER

Op 27 augustus bracht de Japanse premier Ryutaro Hashimoto een bezoek aan Peru. Dit was het eerste bezoek van een Japanse premier aan Peru sinds 1982. Hij maakte bekend dat ontwikkelingskredieten ter waarde van $ 600 mln zouden worden verleend, twee keer zoveel als het bedrag dat in 1995 was toegekend.

(Vor.ber.pag. 337/1 e.v.-1996)

TRINIDAD EN TOBAGO

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1996

De begroting voor 1996, die op 10 januari 1996 werd gepresenteerd, voorzag in belastingverlagingen en in het opheffen van BTW over twaalf voedsel- en huishoudprodukten. De economische groei zou naar verwachting 4,5 procent bedragen, de uitgaven werden geschat op TT$ 9.652 mrd en inkomsten op TT$ 9,936 mrd (US$ 1,00 = TT$ 5,71 op 12 januari 1996). Het overschot van TT$ 284 mln zat onder het IMF-streefbedrag van US$ 340 mln, dat nodig werd geacht voor de financiering van overheidsschulden.

PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN

Bij plaatselijke verkiezingen die eind juni in het hele land werden gehouden, boekte het regerende Verenigd Nationaal Congres (UNC) forse winst en wist het het aantal districten waar de partij het voor het zeggen had, uit te breiden van49 naar 61.

De Nationale Alliantie voor Wederopbouw (NAR), die haar machtsbasis op Tobago had, deed in 33 (voornamelijk stedelijke) districten mee aan de verkiezingen krachtens een stembusakkoord met het UNC, haar partner in de regeringscoalitie. maar behaalde in geen enkel district de meerderheid. De oppositionele Nationale Volksbeweging (PNM) behield de meerderheid in 63 van de 124 districten en wist vooral in stedelijke gebieden haar aanhang te handhaven.

(Vor.ber.pag. 124/3 e.v.-1996)

BURKINA FASO

REGERINGSWIJZIGING

Op 3 september 1996 gaf president Blaise Compaore zijn goedkeuring aan een kabinetswijziging, die het meest in het oog sprong door de toewijzing van de portefeuille van economie en financiën, die tot dan toe werd beheerd door Zephirin Diabre, aan premier Kadre Desire Ouedraogo. Laatstgenoemde verklaarde later in een toelichting dat hij de tenuitvoerbrenging van de economische hervormingen wilde controleren en hij voegde eraan toe dat het belangrijk was dat de leider van de regering het economische- en ontwikkelingsbeleid coördineerde.

De wijziging betrof de volgende portefeuilles:

Premier, economie en financieën - Kadre Desire Ouedraogo+; werkgelegenheid. arbeid en sociale verzekeringen - Elie Sarre*; communicatie en cultuur - Mahamoudou Ouedraogo*. Gedelegeerde ministers: financiën en economische ontwikkeling, regeringswoordvoerder - Tertius Zongo+; begruting - Daouda Bayili.

*Nieuwebenoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 635/1-1996)

KAMEROEN

UITSLUITING STUDENTEN VAN UNIVERSITAIR ONDERWIJS

De regering trachtte op 16 juni 1996 een einde te maken aan de studentenonlusten door vier studenten voor de rest van hun leven het recht op universitair onderwijs te ontnemen; de vier werden aangeduid als de gangmakers van een studentenstaking die gericht was tegen de omstreden benoeming van een nieuwe voorzitter van het universiteitsbestuur. De staking had de activiteiten op de campussen in het hele land gedurende meer dan een maand lam gelegd, gedurende welke periode stakende studenten slaags waren geraakt met de politie.

NIEUWE REGERING

President Paul Biya benoemde op 19 september Peter Musonge Mafany tot premier als opvolger van Simon Achidi Achu, die de functie had bekleed sinds april 1992 (zie pag. 563/1 e.v. -'92). Er werd geen reden voor de vervanging gegeven. De nieuwe premier, die van huis uit technoloog was, voerde een omvangrijke kabinetswijziging door. De nieuwe regering bevatte slechts zeven ministers uit het voorgaande kabinet.

Mafany, een voormalig ambtenaar en lid van de Kameroense Democratische Volksbeweging (Cameroon People's Democratic Movement (RDPC) was tot dan toe algemeen manager geweest van de Kameroense Ontwikkelingsmaatschappij. Hij maakte de namen van het nieuwe kabinet op 20 september bekend. De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier - Peter Musonge Mafany*; vice-premier verantwoordelijk voor territoriale bestuur - Gilbert Andze Tsoungui: vice-premier verantwoordelijk voor huisvesting en stadsplanning - Hamadou Mustapha; staatsminister verantwoordelijk voor PTT - Dakolle Daissala; staatsminister voor landbouw - Augustin Frederic Kodock+; staatsminister verantwoordelijk voor communicatie - Augustin Kontchou Kouomegni: staatsminister verantwoordelijk voor economie en financiën - Edouard Akame Mfoumou+; gedelegeerd minister op het departement economie en financien verantwoordelijk voor begroting - Roger Melingui; gedelegeerd minister op het ministerie van economie en financiën - Jean Marie Gankou*; gedelegeerd minister in het bureau van de president - Philippe Menye Me Mve*; buitenlandse betrekkingen - Ferdinand Leopold Oyone; gedelegeerd minister op het ministerie van buitenlandse betrekkingen - Francis Nkwain; justitie, zegelbewaarder - Laurent Esso; veeteelt: visserij en vleesverwerkende industrie - Hamadjoda Adjoudji; hoger onderwijs - Peter Agbor Tabi; volksgezondheid - Titus Edzoa+; arbeid en sociale verzekeringen - Simon Mbila; handel en industriële ontwikkeling - Justin Ndioro+; ambtenarij en bestuurlijke hervorming - Sali Dairou; vrouwen en sociale zaken - mevr. Yaou Aissatou; gedelegeerd minister voor parlementaire aangelegenheden - Sadou Maidadi*:openbare werken - Jean-Baptiste Bokam; wetenschappelijk en technologisch onderzoek - Bava Djingoer+; toerisme - Pierre Souman: staatsveiligheid - Joseph Owona+; milieu en bosbeheer - Joseph Mbede+; jeugd en sport - Samuel Makon*: nationaal onderwijs - Robert Mbella Mbappe*; mijnbouw, water en energie - Andrc Bello Mbele: vervoer - Joseph Tsanga Abanda*; cultuur - Isaie Charles Toko Mangan*; speciale taken in het bureau van de president - John Ebong Ngolle*:speciale taken in het bureau van de president - Martin Aristide Leopold Okoudou*; speciale taken in het bureau van de president - Peter Abety*; speciale taken in het bureau van de president - Amadou Baba*.

Staatssecretarissen: defensie - vacant; landbouw - Daway Rou; nationaal onderwijs (I) - Joseph Yunga Teghen; nationaal onderwijs II - mevr. Isabelle Tokpanou; stadsplanning en huisvesting verantwoordelijk voor grondzaken - Simon Njami Nwandi+; openbare werken - Jones Shey; territoriaal bestuur - Antar Gassagay: PTT - Martin Medjo*; volksgezondheid - Alim Hayatou+; vervoer - Zacharie Perevet.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 493/2/3 - 1996)

KENIA

BEGROTING 1996-'97 INGEDIEND

Minister van financiën Musalia Mudavadi diende op 18 juni 1996 de begroting voor 1996-'97 in; hierin werd uitgegaan van een jaarlijks economisch groeipercentage van 6 procent (1 procent meer dan in 1995-'96), tien procent inflatie en van de terugdringing van het begrotingstekort tot 7,78 mrd Keniase shilling ($134 mln), inkomsten uit hulp niet meegerekend. Mudavadi kondigde ook een reeks protectionistische belastingmaatregelen aan ten behoeve van de landbouw en gaf te kennen dat de regering van plan was 64 ,,niet-strategische" staatsondernemingen te privatiseren.

HELIKOPTERONGELUK

Op 27 juli verongelukte een politiehelikopter in de buurt van Marsabit in Noord-Kenia. Onder de negen doden bevonden zich de commissaris van de Oostelijke Provincie Ishmael Chelang'a, een hoge politiefunctionaris uit dezelfde provincie, Jediel Kiraithe en bisschop Andrew Adano Tuye van Kirinyaga in de kerkprovincie Kenia

AMNESTIE VOOR ,,SUBVERSIEVE ELEMENTEN"

Op 7 september verleende president Daniel Arap Moi amnestie aan twee mannen die blijkbaar hadden bekend lid te zijn van een clandestiene organisatie die een moord op hem beraamd had.

Anthony Njui en Herbert Lusiola hadden zich op 6 september overgegeven; de naam van de organisatie waartoe zij behoorden werd niet bekendgemaakt. In 1995 had de regering beweerd dat de Beweging van 18 Februari (FEM) een greep naar de macht wilde doen (zie pag. 422/1 e.v. -'95). De plaatselijke media signaleerden een toename van clandestiene activiteiten in kringen van de oppositie; op 12 september gaf president Arap Moi gedurende drie weken de mogelijkheid van amnestie voor alle ,,subversieve elementen die van plan waren geweest chaos te veroorzaken". Oppositionele groeperingen echter beweerden dat de bekentenissen in scene waren gezet en, samen met de amnestie, bedoeld waren om de aandacht af te leiden van de roep om constitutionele hervorming.

Op 13 september raakte Lusiola gewond toen de politieauto, waarin hij en Njui reisden in botsing kwam met een trein.

BETREKKINGEN RIET IRAN

Kenia en Iran tekenden op 5 september een memorandum van begrip dat tot doel had de bilaterale samenwerking en handel te stimuleren en de bestaande contacten tussen banken in beide landen uit te breiden. Iran deed de toezegging om te zorgen voor materieel en technische kennis met het oog op de uitbreiding van Kenia's elektriciteitscapaciteit en watervoorraad. De overeenkomst kwam tot stand aan het eind van het vierdaags bezoek van de Iraanse president Ali Akbar Hashemi Rafsanjani aan Kenia.

(Vor.ber.pag. 493/3 e.v.-1996)

MADAGASCAR

NIEUWE REGERING

Na zijn benoeming tot premier in mei 1996 (zie pag.495/1 - '96), vormde Norbert Ratsirahonana op 5 juni zijn eerste kabinet. Ook de nieuwe regering bestond voor het merendeel uit aanhangers en leden van de Nationale Unie voor Democratie en Ontwikkeling (Union nationale pour la démocratie et le développement,UNDD), de partij die president Albert Zafy steunde en onder leiding stond van Emmanuel Rakotovahiny, Ratsirahonana's voorganger als premier.

De portefeuilleverdeling was op 5 juni als volgt:

Premier - Norbert Ratsirahonana; vice-premier verantwoordelijk voor sociale en culturele zaken - Radesa François De Sales*; strijdkrachten - generaal Marcel Ranjeva*; binnenlandse zaken en decentralisatie - Manahira Noharisoa Wilfred*; buitenlandse zaken - Jacques Sylla; justitie en zegelbewaarder - Hussein Abdallah*; nationale politie - Leon Arsene Belalahy; financiën - Farhaoudin Mohamed*: industrie, nijverheid en handel - Julien Razafimbevalo*; transport en meteorologie - André Rasolo*; energie en mijnbouw - Bruno Betiana; toerisme - mevr. Elyette Rasendratsirofo*; landbouw en plattelandsontwikkeling - Evariste Marson*; visserij en visvoorraden - Mady Abdulanziz*; openbare werken en stads- en plattelandsplanning - Sylvain Randrianaivo*; PTT - Ny Hasina Andriamanjato; nationaal onderwijs - Fulgence Fanony; hoger onderwijs - Pierre Andrianatenaina*; volksgezondheid - Damasy Andriambao; bevolking en sociaal herstel - Jean-René Randriamanjaka*; jeugd en sport - Theodore Ranjivason*; ambtenarenzaken, arbeid en sociale wetten - Richard Randafison*; cultuur, communicatie en betrekkingen met instellingen - Henri Rakotonirainy+; staatssecretaris voor de nationale gendarmerie - kolonel Andriamanantsoa*: staatssecretaris voor economie en planning - Auguste Paraina": staatssecretaris voor milieu - Rabernanantsoa": staatssecretaris voor begroting - Johnson Randrianiaina? commissaris-generaal voor de geïntegreerde ontwikkeling van het zuiden -generaal Soja*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

PRESIDENT ZAFY UIT ZIJN AMBT GEZET

Aan de langdurig gespannen verhouding tussen president Albert Zafy en het parlement kwam op 5 september een einde toen het Hoge Constitutionele Hof de stemming in de Nationale Assemblée bevestigde, waarbij deze zich met tweederde meerderheid had uitgesproken voor impeachment van de president.

De impeachment-motie die op 26 juli was aangenomen, was ingediend omdat Zafy de afkondiging van bepaalde wetten had vertraagd en er niet in was geslaagd om 's lands algemene inspectie onder controle van de president te brengen. In een eerder stadium had de Nationale Assemblée zich verzet tegen de uitbreiding van de presidentiële bevoegdheden, die in september 1995 bij referendum was goedgekeurd, en zich bezorgd getoond over het onvermogen van de president om overeenkomsten af te sluiten met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank (zie pag. 772/2/3 - '95).

Het Constitutionele Hof bevestigde tevens dat premier Norbert Ratsirahonana tijdelijk het presidentschap moest waarnemen; deze kreeg de opdracht om binnen 90 dagen presidentsverkiezingen uit te schrijven.

Met inachtneming van de uitspraak van het Hof maakte president Zafy op 5 september bekend dat hij op 10 september formeel zou aftreden. Hij voegde er met klem aan toe dat ,,hij zijn land geen schade had berokkend" en dat hij zich kandidaat zou stellen voor de komende verkiezingen. Op 12 september maakte Ratsirahonana bekend dat de presidentsverkiezingen op 3 november zouden worden gehouden.

Op 13 november benoemde president Ratsirahonana een nieuwe regering. Wat betreft de samenstelling liet hij weten dat die het resultaat was van ,,een uitwisseling van ideeën met verscheidene politieke krachten en verbanden" en dat alle 28 regio's in Madagascar waren vertegenwoordigd.

De verdeling van de portefeuilles zag er op 13 september als volgt uit:

Premier,interimpresident - Norbert Ratsirahonana+; vice-premier verantwoordelijk voor economische zaken - kolonel Akram Mokajy*; vice-premier verantwoordelijk voor sociale en culturele zaken - Jerome Majorama Razanabahiny*; vice-premier verantwoordelijk voor regionale ontwikkeling en decentralisatie - Fiandraza*; strijdkrachten - generaal Marcel Ranjeva; mijnbouw en energie - Manasse Esoavelomandroso*: industrie, vakmanschap en buitenlandse handel - Alain Ramaroson*;binnenlandse zaken en territoriaal bestuur - kolonel Charles Sylvain Rabotoarison*; financiën - Farhoudine Mohamed: begroting - Johnson Randrianiaina+; landbouw en plattelandsontwikkeling - Jean-Marie Ralaizanadraoto*: buitenlandse zaken - Evariste Marson+; nationale politie - Leon Arsene Belalahy: justitie, zegelbewaarder - Hussein Abdallah; economie en planning - Auguste Paraina+; visserij en visvoorraden - Joelison Randimbiarison*; toerisme - mevr. Elyette Rasendratsirofo; openbare werken - Raymond Felicite*; stads- en plattelandsplanning - Sylvain Randrianaivo+; vervoer en meteorologie - Andre Rasolo; nationaal onderwijs - Germain Rakotonirainy*: PTT - Ny Hasina Andriamanjato; volksgezondheid - Pascal Soavelo*; bevolking en sociaal herstel - Daniel Ramaromisa*; onderzoek toegespitst op ontwikkeling - Soloniaina Rakotonavahy*; jeugd en sport - Henri Lecacheur*; ambtenarenzaken en arbeid - Richard Randalison+; cultuur en communicatie - Alfred Rambeloson'; technisch- en beroepsonderwijs - Claude Velo*; staatssecretaris voor de nationale gendarmerie - kolonel Guy Andriamanantsoa: staatssecretaris voor vrouwenzaken en het gezin - mevr. Juanita Dahimananjara*.

*Nieuwebenoeming.
+Gewijzigdeportefeuille.

STEUN VAN HET IMF

Op 18 september legde interimpresident Ratsirahonana het economische beleidskader van zijn regering voor de periode 1996-'99 voor aan de algemeen directeur van het IMF, Michel Camdessus, en verzocht om een IMF-lening krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF). Het plan ontlokte Camdessus een positieve reactie en hij moedigde de regering aan om een begin te maken met de tenuitvoerbrenging van haar nieuwe economische beleid.

(Vor.ber.pag. 494/3 e.v.-1996)

MALAWI

AFORD TREKT ZICH TERUG UIT COALITIE. REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 2 juni 1996 maakte de Alliantie voor Democratie (AFORD) bekend dat zij zich terugtrok uit de coalitie met het regerende Verenigd Democratisch Front (UDF). De resolutie om de coalitie te verlaten, die in september 1994 was ge-

vormd (zie pag. 133/1-'94), werd goedgekeurd op een speciale nationale conferentie. Tijdens deze bijeenkomst werd besloten dat de leden van AFORD die nog in de regering zaten, hun functie per 2 juli zouden moeten neerleggen. Dit besluit volgde op het aftreden van AFORD-leider Chakufwa Chihana als tweede vice-president in mei (zie pag. 495/1 - '96).

Door het uiteenvallen van de coalitie kwam het UDF vier zetels tekort voor een absolute meerderheid in het parlement. President Bakili Muluzi beloofde echter dat hij zou blijven samenwerken met oppositiepartijen.

Op 18 juli maakte president Bakili Muluzi een aantal kabinetswijzigingen bekend. Deze waren noodzakelijk geworden door het overlijden van minister van justitie en procureur-generaal Collins Chizumila op 3 juli en van minister van openbare werken en bevoorrading Shaibu Itimu op 11 juli. Beide mannen waren reeds enige tijd ziek geweest. In het gewijzigde kabinet hadden nog steeds leden van AFORD zitting, ondanks het besluit van de partij om zich in juli uit de coalitie terug te trekken. Het besluit moest nog door de daartoe aangewezen partijorganen worden goedgekeurd.

De wijzigingen betroffen de volgende portefeuilles:

Justitie. procureur-generaal - Cassim Chilumpha+; onderzoek en milieu - Mayinga Mkandawire*; openbare werken en bevoorrading - Abdu Firani*; onderwijs - Donton Mkandawire*; staatsminister in het bureau van de president en het kabinet - Joseph Kubalo*.

* Nieuwe benoeming.
+Andere taken.

ARRESTATIE VAN TEMBO EN KADZARIMA

De presidentieel adviseur van voormalig president Hastings Kamuzu Banda, John Tembo, en diens nicht Cecilia Kadzamira, die lange tijd Banda's levensgezellin was geweest, werden op 2 september gearresteerd en kort daarna beschuldigd van poging tot moord en samenspanning tot moord. Vier niet met name genoemde andere personen, waaronder ten minste een voormalige politieagent, werden eveneens gearresteerd. Algemeen werd aangenomen dat de beschuldigingen samenhingen met een komplot in 1995 om drie ministers te vermoorden. Alle verdachten werden op 5 september op borgtocht vrijgelaten.

Banda, Tembo en Kadzamira waren in december 1995 vrijgesproken van de beschuldiging opdracht te hebben gegeven tot de moord in 1983 van vier oppositieleiders (zie pag. 197/2 - '961.

(Vor.ber.pag. 495/1/2 -1996)

MALI

ONTDEKKING VAN JOODSE GEMEENSCHAP

Op 5 juni 1996 meldde Radio *France* International de ontdekking van het bestaan van een joodse gemeenschap van ongeveer 1.000 mensen in de regio Timboektoe. Naar men aannam waren zij afstammelingen van een joodse sekte, waarvan de leden aan liet eind van de vijftiende eeuw waren gedwongen te stoppen met het beoefenen van hun godsdienst. Volgens het bericht hadden ze joodse namen en gebruikten ze de davidster in plaats van een handtekening, maar verder was er weinig overgebleven van hun religieuze verleden. Op aanmoediging van de historicus Ismail Diadia Haidara besloot de gemeenschap haar wortels in ere te herstellen en vroeg in een brief aan president Ezer Weizmann van Israël steun om de leden Hebreeuws te laten leren en hun verleden te reconstrueren.

REGERINGSWIJZIGING

Op 23 juli bracht president Alpha Oumar Konare een aantal wijzigingen aan in het kabinet.. Het belangrijkste aspect hiervan was de instelling van de nieuwe portefeuilles van minister voor aride en semi-aride gebieden en commissaris jeugdzaken met de rang van minister. De kabinetswijziging betrof de volgende portefeuilles:

Staatsminister van buitenlandse zaken en Malinezen in het buitenland - Djounkouma Traore+; staatsminister van Afrikaanse integratie - Yoro Diakite*; sport - Boubacar Karamoko Coulibaly+; aride en semi-aride gebieden - Tiebile Drame*; commissaris jeugdzaken - Adama Diarra*.

* Nieuwe benoeming.
*Gewijzigde portefeuille.

BEGROTING 1997-'98 GOEDGEKEURD

Op 18 september gaf het kabinet zijn goedkeuring aan de begroting voor 1997/'98, waarin werd gestreefd naar een groei van drie procent, beperking van de inflatie tot vier procent en terugdringing van het begrotingstekort. De inkomsten werden begroot op 367,2 mrd franc CFA en de uitgaven op 400,3 mrd franc CFA ($ 1,00= 513,44 franc CFA op 20 september 1996).

(Vor.ber pag. 495/2 e.v.-1996)

MAROKKO

BEGROTING 1996-'97 AANVAARD

De begroting van de regering voor het jaar 1996-'97 werd op 28 juni 1996 door de Kamer van Afgevaardigden goedgekeurd. De inkomsten werden begroot op MD 107.744,1 mln en de totale uitgaven op MD 117.180,3 mln, zodat een begrotingstekort werd voorzien van MD 9.436,2 mln ($ 1,00= MD 8,7575 op 28 juni 1996).

REFERENDUM OVER TWEEKAMERSTELSEL

Koning Hassan II maakte op 20 augustus definitieve voorstellen bekend voor een parlementair tweekamerstelsel, dat voor 't eerst in augustus 1995 ter sprake was gebracht en later in maart 1996, nog eens (zie pag. 852/1-'95 en 496/1-'96), en waarover op 13 september een nationaal referendum zou worden gehouden.

De voorstellen van de koning, die meer in detail op 26 augustus werden gepubliceerd, hielden onder meer in dat een lagerhuis, het Huis van Afgevaardigden, direct gekozen zou worden voor een termijn van vijf jaar. Voorts zou een hogerhuis. de Consultatieve Raad, worden samengesteld uit indirect gekozen afgevaardigden van lokale overheden, professionele organisaties en de ,,gesalarieerde klassen": een derde van het aantal leden zou om de drie jaar gekozen moeten worden.

Bij het nationaal referendum op 13 september stemde 99,56 procent in met de voorstellen om de grondwet te amenderen met het oog op de invoering van het tweekamerstelsel, volgens de definitieve versie van de koning.

De uitslag van het referendum. die door sommige waarnemers voor onwaarschijnlijk werd gehouden, werd desalniettemin met instemming begroet door oppositiepartijen, waaronder Istiqlal en de Nationale Volksbeweging (Union socialiste des forces populaires, USFP), de twee belangrijkste partijen in de links-nationalistische alliantie

Bloc Démocratique, ook wel kutlah geheten. Onder de geamendeerde grondwet zou in mei 1997 een parlement in de nieuwe samenstelling worden gekozen.
(Vor.ber.pag. 496/2/3-'96)

MAURETANIË

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 17 maart 1996 bracht president Moaouia Ould Sidi Mohammed Taya verdere wijzigingen aan in het in januari benoemde kabinet (zie pag. 278/2 - e.v.-'96).

De meest verrassende wijziging was het ontslag van minister van buitenlandse zaken en samenwerking Mohammed Salem Ould Lekhal. Lekhal, die tot dan toe het vertrouwen van de president had genoten, was verantwoordelijk voor de normalisering van de betrekkingen met Israël en had een ..sleutelrol" gespeeld bij het verbeteren van de betrekkingen met de Arabische-Golfstaten na de Golfoorlog.

De wijzigingen betroffen de volgende portefeuilles:

Buitenlandse zaken en samenwerking - Lemrabott Sidi Mahmoud Ould Cheikh Ahmed+; planning - Mohammed Ould Amar*: onderwijs - Baba Ould Sidi+: visserij en maritieme economie - Sidi Mohamed Ouldi*

* Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille.

Begin juni werd bevestigd dat het kabinet na de wijzigingen in maart opnieuw was gewijzigd. Bij de nieuwe portefeuillewisseling die op 7 mei had plaatsgevonden, ging het om de volgende ministersposten:

Binnenlandse zaken. PTT en telecommunicatie - Dah Ould Abdeljelil*; justitie - Mohammed Lemine Salem Ould Dah+; visserij en maritieme economie - Abdallahi Ould Nem*; cultuur en islamitische oriëntatie - Mohammed Ould M'Beirik*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

VERSCHIJNINGSVERBOD VOOR KRANT

Op 26 maart kreeg de *Mauritanie Nouvelle*, een van 's lands meest invloedrijke onafhankelijke kranten, een verschijningsverbod opgelegd na kritische berichten over de regering. Naar aanleiding van het verbod, het vierde in zes maanden en het tweede in maart, nam hoofdredacteur Ould Ba ontslag.

VERKIEZINGEN IN GEVAAR

De parlementsverkiezingen: die in oktober 1996 zouden plaatsvinden, kwamen op 25 juni in gevaar toen de regering er niet in slaagde om de oppositiepartijen over te halen mee te doen aan de verkiezingen.

Oppositionele groeperingen, waaronder de Actie voor Verandering, hadden op 23 juni hun voorwaarden voor deelname bekendgemaakt en drongen aan op uitstel van de verkiezingen op grond van het feit dat voor de verkiezingsdag niet aan deze voonvaarden zou kunnen worden voldaan. Enkele van hun belangrijkste eisen waren dat er in onderling overleg een kieswet zou worden opgesteld, een volkstelling zou worden gehouden, een nauwkeurig kiezersregister zou worden aangelegd en een onafhankelijke nationale kiescommissie zou worden benoemd.

ARRESTATIES WEGENS DRUGSHANDEL

Zeven hoge politiefunctionarissen en vier bestuurders werden in de loop van de maand juli gearresteerd op beschuldiging van betrokkenheid bij drugshandel. Op 16 juli bevestigde de plaatsvervangend directeur van de staatsveiligheid Abdoulaye Ould Mohamed Mahoud dat er rond de vijftig personen waren gearresteerd als gevolg van een ,,langen zorgvuldig" onderzoek, dat had geresulteerd in de ontdekking en ontmanteling van ,,een omvangrijk netwerk dat zich toelegde op handel in drugs". Volgens berichten in de plaatselijke pers zouden ook hoge regeringsfunctionarissen deel uitmaken van het netwerk.
(Vor.ber.pag. 277/2 e.v.-1996)

NAMIBIË

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL SWAPO

Op 17 april 1996 volgde de onderminister van buitenlandse zaken Netumbo Ndaitwah de minister van arbeid en ontwikkeling van arbeidskrachten Moses Garoeb op als secretaris-generaal van de regerende South-West African People's Organization (SWAPO). Haar benoeming die later in het jaar door het partijcongres zou moeten worden bevestigd, werd door waarnemers gezien als een machtsverschuiving binnen de partij ten gunste van een jongere generatie.

DROOGTE

Op 4 juni riep president Sam Nujoma een nationale staat van droogte uit en maakte bekend dat het land een van zijn slechtste regenseizoenen ooit had doorgemaakt; in sommige gebieden was minder de helft van de normale hoeveelheid regen gevallen. Hij zei verder dat ongeveer 180.000 mensen voedselhulp nodig zouden hebben en drong er bij boeren op aan om hun veestapel te reduceren. Nujoma stelde financiële ondersteuning in het vooruitzicht om zo spoedig mogelijk erna de voorraden weer te kunnen aanvullen.

REGERINGSWIJZIGING

Op 12 september voerde president Nujoma een kabinetswijziging door, waarbij twee stel ministers hun functies verruilden met als argument dat de betrokkenen de gelegenheid werd geboden om meer ervaring op te doen; voorts kreeg het hoofd van het departement voor vrouwenaangelegenheden een ministeriële status. De wijziging had betrekking op de volgende posten:

Financiën - Nangalo Mbumba+; landbouw, water en plattelandsontwikkeling - Helmut Angula+; gezondheidszorg en sociale voorzieningen - mevr. Libertine Amathila+; regionaal en plaatselijk bestuur en huisvesting - Nick Iyambo+; departement voor vrouwenaangelegenheden - mevr. Wetumbo Ndaitwah*

• Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Ndaitwah had in april Garoeb opgevolgd als SWAPO-secretaris-generaal (zie boven); president Nujoma maakte tevens bekend dat de Economische Plancommissie, die verantwoordelijk was voor de economische planning, opnieuw zou worden ondergebracht bij het bureau van de president, waar hij persoonlijk toezicht kon houden op haar taken.
(Vor.ber.pag. 278/2 e.v.-1996)

NIGER

REGERINGSWIJZIGING. MAINASSARA BEVORDERD

Op 5 mei 1996 voerde het staatshoofd Ibrahim Barre Mainassara een kleine portefeuillewisseling door nadat minister van buitenlandse betrekkingen Mohamed Bazoum besloten had ai te treden om zich voor te bereiden op de presidentsverkiezingen van juli (zie pag. 418/3-'96). De wijziging betrof de volgende posten:

Staatsminister van buitenlandse zaken -

André Salifou+; hoger onderwijs en onderzoek - Hamidou Harouna Sidicou*.

* Nieuwe benoeming
+Andere taken

Op 14 mei kondigde de Nigeriaanse strijdmacht aan dat Mainassara, tot dan toe kolonel. was bevorderd tot de rang van brigade-generaal.

REFERENDUM GRONDWET

Op 22 mei kondigde het staatshoofd Mainassara een nieuwe grondwet af, nadat die op 12 mei in een volksreferendum was goedgekeurd. Mainassara uitte zijn tevredenheid over het feit dat de nieuwe grondwet door 92,34 procent van de kiezers was onderschreven, maar waarnemers merkten op dat de opkomst erg laag geweest was: slechts 35,09 procent.

Op 20 mei werd het verbod op politieke partijen ingetrokken en op 23 mei werd de noodtoestand opgeheven, die sinds de coup in januari (zie pag. 199/1 e.v.-'96) van kracht was geweest.

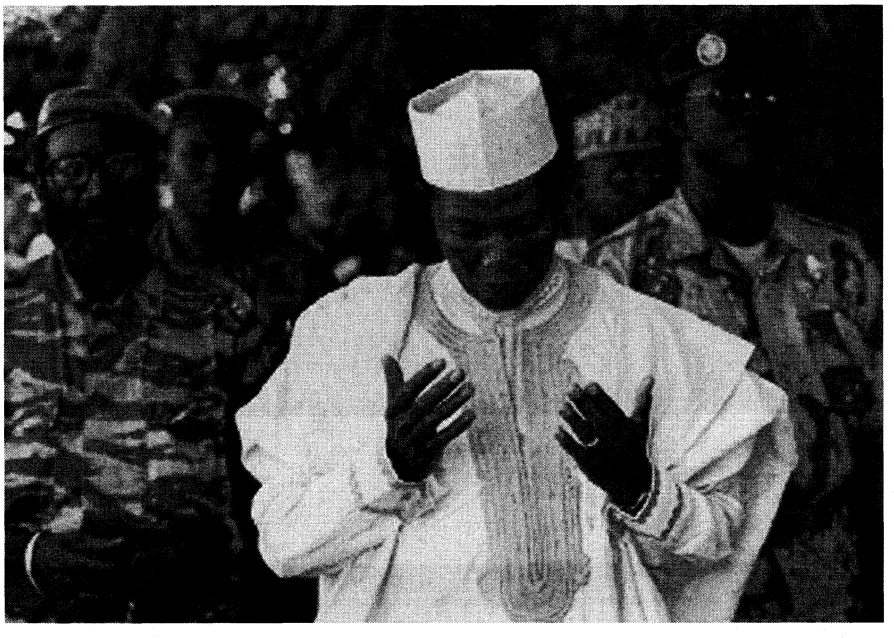
IMF-LENING

Op 12 juni gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) haar goedkeuring aan een nieuwe driejarige lening ter waarde van 57,960 mln SDR's (ongeveer $ 83 mln) krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF), teneinde het macro-economisch en structureel aanpassingsprogramma van de regering voor de periode 1996-'98 teondersteunen

OMSTREDEN VERKIEZING MAINASSARA. NIEUWE REGERING

Politieke partijen beschuldigden de militaire leider brigade-generaal Ibrahim Mainassara ervan een tweede coup te ensceneren toen de resultaten van de presidentsverkiezingen op 7-8 juli hem een regelrechte overwinning bezorgden op de vier andere mededingers. Mainassara had verkiezingen uitgeroepen krachtens een nieuwe grondwet, na de democratisch gekozen president Mahamane Ousmane in januari te hebben afgezet (zie pag. 199/2 - '96)

In de dagen voorafgaande aan de verkiezingen,hadden verscheidene presidentskandidaten en ook de Onafhankelijke Nationale Kiescommissie (Independent National Electoral Commission, CENI) hun bezorgdheid geuit over de voorbereidingen, en erop aangedrongen om de verkiezingen uit te stellen. Mainassara echter stond erop dat deze volgens plan doorgang zouden vinden.



CSN-leider kolonel Ibrahim Barre Mainassara is op 3 juli 1996, aan de vooravond van de presidentsverkiezingen, in het bijzijn van leden van zijn militaire staf in gebed verzonken in de hoofdstad Niamey.

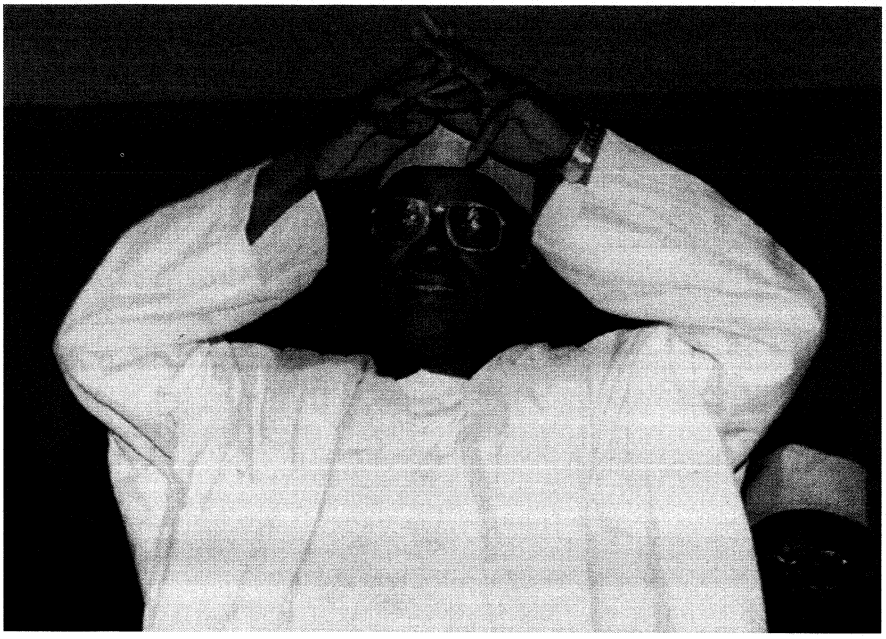
Vroeg in de avond van 7 juli, vier uur voor het sluiten van de stembussen op de eerste dag, maakte de Raad van Nationale Redding (CSN) de ontbinding van de CENI bekend, met als reden dat sommige leden ,,overduidelijk en opzettelijk obstructie" zouden hebben gepleegd, waardoor de openbare orde was verstoord. De CSN kondigde de instelling aan van een door de regering benoemde kiescommissie ter vervanging van de CENI, en het was deze commissie die op 10 juli Mainassara tot winnaar van de verkiezingen uitriep, waardoor een tweede stemronde overbodig werd.

Mainassara zou als onafhankelijke kandidaat 52 procent van de stemmen hebben behaald, terwijl oud-president Ousmane, zijn voornaamste rivaal, minder dan 20 procent zou hebben behaald. Ousmane en de andere verslagen kandidaten, die op 8 juli ,,voor hun eigen veiligheid" onder huisarrest waren geplaatst, beschuldigden Mainassara van grootscheepse verkiezingsfraude. Zij eisten dat de CENI onmiddellijk in haar functie zou worden hersteld. Op 9 juli riep de grootste vakcentrale, de Unie van Vakbonden van Niger (USTN), haar leden op het werk voor onbepaalde tijd neer te leggen om de herbenoeming van de CENI te eisen. Naar aanleiding van een CSN-verzoekschrift beschikte de Constitutionele Kamer van het Hooggerechtshof op 18 juli echter dat zo'n staking in strijd met de grondwet was.

De bekendmaking van Mainassara's overwinning leidde in Niamey en andere stadscentra tot gewelddadige botsingen tussen Ousmane's aanhangers en de politie. Er werd traangas gebruikt en honderden personen werden gearresteerd. Op 12 juli werden op last van de regering de kantoren van oppositiepartijen gesloten.

De meeste arrestanten werden op 22 juli vrijgelaten, maar de verslagen presidentskandidaten bleven onder huisarrest staan. Op 27 juli werd hun eis om de verkiezingsuitslag ongeldig te verklaren, door de rechter afgewezen.

In een interview op 17 juli sprak Mainassara verzoenende woorden en gaf hij te kennen een meerderheidsregering te willen vormen die ,,het Nigerese volk zou herenigen (en) sociale samenhang zou creëren".



Presidentskandidaat kolonel b.d. Moumouni Adamou Djermakoye is op 5 juli 1996. de laatste dag van zijn verkiezingscampagne, op toernee in Niamey.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaat	stem-men	*percen-tage van* de stem-men
Brigadegeneraal Ibrahim Barre Mainassara (onafh.)	1.270.308	32.22
Mahamane Ousmane (Sociaal-Democratische Conventie, CDS-Rahama)	477.431	19,75
Tandja Mamadou (Beweging voor Ontwikkelings-samenleving-Nassara)	378.322	15,65
Mahamadou Issoufou (Nigerese Partij voor Democratie en Socialisme. PNDS-Tarayya)	183.826	7,6
Moumouni Adamou Djermakoye (Nigerese Alliantie voor Democratie en Sociale Vooruitgang)	107.302	4,77

Opkomst: 83 procent.

InauguratieMainassara.Nieuwe regering

Op 7 augustus werd brigadegeneraal Ibrahim Barre Mainassara beëdigd als president. Zijn omstreden verkiezingsoverwinning op 7-8 juli had tot gewelddadige protesten geleid en de verslagen kandidaten waren onder huisarrest geplaatst (zie boven). De Franse gedelegeerd minister van ontwikkelingssamenwerking Jacques Godfrain woonde de ceremonie bij en zegde Mainassara Frankrijk's vriendschap en samenwerking toe.

Boukari Adji keerde terug als premier in Mainassara's 23 leden tellende regering die op 23 augustus werd bekendgemaakt. In de regering hadden leden van de oppositie zitting, onder wie opvallend genoeg oud-premier Souley Abdoulaye van de Sociaal-Democratische Conventie (CDS-Rahama),de partij van de afgezette president Mahamane Ousmane.

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier - Boukary Adji; staatsminister. verantwoordelijk voor economie, financiën en planning - Amadou Boubacar Cisse*;staatsminister voor buitenlandse zaken - André Salifou: transport - Souley Abdoulaye*; minister voor nationale defensie - Ousmane Issoufou Oubandawaki*; justitie en mensenrechten - Boube Oumarou: gedelegeerd minister toegevoegd aan de minister van buitenlandse zaken. verantwoordelijk voor Afrikaanse samenwerking en integratie - Ibrahim Assane Mayaki*; landbouw en veeteelt - Brah Mahamane: nationaal onderwijs - mevr. Moumouni Aissata; handel en industrie - Jacques Nignon+; jeugd, sport en nationale solidariteit - luitenant-kolonel Abdoul Ramane Seydou*;communicatie. cultuur, regeringswoordvoerder - Inoussa Ousseini+: mijnbouw en energie - Mai Manga Boukar+; binnenlandse zaken en territoriale ontwikkeling - Idi Ango Omar; ambtenarenzaken, arbeid en werkgelegenheid - Seïni Gado Ali: uitrusting en infrastructuur - Chako Cherif; hoger onderwijs. onderzoek en technologie - Hamidou Arouna Sidikou+: waterbronnen en milieu - Kada Labo Aboubacar*; sociale ontwikkeling, bevolking, vrouwenemancipatie en kinderbescherming - mevr. Rabi Daddy Gaoh*; volksgezondheid - mevr. Sambo Abdoulaye Mariama*; toerisme en nijverheid - mevr. Diallo Aïssa Abdoulaye*; staatssecretaris voor begroting - Ibrahim Koussou, staatssecretaris toegevoegd aan de minister van economie. financiën en planning, verantwoordelijk voor ontwikkeling en economische hervormingen - Yacouba Nabassoua*; staatssecretaris voor binnenlandse zaken - Attaher Abdoulmoumine: staatssecretaris toegevoegd aan de minister van sociale ontwikkeling, bevolking, vrouwenemancipatie en kinderbescherming - Harouna Niandou".

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

BETREKKINGEN MET CHINA. ERKENNING TAIWAN INGETROKKEN

Op 19 augustus ondertekenden minister van buitenlandse zaken André Salifou en zijn Chinese collega Qian Qichen een gezamenlijk communiqué, waarin de Volksrepubliek China werd erkend als de enige wettige regering van China. Taiwan verbrak hierop onmiddellijk de betrekkingen met Niger. In 1992 had Niger na 18 jaar diplomatieke betrekkingen met Taiwan hervat (zie pag. 48/2 e.v. -'93) in ruil voor substantiële financiële hulp, hoewel dit beleid omstreden was.

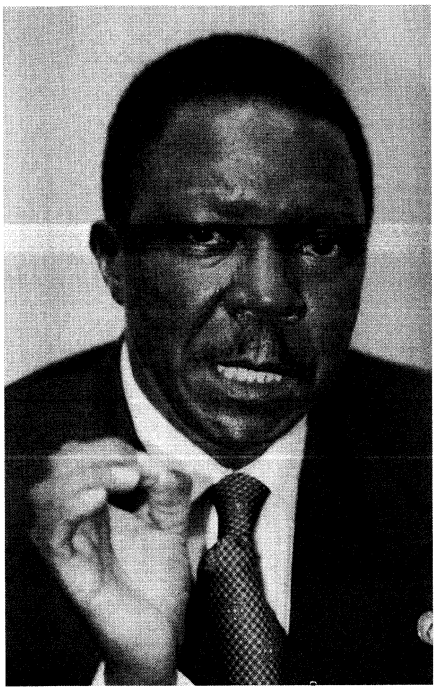
(Vor.ber.pag. 417/3 e.v.-1996)

OAE

JAARLIJKSE TOPCONFERENTIE

Op 8-11 juli 1996 werd in Yaoundé, de hoofdstad van Kameroen de 32ste jaarlijkse topconferentie gehouden van 31 staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) (voor topconferentievan 1995, zie pag. 704/1 e.v.-'95).

De topconferentie werd geopend door de nieuwe OAE-voorzitter, president Paul Biya van Kameroen, die ervoor waarschuwde dat de democratie in Afrika in gevaar was. Biya, die sprak na de onverwachte verkiezing van voormalig dictator Matthieu Kérékou in Benin (zie pag. 412/2 e.v.-'96), de omstreden verkiezing van Ibrahim Barre Mainasarra in Niger (zie pag. 199/2-'96) en de coup in Boeroendi, verklaarde dat ,,het democratische proces weliswaar in een groot aantal landen gestaag vorderde, maar in andere landen in ernstig gevaar verkeerde vanwege sociale problemen, oplevend conservatisme en allerlei andere problemen - ook al toonde het tekenen van kracht".



De president van Boeroendi Sylvestre Ntibantunganya gaf op 10 juli 1996 tijdens de OAE-top in Yaounde een persconferentie, waarop hij duidelijk maakte dat hij. en niemand anders, de baas was in Boeroendi.

De deelnemers aan de topconferentie bogen zich over de situatie in Boeroendi, steunden de inspanningen van de voormalige Tanzaniaanse president Julius Nyerere en schaarden zich achter zijn voorstel voor een regionale vredesmacht. Overeengekomen werd dat de OAE een technische commissie zou benoemen die een eventuele missie zou moeten voorbereiden. Hoewel de deelnemers van de top zich ongerust toonden over de benarde situatie van de Rwandese vluchtelingen in Zaïre, kwamen ze niet met een oplossing. Met betrekking tot Liberia besloten de leiders dat ,,alshet nodig mocht zijn" de organisatie er bij de VN-Veiligheidsraad op zou aandringen ernstige sancties in te stellen tegen de leiders van de strijdende facties. Ook sloten ze niet uit dat ze zouden vragen om een oorlogstribunaal op te richten. De OAE verzocht de Veiligheidsraad dringend de sancties tegen Libië op te heffen.

De deelnemers aan de top steunden Boutros Ghali bij zijn gooi naar een tweede ambtstermijn als VN-secretaris-generaal. Het belangrijkste afwijkende geluid kwam van Rwanda, dat Boutros Ghali ervan beschuldigde ,,zijn taak in Rwanda niet te hebben uitgevoerd toen de genocide plaatsvond" in 1994. De Rwandese president Pasteur Bizimungu verklaarde tevens dat Boutros Ghali niet de steun genoot van alle Afrikaanse landen: Senegal had zich van stemming onthouden, terwijl Ghana en Ethiopië tegen zijn kandidatuur hadden gestemd.

Tijdens de top werd bekendgemaakt dat lidstaten die al twee jaar of langer geen contributie hadden betaald, zes maanden (tot eind 1996) zouden worden gevrijwaard van sancties wegens betalingsachterstand, op voorwaarde dat ze voor 31 juli minstens 30 procent van hun achterstallige contributies hadden betaald (voor aankondiging van sancties tegen wanbetalers tijdens de top van 1995 en voor de oplegging daarvan in november, zie pag. 704/1/2 - '95;.pag. 133/1 - '96). Boeroendi. Liberia, Sierra Leone en Somalia werden gevrijwaard van sancties tot maart 1997. De organisatie had nog zeker $53 mln aan achterstallige contributie te goed.

De topconferentie werd geboycot door het Nigeriaanse staatshoofd generaal Sanni Abacha in verband met het conflict tussen Nigeria en Kameroen over het schiereiland Bakassi (zie pag. 493/2/3-'96).

(Vor.ber.pag. 342/2-1996)

OEGANDA

AMNESTIE AANGEBODEN AAN LRA-OPSTANDELINGEN

Op 3 juni 1996 hield president Museveni een belangrijke toespraak waarin hij de bedreiging van de veiligheid door het opstandige Verzetsleger van de Heer (Lord's Resistance Army, LRA) aan de ordestelde (zie pag. 497/1/2-'96).

Museveni verzekerde het land dat het nationale leger ,,heel sterk" was ,,en in staat [was] om de grondwet van Oeganda tegen ongrondwettelijke groeperingen te beschermen", en maakte bekend dat drie van de vijf gewapende onderdelen van het LRA waarvan bekend was dat ze via Soedan het land waren binnengedrongen, waren vernietigd. Hij drukte daarmee de bevolking op het hart niet al te bezorgd te zijn over de veiligheidssituatie. Hij kondigde tevens een amnestie aan voor de ,,gewonestrijders" van het LRA die zich zouden overgeven, maar waarschuwde dat ,,de wet geen pardon zou kennen voor de leiders."

OUD-PRESIDENT OKELLO OVERLEDEN

Zeven juni werd uitgeroepen tot een dag van nationale rouw in verband met het overlijden van oud-president generaal Tito Okello Lutwa. Okello was op 3 juni op 82-jarige leeftijd gestorven en op 6 juni met militaire eer begraven. Hij was vanaf medio 1985 staatshoofd geweest (zie pag. 513/2 e.v. -'85) tot zijn vlucht in januari 1986 (zie pag. 763/3 - '86), kort voordat Museveni's Nationale Verzetsleger Kampala innam. Hij keerde in november 1993 terug naar Oeganda na in ballingschap in Kenia, Tanzania en Soedan te hebben geleefd (zie pag. 202/2-'94).

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Na zijn overwinning bij de presidentsverkiezingen in mei 1996 (zie pag.497/3 e.v.-'96) versterkte president Yoweri Museveni in juni zijn positie bij de parlementsverkiezingen, toen aanhangers van zijn ,,geenpartijen"-regeringssysteem een meerderheid in de nieuwe 276 zetels tellende Nationale Assemblée behaalden.

Ondanks het feit dat de belangrijkste verkiezingsdag, 27 juni, tot een nationale vrije dag was uitgeroepen, zou de opkomst in sommige gebieden laag zijn geweest. Er vonden aparte verkiezingen plaats voor parlementsleden die speciale belangengroeperingen vertegenwoordigden; de vertegenwoordigers van de jongeren werden gekozen op 6-8 juni en die van de arbeiders en gehandicapten op respectievelijk 8 juni en 25 juni. Op 1 juli verklaarden internationale waarnemers dat de verkiezingen ,,open,vrij en eerlijk" waren verlopen, hoewel de uitslag in twee districten ongeldig werd verklaard en nieuwe verkiezingen werden uitgeschreven.

NIEUWE REGERING

Op 6 juli stelde president Yoweri Museveni een nieuwe regering samen. De 51 leden tellende regering (21 ministers in het kabinet, inclusief de president, en dertig onderministers) was een van de omvangrijkste regeringen van de laatste jaren. Museveni had speciale toestemming van het parlement nodig voor de omvang van de regering, aangezien in de grondwet van 1995 de limiet gesteld was op 21 ministers en 21 onderministers. Hij verdedigde de omvang van de regering door te stellen dat die nodig was voor het behartigen van etnische en religieuze belangen. Bovendien benadrukte hij dat er in de begroting van de huidige operaties geen beroep zou worden gedaan op buitenlandse financiering. Desalniettemin geloofden waarnemers dat internationale financierders daar niet gelukkig mee zouden zijn. Opvallend aan de nieuwe regering was verder dat

hoewel Museveni opperbevelhebber van de gewapende strijdkrachten bleef, hij afstand deed van de defensieportefeuille. Hij splitste de verantwoordelijkheden op en deed die over aan twee staatsministers (buiten het kabinet).

Op 6 juli waren de portefeuilles als volgt verdeeld:

Vice-president. minister van landbouw. veeteelt en visserij - mevr. Specioza Wandira Kazibwe+; premier - Kintu Musoke; eerste vicepremier, minister van buitenlandse zaken - Eriya Kategaya+; tweede vice-premier. minister van toerisme, wildreservaten en oudheden - brigade-generaal Moses Ali+; derde vice-premier, minister van arbeid en sociale voorzieningen - Paul Orono Etiang+; onderwijs en sport - Amanya Mushega; financiën - Joash Maynaja-Nkangi+; emancipatie en gemeenschapsontsvikkeling - mevr. Janet B. Mukwaya+; gezondheid - Crispus W.C.B. Kiyonga+; voorlichting - Ruhakana Rungunda+; binnenlandse zaken - majoor Tom Butime+; justitie, Procureur-Generaal - Bart Katureе+; grondbeheer. huisvesting en stedelijke ontwikkeling - Francis Ayume*; plaatselijk bestuur - Jaberi Bidandi-Ssali; mineralen - Gerald Ssendaula+; openbare diensten - Apolo Nsibambi*: handel en industrie - Henry Muganwa Kajura+; openbare werken. transport en verbindingen - John Nasasira+; planning en economische ontwikkeling - Richard Kaijuka+; zonder portefeuille - Ali Kirunda Kivenjjija+.

Staatsministers:in het bureau van de president. verantwoordelijk voor economische planning - Syda Bbumba[y]: in het bureau van de president, verantwoordelijk voor veiligheid - Wilson Muruli Mukasa*;in het bureau van de president, verantwoordelijk voor Luwerodriehoek - Edward Kiddu Makubuya*; in het bureau van de president, verantwoordelijk voor Karamoja - Peter Aparite Lokeris*: in het bureau van de president. verantwoordelijk voor staatszaken - Medi Kaggwa*: in het bureau van de premier, verantwoordelijk voor algemene zaken - Wilbcrforce Kisamba*: in het bureau van de premier, met standplaats in Noord-Oeganda - Owiny Dollo*: veeteelt - L. Kezimbira Muyingo*: landbouw - I. Sebunya Kibirige*; defensie - Amama Mbabazi"; legeropleiding - kolonel J.J. Odong*;onderwijs - kapitein Edward Francis Babu*;lager onderwijs - brigade-generaal Jim Muhwezi*; privatisering - Matthew Rukikaire*; Entandikwa - Tomasi Kiryapawo*; financiën - Basoga Nsadhu*; internationale samenwerking - Martin Aliker*; regionale samenwerking - mevr. Rebecca Kadaga*; emanciaatie - mevr. Jane Francis Kuka*;voorlichting- Philip Byaruhanga*; justitie en constitutionele zaken - Emmanuel Kirenga*; plaatselijk bestuur - kolonel Kahinda Otafiire+; plaatselijk bestuur - Adraule Auzu*: grondbeheer, huisvesting en stedelijke ontwikkeling - Jovino Ayumu Akai*;mineralen - Matiya Baguma Isoke*:openbare diensten - mevr. Catherine Akumu Mavenjina[y]; handel en industrie - Abel Rwendaire[x]; toerisme. wildreservaten en oudheden - Otim Omara Yafesi*: openbare werken, transport en verbindingen - Sylvester Wanjusi Wasieba*; planning en economische ontwikkeling - Sam Kuteesa*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

Op 3 juli werd James Wapakhabulo, voormalig voorzitter van de Constitutionele Vergadering. unaniem gekozen tot voorzitter van de nieuwe Nationale Assemblée.

AANVALLEN VAN LRA

Op 15 juli meldden woordvoerders van het Bureau van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) dat op 12 en 13 juli meer dan 90 mensen waren omgekomen bij aanvallen op een vluchtelingenkamp in het noorden van Oeganda. Het Verzetsleger van de Heer, de fundamentalistische christelijke rebellengroepering, werd verantwoordelijk gehouden voor de aanvallen op het kamp, dat onderdak bood aan meer dan 15.000 Soedanese vluchtelingen.

Op 17 juli gaf de regering een verklaring uit waarin Soedan ervan beschuldigd werd de hand te hebben gehad in de aanvallen. In de verklaring stond dat het duidelijk was dat de ,,bandieten[n], die het eerder op Oegandese burgers hadden gemunt, zich nu hadden gekeerd tegen Soedanese vluchtelingen en ,,handelden in opdracht van de Soedanese regering, die recentelijk haar steun aan de destabilisatie van het noorden van Oeganda had opgeschroefd.

Op 7 augustus maakte president Museveni ingrijpende wijzigingen bekend in de personele bezetting van legerfuncties, als reactie op de recente opleving van het LRA-geweld in Noord-Oeganda, waarbij in de eerste helft van augustus al meer dan 300 doden zouden zijn gevallen. Acht hoge officieren werden ontslagen en 23 anderen herbenoemd.

BETREKKINGEN MET SOEDAN

Op 9 september ondertekenden Oeganda en Soedan een overeenkomst ter beëindiging van al hun meningsverschillen en voor de normalisering van de betrekkingen tussen beide landen. De ondertekening van de overeenkomst vond plaats in de Soedanese hoofdstad Khartoum door de Oegandese eerste vice-premier en minister van buitenlandse zaken Eriya Kategaya en de Soedanese minister van buitenlandse betrekkingen Ali Uthman Muhammad Taha. Oeganda had de betrekkingen met Soedan in april 1995 verbroken (ziepag. 627/1 e.v.-'95).

De overeenkomst was het resultaat van de bemiddelingspogingen van Iran; De Iraanse president Ali Akbar Hashemi Rafsanjani had beide landen in de voorafgaande week een bezoek gebracht in het kader van zijn Afrika-reis. Er werd geen melding gemaakt van het uitwisselen van ambassadeurs, maar beide partijen kwamen overeen om alle vijandige propaganda te beëindigen, het principe van ,.non-interventie" na te leven, en vriendschappelijke betrekkingen te onderhouden. Ofschoon zowel Oeganda als Soedan met klem hadden ontkend dat zij elkaars opstandige bewegingen op enigerlei wijze steunden, kwamen zij overeen ,.zich te onthouden van" het geven van land en hulp aan oorlogszuchtige opstandige groeperingen, de bases van dergelijke groeperingen te ontwapenen en te ontmantelen, en om er zorg voor te dragen dat zulke groeperingen en vluchtelingen minstens 100 kilometer van de gemeenschappelijke grens zouden worden verwijderd.

De tenuitvoerbrenging van de overeenkomst zou onder toezicht komen te staan van een toetsingscommissie, die zou bestaan uit vertegenwoordigers van beide landen, en ook uit afgevaardigden uit Iran, Libië en Malawi. Voorts werd overeengekomen dat beide landen regelmatig bijeen zouden komen om de tenuitvoerbrenging van de overeenkomst te beoordelen en het proces van normalisering van de betrekkingen te vergemakkelijken.

Het succes van de overeenkomst kwam vrijwel direct onder druk te staan doordat Oeganda Soedan er op 22 september van beschuldigde bombardementsvluchten te hebben uitgevoerd op een legerkamp in Moyo, in het noorden van Oeganda. Hoewel Soedan op 23 september alle verantwoordelijkheid voor de aanval afwees, werd op 29 september bericht dat het had toegegeven dat de luchtaanval per abuis had plaatsgevonden en niet zo bedoeld was geweest. Terwijl de klaarblijkelijke schending van de overeenkomst werd onderzocht door de toetsingscommissie, kwamen afgevaardigden van beide landen op 30 september in de Iraanse hoofdstad Teheran aan voor hun eerste beoordelingsvergadering.

(Vor.ber.pag. 497/1 e.v.-1996)

RWANDA

INFILTRATIE REBELLEN. AANHOUDEND BLOEDVERGIETEN

In een communiqué van 1 juni 1996 verklaarde een groep, die zichzelf het Wapendragend Volk voor de Bevrijding van Rwanda (People Bearing Arms to Libe-



De premiers van Rwanda en Zaïre, resp. Pierre-Celestin Rwigyema (l.) en Léon Kengo Wa Dondo (r.)bezoeken op 23 augustus 1996 in de Rwandese stad Gikongoro de plaats waar tijdens de genocidevan 1994 ruim 60.000 Toetsi's werden afgeslacht.

rate Rwanda, PALlR) noemde, dat zij een binnenlands front had opgericht en een basis gevestigd in Cyangugu in het zuidwesten van Rwanda nabij de grens met Zaïre. Er werd gespeculeerd dat de groep, waarvan de politieke herkomst niet duidelijk was, achter activiteiten van opstandige Hoetoe's in dit gebied had gezeten. Hierbij waren voertuigen in hinderlagen gelokt en aanvallen op gevangenissen uitgevoerd in een poging om gevangenen te bevrijden. De regering, die toegaf dat er een reeks gewelddadige aanvallen in de streek Cyangugu had plaatsgevonden, ontkende dat de groep er een basis had gevestigd en benadrukte dat PALIR geen bedreiging voor de veiligheid vormde.

Op 16 juni berichtte het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR)dat in de maand mei meer dan 160 burgers waren gedood in Rwanda. Plaatselijke UNHCR-functionarissen maakten melding van hardnekkige aanvallen door leden van het voormalige Rwandese leger die trouw waren aan de overleden president Juvénal Habyarimana en het extremistische Hoetoe-regime dat onmiddellijk na zijn dood in april 1994 de macht overnam (zie pag. 424/1 e.v.-'94). Volgens de functionarissen hadden deze opstandige soldaten medio mei meer dan zeventig gevangenen bevrijd uit een gevangenis in het westen van Rwanda en hadden later in de maand zestig van deze gevangenen een amfibie-operatie uitgevoerd in Rwanda vanaf een Zaïrees eiland in het Kivumeer.

UNHCR-functionarissen vestigden ook de aandacht op het gevaar waaraan overlevenden van de genocide in 1994 blootstonden. Op 27 juni deelde UNHCR mee dat sinds januari 48 overlevenden van de genocide waren vermoord. Naar werd aangenomen waren zij het doelwit geweest van een poging het bewijs van de slachtpartijen van 1994 te vernietigen en te voorkomen dat ze als getuigen zouden worden opgeroepen voor het Internationaal Strafrechttribunaal.

Meer bloedbaden

Op 12 augustus meldde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International dat gedurende de eerste zes maanden van 1996 minstens 650 mensen, vooral vrouwen, kinderen en bejaarden, bij slachtpartijen waren omgekomen. Amnesty schreef de gruweldaden deels toe aan soldaten uit het regeringsleger en deels aan gewapende extremistische Hoetoe-groeperingen.

OVEREENKOMST MET ZAÏRE OVER TERUGKEER VLUCHTELINGEN

Tijdens een bezoek van de Zaïrese premier Léon Kengo Wa Dondo op 21 en 22 augustus aan de Rwandese hoofdstad Kigali ondertekenden hij en zijn Rwandese ambtgenoot Pierre-Celestin Rwigyema een overeenkomst die voorzag in de spoedige repatriëring van de naar schatting 1,3 mln Rwandese vluchtelingen die in ruim dertig kampen in het oostenvan Zaïre verbleven.

De vluchtelingen, voornamelijk Hoetoe's, hadden zich verzet tegen eerdere pogingen om hen naar Rwanda te laten terugkeren. Zij waren bang voor wraak op de volkerenmoord van 1994, toen meer dan 500.000 Toetsi's omkwamen. Ook voelden ze zich bij eerdere pogingen geïntimideerd (voor eerdere Zaïrese pogingen Rwandese vluchtelingen te repatriëren, zie pag. 776/1-'95 en pag. 421/2/3-'96).

Op 23 augustus citeerden persbureaus uit een persbericht: ,,De twee regeringsleiders hebben besloten de georganiseerde, massale en onvoonvaardelijke repatriëring van alle Rwandese vluchtelingen door te zetten." Verder werd gemeld dat Zaïre van plan was de kampen te sluiten. Dezelfde dag verklaarde een woordvoerder van de vluchtelingen, Innocent Butare, dat er dan ,,paniek en chaos" zou uitbreken. Een woordvoerder van het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) in Genève liet weten dat de UNHCR niet om advies was gevraagd en niet zou meewerken aan gedwongen repatriëring.

Terugkeer vluchtelingen uit Boeroendi

Op 22 augustus verklaarde een woordvoerder van de UNHCR dat zo'n 40.000 Rwandese Hoetoe-vluchtelingen in de eerste weken van augustus ,,vrijwillig" uit het naburige Boeroendi waren teruggekeerd. De Groepering voor Democratie en Terugkeer van Vluchtelingen naar Rwanda (RDR),een Hoetoe-organisatie die loyaal was aan de vroegere regering die actief was in de vluchtelingenkampen, beschreef de repatriëring als ,,uitzetting" onder druk van het door Toetsi's gedomineerde Boeroendese leger.

In juli waren, ondanks verzet van de UNHCR, ongeveer 15.000 Hoetoe's vanuit Boeroendi naar Rwanda uitgewezen. Maar de nieuwe Boeroendese president Pierre Buyoya had, vlak nadat hij op 25 juli met een coup de macht gegrepen had, verklaard dat zijn regering geen vluchtelingen zou uitzetten. Voor de laatste uittocht waren er volgens het persbureau *Agence France-Presse* nog 85.000 Rwandese vluchtelingen in Boeroendi.

MINISTER VAN JUSTITIE NEEMT ONTSLAG

Marthe Mukamurenzi nam op 10 september ontslag als minister van justitie in de nasleep van beschuldigingen van wanbeleid en misbruik van openbare fondsen.

Op 11 september maakte premier Pierre-Celestin Rwigyema op een persconferentie bekend dat Mukamurenzi staatsfondsen had geleend voor persoonlijk gebruik (plaatselijke persberichten spraken over de verduistering van RF 27.450.000 ongeveer $125.000). De premier had vooral kritiek op Mukamurenzi vanwege haar aanvankelijke ontkenning van de beschuldigingen, maar voegde eraan toe dat zij vervolgens haar verontschuldigingen had aangeboden en ermee had ingestemd om het geld terug te geven.

De onderminister van justitie Gerard Gahima werd tijdelijk benoemd tot minister van justitie.

SPANNINGEN MET ZAÏRE

Gedurende de maand september groeide de spanning tussen Rwanda en Zaire. hetgeen op 22-24 september culmineerde in grensbeschietingen over en weer. Geen van beide partijen wenste de verantwoordelijkheid te nemen voor de aanvang van zware artilleriebeschietingen in de buurt van de Rwandese grensstad Kamembe. De botsingen waren het gevolg van berichten over toenemende activiteiten van opstandelingen in het oosten van Zaïre.

Op 14 september had Zaïre Rwanda beschuldigd van destabiliserende activiteiten. Het beweerde dat de aanvallen van de opstandelingen waren uitgevoerd door Banyamurenges, leden van de Toetsi-stam met de Zaïrese nationaliteit, die waren getraind door Rwanda om in het oosten van Zaïre onrust te zaaien. De Rwandese regering echter ontkende de beschuldigingen en beweerde dat de opstandelingen die in Kivu actief waren, oud-soldaten van het voormalige Hoetoe-bewind waren en trouw aan de Interahamwe-milities.

EERSTE ZITTING INTERNATIONAAL STRAFRECHTTRIBUNAAL IN ARUSHA VAN START

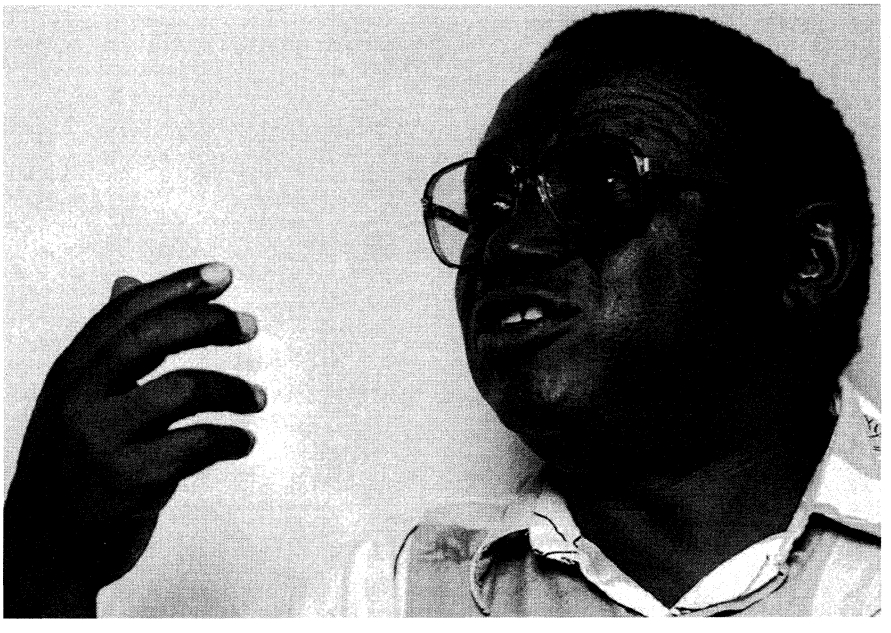
Op 25 september hield het Internationaal Strafrechttribunaal voor Rwanda haar eerste zitting in de Tanzaniaanse stad Arusha.

Het ondernemen van gerechtelijke stappen tegen de verdachten van genocide en misdaden tegen de mensheid in de periode april-juli 1994 was vaak uitgesteld. Desalniettemin werd de behandeling van de zaak tegen de eerste twee verdachten bijna onmiddellijk verdaagd. Het ging om George Rutaganda, een vooraanstaand lid van de extremistische Hoetoe-militie Interahamwe. en Jean-Paul Akayesu, een vroegere burgemeester van Taba Hoewel het Tribunaal het beroep van Rutaganda's advocaten verwierp om hem vrij te laten op menslievende gronden, werd het proces toch opgeschort tot maart 1997, op welk tijdstip Rutaganda. die aan aids leed, vermoedelijk zou zijn overleden Akayesu kreeg te horen dat hij eind oktober weer voor moest komen

De hoofdaanklager Richard Goldstone maakte op 24 september bekend dat tot dan toe slechts 22 mensen, die ervan werden verdacht schuldig te zijn aan het beramen van de genocide, waren aangeklaagd voor het Tribunaal; hij gaf toe dat het totale aantal de 40 misschien nooit zou overschrijden: zeker 80.000 anderen zouden terecht moeten staan voor plaatselijke gerechtshoven.

Op 6 september publiceerde de regering wetgeving over de strafmaat voor diegenen die voor de Rwandese rechtbanken schuldig waren bevonden aan betrokkenheid bij de genocide. In tegenstelling tot degenen die door het Internationaal Strafrechttribunaal werden veroordeeld, kregen diegenen die het brein achter de genocide waren geweest en ,,notoire moordenaars" die hadden gehandeld vanuit ,,een enthousiasme van buitensporige kwaadaardigheid" de doodstraf. Echter het gros van de veroordeelden zou gevangenisstraf krijgen; degenen die schuld bekenden en bereid waren tegen anderen te getuigen kregen slechts vijf jaar. Onderminister van justitie Gerard Gahima zei dat de wetgeving erkende dat de regering, aangezien het om zulke grote aantallen mensen ging, wilde aansturen op het systeem van bepleiten van strafvermindering in ruil voor schuldbekentenis om zo de werkdruk op de rechtbanken te verlichten.

(Vor.ber.pag. 421/1 e.v.-1996)



Kolonel Theoneste Bagosora, die door het Internationaal Strafrechttribunaal wordt beschouwd als het vermoedelijke brein achter de genocide in Rwanda in 1994 (ziepag. 422/1/2/-'96), ontkent op 11 juli 1996 vanuit de centrale gevangenis in Yaounde, de hoofdstad van Kameroen, dat er een volkerenmoord heeft plaatsgevonden.

SOEDAN

OPPOSITIE BEKRITISEERT REGERING

Op 10 juni 1996 deed de Nationale Democratische Alliantie (NDA) in een dramatische verklaring een oproep aan de regering van president Omar Hassan al-Bashir om af te treden teneinde bloedvergieten te voorkomen.

De NDA, een oppositionele groepering, waarin zowel vooraanstaande leden van de Ummah-partij en de Democratische Unionistische Partij (DUP) als

vakbondsleden en vertegenwoordigers van vrouwen-, jongeren-, advocaten- en mediagroepen waren verenigd, beschuldigde Bashir ervan dat hij ,,namens het leger de macht in handen legde van het Nationaal Islamitisch Front (NIF)". Het NIF was ,,een kleine minderheidspartij die de regering monopoliseerde en de rijkdommen van het land naar zich toe trok alsmede met geweld haar religieuze fanatisme en in politiek opzicht achterhaalde gezichtspunten opdrong, waardoor het volk aan allerlei vormen van tirannie en vernederingen werd onderworpen". De NDA vroeg de regering de macht aan een nationale overgangsregering over te dragen, die een constitutionele conferentie bijeen zou roepen en democratische verkiezingen zou uitschrijven.

In de verklaring werd gewaarschuwd dat het volk zijn toevlucht zou nemen tot ,,andereopties" als Bashir haar wensen niet zou uitvoeren. Omar Nureldayem, secretaris van de Ummah-partij. zei later dat het regime van Bashir ten val zou worden gebracht door een intifada (,,opstand"),die volgens hem zou worden gesteund door delen van het leger. Hij voorspelde dat de regering medio juli zou kunnen vallen. Op 20 juni werd in een aolgende NDA-verklaring gedreigd met ,,burgerlijke ongehoorzaamheid en politieke stakingen".

BEZUINIGINGSMAATREGELEN

De regering introduceerde op 10 juni een reeks bezuinigingsmaatregelen in een poging de overheidsuitgaven te verminderen en de inflatie te beteugelen, die meer dan 100 procent bedroeg. Deze maatregelen omvatten de afschaffing van de meeste belastingvrijstellingen en opschorting van uitgaven voor het onderhoud van regeringsgebouwen.

SAOEDISCHE MOSLIM-FUNDAMENTALIST UITGEWEZEN

Op 18 juni bevestigde een regeringsfunctionaris dat Osama bin Ladin, een Saoedische zakenman, die betrokken zou zijn geweest bij verschillende terroristische aanslagen, en zijn groep van ,,Afghaanse Arabieren" Soedan hadden verlaten, nadat de regering hun had verzocht het land te verlaten.

Bin Ladin zou duizenden Arabische vrijwilligers hebben geworven voor de Afghaanse jihad en was in verband gebracht met tientallen ,,terroristische acties". Hij had sinds 1994 met voormalige mujaheddin-strijders in Soedan gewoond. nadat hem in dat jaar zijn Saoedisch staatsburgerschap was ontnomen, omdat hij radicale moslim-groeperingen financierde. Hij was ook een vooraanstaand lid van het Advies- en Hervormingscomité, een groep die tegen de Saoedische koninklijke familie was gericht. In april hadden vier mannen die hadden bekend in november 1995 een bomaanslag op een Amerikaans militair kantoor in Riad te hebben gepleegd. beweerd dat hij verantwoordelijk was geweest voor de aanslag (zie pag. 647/3 -'96).

Soedan gaf geen bijzonderheden over zijn bestemming na zijn vertrek uit Soedan, ofschoon Arabischtalige kranten berichtten dat hij in Londen, Afghanistan, Ethiopië en Somalia was gesignaleerd.

VN-VEILIGHEIDSRAAD STEMT IN MET RESOLUTIE 1070

Op 16 augustus stemde de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties voor resolutie 1070. Alle internationale vluchten van het staatsbedrijf Sudan Airways werden verboden indien Soedan op 16 november niet de drie mannen had uitgeleverd die werden verdacht van betrokkenheid bij de moordaanslag op de Egyptische president Hosni Mubarak in juni 1995 (ziepag. 634/1 e.v.-'95).

De diplomatieke sancties die in april waren ingesteld (zie pag. 568/2/3 - '96), hadden de Soedanese regering niet kunnen overreden de mannen uit te leveren. Op 16 augustus beweerde de regering dat de desbetreffende drie mannen niet in Soedan verbleven en waarschuwde ze dat het vliegverbod verstrekkende humanitaire en economische gevolgen zou hebben voor de hele Hoorn van Afrika.

BROODRELLEN

De politie maakte op 3 september gebruik van traangas om anti-regeringsdemonstraties in Khartoum de kop in te drukken, nadat demonstranten auto's in brand hadden gestoken en de aanval hadden geopend op regeringsgebouwen.

Volgens het ministerie van binnenlandse zaken vielen er negen doden en gewonden en werd een groot aantal mensen, voornamelijk studenten, gearresteerd. De demonstratie was het gevolg van rellen op 1 september in en rond de hoofdstad, waarbij twee doden vielen. De rellen ontstonden omdat bakkerijen het werk hadden neergelegd uit protest tegen de nieuwe overheidsbepalingen met betrekking tot de omvang en prijs van broden, als gevolg waarvan er vanaf 30 augustus geen brood meer te krijgen was geweest in de stad. De situatie werd bovendien verergerd doordat Khartoum in de voorafgaande twee weken te maken had gehad met watertekorten en stroomonderbrekingen.

(Vor.ber.pag. 568/1 e.v.-1996)

SOMALIA

EERSTE LUSTRUM ONAFHASKELIJKHEIDSVERKLARING REPUBLIEK SOMALILAND

Somaliland, het noordoostelijk deel van Somalia, vierde op 19 mei 1996 feest ter gelegenheid van het uitroepen van de onafhankelijkheid van de Republiek Somaliland vijf jaar geleden (zie pag. 624/2/3 - '91).

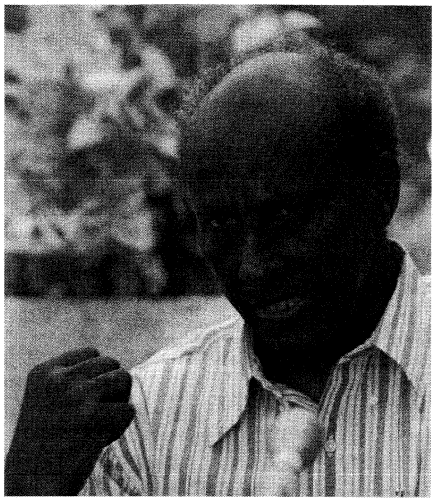
Ondanks het hebben van een regering, een parlement en een eigen leger, politieapparaat en belastingstelsel alsmede andere geëigende attributen van een onafhankelijke, souvereine staat zoals een vlag, volkslied en munt, bleef de Republiek Somaliland van internationale erkenning verstoken. De ,,regering" had er haar hoop op gevestigd dat de voor eind 1996 geplande presidentsverkiezingen erkenning met zich mee zouden brengen. Waarnemers vestigden er echter de aandacht op dat er nog een nieuwe grondwet moest worden voltooid, dat grote delen van Somaliland niet onder controle stonden van ,,president" Mohammed Ibrahim Egal en dat het land zich in een economische crisis bevond.

AYDID OVERLEDEN. NIEUWE GEVECHTEN

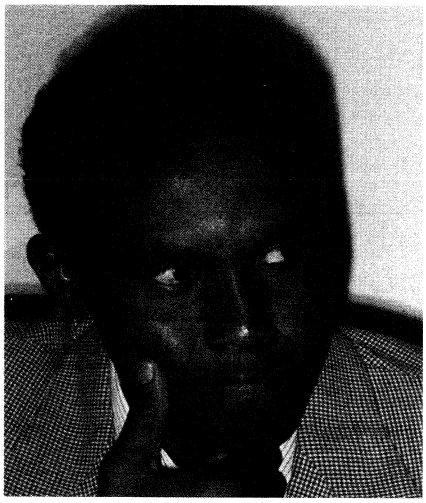
Op 1 augustus stierf generaal Mohammed Farah Aydid, de man die zich ,,president" van Somalia noemde, aan de verwondingen die hij op 24 juli opliep bij gevechten tussen rivaliserende groepen in het Medina-district in Zuid-Mogadishu.

Aydid werd rond 1930 geboren als lid van Habar-Gedir. een subgroep van de Hawiye-clan. In de jaren vijftig en zestig genoot hij zijn opleiding aan Italiaanse en later Russische militaire academies. Zijn invloed nam toe onder het bewind van Mohammed Siad Barre (1969-'91). Vanaf 1989 verbleef hij als balling in Italië, waar hij het Verenigde Somalische Congres (USC) oprichtte, een Hawiye-verbond dat vervolgens het middelpunt erd van de gewapende coalitie die in 1991 Siad Barre ten val bracht (zie pag. 251/3 e.v.-'91).

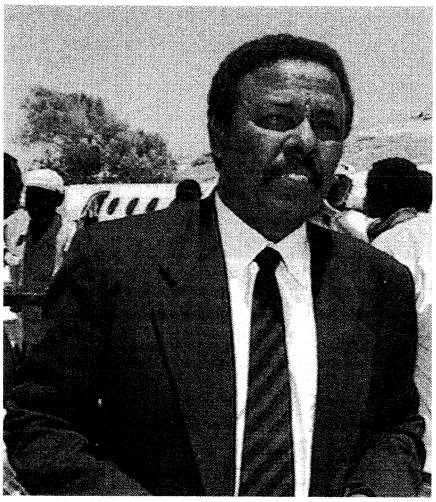
Gevechten tussen de militie van Aydid en die van zijn rivaal en medekrijgsheer Ali Mahdi Mohammed, ,,interimpresident" van Somalia sinds 1991, waren mede-oorzaak van de hongersnood die in 1992 leidde tot het sturen van Amerikaanse mariniers om te helpen bij een



De Somalische krijgsheer Mohammed Farah Aydid (archieffoto van 11 juni 1993).



De nieuwe krijgsheer Hussein Aydid tijdens een vraaggesprek op 6 augustus 1996 in Mogadishu.



De Somalische krijgsheer Ali Mahdi Mohammed (archieffotovan 26 maart 1994).

voedselhulpprogramma van de Verenigde Naties (zie pag. 705/3 e.c.-'92).In juni 1993 raardigden de VN een arrestatiebevel uit tegen Aydid. nadat zijn troepen 23 Pakistaanse VN-soldaten en andere leden van de vredesmacht hadden gedood (zie pag. 780/1 e.v.-'93). Een groot aantal burgers kwam in 1993 bij Amerikaanse aanvallen op aanhangers van Aydid om het leven. waarna het arrestatiebevel werd ingetrokken. In juni 1995 riep Aydid zichzelf uit tot ,,president" (zie pag.629/2-'95), maar hij werd alleen door Libië en Soedan als zodanig erkend.

Inauguratie van Hussein Aydid als ,,interimpresident"

Op 4 augustus werd de 33-jarige derde zoon van Aydid, Hussein Mohammed Aydid. beëdigd als ,,interimpresident van Somalia", nadat hij als opvolger van zijn vader voor de functie was goedgekeurd door een uit USC-oudsten bestaande ,,nationale leiderschapsraad" en een ,,ministerraad".

Diezelfde dag verklaarde Hussein Aydid tijdens een toespraak in Zuid-Mogadishu dat internationale hulporganisaties in het door hem gecontroleerde gebied mochten werken zolang ze zich aan de regels hielden die zijn ,,regering" had ingesteld.

Als voormalig reservist bij de Amerikaanse marine had Hussein sinds zijn veertiende in de Verenigde Staten gewoond. Aan de buitenlandse pers vertelde hij dat hij aanvankelijk in 1992 met de Amerikaanse mariniers naar Somalia was teruggekeerd. Nadat het arrestatiebevel tegen zijn vader was uitgevaardigd, was Hussein Aydid naar de kazerne in Los Angeles teruggeroepen. waarna hij in augustus 1995 opnieuw naar Somalia terugkeerde.

De bekendmaking dat Hussein Aydid zijn vader als ,,president" zou opvolgen, werd bekritiseerd door Ali Mahdi, die na de dood van generaal Aydid een bestand had afgekondigd en de internationale gemeenschap had opgeroepen een vredesconferentie te helpen organiseren. Mahdi noemde de opvolging door Hussein Aydid een ,,gemistekans" voor vrede.

Ook de vroegere medewerker van Aydid en medelid van de clan Habar-Gedir, Osman Ali Ato. was tegen de opvolging en pleitte voor nationale verzoening. Ato bleef zichzelf, via het radiostation dat hij in handen had, voorzitter van het Verenigd Somalisch Congres-Somalische Nationale Alliantie (USC-SNA) noemen (zie ook: pag. 422/2/3 - '96).

Nieuwe gevechten

Op 24 en 25 augustus werden zeker 24 mensen gedood in gevechten op de weg van Mogadishu naar de luchtbasis Balidogle ten zuidwesten van de hoofdstad. Getuigen verklaarden dat de strijders aanhangers waren van respectievelijk Hussein Aydid en Ali Mahdi.

VERZOENIKGSGESPREKKEN IN JEMEN

Op 2-15 september hielden ,,interimpresident" (zie pag. 623/2 e.v. -'91) en leider van de Somalische Reddingsalliantie (SSA) Ali Mahdi Mohammed en USC-SNA-leider Ali Osman Ato ,,verzoeningsgesprekken" in Sana'a in Jemen.

De gesprekken vonden plaats onder auspiciën van de Jemenitische regering, die haar ,,goede diensten" aanbood om de vrede in Somalia te herstellen. Minstens één onderhoud werd ook bijgewoond door de secretaris-generaal van de Arabische Liga Ahmed Esmat Abdel Meguid. De gesprekken resulteerden niet in formele besluiten. ofschoon werd afgesproken om nog een bijeenkomst in Sana'a te beleggen voor alle Somalische factieleiders.

Opvallende afwezige bij de gesprekken was Hussein Mohammed Aydid. de door het USC uitgeroepen ,,interimpresident". Hij weigerde de bijeenkomst in Sana'a bij te wonen omdat ze ,,misleidend waren voor het Somalische volk en de internationale publieke opinie". Hussein Aydid merkte voorts op dat in maart1994 bij het Nairobi-vredesakkoord was bepaald dat alle verzoeningsgesprekken in Somalia zelf gehouden zouden worden (zie pag. 650/1 e.v.-'94).

(Vor.ber.pag. 422/2/3 - 1996)

TUNESIË

PAUS JOHANNES PAULUS II OP BEZOEK

Op 14 april 1996 bracht paus Johannes Paulus II een tien uren durend bezoek aan Tunesië; het was zijn zeventigste buitenlandse reis en zijn tweede bezoek aan een Arabisch land. De paus riep alle extremistische groepen op af te zien van elke vorm van geweld en benadrukte dat de katholieke kerk bereid was tot een dialoog ,,met de islam van de vrede".

Na een onderhoud met de bisschoppen uit de Noord-Afrikaanse landen (Tune-



De in een traditioneel gewaad gehulde Tunesische president Zine al- Abidine Ben Ali (r.),heet op 14 april 1996 paus Johannes Paulus II (m.)welkom in zijn paleis in Tunis tijdens diens eendaags bezoek aan Tunesië.

sië, Marokko, Algerije en Libië) werd de paus in Carthago ontvangen door de Tunesische president Zine al-Abidine Ben Ali. Hij hield er een toespraak tot de burgerlijke en religieuze overheden *(De Standaard*,15-4-'96).

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 13 juni wijzigde president Zine el-Abidine Ben Ali zijn kabinet. De herverdeling betrof de volgende portefeuilles:

Defensie - Abdallah Kallel*; handel - Mondher Zenaidi+; sociale zaken - Chedli Neffati*; vervoer - Sadok Rabah+.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Op 29 juli werd Abdelbaki Hermassi benoemd tot minister van cultuur als opvolger van Sallah Bakkari.

(Vor.ber.pag. 282/3 e.v.-1996)

ZAÏRE

VERKIEZINGSDATUM BEKENDGEMAAKT

Op 17 april 1996 werd bekendgemaakt dat 's lands eerste presidents- en parlementsverkiezingen waaraan meer partijen konden deelnemen, zouden worden gehouden in mei 1997; provinciale - en gemeenteraadsverkiezingen zouden in juni en juli van hetzelfde jaar volgen. De verkiezingen zouden worden voorafgegaan door een constitutioneel referendum in december 1996.

BEZOEK VAN PRESIDENT MOBOETOE AAN FRANKRIJK

Op 28 april bevestigde president Moboetoe Sese Seko, die sedert 1965 aan de macht was, tijdens een driedaags bezoek aan Frankrijk dat hij zich kandidaat zou stellen voor de presidentsverkiezingen. Hoewel zijn bezoek aan Frankrijk werd omschreven als een privé-bezoek, hield Moboetoe op 27 april wel besprekingen met de Franse president Jacques Chirac en de gedelegeerd minister voor ontwikkelingssamenwerking Jacques Godfrain; na dit onderhoud werd de hervatting van de Franse ontwikkelingshulp op het gebied van volksgezondheid en onderwijs bekendgemaakt. De hernieuwde samenwerking weerspiegelde de soepelere houding van de internationale gemeenschap jegens het Moboetoe- regime sedert de Rwandese vluchtelingen-crisis (zie pag. 409/3 e.v. - '96); in 1993 was Moboetoe in een internationaal isolement geraakt vanwege zijn verzet tegen democratische hervormingen (zie pag. 343/1 e.v. - '93).

BERICHT OVER ZIEKTE MOBOETOE

Op 29 augustus meldde de Zwitserse televisie dat president Moboetoe ernstig ziek was; hij zou lijden aan prostaatkanker en geopereerd zijn in een ziekenhuis in Lausanne, waar hij twee weken tevoren was opgenomen. De Zaïrese overheid gaf geen officieel commentaar aangaande de gezondheid van Moboetoe.

(Vor. ber.pag. 283/2 e.v.-1996)

ZAMBIA

CONTROVERSIËLE WIJZIGINGEN GRONDWET. REGERINGSWIJZIGING. WESTERSE DONORLANDEN SCHORTEN HULP OP

Op 28 mei 1996 gaf president Frederick Chiluha zijn fiat aan het controversiële wetsvoorstel om de grondwet te wijzigen. Het wetsvoorstel, dat op 16 mei door het parlement was goedgekeurd, bepaalde dat presidentskandidaten Zambianen van de tweede-generatie moesten zijn, met als gevolg dat voormalig president Kenneth Kaunda, een zoon van Malawische immigranten, zich niet kandidaat zou kunnen stellen voor de verkiezingen die vóór 1 november zouden moeten plaatsvinden.

Kabinetswijziging

Op 29 mei kondigde Chiluba een portefeuillewisseling aan in het kabinet, nadat Simon Zukas op 8 mei ontslag had genomen als minister van openbare werken en bevoorrading uit protest tegen de grondwetswijzigingen. Ook Dipak Patel had de voorgestelde wijzigingen genoemd als een van de redenen voor zijn vertrek in februari als minister van handel, nijverheid en industrie (zie pag. 284/2-'96). De kabinetswijziging betrof de volgende ministersposten:

Minister zonder portefeuille - Michael Sata+; volksgezondheid - Katele Kalumba*: handel, nijverheid en industrie - Siamukayungu Siamunjaye*;openbare werken en bevoorrading - luitenant-kolonel Patrick Kafumukache; jeugd, sport en de ontwikkeling van het kind - Samuel Miyanda*

* Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille

Opschorting hulp

Westerse donorlanden schortten in de maand juni de hulp aan Zambia op. Noorwegen en de Verenigde Staten maakten op 5 juni het besluit bekend de hulp stop te zetten, terwijl Zweden, Groot-Brittannië en andere belangrijke donorlanden in de dagen daarna dit voorbeeld volgden. De jaarlijkse hulp van $ 1 mrd, die was toegekend na Frederick Chiluba's verkiezingsoverwinning in 1991, had een doorslaggevende rol gespeeld bij het economische hervormingsprogramma van de regering; naar verwachting zou elke vermindering ervan een grote klap toebrengen aan de stagnerende economie.

De donorlanden hadden tot deze actie besloten uit protest tegen de grond-

MIDDEN-OOSTEN

wetswijziging in mei, die de leider van de oppositionele United National Independence Party (UNIP). oud-president Kenneth Kaunda, feitelijk onmogelijk maakte om mee te doen aan de presidentsverkiezingen, die later dit jaar zouden worden gehouden (zie boven). Hoewel de meeste waarnemers de verkiezingskansen van de ouder wordende Kaunda niet erg groot achtten, waren de donorlanden ontstemd over de manipulatie van de grondwet waardoor zou worden verhinderd dat hij tegen de zittende president Chiluba zou uitkomen. Ze eisten dat de wijzigingen geratificeerd zouden worden door middel van een referendum of mogelijkerwijs door een constituerende vergadering van alle partijen en belangengroepen.

Chiluba bleef echter onverzettelijk en verklaarde op 22 juni dat de grondwet uitsluitend door het parlement kon worden gewijzigd en dat de verkiezingen volgens de gewijzigde grondwet zouden worden gehouden. Hij bleef erbij dat de nieuwe grondwet de ,.wil van het Zambiaanse volk" was. ,,Dit is wat het volk wil en alles wat ik heb gedaan, was toegeven aan de wensen van het volk".

De actie van de donorlanden volgde ook op de arrestatie op 3 juni van acht vooraanstaande UNIP-leden op beschuldiging van verraad. De acht, waaronder de vice-voorzitter van de UNIP, Chief Inyambo Yeta, werden ervan beschuldigd lid te zijn van ,,Black Mamba", een schimmige groep die door de regering verantwoordelijk was gesteld voor een reeks bomaanslagen. Kaunda verwierp de beschuldigingen die naar zijn zeggen ,,een schepping van Chiluba waren. . . voortgebracht door zijn politie en veiligheidstroepen om ons in een kwaad daglicht te stellen, en om ons en de democratie te verzwakken".

MINISTER VAN JURIDISCHE ZAKEN ONTSLAGEN

President Chiluba ontsloeg op 15 juli de minister van juridische zaken Remmy Mushota en volgde daarmee de aanbeveling op die de Parlementaire en Ministeriële Gedragscode-Commissie had gedaan. Aanleiding vormden de onregelmatigheden die aan het licht kwamen in verband met een poging van Mushota om een cheque van 310 mln kwacha te verzilveren en de toekenning van een contract ter waarde van 110 mln kwacha aan medeparlementslid Patrick Katyoka ($ 1,00 = 1275 kwacha op 19 juli 1996). Zowel Mushota als Katyoka werd hun parlementszetel ontnomen. Er werd geen opvolger benoemd op de post juridische zaken.

(Vor. ber. pag. 284/1 e.v.-1996)

EGYPTE

AANKOOP AMERIKAANSE F-16'S

Op 24 juli 1996 ondertekende de regering een overeenkomst met de Verenigde Staten voor de aankoop van 21 nieuwe F-16 gevechtstoestellen ter waarde van $338 mln.

De overeenkomst vormde een onderdeel van een militair pakket van S 670 mln. waarvan $332 mln zou worden besteed aan de technische verbetering van de gevechtstoestellen van de Egyptische luchtmacht. De levering van de nieuwe F-16's zou naar verwachting in 2000 zijn afgerond.

VERBOD OP VROUWENBESNIJDENIS

Minister Ismail Sallam van volksgezondheid maakte op 17 juli een totaal verbod op vrouwenbesnijdenis in openbare ziekenhuizen bekend en dreigde met wettelijke maatregelen tegen ,,vroedvrouwen" en andere lieden in de privésector die deze operaties uitvoerden.

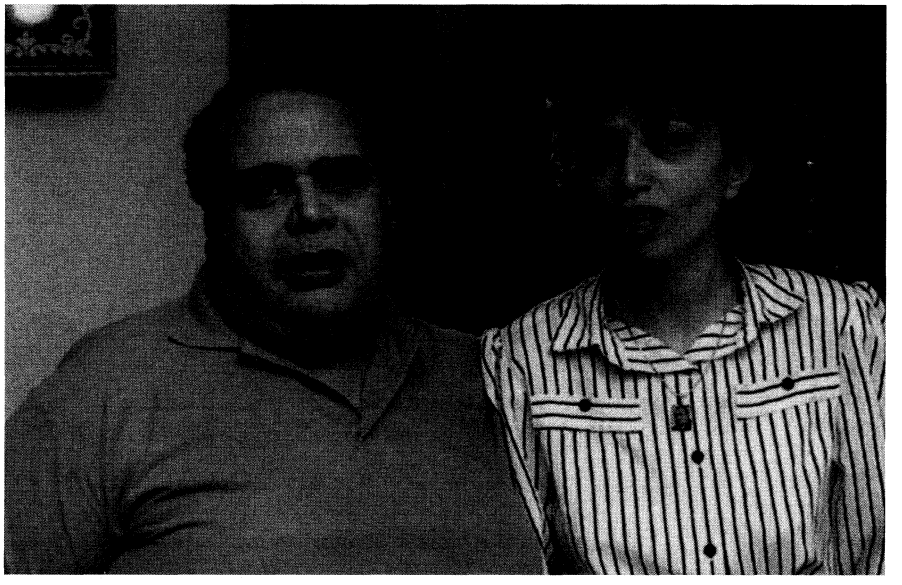
Sallam beweerde dat het gebruik van vrouwenbesnijdenis, dat vooral onder de plattelandsbevolking (zowel bij moslims als christenen) nog wijdverspreid was, noch Egyptisch noch islamitisch was. De nieuwe wet was de eerste met betrekking tot deze kwestie die werd aangenomen sinds er in 1959 een ministeriële richtlijn was uitgevaardigd krachtens welke de operatie alleen mocht worden uitgevoerd door bevoegde artsen.

Een eerdere poging in 1994 om de praktijk te verbieden was op niets uitgelopen, wat naar verluidt te wijten was aan de tegenwerking van de toenmalige sjeik van Al-Azhar, sjeik Gad al-Haq Ali Gad al-Haq, die in maart 1996 was overleden (zie pag. 574/2 - '96). Zijn opvolger, sjeik Mohammed Sayyid Tantawi, zou daarentegen zijn goedkeuring hebben gegeven aan de nieuwe wet.

PROTESTEN TEGEN GEDWONGEN SCHEIDING

Mensenrechtengroeperingen in Egypte en het buitenland protesteerden hevig tegen het vonnis van het Hof van Cassatie (de hoogste gerechtelijke instantie in het land) van 5 augustus. Dit vonnis bekrachtigde de uitspraak van een lagere rechtbank, die Nasser Hamed Abu Zaid, professor aan de universiteit van Cairo, ertoe had veroordeeld om van zijn vrouw te scheiden, op grond van het feit dat hij de islam had verzaakt en derhalve niet getrouwd kon blijven met een moslimvrouw.

Abu Zaid had in 1993 de aandacht van het conservatieve religieuze moslim-establishment getrokken met beweringen dat islamitische ideeën het product waren van specifieke sociale en politieke omstandigheden en dus onderhevig waren aan verandering. Toen hij terecht moest staan op beschuldiging van afvalligheid, vluchtte Abu Zaid met zijn vrouw naar Nederland, vanwaar hij naar verluidt tegen het vonnis in beroep zou gaan.



Professor Nasser Hamed Abu Zaid (1.)en zijn echtgenote. professor Ibtihal Yunis (archieffotovan 19 juni 1995).

DOODSTRAFFEN IN ETHIOPIË VOOR MOORDAANSLAG OP MUBARAK

Het Ethiopische federale Hooggerechtshof veroordeelde op 20 september drie Egyptenaren ter dood die schuldig waren bevonden aan de poging tot moord op de Egyptische president Hosni Mubarak in Addis Abeba in juni 1993 (zie pag. 634/1 e v. - '95).

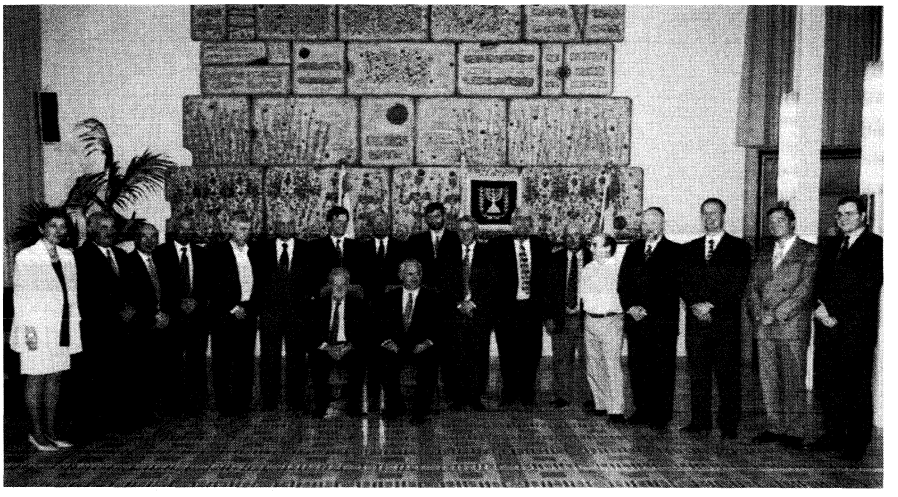
De drie mannen, Safwat Hasan Abd al-Ghani. Abd al-Karim Abd al-Nadi en Abd al-Arab Sidqi. zouden naar verluidt lid zijn van niet naderomschreven islamitische groeperingen. waartoe naar werd aangenomen, oorspronkelijk ook de organisaties Gamaat Islamiya en Al Jihad hadden behoord. Zij werden bovendien veroordeeld voor de moord op twee politieagenten, de verwonding van drie mensen en het in gevaar brengen van de staatsveiligheid. De drie zouden hebben bekend een militaire training te hebben ontvangen in opleidingskampen in Soedan alsmede de moordaanslag te hebben gepland met andere extremistische moslims uit Afghanistan en Jemen. Van nog drie anderen, die van betrokkenheid bij de moordaanslag werden verdacht, werd aangenomen dat zij zich schuilhielden in Soedan (zie ook onder SOEDAN).

Op 21 september juichte de Egyptische minister van binnenlandse zaken generaal Hussein Mohammed al-Alfi het vonnis van de Ethiopische rechtbank toe en noemde hij het ,,eerlijk". Hij achtte de uitspraak verder een afdoende bewijs voor de Egyptische bewering dat Soedan achter de moordaanslag had gezeten.

(Vor.ber.pag. 574/2 e.v. -1996)



De nieuwe Israëlische premier Benjamin Netanyahu (r.)en zijn voorganger Shimon Peres (l.) begroeten elkaar op 4 juni 1996 in Jeruzalem voor het begin van de besprekingen over de machtsoverdracht.



Familieportret van de nieuwe Israëlische regering op 18 juni 1996 in Jeruzalem, met zittend president Ezer Weizmann (l.) en premier Benjamin Netanyahu (r.).

ISRAËL

VORMING NIEUWE REGERING NETANYAHU

Na zijn overwinning bij de algemene verkiezingen op 29 mei 1996 (zie pag. 506/2 e.v.-'96) begon aankomend premier Benjamin Netanyahu op 2 juni aan een reeks van gecompliceerde onderhandelingen over de vorming van een werkbare coalitieregering. Netanyahu's eigen partij, de rechtse Likoed, bezette samen met Tsomet en Gesher slechts 32 van 120 zetels in de nieuwe Knesset.

Coalitie-akkoorden

Uiteindelijk tekende Netanyahu op 16-17 juni een reeks van akkoorden waardoor zijn coalitie op tenminste 66 zetels in de Knesset kon rekenen.

De coalitiepartijen waren (aantal zetels tussen haakjes): Likoed-Tsomet-Gesher (32); Shas (10); Nationale Religieuze Partij (9); Israël Ba'aliya (7): Verenigd Tora Judaïsme (4); en Derde Weg (4). Er werd bericht dat Moledet (met 2 zetels) de regering vanuit het parlement zou steunen.

De coalitieonderhandelingen verliepen uiterst moeizaam. De ultra-orthodoxe en religieuze groep die uit Shas, de Nationale Religieuze Partij en Verenigd Tora Judaïsme bestond (samen 23 zetels), kwam met een reeks eisen waarmee het seculiere Israël zou opschuiven in de richting van een meer religieuze staat. Deze eisen stuitten echter op het verzet van vele niet-religieuze politici binnen de Likoed-Tsomet-Gesher-combinatie, alsmede van Natan Sharansky's Israel Ba'aliya, de partij van Russische emigranten. De Middle East *Economic* Digest van 5 juli berichtte dat de nieuwe regering enerzijds had beloofd de status-quo te handhaven in religieuze zaken, maar anderszijds had toegezegd om de Bekeringswet te wijzigen zodat bekeringen tot het jodendom in Israël uitsluitend erkend konden worden door het orthodoxe Opperrabbinaat.

Binnen de door de Likoed geleide combinatie werd ook hevig getwist over de verdeling van de portefeuilles.

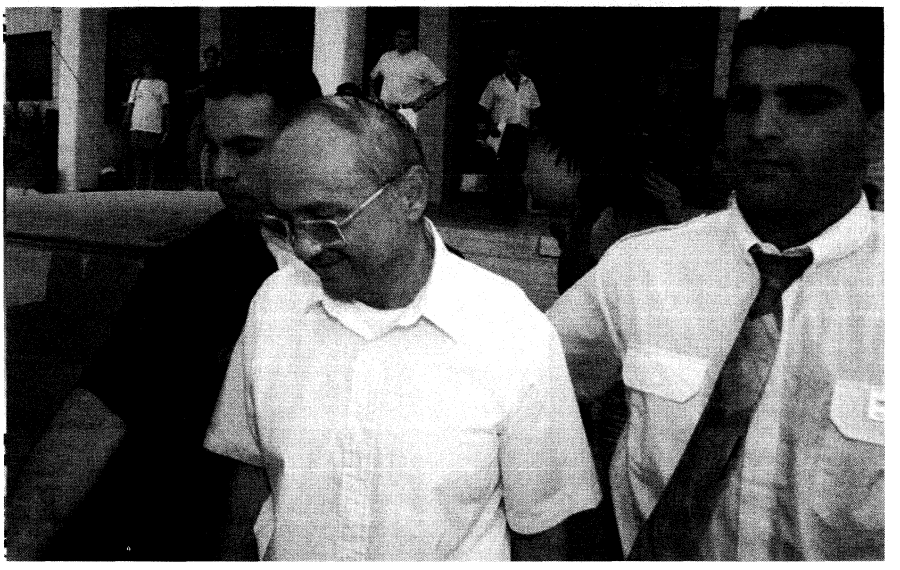
Netanyahu, die de portefeuille van financiën naar verluidt aan de president van de centrale bank, Jacob Frenkel, had willen aanbieden, was onder zware druk gezet om de post aan een van de zogenaamde ,,prinsen" van Likoed te geven, namelijk Dan Meridor (minister van justitie in 1989-'92). Oud-minister van defensie Ariel Sharon, een havik die er eerder van af had gezien om met Netanyahu om het premierschap te strijden, eiste de portefeuille van defensie of financiën op en weigerde naar verluidt elke andere post. Sharon werd hierin gesteund door Gesher-leider David Levi, die weigerde de post van buitenlandse zaken te accepteren als Sharon geen belangrijkeportefeuillezoukrijgen.

Het conflict rond Sharon was nog niet opgelost, toen Netanyahu op 18 juni zijn regering ter goedkeuring aan de Knesset presenteerde. Om die reden waren Sharon en Levi aanvankelijk niet opgenomen in het kabinet dat die dag aan de Knesset werd gepresenteerd. Maar na onderhandelingen in de wandelgangen werd Levi later die dag alsnog aan de regering toegevoegd. Ook werd er speciaal

voor Sharon een nieuwe portefeuille gecreëerd (een ruim gedefinieerd ministerie van nationale infrastructuur). hoewel hij deze post eind juni officieel nog steeds niet had aanvaard.

Op 18 juni gaf de Knesset met 62 tegen 50 stemmen zijn goedkeuring aan de nieuwe regering. Na de installatie van zijn nieuwe regering volgde Netanyahu officieel Shimon Peres op als premier. De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier, bouw en huisvesting. religieuze zaken - Benjamin Netanyahu (Likoed);vice-premier. buitenlandse zaken - David Levi (Gesher); vice-premier, landbouw en milieu - Rafael Eitan (Tsomet): vice-premier, onderwijs en cultuur- Zvulun Hammer (Nationale Religieuze Partij): vice-premier. toerisme - Moshe Katzav (Likoed): defensie - Yitzhak Mordechai (Likoed):financien - Dan Meridor (Likoed): nationale infrastructuur - (nog open): justitie - Ya'akov Xeeman (onafhankelijk); binnenlandse zaken - Eli Suissa (Shas); handel en industrie - Natan Sharansky (Israël Ba'aliya): binnenlandse veiligheid - Avigdor Kahalani (Derde Weg):wetenschap en technologie - Benjamin Begin (Likoed);transport en energie - Yitzhak Levi (Nationale Religieuze Partij); volksgezondheid - Tsahi Hanegbi (Likoed);communicatie - Limor Livnat (Likoed): werkgelegenheid en welzijn - Eli Ishai (Shas): immigratie en absorptie - Yuli Edelstein (Israël Ba'aliya).



De minister van justitie Ya'akov Neeman (m.)wordt na zijn ontslag op 8 augustus 1996 in Jeruzalem door twee mannen weggeleid.

Beleidslijnen

Op 18 juni zette Netanyahu in de Knesset de beleidslijnen van zijn regering uiteen. Deze omvatten de volgende punten.

De regering zou zich beijveren de vredescirkel tot alle buurlanden uit te breiden. De regering zou op het Syrische spoor onderhandelingen voeren ,,zonder voorwaarden vooraf": maar achtte ,,de Golanhoogte van essentieel belang voor de veiligheid van de staat en voor zijn watervoorziening" en stelde dat .,het behoud van het Israëlische gezag over de Golan de basis (zou zijn) voor een regeling met Syrië". De regering wilde onderhandelen met het Palestijnse Nationale Gezag ,,met het doel een permanente regeling te treffen". Maar ze wees een toekomstige Palestijnse staat van de hand en behield zich het recht voor om troepen naar de autonome Palestijnse gebieden te sturen als zij van mening was dat de veiligheidssituatie dit vereiste. Nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever, in Gaza, de Negevwoestijn, Galilea en de Golanhoogte waren ,,van nationaal belang voor Israëls verdediging en een uiting van zionistische vervulling". De regering stelde zich ten doel om ,,om nederzettingen in deze gebieden te consolideren en te ontwikkelen en de hiertoe benodigde middelen toe te wijzen". De regering verklaarde: ,,Jeruzalem, de hoofdstad van Israël, is één stad, heel en ongedeeld, en zij zal altijd onder Israëls gezag blijven.

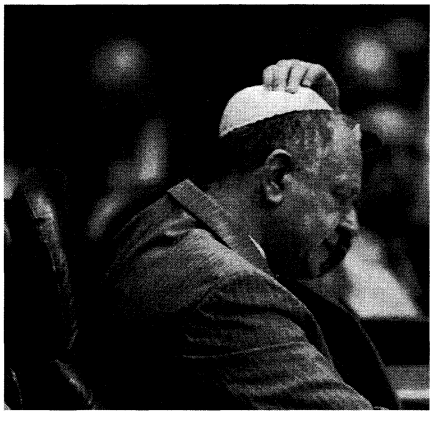
Wat betreft het economische beleid stelde de nieuwe regering zich ten doel om de inflatie te bestrijden, een krachtig privatiseringsbeleid te voeren en Israëls begrotingstekort terug te brengen.

Sharon benoemd in kabinet

Oud-generaal en voormalig minister Ariel Sharon werd op 8 juli uiteindelijk beëdigd als minister van nationale infrastructuur.

De benoeming: van Sharon in het kabinet was het onderwerp geweest van een fel debat binnen de regering en de heersende Likoedpartij (zie boven). Aanvankelijk was Sharon het ministerie van huisvesting aangeboden maar hij eiste een hogere post. Hij werd hierin gesteund door zijn hechte bondgenoot David Levi die op 3 juli openlijk had gedreigd af te zullen treden als minister van buitenlandse zaken tenzij Sharon benoemd werd tot minister van nationale infrastructuur.

Het was moeilijk geweest voor Netanyahu om een ministerie van nationale infrastructuur te creëren van de omvang en met het gezag dat Sharon en Leri eisten. Om dit te bereiken waren volgens de Middle East International van 19 juli ,.heledepartementen en afdelingen van bestaande ministeries leeggehaald. tot de



Dan Tichon werd op 24 juni 1996 tot voorzitter van de Knesset gekozen



De nieuwe minister van nationale infrastructuur Ariel Sharon.



Duizenden arbeiders protesteerden op 16 juli 1996 in Jeruzalem voor het gebouw van de Knesset tegen de bezuinigingsplannen van de regering-Netanyahu.

woede van de nieuwe ministers". Onder het nieuwe ministerie vielen wegenbouw, spoorwegen. grondbeheer, een deel van het waterbeheer, het nationale rioolbeheer en de verantwoordelijkheid voor de wegen langs gebieden onder Palestijns zelfbestuur op de Westelijke Jordaanoever.

Minister van justitie treedt af

Op 8 augustus trad minister van justitie Ya'akov Neeman af nadat de hoofdofficier van justitie een onderzoek had gelast naar aantijgingen dat hij ,,de rechtsgang belemmerd" had bij een gerechtelijk onderzoek naar Aryeh Der'i, minister van binnenlandse zaken van 1989-'92 (zie pag. 239/1 - '89). Neeman was de enige in het in juni door Netanyahu benoemde kabinet die geen lid was van een politieke partij (zie boven).

BEZUINIGINGEN

Op 7 juli keurde het kabinet een aantal bezuinigingsmaatregelen goed voor de begrotingenvoor 1996 en 1997.

De maatregelen die nog door de Knesset goedgekeurd moesten worden, omvatten bezuinigingen van Shk 330 mln op de begroting van 1996 (zie pag. 211/3 e.v.-'96) en van Shk 4,9 mrd op de begroting van 1997 ($ 1 = Shk 3,1922 op 12 juli 1996).

Op 17 juli gingen in heel Israël 500.000 werknemers in staking om te protesteren tegen de voorgenomen bezuinigingen. De belangrijkste vakbond Histadrut had opgeroepen tot de staking.

BEPERKINGEN BOUW NEDERZETTINGEN VERSOEPELD

Op 20 augustus stemde het kabinet in met de versoepeling van de beperkingen op de uitbreiding en bouw van joodse nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook.

Naast andere maatregelen kwam het kabinet overeen om de ministeriële commissie die de bouwaanvragen beoordeelde, op te heffen, waarmee de goedkeuring van nieuwe bouwactiviteiten in handen kwam van minister van defensie Yitzhak Mordechai.

Volgens de berichten had premier Netanyahu op de kabinetszitting gezegd dat de vorige regering van de Arbeidspartij ,,denatuurlijke ontwikkeling van de joodse nederzettingen" op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook ,,had geboeid en gekluisterd" en de ,,Arabische nederzettingen" niet. Een dergelijke situatie was ,,vanzelfsprekend onacceptabel voor ons en daarom ondernemen we vandaag nog actie om dit onderscheid op te heffen", aldus Netanyahu.

Mordechai zette zijn eerste concrete stappen op 12 augustus toen hij kolonisten toestemming gaf 300 stacaravans te plaatsen om bestaande nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever uit te breiden. Terwijl de actie in overeenstemming leek te zijn met het beleid van ,,natuurlijke expansie" van de vorige regering van de Arbeidspartij, werd zij op grote schaal verworpen door Palestijnen en linkse Israëli's.

Op 26 augustus gaf Mordechai toestemming om onmiddellijk te beginnen met de bouw van 900 appartementen in de orthodoxe nederzetting Kiryat Sefer, in de buurt van de door de Palestijnen bestuurde stad Ramallah op de Westelijke Jordaanoever. De volgende dag sloopte Israël een gedeeltelijk voltooid gebouw in de Arabische sector van Jerusalem. Van Palestijnse zijde werd daartegen protest aangetekend dat de regering van plan was Arabische wijken in de stad te ,,verjoodsen".
Op 18 september gaf Mordechai zijn goedkeuring aan plannen om de ultra-orthodoxe nederzetting Mattayahu op de Westelijke Jordaanoever uit te breiden.

VERDERE VOORTGANG IN PROCES OVER DE MOORD OP RABIN

Op 4 augustus bevestigde het Hooggerechtshof het vonnis van Yigal Amir, die in maart tot levenslang was veroordeeld wegens de moord op premier Yitzhak Rabin in november 1995 (zie pag. 866/2 e.v.-'95).

Op 11 september achtte de districtsrechtbank in Tel Aviv Yigal Amir, diens broer Hagai Amir en hun beider vriend Dror Adani schuldig aan het beramen van de moord op premier Yitzhak Rabin en het plegenvan aanslagen op Palestijnen. In maart werd Yigal Amir tot levenslang veroordeeld voor de moord op Rabin (zie pag. 504/2/3 - '96).

Radio *Israël* berichtte op 11 september dat het vonnis op 3 oktober zou volgen.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. BEZOEK VAN PREMIER NETANYAHU AAN VERENIGDE STATEN

Op 9-14 juli bracht Benjamin Netanyahu zijn eerste bezoek als premier aan de Verenigde Staten. Op de dag van zijn aankomst sprak Netanyahu met de Amerikaanse president Bill Clinton en op 10 juli sprak hij een gezamenlijke zitting van het Congres in Washington toe.

Naar verluidt deed Netanyahu tijdens zijn gesprekken met Clinton geen nieuwe toezeggingen om het vredesproces in het Midden-Oosten te bevorderen. De *Middle East Economic Digest* van 19 juli berichtte dat hij zich niet had uitgelaten over de herschikking van de Israëlische troepen van de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever, en dat hij geen



De Jordaanse koning Hoessein (r.)geeft op 5 augustus 1996 samen met de Israëlische premier Netanyahu (1.)naar aanleiding van diens bezoek een persconferentie in het koninklijk paleis te Amman.

directe plannen had voor een ontmoeting met de Palestijnse president Yasser Arafat.

De Israelische media refereerden aan de koele wijze waarop Netanyahu door Clinton op het Witte Huis was ontvangen. Het dagblad *Ma'ariv* zei in een commentaar op 10 juli dat ,,het niet echt klikte" en dat ,,het niet leek op het begin van een mooie relatie". Bij zijn toespraak tot het Congres echter kreeg Netanyahu een staande ovatie toen hij verklaarde: ,,Jerusalem zal nooit opnieuw opgedeeld worden. Wij zullen niemand verdrijven, maar evenmin zullen wij ons laten verdrijven uit een deel, wijk of straat van onze eeuwige hoofdstad." Hij verklaarde dat de vrede in het Midden-Oosten niet gebaseerd moest worden op vrede in ruil voor land, maar op drie ,,pijlers": veiligheid: wederkerigheid en democratie.

Netanyahu verklaarde verder dat ,,het tijdperk van een omvangrijk overheidsapparaat voorbij is" en dat Israël zijn financiële afhankelijkheid van de VS zou gaan verminderen. Om dit te bereiken zou het Israëlische parlement voorafgaand aan Netanyahu's reis hebben ingestemd met een reeks bezuinigingen op de begrotingen voor 1996 en 1997 (zie boven). Op dat moment ontving Israël een jaarlijkse steun van $ 3 mrd van de VS.

Jordaanse premier bezoekt Israël. Netanyahu bezoekt Jordanië

Tijdens een kort bezoek aan Tel Aviv op 17 juli sprak de Jordaanse premier Abdul-Karim Kabariti met Netanyahu. De ontmoeting, die naar verluidt plaatsvond op verzoek van Jordanië, volgde op besprekingen in Caïro tussen de Egyptische president Hosni Mubarak en de Syrische minister van buitenlandse zaken Farouk al-Shara op 16 juli. Kabariti was de eerste vooraanstaande Arabische functionaris die Netanyahu ontmoette sinds zijn verkiezing tot premier in mei.

De Jordaanse televisie zond op 17 juli een verslag van de ontmoeting uit, waarin werd gezegd dat Kabariti ,,voorlopig" tevreden was met de vredesplannen van de nieuwe Israëlische regering. Netanyahu; die Kabariti een vriend en een ,,uiterst kundig diplomaat" noemde, zei dat de ontmoeting belangrijke diplomatieke .,inzichten"had opgeleverd.

Op 5 augustus bezocht premier Netanyahu Jordanië voor besprekingen met koning Hoessein. Het was zijn eerste bezoek aan Jordanië sinds hij in mei tot premier werd gekozen.

Bezoek van premier Netanyahu aan Egypte

Na zijn besprekingen met Kabariti bracht Netanyahu op 18 juli een bezoek aan Egypte om te praten met president Mubarak. Dit was het eerste bezoek van Netanyahu aan een Arabisch land sinds zijn verkiezing tot premier. De besprekingen concentreerden zich op het vredesproces in het Midden-Oosten.

Op een gezamenlijke persconferentie na de besprekingen zei Mubarak dat Netanyahu hem verzekerd had dat zijn regering zou doorgaan met de implementatie van de akkoorden die getekend waren door Israël en het Palestijnse Nationale Gezag. Het zou, zei hij, ,,eenverspilling van tijd en moeite zijn om te proberen opnieuw te onderhandelen over wat was overeengekomen".

Volgens Netanyahu zou de vrede in het Midden-Oosten gebaseerd moeten worden op het ,,principeom bestaande toezeggingen na te komen". Hij was met Mubarak overeengekomen de inspanningen om ,,de cirkel van vrede uit te breiden" te intensiveren. Hij voegde er echter het volgende aan toe: ,,Wat betreft het principe land-voor-vrede bestaan er verschillende interpretaties en kan het op verschillende manieren worden geïmplementeerd." Met betrekking tot Syrië zei Netanyahu dat hij bereid was met Syrië te onderhandelen, maar hij wees op het optreden van Syrië in Libanon en hoopte dat Syrië ,,in staat zou zijn van standpunt te veranderen". Israëlische troepen zouden ,,zolangdat nodig was" in Libanon blijven.

Nieuw defensieakkoord met Turkije

Op 28 augustus ondertekenden Israël en Turkije een omstreden defensieakkoord. Een eerdere militaire overeenkomst, bekendgemaakt in april (zie pag. 505/3 e.v.-'96), had in de Arabische wereld voor grote onrust gezorgd.

Het nieuwe akkoord betrof de uitwisseling van technische expertise. Volgens een aantal berichten zou het akkoord waarschijnlijk de weg vrijmaken voor een herhaaldelijk uitgestelde afspraak aangaande revisie door Israël van 54 Turkse F-4 Phantom-gevechtsvliegtuigen.

(Vor.ber.pag. 503/1 e.v - 1996)



De Israelische premier Netanyahu (l.) wordt op 18 juli 1996 bij aankomst in Cairo begroet door de Egyptische president Mubarak (r.).

ALGEMEEN

ECONOMISCHE-SAMENWERKINGSAKKOORDEN

De presidenten van Kazachstan, Kirgizstan en Oezbekistan, respectievelijk Noersoeltan Nazarbajew, Askar Akajew en Islam Karimow. ondertekenden tijdens een topontmoeting in de Kirgizische hoofdstad Bisjkek op 6 mei 1996 een aantal overeenkomsten op het gebied van economische samenwerking. Een van de overeenkomsten betrof de inwerkingtreding van een akkoord uit 1994 toen een economische unie tussen de drie landen werd opgericht (zie pag. 503/3-'94).

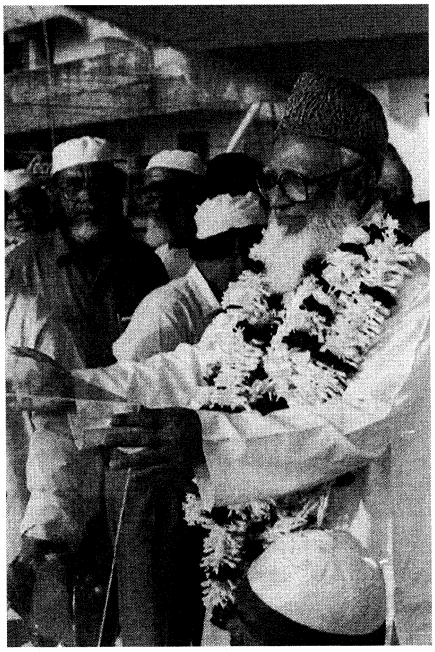
Op 23 augustus ondertekenden de drie presidenten tijdens een ontmoeting in de Kazachstaanse hoofdstad Almaty akkoorden over de vorming van een gemeenschappelijke economische markt in 1998.

(Vor.ber.pag. 509/1-1996)

BANGLADESH

ALGEMENE VERKIEZINGEN. AANTREDEN AWAMI LIGA-REGERING

Sjeik Hasina Wajed, leidster van de Awami Liga, werd beëdigd als premier



De leider van de Jamaat-i-Islami-partij, Golam Azam (r.),op verkiezingstoernee in Dhaka op 6 april 1996.



JD-leider Mohammad Ershad (m.)arriveert op 23 juni 1996 vanuit de gevangenis bij het parlement in Dhaka om te worden beëdigd.

nadat haar partij op 12 juni 1996 een zetelmeerderheid had behaald bij de tweede algemene verkiezingen dat jaar. De eerste verkiezingen in februari waren onder verdachte omstandigheden gewonnen door de Bangladesh Nationalistische Partij (BNP), maar oppositicpartijen hadden zich tegen de uitslag verzet. Hierdoor zag premier Khaleda Zia zich uiteindelijk gedwongen af te treden en konden er nieuwe verkiezingen worden gehouden onder een neutrale interimregering (zie pag. 509/1 ex-'96)

Volgens de definitieve verkiezingsuitslag van 19 juni had de Awami Liga 146 van de 300 rechtstreeks te verdelen zetels voor de Jatiya Sangsad (parlement) behaald, de BNP 116, de Jatiya Dal (JD) 32, de Jamaat-i-Islami 3 en de Jatiya Samajtantrik Dal-Rab (JSD-Rab), de Islami Oikya Jote en onafhankelijke kandidaten elk één.

Algemeen was men het erover eens dat deze verkiezingen met een officiële opkomst van naar schatting 74 procent eerlijk waren verlopen.

Een woordvoerder van het observatieteam van het Gemenebest, één van de meer dan 160 buitenlandse waarnemers, zei: „We hebben niets gevonden dat afbreuk zou kunnen doen aan de verkiezingsuitslag." De voorzitter van de kiescommissie, Mohammad Abu Hena verklaarde eveneens dat de verkiezingen „over het algemeen vreedzaam en ordelijk" waren verlopen, hoewel door enkele „onregelmatigheden" in 27 kiesdistricten opnieuw moest worden gestemd. Zia trok het eerlijke verloop van de verkiezingen echter in twijfel en beweerde dat er in 112 kiesdistricten „op massale schaal verkiezingsfraude" was gepleegd. Ondanks uitgebreide veiligheidsmaatregelen bedroeg het officiële dodental als gevolg van verkiezingsgeweld zeven. Daarnaast zouden volgens onbevestigde berichten tijdens de verkiezingscampagne in één maand nog eens 24 personen om het leven zijn gekomen.

Benoeming Awami Liga-regering

Op 23 juni trad de Awami Liga-regering aan na dagen van zware onderhandelingen die onvermijdelijk waren geworden, omdat de partij geen absolute meerderheid had behaald. Van doorslaggevend belang was de steun van de Jatiya Dal (JD),de op twee na grootste partij, die werd geleid door de in de gevangenis zittende oud-president, generaal b.d. Mohammad Ershad. Op 16 juni besloot de JD een Awami Liga-regering te steunen, naar verluidt in ruil voor de verzekering dat Ershad vervroegd vrij zou komen. Op 20 juni verkreeg de Awami Liga tevens de steun van de JSD-Rab van A.S.M. Abdur Rab.

Op 29 juni was de portefeuilleverdeling als volgt (alle portefeuilles naar de Awami Liga, tenzij anders aangegeven):

Premier. strijdkrachten. kabinet. bijzondere aangelegenheden. defensie, voorlichting. planning. milieu en bosbouw-, jute, textiel. burgerluchtvaart en toerisme, grondbeheer, arbeid en arbeidskrachten, vestiging. gezondheid en ge-

zinsplanning - mevr. sjeik Hasina Wajed; buitenlandse zaken - Abdus Sainad Azad: plaatselijk bestuur, plattelandsontwikkeling en coöperaties - Mohammad Zillur Rahman; financiën - S.A.M.S. Kibria; onderwijs, basis- en vervolgonderwijs, wetenschap en technologie - A.S.H.K. Sadeque: waterbronnen - Abdur Razzak: handel en industrie - Tofael Ahmed; elektriciteit, energie en minerale bronnen - luitenant-generaal b.d. Nooruddin Khan: binnenlandse zaken - generaal-majoor b.d. Rafiqul Islam Bir Uttam; post en telecommunicatie - Mohammad Nasim; landbouw. voedselvoorziening. rampencoördinatie en noodhulp - mevr. Matia Choudhry; communicatie - Anwar Hussain Manju (Jatiya-partij); gezondheid en gezinsplanning - Salahuddin Yousuf; scheepvaart - A.S.M. Abdur Rab (JSD-Rah).

Staatsmznisters: vrouwen- en kinderzaken. sociaal welzijn - Mozammel Hossain; jeugd- en sportzaken - Obaidul Kader; visserij en veeteelt - Satish Chandra Ray; buitenlandse zaken - Abul Hasan Chowdhury Kaiser; plaatselijk bestuur. plattelandsontwikkeling en coöperaties - Sayed Abul Hossain: godsdienstzaken - Mohammad Nurul Islam; huisvesting en openbare werken - Afsar Uddin Ahmed: wetten, justitie en parlementszaken - Abdul Matin Khasru; jute - A.K. Faizul Haq; arbeid en arbeidskrachten - M.A. Mannan; grondbeheer - Rashed Mosharraf; voorlichting - M.A. Sayeed.

De 49-jarige sjeik was de dochter van sjeik Mujibur Rahman, 's lands eerste premier en president, die in 1975 was vermoord (zie pag. 546/2 e.v.-'75). Zij stapte in 1982, een jaar na haar terugkeer uit ballingschap, in haar vaders voetsporen en werd leider van de Awami Liga. Hoewel zij niet werd gezien als een charismatische persoonlijkheid, werd zij in brede kring geroemd voor de rol die zij speelde bij het verdrijven van de militaire dictatuur van generaal Ershad in 1990 (zie pag. 341/3 e.v.-'91) en voor de campagne die zij voerde tegen de BNP-regering om bewindslieden beter ter verantwoording te kunnen roepen. Als premier zou sjeik Hasina naar verwachting hinder ondervinden van haar gebrek aan bestuurlijke ervaring en van het wankele akkoord tussen haar regering en de JD van Ershad.

ONTSLAG LEGEROFFICIEREN

Op 15 juni werden zeven legerofficieren ontslagen en vier anderen met pensioen gestuurd in opdracht van een onderzoekscommissie van het ministerie van defensie. Zij waren schuldig bevonden aan betrokkenheid bij een couppoging in mei (zie pag. 510/3 e.v. - '96).

Een van de ontslagenen was de vermeende coupleider, luitenant-generaal Abu Saleh Mohammad Nasim. Hij zou de coup hebben georganiseerd uit onvrede over zijn ontslag als opperbevelhebber van het leger door president Abdur Rahman Biswas. In haar oordeel gaf de commissie aan te hebben afgezien van strengere maatregelen gezien ,,de rol van de officierenin kwestie in de vrijheidsoorlog" van Bangladesh. Volgens eerdere berichten zouden ,,honderden vrijheidsstrijders" hebben geëist dat Nasim een eerlijk proces zou krijgen. Nasim had 's lands hoogste militaire onderscheiding ontvangen voor getoonde moed in de onafhankelijkheidsoorlog van Bangladesh tegen Pakistan in 1971.



Op 20 juni bracht de Palestijnse president Yasser Arafat (r.)in Dhaka een bliksembezoek aan de Awami Liga-leider en vermoedelijk nieuwe premier sjeik Hasina Wajed (1.).

BEGROTING 1996-'97. BUITENLANDSE HULP

De interimregering van de voorzitter van de adviesraad Mohammad Habibur Rahman keurde op 20 juni een voorlopige begroting goed voor het fiscale jaar 1996-'97. De begroting ging uit van een overschot van 50,170 mrd taka op de lopende (of ,,inkomsten"-) begroting en voorzag in 171,2 mrd taka aan inkomsten en 121,030 mrd taka aan uitgaven ($1=41,45 taka op 21 juni 1996).

Op 28 juli presenteerde minister van financiën S.A.M.S. Kibria de begroting voor 1996-'97 in de Jatiya Sangsad (het uit een kamer bestaande parlement).De totale inkomsten en uitgaven in de begroting waren gelijk aan die in de voorlopige begroting die in juni was goedgekeurd door de interimregering. Kibria zei dat in de begroting 34 procent meer geld werd uitgetrokken voor de landbouw, gezien de bijzondere bijdrage van deze sector aan de economie.

Op 10-11 september zegde de Club van Parijs van westerse crediteurenlanden tijdens een vergadering in Parijs $ 1,9 mrd aan hulp toe aan Bangladesh voor het begrotingsjaar 1996-'97.

VERKIEZING NIEUWE PRESIDENT

De gepensioneerde opperrechter van het Hooggerechtshof en waarnemend president in 1990-'91, Shahabuddin Ahmed, werd benoemd tot de nieuwe president van Bangladesh nadat hij op 23 juli als enige kandidaat de verkiezingen had gewonnen.

Ahmed stond kandidaat voor de regerende Awami Liga. Hij was de opvolger van Abdur Rahman Biswas, wiens ambtstermijn van vijf jaar op 8 oktober zou verstrijken. De presidentsverkiezingen die op 1 augustus zouden worden gehouden, waren overbodig geworden doordat Ahmed de enige kandidaat was.

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

De regerende Awami Liga won bij tussentijdse verkiezingen op 3 september 8 van de 15 zetels. De oppositiepartijen BNP en Jatiya Partij wonnen elk drie zetels en een zetel werd gewonnen door een onafhankelijke kandidaat. Het me-



De nieuwe president van Bangladesh, Shahabuddin Ahmed (m.).wordt op 9 oktober 1996 door zijn voorganger Abdur Rahman Biswas (r.)en premier sjeik Hasina Wajed (l.)welkom geheten bij de inhuldigingsplechtigheid in het presidentieel paleis Bangabhaban te Dhaka.

rendeel van de zetels was vacant geworden sedert de algemene verkiezingen in juni, omdat toen een wet in werking trad die succesvolle kandidaten ertoe verplichtte om, op één na, afstand te doen van de maximaal vijf zetels die ze konden winnen.

Door de uitslag van de tussentijdse verkiezingen verkreeg de Awami Liga, die in juli ook 27 van de 30 aan vrouwen toegewezen zetels had verworven, een absolute meerderheid in het parlement, waar de partij 176 van de 330 zetels bezette.

WATERBESPREKINGEN MET INDIA

De besprekingen die de ministers van buitenlandse zaken van Bangladesh en India, resp. Abdus Samad Azad en I.K. Gujral, op 7 en 17 september in Dhaka en Calcutta hielden, resulteerden niet in een formele overeenkomst over de verdeling van het water van de rivier de Ganges. De vorige gespreksronde tussen beide partijen was ook in een patstelling geëindigd (zie pag. 786/1 - '95).

(Vor.ber.pag. 509/1 e.v.-1996)

INDONESIË

VERBOD OP KRANTEN

Op 13 juni verklaarde de Hoge Raad van Indonesië dat de regering in haar recht stond toen ze in juni 1994 drie grote opinieweekbladen verbood (zie pag. 803/3 e.v.-'94). De sluiting van de weekbladen Tempo en Editor en het magazine *DeTik* was eerder (zie ook pag. 505/3-'95) door een administratieve rechtbank en het administratieve hof van beroep in Jakarta onrechtmatig bevonden, omdat het in strijd was met de in de grondwet verankerde persvrijheid. De voorzitter van de Hoge Raad, opperrechter Soerdjono, beschouwde in een toelichting op het vonnis het ministeriële verbod niet in strijd met de wet; het weekblad Tempo zou een zestal waarschuwingen naast zich neer hebben gelegd en bovendien achtte Soerdjono verder voldoende gronden aanwezig om het besluit van minister van voorlichting Harmoko te bekrachtigen. De oud-hoofdredacteur van Tempo, Gunawan Mohammad, sprak van ,,een dag van rouw voor de Indonesische pers. Onze strijd voor de persvrijheid is voorbij", zo zei hij na afloop.

DOCHTER SOEKARNO AFGEZET ALS PDI-VOORZITTER. HOOFDKANTOOR PARTIJ BESTORMD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Medio juni 1996 werd Megawati Soekarnoputri, de oudste dochter van oud-president Soekarno, in feite afgezet als voorzitter van de oppositionele Democratische Partij van Indonesië (Partai Demokrasi Indonesia, PDI), een functie die zij sinds haar verkiezing in december 1993 had bekleed (zie pag. 78/3 e.v.-'94).

Vice-partijleider en PDI-fractievoorzitter in het parlement mevr. Fatimah Achmad kondigde op 13 juni aan dat Megawati's tegenstanders binnen de PDI een eigen congres zouden houden. Zij zei te handelen op verzoek van 215 van de 306 partij-afdelingen. Zowel partijvoorzitter Megawati als tien haar trouw gebleven PDI-bestuursleden, bestreden dit en legden bewijzen over dat slechts 141 afdelingen hiertoe verzoekschriften hadden ingediend; bovendien verklaarden enkele afdelingen, die door de dissidente bestuursleden tot hun medestanders werden gerekend, te hebben gehandeld onder druk van de militaire autoriteiten. Megawati liet weten zich niet zonder slag of stoot gewonnen te geven, indien het ,,tegencongres" doorgang mocht vinden, en gaf op 13 juni de volgende verklaring uit:,,Als wij willen kunnen we in alle steden van het land miljoenen mensen op straat krijgen, studenten, boeren, leden van de middenklasse, allen die opkomen voor democratie, van Atjeh tot Irian Jaya. Dan gaan er duizenden fabrieken, kantoren en scholen dicht om uitdrukking te geven aan de aspiraties van het volk. We hebben echter besloten om dit nu niet te doen. We zullen alles doen wat in ons vermogen ligt om te voorkomen dat er slachtoffers vallen en verantwoordelijk blijven handelen, ongeacht de intimidaties waaraan we bloot staan." Op 19 juni, daags voor de aanvang van het omstreden congres, werden de 16 leden van de dissidente PDI-bestuursfactie door de resterende bestuursleden onder leiding van voorzitter Megawati uit hun functie ontheven.

Volgens *NRC/H'blad*-correspondent Dirk Vlasblom, in een bericht van 15 juni 1996, is Megawati in een kat-en-muis-spel met de regering venvikkeld geweest sinds het buitengewoon partijcongres in december 1993, waar zij tot partijvoorzitter werd gekozen; dit gebeurde niet op de gebruikelijk manier in besloten overleg tussen kiescollege en regering, maar via een rechtstreeks mandaat van de achterban. Megawati werd daarmee de eerste, gekozen voorzitter van een onder curatele van de regering staande politieke partij, die niet de zegen had van de minister van binnenlandse zaken, dus in feite van president Soeharto. Haar mandaat werd uiteindelijk weliswaar erkend door de minister van binnenlandse zaken Yogie Soewardi Memet, maar de regering probeerde sindsdien haar invloed zoveel mogelijk in te dammen

Het congres van dissidente PDI-partijbestuurders dat met steun van de regering maar tegen de wil van voorzitter Megawati op 20-22 juni werd gehouden in de Noord-Sumatraanse stad Medan, de thuisbasis van Achmad, en dat volgens de organisatoren was bedoeld om de eenheid in de partij te herstellen, koos Soerjadi, de vice-voorzitter van

het Huis van Afgevaardigden en voormalig PDI-voorzitter in de periode 1987-1993, tot nieuwe partijvoorzitter. De *Far Eastern Economic Review* van 4 juli noemde het Medan-congres een ,,weinig verfijnd staaltje van politieke manipulatie door de staat".

Megawati en haar aanhangers bestempelden het Medan-congres als onwettig. Pro-Megawati-demonstraties in de Indonesische hoofdstad Jakarta eindigden gewelddadig toen veiligheidstroepen botsten met Megawati's aanhangers. Op 20 juni, de openingsdag van het Medan-congres, zouden naar verluidt 52 arrestaties zijn verricht en raakten tenminste 75 personen gewond toen politie en legereenheden duizenden demonstranten uiteendreven, die zich hadden verzameld bij het PDI-hoofdkantoor in Jakarta. Volgens de demonstranten hadden de partijbestuurders die naar Medan waren afgereisd (in totaal waren er gedelegeerden uit 247 van de 306 regionale partijafdelingen aanwezig) ,,nooit een mandaat gekregen van hun afdelingen" en waren ze ,,metgrote bedragen door de regering omgekocht".

Zeven advocaten, die zich het ,,Verdedigingsteam Indonesische Democratie" noemden, spanden op 4 juli; aldus een bericht van *NRC/H'blad*, 5-7-'96 , namens Megawati en de eveneens afgezette PDI-secretaris-generaal Alexander Litaay een civiele procedure aan bij de arrondissementsrechtbank van Centraal-Jakarta tegen de zestien partijbestuurders die in Medan het ,,tegencongres" belegden, zonder Megawati, andere bestuursleden en gewone leden eerst te hebben geraadpleegd. Onder de gedaagden bevonden zich ook de Indonesische minister van binnenlandse zaken Yogie Soewardi Memet en de chef-staf van de Indonesische strijdkrachten, generaal Feisal Tanjung, met wier logistieke en financiële hulp de PDI-afvalligen in Medan konden vergaderen.

Hangende een gerechtelijke uitspraak eisten de advocaten een verbod aan de gedaagden ,,om het leiderschap of de bezittingen van de PDI in andere handen te doen overgaan", met een dwangsom van 51 triljoen rupiah (38 mrd gulden). Dat betekende 1 triljoen rupiah ,,voor ieder jaar dat Indonesië onafhankelijk is zonder dat de heerschappij van het recht is gevestigd", aldus de advocaten.

Eveneens op 4 juli gaf een groep van 32 prominente Indonesiërs, onder wie parlementsleden, voormalige ministers en generaals buiten dienst, een verklaring uit waarin zij hun ,,diepeongerustheid" uitspraken over de ,,jongste politieke praktijken die de volkssouvereiniteit dreigen te vervangen door machtsuitoefening van eén groep over alle anderen" Onder de ondertekenaars van de verklaring was ook Abdurrahman Wahid, de gezaghebbende voorzitter van de Nahdlatul Ulama (, Ontwaken der Schriftgeleerden"), de met 25 mln leden grootste moslimbeweging van Indonesie

Voorts werd er sedert het gewraakte ,,congres" in Medan vrijwel dagelijks in Jakarta en andere delen van het land tegen de regering gedemonstreerd. Een groot aantal van Megawati's aanhangers onderhield banden met het groeiende aantal non-gouvernementele organisaties in Indonesië, die onder anderen arbeiders, studenten, vrouwen, slachtoffers van schendingen van de mensenrechten en journalisten vertegenwoordigden. De positie van de nieuwe PDI-voorzitter Soerjadi werd verzwakt doordat de regionale partijafdelingen de rijen achter Megawati sloten, en overal in het land deelnemers aan ,,Medan" op afdelingsvergaderingen van hun posten verwijderden wegens schending van de partijstatuten. Deze zuivering ging in grote steden van Java, Sumatra, Bali en Sulawesi gepaard met vreedzame betogingen voor regeringsgebouwen.

Ernstige ongeregeldheden in Jakarta na bestorming PDI-hoof*dkantoor*

Op 27 juli braken in het centrum van Jakarta ernstige ongeregeldheden uit. toen politie en leger het PDI-hoofdkantoor bestormden. Het waren de eerste omvangrijke rellen in Jakarta sinds september 1984, toen soldaten het vuur openden op anti-regeringsbetogers in de havenwijk Tanjung Priok (zie pag. 274/3 e.v.-'87).

Het PDI-hoofdkantoor was sedert het .,tegencongres" in Medan (zie boven) bezet gehouden door aanhangers van Megawati Soekarnoputri; er was op het voorplein van bet gebouw. binnen de muren, een 'vrij podium' ingericht waar zes weken lang. van medio juni tot eind juli, dagelijks politieke redevoeringen werden afgestoken, liederen gezongen en gebeden uitgesproken door een ieder die dat wenste. Behalve Megawati en PDI-kaderleden spraken er ook leden van actiegroepen die opkwamen voor democratie en de mensenrechten, evenals felle critici van de regering, zoals de Javaanse ziener Permadi en Wimanjaya, de auteur van een ,,zwartboek" over president Soeharto. Op 22 juli had het hoofd sociaal-politieke zaken van de Indonesische strijdkrachten, luitenant-generaal Syarwan Hamid, tijdens een redevoering het vrije podium omschreven als een ,.embryo van subversie". Een paar dagen daarna, maar nog voordat tot de bestorming van het hoofdkantoor werd besloten, vergeleek de staf-chef van het leger Feisal Tanjung de acties van de Megawati-aanhang met die van de in de zestiger jaren op bloedige wijze geliquideerde communistische PKI (zie pag. 797/1-'65; 129/1 e.v.-'66).

De gewelddadigheden begonnen in de vroege ochtend van 27 juli toen honderden leden van de oproerpolitie het PDI-hoofdkantoor omsingelden. De politie werd vergezeld door ongeveer 200 burgers die T-shirts droegen waarop stond



Een beeld van het interieur van het PDI-hoofdkwartier in Jakarta op 31 juli 1996, enkele dagen na de bestorming door Indonesische veiligheidstroepen.



De afgezette PDI-voorzitter Megawati Soekarnoputri staat op 29 juli 1996 in haar woning in Jakarta buitenlandse journalisten te woord.

dat ze aanhangers waren van Soerjadi, die Megawati was opgevolgd als PDI-voorzitter tijdens het congres in juni. Volgens sommige berichten waren dat leden van de veiligheidstroepen die burgerkleding droegen.

De politie ging het PDI-hoofdkantoor binnen en raakte slaags met aanhangers van Megawati. Uiteindelijk verrichtten ze 170 arrestaties en sloten ze de omgeving af. Maar tegen het middaguur hadden zich bij het kordon duizenden mensen verzameld die leuzen riepen voor Megawati. In de late namiddag verschenen er berichten over rellen in andere delen van de stad, onder meer in de omgeving van de Universiteit van Indonesië en in een handelswijk. Volgens de Financial Times van 29 juli bedroeg de schade aan gebouwen in de handelswijk naar schatting tientallen miljoenen dollars.

Op 28 juli vonden nieuwe onlusten plaats, toen jongeren die zich bij het PDI-hoofdkantoor hadden verzameld door de oproerpolitie met de wapenstok werden verjaagd. De soldaten en leden van de oproerpolitie, die op 27 juli alleen maar met een wapenstok waren bewapend, droegen op 28 juli automatische geweren, hoewel er niet zou zijn geschoten. Op 29 juli was de veiligheidssituatie in Jakarta weer normaal, maar desalniettemin gaf de militaire commandant van Jakarta, generaal-majoor Sutiyoso, op 30 juli opdracht zonder waarschuwing te schieten op relschoppers.

Op 29 juli legde Megawati een verklaring voor de pers af waarin ze zei het gewelden de schade te betreuren. Zij riep het gehele volk van Indonesië op ,,na te denken over wat er gebeurd is en na te gaan wat de belangrijkste oorzaak is van de aangerichte schade".

Volgens Sutiyoso kwamen er twee mensen om het leven bij de ongeregeldheden en raakten 26 anderen gewond. Volgens de Independent van 30 juli. waarin cijfers stonden die politie en leger hadden verstrekt aan de Indonesische Stichting voor Rechtshulp, werden 178 personen aangeklaagd wegens misdrijven die ze tijdens de onlusten hadden begaan, en verbleven 28 anderen in hechtenis zonder te zijn aangeklaagd, terwijl van 138 anderen bekend was dat ze in een ziekenhuis werden behandeld. Maar volgens de krant be eerde de PDI dat zeker 54 mensen het leven hadden verloren en dat er niets bekend was over het lot van 79 politieke activisten.

Onder degenen die na de onlusten door het leger en de politie werden opgeroepen voor een verhoor, waren de vooraanstaande moslim-activist Ridwan Saidi en de voorzitter van de onafhankelijke Indonesische Vakbond voor Arbeiderswelzijn (SBSI), Muchtar Pakpahan. De arrestatie van Pakpahan op 31 juli hield kennelijk verband met zijn optreden op het vrije podium, waar hij onlangs zijn steun aan Megawati had betuigd.

In een verklaring die op 28 juli door de landelijke radiozender werd uitgezonden, weet generaal Feisal Tanjung, opperbevelhebber van de Indonesische strijdkrachten (ABRI), de gewelddadigheden aan ,,onverantwoordelijke lieden die zich overgeven aan een of andere vorm van anarchie". De volgende dag stelde minister van politieke zaken en veiligheid Soesilo Soedarman de linkse Democratische Volkspartij (Persatuan Rakyat Demokratik, PRD) van Budiman Sudjatmiko verantwoordelijk voor de gewelddadigheden. Deze beschuldiging leidde er mede toe dat de PRD-leiding op 30 en 31 juli haar kantoor in Jakarta-Zuid sloot en ondergronds ging. De Far Eastern Econornic Review van 8 augustus noemde de PRD ,,een loot van studentengroepen die aanvankelijk actief waren geweest in Midden- en Oost-Java aan het eind van de jaren tachtig". Deze groepen hadden medio juli officieel de PRD opgericht.

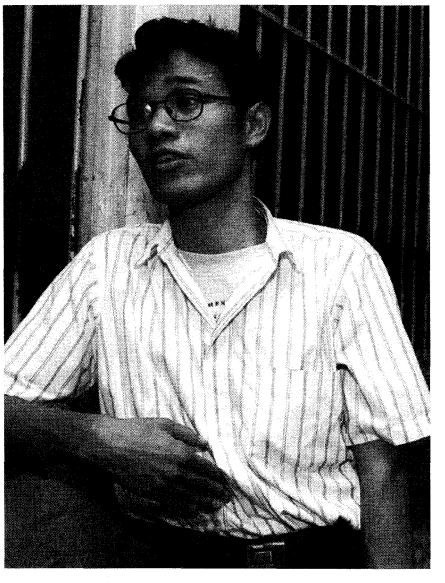
Aanhoudende strafcampagne tegen dissidenten. Regering signaleert communistische samenzwering

Na de uitbarsting van rellen in Jakarta eind juli ging de regering in augustus onverdroten door met haar campagne tegen pro-democratie-activisten en dissidenten.

Megawati Soekarnoputri, de afgezette voorzitter van de PDI en Indonesië's bekendste oppositieleider; moest zich op 9 augustus bij de politie melden om te worden ondervraagd over haar rol bij de onlusten. De procureur-generaal had toestemming van president Soekarno nodig om haar aan een gerechtelijk verhoor te kunnen onderwerpen, aangezien Megawati als parlementslid onschendbaarheid genoot.

Op 15 augustus werd Megawati voor de tweede keer door de Indonesische politie verhoord over haar betrokkenheid bij de rellen van eind juli. Megawati vertelde na dit verhoor, dat ruim een uur duurde, dat de politie tevreden was met haar verklaringen en haar niet opnieuw zou oproepen. Megawati's advocaat Tambunan verkaarde dat de aolitie het verhoor had afgesloten omdat ze geen aanwijzingen kon vinden voor banden met PRD-leider Sudjatmiko.

Op 12 augustus arresteerde de politie Budiman Sudjatmiko, de voorzitter van de PRD, de kleine linkse groepering die door de regering ervan was beschuldigd de ongeregeldheden te hebben georganiseerd. Op 11-12 augustus werden nog eens negen andere PRD-leden gearresteerd in Jakarta. Volgens de Far Eastern Econornic Review van 22 augustus liepen allen de kans beschuldigd te worden van ondermijning van het staatsgezag, waarop in Indonesië de doodstraf stond.



PRD-leider Budiman Sudjatmiko (archieffoto van 1-1-'96).



SBSI-leider Muchtar Pakpahan (m.)wordt op 19 augustus 1996 uit het gerechtsgebouw in Jakarta weggeleid nadat de rechtbank zijn beroep tegen de tegen hem ingebrachte beschuldigingen heeft verworpen.

In officiële regeringsverklaringen werd eind juli en in augustus gewag gemaakt van banden tussen de PRD en de verboden Communistische Partij van Indonesië (PKI). Luitenant-generaal Syarwan Hamid. hoofd sociaal-politieke zaken van ABRI, had op 31 juli, tijdens een ongebruikelijke bijeenkomst met diplomaten en buitenlandse correspondenten, al zijn licht laten schijnen over de onlusten: de ordeverstoringen van 27 en 28 juli maakten deel uit van een ,,communistische samenzwering tegen de regering". Ook president Soeharto waarschuwde op 12 augustus voor de latente communistische dreiging in Indonesië. Volgens hem hadden de communisten gep obeerd de regering omver te werpen en had ,,het incident van 27 juli bewezen dat het communisme nog steeds een bedreiging vormt".

Behalve tegen de PRD, trad de regering op tegen een aantal non-gouvernementele organisaties (NGO's) die Megawati hadden gesteund, zoals de niet-erkende Indonesische Vakbond voor Arbeiderswelzijn (SBSI),van Muchtar Pakpahan, die vrij kort na de ongeregeldheden was opgepakt (zie boven). Medio augustus weigerde een rechtbank Pakpahan vrij te laten, die een geding had aangespannen omdat zijn arrestatiebevel ongeldig zou zijn. De rechtbank verwierp Pakpahans betoog dat in het aanhoudingsbevel melding werd gemaakt van ondermijning van het staatsgezag , maar ging verder niet in op specifieke details. Ook de schrijver Pramoedja Ananta Toer en Sukmawati Soekarnoputri, de zus van oppositieleidster Megawati, kregen op 12 augustus het bevel hun opwachting te maken bij de procureur-generaal voor nader verhoor over hun banden met de PRD.

Reacties in het buitenland

Op 6 augustus dreigden de Verenigde Staten met niet nader genoemde ,,maatregelen". als Indonesië de mensenrechten en democratische regels niet in acht nam. De perschef van het Witte Huis, Leon Panetta, zei dat Washington meteen na de gewelddadige ontruiming van het PDI-hoofdkantoor en de daarop volgende rellen zijn ongerustheid in Jakarta kenbaar had gemaakt en de Indonesische regering had verzocht haar houding te veranderen. De Democratische senator Clairborne Pell stelde voor om de verkoop van negen F-16 gevechtsvliegtuigen aan Indonesië te annuleren. Op 5 augustus tekende de Europese Unie voor het eerst bezwaar aan tegen de aanpak van de oppositie. De EU dreigde nog niet met sancties, maar liet door Nederlandse en Italiaanse diplomaten in Jakarta een protest overhandigen aan het ministerie van buitenlandse zaken, waarin men zich ,,bezorgd" toonde over de arrestatie van ruim 100 PDI-aanhangers en de Indonesische regering opriep de ,,fundamentele rechten van de mens. zoals de vrijheid van meningsuiting en van beweging" terespecteren.

Op 28 augustus werd bekend dat het Amerikaanse departement voor ontwikkelingshulp (USAID) de hulp aan Indonesië in 1996 zou heperken tot $40 mln, ruim 20 mln minder dan in 1993. De vermindering maakte deel uit van een algehele verlaging van de hulp.

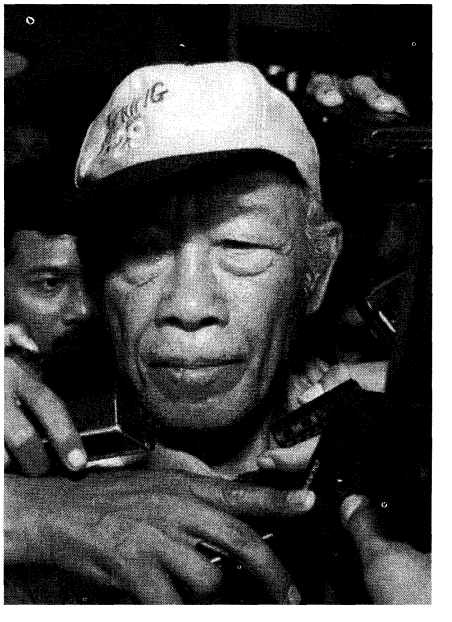
Megawati wil rechtszaak tegen regime schikken

De rechtszaak die Megawati tegen haar PDI-rivalen en de regering had aangespannen (zie boven), begon op 1 augustus en eindigde vrijwel direct erna met een anti-climax, zo berichtte Dirk Vlasblom diezelfde dag nog in *NRC/H'blad*. Volgens een voorgelezen doktersverklaring leed de president van de rechtbank Centraal Jakarta aan kiespijn en was hem enige dagen rust voorgeschreven. De zitting werd daarop geschorst.

Op 22 augustus bevestigde Megawati's advocaat R.O.Tambunan dat de rechtszaak in afwachting van onderhandelingen over een minnelijke schikking tussen Megawati en de regering, was verdaagd naar 29 augustus. Volgens de *Volkskrant* van 29 augustus was een poging om het conflict tussen Megawati enerzijds en de PDI-top en de regering anderzijds via een schikking te regelen, op 28 augustus mislukt.

Crisis opgelost

In zijn jaarlijkse beleidstoespraak tot het Indonesische parlement, dat zijn laatste zittingsjaar inging, verklaarde president Soeharto op 16 augustus, aan



De schrijver Pramoedja Ananta Toer (m.) wordt op 12 augustus 1996 na zijn verhoor door de procureur-generaal in Jakarta belaagd door verslaggevers.



De advocaat van Megawati Soekarnoputri, Robert Tambunan (m.)en PDI-secretaris-generaal Alex Litaay (2de v.l.) worden op 1 augustus 1996 bij aankomst bij de rechtbank in Jakarta opgewacht door enthousiaste PDI-aanhangers.

de vooravond van Onafhankelijkheidsdag, dat hij geen reden zag verandering te brengen in het politieke systeem. „Als we nog niet tevreden zijn met de drie forums van onze politieke krachten, laten we dan de bestaande forums verbeteren", zei de president, doelend op de drie politieke partijen die als enige rijs toegestaan in Indonesië. Megawati Soekarnoputri, de vorige maand tot aftreden gedwongen leidster van de kleinste van die partijen, was opvallende afwezige bij de toespraak van de president, die zij als parlementslid had kunnen bijwonen. De nieuwe PDI-leider Soeriadi was wel aanwezig. Voor aanvang van de openingszitting liet Megawati via een woordvoerder weten ,,datze niet schijnheilig wil zijn" en om die reden niet wenste plaats te nemen naast PDI-parlementariërs, die achter Soerjadi stonden en die zij moreel medeplichtig achtte aan het geweld van 27 juli. In het laatste artikel van 16-8-'96, dat hij voor *NRC/H'blad* vanuit Jakarta schreef (op 5 augustus werd het niet verlengen van zijn verblijfsvergunning formeel bevestigd) berichtte correspondent Dirk Vlasblom dat de Indonesische staatstelevisie tot vijfmaal toe de lege parlementszetel toonde in het PDI-fractieblok, en indringend lang op het moment dat president Soeharto in zijn speech uithaalde naar ,,onverantwoordelijke lieden die erop uit zijn de Nieuwe Orde omver te werpen".

In hetzelfde bericht meldde Vlasblom dat de gebruikelijke feeststemming rond Onafhankelijkheidsdag en het gevoel van nationale eensgezindheid op die dag plaats hadgemaakt voor nationale polarisatie, omdat naast de officiële betuigingen van trouw aan de Nieuwe Orde zeer vele Indonesiërs in kleine kring uiting gaven aan hun sympathie voor Megawati. De vertogen van officiële zijde over „ *communistische* ondermijning" zouden lang niet overal een gewillig oor vinden en Vlasbom signaleerde steeds meer geluiden die op groeiende verdeeldheid wijzen binnen de Indonesische gemeenschap. Zo zou het Indonesische Verbond van Moslim Intellectuelen (ICMI). dat zijn leden vooral recruteerde in overheidsorganen. hebben opgeroepen om uitingen van onvrede niet automatisch af te doen met ideologische etikettenplakkerij; en de maarnemend voorzitter van de semi-officiële Nationale Commissie voor de Mensenrechten, Marzuki Darusman. tekende openlijk verzet aan tegen het beroep dat voor het eerst sedert jaren weer werd gedaan op de zeer omstreden antisubversiewet uit 1963 (zie pag 750/3 -'63j:,.deartikelen zijn zo elastisch als rubber en stellen de autoriteiten in staat om elk willekeurig misdrijf als subversief te bestempelen". The Economist van 3 augustus 1996 schreef de rellen van eind juli toe aan pogingen van de machthebbers der Nieuwe Orde om de status quo te handhaven, met het oog op de presidentsverkiezingen in maart 1998. Ook Vlasblom stelde de recente gebeurtenissen in Indonesië in het licht van de strategie van de ,,zegelbewaarders der hoogbejaarde Nieuwe Orde" om de komende presidentsverkiezingen naar hun hand te kunnen zetten: door het onschadelijk maken van een potentiële presidentiële tegenkandidaat als Megawati zou dan alleen de vraag resten of president Soeharto zelf een zevende ambtstermijn ambieert of dat een van zijn getrouwen hem in maart 1998 opvolgt.

Bevordering voor Prabowo

Brigadegeneraal Prabowo Subianto, commandant van het regiment speciale troepen Kopassus en schoonzoon van president Soeharto, werd op 13 augustus bevorderd tot generaal-majoor

De 45-jarige Prabowo was de jongste officier in het leger die deze rang kreeg. In december 1995 was hij bevorderd tot brigadegeneraal. Prabowo's bliksemcarrière in het leger en zijn band met Soeharto door zijn huwelijk met



In haar hoedanigheid van dochter van de stichter van de Republiek Indonesië begroet oppositieleidster Megawati Soekarnoputri (r.)bij de viering van Onafhankelijkheidsdag op 17 augustus 1996. de Indonesische president Soeharto (l.),daarbij gadegeslagen door vice-president Try Sutrisno (2de v.l.) en diens vrouw Tuti ('2dev.r.).

diens dochter gaven voedsel aan speculaties dat hij erop werd voorbereid om Soeharto op te volgen

Voorlopig rapport van **mensenrechten-commissie**

In afwachting van de publikatie, medio september, van een definitief rapport van de Nationale Commissie voor de Mensenrechten over de rellen van eind juli in Jakarta. maakte de Commissie op 31 augustus de bevindingen van een voorlopig rapport bekend: de rellen kostten het leven aan vijf mensen en er vielen 150 gewonden; voorts noemde de Commissie in het rapport het aantal van 74 vermisten.
De regering had eerder gesproken over 4 doden en 90 gewonden en helemaal geen gewag gemaakt van vermisten.

Het vaststellen van het precieze aantal vermisten bleek een van de grootste moeilijkheden voor de Commissie. Secretaris-generaal Baharuddin Lopa bevestigde dat de gegevens daarover onvolledig en tegenstrijdig waren:., deze informatie moet steeds opnieuw worden gecontroleerd. om te zien of ze inderdaad worden vermist". Hij sloot niet uit dat vermisten uit angst voor represailles waren ondergedoken, of dat ze dood waren. Waarnemend voorzitter Marzuki Darusman betwijfelde of de Commissie de precieze gegevens over de vermisten ooit zou publiceren, aangezien er een procedure bestond om twee rapporten uit te brengen, één voor de regering en een die voor publikatie was bestemd: bovendien had de Indonesische regering. aldus Darusman in de *Jakarta Post* op 21 augustus, de Commissie aangeraden ..te denken aan het landsbelang". alvorens de resultaten van haar onderzoek openbaar te maken. Moslimleider Abdurrahman Wahid. die in de week na de rellen op grond van verklaringen van verpleegsters tot de conclusie kwam dat er mogelijk 116 doden naar ziekenhuizen waren gebracht. verklaarde op 6 augustus tegenover de *Volkskrant:*..Het is inmiddels duidelijk dat de Nationale Commissie voor de Mensenrechten al over informatie beschikt over 47 lijken". Volgens Wahid zou het uiteindelijke dodental van de rellen nog hoger komen te liggen.

Nieuwe partijkantoor **PDI-Megawati** gesloten

Het nieuwe. alternatieve PDI-hoofdkantoor dat aanhangers van Megawati op 16 september in een villa in Oost-Jakarta hadden geopend, diende op last van de gouverneur van dat betreffende stadsdeel, generaal Soedarsono. ,,onmiddellijk zijn activiteiten te staken". zo werd Megawati op 24 september per brief meegedeeld. Haar en haar aanhangers werd tot 26 september's avonds de tijd gegeven om het kantoor te ontruimen. Op 27 september liet de burgemeester van Oost-Jakarta de woning sluiten omdat de wijk in kwestie volgens het bestemmingsplan een woonwijk zou zijn. waar geen kantoren mochten worden gevestigd. Megawati, die niet officieel kandidaat was gesteld namens de PDI voor de parlementsverkiezingen van volgend jaar, maar zichzelf nog altijd als de rechtmatige PDI-voorzitter beschouwde, zekcr zolang nog rechtszaken liepen in verband met haar omstreden afzetting, wenste zich niet bij de gang van zaken neer te leggen. de *Volks*krant van 2-10-'96 berichtte dat zij de burgemeester had aangeklaagd wegens wederrechtelijke sluiting van het partijkantoor, met als belangrijkste argument dat er in de betreffende villa al een kantoor was gevestigd voordat de PDI er zijn intrek nam.

(Vor.ber.pag. 511/2 e.v.-1996)

KAZACHSTAN

EXTRA AMERIKAANSE FINANCIËLE STEUN VOOR ONTMANTELING KERNWAPENS

Op 10 juni 1996 ondertekende in Almaty een functionaris van het Amerikaanse ministerie van defensie amendementen op twee in 1993 en 1994 gesloten bilaterale akkoorden (zie pag 507/3-'94) over het toezicht op en de beveiliging van nucleair materiaal, de opleiding van personeel dat zou worden belast met de vernietiging van raketlanceersilo's, en het verwijderen van de bijbehorende infrastructuur. Hierbij zegden de V S nog eens $ 40 mln toe als bijdrage aan de financiering van Kazachstans kernontwapeningsprogramma. Alle in Kazachstan geplaatste kernwapens werden in mei 1995 overgebracht naar Russisch gebied of vernietigd krachtens het Protocol van Lissabon van 1992 (zie pag. 730/2/3-'92).

PRESIDENT HOOGGERECHTSHOF ONTSLAGEN

Op 3 juni ontsloeg de Senaat (Eerste Kamer van de Opperste Kenges) de president van het Hooggerechtshof, Michail Malachow, om ,.morele en ethische redenen". Malachow, die in april was geschorst nadat hij van omkoperij was beschuldigd, zou naar Moskou zijn gevlucht. Op 28 juni gaf de Senaat zijn goedkeuring aan de benoeming door president Noersoeltan Nazarbajew van Maksoet Narikbajew tot opvolger van Malachow.

IMF-KREDIET

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) keurde op 17 juli een kredietovereenkomst voor Kazachstan goed voor een periode van drie jaar ter waarde van SDR 309,4 mln (ongeveer $ 446 mln) krachtens de uitgebreide fondsfaciliteit (extended fund facility, EEF) ter ondersteuning van het middellange economische hervormingsprogramma van de regering voor de periode 1996-'98; in 1996 zou van dit bedrag SDR 37,2 mln (ongeveer $ 54 mln) beschikbaar zijn.

(Vor.ber.pag. 513/3 e.v.-1996)

MACAO

COMMENTAAR VAN CHINESE FUNCTIONARIS OP OVERDRACHT

Op 24-27 juli 1996 zei een hoge Chinese functionaris tijdens een bezoek aan Macao dat niet-Portugese inwoners van Macao meer en meer toegang zouden moeten krijgen tot de hogere ambtenarenechelons in de aanloop naar de soevereiniteitsoverdracht aan China in 1999.

Chen Ziying, onderdirecteur van het Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao van de Staatsraad, zei dat hoge ambtenarenposten nog steeds merendeels door Portugezen werden bezet. Ook zou het gebruik van het Chinees als officiële taal naast het Portugees in overheidsdepartementen krachtiger moeten worden bevorderd, aldus Ziying. Hij bevestigde dat in Macao geboren Portugezen zouden kunnen kiezen voor het Chinese of het Portugese staatsburgerschap.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 22 september 1996 werden, voor de laatste keer onder Portugees bestuur, parlementsverkiezingen gehouden. Naar verluidt bedroeg de opkomst 64,38%; een record aantal van-74.964 van de 116.000 geregistreerde kiezers bracht zijn stem uit op 62 kandidaten die streden om 8 direct te kiezenzetels in de 23 leden tellende Wetgevende Vergadering. Van de 23 zetels werden er 8 indirect gekozen door belangengroepen van zakenlieden, en de resterende 7 zetels werden toegewezen door de gouverneur van Macao. Vasco Rocha Vieira.

Volgens een voorlopige uitslag. die werd gegeven door het officiële Chinese persbureau *Xinhua,* kregen de Macause Unie voor Economische Bevordering (12.029 stemmen) en het Wijkcomité (11.045 stemmen) ieder 2 zetels, de Arbeidsgroep met 10.528 stemmen een zetel, en drie andere organisaties, te weten de Macause

Bond van de Voorspoed. de Macause Bouwliga en Democratisch Nieuw Macao. met tussen de 6.300 en 7.500 stemmeniedereenzetel.

(Vor.ber.pag. 145/3 e.v.-1996)

MYANMAR

ANTI-OPPOSITIEWETGEVING

Op 7 juni 1996 keurde de regerende militaire junta, de Staatsraad voor Herstel van Recht en Orde (SLORC), een wet goed die alle activiteiten verbood die pogingen van de door de SLORC gedomineerde Nationale Conventie om een nieuwe grondwet samen te stellen, konden dwarsbomen (voor opening Conventie jan.'93, zie pag. 355/3 e.v.-'93). Iedereen die schuldig bevonden zou worden aan het overtreden van de wet kon een gevangenisstraf tegemoet zien van vijf tot twintig jaar. Elke organisatie die schuldig bevonden zou worden aan het overtreden van de wet zou verboden worden.

Waarnemers stelden dat de wet duidelijk gericht was tegen de Nationale Liga voor Democratie (NLD) en de secretaris-generaal van die partij, Aung San Suu Kyi. Eind mei had Suu Kyi een congres van de NLD afgesloten met de aankondiging dat er plannen waren om een alternatieve grondwet te ontwerpen naast degene die op dat moment door de Nationale Conventie werd ontworpen (zie pag.515/2/3 - '96).

Ondanks de wet verzamelden zich op 9 juni zo'n 4000 mensen voor het huis van Suu Kyi in de hoofdstad Rangoon om haar wekelijkse toespraak te horen.

In juni liet de SLORC in het hele land grote borden plaatsen waarop Suu Kyi en de NLD werden gehekeld. Ook de door de SLORC gecontroleerde media publiceerden een reeks artikelen waarin Suu Kyi belachelijk gemaakt en aangevallen werd, terwijl er in een aantal steden pro-SLORC en anti-,,afbraak"-bijeenkomsten werden gehouden.

Honorair consul overleden

Op 22 juni overleed in de Insein-gevangenis in Rangoon Leo Nichols, een Brits-Myanmarese zakenman die nauw had samengewerkt met Suu Kyi. Nicholshad gewerkt als honorair consul voor Noorwegen en vertegenwoordiger van Denemarken, Finland en Zwitserland, en was veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf voor het zonder toestemming gebruiken van fax- en telefoonlijnen. Functionarissen van Myanmar deelden mee dat Nichols gestorven was aan een hartaanval. In een verklaring die op 28 juni werd uitgegeven zei de Australische minister van buitenlandse zaken Alexander Downer echter dat de erbarmelijke omstandigheden in de Inseingevangenis aan Nichols dood zouden hebben kunnen bijgedragen.

NLD-activisten veroordeeld

Medio augustus werd bericht dat elf leden van de NLD veroordeeld waren tot zeven jaar gevangenisstraf.

De elf maakten deel uit van een groep van 260 NLD-activisten die bij een grote actie eind mei waren opgepakt (zie pag. 515/2 - '96). Sommigen van hen waren naar verluidt beschuldigd van het maken van een video, waarop armoede in boerengemeenschappen te zien was.

Dood van NLD-activist

Op 4 augustus berichtte de radiozender van de Myanmarese oppositie dat U Hla Than. een gekozen NLD-afgevaardigde, in een ziekenhuis in Rangoon was overleden nadat hij daarheen was overgebracht vanuit de gevangenis. Hla Than had zes jaar in de gevangenis gezeten, waar hij tijdens martelingen inwendige kwetsuren had opgelopen.

NLD-Congres verhinderd. Leden oppositie opgepakt

Op 27 september voorkwam de politie dat een NLD-congres kon worden gehouden bij de partijleidster Aung San Suu Kyi thuis, in Rangoon.

In eerste instantie werden de wegen die naar haar huis leidden, geblokkeerd en meer dan 150 NLD-activisten gearresteerd. Later op de dag, in de avonduren, werden tijdens een actie van veiligheidstroepen naar verluidt nog eens 400 mensen opgepakt in het centrum en de voorsteden van Rangoon.

(Vor.ber.pag.515/1 e.v. - 1996)

NEPAL

FINANCIEEL SCHANDAAL

Op 24 juni 1996 kwam er een officiële bevestiging van berichten over een miljoenenschandaal in de financiële sector en het bankwezen waar een aanzienlijke inkomstendelving voor de staat mee gemoeid was.

De staatsmedia maakten bijzonderheden over het schandaal bekend, die boven water waren gekomen toen op 9 juni een door de regering aangewezen commissie in een verslag aan het ministerie van financiën de namen genoemd had van 175 zakelijke en commerciële banken. De banken zouden namaakkredietbrieven hebben uitgegeven waarmee onder het mom van invoer Rs 2 mrd ($ 36 mln) naar het buitenland kon worden doorgesluisd. De transacties zouden hebben geleid tot een extra inkomstendelving voor de regering van Rs J10 mln. Er zouden meer dan 100 mensen gearresteerd zijn wegens betrokkenheid bij de affaire, maar functionarissen weigerden hun identiteit bekend te maken.

REGERINGSWIJZIGING

In de maand juni voerde premier Sher Bahadur Deuba portefeuillewisselingen uit, naar verluidt in een poging om zijn drie-partijencoalitie te versterken. Deze was de laatste tijd onder druk komen te staan door de verdeling van regeringsposten (zie pag. 516/2/3 - '96). Volgens andere berichten zou Deuba ook anticiperen op een motie van wantrouwen die tijdens deze zitting van het parlement, die op 26 juni was geopend, zou kunnen worden ingediend door de grootste oppositiepartij, de Verenigde Communistische Partij van Nepal (UCPN).

De verdeling van de portefeuilles was na de wisselingen als volgt:

Wetenschap en technologie - Ram Krishna Acharya (RPP)+; zonder portefeuille - Sharad Singh Bhandari (NCP)+;
Stuatsministers: plaatselijke ontwikkeling - Rajiv Parajuli+; huisvesting en ruimtelijke ordening - Shanti Shumsher Rana (RPP)+; waterbronnen - Sarbendra Nath Sukla (RPP)+; landhervorming en landbeheer - Prem Bahadur Bhandari+; landbouw - Mahendra Raya (RPP)+.

+Gewijzigde portefeuille

RPP = Rashtriya Prajatantra Partij; NCP = Nepalese Congrespartij. Het derde lid van de coalitie was de Sadhbhavana Parishad (SP).

Aftreden minister van financiën

Op 31 juli trad minister van financiën Ram Saran Mahat af, nadat hij er door oppositiepartijen van was beschuldigd dat hij er een geheime bankrekening in New York op na hield. Daarmee over-

trad hij de deviezenwetgeving. Er werd geen opvolger benoemd.

AKKOORD MET INDIA OVER TOEGANGSWEG NAAR ZEEHAVENS

Na gesprekken van twee dagen in New Delhi bereikten de minister van buitenlandse zaken Prakash Chandra Lohani en zijn Indiase collega I K Gujral op 14 augustus een akkoord waarbij Nepal gebruik mocht maken van de 60 km lange weg tussen Kakkarbhittu en Phulwari die liep over noordoostelijk Indiaas gebied, om zo toegang tot havens in Bangladesh te verkrijgen

Tot dat moment had Nepal alleen toegang tot de zee gehad via de Indiase haven Calcutta. Het akkoord, dat door Lohani een .,doorbraak" werd genoemd. zou volgens een woordvoerder van de Nepalese ambassade in New Delhi zijn goedgekeurd door Bangladesh.

ONENIGHEID OVER RATIFICATIE WATERVERDRAG MET INDIA

Op 20 september werden anti-regeringsdemonstraties gehouden en hielden linkse oppositiepartijen protestacties toen het parlement een overeenkomst met India ratificeerde over de ontwikkeling van het stroomgebied van de Mahakali-rivier, meer in het bijzonder van de bouw van een waterkrachtcentrale.

Tegen de overeenkomst die in januari was getekend (zie pag. 516/1 - '96), was fel verzet gerezen van de kant van de Verenigde Communistische Partij van Nepal (United Communist Party of Nepal, UCPN) en haar aanhangers, vanwege het feit dat daarin onvoldoende de belangen van Nepal behartigd werden, vooral op het punt van de verplichting die het India oplegde om elektriciteit te kopen die in Nepal door de waterkrachtcentrale was opgewekt. Op 13 september organiseerden de linkse oppositiepartijen een algemene staking uit protest tegen de overeenkomst en dwongen daarmee de regerende coalitie onder leiding van de Nepalese Congrespartij (NPC) om in een schrijven opheldering over de kwestie te vragen aan India. Het antwoord van India, dat in de ogen van de oppositie geen duidelijke toezegging bevatte om de opbrengsten van de waterkrachtcentrale met Nepal te delen, gaf op 22 september in Katmandu aanleiding tot nog meer gewelddadige protestacties door linkse demonstranten, waarbij meer dan 150 mensen werden gearresteerd.

(Vor.ber.pag. 516/1 e.v.- 1996)

OEZBEKISTAN

PRESIDENT KARIMOW TREEDT AF ALS PARTIJVOORZITTER

Op 21 juni 1996 werd bericht dat president Islam Karimow was afgetreden als voorzitter van de regerende Democratische Volkspartij, die in 1991 was opgericht als opvolger van de Oezbeekse Communistische Partij. Er werd geen reden gegeven voor Karinion-s beslissing, hoewel het Interfaxagentschap dat met het bericht kwam, zei dat op een partijcongres verderop in het jaar gesproken zou worden over een eventuele afschaffing van de functie van het partijvoorzitterschap.

REGERINGSWIJZIGING

President Karimow bepaalde op 16 juli dat minister van verbindingen Tahir Ghafoerowitsj Rahimow de portefeuille buitenlandse economische betrekkingen zou overnemen van premier Ozkir Soeltonow.

(Vor.ber.pag. 516/2-1996)

SRI LANKA

NOODTOESTAND IN HET HELE LAND

Op 8 april 1996 maakte president Chandrika Bandaranaike Kumaratunga onverwachts in een boodschap aan het parlement bekend dat de regering had besloten om in het hele land de noodtoestand af te kondigen.

De bestaande noodtoestand was sedert maart 1990 beperkt geweest tot Colombo en het noorden en oosten van het land. Vooral daar leverden de regeringstroepen en de Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE) strijd. De oppositie leverde felle kritiek op de uitbreiding van de noodtoestand tot het hele land. Haar woede werd nog erger toen de voorzitter van het parlement bevestigde dat het presidentieel bevel reeds van kracht was geworden op 4 april, en nadien slechts officieel was bevestigd. De noodtoestand gaf het leger uitgebreide bevoegdheden om verdachten aan te houden en op te sluiten en stelde de regering in staat wetten aan te nemen zonder goedkeuring van het parlement.

Ter rechtvaardiging van haar besluit zei Kumaratunga dat de maatregel noodzakelijk was om de openbare orde te handhaven en essentiële openbare diensten te laten functioneren. Critici verklaarden dat ze uit was op uitstel van de regionale en gemeenteraadsverkiezingen die in juni zouden worden gehouden, teneinde te voorkomen dat een nederlaag voor haar regerende Volksalliantie (People's Alliance, PA) haar geen mandaat bezorgde om de LTTE te vernietigen en haar dwong vervroegde algemene verkiezingen uit te schrijven. De leider van de grootste oppositiepartij United National Party (UNP), Ranil Wickremasinghe verklaarde: „Ik zie niet de noodzaak voor uitbreiding of afkondiging van de noodtoestand, of het zou moeten zijn dat zij (de PA) denken dat ze zonder geweld geen verkiezingen kunnen winnen".

Op 10 april stemde het parlement met 116 tegen 80 stemmen voor uitbreiding van de noodtoestand over het hele land. Onder de tegenstemmers bevonden zich parlementsleden van de UNP en het Sri Lanka Progressive Front (SLPF).

NIEUW LEGEROFFENSIEE VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 19 april begonnen regeringstroepen een nieuw offensief tegen Tamil-separatisten onder de codenaam Operatie Rivirasa II (de eerste Operatie Rivirasa eindigde met de herovering van de stad Jaffna in december 1995) (zie pag. 232/2-'96; 233/3 e.v.-'96). Op 26 april zouden tweehonderd LTTE-rebellen zijn gedood na een achtdaagse actie van het leger die was bedoeld om het schiereiland Jaffna af te snijden van de rest van het vasteland.

Op 28 april werd een in Londen gevestigde woordvoerder van de LTTE aangehaald die zou hebben gezegd dat zijn organisatie had gevraagd om bemiddeling door een derde partij om zo een einde te maken aan de gevechten.

Nieuwe opperbevelhebbervan het leger benoemd

Generaal Rohande Daluwatte werd met ingang van 1 mei benoemd tot opperbevelhebber van het leger. Hij was de opvolger van generaal Jerry de Silva, die op 30 april met pensioen ging en later werd benoemd tot hoge commissaris in Pakistan.

Regering claimt controle over hele schiereiland Jaffna

Volgens officiële militaire bronnen op 17 mei zou het laatste legeroffensief onder de codenaam Rivirasa II hebben geresulteerd in een volledige controle over het schiereiland Jaffna door regeringstroepen.

Op 16 mei zouden regeringstroepen naar verluidt de strategisch gelegen noordelijke haven Point Piedro hebben ingenomen, die sedert 1990 onder controle van de LTTE had gestaan. In december 1995 had het leger Jaffna zelf veroverd, maar niet kunnen verhinderen dat er een massale uittocht op gang kwam van Tamil-burgers. die de stad kennelijk in opdracht van de LTTE ontvluchtten. De recente legeroperatie was erop gericht om de LTTE te verjagen uit de dichtstbevolkte gebieden Thenmarachi en Vadamarachi, voordat zij ertoe konden overgaan de plaatselijke bevolking te dwingen hun huizen te verlaten.

Begin mei had de regering de benoeming bekend gemaakt van een rehabilitatiecommissie die verantwoordelijk was voor de verdeling van voorraden, die van belang waren voor het voorzien in de eerste levensbehoeften, en voor de heropening van scholen, ziekenhuizen en regeringsgebouwen in de door de oorlog zwaar getroffen noordelijke gebieden. Op 16 mei maakte de onderminister van defensie generaal Anurhudda Ratwatte bekend dat verscheidene landen hulp hadden aangeboden bij de wederopbouw op het schiereiland Jaffna en dat hiertoe reeds $ 250 mln was ontvangen.

Aanval LTTE-rebellen op legerbasis in Mullaittivu. Bomaanslagen in Colombo

Op 18 juli vielen LTTE-rebellen een legerbasis in het noordoostelijke district Mullaittivu aan. De verliezen die zij het leger hierbij toebrachten, droegen bij tot wat als de ernstigste nederlaag van het regeringsleger werd beschouwd sinds het echec van Pooneryn in 1993 (zie pag. 147/1 e.v. - '94). De aanval viel samen met een nieuwe reeks bomaanslagen van de LTTE in Colombo, waarbij een groot aantal burgers om het leven kwam.

De betekenis van de jongste aanvallen lag vooral in de keuze van het tijdstip, enkele weken nadat Jaffna, het belangrijkste noordelijke bolwerk van de LTTE, in handen van de regering was gevallen (zie boven). Het leger had vervolgens beweerd dat het militair potentieel van de LTTE zo goed als vernietigd zou zijn en dat dit een verlammend effect zou hebben op het moreel van de LTTE.

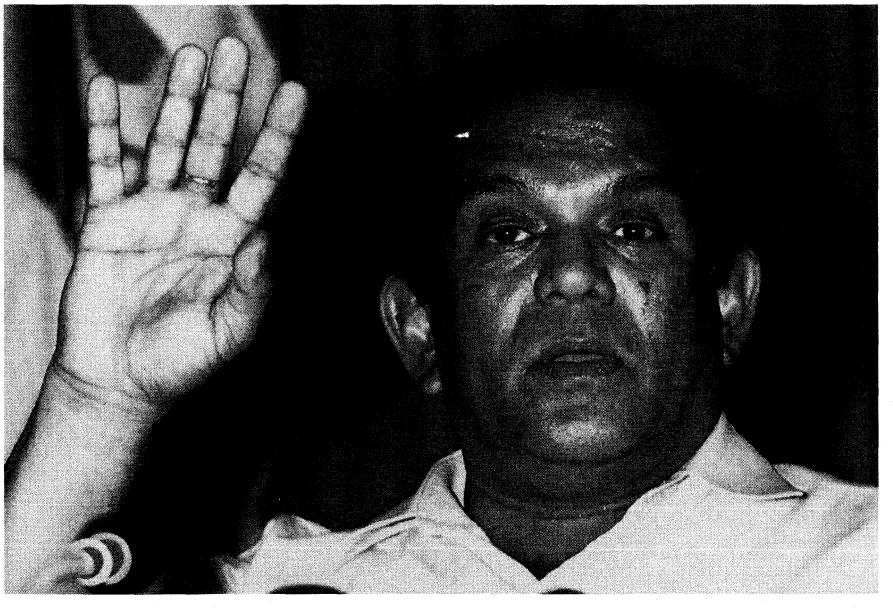
De precieze omvang van de verliezen tengevolge van de LTTE-aanval op Mullaittivu was moeilijk vast te stellen, omdat beide partijen elkaar sterk tegenspraken en de regering een strenge censuur had ingesteld. Volgens officiële cijfers waren er bij Mullaittivu aan regeringszijde 300 militairen gesneuveld, terwijl de verliezen van de LTTE-rebellen op 400 man werden gesteld. In uitzendingen van de LTTE-radio werd echter beweerd dat er minstens 1.208 soldaten van het regeringsleger waren gesneuveld en dat het LTTE 241 strijders had verloren. Functionarissen van het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) bevestigden dat de LTTE honderden lichamen had overgedragen om te worden begraven. onderminister van defensie generaal Anuruddha Ratwatte weigerde intussen te praten over het aantal gesneuvelde militairen, omdat dit volgens hem ,,geen cricketwedstrijd met een scorebord is".

Uit details over de aanval op Mullaittivu, die door het ministerie van defensie beschikbaar waren gesteld. bleek dat een strijdmacht van 2.000 a 4.000 LTTE-rebellen de legerbasis volledig onder de voet had gelopen tijdens een aanval die vlak voor het aanbreken van de dag was uitgevoerd. Het garnizoen was op de helft vanzijnnormale sterkte van 2.000 man, omdat er troepen waren ingezet voor de verdediging van het schiereiland Jaffna en de strijd tegen de LTTE elders op Sri Lanka. Pogingen van het leger om door de lucht versterkingen aan te voeren en vanuit zee troepen aan land te brengen werden verhinderd, doordat de LTTE binnen enkele uren na de aanval alle verbindingslijnen wist af te snijden en over een formidabele vuurkracht beschikte. Volgens onbevestigde berichten werd de LTTE-operatie persoonlijk geleid door LTTE-leider Velupillai Prabhakaran, die tijdens de actie gewond zou zijn geraakt. Op 19 juli namen de gevechten in alle hevigheid toe. nadat een LTTE-zelfmoordboot een kanonneerboot die versterkingen voor het belegerde garnizoen aanvoerde, had geramd. Hierbij kwamen veertig militairen. die zich aan boord van het marineschip bevonden, om het leven. Op 21 juli slaagde de marine erin honderden soldaten aan land te zetten, die een bruggenhoofd tot stand brachten op 1,5 km van de basis. Op 23 juli werden zij echter hevig bestookt door de rebellen. die minstens 22 soldaten bij het bruggenhoofd wisten te doden. Op 24 juli heroverden regeringstroepenuiteindelijk de basis.

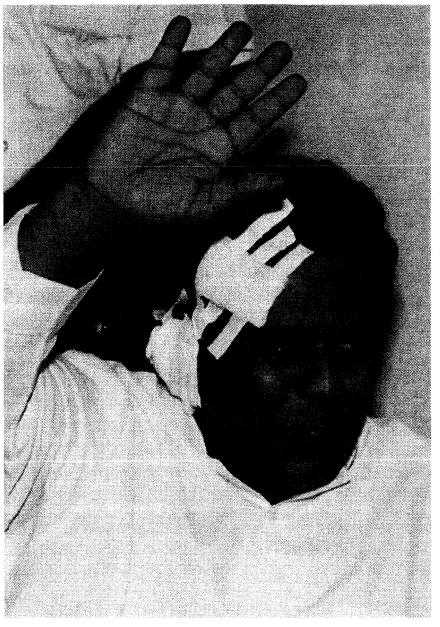
Op 26 juli lanceerde het leger een nieuw grootscheeps offensief tegen de noordelijke stad Kilinochchi, die in handen van de LTTE was. Hierbij stootte het door naar het zuiden vanuit zijn basis bij de Olifantspas op de istmus van het schiereiland Jaffna en veroverde op 27 juli Parantan. Volgens officiële bronnen sneuvelden tijdens het offensief minstens zeventien soldaten en 42 LTTE-rebellen. Eerder in juli had het leger zijn offensief in het oosten voortgezet, waarbij op 12 juli de belangrijke stad Vakarai ten noorden van Batticaloa werd veroverd op de LTTE.

Bomaanslagen in Colombo

De LTTE werd aansprakelijk gesteld voor twee zware bomaanslagen in juli die paniek zaaiden onder de inwoners van Colombo. Op 4 juli pleegde een vrouw, die naar werd aangenomen lid van de LTTE was, een zelfmoordaanslag door zich met een bom voor een stoet regeringvoertuigen te werpen. Bij de aanslag kwamen 21 personen om het leven en vielen minstens vijftig gewonden, onder wie minister van volkshuis-



De Srilankaanse onderminister van defensie Anuruddha Ratwatte staat op 22 juli 1996 in Colombo de pers te woord.



De Srilankese minister van volkshuisvesting en openbare nutsbedrijven, Nimal Siripala de Silva. geeft op 5 juli 1996, daags na de aanslag. een persconferentie in Colombo.

vesting en openbare nutsbedrijven Nimal Siripala de Silva. Op 24 juli werden bij een bomaanslag op een overvolle forensentrein in 78 mensen gedood. Ook deze aanslag werd toegeschreven aan de LTTE, maar die ontkende iedere verantwoordelijkheid voor deze terreurdaad.

Voortzetting regeringsoffensief

In augustus werden gevechten gemeld die waren ontketend door een grootscheeps regeringsoffensief tegen de stad Kilinochchi, waar de LTTE-rebellen hun nieuwe politieke hoofdkwartier hadden gevestigd, nadat zij in december 1995 uit Jaffna waren verdreven. Het offensief begon eind juli, nadat de LTTE een legerbasis onder de voet hadden gelopen (zie hierboven) waarbij de regeringstroepen de zwaarste verliezen zouden hebben geleden sinds het uitbreken van de burgeroorlog in 1983.

Op 5 augustus verhevigde de strijd. toen het regeringsleger na het noordelijk gelegen Parantan te hebben veroverd door de LTTE-verdedigingslinies brak en Kilinochchi tot op 6 km naderde. Het leger achtte de val van de stad van cruciaal belang voor de totstandbrenging van een verbinding tussen het noordelijke schiereiland Jaffna en het door de regering beheerste vasteland. Volgens bronnen van het ministerie van defensie sneuvelden er meer dan 200 LTTE-rebellen in de slag om Kilinochchi, terwijl de verliezen van het leger werden geschat op ongeveer zeventig.

De LTTE beweerde dat er tijdens het offensief 200 regeringssoldaten waren gesneuveld en gaf toe zelf 51 manschappen te hebben verloren Verder beschuldigde de LTTE het leger ervan in het wilde weg bombardementen te hebben uitgevoerd op vluchtelingen bij Mankulam en Murikandy Onafhankelijke berichten over de gevechten waren niet beschikbaar wegens de strenge censuur van de regering, hoewel naar verluidt het Rode Kruis en andere hulporganisaties samen met naar schatting 200 000 vluchtelingen het oorlogsgebied hadden verlaten

LTTE-aanslagen op burgers

Op 11 augustus werden minstens dertig burgers en vier politieagenten gewond bij een bomaanslag op een tempel in de oostelijke streek Batticaloa. Volgens het leger was de aanslag het werk van LTTE-strijders.

Op 29 augustus deden LTTE-rebellen een aanval op een politiebureau in Kudapokuna in het district Polonnaruwa, waarbij zij minstens 29 personen, onder wie vier burgers, doodden.

(Vorber.pag. 232/1 e.v.-1996)

TADZJIKISTAN

IMF-KREDIET

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) keurde op 8 mei 1996 een overbruggingskrediet goed voor Tadzjikistan met een eerste tranche ter waarde van SDR 15 mln (ongeveer $22 mln) ter ondersteuning van het economische programma van de regering gedurende 1996. Aan het akkoord waren maanden van moeizaam overleg voorafgegaan, waarin het IMF had aangedrongen op strenge bezuinigingsmaatregelen en begrotingscontroles. Het was voor het eerst dat Tadzjikistan gebruik maakte van IMF-middelen.

INSTELLING PRESIDENTIËLE RAAD

Op 24 juni vaardigde president Imamoli Rachmanow een decreet uit waarbij een presidentiële raad werd ingesteld die moest optreden als een ,,orgaan voor overleg en advies" met het doel de sociale en politieke orde in Tadzjikistan te herstellen. Volgens een officiële verklaring zou de raad ;,regelmatig" bijeenkomen en waren leden van de regering alsmede leiders van alle politieke partijen en religieuze genootschappen uitgenodigd zitting erin te nemen.

Op 27 juni verwierp Said Rbdoellah Noeri, de leider van de belangrijkste oppositiepartij, de (op dat moment verboden) Islamitische Wedergeboortepartij, het idee om deel te nemen aan de nieuwe raad. In een verklaring vanuit zijn ballingsoord in het buurland Afghanistan zei hij dat ,,een eerlijke verdeling van de macht" en de vorming van een coalitieregering de enige manier maren om nationale eensgezindheid tot stand te brengen.

VREDESAKKOORD. NIEUWE GEVECHTEN

Op 8 juli begon in de Toerkmeense hoofdstad Asjchabad de laatste ronde van de vredesbesprekingen, die onder auspiciën van de Verenigde Naties werden gehouden tussen delegaties van de regering en oppositiepartijen, respectievelijk onder leiding van minister van buitenlandse zaken Talbak Nazarow en de verbannen islamitische leider Haji Akbar Toerandjonzonda. Op 21 juli werden de besprekingen afgerond met de ondertekening van een vredesakkoord.

In het akkoord werd bepaald dat er een gefaseerde uitwisseling van krijgsgevangenen zou plaatsvinden. Tevens werd steun betuigd aan een gezamenlijk communiqué waarin positief werd gereageerd op de ondertekening van een wapenstilstandsakkoord in het centrale district Tawildara op 19 juli en op plannen om .,in de nabije toekomst opnieuw overleg te voeren over een aantal politieke kwesties".

Medio augustus werd het wapenstilstandsakkoord verbroken. Volgens berichten werd er hevig gevochten over de controle van Tawildara, waarbij een hoofdweg tussen door de regering beheerst gebied en gebied ten oosten van Doesjanbe dat in handen van de rebellen was, zwaar onder vuur kwam te liggen.

Op 17 augustus verdreven islamitische opstandelingen de regeringstroepen uit de stad Tawildara en namen deze in. Uitspraken van de regering dat zij de stad op 23 augustus had heroverd werden op 24 augustus door een woordvoeder van de oppositie ontkend.

REGERINGSWIJZIGING

Op 17 augustus werd Abdoerrahmon Nazimow door president Imamoli Rachmanow benoemd tot extra vicepremier, belast met de controle op de activiteiten van de ministeries van veiligheid en binnenlandse zaken.
(Vor.ber.pag. 516/2 e.v.-1996)

TOERKMENISTAN

REGERINGSWIJZIGING

Vice-premier en minister van financiën en economische zaken Waleri Ortsjertsew, trad op 22 augustus 1996 af wegens ,,huwelijksproblemen". Hij werd vervangen als minister van economische zaken door zijn onderminister Matkarim Rajapow.
(Vor.ber.pag. 517/2-1996)

VIETNAM

DALING VAN BUITENLANDSE INVESTERINGEN. SHELL ZIET AF VAN EXPLOITATIE OLIEVELD

Het semi-overheidsorgaan Vietnam *Investment* ***Review*** berichtte op 5 mei 1996 dat het aantal goedkeuringen van buitenlandse investeringen in het eerste kwartaal van 1996 ongeveer met de helft was teruggelopen in vergelijking met het eerste kwartaal van 1995.

Volgens het bericht was voor 87 projecten ter waarde van $ 1,2 mrd vergunning verleend, terwijl in de vergelijkbare periode in 1995 nog 134 projecten ter waarde van $ 2,6 mrd werden gefiatteerd. Statistisch gezien vormde de daling op jaarbasis een van de eerste signalen dat de belangstelling uit het buitenland voor Vietnam aan het afnemen was.

Op 9 mei maakte de Nederlands-Britse oliemaatschappij Shell bekend dat het de olie-exploratie in het Nam Con Sonbekken voor de kust van zuidelijk Vietnam had stopgezet. In een eerder stadium had het gebied massaal in de belangstelling gestaan van buitenlandse maatschappijen.

Een woordvoerder van Shell zei dat de maatschappij vier boorputten had geslagen, maar dat zij geen van allen interessant waren gebleken voor commerciële ontginning. Volgens de Financial Times van 10 mei zouden andere oliemaatschappijen die in het gebied actief waren het voorbeeld van Shell waarschijnlijk volgen.

HERSTRUCTURERING VAN SCHULDEN

Op 21 mei berichtte de *Financial* Times dat Vietnam en de Club van Londen van commerciële crediteuren op 20 mei een principe-overeenkomst hadden getekend om de handelsschuld van Vietnam, die $ 900 mln bedroeg, te herstructureren.

Volgens het bericht had de overeenkomst, die nog niet door alle leden van de Club van Londen was goedgekeurd, de banken verrast omdat ze voorzag in een beduidend hogere mate van schuldvrijstelling voor Vietnam dan was verwacht.

BENOEMING VAN AMERIKAANSE AMBASSADEUR

Op 24 mei benoemde de Amerikaanse president Bill Clinton Pete Peterson tot de eerste Amerikaanse ambassadeur in Vietnam; hiermee was het groeiproces naar volledige diplomatieke betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Vietnam voltooid. Sinds het Noordvietnamese leger in 1975 Saigon had ingenomen, was er geen Amerikaanse ambassadeur meer in Vietnam gestationeerd geweest.

Peterson. een lid van het Huis van Afgevaardigden voor de Democraten, was zelf een veteraan uit de Vietnam-oorlog, die meer dan zes jaar in krijgsgevangenschap had doorgebracht.

Het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken omschreef de benoeming van Peterson als ,,een positieve stap" met het oog op de bilaterale betrekkingen en zei dat het sturen van een ambassadeur naar Washington ,,in de voorbereidende fase" verkeerde.

Le Mai overleden

Op 12 juni overleed de onderminister van buitenlandse zaken Le Mai op 56-jarige leeftijd aan een hartaanval. Le Mai had een sleutelrol vervuld bij het normaliseren van de betrekkingen tussen Vietnam en de VS.

DISSIDENTENLEIDER VRIJGELATEN

Op 14 juni werd de dissidentenleider Hoang Minh Chinh, die in november 1995 ve oordeeld was tot 12 maanden gevangenisstraf wegens ,,misbruik van de rechten van vrijheid en democratie teneinde de nationale veiligheid schade te berokkenen" (zie pag. 151/2-'96), op vrije voeten gesteld.

AANVRAAG LIDMAATSCHAP APEC

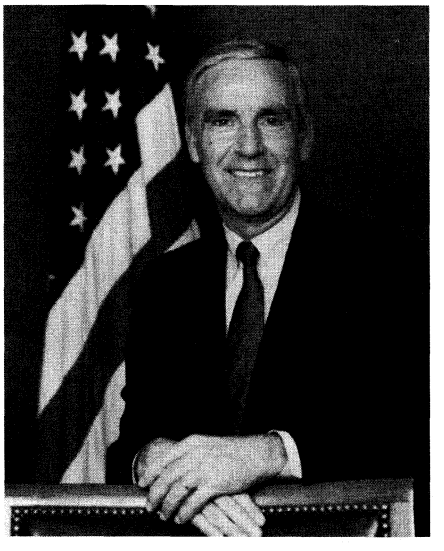
Eind juni diende Vietnam officieel een aanvraag in voor het lidmaatschap van het 18 leden tellende Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC).

Minister van buitenlandse zaken Nguyen Manh Cam lichtte met een brief aan zijn Filippijnse ambtgenoot Domingo Siazon het forum in over de wens van Vietnam om zich bij de organisatie aan te sluiten. Volgens planning zouden de Filippijnen als gastland optreden bij de APEC-top in november.

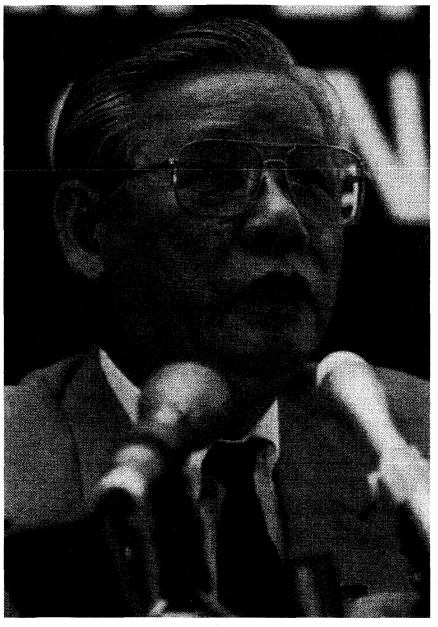
ACHTSTE PARTIJCONGRES

Op 28 juni-1 juli werd in Hanoi het achtste congres van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV) gehouden (voor zevende partijcongres in juni 1991, zie pag. 644/2 e.v. - '91).

Aan het congres namen 1198 afgevaardigden deel, namens de meer dan 2 mln partijleden, en meer dan 30 buitenlandse delegaties. De Chinese delegatie werd geleid door premier Li Peng, de hoogste Chinese functionaris op een partijcongres van de CPV sedert 1936. Tot de andere buitenlandse leiders behoorden onder anderen generaal Khamtay Siphandon, premier van Laos en voorzitter van de Revolutionaire Volkspartij van Laos, en Chea Sim, voorzitter van de Cambodjaanse Volkspartij.



De nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Vietnam, Pete Peterson.



De Vietnamese minister van planning en investeringen Do Quoc Sam geeft op 29 juni 1996, de tweede dag van het nationaal partijcongres, op een persconferentie in Hanoi een toelichting op de economische hervormingen die in het laatste decennium door de CPV in gang zijn gezet.

Politiek verslag

CPV-secretaris-generaal Do Muoi deed het congres verslag van de politieke ontwikkelingen.

De partij en het volk. aldus Do Muoi, hadden sedert het zevende partijcongres ,,veel nieuwe en grote successen" geboekt. Het tempo van de sociaal-economische ontwikkeling was opgevoerd en veel belangrijke doelstellingen waren overtroffen. Tezelfdertijd was de partij erin geslaagd de politieke stabiliteit krachtig te handhaven en de nationale defensie en veiligheid te versterken, terwijl ze belangrijke veranderingen in het politieke stelsel had doorgevoerd. Op het gebied van buitenlandse betrekkingen had het land gebroken met ,,de belegering en isolatie" en had het op positieve wijze deelgenomen aan het leven van de internationale gemeenschap.

Do Muoi maakte attent op een aantal ,,onvolkomenheden en zwakke punten". Vietnam bleef arm en onderontwikkeld, en het had ,,niet zorgvuldig genoeg beleid gevoerd in de productieve en consumptieve sfeer, of kapitaal geaccumuleerd voor investeringen en ontwikkelingsdoeleinden". De taak om een ,,nieuwe productierelatie" aan te gaan was ,,verwarden gemakzuchtig" uitgevoerd. De rol van de staat bij het toezicht op de sociaal-economische ontwikkeling bleef zwak. Het politieke stelsel kende nog altijd .,vele zwakke punten", terwijl sommige gevallen van ,,negativisme" de samenleving bleven beïnvloeden.

Verkiezingen voor bestuursorganen CPV

Het congres herkoos Do Muoi als secretaris-generaal van het centraal comité van de CPV en gaf zijn goedkeuring aan het nieuwe negentien leden tellende politburo en een nieuw centraal comité van 170 leden. Bij een reorganisatie werd het secretariaat (dat had gefungeerd als brug tussen het politburo en het centraal comité) afgeschaft. Er werd een nieuw orgaan opgericht, het dagelijkse bestuur van het politburo, waarvan de vijf leden werden gekozen door het politbui-o.

De rol van het nieuwe dagelijkse bestuur werd officieel niet nader omschreven. De Far Eastern *Economic* Review van 11 juli merkte echter op dat het ,,intensieve gemanoeuvreer" dat aan de verkiezing van het dagelijks bestuur voorafging, aangaf dat diens rol erg invloedrijk zou worden. In een ongekend vertoon van onenigheid klaagde een afgevaardigde. Tran Trong Tan, vanuit de zaal dat de instelling van het nieuwe orgaan een schending betekende van het principe van ,,democratisch centralisme".

Tot de leden van het dagelijks bestuur behoorden het regerende driemanschap

-bestaande uit de 79-jarige Do Muoi, de 75-jarige president Le Duc Anh en de 73-jarige premier Vo Van Kiet - en twee leden van het politburo, die voortkwamen uit kringen van het leger of de veiligheidsdienst; het betrof het hoofd van de politieke afdeling van het leger Le Kha Phieu, die lid van het politburo was sedert het tussentijdse partijcongres in januari 1994 (zie pag. 512/2 -'94), en Nguyen Tan Dung. onderminister van binnenlandse zaken en een van de negen nieuwe leden van het politburo.

Zes leden van het politburo hadden banden met het leger en de veiligheidsdienst, terwijl er slechts vier - Vo Van Kiet, de vice-premiers Phan Van Khai en Tran Duc Luong, en de voormalige voorzitter van het Volkscomité van Ho Tsji Min-stad, Truong Tan Sang - als hervormers bekend stonden.

De samenstelling van het politburo was als volgt:

Do Muoi+, Le Duc Anh+, Vo Van Kiet+, Nong Duc Manh. Le Kha Phieu+. Doan Khue, Phan Van Khai. Nguyen Man Cam, Nguyen Duc Binh, Nguyen Van Am*, Pham Van Tra*, Tran Duc Luong*. Nguyen Thi Xuan My*, Truong Tan Sang*, Le Xuan Tung*, Le Minh Huong*.



Het eerste vrouwelijk politburo-lid Nguyen Thi Xuan My tijdens het achtste partijcongres op 1 juli 1996 in Hanoi.

Pham The Duyet, Nguyen Tan Dung*+, Nguyen Dinh Tu*#.

*Nieuwe benoeming.
+Ook gekozen als lid van het dagelijks bestuur.
#Nguyen Dinh Tu stierf kort voor de opening van het congres, maar zijn naam werd .,uit respect" toch opgenomen op de lijst van het politburo.

OPTREDEN TEGEN DISSIDENTEN

Op 22 augustus werden twee prominente critici van de regering veroordeeld tot gevangenisstraf nadat ze schuldig waren bevonden aan het onthullen van staatsgeheimen.

De Financial Times van 23 augustus berichtte dat zij gepakt zouden zijn met kopieën van een uiterst geheime brief die premier Vo Van Kiet in augustus 1995 zou hebben rondgestuurd en waarin deze zou hebben opgeroepen tot ,,ingrijpende politieke en economische hervormingen".

Le Hong Ha, ooit een hoge veiligheidsfunctionaris, kreeg twee jaar cel. terwijl de bioloog en schrijver Ha Si Phu voor een jaar achter de tralies ging. De derde beklaagde, uitgever Nguyen Kien Giang, kreeg een voorwaardelijke straf van 15 maanden.

(Vor.ber.pag. 517/2 e.v.-1996)



De Turkse president Suleyman Demirel (m.)verwelkomt op 3 juni 1996 VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali (r.)en Habitat 11-secretaris-generaal Waly N'Dow (l.) in Istanboel voor de opening van de conferentie.

VERENIGDE NATIES

HABITAT 11-CONFERENTIE

In de Turkse stad Istanboel werd op 3-18 juni 1996 onder auspiciën van de Verenigde Naties een conferentie over menselijke nederzettingen gehouden, ook wel Habitat-I1 genoemd (zie voor de eerste Habitat-conferentie in het Canadese Vancouver pag. 595/3 e.v.-'76).

Tijdens de conferentie werd de nadruk gelegd op de noodzaak voor regeringen om de hoogste prioriteit te geven aan huisvesting en de bevordering van de volksgezondheid in de steden. Aan het slot van de conferentie werd een Verklaring aangenomen waarin werd opgeroepen tot ,,eenpositieve kijk" op stedelijke ontwikkelingsprogramma's in de 21-ste eeuw, en ,,deallesomvattende ontwikkeling van het recht op huisvesting".

De Verklaring werd ondertekend door vertegenwoordigers uit 185 landen; de organisatoren waren naar verluidt teleurgesteld over het geringe aantal van 15 staatshoofden en regeringsleiders dat de conferentie bijwoonde, van wie de Cubaanse president Fidel Castro en zijn Israëlische ambtgenoot Ezer Weizmann de belangrijkste waren.

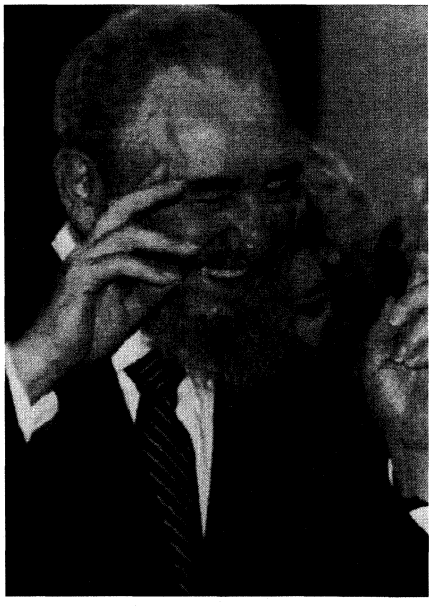
De slotverklaring poogde de bevindingen van voorafgaande conferenties tot een geheel samen te voegen, onder meer ook van de vierde Wereldvrouwenconferentie van september 1993 (zie pag. 238/1 e.v.- '96) en van de derde Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling van september 1994 (zie pag. 151/3 e.v.-'95).Zij zou naar verluidt zijn opgesteld ondanks het verweer van verscheidene islamitische en Aziatische regeringen, die vraagtekens zetten bij het begrip huisvesting als mensenrecht en bij plannen om snelle urbanisatie te beperken, grotere bevoegdheden aan plaatselijke overheden toe te kennen en vrouwen gelijke eigendomsrechten te geven. Om enigermate tegemoet te komen aan hun bezwaren werd in de verklaring opgenomen dat ,,het recht op afdoende huisvesting een kwestie was van ,,verwezenlijking via stapsgewijze ontwikkeling ", ofschoon er met nadruk op werd gewezen dat regeringen ,,de fundamentele plicht hadden... om het verkrijgen van huisvesting voor hun burgers te vergemakkelijken." De verklaring was eensluidend in haar beroep op ,,de actieve deelname van openbare, particuliere en non-gouvernementele organisaties op ieder niveau" bij het scheppen van de voorwaarden die gelijke kansen op huisvesting mogelijk moesten maken voor iedereen. Hierbij dacht men in het bijzonder aan diegenen die geen toegang hadden tot de ,,woningmarkt"; door deze formulering refereerde men in de slotverklaring aan de situatie waarin vrouwen in ontwikkelingslanden zich bevinden, die vaak gediscrimineerd worden omdat ze verstoken zijn van enige vorm van bezit, hetzij land of ander eigendom.

(Vor.ber.pag. 595/3 e.v.- 1976)

TWEEDE CONFERENTIE OVER KLIMAATVERANDERING

Van 8-18 juli 1996 vond in Genève de tweede conferentie plaats van de milieuministers die de VN-Raamwerkconventie over Klimaatverandering van 1992 hadden ondertekend (voor de conferentie in 1995. zie pag. 725/2 e.v. - '95). In een verklaring die aan het eind van de bijeenkomst werd goedgekeurd, bepleitten de ministers wettelijk bindende streefcijfers ten aanzien van broeikasgassen - de verontreinigende stoffen die verantwoordelijk werden geacht voor de opwarming van de aarde. Onderhandelaars werden opgeroepen om ,,binnen een gespecificeerd tijdsbestek" dat verder dan het jaar 2000 zou moeten reiken, overeenstemming te bereiken over ,,gekwantificeerde wettelijke bindende streefcijfers voor de beperking van de uitstoot van broeikasgassen en vergaande algemene beperkingen". Deze beperkingen zouden moeten worden goedgekeurd tijdens een conferentie die voor december 1997 op het programma stond.

Voor goedkeuring van de gehele verklaring zou Amerikaanse steun een cruciale rol hebben gespeeld. Op 17 juli had de Amerikaanse vertegenwoordiger Timothy Wirth, die pleitte voor streefcijfers voor de uitstoot van broeikasgassen die de Amerikaanse regering redelijk achtte, tegenover de deelnemers aan de conferentie verklaard dat het ambitieuze voorstel om de uitstoot in het jaar 2005 tot 20 procent onder het niveau van 1990



De Cubaanse president Fidel Castro arriveert op 13 juni 1996 in Istanboel voor het bijwonen van de slotdag van de Habitat-II-conferentie.

terug te brengen ..realistisch noch haalbaar" was, en dat zijn regering ,,realistische, verifieerbare en bindende streefcijfers voor de uitstoot op de middellange termijn" wenste. Verder zouden de Verenigde Staten zich verzekerd hebben van algemene steun bij de verwerping van een door de Europese Unie (EU) ingediend voorstel om alle industrielanden te verplichten de uitstoot van kooldioxyde volgens bepaalde criteria te beperken. De Amerikanen stelden zich op het standpunt dat de afzonderlijke landen ieder voor zich zouden mogen bepalen hoe de streefcijfers het best verwezenlijkt zouden kunnen worden.

Tegen de verklaring werd protest aangetekend door veertien landen, waaronder vooraanstaande producenten van fossiele brandstoffen als Rusland, Nigeria. Saoedi-Arabie en Venezuela, omdat wetenschappelijke bewijsmateriaal voor de opwarming van de aarde op een verkeerde manier zou zijn geïnterpreteerd. Hun voornaamste bezwaar gold het feit dat de verklaring impliciet de conclusies van een rapport van het Intergouvernementele Commissie voor Klimaatverandering van de VN (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC. zie pag. 522/2/3 - '96) bevestigde. Tot de landen die bedenkingen hadden, behoorden Australië en Nieuw-Zeeland. die zich stoorden aan de bindende karakter van een aantal bepalingen, maar die te kennen gaven de rest van de verklaring wél te zullen ondersteunen.

In het IPCC-rapport was vastgesteld dat de verbranding van fossiele brandstoffen en de daaruit voortvloeiende grotere uitstoot van kooldioxyde, methaangas en lachgas (de belangrijkste broeikasgassen) de hoofdoorzaken vormden van de opwarming van de aarde. Voorts ondersteunde het rapport de conclusie dat de opwarming van de aarde de kans op natuurrampen, hongersnood en ziekten aanzienlijk vergrootte.

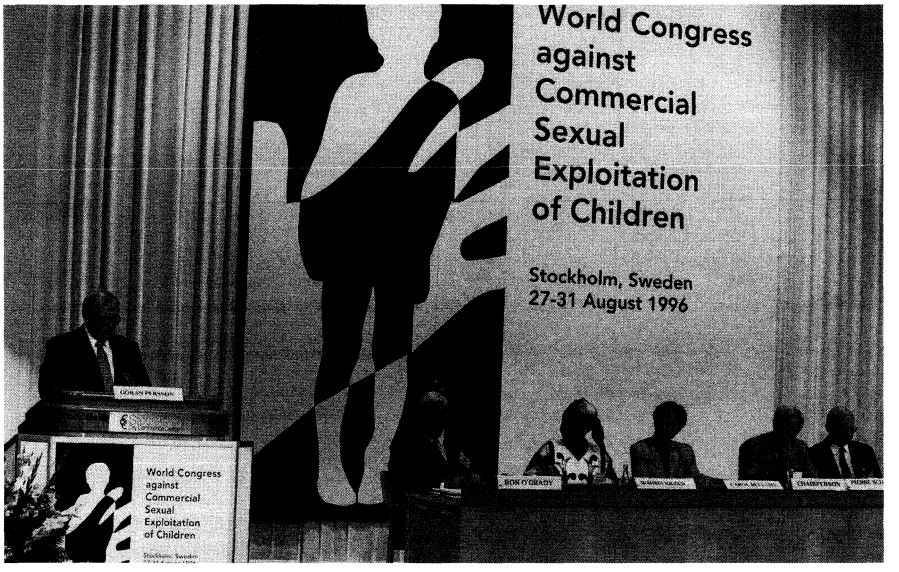
(Vor.ber.pag. 725/2 e.v.- 1995)

WERELDCONGRES TEGEN COMMERCIELE SEKSCELE EXPLOITATIE VAN KINDEREN

Van 27-31 augustus 1996 vond in Stockholm het eerste Wereldcongres tegen de Commerciële Seksuele Exploitatie van Kinderen plaats. Het Congres, dat werd georganiseerd door de Zweedse regering en het Kinderfonds van de Verenigde Naties (UNICEF), werd bijgewoond door meer dan 1.000 afgevaardigden die 126 regeringen en niet-gouvernementele organisaties (NGO's) vertegenwoordigden. Zij keurden een verklaring goed waarin gepleit werd voor strengere straffen en internationale samenwerking tegen pedofilie en kinderhandel.

Er werd vooral bezorgdheid geuit over de seksuele exploitatie van kinderen voor commerciële doeleinden, waaronder prostitutie. pornografie en sekstoerisme. UNICEF-directeur Carol Bellamy verklaarde op 27 augustus in haar toespraak tot de afgevaardigden dat de wereldwijde seksuele exploitatie van kinderen een industrie was geworden waarin miljarden dollars werden verdiend en die in ..praktisch elk land" floreerde. Volgens UNICEF werden jaarlijks in de hele wereld meer dan een miljoen kinderen verkocht voor sexuele doeleinden, gebruikt bij de produktie van kinderpornografie en gedwongen in de prostitutie te werken.

(Vor.ber.pag. 522/2 e.v.-1996)



De Zweedse premier Göran Persson (l.) opent op 27 augustus 1996 in Stockholm het Wereldcongres tegen Commerciële Seksuele Exploitatie van Kinderen. UNICEF-directeur Carol Bellamy (3dev.r.) luistert toe.

UNDP: RAPPORT ONTWIKKELING VAN DE MENSHEID

Op 17 juli 1996 publiceerde het VN-Ontwikkelingsprogramma (UNDP) zijn Rapport over de Ontwikkeling van de Mensheid in 1996 waarin op dramatische wijze de ,,groteske" economische ongelijkheid werd beschreven. In het rapport werd berekend dat de rijkdom van de 358 miljardairs die onze aarde telt. groter is dan het gezamenlijke jaarinkomen van bijna de helft van de wereldbevolking (voor het rapport over 1995, zie pag. 883/1 - '95).

Australië, Brazilië, Guatemala. Groot-Brittannie en de Verenigde Staten werden door het rapport aangewezen als landen waar de economische stratificatie het duidelijkst tot uiting kwam en het inkomen per hoofd van de bevolking minimaal vier keer hoger was dan het gemiddelde inkomen in de armste landen. De meest evenwichtige landen bevonden zich in Zuidoost-Azië. waar de verdeling van de nationale welvaart ondanks de snelle economische groei het rechtvaardigst was geweest en waar op indrukwekkende wijze was geïnvesteerd in onderwijs en sociale voorzieningen.

De belangrijkste aanbevelingen uit het rapport betroffen een beoogde stijging van het inkomen per hoofd van de bevolking in de armste landen met 3 procent en maatregelen om vijf vormen van ,,ongewenste groei" te vermijden. Deze vijf vormen werden gedefinieerd als ,,groei zonder banen", ,,meedogenloze groei" (waar alleen de rijken van profiteerden), ,,antidemocratische groei zonder inspraak", ,,niet-duurzame groei" en een ,,wortelloze groei" die de culturele identiteit van etnische groeperingen aantastte.

Menselijke Ontwikkelingsindex. Nieuwe graadmeter voor verborgen armoede

Voor het derde opeenvolgende jaar stond Canada op de eerste plaats van de Menselijke Ontwikkelingsindex (Human Development Index, HDI). een indicator voor de levensverwachting, het onderwijs en de reële koopkracht. De Verenigde Staten bezetten de tweede plaats, gevolgd door Japan, Nederland en Noorwegen.

Daarnaast werd in het rapport een nieuwe graadmeter geïntroduceerd om de nationale ontwikkeling te meten. Met deze graadmeter, ook wel de ,,capability poverty measure" genoemd, hoopte men verborgen armoede vast te stellen door te kijken naar factoren zoals het percentage te lichte baby's, het aantal geboorten zonder kraamhulp, het aantal schoolgaande kinderen, en de omvang van het analfabetisme onder vrouwen.

(Vor.ber.pag. 883/1 - 1995)

INDEX AFLEVERING NR. 3111

ARUBA Rapport van Commissie-De Ruiter **762**
Minister Voorhoeve voor spoedoverleg naar Oranjestad **765**
AZERBAJDZJAN Regeringswijzigingen **737**
AZIE Economische-samen erkingsakkoorden **792**
BALTISCHE STATEN Ontmoeting van staatshoofden **737**
BANGLADESH Algemene verkiezingen. aantreden Awami Liga-regering **792**
Begroting voor 1996-'97 goedgekeurd **793**
Verkiezing van nieuwe president **793**
BARBADOS Gouverneur-generaal overleden **766**
BJELAROES Regeringswijzigingen **737**
Verbod op openbare demonstraties **737**
BRAZILIË President waarschuwt landbezetters **766**
Algemene staking **766**
Economische maatregelen **767**
BURKINA FASO Regeringswijziging **774**
COSTA RICA Regeringswijzigingen **768**
Ontvoering van Nederlands echtpaar **768**
DOMINICAANSE REPUBLIEK Nieuwe regering **768**
ECUADOR Bucaram wint beslissende ronde presidentsverkiezingen **768**
Beëdiging president en nieuwe regering **769**
EGYPTE Verbod op vrouwenbesnijdenis **787**
Doodstraffen in Ethiopië wegens aanslag op Mubarak **788**
ESTLAND Schikking over zeegrens met Letland **738**
Grensonderhandelingen met Rusland en Letland **738**
EUROPESE UNIE Crisis naar aanleiding vanverbod op export Brits rundvlees **738**
Top in Florence **739**
Compromis in rundvleescrisis **740**
Voorlopige EU-begroting voor 1997 **744**
FINLAND Minister van financiën afgetreden **745**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **745**
GEORGIË Resolutie van VN-Veiligheidsraad over Abchazië **745**
GOS Ontmoeting van staatshoofden **743**
GUYANA Presentatie begroting voor '96 **769**
IMF-lening **769**
Schuldenverlichting **769**
HONGARIJE Grosz overleden **745**
Ontslag vanminister van financien **746**
Overbruggingskrediet van IMF **746**
Regeringswijziging **747**
INDONESIË Verbod op kranten **794**
Dochter Soekarno afgezet als PDI-voorzitter **794**
Aanhoudende strafcampagne tegen dissidenten **796**
Crisis opgelost **797**
ISRAËL Vorming nieuwe regering Netanyahu **788**
Bezuinigingen **790**
Beperkingen bouw nederzettingen versoepeld **790**
Premier Netanyahu bezoekt VS en Egypte **790**
KAMEROEN Nieuwe regering **774**
KAZACHSTAN Extra Amerikaanse financiële steun voor ontmanteling kernwapens **799**
IMF-krediet **799**
KENIA Begroting 1996-'97 ingediend **774**
Betrekkingen met Iran **775**
LETLAND Coalitie instabiel na ontslag minister van landbouw **747**
Kabinetswijzigingen **747**
Scheuring in HSP, fusie tussen Saimnieks en LVP **747**
President Ulmanis herkozen **747**
LITOUWEN Verkiezing van voorzitter regeringspartij **748**
Ratificatie associatie-akkoordmet EU **748**
Amendementen op kieswet **748**
Financiële akkoordenmet Duitsland **748**
MACAO Parlementsverkiezingen **799**
MADAGASCAR Nieuwe regering **775**
President Zafy uit ambt gezet **775**
MALAWI AFORD trekt zich terug uit coalitie, regeringswijzigingen **775**
MALI Regeringswijziging **776**
MAROKKO Nationaal referendum over tweekamerstelsel **776**
MAURETANIE Kabinetswijzigingen **777**
Verkiezingen in gevaar **777**
MEXICO Nieuwe guerrillagroepering ERP **769**
Vredesoverlegmet EZLN hervat **771**
Vervroegde terugbetaling van leningen **771**
Congres keurt voorstellen over hervorming kiesstelsel goed **772**
Corruptieonderzoek **772**
MOLDOWA IMF-krediet **743**
Oprichting nieuwe partij **749**
Datum presidentsverkiezingen **749**
MYANMAR Anti-oppositiewetgwing **800**
NLD-activisten veroordeeld **800**
NLD-congres voorkomen **800**
NAMIBIE Nieuwe secretaris-generaal SWAPO **777**
Regeringswijziging **777**
NEPAL Financieel schandaal **800**
Regeringswijziging **800**
Akkoord met India over toegangsweg naar zeehavens **801**
NIGER Regeringswijziging **777**
Nieuwe grondwet **778**
Omstreden verkiezing Mainassara **778**
Nieuwe regering **778**
Betrekkingen met China, erkenning van Taiwan ingetrokken **779**
OAE Jaarlijkse topconferentie **779**
OEGANDA Amnestie aangeboden aan LRA-opstandelingen **780**
Parlementsverkiezingen **780**
Nieuwe regering **780**
Betrekkingen met Soedan **781**
OEKRAÏNE Premier ontslagen **749**
Nieuwe ontwerpgrondwet goedgekeurd **749**
Kabinetswijzigingen **749**
Aanslag op premier Lazarenko **750**
Nucleaire ontwapening voltooid **750**
OEZBEKISTAN President Karimow treedt af als partijvoorzitter **801**
PERU Premier treedt af **772**
Schuldenakkoord **772**
Drugsbestrijdingsovereenkomst met VS **773**
Congres akkoord met derde ambtstermijn president **773**
RUSSISCHE FEDERATIE Presidentieel decreet over dienstplicht **750**
Presidentsverkiezingen **751**
Alliantie tussen Jeltsin en Lebed **753**
Jeltsin herkozen als president **755**
Samenstelling Veiligheidsraad **755**
Inauguratie van Jeltsin **756**
Nieuwe regering **756**
Bezoek van Amerikaanse vice-president **758**
Ontwikkelingen in Tsjetsjenië **759**
RWANDA Infiltratie rebellen, aanhoudend bloedvergieten **781**
Spanningen met Zaïre **783**
Eerste zitting Internationaal Strafrechttribunaal **783**
SOEDAN Oppositie bekritiseert regering **783**
VN-Veiligheidsraad stemt in met resolutie 1070 **784**
Broodrellen **784**
SOMALIA Eerste lustrum onafhankelijkheidsverklaring **784**
Aydid overleden **784**
Verzoeningsgesprekken in Jemen 785
SRI LANKA Noodtoestand in hele land **801**
Nieuw legeroffensief **801**
TADZJIKISTAN IMF-krediet **803**
Instelling presidentiële raad **803**
Vredesakkoord, nieuwe gevechten **803**
TOERKMENISTAN Regeringswijziging **804**
TRINIDAD EN TOBAGO Presentatie begrotingvoor 1996 **773**
Plaatselijke verkiezingen **773**
TUNESIË Bezoek van paus Johannes Paulus II **785**
Regeringswijzigingen **786**
VERENIGDE NATIES Habitat 11-conferentie **806**
Tweede conferentie over klimaatverandering **806**
Wereldcongres tegen commerciële seksuele exploitatie van kinderen **807**
UNDP: Rapport over Ontwikkeling van de Mensheid **807**
VIETNAM Daling van buitenlandse investeringen **804**
Benoeming van Amerikaanse ambassadeur **804**
Achtstepartijcongres **804**
Samenstelling Politburo **805**
ZAIRE Verkiezingsdatum bekendgemaakt **786**
President Moboetoe bezoekt Frankrijk **786**
ZAMBIA Controversiële wijzigingen grondwet, westerse donorlanden schorten hulp op **786**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13,1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111;Postbus 1118,1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20,B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.:CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ALBANIË

NIEUWE REGERING

President Sali Berisha benoemde op 6 juli 1996 Aleksander Meksi opnieuw tot premier en verzocht hem een nieuwe regering te vormen. Meksi's Albanese Democratische Partij (PDS) had met een overweldigende meerderheid de algemene verkiezingen in mei en juni gewonnen, die door de belangrijkste oppositiepartijen waren geboycot (zie pag. 601/2/3-'96).

Op 11 juli werd de samenstelling van de nieuwe ministerraad bekendgemaakt. Alle ministers waren lid van de PDS of niet-partijgebonden politici, met uitzondering van minister van cultuur, jeugd en vrouwenzaken Teodor Laco, die lid was van de Sociaal-Democratische Partij van Albanië (PSDS), die bij de algemene verkiezingen geen enkele zetel had gewonnen. Leden van de Republikeinse Partij en de Christen-Democratische Partij werden benoemd tot staatssecretaris. Er werden geen posten gegeven aan leden van de Unie voor de Mensenrechten en de Partij van het Nationale Front, die bij de verkiezingen samen vijf zetels hadden gewonnen. Volgens een artikel in het Albanese dagblad *Gazeta* Shqiptare van 12 juli was het ,,opvallend" dat er geen kabinetsposten waren toegewezen aan kleine partijen.

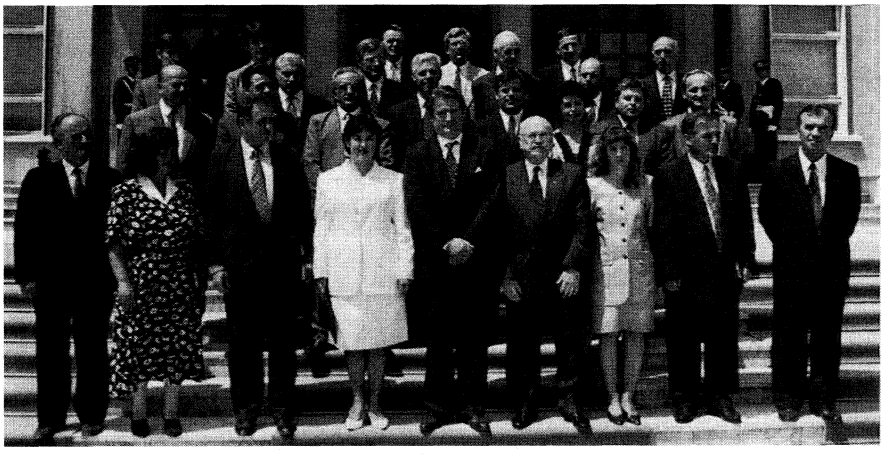
De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier - Aleksander Meksi; vice-premier en buitenlandse zaken - Tritan Shehu*; binnenlandse zaken - Halit Shamata*: financiën - Ridvan Bode*: defensie - Safet Zhulali: justitie - Kristofcr Peci"; industrie, vervoer en handel - mevr. Suzana Panariti; mijnbouw en energiebronnen - Abdyl Xhaja; openbare werken. landgebruik en toerisme - Albert Brojka*; gezondheidszorg en milieubescherming - Maksim Cikuli: landbouw en voedselvoorziening - Bamir Topi*; onderwijs en sportzaken - Edmond Lulja*; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Besnik Gjongecaj*: cultuur. jeugd en vrouwenzaken - Teodor Laco+; arbeid en sociale zaken - mevr. Arlinda Keci*; privatisering - Dylber Vrioni+; minister zonder portefeuille - Hasan Halili+; algemeen kabinetssecretaris - Arjan Madhi*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille



De Albanese vice-premier en minister van buitenlandse zaken Tritan Shehu (r.)en de Griekse minister van buitenlandse zaken Theodoros Pangalos zwaaien naar belangstellenden in de stad Gjirokastër, waar zij op 31 augustus 1996 een Grieks consulaat openden.



President Sali Berisha (m.)poseert op 12 juli 1996 met zijn nieuwe kabinet voor de pers. Op de eerste rij v.l.n.r.: Abdyl Xhaja. Suzanna Panariti. Tritan Shehu. staatssecretaris voor jeugd- en vrouwenzaken Roza Pati. Sali Berisha. Aleksander Meksi. Arlinda Keci. Halit Shamata en Safet Zhulali

Daarnaast werden acht staatssecretarissen benoemd.

De Volksassemblée (parlement) aanvaardde op 24 juli een motie van vertrouwen in de nieuwe regering.

DOODSTRAFFEN TEGEN VOORMALIGE COMMUNISTEN HERROEPEN

De straffen van de drie voormalige communistische functionarissen, Aranit Cela. Rrapi Mino en Zylyftar Ramizi, die in mei ter dood waren veroordeeld nadat ze schuldig waren bevonden aan misdaden tegen de menswaardigheid en politieke vervolging (zie pag. 602/1-'96), werden op 24 juli door het Hof van Beroep omgezet in langdurige gevangenisstraffen.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 20 oktober werden in Albanië gemeenteraadsverkiezingen gehouden; deze werden op 27 oktober in een aantal gemeenten gevolgd door een tweede ronde. De verkiezingen betekenden een succes voor de PDS.

De overwinning van de PDS bij de algemene verkiezingen in mei en juni was ontsierd door beschuldigingen van de oppositie en buitenlandse waarnemers dat op grote schaal verkiezingsfraude was gepleegd. De gemeenteraadsverkiezingen kregen echter de voorzichtige goedkeuring van internationale waarnemers De Raad van Europa, die de

waarneming coördineerde, gaf op 22 oktober een verklaring uit waarin tevredenheid werd betuigd met de wijze waarop de verkiezingen waren uitgevoerd, maar waarin ,,enkele onregelmatigheden" werden betreurd.

De PDS behaalde 58 burgemeestersposten. de Socialistische Partij van Albanië (PSS) vier; terwijl de Rechtse Bond van Shkodër en een onafhankelijke kandidaat elk één post veroverden. De PDS kreeg 268 gemeenteraadszetels, de PSS 14, de Unie voor de Mensenrechten (die de Griekse en Macedonische minderheden vertegenwoordigde) negen, de Republikeinse Partij zes, de Partij van het Nationale Front vier, de Christen-Democratische Partij één, en onafhankelijke kandidaten vijf.

(Vor.ber.pag. 601/2 e.v.-1996)



Premier Kostas Simitis (m.)wordt toegejuicht na zijn verkiezing op 30 juni 1996 tot voorzitter van PASOK.

GRIEKENLAND

BETREKKINGEN MET ITALIË EN NEDERLAND

Op 1 maart 1996 maakte de Griekse regering bekend dat zij de vervanging had geëist van de militaire attachés van Italië en Nederland, die op 29 januari waren aangehouden op het eiland Lesbos (ziepag. 250/2/3-'96).
De regeringen van Italië en Nederland hadden de beschuldiging van de Griekse autoriteiten, dat hun attachés informatie verzamelden over Griekse militaire installaties op Lesbos, van de hand gewezen. Beide attachés hadden Griekenland inmiddels verlaten en de Griekse regering eiste dat zij niet zouden terugkeren op hun posten in Athene.

PAPANDREOU OVERLEDEN

Op 23 juni overleed in Athene op 77-jarige leeftijd oud-premier Andreas Papandreou aan een hartverlamming. Papandreou, die ruim twintig jaar het Griekse politieke leven had gedomineerd, was in november 1993, toen hij nog premier was, ernstig ziek geworden en had in januari 1996 het premierschap moeten overdragen aan Kostas Simitis (zie pag. 249/3 e.v.-'96).

Papandreou. die in 1919 was geboren op het Griekse eiland Chios als telg van een bekende. liberale en politiek bewuste familie (zijn vader Georgios Papandreou was twee keer premier geweest), werd op jonge leeftijd actief in de linkse politieke beweging. In 1939 moest hij Griekenland verlaten en uitwijken naar de Verenigde Staten, nadat hij in de gevangenis had gezeten vanwege zijn verzet tegen de rechtse dictatuur van Metaxas. In 1959 keerde hij terug na een succesvolle academische carriere in het buitenland. In 1964 werd hij voor de eerste keer lid van het parlement en hij werd onmiddellijk benoemd tot minister in de regering van zijn vader. Hij trad spoedig op de voorgrond als woordvoerder van de centrumlinkse factie van de regerende Centrum Unie en dit leidde tot zijn arrestatie en gevangenneming door de militaire junta die in 1967 aan de macht kwam. Op aandrang van invloedrijke Amerikaanse economen en politici werd Papandreou vrijgelaten en leefde hij in ballingschap tot 1974. toen hij terugkeerdenaar Griekenland na de val van de militaire dictatuur. Spoedig na zijn terugkeer maakte hij de oprichting bekend van de Panhelleense Socialistische Beweging (PASOK), die voortkwam uit het verbond van zijn eigen Panhelleense Bevrijdingsbeweging (PAK)en de tegen de dictatuur gerichte groepering Democratische Verdediging. In 1981 veroverde PASOK met een ideologie die vaag was gebaseerd op marxistische ideeën, de macht met een verpletterende overwinning bij de algemene verkiezingen. Als premier bracht Papandreou de invoering van verstrekkende sociale hervormingen op zijn naam en legde hij de grondslagen voor een nationale gezondheidsdienst. Tegelijkertijd leidde zijn felle anti-westerse houding, die voornamelijk was gericht tegen de VS en de invloedrijkere partners van Griekenland in de Europese Unie, tot bezorgdheid over de Griekse deelname aan belangrijke Europese instellingen en de NAVO. In 1985 werd Papandreou herkozen tot premier. In het nauw gebracht door beschuldigingen van wijdverbreide corruptie in de regering en door een schandaal rond zijn privé-leven, trouwde hij in 1989 na een met veel publiciteit omgeven affaire met Dimitra Liani, een stewardess. die amper half zo oud was als hij. Deze en andere omstandigheden droegen bij aan zijn verkiezingsnederlaag in dat jaar. Door de kracht van zijn charisma en de verwarring onder zijn tegenstanders van de regeringspartij Nieuwe Democratie lukte het hem echter een spectaculaire comeback te maken en de algemene verkiezingen van 1993 te winnen. Tijdens zijn derde ambtstermijn als premier ontstond er opnieuw beroering rond Papandreou als gevolg van verhalen over de buitensporig grote politieke invloed van zijn echtgenote en zijn hardnekkige weigering officieel een opvolger te benoemen, ondanks het feit dat hij ernstige gezondheidsproblemen had. Volgens zijn critici was Papandreou's grootste tekortkoming gelegen in zijn persoonlijke ijdelheid die ten grondslag lag aan zijn populistische leiderschapsstijl. waardoor hij niet bereid was bevoegdheden te delegeren en er een kloof tussen hem en zijn aanhangers ontstond.

Op 26 juni werd Papandreou in Athene begraven. waarbij zich taferelen afspeelden die zich sinds de begrafenis van Koning Paul in 1954 niet meer hadden voorgedaan. Zijn begrafenis werd bijgewoond door tienduizenden mensen die uit heel Griekenland naar de hoofdstad w-aren gekomen. Onder de buitenlandse aanwezigen bevond zich de Servische president Slobodan Milosevic.

SIMITIS GEKOZEN TOT VOORZITTER PASOK

Op 30 juni werd Kostas Simitis gekozen tot voorzitter van de regerende PASOK na een grimmige krachtmeting met minister van binnenlandse zaken Apostolos (Akis) Tsochatzopoulos. Simitis, die in het verleden een kritische houding had aangenomen tegenover de wijze waarop Papandreou de partij leidde, behaalde 53,5 procent van de stemmen aan het einde van een vierdaags partijcongres, waarmee hij een krappe over-

winning behaalde op Tsochatzopoulos die bekend stond als een aanhanger van Papandreou

VERVROEGDE ALGEMENE VERKIEZINGEN. NIEUWE REGERING

Op 22 augustus maakte premier Simitis bekend dat de volgende algemene verkiezingen op 22 september zouden worden gehouden. ruim een jaar voordat de zittingstermijn van de regering in oktober 1997 zouverstrijken.

Simitis zei dat de regering haar mandaat moest vernieuwen met het oog op de moeilijke besluiten die moesten worden genomen in verband met ,,deuitdagingen die de Europese eenwording, de ontwikkelingen op de Balkan, de Turkse dreiging, [en] de noodzaak om de samenleving te moderniseren" met zich meebrachten. Krachtens de Griekse wet waren vervroegde algemene verkiezingen toegestaan, als het land voor een ernstig ,,nationaalprobleem" stond.



Miltiades Evert maakt tijdens een persconferentie op 23 september 1996 zijn aftreden bekend als leider van Nieuwe Democratie na de nederlaag van zijn partij bij de algemene verkiezingen.

Overwinning voor PASOK

Bij de verkiezingen op 22 september behaalde de regerende Panhelleense Socialistische Beweging (PASOK) een ruime meerderheid. Hiermee werd de verwachting van een nek-aan-nek-race tussen PASOK en de belangrijkste oppositiepartij, de conservatieve Nieuwe Democratie, niet bevestigd. Volgens de officiële verkiezingsuitslag behaalde PASOK 162 van de 300 zetels in de Vouli (parlement), iets meer dan 40 procent van de stemmen, terwijl Nieuwe Democratie 108 zetels bemachtigde, iets meer dan 38 procent.

Waarnemers beschouwden de uitslag in het algemeen als een krachtig mandaat voor het pro-Europese beleid van PASOK-leider premier Kostas Simitis, die voorstander was van het uitvoeren van de strenge economische hervormingen die nodig waren om Griekenland te kwalificeren voor deelname in 1999 aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU) waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd. alsmede van betere betrekkingen met Turkije. Het feit dat Nieuwe Democratie geen serieuze bedreiging had gevormd. werd toegeschreven aan een leiderschapscrisis die de positie van partijvoorzitter Miltiades Evert zou hebben ondermijnd (zie onder).

Een aantal kleine linkse partijen kwam uitstekend voor de dag, zoals de ultra-orthodoxe Communistische Partij van Griekenland (KKE), de Linkse Alliantie (Synaspismos) en de Democratische Vernieuwingsbeweging (DIKKI), een in december 1995 opgerichte linkse splinterpartij die zich had afgescheiden van PASOK. Het succes van de linkse partijen zou grotendeels te wijten zijn aan de groeiende ontevredenheid onder een aantal traditionele PASOK-stemmers die niet gelukkig zouden zijn met de verschuiving naar rechts die was opgemerkt in het beleid van PASOK. Daartegenover stond dat de rechtse nationalistische Politieke Lente, die bij de algemene verkiezingen van 1993 sterk uit de bus was gekomen (zie pag. 839/2 e.v.-'93) geen enkele zetel kreeg, aangezien de partij minder dan de 3 procent van het totale aantal stemmen had behaald die krachtens het bestaande stelsel van evenredige vertegenwoordiging benodigd was om in het parlement te komen.

Verkiezingsuitslag

Partij	Zetels (1993)	Stemmenpercentage (1993)
PASOK	162 (170)	41.5 (46,9)
Nieuwe Democratie	108 (111)	38,1 (39,3)
Communistische Partij van Griekenland (KKE)	11 (9)	5,6 (4,5)
Linkse Alliantie (Synaspismos)	10 (0)	5,1 (2,9)
Democratische Vernieuwingsbeweging (DIKKI)	9 (-)	4,4 (-)
Politieke Lente	0 (10)	2,9 (4,9)
Overige	0 (0)	2,4 (1,5)

Herbenoeming Simitis. Nieuwe regering

Op 24 september maakte Simitis zijn nieuwe regering bekend, nadat president Kostas Stephanopoulos hem dit de dag daarvoor had gevraagd.

Bijna alle belangrijke ministers uit de vorige regering keerden terug in de nieuwe regering, hoewel een groot aantal portefeuilles opnieuw werd verdeeld, met name die van defensie, binnenlandse zaken. openbare orde en justitie. Van bijzondere betekenis was het aanblijven van twee van Simitis' belangrijkste rivalen voor het PASOK-voorzitterschap, namelijk Apostolos Tsochatzopoulos en Gerasimos Arsenis (zie pag. 250/2-'96), die respectievelijk defensie en onderwijs kregen toegewezen. Een aantal benoemingen op lagere ministersposten bevestigde een duidelijke wisseling van de wacht ten gunste van jonge pro-Europese politici.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Kostas Simitis; binnenlandse zaken. openbaar bestuur en decentralisatie - Alexandros Papadopoulos+; defensie - Apostolos Tsochatzopoulos+; buitenlandse zaken - Theodoros Pangolos: nationale economie en financiën - Ioannis Papandoniou+; ontwikkeling (omvattende handel, energie. industrie, technologie en toerisme) - inevr. Vasso Papandreou; milieu. stadsplanning en openbare werken - Kostas Laliotis: onderwijs en religie - Gerasimos Arsenis+; landbouw - Stefanos Tsoumakas: arbeid en sociale zekerheid - Militiadhis

Papaioannou*; gezondheidszorg en welzijn - Kostas Geitonas+; justitie - Evangelos Yannopoulos+; cultuur -Evangelos Venizelos+: koopvaardij - Stavros Soumakis*; openbare orde - Yeoryios Romaios*: Macedonië en Thracië - Phillipos Petsalnikos: Egeïsche Zee - mevr. Elisavet Papazoi*: vervoer en verbindingen - Charalambos Kastanidhis"; pers en media - Dimitris Reppas.

+Ge\<-ijzigdeportefeuille
*Nieuwe benoeming.

EVERT AFGETREDEN EN HERKOZEN ALS OPPOSITIELEIDER

Miltiades Evert, die in november 1993 was gekozen tot leider van Nieuwe Democratie (zie pag. 546/3 e.v.-'94), trad op 23 september terug uit die functie vanwege de slechte resultaten van zijn partij bij de algemene verkiezingen.

Evert was de verkiezingscampagne ingegaan op een solide basis met een duidelijk omschreven populistisch verkiezingsprogramma, waarin hij beloofde de impopulaire belastinghervormingen van PASOK terug te draaien en de sociale uitkeringen te herstellen. Naar verluidt zou Evert echter nadeel hebben ondervonden van een beginnend conflict over het partijvoorzitterschap dat was veroorzaakt door oud-premier Konstantinos Mitsotakis, die kennelijk erop uit was zijn dochter, voormalig minister van cultuur Dora Bakoyanis, voorzitter van Nieuwe Democratie te laten worden.

Op 4 oktober werd Evert herkozen als partijleider. Evert, die met 103 tegen 84 stemmen won van Georgios Souflias. had zich opnieuw kandidaat gesteld, nadat hij zich verzekerd wist van de steun van enkele mogelijke rivalen, onder wie Dora Bakoyannis.

(Vor.ber.pag. 249/3 e.v.-1996)

ITALIË

NIEUWE REGERING. NIEUWE PARLEMENTSVOORZITTERS. LOKALE VERKIEZINGEN. ECONOMISCH BELEID. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De Kamer van Afgevaardigden gaf op 31 mei het vertrouwen aan de nieuwe centrum-linkse regering van premier Romano Prodi. Het 55ste naoorlogse kabinet, dat gebaseerd was op een bondgenootschap tussen ex-communisten en ex-christen-democraten, kreeg 322 stemmen; alle partijen van de centrum-linkse coalitie Olijf stemden voor. Vrijwel alle 299 tegenstemmen kwamen van de oppositieblokken Noordelijke Liga (LN) en Vrijheidsalliantie. Op 24 mei had Prodi al het vertrouwen van de Senaat gekregen met 173 tegen 139 stemmen.

De Olijf-meerderheid in de 630 leden tellende Kamer was afhankelijk van de tactische steun van de 35 afgevaardigden van de Heropgerichte Communisten (RC).RC-leider Fausto Bertinotti sprak alleen zijn ,.voorwaardelijke vertrouwen" in de nieuwe regering uit, omdat hij bang was dat de sociale zekerheid zou worden opgeofferd aan fiscale bezuinigingsmaatregelen.

In zijn toelichting op het regeringsprogramma verklaarde Prodi dat zijn voornaamste taak het opstellen van een mini-begroting was die het begrotingstekort over 1996 niet hoger mocht laten worden dan 5,8 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP). Er werden maatregelen verwacht om de uitgaven fors terug te dringen en deskundigen waren van mening dat de uitvoering van die maatregelen een zware wissel zou trekken op het vermogen van centrum-links om leiding te geven aan het nieuwe parlement en de RC.

Prodi beloofde ook voorrang te geven aan werkloosheidsbestrijding, hervorming van het onderwijs. een herziening van de grondwet en het terugbrengen van de lire binnen het wisselkoersmechanisme van het Europese Monetaire Stelsel (EMS), waaruit de Italiaanse munt in 1992 verdwenen was (zie pag. 756/2 e.v.-'92). Met het in het vooruitzicht stellen van hervormingen die de besluitvorming zouden decentraliseren, zodat het uitgavenbeleid voortaan minder door Rome zou worden bepaald, voerde Prodi een aanval uit op de separatistische aspiraties van Umberto Bossi, de leider van de Noordelijke Liga. Prodi stelde dat het parlement ,,heel Italie" vertegenwoordigde.

Nieuwe voorzitters voor Senaat en Kamer van Afgevaardigden

Op 9 mei, na de opening van de zitting van het nieuwe parlement, mocht de Olijf de voorzitters voor de beide Kamers van het parlement leveren met de verkiezing van een voormalige Christen-Democratische minister van binnenlandse zaken. Nicola Mancion, tot voorzitter van de Eerste Kamer, en van een voormalige mafiabestrijder, onderzoeksrechter Luciano Violante, tot voorzitter van de Tweede Kamer.

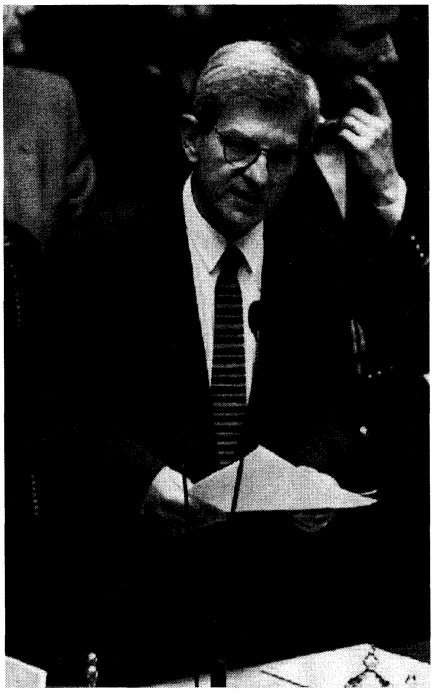
Onderhandelingen over de bezetting van beide voorzittersposten, die de samenwerking met de oppositionele centrum-rechtse Vrijheidsalliantie hadden moeten versterken. waren op 7 mei afgebroken. De Olijf had het voorzitterschap van de Senaat aangeboden aan de Vrijheidsalliantie, maar sprak daarna zijn veto uit over de voordracht door de Vrijheidsalliantie van voormalig president Francesco Cossiga. De Vrijheidsalliantie weigerde op haar beurt de benoeming van Violante te bekrachtigen.

Nieuw kabinet

Op 18 mei werden Prodi en zijn nieuwe kabinet beëdigd. Het kabinet, dat gedomineerd werd door de voormalige communistische Democratische Partij van Links (PDS), de grootste partij binnen de Olijf, telde ook verscheidene onafhankelijke kandidaten, voormalige Christen-Democraten en een lid van de Groene Partij als minister van milieu.

De verdeling van de portefeuilles was een delicate zaak. PDS-leider Massimo D'Alema zou zelf geen kabinetsfunctie gaan bekleden. maar sprak wel een bindend veto uit over benoemingen. PDS-kroonprins **Walter Veltroni** werd benoemd tot vice-premier, terwijl de economische woordvoerder van de partij, **Vincenzo Visco**, het departement van financiën onder zijn hoede kreeg. **Giorgio Napolitano.** een oude rot in het parlement die had bijgedragen aan de omvorming van de oude Communistische Partij tot de PDS. werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken.

Tot de onafhankelijke ministers behoorden **Antonio di Pietro** (openbare werken), **Carlo Azeglio Ciampi** (schatkist) **Lamberto Dini**



Luciano Violante van de PDS spreekt het parlement toe na op 9 mei 1996 te zijn gekozen tot voorzitter van de Tweede Kamer.



Portretten van PUS-ministers in de nieuwe Italiaanse regering. Bovenste rij v.l.n.r.Walter Veltroni, Giorgio Napolitano. Livia Turco. Franco Bassanini. Claudio Rurlando: onderste rij: Pierluigi Bersani, Luigi Berlinger, Vincenzo Visco, Anna Finocchiaro.

(buitenlandse zaken) en **Giovanni Maria Flick** (justitie). Di Pietro, die in het hele land erkenning genoot als de Milanese onderzoeksrechter die leiding gaf aan de anti-corruptiecampagne ,.schone handen", zou nu verantwoordelijk zijn voor het departement dat vanouds het meest corrupt was. In de periode voorafgaande aan de verkiezingen had zowel links als rechts getracht Di Pietro voor zich te winnen. terwijl men toen ook verwachtte dat hij zijn eigen politieke partij zou oprichten (zie pag. 387/1/2-'96). De technocraat Ciampi, een voormalige president van de Bank van Italie. was van april 1993 tot maart 1994 premier geweest. Dini, de aftredende waarnemend premier. werd in eerste instantie belast met de afsluiting van het zes maanden durende Italiaanse voorzitterschap van de Europese Unie (EU). Flick was een vooraanstaand onafhankelijk jurist. **Beniamino Andreatta** (defensie) was een prominente voormalige Christen-Democraat. econoom en voormalig minister; **Antonio Maccanico** (post en tclccommunicatie) had in februari zonder succes geprobeerd een regering te formeren (zie pag. 38211 e.v.-'96).

Het volledige kabinet was als volgt samengesteld:

Premier - Romano Prodi: vice-premier - Walter Veltroni: buitenlandse zaken - Lamberto Dini; defensie - Beniamino Andreatta, binnenlandse zaken - Giorgio Sapolitano; schatkist - Carlo Azeglio Ciampi; financiën - Vincenzo Visco; justitie - Giovanni Maria Flick: openbare werken - Antonio di Pietro; industrie en toerisme - Pierluigi Bersani: onderwijs en onderzoek - Luigi Berlinguer; voedselvoorziening. land- en bosbouw - Michele Pinto: verkeer en scheepvaart - Claudio Burlando: post en telecommunicatie - Antonio Maccanico; werkgelegenheid en sociale zekerheid - Tiziano Treu: buitenlandse handel - Augusto Fantozzi: volksgezondheid - mevr. Rosy Bindi: milieu - Edoardo Ronchi: sociale solidariteit - mevr. Livia Turco; gelijke kansen - mevr. Anna Finocchiaro; regionale zaken. overheidsdiensten - Franco Bassanini.

Formatie van LN-,,regering" in **het** noorden

Op 12 mei maakten afgevaardigden van de separatistische Noordelijke Liga (LN) in de Noorditaliaanse stad Mantua de installatie bekend van een 11 leden tellende ,,zonneregering" van de .,Onafhankelijke Republiek Padanië" (het gebied in Noord-Italië dat de Povlakte omvatte). Naast deze Liga-versie van een schaduwregering werd een 10 leden tellend ,,Comité voor de Bevrijding van Padanië" opgericht, dat de regio's Emilia Romagna, Ligurië, Lombardije: Piemonte en Veneto omvatte.

Giancarlo Pagliarini, minister van begroting in de vorige coalitieregering van Silvio Berlusconi, werd benoemd tot ,.premier", terwijl voormalig vicepremier en minister van binnenlandse zaken Roberto Maroni het Comité voorzat. Bossi, die eerder had gepleit voor een op Tsjechoslowaakse leest geschoeide vreedzame opdeling van Italië, verklaarde dat het nieuwe orgaan (dat geen wettelijke status had) de activiteiten van de centrale regering op de voet zou volgen.

Nederlaag LN **bij gemeenteraadsverkiezingen**

Op 11 juni beloofde LN-voorzitter Umberto Bossi campagne te blijven voeren voor de onafhankelijkheid van Noord-Italië, nadat de gemeenteraadsverkiezingen voor zijn partij op een nederlaag waren uitgelopen.

Op 9 juni vond de eerste verkiezingsronde plaats in 165 gemeenten in het hele land. Hierbij daalde over de hele linie het stemmenaantal van de LN met 2 à 8 procent ten opzichte van de algemene verkiezingen van april. Globaal genomen bleek de alliantie Olijf in het noorden de meest populaire partij te zijn. terwijl de Vrijheidsalliantie in het zuiden het meeste succes boekte. Bij burgemeestersverkiezingen in tien kleine steden kwamen LN-kandidaten. die gemiddeld slechts 15 procent van de stemmen kregen; niet verder dan een povere derde plaats. waardoor zij niet mochten meedoen aan de tweede beslissende verkiezingsronde eind juni. De gevoeligste verliezen leed de LN in Mantua, Lodi en Pavia. die het kerngebied vormden van Padania. de door de LN beoogde staat in het noorden van Italie. In Mantua, de stad die was voorgesteld als ,,hoofdstad" van Padania. behaalde de LN slechts 14,5 van de stemmen. terwijl de Olijf-



De nieuwe minister van openbare werken, Antonio di Pietro,

alliantie en de Vrijheidsalliantie respectievelijk 42.1 procent en 23 procent veroverden. De zittende LN-gemeenteraad van Mantua vaardigde op 10 juni niettemin een uitzettingsbevel uit tegen de prefect, het meest zichtbare symbool van het gezag van de centrale regering. naar aanleiding van de verwachte niet-betaling van de kantoorhuur. die de LN had verhoogd van L 70 mln tot L 340 mln. Soortgelijke acties stonden op stapel in Pavia en Trente.

De slechteresultaten van de LN bij de gemeenteraadsverkiezingen werden voor een deel toegeschreven aan negatieve reacties op een aantal incidenten, zoals de door Bossi geuite Duitse nazi-kreet .,Raus" (Eruit) waarmee hij in groene hemden gestoken LN-aanhangers aanmoedigde twee cameraploegen van de nationale televisie te verwijderen van een LN-vergadering. Op 2 juni. de dag waarop de rest van Italië de 50ste verjaardag van de republiek vierde. werd onder Bossi's leiding een dertien leden tellende ,,regering' van Padania beëdigd ten overstaan van een menigte van naar verluidt 100.000 mensen.

Verkiezingen voor Siciliaanse regionale assemblée

Op 16 juni werden verkiezingen gehouden voor de negentig zetels tellende regionale assemblée van Sicilië waarbij de partij Forza Italië van oud-premier Silvio Berlusconi een zware nederlaag leed.

Er werden geen cijfers gegeven over de opkomst onder de 4,4 mln kiezers. Om te profiteren van een stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat 146 aparte lijsten en 1.436 kandidaten opleverde, deden alle partijen afzonderlijk mee aan de verkiezingen zonder verkiezingsallianties te vormen, zoals gebruikelijk was.

Forza Italia behaalde slechts 17,1 procent (17 zetels) van de stemmen tegenover 32.2 procent bij de algemene verkiezingen van april (zie pag. 385/3 e.v.-'96). De steun van de kiezers verschoof naar de gematigde kleine partners in Berlusconi's rechtse Vrijheidsalliantie. het Christen-Democratisch Centrum (CCD). dat 9,8 procent (elf zetels) veroverde en de Christen-Democratische Unie (CDU), die 9,2 procent (zeven zetels) behaalde. De extreemrechtse Nationale Alliantie (AN) van Gianfranco Fini, die met Berlusconi wedijverde om het leiderschap van de Vrijheidsalliantie, bemachtigde 14,1 procent (veertien zetels) tegenover 16.4 procent in april. De voormalige communistische Democratische Partij van Links (PDS), de steunpliaar van de regerende centrum-linkse alliantie Olijf, sleepte 13,2 procent (twaalf zetels) in de wacht, iets minder dan het resultaat bij de algemene verkiezingen, maar de radicale Heropgerichte Communistische Partij (RC), die slechts 4,3 procent (zes zetels) behaalde, leed een zwaarder verlies. La Rete (het Netwerk). de eertijds populaire hervormingsgezinde anti-mafiapartij, zag haar stemmenaantal met meer dan de helft teruglopen tot 3,5 procent. Geen van de 51 partijen die autonomie voor Sicilië bepleitten, had succes; het beste resultaat boekte Noi Siciliani (Wij Sicilianen) met 1,5 procent van de stemmen.

Op 27 juni verklaarde de CCD-partijleiding dat de Vrijheidsalliantie ,,dood" was, en zij stelde voor een nieuwe coalitie te vormen ,,diemeer openstond voor gematigde en katholieke krachten".

Economische doelstellingen. Minibegroting voor 1996

Op 27 juni maakte de regering bekend dat zij pas in 1998, een jaar later dan vereist, zou voldoen aan de begrotingscriteria voor toelating tot de Economische en Monetaire Unie (EMU),die waren vastgelegd in het Verdrag van Maastricht.

De Olijf-regering deelde mee dat het begrotingstekort in 1997 werd geraamd op 4,4 procent, terwijl in het Verdrag van Maastricht was bepaald dat dit niet meer mocht bedragen dan 3 procent: volgens de regering zou dit streefcijfer pas in 1998 worden gerealiseerd. Besnoeiingen op de uitgaven en belastingverhogingen in 1997 zouden volgens ramingen het tekort verminderen van L 109.000 mrd tot L 88.000 mrd. Verder werd voorzien dat het inflatiecijfer in 1997 2.5 procent zou bedragen (een daling ten opzichte van het inflatiecijfer van 4 procent in 1996) en dat de economie in 1996 1,2 procent zou groeien, en in 1997 en 1998 verder zou toenemen met respectievelijk 2 procent en 2,8 procent.

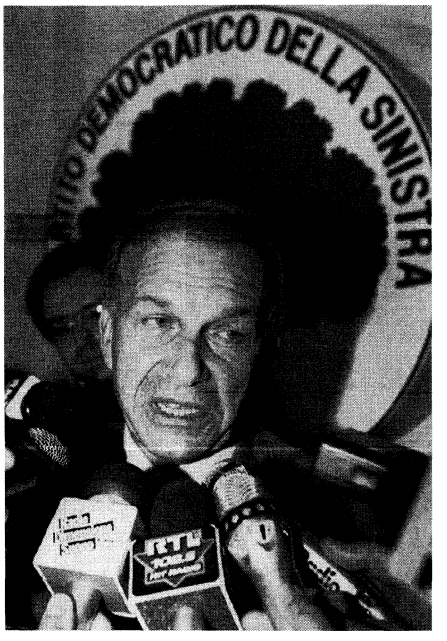
De begroting voor 1997 zou naar verwachting voor zo'n L 20.000 mrd profiteren van maatregelen die in de aanvullende begroting voor 1996 waren goedgekeurd.

Deze begroting kreeg op 19 juni de steun van de RC. De regering was voor haar voortbestaan afhankelijk van de tactische steun van de RC in het parlement. In de minibegroting werd beoogd het begrotingstekort in 1996 terug te dringen met $ 10.4 mrd door besnoeiingen op de uitgaven en door nieuwe inkomsten. De RC verklaarde dat de begroting aanvaardbaar was, ook al werd er geen aandacht in geschonken aan structurele problemen.

Spanningen over economisch beleid van regering

Bij de parlementaire behandeling van de begrotingsvoorstellen van de regering kwam de coalitieregering van premier Romano Prodi voor de eerste keer na haar aantreden in mei onder druk te staan.

De RC, met 35 afgevaardigden een belangrijke steunpilaar in het parlement voor de Olijf-regering, verzette zich tegen de salarisrichtlijnen in het macroeconomische programma voor 1997-'99, dat was bedoeld om Italië in de pas



RC-leider Fausto Bertinotti beantwoordt vragen van journalisten nadat hij op 10 juli 1996 met PDS-leider Massimo D'Alema gesproken heeft over de bezuinigingsplannen van de regering.

te brengen met de convergentiecriteria voor toetreding tot de EMU. Op 11 juli werd echter een compromis bereikt. Het programma, dat werd goedgekeurd door alle partijen die de regering steunden, voorzag in een salarisverhoging van 3 procent in 1997 in plaats van de verhoging van 2,5 procent in het eerste ontwerp. Op 16 juli werd het programma goedgekeurd door beide Kamers van het parlement.

Op 23 juli maakte de Bank van Italië een renteverlaging van 0,75 procent bekend. Hierbij werd het discontotarief (voorleningen van de centrale bank aan commerciële banken) verlaagd van 9 procent tot 8,25 procent. De inflatie was verder verminderd en bedroeg 3,7 procent in de twaalf maanden voorafgaand aan juli.

Begroting 1996-'97

Op 27 september maakte de regering de begroting voor 1997 bekend, die gold als de meest restrictieve in de naoorlogse geschiedenis van Italië.

De begroting, die was bedoeld om het begrotingstekort eind 1997 omlaag te schroeven tot 3 procent van het BBP teneinde te voldoen aan de ,,convergentiecriteria" voor landen die in 1999 wilden deelnemen aan de derde fase van de EMU waarin een gemeenschappelijke munt zou morden ingevoerd. voorzag in be-

zuinigingen van in totaal ongeveer L 63.000 inrd, waarvan ruwweg L 38.000 mrd zou moeten komen uit een combinatie van besnoeiingen op de uitgaven en belastingverhogingen en nog eens L 13.000 mrd uit een eenmalige „eurotax" ($ 1 = L 1.521,88 op 27 september 1996). Nieuwe. niet nader omschreven schatkistinkomsten zouden ï 12.500 mrd extra moeten opleveren.

De begroting werd gunstig ontvangen door de financiële markten, maar stuitte niettemin op kritiek van een aantal rechtse partners in de Olijf-alliantie. Diego Masi. fractieleider van de Partij voor Italiaanse Vernieuwing van oud-premier Lamberto Dini. diende zijn ontslag in. omdat hij van mening was dat de begroting te sterk leunde op belastingverhogingen. Het feit dat Prodi de nadruk legde op belastingverhogingen in plaats van op strengere bezuinigingen op de uitgaven was volgens waarnemers bedoeld om politieke consensus binnen Olijf tot stand te brengen. Tevens wilde Prodi de zeer belangrijke steun behouden van de leden van de RC in de Kamer van Afgevaardigden, die er fel op tegen waren dat er zou worden gesneden in de staatspensioenen en de gezondheidszorg.

Op 24 september ondertekende Prodi een overeenkomst met de vakbonden en vooraanstaande figuren uit het bedrijfsleven die was bedoeld om de werkloosheid terug te dringen, die op dat moment 12,3 procent bedroeg.

In de overeenkomst werd de normale werkweek teruggebracht van 48 tot 40 uur en werden programma's voor infrastructurele projecten en opleidingen ter waarde van omgerekend S 26.28 mrd toegezegd. Verder werden belastingverlagingen en stimuleringsmaatregelen voor onderzoek en nieuwe bedrijven in het vooruitzicht gesteld.



Antonio Fazzio, de president van de Bank van Italië

Ontwerpwet mediahervorming

Op 17 juli werd in het parlement een ontwerp van een antitrustwet ingediend die voorzag in beperkingen op het aandeel van de afzonderlijke televisiemaatschappijen in de totale marktinkomsten. Deze beperkingen zouden Mediaset, de televisiemaatschappij van het Fininvest-mediaconcern van oud-premier Silvio Berlusconi, verplichten een van haar drie gewone televisiekanalen op de aarde om te zetten in een satelliet- of kabelkanaal of anders haar uitzendingen via de televisiekanalen op de aarde te verminderen.

De staatsomroep RAT zou op gelijke wijze een van haar drie kanalen moeten veranderen in een regionaal netwerk. Het wetsontwerp voorzag ook in de oprichting van een verordenende instantie op het gebied van telecommunicatie en media.

Op 8 juli benoemde de regering een nieuwe vijfkoppige raad van bestuur van de RAI, waarin drie vrouwen zitting hadden. Dit was de derde keer in drie jaar dat er een nieuwe raad van bestuur was benoemd.

Voorstel tot grondwetsherziening

Op 19 juli kwam de regering met het voorstel om twee uit dertig leden bestaande commissies, een uit elke Kamer van het parlement, in het leven te roepen die het parlement verslag zouden moeten uitbrengen over grondwetswijzigingen.

In de pers werd gesuggereerd dat Berlusconi's centrum-rechtse Vrijheidsalliantie zich niet zou verzetten tegen het jongste regeringsvoorstel tot herziening van de grondwet, aangezien zijn mediabelangen tot op zekere hoogte werden gewaarborgd in de ontwerpwet voor de mediahervorming, waarin een uitspraak van het Constitutionele Hof over mediahervorming uit 1994 (zie pag. 245/2-'95) betrekkelijk ruim werd geïnterpreteerd.

Hervorming televisiebestel opgeschort

Eind augustus kreeg de regering-Prodi een tegenslag te incasseren, toen zij de hervorming van het televisiebestel moest opschorten.

De beslissing werd uitgesteld tot januari 1997, nadat het parlement er niet in was geslaagd te voldoen aan de deadline van 28 augustus voor de hervorming, die het Constitutionele Hof had vastgesteld. Dit hof had in december 1994 bepaald dat een aantal onderdelen van de omroepwet van 1990 in strijd met de grondwet was, en had aanbevolen het maximum aantal nationale televisiekanalen dat een televisiemaatschappij mocht bezitten, te verlagen van 25 procent naar 20 procent van het totale aantal (zie pag. 245/2-'95). Dankzij de handhaving van het bestaande televisiebestel kon Mediaset in het bezit blijven van drie van de twaalf nationale kanalen. De he orming zou Mediaset hebben gedwongen een kanaal in te leveren, tenzij het aantal kanalen zou worden uitgebreid.

Prodi's Olijf-coalitie, die in april de algemene verkiezingen had gewonnen (zie pag. 385/3 e.v.-'96); had tijdens de campagne beloofd Berlusconi's invloed op de particuliere omroepsector te zullen verminderen. Het feit dat de deadline voor de hervorming niet werd gehaald. werd alom toegeschreven aan onenigheid en gekonkel tussen de coalitiepartijen.

Privatisering staatstelecommunicatiebedrijf

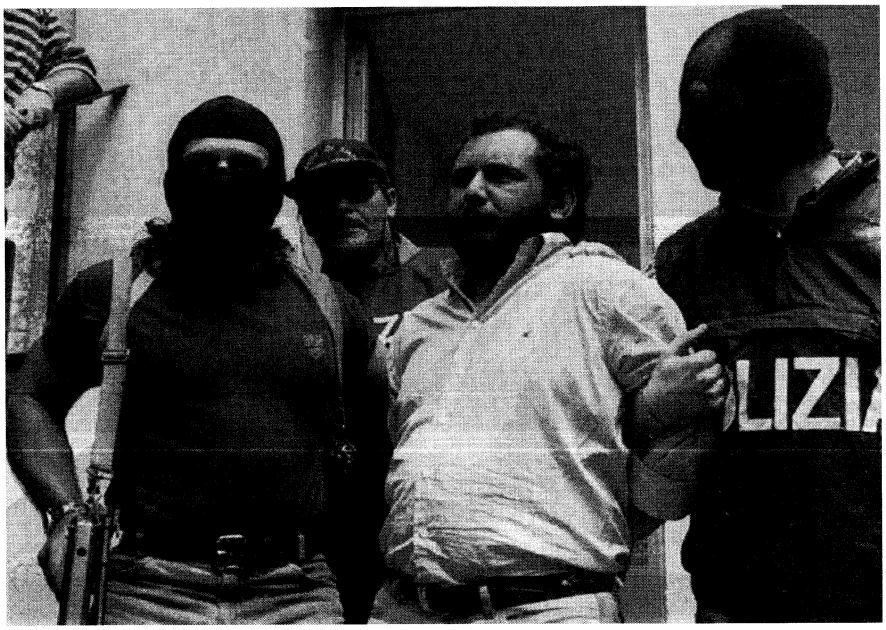
Ondanks krachtig verzet van de overheidsbonden toonde de regering zich op 6 augustus vastbesloten de staatsbezittingen in het bedrijfsleven te beperken toen zij aankondigde dat STET, het staatstelecommunicatiebedrijf. zou worden geprivatiseerd.

De verkoop van STET, met een marktwaarde van ongeveer L 25.000 mrd (ongeveer $ 16.5 mrd), zou plaatsvinden tussen 1 februari en 31 maart 1997. Volgens marktanalisten zou de verkoop van afzonderlijke nevenbedrijven L 8.000 mrd extra kunnen opleveren. Naar verluidt had minister van schatkist en begroting Carlo Azeglio Ciampi zware druk uitgeoefend op IRI. de Italiaanse staatshoudstermaatschappij. om STET (voor 62 procent haar eigendom) en zijn overige dochterondernemingen snel van de hand te doen.

Mafialeiders gearresteerd

Op 20 mei arresteerde de politie de 36-jarige Giovanni Brusca, de meest gezochte mafiabaas van het land. Hij werd ervan beschuldigd de bom tot ontploffing te hebben gebracht die de anti-mafiarechter Giovanni Falcone in mei 1992 fataal was geworden (zie pag. 531/3 e.v-'92). Daarnaast werd hij nog van diverse andere zware misdaden verdacht.

In de vroege ochtend van 6 juli werd in de stad Isola Capo Rizzuto (Calabrië)



Mafialeider Giovanni Brusca (m.)wordt na zijn arrestatie op 20 mei 1996 van het hoofdbureau van politie in Palermo overgebracht naar een gevangenis.

mafialeider Nicola Arena bij een inval gearresteerd. Arena werd beschuldigd van moord, drugshandel en banden met de mafia.

Verdere arrestaties en veroordelingen

Op 15 mei vaardigden voor corruptiebestrijding aangestelde onderzoeksrechters arrestatiebevelen uit tegen zeven directeuren van Berlusconi's media-imperium Fininvest. Zij zouden van 1989 tot 1995 rekeningen vervalst hebben. Berlusconi moest in een ander proces terecht staan wegens de vermeende betaling van steekpenningen door Fininvest aan functionarissen van de belastingdienst (zie pag. 383/2 e.v.-'96).

Nadat er gepleit was voor strafvermindering in ruil voor een schuldbekentenis, werd de beroemde modeontwerper Giorgio Armani op 10 mei veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van negen maanden en een boete van $ 62.000 op beschuldiging van omkoping. Samen met acht andere Italiaanse modecoryfeeën was Armani aangeklaagd wegens het betalen van steekpenningen aan belastinginspecteurs (zie pag. 741/3 e.v.-'95 en 387/3-'96).

Nieuwe aanklachten tegen Berlusconi en Craxi

Op 12 juli werd mediamagnaat en oud-premier Silvio Berlusconi gedagvaard om terecht te staan in een proces dat op 21 november in Milaan zou beginnen (voor eerder proces tegen Berlusconi, zie pag. 383/2 e.v.-'96). Het proces had betrekking op de betaling van ongeoorloofde politieke bijdragen ter waarde van L 10 mrd (ongeveer $ 6,5 mln), die het concern Fininvest van Berlusconi in oktober 1991 zou hebben verricht aan de voormalige Socialistische Partij van Bettino Craxi (zie ook pag. 168/3 e.v.-'96).

De illegale geldovermakingen zouden zijn gedaan via het bedrijf All-Iberian, dat behoorde tot een groep van offshorebedrijven die banden hadden met Berlusconi. Berlusconi verwierp de beschuldigingen met de opmerking dat hieraan politieke motieven ten grondslag lagen.

Craxi, die op dat moment in Tunesië woonde, zijn broer Antonio en Aldo Livolsi, hoofddirecteur van Mediaset, Italië's belangrijkste commerciële zender, zouden eveneens in hetzelfde proces moeten voorkomen. Op 15 juli begon op de beurs van Milaan de handel in Mediaset-aandelen, hoewel 51.5 procent van het aandelenbezit nog steeds in handen van Berlusconi was (zie ook pag. 740/2/3-'95) (voor eerdere veroordeling van Craxi, zie pag. 387/3-'96).

Onderzoek naar corruptie bij ministerie van posterijen en telecommunicatie

Op 22 juli besliste de Romeinse officier van justitie Maria Cordova dat ongeveer 150 personen, onder wie Craxi, Carlo de Benedetti, president-directeur van het computerbedrijf Olivetti, en Gianni Letta, voormalig vice-president van Fininvest, terecht zouden moeten staan in verband met een onderzoek naar beschuldigingen van corruptie bij het ministerie van posterijen en telecommunicatie.

In aansluiting op deze beslissing zouden twee onderzoeksrechters besluiten of het tot een rechtszaak zou komen. Een aantal particuliere televisiemaatschappijen zou functionarissen en politici hebben omgekocht voor de toewijzing van televisiefrequenties. De Benedetti werd ervan beschuldigd steekpenningen te hebben betaald om van het ministerie van posterijen en telecommunicatie contracten voor de levering van Olivetti-computerapparatuur te krijgen.

Ontslag directeur staatsspoorwegen na arrestatie op beschuldiging van fraude

Op 26 september nam Lorenzo Necci ontslag als directeur van de Italiaanse staatsspoorwegen, tien dagen nadat hij was gearresteerd en in hechtenis genomen op beschuldiging van fraude.

De arrestatie van Necci, een van Italië's bekendste openbare figuren, die verscheidene malen was voorgedragen voor een regeringspost, had in brede kringen grote opschudding veroorzaakt. Uit bewijsmateriaal dat door magistraten was verzameld, bleek dat



Carlo de Benedetti.

Necci de centrale figuur was in een miljoenenfraude waarbij geld voor overheidscontracten. zoals wapenverkopen aan de Derde Wereld, voor andere doeleinden was gebruikt, en illegale aandelentransacties waren verricht door ondernemingen die waren opgericht met kapitaal van de staatsspoorwegen Verder werden belangrijke medewerkers van Necci, een bankier, een wapenfabrikant, een vroegere Christen-Democratische politicus en twee hoge functionarissen van het Openbaar Ministerie, gearresteerd

Voortzetting proces tegen Andreotti

Op 29 juli werd in Perugia het proces tegen de 77-jarige oud-premier Giulio Andreotti voortgezet (zie pag. 387/2/3-'96). Andreotti werd samen met drie anderen ervan beschuldigd in 1979 opdracht te hebben gegeven tot de moord op de onderzoeksjournalist Mino Pecorelli.

Op 9 september legde een mafia-informant een getuigenis af waarin hij verklaarde dat oud-premier Giulio Andreotti de mafia had gevraagd Pecorelli te doden.

Volgens Tommaso Buscetta, die in de VS verbleef in het kader van een getuigenbeschermingsprogramma had mafialeider Gaetano Badalamenti, die een gevangenisstraf van dertig jaar wegens narcoticahandel uitzat. hem verteld dat hij samen met een andere gangster Pecorelli. uitgever van het politieke roddelblad OP, had vermoord als persoonlijke gunst aan Andreotti. Pecorelli zou in het bezit zijn geweest van belastende informatie over Andreotti, die echter iedere betrokkenheid bij de moord of ieder contact met de mafia ontkende (voor begin van het proces in april. zie pag. 387/1/2-'96).



Oud-pemier Giulio Andreotti beantwoordt tijdens een zitting van de rechtbank op 19 juni 1996 vragen over zijn mogelijke contacten met de mafia

Moordenaar van oud-premier Moro veroordeeld

Op 16 juli werd Germano Maccari schuldig bevonden aan de ontvoering en de gewelddadige dood van de vroegere premier Aldo Moro in 1978 en veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf De ontvoering van Moro vond plaats op het hoogtepunt van de acties van de Rode Brigades in de jaren zeventig (zie pag 305/1 e v-'78)

Maccari werd op 19 juli in hechtenis genomen, nadat het openbaar ministerie me: succes had betoogd dat het gebruik om veroordeelden in vrijheid te laten hangende het hoger beroep tegen hun vonnis. in dit geval geen toepassing zou mogen vinden.

Aanhouding van Camorra-baas Sepe

Op 6 september werd Marzio Sepe, de vermoedelijke leider van het in Napels gevestigd misdaadsyndicaat Camorra. gearresteerd.

Mogelijke strafrechtelijke vervolging van Bossi

Op 21 augustus nam Umberto Bossi, de voorzitter van de separatistische Noordelijke Liga (LN), stelling tegen rechterlijke ambtenaren die hem wilden vervolgen wegens schending van de politieke gedragscode, met de verklaring dat hij geen rekenschap hoefde af te leggen aan rechters van het ,,koloniale Italië".

Op 20 augustus werd bekendgemaakt dat magistraten van drie Noorditaliaanse steden op 27 juni en 18 juli documenten naar het parlement hadden gezonden met het verzoek Bossi's parlementaire onschendbaarheid op te heffen, zodat hij zou kunnen worden vervolgd wegens het aanzetten tot geweld tegen politieke tegenstanders. Tijdens twee LN-bijeenkomsten in de zomer van 1995 had Bossi zijn aanhangers opgeroepen personen op te sporen die op de uiterst rechtse Nationale Alliantie (AN) hadden gestemd. en ze uit hun huis te zetten. Een parlementaire commissie kreeg drie maanden de tijd om te beslissen of deze opmerkingen een misdrijf vormden of dat Bossi. die verklaarde bereid te zijn zijn onschendbaarheid prijs te geven. als afgevaardigde bescherming genoot.

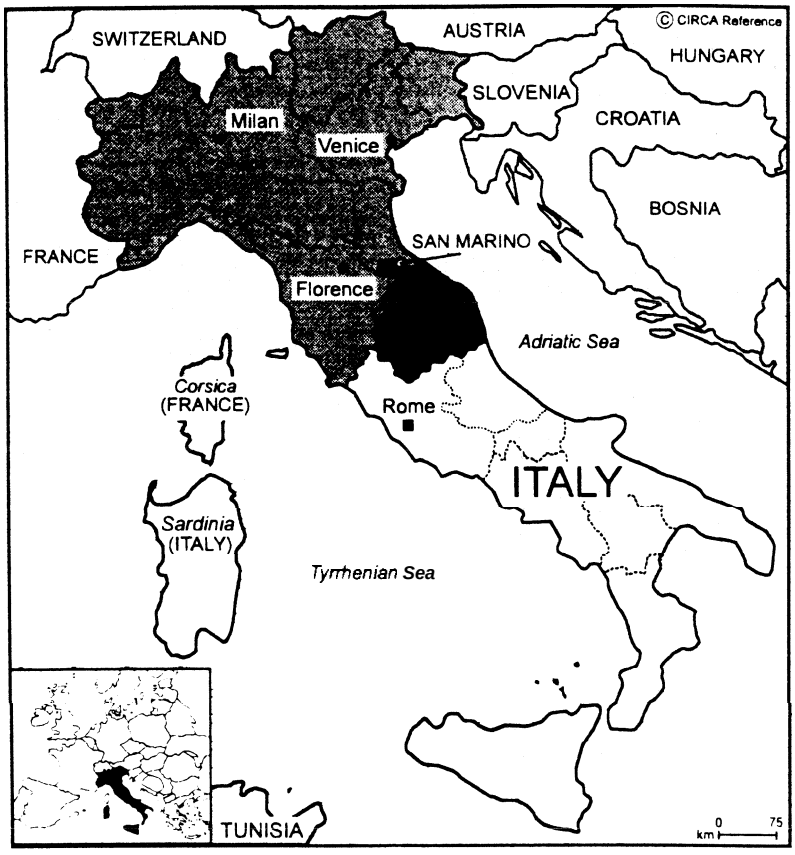
In augustus kwam Bossi ook in de publiciteit, doordat hij Irene Pavetti. oud-voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden en gematigd LN-kopstuk, die gekant was tegen zijn afscheidingspolitiek. uit de partij zette. In groene hemden geklede LN-aanhangers beletten haar vervolgens tegenbijeenkomsten te houden. Daarnaast gaf Bossi zijn volgelingen opdracht hun televisievergunningen te verbranden en de zenders van de publieke omroep RAI in Noord-Italië op te blazen als reactie op nieuwe benoemingen in de RAI-top van aanhangers van de regering-Prodi. Bossi toonde vervolgens een document als bewijs dat de geheime dienst een plan had opgesteld om een bomaanslag te plegen op een bank in Lombardije met de bedoeling de schuld ervan op hem en de harde kern van de LN te schuiven. Het minister van defensie verklaarde dat het document een vervalsing was, en Bossi liet de zaak snel rusten.

Bossi proclameert onafhankelijke republiek ,,Padania"

Op 15 september riep LN-leider Umberto Bossi de onafhankelijkheid uit van de noordelijke ,,Republiek Padania" tijdens een plechtigheid die het hoogtepunt vormde van een driedaagse pelgrimstocht waarbij hij een flesje bronwater van de rivier de Po, de symbolische slagader van de beoogde nieuwe republiek, van zijn oorsprong in Noordwest-Italië langs de rivierloop naar Venetië aan de Adriatische kust droeg.

De grote mensenmassa's die de LN had verwacht langs de route, kwamen niet opdagen en bij de slotbijeenkomst in Venetië waren maar zo'n 50.000 mensen aanwezig in plaats van de 1 mln aanhangers die Bossi had voorspeld. De politie raakte op 13 september in Turijn slaags met extreem-linkse groepen en op 15 september in Choggia bij Venetië met extreem-rechtse groepen, toen deze LR-aanhangers probeerden aan te vallen. Op 15 september vonden in Milaan een tegenbetoging en een bijeenkomst plaats ter ondersteuning van de Italiaanse eenheid, waaraan werd deelgenomen door 150.000 mensen, onder wie rechtse burgemeesters uit Zuid-Italië. en waarbij Gianfranco Fini, leider van de extreem-rechtse Nationale Alliantie (AN) het woord voerde.

Bossi's ,,onafhankelijkheidsverklaring" was opgesteld naar het voorbeeld van die van de stichters van de Verenigde Staten van Amerika. Krachtens de bijgaande ,,overgangsgrondwet" zou de verklaring pas na een jaar van kracht worden teneinde een voorlopige LN-regering, die eerder dat jaar was gevormd (zie boven), in staat te stellen om met de regering te onderhandelen over ,,een verdrag over een gezamenlijk overeengekomen afscheiding" tot uiterlijk 15 september 1997. Als dit niet zoulukken, zou de onafhankelijkheid op die datum ,,volledig van kracht" worden. In het document werd echter verder verklaard dat Bossi de bevoegdheid had het overleg te allen tijde af te breken en de onafhankelijkheid uit te roepen. Op 14 september had Bossi bekendgemaakt dat er een nationale garde zou worden ge-



gebied dat gewoonlijk tot Padania wordt gerekend.

gebied dat door een LN-woordvoerder begin september eveneens tot Padania werd gerekend.

vormd om de belangen van „Padania" te beschermen.

Als reactie op de onafhankelijkheidsverklaring van „Padania" zei Prodi dat het land en de regering niet zouden worden „ontwricht door politieke avonturen die niet zijn geworteld in het verleden en geen toekomst hebben". De rooms-katholieke kerk riep op tot integratie in plaats van afscheiding. President Oscar Luigi Scalfaro veroordeelde afscheiding als „een treurige theorie", maar zei op 18 september in het parlement dat het gevaarlijk zou zijn het „onbehagen" achter de ontevredenheid van het Noorden over de centrale regering te onderschatten. Hij deed een beroep op het parlement „zoveelmogelijk politieke goede wil" te tonen bij de komende debatten over een grondwetshervorming, waarbij naar verwachting zou worden gesproken over een nieuwe federale structuur voor Italië.

Op last van een rechter uit Verona deed de politie op 18 september een inval in het LN-hoofdkwartier in Milaan met een bevelschrift om te zoeken naar bewijzen dat de LN zich schuldig zou hebben gemaakt aan ongrondwettelijke activiteiten. Drie LN-parlementariërs, onder wie voormalig vice-premier en oud-minister van binnenlandse zaken Roberto Maroni, die lichte verwondingen opliep, maakten deel uit van een menselijke barricade om de inval te weerstaan. In verscheidene andere steden begon het Openbaar Ministerie een strafrechtelijk onderzoek naar aanleiding van beschuldigingen dat de LN de nationale eenheid ondermijnde. terwijl steeds meer werd geroepen om gerechtelijke stappen tegen Bossi.

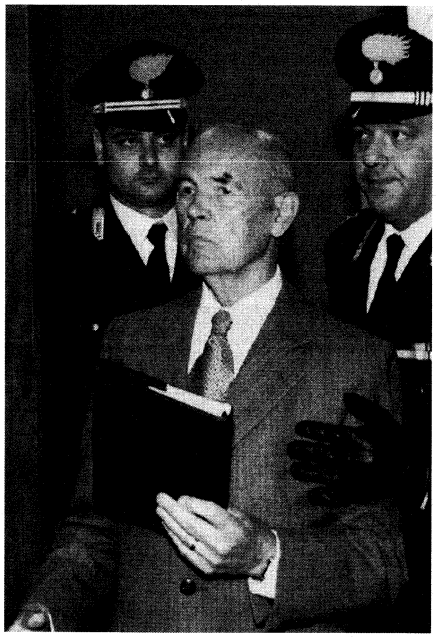
Verontwaardiging over ontslag van rechtsvervolging voor Priebke

Het besluit dat een Italiaanse militaire rechtbank op 1 augustus nam om de voormalige Duitse nazi-officier Erich Priebke te ontslaan van rechtsvervolging leidde tot een explosie van verontwaardiging en tot de roep om een nieuw proces.

De 83-jarige Priebke werd beschuldigd van oorlogsmisdaden in verband met de massamoord op 335 mensen in de grotten van Ardea in de omgeving van Rome in 1944 gedurende de laatste dagen van de Duitse bezetting (zie pag. 627/2-'94 en 171/1-'96). De rechtbank oordeelde dat Priebke weliswaar medeplichtig was aan de moordpartij (een beschuldi-



LN-leider Umberto Bossi (3de v.r.) en de vijf leden van de „zonneregering" van Padania, v.l.n.r. Giancarlo Pagliarini, Francesco Speroni, Roberto Maroni, Bossi, Roberto Calderoli en Vito Gnutti. geven op 16 september 1996 een persconferentie naar aanleiding van de „onafhankelijkheidsverklaring" van Padania de dag ervoor.



De oud-SS-er Erich Priebke (m.)wordt bij het begin van zijn proces op 8 mei 1996 door carabinieri het militaire gerechtsgebouw binnengeleid.

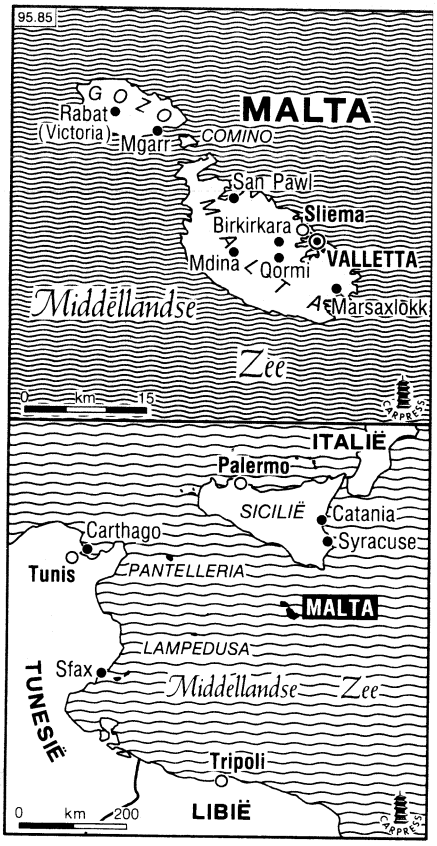
ging die hij niet ontkende), maar dat zijn misdaden vielen onder een militaire verjaringswet die hem vrijpleitte van wreedheid en opzet, omdat hij bevelen opvolgde.

Na woedende protesten van joodse groeperingen en nabestaanden van de slachtoffers van de slachting gaf de Italiaanse centrum-linkse regering op 2 augustus opdracht Priebke opnieuw in hechtenis te nemen en op 5 augustus werd bericht dat er procedures voor een nieuw proces in gang waren gezet. Tegelijkertijd nam de bezorgdheid toe dat Priebke's rechtszaak zou vastlopen in een internationaal gerechtelijk moeras en dat een Duits verzoek om zijn uitlevering, dat op 12 augustus werd goedgekeurd, waarschijnlijk niet zou worden ingewilligd, omdat bij zijn oorspronkelijke uitlevering door Argentinië aan Italië was bepaald dat hij niet aan een derde land mocht worden uitgeleverd. Priebke's advocaat zou verder hebben gezegd in beroep te gaan tegen diens uitlevering aan Duitsland, omdat Priebke de misdaad waarvan hij werd beschuldigd, niet in dat land had gepleegd. De Argentijnse autoriteiten verklaarden ondertussen dat Priebke geen toestemming zou krijgen om naar Argentinië terug te keren.

Doden bij overstroming

Op 20 juni kwamen in het westen van Toscane minstens twaalf personen om het leven en werden er 25 als vermist gemeld bij plotselinge overstromingen die auto's meesleurden, huizen onder water zetten en dorpen afsneden van de buitenwereld.

(Vor.ber.pag. 381/1 e.v.-1996)



MALTA

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 26 oktober 1996 werden op Malta vervroegde verkiezingen gehouden voor het 65 leden tellende Huis van Afgevaardigden. De Maltese Arbeiderspartij (Malta Labour Party, MLP) van Alfred Sant behaalde de meerderheid van de zetels en versloeg de regerende Nationalistische Partij (NP) van Edward Fenech Adami (voor algemene verkiezingen van 1992, zie pag 469/1/2-'92).

De verkiezingen, waarvan de uitslag verscheidene waarnemers verraste, werd alom opgevat als een referendum over Malta's ambities op internationaal gebied. zoals de aanvraag van het lidmaatschap van de Europese Unie (EU) op 16 juli 1990 en het lidmaatschap van het NAVO-programma „Partnerschap voor Vrede" (PFP) (zie pag. 724/1/2-'95). Naar verwachting zou de MLP, die voorstander was van een krachtige neutraliteitspolitiek van Malta, de aanvraag intrekken en het PFP-lidmaatschap opzeggen.



De leider van de Maltese Arbeiderspartij Alfred Sant (m.)en zijn plaatsvervanger George Abela (r.)na de overwinning van hun partij bij de algemene verkiezingen van 28 oktober 1996. De man links is niet geïdentificeerd.

De MLP lanceerde ook een felle campagne over binnenlandse kwesties, waarbij zij beloofde de omstreden BTW van 15 procent af te schaffen, die de aftredende NP-regering had ingevoerd ter voorbereiding op de besprekingen over het EU-lidmaatschap die in 1997 zouden beginnen. Bovendien had de MLP stemmen verworven door haai verzet tegen bestaande vuurwapenwetten die weinig populair waren in een land dat een sterke jachttraditie kende.

Uitslag algemene verkiezingen

Partij	*Zetels+*	*Stemmenpercentage+*
Maltese Arbeiderspartij (MLP)	*31 (31)	50.70 (46,50)
Nationalistische Partij (NP)	34 (33)	47,80 (51,77)
Democratisch Alternatief	0	1.46 (1.69)
Overige	0	0.04 (0,04)

+Cijfers tussen haakjes hebben betrekking op de verkiezingen van 1992.
*Exclusief drie bonuszetels die waren toegewezen aan de MLP, omdat zij meer dan 50 procent van de stemmen had veroverd, plus een extra zetel om de meerderheid in het parlement te verkrijgen.

Geregistreerde kiezers: 271.746: uitgebrachte stemmen: 264.037.

Nieuwe regering

Op 28 oktober werd de nieuwe regering beëdigd. De portefeuilleverdeling was als volgt (het ging in alle gevallen om nieuwe benoemingen):

Premier, binnenlandse zaken. voorlichting. scheepvaart - Alfred Sant: vice-premier, buitenlandse zaken, milieu - George Vella; economische zaken, financiën - Lino Spiteri: onderwijs en nationale cultuur - Evarist Bartolo; handel - Leo Brincat: toerisme - Karmenu Vella; justitie en lokaal bestuur - Charles Mangion; industrie - John Attard Montalto: transport en havens - Joe Debono Grech; openbare werken en bouwnijverheid - Charles Buhagiar; gezondheid - Michael Farrugia: sociale zekerheid - Edwin Grech; huisvesting - Freddie Portelli; landbouw en visserij - Noel Farrugia; minister zonder portefeuille - Joe Mizzi.

Parlementaire ministersassistenten met kabinetsstatus:

Jeugdzaken. sport en cultuur bij het ministerie van onderwijs - Joe Cilia; eiland Gozo in het bureau van de prcmicr - Anton Refalo: vrouwenzaken in het bureau van de premier -mevr. Helena Dalli; ouderenzorg en gezinszaken bij het ministerie van gezondheid - Louis Buhagiar; zelfstandige ondernemers bij het ministerie van handel - Gavin Gullia.

De 48-jarige fysicus Sant had bedrijfskunde en openbaar bestuur gestudeerd in de Verenigde Staten en Frankrijk alvorens van 1970 tot 1975 in diplomatieke dienst te zijn geweest In 1992 werd hij voorzitter van de MLP.

(Vor.ber.pag. 698/2 e.v.-1994)

NOORWEGEN

NIEUWE PREMIER BENOEMD

Op 25 oktober 1996 werd Gro Harlem Brundtland als premier opgevolgd door de voorzitter van de regerende Noorse Arbeiderspartij (Det Norske Arbeiderparti, DNA), Thorbjörn Jagland. Hiermee werd de overdracht van de macht van Brundtland op Jagland, die in 1992 was begonnen met Brundtlands aftreden als partijvoorzitter, voltooid (zie pag. 542/1-'93).

De 57-jarige Brundtland was Noorwegens internationaal meest gerespecteerde politica. Zij was van 1984-'87 voorzitter van de Wereldcommissie voor Milieu en Ontwikkeling geweest. en zij was drie maal premier geweest (februari-oktober 1981, 1986-'89 en sinds 1990). Brundtland. die twaalf jaar het voorzitterschap van de DNA had bekleed, had deze functie in 1992 na de zelfmoord van haar zoon neergelegd teneinde haar werklast te verminderen. Zij had harmonieus samengewerkt met Jagland (die haar als partijvoorzitter was opgevolgd). waarbij Jagland de verantwoordelijkheid had voor het behoud van de invloed van de minderheidsregering in het parlement. Bij de bekendmaking van haar besluit om af te treden als premier, verklaarde zij dat het belangrijk was dat zij plaatsmaakte voor haar opvolger ruim voor de algemene verkiezingen van september 1998.

Na op 26 oktober officieel door koning Harald V tot premier te zijn benoemd, maakte Jagland de samenstelling van zijn kabinet bekend.



Gro Harlem Brundtland (1.) feliciteert haar opvolger Thorbjörn Jagland na diens benoeming tot premier op 25 oktober 1996.

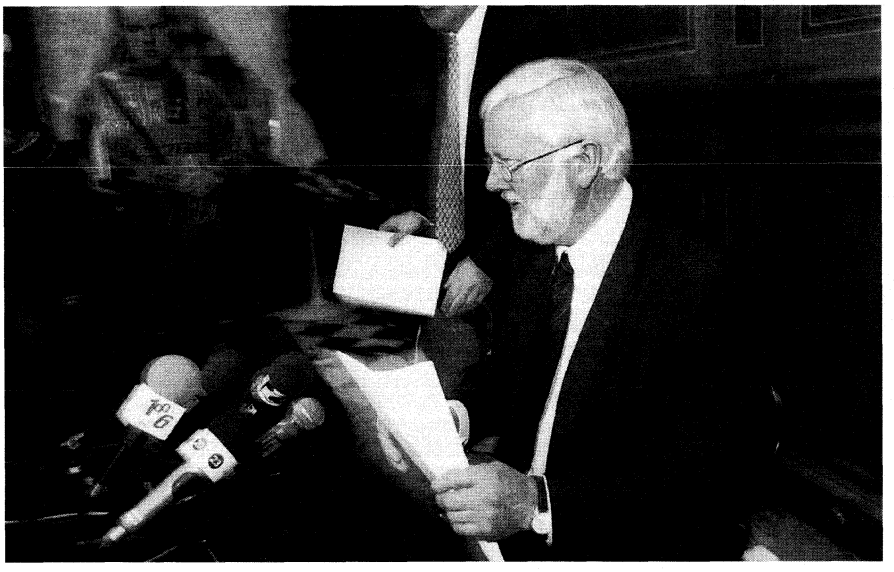
Nieuw kabinet

Premier - Thorbjörn Jagland*: buitenlandse zaken - Björn Tore Godal; milieu - Thorbjorn Berntsen; lokaal bestuur en werkgelegenheid - Kjell Opseth+; gezondheidszorg - Gudmund Hernes+; sociale zaken - mevr. Hill-Marta Solberg; olie en energie - mevr. Grete Faremo+; industrie en handel - mevr. Grete Knudsen+; transport en verbindingen - mevr. Sissel Rönbeck*; ontwikkelingssamenwerking - mevr. Kari Nordheim-Larsen; defensie - Jorgen Kosmo; financiën - Jens Stoltenberg+; onderwijs. onderzoek en kerkelijke aangelegenheden - Reidar Sandal*: minister zonder portefeuille (belast met nationale planning) - Terje Röd Larsen*; landbouw - Dag Terje Andersen*: justitie en politie - mevr. Anne Holt*; visserij - Karl Eirik Schjött-Pedersen*; culturele zaken - mevr. Turid Birkeland*; kinderen en gezinszaken, overheidsbestuur - mevr. Sylvia Brustad*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille



Premier Thorbjörn Jagland presenteert op 25 oktober 1996 zijn nieuwe kabinet.



Thorstein Moland geeft op 19 november 1995 een persconferentie in verband met zijn aftreden als president van de centrale bank

NIEUWE PRESIDENT CENTRALE BANK

Kjell Storvik, de vice-president van de Norges Bank (centrale bank). werd op 19 november 1995 benoemd tot president van de bank als opvolger van Thorstein Moland. Deze was afgetreden nadat hij vier dagen eerder door de fiscale autoriteiten was beboet wegens nalatigheid. Moland ontkende schuld en zou in hoger beroep gaan.

Toen Moland in januari 1994 werd benoemd tot president van de bank had dit tot heftige kritiek geleid van oppositiepartijen vanwege de onopgeloste belastingkwestie. die uit 1990 stamde.

(Vor.ber.pag. 820/2/3-1995)

PORTUGAL

PRESIDENT SOARES TREEDT TERUG

Op 9 maart 1996 beëindigde de 71-jarige president Mario Soares zijn tweede ambtstermijnvanvijf jaar. Hij werd opgevolgd door Jorge Sampaio, eveneens van de Socialistische Partij, die in januari tot p esident was gekozen (zie pag. 176/3 e.v.-'96).

Soares had 32 jaar oppositie gevoerd tegen het autoritaire Salazar-bewind, voordat dit in 1974 tijdens een militaire staatsgreep ten val werd gebracht. Hoewel hij in die jaren gevangen had gezeten en was verbannen had hij geen vergelding gezocht voor zijn vroegere tegenstanders toen hij aan de macht was. Na in de jaren zeventig en begin jaren tachtig premier te zijn geweest, werd Soares in 1986 voor een eerste ambtstermijn tot president gekozen en in 1991 met een overweldigende meerde heid herkozen (zie pag. 313/1-'91). Op het moment van zijn aftreden was hij nog steeds geliefd in brede kring.

VERKIEZING OPPOSITIELEIDER

Op 31 maart koos de oppositionele Sociaal-Democratische Partij (PSD) tijdens een congres Marcelo Rebelo de Sousa tot haar voorzitter Het congres was op 29 maart geopend en werd gekenmerkt door verdeeldheid binnen de partij en het ontbreken van vooraanstaande figuren die bereid waren zich kandidaat te stellen voor het voorzitterschap

De 47-jarige liberale intellectueel Rebelo de Sousa, een populaire autoriteit op het gebied van het omroepwezen, had geen regeringsfunctie bekleed in de veertien jaar waarin de PSD tot aan de algemene verkiezingen van oktober 1995 aan de macht was geweest (zie pag. 821/2 e.v.-'93). Hij verklaarde het aoorzittcrschap te aanvaarden ,,uit plichtsgevoel jegens mijn partij en niet op grond van persoonlijke ambities", en zei dat het zijn belangrijkste taak was de partijeenheid te bevorderen en het moreel te herstellen.

OUD-PRESIDENT SPINOLA OVERLEDEN

Op 13 augustus overleed op 86-jarige leeftijd Portugals eerste president na de omwenteling van 1974, maarschalk Antonio Sebastiäo Ribeiro de Spinola.

Spinola. die militair opperbevelhebber in de Portugese koloniën was geweest, was in 1972 teruggekeerd naar Portugal. Zijn begin 1974 verschenen boek Portugal en de Toekomst (zie pag. 194/1 e.v.-'74), waarin hij kritiek leverde op de koloniale politiek van Portugal, was de aanzet tot de staatsgreep van onte-



De nieuwe Portugese president Jorge Sampaio (r)krijgt applaus van zijn voorganger Mario Soares (l.)en parlementsvoorzitter Almeida Santos (m) n a zijn beëdiging op 9 maart 1996.

r



Marcelo Rebelo de Sousa spreekt na zijn verkiezing tot voorzitter van de PSD op 31 maart 1996 het partijcongres toe.

vreden jonge officieren in april 1974, waarbij de rechtse dictatuur ten val werd gebracht (zie pag. 289/1 e.v.-'74). In mei van dat jaar benoemde de Beweging der Strijdkrachten Spinola tot president, maar in september trad hij af, toen bij conflicten tussen verschillende facties naar voren kwam dat hij het niet eens was met de overheersende linkse stroming binnen de nieuwe regering (zie pag. 641/1 e.v.-'74). In 1975 was Spinola betrokken bij een mislukte tegencoup, waarna hij voor korte tijd uitweek naar Spanje en Brazilië. Sinds 1976 leidde hij een teruggetrokken leven in Portugal.

(Vor.ber.pag. 176/2 e.v.-1996)

RAAD VAN EUROPA

HANDVEST OVER MENSENRECHTEN

Op 3 april 1996 uitte de 39 leden tellende Raad van Europa zijn betrokkenheid bij het naleven van de mensenrechten (zie pag. 390/1 e.v.-'96) middels de goedkeuring van een herzien Sociaal Handvest (dat uit 1965 stamde) waarin onder meer specifieke bepalingen waren opgenomen over het recht op de bescherming tegen armoede, sociale uitsluiting en seksuele intimidatie. Op 9 april beschuldigde de Raad 15 van zijn lidstaten van het schenden van de in het Europese Sociale Handvest vastgelegde rechten van werknemers. Het ging hier om Cyprus, Denemarken, Frankrijk, Griekenland, Groot-Brittannië, Ierland, Italië, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Spanje, Turkije, IJsland en Zweden.

KROATIË VOORWAARDELIJK TOEGELATEN ALS LID

Op 2 juli besloot het Comité van Ministers van de Raad van Europa uiteindelijk om Kroatië voorwaardelijk toe te laten als lid in afwachting van de Kroatische aanvaarding van het Daytonvredesakkoord, dat in december 1995 was gesloten tussen de strijdende partijen in het conflict in Bosnië-Herzegovina (zie pag. 305/1 e.v.-'96). De ministers besloten verder een beroep te doen op een procedure die nog nooit eerder was gevolgd in de geschiedenis van de organisatie. Hierdoor werd hun besluit ,,niet onmiddellijk van kracht" en werd de vaststelling van de precieze datum voor de officiële toetreding van Kroatië verschoven naar de volgende ministersvergadering; die in oktober zou worden gehouden. Volgens een communiqué ,,behield het Comité zich het recht voor haar besluit te heroverwegen, afhankelijk van Kroatië's respect voor de voorwaarden van het Dayton-akkoord en in het bijzonder zijn houding ten opzichte van de verkiezingen in Bosnië-Herzegovina".

Het besluit van de ministers weerspiegelde de bezorgdheid die op dat moment bestond over de mensenrechtensituatie in Kroatië. Deze kwestie was al op 24 april aan de orde gesteld, toen de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa de toetreding van Kroatië had goedgekeurd. Op 4 juni was er opnieuw twijfel ontstaan over het lidmaatschap van Kroatië. Het Comité van Ministers besloot toen Kroatië's toetreding voorlopig uit te stellen.

(Vor.ber.pag. 390/1 e.v.-1996)

ZWEDEN

ECONOMISCH STIIVIULERINGSPAKKET

Op 11 juni 1996 maakte de minderheidsregering van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SAP) een pakket stimuleringsmaatregelen bekend dat was bedoeld om de haperende economie een impuls te geven en de werkloosheid terug te dringen. Het pakket was een poging om de belofte waar te maken dat de werkloosheid in het jaar 2000 tot de helft zou zijn gereduceerd (zie pag. 393/2/3-'96). Tegelijk mocht het plan geen bedreiging vormen voor pogingen om het begrotingstekort in 1997 te verkleinen tot minder dan 3 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP).

Het pakket zou in een periode van vier jaar naar schatting Skr 53 mrd kosten en zou gedeeltelijk worden gefinancierd door een verhoging van de tabaksaccijnzen en energieheffingen ($1 = Skr 6,6852 op 14 juni 1996). Het beoogde de werkloosheid terug te dringen door (i)130.000 arbeidsplaatsen te scheppen in het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs; (ii) fiscale prikkels te verschaffen aan kleine ondernemingen om hun personeelsbestand uit te breiden; en (iii) overheidsbanen te bieden aan langdurig werklozen. Tevens zou de omzetbelasting op auto's worden afgeschaft in een poging de auto-industrie te stimuleren, terwijl het verlies aan inkomsten zou worden gecompenseerd door een algemene verhoging van de motorrijtuigenbelasting.

Aangezien het plan was goedgekeurd door de oppositionele Centrumpartij. zou het vrijwel zeker door het parlement worden aanvaard.

VERKLARINGEN OVER IDENTITEIT MOORDENAAR OLAF PALME

De voormalige politiekolonel Eugene de Kock, die er rond voor uitkwam dat hij aan het hoofd had gestaan van een moordcommando van de Zuidafrikaanse politie, vertelde op 26 september 1996 tegen het Zuidafrikaanse Hooggerechtshof dat Zuidafrikaanse veiligheidsdienst betrokken was geweest bij de moord op de Zweedse premier Olaf Palme in Stockholm in 1986 (zie pag. 811/1 e.v.-'86). De Kock, die zijn uitlatingen deed na te zijn veroordeeld wegens zes moorden, beweerde dat de moord was beraamd door de Zuidafrikaanse agent Craig Williamson.

De Zuidafrikaanse autoriteiten maakten bekend een onderzoek te zullen instellen naar de verklaring van De Kock, terwijl de onderzoeksautoriteiten in Zweden in bedekte termen te kennen gaven wel geïnteresseerd te zijn in de verklaring. Zij erkenden een mogelijk Zuidafrikaans spoor in de zaak-Palme te hebben onderzocht - de premier was een fervente tegenstander geweest van het apartheidsbewind - . maar zeiden ook dat sommige informatie in de bewering van De Kock nieuw was voor hen. De zaak-Palme werd nooit opgelost. Een kleine Zweedse crimineel werd in 1989 wegens moord veroordeeld, maar later weer vrijgesproken (zie pag. 519/1/2-'90).

Williamson legde een verklaring af op 27 september in Loeanda in Angola, waar hij belangen in diamanten had. Hij ontkende iedere betrokkenheid bij de moord. Dezelfde dag verklaarde een Zuidafrikaanse krant dat volgens Dirk Coetzee, ooit lid van een doodseskader (zie pag. 345/3-'96), Anthony White de moordenaar was. White was een voormalig soldaat van de speciale Rhodesische strijdmacht en een partner van Williamson. Vanuit Mozambique verwierp White de aantijging als ,.vaagen vergezocht".

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1997

Minister Erik Asbrink presenteerde op 20 september de begroting voor 1997 aan het parlement.

Hij verklaarde dat de regering er sneller dan verwacht in was geslaagd de overheidsfinanciën te stabiliseren en dat Zweden in 1997 zou voldoen aan de ,,convergentiecriteria" (zie pag. 395/1-'95), hetgeen een voorwaarde was om mee te doen aan de Europese munt (hoewel eigenlijk werd verwacht dat Zweden niet van meet af aan zou meedoen aan de munt van de Europese Unie, maar liever zou kijken hoe de munt het zou doen, alvorens een definitief besluit te nemen).

De begroting kreeg kritiek van de oppositie, van veel vakbondsleiders en vooraanstaande zakenmensen omdat specifieke maatregelen voor het terugdringen van de werkloosheid ontbraken. Asbrink erkende dat het werkloosheidscijfer van 7,7 procent in 1996 hoger was dan verwacht en dat de groei van het BBP groter moest zijn dan de officieel voorspelde 3 procent, wilde de regering haar doelstelling halen om de werkloosheid voor het einde van de eeuw terug te dringen tot 4 procent.

RCSLAND WIJST ZWEDEN UIT

Op 4 september werd bekendgemaakt dat twee Zweedse staatsburgers, onder wie een hoge diplomaat. door Rusland waren uitgewezen wegens spionage. Zij waren uitgewezen nadat een van hen, de zakenman Hans Peter Nordstroem, op 23 februari was gearresteerd terwijl hij trachtte kopieën van vertrouwelijke documenten te kopen. De Zweedse autoriteiten weigerden ieder commentaar op de affaire.

(Vor.ber.pag. 392/3 e.v.-1996)

ZWITSERLAND

PROCES ,,SUPERKANON"

Op 15 januari 1996 begon het proces tegen vier vooraanstaande Zwitserse zakenlieden die werden beschuldigd van het illegaal uitvoeren van onderdelen voor een .,superkanon" naar Irak, kort voor de Golfoorlog.

Drie voormalige directeuren van Von Roll, Zwitserlands grootste handelsmaatschappij, en het hoofd van handelsmaatschappij Uldry verschenen voor de rechtbank in verband met de aanklacht dat zij tussen 1988 en 1990 voor ZFr 10 mln aan onderdelen aan Irak te hebben verkocht ($1 = ZFr 1.1935 op 19 januari 1996). De vermeende verkoop maakte deel uit van een omvangrijk plan, waarbij verscheidene Europese landen waren betrokken, van waaruit de Iraakse regering onderdelen importeerde voor de bouw van een kanon met een bereik van 700 a 1.000 km. In april 1990, enkele maanden voor Irak Koeweit binnenviel, hadden de Zwitserse autoritcitcn op het spoorwegstation van Bern beslag gelegd op een lading hydraulische cilinders, die gemaakt waren door Von Roll. In Frankfurt werden andere onderdelen in beslag genomen die waren gemaakt door Von Roll.

RUSSISCIIE DIPLOMAAT UITGEWEZEN

Op 7 januari maakte de regering bekend een diplomaat van de Russische VN-missie in Genève te hebben uitgewezen wegens ,,illegale spionage-activiteiten". De diplomaat, die niet bij name werd genoemd, was op 21 december 1993 naar Rusland teruggekeerd.

BANKKWESTIES. COMMISSIE GAAT ONDERZOEK DOEN NAAR BANKTEGOEDEN NAZI-SLACHTOFFERS

Op 23 april werd bekendgemaakt dat het Zwitserse bankwezen had besloten een gemeenschappelijke onafhankelijke commissie in het leven te roepen die een onderzoek zou moeten instellen naar spaartegoeden van personen die onder het nazi-regime waren omgekomen. Het betrof hier dus tegoeden die al een halve eeuw niet waren opgeëist.

Deze aankondiging werd gedaan door Hans J. Baer, een van de directeuren van de Zwitserse Bankassociatie, tijdens een toespraak tot de leden van de Amerikaanse Senaatscoinmissie voor het bankwezen. De maatregel vormde een reactie op herhaalde klachten van joodse organisaties en de Amerikaanse regering dat het Z itserse bankgeheim als voorwendsel werd gebruikt om de fondsen aan hun rechtmatige eigenaars te onthouden. De Zwitserse Bankvereniging liet weten dat zij 775 spaarrekeningen had weten te identificeren die mogelijk hadden toebehoord aan slachtoffers van de holocaust. Hun waarde werd geschat op $34 mln. hoewel sommige familieleden van slachtoffers volhielden dat het in werkelijkheid om $7 mrd ging. In september 1995 hadden de banken een kantoor geopend om deze zaken af te handelen. maar joodse groeperingen hadden geëist dat er een commissie van onafhankelijke deskundigen in het leven zou worden geroepen (zie pag. 832/1-'95).

Op 2 mei werd in New York door afgevaardigden van het Joods Wereldcongres, het Joods Agentschap in Israël, en de Zwitserse Bankassociatie een akkoord getekend dat voorzag in de oprichting van de onafhankelijke commissie.

Het twee pagina's omvattende akkoord riep op tot de vorming van een zeshoofdige commissie waarvan drie leden werden gekozen door de Zwitserse bankiers en drie door joodse groepen geleid door het Joods Wereldcongres. Zij moesten de claims van geval tot geval gaan onderzoeken.

De commissie kreeg onbeperkte toegang tot



Leden van de Zwitserse Bankassociatie en het Joods Wereldcongres maken op 2 mei 1996 in New York de oprichting bekend van een commissie die onderzoek gaat doen naar de tegoeden op Zwitserse banken van nazi-slachtoffers. V.l.n.r. Israel Singer, algemeen secretaris van het Joods Wereldcongres. Avraham Burg. voorzitter van het Joods Agentschap. Edgar Bronfman, voorzitter van het Joods Wereldcongres. Georg Krayer, voorzitter van de Zwitserse Bankassociatie. Josef Ackerman. president van Credit Suisse, en Hans Baer. voorzitter van Julius Baer & Co.

Zwitserse bankrekeningen, hetgeen een radicale afwijking betekende van de traditionele Zwitserse bankpraktijk, die juist werd gekenmerkt door opperste geheimhouding. Het akkoord riep de commissie ook op samen te werken met de Zwitserse regering om vast te stellen of zich bij Zwitserse banken dan wel andere financiële instellingen nog niet opgeëiste tegoeden van vermoorde joden bevonden

Op 11 april was de voorgestelde fusie tussen de twee grootste financiële instituties in Zwitserland verworpen door de directeuren van de Unie Bank van Zwitserland. Deze beslissing kwam twee dagen nadat het aanbod van CS Holdings om met de Unie Bank te fuseren, wereldkundig was gemaakt. Als de fusie zou zijn doorgegaan, zou de op één na grootste bank ter wereld zijn ontstaan, slechts overtroffen door de onlangs in Japan gefuseerde Bank van Tokio-Mitsubishi.

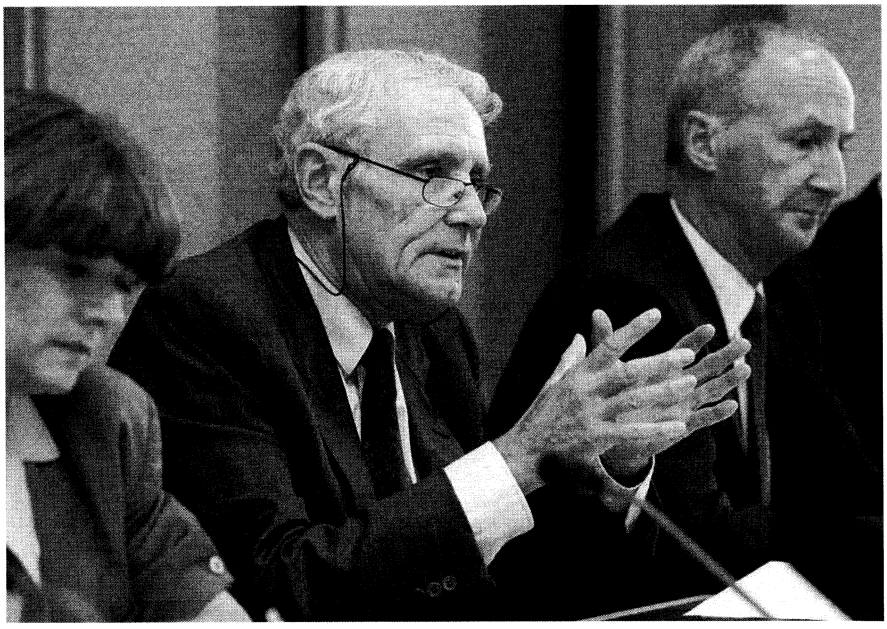
Brits rapport over nazi-goud in Zwitserse banken

In september groeide de druk op de Zwitserse banken om openheid van zaken te geven over de herkomst en status van het goud dat ze in de Tweede Wereldoorlog hadden gekocht van nazi-Duitsland.

De controverse werd aangewakkerd door documenten uit officiële Amerikaanse en Britse archieven. In een op 10 september vrijgegeven rapport van het Britse ministerie van buitenlandse zaken stond dat tijdens de oorlog voor $ 500 mln (nu meer dan $ 6 mrd) aan goud was gedeponeerd in Zwitserse banken. De herkomst van het goud was haast onmogelijk te achterhalen, aangezien de baren goud waren gegoten in Duitsland en het stempel droegen van de Reichsbank. Maar aangenomen werd dat een aanzienlijk deel was geroofd uit de goudvoorraden van de landen die tussen 1939 en 1943 bezet werden gehouden door het Duitse leger. (Volgens inlichtingen van de Bank van Engeland hadden de Duitse autoriteiten in maart 1943 reeds meer goud verkocht dan het land voor de oorlog bezat.)Een deel van het goud was waarschijnlijk afkomstig van inbeslaggenomen juwelen en van gebitten van slachtoffers van de vernietigingskampen van de nazi's.

Na de oorlog hadden de geallieerden de Tripartite Goudcommissie ingesteld om nationale (geen particuliere) goudreserves terug te vinden, die waren geroofd door de Duitse bezetters. Tijdens de na-oorlogse onderhandelingen hadden de Zwitserse autoriteiten echter benadrukt dat de Zwitserse banken nooit willens en wetens geroofd nazigoud hadden aangenomen. Op grond van een in 1946 ondertekend akkoord was slechts 12 procent van het nazigoud teruggegeven. Volgens de Britse documenten waren de geallieerden hiermee akkoord gegaan aangezien dit ,,toentertijd de best mogelijke regeling was".

Uit de nieuw vrijgegeven documenten bleek dat veel van het teruggevonden goud naar regeringen in bevrijde landen was gegaan. maar dat een deel ervan in de kluizen van de Bank



De voorzitter van de Zwitserse Gerechtelijke Commissie. mevr. Lili Nabholz, minister van buitenlandse zaken Flavio Cotti. en Hans Meyer, president van de Zwitserse Nationale Bank (v.l.n.r.) informeren de pers op 16 september 1996 over de beslissing van de Federale Raad een commissie in te stellen die onderzoek gaat doen naar joodse tegoeden en geroofd nazi-goud op Zwitserse banken.

van Engeland en de Amerikaanse Federale Bank was gebleven. aangezien de herdistributie van het goud door de Commissic was opgeschort in verband met het begin van de Koude Oorlog. Na deze onthulling werd bekendgemaakt dat de Commissie haar werkzaamheden nu na vijftig jaar zou hervatten en de rest van het goud zou verdelen tussen de regeringen van landen die waren bezet door de nazi's. Maar een aantal joodse woordvoerders en organisaties verklaarde dat het resterende goud aan individuele joden en hun nakomelingen moest worden gegeven aang ien de Commissic nooit aandacht had besteed aan hun cis om schadevergoeding van hun geroofde kostbaarheden.

De Commissie kwam op 20 september bijeen. Na afloop verklaarde haar secretaris-generaal. Emrys Davies. dat hij en de drie commiss-rissen (die Groot-Brittannië. Frankrijk en de VS vertegenwoordigden) hadden gepraat over de recente publiciteit rond het goud. Op het voorstel dat het goud zou worden verdeeld onder individuele slachtoffers en hun nakomelingen. antwoordde hij dat ..de commissie nooit de bepalingen van haar bevoegdheid" kon wijzigen. Maar hij liet meten dat zo'n wijziging mogelijk was als de betrokken regeringen daar een akkoord over sloten. en dat daarvoor de ratificatie nodig was van alle landen die zich aan het eind van de oorlog hadden aangesloten bij de zaak van de geallieerden.

In het licht van het Britse rapport maakte de Zwitserse Nationale Bank op 12 september bekend dat ze ernaar zou streven om de kwestie van het nazigoud op te helderen en de dag daarop suggereerde ze onvoldoende zorgvuldig te zijn geweest in haar betrekkingen tijdens de oorlog met de Duitse Reichsbank. Op 16 september ging de Zwitserse Federale Raad (kabinet)akkoord met een onderzoek naar de kwestie, hoewel ze volhield dat voor het Duitse goud en de in de oorlog gestolen bezittingen een definitieve regeling was getroffen door het akkoord met de Geallieerden uit 1946.

De Federale Raad ging akkoord met de oprichting van een commissie van historici, juristen en financiële deskundigen die rapport moest uitbrengen over ,,de verloren gegane of gestolen bezittingen van slachtoffers van het Nationaal Socialisme en de naar Zwitserland gebrachte nazi-bezittingen". Om het werk van de commissie te vergemakkelijken zou de traditionele wet op het bankgeheim waar nodig worden opgeschort. De Zwitserse minister Flavio Cotti van buitenlandse zaken vertelde zijn Britse collega Malcolm Rifkind op 18 september in Bern dat het onderzoek zeker twee jaar in beslag zou nemen.

Op 30 september gaf de Nationale Raad, de Tweede Kamer van het Zwitserse parlement, met 162 stemmen tegen nul zijn fiat aan het voorgestelde onderzoek. Daarop ging het voor definitieve goedkeuring naar de Raad van Staten, de Eerste Kamer. In de wet werd een wetsvoorstel opgenomen dat reeds was opgesteld om uitvoering te geven aan het in mei ondertekende akkoord tussen joodse organisaties en Zwitserse banken om te zoeken naar geld ùai eigendom was van nazi-siachtoffers en dat stond op Zwitserse bankrekeningen waarop niemand aanspraak maakte (zie boven)

BIS opent archieven voor onderzoek

Op 20 septembe werd bekend dat de Rank for International Settlements (BIS), die eigendom was van centrale banken van meer dan 30 (veelal Europese) landen, eveneens had besloten zijn archieven open te stellen om een onderzoek naar mogelijke nazi-rekeningen mogelijk te maken.

Het besluit viel nadat de voorzitter van de Amerikaanse senaatscommissie voor het bankwezen, Alfonse D'Amato, had bekendgemaakt dat hij documenten had ontdekt waaruit bleek dat de BIS ,,enorme" hoeveelheden goud van de Reichsbank had aangenomen. De rol van de BIS was na de oorlog onderzocht, en de bank had 3,7 ton van het geroofde goud teruggeven.

ONDERZOEK NAAR DOOD SEKTELEDEN AFGESLOTEN

r

Op 3 april verklaarde de rechter die het onderzoek had geleid naar de dood van 54 sekteleden van de Orde van de Zonnetempel in 1994 (zie pag. 191/1-'95), dat 39 van hen om het leven waren gebracht en dus geen zelfmoord hadden gepleegd.

Hij schreef de moorden toe aan de toestand van achtervolgingswaan waarin dc lcidcr van de sekte en de opdrachtgever tot de moorden. Joseph di Mambro. verkeerd zou hebben. De goeroe van de sekte, de homeopathische arts Luc Jouret, zou naar Mambro's pijpen hebben gedanst. Voorts verklaarde de rechter dat er geen aanwijzingen waren dat getuigen de moorden in twee Zwitserse dorpen en in een ski-oord in Quebec. Canada. hadden overleefd.

VOORSTEL VOOR OEVERVERBINDING MEER VAN GENEVE IN REFERENDUM VERWORPEN

Op 9 juni stemden de inwoners van Genève tegen plannen om de oevers van het Meer van Genève door een brug of tunnel met elkaar te verbinden. Het referendum maakte een einde aan een veertig jaar durende discussie over deze kwestie en volgde op een referendum uit 1988 waarbij werd besloten van start te gaan met de aanleg van de oeververbinding, afhankelijk van een akkoord over de bijzonderheden met betrekking tot de aard en de kosten ervan.

Na het besluit om in beginsel door te gaan met het project was er steeds meer bezorgdheid geuit over de mogelijke kosten ervan De centrale overheid was niet bereid ook maar iets te betalen van de naar schatting Zfr 700 mln die ervoor nodig waren ($ 1 = Zfr 1 3509 op 14 juni 1996), en het gemeentebestuur van Genève was van plan geweest het geld bij elkaar te krijgen door de inwoners van de stad aanzienlijk meer motorrijtuigenbelasting te laten betalen. Uit een onafhankelijk onderzoek was echter gebleken dat er per dag slechts 6.000 forenzenauto's zouden profiteren van de aanleg. Uiteindelijk sprak 70 procent van de deelnemers aan het referendum zich uit tegen een tunnel en 68 procent tegen een brug.

BESLUIT OM RUNDEREN TE SLACHTEN

Op 16 september maakte de regering bekend dat er selectief runderen zouden worden geslacht om bovine spongiforme encefalitis (BSE) uit te roeien, een aandoening die algemeen bekend stond als ,,gekke-koeienziekte" en die in verband was gebracht met de ziekte van Creutzfeldt-Jacob bij mensen.

Het Zwitserse plan behelsde het slachten van alle runderen die waren geboren vóór 1 december 1990, de datum waarop Zwitserland een verbod had ingesteld op het verwerken van runderkarkassen in veevoeder, en van het slachten van alle nakomelingen van met BSE geïnfecteerde koeien. Geschat werd dat in totaal 230.000 koeien, een achtste van het totaal aantal runderen in het land, zouden zijn geslacht als in juni 1999 het plan volledig zou zijn uitgevoerd. De voor de slacht bestemde dieren zouden aan de vleesmarkt worden onttrokken zodra het plan was goedgekeurd door het parlement.

Het plan was bedoeld om het vertrouwen van de consument te herstellen, vooral in Oostenrijk en Duitsland. In deze landen en in 14 andere landen was een verbod ingesteld op Zwitsers vlees en vleesproducten vanwege de besmetting met BSE. Medio september waren in Zwitserland 223 gevallen van BSE geconstateerd. waardoor het na Groot-Britannië. dat in de voorafgaande tien jaar 160.000 gevallen kende, het grootste aantal BSE-gevallen telde.

(Vor.ber.pag. 185/1/2 e.v.-1996)

NICARAGUA

ORTEGA GEKOZEN TOT PRESIDENTS-KANDIDAAT FSLN

Op 5 maart 1996 werd voormalig president Daniel Ortega Saavedra door het Sandinistische Nationale Bevrijdingsf ont (FSLN) gekozen tot kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 20 oktober. Zijn minder succesrijke tegenkandidaten waren Vilma Nuñez en (ex-kolonel) Alvaro Ramirez.

ORTEGA VERSLAGE BIJ PRESIDENTS-VERKIEZINGEN

Op 20 oktober vonden presidentsverkiezingen plaats die werden gewonnen door Arnoldo Aleman Lacayo van de Constitutionalistische Liberale Partij (PLC). Aleman deed mee als kandidaat van de Liberale Alliantie en versloeg de voormalige president Daniel Ortega Saavedra van het Sandinistische Nationale Bevrijdingsfront (FSLN). De Liberale Alliantie behaalde ook de meerderheid bij de parlementsverkiezingen. Op dezelfde dag werden tevens gemeenteraadsverkiezingen en verkiezingen voor het Parlement van Midden-Amerika (Parlacen) gehouden.

Blijkens de voorlopige uitslagen van de presidentsverkiezingen behaalde Aleman 50 procent van de geldige stemmen (tenminste 45 procent was nodig om een beslissende ronde te voorkomen). Ortega kreeg 38 procent en de overige stemmen waren verdeeld over 21 andere presidentskandidaten. De opkomst bedroeg 77 procent.



De voormalige Sandinistische opstandeling Eden Pastora (l.) en oud-minister Antonio Lacayo Oyanguren (r.) treffen elkaar op 5 juli 1996 in Managua nadat de Hoogste Kiesraad hen heeft uitgesloten van deelname aan de presidentsverkiezingen (Pastora omdat hij afstand had gedaan van zijn Nicaraguaanse nationaliteit en Lacayo wegens zijn verwantschap met president Violeta Chamorro).

Antonio Lacayo Oyanguren. de leider van de partij Nationaal Project (Pronal), die in 1995 uit de regering was gestapt om zich in de verkiezingsstrijd te werpen (zie pag. 698/3-'95), was krachtens de grondwet als verwant van de aftredende president uitgesloten van deelname aan de presidentsverkiezingen. De partij werd daarom vertegenwoordigd door Benjamin Lanzas.

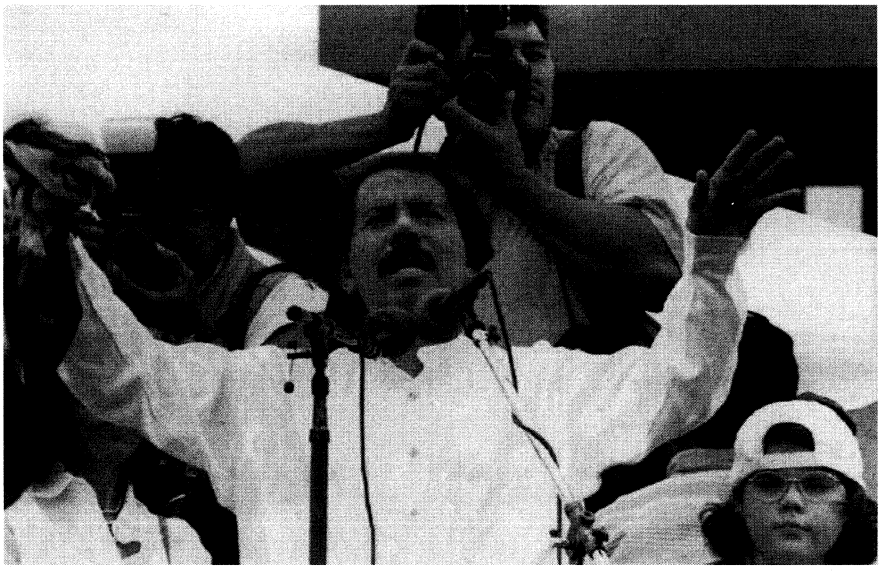
Bij de verkiezingen voor de 93 leden tellende Nationale Assemblee (zeventig gekozen afgevaardigden in 17 departementen met meerdere kandidaten en twintig op landelijke lijsten; drie extra zetels voor presidentskandidaten) won de Liberale Alliantie 46 procent van de stemmen, het FSLN 36.5 procent en Pronal 2,4 procent.

Als gevolg van grondwetswijzigingen van juli 1993 (zie pag. 698/2/3-'95) had de Nationale Assemblée voortaan slechts 51 procent van de stemmen nodig om een presidentieel veto nietig te verklaren in plaats van de tweederde meerderheid die voorheenvereist was.

Verloop van de verkiezingen

De advocaat en koffieplanter Aleman was in de jaren tachtig op de voorgrond getreden als leider van een groep landeigenaren. In 1989 werd zijn bezit geconfisqueerd door het Sandinistische bewind en werd hij gearresteerd en veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar. In 1990 ging hij in de politiek en werd burgemeester van Managua.

In zijn verkiezingscampagne beweerde Aleman dat Ortega het land weer zou terugvoeren naar het Sandinisme. Hij vertelde echter weinig over zijn eigen beleidsplannen, behalve de belofte om 100.000 banen te scheppen in zijn eerste jaar als president en een plan om mensen wier bezittingen in beslag waren genomen door de FSLN-regering. schadeloos te stellen. Hiervoor zou hij een bedrag van $400 mln gebruiken dat naar hij hoopte niet uit de staatskas zou komen, maar beschikbaar zou worden gesteld door de internationale gemeenschap. Nadat hij de overwinning had opgeëist beloofde hij ook financiele steun aan gemeenten om problemen op te lossen. de opening van een academisch ziekenhuis en een verhoging van



Oud-president Daniel Ortega Saavedra houdt op 19 juli 1996 een rede tijdens de viering in Managua van de 17de verjaardag van de Sandinistische revolutie.



de salarissen van leraren en werknemers in de gezondheidszorg. De werkloosheid werd beschouwd als een klemmend probleem in een land waar ongeveer 50 procent van de beroepsbevolking zonder vast werk zat en dat gold als het armste land van het continent op Haïti na.

Ortega had campagne gevoerd met de verkiezingsleus „een regering voor iedereen". Hij had beloofd de vrije markt te respecteren en vriendschappelijke betrekkingen met de VS te onderhouden. Daarnaast had hij de garantie gegeven dat hij noch het economische beleid van de jaren tachtig noch de uiterst impopulaire militaire dienst oisnieuw zou invoeren.

Om zijn aanhang te vergroten koos Ortega als running mate Juan Manuel Caldera, een landeigenaar wiens boerderijen in de jaren tachtig geconfisqueerd waren. Bovendien verzekerde hij zich van de steun van een aantal voormalige rechtse anti-Sandinistische contrarevolutionairen. Begin oktober was Ortega erin geslaagd de afstand tussen hemzelf en Aleman in de opiniepeilingen zover te verkleinen dat velen verwachtten dat er een beslissende verkiezingsronde nodig zou zijn.

Tijdens de campagne hadden het leger. de rooms-katholieke kerk en de Amerikaanse regering beloofd de verkiezingsuitslag te erkennen ongeacht de winnaar.

Een internationaal waarnemersmissie oordeelde dat verkiezingen vrij en eerlijk waren verlopen. ondanks een groot aantal onregelmatigheden. zoals het feit dat de autoriteiten hadden nagelaten om alle kiesgerechtigden de juiste legitimatiebewijzen te verstrekken, en de late komst van de stembiljetten.

In eerste instantie bestreed Ortega de uitslag, omdat de officiële telling en de gelijktijdig uitgevoerde telling van het FSLN niet met elkaar overeenkwamen, maar op 28 oktober stemde het FSLN ermee in de cijfers van de Hoogste Kiesraad (CSE)te accepteren.

Definitieve verkiezingsuitslagen

De Hoogste Kiesraad maakte op 22 november de definitieve uitslag bekend van de op 20 oktober gehouden verkiezingen, nadat beschuldigingen door het FSLN en kleinere partijen aangaande de betrouwbaarheid en eerlijkheid bij het tellen van de stemmen waren onderzocht en verworpen

Het FSLN, dat op 8 november in Managua een grote protestdemonstratie hield, overhandigde de CSE documentatie over onregelmatigheden en eiste een nieuwe telling van de stemmen in 13 departementen en ongeldigverklaring van de verkiezing in Managua (waar het grootste deel van de kiezers woonde) en in Matagalpa. Het FSLN beschuldigde ook de Verenigde Staten van bemoeienis met het verkiezingsproces en deed een beroep op het Amerikaanse Bureau voor Internationale Ont ikkeling (USAID)en op de Amerikaanse ambassadeur John Maisto „om te onderzoeken in hoeverre hun functionarissen betrokken waren bij onregelmatigheden en niet geheel legale handelingen". CSE-voorzitter Rosa Marina Zelaja erkende dat sprake was geweest van ernstige onregelmatigheden, maar verwierp de conclusie van het FSLN dat de Liberale Alliantie daardoor zou hebben gewonnen.

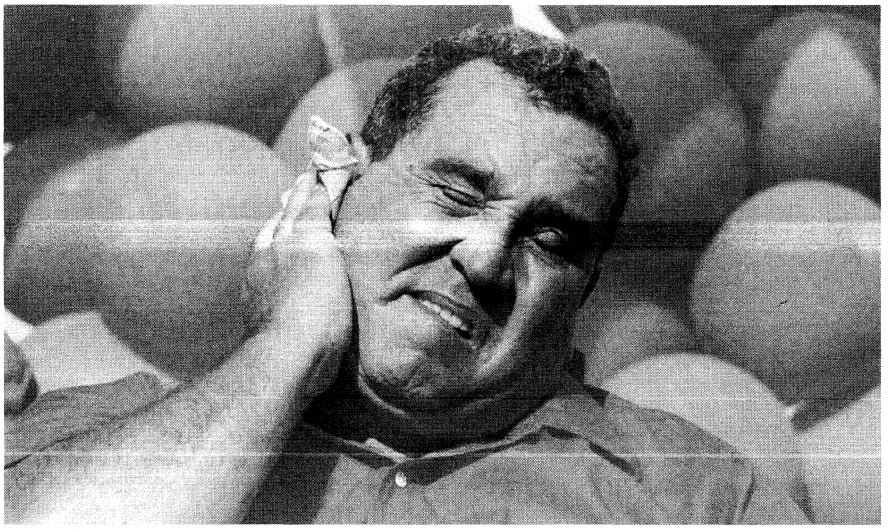
Verkiezingsuitslagen

Presidentsverkiezingen

Kandidaat	*Stemmenpercentage*
Arnoldo Aleman Lacayo (904.908geldige stemmen)	*51.03*
Daniel Ortega Saavedra (669.443geldige stemmen)	37,75
Overigen	11,22
Totaal	100,00



Rosa Marina Zelaja, de voorzitster van de Hoogste Kiesraad.



Arnoldo Aleman Lacayo. de presidentskandidaat van de Liberale Alliantie, veegt het zweet van zijn gezicht tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 16 augustus 1996 in Mateare.

Nationale Assemblée

Partij	*Zetels*
Liberale Alliantie (AL)	42
FSLN	36
Christelijke Weg (PCC)	4
Conservatieve Partij van Nicaragua (PCN)	3
Nationaal Project (Pronal)	2
Sandinistische Vernieuwingsbeweging (MRS)	1
conservatieve Actie (ANC)	1
Partij van Liberale Eenheid (PLI)	1
Verenigd Democratisch Alternatief (UNIDAD)	1
Nationale Oppositie Unie (UNO 96)	1
Overige	1
Totaal	93

Middenamerikaans Parlement

Partij	*Zetels*
AL	9
FSLN	8
Pronal	1
PCN	1
PCC	1
Totaal	20

Gemeenteraadsverkiezingen

Partij	*Aantal burgemeesters*
AL	91
FSLN	52
MRS	1
Burgercomité	1
Totaal	145

Geregistreerde kiezers: 2.421.067.
Opkomst: 1.865.833 (77,07 procent).
Geldige stemmen: 1.773.401 (95,05 procent).
Ongeldige stemmen: 92.432 (4.95 procent).
Aantal stemlokalen: 8.995.
Bron: CSE.

Ortega herhaalde op 26 november dat hij de verkiezingsresultaten verwierp. Volgens hem was de nieuwe regering van AL-leider Aleman, die op 10 januari 1997 zou aantreden, wel wettig gekozen, maar ontbeerde zij legitimiteit. Hij riep op tot een hervorming van de Kiesraad en kwam met een 14 punten tellend FSLN-plan als basis voor een .,nationaal akkoord" over de toekomstige bestuurbaarheid van het land.

Aleman stelde op 23 november dat Ortega zijn nederlaag moest erkennen, en hij beloofde het verzoeningsbeleid dat zijn voorgangster Violeta Chamorro hadvoorgestaan, voort te zetten.

VOORMALIG CONTRA-LEIDER OMGEKOMEN

Het leger maakte op 4 juni bekend dat de voormalige rechtse contra-leider Ciriaco Palacios, alias ,,El Charro", op 2 juni was omgekomen bij een treffen tussen militairen en zijn bende in het district Zapote-Dudu in het departement Matagalpa.

PRIVATISERING VAN BANK

In oktober maakte de regering de gedeeltelijke privatisering bekend van de Banco Nicaraguënse de Industria y Cornercio (BANIC),die in december 51 procent van haar kapitaal zou verkopen.

ONTDEKKING VAN MASSAGRAVEN

Naar aanleiding van een aantal ontdekkingen van naamloze massagraven eiste de Commissie voor Mensenrechten in Midden-Amerika (CODEHUCA) op 2 oktober een diepgaand onderzoek om vast te stellen wie verantwoordelijk waren voor de moorden.

(Vor.ber.pag. 190/1 e.v.-1996)

SURINAME

VOORMALIG COUPPLEGER OVERLEDEN

Op 26 juli 1996 overleed op 46-jarige leeftijd Paul Bhagwandas. Deze maakte in 1980 als militair deel uit van de groep van 16 coupplegers onder leiding van Desi Bouterse (zie pag. 145/1 e.v. -'80) en was in december 1982 betrokken bij de executies in Fort Zeelandia (zie pag. 849/1 e.v.-'82). In 1986 trad hij uit het leger en richtte een particuliere bewakingsdienst op.

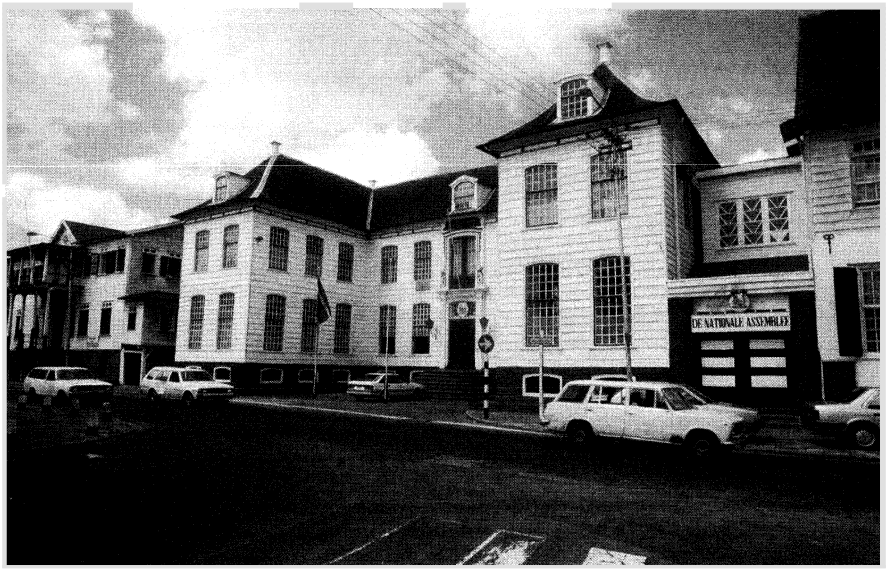
PARLEMENTSGEBOUW DOOR BRAND VERWOEST

Op 1 augustus legde een grote brand in Paramaribo het parlementsgebouw en twee belendende historische panden, waarin de Staatsraad en het ministerie van buitenlandse zaken waren gevestigd; volledig in de as. In regeringskringen rees al gauw het vermoeden dat de brand wellicht de politieke bedoeling had om de voor 7 augustus geplande verkiezing van de president en vice-president door het parlement te voorkomen. Dit vermoeden werd mede ingegeven door berichten die bij de Surinaamse politie waren binnengekomen over een ophanden zijnde aanslag op president Venetiaan. Parlementsvoorzitter Lachmon benadrukte op 2 augustus dat hij zich wat betreft de presidentsverkiezingen wilde houden aan de grondwettelijk vastgestelde termijn, hetgeen betekende dat het parlement vóór 9 augustus de hoogste regeringsautoriteiten moest hebben gekozen.

Uit een technisch onderzoek dat op Surinaams verzoek door een team van Nederlandse deskundigen werd verricht, kwam op 22 augustus vast tc staan dat de brand een technische oorzaak had en er dus van brandstichting geen sprake was geweest. Bij de brand ging een deel van de Surinaamse historische archieven verloren.

WIJDENBOSCH TOT PRESIDENT GEKOZEN

Op 5 september koos de Verenigde Volks Vergadering (VVV)Jules Albert Wijdenbosch tot nieuwe president van Suriname. De verkiezing door het 869-leden tellend VVV was noodzakelijk geworden



Het gebouw- van de Nationale Assemblée in de Gravenstraat in Paramaribo (archieffoto, 30-6-'96).

nadat tot tweemaal toe een stemming in de Nationale Assemblée geen twee derde meerderheid had opgeleverd voor een van de twee presidentskandidaten, Ronald Venetiaan van Nieuw Front (NF) en Wijdenbosch namens de oppositionele Nationale Democratische Partij (NDP) van voorzitter Desi Bouterse. Bij de verkiezing door het VVV, waarin naast de 51 parlementsleden ook 818 vertegenwoordigers van ressorts- en districtsraden zitting hadden. bracht een gewone meerderheid de beslissing: op Wijdenbosch werden 438 stemmen uitgebracht, tegen 407 voor Venetiaan.

Splitsing in de VHP. Oprichting BVD

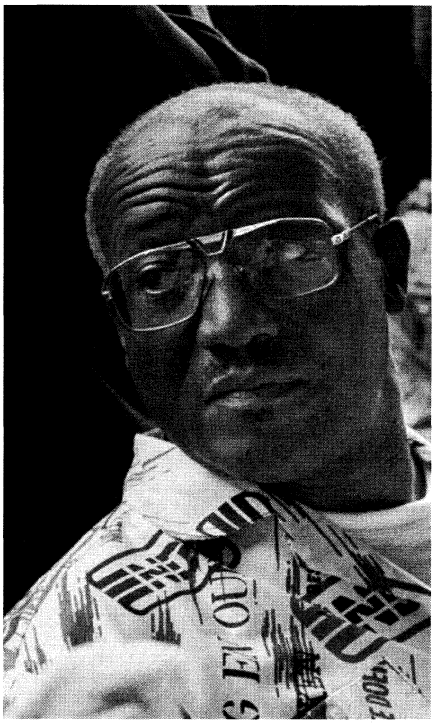
De verkiezing van Wijdenbosch kwam als een ,,politieke verrassing". Precies een maand tevoren, op 5 augustus, hadden moeizaam verlopen besprekingen tussen de regeringscoalitie Nieuw Front en het Middenblok (zie pag. 490/2 e.v. - '96) geleid tot een voorlopig akkoord om op basis van hun programma's een meerderheidsregering te vormen; alleen over de verdeling van de ministersposten werd op dat moment nog verder onderhandeld. In hetzelfde weekeinde kwam het echter tot een splitsing binnen de Verenigde Hervormings Partij (VHP) van partijleider en parlementsvoorzitter Jaggernath Lachmon; een groep van vijf dissidente VHP-parlementariërs maakte, uit onvrede met het gebrek aan verjonging en inspraak binnen de partij, bekend niet langer NF-presidentskandidaat Ronald Venetiaan te zullen steunen en hun stem uit te brengen op NDP-kandidaat Jules Wijdenbosch. De meerderheidscoalitie, die na de verkiezingen nog kon rekenen op 32 van de 51 parlementszetels, zag daarmee haar aanhang slinken tot 27. Niet alleen werd het voorlopig regeerakkoord daarmee een stuk onzekerder. maar ook werd het steeds meer de vraag of zittend president Venetiaan nog op de twee derde meerderheid van 34 zetels zou kunnen rekenen, die nodig was voor verlenging van zijn ambtstermijn.

Op 7 augustus werd bekend dat de vijf dissidente VHP-parlementariërs een eigen beweging hadden opgericht, de Be eging voor Vrijheid en Democratie (BVD). De nieuwe ,,partij", die zich verzekerd wist van de financiële steun van de rijke hindoestaanse zakenlieden Atta Mungra en Dilip Sardjoe, beklemtoonde nog steeds deel uit te maken van de VHP en richtte het verzoek tot VHP-voorzitter Lachmon om zich bij hen aan te sluiten en zich te ontdoen van impopulaire elementen in het hoofdbestuur. Naar verluidt ronselde de BVD meteen al stemmen in de verschillende regio's voor NDP-kandidaat Wijdenbosch.

Parlementairestemming eindigt onbeslist

De eerste stemronde voor de verkiezing van de president vond op 7 augustus, als gevolg van de brand. plaats in de Hervormde Kerk van Paramaribo. Zittend wresident Venetiaan noch zijn NDP-tegenkandidaat Wijdenbosch slaagden erin de vereiste tweederde meerderheid te behalen; Venetiaan behaalde 23 stemmen, Wijdenbosch eentje meer. De strijd om het vice-presidentschap ging tussen de (VHP)-regeringskandidaat Harold Ramdhani en de ,,eigen" kandidaat van de dissidente VHP-ers Pretaapnarain Radhakishun, die zich ook door de NDP gesteund wist. Ook hier kwam in de eerste stemronde geen winnaar uit de bus. De uitslag vormde, na de afsplitsing van de dissidente VHP'ers, de tweede tegenslag voor Venetiaan, die had gerekend op 26 van de 50 stemmen; twee parlementariërs stemden echter blanco en een stem werd ongeldig verklaard. De twee parlementariërs van de javaanse Partij voor Eenheid en Harmonie (KTPI) uit de NF-alliantie zouden blanco gestemd hebben omdat ze niet wensten samen te werken met de Javanen uit de Pendawa Lima van het Middenblok.

In de tweede stemronde, die op 8 augustus werd gehouden, behaalde Venetiaan weliswaar met 26 van de 50 uitgebrachte stemmen de winst vóór Wijdenbosch met 23 stemmen, maar omdat een tweederde meerderheid wederom uitbleef werd een derde en laatste stemronde in de VVV noodzakelijk. In de strijd om het vice-presidentschap bleef Ramdhani met 25 stemmen zijn rivaal Radhakishun, die 23 stemmen verwierf, net even voor.



De nieuwe president van Suriname Jules Albert Wijdenbosch (archieffoto 20-5-1996).

KTPI treedt uit NF-coalitie. Samenwerkingsprotocol met NDP en BVD. Politieke krachtsverhoudingen niet langer duidelijk

Op 25 augustus besloten KTPI-leden in het partijcentrum in Paramaribo om hun parlementariërs opdracht te geven om uit de Nieuw Front-coalitie te stappen en een zelfstandige fractie in de Nationale Assemblée te vormen. Op 29 augustus gaf het partijcongres haar definitieve goedkeuring aan een samengaan met de NDP en de BVD-splintergroep van VHP-dissidenten. Op 30 augustus ondertekenden leiders van de drie partijen een ,,protocol voor samenwerking in een nieuwe regering", waarmee de kansen voor NDP-presidentskandidaat Wijdenbosch om op 3 september in de derde stemronde door de V W gekozen te worden aanzienlijk toenamen. Een van de voorwaarden die de KTPI en BVD aan de regeringssamenwerking stelden was dat NDP-voorzitter Bouterse geen openbare functie mocht bekleden. Voorts werd in het protocol vastgelegd dat de NDP geen ministers zou leveren voor ,,gevoelige" departementen, zoals van bijvoorbeeld defensie, justitie, financiën of buitenlandse zaken; ook werd afgesproken dat de in 1995 in het parlement uitgesproken opdracht tot een onderzoek naar de decembermoorden uit 1982 moest worden uitgevoerd. Tenslotte bevatte het protocol een passage over de ,,nauwe betrekkingen", die de partijen wensten na te streven met ,,onze buurlanden, het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika".

Door het grillige politieke gedrag van met name de KTPI, dat leek ingegeven door rivaliteit met de tweede javaanse politieke partij Pendawa Lima - die onverwacht winst boekte bij de algemene verkiezingen (zie pag. 48812-'96) -, maar ook door het vooruitzicht op vijf ministersposten in een eventuele NDP-KTPI-BVD-regeringscoalitie, werd het resultaat van de Surinaamse presidentsverkiezingen volstrekt onvoorspelbaar. Door het overlopen van dissidenten uit het VHP-kamp naar de NDP en door de KTPI-breuk met Nieuw Front, zo kort voor de beslissende stemronde in de VVV, waren de politieke krachtverhoudingen niet langer duidelijk. Zeker was alleen, dat indien NDP-presidentskandidaat Wijdenbosch de derde stemronde winnend afsloot, de weg naar het vormen van een regering voor hem open zou liggen, aangezien de alternatieve coalitie over een meerderheid in de Nationale Assemblée kon beschikken (zieonder).

Uit de door Wijdenbosch op 5 september behaalde meerderheid van 438 stemmen viel af te leiden dat een aanzienlijk deel van de oude hindoestaanse VHP-aanhang, die in de VVV kon rekenen op 214 zetels, had gekozen voor Wijdenbosch; dit gold ook voor een belangrijk deel van de 125 KTPI-zetels in de VVV. Indien in de Verenigde Volksvergadering gestemd zou zijn langs de lijnen van de ,,oude" coalitieverhoudingen, was de herverkiezing van Venetiaan tot president geen moment in gevaar geweest. Het Nieuw Front had dan kunnen rekenen op 508 zetels tegen ,,slechts" 334 (inclusief de 125 van de KTPI!) voor de NDP.

NIEUWE REGERING

De nieuwe, op 14 september beëdigde president Jules Wijdenbosch benoemde op 20 september een coalitieregering, waarvan meer bijzonderheden in de loop van de maand oktober werden bekendgemaakt.

Het kabinet werd geleid door vice-president Pretaapnarain Radhakishun van de Beweging voor Vernieuwing en Democratie (BVD); tevens bevatte de regering vier andere leden van deze partij. Vijf ministers werden geleverd door de rechtse NDP van president Wijdenbosch, die onder leiding stond van de vroegere militaire leider Desiré ,,Desi" Bouterse. De KTPI, die de Javaanse gemeenschap vertegenwoordigde, leverde vijf ministers en twee leden waren afkomstig van resp. de Hernieuwde Progressieve Partij (HPP)en de Progressieve Vleugel van de Federatie van Agrariërs en Landarbeiders (PV-FAL). Overeenkomstig het akkoord dat de coalitiepartners hadden gesloten, omvatte de NDP-portefeuilles niet de ministersposten van defensie, buitenlandse zaken, binnenlandse zaken en financiën (zie boven).

De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Vice-president; regeringsleider - Pretaapnarain Radhakishun (BVD)*:defensie - Ramon Dwarka Panday (KTPI)*; buitenlandse zaken - Mohammed Pierkhan (BVD)*;binnenlandse zaken - Sonny Kertowidjojo (KTPI)*; financiën - Motilal (Atta) Mungra (BVD)*;natuurlijke hulpbronnen - Errol hlibux (NDP)*; regionale ontwikkeling - mevr. Yvonne (Wonny) Raveles-Resida (NDP)*; handel en industrie - Robby Dragman (KTPI)*; landbouw. veeteelt en visserij - Saimin Redjosentono (KTPI)*; volksgezondheid - Elias Khodabaks (HPP)*; openbare werken - Richard Kalloe (BVD)+;arbeid - Errol Snijders (NDP)*; sociale zaken - Soewarté Moestadja (KTPI)*; onderwijs - Tjan Gobardhan (BVD)*;transport. communicatie en toerisme - Dick de Bie (NDP)*; justitie en politie - Paul Sjak Shie (NDP)*; planning en internationale samenwerking - Ernie Brunings (HPP)*.

*Nieuwebenoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Tijdens de formatieperiode had vicepresident Radhakishun gedreigd op te stappen als bepaalde ,,Bouterse-getrouwen" in de regering werden benoemd. Hij verklaarde zich een voorstander van ,,clean government" en zei dat bepaalde genomineerden voor hem volstrekt niet acceptabel waren.

COALITIES IN HET PARLEMENT. NIEUWE VOORZITTER

Hoewel het definitieve resultaat van de parlementsverkiezingen had geleid tot de zetelverdeling zoals die is vermeld op pag. 488/3 - '96, leidde achtereenvolgens het uiteenvallen van Nieuw Front (NF) en een hergroepering van andere allianties tot een andere samenstelling.

De door de NDP geleide coalitie kon rekenen op 31 van de 51 zetels in het parlement; daarvan beschikte de NDP er onveranderd over 16, de BVD over vijf en de KTPI over zes. Deze laatste twee partijen hadden in de verkiezingsstrijd nog deel uitgemaakt van de door NF geleide coalitie. De HPP, die voorheen deel uitmaakte van de Progressieve Ontwikkelingsalliantie (PDA)kon over twee zetels beschikken evenals DA'91.

Nieuw Front dat zich nu in de oppositie bevond had 13 zetels in het nieuwe parlement; de verdeling binnen de alliantie was als volgt: 8 van de NPS, 1 van de SPA, en 4 van de uitgedunde VHP, waar de BVD een afsplitsing van was. Andere partijen in de oppositie waren Pendawalima met 4 zetels, het Alternatief Forum/Eenheid en Broederschap in de Politiek (die als lid van DA'91 aan de verkiezingen hadden deelgenomen) met 2 zetels, en de Democratische Partij, voorheen deel van de PDA. met 1 zetel.

Nieuwe parlementsvoorzitter

Op 10 oktober werd Marijke Djwalapersad als eerste vrouw in de geschiedenis van Suriname met 27 tegen 19 stemmen, bij één onthouding, gekozen tot voorzitter van de Nationale Assemblée als opvolger van Jaggernath Lachmon, die zijn aftreden bekend had gemaakt na de verkiezing van Wijdenbosch tot president. De 44-jarige pedagoge

Djwalnpersad was oorspronkelijk een ,,politieke leerling" van Lachmon, maar na de recente algemerie verkiezingen ruilde zij, als een van de vijf dissidenten (zie boven), in augustus het lidmaatschap van de VHP in voor dat van de BVD. Haar tegenkandidaat bij de verkiezingen was Radjkoemar Randjietsing van de oppositie.

Tevens werd er een ondervoorzitter gekozen: deze functie verwierf Harry Kisoensing met 20 tegen 27 stemmen vóór medekandidaat Mohammed Kasto.

Na de stemming zei Djwalapersad dat ze haar verkiezing zag als ,,het aanbreken van een nieuwe periode in de parlementaire geschiedenis van Suriname". De taak van het parlement lag volgens haar in de eerste plaats in het waken voor de instandhouding van de democratie en de rechtsstaat. Een belangrijke opdracht op korte termijn zag de nieuwe voorzitter in de wederopbouw van het afgebrande parlementsgebouw dat zij betitelde als ,,hethuis van democratie".

(Vor.ber. pag. 488/1 e.v.-1996)

VERENIGDE STATEN

CAMPAGNE VOOR DE PRESIDENTSVERKIEZINGEN. REPUBLIKEINSE EN DEMOCRATISCHE CONVENTIES. MOEIZAAM VERLOOP REPUBLIKEINSE CAMPAGNE

De matte campagne voor het presidentschap van de belangrijkste Republikeinse uitdager, Bob Dole, zorgde ook in de loop van juli niet voor grote veranderingen in de opiniepeilingen, die wezen op een overtuigende en constante meerderheid voor president Bill Clinton. Terwijl een groot aantal vooraanstaande Republikeinen in het geheim toegaf dat Dole de verkiezingen in november niet zou kunnen winnen, gingen er binnen de partij steeds meer stemmen op om Dole (die in de voorverkiezingen het aantal stemmen had veroverd dat nodig was om zeker te zijn van zijn officiële nominatie tijdens de partijconventie in San Diego in augustus) te vervangen door een kandidaat met meer aantrekkingskracht. Dit leidde er tegen het eind van de maand toe dat de adviseurs van Dole een nieuw strategisch plan voor de verkiezingscampagne opstelden.

Na een reeks blunders in juli viel steeds vaker te beluisteren dat Dole door zijn eigen ongeschiktheid bijdroeg aan het moeizame verloop van de Republikeinse campagne. Zo beweerde hij in een interview op 2 juli dat hij ..niet zeker wist" of sigaretten verslavend waren of niet. waarmee hij inging tegen de consensus in praktisch de hele wetenschappelijk wereld. Deze opmerking deed veel slof opwaaien en vestigde de aandacht op de bijdragen van de tabaksniaatschappijen aan de Republikeinse campagne. Bovendien ontstond hierdoor een ongunstige vergelijking met Clinton, die een verklaard tegenstander van de tabakslobby was. In een poging iets te doen aan de gevolgen van zijn opmerkingen maakte Dole het probleem allceri maar erger door de vooringenomenheid van de ,,liberale media" aan te vallen. waardoor hij het ruzieachtige imago dal aan hem kleefde en dat ziin adviseurs in deze campagne gepoogd hadden kwijt te raken weer nieuw leven inblies

Een andere misser betrof zijn weigering om te spreken op de jaarlijkse conferentie van de invloedrijke National Association lor the Advancement of Colored People (NAACP) op 9 juli. Aanvankelijk weet hij zijn besluit aan een planningsprobleem (hoewel hij de uitnodiging in mei had gekregen) en vervolgens deed hij stof opwaaien door op 11 juli te suggereren dat hij werd onthaald op een vijandige ontvangst door de van oudsher Democratisch gezinde NAACP. De opmerking werd verworpen door de voorzitter van de NAACP, Kweisi Mfume. die verder Dole's reputatie op het gebied van de mensenrechten ,.niet al te schitterend" noemde. De afwezigheid van Dole stond in schril contrast met de enthousiaste wijze waarop de toespraak van Clinton op 10 juli door de conferentie werd ontvangen.

Ook generaal b.d. Colin Powell, de zwarte voormalige voorzitter van de verenigde chefs van staven, van wie veel Republikeinen bleven hopen dat hij kon worden overgehaald om de nominatie voor het vice-presidentschap te accepteren om daarmee de campagne te redden. sprak zijn teleurstelling uit over het feit dat Dole had nagelaten de NAACP-conferentie bij te wonen. Op 10 juli verklaarde hij dat hij niet van plan was actief campagne te voeren voor Dole, hoewel hij ontkende dat zijn steun voor de kandidaat ..lauw" was. Hij gaf wel te kennen dat hij bereid was te spreken op de Republikeinse conventie in San Diego. Dit voorstel werd geaccepteerd door het kamp van Dole en op 18 juli werd bekendgemaakt dat Powell op de openingsavond de conventie zou toespreken.

Aangezien Powell bekend stond als voorstander van het recht op abortus, gaf zijn optreden als spreker op de openingsavond onieuw aan dat Dole probeerde om binnen de partij grotere tolerantie te kweken ten aanzien van het abortusvraagstuk. Het partijprogramma (dat ook zou worden goedgekeurd op de openingsavond) was tegen abortus, maar Dole had erop aangedrongen dat erin werd erkend dat binnen de partij verschillende opvattingen over de kwestie bestonden (zie pag. 624/1/2-'96). Op 16 juli was bekendgemaakt dat het Congreslid Susan Molinari. ook een voorstander van het recht op abortus, de thematoespraak zou houden op de conventie. Deze pogingen om de partij aantrekkelijker te maken voor een bredere groep brachten het gevaar met zich mee dat religieus-rechts verder van de partij vervreemd zou raken. Rechtse christenen vormden een zeer machtige belangengroep in de Republikeinsci Partij: afwijzing van abortus was voor hen een zeer belangrijk punt waarover geen compromis mogelijk was.

Dole kreeg ook onenigheid met de National Rifle Association (NRA), een tweede machtige belangengroep die sterk vertegenwoordigd was in de Republikeinse Partij. Eerder had Dole beloofd ernaar te streven het verbod op de fabricage en de import van negentien soorten automatische geweren uit 1994 op te heffen, maar begin juli deed Dole een belangrijke concessie aan de heersende publieke opinie door deze belofte in te trekken. De NRA reageerde hierop met de dreiging de kandidatuur van Dole niet te steunen.

Op 22 juli, Dole's 73ste verjaardag, werd veel aandacht besteed aan zijn gevorderde leeftijd. Dole was zich ervan bewust dat hij, indien hij werd gekozen, de oudste president zou zijn die ooit het Witte Huis voor een eerste termijn had betrokken. Hij probeerde vóór zijn verjaardag de kiezers gerust te stellen door de uitslag van een medisch onderzoek openbaar te maken en te beloven dat hij zich aan een onafhankelijk onderzoek zou onderwerpen, als er gedurende zijn ambtsperiode twijfels zouden rijzen omtrent zijn gezondheid.

Ondanks zijn oorlogsverwondingen en de operaties die hij in het verleden had ondergaan voor prostaatkanker, nierstenen. darmpoliepen en een hernia. wekte de vrijgegeven informatie de indruk dat hij voor een man van zijn leeftijd in goede gezondheid verkeerde. Dole verklaarde fitter te zijn dan Clinton en beweerde: ,,Als ik geen gezondheidsproblemen heb, dan heb ik ook geen leeftijdsprobleem." Op zijn verjaardag gebruikte Dole zijn ontbijt in een tehuis voor bejaarden met lage inkomens in Washington DC; zijn tegenstanders lieten zich laatdunkend hierover uit omdat de plek zou zijn uitgekozen als gelegenheid om foto's te maken waarbij Dole een jeugdige indruk zou maken in vergelijking met dc mensen om hem heen.

Op 17 juli kwam de fluistercampagne die vanuit de Republikeinse Partij zelf tegen Dole werd gevoerd. naar buiten, toen Arianna Stassinopoulos Huffington, een populaire activist van de partij. als eerste in het openbaar voorstelde dat Dole in het belang van de partij moest worden overgehaald plaats te maken voor een meer populaire kandidaat. Hoewel haar oproep niet openlijk door vooraanstaande Republikeinen werd bijgevallen, werd deze niet alom verworpen. Ook andere vooraanstaande figuren bleven uitdrukking geven aan hun ontevredenheid over de campagne van Dole en drongen er bij hem op aan zijn lang verwachte economische beleid bekend te maken. Op 23 juli hielden Republikeinse leiders in het Congres een met veel publiciteit omgeven ,,beleidsforum" . hetgeen werd gezien als een poging om Dole te dwingen een meer coherente visie met betrekking tot zijn campagne te ontwikkelen. De kern hiervan vormde het voorstel voor een pakket maatregelen om de economische groei

te stimuleren met daarin aanzienlijke belastingverlagingen. Dole liet blijken zich te ergeren aan deze actie en verklaarde dat hij zich niet zou laten opjagen tot een voortijdige bekendmaking van zijn plannen.

Aan het eind van de maand formuleerden de adviseurs van Dole een nieuwe strategie voor de verkiezingscampagne. Centraal stond de consolidatie van de Republikeinse machtsbasis in het Zuiden. de Great Plains en het westelijke deel van de Rocky Mountains, en daarnaast het veroveren van voldoende andere staten, met name in het Midden-Westen, om een krappe overwinning in het kiescollege te behalen. De strategie liet geen ruimte voor een mislukking en vereiste een Republikeinse overwinning in een groot aantal staten waar Dole op dat moment in de opiniepeilingen achterliep op Clinton. Ook ging deze strategie ervan uit dat Dole beter campagne zou gaan voeren en dat dit op gang gebracht zou worden door de conventie in San Diego in augustus.

Kandidaten voor nominatie Hervormingspartij

Op 9 juli kreeg de Hervormingspartij, die was opgericht door de Texaanse miljardair Ross Perot, haar eerste gegadigde voor de nominatie voor de presidentsverkiezingen van 1996, toen Richard Lamm, gouverneur van Colorado van 1975-'87, zich kandidaat stelde.

Lamm, een voormalig Democraat, was een uitgesproken voorstander van een sluitende begroting, hervorming van het kiesstelsel en strengere immigratiebeperkingen. Bij de bekendmaking van zijn kandidatuur op de universiteit van Denver noemde hij 1996 .,een keerpunt in de verkiezingen" en beloofde hij een ,.kruistocht van vernieuwing".

De kandidaatstelling van Lamm zette Perot, die als derde kandidaat in de presidentsverkiezingen van 1992 19 procent van de stemmen had gekregen, ertoe aan een besluit te nemen over zijn eigen toekomst. Op 11 juli noemde hij Lamm in een televisie-interview ,,een prima kerel", maar vervolgens kwam hij met een uitleg waarom hij, Perot, in een ,,unieke positie" verkeerde om de genomineerde van de Hervormingspartij te zijn. De perssecretaris van het Witte Huis, Mike McCurry, verklaarde dat president Clinton positief stond tegenover het besluit van Perot om zich opnieuw in de politieke strijd te mengen, omdat het de campagne zou ,,verlevendigen" en discussies op gang zou brengen over onderwerpen die door de Republikeinen werden ,,genegeerd".

De nominatieconventie van de Hervormingspartij zou beginnen op 11 augustus (zieookpag. 624/2/3-'96).

Bekrachtiging van wetgeving inzake ziektekostenverzekering en hervorming sociale zekerheid

Vóór de conventie van de Democratische Partij eind augustus trachtte president Clinton zijn populariteit te vergroten door een reeks maatregelen en wetten te ondertekenen betreffende onder meer een nieuw minimumloon, uitbreiding van de dekking van de ziektekostenverzekering en hervorming van de sociale voorzieningen.

De wet op het minimumloon, die werd getekend op 20 augustus, verhoogde het minimumloon van $4.25 naar $4.75 per uur met ingang van 1 oktober, met een verdere verhoging tot $ 5,15 per 1 september 1997. Het was de eerste verhoging in vijf jaar en naar verwachting zouden meer dan 10 mln werknemers ervan profiteren. De wet behelsde ook belastingvoordelen voor bedrijven met een geschatte waarde van $ 21,4 mrd over een periode van 10 jaar tot 2006.

De wet op de ziektekostenverzekering, die Clinton op 21 augustus ondertekende, maakte het makkelijker voor werknemers die een nieuwe baan kregen of werkloos werden, hun ziektekostenverzekering te laten doorlopen en beperkte de mogelijkheden voor verzekeringsmaatschappijen om verzekeringen te weigeren aan personen vanwege hun gezondheidstoestand. Hoewel de maatregel zeer beperkt was in vergelijking met de mislukte poging van de regering om de hele gezondheidszorg te herzien (zie pag. 122/2 e.v.-'94), werd verwacht dat ongeveer 25 mln Amerikaanse burgers baat zouden hebben bij de wet; er werden echter geen voorzieningen in getroffen voor de 40 mln mensen die onverzekerd bleven.

De wet op de hervorming van het sociale-zekerheidsstelsel, die op 22 augustus was goedgekeurd, was de belangrijkste wet waaraan Clinton in deze periode zijn goedkeuring gaf. De controle over een groot deel van het sociale-zekerheidsstelsel van het land werd overgedragen van de federale regering naar de afzonderlijke staten en er werden nieuwe beperkingen opgelegd aan het ontvangen van steun, met name voor legale immigranten die niet in het bezit waren van het volledige Amerikaanse staatsburgerschap.

Het op Republikeinse leest geschoeide wetsvoorstel was uiteindelijk op 1 augustus door het Congres goedgekeurd en had volgens Clinton .,ernstige tekortkoiningen". maar bood desalniettemin een ,,historische gelegenheid om sociale zekerheid te maken tot datgene waarvoor het bedoeld was: een tweede kans en niet een manier van leven". Door de ondertekening van het wetsvoorstel was Clinton zijn Republikeinse tegenstanders die hem probeerden af te schilderen als een liberaal. te vlug af, en hij bekrachtigde er zijn geloofwaardigheid als een ,.nieuwe Democraat" door. Maar tegelijkertijd joeg hij hiermee vakbonden, vrouwengroeperingen, etnische minderheden en iinmigrantenorganisaties tegen zich in het



Omringd door Democratische en Republikeinse Congresleden en genodigden ondertekent president Bill Clinton op het terrein van het Witte Huis op 21 augustus 1996 een wet die het Amerikaanse burgers gemakkelijker maakt een ziektekostenverzekering af te sluiten.



Burgerrechtenactivist dominee Jesse Jackson (m.)demonstreert op 1 augustus 1996 voor het Witte Huis in Washington tegen de ondertekening door president Bill Clinton van de nieuwe bijstandsivet Naast hem Eleanor Small van de Feministische Meerderheid (l.)en Patricia Ireland van de Nationale Vrouwenorganisatie (r.)

harnas, die hem ervan verweten fundamentele Democratische waarden te hebben aangetast door voor de eerste keer sinds de New Deal een garantie van federale hulp aan de armen af te schaffen.

In de wet werd de rechtstreekse betaling door de federale overheid van uitkeringen aan armen vervangen door de betaling van een bedrag ineens door de federale overheid aan de afzonderlijke staten. De kostenbesparing werd geraamd op $ 55 mrd in zes jaar Gezonde mensen die een uitkering ontvingen, hadden niet langer dan twee opeenvolgende jaren recht op bijstand met een maximum van vijf jaar gedurende hun hele leven. Hoewel de federale regering zou doorgaan met de verstrekking van voedselbonnen en bijstand voor gehandicapten, werd het recht van legale immigranten op dergelijke voorzieningen beperkt. Toekomstige legale immigranten zouden gedurende de eerste vijf jaar van hun verblijf in de VS worden uitgesloten van de meeste federale uitkeringen, zoals Medicaid, huisvesting door de overheid en voedselbonnen. In de wet kregen de staten verder de richtlijn geen schoolmaaltijden te verstrekken aan illegale immigranten en geen uitkeringen aan personen die veroordeeld waren wegens drugsdelicten, maar het uiteindelijke besluit om deze maatregelen in te voeren werd aan de staten overgelaten. De staten kregen ook de mogelijkheid om financiële bijstand, Medicaid, eenmalige uitkeringen en andere vormen van bijstand van de staat of overheid te weigeren aan niet-ingezetenen, maar zij werden daartoeniet verplicht.

Democratische conventie

Aangemoedigd door deze successen op wetgevingsgebied, door de uitslagen van de opiniepeilingen die hem nog altijd een ruime voorsprong op de Republikeinse kandidaat Bob Dole gaven, en door de uitbundige groots opgezette viering van zijn 50ste verjaardag op 18 augustus, bereidde Clinton zich welgemoed voor op de Democratische conventie in Chicago, waarop de presidentskandidaat zou worden genomineerd. Op zijn reis door het Midden-Westen in de trein die president Harry S. Truman had gebruikt bij zijn succesvolle verkiezingscampagne in 1948, verdedigde Clinton zijn beleid tot dan toe en schetste een reeks nieuwe initiatieven zoals strengere wapenwetten. verbetering van het onderwijs en milieuprogramma's en, in een poging de onenigheid over de wet op de hervorming van de sociale zekerheid te temperen, maatregelen om scholing te verbeteren, banen te scheppen en het onderwijs toegankelijk te maken voor mensen die in de bijstand hadden gezeten.

Op 26 augustus werd de conventie geopend met een serie emotionele toesilraken door personen die veel hadden geleden: de acteur Christopher Reeve. verlamd na een ongeluk bij het paardrijden. Sarah Brady, voorvechtster van beperking van het wapenbezit en echtgenote van de voormalige perssecretaris van het Witte Huis. Jim Brady, die in 1981 invalide was geworden na de mislukte moordaanslag op president Ronald Reagan, en Alma Brown. de weduwe van Clintons minister van handel Ron Brown. die in april 1996 was omgekomen bij een vliegtuigongeluk (zie pag. 619/1 e.v.- 96). Er was duidelijk sprake van onenigheid op de conventie, waar zowel dominee Jesse Jackson, voormalig kandidaat voor de Democratische nominatie, als Mario Cuomo. de charismatische oud-burgemeester van New York, in een toespraak kritiek leverden op de wet op de hervorming van het sociale-zekerheidsstelsel, maar over het algemeen was er krachtige steun voor Clintons streven naar een tweede termijn van vier jaar. Op 27 augustus hield Hillary Clinton, die kort daarvoor door de Republikeinen door het slijk was gehaald, een toespraak over de bezorgdheid van de regering over de waarden van het gezin, die goed werd ontvangen.

Op 28 augustus arriveerde Clinton in Chicago en werd hij officieel genomineerd als presidentskandidaat van zijn



President Bill Clinton (r.)en vice-president Al Gore (1.)worden toegejuicht op de slotdag van de Democratische conventie op 29 augustus 1996 in Chicago.

partij. De volgende avond accepteerde hij de nominatie met een toespraak waarin hij de kracht van de Amerikaanse economie roemde en fiscale verantwoordelijkheid beloofde in combinatie met belastingverlagingen en investeringen in het onderwijs. Van de 23 beleidsvoorstellen in de toespraak betroffen er elf belastingverlagingen.

Clinton prees Dole om zijn moed en zijn patriottisme en benadrukte dat de komende verkiezingsstrijd een ,.campagne van ideeën en niet een van beledigingen" moest zijn. Hij ondernam geen gedetailleerde pogingen om Dole's economische plan voor belastingverlagingen (zie onder), onderuit te halen, maar noemde het slechts riskant. In direct contrast met Dole's oproep om een ,.brug naar het verleden" te slaan, deed Clinton een beroep op de kiezers om ,,mijte helpen een brug te bouwen naar de 21ste eeuw voor al onze kinderen". Hij gaf de verzekering dat zijn voorgenomen investeringen in onderwijs zouden zorgen voor een land waar ,,elk achtjarig kind zal kunnen lezen, iedere twaalfjarige weet hoe hij moet inloggen op Internet, iedere achttienjarige naar de universiteit kan en alle Amerikanen beschikken over de kennis die nodig is om die brug naar de 21ste eeuw over te gaan".

Schandaal rond Dick Morris

De Democratische conventie werd enigszins overschaduwd door het aftreden op 29 augustus van Dick Morris, de voornaamste adviseur van de president, nadat bekend was geworden dat hij een verhouding had met een prostituée.

Morris, die sinds de jaren tachtig adviseur was van de Clintons, had ook gewerkt voor een aantal rechtse Republikeinen; veel liberale Democraten wantrouwden hem en noemden hem ,,Clinton's Svengali". Morris was in dienst gekomen van het Witte Huis na de rampzalig verlopen tussentijdse verkiezingen in 1994, toen de Democraten de controle over beide huizen van het Congres hadden verloren, en hij was het brein geweest achter het indrukwekkende herstel van Clintons populariteit. Met name het idee van de ,,driehoek" werd aan hem toegeschreven, waarmee hij de president stevig in het ideologische midden tussen de Democratische en Republikeinse partij in het Congres had geplaatst.

Zijn aftreden volgde op de bekendmaking in het sensatieblad de *Star* van zijn relatie met de prostituée Sherry Rowlands die ongeveer een jaar zou hebben geduurd. Volgens het artikel, dat was gebaseerd op een dagboek dat Rowlands had bijgehouden, zou Morris haar toegang hebben gegeven tot vertrouwelijke informatie. zoals de tekst van de toespraken die zouden worden gehouden door vice-president Al Gore en Hillary Clinton. Verder werd de indruk gewekt dat zij had geluisterd naar telefoongesprekken van Morris met de president, voor wie hij de bijnaam ,.het Monster" gebruikte vanwege zijn opvliegende karakter. Bij de bekendmaking van zijn aftreden weigerde Morris commentaar te leveren op het artikel. Hij benadrukte echter dat hij niet wilde dat de zaak een rol zou gaan spelen bij de verkiezingen of dat zijn gezin het doelwit zou worden van ,.het sadistische venijn van de sensatiepers". Toen hij het ontslag aanvaardde. noemde Clinton Morris een vriend en een ..ui?-muntend politiek strateeg".

Onthulling van Dole's economische plan

Het langverwachte economische plan van Bob Dole werd bekendgemaakt op 5 augustus. De kern werd gevormd door een reeks drastische belastingverlagingen en de belofte een sluitende begroting tot stand te brengen.

Het plan, waarvan Dole de kosten had geraamd op $548 mrd in zes jaar, beloofde een verlaging van de inkomstenbelasting voor iedereen van 15 procent, een halvering van de vermogensbelasting tot maximaal 14 procent en een belastingteruggave van $ 500 per kind voor gezinnen. Deze laatste voorziening werd opgevat als een manier om gezinnen uit de middenklasse voor zich te winnen en de verlaging van de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting, waarvan de rijken naar verhouding het meest zouden profiteren, beter verteerbaar te maken.

Er werd niet in detail getreden over de wijze waarop de belastingverlagingen gefinancierd zouden worden. In het plan werd ervan uitgegaan dat de toename van de economische activiteit $ 147 mrd zou opleveren, terwijl de rest verkregen zou moeten worden uit de verkoop van niet-toegewezen uitzendfrequenties en uit bezuinigingen op de uitgaven. Het plan zou echter populaire uitkeringsprogramma's zoals Medicaid en sociale uitkeringen niet meer treffen dan al gepland was door de Republikeinse meerderheid in het Congres, noch zou het de belofte van de partij om in het jaar 2002 een sluitende begroting te hebben. in gevaar brengen. In verband daarmee beloofde Dole ook te streven naar een grondwetswijziging waarin een sluitende overheidsbegroting verplicht werd gesteld.

Dole's omhelzing van aanbodeconomie werd door de meeste commentatoren met aanzienlijke scepsis ontvangen, omdat Dole in het verleden een uitgesproken tegenstander was geweest van het geloof dat lagere belastingen de economische activiteit zouden doen toenemen, de federale belastingopbrengst zouden doen stijgen. en daardoor het tekort zouden verminderen. Tegenstanders van Dole beschreven zijn nieuwe standpunt als schaamteloos politiek opportunisme zonder enige economische geloofwaardigheid.

Republikeinse kandidaat voor het vicepresidentschap gekozen

Op 10 augustus maakte Dole bekend dat hij Jack Kemp als zijn running mate voor het vice-presidentschap had gekozen. De keuze van de flamboyante maar controversiële voormalige American football-speler en minister van huisvesting en stadsontwikkeling werd gezien als een poging om de aantrekkingskracht en de populariteit van de kandidatuur van Dole te verbreden.

De 61-jarige Kemp, geboren in Californië, was quarterback van de National Football League geweest. In 1970 werd Kemp lid van het Huis van Afgevaardigden voor New York. Als vurig aanhanger van de aanbodeconomie werd hij door velen gezien als de natuurlijke opvolger van Reagan, hoewel zijn campagne voor de Republikeinse nominatie in 1983 op een totale mislukking was uitgelopen (zie pag 172/2 en 176/3-'88). In de regering van president George Bush, de opvolger van Reagan. was hij minister van huisvesting en stadsontwikkeling en als zodanig had hij in het openbaar scherpe kritiek geuit op de passieve opstelling van de regering tegenover de problemen waarmee steden te kampen hadden. Hoewel uit een peiling onder gedelegeerden op de Republikeinse conventie in 1992 bleek dat hij de voorkeur kreeg als keuze voor de nominatie voor het presidentschap in 1996, had hij zich in 1995 uit de strijd teruggetrokken, omdat het Republikeinse ,,Contractmet Amerika" - met het streven naar een amendement voor een sluitende begroting en een beperking van de ambtstermijn voor congresleden (zie pag. 121/1 e.v.-'95) - niet strookte met zijn opvattingen. Ook had hij tot ontsteltenis van veel vooraanstaande partijleden tijdens de voorverkiezingen zijn steun uitgesproken voor de kandidatuur van Steve Forbes, juist op het moment dat Dole zijn nominatie bemachtigde.

De steun van Kemp voor Forbes was in overeenstemming geweest met diens voorkeur voor de aanbodeconomie. Ook gaf dit blijk van Kemps niet zo hechte relatie met Dole, die tot aan de bekendmaking van zijn economische plan een resoluut tegenstander van de aanbodeconomie was geweest. Tevens werd hiermee de onafhankelijke aard van Kemp duidelijk, een eigenschap die velen binnen de partij ertoe bracht hem te veroordelen als een ,,ongeleid projectiel". Ten overstaan van orthodoxe Republikeinen had Kemp het belang van een sluitende begroting in twijfel getrokken, zich uitgesproken tegen beperking van de ambtstermijn voor congresleden, programma's voor positieve discriminatie verdedigd, tegen handelsbeperkingen als represaille gestemd, en zich tegen .,Voorstel 187" van Californië verklaard - een maatregel uit 1994 om illegale vreemdelingen geen uitkeringen te verstrekken (zie pag. 125/1/2-'95) - die was opgenomen in het Republikeinse partijprogramma van 1996. Ten aanzien van het verdeeldheid zaaiende abortusvraagstuk was Kemp's standpunt uitgesproken ,,pro-life". maar hij was tegen het voorstel voor een grondwetswijziging om abortus te verbieden.

De abortuskwestie

De problemen die werden veroorzaakt door de abortuskwestie, waren op 7 augustus duidelijk naar voren gekomen



Op 15 augustus 1996 aanvaardden Bob Dole (2de v.l.) en Jack Kemp (2de v.r.) tijdens de conventie van de Republikeinse Partij in San Diego de nominatie voor resp. het presidentschap en vice-presidentschap van de Verenigde Staten. Zij worden op de foto geflankeerd door hun cchtgcnotes Elizabeth Dole (1.)en Joanne Kemp (r.).

toen de commissie die het partijprogramma moest opstellen. Dole's oproep tot tolerantie verwierp. De commissie stond, zoals verwacht, achter het voorstel voor een grondwetswijziging om abortus te verbieden en verwierp daarnaast Dole's pleidooi om een erkenning van verschillende opvattingen binnen de partij in het manifest op te nemen (zie pag. 624/1/2-'96). In plaats daarvan verwees de commissie elke verwijzing naar onenigheid over de abortuskwestie naar een aparte bijlage, een aanpak die Dole juist had veroordeeld en die een triomf voor christelijk-rechts betekende.

Conventie van de Republikeinse Partij

Van 12-15 augustus werd in San Diego de Republikeinse conventie gehouden.

Het perfect geregisseerde spektakel beoogde de politieke verschillen binnen de partij te verdoezelen door omstreden figuren - zoals Patrick Buchanan, een voormalig kandidaat voor de nominatie, en de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. Newt Gingrich - op de achtergrond te houden. Ook controversiële kwesties werden omzeild, zodat de meest uitgesproken voorstander van abortus binnen de partij, de gouverneur van New Jersey, Christine Todd Whitman, een toespraak hield over de economie en abortus niet aan de orde stelde. Verder waren er bezielende toespraken van populaire Republikeinen als generaal b.d. Colin Powell, Jack Kemp en de voormalige presidenten George Bush en Gerald Ford.

De thematoespraak werd uitgesproken door een vrouwelijk Congreslid uit New York, Susan Molinari - een poging om Dole's geringe populariteit bij vrouwen te verbeteren. Molinari verwierp Clinton als oneerlijk, sluw en omgeven door ,,waarheid omzeilende, FBI misbruikende, privacy schendende, drugsminnende vrienden".

Op 14 augustus viel Dole's echtgenote, Elizabeth Dole, een buitengewoon enthousiaste reactie ten deel, toen zij tijdens haar toespraak van het podium afstapte en zich onder de toehoorders begaf als een gastvrouw bij een televisiepraatshow

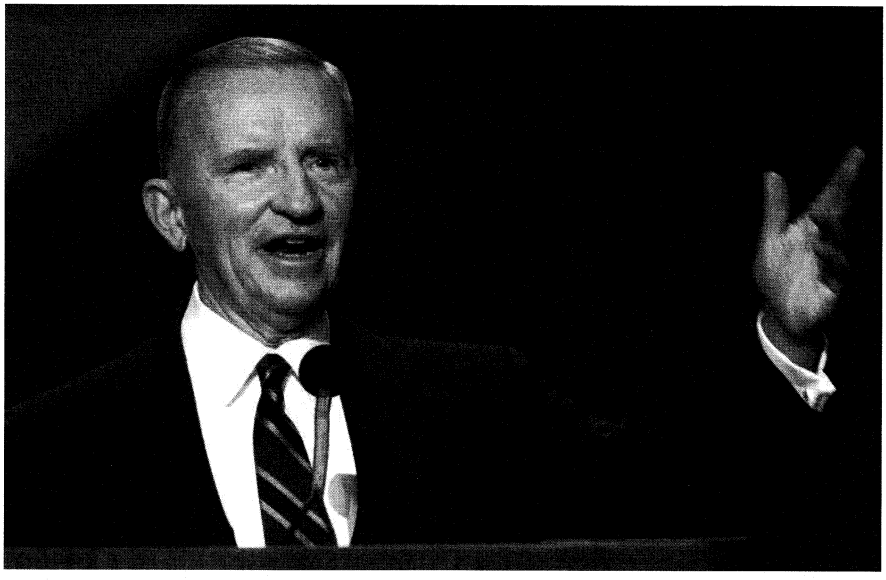
Het rechtse partijprogramma werd, inclusief het draconische abortusbeleid, op 13 augustus goedgekeurd.

Het hoogtepunt van de conventie was Dole's toespraak ter gelegenheid van de aanvaarding van zijn nominatie op 15 augustus die al bij voorbaat was bestempeld als het belangrijkste openbare optreden van zijn leven. Hoewel hij geen geboren spreker was, was zijn toespraak krachtig en werd hij door de meeste commentatoren als een meer dan adekwate prestatie beschouwd.

Dole probeerde munt ie slaan uit zijn gevorderde leeftijd door te wijzen op de kracht en de wijsheid die hij daardoor had en die hij beschreef als de ,,welkome compensaties van de ouderdom" Hij bood aan ..de brug te zijn naar een Amerika dat slechts onwetenden een mythe noemen ... Een tijd van rust. geloof en vertrouwen in actie. Tegen diegenen die zeggen dat dat nooit bestaan heeft, dat Amerika er nooit beter aan toe is geweest, zeg ik. jullie hebben het mis, en ik kan het weten. want ik ben er geweest." Ook herhaalde hij de belangrijkste punten van zijn economische programma en beloofde hij meer geld voor defensie, grotere inspanningen om illegale immigratie tegen te gaan, en een handelsbeleid dat de Amerikaanse werkgelegenheid niet in gevaar zou brengen.

De conventie van de Hervormingspartij

De Hervormingspartij, opgericht door de Texaanse miljardair Ross Perot die in 1992 19 procent van de stemmen had behaald, hield eveneens in augustus haar conventie (zie ook pag. 624/2/3-96). Om de nominatie werd gestreden



Ross Perot opent op 11 augustus 1996 de conventie van de Hervormingspartij in Long Beach.

door Perot en Richard Lamm, voormalig gouverneur van Colorado.

In overeenstemming met de pogingen van de partij zich te profileren als een alternatief voor het tweepartijenstelsel. was de nominatieprocedure voor haar presidentskandidaat onconventioneel. Formeel begon de conventie op 11 augustus in Long Beach (Californië), maar aanhangers werden actief ontmoedigd daar naartoe te komen In plaats daarvan werd hen gevraagd de gebeurtenissen te volgen op de kabeltelevisie in gezelschap van gelijkgestemde vrienden en buren in een reeks ,,kijkpartijen". Zij brachten hun stem uit op de genomineerden van hun keuze door een gratis nummer te bellen dat op televisie werd getoond. of via Internet of per post. Deze ,,virtuele conventie" werd door de organisatoren geprezen als toegankelijker en derhalve meer democratisch dan de selectieprocedures van de grote partijen. Lamm klaagde echter dat de bureaucratie van de partij zijn campagne had benadeeld ten gunste van Perot door hem de toegang tot de lijst met 1.1 mln partijaanhangers te ontzeggen en door de verdeling van de stemformulieren te beïnvloeden.

De uitslag van de stemming werd bekend gemaakt tijdens de tweede fase van de partijconventic in Valley Forge (Pennsylvania) op 18 augustus. Er waren in totaal 49.266 stemmen uitgebracht, waarvan 63.2 procent op Perot en 34,8 procent op Lamm.

Perot aanvaardde zijn nominatie en verklaarde van plan te zijn federale gelden voor zijn campagne aan te nemen. Na zijn prestatie in 1992 had hij recht op $ 29,2 mln aan overheidsgeld, maar daarmee verplichtte hij zich niet meer dan $ 30.000 van zijn eigen geld in zijn campagne te steken, hoewel hij daarnaast nog in totaal S 32 mln aan donaties van maximaal $ 1000 per stuk zou mogen innen. In 1992 had hij naar schatting ruim $ 60 mln uit zijn eigen vermogen in zijn campagne gestoken.

Presidentsnominatie Groene Partij

De Groene Partij hield een vijf dagen durende bijeenkomst in Los Angeles (Californië) met als hoogtepunt de nominatie van Ralph Nader tot presidentskandidaat op 19 augustus. Als bekend consumentenactivist had Nader een belangrijke rol gespeeld bij de acties in de jaren zestig die ertoe hadden geleid dat alle auto's werden uitgerust met veiligheidsgordels.

De 62-jarige Nader was geen lid van de partij en verklaarde dat hij geen campagne zou voeren over programmapunten van de partij waarmee hij het niet eens was. Hij benadrukte dat hij een alternatief bood voor de grote partijen die ,,helemaalin dienst stonden van de vennootschap Amerika". Tevens zei Nader dat hij niet van plan was campagnefondsen te werven boven de $ 5.000 die hij bereid was zelf in de campagne te steken.

Verder verloop van de campagne

Op de Dag van de Arbeid (2 september) begon traditioneel de laatste fase van de campagne voor de presidentsverkiezingen. President Bill Clinton en zijn Republikeinse rivaal Bob Dole voerden hun respectievelijke campagnes voor het Witte Huis op, waarbij de eerstgenoemde een grote en constante voorsprong in de opiniepeilingen behield.

De problemen waarmee de campagne van Dole te kampen had. kwamen naar voren op 5 september, toen twee van zijn belangrijke strategen ontslag namen. Don Sipple en Mike Murphv hadden de leiding gehad over de coördinatie van Dole's mediacampagne en naar verluidt zou hun ontslag het gevolg zijn van persoonlijke onenigheid met andere leden van het campagneteam en van discussies over u-elke aspecten van Dole's boodschap de nadruk moesten krijgen. Ook werd het gezien als symptomatisch voor de wanhoop waaraan de campagne ten prooi was gevallen, omdat Dole in de opiniepeilingen voortdurend 20 procent op Clinton achterbleef.

Een andere moderne traditie van de Amerikaanse verkiezingen was de reeks rechtstreeks uitgezonden televisiedebatten tussen de rivalen. Over de formule en de data van de debatten van 1996 was in september overeenstemming bereikt, maar dit was niet zonder problemen geschied.

De uit Democraten en Republikeinen bestaande commissievoor debatten deed op 17 september de aanbeveling dat de kandidaat van de Hervormingspartij niet aan de debatten zou mogen deelnemen. omdat deelname beperkt moest blijven tot die kandidaten die een ..redelijke" kans hadden de verkiezingen te winnen. Hoewel Perot in 1992 19 procent van de stemmen had gekregen. haalde hij in de opiniepeilingen van 1996 minder dan 8 procent. Door dit besluit werd ook Pat Choate, een econoom met sterk protectionistische opvattingen, die Perot op 10 september als zijn running mate had genomineerd, uitgesloten van het debat tussen de kandidaten voor het vice-presidentschap.

Het besluit om Perot niet mee te laten doen, was een overwinning voor de campagne van Dole, die bang was geweest dat de deelname van de miljardair uit Texas diens populariteit sterk zou doen stijgen met als gevolg dat hij een groter deel van de anti-Clinton stemmen zou krijgen.

Vertegenwoordigers van Clinton en Dole organiseerden debatten in Hartford (Connecticut) en in San Diego (Californië)op respectievelijk 6 en 16 oktober. Het eerste zou een persoonlijke confruntatie zijn met een voorzitter, terwijl de tweede de vorm van een ,.stadhuis" zou krijgen waarbij de kandidaten vragen uit het publiek zouden moeten beantwoorden. Ook zou er op 9 oktober een debat plaatsvinden tussen vice-president Al Gore en zijn Republikeinse rivaal Jack Kemp.

Op 23 september probeerde Perot een gerechtelijk dwangbevel te bemachtigen om te voorkomen dat de debatten zouden doorgaan zonder zijn deelname, maar dit werd op 1 oktober door een federaal gerechtshof verworpen, omdat de kwestie niet onder zijn jurisdictie viel

In oktober groeide de campagne voor de presidentsverkiezingen toe naar haar hoogtepunt. Uit de opiniepeilingen bleek onveranderd dat de Democratische president Bill Clinton een ruime voorsprong had op zijn Republikeinse uitdager Bob Dole. Hoewel tegen het eind van de maand de kloof tussen hen kleiner leek te worden, was volgens een groot aantal waarnemers de uitslag van de verkiezingen op 5 november een uitgemaakte zaak.

Een laatste kans voor Dole om zijn matte campagne een impuls te geven vormden de traditionele televisiedebatten tussen de kandidaten en tussen de running mates. Op 6 oktober werd het eerste debat tussen Clintun en Dole gehouden in Hartford (Connecticut). Het anderhalf uur durende schouwspel. waarin de kandidaten uitspraken deden en door een gespreksleider gestelde vragen beantwoordden. was een uitermate beschaafde vertoning waarin hoofzakelijk economische problemen en kwesties op het gcbicd van de buitenlandse politiek aan de orde werden gesteld. Dole. die zijn welbekende droge humor aan de dag legde, werd over het algemeen minder evenwichtig en helder geacht dan de president. die zelfverzekerd het door hem gevoerde regeringsbeleid verdedigde. Het debat werd gevolgd in ongeveer 31.000.000 Amerikaanse huishoudens en peilingen na afloop lieten zien dat 50 procent van de respondenten van mening was dat Clinton had gewonnen, terwijl volgens 28 procent Dole de winnaar was.

Het debat op 9 oktober tussen vice-president Al Gore en zijn Republikeinse rivaal Jack Kemp in St Petersburg (Florida) had meer betekenis dan gewoonlijk, omdat men algemeen van mening was dat beide mannen bij de presidentsverkiezingen in 2000 de kandidaat van hun partij zouden zijn. Hierbij leek Kemp zijn kansen voor de toekomst te verzwakken door zijn optreden dat in brede kring weinig sterk werd geacht, terwijl Gore zijn positie verstevigde met een kundig, zij het wat saai optreden. Terwijl Go e zijn gebruikelijke detailkennis ten toon spreidde en zich bij de verdediging van het regeringsbeleid strikt aan de vragen hield. leverde Kemp vaak ongefundeerde kritiek op de regering en doorspekte deze met wilde beweringen zoals de uitspraak dat het economische groeipercentage voor de lange termijn van 2,5 procent verdubbeld zou kunnen worden. Kemp weigerde echter in te gaan op het karakter van Clinton of op zijn ethische normen en waarden, ook al werd hij door de gespreksleider daartoe uitgenodigd.

Aangezien duidelijk werd dat Dole er maar niet in slaagde in te lopen op de voorsprong van

Clinton in de opiniepeilingen. liet het campagneteam in het tweede en laatste presidentiële debat op 16 oktober in San Diego (Californie) zijn terughoudendheid raren om het karakter van de president ter sprake te brengen in de debatten. In een aanval op de ethiek van de regering-Clinton sprak Dole van ,,bijna dagelijkse schandalen" en de .,ethische problemen in het Witte Huis". Met zijn alom geprezen politieke vaardigheid ontweek Clinton de aanvallen door zich te concentreren op de vraagstukken en door stil te staan bij mat hij als president had bereikt. Hij verwierp Dole's kritiek omdat ..een aanval nog nooit een baan had opgelevrrd. een kind een opleiding had gegeven of een arm gezin geholpen had de eindjes aan elkaar te knopen: een belediging heeft nog nooit een gifstortplaats opgeruimd of een bejaarde geholpen". Opiniepeilingen die na het debat werden gehouden. lieten zien dat 56 procent van mening was dat Clinton gewonnen had. terwijl 27 procent Dole als winnaar aanwees.

Eind oktober leken de opiniepeilingen erop te wijzen dat de aanvallen op Clintons karakter, in combinatie met de steeds fellere klachten over de ,,liberale vooringenomenheid" van de media. een negatieve invloed hadden op de campagne van Dole, doordat zij Dole's gebruikelijke imago van een kribbig en lichtgeraakt mens sterk deden uitkomen. In diezelfde tijd waren er duidelijke tekenen van paniek in het kamp van Dole. Op 23 oktober had zijn campagnemanager Scott Reed een ontmoeting met de Texaanse miljardair Ross Perot, de kandidaat van de Hervormingspartij, in een poging Perot over te halen zich uit de strijd terug te trekken ten gunste van Dole. Dit initiatief draaide uit op een vernedering, toen het verzoek de volgende dag minachtend werd afgewezen door Perot als ,,raaren volkomen irrelevant". Het verzoek aan Perot leverde Dole niets op. maar werd door de Democraten niet beide handen aangegrepen als een stilzwijgende erkenning door de Republikeinen dat hun kandidaat zou verliezen. Nog meer bewijs om deze opvatting te bevestigen kwam in de vorm van steeds meer Republikeinse oproepen aan de kiezers om geen Democratische meerderheid in het Congres te kiezen, omdat dat zou neerkomen op het geven van een ,,blanco cheque" aan een herkozen president Clinton.

Controverse rond campagnegelden uit buitenlandse bronnen

Een van de aanvalsstrategieën die de Republikeinen in oktober tegen Clinton hadden gebruikt, leek aan het eind van de maand enig effect te sorteren. Hierbij ging het om het vermeende accepteren door de Democraten van campagnegeld van buitenlanders, een praktijk die in strijd was met de Amerikaanse wet.

John Huang, fondsenwerver van de Democratische Nationale Cominissie en een voormalige functionaris van het ministe ie van handel. zou ongeveer $ 4 mln hebben geworven uit Aziatische bronnen die niet allemaal legaal waren. Hieronder was een bijdrage van $ 250.000 van een Zuidkoreaans bedrijf welke de Commissie later had teruggegeven. Volgens de Democraten was de bijdrage geaccepteerd omdat men dacht dat hij afkomstig was van een Amerikaanse dochteronderneming van het bedrijf (Amerikaanse kandidaten eri politieke partijen mochten weliswaar geen geld aannemen uit buitenlandse bronnen maar gelden afkomstig van Amerikaanse dochterondernemingen van buitenlandse bedrijven en van buitenlanders die legaal in de VS woonden. maren wel toegestaan). Ook zou Huang een bedrag van $ 425.000 gewon-en hebben van een in Indonesië geboren echtpaai-. de Wiriadinata's. die woonachtig waren in de VS maar die nauwe banden hadden met de Lippogroep. een Indonesisch bankconglomeraat. De Lippo-groep. waarvoor Huang ooit had gewerkt. werd geleid door de familie van Mochtar Riady. een Indonesische miljardair en een trouwe aanhanger van Clinton. Huang werd er verder van beschuldigd in april $ 140.000 geworven te hebben tijdens een manifestatie bij een Boeddhistische tempel. De Democratische Commissie erkende dat deze manifestatie een vergissing was geweest gezien de fiscale status van de tempel als religieuze instelling.

Naast de algemene ethische vragen die rezen naar aanleiding van de beschuldigingen inzake de fondswerving. deed de Indonesische connectie in het bijzonder de vraag rijzen of de familie Riady ongeoorloofde invloed had uitgeoefend op het beleid van de regering-Clinton ten aanzien van Indonesië, en of het geld dat de Wiriadinatas hadden geschonken afkomstig was geweest uit het buitenland. De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. Newt Gingrich. beweerde dat de kwestie het Watergate-schandaal ,,miniem zou doen lijken" en eiste dat een onafhankelijke raadsman de zaak zou onderzoeken. Op 18 oktober maakte de Democratische Nationale Commissie bekend dat Huang ontheven was van zijn functie als fondsenwerver in afwachting van een diepgaand onderzoek naar de verdachte bijdragen.

De controverse werd verder aangewakkerd. doordat de Democratische Partij verzuimd had op 24 oktober, de uiterste datum, een volledig rapport van haar geldinzamelingsactiviteiten over de periode van 1-15 oktober (de laatste registratieperiode voor de verkiezingen) aan de federale kiescommissie te overleggen. Het was de eerste keer in twintig jaar dat een van de twee grote partijen niet voldeed aan de verplichting verantwoording af te leggen over de herkomst van haar inkomsten. In plaats daarvan werd een lijst \-an de belangrijkste contribuanten en uitgaven van de partij gepubliceerd en senator Christopher Dodd. algemeen voorzitter van de partij, beloofde dat ..zo snel mogelijk" een volledig rapport zou worden uitgebracht. Volgens woedende Republikeinen was dit een duidelijk bewijs dat de Democratische Partij de verkiezingswetten betreffende financiele bijdragen had geschonden en dat zij probeerde de details van de overtredingen te verbergen tot na de verkiezingen.

Desondanks wees niets erop dat het schandaal Clintons voorsprong op Dole in de opiniepeilingen in gevaar bracht, en de Republikeinen konden de kwestie niet ten volle uitbuiten omdat sommige inkomstenbronnen van hun eigen partij eveneens dubieus van aard waren. Bovendien ondernam Clinton een poging om eventuele politieke schade als gevolg van deze controverse over de financiering te beperken door ingrijpende hervormingen van de wetgeving betreffende financiële bijdragen aan politieke partijen te eisen.

Aan het eind van de maand maakten beide kandidaten zich op voor de traditionele bliksembezoeken aan steden en staten in het hele land. Dole maakte bekend dat hij de laatste 96 uur voor de verkiezingen onafgebroken campagne zou voeren. waarbij hij tenminste vijftien staten zou aandoen en alleen in het vliegtuig of de bus zou slapen. Zijn bekendmaking viel samen met een merkbare geleidelijke verbetering in zijn stijl van campagnevoeren waardoor zijn optreden voor de kiezers meer ontspannen en natuurlijk begon te worden. In een poging hierop voort te bouwen bevestigde hij dat hij van plan was zich de laatste dagen meer op spontane gebeurtenissen dan op georganiseerde gebeurtenissen te concentreren.

Congres op reces

Het 104de Congres, het eerste sinds 1954 met een Republikeinse meerderheid in zowel de Senaat als het Huis van Afgevaardigden, eindigde op 4 oktober. toen het Huis van Afgevaardigden op reces ging. De Senaat was na de afronding van zijn werkzaamheden op 3 oktober op reces gegaan. De laatste dagen van het Congres werden beheerst door pogingen om een aantal wetten, waaronder een voorstel met meer dan honderd bepalingen voor het beheer en de bescherming van het openbaar grondbezit en de nationale parken, aangenomen te krijgen.

Na maanden van onenigheid werd het voorstel op 3 oktober goedgekeurd door de Senaat. nadat het op 28 september de goedkeuring van het Huis van Afgevaardigden had gekregen. Een van de specifieke maatregelen betrof de toewijzing van S 17.5 mln als steun bij de aankoop door de overheid van het Sterling Forest, een gebied van 8.100 ha op de grens van New York en New Jersey.

Een tweede voorstel dat op 3 oktober door de Senaat werd geloodst (nadat het op 27 september was aangenomen door het Huis van Afgevaardigden), had betrekking op de luchtvaart en be-

oogde de veiligheid in de luchtvaart te verbeteren en terrorisme te bestrijden. De Federal Aviation Reauthorization Act, die op 9 oktober door Clinton werd ondertekend, stelde voor een periode van twee jaar $ 19,5 mrd beschikbaar ten behoeve van bouwprojecten en de verbetering van de veiligheid op de Amerikaanse luchthavens en volgde op een rapport over veiligheid op luchthavens dat in september door vice-president Al Gore was gepresenteerd.

Andere wetsvoorstellen die in de laatste uren door het Congres werden gejaagd, behelsden bestedingsvoorstellen voor defensie en voor binnenlandse zaken van bijna $400 mrd voor het fiscale jaar 1997 (dat op 1 oktober 1996 zou beginnen) en maatregelen om illegale immigratie terug te dringen.

Het eerste betekende dat federale instanties genoeg geld zouden hebben om in het fiscale jaar 1997 te functioneren zonder de gedeeltelijke sluitingen van de overheid zoals die eerder in 1996 hadden plaatsgevonden (zie pag. 621/2 e.v.-'96) en waardoor het imago van de Republikeinse Partij bij de kiezers schade had geleden. De immigratiewetgeving beoogde de stroom van naar schatting 300.000 illegale immigranten die elk jaar de VS binnenkwam, te stoppen. maar er wrrden geen belangrijke veranderingen ingevoerd ten aanzien van legale immigratie of het recht op federale uitkeringen. Om de illegale immigratie te beperken werden de patrouilles langs de 3.200 km lange grens met Mexico geintensiveerd en de straffen die stonden op het smokkelen van vreemdelingen en andere misdrijven in verband met illegale immigratie, verhoogd. Beide maatregelen werden ondertekend door president Clinton.

Wetsvoorstel om huwelijk tussen homoseksuelen te verbieden

Ook de wet om huwelijken tussen mensen van hetzelfde geslacht te verbieden, die op 10 september eindelijk door het Congres was goedgekeurd, werd door Clinton ondertekend. De wet ter bescherming van het huwelijk werd door Clinton ondertekend om 00.05 uur, een vreemd tijdstip dat speciaal gekozen was om de bedenkingen te tonen die de president koesterde ten aanzien van de wet. Plaatsvervangend perssecretaris Mary Ellen Glynn zei in een verklaring dat Clinton „om middernacht zijn handtekening zette, omdat dit het tijdstip was waarop de wet verdiende te worden ondertekend".

Volgens de wet was het huwelijk naar federaal recht een verbintenis tussen een man en een vrouw. De wet werd gezien als een antwoord op de groeiende druk van homoseksuelen voor het recht om met iemand van dezelfde sekse te trouwen. Gedeeltelijk was het ook een poging om Clinton. de eerste president van de VS die openlijk de gunsten van homoseksuele kiezers probeerde te winnen. in verlegenheid te brengen. Zijn campagneleiders waren zich er echter terdege van bewust dat homohuwelijken door de meerderheid van de kiezers werden afgekeurd.

De wet was ook bespoedigd doordat op 10 september op Hawaii een langverwacht proces was begonnen, waarin volgens waarnemers het homohuwelijk waarschijnlijk zou worden erkend.

Dit proces kwam voort uit een rechtszaak die vijf jaar eerder was aangespannen door drie homoseksuele paren die het recht eisten op dezelfde huwelijkse status als heteroseksuelen. In 1993 had het Hooggerechtshof van Hawaii een voorlopige uitspraak gedaan ten gunste van de stellen, waarbij het bepaalde dat de staat de anti-discriminatieuretten van zijn eigen grondwet had geschonden door zijn weigering trouwvergunningen te verstrekken aan de eisers. De laatste fase van de zitting was bedoeld om de autoriteiten van de staat de gelegenheid te geven „dwingende redenen" aan te voeren waarom homoseksuelen niet met elkaar zouden mogen trouwen. Indien de staat hierin niet zou slagen, hetgeen door veel juridische experts waarschijnlijk werd geacht, zou het hof uitspraak doen ten gunste van de eisers en daarmee het homohuwelijk legaal verklaren. Aangezien de afzonderlijke Amerikaanse staten bij wet verplicht waren de rechterlijke beslissingen van andere staten te erkennen. had de zaak in Hawaii tot de bezorgdheid geleid dat homoseksuelen die in de ene staat trouwden vervolgens elders in de VS aanspraak konden maken op de huwelijkse status. In een poging deze mogelijkheid te omzeilen hadden tenminste vijftien staten wetten aangenomen. waarvan de grondwettigheid in alle gevallen dubieus was, die erkenning van deze huwelijken verhinderden. Pogingen tot wetgeving van gelijke strekking in negentien andere staten waren mislukt.

HERVERKIEZING VAN PRESIDENT CLINTON

Bij de presidentsverkiezingen die op 5 november werden gehouden, versloeg president William Jefferson Clinton zijn Republikeinse uitdager Robert Dole en werd daarmee de eerste Democratische president die voor een tweede termijn herkozen werd sinds Franklin D. Roosevelt in 1944. Clinton kreeg 49,9 procent van de stemmen en won in 31 van de 50 staten alsmede in het District of Columbia, hetgeen hem 379 kiesmannen opleverde. Dole behaalde 41,5 procent van de stemmen en kreeg 139 kiesmannen voor zijn winst in de overige 19 staten. De kandidaat van de Hervormingspartij Ross Perot eindigde op de derde plaats met 8,6 procent van de stemmen en geen kiesmannen.

President Clinton en vice-president Al Gore zouden op 20 januari 1997 worden beedigd voor hun tweede ambtstermijn.In een volgende aflevering wordt uitvoeriger aandacht besteed aan de verkiezingsresultaten.

(Vorber.pag. 619/1 e.v.-1996)

ANGOLA

REGERINGSWIJZIGING. SAVIMBI WEIGERT VICE-PRESIDENTSCHAP. TOENEMENDE INTERSATIONALE DRUK OP UNITA. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 3 augustus 1996 benoemde president José Eduardo dos Santos de vroegere minister van buitenlandse zaken Pedro de Castro Van Dunem „Loy" (zie pag. 326/1-'91), die een lange staat van dienst had, tot minister van openbare werken en stadszaken.

Op 5 augustus werd bericht dat Jonas Savimbi, de leider van de Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA), een aanbod had afgeslagen om vice-president in een coalitieregering te worden. Op 29 augustus weigerde-hij opnieuw. Het voorstel was gedaan in juni 1995 en Savimbi leek het officieus te hebben geaccepteerd (zie pag. 624/3-'95; pag. 52/1-'96; pag. 339/3-'96 en pag. 566/2-'96).

Savimbi zei dat de taken van de vicepresident niet waren omschreven en dat „ze Savimbi benoemd wilden zien, waarna ik vervolgens straten zou kunnen gaan vegen [...] het aanbod van het vice-presidentschap wekt geen vertrouwen". Op 27 augustus werd echter tijdens een UNITA-congres in Bailundo een resolutie aangenomen, die Savimbi's weigering weliswaar bevestigde, maar de mogelijkheid openliet dat een andere persoon binnen de UNITA voor de post zou kunnen worden voorgedragen.

Voortgang demobilisatie

Op 9 augustus zei de Speciale Afgevaardigde van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties (VN) in Angola, Alioune Blondin Beye, dat op 26 augustus officieel een aanvang zou worden gemaakt met de demobilisatie van minderjarige soldaten.

Het officiële radiostation Radio *Nacional* de Angola meldde op 12 augustus dat van de in totaal ongeveer 100.000 regeringssoldaten en voormalige UNITA-strijders die zouden worden gedemobiliseerd. er 30.000 invalide waren en 7.500 jongerdan 18 jaar.

In juli had de VN-Veiligheidsraad ingestemd met een verlenging van het mandaat van de VN-Verificatiemissie voor Angola (UNAVEM III) met nog eens drie maanden tot 11 oktober.

Buitenlanders uitgewezen

Op 19-28 augustus verschenen in de internationale pers berichten dat ongeveer

1.300 in Luanda gevestigde buitenlanders, hoofdzakelijk Westafrikanen en Libanezen, naar het vliegveld waren vervoerd en zonder vorm van proces uit Angola waren uitgewezen. Een regeringsfunctionaris zei dat de deportaties onderdeel uitmaakten van een sanering van de economie.

Centrale bank wijzigt activiteiten

Op 1 september stopte de Nationale Bank van Angola met alle commerciële transacties, waardoor de activiteiten voortaan beperkt bleven tot die van een centrale bank en zij zich concentreerde op de uitgifte van geld en de controle op en regulering van het monetaire stelsel.

Kwartierarrest UNITA-manschappen voltooid. SADC nodigt Savimbi uit om verdere voortgang vredesproces te bespreken

Op 25 september deelde Alioune Blondin Beye mee dat de rebellerende UNITA nu al zijn troepen had ingekwartierd. In totaal 73.052 UNITA-soldaten waren onder het gezag geplaatst van UNAVEM III, een veel hoger aantal dan de oorspronkelijke schattingen van de UNITA-strijdmacht. Ook verbleven er 70.640 familieleden van de soldaten in het gebied waar de manschappen verzameld waren. In november 1995 was met de inkwartiering begonnen (zie pag. 53/2/3-'96) maar door de voortdurende vertraging van de kant van UNITA had verschillende keren het gevaar bestaan dat het vredesproces op een mislukking uitliep (zie pag. 565/2-'96).

UNAVEM-functionarissen lieten weten dat er ook vorderingen gemaakt waren bij de inlevering van UNITA-wapens. Zij bevestigden dat op 15 september in N'Tuko, in de provincie Zaïre, kanonnen. raketwerpers en luchtafweermachinegeweren en 14 ton aan munitie waren overgedragen. Voorts was er op 17 september in Muchinda in de provincie Lunda Sul ongeveer 41 ton aan wapens, bommen en munitie ingeleverd. Op 23 september beweerde een afgevaardigde van UNITA. Marcos Samondo, dat de organisatie in het zuiden alle wapens had ingeleverd. Samondo wees tevens de beschuldiging van de hand dat UNITA alleen verouderde wapens zou hebben ingeleverd, en benadrukte dat alle wapens werden weggedaan en dat er sinds het vredesakkoord van Lusaka uit november 1994 geen nieu e wapens waren gekocht.

Op 27 september ontmoette Beye UNITA-leider Jonas Savimbi in zijn hoofdkwartier in Bailundo in Midden-Angola om nog onopgeloste militaire kwesties te bespreken. Die betroffen onder meer het inleveren van resterende UNITA-wapens en munitie de selectie van UNITA-soldaten voor het verenigde nationale leger, en het overplaatsen van UNITA-generaals naar Luanda om samen met hun collega's van het regeringsleger het opperbevel over het nieuwe leger te gaan vormen

Op 28 september nodigde de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidel-ijk Afrika (Southern African Development Community, SADC) Savimbi uit om begin oktober naar Luanda terug te keren om de voortgang van het vredesproces te bespreken. Waarschijnlijk stond ook de toekomstige status van Savimbi op de agenda. Op 7 september had Beye erkend dat de Angolese regering haar aanbod aan Savimbi om vice-president in een nieuwe regering te worden had ingetrokken, omdat deze de post in augustus had geweigerd (zie boven).

UNITA onder toenemende internationale druk

Gedurende de maand oktober nam de druk van de internationale gemeenschap op UNITA toe om de implementatie van het vredesproces te versnellen. UNITA bleef de selectie van haar soldaten voor de integratie in het verenigde nationale leger uitstellen, en weigerde haar zetels in het parlement in te nemen alsmede de haar toegewezen ministersposten te bezetten. Waarnemers waren van mening dat de organisatie tijd rekte om betere voorwaarden te bedingen dan die waren vastgelegd in het vredesakkoord van Lusaka.

Op 2 oktober kwamen de staatshoofden en regeringsleiders van de SADC in Luanda bijeen voor een ééndaagse vergadering, die in zijn geheel gewijd was aan het vredesproces. Hoewel hij ook was uitgenodigd (zie boven), liet Jonas Savimbi verstek gaan, en veroorzaakte daarmee een ,,hevige teleurstelling", die zijn neerslag vond in het slotcommuniqué. De SADC-leiders eisten dat UNITA zich hield aan het vredesakkoord van Lusaka en deden een beroep op de VN-Veiligheidsraad om ,,het recente verzuim van UNITA om haar verplichtingen na te komen", in overweging te nemen.

Na afloop van een zitting van de Veiligheidsraad over Angola op 11 oktober maakte Alioune Blondin Beye bekend dat de Raad had besloten dat alle onderdelen van het verdrag van Lusaka, die op 20 september geïmplementeerd hadden moeten zijn, op 20 november voltooid moesten zijn Er zouden ,strenge maatregelen" volgen indien dit niet het geval was

Op 14 oktober verbleef de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher drie uren in Luanda, tijdens de laatste tussenstop van zijn rondreis langs vijf Afrikaanse landen. De Verenigde Staten die voorheen de UNITA steunden, hadden de laatste jaren hun geduld verloren met de opstandige beweging; Christopher omschreef Savimbi's weigering om hem te ontmoeten als ,,een gemiste kans" en maakte duidelijk dat Savimbi moest begrijpen dat de VS en andere leden van de Veiligheidsraad bereid waren tot acties tegen UNITA als deze haar verplichtingen niet nakwam. De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Afrikaanse aangelegenheden George Moose bleef in Angola achter om Savimbi te ontmoeten en hem op het hart te drukken de zaak niet langer voor zich uit te schuiven.

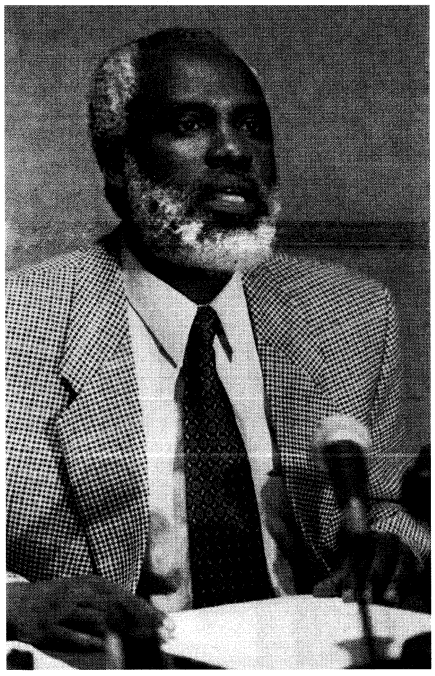
(Vor.ber.pag. 565/2 e.v.-1996)

BOEROENDI

MILITAIRE STAATSGREEP. BUYOYA BENOEMD TOT PRESIDENT. ECONOMISCHE SANCTIES. NIEUWE REGERING. TWEEDE ARUSHA-TOP. VERDERE ONTWIKKELINGEN

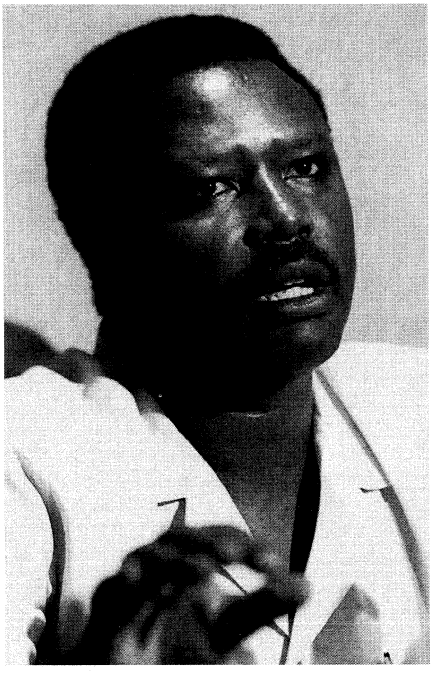
Ondanks waarschuwingen van de internationale gemeenschap greep het door Toetsi's gedomineerde leger op 25 juli 1996 de macht. Het benoemde vervolgens een Toetsi, Pierre Buyoya, tot president, vaardigde een verbod uit op politieke partijen en stuurde het parlement naar huis. Voorts werd een avondklok ingesteld en werden de luchthaven en de grenzen gesloten.

De reeds krachteloze regering was op 24 juli definitief gevallen, toen president Sylvestre Ntibantunganya zijn toevlucht had gezocht in de Amerikaanse ambassade, nadat hij daags ervoor was aangevallen toen hij de begrafenis had bijgewoond van de ongeveer 300 Toetsi-dorpelingen die door extremistische Hoetoe-rebellen waren vermoord. Na de vlucht van de president trok de door Toetsi's gedomineerde Unie voor Nationale Vooruitgang (Union pour le Progrès National, UPRONA) zich terug uit de coalitieregering en beschuldigde Ntibantunganya en zijn Front voor Democratie in



Oppostieleider Charles Mukasi verklaart op 24 juli 1996 op een persconferentie in Bujumbura dat zijn UPRONA-partij het vertrouwen in Hoetoe-president Ntibantunganya opzegt "wegens herhaald hoogverraad".

Boeroendi (Front pour la Démocratie au Burundi, FRODEBU) ervan Hoetoe-belangen te behartigen en aan te sturen op een burgeroorlog.



De nieuwe president Pierre Buyoya geeft op 26 juli 1996 eenpersconferentie in Bujumbura.

Hoewel deze gebeurtenissen de directe aanleiding hadden gevormd voor de staatsgreep, waren vele waarnemers de mening toegedaan dat de eigenlijke oorzaak was gelegen in een reactie op het regionale vredesinitiatief, waardoor buitenlandse troepen in Boeroendi zouden worden gestationeerd (zie pag. 634/1 - '96). Het leger en UPRONA hadden zich van meet af aan verzet tegen buitenlandse interventie en zich op het standpunt gesteld dat Boeroendi nooit meer zou mogen worden gekoloniseerd.

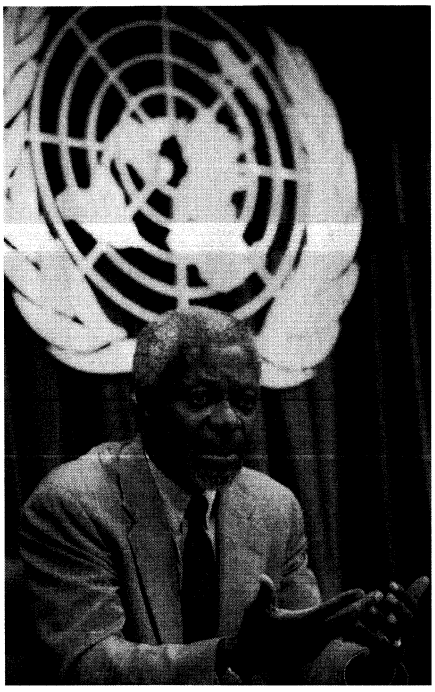
Het vooruitzicht van een internationale vredesmacht had tevens extremistische Hoetoe-rebellen in het geweer gebracht. De Franse Boeroendi-kenner Gerard Prunier gaf als commentaar: ,,Het leger ging over tot harde acties en de guerrillastrijders begonnen iedereen die ze zagen, neer te schieten. Ze wisten dat ze nog maar weinig tijd hadden."

Sommigen zagen in de benoeming van Buyoya een poging van het leger de onvermijdelijke internationale kritiek op de staatsgreep af te wenden.

Buyoya stond bekend als een gematigd man en was na een staatsgreep van 1987 tot 1993 staatshoofd geweest. Hij had democratische hervormingen in gang gezet en was in juni 1993 bij de eerste meerpartijenverkiezingen in Boeroendi als presidentskandidaat van CPRONA verslagen door Melchior Ndadaye van FRODEBU (zie pag. 642/1 - '93). Buyoya was vervolgens echter betrokken bij de moord op Ndadaye in oktober 1993 (zie pag. 864/1 - '93). Zijn betrokkenheid werd in 1995 bevestigd in een rapport van een VN-onderzoekscommissie (zie pag. 700/3 - '95). Op 31 juli werden gegevens uit dit rapport door de Britse en Amerikaanse pers gepubliceerd. Buyoya werd genoemd als één van de instigators van de mislukte staatsgreep, waarbij Ndadaye en 100.000 anderen werden gedood. Hoge legerofficieren waren eveneens betrokken bij de gewelddadigheden. Uit de persberichten sprak het vermoeden dat de VN-Veiligheidsraad uit vrees voor meer geweld had besloten de bevindingen van de commissie niet te publiceren.

Internationale reactie. Akkoord over economische blokkade door regiolanden

Op 25 juli verklaarde VN-secretarisgeneraal Boutros Boutros Ghali dat de wereld de staatsgreep ,,in geen geval" zou accepteren. De Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) zei zich tegen de actie te zullen ,,verzetten" en de Europese Unie (EU) dreigde alle ontwikkelingshulp stop te zetten. Ondanks deze aanvankelijke veroordeling legde de internationale gemeenschap zich gaandeweg neer bij het presidentschap van Buyoya. Op 31 juli ontmoette Buyoya regionale leiders tijdens een haastig belegde bijeenkomst in Arusha in Tanzania.



VN-ondersecretaris-generaal voor vredeshandhavende operaties Kofi Annan laat op 24 juli 1996. één dag voor de coup, in New York weten dat de Verenigde Naties het Arusha-plan (zie pag. 633/3 e.v.-'96)voor de vorming van een internationale vredesmacht voor Boeroendi ondersteunen

De bijeenkomst in Arusha stond onder voorzitterschap van de Tanzaniaanse oud-president Julius Nyerere, die zich had opgeworpen als bemiddelaar. Aanwezig waren de staatshoofden en regeringsleiders van Ethiopië, Kenia, Oeganda, Rwanda, Tanzania en Zaïre, evenals president Paul Biya van Kameroen in zijn hoedanigheid als OAE-voorzitter. De deelnemers kwamen overeen een ,,totale economische blokkade" tegen Boeroendi in te stellen, totdat (i) het verbod op politieke partijen zou zijn opgeheven, (ii) het parlement opnieuw bijeen zou zijn geroepen en (iii) onvoorwaardelijke besprekingen tussen alle facties, waaronder de rebellen, zouden zijn geopend.

De deelnemers ondersteunden niet het besluit een vredesmacht te stationeren in Boeroendi. Deze kwestie was tijdens een regionale top in juni besproken (zie pag. 634/1-'96). Herziening van dit standpunt was ingegeven door de onwil van westerse landen, met name de Verenigde Staten (VS),om de vredesoperatie te financieren en logistiek te onder-

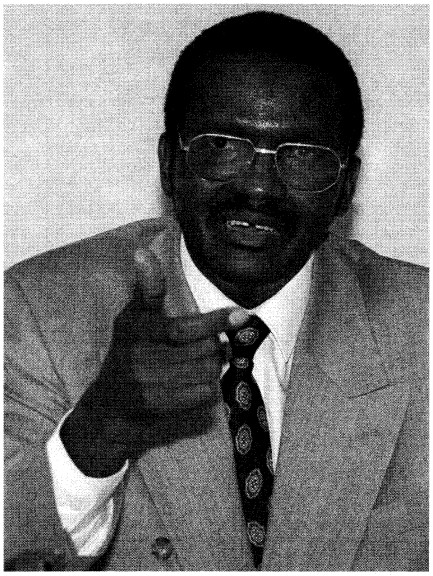
steunen. Volgens berekeningen van experts zouden voor de operatie 25.000 manschappen moeten worden ingezet en zouden de kosten $ 2-3 mrd bedragen. Eind juli had geen enkel Westers land het initiatief genomen tot een vredesoperatie. Alleen Ethiopië, Tanzania en Oeganda hadden elk 3.000 manschappen toegezegd. Volgens VN-functionarissen hoopten de Westerse landen dat Buyoya een wapenstilstand met de rebellen zou kunnen sluiten en akkoord zou gaan met de aanwezigheid van een kleine internationale vredesmacht.

Hoewel het eind juli naar verluidt in Bujumbura relatief rustig was, gingen de gevechten tussen het leger en de rebellen buiten de hoofdstad door.

Nasleep van staatsgreep. Nieuwe regering. Instelling nieuw parlement aangekondigd

Terwijl de eerste gevolgen van de economische sancties merkbaar werden, probeerde de president, majoor Pierre Buyoya, zich op te werpen als de beste garantie voor vrede in Boeroendi. Hij beloofde de strijd tussen het door Toetsi's gedomineerde leger en extremistische Hoetoe-rebellen te beëindigen en het burgerbestuur in het land te herstellen.

Op 31 juli benoemde Buyoya Pascal-Firmin Ndimira tot premier. Ndimira was oud-minister van landbouw, voormalig rector magnificus en voormalig functionaris van de Wereldbank. en stond in Boeroendi bekend als een gematigd man. Hoewel hij een Hoetoe was, was hij lid van Buyoya's door Toetsi's gedomineerde UPRONA.



De Boeroendese minister van buitenlandse zaken Luc Rukingama maakt op 14 augustus 1996 tijdens een persconferentie in Parijs duidelijk dat de economische sancties tegen zijn land een averechtse uitwerking hebben.

Op 2 augustus maakte Buyoya de vorming van een regering van nationale eenheid bekend. De portefeuilles werden gelijkelijk verdeeld tussen Toetsi's en Hoetoe's. Buyoya slaagde er tevens in een aantal leden van FRODEBU. de partij van de verdreven president Sylvestre Ntibantunganya, in de regering op te nemen. Leden van de pro-FRODEBU Vergadering van het Boeroendische Volk (Rassemblement du Peuple Burundien, RPB) en de pro-UPRONA Onafhankelijke Arbeiderspartij (Parti Indépendant du Travailleurs. PIT) werden eveneens in het nieuwe kabinet opgenomen. Ondanks het feit dat er in het kabinet plaats was ingeruimd voor leden van de FRODEBU-partij en ondanks ook het etnisch evenwicht binnen het kabinet; noemde FRODEBU-voorzitter Jean Minani de nieuwe regering ,,politiek en technisch" zwak. Hij zei tevens dat er ,,geen zwaargewichten" in zaten en dat er geen ,,bekende" FRODEBU-leden zitting hadden willen nemen.

Op 2 augustus was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier - Pascal-Firmin Ndimira*; buitenlandse zaken - Luc Rukingama*: binnenlandse zaken en nationale veiligheid - Epitaphe Bayaganakandi*; justitie - Gervais Rubasomoheto*: defensie - luitenant-kolonel Firmin Sinzoyiheba; ontwikkelingsplanning en wederopbouw - Evariste Minani*; gemeenschapsontwikkeling - Pierre Bambasi*; reïntegratie en heivestiging van ontheemden en vluchtelingen -mevr. Anne Baryhuntura*; territoriaal bestuur en milieu - Bernard Barandereka+; landbouw en veeteelt - Damas Nyiraniwangira*; financièn - Gerard Niyibigira+; handel. industrie en toerisme - Frederic Nzababemba*: arbeid. ambachten en beroepsopleiding - Barnabe Mukeragiranwa*; nutsbedrijf - mevr. Monique Ndakozi*: basisonderwijs en alfabetisering van volwassenen - Nicephore Ndimurukundo: voortgezet en hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Samuel Bigawa*; mensenrechten. sociale actie en vrouwenzaken - mevr. Christine Ruhuza*; jeugd, sport en cultuur - Bonaventure Gasutwa': volksgezondheid - Juma Karibu-rijo*; communicatie - Pierre Claver Ndayisharye*; openbare werken en middelen - Pascal Nguriinziza*: transport en PTT - Leonce Sinzinkayo; energie en mijnbouw - Idi Buhanga Precede; institutionele hervormingen - Eugene Niindorera*: staatssecretaris voor buitenlandse betrekkingen - Leonidas Havyarimana*: staatssecretaris voor nationale veiligheid - Venerand Nzohabonayo*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

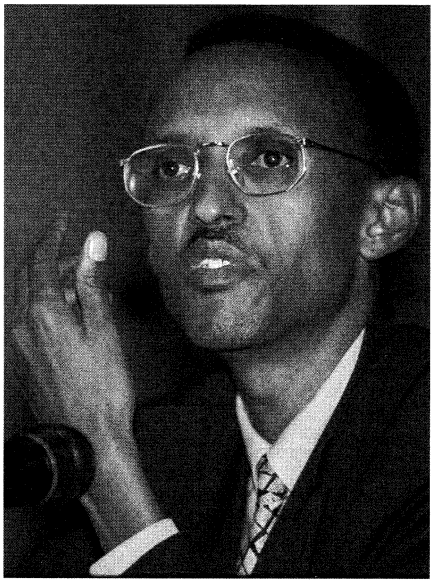
Op 9 augustus maakte premier Ndimira de instelling van een nieuwe Nationale Assemblee bekend, die ,,alle Boeroendezen" zou vertegenwoordigen Hij zei dat alle leden van de Assemblée, die na de staatsgreep was ontbonden en waarin FRODEBU een meerderheid had #C- had zitting zouden krijgen in het nieuwe parlement Nadere gegevens over de samenstelling van het parlement en een datum voor de instelling ervan werden niet gegeven

In twee lange radiotoespraken op 14 en 15 augustus ontvouwde president Buyoya zijn plannen voor de nieuwe regering. Hij richtte zich niet alleen tot de bevolking van Boeroendi, maar tevens tot de internationale gemeenschap en stelde als prioriteiten ,,vrede, herstel van de democratie door middel van een diepgaand nationaal debat, herstel van de rechtspleging. uitbanning van straffeloosheid en herstel van de economie". Hij zei dat een overgangsperiode van drie jaar de nieuwe regering in staat zou stellen om deze doelstellingen te realiseren.

Opleggingsancties

Begin augustus werden de effecten van de economische sancties nog sterker voelbaar, die zes landen in de regio op 31 juli hadden ingesteld (zieboven).

Op 4 augustus sloot Tanzania zijn grenzen en verbrak het luchtverkeer met Boeroendi. Hierdoor werd Dar es Sa-



De Rwandese vice-president Paul Kagame kondigt op 8 augustus 1996 in New York de spoedige inwerkingtreding van de economische sancties tegen Boeroendi aan.

laam onbereikbaar. Via deze havenstad exporteerde Boeroendi het merendeel van zijn koffie- en theeproductie en betrok het 70 procent van zijn olie. Op 5 augustus volgde Kenia het voorbeeld van Tanzania. Op 7 augustus deden Ethiopië, Oeganda en Zaïre hetzelfde. Rwanda volgde op 9 augustus. Hierdoor was Boeroendi feitelijk geïsoleerd.

De militaire regering veroordeelde de sancties als een misdaad tegen de menselijkheid en waarschuwde dat de maatregelen de vrede in gevaar brachten. De ministers van buitenlandse zaken van de zes landen kwamen op 16 augustus bijeen in Kampala in Oeganda en besloten de sancties te versoepelen. zodat voedsel en medicijnen konden worden ingevoerd. Zij besloten echter tevens dat leden van het militaire regime niet naar hun landen mochten reizen. Zambia was eveneens vertegenwoordigd op de bijeenkomst en sloot zich aan bij de economische blokkade.

Op 12 augustus ging benzine op de bon, waardoor de verkoop met tweederde daalde.

Burgerslachtoffers

Volgens een verklaring van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International van 6 augustus zouden sinds de staatsgreep meer dan 6.000 burgers door het door Toetsi's gedomineerde leger zijn gedood. In de verklaring werd erop gewezen dat de situatie verslechterde, ondanks Buyoya's belofte een eind te maken aan de moordpartijen. Op 4 augustus hadden VN-functionarissen in een vertrouwelijk rapport gemeld dat het leger in de vier maanden voorafgaand aan de staatsgreep duizenden burgers had gedood.

De beschuldigingen van Amnesty werden bevestigd door de plaatselijke bevolking; die beweerde dat het leger met mortieren en zware wapens groepen ongewapende burgers onder vuur had genomen. Een buitenlandse functionaris die nauw met het leger samenwerkte, zou hebben gezegd dat de staatsgreep in juli door het leger werd gezien als een signaal voor nieuwe aanvallen op zowel Hoetoe-rebellen als Hoetoe-burgers: ,,Het leger zegt dat het rebellen doodt. maar het probleem is dat de soldaten Hoetoe-burgers en rebellen over één kam scheren." Enkele burgers die de legeraanvallen hadden overleefd, u-aren van mening dat het leger probeerde veilige zones voor Toetsi-boeren te creëren door Hoetoe's van hun land te verdrijven. Het leger erkende dat er enkele slachtoffers waren gevallen onder de burgerbevolking als gevolg van ,,individuele" .,gevallen van ongedisciplineerdheid.'. maar beweerde dat de ,,spanning tussen het leger en de bevolking snel verminderde".

Ontslagen in het leger

Op 21 augustus ontsloeg president Buyoya de drie machtigste legerofficieren van het land, een maatregel die kennelijk bedoeld was om Boeroendi's buurlanden gunstig te stemmen en een verlichting van de sancties te bewerkstelligen.

Stafchef kolonel Jean Bikomagu. kolonel Pascal Simbanduko. het hoofd van de gendarmerie, en kolonel Gedeon Fyiroko, die aan het hoofd stond van de presidentiële garde, zouden betrokken zijn geweest bij de moord op Melchior Ndadaye in oktober 1993. Regeringswoordvoerder Jean-Luc Ndizeye ontkende echter dat de ontslagen verband hielden met de conclusies van de VN-onderzoekscominissie aangaande de mislukte staatsgreep. Hij zei dat uit de ontslagen moest worden afgeleid dat Buyoya de touwtjes stevig in handen had.

Versoepeling sancties. Parlement in ere hersteld. Verbod op politieke partijen opgeheven

Tijdens een vergadering in Arusha in Tanzania besloot de coördinerende sanctiecommissie, die toezicht hield op de naleving van de op 31 juli ingestelde regionale economische blokkade (zie boven), op 8 september de sancties te versoepelen ,,om tegemoet te komen aan wezenlijke humanitaire belangen, zonder de essentie van de sancties te ondermijnen".

VN-instanties zouden voedsel, medicijnen en andere noodzakelijkheden voor kinderen en Rwandese vluchtelingen mogen inslaan: mits zij zich hielden aan ,,strenge verificatie en controlemaatregelen". Ook werd overeengekomen dat ambassades en VN-instanties benzine zouden mogen bestellen en dat een beperkt aantal vliegtuigen in Bujumbura zou mogen opstijgen en landen. Op 6 september had minister Juma Karibu-rijo van volksgezondheid gewaarschuwd dat het land afstevende op een tuberculose-epidemie als het embargo niet werd opgeheven.

De versoepeling van de sancties werd door de militaire regering toegejuicht, maar zij voerde niettemin aan dat de resterende sancties rampzalig waren voor het land. In de hoop op meer concessies. voldeed president Buyoya aan twee van de drie voorwaarden voor het opheffen van de sancties door met onmiddellijke ingang het verbod op politieke partijen en de schorsing van de Nationale Assemblee op te heffen (zieboven).

FRODEBU zei dat deze maatregel bedoeld was om de sanctiecommissie ,,aan het lijntje te houden" en de voorstanders van de blokkade voor zich te winnen". Er werd opgemerkt dat de grondwet buiten werking bleef en dat het parlement onder die omstandigheden zijn taken niet kon uitoefenen. Ook UPRONA-leider Charles Mukasi was sceptisch over de politieke veranderingen. Tijdens een toespraak op 14 september zei hij dat de Assemblée vóór de coup weinig echte macht had gehad, en dat het ,,een cosmetische ingreep (was), simpelweg bedoeld om (Julius Nyerere) gunstig te stemmen", de voormalige president van Tanzania die de vergadering had voorgezeten waarin tot de sancties was besloten.

De derde voorwaarde. waaraan diende te worden voldaan eer van een totale opheffing van de sancties sprake kon zijn, was het houden van onvoorwaardelijke vredesbesprekingen. President Buyoya had deze eis in een eerder stadium verworpen. In antwoord op het door de VN-Veiligheidsraad op 31 augustus gestelde ultimatum - de VN zouden economische sancties tegen Boeroendi afkondigen als er binnen twee maanden geen politieke besprekingen werden gevoerd - stelde Buyoya op 1 september nogmaals dat de vrede noch in de Veiligheidsraad, noch in Arusha (Tanzania)gesloten kon worden.

Op 24 september maakte premier Pascal-Firmin Ndimira bekend dat de blokkade het land tot dusver $125 mln gekost had.

Hoetoe-rebellen vallen Bujumbura aan

Begin september lanceerden Hoetoe-rebellen in het noorden van het land een offensief, dat de eerste serieuze bedreiging vormde voor de door Toetsi's gedomineerde militaire regering sinds de coup in juli.

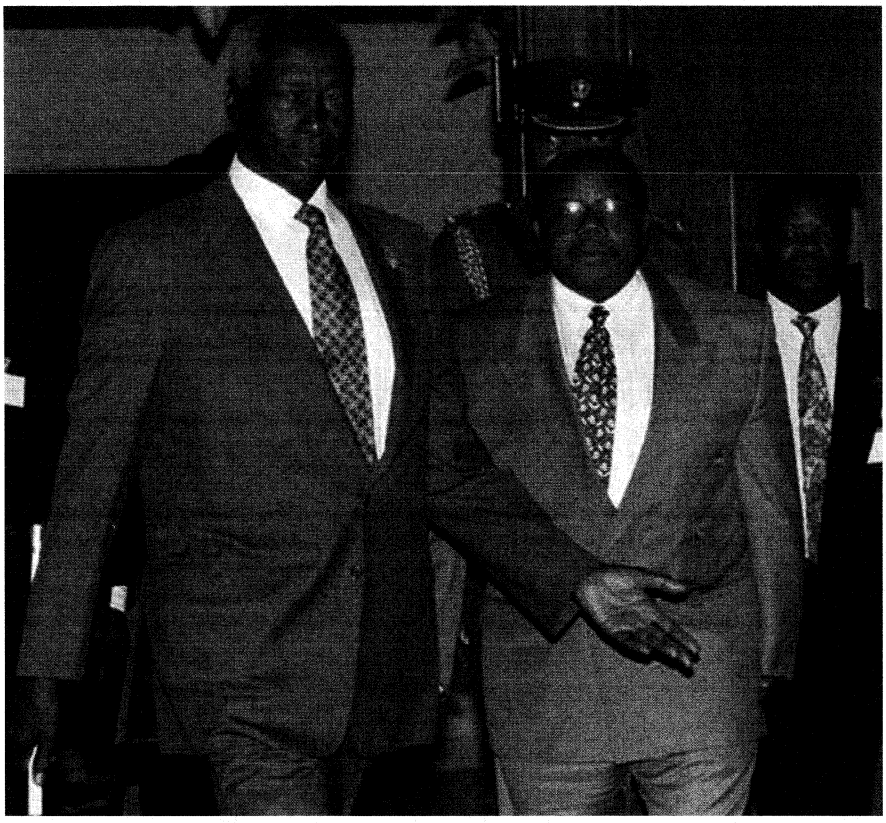
Op 2-3 september werd de Boeroendese hoofdstad Bujumbura zwaar beschoten, waarbij het stadscentrum werd getroffen door granaten en lichtspoorkogels. De belangrijkste verzetsgroep, de Nationale Raad voor de Verdediging van de Democratie (Conseil National pour la Défense de la Démocratie, CNDD), verklaarde dat de aanval onderdeel was van een plan om de regering van majoor Pierre Buyoya te isoleren. De dagen daarvoor hadden rebellen militaire posten overvallen, regeringsgebouwen vernield, de hoofdweg van Bujumbura naar het noorden (en dus naar Rwanda) afgesloten en de stroomvoorziening van de hoofdstad afgesneden.

De CNDD waarschuwde dat de aanvallen konden worden opgevoerd, aangezien leden van zijn militaire vleugel. Forces pour la dé-

fense de la démocratie (Krachten voor de verdediging van de democratie. FUD) elk moment uit de heuvels konden afdalen. De regering probeerde de aanvallen te bagatelliseren door erop te wijzen dat er geen doden waren gevallen of echte schade was aangericht: woordvoerders van het leger beweerden op 4 september dat de rebellen waren teruggeslagen. Hoewel er zich naar verluidt verder geen belangrijke incidenten in de hoofdstad voordeden, waren er berichten over aanhoudende activiteiten van het verzet ten noorden van Bujumbura.

Op 4 september zegden 23 verbannen FRODEBU-parlementsleden de rebellen publiekelijk hun steun toe in een strijd die zij vergeleken met die tegen de Apartheid in Zuid-Afrika. Ze verklaarden: „Vanaf nu staan we achter de CNDD. We zullen hen ondersteunen omdat we dezelfde vijand hebben - het Toetsi-leger."

Op 18 september liet de CNDD weten onder bepaalde voorwaarden bereid te zijn tot onderhandelingen met de regering. Een van de voorwaarden was dat geen enkel lid van de regeringsdelegatie betrokken zou zijn geweest bij de coup-poging van oktober 1993. Aan het eind van de maand had de regering nog niet gereageerd.



De Keniase president Daniel Arap Moi (1.)en zijn Tanzaniaanse ambtgenoot Benjamin Mkapa (r.) arriveren op 12 oktober 1996 in Arusha voor het bijwonen van de regionale top.

Aartsbisschop vermoord

Op 10 september werd aartsbisschop Joachim Ruhuna van Gitega, de hoogste rooms-katholieke geestelijke van Boeroendi, vermoord toen zijn auto in Bugendana, een bolwerk van de Hoetoe-rebellen, in een hinderlaag reed. Drie medepassagiers kwamen eveneens om het leven.

Toen hij vlak voor de coup in juli in Bugendana de begrafenis leidde van 350 Toetsi-dorpelingen, was Ruhuna door de rouwenden uitgejouwd toen hij gezegd had dat er zowel onder Hoetoe's als Toetsi's extremisten waren. De regering stelde de rebellen verantwoordelijk voor zijn dood, maar de CNDD wees de verantwoordelijkheid van de hand, en benadrukte ,,geen belang te hebben bij de dood van een dergelijke constructieve persoonlijkheid".

Openingszitting parlement

De Nationale Assemblée kwam op 7 oktober voor het eerst bijeen seder haar schorsing in september werd opgeheven; er waren echter slechts 37 van de 81 afgevaardigden aanwezig.

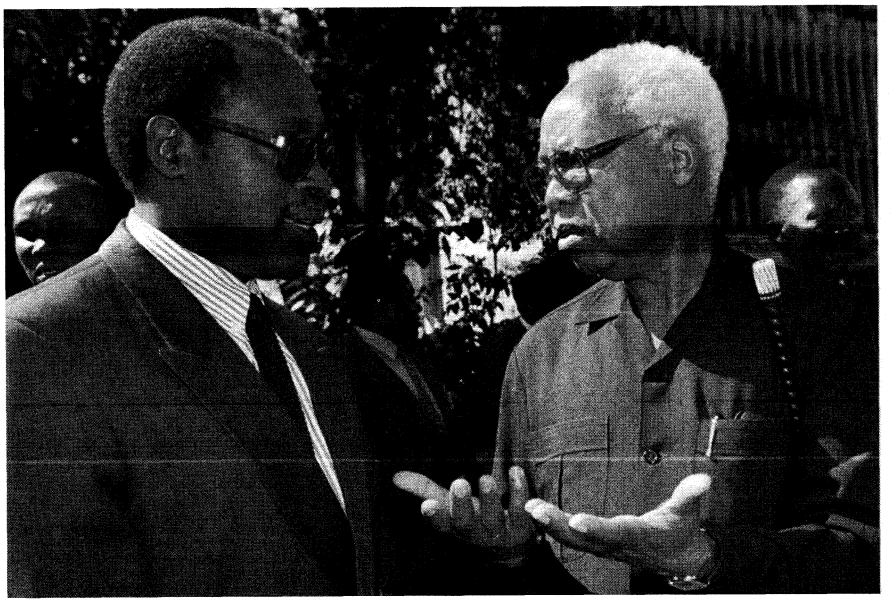
De zitting werd geboycot door de meeste leden van FRODEBU, de partij van de verdreven president Sylvestre Ntibantunganya. De parlementsvoorzitter Leonce Ngendakumana, die pas op 2 oktober de Duitse ambassade had verlaten, waar hij zich sedert de coup had schuilgehouden, zei dat 22 van de afwezigen waren vermoord, en dat vele anderen in ballingschap verbleven of zich schuil hielden. De openingszitting was zonder quorum louter een formaliteit en bovendien beschikte het parlement. ongeacht de vraag of het quorum nu wel of niet werd gehaald, niet over echte wetgevende macht, omdat de grondwet buiten werking was gesteld.

Tweede regionale top in Arusha

Op 12 oktober vond in de Tanzaniaanse stad Arusha de tweede regionale top-ontmoeting plaats tussen de staatshoofden en regeringsleiders van de Oostafrikaanse staten Ethiopië, Kenia, Rwanda, Tanzania, Oeganda en Zaïre alsmede de vroegere president van Tanzania Julius Nyerere, die in de crisis tot dan toe als internationaal bemiddelaar was opgetreden (zie voor eerste top pag. 633/3 e.v. - '96). De top was gewijd aan de situatie in Boeroendi waar op dat moment het conflict tussen Hoetoe-rebellen en het door Toetsi's gedomineerde militaire regime voortduurde.

De Oostafrikaanse leiders bereikten overeenstemming over de handhaving van de economische sancties, die in juli waren ingesteld. Het besluit werd genomen in weerwil van president Buyoya's toezegging op 11 oktober om in te stemmen met de derde voorwaarde (zie boven) voor totale opheffing van de sancties, nl. onvoorwaardelijke besprekingen met de belangrijkste Hoetoe-rebellengroepering CNDD. De leiders wezen een opheffing van de sancties vooralsnog van de hand en vonden dat de besprekingen eerst enige vooruitgang moesten hebben geboekt; zij stelden bovendien een verdere uitbreiding van de sancties in het vooruitzicht als de onderhandelingen niet binnen een maand waren begonnen.

CNDD-leider Léonard Nyangoma, die zelf minister van binnenlandse zaken was geweest, stemde ook in met besprekingen; in een brief die op 11 oktober tijdens de top werd bezorgd pleitte hij voor handhaving van de economische sancties ,,totdat men het eens was over een akkoord, of de onderhandelingen



Internationaal bemiddelaar Julius Nyerere (r.)in gesprek met de Rwandese president Pastor Bizimungu (1.)tijdens de top in Arusha op 12 oktober 1996.

minstens het stadium van onherroepeliikheid hadden bereikt".

De handhaving van de sancties leidde tot kwade reacties van de kant van het regime van president Buyoya; op 13 oktober omschreef de minister van communicatie Pierre Claver Ndayisharye de uitkomst van de top als een ,,verkeerd besluit" dat ,,de kansen op vrede en verzoening ernstig in gevaar bracht". Op 14 oktober zette premier Pascal-Firmin Ndimira vraagtekens bij de beweegredenen van de regionale regeringsleiders; hij verklaarde dat de blokkade een aanmoediging vormde voor ,,terroristische groeperingen" en maakte bekend dat de regering geen vredesbesprekingen zou beginnen zolang de blokkade van kracht bleef.

Op 18 oktober hadden afgevaardigden van Kameroen, Kenia, Oeganda, Tanzania en Zaïre in Boeroendi een ontmoeting met president Buyoya, waarbij deze laatste zijn standpunt ten aanzien van de sancties bevestigde. Aan het eind van de bijeenkomst werd bekendgemaakt dat op 12 november een nieuwe regionale top gehouden zou worden in de Zambiaanse hoofdstad Lusaka.

(Vor.ber.pag. 633/2 e.v.-1996)

COMOREN

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 1 september 1996 werden de wijzigingen bekrachtigd die president Mohammed Taki Abdoulkarim op 24 augustus in het kabinet had aangebracht om de presidentiële meerderheid te vergroten. De portefeuillewisseling hield het vertrek in van vertegenwoordigers van de Shuma-partij en van de Krachten voor Republikeinse Actie (FAR).Eerder hadden deze partijen Taki's voorstel afgewezen om de twaalf politieke groeperingen die hem in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen in maart (zie pag. 340/2-'96) hadden gesteund, te ontbinden en samen te voegen tot één partij die over een parlementaire meerderheid kon beschikken.

De portefeuillewisseling had gevolgen voor de volgende posten:

Staatsminister verantwoordelijk voor territoriaal bestuur, stadsontwikkeling en huisvesting - Soidri Salim Madi*; buitenlandse zaken, samenwerking, betrekkingen met Arabisch-islamistische instellingen,-buitenlandse handel - Said Omar Said Ahmed+; financiën, begroting, economie en handel - Dahilou Omar*; zegelbewaarder. minister van justitie en binnenlandse islamitische zaken - Ali Ben Ali*: bestuurlijke hervormingen en decentralisatie - Achirafi Said Hachim*; gedelegeerde minister verantwoordelijk voor economie en handel - mevr. Soiffat Said Bourhane*;gedelegeerde minister verantwoordelijk voor betrekkingen met Arabisch-islamistische instellingen en buitenlandse handel - Said Mohamed Said Bacar*; staatssecretaris verantwoordelijk voor voorlichting en toezicht op bestuursdistricten - Assoumani Youssouf Mondoha".

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

OPENBARE TERECHTSTELLING

Op 17 september werd in Moroni een 25-jarige man die was veroordeeld voor de moord op een zwangere vrouw, in het openbaar terechtgesteld Duizenden juichende toeschouwers waren getuige van de executie, die werd voltrokken door een vijf leden tellend vuurpeloton Het was pas de tweede executie sinds de onafhankelijkheid in 1975 De eerste vond plaats in 1976

Op 14 september had president Mohammed Taki Abdoulkarim meegedeeld dat hij ,,oog om oog" wilde eisen voor doodslag en andere zware misdaden. Op 18 september ontkende staatssecretaris van voorlichting Youssouf Mondoha echter dat de Comoren ,,bezig waren weg te zinken in een soort overdreven fundamentalisme". Hij benadrukte dat de Comoren een .,kalme eilandstaat" vormden, waar een ,,gematigde vorm van de islam" gepraktiseerd werd.

VERKIEZINGSDATA BEKENDGEMAAKT

Op 24 september werd bekend gemaakt dat op 20 oktober een referendum gehouden zou worden over de nieuwe grondwet. Hierna zouden op 17 en 24 november parlementaire verkiezingen gehouden worden in twee kiesrondes. President Taki had de Nationale Assemblée in april ontbonden (zie pag. 567/1 - '96), en hoewel de grondwet in dat geval voorschreef dat binnen veertig dagen nieuwe verkiezingen uitgeschreven moesten worden, had Taki indertijd verklaard dat ze pas op 6 oktober zouden plaatsvinden zodat er voor eind juni een grondwetsreferendum gehouden kon worden.

(Vor.ber.pag. 566/3 e.v.- 1996)

ETHIOPIË

BEGROTING VOOR 1996-'97 GOEDGEKEURD

Op 4 juli 1996 keurde het parlement de begroting voor 1996-'97 goed, die 9,6 mrd birr (ongeveer $ 1,5 mrd) bedroeg.

Premier Meles Zenawi zei dat 71,9 procent van de totale begroting was gereserveerd voor de sectoren energie, wegenbouw, transport en verbindingen. Hij kondigde een nieuw valutabeleid aan, dat in drie jaar tijd de valutamarkt zou liberaliseren. Banken zouden de vrijheid krijgen om valutatransacties

tot stand te brengen, exporteurs zouden vreemde valuta in deposito kunnen geven en Ethiopiërs zouden in het buitenland onbeperkt vreemde valuta kunnen opnemen.

Meles maakte tevens bekend dat de inflatie onder controle was en dat het jaarlijkse inflatiecijfer was teruggebracht tot 1,2 procent tegenover 13,3 procent in het voorgaande jaar. Hij voegde er echter aan toe dat de inflatie naar werd verwacht de volgende drie jaar zou stijgen tot 2 procent. De economische groei bedroeg in het voorgaande jaar 7,7 procent en zou het komend jaar niet hoger uitvallen dan 7 procent.

POGING TOT R'IOORD OP MINISTER

Op 8 juli raakte Abdulmejid Hussein, minister van transport en verbindingen en voorzitter van de Ethiopisch-Somalische Democratische Liga, in de buurt van zijn kantoor gewond bij een door onbekenden uitgevoerde moordaanslag. Een politieagent en een bewaker kwamen om het leven. Hoewel Husseins verwondingen niet ernstig zouden zijn, werd hij voor medische behandeling naar Israël gevlogen, waar hij tot 28 juli verbleef.

MILITAIRE OPERATIE OP SOMALISCH GRONDGEBIED

Volgens Radio Ethiopia werden bij een tweedaagse militaire campagne op Somalisch grondgebied begin augustus 232 ,,terroristen" gedood en raakten er tien gewond. Op 12 augustus zeiden functionarissen dat de kleinschalige operatie was gericht tegen een ,,internationale groep terroristen".

Volgens het persbureau Reuter betrof het de Al-Ittihad al-Islami (Islamitisch Unie), die streefde naar onafhankelijkheid voor de Ethiopische provincie Ogaden. De aanval zou een vergelding zijn voor een bomaanslag in een hotel in Addis Abeba op 5 augustus, waarbij één dode viel, en voor de mislukte moordaanslag op de minister van transport en verbindingen in juli (zie boven).

(Vor.ber.pag. 637/1 e.v.-1996)

LIBIË

AMERIKAANS CONGRES NEEMT SANCTIEWET AAN TEGEN LIBIË

In juli 1996 nam het Amerikaanse Congres een wet aan om secundaire sancties te kunnen opleggen aan buitenlandse bedrijven die meer dan $ 40 mln investeerden in de Libische olie-industrie of wapens leverden in strijd met de resoluties van de VN-Veiligheidsraad tegen Libië. De wet maakte onderdeel uit van een pakket maatregelen dut tevens tegen Iran was gericht (zie pag. 568/1-'96 en pag. 645/1/2-'96).

GEWELDDADIGHEDEN BIJ VOETBALWEDSTRIJD. OPTREDEN TEGEN MILITANTE ISLAMITISCHE OPPOSITIE

Op 13 juli bevestigde de Libische staatsradio dat bij gewelddadigheden tijdens een voetbalwedstrijd op 9 juli in Tripoli een onbekend aantal personen om het leven was gekomen. Daags erna sprak een officieel communiqué van acht doden en 39 gewonden. In Westerse persberichten werden echter diplomatieke bronnen aangehaald die melding maakten van 20 tot 50 doden en veel meer gewonden. Het incident werd in verband gebracht met het verzet tegen de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi.

De ongeregeldheden zouden zijn begonnen toen de scheidsrechter een belangrijke beslissing nam in het voordeel van het team van zonen van Kadhafi. Gewapende bewakers openden het vuur op supporters die anti-Kadhafi-leuzen scandeerden. In de paniek en chaos die hierdoor ontstonden. vielen de meeste slachtoffers.

De jongste gewelddadigheden deden zich voor na onbevestigde berichten in de Arabische en internationale pers dat er op 7 juli in Benghazi minstens vijf doden waren gevallen bij hevige gevechten tussen veiligheidstroepen en aanhangers van de onbekende oppositionele Islamitische Martelaarsbeweging (Islamic Martyrs Movement, IMM). Eind juni verschenen berichten dat bij eerdere botsingen tussen veiligheidstroepen en islamitische oppositiegroepen in Benghazi ten minste twaalf doden zouden zijn gevallen.

Verder moslimgeweld

In augustus werd melding gemaakt van nieuwe gewelddadige acties in het oosten van het land, waarbij militante moslim-groepen betrokken zouden zijn, die zich verzetten tegen het regime van kolonel Moamer al-Kadhafi.

Op 16 augustus beweerden vertegenwoordigers van de IMM en de Militante Islamitische Groep (Militant Islamic Group, MIG) in afzonderlijke verklaringen dat hun aanhangers dagenlang strijd hadden geleverd met veiligheidstroepen in de wijk Zaytun in Benghazi en de kustplaats Derna. Hierbij zouden aan de zijde van de veiligheidstroepen meer dan 25 doden zijn gevallen. De IMM beweerde tevens op 8 augustus een militair konvooi op een verkeersweg ten oosten van Benghazi in een hinderlaag te hebben gelokt en twee hoge officieren te hebben gedood.

Op 19 augustus werd in Westerse persberichten waarin bronnen van de oppositie werden geciteerd, gezegd dat radicale moslims in de buurt van Benghazi een militair konvooi in een hinderlaag hadden gelokt en 26 personen hadden gedood. Volgens andere berichten had de Libische luchtmacht begin augustus een week lang bases van radicale moslims in de Groene Bergen gebombardeerd. Hierbij zouden meer dan 150 rebellen zijn omgekomen. Libische functionarissen ontkenden deze berichten. Tevens zouden vele kustgebieden om veiligheidsredenen zijn afgesloten.

Op 8 augustus maakte de in Londen verschijnende krant Al *Hayat* melding van de oprichting van een nieuwe Libische islamitische groepering genaamd de Ansarollah-groep.

Anticorruptiecampagne

Op 22 augustus werd bericht dat door de regering gesteunde .,zuiveringscommissies" meer dan 1.500 handelaren en zakenlieden hadden gearresteerd op beschuldiging van corruptie en handel in buitenlandse goederen. Volgens sommige berichten was de campagne echter een dekmantel voor de arrestatie van radicale moslims.

DUITSE ZAKENLUI GEARRESTEERD

Op 9 augustus bevestigden Duitse functionarissen de arrestatie van twee Duitse zakenlieden op beschuldiging van de export van computers naar Libië die werden gebruikt voor de produktie van gifgas.

De Duitse wet verbood de verkoop van aanvalswapens aan Libië. aangezien Libië ervan werd verdacht een programma voor chemische oorlogvoering te ontwikkelen. In mei had de Amerikaanse inlichtingendienst beweerd dat Libië een groot complex voor chemische wapens aan het bouwen was onder de Tarhunabergen ten zuidoosten van Tripoli (zie pag. 567/3 e.v.-'96)

(Vor.ber.pag. 567/2 e.v.-1996)

SAO TOMÉ EN PRINCIPE

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 21 juli 1996 werd de zittende president Miguel Trovoada herkozen voor

een termijn van vijf jaar. Hij versloeg de vroegere president Manuel Pinto da Costa, die kandideerde namens de Beweging voor de Bevrijding van Sao Tomé en Principe - Sociaal-Democratische Partij (MLSTP-PSD),in een tweede kiesronde (bij de eerste ronde op 30 juni kreeg geen van de kandidaten een absolute meerderheid).

Hoewel er ,,enkele onregelmatigheden" waren bespeurd, werden de verkiezingen in het algemeen beschouwd als vrij en eerlijk. Tijdens een toespraak op 24 juli pleitte Trovoada, die in de Nationale Assemblée geen absolute meerderheid genoot, voor een regering met een breed draagvlak. Daar werd positief op gereageerd door Alda Bandeira van de Democratische Convergentiepartij (Partido de Convergencia Democratica, PCD), die waarschijnlijk een doorslaggevende stem had, gezien haar derde plaats in de eerste kiesronde. Pinto da Costa, wiens partij MLSTP-PSD de meerderheid in het parlement had, wenste zich met het oog op de onregelmatigheden niet bij de verkiezingsuitslag neer te leggen en eiste nieuwe verkiezingen.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaat	Stemmenpercentage	
	Eerste ronde	Tweede ronde
Miguel Trovoada	41	52
Manuel Pinta da Costa	39	48
Alda Bandeira	16	
Twee anderen	4	
Totaal	100	100

KABINET GEVALLEN

Op 20 september viel de regering van Armindo Vaz d'Almeida, nadat door de Nationale Assemblée een motie van wantrouwen was aangenomen. Aan het eind van de maand was er nog geen nieuwe premier benoemd; er deden geruchten de ronde dat de voorzitter van de Nationale Assemblée, Fortunato Pires, gevraagd zou worden een regering te vormen.

(Vor.ber.pag. 639/2 - 1996)

TSJAAD

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 3 juli 1996 werd de zittende president luitenant-generaal Idriss Déby herkozen voor een ambtstermijn van vijf jaar. Hij versloeg generaal Abdelkader Wadal Kamougue van de Unie voor Vernieuwing en Democratie (Union pour la démocratie et la république, UDR) in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen (zie voor de omstredeneerste ronde pag. 569/3 e.v.-'96).Déby, die als president was benoemd nadat hij in december 1990 een coup geleid had (zie pag. 184/1 e.v.-'91), was de aangewezen kandidaat van de Patriottische Reddingsbeweging (MouvementPatriotique du Salut, MPS), maar voerde campagne onder de vlag van het Republikeinse Front (Front Républicain, FR), een twaalfpartijencoalitie.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaat	Eerste ronde		Tweede ronde
	Stemmenpercentage	Aantal stemmen	Stemmenpercentage
Idriss Déby	43,9	1.841.199	69
Generaal Abdelkader Wadal Kamougue	12.39	831.159	31
Saleh Kebzaboh	8.6	-	-
Jean Bawoyeu	8.3	-	-
Lol Mahamat Choua	5.9	-	-
Negen anderen	21	-	-
Totaal	100	2.672.358	100

Hoewel de oppositie opgeroepen had tot een boycot van de tweede verkiezingsronde, wezen officiële cijfers op een opkomst van 77 procent. Activisten van de oppositie schreven dit toe aan intimidatie door de regering. Op 2 juli verbood de regering de Federatie van Tsjaadse Vakbonden (UST) tijdelijk actief te zijn wegens het oproepen tot de boycot. Op 3 juli werd Yorongar Ngarlejy,een van de twaalf kandidaten die in de eerste ronde waren verslagen, gearresteerd omdat hij de boycotoproep had onderschreven. Ondanks deze incidenten verklaarden internationale waarnemers dat de tweede verkiezingsronde kalm en gedisciplineerd was verlopen, en prezen ze de goede organisatie in de stembureaus.

Op 18 juli, nadat de officiële uitslag bekend gemaakt was, werd Ngarlejy vrijgelaten. Op 31 juli werd het verbod op de UST-activiteiten opgeheven.

ISLAMITISCHE GENOOTSCHAPPEN ONTBONDEN

Op 31 juli ontbond de minister van binnenlandse zaken en territoriaal bestuur, Mahamat Nouri, alle islamitische religieuze genootschappen, met als gevolg dat in het land alleen de Hoge Raad van Islamitische Zaken nog verantwoordelijk was voor islamitische aangelegenheden. Er werd geen reden gegeven voor de maatregel.

NIEUWE REGERISG

Op 8 augustus werd Idriss Déby beëdigd als president. Op 11 augustus stelde hij Djimasta Koibla opnieuw aan als premier.

In de regering-Koibla, die de volgende dag bekend werd gemaakt, waren een aantal mensen uit de oppositie opgenomen. Saleh Kebzabo, partijvoorzitter van de Nationale Unie voor Ontwikkeling en Vernieuwing (UNDR),werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken en Mahamat Abdoulaye, voorzitter van de Beweging voor Vooruitgang en Democratie in Tsjaad (MPDT),werd staatssecretaris voor plattelandsontwikkeling. Zowel Kebzabo als Abdoulaye hadden zich kandidaat gesteld voor de eerste ronde van de presidentsverkiezingen, maar in de tweede ronde hun steun aan Déby gegeven. Generaal Abdelkader Wadal Kamougue, die in de tweede ronde door Déby verslagen was, zou echter geweigerd hebben in de regering zitting te nemen tot na de parlementsverkiezingen, die in november zouden plaatsvinden. Maldom Banda Abbas, voorzitter van de regeringspartij de Patriottische Reddingsbeweging (MPS) kreeg geen zetel in de nieuwe regering, evenals voormalig minister van financiën Mahamat Ahmat Alhabo. Onder de nieuwkomers was Salomon Ngarbaye Tombalbaye, de zoon van de eerste president van Tsjaad na de onafhankelijkheid.

Per 12 augustus was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier - Djimasta Koibla: strijdkrachten - Youssouf Togomi: ambtenarenzaken en arbeid - Ousmane Djidda*; handel en industrie - Salibou Ngarba*; communicatie (voorlichting) - Youssouf Mbodou Mbami; cultuur, jeugd en sport - Abderamane Koulamallah*; onderwijs - Negoum Yamassoum*; milieu en toerisme - Odering Goulaye Kelo*; financiën - Bichara Cherif Daoussa; buitenlandse zaken - Saleh Kebzabo*: binnenlandse zaken - Ahmat Nimir+; justitie - Abdelkerim Nadjo*; veeteelt - Mahamat Nouri+; mijnbouw, olie en energie - Ngargos Mosnda*;planning en samenwerking - Yamtebaye Nadjitangar*; PTT - Salomon Ngarbaye Tombalbaye*; volksgezondheid - Younouss Kedallah*; openbare werken en leefomgeving - Mamout Hissein Mamout*; plattelandsontwikkeling - Ali Mahamat Zene

Fadel*; vrouwenemancipatie, kinderen en sociale zaken -mevr. Aziza Ahmat Senoussi*

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

LENING WERELDBANK

Op 23 september berichtte *Radio* France Internattonal dat de Wereldbank 5 mrd franc CFA ($ 1.00 = 515,17 franc CFA per 27 september 1996) had vrijgegeven ter ondersteuning van de herstructurering van het leger, dit hield in dat het totale aantal manschappen dat onder de wapenen was, zou worden teruggebracht en dat de verhouding tussen het aantal officieren (meer dan 70 procent) en het aantal dienstplichtigen meer in evenwicht zou worden gebracht

(Vorberpag 569/2 e v - 1996)

ZIMBABWE

STAKING OVERHEIDSPERSONEEL

Vanaf 20 augustus 1996 gaven ambtenaren gehoor aan een oproep voor een nationale staking. Ze legden in Zimbabwe vele departementen van de regering en openbare diensten stil terwijl hun vakbond, de Bond van Overheidspersoneel (Public Services Association, PSA) de eisen voor salarisverhogingen tot ruim 60 procent meer kracht bijzette. De verhogingen die in juli waren toegekend wees de vakbond van de hand, omdat die niet verder gingen dan 6 a 9 procent netto, terwijl de regering beweerde dat de lonen 20 procent waren gestegen.

De directiesecretaris van de PSA, John Makoni, liet op een bijeenkomst van zo'n 2.000 werknemers in Harare weten dat de reden dat de leraren - zo'n 95.000 van de 161.000 ambtenaren waren Ieraar - niet aan deze eerste nationale staking van Zimbabwe deelnamen, lag in het feit dat ze vakantie hadden. Vooral verpleegsters, artsen, doodgravers, magistraten, douanebeambten en brandweerlieden namen aan de staking deel. Bij vliegvelden en grensovergangen werd het internationaal verkeer belemmerd. En naar verluidt waren er reizigers gestrand.

Mevrouw Florence Chitauro, de minister van ambtenarenzaken, arbeid en sociaal welzijn, verklaarde de staking onwettig en dreigde de stakers die hun werk niet hervatten, met ontslag. Naar verluidt werden Makoni en Emmanuel Tichareva, zijn plaatsvervanger op 22 augustus, gearresteerd. maar later die dag weer vrijgelaten. Op 23 augustus verklaarde Makoni tijdens een persconferentie dat er stakers ontslagen waren en niet opnieuw zouden worden aangenomen.

Toen president Robert Mugabe op 25 augustus terugkeerde van een topontmoeting van de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (Southern African Development Community, SADC) die in Maseru, de hoofdstad van Lesotho, was gehouden. beloofde hij dat de klachten onderzocht zouden worden. Hij onderschreef nochtans de ontslagen en zei dat de regering nu de mogelijkheid had om de omvang van het ,,te grote" ambtenarenapparaat te reduceren.

Op 26 augustus maakte minister Chitauro bekend dat de regering bezig was vervangend personeel te werven, terwijl er werd gesproken van een chaotische toestand in het land (hoewel de door de regering gecontroleerde media de situatie van het begin tot het einde bagatelliseerden). Gewapende politieagenten stonden paraat toen vakbondsleiders ongeveer 7.000 stakers toespraken op het Plein van de Afrikaanse Eenheid (Afrika Unity Square) in het centrum van Harare. Woordvoerders van de vakbond zouden gezegd hebben dat 70 à 80 procent van al het overheidspersoneel was ontslagen.

Terwijl de staking voortduurde en president Mugabe het mikpunt scheen te worden van de woede van het overheidspersoneel, marcheerden op 28 augustus naar schatting 5.000 ontslagen werknemers door het centrum van Harare, om hun eis voor betere lonen kracht bij te zetten. Het Zimbabwaanse Congres van Vakbonden dreigde naar verluidt met een algemene staking als de regering de crisis de volgende dag niet had opgelost.

Op 28 augustus ging de regering door de knieën. Chitauro gaf tegenover journalisten toe dat er een vergissing gemaakt was in de manier waarop de salarisverhogingen in juli waren uitbetaald en verklaarde dat de 6 a 9 procent verhogingen die sinds juli waren uitbetaald, opgeteld zouden worden bij een algemeen geldende verhoging van 20 procent. Dit, zo zei ze, zou deel uitmaken van een verhoging van 60 procent die de regering over drie jaar zou uitsmeren. Ze verklaarde verder dat de kwestie van het opnieuw in dienst nemen van de ontslagen werknemers afhing van onderhandelingen. Die begonnen op 29 augustus, terwijl de staking voortduurde.

(Vor.ber.pag. 640/2/3-1996)

ZUID-AFRIKA

PRESENTATIE MACRO-ECONOMISCH BELEID

Op 14 juni 1996 maakte minister van financiën Trevor Manuel, die in maar-i 1996 was benoemd (zie pag. 347/2 e.v.-'96), het langverwachte macro-economische beleid van de regering bekend. In een door Manuel opgesteld document. getiteld 'Groei, Werkgelegenheid en Herverdeling', waarin de hoofdlijnen van het beleid werden aangegeven, verklaarde de regering zich in te zetten voor een strakker fiscaal beleid en een gestage liberalisering van de deviezencontrole.

Manuel zei dat de regering streefde naar een jaarlijkse economische groei van 6 procent en het scheppen van 400.000 nieuwe arbeidsplaatsen per jaar tegen het eind van de eeuw. Hij zei dat de eerste twee jaren na de opheffing van de apartheid beter waren geweest dan de jaren daarvoor. maar dat de economische prestaties nog altijd ver beneden de mogelijkheden lagen: en er nog te veel belemmeringen bestonden voor de economische groei en het scheppen van arbeidsplaatsen. Het niveau van de binnenlandse besparingen en de reserves was laag, er was een gebrek aan geschoolde arbeiders, veel sectoren waren niet concurrerend en de arbeidsmarkt was gefragmenteerd. Hij stelde vast dat werkloosheid de ,,grootste uitdaging was waarmee het land werd geconfronteerd" en voorspelde dat de werkloosheid zou oplopen tot 37 procent in het jaar 2000: als ,,het land op de huidige weg voortging". Hij waarschuwde er ook voor dat de speelruimte die er was om de overheidsuitgaven voor sociale zekerheid te laten toenemen sterk zou worden ingekort.

Teneinde de doelstellingen van de regering te bereiken beloofde Manuel het begrotingstekort te verlagen van 4,5 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) tot 4 procent van het BBP in het fiscale jaar 1997-'98. een jaar eerder dan was geraamd. Manuel, die uitging van nog eens twee verlagingen van 0.5 procent van het BBP in de twee daaropvolgende jaren, verwachtte het tekort in 1999-2000 te brengen op de ,.bevredigende lange-termijn-doelstelling" van 3,0 procent van het BBP Het anti-inflatiepakket was afhankelijk van aan het BBP gerelateerde bezuinigingen op de overheidsuitgaven. Hierdoor zou geld worden vrijgemaakt voor een op de groei gericht investeringsprogramma in de overheidssector om een achterstand van R 170 mrd (& 25.3 mln) voor de verbetering van de nationale infrastructuur weg te werken. Een snellere hervorming van de tarieven zou zowel het effect van de recente koersdaling van de rand helpen verminderen (zie pag. 348/1 e.v.-'96) als de vooruitzichten op directe

buitenlandse investeringen en de instroom van kapitaal op de lange termijn verbeteren. Hoewel hij de onmiddellijke opheffing aan de deviezencontroles afwees. kondigde Manuel een reeks liberaliseringsmaatregelen aan. zoals een verhoging van de limiet van activa-ruiltransacties tussen binnenlandse en buitenlandse ondernemingen van 5 naar 10 procent. Manuel ging niet uit van een minimuminkomen voor alle economische sectoren, maar een aantal minimuminkomens aie per sector en gebied volgens toepasselijke normen zouden worden vastgesteld. Hij riep ook op tot loonmatiging.

Het beleidsdocument werd voorzichtig ontvangen door de vakbonden en het nationale en internationale bedrijfsleven. De Zuidafrikaanse Vakcentrale (Congress of South African Trade Unions, COSATU) toonde zich verheugd over de stimulansen voor investeringen, de investeringen in de overheidssector en de herstructurering van de belastinggrondslag, maar zei ,,ernstige bedenkingen ten aanzien van het behoudende fiscale beleid" te hebben. De toezeggingen van een grotere belastingdiscipline, investeringsstimulansen en afschaffing van de deviezencontroles gaven de markten goede moed. Analisten waarschuwden echter dat het essentieel was de doelstelling voor het overheidstekort te halen om de dreiging af te wenden dat het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een herstructurering zou eisen.

EMERITAAT AARTSBISSCHOP TUTU. OPVOLGER GEKOZEN

Tijdens een emotionele dienst in de St George's Cathedra1 in Kaapstad op 23 juni aanvaardde Desmond Tutu, aartsbisschop van Kaapstad en hoofd van de Anglicaanse Kerk in Zuid-Afrika, zijn emeritaat. Hoewel hij zijn belangrijkste taken als geestelijk neerlegde, zou Tutu als voorzitter van de Commissie van Waarheid en Verzoening in de openbaarheid blijven (zie pag. 571/1 e.v.-'96).

De 64-jarige Tutu was in 1986, op het hoogtepunt van de noodtoestand, Zuid-Afrika's eerste zwarte aartsbisschop geworden. In die tijd had hij zich al ontpopt als een invloedrijk persoon in de anti-apartheidsbeweging en was hij onderscheiden met de Nobelprijs voor de vrede in 1984 (zie pag. 803/2 e.v.-'84).

De dienst werd bijgewoond door president Nelson Mandela en de aartsbisschop van Canterbury, George Carey. Mandela noemde Tutu ,,defeitelijke leider van het volk van Zuid-Afrika, toen een groot aantal van onze leiders gevangen zat, in ballingschap verkeerde of in hun activiteiten was beperkt", en verleende hem de hoge onderscheiding 'Order for Meritorious Service' vanwege zijn voortreffelijke, aan Zuid-Afrika bewezen diensten.

Op 5 juni werd Winston Ndungane, bisschop van Kimberley, door kerkvertegen oordigers gekozen tot aartsbisschop van Kaapstad en hoofd van de Anglicaanse Kerk in Zuid-Afrika.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN IN KWAZULU-NATAL

In de onrustige provincie Kwazulu-Natal werden op 26 juni eindelijk gemeenteraadsverkiezingen gehouden. De verkiezingen die oorspronkelijk in oktober 1995 zouden worden gehouden, waren verscheidene keren uitgesteld, in eerste instantie vanwege geschillen over electorale grenzen en daarna vanwege aanhoudend geweld en bestuurlijke problemen (zie pag. 61/3 e.v.-'96).

De nationale regering zette duizenden extra politiemensen en soldaten in als voorzorgsmaatregel tegen verkiezingsgeweld tussen aanhangers van de Inkatha Vrijheidspartij (Inkatha Freedom Party, IFP), de meerderheidspartij in het provinciale parlement, en aanhangers van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC). De vrees dat de verkiezingen door gewelddadigheden op een mislukking zouden uitlopen, bleek echter ongegrond. De verrassend vreedzame sfeer waarin de verkiezingen verliepen. werd toegeschreven aan een initiatief van plaatselijke politici. Op 2 juni drongen rivaliserende politici aan op politieke verdraagzaamheid en beloofden het werven van stemmen door tegenstanders in hun eigen bolwerken te zullen steunen. Zo maakte bijvoorbeeld Sifiso Nkabinde. een ANC-lid van het provinciale parlement. bekend dat hij David Ntombela, een Inkatha-rivaal, zou begeleiden in gebieden waar het ANC veel aanhangers had. Ntombela zou hetzelfde doen voor Nkabinde in gebieden die van oudsher trouw waren aan Inkatha. ,,Als iemand op me schiet," verklaarde hij, ,,dan zullen Nkabinde en ik samen terugvechten."

Uit de op 2 juli gepubliceerde uitslagen bleek dat Inkatha 44,5 procent van de stemmen had gehaald tegen 52 procent bij de verkiezingen voor het provinciale parlement in 1994 (zie pag. 490/3-'94), terwijl het ANC 33,22 procent in de wacht had gesleept, evenveel als in 1994. Blijkens de districtsuitslagen, waarvan er twee nog niet bekend waren, kreeg Inkatha 562 zetels en het ANC 514. De voormalige regeringspartij NP (Nationale Partij) was met 187 zetels de op twee na grootste partij. Het ANC, dat de meeste aanhang in de stedelijke gebieden had, veroverde de macht in de gemeenteraden van alle dertien grote steden van de provincie met een gezamenlijk jaarbegroting van R 3 mrd (ongeveer $ 1,2 mrd). Hoewel Inkatha het voor het zeggen kreeg in de meeste raden van de plattelandsgemeenten, die meer dan de helft van het electoraat vertegenwoordigden, bedroeg hun begroting minder dan R 100 mln. Inkatha gaf op 30 juni te kennen gerechtelijke stappen te zullen ondernemen om de uitslag in twintig stedelijke kiesdistricten nietig te laten verklaren.

STAKENDE MIJNWERKERS ONTSLAGEN

Op 2-4 juli werden alle 28.000 ondergrondse mijnwerkers van de grootste platinamijn van de wereld ontslagen, nadat ze een gerechtelijk bevel om weer aan het werk te gaan naast zich hadden neergelegd.

De staking in de mijn Rustenburg, 100 km ten noordwesten van Johannesburg, die eind juni was begonnen. was niet officieel en was veroordeeld door zowel de directie als de Nationale Bond van Mijnwerkers (NUM). NUM-secretaris-generaal Kgalema Motlanthe zei dat de actie werd geleid door niet-vakbondsleden die de werkwillige NUM-leden intimideerden. De mijneigenaar, de Anglo-American Platinum Corporation. zei dat het totale produktieverlies R 13,5 mln ($3.1mln) per dag bedroeg.

Na onderhandelingen met het ANC en het COSATU besloot een meerderheid van de ontslagen mijnwerkers op 10 juli om weer op hun banen te solliciteren. Tegen het einde van de maand waren meer dan 10.000 mijnwerkers weer aan het werk gegaan.

PRESIDENT MANDELA STELT ZICH NIET HERKIESBAAR

In een televisie-interview bevestigde president Mandela op 7 juli dat hij zich in 1999 niet herkiesbaar zou stellen en betuigde in de meest ondubbelzinnige bewoordingen zijn steun aan Thabo Mbeki als zijn opvolger.

Mandela, die erkende dat het ANC zijn opvolger zou aanwijzen, zei dat Mbeki een ,,zeer getalenteerd en invloedrijk persoon" was en voegde daaraan toe dat als het ANC ,,hemzou kiezen, ik van mening zou zijn dat dat de juiste beslissing was". Hoewel Mandela's steun hem een belangrijke voorsprong gaf, was Mbeki's positie als Mandela's rechtmatige opvolger al belangrijk versterkt doordat zijn grootste rivaal Cyril Ramaphosa zich uit de nationale politiek had teruggetrokken (zie pag. 570/2 e.v.-'96).

BEZOEK VAN PRESIDENT MANDELA AAN GROOT-BRITTANNIË EN FRANKRIJK

Op 9-13 juli legde president Nelson



De Zuidafrikaanse president Nelson Mandela maakt op 9 juli 1996 samen met de Britse vorstin Elisabeth II een rijtoer door Londen.

Mandela een triomfantelijk staatsbezoek af aan de Britse hoofdstad Londen.

Naast een aantal officiële programmaonderdelen, zoals een toespraak tot het voltallige parlement, sprak Mandela met vooraanstaande zakenlieden uit Groot-Brittannië. die hij voor zich trachtte te winnen in de hoop Britse investeringen in Zuid-Afrika te stimuleren. Zijn bezoek was ook een gelegenheid voor acht Britse universiteiten om hem officieel de eredoctoraten uit te reiken. waarvan de meeste waren toegekend tijdens zijn langdurige gevangenschap.

Mandela werd enthousiast door de bevolking ontvangen, met name in Brixton. een deel van Londen met veel zwarte bewoners, en op Trafalgar Square. waar het Zuidafrikaans Hoge Commissariaat was gevestigd en dat tijdens de apartheid het brandpunt vormde van veel anti-apartheidsactiviteiten.

Op 14 juli, de Franse nationale feestdag, woonde Mandela als gast van de Franse president Jacques Chirac de festiviteiten in Parijs bij.

OPLOSSING WAPENEXPORTCONFLICT MET VERENIGDE STATEN STAP DICHTERBIJ

De Zuidafrikaanse en Amerikaanse regeringen bereikten in juli een voorlopige overeenkomst voor de oplossing van een conflict over een poging van de Amerikaanse regering tot gerechtelijke vervolging van Armscor, het Zuidafrikaanse staatsbedrijf voor de fabricage en aankoop van wapens. In een op 26 juli aan het einde van een bezoek van vice-president Thabo Mbeki uitgegeven verklaring zei het Witte Huis dat de overeenkomst ,,tegemoetkwam aan de behoeften van beide landen".

De kern van het conflict werd gevormd door de aanklacht in 1991 dat Armscor zich schuldig had gemaakt aan illegale wapenhandel. De Verenigde Staten beweerden dat Armscor de Amerikaanse wet op de wapenexport had overtreden en zich niet had gehouden aan het internationale wapenembargo tcgcn het apartheidsregime. Zuid-Afrika had verwacht dat de aanklacht zou worden ingetrokken na de democratische multiraciale verkiezingen in 1994. De VS hielden echter staande dat de politieke verandering niet relevant was en handhaafden het Amerikaanse embargo op produkten van Armscor zelfs nadat het wapenembargo van de Verenigde Naties was opgeheven. Met het argument dat de nieu e regering niet verantwoordelijk kon worden gehouden. had Zuid-Afrika geweigerd documenten te overleggen aan een Amerikaanse federale rechtbank in Philadelphia.

Nadere bijzonderheden van de overeenkomst werden niet bekendgemaakt. Amerikaanse onderhandelaars hadden erop aangedrongen dat Zuid-Afrika de Amerikaanse jurisdictie in deze zaak zou erkennen en een symbolische geldboete zou betalen en dat Armscor enige vorm van internationaal toezicht zou aanvaarden om te waarborgen dat het bedrijf de bestaande internationale afswraken op het gebied van wapenbeperking zou naleven. Zuid-Afrika zou echter ,,beledigd" zijn door de implicatie dat het land de activiteiten van Armscor niet zou kunnen controleren en zou vastbesloten zijn om zich niet te onderwerpen aan de Amerikaanse jurisdictie.

PRESIDENT VAN SENEGAL OP BEZOEK

Op 30 juli-l augustus bracht de Senegalese president Abdou Diouf een staatsbezoek aan Zuid-Afrika. Het was het eerste bezoek van een Senegalees staatshoofd aan het land. Voornaamste doel van het bezoek was het versterken van de economische banden tussen beide landen.



De Senegalesepresident Abdou Diouf kust bij aankomst in Pretoria op 30 juli 1996 Zenani Mandela-Hlongwane (r.) terwijl president Nelson Mandela Elisabeth Diouf verwelkomt met een handkus.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 26 juli werd Bantu Holomisa ontslagen als onderminister van milieu en toerisme. Holomisa, een controversiële figuur die veel steun onder de bevolking genoot, had minister Stella Sigcau van staatsondernemingen ervan beschuldigd dat ze in de jaren tachtig steekpenningen had aangenomen. Holomisa had als president van het toenmalige thuisland Transkei Sigcau in december 1987 met dezelfde beschuldiging tot aftreden gedwongen. Ook werd bekendgemaakt dat het ANC interne disciplinaire maatregelen tegen Holomisa zou treffen. Holomisa's taken als onderminister werden toegewezen aan de voormalige leider van de ANC-Jeugdliga, Peter Mokaba.

Bantu Holomisa verklaarde op 2 augustus dat president Nelson Mandela hem persoonlijk had verteld dat de ondernemer Sol Kerzner vóór de democratische verkiezingen in 1994 een schenking van R 2 mln (ongeveer $ 447.000) had gedaan aan het ANC. Kerzner. voormalig directeur van de casinoketen Sun International, zou worden vervolgd voor vermoedelijke omkoping van de regering van het thuisland Transkei om aldaar casino's te kunnen exploiteren. Holomisa zei dat de schenking aan het ANC een poging was van Kerzner om de aanklacht wegens omkoping te laten intrekken. Nadat het ANC aanvankelijk krachtig had ontkend dat een dergelijke betaling van Kerzner was geaccepteerd, gaf Mandela op 10 augustus een verklaring uit. waarin hij bevestigde dat Kerzner inderdaad had ,,bijgedragen" aan de verkiezingsfondsen van het ANC, maar hij zei ook dat hij niemand in het ANC iets had verteld van de schenking. Na een disciplinaire hoorzitting werd Holomisa op 30 augustus geroyeerd als ANC-lid.

Op 27 juli maakte Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi een wijziging in de partijtop bekend. De meest opmerkelijke verandering was het aftreden van Ben Ngubane, de minister van kunst, cultuur, wetenschap en technologie in de nationale regering. Vanaf 1 september zou hij de provinciale regering van Kwazulu Natal gaan versterken. Buthelezi gaf niet aan welke kandidaat zijn voorkeur had voor de kabinetspost van Ngubane.

UITSPRAAK HOOGGERECHTSHOF OVER WAARHEIDSCOMMISSIE

Op 25 juli verwierp het Constitutionele Hof een poging van families van vermoorde politieke activisten om de Commissie van Waarheid en Verzoening haar bevoegdheid om amnestie te verlenen te ontnemen (zie pag 571/2-'96).

De families van Steve Biko, Victoria en Griffiths Mxenge en Fabian en Florence Ribeiro hadden, gesteund door de Azaniaans Volksorganisatie (Azanian People's Organization, AZAPO), betoogd dat de Commissie een instrument was van politiek opportunisme en dat haar macht om schenders van mensenrechten te beschermen tegen vervolging en civiele schadeclaims hen de mogelijklieid ontnam om via de rechtbank hun recht te halen. Ze stelden dat de regering volgens internationaal recht verplicht was om ,,oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid te veroordelen, te vervolgen en te bestraffen". Het Hof bepaalde echter dat verzoening boven wraak moest worden gesteld en dat de Commissie amnestie kon verlenen aan diegenen die uit eigen beweging bekenden en konden bewijzen dat hun misdaden politiek gemotiveerd waren.

Met deze uitspraak wei-dei1 vraagtekens geplaatst bij de zaak tegen de vijf mannen die eerder die maand waren gearresteerd voor de moord op Griffiths Mxenge in 1981. Een van de vijf mannen was Dirk Coetzee, een oud-kapitein van de ordestrijdkrachten, die voordat hij overliep naar het ANC had toegegeven dat hij lid was geweest van een geheim moordcommando van de politie (zie pag. 345/3 e.v.-'96).

De Klerk getuigt voor Waarheidscommissie

Op 21 augustus verklaarde oud-president F.W. de Klerk tegenover de Commissie van Waarheid en Verzoening dat hij, na zich samen met ,.vele andere leidende figuren in het openbaar te hebben verontschuldigd", deze verontschuldigingcn nu herhaalde voor het lijden dat veroorzaakt was ,,tijdens het conflict" dat een einde had gemaakt aan het apartheidssysteem van raciale segregatie.

De Klerk zei echter dat zijn NP in de periode dat zij aan de macht was (1948-'94) naar zijn weten geen toestemming had gegeven aan de veiligheidstroepen om te moorden, te martelen, te verkrachten, of aanslagen te plegen. Hij zei dat de leiders van vroegere NP-regeringen een ,,grote fout" hadden gemaakt door de apartheid te introduceren.

Getuigenis ANC over executies

Op 22 augustus overhandigde het ANC aan de Commissie een gedetailleerd, 300 bladzijden tellend, intern rapport over haar houding en beleid ten aanzien van de mensenrechten tijdens de ANC-strijd tegen de apartheid. In het document werden de namen van 34 ANC-leden genoemd die op een externe basis in Angola door een militair ANC-tribunaal waren geëxecuteerd. nadat ze schuldig waren bevonden aan spionage of muiterij, en werd verklaard dat zestien verdachte spionnen waren gedood door bewakers in de kampen.

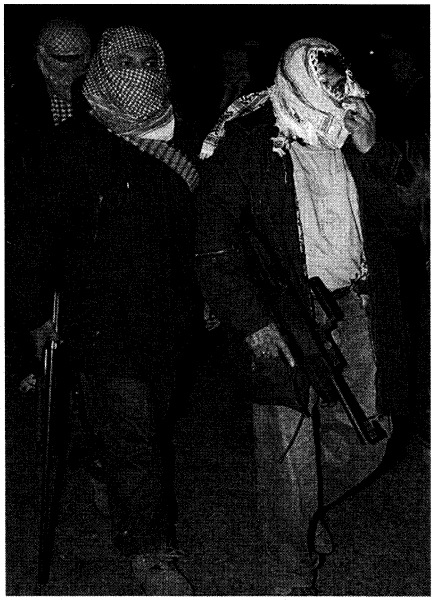
DODEN NA GEBRUIK VEESTOKKEN DOOR VEILIGHEIDSAGENTEN. PAGAD-ACTIE TEGEN DRUGS. VEROORDELING POLITIEKOLONEL. ONTHULLINGEN ,,VUILE OORLOG". VERWERPING GRONDWET. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Op 31 juli vonden vijftien mensen de dood en werden 65 mensen gewond in een samengepakte mensenmenigte, toen forensen op een spoorwegstation in de kleurlingenwijk Tembisa in Johannesburg bekneld raakten. Pas aangestelde particuliere veiligheidsagenten, die kennelijk veestokken gebruikten, hadden getracht zwartrijders te betrappen.

Actie tegen drugsdealers en de ,,onderwereld"

Een vermeende drugsdealer, Rashaad Staggie, werd op 4 augustus met benzine in brand gestoken en doodgeschoten door demonstranten die zich verzetten tegen de verkoop van drugs.

De demonstranten waren in een colonne van ongeveer 500 auto's naar het huis van de drugdealer in Kaapstad gereden. De in Kaapstad gevestigde moslim-organisatie, die bekend stond onder de naam Mensen tegen de Onderwereld en Drugs (People against Gangsterism and Drugs, PAGAD). bevestigde later dat zij



Gewapende moslimleden van PAGAD patrouilleren op 6 augustus 1996 met machtsvertoon in de straten van de wijk Athlone in Kaapstad.

de optocht had georganiseerd Op 7 augustus zei PAGAD-vertegenwoordiger Farouk Jaffer dat beschrijvingen van de groep als ..militant fundamentalistisch" onjuist was, en dat een PAGAD-delegatie een ultimatum aan de overleden man en zijn tweelingbroer Rashid had willen overhandigeri, maar dat metgezellen van de broers het vuur hadden geopend.

Op 11 augustus w-oonden naar verluidt 5 a 20.000 PAGAD-aanhangers een bijeenkomst bij in een buiten ijk van Kaapstad. In Durban en het stadsdeel Lenasia van Johannesburg werden soortgelijke bijeenkomsten gehouden. In Kaapstad vuurden de politie en soldaten rubberen kogels en traangas af toen sommige PAGAD-demonstranten huizen van vermeende dealers trachtten te omsingelen. Op 13 augustus was volgens de berichten ten minste een PAGAD-lid gearresteerd op beschuldiging van moord en opruiing. Een van de PAGAD-leiders, Ali Parker, zei dezelfde dag dat zijn organisatie hulp zocht bij onder andere de Libanese islamitische guerrillabeweging Hezbollah. Zijn opmerkingen waren aanleiding voor de ANC-vertegenwoordiging in de Westkaap om er bij PAGAD op aan te dringen de bestaande manier van ordehandhaving te steunen.

Extra veiligheidstroepen naar Johannesburg

Op 30 augustus maakte de regering bekend dat eenheden van leger en luchtmacht samen met 1.000 extra politiemensen zouden worden gestationeerd in Johannesburg in een poging de misdaadcijfers omlaag te brengen.

Tot de nieuwe maatregelen voor het handhaven van de wet behoorden het oprichten van wegversperringen en het surveilleren per helikopter. Een van de commandanten van de operatie was kolonel Buks Pieterse, die als onderbevelhebber van het nu ontbonden 32ste bataljon van Zuid-Afrika de invallen in Angola tijdens de Angolese burgeroorlog had geleid.

Politiekolonel schuldig bevonden. Bewijs ,,vuileoorlog"

Op 26-27 augustus werd de voormalige kolonel van politie Eugene de Kock door het Hooggerechtshof schuldig bevonden aan zes moorden die waren gepleegd toen hij commandant was van een politie-eenheid die buiten Pretoria was gevestigd.

Vijf van de zes moorden vonden plaats bij een hinderlaag van de politie buiten de noordoostelijke stad Nelspruit in maart 1992. De Kock, die schuldig was bevonden aan 89 van de 121 afzonderlijke aanklachten - waaronder moord wapensmokkel en fraude - naar aanleiding van zijn activiteiten tijdens de apartheid, zou op 16 september worden veroordeeld

Op 16 september maakte De Kock voor het Hooggerechtshof in Pretoria een aanvang met onthullingen over zijn betrokkenheid bij de .,smerige oorlog"-campagne van het apartheidsregime. De Kocks getuigenis, afgelegd in het kader van een verzoek om strafvermindering, duurde twee weken en bevatte bezwarende verklaringen voor prominente leden van de NP en hoge officieren van de veiligheidsdienst ten tijde van het apartheidsregime.

De Kock vertelde het Hof dit zijn werk hem nachtmerries en een slechte gezondheid had bezorgd. Hij was commandant geweest van een Vlakplaas, een anti-oproer- en moordcommando van de politie. Algemeen werd aangenomen dat De Kock zijn bekentenis aflegde om strafvermindering te krijgen en om in aanmerking te komen voor amnestieverlening door de Commissie van Waarheid en Verzoening. Hij gaf een nauwkeurige uiteenzetting van zijn betrokkenheid bij geheime operaties in het Namibisch-Angolese grensgebied eind jaren zeventig. Bovendien bekende hij betrokken te zijn geweest bij bomaanslagen op de kantoren van verschillende anti-apartheidsgroepen, waaronder die op het ANC-kantoor in Londen in 1982 en op het kantoor van COSATU in Johannesburg in 1987.

Uit De Kocks onthullingen bleek dat hij niet zelfstandig had geopereerd en dat zijn Vlakplaas binnen de veiligheidstroepen geen uitzondering was geweest. Hij benadrukte dat hij deel had uitgemaakt van een systematische campagne, waaraan de politie, het leger en geheime eenheden van de veiligheidsdienst hadden deelgenomen.

De Kock beweerde dat de oud-presidenten P.W. Botha en F.W. de Klerk en oud-ministers, onder wie Roelof ,,Pik" Botha, Adriaan Vlok en generaal Magnus Malan (tegen wie op dat moment een proces diende voor het Hooggerechtshof in Durban wegens de moord op anti-apartheidactivisten, zie pag. 349/1/2-'96), volledig op de hoogte waren geweest van de ,,smerige oorlog"-campagne. Zo was volgens hem P.W. Botha betrokken geweest bij de voorbereidingen voor een aantal acties in buurlanden, waarbij burgers waren omgekomen. Hij zei tevens dat het plan voor de aanval op vermeende ANC-bases in Maseru in Lesotho in 1983 was goedgekeurd door een speciale presidentiële commissie. Bij deze aanval waren negen personen gedood (zie pag. 69/1-'86). Tevens bevestigde hij dat De Klerk in 1993 opdracht had gegeven voor een aanval op vermoedelijke bases van het Azaniaanse Volksbevrijdingsleger (APLA) in Transkei, waarbij vijf jongeren waren gedood (zie pag. 564/3-'93).

In augustus had De Klerk de Commissie van Waarheid en Verzoening verteld dat de NP-regering naar zijn weten geen toestemming had gegeven voor ,;eliminatie, moord. foltering. verkrachting, mishandeling en dergelijke" (zie boven).

Hoewel De Kocks bekentenissen in hoofdzaak slechts bevestigden wat velen reeds vermoedden, namelijk dat de apartheidsregering een vuile oorlog had gevoerd, deed hij het Hof op 26 september versteld staan, toen hij zei dat de Zuidafrikaanse inlichtingendiensten verantwoordelijk waren geweest voor de moord op de Zweedse premier Olof Palme in 1986 (zie pag. 811/1-'86). De aanslag was één van de ,,Operatie Lange Arm-projecten" die waren ontsproten aan het brein van de Zuidafrikaanse agent Craig Williamson en die bedoeld waren om tegenstanders van de apartheid te intimideren of tot zwijgen te brengen.

Constitutionele Hof verwerpt grondwet

Op 6 september werd het felle debat over de bevoegdheden van de centrale regering ten opzichte van de provincies opnieuw aangezwengeld toen het Constitutionele Hof de nieuwe grondwet verwierp. De Constitutionele Assemblée (CA,bestaande uit de beide kamers van het parlement) kreeg negentig dagen de tijd om enkele specifieke aspecten te herzien. De grondwet was in mei vrijwel unaniem door de CA aangenomen (zie pag. 572/2 e.v.-'96).

In een 288 bladzijden tellende uitspraak zei het Hof dat het grootste deel van de tekst acceptabel was, maar dat negen paragrafen in strijd waren met de uitgangspunten die bij de meerpartijenbesprekingen tijdens het overgang naar de democratie waren vastgesteld. Het voornaamste bezwaar van het Hof was dat de bevoegdheden die werden verleend aan provinciale overheden ,,zowel kwalitatief als kwantitatief beduidend minder uitgebreid" waren dan in de uitgangspunten was bepaald. Deze kwesties hadden een belangrijke rol gespeeld in het vaak bloedige conflict tussen het regerende ANC en de Inkatha Vrijheidspartij (IFP), de grootste partij in Kwazulu-Natal. In een andere uitspraak verwierp het Hof echter een aparte grondwet voor Kwazulu-Natal, die was opgesteld door Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi. Volgens het Hof was dit document ,,volstrekt nietig" en een ,.onrechtmatige toeëige-

ning van nationale bevoegdheden", aangezien het de provincie feitelijk de status van soevereine staat verleende.

Het Hof verwierp tevens pogingen om arbeidswetgeving een juridisch onaantastbare positie te geven. Daarnaast beval het de rechtspnsitie van individuele werkgevers te verbeteren. Het Hof accepteerde echter de bepaling waarbij het werkgevers werd verboden stakers de toegang tot het werkterrein te ontzeggen. De voormalige regeringspartij NP had zich aanvankelijk tegen deze bepaling verzet (zie pag. 573/2-'96).

Het Hof verwierp tevens een bepaling die de rechtbanken onbevoegd verklaarde ten aanzien van de Commissie van Waarheid en Verzoening. Uit de uitspraak van het Hof kon worden afgeleid dat personen die voor de commissie verschenen, weliswaar konden worden gevrijwaard van strafrechtelijke vervolging, maar desalniettemin civielrechtelijk zouden kunnen worden aangesproken.

President Nelson Mandela zag de uitspraak van het Hof als een goede gelegenheid om de nieuwe grondwet te verbeteren. De NP begroette de uitspraak eveneens met instemming, maar zei dat zij niet van plan was ,,een gestreden strijd opnieuw te voeren".

Op 11 september maakte de IFP bekend te overwegen weer zitting te nemen in de CA waaruit zij in april 1995 was opgestapt (zie pag. 630/1-'95). Op 25 september stelde het ANC nadrukkelijk dat het Inkatha weliswaar vrij stond voorstellen te doen aangaande de bepalingen die door het Constitutionele Hof waren verworpen, maar dat het goedgekeurde deel van de grondwet niet zou worden herzien.

NEC verwerft aandelen in Johnic-concern

Op 28 augustus werd een overeenkomst getekend voor de verkoop van het aandelenbelang van bijna 48 procent dat de Anglo American Corporation in de industrie- en mediagroep Johnnies Industrial Corporation (Johnic) had, aan het NEC (National Empowerment Consortium).

Anglo American was het grootste concern op mijnbouwgebied in het land. Het besluit van het concern om te verkopen werd geïnterpreteerd als een reactie op de politieke druk om economische macht over te dragen aan de zwarte gemeenschap. Het NEC was een bundeling van zwarte economische belangen, waaronder pensioenfondsen van vakbonden, kleine ondernemingen en het bedrijf New Africa Investments Ltd (Nail), waarvan de scheidende ANC-secretaris-generaal Cyril Ramaphosa vice-president werd (zie pag. 570/2 e.v.-'96).

Mijnbouwakkoord

De Kamer van Mijnbouw en de NUM sloten op 11 september een akkoord over lonen en arbeidsomstandigheden. Hierdoor werd het risico van schadelijke stakingen in de steenkool- en goudmijnindustrie voorkomen.

Het akkoord voorzag in een loonstijging van 5-13 procent, afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden. De meeste mijnwerkers zouden een loonsverhoging van ongeveer 9 procent ontvangen. De NUM had oorspronkelijk een loonsverhoging geëist van gemiddeld 25 procent, maar nam genoegen met minder. nadat de Kamer van Mijnbouw de vakbond concessies had gedaan door de voorzieningenfondsen voor en de opleiding van mijnwerkers te herstructureren. Het akkoord voorzag tevens in een - weliswaar geleidelijke - gelijkschakeling van blanke en zwarte arbeiders met betrekking tot opleiding, pensioen en uitkering bij overlijden.

Op 22-23 september kwamen bij gevechten tussen rivaliserende groepen mijnwerkers bij de goudmijn Buffelsfontein ten noordwesten van Johannesburg minstens achttien personen om het leven.

Implementatie privatiseringsprogramma

Met de verkoop van zes provinciale radiostations die staatseigendom waren, voltooide de regering in september de eerste tranche van haar privatiseringsprogramma. Minister van PTT en omroep Jay Naidoo maakte op 22 september bekend dat de verkoop R 520 mln ($74 mln) had opgebracht. Dit bedrag zou worden besteed aan vermindering van de staatsschuld, een nieuwe infrastructuur en verbetering van de economische positie van de zwarte bevolking. Het Zuidafrikaanse Omroepbedrijf (South African Broadcasting Corporation, SABC) verzette zich tegen deze plannen en verlangde dat het geld zou worden gebruikt om het bedrijf om te vormen tot een publieke omroepinstelling. Waarnemers merkten op dat de inkomsten van de SABC uit reclame waren teruggelopen sinds de omroeporganisatie uitzendingen was gaan verzorgen in alle elf officiële talen.

De succesvolle verkoop werd voornamelijk toegeschreven aan de medewerking van vakbonden die aanvankelijk tegen de privatiseringsplannen waren geweest (zie pag. 344/2-'96). De regering had zich verzekerd van de steun van de vakbonden door hen uit te nodigen deel te nemen in consortiums die een bod hadden gedaan op de stations. COSATU stemde weliswaar in met de verkoop van bepaalde staatsbezittingen die ..nooit het eigendom van de staat hadden mogen zijn" en niet ten goede kamen aan de meerderheid of hadden bijgedragen aan de ,,instandhoudingvan de apartheidskloof". maar eiste in dit geval dat de staat meerderheidsaandeelhouder in de radiostations zou blijven.

NEDERLANDSE KONINGIN BEATRIX OP STAATSBEZOEK

Op 30 september-3 oktober brachten koningin Beatrix en prins Claus, vergezeld van prins Willem-Alexander een officieel bezoek aan Zuid-Afrika. Ondanks de eeuwenoude band tussen Zuid-Afrika en Nederland was Beatrix de eerste Nederlandse monarch die een staatsbezoek bracht aan Zuid-Afrika. Het bezoek van de vorstin stond in het teken van een consequente kennismaking met het nieuwe Zuid-Afrika in zijn diverse verschijningsvormen. Zij bezocht onder meer het Constitutionele Hof in Johannesburg, het Parlementsgebouw in Kaapstad, waar zij werd welkom geheten door de voorzitter van de Nationale Assemblée Frene Ginwalda en de voorzitter van de Constituerende Vergadering, Cyril Ramaphosa; voorts bracht zij bezoeken aan enkele sociale vernieuwingsprojecten en aan de township Katlehong, waar de metamorfose die het moderne Zuid-Afrika



De Nederlandse koningin Beatrix (1.)wordt bij aankomst op 30 september 1996 door de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela (r.)verwelkomd voor de ingang van het presidentieel verblijf Union Buildings in Pretoria.

MIDDEN-OOSTEN

doormaakte, duidelijk gestalte kreeg. In het kielzog van de koningin reisde een afvaardiging van het Nederlandse bedrijfsleven mee onder leiding van minister van economische zaken Hans Wijers.

In haar speech tijdens het staatsbanket in het presidentiële gastverblijf op 30 september in Pretoria liet de koningin zich in lovende bewoordingen uit over de geleidelijke overgang van apartheidssysteem naar democratisch bestel die zich in Zuid-Afrika in korte tijd had voltrokken; zij prees ,,de moedige en originele wijze" waarop Zuid-Afrika op dit moment met haar verleden afrekende, en doelde daarbij op het werk van de Commissie van Waarheid en Verzoening, dat zij omschreef als ,,een serieuze en indrukwekkende poging verzoening tussen vroegere vijanden mogelijk te maken". President Nelson Mandela op zijn beurt dankte het Nederlandse volk voor de steun in de strijd tegen de apartheid en sprak zijn waardering uit voor de Nederlandse betrokkenheid bij de ontwikkeling en versterking van de democratie van Zuid-Afrika, evenals voor de Nederlandse ondersteuning van zijn land in internationale fora zoals de EU. Beatrix en Mandela spraken elkaar, behalve in het Engels, ook in het Nederlands en Afrikaans toe. In het Nederlandse deel van haar speech beklemtoonde Beatrix de gemeenschappelijke geschiedenis en taalband en citeerde daarbij de Zuidafrikaanse dichteres Elisabeth Eylers.

Op de eerste dag van het staatsbezoek herstelden Zuid-Afrika en Nederland het, in 1977 opgeschorte en in 1981 verbroken, cultureel verdrag tussen beide landen. Het verdrag werd ondertekend door de Zuidafrikaanse vice-minister van buitenlandse zaken Aziz Pahad en de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo.

Het oude verdrag, dat vrij eenzijdig gericht was op taal en literatuur en in de praktijk vrijwel uitsluitend van betekenis was voor een klein deel van de bevolking, werd in een nieuwe vorm gegoten. Gekozen werd voor een kader- of paraplu-overeenkomst, waarbij de rol van beide overheden vooral zou bestaan in het aanmoedigen van samenwerking en uitwisseling, zonder zich vast te leggen op het bij voorbaat bereiken van nauw omschreven doelstellingen. De samenwerking bleef niet langer beperkt tot kunst en cultuur, maar werd nu uitgestrekt tot het bredere terrein van onderwijs, wetenschappen, volksgezondheid, welzijn en sport.

(Vor.ber.pag. 570/1 e.v.-1996)

IRAK

SPANNINGEN DOOR VN-U'APENINSPECTIE

De betrekkingen tussen Irak en de Verenigde Naties maakten in juni 1996 een plotselinge verslechtering door toen de Iraakse regering VN-wapeninspecteurs om veiligheidsredenen geen toestemming gaf om vermoedelijke wapenopslagplaatsen te bezoeken. De impasse werd uiteindelijk doorbroken toen het hoofd van de Speciale VN-Commissie voor Irak. Rolf Ekeus. de toezegging kreeg van Irak dat het de VN onvoorwaardelijke toegang zou verschaffen tot alle militaire installaties. De Iraakse actie zou echter naar verwachting een vertragend effect hebben op de implementatie van de Iraakse olieverkoop krachtens resolutie 986 (1995) van de VN-Veiligheidsraad, die de Iraakse regering in mei had aanvaard (zie pag. 501/3 e.v.-'96;en 735/3-'96), alsmede op de eventuele opheffing van de VN-handelssancties.

Vice-premier Tariq Aziz bevestigde op 12 juni dat VN-wapeninspecteurs in Bagdad geen toestemming hadden gekregen om twee van de zes lokaties in de buurt van de militaire basis Abu Ghraib te bezoelren. Irak had het recht, zo zei Aziz, om geen toegang te verlenen tot .,lokaties die van belang waren voor de nationale veiligheid". Na deze verklaring dienden Groot-Brittannië en de Verenigde Staten onmiddellijk een gezamenlijke ontwerpresolutie in bij de VN-Veiligheidsraad, die luidde dat Irak zich schuldig maakte aan een .,concrete schending" van de VN-Golfoorlogresoluties, volgens welke Irak verplicht was toegang te verschaffen aan VN-wapeninspecteurs, op straffe van een militair ingrijpen van de VN-veiligheidsmacht.

Op 14 juni riep de VN-Veiligheidsraad Irak unaniem op de VN-wapeninspecteurs ,,onmiddellijk, onvoorwaardelijk en onbeperkt toegang tot welke gebieden dan ook" te verschaffen. Na afloop waarschuwden de VS in een dreigende verklaring dat de VN hun geduld hadden verloren met een bewind dat ,,alleen gespierde taal verstond". In een brief aan de Speciale VN-Commissie stelde Aziz later die dag een plan voor om een einde te maken aan de impasse door de inspectie van de verboden terreinen gezamenlijk door Irak en de VN te laten uitvoeren. Op 16 juni liep de spanning nog verder op toen het team van 53 VN-inspecteurs teleurgesteld uit Bagdad vertrok en zei dat het laatste



De olieministers van Irak en Oekraine. resp. Amir Muhammad Rashid (r.) en Jewhenii Dowzjok (l.),ondertekenden op 7 juli 1996 in Bagdad een samenwerkingsakkoord op het gebied van olie-exploratie en -produktie, waarbij met toekomstige verkoop van Iraakse olie aan Oekraine rekening werd gehouden.

VN-geschil met Irak het ergste was sinds het einde van de Golfoorlog in 1991.

Hoewel de Veiligheidsraad het voorstel van Aziz om Iraakse functionarissen bij de inspecties te betrekken onmiddellijk verwierp op grond van het feit dat Irak geen voorwaarden kon stellen, kreeg Ekeus later opdracht om naar Bagdad te vliegen. Op 19-22 juni voerde hij besprekingen met hoge Iraakse functionarissen in een poging om de crisis op te lossen. De besprekingen culmineerden in de ondertekening op 22 juni van een overeenkomst die VN-inspecteurs onvoorwaardelijk toegang verschafte tot alle vermoedelijke wapenopslagplaatsen.

Op 24 juni uitte Ekeus echter opnieuw zijn twijfels over de bereidheid van Irak om zich aan zijn verplichtingen te houden en verklaarde hij dat het nog steeds druk bezig was verboden wapens te verbergen.

Vernietiging van chemische wapens

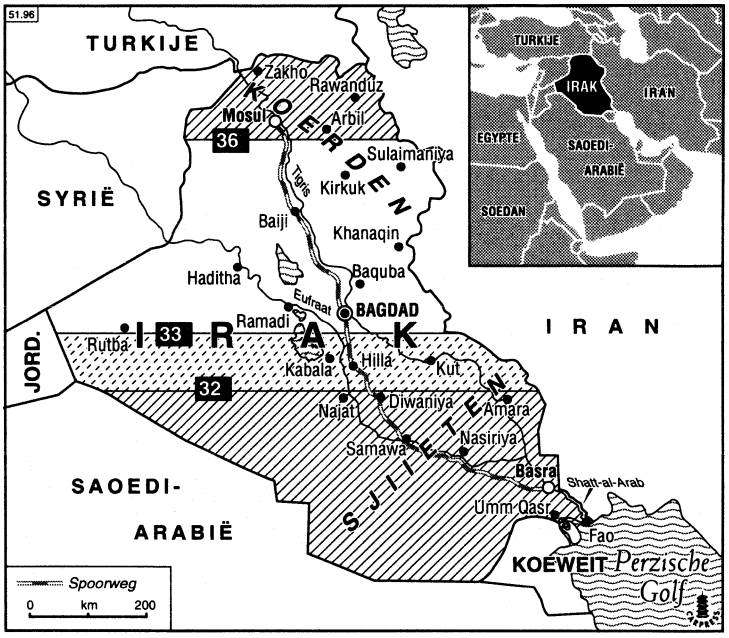
Op 20 juni voltooiden experts op het gebied van biologische wapens de ontmanteling van Iraks voorraad van deze wapens. Ze hielden toezicht op de vernietiging van een wapenopslagplaats in Al-Hakam, 80 km ten zuiden van Bag-

dad, die was gebruikt om botulisme, miltvuur en andere bacteriën voor biologische oorlogvoering te produceren.

Hoofd Speciale VN-Commissie op bezoek

Rolf Ekeus hield op 26-29 augustus besprekingen met hoge functionarissen van de regering in Bagdad, die gericht waren op het nakomen van een in juni gesloten overeenkomst om VN-wapeninspecteurs onvoorwaardelijke toegang te verschaffen tot vermoedelijke wapendepots.

Volgens VN-functionarissen zou Irak de VN-inspecteurs sinds deze overeenkomst al verschillende malen hebben tegengewerkt, het meest recentelijk op 17 augustus toen VN-inspecteurs de toegang werd onthouden tot een wapendepot buiten Bagdad en zij geen toestemming kregen om Iraakse defensiefunctionarissen te ondervragen.



Veiligheidszones in het noorden en zuiden.

BERICHTEN OVER COUPPOGING. KAPING SOEDANEES LIJNVLIEGTUIG

Volgens berichten van half augustus zou de in Jordanië gevestigde Iraakse oppositiebeweging Nationale Overeenstemming bevestiging hebben gekregen van de terechtstelling van 122 hoge legerofficieren. die in juli een staatsgreep zouden hebben beraamd. Volgens andere berichten van eind augustus zouden minstens 200 militairen zijn terechtgesteld voor hun aandeel in de mislukte coup, die ondermeer een moordaanslag op Saddam Hoessein zou hebben ingehouden (voor de laatste couppoging, zie pag. 778/3 e.v.-'95).

Een Airbus A-310 van Sudan Airways werd op een vlucht van Khartoum naar de Jordaanse hoofdstad Amman gekaapt door zeven gewapende Irakezen en gedwongen om naar de luchthaven Stansted in Groot-Brittannië te vliegen, waar alle 192 passagiers en de bemanning op 27 augustus ongedeerd werden vrijgelaten, nadat ze meer dan 20 uur in gijzeling waren gehouden. De kapers, die in Groot-Brittannië allen politiek asiel aanvroegen, werden op 31 augustus aangeklaagd wegens luchtpiraterij.



KDP-strijders vieren op 2 september 1996 de verovering van de stad Arbil op PUK-strijdkrachten.

MILITAIRE ACTIE IN NOORDELIJKE NO-FLYZONE. REACTIES UIT HET WESTEN EN DE REGIO. STRIJD TUSSEN KOERDEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 31 augustus lanceerden de Iraakse strijdkrachten met circa 40.000 manschappen, tanks en artillerie een aanval op het door Koerden bewoonde Noord-Irak. Het offensief werd voorgesteld als een respons op het verzoek om hulp van de Koerdische Democratische Partij (KDP),die in bittere strijd was verwikkeld met de rivaliserende Patriottische Unie van Koerdistan (PUK). Met deze actie ten noorden van de 36ste breedtegraad maakten de Irakezen voor het eerst ernstig inbreuk op de veiligheidsbepalingen die een coalitie onder leiding van de Verenigde Staten na afloop van de Golfoorlog in 1991 had getroffen ter bescherming van de Koerdische minderheid in Irak.

De Iraakse strijdkrachten maakten zich in een snelle operatie meester van de hoofdstad Arbil, 20 km ten noorden van de 36ste breedtegraad, waar vandaan de PUK eerder de strijdkrachten van de KDP had verdreven. kennelijk met behulp van Iran. Berichten dat

het Iraakse leger was begonnen zich uit het gebied terug te trekken nadat Arbil was ingenomen, konden niet worden bevestigd. Evenmin was bekend hoeveel slachtoffers er ten gevolge van de Iraakse interventie onder de burgerbevolking waren gevallen.

De aanval werd veroordeeld duur de VN-Veiligheidsraad en leidde tot een scherpe reactie van de VS, die het Iraakse regime dreigden te straffen voor deze flagrante schending van de VN-Golfoorlogresoluties Enkele regionale machten zouden zich naar verluidt zorgen maken over een dreigende escalatie van de strijd, gezien beweringen dat Iran de PUK actief steunde en Turkije bereid was in te grijpen om te voorkomen dat de in Iraak gevestigde rebellen van de Arbeiderspartij van Koerdistan (PKK) actie zouden ondernemen

De eerste officiele bevestiging van de Iraakse militaire actie kwam van vice-premier Tariq Aziz. die op 31 augustus in een verklaring tegenover het Iraakse Persbureau (INA) meedeelde dat KDP-leider Masoud Barzani zijn regering officieel om hulp had verzocht teneinde een ..verraderlijke aanval" door Iran en zijn Iraakse Koerdische bondgenoot, de PUK, af te slaan. Aziz benadrukte dat het ingrijpen van zijn regering was bedoeld als een beperkte operatie en dat alle Iraakse troepen zo snel mogelijk uit het gebied zouden worden teruggetrokken. Tegelijkertijd hield hij vol dat de regering elk recht had om het land te verdedigen tegen ,,de vijanden van Irak" en ervoor te zorgen dat Iran niet rechtstreeks of via een factie controle zou krijgen over de streek. Irak had Iran op 29 augustus officieel van militaire agressie beschuldigd. na berichten dat Iraanse troepen Noord-Irak waren binnengevallen om de PUK te steunen in de strijd tegen de KDP.

In een verklaring die op 31 augustus, kort na het offensief, werd uitgegeven, betuigde KDP-leider Barzani de Iraakse regering zijn dank omdat zij gehoor had gegeven aan het KDP-verzoek om ,,beperkte steun" en Arbil had ,,bevrijd". In een afzonderlijke verklaring die gelijktijdig werd uitgegeven riep PUK-leider Jalal Talabani de bevolking van Arbil op om de aanval van het Iraakse leger te weerstaan en herinnerde hij aan de belofte van de VS dat ,,zij ons volk niet in de steek zullen laten en de agressors spoedig een dodelijke slag zullen toebrengen".

Reacties uit het Westen en het Midden-Oosten

De Iraakse aanval leek de VN en de Westerse regeringen te overrompelen. VN-functionarissen konden aanvankelijk niet met zekerheid zeggen of Irak. dat bij de militaire actie alleen infanteriedivisies had ingezet, al dan niet beschuldigd kon worden van schending van de VN-,,safe haven"-resolutie 688 (1991) (zie pag. 404/3 e.v.-'91); aangezien de no-flyzones - ten noorden van de 36ste breedtegraad (in april 1991 door de VS tot ,,safe haven"-gebied uitgeroepen, zie **pag**. 406/1-'91) en ten zuiden van de 32ste breedtegraad (in augustus 1992 uitgeroepen door Frankrijk. Rusland, Groot-Brittannië en de VS. zie pag. 202/1 e.v.-'93)-. Irak alleen verboden om militaire vliegtuigen en helikopters te gebruiken. Op 1 september maakte VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali echter bekend dat hij in het licht van de verslechterende situatie in Noord-Irak had besloten om de tenuitvoerbrenging van resolutie 986 (1995) van de VN-Veiligheidsraad op te schorten, krachtens welke Irak een beperkte hoeveelheid olie mocht verkopen.

De scherpste reactie op de militaire actie van Irak kwam van de VS, die waarschuwden dat ze ,.zouden reageren met gevolgen voor (president) Saddam Hoessein". Op 31 augustus gaf de Amerikaanse president Bill Clinton bevel om de Amerikaanse strijdkrachten in de Golf in de hoogste staat van paraatheid te brengen, waarmee hij voer gaf aan speculaties dat er een militaire vergeldingsactie ophanden zou zijn. Hij weigerde zich echter vast te leggen op een precies actieplan en zei dat dit ,,te voorbarig" was.

Van de regionale machten reageerde Iran het felst, Hoewel het de Iraakse actie scherp veroordeelde, benadrukte het dat de schuld voor de weer opgelaaide strijd in Iraaks Koerdistan geheel en al bij de VS en diens ,,bemoeizuchtige" beleid lag. Turkije drong er op 1 september bij Irak op aan om in het belang van de ,,vrede in de regio" zijn strijdkrachten uit Arbil terug te trekken en maakte later op de dag een reeks veiligheidsmaatregelen bekend om ,,eventuele acties" van de PKK langs de Turks-Iraakse grens te voorkomen. Eerder, op 31 augustus, had Turkije gewaarschuwd dat het de PKK niet zou toestaan om ,.misbruik te maken van deze situatie".

Strijd tussen Koerden

De recente crisis brak uit tegen de achtergrond van hevige gevechten tussen de KDP en de PUK, volgend op de ineenstorting van een onder toezicht van de VS gesloten vredesovereenkomst (voor een eerdere ronde van vredesbesprekingen onder toezicht van de VS. zie pag. 782/3 e.v.-'95; pag. 29011-'96).

De overeenkomst had een einde moeten maken aan de strijd tussen de twee partijen, die op 17 augustus was geëscaleerd. De PUK had, naar verluidt met Iraanse steun, het KDP-monopolie op bepaalde ,.invoerrechten" proberen te breken, die werden opgelegd aan Turkse handelaars die in de noord-westelijke provincie Dahukok eerste levensbehoeften tegen Iraakse olie ruilden. Bij de gevechten die het gevolg waren zouden honderden mensen zijn omgekomen, terwijl duizenden op de vlucht sloegen.

Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken maakte op 23 augustus bekend dat het een staakt-het-vuren tot stand had weten te brengen, maar een volgende ronde van besprekingen tussen de strijdende partijen onder toezicht van de VS. die op 30 augustus in Londen werd gehouden. liep op niets uit. Nadien werd bekend dat de KDP de Iraakse regering toen al benaderd had met een verzoek om hulp tegen de PUK (zie boven).

Opschorting olieverkoop onder toezicht van de VN

De Iraakse militaire interventie in het Noorden bracht de implementatie van VN-resolutie 986 (1995) in gevaar, krachtens welke Irak een beperkte hoeveelheid olie mocht verkopen ter verzachting van de sancties Dit werd officieel bevestigd door Boutros Ghali, die op 1 september de opschorting gelastte van een gedetailleerd olie-voor-voedselplan, dat op 9 augustus was goedgekeurd door de sanctiecommissie van de VN-Veiligheidsraad, nadat de VS er eindelijk mee hadden ingestemd om hun bezwaren tegen het plan te laten vallen.

Begin juli had de sanctiecommissie in grote lijnen overeenstemming bereikt over de procedures voor de beperkte verkoop van Iraakse olie, gebaseerd op een memorandum dat in mei door Irak en de VN was getekend (zie pag. 501/3 e.v.-'96).Er zouden onder meer vier onafhankelijke olie-experts of ,,inspecteurs" worden aangesteld die verantwoordelijk waren voor het keuren van de contracten. Het plan, waarvoor de goedkeuring van alle 15 leden van de VN-Veiligheidsraad was vereist, werd echter weken opgehouden omdat de VS strengere controlemaatregelen wenste om ..bedrog" door Iraakse regeringsfunctionarissen te voorkomen. Op 31 juli was de sanctiecommissie formeel niet in staat de nieuwe richtlijnen goed te keuren. aangezien de VS hun steun aan het plan onthielden. Een nieuw plan. waarin onder meer een Amerikaans voorstel voor extra inspecteurs om toezicht te houden op de voedseldistributie en overzeese VN-operaties was opgenomen, werd eindelijk op 7 augustus door de VS geaccepteerd.

Op 14 augustus was Turkije het eerste land ter wereld dat een bilateraal handelsakkoord met Irak tekende in overeenstemming met de bepalingen van resolutie 986 en het memorandum dat Irak en de VN in mei hadden onderte-



De Iraakse minister van olie. Amir Muhammad Rashid (m.) en de Turkse minister van justitie Sevket Kazan (1.)ondertekenen onder het toeziend oog van de Iraakse minister van handel Mohammad Mehdi Saleh (r.)op 14 augustus 1996 in Bagdad het bilateraal handelsakkoord.

kend. Het akkoord, waarvoor Turkije op 2 augustus om toestemming van de VN had verzocht, voorzag in de aankoop van een beperkte hoeveelheid Iraakse olie in ruil voor voedsel en medicijnen en de aanleg van een gaspijpleiding tussen beide landen.

Amerikaanse luchtaanvallen op Zuid-Irak

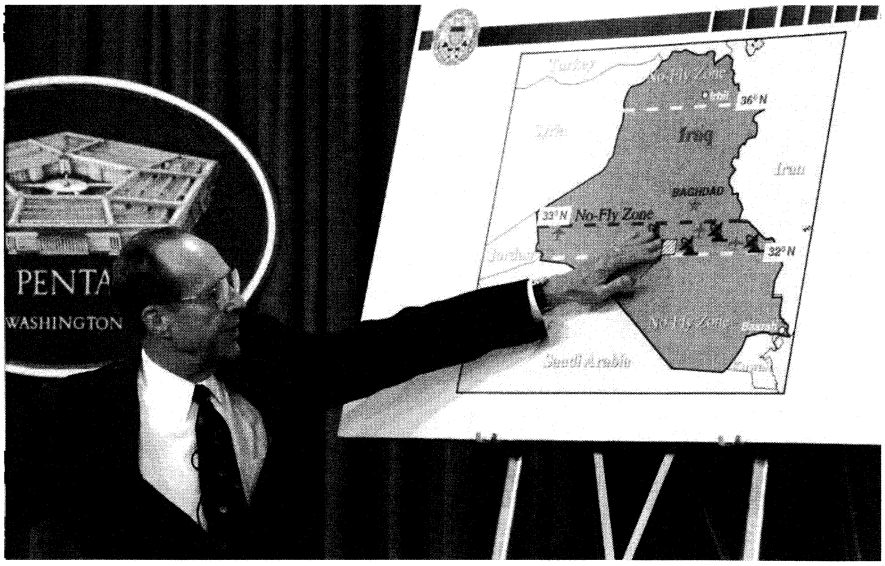
In september voerden de Verenigde Staten een reeks beperkte luchtaanvallen uit op Zuid-Irak als vergelding voor de Iraakse interventie in het Koerdische conflict in Noord-Irak (zie boven), maar onthielden zij zich van een totale militaire confrontatie. De Amerikaanse druk op Irak werd gedeeltelijk ondermijnd door de weigering van de bondgenoten uit de Golfoorlog om de VS bij verdere escalatie van de vijandelijkheden te steunen. Zij beargumenteerden dit met verwijzing naar de VN-Golfoorlogresoluties die geen expliciete toestemming gaven voor het gebruik van militair geweld tegen Irak in het geval dit land steun zou verlenen aan een van beide Koerdische groepen. De duidelijke verdeeldheid binnen de Golfoorlog-coalitie droeg in sterke mate bij aan het verstevigen van de positie van de Iraakse regering, die niet alleen haar invloed in de door Koerden gecontroleerde gebieden wist te vergroten, maar ook een niet onaanzienlijke diplomatieke overwinning in haar campagne tegen vermeende Amerikaanse agressie wist te behalen.

De verwachtingen eind augustus dat er een Amerikaanse aanval tegen Irak op stapel stond, werden op 3-4 september bevestigd, toen de Verenigde Staten operatie „Desert Strike" lanceerden, waarbij met kruisraketten luchtverdedigingsinstallaties en verbindingscentra in het zuiden van Irak werden aangevallen. Volgens militaire bronnen in Irak zouden hierbij zes doden en talloze gewonden zijn gevallen.

De aanvallen vielen samen met het eenzijdige Amerikaanse besluit om de „no-flyzone" in Zuid-Irak noordwaarts uit te breiden van de 32-ste naar de 33-ste breedtegraad, waarmee deze opschoof tot aan de zuidelijke buitenwijken van de hoofdstad Bagdad. President Saddam Hoessein verklaarde in een woedende reactie dat de „no-flyzones" in het noorden en zuiden „van nul en generlei waarde" waren en beval zijn strijdkrachten alle Westerse toestellen die waar dan ook boven Iraaks grondgebied patrouilleerden neer te halen. Op 11 september beschoot Iraaks luchtdoelgeschut bij Mosul in het noorden Amerikaanse F-16-gevechtstoestellen, maar de Iraakse legerleiding schakelde de radarsystemen net op tijd uit voordat een begeleidende F-15 anti-radarraketten kon afschieten. De VS waarschuwden nog diezelfde dag dat ze hun luchtaanvallen op Irak zouden hervatten. Hierop maakte de Iraakse regering op 13 september bekend dat zij de aanvallen op Amerikaanse en geallieerde gevechtsvliegtuigen die de „no-flyzones" in het noorden en zuiden bewaakten zou opschorten. Hoewel de VS sceptisch reageerden op deze mededeling, werd nadien duidelijk dat de regering-Clinton er veel aan gelegen was de crisis te bezweren. Op 16 september verkondigde de Amerikaanse president Bill Clinton in een opmerkelijk verzoenende verklaring dat de VS niet uit waren op een confrontatie met Saddam Hoessein.

Terughoudendheid in Westen en Arabische wereld

De Amerikaanse behoedzaamheid



De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken William Perry kondigt tijdens een persconferentie op 3 september 1996 de noordwaartse uitbreiding aan van de „no-flyzone" in het zuiden van Irak.



De Iraakse president Saddam Hoessein (m.)zit op 13 september 1996 in Bagdad de vergadering van de Revolutionaire Commandoraad voor. waarop wordt besloten alle militaire acties tegen de Amerikaanse strijdkrachten op te schorten.

werd wijd en zijd toegeschreven aan het gebrek aan steun van de kant van de Westerse en Arabische bondgenoten voor verdere militaire actie tegen Irak.

Frankrijk en Rusland waren de belangrijkste tegenstanders. Frankrijk verklaarde op 5 september dat het de Amerikaanse militaire actie tegen Irak niet steunde en niet zou toestaan dat Franse gevechtsvliegtuigen zouden deelnemen aan vluchten in de door de VS eenzijdig uitgebreide ,,no-flyzone" in het zuiden. Op 12 september veroordeelde Rusland de Amerikaanse militaire actie tegen Irak en zei het dat een zodanig gebruik van geweld door één staat tegen een andere staat ,,ontoelaatbaar" was. Ook China reageerde afwijzend. Groot-Brittannië gaf als enige van de Westerse bondgenoten zijn onverdeelde steun.

De Amerikaanse luchtaanvallen werden door het grootste deel van de Arabische wereld veroordeeld. De Arabische Liga zei dat de Amerikaanse actie tegen Irak nee kwam op een inbreuk op de Iraakse soevereiniteit, terwijl doorgaans pro-westerse staten als Egypte. Jordanië en Saoedi-Arabië eveneens hun bezorgdheid uitspraken. Koeweit was de enige Arabische staat die de VS, zij het schoorvoetend, steunde: op 16 september werd bekend dat Koeweit aanvankelijk geen toestemming had willen geven voor het inzetten van 5.000 Amerikaanse soldaten op zijn grondgebied. omdat het in eerste instantie niet was geraadpleegd.

Militaire overwinningen van door Irak gesteunde KDP

Gelijktijdig met de internationale kritiek op de Amerikaanse actie in het zuiden groeide de Iraakse invloed in het noorden, waar de door Irak gesteunde Koerdische Democratische Partij (KDP) aanzienlijk militaire successen behaalde op de rivaliserende strijdkrachten van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK).

Op 8 september veroverde de KDP de steden Degala en Koy Sinjaq, en op 9 september Sulaimaniya, de belangrijkste basis van de PUK, waarmee de KDP alle drie Koerdische provincies in handen kreeg. De val van Sulaimaniya leidde tot een massale uittocht van Koerdische vluchtelingen. naar schatting tussen de 70.000 en 500 000. naar de grens met Iran. Ook honderden Koerdische politieke activisten van wie de meesten lid waren van het oppositionele Iraakse Nationale Congres, dat voor zijn financiering grotendeels afhankelijk was van de Amerikaanse CIA, zouden Sulaimaniya zijn ontvlucht, omdat ze bang waren voor uitlevering aan de Iraakse politietroepen zodra de stad in handen zou vallen van de KDP. Na de inname van Arbil door het Iraakse leger op 31 augustus zouden naar verluidt meer dan 100 Koerdische politieke activisten zijn vermoord.



Op 10 september 1996 leest de Iraakse minister van buitenlandse zaken Muhammad Said Kazim al-Sahhaf voor de televisie een verklaring voor waarin amnestie wordt aangeboden aan de Iraakse Koerden in Noord-Irak.

Op 10 september bood de Iraakse regering de Koerdische tegenstanders amnestie aan en verklaarde zij dat de Iraakse soevereiniteit over Iraaks Koerdistan was hersteld.

De manoeuvres van Irak om zijn invloed in het noorden te vergroten leidden tot een nieuwe poging van Amerikaanse regeringsfunctionarissen om te bemiddelen in het conflict tussen de Koerdische facties door op 18 september in de Turkse hoofdstad Ankara besprekingen te voeren met KDP-leider Masoud Barzani. (Voor eerdere vredesbesprekingen onder leiding van de VS zie boven). Barzani beweerde na afloop dat hij door de VS onder druk was gezet om de banden van de KDP met de Iraakse regering te verbreken, maar dat hij had geweigerd omdat ,,hij niet als troef wenste te worden gebruikt (door de VS) om druk uit te oefenen op Bagdad waarna ze hem vervolgens zouden laten vallen".

Benoeming KDP-regering

Op 26 september maakte de KDP bekend dat er een coalitieregering was gevormd onder leiding van de KDP, waarin ook de Islamitische Beweging van Iraaks Koerdistan, de Islamitische Liga van Koerdistan, de Communistische Partij van Koerdistan en vertegenwoordigers van de Assyrische en Turkmeense gemeenschappen in het noorden waren opgenomen. De nieuwe regering werd geleid door Roz Nuri Shawez van de KDP.

(Vor.ber.pag. 500/2 e.v.-1996)

KOEWEIT

BEKENDMAKING VERKIEZINGEN NATIONALE ASSEMBLEE

Een decreet van de emir, dat op 1 september 1996 werd goedgekeurd door het kabinet, gelastte dat er op 7 oktober verkiezingen zouden worden ge-



De Koeweitse minister van informatie, onderwijs, hoger onderwijs en olie, sjeik Sa'ud Nasir Sa'ud as-Sabah tijdens een persconferentie op 16 september 1996 in Koeweit-Stad.

houden voor een nieuwe Nationale Assemblée.

Op 29 september hielden meer dan 300 vrouwen die het recht opeisten om tijdens de verkiezingen hun stem uit te brengen, het gebouw van het Koeweits Genootschap van Advocaten (Kuwaiti Lawyers' Society) bezet teneinde deze eis kracht bij te zetten.

REGERIKGSWIJZIGING

Op 1 september traden enkele ministers af om deel te kunnen nemen aan de verkiezingen voor de nieuwe Assemblée. De volgende ministers verlieten het kabinet: Ahmad Abdullah al-Rub'i (onderwijs en hoger onderwijs); Mishari Jasim al-Anjari (justitie en juridische zaken); Ahmed Khalid al-Kulaib (arbeid en sociale zaken); en Abdel-Mohsen al-Mudej (olie).

De portefeuilles werden op 4-5 september als volgt herverdeeld:

Informatie, onderwijs, hoger onderwijs, olie - sjeik Sa'ud Nasir Sa'ud as-Sabah+; binnenlandse zaken, arbeid en sociale zaken - sjeik Ali Sabah as-Salim as-Sabah+; planning. staatsminister van kabinetszaken, justitie en juridische zaken - Abd al-Aziz Dakhil al-Abdullah al-Dakhil.

+Gewijzigde portefeuille

BEGROTING 1996-'97 GOEDGEKEURD

Op 1 oktober gaf de Nationale Assemblée haar goedkeuring aan de begroting voor het fiscale jaar 1996-'97. dat op 1 juli 1996 was begonnen.

In de begroting werden de inkomsten geraamd op KD 3 mrd en de uitgaven op KD 4,21 mrd, hetgeen een tekort opleverde van DK 1,21 mrd ($ 1 = KD 0,2999 op 4 oktober 1996). Volgens de Middle East *Economic* Digest van 11 oktober zou het tekort waarschijnlijk lager uitvallen dan was geraamd, omdat het was berekend op basis van een gemiddelde olieprijs van $ 13 per vat, terwijl Brent-olie op dat moment voor meer dan $ 22 per vat werd verhandeld.

VERKIEZINGEN VOOR NATIONALE ASSEMBLEE.

Op 7 oktober werden in Koeweit verkiezingen gehouden voor de vijftig zetels van de Nationale Assemblée (voor vorige verkiezingen in oktober 1992, zie pag. 864/3 e.v.-'92).

Na de sluiting van de registratie begin september hadden in totaal 230 onafhankelijke kandidaten nominaties ingediend in de 25 kiesdistricten. De Koeweitse kieswet beperkte het kiesrecht tot mannen van 21 jaar en ouder van wie de families al vóór 1921 in Koeweit waren gevestigd. Daardoor was het aantal stemgerechtigden beperkt tot 107.169 op een totaal van naar schatting 700.000 staatsburgers. De regering schatte de opkomst op ongeveer 75 procent.

Op de verkiezingsdag hielden groepen vrouwen vreedzame betogingen om hun eis voor politieke rechten kracht bij te zetten.

Regeringsgezinde kandidaten kwamen met negentien zetels als de grootste factie uit de bus, terwijl moslim-fundamentalistische kandidaten met veertien zetels eveneens een goed resultaat boekten. In de vorige Assemblée waren de meeste zetels bezet door tegenstanders van de regering, die ernstige kritiek hadden uitgeoefend op het economische beleid van de regering.

NIEUWE REGERING

Op 8 oktober dienden premier (en kroonprins) sjeik Saad al-Abdullah as-Salim as-Sabah en zijn regering officieel hun ontslag in. Op 12 oktober benoemde de emir, sjeik Jabir al-Ahmad al-Jabir as-Sabah, sjeik Saad opnieuw tot premier en verzocht hem een nieuwe regering te vormen. Op 15 oktober werd de nieuwe regering benoemd en de dag daarop door de emir beëdigd.

Op 15 oktober was de portefeuilleverdeling als volgt;

Premier - sjeik Saad al-Abdullah as-Salim as-Sabah; eerste vice-premier. buitenlandse zaken - sjeik Sabah al-Ahmad al-Jabir as-Sabah; vice-premier; financiën - Nasser Abdullah al-Roudhan: vice-premier, defensie - sjeik Salem Sabah al-Salem as-Sabah"; binnenlandse zaken - sjeik Mohammad Khaled al-Hamad al-Sabah*; oliezaken - Issa Mohammed al-Mazidi*;handel en industrie - Jassem Abdullah al-Mudhaf*, justitie. waqf (religieuze giften) en islamitische zaken - Mohammed Dhaifallah Sharar*; communicatie, electriciteit en water - Jassem Muhammed al-Oun; arbeid en sociale zaken - Ahmed Khalid al-Kulaib; voorlichting. volksgezondheid



Een Koeweiti draagt op 7 oktober 1996 tijdens een betoging in Koeweit-Stad, die is georganiseerd door vrouwen die stemrecht bij de parlementsverkiezingen eisen, de leus ,,geen democratie zonder vrouwen" op zijn borst mee.



De regeringsgezinde parlementskandidaat Salah Khorshid (r.)viert op *8* oktober 1996 zijn uitverkiezing op uitbundige wijze.

(waarnemend) - sjeik Sa'ud Nasir Sa'ud al-Sabah+: openbare merken, staatsminister voor huisvesting - Abdullah Rashed al-Hajri"; onderwijs en hoger onderwijs – Abdullah Yousef al-Ghunaim": planning, staatsminister voor bestuurlijke ontwikkelingen - Ali Fahd al-Zumei': staatsminister voor kabinetszaken - Abdulaziz Dakheel al-Dakheel.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

OPENINGSZITTING NATIONALE ASSEMBLEE

Op 20 oktober vond de openingsvergadering plaats van de achtste Nationale Assemblée (waarin de 15 regeringsleden ambtshalve zitting hadden).
Ahmed Abd al-Aziz al-Sa'dun werd met een krappe meerderheid tot voorzitter herkozen. Hij versloeg zijn tegenstander Jassem al-Khorafi met 30 tegen 29 stemmen.

(Vor.ber.pag. 294/1 e.v.-1996)

LIBANON

AANHOUDEND GEWELD IN ZUID-LIBANON

Op 10 juni 1996 werden vijf Israëlische soldaten gedood en acht anderen gewond bij een aanslag door Hezbollah-strijders in de door Israël eenzijdig uitgeroepen ,,veiligheidszone". Het Israëlische leger reageerde onmiddellijk door ongeveer 80 artilleriegranaten op Libanon af te schieten. Hierbij werd in de buurt van de stad Nabatea één Libanese soldaat gedood en raakten drie burgers gewond.

De Israëlische stafchef. luitenant-generaal Amnon Shahak, veroordeelde de Hezbollah-aanslag als een schending van de ,,bestandsafspraak" die in april tot stand was gekomen na de Israelische ,;Druivender Gramschap"-operatie in Libanon (zie pag. 578/2 e.v.-'96). Waarnemers tekenden echter aan dat aangezien de aanslag binnen de ..veiligheidszone" had plaatsgevonden en er geen burgerlijk gebied als ,,lanceerplaats" was gebruikt, het incident binnen de termen van de ,,afspraak" leek te vallen. De Israelische artillerie-aanval op duor burgers bewoonde dorpen ten noorden van de .,veiligheidszone" leek daarentegen wel een schcndingvande ,,afspraak".

Bij een bomontploffing op 14 juni in de buurt van Houla in de ,,veiligheidszone" werden vier kinderen gedood en één gewond. Bronnen in het aan Israël gelieerde Zuidlibanese leger (SLA)zeiden dat de kinderen waren gedood door een Hezbollah-bom die bestemd was voor Israëlische of SLA-patrouilles.

Akkoord Toezichthoudende Groep

De internationale Toezichthoudende Groep (Israël-Libanon Monitoring Group, ILMG) die in april opgericht was (zie pag. 579/3-'96) om toezicht te houden op de .,afspraak" over de wapenstilstand tussen Israël en Hezbollah in Zuid-Libanon. kwam eind iuli voor de eerste keer bijeen. Hoewel de ,,afspraak"eind april van kracht was geworden na het Israëlische offensief in Libanon, waren de onderhandelingen over het instellen van een waarnemerscommissie lang en complex geweest'

De commissie die bestond uit afgevaardigden van de Verenigde Staten, Frankrijk, Israël, Libanon en Syrië, had haar basis op Cyprus, maar zou bijeenkomen in de grensstad Naqurah in Zuid-Libanon. De VS en Frankrijk zouden bij toerbeurt voorzitter van de commissie zijn.

De ILMG kwam op 22-25 september bijeen in het VN-hoofdkwartier te Naqurah om één Israëlische en drie Libanese klachten te bespreken. Op 25 september riep de commissie beide zijden op zich te onthouden van artillerie- en anderssoortige beschietingen tegen en vanuit burgergebieden.

Schermutselingen met Israëlische strijdkrachten in augustus en september

Bij een aanslag door Hezbollah-strijders in de door Israël eenzijdig uitgeroepen ,,veiligheidszone" werd op 5 augustus één Israëlische soldaat gedood en raakten twee anderen gewond. Als vergeldingsmaatregel voerde Israël in de vroege ochtend van 8 augustus enkele luchtaanvallen uit op Hezbollah-doelen in het oosten van Libanon. Op 29 augustus werd bij een gevecht met Hezbnllah-strijders in de westelijk sector van de ,,veiligheidszone" één Israëlische soldaat gedood.

Op 13 september vielen Israëlische helikopters Hezbollah-doelen aan in het zuiden van Libanon. Twee Israëlische soldaten werden gedood en 11 gewond bij een aanslag van Hezbollah in de ,,veiligheidszone" op 19 september. Volgens Israëlische bronnen werden drie Hezbollah-strijders gedood in de gevechten die op deze aanslag volgden.

Radio Stem ***van*** *Israël* berichtte op 19 september dat sinds het begin van 1996 21 Israëlische soldaten waren gedood en 72 gewond.

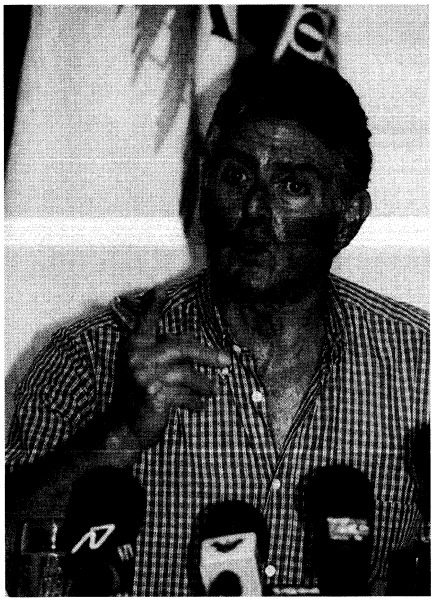
NIEUWE KIESWET AANGENOMEN

Op 10 juli keurde de Nationale Assemblée een nieuwe kieswet goed.

De wet was omstreden omdat hij het maronitische christelijke binnenland van het Libanon-gebergte (Mount Li-



De VN-ondersecretaris-generaal voor vredeshandhavende operaties Kofi Annan vertrekt op *28* juni 1996 per helikopter uit Beiroet na afloop van een onderhoud met de Libanese president Elias Hraoui over de verlenging van het mandaat van UNIFIL (UN Interim Force in Lebanon), dat per 31 juli afloopt.



Dory Chamoun roept op 12 juli 1996 in Beiroet de christelijke oppositie op om de algemene verkiezingen te boycotten.

banon) verdeelde in zes cazas (kiesdistricten), terwijl de provincies Groot-Beiroet, Noord-Libanon, Beka'a en Zuid-Libanon als afzonderlijke districten bleven bestaan. Veel christenen waren van mening dat hierdoor hun invloed zou afnemen ten gunste van de Druzen. Een aantal christelijke leiders, onder wie de in ballingschap levende generaal Michel Aoun en de leider van de Nationale Liberale Partij, Dory Chamoun, riepen op tot een boycot van de parlementsverkiezingen in augustus en september uit protest tegen de wet en tegen de aanhoudende Syrische militaire aanwezigheid in Libanon.



Vice-premier en minister van binnenlandse zaken Michel al-Murr geeft op 19 augustus 1996, daags na de eerste stemronde, een persconferentie in Beiroet.

Uitspraak Constitutionele Hof over kieswet

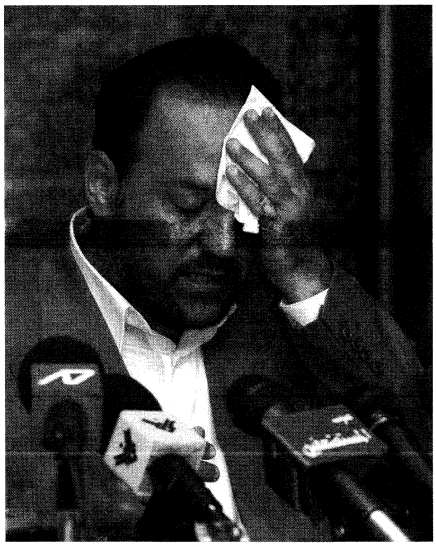
Het Constitutionele Hof oordeelde op 8 augustus dat de nieuwe kieswet in strijd was met de grondwet.
Het Hof oordeelde dat de verdeling van het Libanon-gebergte ,,in strijd (was) met het principe van rechtsgelijkheid van alle burgers", aangezien er zo twee soorten kiesdistricten in het land ontstonden en er dus gediscrimineerd werd tussen kiezers in verschillende districten. De wet was op verzoek van tien leden van de Nationale Assemblée aan het Hof voorgelegd.

Volgens de *Middle* East International van 16 augustus was de verdeling van het Libanon-gebergte allerwegen beschouwd als .,politiek handjeklap" van de regering met Druzenleider en minister van vluchtelingenzaken Walid Joumblatt. De verdeling in zes districten verzekerde Jumblatt in feite van een verkiezingsoverwinning in het kleinere druzengebied van de Chouf.

Na de uitspraak van het Hof diende de regering een licht gewijzigd wetsontwerp in waarin de bepaling was opgenomen dat de opdeling van het Libanon-gebergte een uitzondering was die slechts voor de algemene verkiezingen van 1996 zou gelden. Het aldus gewijzigde wetsontwerp werd op 13 augustus goedgekeurd door de Nationale Assemblée.

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op vijf achtereenvolgende zondagen tussen 18 augustus en 15 september werden algemene verkiezingen voor een nieuwe Libanese Nationale Assemblée gehouden (voor de vorige verkiezingen in 1992, zie pag. 52/2 e.v.-'93). In totaal streden circa 400 kandidaten om één van de 128 zetels in de Nationale Assemblée. De opkomst, met naar schatting 45 procent 13 procent hoger dan in 1992, liet zien dat de maronitisch-christelijke gemeenschap die de verkiezingen van 1992 grotendeels had geboycot, in grote getale naar de stembus was gegaan. De uitslag werd gezien als een succes voor premier Rafiq al-Hariri en zijn Syrische achterban: die zich van de steun van een omvangrijk blok in de nieuwe Assemblée verzekerden.



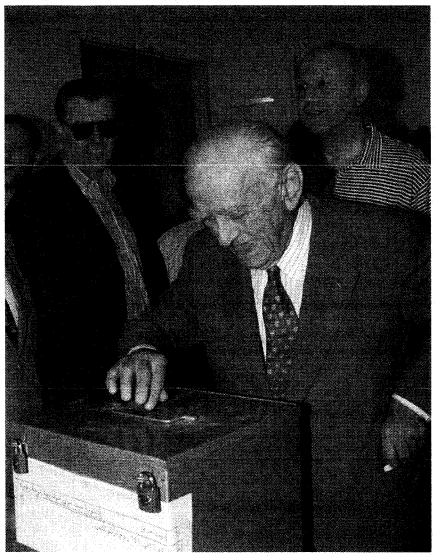
De Hezbollah-kandidaat Ali Ammar hekelt op 21 augustus 1996, na zijn nederlaag, de poging van de Libanese overheid om, overeenkomstig de wens van de Amerikaanse en Israëlische regering, de invloed van zijn partij in het parlement terug te dringen.

Stemronden en resultaten

De eerste verkiezingsronde vond op 18 augustus plaats in de provincie van het Libanon-gebergte. Circa 189 kandidaten streden om de 35 zetels, waarvan er 32 werden veroverd door aanhangers van Hariri (een soennitische moslim) en zijn regering. Een opkomst van naar schatting 45 procent maakte duidelijk dat de kiezers weinig of geen gehoor gaven aan de oproep van verbannen christelijke oppositieleiders - onder wie Michel Aoun, Dory Chamoun en Amin Gemayel - om de verkiezingen te boycotten. In 1992 had een veel hoger percentage van de kiezers een boycot gesteund. Walid Joumblatt won, zoals verwacht, in de Chouf. De enige kandidaat van Hezbollah in het Libanon-gebergte, Ali Ammar, werd niet herkozen.

Hariri-aanhangers deden het ook goed bij de verkiezingen in Noord-Libanon op 25 augustus, waarbij de oppositiepartij van de soennitische moslims en de traditionele falangisten de grootste verliezers waren.

Hariri zelf en zijn lijst van kandidaten zegevierden in de derde kiesronde in de provincie Groot Beiroet op 1 september, waarbij zij 14 van de 19 zetels in de wacht sleepten. Hariri's zege had weinig glans omdat de opkomst met ongeveer 30 procent laag was en er hardnekkige geruchten over corruptie de ronde de-



De prominente christelijke oppositieleider Christian Moukheiber (m.), die in 1992 een van de leidende figuren was achter de verkiezingsboycot door de maronitisch-christelijke partijen, brengt op 18 augustus 1996 in het bijzijn van oud-minister Michel Samaha (r.)en afgevaardigde Nassib Lahoud (l.) zijn stem uit in het district Koord-Matn van de provincie Libanon-gebergte.

den. De Middle East Economic Digest van 13 september citeerde buitenlandse persbureaus die beweerden dat aanhangers van Hariri de inwoners van de provincie Beiroet £Lib 100.000 hadden betaald voor hun stem ($1 = £Lib 1.561 op 6 september 1996).

De belangrijkste oppositiefiguur die in Beiroet werd gekozen, was de (soennitische) oud-premier Selim Hoss. Maar behalve Hoss zelf werd er van zijn Lijst voor Redding en Verandering maar één andere kandidaat gekozen. De positie van Hezbollah werd nog verder verzwakt, toen de partij ondanks haar aanhang in de zuidelijke buitenwijken haar enige zetel in Beiroet verloor.

Georges Saadeh trad op 2 september af als voorzitter van de (falangistische) Kataeb, die het bij de verkiezingen slecht had gedaan.

De twee concurrerende sjiitische groeperingen, de door Hariri gesteunde Amal (geleid door Nabi Berri, voorzitter van de Nationale Assemblée) en Hezbollah. bereikten op 4 september overeenstemming over de vorming van een gezamenlijke lijst (de Lijst van Harmonie en Nationale Eenheid). Dit gebeurde slechts enkele dagen voorde verkiezingen in de traditionele sjiitische provincies Zuid-Libanon en de Beka'a. In de vierde kiesronde in Zuid-Libanon op 8 september veroverde de Lijst van Harmonie en Nationale Eenheid alle 23 zetels, en in de laatste kiesronde in de Beka'avallei op 15 september wist dezelfde lijst 22 van de 23 zetels te bemachtigen.

Verkiezingsuitslagen Libanese Nationale Assemblée

Provincie	*Kiesdatum*	*Aantal zetels*
Libanon-gebergte*	18 augustus	35
Noord-Libanon	25 augustus	28
Groot Beiroet	1 september	19
Zuid-Libanon	8 september	23
Beka'a	15 september	23

*Bestaande uit de districten Noord-Matn, Kasrawan, Jubayl, Alayh, B'abda en Chouf.

GEAGEA VRIJGESPROKEN EN AANGEKLAAGD

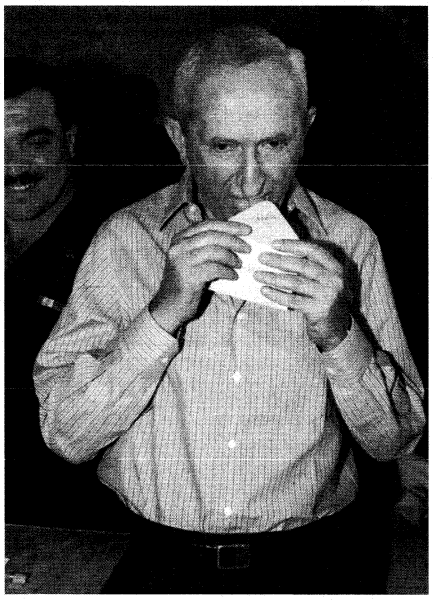
Samir Geagea, de voormalige leider van de verboden maronitische militie Libanese Strijdkrachten (FL) werd op 27 augustus aangeklaagd voor de moord op premier Rachid Karame in juni 1987 (zie pag.512/2 e.v.-'88). Karame was omgekomen toen in de helikopter waarin hij zich bevond een bom was ontploft. Geagea was de eerste die werd aangeklaagd in verband met de moord op Karame.

Geagea was op 13 juli vrijgesproken van betrokkenheid bij een bomaanslag op een kerk ten noorden van Beiroet in februari 1994 (zie pag. 284/3-'94). Hij werd echter veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar wegens pogingen om manschappen te recruteren en te bewapenen, nadat de regering in 1991 alle milities had verboden. Geagea had al twee keer levenslang gekregen voor moord op twee van zijn rivalen in de maronitische militie (zie ook pag. 580/1-'96).

Volgens de Middle East Economic Digest van 26 juli gaf de vrijspraak aanleiding tot speculaties dat president Elias Hraoui Geagea officieel gratie zou verlenen.

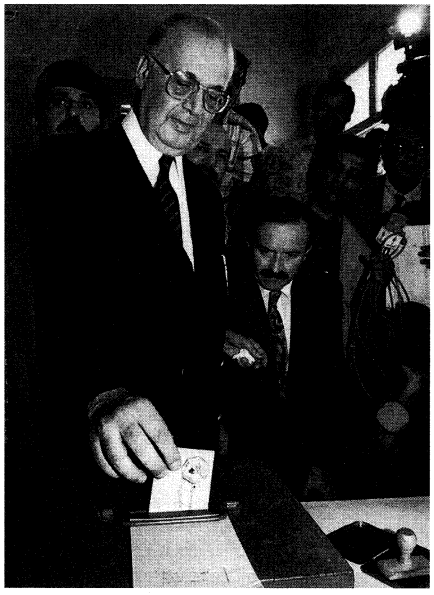
REGERINGSOPTREDEN TEGEN POLITIEKE UITZENDINGEN

De Financial Times van 19 september berichtte dat de regering op 18 september circa 50 particuliere televisiezenders en 150 particuliere radiostations had verboden politieke programma's en nieuwsberichten uit te zenden en hun had gelast per eind november alle uitzendingen te staken.



De voormalige premier Omar Karame (r.),die samen met oud-minister Soleiman Frangié en multimiljonair Issam Fares een lijst aanvoert namens de christelijke bondgenoten van Syrië, brengt op 23 augustus 1996 in Tripoli zijn stem uit.

Volgens het bericht was slechts aan vier televisiezenders en drie radiozenders een vergunning voor politieke uitzendingen verleend. Eén van de vier televisiezenders was gedeeltelijk in handen van Hariri, een tweede was eigendom van de voorzitter van de Nationale Assemblée, Nabi Berri, en een derde van



Oud-premier Selim Hoss brengt op 1 september 1996 tijdens de derde verkiezingsronde in Groot-Beiroet zijn stem uit.

de broer van vice-premier en minister van binnenlandse zaken, Michel al-Murr. De vierde, LDCI, was de zender van de ontbonden (maronitische) militie van de Libanese Strijdkrachten. De drie radiostations waren in handen van Hariri, Berri en LDCI.

(Vor.ber.pag. 575/2 e.v.-1996)

OMAN

BEGROTING 1996 GEPRESENTEERD

De Middle East Economie Digest berichtte op 3 mei 1996 dat de regering haar begroting voor 1996 had gepresenteerd , waarin werd uitgegaan van een toename van de inkomsten met 4,7 procent en een daling van de uitgaven met 0,3 procent (zie pag. 435/2-'95 voor de begroting van 1995). Het begrotingstekort werd met 30 procent teruggebracht tot RO 218 mln ($1,00 = RO 0,3850 op 3 mei 1996)

(Vor.ber.pag. 294/3 e.v.-1996)



De Syrischepremier Mahmoud al-Zohbi (m.)wordt op 17 augustus 1996 bij zijn aankomst in Teheran welkom geheten door de Iraanse vice-president Hassan Ebrahim Habibi (r.).

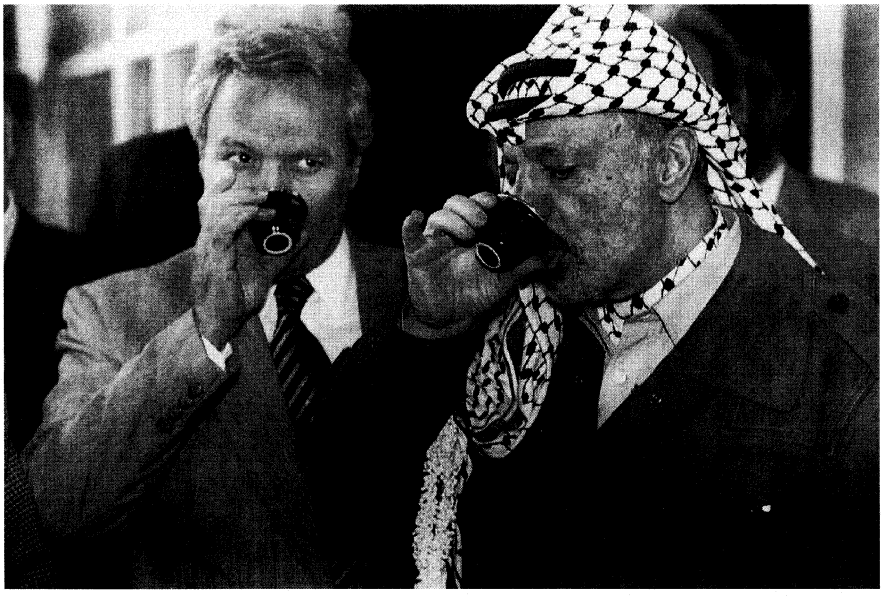
SYRIË

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 3 juli 1996 werd de minister van olie en natuurlijke hulpbronnen Nader al-Nabulsi, ontslagen. Hij werd opgevolgd door Mohamed Maher Jamal, voorzitter van de petroleummaatschappij Al-Furat.

De Middle East Eeonomic Digestvan 12 juli berichtte dat het ontslag van Nabulsi alom was verwacht, nadat in juni een rechtszaak was begonnen over een contract dat Nabulsi in 1989 getekend had toen hij zelf voorzitter van Al-Furat was.

Op 3 juli werden andere regeringswijzigingen goedgekeurd. Mohammed Abd al-Rauf Ziyadah werd benoemd tot minister van Awqaf (beheer religieuze bezittingen) als opvolger van de in mei overleden Abdel-Majid Tarabulsi (zie pag. 580/2-'96). Musallam Mohammed Hawwa werd benoemd tot onderminister van kabinetszaken, een positie die vacant was geweest na de benoeming van Danhu Dawud tot minister van toerisme in november 1995 (zie pag. 295/1-'96).



De Syrische minister van buitenlandse zaken Farouk el-Chareh (l.)en de Palestijnse president Yasser Arafat (r.)drinken op 25 juli 1996 Arabische koffie in Latakia.

PALESTIJNSE PRESIDENT ARAFAT OP BEZOEK

Op 25 juli bracht de Palestijnse president Yasser Arafat een bezoek aan Syrië; het was zijn eerste bezoek sedert de verstandhouding met de Syrische president Hafez Assad drie jaar geleden bekoelde als gevolg van het afzonderlijke akkoord tussen de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO en Israël. Assad vond dat Arafat daarmee het Arabische front tegen Israël had verzwakt (zie ook pag. 789/2/3 -'93). Arafats bezoek stond in het teken van een normalisering van de betrekkingen.

SAMENWERKINGSAKKOORD MET IRAN

Aan het eind van een vierdaags bezoek aan Iran ondertekende premier Mah-moud al-Zohbi op 20 augustus een uiteenlopende reeks akkoorden over economische samenwerking met Iran.

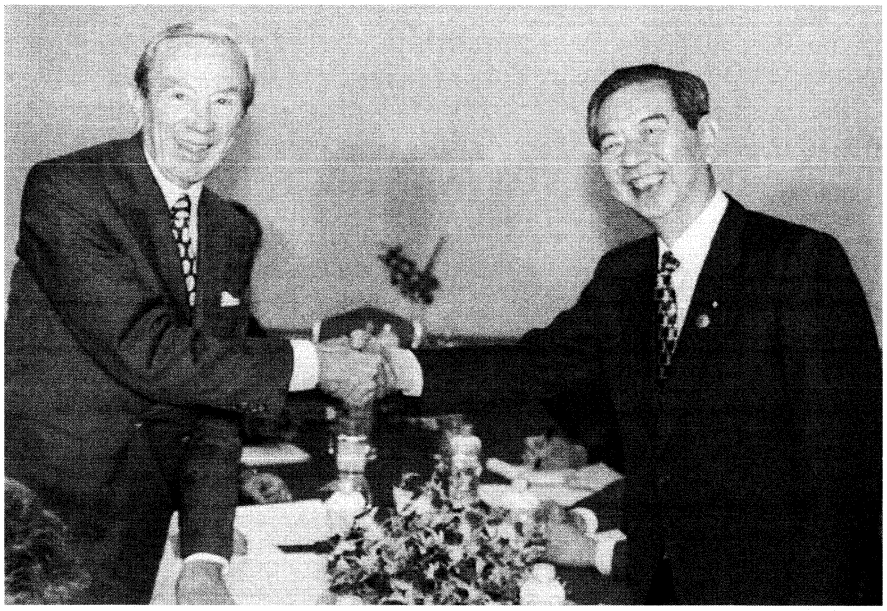
(Vor.ber.pag. 580/1 e.v.-1996

ALGEMEEN

VERGADERING MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN ASEAN

Op 20-21 juli 1996 werd in de Indonesische hoofdstad Jakarta de 29ste jaarlijkse vergadering gehouden van de ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten van de Association of South-East Asian Nations (ASEAN) (voor vergadering van 1993, zie pag. 784/2 e.v.-'95).

De ministers van buitenlandse zaken gingen akkoord met het officiële verzoek van Cambodja en Laos om in 1997 lid te mogen worden van de ASEAN. Verder verleenden zij Myanmar de status van waarnemer. De ministers van buitenlandse zaken van China, India en Rusland namen voor het eerst als volwaardige ,,dialoogpartners" deel aan de beraadslagingen na afloop van de ministeriële conferentie (Post Ministerial Conference, ASEAN-PMC).



De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher (l.) begroet zijn Japanse ambtgenoot Yukihido Ikeda (r.) op 24 juli 1996 in Jakarta voor aanvang van hun bilateraal overleg tijdens de ASEAN-PMC.

In een gezamenlijk communiqué dat werd uitgevaardigd na de vergadering van de ministers van buitenlandse zaken werd ongerustheid uitgesproken over de ,,situatie" in de Zuid-Chinese Zee. Ook benadrukte het communiqué het belang van een volledige en effectieve uitvoering van het Nucleaire Non-Proliferatieverdrag. Ten slotte werd in het communiqué het standpunt herhaald dat de ASEAN verzet moest bieden tegen iedere poging om kwesties op de agenda van de ministerconferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) te zetten die niets met handel hadden te maken, zoals corruptie en sociaal beleid. Die WTO-conferentie zou in december 1996 in Singapore worden gehouden.

BIJEENKOMST MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN ARF

Op 23 juli werd in Jakarta de derde vergadering van het Regionale Forum van de ASEAN (ARF) gehouden (voor tweede ARF-vergadering in augustus 1995, zie pag. 784/3-'95). Myanmar en India namen voor de eerste keer deel aan een vergadering van het forum.

De aanwezigheid van Myanmars minister van buitenlandse zaken U Ohn Gyaw was hoogst omstreden. Volgens de Far Eastern *Economic* Review van 1 augustus stond de vergadering in het teken van de ongerustheid over het lot van de Myanmarese oppositieleider Aung San Suu Kyi en het overlijden van James ,,Leo" Nichols in een Myanmarese gevangenis in juni (zie pag. 800/1 e.v.-'96). In het bericht stond dat Australië, Canada, Nieuw Zeeland, de Verenigde Staten en de Europese Unie (EU) Ohn Gyaw zowel gezamenlijk als afzonderlijk vragen stelden over het repressieve optreden tegen Suu Kyi en de toedracht rond de dood van Nichols.



ASEAN-secretaris-generaal Ajit Singh (r.) met de ministers van buitenlandse zaken aan het slot van de openingsceremonie op 20 juli 1996: (v.l.n.r.) Amnuay Virawan (Thailand), Nguyen Manh Cam (Vietnam), Mohammad Bolkiah (Broenei), Ali Alatas (Indonesie), Abdullah Ahmad Badawi (Maleisië); Domingo Siazon (Filippijnen) en Shanmugam Jayakumar (Singapore).

ARF-Leden

Australië, Broenei*. Cambodja, Canada: China, Europese Unie, Filippijnen*, India. Indonesië*. Japan, Laos, Maleisië*, Myanmar, Nieuw Zeeland, Papoea Nieuw-Guinea, Rusland. Singapore':, Thailand*, Verenigde Staten, Vietnam* en Zuid-Korea.

* ASEAN-lid.

Het Forum vergaderde over uiteenlopende onderwerpen, zoals de ondertekening van het Verdrag over een Kernwapenvrije Zone in Zuidoost-Azië (South-East Asian Nuclear Weapons Free Zone, SEANWFZ) door alle regeringshoofden van Zuidaziatische landen in december 1995 (zie pag. 218/2/3-

'96), de kernproeven in het Aziatisch-Stille Zuidzeegebied, het opruimen van landmijnen, het beheersen van potentiële conflicten in de Zuid-Chinese Zee, en een vredesregeling voor het Koreaanse schiereiland.

(Vor.ber.pag. 218/1 e.v.-1996)

CHINA

INWISSELBAARHEID VALUTA'S VERSNELD. ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. NIEUWE REGERINGSAGENDA

Op 20 juni 1996 maakte president Dai Xianglong van de Volksbank van China (centrale bank) bekend dat maatregelen om de inwisselbaarheid van de yuan te vergroten, met vier jaar zouden wordenvervroegd, van 2000 naar 1996.

Dai zei dat de omstandigheden voor de rekening-courant-inwisselbaarheid van de yuan ,,inessentie ideaal" waren en dat het experiment van drie maanden waarbij buitenlandse ondernemingen vreemde valuta konden kopen en verkopen via het bankstelsel in vier handelszones, Shanghai, Jiangsu, Dalian en Shenzen, landelijk zou worden uitgebreid. Het nieuwe systeem zou in de plaats komen van het systeem dat buitenlandse bedrijven ertoe dwong individuele handelspartners te vinden met wie zij valuta konden uitwisselen in een aantal ,,ruilcentra" die onder strikt toezicht stonden van de Staatsraad voor Valutacontrole (State Administration of Exchange Controle, SAEC). Het besluit zou het voor buitenlandse bedrijven eenvoudiger maken op normale wijze commerciële valutahandel te voeren met lokale banken en de winst te repatriëren.

Volgens commentatoren maakte het initiatief, dat met instemming werd begroet door het Internationaal Monetaire Fonds (IMF), deel uit van een proces dat bedoeld was om China's kansen op het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) te vergroten. Volledige inwisselbaarheid van kapitaalrekeningen voor bijvoorbeeld investeringsdoeleinden werd geacht ver in het verschiet te liggen.

Economische ontwikkelingen

Uit de cijfers voor het eerste half jaar van 1996, die op 15 juli werden bekendgemaakt, bleek dat het bruto binnenlands product (BBP) 9,8 procent hoger was dan in dezelfde periode van het jaar daarvoor. De inflatie van de detailhandelsprijzen op jaarbasis was gedaald tot 7,1 procent, terwijl de buitenlandse investeringen $ 19,7 mrd bedroegen, 20,2 procent meer dan in de eerste helft van 1995.

Maar mede door stijgende prijzen van grondstoffen en het railvervoer waren er in de staatsindustrie dramatische verliezen geleden, zo deelde het Staatsplancomité op 2 juli mee. In het eerste kwartaal stegen de verliezen met 41 procent ten opzichte van dezelfde periode in het jaar daarvoor, terwijl de winsten daalden met 54,7 procent. Ongeveer 45 procent van de Staatsbedrijven leed verlies.

Aangemoedigd door de lagere inflatie verhoogden de Chinese autoriteiten met ingang van 1 juli de prijs van rijst in staatswinkels met 10,7 procent en de prijs van kwaliteitsmeel met 25 procent.

Werkloosheidscijfers

Uit op 22 juli door het Staatsbureau voor de Statistiek gepubliceerde cijfers bleek dat ,,overtollig personeel" een derde deel uitmaakte van het totale personeel in Chinese ondernemingen, waardoor de kosten stegen en de ,,efficiëntie daalde". Volgens het staatsbureau was onderbezetting juist kenmerkend voor bedrijven die in buitenlandse handen waren.

Uit officiële cijfers, die werden gepubliceerd in de Britse Guardian van 19 juli, bleek dat het aantal staatsemployées zonder baan 8 procent bedroeg en niet 2 a 3 procent zoals normaal werd beweerd.

Nieuwe regeringsagenda

De Hongkongse South China Morning Post van 28 september 1996 haalde het officiële Chinese persbureau Xinhua aan, dat berichtte dat premier Li Peng hooggeplaatste functionarissen opdracht had gegeven meer aandacht te besteden aan landbouw en voedselproductie. Deze opdracht stond op een regeringsagenda van tien aandachtspunten, die hij tijdens een bijeenkomst van de Staatsraad bekendmaakte.

Li zou hebben erkend dat de resultaten in de overheidssector in 1996 slecht waren geweest. De verliezen waren groter geworden en een toenemend aantal ondernemingen was geheel of gedeeltelijk buiten bedrijf. Daartegenover stond dat de misdaadbestrijding was verbeterd, de oogsten ondanks een reeks natuurrampen goed waren geweest en ,,vooruitgang" was geboekt ten aanzien van ,,hereniging" met Taiwan. Li riep hoge functionarissen op in 1997 betere resultaten te behalen. In dat jaar zou de regerende Communistische Partij (CCP) haar vijftiende nationale congres houden (zie onder) en Hongkong aan China worden overgedragen.

Volgens ***Xinhua*** werden in de nieuwe regeringsagenda de volgende prioriteiten gesteld: (i) groei van de landbouwproductie, (ii) meer investeringen in irrigatie. (iii) strakkere inflatiebeheersing, (iv) handhaving van het monetaire beleid en beperking van de toename van investeringen in vaste activa, (v) hervorming van staatsondernemingen. (vi) hervorming aan de buitenlandse handel, (vii) inkomensherverdeling. (viii) versterking van het socialisme. (ix) de overname van het bestuur over Hongkong en (x) internationale betrekkingen.

Op 24 september maakte president Jiang Zemin bekend dat met ingang van 1997 jaarlijks $ 116 mln meer zou worden uitgegeven aan armoedebestrijding. Hij zei dat de ontwikkeling van arme gebieden niet alleen een economische kwestie was. maar tevens in het belang was van de nationale stabiliteit. Volgens de Wereldbank leefden ongeveer 330 miljoen mensen, een derde van de bevolking, onder de armoedegrens. Dit hield in dat zij van minder dan $ 1 per dag moesten rondkomen.

Op 16 september vertelde vice-premier en vooraanstaand beleidsbepaler van de economie Zhu Rongji tijdens een persconferentie dat de algehele economische situatie sinds het topjaar 1993 niet zo goed was geweest en dat economische doelstellingen waren gerealiseerd. Westerse economen waren echter van mening dat het officiële groeicijfer van 9,8 procent van het bruto binnenlands product (BBP) in de eerste helft van 1996 (zie boven) overtrokken was en geen rekening hield met de geringe vraag in binnen- en buitenland en groeiende voorraden onverkochte consumentengoederen. Zhu weet problemen in staatsondernemingen meer aan slecht management en het ontbreken van markten voor producten dan aan een afnemende vraag.

BESLOTEN JAARVERGADERING CCP-PARTIJTOP.,,ELDER STATESMAN" DENG XIAOPING AFWEZIG

De jaarlijkse zomervergadering van de leiders van de Chinese Communistische Partij (CCP) werd in juli en augustus gehouden in de badplaats Beidaihe, ten noordoosten van de hoofdstad Beijing. De kwakkelende ,,hoogste" leider Deng

Xiaoping, die op 22 augustus 92 werd en al 2,5 jaar niet meer in het openbaar was verschenen, was afwezig bij de bijeenkomst, die volgens waarnemers belang ijker was dan normaal en ging over de koers van de partij na het Dengtijdperk. Volgens Chinese bronnen was het de eerste keer was zoveel militaire leiders aan de vergadering in Beidaihe hadden deelgenomen. Zij zouden hebben gepleit voor een hardere aanpak van de criminaliteit alsmede voor onbepaalde verlenging van de regeringscampagne ,,Hard Toeslaan" tegen maatschappelijke onrust.

Gezondheidstoestand Deng

In de Hongkongse en Taiwanese media werd in juli druk gespeculeerd over de gezondheid van ,.elder statesman" Deng Xiaoping. Op 16 juli zei het ministerie van buitenlandse zaken dat Deng, die sinds 1994 niet in het openbaar was verschenen, in goede gezondheid verkeerde. Zijn zoon, Deng Pufang, bevestigde dat zijn vader in mei in een ziekenhuis was opgenomen.

Op 8 juli werd bekendgemaakt dat Dengs schoonzoon generaal He Ping zou opstappen als directeur van het inkoopbureau van het leger en als hoofd van de staatswapenexportbedrijf. de Polygroep (zie ook pag. 583/3-'96). Het ontslag van He Ping werd door sommige waarnemers beschouw-d als een nieuw teken dat de invloed van de kring rond Deng tanende was.

Aanwijzingen voor nieuwe structuur partijtop

In de Financial Times van 28 augustus werd bericht dat de deelnemers zich tijdens de vergadering in Beidaihe opnieuw hadden gebogen over ,,voorstellen voor wijzigingen binnen de partijtop" in de context van een nieuwe machtsstructuur, waarin een plaats zou worden toebedacht aan zowel haviken als duiven in de partij en die de positie van de Chinese president en CCP-secretaris-generaal Jiang Zemin zou versterken.

Een van de voorgestelde structurele wijzigingen die tijdens het 15de CCP-congres in de herfst van 1997 zouden worden goedgekeurd, was volgens het artikel de benoeming van de 70-jarige Jiang, een behoedzaam economisch hervormer. tot partijvoorzitter. De functie van voorzitter was in 1982 afgeschaft (zie pag 815/2 e.v.-'83). Voorts zouden de functies van vice-partijvoorzitter in ere worden hersteld. Naar verluidt zou deze functies worden toebedeeld aan de 67-jarige havik premier Li Peng, die in 1998 zou terugtreden, en aan de 72-jarige hervormingsgezinde Qiao Shi, de voorzitter van het Nationale Volkscongres. Beiden zouden lid blijven van het permanente comité van het politburo van de partij.

Onder de aanhangers van Jiang die een goede kans zouden maken om opgenomen te worden in het permanente comité van het politburo bevonden zich de voormalige partijsecretaris van Shanghai, de 55-jarige vice-premier Wu Bangguo. en de 67-jarige propagandachef van de CCP, Ding Guangen. Verder erd voorgesteld het lidmaatschap van het permanente comité van het politburo toe te kennen aan de 68-jarige generaal Zhang Wannian, die lid was van het Centraal Militair Comité (CMC) van de partij. Ook de 63-jarige directeur van de officiële partijkrant het Volksdagblad,Shao Huaze, zou worden benoemd in het politburo.

In een toespraak die hij op 1 augustus hield ter gelegenheid van de 69ste verjaardag van de oprichting van het Volksbevrijdingsleger (PLA). herinnerde minister van nationale defensie, Chi Haotian. het leger aan zijn loyaliteit aan Jiang, die ook voorzitter van de CMC was.

Wu Bangguo werd beschouwd als de belangrijkste kandidaat voor de opvolging van premier Li Peng, nog belangrijker dan zijn collega vice-premier en rivaal Li Lanqing. De South China *Morning* Post van 17 augustus berichtte evenwel dat ook de 62-jarige Li Ruihan, die reeds lid van het permanente comité van het politburo. voorzitter van de Raadplegende conferentie van het Chinese volk en leider van de gematigde factie van de partij was, had verklaard zijn zinnen te hebben gezet op het premierschap.

Nieuwe strategie in betrekkingen met VS

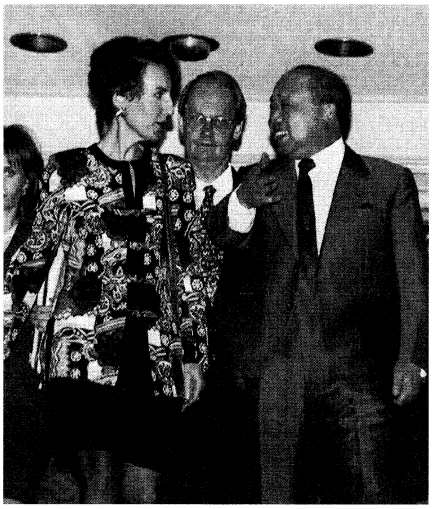
De pro-Chinese krant Sing Tao Jih Pao uit Hongkong, waarin bronnen uit Beijing werden aangehaald, berichtte op 22 augustus dat de vergadering in Beidaihe een nieuwe strategie had goedgekeurd om de spanningen met de VS te doen afnemen.

Deze strategie, naar verluidt ontworpen om de regering in staat te stellen zich te concentreren op knellende binnenlandse economische en sociale problemen, was nog steeds gericht tegen de ,,geheime" steun van de VS aan Taiwans onafhankelijkheid en de Veiligheidsalliantie tussen de VS en Japan (zie pag. 651/3 e.v.-'96).Maar kennelijk wilde China zelf .,een alliantie sluiten" met de VS .,omJapan op economisch en handelsgebied te weerstaan".

DREIGING AMERIKAANSE HANDELSSANCTIES VOORBIJ

Op 17 juni wendde een bilateraal akkoord het gevaar af van Amerikaanse handelssancties en Chinese tegenmaatregelen tegen Amerikaanse importgoederen. die gelijktijdig zouden worden afgekondigd (zie voor achtergronden pag 582/3 e v-'96)

Na langdurige bilaterale besprekingen op 13-17 juni in Beijing zei de Amerikaanse waarnemend handelsafgevaardigde Charlene Barshefsky dat Amerika ervan overtuigd was dat China in de voorafgaande twee weken daadwerkelijk maatregelen had genomen, waaronder de sluiting van 15 illegale fabrieken om de productie van illegale films, muziek en software in te tomen. In 1995 had Amerika hierdoor naar schatting $ 2,3 mrd aan verkoopverliezen geleden. Barshefsky benadrukte dat China's nieuwe prioriteiten in overeenstemming waren met het akkoord over intellectuele-eigendomsrechten (Intellectual Property Rights, IPR) dat de twee partijen hadden gesloten in februari 1995 na soortgelijke crisisonderhandelingen (zie pag. 352/1 e.v.-'95). Een niet met name genoemde functionaris van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken had op 16 juni de Amerikaanse beschuldiging ontkend dat China dit akkoord niet nakwam. Hij



De Amerikaanse waarnemend handelsafgevaardigde Charlene Barshefsky (l.) begeeft zich in Beijing op 15 juni 1996 samen met plaatsvervangend handelsafgevaardigde Lee Sands (m.) en de Chinese vice-minister van buitenlandse handel Shi Guangsheng (r.) op weg voor de bilaterale besprekingen.



De woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken Shen Guofang tijdens een persconferentie op 11 juni 1996 in Beijing.

ontkende tevens enig verband tussen de tijdslimiet voor de Amerikaanse sancties en de verhoogde inspanningen tegen schendingen van het auteursrecht. Volgens hem waren de nieuwe maatregelen bedoeld om ,,tegemoet te komen aan China's behoefte aan hervorming en nieuwe afzetmogelijkheden".

De Amerikaanse regering presenteerde het akkoord als een rechtvaardiging van haar actuele beleid van ,,constructieve betrokkenheid" bij China (zie pag. 583/3-'96).

Het akkoord verlichtte China (i) Amerikaanse platenmaatschappijen te laten deelnemen aan joint production ventures. (ii) Amerikaanse filmstudio's te laten deelnemen aan de productie van bioscoopfilms of televisieseries. (iii) de controle- en handhavingsprocedures tegen illegale fabrieken en apparatuur te verbeteren, waaronder strafrechtelijke vervolging van overtreders, (iv) de grenscontrole te verbeteren en de samenwerking met Amerikaanse collega's te intensiveren om de export van illegale producten terug te dringen en (v) nieuwe verificatieprocedures te ontwikkelen om de authenticiteit van produkten te waarborgen. Volgens sommige commentatoren schoot het akkoord echter tekort in die zin dat Amerikaanse bedrijven hun eigen produkten nog steeds niet direct konden distribueren, ondanks samenwerkingsverbanden met Chinese bedrijven.

Woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken Shen Guofang stelde op 18 juni een Chinees-Amerikaanse top op korte termijn voor om de betrekkingen verder te verbeteren en drong er bij de Amerikaanse regering op aan China's streven zich aan te sluiten bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) te steunen.

Chinees-Amerikaanse besprekingen

Begin juli hadden president Jiang Zemin en premier Li Peng in Beijing een ontmoeting met de Amerikaanse nationale-veiligheidsadviseur Anthony Lake, die op 6-10 juli een bezoek bracht aan China. Hij was de hoogste vertegenwoordiger van de Amerikaanse regering die China bezocht sedert het bezoek van minister van defensie William Perry in oktober 1994 (zie pag. 61/3 e.v.-'95).

Lake sprak ook met minister van defensie Chi Haotian. Er werd van uitgegaan dat de besprekingen niet over handelskwesties gingen. Met betrekking tot de mensenrechten in China zei Lake tegen journalisten dat iedere ,,poging om te komen tot een ruil tussen een bepaalde kwestie en de mensenrechten", waarschijnlijk niet snel iets zou opleveren.

Handelsbetrekkingen met VS

Op 8 september riep de Chinese regering de VS onder dreiging van tegenmaatregelen op de strafheffingen op China's textiel- en kledingquota voor 1996 in te trekken.

Charlene Barshefsky had op E september in Washington gezegd dat de invoering van een strafheffing van $ 19 mln op Chinese textielproducten het gevolg was van het feit dat China zou hebben geprobeerd de quota voor de textielexport die voor Amerika bestemd was, te omzeilen door meer dan 2 miljoen kledingstukken via zeven andere landen naar Amerika te exporteren. China had de beschuldiging ontkend en gezegd dat Amerika geen bewijs had geleverd en eenzijdig had gehandeld. Dit was de eerste keer dat Amerika de zogenaamde drievoudige boete had opgelegd. Deze boete was toegestaan wanneer het bilaterale textielverdrag door één der partijen bij herhaling werd geschonden.

In februari 1995 en juni 1996 hadden de VS en China ternauwernood een grote handelsoorlog weten te voorkomen naar aanleiding van beschuldigingen dat China niet optrad tegen omvangrijke schendingen van het auteursrecht.



De Chinese president Jiang Zemin (l.) verwelkomt de Amerikaanse nationale-veiligheidsadviseur Anthony Lake (r.) op 9 juli 1996 in Beijing.

Tijdens een bezoek aan Beijing deed de Amerikaanse oud-president George Bush op 3 september een dringend beroep op de Amerikaanse regering de handelssancties tegen China op te heffen en China permanent de status van meest begunstigde handelsnatie (Most Favoured Nation, MFN) te verlenen om een eind te maken aan de jaarlijkse diplomatieke strijd over verlenging van de MFN-status

Op 24 september begon een handelsdelegatie van dertig leden onder leiding van minister van handel Wu Yi aan een driedaags bezoek aan de VS. Vice-premier en minister van buitenlandse zaken Qian Qichen onderbrak zijn reis naar de 51ste bijeenkomst van de Algemene Vergadering van de VN voor een kort bezoek aan Chicago en zei op 20 september ten overstaan van een plaatselijk bedrijfsforum dat .,ongewenste factoren aan Amerikaanse zijde" de betrekkingen schade zouden kunnen berokkenen. Hij stelde dat de jaarlijkse evaluatie van de MFN-status en de Amerikaanse pogingen China buiten de Wereldhandelsorganisatie (WTO) te houden, de bilaterale economische betrekkingen onder druk zetten.

VERSLECHTERDE BETREKKINGEN MET DUITSLAND

Op 23 juni gelastte China een officieel bezoek van de Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel af op grond van een op 20 juni door alle partijen in de Bundestag (tweede kamer van het Duitse parlement) aangenomen motie, waarin schendingen van de mensenrechten en onderdrukking in Tibet door China werden afgekeurd. Volgens China was deze motie een .,flagranteinmenging in China's binnenlandse aangelegenheden". Het bezoek van Kinkel stond gepland voor juli.

China had Duitsland bij herhaling verzocht de Tweede Internationale Conferentie van Steungroepen voor Tibet in Bonn op 15-16 juni af te gelasten. De conferentie werd bijgewoond door de Dalai Lama, de verbannen geestelijk leider van Tibet. Het kantoor van de Friedrich Naumann-Stichting in Beijing, een mensenrechtenorganisatie en denktank die medesponsor was van de conferentie, werd gesloten. De Duitse regering kreeg zware binnenlandse kritiek te verduren toen zij een voorgestelde subsidie voor de conferentie introk (en naar verluidt de hieropvolgende Bundestag-motie probeerde te blokkeren). De regering had zich erbij neergelegd toen Tibetaanse leiders weigerden gehoor te geven aan het verzoek van de regering de conferentie bij te wonen op particuliere titel en niet als vertegenwoordigers van de regering in ballingschap.

De Duitse regering reageerde op de afgelasting van Kinkels bezoek door de geplande bezoeken van de ministers van bouw en milieu aan China af te gelasten en door bilaterale contacten tussen hoge militairen te verbreken. Het Duitse bedrijfsleven bagatelliseerde het mogelijke effect op de handel en stelde dat China meer te verliezen had. gezien het traditionele surplus van dat land ten aanzien van Duitsland. Op 23 juni zei een functionaris van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken, Cui Tiankai, dat de recente Duitse motie over Tibet het werk was van ,.enkelingen" en de betrekkingen niet essentieel zou schaden. De Chinese functionaris suggereerde dat als de Duitse regering ,.concrete en effectieve" maatregelen nam, de bilaterale bet ekkingen niet verder hoefden te verslechteren. Minister van economische zaken Gunter Rexrodt zou China in september bezoeken.

Tijdens de bijeenkomst van de 51ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York op 23 en 24 september had de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen een ontmoeting met zijn Duitse ambtsgenoot Klaus Kinkel en nodigde hij deze uit voor een bezoek aan Beijing. Hij stelde tevens voor dat de Duitse president Roman Herzog een staatsbezoek aan China zo:~ brengen. Hij gaf hiermee aan de onenigheid met Duitsland, de belangrijkste Europese handelspartner van China, over de mensenrechten in Tibet te willen beslechten.

BUITENLANDSE BEZOEKEN VAN PRESIDENT JIANG ZEMIN

Eind juni vertrok president Jiang Zemin voor een maand durende rondreis die begon met een bezoek aan Spanje op 24 juni. gevolgd door Noorwegen op 27 juni en Roemenië op 29 juni. In juli zou hij Oezbekistan, Kirgizstan en Kazachstan bezoeken. In mei had hij een bezoek van twee weken gebracht aan Afrika, terwijl premier Li Peng in april Frankrijk had bezocht (zie pag. 581/1 e.v.-'96)en andere hoge functionarissen Latijns Amerika.

In een interview in de Financial Times van 11 juni sprak Jiang de wens uit voor betere internationale betrekkingen. Hij liet tevens doorschemeren dat China bereid was Europese bedrijven een voorkeursbehandeling te geven ten koste van hun Amerikaanse concurrenten als blijk van waardering voor het feit dat hun regeringen een beleid voerden dat geen ,,politieke eisen stelde aan samenwerking met China".

MILIEU-OVEREENKOMST MET NEDERLAND

Op 4 juni bracht de Nederlandse minister van volkshuisvesting, ruimtelijk or-



De Palestijnse president Yasser Arafat (r.)inspecteert op 18 juni 1996, aan het begin van een officieel driedaags bezoek aan China, in het bijzijn van president Jiang Zemin (1.)de erewacht op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing.



De Chinese president Jiang Zemin (l.) tijdens een onderonsje met de Spaanse koningin Sofia voor aanvang van het banket op 24 juni 1996 in het koninklijk paleis in Madrid.

dening en milieubeheer Margreet de Boer een werkbezoek van acht dagen aan China. Zij ondertekende samen met haar Chinese collega, de onderminister voor geologie en delfstoffen Zhang Hongren, een overeenkomst over samenwerking op milieugebied. In de overeenkomst, die tot 1998 zou lopen, lag de nadruk op uitvoering en handhaving van het milieubeleid, beperking van CO_2-emissies en milieumanagement op regionaal niveau.

Tijdens haar verblijf woonde minister De Boer onder meer de gezamenlijke Chinees-Nederlandse Conferentie over Energie en Milieu in Beijing bij

KERNPROEVEN

Op 29 juli maakten de Chinese autoriteiten bekend dat die dag een ondergrondse kernproef was uitgevoerd bij Lop Nor in het westen van China. Ook werd in dezelfde verklaring bekendgemaakt dat China met ingang van de volgende dag, 30 juli, een moratorium van kernproeven zou instellen; op 8 juni had China ook al een ondergrondse kernproef gehouden.

Het moratorium trad pas in werking enkele uren, voordat de onderhandelingen over een totaal verbod op kernproeven (Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty, CNTBT) in Genève zouden beginnen. Onder andere Australië, Japan en Zuid-Korea betuigden hun tevredenheid of protesteerden tegen China's jongste proef. Australische seismologen spraken van een betrekkelijk lichte proef met een kracht van 1 a 5 kiloton.

MASSA-EXECUTIES IN KADER ANTI-MISDAADCAMPAGNE

De officiële *People's* ***Daily*** van 27 juni meldde de executie daags ervoor van 231 personen in negen provincies, die ter dood waren veroordeeld wegens drugshandel.

Sinds eind april waren naar schatting 1.000 personen geëxecuteerd in het kader van de misdaadbestrijdingscampagne Yan Da (,,Hard Toeslaan"). Volgens de mensenrechtenorganisatie Amnesty International hadden tussen eind april en medio juni ongeveer 650 executies plaatsgevonden na snelrechtprocedures en openbare uitspraken. waar in Beijing ongeveer 200.000 toeschouwers op afkwamen. Naast executies voor zware misdrijven zoals moord. verkrachting en diefstal werd tevens regelmatig gewag gemaakt van executies voor lichte vergrijpen.

Op 4 juli noemde Amnesty International de anti-misdaadcampagne die op 28 april van start ging ,,shockerend". Amnesty schatte dat in 1996 in China het aantal executies, dat in 1995 2.910 bedroeg, zou worden overtroffen. De staatsmedia meldden eind juli dat tijdens de campagne meer dan 162.000 mensen waren gearresteerd. Er werden echter geen cijfers gepubliceerd over het aantal executies in het hele land.

Veroordelingenwegens corruptie

De voormalige leider van de Communistische Partij in de zuidelijke stad Dongguan, Ouyang De, werd op 5 juli veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf wegens corruptie. Van 1993-'94 was hij partijvoorzitter van Dongguan geweest. In die tijd had hij voor meer dan $61.000 aan steekpenningen en giften aangenomen en ongeveer $2.000 in contanten.



Voor de opening van de Chinees-Nederlandse Conferentie over Energie en Milieu op 4 juni 1996 in Beijing onderhoudt de Nederlandse minister van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer, Margreet de Boer (m.).zich met de Chinese onderminister voor geologie en delfstoffen Zhang Hongren (r.) en de onderdirecteur van het Chinese Nationale Bureau voor Milieubescherming, Wang Yuging (l.).



Leden van de Gewapende Volkspolitie oefenen op 24 juni 1996 op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing voor het optreden bij ceremoniele gelegenheden.

MENSENRECHTENKWESTIES

Op 9 juni stelden de Chinese autoriteiten de 51-jarige dissident Ren Wanding in vrijheid, nadat hij een gevangenisstraf van zeven jaar had uitgezeten voor zijn betrokkenheid bij de demonstraties voor democratie in 1989.

Naar verluidt werd de 47-jarige Zhang Xianliang eveneens vrijgelaten. Xianliang was in 1993 gevangengenomen wegens een poging het bloedbad op het plein van de Hemelse Vrede in 1989 te herdenken (zie hiervoor pag. 403/1 e.v.-'90)

Herdenking Plein van de Hemelse Vrede

De zevende gedenkdag van het bloedbad op 4 juni zou vreedzaam zijn verlopen. maar er werd melding gemaakt van een grote politiemacht in de buurt van het plein en in de diplomatieke en universiteitswijken in Beijing. De 47-jarige Wang Xizhe, een prominente dissident die vóór de herdenking in hechtenis werd genomen, werd op 15 juni vrijgelaten.

Dissident gewond tijdens detentie

In Le Monde van 28 augustus werd bericht dat Chen Longde gewond was geraakt in de gevangenis. Hij was in mei gearresteerd nadat hij een petitie voor hervormingen had ingediend bij het Nationale Volkscongres (zie pag.584/1-'96). en op 31 juli was veroordeeld tot drie jaar werkkamp.

Volgens Le Monde sprong Chen van de twaalfde verdieping van de Leshan-gevangenis in Beijing om te voorkomen dat de politie hem elektrische schokken zou toedienen. De politie verklaarde evenwel dat hij zelfmoord had willen plegen. Naar verluidt liep hij een zware hersenschudding en een gebroken bekken op en raakte hij drie tanden kwijt bij de val.

Amnesty International woont IPU-conferentie bij in Beijing

Onder de internationale afgevaardigden die door Jiang Zemin en andere Chinese leiders werden ontvangen op de 96ste conferentie van de Interparlementaire Unie (IPU), bevonden zich vertegenwoordigers van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International. De conferentie werd op 16 september in Beijing geopend.

Amnesty-directeur voor Azië, Rory Mungoven, zei nadien dat zijn organisatie zich nog steeds ,,zeer grote zorgen" maakte over de mensenrechtenschendingen in China, maar hij meende dat tijdens de conferentie was gebleken dat ,,China zich in toenemende mate bewust wordt dat het zich niet zomaar kan afsluiten voor internationaal onderzoek of kritiek op dit gebied"

Nieuwe mediarestricties

Begin september vaardigde China 11611-we mediarestricties uit Meer dan 100 internet-sites werden geblokkeerd, waaronder die van Amnestv International, de in New York gevestigde organisatie Human Rights in China and Human Rights Watch/Azië, Chineestalige sites die dissidenten steunden, en het in Londen gevestigde Tibet Information Network Sites van grote Amerikaanse kranten, het Amerikaanse televisiekanaal CNN en Amerikaanse tijdschriften werden eveneens geblokkeerd

De publicatie van The *Economic* Work Monthly, een in de zuidwestelijke provincie Guizhou verschijnend tijdschrift, werd opgeschort naar aanleiding van een artikel waarin werd gepleit voor een nieuwe klassenstrijd en tegen uitbreiding van de particuliere sector.

RAMPEN

Naar verluidt kwamen 100 mijnwerkers om en raakten er 138 vermist toen op 31 mei en 3 juni goudmijnen op de berg Laoiinshan in de zuidwestelijke provincie Yunnan onder water liepen als gevolg van enorme landverschuivingen.

Ernstige overstromingen

Tot 24 juli zouden meer dan 1.100 mensen het leven hebben verloren door overstromingen en aardverschuivingen die het midden en zuiden van China sinds het begin van het jaar hadden geteisterd. In het bijzonder de stortregens van medio juni zouden veel slachtoffers hebben geëist.

Het ministerie van burgerzaken meldde dat ongeveer 2,8 mln huizen in acht provincies schade hadden opgelopen. Tot de hulporganisaties die geld en goederen stuurden naar de getroffen provincies, behoorden het Internationale Rode Kruis en de Rode Halve Maan. De oogst op ongeveer 1.300.000 hectare was verwoest. De ernstigst getroffen provincies waren Anhui. Zhejiang. Jiangxi, Guizhou, Hunan en Hubei.

Overstromingen eisen doden

Op 12 augustus werd bekendgemaakt dat het aantal doden bij grote overstromingen, als gevolg van weken van stortregens en buiten hun oevers getreden rivieren in een groot deel van het zuiden en midden van China, was opgelopen tot 2.300. Meer dan 890.000 mensen in 794 plaatsen en dorpen hadden te lijden

onder de overstromingen. Naar verluidt waren ongeveer 150.000 mensen naar veiliger gebieden geëvacueerd.

TIBET. NIEUWE CHINESE AANVAL OP DALAI LAMA

Op 25 juni noemde de Chinese regering de Dalai Lama, Tibets verbannen geestelijk en wereldlijk leider, een ,,marionet van internationale krachten" die zich tegen China richtten en verklaarde dat hij zijn doel van een onafhankelijk Tibet nooit zou verwezenlijken.

Volgens de Tibet *Daily* van **23** mei, China's officiële orgaan in Tibet. was de strijd tegen de Dalai Lama-,.coterie" ..een lang. zwaar, complex politiek gevecht op leven en dood zonder ruimte voor compromissen".

Panchen Lama onder Chinese curatele

Op 5 juni erkende de Chinese afgevaardigde van de Verenigde Naties in Genève Wiu Jianmin dat de jongen die in mei 1995 (zie pag. 639/3-'95) door de Dalai Lama was uitgeroepen tot reïncarnatie van de Panchen Lama (de op één na belangrijkste figuur in het Tibetaanse boeddhisme) en vervolgens was verdwenen, door de Chinese regering in Beijing onder curatele was gesteld.

Wu vertelde de VN-Commissie voor de Rechten van het Kind in Genève dat de ouders van de zevenjarige Gehun Choekyi Nyima bescherming van hun kind hadden verzocht om te voorkomen dat hij zou de worden ontvoerd door Tibetaanse separatisten en dat zij met hem in Beijing woonden.

Gyaincain Norbu, de jongen die door China was uitgekozen om Panchen Lama te worden en in december 1995 officieel was geïnstalleerd (zie pag.359/3 e.v.-'96), werd op 3 juni gewijd tot monnik. Hierin werd een poging gezien zijn positie te legitimeren en het Chinese bestuur van het gebied te versterken.

Chinees protest tegen buitenlandse bezoeken **Dalai** Lama

Een bezoek aan Groot-Brittannië op 15-22 juli door de Dalai Lama leidde tot protesten van de Chinese regering. Op 16 juli uitte een vertegenwoordiger van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken ,,grote ontevredenheid" over het bezoek (het achtste van de Dalai Lama aan Groot-Brittannië). Volgens hem zou dit bezoek een ,,averechtseuitwerking zou hebben op de Chinees-Britse betrekkingen" (voor vergelijkbaar protest tegen bezoek aan Duitsland, zie boven).

Op 16 juli zei de Dalai Lama tijdens een bijeenkomst met 200 leden van het voltallige Britse parlement dat hij niet streefde naar totale onafhankelijkheid van China, maar naar ,,werkelijk zelfbestuur" voor Tibet. De dag daarop had hij een ontmoeting met de Britse minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind.

Het bezoek stuitte op kritiek van een boeddhistische sekte, de Shugden Supporters Community (SSC) uit Pocklington in Yorkshire, die deel uitmaakte van de New Kadampa Tradition Sect. die het over een aantal theologische kwesties oneens was met de Dalai Lama.

Op 29 juli bracht de Dalai Lama een bezoek aan de Zwitserse hoofdstad Bern, de thuisbasis van de grootste groep Tibetaanse ballingen buiten het Indiase subcontinent.

Dissident overleden

Eind juli berichtte de mensenrechtenorganisatie Amnesty International en het Tibetaanse Informatienetwerk in Londen dat een Tibetaanse monnik op 5 juli was overleden in de Drapchi-gevangenis in de Tibetaanse hoofdstad Lhasa.

De 49-jarige Kelsang Thutop. die zeven jaar van een gevangenisstraf van achttien jaar wegens ,,contra-revolutionaire propaganda" had uitgezeten. overleed aan een niet nader aangeduide ziekte. Amnesty International zei dat hij niet de juiste medische behandeling had gekregen.

Bezoek van **Dalai** Lama aan Australië

In september verslechterden de betrekkingen tussen Australië en China als gevolg van China's diplomatieke campagne de geestelijk leider van Tibet, de Dalai Lama, te isoleren.

De Australische premier John Howard stoorde zich niet aan China's waarschuwingen en ontving de Dalai Lama op 26 september tijdens diens veertiendaagse bezoek aan Australië. Een functionaris van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken noemde het bezoek ,,een inmenging in China's binnenlandse aangelegenheden" die ,,ongetwijfeld de Chinees-Australische betrekkingen (zou) beïnvloeden" (de regering van Nieuw-Zeeland ontving soortgelijke waarschuwingen naar aanleiding van het bezoek van de Dalai Lama op 10 september). Na zijn ontmoeting met de Dalai Lama liet Howard een verklaring uitbrengen waarin geen politieke uitspraken werden gedaan. Volgens de verklaring hadden Howard en de Dalai Lama gesproken over godsdienst en onderwijs.

ONDERHOUD CHINESE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN QIAN QICHEN MET RUSSISCHE AMBTGENOOT PRIMAKOW

Tijdens de bijeenkomst van de 51ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties had de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen op 23 en 24 september een ontmoeting met zijn Russische ambtgenoot Jewgeny Primakow. Zij kwamen overeen dat China en Rusland hun samenwerking in internationaal en VN-verband zouden moeten intensiveren.

(Vor.ber.pag.581/1 e.v. - 1996)

FILIPPIJNEN

TERUGTREKKING LDP UIT REGERINGSCOALITIE

Op 31 mei 1996 maakte de Laban ng Demokratikong Pilipino (LDP) bekend uit de regeringscoalitie te zijn gestapt, die daarna alleen nog bestond uit de Lakas ng Edsa en de Nationale Unie van Christen-Democraten. De LDP had in januari haar steun aan de coalitie in de Senaat opgezegd (zie pag. 437/1-'96).

De Far Eastern *Economic* Review van 13 juni noemde de terugtrekking ,,het startschot van de presidentiële verkiezingsstrijd van 1998". Deze stap zou betekenen dat LDP-voorzitter Edgardo Angara de voornaamste kandidaat werd voor de partijnominatie voor de presidentsverkiezingen.

MOORD OP VOORMALIG HOOFD INLICHTINGENDIENST

Op 13 juni werd kolonel Rolando Abadilla, voormalig hoofd van de inlichtingendienst tijdens het bewind van Marcos, in Manila vermoord door communistische guerrilla's.

In een verklaring van 19 juni zei de Alex Boncayao-brigade dat .,kolonel Abadilla ten langen leste heeft kennisgemaakt met revolutionaire gerechtigheid".

HERVATTING VREDESBESPREKINGEN MET NDF

Op 19 juni bevestigde de regering dat vredesbesprekingen met het door communisten gedomineerde Nationaal Democratisch Front (NDF) waren hervat in Nederland.

Besprekingen tussen de regering en het NDF in juni 1995 waren mislukt toen de



Sotero Llamas (r.)balt zijn vuist na zijn vrijlating op 21 juni 1996 uit de militaire gevangenis in Manila.

regering had geweigerd Sotero Llamas vrij te laten. Llamas was een vooraanstaand lid van het communistische Nieuwe Volksleger (NPA, dat werd vertegenwoordigd door het NDF) (zie pag. 715/3 e.v.-'95).

Op 19 juni had een rechtbank in Manila de vrijlating van Llamas bevolen. Llamas was in mei 1992 gearresteerd en moest terechtstaan op grond van een negenvoudige aanklacht van moord, ontvoering en diefstal. De rechtbank zei te handelen ,,inhet belang van vrede en rechtvaardigheid".

DOORBRAAK IN ONDERHANDELINGEN MET MNLE VREDESAKKOORD VAN MINDANAO. NUR MISUARI GOUVERNEUR VAN AUTONOME REGIO

Op 23 juni maakten regeringsonderhandelaars bekend een belangrijke doorbraak te hebben bereikt in onderhandelingen met het separatistische, islamitische Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF).

Na drie dagen van onderhandelen in Davao-Stad kwamen de twee partijen in een gezamenlijke verklaring overeen een drie leden tellende Zuid-Filippijnse Raad voor Vrede en Ontwikkeling (South Philippines Council for Peace ans Development, SPCPD) in te stellen om ,,de implementatie van vrede te reguleren en coördineren". Volgens de International Herald Tribune van 24 juni zou MNLF-voorzitter Nur Misuari de SPCPD voorzitten en zou de SPCPD de weg vrijmaken voor het creëren van een autonoom gebied in de Zuid-Filippijnen.

Over twee belangrijke kwesties werd geen overeenstemming bereikt, te weten de eis van het MNLF een eigen politieapparaat in te stellen en de integratie van moslim-opstandelingen in het leger. Deze k esties zouden worden besproken door een speciale werkgroep. Desondanks sprak zowel de regering als het MNLF de hoop uit dat in juli een officieel vredesverdrag zou worden ondertekend.

Op 27 juni meldde Radio Filipinas dat de voornaamste rivaal van het MNLF, het Moro Islamitische Bevrijdingsfront (MILF), had toegezegd de SPCPD niet te zullen saboteren.

Vredesakkoord voor Mindanao

Op 2 september 1996 sloten de regering en het Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF),een historisch vredesakkoord. Hiermee kwam na 24 jaar een einde aan het conflict tussen de regering en het MNLF op het zuidelijke eiland Mindanao.

Het akkoord werd in het presidentieel paleis in Manila ondertekend door MNLF-voorzitter Nur Misuari en Manuel Yan, ambassadeur van de Filippijnen in Indonesië en voorzitter van de door de regering ingestelde onderhandelingscommissie. Het akkoord werd tevens ondertekend door de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas, die een hoofdrol speelde in de onderhandelingen en Mohammed Mohsin, die was afgevaardigd door de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC).

Voorgeschiedenis. Details van het akkoord

Vele commentatoren namen verrast kennis van de inhoud van het akkoord, met name van de bepaling dat de bestaande en omstreden Autonome Regio op Mindanao in stand bleef. Het MNLF had lange tijd geëist dat de bestaande Autonome Regio zou worden opgeheven en dat het zogenaamde Akkoord van Tripoli in zijn geheel zou worden uitgevoerd. Dit akkoord was in 1976 gesloten door het MNLF en de regering-Marcos (zie pag.48/3 -'77).

In het Akkoord van Tripoli was bepaald dat voor dertien van de 23 provincies van Mindanao onmiddellijk een voorlopige MNLF-regering moest worden benoemd. Latere besprekingen die bedoeld waren om inhoudelijke details van het akkoord uit te werken. waren vastgelopen, omdat de twee partijen het niet eens konden worden over welke provincies deel zouden moeten uitmaken van de autonome regio en omdat de regering bleef vasthouden aan de eis van een referendum in het zuiden over de kwestie van autonomie en MNLF-bestuur.

Uiteindelijk werd in november 1989 een referendum gehouden over de vorming van een au-



Op 19 augustus 1996 ruimden de Filippijnse president Fidel Ramos (r.) en MNLF-leider Nur Misuari (l.) de laatste obstakels voor een vredesverdrag uit de weg tijdens hun ontmoeting in Malabang.



De voornaamste deelnemers voor aanvang van de vierde ronde van de vredesbesprekingen op 29 augustus 1996 in de Indonesische hoofdstad Jakarta:(v.l.n.r.) de hoofdonderhandelaar namens de Filippijnse regering Manuel Yan. OIC-vertegenwoordiger Mohammed Moshin. de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas, MYLF-leider Nur Misuari en voorzitter van de onderhandelingen Wiriono.

tonome regio bestaande uit de dertien zuidelijke provincies (zie pag.716/2-'91). Het MNLF had de kiezers opgeroepen het referendum te boycotten op grond van het argument dat het Akkoord van Tripoli een grotere mate van autonomie had toegezegd zonder referendum. De voorstellen werden echter goedgekeurd in vier van de dertien provincies en daarop werden in februari 1990 verkiezingen gehouden in de nieuwe Autonome Regio van Islamitisch Mindanao (dat bestond uit de eilandengroep Tawi Tawi in de Sulu-archipel cn dc provincies Maguindanao en Lanao del Sur op het eiland Mindanao).

Het MNLF had bij herhaling geëist dat de bestaande Autonome Regio zou worden opgeheven. In juni 1996 werd de impasse doorbroken, toen beide zijden akkoord gingen met een compromisvoorstel dat de grondslag vormde voor het op 2 september gesloten akkoord (zie boven). Het akkoord bepaalde dat de dertien in het Akkoord van Tripoli genoemde provincies (op dat moment feitelijk veertien provincies, aangezien één provincie in 1992 was opgedeeld in twee provincies) zouden worden samengevoegd tot een Speciale Zone voor Vrede en Ontwikkeling (SZPD). Tevens zou een Zuid-Filippijnse Raad voor Vrede en Ontwikkeling (SPCPD) onder voorzitterschap van Misuari worden ingesteld om de SZPD te besturen. Volgens commentatoren zouden de bevoegdheden van de SPCPD beperkt zijn, aangezien hij vrijwel volledig zou worden gefinancierd uit het presidentiële fonds voor onvoorziene uitgaven. Na drie jaar zou een referendum worden gehouden om te bepalen welke van de veertien provincies zouden worden toegevoegd aan de bestaande Autonome Regio, die zou worden gehandhaafd. Van groot belang was dat Misuari er tevens mee akkoord ging zich kandidaat te stellen voor de functie van gouverneur van de Autonome Regio bij de eerstvolgende verkiezingen. Zijn kandidatuur zou onvoorwaardelijk worden gesteund door president Fidel Ramos en de regeringscoalitie.

Het akkoord bepaalde tevens dat ongeveer 7.500 manschappen van de 16.000 man sterke MNLF-strijdmacht zouden worden geïntegreerd in het nationale leger en het politieapparaat.

Kritiek radicale moslims en christenen

Het vredesakkoord werd verworpen door het meer radicale Moro Islamitische Bevrijdingsfront (MILF), dat volhardde in zijn eis van volledige onafhankelijkheid voor Mindanao en de vestiging van een islamitische staat.

In de *Far* Eastern *Economic Review* van 5 september zei MILF-voorzitter Hashim Salamat: ,,Het Ramos-Misuaripact maakt onderdeel uit van het onderdrukkingsprogramma van de regering om de aspiraties van moslims op Mindanao te frustreren. Het MILF zal het akkoord nooit steunen."

Eind september werd in sommige berichten echter gemeld dat het MILF bereid was vredesbesprekingen voeren met de regering. Volgens andere berichten zouden twee kleinere islamitische groepen, de Abu Sayyaf-groep en de Islamitische Commandoraad. zich bereid hebben verklaard zich onder het MILF-vaandel te scharen om het verzet tegen het akkoord te bundelen.

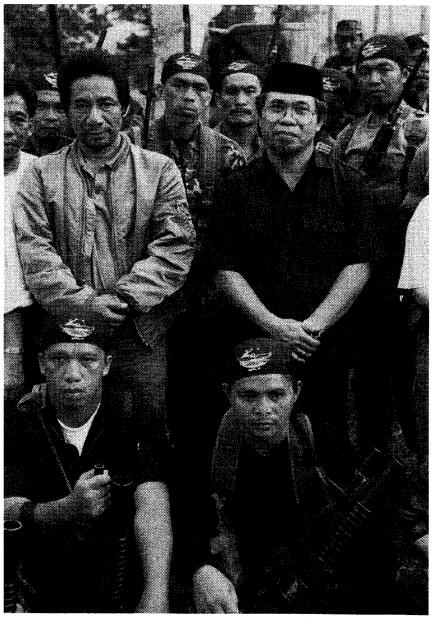
Het akkoord riep eveneens weerstand op bij vele christenen (die op Mindanao een meerderheid vormden). Tussen juni en september werden enkele demonstraties gehouden, waaronder massale protestacties in de overwegend christelijke stad Zamboanga tijdens een bezoek van president Ramos begin juli.

Op 10 september gaf Ramos de politie opdracht christelijke burgerwachten die tegen het akkoordgekant waren, te ontbinden.

Misuari tot gouverneur autonoom gebied benoemd

Op 9 september stelde Misuari zich conform het vredesakkoord kandidaat voor de functie van gouverneur van de bestaande Autonome Regio (die vier provincies omvatte). Aangezien er geen tegenkandidaat was, werd Misuari op 30 september beëdigd als gouverneur.

Op 9 september werden eveneens verkiezingen gehouden voor de 24 leden tellende Assemblée van de Autonome Regio.



De MILF-vice-voorzitter voor militaire aangelegenheden. A1 Haj Murad (staande. r.) met zijn guerrilla-strijders op 10 september 1996 in het Abubakar-kamp ten zuiden van Cotabato-Stad.



Filippijnse soldaten patrouilleren op 3 juli 1996 in een moslimwijk van de oven\-egend christelijke stad Zamboanga.

Misuari benoemd tot voorzitter SPCPD

Op 22 oktober werd Nur Misuari, MNLF-voorzitter en ondertekenaar van het in september gesloten vredesakkoord met de regering, door president Ramos officieel benoemd tot voorzitter van de Zuid-Filippijnse Raad voor Vrede en Ontwikkeling (SPCPD). De oprichting van de SPCPD, met Misuari als voorzitter, was een van de centrale uitgangspunten van het vredesakkoord

NIEUWE SENAATSVOORZITTER

Neptali Gonzales, een trouwe bondgenoot van president Fidel Ramos, werd op 10 oktober afgezet als senaatsvoorzitter. Volgens de *Far* Eastern Econornic Review van 31 oktober was zijn afzetting een ,,senaatscoup", die moest verhinderen dat ,,Ramos het Congres op enigerlei wijze zou gebruiken om de grondwet te wijzigen", zodat hij zich in 1988 beschikbaar kon stellen voor een tweede ambtstermijn.
Zestien van de 24 senatoren stemden voor het voorstel om Gonzales af te zetten en hem te laten opvolgen door Ernesto Maceda, de leider van de Nationalistische Volkscoalitie. Maceda was een bondgenoot van Edgardo Angara, voorzitter van de oppositionele Laban ng Demokratikong Pilipino (LDP), die men alom een kansrijke kandidaat achtte bij de presidentsverkiezingen in 1998.

(Vor.ber.pag. 436/2 e.v.-1996)

THAILAND

GOUVERNEURSVERKIEZINGEN BANGKOK

Op 2 juni werd de onafhankelijke kandidaat Bhichit Rattakul, milieu-activist en voormalig parlementslid, gekozen tot gouverneur van Bangkok. Bhichit versloeg in de verkiezingsstrijd generaal-majoor Chamlong Srimaung, voormalig gouverneur van de stad en oprichter van en vooraanstaande figuur in de Palang Dharma-partij. Bangkok werd al zo'n tien jaar door Palang Dharma bestuurd.

Na zijn nederlaag kondigde Chamlong aan zich te zullen terugtrekken uit de politiek, en ,,weervoor de gemeenschap te gaan werken door hulp te bieden aan arme boeren op het platteland".

Bhichit kreeg 768 994 stemmen en Chamlong 514 401 Er was een recordopkomst van 43,52 procent

GOUDEN JUBILEUM KONING BHUMIBOL

Op 9 juni begonnen in Bangkok de festiviteiten naar aanleiding van het 50-jarig koningschap van de 68-jarige koning Bhumibol Adulyadej. Daarmee was hij de langstregerende vorst ter wereld. Bhumibol genoot in zijn land onverminderd hoge achting; hetgeen vooral kon worden toegeschreven aan zijn verdienste het land meermalen te hebben behoed voor militaire coups. Ter gelegenheid van het jubileum werd amnestie verleend aan 26 duizend burgers en kwamen nog eens 45 duizend gevangenen in aanmerking voor strafvermindering. Tijdens zijn koningschap overleefde Bhumibol 17 couppogingen, 15 grondwetten en 21 premiers, hetgeen niet wil zeggen dat hij als constitutioneel monarch niet is aangewezen op een goede verstandhouding met de dragers van de werkelijke macht, die niet bij het parlement berust, maar bij een configuratie van rijke zakenfamilies en jaargenoten van de militaire akademie Chulachomklao, aldus de *Volkskrant* op 8-6-'96.

PRACHAKORN THAI TIJDELIJK UIT REGERINGSCOALITIE

Op 15 juni trok de Prachakorn Thai-partij zich terug uit de door Chart Thai geleide regeringscoalitie, kennelijk (volgens de Far Eastern Econornic Review) boos omdat premier Banharn Silpa-Archa bij een portefeuillewisseling in mei (zie 594/2-'96) een extra ministerspost aan de Palang Dharma-partij had toebedeeld. Zonder de 18 zetels van Prachakorn Thai beschikte de coalitie nog steeds over 214 van de 391 zetels in het Huis van Afgevaardigden.

Op 30 juni meldde de Thaise televisie dat het uitvoerend comité en de parlementsleden van Prachakorn Thai bij stemming hadden besloten zich weer bij de regeringscoalitie aan te sluiten. Volgens het bericht had partijleider Sa-



Koning Bhumibol Adulyadej (archieffoto van 16 mei 1996).



Een vooraanstaand lid van de Thai Communistische Partij. Surachai Sae-Dan (l.) viert op 9 juni 1996 samen met een medegevangene zijn vrijlating uit de Krong Prem-gevangenis in Bangkok als gevolg van de door koning Bhumibol afgekondigde amnestie.

mak Sundarevej gezegd dat zijn partij zij aan zij met Palang Darma haar taak zou verrichten.

Begin juli 1996 trad de Prachakorn Thai-partij formeel opnieuw toe tot de regeringscoalitie. Op 3 juli benoemde koning Bhumibol Adulyadej officieel de leider van de Prachakorn Thai ,Samak Sundarevej, opnieuw tot vice-premier en diens partijgenoot Yingphan Manasikan tot minister van wetenschap, technologie en milieu.

Bovendien werden e opnieuw drie onderministers van Prachakorn benoemd.

NIEUWE PRESIDENT CENTRALE BANK

Op 2 juli trad Vijit Supinit af als president van de Bank van Thailand (de centrale bank). Op 9 juli stelde de regering Rerngchai Marakanonda, die in de voorgaande zes jaar vice-president was geweest als zijn opvolger aan.

Waarnemers merkten op dat Vijit in de voorbije maanden onder vuur was komen te liggen omdat hij er niet in was geslaagd de ineenstorting van de Bangkok Bank of Commerce te voorkomen, en omdat hij betrokken was geweest bij het ontslag van een van zijn plaatsvervangers. In de Financial Times van 3 juli werd gezegd dat Vijits ,,verlies aan geloofwaardigheid" ,,hem krachteloos (had) gemaakt tegenover de politieke druk om af te stappen van het restrictieve monetaire beleid van de bank". De Bank van Thailand had een reputatie hoog te houden als een van de onafhankelijkste centrale banken in Azië.

De nieuwe bankpresident Rerngchai werd al snel aangevallen door politici van de oppositie. Op 10 juli beweerden leden van de oppositie in het Huis van Afgevaardigden dat Rerngchai in zijn functie als vice-president in juni 1994 toestemming had gegeven voor de aankoop van 12 hectare land van een dochter van Banhard Silpa-Archa, premier sedert juli 1995, voor de overdreven hoge prijs van 465 mln baht (ongeveer $ 18,5 mln). Dit land, dat Kanchana Silpa-archa in 1990 voor 29,5 mln baht had gekocht, was door de Bank van Thailand aangekocht om er een papiergelddrukkerij te bouwen.

PALANG DHARMA TREKT ZICH TERUG UIT COALITIE

Op 14 augustus trok de Palang Dharma zich terug uit de uit zeven partijen bestaande regeringscoalitie. Partijleider en vice-premier luitenant-kolonel van politie Thaksin Shinawatra en minister van industrie Chaiwat Sinsuwong stapten uit het kabinet.

Thaksin zei dat zijn partij de regering verliet omdat ,,zijnaar het volk had geluisterd". Volgens berichten was deze stap mede ingegeven door een schandaal dat op 8 augustus was losgebarsten, toen minister van justitie kapitein van politie Chalerm Yubamrung beweerde dat drie nieuwe bankvergunningen na omkoping waren toegewezen.

Een ander lid van de coalitie - Prachakorn Thai - had zich in juni uit de coalitie teruggetrokken, maar was in juli weer toegetreden (zie pag boven).

Zonder de 23 zetels van Palang Dharma beschikte de coalitie nog over 209 van de 391 zetels in het Huis van Afgevaardigden. Volgens de Financial Times van 15 augustus overwogen ook twee andere coalitieleden - Muan Chon en Nam Thai (samen goed voor 21 zetels) - uit te coalitie te treden, wat een serieuze bedreiging voor de regeringsmeerderheid zou vormen.

ONTBINDING VAN HET PARLEMENT. UITSCHRIJVING ALGEMENE VERKIEZINGEN IN NOVEMBER

Na een regeerperiode van slechts 14 maanden werd de in het nauw gedreven premier Banharn Silpa-Archa eind september gedwongen de ontbinding van het parlement te aanvaarden en nieuwe algemene verkiezingen uit te schrijven.

Motie van wantrouwen tegen Banharn

Op 19-21 september werd op initiatief van de oppositie in het parlement een debat over een motie van wantrouwen gehouden. Het debat spitste zich toe op de vermeende corruptie en het falende economische beleid van Banharn en zijn regering, maar oppositieleiders beweerden ook dat ze documenten bezaten, waaruit bleek dat Banharn in China en dus in het buitenland was geboren. Als dat waar zou zijn, had hij zich niet verkiesbaar kunnen stellen voor het premierschap.

Kort voor de stemming over de motie van wantrouwen van de oppositie op 21 september, gaf Banharn een verklaring uit waarin hij zei dat hij ,,moe" was en binnen zeven dagen ontslag zou nemen als premier. Tijdens deze periode van zeven dagen zou hij proberen een nieuwe premier te vinden binnen de regerende coalitie.

Volgens de Far Eastern *Economic Review* van 3 oktober. hadden twee partners in de coalitie. namelijk generaal Chaovalit Yongchaiyut, die vice-premier en minister van defensie was en tevens leider van de Nieuwe Aspiratie-



De Thaise premier Banharn Silpa-Archa wordt op 18 september 1996 door aanhangers begroet bij zijn aankomst voor het parlementsgebouw in Bangkok, waar hij het vertrouwensdebat zal bijwonen.

partij, en vice-premier en minister van buitenlandse zaken Amnuai Wirawan-vice, die tevens leider van de Nam Thai-partij was, Banharn gedwongen zijn ontslag bekend te maken. Zowel Chaovalit en Amnuai hadden gezegd dat zij Banharn zouden steunen bij de motie van wantrouwen, maar alleen op voorwaarde dat hij besloot af te treden. Na de bekendmaking van zijn aftreden overleefde Banharn de motie in het Huis van Afgevaardigden met 207 tegen 180 stemmen.

Ontbinding van het Huis van Afgevaardigden

Op 27 september ontbond koning Bhumibol Adulyadej officieel het Huis van Afgevaardigden en schreef vervroegde algemene verkiezingen uit die op 17 november moesten plaatsvinden. De vorige algemene verkiezingen waren gehouden in juli 1995 (zie pag. 880/2 e.v.-'95), toen Banharn premier was geworden.

In een commentaar op de ontbinding op 27 september zei Banharn dat het proces om een nieuwe premier te vinden ,,niet soepel was verlopen" en dat hij het daarom juist had geacht de ontbinding van het Huis aan te bevelen.

Er was een ernstig conflict geweest binnen de coalitie en binnen de Chart Thai-partij van Banharn over de benoeming van een nieuwe premier. Een factie binnen de Chart Thai-partij, die door de secretaris-generaal van de partij, Sanoh Thienthong. werd geleid, had Chaovalit gesteund in zijn gooi naar het premierschap. Een factie die tegen Chaovalit was en door de voorzitter van de adviescommissie, Pramarn Adireksarn werd geleid, had echter gelobbyd voor de benoeming van de voormalige premier en leider van de oppositionele Chart Patthana-partij, Chatichai Choonhaven.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Tegelijkertijd met de bekendmaking van de ontbinding van het Huis op 27 september werden een aantal nieuwe ministers benoemd op posten die vacant waren geweest, nadat de Palang Dharma zich in augustus had teruggetrokken uit de regeringscoalitie (zie boven).

Het betrof de volgende ministersposten:

Vice-premier - Kasemsamoson Kasemi; industrie - Khosit Panpiamrat.

Daarnaast werden ook vijf onderministers benoemd.

Op 14 oktober nam de minister van financiën Bodi Chunnananda ontslag; begin november was er nog geen opvolger benoemd.

VOORSTEL GRONDWETSWIJZIGING GOEDGEKEURD

Op 14 september werd in een gezamenlijke zitting van het parlement een voorstel voor een grondwetswijziging aangenomen. Volgens een bericht van Radio *Thailand* op dezelfde dag zou met het aannemen van het wetsvoorstel de weg vrijkomen voor de verkiezing van een constituerende vergadering die de grondwet moest opstellen binnen 240 dagen na haar eerste bijeenkomst.

(Vor.ber.pag.593/3 e.v.-1996)



Een sip kijkende premier Banharn Silpa-Archa (1.)geeft op 21 september 1996 een persconferentie in Bangkok, waarop hij zijn aftreden bekendmaakt. De toekomstige premier Chaovalit (r.) kijkt de andere kant op.

INDEX AFLEVERING NR. 3112

ALBANIË Nieuwe regering 809
Gemeenteraadsverkiezingen 809
ANGOLA Regeringswijziging, Savimbi weigert vice-presidentschap 838
UNITA onder toenemende internationale druk 839
AZIË Vergadering ministers van buitenlandse zaken ASEAN 863
Bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken ARF 863
BOEROENDI Militaire staatsgreep, Buyoya benoemd tot president 839
Economische sancties 840
Nieuwe regering 841
Tweede regionale top in Arusha 843
CHINA Inwisselbaarheid valuta's versneld, economische ontwikkelingen 864
Besloten jaarvergadering partijtop CCP 864
Dreiging Amerikaanse handelssancties voorbij 865
Verslechterde betrekkingen met Duitsland 867
Buitenlandse bezoeken van president Jiang Zemin 868
Milieu-overeenkomst met Nederland 868
Massa-executies in kader anti-misdaadcampagne 868
Mensenrechtenkwesties 869
Tibet, nieuwe Chinese aanval op Dalai Lama 870
COMOREN Kabinetswijzigingen 844
ETHIOPIË Begroting voor 1996-'97 goedgekeurd 844
Militaire operatie op Somalisch grondgebied 845
FILIPPIJNEN Terugtrekking LDP uit regeringscoalitie 870
Hervatting vredesbesprekingen met NDF 870
Vredesakkoord van Mindanao 871
Nieuwe senaatsvoorzitter 873
GRIEKENLAND Papandreou overleden 810
Vervroegde algemene verkiezingen, nieuwe regering 811
IRAK Spanningen door VN-wapeninspectie 853
Berichten over couppoging 854
Militaire actie in noordelijke no-flyzone 854
Strijd tussen Koerden 855
Amerikaanse luchtaanvallen op Zuid-Irak 856
Benoeming KDP-regering 857
ITALIE Nieuwe regering, nieuwe parlementsvoorzitters 812
Gemeenteraadsverkiezingen 813
Spanningen over economisch beleid 814
Presentatie begroting 1996-'97 814
Arrestatie mafialeiders 815
Bossi proclameert onafhankelijke republiek Padania 817
KOEWEIT Begroting voor 1996-'97 goedgekeurd 858
Verkiezingen voor Nationale Assemblée 858
Nieuwe regering 858
LIBANON Aanhoudend geweld in Zuid-Libanon 859
Nieuwe kieswet aangenomen 859
Algemene verkiezingen 860
Geagea vrijgesproken en aangeklaagd 861
LIBIË Amerikaans Congres neemt sanctiewet tegen Libië aan 845
Optreden tegen militante islamitische oppositie 845
MALTA Algemene verkiezingen 819
NICARAGUA Ortega verslagen bij presidentsverkiezingen 826
Ontdekking massagraven 828
NOORWEGEN Nieuwe premier, nieuw kabinet 820
OMAN Presentatie begroting voor 1996 862
PORTUGAL President Soares treedt terug 821
Verkiezing oppositieleider 821
RAAD VAN EUROPA Handvest over mensenrechten 822
Kroatië voorwaardelijk lid 822
SAO TOMÉ EN PRINCIPE Presidentsverkiezingen 845
Val van regering 846
SURINAME Parlementsgebouw door brand verwoest 828
Wijdenbosch tot president gekozen 829
Splitsing in VHP, oprichting BVD 829
Nieuwe regering 830
Coalities in parlement, nieuwe voorzitter 830
SYRIË Regeringswijzigingen 862
Palestijnse president Arafat op bezoek 862
Samenwerkingsakkoordmet Iran 862
THAILAND Gouverneursverkiezingen Bangkok 873
Gouden jubileum koning Bhumibol 873
Nieuwe president centrale bank 874
Ontbinding van parlement, algemene verkiezingen uitgeschreven 874
Voorstel grondwetswijziging goedgekeurd 875
TSJAAD Presidentsverkiezingen 846
Islamitische genootschappen ontbonden 846
Nieuwe regering 846
VERENIGDE STATEN Campagne voor presidentsverkiezingen 831
Wetgeving inzake ziektekostenverzekering en hervorming sociale zekerheid 832
Democratische conventie 833
Republikeinse conventie 835
Herverkiezing president Clinton 838
ZIMBABWE Staking overheidspersoneel 847
ZUID-AFRIKA Presentatie macro-economisch beleid 847
Emeritaat aartsbisschop Tutu, verkiezing van opvolger 848
Gemeenteraadsverkiezingen in Kwazulu-Natal 848
President Mandela bezoekt Groot-Brittannië en Frankrijk 848
Regeringswijzigingen 850
Onthullingen over ,,vuileoorlog" 851
Constitutionele Hof verwerpt grondwet 851
Staatsbezoek van koningin Beatrix 852
ZWEDEN Economisch stimuleringspakket 822
Presentatie begroting voor 1997 823
ZWITSERLAND Onderzoek naar banktegoeden nazi-slachtoffers 823

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13,1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118,1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

definitieve index op deel L

januari/december 1996

Redactie: J. Goedvolk/E. Brouwers (hoofdredacteur), P. Brouwers (eindredacteur), G.J. Alleman, A. Wouters (voor België), B. Kroon (stagiaire), M. van Hennik (index).

Adres redactie: Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, telefoon (020) 564 11 27.

Uitgevers: Systemen Keesing B.V., Amsterdam.

Administratie Nederland: Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, telefoon (020) 564 12 22.

Administratie België: N.V. Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen, telefoon (03) 360 53 00, postrekening 000.0012775-68, bankrekening 408-0004545-51.

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijzigingen 4 weken tevoren op te geven, met vermelding van uw abonneenummer.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt maandelijks het belangrijkste politieke en economische gebeuren in de wereld vast. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief - **alfabetisch-systematisch** gedeelte (I), een lijst met veel voorkomende afkortingen (II), een naamregister (III) en een jaarkalender (IV).
Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan de ommezijde.

de alfabetisch-systematische index

AFDELINGEN - De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal **AFDELINGEN** gerangschikt. Deze afdelingen omvatten - in alfabetische volgorde - de **LANDEN** en verder onder meer de volgende begrippen: **AFBEELDINGEN (Foto's, Grafieken en Tabellen, Landkaarten), AFRIKA, AMERIKA, AZIE, EUROPA, EUROPA (WEST), INTERNATIONALE ZAKEN, ,.MIDDEN-OOSTEN, NECROLOGIEEN EN OCEANIE.**

RUBRIEKEN - De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige **RUBRIEKEN,** t.w. **ALGEMEEN - BUITENLANDSE BETREKKINGEN - ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN - POLITIEK BINNENLAND.** In de afdeling **INTERNATIONALE ZAKEN** zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e.d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken:
ALGEMEEN - ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN - ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING - ORGANISATIES.

WIJZE VAN INDICEREN - De in KHA opgenomen berichten zijn - zeer kort omschreven - ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (b.v. 160/1 - pagina 160, 1ste kolom).

BELANGRIJKE TEKSTEN - Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar).

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO) 8027, 8038A (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schuman 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W.-Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève i.z. Indo-China 11381 (1954)

Europees verdrag i.z. de Rechten van de mens 11425 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpact 14451 (1958)

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30 (1961)

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963)

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord i.z. Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag DDR-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

VN-Handvest van de economische rechten en plichten van staten 404/3 e.v. (1975)

Gemeenschapspact België 374/3 e.v. (1977)

Vredesverdrag Egypte-Israël 193/3 e.v. + annexen 84613 e.v. (1979)

Besluiten Ronde Tafel Conferentie Nederland-Nederlandse Antillen (1983) 283/3 e.v. (1984)

Israëlisch-Palestijnse Beginselverklaring over de overgangsregelingen voor de autonomie 787/1 e.v. (1993)

OUDE JAARGANGEN - Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld welke jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1-1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413-2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843-4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag.	4279-5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583-6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789-7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887-9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-13750	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m L (1961 t/m 1996) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). De jaargangen 1977-1982, 1986 en 1989-1996 zijn leverbaar.

VANAF APRIL 1997 IS OP CD-ROM VERKRIJGBAAR: 50 JAAR KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF (1946-1995).
De jaargang 1996 zal, behalve op de gebruikelijke wijze, tevens op cd-rom verschijnen, in combinatie met de negen voorafgaande jaargangen.

I de alfabetisch-systematische index

AFBEELDINGEN

Abbé Pierre: stichter Emmaüs-beweging 695
Abela, George: plaatsvervangend leider Maltese Arheidersparij (Malta), inet Alfred Sant 819
Ahu Zaid. Nasser Hamed: professor (Egypte), met echtgenote Ibtihal Yunis 787
Adamou Djermakoye, kolonel b.d. Moumouni: presidentskandidaat (Niger) 779
Adams. Gerry: leider Sinn Fein (Noord-Ierland), met Martin McGuinnes 705
Advani, Lal Kriihna: leider BJP (India) 224; niet nieuwe leider BJP Atal Behari Vajpayee 587
Afrika: minister van buitenlandse zaken generaal majoor M. Obed Asamoah (Ghana). generaal-majoor John Inieger (Nigeria) en OAE-secretaris-geïieraal Salim Ahmed Salim op 7 mei 1996 bij opening ECOWAS-top 724; staatshoofd Sanni Abacha (Nigeria),presidenten Gnassinghe Eyadema (Togo) en Jerry Rawlings (Ghana) op 26 juli 1996 bij ECOWAS-top 725
Ahern, Bertie: leider Fianna Fail (Ierland) 707
Ajodhia. Jules: vice-president van Suriname 489
Alagic, generaal Mehmet. bevelhebber regeringsleger (Bosnië-Herzegovina), met Atif Dudakovic 91
Alarcon de Quesada, Ricardo: voorzitter Nationale Assemblee van Voiksmacht (Cuba) 332
Albanië: oppositieleiders Server Pellumbi (Socialistitche Partij), Neritan Ceka (Democratische Alliantie) en Skcnder Gjinushi (Sociaal-Democratische Partij) 602; president Sali Berisha poseert op 12 juli 1996 met nieuw kabinet 809
Aleman Lacayo. Arnoldo: presidentskandidaat Liberale Alliantie (Nicaragua) 828
Alfi, generaal Hussein Mohammed al-: minister van binnenlandse zaken (Egypte) 286
Alrneida Serra, José: algemeen directeur visserijzaken EU (Portugal), inet Mohammed Rami 101
Amato. Alfonse d': voorzitter Senaatscommissie voor het bankwezen (Verenigde Staten) 625
Amerika: ministers van buitenlandse zaken Alvaro Ramos Castro (Uruguay) en Javier Solana Madariaga (Spanje) na ondertekening van verdrag tussen EU en Mercosur 394; presidenten Ernesto Balladares (Panama), Alberto Fujimori (Peru), Gonzalo Sanchez de Lozada (Bolivia). Sixto Ballen Duran (Ecuador) en Emesto Samper Pizano (Colombia) ontvangen eredoctoraat op 9 maart 1996 tijdens top Andes-pact 395: president Ernesto Samper Pizano (Colombia) richt zich tot ministers van handel van Noord- en Zuid-Amerika tijdens vrijhandelsconferentie 395; presidenten Juan Carlos Wasmosy (Brazilië). Carlos Saul Menem (Argentinië), Fernando Henrique Cardoso (Brazilië) en Julio Maria Sanguinetti (Uruguay) met voorzitter World Economic Forum Klaus Schwab 713
Amine. Abou Abderrahmane: leider GIA (Algerije) 720
Ammar, Ali: verkiezingskandidaat Hezbollah (Libanon) 860
Andov, Stojan: waarnemend president Macedonië 111
Andreotti, Giulio: voormalig premier van Italië 817
Angola: president José Eduardo dos Santos en UNITA-leider Jonas Savimbi met president Omar Bongo (Gabon) 339
Annan. Kofi: speciale VN-afgczant voor voormalig Joego-Slavië 92: VN-ondersecretaris-generaal voor vredeshandhavende operaties 840; vertrekt per helikopter uit Beiroet 859
Anyaoku, Emeka: secretaris-generaal Gemenebest (Nigeria), met Nelson Mandela 157
Arafat, Yasser: president van het uitvoerend gezag van de Palestijnse Raad, met Sharif Zaid ibn Shaker 293; stemt op 24 april 1996 voor aanpassing PLO-Handvest 433; met Bill Clinton 645; met Hasina Wajed 793; met ininister van buitenlandse zaken Farouk el-Chareh (Syrië) 862: met Jiang Zemin 867
Aristide. Jean-Bertrand: president van Haïti 121; voormalig president van Haïti. met Réné Préval 397
Arnold, generaal Steven: bevelhebber strijdkrachten (Verenigde Staren), met generaal Magdi Hatata 285
Arsovski, Ljuptsjo: leider onderhandelingsdelegatie (Macedonië), met Diinitris Kypreos 110
Arthuis, Jean: minister van financiën (Frankrijk) 28
Arzu Irigoyen. Alvaro: presidentskandidaat PAN (Guatemala), inet Luis Flores Asturiaa 188; president van Guateniala 189
Ashrawi, Hanan: nieuwe minister van hoger onderwijs (Palestijnse Gebieden) 647
Assad. luitenant-generaal Hafez: preiident van Syrië, met Hosni Mubarak 643: met koning Hoessein 728
Attaf, Ahmed: minister van buitenlandse zaken (Algerije). inet Hervé de Charette 721
Aung San Suu Kyi; secretarie-generaal NLD (Myanmar) 515
Australië: premier Paul Keating en president Soeharto (Indonesië) 299: aanhangers monarchie demonstreren tegcri verlaging status gouverneur New South Wales 449; protestdeinonstratie in Melbourne tegen strengere vuurwapencontrole 732; demonstratie tegen voorgenomen wijzigingen arbeidsverhoudinsen 733
Ayalon, Ami: hoofd Shin Beth (Israël) 212
Aydid. Hussein: krijgsheer (Soinalië)
Aydid, Mohammed Farah: krijgsheer (Somalië) 785
Ayyash, Yahia: Hamas-bommenmaker (Palestijnse Ge bieden) 216
Azam, Golam: leider Jamaat-i-Islami (Bangladesh) 792
Azië: Mahathir Mohamed (Maleisië). Fidel Ramos (Filippijnen). Goh Chok Tong (Singapore), Banharn Silpa-Archa (Thailand), Vo Van Kiet (Vietnam), Hassanal Boikiah (Broeneij. Soeharto (Indonesië), prins Norodom Ranariddh (Cambodja), Hun Sen (Cambodja), Khamtay Siphandon (Laos) en Than Shwe (Myanmar) bijeen op 5de ASEAN-top 218: faniilieportrer staatshoofden en regeringsleiders ASEM 354; presidenten Boris Jeltsin (Russische Federatie). Askar Akajew (Kirgizstan). Imamoli Rachmanow (Tadzjikistan). Noersoeltan Nazarbajew (Kazachstan) en Jiang Zemin (China) na ondertekening grensakkoord 509; ASEAN-secretaris-generaal Ajit Singh met ministers van buitenlandse zaken Amnuay Virawan (Thailand), Nguyen Manh Cam (Vietnam), Mohammed Bolkiah (Broenei). Ali Alatas (Indonesië), Abdullah Ahmad Badawi (Maleisië). Domingo Siazon (Filippijnen) en Shanmugam Jayakumar (Singapore) 863
Aziz. kroonprins Abdullah ibn Abdul: vice-premier Saoedi-Arabië. met prins Saud al Faisal 642
Aziz. Tariq: vice-premier van Irak 502

Badio, Hall: rechter (Liberia), met Ruth Perry 726
Bagosora. kolonel Theoneste: verdacht van genocide (Rwanda) 783
Bahrein: emir sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa, zijn broer sjeik Khalifa Bin Hamad al-Thani en premier sjeik Harnad bin Isa al-Khalifa 208
Bangladesh: demonstranten en oproerpolitie in Dhaka 296: gewonde hij botsing politie en oppositie 296; oppositieleider Motia Chowdhury wordt gearresteerd 297; BNP-aanhangers niet jeugdleider Mirza Abbas 297: nieuwe president Shahabuddin Ahmed met voorganger Abdur Rahman Biswas en premier sjeik Hasina Wajed 794
Bangura. Thaime: presidentskandidaat PDP (Sierra Leone), met aanhangers 281
Banharn Silpa-Archa: premier van Thailand 303; wordt begroet door aanhangers in Bangkok 875; met Chaovalit Yongchaiyut 875
Barre Mainassara, kolonel Ibrahim: voorzitter Raad van Nationale Redding (Niger) 199; in gebed in bijzijn van militaire staf 778
Barrionuevo, José: voormalig minister van binnenlandse zaken (Spanje) 254
Barrot, Jacques: minister van arbeid en sociale zaken (Frankrijk) 29
Barsoekow, Michail: hoofd Federale Russische Veiligheidsdienst (Russische Federatie) 473; met Aleksandr Korzjakow 753
Bartoszewski. Wladyslaw: minister van buitenlandse zaken (Polen). inet Andrzej Milczanowski 37
Basajew, Sjamil: bevelhebber strijdkrachten (Tsjetsjenië), met Aslan Maschadow 474
Basu, Jyoti: premier van West-Bengalen (India) 589
Bayrou. François: nieuwe vice-voorzitter UDF (Frankrijk). met François Léotard 689
Beatrix: koningin der Nederlanden. met prins Claus 665; met Nelson Mandela 852
Beck. Kurt: SPD-premier van Rijnland-Palts (Duitsland). met Peter Caesar 538
België: netto financieringsbehoefte overheid 18; fiskale en parafiskale druk 18: BNP en belangrijkste bestedingscategorieën tegen werkelijke prijzen 453; netto financieringsbehoefte (-) of -vermogen van de overheid 454; werkgelegenheid en werkloosheid 455; voorzitter Vlaams parlement Norbert de Batselier voert het woord tijdens eerste zitting in nieuw parlementsgebouw in Brussel 688
Bellear. Bob: rechter arrondissementsrechtbank Nieuw-Zuid-Wales (Australie) 731
Ben Ali, Zine el-Abidine: president van Tunesië. met paus Johannus Paulus II 786
Ben-Ben, generaal Arlindo Chcnda Pena: chef generale staf UNITA (Angola) 53
Benedetti, Carlo de: president-directeur Olivetti (Italië) 816
Benin: kiezers uacliten voor her stembureau in Cotonou 412
Bcnoît. Victor: presidentskandidaat (Haïti) 122
Berisha. Sali: president van Albanië 601
Berlusconi. Paolo: broer van Silvio Berlusconi 169
Berlusconi. Silvio: oud-premier van Italië. met Fedele Confalonieri 169
Bertinotti, Fausto: leider RC (Italië) 814
Bhumihol Adulyadej: koning van Thailand 873
Bio. brigade-generaal Julius Maada: leider militaire junta (Sierra Leone) 2'79. met RUF-leider Foday Sankoh 499
Biswas. Abdur Rahman: president van Bangladesh. met Khaleda Zia 509; inet Muhammed Habibur Rahman 510
Bizimungu, Pastor: president van Ruanda, met Julius Nyerere 844
Bjelaroes: president Aleksandr Loekasjenka met ambtgenoot Boris Jeltsin (Russische Federatie) na ondertekening financieel akkoord 458; demonstratie in Minsk tegen unieverdrag niet Russische Federatie 459
Blair, Tony: leider Labour Party (Groot-Brittannië), met John Prescott 30: inet partijgenoten Hilary Armstrong en Frank Dobson 699
Blix. Hans. directeur-generaal IAEA (Zweden). met Angela Merkel 520
Blondel. Marc: secretaris-generaal FO (Frankrijk) 315
Blüm. Norbert: minister van arbeid (Duitsland), met Gunther Rexrodt 244; tijdens debat in Bondsdag 536
Boeroendi: Rwandese vluchtelingen keren terug uit Noord-Boeroendi 414
Bokros, Lajos: minister van financiën (Hongarije) 105
Bolger, Jim: premier van Nieuw-Zeeland 156
Boli. George: leider LPC (Liberia). met Charles Taylor 725
Bommai. S.R.: voormalig JD-leider (India). met Laloo Prasad Yadav 588
Bonatïni, Hebe de: voorzitter 'Moeders van het Plaza de Mayo' (Argentinië) 553
Bosnië-Herzegovina: president Izetbegovic feliciteert nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Bosnië John Menzies 90; persconferentie te Moskou van Russische onderminister van buitenlandse zaken Igor Iwanow. Amerikaanse gezant Richard Holbrooke en EU-bemiddelaar Carl Bildt 90; Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic met vice-voorzitters parlement Biljana Plasvic en Nikola Koljevic 92: presidenten Izetbegovic. Slobodan Milosevic (Servië) en Franjo Tudjman (Kroatië) en Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher paraferen akkoord van Dayton 94: de presidenten Milosevic, Tudjman, Izetbegovic, Clinton (Verenigde Staten) en Jacques Chirac (Frankrijk), de premiers Felipe Gonzalez Marquez (Spanje). John Major (Groot-Brittannië) en Wiktor Tsjernomyrdin (Russische Federatie) en bondskanselier Helmut Kohl (Duitsland) op 14 december 1995 na ondertekening van het vredesakkoord 305: tank op pontonbrug over rivier de Sava 306; conferentie over ontwapening van Bosnië op 18 december 1995 in Bonn 308; president Izetbegovic met Warren Christopher en minister van buitenlandse zaken Jadranko Prlic (Bosnië) 310; minister van buitenlandse zaken Susanna Agnelli (Italië). Hoge Vertegenwoordiger van de Vredesimplenientatieraad Carl Bildt, onderministers van buitenlandse zaken Nikolaj Afanasevski (Russische Federatie), Wolfgang Ischinger (Duitsland), Jacques Blot (Frankrijk), Jeremy Greenstock (Groot-Brittannië) en Richard Holbrooke (Verenigde Staten). de presidenten Izetbegovic. Tudjman en Milosevic, IFOR-bevelhebber admiraal Leighton Smith en NAVO-opperbevelhebber George Joulwan311; Hoge Vertegenwoordiger van de Vredesimplementatieraad Bildt met de voorzitter van de uitvoerende raad van 'Servisch Sarajevo' Maksim Stanisi en de voorzitter van de uitvoerende raad van Grbavica/Novo Sarajevo Mirko Sarovic 312: premiers Hasan hluratovic en Zlatko Matesa (Kroatië) ondertekenen op 26 februari 1996 overeenkomst over economische samenwerking in Split 313; premier Muratovic, minister van buitenlandse zaken Prlic en president Wereldbank James Wolfensohn 604
Botero Zea. Fernando: minister van defensie (Colombia), met Horacio Serpa Urihe 117

Bouchard, Lucien: leider Parti Quebecois (Canada), met Jacques Parizeau 187
Brown, Ronald H.: minister van handel (Verenigde Staten), met Robert Reich 619
Bmndtland, Gro Harlem: voormalig premier van Noorwegen, met Thorbjörn Jagland 820
Brusca. Giovanni: maffialeider (Italië) 816
Bryntsalow. Wladimir: presidentskandidaat (Russische Federatie) 752
Bucaram Ortiz, Abdala: nieuwe president van Ecuador met echtgenote Rosa Pulley 768
Buchanan. Pat: presidentskandidaat Republikeinen (Verenigde Staten) 407
Bulgarije: uitgave van coupons vanwege privatisering in postkantoor Sofia 609; voormalig koning Simeon II, zijn echtgenote Marguarita met president Zjeljoe Zjelew 610
Buthelezi, Mangosuthu premier van Zulu-land en minister van binnenlandse zaken (Zuid-Afrika). met Frank Mdlalose 61
Buyoya, Pierre: nieuwe president van Boeroendi 840
Bweiz, Fares: minister van buitenlandse zaken (Libanon), met Farouk al-Shara 206

Caesar, Peter: FDP-niinistsr van juaititie in Rijnland-Palts (Duitsland), met Kurt Beck 538
Cambodja: Thaise soldaten controleren wapens Cambodjaanse regeringssoldaten 142: koning Norodom Sihanouk schenkt rijst aan monniken 143
Canada: minister van financiën Paul Martin krijgt applaus van premier Jean Chrétien en advocaat-generaal Herbert Gray 396
Cardoso, Femando Henrique: president van Brazilië, met Julio Maria Sanguinetti 115
Carlrson, Ingvar: voormalig premier van Zweden, met Göran Persson 393
Caruana. Peter: leider GSD (Gibraltar), met Peter Montegriffo 547
Castro Ruz, Fidel: president van Cuba 806
Cavaco Silva, Anibal: presidentskandidaat PSD (Portugal) 176
Centraal Afrikaanse Republiek: vrijgelaten gijzelaar met woordvoerder opstandelingen Isodor Dokodo, sergeant Cyriaque Souke en bemiddelaar generaal Bernard Thorette (Frankrijk) 635
Cervenko, generaal Zvonimir: chefstaf Kroatië, met G.A. Joulwan 95
Chamoun, Dory: leider Nationale Liberale Partij (Libanon) 860
Chang Hak-Ro: persoonlijk secretaris president Kim Young Sam (Zuid-Korea) 445
Chaovalit Yongchaiyut: nieuwe premier van Thailand 875
Chareh, Farouk el-: minister van buitenlandse zaken (Syrië). met Yasser Arafat 862
Charette, Hervé de: minister van buitenlandse zaken (Frankrijk), met Ahmed Attaf 721; met Abel Matutes Juan 740
Chasboelatow, Roeslan: voormalig voorzitter Opperste Sovjet (Russische Federatie) 184
Chaves, Manuel: premier van autonome regio Andalusië (Spanje) 550
ChenMuhua: voorzitter vierde Wereldvrouwen-conferentie (China), met Gertrude Mongella 238
Cheung Chun Miu, generaal: bevelhebber strijdkrachten (China) 358
Chili: demonstranten in Santiago 41; mijnwerkers blokkeren hoofdingang staatsmijn 716
China: premier Li Peng, president Jiang Zemin, lid Permanent Comité politburo Li Ruihuan en koningin Monique van Cambodja tijdens receptie ter viering van de 46ste verjaardag van de Volksrepubliek China 71: Jiang Zemin met ambtgenoot Kim Young Sam (Zuid-Korea) 229; Chinees met schotelantenne 355; overlevenden van aardbeving in Lijiang 359: inwijdingsceremonie Ilde Panchen Lama 359: premier Li Peng, vice-premier Wu Bangguo en bondskanselier Kohl (Duitsland) 360; president Jiang Zemin begroet minister van buitenlandse zaken Gong Ro-myung (Zuid-Korea) 361; NVC-voorzitter Qiao Shi, president Jiang Zemin (China), premier Li Peng (China) en Li Ruihuan (China) met leden van het Voorbereidend Comité in Beijing 363: president Jiang Zemin wordt verwelkomd door president Hosni Mubarak (Egypte) 575; Jiang Zemin in gesprek met president Jeltsin (Russische Federatie) 581; vice-premier Li Lanqing en EU-commisaaris voor betrekkingen met China en handelsbeleid Sir Leon Brittaii na afsluiten samenwerkingsovereenkomsten op 7 mei in Beijing 582; minister van buitenlandse zaken Qian Qicheii wordt ontvangen door premier Ryutaro Hashimoto (Japan) 652; vice-minister van buitenlandse handel Shi Guangsheng met waarnemend handelsafgevaardigde Charlene Barshefsky (Verenigde Staten) en plaatsvervangend handelsafgevaardigde Lee Sands (Verenigde Staren) 865, onderminister voor geologie en delfstoffen Zhang Hongren en onderdirecteur van Chinese Nationale Bureau voor Milieubescherming Wang Yuging met minister van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer Margreet de Boer (Nederland) 868 leden Gewapende Volkspolitie oefenen voor ceremoniele aangelegenheden 869
Chirac, Jacques president van Frankrijk. met John Major 547 met Helmut Kohl 742
Christopher Warren minister van buitenlandse zaken (Verenigde Staten), met Benjamin Netanyahu 642, met ambtgenoot Yukihido Ikeda (Japan) 863
Cbun Doo Hwan voormalig president van Zuid-Korea 228
Ciller, Tansu: leider DYP (Turkije), met Mesut Yilmaz 258; met Asat Kiratlioglu 709; met Necmettin Erbakan 709
Ciorbea. Victor: nieuwe burgemeester van Boekarest (Roemenië) 616
Claus: prins der Nederlanden, met koningin Beatrix 665
Claverie. monseigneur Pierre: bisschop vaii Oran (Frankrijk) 721
Clinton, William (Bill) Jefferson: president van de Verenigde Staten. met John Major 33; salueert voor Amerikaanse militair 310: met Kweisi Mfume 401; met Mickey Kantor 619: met Yasser Arafat 645: met Al Gore 833
Coëme. Guy: voormalig vice-premier van België 456
Combo, kapitein Ayouba: leider coup (Comoren), met Bob Denard 53
Compaore, Blaise: preridents van Burkina Faso 274
Confalonieri, Fedele: Fininvest-bestuurder (Italië), met Silvio Berlusconi 169
Conte. generaal Lansana: president van Guinee, met leden van de presidentiële garde 275
Contreras Sepulveda, generaal b.d. Manuel: voormalige DINA-chef 40
Cotti, Flavio: voorzitter OVSE, met Robert Frowick 606
Couzy, generaal H.A.: bevelhebber landmacht (Nederland), met Ton Karremans 10
Craxi, Bettino: voormalig premier van Italië 387
Crivelli, Carlo: rechter in proces-Berlusconi (Italië) 383
Cuba: president Fidel Castro Ruz met secretaris parlement Ernesto Suarez en minister van defensie Raul Castro Ruz 43; Raul Castro Ruz en Carlos Lage Davila verwelkomen Russische vice-premier Oleg Soskowets 44; demonstratie tegen Helms-Burton-wet in Havana 559

Dale, Billy: voormalig hoofd reisafdeline Witte Huis (Verenigde Staten) 628
Dallaire, generaal Romeo: voormalig UNAMIR-commandant (Canada). met verbindingsofficier Rwandees Patriottisch Front 135
Deane, Sir William: gouverneur-generaal van Australië, beedigt premier John Howard 451
Debré. Jean-Louis: minster van binnenlandse zaken (Frankrijk) 25
Deetman, Wim: voorzitter Tweede Kamer (Nederland), met Maarten van Traa 525
Dehaene, Jean-Luc: premier van België 242
Delamuraz, Jean-Pascal: president van Zwitserland 183: met Franz Vranitzky 663
Denard. Bob: huurling (Frankrijk). met Ayouba Combo 53
Deve Gowda, Haradanahalli Dodde: nieuwe premier van India 591
Devi, Phoolan: 'bandietenkoningin' (India) 591
Diepgen, Eberhard: CDU-burgemeester Berlijn (Duitsland). met Ingrid Stahmer 23
Dini, Lambeno: premier van Italië. met Oscar Luigi Scalfaro 170; demissionair premier van Italië met echtgenote 383: voorzitter van EBRD-bestuur, met Jacques de Larosière 542
Djohar, Said Mohammed: president van de Comoren 54
Dobrzanski, Stanislaw:.minister van defensie (Polen) 251
Doctors van Leeuwen, A.W.H.: voorzitter landelijke vergadering procureurs-generaal (Nederland) 16
Doebinin, Sergej: president Centrale Bank (Russische Federatie) 181
Doedajew, Dzjochar: rebellenleider Tsjetsjenië 185
Dole, Bob: leider Republikeinen in Senaat (Verenigde Staten). met Newt Gingrich 265; kandidaat nominatiecampagne Republikeinen, met echtgenote Elizabeth 406
Donwahi Charles voorzitter Nationale Assemblee (Ivoorkust) 130
Do Quoc Sam minister van planning en investeringen (Vietnam) 805
Dorrell Stephen minister van gezondheidszorg (Groot-Brittannie). met Douglas Hogg 696
Dovzjok, Jewhenii minister van olie (Oekraïne) 853
Dudakovic, generaal Atif bevelhebber regeringsleger (Bosnie Herzegovina), met Mehmet Alagic 91
Duisenberg, Wim president Nederlandsche Bank (Nederland) 679
Duitsland proces tegen zes voormalige Oostduitse leiders Horst Dohlus Kun Hager Gunther Kleiber, Egon Krenz, Erich Mückenberger en Gunther Schabowski begonnen 25, bondskanselier Kohl en president Aleksander Kwaniewski (Polen) 253, Kohl, premier Li Peng (China) en vice-premier Wu Bangguo (China) 360, FDP-leider Herman Otto Solms, minister van financien en CSU-voorzitter Theo Waigel en fractieleider CDUICSU Wolfgang Schauble geven persconferentie 534, ambtenaren demonstreren tegen bezuinigingsmaatregelen 535, SPD-leider Oskar Lafontaine en vakbondsleiders Hans Berger en Klaus Zwickel nemen deel aan protestdeinoiistiatie in Bonn 536, ininisters van financien Theo Waigel en Jean Anhuis (Frankrijk), president van de Bundeshank Hans Tietmeyer en president van de Bank van Frankrijk Jean-Claude Trichet 545, Turkse demonstranten 711
Duncan, Daniel Kablan premier van Ivoorkust 492
Dunem, Fernando José Franca Dias Van nieuwe premier van Angola 566
Duran Ballen, Sixto president van Ecuador 47 hij stembus in Quito 561

Egypte: Ahu al-Ela Rabbu, lid van Gamaa Islamiya, staat terecht wegens moord 288; president Hosni Mubarak verwelkomt ambtgenoot Jiang Zemin (China) 575
Ehlers, Freddy: presidentskanditaat (Colombia) 562
Eide, Vigleik: voorzitter conferentie over vermindering be apening in voormalig Joegoslavië 606
Elizabeth II: koningin van Engeland. met Nelson Mandela 849
Elorriaga Berdegué, Javier: journalist (Mexico) 563
Enkhsaikhan, Mendsaikhan: leider DU-coalitie (Mongolië) 663
Erbakan, Necmettin: leider Islamitische Welzijnspartij (Turkije) 257; met Mesut Yilmaz 258; met Tansu Ciller 709
Eritrea: ministers van buitenlandse zaken Petros Solomon, Abdul Ali al-Karim al-Iryani (Jemen), Hervé de Charette (Frankrijk) en Amr Mohammed Musa (Egypte) na bereiken arbitrageovereenkomst Hanish-eilanden 637
Ershad. Mohammed. leider JD (Bangladesh) 792
Eto, Takami: directeur-generaal van het bureau voor management en coördinatie (Japan) 84
Europa: vergadering Euro-Mediterrane Conferentie op 27 november 1995 89; familieportret staatshoofden en regeringsleiders Europese Unie met EC-voorzitter Jacques Santer voor topontmoeting op 22 september 1995 op Mallorca 98: bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken EU op 10 september 1995 in Santander 98: president Martii Ahtisaari (Finland), premier John Major (Groot-Brittannië), bondskanselier Helmut Kohl (Duitsland) en ministers van buitenlandse zaken Dick Spring (Ierland). Malcolm Rifkind (Groot-Brittannië), Hans van Mierlo (Nederland) tijdens de Europese Raad 246; president Clinton (Verenigde Staten), premier Gonzales (Spanje) en Jacques Santer ondertekenen op 3 december actieplan ter stimulering van handel en politieke samenwerking 247; familieportret staatshoofden en regeringsleiders ASEM 354; minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow (Russische Federatie) ondertekent lidmaatschapspapieren Raad van Europa in bijzijn van secretaris-generaal Daniel Tarschys en parlementsvoorzitter Leni Fischer 390: ministers van buitenlandse zaken Alvaro Ramos Castro (Uruguay) en Javier Solana Madariaga (Spanje) na ondertekening van verdrag tussen EU en Mercosur op 15 december 1995 394; familieportret van koning Juan Carlos en koningin Sofia (Spanje) met leiders EU en Mercosur 394; premiers Lamberto Dini (Italië) en Wim Kok (Nederland), president Jacques Chirac (Frankrijk) en ministers van buitenlandse zaken Hans van Mierlo (Nederland) en Susanna Agnelli (Italië) nemen deel aan Intergouvernementele Conferentie op 29 maart 1996 in Turijn 543; EU-conlmissaris voor betrekkingen met China en handelsbeleid Sir Leon Brittan en vice-premier Li Lanqing (China) na

afsluiten samenwerkingsovereenkomsten op 7 mei in Beijing 582, familieportret leiders EU. Cyprus, Malta en geassocieerde Oosteuropese landen op 22 juni 1996 in Florence 739; Santer inet ministers van buitenlandse zaken Dini en Rifkind 741
Evert, Miltiades: aftredend leider Nieuwe Democraten (Griekenland) 811

Fahd ibn Abdul Aziz: koning van Saoedi-Arabië 353; inet koning Hoessein 728
Faisal, prins Saud al: minister van buitenlandse zaken (Saoedi-Arabië), met kroonprins Abdullah 642
Fazzio, Antonio: president Bank van Italië 815
Fernandez. Leonel: nieuwe president van de Dominicaanse Republiek 482
Filippijnen: delegatieleiders Nur Misuari en Manuel Y. Tan met minister van Buitenlandse Zaken Ali Alatas (Indonesië) bij vredesbesprekingen op 27 november 1995 iri Jakarta 145; onderhandelaar Manuel Yan, OIC-vertegenwoordiger Mohammed Moshin, minister van buitenlandse zaken Ali Alatas (Indonesië), MNLF-leider Nur Misuari en voorzitter Wiriono bij vredesbesprekingen op 29 augustus 1996 in Jakarta 872: MILF-vice-voorzitter voor militaire aangelegenheden Al Haj Murad met guerrillastrijders 872; soldaten patrouilleren in moslimwijk van Zamboanga 873
Fiseha Desta: voorinalig vice-president (Ethiopië) 56
Fjodorow. Swjatoslaw: uresidentskandidaat (Russische Federatie) 751
Flores Asturias, Luis: vice-presidentskandidaat PAN (Guatemala), met Alvaro Arzu Irigoyen 188
Flosse, Gaston: leider RPR (Frans Polynesië) 595
Forbes, Malcolm Steve: presidentskandidaat Republikeinen (Verenigde Staten) 402
Frankrijk: ambtenaren demonstreren tegen bezuinigingen 26; premier Alain Juppé met kabinetsleden Elisabeth Hubert (gezondheidszorg), Jacques Toubon (justitie) en Bernard Pons (stadsplanning) 27; familieportret nieuw kabinet met president Chirac na eerste bijeenkomst op 8 november 1995 28: piloten José Souvignet en Frédéric Chiffot worden verwelkomd door president Chirac en minister van defensie Charles Millon 307; premier Juppé met ministers Charles Millon, Jacques Barrot (arbeid en sociale zaken) en Philippe Douste-Blazy (cultuur) 314; demonstratie in Parijs tegen hervorming van sociale zekerheid 315; leden FNLC geven persconferentie 317; minister van binnenlandse zaken Jean-Louis Debré praat met Dominique Bianchi en Michel Moretti van de Corsicaanse Beweging voor Zelfbeschikking 318; begrafenis François Mitterrand 319; ministers van financiën Jean Arthuis en Theo Waigel (Duitsland), president van de Bundesbank Hans Tietmeyer en president van de Bank van Frankrijk Jean-Claude Trichet 545
Frans Polynesië: sleepboot Franse marine ramt Rainbow Warrior II (Greenpeace) 152; betogers op Frans Caledonië tegen kernproeven 152; onlusten op Tahiti 153: Rainbow Warrior II geënterd en in beslag genomen 154
Fröhlich, Irene: kandidaat Groenen in Sleeswijk-Holstein (Duitsland) 539
Frowick, Robert: hoofd OVSE-missie Bosnië-Herzegovina, met Flavio Cotti 606

Gajdar, Jegor: leider Ruslands Democratische Keuze (Russische Federatie) 179
Ganzouri, Kamal Ahmed: premier van Egypte 287
Garcia Abrego, Juan: leider drugskartel (Mexico) 336
Gaviria Trujillo, Juan Carlos: broer van oud-president (Colombia) 558
Gbagbo, Laurent: presidentskandidat FPI (Ivoorkust) 128
Georgië: president Edoeard Sjewardnadze wordt verwelkomd door ambtgenoot Boris Jeltsin (Russische Federatie) 461
Gingrich, Newt: voorzitter Huis van Afgevaardigden (Verenigde Staten), inet Bob Dole 265
Giorgadze, Panteleimon: presidentskandidaat Georgië 166
Gligorov, Kiro: president van Macedonië. met Franjo Tudjnian 613
Gonchigdorj, Radnaasumberelivn: leider MSDP (Mongolië) 662
Gong Ro Myung: minister van buitenlandse zaken (Zuid-Korea), met Yohei Kono 229
Gonzalez Marquez, Felipe: premier van Spanje. met echtgenote Carmen Romero 549
Gorbatsjow, Michail: onafhankelijk presidentskandidaat (Russische Federatie) 470: 751
Gore, Al: vice-president van de verenigde Staten. met Bill Clinton 833
Gratsjow, generaal Pawel: voormalig minister van defensie (Russische Federatie), met Oleg Soskowets 754
Greenspan. Alan: voorzitter Fed (Verenigde Staten). met Robert E. Rubin 400
Griekenland: ministers van buitenlandse zaken Karolos Papoulias en Stevo Crvenovski (Macedonië) met Boutros Boutros Ghali 110: minister van buitenlandse zaken Theodoros Pangalos, minister van defensie Gerasimos Arsenis en minister van pers en media Dimitris Reppas 259
Grinblats, Maris: presidentskandidaat Nationale Blok (Letland) 172
Groot-Brittannië: Europees parlementaricr Jim Nicbolson feliciteert nieuwe OUP-leider David Trimble 32: premier John Major met John Bruton en sir Patrick Mayhew 33; Labour-leider Tony Blair inet leden van zijn schaduwkabinet Gordon Brown (financiën), Robin Cook (buitenlandte zaken), Claire Short (vervoer), Tessa Jowell (vrouwenzaken), Mo Mowlem (Noord-Ierland) en John Prescott (vicz-premier) 323; leden van de commissie Mitchell George Mitchell. generaal John de Chastelain en Harri Kolken 326; Sinn Feinvertegenwoordigers Martin McGuinness, Siobhain O'Hanlonan en Gerry Kelly 327; premier Major verwelkomt premier Bruton (Ierland) en vice-premier Dick Spring (Ierland) 328: daling rundvleesconsumptie in vergelijking met het marktniveau vóór 20 maart 697; oprichter Socialist Labour Party Anhur Scargill inet Pat Sikorski en Ian Driver 699; minister van financiën Kenneth Clarke, minister van buitenlandse zaken Malcolm Rifkind eri voorzitter Conservative Party Brian Mawbinney 700
Guey, Robert: nieuwe minister van sport (Ivoorkust), met president Henri Konan Bédié 493
Guinee: lid presidentiële garde bekijkt afgebrand presidentieel paleis 275
Gullich, admiraal Gerhard: nieuw hoofd Federale Inlichtingendienst (Duitsland) 540

Habibi, Hassan Ebrahim: vice-president van Iran, met Mahmoud al-Zohbi 862
Hakim, Mohammed Baker al-: voorzitter SAIRI (Irak) 297
Halabi, sjeik Nizar al-: leider Al Ahbash (Libanon) 68
Hammadi. Saadoun: nieuwe voorzitter parlement (Irak) 500
Hariri, Rafiq al-: premier van Libanon 578
Har-Shefi. Margalit: verdacht van medeplichtigheid aan moord op Rabin (Israël) 209
Hashimoto. Ryutaro: nieuwe leider LDP (Japan) 79: nieuwe premier van Japan 369; met premier Mahatir Mohamed (Maleisië) 372; niet Qian Qichen 652
Hassan: kroonprins van Jordanië. met koning Hoessein 294
Hassan II: koning van Marokko 694
Hata, Tsutomu: vice-voorzitter Shinshinto (Japan), met Ichiro Ozawa 370
Hatata, generaal Magdi: chef-staf leger (Egypte), met generaal Steven Arnold 285
Havlova. Olga: echtgenote Vaclav Havel en voormalig dissidente (Tsjechië) 392
Haydar-Tamin, Elissar: toezichthouder aandelenbeurs Beiroet (Libanon) 350
Hekmatyar. Gulbuddin: nieuwe premier van Afghanistan 649
Hoessein: koning van Jordanië. met kroonprins Hassan 294: met Hafez Assad 728; met koning Fahd 728; met Benjamin Netanyahu 791
Hogg, Douglas: minister van landbouw, visserij en voedsel (Groot-Brittannië), met Stephen Dorrell 696: in Downing Street 698
Hongarije: Bela Singlovics (Budapest Bank), Christopher McKenzie (General Electric). Lajos Bokros (minister van financiën) en EBRD-directeur Kurt Geiger paraferen overeenkomst verkoop aandelen Budapest Bank 106
Hongkong: NVC-voorzitter Qiao Shi, president Jiang Zemin (China). premie: Li Peng (China) en lid van het Permanente Comité van het politburo Li Ruihuan (China) met leden van het Voorbereidend Comité in Beijing 363; inwoners in de rij voor BDTC-status 365: Vietnamese bootvluchtelingen protesteren tegen gedwongen repatriëring 586
Hoss, Selim: voormalig premier van Libanon 861
Houngbedji, Arien: premier van Benin. met Mathieu Kérékou 413
Howard, John: leider Liberal Party (Australië) 450: wordt beëdigd als premier door Sir William Deane 451
Howastli, Alan: parlementslid Conservative Party (Groot-Brittannië), loopt over naar Labour Wrty 31
Hraoui, Elias: president van Libanon 68; tijdens speciale zitting Algemene Vergadering VN 579
Hun Sen: tweede premier van Cambodja 649
Hussein, Sidahmed el-: vice-voorzitter DUP (Soedan) 343

Ibarra de Piedra. Rosario: mensenrechtenactiviste (Mexico). met Fernando Yanez Muñoz 123
Idigoras, Jon: leider Herri Batasuna (Spanje) 548
Ierland: OUP-leider David Trimble ontmoet premier Bruton 32; premier Bruton met John Major en air Patrick Mayhew 33; premier Bruton en vice-premier Dick Spring worden verwelkomd door John Major 328; Ken Maginnis (OUP), minister van sociale zaken Proinsias de Rossa. premier Bruton. OUP-leider Trimble. minister van buitenlandse zaken Spring en John Taylor (OUP) 703
Ikeda. Yukihido: minister van buitenlandse zaken (Japan), met Kim Tae Taeji 446; met Warren Christopher 683
Ikimi. cbief Tomi: minister van buitenlandse zaken (Nigeria) 156
India: politie en inwoners Ashajipora (Kashmir) bekijken lichamen van omgekomen guerrillastrijders 221; parlementsleden Ramvilas Paswan en Sharat Yadav met collegae 223; Indiase veiligheidstroepen slaan demonstranten in Srinagar uit elkaar 440; dissidente leider Ansar-ul-haq temidden van afvallige militie-leden in Kashmir 441; zetelverdeling Lok Sabha 590
Indonesië: president Soeharto en premier Paul Keating (Australië) 299; Oosttimorese veteranen Evaristo da Costa, Domingos Soares en Armindo Amaral 299; ministers van buitenlandse zaken Ali Alatas (Indonesië) en Jaime Gama (Portugal) met VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali 300: brigade-generaals Prabowo Subianto en Soebagyo Hadi Siswoyo met stafchef generaal Hartono 301: OPM-gijzelaars op Irian Jaya met Martha Klein, Mark van der Wal. Navy Panekenan en Yosias Mathias Lasamahu 512; interieur PDI-hoofdkwartier na bestorming door veiligheidstroepen 795: advocaat Robert Tambunan en PDI-secretaris-generaal Alex Litaay met PDI-aanhangers 798: oppositieleider Megawati Soekarnopoetri begroet president Soekarno in bijzijn van vice-president Try Sutrisno en echtgenoot Tuti 798
Internationaal: ministers van financiën G-7 Robert E. Rubin (Verenigde Staten), Theo Waigel (Duitsland). Lamberto Dini (Italië), Jean Arthuis (Frankrijk), Watara Kuho (Japan), Kenneth Clarke (Groot-Brittannië) en Paul Martin (Canada) op 20 januari 1996 in Parijs 377; familieportret deelnemers G-7-top werkloosheid op 1 april 1996 in Lille 518; staatshoofden en regeringsleiders G-7 premiers Ryutaro Hashimoto (Japan), Jean Chrétien (Frankrijk), John Major (Groot-Brittannië), Lamberto Dini (Italië), presidenten Jacques Chirac (Frankrijk), Bill Clinton (Verenigde Staten) en bondskanselier Helmut Kohl (Duitsland) met president Boris Jeltsin (Russische Federatie) en voorzitter Europese Commissie Jacques Santer op 20 april 1996 tijdens conferentie over nucleaire veiligheid in Moskou 519; familiportret staatshoofden en regeringsleiders G-7-landen 734; president Suleyman Demirel (Turkije) verwelkomt VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali en Habitat 11-secretaris-generaal Waly N'Dow op 3 juni 1996 in Istanboel 806; premier Göran Persson (Zweden) opent congres in bijzijn van UNICEF-directeur Carol Bellamy 807
Iosseliani, Dzjaba: voormalig presidentskandidaat Georgië 166
Irak: leider onderhandelingsdelegatie Abdul Amir al-Anbari met VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali en VN-plaatsvervangend secretaris voor wettelijke aangelegenheden en juridisch advies Hans Corell 501; KDP-strijders vieren verovering van Arbil 854; minister van olie Amir Muhammad Rashid. minister van handel blohammad Mehdi Saleh en minister van justitie Sevket Kazan (Turkije) 856; president Sadam Hoessein en de Revolutionaire Commaiidoraad 857
Iran: ter dood veroordeelde Fazel Khodadad met medebeklaagden Moshen Rafighdust en Ibrahimi 140; joodse vrouwen alvorens zij gaan stemmen voor parlementsverkiezingen 429; betogers tegen vrede met Israël 431
Israël: familieportret deelnemers Syrisch-Israëlisch vredesoverleg 206; persconferentie premier Shimon Peres en minister van buitenlandse zaken Warren Christopher (Verenigde Staten) 207; koningin Beatrix (Nederland), premier Wim Kok (Ne-

derland), president Bill Clinton (Verenigde Staten) en echtgenote Hillary. en president Hosni Muharak (Egypte) hij de begrafenis van Yitzhak Rahin 208; drie leden onderzoekscommissie moord op Rabin, Zvi Zamir. Meir Shamgar en Ariel Rozn-Zvi 209: vredesmanifestatie 4 noveinber 1995 210; familieportret Israëlisch kabinet met president Ezer Weizmann 210: de van de moord op Rabin verdachte Yigal Amir, zijn van medeplichtigheid verdachte broer Chagai Amir en vriend Dror Adani 211; protestbijeenkomst Ethiopische joden 212; koning Hoessein van Jordanië wordt ontvangen door Peres en parlementsvoorzitter Shcvah Weiss 213; president Weizmann met echtgenote Reuma krijgt applaus van Duitse Bondsdag en president Roman Herzog (Duitsland) 213: ravage na zelfmoordaanslag door Hamas in Jeruzalem 424; rechters in proces-Amir Saviona Levi, Edmund Levy en Oded Mudrik 504; premier Peres met president Clinton (Verenigde Staten) en vice-president Al Gore (Verenigde Staten) 505; premier Peres verwelkomt president Suleiman Demirel (Turkije) 505; ultra-orthodoxe jood leest poster Shas-partij van rabbi Ovadia Yosef 507: militairen bereiden bombardement Libanon voor 576; delegatieleiders Uri Savir (Israël) en Mahmoud Abbas (Palestijnse Gebieden) voor aanvang 'definitieve-status'-besprekingen op 5 mei 1996 in Taba 641; arbeiders protesteren op 16 juli in Jeruzalem tegen bezuinigingen 790

Italië: premier Lamberto Dini met minister van binnenlandse zaken Rinaldo Coronas en minister van buitenlandse zaken Susanna Agnelli 381: leiders Vrijheidsalliantie Gianfranco Fini, Silvio Berlusconi, Pierferdinando Casini en Rocco Buttiglione 384: televisiegastheer Bruno Vespa met leiders van de grote partijen Gianfranco Fini (AN), Berlusconi (Forza Italia), Umheno Bossi (LN), Dini (Lijst Dini) en Massimo D'Alema (PDS) 384; zetelverdeling in de Kamer van Afgevaardigden 386; zetelverdeling in de Senaat 386; PDS-ministers Walter Veltroni, Giorgio Napolitano, Livia Turco, Franco Bassanini, Claudio Burlando. Pierluigi Bersani, Luigi Berlinger, Vincenzo Visco en Anna Finocchiaro 813; FN-leider Umberto Bossi en de 'zonneregering' van Padania 818

Ivoorkust: politieagenten slaan in op demonstrant 128; interimpresident Henri Konan Bédié opent beleggingsforum in bijzijn van premier Kablan Duncan en gedelegeerd minister van samenwerking Jacques Godfrain (Frankrijk) 129

Izetbegovic, Alija: president van Bosnië, met William Perry 309

Jagland, Thorbjörn: nieuwe premier van Noorwegen, met Gro Harlem Brundtland 820

Jandarbijew, Zelimchan: nieuwe leider opstandelingen (Tsjetsjenië). met Aslan Maschadow 475

Japan: duiven als symbool van vrede in Hiroshima 76; premier en SDPJ-leider Tomiichi Murayama met Watara Kubo en Kosuke Uehara 77; Shinshinto-leider Toahiki Kaifu en Ichiro Ozawa met drie afgevaardigden 77; familieportret van nieuw kabinet-Murayama op 8 augustus 1995 78; protest tegen Amerikaanse aanwezigheid op Okinawa 82; premier Ryutaro Hashimoto en president Clinton (Verenigde Staten) na ondertekening Veiligheidsverklaring op 17 april 1996 652

Jaruzelski, generaal Wojciech: voormalig president van Polen 615

Jaskiemia, Jerzy: minister van justitie (Polen), met premier Olesky 251

Jawlinski, Grigori: leider Jabloko (Russische Federatie) 178; presidentskandidaat 751

Jeltsin, Boris: president van de Russische Federatie 751; met Aleksandr Lebed 753; met Joeri Loezjkow 754; ondertekent decreet in Tsjetsjenië 760

Jemen: ministers van buitenlandse zaken Abdul Ali al-Karim al-lryani, Petros Solomon (Eritrea), Hervé de Charette (Frankrijk) en Ainr Mohammed Musa (Egypte) na bereiken arhitrageovereenkomst Hanish-eilanden 637

Jenkins, Brian: kandidaat Labour Party (Groot-Brittannië), met echtgenoot Joan 698

Jiang Zemin: president van China. met Li Peng 358; met Anthony Lake 866: met Yasser Arafat 867: met koningin Sofia 868

Johannes Paulus II: Paus, met Zine el-Abidine Ben Ali 786

Johnson. Roosevelt: leider Ulimo-J (Liberia) 725

Jospin, Lionel: nieuwe partijleider PS (Frankrijk) 27

Joulwan, generaal G.A.: bevelhebber NAVO (Verenigde Staten), met Zvonimir Cervenko 95; met Michael Walker 306

Juppé, Alain: premier van Frankrijk, met Jean-Jacques de Peretti 691

Kabariti, Abdul-Karim: premier van Jordanië 293

Kabbah, Ahmad Tejan: nieuwe president van Sierra Leone 498

Kagame, Paul: vice-president van Rwanda 841

Kahalani. Avigdor: leider De Derde Weg (Israël), spreekt aanhangers toe 211

Kanemaru. Shin: voormalig vice-voorzitter LDP (Japan) 373

Kantor. Mickey: nieuwe minister van handel (Verenigde Staten), met president Clinton 619

Karame, Omar: voormalig premier van Libanon 861

Karremans, luitenant-kolonel Toii: commandant Dutchbat (Nederland). met H.A. Couzy 10

Kasannikow. Wladimir: nieuwe eerste vice-premier van de Russische Federatie 468

Kemal, Said Ali: leider Shuma (Comoren), met Mohamed Taki Ahdonlkarini 54

Kengo Wa Dondo, Léon: premier van Zaïre, met Pierre-Celestin Rwigyema 782

Kenia: uittocht Somalische vluchtelingen 131

Kérékou, Mathieu: nieuwe president van Benin legt eed af 412. met premier Arien Houngbedji 413

Kevorkian, Jack: arts (Verenigde Staten) 408

Khalil, Saminah: presidentskandidaat (Palestijnse Gebieden) 217

Khazraji, luitenant-generaal Nazar: voormalig stafchef strijdkrachten (Irak) 502

Khorshid, Salah: parlementskandidaat (Koeweit) 859

Khurana, Madan Lal: BJP-prenlier van stadsdeelstaat New Delhi (India) dicteert op 22 februari 1996 ontslagbrief aan klerk 438

Kim Dae Jung: leider NCNP (Zuid-Korea), met echtgenote Lee He Ho 659; met ULD-leider Kim Jong Pil 660

Kim Jong Pil: leider ULD (Zuid-Korea), met Kim Dae Jung 660

Kim Tae Taeji: ambassadeur (Zuid-Korea), met Yukihido Ikeda 446

Kiratlioglu, Asat: oud-minister en medewerker premier Ciller (Turkije), met Tansu Ciller 709

Klasnic, Waltraud: nieuwe premier deelstaat Stiermarken (Oostenrijk) 388

Klickovic, Gojko: nieuwe premier van Republika Srpska 815

Klima, Viktor: nieuwe minister van financiën (Oostenrijk) 389

Klotz, Sihyll: afgevaardigde Groenen/ Alliantie 90 in Berlijn (Duitsland). met Petra Pau 23

Koelikow, Anatoli: minister van binnenlandse zaken (Russische Federatie) 473

Koeweit: VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali op bezoek met generaal Gian Guiseppe Santillo (Italië) en ambassadeur Mohammed Abulhassan (Koeweit) 294; demonstratie voor vrouwenstemrecht in Koeweit-Stad 858

Kohl, Helmut: bondskanselier van Duitsland, met John Major 700; met Jacques Chirac 742

Kolodko, Grzegorz: vice-premier en minister van financiën (Polen) 35

Konan Bédié. Henri: president van Ivoorkust, met Robert Guey 493

Konare, Alpha Oumar: president van Mali 495

Konieczny, Jerzy: minister van binnenlandse zaken (Polen) 251

Kono, Yohei: minister van buitenlandse zaken (Japan), met Gong Ro Myung (Zuid-Korea) 229

Korea (Noord): overgelopen functionarissen van ambassade Zambia Choi Su-Bong, Hyun Sung-I1 en Cha Song-Geun 443

Korea (Zuid): voorzitter Chey Jong Hyun van Sunkyong tijdens spoedhijeenkomst van chaebols 227; president Kim Young Sam met ambtgenoot Jiang Zemin (China) 229; minister van buitenlandse zaken Gong Ro-myung wordt begroet door president Jiang Zemin (China) 361; president Kim Young Sam verwelkomt Daewoo-voorzitter Kim Woo Choong en leider Samsung-groep Lee Kun-Hee 444; generaal Yoo Hak-Seung wordt gearresteerd 444; president Kim Young Sam met ambtgenoot Bill Clinton (Verenigde Staten) 655; minister van defensie Lee Yang Ho in commandocentrum 655: oppositieleden beletten NKP-parlementslid Kim Myong Moon de doorgang 660; president Kim Young Sam wurdt door premier Wim Kok (Nederland) in Seoul voorgesteld aan staatssecretaris van economische zaken Anneke van Dok-van Weele (Nederland) 661

Kornblum, John: bemiddelaar voormalig Joegoslavië (Verenigde Staten), met Slobodan Milosevic 603

Korzjakow, Aleksandr: hoofd presidentiële garde (Russische Federatie), met Michail Barsoekow 753

Koschnick, Hans: EU-burgemeester van Mostar (Duitsland) 312

Kovacs, Laszlo: minister van buitenlandse zaken (Hongarije), met Volker Ruhe 746

Kowaljow, Nikolaj: nieuwe hoofd staatsveiligheidsdienst (Russische Federatie) 756

Kowaljow, Sergej: aftredend lid adviesraad president Jeltsin (Russische Federatie) 469

Kozyrew, Andrej: minister van buitenlandse zaken (Russische Federatie). met Zjan Widenow 97: met Karolos Papoulias 104: bij aftreden op 5 januari 1996 467

Krajisnik, Momcilo: voorzitter Bosnisch-Servische parlement (Bosnië), met Kresimir Zuhak 309

Kroatië: onderhandelaars Milan Milanovic (Servië) en Hrvoje Sarinic (Kroatië) met Amerikaanse ambassadeur Peter Galbraith en VN-bemiddelaar Thorvald Stoltenberg 108: Hrvoje Sarinic en generaal Duvo Decak 109; Stoltenberg, Sarinic en Galbraith paraferen akkoord Oost-Slavonië 109: minister van buitenlandse zaken Mate Granic. onderminister van buitenlandse zaken Richard Holbrooke (Verenigde Staten) en ambassadeur Galbraith 329

Krzaklewski. Marian: vakbondsleider (Polen), met Lech Walesa 614

Kumaratunga. Chandrika Bandaranaike: president van Sri Lanka 448

Kwasniewski. Aleksander: presidentskandidaat (Polen), met echtgenote Jolanta 36

Kypreos, Dimitris: leider onderhandelingsdelegatie (Griekenland) 110

Lacayo Oyanguren, Antonio: voormalig minister (Nicaragua), met Eden Pastora 826

Lafontaine, Oskar: nieuwe SPD-leider (Duitsland), met Christa Muller 22; tijdens debat in Bondsdag 536

Lake, Anthony: adviseur nationale veiligheid (Verenigde Staten), met Jiang Zemin 866

Lambert, generaal Xavier de: bevelhebber IFOR, met Ricardo Perez Casado 607

Lamfalussy. Alexandre: directeur EMI. met Pedro Solbes Mira 99

Larosiere. Jacaues de: directeur EBRD. met Lambeno Dini 542

Lazarenko, Pawel: premier van Oekraïne 749

Lebed, Aleksandr: leider Congres van Russische Gemeenschappen (Russische Federatie), met echtgenote 180; presidentskandidaat 752; nieuwe nationale veiligheidsadviseur en secretaris Veiligheidsraad, met Boris Jeltsin 753; met Igor Rodjonow 758

Lee Chul Soo: gevechtspiloot (Noord-Korea) 657

Lee Myong Pak: kandidaat NKP voor Nationale Assemblee (Zuid-Korea) 659

Lee Teng-hui: president van Taiwan 374; met running mate Lien Chan 377

Leman. Ryak: Oosttimdrese rebellenleider (Indonesië) 300

Leon Carpio, Ramiro de: president van Guatemala 187

Léotard. François: nieuwe voorzitter UDF (Frankrijk), met François Bayrou 689

Lesotho: Koning Moshoeshoe II met president Nelson Mandela (Zuid-Afrika) 341

Leutheusser-Schnarrenberger, Sabine: minister van justitie (Duitsland), met Gunther Rexrodt 244

Libanon: politieagenten beletten betogers in Beiroet te demonstreren 67; Hezbollah-leiders sjeik Zouhairkanj, sjeik Ghazi hneineh. sjeik As-Saiyd Ibrahim al-Amin en leider sjeik Said Shaahane van de 'Islamitische Eenheidsbeweging' 350: Hezbollah-aanhangers keren terug naar Zuid-Libanon 578; oppositieleider Christian Moukheiber in bijzijn van-oud-minister Michel Samaha en afgevaardigde Nassib Lahoud 861

Liberia: LPC-leider George Boli, NPFL-leider Carles Taylor en medewerker Momolu Sirleaf 57: factieleiders George Boley (LPC), Alhaji Kromah (Ulimo) en Charles Taylor (NPFL) 58; kindsoldaat in Monrovia 417; betogers tijdens vredesmars in Monrovia 724

Li Ka Shing: rijkste man van Hongkong. met NVC-voorzitter Qiao Shi 363

Lindsey, Bruce: raadsman Witte Huis (Verenigde Staten) 627

Li Peng: premier van China 357; met president Jiang Zemin 358

Liwsjits, Aleksandr: nieuwe vice-premier en minister van financiën (Russische Federatie) 757

Llamas, Sotero: vooraanstaand lid Nieuwe Volksleger (Filippijnen) 871

Loezjkow, Joeri: burgemeester van 'Moskou (Russische Federatie). inet Boris Jeltsin 754
Lu Ping: directeur Chinese Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkorig en Macao 586

Maccanico. Antonio: formateur/premier (Italië) 382
Macedonië: ministers: van buitenlandse zaken Stevo Crvenoviki en Karolos Papoulias (Griekenland) met Boutros Boutros Ghali 110
Mahdi Mohammed, Ali: krijgsheer (Somalië) 785
Major, John: premier van Groot-Brittannië, met Bill Clinton 33; op bezoek in Hongkong 365; met Jacques Chirac 547; met Helmut Koh! (Duitsland) 700
Makhloufi. Ammar voorzitter OPEC (Algerije) 237
Malan, Magnus: voormalig minister van defensie (Zuid-Afrika) 349
Maleisië: DAP-parlenieiitslid Lim Guan Eng met zijn vader DAP-secretaris-generaal Lim Kit Siang en dochter Rachael 302
Mandela, Nelson. president van Zuid-Afrika, met Emeka Anyaoku 157; met Goodwill Zwelithini 345: met Cyril Ramaphosa 570; niet Sir Ketumile Masire 634; met koningin Elizabeth II; met koningin Beatrix 852
Manusama. J.A.: voormalig president van de Republiek der Zuid-Molukken 682
Marcos. Imelda: weduwe voormalig dictator Ferdinand Marcos (Filippijnen), met Andres Narvasa 144
Marcos, onderconmandant: leider EZLN (Mexico), met aanhangers 122: arriveert in La Realidad 771
Mariano, Rafael: leider boerenbeweging (Filippijnen), spreekt in Manilla aanhangers toe 436
Maria y Campos. Mauricio: directeur-generaal UNIDO (Mexico) 523
Marokko: koning Hassan II met zijn zonen prins Moulay Ismail, prins Moulay Rachid en prins Sidi Mohamed 496
Martsjoek, Jewheni: premier van Oekraïne, met Alexander Moroz 175
Maschadow, Aslan: stafchef opstandelingen Tsjetsjenië, met Sjamil Basajew 474; met Zelimchan Jandarbijew 474
Mas Conosa, Jorge: voorzitter Cuban American National Foundation 332
Mashehur, Mustafa: vermoedelijk nieuwe leider Moslim Broederschap (Egypte) 287
Masire, Sir Ketumile: president van Botswana, met Nelson Mandela 634
Masson. Paul: senator (Frankrijk) 693
Matutes Juan. Abel: minister van buitenlandse zaken (Spanje) 740
Matesa, Zlatko: premier van Kroatië 108
Mauroy, Pierre: burgemeester van Lille (Frankrijk), met Bram Peper 693
Maystadt, Philippe: minister van financiën (België) 20
McGuinnes, Martin: leider Sinn Fein (Noord-Ierland). met Gerry Adams 705
Mdlalose. Frank: premier van Kwazulu-Natal (Zuid-Afrika). met Mangosuthu Buthelezi 61
Medgyessy, Peter: nieuwe minister van financiën (Hongarije) 746
Media, Santiago: voormalig penningmeester campagne president Samper (Colombia) 556
Melkert, Ad: minister van sociale zaken en werkgelegenheid (Nederland) 672
Mercosur: voorzitter Guillermo Valle en EU-afgevaardigde Juan Prat 115: ministers van buitenlandse zaken Alvaro Ramos Castro (Uruguay) en Javier Solana Madariaga (Spanje) na ondertekening van verdrag tussen EU en Mercosur op 15 december 1995 394; familieportret van koning Juan Carlos en koningin Sofia (Spanje) met leiders EU en Mercosur 394
Merkel. Angela: minister van milieu, natuurbescherming en nucleaire veiligheid (Duitsland), met Hans Blix 520
Mexico: demonstratie van leraren in Mexico Stad 564; EPR-leden tijdens persconferentie 770
Mfume. Kweisi: nieuwe voorziter NAACP. met Bill Clinton 401
Midden-Oosten: speciale coördinator vredesbesprekingen Denis Ross (Verenigde Staten) met directeur-generaal ministerie van binnenlandse zaken Uri Savir (Israël) en minister van planning en internationale samenwerking Nabil Shaath (Palestijnse Gebieden) voor besprekingen op 12 april 1996 in Brussel 427: staatshoofdeii en regeringsleiders op weg voor het maken van familieportret van top in Sharm el-Sheikh (Egypte) 427; ministers van buitenlandse zaken Faris Buwayz (Libanon), Faroek al-Shara (Syrië) en Amr Mohammed Musa (Egypte) 577: koning Hoessein (Jordanië), presidenten Hosni Mubarak (Egypte) en Yasser Arafat (Palestijnse Gebieden) geven persconferentie 641
Milczanowski. Andrzej: minister van binnenlandse zaken (Polen). met Wladyslaw Bartoszewski 37
Milosevic, Slobodan: president van Joego-Slavië, met John Kornblum 603
Milutiiiovic, Milan: miriister van buitenlandse zaken (Joegoslavië), met Franjo Tudjman 612
Misuari, Nur: leider MNLF (Filippijnen), niet Fidei Ramos 871
Mitchell, George: senator (Verenigde Staten) 705
Miyazawa, Hiroshi: nieuwe minister van justitie (Japan), met Tomoharu Tazawa 83
Mkapa, Benjamin: leider CCM (Tanzania) 203; president van Tanzania, met Daniel Arap Moi 843
Mogollon, Heyne: voorzitter commissie Aanklachten van het Huis van Afgevaardigden (Colombia) 118; tijdens debat op 28 mei 1996 557
Mohamed. Mahatir: premier van Maleisie, niet Ryataro Hashimoto 372; opent conventie UMNO 514
hfoi. Daniel Arap: president van Kenia, met Benjamin Mkapa 843
Moland, Thorstein: aftredend president centrale bank (Noorwegen) 821
Molander, Johan: voorzitter VN-conferentie over landmijnen 87
Mongella. Getrude: secretaris-generaal vierde Wereldvrouuenconferentie (Tanzania). met Chen Muhua 238
Mongolië. medewerkster Democratische Unie-coalitie deelt pamflet uit in Han Uui 662
Montegriffo. Peter: lid GSD (Gibraltar). met Peter Caruana 547
Moroz, Alexander: parlementsvoorzitter (Oekraïne), met Jewheni Martsjoek 175
Mrema, Augustine: leider NCCR-Mageuzi (Tanzania) 203
Mubarak, Hosni: president van Egypte, met Hafez Assad 643; met Benjamin Netanyahu 791
Muller, Christa: echtgenote van Oskar Lafontaine, met echtgenoot 22
Mukasi, Charles: leider UPRONA (Boeroendi) 840
Muratovic. Hasan: premier van Bosnië. met Haris Silajdzic 311
Murayama, Tomiichi: premier van Japan. met Masahide Ota 82; bij zijn aftreden op 5 januari 1996 368
Murr, Michel al-: vice-premier en minister van binnenlandse zaken (Libanon) 860
Museveni, Yoweri: president van Oeganda 497
Mushtaq-ul-Islam: Hezbollah-commandant en Al-Faran-lid (India) 440

Nahman, sjeik Mahfoud: presidentskandidaat MSI-Hamas (Algerije) 192
Nakajima, Hiroshi: directeur-generaal WHO 599
Narvasa, Andres: president Hooggerechtshof (Filippijnen). met Imelda Marcos 144
Hashashibi, Muhamad Zuhdi al-: minister van financiën (Palestiinse Gebieden) 647
Nasim. 'luitenant-generaal Abu Saleh Mohammed: voormalig opperbevelhebber leger (Bangladesh) 511
Natan, Abi: vredespleiter (Israël), met Mahmoud al-Zahar 426
Nauniann, Klaus: nieuwe voorzitter Noordatlantisch Militair Comité, met Richard Vincent 597
NAVO: ministers van defensie Michael Portillo (Groot-Brittannië), William J. Perry (Verenigde Staten). Pawel Gratsjow (Russische Federatie) met ambassadeur Witali Tsjoerkin (Russische Federatie) op top over IFOR-operatie in Bosnië-Herzegovina 159; ministers van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow (Russische Federatie). Warren Christopher (Verenigde Staten) en Klaus Kinkel (Duitsland) bijeen voor voorjaarsvergadering 598
Nazarbajew, Noersoeitan: president van Kazachstan 225
Nduwayo, Antoine: premier van Boeroendi 415
Nebot Saadi. Jaime: presidentskandidaat (Colombia), met echtgenote Cintia Bohrer 561
Nederland: militairen Dutchbat in Novi Sad na vrijlating door Bosnische Serviërs 9; hoogleraar politierecht J. Naeyé wordt gehoord door leden Enquêtecommissie A. Rouvoet. M. Rabbae, A. Koekkoek, griffier N. Coenen, M. van Traa en Th. de Graaf 526; voorwaarden observatiemethoden 530: voorwaarden informanten en infiltratie 531; premier Wim Kok stelt in Seoul staatssecretaris van economische zaken Anneke van Dok-van Weele voor aan president Kim Young Sam (Zuid-Korea) 661; uitgaven Rijk in 1997 667; ontvangsten Rijk in 1997 668; kerngegevens voor Nederland 1993-1997 671, premier Kok. minister van landbouw. natuurbeheer en visserij Jozias J. van Aartsen en staatssecretaris van sociale zaken en werkgelegenheid Frank H.G. de Grave 677; voorzitter onderzoekscommissie Job de Ruiter, commissielid Meindert Wijnholt en gevolmachtigd minister van Aruba A.G. (Mito) Croes 762; minister van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer Margreet de Boer met onderminister voor geologie en delfstoffen Zhang Hongren (China) en onderdirecteur van Chinese Nationale Bureau voor Milieubescherming Warig Yuging 868
Neeman. Ya'akov: voormalis minister van iustitie (Israël) 789
Netanyahu, Benjamin leider Likoed (Israël), met Shimon Peres 503, nieuwe premier van Israël 506. met Warren Christopher 642; met Shimon Peres 788 met koning Hoessein 791 met Hosni Muharak
Nguyen Thi Xuan My lid politburo (Vietnam) 805
Nicholson Emma parlementslid Liberal Democrata (Groot-Brittannië), met echtgenoot Sir Michael Cain 322
Nicolai, brigade-generaal C.H.: stafchef UNPROFOR (Nederland). met Joris Voorhoeve 13
Nitschke. Philip: arts (Australië). met Marshall Perron 732
Nogueira, Fernando aftredend leider PSD (Portugal) 177
Noorwegen: olieplatform Brent Spar wordt Erfjord Fjord ingesleept 21; premier Thorbjörn Jagland presenteert op 25 oktober nieuw kabinet 820
Norodom Ranariddh: eerste premier van Cambodja 649
Ntihantunganya, Sylvestre: president van Boeroendi 780
Nyerere, Julius: voormalig president van Tanzania, met Pastor Bizimungu 844

Oeganda: aanhangers van president Yoweri Museveni 497
Oekraine: president Leonid Koetsjma met ambtgenoot Boris Jeltsin 466; afgevaardigen parlement jonassen hoofd verzoeningscommissie Michail Sirota 750
Ogata, Sadako: Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN (Japan) 239
OIC: secretaris-generaal Hamid al-Gabid met premier Mahathir Mohamed van Maleisië 379
Oleksy, Jozef: premier van Polen, met Jerzy Jaskierna 251
Oman: sultan Qaboos hin Said verwelkomt emir sjeik Jabir al-Ahmad al-Jabir as-Sabah (Koeweit) 138
Oostenrijk: televisiedebat lijsttrekkers Madeleine Petrovic (Groenen), Wolfgang Schlüssel (ÖVP), Franz Vranitzky (SPÖ), Heide Schmidt (Liberaal Forum), Jörg Haider (FPO) met gespreksleider Rudolf Nagiller 111; familieportret nieuw kabinet 389
OPEC: waarnemend secretaris-generaal Ramzi Salman (Irak), secretaris-generaal Rilwanu Lukinan (Nigeria) en voorzitter Erwin José Arrieta (Venezuela) 237
Ortega Saavedra. Daniel: voormalig president van Nicaragua 826
Ota, Masahide: gouverneur van Okinawa (Japan). met Tomiichi Murayama 82
Ousmane. Mahamane: voormalig president van Niger 199
Oviedo, Lino: leider fractie Colorado-partij (Paraguay) 487
Ozawa, Ichiro: leider Shinshinto (Japan), met Tsutoinu Hata 369

Paisley. dominee Ian: leider DUP (Noord-Ierland) 703
Pakistan: MQM-aanhangers met de kisten van twee vermoorde familieleden van hun leider 230; ravage in Peshawar na bomaanslag 231: politieagenten in Rawalpindi beletten leider Jamaat-i-Islami-partij Qazi Hussain Ahmed voor te gaan in protestmars 730
Pakpahan, Muchtar: leider SBSI (Indonesië) 797
Palestijnse Gebieden: Palestijnse politiemannen bij hun aankomst in Jenin 214; Hamas-leden Saeid al-Namrouti, Ismail Hania en Khalid al-Hindi 215: Hamas-vertegenwoordiger Khalid Mish'al en PNA-vertegenwoordiger Salim al-Za'uun 215; PLO-leider Yasser Arafat en ministers van buitenlandse zaken Hervé de Charette (Frankrijk), Ehud Barak (Israël) en Bjorn Tore Godal (Noorwegen) 216; president Arafat en premier Sharif Zaid ibn Shaker (Jordanië) 293: vredesdemonstratie in Gaza-stad 425: Yasser Arafat wordt op 12 februari beëdigd als president in bijzijn van PNC-voorzitter Salim al-Za'nun 432: Palestijnse Wetgevende Raad houdt

tweede zitting in Gaza-stad 433; delegatieleiders Uri Savir (Israël) en Mahmoud Abbas (Palestijnse Gebieden) voor aanvang 'definitieve-status'-besprekingen op 5 mei 1996 in Taba 641; minister voor lokaal bestuur Saib Urayqat ondertekent kredietovereenkomst in bijzijn van president Wereldbank James Wolfensohn. president Arafat, hoofd juridische afdeling Wereldbank Hans Gruss en Wereldbank-vice-president voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika Kemal Dervis 646; familieportret van kabinet met president Arafat op 17 mei 1996 646
Pangalos, Theodoros: minister van buitenlands zaken (Griekenland). met Tritan Shehu 809
Papandreou, Andreas: premier van Griekenland 103
Papoulias, Karolos: minister van buitenlandse zaken (Griekenland), met Andrej Kozyrew 104
Paraguay: president Juan Carlos Wasmosy, generaal Lino Oviedo en generaal Oscar Rodrigo Diaz Delmas 485
Pardo Garcia-Peña, Rodrigo: ininister van buitenlandse zaken (Colombia) 555
Parizeau, Jacques: voormalig leider Parti Quebecois (Canada), met Lucien Bouchard 187
Pastora, Eden: voormalig Sandinist (Nicaragua), mei Antonio Lacayo Oyanguren 826
Patasse, Ange-Felix: president van de Centraal-Afrikaanse Republiek 415
Patiasjwili, Dzjoember: presidentskandidaat Georgië 166
Patten, Chris: gouverneur van Hongkong, met Malcolm Rifkind 74
Pau, Petra: afgevaardigde PDS in Berlijn (Duitsland). met Sibyll Klotz 23
Peña Gomez, José Francisco: presidentskandidaat PRD (Dominicaanse Republiek) 481
Peper. Bram: burgemeester van Rotterdam (Nederland), met Pierre Mauroy 693
Peres, Shimon: premier van Israël, met Benjamin Netanyahu 503; voormalig premier van Israël, met Netanyahu 788
Peretti, Jean-Jacques de: minister voor overzeese departementen en territoria (Frankrijk), met Alain Juppé 691
Perez Balladares, Ernesto: president van Panama 717
Perez Casado. Ricardo: EU-bestuurder van Mostar, met Xavier de Lambert 607
Perot. Ross: presidentskandidaat Hervormingspartij (Verenigde Staten) 835
Perron. Marshall: voonnalig premier Noordelijk Territorium (Australië). met Philip Nitschke 732
Perry, Ruth: staatshoofd van Liberia. met Hall Badio 726
Perry, William: minister van defensie (Verenigde Staten), met Alija Izetbegovic 309; op de plaats van bomaanslag in Dharhan 648: tijdens persconferentie 856
Persson. Göran: nieuwe premier van Zweden, met Ingvar Carlsson 393
Peru: kameraad Antonio met mede-leder1 Lichtend Pad 773
Peterson. Pete: nieuwe ambassadeur in Vietnam (Verenigde Staten) 804
Pietro, Antonio di: nieuwe minister van openbare werken (Italië) 813
Pinochet Ugarte, generaal Augusto: opperbevelhebber strijdkrachten (Chili) 41
Polen: presidentskandidaten Hanna Gronkiewicz-Waltz. Jacek Kuron, Aleksander Kwasniewski, Adam Strzembosz en Tadeusz Zielinski poseren voor de pers 36; president Lech Walesa krijgt steun van leiders van de Vrijheidsunie, Bronislav Geremek en Leszek Balcerowicz 37: plaatsvervangend SLD-leider Wlodzimierz Cimoszewicz, coalitieleider Waldemar Pawlak en aftredend premier Jozef Olesky 252; president Kwasniewski en bondskanselier Kohl 253; koningin Elizabeth II (Engeland) met opperrabbijn Pinchas Menachem Joskovic (Polen) en vertegenwoordigers joodse gemeenschap Polen 613; werknemers van scheepswerf Gdansk 614
Portillo. Alfonso: presidentskandidaat FRG (Guatemala) 189
Portugal: nieuwe president Jorge Sampaio met voorganger Mario Soares en parlementsvoorzitter Almeida Santos 821
Porzner, Konrad: hoofd geheime dienst (Duitsland) 86
Pous, Jan Willem de: voormalig minister van economische zaken (Nederland) 681
Powell, generaal Colin L.: gepensioneerd voorzitter Gezamenlijke Stafchefs (Verenigde Staten) 268
Prabhakaran. Velupillai: leider LTTE (Sri Lanka) 233
Prescott, John: plaatsvervangend leider Labour Party (Groot-Brittannië), met Tony Blair 30
Préval, René: presidentskandidaat (Haïti) 121; nieuwe president Haïti. met Jean-Bertrand Aristide 397
Previti, Cesare: campagneleider Forza Italia (Italië) 385
Priebke, Erich: voosmalig SS-officier (Duitsland) 819
Primakov, Jewgeni: nieuwe minister van buitenlandse zaken (Russische Federatie) 467; met Roberto Robaina Gonzalez 560
Prodi, Romano: leider alliantie Olijf (Italië), niet Walter Veltroni 381: met Veltroni tijdens persconferentie 385
Pujol i Soley, Jordi: Catalaanie regeringsleider (Spanje) 255

Qian Qichen: minister van buitenlandse zaken (China), met Ryutaro Hashimoto 652
Qrei, Ahmed: voorzitter Palestijnse Raad 432

Rabo, Mufid Abed: lid Palestijnse Raad voor Al-Fatah (Palestijnse Gebieden) 217
Radoejew, Salman: bevelhebber strijdkrachten (Tsjetsjenië) 473
Ragnar Grimsson. Olafur: presidentskandidaat (IJsland), met echtgenoot Gudrun Thobergsdottir 712
Rahman, Muhammed Habibur: hoofdadviseur regering (Bangladesh), met Abdur Rahman Biswas 510
Rahman, sjeik Omar Abdel: Egyptisch geestelijke 50
Rajoub, Jibril: hoofd preventieve veiligheidspolitie Westoever (Palestijnce Gebieden) 426
Ramaphosa, Cyril: secretaris-generaal ANC (Zuid-Afrika), met president Mandela 570
Ramgoolam, Navin: leider PTr (Mauritius) 198
Rami. Mohammed: directeur visserijzaken (Marokko), met José Almeida Serra 101
Ramos, Fidel: president van de Filippijnen, met Nur Misuari 871
Randwijck, R.J.C. van: procureur-generaal (Nederland) 528
Rao, P.V. Narashima: premier van India 588
Rashid. luitenant-generaal Amir Muhammed: minister van oliezaken (Irak) 735; met Jewhenii Dowzjok 853
Ratwattc, Anuruddha: onderminister van defensie (Sri Lanka) 802
Raviv, Avishai: verdacht van medeplichtigheid aan moord op Rabin (Israël) 209
Rebelo de Sousa, Marcelo: nieuwe voorzitter PSD (Portugal) 822
Reich. Robert: minister van arbeid (Verenigde Staten). met Ron Brown 619
Reitsma, luitenant-generaal R.: commandant Duits-Nederlandse legerkorps (Nederland) 13
Rexroth, Gunther: minister van economische zaken (Duitsland), met Sabine Leutheusser-Schnarrenberger 244; niet Norbert Blum 244
Rifkind, Malcolm: minister van buitenlandse zaken (Groot-Brittannië), met Chris Patten 74; met Guido di Tella 553
Rios Montt, José Efrain: voormalig dictator van Guatemala 188
Rizk, Elias Abou: leider CGTL (Libanon) 351
Robaina, Roberto: minister van buitenlandse zaken (Cuba) 333; met Jewgeni Primakow 560
Rodjonow, Igor: nieuwe ininister van defensie (Russische Federatie), met Aleksandr Lebed 758
Rodriguez Galindo, brigade-generaal Enrique: bevelhebber Guardia Civil (Spanje) 549
Rodriguez Orejuela, Miguel: drugsbaron (Colombia) 117
Roemenië: vakbonden protesteren tegen financieringsbeleid regering en tegen corruptie 616
Roethof, Hein J.: oud-politicus (Nederland) 681
Roh Tae Woo: voormalig president van Zuid-Korea 226; in gevangeniskledij 228
Rosati, Dariusz: minister van buitenlandse zaken (Polen) 251
Rotblat, Joseph: Nobelprijswinnaar (Groot-Brittannië) 85
Rubin, Robert E.: minister van financiën (Verenigde Staten), met Alan Greenspan 400
Ruhe, Volker: minister van defensie (Duitsland), met Laszlo Kovacs 746
Rukingama, Luc: minister van buitenlandse zaken (Boerocndi) 841
Russische Federatie: premier Wiktor Tsjernomyrdin tijdens topontmoeting van GOS met minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew en diens ambtgenoot van defensie Pawel Gratsjow 168; afgevaardigden op congres Unie van Rutsische moslims 178; bevelhebber van het zuiwestelijke front van de Tsjetsjeense strijdkrachten Roeslan Gelajew 184; president Boris Jeltsin met ambtgenoot Aleksandr Loekasjenka (Bjelaroes) na ondertekening financieel akkoord 458: president Jeltsin verwelkomt ambtgenoot Edoeard Sjewardnadze (Georgië) 461: president Jeltsin met ambtgenoot Leonid Koetsjma (Oekraïne) 466; vice-premier Wladimir Kadannikow met directeur 'Rosoegol'-kolenbedrijven Joeri Malysjew en voorzitter mijnwerkersvakbond Witali Boetko 472, ministers Andrej Nikolajew (grenstroepen), Michail Barsoekow (Federale Veiligheidsdienst). Aiiatoli Koelikow (binnenlandse zaken), Pawel Gratsjow (defensie: en premier Tsjemomyrdin tijdens zitting Staatsveiligheidsraad 474: minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow met ambtgenoot Warren Christopher (Verenigde Staten) na eerste ontmoeting op 10 februari in Helsinki 476; president Jeltsin in gesprek met ambtgenoot Jiang Zemin (China) op 24 april in Beijing 581: inauguratie president Jeltsin op 9 augustus 1996 in liet Kremlin 756; leiders Patriottische Volksunie Gennadi Zjoeganow, Nikolaj Ryzjkow en Michael Lapsjin 757: president Jeltsin met vice-premier Tsjerriomyrdin en vice-president Al Gore (Verenigde Staten) 758; Tsjetsjeense rebellenleider Zelichman Jandarbijew met leden van zijn delegatie op 27 mei 1996 in Moskou 759; Tsjetsjeense krijgsgevangenen 760; secretaris Veiligheidsraad Aleksandr Lebed overlegt met chef-staf Tsjetsjeense rebellen Aslan Maschadow en kabinetslid Mowladi Oedoegow 761
Rwanda: vluchtelingen keren terug uit Noord-Boeroendi 414
Rwigyeina, Pierre-Celestin: premier van Rwanda, met Léon Kengo Wa Dondo 782
Rybkin, Iwan: voorzitter Staatdoema (Russische Federatie) 179

Sabah, sjeik Sa'ud Nasir Sa'ud as-: minister van informatie. onderwijs, hoger onderwijs en olie (Koeweit) 858
Sacirbey, Muhamed: minister van buitenlandse zaken (Bosnië) 93
Sahhaf, Muhammad Said Kazim al-: minister van buitenlandse zaken (Irak) 857
Sahlin, Mona: aftredend vice-premier van Zweden 392
Sampaio, Jorge: presidentskandidaat SP (Portugal) 177
Samper Pizano, Ernesto: president van Colombia 118; op top Niet-gebonden landen 158
Sam Rainsy: leider Nationale Khmer-panij (Cambodja) 650
Sands, Lee: plaatsvervangend handelsafgevaardigde (Verenigde Staten) 583
Sanguinetti, Julio Maria: president van Uruguay, met Fernando Henrique Cardoso 115
Sankoh, Foday: leider RUF (Sierre Leone). met Julius Maada Bio 499
Sant, Alfred: leider Maltese Arbeiderspartij (Malta). met George Abela 819
Santos, Jorge: senator (Colombia) 555
Scalfaro, Oscar Luigi: president van Italië, met Lamberto Dini 170
Scharping, Rudolf: SPD-leider (Duitsland), met Gerhard Schröder 22
Scherf, Henning: premier van Bremen (Duitland), spreekt demonstranten toe 537
Schmitz, E.M.A.: staatssecretaris van justitie (Nederland). met Winnie Sorgdrager 527
Schröder, Gerhard: SPD-premier Nedersaksen (Duitsland), met Rudolf Scharping 22
Schyman, Gudrun: leider Linkse Partij (Zweden) 100
Scott, Sir Richard: hoofd civiele afdeling Hooggerechtshof (Groot-Brittannië) 324
Seleznjow, Gennadi: nieuwe voorzitter Staatsdoema (Russische Federatie) 469
Serpa Uribe. Horacio: minister van binnenlandse zaken (Colombia), met Fernando Botero Zea 117
Serrano, Irma: afgevaardigde Chiapas (Mexico) 336
Shaker, Sharif Zaid ibn: premier van Jordanie, met Yasser Arafat 293
Shara, Farouk al-: minister van buitenlandse zaken (Syrië), met Fares Bweiz (Libanon) 206
Sharif, Mohleddin al-: electricien uit Hebron (Israël) 424
Sharma, Shankar Dayal: president van India, met Atal Behari Vajpayee 591
Sharon, Ariel: nieuwe minister van nationale infrastructuur 789
Shehu, Tritan: vice-premier en minister van buitenlandse zaken (Albanië), met Theodoros Pangalos 809
Shen Guofang: woordvoerder ministerie van buitenlandse zaken (China) 866
Shikali. Saiah al-: lid Nationale Overeenstemming (Irak) 291
Siazon, Domingo: minister van buitenlandse zaken (Filippijnen) 437

Sierra Leone: onderhandelaars luitenant-kolonel Charles Mbayo en Mohamed Barrie met minister van buitenlandse zaken Amara Essy (Ivoorkust) 280
Silajdzic, Haris: voormalig premier van Bosnië. met Hasan Muratovic 311
Simitis, Kostas: premier van Griekenlaiid 250: voorzitter PASOK (Griekenland) 810
Siripala de Silva, Nimal: minister van volkshuisvesting en openbare nutsbedrijven (Sri Lanka) 803
Sjakkoem, Martin: presidentskandidaat (Russische Federatie) 752
Sjaranski, Natan: lijsttrekker Yisraël Ba'Aliya (Israël) 508
Sjewardnadze, Edoeard: president van Georgië 167
Sjkirko, generaal Anatoli: leider Russische troepen in Tsjetsjenië 183
Skoeratow, Joeri: procureur-generaal (Russische Federatie) 182
Smarth, Rony: nieuwe premier van Haïti 398
Soedan: mudjaheddin oefenen niet raketwerpers 343; SSIM-leider Riek Machar en eerste vice-president al-Zubeir Mohammed Saleh tekenen vredesakkoord op 10 april in bijzijn van president Oinar Hassan Ahmad al-Bashir 568
Soekarnoputri, Megawati: voormalig PDI-voorzitter (Indonesië) 796
Sofia: koningin van Spanje, niet Jiang Zemin 868
Solana Madariaga, Javier: secretaris-generaal NAVO (Spanje) 158
Solbes Mira, Pedro: minister van economische zaken (Spanje), met Alexandre Lamfalussy 99
Sorgdrager, Winnie: minister van justitie (Nederland). met E.M.A. Schmitz 527
Soskowets, Oleg: voormalig vice-premier (Russische Federatie), met Pawel Gratsjow 754
Spanje: PSC-lijsttrekker Joaquim Nadal met secretaris-generaal Ramon Obiols, burgemeester Pascual Maragall van Barcelona en PSC-lid Joan Raventos 256; familieportret van koning Juan Carlos en koningin Sofia (Spanje) met leiders EU en Mercosur 394; Rodrigo Rato Figaredo (PP) en Joaquin Molins (CiU) na onderhandelingen over regeerakkoord 551: premier José Maria Aznar legt eed af in bijzijn koning Juan Carlos. koningin Sofia en oud-premier Felipe Gonzalez 551: leden van nieuwe regering 552
Sri Bintang Pamungkas: oprichter PUDI (Indonesië) 512
Sri Lanka: elite-eenheden van het leger in Fort Jaffna 234; militair bij verwoeste gebouw van Centrale Bank in Colombo 448
Stahmer, Ingrid: afgevaardigde SPD in Berlijn (Duitsland), met Eberhard Diepgen 23
Stefanopoulos, Konstantinos: president van Griekenland, inet Akis Tsochatzopoulos 249
Strasser, kapitein Valentine E.M.: afgezette junta-leider (Sierra Leone) 279
Strojew, Jegor: nieuwe voorzitter Federatieraad (Russische Federatie) 469
Sudjatmiko, Budiman: leider PRD (Indonesië) 796
Surachai Sae-Dan: vooraanstaand lid Thai Communistische Partij (Thailand) 874
Suriname: NDP-partijvoorziiter Desi Bouterse en NDP-lijsttrekker Jules Wijdenbosch 488; gebouw Nationale Asseniblée in Paramaribo 829
Syrië: familieportret deelnemers Syrisch-Israëliscti vredesoverleg 206

Tacho, commandant: leider EZLN (Mexico) 335
Taha, Ali Osman Mohamed: minister van buitenlandse zaken (Soedan) 65
Taiwan: onafhankelijk presidentskandidaat Chen li-an met running mate Wang Ching-feng 148; president Lee Teng-hui met KMT-secretaris-generaal Hsu Shui-teh en directeur van het secretariaat presidentsbureau Su Chih-cheng 150; protestbetoging Nieuwe Partij-aanhangers tegen beleid president 374; militairen houden anti-laiidingsoefeningeii in Nankan 375; presidentskandidaten president Lee Teng-hui. voormalig KMT-vice-voorzitter Lin Yang-kang. voormalig voorzitter van de Controlerende Yuan Chen Li-an en voormalig dissident Peng Ming-inin 376
Takemura, Masayoshi: minister van financiën (Japan) 78
Taki Abdoulkarim, ivlohammed: leider UYDC (Comoren). met Said Ali Kemal 54
Taylor, Charles: leider NPFL (Liberia), inet George Boli 725
Tazawa, Tonioharu: voormalig minister van justitie (Japan), met Hiroshi Miyazawa 83
Tella, Guido di: minister van buiteiilandse raken (Argentinië). inet Malcolm Rifkind 553
Temaru, Oscar: leider onafhankelijkheidspartij Tahiti (Frans Polynesië) 154
Teufel, Erwin: premier ban Baden-Württemberg (Duitsland). met echtgenote Edeltraud 538
Thani, sjeik Hamad Bin Khalifa al-: emir van Qatar 352
Tibi, Ahmed: adviseur president Arafat (Palestijnse Gebieden) 507
Tichon, Dan: nieuwe voorzitter Knesset (Israël) 789
Tocino, Isabel: PP-afgevaardigde (Spanje), met Alex tridal-Quadras 253
Toer, Prainordja Ananta: schrijver (Indonesië) 797
Traa, Maarten van: voorzitter Parlementaire Enquêtecommissie (Nederland), niet Wim Deetinan 525
Tsjechië: partijleiders Josef Lux (KDU-CSL) Vaclav Klaus (ODS), Miroslav Grebenicek (communisten) en Milos Zeman (CSSD) 617. familieportret nieuwe regering me: president Havel
Tsjetsjenië: demonstranten in Grozny eisen vertrek Russische troepen 475
Tsjoebajs, Anatoli: ontslagen als vice-premier (Russische Federatie) 468
Tsochatzopoulos, Akis: minister van binnenlandse zaken (Griekenland), met president Stefanopoulos 249
Tudjman, Franjo: president van Kroatië 107; verwelkomt Milan Milutinovic 612: inspecteert met Kiro Gligorov erewacht 613
Tunesië: premier Hamed Karoui verwelkomt president Moboetoe Sese Seko (Zaïre) 409
Turkije: president Suleiman Demirel wordt verwelkomd door premier Shimon Peres (Israël) 505: botsing tussen politie en aanhangers linkse en Koerdische organisaties 708: troepen op weg naar operatie tegen Koerdische rebellen 712
Tutu, aartsbisschop Desmond: voorzitter Commissie van Waarheid en Verzoening (Zuid-Afrika) 571

Ulmanis, Guntis: president van Letland 171: met dochter Gunta 748

Vajpayee, Atal Behari: nieuwe leider BJP (India), met Lal Krishna Advani 587; nieuwe premier van India. met Shankar Dayal Sharma 591
Veltroni, Walter: leider alliantie Olijf (Italië). met Romano Prodi 381
Venetiaan, Ronald: president van Suriname 488
Verenigde Staten: O.J. Simpson en advocaten F. Lee Bailey. Johnnie Cochran en Robert Kardashian 50: nieuwe vakbondsleiders AFL-CIO Linda Chavez-Thompson, John Sweeney en Richard Trumka 51; persconferentie premier Shimon Peres (Israël) en minister van buitenlandse zaken Warren Christopher 207; president Clinton niet Witte Huis-stafchef Leon Panetta, Witte Huis-woordvoerder Mike McCurry en hoofd Witte Huis-bureau van management en begroting Alice Rivlin 267; president Clinton. voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Newt Gingrich en vice-president Al Gore 267; minister van buitenlandse zaken Christopher met ambtgenoot Jewgeni Primakow (Russische Federatie) na eerste ontmoeting op 10 februari in Helsinki 476; president Clinton met premier Shimon Peres (Israël) en vice-president Al Gore 505: preniier Ryutaro Hashimoto (Japan) en president Clinton na ondertekening Veiligheidsverklaring op 17 april 1996 652: president Clinton inet ambtgenoot Kim Young Sam (Zuid-Korea) 655: president Clinton ondertekent wet omringt door Democratische en Republikeinse congresleden 832; burgerrechtenactivist dominee Jesse Jackson met Eleanor Small van de Feministische Meerderheid en Parricia Ireland van de Nationale Vrouwenorganisatie 833: presidents- en vice-presidentskandidaten Republikeinse Partij Bob Dole en Jack Kemp, met echtgenotes Elizaheth Dole en Joanne Keinp 835; waarnemend handelsafgevaardigde Charlene Barshefsky en plaatsvervangend handelsafgevaardigde Lee Sands met vice-minister van buitenlandse handel Shi Guangsheng (China) 865
Viannet, Louis: secretaris-generaal CGT (Frankrijk) 314
Vidal-Quadras, Alex: lijsttrekker PP Catalonie (Spanje), met Isabel Tocino 255
Vincent, Sir Richard: aftredend voorzitter Noord-atlantisch Militair Comité, met Klaus Naumann 597
Violante, Luciano: nieuwe voorzitter Tweede Kamer (Italië) 812
Voorhoeve, Joris: minister van Defensie en Arubaanse en Antilliaanse zaken (Nederland). met C.H. Nicolai 13
Vranitzky, Franz: SPO-leider (Oostenrijk) 112; niet Jean-Pascal Delamuraz 663

Waied, Hasina: leider Awami Liga (Bangladesh) 295: inet Yasser Arafat 793
Wakim, Najah: parlementslid oppositie (Libanon) 351
Walesa, Lech: voormalig presidciit (Polen), met Marian Krzaklewski 614
Walker, generaal sir Michael: bevelhebber NAVO-grondtroepen Bosnië (Groot-Brittannië), met George Joulwan 306
Wazir (Umm Jihad), Intisar al-: minister van sociale zaken (Palestijnse Gebieden) 647
Wei Jinrheng: dissident (China), nier zijn advocaten 356
WEU: chefs van staven lidstaten op 31 oktober 1995 in Madrid 114
Widenow, Zjan: premier van Bulgarije, met Andrej Kozyrew 97
Wiidenbosch, Iules Albert: nieuwe president van Suriname 829
Wodié, Francis: presidentskandidaat PIT (Ivoorkust) 129
Wu, Hongda Harry: mensenrechtenactivist (Verenigde Staten) 70
Wu Po-hsiung secretaria-generaal van de president (Taiwan) 147

Yadav, Laloo Prasad: leider Nationaal Front (India). met S.R. Bommai 588
Yanez Muñoz, Ferndndo: EZLN-leider (Mexico). inet Rosario Ibarra de Piedra 123
Yatom, Danny: nieuwe hoofd Mossad (Israël) 504
Yilmaz, Mesut: leider ANAP (Turkije), met Necmettin Erbakan 258; met Tansu Ciller 258
Yunis, Ibtihal: professor (Egypte), met echtgenoot Abu Zaid 787

Zahar, Mahmoud al-: woordvoerder Hamas (Palestijnse Gebieden), met Abi Natan 426
Zaïre: president Moboetoe Sese Seko wordt verwelkomd door premier Hamed Karoui (Tunesië) 409
Zalm, Gerrit: minister van financiën (Nederland) 667
Zawgajew, Dokoe: premier van Tsjetsjenië 184
Zedillo Ponce de Leon, Ernesto: president van Mexico 123
Zelaja, Rosa Marina: voorzitter Hoogste Kiesraad (Nicaragua) 827
Zeroual, Liamine: president van Algerije 191
Zia, Khaleda: premier van Bangladesh, met Abdur Rahman Bisuas 509
Zigerists, Joahims: leider Volksbeweging voor Letland 171
Zjirinowski, Wladimir: leider Liberaal-Democratische Partij van Rusland (Russische Federatie) 181; presidentskandidaat 751
Zjoeganow, Gennadi: leider Communistische Partij (Russische Federatie) 183; presidentskandidaat 751
Zohbi, Mahmoud al-: premier van Syrië, met Hassan Ebrahim Habibi 862
Zubak, Kresimir: president van de moslim-Kroatische Federatie. met Momcilo Krajisnik 309
Zuid-Afrika: inwoners van Zwelwtemba gaan stemmen 64; president Nelson Mandela met koning Moshoeshoe II (Lesotho) 341: vice-president Thabo Mbeki, voorzitter Nationale Assemblée Frene Ginwale, president Mandela, Senaatsvoorzitter Kobie Coetsee en vice-president F.W. de Klerk 347; voorzitter Constitutionele Assemblée Cyril Ramaphosa cn NP-onderhandelaar Roelf Meyer met kopie nieuwe grondwet 572; parlementsleden applaudiseren in bijzijn van president Mandela na aannemen nieuwe grondwet 573: president Abdou Diouf (Senegal) en echtgenoot Elizabeth Diouf worden verwelkomd door Nelson Mandela en Zenani Mandela-Hlongwane 849: gewapende leden PAGAD in Kaapstad 850
Zweden: familieportret nieuwe kabinet op 25 maart 1996 393
Zwelithini, Goodwill: Zoeloe-koning (Zuid-Afrika). met president Mandela 345
Zwitserland: secretaris Joods Wereldcongres Israel Singer, voorzitter Joods Agciitschap Avraham Burg, voorzitter Joods Wereldcongres Edgar Bronfman, voorzitter Zwitserse Bankassociatie Georg Krayer, president Credit Suisse Josef Ackerman en voorzitter Baer & Co. Hans Baer 824: voorzitter Gerechtelijke Commissie Lili Nabholz, minister van buitenlandse zaken Flavio Cotti en president Zwitserse Nationale Bank Hans Meyer 824

LANDKAARTEN
AFRIKA:
-Algemeen: Gebied van de Grote Meren 191
-Benin 411
-Kaapverdië en Guinee-Bissau 276
-Kongo 723
-Mozambique 132
-Zuid-Afrika: Kwazulu-Natal 344; administratieve indeling 640

AMERIKA:
-Argentinië: administratieve indeling 260
-Brazilië: administratieve indeling 478
-Colombia 330
-Kleine Antillen 718
-Nicaragua 827
-Paraguay 485
-Venezuela 399
-Verenigde Staten 404

AZIË:
-China: administratieve indeling 584
-India: administratieve indeling 590
-Taiwan 375

EUROPA:
-Algemeen: lidstaten CEVA 21
-Bosnië-Herzegovina: vredesakkoord 94; deelnemende landen IFOR 305; tweedeling door vredesakkoord 307
-Grieks-Turkse grens (Tracië en Egeïsche zee) 259
-Groot-Brittannië: olieverlies voor kust van Wales 325; Noord-Ierland 704
-Italië: 'Padania' 818
-Raad van Europa: Lidstaten 390
-Malta 819
-Rusland en Wit-Rusland in de ex-Sowjet-Unie 458
-Tsjechië en Slowakije 392

MIDDEN-OOSTEN:
-Eritrea en Jemen: territoriaal geschil 55
-Irak: veiligheidszones in het noorden en zuiden 854
-Palestijnse Gebieden: zelfbestuur PNA 214
-Libanon 576
-VAE: Abu Musa, Grote en Kleine Tumb 434

AFGHANISTAN

Burgeroorlog: aanhoudende strijd om Kaboel 21911; Talihaan-leider omgekomen 21911: nieuw offensief 21912; vredesbesprekingen 219/2; vredesbesprekingen zonder resultaat 43511; overeenkomst tussen Hezb-i-Islami en regeringstroepen 43512; strijd regering en Talibaan duurt voort 43512; vredesovereenkomst met Hezb-i-Islami 64911; verzet Talibaan tegen Hekmatyar 64912
President: bereid tot aftreden 21813
Rampen: ontploffing in munitiedepot 43511
Regering: Hekmatyar herbenoemd tot premier 64912
Talibaan: uitspraak Hooggerechtshof over eenogige leiderschap 43512
Verenigde Naties UNICEF programma opgeschort 219/1; speciale afgezant neemt ontslag 64911

AFRIKA

Afrikaanse Ontwikkelingsbank (ADB): Zuid-Afrika 77ste lid 34412; structurele hervormingen 40911: jaarvergadering 63311
Algemeen: verdrag van Pelindra over kernwapenvrije zone 41011; hersenvlies-epidemie 63213
ANAD: regionale top 41013
ECOWAS: troepen voor Angola 58/3; 19de top in teken van burgeroorlog Liberia 725/1
Groepering voor Oost-Afrikaanse Samenwerking: secretariaat geopend 40911
Grote-Merenlanden: conferentie over repatriëring vluchtelingen 19111; 2de conferentie 40913; 3de conferentie geannuleerd 63213
IGADD: handvest gewijzigd 410/1
OAE: vergadering van commissie voor oplossing van conflicten 13311; sancties op achterstallige contributie 13311; bijeenkomst Raad van Ministers 34212; 32ste top in Yaoundé 77913
SADC: oprichting orgaan voor politiek, defensie en veiligheid 63311
UEMOA: 1ste top 63213
WHO: waarschuwt voor epidemie 40912

ALBANIË

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 24213
Buitenlandse betrekkingen:
Frankrijk: akkoord over teruggave oorlogsgoud 24311
Griekenland: ondertekening vriendschaps- en samenwerkingsverdrag 60212
— Italië: president Berisha op bezoek 24312
— NAVO: bezoek van president Berisha 24312
Vaticaan: bezoek van president Berisha 24312
— Verenigde Staten: militaire hulp 60111; samenwerkingsovereenkomst 24312
Economie: privatiseringen 24213: opening van effectenbeurs 602/1
Justitie: implicaties van nieuwe wet op volkenmoord 24212; verzoek om indienen aanklachten na ontdekking massagraven 24311; arrestatie van oud-communisten 24311: arrestatie van communisten 60211; voormalige communisten veroordeeld 60211; doodstraffen tegen voormalige communisten herroepen 80913
Politieke partijen:
PBK: leider keert terug 24213
Regering: nieuwe regering 80911; samenstelling 80911
Terrorisme: explosie autobom 24312
Verkiezingen: algemene verkiezingen 60112. officiële verkiezingsuitslag 60113, OVSE-rapport over verkiezingen 60113; gemeenteraadsverkiezingen 80913

ALGERIJE

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 19312
Binnenlandse veiligheid: aanhoudend geweld 19213; nieuw geweld 19311
Buitenlandse betrekkingen:
Verenigde Staten: onderminister van buitenlandse zaken op bezoek 411/1
Zuid-Afrika: president Mandela ontmoet vertegenwoordiger FIS 34613
Economie: gasovereenkomstenondertekend 19411; olieovereenkomsten afgesloten 41111; lening Wereldbank 72011; IMF-lening in CCFF-kader 72011
Justitie: sluiting gevangenkamp 19213
Politieke crisis: dialoog over nationale verzoening 41111; conferentie over nationale verzoening 72113
Politieke partijen:
FLN: nieuwe voorzitter 19411
President: Zeroual beedigd 19213; benoemt adviseurs 41113
Regering: nieuwe premier benoemd 19312; nieuw kabinet 19312; samenstelling kabinet 19313; gouverneur van Algiers krijgt ministeriële status met buitengewone volmachten 72113; kabinetswijzigingen 72211
Terrorisme: verdachte in Londen vastgehouden 19213; autobomexplosies 41013; aanhoudend geweld 41111: Franse Trappisten ontvoerd 41111; Franse monniken vermoord 72012: GIA-leider vermoord 72013; moord op bisschop van Oran 72013
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 19113; uitslagen 19211; boycottende partijen 19212; plannen voor parlementsverkiezingen bekendgemaakt 72011

AMERIKA

Algemeen: Verenigde Staten zien af van wet ter bescherming handelsbelangen Caribisch gebied 11611; 5de Ibero-Amerikaanse top 11612; regionale conferentie over migratie 39513; conferentie over vrijhandelszone 39513
Amazonepact: 5de ontmoeting ministers van buitenlandse zaken 39411
Andesgemeenschap: opgericht 395/1
CARICOM: 16de jaarvergadering 11511; 17de top 71313
CEA: 21ste conferentie van Amerikaanse legers 11612
Groep van Rio: 9de top 11611: 6de ontmoeting met ministers EU 71312
IDB: rapport over economie 11613
Mercosur: 8ste presidentiële topontmoeting 11512; overeenkomst met EU 11513; Mexico wil uitbreiding handelsovereenkomst 33512; 9de presidentiële top 39411; akkoord met EU ondertekend 39412; president van Argeninië voorzitter 39413: toetreding van Chili 39413; 10de presidentiële top 71312
Midden-Amerika: topontmoeting presidenten 39413; paus Johannes Paulus II op bezoek 39511; top met Chili 71411
NAFTA: vorderingen lidmaatschap Chili 4211; voorwaarden lidmaatschap Chili 4212; Helms-Burton-wet aan Nafta-procedures onderworpen 56012
OAS: 26ste jaarvergadering 71711
Rampen: orkanen Luis en Marilyn 116/1; orkanen 71411
Vereniging Caribische Staten (ACS): 1ste jaarlijkse topontmoeting 11511

ANGOLA

Bankwezen: oprichting particuliere banken 52/2: nieuwe president centrale bank 56612; centrale bank wijzigt activiteiten 83911
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: conferentie donorlanden in Brussel 5212
— Brazilië: overeenkomsten getekend 52/3
— Verenigde Staten: Amerikaanse druk op Savimbi 839/3
Zuid-Afrika: terugtrekking Zuid-Afrikaanse huurlingen 33813; ontmoeting Savimbi en Mandela 34011
Burgeroorlog: vliegtuig neergehaald 33912
Economie: privatisering 33912; buitenlanders uitgewezen 83813
Munt: devaluaties 33912
Politieke partijen:
— UNITA: Savimbi weigert vice-presidentschap 83813
President: reactie op aanbod vice-presidentschap aan Savimbi 5211
Regering: kabinetswijzigingen 52/1; overeenkomst over regering van nationale eenheid 33913; regering ontbonden 56513; nieuwe premier 56513; nieuwe regering 566/1; samenstelling 566.2: onderhandelingen met UNITA over regering van nationale eenheid 56612; economische maatregelen nieuwe regering 56612: kabinetswijziging 83813
Verenigde Naties: bezoek van secretaris-generaal Boutros Ghali 5211; mandaat UNAVEM III verlengd 5212: snellere voortgang vredesproces gevraagd 33813: druk op implementatie vredesakkoord 33911
Vredesakkoord: verklaring over vrij verkeer van personen en goederen 5213; staakt-het-vuren Cabinda 5311
Vredesproces: tweede ontmoeting Dos Santos en Savimbi 52/2; bezorgdheid over trage vooruitgang 53/1; begin kwartierarrest UNITA-troepen 5312; weer vertraagd 33813; VN dringt aan op snellere voortgang 33813; kwartierarrest UNITA-manschappen opnieuw vertraagd 56512; verder verloop demobilisatieproces 56512; vredesakkoord met FLEC geparafeerd 56513; voortgang demobilisatie 83813; SADC nodigt Savimbi uit om verdere voortgang te bespreken 83912; UNITA onder toenemende internationale dmk 83912; kwartierarrest UNITA-manschappen voltooid 83911

ANTIGUA EN BARBUDA

Politieke partijen:
— ALP: afgevaardigde Hugh Marshall dient ontslag in 71611
Regering: economische maatregelen 71412; kabinetswijzigingen 71412

ARGENTINIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Brazilië: akkoord over auto-import 265/1; president Cardoso op bezoek 55411
— Chili: arbitrage grensconflict aanvaard 4212; president Frei betuigt steun inzake Argentijnse aanspraken 55411
— Groot-Brittannië: ontmoeting president Menem en premier Major 26012; prinses van Wales op bezoek 26012; minister van financiën op bezoek 26012: conflict over visserijrechten 55311: bezoek Britse minister van buitenlandse zaken 55313: Argentinië tegen onafhankelijkheid Falkland/Malvinas-eilanden 55313
— Italië: Priebke uitgeleverd 17111
— Oekraïne: president Koetsjma op bezoek 17612
Economie: bezuinigingen 261/2; overbruggingskrediet IMF 55511; harde aanpak belastingontduiking 55511; IBM-contract geannuleerd 55511
Hoofdstad: Peronisten leiden verlies hij burgemeestersverkiezingen in Buenos Aires 55413
Justitie: guerrillastrijder gearresteerd 26212; betogende studenten gearresteerd 26212: onderzoek bomaanslag op Israëlisch kantoor in 1994 26213; arrestaties in verband met bomaanslag 26213: gevangenisopstand 55512
Mensenrechten: militaire coup herdacht met bezetting 55311; kerk vraagt vergeving voor rol in 'vuile oorlog' 55311
Militaire zaken: kapitein uit 'vuile oorlog' neemt ontslag 26311
Parlement:
— Huis van Afgevaardigden: veto over Octrooiwetgeving 26112
— Senaat: wet op Bestuurlijke Hervorming aanvaard 26113
Politieke partijen:
— Frepaso: scheuring 262/1
— Justitialistische Partij: vooraanstaande Peronist verlaat partij 26113
UCR: nieuwe voorzitter 262/1
President: verzoekt economische noodtoestand uit te roepen 26111
Rampen: bosbranden 26311
Regering: minister beschuldigd van belastingontduiking 26211; onenigheid tussen president en minister van economische zaken 55411; kabinetswijziging 554/2
Schandalen: wapenexportschandaal 55412

Verkiezingen: voor provincie en senaat 260/3; voor constituerende vergadering 55413

ARMENIË

Begroting: voor 1996 bekendgemaakt 16111
Buitenlandse betrekkingen:
— Azerbajdzjan: vredesbesprekingen over Nagorno-Karabach hervat 162/2
Economie: IMF-lening in ESAF-kader 45712
Oppositie: leden oppositiepartij veroordeeld 45713
President: nieuwe economische adviseur 457/3
Regering: kabinetswijziging 45712

ARUBA

Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: Aruba vraagt steun van Amerikaanse politie 76512
Nederland: rapport commissie-De Ruiter over criminaliteitsbestrijding 76212: vertrouwenscrisis tussen Arubaanse regering en Openbaar Ministerie 76311: onderzoekscommissie van start zonder directe deelname Aruba 76312; reacties op eindrapport 76411: Nederlandse parlementaire delegatie bezoekt Aruba 76413: minister Voorhoeve naar Aruba voor voorbereidend overleg 76513

AUSTRALIË

Ahoriginal-zaken strengere controle op Aboriginalsorgdan 45112
Arbeid massale onrust beëindigd 30312
Buitenlandse betrekkingen:
China: bezoek van Dalai Lama aan Australië 87012
— Frankrijk: Franse ambassadeur teruggeroepen 153/1
— Indonesië: veiligheidsovereenkomst ondertekend 298/3
— Nieuw-zeeland: belastingovereenkomstgetekend 85/1
Deelstaten:
— Noordelijk Territorium: parlement neemt euthanasiewet aan 30313
— Tasmanië: verkiezingen 44911
Ge eld: bloedbad in Port Arthur 45013
Justitie: Elders IXL-proces begonnen 30312: eerste rechter van Aboringingal-afkomst beedigd 73112; strengere vuurwapencontroles aangekondigd 73112; protesten tegen nieuwe controles 73113: onderzoek tegen politie ingesteld 73312; rechtszaak tegen Bond en Elliot 73313: Port Arthur-proces geopend 73313
Regering: formatie regering-Howard 45012; samenstelling 45012: premier voor strengere vuurwapenwetten 45013
Schandalen: onderzoek naar beschuldiging kinderseks door diplomaten 451/3
Verkiezingen: algemene verkiezingen uitgeschreven 30312; nederlaag ALP bij algemene verkiezingen 44912; uitslag verkiezingen Huis van Afgevaardigden 45011

AZERBAJDZJAN

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 458/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Armenië: vredesbesprekingen over Nagorno-Karabach hervat 16212
Economie: internationaal akkoord over oliepijpleiding in Kaspische Zee 16112: contract over exploitatie olie 161/2; overbruggingskrediet IMF 162/1; IMF-lening 458/2
Grondwet: nieuwe grondwet goedgekeurd 162/1
Juititie: gratie voor journalisten 16112; bevindingen onderzoek naar brand in metro 16211: verdachte couppoging veroordeeld 458/1
Politieke partijen:
Algemeen: activiteiten van partijen beperkt 16111
— Communistische Partij: verbod opgeheven 16111
Regering: minister neemt ontslag 16112: kabinetswijzigingen 73711
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 16113; tweede verkiezingsronde 162.11; beslissende verkiezingsronde 45713

AZIË

Algemeen: overeenkomst centrale banken 21811
APEC: topcoiiferentie in Osaka 21913
ASEAN: communiqué over Franse kernproeven 152/3; 5de topconferentie 21811; anti-kernwapenverdrag ondertekend 21812: Laos vraagt lidmaatschap aan 37313; 29ste jaarlijkse vergadering ministers van buitenlandse zaken 863/1; bijeenkomst ARF 863; ARF-leden 86313
AhaLiach-Euro Topconferentie (ASEM): openingsvergadering 354/1
Centraal-Azië: regionale topontmoeting 218/3: Centraal-Aziatische staten sluiten grensakkoord met China en Rusland 50911; economische-samenwerkingsakkoorden 79211
Milieu: conferentie over Aralmeer 218/3
South Pacific Forum (SPF): milieuministers veroordelen Franse kernproeven 153/2; banden met Frankrijk opgeschort 15511

BAHREIN

Binnenlandse veiligheid: complot tegen regering 72613: aanhoudende onrust 72711
Buitenlandse betrekkingen:
— iran: complot met Iraanse steun 726/3
— Jordanië: koppeling effectenbeurzen 500'2
— Verenigde Staten: vergroting Amerikaans luchtmachtpotentieel 20712
Emir: aankondiging politieke hervormingen 72711: nieuwe adviesraad 72711
Justitie: politieke gevangenen vrijgelaten 20711
Oppositie: hongerstaking 207/2; aanhoudende onrust 500/1; activist terechtgesteld 50011
Regering: kabinetswijziging 207/3: toenemende botsing met oppositie 20713

BALTISCHE STATEN

Baltische top: communiqué over NAVO-ladmaatschap 16213
Buitenlandse betrekkingen:
— EVA: vrijhandelsakkoorden ondertekend 24912
Russische Federatie: verzet tegen Baltisch lidmaatschap NAVO 16213
— Verenigde Staten: minister van defensie op bezoek 16311
Militaire zaken: gezamelijke marine-oefening 73712
Samenwerking: ontmoeting van staatshoofden 73711; Raad van Baltische-Zeestaten aanvaardt samenwerkingsprogramma 737/2

BANGLADESH

Begroting: voor 1996-'97 goedgekeurd 79313
Buitenlandse betrekkingen:
India: waterbesprekingen 79411
Iran: president Rafsanjani op bezoek 13913
Economie: Westerse hulp toegezegd 79313
Militaire zaken: nieuwe opperbevelhebber 51111: ontslag legerofficieren 79312
Oppositie: aanhoudende anti-regeringsdemonstraties 29511: eist vervroegde verkiezingen 29513; massale protesten en arrestaties 29713; eisen ingewilligd 50911
Parlement: ontbonden 29611; nieuwe zitting 50913; grondwetswijziging goedgekeurd 51011
Politieke crisis: couppoging 51013
Rampen: doden door wervelwind 51112
Regering: kabinetswijzigingen 29513: Zia interim-premier 296/1; premier Zia dient ontslag in 51012; interim-regering benoemd 51012; samenstelling 51013; aantreden Awami Liga-regering 79211: benoeming Awami Liga regering 792/3; samenstelling 79213
Verkiezingen: algemene verkiezingen uitgesteld 29613; opnieuw uitstel 29613: omstreden algeinene verkiezingen 29711: massale protesten en arrestaties 29713; datum algemene verkiezingen bekendgemaakt 51013; algemene verkiezingen 79211: tussentijdse verkiezingen 79313

BELGIË

ALGEMEEN
Justitie: rapport over werking politiediensten 68513: onderzoek naar onderzoek Bende van Nijvel 68513; ETA-verdachte niet uitgeleverd 54813
Media: ontwikkelingen 68813
Schandalen: gewezen minister Coënie veroordeeld in zaak Uniop 45613: overige veroordelingen in Uniop-zaak 45711
Tweede Wereldoorlog: herziening van het proces Irina Laplasse 45611

BUITENLANDSE BETREKKINGEN
Spanje: ETA-verdachten niet uitgeleverd 688/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Arbeid: werkloosheid 68213; besparingen bij Spoorwegen 685/1: besparingen bij Sabena 68511
Begroting: voor 1996 in het teken van het Verdrag van Maastricht 16/2: uitgangspunten voor i996 1613; besparingen 17/2; de primaire uitgaven van de sociale zekerheid 17/3; interestlasten van de federale overheid 1713; de fiscale en niet-fiscale ontvangsten van de staat in 1995 en 1996 18/1; de fiscale en niet-fiscale ontvangsten van de sociale zekerheid in 1995 en 1996 18/1: netto financieringsbehoeften van de federale overheid en de sociale zekerheid 1811; begeleidende maatregelen 1811; meerjarenplan voor werkgelegenheid 1912; sociale zekerheid 1913; begroting in Staatsblad 2011; begrotingstegenvallers 2012
Bruto Nationaal Product. BNP en belangrijkste bestedingscategorieën tegen werkelijke prijzen 1985-1995 45311
Conjunctuur: concurrentiekracht 68213: concurrentiepositie bedrijven 68311
Economische ontwikkeling: beurswezen 68211: aantal faillisementen 68211; privatiseringen 68211: winst Generale Maatschappij 68212; grootste baksteenfabrikant ter wereld 68212; Wallonië 68213
Nationale Bank van België: jaarverslag over 1995 44711
Sociale partners: Toekomstcontract voor de werkgelegenheid afgesloten 58312

POLITIEK BINSENLAND
Gewesten:
— Algemeen: staatshervorming 68612
— Brussel: meer Franstaligen in Brusselse rand 687/3
— Vlaanderen: nieuw Vlaams parlementsgebouw 68713
Politieke partijen:
Algemeen: latente spanningen binnen meerderheid over hervorming sociale zekerheid 24111
— Ecolo: scheuring vermeden 68911
Front National: voorzitter stapt op 689/2
PSC: nieuwe voorzitter 689/1
— Volksunie: nieuwe voorzitter 68911
Sociale onrust: protesten tegen onderwijsbeleid 684/1

BENIN

Begroting: voor 1996 omstreden 19412
Binnenlandse veiligheid: couppoging verijdeld 19411; raketaanval op ministerie van financiën 19411
Justitie: arrestatie Kouandete 41211
Politieke partijen:
— NCC: Kérekou presidentskandidaat 19411
Regering: kabinetswijzigingen 19412; kabinetswijziging 412/1: premierschap opnieuw ingesteld 41312; samenstelling nieuwe regering 41312
Verkiezingen: presidentverkiezingen 41113; overwinning Kérékou 41212: uitslagen presidentsverkiezingen 413/1; Soglo legt zich neer bij nederlaag 41311

BHOETAN

Buitenlandse betrekkingen:
— Nepal: 7de gespreksronde over vluchtelingen 51112
Oppositie: protestmars voor vrede 29811

BJELAROES

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 45912; president verwerpt begroting 45913
Binnenlandse veiligheid: verbod op openbare demonstraties 73713
Buitenlandse betrekkingen:
— Centraal Europees Initiatief: toetreding 60111
— Litouwen: grensakkoord ondertekend 46411
— Russische Federatie: betrekkingen 16312; akkoord over unie 45813; ondertekening unieverdrag 45813: protest tegen unieverdrag 459/1
— Verenigde Staten: politiek asiel voor oppositieleider 758/1
Conventionele wapens: vernietiging hervat 16312
Economie: overbruggingskrediet IMF 16311
Grondwet: aankondiging van referendum 73713
Militaire zaken: Amerikaanse ballonvaarders neergeschoten 16412
Parlement:
— Opperste Sowjet: onenigheid met president 16312: samenstelling 16412: nieuwe voorzitter 45812
Politieke partijen:
— Bureemartii: fusie met Vereniede Democratische Partij 163/3
— Verenigde Burgerpartij: fuiie van Verenigde Democratische Partij en Burgerpartij 16313
— Verenigde Democratische 'Partij: fusie met Burgerpartij 16313
President: onenigheid met parlement 16313; Constitutioneel Hof doet uitspraak over grondwettigheid van presidentiële decreten 16412

Regering: kabinetswijzigingen 16313; kabinetswijziging 45812; kabinetswijzigingen 73713
Verkiezingen: tweede fase parlementsverkiezingen 16411 derde ronde presidentsverkiezingen 16411; uitspraken Constitutionele Hof over verkiezingen 164/2

BOEROENDI

Buitenlandse betrekkingen
— Algemeen akkoord over economische blokkade door regiolanden 840 3 2de regionale top in Arusha 843 2
— EU: hulp opgeschort 41413
— Frankrijk: militaire samenwerking opgeschort 63313
— Verenigde Staten: hulp opgeschort 41413
Burgeroorlog: Hoetoe-rebellen vallen Bujumbura aan 84213; aartsbisschop vermoord 84311
Economie: oplegging sancties 84111; versoepeling sancties 84212
Justitie: aanhoudingsbevel voormalig hoofd inlichtingendienst 12712
Mensenrechten: rapport over burgerslachtoffers 84211'
Militaire zaken: ontslagen in het leger 94212
Pariement:
— Nationale Assemblée: openirigszitting 84311
Politieke crisis: bolwerk rebellen veroverd 12711; moord op rebellen 12712: escalatie geweld 12713; groeiende angst voor genocide 41312; arrestaties na staking 41411; VN-rapport over dreigende volkenmoord 41413; bloedbad onder burgers 63312: vredesbesprekingen in impasse 63313; regionale topconferentie 63313; regering accoord met interventie 63411; verzoek om interventie 63411; Rode Kruis trekt zich terug 63411; militaire staatsgreep 83913; internationale reactie op staatsgreep 84012; parlement in ere hersteld 84212: verbod op politieke partijen opgeheven 84212
Politieke partijen:
— UNPRONA: verzet tegen interventie 63411
President: Buyoya benoemd 83913
Regering: scheuring in coalitie 12613: kabinetswijzigingen 12711; nieuwe regering 841/1; samenstelling 84112
Veiligheidsdiensten: nieuwe dienst ingesteld 12712
Verenigde Naties: onderzoekscomrnissie naar moord op president Ndadaye benoemd 12613; nieuwe speciale afgevaardigde 12713; vredesmissie in geval van escalatie 63313
Vluchtelingen: Rwandezen keren terug 41313; repatriëring Rwandezen 41412

BOLIVIA

Arbeid: sociale onrust toegenomen 330/1; algemene staking beëindigd 71413
Buitenlandse betrekkingen:
EU: bezoek van president Sanchez 3911
— Verenigde Staten: hulp bij drugsbestrijding 3813; oud-president Paz Zamora visum geweigerd 33012; CIA breidt activiteiten uit 33012
Congres:
Algemeen: overeenkomst over nieuwe landelijke zetelverdeling 71511
— Parlement: versterking regeringscoalitie door UCS 3811
Dmgs: vernietiging cocaplantages 3811; drugsbestrijdingsfunctionarissen ontslagen 3813; vernietiging cocaplantages 3911; streefcijfer vernietiging cocaplantages gehaald 33011; hongerstaking onder cocateelsters 330/1; coca-akkoord 33012
Economie: overleg over vernietiging cocaplantages mislukt 3912; IMF-lening in ESAF-kader 71511
Guerrilla: ontvoering zakenman 3913; speurtocht naar lichaam Che Guevara
Justitie: onderzoek tegen drugsbestrijdingseenheid 3912
Noodtoestand: staat van beleg verlengd 3811: opgeheven 3911
Opposities: spanningen in verband met drugsbestrijding 3812: studentenprotesten 3911
Politieke partijen:
— Nieuwe Republikeinse Macht (NFR): opgericht 71511
— UCS: terugkeer in regeringscoalitie 38/1; leider omgekomen 3913
Regering: kabinetswijzigingen 3813; kabinetswijziging 71411
Schandalen: Congres-voorzitter beschuldigd van betrokkenheid bij drugshandel 3912: corruptie in Congres 33012; corruptieschandalen 71413
Verkiezingen: lokale verkiezingen 33011

BOSNIË-HERZEGOVINA

Binnenlandse veiligheid: berichten over door Iran opgeleide moordcommando's 60313: problemen rond vrijheid van beweging 60413
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: Vredesimplementatie-conferentie in Londen 30812; internationale donorconferentie 308/3; tweede internationale donorconferentie 60411
— EU: overeenkomst opname meer vluchtelingen 10013; burgemeester Mostar kondigt vertrek aan 31117
— Griekenland: diplomatieke betrekkingen aangeknoopt 9611
— Groot-Brittannië: Britse soldaten omgekomen 309/3
— Iran: betrekkingen op laag pitje 60313
— Joego-Slavië: wederzijdse erkenning 30512
— NAVO: verwikkelingen rond oprichting vredesmacht 9013; opschorting Britse hulpkonvooien 9213; vredestroepen betrokken bij incidenten 9213; stationering IFOR-troepen 30513; hoofdstructuur IFOR 30611: bevelsstmctuur IFOR 30612; inval in islamitisch opleidingskamp voor terroristen 31311: discussie over stationering IFOR 11-contingent 607/1
— OVSE: houdt conferentie 308/1; datum verkiezingen vastgesteld 60613
— Russische Federatie: diplomatieke betrekkingen aangeknoopt 9611
— Verenigde Staten: Congres keurt stationering Amerikaanse militairen goed 30613; wapenembargo opgeheven 30613; sancties opgeschort 30613; president Clinton op bezoek 30913; minister van defensie op bezoek 30913; minister van buitenlandse zaken op bezoek 31011
— Wereldbank: plan voor toetreding 52112
Burgeroorlog: aanhoudende gebiedsveroveringeii na ingaan staakt-het-vuren 9111; controverse over val van Srebenica 9113; spanning in Mostar 311/2
Economie: 181stc lid IMF 15811; financiering van de wederopbouw 30813
Federatie van Moslims en Kroaten: spanningen 9311: akkoord bekrachtigd 9312: nieuwe regering 31011; akkoord ondertekend 60311; Sarajevo onder controle Federatie 60312: nieuwe akkoord 60412: bijeenkomst van forum over Federatie 60412; militair akkoord 60412; vorming nieuwe Bosnisch-Kroatische regering 60712
Militaire zakeri: vrijlating krijgsgevangenen 602/3; herbewapening Bosnische leger 60312
Oorlogstribunaal: nieuwe aanklachten 9611
Parlement:
— Volksassemblee: bijeenkomst 308/1; resolutie over vredesakkoord 308/1
Politieke partijen:
Partij voor Bosnië-Herzegovina: opgericht 60413
— SDS: Karadzic herkozen tot leider 605/3
Referendum: over vredesakkoord 30712
Regering: nieuw kabinet gekozen 30811; premier treedt af 31011: nieuw kabinet 31011; bijeenkomst van drie Bosnische premiers 31212
Republika Srpska: leiders verdeeld 60413; tegenstrijdige uitspraken over rol Karadzic 60512; toenemende druk op Karadzic 60512
Verenigde Naties: hergroepering troepen 9111: controverse over rol bij val Srebrenica 9113; personele wijzigingen 9211; voorbereidingen oprichting implementatiemacht 9512; terugtrekking UNPROFOR 9611; wapenemhargo opgeheven 9611; dragen gezag over aan NAVO 30513: sancties tegen Bosnische Serviërs opgeheven 313/1; oorlogstribunaal 31311; arrestatie en uitlevering van Servische militairen leidt tot crisis 31311; benoeming nieuwe hoofdaanklager 31411; wapenembargo tegen voormalig Joego-Slavië officieel opgeheven 60613; tribunaal voor oorlogsmisdaden 60713; begin oorlogstribunaal 60812; begin openbare hoorzitting over Karadzic en Mladic 608/3
Verkiezingen: datum verkiezingen vastgesteld 60613; gemeenteraadsverkiezingen in Mostar 60711
Vluchtelingen: uittocht Serviërs 9112; beschuldigingen van ethnische zuiveringen door Serviërs 9113
Vredesakkoord: geparafeerd 93/1; start vredesbesprekingen in Dayton 9311; akkoord over Bosnisch-Kroatische Federatie 9312; politieke bepalingen 9313; gebiedsbepalingen 9411; uitvoering 9413; Bosnisch-Servische reactie op akkoord 9511; vredesakkoord ondertekend 30511: Franse piloten vrijgelaten 307/1; einde staat van oorlog 36712; uitvoering 30911: uitwisselling van krijgsgevangenen 30912; minitop in Rome 31013; vertrek van Serviërs uit Sarajevo 31212; conferentie over implementatie 60212; Contactgroep waarschuwt 60213; document Amerikaanse inlichtingendienst uitgelekt 60413; 'mini-top' in Genève 60611; vredesimplementatieconferentie in Florence 60611; ontwapeningsakkoord 60612
Vredesbesprekingen: staakt-het-vuren afgekondigd 8912: ontwapeningsconferentie in Bonn 30813

BOTSWANA

Begroting: vóor 1996-'97 gepresenteerd 63412
Buitenlandse betrekkingen:
— Duitsland: aankoop Nederlandse tanks verhinderd 635/1
— Namibië gevaar van wapenwedloop 634 3
— Nederland aankoop Nederlandse tanks verhinderd 635/1
— Russische Federatie: diamantovereenkomst 63412
Zuid-Afrika: bezoek van president Masire 63413
Economie: jaarverslag Centrale Bank 63412
Regering: besluit over presidentstermijn 19413

BRAZILIË

Arbeid: akkoord over flexibele arbeidscontracten in metaalsector 480/2; algemene staking 76612
Bankwezen: invoering maatregelen ter vergroting macht centrale bank 26313; corruptieonderzoek 26411; Banespa weer onder overheidstoezicht 26411; noodfinanciering voor staatsbank 47811: overname bank 76711; reddingsplan voor banken 76712
Buitenlandse betrekkingen:
— Angola: overeenkomsten getekend 5213
Argentinië: akkoord over auto-import 26511: bezoek van president Cardoso 55411
Japan: bezoek van president Cardoso 48111
Mexico: bezoek van president Cardoso 33513
— Oekraïne: president Koetsjma op bezoek 17612
— Paraguay: demonstratie aan grens 48411
Venezuela: olieovereenkomst 12513
Criminaliteit: doden tijdens carnaval 48013
Deelstaten:
— Rondonia: gemeenteraadslid vermoord 26511
Economie: hoofd privatiseringsprogramma treedt af 26311; beëindiging oliemonopolie 26311; instroom buitenlands kapitaal ingeperkt 47712: goud gevonden 48111; nieuw hoofd privatiseringsprogramma 76613; lijst van te verkopen bedrijven 76613; versnelling privatiseringsprogramma 76711; overeenkomst over pijpleiding 76711; bezuinigingen 76711; investeringsprogramma 76712; financiële steun voor deelstaten 76712
Grondwet: wijzigingsvoorstel 47913
Indianen: protesten tegen nieuwe landwet 26413
Justitie: proces over moord op straatkinderen 48012: ontsnapte gevangene gearresteerd 76713
Kerk en staat: evangelisch protest 26511
Landhervorming: boerenleidster vrijgelaten 47813; politie richt bloedbad aan onder landloze boeren 47813; president stelt minister van landbouwhervorming in 47911; president waarschuwt landbezetters 76611; conflict groeit 76612
Mensenrechten: schadevergoeding voor nabestaanden verdwenen personen 265/1; presidentieel beleid 479/3
Milieu: programma ter bescherming regenwoud 48111
Militaire zaken: atoomduikboot 26511
Munt: devaluatie real 26411; invoering nieuwe munt 47712
Parlement:
— Congres. president roept Congres terug 26412
— Kamer van Afgevaardigden: nieuw Congresblok 47912
— Senaat: stemt voor beëindiging oliemonopolie 26311: fiscale wet goedgekeurd 47913: senaatscommissie keurt Sivan-rapport goed 48013
Politieke partijen:
— PL: refuseerd met PPB 47912
— PPB: gefuseerd met PL
President: roept Congres terug 26412; haalt uit naar Congres 47712; problemen rond herverkiezing 47913
Regering: controversiële voorstellen voor bestuurlijke hervorming 26312; ontslagen 26312; nieuwe minister van landbouwhervorming 479/2: kabinetswijzigingen 47913; minister van planning afgetreden 48011; besluit over atoomduikboot 48013; kabinetswijziging 76713
Ruimtevaart: toetreding tot MTCR 26413
Schandalen: schandaal rond Sivam-contract 26312; 'roze dossier' 26411; bankschandaal 47713: moord op voormalig presidentieel medewerker 76713
Sociaal beleid: nieuwe wet op sociale zekerheid goedgekeurd 47811; wetsvoorstel door rechter afgewezen 47811; verdere tegenslag bij hervormingen sociale zekerheidsstelsel 47812

BROENEI

Economie: 180ste lid IMF 15811

BULGARIJE

Bankwezen: herverkiezing president centrale bank 610/2
Begroting: voor 1996-'97 goedgekeurd 60911
Buitenlandse betrekkingen:
Centraal Europees Initiatief: toetreding 601/1
Russische Federatie: betrekkingen aangehaald 9712: controverse over voorstel tot economische unie 61013
Economie. grootscheeps privatiseringsprogramma 96/2; financiële crisis 60911: hervormingsprogramma 609/3
Kernenergie: kerncentrale van Kozloduj opnieuw in gebruik 97/2
Koning: terugkeer van ex-koning Simeon II 61012
Militaire zaken: benoemingen 9613
Parlement: motie van wantrouwen verworpen 9711; wet op concessies aangenomen 9711
Politieke partijen:
Partij van Democratische Veranderingen: wijzigingen partijtop 9613
President: verkiesbaar voor tweede ambtstermijn 9712
Regering: kabinetswijziging 60813; minister van binnenlandse raken treedt af 610/1; kabinetswijzigingen 61011
Verkiezingen: lokale verkiezingen 9711; definitieve uitslag 9111: protest na annulering uitslag lokale verkiezingen 60911: presidentskandidaten gekozen 61011

BURKINA FASO

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 27411
Economie: IMF-lening in ESAF-kader 63511; kwijtschelding schuld 63511
Politieke partijen:
CDP: opgericht 27411
Regering: verzoek om voedselhulp 27411: nieuwe premier 27411; samenstelling nieuw kabinet 27412; kabinetswijziging 77411

CAMBODJA

Ballingschap: halfbroer koning verbannen 14311
Buitenlandse betrekkingen:
— China: militair hulppakket 64913
Thailand: grenscommissie gevormd 14212
— Vietnam: bezoek van koning Sihanouk 14312
Drugs: zakenman beschuldigd van drugshandel 14311: Cambodja op Amerikaanse lijst van narcoticastaten 43611
Gijzelaars: Britse mijnopruimingsdeskundige ontvoerd 43612
Justitie: reorganisatie politie 14212; prins Sereivut bij verstek veinordeeld 43611
Politieke partijen:
— Partij van de Khmer-natie (KNP): opgericht 14213
Regering: vermeend moordcomplot tegen Hun Sen 142/3
Rode Khmer: offensief regeringstroepen 43513; guerrillastrijders overgelopen 43513; tegenstrijdige berichten over dood Pol Pot 65011
Terrorisme: moord op dagbladredacteur 64913

CANADA

Begroting: presentatie voor 1996 39613; prognoses voor 1996 39711
Indianen: Nisga'a-akkoord 39611
Justitie: voormalige premier beschuldigd van corruptie 186/2
Parlement:
Senaat: nieuwe wapenwet goedgekeurd 18612
Provincies:
— British Columbia: nieuwe premier 39612: verkiezingen 71512
— Newfoundland verkiezingen 39612
— Quebec soevereiniteitskwestie 18611, nicuwc premier beëdigd 18711
Regering: maatregelen rond beveiliging premier 186/3; kabinetswijzigingen 18613; samenstelling kabinet 18711; vice-premier Copps treedt terug 71512; Copps herkozen bij tussentijdse verkiezingen 71512
Verkiezingen: succes voor liberalen 39612

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK

Binnenlandse veiligheid: rebellen opnieuw in opstand 63512
Buitenlandse betrekkingen:
Frankrijk: Fransen voeren militair? aanwezigheid op na legeropstand 63512: opstand onderdrukt 636/1; amnestie voor muiters 636/1
— Libië: samenwerkingsprotocol 415/2
— Soedan: samenwerkingsconferentie 415/3
— Tsjaad: samenwerkingsconferentie 41513
Militaire zaken: muiterij 415/3
Regering: vorming regering van nationale eenheid 636/1; samenstelling 63612

CHILI

Bankwezen: president Centrale Bank neemt ontslag 7162
Buitenlandse betrekkingen:
— Argentinië: arbitrage grensgebied aanvaard 42/2; president Frei betuigt steun inzake Argentijnse aanspraken 554/1
— EU: bezoek van president Frei aan Europese Commissie 3913: raamakkoord over samenwerking 74511
— Italië: Cotitreras veroordeeld door rechtbank in Rome 40/3
— Mercosur: toetreding 394/3
— NAFTA: vorderingen lidmaatschap 4211; voor aarden lidmaatschap 4211
— Oekraïne: president Koetsjma op bezoek 176/2
Justitie: veroordelingen wegens moord op Letelier bekrachtigd 4011: Contreras veroordeeld door rechtbank in Rome 4013: voormalig chef geheime politie in gevangenis 4013: uitspraak over moord op FPMR-leden in 1987 71611
Mensenrechten: mensenrechtenproces opgeschort 71612
Militaire zaken: demonstratie van legerofficieren 4013: kritiek op Pinochet 4113; hoofd militaire politie treedt af 4212
Oppositie: demonstratie op verjaardag van coup 4111; protesten op Dag van het Leger 4211
Parlement: wetsvoorstellen over gematigdere rol strijdkrachten 4111
— Senaat: verwerpt grondwetswijziging 71611
Politieke partijen:
— PS: leider herkozen 71612
Regering: compromis over wetgeving inzake mensenrechten en grondwetswijzigingen 71513
Schandalen: beschuldigingen wegens fraude 4211
Terrorisme: aanslag op politieschool 71012; bomaanslag 71613
Verkiezingen: verkiezingspact 71612

CHINA

ALGEMEEN
Censuur: controle op economisch nieuws 35513; internetbreidel 35513
Criminaliteit: start landelijke anti-misdaadcampagne 58412: massa-executies in kader anti-misdaadcampagne 86812
Grote Leider: uitstekende gezondheid 35813
Hongkong: journalisten uitgewezen 7312; Chief Secretary Uitvoerende Raad op bezoek 58512: nieuwe overdrachtseisen 58512; protesten tijdens bezoek Lu Ping 58513
Justitie: zakenman in gevangenis 7212: hervorming strafrechtelijk sytteem 35813; veroordelingen wegens corruptie 86813
Kernenergie: akkoord over kerncentrale 72/3
Kernwapens: kernproeven 86811
Media: nieuwe mediarestricties 86913
Mensenrechten: executies 35612; witboek over mensenrechten 35612; rapport Human Rights Watch 35613; rapport Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken 35711; rapport Amnesty International 35711; VN-resolutie over mensenrechtensituatie 58411; Amnesty International woont IPU-conferentie bij in Beijing 86912
Militaire zaken: marine-oefening op tv 7013; benoemingen Centraal Militair Comité 7111: nieuwe legerstafchef 72/2; voorgenomen bezuinigingen 35513: bijeenkomst Centraal Militair Comité 35712; politiechef neemt ontslag 35712: verhoging defensiebudget 358/3
Rampen: ernstige overstromingen 69/2; aardbeving 7213; brand in fabriek 35911: ontploffing dynamiet 35911; aarbevingen 35912: aardbeving 58413; ernstige overstromingen 869/3; overstromingen eisen doden 86913
Religie: optreden tegen 'subversief' gebruik godsdienst 356/3
Schandalen: moord op weeskinderen in Shanghai 35613; corruptieproces in Beijing 58412

BUITENLANDSE BETREKKINGEN
Algemeen: mensenrechtenactivisten visum geweigerd 72/2; bezoeken van president Jiang Zemin 86713
Australië: bezoek van Dalai Lama aan Australië 870/2
Cambodja: militair hulppakket 649/3
Cuba: president Castro op bezoek 45/1
Duitsland: bezoek van president Jiang Zemin 6912; bondskanselier Kohl op bezoek 36011; journalist uitgewezen 360/2; verslechterde betrekkingen 86711
Egypte: bezoek van Jiang Zemin 575/1
EU: Europees Commissaris op bezoek 58113
Frankrijk: waarschuwing wapenverkoop aan Taiwan 15011 ; bezoek van premier Li Peng 58111
Groot-Brittannië: overleg over Hongkong 36411: JLG-vergadering 364/1; ontmoeting premier met Britse premier 36412; Chinees protest tegen bezoek Dalai Laina 870/1
Iran: berichten over annulering nucleaire overeenkomst 13912
Japan: steun na kernproef bevroren 7112: minister van buitenlandse zaken op bezoek 36012; militair attaché uitgewezen 360/3; samenwerking 65213
Korea (Noord): voedselhulp 442/2; economisch akkoord 65812
Korea (Zuid): bezoek van president Jiang Zemin 22913; arrestatie Chinese vissers 446/3
Nederland: milieu-overeenkomst 86713
Niger: erkent Volksrepubliek 779/3
Pakistan: levering magneten 36111
Portugal: president Soares op bezoek 145/3; uitgifte bankbiljetten Macao 14513
Russische Federatie: grensverdrag ondertekend 73/1; akkoord over gevechtsvliegtuigen 36113: president Jeltsin op bezoek 58112; onderhoud ministers van buitenlandse zaken 87013
Taiwan: spanningen door raketproeven 14713: nog meer raketproeven 14811; president Lee Teng-hui houdt verzoenende toespraak 149; militaire oefeningen 14912; bespreking mogelijke top 14913; opent kantoor in Beijing 15011; nieuwe militaire oefeningen 15012; groeiende spanning 37411; troepenconcentraties 37413; verzet tegen kandidatuur Lee Teng-hui 37512; militaire oefeningen 37513; Amerikaanse reactie 376/1
Thailand: prermier Banharn op bezoek 59411
Verenigde Staten: Amerikaanse staatsburger uitgewezen 69/2; gevolgen voor betrekkingen 6912 ; Amerikaanse militaire attachés uitgewezen 7011; verbetering in betrekkingen 7012; hervatting dialoog 7111: waarschuwing voor wapenverkoop aan Taiwan 150/1; hervatting militaire contacten 36013; militair attaché uitgewezen 36013; oud-president Bush op bezoek 36013; exportleningen opgeschort 36111; beschuldiging van diefstal intellectuele eigendomsrechten 58211; kredietgarantie opgeschort 582/2; sancties van de baan 58213; dreiging handelsoorlog 58213; diplomatiek initiatief Christopher 58312; verlenging MFN-status China 58312; arrestaties in wapensmokkelzaak 583/3; nieuwe Chinese strategie in betrekkingen 86512; dreiging Amerikaanse handelssancties voorbij 86513; Chinees-Amerikaanse besprekingen 86612; handelsbetrekkingen 86613
Vietnam: CPV-secretaris-generaal op bezoek 15113; grensbesprekingen 517/2
WTO: kwestie lidmaatschap 7311; onderhandelingen over lidmaatschap 36211; voorwaarden lidmaatschap 58211
Zuid-Afrika: uitbreiding handel en investeringen 57411

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Algemeen: economische prestaties 35511; resultaten en doelstellingen 35811
Arbeid: wet ter bescherming vakbondsleden geëist 359/1
Bankwezen: lancering financiële markt 355/2
Economisch beleid: liberalisering van de handel 354/2; verlaging importtarieven 35473
Economische ontwikkeling: BBP eerste helft 1996 86411; inflatie 86412; werkloosheidscijfers 86412
Handel: scherpe stijging buitenlandse handel 35513
Munt: tijdschema invoering inwisselbaarheid verkort 35413; inwisselbaarheid valuta's verineld 86411

POLITIEK BINNENLAND
Autonome gebieden:
— Tibet: onafhankelijkheidsstreven 7213: kwestie opvolging Panchen Lama 35913; door Chinezen voorgedragen Panchen Lama geïnstalleerd 35913: lama's in liongerstaking 36011: onderdrukking steunbetuiging aan Dalai Lama 58413; nieuwe Chinese aanval op Dalai Lama 87011: Panchen Lama onder Chinese curatele 87011; Chinees protest tegen buitenlandse bezoeken Dalai Lama 87011; Tibetaanse dissident overleden 870/2; bezoek van Dalai Lama aan Australië 870/2

— Xinjiang: strafcampagne tegen afscheidingsbeweging 58413
Binnenlandse veiligheid: wetsvoorstel over staat van beleg 35612
Nationaal Volkscongres: jaarlijkse zitting 35713
Oppositie: dissidentenprotest 7212: dissident veroordeeld 35611; vrijlating dissident 35711: vrijlating partijfunctionaris 58411: behandeling dissidenten 58411: dissident vrijgelaten 86911; herdenking Plein van de Hemelse Vrede 86911; dissident gewond tijdens detentie 86911
Politieke partijen
CCP: lid politburo van corruptie beschuldigd 69/2; vijfde plenum 7112; negende vijfjarenplan goedgekeurd 7112; ontslag lid politburo 7212: besloten jaarvergadering partijtop 86413: aanwijzingen voor nieuwe structuur partijtop 86511
Regering: nieuwe regeringsagenda 86412; 'elder statesman' Deng Xiaoping afwezig 86413; gezondheidstoestand Deng 86511
Sociale onrust: botsingen tussen migranten en bewoner? 15712
Terrorisme: moord op vice-voorzitter Permanente Comité van het Nationale Volkscongres 35713

COLOMBIA

Arbeid: staking op platteland 55812
Binnenlandse veiligheid: president kondigt noodtoestand af 11712; crisis duurt voost 11811: ELN-guerrillaleider gevangen genomen 11812; aanhoudend geweld in Uraba 11812; nieuwe bloedbad 11813; guerrilla-activiteiten nemen toe 55811: noodtoestand 558/1; bloedbad in Medellin 55911
Buitenlandse betrekkingen:
— Venezuela: grensincidenten 12011
— Verenigde Staten: DEA beschuldigd van betrokkenheid bij moordaanslag 11911: hulp gestaakt vanwege drugshandel 55512; ambassadeur in VS neemt ontslag 55611; VS beschuldigt geheime politie van aftappen telefoon in ambassade 55813: uitleveringsverzoek afgewezen 55911
Drugs: ontsnapping kartelleider 33113; actie tegen leiders drugskartel 55513
Justitie: belangrijke arrestaties drugskartel 11613; Hooggerechtshof dagvaart drie ministers 55611
Militaire zaken: legerofficier ontslagen wegens schendingen mensenrechten 11912; bevelhebber strijdkrachten afgetreden 55811
President: aftreden geëist 11711; ontkent financiering door drugskartel 11713: mogelijk complot om president te vermoorden 11911; hreidt bijzondere bevoegdheden uit 12011: vooraanstaande zakenlieden vragen om aftreden 55613
Regering: minister van defensie treedt af 11711; kabinetswijziging 11812; kabinetswijzigingen 33013; ontslagen in regering 33111; opnieuw kabinetswijzigingen 33112; minister van financiën treedt af 55613
Schandalen: onvoldoende gronden onderzoek beschuldigingen tegen president Samper 33013; meer druk op president om af te treden 33111; nieuw onderzoek naar beschuldigingen tegen Samper 33112: president in staat van beschuldiging gesteld 33112; verkiezingsfondsen uit opbrengst drugshandel 55612; procureur-generaal geschorst 55711; advies om aanklacht tegen nresident in te trekken 55712; aanklachten tegen 'ministers ingetrokken 55712; congres spreekt president vrij 55713
Terrorisme: buitenlanders ontvoerd 11911; bom onschadelijk gemaakt 11911: aanslagen FARC 11913; vooraanstaand oppositielid vermoord 11913; broer oud-president ontvoerd 55813

COMOREN

Justitie: openbare terechtstelling 84413
Parlement:
— Nationale Assemblée: ontbonden 56711
President: onzekere toekomst Diohar 54/3: terugkeer Djohar 34011
Regering: twee wedijverende kabinetten 55/1; nieuwe regering 56611: samenstelling 56711; kabinetswijzigingen 844/1
Republiek: bericht over afscheiding eiland Mohelli 34012
Staatsgreep: coup onder leiding Denard mislukt 5313
Verkiezingen: aankondiging presidentsverkiezingen 34011; presidentsverkiezingen 34012; uitslag 34013; verkiezingsdata bekendgemaakt 84413

COSTA RICA

Criminaliteit: ontvoering Nederlands echtpaar 76811
Regering: kabinetswijzigingen 76811

CUBA

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 33113
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: protestmars tegen embargo Verenigde Staten 43/3
China: bezoek van president Castro 4511
— EU: handelsbesprekingen afgebroken 55913
Mexico: leider Mexicaanse conservatieve oppositie op bezoek 4313
Russische Federatie: handelsovereenkomst 4412; minister van buitenlandse zaken op bezoek 560/1
Uruguay: bezoek van president Castro 44/3
Verenigde Naties: president Castro aanwezig bij viering 50ste verjaardag 4511
— Verenigde Staten: vierde ronde hesprekingen migratieproblematiek 43/3; Amerikaans wetsvoorstel om sancties aan te scherpen 4313: Senaat stemt voor wijzigen sanctiewet 4411; voosmalige CIA-agent vastgehouden 4412; Amerikaanse Congresleden op bezoek 33211; Amerikaanse vliegtuigen neergeschoten 33212; verscherping Amerikaans handelsembargo 33311: Congres aanvaardt Helms-Burton-wet 55911: internationale oppositie tegen handelsbeperkingen 559/2: internarionaie protesten tegen Helms-Burton-wet 55912
— Zuid-Afrika: Cubaanse artsen verwelkomd 34613
Economie: Castro maakt groei bekend 42/3; buitenlandse investeringen 4311; hervorming belastingstelsel en bankwezen 4312; vrijhandelszones 560/3
Embargo: protestmars tegen Verenigde Staten 4313; Amerikaans wetsvoorstel om sancties aan te scherpen 4313: Amerikaanse Senaat voor wijziging sanctiewet 4411: VN neemt resolutie tegen embargo aan 4511
Oppositie: protestvloor van Cubaanse ballingen 4213; conferentie ballingen 4213: dissidenten vrijgelaten 33212; verbod dissidentenconferentie 33312
Parlement: wet op investeringen aangenomen 4311
Politieke partijen:
— PCC: eerste secretarissen ontslagen 4311
Regering: kabinetswijziging 4311
Verenigde Naties: VS eist veroordeling Cuba door Veiligheidsraad 33213: ICAO-rapport over neerschieten vliegtuigen 56111
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 4212

CYPRUS

Binnenlandse veiligheid: benoeming van bisschop leidt tot rellen 46013
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: uitnodiging voor top 46011
Justitie: Britse soldaten veroordeeld 46013
TRNC: onlusten aan grens 46011; val regering-Atun 46011: opnieuw coalitie gevormd 46011
Verenigde Naties: vredesbesprekingen hervat 46012
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 46012
Vredesproces: bijeenkomst van Griekse en Turkse partijen 45913

DJIBOUTI

Binnenlandse veiligheid: demonstratie tegen arrestatie voormalig minister 63612
Buitenlandse betrekkingen:
— Eritrea: territoriaal geschil 63613
Economie: IMF-overbruggingskrediet 63612
Oppositie: leider UMD veroordeeld 34013; legalisering FRUD 34111
Politieke partijen:
— GDR: opgericht 63612
Regering: kabinetswijzigingen 34111

DOMINICAANSE REPUBLIEK

Buitenlandse betrekkingen:
Haïti: president Préval op bezoek 39812
Politieke partijen:
— PRSC: nieuwe presidentskandidaat 48113
Regering: nieuw kabinet 76812
Sociale onrust: protesten tegen regering 48111
Verkiezingen: presideiitsverkiezingen 48211: eerste ronde 48211; campagne 48211: tweede ronde 48212; Fernandez wint 48212

DUITSLAND

ALGEMEEN

Asiel: verwikkelingen rond asielzoekers 24512
Joodse gemeenschap: reacties op bezoek Israëlische president 246/1
Justitie: RAF-voniiic 2411; RAF-verdachte in Rome gearresteerd 2411; veroordeling brandstichters Solingen 2412; Hof gelast nieuw onderzoek naar voormalig hoofd Stasi 2413: proces tegen Egon Krenz van start 2413; straffen in schandaal besmet bloed 24411; Treuhand-corsuptieproces 24611; Vogel veroordeeld 24611: uitspraken Federale Hof over asielwetgeving en Oostduitse confiscaties 54011: oprichting steungroep slachtoffers voormalig DDR-regime 54012: verbod op Koerdische groeperingen opgeheven 541/1; proces tegen vermoedelijke KWP-leiders 54111: uitlevering Schneider 54111
Kernenergie: opnieuw protestacties rond opslag kernafval in Gorlehen 54111
Media: pogingen om controle te krijgen over Internet 245/3
Milieu: ontdekking giftig afval 2511
Militaire zaken: mars ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan Bundeswehr 2413
Racisme: extreem-rechts geweld 24512
Rampen: vliegramp 54113; brand op luchthaven Düsseldorf 54211
Terrorisme: bomaanslag op CDU-politicus 2412; aanslagen op Turken 2412: ontvoerde milionair vrijgelaten 541/2
Tweede Wereldoorlog: schadevergoeding voor Holocaust-slachtoffers in de Baltische staten 24/3
Veiligheidsdiensten: hoofd inlichtingendienst ontslagen 54013

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Botswana: aankoop Nederlandse tanks verhinderd 63511
China: president Jiang Zemin op bezoek 6912; bezoek van bondskanselier Kohl 36011; Duitse journalist uitgewezen 36012: verslechterde betrekkingen 86711
EU: voorstellen voor stabiliteitspact voor Europa 2312: controverse over subsidies aan Volkswagen 74412
Frankrijk: president Chirac op bezoek 2913: premier Juppé op bezoek 32013: initiatief rond defensiesamenwerking 54711; top over defensiesamenwerking en integratie 74213
Griekenland: eist herstelbetalingen 10411
Hongarije: krijgt lening 10512
Iran: uitnodiging minister ingetrokken 14013: arrestatiebevel voor Fallahiyan 43112
Israël: president Weizmann op bezoek 213/3; reacties op bezoek Weizmann 24611
Italië: RAF-verdachte in Rome gearresteerd 2411: premier Prodi op bezoek 54212
Libië: Duitse zakenlui gearresteerd 84513
Litouwen: financiële akkoorden J4813
Moldowa: president Snegoer op bezoek 17413
NAVO: militaire luchtpatrouilles boven Bosnië 2412
Nederland: eerste Duits-Nederlandse legerkorps in dienst gesteld 1312; verkoop Nederlandse tanks aan Botswana verhinderd 63511
Polen: bezoek van kanselier Kohl 3512
Raad van Europa: uitspraak Europees Hof voor de Rechten van de Mens over Nedersaksen 24/1
Russische Federatie: bezoek van bondskanselier Kohl A7711
Turkije: premier Yilmaz op bezoek 54212
Vaticaan: paus Johannes Paulus II op bezoek 54211
Verenigde Staten: bezoek van bondskanselier Kohl 54211
Vietnam: bezoek van bondskanselier Kohl 15113
Zuid-Afrika: bezoek van bondskanselier Kohl 6511

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: stijging werkloosheid 53312; overleg over 'alliantie voor werk' 533/3; protestacties in overheidssector 53512
Bankwezen: verlaging rentetarieven 24313; opnieuw verlaging rentetarieven 24511; verlaging rentetarieven 535/1
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 2312
Economisch beleid: werkgelegenheidplan 24413; bezuinigingsprogramma goedgekeurd 53611
Economische ontwikkeling: tekenen van stagnatie 24411: statistieken over werkloosheid en recessie 53511; resultaten 53513
Industrie: scheepswerf Bremer Vulkan failliet 53711; aanklachten tegen directeur Bremer Vulkan 53712
Privatisering: wet over liberalisering telecomniunicatie 541/2
Sociaal-economiscli beleid: deelstaatverzet tegen reductie solidariteitsheffing 53313; bezuinigingsmaatregelen 53411

POLITIEK BINNENLAND

Deelstaten:
— Baden-Wurttemberg: verkiezingen 53713; uitslag 53812
Beieren demonctraties tegen verbod op kruisbeel-

den op scholen 24/1; nieuwe wet betreffende kruisbeelden in scholen 24411; pemeenteraadsverkiezingen 53911
— Berlijn: coalitie-akkoord 24512: hot' keurt fusie Berlijn en Brandenburg goed 53912: fusie in referendum verworpen 53913
— Brandenburg: hof keurt fusie Berlijn en Brandenburg goed 53912; fusie in referendum verworpen 53913
— Mecklenburg/Voorpommeren: kabinetswijziging 540/1
— Nedersaksen: uitspraak Europees Hof voor de Rechten van de Mens 24! 1
Rijnland-Palts: verkiezingen 538/1, uitslag 53813
— Sleeswijk-Holstein: verkiezingen 538/1: uitslag 53813; vorming coalitieregering 539/1
Parlement:
— Algemeen: salarisverhoging voor parlementariërs 22/3;
— Bondsdag: akkoord met troepenzending naar Bosnië 24313; salarisverhoging voor afgevaardigden 24313; keurt verruiming winkeltijden goed 54113
Politieke partijen:
— DPD: opgericht 2311
— FDP: congres 245/1: nieuwe koers 540/1
— SPD: crisis in top 2211; leider afgezet 2212
Regering: minister van justitie treedt af 24313: coalitie in gevaar 24511
Verkiezingen: voor Huis van Afgevaardigden in Berlijn 2311; uitslag 2311; deelstaatverkiezingen 53712; onenigheid over te laag opgegeven opiniecijfers ultra-rechts 53813

ECUADOR

Arbeid: staking in openbaar vervoer 56113
Bankwezen: hoofdinspecteur gearresteerd 4613
Binnenlandse veiligheid: mobilisatie afgekondigd 56113
Buitenlandse betrekkingen:
— Peru: grens weer opengesteld 4513: demilitariseringsverdrag 4513; besprekingen over grensconflict 33713: toenemende spanning 33811; vredesoverleg 33811; ondertekening van memorandum van overeenstemming 33811
Economie: bezuinigingsmaatregelen 4512
Galapagos-eilanden: crisis na presidentieel veto 47/2
Justitie: beschuldigingen van corruptie en tegenbeschuldigingen 4611
Militaire zaken: benoemingen 4611
Noodtoestand: opgeheven 4711
Oppositie: protesten tegen bezuinigingen 4512
President: beëdiging president 769/1
Rampen: aardbeving 56211
Regering: nieuwe minister van financiën 4511; minister van defensie afgetreden 4513; vice-president afgetreden en gevlucht 4612; nieuwe vice-president 46/3; kabinetswijzigingen 4613; ministers ontslagen 4711; nederlaag bij referendum 4711: ministriële benoemingen 47/2; spanningen in verband met politieke hervormingen 46/1; samenstelling nieuw kabinet 76912
Schandalen: vice-president erkent misbruik staatsgelden 4611: aftreden president geëist 56111; Dahik-affaire 56111; Hooggerechtshof verwerpt presidentieel decreet over bankbescheiden Dahik 56113
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 56211; verkiezingen voor Congres 56212; Bucaram wint beslissende ronde presidentsverkiezingen 768/3; officiële uitslag parlenientsverkiezingen 76911

EGYPTE

Binnenlandse veiligheid: arrestaties leden Moslim Broederschap 6513; politieoptreden tegen moslimactivisten 6513: nieuw geweld 28713; regering verwerpt vredesvoorstel islamitische groeperingen 57413
Buitenlandse betrekkingen:
— China: Jiang Zemin op bezoek 57511
— Ethiopië: betrekkingen verslechterd na moordaanslag op president Mubarak 6512
— EVA: samenwerkingsakkoord ondertekend 24913
— Frankrijk: gezamelijk onderzoek naar giffabriek Libië 57412
— Israël: premier Peres op bezoek 21213: premier Netanyahu op bezoek 79112
Pakistan: bomaanslag op ambassade in Islamabad 28511; veiligheidsakkoord ondertekend 574/2
Soedan: betrekkingen verslechterd na moordaanslag op president Mubarak 6512: spanningen in Halaib-regio 34311
Verenigde Staten: aankoop Amerikaanse F-16's
Doodstraf: terechtstelling vermeende terroristen 6513
Islam: benoeming sjeik van Al-Azhar 57412; protesten tegen gedwoiigen scheiding 787/3
Justitie: arrestaties leden Moslim Broederschap 65/3; proces tegen Moslim Broederschap 66/1; arrestatie van vermeende terroristen 6612: doodstraffen ir. Ethiopië voor moordaanslag op Mubarak 78811
Media: perswet afgeschaft 57511
Militaire zaken: internationale oefeningen 285/1
Moslim Broederschap: leden veroordeeld 285/2; leider overleden 28713
Politieke partijen:
— al-Wasat: opgericht 28713
Rampen: treinranip 28711
Regering: kabinetswijzigingen 28711
Terrorisme: fundamentalistisch geweld 28511: moord op handelsattaché in Genève 28511: bomaanslag op ambassade iri Islamabad 28511: bloedige aanslag op Griekse toeristen 57412
Verkiezingen: eerste ronde parlementsverkiezingen 28513: definitieve uitslag 28611; beschuldigingen van fraude en geweld 28613
Volksgezondheid: verbod op vrouwenbesnijdenis 78712

EL SALVADOR

Arbeid: vakbondsprotest tegen schrappen banen 48312: kathedraal bezet 483/3
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 483/2
Economie: IMF-overbruggingskrediet 483/2
Parlement:
— Wetgevende Assemblée: aanvaardt BTW-verhoging 483/1
Politieke partijen:
— FMLN: botsingen tussen politie en gedemobiliseerde FMLN-leden 48312; leider doodgeschoten 483/2
Regering: kabinetswijzigingen 48312

EQUATORIAAL GUINEE

Oppositie: arrestatie oppositieleider 49112
Regering: nieuwe premier 49112; benoeming kabinet 49112; samenstelling 49112
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 27413

ERITREA

Buitenlandse betrekkingen:
Djibouti: territoriaal geschil 63613
— Jemen: territoriaal geschil 5512; conflict over eilanden Rode Zee 34111; internationale bemiddeling loop op niets uit 34113; arbitrageovereenkomst over Hanish-eilanden 63613
— NAM: toegelaten als lid 15812
Burgerrechten: ontnomen aan Jehova's getuigen 55/1
Gewesten: nieuwe bestuurlijke structuur 5512
Overheid: ambtenaren ontslagen 5511
Rampen: scheepsramp Eritrese immigranten 14111
Verenigde Naties: bemiddeling in territoriaal geschil 34112

ESTLAND

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 16413
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: aanvraag lidmaatschap 16513: 24811
— Letland: akkoord in visserijconflict 46211; schikking over zeegrens 73811
— Russische Federatie: laatste Russische specialisten vertrokken 16512; ratificatie verdragen opgeschort 16513; grensakkoord 16513; grensonderbandelingen 738/2
— Verenigde Staten: bezoek van premier Vahi 16513
Economie: IMF-overbruggingskrediet 73812
Justitie: voormalig premier aangeklaagd 73812
Mensenrechten: rarificatie Europese mensenrechtenconventie 46013
Politieke partijen:
Centrumpartij: nieuwe leider 16512; scheuring 46111
Estlandse Partij van Nationale Onafhankelijkheid: fusie met Nationale Vaderlandpanij 16512
— Gematigde Partij: ontstaan uit fusie 46111
— Nationale Vaderlandpartij: fusie met Estlandse Partij van Nationale Onafhankelijkheid 16512
— Vaderlandse Aliantie: fusie van Estlandse Partij van Nationale Onafhankelijkheid en Nationale Vaderlandpanij 16512
Regering: val centrum-linkse coalitie 164/3; vorming nieuwe coalitie 16511; samenstelling kabinet 16511: kabinetswijziging 16512; minister treedt af 73813
Verkiezingen: geen winnaar presidentsverkiezingen 738/2

ETHIOPIË

Begroting goedgekeurd voor 1995-'96 5513, voor 1996-'97 goedgekeurd 84413
Buitenlandse betrekkingen:
— Egypte: betrekkingen verslechterd na moordaanslag op president Mubarak 65/2
— Jemen: ambassadeur vraagt politiek asiel aan 5711
— Soedan: breuk in betrekkingen 56/1; wederzijdse heschuldigingeii van agressie 342/2
Economie: implementatie van schuldverminderings programma's 5612; afschrijvine schulden 63711
Grondwet: stichting nieuwe republiek 55/3
Immigratie: illegalen uitgewezen 5612
Justitie: uitspraak hot over rechtsbevoegdheid inzake proces tegen voormalige regime 56/2; gevangenisstraf voor uitgever 5711: voormalig dictator Mengistu van niassainoord beschuldigd 637/2; arrestaties 'terroristen' 63713
Militaire zaken: operatie op Somalisch grondgebied 84511
Regering: nieuw kabinet 5611
Terrorisme: poging moord Mengistu verijdeld 56/3; poging tot moord op minister 845/1
Vluchtelingen: repatriëring voltooid 5711

EUROPA

Algemeen: Europees Energie Handvest 2012, controverse rond dumpen Brent Spar 2013
Balkan: top over militaire samenwerking zuidelijke Balkan 60111
Baltisch-Noordse top: bijeenkomst in Vilnius 2112
Centraal Europees Initiatief: bijeenkomst van premiers en ministers van buitenlaiidse zaken 2113
CEVA: akkoord over vrijhandelszone 2112; jaarlijkse vergadering 2113
EBRD: 5de jaarvergadering 54212
Euro-Mediterrane conferentie: top in Barcelona 89/1; slotverklaring 8911
Midden-Europa: oiitwcrpovereenkomst over samenwerking 2112
Noordzeeconferentie: 4de grote conferentie 2012

EUROPA (WEST)

EUROPESE **UNIE** (EU)
ACP-landen: vernieuwde hulp voor de laatste vijf jaar van de 4de Conventie van Lomé 102:1
Algemeen: vergelijking nationale en EU-regelingen 54313
Aziatisch-Europese Topcoriferentie (ASEM): openingsvergadering 35411
Begroting: voorlopige begroting 54612; voorlopige begroting voor 1997 74411
Bolivia: president Sanchez op bezoek 3911
Bosnië-Herzegovina: overeenkomst opname meer vluchtelingen 10013; burgemeester Mostar kondigt vertrek aan 31112
Chili: president Frei op bezoek 3913; raamakkoord over samenwerking 74511
China: bezoek van Europees Commissaris 58113
Criminaliteit: stijging aantal fraudegevallen 54613
Cuba: handelsbesprekingen afgebroken 55913
Cyprus: uitgenodigd voor top 46011
Drugsbeleid: top uitgesteld 54412
Duitsland: voorstellen voor stabiliteitspact voor Europa 2312; Frans-Duitse topontmoeting over defensie en integratie 742/3; controverse over subsidies aan Volkswagen 74412
Economie: akkoord over liberalisering elekrriciteitsmarkt 74411
EMI: jaarverslag 54611: voorstel betreffende nieuwe president 546/1; rapport over Target Payments System 74413
EMU: topontmoeting staatsliooideii en regeringsleiders op Mallorca 9713; meningsverschillen over Europese munteenheid 9813: tijdschema EMI voor invoering Europese munt 9912: Frans-Duitse voorstellen voor toekomstig wisselkoersmechanisme voor niet-deelnemers 54511; discussie over nieuw wisselkoersmechanistne 545/2; standpunt Britse regering inzake referendum 54611: stabiliteitspact 74113: vorderingen 74312; lidstaten hebben verschillende prioriteiten 74312
Estland: vraagt lidmaatschap aan 16513: lidmaatschap aangevraagd 24811
Euratom: samenwerkingsakkoord met Verenigde Staten 10212
Europees Parlement: Zweedse verkiezingen 9913; begroting 1996 goedgekeurd 24713; verwerpt gedragscode financiële belangen leden 24911: akkoord met contingentering import televisieprogramma's en installatie geweldcliip 54411
Europese Commissie: donorlanden Angola bijeen 5213; visquota voor 1996 247/3; criteria monetaire unie ter discussie 248/1; financiële hulp Iberia

goedgekeurd 24813; plannen voor wijziging fusieregels 24911; functionarissen beschuldigd van corruptie 24911; richtlijnen inzake technische produktregelingen 543/3; voornialige ambassadeur in Moskou beschuldigd van fraude 54413; voorstellen tot concrete maatregelen in kader 'vertrouwenspact' 54413; voorstellen voor visquota 1997 74311; rapport over toezicht op invoering wetgeving 74412
Europese Hof van Justitie: uitspraak over positieve discriminatie 9913; uitspraak over Britse wetgeving 10011; verwerpt Duitse klacht over regels bananenimport 101/1; uitspraak over betaling schadevergoedrng door lidstaten 54612
Europese Raad: top in Madrid 24612; conclusies voorzitterschap 24613; rapport Reflectiegroep 24711
Europese Rekenkamer: jaarverslag over fraude in 1994 101/1
Europol: oprichting goedgekeurd 74211; protocol ondertekend 74412
Frankrijk: kritiek op Franse kernvroeven 15511: Frans-Duitse topontmoeting over defensie en integratie 74213
Grensverkeer: gemeenschappelijkevisumlijst 9913: Verdrag van Schengen en Noordse Paspoortunie 100/3
Griekenland: betrekkingen 25012; beëindigt boycot hulpprogramma mediterrane landen 74511
Groot-Brittannië: exportverbod voor Brits rundvlees 69711; bond van boeren zal Europees Hof van Justitie vragen exportverbod op te heffen 69711: Britse regering dreigt met represailles 69713; exportverbod gehandhaafd 69811; Brits 'oorlogskabinet' tegen EU 69811; crisis rond exportverbod 73913; compromis in rundvleescrisis 73913; Brits obstructiebeleid 73912; compromis over rundvleesexport aanvaard 74013: uitspraak Europees Hof over internationaal verbod op verkoop Brits rundvlees 74112
Handel: kritiek op proliferatie handelsakkoorden 54412
Hongarije: toetredingsonderhandelingenmogelijk 54613
Indonesië: protest tegen optreden Indonesische regering 79712
Integratie: top in Florence 73911; evaluatie IGC 74112
Intergouvernementele Conferentie: herziening Verdrag van Maastricht 54311
Israël: associatieovereenkomst gesloten 10113
Landbouw: boeren krijgen compensatie voor valutafluctuaties 10012; import uit Oost-Europa 10113; begrotingsvoorstellen 54412
Letland: vraagt lidmaatschap aan 10013
Litouwen: aanvraag lidmaatschap 173/3; lidmaatschap 24811; ratificatie associatie-akkoord 74812
Marokko: associatieovereenkomst gesloten 10113
Mercosur: samenwerkingsovereenkomst 115/3; interregionaal raamakkoord ondertekend 394/2
Militaire zaken: gemeenschappelijk defensie-initiatief 74311
Oezbekistan: samenwerkings- en partnerschapsakkoord ondertekend 74511
Oostenrijk: kritiek op bankgeheim 389/3
Sociaal beleid: akkoord over ouderschapsverlof 10111; maatregelen betreffende vluchtelingen en racisme 10112; pensioenwetgeving 54411; verzet tegen uitgaven voor werkgelegenheid 74113
Sociaal-economiscli beleid: voorstellen werkloosheidsbestrijding 54311
Transport: voorstel wijziging 'eurovignet' 54411
Tsjechië: vraagt lidmaatschap aan 39212; toetredingsonderhandelingen mogelijk 54613
Turkije: douane-unie 25911
Verdrag van Schengen: uitbreiding 54613
Verenigde Staten: klacht over bananenimport 10111; gezamelijk actieplan 24811; conflict over hormoonvlees 24911; kritiek op Helms-Burton-wet 56013; handelstop 74211; betrokkenheid bij 'open skies'-kwesties 74211
Visserij: akkoord over 'Irish Box' 10012
Zaïre: humanitaire hulp 28312

EUROPESE VRIJHANDELSASSOCIATIE (EVA)

Baltische staten. vrijhandelsakkoorden ondertekend 74917
Egypte: samenwerkingsakkoord ondertekend 249/3
Marokko: samenwerkingsakkoord ondertekend 249/3
Tunesië: samenwerkingsakkoord ondertekend 249/3

WESTEUROPESE UNIE (WEU)

Conferentie: ministers van buitenlandse zaken en defensie bijeen in Madrid 11413: ministers van buitenlandse zaken en defensie bijeen in Birmingham 55213

FIJI

Begroting: voor 1996 gepresenteerd 84/2
Parlement: wet op zondagsheiliging afgeschaft 84/3
Regering: ontslagen kabinet 8412
Verkiezingen: overwinning regering 84/2

FILIPPIJNEN

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 14512
Binnenlandse veiligheid: anti-terreurmaatregelen 43612; massale protesten tegen nieuwe terreurwet 43613
Buitenlandse betrekkingen:
— Iran: president Rafsanjani op bezoek 13913
— Saoedi-Arabië: gratie voor dienstmeisje 144'2
— Singapore. normalisatie betrekkingen 438/1
Verenigde Staten: akkoord over luchtverkeer 14411
Economie: programma voor liberalisering 43713
Familie Marcos: akkoord over schadeloosstelling slachtoffers bewind Marcos 14312; nieuwe aanklachten tegen Imelda Marcos 14313; Hoogerechtshof bekrachtigde overwinning Imelda Marcos bij verkiezingen voor Huis van Afgevaardigde 14313; Imelda in hoger beroep tegen veroordeling 14313: besvrekingen over Marcos-vermogen 436/3
Justitie: verdachten samenzwering gearresteerd 14512: leider communistisch moordcommando gearresteerd 438/1
Noodtoestand uitgeroepen na schade door tyfoon 144/3
Parlement:
— Senaat: LDP stapt uit coalitie 43711; nieuwe voorzitter 87311
Politieke partijen:
LDP: terugtrekking uit regeringscoalitie 87013
President: president Ramos kondigt pernsioen aan 14411
Rampen: doden door tyfoon 14412; brand in discotheek 43713; veerboot gekapseisd 43811
Regering: kabinetswijzigingen 43711
Terrorisme: aanslagen door dissidente groep 14511; gijzelaarscrisis 14512; aanslagen in Manila 437/2; moord op voormalig hoofd inlichtingendienst 87013
Vluchtelingen: verwarring over beleid Vietnamese bootvluchtelingen 437/2
Vredesakkoord: ondertekend 87112; voorgeschiedenis 87113; details 87113; kritiek radicale moslims en christenen 87212; Misuari benoemd tot gouverneur autonoom gebied 87213; Misuari benoemd tot voorzitter SPCPD 87311
Vredesbesprekingen: hervatting besprekingen met NDF 87013; doorbraak in onderhandelingen met MNLF 87111
Vredesproces: vredesakkoord met militaire dissidenten 14412; vredesbesprekingenmet MNLF

FINLAND

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 74511
Regering: minister van financiën afgetreden 74511

FRANKRIJK

ALGEMEEN

Antisemitisme: excuses in verband met Dreyfus-affaire 2911; consternatie over Abbé Pierre 69512
Begroting: ontwerpbegroting voor 1996 gepresenteerd 26/1
Criminaliteit: jeugdige seriemoordenaar pleegt zelfmoord 29/3
Frans Polynesië: protesten tegen voorgenomen Franse kernproeven 15211; houding Franse regering 15211; lokale protesten 15313; Greenpeace-schepen opgebracht 15411; nieuwe protesten 15413; kritiek EU op kernproeven 15511
Grondwet: wijziging in verband met financiering sociale zekerheid 31611
Justitie: moordenaar van voormalige politiechef Bousquet veroordeeld 29/2; veroordelingen wegens corruptie 2912; voormalig onderminister veroordeeld wegens aanzetten tot rassenhaat 31613; verdachten bomaanslag gearresteerd 31711; moordenaars 31711; gerechtelijke uitspraak over naamswijziging Radicaal 690/2; Michel Noir opnieuw veroordeeld 69412; gevangenisstraf voor Bernard Tapie wegens fraude 69412; corruptie-onderzoek tegen burgemeester van Parijs gesloten 69413; onenigheid over behandeling van illegale immigranten 69511
Kernproeven: protesten tegen voorgenomen kernproeven 15211; 5de kernproef 15513; 6de kernproef 37811; einde kernproeven aangekondigd 37812; internationale reactie 37812
Media: directeur publieke televisie treedt af 69511
Militaire zaken: voorstel tot afschaffing dienstplicht 31712; reorganisatie defensie 32013; overzicht strijdkrachten 32012; herziening defensiebeleid 69213; voorstellen voor vervanging dienstplicht 69213; kaderwet reorganisatie defensie aangenomen 69312
President: televisie-interview Chirac 2712; oud-president Mitterrand overleden 31812; Mitterrands carrière 31813; begrafenis en herdenkingsplechtigheid in Parijs 31913; controverse over behandeling Mitterrands ziekte en medische geheimhouding 320/1
Religie: leden Orde van de Zonnetempel dood aangetroffen 317/1
Schandalen: corruptiezaken 317/1; vervolg Carrefour-schandaal 69413
Terrorisme: schietpartij op Corsica 69611

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Albanië: akkoord over teruggave oorlogsgoud 24311
Algemeen: president Chirac zegt buitenlandse ontmoetingen af wegens kritiek op kernproeven 2913; boycotcampagnes tegen Franse producten 15311
ASEAN: communiqué over kernproeven 15213
Australië: ambassadeur teruggeroepen 15311
Boeroendi: militaire samenwerking opgeschort 633/3
Bosnie-Herzegovina: laat Franse piloten vrij 30711
Centraal Afrikaanse Republiek: Fransen voeren militaire aanwezigheid op na legeropstand 63512; opstand onderdrukt 63611; amnestie voor muiters 63611
China: waarschuwt voor wapenverkoop aan Taiwan 15011; premier Li Peng op bezoek 58111
Duitsland: bezoek van president Chirac 2913: bezoek van premier Juppé 32013; initiatief rond defensiesamenwerking 54711; top over defensiesamenwerking en integratie 74213
Egypte: gezamelijk onderzoek naar giffabriek Libië 57412
EU: rapport-Masson adviseert tegen invoering akkoorden van Schengen 69312
Groot-Brittannië: bezoek van yresident Chirac 2913: British Airways moet schadevergoeding betalen aan Franse gijzelaars Golfoorlog 28913; bezoek van president Chirac 54711
Irak: landbouwsamenwerking 29212
Israël: voorstel voor wapenstilstand in Zuid-Libanon 57713
Japan: resolutie van Japans parlement tegen kernproeven 15311
Jemen: gasovereenkomst met Total getekend 14111
Libanon: bezoek van president Chirac 57512
Marokko: Koning Hassan II spreekt Nationale Assemblée toe 694/2
NAVO: uitbreiding samenwerking 15912
Nederland: Nederlands drugsbeleid bekritiseerd 693/2
Nieuw-Zeeland: in beroep bij ICJ vanwege kernproeven 15117
Niger: betrekkingen hervat 41812
South Pacific Forum (SPF): veroordeelt kernproeven 15312; banden opgeschort 15511
Verenigde Staten: Amerikaans rapport wapenhandel verworpen 8612; bezoek van president Chirac 32012
Zaïre: president Moboetoe op bezoek 78612
Zuid-Afrika: president Mandela op bezoek 84911

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: eendagsstaking overheidssector 2711; demonstraties 69112; werkloosheid gestegen 69211
Bankwezen: herstructureringspakket bank Crédit Lyonnais 2713; renteverlaging 69211
Begroting: bezuinigingsplannen 69111
Economisch beleid: maatregelen 31512: renteverlagingen 31612; privatiseringsbeleid 69211
Economische ontwikkeling: groeicijfers 69113
Munt: speculaties tegen de franc 2712
Sociaal beleid: overleg tussen regering, vakbonden en werkgevers 31511; problemen rond hervorming sociale zekerheidsstelsel 31512; hervormingen sociale zekerheid en gezondheidszorg 69013; officiële cijfers tekorten sociale zekerheid 691/3
Sociale onrust: protesten overheidspersoneel tegen hervorming sociale zekerheid 31411

POLITIEK BINNENLAND

Binnenlandse veiligheid: strengere veiligheidscontroles aan de grens 2512; initiatief inzake Corsica 31713; terreurbestrijdingsmaatregelen gehandhaafd 31811; verlenging Corsicaans bestand 69513
Politieke partijen:
— Ecologische Partij: opgericht 69012
— FN: Le Pen bespot nationaal voetbalelftal 69512
— PS: nieuwe leider 2711; organiseert reeks 'nationale conventies' 69012
— Radicaal: nieuwe voorzitter 31712

— KPR: nieuwe leider 27/1
— UDF: nieuwe leider 68912
Regering: populariteit daalt verder 26/3; controverse over onderkomen Juppé 2711; kabinetswijzigingen tegen achtergrond van groeiende onrust 2713; samenstelling niinisterraad 2811; doet concessies aan stakers 31511; motie van wantrouwen verworpen 692/1; aankoop grond voor TGV geautoriseerd 69213; verscherpte controle immigratie van de baan 695/1
Sociale onrust. protesten tegen voorstellen voor wijziging sociale-zekerlieidssrelsel 28/2
Verkiezingen: voor Nationale Assemblée en Senaat 2612; tussentijdse verkiezingen 31612: verkiezing Nationaal-Front-burgemeester ongeldig verklaard 31613: tussentijdse verkiezingen 69011: nieuwe voorzitter regionale raad Elzas 690/2

FRANS GUYANA

Buitenlandse betrekkingen:
— Suriname: reacties op verkiezingeii 49012

FRANS POLYNESIË

Kernproeven: protesten tegen voorgenomen Franse kernproeven 15211; standpunt Franse regering 15211: lokale protesten 15313: Greenpeace-schepen opgebracht 15411: nieuwe protesten 15413
Parlement: autonomiewet aangenomen 15512
Verkiezingen: verkiezingen voor territoriale assemblée 59413

GABON

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 19413
Economie: IMF-lening in EFF-kader 19511; privatiseringsplannen 56711
OPEC: Gabon trekt zich terug 56712
Oppositie: bezorgdheid om verkiezingen 56711
Politieke partijen:
— UPG: nieuwe voorzitter 194/3
Regering: president weigert ontslag van regering 56712
Verkiezingen: toegezegd 19512
Volksgezondheid: Ebola-virus 56712

GAMBIA

Grondwet: referendum 72212
Justitie: leden oppositie vastgehouden 19511
Militaire zaken: uitbreiding macht militairen 19511; Sabally door krijgsraad veroordeeld 19512
Politieke partijen:
— Algemeen: verbod drie grote partijen 72212
Regering: kabinetswijziging 72211
Verkiezingen: tijdschema 72212; presidentsverkiezingen 72213; uitslag 72213

GEMENEBEST VAN ONAFHANKELIJKE STATEN

Lidstaten: nieuw integratieverdrag 46211
Ministers: vergadering ministers van defensie 16811
Staatshoofden: 21ste bijeenkomst Raad van Staatshoofdenin Moskou 16713; 18de topconferentie 46113; topontmoeting 74513

GEORGIË

Abchazië: vice-premier vermoord 16611: resolutie Veiligheidsraad 74512; einde mandaat GOS-vredesmacht 745/2
Autonome gebieden:
— Zuid-Ossetië: veiligheidsakkoord 46112
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 46111
Buitenlandse betrekkingen:
— Russische Federatie: premier Tsjernomyrdin op bezoek 16513
Economie: IMF-lening in ESAF-kader 46111
Grondwet: nieuwe grondwet van kracht 16612
Justitie: namen van verdachten aanslag op president bekendgemaakt 16612; kandidaat parlementsverkiezingen gearresteerd 16613
Munt: nieuwe niunt ingevoerd 16611
Parlement: nieuwe wet inzake grondbezit en bankzaken aangenomen 46112
Terrorisme: vice-premier Abchazië vermoord 16611
Verkiezingen: presidentskandidaten 16613; presidentsverkiezingen en parlementsverkiezingen 16712; uitslagen presidentsverkiezirigen 16712

GHANA

Begroting: voor 1996 gepresenteerd 49113
Onderwijs:
— NCP: gefuseerd met PNC en PCP 19512
Regering: handgemeen 19512; kabinetswijziging 19513: kabinetswijziging 491/3

GIBRALTAR

Soevereiniteit: nieuwe premier wil niet onderhandelen 54811
Verkiezingen: GSD uint verkiezingen 54713

GRIEKENLAND

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 103.3
Buitenlandse betrekkingen:
— Albanië: ondertekening vriendschap\- en samenuerkingsverdrag 60212
— Bosnië-Herzegovina: diplomatieke betrekkingen aangeknoopt 9611
— Duitsland: eis tot herstelbetalingen 10411
— EU: betrekkingen 25012; boycot hulpprogramma mediterrane landen beëindigd 745/1
— Italië: vervanging geëist van Italiaanse militaire attaché 810/1
Macedonië: interiin-akkoord ondertekend 10913; handelsblokkade opgeheven 11011: compromis over naam 11012
— Nederland: vervanging geëist van Nederlandse militaire attaché 810/1
— Russische Federatie: overeenkomst oliepijpleiding ondertekend 103/3
— Turkije: controversiële uitspraken Turkse staatssecretaris 10212; territoriaal geschil 250/2: crisis wegens territoriaal geschil 25912: aanhoudende spanning 26011: aanhoudende spanning 71113
— Verenigde Naties: UNCLOS geratificeerd 10212
— Verenigde Staten: bemiddeling in geschil met Turkije afgewezen 25012
Economie: inflatie gedaald 10213
Media: campagne tegen vrouw Papandreou 10312
Politieke partijen:
— Nieuwe Democratie: Evert afgetreden en herkozen als voorzitter 81211
— PASOK: mogelijk royement parlementariër 10213; groeiende onenigheid 10311; crisis in verband met ziekte Papandreou 10312; Simitis gekozen tor voorzitter 81013
Rampen: aardbeving 10411
Regering: minister Simitis treedt af 10213; kabinetswijzigingen 10311: premier treedt af 24913; nieuwe regering beëdigd 24913; samenstelling kabinet 25012; herbenoeming Simitis 81113; nieuwe regering 81113: samenstelling 81113
Verkiezingen: vervroegde– algemene verkiezingen 81111: overwinning PASOK 81111; uitslag 81112

GROOT-BRITTANNIE

ALGEMEEN

Geweld: moordpartij in school in Dunblane 70112
Justitie: boete voor Nuclear Electric 3012: kritisch rapport gevangenisbeveiliging 3013; uitspraak tegen zogenaamd uitkeringstoerisme 3111; demonstrant tegen poll tax veroordeeld 31/2; ontwikkelingen in Barings-affaire 3112; schadevergoeding voor slachtoffers asbestose 3112; proces-West 32212; vrijspraak voor verdachten in Maxwell-zaak 32213; onderzoek naar dood asielzoeker 32313: generaal pardon voor illegaal wapenbezit 70112; uitspraak Hooggerechtshof over rechtspraak voor kinderen 70113: veroordeling in Polly Peck-affaire 702/1
Kroonkolonie:
— Gibraltar: uitspraak Europees Hof over schietpartij 3011
Metrieke stelsel: verdere overschakeling 3112
Militaire zaken: officieel onderzoek naar Golfoorlogsyndroom 32313; beleid leger inzake homoseksuelen en racisme 70112
Monarchie: bekendmaking koninklijke scheiding 32511
Rampen: groot olieverlies voor kust Wales 325/2
Schandalen: Ordtec-affaire 32212; publicatie van Scott-rapport 32411; hoofdpunten van het rapport 32412; rapport over politieke fraude door gemeenteraad Westminater 699/2; Aitken vrijgesproken 70111; onderminister voor Wales dient ontslag in 70111
Terrorisme: brandbomaanslag op leider Liberaal-Democrateii 324/3; anti-terreurmaatregelen 70511; krachtige bom ontdekt in Londen 70513: bomaanslag in Manchester 70611; aanslag op Britse kazerne in Duitsland 706/2; Ierse premier Bruton waarschuwt voor meer IRA-geiveld 70612; onderzoeksapparatuur in forensisch laboratorium blijkt vervuild 70612
Volksgezondheid: crisis rond Brits rundvlees 696/1; crisis duurt voort 69711; daling rundvleesconsumptie in procenten 69712

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Argentinië: ontmoeting president Menem en premier Major 26012: hczoek van prinses van Wales 26012; bezoek van minister van financiën 260/2; conflict over visserijrechten 553/1; bezoek Britse minister van buitenlandse zaken 553/3; Argentinië tegen onafhankelijkheid Falkland/Malvinas-eilanden 55313
Bosnië-Herzegovina: Britse soldaten omgekomen 30913
China: overleg over Hongkong 364/1; JLG-vergadering 364/1: premier ontmoet premier van China 36412; Chinees protest tegen bezoek Dalai Lama 870/1
EU: exportverbod voor Brits rundvlees 69711; bond van boeren zal Europees Hof van Justitie vragen exportverbod op te heffen 69711: Britse regering dreigt met represailles 697/3; exportverbod gehandhaafd 69811; Brits 'oorlogskabinet' tegen EU 69811; crisis rond exportverbod 73913; compromis in rundvleescrisis 73913: Brits obstructiebeleid 73912; compromis over rundvleesexport aanvaard 740/3; uitspraak Europees Hof over internationaal verbod op verkoop Brits rundvlees 74112
Frankrijk: president Chirac op bezoek 2913; British Airways moet schadevergoeding betalen aan Franse gijzelaars Golfoorlog 28913; president Chirac op bezoek 54711
Guatemala: export van materieel hervat 18812
Ierland: topontmoeting uitgesteld 3113; voorstel Trimble 3211; overleg over ontwapening Noord-Ierland; ontmoeting premiers Major en Bruton 3212
Irak: Iraakse diplomaat uitgewezen 29012
Korea (Zuid): uitbreiding betrekkingen 44613
Libië: dissident vermoord in London 27613
Mexico: bezoek van president Zedillo 336/3
Pakistan: uitwijzing Pakistan 44713
Polen: bezoek van koningin Elizabeth II 61311
Raad van Europa: uitspraak Europees Hof over schietpartij Gibraltar 301l
— Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EVRM): veroordeling Britse regering 32811
Russische Federatie: uitwijzing Britse zakenman 47711; spionagegeschil 751/1
Saoedi-Arabië: uitwijzing Saoedische dissident 35312: arbitrage in kwestie Mas'ari 35313; nieuwe uitspraak in zaak Mas'ari 64811
Singapore: Leeson veroordeeld 23211
Verenigde Staten: president Clinton op bezoek 3311
Zuid-Afrika: president Mandela op bezoek 84813

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Bankwezen: verlaging rente 70212
Begroting: voor 1996-'97 gepresenteerd 32113
Beurswezen: directeur effectenbeurs Londen ontslagen 323/3
Economisch beleid: rentedaling 32312
Privatisering: privatisering British Rail 32511: herstructurering British Gas 32511

POLITIEK BINNENLAND

Binnenlandse veiligheid: rellen in Brixton 32213
Guernrey: abortus gelegaliseerd 70213
Noord-Ierland: Engels-Ierse top uitgesteld 3113: voorstel Trimble 3211: Engels-Iers overleg over ontwapening 3211: ontmoeting premiers Major en Bruton 3212; investeringscampagne in gang gezet 3312; uitspraak Hooggerechtshof over IRA-gevangelien 3312; veroordeling loyalistenleider 3411: moord op drugshandelaren 32513; rapport Commissie-Mitchell leidt tot controverse 32611: kernpunten rapport Mitchell 32612; INLA-leider vermoord 32613; IRA beëindigt staakt-het-vuren 32613; IRA-bomaanslagen in centrum Londen sinds 1990 32711; pogingen vredesproces re redden 32712; verkiezingen voor Constitutioneel Forum 70213; Sinn Fein-leider Adams krijgt geen toegang tot voorbesprekingen voor verkiezingen voor Constitutioneel Forum 70312; Sinn Fein belooft deel te nemen aan verkiezingen 70313: verkiezingen voor Constitutioneel Forum 70313; uitslag 70411; vredesbesprekingen tussen alle partijen 70412: IRA-leden gearresteerd 70513; meisje omgekomen bij beschieting in Belfast 70513
Overheid: gedragsnormen voor houders van openbare ambten 32113

Parlement:
— Algemeen: troonrede 32112
House of Commons: conservatief loopt over naar Labour 3111; scherpt asiel- en immigratiemaatregelen aan 32112; onderwijsdebat na omstreden schoolkeuze parlementslid Labour 323/1; echtscheidingswet goedgekeurd 70211
Politieke partijen:
— Conservative Party: parlementslid loopt over naar Liberaal-Democraten 32211; verdeeldheid over Europees beleid 70011
— Labour Party: aftreden prominent lid schaduwregering 30/2: decentralisatieplannen voor Wales en Schotland 70212
— Liberal Democrats: brandbomaanslag op leider 32413
Regering: controverse over commissariaten voormalige ministers 3013; oud-premier Lord Home overleden 3113: nederlaag bij stemming over visserijbeleid 32212
Terrorisme: bommencampagne tegen Barclays Bank 70211
Verkiezingen: tussentijdse verkiezingen 32413; Conservative Party verliest bij tussentijdse en plaatselijke verkiezingen 69813: uitslag 69911; percentage van de stemmen bij verkiezingen 1992-'96 69911

GUATEMALA

Arbeid: protest tegen voorgestelde stakingswet 48412
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 18913
Binnenlandse veiligheid: toenemend geweld 19011
Buitenlandse betrekkingen:
— Groot-Brittannië: Britse export van militair materieel hervat 18812
— Verenigde Staten: CIA-agenten ontslagen 18811
Economie: tariefverlaging 18913
Indianen: Guatemala ratificeert 'Conventie 169' 48411
President: Arzu beëdigd 189/1; ontslaat militaire en politiemensen 48411; vermeende moordaanslag 48412
Regering: minister van defensie treedt af 18713; samenstelling kabinet 18912
Terrorisme: VN-medewerkster gemarteld en gedood 190/1
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 18812; parlementsverkiezingen 18812; definitieve uitslag parlementsverkiezingen 18911
Vredesproces: ontmoeting tussen president en leiders URNG 48313; wapenstilstand 48411; vervolg onderhandelingen 48411; akkoord URNG en regering 48412

GUINEE

Binnenlandse veiligheid: arrestatie van militairen 49211
Regering: poging tot militaire coup 27513: nieuw kabinet 72311; samenstelling 72311

GUINEE-BISSAU

Buitenlandse betrekkingen:
— Senegal: grensgeschil bijgelegd 27611
Overheid: minimumlonen in openbare sector verhoogd 27611
Politieke partijen:
UCh: fusie van vier oppositiepartijen 27611
Regering: kabinetswijzigingen 27612; samenstelling kabinet 27612

GUYANA

Begroting: presentatie voor 1996 76913
Economie: IMF-lening in ESAF-kader 76913; schuldenverlichting 76913

HAÏTI

Binnenlandse veiligheid: onrust na moord op parlementslid 12111; geweld in Port-au-Prince 39812
Buitenlandse betrekkingen:
Dominicaanse Republiek: bezoek van president Préval 39812
— Verenigde Staten: wrijving 12113
Economie: privatiseringsplan 39812
Justitie: voormalig hoofd politie veroordeeld 12111
Oppositie: protesten tegen privatisering 12012
Parlement:
— Senaat: verzet tegen benoeming politiecommissaris 79712
Politieke partijen:
— Collectieve Actie voor Economische Bevrijding: opgericht 39812
President: beëdigd 39713
Regering: premier treedt af 12012; nieuwe regering beëdigd 12012; samenstelling kabinet 12013; nieuwe premier 39811; samenstelling kabinet 39811
Verenigde Naties: verzoek om verlenging VN-missie 39711: mandaat verlengd 39711
Verkiezingen: definitieve uitslag parlementsverkiezingen 12011; nominatie presidentskandidaten 12112; presidentsverkiezingen 12112

HONDURAS

Grondwet: wijziging 333/3
Justitie: arrestatiebevel voor inspecteur-generaal politie 333/2
Mensenrechten: aantal moorden gestegen 33313
Militaire zaken: nieuwe opperbevelhebber 33313
Regering: nieuwe minister van defensie 33411

HONGARIJE

Arbeid: stakingen 105/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Duitsland: lening 10512
EU: toetredingsonderhandeiingen mogelijk 546/3
Roemenië: betrekkingen aangehaald 11311
— Slowakije: basisverdrag geratificeerd 39112
Economie: maatregelen om begrotingstekort te verminderen 10412; verzet tegen bezuinigingsmaatregelen 10413; deviezencontrole afgeschaft 10512; privatisering nutsbedrijven 10513; IMF-overbruggingskrediet 74613; verhoging energietarieven uitgesteld 747/1
Media: nieuwe mediawet aangenomen 10513
Politieke partijen:
MSzP: jaarlijks congres 10512
— Nationale Alliantie voor Hongarije: opgericht 10512
Regering: ministers treden af in verband niet bezuinigingen 10413; ontslag minister van financiën 74611; kabinetswijzigingen 74711
Tweede Wereldoorlog: onderdelen bezuinigingsprogramma ongrondwettig verklaard 10412; schadeloosstelling geconfisceerde joodse bezittingen 10611; schadevergoeding voor overlevenden holocaust 74613

HONGKONG

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 58511
China: wijst journalisten uit 7312: confrontatie over mensenrechten 362/3; waarschuwing VS n.a.v. betrekking tot handel 362/3; Voorbereidend Comité goedgekeurd 36213; Chief Secretary Uitvoerende Raad op bezoek 58512: nieuwe overdrachtseisen 585/2; protesten tijdens bezoek Lu Ping 58513
Economie: luchthavenakkoord 596/3
Gouverneur: jaarrede Patten 7413; klachten bedrijfsleven over kritiek Patten 58612
Groot-Brittannië: Britse belofte om geen visum voor inwoners Hongkong in te voeren 365/1
Justitie: hof van laatste beroep goedgekeurd 7311
Media: krant opgeheven als gevolg van prijzenoorlog 36213
Politieke toekomst: gouverneur Patten eist verblijfsrecht in Groot-Brittannië voor houders BDTC-paspoort 7411: ontmoeting Qian Qichen en Rifkind 74/1; Bill of Rights onder vuur 7511; controverse over Bill of Rights 36211; Chinees voorstel voor 'schaduwregering' 36212: Voorbereidend Comité geïnstalleerd 36311; openingsvergadering Voorbereidend Comité 36313; Chinees-Brits overleg 36411; JLG-vergadering 36411; ontmoeting Chinese en Britse premiers 36412; Chinees-Brits overleg over machtsoverdracht 58512; Jiang Zemin over machtsoverdracht 58613
Verkiezingen: voor Wetgevende Raad 7312; zetelverdeling 7411
Vluchtelingen: opstand in kamp Vietnamese bootvluchtelingen 58613
Wetgevende Raad (Legco): succes democraten bij verkiezingen 7312; blokkeert belastingverhoging 7511; verwerpt Chinese kritiek op Bill of Rights 36212; China wil Legco opheffen 36413

IERLAND

Begroting: presentatie voor 1996 32812
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: debat over buitenlands beleid 70613
— Groot-Brittannië: topontmoeting uitgesteld 3113; voorstel Trimble 3211: ontmoeting premiers Major en Bruton 3212
— Japan: visserijconflict 74413
— Vaticaan: bezoek pauselijke gezant 32813
Criminaliteit: journaliste vermoord 70613
Referendum: over echtscheiding 3412; beroep tegen uitslag 32812
Regering: premier Bruton waarschuwt voor meer IRA-geweld 706/2
Schandalen: paniek over besmetting met aidsvirus 3411: priesters in opspraak wegens ontucht 34/2
Vredesproces: Engels-Iers overleg over ontwapening 3211; ontmoeting premiers Major en Bruton 3212

INDIA

Begroting interimbegroting 1996-'97 gcprcrcntccrd 47912
Binnenlandse veiligheid: clandestiene wapens afgeworpen 22311
Buitenlandse betrekkingen:
Bangladesh: waterbesprekingen 79411
— Nepal: akkoord over waterkrachtproject 516/1; akkoord over toegangsweg naar zeehavens 80111; onenigheid over ratificatie waterverdrag 80111
— Pakistan spanning opgelopen 447/1
Deelstaten
— Algemeen: verkiezingsresultaten deelstaatparlementen 53211
— Andhra Pradesh: mijnstaking 221/3; oud-premier overleden 22113
— Assam: geweld 221/3: premier overleden 59213
— Delhi: verbod op Amerikaanse fastfood-restaurants 222/1
— Gujarat: nieuwe gouverneur 44011
— Himachal Pradesh: gouverneur treedt af 59212
— Jammu en Kashmir: verkiezingsplan verworpen 22012; hernieuwde pogingen westerse gijzelaars vrij te krijgen 22013; bemiddelingspogingen om Westerse gijzelaars vrij te krijgen 44012: uitbreiding politiemacht 44012; regering onderhandelt met separatisten 44012; moskee bezet 44013
— Karnataka: verbod op Amerikaanse fastfood-restaurants 22211; overleg over Cauvary-rivier met Tamil Nadu 22212; opvolger Deve Gowda benoemd 59213
— Kerala: gouverneur treedt af 59213
— Maharashtra: nieuwe onderhandelingen over energieproject 22112; overeenstemming bereikt 22112
— New Delhi: premier treedt af 43911
— Sikkim: nieuwe gouverneur 44012
— Tamil Nadu: overleg over Cauvary-rivier met Karnataka 22212
— Tripura: gewelddadigheden 22212
— Uttar Pradesh: presidentieel bestuur 22213; gouverneur treedt af 59213; treinramp 59213
— West-Bengalen: nieuwe gouverneur 22113
Justitie: aanklachten wegens cormptie 22313; uitspraak Hooggerechtshof over privatisering in telecommunicatie-sector 43912
Militaire zaken: nieuwe luchtmachtcommandant 22111; eerste gevechtstank in productie 22312
Munt: centrale bank steunt roepie 22012: val roepie 43913
Politieke partijen:
BJP: leider treedt af 22411
— JD: fractievoorzitter geeft zetel op 22411; voorzitter treedt af 22411
Rampen: brand in school 22312; toeristen omgekomen bij instorten hotel 58712
Regering: kabinetswijzigingen 220/1; aftreden ministers 22313; ministers treden af 43813; kabinetswijziging 43813; ministers dienen ontslag in 58711: BJP-regering na twaalf dagen gevallen 59112; Vajpayee volgt Rao op als premier 59112; Verenigd Front-leider nieuwe premier 59113; samenstelling kabinet 59211
Schandalen: controverse over telecommunicatiecontract 22213; corruptieschandaal 22312; crisis over corruptie breidt zich uit 43811; nieuwe arrestaties 43911
Terrorisme: bomexplosies in New Delhi 22011
Verkiezingen: voor Hogerhuis 43912; datum algemene verkiezingen 44011; algemene verkiezingen 587/3; verkiezingscampagne 58811; verkiezingsgeweld 58812; verkiezingsronden op 2 en 7 mei 58813; nederlaag voor Congrespartij (I) 58911; BJP wordt grootste partij 58911; NF-LP-alliantie blijft potentiële 3de macht 58912; verkiezingsresultaten 58912: verkiezingsuitslag Lok Sahha per partij 58913; zetelverdeling in de Lok Sabha 59011; Uitslag Lok Sabha per deelstaat 59011; 'bandietenkoningin' in Lok Sabha gekozen 59013

INDONESIË

Begroting: voor 1996-'97 gepresenteerd 30011
Buitenlandse betrekkingen:

— Australië: veiligheidsovereenkomst ondertekend 298/3
— EU protest tegen optreden Indonesische regering 797/2
— Portugal: biedt herstel diplomatieke contacten aan 299/3
— Verenigde Staten: verbod training Indonesische soldaten opgeheven 51213, protest tegen optreden Indonesische regering 79712
Economie: ontwikkelingen 30011
Gijzelaars: verdere verloop gijzelingsactie OPM 512/1; gijzelaars bevrijd door leger 512/2
Irian Jaya: OPM ontvoert leden expeditie 300/3; bemiddelingspogingen 301/3
Justitie. arrestatie van vermeende extreem-linkse activisten 29812: proces tegen Bintang Pamungkas begonnen 298/2; voormalige communisten krijgen stemrecht terug 51213
Media: verbod op kranten 79411
Mensenrechteii: voorlopig rapport van mensenrechtencommissie over rellen 79911
Militaire zaken: schietpartij op vliegveld Timika 511/3: benoemingen 512/3; bevordering voor Prabowo 79813
Onafhankelijkheidsverklaring viering leidt tot polarisatie 798/1
Oost-Timor ontwikkelingen 29911 7de gespreksronde 299 3
Opposition: gevangenisstraf voor Binrang Pamungkas 513/2; aanhoudende strafcampagne 79612: Megawati wil rechtszaak tegen regime schikken 79713; nieuwe partijkantoor PDI-Megawati gesloten 79911
Politieke partijen:
— PDI: dochter Soekarno afgezet als voorzitter 794/2; ernstige ongeregeldhedenin Jakarta na bestorming hoofdkantoor 79512
— PRD: voorzitter gearresteerd 79613
— PUDI: opgericht 51312
President: jaarlijkse beleidstoespraak 79713
Rampen: aardbeving 30211
Regering: kabinetswijzigingen 29813; Habibie herkozen als ICMI-voorzitter 29813
Sociale onrust: ordeverstoringen in Irian Jaya 51112; concessies Amerikaans mijnbouwbedrijf 51113: vijf studenten gedood bij protestacties in Zuid-Sulawesi 51311

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN
Franstalige landen: 6de top 23711
Nobelprijs voor de Vrede 1995: toegekend aan Joseph Rotblat 85/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Wereldeconomie: 5de topconferentie G-15 15513; vergadering G-7 15713; vergadering G-10 15713; vergadering G-24 15713; vergadering G-7-ministers van financiën 377/2; akkoord Oekraine en G-7 over sluiting kerncentrale Tsjernobyl 46413; G-7-conferentie over werkloosheid 51812: vergadering G-7 over schuldenverlichting 52112; vergadering G-10 over liquiditeitscrisis 52113: vergadering G-24 52113; G-7-top in Lyon 73411

ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING
CFE: Bjelaroes hervat vernietiging conventionele wapens 16312
Conventionele wapens: Frankrijk verwerpt Amerikaans rapport 8612: VN-overzicht wapenverkopen 8612; herziening standpunt VS over gebmik landmijnen 37813; VN-conferentie over landmijnen 52011
Kernproeven: 5de Franse kernproef 155/3: 6de Franse kernproef 37811; einde proeven aaiigehondigd 37812; internationale reactie 37812
Kernwapens: Chinese kernproeven 8611; Franse kernproeven 8613; internationale veroordelingen en protesten 86/1; nieuwe Franse kernproeven 87/2; internationale protesten tegen Franse kernproeven 152/1; VN-conferentie over ontwapening 37811: vooruitgang geboekt bij besprekingen 37811
Nucleair materiaal: vonnis in plutoniumsmokkelzaak 8611; Amerikaanse bezorgdheid over veiligheid in landen voormalige Sowjet-Unie 37813
Nucleaire veiligheid: G-7-conferentie in Moskou 51911

ORGANISATIES:
AMNESTY INTERNATIONAL (AI)
China: registratie executies 35612; rapport over mensenrechten 35711: Amnesty International woont IPU-conferentie bij in Beijing 869/2
Mexico: rapport over veiligheidstroepen 12412
Sahara (West): rapport over schending mensenrechten 498/2
Tunesië: rapport over mensenrechten 283/3

BEWEGING VAN NIET-GEBONDEN LANDEN (NAM)
Algemeen: 11de topconferentie 158/1
Eritrea: toegelaten als lid 15812
Toerkmenistan: toegelaten als lid 158/2

COORDINEREND COMITÉ VOOR MULTILATERALE EXPORTCONTROLES (COCOM)
Akkoord van Wassenaar besprekingen mislukt 73511
Algemeen akkoord over inwerkingtreding nieuwe organisatie 379/1

GEMENEBEST
Kameroen: toetreding als lid 19513
Mozambique toegelaten als 53ste lid 15613
Nigeria: geschorst 156/2: versoepeling standpunt 20111: initiatief mislukt 201/3; wapenembargo ingesteld 420'3: ontmoeting ministeriële actiegroep 639/1
Regeringsleiders: 30ste tweejaarlijkse vergadering 15611

INTERNATIONAAL GERECHTSHOF (ICJ)
Nieuw-Zeeland verzoek zaak tegen kernproeven te heiopenen 15312 verzoek verworpen 15413

INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (IMF)
Algemeen: jaarlijkse najaarsvergadering 15711; herbenoeming algemeen directeur 52212
Argentinië: overbmggingskrediet 55511
Arnienië: lening in ESAF-kader 45712
Azerbajdzjan: overbruggingskrediet 16211
Bjelaroes: overbmggingskrediet 16311
Bosnië-Herzegovina: 181ste lid 15811
Broenei: 180ste lid 15811
Burkina Faso: lening in ESAF-kader 635/1; kwijtschelding schuld 63511
Djibouti: overbruggingskrediet 63612
El Salvador: overbmggingskrediet 48312
Estland: overbruggingskrediet 73812
Gabon: lening in EFF-kader 19511
Georgië: lening in ESAF-kader 46111
Guyana: lening in ESAF-kader 76913
Hongarije: overbruggingskrediet 74613
Interimcomité: bezorgdheid over IDA 157/3; vergadering over schuldenverlichtingsplan 52211
Jemen: overbmggingskrediet 350/1
Jordanië: lening in EFF-kader 29312
Kazachstan: lening in EFF-kader 79913
Kenia: stopzetting hulp 13013; lening in ESAF-kader goedgekeurd 494/1
Kirgizstan: lening in ESAF-kader 22513
Kongo: ontwerpovereenkomst 19612: lening in ESAF-kader 72312
Madagascar: steun betuigd 77513
Malawi: lening in ESAF-kader 19712; lening goedgekeurd 49611
Mali: lening in ESAF-kader 27712
Mexico: overbruggingskrediet verlengd 77113
Moldowa: krediet in EFF-kader 74911
Niger: lening in ESAF-kader 77812
Oekraïne: overbruggingskrediet 466/3
Oezbekistan: overbruggingskrediet 230/1
Ontwikkelingscomité: bezorgheid over IDA 157/3; vergadering over schuldenverlichtingsplan 522/1
Pakistan: overbruggingskrediet 23113
Peru: lening in EFF-kader 77213
Rapporten: World Economic Outlook oktober 1995 15811; World Econoinic Outlook april 1996 52212
Russische Federatie: tranche lening vrijgegeven 75911
Tadzjikistan: overhrnggingskrediet 803/2
Uruguay: overbruggingskrediet goedgekeurd 71911
Venezuela: besprekingen opgeschort 39911: akkoord bereikt 719/1: keurt overbmggingskrediet goed 71912
Wereldbank: schuldenplan voor armste landen 52111; voorjaarsvergaderingen 52112
Zambia: betrekkingen hersteld 28411

INTERNATIOSALE ARREIDSORGANISATIE (ILO)
Rapporten over kinderarbeid 52013

IKTERNATIOVALE MARITIEME ORGASISATIE (IMO)
Vergadering veiligheidsmaatregelen voor veerboten 37911

INTERNATIONALE WALVISVAARTCOMMISSIE (IWC)
Jaarvergadering: Noorse delegatie loopt weg 59711

NOORDATLANTISCHE VERDRAGSORGANISATIE (NAVO)
Albanië: bezoek van president Berisha 24312
Bosnië-Herzegovina militaire luchtpatrouilles boven Bosnië 2412; verwikkelingen rond oprichting vredesmacht 9013; opschorting Britse hulpkonvooien 92/3; vredestroepen betrokken bij incidenten 92/3; stationering IFOR-troepen 305/3; hoofdstructuur IFOR 306/1; bevelsstructuur IFOR 30512: discussie over stationering IFOR 11-contingent 60711
Frankrijk: breidt participatie uit 159/2
Herstructurering: hesluitvorming over 'Europese defensie-identiteit' 59713: oprichting nieuwe commandostructuur 597/3; CJTF-concept 598/1; Russische reactie op nieuwe identiteit 59812
Ministers: vergadering ministers van defensie 158/3; vergadering ministers van defensie 59813: Frankrijk officieel welkom geheten 598/3; Russisch voorstel voor nauwe samenwerking 59813
NAR: overeenkomst IFOR 15911
'Partnerschap voor Vrede' (PFP): Macedonië treedt toe 15813; Oekraïne treedt toe 175/2; NACC vergadering 59911
Secretiris-generaal: Willy Claes treedt af 15813; Solana benoemd 159/1; Solana maakt rondreis in Oost-Europa 59712
Uitbreiding: VS steunen uitbreiding naar het Oosten 597/2; Russisch verzet 59813
Verenigde Staten: akkoord inet CJTF-concept onder leiding van WEU 59713

ORGANISATIE VAN DE ISLAMITISCHE COYFERENTIE (OIC)
Leden lidmaatschap Kazachstan 37912
Ministers 23ste vergadering minsters van buitenlandse zaken 37912

ORGANISATIE VAN OLIE-EXPORTERENDE LANDEN (OPEC)
Gabon: trekt zich terug 56712
Lidstaten: terugtrekking Gabon 73513
Ministers: handhaven productieplafond 23713
Productiebeleid: verhoging productieplafond 73513

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING (ECO)
Conferentie: topontmoeting presidenten 73511

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING (OESO)
DAC: nieuwe hulpstrategie 66312
Ministerraad: jaarvergadering 56313
Rapporten: over crisis december 1994 in Mexico 12213
Tsjechië: toegelaten als 26ste lid 39212

ORGANISATIE VOOR VEILIGHEID EN SAMENWERKING IN EUROPA (OVSE)
Albanië: rapport over verkiezingen 60113
Bosnië-Herzegovina: conferentie 30811; datum Bosnische verkiezingen vastgesteld 60613
Macedonië: toegelaten als lid 11013

PORTUGEESTALIGE GEMEENSCHAP (CPLP)
Ministers: ondertekenen verdrag over oprichting 73412
Oprichtingsbijeenkomst: staatshoofden bijeen 73413

VERENIGDE NATIES
Afghanistan: UNICEF-programma opgeschort 219/1; speciale afgezant neemt ontslag 649/1
Afrika: nieuw samenwerkingsprogramma 40911
Algemene Vergadering: 50ste zitting 239/1: viering 50ste verjaardag 239/2; nieuwe niet-permante leden Veiligheidsraad benoemd 23912; opschorting stemrecht voor niet nakomen verplichtingen 52311
Angola: bezoek van secretaris-generaal Boutros Ghali 52/1; mandaat UNAVEM III verlengd 5212: snellere voortgang vredesproces gevraagd 338/3; druk op implementatie vredesakkoord 33911; kwartierarrest UNITA-manschappen voltooid 83911
Begroting: financiële crisis 522/3
Boeroendi: onderzoekscommissie naar moord op president Ndadaye ingesteld 126/3: nieuwe speciale afgevaardigde 12713: rapport over dreigende volkenmoord 41413: vredesmissie in geval van escalatie 63313
Bosnië-Herzegovina: hergroepering troepen 91/1: controverse over rol hij val Srehrenica 9113: personele wijzigingen 92'1: voorbereidingen oprichting implementatiemacht 9512: terugtrekking UNPROFOR 96/1; nieuwe aanklachten oorlogstribunaal 96/1: dragen gezag over aan NAVO 30513; sancties tegen Bosnische Serviers opgeheven 313/1; oorlogstribunaal 313/1; arrestatie en uitlevering van

Servische militairen leidt tot crisis 31311; benoeming nieuwe hoofdaanklager 31411; wapenembargo tegen voormalig Joego-Slavië officieel opgeheven 60613; tribunaal voor oorlogsmisdaden 60713: begin oorlogstribunaal 60812; begin openbare hoorzitting over Karadzic en Mladic 60813
China: rapport over mensenrechtensituatie 58411
Conferentie: over ontwapening 37811: over landmijnen 52011; Habitat II 80611
Cuba: resolutie tegen embargo aangenomen 4511; VS eist veroordeling Cuba door Veiligheidsraad 33213: ICAO-rapport over neerschieten vliegtuigen 561/1
Cyprus: vredesbesprekingen hervat 460/2
Eritrea: bemiddeling in territoriaal geschil 34112
Georgië: resolutie Veiligheidsraad over Abchazië 74512
Griekenland: ratificatie UNCLOS 10212
Haïti: verzoek om verlenging VN-missie 39711; mandaat verlengd 39711
Irak: UNSCOM-rapporten 28812; hulporganisaties roepen op tot humanitaire hulp 28813: UNSCOM-verslag over radiologische wapens 28911; aankondiging besprekingen over olieverkoop 28912; schadevergoeding voor slachtoffers Golfoorlog 28913; ontwikkelingen in kwestie van beperkte verkoop van Iraakse olie 50013; oliebeaprekingeri afgebroken 50111; akkoord over olieverkopen onder auspiciën VN 50113; uitstel bezoek VN-wapeninspecteurs aan Iraakse bases 50213; hoofd speciale VN-commissie op bezoek 50311; spanningen door VN-wapeninspectie 85312; vernietiging chemische wapens 85313; hoofd speciale VN-commissie op bezoek 85411; reactie op militaire actie in 'safe haven' 85511; opschorting olieverkoop 85513
Iran: UNCHR veroordeelt schending mensenrechten 43113
Japan: rapport over troostmeisjes 37013
Joego-Slavië: opschorting sancties verlengd 10612
Kroatië: aanvaardt resolutie over Oost-Slavonië 32813
Landmijnen: herziening standpunt VS over gebruik landmijnen 37813
Libanon: akkoord over status UNIFIL 35013: UNIFIL-kamp beschoten 57711; rapport over Kana-bloedbad 579/1
Liberia: UNOMIL-mandaat verlengd 5813
Macedonië: verzoek om uitbreiding mandaat UNPREDEP 61213
Milieu: verbod op export giftig afval naar Derde Wereld 52212; wetenschappelijke commissie bevestigt temperatuurstijging aarde 52212
Mozambique: repatriëring vluchtelingen uit Malawi voltooid 13213
Myanmar: rapport over 'dwangarbeid' 146
Nederland: Dutchbat en Sebrenica 813
Nigeria: bezoek van onderzoeksteam 419/3; onderzoek naar schending mensenrechten 42011
Rwanda: gedeeltelijk vertrek UNAMIR 134/2; moeilijkheden voor tribunaal volkerenmoord 13413; Kenia in conflict met tribunaal 13511: tribunaal geopend 13512; volkerenmoord 1994 gepland volgens oud-commandant UNAMIR 13513: repatriëring vluchtelingen door UNHCR 41412; eerste aanklachten Internationaal Strafrechttribunaal 42111; terugtrekking UNAMIR 42211; eerste zitting Internationaal Strafrechttribunaal in Arusha 783/2
Sahara (West): MINURSO-mandaat verlengd 13613; mandaat om referendum te organizeren verlengd 49811; opschorting MINURSO 49812
Soedan: rapport over mensenrechten 6011; veroordeeld door Veiligheidsraad 34311; rapport over mensenrechten 34312; sancties opgelegd 56811; resolutie 1054 van kracht 56813; Veiligheidsraad stemt in met vluchtverbod Soedan Airways 78412
Tadzjikistan: waarnemer gedood 23413
Taiwan: verzoek lidmaatschap afgewezen 14911
Togo: overeenkomst repatriëring vluchtelingen 20413
UNCED: 2de conferentie over klimaatverandering 80613
UNCTAD: 9de zitting 52312
UNDP: rapport ontwikkeling van de mensheid 80712; nieuwe graadmeter voor verborgen armoede 80713
UNFPA: State of the World Population 1996 52313
UNHCR: rapport over vluchtelingen 23913
UNICEF: jaarrapport 199612; wereldcongres tegen commerciële seknuele expoitatie van kinderen 80711
UNIDO: jaarvergadering 52312
Veiligheidsraad: nieuwe niet-permanente leden benoemd 23912
Verenigde Staten: plan voor betalen bijdrage 52311
Vrouwenzaken: 4de wereldvrouwenconferentie 23811; hoogtepuiiten 23812; slotdeclaratie 23813: NGO-forum over Vrouwen 23911
WERELDBANK
Algemeen: jaarlijkse najaarsvergadering 15711
Bosnië-Herzegovina: plan voor toetreding 52112
IDA: akkoord over financiering 52111
Pakistan: lening goedgekeurd 23211

WERELDGEZONDHEIDSORGANISATIE (WHO)
Afrika: waarschuwing voor epidemie 40912
Aids: congres in Azië 59911; resultaten van onderzoek naar geneesmiddelen 59912
Irak: rapport over volksgezondheid 50111
Rapporten: over tuberculose 59912
Wereldgezondheidsvergadering: 49ste bijeenkomst 59912

WERELDHANDELSHANDELSORGANISATIE (WTO)
China: kwestie lidmaatschap 7311; onderhandelingen over lidmaatschap 36211; voorwaarden lidmaatschap 58211
Geschillencommissie: stelt Verenigde Staten in ongelijk 37912
Verenigde Staten Klacht over EU-import bananen 101/1

IRAK

Binnenlandse veiligheid: berichten over couppoging 85411; kaping Soedanees lijnvliegtuig 85412
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: regionale reacties op militaire actie in 'safe haven' 855/2; terughoudendheid in Westen en Arabische wereld over Amerikaanse luchtaanvallen X5613
Frankrijk: landbouwsamen erking 29212
— Groot-Brittannië: diplomaat uitgewezen 29012
Jordanië: raketonderdelen in beslag genomen 28911; olie-overeenkomst ondertekend 29111
— Mauretanië: wijst ambassadeur uit 27712
— Syrië: overleg over wateraangelegenheden 29512; geheime ontmoeting tussen presidenten 58011
Turkije: protocol ondertekend over lieropening oliepijpleiding 50111
Verenigde Staten: reactie op militaire actie in 'safe haven' 85512; Amerikaanse luchtaanvallen op Zuid-Irak 85611
Economie: plannen voor Iraakse olie-export 50212
Justitie: afsnijden oren beëindigd 50311
Koerden: overeenkomst over verkiezingen Nationale Assemhlée 29011; hervatting vredesbesprekingen in Koerdistan 29011; Iraakse militaire actie in noordelijke no-flyzone 85413; strijd tussen KDP en PUK 85512; militaire overwinningen KDP 85711; benoeming KDP-regering 85713
Militaire zaken: bericht over vlucht oud-stafchef Iraaks leper 50311
Oppositie: nieuwe oppositiegroep opent kantoor in Jordanië 29112
Parlement: voorzitter overleden 29013
— Nationale Assemhlée: inauguratie 50013
President: overgelopen schoonzoons na terugkeer vermoord 29112; reacties in binnen- en buitenland 29211
Referendum: nieuwe ambtstermijn president Saddam Hoessein goedgekeurd 29011; reacties in binnen- en buitenland 29011
Regering: kabinetswijzigingen 290/2
Terrorisme: bomaanslagen 291/1
Verenigde Naties: UNSCOM-rapporten 28812; hulporganisaties roepen op tot humanitaire hulp 28813; UNSCOM-verslag over radiologische wapens 28911; aankondiging besprekingen over olieverkoop 28912; schadevergoeding voor slachtoffers Golfoorlog 28913; ontwikkelingen in kwestie van beperkte verkoop van Iraakse olie 50013; oliebesprekingen afgebroken 50111; akkoord over olieverkopen onder auspiciën VN 50113; uitstel bezoek VN-wapeninspecteurs aan Iraakse bases 50213; hoofd speciale VN-commissie op bezoek 50311; spanningen door VN-wapeninspectie 85312; vernietiging chemische wapens 85313; hoofd speciale VN-commissie op bezoek 85411; reactie op militaire actie in 'safe haven' 85511: opschorting olieverkoop 85513
Verkiezingen: parlementsverkiezingen aangekondigd 29111; parlementsverkiezingen 50012
Volksgezondheid: rapport WHO 50111

IRAN

Begroting: voor 1996 gepresenteerd 14011; voor 1996-97 goedgekeurd 42813
Buitenlandse betrekkingen:
— Bahrein: complot met Iraanse steun 72613
— Bangladesh: bezoek van president Rafsanjani 13913
Bosnië-Herzegovina: betrekkingen op laag pitje 60313
— China: berichten over annulering nucleaire overeenkomst 13912
Duitsland: trekt uitnodiging minister in 14013; arrestatiebevel voor Fallahiyan 43112
— Filippijnen: bezoek van president Rafsanjani 139/3
— Groot-Brittannië: regeling schulden 13912
— Israël: gespannen verhouding wegens vliegtuigkaping 13911; kaper aangeklaagd 13912
Kameroen: uitbreiding samenwerking 77511
— Pakistan: premier Bhoetto op bezoek 231'3
— Russische Federatie. aankoop van Russische kernreactoren 13911; samenwerkingsovereenkomst geparafeerd 14013
— Syrië: betrekkingen onder druk 29512; samenwerkingsakkoord 86213
Turkije: verslechterde betrekkingen 43113
— Verenigde Arabische Emiraten: besprekingen over omstreden eilanden 43412
Verenigde Staten: protest tegen aankoop Russische kernreactoren 13911; sancties 140/3; speciaal anti-Amerikaans budget goedgekeurd 42813; schadevergoeding voor neerhalen passagiersvliegtuig 43013; beschuldiging van steun aan Hamas 431/1; voorstel Congres tot uitbreiding sancties 43112; wetsvoorstel sancties goedgekeurd 64511
— Vietnam: bezoek van president Rafsanjani 13913
— Zuid-Afrika: bezoek van minister van buitenlandse zaken 6511
Doodstraf: verduisteraar opgehangen 14011
Islam: militante groepering opgericht 14011; aanvallen door Ansar-e-Hizbollah 64412
Justitie: vonnis in moordzaak christelijke geestelijken 13913; krantenuitgever veroordeeld 13913
Mensenrechten: UNCHR veroordeelt schending mensenrechten 431/3
Parlement: openingszitting 64413; voorlopig voorzitter gekozen 64511
President: onenigheid met geestelijk leider 42911
Regering: eerste vrouwelijke onderminister benoemd 13913
Terrorisme: voormalige regeringsfunctionaris Sjahbewind vermoord 64413
Verkiezingen: start campagne parlementsverkiezingen 42912; eerste ronde 42913: tweede ronde 43012

ISRAËL

Arbeid: algemene staking 79011
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 21113: bezuinigingen 79011
Bezette gebieden: overdracht civiel en militair bestuur zes steden Westelijke Jordaanoever aan Palestijns Nationaal Gezag 21411; beperkingen bouw nederzettingen versoepeld 79012
Binnenlandse veiligheid: geheim contact met Hamas 20711; veiligheidsmaatregelen 42511; gedeeltelijke opheffing grenssluiting 42612
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: Arabische leiders bij begrafenis Rabin 208/1
— Duitsland: bezoek van president Weizmann 21313; reacties op bezoek Weizmann 24611
— Egypte: bezoek van premier Peres 21213; bezoek van premier Netanyahu 79112
— EU: associatieovereenkomst gesloten 10113
— Frankrijk: voorstel voor wapenstilstand in Zuid-Libanon 57713
— Iran: gespannen verhouding wegens vliegtuigkaping 13911; kaper aangeklaagd 13912
— Jemen: informeel contact 21312
— Jordanië: bezoek van premier Peres 21213; koning Hoessein op bezoek 21311; premier Kabariti op bezoek 79111; bezoek van premier Netanyahu 79112
— Libanon: verhoogde spanning 6613; reactie regering 6711; reactie Israël 6711; aanhoudend geweld in Zuid-Libanon 35013; Israëlische zeeblokkade 35111; mislukte aanslag deltavlieger 35111; aanhoudende gevechten 35111; Israëlisch offensief in Libanon 57512; achtergrond offensief tegen Hezbollah 57513; ontwikkelingen voorafgaand aan offensief 57513; operatie 'Druiven der Gramschap' 57611; eerste reacties 57613; bloedbad in Kana 57711: aantallen slachtoffers 57813; gevolgen voor Libanese economie 57813; staakt-het-vuren 57812; VN-rapport over Kana-bloedbad 57911; schermutselingen Israël1 Hezbollah 85912
— Macedonië: betrekkingen aangeknoopt 21312
— Mauretanië: verbetering betrekkingen 21212
— Oman: bezoek van premier Peres 50611
— Qatar: bezoek van premier Peres 50611

— Russische Federatie: minister van defensie op bezoek 213/2
— Syrië: geen doorbraak in onderhandelingen 20512
— Tunesië: verbindingskantoor geopend 21312
— Turkije: president Demirel op bezoek 50513: militaire samenwerkingsakkoorden 50513; nieuw defensieakkoord 791/3
Verenigde Staten: bezoek van premier Perea 21312: staatsburgerschap voor Pollard 21313; president Clinton op bezoek 50413; bezoek van premier Peres 505/1; samenwerkingsakkoord om terrorisme te bestrijden 50512: poging om offensief tegen Hezbollah te stoppen 577/2; bezoek van premier Netanyahu 790/3
Economie: ovenenkomst levering gas 212/2
Immigratie: demonstratie Ethiopische immigranten 21211
Justitie: nasleep moord Rabin 20912; aanklachten in verband met moord Rabin 21112; proces tegen Amir geopend 211/3; vrijlating Palestijnse gevangenen 215/3; vonnis in proces-Amir 50412; officieel rapport over moord op Rabin 50412; verdere voortgang in proces over moord op Rabin 79013
Kernenergie: Peres over nucleaire potentie 21311: berichten over lekkende kernreactor 50611
Palestijnse Gebieden: ontmoeting Peres en Arafat 21513; gebieden afgesloten 42413
PLO: contacten opgeschort 42413
Politieke partijen:
— Arbeidspartij: nieuw partijprogramma 43411; voorverkiezingen kandidatenlijst 50411
Derde Weg: nieuwe voorzitter 21111
— Gesher: opgericht 50313; pact met Likoed 50411
— Likoed: pact met Tsomet 50312; pact met Gesher 504/1: voorverkiezingen kandidatenlijst 50411
— Meretz: Sarid tot voorzitter gekozen 50313
— Tsomet: pact met Likoed 50312
— Yamin Yisrael: opgericht 21111
Regering: begrafenis Rabin 20811; Peres volgt Rabin op 21011; vormt nieuwe regering 21011: sanienstelling 21012; spoorwegverbinding met Gazastrook goedgekeurd 42312; voorstel voor referendum over vredesregeling 42812; vorming nieuwe regering Netanyahu 78812; coalitie-akkoorden 78812; samenstelling kabinet 78912; beleidslijnen 78911; Sharon benoemd in kabinet 78913: minister van justitie treedt af 79011
Terrorisme: soldaten gedood 20613; de 'ingenieur' vermoord 21611; golf van zelfmoordaanslagen 42313; verwarring over achtergrond daders 42313: reactie op aanslagen 42412: nieuwe aanslagen in Jeruzalem en Tel Aviv 42413
Veiligheidsdiensten: nieuw hoofd Shin Bet 21211: nieuw hoofd Mossad 50413
Verkiezingen: premier Peres besluit parlementsverkiezingen te vervroegen 50311; verkiezing van Netanyahu tot premier 50612; verkiezingen voor de Knesset 50612; uitslag verkiezingen premierschap 50613; verkiezingscampagne 50613; uitslag verkiezingen Knesset 50713; opkomst bij en analyse van de verkiezingen 50713; aanwijzingen voor beleid Netanyahu 50811; Palestijnse en regionale reacties op overwinning Netanyahu 50813

ITALIË

ALGEMEEN
Grondwet: vérschillende visies op wijzigingen 38212: voorstel tot grondwetsherziening 81512
Immigratie: nieuw decreet 16913
Justitie: Berlusconi bescbuldigd van corruptie 16813; veroordelingen in Enimont-proces 16813; onderzoek naar financiering van socialisten door Fininvest 16813; nieuwe aanklachten tegen Andreotti 169/1; proces voortgezet 16911; Paolo Berlusconi veroordeeld 16912; uitspraak over detentie aids-patienten 17013; bedelarij gelegaliseerd 17013; proces tegen Berlusconi geopend 38312; nieuwe beschuldigingen Berlusconi 38313; verzoek Berlusconi om uitstel rechtszaak afgewezen 38313; omstreden arrestatie Squillante 38511: vrijspraak voor Di Pietro 385/3; voortzetting van processen 38712; proces tegen mode ontwerpres 387/3; Craxi veroordeeld 38713; broer Berlusconi schuldig bevonden 38713; onderzoek brand La Fenice 38713; mafialeiders gearresteerd 81513; arrestatie directeur Fininvest 81611; veroordeling Armani 81611; nieuwe aanklachten tegen Berlusconi en Craxi 81611; onderzoek naar corruptie bij ministerie van posterijen en telecommunicatie 81612: ontslag directeur staatsspoorwegen na arrestatie op beschuldiging van fraude 81613; voortzetting proces tegen Andreotti 81711: moordenaar van oud-premier Moro veroordeeld 81712; aanhouding Camorra-baas Sepe 81712; mogelijke strafrechtelijke vervolging Bossi 81712
Media: akkoord over toezicht up toegang tot RAI 170/1; ontwerpwet mediahervorniing 81512, hervorming televisiebestel opgeschort 815/2
Rampen: doden bij overstroming 81912
Schandalen: corruptiezaken 16812
Tweede Wereldoorlog: Argentinië levert Priebke uit 17111; verontwaardiging over ontslag rechtsvervolging voor Priebke 818/3

BUITENLANDSE BETREKKINGEN
Albanië: president Berisha op bezoek 24312
Argentinië: Priebke aan Italië iiitgeleverd 17111
Chili: Contreras veroordeeld door rechtbank in Ronie 4013
Duitsland: RAF-verdachte in Rome gearresteerd 24/1; bezoek van premier Prodi 54212
Griekenland: vervanging geëist van Italiaanse militaire attaché 81011
Mexico: bezoek van president Zedillo 336/3

ECONOMIE. FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 16912; aanvullende maatregelen 17012: minibegroting voor 1996 814/2: voor 1996-'97 gepresenteerd 81413
Economisch beleid: privatisering ENI 169/3; andere privatiseringsmaatregelen 170/1; spanningen over beleid regering 81412; privatisering staatstelecomrilunicatiebedrijf 815/3

POLITIEK BINNENLAND
Parlement:
— Algemeen: voortijdige ontbinding 382/2; nieuwe voorzitters Senaat en Kamer van Afgevaardigden 812/2
— Kamer van Afgevaardigden: keurt wet over RAI goed 17011: oplossing politieke crisis 38111; zetelverdeling 38613
— Senaat: zetelverdeling 38613
Politieke partijen:
— Lijst Dini voor Italiaanse Vernieuwing: opgericht 382/1
— LN: formatie LN-'regering' in het noorden 81312; Bossi proclameert onafhankelijke republiek 'Padania' 81713
Regering: motie van wantrouwen verworpen 16811; minister van justitie ontslagen 16812; regering-Dini treedt af 170/1; interim-premier Dini treedt af 38111; kans op vorming regering-Dini met uitgebreid mandaat 38111; Maccanico nieuwe formateur 38211; coalitiebesprekingen mislukt 38212; nieuwe regering 81211; samenstelling 81213
Verkiezingen: uitgeschreven 38211; verkiezingscampagne van start 38411; belastingen als verkiezingsitem 38411: verloop campagnes 38412; overwinning centrum-links 38513; uitslag algemene verkiezingen 38611; verwarring bij rechts 38613: positie van Di Pietro 387/1; nederlaag LN bij gemeenteraadsverkiezingen 81313: verkiezingen voor Siciliaanse regionale assemblée 81411

IVOORKUST

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 49311
Binnenlandse veiligheid: couppoging 1995 bevestigd 49111
Buitenlandse betrekkingen:
— Liberia: botsingen aan grens 5712
Censuur: maatregelen tegen pers 130/2
Economie: exportbeperkingen 12811
Regering: demonstratieverbod uitgevaardigd 128/1; nieuw kabinet 49212; samenstelling 49213
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 12813: overwinning Konan Bédié 12912; parlementsverkiezingen 12913: absolute meerderheid PDCT

JAMAICA

Economie: monetaire maatregelen 71711
Politieke partijen:
— National Democratic Movement (NDM): opgericht 71711

JAPAN

Bankwezen: reddingsplan voor hypotheekbanken goedgekeurd 36711: Daiwa Bank bekent schuld 37212; onderzoek naar ministerie van financiën 37213: liquidatieplan juien 65013: secretaris-generaal LDP getuigt voor parlement 65112; voormalig leider jusen gearresteerd 65113; finacieringsmaatschappij bankroet 65113
Begroting: impasse doorbroken 65011: goedgekeurd door Huis van Raadsheren 65012
Buitenlandse betrekkingen:
— Brazilië: president Cardoso op bezoek 48111
China: steun na kernproef bevroren 7112; bezoek van minister van buitenlandse zaken 36012; Japanse militair attaché uitgewezen 36013: samenwerking 65213
— Frankrijk: resolutie Japans parlement tegen kernproeven 153/1
— Ierland: visserijconflict 74413
— Korea (Zuid): territoriaal geschil 446/1: toponimoeting 66112
— Peru: bezoek van premier Hashimoto 77313
— Russische Federatie: incident met kustwacht 8112; visserijbesprekingen mislukt 371/3; akkoord over hervattinn vredesbesprekingen 65311
— Verenigde Staten: handelsakkoord ondertekend 7612: anti-Amerikaanse betogingen op Okinawa 8112: toekomst Amerikaanse bases 82/2: Amerikaanse geheime dienst bescbuldigd van afluisteren 8311; kwesties rond Okinawa 36513; nieuwe anti-Amerikaanse protesten 36611; vonissen in verkrachtingsproces 36611; rechterlijke uitspraak over huurcontracten Amerikaanse militaire basis 36612; bezoek van premier Hashimoto 37111; overeenkomst over luchtvrachtdiensren 37112; president Clinton op bezoek 651/3; gezamenlijke veiligheidsverklaring 65211; akkoord over vermindering aantal militairen op Okinawa 65213: Amerikaans militair vliegtuig neergeschoten 65311
Economie: verlaging rentetarieven 7612; maatregelen om waarde yen te verminderen 79/3; reddingsplan kredietinstelling 7913; plan voor nieuwe instantie redding banken 8011; stimuleringsprogramma goedgekeurd 8012: verlaging rentetarieven 8013; voorstel tot liquidatie NT 37213; liquidatie uitgesteld 37211: dereguleringsprogramma bekendgemaakt 37213; verhoging omzetbelasting goedgekeurd 65511
Hoofdstad: goedkeuring rapport over verplaatsing hoofdstad 65411
Justitie: nieuwe arrestaties Aum Shinrikyo-sekte 7511; maatregelen tegen Aum Sliinrikyo-sekte 36613; eerste vonnissen tegen sekte 36613; Daiwa Bank bekent schuld 37212; onderzoek naar ministerie van financiën 37213; proces tegen leider sekte begonnen 65312
Kernenergie: ongeluk in kernreactor 36711: poging om ongeluk on doofpot te stoppen 36711
Media: directeur commerciële zender neemt ontslag 653/2
Militaire zaken: nieuw defensiebeleid 8411
Parlement:
— Diet: amendement Wet Inzake Religieuze Genootschappen 36613; reddingsplannen hypotheekbanken voorgelegd aan parlement 36712: reddingsplan jusen goedgekeurd 65112
Politieke partijen:
— LDP: partijpolitieke ontwikkelingen 7813; nieuwe leider gekozen 7912
NSP: opgericht 37012
— SDPJ: beluit tot opheffing 7911; Murayama herkozen als partijleider 37012; naam gewijzigd in SDP 37012
— Shinshinto: tegen reddingsplan hypotheekbanken 36713; blokkade reddingsplan beëindigd 36812; nieuwe leider 36913
Rampen: tunnelramp 37013
Regering: kabinetswijzigingen 7811; kabinetsleden afgetreden 8311; staatsminister na aanvaring niet Zuid-Korea afgetreden 8313; nieuwe premier benoemd 36811; nieuw kabinet 36912: samenstelling 36912
Schandalen: financiële schandalen 7713; Daiwa-bankschandaal 8013: oud-minister gearresteerd 36612; schandaal rond besmet bloed 37113; schadevergoedingsregeling hemofiliepatiënten 37211; uitkomst onderzoek Sagawa Kyubin-schandaal 37311; Sumitomo-koperschandaal 65412
Terrorisme: nieuwe arrestaties Aum Sbinrikyo-sekte 7511: aan sekte toegeschreven moorden 7512: nieuwe aanklachten 7512; proces tegen Asahara 7513; sekte ontbonden 7513; aanslag in metro Tokio maakt nog dodelijk slachtoffer 65312
Tweede Wereldoorlog: geen herdenking capitulatie 7611; schadevergoeding voor troostmeisjes en krijgsgevangenen 7611; verontschuldigingen 7611; einde oorlog en Hiroshima herdacht 7612; VN-rapport over troostmeisjes 37013; ontwikkelingen in de kwestie troostmeisjes 65313; vaststelling bedrag aan schadevergoeding troostmeisjes 65411
Verkiezingen: regering lijdt nederlaag bij verkiezingen voor Hogerhuis 7613; uitslag verkiezingen Hogerhuis 77.1; tussentijdse verkiezingen in Gifu 368/1; verkiezingen op Okinawa 65412

JEMEN

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 35011

Binnenlandse veiligheid: rellen in Mukalla 72711
Buitenlandse betrekkingen:
— Eritrea: grensgeschil 5512: conflict over eilanden Rode Zee 341/1; internationale bemiddeling loop op niets uit 34113; arbitrageovereenkomst over Hanish-eilanden 63613
— Ethiopië: ambassadeur vraagt asiel aan 5711
Frankrijk: gasovereenkomst met Total getekend 141/1
Israël: informeel contact 21312
Oman: terugtrekking troepen langs grens 72712
Saoedi-Arabië: veiligheidsovereenkomst 14112: veiligheidsovereenkomst 727/2
Economie: IMF-overbruggingskrediet 350/1; fusie luchtvaartmaatschappijen 35012; vijfjarenplan gepresenteerd 72712
Justitie: fundamentalisten gearreiteerd 14111
Munt: munteenheid voormalig Zuid-Jeinen afgeschaft 35013
Rampen: scheepsramp Eritrese immigranten 14111: ernstige overstromingen 72712
Regering: spanning binnen coalitie 14112; kabinetswijziging 14112: kabinetswijziging 34913

JOEGO-SLAVIË

Bankwezen: president centrale bank ontslagen 61112
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 106/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Bosnië-Herzegovina: wederzijdse erkenning 30512
— Kroatië: bezoek van minister van buitenlandse zaken 61113
— Macedonië: diplomatieke betrekkingen aangeknoopt 61111
— Russische Federatie: Russisch decreet staat 'humanitaire handel' toe 10612
— Slovenië: verzet tegen Sloveense schuldenovereenkomst 61612
Verenigde Staten: sancties opgeheven 9513
Economie: begin schuldenoverleg met commerciële crediteuren 61112
Munt: dinar gedevalueerd 10613
Regering: kabinetswijziging 10611
Verenigde Naties: wapenembargo opgeheven 9611; opschorting sancties verlengd

JORDANIË

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 29212
Buitenlandse betrekkingen:
Irak: raketonderdelen in beslaggenomen 28911; olieovereenkomst ondertekend 29111
— Israël: premier Peres op bezoek 21213; bezoek van koning Hoessein 21311: bezoek van premier Kabariti 791.12
— Saoedi-Arabië: bezoek van minister van buitenlandse zaken 29313: bezoek van koning Hoessein 29313: bezoek van koning Hoessein 72813
— Syrië: bezoek van koning Hoessein 72811
— Verenigde Staten: minister van defensie op bezoek 293/3
Economie: IMF-lening in EFF-kader 29312
Justitie: islamitische leider veroordeeld 29311: vakbondsleider veroordeeld 72712
Koning: benoemt adviseur 29212
Regering: nieuwe regering benoemd 29213; portefeuilleverdeling 29213; motie van vertrouwen 72713
Sociale onrust: broodoproer 72713

KAAPVERDIË

Regering: kabinetswijziging 41612
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 416/1; uitslag 41612; presidentsverkiezingen 41612

KAMEROEN

Buitenlandse betrekkingen:
Australië: Australiër veroordeeld 49313
Gemenebest: toetreding als lid 19513
— Nigeria: grensgeschil escaleert 49312
— Rwanda: verzoekt om uitlevering oorlogsmisdadiger 42211
Economie: overeenkomst met Club van Parijs 19611
Grondwet: wijzigingen 19611
Regering: nieuwe regering 77411; samenstelling 774/2
Sociale onrust: uitsluiting studenten van universitair onderwijs 77411

KAZACHSTAN

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 22511
Buitenlandse betrekkingen:
— Russische Federatie: overeenkomst over oliepijpleiding 51313
— Verenigde Staten: extra financiële steun voor ontmanteling kernwapens 79912
Economie: IMF-lening in EFF-kader 79913
Hoofdstad: Akmola nieuwe hoofdstad 22412
Justitie: veroordeling kozakkenleider 22511; president Hooggerechtshof ontslagen 79912
Parlement: nieuw parlement geïnstalleerd 51313
President: ontslaat leden Constitutionele Hof 22413
Regering: kabinetswijzigingen 22412; kabinetswijzigingen 513/3
Verkiezingen: data voor parlementsverkiezingen bekendgemaakt 22413; parlementsverkiezingen 22413

KENIA

Begroting: voor 1996-'97 ingediend 77413
Binnenlandse veiligheid: geweld in Nairobi 13111
Buitenlandse betrekkingen:
Iran: uitbreiding samenwerking 77511
Economie: IMF-hulp stopgezet 13013: lening in ESAF-kader 49411
Mensenrechten: hulp crediteurenlanden gekoppeld aan mensenrechten 493/3; mensenrechtencommissie benoemd 49412
Oppositie: gevangenisstraf voor dissident 13013; amnestie voor 'subversieve elementen' 77413
Politieke partijen:
— FORD-Asili: nieuwe leiders 49412
Rampen: helikopterongeluk 77413
Schandalen: nieuw bankschandaal 131/1

KIRGIZSTAN

Begroting: ontwerp voor 1996 22512
Economie: IMF-lening in ESAF-kader 22513
Grondwet: wijziging bij referendum goedgekeurd 51411
Parlement: voorstel tot verlenging ambtsperiode president verworpen 22511; Russisch krijgt officiële status 51412
Politieke partijen:
— Adilet Burgerbeweging van Kirgizstan: opgericht 22512
President: voorstel tot verlenging ambtsperiode verworpen 22511; meer bevoegdheden 51411
Regering: ontslag 51411; samenstelling 514/1: nieuwe minister van binnenlandse zaken 51412
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 22512

KOEWEIT

Begroting: voor 1996-'97 goedgekeurd 85811
Parlement:
— Nationale Assemblée: openingszitting 85911
Regering: kabinetswijziging 85811; nieuwe regering 85813; samenstelling 85813
Verkiezingen: bekendmaking verkiezingen Nationale Assemblée 85713; verkiezingen voor Nationale Assemblée 85812
Volksgezondheid: anti-rookwet opgeschort 29411

KONGO

Binnenlandse veiligheid: vredesakkoord ondertekend 19612; militaire bezetting stad 72312
Economie: ontwerpovereenkomst met IMF 19612; IMF-lening in ESAF-kader 72312; schuldenreductie 723/2
Militaire zaken: conflict over integratie milities in leger 19611: muiterij in leger 49412
President: berispt oud-functionarissen 19612
Regering: nieuwe premier en regering benoemd 72313: samenstelling nieuw kabinet 72313

KOREA (NOORD)

Buitenlandse betrekkingen:
— China: economisch akkoord 65812
Verenigde Staten: voedselhulp 44212; Amerikaanse delegatie op bezoek 65612; akkoord over MIA's 65811; Amerikaans rapport over MIA's 65811
Hongersnood: bestrijding 44113; internationale voedselhulp 443/2; Chinese voedselhulp hervat 44212; dreigende hongersnood 65613; voorbereiding voor voedselhulp 65711
IAEA: akkoord over nucleaire inspectie 44111
Kernenergie: overeenkomst kernreactor met KEDO 22513; vooruitgang bij implementatie nucleair akkoord 44112
Korea (Zuid): Noord-Koreanen lopen over 225/3; Zuid-Koreaanse vissers vrijgelaten 22513: diplomaten lopen over 44213; nieuwe overlopers 44311: Noordkoreaanse zeelui gerepatrieerd 44311; overloper gearresteerd 44312; provocaties 65513: voorbereiding voor voedselhulp 65711; spanning in gedemilitariseerde zone verminderd 65711; grensoverschrijdingen 657/2; meer territoriale schendingen door Noordkoreaanse marineschepen 65712; Noordkoreaanse piloot loopt over 65712
President: moeder Kim Jong Il gevlucht 44311; kwestie leiderschap 65812
Sport: kandidaat voor organisatie WK-voetbal 44312
Verenigde Naties: voedselhulp 22611

KOREA (ZUID)

Buitenlandse betrekkingen:
China: president Jiang Zemin op bezoek 22913; arrestatie Chinese vissers 44613
— Groot-Brittannië: uitbreiding betrekkingen 446/3
— Japan: territoriaal geschil 44611; topontmoeting 661/2
— Nederland: premier Kok op bezoek 66111
— Nieuw-Zeeland: Zuid-Koreaanse diplomaat uitgewezen 59513: premier Bolger op bezoek 59513
— Verenigde Staten: militaire betrekkingen 22913; voorstel voor vierlandenoverleg met oog op permanente vredesregeling op Koreaans schiereiland 65512; verder verloop met betrekking tot voorstel 65611
Economie: controle op binnenlandse effectenmarkt beperkt 66011
Justitie: voormalig president gearresteerd en aangeklaagd 22611; aankondiging Kwangju-processen 22711; voormalig president gearresteerd 22812: eigenaar warenhuis veroordeeld 22912; Roh en Chun aangeklaagd wegens hoogverrraad 44413: proces tegen Chun Doo Hwan 44511; arrestatie oud-generaals 44511: proces wegens inuiterij en hoogverraad tegen oud-presidenten begonnen 44511: gevangenisstraf voor directieleden warenhuis 66013; inspecteur effectenbeurs gearresteerd 660/3; omkoopzaak anti-tmst-inspecteurs 66111
Korea (Noord): Noord-Koreanen lopen over 22513; Zuidkoreaanse vissers vrijgelaten 22513: Noordkoreaanse diplomaten lopen over 44213; nieuwe overlopers 44311; Noordkoreaanse zeelui gerepatrieerd 44311; overloper gearresteerd 44312; provocaties 655.13; voorbereiding voor voedselhulp 65711: spanning in gedemilitariseerde zone verminderd 65711; grensoverschrijdingen 65712: meer territoriale schendingen door Noordkoreaanse marineschepen 65712; Noordkoreaanse piloot loopt over 65712
Parlement: protest oppositie tegen partijwisselingen 65913; oppositie verstoort openingszitting 66011
Politieke partijen:
DLP: wordt Nieuwe Koreaanse Partij 22713
— Nieuwe Koreaanse Partij (NKP): nieuwe naam voor DLP 22713: nieuwe voorzitter 65912; meerderheid in parlement 65913
Regering: kabinetswijziging 228/3
Schandalen: geheim fonds voor steekpenningen 443/3; Chun Doo Hwan aangeklaagd wegens corruptie 44412; naaste medewerker president Kim Young Sam gearresteerd 44513
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 65813; uitslagen 65911

KROATIË

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 32911
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: bevoorrechte status Kroatië beëindigd 10812
— Joego-Slavië: minister van buitenlandse zaken op bezoek 61113
— Raad van Europa: voorwaardelijk lidmaatschap 82212
Burgeroorlog: Kroatische troepen van wreedheden beschuldigd 10812; principe-akkoord over Oost-Slavonië: aanhoudende gevechten 10813: cijfers aantal oorlogsslachtoffers–32911
Economie: akkoord over aandeel in schuldenlast voormalig Joego-Slavië 61113
Kieswet: omstreden 10711
Media: beschuldigd van partijdigheid 10712
Oost-Slavonië: nieuwe Servische leider benoemd 61212; demilitarisering 61212; amnestiewet goedgekeurd 61213
President: Tudjman waarschuwt voor tegen terugkeer Serviërs 10811: Tudjmans rede bij opening parlement 32813
Regering: samenstelling kabinet 10811
Verenigde Naties: Veiligheidsraad aanvaardt resolutie over Oost-Slavonië 32813
Verkiezingen: zege HDZ 10613: nederlaag linkse en

andere oppositiepartijen 107/1: verkiezingsstrijd 107/1; definitieve uitslag parlementsverkiezingen 10713

LAOS

Buitenlandse betrekkingen:
— ASEAN: aanvraag lidmaatschap 37313
Politieke partijen:
— PPPL: partijcongres 37312; verkiezing van bestuurs organen 37312
Regering: kabinetswijzigingen 729/1

LESOTHO

Begroting: voor 1996-'97 gepresenteerd 63713
Buitenlandse betrekkingen:
— Zuid-Afrika: verblijfsrecht voor migranten 13112
Justitie: beschuldiging van hoogverraad 34211
Koning: kroonprins volgt vader op 34211: Letsie III geïnstalleerd 342/1; onderzoek naar dood Moshoeshoe II 34211
Politieke partijen:
— Algemeen: nieuwe partij opgericht 13112
Regering: kabinetswijzigingen 63713

LETLAND

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 46211
Buitenlandse betrekkingen:
— Estland: akkoord in visserijconflict 46211: schikking over zeegrens 73811
— EU: lidmaatschap aangevraagd 10013
— Litouwen: president Brazauskas op bezoek 74713
— Russische Federatie: afbakening van grens 46212: samenwerking politie 46212
Economie: luchtvaartmaatschappij failliet 17213
Justitie: voormalig politiechef veroordeeld 173/1
Parlement: nieuwe voorzitter 17211; verwerpt voorgedragen kabinet 17211; keurt nieuwe regering goed 17212; keurt hervorming pensioenstelsel goed 173/3
— Saeima: uitspraak over Sowjet-bezetting 74811
Politieke partijen:
— LVP: fusie met Saimnieks 74713
Saimnieks: fusie inet LVP 74713
TSP: scheuring 74712
President: Ulmanis herkozen 74713
Regering: coalitieonderhandelingen 17113; nieuwe regering goedgekeurd door parlement 17212: samenstelling 17213: coalitie instabiel na ontslag minister van landbouw 74711: kabinetswijzigingen 74712
Verkiezingen: algemene verkiezingen 17111: uitslagen 17113

LIBANON

Arbeid: protesten tegen verhoging benzineprijs 6713; algemene staking CGTI 35113
Begroting: voor 1996 bekendgemaakt 6811: voor 1996 aangenomen 35112: voor 1995 en 1996 35113
Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: president Chirac op bezoek 57512; voorstel voor wapenstilstand in Zuid-Libanon 57713
Israël: verhoogde spanning in Zuid-Libanon 6613; reactie Israël 6711; aanhoudend geweld in Zuid-Libanon 35013: Israelische zeeblokkade 351/1; mislukte aanslag deltavlieger 35111; aanhoudende gevechten 35111; Israëlisch offensief in Libanon 57512: achtergrond offensief tegen Hezbollah 57513; ontwikkelingen voorafgaand aan offensief 57513: operatie 'Druiven der Gramschap' 57611; eerste reacties 576/3; bloedbad in Kana 57711: aantallen slachtoffers 57813; gevolgen voor Libanese economie 57813; staakt-het-vuren 57812: VN-rapport over Kana-bloedbad 57911; schermutselingen Israël/Hezbollah 85912
— Syrië: staakt-het-vuren 57812
— Verenigde Staten: vliegbeperkingen versoepeld 6811
Burgeroorlog: gevechten in het zuiden 66/2; aanhoudende gevechten 6712; Israëlisch offensief in Libanon 57512; achtergrond offensief tegen Hezbollah 57513; ontwikkelingen voorafgaand aan offensief 57513; operatie 'Druiven der Gramschap' 57611; eerste reacties 576/3; bloedbad in Kana 57711; Amerikaanse poging Israëlisch offensief te stoppen 57712; Frans voorstel voor wapenstilstand Zuid-Libanon 57713: aantallen slachtoffers 57813; gevolgen voor Libanese economie 57813; poging tot instelling Toezichthoudende Groep in Zuid-Libanon 57913; aanhoudende gevechten 57913: aanhoudend geweld in Zuid-Libanon 85911: akkoord Toezichthoudende Groep 85912
Economie: effectenbeurs Beiroet heropend 6812; gevolgen 'Druiven der Gramschap' voor Libanese economie 57813
Justitie: veroordeling Geagea 580/1; Geagea vrijgesproken en aangeklaagd 86112
Kieswet: nieuwe kieswet aangenomen 859/3; uitspraak Constitutionele Hof over kieswet 860/2
Media: regeiingsoptreden tegen politieke uitzendingei-i 86112
President: Hraoui's anibtaterniijn verlengd 6812
Terrorisme. pro-Syrische soennitische leider vermoord 67/3
Verenigde Naties: akkoord over status UNIFIL 35013: rapport over Kana-bloedbad 57911
Verkiezingen: datum algemene verkiezingen bekendgemaakt 35113; algemene verkiezingen 86012: stemronden en resultaten 86013: uitslagen Libanese Nationale Asiemblée 861/2

LIBERIA

Begroting: voor 1995 goedgekeurd 5812
Buitenlandse betrekkingen:
— ECOWAS: troepen beloofd 5813; ECOMOG-troepen breder ingezet 41613; 19de jaarlijkse top in teken van burgeroorlog 72511
Ivoorkust: botsingen aan grens 5712
Burgeroorlog: aanhoudende gevechten 72411
Regering: nieuwe voorzitter iiiteriinstaatsraad 72513: kabinetswijzigingen 72611
Staatshoofd: inauguratie Perry als voorzitter Staatsraad 726/1
Verenigde Naties: UNOMIL-mandaat verlengd 5813
Volksgezondheid: hervatting humanitaire hulp 72612
Vredesproces: overeenkomst over steniprocedures staatsraad 5711: ondertekening vredesovereenkomst 5712; Staatsraad geïnstalleerd 58/1: nieuwe overgangsregering 5811; overgangsparlement keurt begroting goed 5812; vrede houdt geen stand 41711: spoedvergadering ECOWAS afgelast 72411: akkoord gerekend 72513; facties beraden zich over verdere demobilisatie 72611

LIBIË

Begroting: voor 1996-'97 goedgekeurd 27711
Binnenlandse veiligheid: minister van justitie ontkent onrust in Oost-Libië 56713; gewelddadigheden bij voetbalwedstrijd 84512
Buitenlandse betrekkingen:
— Centraal Afrikaanse Republiek: samenwerkingsprotocol ondertekend 41512
— Duitsland: Duitse zakenlui gearresteerd 84513
— Groot-Brittannië: dissident vermoord in Londen 276/3
— Mauretanië: betrekkingen gespannen 27811
— Somalia: regering-Aydid erkend 13811
— Verenigde Staten: dreigen met aanval op wapenfabriek 56713: wet tegen Libië aangenomen 56811; Congres neemt sanctiewet aan 84511
Oppositie: optreden tegen militante islamitische oppositie 84512
Regering: kabinetswijziging 277/1: anticorruptiecampagne 84513
Sociaal beleid: herziening welvaartsdistributieplan 56712

LITOUWEN

Bankwezen: crisis 17313
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 17311
Buitenlandse betrekkingen:
— Bjelaroes: grensakkoord ondertekend 46411
— Duitsland: financiële akkoorden 74813
— EU: aanvraag lidmaatschap 17313; lidmaatschap 248/1: ratificatie associatie-akkoord 74812
— Letland: bezoek van president Brazauskas 74713
— Polen: premier Oleksy op bezoek 17311
Russische Federatie: minder gas uit Rusland 46411
Doodstraf: verboden 74813
Economie: nieuwe directeur privatiseringsbureau 17312: reddingsplan voor banken 463/1; overeenkomst met Gazprom 46411
Kieswet: amendementen 74813
Parlement: wijzigt wet inzake staatsburgerschap 17312; aanvaardt wet inzake betrekkingen staat en kerk 173/1
Politieke crisis: faillissement banken 46213
Politieke partijen:
— KDP: nieuwe voorzitter 17313
— LDDP: kiest tijdelijke leider 46313: verkiezing van voorzitter 74812
Regering: nieuwe minister van economische zaken 17312; motie van wantrouwen verworpen 173/2; nieuwe premier 46311; samenstelling 46313
Verkiezingen: algemene verkiezingen uitgeschreven 46411

MACAO

China: uitgifte bankbiljetten door Bank van China 14513; conunentaar van Chinese fuiictioiiaris op overdracht 79913
Justitie: nieuw wetboek van strafrecht 145
Portugal: president Soares op bezoek 145/3
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 799/3

MACEDONIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Griekenland: interimakkoord ondertekend 109.3: handelsblokkade opgeheven 110/1; compromis over naam 11012
— Israël: betrekkingen aangeknoopt 21312
— Joego-Slavië: diploriiatieke betrekkingen aangeknoopt 61111
— NAVO: toegetreden tot 'Partnerscliap voor Vrede' 15811
— OVSE: volwaardig lidmaatschap 11013
Economie: opening effectenbeurs 61213
Minderheden: Albanese parlementariërs beëindigen boycot parlement 11112
Parlement:
— Nationale Assemblée: keurt vlag goed 11012: Albanese parlementariërs beëindigen boycot 11111
Politieke partijen:
— Socialistische Partij: nieuwe voorzitter 61311
President: ernstig gewond bij aanslag 11013; verantwoordelijkheid voor aanslag 11111
Regering: minister van binnenlandse zaken treedt af 11013: kabinetswijziging 32911: samenstelling 32912; kabinetswijzigingen 61112
Verenigde Naties: verzoek om uitbreiding mandaat UNPREDEP 61213

MADAGASCAR

Arbeid: ambtenarenstaking 49413
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 49413
Cultuur: historisch paleis door brand verwoest 19711
Economie: IMF betuigt steun 77513
President: president Zafy uit zijn ambt gezet 775/2; premier neemt presidentschap waar 77512
Regering: premier treedt af 19613; nieuwe regering 19613: samenstelling kabinet 19613; premier neemt ontslag 49413; nieuwe regering 77511; samenstelling 77511; nieuw kabinet 77512; samenstelling 77511
Verkiezingen: presidentsverkiezingen uitgeschreven 77512

MALAWI

Economie: IMF-lening in ESAF-kader 19712
Justitie: oud-president vrijgesproken 19712; onderzoek naar dood gevangenen 49511; arrestatie van Tembo en Kadzarima 77611
Media: akkoord over televisiezender opgezegd 49512
Politieke partijen:
— UDF: nieuwe secretaris-generaal 49512
Regering: aftreden Chihana 49511; kabinetswijzigingen 49511; samenstelling 49511; AFORD trekt zich terug uit coalitie 77513: kabinetswijzigingen 77611

MALEDIVEN

Regering: kabinetswijziging 72911

MALEISIË

Begroting: voor 1996 gepresenteerd 30211
Deelstaten:
— Sabah: nieuwe premier 51511
Economie: 7de vijfjarenplan 51412; 6de en 7de Master Plan 51413
Politieke partijen:
— UMNO: voorzitter jongerenvleugel in functie hersteld 30212; Razaleigh Hamzah keert terug 51413

MALI

Begroting. voor 1997-'98 goedgekeurd 77612
Economie: IMF-lening in ESAF-kader 27712: 496/1
Jodendom: ontdekking van joodse gemeenschap 776/2
Justitie: voormalig minister gearresteerd 49611

Politieke partijen:
— CNID: scheuring 27711
Regering: kabinetswijziging 77612
Toearegs: teruggekeerd 27712; demobilisatie rebellen voltooid 27712; integratie in leger en overheid 27712; ontbinding rebellengroepen 49512

MALTA

Regering: nieuwe regering 82011; samenstelling 82011
Verkiezingen: algemene verkiezingen 81913: uitslag 82011

MAROKKO

Bankwezen: uitgifte depositocertificaten 49611
Begroting: 'minibegroting' voor 1996 goedgekeurd 19713: voor 1996-'97 aanvaard 77613
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: associatieovereenkomst gesloten 10113
— EVA: samenwerkingsakkoord ondertekend 24913
— Frankrijk: koning Hassan II spreekt Nationale Assemblée toe 694/2
Justitie: huisarrest voor fundamentalistische leider 197/1
Parlement: voorstellen voor tweekamerstelsel 49611; referendum over tweekamersteisel 77613

MARSHALL EILANDEN

President: herkozen 15512

MAURETANIË

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 278/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Irak: ambassadeur uitgewezen 27712
— Israël: verbetering betrekkingen 21212
Libië: betrekkingen gespannen 27811
Justitie: vermeende pro-Ba'ath activisten gearresteerd 27811: vrijspraak in hoger beroep 27811: arrestaties wegens drugshandel 77712
Media: verschijningsverbod voor krant 77711
Regering: kabinetswijziging 27713; samenstelling nieuwe regering 27812; kabinetswijzigingen 77711
Verkiezingen: oppositie weigert deelname 77712

MAURITIUS

Parlement: ontbonden 19811; controversieel wetsvoorstel onderwijs afgewezen 19811; zetelverdeling 19812
Regering: samenstelling nieuw kabinet 19813
Verkiezingen: vervroegd 19811; overwining oppositie 19812

MEXICO

Arbeid: protest tegen privatisering Pemex 56413
Bankwezen: verkoop bankbezit voorgesteld 56412
Begroting: voor 1996 gepresenteerd 12411
Buitenlandse betrekkingen:
Brazilië: president Cardoso op bezoek 33512
— Cuba: leider conservatieve oppositie op bezoek 4313
— Groot-Brittannië: bezoek van president Zedillo 33613
— Italië: bezoek van president Zedillo 33613
— Russische Federatie: minister van buitenlandse zaken op bezoek 56511
— Spanje: bezoek van president Zedillo 33613
— Verenigde Staten: bezoek van president Zedillo Ponce de Leon 12312; stijging asielaanvragen VS 33611; versterking aan grens VS 33612; officieel protest tegen geweld bij grens 56411; grensakkoord 56411: vervroegde terugbetaling van leningen 771/3
— Zwitserland: bezoek van president Zedillo 33613
Congres:
— Algemeen: voorstellen over hervorming kiesstelsel goedgekeurd 77211
Deelstaten:
— Chiapas: akkoord tussen regering en EZLN 12211; lokale verkiezingen 12212; vredesbesprekingen met EZLN hervat 33413; oprichting Nationale Zapatistische Bevrijdingsfront (FZLN) 335/1; beperkt vredesakkoord met EZLN 33511; vredesbesprekingen 56312; hervatting vredesbesprekingen met EZLN 77111
Guerrero: opnieuw geweld 12412; daders bloedbad gearresteerd 336/1; nieuwe slachtpartijen 33611; gouverneur treedt af 56212; nieuwe guerrillagroepering ERP 76913; offensief tegen ERP 77011; rebellie escaleert 77012
Morelos: dode bij politiegeweld 56311
— Nuevo Leon: gouverneur treedt af 56213
— Tabasco: protestacties in olie-industrie 33513; ongeregeldheden 56312
Dmgs: drugsbaron gearresteerd 33613
Economie: rapport OESO over crisis december 1994 12213 convenant over economisch herstel gepresenteerd 12313: plan voor schuldenverlichting bedrijven 33412; voorstel uitbreiding handeisovereenkomst met Mercosur-landen 33512; resultaten 33513; prestaties 56413: IMF-overbruggingskrediet verlengd 77113
Justitie: arrestatie en vrijlating EZLN-leider 11212; vonnis in moordzaak Ruiz Massieu 124/2: schoonzuster oud-president gearresteerd 124/2: arrestatie van voormalig hoofd veiligheidsdienst 33711; hoofd van politie ontslagen 56511: ontslagen bij politie 77712
Kieswet: akkoord over hervorming kiesstelsel 56311
Mensenrechten: rapport Amnesty International 12412
Milieu: aanpak vervuiling 56511
Munt: scherpe daling peso 12313; peso gevallen 12411
Politieke partijen:
PAN: neemt deel aan hervormingen 56311; leider gekozen 56511
— PRD: alliantie met EZLN 77211; nieuwe voorzitter 772/1
— PRI: burgemeester Mexico Stad verlaat partij 12313; afgevaardigden pleiten voor aanpak armoede en werkloosheid 33413: verbetering democratie binnen PRI 33711; royement 33711
President: eerste rede over toestand natie 12213
Rampen: doden tengevolge van aardbevingen en orkanen 12413
Regering: kabinetswijzigingen 33412
Schandalen: onderzoek tegen oud-president Salinas 33411; cormptie-onderzoek naar president Ponce de Leon 77211
Sociaal beleid: pensioenwet goedgekeurd 33412; privatisering pensioenstelsel 56412
Terrorisme: voormalig federaal aanklager vermoord 56511: onderzoek naar moord op Colosio 77212
Verkiezingen: deelstaat en gemeenteraadsverkiezingen 12313

MIDDEN-OOSTEN

Algemeen: Arabische top 64213; communiqué Arabische leiders 64311; deelnemende staatshoofden. regeringsleiders en vice-premiers Arabische top 644/1
Arabische Liga: spoedvergadering over Israëlisch offensief Zuid-Libanon 57713
Samenwerkingsraad van de Golf (GCC): 16de topconferentie 13812; slotvergadering geboycot door Qatar 13812; vergadering van ministers van buitenlandse zaken 34913; meningsverschil met Qatar bijgelegd 349/3
Vredesakkoord: gehandhaafd 20512
Vredesproces: Israëlisch-Syrische onderhandelingen 20312; hervattting vredesoverleg 20513; gesprekken in Maryland 20612; geheim contact Israël en Hamas 20713; geheime Palestijns-Israëlische besprekingen 42312; ontmoeting Arafat-Peres 42613; Israëlisch-Syrische onderhandelingen 42613; top in Sharm el-Sheikh 42712; slotverklaring 'Top van Vredesstichters' 42811; begin besprekingen over 'definitieve status' 64111; besprekingen tussen Arafat, Mubarak en Hoessein 64112: ontmoeting tussen Arafat en een politiek adviseur Netanyahu 64213; Arabische top 64213; communiqué Arabische leiders 64311

MOLDOWA

Arbeid: staking mijnwerkers 46513
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 17412
Buitenlandse betrekkingen:
— Duitsland: bezoek van president Snegoer 17413
Oekraïne: militaire samenwerkingsakkoorden ondertekend 17413
— Russische Federatie: resolutie over Dnjestrië 17411
Dnjestrië: overleg mislukt 17313; resolutie Russische Staatsdoema 17411; referendum en verkiezingen 17411
Doodstraf: afgeschaft 17413
Economie: IMF-krediet in EFF-kader 74911
Kernenergie: financiële steun voor sluiting kerncentrale 46511; kerncentrale in Tsjernobyl gevaarlijk 46511; tiende verjaardag Tsjernobyl-ramp 46512
Krim: benoeming premier 46513
Munt: nieuwe bankbiljetten in omloop 17412
Oppositie: protestdemonstraties tegen regering 174/2
Parlement: afgevaardigden opnieuw uit .functies gezet 17411
Politieke partijen:
CDU: opgericht 17413
— Partij van Socialistische Actie: opgericht 74911
Regering: minister van defensie ontslagen en weer herbenoemd 46412
Verkiezingen: datum presidentsverkiezingen 74911

MONGOLIË

Buitenlandse betrekkingen:
Russische Federatie: grensakkoord 66113
Parlement: nieuwe voorzitter 66311
Rampen: grote bosbranden 662/1
Regering: nieuwe premier 66311; samenstelling nieuwe regering 66311
Verkiezingen: winst voor oppositie 66212

MOZAMBIQUE

Binnenlandse veiligheid: rellen in Maputo 13212
Buitenlandse betrekkingen:
Gemenebest: 53ste lid 13213
— Portngal: veiligheidsovereenkomst ondertekend 13213
— Zuid-Afrika: hulp bij opruimen mijnen 49613; Investeringsconferentie 49613: overeenkomst verhuur landbouwgrond 49711
Economie: privatiseringsplannen 13111
Oppositie: leden gewapende Zimbabwaanse groep land uitgezet 49612
Politieke partijen:
Frelimo: wijziging leiderschap 13111
Verenigde Naties: repatriëring vluchtelingen uit Malawi voltooid 13213
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen in gevaar 132/1
Voedselsituatie: vrees voor hongersnood 13211

MYANMAR

Buitenlandse betrekkingen:
— Russische Federatie: bezoek van SLORC-secretaris 14612
— Thailand: prermier Banharn op bezoek 59411
— Verenigde Staten: hoge diplomaat op bezoek 14611
Drugs: Khun Sa gepensioneerd 14612
Grondwet: nationale conventie heropend 14613; NLD boycot nationale conventie 14613
Junta: hard optreden tegen oppositie 51512
Oppositie: Aung San Suu Kyi opnieuw NLD-leidster 14611; NLD boycot nationale conventie 14613; anti-oppositiewetgeving 80011; honorair consul overleden 80011; NLD-activisten veroordeeld 80012; dood van NLD-activist 80012; NLD-Congres verhinderd 80012; leden oppositie opgepakt 80012
Politieke partijen:
— NLD: Aung San Suu Kyi opnieuw leidster 14611
Rebellen: hoofdkwartier Khun Sa ingenomen door regeringsleger 51511: overgave MTA-leden 51511: militaire operatie tegeii Karen-guerrillastrijders 51512: SLORC-KNU-besprekingen 51512
Regering: kabinetswijzigingen 51513
Verenigde Naties: rapport over .dwangarbeid' 14612

NAMIBIË

Begroting: voor 1996-'97 gepresenteerd 27813
Buitenlandse betrekkingen:
— Botswana: gevaar van wapenwedloop 63413
Militaire zaken: integratie guerrillastrijders in leger en politie 27812
Politieke partijen:
SWAPO: nieuwe secretaris-generaal 77712
Regering: kabinetswijziging 77713
Voedselsituatie: droogte 77712

NAURU

President: gekozen 8413
Verkiezingen: algemene verkiezingen 8413

NECROLOGIEËN

Aydid, Mohammed Farah: krijgsheer (Somalië) 78413
Azikiwe, Nnamdi: oud-president (Nigeria) 63812
Barrow, Nita: gouverneur-generaal van Barbados 76611
Bhagwandas, Paul: voormalig couppleger (Suriname) 82813
Brown, Ronald H.: minister van handel (Verenigde Staten) 61911
Colby, William: oud-directeur CIA (Verenigde Staten) 63111
Coposu, Corneliu: voorzitter Boerenpartij (Roemenië) 11412

Deuglas-Home. Lord Alec: oud-premier (Groot-Erittannië) 3113
Geisel, Ernesto: oud-president van Brazilië 76811
Grosz, Karoly: oud-premier van Hongarije 74513
Guevara Arze, Walter: oud-president van Bolivia 71511
Havlova. Olga: echtgenote president Havel 392/3
Kanemaru, Shin: voormalig vice-voorzitter LDP (Japan) 37312
Manusama, J.A.: ex-president van de Republiek der Zuid-Molukken (RMS) 68013
Merino Castro, José Toribio: oud juntalid (Chili) 716'3
hfitterrand. François: voormalig president van Frankrijk 318/2
Moshoeshoe II: Koning van Lesotho 341/3
Muskie. Edmund Ss oud-minister van buitenlandse zakrn (Verenigde Staten) 408/3
Musokotwane, Kebby: voormalig premier (Zanibia) 284/2
Okello Lutwa, Tito: oud-president van Oeganda 780/2
Papandreou. Andreas: oud-premier van Griekenland 810/1
Petalo, Koko: zigeunerkoning (Nederland) 681'3
Pous, Jan Willem de: oud-minister van economische zaken (Nederland) 68112
Roeihof, Hein: oud-politicus (Nederland) 681/2
Sassen, E.M.J.A.: oud-minister van overzeese gebiedsdelen (Nederland) 68012
Schouwenaar-Franssen. Johanna Frederika: oud-miriister van maatschappelijk werk (Nederland) 68013
Siti Hartinah: echtgenote van president Soeharto (Indonesië) 51311
Spinola, Antonio Sebasriäo Ribeiro de: oud-president van Portugal 82113
Tonha 'Pedale', kolonel-generaal Pedro Maria: minister van defensie (Angola) 5211
Watanaba, Michio: voormalig minister van buitenlandie zaken en vice-premier (Japan) 7911
Wolde Mariam, Wolde Ab: oprichter Eritrese nationalistische beweging 5512

NEDERLAND

ALGEMEEN

Binnenlandse veiligheid: vice-admiraal Buis opvolger Doctors van Leeuwen 16/2
Drugsbeleid: drugsnota 1412
Dutchbat: verdediging van Srebrenica 813; mededelingen minister Voorhoeve 1011; Kamer overlegt met minister Voorhoeve 11/1; akkoord Smith-Mladic 11/2; lijst gewonde moslims 1113; rapport debriefing Dutchbat 11/3; Kamer stelt nadere vragen 12/2; antwoord Voorhoeve 1212: besloten hoorzitting Kamer 1213; slotdebat Tweede Kamer 1311: opinie Nederlanders 13/2
Justitie: presentatie rapport Enquêtecommissie 52911; conclusies en aanbevelingen 52911
Koninkrijkszaken: rapport commissie-De Ruiter over criminaliteitsbestrijding Aruba 76212; vertrouwenscrisis tussen Arubaanse regering en Openbaar Ministerie 763/1; onderzoekscommissie van start zonder directe deelname Aruba 76312: reacties op eindrapport 76411; Nederlandse parlementaire delegatie bezoekt Aruba 76413; minister Voorhoeve naar Aruba voor voorbereidend overleg 765/3
Militaire zaken: eerste Duits-Nederlandse legerkorps in dienst gesteld13/2

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Algemeen: nota herijking buitenlands beleid 13/3
Botswana: aankoop Nederlandse tanks verhinderd 635/1
China: milieu-overeenkomst 86713
Duitsland: eerste Duits-Nederlandse legerkorps in dienst gesteld1312; verkoop Nederlandse tanks aan Botswana verhinderd 63511
Frankrijk: Nederlands drugsbeleid bekritiseerd 69312
Griekenland: vervanging geëist van Nederlandse militaire attaché 81011
Korea (Zuid): bezoek van premier Kok 66111
Suriname: reacties op verkiezingen 490/1
Verenigde Naties: Dutchbat en Srebrenica 813
Zuid-Afrika: bezoek van koningin Beatrix 85213

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Begroting: voor 1997 ingediend 66711; miljoenennota 1997 66813; Raad van State akkoord 67411
Bijstand: uitkering per 1 januari 1996 512
Economische ontwikkeling: Macro Economische Verkenning 1997 67012: kerngegevens 67112
Lonen: wettelijk minimum (jeugd)loon per 1 januari 1996 511
Nederlandsche Bank: jaarverslag over 1995 67912
Sociaal-economisch beleid: Sociale Nota 1997 67211
Sociale partners: reacties op Miljoenennota 1997 674/3
Sociale verzekeringen:
— AAW: premiepercentages per 1 januari 1996 811
— AOW: uitkering per 1 januari 1996 6/3: premiepercentages per 1 januari 1996 811
— AWBZ: premiepercentages per 1 januari 1996 811
— AWW: uitkering pet 1 januari 1996 7/1: premiepercentages per 1 januari 1996 811
IOAW: uitkering per 1 januari 1996 512
— IOAZ: uitkering per 1 januari 1996 5/2
— Kinderbijslag: uitkering per 1 januari 1996 713
— Vorstverlet: premiepercentages per i januari 1996 811
— \'UT: premiepercentages per 1 januari 1996 8/1
— Wachtgeldverzekering: premiepercentages pei I januari 1996 8/1
— WAO: premiepercentage, per 1 januari 1996 811: daglonen per 1 januari 1996 8/2
— WW: preniieperceiitages per 1 januari 1996 8/1; daglonen per I januari 1996 812
— Ziekenfondsverzekering: premiepercentages per i januari 1996 811
— Ziektewet: premiepercentages per 1 januari 1996 8/1

POLITIEK BINNENLAND

Kiesstelsel: gemengd kiesstelsel 16/1
Referendum: correctief wetgevingsreferendum16/1
Stadsprovincies: ruimte voor vorming zeven stadsprovincies 1512; stadsprovincie Rotterdam 1513
Stateii-Generaal:
— Algemeen: troonrede 66511
— Parlementaire Enquêtecommissie: Opsporingsmethoden: voorgeschiedenis 52511: verloop van het onderzoek 526i1; enquêtecommissie mag geheim deel rapport-Wierenga gebmiken 52713; procureurgeneraal Van Randwijck treedt af 52811; debat over ontslag Van Randwijck 52813; presentatie van rapport enquétecommissie 52911; conclusies en aanbevelingen 52911; eerste reacties op rapport 531/3; kritiek op eindconclusies rapport 531/3; Tweede Kamer debatteert met enquêtecommissie 53211; definitief kabinetsstandpunt 53212; slotdebat over rapport-Van Traa 53213 commissie-Van Traa ontbonden 533/2 enquête krijgt vervolg 53312
Tweede Kamer: nieuw kamerlid16/2; algemene beschouwingen 67513; financiële beschouwingen 67811

NEPAL

Begroting. voor 1995-'96 gepresenteerd 14712
Buitenlandse betrekkingen:
— Bhoetan: 7de gespreksronde over vluchtclingen 51112
— India: akkoord over waterkrachtproject 51611; akkoord over toegangsweg naar zeehavens 80111; onenigheid over ratificatie waterverdrag 80111
Economie: internationale financiële steun toegezegd 516/1
Regering: afgetreden 14613; nieuwe coalitie 14711; samenstelling kabinet 14711; overleeft motie van wantrouwen 51611; onenigheid in coalitie na ministeriële benoemingen 51611; kabinetswijziging 80013; aftreden minister van financiën 80013
Schandalen: financieel schandaal 80012

NICARAGUA

Bankwezen: privatisering van bank 82812
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 19013; protesten tegen begroting voor hoger onderwijs 19013
Binnenlandse veiligheid: voormalig contra-leider omgekomen 82812
Economie: schuldonderhandelingen 19012; privatisering 19012
Kieswet: goedgekeurd door Nationale Assemblée 19012
Mensenrechten: ontdekking van massagraven 828/2
Oppositie: studenten bezetten ministerie 19013
Politieke partijen:
— FSLN: Ortega gekozen tot presidentskandidaat 82611
Regering: kabinetswijziging 190/1; nieuwe vice-president 19011
Terrorisme: aanslag op presidentskandidaat 190/3
Verkiezingen: nominatie voor presidentsverkiezingen 19012; Ortega verslagen bij presidentsverkiezingen 82611; verloop van de verkiezingen 82613; definitieve verkiezingiuitslagen 82712

NIEUW-ZEELAND

Algemeen: viering Waitangi Dag afgeschaft 85/1
Begroting: presentatie voor 1996 595/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Australië: belastingovereenkomst getekend 8511
ICJ: verzoek om zaak tegen kernproeven te heropenen 153/2; verzoek verworpen 154/3
— Korea (Zuid): Zuidkoreaanse diplomaat uitgewezen 59513: bezoek van premier Bolger 59513
Maori's: 'Maori-kathedraal' in hrand gestoken 85/2; verontschuldigingen Britse Kroon 85/2
Militaire zaken: Brits oorlogsschip op bezoek 84/3
Politieke partijen:
United New Zealand (UNZ): opgericht 8511
Regering: coalitieakkoord getekend 59511
Verkiezingen: aankondiging verkiezingsdatum 595/2

NIGER

Binnenlandse veiligheid: militaire staatsgreep 199/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: reacties op staatsgreep 199/3; internationaal isolement duurt voort 41812
China: Niger erkent Volksrepubliek 77913
— Frankrijk: betrekkingen hervat 418/2
— Taiuun: betrekkingen verbroken 779/3
Economie: IMF-lening in ESAF-kader 778/2
Militaire zaken: staatshoofd bevorderd 77811
President: inauguratie Mainassara 77911
Referendum: over grondwetsontwerp 418/1
Regering: Raad van Nationale Redding opgericht 199/1; samenstelling 19912: wijst kritiek op executies af 201/1; nieuwe regeringscommissies 20112; verkiezingen toegezegd 41713: burgerregering benoemd 41713; samenstelling 417/3; interiin-wetgevend orgaan ingesteld 41813; kabinetswijziging 77713: nieuwe regering 77912; samenstelling 77912
Toearegs: leider omgekomen 19813: nieuwe leider 19911
Verkiezingen: bekendmaking verkiezingsdata 418/2: omstreden verkiezing Mainasiara 77812: uitslag presidentsverkiezingen 77911

NIGERIA

Begroting: voor 1996 gepresenteerd 41911
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: algemene internationale veroordeling executies 20011: druk op Shell om zich terug te trekken 20012
— Gemenebest: versoepeling standpunt 20111; initiatief mislukt 20113; wapenembargo ingesteld 42013; ontmoeting ministeriële actiegroep 63911
Kameroen: grensgeschil escaleert 49312
— Zuid-Afrika: Mandela's campagne voor sancties 20013
Doodstraf: executie Saro-Wiwa en anderen 20011
Islam: nieuwe sultan van Sokoto benoemd 42012
Justitie: medewerkers Abiola vrijgelaten 20113; proces over schadevergoeding Ogoni-land 20113; verzoek Abiola afgewezen 42013
Media: verzet na repressie 20112
Mensenrechten: onderzoeksteam VN op bezoek 41911
Militaire zaken: ontslag bevelhebbers 419/3; berichten over meer zuiveringen 63811
Oppositie: aanhoudende intimidatie 41813; nieuw platform voor democratie opgericht 42012
Politieke partijen:
— Algemeen: wet inzake oprichting politieke partijen 638/3
President: oudste zoon Abacha omgekomen 20211
Regering: benoemingen in voorlopige bestuursraad 63812; kabinetswijziging 63812
Terrorisme: vrouw van Ahiola vermoord 63813
Verenigde Naties: onderzoeksteam op bezoek 419/3; vertrek van onderzoekstcam 42011
Verkiezingen: genieenteraadsverkiezingen 41912
Volksgezondheid: slachtoffers epidemie 41912

NIUE

Verkiezingen: algemene verkiezmgen 30313

NOORDELIJKE MARIANEN

Verkiezingen: parlementsverkiezingen 23512

NOORWEGEN

Bankwezen: nieuwe president centrale bank 82111
Regering: nieuwe premier henoeind 82012: samenstelling nieuw kabinet 82013

OCEANIË

Verdrag van Rarotonga: ondertekening van anti-nucleaire protocollen 44911

OEGANDA

Ballingschap: ballingen teruggekeerd 13311
Begroting: voor 1995-'96 gepresenteerd 13312
Binnenlandse veiligheid: rebellen gedood 13313; offensief Verzetsleger van de Heer 49711; amnestie aangeboden aan LRA-opstandelingen 78012; aanvallen van LRA 781/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Soedan: botsingen 13313; normalisering betrekkingen 78112
Economie: Club van Parijs zegt hulp toe 133/2; goudvondst 13411
Grondwet: bekrachtigd en afgekondigd 13313
Regering: kabinetswijzigingen 13312: nieuwe regering 78013; samenstelling 78111
Toro: nieuwe koning 13313
Verkiezingen: aankondiging datum presidentsverkiezingen 49712; verkiezingsoverwinning Museveni 49713; uitslag presidentsverkiezingen 49713; parlementsverkiezingen 78013

OEKRAÏNE

Begroting: voor 1996 gepresenteerd 46613; goedgekeurd 46613
Buitenlandse betrekkingen:
Argentinië: bezoek van president Koetsjma 17612
— Brazilië: bezoek van president Koetsjma 17612
Centraal Europees Initiatief: toetreding 60111
— Chili: bezoek van president Koetsjma 17612
Groep van Zeven: akkoord over sluiting kerncentrale Tsjernobyl 46413
— Moldowa: militaire samenwerkingsakkoorden ondertekend 17413
— NAVO: 'partnerschap voor vrede' aangegaan 17512
— Pakistan: wapenovereenkomst 73111
— Russische Federatie: defensiebesprekingen 46412; akkoord over ontbinding Sowjet-Unie ongeldig verklaard 46611: bezoek van president Jeltsin uitgesteld 46611
— Verenigde Staten: steunbetuiging aan onafhankelijkheid Oekraïne 46611
Doodstraf: toepassing opgeschort 17612
Economie: economisch programma goedgekeurd 17512; landbouwprivatiseringswet goedgekeurd 17513; privatiseringsprogramma opgeschort 17513; IMF-overbmggingskrediet 46613; privatiseringsdecreet 46711; industrieel beleid 46711
Grondwet: ontwerp naar parlement 46613; nieuwe ontwerpgrondwet goedgekeurd 74912
Justitie: ontslag hoofdofficier van justitie 17611
Kernenergie: akkoord over memorandum over sluiting Tsjernobyl 17612: verhoging financiële steun G-7 51911
Kernwapens: nucleaire ontwapening voltooid 75013
Militaire zaken: reorganisatie Nationale Garde 17611; nieuwe stafchef 46712
Munt: invoering nieuwe munteenheid uitgesteld 17512
Parlement: schort privatiseringsprogramma op 17513; nieuwe groepering 17611
Regering: benoemingen 17413; kabinetswijzigingen 175/1; minister voor Tsjernobyl-zaken benoemd 46511; kabinetswijzigingen 46711; premier ontslagen 74912; kabinetswijzigingen 74913
Terrorisme: aanslag op premier Lazarenko 75012
Verkiezingen: resolutie over algemene verkiezingen van december 175/1; aanvullende verkiezingen 17511

OEZBEKISTAN

Begroting: ontwerp voor 1996 23011
Buitenlandse betrekkingen:
EU: samenwerkings en partnerschapsakkoord ondertekend 74511
Economie: IMF-overbruggingskrediet 23011
Politieke partijen:
— Democratische Volkspartij: president Karimow treedt af als partijvoorzitter 80112
Regering: nieuwe premier 23011: kabinetswijzigingen 51612: kabinetswijziging 80112

OMAN

Amnestie: vrijlating politieke gevangenen 29413
Begroting: voor 1996 gepresenteerd 86211
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: president Perea op bezoek 50611
— Jemen: terugtrekking troepen langs grens 72712
Regering: kabinetswijzigingen 29413; vijfjarenplan bekendgemaakt 29511

OOSTENRIJK

Bankwezen: afschaffing anonieme handel in effecten 38912
Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten. onthullingen over Amerikaanse wapendepots 38713
Deelstaten:
Stiermarken: eerste vrouwelijke deelstaatpremier gekozen 38812
Justitie: neonazi's veroordeeld 11213
Monarchie: verbod op toelating Habsburgse troonpretendent opgeheven 389/3
Politieke partijen:
— FPÖ: leider prijst veteranen Waffen-SS 11212
Regering: coalitie gevallen 11112; akkoord over terugdringing begrotingstekort 38812; nieuwe minister van financiën 38813: regering officieel geïnstalleerd 38911; samenstelling kabinet 38911
Terrorisme: nieuwe bombrievencampagne 11213
Tweede Wereldoorlog: massagraf ontdekt 38811
Verkiezingen: algemene verkiezingen vervroegd 11211; uitslagen 11212

PAKISTAN

Begroting: voor 1996-'97 gepresenteerd 73012; protesten tegen belastingverhoging 73012
Binnenlandse veiligheid: nieuw geweld in Karachi 23012; couppoging 23013
Buitenlandse betrekkingen:
China: levering magneten 36111
Egypte: bomaanslag op ambassade in Islamabad 28511: veiligheidsakkoord ondertekend 574/2
— Groot-Brittannië: wijst Pakistaan uit 44713
— India: spanning opgelopen 44711
Iran: bezoek van premier Bhutto 23113
Oekraïne: wapenovereenkomst 73111
Verenigde Staten: wapenembargo opgeheven 231/2; stemt in met wapenzending 44713: levering Amerikaanse wapens 73111
Economie: overbruggingskrediet IMF 23113; Wereldbank keurt lening goed 23211
Geweld: bomaanslagen in Lahore 72912; doden in Karachi 72913; bomexplosie op luchthaven 72913; broer premier Bhoetto na schietpartij overleden 73011
Islam: gewelddadig treffen tussen moslimsekten 72913
Justitie: vermeende samenzweerders aangeklaagd 23111; uitspraak Hooggerechtshof over benoeming rechters 44713
Kernwapens: nieuwe speculaties over nucleair programma 44712
Militaire zaken: nieuwe opperbevelhebber 23112
Munt: devaluatie roepie 23112
Oppositie: Imran Khan richt politieke beweging op 730/1
Overheid: nieuw ministerie van mensenrechten 23011
Provincies:
— Sind: raketaanval MQM op zetel regering 23012
Rampen: lawine 44111
Regering: couppoging 23013; officieel bevestigd 23111; kabinetswijzigingen 73013
Terrorisme: raketaanval MQM op zetel regering Sind 23012; bomexplosie en aanslagen in Karachi 44711

PALESTIJNSE GEBIEDEN

Buitenlandse betrekkingen:
Syrië: bezoek van president Arafat 86213
— Verenigde Staten: bezoek van president Arafat 64513
Economie: donorconferenties in Parijs 21613: gevolgen Israëlische grenssluiting 43212
Gaza: spoorwegverbinding met Israël 42312
Grond et: ontwerp grondwet opgesteld 43211
Hamas: besprekingen met PNA 21512; de 'ingenieur' vermoord 21611; bij spoedzitting PNA 42513; dreigt met nieuwe aanslagen 42612
Israël: overdracht civiel en militair bestuur zes steden Westelijke Jordaanoever aan Palestijns Nationaal Gezag 21411; ontmoeting Peres en Arafat 21513; gebieden afgesloten 42413; contacten opgeschort AZ417
Justitie: doodstraf voor Palestijnen 43311: arrestatie mensenrechtenactivist 64711
Palestijnse Raad: openingszitting 43213
PLO: samenstelling Uitvoerend Comité 43412
PNA: overdracht civiel en militair bestuur zes steden Westelijke Jordaanoever aan Palestijns Nationaal Gezag 21411; besprekingen met Hamas 21512; spoedzitting 42513; harder optreden tegen fundamentalistische oppositie 42611
PNC: stemming over wijziging PLO-handvest 43311; reacties op wijziging 43313: verkiezing nieuw uitvoerend comité 43412: slotverklaring 21ste zitting 43412
President: Arafat pleit voor samenwerking met Israël 42513; beëdiging van Arafat 43211
Regering: formatie kabinet 64611; samenstelling 64613; kabinet goedgekeurd 64711
Terrorisme: autobommen 21611; de 'ingenieur' vermoord 21611
Verkiezingen: kiezersregistratie 21413; voor Palestijnse Raad 21613; uitslag 21712; Arafat gekozen tot president 21712

PANAMA

Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: herdenking Amerikaanse invasie 71713
Justitie: advocaten Noriega eisen nieuw proces 71811
Regering: nieuwe minister van buitenlandse zaken 718/1
Schandalen: onderzoek naar financiering verkiezingscampagne president Perez Balladares met drugsgeld 71811

PAPOEA NIEUW-GUINEA

Begroting: voor 1996 gepresenteerd 23513
Bougainville: vredesonderhandelingen gestaakt 23512; regeringsoffensief tegen opstandelingen 59611
Buitenlandse betrekkingen:
— Solomon Eilanden: spanningen door afscheidingsoorlog Bougainville 59611
Justitie: advocaten in vervuilingszaak gearresteerd 23512
Regering: minister van gezondheid ontslagen 23512

PARAGUAY

Arbeid: nationale staking 485/1; vakbonden eisen onderzoek rol Wasmosy 48613
Buitenlandse betrekkingen:
— Brazilië: demonstratie aan grens 48411
Justitie: arrestatiebevel voor Oviedo 48613
Militaire zaken: legerzuiveringen 48712
Politieke crisis: couppoging Generaal Oviedo mislukt 485/1; reacties uit het buitenland 48612: 'revolte door toedoen president' 48613
Politieke partijen:,
— Colorado-partij: vergeefse gooi Oviedo naar leiderschap; Oviedo richt eigen factie op 48712
Paraguay Puahura: opgericht 48413
Regering: kabinetswijziging 48413; kabinetswijzigingen 48712; regeringsbenoemingen 48712

PERU

Buitenlandse betrekkingen:
— Ecuador: grens weer opengesteld 4513: demilitariseringsverdrag 4513; besprekingen over grensconflict 33713; toenemende spanning 33811; vredesoverleg 33811: ondertekening van memorandum van overeenstemming 338/1
— Japan: premier Hashimoto op bezoek 77313
— Verenigde Staten: drugsbestrijdingsovereenkomst 77111
Economie: IMF-lening in EFF-kader 77213; schuldenakkoord 33711; schuldenherschikkingsovereenkomst 77217
Justitie: arrestatiebevel voor elf legerofficieren 33713; Amerikaanse journaliste tot levenslang veroordeeld 338/2
Parlement: akkoord met derde ambtstermijn 77312
Politieke partijen:
APRA: crisis 33712
President: Fujimori gescheiden 33713
Regering: premier treedt af 77213
Schandalen: beschuldigingen van corruptie 77311
Terrorisme: guerrillastrijders gearresteerd 33812; bomaanslagen in Lima 77311; moord op vooraanstaand Sendero-lid 77311
Verkiezingen: regeringskandidaat verslagen bij burgemeestersverkiezingen in Lima 33712

POLEN

Antisemitisme: priester verontschuldigt zich over uitlatingen 3511
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 3513; 25213
Buitenlandse betrekkingen:
— Duitsland: bondskanselier Kohl op bezoek 3512
— Groot-Brittannië: koningin Elizabeth II op bezoek 61311
— Litouwen: premier Oleksy op bezoek 17311
— Vaticaan: berichten over audiëntie president Kwasniewski 61513

Criminaliteit: demonstratie tegen geweld 613/3
Economie: conflict over sluiting scheepswerf Gdansk 61412; privatiseringswet h15/1
Justitie: presidentskeuze bekrachtigd 25013; belastingwet verworpen 25111; aanklacht regen oud-premier Oleksy ingetrokken 61313: procer tegen Jaruzelski na maand geschorst 61512; nieuw onderzoek tegen voormalige functionarissen veiligheidsdienst 61512
Munt. herwaardering zloty 251/1
Parlement:
— Sejm: presidentieel veto op pensioenwet ongedaan gemaakt 35/3; grondwetswijziging in verband met begroting goedgekeurd 3513
Politieke partijen:
— BBWR: nieuwe voorzitter 61313
— KPN: wijzigingen in partijtop 61313
— SdRP: Oleksy gekozen tot voorzitter 25213
President: veto op privatiseringswet 3413: veto op defensiewet 35/2: Walesa stelt zich herkiesbaar 3611: Kwasniewski beedigd 250/3; staatspenrioeii voor presidenten goedgekeurd 61412
Referendum. over privatisering 25312
Regering: ministers treden af 3713: benoemingen 25013: premier beschuldigd van spionage 25112: premier treedt af 252/1; Cimoszewicz genomineerd als premier 25212; benoeming nieuwe regering 25213: motie van wantrouwen 61511
Tweede Wereldoorlog. controverse over ontwikkelingsproject in Auschwitz 615/2
Veiligheidsdiensten: nieuwe chef inlichtingendienst 25311
Verkiezingen: data presidentsverkiezingen 3612; kandidaten 3613: presidentsverkiezingen 3613; uitslagen 3711; campagnethema's 3712; beschuldigingen van bedrog 3713

PORTUGAL

Begroting. aanvullende begroting goedgekeurd 17613
Buitenlandse betrekkingen:
China: bezoek van president Soares 14513
— Indonesië: aanbod herstel diplomatieke contacten 29913
— Mozambique: veiligheidsovereenkomst ondertekend 132/3
Hoofdstad: burgemeester treedt af 176/3
Milieu: bouwwerkzaamheden aan dam onderbroken 17713
Parlement: nieuwe voorzitter 17612
Politieke partijen:
— PSD: verkiezing leider 821/2
President: president Soares treedt terug 82111
Regering: minister treedt af 17712
Sociaal beleid: akkoord over sociaal pact 17713
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 17613

QATAR

Binnenlandse veiligheid: coup tegen emir verijdeld 15212
Buitenlandse betrekkingen:
— GCC: boycot slotvergadering top 13812
Israël: president Peres op bezoek 50611
Economie: effectenbeurs opgericht 6911
Emir: decreet erfelijke opvolging 6911; voormalige emir maakt rondreis door Midden-Oosten 35211
Regering: kabinetswijziging 6813
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen aangekondigd 6911

RAAD VAN EUROPA

Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EVRM): uitspraak over Nedersaksen 2411: uitspraak over schietpartij Gibraltar 3011; veroordeling Britse regering 32811
Kroatië: voorwaardelijk lid 82212
Mensenrechten: handvest goedgekeurd 82211
Russische Federatie: toegelaten als 39ste lid 390/1: lidmaatschap officieel 39012

ROEMENIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Centraal Europees Initiatief: toetreding h0111
Hongarije: betrekkingen aangehaald 113/1
— Verenigde Staten: bezoek van president Iliescu 113/3
Economie: privatiseringsprogramma 11313: effectenbeurs heropend 11412
Minderheden: protesten tegen onderwijswet 11213
Monarchie: rechtbank erkent aanspraken op troonopvolging 11313
Munt: lei gedevalueerd 114/1
Onderwijs: studentenprotesten 113/2
Politieke partijen:
— PNT-CD: nieuwe voorzitter 61513
— Sociaal-Democratische Unie: ontstaan uit fusie 616/1
President: wet op teruggave eigendom bekrachtigd 11411
Rampen: helikopter neergestort 114/3
Regering: breuk in coalitie 11312; kabinetswijzigingen 61513
Verkiezingen: plaatselijke verkiezingen 61611

RUSSISCHE FEDERATIE

ALGEMEEN

Justitie: onderzoek naar gebeurtenissen van oktober 1993 afgesloten 18212; procureur-generaal benoemd 182/3: arrestatie milieu-activist 471/1
Militaire zaken: leger grijpt iri om stroomvoorziening veilig te stellen 18213; presidentieel decreet over dienstplicht 75013; beschuldigingen van corruptie in leger 75611; pessimisme over toestand strijdkrachten 75713
Rampen: luchtramp 75913
Religie: metropoliet Russisch Orthodoxe Kerk overleden 18312
Revolutie: '1917' herdacht 183/2
Terrorisme aanslagen op metro en trolleybussen 75912
Veiligheidsdiensten: benoeming nieuwe directeur staatsveiligheidsdienst 75612

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Baltische staten: verzet tegen Baltisch lidmaatschap NAVO 16213
Bjelaroes: betrekkingen 16312; akkoord over unie 45813: ondertekening unieverdrag 45813; protest tegen unieverdrag 45911
Bosnië-Herzegovina: diplomatieke betrekkingen aangeknoopt 9611
Botswana: diamanrovereenkomst 63412
Bulgarije: betrekkingen aangehaald 9712; controverse over voorstel tot economische unie 61013
China: grensverdrag ondertekend 7311; akkoord over gevechtsvliegtuigen 361/3; bezoek van president Jeltsin 58112; onderhoud ministers van buitenlandse zaken 87013
Cuba: handelsovereenkomst 4412; bezoek van minister van buitenlandse zaken 56011
Duitsland: bondskanselier Kohl op bezoek 47711
Estland: laatste Russische specialisten vertrokken 16512: ratificatie verdragen opgeschort 16513; grensakkoord 16513; grensonderhandelingen 73812
Georgië: bezoek van premier Tsjernomyrdin 16513
Griekenland: overeenkomst oliepijpleiding ondertekend l03/3
Groot-Brittannië: uitwijzing Britse zakenman 47711; spionagegeschil 75111
Iran: koopt kernreactoren 13911; samenwerkingsovereenkomst geparafeerd 14013
Israël: bezoek van minister van defensie 21312
Japan: incident met kustwacht 8112: akkoord over hervatting vredesbesprekingen 65311
Joego-Slavië: decreet staat 'humanitiare handel' toe 10612
Kazachstan: overeenkomst over oliepijpleiding 51313
Letland: afbakening van grens 46212; samenwerking politie 46212
Litouwen: minder gas uit Rusland 46411
Mexico: bezoek van minister van buitenlandse taken 56511
Moldowa: Doema aanvaardt resolutie over Dnjestrië 174/1
Mongolië: grenrakkoord 66113
Myanmar: SLORC-secretaris op bezoek 14612
Oekraïne: defensiebesprekingen 46412: akkoord over ontbinding Sowjet-Unie ongeldig verklaard 46611; bezoek van president Jeltsin uitgesteld 46611
Raad van Europa: toegelaten als 39ste lid 39011: lidmaatschap officieel 39012
Slowakije: samenwerkingsakkoorden ondertekend 39111
Verenigde Staten: granaataanval op Amerikaanse ambassade 18211; bezoek van premier Tsjemomyrdin 47613; 6de vergadering commissie voor economische en technologische samenwerking 47613; overleg tussen ministers van buitenlandse zaken 47711: vicepresident Gore op bezoek 75811
Zwitserland: Russische diplomaat uitgewezen 82313

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: mijnwerkersstaking 472'1
Bankwezen: maatregelen ter versterking van banksector 47212: bank onder toezicht geplaatst 759/1
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 183/1
Economisch beleid: tweede privatiseringsprogramma 182'1 ; liberalisering obligatiemarkt 758/3
IMF: lening 18213; lening in EFF-kader 47111; tranche lening vrijgegeven 75911
Munt: nieuw wisselkoersbeleid 75112; presidentieel decreet over convertibiliteit 75113
Privatisering: vetraging 47113
Schulden: herschikkingsakkoord 18213: akkoord over herschikking 47213

POLITIEK BINNENLAND

Algemeen: onzekerheid over structuur Federatieraad 18011
Parlement:
— Staatsdoema: vechtpartij 182/1: ontbonden 183/1: 1ste zitting nieuwe Doema 46912; resoluties over opheffing Sowjet-Unie en oprichting GOS 47013
Politieke partijen.
— Patriottische Volksunie van Rusland: opgericht 75712
President: president Jeltsin opgenomen in ziekenhuis 181/1; Jeltsin terug in Kremlin 181'2; wijziging presidentiële adviesraad 46813; rede over toestand van de natie 47012; alliantie tussen Jeltsin en Lebed 753/1; Lebed benoemd tot nationale veiligheidsadviseur 75311: Jeltsin treedt op tegen voorstanders harde lijn 753/3; onzekerheid over Jeltsins gezondheid 75511: Jeltsin spreekt het land toe 75512; Tsjoebajs benoemd tot hoofd presidentiële staf 75513; inauguratie Jeltsin 75612
Regering: benoemingen 181/2: kabinetswijzigingen 467/2; minister van buitenlandse zaken Kozyrew opgevolgd door Primakow 467/2; vice-president Tsjoebajs ontslagen 46811: kabinetswijzigingen 46812; 471/1: 75111; minister van defensie Gratsjow ontslagen 75313; benoeming nieuwe minister van defensie 75513; Tsjernomyrdin herbenoemd tot premier 75613: samenstelling nieuwe regering 75613
Republieken:
— Daghestan: buskaping 18311
— Tsjetsjenië: staakt-het-vuren beëindigd 18313: nieuwe gijzelingscrisis 47213: kaping van Turkse veerboot 47411: plan Jeltsin voor vredesregeling 474/3; gevechten in maart 47512; aanval op Grozny 475/3; Doedajew omgekomen 47513; opvolger Doedajew benoemd 47611; gevechten in april 47611; staakt-het-vuren 75913; einde wapenstilstand 76011; aanvallen rebellen op Grozny 76013; Lebed naar Tsjetsjenië gestuurd 76013: beschuldigingen van Lebed aan minister Koelikow 76111: Russisch ultimatum 761/2; voortzetting vredesbesprekingen 76112; wapenstilstand 76111: begin van terugtrekking uit Grozny 76113: akkoord tussen Lebed en Maschadow 76211: aantallen slachtoffers in augustus 76211
Terrorisme: huskapingen 18311
Verkiezingen: voorbereidingen verkiezingen voor Doema 17713; ontwikkelingen rond verkiezingen 17812; communistische overwinning bij gemeenteraadsverkiezingen in Wolgograd 180/1; verkiezingen Sraatsdoema 18012; uitslagen 18013; datum presidentverkiezingen vastgesteld 18113: Jeltsin kandidaat voor presidentsverkiezingen 46912; Zjoeganow presidentskandidaat 46913: registratie presidentskandidaten 47011; Jeltsin herkozen 75113; verkiezingsmanifesten 75211; resultaten eerste ronde 75212; burgemeestersverkiezingen in Moskou en St. Petersburg 75413: Jeltsin herkozen als president 75511: resultaten tweede ronde 75511

RWANDA

Bankwezen: gouverneur centrale bank stapt op 13613
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 12211
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: terugtrekking uit internationale organisaties 134/3; buitenlandse hulporganisaties uitgewezen 135/3
— Kameroen: verzoek om uitlevering oorlogsmisdadiger 42211
— Tanzania samenwerking inzake vluchtelingenkwestie 136/1
— Zaire: standpunt inzake repatriering vluchtelingen 13611; overeenkomst over terugkeer vluchtelingen 78212; grensheschietingen 78311
Burgeroorlog: slachting onder bevolking 13411; aanval op rebellenkamp 13511; infiltratie rebellen 78113; aanhoudend bloedvergieten 78211
Grondwet: Engels derde officiële taal 42112
Justitie: nieuwe detentiecentra 135/1
Militaire zaken: voormalig leger opgenomen in APR 13412
Regering: minister van justitie neemt ontslag 783/1

Verenigde Naties: gedeeltelijk vertrek UNAMIR 13412: moeilijkheden voor tribunaal volkerenmoord 13413; Kenia in conflict met tribunaal 13511; tribunaal geopend 135/2; volkerenmoord 1994 gepland volgens oud-commandant UNAMIR 135/3; eerste aanklachten Internationaal Strafrechttribunaal 42111; terugtrekking UNAMIR 42211; eerste zitting Internationaal Stafrechttribunaal in Arusha 78312
Vluchtelingen: standpunt Zaïre inzake repatriëring 136/1; samenwerking met Tanzanië voor repatriëring 136/3; voorstel tot dialoog door Hoetoe-organisaties 136/2; president waarschuwt vluchtelingen 136/2; terugkeer 41313: repatriëring 41412; vluchtelingenstroom naar Tanzania 42112; nieuwe poging Zaïre tot repatriëring 42112; terugkeer vluchtelingen uit Boeroendi 78213

SAHARA (WEST)

Mensenrechten: rapport Amnesty International 49812
Parlement:
— Nationale Assemblée: geïnstalleerd 13711
Regering: nieuwe SADR-regering 13613
Verenigde Naties: MINURSO-mandaat verlengd 13613; mandaat om referendum te organiseren verlengd 49811; opschoning MINURSO 49812

SAO TOMÉ EN PRINCIPE

President: ambtstermijn verlengd 63912
Regering: premier benoemd 27911; samenstelling nieuwe regering 27911: premier dient ontslag in 63912: kabinet gevallen 84611
Verkiezingen: presidenrsverkiezingen 84513; uitslag 84611

SAOEDI-ARABIE

Begroting: voor 1996 35311
Buitenlandse betrekkingen:
Groot-Brittannië: uitwijzing Saoedische dissident 35312; arbitrage in kwestie Mas'ari 353/3; nieuwe uitspraak in zaak Mas'ari 64811
— Jemen: veiligheidsovereenkomst 14112; veiligheidsovereenkomst ondertekend 72712
Jordanië: minister van buitenlandse zaken op bezoek 29313; koning Hoessein op bezoek 29313; koning Hoessein op bezoek 72813
Doodstraf: vrouwelijke drugssmokkelaars terechtgesteld 14113
Justitie: arrestaties in verband met aanslag Riad 64713; daders in het openbaar terechtgesteld 64713
Koning: machtsoverdracht aan kroonprins Abdullah 35213; koning Fahd hervat regeringstaken 35312
Media: BBC-uitzendingen in Arabisch opgeschort 64811
Regering: kabinetswijzigingen 14113; kabinetswijziging 35312
Terrorisme: bomaanslagen 14113; bomaanslag op Amerikaanse basis 64811

SENEGAL

Binnenlandse veiligheid: rebellen gedood 20212; MFDC roept op tot ontwapening 20212
Buitenlandse betrekkingen:
— Guinee-Bissau: grensgeschil bijgelegd 27611
— Taiwan: hervatting diplomatieke contacten 20213
— Zuid-Afrika: bezoek van president Diouf 84913
Grondwet. wijzigingen 20213
Mensenrechten: beschuldigingen van schendingen 20212

SIERRA LEONE

Burgeroorlog: RUF-leden gevangen genomen 27912; vredesbesprekingen 28012; vooruitgang bij vredesbesprekingen 49911
Parlement:
Nationale Assemblée: samenstelling 49911; zetelverdeling 49911; nieuwe voorzitter 49911
President: democratisch gekozen 49813
Regering: militaire staatsgreep 27912: nieuwe junta 27913; nieuw kabinet 28011; einde militair bewind 49813: nieuwe regering 49912; samenstelling 49913
Verkiezingen: datum algemene verkiezingen bekendgemaakt 27912; meerpartijenverkiezingen 28011: uitslag van de parlementsverkiezingen 28111; uitslag eerste ronde presidentsverkiezingen 28112

SINGAPORE

Buitenlandse betrekkingen:
— Filippijnen: normalisatie betrekkingen 43811
Justitie: Leeson veroordeeld 23211

SLOVENIË

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 32913
Buitenlandse betrekkingen:
— Joego-Slavië: verzet tegen Sloveense schuldenovereenkomst 61612
Economie: wet over aandeel in schuld voormalig Joego-Slavië 329/3; Joego-Slavië verzet zich tegen Sloveense schuldenovereenkomst 61612
Regering: Verenigde Lijst stapt uit coalitie 32913; kabinetswijzigingen 32913; regeringscrisis 61613; minister van buitenlandse zaken treedt af 61613

SLOWAKIJE

Buitenlandse betrekkingen:
— Hongarije: basisverdrag geratificeerd 39112
— Russische Federatie: samenwerkingsakkoorden ondertekend 39111
— Tsjechië: grensakkoord ondertekend 39111; grensovereenkoinst verworpen 617/1
Justitie: Constitutioneel Hof steunt privatisering 39111
Parlement: nieuwe taalwet aangenomen 39013; wet op bescherming van de Republiek goedgekeurd 391/2
President: verwerpt regeringskandidaat voor VN-post 39113

SOEDAN

Binnenlandse veiligheid: politieke gevangen vrijgelaten 5911; mislukte couppoging 34411
Buitenlandse betrekkingen:
— Egypte: betrekkingen verslechterd na moordaanslag op president Mubarak 65/2; spanningen in Halaib-regio 34311
Ethiopië: breuk in betrekkingen 5611; wederzijdse beschuldigingen van agressie 34212
Oeganda: botsingen 13313; normalisering betrekkingen 78112
— Verenigde Staten: roept diplomatieke staf terug 34213; Soedanese diplomaat uitgewezen 56812
Economie: bezuinigingsmaatregelen 784/1
Mensenrechten: berichten over politieke gevangenen 59/2; VN-rapport 6011; rapport VN 34312
Oppositie: rellen in Khartoum 5912; kritiek op regering 78313
Parlement: Turabi gekozen tot voorzitter 34411
President: algemene mobilisatie aangekondigd 5913
Regering: kabinetswijziging 5813; nieuwe regering 56911; samenstelling 569/1
Sociale onrust: broodrellen 78412
Terrorisme: Saoedische moslim-fundamentalist uitgewezen 78411
Verenigde Naties: veroordeling door Veiligheidsraad 34311: rapport mensenrechten 343/2; Veiligheidsraad legt' sancties op 56811: resolutie 1054 van kracht 56813: Veiligheidsraad stemt in met vluchtverbod Soedan Airways 78412
Verkiezingen: aangekondigd 5911: presidents- en parlementsverkiezingen aangekondigd 34213; presidents- en parlementsverkiezingen 34313
Vredesproces: vredesovereenkomst met zuidelijke rebellenfacties 56813
Zuid-Soedan: burgers gedood door SPLA 5912; offensief rebellen 5913

SOLOMON EILANDEN

Buitenlandse betrekkingen:
Papoea Nieuw-Guinea: spanningen door afscheidingsoorlog Bougainville 59611
Regering: vice-premier ontslagen 23513

SOMALIA

Buitenlandse betrekkingen:
— Libië: erkent regering Aydid 13811
Burgeroorlog: zware gevechten in Mogadishu 13711; kans op herleving 13712; hulpverleners vrijgelaten 13712; aanval op functionaris USC-SNA 13713; gevechten in Mogadishu en het Zuiden 42212; verdere escalatie 42213; nieuwe gevechten 78512; verzoeningsgesprekken in Jemen 78512
Economie: geschil over bananenexport 13713
Politieke partijen:
USC: nieuwe voorzitter 13713
President: inauguratie Hussein Aidid 78511
Regering: invorderingsoperatie belastingen 13713
Somaliland: heiige gevechten 13811; eerste lustrum onafhankelijkheidsverklaring 78413
Vredesproces: overeenkomst toezicht haven en vliegveld nieuw leven ingeblazen 13711

SPANJE

Arbeid: vakhondsverkiezingen 25613
Begroting: voor 1996 verworpen 25312; besnoeiingen op uitgaven 25313
Buitenlandse betrekkingen:
— België: ET.4-verdachten niet uitgeleverd 688/2: ambassadeur uit Brussel teruggeroepen 548/2
— Mexico: bezoek van president Zedillo 33613
Ceuta: onlusten 25512
Economie: rentedaling 25613
GAL-affaire: Senaat besluit tot onderzoek 25313; parlementaire onschendbaarheid oud-minister Barrionuevo opgeheven 25411; Barrionuevo ontkent betrokkenheid bij 'vuile oorlog' 25412: in staat van beschuldiging gesteld 25412; Hof acht betrokkenheid Gonzalez bij doodseskaders niet bewezen 54911
Gewesten:
— Andalusie: verkiezing voorzitter Regionale Assemblée 55012
— Baskenland: Baskische leiders gearresteerd 548/2
— Catalonië: verkiezingen 255/3; uitslag 256/1
Justitie: Barrionuevo in staat van beschuldiging gesteld 254/2; ontwikkelingen in spijsolieschandaal 255/1; nieuw wetboek van strafrecht 25611; gevangenis: straf voor generaal Guardia Civil 54912
Koning: poging tot chantage 25413
Parlement:
— Cortes: parlementaire onschendbaarheid oud-minister Barrionuevo opgeheven 25411; ontbonden 25612
Senaat: besluit tot onderzoek GAL-affaire 25313
Regering: steun voor formatie regering-Aznar 55013; beëdiging regering-Aznar 55113; samenstelling 55113; regeringsprogramma 55211; reacties op regeringsprogramma 55213
Schandalen: corruptiegevallen 25313: vonnis in olijfoliezaak 55213
Terrorisme: bomaanslag in Madrid 25613; ETA-geweld laait op 54811: België levert ETA-verdachte niet uit 54813; moord op Baskische politieman 549/1; ETA laat gijzelaar vrij 54911; bomaanslag 549/2
Verkiezingen: datum algemene verkiezingen vervroegd 25611; begin campagne 25612; parlementsverkiezingen 54913; verkiezingsuitslag 55011: uitslag regionale verkiezingen 55012

SRI LANKA

Begroting: hogere defensie-uitgaven 23213: voor 1996 23312
Censuur: oorlogsverslaggeving verder aan banden gelegd 23311
Militaire zaken: nieuwe opperbevelhebber benoemd 801/3
Noodtoestand: afgekondigd 80112
President: ontbindt provincieraden 44811
Regering: ontslag onderminister van financiën geweigerd 23312
Tamil-vraagstuk: regeringsoffensief 23211; LTTE-vergelding en bloedbad onder burgers 23212; Jaffna belegd 23213; vluchtelingencrisis 23213; onderzoek naar financiering LTTE door rooms-katholieke kerk 23312; Jaffna valt 23313; regering biedt amnestie aan 23411; start regeringsoffensief in het oosten 23413; nieuwe gevechten 44812; strijd tussen regeringstroepen en LTTE escaleert 44813; nieuw legeroffensief 80113; regering claimt controle over hele schiereiland Jaffna 80113; aanval LTTE-rebellen op legerbasis in Mullaittivu 80211; legeroffensief in het Noorden 80213; bomaanslagen in Colombo 80213; voortzetting regeringsoffensief 80311; LTTE-aanslagen op burgers 80312
Terrorisme: zelfmoordacties in Colombo 23311; bomaanslag in Colombo 44811

ST LUCIA

Regering: nieuwe premier 48712; kabinetswijzigingen 48713; nieuwe gouverneur-generaal 48713

ST VINCENT EN DE GRENADINES

Justitie: executies 71812
Politieke partijen:
ULP: openingsconventie 71812
Regering: minister van justitie neemt ontslag 71812

SURINAME

Buitenlandse betrekkingen:
— Frans Guyana: reacties op verkiezingen 49012
— Nederland: reacties op verkiezingen 49011
Parlenient:
— Algemeen: parlementsgebouw door brand verwoest 82813; politieke krachtsverhoudingen niet langer duidelijk 83011; coalities in het parlement 83013; nieuwe voorzitter 83013
— Nationale Assemblée: beëdiging leden 491/1; Lachmon herkozen als voorzitter 491/1
— Verenigde Volks Vergadering: Wijdenbosch tot president gekozen 82813; parlementaire stemming eindigt onbeslist 82912,
Politieke partijen:
BVD: opgericht 829/2
— KTPI: treedt uit NF-coalitie 83011; samenwerkingsprotocol met NDP en BVD 83011
— VHP: splitsing 82911
Regering: begin van coalitiebesprekingen 49012: nieuwe regering 83012; samenstelling 83012
Schandalen: goud- en deviezensmokkel 48813; cocainesmokkel 48813; decembermoorden 48911; betrokkenheid Bouterse hij cocainehandel 489/1
Verkiezingen: winst voor oppositie bij parlementsverkiezingen 48811: uitslag parlementsverkiezingen 488/2: rustig verloop parlementsverkiezingen 48813; uitslagen bindend verklaard 489/2; reacties Nieuw Front op verkiezingsuitslag 48913: reactie Bouterse 49011; overige reacties 49011

SWAZILAND

Arbeid: algemene staking 28112; ambtenarenstaking 61911
Begroting: voor 1996-'97 gepresenteerd 63913
Buitenlandse betrekkingen:
— Zuid-Afrika: claim op land afgewezen 63913
Koning: zegt constitutionele hervorming toe 28211
Oppositie: roep om democratie 28112
Regering: premier ontslagen 63913

SYRIË

Amnestie: politieke gevangen vrijgelaten 29511
Begroting: voor 1996 gepresenteerd 58011
Buitenlandse betrekkingen:
— Irak: overleg over wateraangelegenheden 29512: geheime ontmoeting tussen presidenten 58011
— Iran: betrekkingen onder druk 29512; samenwerkingsakkoord 862/3
— Israël: geen doorbraak in onderhandelingen 20512
— Jordanië: koning Hoessein op bezoek 72811
— Libanon: staakt-het-vuren 57812
— Palestijnse Gebieden: president Arafat op bezoek 86213
Regering: kabinetswijzigingen 295/1; 580/2; 862/1
Terrorisme: bomaanslagen in Damascus 580/2

TADZJIKISTAN

Burgeroorlog: muiterij door rebellerende militairen 51612; vredesbesprekingen zonder resultaat 51711; vredesakkoord 80313: wapenstilstand verbroken 803/3
Economie: IMF-overbruggingskrediet 803/2
President: instelling presidentiële raad 803/2
Regering: kabinetsleden ontslagen 51613; nieuwe premier 517/1; kabinetswijziging 80411
Terrorisme: geestelijk leider bij aanslag gedood 51711: moord op partijleider 51712
Verenigde Naties: waarnemer gedood 23413

TAIWAN

Begroting: voor 1997 gepresenteerd 37611
Buitenlandse betrekkingen:
China: spanningen door raketproeven 14713; nog meer raketproeven 14811: president Lee Teng-hui houdt verzoenende toespraak 14912: militaire oefeningen 14912: bespreking mogelijke top 14913; opent kantoor in Beijing 15011; nieuwe militaire oefeningen 15012; groeiende spanning 37411; troepenconcentraties 37413; verzet tegen kandidatuur Lee Teng-hui 37512; militaire oefeningen 37513; Amerikaanse reactie 37611; spanningen afgenomen 59213: reactie op inaugurele rede van president Lee 59313; betrekkingen verbroken 77913
Senegal: hervatting diplomatieke contacten 20213
Economie: record handelstekort door spanning met China 37511: overeenkomst over olie-exploitatie 37611: spoorwegnet geopend 37612
Militaire zaken: hogere defensie-uitgaven 149/3
Munt: flexibele wisselkoers 59313
Politieke partijen:
— DPP: bekendmaking presidentskandidaat 14911
— KMT: Chen Li-an stapt op 14813
President: inauguratie president Lee 59312
Regering: ontslag voorzitter Controlerende Yuan 148/3; premier afgetreden 37313: interimregering 37313, benoemt hoge politieke adviseur 374/2; kabinetswijzigingen 59311
Verenigde Naties: verzoek lidmaatschap afgewezen 14911
Verkiezingen: directe presidentsverkiezingen 14811; bekendmaking kandidaten 148/1; parlementsverkiezingen 150/2; presidentsverkiezingen 37612: uitslag presidentsverkiezingen 37711: uitslag verkiezingen Nationale Assemblée 37711

TANZANIA

Begroting: voor 1996-'97 gepresenteerd 64012
Buiteniandse betrekkingen:
Rwanda: samenwerking inzake vluchtelingenkwestie 13611
Politieke partijen:
— CCM: Mkapa gekozen tot leider 64012
President: beëdiging 20411
Rampen: ramp met veerboot 640/1
Regering: beëdigd 204/1: samenstelling kabinet Unie regering 20411; kabinetswijzigingen 64011
Verkiezingen: presidents- en parlementsverkiezingen 202/3; verzoek om nietigverklaring verkiezingsuirslag 20312; problematische herhaling verkiezingen 20312; definitieve uitslag presidentsverkiezingen 20312; uitslagen 20411; uitslag parlementsverkiezingen 20412
Vluchtelingen: komst Rwandezen 42112
Zanzibar: verkiezingen 20213

THAILAND

Bankwezen: nieuwe president centrale bank 87411
Buitenlandse betrekkingen:
— Cambodja: grenscommissie gevormd 14212
— China: bezoek van premier Banharn 59411
— Myanmar: bezoek van premier Banharn 59411
— Verenigde Staten: voormalig parlementslid uitgeleverd 30212
Censuur: omstreden actualiteitenprogramma stopgezet 303/1
Economie: luchtspoorlijn Bangkok gefinancierd 30311
Grondwet: voorstel wijziging goedgekeurd 875/3
Koning: gouden jubileum 87312
Parlement:
— Huis van Afgevaardigden: ontbinding 87511
— Senaat: nieuwe senaat benoemd 59313
Politieke partijen:
— Palang Dharma: trekt zich terug uit coalitie 87412
— Prachakorn Thai: tijdelijk uit regeringscoalitie 87313
Regering: kabinetswijzigingeii 30213; minister overleden 59411; motie van wantrouwen verworpen 59411; kabinetswijzigingen 59412; motie van wantrouwen tegen premier Banharn 87413; kabinetswijzigingen 87513
Verkiezingen: gouverneursverkiezingen Bangkok 87312; uitschrijving algemene verkiezingen in november 87413

TOERKMENISTAN

Begroting: voor 199511996 aanvaard 23511
Buitenlandse betrekkingen:
NAM: toegelaten als lid 15812
Economie: akkoord over gastransport 23511
Munt: officiële wisselkoers verlaagd 23511
Regering: kabinetswijzigingen 23511; nieuwe minister van landbouw 51712; kabinetswijziging 80411

TOGO

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 20511
Binnenlandse veiligheid: oppositielid vermoord 20413
Parlement:
— Nationale Assemblée: CAR beëindigt boycot parlement 20413
Regering: kabinetswijzigingen 20413
Verenigde Naties: overeenkomst repatriëring vluchtelingen 20413

TONGA

Verkiezingen: algemene verkiezingen 23513

TRINIDAD EN TOBAGO

Begroting: presentatie voor 1996 773/3
Oppositie: besprekingen met Jamaat al Muslimeen 125/1
Regering: samenstelling kabinet 12511
Verkiezingen: algemene verkiezingen 124/3; plaatselijke verkiezingen 77313

TSJAAD

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 28212
Grondwet: referendum 56912: goedgekeurd 56913
Islam: islamitische genootschappen ontbonden 84612
Justitie: gevangenisstraf voor oud-premier 56913
Militaire zaken: lening Wereldbank 84711
Regering: kabinetswijzigngen 28213: regeringswijziging 56913: nieuwe regering 846/3: samenstelling 84613
Verkiezingen: tijdschema gepubliceerd 28211: datum presidentsverkiezingen vastgesteld 56913; eerste ronde presidentsverkiezingen 54913; uitslagen 569/3: presidentsverkiezingen 84611; uitslag 84612
Vredesakkoord. overeenkonisten met oppositionele groepen 282/2; gesprekken over nationale verzoening afgebroken 28212; Franceville-akkoord ondertekend 56912

TSJECHIË

Arbeid: artsenstaking 39113
Begroting: voor 1996 goedgekeurd 39211
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: aanvraag lidmaatschap 39212: toetredingsonderhandelingen mogelijk 54613
— OESO: toegelaten als 26ste lid 39212
Slowakije: grensakkoord ondertekend 39111; grensovereenkomst verworpen 617/1
Extremisme: regeringsrapport over extremistische groeperingen 391/3
Politieke partijen:
— CMUS: opgericht 39212
KDS: fusie met ODS 39211
ODS: fusie met KDS 39211
Regering: nieuwe regering 61812; samenstelling 618/3
Verkiezingen: verkiezingscampagne 61711; nederlaag ODS bij algemene verkiezingen 61713: verkiezingsuitslag 61813

TUNESIË

Begroting: voor 1996 bekendgemaakt 283/1
Buitenlandse betrekkingen:
— EVA: samenwerkingsakkoord ondertekend 24913
Israël: verbindingskantoor geopend 21312
— Vaticaan: Paus Johannes Paulus II op bezoek 78513
Justitie: veroordeling MDS-leider 28312
Mensenrechten: rapport Amnesty International 28213
Oppositie: amnestie voor communistische leiders 28311
Parlement:
— Nationale Assemblée: parlementaire onschendbaarheid oppositielid opgeheven 283/1
Politieke partijen:
— MDS: leider veroordeeld 28312
Regering: kabinetswijzigingen 78611

TURKIJE

Bankwezen: president centrale bank benoemd 70813
Begroting: voorlopige begroting goedgekeurd 25712; voor 1996 goedgekeurd 70813
Buitenlandse betrekkingen:
— Duitsland: bezoek van premier Yilmaz 54212
— EU: douane-unie 25911
— Griekenland: controversiële uitspraken staatssecretaris 10212; territoriaal geschil 25012; crisis wegens territoriaal geschil 25912; aanhoudende spanning 26011; aanhoudende spanning 71113
Irak: protocol ondertekend over heropening oliepijpleiding 50111
— Iran: verslechterde betrekkingen 43113
— Israël: bezoek van president Demirel 50513; militaire samenwerkingsakkoorden 50513; nieuw defensieakkoord 79113
Justitie: hongerstaking in gevangenissen 71013
Koerden: schrijver Yasar Kemal veroordeeld 71113; miljoenen Koerden uit dorpen verdreven 712/1; hernieuwd offensief tegen Koerden 71211; zelfmoordaanslag PKK-lid 71213
Mensenrechten: internationale reacties op gevangenisstaking 71112
Parlement: nieuwe voorzitter 25911; vertrouwensvotum

voor regering 70713: onderzoek naar corruptie oud-premier Ciller 70713
Regering: impasse over vorming nieuwe regering 25713; impasse duurt voort 25811; akkoord over vorming coalitieregering 25813; coalitieregering ANAP en DYP gevormd 707/2; samenstelling 70713; spanning rond regeringsbenoemingen 70812; DYP trekt zich terug uit coalitie 70813; coalitie RP en DYP 70913; onderhandelingen voorafgaande aan Erbakans benoeming tot premier 71011; samenstelling kabinet 71011; onenigheid over benoemingen bij rechterlijke macht en openbaar ministerie 710/2; economische maatregelen 710/3
Terrorisme: zakenlieden vermoord 26011
Verkiezingen: voorbereidingen 257/1; parlementsverkiezingen 25712; uitslag 25712; plaatselijke verkiezingen 70913

URUGUAY

Buitenlandse betrekkingen:
— Cuba: president Castro op bezoek 4413
Economie: IMF keurt overbruggingskrediet goed 71911
Politieke partijen:
— FA: leider treedt af 71813

VANUATU

Regering: nieuwe regering gevormd 23612; premier tree& af na motie van wantrouwen 59612: regering treedt af 596/2; nieuw kabinet 59612

VATICAAN

Buitenlandse betrekkingen:
Albanië: president Berisha op bezoek 24312
— Duitsland: bezoek van paus Johannes Paulus II 54211
Midden-Amerika: bezoek van paus Johannes Paulus II 39511
— Tunesie: bezoek van paus Johannes Paulus II 78513

VENEZUELA

Begroting: ontwerp voor 1996 goedgekeurd 12513; voor 1996 uitgesteld 12611; voor 1996 afgekeurd 39913
Binnenlandse veiligheid: geruchten over coup 12512; grondwettelijke rechten hersteld 12512; gewelddadige demonstraties 39813
Buitenlandse betrekkingen:
— Brazilië: olieovereenkomst ondertekend 12513
— Colombia: grensincidenten 12011
Economie: economisch plan gewijzigd 12513; invoering dubbel wisselkoerssysteem 12513: buitenlandse investeringen in olie-industrie goedgekeurd 125/3: buitenlandse deelname aan olie-exploratie 398/3; besprekingen met IMF opgeschort 399/1; bezuinigingsmaatregelen 39912; akkoord met IMF bereikt 71911; plan voor economische stabilisering 71912; IMF keurt overbmggingskrediet goed 71912
Justitie: Hooggerechtshof schorst leden militaire gerechtshoven 12512; arrestatiebevelen tegen van corruptieverdachte bankiers 12611; oud-president veroordeeld 71913
Munt: ingrijpende devaluatie bolivar 12612
Opposition: studentenoproer 12512; universitaire protesten 39813
Regering: minister van investeringsfonds ontslagen 12611; minister van gezondlieid en sociale zaken treedt af 126/2; coalitiepartner stapt op 39911; kabinetswijzigingen 39912: kabinetswijzigingen 719/3
Terrorisme: nieuwe guerrillagroep 39913
Verkiezingen: lokale en regionale verkiezingen 12612

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 43413
Buitenlandse betrekkingen:
Iran: besprekingen over omstreden eilanden 43412
Grondwet: wijziging goedgekeurd 64813

VERENIGDE STATEN

ALGEMEEN
Abortus: veto treft wetsvoorstel inzake late abortus 62011
Criminaliteit: Nederlandse toeriste in Florida vermoord 40813
Doodstraf: executies in Utah en Delaware 27312
Justitie: uitspraak over uitlevering 4913; manifest van terrorist gepubliceerd 5011: verdachten New Yorks proces terroristen veroordeeld 5012; O.J. Simpson vrijgesproken 5013: uitspraak rechtbank over aanklacht tegen Clinton 27213: tiener veroordeeld wegens moord op toerist 27311; voormalige leden Baghwan-sekte veroordeeld 27312; moslim-extremisten veroordeeld 27312; uitspraak Hooggerechtshof over verbranding kruizen 40811: recht op hulp bij euthanasie 40811; anti-abortusactivist veroordeeld 40813; belegering in Montana geweldloos geëindigd 62813; Rostenkowski veroordeeld 62912; gouverneur van Arizona in staat van beschuldiging gesteld 62912; gebroeders Menendez veroordeeld 629'3: Goetz veroordeeld tot schadevergoeding 629.3: uitspraak Hooggerechtshof over discriminatie homoseksuelen 63011; antirooklobby lijdt nederlaag 63011; uitspraak over censuur op Internet 63012; vorming van districten met gekleurde meerderheid ongeldig verklaard 63012; Brady-wet getoetst op grondwettigheid 63013; federale wet over onzedige televisieprogramma's vernietigd 63013; uitspraak inzake 'drie-slagen'-wet in Californië 63013: 'recht om te sterven'-uitspraak 63113; verwikkelingen rond Kevorkian 63113; illegale immigranten mishandeld 632/1; brandstichting in kerken in het zuiden 63211
Militaire zaken: herziening standpunt VS over gebruik landmijnen 37813; admiraal pleegt zelfmoord 63112
President: adviseur Witte Huis afgetreden 4812; begrotingsconflict met Congres 4813; State of the Union 26712; Republikeins antwoord op State of the Union 26811; veto over wetsvoorstel effectenfraude verworpen 27213; veto over wetsvoorstel sociale zekerheid 27213; uitspraak over aanklacht wegens ongewenste intimiteiten 27213: veto-op-onderdelen bekrachtigd 62011: veto wetsvoorstel buitenlandse zaken 62013; veto wetsvoorstel om schadeclaims aan banden te leggen 62112; bekrachtiging wetgeving inzake ziektekostenverzekering en hervorming sociale zekerheid 83212; wetsvoorstel om huwelijk tussen homoseksuelen te verbieden 83811
Rampen: noodweer 27313; overstromingen 40813; lijnvliegtuig stort neer in Florida 63212
Schandalen: Whitewater-onderzoek 27013; getuigenis Hillary Clinton 27111: CIA-schandaal 27211; schandaal rond reisafdeling Witte Huis 27211; bevel om te getuigen in Whitewater-zaak voor Clinton 40112; ontslag medewerkers reisafdeling Witte Huis 40211; ontwikkelingen in Whitewater-affaire 62413; veroordelingen in proces in Arkansas 62511; verder onthullingen over Hillary Clinton 62612; Whitewater-onderzoek in Arkansas 62613; rechtszaak wegens ongewenste intimiteiten tegen president uitgesteld 62711; FBI-dossiers gebruikt door Witte Huis 62712: schandaal rond adviseur president Clinton 83411
Terrorisme: spoorwegsabotage 5113; bomaanslagen verijdeld 27311: arrestatie Unabomber 62812; plan voor bomaanslag ontdekt 62911: proces tegen Yousef begonnen 62913: bomaanslag op basis in Saoedi-Arabië 64811
Veiligheidsdiensten: oud-directeur CIA overleden 63111

BUITENLANDSE BETREKKINGEN
Albanië: militaire hulp 60111: samenwerkingsovereenkomst 24312
Algemeen: Congres wijst Caribbean Trade Security Bill af 11611: temghoudendheid in Westen en Arabische wereld over Amerikaanse luchtaanvallen 85613
Algerije: bezoek van onderminister van buitenlandse zaken 41111
Angola: Amerikaanse druk op Savimbi 83913
Aruba: vraagt steun van Amerikaanse politie 76512
Bahrein: vergroting luchtmachtpotentieel 20712
Baltische staten: bezoek van minister van defensie 16311
Bjelaroes: Amerikaanse ballonvaarders neergeschoten 164/2; politiek asiel voor oppositieleider 73811
Bolivia: hulp bij drugsbestrijding 3813; oud-president Paz Zamora visum geweigerd 33012; CIA breidt activiteiten uit 33012
Bosnië-Herzegovina: Congres keurt stationering Amerikaanse militairen goed 30613: wapenembargo opgeheven 30613; sancties opgeschort 306/3; bezoek van president Clinton 30913; bezoek van minister van defensie 30913; bezoek van minister van buitenlandse zaken 310/1
Cambodja: op lijst narcoticastaten geplaatst 43611
China: Amerikaanse staatsburger uitgewezen 6912; gevolgen voor betrekkingen 6912; Amerikaanse, militaire attachés uitgewezen 7011; verbetering in betrekkingen 70/2; hervatting dialoog 711[illegible]; waarschuwt voor wapenverkoop aan Taiwan 15011; rapport ministerie van buitenlandse zaken over mensenrechtensituatie in China 35711; hervatting militaire contacten 36013; Amerikaanse militair attaché uitgewezen 36013; bezoek van oud-president Bush 36013; exportleningen opgeschort 36111; waarschuwing met betrekking tot handel Hongkong 36213: beschuldiging van diefstal intellectuele eigendomsrechten 58211; kredietgarantie opgeschort 58212: sancties van de baan 58213; dreiging handelsoorlog 58213; diplomatiek initiatief Christopher 58312: verlenging MFN-status China 58312; arrestaties in wapensmokkelwak 583/3; nieuwe Chinese strategie in betrekkingen 865/2, dreiging Amerikaanse handelssancties voorbij 86513; Chinees-Amerikaanse besprekingen 866/2; handelsbetrekkingen 86613
Colombia: DEA beschuldigd van betrokkenheid bij moordaanslag 11911; hulp gestaakt vanwege drugshandel 55512; ambassadeur in VS neemt ontslag 55611; VS beschuldigt geheime politie van aftappen telefoon in ambassade 55813; uitleveringsverzoek afgewezen 55911
Cuba: vierde ronde besprekingen migratieproblematiek 43/3; Huis van Afgevaardigden scherpt embargo aan 4313: Huis van Afgevaardigden scherpt embargo aan 4313; Senaat stemt voor wijziging sanctiewet 4411: voormalige CIA-agent vastgehouden 44/2; bezoek van Amerikaanse Congresleden 33211; Amerikaanse vliegtuigen neergeschoten 33212; verscherping Amerikaans handelsembargo 33311: internationale oppositie tegen handelsbeperkingen 55912; internationale protesten tegen Helms-Burton-wet 55912
Duitsland: bondskanselier Kohl op bezoek 54211
Egypte: aankoop Amerikaanse F-16's
Estland: premier Vahi op bezoek 16513
EU: klacht bij WTO ingediend over bananenimport 10111 samenwerkingsakkoord met Euratom 10212; gezamelijk actieplan 24811; conflict over hormoonvlees 24911: kritiek op Helms-Burton-wet 56013; handelstop 74211; betrokkenheid bij 'open skies'-kwesties 74211
Filippijnen: akkoord over luchtverkeer 14411
Frankrijk: rapport wapenhandel verworpen 8612: president Chirac op bezoek 32012
Griekenland: bemiddeling in geschil met Turkije afgewezen 25012
Groot-Brittannië: bezoek van president Clinton 3311
Guatemala: CIA-agenten ontslagen 18811
Haïti: wrijving 12113
Indonesië: verbod training Indonesische soldaten opgeheven 51213; protest tegen optreden Indonesische regering 79712
Irak: reactie op militaire actie in 'safe haven' 85512; Amerikaanse luchtaanvallen op Zuid-Irak 85611
Iran: protest tegen aankoop Russische kernreactoren 139/1; sancties tegen Iran goedgekeurd 140/3; speciaal anti-Amerikaans budget 42813; schadevergoeding voor neerhalen passagiersvliegtuig 430/3; beschuldiging van steun aan Hamas 431/1; voorstel Congres tot uitbreiding sancties 43112; wetsvoorstel sancties goedgekeurd 64511
Israël: bezoek van premier Peres 21313: staatsburgerschap voor Pollard 21313; bezoek van president Clinton 50413; premier Peres op bezoek 50511; samenwerkingsakkoord om terrorisme te bestrijden 50512: poging om offensief tegen Hezbollah te stoppen 57712; premier Netanyahu op bezoek 79013
Japan: handelsakkoord ondertekend 7612; anti-Amerikaanse betogingen op Okinawa 8112; toekomst Amerikaanse bases 8212; Amerikaanse geheime dienst beschuldigd van afluisteren 8311; kwesties rond Okinawa 36513; nieuwe anti-Amerikaanse protesten 36611; vonissen in verkrachtingsproces 36611; rechterlijke uitspraak over huurcontracten Amerikaanse militaire basis 36612; bezoek van premier Hashimoto 37111; overeenkomst over luchtvrachtdiensten 37112; bezoek van president Clinton 65113: gezamenlijke veiligheidsverklaring 65211; akkoord over vermindering aantal militairen op Okinawa 65213; Amerikaans militair vliegtuig neergeschoten 65311
Jordanië: bezoek van minister van defensie 29313
Kazachstan: extra financiële steun voor ontmanteling kernwapens 79912
Korea (Noord): voedselhulp 44212; bezoek van Amerikaanse delegatie 65612; akkoord over MIA's 65811: Amerikaans rapport over MIA's 65811
Korea (Zuid): militaire betrekkingen 22913; voorstel voor vierlandenoverleg met oog op permanente vredesregeling op Koreaans schiereiland 65512; verder verloop met betrekking tot voorstel 65611
Libanon: vliegbeperkingen versoepeld 6811
Libië: dreiging aanval op wapenfabriek 56713; wet

tegen Libië 568/1; Congres neemt sanctiewet aan 845/1
Mexico: president Zedillo Ponce de Leon op bezoek 12312; stijging asielaanvragen VS 33611; versterking aan grens VS 33612; officieel protest tegen geweld bij grens 56411: grensakkoord 56411, vervroegde terugbetaling van leningen 771/3
Moldowa: militaire samenwerking 17413
Myanmar: bezoek van hoge diplomaat 146/1
Oekraïne: steunbetuiging aan onafhankeliikheid Oekraïne 46611
Oostenrijk: onthullingen over wapendepots 38713
Pakistan: Senaat heft wapenembargo op 23112: VS stemt in met wapenzending 44773; levering Amerikaanse wapens 731/1
Palestijnse Gebieden. president Arafat op bezoek 645/3
Panama: herdenking Amerikaanse invasie 717/3
Peru: drugsbestrijdingsovereenkomst 77311
Roemenie: president Iliescu op bezoek 113/3
Russische Federatie: granaataanval op Amerikaanse ambassade 18211; premier Tsjernomyrdin op bezoek 47613; 6de vergadering conimissie voor economische en technologische samenwerking 47613: overleg tussen ministers van buitenlandse zaken 47711; bezoek van vice-presideril Gore 758/1
Soedan: diplomatieke staf teruggeroepen 34213
Thailand: voormalig Thais parlementslid uitgeleverd aan Verenigde Staten 30212
Vietnam: bezoek van oud-minister van defensie 15113; benoeming Amerikaanse ambassadeur 80412
WTO: Amerikaanse milieuwetten betreffende benzine onwettig verklaard 37912
Zuid-Afrika: zorg over banden met Cuba 6413; bezoek van Amerikaanse moslimleider 34612: oplossing wapenexportconflict stap dichterbij 84911

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Arbeid: leider vakbond gekozen 5112
Bankwezen: benoemingen Federal Reserve Board 40713: Greenspan herkozen als voorzitter Federal Reserve Board 63113
Begroting: crisis 26512; schuldenlimiet overheidsuitgaven verhoogd 26512; overeenstemming over tijdelijke financiering overheid 26611: begrotingsoverleg vastgelopen 26612; voortgang begrotingsoverleg 26613: schuldenlimiet opnieuw aan de orde 267/1: voor 1997 gepresenteerd 39913; Congres weigert schuldenlimiet te verhogen 40012: tijdelijke financieringsmaatregelen 40013; Congres keurt verhoging schuldenlimiet goed 40013; officieel voorstel voor 1997 40111; defensie-uitgaven voor 1997 40112; akkoord in begrotingsconflict 621/2, Congres keurt begrotingsvoorstel voor 1997 goed 62211
Economisch beleid: renteverlagingen 27113; rente opnieuw omlaag 27113

POLITIEK BINNENLAND
Congres:
— Algemeen: fiscale overeenkomst president en Republikeinen 4812: begrotingsconflict met president 4813; schuldenlimiet overlieidsuitgaven verhoogd 26512: overeenstemming over tijdelijke financiering van overheid 26611; begrotingsoverleg met president vastgelopen 26612: voortgang begrotingsoverleg 266/3; schuldenlimiet opnieuw aan de orde 26711; veto president over effectenfraude verworpen 27213: Congres weigert schuldenliniiet te verhogen 40012: tijdelijke financieringsmaatregelen 40013; Congres keurt verhoging schuldenlimiet goed 40013: telecommunicatiewet goedgekeurd 40613: wetsvoorstel voor hervorming landbouwsubsidies aangenomen 61913: antiterrorismewet goedgekeurd 62013; reces 83713
— Huis van Afgevaardigden: wetsvoorstel om sancties tegen Cuba aan te scherpen 4313: democraat afgetreden 4812; keurt giftenregeling goed 27113; antiabortuswet goedgekeurd 27113: onderzoek naar financiën Gingrich 27212
— Senaat: stemt voor wijziging sanctiewet 4411: senator Packwood afgetreden 4713: wetsvoorstel hervorming sociale stelsel goedgekeurd 4911; verwerpt beperking zittingstermijn Congresleden 62111: amendement voor sluitende begroting verworpen 62313
Deelstaten:
— Californië: maatregel tegen illegalen onwettig verklaard 27212
— Oregon: speciale verkiezingen voor senaatszetel 27012
Oppositie: Mars van een Miljoen Mannen 5111
Politieke partijen:
— Democratische Partij: Nunn treedt terug als senator 49/3; verloop van Clintons herverkiezingscampagne 623/1: benoeming campagneleider h?! 1; conventie 83311
— Groene Partij: presidentsnominatie 83611
— Hervormingspartij: conventie aangekondigd 62412; kandidaten voor nominatie presidentsverkiezingen 83211; conventie 835/3
— Onafhankelijke Partij: Ross Perot richt nieuwe partij op 4912
— Republikeinse partij: strijd om nominatie presidentskandidaat 4911: conferentie Christelijke Coalitie 49/1; Steve Forbes kandidaat 4912: Pete Wilson trekt zich terug 4912: antwoord op State of the Union 26811: Powell dingt niet mee naar nominatie presidentskandidaat 26812; Specter trekt zich terug 269/1; Gingrich besluit zich nier kandidaat te stellen 269/1: voortgang campagne voor nominatie 26912; nominatiecampagne in februari 402/2; verkiezingsbijeenkomsten 40212: nominatiecampagne in maart 40311; partijbijeenkomst Wyoming 404/2; campagne voor presidentsverkiezingen 62211; Dole verlaat Senaat 62212; nieuwe leider Republikeinse meerderheid in Senaat 623/2; Dole legt functie neer 62313; poging van Dole om conflict over abortus te sussen 62411: onthulling Dole's economisch plan 834/2; Republikeinse kandidaat voor vice-presidentschap gekozen 83412; abortuskwestie 83413; conventie 83511
Positieve discriminatie: federale programma's opgeschort 408/2; toelatingsbeleid universiteit verworpen 40812
Presidentsverkiezingen: nominatie presidentskandidaten 40211; uitslagen voorverkiezingen New Hampshire en Delaware 40311: aantal afgevaardigden voorverkiezingen 40411; uitslagen voorverkiezingen Zuid-Carolina en Puerto Rico 40411: uitslagen Junior Tuesday 40413; uitslagen voorverkiezingen New York 40512: uitslagen Super Tuesday 40512: uitslagen voorverkiezingen Midwesten 40513 uitslagen voorverkiezingen Californië, Washington en Nevada 40611; kandidaten trekken zich terug 40612: Perot doet gooi naar presidentschap 40613; campagne Republikeinen 83111; verder verloop campagne 83912; controverse rond campagnegelden uit buitenlandse bronnen 83711; herverkiezing van president Clinton 83812
Verkiezingen: gouverneursverkiezingen 27011: burgemeestersverkiezingen 27011

VIETNAM

Buitenlandse betrekkingen:
— AFEC: aanvraag lidmaatschap 804/3
Cambodja: koning Sihanouk op bezoek 14312
— China: bezoek van CPV-secretaris-generaal 151/3; grensbesprekingen 51712
— Duitsland: bondskanselier Kohl op bezoek 151/3
Verenigde Staten: oud-minister van defensie op bezoek 15113; benoeming Amerikaanse ambassadeur 80412
Censuur: overheidstijdschrift verboden 51712
Econoinie: regeringsrapport 51713: oliecontract met VS getekend 51811; daling van buitenlandse investeringen 80411; Shell ziet af van exploitatie olieveld 80411: herstructurering schulden 80412
Oppositie: berichten over anti-regeringsgroepen in Cambodja 15112; dissidentenleider vrijgelaten 80412; optreden tegen dissidenten 80513
Parlement:
— Nationale Assemblée: keurt burgerlijk wetboek goed 15013; 9de zitting 517/3
Politieke partijen:
— CPV: politburo-lid ontslagen 51811: 8ste partijcongres 80413; politiek verslag 80511; verkiezingen bestuursorganen 80512
Rampen: ernstige overstromingen 15111
Regering: reorganisatie kabinet 15111: nationale campagne tegen 'sociale zonden' 51712; Le Mai overleden 80412

WEST-SAMOA

Regering: premier herkozen 59613
Verkiezingen: algemene verkiezingen 59613

IJSLAND

Verkiezingen: presidentsverkiezingen 713/1

ZAMBIA

Buitenlandte betrekkingen
— Algemeen Westerse donorlanden schorten hulp op 78613
Economie: betrekkingen met IMF hersteld 28411
Grondwet: controversiële wijzigingen 78613
President: twijfels over Kaoenda's nationaliteit 284/1
Regering: kabinetswijzigingen 284/2; kabinetswijziging 786/3; minister van juridische zaken ontslagen 78711

ZAÏRE

Begroting: voor 1996 aangenomen 28312
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: humanitaire hulp 283/2
— Frankrijk: bezoek van president Mohoetoe 786/2
— Rwanda: standpunt inzake repatriëring vluchtelingen 13611; overeenkomst over terugkeer vluchtelingen 782/2: grensbeschietingen 783/1
President: bericht over riekte Moboetoe 78612
Rampen: vliegtuigramp 28312
Regering: kabinetswijziging 283/3
Verkiezingen: verkiezingsdatum bekendgemaakt 78611
Vluchtelingen: repatriëring Rwandezen 42112

ZIMBABWE

Aids. zoon van Nkomo overleden aan aids 423/1
Arbeid: staking overheidspersoneel 847/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Groot-Brittannië: druk op Britse regering voor aanvullende financiering in kader van landverwervingsbeleid 64013
Justitie: aanhanger oppositieleider veroordeeld 28413
Regering: waarnemend minister van financien benoemd 28412; nederlaag in tussentijdse verkiezingen 28413; kabinetswijzigingen 64012
Verkiezingen: nederlaag verkiezingen bij tussentijdse verkiezingen 28413: herverkiezing president Mugabe 42213

ZUID-AFRIKA

ANC: Ramaphosa neemt ontslag als secretaris-generaal 57111
Arbeid: wet op arbeidsverhoudingen aangenomen 6212; staking tegen grondwet 57211: stakende mijnwerkers ontslagen 848/3: mijnbouwakkoord 852/2
Begroting: tekort over 1995-'96 bekendgemaakt 34812; presentatie voor 1996-'97 34812
Binnenlandse veiligheid: 'derde-macht'-beschuldigingen 34413; aanslag op rij sollicitanten 34611
Buitenlandse betrekkingen:
— Algerije: president Mandela ontmoet venegenwoordiger FIS 346/3
— Angola: terugtrekking Zuidafrikaanse huurlingen 33813: ontmoeting Savimbi en Mandela 340/1
Botswana: president Masire op bezoek 63413
— China: uitbreiding handel en investeringen 574/1
Cuba: Cubaanse artsen verwelkomd 34613
Duitsland: bondskanselier Kohl op bezoek 6511
Frankrijk: bezoek van president Mandela 84911
— Groot-Brittannië: bezoek van presidente Mandela 848/3
— Iran: minister van buitenlandse zaken op bezoek 65/1
— Lesotho: verblijfsrecht voor migranten 13112
— Mozambique: hulp bij opruimen mijnen 49613; Investeringsconferentie 49613; overeenkomst verhuur laiidbouugrond 49711
— Nederland: koningin Beatrix op bezoek 85213
— Nigeria: Mandela's campagne voor sancties 20013
— Senegal: president Diouf op bezoek 84913
— Swaziland: claim op land afgewezen 63913
— Verenigde Staten: zorg over handen met Cuba 6413: Amerikaanse moslimleider op bezoek 34612: oplossing wapenexportconflict stap dichterbij 84911
— Zweden: verklaringen over identiteit moordenaar Olof Palme 82311: verklaring over rol Zuid-Afrikaanse veiligheidsdienst bij moord op Palme
Commissie van Waarheid en Verzoening: opgericht 6011: selectieprocedure leden 6011; voorzitter benoemd 6012: openingszitting 57111: uitspraak Hooggerechtshof over Waarheidscommissie 850/1: De Klerk getuigt voor commissie 85012; getuigen ANC over executies 85012
Constitutionele Assemblée:
— Algemeen: voorzitter Ramaphosa vertrekt 57012
— Nationale Assemblée: wet op arbeidsverhoudingen aangenomen 62/2
Criminaliteit: misdaadcijfers 34612: actie legen drugsdealers en 'onderwereld' 850/3: extra veiligheidstroepen naar Johannesburg 85111
Economie: privatiseringsplannen 6213; aankondiging privatiseringrprogramma 34412: lidmaatschap ADB 34412: presentatie macro-economisch beleid 847/3;

NEC verwerft aandelen in Johnic-concern 85211: implementatie privatiseringsprogramma 85212
Geweld: mars ter herdenking schietpartij bij Shell House 34812: doden na gebruik veestokken door veiligheidsagenten 85013
Grondwet: ontwerp gepubliceerd 64/2: goedgekeurd 57212; belangrijkste grondrechten (Bill of Rights) 573/2: Constitutionele Hof verwerpt grondwet X41/3
Justitie: commissie Cameron over wapenindustrie 6013: Constitutioneel Hof verbiedt Mandela te regeren per decreet 61/1: anti-misdaadcampagne 62/1: cijfers over inbeslaggenomen illegale vuurwapens 6211; seriemoordenaar gearresteerd 6311: oud-militairen gearresteerd 63/2; Malan in staat van beschuldiging gesteld 6313; Hooggerechtshof gelast toelating zwarte leerlingen op blanke school 348/3; opening proces Malam 349/1; politiekolonel schuldig bevonden 85111: bewijs 'vuile oorlog' 85112
Kerk: emeritaat aartsbisschop Tutu 848/1: opvolger gekozen 84812
Kernwapens: beschuldigingen inzake kernwapenprogramma 6311
Mensenrechten: eerste zitting mensenrechtencommissie 6213
Militaire zaken: reorganistie leger 6211
Munt: run op rand 34811: verdere koersdaling 34812; druk op rand 57211
Politieke partijen:
— NP: nieuwe doelstellingen 34711
President: wet op bevordering van nationale eenheid en verzoening bekrachtigd 6011; kritiek op buitenlands beleid Mandela 34613: Mandela's huwelijk ontbonden 34912: Mandela stelt zich niet herkiesbaar 84813
Provincies:
Kwazulu-Natal: verkiezingsplan Inkatha 60/3; gewelddadigheden 6111: politiek geweld 34413; vredesinitiatief 34511: aantal slachtoffers politiek geweld 34513: gemeenteraadsverkiezingen uitgesteld 57011; geineenteraadsverkiezingen 84812
— West-Kaap: verkiezingen 57411
Rampen: overstromingen 344/3
Regering: nieuwe besciiuldigingen inzake 'derde macht' 6012; kabinet neemt leiding Armscor over 6013: kabinetswijzigingen 34711: minister van financiën stapt op 34712; verdere kabinetswijzigingen 34713; NP stapt uit regering 57313: regeringswijzigingen 57313; kabinetswijzigingen 85011
Schandalen: spionageschandaal: 34313
Terrorisme: AWB-terroristen veroordeeld 57113
Veiligheidsdiensten: mysterieuze dood van hoofd NIA 63/1
Verkiezingen: toestemming voor gespreide gemeenteraadsverkiezingen 61/1; gemeenteraadsverkiezingen vastgesteld 61/3; gemeenteraadsverkiezingen 64/1

ZWEDEN

Begroting: presentatie voor 1997 82311
Buitenlandse betrekkingen:
— Russische Federatie: Rusland wijst Zweden uit 82312
— Zuid-Afrika: verklaringen over identiteit moordenaar Olof Palme 82311; verklaring over rol Zuid-Afrikaanse veiligheidsdienst bij moord op Palme
Economie: stimuleringspakket 82213
Kernenergie: deadline sluiting kerncentrales uitgesteld 393/1
Regering: Sahlin treedt af als vice-premier 39213; benoeming nieuwe premier 39312: samenstelling kabinet 39313
Schandalen: onderzoek Sahlin-zaak afgesloten 39311

ZWITSERLAND

Bankwezen: commissie gaat onderzoek doen naar banktegoeden nazi-slachtoffers 82313; Brits rapport over nazi-goud in Zwitserse banken 824/1; BIS opent archieven voor onderzoek 82512
Buitenlandse betrekkingen:
Mexico: bezoek van president Zedillo 33613
Russische Federatie: Russische diplomaat uitgewezen 82313
Justitie: Grüninger gerehabiliteerd 18513; proces superkanon 82312: onderzoek naar sekteleden afgesloten 825/2
Parlement: wijziging in zetelverdeling 18512; nieuwe zetelverdeling 185/3
President: voor 1996 gekozen 18512
Referendum: voorstel voor oeververbinding Meer van Genève
Volksgezondheid: besluit om runderen te slachten 82513

II afkortingen

ABVV - Algemeeri Belgisch Vakverbond
ACP - Groen landen in Afrika. Caribisch gebied en Pacific
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACS - Vereniging Caribische Staten
ACW - Algemeen Christelijk Werknemersverbond
ADB - African Development Bank
ADB - Asian Development Bank
AFTA Arab Free Trade Association
AGALEV - Anders Gaan Leven
AI - Ainnesty International
AID - Agency for Internationai Development (VS)
AL - Arab League
ALADI - Asociacion Latinoamericana de Intepracion
AMF - Arab Monetary Fund
AMU - Arab Maghreb Union
ANAD - Weit-Afrikaans Niet-aanvals- en Defensie ondersteuningsakkoord
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-New Zealand-United States Security Treaty
AP - Associated Press
APEC - Asia Pacific Econoniic Co-operation
ARF - ASEAN Regional Forum
ASEAN - Association of South-East Asian Nations
ASEM - Asia-Europe Meeting
BCCI - Bank of Credit and Commerce
BCIE - Central American Bank for Economic Association
BDEAC - Banque de développement des états de l'Afrique centrale
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Economische Unie
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BOAD - Banque ouest-africaine de développement
BNP - Bruto Nationaal Produkt
CACM - Central American Common Market
CARICOM - Caribbean Community and Common Market
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA - Christen Democratisch Appèl
CEA - Conferentie van Amerikaanse Legers
CEEAC - Communauté éconnmique des états de l'Afrique centrale
CEMAC - Communauté économique et monétaire de l'Afrique centrale
CEPGL - Economische Gemeenschap van Grote-Merenlanden
CERN - Conseil européen pour la recherche nucleaire
CEVA - Centraal Europees Vrijhandelsakkoord
CILSS - Permanente Intergouvernementele Toezichtscommissie op de Droogte in de Sahel
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assistancc
COMESA - Gemeenschappelijke Markt voor Oostelijk en Zuidelijk Afrika
CPB - Centraal Planbureau
CVP - Christelijke Volkspartij
CVSE - Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (vervangen door: OVSE)
D66 - Democraten 66
DAC - Development Assistance Committee (OESO)
EBRD - European Bank of Reconstruction and Development
ECA - Economic Commission for Africa
ECE - Economic Commission for Europe
ECLA - Economic Commission for Latin America
ECO - Organisatie voor Economische Samenwerking
ECOMOG - Waarnemersgroep ECOWAS
ECOSOC - Economic and Social Council (VN)
ECOWAS - Economic Community of West African States
ECWA - Economic Commission for Western Asia
EER - Europese Econoniische Ruimte
EFTA - Euronean Free Trade Associatiun (zie ook EVA)
EHJ - zie ICJ
EMS - Europees Monetair Systeem
ESCAP - Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
EU - Europese Unie
EURATOM - Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EVRM - Europees Hof voor de Rechten van de Mens
FAO - Food and Agriculture Organization
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Francophones
FNV - Federatie Nöderlandre Vakbeweging
FZ - Franc Zone
GATT - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel: vervangen door WTO)
GCC - Gulf Co-operation Council
GOS - Gemenebest van Onafhankelijke Staten
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
IAEA International Atomic Energy Agency
IATA - International Air Transport Association
IBRD - Internationa! Bank for Reconstruction and Development
ICAO - International Civil Aviation Organization
ICC - International Chamber of Commerce
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions
ICJ - Internationa! Court of Justice
ICPD - International Conference on Population and Development
ICRC - International Committee of the Red Cross
IDA - International Development Association
IDB - Inter-American Development Bank
IEA - International Energy Agency
IFAD - International Fund for Agricultural Development
IFC - International Finance Corporation
IFOR - Implementation Force
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IGADD - Inter-Governemental Authority on Drought and Development
IGC - Intergouvernementele Conferentie
ILO - International Labour Organization
IMF - Internationaal Monetair Fonds
IMO - International Maritime Organization
INTELSAT - International Telecommunications Satellite Organization
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPU - Iiiter-Parlementaire Unie
IVV - Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen
IWC - International Whaling Commission
KEDO - Koreaanse Energie Ontwikkelingsorganisatie
LCBC - Lake Chad Basin Commission
MAGHREB - zie AMU .
MBFR - Mutual and Balanced Force Reductions
Mercosur - Mercado Commun del Sur
MSF - Médecins sans Frontieres (Artsen zonder grenzen)
MTCR - Missile Technology Control Regime
NAFTA - North American Free Trade Agreement
NAM - Non-Aligned Movement
NAR - Noordatlantische Raad
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NBB - Nationale Bank van België
NCW - Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
NIS - Nationaal Instituut voor de Statistiek
NPT - Nucleair Non-profilatieverdrag
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAPEC - Organization of Arab Petroleum Exporting Countries
OAS - Organization of American States
OAU - Organization of African Unity
ODECA - Organizacion de los Estados Centromericanos
OECD - Organization for Econoinic Co-operation and Development (zie OESO)
OECS - Organization of Eastern Caribbean States
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OECS - Organisatie van Oost-Caribische Staten
OIC - Organisatie van de Islamitische Conferentie
OMVS - Organisatie voor de Ontwikkeling van Senegal
OPEC - Organization of Petroleum Exporting Countries
OVSE - Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (opvolger CVSE)
Parlacen - Centraal-Amerikaans Parlement
PFP - Navo-'Partnerschap voor Vrede'
RG - Groep van Rio
PLO - Palestine Liberation Organization
PNA - Palestijns Nationaal Gezag (Palestine National Authority)
PRL - Parti réformateur libéral
PS - Parti socialiste
PSC - Parti social chrétien
PTA - Preferential Trade Area (van Oostelijk en Zuidelijk Afrika)
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
RVD - Iiijkwooriichtingsdienst
RW Rassemblement Wallon
SAARC - South Asian Associatioii for Regional Economie Co-operation
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Coinmander Atlantic
SADC - Southern African Development Comrnunity
SADR - Saharaanse Arabische Democratische Rcpnbliek
SALT II - Strategie Arms Limitation Treaty
SELA - Sistema Economico Latinoamericano
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headauarters of Allied Powers. Europe
SP Socialistische Partij
SPF - South Pacific Forum
START - Strategic Arms Reduction Talks
TNO - Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UDEAC - Union douaniere et économiaue de l'Afrique centrale
UDRT-RAD - Union démocratique pour le respect du travail
UEMOA - Union économique et monétaire ouest-africaine
UN - United Nations (zie VN)
UNAMIR - UN Assistance Mission in Rwanda
UNAVEM - UN Angola Verification Mission
UNCED - VN-Conferentie over milieu en ontwikkeling
UNCHR - UN Commision for Human Rights
UNCLOS - VN-Conventie over het Zeerecht
UNCRO - VN-Venrouwensoperatie in Kroatië
UNCTAD - UN Conference on Trade and Development
UNDP - UN Development Programme
UNEF - UN Emergency Force
UNEP - UN Environment Programme
UNESCO - UN Educational, Scientific and Cultural Organisation
UNFICYP - UN Peace-Keeping Force iii Cyprus
UNFPA - VN-Fonds voor Bevolkingsactiviteiten
UNHCR - UN High Commisioner for Refugees
UNICEF - UN Children's Fund
UNIDO UN Industrial Development Organization
UNIFIL - UN Interim Force in Libanon
UNIIMOG - UN Iran-Iraq Military Observer Groun
UNOMIL - VN-Waarnemersmissie in Liberia
UNOMOZ - UN Operation in Mozambique
UNOSOM - UN Operation in Somalia
UNPROFOR - UN Protection Force in Yugoslavia
UNRWA - UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
UNSCOM - VN-Commissie voor Irak
UNTSO - UN Truce Supervision Organization
UPU - Universal Postal Union
VBO - Verbond van Belgische Ondernemingen
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VN - Verenigde Naties
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemingen
VSZAO - Vredes- en Samenwerkingszone Zuidelijke Atlantische Oceaan
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
WCC - World Council of Churches
WEU - Westeuropese Unie
WFP - World Food Programme
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO - World Health Organization
WMO - World Meteorological Organization
WTO - World Trade Organization

III naamregister

behorend bij index op Keesings Historisch Archief, deel L, januari-december 1996

De persoonsnamen die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen, zijn opgenomen in het hiernavolgende naamregister.

Bij de namen zijn vermeld paginacijfer en kolom (b.v. 600/1 = pagina 600, 1e kolom).
Wanneer achter het paginacijfer /foto staat aangegeven, betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorende onderschrift voorkomt.

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de in het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische) namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.

2. De voorvoegsels 'Mac' ('Mc') en 'O' worden tot de naam gerekend. Zo is b.v. McElroy opgenomen onder de letter M en O'Neil onder de O. Voorvoegsels als 'de', 'van' en 'el' worden echter niet tot de naam gerekend. Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V, Van Acker onder A en el-Kassem onder K.

3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornamen opgenomen.

Ondanks ons streven naar de grootst mogelijke nauwkeurigheid kunnen in het naamregister onjuistheden zijn geslopen. De redactie houdt zich daarom aanbevolen voor eventuele opmerkingen teneinde in volgende naamregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aaviksoo, Jaak 165/1/2
Abacha, Ibrahim 202/1/2
Abacha, Sanni 200/1/2/3, 201/1, 202/1/2, 418/3, 419/1/2/3, 420/2, 421/1, 493/3, 638/1/2/3, 639/1, 725/foto, 780/2
Abadilla, Rolando 870/3
Abadou, Mohamed Said 193/3
Abaga, Angel Esono 491/3
Abanda, Joseph Tsanga 774/2
Abayomi, Tunji 639/1
Abazah, Mohammed Mahir Osman 287/2
Abbadi, Abdel-Salim al- 292/3
Abbas, Mahmoud (Abu Mazan) 215/1, 423/2/3, 426/1, 434/2, 641/1/foto
Abbas, Maldoum Bada 282/3, 846/3
Abbas, Mirza 297/foto
Abbasi, Zaheer ul Islam 230/3, 231/2
Abbe, Godwin 638/2
Abdallah, Ahamada Youssouf 55/1
Abdallah, Ahmedou Ould 127/3
Abdallah, Anna 204/2
Abdallah, Hussein 775/1/3
Abdallah, Mahmoud A. 566/3, 567/1
Abdallah, Mouzaoir 5413
Abdelaziz. Mohammed 137/1
Abdeljelil, Ah Ould 777/1
Abderemane, Ibrahim Halidi 54/3, 567/1
Abderrahinan, Ahmed Abdallah 5413, 566/3
Abdi, Abdallahi Ould 278/2
Abdic, Fikret 603/3
Abdou, Kamardine 55/2
Abdoulaye, Diallo Aïssa 779/3
Abdoulaye, Mahamat 846/3
Abdoulaye, Souley 779/2
Abdoulmoumine, Attaher 418/1, 779/3
Abdoulwahab, Mohamed 567/1
Abdulanziz, Mady 775/1
Abdulla, Ahmed 729/2
Abdullah, Bakhit Marzuq al- 352/2
Abdullah, Mahmud Muhammad Ahmad 288/1
Abdullah, Yusuf bin Alawi bin 208/2
Abdulmejid Hussein, 845/1
Abekawa, Sumio 80/3
Abela, George 819/foto
Abety, Peter 774/2
Abiola, Kola 638/3
Abiola, Kudirat 420/1, 638/3
Abiola, Moshood Kashimawo Olawale 'MKO' 201/2/3, 420/1/3, 638.13
Abiola, Mubashiru 638/3
Abojmow, Ivan 597/3
Aboubacar, Kada Labo 779/3
Abraitis, Vaidotas 463/3
Abreu, Guilherme Octaviano Viegas d' 279/2
Abril Ojeda, Galo 47/2
Abu-Amer, Mohammed Zaki 287/2
Abu Bakr, Yasin 125/1/2
Abu Zaid, Nasser Hamed 787/3/foto
Aburto Martinez. Mario 565/1. 772/3
Abuzeid, Ali Mehmed 276/3
Abylow, Mambetdzjoenoes 514/1
Achadow, Abdoerafik 230/1
Achari, Nara Hari 147/2
Acharya. Ram Krishna 147/2. 800/3
Achidi Achu, Simon 774/1
Achimbekow, Serik 513/3
Achmad, Fatimah 794/3
Achmedow, Ramiz 161/1
Ackerman, Josef 824/foto
Adair. John 34/1
Adak, Fehim 710/2
Adam, Ibrabim Issaka 195/3, 492/1
Adami, Fenech 819/3
Adami, Mohamed 193/3
Adamou, Issiakou 412/1
Adamou-Mateta, Luc-Daniel 724/1
Adams, Gerry 31/3, 33/1, 325/3, 327/2/3, 703/2/3, 704/1, 705/foto, 706/1/2
Adams, Paul 202/1
Adani, Dror 211/2/foto, 790/3
Addo, Patience 492/1
Adeniji-Adele, Ademola 201/3
Adhikari, Man Mohan 146/3, 147/1, 516/1
Adiwijoyo, Suwarno 301.11
Adji, Boukary 199/3, 417/3, 779/2
Adjoudji, Hamadjoda 774/2
Adjovi, Séverin 413/2
Adriko, Eric T. 133/2
Advani, Lal Krishna 223/3, 224/1/foto, 587/foto, 588/1
Adyasuren, Tsohiogiyn 663/1
Adykejew, Toktorbek 514/1
Afandi, Mohammed Ahmad 141/2, 349/3
Afansevski, Nikolaj 311/foto
Afatsao, Jean-Pierre Amedone 205/1
Afewerki, Issaias 342/3
Agalets, Valjantsin 163/3
Agar, Mehmet 707/3, 710/2
Agbo, Joseph 636/2
Agbo, Lionel 413/1
Agbobli, Atsutse 205/1
Agboyibo, Yao 204/3, 205/1
Agena, Sisay 57/1
Agha, Zakariya al- 434/2
Agiaong, Secundino Oyonoh 275/1
Agnarsdottir, Gudrun 713/1
Agnelli, Susanna 311/foto, 381/foto, 543/foto, 578/1
Aguemon, Sikirath 194/2
Aguiar Aranguren, Asdrubal 399/2
Aguirre Gil de Biedma, Esperanza 552/1/foto
Aguirre Rivero, Angel 562/3
Ahamada, Madi 567/1
Ahern, Bertie 706/3, 707/foto
Ahmad, Abd al-Aziz al-Hajj 646/3
Ahmad, Azzam al- 646/3
Ahmad, Majdhub al-Khalifah 59/1
Ahmad, Sufyan 56/1, 637/1
Ahmadou, Eyas Al- 199/2
Ahmed, Abdullah Hassan 569/1
Ahmed, Afsar Uddin 793/1
Ahmed, Aït 721/3
Ahmed, Lemrabott Sidi Mahmoud Ould Cheikh 278/2, 777/1
Ahmed, Mahmud Dhiyab Ma'n 290/3
Ahmed, Memel Ould 278/1
Ahmed, Merabet Sidi Mahmoud Ould Cheikh 278/1
Ahmed, Mohamed Lemine Ould 278/2
Ahmed, Qazi Hussain 730/foto
Ahmed, Said Omar Said 566/3, 567/1, 844/2
Ahmed, Shahabuddin 793/3, 794/foto
Ahmed, Syed Ishtiaque 510/3
Ahmed, Tofael 793/1
Ahn Byung Young, 229/1
Ahn Kang Min, 227/3
Ahn Woo Mahn, 229/1
Ahn Young, 225/3
Ahnberg, Annika 393/3
Ahtisaari, Martti 162/2, 246/foto
Ai Ming, 357/1
Aiking-van Wageningen, E.G. 525/3
Aimbetow, Sejtsoeltan 224/2
Aissaoui, Mouldi 193/3
Aissata, Moumouni 418/1, 779/2
Aissatou, Yaou 774/2
Aït Ahmed, Hocine 192/2
Aitken, Jonathan 701/1
Ajili, Khamis Khalad al- 290/2
Ajitmowa, Birganim 513/3
Ajodhia, Jules 489/3/foto
Akai, Jovino Ayumu 781/1
Akajew, Askar 225/2, 462/1, 509/1, 514/1, 792/1
Akashi, Yasushi 92/1/2
Akayesu, Jean-Paul 421/2, 783/3
Akele, Ezan 492/3
Akiba, Tadatoshi 370/2
Akihito, Keizer 652/1
Akilo-Becks, Alfred 280/1
Akins, Aundra 273/1/2
Akiyama, Tomiichi 654/2/3
Akol, Albino Akol 569/2
Akotai, Mohamed 199/1
Akritidhis, Nikolaos 103/1
Aksoy, Bekir 710/2
Aksu, Abdulkadir 707/3
Aktuna, Yildirim 102/2, 707/3, 710/2
Akune, Carmelo Modu 491/2
Akyeanu, Valace 492/1
Alahata, Zinzou Damien 413/2
Alarcon, Alfonso 45/3
Alarcon de Quesada, Ricardo 331/3, 332/foto
Alatas, Ali 145/foto, 298/3, 300/1/foto, 863/foto, 871/3, 872/foto
Alawi, Iyad 291/2
Albright, Madeleine 146/1, 338/3, 343/1, 502/2. 523/1
Albuquerque de Castro, Rafael 768/2
Alcantara Monteiro, Mario de 566/2
Alcaraz, Irving 38/3, 715/1

Aldaya, José Maria 549/1
Aleksanjan, Marat 457/2
Aleksovski, Zlatko 60812
Alema, Massimo d' 381/1, 382/3, 383/1, 384/foto, 812/3
Aleman Lacayo, Arnoldo 19013, 826/1/3, 827/1/3, 828/2/foto
Alesana, Tofilau Eti 596/3
Alexander. Lamar 269/1, 402/2, 403/1/2/3, 404/1/2/3, 4051112, 406/2
Alexis, Jacques Edouard 39812
Alfi, Hussein Mohammed al- 66/1, 285/2, 286/foto, 287/2, 288/2, 574/3, 788/1
Alfonsin, Raul 262/1
Alganow, Wictor 252/1
Aihabo, Mahamat Ahmat 846/3
Ali, Ahmed Asif 447'2 '3
Ali. Ali Ben 84412
Ali, Chaharane Said 55/1
Aii, Ezedin 56/1
Ali, Hasan Abd al-Rahman 56912
Ali. Moses 13312, 781/1
Ali, Muhammed 332/1
Ali, Seïni Gado 77912
Alia. Ramiz 243/1
Alibux, Errol 830/2
Alic. Velid 310/3
Alijew, Gejdar 161/2/3, 458/2, 737/1
Aliker, Martin 78111
Allende Gossens, Salvador 71613
Allik. Jaak 165/1/2
Almanzar, Ramon 48113
Almeida, Armindo Vaz d' 279/1, 639/2, 84611
Almeida, Lasdislau d' 27912
Almeida, Marina d' 413/2
Almeida Adamon, Grace d' 19412
Almeida Santos, Antonio 17612
Almeida Serra, José 101/foto
Aloni, Shulamit 21012, 21713, 50411
Aloufabet, Haroun Mamadou Deng 28213
Alpirez, Julio Roberto 48411
Alston, Richard 450/2
Altimari Gasperi, Carlos 39912
Altinsoy. Mehmet 710/2
Alvarez, Carlos 'Chaco' 26211
Alves da Silva, Darly 767/3
Alygozjanow, Serik 22413
Amadou, Hama 199/2/3, 4181113
Amalou, Abderrahmane 19713
Amani, Kayumba Bin 283/3
Amar, Mohammed Ould 777/1
Amar, Ould Mohamed 27812
Amara, Patrick K. 280/1
Amaral, Armindo 299/foto
Amare, Desta 5611
Amarsanaa, Jugneegiyn 663/1
Amat. Ismail 356/3
Amathila, Libertine 77713
Amato, Alfonse M. D' 624/3, 625/3/foto, 825/2
Amawi, Ahmed Ahmed al- 287/2
Amaya Sanchez, Javier 558/2
Amaye, Maurice 636/2
Ambadi, Mahamat 56913
Amédée, Denis 398/2
Ameriks, Andris 747/3
Ameroneen. W. 52613
Ames, Aldrich 27211
Amin, Idi 498/1
Amine, Abou Abderrahamane (Djamel Zitouni) 720/3/foto
Amir, Hagai 20912, 211/2/foto, 79013
Amir, Yigal 209/2/3, 211/2/3/foto, 50412, 79013
Amital, Yehuda 210/3/foto
Ammar, Ali 860/3/foto
Amnuai Wirawan, 59412, 87511
Amokrane, Mouloud 41113
Amory, Vance 71812
Amour, Salmin 20213, 203/1/2, 204/1, 64011
Amoussou, Bruno 41311
Amr, Yasir 434/2, 64613
Anami, Farahnaz 139/3
Anatoljeu-itsj, Konstantin 224/2
Anbari, Abdal Amir al- 28912, 501/2/foto, 50211
Anciaux, Vic 68712
Ande-Koyara, Marie Noelle 636/2
Andeng, Amos 59612
Andersen, Dag Terje 82013
Anderson, David 18711
Anderson, John 45012
Andersson, Jörgen 39313
Andjo, Tchamdja 205/1
Andov. Stojan 11013, 111/foto
Andrade, Alberto 337'7 '3
Andrade. Fernando 188/3
Andrade, Ivan 47/1
Andrade Vieira, José Eduardo de 479/2
Andreatta, Beniamino 81311
Andreotti. Giuiio 169/1. 387/2. 817/1/foto
Andrews, Kevin 73212
Andriamanantsoa, Guy 775/1/3
Andriamanjato, Ny Hasina 197/1, 775/1, 775/3
Aridriamanjato, Richard 196/3
Andriambao, Damasy 197/1. 775/1
Andrianasolo. Roger 197/1
Andrianatenaina, Pierre 775/1
Xndronic, Nicolae 17411
Andueza, José Guillermo 39912
Angara, Edgardo 144/1, 870/3, 873/1
Angeloz, Eduardo Cesar 262: 1
Angono, Pedro Nze Obama 49112
Angora, Ferdinand Kacou 49213
Anguimate, Eloi 63612
Angula, Helmut 278/3, 777/3
Aniniat Ureta, Eduardo 4211
Anjari, Mishari Jasim al- 858/1
Anjos, Isaac Francisco Mara dos 566/2
Annan. Kofi 92/2/foto. 63313. 840/foto. 859/foto
Ansari, Anish 51612
Anthony, Kenny 487/3
Antoine, Paul 120/3
Antoine. Pierre Max 398/2
Antonio, Comandante 77012
Antonio, Kameraad 773/foto
Antony, A.K. 222/2, 59212
Antulay, A.R. 43911
Anussorn Wongwan, 594/2
Anwar, M.K. 295/3
Anwar Ibrahim, 30211
Anyaoku, Emeka 157/foto, 201/3
Aoiz, Floren 54812
Aoki, Shinji 78/2/foto
Aoshiina, Yukio 75/3
Aoun, Michel 860/1/3
Appo, Kodjo Vincent 20511
Aquino, Corazon 143/3, 14412
Arab, Husain Muhammad 341/2
Arafat, Yasser 205/2, 208/3, 214/2/3, 215/3, 216/foto, 217/1/2/3, 293/foto, 424/3, 42513, 426/2/3, 427/3/foto, 428/2, 431/2, 432/1/foto, 433/1/foto, 434/2/foto, 641/3, 642/2/3, 64411, 645/3/foto, 646/1/2/foto, 862/3/foto, 867/foto
Aranibar Quiroga, Antonio 38/3
Arapari, Justin 59413
Arbour, Louise 31411
Arce, Bernardo 76811
Arcelli, Mario 38213, 518/foto
Arena, Nicola 81611
Arenal Alonso, Enrique 337/1
Arenas Bocanegra, Javier 552/1/foto
Arevalo, José Alejandro 18913
Argaña, Luis Maria 487/1/2
Arias, Ricardo Alberto 71811
Arias Calderon. Ricardo 717/3
Arias Iglesias, Carmen Julia 33212
Arias Salgado y Montalvo, Rafael 552/1/foto
Ariola, Isaac 638/1
Aristide, Jean-Bertrand 1201112, 121/1/2/3/foto, 397/2/3/foto, 398/1
Aristo, Stefania 385/1/2
Ariwibowo, T. 29813
Arizabaleta, Phanor 116/3
Arkaah, Kow Nkensen 1951213
Armani, Giorgio 81611
Armey, Dick 628/1
Armijos, Ana Lucia 46/3
Armstrong, Hilary 699/foto
Arnold, Steven 285/foto
Arsenis, Gerasiinos 250/1/2, 259/foto, 811/3
Arsovski, Ljuptsjo 110/foto
Arteaga. Rosalia 769/1
Arthuis, Jean 2811, 28/foto, 316/1, 377/foto 518/foto, 545/1/foto, 691/2/3, 69212
Artieda Miranda, Fernando 76912
Artjoechow, Witali 471/1
Arunasalon, José 19813
Arunchalam, M. 587/1/2, 59211
Arzalluz. Javier 55111
Arzu Irigoyen, Alvaro Enrique 188/2, 189/1/2/foto, 483/3, 484/1/2
Asahara, Shoko 75/2/3, 36613, 653/2
A-sang Laoli, 37312
Asangono, Alejandro Evuna Owono 49112
Asatiani, Waleri 16713
Asbrink, Erik 393/3, 744/1. 82311
Asbroeck, Anne Van 687/1
Asegde, Haile 56/1
Asghar, Muhamniad 73111
Ashby, David 322/2
Ashdown, Paddy 324/3
Ashhab, Abd al-Hafiz al- 646/3
Ashrawi. Hanan 21712, 646/3, 647/foto
Asik, Eyup 707/3
Aslanow, Tofig 73711
Asmal, Kadar 344/3
Assad, Hafez 6812, 10912, 2051213, 206/1/3, 295/1, 427/1. 50611, 508/2, 578/1, 580/1/3, 64213. 643/1/foto, 64411. 728/1/foto, 862/3
Assaf. Ibrahim ibn Abdel Aziz al- 141/3. 353/2
Assam, Mervyn I 125 1
Assis Albina de 566/2
Assouma, Yacouboii 413/2
Astiz, Alfredo 263/1
Asue, Francisco Pascual Eyegue Obama 49112
Atchade, Kodjo 194/2
Atiya, Ahd al-Rahman al- 13812
Ato, Osman Ali 137//3, 42213, 785/2
Atsain, Achi 492/3
Attaf, Ahmed 193/3, 12713, 721/foto
Attila, Ismet 707/3
Attiyah, Abdulla Rin Hamad al- 68/3
Atun, Hakki 460/1/2
Atwood, Brian 415/1
Aubert, François d' 28/1
Aung San Suu Kyi, 146/1/2/3, 515/2/foto, 800/1/2, 863/3
Auzu, Adraule 78111
Avella, Juan Manuel 117/3
Avemeka, Marie Thérèse 72411
Avgerinos, Paraskevas 10311
Avini, Yaip 235/2
Avoka, Cletus 492/1
Avramovic, Dragoslav 106/3, 611/2
Avril, Prosper 121/1/2
Awad, Marwan 29213
Awf, Ibrahim Au 59/1
Axworthy, Lloyd 187/1
Ay, Kemal 712/3
Ayalon, Ami 212/1/foto
Ayassou, Kofiui Victor 20511
Ayayen, François 724/1
Aydid, Hussein Mohammed 785/1/2/3/foto
Aydid, Mohammed Farah 137/1/2/3, 13811, 422/3, 784/3, 785/1/2/foto
Aye Thaung, 51513
Ayele. Kasahun 56/1
Ayhan, Cevat 71012
Ayinla. J.O. 638/2
Aykut, Imren 707/3
Ayume, Francis 781/1
Ayyash, Yahya 216/1/2/foto, 424/1/2, 425/1
Azad, Abdus Samad 79311, 794/1
Azad, Ghulam Nabi 22411
Azam, Golam 792/foto
Azevedo Roncon, Fernanda de 279/1
Aziadome, Koblevi 19412
Azikiwe, Nnamdi 638/2
Azimow, Jachjo 517/1
Aziz, Abdullah ibn Abdul 13812, 352/3, 3531112, 642/3/foto, 64411
Aziz, Nayef ibn Abdul 647/3
Aziz, Tariq 28912, 29012, 50112, 502/3/foto, 853/2/3, 855/1
Azizi, Sjeik Abdul Aziz bin Matar al- 29413
Azizow, Tofig 73711
Aznar, José Maria 256/3, 549/3, 550/2/3, 551/1/3/foto, 552/1/3/foto
Azzawi, Hatim Hamdan al- 290/3

B

Ba Zhongtan, 357/2/3
Baba, Amadou 77412
Baba, Bamouni Somolou Stanislas 205/1
Babar, Naseerullah Khan 57412, 72913
Babbit, Harriet 717/2
Babitsjew, Wladimir 757/1
Babiy, Bohdan 750/2
Babu, Edward Francis 78111
Bacar, Said Mohamed Said 84412
Bacha, Edmar 263/1
Bachdankewitsj, Stanislau 16311, 16411
Baczkowski, Andrzej 23213
Badalamenti, Gaetano 817/1
Badar, Jahangir 731/1
Badawi, Abdullah Ahmad 863/foto
Badinter, Robert 26/3

Badio, Hall 726/foto
Badzej, Georgi 737/3
Baer. Hans 823/3. 824/foto
Bagosora, Theoneste 422/1, 783Ifoto
Bah, Hamat 722/3
Bah, Moses 58/2
Bahar, Ahmad 215/2
Bahbouh, Noureddine 193/3
Bahrein, 506/1
Baie, Yante 569/3
Baig, Muhammad Nasir 731/1
Bailey, Bill 273/3
Bailey, F. Lee 50, foto
Bailie, Joseph Martin 273/1
Bajew, Iwanowitsj 224/2
Bakajew, Anarbek 514/1
Baker, James 627/3
Bakevyumusaya, Vénérand 127/1
Bakhit, Dominic Kassiano 59/1
Bakhti, Belaid 722/1
Bakkari, Sallah 786/1
Bakker, G. 527/1
Bako, Noubou 199/2
Bakoyanis, Dora 812/1
Bakradze, Akaki 167/1/2
Baksh, Sadeeq 12511
Bakthiar, Shapour 644/3
Balabagan, Sarah 144/2/3
Balaguer Ricardo, Joaquin 481/2/3, 482/1/2/3, 483/1
Balanzino, Sergio 158/3
Balcerowicz, Leszek 37/foto
Balconi Turcios, Luis 189/3
Baldassarre, Antonio 383/2
Balde, Abubacar 276/2
Balladur, Edouard 26/2, 28/1, 319/3, 689/3
Ballen Duran, Sixto 395/foto
Bamaca Velasquez, Efrain 484/1
Bamaiyi, Ishaya 419/3, 638/2
Bambasi, Pierre 841/2
Banados, Adolfo 40/2
Banawa, Roberto 438/1
Banbi, Hamdi Ali Abdel-Wahab al- 287/2
Banda, Aleke 495/1
Banda, Hastings Kamuzu 197/2, 776/1/2
Banda-Thomas, George 499/3
Bandeira, Alda 846/1
Bangabiti, Amos 596/2
Bangemann, Martin 543/3
Bangoura, Seny 492/1
Bangoura, Tanke 280/1
Bangui, Chiama Koten 282/3
Bangura, Thaimu 281/2/foto, 499/3
Banharn Silpa-Archa, 218/2/foto, 302/3, 303/foto, 35411, 59313, 594/1/2, 873/3, 874/2/3, 875/1/foto
Banny, Jean Konan 493/1
Bansubiyeko, Mames 127/2
Banurusman, 512/3
Banzer, Hugo 715/1
Bao Tong, 584/1
Barak, Ehud 210/3, 211/1, 216/foto, 505/1, 579/3
Baram, Uzi 210/3, 504/1
Baranauskiene, Aldona 463/3
Barandereka, Bernard 841/2
Baray, Mohammed Ahmad Mustafa 59/1
Baraze, Mahamdou 199/2
Barea, José 552/3
Barghuthi, Bashir al- 646/3
Bari Hermoza Rios, Nicolas de 338/1
Barman, Bhumidhar 592/3
Barnier, Michel 693/3. 694/1
Baro, Soma 274/3
Barque, Barry Moussa 205/1
Barre, Ahmed Boulaleh 341/1
Barre, Mohammed Siad 784/3
Barri, Alhaji Mohammed Ali 279/2
Barrie, Mohamed 280/foto
Barrionuevo, José 253/3, 254/1/2/foto
Barrot, Jacques 28/1, 29/foto, 314/foto, 315/foto, 518/foto
Barrow, Nita 766/1
Barry, Boubacar 723/1
Barshefsky, Charlene 582/1/3, 619/3, 865/3/foto, 866/3
Barsoekow, Michail 473/3/foto, 474/foto, 753/foto, 754/1, 756/2
Bartensein, Martin 389/2/foto
Bartolo, Evarist 820/1
Bartoszewski, Wladyslaw 37/3/foto
Barutcu, Omer 707/3, 710/2
Baryhuntura, Anne 841/2
Barynkin, Wiktor 754/3
Barzani, Masoud 855/1, 857/3
Basajew, Sjamil 184/2, 474/3/foto, 476/1
Basarbajew, Tsjolponbek 514/1
Bashir, Omar Hassan Ahmad al- 58/3, 59/1/2/3, 342/2/3, 343/3, 344/1, 568/foto, 569/1, 644/1, 783/3, 784/1
Basin, Jefim 757/1
Basri, Driss 197/3
Bassanini, Franco 813/1/foto
Bastola, Chakra Prasad 147/2
Basu, Jyoti 588/2, 589/2/foto, 592/2
Basulto, José.332/3
Batikhi. Samih al- 29311
Batselier, Norbert De 688'2
Bautista de Arellano, Erika 119/3
Bauza, Eduardo 554/2
Bawoyeu, Jean 846/2
Bayaganakandi, Epitaphe 841/2
Bayas Garcia, Victor Manuel 769/2
Bayili, Daouda 774/1
Baylet, Jean-Michel 316/3, 317/2/3
Bayrou. Francois 28/1, 29/1. 689/3/foto. 690/1
Baza, Antoine 127/1
Bazelya, Khalifa Ahmed 276/3
Bazoum, Mohamed 418/1, 777/3
Bbumba, Syda 781/1
Beache, Vincent 718/2
Beatrix, Koningin 665/1, 674/1, 852/3/foto, 853/1
Beaufort, L de 527/1, 531/3
Beazley, Kim 450/2
Beck, Kurt 538/1/foto
Becket, Dieudonné 636/2
Becoba. Vidal Djoni 491/2
Bedo, Angelo 569/2
Bedregal, Guillermo 39/2
Bedzeti, Abdelmenaf 32912
Beebeejaun. Ahmed Rashid 198/3
Beek, Relus ter 13/2
Begin, Benjamin 789/1
Behr, Henry 48911
Beiba, Mahfoud Ali Larous 136/3
Beilin, Yossi 423/2/3
Belalahy, Leon Arsene 197/1, 775/1/3
Beliz, Gustavo 261/3, 262/1, 55413
Beljaew, Sergej 468/2
Bellamy, Carol 523/2, 807/2/foto
Bellear, Bob 731/2/foto
Belouda. Hamel 411/3
Benachnhou, Mourad 193/3
Ben Ali, Zine al-Abidine 283/1, 644/1, 786/1/foto
Ben Bella, Ahmed 721/3
Benbitour, Ahmed 193/3
Benbouzid, Boubekeur 193/3
Bendakir, Said 193/3
Benedetti, Carlo de 816/3/foto
Benegas, José Maria 549/2
Benhamouda. Boualem 194/1
Benjamin, John 279/3
Benmansour, Mustapha 193/3
Ben M'hidi, Abdelaziz 19313
Benoît. Victor 121/2. 122/foto
Benos, Stavros 250/2
Benouif, Abdelkader (Abou Fares) 192/3
Bera, Baribor 200/1
Bérenger, Paul Raymond 198/2/3
Berenson, Lori 338/2
Berewa, Solomom 499/3
Berg. Van den 531/3
Berger, Hans 536/foto
Berisha. Sali 243/2. 601/2/foto. 602/2. 809/1/foto
Berlinguer, Luigi 813/1/foto
Berlusconi, Paolo 168/3, 169/2/foto, 383/2, 385/3, 387/3
Berlusconi, Silvio 168/2/3, 169/1/2/foto, 381/1/3, 382/2, 383/1/2/3, 384/1/3/foto, 385/1/2/3, 386/2/3, 387/1/3, 813/3, 814/1, 815/2/3, 816/1/2
Bernardez, Carlos 126/1
Bernes, Tom 518/foto
Berntsen, Thorbjörn 820/3
Berri, Nabi 578/1, 861/1/3, 862/1
Bersani, Pierluigi 813/1/foto
Bertinotti, Fausto 386/2, 81212, 814/foto
Bespalow, Joeri 757/1
Beswick. Peter 451/1
Betaynah, Arif 292/3
Betiana, Bruno 197/1, 775/1
Beye, Alioune Blondin 52/2, 5313, 339/2/3, 565/2. 838/3. 839/1/2
Beyer, Josef 456/3
Bhagwan, Rajesh Anand 198/3
Bhagwandas, Paul 828/3
Bhandari, Prem Bahadur 147/2, 800/3
Bhandari, Sharad Singh 800/3
Bheenick, Rundheersing 198/3
Bhichit Rattakul, 873/2
Bhoetto, Benazir 230/3, 231/3, 238/2, 447/2, 729/2, 730/1/3
Bhoetto, Murtaza 730/1
Bhumibol Adulyadej, 873/2/3/foto, 874/1, 875/1
Bianchi, Dominique 318/foto
Bidandi-Ssali, Jaberdi 781/1
Bie, Dick de 830/3
Biermann, Wolf 540/3
Bigawa. Samuel 841/2
Biggins, Ken 733/3
Bikandou, Gaston 724/1
Bikinkita, Philippe 723/3
Biko, Steve 571/2, 850/1
Bikomagu, Jean 842/2
Bilandzija, Drago 310/3, 603/1
Bildt, Carl 90/foto, 93/2, 308/2, 311/foto, 312/3/foto, 604/1, 605/1/2/3
Bileka, Silvestre Siale 491/2
Billa, Mustansir 230/3, 231/2
Biloblotskyy, Mykola 750/2
Biltaji, Mamduh Ahmad al- 287/2
Binder, Peter 112/3
Bindi, Rosy 813/1
Bintang Pamungkas, Sri 298/2, 513/2
Bio, Julius Maada 279/2/3/foto, 280/1, 498/3
Bird, Lester 714/2
Bird Jr, Vere 714/2
Birendra, Koning 146/3
Birkavs, Valdis 172/3, 748/1
Birkeland, Turid 820/3
Biro, Gaspar 343/3
Biru, Giram 56/1
Birziskis, Jonas 463/3
Bishri, Zafir al- 287/2
Biskupic, Bozo 108/1
Biswas, Abdur Rahman 296/1, 509/3/foto, 510/1/2/3/foto, 511/1, 793/2/3, 794/foto
Bitokotipou, Yagninim 205/1
Biya, Paul 493/3, 774/1, 779/3, 840/3
Biya, Sidi Mohamed Ould 278/2
Bizimana, Jean-Pierre 136/2
Bizimungu, Pasteur 135/1, 136/1/2/3, 780/2, 844/foto
Blair, Tony 30/2/3/foto, 31/1, 323/2/foto, 698/3, 699/foto, 702/2
Blas Salazar, Juan 333/2
Blaskic, Tihomir 96/2, 608/2
Blida, Barbara 252/3
Blinder, Alan 407/3
Blix, Hans 520/foto
Blok, J. 531/2
Blomberg, Leif 393/3
Blondel, Marc 315/foto
Blot, Gérard 120/3
Blot, Jacques 311/foto
Blüm, Norbert 244/foto, 518/foto, 536/2/foto
Bob, Abd al-Wahhab Abd al Rahim 569/2
Bobojew, Moechtor 517/2
Bode, Ridvan 809/2
Bodi Chunnanda, 594/2, 875/3
Boelgak, Wladimir 757/1
Boer, Margreet de 868/1, 868/foto
Boers-Wijnberg, M.H.A. 16/2
Boetko, Witali 472/foto
Bogdanow, Anatoli 754/3
Bohinc, Rado 329/3
Bohley, Bärbel 540/3
Bohrer, Cintia 561/foto
Boishue, Jean de 316/3
Bojang, Njima Sata Danneh 722/1
Bojmatow, Ibod 516/3
Bokam, Jean-Baptiste 774/2
Bokamba-Yangoma, Jean-Michel 723/2
Bokros, Lajos 105/1/foto, 106/foto, 746/1
Boletim da Silva, Antonio 566/2
Boley, George 57/3, 57/foto, 58/1/2/foto
Bolger, Jim 85/1, 86/3, 154/3, 156/foto, 378/3, 595/1/2/3
Boli, George 725/3, 725/foto
Boli, Yero 274/3
Bolkestein, Frits 11/2, 528/3, 675/3, 676/1/3, 764/3, 765/1/3
Bolkiah, Hassanal 218/2/foto
Bolkiah, Mohammad 863/foto
Bolofo. Matsoso 34211
Bolsjakow, Aleksi 757/1/2
Bombet, Emile Constant 129/1/3, 130/1, 492/3
Bommai, S R 224/1/2, 588/foto. 592/1
Bonafini, Hebe de 262/2
Bond, Alan 733/3

Bonetti. Luis Manue? 768'2
Bongho-Nourra, Maurire-Stephane 196/1
Bongo, Omar 282/2, 339/3/foto, 567/2
Bongou, Arsene Tsaty 724/1
Boni-Claverie, Danielle 492/3
Bonino, Emma 9/3, 415/1, 743/1
Bonkougou, Juliette 274/3
Boolell, Arvin 198/3
Boorda, Jeremy 'Mike' 631/2/3
Boraine, Alex 571/3
Bordon, José Octavo 262/1
Borges, Pio 766: 3
Borges Duque, Manuel Diamantino 56612
Borges Emmanuel, Marcus Vinicius 480/2
Boric, Grujo 9112
Bork, Henrik 360/2
Borotra, Franck 28/1, 316/3
Borst-Eilers, E. 14/2
Bossano, Joe 54713, 548/1
Bossche, Luc van den 684/3
Bossi, Umberto 168/3, 384/foto, 386/2, 38711, 81212, 81313, 81411, 817/2/3, 818/3/foto
Bosworth, Stephen 44112
Botello, Norge 768/2
Botero Zea, Fernando 117/1/2/foto. 331/1, 556/2/3
Botha, P.W. 851/2
Botha, Roelof 'Pik' 851/2
Botsjkarjow, Joeri 749/3
Botton, Pierre 317/1
Bouathong Vonglokham, 72911
Boubaker, Sidi Mohamed Ould 278/2
Boubou, Timera 27811
Bouchard, Lucien 186/1/3, 187/1/3/foto
Bouchouareb, Abdessalam 722/1
Boujenah, Bachir Ramadhan 277/1
Boukar, Maï Manga 779/2
Boukpessi, Payadowa 205/1
Boukrouh, Noureddine 192/1
Boulay, Dustin du 487/3
Boulekone. Vincent 236/3, 596/2
Boumezrag, Abdenour 193/1
Boungnang Volachit, 373/2, 72911
Boureima, Moumouni 199/2
Bourhane, Soiffat Said 84412
Bousquet, René 29/2, 319/3
Bouteghan, Mohammed 19311
Bouterse, Desi 488/1/2/foto, 489/1/2/3, 490/1/2, 82813, 829/1, 830/1/2/3
Boutros Ghali, Boutros 52/1, 110/foto, 126/3, 127/3, 13613, 233/1, 234/3, 239/2, 259/3, 289/2/3. 300/foto. 314/1. 339/1. 341/2/3. 343/1. 409/2, 413/3, 41413. 427/3. 481/1. 498/2, 501/foto, 520/2, 523/1/3, 565/2, 568/2, 579/2/3, 780/1/2, 806/foto, 840/2, 855/2/3
Bovenkerk, F. 526/2
Bowen, Hezekiah 57/3, 58/2
Bradauskas, Bronius 46313
Brady, Jim 83313
Brady, Sarah 833/3
Brahimi, Lakhdar 49313
Brahiti, Ali 19313
Branco, Rafael 279/1
Brandao, André Luis 566/2
Brandao, Carlos Pinho 276/3
Brande, Luc Van den 686/2/3, 687/1/2/3
Branscum jr, Herby 626/3
Brantz, C 10/2. 11/1, 11/3, 12/2/3
Bratinka, Pavel 618/3/foto
Brazauskas, Algirdas 162/3, 17311, 462/3, 463/1/2, 464/1, 737/1, 747/3, 748/3
Breidelleil, Mohamed Yeddi Ould 27811
Breuer, Paul 24/2
Brincat, Leo 82011
Brittan, Leon 73/1, 54412, 581/3, 582/1/foto, 742/1
Broek, Hans van den 460/1
Brojka, Albert 809/2
Bronfman, Edgar 824/foto
Brookman-Amissah, Eunice 492/1
Brown, Alma 83313
Brown, Cedric 325/1
Brown, Gordon 323/foto
Brown, Ron 71/1, 518/foto, 619/1/2/foto, 833/3
Brown, Willie 270/1/2
Bruinsma, G 526/2
Brummen, H van 763/3
Brundtland, Gro Harlem 427/3, 820/2/foto
Brunings, Ernie 48813, 83013
Brunswijk, Ronnie 488/2
Brusca, Giovanni 815/3, 816/foto
Brustad, Sylvia 820/3
Bruton, John 31/3, 32/1/2/3/foto, 33/1/foto, 327/2/3, 328/foto, 427/3, 703/foto, 704/2, 706/2, 707/1
Bryant, Martin 450/3. 45111, 733/3
Bryn, Kare 59711
Bryntsalow, Wladimir 470/2, 752/3/foto
Bubis, Ignatz 24611, 540/3
Bucaram Ortiz, Abdala 562/1/2, 768/3/foto, 769/1
Bucaram Ortiz. Adolfo 769/2
Buchacz, Jacek 25213
Buchanan, Patrick J. 49/1, 269/1, 270/1, 402/2/3, 403/1/2/3, 404/1/2/3, 405/1/2/3, 406/1/2/3, 407/foto, 622/2/3, 835/1
Budisa, Drazen 10713
Buerberi, Pedro Cristino 491/3
Bubagiar, Charles 820/1
Buhagiar, Louis 820/1
Bulic, Nico 10811
Bulovas, Virgiiijus 463/3
Bunchu Trithong, 59412
Bundu, Abass Chernor 281/1/2
Bunn, Robert 322/3
Bunt, H. van der 52612
Buntham Khaewatthana, 302/3
Burg, Avraham 824/foto
Burlando, Claudio 813/1/foto
Burman, Bhumidar 592/1
Burns, Nicholas 557/2, 605/2
Burton, Dan 559/1
Busaidi, Sayyid Badr bin Saud bin Hareb 427/3
Buscetta, Tommaso 387/2. 817/1
Buschmann, Sergio 716/1
Bush, George 7012, 360/3, 40512, 627/3, 834/3, 835/1, 86711
Bush jr.. George 62212
Bushra, Hadi 569/2
Busquin, Philippe 241/1/2, 457/2, 684/3, 686/3
Bustamente, Jorge 769/2
Butare, Innocent 13612, 78213
Buthelezi, Chief Mangosuthu 60/3, 61/1/foto, 345/1/2, 349/2, 570/2, 573/3, 85011, 851/3
Butine, Tom 133/2, 781/1
Buttiglione, Rocco 384/foto
Buwayz, Faris 577/foto
Buyoya, Pierre 782/3, 839/3, 840/2/foto, 841/1/2/3, 842/1/2/3, 84313, 844/1
Buzlevski, Dimitar 32912
Bwanali, Edward 495/1
Byaryhanga, Philip 781/1

C

Cabrera, Anibal 486/3
Cabrisas Ruiz, Ricardo 559/3
Cachique Rivera, Abelardo 337/3
Cadet, Lidio 768/3
Caesar, Peter 538/foto
Caianello, Vincenzo 382/3
Cain, Sir Michael 322/foto
Caldera, Juan Manuel 827/1
Caldera Rodriguez, Rafael 125/2, 126/1/2, 399/1/2/3, 71912
Calderon Hinojosa, Felipe 565/1
Calderon Sol, Armando 48311
Calle, Humberto de la 556/3
Camacho, Marcelino 256/3
Camacho Solis, Manuel 123/3
Camara, Assan Musa 722/2
Camara, Lamine 723/2
Camara, Madi Kaba 723/1
Camara, Ousmane 49211
Camdessus, Michel 284/1, 458/2, 467/1, 471/1/2, 476/3, 494/3, 522/1/2, 572/1, 77513
Camerer, Sheila 348/1
Cameron, Edwin 60/3
Camillion, Oscar 554/2
Camp, W. van de 525/1/3
Campbell, Graeme 731/3
Cancino, Antonio José 119/1
Candia Castillo, Fernando 3813
Cao Gang Cbuan, 649/3
Captan, Monie 58/2
Carbah, Francis 58/2
Cardenas Ramirez, Lucina 190/1
Cardenas Solorzano, Cuauhtemoc 33411
Cardoso, Fernando Henrique 52/3, 115/foto, 263/3, 264/1/2, 26511, 33512, 477/2/3, 479/1/3, 480/1/2/3, 481/1, 554/1, 713/foto, 766/1/3, 767/2
Cardoso, Joao Gomes 276/2
Carey, George 848/1
Carignon, Alain 29/2
Carlisle, Lord 30/3
Carlot Korman, Maxime 236/3, 596/2
Carlsson, Ingvar 8711, 39213, 393/2/foto
Carneiro. Carlos 279/2
Carneiro, Higinio 338/3, 339/1, 565/2
Carol II, Koning 11411
Carr. Bob 451/1
Carrera Cabrera de Escalante, Elsa 772/3
Carter, Jimmy 191/1, 20812,217/2. 40113, 408/3, 409/3, 41011, 41413, 483/1
Caruana, Peter 547/foto, 548/1
Carvalho. Arlindho 279/2
Casabianca, Rafael Milciades 486/1
Casama, Cipriano 276/2
Cash, Bill 700/3
Casini. Pierferdinando 384/foto
Castañon, Paulina 124/2
Castillo Peraza, Carios 43/3
Castrejon Santamaria, Pacifico 338/2
Castrillon Henao, José 71811
Castro, Arabela 189/3
Castro, Juan Diego 768/1
Castro Guerrero, Gustavo 118/2
Castro Ruz, Fidel 39/3, 42/3, 43/3/foto, 44/1/3, 45/1, 64/3, 239/2, 332/1/3, 34613, 55813, 559/2, 806/foto
Castro Ruz, Raul 43/foto, 44/foto
Cauwenberghe, Jean-Claude Van 686/2
Cavaco Silva, Anibal 176/3/foto, 177/2
Cavallaro, James 480/2
Cavallo, Domingo 261/2/3, 262/1/2, 55412, 769/2
Cela, Aranit 602/1/foto, 809/3
Célestin, Myrtho 12013
Celestin Dias, Joao 52/1
Celik, Necati 710/2
Cepoi, Aurel 749/1
Cervenko, Zvonimir 95/foto
Cevers, Ziedonis 17112, 172/2/3
Chady, Siddick Mohummud 198/3
Chaiwat Sinsuwong, 594/2, 874/2
Chakimow, Zafar 514/1
Chako, Cherif 418/1
Chalerm Yubamrung, 87413
Chalier, Yves 694/3
Chaluba, Louisin 28011
Chambalo, Kamandadazi 49512
Chambas, Mohammed Ibn 725/1
Chambati, Ariston 284/2
Chambelain, Louis Jodel 12111
Chamlong Srimaung, 873/2
Chainmari, Khemais 283/1
Chamo, Wolde Mikael 56/1
Chamorro, Violeta Barrios de 190/1, 828/2
Chamoun, Dany 580/1
Chamoun, Dory 860/2/3/foto
Chan, Anson 7312, 585/2
Chan, Joseph 70/1
Chan, Sir Julius 235/2/3
Chandra, Naresh 44011
Chandroejew, Aleksandr 18112
Chang Hae Song, 65811
Chang Hak Ro, 445/3/foto, 446/1
Chang King-yu, 37413, 592/
Chaovalit Yongchaiyut, 142/2, 146/2, 874/3, 875/1/2/foto
Chapa Bezanilla, Pablo 772/2
Charat Phuachuai, 302/3
Chareh, Farouk el- 206/1/foto, 427/1, 862/foto
Charette, Hervé de 28/1, 159/2/3, 216/foto, 24812, 307/2, 544/2, 577/3, 578/1/2, 59812, 637/foto, 694/1, 721/1/2/foto, 740/foto
Charibzjanow, Zjanibek 513/3
Charles, Clément Séverin 197/1
Charles, Kroonprins 325/1
Chartsjenko, Dmitri 754/3
Chasboelatow, Roeslan 184/2/foto
Cha Song-Geun, 443/foto
Chastelain, John de 326/1/foto
Chatchai Ia-Sakul, 302/3
Châtelet, Paulus du 68513
Chaticai Choonhaven, 875/3
Chatillon, Pascal 249/1
Chatsjatrjan, Wahan 457/3
Chatsjiswili, Teimoeraz 16612
Chavan, S.B. 221/1, 440/3
Chavarria, Isaac 'Oso' 330/2
Chaves, Manuel 550/2/foto
Chavez Cossio, Martha 554/2
Chavez Frias, Hugo 125/2
Chavez-Thompson, Linda 51/foto
Chaziya, Chakakala 495/2
Chea Sim, 14311, 80413
Cheikh, Slimane 193/3
Cheney, Richard 40412

Cheng Shui-chih, 149/1
Chen Li-an, 148/3/foto, 149/1, 376/3/foto, 377/1
Chen Longde, 584/1, 869/1/2
Chen Muhua, 238/1/foto
Chen Xitong, 69/2, 72/2
Chen Zhouer, 74/1
Chen Ziming, 72/3
Chen Ziying, 364/3
Chérestal, Jean-Marie 120/3
Cherif, Chako 779/2
Cherubin, Ginette 398/2
Cheung Chun Miu, 358/foto
Chey Jong Hyun, 227/foto
Cheyo, Gideon 204/2
Cheyo, John 204/1
Chibambo, Zililo 495/2
Chibana, Shoichi 366/2
Chidambaram, P. 587/1/2, 592/1
Chidiac, Michel Lolo 194/2
Chiffot, Frédéric 307/1/foto
Chihana, Chakufwa 495/1, 776/1
Chi Haotian, 72/1, 148/1, 865/2, 866/3
Chiluba, Frederick 28412, 786/3, 787/1
Chilumpha, Cassim 49512, 776/1
Chin Yom, 22911
Chipeta, Mapopa 495/2
Chirac, Jacques 26/3, 27/2/3, 28/foto, 29/2/3, 54/2, 86/3, 98/3, 152/1, 153/3, 159/3, 208/2, 237/1, 246/3, 248/2/3, 305/2/foto, 307/2/foto, 317/2, 319/2/3, 320/2/3, 321/1, 341/3, 378/2/3, 427/3, 519/3/foto, 543/3/foto, 547/1/2/3/foto, 574/2, 575/2, 598/1, 689/3, 69213, 693/3, 694/1/2/3, 734/foto, 742/3/foto, 743/1, 744/1, 786/2, 849/1
Chirmsak Pinthong, 303/1
Chissano, Joaquim Alberto 496/3, 497/1
Chitalo, Edda 49512
Chitauro, Florence 640/3, 847/1/2
Chitiris, Tilemachos 103/1, 111/1
Chizumila, Collins 495/2, 776/1
Chlystoen, Wiktor 751/1, 757/1
Choate, Pat 836/2
Choedojberdijew, Mahmoed 516/3, 517/1
Choedoliy, Dmytro 750/2
Choi Kyu Hah, 228/2, 445/1
Choi Seung Jin, 595/3
Choi Su-Bong, 443/foto
Cholosja, Wolodymyr Iwanowytsj 465/1
Chong Un Yong, 442/3
Choo Don Shik, 229/1
Choo Kyung Suk, 229/1
Chorisjko, Antolii 749/3
Cho Soon, 657/3
Choua, Lol Mahamat 846/2
Choummali Saygnasone, 373/2
Chowdhury, Jamilur Reja 510/3
Chowdhury, Motia 297/foto, 793/1
Chowdhury, Nazma 510/3
Chowdhury, Shegufta Bakht 510/3
Chrétien, Jean 186/1/3, 187/1, 23711, 396/foto, 427/3/foto, 519/foto, 715/3, 734/foto
Christofias, Dimitrios 459/3
Christopher, Warren 70/2/3, 94/foto, 206/1/3, 207/foto, 209/2, 307/1, 310/1/foto, 378/1, 427/1, 431/1/2, 466/1, 470/3, 476/foto, 477/1, 505/1, 564/1, 577/3, 578/1/2, 5821213, 583/2, 597/2, 598/2/foto, 602/3, 604/2, 60611, 642/1/2/foto, 648/2, 763/3, 83913, 863/foto
Chrysostomos, Aartsbisschop 460/3
Chuchip Hansawat, 594/1
Chun Doo Hwan, 227/1/2, 228/2/3/foto, 444/2/3, 445/1/2/3
Chung Chong Teck, 229/1
Chung Gap Yul, 658/1
Chung Kun Mo, 229/1
Chung Sung Hwa, 445/2
Chung Tae Soo, 22613, 228/1
Ciampi, Carlo Azeglio 812/3, 813/1, 815/3
Ciaston, Wladyslaw 615/2
Cicek, Cemil 707/3
Cikuli, Maksim 809/2
Cilia, Joe 820/1
Ciller, Tansu 257/1/2/3, 258/1/3/foto, 260/1, 707/2/3, 708/1/2/3, 709/3/foto, 710/1/3
Cimoszewicz, Wlodzimierz 252/2/3/foto, 253/1/2, 615/1
Ciorbea, Victor 616/foto
Cissay, A.B. 279/3
Cisse, Amadou Boubacar 779/2
Cisseh, Sam 28011
Claes, Willy 158/3, 159/1
Clair, Louis Serge 198/1
Clarke. Glen 396/2
Clarke, Kenneth 260/2, 321/3, 323/2, 377/foto, 545/3, 700/foto, 702/2/3, 741/3
Claus, Prins 852/3
Claverie, Pierre 720/3, 721/1/foto
Clerck, Stefaan de 685/3, 686/1, 688/2/3
Clinton, Hillary Rodham 70/2, 208/foto, 238/2, 267/3, 270/3, 271/1/2, 402/1, 623/2, 62511, 626/1/2/3, 833/3, 834/1
Clinton, William (Bill) Jefferson 32/2/3, 33/1/2/foto, 44/1, 48/3, 51/2, 68/1, 70/2/3, 71/1, 82/1/2, 83/1, 89/3, 90/3, 95/2/3, 116/2, 123/2, 157/1, 164/3, 200/3, 208/2/3/foto, 213/3, 219/3, 239/2, 247/foto, 248/1, 259 2.U, 265/2/3, 266/1/2/3, 267/1/2/3/foto, 268/1/2/3, 270/1/2/3, 271/1/2, 272/1/2/3, 305/1/foto, 306/3, 307/1, 309/3, 310/foto, 320/2, 327/3, 328/3, 371/1/2/3, 399/3, 400/1/2, 401/1/2/3/foto, 402/1/2, 403/1/2, 404/1, 406/3, 407/1/2, 408/1/2, 427/1/3/foto, 428/1, 447/3, 476/3, 504/3, 505/1/foto, 508/3, 519/2/foto, 52013, 559/1, 560/3, 583/2/3, 619/2/3/foto, 620/1/2/3, 621/1/3, 622/2/3, 623/1/2/3, 624/3, 625/1/2/3, 627/1/2/3, 631/3, 632/1/2, 645/3/foto, 64611, 648/2, 651/3, 652/1/3/foto, 653/1, 655/2/foto, 656/3, 694/2, 703/3, 734/1/foto, 73812, 742/1, 790/3, 791/1, 804/2, 831111213, 832/2/3/foto, 833/2/3/foto, 834/1/2, 835/2, 836/2/3, 837/1/2/3, 838/1/2, 855/2, 856/3
Cochran, Johnnie 50/foto
Cochrane, Thad 623/2
Coëme, Guy 456/3/foto, 457/1/2
Coenen, N. 526/foto
Coers, Jitty 768/2
Coetsee, Kobie 60/2, 347/foto
Coetzee, Dirk 345/3, 823/1, 850/2
Cokrevski, Tomislav 329/2
Colby, William 631/1/2
Collenette, David 187/1
Colley, Gary 273/2
Collignon, Robert 682/3, 686/2
Collor de Mello, Fernando 767/3
Colosio, Luis Donaldo 334/1, 565/1, 772/2
Combo, Ayouba 53/3/foto, 54/1/2
Compaore, Blaise 274/1/foto, 774/1
Compton, John George Melvin 487/2/3
Concho Ledergerber, Pablo 769/2
Conde, Mario 254/1/2/3, 255/1
Confalonieri, Fedele 169/foto
Connor, Joseph 239/1/2, 523/1
Constant, Emmanuel 121/3
Conte, Lansana 275/3/foto, 276/1, 492/2, 723/1
Conteh, Hasan 280/1
Contreras Sepulveda, Manuel 40/2/3/foto, 41/1
Cook, Robin 323/foto
Coomaraswamy, Radhika 371/1
Coposu, Corneliu 114/2, 616/1
Copps, Sheila 187/1
Corcione, Domenico 601/1
Corcuera Cuesta, José Luis 25411
Cordero, Febres 769/2
Cordoba Blanco, Dante 772/3
Cordova, Maria 816/3
Corell, Hans 289/2, 501/foto
Corneille, Peter 456/2/3
Coronas, Rinaldo 381/foto
Corrales, Antonio 399/2
Correa San Andres, Modesto 45/1
Correia, Amaro 276/2
Correo Leon, Sandra 769/2
Cortes Vasquez, Othon 772/2
Cossiga, Francesco 383/2, 81213
Costa, Evaristo da 299/foto
Costa, Gabriel 279/1
Costa, Guilhemre Posser da 279/1
Costa, Manuel Pinto da 846/1
Costa, Manuel Saturnino 276/2
Costa Bauer, Marion 772/3
Costello, Peter 450/2, 733/2
Cotti, Flavio 606/3/foto, 607/1, 824/foto, 82511
Couderc, Anne-Marie 28/1, 518/foto
Coulibaly, Boubacar Karamoko 776/2
Coulibaly, Lancine Gon 493/1
Counye, André 456/2/3
Couzy, H.A. 9/2, 10/foto
Covas, Mario 264/2
Cowley, Timothy 119/1
Crabb Valdes, Homero 43/1
Cradock, Percy 74/3
Cravinho, João 177/2
Craxi, Antonio 816/2
Craxi, Bettino 16813, 383/3, 387/3/foto, 816/2/3
Creanga, Pawel 464/2
Crem, Pieter de 685/3
Cresson, Edith 518/foto
Crisan, Petru 615/3
Croes, A.G. 762/2/foto, 763/2, 764/1/3, 765/3
Croft, Sally Anne 273/2
Crumitie, John 'Billy Joe' 273/2
Cruz, Simon Tensing de 438/1
Cruz Contreras, Marcelo 769/2
Crvenovski, Branko 329/2
Crvenovski, Stevo 109/3, 110/foto
Cui Tiankai. 583/1. 867/2
Cullen, Lord 701/2
Cuomo, Mario 833/3
Custodio, Ramon 333/3
Cutler, Lloyd 48/2
Cuttaree, Jayakrishna 198 3
Czempinksi, Gromoslow 253/1

D

Dabbas, Hashem 292/3
Dabijoe, Toedor 464/3
Dabire, Christophe 274/3
Dada, Oladele 638/1/2
Dadele, Basile 412/1
Dadzie, Elome Emile 205/1
Dagdas, Gurcan 710/2
Dagli, Halit 707/3, 710/2
Dah, Cheikh Mohamed Lemine Salem 277/2/3, 278/2, 777/1
Dahibi, Mohammed el 57413
Dahik Garzoni, Alberto 46/1/2/3, 47/1, 561/2/3
Dahimanjara, Juanita 775/3
Dairou, Sali 774/2
Daissala, Dakolle 774/2
Dai Xianglong, 864/1
Dakheel, Abdulaziz Dakheel al- 859/1
Dakhil, Abd al-Aziz Dakhil al-Abdullah 858/1
Dalai Lama, zie Gyatso, Tenzin
Dale, Billy R. 272/1, 627/2/3, 628/foto
Dallaire, Romeo 135/3/foto
Dalli, Helena 82011
Dallul, Muhsin 67/3
Daluwatte, Rohande 801/3
Damien, André 316/3
Dango, Saidou Binade 413/2
Dang Vu Chu, 151/1
Danielsson, Jan 393/1
Dankoro, Soule 194/2
Daoudieh, Mohammed 292/3
Daoussa. Bichara Cherif 846/3
Daraba, Saran 723/1
Daradangwe, Jean-Bosco 127/2
Darboe, Ousainou 722/3
Darulis, Arvydas 173/2
Darusman, Marzuki 798/3, 799/1
Dasuki, Ibrahim 420/2/3
Datsjew, Ljubomir 610/1
Datsjoek, Wladyslaw 176/1/2
Dau Ngoc Xuan, 151/1
David, James Burty 198/3
David, Robert Karie 23613
Davies, Emrys 825/1
Davila, Juan Pablo 42/1
Dawalibi, Jamal al- 66/2
Dawud, Danhu 295/1, 86213
Dawydow, Oleg 757/1
Dayak, Mano 198/3, 199/1
Deane, Sir William 451/foto
Debray, Régis 563/3
Debré, Jean-Louis 25/foto. 28/1, 317/3, 318/1/foto, 695/2, 696/1
Déby, Idriss 282/2/3, 569/3, 570/1, 846/1/2/3
Decak, Duvo 109/foto
Decibe. Susana 554/2
Dede, Daniel Emery 636/2
Dedelek, Yasar 707/3
Deetman, W.J. 525/foto, 529/1, 531/1, 764/3, 765/1
Dehaene, Jean-Luc 16/3, 19/2, 241/1/2/3, 242/foto, 684/1, 68712
Deina, Sow Mohamed 278/2
Delalic, Zejnil 608/1
Delamuraz, Jean-Pascal 185/2/*foto*, *663/foto*
Delgado Villamil, Holdan Ovidio 558/1
Delic, Hazim 60811
Delors, Jacques 248/1
Delruelle-Vosswinkel, Nicole 457/1
Demanet, Georges 686/2
Demba, Sow Abou 278/2
Demby, Albert 499/3
Demircan, Ahmet 710/2
Demirci, Musa 710/2
Demirel, Suleyman 258/1/2/3, 427/3/foto, 505/foto, 710/2, 806/foto

Demydenko, Arkady 465/3
Denard, Bob 53/3/foto, 54/1/2/3
Deneche. Abdelkrim 26/1
Deng, Galwak 56912
Deng Pufang, 86511
Deng Xiaoping, 7211, 356/2. 35813, 86511
Denktash, Rauf 4601112
Dent, Bob 732/2/3
Denton of Wakefield, Barones 3312
Deprez, Gérard 689/1
Derby, Fred 490/1/3
Der'i, Aryeh 790/1
Dérice, Jean-Eric 398/2
Derkatsj, Leonid 17511
Dervis, Kemal 646/foto
Desanti, José Leon 768/1
Despotovic, Nedeljko 310/3
Desta, Fiseha 56/foto
Deuba, Sher Bahadur 1471112, 5161112, 800/3
Deus, Albano de 27912
Deutch, John 188/1, 27211, 37813
Devi. Dimal Nendra 14712
Devine, Michael 48411
DeWilliams, D.S. 28011
Dhawan, R.K. 438/3
Dhimbil Warsameh, Hasan 13713
Dhlakama, Afonso 13213
Diabre, Zephirin 27412, 635/1, 774/1
Diaby. Almany 72311
Diaconescu, Ion 616/1
Dia de Sousa, Rui 27612
Diakite, Koumba 723/1
Diakite, Yoro 277/1, 77612
Diallo, Abdourahmane 275/1
Diallo, Cellou 723/1, 723/2
Diallo. Ousmane 72311
Diallo, Salif 27412
Diana, Prinses 32511
Diarra, Adama 776/2
Diarra, Liamine 492/2
Diasseny, Assifat Dorank 72311
Diaz Anderson, Hector 716/1
Diaz Delmas, Oscar Rodrigo 485/foto, 48611
Dibaj, Mehdi 13913
Dibba, Sherif Mustapha 722/2
Dickinson, John Hughug 236/2
Didier, Christian 29/2
Dieme, Ibrahima 27613
Diepgen, Eberhard 23/foto, 245/2, 539/3
Dijke, L.C. van 677/1, 678/2
Dijkstal, H.F. 15/2/3. 53311
Dilba, Roberts 747/2
Dimbisa. Idambitwo Bakaato 283/3
Din, Hussein Kamil Baha al- 287/2
Din, Tariq Ala al- 29212
Dine, Smain 193/3
Ding Guangen, 86512
Dingwall, David 187/1
Dini, Donatella 383/foto
Dini, Lamberto 98/3, 168/1/2/3, 169/1/2, 170/1/2/3/foto, 246/3, 377/foto, 381/1/2/3/foto, 383/1/foto, 384/1/foto, 385/1/2, 38612, 387/1, 427/3, 519/foto, 542/2/foto, 543/foto, 545/3, 741/foto. 743/3. 812/3. 813/1. 815/1
Dion, Stéphane 186/3, 187/1
Diouf, Abdou 202/3, 849/3/foto
Discua Elvir. Luis Alonso 333/3
Dittrich, B. 525/3
Ditz, Johannes 389/1/foto
Djada, Emmanuel 63612
Djagoue, Lenadre 413/1
Djani-Cerpos, Ismael 41312
Djermakoye, Moumouni Adamou 779/1/foto
Djermakoye, Moussa Moumouni 19912
Djidda, Ousmane 846/3
Djingoer, Bava 77412
Djohar, Said 55/1, 5313, 54/1/2/3/foto, 3401113
Djoussouf, Abbas 34012, 56613
Djukic, Djordje 9112, 31313, 607/3, 608/1
Djukic, Milan 108/2
Djunga, Omba Pene 284/1
Djwalapersad, Marijke 83013, 83111
Dlamini, Prins Jameson Mbilini 63913
Dlouhy, Vladimir 618/3/foto
Dmitrijewa, Tatjana 757/1
Doan Khue, 805/2
Dobee, Saturday 20011
Dobi, Mahamane 41013, 41811
Dobrew, Nikolaj 61011
Dobrzanski, Stanislaw 251/1/foto, 25213
Dobson. Frank 699/foto
Docko, Michel 63612
Docréan, Jacques 120/3
Docters van Leeuwen, A. 16/2/foto. 528/3, 763/3, 76411
Dodd, Christopher 837/2
Doe, Samuel 726/1
Doebinin, Sergej 181/2/foto
Doedajew, Dzjochar 184/1/2/3, 185/foto, 47213, 475/1/3, 4761112, 76011
Doerdynets, Wasyl 174/3, 749/3
Dofara, David 636/2
Dogan, Ahmed 609/1
Dogan, Husnu 70713
Dohlus, Horst 25/foto
Dohogne, Régis 684/3
Dok-van Weele, Anneke van 661/1/foto
Dokodo, Isodor 635/foto
Dole, Bob 49/1, 51/2, 95/3, 175/2, 265/foto, 268/1/2/3, 269/1/2/3, 270/1, 402/2/3, 403111213, 404/1/2/3, 405/1/2/3, 406/1/2/foto, 620/2, 621/2/3, 622/1/2/3, 623/1/2/3, 624/1/2/3, 831/1/2/3, 832'1, 833/1, 834/1/2/3, 835/1/3/foto, 836/2/3, 837/1/3, 83812
Dole. Elizabeth 406/foto, 835/2/foto
Doligjav. Dambiyn 663/1
Dollo, Owiny 78111
Doinarkas, Vladislavas 46313
Dominguez, Jorge 554/3
Do Muoi, 151/3, 37312, 805/1/2
Dona-Fologo, Laurent 492/3
Donahue, Tom 5113
Dongo, Margaret 28413
Do Nguyen Phuong, 15112
Donwahi, Charles 130/foto
Donzel, François 69012
Do Quoc Sam, 15111, 805/foto
Doral, Ramon 54911
Dorcéan, Jacques 39812
Dorkenou, Euphrem 20511
Dorman, Richard 658/2
Dornelles, Francisco Neves 47913
Dorrego, Anthony 12412
Dorrel, Stephen 696/2/foto
Dorticos, Osvaldo 45/1
Dosmoechambetow, Temirchan Minajderewitsj 515/3
Dostam, Abdul Rashid 43511
Do Trung Hieu, 15112
Dotti, Vittorio 385/2/3
Dou, Vlami Bi 493/1
Doualamou, Germain 723/1
Dougan, Angel Serafin Seriche 49112
Dougan, Carlisle 71813
Douglas, Denzil 71812
Douglas-Home, Sir Alec 31/3
Douste-Blazy, Philippe 28/1, 314/foto
Dowhan, Serhij 17611
Dowiyogo, Bernard 84/3
Downer, Alexander 450/3, 451/3, 800/2
Drabo, Issiaka 274/3
Dragman. Robby 830/2
Drake, Ted 451/2
Drame, Kandjoura 72311
Drame, Tiebile 277/1, 776/2
Driver, Ian 699/foto
Drnovsek, Janez 61613, 61711
Droeven, Nico 687/2
Dromi, Uri 579/3
Drouin, Jean Philippe 30711
Drut. Guy 2811
Dughmi, Abdul Karim al- 29213
Duisenberg, W.F. 54611, 679/2/3/foto, 6801112
Dular, Janez 32913
Dumont, Claude 31613
Dunai, Imre 747/1
Dunbar, Jenkins 58/2
Duncan, Daniel Kablan 128/1. 129/foto. 492/2/3/foto
Dunem, Fernando José França Van 56513, 566/2/foto
Dunem 'Loy', Pedro de Castro Van 83813
Dunne, Peter 59511
Duran, Jaime 768/2
Duran Ballen, Sixro 4511, 46/1/2/3, 47/1/foto, 561/1/2/3/foto, 56213, 76911
Durocher Bertin, Mireille 39712
Duval, Xavier Luc 19811
Dykes, Hugh 701/1
Dzenis. Juris 747/2

E

Easley, Charles 628/2
Eawo, Nordu 200/1
Ebb, Tinomana 59413
Eboko, Antonio Pascual Oko 491/2
Ecevit, Bulent 257/3, 70712, 71012
Echevarria, Bernardino 561/3
Echevarria, Luis 33411
Eck, J. van 76312
Eckori, Raymond Vincent Ombaka 724/1
Edelstein, Yuli 789/1
Edgar, Jim 27313
Edgell, William 59612
Edjo, Baitazar Engonga 491/3
Edouk, Nsikak 419/3. 63812
Edwards, Clive 23612
Edwards, Edwin 27011
Edzoa, Titus 774/2
Efi. Tuaua Tamesesr 596/3
Egal, Mohammed Ibrahim 13811, 784 3
Eggleton, Arthur C 187/1, 560/2
Ehlers, Freddy 562/2/foto
Eide, Vigleik 606/foto
Einem, Caspar 388/1 389/1/foto
Einoris, Vytautas 463/3
Einseln, Aleksander 165/2
Eitan, Rafael 503'213, 504/1, 709/1
Ejibrial, Akim 27913, 28011
Ekeus, Rolf 288/3, 289/1, 502/3, 503/1, 853/2/3, 854/1
Elahi, Syed Manzoor 51013
Eliezer. Benyamin 210/3
Elizabeth II, Koningin 85/2, 449/3, 547/3, 613/1/foto, 76611, 849/foto
Elkabbach, Jean-Pierre 695/1
Elleman-Jensen. Uffe 159/1
Elliot, John 30312, 733/3
Elorriaga Berdegué, Javier 563/3/foto, 564/1, 771/2
Ely, Cheyakh Ould 27812
Eman, Henny 76313, 764111213, 765111213
Emerson. Michael 544/3
Emmanuelli, Henri 2712
Emmanuelli, Xavier 2811
Encalado Mora, Hugo Enrique 769/2
Endara Galimany, Guillermo 717/3
Endo, Noburu 518/foto
Engelen-Kefer, Ursula 53411
England, Graham 69912
Enjao, N.C. 28011
Enkhsaikhan, Mendsaikhan 662/3. 663/1/foto
Enriquez Morales, René 187/3
Ensarioglu, Salim 710/2
Ensour, Abdullah 29213
Entzin Gomez, Sebastian 77112
Epie, Albertine Gnanazan 49213
Erazo, Roberto Arnaldo 33312
Erbakan, Necmettin 257/2/foto, 258/1/foto, 259/1, 709/1/3/foto, 710111213, 711/3
Ercan, Nevzat 70713
Ercel, Gazi 708/3
Erdemovic, Drazen 608/1
Erez, Yalim 70713, 710/2
Erkan, Nevzat 71012
Erkan, Unal 70713
Ermenji, Abaz 24213
Ershad, Mohammad 792/3/foto, 79312
Erwin, Alec 34713, 34811, 574/1
Escalona Medina, Camilo 71612
Escudero, Salvador 43711
Esengel, Lutfu 71012
Esguerra, Juan Carlos 117/2
Esoavelomandroso, Manasse 775/3
Espinoza, Pedro 40/2/3
Esso, Laurent 77412
Essy, Amara 280/foto, 49213
Estrado Velasquez, Vicente 769/2
Etiang, Paul Orono 78111
Eto, Seishiro 78/2/foto, 8213
Eto, Takami 78/2/foto, 8313, 84/1/foto
Etou, Jibril Ibrahim 28213
Evans, Gareth 298/3
Evert, Miltiades 811/1/foto, 81211
Eyadema, Gnassingbe 20413, 725/foto
Eyken, Christian 688/2
Eylers, Elisabeth 85311

F

Fabius, Laurent 31712
Facetti. Carlos 48712
Fachi, Peter 49512
Fadel, Ali Mahamat Zene 847/1
Fadika, Lamine 49213

Fahd ibn Abdul Aziz, Koning 141/3, 293/3, 294/1, 352/3, 353/2/foto, 728/3/foto
Fahey, John 450/3
Faidutti, Carlos 561/3
Fairbairn, Joyce 187/1
Faircloth, Lauch 271/1
Faisal, Saud al- 293/3, 29411, 427/3, 642/foto
Falcone, Giovanni 81513
Fallahiyan, Ali 431/2
Faluji, Imad al- 646/3
Fanony, Fulgence 19711, 775/1
Fantodji, Pascal 413/1
Fantozzi, Augusto 813/1
Farah, Moumin Bahdon 341/1, 636/2
Farell Cubillas, Arsenio 334/2
Farema, Grete 82013
Farias, Paulo Cesar 767/3
Farra-Frond, Cécile 63612
Farrakhan, Louis 51/1/2, 346/2/3
Farrell, Mairead 3011
Farrugia, Michael 82011
Farrugia, Noel 82011
Fassassi, Oumarou 413/2
Fasslabend, Werner 389/1/foto
Fathy, Ismail 729/2
Fathy, Moosa 729/2
Fatima Jardim, Maria de 56612
Fayama, Badaye 274/3
Fazzio, Antonio 815/foto
Felicite, Raymond 775/3
Felli, Yao Do 205/1
Femi, Femi John 41913
Fenn, Sir Nicholas 221/1
Féret, Daniel 689/2
Fernandes, Ulpio 41613
Fernandez, Leonel 482/1/2/3/foto, 483/1, 768/2/3
Fernandez, Max 39/3
Fernandez Meijide, Graciela 260/3, 261/1, 55413
Ferrero-Waldner, Benita 389/2/foto
Feuillé. Hubert 121/1
Fiandraza, 775/3
Figueres, José Maria 768/1
Figueroa, Humberto Corado 48312
Figueroa Alcocer, Ruben 562/3
Fijnaut, C. 52612, 529/2/3, 531/3, 532/1, 685/3, 686/1
Filali, Äbdellatif 644/1
Filatow, Sergej 468/3
Filipche, Ilija 329/2
Filipovic, Rade 611/2
Filipow, Ljubomir 610/2
Fillon, François 28/1
Finbogadottir, Vigdis 713/1
Fini, Gianfranco 381/1/3, 382/1/2/3, 38312, 384/foto, 386/2/3, 387/1, 817/3
Finocchiaro, Anna 813/1/foto
Firani, Abdu 77611
Fischer, Leni 390/foto
Fischer, Tim 450/2
Fischler, Franz 544/2, 697/1, 741/2
Fismer, Chris 347/1
Fiti, Taki 32912
Fivaz, George 345/3, 346/2
Fjodorow, Swjatoslaw 470/1/2, 751/foto, 752/3
Flambert, Mathilde 120/3
Fletcher, Yvonne 276/3
Flick, Giovanni Maria 813/1
Florenzie, Dwayne 70/1
Flosse, Gaston 154/1, 155/2, 594/3, 595/foto
Foa, Sylvana 415/2
Foday, Dan 280/1
Fodor, Gabor 105/1
Fofana, Facinet 723/1
Fofana, Ibrahima Kassory 723/1
Fonseca, Pedro Ricardo 262/3
Forbes jr, Malcolm (Steve) 49/2, 269/2/3, 402/2/3/foto, 404/1/2/3, 405/1/2/3, 406/3, 834/3
Ford, Allan 460/3
Ford, Gerald 20812, 40113, 835/1
Ford, Guillermo 717/3
Fordice, Kirk 270/1
Forero de Saade, Maria Teresa 331/2
Forlani. Arnaldo 168/3
Forsido, Tekedel 56/1
Forster, Vincent 27111
Forsyth, Elizabeth 702/1
Forsyth, Michael 698/2
Fortow, Wladimir 75711
Foruzesh, Gholamreza 140/3
Foso, Ebenezer Kwabene 492/1
Foster, Vincent 626/1/2
Fourel Célestin, Jean Marie 397/2
Fournier, Henri 512/1
Fowler, Justin 460/3
Francisco, Manuel 5212
Franco, Galo Leoro 769/2
Franco, Oscar Eid 330/2
Franken, R 10/3
François. Joseph Michel 12111
Fraser, Bernie 732/3
Fraser, Malcolm 450/2
Fraser Moleketi, Geraldine 574/1
Frckovski, Ljubomir 111/1, 32912, 611/2, 612/3, 613/1
Frechette, Myles 119/2, 559/1
Fred, Bakon Gideon 236/3
Freeh, Louis J. 50/1, 627/3, 629/1
Freeland, Adolphus 714/2
Frei Ruiz-Tagle, Eduardo 39/3, 40/1/2/3, 41/1, 42/1/2, 55411, 715/3, 716/1
Freitas do Amaral, Diego 239/1
Freivalds, Laila 393/3
Frenkel, Jacob 78813
Fröhlich, Irene 539/foto
Fröhlich, Margot Christa 24/2
Frowick, Robert 308/2, 606/foto
Fuhrman, Mark 51/1
Fujimori, Alberto Keinya 3371113,33812,395/foto, 55412, 773/2/foto
Fujita, Akira 80/3
Fukaya, Takashi 78/2/foto
Fuller, Albert 323/1
Funar, Gheorghe 113/2
Funez, Julio Cesar 333/2
Fung, Frederick 36413
Furayj, Ilyas 646/3
Furukawa, Teijiro 78/foto
Fuseini, B.A. 492/1
Fu Quanyou, 72/1/2
Fyiroko, Gedeon 842/2

G

Gabid, Hamid al- 379/foto
Gabor, Mina 43712
Gachhedar, Bijaya K. 147/2
Gado, Seini Ali 418/1
Gagliano, Alfonso 187/1
Gahima. Gerard 78311
Gaigals, Janis 747/2
Gailis, Maris 17213, 747/2
Gajdar, Jegor178/3, 179/foto, 468/3, 469/1, 473/2
Galan Sarmiento, Augusto 118/2, 331/2
Galbraith, Peter 108/3/foto, 109/2/foto, 329/foto
Galindo, Gabriel Lewis 718/2
Gallagher, Gino 326/3, 705/3
Galland, Yves 28/1
Gallardo Roman, José 45/3
Gama, Benito 479/3
Gama, Jaime 29913, 300/foto
Gamito, Alfredo 132/1
Ganao, Charles David 72313
Ganga, Finbar K. 125/1
Gangotena, Raul 56211
Ganic, Ejup 60213, 60311
Ganji. Manouchehr 64413
Gankou, Jean Marie 774/2
Ganzouri, Kamal Ahmed 287/1/2/foto
Gaoh, Rabi Daddy 779/3
Garang, John 59/3, 569/1
Garaudy, Roger 695/2/3
Garavito, Rodrigo 119/2
Garay Maldonado, David 565/1
Garba, Yaya 199/2
Garcia, Guinevere 273/3
Garcia, José Maya 558/2
Garcia, Raquel 688/2
Garcia, Simon 399/2
Garcia Abrego, Juan 336/3/foto
Garcia Arranz, Raquel 54813
Garcia Catalan, Mario Roberto 48411
Garcia Cervantes, Ricardo 33711
Garcia Damborenea, Ricardo 54912
Garcia Gallont, Fritz 189/3
Garcia Perez, Alan 33712
Gardiner, George 701/1
Garlawulo, Francis 5812
Garoeb, Moses 777/2
Garron, Ricardo 76811
Garwe, Edmund 640/3
Garzon, Baltasar 253/3
Gasana, Anastase 422/1
Gasimow, Tofik 161/2, 45811
Gasparri, Maurizio 387/1
Gassagay, Antar 77412
Gassarna, Mohammed 499/3
Gasutwa, Bonaventure 841/2
Gates, Robert 631/1
Gaudin, Jean-Claude 2811
Gauze, Guy-Alain Emmanuel 49213
Gavanovic, Rasim 31013
Gaviria Diaz, Carlos 55911
Gaviria Trujillo, Cesar 485/3, 48612, 55813
Gaviria Trujillo, Juan Carlos 558/3/foto
Gaymard, Hervé 2812
Gayoom, Maumoun Abdul 729/1
Gazdeliani, Tengiz 167/3
Gbagan, Antoine Alabi 194/2
Gbagbo, Laurent 128/3/foto, 129/1/3, 130/1
Gbezera-Bria, Michel 636/2
Gbikpi, Denissan François 20511
Gbokoo, Daniel 200/2
Gbondo, Joseph Philip 280/1
Gbujama, Shirley 499/3
Geagea, Elias Hraoui 861/2
Geagea, Samir 580/1, 86112
Gehrer, Elisabeth 389/2/foto
Geiger, Kurt 106/foto
Geisel, Ernesto 768/1
Geitonas, Kostas 250/2, 812/1
Gelajew, Roeslan 184/foto
Gelasjwili, Giga 166/2
Gelbard, Robert 559/1
Geldenhuys, Jannie 63/2
Gemayel, Amin 860/3
George, Louis 487/3
Gerdes, Bradley 360/3
Gerding, R. 527/1
Geremek, Bronislav 37/foto
Gerhardt, Wolfgang 245/2, 540/1
Germain, Frenel 39812
Ghadda, Abdel-Fatah Abu 295/2
Ghafur, Abd al-Ghani Abd al- 290/3
Ghali, Yusuf Butrus 287/2
Ghang Wun Tae, 229/1
Ghani, Abdel Aziz Abdel- 727/2
Ghani, Afwat Hasan Abd al- 788/1
Gharekhan, Chinmaya 422/3
Gharib, Muhiyial al-Din al- 287/2
Gharibani, M. 644/2
Gharibasjwili, Kartlos 1671112
Ghartimagar, Balaram 147/2
Ghashawi, Ihsan Abdullah al- 5691112
Ghawshah, Samir 434/2, 646/3
Gheorghiu-Dej, Gheorghe 114/2
Ghunaim, Abdullah Yousef al- 859/1
Gidada, Negaso 55/3
Giiem. Paul 398/2
Gill, Marcus 366/1
Gilmour, Gary 27313
Gilon, Karmi 504/3
Gimenez, Abilio 487/2
Ginday, Gifuza 284/1
Gingrich, Newt 48/3, 69/3, 265/foto, 266/1, 267/1/2/foto, 268/1, 269/1/3, 272/2, 404/3, 429/1, 622/2/3. 835/1. 837/2
Ginwala, Frene 61/3, 347/foto
Giorgadze, Panteleimon 166/foto, 167/1/2
Girjasing, Soeshiel 489/2
Giscard d'Estaing, Valéry 24812, 319/1, 320/1, 689/3, 743/3
Giuliani, Rudolph W. 403/3, 405/2
Gjinushi, Skender 242/3, 602/foto
Gjongecaj, Besnik 809/2
Glendon, Mary Ann 238/3
Gligorov, Kiro 110/, 613/foto
Glock, William 24611
Glover, Reginald G. 280/1
Glynn, Mary Ellen 83811
Gnoent, Wardges 457/2
Gobardhan, Tjan 830/2
Godal, Björn Tore 820/3
Godfrain, Jacques 28/1, 199/3, 635/3, 786/2
Godfroid, Pierre 685/2
Godoy Reyes, Virigilio 190/1
Goelijew, Tasoel 161/3
Goeloea, Bakoer 167/3
Goeloea, Georgi 166/3
Goenkin, Nikolaj 225/1
Goesew, Waldimir 471/1
Goetz, Bernard 62913
Goh Chok Tong, 218/2/foto
Gokdemir, Ayvaz 707/3
Gold, Dore 642/3
Goldbaum Morales, David 769/2
Golding, Bruce 717/1
Goldman, Ronald 50/3

Goldsmith, James 70013
Goldstone, Richard 60/2, 134/3, 135/2, 313/2/3, 31411, 422/1, 78313
Golou, Emmanuel 413/2
Gonibadi, 416/1
Gomes, Aristides 27612
Gomes dos Santos, Julio Cesar 263/3
Gomes Furtado, Antonio 566/2
Gomes Maiatao, Manuel Francisco 566/2
Gomez, Alseny René 492/1
Gomez Gutierrez, Juan Guillermo 124/2
Gomez Hurtado, Alvaro 119/3
Gomez Martinez, Juan 33111
Gonchigdorj, Radnaasumberliyn 662/2/foto, 663/1
Gonensay, Emre 707/3
Gong Ro Myung, 22911, 361/foto
Gonzales, Neptali 873/1
Gonzalez, Antonio Erman 261/1
Gonzalez, Jorge Martin 76912
Gonzalez, Narciso 48112
Gonzalez Izquierda, Jorge 772/3
Gonzalez Marquez, Felipe 8911, 247/foto, 24811, 253/2/3, 254/2/3, 255/3, 256/1/2/3, 305/2/foto, 427/3, 54811, 549/2/foto, 551/2/foto, 552/3
Gonzalez Taracena, Marco Antonio 18713
Goodale, Ralph 18711
Gorbatsjow, Michail 470/1/2/foto, 54012, 745/3, 751/foto, 752/3
Gorbunovs, Anatolijs 747/2
Gordon, John 235/2
Gore, Al 4812, 175/2, 219/3, 267/foto, 476/3, 505/foto, 623/1, 755/2, 758/1/3/foto, 834/1, 836/3, 838/1/2
Gorgun, Haluk 26011
Gorman, John 705/1
Gorriaran Merlo, Enrique Haroldo 262/2
Gorst, [illegible] 761/1
Gotto, Jusuf 28011
Gouda, Phenice Kamel 287/2
Gouled Aptidon, Hassan 341/1, 64411
Gowda, Haradanahalli Dodde Deve 222/2, 591/2/3/foto, 592/1/3
Goworoechin, Stanislaw 757/3
Graaf, Th.C. de 525/1/3, 526/1/foto
Gradin, Anita 54613
Grajales Lemos, Alonso 558/1
Gramajo Morales, Hector 188/2
Gramm, Phil 49/1, 268/2, 26911, 40213, 40311
Grams, Rod 62611
Granados, Carlos 254/3
Granic, Mate 108/1, 328/3, 329/foto, 61113
Grant, Emmanuel O. 499/3
Gratsjow, Pawel 9513, 159/foto, 168/foto, 213/2, 464/2/3, 474/foto, 59813, 599/1, 753/3, 754/foto, 75513, 756/1/2
Grave, F.H.G. de 672/1/2, 673/1, 677/foto
Grave de Peralta, José Luis 332/2
Gray, Herbert 187/1, 396/foto
Graziano Neto, Francisco 263/3
Grebenicek, Miroslav 617/foto
Grech, Edwin 820/1
Grech, Joe Debono 820/1
Grecian, Paul 322/2
Greenspan, Alan 400/foto, 407/3, 408/1, 631/3
Greenstock, Jeremy 311/foto
Greunen, Werner van 34513, 346/1
Grijp, Ruffin 687/2/3
Grinblats, Maris 172/1/2/3/foto
Groenewald, Tienie 63/2
Gronkiewicz-Waltz, Hanna 36/1/3/foto, 37/1/2
Groom, Ray 449/1/2
Groot, R. de 527/1
Gros, Amadou Moussa 199/2, 41811
Grosz, Karoly 745/3
Groth, Carl-Johan 45/1
Gruninger, Paul 185/3
Gruss, Hans 646/foto
Gubler, Claude 320/1
Guedou, Georges 412/1
Gueily, Ahmed 287/2
Gueladio, Aly 278/2
Guelleh, Ismael Omar 34111
Guerin, Veronica 706/3, 707/1
Guerrero, Miguel 768/3
Guerrero Rodriguez, José Enrique 55611
Guevara, Ernesto 'Che' 39/3
Guevara Arze, Walter 71511
Guey, Robert 493/1/foto
Guikahue, Maurice Kacou 492/3
Guilloteau, Thérese 12013
Guingona, Teofisto 43613
Gujral, I.K. 592/1, 794/1, 801/1
Gul, Abdullah 710/2
Gullia, Gavin 82011
Gullich, Gerhard 540/foto, 541/1
Gunbey, Sacit 710/2
Gundana, Feliciano 131/3
Guner, Agah Oktay 70713
Guneri, Teoman Riza 71012
Guney, Ulku 70713
Yurría Treviño, José Angel 564/1
Gusmao, José 'Xanana' 299/3, 300/1
Guterres, Antonio 177/2, 300/1
Gutierrez, Antonio 256/3
Gutierrez, Marcos Tulio 558/3, 559/1
Gutrnan, Shaul 211/1
Guzman, Abimael 773/foto
Guzman Morales, Jaime 483/2
Gvero, Milan 91/2
Gwizdz, Jerzy 613/3
Gyatso, Tenzin 70/3, 359/3, 58511, 867/1, 8701112
Gylys, Povilas 46213, 463/3
Gysi, Gregor 22/3

H

Haan, André de lii3
Habibi, Hassan Ebrahim 206/2, 295/2, 862/foto
Habibie, B.J. 298/3
Habsburg-Lothringen, Felix von 390/1
Habyarimana, Juvénal 135/3, 136/3, 4221112, 782/1
Hachim, Achirafi Said 84412
Hachiro, Yoshio 518/foto
Haddam, Anouar 34613
Hadzic. Goran 61212
Haenen, Vic 668/3
Hafstein, Petur 71311
Hagan, Susan 273/2
Hager, Kurt 25/foto
Haiba, Siniya Mint Sidi 278/2
Haidar, Iqbal 73111
Haidara, Ismail Diadia 776/2
Haider, Jörg 111/foto, 11212
Haig, Alexander 24/1
Haile Selassi, Keizer 637/2
Hajdari. Dzemail 329/2
Hajijew, Saboetaj 16111
Hajri, Abdullah Rashed al- 859/1
Hakim, Mohammad Baker al- 292/foto
Hakimi, Kemal 193/3
Halabi, Nizar al- 67/3, 68/foto
Hale, David L. 40113, 402/1, 624/3, 625/2/3
Halili, Hasan 80912
Halphen, Eric 69413, 695/1
Hamad, Abd al-Rahman 646/3
Hamad, Seif Shariff 202/3, 203/1
Hamadou, Barkat Gourad 341/1
Hamanaka, Yasuo 654/3
Hamar, Nabil Yaqub al- 500/1
Hamdi, Ali 193/3
Hamed, Abdoulaye Ould 278/1
Hameed, Abdullah 729/2
Hamid, Syarwan 795/3, 797/1
Hamilton, Thomas 70112
Hamitou, Abdelkader 193/3
Hammad, Talat 28712
Hammadi, Hamid Yusuf 29013
Hammadi, Saadoun 500/3/foto
Hammami, Hamma 283/1
Hammer, Avulun 789/1
Hanafi, Jamal Mohammed 66/2
Hanafin, Des 32813
Handziski, Blagoj 32912, 601/1
Hanegbi, Tsahi 78911
Hanekom, Derek 346/1, 574/1
Han Soon-Joo, 460/2
Han Taek Soo, 660/3
Haq, A.K. Faizul 793/1
Haq, Gad al-Haq Ali Gad al- 57412, 787/3
Haq, Shamsul 510/3
Hara, Bumbei 65411
Hara, Koji 75/2
Haralambopoulos, Yannis 25011
Harald V, Koning 820/2
Harchaoui, Abdelkarim 193/3, 722/1
Harcourt, Mike 39612
Harding, Prince A. 49913
Hariri, Rafiq al- 68/2, 351/2/3, 577/1, 578/1/2/foto, 860/2/3, 861/3, 862/1
Harish, Micha 210/3
Harkat, Amar 19313
Harman, Harriet 323/2
Harmoko, 79412
Harp, Rodrico 366/1
Harris, Lagumot 84/3
Har-Sheffey, Margalit 209/2/foto
Hars Mejar, Maurice 33112
Hartato, 298/2
Hartley, Peter 699/2
Hartono, Raden 301/foto
Hasan, Mohammed al-Ghamrawi Daoud 28712
Hasanow, Sajpoedi 47611
Hasbi, Aziz 127/3
Haseth, C.P. de 762/2
Hashemi, Fayzeh 430/2
Hashimoto, Ryutaro 78/2/3/foto, 79/1/2/foto, 83/1, 366/2, 368/1/3, 369/1/2/3/foto, 371/1/2, 372/3/foto, 446/2, 519/foto, 652/1/3/foto, 65311, 654/1, 655/1/2, 661/2/3, 734/foto, 771/1, 773/3
Ha Si Phu, 805/3
Hasni, Sateh Muhammad 73111
Hasquin, Hervé 687/2
Hassan, Soilih 55/1
Hassan ibn Talal, Kroonprins 294/foto
Hassan II, Koning 427/3, 496/1/foto, 694/2/foto, 776/3
Hassani, Said Mohamed Said 56711
Hassun, Husayn 295/1
Hata, Tsutomu 370/1/foto
Hatata, Magdi 285/foto
Hatfield, Mark 401/1, 623/3
Hau Pei-tsun, 148/2, 149/1, 15013, 376/3
Havel, Vaclav 39113, 39213, 618/1/2/foto
Havlova, Olga 392/3/foto
Havyarimana, Leonidas 84112
Hawkes, David 276/3
Hawwa, Musallam Mohammed 862/3
Hayatou, Alim 77412
Haydar-Tamin, Elissar 350/foto
Hayler, Paul 699/2
Haysom, Nicholas 6012
He Ping, 865/1
Heath, Edward 31/3
Hebib, Avdo 310/3
Hebrang, Andrija 108/1
Hecke, Johan van 241/1/2/3, 687/2/3
Heerma, Enneüs 67513, 676/1/3, 677/1, 764/3, 765/3
Hegge, 1213
Heijden, F.J. van der 52911, 764/2
Hekmatyar, Gulbuddin 43511, 649/1/2/foto
Helms, Jesse 55911
Hena, Mohammad Abu 510/3, 792/2
Henao Montoya, Ivan 55611
Hendron, Joe 704/1
Heng Pong, 436/1
Hennemann, Friedrich 537/2
Henriquez, O 7631213
Herkströter, Cor 20013
Hermans, Quill 634/2
Hermanus, Merry 457/1/2
Hermassi, Abdelbaki 786/1
Hermoza Moya, Carlos 772/3
Hernandez, Alexander 333/2/3
Hernes, Gudmund 82013
Heron, John 451/3
Hrrrera Acosta, Fernando 768/1
Herzog, Roman 867/3
Heseltine, Michael 30/2, 586/3, 697/3, 69812
Hessari, Mohammed Sadeq Javadi 140/1
Hessing, R. 69411
Higaniro, Alphonse 421/1
Higuchi de Fujimori, Susana 337/3
Hijazi, Mohammed Mahmud al- 567/3
Hill, Robert M. 450/2, 626/3
Hillen, J.S.J. 764/1
Hilmy, Arif 72912
Hino, Hiroyuki 13013
Hino, Ichiro 369/2
Hiranuma, Takeo 78/2/foto
Hiraoka, Takashi 76/2
Hirsch Ballin, Ernst 53011, 531/3
Hjelm-Wallén, Lena 87/1, 393/3
Hneineh, Ghazi 350/foto
Hoang Minh Chinh, 151/2, 804/2
Hodzic, Smail 92/1
Hodzja, Mechmed 9613
Hoesanow, Rasoelmat 516/2
Hoessein, Koning 208/2/3, 213/1/foto, 290/2, 292/2/3, 29313, 294/1/foto, 427/3/foto, 508/3, 641/3/foto, 642/3, 644/1, 727/3, 728/1/3/foto, 791/2/foto
Hoessein, Qusai 29211

Hoessein, Saddam 138/3, 290/1/3, 291/1, 503/1, 580/1, 854/2, 855/2, 856/3, 857/foto
Hoessein, Udai 292/1
Hofmann, Sieglinde 24/1
Hogg, Douglas 696/foto, 697/1/3, 698/2/foto, 739/3
Hokama Toliashiki, Daniel 772/3
Holbrooke, Richard 89/3, 90/foto, 93/2, 259/3, 310/3, 311/1/foto, 313/3, 329/foto, 605/2
Holkeri, Harri 326/3/foto
Holl, Norbert 649/1
Hollander, Emmanuel 457/1
Holo, Theodore 194/2
Holomisa, Bantu 850/1
Holowaty, Serhii 175/1, 176/2, 749/3
Holt, Anne 820/3
Homeid, Boidiel Ould 278/2
Hong Song Nam, 658/2
Hongren, Zhang 868/1/foto
Hoogervorst, J.F. 678/1/2
Hoop Scheffer, J.G. de 13/1, 14/2
Hoopen, J. ten 16/2
Horn, Gyula 105/1/2, 391/1
Hory, François 317/3
Hosni, Farouk 287/2
Hoss, Selim 861/1/foto
Hossain, Mozammel 793/1
Hossain, Sayed Abul 793/1
Houessou, Aurélien 194/2
Houman, Peter 63/1
Houngbedji, Adrien 413/1/2/foto
Houngbedji, Delphin 413/2
Hourani, Abullah 215/1
Houston, Jean 626/2
Howard, John 449/2, 450/1/2/3/foto, 451/1/2/foto, 731/3, 733/1, 870/2
Howard, Michael 30/3, 33/2/3, 74/1, 101/3, 221/1, 321/2, 701/3, 706/3
Howard jr., George 401/2/3, 625/2
Howarth, Alan 31/1/foto, 322/1
Howes, Christopher 436/2
Hraoui, Elias 68/2/foto, 579/foto, 644/1
Hryb, Metsjislau 163/2/3
Hsu Shui-teh, 150/foto
Huang, John 837/2
Hubbel, Webster L. 626/2
Huber, Carolyn 271/1
Hubert, Elisabeth 27/foto
Huckabee, Mike 625/2
Hudek, Ludovit 392/2
Huffington, Arianna Stassinopoulos 831/3
Hughes, Geoffrey Vernon 493/3
Hujaylan, Jamil al- 138/2/3, 349/3
Humaydan, Ibrahim Hasan 727/1
Hume, John 326/3, 327/3, 703/3
Humphreys, Hilroy 714/2
Hums, Franz 389/2
Hung Pacheco, Mario Raul 333/3, 334/1
Hun Sen, 142/3, 143/1/2, 218/foto, 649/3/foto
Hunt, Swanee 387/3, 388/1
Hunte, Julian 487/3
Hurani, Abdullah 646/3
Hurd, Douglas 30/3
Hurst, Ellis Edward 273/1
Husayn, Abd al-Rahim Muhammad 569/2
Hussain, Abdull Rasheed 729/2
Hussain, Altaf 230/2/foto
Hussain, Mohamed 729/2, 729/1
Hussein, Abdulmejid 56/1
Hussein, Sidahmed el- 343/foto
Husseini, Faisal 208/3, 434/2, 646/3
Huyghebaert, Jan 685/2
Huyser, G.L.J. 10/3
Huzaifi, Abdullah al- 648/2
Hwang Chang Pyung, 229/1
Hweimel, Mahmoud Abdul Latif 292/3
Hydara, Sadibu 195/2
Hyun Sung-Il, 443/foto

I

Iakobidze, Dawid 167/3
Ibala, Yves Marcel 724/1
Ibarra de Piedra, Rosario 123/foto
Ibouritso, Melanie 724/1
Ibrahim, Abu al-Basim Muhammad 569/2
Ibrahim, Adem 56/1
Ibrahim, C.M. 592/1
Ibrahim, Hikmat Mizban 290/3
Ibrahim, Mohamed Rashid 729/1
Ibrahim, Uthman al-Hadi 569/2
Ibrahima, Isa 638/2
Ibrahimi, 140/foto
Ibru, Alex 419/1
Idigoras, Jon 548/2/foto
Idrac, Anne-Marie 28/1
Idris, Shaikh 14712
Idriss, Margaret A. 280/1
Ignacio, Commandant 770/1
Ignatenko, Witali 757/1
Iguchi, Toshihide 80/3, 81/1, 372/3
Iguru IV Oyo Nyimba Kabamba, 133/3
Ihou, Kouami Agbogboli 205/1
Ijape, Mathias 596/1
Ikeda, Yukihiko 369/2, 427/3, 446/1, 2/foto, 863/foto
Ikehata, Seiichi 78/2/foto
Ikimi, Tom 156/foto, 200/2, 201/1/3, 420/1, 639/1, 725/3
Ila, Muhammad Tahir 569/2
Iliescu, Ion 112/3, 113/1/2/3, 114/1
Iliew, Jossif 96/3
Iljoesjenko, Aleksej 182/3
Iljoesjin, Wiktor 757/1/2
Illa, Mohammed Tahir 5911
Ilonga, Mphetshi 283/3
Imamura, Akio 654/3
Inienger, John 724/foto
Injia, Fridon 167/3
Inoue, Issei 78/2/foto
Insulza, José Miguel 42/2
Ioann, Metropoliet 183/2
Ionescu, Cristian 615/3
Iordan, Andrej 514/1
Iosseliani, Dzjaba 166/3/foto, 167/1
Iqbal, Rao Sikander 731/1
Irshaidat, Salih 292/3
Irwin, Ron 187/1
Iryani, Abdul Ali al-Karim al- 341/2, 637/foto
Isai, Hekuran 243/1
Isarescu, Mugur 114/1
Ischinger, Wolfgang 311/foto
Ishai, Eli 789/1
Ishaq, Ali 434/2
Islam, Mohammad Nurul 793/1
Isma'il, Mahmoud 434/2
Isoke, Matiya Baguma 781/1
Issa, Attoumane Boina 55/1
Issaka, Lab Bouche 199/2
Issilam, Ahmed Said 55/1
Issoufou, Mahamadou 418/1, 779/1
Itadi, Jean 724/1
Itani, Muhib 579/1
Itimu, Shaibu 495/2
Ito, Lance 51/1
Ito, Shirokichi 78/1
Itumu, Shaibu 776/1
Ivarez Cascos Fernandez. Francisco 551/3, 552/1/foto
Iwanow, Igor 90/foto
Iwatare, Sukio 369/2
Iyambo, Nick 777/3
Izetbegovic, Alija 90/foto, 93/1/2/3, 94/foto, 95/3, 305/1/foto, 309/foto, 310/3/foto, 311/1/foto, 602/3, 606/1
Izquierdo, Maria 331/2

J

Jabbari, Reza 139/1/2
Jabouri, Hamdi Alwan al- 291/2
Jackson, Jesse 619/2, 833/3/foto, 270/2
Jackson, Mike 306/1/3
Jaffer, Farouk 851/1
Jagielinski, Roman 252/3
Jagland, Thorbjörn 820/2/3/foto
Jahangir, Arbab Mohammad 731/1
Jain, Surinder Kumar 223/3, 224/2, 438/1, 439/1
Jakhar, Bajram 223/3, 438/2
Jakowljew, Wladimir 755/1
Jalloh, Alusai 280/1
Jalloh, Amadu M.B. 281/2
Jalloh, Sulaiman Tejan 499/3
Jallow, Ebou 195/1
Jamal, Mohamed Maher 862/1
Jameel, Abdulla 729/1
Jameel, Fathulla 729/1
Jameh, Yahya 195/1/2, 722/2/3, 723/1
James, Jimmy 698/3
James, Sir Stanislaus 487/3
Jamous, Hammad Abu 292/3
Jamri, Abd al-Amir al- 207/1/2
Jamri, Mansur al- 208/1
Janakiraman, R.V. 59212
Jandarbijew, Zelimchan 475/foto, 476/1, 759/3/foto, 760/1
Jangaratsjewa, Mira 514/1
Jankovic, Mate 108/1
Jankowski, Henryk 35/1
Janmaat, J.G.H. 677/1
Jannati, Ahmed 14011, 429/1, 644/2
Janowski, Kris 91/3, 31213
Janvier, Bernard 9/1, 11/2, 91/3
Jarif, Zavad 431/2
Jarjui, Emil al- 434/2
Jarmusz, Moises 38/3
Jarnjak, Ivan 108/1
Jarso, Shiferaw 56/1
Jaruzelski, Wojciech 615/2/foto
Jaskiernia, Jerzy 251/foto, 253/1
Jassin, Jewgeni 757/1
Jattak, Muhammad Ayub 731/1
Jatte, Sidia 722/3
Javeau, Camille 457/1
Jawlinski, Grigori 178/3/foto, 179/1/2, 470/1/2, 473/2, 751/foto, 752/3, 754/2, 755/1
Jayakumar, Shanmugam 863/foto
Jayalalitha, Jayaram 222/2, 587/2, 589/1, 592/2
Jaz, Awad Alimad al- 5911, 569/2
Jechanoerow, Joeri 467/1
Jeffries, Nicolas 31/2
Jefimow, Witalij 468/2
Jegorow, Nikolaj 468/3
Jeltsin, Boris 90/3, 106/2, 162/2, 163/2, 165/3, 166/1, 177/3, 178/2, 179/3, 180/1/3, 181/1/2/3, 182/1/3, 205/3, 313/1, 427/3/foto, 458/3/foto, 459/1, 461/3/foto, 462/1, 466/1/2/foto, 467/2/3, 468/1/2/3, 469/1/2/3, 470/1/2/3, 471/1/3, 472/1/2, 474/1/3, 475/1/2/3, 476/2, 477/1, 509/1/foto, 513/3, 519/2/foto, 581/2/3/foto, 610/3, 611/1, 653/1, 738/2, 745/3, 750/3, 751/1/2/3/foto, 752/1/2/3, 753/1/3/foto, 754/2/3/foto, 755/1/2/3, 756/2/3/foto, 758/1/2/foto, 759/1/2/foto, 760/1/3/foto, 761/1/2
Jemets, Oleksandr 467/2, 750/1
Jenkins, Brian 698/3/foto
Jenkins, Joan 698/foto
Jens, Uwe 22/2
Jensen, Louise 460/3
Jesimow, Achmetzjformeran 513/3
Jessurun, Winston 488/2, 490/3, 491/1
Jeune, Léon 121/2, 398/2
Jewstafjew, Arkadi 753/3, 754/1
Jewtoech, Wolodymyr 175/1
Jewtoechow, Wasil 750/1
Jewtoechow, Wolodymir 750/2
Jiang Zemin, 69/2, 70/2/3, 71/1/foto, 72/1/3, 149/3, 151/3, 229/3, 230/1, 238/1, 354/2, 357/3, 358/3/foto, 360/3, 361/foto, 363/foto, 364/1, 509/1/foto, 575/1/foto, 581/2/3/foto, 586/3, 864/3, 865/1/2, 866/2/foto, 867/3/foto, 868/foto, 869/2
Jibril, Hamed 66/2
Jiddou, Khattry Ould Taleb 278/1
Jimenez. Felucho 768/3
Jimmy, Willie 236/2
Jobim. Nelson 766/2
Joemagoelow, Apas 514/1/2
Joemanijozow, Mark 516/2
Joesjtsjenko, Wiktor 175/1
Johannes Paulus II, Paus 34/2, 243/2, 395/1, 398/3, 542/1, 553/1, 615/3, 721/2, 785/3
Johansson, Ylva 393/3
Johnson, Jay 631/3
Johnson, Norma H. 629/2
Johnson, Roosevelt 417/1/2/3, 724/1, 725/3/foto, 726/2
Jonah, James 499/3
Jonassaint, Emile 120/2
Jonathan, Chief Leabua 131/2
Jonathan, David 342/1
Jones, Corbin 627/1
Jones, Paula 272/3
Jonge, J.H. de 11/3, 12/2/3
Jorbenadze, Awtandil 167/3
Jordan, Frank 270/2
Jordan, Pallo 347/3, 574/1
Joseph, Carl L. 718/3
Joseph, Fred 120/3, 398/2
Joseph, Molwyn 714/2
Joshi, Govinda Raj 147/2
Joshi, Manohar 221/2
Joskovic, Pinchas Menachem 613/foto
Jospin, Lionel 27/2/foto, 692/1, 695/2
Joulwan, George 95/foto, 306/2/foto, 311/foto
Joumblatt, Walid 860/2/3

Jouret, Luc 825/2
Jovanovic, Vladislav 10612
Jowell, Tessa 323/foto
Joya, Billy 33312
Joyu, Fumihiro 7513
Juan Carlos, Koning 254/3, 394/foto, 551/3/foto, 694/2
Jugnauth, Sir Anerood 198/1/2
Juma, Omar Ali 20411
Junco del Pino, Juan Mario 4311
Jungman. Raul 47912, 76612
Juppé Alain 26/1/3 27/2/3/foto 28/1/2, 86/3, 24812, 314/2/foto, 315/1/3, 318/1, 320/3, 690/3, 691/1/2/3 foto, 692/1/3, 695/2, 744/1
Jurgenson. Toivo 16512
Jurkans, Ernests 17213, 74712
Jursenas, Ceslovas 173 1, 463/3, 748 2
Juste, Farah 120/3

K

Kaba, Ousmane 723/1
Kabariti, Abdul-Karim 289/1, 292/3, 293/1/foto, 727/3, 791/2
Kabbah, Ahmad Tejan 281/1/2, 498/3, 499/1/2
Kabbaj, Omar 409/1, 633/1
Kabi, Mmamoshebi 638/1
Kabore, Joseph 274/3
Kabore, Roch Christian 274/1
Kabua, Amata 155/2
Kaci, Tahar 193/3
Kaczmarek. Wieslaw 252/3. 614/3
Kaczynski, Theodore J 628/2/3
Kadaga, Rebecca 781/1
Kadannikow, Wladimir 468/2/foto, 472/2/foto
Kadar, Janos 74513
Kaddoumi, Farouk 21511, 43412
Kader, Obaidul 793/1
Kadhafi, Moamer al- 276/3, 290/2, 567/2/3, 56811, 644/1, 845/2
Kadirgamar, Laksham 233/1
Kadzamira, Cecilia 197/2, 776/1/2
Kafando Dominique Talata 27413
Kafumukache, Patrick 786/3
Kagame, Paul 134/2. 13612. 841/foto
Kaggwa, Medi 781/1
Kahalani, Avigdor 211/1/foto, 789/1
Kahane. Meir 50/3
Kahraman, Ismail 71012
Kaidoum, Yahia 19313
Kaifu, Toshiki 77/foto, 15311, 369/3, 370/1
Kaiho, Takashi 80/3
Kaijuka, Richard 781/1
Kaikai. Francis 280/1
Kairaba, Dawda 722/2
Kaiser, Abul Hasan Chowdhury 79311
Kajiyama, Seiroku 36912
Kajura, Henry Muganwa 78111
Kalemba, Macdonald 197/2
Kalemli, Mustapha 25911
Kalimba Wa Katana, Mushobekwa 28313
Kallas, Siim 16511
Kallel, Abdallah 786/1
Kalloe, Richard 830/2
Kallon. Maigore 49913
Kallon Koroma, Isatu 279/2
Kalpokas, Donald 23613, 596/2
Kalsbeek, E. 532/2
Kaltsjenko, Waleríí 75012
Kalumba, Katele 786/3
Kalvoda, Jan 618/3/foto
Kamanda Wa Kamanda, Gerard 283/3
Kamano, Michel 723/1
Kamara. Abdul Rahman 49913
Kamara, Intus 28011
Kamara, Lawrence 49913
Kamara, Lusinee 5812
Kamara, Paul 280/1
Kamara, Samual 280/1
Kambo, Claude 280/1
Kamei, Shizuka 7613
Kamei, Yoshiyuki 369/2
Kamil. Hakim 292/1
Kamil Hoessein, Saddam 291/3, 292/1
Kaminskas, Antanas Zenonas 463/3
Kamman, Curtis 38/1, 330/2
Kamougue, Abdelkader Wadal 570/1, 8461213
Kan, Naoto 36912, 37113, 372/1
Kanashiro, Ana Rosa 773/1
Kanchana Silpa-archa, 87412
Kandir, Antonio 480/1
Kanemaru, Shin 373/1 '2/foto
Kanj. Zouhair 350/foto
Kanneh, Vamba 5812
Kanther, Manfred 245/3
Kantor, Mickey 36112, 379/3, 619/2/foto, 758/3
Kanyabashi, Joseph 421/1
Kaoenda, Kenneth 2841112
Kapetanovic, Izudin 3101'3, 31213, 60311
Kapkowski, Andrzej 253/1
Kappen, Franklin van 579/2
Kapuya, Juma Athumani 204/2
Karadzic, Radovan 91/2, 92/foto, 9411, 95/1/2, 96/2, 307/1/3, 604/3, 605/1/2/3, 606/1/2, 60711, 608/3
Karamat, Jahangir 231/2
Karame, Omar 861/foto
Karame, Rachid 861/2
Kardashian, Robert 50/foto
Karera, François 136/1
Karesi, Mateo 20412
Kargbo, Christian 280/1
Kargbo, Edward John 281/2
Kargbo, Karefa A.S. 280/1
Kariburijo. Juma 84112, 842/2
Karifa-Smart. John 281/1/2. 49813
Karimow, Islam 51612, 792/1, 801/2
Karimow, Jamsjed 517/1
Karimu, John 281/1/2
Karoui, Hamed 283/1, 409/foto
Karrar, Salah Uddin Mohammad Ahmed 5911, 56912
Karremans, Ton 9/1, 10/1/2/3/foto. 111112. 1213
Karunanidhi, M. 592/2
Kasagic, Rajko 308/1, 311/1, 312/3, 604/1, 605/1/2
Kasemsamoson Kasemi, 146/2, 59412, 87513
Kasijew, Naken 51411
Kastanídhís, Charalambos 81211
Kastanidis, Haris 250/2
Kasto, Mohammed 48812, 831/1
Kasymow, Alibek 224/2
Kategaya, Eriya 78111, 78112
Katilius, Povilas 17313
Kato, Koichi 79/2, 368/1/2, 65013, 65112
Katuree, Bart 78111
Katyoka, Patrick 787/1
Katzav, Moshe 789/1
Kaul, Sheila 22113, 592/2/3
Kaul, Swaroop Krishna 22111
Kauls, Alberts 172/3, 747/1
Kaunda, Kenneth 78613, 787/1
Kavalar, Lutfullah 707/3
Kawahara, Noboru 65113
Kawari, Hamad Abdulaziz al- 6813, 20813
Kawonga, Bitwell 495/2
Kayou, Ngaide Lamine 27812
Kaza, Eriks 747/2
Kazakow, Aleksandr 46812, 47113
Kazan, Sevket 710/2/3, 711/1/2/3, 856/foto
Kazibwe, Specioza Wandira 133/2, 781/1
Kazir. Alwali 41913
Keating, Paul 87/1, 29813, 299/foto, 30312, 378/3, 449/2/3, 45011, 73213
Kebir, Rabah 192/2
Kebzaboh, Saleh 8461213
Kececiler, Mehmet 70713
Keci. Arlinda 809/2/foto
Kedallah, Younouss 84613
Kedikilwe, Ponatshego 19413
Keita, Varlee 58/2
Keler, Sigfrid 540/1
Kelkal, Khaled 2512
Kelly, Gerry 327/foto
Kelo, Odering Goulaye 84613
Keltosova, Olga 391/3
Kemal, Said Ali 54/2/foto, 56613, 567/1
Kemal, Yasar 71113,71211
Kemenade, Willem van 586/2
Kemp, Jack 26913, 40313, 834/3, 835/1/foto, 836/3
Kendall, David 27111, 40113
Kenga Wa Dondo, Léon 13611,28313,782/2/foto
Kennedy, Michael 34/1
Kérékou, Mathieu 19411, 411/3, 412/1/2/3/foto, 413/1/2/foto, 779/3
Kertowidjojo, Sonny 83012
Kerzner, Sol 850/1
Kesi, Bal Bahadur 147/2
Kesri. Sita Ram 43911
Kessar, Yisrael 210/3, 423/2
Ketlo, Victor 63811
Kevorkian, Jack 408/2/foto, 63113
Keyes, Alan 26911, 403/1/2. 404/1/2, 405/2
Keys, Derek 347/2
Khaddam, Abde! Halim 295/2
Khadka, Khum Bahadur 147/2
Khai, Phan Van 51811
Khair, Al Tayyib Ibrahim Mohammed 5911
Khalaf, Rima 29213
Khalid, Taysir 43412
Khalifa, Ali bin Isa bin Salman al- 207/3
Khalifa, Hamad bin Isa al- 208/foto, 427/3
Khalifa, Isa bin Sulman al- 20713, 208/foto, 644/1, 726/3, 72711
Khalifa, Khalifa bin Sulman al- 20713
Khalifa, Muhammad Uthman 569/2
Khalifah. Muhammad al-Amin 56912
Khalil, Samihah Yusuf al-Qubbaj 217 2/foto
Khalil, Shaikh 42412
Khama, Ian 63413
Khamenei, Seyed Ali 429/1, 644/2
Khamphoui Keoboualapha, 373/3
Khamsai Souphanouvong, 729/1
Khamtay Siphandon, 218/foto, 37312, 804/3
Khan, Abdur Rahman 51013
Khan, Arif Mohammad 223/3
Khan, Irnran 72912, 73011
Khan, Khurshid Alam 592/3
Khan. Muhamad Yaqub 731/1
Khan. N.D. 231/1
Khan, Nooruddin 79311
Khasawneh, Awn 29213, 29311
Khasru, Abdul Matin 793/1
Khatib, Mohammed Seif 20412
Khayarin, Ali Saeed al- 6813
Khayr, Tayyib Ibrahim Muhammad 56912
Khazraji, Nazar 502/foto, 503/1
Khin Nyunt, 14611
Khleifat, Ahwad 29213
Khodabaks, Elias 83012
Khodadad, Fazel 140/foto
Khokar, Nawaz 73111
Khorafi, Jassem al- 85911
Khorshid, Salah 859/foto
Khosaibi, Mohammed bin Nasser al- 29413
Khosit Panpiamrat, 87513
Khouna. Cheikh el Afia Ould Mohamed 278/2, 42713
Khoweiter, Abdel-Aziz al- 14113, 35312
Khudari, Riyad al- 434/2
Khudayyir, Ahmad Husayn (Ahmad al-Samarrai) 29013
Khun Sa, 146/3, 515/1/2
Khurana, Madan Lal 22211, 43911
Kiakwama Kia Kiziki, Gilbert 28313
Kibirige, I. Sebunya 78111
Kibria, S.A.M.S. 7931113
Kigoda. Abdalla 20412
Kikanovic, Mirsad 310/2
Kikwete, Jakaya 136/2, 204/2
Kilani, Mohammed 282/3, 28311
Kim, V.L. 27913
Kim Chong In, 22713
Kim Chong Whi, 22713
Kim Dae Jung, 226/3, 659/1/foto, 660/foto
Kim Hyong Tok, 44312
Kim Il Soeng, 65812
Kimitete, Lucien 59413
Kimiti, Paul 204/2
Kim Jang Sook, 229/1
Kim Jin Ho, 22713
Kim Jong Il, 443/1, 657/3, 65813
Kim Jong Pil, 22711. 660/foto
Kim Ki Jae, 229/1
Kim Ki Suk, 22911
Kim Myong Moon, 660/foto
Kim Tae Taeiji, 446/foto
Kim Woo Choong, 444/foto
Kim Woo Suk, 22911
Kim Yang Bae, 22911
Kim Yong Nam, 656/2
Kim Young Sam, 227/1/2/3, 228/2/3, 229/2/foto, 444/1/foto, 445/3, 446/1/3, 595/3, 655/2/3/foto, 658/1, 6591112, 661/1/2/foto
Kim Young Soo, 22911
Kindama, Kagbo 28011
Kinelew, Wladimir 46812, 757/1
Kinfe, Abraham 57/1
King, Clara 27312
King, Rodney 63211
Kinkel, Klaus 248/2, 598/3/foto, 635/1, 867/1/2
Kinnock, Neil 24813, 54411, 74-12
Kinteg, Alkali 19511
Kinyondo, Sebastian 204/2
Kiobel, Barinem 200/2
Kipre, Pierre 49213
Kiraithe, Jediel 774/3

Kiratlioglu, Asat 709/foto
Kirenga, Emmanuel 781/1
Kirsteins, Aleksandrs 172/3
Kiryapawo, Tomasi 781/1
Kisamba, Wilberforce 781/1
Kisoensing, Harry 831/1
Kiss, Peter 105/1
Kititwa, Jean-Marie 283/3
Kivenjija, Ali Kirunda 781/1
Kiyonga, Crispus W.C.B. 781/1
Klasnic, Waltraud 388/2/foto
Klaus. Vaclav 617/1/3/foto, 618/1/2/3/foto
Kleedehn, Bärbek 540/1
Kleiber, Gunther 25/foto
Klein, Jacques 328/3, 612/2
Klein, Martha 301/3, 512/foto
Klein, Odacir 767/3
Klerides, Glafkos 460/1/2
Klerk, F.W. de 60/2, 63/1/2/3, 347/1/foto, 572/3, 573/3, 850/2, 851/2/3
Klestil, Thomas 112/1, 389/1
Klickovic, Gojko 605/2/foto
Klikovac, Uros 611/2
Klima, Viktor 389/1/foto
Klimasauskas, Kazimieras 463/3
Klinar, Rina 329/3
Klingvall, Maj-Inger 393/3
Klompé, Marga 680/3
Klooster, Gerald 632/1
Klooster, Ruth 632/1
Klotz. Sibyll 23/foto
Knight, Peter S. 623/1
Knudsen, Grete 820/3
Kobina, Djény 128/3, 129/3
Kocarnik, Ivan 618/3/foto
Kock, Eugene de 823/1, 851/1/2/3
Kodjo, Edem 204/3, 205/1
Kodock, Augustin Frederic 774/2
Kodolko. Grzegorz 252/3
Koekkoek, A 525/3, 526/foto, 528/1/2
Koelijew, Foead 737/1
Koelikow, Anatoli 462/2, 473/3/foto, 474/foto, 755/3, 757/1, 761/1/2
Koeljakow, Sehi 175/1
Koeprijanowa, Loedmila 747/3
Koerbanow. Xamada 476/1
Koetoejew, Omoerbek 514/2
Koetsjma, Leonid 175/1, 176/1/2, 465/1/3, 466/1/foto, 467/1/2, 519/2/3, 749/2/3, 750/1/3
Koezmitsj, Mykola 163/1
Koezmoek, Oleksandr 750/2
Koffi, Leon Konan 492/3
Koffigoh, Joseph Kokou 204/3
Kogoya, Daniel 512/2
Kohl, Helmut 13/2, 29/3, 35/2, 65/1, 98/3, 105/2, 151/3, 174/3, 208/2, 245/1/2, 246/2/3/foto, 248/3, 253/foto, 305/2/foto, 320/1/3, 360/1/foto, 427/3, 477/1, 519/foto, 533/2, 534/1/2, 535/1/2, 536/1, 541/1, 542/1/2, 543/2, 546/2, 547/1, 680/2, 700/1/foto, 734/foto, 741/3, 742/3/foto, 743/1
Kohnstamm. J. 14/2
Koibla, Djimasta 846/3
Koigi Wa Wamwere, 130/3, 131/1
Koirala, Girija Prasad 516/2
Koirala, Vila 147/2
Koizumi, Junichiro 79/2
Kojtsjoemanow, Taalajbek 514/1
Kok, Wim 9/3, 10/1, 11/2/3, 13/2, 16/1, 490/2, 527/3, 528/3, 531/3, 543/foto, 661/1/2/foto, 677/2/3/foto, 678/1, 765/3, 766/1
Kolesnikow, Michail 753/3
Koljevic, Nikola 92/foto
Kollie, Alfred 58/2
Kolodko, Grzegorz 35/foto
Kombo, Ernest 196/2
Konan, Lambert Kouassi 492/3
Konan Bédié, Henri 129/1/2/3/foto, 130/1/2, 492/2, 493/1/foto
Konare, Alpha Oumar 410/3, 495/foto, 496/1, 776/2
Koné, Gaston Ouassenan 492/3
Konieczny, Jerzy 251/1/foto, 253/1
Konno, Mamoru 771/1
Kono, Yohei 78/1/2/3/foto, 79/1/2, 82/1/3, 83/1, 360/2
Konrad, Helga 389/2/foto
Kontic, Radoje 611/2
Kony, Joseph 133/3
Koo Chen-fu, 150/2
Kora, Yarou Zimi 194/2
Kordic, Dario 96/2
Korman, Carlot 236/3
Kornblum, John 603/foto, 605/2
Korolenko, Jewhenii 750/2
Koroma, Abu Aiah 281/2, 499/3
Koroma, Robert Yira 280/1
Koronewskyy, Walentin 749/3
Korthals, A. 533/1
Korwin-Mikke, Janusz 37/1
Korzjakow, Aleksandr 468/2, 753/foto, 754/1/3
Kosa Kovacs, Magda 104/3, 105/1
Koschnick, Hans 311/2/3, 312/1/foto
Kosmo, Jörgen 820/3
Kostenko, Joerii 465/1/2
Kostovic, Ivica 108/1
Kotsakas, Antonis 250 '2
Kouame, Faustin 492/3
Kouandete, Maurice 412/1
Kouchner, Bernard 317/3
Koukebene, Benoit 724/1
Koulamallah, Abderamane 846/3
Koumakoye, Delwa Kassire 569/3
Kountché, Seyni 199/3
Kouomegni, Agustin Kontchou 774/2
Kouris, Georgios 103/2
Koussou, Ibrahim 418/1, 779/3
Koutaba, Michel 274/3
Kovac, Michal 391/1/3
Kovacevic, Bozo 107/3
Kovacs, Laszlo 113/1, 746/foto
Kowaljow, Nikolaj 755/3, 756/2/foto
Kowaljow, Sergej 468/3, 469/foto
Kowaljow, Walentin 755/3, 757/1
Kowolik, Stanislaw 613/3
Koyamba, Augustin 636/2
Koyambounou, Gabruek 636/1
Koyo, Jean-Prosper 724/1
Kozic, Dusan 308/1
Kozyrew, Andrej 97/2/foto, 103/3, 104/foto, 168/foto, 181/3, 467/2/3/foto
Kpadonou, Leonard Djidjofon 413/2
Kpuinen, John 200/2
Krajisnik, Momcilo 93/2, 95/2, 309/foto, 605/2
Krammer, Christa 389/2/foto
Krapiwin, Joeri 754/3, 755/3
Krastins, Andrejs 172/3
Krasts, Guntars 172/3, 747/2
Krause, Gustavo 264/1
Krawtsjenko, Joerii 750/1
Krayer, Georg 824/foto
Kreemers, B. 11/2
Kreituse, Ilga 747/3
Kreituseas, Ilga 172/1
Kreituss, Aivars Guntis 172/3
Kremenovic, Radoslav 608/1
Krenz, Egon 25/foto
Kreso, Enver 310/3
Kriska, Mohammed Aoutcheki 418/1
Kristopans, Vilis 172/3
Krivokapic, Vladimir 611/2
Krizinauskas, Algimantas 463/3
Kromah, Alhaji 57/3, 58/1/2/foto, 417/1, 724/1, 725/3
Kromah, Lansanah 58/2
Krsmanovic, Aleksa 313/3
Krueger, Robert 126/3, 127/1
Kruger Maltez, Erwin 190/2
Kruisland, Arnold 490/1
Krylow, Sergej 162/3, 737/2
Krzaklewski, Marian 614/foto
Kuanyin Bol, Kerbino 568/3, 569/1
Kubalo, Joseph 776/1
Kubicki, Leszek 252/3, 253/1
Kubo, Wataru 77/foto, 78/3, 367/2, 369/2/3, 377/foto
Kubri, Tiit 165/1
Kucan, Milan 329/3
Kuei Tung, Brian 125/1
Kuka, Jane Francis 781/1
Kukk, Kalev 165/1
Kuku. Kabosho 569/2
Kul, Emin 707/3
Kulaib, Ahmed Khalid al- 858/1, 858/3
Kumaratunga, Chandrika Bandaranaike 232/1, 233/1/2, 234/2, 448/2/foto, 801/2
Kur. Musa Mak 569/2
Kurata, Hiroyuki 369/2
Kuriyama, Takakazu 83/1
Kuron, Jacek 36/foto, 37/1
Kurt, Nafiz 710/2
Kushariyadi, Arief 512/3
Kusila. William 204/2
Kuswanto, Tanto 512/3
Kutan, Recai 710/2
Kuteesa, Sam 781/1
Kutubu, Sheku Mohamed 499/1
Kwalik, Kelly 301/1/3, 512/1/2/3
Kwasniewski, Aleksander 36/3/foto, 37/1/2, 250/3, 252/1/3, 253/1/foto, 613/1, 615/3
Kwassi, Klutse 205/1
Kwatsjantiradze, Tamaz 167/3
Kwiraja, Sjota 167/3
Kwon O Kie, 229/1, 657/1
Kyi Maung, 146/2
Kypreos, Dimitris 110/foto

L

Labelle, Huguette 332/2
Lacayo Oyanguren, Antonio 190/1, 826/2/foto
Lacheb. Mahfoud 193/3
Lachmon, Jaggernath 488/1, 489/3, 490/3, 491/1, 828/3, 829/1/2, 830/3, 831/1
Laco, Teodor 809/1/2
Ladin, Osama bin 647/3, 784/1
Lafontaine, Oskar 22/2/3/foto, 534/2, 536/foto, 537/3
Lagawo, R.E.S. 499/3
Lage Davila, Carlos 44/foto, 560/3
Lajic, Goran 608/2
Lake, Anthony 866/2/foto
Lakhel, Mohamed Salem Ould 278/2
Lakouetene, Pierre 636/2
Lakwena, Alice 497/1
Lal, Bansi 592/1
Lal, Devi 223/3
Laliotis, Kostas 250/2, 811/3
Lamassoure, Alain 28/1, 691/1
Lambert, Xavier de 607/foto
Lamberth, Royce C. 49/3, 50/1
Lambrino, Prins Mircea Grigore 114/1
Lamfalussy, Alexandre 99/foto, 546/1
Lamm, Richard 832/1/2, 836/1
Lampreia, Luiz Felipe 335/2
Landau, Elena 766/3
Landzo, Esad 608/1
Laney, James 656/2
Lang, Jack 690/3
Langendoen, K. 527/2, 531/3
Lanzas, Benjamin 826/
Lapite, Shiji 323/3
Laplasse, Irma 456/1/2/3
Lapsjin, Michail 757/3/foto
Lapsjow, Waleri 754/3
Larba, Yarga 274/3
Larosière, Jacques de 542/foto
Larsen, Terje Röd 820/3
Lasa, José Antonio 549/2
Lasamahu, Yosias Mathias 512/foto
Lasarte, Valentin 549/1
Laskri, Hacene 193/3
Lasso, José Ayala 299/1/2
Latheef, Mohamed 729/2
Latief, Abdul 300/2
Latorre. Eduardo 768/2
Latsis, Otto 469/1
Lattevi, Elliot Lawson 205/1
Lauthan, Samioullah 198/3
Lavrador, Sebastiao Bastos 566/2
LaWare, John 407/3
Lawati, Pasma Sundar 147/2
Lawrence, Michael 323/3
Lawrinenko, Joeri 224/3
Lawzi, Naser al- 292/3
Layne, Tamirat 56/1
Lazarenko, Pawlo 174/3, 749/2/foto, 750/1/2/3
Leal Sanchez, Ernesto 190/3
Leao, Odelmo 479/3
Learmont, Sir John 30/3
Lebed, Aleksandr 180/foto, 470/1/2, 473/2, 752/2/3/foto, 753/1/2/3/foto, 755/1/2/3, 756/1, 758/1/foto, 760/3, 761/1/2/3/foto, 762/1
Lecacheur, Henri 775/3
Le Chevallier, Jean-Marie 316/3
Ledesma, Javier 46/3
Ledet, Kendrick 366/1
Le Duc Anh, 151/1, 805/2
Lee, Martin 365/2
Lee Chul Soo, 657/2/3/foto
Lee He Ho, 659/foto
Lee Hong Koo, 229/1, 659/2
Lee Hyun Woo, 226/2/3, 227/3
Lee Joon, 229/3
Lee Kun-Hee, 444/foto
Lee Myong Pak, 659/foto
Leerkes, H.A. 677/1
Leersnyder, Luc De 688/3

Leeson, Nick *3113*, 232/1
Lee Soo Sung, *22911*
Lee Suk Chae, *22911*, *22911*
Lee Teng-hui, *14713*, *1481112*, 149/1/2/3, 150/3/foto, 360/3, 373/3, 374/1/2/3/foto, 375/2, 376/2/3/foto, 377/1/foto, *593111213*
Lee Won *Joe*, 227/3
Lee Yang *Ho*. 229/1/3. 655/foto
Lehder, Carlos 718/1
Lehman. John 631/2
Lehohla, Lesao 638/1
Le Hong Ha, *80513*
Leighton, Bernardo *4013*
Lekhal, *Mohammed* Salem *Ould* 777/1
Lekhala, *Baka* 638/1
Le Kha Phieu. 805/2
Le Mai, *80412*
Lemani, *Dumbu* 495/2
Le Minh Huong, *80512*
Leon, Guadalupe 76912
Leon Carpio, Ramiro de 187/3/foto, 188/1. 189/2
Léontieff, *Boris* 594/3
Leoro Franco, Galo 33811
Léotard, François 689/2/3/foto, 693/1
Lepage, Corinne 28/1
Le Pen, Jean-Marie 69512
Lesabe, Thejiwe Virginia 64013
Letelier, Orlando *4011*
Letsie III. *34211*
Letta, Gianni 81613
Leutheusser-Schnarrenberger, Sabine 243/3, 244/foto, *24512*
Levi, David 50313, 504/1, *78813*, 789/1/3
Levi, Saviona 504/foto
Levi, Yitzhak 789/1
Levura, Paul 200/2
Levy, *Edmond* 211/2/3. 504/2/foto
Levy, Richard 612/1
Lewis, Derek 30/3
Lewis, Vaughan 487/2/3
Le Xuan Tung, *80512*
Lhagvajan, Chultemiyn 663/1
Lhérisson, Wilthan 120/3
Liani, Dimitra *10213*, *1031112*, *25011*, 810/2
Libai, David 210/3
Liberadzki, Boguslaw 25213
Li Daoyu, *7012*, 71/1
Liebenberg, Chris 347/2/3, 348/1/2/3
Liebenberg, Kat 63/2
Lien Chan, 149/3, 373/3, 374/1, 375/1, 376/3, 377/foto, 593/1
Liepa, Imants 747/3
Lightbown, David 698/3
Likaomba, Leston 197/2
Li Ka Shing, 363/foto
Li Lanqing, 582/foto, *86512*
Lilic, Zoran 307/2
Lim Guan Eng, 302/foto
Lim Kit Siang, 302/foto
Lin Yang-kang, 148/2, 149/1, 150/3, 376/3/foto, 377/1
Lindh, Anna 393/3
Lindsey, Bruce 626/3
Lini, Walter *23612*
Linkevicius, Linas 462/3, 463/3
Linnas, Karl *40313*
Linschoten, R.L.O. 672/1
Liparteliani, Roin 167/1/2
Li Peiyao, *35713*
Li Peng, 70/3, 71/foto, 149/3, 357/2/foto, 358/1/2/foto, 360/1/2/foto, 363/foto, 364/2, 365/2, 374/1, 581/1/2, 804/3, 864/2/3, 865/2, 866/2, 867/3
Lippmaa, Ende1 165/1, 738/3
Lipponen, Paavo 745/1
Lipstok, *Andres* 165/1
Lipumba, Ibrahim 204/1
Li Ruihuan, 71/foto, 363/foto, 865/2
Lisowski, Sergej 75313, 754/1
Lissouba, Pascal 196/1/2, *49412*, 723/3
Litaay, Alex 798/foto, 795/1
Liu, Benjamin 36212
Liu Gang, 584/1/2
Liu Huaqing, 72/1
Liu Xiaobo, 357/1
Liu Zhongli, *35813*
Livingstone. Craig 628/1/2
Livnat, Limor 789/1
Livolsi, Aldo 816/2
Livramento, José Luis 41613
Liwab, Sambiani 205/1
Liwsjits, *Aleksandr* 757/1/2/foto
Li Yuan-zu, 374/2, 375/1
Li Zhaoxing, 70/2/3, *36111*
Llamas, Sotero 871/1/foto
Lleshi, *Haxhi* 602/1
Lobo, *Lelio 26312*
Lobow, Oleg 754/3, 757/1
Loekasjerika, Aleksandr 163/1/2/3, 164/1/2/3, 458/3/foto, 459/1/3, 462/1, 737/3, 738/1
Loeniaa, Vello 165/2
Loezjkow, *Joeri* 754/3/foto, 759/3
Lohani, Prakas Chandra 147/2, 516/1, 801/1
Lokeris, *Peter Aparite* 781/1
Longchamp, Fritz 120/3, *39812*
Lonsdale, Jorge 3913
Lopa, Baharuddin 799/1
Lopes, Amilcar *Specer 4161213*
Lopes Rocha. José Anibal 566/2
Lopez, Carlos Hernan 33112
Lopez, Juan *Evangelista* 333/2
Lopez Grijalva, Juan 333/2
Lopez Obrador, Andres Manuel 335/3, 772/1
Lopez Rodas, Leonel 18913
Lord, Winston 83/1, *65612*
Lott, *Srent* 623/2/3
Loyola, Gustavo 477/3
Loyola *de* Palacio del Valle Lersundi, *L*. 552/1/foto
Lozano, Antonio 336/3, 772/2
Lozinski, Walentin *16212*
Lu Ping, 362/3, 585/2/3, 586/1/2/foto
Lubbers, Ruud 15911
Lucio, Carlos Alfonso 11912
Luczak, Alexsander 25213
Lugar, Richard 403/1/2, 404/2, 405/1/2, 406/3
Lui, Frank 30313
Lui Zhenwu, 363/3
Luke, Desmond *28112*
Lukman, Rilwanu 237/foto, *23811*
Lulei, Dennis *23513*
Lulja, *Edmond 80912*
Lungay, Adrew Victor 281/2
Lunguzi, Macwilliam 197/2
Lusiola, Herbert 77413
Lutukuta. Gilberto 339/2
Lux, Josef 617/foto, 618/3/foto
Lyell, Sir Nicholas 322/3, 324/1/2/3
Lysenko, Nikolaj 182/1

M

Ma'alin, Abdullahi 137/3
Mabote, Tefo 638/1
Maccanico, Antonio 382/1/2/foto. 813/1
Maccari, Germano 817/2
Maceda, *Ernesto* 873/1
Macedo de Almeida, Antonio Manuel *14611*
MacFarlane, *Ian* 732/3
Machar, *Riek* 568/3/foto
Macias Hurtado, Miguel 46/1
Macido, Muhammed 420/2
Mackay. Lord 322/3
Mackenzie, Patrick 347/3
*Macki, Ahmed bin Abdul Na*bi 294/3
MacLaren, *Roy 18613*
Macmillan, Harold 31/3
Madadha, Khalid 29213
Madelin, *Alain* 689/3, 690/1
Madhi, Arjan *80912*
Madi, *Abu al-Ila 28713*
Madi, *Mohamed Abdou* 54/3
Madi, *Soidri* Salim *84412*
Madrazo, *Roberto 33513*
Madubuike, Ikechukwu 41912
Maduna, *Penwell 57411*
Maes, *Jacques 45612*
Maetani, Kenji 360/3
Mafany, Peter Musonge 774/1/2
Magalhaes, Antonio Carlos 264/1
Magalhaes, Luis Eduardo 264/1
Magaña, Jesus *Romero 77212*
Magashi, Bashiru 63812
Magill, *John* 699/2/3, 700/1
Maginnis, Ken 703/foto
Magloire, René 12013
Magyar, Balint *10511*
Mahamane, Brah 779/2
Mahanta, Prafulla Kuma 592/1
Maharaj, Mac 63/2/3
Mahat, Ram Sharan 147/2, 516/1, 800/3
Mahathir Mohamed, 218/2/foto, 372/foto, 379/foto, 514/3/foto, 515/1
Mahayni, Khaled al- 58011
Mahdi, Sadiq el- 5911, 569/1
Mahdi Mohammed, Ali 137/1/2/3
Mahmud, Ahmad Abdullah *al-* 69/1
Wahmud, Wahiduddin 510/3
Mahoud. *Ahdouiaye Ould* Mohamed 777/2
Maidadi, Sadou 77412
Maigar, Youssoufa *Mamoudou* 199/2
Maikaila. Mindaugac 45313
Mainassara, Ibrahim Barre 199/1/2/3/foto, 417/3, 418/1/2, 777/3, 778/1/2/3/foto, 779/1/2/3
Maior, Liviu 113/1
Maisto, John 827/3
Majali, Abdul Hadi al- 292/3
Majid, Ahmed Abdul Ghafur al- 292/1
Majid, Hoessein Kamil al- 288/3, 291/2/3, 292/1
Majid, Kamil 292/1
Majid, Tahir Abdulqadir al- 292/1
Majogo, Edgar Maokola 204/2
Major, John 29/3, 30/3, 31/3, 32/1/2/3, 33/1/foto, 74/2, 156/3, 201/1, 205/2/foto, 208/2, 246/3/foto, 260/2, 321/3, 322/2, 324/2, 326/2/3, 327/2/3, 328/foto, 364/2, 365/1/2/foto, 427/3, 446/3, 519/foto, 543/3, 546/1/2, 547/3/foto, 586/2, 697/1, 698/1/2/3, 699/1/3, 700/1/3/foto, 701/1, 702/3, 704/2, 734/foto, 739/1/3, 741/1/2
Makarovs, Vladimirs 172/3
Makhakle, Tseliso 637/3
Makhenzu, Mambu 283/3
Makijewski, Nikolaj 513/3
Makon, Samuel 774/2
Makoni, John 847/1/2
Makosso. Felix 724/1
Makosso-Makosso. Sylvain 724/1
Makubuya, Edward *Kiddu 78111*
Makweta, Jackson 20412
Mal, Mohammad Bait al- 277/1
Malachow, Michail 799/2
Malai, Mahamat *Nour 28213*
Malainine, Chbih Ould Cheikh 278/2
Malan, Magnum 349/1/foto
Malan, Magnus 60/2, 63/2/3, 345/1, *85112*
Maldonado Duran, Jose Vicente 46/3
Malebranche, Rudolphe 120/3, *39812*
Malewezi, Justin 495/1
Malingo, *Albino 56612*
Malluh, *Abd al-Rahim* 434/2
Mallet, *George* 487/3
Maluf, Paulo 480/2
Malysjew, Joeri 472/foto
Mamadou, Tandja 779/1
Mamaloni, Solomon 235/3
Mamane, Brah 418/1
Mamboundou, Pierre 194/3
Mamboundou-Mouyama, Sébastien 194/3
Mambro, Joseph di 825/2
Mamout, Mamout Hissein 846/3
Mancion, Nicola 812/2
Mancuso, Filippo 168/2/3
Mandela, Nelson Rolihlahla 60/1/2, 61/2/3, 63/1/3, 156/2, 157/foto, 200/2/3, 340/1, 341/3/foto, 342/1, 345/1/2/foto, 346/2/3, 347/1/2/3/foto, 348/1/2, 349/2, 497/1, 570/1/3/foto, 571/1, 572/3, 573/3/foto, 593/3, 634/foto, 848/1/3, 849/1/foto, 852/1/foto, 853/1
Mandela, Winnie 349/2
Mandipa, Jacobus 301/2
Mandmets, Ilmar 165/1
Mane, Ansumane 276/2
Mane, Arafan 276/2
Manga, Mai 418/1
Mangan, Isaie Charles Toko 774/2
Mangion, Charles 820/1
Mangue, Julio Ndong Ela 274/3, 491/2
Mangwazu, Tim 495/2
Manik, Ibrahim 729/2
Manikfaan, Hussain 729/1, 729/2
Manju, Anwar Hussain 793/1
Manley, John 187/1, 518/foto
Manna, Abdulla Saleh al- 68/3
Mannan, Abdul 296/1
Mannan, M.A. 793/1
Manning, Patrick 124/3
Manrique Carreno, Carlos Remo 50/1
Mansaray, Yembeh 499/3
Manuel, Trevor 347/2/3, 348/2, 847/3, 848/1
Manusama, J.A. 680/3, 681/1/2/foto
Manyambona, Juvénal 127/3
Mapinduzi, Chama Cha 202/3
Mapunica, Kario 495/2
Maquillon *Arnaya, Luis Alfonso* 556/1
Maragall, Pascual 256/foto
Maraj, Ralph 125/1
Maran, Murasoli 59211
Marazow, Iwan 61011
Marceca, Anthony 628/2

Marchi, Sergio 187/1
Marchie Sarvaas, H. du 765/2
Marcolino, Suzana 767/3
Marcos, Ferdinand E. 143/2/3, 436/3, 437/1
Marcos, Imelda 143/3, 144/foto, 437/1
Marcos, Ondercommandant 122/foto, 33511
Marcus, Gill 348/1
Marcus, Harold 138/1
Marey, Segundo 254/2
Marguarita, 610/foto
Maria y Campos, Mauricio 523/foto
Mariama, Hima 418/1
Mariama, Sambo Abdoulaye 779/3
Mariano, Rafael 436/foto
Marichal, Juan 768/3
Marijnissen, J.G.C.A. 529/1, 677/1
Marin, Manuel 333/2, 427/3, 559/3
Mariscal de Gante y Miron, Margarita 551/3
Mark. Wade 125/1
Marko, Bela 113/1
Markovic, Pero 607/3
Maroni. Roberto 813/3. 818/3/foto
Marshall, Hugh 714/1
Marson, Evariste 775/1, 775/3
Martelli, Claudio 168/3
Martin, Paul 187/1, 377/foto, 396/3/foto
Martinez, Diogenes 484/3, 487/2
Martinez, Leonardo 769/2
Martins, Zeca 276/2
Martsjoek, Jeu-henii 175/2/3/foto, 465/2/3, 749/2
Marzouki, Moncef 282/3
Marzuq, Mussa Abu 215/3
Mas Canosa, Jorge 332/3/foto
Masalijew, Absamat 225/2
Mas'ari, Mohammed al- 253/3, 353/2, 647/3, 648/1
Maschadow, Aslan 474/foto, 475/foto, 761/1/2/3/foto
Masefield, Thorold 201/3
Maseng, Alfred 236/2
Masharqa, Zuheir 580/2
Mashehur, Mustafa 287/foto
Masi, Diego 815/1
Masire, Sir Ketumile 194/3, 634/3/foto
Masri, Mahir al- 646/3
Masri. Munther al- 292/3
Massalay, James 279/2
Massaquoi, Francois 58/2
Massaquoi, Roland 58/2
Massé, Marcel 187/1
Masson, Paul 693/2/3/foto, 694/1
Massonde, Majidine Ben Said 340/3, 566/3, 567/1
Massoni, Philippe 318/2
Massoud, Ahmed Shah 64912
Mastella, Clemente 387/1/2
M'Asume, Buenaventura Moswi 275/1
Matesa, Zlatko 96/2, 108/1/foto, 313/foto, 603/1
Mathurin, Gérald 398/2
Matos, Joao de 53/1, 340/1, 565/3
Matos Azocar, Luis Raul 126/1/2, 399/2
Matsiola, Gabriel 724/1
Matskewitsj, Oeladzimir 163/3
Matthewson, Clive 85/1, 595/1
Matulovic-Dropulic, Marina 108/1
Matutes Juan, Abel 551/3, 552/1/foto
Maung Maung, 515/3
Mauroy, Pierre 693/foto, 694/1
Mavenjina, Catherine Akumu 781/1
Mavuso, John 347/2
Mawhinney, Brian 698/2, 700/foto
Maxwell, Ian 322/3
Maxwell, Kevin 322/3, 323/1
Maxwell, Robert 322/3
Mayaki, Ibrahim Assane 779/2
Mayanda, Kibirig Mohamed 497/3
Mayanja-Nkangi, Joshua 133/2
Mayawati, 22213
Maychantane Sengmany, 373/3
Mayhew, Sir Patrick 33/foto, 325/3, 703/2
Maynaja-Nkangi, Joash 781/1
Mayor, John 76/2
Mayor Oreja, Jaime 551/3, 552/1/foto
Maystadt, Philippe 20/2/foto, 241/2, 522/1, 743/3
Mazidi, Isa Mohammed al- 858/3
Mazimpaka, Patrick 421/2
Mazlouman, Reza 644/3
Mazuera Gomez, Daniel 119/1, 120/1
Mazy, Jean-Louis 457/1
Mazzone Roca, Luis 714/3
Mba, Margarita Alene 491/3
Mba Ada, Andres Moises 275/1
Mbabazi, Amama 781/1
Mbai Ouedei, Paul 282/3
Mbami, Youssouf Mbodou 846/3
Mbangula, Gustave Malumba 421/3
Mbappe, Robert Mbella 774/2
M'bareck, Sigihaier Ould 278/1
M'Barek, Mahiou 192/3
M'Bayo, Charles 280/1/foto
Mbede, Joseph 774/2
M'Beirik, Mohammed Ould 777/1
Mbeki, Thabo 344/2, 345/3, 346/1, 347/foto, 570/3, 574/1, 639/3, 848/3, 849/2
Mbele, Andre Bello 774/2
M'Beri, Martin 723 '3
Mberio. Xlbert 636/2
Mbewe, Patrick 495/2
Mbila, Simon 774/2
Mbilinyi, Simon 204/2, 640/2
Mbonde, Bakari 204/2
Mboudou Mbani, Youssouf 282/3
Mbumba, Nagalo 777/3
McAllion, John 702/2
McCann, Daniel 30/1
McCurry, Mike 267/foto, 832/2
McDougal, James 271/1/2, 401/2
McDougal, Jim 624/3, 625/1/2
McDougal, Susan 27112, 401/2/3, 624/3, 625/2
McGrady, Eddie 703/3
McGuinness, Martin 327/foto, 705/foto
McKenzie, Christopher 106/foto
McLachlan, Ian 450/3
McLaughlin, Mitchell 327/2
McLellan, Anne 187/1
McNally, Tim 63/2
McNamara, Kevin 30/2
McNamara, Robert 151/3
McQuillan, Steve 63/1
hldahoma, Houmd Msaidie 55/2
Mdlalose. Frank 61/foto
Mdluli, Muziwendoda 63/1
Me Mve, Philippe Menye 774/2
Mechrane, Rabia 193/3
Medellin, Carlos 559/1, 331/1
Medgyessy, Peter 746/1/foto
Medina, Joao 416/3
Medina, Roy Edmundo 333/2
Medina, Samuel Doria 39/3
Medina, Santiago 116/3. 117/2. 118/1. 331/1/3. 556/2/foto
Medwedew, Sergej 181/1
Megawati Soekarnoputri, 794/2/3, 795/1/2/3, 796/1/2/3/foto. 797/1/2/3. 798/1/2/3/foto. 799/1/2
Meghji, Zakia 204/2
Meguid, Ahmed Esmat Abdel 502/2, 785/3
Mehri, Abdelhamid 192/2, 194/1
Mejia, Maria Emma 118/2
Mekhloufi, Amar 193/3
Meki, Saleh 55/2
Meksi, Aleksander 602/2, 809/1/foto
Meles Zenawi, 55/3, 56/1, 844/3, 845/1
Melgarejo Lanzoni, Ruben 487/2
Melikjan, Gennadi 75711
Melingui, Roger 774/2
Melkert, A.P.W. 669/3, 672/1/2/foto, 673/1, 679/2
Mellick, Jacques 690/2
Melo de Cordova, Ligia Amada 768/2
Melsul, Edouard 23672
Memene, Seyi 205/1
Mena Rivera, Julia 190/1
Menagarisjwili, Irakli 167/3, 461/3
Ménage, Gilles 317/2
Menchu Tum. Rigoberta 190/1
Menckhorst, 531/3
Mendes, Chico 768/1
Mendoza, Rodolfo 189/3, 484/2
Menem, Carlos Saul 260/2. 261/1/2/3. 262/ 394/3, 554/1/3, 713/3/foto
Menendez. Erik 629/3
Menendez, Lyle 629/3
Mengistu Haile Mariam, 56/3, 57/1, 637/2/3
Mensah, Moïse 413/2
Mentese, Nahit 707/3
Menzies, John 90/foto
Meraklis, Archimandriet Pangratios 460/3
Merani, Ahmed 193/3
Merj, Lennart 162/3, 165/1/2/3, 737/1, 738/3
Meridor. Dan 788/3, 789/1
Merkel, Angela 465/1, 520/foto
Merwe. Johan van der 60/2
Mesfin, Seyoum 56/1
Mesic, Stipe 107/2
Messing, Ulrica 393/3
Mestiri, Mahmoud 219/1, 435/1, 649/1
Metmetsan, Cyriaque 596/2
Mette, Witali 513/3
Meyer, Enrique 399/2, 719/3
Meyer. Hans 824/foto
Meyer, Laurence 407/3
Meyer, Roelf 61/2, 347/1, 572/foto
Mfoumou, Edouard Akame 774/2
Mfume, Kweisi 401/foto, 831/2
Mhlanga, Simon 284/3
Michael I, Ex-koning 114/1/2
Michaelian, Tateos 139/3
Michajlow, Wiktor 755/3, 757/1
Michajlow, Wjatsjeslaw 757/1
Michalek, Nikolaus 389/2/foto
Michalkow, Nikita 178/1
Michel, Smarck 120/1/2/3
Michelis, Gianni de 168/3
Michielsen, Peter 608/3
Middayn, Furayh Abu 208/3, 646/3
Middelkoop, E. van 14/2
Mierlo, Hans van 13/3, 14/1/2, 246/foto, 490/1/2, 543/foto, 693/3, 763/3, 853/1
Miert, Karel van 249/1
Mifflin, Fred 187/1
Mifumu, Miguel Oyono Ndong 491/2
Miguil. Nouamar 636/3
Mikva, Abner 48/2
Milanovic, Milan 108/foto, 109/1
Milczanowski, Andrzej 37/3/foto, 251/2/3
Miljovski, Jane 329/2
Miller, Leszek 252/3
Millon, Charles 28/1, 86/2, 156/1, 307/foto, 314/foto, 321/1, 598/3, 743/1
Milo, Rony 210/1
Miiosevic, Slobodan 93/2/3, 94/foto, 95/1/3, 106/2, 109/2, 305/1/foto, 307/2, 309/1, 31011, 311/1/foto, 313/3, 602/3, 603/foto. 605/1/2. 606/1, 608/1, 612/2, 810/3
Milquet, Joëlle 689/1
Milutinovic, Milan 106/1/2, 611/2/3, 612/foto
Milutinovic, Miiovan 91/2
Minani, Evariste 841/2
Minani, Jean 841/2
Minerve, Marie-Thérese Joceline 198/3
Minic, Radonja 611/2
Mino, Rrapi 602/1, 809/3
Mintas Hodak, Ljerka 108/1
Miokono, Joseph Hondjuila 724/1
Miranda Gandra, Mauro José 263/2
Mirani, Aftab Shaban 231/1
Mise, Hitoshi 414/1/2
Mish'al, Khalid 215/3/foto
Mishra, Jagannath 439/1
Misuari, Nur 145/foto, 871/1/2/foto, 872/1/2/3/foto, 873/1
Mitchell, Emma 195/3, 491/3
Mitchell, George 33/1, 326/1/foto, 704/3, 705/foto
Mitee, Ledum 202/1, 420/1
Mitrew, Kalin 96/3
Mitsotakis, Konstantinos 812/1
Mitsuzuka, Hiroshi 78/3, 7912
Mitterrand, Danielle 319/3/foto, 320/1, 563/3
Mitterrand, François 318/2/3, 319/1/2/3. 320/1
Mitterrand, Gilbert 319/3/foto
Mitterrand, Jean-Christophe 319/3/foto
Mitterrand, Robert 320/1
Miyanda, Samuel 786/3
Miyazaki, Isamu 78/2/foto
Miyazawa, Hiroshi 83/1/foto
Miyazawa, Kiichi 83/2
Mizumachi, Shigenori 651/2
Mizzi, Joe 820/1
Mjasnikowitsj, Michas 163/3
Mkandawire, Donton 776/1
Mkandau-ire, Mackson 197/2
Mkandawire, Mayinga 776/1
Mkandawire, Mponda 495/2
Mkangaa, Juma 204/2
Mkapa, Ndugu Benjamin 136/2, 203/3/foto, 204/1, 640/1/2, 843/foto
Mladic, Ratko 9/1/3, 10/1/2/3, 11/1/2, 93/2, 94/1, 96/2, 307/1, 313/3, 605/1, 606/1, 607/1/3, 608/3
Mlakar, Davorin 108/1
Mlambo-Ngcuka, Pumzile 348/1
Moada, Mohammed 283/2
Moakley, John Joseph 332/1
Moboetoe Sese Seko, 191/1, 409/foto, 410/1, 632/3, 786/2
Mocibob, Branko 108/1
Moco, Marcelino 565/3, 566/1
Moczulski, Leszek 613/3
Modise, Joe 62/1

Moeralijew, Amangeldy 51411
Moestadja, Soewarté 83012
Moetalow. Abdoelhasjim 23011, 51612
Moffit, Ronnie 40/1
Mogollon, Heyne 118/foto, 557/2/foto
Mogollon, José Vicente 33111
Mohamed, Farhaoudin 775/1/3
Mohamed, Said Ali 567/1
Mohammad, Gunawan 794/2
Mohammed, Ali Amer 20412
Mohammed, Ali Mahdi 78413, 785/2/foto
Mohammed, Reeza 125/1
Mohammed, Said Ali 54/3, 5511
Mohammed Reza Pahlevi, Sjah 64413
Mohapi, Nohle 571/1
Mohsin, Mohammed 87113
Moi, Daniel Arap 130/3, 13111, 135/1, 204/1, 409/1, 49412, 774/3, 843/foto
Mokaba, Peter 850/1
Mokajy, Akram 77513
Mokhehle, Ntsu 34211, 637/3, 63811
Mokhehle, Shakane Robong 638/1
Mokoko, Jean-Marie Michel 19612
Moland, Thorstein 821/1/foto
Molapo, Lepoko 342/1
Moldasjew, Madalbek 5141112
Moliere, Jean-Joseph 39812
Molinari, Susan 831/2, 835/2
Molins, Joaquin 551/foto
Molisa, Sela 59612
Molterer, Wilhelm 389/1
Momberg, Frank 301/1
Mombeshora, Swithum 64013
Momoh, Joseph Saidu 279/3
Moncayo Gallegos, Paco Rosendo 4611
Mondale, Walter 8113, 8211
Mondeh, K.S. 27913, 28011
Mondoha, Assoumani Youssouf 8441213
Moner, Eduardo 253/3, 254/2
Mongella, Gertrude 238/1/foto
Monique, Koningin 71/foto
Monory, René 26/3
Montalto, John Attard 820/1
Montana, Enrique 71413
Montegriffo, Peter 547/foto
Monteiro, Antonio Issac 27612
Monteiro, Antonio Mascarenhas 41612
Monti, Mario 383/2
Montree Pongpanit, 302/3
Moopanar, G.K. 587/2
Moore, John 45013
Moosa, Mohammed Valli 57411
Moose, George 83913
Mora Meza 'El Tocayo', Gilberto 11912
Morales, Evo 38/1/2, 39/2
Morales, Juan Manuel 48613
Morankic, Ibrahim 310/3
Mordechai, Yitzhak 50411, 789/1. 790/2/3
Moreels, Reginald 66313
Moreira Carneiro, Emmanuel 56612
Moreno, Gabriel René 39/1
Moreno, José Luis 548/3, 68812
Moretti, Michel 318/foto
Morgan, J.P. 771/3
Mori, Yoshiro 78/2/foto
Moriguchi, Goro 368/1, 651/2
Morii, Churyo 78/1/foto, 78/foto
Moro, Aldo 81712
Morris, Dick 834/1/2
Mosharraf, Rashed 793/1
Moshin, Mohammed 872/foto
Moshoeshoe I, Koning 34211
Moshoeshoe II, Koning 341/3/foto, 34211
Mosnda, Ngargos 84613
Motanyane, Sephiri 63811
Motete, Lira 63811
Motlanthe, Kgalema 84813
Moto. Severo 27511
Motto, Sergio 767/1
Mouabenga, Marius 72411
Moualem, Walid al- 20513, 20613
Mouillot, Michel 31711
Moukheiber, Christian 861/foto
Moulay Ismail, Prins 496/foto
Moulay Rachid, Prins 496/foto
Moungar, Fidèie 569/3
Mounkouyou, Sophie 724/1
Moureau, Philippe 45711, 687/3
Mourut, Jean-Louis 2911
Moussa, Aloua 41811
Moussaoui, Lahcene 193/3
Mouzaoir. Abdallah 54 3, 566/3, 567/1
Mowlem, Mo 323/foto
Mpasu, Sam 495/2
Mpinganjira, Rrown 49511
Mpuanga, Mboso Nkodia 28313
Mrema, Augustine 203/1/2/3/foto, 20411
Mrksic, Mile 96/2, 608/2
Msekwa, Pius 20411
Msika, Joseph 640/3
Mswati III, Koning 28113, 28211, 63913
Muasher, Marwan 292/3
Muaz, Yakubu 42012
Mubarak, Mohammed Hosni 56/1, 65/2, 6611, 133/1, 19111, 208/2/3/foto, 21213, 286/1/2, 287/1/2, 288/1, 342/3, 343/1. 427/3/foto, 42811, 50611, 508/3. 568/1/3. 574/2/3, 575/foto, 641/3/foto, 642/2/3, 643/1/foto, 644/1. 784/2, 788/1, 791/2/3/foto
Muric. Zdravko 608/1
Mückenberger, Erich 25/foto
Mudavadi, Musalia 13013, 774'3
Mudej, Abdel-Mohsen al- 858/1
Mudhaf, Jassem Abdullah al- 85813
Mudima. Mavua 283/3
Mudrik, Oded 504/foto
Muùrinic, Ivica 10811
Muellar, Richard 362/3
Mufamadi. Sidney 346/1
Mugabe, Robert 284/3, 422/3, 423/1, 63312, 64013, 84712
Mugica Herzog, Fernando 54811
Muhammad, Abd al-Jabbar Tawfiq 29013
Muhammad, Ali al-Hajj 56912
Muhammad, Hadi Abdullah 5911
Muhwezi, Jim 781/1
Mujuru, Joyce 64013
Mukamurenzi, Marthe 78311
Mukasa, Wilson Muruli 78111
Mukasi, Charles 634/1, 840/foto, 842/3
Mukeragiranwa, Barnabe 84112
Mukherjee., Pranab 51611
Mukwaya, Janet B. 781/1
Mulbah, Joe 72611
Mulroney, Brian 18612
Muls, Paul 45611
Muluzi, Bakili 495/1. 776/1
Muñantes Sanguinetti, Rodolfo 77213
Mungoven, Rory 86912
Mungra, Motilal (Atta) 829/2, 83012
Munnavaru, Mohamed 729/2
Munninghoff, H.F.M. 30113
Muñoz, Ricardo 4613, 47/1
Muntean, Ovidiu Ioan 61513
Murad, Abdul Hakim 27311
Muratovic, Hasan 310/2, 311/foto, 312/3, 313/foto, 603/1. 604/foto
Murayama, Tomiichi 77/foto, 78/1/2/foto, 79/2, 82/1/2/foto, 8311, 8711, 15311, 365/3, 36711, 368/3/foto, 37012, 653/3, 65411
Murayma, Tomiichi 76/1/2/3
Murcillo, Julio 11613
Murerwa, Herbert 284/2, 64013
Murphy, Mike 83612
Murr, Michel al- 351/3, 860/foto, 86211
Murray. John 32811
Murteira Nabo, Francisco 177/2/3
Musa, Amr Mohammed 28712, 577/foto, 637/foto
Musa, Simon 31013
Musavuli, Lumbu-Lumbu 284/1
Museveni, Yoweri 133/2, 20411, 497/2/3/foto, 49811, 7801213, 781/2
Mushega, Amanya 78111
Mushota, Remmy 787/1
Musila, Stephen 49412
Muskens, Bisschop 677/2/3
Muskie, Edmund S. 40813
Musoke, Kintu 78111
Musokotwane, Kebby 28412
Mustapha, Hamadou 77412
Muteka, Fernando Faustino 566/2
Muthoyib, 512/3
Mutungi, Onemus 49412
Muyingo, L. Kezimbira 78111
Muzorewa, Abel 423/1
Mwamba, Thambwe 283/3
Mwapachu, Bakari 204/2
Mwindingc, Kasongo 28313
Mwinyi, Ali Hassan 20411, 64012
Mwiru, Kigunga Mgombale 640/1
Mwisi, Kisomba Kiaku 28411
hlxenge, Griffiths 571/2, 85012
Mxenge, Victoria 57112, 85012
Myftiu, Manush 602/1
Mysnyk, Pawlo 750/2
Mzunda. Matengo 49512

N

Nabassoua, Yacouba 77913
Nabholz, Lili 824/foto
Nabulsi, Nader al- 8621112
Nadal, Joaquim 256/foto
Nader, Ralph 836/1
Nadi. Abd al-Karim Abd ai- 788/1
Nadibaidze, Wardiko 167/3
Nadir, Asil 70211
Nadjitangar, Yamtebaye 84613
Nadjo, Abdelkarim 846/3
Nafi, Nafi Ali 56912
Naftali, Motti 21113
Nagai, Takanobu 369/2. 518/foto
Nagamine, Shinei 366/1
Nagao, Ritsuko 36912, 369/3
Nagiller, Rudolf 111/foto
Nagu, Mary 204/2
Nahayan, Khalifa Bin Zayid al- 644/1
Nahayan, Zaid bin Sultan ai- 144/3
Nahimana, Ferdinand 42212
Nahnah, Mahfoud 192/1/foto
Naidoo, Jay 62/2, 34713, 852/2
Naidu, Chandrababu 22113
Naidu, Yerran 59211
Najeux, Jean-Claude 12013
Najjab, Sulayman An- 215/1, 434/2
Nakagawa, Hidenao 36912
Nakagaaa, Tomomasa 75/3
Nakajiina, Hiroshi 599/3/foto
Nakajima, Yoshio 77/3
Nakanga, Wenham 495/2
Nakanishi, Sekisuke 36912
Nakao, Eiichi 369/2
Nakayama, Masaaki 8313
Nako, Charley 59612
Nalbant, Mukaddes 9613
Namir, Ora 21013
Nanajew, Kemelbek 514/1
Nanan, Adesh 12511
Nanguande. Santos Pascual Bikomo 491/3
Nano, Fatos 24213
Napock, Armando Antonio 27612
Napolitano, Giorgio 81213, 813/1/foto
Narsingh, Arjun 147/2
Narvasa, Andres 144/foto
Nas, Wada 41911
Nasasira, John 13312, 78111
Nash, William 306/1/3
Nashashibi, Muhamad Zuhdi al- 43412, 646, ', 647/foto
Nasibow, Nadir 73711
Nasim, Abu Saleh Mohammad 510/3, 511/1/foto, 793/2/3
Nasim, Mohammad 79311
Nasiruddin, A.Z.M. 510/3
Nasr. Farouk Seif al- 287/2
Nasr, Mohammed Hamed Abu al 28713
Nasrallah, Hasan 6713, 577/1
Nasser, Kamal 29213
Nastase, Ilie 61612
Natan, Abi 426/foto
Nateq-Nouri, Ali Akbar 13912, 430111213, 645/1
Nath, Dhurma Gian 19813
Nath, Kamal 438/3
Natsjea, Ljubomir 61011
Natuman, Joe 59612
Naukaut, Shem 236/2
Naumann, Klaus 597/foto
Naumovski, Vlado 329/2
Navickas, Vytas 173/2
Navon, Yitzhak 21212
Nawej, Tshikung 283/3
Nawoemtsjyk, Sjargej 73811
Nayanar, K. 59212
Nazarbajew, Noersoeltan 22412, 225/1/foto, 462/1, 509/1/foto, 51313, 79211
Nazarow, Talbak 80313
Nazartsjoek, Aleksandr 46812, 75111
Nazimow, Abdoerrahmon 80411
Nazir Tajadawas, Antonio 48311
Nazmi, Ahmed Ala al-Din 285/1
Nda, Théophile 41312
Ndabitroreye, Audifax 12712
Ndadaye, Melchior 12613, 84012, 84212
Ndaitwah, Netumbo 777/2, 777/3
Ndakozi, Monique 84112
Ndayambaje, Elie 42111
Ndayisharye, Pierre Claver 841/2, 844/1
Ndeheki, Marème 724/1
Ndikumana. Innocent 12713

Ndikuriyo, Christophe 127/1
Ndimira, Pascal-Firmin 841/1/2/3, 842/3, 844/1
Ndimurukundo, Nicephore 841/2
Ndioro, Justin 774/2
Nditifei-Boyssembe. Daniel 636/2
Ndizeye, Jean-Luc 842/2
N'Dow, Waly 806/foto
Ndungane, Winston 848/2
Nduwayo, Antoine 126/3, 127/1/2/3, 414/3, 415/1/foto, 634/1
Nebot Saadi, Jaime 561/foto, 562/1/2, 768/3
Necci Lorenzo 816 3 817 1
Needham, Ricnard 30/3
Neeman, Ya'akov 789/1/foto, 790/1
Neffati, Chedli 786/1
Neimark, Edward 362/1
Nekrosius, Juozas 463/3
Nem, Abdallahi Ould 777/1
Netam, Arvind 438/3
Netanyahu, Benjamin 209/3, 210/1, 503/2/3/foto, 504/1, 506/2/3/foto, 507/1/2, 508/1/2/3, 642/2/3/foto, 788/2/3/foto, 789/1/3, 790/1/2/3, 791/1/2/3/foto
Netsjajew, Edoeard 181/2
Newin Chidchob. 594/1/2
Newman, Jocelyn 450/2
Nfube, Ricardo Mangue Obama 491/2
Ngalibali, Lambert 724/1
Ngambwa, Epee 284/1
Ngarba, Salibou 846/3
Ngare, Ada 282/3
Ngarlejy, Yorongar 846/2
Ngasonga, Juma 204/2
Ngatsiebe, Jean 724/1
N'Gatta, Bandama 492/2, 492/3, 493/1
Ngendabanka, Gerard 127/1
Ngendakumana, Issa 127/2
Ngendakumana, Leonce 843/2
Ngolle, John Ebong 774/2
N'Goran, Niamien 492/3
Ngothe, Gali Gatta 282/3
Ngoupandé, Jean-Paul 636/1/2
Ngubane, Ben 850/1
Nguema, Elias Ovono 491/2
N'Guetta, Timothee Ahoua 492/3
Nguyen Cong Tan, 151/1
Nguyen Dinh Tu, 805/3
Nguyen Duc Binh, 805/2
Nguyen Ha Phan, 518/1
Nguyen Kien Giang, 805/3
Nguyen Ky Cam, 151/2
Nguyen Man Cam, 805/2
Nguyen Manh Cam, 804/3, 863/foto
Nguyen Tan Dung, 805/3
Nguyen Tan Tri, 151/2
Nguyen Tand Dung, 805/2/3
Nguyen Thi Xuan My, 805/2/foto
Nguyen Van Am, 805/2
Nguza Nlandu, Wivine 283/3
Ng'wandu, Pius 204/2
Nhlanhla, Joe 348/1
Niandou. Harouna 779/3
Niaura, Jonas 463/1
Nicholas, David 120/3
Nichols, James 'Leo' 800/1/2, 863/3
Nicholson. Emma 322/1/2/foto
Nicholson, Pamela 125/1
Nicolai C H 11/2/3. 12/2/3. 13/foto
Niekerk, Philip van 571/1
Niemann, Grant 608/2
Nignon, Jacaues 418/1, 779/2
Niindorera, Eugene 841/2
Nijazow, Saparmoerad 235/1, 517/2
Nijpels-Hezemans, H.M. 676/1, 677/1
Nikitin, Aleksandr 471/1
Nikolajew, Andrej 474/foto, 755/3
Nikolic, Dragan 11/3, 96/1
Nimeiry, Jaafar al- 59/2, 344/1
Nimir, Ahmat 846/3
Nimpagaritse, Innocent 127/1
Nishad, Jainarain Prasad 592/1
Nishimura, Shigeo 367/1
Nishimura, Yoshimasa 81/1
Nitschke, Philip 732/2/foto
Nixon, Richard 626/3, 627/3, 631/1
Niyibigira, Gerard 841/2
Niyitegeka, Gerard 136/3
Niyonzima, Déo 414/2
Njadat, Mohammed Odeh 292/3
Njie-Saidy, Isatou 722/1
Njorge, David 131/2
Njui, Anthony 774/3
Nkabinde, Sifiso 848/2
Nkadimeng, John 64/3
Nkana, Archibong 638/3
Nkoebe, Chief Peete 131/2
Nkomba, Moungounga N'Guila 724/1
Nkomo, Ernest Thutani 423/1
Nkomo, Joshua 423/1
Nkoua, Alphonse 724/1
Nkwain, Francis 774/2
Nobadow, Ata 517/2
Noeri, Said Abdoellah 803/3
Nogueira, Fernando 177/2/foto
Noir Michel 317/1, 694 2
Nolan, Lord 322 1
Nong Duc Manh, 805/2
Noor, Koningin 727/3
Norbu, Gyaincain 359/foto, 360/1, 585/1, 870/1
Nordheim-Larsen, Kari 820/3
Nordholt, E. 528/1, 531/3
Nordstroem, Hans Peter 823/2
Noriega Morena, Manuel Antonio 718/1
Norodom Sereivut, 142/3, 143/1/2, 436/1
Norodom Sihanouk, 142/3, 143/2/foto, 436/1
Norota, Hosei 78/1/foto, 78/foto
Nosaka, Koken 78/2/foto
Noseir, El Sayyid A. 50/3
Nothomb, Charles-Ferdinand 689/1
Nouhak Phoumsavan, 373/2
Noui, Ahmed 193/3
Nouri, Abdollah 645/1
Nouri, Mahamat 282/3, 846/3
Noviks, Alfons 173/1
Novoa Ponton, Alvaro 769/2
Nsabagannwa, Patrice 127/1
Nsadhu, Basoga 781/1
N'sambwe. Banguli 283/3
Nse, Amancio 275/1
Nsenda, Mutomba Bafawa 283/3
Nseng, Juan Olo Mba 491/2
Nsengiyunva, Anatole 422/2
Nsi, Amancio 491/2
Nsibambi, Apolo 781/1
Nsimba, Mwando 283/3
Nsomo, Melanio Ekondong 491/3
Ntafu, George 495/2
Ntagerura, André 422/2
Ntang, Ignacio Minlane 491/2
N'Tchasso, Nharebat Ninçaia 276/2
Nthenge, George 494/2
Ntibantunganya, Sylvestre 127/3, 413/2, 414/1/2/3, 415/2, 633/3, 634/1, 780/foto, 839/3, 843/2
Ntombela, David 848/2
Ntundu, Tumansi Benga 283/3
Ntungamulongo, Tshibanda 284/1
Nuaimi, Najib Mohammed al- 69/1
Nuate, Felix 200/2
Nu'aymi, Rashid Abdullah an- 427/3
Nucci, Christian 694/3
Nujoma, Sam 635/1, 777/2/3
Numbi, Kasongo 284/1
Nuñez, Vilma 826/1
Nuñez Beneth, José Luis 334/1
Nunn, Sam 49/3
Nureldayem, Omar 784/1
Nussbaum, Bernard 48/2
Nwandi, Simon Njami 774/2
Nyamdavaa, Galsandagiyn 663/1
Nyangoma, Léonard 843/3
Nyansanbuu, Luvsanbaldangiyn 663/1
Nye, Joseph S 82/3, 360/3
Nyerere, Julius 204/1, 409/3, 633/3, 780/1, 840/3, 842/3, 843/2
Nyima, Gehun Choekyi 360/1, 870/1
Nyiraniwangira, Damas 841/2
Nzababemba. Frederic 841/2
Nzo, Alfred 347/3
Nzobonimpa, Bede 127/3
Nzohabonayo, Venerand 841/2

O

Obame-Nguema, Paulin 567/2
Obasanjo, Olusegiin 639/1
Obed Asamoah, M. 724/foto
Obeegadoo, Louis Steven 198/3
Obenga, Théophile 724/1
Obiang Nguema Mbasogo, Teodoro 274/3, 275/1/2/3, 491/2
Obimpeh, Steve 492/1
Obode, Asuchi 638/2
Obote, Milton 133/2, 498/1
Ocalan, Abdullah 580/2
Ocampo Gaviria, José Antonio 556/3
Ochirbat, Punsalmaagiyn 663/1
Ochoa Palacios, José Arturo 565/1
Ode, Takao 78/foto
Odong, J.J. 781/1
O'Donohue, Lois 451/3
Oebajdoellajew, Machmadsair 516/3
Oedoegow, Mowladi 761/foto
Oedowenko, Hennadii 175/2, 750/1
Oengoereanoe. Ion 174/1
Oetenbajew, Erzjan 224/2
Ofonagoro Walter 201 2
Ogata, Sadako 239 3 foto
Ognjanovic, Vuk 611/2
Oh In Hwan, 229/1
O'Hanlonan, Siobhain 327/foto
Ohara Ichizo 369/2
Ojeda, Eduardo 485/1
Ojeda, Galo Abril 46/3
Okabe, Saburo 369/2
Okada, Mitsuo 653/2
Okello Lutu-a, Tito 133/2, 780/3
Okemba, Henri 724/1
Okonski, Zbigniew 37/3
Okoudou, Martin Aristide Leopold 774/2
Okuda, Mikio 369/2
O'Leary, Hazel 758/3
Oleksy, Jozef 173/1, 251/2/3/foto, 252/1/2/foto, 253/1/2, 614/1/2
Oliveira, Ana Mara de 566/2
Olomo, Dario Tadeo Ndong 491/2
Olszewski. Jan 37/1
Omar, Dahilou 844/2
Omar, Idi Ango 418/1, 779/2
Onkelinx, Laurette 684/1/2/3
Onoefrijtsjoek, Mychailo 175/1
Oovel. Andrus 165/1/2
Opio, Albina 133/2
Opmann, Mart 165/1
Opseth, Kjell 820/3
Owstelten. L. 15/2
Ordoñez de Larrea, Mariana 769/2
Oreja, Marcelino 544/1
Oric, Mevludin 92/1
Orlow, Wiktor 757/1
Orosco Graterol, Moises 125/2, 719/3
Ortega Espinoza, Jorge Teodoro 46/1, 338/1
Ortega Saavedra, Daniel 826/1/3/foto, 827/1/2/3, 828/2
Ortiz Escobar, Juan Carlos 556/1
Ortiz Martinez, Guillermo 124/1
Ortiz Moscoso, Arnoldo 189/3
Ortsjertsew, Waleri 804/1
Osakan Thammatheva, 373/2
Osaulenko, Oleksandr 750/2
Oshima. Tadamori 78/2/foto
Osipow, Joeri 181/2
Osman, Amal Abdel-Rahim 287/2
Ostaoenko. Smytro 175/1
Ostros, Thomas 393/3
Ota. Masahide 81/3, 82/1/3/foto, 365/3, 366/1/2, 654/2
Otafiire, Kahinda 781/1
Otasevich Toledo, Jorge 38/3
Otcho, Pierre 413/2
Othman, Abdul-Rahman Mohammed Ali 349/3
Otoenbajewa. Roza 514/1
Ouabari, Joseph 724/1
Ouandaogo, Bana 274/3
Ouantse, Daouda Mallam 199/2
Ouattara, Alassane Dramane 129/1
Oubandawaki, Ousmane Issoufou 779/2
Oudom Khattigna, 373/2
Ouedraoao, Ablasse 274/2
Ouedraogo, Eli 274/3
Ouedraogo, Kadre Desire 274/1/2, 774/1
Ouedraogo, Mahamoudou 774/1
Ouedraogo, Viviane Yolande 274/3
Oueidad, Loulid 278/1
Ouellet, André 186/3
Ouldi, Sidi Mohamed 777/1
Oumarou, Boube 418/1, 779/2
Oun, Jassem Muhammed al- 858/3
Ouologuem, Abdoulaye 496/1
Ousmane, Mahamane 199/2/3/foto, 200/1, 418/1/3, 778/2/3, 779/1/2
Ousseini, Inoussa 418/1, 779/2
Ouyahia, Ahmed 193/2/3
Ouyang De, 868/3
Oven, G.J.W. van 763/3, 764/2
Oviedo Silva, Lino Cesar 485/1/2/3/foto, 486/1/2/3, 487/1/2/foto
Owanesjan, Wahram 457/2/3

Owen, Nora 707/1
Owiny, Picho 13311
Owona, Joseph 774/2
Owono, Salomon Nguema 491/2
Owtsjarenko, Petro 750/2
Owtsjarow, Rumen 61011
Oyone, Ferdinand Leopold 774/2
Oz, Erdal 712/1
Ozawa, Ichiro 77/foto, 369/1/foto, 370/1/foto
Ozdemir, Ali Talip 707/3
Ozgur, Osken 459/3, 46011

P

Pacheco, Luis Amado 39/2
Packwood. Bob 47/3. 48/1/2, 270/2
Padilla, Jorge Alberto 333/2
Pagliarini, Giancarlo 81312
Pagrotsky. Leif 393/3
Pahad, Aziz 34711, 85311
Pahadi, Prasad 516/2
Paik Won Ku, 660/3, 661/1
Pairote Suwanchau-ee. 594/2
Paisley, Ian 703/foto
Pajero. Enrique 11712
Pajgin, Joeri 516/2
Pajon. Michel 31613
Pak, Zinowi 75513, 757/1
Pakpahan, Muchtar 796/2, 797/1/foto
Palacios, Ciriaco 82812
Palermo Cabrejos, Domingo 772/3
Pallomari, Guillermo 118/1, 33013
Palme, Olof 82311, 851/3
Pambudi, Rilo 512/3
Panariti, Suzanna 809/2/foto
Panchen Lama. zie Norbu. Gvaincain
Panday, Basdeo 12511
Panday, Ramon Dwarka 830/2
Pandolfi Arbulu, Alberto 772/3
Panekenan, Navy 512/foto
Panetta, Leon E 267/foto, 62713
Pangalos, Theodoros 103/1, 25012, 259/foto, 602/2, 745/1, 809/foto, 811/3
Panskow, Wladimir 75513
Papadopoulos, Alexandros 81113
Papaioannou, Militiadhis 81211
Papandoniou, Ioannis 811/3
Papandreou, Andreas 102/3, 103/1/2/3/foto, 249/3. 250/1. 810/1/2. 811/1
Papandreou, Georgios 250/2
Papandreou, Vasso 10311, 250/2, 811/3
Papantoniou, Alexandros 250/2
Papawa, Wladimir 167/3
Papazoi, Elisavet 81211
Papoulias, Karolos 104/foto, 10913, 110/foto
Paprizow, Atanas 608/3
Paraina, Auguste 7751213
Parajuli, Rajib 14712
Parajuli, Rajiv 800/3
Parakeov. Nikola 329/2
Paramonowa, Tatjana 18112
Pardo Garcia-Peña. Rodrigo 555/2/foto. 55612 55713, 55911
Paredes Canto, Cesar 773/1
Paredes Peña, Diego 47/1
Pareja, Jorge 47/2
Parizeau, Jacques 186/1, 187/2/foto
Park Chung Hee, 44512
Park Jae Yoon, 229/1
Parker, Ali 85111
Parra Herrera. German 337/2
Partrap, Harry 125/1
Parvati, Lakshmi 22113
Pasailague, Roberto 47/2
Paschke, Karl 523/1
Pasic, Hilmo 310/2
Pasqua, Charles 26/3
Pasquini, Pierre 28/1
Passoemaljoek, Wiktor 41012
Pastoechow. Boris 46113
Pastora Gomez, Eden 19012, 826/foto
Pastrana Arango, Andres 119/3
Paswan, Ram Vilas 592/1
Patasse, Ange-Felix 415/2/foto, 63512, 636/1
Patel, Dipak 284/2, 786/3
Patel, J H. 59213
Patel, Lilian 49512
Patiasjwili, Dzjoember 166/foto, 167/1/2
Patijn. Michiel 247'2
Patil, Shivraj 439/2
Patrick David Matthew Olimi Kabayo II, 133/3
Patten, Chris 73/2 3.74 1'3/foto, 362 2'3, 363/1/2, 364/1/2/3, 365/1, 585/2/3, 586/2
Patterson, Percival J. 116/2
Patterson, Wright 9311
Pattison, John 696/2
Patton, Paul 270/1
Paul Ikounga, Martial Vincent de 72411
Paula Gutierrez, Francisco de 76811
Pawlak, Waldemar 36/3, 37/1, 252/foto
Pawlow, Diinitur 601/1
Paz, Rodrigo 562/2
Paznjak, Zjanon 45012, 738/1
Paz Zamora, Jaime 330/2
Paz Zamora, Nestor 39/3
Pearson, Daniel S. 619/2
Peci, Kristofer 80912
Peck, Raoul 398.2
Pecorelli, Mino 169/1, 38713, 817/1
Pedrozo, Gustavo 487/2
Peero, Abdool Razack Mahomed Ameen 198/3
Peiris, G.L. 23213, 233/2/3
Pelhan, Segij 329/3
Pell, Claiborne 62313, 797/2
Pellumbi, Servet 602/foto
Pena, Federico 7613
Pena Ben-Ben, Arlindo Chenda 53/1/foto
Peña Gomez, José Francisco 481/foto, 482/1/2/3
Peña Triviño, Eduardo 4613
Peng, James 72/2
Peng Ming-min, 149/1, 376/foto, 377/1
Penic, Ivan 10811
Pewer. Bram 693/foto. 694/1
Peponis, Anastasios 103/1, 250/2
Peprah, Richard Kwame 491/3, 492/1
Perben, Dominique 28/1
Pereira, Raimundo 276/2
Peres, Shimon 66/2, 205/2/3, 206/1/3, 207/foto, 208/1/3, 210/1/2/3/foto, 212/2, 213/1/2/3/foto, 215/3, 423/2, 424/2/3, 425/1/2, 426/3, 427/1/3/foto, 428/1/2, 432/2, 433/3, 434/1, 503/1/2/3/foto, 504/1/3, 505/1/foto, 506/1/2/3, 507/1/2, 575/3, 576/3, 577/1, 578/1/2, 579/3, 642/1, 645/3, 789/1
Peretti, Jacques de 691/foto
Peretti, Jean-Jacques de 28/1
Perevet, Zacharie 774/2
Perez. Carlos Andres 71913
Perez Balladares, Ernesto 395/foto, 717/foto, 718/1
Perez Casado, Ricardo 607/foto
Perez Silva, Carlos MacDonald 337/3
Perez y Perez, Henrique 483/1
Perez Yoma, Edmundo 41/3
Périssol, Pierre-André 28/1
Permadi, 795/3
Pernell, Geoff 460/3
Pernès, Claude 31613
Pérodin, Roger 120/3
Peron, Maria Estela 553/1
Perot, Ross 49/2/3, 406/3, 624/2. 832/1/2. 835/3/foto. 836/1/2/3, 837/1, 838/2
Perote Pellon. Juan Alberto 25412
Perron, Marshall 732/foto
Perry, Ruth 725/3 726/1/foto
Perry, William J 82/1/2, 159/foto, 16311, 206/3, 229/3, 309/3/foto, 464/3, 601/1, 607/1, 63113, 648/foto. 653/1, 750/3, 758/3, 856/foto 866/2
Perry Rubio, Guillermo 55613
Persad-Bissessar, Kamla 12511
Persson, Göran 393/2/3/foto, 807/foto
Petalo, Koko 681/3, 68211
Peterson, Pete 804/2/foto
Peterson, Thage G, 393/3
Petkoff, Teodoro 399/2/3
Petrovic, Madeleine 111/foto
Petrovic, Marijan 10811
Petsalnikos, Phillipos 250/2, 81211
Pettigrew, Pierre 18613, 187/1
Peynado, Jacinto 48113, 482/1
Pham The Duyet, 805/3
Pham Van Tra, 805/2
Phan Van Khai, 517/3, 805/2, 805/2
Philibert, Jean-Pierre 695/2
Philips, Bill 699/2
Phillips, Daphne 125/1
Phisan Murilasathon. 59411
Phoolan Devi, 39013, 591/1/foto
Pichardo Pagaza, Ignacio 334/2
Pierkhan. Mohammed 830/2
Pierre, Abbé 695/2/3/foto
Pierre-Charles, Gérard 39811
Pieterse, Buks 83111
Piétrasanta, Yves 69012
Pietro, Antonio di 383/3, 385/3, 387/1/2, 812/3, 813/1/foto
Pietrowicz. Miroslaw 252/2/3
Piks, Rihards 74712
Pilapil, Eduardo 437/2
Pilip, Ivan 618/3/foto
Pillay, Ramsamy Chedumbarum 198/3
Pilot, Rajesh 224; 1
Pingeot, Anne 319/3
Pingeot, Mazarine 319/3
Piriheiro, Paolo Sergio 414/3
Pinochet Hiriart, Augusto 40/3
Pinochet Ugarte, Augusto 40/1/2/3. 41/1/3/foto, 716/1
Pinto, Alcino Barros 279/2
Pinto, Emmanuel 13312
Pinto, Michele 813/1
Pinto Mancheno, Mauricio 45/1/2, 47/1
Pinto Monteiro, José Antonio 416/3
Piqué, Charles 687/1
Piqué i Camps, Josep 551/3, 552/1/foto
Pires, Fortunato 84611
Pirinski, Georgi 610/2
Pitra 'Petroff', André 566/2
Pitra Costa Neto, Antonio 566/2
Pitta. Celso 480/2
Pityana, Barney 62/3
Platek, Zenon 61512
Flavsic, Biljana 92/foto, 605/2/3
Playfair, Frank 488/2
Plaza, Leonidas 769/2
Plessis, Barend du 60/2
Ploeg, F. van der 678/1/2/3
Podberezkin, Aleksej 757/3
Podesta, Carlos 48413
Podkanski, Zdzislaw 252/3, 61512
Poelikowski, Konstantin 761/2/3
Pohiva, Akilisi 236/1/2
Polanen, Sam 48912
Polay Campos, Victor 338/2
Poleto, Alberto 126/1
Pollard, Jonathan Jay 213/3
Polo Calderon, Braulio Hermitano 773/1
Pol Pot, 650/1
Poltawets, Wiktor 175/1
Pommek Dalaloi, 72911
Pompidou, Georges 320/1
Poncelet, Jean-Pol 135/3
Ponnambalam, K. 23311
Pons, Bernard 27/foto, 2811
Pont, Tamara Bopp du 59511
Pooya, Agha Murtaza 731/1
Pop, J.J.H. 53311
Popescu, Dumitru 615/3
Popescu, Ioan 615/3
Popieluszko, Jerzy 61512
Powovas, Petras 463/3
Popovski, Vlado 329/2
Portelli, Freddie 820/1
Porter, Dame Shirley 699/2/3, 700/1
Portillo, Alfonso 188/3, 189/2/foto
Portillo, Michael 159/foto
Porto, Arlindo 479/2
Porzner, Konrad 540/3, 54111
Posoewaljoek, Wiktor 205/3
Potanin, Wladimir 757/1/2
Pottakis, Ioannis 10311
Pourier, Miguel A. 765/3
Pous, J.W. 681/2/foto
Powell, Alma 26813
Powell, Colin 4913, 268/2/3/foto, 26911, 403/2, 624/2, 831/2, 835/1
Prabhakaran, Vellupillai 233/1/foto, 80213
Prado y Colon de Carvajal, Manuel 25413,23511
Pramarn Adireksarn. 875/2
Prapiestis, Jonas 463/3
Prasong Bunphong, 30213, 594/2
Prat, Juan 115/foto
Pratt, Larry 40311
Precede, Idi Buhanga 127/1, 841/2
Prescott, John 323/foto
Préval, René 121/2/foto, 397/1/3/foto, 398/2
Previti, Cesare 385/2/foto
Prévost, Odette 19213
Prida, Eduardo Ramon 33212
Priebke. Erich 171/1. 818/3. 819/2/foto
Primakow, Jewgeni 390/3/foto, 467/3/foto, 468 1, 476/foto, 477/1, 560/1/foto, 565/1, 578/1, 598/2/3/foto, 755/3, 75711, 870/3
Prka, Bozo 108/1, 61113, 612/1
Prlic, Jadranko 310/2/foto, 60311, 604/foto
Prodi, Romano 381/3/foto, 383/1, 384/3, 385/1/foto, 386/1, 387/2, 734/foto, 74211, 74313, 81211,213, 81311, 81412,815/1, 818/1

Proença, Helder 276/2
Pronk. Jan 9/3, 496/1
Prunier, Gerard 840/2
Puech, Jean 27/1
Pujol i Soley, Jordi 255/3/foto, 551/2, 552/1
Pulley, Rosa 768/foto
Purryag, Rajkeswur 198/3
Putter, Dries 63/2
Pyl, Georges 685/3

Q

Qaboos bin Said, Sultan 138/foto, 294/3, 506/1
Qamar, Naveed 731/1
Qamber, Isa Ahmed Hassan 500/1
Qasi, Mustafa al- 293/1
Qasim, Na'im 66/3
Qasir, Nizar Juma Ali al- 290/3
Qawasimi, Ali al- 646/3
Qhobela. Molapo 63713
Qhojeng, Thabang 638/1
Qian Qichen, 70/2/3, 7312, 74/1/2, 139/2, 360/2, 363/1, 582/2/3, 585/2, 593/3, 652/3/foto, 656/1, 779/3, 867/1/2, 870/3
Qiao Shi, 72/3, 363/foto, 86512
Qidreh, Khaled 647/1
Qowar, Samir 292/3
Qrei, Ahmed (Abu Ala'a) 432/3/foto, 647/2
Quaidoo, P.K.K. 19512
Quaih, Oscar 57/3
Qudah, Ahmad 292/3
Quinn, Jack 48/2
Quintana, Omar 769/2
Qureshi, Mohammed Shafi 592/3
Qurie, Ahmed 208/3

R

Rab, A.S.M. Abdur 792/3, 793/1
Rabah, Sadok 786/1
Rabbae, Mohammed 525/1/3, 526/foto, 528/1/2, 678/2
Rabbani, Burhanuddin 218/3, 219/1, 435/1/2, 649/1/2
Rabbu, Abu al-Ela Abed 288/foto
Rabbuh, Yasir Abd Ar- 434/2, 646/3
Rabemanantsoa, 775/2
Rabenindrainy, Ramaneolison 197/1
Rabetsitonta, Tovonanhary 197/1
Rabin, Leah 208/3, 209/3, 210/1
Rabin, Yitzhak 32/3, 67/1, 139/1, 205/2, 208/1/3, 209/1/2/3, 210/1/3, 211/2, 212/1, 213/3, 215/3, 266/1, 268/3, 269/1, 43112, 503/2, 504/2, 506/2, 507/1/2, 727/3, 790/3
Rabotoarison, Charles Sylvain 77513
Rachmanow, Imamoli 23413, 509/1/foto, 516/2/3, 517/1, 80312, 804/1
Radanielina, Narison 197/1
Radhakishun, Pretaapnarain 829/3, 830/2
Radi, Muhammad Abdl-Hadi 287/2
Radic, Jure 108/1
Radic, Miroslav 96/2, 608/2
Raditapole, Khauhelo Deborah 638/1
Radl, Alexander 112/3
Radoejew, Salman 472/3, 473/foto, 474/1
Rafeeq, Hamza 125/1
Raffarin, Jean-Pierre 28/1
Rafighdust, Moshen 140/foto
Rafsanjani, Ali Akbar Hashemi 139/3, 140/1/2/3, 209/1. 429/1/2/3. 430/2. 43112. 64412. 645/1. 775/1, 781/2
Ragheb, Ali Abu al- 292/3
Ragnar Grimsson, Olafur 712/foto, 713/1
Raguz, Martin 310/3
Raherimanjato, Jean-Claude 197/1, 494/3
Rahim, Tayyib Abd al- 646/3
Rahim Thamby Chik, 302/2/foto
Rahimow, Tahir Ghafoerowtisj 801/2
Rahman, Ahmed Abd al- 646/3
Rahman, Asad Abd al- 434/2
Rahman, Mahbubur 511/1
Rahman, Mohammad Habibur 510/2/3/foto, 793/3
Rahman, Mohammad Zillur 793/1
Rahman, Mujibur 793/1
Rahman, Omar Abdel 50/2/foto, 273/2
Rai, Bal Bahadur 147/2
Rai, Kalpnath 223/3, 438/3
Rainha, José 479/2
Rainha Junior, José 478/3
Rajapow, Matkarim 80411
Rajavi, Maryam 644/3
Rajicevic, Tomislav 611/2
Rajneesh, Bhagwan Shree 273/2
Rajoub, Jibril 426/foto
Rajoy Brey, Marìano 551//foto
Rakkiat Sutthana, 302/3
Rakotoinalala, Mireille 197/1
Rakotonavahy, Soloniaina 775/3
Rakotoniaina, Albert 197/1
Rakotonirainy, Germain 775/3
Rakotonirainy, Henri 197'1, 775/1
Rakotovahiny, Emmanuel 196/3, 494/3, 775/1
Rakotovolona, Henri 197/1
Ralaizanadraoto, Jean-Marie 775/3
Ram, Sukh 222/3, 223/1
Ramaphosa, Cyril 64/2, 570/2/3/foto, 571/1, 572/foto, 848/3, 852/2/3
Ramaromisa, Daniel 775/3
Ramaroson, Alain 197/1, 775/3
Rambeloson, Alfred 775/3
Ramdass, Motee 198/3
Ramdhani, Harold 829/3
Ramgoolam, Navin 198/2, 198/3
Ramgoolam, Sir Seewoosagur 198/2
Rami, Mohammed 101/foto
Ramirez, Alvaro 826/1
Ramirez, José 124/2
Ramirez, Maria Eugenia 124/2
Ramirez Abadia, Juan Carlos 556/1
Ramirez Boettner, Luis Maria 487/2
Ramirez Quintero, Ivan 399/3
Ramiro, Hilarion 437/1/2
Ramizi, Zylyftar 602/1, 809/3
Ramon, Haim 210/3, 211/1
Ramoowalia, M. 592/1
Ramos, Fidel 144/1/2/3, 218/2/foto, 437/1/2, 438/1, 871/foto, 872/2/3, 873/1
Ramos Castro, Alvaro 394/foto
Ramos Obregon, Luis Alfredo 331/1
Ramsaran, Manohar 125/1
Rana, Pashupati S.J.B.147/2
Rana, Shanti Shumsher 80013
Rana, Shanti Shurshere 147/2
Ranariddh, Norodom 143/1, 218/foto, 373/2, 649/3/foto
Randafison, Richard 775/1/3
Randimbiarison, Joelison 775/3
Randjietsing, Radjkoemar 831/1
Randriamanjaka, Jean-René 775/1
Randrianaivo, Sylvain 775/1/3
Randrianiaina, Johnson 775/2/3
Randwijck, R.J.C. van 527/1, 528/1/2/3/foto, 529/1
Ranjeva, Marcel 775/1, 77513
Ranjivason, Theodore 775/1
Rao, N.T. Rama 221/3
Rao, P.V. Narasimha 220/2, 222/2/3, 223/2/3, 438/1/2, 439/1/2, 588/2/foto, 589/1, 591/2, 592/2
Raoelfils. Royal 197/1
Raoult, Eric 28/1, 315/3
Rasendratsirofo, Elyette 775/1/3
Rashid, Amir Muhammad 502/2, 735/foto, 856/foto
Rasizade. Artoer 737/1
Rask, Mart 165/1
Rasmijn, Lucas 762/3, 763/2, 764/1/2
Rasnacs, Dzintars 172/3
Rasolo, André 775/1/3
Ratkevicius, Kazys 462/3, 463/1
Rato Figaredo, Rodrigo 55113, 551/foto
Ratsirahonana, Norbert 49511, 775/1/2/3
Ratsivalaka, Michele 197/1
Ratwatte, Anurhuddha 802/1/3/foto
Rauti, Pino 387/1
Ravao, Thérèse 197/1
Raveles-Resida, Yvonne (Wonny) 830/2
Raventos, Joan 256/foto
Raviv, Avishai 209/2/foto
Ravony, Francisque 196/3
Ravutia, Albert 596/2
Rawlines, Jerry 57/3. 58/1/3. 195/2/3. 419/3. 495/3, 724/1/2, 725/foto
Ray, Satish Chandra 793/1
Raya, Khobari 516/2
Raya, Mahendra 147/2, 800/3
Raza, Bashart 440/3
Razafimbevalo, Julien 775/1
Razafindralambo, Edilbert 126/3
Razaleigh Hamzah, 51413, 515/1
Razanabahiny. Jerome Majorama 775/3
Razanaboto, Jean-Louis 197/1
Raznjatovic 'Arkan', Zeljko 91/3
Razzak, Abdur 793/1
Reagan, Nancy 626/3
Reagan, Ronald 623/2, 624/1, 626/3, 833/3, 834/3
Rebelo de Sousa, Marcelo 821/3, 822/foto
Recica, Nudzain 310/2
Reddy, Raghunath 221/3, 440/2
Redjosentono, Saimin 830/2
Reed, Ralph 624/2
Reed, Scott 83711
Reeve, Christopher 833/3
Refalo, Anton 820/1
Refell, Victoria 58/2
Regonessa, Maurice 635 2, 636/1
Rebmani. Cherif 721/3
Rehnquist, William H. 630/1
Reich, Robert 518/foto, 619/foto
Reiljan, Villu 165/1
Reina Idiaquez, Carlos Roberto 333/3, 334/1
Reis. Edgardo 489/2
Reis, José Antonio dos 416/3
Reith, Peter 450/2
Reitsma, R. 13/3/foto
Ren Wandling, 869/1
Reno, Janet 50/1, 55911, 627/3, 629/1
Rcodica, Carmencita 43712
Reppas, Dimitris 250/2, 259/foto, 812/1
Rerngchai Marakanonda 874/1
Reutlinger, Paul 685/2
Revello, Alfonso 38/3
Rex, Robert jr. 303/3
Rexrodt, Günter 244/foto, 867/2
Rey, Marie-Michelle 120/2
Reyes, Camilo 556/2
Reyes Heroles, Jesus 334/2
Reyes Mayen, Luis 189/3
Reyes Villa. Manfred 715/2
Reynolds, Mel 48/2
Rha Woong Bae, 229/1
Rheimi, Mufleh 292/3
Riady, Mochtar 837/2
Ribeiro, Fabian 571/2, 850/2
Ribeiro, Florence 571/2, 850/2
Ribeiro, Manuel 265/1
Richards, Rod 701/1
Richardson, Bill 440/2, 6561213, 658/3
Richardson, William 3321112
Richter, Guillermo 71511
Rida, Sulayman 287/2
Rifkind, Malcolm 74/1/foto, 205/2, 246/foto, 248/3, 364/1, 546/1, 553/3/foto, 559/3, 585/2, 640/3, 697/3, 698/2/3, 700/foto, 739/3, 740/1, 741/foto, 825/1, 870/2
Riman, Martin 618/3/foto
Rincon, Miguel 33812
Rios Montt, José Efrain 188/3/foto, 189/2
Ritz, Armin 601/1
Rivlin, Alice 267/foto, 407/3
Rizal, Teknath 298/1
Rizk, Elias Abou 351/foto
Rizvanbegovic, Fahrudin 31013
Rizzo Garcia, Socrates 562/3, 563/1
Rjabow, Nikolaj 178/1, 179/1
Robaina Gonzalez, Roberto 43/4, 333/1/foto, 560/1/foto
Robillard, Lucienne 187/1, 715/2
Robinson, Arthur 125/1
Robinson, Mary 707/1
Robleh Awale, Aden 340/3, 34111
Rocard. Michel 26/3
Rocha Sardinha de Castro, José da 566/2
Rocha Vieira, Vasco 799/3
Rochlin, Lew 178/1, 756/1/2
Rock, Allan 187/1
Rodjonow, Igor 755/3, 756/1, 757/1/3, 758/1/foto, 761/3
Rodjonow, Pjotr 757/1
Rodrigues, Simao Monteiro 416/3
Rodrigues Pereira, Mauro Cesar 480/3
Rodriguez, Andres 486/2
Rodriguez, Frank 768/2
Rodriguez, Jorge 554/2
Rodriguez, Manuel 41/1, 716/1
Rodriguez del Orbe, Abel 768/2
Rodriguez Galindo, Enrique 549/2/foto
Rodriguez Garcia, José Luis 43/1
Rodriguez Orejuela, Miguel 117/1/foto
Roesoe, Eugen 17411
Roestamchanli. Sabir 161/2
Roethof, H J. 681/2/3/foto
Roetskoj, Aleksandr 178/2, 75713
Roh Tae Woo, 226/1/2/3/foto, 227/1/2/3, 228/2/3/foto, 443/3, 444/1/3, 445/1/2/3
Rohatyn, Felix 407/3

Rojas Parra, Frrddy 399/2
Rojas Perez, 125/2
Rojas Tabar, Juan Bautista 76812
Roldos Aguilera, Jairnr 769/1
Romaios, Yeoryios 81211
Romani, Roger 2811
Romanow, Anatoli 183/3, 184/2
Romay Beccaria, José Manuel 552/1/foto
Romdhan, Ali Ben 277/1
Romero, Abraham 46/3
Romero, Carmen 549/foto
Romiti, Cesare 74313
Rompuy, Herman Van 20/2
Rønbeck, Sissel 82013
Ronchi, Edoardo 81311
Roque, Juan Pablo 332/3
Roque dos Santos, Roosevelt 766/2
Rosa, Javier de la 25413. 25511
Rosario. Antonio Gualberto do 41613
Rosati, Dariusz 251/1/foto, 25213
Rosenmöller, Paul 6761112, 67713
Rosero, Fernando 76912
Ross, Denis 205/3, 20613, 427/foto
Rossa, Proinsias de 703/foto
Rossignon, André 68912
Kossinot, André 31613, 690/1
Rostenkowski, Dan 629/2
Rotblat, Josrph 85/3/foto
Roth, William 4812
Rou. Daway 774/2
Roudhan, Nasser Abdullah al- 858/3
Rouvoet, A 525/3, 526/foto
Rowlands, Sherry 83411
Rua, Fernando de la 554/3
Rubasomoheto. Gervais 84112
Rub'i, Ahmad Abdullah al- 858/1
Rubiks, Alfreds 747/3
Rubin, Robert E. 157/2, 26513,267/1/2, 377/foto, 400/2/3/foto. 522/1
Rubinstein, Amnon 21013
Ruhe, Volker 131213, 743/1, 746/foto
Ruhuna, Joachim 84311
Ruhuza, Christine 841/2
Ruiter, Job de 1013, 762/2/foto, 76312, 764/1
Ruiz Massieu, José Francisco 12412, 33711
Ruiz Massieu, Mario 124/2
Rukikaire, Matthew 781/1
Rukingama, Luc 841/2/foto
Rukmana, Siti Hardijanti (Mbak Tutut) 51311
Ruml, Jan 392/2, 618/3/foto
Rungunda, Ruhakana 78111
Rupo, Elio Di 68512
Rushdie, Salman 43113
Rushteh. Atta Abu 29312
Rutaganda, George 783/2/3, 42112
Ruutel, Arnold 163/1, 16511, 738/3
Ruyter, overste De 1213
Rwabyomere, Joan 13312
Rwendaire, Abel 781/1
Rwigyema, Pierre-Celestin 13512, 782/3/foto 783/1
Ryan, Michael 70112
Rybkin, Iwan 179/foto
Ryzjkow, Nikolaj 757/2/foto

Saadeh, Georges 86111
Saadi, Said 19211
Sabah, Ali Abah as-Salim as- 85811
Sabah, Jabir al-Ahmad al-Jabir as- 138/foto, 85813
Sabah, Mohammed Khaled al-Hamad al- 85813
Sabah, Sa'ud Nasir Sa'ud as- 858/1/foto, 85911
Sabah, Saad al-Abdulah as-Salim as- 85813
Sabah, Saad al-Abdullah as-Salim as- 64411, 858/3
Sabah, Sabah al-Ahmad al-Jabir as- 427/3, 858/3
Sabah, Salem Sabah al-Salem as- 85813
Sabally, Sana 19512
Sahanci, Ozdemir 26011
Sabdarat, Abd al-Basit Salih 56912
Sabloek, Petro 46711
Saccoh, Sheku B. 49913
Sacirbey, Muhamed 93/2/foto
Sackor, Edward 726/1
Sadat, Anwar 574/2
Sadeque, A.K.M. 51013
Sadeque, A.S.H.K. 79311
Sadi, Saïd 721/3
Sa'dun, Abd al-Baqi Abd ai-Karim al- 29111
Sa'dun, Ahmed Abd al-Aziz al- 85911
Sadykow, Saniad 737/1
Saffa, George K. 499/3
Saffire, William 271/2
Saglam, Mehmet 710/2
Sahhaf, Muhammad Said Kazim al- 857/foto
Sahlin, Mona 392/3/foto, 39311
Sahraoui, Abdel Baki 2512
Saibou. Ali 418/2
Said, Sayyid Fahad bin Mahmoud al- 64411
Saidi, Ridwan 79612
Saika, Hiteshwar 59213
Sainovic, Nikola 611/2
Sakamoto, Tsutsumi 75/2/3, 65312
Sakassina, Jerome-Desiré 41312
Salaam, Mullah Abdul 21912
Saiah, Rachid Ould 278'2
Salamanca. Adolfo 11713
Salamat, Hashim 87212
Salameh, Akrarn 64211
Salameh, Hassan 642/1
Salaoundji, Tidjani 19313
Salazar, Ramon 48312
Saldanha, Alcides 767/3
Saldanha, Eugenia Araujo 276/2
Saleem. Mohammed 447/3
Saleh, Ali Abdullah 1411213,21312, 35011, 42713, 644/1
Saleh, Bakri Hasan 5813, 59/1
Saleh, Ei Zubeir Mohammed 568/foto
Saleh, Parwez 73111
Saleh, Saadi Mahdi 29111
Salem Kronfle, Miguel 769/2
Sales, Radesa François De 775/1
Salgado Cordero, Enrique 772/2
Salia-Bao, Kemoh 49913
Salifou, André 417/3, 778/1, 779/2/3
Salih, Abd al-Ilah Hamid Muhammad 29013, 29212
Salih, Ãbd al-Ja ad 64613
Salih. Bakri Hasan 569/2
Salim, Salim Ahmed 34212, 63313, 724/foto
Salinas de Gortari, Carlos 124/2, 334/1/2, 33512, 337/1, 772/2
Salinas de Gortari, Raul 12412, 334/1/2, 337/1, 772/2
Sallam, Ismail 28712, 787/2
Salleh Tun Said Keruak, 515/1
Salman, Ali 20811
Salman, Ramzi 237/foto
Salvi, John C. 40813
Sam Rainsy, 650/foto
Sam Rangsi, 14213, 14311
Samak Sundarevej, 874/1
Saman Vignaket, 37312
Samaniegro, Norma 33412
Samba. Sow Adema 277/3
Samondo, Marcos 83911
Sampa, Chitalu 28411
Sampaio, Jorge 176/3, 177/1/foto, 821/1/foto
Samper Przano, Ernesto 11613, 117/2/3/foto, 118/1/foto, 119/2/3, 158/foto, 33013, 331111213, 395/foto, 55512,556/1/2/3, 557/2/3
Sampil, Moussa 723/1
Samuels, Gordon 449/3
Sanchez Berzain, Carlos 3812, 39/1/2
Sanchez de Lozada, Gonzalo 3811, 391113, 330/2, 395/foto
Sandal, Reidar 82013
Sands, Lee 7111, 36113, 583/1/foto, 865/foto
Sane, Malal 276/3
Sanei, Ashrafossadat 13913
Sangaré, Abou Drahamane 13012
Sangheli, Andrei 46412
Sanguinetti, Julio Maria 115/foto, 39413, 713/foto
Sankawulo, Wilton 5713, 417/3, 725/3, 72611
Sankoh, Foday 279/2, 499/1/2/foto
Sanoh Thienthong, 875/2
Sanou, Seydou Baworo 27413
Sanou, Thomas 27413
Sant, Alfred 819/3/foto, 8201112
Santacruz Londono. José 11613. 331/3. 556/1
Saritaella, Jesus 25412
Santer, Jacques 4011, 98/foto, 155/1, 247/foto, 248111213, 519/foto, 54311, 54413, 54613, 734/foto, 73912, 740/1, 741/3/foto, 74412
Santiago Zaracho, generaal 48712
Santoni. Charles 696/1
Santos, Jorge 555/foto
Santos, José Eduardo dos 5211/2/3, 339/3/foto, 565/3, 56611, 735/1, 83813
Santos, Luis Carlos dos 47913
Santos Franca Ndalu', Antonio dos 5211
Saracoglu, Rusdu 70713, 708 2
Sarahneh, Ibrahim 42412
Sarayrah, Jamal 29213
Sardjoe, D. 48813
Sardjoe, Dilip 82912
Sarid, Yosi 210/3, 504/1
Sarinic, Hrvoje 108/foto, 109/1/foto
Sarkinas. Reinoldijus 46312
Sarney, José 264/1, 477/2/3, 478/1
Saro-Wiwa, Ken 15612, 200/1/2, 201/3, 20211, 37912, 4191113, 42011, 42111, 639/1
Sarovic, Mirko 312/foto
Sarr, Paul 723/1
Sarraj, Eyad 647/1/2
Sarre. Elie 774/1
Sarsam, Ma'n Abdullah 290/3
Sarvan, Nazmi 710/3
Sasnowski, Aljaksandr Oeladzimirawitsj 458/3
Sassen. E.M.J.A. 680/2/3
Sasser, James 70/3
Sassou Nguesso, Denis 494/2/3, 72312
Sata, Michael 78613
Sato. Kanju 370/2
Sattar, Ambaree Abdull 72912
Sattar, Chaudhry Abdus 731/1
Saudargas, Algirdas 17313
Sauvaigo, Suzanne 69512
Savage, Sean 30/1
Savimbi, Jonas 52/1/2/3, 53/1, 339/1/3/foto, 34011, 56512, 83813, 839/1/2/3
Savir, Uri 20513, 20613, 427/foto, 641/1/foto
Savisaar, Edgar 16413, 165/1/2, 46111, 738/2
Saw Lwin, 51513
Sax-yer, Harry 19513
Sayeed, M.A. 793/1
Saygin, Isilay 707/3, 710/2
Sazonaw, Aljaksandr 737/3
Scalfaro, Oscar Luigi 168/3, 169/2, 170/2/foto, 381/1/2/3, 382/1/2/3, 386/2, 818/1
Scalon, Peter 733/3
Scargill, Arthur 324/3, 699/foto
Schabowski, Günther 25/foto
Scharping, Rudolf 22/1/2/3/foto, 538/1, 540/3
Schäuble, Wolfgang 534/foto
Scheltema-De Nie. O. 764/2
Scherf, Henning 537/foto
Schimanek, Hans-Jörg 11213
Schjött-Pedersen, Karl Eirik 82013
Schleyer, Hans-Martin 2411
Schlögl, Karl 389/2/foto
Schmidt, Heide 111/foto
Schmidt-Jortzig, Edzard 24313
Schmitz, Christina 1113
Schmitz, E. 527/foto
Schneider, Claudia 54112
Schneider, Jaromir 618/3/foto
Schneider, Jurgen 54111
Schoeman, Fanus 34811
Scholten, Rudolf 389/2/foto
Schoof, Rob 526/1
Schori, Pierre 393/foto
Schouwenaar, A.J. 68013
Schouwenaar-Franssen, Johanna Frederika 680/3
Schröder, Gerhard 22/1/2/foto
Schussel, Wolfgang 111/3/foto, 38911, 389/foto
Schutte, G.J. 53312, 67611. 677/1/3, 67812
Schwartz, Eric 21112
Schweitzer, LeRoy 62813, 62911
Schweitzer, Louis 317/2
Schyman, Gudrun 100/foto
Scierski, Klemens 252/3
Scindia, Madhav Rao 22313, 43812, 58712
Scognamiglio, Carlo 38211
Scott, Sir Richard 324/1/2/foto
Sebastian, Roberto 43711
Sebastiao, Pedro 56612
Sedney, Jules 49011
Segatwa, Fabien 127/1
Segev, Gonen 21013
Segovia, Fausto 4712
Seifart, Angel Roberto 48513, 487/1
Sekautu, Makara 342/1
Seker, Bahattin 710/2
Sekimonyo Wa Mangango, 28411
Selezniow, Gennadi 469/foto
Selmani, Aslan 32912
Sembereka, Richard 49512
Semedo, Maria Helena 41613
Semynozjenko, Wolodymyr 750/2
Senaoana, Moeketsi 63713, 63811
Sener, Addullatif 710/2
Senghor, Diamakoune 202/2/3
Sennholz, Everett 517/3

Senoussi, Aziza Ahmat 847/1
Separovic, Miroslav 108/1
Sepe, Marzio 817/2
Seraj, Shahjehan 296/1
Sere, Alassane 274/3
Sereni Mosquera, Liber 718/3, 719/1
Serow, Waleri 757/1
Serpa Uribe, Horacio 117/foto, 119/1, 331/3
Serra, José 264/1, 480/1/2
Serra Rexach, Eduardo 551/3, 552/1/foto
Serra Serra, Narcis 549/2
Serrano, Irma 336/foto
Serrano Avila, Roberto 558/1
Serreqi, Alfred 602/2
Seux, Bernard 690/1
Seydou, Abdouramane 199/2, 779/2
Sezgin, Sedat 23/2
Sfiriou, Kosmas 250/2
Sha Zukang, 361/1/2, 378/1
Shaath, Nabil 208/3, 427/foto, 646/3
Shabangu, Susan 348/1
Shabuddin, Makhdum 730/2
Shafeeu, Ismail 729/2
Shafi, Haider Abdel- 217/2, 432/3, 434/foto
Shah, Abdullah 729/3
Shah, Wali Khan Amin 273/1
Shahak, Amnon 66/2/3, 576/2, 577/1, 578/3, 859/2
Shahbazouri, Maryam 139/3
Shahid, Muhammad Afaq Khan 731/1
Shahin, Abu Ali 646/3
Shakah, Ghassan al- 434/2
Shaker, Sharif Zaid ibn 292/3, 293/1/foto
Shakespear, Nigel 477/1
Shakhanbeh, Abdul Hafez 292/3
Shalal, Moshe 210/3
Shalikashvili, John 378/3
Shamat, Amin Abu al- 295/1
Shamata, Halit 809/1/foto
Shamgar, Meir 504/2
Shamir, Yitzhak 506/2
Shamlan, Ahmed al- 500/1
Shamuyarira, Nathan 640/3
Shandu, Eileen 348/1
Shangari, Brima 279/2
Shankar, Shiv 221/3, 592/3
Shao Huaze, 865/2
Shara, Farouk al- 577/foto, 791/2
Sharafkandi, Sadeq 431/2
Sharansky, Natan 788/2, 789/1
Sharar, Mohammed Dhaifallah 858/3
Shareen, S.K. 221/1
Sharief, C.K. Jaffer 220/1/2
Sharif, Mahmud Sayyid 287/2
Sharif, Mian Mohammed Nawaz 730/3
Sharif, Mohammed Safwat 287/2
Sharif, Mohleddin al- 424/foto
Sharma, Shankar Dayal 591/2/3/foto, 592/2
Sharon, Ariel 50411, 788/3, 789/1/3/foto
Sharp, John 450/3
Shastri, Dhindi Raj 147/2
Shawez, Roz Nuri 857/3
Shazli, Kamal 287/2
Shbeilat, Leith 727/3
Shehu, Tritan 809/1/foto
Shen Guofang, 361/1, 582/2, 866/1/foto
Shephard, Gillian 323/2, 518/foto
Sherwani, S. 592/1
Shey, Jones 774/2
Shie, Paul Sjak 830/3
Shi Guangsheng, 865/foto
Shihata, Hammad 288/2
Shija, William 204/2
Shikali. Salah al- 291/foto
Shikuku, Martin 494/2
Shilowa, Sam 344/2
Shimizu, Sumiko 518/foto
Shinamura, Yoshinobu 78/1/foto
Shinozawa, Kyosuke 81/1, 367/2
Shiokawa, Masajuro 79/2
Shitrit. Shimon 210/3
Shneikat, Mustafa 29213
Shobaky, Mattar al- 433/1
Shobaky, Salah al- 433/1
Shobaky, Wael al- 433/1
Shocat, Avraham 210/3
Short, Claire 323/foto
Shqaqi, Fathi 140/3, 216/1, 727/3
Shukla, Sarbendra 147/2
Shukla, V.C. 438/2, 439/1
Shundovsky, Jorgo 329/2
Shura, Ya'qub Musa Abu 569/2
Siafa, William J 279/3
Siamunjaye, Siamukayungu 786/3
Sian Saphangthong, 729/1
Siazon, Domingo 437/2/3/foto, 804/3, 863/foto
Sibomana, Adrien 127/3
Sicouret, Victor Hugo 769/2
Sidi, Baba Ould 278/2, 777/1
Sidicou, Hamidou Harouna 778/1
Sidike, Akenmu 584/3
Sidikou, Hamidou Arouna 779/3
Sidi Mohamed, Prins 496/foto
Sidki, Atef 287/1
Sidorow, Jewgeni 757/1
Sidqi, Abd al-Arab 788/1
Siemiatkowski, Zbigniew 252/3, 253/1, 614/1
Sifi, Mokdad 193/2
Sigcau, Stella 62/3, 850/1
Sikorski, Pat 699/foto
Silagadze, Awtandil 167/3
Silajdzic, Haris 310/1, 311/foto, 604/3
Sileye, Ba 278/2
Silguy, Yves-Thibault de 248/2, 518/foto, 542/3, 545/3, 683/1, 743/2/3
Sillah, Mohamed Yahya 281/2
Silva, Artur 276/2
Silva, Fernando Delfim da 276/2
Silva, Jerry de 234/3, 801/3
Silva, Julio 279/2
Silva, Paulo 276/2
Silva, Rodolfo 768/1
Silva, Teofilo Figueiredo 416/3
Silva Moura, Venancio da 566/2
Simbanduko, Pascal 127/2, 842/2
Simeon II, Ex-koning 610/2/3/foto
Simitis, Kostas 102/3, 103/1, 249/3, 250/1/2/foto, 260/1, 810/1/2/foto, 811/1/3
Simonis, Heide 538/1, 539/1
Simpson, Nicole Brown 50/3
Simpson, O.J. 50/3/foto, 51/1
Sinarinzi, Gabriel 126/3, 127/1
Sindi, Saif Rashid 291/1
Singer, Israel 824/foto
Singh, Ajit 863/foto
Singh, Arjun 223/3, 439/2
Singh, Buta 438/3
Singh, Chaudhury Randir 440/2
Singh, Dhanraj 125/1
Singh, Dinesh 220/2
Singh, Gajendra Narayan 147/2
Singh, Ganga 125/1
Singh, Kanti 592/1
Singh, Krishna Pal 440/1
Singh, Manmohan 439/2/3
Singh, Prakash Man 147/2
Singh, Ram 587/2
Singh, V.P. 589/2
Singlovics, Bela 106/foto
Singo, Aison 205/1
Sinha, Yashwant 223/3
Sinijarv, Riivo 738/3
Sinitsyn, Leanid 163/3, 737/3
Sinka, Juris 747/2
Sinzinkayo, Leonce 127/1, 841/2
Sinzoyiheba, Firmin 841/2
Sioke, Rainaldy 636/2
Sipkes, L. 528/2
Sipple, Don 836/2
Sirel, Arvo 165/2
Siripala de Silva, Nimal 803/1/foto
Sirleaf, Momolu 725/3, 57/foto, 58/2
Sirota, Michail 750/foto
Sisavath Keobounphanh, 373/2, 729/1
Sisulu-Guma, Lindiwe 574/1
Siswoyo, Soebagyo 301/foto
Sithole, Jan 281/3, 282/1
Sithole, Moses 63/1
Sithole, Ndabaningi 284/3, 423/1
Sivavi, Tshipasa Vangi 284/1
Sjachraj, Sergej 468/2
Sjak Shie, Paul 830/3
Sjakkoem, Martin 470/2, 752/3/foto
Sjantsew, Waleri 754/3
Sjaranski, Natan 508/1/foto
Sjaretski, Sjamjon 458/2
Sjaripow, Fathoello 517/1
Sjaykenow, Ngasjbaj 224/2
Sjejman, Wiktar 163/3
Sjerimkoelow, Medetkan 225/2
Sjewardnadze, Edoeard 165/3, 166/2/3, 167/1/2/3/foto, 461/foto, 745/2
Sjiwarow, Swetoslaw 608/3
Sjkirko, Anatoli 185/foto
Sjmarow, Walerii 464/2/3
Sjoekejew, Jestajewitsj 224/2
Sjoelha, Mikola 175/1
Sjoelikow, Wladimir 754/3
Sjojgoe, Sergej 755/3, 757/1
Sjostak, Anatolii 175/1
Sjpek, Roman 750/1
Sjwedenko, Mykola 750/1
Skalicky, Jiri 618/3/foto
Skandalides, Konstantinos 103/2
Skara. Joso 108/1
Skegro, Borisav 108/1
Skele, Andris 172/2/3, 462/1, 738/1, 747/1/2, 748/1
Skoeratow, Joeri 182/3/foto, 471/3
Slezevicius, Adolfas 173/1/2, 46213, 463/1/2/3, 748/2
Sljivancanin, Veselin 9612, 608/2
Slonka, Adam 613/3
Smajic, Ahmed 310/3
Smarth, Rony 398/1/2/foto
Smedt, Walter de 685/3
Smet, Miet 242/1, 682/3
Smirnow, Igor 173/3
Smith, Gordon 270/2
Smith, Leighton 306/2, 311/foto
Smith, Leo 84/2
Smith, Rupert 9/3, 11/2, 90/2, 92/1, 307/3
Smythe, Amy 499/3
Snegoer, Mircea 173/3, 174/1/2/3, 464/2
Sneh, Ephraim 210/3
Snijders, Errol 830/2
Sniloli, Ratu Manasa 84/2
Soames, Nicholas 701/2/3
Soares, Domingos 299/foto
Soares, Mario 176/3, 177/1, 821/1/2/foto
Soavelo, Pascal 775/3
Sobar, Munir 292/3
Soberon Valdez, Francisco 43/2
Sobir, Hassan 729/2
Sobrevilla, David Jaime 337/3
Sobtsjak, Anatoli 755/1
Soebanow, Moerzakan 514/1
Soedarman. Soesilo 796/2
Soedarsono, 799/1
Soeharto, 218/2/foto, 298/2/3, 299/foto, 300/1, 301/2, 512/3, 513/1, 795/3, 797/3, 798/1/3/foto
Soekarno, 794/2/3, 796/3
Soelejmenou-, Kairbek 224/2
Soeltonow, Ozkir 230/1, 801/2
Soemita, Willy 488/2, 490/3
Soeproenjoek, Jewhenii 465/3
Soerdjono, 794/2
Soerjadi, 794/3, 795/2, 796/1, 798/1
Sofia, Koningin 394/foto, 551/foto, 868/foto
Soglo, Nicéphore 194/1/2/3, 411/3, 412/1/2/3, 413/1/2
Soimadou, Mohamed 566/3, 567/1
Soja, Generaal 775/2
Sokambi, Aristide 636/2
Solana Madariaga, Javier 158/foto, 159/1, 256/2, 394/foto, 597/2, 598/3, 605/1
Solberg, Hill-Marta 820/3
Solbes Mira, Pedro 99/foto
Soleiman, Soleiman Mutweli 287/2
Solitoki, Esso 205/1
Soljic, Vladimir 310/3, 607/3
Solms, Herman Otto 534/foto
Soloman, Mahitema 56/1
Solomon, John Lee 236/3
Solomon, Petros 55/2, 637/foto
Soltani, Bouguerra (Abou Jarra) 193/3
Somakis, Stavros 812/1
Somda, Claude Nourchior 274/3
Somohardjo, Salam 489/3, 490/1/2
Song, Keasipai 236/2
Sonoda, Hiryuki 78/foto
Soonarane, Sachindev Mahess Kumar 198/3
Sope, Barak 236/3, 596/2
Sorgdrager, Winnie 14/2, 527/foto, 528/2/3, 531/2/3, 532/2/3, 533/1, 763/3, 764/1, 765/2
Soroosh, Abdol-Karim 644/2
Soskowets, Oleg 44/foto, 754/1/3/foto
Sossa, José Antonio 718/1
Souefou, Abdou 55/1
Souflias, Georgios 812/1
Souke, Cyraque 635/foto
Soumah, Liamine 492/2
Soumaila, Almoustapha 418/1
Souman, Pierre 774/2
Soumokil, C. 681/1
Souvignet, José 307/1/foto
Souza, Deolinda Alves de 478/3
Sow, Ibrahim 276/2
Soyinka, Wole 419/1, 420/2

Soylemez, Ufuk 707/3, 708/2, 710/2
Sparitis. Ojars 17213, 747/2
Specter, Arlen 269/1
Spinola, Antonio Sebastião Ribeiro de 821/3, 822/1
Spirioulis, Kyriakos 102/3
Spirovski, Aleksandar 110/3
Spiteri, Lino 820/1
Spoelstra, Tjibbe 349/1
Sponner, Wolf 234/3
Spori, Dieter 537/3
Spring, Dick 31/3, 32/1/2, 246/foto 328/foto 703/2/foto 706/3
Squillante Renato 385/1/2
Ssemogerere, Paul 133/2 497/2/3, 498/1
Ssendaula, Gerald 781/1
St Luce, John 714 2/3
Staggie Rashaad 850/3
Staggie Rashid 851/1
Stahis, Theodoros 103/1
Stahmer, Ingrid 23/foto
Stalport, Jean-Louis 457/1
Stals, Chris 34811, 572/1
Stanescu, Alexandru 615/3
Stange Oelckers, Rodolfo 42/2
Stanisi, Maksim 312/foto
Stankevicius, Laurynas Mindaugas 463/2/3
Staribacher, Andreas 388/3
Stark, Jurgen 518/foto
Starr, Kenneth W 27111, 618/2, 624/3, 625/3, 626/2 627/3
Stedile, Joao Pedro 766/2
Stefani, Simon 243/1
Stein, Eduardo 189/3
Stein, Michael 648/2
Stekelenburg, Johan 674/3
Stephanopoulos, Kostas 249/foto 602/2, 811/3
Stern, Davor 108/1
Stewart, Jane 187/1
Stiglitz, Joseph 518/foto
Stoel, A van der 525/1/2/3
Stoel, Max van der 113/1
Stojanov, Dragoljub 310/2
Stojanow, Petar 610/2
Stolpe, Manfred 539/3
Stoltenberg, Jens 820/3
Stoltenberg, Thorvald 92/1, 108/3/foto, 109/1/foto
Stoney, Michael 323/1
Storvik, Kjell 821/1
Strasky, Jan 618/3/foto
Strasser, E M 279/2/3/foto
Straver R 531/3, 533/1
Straw, Jack 74/1
Stroessner, Alfredo 486/2, 487/1
Strojew, Jegor 469/2/foto
Stromberg, Paul 413/3
Strzembosz, Adam 36/foto
Suah, Nanjohn 58/2
Suarez, Ernesto 43/foto
Subaie, Ahmed Mohammed Ali al- 68/3
Subianto, Prabowo 301/foto, 512/3, 798/3
Suchart Tancharoen, 594/2
Su Chih-cheng, 150/foto
Suchman, Taman 747/1
Sudama, Trevor 125/1
Sudibyo, 512/3
Sudjatmiko, Budiman 796/2/3/foto
Sudre, Margie 28/1
Suinen, Philippe 685/2
Suissa, Eli 789/1
Sukla, Sarbendra Nath 800/3
Sukmawati Soekarnoputri, 797/1
Sulaim, Sulaiman Abdul Aziz al- 141/3
Sulayman, Badr al-Din 569/2
Suleiman, Mohammed Ibrahim 287/2
Suley, Laumusa 638/2
Suljic, Hurem 92/1
Sultan, Muhammad Nazir 731/1
Sumaye, Frederick 204/1/2
Summers, Lawrence 518/foto
Sundström, Anders 393/3
Sung Hae Rim, 443/1
Sungurlu, Oltan 601/1, 707/3
Supa, Nathaniel 235/3
Surachai Sae-Dan, 874/foto
Surakiat Sathianthai, 594/2
Susak, Gojko 108/1
Sutiyoso, 796/1/2
Sutrisno, Try 798/foto
Sutrisno, Tuti 798/foto
Sutuhi, Ali Muhammad Ali 288/1
Suyver, J. 528/2/3
Suzuki, Kazumi 369/2, 654/1/2
Suzuki, Shinsuke 78/1
Swaray, Alieu 58/2
Swatkow, Leonid 175/1
Sweeney, John 51/2/3/foto
Swift, Robert 143/2
Sydow, Björn von 393/3
Sylla, Almany Fode 723/1
Sylla, Jacques 197/1, 775/1
Sylla, Salifou 492/2
Symington, Fife 629/2
Symonenko, Petro 749/3
Sywokin, Stanislaw 750/2
Sze-yuen Chung, Sir 362/2

T

Ta Huu Thanh, 151/2
Tabacs, Csaba 113/2
Tabi, Peter Agbor 774/2
Tacho, Commandant 335/foto
Tadic, Dushan 60812
Tadic, Mate 310/3
Tagajew, Abdyzjapar 514/1
Tagnon, Robert 194/2
Taha, Ali Uthman Muharnmad 342/2, 569/2, 781/2
Tahbub, Hasan 646/3
Tahir, Ahmad Ibrahim al- 569/2
Tahir, Tijani Adam al- 569/2
Tailor, Chief Tamba 57/3
Tajnikar, Maks 329/3
Takagi, Masaaki 78/2/foto
Takahashi, Harunori 77/3, 78/1
Takemura, Masayoshi 77/3, 78/1/2/foto, 154/1
Taki Abdoulkarim, Mohammed 567/1, 844/2/3, 54/2/foto, 340/2/3, 566/3, 644/1
Talabani, Jalal 855/1
Talakuli, Samanunu Cakobau 84/2
Talbott, Strobe 165/3
Talgarbekow, Bekbolot 514/1
Talir, Jaromir 618/3/foto
Tall, Hisham al- 292/3
Talvitie, Heikki 162/2
Tamang, Bhim Bahadur 147/2
Tamang, Buddhi Ram 147/2
Tamba-Tamba, Victor 724/1
Tambunan, R.O. 796/3, 797/3, 798/foto
Tamou, Omar 566/3, 567/1
Tanjung, Feisal 795/3, 796/2
Tanka, Shusei 369/2
Tantawi, Mohammed Hussein 287/2
Tantawi, Mohammed Sayyid 787/3
Tantawi, Sayyid 574/2
Tapie, Bernard 694/2/3
Tarabulsi, Abdel-Majid 580/2, 862/3
Tarand, Andres 461/1
Taranoglu, Ersin 707/3
Targamadze, Kacha 167/3
Tarifi, Jamil 208/3
Tarifi, Jamil al- 646/3
Tarmidi, Bianrifi 55/1
Tarnoff, Peter 70/2/3
Tarschys, Daniel 390/foto
Tasar, Mustafa 707/3
Tashita, Seiji 366/3
Tasjlijew, Kakajan 235/1
Taslimuddin, Mohammad 592/1
Tatawi, Nawal al- 287/2
Taya, Moaouia Ould Sidi Mohammed 277/3, 27812, 644/1, 777/1
Tayan, Turhan 707/3, 710/2
Taylor, Charles 57/2/3/foto, 58/1/2/foto, 417/1/3, 724/1, 725/3/foto
Taylor, John 703/foto, 273/2/3
Taylor, Lord 701/3, 702/1, 706/3
Tazawa, Tomoharu 78/1/foto, 83/1/2/3/foto
Tbeishat, Abdul Razzaq 292/3
Tchassanha, Urbano 339/1
Tchiete, Moïse 282/2
Tchoumambe, Anakle 724/1
Te Atairangikaahu, Dame Arikinui 85/2
Tea Banh, 142/2
Tefaarere, Hiro 154/1
Teghen, Joseph Yunga 774/2
Tekir, Sabri 710/2
Tella, Guido di 260/3, 553/3/foto
Tella. Paula di 260/3
Telukluk, Paul Barthelemy 236/2
Temaru, Oscar 154/1/foto, 155/1, 594/3
Tembo, John 197/2, 776/1/2
Teng-hui, Lee 69/3, 71/1
Teodovich, Freddy 38/3
Ter-Petrosjan, Lewon 457/2/3
Terpil, Frank 44/2
Trrpstra, G.H. 678/3, 679/1
Terragno, Rodolfo 262/1
Terreblanche, Eugene 571/3, 572/1
Tetteh, Emmanuel 49211
Teufel, Edeltraud 538/foto
Teufel, Erwin 537/3, 538/foto
Tevoedjre, Albert 194/1, 413/2
Thacoor Sidaya, Indira Savitree 198/3
Thaksin Shinawatra, 594/2, 874/2
Thaler, Zoran 616/3
Tham, Carl 393/3
Than Nyunt, 515/3
Than Shwe, 218/foto
Thani, Abdulla Bin Khalifah al- 68/3, 644/1
Thani, Ahmed Bin Hamad al- 68/3
Thani, Hamad Bin Abdulla al- 69/1
Thani, Hamad Bin Jassem Bin Hamad al- 352/2
'hani, Hamad Bin Jassem Bin Jabr al- 68/3, 349/3, 352/2/3
Thani, Hamad Bin Khalifa al- 68/3, 69/1, 13812, 349/3, 352/1, 352/foto, 427/3, 506/1
Thani, Hamad Bin Suhaim al- 68/3
Thani, Khalifa Bin Hamad al- 68/3, 208/foto, 352/1/2
Thani, Mohammed Bin Hamad ai- 69/1
Thani, Mohammed Bin Khalifa al- 68/3
Thani, Shamed Bin Saif al- 69/1
Thanong Siripreechapong, 302/2
Thapa, Bishnu Bikram 516/2
Thapa, Kamal 147/2
Thapa, Surya Bahadur 516/2
Tharu, Phatteh Singh 147/2
Thatcher, Margaret 700/3
Thaung Myint, 515/3
Theng Bunma, 143/1
Theodore. Josewh 125/1
Thijn, Ed van 530/1
Thobergsdottir, Gudrun 712/foto
Thomas, Leaton 487/3
Thomases. Susan 626/2
Thompson, Robert 701/3
Thomson, Harry 495/1, 495/2
Thongsing Thammavong, 373/2
Thorette, Bernard 635/foto, 636/1
Thorllu-Bangura. Abdul 499/3
Thun Bun Ly, 649/3, 650/foto
Thurnham, Peter 324/2
Thutop, Kelsang 870/2
Thweib, Mohammed 292/3
Ti Laing Yang, Sir 362/2
Tiamana, Jackson 197/1
Tiapani, Albert Kacou 492/3
Tibéri. Jean 694/3. 695/1
Tichareva, Emmanuel 847/1
Tichomirow, Wjatsjeslaw 476/2, 761/3
Tichon, Dan 789/foto
Tie Chamrat, 142/2
Tien, James 586/2
Tiendrebeogo, Joseph André 274/3
Tietmeyer, Hans 99/1, 377/3, 545/foto
Tin U, 146/2
Tinoco Rubi, Victor 123/3
Tjipilica, Paulo 566/2
Tlass. Mustafa 580/3
Tleuberdin, Altaj Aboellajewitsj 224/3
Tobback, Louis 241/3
Tobin, Brian 396/2
Tocino Biscarolasaga, Isabel 552/1/foto
Toczek, Marek 36/1
Todorova, Sofija 329/2
Toelejew, Aman 470/2. 752/. 757/1/2/3
Toer, Pramoedja Ananta 797/1/foto
Toerandzjonzoda, Haji Akbar 517/1, 803/3
Togba, Maurice Zogbelemou 723/1
Togomi, Youssouf 282/3, 846/3
Tojtsjoebekow, Joeroeslan 225/2
Tokar, Ziyattin 710/2
Tokcan, Mohammed 474/2/3
Tokfay, Vincent 204/3
Toko, Gad Wilson 133/2
Tokpanou, Isabelle 774/2
Tolimir, Zdravko 91/2
Tomas y Valiente, Francisco 54811, 549/1
Tombalbaye, Salomon Ngarbaye 846/3
Tome, Manuel 131/3
Tomic. Neven 310/2
Tonha 'Pedale', Pedro Maria 52/1
Tonisson, Liina 164/3
Topi. Bamir 809/2
Torgyan, Jozsef 105/2

Toribio, Daniel 768/2
Tbribio Merino Castro, José 716/3
Torre, Augusto de la 769/2
Torres, Hilario Sima 491/3
Toruner, Yaman 70713
Touba, Théophile 636/2
Toubon, Jacques 27/foto, 28/1, 69511
Toungui, Paul 567/2
Touré, Amadou Toumani 409/3
Toure, John 280/1
Toure, Joy 279/3
Toure, Saliou 492/3
Toure, Sidia 723/1
Toussaint, Danny 39712
Traa, Maarten van 525/1/2/3/foto, 526/1/foto, 527/3, 528/1/2, 529/1/2, 531/1/3, 532/1/2/3, 533/1/2
Trachtenberg, Larry 322/3, 323/1
Tran Duc Luong, 805/2, 805/2
Tran Quang Liem, 151/2
Tran Trong Tan, 805/2
Traore, Djounkouma 776/2
Traore, Maurice Melegue 274/3
Trawkin, Nikolaj 468/2
Trejo, Manuel de Jesus 333/2
Tremasglia, Mirko 387/2
Trendafilow, Krustja 610/1
Treu, Tiziano 518/foto, 813/1
Trichet, Jean-Claude 545/foto
Trillaud, René 694/3
Trillo, Federico 550/3
Trimble, David 32/1/2/foto, 33/1, 703/3
Troch, Freddy 685/3
Troebnikow, Wjatsjeslaw 468/1, 755/3
Trouillot, Mildred 121/3
Trovoada, Miguel 279/1, 639/2, 845/3, 846/1
Trpeski, Ljube 329/2
Trujillo, Rafael 482/1/3
Truman, Harry S. 833/2
Trumka, Richard 51/foto
Truong Tan Sang, 805/2
Tsach, Nikolaj 757/1
Tsagaan, Puntsagiyn 663/1
Tsang, Donald 75/1
Tsang Mang Kin, Tsang Fan Hin 198/3
Tsaregorodtsew, Aleksandr 181/2
Tse Ming-chong, 73/2
Tshabala, Manto 574/1
Tsiba, Georges 724/1
Tsjchenkeli, Merab 167/3
Tsjerkezow, Asjyberdyi 235/1
Tsjernomyrdin, Wiktor 97/3, 165/3, 167/3, 168/foto, 178/1, 179/1, 180/3, 181/2/3, 182/3, 185/1, 205/2/foto, 208/2, 459/1, 470/1/3, 471/2, 472/2, 474/foto, 475/1, 476/3, 755/2/3, 756/3, 757/1, 758/2/foto, 759/3
Tsjiang Kai-sjek, 376/3
Tsjibirow, Loedwig 461/3
Tsjikobadze, Nino 167/3
Tsjitsjibaba, Wasil 608/3
Tsjoebajs, Anatoli 468/1/2/foto, 472/1, 754/2, 755/3
Tsjoerkin, Witali 159/foto
Tsjolponbajew, Mockar 514/1
Tsochatzopoulos, Apostolos (Akis) 103/1/2, 103/1, 10312, 249/foto, 250/1/2, 810/3, 811/1/3
Tsongo, Basile 72411
Tsotsjew, Kiril 608/3
Tsoumakas, Stefanos 103/1, 250/2, 81113
Tsoungui, Gilbert Andze 77411
Tsukahara, Shunpei 369/2
Tubagus, Sutria 512/3
Tucker, Jim Guy 27112, 40112, 402/1,- 624/3, 62512
Tudela van Breughel-Douglas, Francisco 338/1
Tudjman, Franjo 93/2/3, 94/foto, 95/3, 96/2, 107/2/3/foto, 108/1/2, 109/1/2, 305/1/3/foto, 310/1, 311/1/foto, 328/3, 329/1, 60213, 606/1, 612/foto, 613/foto
Tudor, Corneliu Vadim 113/2
Tulio Sosa, Marco 18913
Tumim, Stephen 3013
Tunc, Ahmet Cemil 71012
Tungbe, Paul 280/1
Turabi, Hassan al- 65/2
Turay, Mohamed K. 49913
Turbay Marulanda, Juan Manuel 331/1, 556/2, 557/3
Turco, Livia 813/1/foto
Turicu, Adran 615/3
Turki, Abdul Hamid al- 220/3
Turki, Abdulaziz Abdulla 68/3
Turlais. Dainis 172/3
Turner, Charles 273/2
Tutu, Desmond 19111, 571/1/foto, 848/1
Tutuhatunewa, F.L.J. 68112
Tuye, Andrew Adano 77413
Twining, Charles 143/1
Ty, Leonardo 14512
Tzahan, Yair 21013
Tzoanos, George 24911
Tzur, Ya'akov 210/3

U

U Aung San. 515/3
U Aung Thaung, 51513
Ubayd, Atif Mohammed 287/2
Ubayd, Ramiz Abd al-Kadir Muhammed 42511
Udjuu, N'singa 28313
Uehara, Kosuke 77/foto
U Hla Than, 800/2
Ulmanis, Guntis 100/3, 16213, 171/3/foto, 172/1/2, 737/1/2, 747/3, 748/foto
Ulvskog, Marita 39313
Umar, Muhammad 219/1, 435/3
Umek, Andrej 329/3
Unkovski, Slobodan 32912
Unusan, Teoman 47413
U Ohn Gyaw, 51512, 86313
Urano, Yasuoki 78/2/foto
Urayqat, Sa'ib 208/3, 646/3/foto
Urhaw, Fatih Mohammed Ahmad 5911
U Saw Tun, 515/3
Usui, Hideo 36912
Uteem. Cassam 19811
Uthman, Abd al-Wahhab 569/2
Uttam, Rafiqul Islam Bir 793/1
Uusmann, Ines 39313
Uwilingiyimana, Agathe 422/1

V

Vaal Neto, Pedro Hendrick 566/2
Vacaroiu, Nicolae 113/1/3, 61513
Vahi, Tiit 164/3, 1651113, 462/1, 7381113
Vaitekunas, Romasis 46311
Vaithialingam, V. 222/2
Vajpayee, Atal Behari 587/foto, 588/1, 58912, 591/2/3/foto
Valdez Mesa, Salvador 332/1
Valdivieso, Alfonso 11811, 330/3, 33112, 557/1/3
Valencia, Pedro Nicolas 719/3
Valencia Villa, Hernando 11913
Valente, J. 52711
Valentic, Nikica 10811
Vall, Isselmou Ould Mohamed 278/2
Vall, Sidi Mohamed Ould Mohamed 278/2
Valle, Guillermo 115/foto
Valys, Albertas 46313
Vance, Cyrus 109/3
Vanegas, Ricardo 76912
Vanistendael, Frans 687/1
Vannalet Latsapho, 72911
Vanoni, Giorgio 168/3
Vanossi, Jorge 261/1
Vanstone, Amanda 450/3
Vara Ochoa, Manuel 337/3
Vargas, Marcos Antonio 76811
Vargas Pazos, Frank 769/2
Vargas Salinas, Mario 39/3
Varul, Paul 16511
Vasiliauskas, Albertas 463/3
Vasiliauskas, Aleksandras 173/2
Vasquez, Erasmo 768/3
Vasquez Velasquez, Orlando 557/1
Vasseur, Philippe 2811
Veen, O. van der 527/1, 531/2
Veferi, Batoul 139/3
Veidemann, Andrea 165/2, 461/1
Veiga, Carlos 4161213
Veiga, José Thomás 416/2
Veilin, Yossi 210/2
Vela, Augusto 189/3
Velandia Hurtado, Alvaro 119/2/3
Velasquez Holguin, Marco Antonio 118/2
Velayati, Ali Akbar 6511, 14013, 727/1
Veldhuis, A.J. te 764/2/3
Veliz, Eduardo 4713
Vella, George 820/1
Vella, Karmenu 82011
Velo, Claude 775/3
Veltroni, Walter 381/foto, 385/foto, 743/3, 812/3, 813/1/foto
Vélu, Jacques 456/3
Venables, Jon 70113
Venetiaan, Ronald 488/foto. 489/3, 490/3, 828/3, 829/1/2/3
Venizelos, Evangelos 102/2/3. 103/1, 250/2, 812/1
Venkararaman, T.G. 592/1
Venkateswaralu, U. 592/1
Ventura Carnejo, Ramon 76813
Venugopalachari, S. 59211
Vera, Rafael 254/3
Verheugen, Günter 22/2
Verkerk, W.J. 677/1
Verma, Beni Prasad 592/1
Verma. Chandradev Prasad 59211
Verma, Sahib Singh 43911
Vermeend, W A F G 678/1/2/3
Verwlaetse, Alfons 453/1, 45611
Versma, J.S. 43812
Verstraete. Raf 685/3, 68611
Vespa, Bruno 384/foto
Viannet. Louis 314/foto
Vicuña, Leonardo 769/2
Vidal-Quadras, Alex 255/foto
Vieira, Joao Bernardo 632/3, 276/1/2
Vieyra, Desiré 194/2, 412/1
Viinanen, Iiro 745/1
Viljoen, Constand 63/2/3
Viljoen, Gerrit 6012
Villamizar, Rodrigo 11812
Vilosius, Toomas 16511
Vincent, Richard 597/foto
Vinkus, Antanas 463/3
Violantc, Luciano 812/2/3/foto
Virahswamy, Devenand 198/3
Virawan, Amnuay 863/foto
Visco, Vincenzo 81213, 813/1/foto
Vivas Teran, Abdon 39912
Vivian, Young 303/3
Vlasblom, Dirk 794/3, 797/3, 798/1/2/3
Vlies, B.J. van der 676/3, 67711
Vlok, Adriaan 851/2
Vodicka, Jindrich 618/3/foto
Vogel, Wolfgang 24611
Vohor, Serge 23612, 596/2
Vokic, Ljilja 108/1
Vondel, J. van 527/2, 531/3
Vondervoort, A.G.M. van de 15/2/3
Vo Nguyen Giap, 151/3
Voorhoeve, Joris 911, 10/1/2/3, 11/1/2, 12/1/2, 13/2/foto, 91/3, 762/2, 763/3, 76412
Vora, Moti Lal 59213
Vos, O.P.G. 52513
Vos, Watty 76512
Vo Van Kiet, 151/1, 218/2/foto, 518/1, 805/2/3
Vrakking, J. 528/1
Vranckx, Alfons 45612
Vranitzky, Franz 111/2/3/foto, 112/1/foto, 389/1/3/foto, 663/foto
Vrebalov, Tihomir 611/2
Vrioni, Dylber 809/2
Vyborny, Miroslav 618/3/foto

W

Waal, Tielman de 6013
Waechter, Antoine 69012
Wagle, Chirajibi 147/2
Waheed, Abdul 231/2
Wahid. Abdurrahman 795/2, 799/1
Waidou, Nassour 282/3
Waigel, Theo 23/2/3, 24/1, 245/2, 248/2. 377/2/foto, 534/foto, 535/3, 545/1/foto, 617/3
Wainggai, Thomas Wapai 511/3
Wainright, Yves André 120/3, 398/2
Wajed, Sjeik Hasina 295/foto, 297/1, 509/3, 511/1, 792/1. 793/1/2/foto, 794/foto
Wakim, Najah 351/foto
Wakjira, Girma 637/2
Wako, Amos 135/2
Wal, H. van der 764/1
Wal, Mark van der 30113, 512/foto
Waldeerave. William 324/1/2/3, 518/3
Wales,–prinses van 260/2
Walesa. Lech 34/3. 35/2/3. 36/1/3. 37/1/2/foto, 250/3, 253/2, 613/3, 614/1/2/3/foto
Wali, Yusuf Amin 287/2
Walker, Michael 306/3/foto
Walla, Tchangai Kissem 205/1
Wallage, J 1111, 528/3, 676/1/3, 677/1, 76413, 765/3

Wallström, Margot 393/3
Walter, Carlos 126/2
Wang Baosen, 6912, 58412
Wang Ching-feng, 148/foto, 376/3
Wang Donghai, 584/1
Wang Guisheng, 36313
Wang Ke, 72/1
Wang Ruilin, 72/1
Wang Xizhe, 869/1
Wang Yuging, 868/foto
Wang Zhihong, 72/2
Wanyoike, Kimani 49412
Wapakhabulo, James 78112
Ward, Judith 706/3
Warden, Majdi Abu 424/2
Wasieba, Sylvester Wanjusi 78111
Wasjakidze, Walerian 167/3
Wasmosy, Juan Carlos 484/3, 485/2/3/foto, 486/1/2/3, 487/1/2, 713/foto
Wassan, Mansoor Hussain 731/1
Wat Wing-yin, 73/2
Watanabe, Mirhio 7911
Wathelet, Melchior 456/1
Watkins, David 402/1
Wazir, Intisar al- (Umm Jihad; 646/3, 647/foto
Weber, George 657/1
Weeks, David 699/2
Wei Jingsheng, 356/1/2/foto
Weisglas, F.W. 14/2
Weiss, Shevah 61512
Weizmann, Ezer 210/1/foto, 213/3/foto, 21411, 24611, 776/2, 788/foto
Weizmann, Reuma 213/foto
Weld, William 624/2
Wen Jiabao, 373/2
Werleigh, Claudette 120/2/3, 398/1
Weror, Mozes 512/1
West, Frederick 322/3
West, Rosemary 322/2
Westendorp y Cabeza, Carlos 98/1, 247/2, 248/2, 256/2
Westerwelle, Guido 540/1
White, Anthony 823/1
Whitman, Christine Todd 4912, 622/2, 624/1/2, 83511
Wiarda, J. 531/3
Wiatr, Jerzy 25213
Wickremasinghe, Ranil 801/3
Widdecombe, Ann 64811
Widenow, Zjan 9612, 97/3/foto, 609/3, 610/1/3, 611/1
Widodo, Dibyo 512/3
Wierenga, H. 527/3, 529/3, 530/1
Wiesenthal, Simon 388/1
Wijdenbosch, Jules 488/2/foto, 828/3, 829/1/2/3/foto, 830/1/2/3
Wijers, Hans 676/3, 853/1
Wijnholt, Meindert R. 762/foto, 763/2
Wijnolst, N. 676/3
Wilfred, Manahira Noharisoa 77511
Wiliamson, Craig 58113
Will, Harry 499/3
Willem-Alexander, Kroonprins 1011, 852/3
Willermain, Robert 457/1
Williams, Abe 347/2
Williams, Margaret 626/2
Williamson, Craig 823/1
Willybiro-Sacko, Jean 636/2
Wilson, Pete 49/2, 622/2, 624/1/2, 63013
Wimanjaya, 795/3
Winberg, Margareta 393/3
Wiriadnitata, 837/2
Wirth, Timothy 80613
Wiu Jianmin, 87011
Wiwa, Ken 200/1
Wladimiroff, Michail 60812
Wlasow, Joeri Petrowitsj 470/2, 752/3
Wodié, Francis 129/1/3/foto
Woeweiyu, Tom 5713, 58/2
Wolde Mariam, Wolde Ab 55/2
Woldesemayat, Taye 637/3
Wolf, Markus 24/3
Wolfensohn, James 157/2, 604/foto, 646/foto
Wolffensperger, G.J. 11/1, 528/3, 675/3, 676/1/3, 677/2, 764/3
Woodward, Bob 62613
Woolridge, Michael 450/3
Woronom, Joeri 166/1
Worsinow, Hrihori 176/2
Wortel, J. 53112
Wu, Harry 69/3, 70/2/foto, 238/1
Wu Bangguo, 72/3, 360/foto, 865/2
Wu Poh-hsiung, 147/foto
Wurie, Alpha 49913
Wurmser, Juan Mauricio 189/3
Wu Yi, 73/1, 560/3, 867/1
Wyden, Ron 27012
Wynaendts, Henry 693/3

X

Xhaja, Abdyl 809/2/foto

Y

Yaamin, Abdullah 729/2
Yabran, Alfredo 26212
Yachroutou Mohamed, Caabi el 55/1, 54/1/2/3, 340/1/2
Yadar, Devendra Prasad 59211
Yadav. Laloo Prasad 224/2, 588/2/foto
Yadav, Mulayam Singh 591/1, 59211
Yadav, Sharat 22411
Yafesi, Otim Omai-a 781/1
Yahia, Habib Ben 427/3
Yamaguchi, Tetsuo 37013
Yamaguchi, Toshio 366/3
Yamaji, Hiroyuki 8111
Yamasaki, Taku 7912
Yamassoum, Negoum 846/3
Yameogo, Hermann 274/2
Yan. Manuel 145/foto, 871/2, 872/foto
Yanez Muñoz, Fernando (Commandant German) 122/2, 123/foto
Yang Guoping, 35713
Yannopoulos, Evangelos 25012, 812/1
Yapende, Jean Mete 636/2
Yassine, Abdelsalam 197/3
Yatabe. Osamu 370/3
Yatom, Danny 504/3/foto
Yazdi, Hassanali Rajabi 26213
Ybema, G. 678/2, 679/2
Ycaza Cordova, Napoleon 769/2
Yearwood, Robin 714/2
Yessa, Ethmane Sid-Ahmed 277/3, 278/2
Yeta, Chief Inyambo 787/1
Yhombi Opango, Jacques-Joachim 72313
Yi Chun, 66013
Yillah, Momodu 499/3
Yilmaz. Ayfer 707/3, 710/2
Yilmaz, Mesut 257/2, 258/1/3/foto, 259/1/2, 707/2/3. 708/1/2. 709/1/2. 710/1. 711/3. 712/1
Yingphan Manasikan, 874/1
Ylala Kassu 56/1
Ylieff, Yvan 686/2
Ynis, Ibtihal 787/foto
Yokota. Yozo 146/2
Yona, Daniel 204/2
Yonezawa, Takashi 370/1
Yong Teck Lee, 515/1
Yoo Hak-Seung, 444/foto
Yoosuf, Rashida 729/3
Yoshiyama Tanaka. Jaime 337/2/3
Youlo, Armah 5812
Young, Douglas 186/3, 187/1, 518/foto
Young, George 32313
Yousef, Ramzi 145/3, 27311, 629/3, 630/1
Yousuf. Salahuddin 793/1
Youyou, Mohammed Salah 193/3
Yu Yonebo. 72/1
Yucel. Ëahattin 71012
Yudono, Satrio Budiarjo 298/3
Yunïa, Saarchi 280/1
Yunus, Mohammad 510/3
Yun Yong Nam, 657/2
Yusuf, Ahmad 568/2/3

Z

Zaa, Ciro 399/2
Zaandam, Stanley 762/3, 763/2, 764/1/2
Zabala, José Ignacio 549/2
Zacharenka, Joeri 163/3
Zafy, Albert 196/3, 494/3, 495/1, 775/1/2
Zahar, Mahmoud al- 426/foto
Zahir, Ahmed 729/2
Zahir, Umar 729/2
Zahler Mayanz, Roberto 716/2
Zajtsew, Anatoli 757/1
Zaki, Ibrahim Hussain 729/1
Zakpa, Komenan 49213
Zaldastanisjwili, Konstantine 167/3
Zalm, Gerrit 667/1/foto, 678'3, 679/1/2
Zanou, Tiniothée 413/2
Za'nun, Riyad al- 64613
Za'nun, Salim al- 215/3/foto. 432/3/foto
Zaourou, Bernard Zadi 49213
Zaqzuq, Hamdi 287/2
Zardari, Asif Ali 730/3, 731/1
Zatynajko, Oleksandr 467/2
Zawawi, Qais Abdul-Munum al- 294/3
Zawerjoecha, Aleksandr 751/1, 757/1
Zawgajew, Dokoe 183/3, 184/1/2/3/foto, 185/1
Zayik, Ilyas al- 58011
Zdorikow, Sergej 75413
Zebic, Jovan 611/2
Zedillo Ponce de Leon, Ernesto 122/1/3, 123/2/3/foto, 12412, 335/2, 336/3, 337/1, 562/3, 563/1/2, 565/1, 770/1/3, 7721112
Zelaja, Rosa Marina 827/3/foto
Zelaya, Amilcar 33312
Zelichowski, Stanislaw 252/3
Zeller, Adrien 690/2
Zeller, Louis 306/1/3
Zeman, Milos 617/foto, 618/1/2
Zenaidi, Mondher 786/1
Zenian, Marcelin 282/2
Zeroual. Liamine 191/3/foto, 192/1/2/3, 193/1/2. 34711, 411/2, 41113, 644/1, 720/1, 721/2/3
Zewdie. Genet 56/1
Zeybek, Namik Kemal 71012
Zhang Junsheng, 36212
Zhang Shuyun, 356/3, 357/1
Zhang Wannian, 72/1/2, 357/3, 649/3, 865/2
Zhang Xianliang, 869/1
Zhang Zhen, 7211
Zhou Nan, 363/1, 364/3
Zhulali, Safet 60111, 809/2/foto
Zhu Rongji, 354/3, 583/1, 86413
Zia, Begum Khaleda 295/3, 296/1/2, 297/1/3, 298/1, 509/2/3/foto, 510/1/2, 792/2/3
Ziade, Alfredo Adam 769/2
Ziane, Mohamed 197/3
Zibare, Soulemane 274/3
Ziberi, Naser 329/2
Zieleniec, Josef 617/3, 618/3/foto
Zielinksi, Andrzej 252/3
Zielinski, Tadeusz 36/foto, 37/1
Zigerists, Joahims 171/2/3/foto, 172/2
Zijlstra, Huite 768/2
Zilk, Helmut 11213
Ziyadah, Mohammed Abd al-Rauf 862/3
Ziying, Chen 799/3
Zjanijew, Mahommed 47611
Zjelew, Zjelju 96/3, 97/2, 610/2/3/foto, 611/1
Zjerebtsow, Wjatsjeslaw 754/3
Zjirinowski, Wladimir 113/2, 181/foto, 182/1, 390/1, 470/1/2, 751/foto, 75213
Zjoeganow, Gennadi 178/3, 180/3, 183/2/foto, 390/1, 459/1, 469/3, 470/2, 751/foto, 752/1/2/3, 753/1, 755/1, 757/foto
Zlitini, Abdel Hafidh 277/1
Zochowski, Jacek 252/3
Zoebets, Mychajlo 467/2
Zografski, Evgeni 612/3
Zohbi, Mah-moud al- 862/3/foto
Zongo, Tertius 27413, 77411
Zorig, Lhagvajaviyn 663/1
Zorkin, Waleri 470/1
Zoumanigui, Bago 492/2
Zoumanigui, Kozo 72311
Zoumarou, Wallis 19412
Zu Xiaohua, 355/2
Zubak, Kresimir 309/foto, 603/1/2
Zubayr, Muhamrnad Khayr al- 569/1
Zue. Constantino Ekong 491/3
Zukas, Simon 78613
Zulu, Koning Buhle Mamathe 57011
Zulu, Prinses Nonhlanhla 570/1
Zulu, Prinses Sibusile 570/1
Zuma, Nkosazana 34613
Zumei, Ali Fahd al- 85911
Zuniga Chaparro, Hernando Camilo 558/1
Zurita Marcial, José 769/2
Zuta, Bekjir 329/2
Zvobgo, Eddison 640/3
Zwelithini, Koning Goodwill 345/1/foto, 570/1/2
Zwickel, Klaus 244/3, 53313, 534/1/2, 536/foto
Zwinkels, J. 76213, 763/2, 764/1/2, 765/2
Zych, Jozef 36/2

IV kalender *1996*

	januari				
ma	1	8	15	22	29
di	2	9	16	23	30
wo	3	10	17	24	31
do	4	11	18	25	
vr	5	12	19	26	
za	6	13	20	27	
zo	7	14	21	28	

	februari				
	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	
	3	10	17	24	
	4	11	18	25	

	maart				
	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31

	april				
	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	

	mei				
	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	

	juni				
	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	30

	juli				
	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	

	augustus				
	1	8	15	22	29
	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	

	september					
		2	9	16	23	30
		3	10	17	24	
		4	11	18	25	
		5	12	19	26	
		6	13	20	27	
		7	14	21	28	
	1	8	15	22	29	

	oktober					
		7	14	21	28	
	1	8	15	22	29	
	2	9	16	23	30	
	3	10	17	24	31	
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		

	november					
		4	11	18	25	
		5	12	19	26	
		6	13	20	27	
		7	14	21	28	
	1	8	15	22	29	
	2	9	16	23	30	
	3	10	17	24		

	december					
		2	9	16	23	30
		3	10	17	24	31
		4	11	18	25	
		5	12	19	26	
		6	13	20	27	
		7	14	21	28	
	1	8	15	22	29	